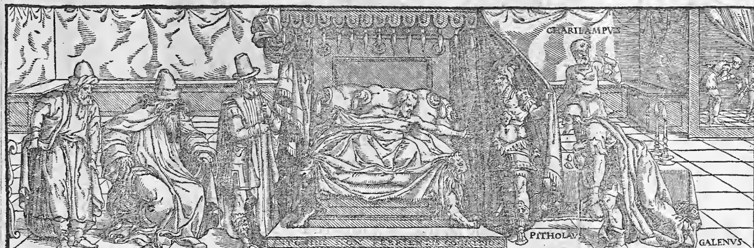

GALENI
LIBRORVM
SEPTIMA CLASSIS

CVRATIVAM METHODVM tum diffuse tum breuiter descriptam, victus rationem in morbis acutis, singulorum morborum facile paranda remedia, priuatã quorundam morborum curationem, chirurgię constitutionem, fracturarum ac luxationum sanationem, fasciarum deniq; & laqueorum & machinamentorum tractatum continet.

QVARTA HAC NOSTRA EDITIONE, *non minimum splendoris consequuta, quàm plurimis locis ad Græcorum codicum antiquorum veritatem restitutis.*

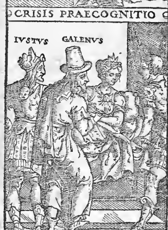
Locis etiam Hippocratis nunc primum in margine notatis.

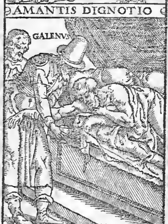
Librorum index sequenti folio continetur.

Τὸ Θεραπευτικόν.

VENETIIS APVD IVNTAS M D LXV.

LIBRI SEPTIMÆ CLASSIS.

Hos sex libros quos Vidius olim conuerterat, nunc idem etiam diligenter recognouit.

GALENI

METHODI MEDENDI ID EST DE MORBIS CVRANDIS LIBRI QVATVORDECIM

Thoma Linacro Anglo interprete.

Denuo ad Græcorum codicum fidem ab Augustino Gadaldino aliquot in locis emendati.

ARGVMENTVM PRIMI LIBRI

Thessalum ac reliquos Methodicos reprehendit, qui in Sanitate ac Morbo dignoscendo plurimum aberrarunt: docetque Principia methodi, qua Morbus tum dignosci, tum curari, debet.

Retardatam ea de causa fuisse horum librorum editionem, quòd ignauissimi ad bonas artes excolendas, maiorumque studia amplexanda, Galeni tempore homines extiterint. *CAP. I.*

C QVanquam & tu sępe aliàs, charissime Hiero, & alij quidam amici me nunc hortantur, vt sibi medendi methodum cõscribam: & ego sanè, tum vobis in primis gratificari, tum vero posteros pro viribus iuuare cupio: semper tñ sum cunctatus, ac distuli, idq́ multis de causis: quas nũc quoq; satius (opinor) fuerit prius, q̃ opus ipsum aggrediar, exponere, sunt enim ad ea, quæ post dicentur, sanè nõ inutiles. Earum igitur omnium illa pręcipua fuit, quòd frustra me scripturum timebam, cũ nemo propè dixerim, hac nostra ętate veritatis inquisitioni sit deditus, sed pecuniam, & ciuilem potentiã, & inexplebiles voluptatum delicias, omnes eousq; suspiciãt, vt, siquis sapientię quoduis studium sectetur, pro insano hunc habeant: quippe qui primam ipsam & vere sapiẽtiam, quæ diuinarum humanarumq́ rerum est scientia, ne esse quidem oĩno existiment: Medicinam vero, Rhetoricẽ, Geometriam, Arithmeticen, Musicen, ac reliquas id genus artes esse quidem autumẽt, cæterum finem earũ studiose persequendum minime censeant. Me vero ex iis, qui me vnice diligere sunt visi, non nulli sæpe increpant, quòd plus iusto veritatis studio sim addictus, quasi nec mihi ipsi vsui nec ipsis in tota vita sim futurus, nisi & ab hoc tanto veritatis indagandæ studio desistam, &

D mane salutando circumeam, & vesperi apud potentes cœnem: His enim artibus tum amari, tum amicitias cõciliari, tũ vero pro artificibus haberi: nequaq̃ † ex iis, quę in propria professione sint cõsequuti: Neq; enim esse, qui de ea iudicent, vbi omnes totum diem diuersis studiis transigant, mane quidem omnes simul salutationibus occupati, post autem distracti, ad forum quidem & lites non exigua turba: ad saltationes autẽ & aurigas alia maior: iam vel aleæ, vel amoribus, vel balneis, vel ebrietati, vel comessationi, vel demũ alicui corporis voluptati deditus sanè non exiguus numerus: vesperi vero rursum omnes ad symposia simul collecti: vbi post, quã {vino} se impleuere, non lyra citharaue, aut aliud musicum instrumentum in orbem circunfertur, (quod sicut olim in eiusmodi cõgressu tetigisse honestum, sic contra non tetigisse admodum erat turpe) sed nec sermones vlli habentur, quales in symposiis agitari solere veteres prodiderũt, nec aliud honestum quicquam: immo inuicem sibi propinant, & de magnitudine poculorum certant, vtpote inter quos optimus censetur, non qui plurimis instrumentis musicis, aut etiam sermone philosophico vti nouit, sed qui multos, eosq́ maximos calices exiccauit, adeo, vt mihi mane etiamnum ebrij ex his pleriq; videantur: non nulli vero etiam euidenter adeo vinum olere, quàm si modo hausissent. Eoq́ iure fit, vt, cum ęgrotare cœperint, medicos aduocent, nõ quidem optimos, vtpote quos per sanitatem noscere nunquam studuerunt, sed eos, quos maxime familiares habent,

† ἐκ τῆς οἰκείας παρασκευῆς

qui q; ipsis maxime adulantur: qui & frigidam dabunt, si hanc popoſcerint, & lauabunt, cum iuſ E ſerint, & niuem vinum q; porrigẽt: poſtremo quicquid iubebitur, mancipiorũ ritu facient, contra, q̃ veteres illi medici ab Æſculapio oriũdi, qui, tanquã Duces militibus, & Reges ſubditis, imperare ęgris voluerũt, nequaquam vero Getarum, & Tibiorum, & Phrygum, & Thracũ emptitiorum ritu parere, atq; obſequi. Itaque, non qui melius artem callet, ſed qui adulari aptius nouit, apud iſtos magis in pretio eſt: huic q; omnia plana peruia q; ſunt: huic ędiũ fores patẽt: hic breui * Al. καλοῦς. efficitur diues, plurimũ q; poteſt: huic diſcipuli multi à cubiculis, vbi iam fuerint exoleti, traduntur. Quod Theſſalus ille intelligens, non ſolum cætera Romæ diuitibus aſſentabatur, ſed etiam artem ſex menſibus traditurũ ſe profeſſus, quàm plurimos diſcipulos facile comparauit. Si enim neq; Geometriæ, neq; Aſtronomiæ, neq; Dialectices, neq; Muſices, nec vllius deniq; bonarũ diſciplinarum indigẽt, qui medici ſunt futuri, quemadmodum Theſſalus iſte generoſiſſimus pro mittebat: nec etiam longam experientiam, & operum artis vſum deſiderãt: cui non promptum ſit artem aggredi, ceu facile medico futuro? Atq; hinc adeo fit, vt nũc etiam ſutores, & tinctores, & fabri tum materiarij tum ferrarij, proprio magiſterio relicto, in medicinæ artis opera inſiliant. Nam, qui pictoribus & vnguẽtariis mixturas ſuas præparant, etiam de primo loco certant. Atq; ob hæc ipſe medendi methodum ſcribere ſum cunctatus: quam vtiq; & viri veteres inceperunt, F & poſteri eorum perficere ſunt conati. Atq; olim quidem nõ parua lis erat eorum, qui in Co atq; Cnido habitabant, vtri videlicet inuentorum multitudine reliquos ſuperarẽt: quippe geminum hoc genus Aſclepiadarum adhuc in Aſia ſupererat, deficiente nimirum, quod in Rhodo viguerat. Certabant autẽ cum his honeſtum illud certamen, quod Heſiodus prædicabat, etiam medici, qui Italiam incolebant, Philiſtion, Empedocles, Pauſanias, & horum ſectatores: erant q; tres hæ certãtium inter ſe nobilium medicorum ſcholæ. Plurimos quidem atq; optimos diſcipulos Coæ fortuna contulit: ab hoc Cnidiæ: nec tamen in paruo habenda pretio erat, & quæ in Italia noſcebatur. At horum nemo nec mane potentium fores ipſos ſalutaturus, nec veſperi cœnaturus, frequentabat, ſed ſicut Heſiodus cecinit,

Nanque alium ditem cernens, cui deeſt, quod agatur, »
Ipſe ſolum vertit tauris, & ſemina ponit. »

Ita & illi inter ſe perpetuo certabant, non vtiq; de aranda ſerenda'ue terra, (quippe quæ, vt Aſclepiadarum genere inferiora, ſic Aſcræo poetæ erant non indecora) ſed de Apollinis Æſculapij q; arte tum exercenda, tum vero ſemper augenda, ac pro viribus perficienda. Nunc vero honeſtum illud certamen intercidit, aut certe minimum eius inter homines adhuc ſupereſt: regnat autem G inhoneſtum, nec eſt, qui hoc auertat, aut malo medeatur, vt Heſiodus,

Lis ne te inducat mala deuitare laborem, »
Dulce malum alterius cui ſit. »

Hæc enim lis, vt Heſiodo etiam diuinior poeta cecinit,

Armatur primum tenuis, mox improba cœlo »
Inſerit alta caput, terris veſtigia figens. »

In Theſſalum ſummæ arrogantiæ atque inſcitiæ hominem, qui ſe Hippocratem, à quo Academici Peripatetici ac Stoici ratiocinationes de natura mutuati ſunt, gloriatus eſt ſuperaſſe. CAP. 2.

HVius litis ſtimulis agitatus ille Theſſalus Hippocratem ac reliquos Aſclepiadas maledictis inceſſit, ac totius terrarum orbis theatrũ in ſuis ipſius libris conſtituens, inibi iudicatur, vincit q;, & contra omnẽ antiquitatem coronatur, ipſe q; à ſe victor declaratur. Hæc facit tum in eo libro, quẽ de Communitatibus ſcripſit, tum in Syncriticis: quin in reliquis quoq; oĩbus cõtumelioſus eſſe non deſiſtit, veluti in epiſtola, quam ad Neronẽ mittit, his ipſis inter initia verbis vſus: Cum nouam ſectã condiderim, & quæ ſola vera ſit, propterea, q̃, qui ante me medici fuerunt, oẽs »
nihil vtile prodiderunt vel ad ſanitatem tuendam, vel morbos propulſandos. Pergens autem in H »
epiſtola, Hippocrates, inquit, noxia pręcepta tradidit. Auſus eſt & Aphoriſmis eius cũ ſummo »
dedecore contradicere. Et, cum oſtendat ſe in Hippocratica diſciplina nec à quoquam inſtitutũ, nec eius opera ſub præceptore legiſſe, tamen non veretur etiam, talis cum ſit, palmam ſibi ipſi tribuere. Quo magis aliquæ eſſe meę partes videntur (quanq̃ aliàs parum aſſueui improbos acerbe taxare) aliquid contra hunc ob veterum contumeliam dicere. Quid improbe, quę bona ſunt, calumniari tentas, vt multitudini placeas, cum liceret tibi in veritatis contẽplatione excellere, ſi diligens eſſes, ac veritatis amator? Quid ita ruditatis auditorũ patrocinio abuteris ad veterum blaſphemiam? Num paternæ artis ſocios, impudentiſſime Theſſale, iudices medicorũ ſtatues? Iſtis ſcilicet iudicibus vinces proculdubio, ſiue contra Hippocratem, ſiue contra Dioclem, ſiue contra Praxagoram, ſiue contra reliquos oẽs veteres dixeris. Quin potius viros antiquos, Dialecticos, ſcientes, qui verum falſum q; diſcernere ſunt periti, qui cõſequens ac repugnans diſtinguere, qui demonſtrandi methodum à pueris ſunt meditati, hos, inquam, iudices in cõſeſſum introducito. His ſedentibus aude quippiã Hippocratem accuſare. His pronunciaturis aggredere ſceleſta illa tua barbara q; voce cõtra Hippocratem, primum illud diſſerere, Non oportere de hominis natura curioſum eſſe: deinde, ſiquis hoc donet, male illũ de ea inquiſiuiſſe, ac falſò omnia præcepiſſe.

Ergo

A Ergo quis iudex erit? num Plato? quando huic saltem iniurius esse minime es ausus. Ego vero ne discipulos quidem eius refugiam, non Speusippum, non Xenocratem. Aristotelis vero, vel rogem, iudicium subeas, & cum eo Theophrasti. Optem vtique & Zenonem, & Chrysippum, & eorum, qui hos sectatur, quemlibet iudicem eligas. Horum nemo, vir audacissime, Hippocratis de natura hominis scita damnauit: quæ tu mihi nec legisse vnquã videris: nec, si legisti, intellexisse: &, si intellexisti, iudicare certe de iis minime gentium potuisti, vt qui sub patre male lanas carpente, in gynæcio sis altus. Nec enim putes nos, vel egregium genus tuum, vel claram doctrinã, latere: nec te Hippocrati & reliquis veteribus in surdo theatro maledicere: sed, qui sis, & vnde venias, quo genere ortus, qua educatione vsus, qua disciplina imbutus, prius ostende, atq; ita demũ dicito, Illud ipsum prius vir audacissime monitus, nõ esse cuiuis in vlla bene instituta ciuitate concessum, publice dicere: sed, si quis vir clarus est, qui genus possit, & educationem, tum vero eruditionem concionatore dignam ostendere, huic dicere permittunt leges. Tu, cum nihil horũ ostendere habeas, audes tamẽ, homo generosissime, Hippocratẽ accusare: facis q; in nugacibus libellis tuis Græcos sedere iudices: fers autem ipse sententiam, nec illorum expectas: et palmam tibi ipsi das modo de omnibus medicis, modo de omnibus in vniuersum Græcis. Hæc enim insignis au-
B dacia sapientissimi scilicet Thessali est, omnes se medicos vicisse, sed se ipso litigatore, se ipso agonotheta, se ipso iudice: post hos etiam reliquos Græcos in certamen prouocasse, Rhetoras, Geometras, Grammaticos, Astronomos, Philosophos: inter quos cõstitutum, ac lanificis elocutione vsum, censere se omnium primum esse: quippe medicinam reliquas omnes artes præcellere, se vero medicos omnes superasse: quod vnũ forte fortuna recte collegit. Si enim medicina est omniũ artium præstantissima, in ea vero Thessalus primas partes obtinet, vtiq; omnium hominum ita sit primus, ac Socratem & Lycurgum præcellat, cæteros q; omnes, quos Pythius vel vt viros bonos, vel vt sapientes, vel vt musarum ministros, vel vt Iouis famulos, vel deniq; vt alio quolibet munere diis gratos laudauit. Agedũ igitur Thessalo hymnos de cętero omnes cantent, scribãt q; victoriæ carmina: & publicum orbis theatrum constituatur: accedito q; aliquis, qui canat eũ, qui in textrina sit altus, vicisse Demosthenem, Lysiam, & reliquos Rhetoras: superasse Platonem, Socratem, & cęteros Philosophos: palmã eripuisse Lycurgo, Soloni, & aliis legislatoribus: victorẽ denique totius hominum generis coronatum esse, Rhetorum, Philosophorum, Legislatorum. Nam, si Geometras, etiam & Grammaticos, ac Musicos nominatim post tantos titulos commemorem, contumeliosus in hominem videar: vbi enim Lycurgus, Solon, Plato, Socrates, & Py-
C thagoras dant manus, num pulchrum etiam sit Hipparchi, Archimedis, Aristoxeni, Aristarchi & aliorum quorundam id genus meminisse, hominum (vt Thessalus dicat) nullius precij? Sed quis tam magniloquus poeta nobis existet, qui hæc canat? Quis nũc dabitur Homerus, qui hexametro tono hanc Thessali victoriam celebret? aut quis Lyricus, qui veluti Pindarus alte in dithyrambis canat, qui'que, sicut olim Bacchi, ita nunc Thessali præconium efferat? An horum potius nullum requirimus, sed eorum, qui iambos scribunt, Archilochum aliquem, aut Hipponactem, aut ex Tragica scena quempiam, qui sic hominem compellet?

" Quiesce dum miserrime in stratis tuis,
" Nanque haud vides, quæ te putas nosse probe.

Orestis mihi somnium narras Thessale. Quale'nã id theatrũ est, in quo tu vinces Hippocratem? Qui iudices erunt? Qui'nam præmia proponent? Vis'ne, primũ Platonis suffragium legamus?
" fortasse enim hunc iudicẽ non reiicies. Atqui ille hæc ad verbum ait: Animæ igitur naturã apte
" putas intelligi posse, nõ cognita totius naturæ? Immo, siquidem Hippocrati vni ex Asclepiadarũ
" genere fides est habenda, ne corporis quidẽ naturam absq; hac methodo. Recte ais amice: opor-
" tet tamen cum Hippocrate sermonẽ conferẽtes, num cum eo cõcordet, ęstimemus. Sanè quidẽ.
" D Igitur de natura considerare, quid est, quod Hippocrates recta'q; ratio dicit? Num ad hunc modũ
" de cuiusq; rei natura primum illud perpẽdi oportet, sit'ne, de quo volumus vel ipsi scientes esse,
" vel alios facere scientes posse, simplex, an varias species habeat? Mox, si simplex sit, facultas eius
" tota ęstimãda est, quã videlicet ad quid agendũ obtineat, aut quã ad patiendũ ab alio sit sortitum.
" Sin plures habeat species, his enumeratis, quod in vna feceris, id in vnaquaq; exigere oportebit:
" nempe quid illa facere per suam naturam sit apta, vel quid ab alio pati. Audistin vir bone Platonem simili methodo animæ naturam inueniendam esse censere, qua corporis naturam Hippocrates? An adhuc vis, multas hominis dictiones ex multis librorum eius locis deligam, in quibus ille Hippocratẽ omniũ, qui ante se fuerunt, maxime admiratur? An potius, cum id alibi fecerim (nempe in eo opere, in quo de Hippocratis & Platonis placitis disserui) illuc, qui id scire volet, remittã, vbi, vt arbitror, clarissime ostendimus, in plurimis maximis q; rebus horũ hominum inter se consensum: atq; alio me conferens, alium tibi iam aduocẽ in testem, cœtum nempe Peripateticum, qui & ipse Hippocratis physiologiæ principia confirmat? Quin de hoc quoq; proditum à me in aliis cõmentariis est: quorum vnus de elementis secundum Hippocratem inscribitur: post hunc alij tres de tẽperamẽtis: mox alij duo, alter de inæquali intemperie, qui etiam ad tractationẽ de tẽperamẽtis pertinet, alter de optima corporis cõstitutione: deinde etiã tres de naturalibus facultatibus.

cultatibus: hos igitur siquis leget, clare perspiciet rationum Hippocratis de natura Aristotelem E interpretẽ esse. Quin etiã de morborũ discrimine, quot hi, qui q; sint, ac de symptomatis pari modo, præterea de horum vtrorũq; causis, primus omnium, quos nouimus, Hippocrates recte principia dedisse videtur: post eum vero Aristoteles fusissime ea est interpretatus. Hæc ita esse intelliget, qui commentarios nostros, quos de singulis horum scripsimus, legere non grauabitur. Quare, si Peripatetici iudicium exercebunt, Hippocrates (arbitror) vincet: Thessalus, vt impudens et nequam, eiicietur. Sin Stoicis philosophis in cõsessum admissis iudicium permittetur, ex iis placitis, quę ipsimet statuunt, Hippocrati palmam dabunt: quippe ‖ calidum, frigidum, siccũ, & humidum primus Hippocrates inuexit: post eum Aristoteles demonstratione asseruit. Eadẽ Chrysippi sectatores parata cum accepissent, minime sunt obluctati, sed omnia ex horũ mistura constare cõfirmãt, atq; hęc inter se mutuo agere ac pati, artificem q; naturã esse. Omnia deniq; alia Hippocratis dogmata de natura recipiunt, nisi q; in re tenui est illis cum Aristotele dissensio: quippe cũ recte Hippocrates affirmet totum ‖corpus esse (vt græce dicitur) σύμπνουν καὶ σύῤῥουν, quasi cõspirabile & confluxile dicas, omnes q; animalis particulas mutuo à se affici, recipiũt quidem hoc vtriq;, dissident tamen in eo, q; Aristoteles qualitates tantum in se mutuo transire, omnino q; misceri: Stoici non has modo, sed etiam substantias ipsas existimẽt. Quod autẽ hoc definire medico F superuacuum sit: quod q; ad medicinæ opus abunde sit, si tantum concedantur ea, quæ ab vtrisq; sunt demonstrata, item q; qualitates virtutes q; in mistis totæ sint totis permistę: hęc & ante à me sunt demonstrata, &, si res poscet, nunc demonstrabuntur. Quare & Platonis, & Peripateticorũ, & Stoicorũ iudicio, Hippocratis physiologiæ victoria dabitur. Immo vero ex physiologia omnes ante dicti sapientiæ professores ostendunt neminem posse morbos commode curare, qui corporis vniuersi naturam non perspexerit. Nunquid igitur, si de palma sub horum sapientiæ professorum iudicio certasset Thessalus, vicisset, qui omnis suæ physiologiæ Hippocratem auctorẽ habent? Quid autem, si Geometris, Astronomis, Musicis, aut Rhetoribus iudicium cõcedet, putemus'ne hos Hippocrate prætermisso alij vlli palmam daturos? Ego sanè nec alium quẽuis primas esse laturum arbitror, omnium q; minime impudẽtissimum Thessalum, vt quo nemo Geometriam, Astronomiam, Musicen, ac Rhetoricẽ magis dehonestarit. Itaq; hac saltẽ ratione apud hos in parum amico theatro certauerit. Verũ hos fortassis in theatrum minime inducet, vtpote quos ipse prior inimicos reddiderit, sed iis sapientiæ professoribus dũtaxat, qui in Dialectice sunt periti, vt qui verę falsæ q; orationis iudicandæ facultatem exercuerint, iudicum partes concedet. Atqui, si Platonem, Aristotelem, & Chrysippum, ceu parum in hac facultate exercitatos transibimus, quos'nam, quęso, alios inueniemus? G Quare si nec aliarum artium professores iudices admittet: nec, qui in Dialectice cęteris omnibus sapientiæ professoribus præstiterunt, illi suffragabuntur: qui tandem erunt, qui eum vicisse iudicabunt? Qui illi frequens theatrum constituent? Qui victorem renunciabunt? Qui deniq; coronabũt? Ipse videlicet se ipsum: id quod in illis egregijs libris suis fecit, in quibus se ipsum iudicauit, coronauit, victorem'que declarauit.

1. de Nat. hu. t. 14. 1ª. 29. h

Lib. de Alimẽto circa mediũ

Aduersus Thessalum, qui nulla methodo duos in totum morbos, Fluxum scilicet & Clausum asseuerauit. *CAP. 3.*

AT fortassis illud sibi gloriæ memoriæ q; inter homines occasionẽ fore est arbitratus, si optimis viris lacessitis, nos sibi respõdere cogeret. Verum ita & Zoilus celeber clarus q; sit, qui Homeri statuam flagellauit: & Salmoneus, qui Iouem est imitatus: reliqua q; flagitiosorũ hominum non exigua turba, qui vel meliores non sunt reueriti, vel in deos ipsos fuerunt cõtumeliosi. Verũ hi non bonam de se opinionem reliquerunt: nec æmulatur quisquã, qui compos sit mẽtis, nec Homeromastiga Zoilum, nec dementẽ Salmoneum, quãuis maledicis Zoilus in admiratione sit, & Salmoneus sacrilegis. Sed quid hos memoro? cum & qui loculos præcidũt, similia perditorum studia, & proditores proditorum suspiciãt: nec est prorsus quispiam, qui proprium cœtum, in quo palmam mereatur, nõ desideret. H Adeo si Thessalus inter coquos, tinctores, lanificos, sutores, textores, ac fullones, de victoria certans scripsisset, vtiq; & retulisset de Hippocrate victoriam, & nemo nostrũ ei repugnasset. Nunc, cum omnes homines iudices facit: ex horum autem numero sunt & Plato, & Aristoteles, & Theophrastus, & Chrysippus: nequaq̃ omne punctum solus feret, sed alicui fortassis prouocare ad aliũ iudicẽ licebit. Quanq̃ enim Hippocrates certare cum Thessalo, vtpote indigno se, nolet, at forte Erasistratus non negliget, multo' q; minus Herophilus, atque his etiam minus Asclepiades: alij q; multi iuniorum medicorum, quibus est ad contentionem natura propensior, minime impune abire contumeliam sinent, qua pariter omnes Græcos Thessalus aspergit, sed producto in medium homine omnes eius libros crassissima ignorantia refertos Gręcis ostendent: Qui tot ac tantis libris scriptis, & tot nugacissimorum versuum millibus effusis, nusquam in vllo operum suorum demonstrationem vllam afferre tentauit, sed tyranni ritu duos tantum esse in omni victus ratione morbos iubet, nempe fluxum, & clausum, non intelligens se differentiam quandam morborum dixisse, quam vtiq; prisci (vt ostendemus) probe norunt. Cęterum nemo tam rudis fuit, vt differentias morborum ipsos esse morbos putaret: ac remediorum indicationem ab iis sumeret substantia ipsa prætermissa. Atqui hic Thessali

parruus

A paruus ſcilicet error, quem vel puer in liberalibus diſciplinis altus ſtatim aduertiſſet: hic, inquam, paruus error eò inſolentiæ hominem euexit, vt magnum & præclarum aliquid inueniſſe ſe putaret: perinde ac ſiquis, cum omne animal rationale eſſe, aut irrationale dixerit, non animalium differentias, ſed aliud quippiã dixiſſe ſe putet, cum.ſ. huic illud quoq; ſimiliter ſit dictum, Omne animal mortale eſt, vel immortale. Quippe oppoſitio, quę in ſingulis differentiis notatur, coniuncta, de omnibus ſpeciebus dicitur. Omne enim animal, aut manſuetũ eſt, aut ferũ. Omne animal, aut pedatum eſt, aut apes. Omne animal, aut cornutum eſt, aut cornuũ expers. Nec eſt inter differentias inuenire oppoſitionem vllam, quæ ſit altera prēſtãtior, aut potior, nec quę magis omnibus inſit particularibus. Verum non conuenit, cum de animaliũ numero quæritur, vnam differentiarũ oppoſitionem reſpondere. Hoc enim pacto duo erunt animalia vniuerſa, nec vllum magis rationale vel irrationale, ꝙ mortale vel immortale, aut ferum vel manſuetum, aut reliquarum oppoſitionum quælibet. Quòd ſiquis differentiis omiſſis (ſicut planè ratio exigit) equum, bouē, canē, hominē, aquilam, apim, formicã, leonem, & ouem reſpondeat, reliqua q; omnia per ſpecies animalia connumeret, conſtat hunc quęrenti, quot ſint in totum animalia, rectè reſpõdiſſe. Quin, ſi multa quidem ſermone animalia memoret, teſtetur aũt enumerare ſe omnia non poſſe, ſic quoq;

B commodiſſime reſpõderit. Similis agitata quęſtio de morborum numero, & omnibus antiquis medicis eſt, aliis ſeptem eos in totum eſſe affirmantibus: aliis plures his pauciores'ue dicentibus: omnibus tamen ad ſpecies, quæ in ſubſtãtia, non quæ in differentia eſſent, reſpectum habẽtibus. Nemo enim ita erat indoctus, aut Logicæ ſpeculationis † rudis, vt differentias ſpecierum pro ſubſtantia loquendo vſurparet: quemadmodũ Theſſalus iſte, qui è gynæcio exiliens, tantis viris maledicit, ipſe nec genus habens, quod referat, nec educationem, nec eruditionem, qualem illorum quiſq;: quorum alius Ariſtotelis, alius Platonis, alius Theophraſti, aut deniq; alterius cuiuſquã eorũ, qui in Logica cõtemplatione fuere exercitati, familiaris fuit. Veluti igitur rogatus quiſpiã, quot ſint in vniuerſum vocis elemẽta, ſi duo ea eſſe reſponderit, quippe aut vocalem omnino, aut conſonantem eſſe, quicquid vocis ſit elementum, is verum quidem dixerit, cæterum ad quæſtionem non reſponderit: Ad eundem modũ, arbitror, ſiquis omniũ morborũ numerum cõprehendere ſtudens, ſpeciē quidem vllam morborum, veluti phlegmonen, ſcirrhum, vel œdema, referre non curet, ſolas autem differentias memoret, ſiue clauſum & fluidum, ſiue rarum & denſum, ſiue durũ & molle, ſiue tenſum & laxum, verum hic quoq; dixerit, minime tñ ad quæſtionem reſponderit. Primum nanq; in eo error eſt, ꝙ nõ omnis differentia generi addita, ad ſpeciei cõſtitutionē

C aliquid cõducit, ſed quæ ex generis propria diuiſione naſcitur: quippe hę demũ differentiæ ſunt, quæ ſpecies conſtituant: reliquæ oēs, alienæ. Etenim animalis propriæ differẽtiæ ſunt, mortale et immortale, rationale & irrationale, mãſuetum & ferum, alia q; id genus. Molle vero ac durũ, graue & leue, rarum & denſum, magnũ & paruũ, animalis differentię non ſunt, ſed ſubſtantiæ. Itaq; etiã ſi cum animali, vel molle vel durũ, vel denſum vel rarum, vel magnum vel paruum cõponas, ad ſpeciem cõſtituendam nihil ſanè plus contulerint: ſin vel rationale & immortale, vel rationale & mortale animali adieceris, efficitur iã illic Deus, hic homo. Ita vero, & ſi rõnali animali duas illas differẽtias peculiares addideris, quæ ſunt greſſile & bipes, ſic quoq; ſpeciem quampiam effeceris, nempe hominē. Vnde fieri non poteſt, vt vllius rei ſpecificas differentias inueniat, qui eam † definitione, ſiue ſubſtãtiæ ipſius oratione, ad vnguem nõ circũſcripſerit. Alius deinde error incidere ſolet iis, quibus parum exercitata ratio eſt, ꝙ cum vnam aliquã differentiarum oppoſitionē inuenerint, ſpeciē aliquã propoſiti generis ſe putent inueniſſe: ceu paulo ante de vocis elementis eſt dictũ. Siquidem, qui vocalem & conſonantem dixit, nondum omnia humanę vocis elemẽta dixit, ſed duas tantum primas & generales differentias. Quòd ſi vocales rurſus in longas, breues, ancipites q; diducat: tum conſonantes in ſemiuocales, & mutas: item q; tum longas, tum breues

D vocales bifariam, ancipites vero trifariam: ſed et mutas primũ in aſpiratas, tenues, ac medias: dein rurſus tripartito harum ſingulas: mox ſemiuocales propria (ne fruſtra multis morer) ſectione ſecet, ita quatuor & viginti elementa vocis, qua Græci vtuntur, inueniat: quippe id tñ dixiſſe, ꝙ elementorũ vocis quædam vocales ſint, quædam conſonantes, nõ dum omnium elementorum artificem, aut planè ſcientem auditorem reddidit: ſed, ſi quis, vbi in longas, breues, & ancipites diduxerit, adiiciat duas eſſe breues, nẽpe ε & ο, duas pterea longas η & ω, tres vero ancipites α ι υ, ſic ſanè artificē auditorē de omnibus vocalibus effecerit: item q; de cõſonis ad eundem modum. Itidem, ſiquis tradere de morborum numero inſtituat, quot hi in vniuerſum ſint, non debet, arbitror, is in prima ſtatim differẽtia ſubſiſtere, ſed diuiſa ea procedere, donec ad aliquam infimarum ſpecierum, & quæ amplius in aliam diſtrahi non poſſit, perueniat. Id vero, ꝙ haud cuiq; ſit promptum, ſed ei duntaxat, qui in diuidendi methodo magnopere ſit exercitatus, intelligere quiſq; poterit, primũ ſi omnia legerit, quæ de eo genere methodi in principio Philebi à Platone ſunt prodita, dein ſi Sophiſtam etiam & Politicũ legerit. Iam vero difficilior adhuc res videbitur, ſiquis primum Ariſtotelis librum de partibus animalium legerit. Conatur enim in eo libro omnes animalium differentias enumerare: at, vbi multas dubitationes mouit, vix tandē ſuſpecte ac timide pronũciare quippiam audet. Et, cum Ariſtoteles & Plato tantam tam q; difficilem rem eſſe cen-

† ἢ διαιρέσεως .i. uel diuiſionis, additur in antiquo codice.

† In cod. quodã græco ueteri. hæc dictio nõ habetur, et oĩno videtur abũdare, cũ rõ ſeu oratio ſubſtantiæ, idē ſit quod definitio.

fuerint genera in proprias differentias exacte diuidere, ac post hos Theophrastus, & alij philo- E
sophi rationem absoluere tentauerint, vtpote ne apud illos quidem satis adhuc constantē, homo
audacissimus Thessalus absolute, citra q; vllam rationem adhibitam pronuncians, credendū sibi
censet duos in totum esse in victus ratione morbos, & eos quidem simplices, ac primos, & veluti
elemētares: nam tertium ab his ratione gignit, ex ambobus cōpositum. At si vlla methodo hæc,
sicut iactas, inuestigasti, cur hanc nobis non dixisti? Sed contra planè, ꝙ pro grauitate nominis,
quod tibi arrogas homo temerarie, atq; à methodo alienissime, rem pronunciasti: qui ne princi-
pium quidē ipsum vnq̄ attigeris, à quo cœpisse necesse sit eum, qui recte cuiuslibet rei species, &
differentias peculiares sit inuenturus. De re enim qualibet, ò puer, vnum principium optimum, »
nosse id oportet, de quo proposita quæstio est, aut prorsus est aberrandum, Plato quodam loco »
ait, non ad diuidendum modo quiduis, ab ipsa quæsitæ rei essentia nobis esse inchoandum cen-
sens, sed etiam in omni disquirenda re eiusmodi semper principio vtendum. Ergo hic quoq; (ar-
bitror) par erat, vbi, quid morbus sit, quid symptoma, & quid passio, diligenter prius dixisses: ac
dein quà conueniant, differant q; ipsorum singula, definiuisses: sic demum tentare in proprias ea
differentias diducere, secundum eam, quam sapientiæ professores tradiderunt, methodum: aut,
siquam potiorē ea, quæ ab iis prodita est, explorasses, hanc ipsam prius astruere: tum illud osten- F
dere, ac Græcos docere, hunc, qui in textrina sit altus, superasse Aristotelem & Platonem in me-
thodis logicis, humo afilixisse Theophrastum & Stoicos in Dialectice, clarissime ostendisse oēs
eorum sectatores, ne primos quidem morbos, qui essent, vnq̄ nouisse: dico & Herophilum illū
Dialecticum, & cōdiscipulum eius Philotimum, & præceptorem eius Praxagoram, qui ab Æscu
lapio originem traxit, & qui cum his & ante hos fuerunt, Erasistratum, Dioclem, Mnesitheum,
Dieuchen, Philistionem, Plistonicum, ipsum deniq; Hippocratē. Porrò simplici verbo dicere
oēs in victu morbos esse duos, non methodo, non demonstratione, non ratione vlla probabili,
non lenimento aliquo, non alia re prorsus {orationi} adhibita, præterq̄ eiusmodi in veteres bla-
sphemia, id facere, imperātis hominis est, non docētis. Esto vero taceas, qua logica methodo in-
sistens, hęc inueneris: at certe, vnde saltem de veritate sermonis iudicasti, adhibitum aliquid opor
tuit. Nam inueniendi eius, quod quæritur, logicæ methodi facultatem præstant: At, quæ fidem
iis faciant, quę recte sunt inuenta, duo sunt apud oēs homines instrumenta, nempe ratio, & expe-
rientia. Quippe ad eum, qui interrogauerit, Cur huic febricitanti frigidæ bibendæ potestatem fe
ceris, duplex responsio est: Altera, quæ ortum naturam q; febris docet, ac de morborum tempori
bus disserit, tum ad eundē modum aquæ frigidæ naturā explanat: vbi hęc proposuit, conatur do- G
cere in hoc morbo, atq; hoc tempore aquā frigidam congruū remediū esse: Altera de nullius ho-
rum natura sollicita, ad experientiam confugit, nempe ꝙ in tali morbo atq; tempore sępe frigidā
profecisse vidit. Debebat igitur (opinor) & Thessalus vel experimentū, vel rōnem assertioni suæ
probationem adhibuisse, nō, sicuti tyrannus, imperare, ac sibi citra demonstrationem credēdum
exigere. At quam (inquiunt) audire demonstrationem postulas? ita enim contra nos interrogāt
eius sectatores: neq; id iniuria, vt qui nec eò vnq̄ peruenerint, vt notionem demōstrationis tene-
rent, cum nec Geometriam, nec Arithmeticē, nec Dialecticen, nec Resolutoriam, nec deniq; lo-
gicam vllam speculationem attigerint. Quocirca respondendum his ita est: Nimis serò, quid de-
monstratio sit, discere postulatis: nec fieri potest, vt breui tempore speculationem, quæ subtilitatē
mentis desiderat, assequamini, præsertim qui nec subtiles rationes audire sitis assueti, & peruersi
in diuturno errore versati. Sed istos mittamus, vt qui ne intelligere quidem, quæ veræ disciplinæ
sint, valeant † nedum ipsas discere, aut recte iudicare.

† Additur in antiquis, μὴ τ' εἰδότας ἀκούειν, id est neque sciant audire.

Quæ sit vera Methodus inueniendæ in vnaquaque facultate veritatis: & quàm ab ea Thessalij, & plerique veterum medicorum aberrarint. CAP. 4.

NOs vero vnà cum iis, qui exercitati sunt, & demonstrationem intelligunt, & natura sunt sa- H
gaces, (neq; enim Thessalios asinos docere profitemur) ad id, quod propositum nobis ab
initio est, accingamur: ac statim vnà cū ipsa medendi methodo tradenda, etiā causas ipsas, vnde er
rarint medicorū plurimi, qui tradere eā sunt conati, exponamus: quippe ad firmiorē veritatis fidē
id quoq; non parum conducere videtur. Ac primum quidē illud cauebimus, ne simul de ambo-
bus tum methodo, quæ rōne nititur, tum experientia, quę ratione nō vtitur, agamus. Non enim
de omni remediorum inuentione nunc loqui statuimus, sed tm̄ de ea, quæ hæc methodo explo-
rat, ita vtiq;, vt de Empirice ipsa & à nobis in alio opere est proditum, & ab ipsis Empiricis medi
cis, quos vocant, plurimū elaboratum. Atq; vtinam Rationales oēs medici propositū ita preme-
rent, nec experientiam & rationem miscerent, atq; in vnum confunderent, sed quam utraq; vim
habeat, quantum q; ad propositum artis finem conducat, seorsum tractarent, atq; perpenderent.
Ergo methodo quippiā inquirere inuenire q;, ex aduerso opponitur ei, quod est fortuito teme
re q; reperire. Est autem id cum via quadam & ordine ita, vt in disquisitione aliquid primum
sit, aliquid secundum, & tertium, & quartum, atque ita de reliquis omnibus deinceps, quoad de-
mum ad ipsum, quod ab initio est propositum, sit peruentum. Ac Empirici quidē rationabiliter
fatentur nec inueniendi, nec docendi, apud ipsos esse necessarium ordinem: nam nec arte vlla ra-
tione ue

A tione'ue experientiam niti: immo vnius fortunæ fauorem ad ea, quæ quærit, inuenienda require-
re. Qui vero rationem inuentionis suæ auctorem statuerunt, ac ordinem: vnam'q; viam, quæ ad
finem ducat, proposuerũt: ijs fuerat quidem necessarium à primo aliquo auspicatis, de quo inter
omnes homines cõueniret, sic trãsire ad reliqua. Cæterum hanc rationem non sequitur pleraq;
medicorum pars, immo principia quoq; ipsa controuersa sumit, nec illa demonstratione confir-
mat: tum ad reliqua simili modo transit, legislatorum ritu sanciens verius, q̃ demonstrans. Quæ
omnia inde adeo his accidunt, ꝙ nihil prius de demonstratione sunt meditati: sed simul & inqui-
sitis insistunt, & ad eorum fidem demõstratione vti audent, simile profecto quiddam ijs molien-
tes, qui sphæram, aut cubum, aut conum, aut cylindrum, aliud'ue id genus metiri aggrediuntur,
cum tñ omnis Geometricæ ac Logisticæ rationis sint ignari, imo vero nec cubiti palmi've, aut pe
dis mensuram præparatam habeant: ac deinde ijs, qui vel demonstrationẽ ab ipsis exigunt, vel ta
cere censent, irascuntur. Veluti enim in illo ridiculus erit is, qui rectanguli trigoni, cuius alterum
(exempli causa) latus circa rectum angulum quinque sit pedum, alterum duodecim, dicat aream
non esse triginta pedum, sed quadraginta, nec eius rei demõstrationem vllã afferat: ita hic quoq;
ridiculus est, qui quicquam affirmat, quod demonstrare non possit. Ergo, sicuti in demonstratio
B ne de triangulo (neq; enim recedendum nobis ab exemplo est, qui indoctos istos methodicos à
disputatione nostra iam abegimus) ipsum, quod propositum est, ex duabus his propositionibus
colligebatur, vna, quæ spatium id, quod lateribus pedum quinque & pedum duodecim contine-
tur, sexaginta pedũ effici dicit: altera, quæ triangulum dimidiũ eius esse spatij proponit, atq; osten
dit: harum vtraq; rursus vt demonstrationis fidem reciperet, alijs propositionibus egebat: mox il
læ alijs, quoad peruentum ad primas esset: hæ vero nec ex alijs, nec per demõstrationem, sed ex se
fidem faciũt: sic arbitror et in ijs oĩbus, quæ in medicina demonstrant, ad primas & indemonstra-
biles propositiones, & quæ ex se fidem faciant, omnia esse perducenda. Ac, si omnes de medẽdi
methodo sic dicere aliquid instituissent, prorsus, sicuti inter Arithmeticos, Geometras, & Logi-
sticos, ita inter ipsos quoq; conuenisset: quippe apud quos discere ab ipso statim initio licet, quid
quoq; nomine, quo vsuri sunt, significetur: quas præterea propositiones indemonstrabiles (quæ
axiomata vocãt) ad disceptationem sint sumpturi: veluti lineam esse longitudinem citra latitudi
nem: superficiem, quæ longitudinem latitudinem q̃; tantum habeat: et triangulum esse hoc, qua-
drãgulum illud: ac reliqua ad eundẽ modum. Ab his, vbi axiomata huiusmodi vsurpãda sibi es
se prædixerint, quòd scilicet, quæ eidem sunt æqualia, inter se etiam esse æqualia: &, si æqualibus
C æqualia sint adiecta, tota fore æqualia: postea demonstrare theoremata iam tentant, nihil extra ea,
quæ à principio præsumpserunt, adijcientes. Pleriq; tamen medicorum, sicut ipse scis Hiero cha-
rissime, interrogati, vnde'nam principium inuentionis suæ sumpserint, tantum abest, vt indemõ
strabilia principia, & quæ oĩbus hominibus in cõfesso sint, proferant, vt nec, quò sibi ipsis conso-
na respondeant, inueniãt: sed sursum ac deorsum Euripi more agantur, contraria quisq; in pro-
gressu sermonis ijs, quæ ab initio statuerũt, afferentes. Siquidem sapiẽtissimus iste Thessalus, cũ
apparentes esse cõmunitates dixisset, paulopost non solum non alium quenquam priorum medi
corũ vidisse eas asseuerat, sed nec ipsum, qui primus eas peperit, Themisonem. Huius nãq; vnius
esse monstrosas illas cõmunitates fatetur, ceu patris legitimos filios. Post hos vero, qui secuti sunt
oẽs, & inter se, & ab ipso Thessalo dissentiunt, nec easdem communitates tradentes, nec omnino
inter se vel in vno concordantes. Id quod sæpenumero tibi, ipsis etiam Methodicis præsentibus,
ostendi: fortasse q̃; aliqñ maius ocium nactus, de incõstãtia* eorum scribam. At nunc tñ saltem *διαφωνίας.
ad rem propositã sumi expedit, oportuisse eos, præsertim sectæ auctores, exposuisse prius, de qua
re singula nomina dici vellent: sicut Empirici faciunt, qui apparere ea dicunt, quæ sub sensum ca-
dunt: nosci vero, quæ memoria tenentur: apparere simul & nosci, quæ & ante aliquando sub sen-
D sum venerunt, & nunc simili modo veniunt. Num igitur ita ipsi quoq; apparere communitates
dicunt, ceu sensu cognitas? an, & quæ ratione comprehendimus, apparentia nominant? Em-
pirici nanq; non admodum concedunt quicquam ex ijs, quæ sola ratione nosci videntur, appa-
rens dici. Rursus veteres philosophi duplex esse genus apparẽtium decernunt, Vnum, quod ip
si Empirici comprobant, nempe eorum, quæ sensu aliquo noscuntur, veluti albi nigri, duri mol-
lis, calidi frigidi, & similium: Alterum indemonstrabile, eorum nimirum, quæ intelligentiæ pri
mo occursu patent: veluti, quæ eidem sunt æqualia, ea etiam inter se esse æqualia: &, si æqualibus
æqualia addantur, tota etiam æqualia fieri: &, si ab æqualibus æqualia demas, quæ restant, etiã æqua
lia fore. Huius esse generis aiunt, & ꝙ nihil citra causam fiat, & ꝙ omnia ex ente quopiam, & ꝙ
ex eo, quod omnino non sit, nihil fiat: simili modo, nihil corrumpi in id, quod ante penitus non
sit: item, quòd affirmare vel negare de quoq; sit necesse: alia q̃; id genus non pauca, de quibus in
logicis tractatibus agitur, & ipse in commentarijs de demonstratione, quàm potui, dixi clarissi-
me. De his inter eiusmodi principia, huiusmodi logica nũcupamus, quidam Philosophorum cõ
tendunt, atq; ambigunt: hi tamen hactenus saltem sunt modesti, ꝙ omni demonstrationi fidem
suam abrogant, intelligentes (arbitror) tametsi id non dicant, illud saltem se certo scire nihil om-
nino demonstrari posse, si logicis principijs fides non sit adhibita. At, qui eousque rudes amen-

tes'q; sunt, vt ne id quidem intelligere queant, hi demonstrare quidem conantur, cæterum quæ, E
qualia've, {& quot} demonstrationis principia sint, nec noscere, nec quærere volunt, nec aliũ do centem audire sustinent: sed absolute pronunciant, & verba loquuntur, quę nec quid significent, ipsi clare explicare valeant. Merito igitur eorum æmulis centum voluminum opera scribuntur, partim inuestigantibus, de quo quodq; dici nomē Thessalus voluerit, partim nihil tale inuenien tibus, cui omnia ab eo particulatim dicta consentiant. Nam, quę demum apparentes illę cōmuni tates sint, aut quo modo apparentes, dicere non possunt, ne si iterum atq; iterum totidem libros scripserint: quippe quod apparet, aut sub sensum omnino cadat, oportet, aut sub intelligentiam, vno semel occursu vtrunq; sine vlla demonstrationis ope: quod vero intellectui se vno occursu non exhibet, protinus id controuersum est, ac demonstratione eget, nec artem vllam à tali princi pio incepisse conuenit. Hæc si in logicis methodis exercuissent, & ipsi ea intelligerēt, & tempus nostrum frustra non contererent. Nunc, qm̄ inexercitati rudes q;, per amentiam audent demon- stratione vti prius, quàm, quid ea sit, didicerint, necesse est cum similibus sui, oēs aberrent, pror- sus q; nugētur: ac eos, qui recte demonstrant, minime intelligant, sed tempus inaniter consumāt. Ergo cum his nequaquam, vt cum rationalibus animalibus, vel disputandum amplius est, vel iis dem impense contradicendū prius, quàm didicisse, quæ'nam res demonstratio sit, velint: & qua- F
tenus exercitatum esse oportet, qui ea probe sit vsurus.

De descriptione Nominis Morbi, ac de Methodo Nominum recte imponendorum. CAP. 5.

TEcum vero omnem deinceps sermonem conferam, ipsis vsus methodis, quas in commenta riis de demonstratione tradidi. Quippe non solū principia omnis demonstrationis esse ea, quæ tum sensui, tum intelligentiæ manifeste se exhibent, sed etiam in omni re quærenda nomen ipsum assumi in disputationem oportere, in illis docuimus. Nunc neutrum præcipere statui, nec quemadmodum inuenire, nec quēadmodum demonstrare conueniat: sed iis, qui iam didicerūt, & exercitati sunt, simul aliquem laboris opportunum fructum reddere, inuenta nimirum nō te- nui re, quam nunc instituimus: simul, si qui sunt, quibus artiū maxima cordi est, quæ circa animū hominis versatur, ipsos quoq; in minoribus prius exercitare conuenit. Quippe id tenaciter ser- uare in omni methodo oportet, vt in ea te multis sæpe leuioribus problematis prius exerceas, q̄ maioribus manum admoueas. Hoc igitur nobis veræ disciplinæ principium esto: quod vtiq; sta tim inter initia facturi fueramus, tum artem ipsi inquirentes, tum aliis preeuntes, qui adhuc per- uersi non essent. Quoniā omnis morbi curationem inuenire propositum est, necesse est morbo- rum numerum prius sciri. At, qm̄ fieri nequit, vt aut differentias generis vllius, aut species inue- G
nias, ipso, quod diuiditur, non planè explorato, oportet profecto nunc etiā, quid morbus sit, nar- remus, quò sic diuisionē eius rite adeamus. Qua igitur ratione id methodo inueniamus? Quæ'nā alia, nisi ea, quam in libris de demonstratione præcepimus? nempe vt de notione ipsa prius con- ueniat, cum sine hac, propositæ rei substantiam inuenire non liceat. Ipsam vero notionem, quæ omnibus in confesso sit, sumendam diximus, vt quæ aliàs principium iure non dicatur. Quæ igi tur est de ęgrotando omnibus hominibus confessa notio, & de qua maxime subiecta re verbum hoc ęgrotare enunciant? Nunquid, vbi citra offensam oium corporis partium actiones obeunt, & valere se tunc dicunt, & minime medicis egere putant: vbi vero naturaliū corporis actionum senserint quāpiam vel male geri, vel prorsus nō geri, & ęgrotare se illa parte corporis existimant, cuius actionem læsam vident, & medicum de remedio consulunt? Ego sanè omnes homines ita video tum morbi, tum sanitatis, nomen vsurpare. Quin etiam eam, quam dixi, notionem oēs ob- seruant, non in his modo nominibus, sed etiam nihilo minus in omnibus, quæ cum his coniuga- ta sunt, tum nominibus, tum verbis. Quippe cū & valere illum existimēt, cui nullius partis actio sit vitiata: & ægrotare, cui sit vitiata: & valentem eum nominent, cuius omnes corporis partes actiones suas secundum naturam edant: & ęgrotantem, cui male affecta pars aliqua sit. Nec quis- H
quam omnino Grecorum aut aliis nominibus vtitur, aut de alia re enunciat iam dictorum nomi num quoduis: id quod diffuse in medicinalium nominum interpretatione ostendimus. Atque hoc saltem mihi per omnem disceptationem memoria teneri maxime velim, nominum quidem interpretationem ex Grecorum me consuetudine facturum (sicut in commentariis de demon- stratione dixi) ipsius autem rerum essentiæ tum inuentionem, tum inquisitionem, tum demon- strationem, nō ex iis, quę multitudini videntur, immo ex sumptionibus scientificis, quę lemmata grece vocant: de quorū inueniendi ratione in illis est proditum. Ergo accepto eo, quod omnes confitentur, principio, nempe illud in medendi methodo propositum esse, vt ægrota corpora in sanitatem vindices: id vero est, vt naturales partium actiones, si quę vitiatæ sint, corrigas: iā, quod deinceps est, inquiramus, quot numero in totum res sint, quæ loco inter se sibi sunt propinquæ: necubi aliqua, procedente sermone, vel pro morbis accipiamus, cum sint his similia: vel p sanita- te, cum ad huius naturā prope accedāt. Proponamus aūt claritatis causa particulas aliquas, in qui- bus confirmetur, quod dicimus, ac primum quidē ante cęteras oculum. De hoc igitur oibus ho- minibus non medicis modo, sed etiam aliis quibuslibet conuenit, eius opus esse, vt videat. Seu vero opus, seu actionē inter loquendum dicam, in præsentia saltem non refert. Ad eundem mo-

dum,

A dum, nec, si quis aspicere, oculorum esse opus dixerit: nec, siquis aspectum, aut visum, aut visionem, aut quomodocunq; aliter nominet, quicquam refert: quādo etiam, siquis solœcismum committens nominet, ad rei ipsius scientiam nihil id afferat incommodi, modo, de qua re nomen pronunciet, clare explicet, in hoc enim præcipua doctrinę vis est. Nominetur igitur oculus pars corporis: neq; hic referat, partem'ne, an particulam quis dixerit. Quicquid enim totum complet atque integrat, id totius videlicet corporis, quod complet, particula siue pars nominatur. Est enim pars ex ijs, quæ ad aliquid dicuntur, quippe pars totius integri q; pars dicitur: æque profecto, vt totum & integrum per relationem ad partes & particulas proprias nominatur: est q; sicuti dextrum ad sinistrum, & sinistrum ad dextrum, ita & totum ad partem, & pars se habens ad totum. Ergo, siquis hac seruata notione malit partem dicere, q̃ particulam: aut siquis contra, particulam potius, q̃ partem: is mihi ad rerum inuentionem impedimento non sit, cæterum imperitum se linguæ latinæ prodit: quemadmodum certe, siquis integrum à toto secernat, is quoq; linguæ latinæ est ignarus. Dictum vero alibi (vt scis) diffuse de nominum vsu est. Ac nunc, quantum satis ad rem sit propositam, adijciam, illud duntaxat indicās, non oportere nominibus seduci, nec, qui in ijs dissentiunt, hos statim in rebus quoq; ipsis dissentire putare. In quo genere omnes (vt vno
B verbo dicam) non medicos modo nostrę tempestatis, sed etiam philosophorum plerosq; parum exercitatos vides: vt quorum paucissimi nominum diuersitatem à rerum diuersitate distinguere norint. Verum huius quoq; rei methodum in Logicis speculationibus tradidimus: cuius opportunitas, si quando aliàs, vtiq; nunc quoq; ad vsum venit. Quæ'nā igitur fuit ea methodus? Nempe vt à rerum incipias differentia, non autem nominum: tum ostendas quatuor, exempli gratia, esse res, quæ in vicino sunt positę: post deinde, vt demonstratione confirmes neq; plura esse, neq; pauciora, quæ in proposita disceptatione contineantur: postremo vt accommodato rerum cuiq; suo nomine sic reliquum sermonem absoluas, nec mutās dehinc, nec transferens nomen vllum, sed, cui rei ipse ab initio imposueris, de eadem perpetuo vsurpans. Quippe ita & dilucida doctrina efficitur, atq; à cauillationibus, quas homonymia parit, libera: &, quod frustra est additum, facile deprehenditur, &, quod deficit, cito inuenitur: &, quæ consonant dissonant'que, maxime in eiusmodi explicationibus, exacte discernuntur.

*διαφορίαν.

Quid'nam Actio & Passio exemplo visus, & oculi: quid Latio, & Alteratio, Pars, & Instrumentum. CAP. 6.

ERgo illud repetamus denuo. Visus, oculorum actio est: locutio, linguę: incessus, crurū. Ipsa
C rursus actio, motus est actiuus. Iā horū ipsorū motus, prioris habitus est imutatio: Actiuus, qui à se editur: Passiuus, q ab alio quopiā extrinsecus posito excitat: veluti volatio, actio est aialis volatilis: & incessus, aialis gressilis: quod aūt ab alio sic agitur, vt locū mutet, id vtiq; non agit, sed patitur. Egit nāq;, qui ex Piræo Suniū cōmeauit, quippe motus actiue est, id est ex se ipso, & propria natura: contra, passus est, qui ex Pireo Sunium nauigauit, vtpote qui naui vectus est. At, q̃m motum prioris esse habitus mutationem diximus: ea vero immutatio dupliciter fit, nempe aut in qualitate, aut loco: vtiq; mutatio, quę in loco agitur, latio dicitur, quæ in qualitate, alteratio, ita videlicet vt latio sit immutatio, vel demutatio, vel mutatio prioris loci (de industria.n. multis sum vsus noībus, maxime.s. insinuare studens, q licet vnius rei multas definitiones efficere, quæ vocibus tm̄, non ēt notionibus differāt) alteratio vero, vel mutatio in qualitate, vel demutatio eius, q̄ prius fuit, qualitatis, vel immutatio in qualitate, vel trāsmutatio qualitatis, vel qūocunq; aliter auditori, quod dicitur, clarum fore speraueris, quippe huc tibi varietas interpretationis sit vtilis. Ergo visio (nam redeundū ad oculū est) actio partis est: oculus vero ipse aialis est particula, nā particulam, an partem dicas (vt prędiximus) nihil refert. Instrumētum vero appello animalis partē, quæ perfectā edere actionē possit: veluti oculus visionē, & lingua loquelā, & crura itionem. Ad
D eundē modū & arteria, & vena, & neruus, tū instra, tum partes aialis sunt. Pro hoc nanq; noīum vsu non à nobis modo, sed etiam veteribus definito, oculus quidem & pars aialis, & particula, & instrumentum vocabitur: cornea vero tunica, particula quidem, & pars, non aūt instrumentum. Simili modo & quę rhagoειdes, & quæ arachnoειdes, & quæ amphiblestroειdes grece dicuntur, quippe quarum singulæ primū quidē ac maxime oculi particulę sunt: &, quia is ēt faciei pars est, itidem & illæ faciei sunt partes, sed secunda quadā ratione: ita vero & totius corporis partes sunt propterea, q facies ipsa totius corporis est particula. Homœomeres vero, id est similaris pars, est, sicut ipsum clare indicat nomē, quæ vndiq; in similes diuiditur particulas: veluti in oculo vitreus humor, & crystallinus, & tunicarū propria cuiusq; substātia. Porrò hęc latius indicata sunt in dissectionū cōmētarijs. Hic vero ea tm̄ dixisse sat est, quorum ad id, quod instat, meminisse est opus. Est aūt opus ostendere in singulis particulis plura inesse, quæ inter se dissideant, nec tm̄ à medicis sint percepta: hoc autem vtile esse prædiximus ad nomina nobis recte vtenda, vtique cuius causa nunc id tractandum suscepimus: indicabitur autem & ad ipsam nobis propositam methodū maxime necessarium. Est enim instrumentum oculus, actio vero visio: vna ex particulis eius similaris, ac primum visionis instrumētum, crystallinus humor: sicuti in libris, vbi de ijs egimus, monstratum est: id nanq; est, quod alterari debet ab aliquo extrinsecus occurrentium colorum, vt animal

mal videat: alterari vero nō potuit, nisi purum omnino perspicuumq; esset. At purum ita perlucidum q; esse nō posset sine eo, quod nunc obtinet, temperamento: quippe ostensum est vnamquāq; rerū talem esse, qualis est, pp calidi, frigidi, humidi, & sicci temperamētum. Ideo q; siquid horum magnopere immutatū sit, aut planè non videbit, aut male videbit aial. Verum hoc nobis parum adhuc constat, modo artē quęrere orsis: nec oportet aliquid ex ijs, quæ post sunt inquirenda, velut scitū præsumere: nec ipse huius gratia, eorū, quæ de crystallino alibi demōstraui, mētionem feci, sed claritatis causa eorum, quæ nunc sunt dicenda. Vidētes.n. oculum probe munus suū obire, ac rursus nequaquā videre atq; illud sanitatem eius, hoc morbū, vel vitium, vel quicquid libet, vocātes, nihil.n. ad rem propositā refert: quęrimus deinceps, quæ demū sit eius noxę causa. E

Aduersus Thessalum, Iulianum, Olympicum, & reliquos Methodicos, de Sanitatis ac Morbi definitione. CAP. 7.

VNde, inquies, ad hoc moti? Certe ex indemonstrabili axiomate, de quo tn̄ inter oēs conuenit propterea, q̄ intelligentię euidens est. Quod ergo est id axioma? Nihil absq; causa fieri. quippe hoc non concesso, non datur aut læsæ visionis, aut prorsus amissę, causam requirere. Sed, qm̄ id ex ijs est, quæ intelligentiæ sunt manifesta, præsumentes iam aliquam subesse læsionis causam, ad eius inquisitionē venimus. Ergo hāc causam seu affectū aliquē corporis, seu corpus certo modo affectum, appellare velis, nihil sanè ad rem propositam interest. Illud oīno fateberis, aut morbum ipsum hāc esse: aut, si quidē morbus est ipsa actionis lęsio, affectū, qui huic officit, morbi causam esse. Existit' q; hoc loco rursus de noīe controuersia, ipsum'ne oculorū affectū, à quo visus læditur, morbū vocemus, an ipsum actionis vitium. Verum, siue quis actionem vitiatā morbum dici velit, vtiq; multo prius statuat, necesse est, sanitatē esse naturaliter se habentē actionem: siue affectum, qui actioni incommodat, multo quoq; ante, qui f̄m naturam est, siue hunc affectū, siue constitutionē dici velit, sanitatis vocabulo appellet. Quippe committere, vt cum in actionibus posueris sanitatē, in affectibus existimes statuendū morbū: aut cōtra, cū in partiū cōstitutiōe sanitatē, in actionis vitio morbū: tū reliquis methodicis, tū vero principe huius insanię Thessalo digna sententia est. Etenim oēs ferè, qui sunt indocti huius insani q; dogmatis sectatores, sanitatē esse naturaliū actionū firmitatē ac robur aiunt: morbū vero nequāq̄ actionis læsionē & infirmitatem, sed alij corporis quendā affectū, alij corpus certo modo affectū. Qua quæ'nam, obsecro, maior dementia sit? Hoc.n. vel quiuis deprehēdat, nō oportere in altero sanitatē, in altero morbum, sed in eodē omnino genere ambo constitui: siquidem contraria sunt, quę in eodem genere plurimum inter se dissident, veluti candidū, et nigrum: etenim vnum est horum genus, color. Ideo q;, si contraria inter se sunt sanitas, & morbus, in quocunq; genere eorum, quæ naturaliter se habēt, statuetur sanitas, in eodē, cum præter naturā se habet, ponetur morbus. Quare, si sanitas actio est, quæ f̄m naturam se habeat, oīno morbus præter naturam actio fuerit. Sin aūt affectio quæpiam, aut constitutio naturaliter se habens, sanitas est, & morbus affectio cōstitutio've præter naturam necessario fuerit. Ac Thessalus quidē finire morbum ne aggressus quidem vsquā est: quin potius hariolandum nobis reliquit, de qua re vocabulum id enunciet. Quòd enim nihil interesse cēseat inter morbum & pathos, iam tibi ex ipsius hominis commentarijs ostēdimus, in quibus trāslatitie ambo ponit, transfert q; vtrūq; in alterius locum, ceu nihil intersit, hoc an illo modo loquaris. Eius vero sectatores vniuersi sursum deorsum q; aguntur, ratiocinantes, ac se tegentes, omnia' q; facientes, vt vel obscure loquantur, vel oīno nihil, vt Thessalus ipse atq; ante hunc Themiso, qui fundamentū illis huius insaniæ iecit. Quòd si tibi ea, quæ Proclus, & Rheginus, & Antipater, ad hæc quæ Eudemus, Mnasæus, Philo, & Dionysius in hoc genere prodiderūt, dicere velim, vtiq; à proposita tractatione, quę & scientifica est, & ipsum, quod vtile sit, docere conatur, imprudens excidam. Verum de horum dissidentia licebit aliquando, fortasse etiam in sequentibus, mentionem facere: vna q; cum his Menemachi, qui oēs eorum res astutius turbauit, atq; confudit: & nugacis Olympici, cum q; hoc etiam Apollonidę: & Sorani, &, qui adhuc viuit, Iuliani, quem vtiq; & nos conuenimus, vt viua videlicet hominis voce meras nugas condiscerem: sed nec is explicare potuit, qd pathos & morbus esset. Cuius rei vel maximū signum est, q̄, cum viginti plus anni iam sint, ex quo illū Alexandriæ cōuenimus, scripserit q; iterum atq; iterum institutiones, (nam has assidue transponit, transformat q;, nunc̄ ijs, quas scripsit, contētus) nusquam tn̄ earum est ausus, quid morbus sit, prodere, tametsi certe adeo ea, quæ nihil ad rem pertinent, in ijs agitet, vt etiā illud inquirat, Sit'ne pictura medicis ex vsu. Et tn̄, tam multa talia' q; cum scribat, nec dissimulare queat, (sicut nec Menemachus) quin methodicæ sectæ absurditatem clare norit, ne in hodiernum quidem diē in institutionibus suis vsquam scripsit, quid morbum pathos've nominet. Mihi certe ipsum interroganti, adeo multa obscura q; respondit, vt nihil eorum, quæ dixit, planè intelligerem, cogerer' que illud tantum homini dicere, q̄ mihi desciscere ab Olympico videretur, quanquam is auus doctrinæ ipsius fuerat. Nam Iulianus hic Appollonidæ Cyprij, ille Olympici discipulus fuerat. Ergo Olympicus (vt dixi) sanitatem mōbum' que finire ausus, illam esse affectum dixit, qui absentia sit morbi: Rursus mōrbum mutationem à naturali in id, quod præter naturam sit, stabilem. Quorum sanè vtrique permulta insunt à ratione aliena, quę & tunc Iuliano

*pathos quę.
*pathos.

F

G

H

A liano exposui, & nunc summatim dicā. Quod.n. (inquam) confusionē facit, id est, ꝙ Olympicus non illud tm̄ absolute dicit, sanitatē affectum esse positum extra morbum, sed ēt illud definitioni adijcit, quem affectum definimus naturalium actionum cōstantiam, et firmitudinem: haud enim conijcere valeo, in solá'ne actionum constantia, an in corporis affectu, an in ambobus, sanitatem statuat: sed forte, vt vtiq; cum reliquis methodicis assolet confuse aliene q; abuti Grecorum vocibus, ita nunc quoq; affectum non ad corpus, sed ad actiones refert: vt nimirum ad hunc modum definitionē intelligas: Sanitas affectio est actionis in absentia morbi. Porrò iustum, arbitror, fuerat alterum duorum definitioni adiecisse, aut actionum, aut corporis, vt videlicet aut ita se haberet finitio: Sanitas est affectus actionū in absentia morbi: aut certe talis: Sanitas est affectio corporis in absentia morbi. Quin etiam, si ambo iungere voluisset, ita quoq; licuisset vt dilucide, sic breuiter dicere: Sanitas est affectio tū actionū, tum corporis in absentia morbi. Quid aūt, cum subijcit, Quē affectum definimus constātiam, ac robur actionum naturam suam tuentium, vtrum'ne pars hæc putāda est eius, quod prædictū est, iungenda q; tota definitio est ad hunc modū? Sanitas est affectus corporis in absentia morbi, & constantia actionum, quę s̄m naturam se habent, ac robur: an ista ipsa per se ipsam perfecta definitio est, ac, quid sanitas sit, docēs, ꝑut sanè nō nullis me
B thodicorum placuit, qui sanitatē esse dixerunt constātiam s̄m naturam se habentium actionum? Verū, si hæc absoluta est, haud scio, quid doceat ea, quæ ante dicta est, quę affectum esse sanitatem pręcipit. Quippe illud, quod dixit, in absentia morbi, eiusmodi planè est, quod vel puer rideat: cū, si ita definire permittet, manifestū sit & morbum fore affectū corporis in absentia sanitatis: ita videlicet, vt vtraq; definitio, non quid sit id, quod queritur, sed quid non sit, doceat. Sed mittamus (inquam) si placet & hęc, cum sint ad rem non admodū necessaria. Illud certe præterire dissimulare q; non licet, ꝙ in sanitatis explicatione oīa actionibus tribuantur, vel solis, vel ēt confundēdo inuoluendo q;, ac obscure quodā modo miscendo ipsum affectionis vocabulum, quemadmodū fecit Olympicus: in ipsius vero morbi definitione, nulla sit actionū mētio: nā illud dicere satis habuit, morbum esse mutationē corporis à naturali statu ad eū, qui preter naturā sit, constantē & stabilē. At debuerat, inquā, aut in actionibus, aut in affectibus, vtrūq; cōstituere. Quid vero mihi responderit, & sæpe tibi iā mi Hiero narraui, & nūc repetere non erit alienum. Nihil (inquit) miri est in actionū quidem constantia cū robore sanitatē poni: in affectu aūt corporis pręter naturam, morbum. Neq;.n. contraria sunt, vt tu reris, inquit: est.n. eorum aliquid medium, quod nec sanitas sit, nec morbus. Quo ego sermone audito, abij stupefactus simul ac dolens: fatēdum enim est,
C quod accidit. Antea.n. neminem vnquam eorum, qui in ea opinione prorsus sunt stupidi, conuenerā: tum aūt primū conueniens merito obstupui, nō ꝙ is solus adeo sine sensu esset, sed ꝙ multo se etiam agrestiores tot haberet discipulos, qui, cum statim in initio doctrinæ suæ methodicos ita errare viderent, tm̄ à secta non desciscerent: aut, si oīno non viderent, prorsus essent attoniti. Nam quid, quæso, ad rem, morbum sanitati nō esse contrariū propterea, ꝙ aliquid eorum sit medium? Patet enim hac s. ratione non fore album nigro contrarium propterea, ꝙ eorum sint media flauū, & fuscum, & rubrum, & pallidū, & reliquorū colorum singuli: nec calidum frigido, quippe horum quoq; sunt media, tepidum, & temperatum. Ac sapiētes istos methodicos, cum nec leui nec spernendo lapsu sic sint inter initia statim lapsi, speremus'ne veritatē vllam eorum, quæ sequant̄, posse intelligere? minime profecto: qppe, q̄ in arte medica spectant̄, oīa ex his pendere docebimus, id q; merito: siqdē in ijs artibus, q̄ methodo aliqua tradunt̄, earū constituēdarū principiū est finis ipsius notio. Ac in huius qdē notitia, alijs quoq; ꝑmultis varie est erratū, alijs medicinæ finē esse affirmātibus, vt plurimū sanare: alijs, ea facere, quę sint ad sanitatem cōducibilia: alijs, morborum causas adimere: alijs, pro se quenq; oīa peragere: alijs, prout cuiq; succurrit: ac de his definire seorsum cōueniet. Nemo tm̄ adeo fuit stupidus, vt in alio genere poneret sanitatē, in alio morbū:
D sed vel actionibus naturaliter se habentibus tribuit, vel partium cōstitutionibus, quos aliqui affectus vocant. Siue autē in actionibus naturaliter editis sit sanitas, in ijs, quæ præter naturam sunt, erit morbus: siue in constitutionibus naturaliter se habentibus, in ijsdem præter naturā se habentibus erit morbus: siue in affectibus, in his ipsis erit & inualetudo. Neq; enim profunda vlla spectatione ad hoc est opus: tm̄ sufficit non esse peruersum. Nam quis, obsecro, dubitet, si videre sanitas sit, morbum esse vel cęcutire, vel oīno non videre? Quis non intellegit, si audire sanitas sit, esse morbū vel ægre audire, vel prorsus non audire? Pari modo, si cōcoquere, bona valetudo est, male cōcoquere, vel planè nō cōcoquere iualetudo est. Et si suo aliquē arbitrio moueri sanitas est, vtiq; morbus fuerit & conuulsio, & palpitatio quem palmon vocant, & neruorū resolutio, & tremor: et deniq; quicquid voluntariū motū vel penitus destruit, vel ēt certo mō impedit. Ad hæc, si naturaliter sentire sanitatis opus sit, insensibilitas, et difficilis sensus, & stupor, & dolor ęgritudines erūt. Rursus, si ordinate respirare sanitas est, vtiq; spirādi defectus, vel difficultas, morbus est. Atqui, si hi morbi sunt, dubiū non est particularū affectus, ex qbus hæc ædunt̄, morborū esse causas, nec oportere aut phlegmonen, aut scirrhū, aut erysipelas, aut abscessum, aut vlcus, aut œdema morbos dicere. Quòd si hæ ægritudines sunt, manifestū est nullū illorū esse morbū. Quippe duo rerum genera sunt nusq̄ inter se similiū, sed omnifariam dissidentiū, & tota natura differentium:

* pathus.
* pathos.

alterum horum generum corpus vocant, alterum actionem. Ergo oculus, & lingua, & auris, & E
crus, atq; id genus singula, corpora sunt certo modo affecta: visus, auditus, sermo, incessus, actiones prędictorum sunt corporum. Si itaq; in certo quodam corporum habitu ęgritudo constituitur, certe in certo quodam actionum habitu non statuetur: qm̃, si in hoc morbus cõsistat, planum rursus est in corporũ affectu non esse. Verũ, ꝙ affectus ipse causa sit, actio vero id, quod ab affectu corporis efficitur, id vero est, quod oĩum maxime & fatendum medico sit, & tenendum. Adeo, quisquis hoc ignorat, is in re labitur, quę planè est ex necessarijs. At, qui vel actionis lęsionem vel corporis affectum, morbum, vel quoquo nomine appellat, quanq̃ parum cõuenienter nominat, potest tñ de rebus ipsis rectam habere sententiam. Contingit aũt non ex noĩum, sed rerum recta opinione, recta morborum curatio. Iam hoc ipsum multos medicorum ignorantes inuenias, putantes q; in rebus dissidere eos, qui corporum affectus morbos esse censent, ab ijs, qui in actionis vitio eosdem cõstituunt. Atq; horum omnium errorum (quod & sępe iam dictum est, & post dicetur) vnica causa est, ꝙ, qui inuenire quiduis logice sunt aggressi, non fuere in logica methodo exercitati: sed simul, veluti ratione cogitatione q; exercitati fuissent, ab experientia desciuerũt: simul, cum in illis inexercitati fuissent, magnopere sunt lapsi, siquidem millies eos de noĩbus tanq̃ de rebus litigantes inuenio. Rursum, vbi rem quãpiam maximam ignorarint, nomẽ se ignorare F
putantes, veluti in eo, quod nunc est propositum, discernere nequeunt corporis quidem statum causæ rationem sustinere: actionem eius, quod ab eo perficitur: sed nec, quod sanatur, id esse corporis affectum. Quippe comitatur necessario hũc naturaliter se habẽtem naturalis actio: contra, si à natura recesserit, actio statim præter naturã se habeat, necesse est. Porrò in hoc totum vertitur: est q; hoc principium ac veluti primum quoddam elementum omnis methodi, quæ de medẽdo instituitur. Cæterum, an hoc ipsum appellare morbum oporteat, an actionis vitium, id est de nomine dubitare. Dicemus autem aliquid & de noĩum vsu, sicut in alijs prius iam fecimus. Verum nunc de ipsis non dum distinguo, quò videlicet hoc ipsum, rerum fide magis comprobem: o stendam q;, quod nam sit huius de medendi methodi principium & radix. In quo cum alij multi ex ijs, qui rationales se dogmaticosq; appellãt, tum vero probi isti methodici, sunt falsi. Atq; illud quidem ijs, qui prudentes sunt, iam quodam modo apparet, nihil esse aliud, quod à medicis curetur, q̃ corporum affectum, veluti proximo libro monstrabitur.

De Causarum, Affectuum, Actionum, ac Symptomatum generibus, ex quibus vniuersa dignoscendorum ac curandorum morborum methodus pendet. CAP. 8.

NVnc illud nobis propositum erat, vt ignorãtiam eorum corrigeremus, qui, quot in vniuersum res sint, quæ in præsenti disputatione proximę inter se habeantur, ignorãt. Videtur. n. vnum genus esse ipsorum corporum, alterum actionum. Ac corporum quidem genus pręcedere actiones, eas q; gignere: has vero sequi, id q;, si corpora naturaliter se habeant, inculpabiles ac naturales: sin præter naturam sint affecta, aut nullas prorsus, aut omnino certe impeditas. Tertium præter hæc genus est causarum, quæ hos affectus creãt. Nam, quam rationem habet affectus ad actionem, hanc alterum quippiam ad ipsum affectum omnino habeat, oportet, illo duntaxat euarians, ꝙ affectus cum actione vnà consistit, nec potest vsquam aut proba actio esse sine corporis naturali affectu: aut vitiosa, nisi cum corpus sit vitio affectum. Eius aũt affectus, qui actionem impedit, causæ possunt quidem non etiam esse: possunt aũt & adhuc nunc manere. Ergo diuersę omnino ab affectibus causæ sunt. Ac tertium hoc iam inuentum genus diuersum est, & ab actione, & eo, qui hãc gignit, affectu. Ab hoc quartũ aliud genus est {affectus} eorum, q̃, cum corporibus & naturaliter & p̃ter naturã se habentibus insint, actioni nec cõmodant, nec incõmodant: sicut, exẽpli causa, color corporis ex diuturna in Sole mora niger ex candido factus: aut cõtra, vbi versatus in vmbra quis sit, ex nigro candidus: aut ruber, lotis: aut pallidus, expauefactis. Quippe G
hæc nec actiones sunt, nec corporis affectus, qui sint actionis causæ: multo q; minus ipsæ causæ, H
quæ affectus, qui præter naturam sunt, creant: sed sunt symptomata, quæ diuersas corporum alterationes necessario sequuntur, siue hæ secundum naturam, siue præter naturam, se habeant. Ergo, cum quatuor definita genera iam sint, ex quibus vel noscendis, vel non noscendis, probe secus'ue incipiendam esse medendi artem monstrabimus, liceat de cætero cuiuis, prout volet, ijs nomina imponere: veluti affectum corporum præter naturam se habẽtem, cum actionem aliquam vitiat, morbum, si placet, appellato: ipsum vero functionis vitium, insigne quoddam morbi symptoma. Quæ alia ratione accidunt, ceu colores, ea quoq;, si volet, appellato symptomata, cæterum ea distinguat à functionum vitio: &, si illa insignia, morbi symptomata vocet, hęc, familiaria propria q; nominet. Quædam etiam præter hęc, si volet, nec familiaria, nec propria, sed forte quadam incidentia. Quartum vero ab ijs genus statuito, quod sit insalubrium, siue (vt ita dicam) morbificarum causarum. Atq; harum, quæ quidem in ipso animalis corpore consistunt, internas nominet: quæ extrinsecus, externas: {nisi malit (vt nunc vulgus medicorum insueuit) illas antecedentes, has primitiuas vocare.} Positis autem pro arbitrio vel hoc vel alio modo nominibus, dummodo clare, et ex vsu legentium, nec mutet postea, nec transponat eorum vsum, sed perpetuo per omnem disputationem obseruet, quò, & quæ dicat, facile intelligamus, & refutationes redargutiones q;

* προηγούμενα
* προκατάρχοντα.

A tiones q́ȝ omnes ad aliquid clarum distinctum q́ȝ referamus. Qualiter, inquis, & ad quē modum? (nam idipsum quoq; indicandū adhuc arbitror propter stupidos istos methodicos) nempe esto, dicat aliquis, phlegmonen affectum esse præter naturam: ipsam vero lęsam phlegmone laborantis particulæ functionem morbi insigne symptoma, veluti pedū quidem {lęsum} ingressum, oculorum visum, aurium auditum: ruborem autem, tensionem, & renixum, & tumorem, qui pręter naturam sit, ac phlegmonis succedat, diuersum quoddam genus siue symptomatū, siue accidentium, siue quo alio nomine appellare malit: illud modo sciat, clare q́ȝ definiat, nō esse idem genus cum vitio actionis. Rursus sanguinis redundantiā (si forte hæc fuit) internam phlegmones causam: externam vero, & quæ hanc præcessit, ciborum abundantiam. Ergo, sicuti ipse exempla sermonis habendi clara posui, & quatuor genera distinxi, ac notio*nes eorum dixi, ita & Thessalo, arbitror faciendum fuit, præsertim post tot & tantos viros, quos se vicisse prædicauit, nouam sectam condituro. Nunc vero nec ipse apertum quicquam attulit, nec sectatorum eius quisquam. * Al. causas.

Refelluntur, quæ Olympicus, ac Thessalus de ea, quæ est inter pathos & symptoma, differentia prodiderunt. CAP. 9.

B OLympicus enim, cum ausus sit definire, quid pathos sit, non eius, sed symptomatis retulit notionem. In summa igitur, nec quid pathos sit, nec quatenus à morbo differat, intelligunt. Verū hoc nos in sequentibus docebimus; simul enim omnia dici non possunt. Verū concesso iis idem esse morbum, ac pathos, inspiciamus ea, quæ dicit Olympicus. Pathos (inquit) est conuersio corporis à naturali habitu in eū, qui præter naturā est, permanens. Post paululum progressus ait, Sciēdum est differre à symptomate pathos, ꝙ pathos, vt pauloante dixi, affectus corporis est præter naturam permanens: symptoma, quod huic accidit, quod q́ȝ in iis, quæ præter naturā sunt, specialem, ac magis etiam particularem figurationem habet. Hæc est egregia interpretatio sapiētis Olympici, qui pathos ac symptoma finire est ausus. Quæ sanè tot vitiis scatet, vt mihi in mentē veniat illud stulti ad cribrū, negantis inuenire se, quid eius obturet, aut non obturet. Quid enim primum ex ipsis dicas, aut quid omittas? quippe oīa refutare, quæ perperam sunt dicta, longū sit. Num oīs mutatio ab eo, quod secundum naturā se habet, ad id, quod præter naturā est, morbum censetis, si modo permanentia illi adsit? At vos tum coloris vitiū, tum atrophiam .i. affectum, in quo corpus non nutrit̄, symptomatis, nequaq̄ morbis annumeratis. Quid aūt cacochymia .i. vitiosus succus? quid cachexia .i. malus corporis habitus? quid succi defectus? quid vero ipsa redūdantia? non'ne præter naturam sunt? Si ergo permanentia his accedat, inter morbos numerabūtur.

C Atqui nec ipsi id vultis, & merito sanè. Etenim supra id, quod præter naturam sit affectus, adiici oportet etiam aliquā ab eo lędi actionē: nam, quoad illesæ hæ oēs seruantur, etiā si millies corpus sit alteratū mutatum q́ȝ, nullus tñ eorū affectuū adhuc morbus est. Quod enim curationē desiderat, aliud planè non est, ꝗ̄ affectus, qui vitiat actionem. Siquidem quod primū maxime q́ȝ oīum desideramus, id naturalis est actio: propter hanc, & naturalem siue affectum, siue constitutionem nominare velis. Videre nanq;, & audire, & loqui, & ingredi indigemus, non aūt oculis, auribus, lingua, aut cruribus: nā, si videre alia particula liceret, quis oculorum esset vsus? Et, si alio quouis instrumēto audire liceret, quæ auriū esset vtilitas? Pari modo & lingua, & cruribus minime profecto esset opus, si loqui atq; ingredi sine his possemus. Ac videre quidem, nostra ipsorū causa indigemus: oculis non nostra, sed ideo, vt videamus. Iam linguā, aures, crura non propterea requirimus, vt instrumentis & mu*ltis affluamus partibus, sed loquelæ gratia, & auditus, & incessus. * Al. ociosis.
quippe demortua quauis particula, quæ abscindi potest, veluti digito, pede, aut summa manu nō patimur hanc ociosam gestare, ac veluti pondus alienum circunferre, illud clare hoc ipso declarantes, haudquaquam nos particulis illis, sed functionibus egere. Veluti igitur totam particulam actionis causa requirimus, eodem (arbitror) modo naturalem quoq; eius constitutionem actio-

D nis gratia desideramus. Sicuti enim supra diximus, causæ vicem ad actionem constitutio præstat. Quæ vero constitutionem, vnde actio nascitur, necessario sequuntur, sanis quidē nobis accidentia, ægrotantibus symptomata nuncupant̄. Atq; hæc quatuor genera sunt oīum, quæ in corpore nostro habentur, seu secundum naturā nos, seu præter naturam habeamus, actiones, constitutiones, quæ has præcedunt, quę sequunt̄: his dehinc nomina, qui volet, imponito, singulis seorsum: &, si Dionem, aut Theonem appellare velit eorum quodlibet, mea nihil refert: illud modo intelligat seruet q́ȝ vbique, quatuor in vniuersum res esse, quæ sitæ inter se proxime sint. Et, quoniam huc sermonis veni, videor mihi hoc iuste exigere, vt sicuti nos illis permittimus, quæ velint, nomina indere, ita illi inuicem nos vsitatis & antiquis vti sinant. Alioqui sanè graue atq; adeo iniurium sit, si illis solœcismum committere tyrannorum ritu licebit, nobis vel gręce, {vel latine} loqui non concedetur. Vocanto, si placet, sanitatē, ipsarum functionum constantiam: quanq̄ ostensum à nobis est affectum constitutionem q́ȝ partium, cuius ope functiones secundū naturam edimus, hygian, i. sanitatem ab omnibus Græcis appellari. Atq; id cum statuerint sanitatem, morbū tamen censento non actionis vitium, sed qui præter naturam sit affectum. Tanquam ergo nos illos nec græce {latine've} nec dialectice nominantes, non impedimus, ita illi nobis permittant & græce {latine'ue} & dialectice non omnem, qui præter naturam sit, affectum, sed qui actioni incommodat,

incommodat, morbum nominare: qui præter naturam sit, nec tamen actionem obturbet, non E morbum, sed morbi symptoma. Rursus, sicut illi permanentiam adiiciunt, nec indicant, quot horas eiusmodi affectus moratus, morbus sit censendus, ita illi nobis concedant illud permanentiæ nomen subtrahere. Nam, si quis siue tribus horis, siue quatuor, siue horę tantũ dimidio, toto corpore vehemẽter sit arreptus sic, vt neq; sentiat, neq; moueatur, hunc nos apoplecton, siue attonitum dicimus. Æque, si quis conuulsus toto corpore sit, hunc etiam comitiali morbo laborare, nulla nec horarum, nec dierum ratione habita: quippe nomina id genus, naturæ rei, non temporis modi sunt indicia: non aliter ꝙ album, & nigrum, & calidum, & frigidum: alioqui mirum meher cule sit, si aqua calida, calida non sit, nisi perpetuum diem talis perduret: aut qui sex horis febricitauit, non febricitauerit: oportuisse enim vt febricitauerit, durasse malũ: quanq̃, quod tempus id sit, quod duratione͂ illam, iusta'ne fuerit, an secus, determinet, nemo eorũ tradidit: vtrum'ne dierum aliquis numerus sit, {an mensium,} an horarum: aut cur durabile͂ dicãt, cum licuerit diuturnum dicere: aut cur hoc quidem mutantes non nulli eorũ, difficile solubilem dicant. At certe hoc non generaliter morbi, sed longi morbi proprium est: perinde ac facile solubile, breuis. Verum existimare referre, ægre solubilem, an durabilem, an diutinum dixeris, non'ne extremæ est ruditatis? Iam illud profecto magis mirum, ꝙ ipsi veluti à graui somno experrecti, distinguere pathos à F symptomate aggrediuntur: cum auctor stupiditatis eorum in secundo de methodo, sic scribat: Eadem nanq;, cum præcedunt, pathe dicuntur: cũ succedunt, symptomata. Quãuis etiam longe mirabilius hoc ipsum sit, ꝙ ea, quæ ab illis dicũtur, vtiq; iecinoris phlegmone͂, si primo statim die irruat, pathos esse concedere: sin alteri cuipiam secundo, aut tertio die succedat, abire in symptoma: quanq̃ quid diem secundam memoro, cum melius sit horã secundam à morbi inuasione dicere? An enim in secundo die phlegmone iecinoris in symptoma migrabit, in secunda ab initio hora nõ migrabit, nec symptoma erit? cum illud saltem, quod est, alicui, quod præcessit, superuenire illi omnino competet. At, quod tam celeriter, inquiunt, superuenit, ab eo, quod vnà irruit, non distat. Rursum igitur dictũ ab illo clare oportuit, quot horis determinet, distinguat q;, quod superuenit, ab eo, quod vnà inuadit. Ac Thessalus quidem eiusmodi est. Olympicus vero, ceu in arcem ipsam sapientiæ euectus, non ita pathos à symptomate discernit, sed pathos id esse, quod dictum est, symptoma vero, quod huic accidit, mirifice videlicet, ac dilucide essentiam eius interpretatus: quippe, quid ipsum symptoma, quod pathos comitatur, sit, adiicere (vt arbitror) ac definire oportuit, num corporis aliquis affectus, num lęsio quæpiam actionis, num pariter vtrunque esset. At ille quidem minime id dicit, sed nobis videlicet diuinare est opus. Illud vero, quod defi- G nitioni apposuit, nempe specialem, atq; etiam magis particularem in iis, quę pręter naturam sunt, figurationem habens, quã non excellentiam claritatis habet, atq; etiam nominum græcam, perlepidam q; interpretationem? Si magis specialem quandam figurationem, in iis, quæ præter naturã sunt, symptoma habet, quid ergo est, quod magis generalem notã habet? non enim dixit, an sine collatione ad generale, magis speciale liceat inuenire. Sin ad nihil omnino referẽs, magis speciale pronunciat, oppido ꝙ diligenter, clare q; interpretatur: quanq̃ & paucis, & dilucidis verbis dicere ei licebat omnia, quæ circa corpus animalis præter naturam sunt: vel morbum esse, vel causam, vel symptoma. Quibus omnibus cum illud præter naturã sit commune, morbus actioni officit, causa ipsum pręcedit, symptoma cum sequitur, ipsum videlicet natura duplex, alterum actionis lęsio: alterum affectio quædam morbum sequens. Verum (vt dixi) si quis omnes eorum errores excutere velit, finem dicendi non inueniat: ipse'que mi Hiero optime scis eorum nos ne millesimam quidem ipsorum partem refutare conatos. Ergo, si illud tantum adiecero, primum hunc librum hoc loco claudam: nempe ꝙ in ipso statim methodi principio non pauci medicorum falluntur, vtiq; qui Thessali, ac Themisonis sunt æmuli, qui q; methodicos se appellant, insignibus, ac maximis erroribus: cum his vero nõ pauci eorum, qui se analogisticos, dogmaticos, ac logicos H nominãt. Siquidem, nisi quis omnes affectus, à quibus actio lęditur, inuenerit, numerum ipsum morborum, quantus, qualis q; sit, ad vnguem definire non potest. Id cum quidam eorum facere nunquam vel tentauerint, tyrannorum more, quæ ipsis videntur, citra demonstratione͂ pronunciant. Alij non modo ipsi non demonstrant, sed nec à demonstrantibus discunt. Ac plurima (vt scis) medicorum pars, qui nunc sunt in pretio, eiusmodi est: nec id fortasse mirum. Nam, vbi philosophorum plerique citra demonstrationem credendum sibi postulant, quid de medicis mirere, quibus nec vacat veritatis inquisitioni vacare? vt qui mane in salutationibus (ita enim appellãt) sint occupati, vesperi cibo distenti, ac ebrij. Verum ego veteris tibicinis exemplo, mi Hiero, vel cum musis ipsis certauero: cum alioqui turpe putem, tibicinem, qui præsertim haud magnã rem prospere moliebatur, adeo repertum fuisse laudis cupidum: me autem, qui medendi methodum ab antiquis inquisitam, non tamen hactenus exacte proditam, inuestigare, absoluere q; valeam, propter eam, quæ hac tempestate regnat, ignauiam, grauari, atq; cunctari, ac differre. Quare contra nunc affectus, ꝙ ante, mihi videor. †Non enim proprium vobis, qui me ad medendi artem totam ordine perscribendam hortati estis, hoc munus dedico.} Ac primus liber hic mihi finiatur: totius, quod sequitur, operis secundus ad hunc modum deinceps incipitor.

* Al. causam.

† *Al. ex ant. cod. Vobis enĩ, qui me ad medendi artẽ totã ordine perscribendã hortati estis, quibus & dedico, gratias habeo.*

Galeni

GALENI METHODI MEDENDI ID EST DE MORBIS CVRANDIS LIBER SECVNDVS

ARGVMENTVM LIBRI

Quid sit Morbus, ac quæ prima ipsius genera: & quo pacto statuendæ sint Indicationes, quibus vniuersa morborum curandorum methodus, tanquam fundamentis subsistit.

Affectum, à quo immediate actio læditur, proprie dici Morbum, quando & ad ipsum remouendum vniuersa curatio dirigitur. CAP. I.

Væ corporibus nostris à naturæ suę modo egressis, Hiero optime, accidũt,
B eorũ quatuor traditę differẽtiæ sunt: Vna ipsius functionis vitiatę: Altera
eius, qui hãc peperit, affectus: Tertia causarũ, quę ipsum præcesserunt affe-
ctum: Quarta symptomatum, q̃ hunc necessario cõsequuntur. Quòd ita-
que vel cũcta hęc esse morbum oporteat, vel horũ quædam, vel certe ex his
vnũ, id promptum colligere cuiuis est. Cum.n. ęgrotantibus præter hęc ni
hil insit, vtiq; præter hæc morbus non fuerit. Quod ergo reliquum est, aut
oĩa hęc collecta morbus erit, aut horum quædã, aut vnum saltem oĩno. Sed
enim oĩum esse collectionẽ, pręter id, ꝙ neminem vsquã habuit authorem, ẽt dici nõ potest. Nam
quæ, queso, morbi causa, aut quod morbi symptoma erit, si oĩum pariter collectio morbus cense-
bitur? Neutrum profectò erit. Ergo duo pręter morbos genera relinqui necessum est: alterũ cau
sarum, quæ hos creant: alterum eorũ, quæ necessario sequũtur, non tñ homini officiunt. Verum,
si hæc abstuleris, reliquũ est, vt in altero duorũ statuatur morbus, aut ipsis functionibus afflictis:
aut, qui has edunt, affectibus. Fuit q; & antiqua sanè de hoc controuersia, & hodie dissident inter
se oẽs, nõ modo medici, sed ẽt philosophi, alij ipsius actionis vitia, alij affectus vnde actio prodit,
morbos noĩantes. Et dissidere viros in rebus tam obscuris minime est mirum: non intelligere tñ
C eos, ꝙ de noĩe contendãt, sanè taxatione est dignum. Quippe, si inter oẽs conuenit, ad affectum,
qui functioni obest, curationis consilia dirigi, quid ad artis officia conferat definiuisse, affectus'ne
an lęsa functio morbus sit appellãdus? Vtrouis enim modo appellantibus ęger sanitati restituet,
modo quis affectui commodis pręsidijs occurrat: hic nanq; est, quem alterare mutare q; & pror-
sus submouere oportet, non vitium functionis. Nemo enim ipsam claudicationẽ sanat, (id enim
esset ridiculũ) sed affectum, qui hanc efficit, veluti phlegmonen, si huius vitio claudicatur: atque
hanc & perfundit, & cataplasma superimponit, & scarificat, & per halitũ digerit, & omni ratione
discutere tentat, vtpote cùm hac abolita, reddatur rectus incessus: nec hac submota claudicationẽ
corrigere prorsus sit opus, cum nec remaneat quicquam prauę functionis, si, qui huic obfuit, pror
sus sit amotus affectus: quoad vero huius quicq̃ relinquit, necessum est ad portionem eius, actio-
nem vitiose edi. Hũc itaq; affectum, seu morbum appellasse, seu pathos, {vitium've,} seu morbi
causam, seu pathus {vitij've} causam quis velit, id nihil ad curationem nec prosit, nec obsit. Sed,
neq; si Theonem aut Dionem hunc vocet quis, modo rite sanet, nec hic quidẽ ęgrotanti officiat.
Quinimmo, siquis prorsus innominato eo, tamẽ quæ ex vsu ægrotantis sunt, adhibeat remedia,
non solum hic nihil offendet, sed etiam bellissime curabit. Verum, qui alterum docere volet, quæ
D ipse tenet, huic prorsus nominibus propter res vti est opus. In quorũ vsu claritas quasi meta spe-
ctanda erit. Nam, qui sic nominare queq; studet, vt qui discit, clarissime intelligat, is optimus prę
ceptor fuerit. Quoniam igitur & nos iam docendi munus ingredimur, necesse est alicubi rebus
nomina imponamus: an vero dilucide, id vos æstimetis, licet. Ergo affectus, qui actionem vitiat,
Morbus appelletur: hunc siquid sequitur, Symptoma: quod illum excitat, Causa.

Qua ratione Veteres medici Nomina Morbis imposuerint, & quibus ex libris Morborum ac Symptomatum numerus & Causæ declarentur. CAP. 2.

HIs ita distinctis, inspicienda diligenter est nominum diuersitas, quæ ægritudinibus impo-
suerunt ipsorum primi authores. Subinde enim à lęsa particula sunt indita, vt Grecis Pleu
ritis, id est laterum compunctio: Peripneumonia, id est pulmonum phlegmone: Ischias, id est co
xẽdicum morbus: Podagra, id est pedum vitium: Nephritis, id est renum vitium: Arthritis, id est
articulorum vitium: Ophthalmia, id est oculorum phlegmone: & Cephalalgia, id est capitis do-
lor: & Dysenteria, id est intestinorum tormina. Subinde ab ipso symptomate, vt Eileos, id est te
nuioris intestini morbus: Tinesmos, id est desidendi assidua cupiditas: Spasmos, id est cõuulsio:
Palmos, id est palpitatio: & Tromos, id est tremor: Paralysis, id est neruorum resolutio: & Ape-
psia, id est cruditas: Dyspnœa, id est difficultas spirandi, vel inordinata spiratio: Apnœa, id est

defectus spiràdi: & Agrypnia, id est vigilia: & Paraphrosyne, id est deliriũ: & Coma, id est sopor. E
Sępe ab ambobus simul, vt Cephalalgia: & Otalgia, id est auriũ dolor: & Cardialgia, id est cordis dolor: Odontalgia, id est dentium dolor: Hysteralgia, id est vteri dolor. Sepenumero à causa putata, vt Melancholia, ab omnibus Cholerę, ijs qui sunt à Cnido medicis. Hinc etiam fortassis & Leucophlegmatias hyderos, quę aquę intercutis est species, nomen accepit. Non nũquam à similitudine ad aliquid extra positũ, vt Elephas, siue Elephantiasis, Cãcer, Polypus: Staphyle, id est vua: Leuce, id est vitiligo alba: Myrmecia, id est Formica, siue sessilis verruca: Atheroma, id est tuber, cui pulticulæ simile quid inest, quã Gręci Atheran dicunt: Steatoma, quod seuo simile quid cõtinet: Staphyloma, id est oculi morbus, cum in summa tunica quiddam acino simile eminet: Meliceris: Anthrax, id est carbo: Alopecia, id est areę in capite: Ophiasis, id est vitium serpẽtis formam repręsentans: Sycosis, id est ficus: Satyriasmi, & Priapismi, pudendi præter naturam erectiones. Ipsorum vero morborum, quæ nec locum affectum nomine repræsentent, nec causam, quae eos effecit, perpauca sunt nomina, Phlegmone, Gangræna: Scirrhus, id est durities vix sentiens: Erysipelas: Apostema, id est abscessus: Oedema, qui tumor est laxus citra dolorem: Empyema, id est collectũ in thorace pus: Vlcus: Exarthrema, id est luxatio: Catagma, id est ossis fractura: Spasma, id est conuulsum: Rhegma, id est ruptum: Coloboma, id est mutilũ, siue curtum: F
Dothien, id est furunculus: Ionthos, id est varus: Phyma, id est laxarũ partiũ phlegmone. Quanq̃ horum quoq; non nulla partim locum corporis siue particulam afflictam subindicare videntur, partim à pręgrauante symptomate nominari. Quòd siquid citra huiusmodi insinuationẽ est nominatum, at certe differentias suas multiformes habet: veluti vlcus tametsi ipso nomine, vnitatis solutionem in carnosa parte nõ indicet, atq; ita afflictam partem vnà insinuet, at particulares eius differentię varie sunt nominatę, Chironium, Telephium, Cancer, Herpes, Phagedæna, omnia q; id genus, partim ab ijs, qui primum ea sanarunt, vt Chironium: partim ab ipsis, qui ijsdẽ sunt affecti, vt Telephium: Cancer autem à similitudine ad animantem: Phagedęna à symptomate, similiter Herpes. Verum Phagedęna vlcus omnino est, id q; depascens, siue exedens, siue quomodocunq; appellasse libet: Herpes non semper vlcus est, quoties q; cum exulceratione est, non vtiq; seruata veteri sede, vicinas partes depascit, sed, sicuti nomen ipsum indicat, ritu serpentis bestię, relicto priore loco trãsit ad alterum. Cauum vero vlcus, & sordidum, & purum, & ęquale, & quod hypersarcon gręce dicit᷑, id est cuius supercrescit caro, hęc magis proprias sortita sunt appellationes, non tñ similiter oẽs, sed ęquabile à propria nimirum differentia, sicuti & cauum, & supercrescens. At cruẽtum, & purum, & sordidum, non à proprijs differẽtijs, sed ab externis symptomatis sunt appellata. G
Ergo, cum tam impar noĩum impositio veteribus fuerit, multo q; ẽt magis cũ Epinyctida, & Acrochordona, id est pensilem verucam, & Nyctalopa dicant: primum, quod noctu est enatum: alterum, quod summam occupat cutem: tertiũ, quod noctu visum aufert: alia q; eiusmodi multa faciant, nam si omnia numerem, (quod ipse fugere iussi) superuacua persequi videar: Id omni modo agendum est ei, quem veritatis studium tenet, vt ab ea, quã nomina imaginationem faciunt, recedens, ad ipsam rerum substantiam se conferat, atq; hanc inspiciat: tum, quot in vniuersum sint & morbi, & symptomata, & proximę siue internę horum causę, requirat. Nos igitur id alijs cõmẽtarijs fecimus, quorum vnus de ęgritudinum numero est, inscriptus aũt est de Morborum differentia: alter de Symptomatum est differẽtia. Adeo vero in eo opere causas horũ vtriusq; seorsum explorare studuimus (dico tũ morbi, tum symptomatis cuiusq;) vt ad pręsentẽ disputationem nihil amplius desideretur, sed pręparata oĩa iam sint. Itaq; ne legenda quidẽ, quæ hic dicemus, vlli suaserim, prius, q̃ in illis sit exercitatus. Quippe, siqs illis tã numerosis theorematis neglectis huc se cõtulerit, nec ipse fructum pcipiet, &, quę recte sunt tradita, temere incusabit.

Quid differat Morbus & Pathos, & quòd omnis Morbi dignotio ex ijs pendeat, quæ corpori secundum naturam insunt. CAP. 3. H

AC in illis quidem particulatim omnia, tum morbos, tum symptomata, tum causas inquiro. Hic duobus adhuc additis, quę necessaria erunt ijs, qui medendi artem exercebunt, tum me ad vsum inuentorum prodendum conferam. Quę nam sunt, inquies, duo illa, quæ dicere paro? Certe vnum, quid inter morbum, & quod Gręci pathos vocant, intersit, indicabit: Alterũ, q sine corporis elementis, & quibus primum cõsistit, noscendis, non possint morbi inueniri, ostendet. Hęc igitur nos accuratissime tradere studebimus. Qui ea legent, oro, ne prius ad ipsam methodum medendi se conferant, q̃ & ipsi, quot in totum morbi sint, per se inquisierint: &, quę prodita à nobis sunt, curiose inspexerint. Ergo ceu hęc fecerint, incipiam, quę promisi. Tres esse in corpore affectus pręter naturam ostensum iam est, Causas, morbos, symptomata. Causas, veluti redundãtiam vel corruptelam: Morbos, vt phlegmonen, vlcus: Symptomata, vt malum colorem, & gracilitatem. Diuersa ab his sunt, quę immodice à corpore excernuntur, aut quę pręter naturã retinentur, & functionum vitia, omnia scilicet cõi nomine symptomata dicta, cęterum non vni generi subiecta. Quippe affectus quidam corporis est vitiosus color: quod excernitur aut retinetur, affectus non est, sed affectum sequit᷑. Similiter actio vel lęsa, vel integra, affectus sanè non est: particulę autem, vnde editur, affectum necessario comitatur. Ac œdema quidem & phlegmone

ex ijs

*Al. ἐκ ὀλίγα .i. non pauca.

A ex ijs sunt, quæ absolute esse dicuntur: Eodẽ modo & redundantia (si ea sit) sanguinis, & corporis pallor. Actio vero ex eorum numero non est, quę esse absolute dicuntur, aut certe non similiter, sicuti iam comprehensa: siquidem nullo temporis spatio manent eius partes, sicuti profecto nec sermonis, nec etiã motus vllius, sed horum quilibet in ipso (vt sic dicam) fieri esse suum obtinet. Cum vero duplex sit motus genus, vnum in loco, aliud in qualitate, prius latio, secundum alteratio dicitur. Ac omnis quidem actio, motus est actiuus: Omnis alteratio, eius, quod alteratur, motus est passiuus: patitur nanq; quod alteratur. Ergo affectus, dum alterãtur, mouentur: cum à motu cessauerint, iam alterati sunt, non autem amplius alterantur. Quicquid enim quocunq; modo se habet, aliquo omnino affectu est præditum: quod autem in constanti ægre q; auferibili affectu est, id habitu iam quodam affectũ est. Sanè alteratur is, qui nigrescit: alteratus est, qui iam obnigruit, siue (vt sic dicam) nigrefactus est. Itaq; alteratio generatio est qualitatis, aut affectus, aut quomodocũq; appellare velis. Nec, si alterationem esse depositionem, vel mutationem eius, quod prius fuit, dicas, id pugnet cum eo, quod dixi, alterationem generationem esse qualitatis: cum ambo in idem recidant, nam, & quę prior in corpore qualitas fuit, mutatur, & nunc noua gignitur. Quippe eius, qui in Sole versatur, candor mutatur, nigritia gignitur: † rursus eius, qui
B igni se calefacit, ⅃ frigus mutatur, calor fit. Quoties vero cuiuspiam, quod substantia non sit, generationem esse dicimus, non idẽ eo sermone significamus, sicut cum absolute generationem proferimus. Nam, quæ absolute generatio nominatur, via est in substantiam: quæ vero huius, vel illius generatio dicitur, via est in illius (vt sic loquar) entiam, siue subsistẽtiam. Verum hoc, veluti extra rem, sit dictum. Quod vero propositum nobis in disputatione maxime fuit fermè iam definitum est, nempe aliqua, in generatione, & mutatione, & alteratione, &, vt semel dicam, in motu, ipsam essentiam habere: aliqua in ipsius substantię constantia. Ac sanitas quidem, & morbus, & quæcunq; symptomatum causarum q; affectus vel habitus sunt, ex permanentium constantium q; numero sunt: actiones oẽs alterationes q;, in quacunq; re fuerint, in ipso fieri essentiam suam possident: & corpus, secundum quodcunq; mouetur, secundũ idem patitur, motus q; eius pathos, siue passio est. Sanè prisci motus oẽs, etiam qui naturaliter se habẽt, nisi actiui sint, pathe græce, id est passiones, nominant: sicuti etiam ipsos actiuos motus, actiones. Eo pacto & Plato sensuum alterationes, pathe, id est passiones appellat: cum iunioribus aliter (nescio quomodo) sit visum, vt videlicet de solo eo, qui pręter naturam sit, motu id nomẽ vsurpent. Ac à veteribus quidem pathos priuatim de omni extrinsecus motu dicebatur: nunc per abusum etiã affectus, qui ex
C passione iam prouenere, nec amplius in motu sunt, pathe, id est passiones, appellãt, † non tamen diuturniores, aut ægrius auferibiles. Sed eiusmodi nomenclaturæ à iunioribus sunt inuectæ. Diximus autem alibi diffusius de medicinalium nominum vsu: nec illud nobis ad considerationem propositum nunc est, sed tantum, quẽadmodum ipsi vtemur, claritatis gratia distinguere necessarium est visum. Nam contrariũ sanitati affectum, à quo lędi actionem dicimus, morbum tantum appellamus, siue diutinus hic, siue breuis sit, siue momento duret. Ex reliquis affectibus, qui pręter naturam sunt, eos, qui hunc præcedunt, causę q; rationẽ obtinẽt, causas tũ dicimus, nõ pathe: Qui illum sequuntur, si actionum offensę sunt, & symptomata, & pathe: eodem modo & immodicas vel inanitiones, vel retentiones. Qui vero affectus sunt, veluti vitiosus color, supra passionis & symptomatis appellationem, etiam affectus vel affectiones vocamus, ita nimirum, vt sunt. Omnium igitur horum cõmune id est, q̃ præter naturam sunt, & causæ, & morbi, & symptomatis. Proprium aũt morbi quidem est actioni incommodare: symptomatis hunc sequi: causæ præcedere. Ergo nec is, qui morbum esse motum præter naturam dixit, intellexit, quid diceret: quẽadmodum in proximo libro docuimus methodicorum non nullos definiuisse, adiecta ex superabundanti, constantia: nec is, qui mutationem esse ab eo, quod ſm naturam, ad id, quod præter
D naturam, voluit: quippe quæ non magis morbi, q̃ causæ & symptomatis definitio est, quando omnia ea affectus sunt præter naturam. Verum, si breuis spatij sunt, cõstat acuta esse: sin ęgre auelluntur, diuturna. Noson autem, an Nosema dicas, nihil interest: quemadmodum etiam nõ interest, Pathos, an Pathema dicas. Atqui pathus, id est passionis, appellationem de morbo dixisse veteres, quemadmodum & Arrhostian, id est infirmitatem, & Asthenian, id est imbecillitatem, ostensum nobis est in ijs, quæ de medicinalibus vocabulis scripsimus. In quibus illud quoq; traditum est, nihil referre, dicere † valetudinem infirmã, an infirmitatẽ valetudinis: ⅃ nam & ipsos, qui ęgrotant, appellant non solum Nosuntas, id est ægre habentes, sed & Asthenuntas, id est parum valentes, & Camnontas, id est laborantes. Reliquum nunc fuerit, vt, cuius causa hęc oĩa diximus, in medium adducto, ad aliquid eorũ, quæ proxime tractanda sunt, deinceps transeamus. Id quid sit, rogas? Certe non aliud, q̃ quod sępius iam ante dictũ est, Primum ac maxime id medicos studere, id q; ferè proprium eorum munus esse, vt morbos adimãt: quippe simul cum hoc non modo actionis vitium statim euanescit, sed etiam reliqua omnia symptomata tolluntur. Siquidem primũm ac maxime actionis ipsius, quæ secundum naturam edatur, omnes egemus, propter illam vero & sanitatis: sed & functionis incommodum amoliri omnes cupimus, ob id vero etiam morbum ipsum. Cęterum non functionis vitio, sed morbo ipsi, id est affectui præter

† In quibusdã codi. hæc non habentur.

† Antiqui cod. quos vidi et impressi, legunt, ὀ μὴν χρονιώτερόν γε ὀυδὲ δυσλυτώτερον ἡ διάθεσις τῆς ἕξεως, ὥσπερ ὀυδὲ ἀῤῥωσία, i. non tamẽ diuturnior aut ægrius auferibilis est affectio, q̃ habitus: quẽadmodum nec imbecillitas. Linacrũ meliorem lectionem videtur habuisse.

† Arrhostiã an Arrhostema.

naturam, qui actioni incommodat, applicamus remedia. Quisquis igitur ex ijs, quæ particulis naturaliter insunt, & quæ temere accidunt, & quę actionis sunt causæ, distinguere non potest, quomodo credibile est, vt ipse affectum, ex quo primum actio lęditur, inuenire possit? Nam, quę temere corporibus accidunt, etiã si millies sint alterata, nocere profectò actioni non possunt, quandiu, à quibus fiebat, omnia naturam suam tuentur. Horum vero si vel vnumquodlibet sit alteratum, actionem quoq; ipsam statim lædi intantum est necesse, inquantum ab eo, cum secundum naturam se haberet, est adiuta. E

Tribus Exemplis ostenditur Dignotionem Morbi ac curationem, ex intellectione Affectus, qui secundum naturam inest, pendere. CAP. 4.

AC mihi quidẽ res tota explicata iam est, clare q; ostensum, ijs præsertim, qui intelligere vera possunt, fieri non posse, vt omnium morborum numerũ methodo quis comprehendat, nisi idem omnium causarum actionis numerum, corpore secundum naturam se habẽte, norit. Nihil tamen ex iam dictis intelligere adhuc possunt, quicunq; vel rudiores sunt, & ingenio crassiore, vel methodicę sectę nugis innutriti. Denuo igitur, quod nunc generatim dictum intelligẽtibus est, illis quoq; speciatim exponamus, vnum aliquod atq; alterum veluti exemplum sermoni proponentes. Cur lingua sapores percipit, nec vlla pars alia? Num propter colorem, aut situm, aut magnitudinem, aut figurã? Quippe ea affecta, nec commode sapores sentiente, aut colorẽ eius ad naturam suam reducemus, si videlicet huic actionem debet: aut iam dictorum quoduis, si ab illo agendi vim accipit. Quòd si propter aliud ab his quippiam, constat, si illo tm̃ tenus ad naturalẽ habitum sit restituta, nullo etiam reliquorum fore opus. Nam esto, exempli gratia, densitas certa pororum causa sit, cur succi saporem diiudicet: nunquid horum symmetriam, quæ in sanitate visitur, tuebimur: rursus q; ametriã, id est à iusto modo recessum, quoties laborat, corrigemus? Esto (si placet) mediocris calor causa sit, cur saporem intelligat: num hic quoq; manifestum est cæteris neglectis vnam adhibendam curam, vt illud seruemus, à quo agendi facultatem accepit? Iam, si propterea, ꝙ ita in sicco humido q; attemperata sit, idcirco sentiat, quis non reliquis posthabitis huc tantum intendat, vt neq; iusto siccior sit, nec etiam humidior? Quis rursus, si hoc verum est, non facile prompte q; colligat duos esse vniuersos linguæ morbos, alterũ siccum, alterum humidum? Veluti rursum, si per moderatum calorem & frigus habet, quod sentiat, quis nõ hic quoq; duos esse morbos eius intelligat, caloris frigoris q; à modo recessum? Nõ aliter quoq;, si propter tenuium meatuum competẽtiam sensum est nacta, promptum profectò hic quoq; colligere est, omnino eam ex horum contrario habitu esse vitiandam: duplex q; vitium fore, densitudinẽ eiusmodi meatuum, & raritudinem. Sed num etiam plura dicam, quò stupidos istos inducã, vt, si nihil aliud, illud saltem intelligant, nõ posse quenquam nec inuenire, nec demonstratione asserere, morborum numerum, qui non ex ijs, quę particulis insunt, tum quę causæ actionis sint, tum quę temere accidant, norit? Num etiam alterum adhuc tertium q; exemplum adijciam? sæpe nanq; multitudine exemplorum, stupidorum animi veluti à somno excitatur. Age igitur ita homines interrogemus: Idcirco'ne corpus calida, frigida, dura, mollia, lenia, & aspera, omnia deniq; tãgibilia sentit, ꝙ candidũ colore est, aut nigrum, aut rufum, aut vno verbo, ꝙ talis coloris est? an propter horum nihil, sed aliud quippiam? Neminem enim arbitror latere, quin, si quid probe sentiẽdi munere vtetur, id tantum illi tuendum custodiendum q; sit, ex quo vno probe sentiendi facultatem accepit. Nam, si ex eo ꝙ candidum fuit, id dotis obtinuit, eius nimirum tuẽdi maxima erat habenda cura, sicut nigri fugiendi. Sin contra ex eo, ꝙ nigrum fuit, sentiendi vim habuit, omnes, arbitror, alios colores fugere formidare q; oportebat. Ad eundem modum, & si inde adeo sentit, ꝙ flauum, vel rufum est, fugiendi, arbitror, alij colores sunt, ceu sensum vel penitus abolẽtes, vel vitiantes. Præterea, si eo, ꝙ durum sit, sensu est præditum, si molle fiat, deterius sentiet: Æque vt, si eo, ꝙ dẽsum sit, si ad raritudinem mutetur. Iam, si tenuium meatuum symmetriæ acceptam sentiendi vim refert, vbi ab hac recesserit, vitiabitur. Et generaliter, vt sentiat, id tantum ipsum adsit, oportet, vnde sensum obtinuit: atq; id tantum corrigatur, vnde sensus est læsus, cum à natura recessit. Num igitur tertio exemplo est opus? an hęc abũde satisfaciunt? Sanè prudentibus vel hæc superuacua puto, vt qui vniuersale intelligere sine exemplis possint: rudibus autem, & auersis, & contentiosis, ne si tertium quidem addam exemplum, quicquam fortasse profecero. Veruntamẽ, quando duo iam dicta sunt, & inaniter tempus nostrum semper terunt, non fuerit alienũ, vnum etiãnum ijs exemplum adijcere. Proponatur itaq; iam, quemadmodum ventriculus male concoquens nobis sit corrigendus. Verba autem faciemus, non solum contra methodicos, sed etiam contra eos rationalium, qui non cognita ipsius actionis prima causa, quam continentem etiã nominare sunt soliti, methodo quadam ac ratione constitui posse artem putant. Esto igitur, quispiã dicat (ab ijs enim, quæ obuiam promptam q; absurditatem exhibent, cœpisse præstat, quò eos, si fieri potest, ad ea, quæ confusa magis sunt intelligenda sensim perducamus,) esto, inquã, aliquis dicat hunc quempiam, qui nunc cruditate laborat, ꝙ multos deinceps dies solo lacte est altus, ventris colorem mutasse, album q; ex rubro reddidisse, idcirco'que ventris sui functionem vitiasse. Fortasse iam rides, & iure profectò rides. Verũ, si scias, quàm sit simile & huic de coloribus citra vllam

[Margin notes: * σκαιότεροι. — * σκαιοῖς.]

Section markers in right margin: F (beside "ponentes. Cur lingua…"), G (beside "omnino eam ex horum contrario…"), H (beside "si eo, ꝙ dẽsum sit…").

A vllam demonstrationem adhibitam quiduis pronunciare, et tibi de exiguorum meatuum (verbi gratia) symmetria, aut alio quolibet affectu, non, arbitror, iure ridebis: nam aut in te te risum vertes, aut non in hunc. Nam esto impudens sit, qui causam minus probe concoquendi colori imputet, dicat q; quod, qm̃ ex naturali colore ventriculus ruber est, nunc vero redditus est planè albus, idcirco cruditate laboret, est necesse. Libens sanè audiam, quid tu contra hunc obijcias. Ego enim aliam rationem non inuenio, quàm vt iubeam, qui ita dicet, prius ostendat, an omnino propter colorem, iustam ac naturalem actionem ventriculus edat. Tu si quam aliam habes, libẽs audiam. Sed nec habes, nec habere aliam contradicendi rationem potes contra eum, qui colorem cruditatis ventriculi causam esse dicit, quàm exigere, vt doceat, quo modo ex naturali colore consecutus sit, vt concoqueret ventriculus. An igitur huic, qui colori cruditatis causam imputat, fides non adhibebitur ante, quàm doceat etiam hoc nomine agere ventriculum: tu, cum vel tenuium meatuum symmetriæ vitio, vel alij cuipiam hanc ascribas, credi tibi postulabis prius, quàm doceas, quo pacto ex symmetria in illo genere agat? At non hoc aio, inquit, nec aliud quicquàm esse concoctionis cõtinentem causam, sed prorsus id ignorare me fateor. Atqui, si ei, qui colori actionis causam tribuit, necesse est etiam, eidem lesionem actionis imputet: qui vero tenuium meatuum symmetriam actio B nis causam dicit, etiam horum ipsorum à iusto modo recessum, eandem vitiare fateatur: tum, qui temperamento quatuor qualitatũ, caloris, frigoris, humoris, et siccitatis, actionis causam assignat, etiam eorundem ipsorum intemperiei offensam eius ascribat: vtique & tibi necesse erit eo, quod secundum naturam est, prius presumpto, ita, quod preter naturã est, inquirere: aut, si ipsum, quod secundum naturam est, non nosti, nec, quod egressum à natura est, nosti. Etenim vos etiam ipsos audio contra Empiricos dicere, fieri non posse, vt, qui id, quod secundum naturam sit, non norit, dignoscere id, quod præter naturam sit, possit. At nosco, inquit, quod secundum naturã se habet. Quæro, totum'ne, an partẽ eius aliquam? atq; pars ipsa, quam nosti, est'ne actionis ipsius causa, an vẽtriculo inest ociose? Nam quid demum eius nosti? situm videlicet, & magnitudinẽ, & contextum, & figuram? At nihil horũ actionis est causa. Sed nec Empiricos horum quicquã latet: quippe qui & se partium dissectione, cum occasio hanc offert, vti fatentur, & ex illa se hæc intelligere, non tñ actiones vsus q; particularum. At noui, inquit, & actionem: est enim circumplexus & attritio. At, nisi causam eius noueris, nec morbum intellexeris. Nam, si quatuor qualitatũ mediocris temperies, actionis sit causa, earum intemperies oĩno vitij causa erit. Tu vero reris phlegmonen, & scirrhum, & ædema, & abscessum, alia q;, quæ oculis vsurpari possunt, solos esse ventri C culi morbos, quamuis ne hæc ipsa quidem, veluti Empirici, solis oculis, manibus, & reliquis sensibus apprehendas: sed ad ipsam essentiam eorum tentas ascendere, atq; hanc diligenter disquirere, videlicet non contentus ijs symptomatis, quæ sensui apparent. Quę tñ symptomata Empiricis definiunt, ac circunscribunt suã syndromen: sic enim ipsi appellãdam censent symptomatum congeriem, quę in affecto sunt loco. Sed nec curationis indicationẽ ex apparentibus symptomatis accipis. Non enim, an tumor præter naturam: nec, an renitens: nec, an cũ dolore: nec, an ruber: sed, an sit in finibus arteriarum impactio ex coincidentia, consideras: ac curationem (vt ipse fateris) ad hoc referens exploras. An non ea est Erasistrati docendi ratio, vbi de febribus agit? sicuti rursus alia Dioclis, alia Praxagoræ, alia Asclepiadis? Itaq; non à symptomatis, quæ in phlegmones apparent loco, indicatio præsidij his sumitur, sed ab ipsa substantia. Neq; enim, an tumor à natura egressus: neq;, an renitentia: neq;, an dolor pulsatilis: sed, an & coincidentia et impactio in finibus pulsatilium, aut obstructio in exitu venarum, aut putredo aliqua succorum, aut corpusculorum ratione contẽplabilium, in laxitatibus ęqué ratione speculabilibus intentio sit, æstimant. Quare hi omnes ab affectu phlegmone laborantis partis, non à symptomatis, quæ hanc sequuntur, presidiorum indicationem sumunt. Ad eundẽ, arbitror, modum, & siquis calidum, frigidum, D humidum, & siccum causatur. Verum hic, etiam si ventriculus citra phlegmonen, aut vlcus, aut abscessum, aut alia id genus, eo tantum, quod frigidior euaserit, non recte cõcoquat, tamen remedijs non destituitur. At, qui phlegmonas, scirrhos, alia q;, quę oculis videre licet, tantum esse morbos putant, ridicule planè cruditates, quæ sine ijs fiunt, ex imbecillitate vẽtriculi incidere dicunt, ceu affectum aliquem priuatum seiunctum q; imbecillitatem esse velint, non autem, velut in suppurantibus, aut scirrho grauatis, aut phlegmone affectis, aut alia quauis ratione laborantibus, inesse. Quippe omnia hæc vitia, siue in ventriculo, siue in iecinore, siue in pectore, siue in alio quouis accidant, illico partem, in qua sunt, ad propriam functionem edendam imbecilliorem reddunt. Sed id nõ satis illis erat ad indicanda remedia: alioqui frustra inqrunt affectus, frustra q; ad ipsam morbi essentiam subeunt, tanquam non aliter detur idonei compotes esse remedij. Non igitur, qui imbecillitatem vitium esse dicunt, vbi nullo ex ijs, quæ ipsi morbos definiunt, affecto ventriculo animal cruditate laborat, ij, dum à nobis refellant, expectant: sed ipsi se ipsos redarguunt, cum nõ proprium aliquod, sed commune omnium dicant, quod q; nec illis ipsis iudicibus, remediorum inuentionem indicare facile possit. Quippe illud, roborare imbecillitatem, nomen nudum, ac veluti meta potius est, quò curans dirigit, non curatio: nam quid faciendo ijs, qui inualidi ad actionem sunt, robur vindices, non dicunt. At in hoc curatio consistebat, &, nisi ventriculi

*arteriarum.
* πάθος.
* πάθη.

affectu inuento, vt remediorum sis compos, fieri non potest. Quippe, si refrixit, calfaciendus est: si humentior est effectus, siccandus est: pari modo, si immodice incaluit, refrigerādus est: si siccatus, humectandus est. Atq; hæ quatuor simplices curationis rationes sunt. Alteræ quatuor compositæ sunt. Si frigidiore ac sicciore tēperamento redditus ventriculus est, calfaciendus simul humectandus q; est. Sin humidior & calidior iusto euasit, siccādus ac refrigerandus est. Pari modo, si calidior ac siccior est effectus, tum refrigerandus, tum humectandus est. Sin humidior ac frigidior, q̃ pro natura est, siccandus ac calfaciendus est. † Quare octo tum ventriculi ipsius affectus sunt, quas illi imbecillitates dicunt: ⁊ tum octo medendi rationes. E

† In antiquis legitur, vt Linacer vertit. Ex impresis tamē ita verti pōt. quare & octo sunt ipsius ventriculi affectus, qui sunt causæ ipsius (vt ipsi dicunt) imbecillitatis.

Aduersus eos medicos, qui Naturalis Actionis causam negarunt inquirendam, vt Methodus Dignoscendi & curandi morbi constitueretur. CAP. 5.

NEc, sicut Empiricis, sic vlli dogmatizantiū dicere licet, sint hæc, an non sint, nihil esse opus intelligere. Funditus nanq; logicam sectam subuertent, si ignorato affectu, curationis tñ facultatem abunde sibi superesse dicant. Etenim ab vsu ipso omnes, quomodo curandum sit, intelligent, si ab ipsius rei natura indicationem non sument. Ac Empirici quidem, & q; inuenire posse non putent quicquam eorum, quę abstrusa sunt: & q; id etiam, si inuentum sit, non desiderent, quippe obseruatas à se esse curationes in apparentibus concursibus: merito nec scire se, an octo affectus sint, quibus ventriculus imbecillus fit, aiunt, & citra eiusmodi superuacuā morositatem remedijs se abundare. Qui vero & rationem se habere profitentur, cuius ope etiam abstrusa inquirant, & ipsorum inuentionem præsidiorum præstare indicationem dicunt, hos quomodo nō pudeat dicere, aut nō nosse se, an octo affectus sint, aut eos ad medendum se non requirere? Neque enim id tantum dicere satis est, non nosse se, sed refellere par est eos, qui se scire affirmāt, ceu parum vera professos. Quoad vero nec ipsi id faciunt, alij q; non pauci demonstrationis fide confirmant omne corpus pro certo quatuor qualitatum temperamento opus suum edere, rationabilius est illis accedere: nisi forte, qui nuda afferunt verba, plus sibi credi postulabunt, q̃ qui cum demonstrationum fide loquuntur. Atqui illi, si non aliud, saltem suadere ac docere auditorem student, non cogere iubere q;: hi totum contra, tyrannorum ritu iubent, ne quęramus actionis causam. Verum nos hoc nomine Dionysium, Phalarim, cæteros q; tyrannos odio prosequimur, q; iubent imperāt q;, non suadent, ac docent, sicut Solon, Draco, & Lycurgus. At, inquit, ego intra limites artis maneo: vos & ab ijs exceditis, & ad naturalis philosophiæ principia nos reducere conamini. An igitur homo lepidissime, ne hoc quidem ipsum demonstrabis, qui nam videlicet medicinæ artis sint limites: quæ q; nouisse expediat ei, qui ratione, remediorum inuentionem molietur: sed terrifico vultu tuo nos reddere attonitos putas? Audio quidem et te illud dicere, nō oportere actionis inquiri causam. Audio & Empiricos dicere, nec actiones ipsas esse considerandas. Audio non minus illum, qui dicit, non tantum has esse æstimādas, sed etiam causas, vnde nascantur, quærendas. Num igitur ex eo esse me iniquorū iudicum numero iubes, qui prius, q̃ omnes, qui inter se dissideant, audierint, vni statim ferunt suffragium? An primum, quæ vestrum quisq; dicat, seorsum audire vis, dein conferre, atq; perpendere, quis tum sibi, tum apparentibus consentiat: quis rursus nec secum, nec cum ijs, quæ apparēt? Atqui, si ita faciam, Empiricos audiam, etsi, quæ dicunt, stabiliter non demonstrent, saltem ea lenire conātes. Vos ne id quidem facitis. Nam sanè libenter audierim, quis vestrum vel lenimen aliquod, vel demonstrationem aliquam afferre sit conatus, cur actionis causam inquiri nō expediat. Quæ enim à me methodus supra est posita, inquirendam esse demonstrauit: Vos, q; inquirenda non sit, nec demonstrationem vllam, nec rationem vllā probabilē afferre conamini, sed tm̄ elato supercilio tetrice nos obiurgatis, abscedere à summa physiologia iubentes, nec sic quærere hoīs naturam intelligere, vt philosophi faciunt, qui ad prima vsq; elementa ratione ascendunt. Illud quoq; vobis vel dixisse tantum satis videtur, nempe arteriam, & venam, & neruū, principia continentia, & veluti elementa eius physiologię, quæ de homine instituitur, ponēda esse. In quo quidam Herophilum laudauit, q; ita ad verbum dixerit: Esto hæc prima esse, tametsi prima non sint. Sed, qui ad demonstrationē prouocat: ac hypotheses istorum, qui sic opinātur, pugnare secum ostēdit: hunc auersamini ac fugitis, prorsus q; non auditis, & contemnere simulatis, ibi q; rationem fastiditis, ijdem scilicet, qui contra Empiricos rationem demonstrationem q; extollitis. Nam, q; secum dissideāt rationes omnium, qui vel ex dimidio dogmatizant, etiam ijs, qui tenuiter in demonstrandi methodo sunt exercitati, facile perspicere licet. Cum enim phlegmone ventriculus laborat, atq; inde adeo concoquere nō valet, quæ nam phlegmones causa sit, quærendum censent, atq; inde præsidiorum copiam coniectant spreta Empiricorum inuentione. Cum vero citra phlegmonen, aliud' ue id genus vitium, solius intemperantiæ culpa cōcoquere non valet, hic rursus auxiliorum facultatem ab experientia petunt. Atqui hæc secum non conueniunt, cum Empiricorum opinio sibi constet: preterea demōstret efficiat q;, quod volunt, ex ijs, quæ vos ipsi non inficiamini, lēmatis. Quippe, si fieri vllo modo potest, vt ex ijs, quæ apparent, symptomatis curandi ratio coniectetur ignorato affectu, vtiq; non hic possibile in alio fuerit parum possibile, sed æque in omnibus possibile erit. Ergo ne hoc quidem loco rationem vllam afferre poteritis, quo minus, vbi affectum explorare nequitis, experientia

F G H

perientia

A perientia ipsa satis sit ad remediorum inuentionem. Omnia igitur tyrãnorum ritu imperatis: vti
vero demonstratione nec ipsi vultis, (prestat enim ita fortasse dicere, q̃ non posse vos) nec ijs, qui
vti tum volunt, tum possunt, acceditis. Itaq; quid aliud sunt disceptationes vestræ, quàm lites, &
contentio, & prouocatio ad conuitia, et pugnas? cuiusmodi preceptorum vestrorum quidã per-
petuo exercuit, aut irridens, si quis calidi vel frigidi *mentionem faceret, tanquam balneatoribus
magis q̃ medicis ea nomina conuenirent: aut vehementer increpans quasi longissime à meden-
di arte digressum: aut Erasistrati grauem illam authoritatem obijciens. Verum hæc, vt primo au-
ditu oblectabant, ita, cum secundo & tertio audiui, molesta sanè fuerunt, ceu scurris, q̃ medicis,
magis congrua. Si enim semel authoritas eorum, qui vltra non esse procedendum iubent, legiti-
mus testis esse ad demonstrationem putabitur, omnia iam mere nugæ erunt, nec finis in disputa-
tione vllus, nisi, qui nunc visitur, inimicitia, pugna, conuitium. Quippe, qui à logicis demonstra
tionibus digressi credi quippiam censent propterea, ꝙ Herophilus, aut Erasistratus ita iussit, hos
necesse est omnis generis conuitia pugnasq; sequi, admiranda scilicet disputationum, quæ nunc
habentur, premia. Fingamus enim, alius dicat, huic, qui cõmode non cõcoquat, ventriculum fri-
gidam & siccam intemperiem contraxisse, proinde q̃ humectandũ ac calfaciendum esse: Alius,
B ꝙ naturalis eius habitus mutatus ad frigidius et humidius sit, calidum siccumq; victum adhiben
dum suadeat: Tertius autem quispiam accedens, ꝙ, quæ comprehensa sunt, non recte sint dicta,
id ne tentet quidem ostendere, sed tantum eos, qui dixerint, obiurget, quasi superflua scrutentur,
& testes adhibeat Erasistratum, vel Herophilum: non'ne (vt dixi) dissidij hinc mutuiq; conuitij
initium excitabitur? Quippe illos contra necesse est Atheneum, & Mnesitheum, & Dioclem, et
Plistonicum, & Hippocratem, & Philistionem, & sexcentos alios tales opponere testes. Si enim
testibus decidenda lis erit, non modico hi vincent. Nam, ꝙ tum insalubris intemperamẽti plures * νοσώδους. i. morbosi, vt ipse aliàs vertit.
sint species, tum cuiusq; earum diuersa curatio, vbi nõ Hippocratis modo, & plurimorum alio-
rum medicorum, sed etiã Platonis, Aristotelis, Theophrasti, Zenonis, Chrysippi, & omnium il-
lustrium philosophorum testimonio comprobarint, vtiq; & ꝙ citra naturã corporis exacte in-
uentam fieri nequeat, vt vel de morborum differentia quicquam inuenias, vel auxiliorum conue
nientium copię sis compos, ijsdem ipsis tum philosophis, tum medicis confirmabunt, hisq; non
tyrannorum ritu, sicut isti, iubentibus, sed euidenti ratione probãtibus. Contra hęc igitur, qui ca-
lidum, & frigidum, balneatorum, non medicorum dicunt esse vocabula, dicterijs videlicet vten-
tur, & risus mouebunt, moriones, phrygas, aut scholasticos narrãtes. Quippe conscij sibi sunt nõ
C modo nihil demonstratione confirmatũ scire, sed nec, quid demum demonstratio sit intelligere.
Ergo ex his dicterijs necesse est, oriatur dissidij initium. Vt enim primum omnium memorem,
quæ nugantes sine demonstratione dicere non dubitant, cõsidera, quo pacto necesse sit ex eo pu-
gnam subsequi. Nam, vbi contra dicta eorum nuda, & demonstrationis expertia, ac contra testes
ipsos, quibus credendum censent, alij tum celebriores, tum longe plures testes opponunt, necesse
est vel cedere, vinciq; vtroq; nomine, † & ꝙ demõstrare recusarũt, } & ꝙ numero testium sint im †ἐν τετῷ μὴ συνακολυθῆσαι πρὸς τὴν ἀπόδειξιν.
pares: vel perfricta fronte Erasistratum omnibus illis testibus dicere maioris esse fidei. Siquidem
hic necessum est alterum negare esse maioris fidei aut Hippocrate & Mnesithæo medicis, aut
Aristotele & Platone Philosophis: alterum esse maioris fidei instare: deinde varie vltro citro tam
immodesta contentiosaq; contradictione iactata alterum eorum impelli, vt dicat † non esse, alte- †Al. non tibi sanè ita bñ erit, si Erasistratũ negligas.
rum bene sanè, si tu Erasistratum in ordinem redigas. } Hæc enim quotidie fieri in medicorũ di-
sputationibus, ò Hiero, vides. Ea vero semel data porta, omnia iam mulierculárum verba inge-
runtur: &, cum mutuis se maledictis asperserint, inutiliter amisso tempore discedunt. Atq; hanc
turpitudinem, non est, ꝙ dicat aliquis non esse ab ijs, qui demõstrationem fugiunt, inceptam. Fu-
giunt autem multifariam, vt scis, alij cum grauitate tantum increpantes: alij scurrile aliquid com-
D mẽti: alij in risum sannasq; disceptatione abrẽpta. Quòd siquis sermoni stare, demõstrationesq;
audire audet, primum quidem omnino non intelligit: neq; enim potest, qui demonstratiuæ me-
thodi sit imperitus, eos, qui ipsa vtuntur, intelligere. Quòd si aliquatenus intelligit, at, ꝙ dogma
suum, in quo est innutritus, propugnare omnino decreuit, contra tendere aggressus, dein depre-
hensus, quæ nec rite cludant, nec colligant, sed vana nugaciaq; sint, dicere, irascitur, & deuouet
Dialecticos, ceu malorum authores, ꝙ videlicet pituitam à naribus ipsorum detergẽt, ipsisq; me-
deri conantur adhibitis scilicet non melle & placentis, sed allijs & cæpis, quę etiam pituita tenta-
tos gallinaceos sanare solent. Quippe millies affuisti ijs, cũ à diuerse cludentibus argumentis non
aliter, q̃ ab ipso allio & cæpis cogerentur lachrymari. Nec te profectò latet multos sępe nobis pri
uatim fassos, sentire iam se suam sectam, q̃ sit absurda, nec tñ hanc posse publice mutare, cum alio-
qui nec alia nossent, vnde haberentur in pretio, & iam vulgo propter hęc & noti & in pretio fo-
rent. Itaq; ob hęc ipse quoq; sæpius distuli commentarios de medendi methodo scribere, pro cõ-
perto planè habens paucissimos huius tempestatis ab ijs adiutum iri. Etenim, nisi magna quępiã
mirãq; mutatio humanarum rerum fiat, actum de bonis studijs est, vtpote confusis ac corruptis *ἢ δαιμονία.
nemine veritatẽ ipsam, sed tm̃ scientiæ famã quærente. Optime.n. profectò scis ne quinq; quidẽ
vsq; inuenisse nos, qui esse potius, q̃ videri docti cuperent. Atqui, nisi quis sapientiã ipsam ꝓpter

se ipsam expetat, ne tempus quidem vllum inueniet, quo se in logica methodo exerceat, immo E diuitijs, & famæ, & potentiæ ciuili inhians, in horum ambitu vitam omnem consumet.

*ἀσχολίαν.

Aduersus eos, qui Morbos à sola plerunq; Intemperie fieri negarunt: & quot sint Prima Morborum Genera, quæ in Similaribus, & Instrumentalibus partibus oriuntur. CAP. 6.

Ergo dimissis his, rursus ad propositum redeamus. Est autem ab initio propositum illud, qui omnem morborum numerum methodo non inuenerit, hunc maxime in ipsis medendi methodi foribus lapsurum: cum constet totidem esse medendi rationes, quot sint morborum ideæ. Ergo sic in enumerandis morbis egisse, vt neq; priuatis proprietatibus attentus infinitos statuat, nec in primis statim generibus subsistat, id in promptu cuiq; non est, sed ei tantum, sicut antea dictum est, qui in diuidedi methodis sit exercitatissimus. Principium vero diuisionis eorum est, vt etiam alibi diximus, vt essentię ratio rei diuidendæ constituatur. Igitur illud monstratum nobis est, morbum omnino vnum ex ijs esse, quę pręter naturam sint. Hęc aũt quatuor cum sint, actio offensa: affectus, vnde actio prouenit: affectus ipsius causa: & quæ hunc subsequũtur symptomata: siue functionem ipsam vitiatam, siue, vnde hæc prouenit, affectum, morbum nominare velis, nihil id medendi methodum immutare ostẽsum est, modo vnum illud intelligatur, primã ipsam curationẽ, quam etiam non nulli continentem appellant, affectus esse, qui actioni incommodat. F Porrò ostensum à nobis diximus, rationabilius hunc morbum appellari: non tamen vetare nos, quin, sicui id cordi sit, actionis noxam morbum nominet: affectum, q̃ hanc creet, morbi causam. Præsumpto igitur, q morbus vocetur affectus is præter naturam, qui functioni officiat, inquisiuimus deinceps, quot in vniuersum morbi essent. Vbi clarũ obiter fecimus, siquis via ordine'q; processurus sit, nec (sicut vulgus medicorum facit) tyranni ritu imperaturus, huic primum inueniendum esse affectum illum, qui functionis effectrix sit causa. Hũc sanè nos eucrasian diximus esse calidi, frigidi, humidi, ac sicci. Proinde q; primũ morbum in similaribus esse ex horum intemperie ostendimus. Alius quispiã corpusculorum, & meatuũ symmetriam statuet, propterea q; ex indebito meatuum ipsorum modo ęgrotare animãtes. Cæterum, siquis nec ipse actionis causam, in quo'nam entium sit genere, audebit statuere: nec ijs, q̃ statuunt, contradicet, ac nihilo secius tamen ratione methodo q; se procedere arbitrabitur: hunc egregie improbum esse diximus, vt qui nec tutum se ab Empiricorum accusatione facere possit, & secũ planè pugnet: quippe eiusmodi homines ex dimidio logicos esse, qui, qua ratione phlegmone, scirrhus, œdema, & alia id genus fiant, multo labore disquirunt, lædi autem etiã citra hæc omnia ex sola intemperie actionem non intelligũt, sed empirice talia curant. Quisquis igitur, quantum hi aberrent, scire volet: tum quot G morbos transiliant, quanto q; plures ignorent, q̃ norint: librum de morborum differentijs perlegat. Intelliget enim Hippocratem primum omniũ recta instituisse via: quæ cum à posteris absoluenda fuerat, non modo nemo eorum absoluit, sed pleriq; etiam, quæ probe fuere inuenta, corruperunt. Proxime autem, vt viam, quæ inchoata est ab eo, perficerẽt absoluerent q;, Aristoteles & Theophrastus accesserunt: &, si fateri verũ oportet, potestare absoluerunt, cũ constituerint aliud esse in corporibus similaribus morbi genus, aliud in ijs, quę instrumentalia dicãtur: Quippe à similaribus functiones edi, eo q; esse cuiusq; instrumẽti vnam tãntum similarẽ: reliquas vero, quæ cum hac quoduis instrumẽtum perficiunt, eas vsus alicuius gratia, illius, quæ prima erat actionis causa, factas esse: sed & horum tamen rursus cuiusq; esse per se actionem, veluti in oculis. Satius enim fortassis sit, quæ in alijs diffuse ostendimus, strictim hic cõmemoremus. Ipsum visus instrumentum est crystallinus humor: reliquæ oculi partes, eius causa sunt factæ: quarum omniũ vsus narrauimus in decimo operis de partium vtilitate libro. Cęterum, quanquam crystallini maxime causa omnes sunt factę, singulæ tamẽ earum aliquam seorsum actionem sunt nactæ: ac vena quidem, & arteria, & neruus toti animanti communem: membranulæ oculi omnes, cum sint nutrimenti participes, omnino naturalibus facultatibus sunt præditæ, ac perinde etiam functionibus, H quæ ab his proficiscuntur. Quoties igitur crystallinus humor ex intemperie laborat, omnino læditur oculorum functio: cæterum non est eorum, vt organa sunt, morbus: at, quod hypochyma vocant, nullius similarium est morbus, sed oculi totius, vt instrumenti. Ad eundem modum, si in finibus venarum, quæ in cauo iecinoris habentur, obstructio ex lentis, aut crassis succis subhæsit, digestio quidem in corpus per has morabitur, ægritudo tamen totius iecinoris, ceu instrumenti censebitur nulla similarium eius partium ægrotante: quòd si intemperies venas eius infestauerit, ipsarum quidem illarum morbus primum erit, ex accidente vero etiam iecinoris. Ac Erasistratus quidem in phlegmones substantia tradenda est lapsus, cum nec in particulis, quæ phlegmone laborant, in finibus pulsatilium impactio necessario cernatur: nec arteriæ spiritum tantum, cum in naturali habitu sunt, contineant: veluti in tractatione de his ostendimus. Si igitur phlegmone eius generis morbus sit, cuius autumat: & scirrhus eius generis, cuius ille opinatur: & reliquorũ singuli, sicut ipse obscure, et multi sequaces eius clarius explicare conantur: vtiq; solidas ipsas partes liberas propemodum à morbis relinquit, nisi quatenus vlcerari, collidi, incidi q; valeant, atq; id genus aliud quidpiam pati. Laborare vero eas se totis eiusmodi morbis, quales nos octo intemperantias ostendimus, id nusquam dicit. Atqui corpora vniuersa, etiam quę difficillime afficiuntur,

*Al. inuẽtiõis.

*ἴδιον.

*arteriarum.

tur,

A tũr, veluti æs, lapis, ferrum, saltem calfieri, frigefieri, siccari, humescere q; cernuntur, vt vtique mirum sit, si tantum arteria, & vena, & neruus, nihil eiusmodi sentiẽt. Atq; hoc etiam magis mirũ, si patientur quidem, functionem tamẽ legitimam edent: Veluti (si ita fors tulit) in corde facultas quędam est, (vt ipse quoq; Erasistratus confirmat) qua laxatur, & contrahitur: hanc autem lædi profecto oportet, si viuenti animali cor sit exemptum, quemadmodum sæpe factum in sacrificiis videmus: quippe, si non læditur, perpetuo mouebitur, nec tantum ad tempus aliquod, vt nunc cernitur. Manifestum est igitur læsam esse, proinde q; mouere desinere. Illud igitur consideratu non inutile erat, cum potest saltem facultas ea lædi, etiam ante, quàm cor sit exemptum, quæ nam sit eius læsio: quæ nam alia, præter intemperiem: nam neq; figura eius mutata apparet, nec cauitas, nec ligamentum, nec osculum, nec alia vlla pars perdita, sed tantum naturalis temperies mutata. Ergo omnes hi similarium partium morbi omnino, vt dictũ est, ab illo sunt omissi. Siquidem, vbi sanguis in finibus arteriarum impactus actionem vitiat, id arterias ipsas, quatenus instrumenta sunt, male habet: vt vero similares particulæ sunt, octo quidem secũdum nudas qualitates intemperies habent, octo q; rursus cum fluxione. Oportet igitur, quisquis horum cum certa sciẽtia demonstrationes cœpisse velit, à libro de elementis incipiat: post deinde reliquos singillatim (vt

B dictum est) legat. Sunt vero proximi huic commentarij de temperamentis. Ab iis proximus est, qui de inæquali intemperie inscribitur: mox, qui de naturalibus facultatibus: alij q;, qui de animæ affectibus sunt proditi, id q; de vnoquoq; deinceps, & seorsum. Hos excipiũt, qui de particularum vsu sunt inscripti: quos sequuntur, qui de morborum, symptomatum q; differentiis titulũ habent. Plerique vero medicorum, nec tantum experientiæ applicãtes animum (cum tamen liceret ex Empiricorũ institutione bonis esse medicis) & perfectioris rationis cupidi, cum aut iis, quæ citra demonstrationem sunt enunciata, credant, aut vitiosis demonstrationibus fallantur, non solum nihil excogitant boni, sed etiam, quæ per experientiam sunt cognita, corrumpunt. Siquidem ratio non leue momentum obtinet ad experiẽtiam vel ornandam, vel corrumpendam: sed, quantum recta ratio ornando adiicit, tantum, vel etiam amplius, vitiosa detrahit. Atque hæc me sæpe medicorum vulgo prædicantem audis, qui prius, quàm in methodis logicis se exercuerint, vel, cum demonstrare aliquid tentant, se ipsos fallunt: vel, cum diuidere quiduis in species ac differentias, hic quoque imperitorum coquorum ritu non per membra incidunt, sed conterunt, collidunt, ac dilaniant, ueluti in eo, quod nũc est propositum. Consulo igitur (vt scis) talibus omnibus, experientię animum intendant: cum non leue instet periculum iis, qui supra vires aliquid

C moliuntur, ne & id non consequantur, &, quæ intelligere, aliàs possent, omnino amittant. Ergo cum iis, qui tum recto sunt ingenio, tum discere parati, ipsi rursus sermonem conferamus, illud tantum ex iis, quæ inter initia diximus, commonentes, non esse committendum, vt vtraq; simul confundantur misceantur q;, & quæ per experientiam sunt inuenta, & quæ sola ratione sunt inuestigata: sed cum vtrunq; seorsũm sit tractatũ, post ambo coniungantur. Ergo, cum ipsi de experimentali inu*entione alibi egerimus, de logica in his commentariis disserere proposuimus. At mihi videor iis præsertim, qui cõmentarios nostros de morborum symptomatum q; differentiis perlegerunt, cum quibus scilicet mihi deinceps sermo erit, iam clare ostẽdisse maxime in ipsis statim foribus lapsum Thessalum esse. Lapsus enim non leui lapsu & Asclepiades erat, vbi inter initia de elementis corporis male sensit: Cæterum multo & maiore & grauiore Thessalus, quippe qui omnes in victus ratione morbos in duos, similiter illi, cõtulit affectus: multos vero medicinalium scoporum ademit, quibus ille est vsus. Pessimum autem grauissimũ q; illud admisit, quod nec ipsas actionum noxas, nec affectus, qui earũ causæ sunt, morbos censet, sed solis vacuationibus, vel statis vel præcipitatis intentos esse vult, cum nec, quid sit plus iusto sisti præcipitari ue vacuationem, clare nos doceat. Quippe vel ad vires, vel ad causam, uel ad affectum, uel ad id, quod

* Al. secta.

D per sanitatem semper est obseruatum, referri iudicium oportet. Ex quo factum arbitror, ut pugna inter eius sequaces non parua sit orta, ut qui tum de reliquis omnibus inter se dissideat, tum de eorum, quæ pathe uocant, & notione, & subsistentia. Verum, si nunc de pugna eorum historiam moueam, deflectam ad inutilia sermonem. Omnem igitur deinceps sermonem faciam, ceu cum illis agam, qui commentarios de morborum ac symptomatum differentiis, præterea de causis eorum legerint: ad hæc, qui ea omnia, quorum paulo ante memini, reuoluerint. Atq; hinc ordiar. Quoniã actiones omnes à similaribus corporibus proficisci ostẽdimus, reliquas uero omnes singulorum instrumẽtorum particulas usum quempiam ipsis præbere, duplex sanè morborum genus erit, alterum in partibus similaribus, alterum in totis organis. In similaribus intemperantiæ: in totis organis unum in figura spectatur, aliud in particularum numero, aliud in cuiusq; quantitate obseruatur, quartum in positura. Vtrarunque uero partium, id est similarium instrumentalium q;, communis est ipsa unitatis diuisio. Ergo sex in uniuersum morborũ sunt genera, Vnum ipsorum similarium proprium, nempe intemperies: quatuor, ut modo dictum est, instrumentorum cuiusq;: & cum his sextum quod tum similaribus tum instrumentalibus est commune, ipsius unitatis solutio. Horum cuiusque differentiæ ad ultimas usque species in libro de morborum differentia sunt traditæ.

Quid

Quid sit Indicatio, & quo pacto ex intellectione eorum, quæ multitudine differunt, ac specie vnum sunt, Methodus communis indicationis oriatur de affectibus passionibus que ac symptomatis amouendis. CAP. 7. E

HIs sic se habentibus, iã de medendi indicationibus est dicendũ, sed hoc ipso indicationis vocabulo prius exposito. † Quippe ipsam sequentis siue agedi insinuationem, indicationẽ M dicimus. Nam inuenitur quidẽ & ab ipsa experiẽtia id, quod consequens faciendum'ue sit, ceterũ nõ ita quasi in præcedẽti aliquo designatum: proinde q́3 nemo Empiricorũ dicit id isto indicari: quanq̃ certe hoc sequi illud dicunt, & hoc præcedere illud, & consistere hoc cũ illo. Deniq3 omnẽ artem horum obseruationem memoriam q́3 esse dicunt, nempe quid cum quo, & quid à quo, & quid post quid identidẽ sit visum. Ergo ex ipsa rei natura ordiri, atq3 ab ipsa, quod sequẽs sit, citra experientiam inuenire, id est indicatione inuenire. Definito iam hoc quoq3, ac rursus, quod ante diximus, ad memoriam reuocato, omnem medendi methodum seiunctam ab experientia procedere: nec recte facere eos, qui ambas doctrinas Empiricam Logicam q́3 in vnum cogunt, atq3 cõfundũt: quæ reliqua sunt, prosequamur. Fuerit autem omniũ, quæ reliqua sunt, ordine primũ, quod & proposita iam proxime sequitur. Sequitur autẽ primum, ac maxime illud, ꝙ omnis medendi methodus, per indicationem fit: quippe, quicquid ab experientia seiunctum est, id totum F indicatio nominatur. Quare, quisquis condere medendi methodum ad vnguem parat, huic à primis est indicationibus auspicãdum: atq3 hinc ad eas, quæ deinceps sunt, trãseundum, rursus q́3 ab his ad proximas: ita q́3 pergenti, nõ prius desistendum, quàm ipsius compos sit finis. Porrò finis propositæ nunc nobis tractationis est, inuenire cuiusque morbi remedia. Quod'nam igitur viæ, quæ huc perducit, statuetur principium? Nempe morbi ipsius cognitio, qualis scilicet is natura sit, vt prius est ostensum: quippe, si id, quod curatur, is est, ratio profectò est ab ipso quoq3 indicationes esse incipiẽdas. Ergo primum, quę generalis communis q́3 morborum omnium indicatio sit, inuestigandum est: ab hac deinde ad alias speciatim descẽdendum. Quippe necesse est omnes morbos vnius eiusdem q́3 participatione morbos appellari, veluti, arbitror, & hominẽ, & bouẽ, & canem, & reliquorũ singula. Vnum nanq3 idem q́3 in omnibus hominibus habetur, cuius gratia omnes eandem appellationẽ hominis sortimur. Pari modo canibus vnum idem q́3 omnibus inest, cui cogitatione innitimur, cum canem intelligere volumus. Similiter q́3 in omnibus equis vnum idem q́3 inest, propter quod omnes equi dicũtur. In homonymis autem hoc clarius perspicere licet. Nam omnibus quadrupedibus animalibus, quæ latrãt, vnum idem q́3 inest, vtiq3 quòd & quadrupedia sunt, & latrabilia. At marinis illis rapacibus belluis, quas ipsas quoq3 canes appel G lamus, vnum rursus idem q́3 inest, quod terrestribus non est, ita, vt his cum illis in canum natura nulla sit, nisi tantum nominis, conuenientia. At hominis cum homine, veluti Socratis cum Alcibiade, non nominis modo, verũ etiam eorum, quæ iis insunt, societas est: nam & animalia, & bipedes, & pedestres, & rationales, & mortales sunt: deniq3 nihil vlli singulariũ hominum, quà homo est, inesse deprehendas, quod non & reliquis hominibus insit. Ceterum terrestribus canibus, ab iis, qui sunt marini, multa insunt diuersa, seu corporis species formam, seu animi mores. Quippe ille cicur est hominis q́3 amans, hic insidiator & ferus: ille terrestris, hic marinus: ille quadrupes, hic nõn: rursus, ille latrabilis, hic ad latrandum minime habilis. At non terrestrium canum hic latrabilis est, ille non: nec rursus hic quadrupes, alter nõ quadrupes, sed omnibus ipsis vna forma inest, qua canes nominantur. Nec vero substantiis modo id inesse videtur, verum etiam ipsis accidẽtibus, vel vt affectus sunt, vel vt actiones, vel vt passiones. Verbi gratia, homo inambulans ab homine inambulãte nihil differt secundum ipsam inambulationem, sed nec vstus ab vsto, nec cęsus à cęso, nec albus ab albo, nec niger à nigro: verum in maioris minoris q́3 ratione singuli horum non paruam obtinent differentiam, veluti magis minus'ue albus: verum quatenus albus, vnũ idem q́3 cum altero albo possidet, ita nimirum, vt, qua homo est, vnũ idẽ que cum alio quolibet est hoĩe. Et in singulis deniq3 significatorũ vnũ idem oĩbus inest. Ita igit' & ipsum ægrotare, H & valere se habet: illud enim ægrotantibus oĩbus inest, hoc valentibus, vtiq3 vnũ idem'q3 vtrũq3. Et, veluti nomine hominis vnũ, ita etiã nomine sanitatis vnum significatur. Declarat aũt et quotidianus inter nos sermo, ꝙ, in quibus homonymia non est, in his vnum est, quod significatur. Si enim dicat quispiã vulneratum sibi esse lapide caput, nemini, qui audiat, sermo est obscurus, aut ambiguus, sicut est, cum dicitur deuoratum esse à cane Coriscum. Siquidem à quo cane, statim rogabit auditor, propterea videlicet, ꝙ duo sunt canum genera, terrestre alterum, alterũ marinum. At non, quo lapide, aut quod caput, rogabit: cum & omnis lapidis, qua lapis est, vna species sit, et omnis capitis, qua caput: canis vero, vt canis, sanè non vna, sicut nec linguę, qua lingua, quando & tibiæ, & calceamenti, & animantis pars lingua est. Ac, si quem audias ministro iubentẽ, vt linguam afferat, incertũ est, quam linguam dicat: sin ventrem, aut vesicam, aut iecur afferre iubeat, non item. Ergo singulis significatis vna certa subiecta res est, non tamen cuiq3 voci vna res subiicitur: interdum enim tantummodo significatur per vocem, nec quicquam subiicitur. Verum de his, quæ ita dicũtur, differere, præsentis propositi nõ est. Quibus autem non tantum significatur aliquid, sed etiã res aliqua subiecta est, his quotquot significata fuerint, totidem sunt & rerũ ideæ.

† τὴν γὰρ οἷον ἔμφασιν τῆς ἀκολουθίας.

* ἄπουν est in antiquis .i. sine pedibus.

A Ac vocis quidem vnum significantis vna necessario erit & rei species: numero tamen plures has esse licet, sicuti α. Eo q; septem esse vocales dicimus: elementa Græcorũ idiomate quatuor & viginti, ad communem videlicet omnium speciem, quæ vna est, referentes, nõ ad particulares, quæ chartis, lignis, membranis, & lapidibus sunt scriptæ: quarũ maximus numerus est, nec potis numerari, pene q; in infinitum extensus: nam possunt in toto temporis spatio infinita scribi tum α, tum β, tum γ: eodem modo & reliquarum literarum singulæ. Verum ea in vniuersum quatuor esse & viginti numero dicimus, non particulares intelligentes, sed tantũ species, quibus (vt arbitror) ipsa nomina indimus. Quippe nõ hoc, quod in charta scribitur, α dicit̃: illud, quod in ligno pingitur, nõ α dicitur: immo tũ hoc, tum illud: id q; siue describas in terra, siue in lapide: siue scalpas, siue coloribus pingas. Sed nec pueros docet quispiã multa α, & β, & γ, & reliquorum singula, immo quodq; horum vnum, simul autẽ omnia vigintiquatuor. Simili genere, si equum vnũ puero indices, aut camelum, vbi alium rursus equum, aut camelum aspexit, non rogat, quod animal id sit, sed illum equum, hunc camelum nominat, atq; illum, quem prius, cum hoc, quem nũc cernit, eundem esse dicit, quãuis fortassis alter mortuus iã sit, alter (hic videlicet quem cernit) superstit. Iam vinũ homines heri hodie q; idem bibisse se dicunt, nempe specie idem: interim tria se B vina hodie bibisse narrant, aut etiam vnum, ad speciem vbiq; respiciẽtes: Præterea quindenas fores vno sigillo obsignatas, ad speciem scilicet in omnibus his sermonem referentes. Adeo q; est euidens, ac omnibus natura insitum tum hominibus, tum brutis, vt aliud quid ceu in substantia subiectum, aliud ceu specie vnum intelligãt, vt vel asinorum (qui tamen omnium brutorum stupidissimi videntur) aliud esse specie vnum, aliud numero, notitiam non fugiat. Conspecta nanq; camelo, asinus se retrahit, & fugit, ac timet, si nunquam antea camelum cõspexit. Sin autem videre iam assueuit, quãuis aliam aliam q; illi demonstres, tamen propter consuetudinem nõ amplius timet, sed veluti vnam speciem intuetur & illam, cui insueuit, & hanc, quæ nũc primum apparet. Ad eundem modum nec homines timet propter consuetudinem, sed hos quoq; velut vnam speciem videt. Verum, si curatorem inspexit, non solum vt hominem, sed etiam vt hunc hominem agnoscit, & micat auribus, & caudam quatit, & rudit, & lasciuit, cum eum aspexit, vtiq; indicãs se familiarem agnoscere. Hunc itaq; tum vt hominem, tum vt familiarem noscit: eum autem, quẽ primum iam videt, vt hominem similiter, vt familiarem non similiter. Quare non nos modo, verum asini quoq; iam aliud vt numero idem tum vident, tum etiam noscũt, ac meminerunt: aliud vt specie. Ac Dionem curatorem (esto enim ita vocetur) aliter vt hominẽ, aliter planè, vt curato- C rem suum agnoscũt vernaculi asini, vtiq; communem eius cum aliis hominibus speciem, vt hominis, capientes: priuatam vero ac secretam, vt Dionis tantum. Ergo tantũ abest, vt veteres philosophos laudem, tanquam amplum aliquid magnæ q; subtilitatis inuenerint, quod idem ac diuersum, vnum ac non vnum, non solum numero, sed etiam specie, sit inaudiẽdum, vt etiam ipsis asinis hoc inesse natura dicam. Sanè adiiciunt veteres philosophi non tantum numero ac specie aliquid idem dici, verum etiam genere. Verum id iam ad rem propositam non desidero. Mihi enim vnicum illud satisfacit, quòd ipsis asinis stupidiores ostendi, qui non cõcedunt aliud specie vnum, aliud numero dici: magis q; his etiam, qui vnum esse phreniticum, & vnum Empiricum dicunt, vnum tamen esse hominem non concedunt: aut qui non intelligunt specie quidẽ vnum esse hominem, numero non vnum, nec Socratem vnum esse, tum specie, tum numero: phreniticum autem specie esse vnũ, multitudine nõ vnum: cũ fieri non possit vt Dion, Socrates, Theon, & Coriscus, pariter, si ita fors tulit, phreniti laborantes, cum quatuor sint, vnus multitudine sint, sed specie vnus, multitudine non vnus. Absurdius autem multo est, quod Empirici dicunt, cum vnum esse Empiricum dicunt, deinde rogati, quomodo vnum dicant eum, qui viuit, cum eo, qui mortuus est, & eum, qui est in Græcia, cum eo, qui est in Ægypto, mirificũ responsum afferunt: D Quatenus, inquiunt, Empiricus est, hactenus etiam vnus est. Hoc enim extremæ stupiditatis est, si adiectis illis /quatenus & hactenus/ nec quæ ipsimet loquuntur, intelligunt. Si enim hactenus Serapion & Menodotus vnus sunt, quà Empirici sunt, profectò in aliis vnus nõ erunt: quãdo, si omnifariã vnus essent, superuacue, arbitror, ac frustra addita essent illa /quatenus & hactenus/ cum promptũ esset simpliciter dicere vnum esse Serapionem & Menodotum: ita nimirum, vt, si de ipso tantum Menodoto loquens, adiectione non egeres, sed absoluto sermone diceres, Menodotus est vnus. Ergo, si vnus absoluto sermone est Menodotus, Serapion autem & Menodotus non absoluto sermone vnus, sed quatenus Empirici, omnino profectò ipsis alia quæpiam inerũt, quibus duo sunt, & nõ vnus ambo. Efficitur q; hoc illud, quod antiqui philosophi dixerũt, aliud numero & idem & vnum esse, aliud specie: Nec esse mirum, si Menodotus Serapioni in aliquo idẽ sit atq; vnus, in aliquo nõ idẽ, neq; vnus: quatenus enim Empiricus, idem: quatenus aũt hic resimus, ille naso adunco, aut candidus, aut niger, aut magnus, aut paruus, nõ idem. Nunquid igit̃ sic est vterq; eorũ homo, vt vel naso est adunco, vel resimus, an sic, vt Empiricus est? An hoc quoq; puer intelligat, ꝙ quà homo, vnus sunt: quà hic resimus, ille grypus, non vnus? Num igit̃ extremi stuporis est, aut pertinaciæ, aut, nescio, quo nomine merito appellẽ, fateri vnũ esse phreniticum, quà phreniticus, simili modo lethargicum, & pleuriticũ, hominem vero, quà homo est,

non

non vnum? Preterea Empiricum vnum dicere, qua est Empiricus: equum vero, vt equus est, nõ E
vnum? Cum audire liceat Aristotelem, & Theophrastum affirmantes, specie quidem posse alterum alteri idem esse, numero vero non idem: atq; etiam ante hos illum, qui ipsos huiusmodi significatorum distinctionem docuit, audire dicentem nihil esse miri vnum esse multa, & multa vnum. Quippe adeo dilucide omnem hanc disceptationem Plato in principio Philebi absoluit, vt mihi vel ipsis stupidis videatur esse dilucidus. Asini nanque norunt tum hominem, tum camelum, tum bouem: præterea hunc hominem quendam, hunc camelum, hunc bouem. Eodem modo viam norunt, non tantum absolute vt viam, sed etiam vt hanc aliquam viam. Nam in ingressu viæ, quam nõ nouit, asinum statue, attende q; vt illam perambulet, ac totam peragat, in neutram partem declinans, nisi sicubi in diuersa scinditur, vtique declarans se speciem ipsam viæ meminisse, & clare agnoscere. Quippe inambulat eam, quæ trita est: quatenus autem ignorat, fallitur: neque enim ex recordatione eius, quę insectilis, vna q; numero est, hanc, quam non nouit, peragere potest. Manifestum vero est eum hanc viam, qua nunc primum insistit, quatenus via est, vt specie noscentem inambulare: quatenus vero numero vna est, eatenus ignorare, propterea, quòd & nusquam ad non tritam diuertat: &, quà in duas scinditur, nesciat, vtra sit eundum. Quod tamen omnino non ignoraret, si secundo, aut tertio, nunc per hanc ingrederetur. Nam, quoniam alterũ F
nouit, alterum non nouit, propterea videlicet, quòd communem viæ speciem cognoscit, propriã autem huius vel illius ignorat, vtique, quatenus nouit, nõ fallitur, quippe qui tritæ insistit: quatenus ignorat, fallitur subinde in triuiis, nescius, quam eligat. Duplicem ergo cognitionẽ habent & asini, communium specierum alteram, priuatarum alteram. † In summa, } siue vnam speciem appellare commune illud velis, siue genus, siue communitatem, si illius hanc, quam ipse nunc interpretor, notionem custodias, de nominibus contendes, rem tamen mutare nõ poteris. Et de nominum quidem impositione alius fortasse quispiam tecum contendet, vtiq; qui æque in rerum contemplatione, vt tu, parum est exercitatus. Cæterum nos saltem non contendemus. Illud potius te monebimus meminisse, quod Plato ait: Multa enim vnum esse, & vnum multa. Mirificũ sanè dictum. Nec facile est contendere cum eo, qui horum vtrumlibet statuat: etenim, si hoc obserues, non erit, quòd contendas, vt nunc contendis, partim ignorantia, partim adductus pertinacia. Sed, siue quis vnum esse phreniticum dicat, vnum esse consenties: siue multa, ita quoque consenties: simili modo & Empiricum, & Dogmaticum, & Methodicum: non aliter sanè & medicum vnum esse, ac multos dices, vnum quidem, quà medicum, non vnum vero particulari multitudine. Non enim de Empirico loquens, illud /quatenus/ adhibebis, de medico loquẽs id tolles. G
Neq; rursus de medico loquens adiicies, de homine loquens auferes. Nec phreniticũ vnum esse dices, quà phreniticus, ægrotantem vero non vnum: siquidem hic quoq;, qua ægrotans est, vnus est. Dediscε igitur tandem nugas illas, quibus in aliis libris captiose vtens censes ostẽdi tibi ipsum hominem solum, & seorsum à particularibus hominibus: tanquam ipse ostendere possis Empiricum citra Menodotum, & Serapionem, & alios particulares Empiricos: aut etiam phreniticũ seorsum à particularibus phreniticis. Vbi igitur est error, vnde q; hęc mutatio, vt asinis adeo ipsis sint stolidiores? nempe vnde in aliis quoque infinitis falluntur. Quippe vbi à notionibus ad rerum substantias transire tentant, deinde per logicæ contemplationis imperitiam falluntur, vtiq; subuertentes cum rerum addubitatione etiam ipsas notiones. Siquidem excipit eos hic quæstio de generibus, & speciebus, quæ nõ modo homines, qui in logicis methodis non sunt exercitati, sed etiã, nisi acriter intendant, aliquos ex iis, qui sunt exercitati, potest fallere. Cęterũ non oportet propterea, ꝙ de rerũ substantia dubitant, à manifestis recedere notionibus: nec putare cõsultum aliquid inuenisse vtrosuis, vel Empiricos si vnũ dicant, non adiecto, quo significato vnũ sit: vel Methodicos, si pro genere, vel specie, vel cõmuni, communitatẽ vsurpent. Mihi enim melius visum est notione ipsa clare iam definita (nempe qua phrenitici sunt, hac esse omnes vnum: qua vero hic iuuenis, ille senex, aut gracilis, aut obesus, aut vir, aut mulier, hac multos) veteri elocutione de cętero vti, ac cũ Aristotile, Theophrasto, & Platone loquendo periclitari, qui omnia id genus specie esse vnum dicunt, multitudine vero non vnum, non phreniticum modo, aut lethargicum, aut Empiricũ, sed etiã Dogmaticum, & Methodicũ, & hominem, & equum, & virũ, & mulierẽ, & reliquorũ singula. Quòd si ad particularia descẽderis, veluti hanc mulierẽ, quæ indicari digito potest, hanc sanè nõ possis specie quidẽ vnam dicere, multitudine vero multas. Quippe hæc mulier, quæ indicari digito potest, vna est vtroq; modo, & specie, & multitudine, quod etiam aliter numero dicere solemus. Hi vero ita non faciunt, sed alij communitates nominant, ceu vero non magis dubitari de iis, quàm generibus & speciebus possit. Alij, quatenus hoc quippiam est, vnũ esse dicunt: quatenus autẽ non vnum, nequaquam explicant. Etenim par erat hos quoq;, quemadmodum ostendunt, quòd Menodotus, & Serapio, & Theodas, & Glaucias, & Apollonius, & Callicles, & Diodorus, & Heraclides, & Lycus, vnus omnes sunt, quà Empirici: ita rursus, quemadmodum non vnus omnes, sed multi sunt, exponere. Siquidem in his exponendis alicubi planè deprehendissent idem tum vnum, tum multa, non modo esse, sed etiam dici posse. Menodotus nanque & Serapio, quà Empirici sunt, vnus sunt, immo vero & quà medici, & quà homines.

† κοινὸν

A mines. Quid vero qua animalia? Nam id quæri ab his operæprecium eſt. Num hactenus quoque
Menodotus & Serapio vnus ſunt? Nam, ſi id negent, nec nos concedemus, quatenus Empirici
ſunt, eatenus duos homines eſſe vnum. Sin concedant hac quoq; duos eſſe vnum, nempe quate-
nus ambo ſunt animalia, protinus illud ſubiiciemus: Recte igitur ab antiquis philoſophis dictũ
eſt aliud numero, aliud ſpecie, aliud genere ~~eſſe, quod tum~~ idem, tum vnum eſt. Dehinc rurſus in-
terrogabimus: Phreniticus Menodo~~tus, phreniticus Serapio~~, idem'ne eſt, an diuerſus? Si reſpon
dent eatenus †vnum phreniticum eſſe, vnum q; & eundẽ ambos,} qua phrenitici, rurſus percon
tabimur: Quid autem, qua ęgrotantes? num hac quoq; ambo vnus ſunt? Si negent, neq; nos illis
concedemus, qua phrenitici. Sin annuent, vtique rem aliquam ponemus, cuius vna ſit ſpecies, de
qua omnes homines morbi nomen enunciant. Non enim phrenitis res aliqua fuerit, cui vna ſit
idea, atq; eatenus omnes, qui ea ſunt affecti, vnum efficiens: morbus autem ſimiliter vnum non
faciet eos, quos occupauerit. At nulla eſt, inquit, ita diſtincta ſpecies, aut animalis, aut morbi, ſicut
hominis, & phrenitidis. Quid ais improbe? An nihil tibi ſignificare videtur hæ voces, animal, &
morbus, ſed ſimiliter efferri, vt blityri, & ſcindapſus? An ſignificãt quidem, verum nulla res ſub-
ſtat, quæ vocibus reſpondeat, veluti in Scylla, & Centaurus? an etiam ſignificant, atque id, quod
B ſignificatur, vnum eſt? Quippe, ſi nulla ſit res, quę his vocibus animal & morbus indicetur, non
recte dicis hominẽ eſſe animal, aut phrenitim morbum. Sin eſt res aliqua, & vere dicis, tum hũc,
qui aduenit, animal eſſe: tum hunc, qui decumbit, ęgrotare: eſt vtiq; omnino aliquid eorum, quæ
ipſis inſunt, de quo vocem vtranq; enuncias. Verum ad hæc intelligenda, parum es exercitatus,
tametſi ea ex primis ſint, quæ in logicis inſtitutionibus tradantur. Cæterum quid hoc ad ipſam
veritatem? Non enim profectò ex iis, quæ tu non intelligis, iudicanda veritas eſt, ſed ex iis, quæ
quiſpiam intelligit, qui & natura prudens ſit, & ea didicerit, ac exercuerit, nec idem contentioſus
ſit, ſed veritatem amet: quorum nullum in te eſt, quanquam medius fidius haud ſcio, an iſta, natu
ra prudentem deſiderent. Quis enim neſcit non idem ſignificare Socratem, ac reſimum, ſed So-
cratem totius eſſe ſubiectæ ſubſtantiæ nomen, reliquorum autem nominum nullum de tota cor-
poris ſubſtantia dici, non ſimum, non ventroſum, non caluum, ſed horum aliud figuræ naſi eſſe
nomen, aliud defectus capillorum in capite, aliud magnitudinis eſſe ventris? Atq; hæc ſunt, quæ
reſpectu partium dicuntur. At, ſi candidũ aut nigrum Socratem dicam, de omnibus, arbitror, cor
poris partibus nomina pronunciẽ, cæterum non totam ſubſtantiam, ſed vnum ex iis, quæ illi acci
dunt, indicem, nempe colorem. Quin etiam, ſi obeſum dicã aut gracilem, durum aut mollem, hir
C tum aut glabrum, aut cætera id genus, quæ Socrati accidunt, ne ſic quidem de omni eius ſub-
ſtantia appellationes affero: ſed vnum aliquid eorum, quæ ipſi accidunt, oſtẽdo. Ad eundem mo
dum & ſedere ipſum, & inambulare & moueri, & dormire & vigilare, & ſingula id genus nomi
na de nulla profectò ſubſtantia dicimus: ſed aliquid eorum, quæ Socrati inſunt, his ſignificamus:
quæ nimirum in ſuperioribus vel actiones eſſe, vel paſſiones, vel affectus quoſdam diximus.
Satius ergo fuerit, nunc quoque ſub hac te formula exerceam, quemadmodum etiam in ſuperio
ribus oſtendimus, non à nominibus, ſed à rebus orſum. Incipe vero à te ipſo primum, æſtima'q;,
ſimplex'ne res ſis, an compoſita: vtrum'ne pes ſis, an naſus, an oculus, an caput. Conſtat enim
nullum te horum eſſe, ſed nec ſine his: verum & ex his & ex reliquis partibus vniuerſis, quarum
ſingulæ debitam habeant poſituram, totus es compoſitus. Eſto igitur nomen Themiſo. At, cum
Themiſona claudum eſſe aio, eò, quòd dico claudum, pedum affectum ſignifico: Themiſo vero
totius eſt nomen. Quin etiam ſimus cæcus'que à parte dicitur Themiſo: rufus vero & craſſus
non à parte, ſed ab affectibus, qui toti inſunt, non aliter, quàm inambulans, ſedens, diſputans, &
viuens. Num igitur intelligis non eſſe hæc totius ſubſtantiæ tuæ ſigna, ſed alia à parte quapiam
eſſe nominata, alia ab vno affectu? Cum vero bonum te iuſtum'ue quiſpiam dicit, num etiã pro-
D ſpicis hæc eſſe affectuum nomina, qui in animo tuo conſiſtunt? Atqui, ſi noris, quòd hæc ad por-
tionem ſe habent cum albo & nigro (quippe ſicuti iſta corporis, ita illa animi affectionũ ſunt no-
mina) intelliges, arbitror, & artificem & inertem, {vel ſiquod nomẽ artifici eſt contrarium,} ab
animi affectibus eſſe impoſita. Iam, ſi artifex vnde nomen accepit, ſcias, ſcies, arbitror, medicus
quoque vnde ſit appellatus. At, hunc ſi, vnde dictus ſit, cognoris, non eſt, quòd magnopere labo
res, vt inuenias, cui demũ inditum ſit nomẽ Empirici. Sanè ipſum, quod à vobis exigo, nec adeo
difficile, nec magnum eſt. Quippe ipſa prædicamenta diuidere logicæ ſpeculationis eſt initium:
cuius eſſe vos omnino expertes facile declarant ea, quę temere nugamini. Vel nunc igitur reſi-
piſcentes, poſthac incipite, quæ corpori accidũt, nominare, veluti quòd hic albus eſt & niger, aut
certe vehementer calidus adeo, vt ægre ferre calorem poſſit. Deinde calorem ipſum, qui adeo au-
A.E4.f.1.t.1. c.1.411.b ctus ſit, vt occaſione eius corpus laboret, nec probè perfungi "actione poſſit, permittite volẽti ap
pellare febrem: ſiquidem omnes homines eum, qui ita ſit calidus, febricitare dicũt. Nec ſanè rem
magnam facietis nomen mutantes, niſi quòd tempus veſtrum perdetis. Illud potius vir bone fa-
cito: Cum Themiſonem febricitare dices, & Dionem febricitare, & multos deinceps ad eum
modum febricitantes nominabis, perpende diligẽter, nunquid in iis omnibus vnum idem q; ſit
ipſum (vt ſic dicam) febricitare, an diuerſum: inuenies enim vnum eſſe idem q; ſpecie: multitudi
ne autem

† Al. vnum & eũdem ambos eſſe.

ne aũt, quod ẽt numero dicimus, non vnũ. Cum aliter tibi, nec vt respõdeas, fas sit, nec intelligas. E Ergo, q febricitat, is, quà febricitat, vnus planè est: qñ, & qui delirat, quatenus delirat, ẽt est vnus. Quid vero & qui simul febricitat & delirat? nunquid & is vnus est, qua simul & febricitat & delirat? Sanè id neminem latere arbitror. Ponatur igitur ambobus iis vnum nomen, febricitãti, dico, ac delirãti: vocetur q; phreneticus, qui ita laborat. Quòd si nõ intelligis, quemadmodum ambobus vnũ nomen sit positum, admonebo te fortasse nominum, quæ ipse vsurpas. Quippe equum aliquid appellas, nempe animal (vt ita dicam) hinnibile, siue quod ad hinnitũ sit habile: an igit interesse censes, equum dicas, an animal, quod ad hinniendum sit habile? Ego sanè non censeo. Atqui, si id ita est, ambobus illis nominibus, & animali, & hinnibili, quò vtiq; breuior eẽt sermo, equum indidisti. Ad hunc etiam modum, si, quod pedestre & bipes animal sit, pro tribus nominibus vno interpretari velis, hominẽ vocabis. Et sanè solutio cuiusq; nominis in suã oratiõnem, ad eum modum absoluitur. Quin etiam, vt conicias componas q; oratiõnem in vnum nomen, non aliter, quàm iam dicto sit modo: cum videlicet & simplicium cuiusq; notionẽ, secũdum ipsius nomen tenes, & simul ex duobus simplicibus rursus alteram notionem efficere compositam potes: mox illi nomen imponere: subinde rursus ipsi cõpositæ alio simplici adiecto, vbi ex tribus iam simplicibus vnam notionem feceris, huic quoq; nomen aliquod imponere. Quomodo, inquies, & qua ratione id? siquidem non grauabor exercendo eos, qui resipiscere à diuturna ista ignorãtia non recusant, longius progredi. Calor, simplicis rei nomen est. Præterea actionis læsio, simplex quædam res est. At tantus calor, quantus iam actioni officiat, non etiam simplex res est. F Quòd si etiã totum vexet corpus, multo profectò minus iam simplex est. Ergo, quò minus multis vtantur homines, ad compendium alioqui natura procliues, eiusmodi calorem febrẽ vocant. Quippe expeditius dictu est febricitare Dionem, q̃ tantũ in toto corpore caloris habere, vt multas functiones corrumpat. Ergo, cũ affectum ipsum significare volunt, febrim: cum vero eũ, qui affectu laborat, ab affectu ipso nomen declinant, vocant q; febricitantem, ad eum modum, quo à candore cãdidum, & à nigrore nigrum. Itaq; cõpositæ rei nomen febris est, atq; hoc etiam magis febricitans. Simplex autem est delirium: verum, si simplex hoc cum cõposito copules, homo ipse phreniticus, affectus phrenitis nominatur: Quẽadmodũ & homo ipse, ne animal rationale mortale dicamus, breuitatis causa homo est nominatus, ipso hominis vocabulo orãtionis vim quandam comprehendente. Atq; id est, quod veteres philosophi oratiõnem nominis dicere appellãt. Ceterũ non ducunt in infinitũ, sed vsq; ad simplicia subeunt. Nam, cum hominem in animal & rationale & mortale solueris, postea ipsum animal solues in substantiam sensilem: at non ipsam G substantiam amplius soluere poteris, nec etiam sensile: quippe simplex primum'que est horum vtrunq;. Quo fit, vt mihi mirari subeat de iis, qui phreniticum & hominem esse concedunt: morbum vero & animal esse non concedunt: quippe quod perinde est, ac si cõposita esse des, de simplicibus dubites, quasi non priora cõpositis natura simplicia sint. At non vidi (inquit) ipsum per se animal. Sed nec hominẽ insulse vidisti, & tamen te ipsum ais hominem esse. An illud fateberis, animal autem esse te non fateberis? Nusquam (inquit) vidi per se morbum. Sed nec phrenitim vnquam solam vidisti, sed in Theone, aut Dione, aut alio quopiã homine. Quare hoc planè puerile est, eo, quòd nusquam morbum ipsum per se solum videris, idcirco putare morbum nõ esse: quippe ita nec febrim, nec phrenitim, nec aliud quippiã id genus esse dabis, vt quorum nullum vsquam ipsum per se solum videris. Sanè expediebat potius non ita, sed, vt dictum supra est, à rebus ipsis cœpisse, cogitatione q; ipsa spectasse, quot essent in totum simplicia: mox proprio nomine cuiq; imposito, ex ipsis iam composita nectere. Ergo subiecto corpori vnum hoc primũ insit, quòd sentit. Num, cui id inest, animal nõ appellabis? Non, inquies. Atqui de nomine hoc pacto hæsitabis. Sed nec sensile corpus esse cõcedes? Iam ita de rebus ipsis falsò opinaberis. At, si & corpus aliquid sensile esse, & nomen hoc animal de eiusmodi corpore dici concedes, audebis postea H dicere animal nihil esse? Ergo nec album aliquid erit, nec inambulans, nec currẽs: quippe ab iis, quæ ipsi accidunt, dicitur corpus album, inambulans, & currens: ipsorum vero accidentium hoc albedo, illud inambulatio, tertium cursus dicitur. Eodem modo sensus, vnum quid est ex iis, quæ corporibus accidunt: sentiẽs vero ipsum est corpus: hoc vero etiam animal nominatur. Quis igitur, vbi sentiẽs corpus aspexit, omisso hoc nomine, animal, aliud quærat, quod de eo dicat? Num corpus duntaxat intelligitur, tanquã Centaurus, an res quoq; aliqua huic appellationi est subiecta? Patet proculdubio esse subiectã aliquam. Age quid sensus? intelligitur'ne tantũ, an aliquid est eorum, quæ corpori insunt? Mihi vero etiam id clarum esse videtur, nempe sensum vnũ esse ex iis, quæ corpori insunt. Atqui, si neq; corpus tantummodo intelligitur, sed etiam subsistit: nec etiam sensus, immo is quoq; subsistit: qui fiet, vt ambo coniuncta compositum efficiant nõ ens? Nam id iam perridiculum sit, corpus quidem esse ac sensum, nihil tamen esse sentiens corpus: sicut illud magis ridiculum, sentiens quidẽ corpus esse, animal autem nihil esse, ceu aliud quiddam animal sit, & non hoc: aut quicquam intersit, oratiõne, an nomine indicare aliquid velis. Æque absurdum sit & morbum negare aliquid esse. Quippe, si affectus nihil sit, morbus quoque nihil erit: sin affectus aliquid esse detur, vtiq; & morbus aliquid fuerit. Quicunque enim affectus functioni

ctioni

λόγον

A ctioni officit, is est morbus. At non potes (inquiunt) ostẽdere mihi, ipsum per se morbũ. Immo
nec phrenitim vir bone, nec febrim: quę tamen & ipsa esse fateris, sicuti multa alia. Nam microlo
giam nominum, quam philosophi quidam scite sunt commenti, sed quæ omnem in vita loquen
di consuetudinem subuertit sic, vt ne ipsi quidem in suis ipsorum operibus ea vti possint, imprę-
sentiarum omitto, vt qui & alibi de ipsis diffusius egerim: & in opere de elementis, quęcũq; sunt
necessaria dixerim. Intelligo autem micrologiã, qua diuidunt in genera, græca illa τὸ ὄν, τὸ ὑπάρ-
χον, & τὸ ὑφεστὸς, {latine ens, & subsistẽs, siue substãs dixeris,} quippe, quę trãslatitie nobis tũ * ἀδιαφόρως. i. nullo discrĩę.
hic, tum in sequentibus, {latine} ponentur. Vt autem omnes in omnibus refutem, fieri omnino
non potest. Sed enim, quòd nõ modo propria morbi notio sit, sed etiam res aliqua subiecta, quę
hanc appellationẽ sit sortita, satisfaciant ad præsens, quæ hactenus sunt dicta: clarius autẽ idem
ipsum in progressu sermonis intelligetur, vbi de primis indicationibus absoluta disputatio erit.
Quæcunq; vero nunc dicta de morbo sunt, ea mihi & de symptomate & passione esse dicta cen-
seo: præterea sanitate, & pãritate, & robore, & potentia, omnibus q; aliis, quorum nomina & no- * ἀρτιότητος
tiones de rebus quibusdam subiectis sunt dicta. Omnia nanq; hæc corporibus insunt, partim vt
affectus, partim vt actiones, partim vt passiones: præterea quędã ceu naturaliter insint, quædam
B ceu præter naturam. Indicatio quoque ex singulis eorum seorsum præbetur, à plurimis tamen
medicorum prætermissa.

GALENI METHODI MEDENDI ID EST DE MORBIS CVRANDIS LIBER TERTIVS

ARGVMENTVM LIBRI

Docet, qua via, ac ratione Vlcera curanda sint, quæcunque maligna non sunt.

Prima fundamenta methodi, qua Vnitatis solutio curanda est. CAP. 1.

Ali.4. f.1. t.2. c.7.418.d
I igitur Hiero, indicatio, quæ ab ipsa rei natura primũ oritur, quod agendũ
sit, inuenit, necesse est remediorũ inueniendorũ initium ex morborũ ipso-
C rum natura sumi: siquidẽ absurdum sit aliud esse, quod curandi rationẽ prę
scribat, aliud, quod curet: etenim indicare de se quidque magis potest, q̃ de
alio. Hoc autẽ clarius fiet in sequentibus. Verum, qm̃ omnibus in confesso
est primas indicationes ex affectibus esse sumendas, certe laborandũ pluri-
bus frustra nõ est, vt hinc esse incipiendũ doceã. Illud potius monstrare ten-
temus, neq; totũ hoc esse, nec prorsus magnã aliquam partẽ, veluti Metho-
dici putant, sed minimã, & tantũ initiũ. Igitur iidem ipsi aiunt calculum, qui in vesica sit, propte
rea, quòd toto genere præter naturã sit, ablationẽ sui indicare. Ad eundẽ modũ verrũcas, & myr- * ἀκροχορδόνας. i. verrucas pensiles.
mecias, & atheromata, & steatomata, & meliceridas, & alia id genus. At intestinũ, quod iã in scro
tum decidit, omnia q;, quæ luxata sunt, q̃ videlicet loco ipso præter naturã se habent, reponẽda se
in suum locũ docent. Atqui tantũ abest, vt horum quippiam artificij cuiusquã sit, vt etiam priua-
torũ cuiq; patere possit: quippe qui membrum, quod luxatũ sentiunt, reduci in artus iubent: prę-
terea verrucam tolli, & vlcus ad cicatricem duci, & aluum fluentẽ sisti. Verum, quibus hæc ratio-
nibus fiant, id sanè nesciunt: atq; id est, quod adiici à medico debet. Itaq; indicatio, quæ à morbis
sumitur, principiũ tantũ est, & (vt sic dicam) carcer, vnde medendi ratio promouet, nulla prorsus
D ipsius medicinæ artis adhuc portio, aut certe nec magna nec propria, sed quæ etiam plebi sit com
munis. Ergo, cui facultas est illa inueniẽdi, ex quibus perfici possit, quod à prima indicatione sug
geritur, is merito morborum est curator. Qui si per experientiam inuenit, obseruator & empiri-
cus est nominandus: sin ratione quadam & methodo, logicus, & methodicus, & dogmaticus. Er
go plebeius quidem (altius enim idem repetendum est) medicum adit, reponi sibi membrum iu
bens: aut os, quod forte fractum est, formari atq; componi: aut melicerida sibi tolli: verum, quo
pacto horum quodq; peragatur, id sanè inuenire medicæ artis est munus. Ac Empirici quidem
per experientiã inueniri omnia contendunt: Nos partim experientia, partim ratione, cum neq;
illa inuenire omnia queat, neque sola ratio. Veruntamen confusam mistam'que tradendam esse
doctrinam non censemus, sed seorsum empiricam, & seorsum logicam, quò facile appareat, quã
habeat vtraq; vim. Nunc vero de ea, quæ ratione paritur, inuentione dicere statuimus. Num igi
tur est nobis methodus aliqua, qua vsis inuenire prædictorum singula liceat? dico, quod superua
caneum genere sit, adimere: &, quod motũ loco sit, id proprio loco reddere: &, quod vnitatis so-
lutum sit, vnire: an empiricen ad hæc requiremus? Ego sanè methodum esse aliquam, qua quęsi
ta inuenias, planè mihi persuasi: eius q; principium esse id, quod singuli morbi faciendum dictãt.
Vnitatis nanq; solutio vnitionem postulat. Ea in osse fractura dicitur, græce Catagma: in carno-
sa parte

sa parte vlcus: sicuti etiam vulnus, & ruptio, quod Rhegma: & conuulsio, quod Spasma dicitur: E
Vulnus quidem solutio quędam ex vulnerando in carnosa parte relicta: Ruptio, & conuulsio citra vulnerationem facta. Prior enim carnosæ partis diuisio est, posterior neruosæ. His omnibus vnitio molienda indicatur. Quæ an præstari vbiq; possit, an in multis non possit, hoc vtiq; internoscere primum iam artificis est. Quippe nemo plebeius nouit nec neruosam transuersi septi partem, nec intestina tenuia non posse, quem indicat, finem recipere. Sed & de pręputio, & de tenui buccarum parte, quod similiter se habet, idem ignorat. Præterea an caries in osse, quæ Teredon gręce dicitur, sanari quęat, sicut erosio in carne, compertum nõ habet. Iam, an coalescere fractura possit, veluti vulnus, præterea an callo agglutinari possit, non intelligit. Pari modo in capitis fracturis vulgus omnino non nouit, sit'ne expectanda calli generatio, an aliter curandũ. Porrò multo adhuc magis ignorat, an corde vulnerato, aut pulmone, aut ventriculo, aut iecinore, fiducia sanationis sit. Nec in summa quicquam vltra primam indicationem vulgaris quisquã nouit. Itaq; hoc ipsum primum artis est opus, vt intelligas, sperare'ne †id, quò tendis } debeas, an secus. Eius rei duplex cognitio est, nec potest addi tertia. Altera per experiẽtiã, cui longo vsu est opus: Altera per ipsius rei naturam: siquidem hæc tum cuiusq; particulæ substantiam æstimabit, tum actionem, tum vsum, situm q;. A quibus procedens, non solum, quod sanari non potest, pręuidebit, sed etiam de inueniendis ei remediis deliberabit, quod recipere sanitatem potest. F

* σκοπὸν, & vbicũq; dictionẽ hanc asterisco notatã videris, scopos gręce legitur.

† τὸ τέλος.

De inuentione Remediorum, quæ Cauum Vlcus carne implent. CAP. 2.

CONstat autem, quòd à simplicissimis incipiet. Porrò nihil est simplicius vlcere, quod in summa carnosa parte sit. Huius ergo, si quidem vlcus tantum sit, curationis scopus vnitio est. Sin etiam cum cauitate sit, duplex eius propositus est finis, sicuti etiam duplex est affectus, nempe vlcus, quod est vnitatis solutio: & cauitas, quæ ex amissa aliqua animalis propria substantia est contracta. In quo genere sæpe fieri non potest, vt alterius propositorum finium sis compos: veluti si non modo caro ipsa, sed etiam subditum illi os perierit: quippe impleri ad vnguem cauitas eiusmodi non potest, cicatrice induci certe potest: sed hæc vlceris sanatio est, cauitas autem insanabilis remanebit. Hoc igitur ipsum aut per experientiam, aut rationis ope, dignosci omnino oportebit. At Thessalus nec his vtitur, nec tertium quicquam adiicit: & tamen nugari non erubescit. Sed id mittamus. Illud potius doceat imitator Thessali medicus, quo pacto cauum in carnosa parte vlcus nullo ex iis, quæ subsunt, lęso sanabimus. Sarcotico (inquit) medicamento, id est quod carne impleat, imposito. Bene sanè, magna facilitas: fortasse autem stupiditas potius erat dicendum, si, cum sarcoticum dixit, satisfecisse se quæstioni putat: quippe, si sarcoticum iã scimus, G
quid amplius requirimus? Dic nobis, quod illud sarcoticum sit, quo es vsurus? Thus, reor, inquies, aut irim, aut aristolochiam, aut erui farinam, aut panacem: nam de siccis medicamentis principio mentionem faciam. Age igitur, hæc medicamenta quo pacto inuenisti? Experientia, inquis. Quid igitur est, quod per te amplius est adiectum? Siquidem, quod cauum implendum sit, id quidem vel priuatus nouit: at, ex quibus id, & per quæ medicamenta fiat, experientia docuit. Thessalus vero nec vt empiricus, nec vt logicus, medicamentum illud nouit: vt empiricus, quia videlicet non vult: vt logicus, quia non potest: nam ego eum vt empiricum id scire planè noui. Cum enim duo sint omnis inuentionis instrumenta, nempe experiẽtia & ratio, qui, quod inuentum est, nouit, sed tamen rationem eius dicere {in promptu} non habet, is prodit se per experientiam id inuenisse. Vt igitur, quantum erret, intelligat, aurium nobis operam paulisper accommodet. Volo enim paucis cum solius experientiæ professore agere. Etenim hunc quoque dicere par est, quo pacto siccum hoc, quod carnem producat, medicamentum inuenerit: quod vtique Cephalicon nominant. Porrò componitur id ex iride, & aristolochia, & eruo, & thure, & manna, {id est purgamento thuris.} Est autem & aliud, quod præter iam dicta corticem panacis recipit: sicuti etiam aliud, cui elota cadmia admiscetur. Dicat itaq; mihi, hęc quomodo sint inuenta. Et quid (inquit) attinet de inuentione eorum quærere, ac non recte potius inuentis vti? H
Atque hæc quidẽ initio statim respondent: [a]† post vero interim ex somnijs inuenta esse potuisse talia dicũt: } interim forte quapiã aliud fuisse in aliud effusum: mox aliquem vti misto ausum, cæterum audaciæ eius spem non dicunt. Hęc igitur manifestæ sunt nugæ. Tertius his inueniendi modus planè est [b] rationalis. Siquidem simplicium illorum priuatim quispiam vnumquodq; vt sarcoticum expertus, mox carnem aliquando non facere cernens, ratione deprehendit non omni naturæ eorum quodq; competere. Si enim, cui aristolochia vlcus carne non impleuit, huic thus contulit: cui autem thus non profuit, huic iris admota, fuit vtilis: rationabile erat (arbitror) non omnes ab omnibus similiter affici. Hoc vbi semel in [c] ratiocinationem venit, optimũ factu est visum quàm plurima eiusdem speciei in idẽ miscere, quo nulli corporis naturæ deesset, quod conueniat. [d]† Atqui amice in commistis speciebus non seruatur actio suæ cuiusq; substantiæ, sic, vt in vnaquaque corporis specie adsit, quod morbo curando conueniat. } Nam, si aut corporis naturam inuenire possent, aut adhibiti medicamenti vim, non esset fortasse iis tali varietate opus, vt quibus vnum illud medicamentum, quod vni corpori conueniret, inuenire in promptu semper esset. Nunc, cũ ignorant vtrunq;, [e]† parũ recte } omnia miscent: vnum scilicet, quod omnibus

A † Addẽdum ex codicib[9] gręcis impressis & manuscriptis. in cõgressu vero (id est κατὰ σύμβασιν) sic enim ipsi hoc verbo vocãt, interim quidẽ ex insomnüs & c.

B* ἐπιλογιστικός.

C ἐπιλογισμόν.

D † In aliqbus antiqs hæc nõ leguntur.

E † οὐ κακῶς i. nõ male, ẽ in antiqs qbusdã.

A nibus naturis quadret, moliri medicamentum studentes. Hanc ego componendorum medicamentorum rationem primis illis medicis excogitatã arbitror, atq; vt antiquũ inuentum recipio. Ceterum tñ eam à vera medicinali methodo abesse reor, quanto certe rationabilior est trãsfusis in se mutuo cribris. Quippe nisi illud primum cogitet, solius se compositionis, quę ex similibus specie medicamentis conflatur, non eius, quæ ex contrarijs initur, methodũ dixisse: mox in eius * Al. εὑρηκέναι. i inuenisse.
miscellæ multitudine vnum fortasse esse medicamentum, quod laboranti sit vtile, fortasse vero nec vnum: contra septem octo'ue, quę ex vsu nõ sint, ita vt pluribus numeris obsit eiusmodi medicamentum, q̃ prosit: hæc, inquã, nisi reputet, plus eum ignorare de re ipsa, q̃ nouisse dixerim. Oleum nanq; cauo *uulneri infusum, aduersissimum omnium medicamentum est, cum si ita mederi velis, vsu ipso intelliges sordidum ac male olens vlcus fieri. * vlceri.
Quòd si tempus quoq; anni calidius sit, ac vitio mali succi homo laboret, aut fluxionibus obnoxius natura sit, aut etiam in victus ratione delinquat, timor est, ne illi pars ea computrescat, in qua vlcus est factum. Timor vero est, & si cera, siue sola, siue in oleo soluta vtare. Atq; hæc quidem putrescere vlcus facient. At, si æruginem ad leuorem tunsam insperges, ea quidem nullo modo putrefaciet: dolorem tñ ac mordicationem inferet non paruam: præterea exedet, ac phlegmonen excitabit: quòd si largius vtere,
Ali.4.f.4.c.3. c7.473.d B conuulsionem quoq; accerset. Quoniam "igitur neq; oleum, neq; ærugo, neq; cera cauum vlcus implere carne potest, constat, q; ex iis, qui experientiam profitentur, nemo vsquam ea miscebit. At ego sanè hæc miscebo, immo debita mensura non hæc modo, verum etiam alia mille pharmaca ex iis, quę cauo vlceri sunt inimica. Quippe si non iisdem facultatibus lædunt, sed quodã modo contrariis, imparia quidem immodica'q; profectò fuerint, vt ad cauum vlcus implendum. Verũ, quemadmodum ex duobus temperamentis immodicis vnum efficiatur modicum, id in medicamentorum componendorum rationibus docuimus. Non est igitur difficile ex oleo, cera, & ærugine medicamẽtum, quod carnem producat, conficere. Si enim noris eiusmodi vlcus mediocriter siccandum esse, nõ siccare autem nec ceram nec oleum, vtiq; intelliges nec alterum seorsum, nec ambo simul cauum vlcus implere posse: immo vero nec æruginem solam, vt quæ immodice siccet. Ergo, si omnia miscueris, modice siccum efficere medicamentũ poteris. Quis vero cuiusq; esse mo*dus debeat, id mihi in libris, qui de medicamẽtorum compositione sunt inscripti, iam traditum est: nunc quoq;, si res postulet, indicabitur in sermonis progressu. * μέτρον.
Nam primum omniũ abigendus mihi à sequentibus libris amethodus iste Thessalus est, sed indicato prius illi, quantũ à recto aberret. Nam prudenti, vel quæ nunc dicta sunt, satis ostenderint, qualis esse debeat me-
C dendi methodus. Verum non est cum talibus sermo. Itaq; etiam necesse est, cum istis adhuc disputemus, hinc sumpto initio. Omnis, quæ præter naturam est, cauitas impleri postulat: quarę & quæ in carnosa etiam accidit parte. Ipsa vero impletio, inueniendorum remediorum finis, quò tenditur, est. Vt vero, quę impleat, inuenias, & multa ratione opus est, & multiplici particulatim indicatione, & methodo rationali exacta. Etenim sæpe vidisti difficilia sanatu vlcera curare nequiuisse nec eos, qui experientiam profitẽtur, istos inquam, qui remediis scatent: nec etiam eos, qui ratiõnem sibi vindicãt, omnes. Quippe Thessalij isti, quos Methodicos nominant, sunt autẽ * ἀναλογισμόν.
re vera à methodo alieni, tanquã asini ad lyram, ne ad audiendam quidem eiusmodi speculationem sunt idonei, nedum, quod rectum est, ratiõne inueniant. Vidisti autem subinde in eiusmodi vlceribus Empiricos quidem aliàs se ad aliud medicamentum transferre, cum nullà profectò * λογισμῷ.
ratio transitum ipsum monstraret: verũ, quoniã multa sunt experti, quæ cauum vlcus impleant, ipsam vero, vt iidem vocãt, idiosyncrasian, id est, corporum proprietatem, in qua singula eorum pollere sunt visa, nec dignoscere nec meminisse possunt, ideo nunc quoq;, ad quod transferant, non intelligentes, sed sperantes in multis particularibus experiendis, obiter, quod conueniat, omnino inuentum iri, aliàs ad aliud transiliunt, fortunæ potius, quàm rationi eius, quod conducat, * λογισμῷ.
D inuẽtione permissa. Similes his sunt, tametsi id nolunt, & qui ex Dogmaticis ad naturalia corporum principia subire ratione non valuerunt. Quippe hi (vt ante ostẽdimus) ex dimidio Dogmatici sunt †. De istis vero amethodis Thessaliis, quid etiam loquare? Soli igitur ij, qui vera methodo curant, tum singulis id genus vlceribus idonea medicamenta & victum aptum inueniũt, tum liquidissime rebus ipsis ostendunt, quantopere conducat, quantum'que ad medendum lumen pręstet ipsa de natura tractatio. Etenim prætermitti negligi'q; aliquãdo, quod vtile sit, iis, qui ab alio pharmaco ad aliud assidue transeunt, non semel tibi ostendi, vno aliquo ex medicamentis, quibus illi fuerant vsi, eiusmodi vlceribus sanatis. Spreta vero eiusmodi medicamenti facultas ab iis merito est, quòd uidelicet & propter intempestiuum usum nõ solum non prodesse, sed etiã obesse est uisum, & quòd in primo usu nihil aliquando, quod esset euidens, effecit. Vidisti porrò non minus oculorum nos grauissimos dolores sanare aut balneo, aut uini potione, aut fomentis,

† Impressi codices græci hæc addunt: qui ne prima quidem elemẽta potuerũt assequi. quę tñ in antiquis nõ habẽtur, & superflua eẽ videtur.

Ali.3.f.3.c.1. c.13.224.c aut sanguinis missione, aut purgatione, quibus nihil aliud adhibet medicorum "uulgus, q̃ medicamenta hæc, quæ ex opio & mandragora & hyoscyamo fiunt, maximam planè oculorum perniciem: utpote quæ nulla re alia sublati ad præsens doloris speciem præstant, quàm q; ipsum sensum enecant. Multos'q; nosti ab eiusmodi medicamentorum usu, cum liberalius fuissent admota, nunquam postea naturalem statum recepisse, sed ex his principio quidem obscure atque ægre * Al. ναρκοῦν. id est obstupefaciunt.

vidisse, tempore vero suffusione, quam hypochysin vocant: vel pupillę nimia dilatatione, quam E
mydriasin appellant: vel tabe: vel corrugatione, quam rhetidosin vocant, occupatos. Nosti profecto non minus & illud, cum ab ephebis vsq; mecum sis versatus, nec sub vllo me vsquam præceptore vidisse eiusmodi opus, sed id per me ratione excogitasse, & ꝙ longo tẽpore aphorismum

6. Aph.31. Ex. ord:49.c illum, ‖Dolores oculorum meri potio, vel balneum, vel fomentum, vel vena incisa, vel purgatio » tollit, considerauerim: quam'q; ex reliqua Hippocratis diligentia sperarim ne in hoc quidem vel » falsum quippiam, vel quod fieri non possit, præcipi: id q; fuisse, quod me ad inquisitionem incitauit, quoad ipsa Hippocratis insistens via inueni, quo pacto discernerem, quando, quomodo'q; dictorum quoq; sit vtendum. Qua ratione multis, qui talia viderũt, manifestum feci, quanta medicinalis methodi vis sit: quanti'q; mali occasio fuerint, qui non seruata veteri medicina, nouas sectas condiderint. Itaq; & vos præterea me, quanq̃ à principio recusantem, orando tamen impulistis, vt omne hoc opus tractãdum susciperem: quod, Deos precor, aliis quoq; hominibus alicui

† τῶν καλῶν. sit vsui. Certe minimã spem habeo propter eum, qui nunc regnat, †bonarũ artium} contemptũ, diuitiarum vero, existimationis, & ciuilis potẽtiæ admirationem: ad quæ quisquis se conuertit, is nulla in re veritatẽ inuenire poterit. Verum hæc, prout Deo placebit, ita finientur. At nos medendi methodum, quæ veteribus quidem exculta est, nunc vero neglecta iacet, pro virili restitue F mus, repetita nimirum, quam de cauo vlcere inchoauimus, disputatione. Ac de prima quidẽ inuentione eorum, quæ eiusmodi vlcus carne impleant, satisfaciant, quæ paulo ante diximus: concedamus'q;, si libet, Empiricis, quæ dicunt omnia. At de inuentorum vsu & sæpe tibi in ipsis rebus ostendi, & nunc nihilo minus ratione demonstrare conabor, quemadmodum Empirici, vbi solenne cuiq; medicamentum nihil profecit, apte ad aliud, certa'q; ratione transire nesciant. Atq; id iure accidit: siquidem, cum causam improsperi successus prioris medicamẽti ignorẽt, nec, quò eam in secundo declinent, habent. Quippe, cum causam ignorent, cur munere suo medicina fungatur, nec, cur fallat, intelligere valent. Hoc vero ignorato, neque ad aliud transire rationabiliter possunt, quando nec in illo vitare eandem causam possunt.

Qua Methodo Vlcus Cauum curari debeat. CAP. 3.

AGedum igitur ipsi iam Hippocraticam veram'q; caui vlceris sanandi methodũ tradamus. Porrò hanc ab ipsa rei substantia ordiri oportet. Itaq;, quoniam in cauo vlcere id nobis proponitur, ut caro, quæ periit, restituatur, scire licet generandæ carnis materiam, sanguinem bonũ esse: opificem (vt ita dicam) authorem'q;, naturã. Verum non satis est naturã simpliciter dixisse, nisi etiam, quorum natura, sit adiectum, & vbi. Constat autẽ, ꝙ subiectorum corporum, quibus G superinduci caro debet, natura ipsa gignẽdę carnis opifex est. Porrò cuiusq; corpis natura monstrata est ex calidi, frigidi, humidi, ac sicci temperatura consistere. Quare manifestum est iustum horum temperamentum in subiectis particulis, quibus restituturi deficientem carnem sumus, opificis habere rationem. Ac primum quidem in omni cauo ulcere duo illa consideranda nobis sunt, Et quod subiectum est, iusta'ne temperie sit, id est an secundum naturam se habeat: quippe monstratum est sanitatem in similaribus corporibus, ipsarum quatuor qualitatum esse iustam temperiem: Et præterea sanguis, qui affluit, bonus'ne, ac mediocris sit. Si igitur horum alterutrum uitiosum sit, multi sanè affectus præter naturam existunt. Nobis tamen una cauitas in carnosa parte proponitur. Fingamus igitur & sanam esse partem, & sanguinis confluxum citra ullum uel in qualitate uel quantitate uitium. Porrò his ita se habentibus, nihil est præterea, quod obstet, quò minus prima carnis generatio prospere contingat, id'q; nullius externi medicamenti ope. Quippe causis ambabus, unde nascit, præsentibus, nullo'q; extrinsecus, quod impediat, obstante, non potest prohiberi carnis generatio. Verum in ipsa primæ carnis generatione duplex

* λογισμοῖς. prouenire excrementũ necesse est, ueluti etiam in commẽtarijs de natura docuimus, ꝙ omnem qualitatis alimenti mutationem alterum crassius, alterum tenuius, excrementum sequitur. His H excrementis etiam per uniuersum corpus semper prouenientibus, quod tenuius est, ipsa inuisibilis est perspiratio. Quæ "etiam subinde fit uisibilis, quoties uel naturalis calor languet: uel nutrimento utitur, ꝙ iustũ sit, ampliore: uel motus quispiam uehementior animali contingit. Alterũ est sordes, quæ in summo corpore nostro colligitur. Quin etiam in ulceribus tenuius excrementum sanies, (græce ichor) appellatur: quod crassum est, sordes. Ac ex tenui quidem excremento ulcus humidum redditur, ex crasso sordidum: eo'q; duplicibus medicamẽtis eget, utiq;, ut humidum est, siccantibus: ut sordidum, quæ ipsum expurgent. Ergo, cum nullo unq̃ tempore natura cesset, certe nec tempus ullum erit, in quo non ambo hæc in cauo ulcere colligentur. Quare nec tempus ullum erit, in quo non utrunq; medicamentorum genus desiderabit, utique & quod siccet, & quod expurget. Ac, cuiusmodi quidem genere esse medicamentũ debeat, inuentum iam est. Verum non est id satis. Siquidem specie aliqua inuenta est opus, quæ sit ulceri admouenda. Hæc igitur quomodo & qua methodo inuenietur? Nempe ea, quæ in libris de simplicium medicamentorum uiribus est tradita. Ostendimus nanque in iis quædam medicamenta siccare, quædam humectare, quædam refrigerare, quædam calfacere: non nulla per coniugationem uel calfacere & siccare, uel frigefacere & humectare, uel calfacere & humectare, uel refrigerare & siccare:

A.lib.4.f.4.t.3. c.1.471.a

A care: esse q; in singulis eorum maioris minoris q; rationem multitudine sanè infinitam, cæterum ad vsum medicinalem limitibus, qui facile comprehendantur, circunscriptam, primo quodam in his, & secũdo, & tertio, & quarto statuto ordine gradu'ue. Cuius "igitur ordinis erit medicamentum, quod carni producendæ sit aptum: quod q; modice tum siccare debere, tum detergere proposuimus? Certe primi ordinis. Quippe, quod super hunc fuerit ita, vt non modo humoris, qui influit, redundantiam consumat, sed etiam affluentem sanguinem ipsum populetur, id refici carnem, ceu materiam eius absumens, prohibebit. Porrò talia esse ostensum est thus & hordeaceam, & fabaceam, & erui farinam, & irim, & aristolochiam, & cadmiã, & panacem, & pompholygẽ. Omnia vero hæc tum maioris minoris q; discrimine inter se dissidere, tum alia eorum simplices qualitates vincentes habere, alia cõpositas, monstratum est. Siquidem aristolochia & panax tum cæteris plus siccant, tum natura magis calent. Hordeacea fabarum q; farina multo his minus siccant, nec vllum calorem obtinent. Thus vero moderate calet, minus tamen illis siccat, adeo, vt quasdam corporum naturas omnino non siccet. Erui farina, & iris, horum atque aristolochiæ & panacis medium locum tenent. Verum, quod sermo noster vtiliter attigit, denuo repetamus. Quippe thus in humida corporis natura carnem producere potest, in sicca nõ potest. Scire nanq;

A li 4. f. 4. t. 1. c. 4. 464. b

* δυνάμεις. i. facultates.

B licet duas esse primarum indicationum differentias, quod secundum naturam se habet, custodiã sui indicante, & propterea, quæ similia sui sint, postulante: quod præter naturam est, sublationem sui, eo'q; contraria, requirente. Perit enim quidq; in contrariũ, & à contrario. Atq; vlcus quidem quò est humidius, eo sanè medicamẽto, quod magis siccet, indiget. Corporis vero natura quanto est humidior, tanto quod minus siccet, medicamẽtum postulat. Quare, si qua sunt vlcera, quibus par est humiditas, quod in licciore corporis temperamento consistit, vtiq; magis siccari postulat: quod in humidiore, hoc sanè minus, quò natura naturæ interest: siquidem productam carnem ei, quæ ante erat, similem esse oportet. Vbi igitur pristina siccior fuit, nouellam quoq; licciorem fieri conueniet: quare vberius hæc siccari, quanto'q; magis sicca fuerit, tanto, quod admouetur medicamentum, magis siccam facultatem habere debebit. At in humidiore natura tanto rursum iis, quæ minus siccent, medicamentis est opus, quanto caro ipsa minus est sicca. Thus igitur, vt ad humani corporis naturam, eiusmodi obtinet temperamentum, quod cum temperatis & mediis naturis consentit, humidiores autẽ paulo liberalius siccat: sicuti rursum iis, quæ ad summum sunt siccę, paulo est humidius. Merito "itaq; thus in quibusdam tum vlceribus, tum naturis pus quidẽ mouet, carnem non producit: in quibusdam etiam carnem producit. Itaq; si obseruaueris, ratio-

A. li. 4. f. 4. t. 3. c. 2. 472. d

C ni respondere euenta deprehendes. In humidiore nanq; natura producere carnẽ potest, in licciore nõ potest. Præterea in modice humidis vlceribus carnem efficere potest: in iis, quæ præhumida sunt, prorsus non potest. Vides'ne igitur clarissime, qui recta methodo curare vlcus velit, quot huic theorematis sit opus? Nam, postquam inuẽtum est humorem omnino huic vitio inesse, vtiq; siccans parandum medicamẽtum indicauit. At, quoniam ipsorum siccantium quædã magis siccant, quædam minus, partim ex vlcerum diuersitate, partim ex ægri natura, quod expedit, est desumptum. Itaq; nõ modo de corporis natura meditatus sit, oportet, quisquis commode sanare vlcus debet, verum etiam diligenter speculationem omnem de medicamentis didicisse, tum sicci humidi'q; corporum temperamenti notas callere. Contemplare igitur, quanta sit Methodicorum istorum pronunciandi temeritas, qui vnum id sibi ad cauum vlcus sanandum satisfacere putant, si sciant, ꝙ carne est implendum. Non enim in hoc curandi ratio consistit, immo in eo inueniẽdo, quod carne sit impleturum. At, quod implebit, iam (inquit) experientia est inuentum. Dic proinde, & quod sanabit, inuentum experientia esse: nec frustra gloriare, nec methodũ extolle. Quanquam apud ipsos quoq; Empiricos experientia, quæ sine certa limitatione fit, damnatur. Scribunt nanq; in commentariis de medicamentis ad hunc modum: Emplastrum ad eos,

D qui molli sunt corpore, & pueros, & mulieres. Norunt'q; thus in naturis eiusmodi carnem in cauis vlceribus (modo aliud nullũ symptoma sit) producere, eadẽ'q; implere: vtrum tñ eiusmodi corpora humida sint, atq; idcirco modice siccantia desiderent, an alia euentus causa sit, sanè non norunt. Rursus enim ad senilia corpora aliud scriptum medicamentum inuenies, aliud'q; ad ea vlcera, quæ ægre ad cicatricem veniunt, oras'q; prætumidas habent, quæ ochthode Græci vocãt: multas'q; alias discretiones in omnibus suis medendi commẽtariis scribunt, quibus, quoad licet, ad curandæ naturæ proprietatem appositum pharmacum inueniunt. Quippe discretiones in quaq; arte proprium à communi secernere conantur: quanto'q; plura quis discreuerit limitauerit'q;, eò propius ad proprietatem accedit. Ipsum vero ad vnguem proprium nec scribi omnino potest, nec dici. Eo'q; tum Empirici ij, qui in arte fuere diligẽtissimi, tum Dogmatici ferè omnes, fatentur nullam scribi posse curationem ad vnguem exactam. Sed id, quod ad coniecturam de laborantis natura desideratur, alij ex proprio cuiusq; medentium vsu, alij ex artificiose ratiocinando, adiiciendum esse affirmant. Nemo tamen eorum adeo fuit præceps, vt omni vlceri cauo vnam se habere medicinam, quæ carnem restituerit, profiteretur. Non enim apud vllum inuenies eiusmodi pharmacum, quod omne vlcus cauum sanet, immo pro modo humoris sordis'q; atq; ipso laborantis tẽperamento immutãdum medicamentum esse. Missa ergo hic Methodico-

rum impudẽtia, age videamus, quid Empirici dicant, qui ex proprio cuiusq; vsu exercitatione q; E adiiciendum aliquid censent ad propria laboranti inuenienda remedia. Siquidem (vt sæpe diximus) nulla est in arte medica nec res nec medela, quæ specie dicibilis non sit: sed, quod nec dici, nec scribi, nec omnino præcipi potest, id quantitas in quoq; est. Nam in vlceribus humor & sordes dici possunt, quantitas in neutro dici potest: quanq̃ hic quoq; accedere propius ad indicandam eam studemus, exiguam copiosam q; sordẽ dicentes, preterea tenuem & crassam, & prorsus multam & admodum paucam, & mediocrem & competentem, aliter q; ad hunc modum varie nominãtes, quò videlicet, quàm proxime licet, ad quantitatem indicãdam accedamus. Diligenter igitur attẽdas nunc, velim, vt intelligas, quantum præstet methodo quiduis, q̃ sola experientia, facere. Esto nanq; notum sit hoc vel illud pharmacum ad cauum vlcus implendum facultatẽ habere in iis, qui, vt nos loquimur, humidiore sunt temperamẽto: vt autem obseruator & Empiricus, iis, qui molli sunt carne, ac mulieribus & pueris: deinde nunc tali admotũ nihil prosit. Nos igitur, cuius causa nihil profuit, inuestigabimus, atq; hanc in duo ęstimãda reducemus. Nam aut parcius siccauit medicamentũ, aut nimium: horũ que notas habebimus sordem, et saniem. Nam, si plusculum sordis sit, totũ que vlcus humidius, intra modum siccauit: sin purũ, & absq; humore cernitur, vltra. Statim igitur mensurã quoq; excessus defectus que ex ipso notarũ mòdo intelli F gemus: tanto que pharmacũ, quod deinceps applicabitur, vel siccius, vel non tale admouebimus. Empiricus autem, si admotum cuipiam medicamentum carnem non restituit, id quidem videt, cęterum ignarus, parcius ne, an nimium siccando id euenerit, transire ad alterum non potest. Ad eundẽ planè modum & Erasistratus Herophilus que ex dimidio (vt dictũ est) Dogmatici, male vlcus sanabunt: quippe qui ea tantum vitia curare ratione tentant, quæ instrumentaliũ partium sunt propria: vlcus vero (vt iam dictũ est) cõmune similariũ instrumentalium que est: ideo q; id, quatenus in similaribus prouenit, eatenus empirice curabunt. Quin etiam, si ea curare tentent, quorum substantia omnino periit, aut etiam manca curta que est, in his quoq; necesse est, à logice curando multifariam aberrent. Si enim, quod periit, substantia quæpiam similaris sit, necesse est eum, qui regignendæ huic consulet, totius esse naturæ peritum. Ac de his quidem post dicetur. Illud interim clarissime ostẽsum arbitror, nõ esse cuiusq; probe vlcus curare, primam que omniũ indicationem, quæ vel plebeis patet, minimam esse curationis partem. Nam & calorem, frigus, humiditatem, ac siccitatem, actiuas qualitates esse, demonstratione accepisse necesse est: & deinde, quæ nobis tum de temperamentis seorsum dicato volumine sunt scripta, tum quæ huc pertinent in aliis voluminibus, omnia nouisse. Atq; hactenus quidem de vlcere cauo sermo est habi G tus, ipsam tantum cauitatem curantibus nobis: siquidem, quæ vlceris propria curatio sit, non dũ traditum est. Perficitur autem ea quoque iuxta eandem methodum: quippe quæ tum à laborãtis partis temperamento, tum à medicamẽtorum facultate, accipitur. Porrò ambo hæc à tractatione de elementis pendent. Etenim, nisi illud in methodo concessum sit, quatuor qualitates geniturae & corruptelę causas esse, nec methodũ inchoasse, nec prouexisse, nec absoluisse fas est. At vero, vt illas agentes mutuo patientes q; ostendas, id ad speculationem de elementis pertinet. Quod igitur in præcedentibus ostendimus, id nunc præsenti sermone confirmatur, Nempe nihil posse medicum de vlla similarium partium agitare sine naturali, quam vocant, speculatione. Verum illic de similaribus duntaxat id est ostensum: hîc iam sermo noster quodam modo insinuat ne in ipsis quidem instrumentalibus cuiquam integram inuenire curationem licere, qui illam nõ attigerit. Porrò idem in toto opere etiam euidentius monstrabitur.

De Ratione curandi Simplex Vlcus, & planum. CAP. 4.

VErum ad ipsam vlceris, quod solum consistit, curationẽ transire nunc tempestiuũ videtur. Fuerit autem solum, si nec affectus vllus simul adsit nec symptoma. Esto igitur, quæ exulcerata est particula, nec fluxione vexata, nec malo succo vitiosa, nec omnino extra naturalem tem- H periem: sed nec vlla ei cauitas adsit, nec vlla cutis amissio. Nam id quoque bona pars medicorum præterit, nõ intelligẽs post, q̃ cauum vlcus carne iam impletũ ac planum effectum, nihilo minus tamen hiat, duplicem adhuc particulæ affectum superesse, alterum substantiæ cutis amissionem, alterum continui solutionem. Ergo, quoties vnum id habetur, nempe continui solutio, siue ea summæ est cuticulæ, (quam epidermida vocant) siue cutis totius, siue etiam pariter subiectæ carnis, vitiũ quod vlcus dicitur, ita existit, postulat que tantũ agglutinari. Quippe, si cõmissæ simul sint cutis oræ, nihil erit in medio cutis generis diuersi, quemadmodum in eo, quod iam repletum est, planũ que redditũ: in hoc enim oræ vlceris se nõ contingunt, sed totius vlceratæ partis cutis periit: quam vtiq; restituere oportet. At in eo, quod acuto aliquo est diuisum, vna agglutinatio requiritur, non etiam cutis generatio. Quoties ergo vlceris simplicis propositum sit inuenire curationem, præsumendum in sermone est diuisam esse carnosam particulam citra vllius portionis amissionem. Nam latum, quod cicatrice induci postulat, omnino cuticulam, quam epidermida græce vocauimus, desiderat. Hanc igitur tum gignere, tum sibi vnire oportet: duo q; tibi hoc loco existunt, ad quæ, sicuti in cauo vlcere, consilium diriges, propterea, q; affectus ipse geminus in ambobus est. Quo igitur (ipsorum inquiet forte aliquis) planum vlcus à cauo discernitur, si &

geminus

A geminus vtrobiq; est affectus, & geminus curanti propositus finis: nempe multitudine amissarum partium. Quippe in cauo vlcere non ipsa modo periit cuticula, verumetiam reliqua cutis natura vniuersa, & subiectæ carnis portio aliquando non exigua: in repleto vlcere caro non deest, exterius tamen cooperimentum desideratur. Ac, quæ eius generis vlcerum curatio sit, post dicemus. Nunc eius, quod vlcus tantum sit, nec alium vllum affectum adiunctum habet, quæ'nam debita curatio sit, præcipiamus. Ergo, quoniam hic sola diuisio proponitur, diuisorum oras vnà coniunctas esse oportet. An nō id solum, verū etiam coniunctas manere? Porrò "bifariam simul manent, quæ commissa sunt, cum alia per se, alia ope aliorum maneant: per se quidem, quæcunq; secum concrescunt ac coalescunt: aliorum ope, & quæ colligantur, & quæ glutino aliquo tenentur. Ac, quæ cōcrescant, omnino mollia naturaliter sint, oportet: talis sanè est tum caro ipsa, tum quæcunque ex carne cōsistunt. Quæcunque vero dura sicca q; sunt, eorum diuisæ partes coire simul nequeunt, sed glutinum aliquod vinculum'ue, quo commissa maneāt, requirunt. Et talium quidem corporum sanatio in sequentibus præcipietur. Nunc de iis, quæ vniri possunt, inceptum sermonem peragamus, hic quoque ipsam coitionis coalescētię q; causam inuestigātes. Est vero, sicuti in cauis vlceribus vt caro producatur, ita in simplici vlcere vt oræ ipsæ secum coalescant, natura certe causa adeo, vt, si, quæ dissident, in idem ad amussim componas, citra omnem reliquam extrinsecus molitionē coalescant. Oritur q; tibi iam alius attendendus finis, nempe orarum adductio: à quo orsus, quibus id efficias, inuestigabis. Quippe aut vinculo ex duobus initiis circundato, aut sutura, aut fibulis (quas græce ancteras vocāt) impositis, aut horum quibusdam, aut oībus, quæ diducta sunt, in idem adduces. Expedit autem, quod circuníicitur, neq; molle nimium sit, & algæ ritu fragile (bryōdes græce vocant,) quò videlicet tutò cōtineat: neq; rursus ita durū, vt premendo offendat. Tum vero ipsa circunductio nec ita laxa sit, vt nihil efficiat: nec ita vehemēs, vt premendo dolorē excitet. Hæc "si feceris, fuerit q; vlcus solum citra vitiosum succum, aut fluxionem, aut intemperiem, aut phlegmonē, aut aliud quodlibet vitium, proculdubio coibit. At, si vel præ eius magnitudine fieri nequeat, vt disiunctæ ipsæ partes exacte ad imum vsq; sibi cōiungantur, videlicet nec sutura, nec fibulis, nec deligatura pertingere ad eas valente, vel etiam sanies iam illic sit collecta, vel dolor quispiā adiunctus, eiusmodi vlcus ex sola partium commissione agglutinari omnino non potest: Quando, quod dolet, plus aliquid affluere facit: atq; etiam, si, quod affluit, pro iusto naturæ modo se habeat, attamen vires ipsæ partium, quæ tum propter dolorē tum etiam ex vulnere sunt imbecillæ, nec, quod iustum est, ferent, sed veluti ab iniusto grauabuntur.
C Atque hinc omnino superuacua sanies proueniet: mirum etiam, nisi & phlegmone. Iam vero, si etiam citra dolorem sanies in medio adductorum labrorum vlceris interuenerit: aut etiam locus quisquam medius interfuerit, qui sanie quidem sit vacuus, sed aëre plenus: non potest eiusmodi vlcus sola dissidentium partium cōiunctione glutinari: quādo & sanies iam vnionem dispescit, &, quæ coniungendis interueniunt loca vacua, interiorum laterum frontes prohibent se contingere. Quare illæ saltem vlceris partes, vt coeant, etiam carne prius impleri naturæ opera postulāt. Porrò hæ adeo planè sunt exiguæ, si modo diuisæ vlceris partes rite sint coniunctæ, vt vnius diei spatium desiderent, aut ad summum bidui. Hoc igitur tempore medicamento opus est, quod particulam siccet, vt, & siqua sanies iam subsit, hanc consumat: &, siqua in vacua loca influxura est, hanc prohibeat. Nunc igitur medicamentum, quod carnem producat, & mediocriter siccet, rursus mihi ad memoriam reuocabis, vt intelligamus, siccius'ne eo esse glutinatorium debeat, an secus. Sanè, quod carnem producit, si totum, qui confluit, sanguinem consumeret, ipsam materiam creandæ carnis sic adimeret: at glutinatorium aut omnino carnis generatione non eget, aut planè exigua: quare plus siccet, oportet, quàm quod carnem producit. Ergo tum hac ratione tenui quadam differentia inter se dissident: tum vero altera non parua, quatenus scilicet, quod carnem
D producit, statim etiam detergendi vim obtineat, oportet, quò nō modo redundantiam humoris siccet, sed etiam sordem auferat: glutinatorium vero nec detergeat, nec expurget, sed cōtra prorsus substantiam omnem in idem cogat. Cuiusmodi facultatem habēt medicamenta ea, quæ austera & adstringentia vocantur: hæc nanque in idem cogēdi, ac stipandi, non detergendi, neq; purgandi facultatem habent. Quo fit, vt, vbi carni producendæ studemus, maxime cauendū sit à medicamēto, quod adstringat, vtpote quod sordem vlceribus arctius affigat, q̄ vt facile possit absolui. Vinum igitur omnis vlceris, quà vlcus est, optimum est medicamentum. Quòd si nec illud /qua vlcus/ sermoni sit adiectum, idem tamen, arbitror, intelliges: quippe recordationis tantum causa est additum, (ne quis obaudiat) nō sicut necessarium aliquid definiens. Adeo, si memorem te eorum omnium, quæ in proximo libro sunt tradita † de rebus singulis tum nominandis, tū vero subiectis‡ præstiteris, nihil est, q̄ talia tibi de cætero definiam. Illud tantum abunde mihi erit, si per singula eorum simplices affectus à compositis secernam. De quibus mihi nō nihil prius est dictum, ac nunc nihilominus est dicēdum, non adeo mehercle rei ipsius causa, quàm q̄ plerique medicorum dictione ipsa decepti, cauum & æquabile, recens & inueteratum, sordidum & purum, liberum phlegmone & phlegmone impeditum, putant differentias esse vlcerum. Necesse igitur est distinguere, quæ propriæ vlcerum differentiæ sint, & quæ aliorum affectuum complexiones.

A li.4. F.4.c.1. c1.463.d

A ibidē.c.3.g

†. Περὶ τῶν καθ' ἕκαστον ὄνομα σημαινομένων τε καὶ ὑποκειμένων πραγμάτων.

xiones. Verum hoc posterius paulo. Sanè solennis veteribus doctrina (quæ vtinam nũc esset in E vsu) maxime naturalis est. Quippe ij simplicis cuiusq; affectus propriam curationem dicũt, præcipue q; omnium Hippocrates. Medendi nãq; methodus ad hunc modum bellissime procedet, si de singulis simplicibus seorsum præceperimus: post deinde de compositis omnibus alteram aliquam methodum indicauerimus. Veluti enim, si duo vere essent in victus ratione morbi, clausus & fluens, {id est, qui in retentione, & fluore spectarentur,} cum seorsum vtriusq; curationem dixissemus, de coniunctione amborum esset agendum, sicut Thessalus ipse censet: eodem, arbitror, modo, quoniã vlcerum, quà vlcera sunt, vna omnino est species: tum phlegmonarum, qua phlegmonæ sunt, altera itẽ species vna est: oportet, vbi seorsum vlceris, seorsum rursus phlegmones, curationem tradideris, post deinde ambas in idem coniungere. Id igitur si fecerimus, omne profectò vlcus tum siccari debere, tum etiam adstringi, pro dicta iam methodo inueniemus, non tamẽ detergeri: contra, cauitatem in carne siccari quidem postulare & abstergeri, minime autem adstringi. Quin etiam ad eundem modum, quem prius diximus in cauis vlceribus, nunc ad portionem naturam corporis æstimabimus, mollis'ne ac laxa sit, an dura sicca & cõpacta. Siquidem prior, quanto est humidior, tanto medicamentis minus siccãtibus eget: Posterior, quatenus est siccior, eatenus rursum, quæ vehementius siccent, magis q; adstringant, desiderat. Empiricus F enim, arbitror, hic quoque pueros, & fœminas, & qui tenero sunt corpore, memorabit, iuuenes, agricolas, & nautas his opponens. Cęterum, cum non intelligit, q in pueris & fœminis propter humiditatem temperamenti eiusmodi medicamenta visa sunt cõducere, rursus altera messoribus ac nautis propter siccitatem conuenire, nec cuiusq; corporis curationẽ exacte coniiciet, nec erroris causam deprehendet. Quo fit, vt nec intelligat, quemadmodum se ad potius transferet, vbi parum cessit iis, quæ per experientiam prius nouit. Hæc igitur summatim de glutinatoriis medicamentis diximus. Hinc vero altera quædam methodus succedit ad eorum præparationem compositionem q; pertinens. Siquidem cauo vlceri, quicquid volumus, statim applicamus, siue siccũ id, siue humidum medicamentum sit: licet enim omni parti vlceris ea tum inspergere, tum illinire: at in vulneribus, quorum maior est profunditas, id non licet: quippe, vbi semel oras coniunxeris, cõtingere, quæ in imo sunt diuisa, non possis. Considerandum igitur est nõ modo, an siccas adstringens q; modice medicamentum sit, verũ etiam an peruenire ad imum valeat. Nam & cerussa & lithargyrus siccant, adstringunt q; modice, sed, si ea cineris ritu circa vulnus inspergas, nihil proficies, neq; enim ad fundum peruenit medicamenti vis, quod ita sit siccum: humiditatem igitur quandam desiderat, quò simile emplastici sit, vel etiam humidioris cuiusquàm medicaminis. Verum hæc operis eius, quod de medicamentorum compositione præcipit, propria speculatio est, non eius, quod de medendi ratione instituitur. Quòd siquid ea ad rem propositam indigebimus, id procedente opere attingemus. G

*βρυώδης. *σύντονος.

A.l.1.f.4.c.28. 83.c

Quid differant Glutinatoria medicamenta ab iis, quæ Cicatricem inducunt. CAP. 5.

NVnc ad vlcus, quod cicatrice induci postulat, reuertar: de quo paulo ante dixi eius quoque primum, quò tenditur, finẽ ex eodem esse genere, cuius est & caui. Quippe regignere aliquid opus est, quod periit, non tantum vnire, quę dissident: cęterum diuersa ratione hic gignere, quod desit, quàm in cauo: quando illic sanguis, hic caro pro materia sit. Siquidem, quod cauum est, impletur ex gignẽda carne, quæ ex sanguine ortum habet: at ad cicatricem perducitur, quod iam est impletum, ex gignenda cute, quæ ex subiecta creatur carne. Cæterum caro eadem specie cum ea, quæ periit, gigni in cauo vlcere potest: cutis talis omnino, qualis erat, quæ periit, prorsus restitui non potest, sed simile quiddam cuti, & quod eius officium suppleat, potest, non tamẽ planè cutis. Ac causa quidem, cur sicuti caro adeps'que regignuntur, ita cutis, quæ prorsus perierit, regigni nequeat, ex naturalibus problematis est petenda: quemadmodum autem tum naturam, tum vsum cutis imitemur, hinc accipiẽdum: eius q; rei methodum iam tradamus. Quoniam tegere carnem naturali aliquo tegumento propositum est (quippe id est ducere ad cicatricem vlcus) aut cutis nobis generanda est, aut summa caro cuti similis efficienda. Verum, vt cutis regeneretur, fieri omnino nequit: quod superest igitur, efficere est tentandum. At quæ igitur huius efficiendi est ratio? Nempe alteratio: quippe, vt carnis pars quæpiam non amplius caro permaneat, sed veluti cutis euadat, postulamus. Quo pacto igitur (inquies) alterabitur? Profectò alicuius alterantium qualitatum ope. Incidit enim rursus hoc loco, vel nolentibus nobis, de elementis sermo: sine quo nec, quod cicatricẽ inducat, inuenire medicamentum licet, nedum quod carnis producẽdæ, aut agglutinandi facultatem habeat. Ergo, quoniam cutis carne ipsa tum siccior est, tum etiam densior, si carnem siccabimus & adstringemus, cuti etiam persimilem reddemus. Habes medicamenti, quod cicatricem inducit, summam. Verum ea non satisfacit: nam & glutinatoria tum siccabant, tum etiam adstringebant. Ergo, quo hæc ab illis distent, id, si ipsam rerum substantiam inspicias, inuenies. Nam, quoniam in glutinatione vlcerum siccandum, quod affluit, est, quò videlicet affecta pars superuacuis vacet: in cicatrice ducenda non modo, quod affluit, verũ etiam humor, qui in ipsa carne continetur, est consumendus: multo profectò siccius, H

A.l.1.f.4.c.28. 83.2

quod

A quod cicatricem inducat quàm quod agglutinet, esse conueniet: quando glutinaturo vnũ id propositum est, vt eius, quod secundum naturam est, redundantiam consumat: qui cicatricem inducet, non hoc modo, verum etiam vt ei †, quod secundum naturam se habet, aliquid deradat. Galla igitur immatura hoc loco, & mali corium, † & Ægyptiæ spinę fructus, modice siccãtia pharmaca sunt: Chalcitis, & æs vstum, & æris squama, & misy, & fissum alumen, multò his sunt valentiora, misy quidem & chalcitis præcipue, mitior autem æris squama, atq; etiam hoc mitius æs vstum: quod etiam si lauabis, vtiq;† minus mordens} medicamentũ habebis. Porrò hoc quoque ad speculationẽ de componendis medicamentis pertinet, quæ sanè medẽdi methodum ordine sequit. Nam medicamentorum facultates nosse, id quidem medendi methodum præcedit, tractatũ' que de his alibi est: compositio vero medicamentorum, medendi methodum sequitur. Quippe, vbi hæc vniuersale præcepit, dico autem siccandum, aut humectandum, aut calfaciendum, aut refrigerandum esse: tum vel modice id faciendum esse, vel valenter, vel leuiter: intelleximus' que cuiusq; simplicium medicamentorum facultatem, hanc' que per se & seorsum perpensam: tum profectò, quo pacto quis ea commode ad vsum miscuerit, considerare conueniet. Existit igitur eo pacto duplex de medicamentis peritia, altera de eorum viribus: altera de compositione ac præpara-
B tione. Verum ad id, quod superest methodi de vlceribus, redeundum est.

† humido, additur in antiquis.

† Antiquus addit, & balaustia.

† ἀδηκτότατον, est in antiquis, i. minime mordens.

De Methodo Vlcerum Curandorum, quibus caro supercrescit. CAP. 6.

Ali.4.f.4.t.3. c.12.475 B SVperest "autem (vt arbitror) de supercrescente carne dicere, quam hypersarcosin Græce vocat pleraq; medicorum pars. Est porrò is quoq; morbus ex eo genere, quod in quantitate magnitudine' ue partium spectatur: licet enim, pro arbitrio voces. Ex eodem genere & cauitas erat, de qua iam egimus. Ergo, veluti, quod vlcus cauum vocant, non vnum est vitium, sed pariter & cauitas, & vlcus: ita vlcus, quod supercrescentem carnem habet, non vnus est morbus, sed simul caro supercrescens, & vlcus. Indicat autem magnitudo, quæ præter naturam est, primam indicationem, (quam etiam veluti metam inueniẽdorum remediorum diximus,) ipsius scilicet exuperantis ablationem. At hæc sola medicamentorum ope perficitur, non opera naturæ: videlicet contra, quàm in carne restituenda aut glutinatione se habuit. Hęc enim naturę ipsius sunt opera pharmacis tantũ, quæ actioni eius obstant, submouentibus: at supercrescentis carnis detractio, nullum quidem naturæ opus est, sed medicamentis perficitur, quæ vehementer siccent. Porrò proxima sunt eiusmodi medicamenta tum iis, quæ valenter detergẽt, tum iis, quæ cicatricem inducunt, sic, vt non pauci "interim per errorem medicamentum, quod carnem minuit, vel pro eo
Ali.4.f.4.t.3. c.3.472.B C quod sordem deterget, vel pro eo quod cicatricem inducit, accipiant: vt (ne ab exemplo nostro recedamus,) misy & chalcitim, si humidæ naturæ applicabis, potius carnẽ demere, quàm cicatricem inducere, deprehendes. Vnde, si quando iis vti ad cicatricem inducendam in aliorum penuria cogimur, parcissime ipsis vtemur, summum tãtum specillum in ea ad exactissimum leuorem tunsa demittentes, ac post velut tenuissimum quendam pollinem partibus, quæ cicatrice induci postulant, imponentes: quòd si minuere, quæ supercreuere, studemus, liberalius imponemus. Sanè ærugo magis etiam, quàm hęc, minuere carnem potest, ita, vt genus eorum, quę cicatricẽ inducant, omnino sit egressa. At, si illa etiam aduras, vt minus acria, sic ad cicatricem inducendam reddes magis apta: si vero etiã laues, adhuc fient mitiora. Meministi vero, arbitror, & tu eius, qui celebri illo viridi medicamento sordidum vlcus citra rationem curabat, mel quidem ei admiscẽs, multis autem deinceps diebus æque sordidum reperiens: deinde inops consilij, nec habens, quò se verteret, (accidebat enim, vt non modo non purgaretur sordes, sed etiã vt de subiecta quoq; carne non nihil vnà detraheretur & colliquaretur propterea, quòd medicamentum valentius, quàm pro laborantis natura, erat,) plus deinde (vt erat egregius medicus) mellis assidue medicamento adiiciebat, quò videlicet adhuc valentius purgaret, ceu non satis id medicamentum prius
D adhibitum fecisset. Eueniebat autem planè contra: quippe, quantum ille intendebat medicamenti acrimoniam, tantum caro subiecta colliquabatur. Quod vero in vlcere ex liquata carne sordis apparuit, id medico, ceu medicamentum nihil efficeret, imposuit. Atque huius quidem ignorantia etiam in discernendi peritia erat, non solum in medendi methodo. Etenim, si quàm maxime similiter sordidum {& humidum} ex vtroq; medicamento vlcus deprehenditur, at certe cauitas maior ex valenti, &, quod colliquat, medicamẽto efficitur: quin etiã labiis præaltis, rubrum' que, & phlegmone quodam modo affectum, vlcus cernitur. Aliquando vero mordicationem quoque manifestam ex huiusmodi medicamento æger sentit, Quod vero minus, quàm par est, siccat, nec mordet, nec quicquam efficit eorum, quæ retuli. Patere autẽ & in his arbitror Empiricum, etiam si experientia quàm maxime distincta discreta' que vtatur, trãsire tamen, vbi quid nõ cessit, ad id, quod expedit, artificiose non posse, immo vni illi id licere, qui vera methodo (quã ipse nunc instituo) medetur.

Quid Differat ratione recta curare à curatione Methodicorum, ac Empiricorum. CAP. 7.

QVippe, quam Thessalij isti amethodi methodum profitentur, nomen duntaxat esse nudum intelligis, omnis effectus vacuum. Qui, cum tanta, tam' que multiplex saltem methodus sit in vlcere sanando, neque Empiricorum discrimine ad inuenienda remedia sunt

vsi, neq; sicut Dogmatici, ab ipsa rerum natura indicationem agendorum sumpserunt: sed solum E
id, quod nec vulgares lateat, proponentes, nempe cauum vlcus carne impleri postulare, plenum
cicatrice induci: quod carne supercrescente luxuriat minui, sordidum expurgari, † mundum vel
cicatrice induci vel agglutinari: ⁊ vlcerum curationis methodum quandam explicasse se putant:
tantum scilicet absunt, vt intelligant humidioribus naturis minus siccantes medicinas conduce-
re, siccioribus, quæ magis siccent. Ergo, quod in tota disputatione nostra manifeste apparuit, id
denuo resumendum est, vt & nos illi quàm maxime simus attenti: & reliqui omnes, qui veterem
methodum corrumpunt, quantum aberrẽt, clarius intelligãt. Incipiam vero ab eo vlcere, quod
carne impleri postulat, vnum id pro exemplo proponens, quando etiam proxime de eo sermonẽ
feci. Ab hoc, de omni simul in vniuersum curatione loquar. Ergo illud non ratione modo, ve-
rum etiam experientia considerantibus apparuit, non omnem naturam eadem medicamenta re-
quirere, sed infirmiores molliores q; mitiora, validiores sicciores q; valẽtiora. Ita vero tum in iis,
quibus cicatrix inducebatur, se habebat: tum etiã, quæ glutinatione egebant. Omnino enim nul-
lum vehementium pharmacorum ferunt molles naturę. In eiusmodi vero sermonis nostri decur
su perspicuum plane fit, tum ægri naturam esse considerandam: tum cuiusque hominis propriã
esse curationem: tum supra hæc illud tertium, nempe, quoniam cuiusq; naturæ proprietas ineffa F
bilis est, nec exactissima sciẽtia comprehensibilis, hunc esse optimum cuiusque particularis ægri-
tudinis medicum, qui iam methodum quandam comparauit, ex qua & dignoscere naturas pos-
sit, & coniectura consequi, quæ sint cuiusque propria remedia. Porrò existimare communem
quandam esse omnium hominum curationem, sicuti stupidissimi methodici putant, extremæ est
dementiæ. Atqui illi ob id stata esse putant omnia medicinæ artis theoremata, hoc est eiusmodi
esse, quæ scientes homines faciant, firmam q; sui notitiam præstent: † ipsorum q; artem, notitiam
quandam esse ⁊ communitatum, non proprietatum, tanquam communem & generalem homi-
nem, non particulares curarẽt. Ergo, sicuti in alijs omnibus statim inter initia sunt lapsi, sic in hoc
quoque. Siquidem curatur non homo communis & generalis, sed nostrum quisque, alius videli
cet aliud temperamẽtum naturam q; obtinens. Hi vero vnam esse omnium hominum curatio-
nem existimant. Ego contra, si cuiusque priuatim naturam explorare ad vnguem scirem, vtique,
qualem fuisse Æsculapium mente cõcipio, talem me esse putarem: sed, quoniam id fieri non po-
test, certe vt, quoad homini licet, quàm proxime accedam, tum ipse me exercere decreui, tum
alios, vt idem faciant, adhortor. Ac conantur quidem, quantum possunt & Empirici, vt à com-
munibus secedere, ita propius ad ea, quæ propria sunt, accedere: verum, quantum hi quoque ab G
eius rei perfectione absint, supra est dictum. Non enim hæc in pueris, vel mulieribus, vel seni-
bus, vel mollem carnem albam q; habẽtibus, alia q; id genus, pro certis discretionibus (sicuti illis
placet) sunt ponenda, immo, quemadmodum in humore & siccitate corpus se habeat. Ac Empi
ricos quidem medicos, tum ob alia multa, tum ob id probare maxime conuenit, quòd accedere,
quantum licet, ad ęgri proprietatem conantur. Post enim reliquas discretiones omnes, quas ad-
hibent, etiam, quæ à consuetudine sumitur, adiiciunt, tanquam hinc remediorum, quæ ægro ma
gis sint propria, compotes futuri. Dicetur autem à nobis in sequentibus de cõsuetudine fusius,
vbi pro cognoscenda proprietate laborantis naturæ, etiam discrimen à consuetudine priscis in-
uentum esse probabimus. Hanc itaque cum reliquis Empirici recipiunt: & præter hanc, ipsum
etiam medicum, qui sepe ęgrum inuisit, quàm eum, qui non viderit, commodius curaturũ aiunt.
Postea tamen, cum hęc omnia adiecerint, stabilem se atque scientificam habere notitiam propriæ
curationis ęgri adhuc non dicunt. At vero impudentissimus Thessalus illud modo vnum intel-
ligens, ꝙ cauum vlcus sit implendum, cõstantia tamen & firma dicit esse medicinæ theoremata:
quanquam hoc saltem omnes (vt ante iam dictum est) homines sciunt, non ij modo, qui nunc
sunt, postquam Thessalus iste, alter videlicet Æsculapius, in lucem hominum venit, sed etiam, ar H
bitror, qui ante Deucalionem, & Phoroneum fuerunt, si modo hi rationales erant. Immo vero
præter hoc, quòd carne esse implendum cauum vlcus nouerunt, etiam illud non ignorarunt, qui
medicamenta nosset, quæ tale vlcus carne implerent, hunc medicum esse. Atq; hæc si per expe-
rientiam sunt inuenta, constat empirice nobis esse curandum: sin ratione inuenta sunt, logice:
non enim profectò aliud inuenit, alio autem nunc commode vtetur. Verum de eo nobis cum
Empiricis lis est. Quod autem dicere cœperam, vera ipsa medicina de laborantis natura conie-
cturam fecit. Nominat, arbitror, id vulgus medicorum græce Idiosyncrasian: omnes q; id incõ-
prehensibile fatentur, ideo q; ipsam veram medicinæ artem Aesculapio Apollini q; concedunt.
Pendet porrò omnis hæc ratio ex duplici principio, Empiricis obseruatoribus q; ab iis, quæ ma-
nifeste apparent: Logicis autẽ ab ipsis elementis. Nam, ꝙ alij aliud medicamentum prosit, etiam
pueri iam fermè sciunt: & ratio pariter, quæ ab elementis ducitur, id confirmat. Si nanq; quindę-
cim differẽtias in hominum temperamentis ex minoris in iis maioris q; ratione, id q; in humida
tantũ natura statuas, necesse profectò est, medicamentorum etiam, quibus sis vsurus, quindecim
differentias noueris: quarum alię magis, alię minus siccent, quò nimirum, quod cuiq; naturæ cõ-
gruat, inuenias. Quòd si etiam in sicciore natura aliis quindecim positis, ad has quoque pari mo-
do alia

† Codices greci legunt, mundũ cicatrice induci, recẽs agglutinari.

qui optimus medicus

† Ita legũt antiqui cod. vt Linacer, s. εἶναι τε τὴν τέχνην αὐτῶν γνῶσίν τινα &c. Ipressi aũt vice versa. εἶναι τὴν γνῶσιν αὐτῶν τέχνην τινα. id est ipsorumq; notitiã, artẽ quãdã eẽ.

A do alia quindecim medicamenta requiras, habebis in totum triginta medicamenta, quæ triginta naturis conueniẽt: quibus vti is demum solus commode poterit, qui in corporum temperamentis diligẽter se exercuerit. Nunquid igitur, si totum corpus temperamento sit ficciore, ab ijs, quæ magis ficcent, medicinis iuuabitur: si vero pars quæpiam eius, cæteris partibus natura sit siccior, quę minus siccent, requiret? An liquido patet hic quoq;, quæ pars siccius temperamentum obtinuit, hanc etiam, quæ magis siccent, postulare: quæ humidius sit sortita, minus siccantia? Atq; hoc totum pretermittunt amethodi isti Thessalij, qui vnam omni particulæ congruere medicinam putant. Empirici autem, quantum in hoc Thessalios istos Methodicos superant, tantum à veris Methodicis Logicis q̃ superantur. Habent enim profectò illi quoq;, ab ipso scilicet vsu edocti, aliud medicamentum ad ea vlcera, quæ in oculis accidunt: aliud ad ea, quę in auribus, aut articulis, aut carnibus, aut sola cute. Cęterum, quòd nec in ijs se transferre ad aliud possint, ex ijs, quæ supra diximus, facile patet.

Quo pacto in curandis Vlceribus, Corporum temperiei Aeris q́;, ac Partium naturæ, ratio sit habenda. CAP. 8.

QVoniam autem & de his satis iam dictum est, rursus ad disputationis initium reuertamur: misceamus q́; vlceri omnes, qui simul cum ipso incidunt, affectus, ab intemperie primum B orsi. Si enim exulcerata caro, vel prius etiam ex quauis occasione, vel ipso vlcerationis tempore, iusto calidior frigidior'ue est effecta, vtiq; medelam exigit, quæ nõ modo moderate siccet, sed etiam intantum calfaciat, refrigeret'ue, inquantum subiecta caro à naturali suo habitu recessit: cum fieri non possit, vt in vlcere, vel carnis productio, vel sinus impletio, vel agglutinatio, vel cicatricis inductio recte vnquam cedat, nisi subiecta caro pro naturali modo se habeat: nec frustra dictum supra est hęc omnia naturę esse opera: purgari tñ sordida, minui'que supercrescentia etiam carne naturalem statum non seruante possunt propterea, q̃ tm̃ hæc medicamentorum sunt opera. Quocirca legitimi vlceratarum partium temperamenti, quoties eas vel carne implere, vel glutinare, vel cicatrice inducere studes, maior tibi solicitudo erit. Seruari nanq; debebunt naturæ motus, quos comprehensorum singula comitantur. At aliàs non seruabuntur, nisi prorsus se pro naturę suę ratione pars habeat. Veluti igitur, si phlegmone cum vlcere vnà esset, prius, quàm hęc discussa sit, nemo id vel carne implere, vel glutinare, vel cicatrice inducere tentarit: ad eũdem, arbitror, modum etiam, si sine phlegmone sola subsit intemperies, nullum horum fore prius spèrabimus, q̃ illa sit sanata. Rursus igitur hinc indicatio quædam ad medicamentorum, quæ superius comprehensa sunt, inuentionem oritur: quippe omnia ea siccantia erant, sed dissidebant inC ter se pro intensionis remissionis q́; modo. Cęterum definitum antea non est, quatenus in calefaciendo frigefaciendo q́; se haberent: sed methodus hoc quoq; inuestigare quodammodo cogit.

Al.4.f.4.c.3. c3.fol.472.h Non enim tantum, an siccet, sed an ẽt non valde calefaciat, aut refrigeret, expendi oportet. Ergo altercum, & mandragoram, & *mēconium, ceu supra modum refrigerantia, fugies, tametsi siccant ea quoq;, quantum sit vlceri ex vsu. Resina vero, & pix, & asphaltus, quanquam modice siccant, tamen immodice sunt calida: ideo q́; eis nemo vtetur solis, nec aliter, nisi cum leuiter refrigerantibus admistis vnum ex omnibus medicamentum fecerit, quod sit temperatum. Si igitur hęc ita se habent, sicuti profectò habent, inspici etiam conueniet & circundantis nos aeris temperiem. Siquidem, veluti medicamentum quoddam, is quoque corporibus nostris forinsecus incidens, vbi immodicus calore vel frigore est, sanationem moratur. Danda igitur opera est, vt medicamenta eius excessui occurrant. Ideo q́; Hippocrates in calidioribus anni temporibus, ijs, quibus frigidior facultas sit, medicamẽtis vtitur, calidioribus autem per frigidiora. Non ignoras profectò hic quoq; ex stupidis Methodicis quendam fateri, quo pacto in calore, & frigore se habeat, qui ægrum continet, aerem se inspicere, non tamen anni tempora inspici permittere: quasi nomina ipsa temporum anni prosint obsint've, non eorum temperamenti ratio: aut non huius cauD sa veteres medici ad ea respexerint. Verum, quòd, qui certa methodo curare vlcus debet, huic necesse sit, tum ad prima elementa vel maxime venire, tum anni tempora, & corporum temperamenta nõ in toto modo verum etiam in singulis partibus considerare, abunde mõstratum reor. Rursus vero repetẽdum hoc etiam loco est, quod prius diximus in indicatione, quæ à sicco humido q́; sumitur. Nam, sicuti in illis humidior natura humidiora, siccior ficciora medicamẽta exigebat: ita nunc calidior calidiora, frigidior frigidiora requiret, contrariam scilicet semper ijs, quæ prę̀ter naturam, et ijs, quę secundum naturam sunt, indicationem prę̀statibus: quippe, quę secundum naturam sunt, similium sibi indicatiua sunt: quę pręter naturam, contrariorum, si modo illa seruari, hęc submoueri necesse est.

*Antiqui codi. legunt μηκώνειον. impress. κώνειον i. cicutam.

De curando Vlcere cur indicationes contrariæ inuicem extiterint, ac de Triplici fonte Indicationum curatiuarum. CAP. 9.

AC, quòd tum corporum temperies, tum anni tempora, tum partium naturę, consideranda illi sint, qui probe vlcus sit sanaturus, clare me docuisse existimo: ad hęc, q̃ prima quidem medicationis indicatio à solo sumatur affectu, remedia tamen inde inueniri non posse, nisi prius ad corporũ elementa sit ascensum, & ęgri temperamẽtum perpẽsum, non corporis modo vniuersi, sed etiam afflictę particulæ, cum hoc quoq; ambiẽtis temperie æstimata: quæ vtiq; cum ad *præsentes

*ἐπιδήμους.

ſentes ſtatus, tum vero regiones extenditur. Quòd autem contrariæ ſubinde in vna curatione indicationes ſint, atq; has quemadmodum tractare conueniat, latius quidem dicetur in ſequentibus: non tamen alienum ſit nunc quoq; paucis de ipſis egiſſe. Etenim, quòd ægri temperamentum ſit humidius, particula ipſa, quę laborat, ſiccior: aut contra, quòd hęc ſit humidior, totius temperamentum ſiccius, mirandum non arbitror: pari modo in calore, & frigore, quòd cõtrario temperamento ſit pars cum toto. Veluti igitur, ſi totum corpus medio temperamento eſſet, (quod eſſe optimum docuimus) nihil planè, quantum ad laborantis naturam attineret, in medicamẽtis nouaremus: ita, vbi vel ſiccius, vel humidius, vel calidius, vel frigidius iuſto cernitur, eatenus intendere vires medicamentorum oportet, quatenus corpus ad naturalem intemperiem eſt verſum. Non enim, arbitror, excidit nobis, quæ naturalis intemperies ſit, & quæ præter naturam: dictum enim de ipſis eſt in alijs, ac præcipue in libro, qui de inæquali intemperamento eſt inſcriptus. Pone igitur totum laborantis corporis temperamẽtum humidius eſſe, eo q̃ medicamenta deſiderare, quæ minus ſiccent: ipſam vero ægram particulam ex earum numero eſſe, quæ ſicciores ſint, (qualia eſſe diximus, quæ minus ſunt carnoſa, cuius generis ſunt, quę circa digitos, & articulos habentur: preterea quę circa aures, & naſum, & oculos, & dentes, ſunt: ac, vt ſemel dicam, vbi crebræ chartilagines, & membranulæ, & ligamenta, & oſſa, & nerui ſunt, adeps vero, & caro, vel omnino nulla eſt, vel perquam exigua,) diuerſa in his eſt ea, quæ à patiente particula accipitur indicatio, ab ea, quæ ex ægri ſumitur natura. Quare, ſi, quanto ægri temperamentum iuſto eſt humidius, tanto particula iuſto ſit ſiccior, nec adijciendum, nec detrahendum pharmaco quicquam eſt, ſed tale adhibendum, quale, ſi vlcus in medij temperamenti particula corporis mediocriter temperati conſiſteret, adhiberemus: Sin ſiccior debito particula magis fuerit, quàm corporis temperamentum iuſto eſt humidius, vtique in tantum intendi ſiccitatem medicamenti conueniet, quantum particulæ temperamentum totius temperamentum excedit: veluti, ſi quatuor numeris ſit exulcerata pars medio temperamento ſiccior, ægri natura gradibus tribus humidior, manifeſtum eſt particulam, quæ nunc exulcerata eſt, ſiccius vno gradu deſideraturam medicamentum, quàm quę pars ſit temperata. Quòd autem hæc omnia coniectura ſint accipienda, tum quòd optime conijcere poterit, qui in ratiocinando de his ſit exercitatus, liquido patet. Ac in talibus quidem omnibus contrariæ ſubinde indicationes vno tempore fiunt: neq; enim eſt, quod de indicationibus, quæ à calido & frigido ſumũtur, etiamnum dicam, vtpote, quæ ad portionem dictorum intelligi poſſunt: In alijs vero, etiam temporibus † quibus perficiẽdæ ſunt, } indicationes ſeparantur: oportet q̃ in principio præſertim curationis alteram ceſſare, alteram officio fungi: Sicut, exempli cauſa, cum vlcus cauum ſimul ſit, & admodum ſordidum: quippe affectus præter naturam in hoc triplex eſt, vlcus, cauitas, & ſordes. Ordo vero ſanationis à ſorde expurganda ordietur, quòd videlicet nec glutinari quicquam, nec carne impleri poteſt prius, quàm purum fuerit. Secundum locum exiget cauitatis ſanatio. Si nanq; vel glutinabimus, uel cicatricem inducemus, vel (vt ſummatim dicam) curabimus vlcus, cauitatem implere nõ poterimus. Pone ergo non ſolum tria hæc particulam obſidere, ſed etiam phlegmonen, vel eryſipelas, vel gangrænam, vel intemperiem aliquam ſimplicem compoſitam'ue: num nam hic manifeſtum eſt, quòd, niſi quis illam prius ſanauerit, implere carne cauum vlcus non poterit? Quippe dictum ſupra eſt carnis generationem ex ſana, quæ ſubiecta ſit, ortum habere: ex ea vero, quam phlegmone premit, & intemperata, & vno verbo ægrota, caro gigni noua non poteſt. Ergo in oĩbus eiuſmodi complexionibus triplex tibi propoſitus finis erit, vnus veluti à cauſis ſumptus eius, quod poſt futurum eſt: alter, vt quod rationem obtinet eius, ſine quo non: tertius eius, quod veluti accelerantiũ & vrgentium nominatur. Siquidem iuſta ſubiectæ carnis temperies, cauſæ rationem habet, vt quæ concreſcere ſecum, quod vlceratum eſt, faciat, & cauitatem impleat: Puritas vlceris rationem eius, ſine quo non: atque hanc ſordes interpellans, curationem moratur. † Habet vero & ipſa cauitas ad vlcus rationem eius, ſine quo non: quando, niſi cauitas prius impleta ſit, induci cicatrice vlcus non poſſit. } Ergo, ſi ad hæc reſpexeris, ordinem ſanationis inuenies, veluti, ſi phlegmone, & cauitas, & vlcus, & ſordes, ſimul in eadem particula conſtiterint, primum phlegmonen, ſecundo loco ſordem, tertio cauitatem eſſe ſanandam, & quarto vlcus. Ac in iam dictis quidem, tum ordo, tum agendorum inuentio ex his ſumitur. Vrgentis vero indicatio inter iſta non habetur: in alijs autem habetur. Nam affectus, vnde primum maxime'que imminet homini periculum, hic primus curari debebit: Interim vero non primus modo, verum etiam ſolus, veluti ſi puncto muſculi capite conuulſio, quæ nulla conuenientium medicamentorum vi remittatur, ſuperueniat: quippe præciſo per tranſuerſum toto muſculo conuulſionem quidem ſanaueris, aliquem tamen ex particulæ motibus vitiaueris. Ad eundem modum, cum è vena, vel arteria ſanguis immodice profluit, ſi totum vas per tranſuerſum præcideris, vlcus quidem eius ſanare poſtea non poteris, periculum tamen, quod ex profluuio ſanguinis impẽdebat, ſuſtuleris. Iam neruum punctum ſæpe cogimur tranſuerſum præcidere, quoties vel conuulſiones, vel deliria, vel ambo, magna ægre q̃ ſanabilia ſuperuenire vulnerationi cernimus. Pari modo, vbi luxatio cum vlcere in aliquo maiorum articulorum incidit, vlcus ſanamus, luxationem autem inſanatam relinquimus: quando

Margin letters: E, F, G, H

† AP. εὐθὺς, id eſt ſtatim.

A.I. 4. f. 4. t. ℥. c. 2. fo. 472. b.

† AP. ex cod. impreſsis græcis, verti põt. Habet aũt et vlcus ad cauitatẽ rationẽ eius, ſine quo non, q̃ñ, ſi vlcus inductũ cicatrice fuerit, nõ amplius cauitas ĩpleri carne poterit.

A quando, si hanc quoq; sanare conemur, conuulsiones omnino sequētur. Tertius itaq; propositus medēdi finis is est, qui ad id, quod vrget, dirigitur, diuersus nimirum à duobus illis modis dictis. Neq; enim idem est, aliquid vel vt causam considerare: vel vt id, quod rationem obtinet eius, sine quo nō: vel vt id, quod vrget. Sed & quod vrget, tum eiusmodi interdum esse, vt alium insanabilem affectum relinquat, dictum iam est: tum vero affectum ipsum non nunq̄ à nobis ipsis induci partim in neruo puncto, vel tēdone, vel vasorum cuiusq; sanguinis profusione, partim in musculo, cuius caput est vulneratum. Nam, vbi luxatio cum vlcere vna consistit, non ipsi affectum facimus, sed tantum eum, qui factus est, non sanamus. Dicetur vero de his accuratius in sequentibus.

De proprijs Vlcerum differentijs, ac quæ ex ipsis Indicationes præbeant. CAP. 10.

IN pręsentia nanque redire ad proprias vlcerum differentias placet, ac propositum sermonem breuiter complecti, quò, siqua ex his etiam indicatio remediorum sit reliqua, eam non prætermittamus. Ergo "phlegmone laborans, & putrescens ulcus, & quod exeditur, & quod gangręna, & quod erysipelate affligitur, & cancerosum, & dolens, & indolens, quę que alia id genus ueluti ulcerum differentias loquuntur, siquis Empiricam curationem prodens, † nec aliud cogitās pertractet, non est cum eo contendendum, si ulcerum ea differantias nominat: millies enim di-

A.l.4.f.4.t.3. c.1.fo.471.c

† ἄλλως. i. aliter.

B ctum est non oportere de nominibus contēdere: Sin tanquam artificiosum aliquid de indicationibus hinc dicturus, docēdus est omnes iam dictos affectus compositos esse: alias uero esse differentias simplicis solius q̄ ulceris, et cui nullus alius adiunctus sit affectus. Nam, si ab acuto aliquo facta tantum diuisione, forma eius, quod uulnerauit, parti diuisæ impressa est, existent profectò sic multę ulcerum differentię, obliquorum, rectorum, pampini modo retortorum, hami ritu uncorum, aut aliter quocunq; modo se habētium. Atq; hę quidem differentię omnes à figura sunt. A magnitudine rursus pro maioris minoris q; ratione mille aliæ: nam & magnum & paruū, & maius & minus ulcus ulcere tum dicitur, tum uero est: quin etiam breue et longum, in summo residens, & in profundum penetrans. Atq; in singulis horum, tum quod magis tale, minus que est, siue in spatij, siue magnitudinis, siue quantitatis, siue, quocunq; modo appellasse libet, differentia. Quòd si hęc ita se habent, omnino profectò & ęquale ulcus, & inęquale, penes diuisionis profunditatem, erit. Quippe diffisso, si ita sors tulit, per longitudinē femore potest superior diuisionis pars alte descendere, inferior in summo corpore hęrere: aut contra, in summo esse, quæ superior est, profunda, quę inferior. Iam illa quoque, nempe di*ruptum aliqua ex parte aut ex toto fuisse: & incisum fuisse: & ubi, quod uulnerauit, oblique sub cutem se dedit, alteram ulceris par-

* διεσπᾶσθ. i. diuulsum.

C tem in conspectu esse, alteram sub cute latere, id q; uel ex supernis partibus esse, uel infernis, uel lateralibus: omnia hęc ulceris differentię sunt. Ab ipso tempore rursus alię ulcerum differentię sumuntur, cru*entum, recens: exigui temporis, & diuturnum. Atque in omnibus his ipsa maioris minoris que ratio numerosa est. Atque ab ipsa ulceris natura hę differentię sumuntur, maxime quidem proprię, quę à substantia rei capiuntur: nempe, quæ à figura ducuntur, & à diuisionis magnitudine, id q; uel in longitudine, uel in altitudine, uel in ambabus dimensionibus: pręterea ęqualitate in his, & inęqualitate: Extrinsecus uero accedentes, & quę scilicet rationem obtinent eius, sine quo non: tum à tempore, in quo factum ulcus est, ita enim aliud recens, aliud uetus uocatur tum: ex eo, quòd totum pars ue conspectum fugit, uel conspiciendum se prębet: Iam uero & à generationis ratione, eo, quòd totum sit incisum, uel totum di*ruptum: uel pars incisa, pars dirupta. Quòd si, quę à loco quoq;, in quo est ulcus, differentias, censeas, ueluti si finis musculi, uel principium musculi, uel medium musculi, uel cutis sit, quod ulceratū est, uel iecur, uenter ue sit, in quo ulcus consistit: fuerint profectò & ipsę ulcerum differentię, non utique à propria ipsorum natura, sed à locis, in quibus consistunt, desumptę. At, cum phlegmone quis obsessum ulcus dicit, aut supercrescente carne pressum, aut cauum: deinde similes ulceris differentias di-

* Pro ἔναιμον legendum, παλαιὸν. i. vetustum. ut paucis post lineis indicatur.

D xisse seijs, quas modo retuli, putat: hunc necesse est in medendi methodo falli. Quippe græce φλεγμαῖνον ἕλκος ex formula dictionis similem habet interpretationis figuram cum paruo ulcere: cęterum, quod significatur, simile non est. Siquidem profundum, aut summotenus factum, cum de ulcere dicimus, propriam eius differentiam ostendimus: φλεγμαῖνον uero oīno ulceris differentia non est: cum possit phlegmone pars affici, etiam ubi ulcus non sit. Quo fieri arbitror, ut hic immutare dictionem liceat. Si enim accidisse alicui ulcus cum phlegmone dixeris, propius ad rei naturam, & clarius interpretatus sis: non autem si alij cum magnitudine, alij cum paruitate factum dicas: quippe cum & magis ex natura rei et clarius loquare, si huic magnū accidisse ulcus, illi paruum dixeris. Adeo, si fieri possit, ut mutata dictio & rei naturę conuenientior, & audituris clarior sit, committendum non est, quò minus id fiat. Quippe caput ad effugiendam in rebus deceptionem est, ut definita locutione utare. Quam nam igitur in talibus methodum statuamus? etenim tradenda quępiam pręceptio est, ac ueluti scopus, quò semper intentis discernere statim liceat, differentiam ne alicuius affectus dixerit quis, an alterius affectus complexum. Esto igitur tibi discrimen hoc: Quod consistere seorsum, & per se potest, id nullius unquā alterius fuerit differētia. Ergo magnitudo, paruitas, ęquabilitas, inęquabilitas, tempus, & figura, ex eorū numero sunt, quę alijs accidunt: vlcus uero, & phlegmone, gangręna, & putredo, singula seorsum, & per

se

se consistere possunt. Sunt nanq; corporis nostri affectus quidam præter naturam, minime ea, quę E
affectibus necessario accidunt. Quippe omnibus his necessario accidit, vt vel parua sint, vel ma-
gna, vel æquabilia vel inæquabilia, vel recentia vel inueterata, vel euidenter appareant vel con-
dantur nec videantur: phlegmone vero affici, ex ijs, quæ vlceri accidunt, non est, veluti nec putre
scere, nec gangræna tentari: sunt enim hæc omnia ex morborum genere, siquidem affectus præ-
ter naturam sunt, & actionem vitiant. Alio rursus modo vlcus crucians, & vlcus sordidum, ceu
quædam vlceris differentiæ, dicuntur: cæterum compositum quippiam hic quoq; indicatur, sed
diuersa ratione, quam vt phlegmone tentatum, aut putrescens vlcus dicebatur: quippe hic affectus
sunt phlegmone, & putredo: illic dolor, & sordes ex symptomatum sunt genere. Pari modo, &
cum dicitur cacochymō vlcus, id est vitioso succo obsessum, aut fluxione vexatum, aut arrosum,
causa cum affectu copulatur. Manifestum q; ex talibus est methodi eius, quæ de medendo insti-
tuitur, primos ac simplices, sine q; vlla compositione morbos, veluti elementa quædam esse. Quo
magis in commentarijs, qui de morborum differentijs sunt scripti, omnes eos enumerauimus.
Sanè nihil referat, primos, an simplices dixeris: quando quod primū est, simplex est: & quod sim
plex, primum, †ideo q; etiam elementare. Indicatio vero curationis ex differentijs fit, sed nō om
nibus. Nam recens vetus've vlcus nihil indicat: quanquàm indicare videtur non nullis: sed hi se F
ipsos fallunt non aliter, quàm in ijs, quę ad victus rationem spectant, cum aliam initij, aliam incre
menti, aliam summi vigoris, aliam remissionis, indicationem esse dicunt. De quibus latius in se-
quentibus dicturus, non est, quod nunc sim verbosior: verum, quod tantum ad rem præsentem sit
satis, id adijciam. Recens vlcus, cum omnino ab altero quolibet affectu est liberum, nec sympto
ma vllum habet adiunctum, aliam putant indicare curationem, quam vetus. Id vero non ita se habet.
Siquidem, quod vlcus tantum est, {nec quicquam aliud,} (est porrò eiusmodi, cui nec cauitas
adest, nec dolor, nec sordes, quod q; & omni alio affectu est liberum) ipsam tantum vlceris sana-
tionem desiderat: cuius vtiq; propositus finis, vel vnitio, vel agglutinatio, vel coitio, vel cōtinua-
tio est: quippe millies diximus licere, appelles, vt lubet, modo rei nihil mutes. Eiusmodi igitur
vlcus, siue recēs, siue antiquum sit, eãdem semper curationem requirit, nihil planè proprium in-
dicante discrimine eo, quod à tempore sumitur. At, si cauitatem alte reconditam sub cute habet,
considerare oportet, vtrum ea in superiore parte sit ita, vt sanies ex ea prona effluat: an in inferio-
re sic, vt illic sistatur. Eius igitur, cui effluxus patet, eadem, quæ aliorum, curatio est: cui non est,
huic ipsi moliamur effluxum quendam, oportet. Eius duplex ratio est; aliàs tota cauitate desecta,
aliàs in fundo tantum aperta. Quando vero harum alterutra sit ineunda, docebit tum locorum ip G
sa natura, tum vero vlceris magnitudo. Si nanque & loca ipsa periculosam sectionem faciant, &
vlcus magnum fuerit, in fundo aperire magis expedit: sin contra se habeant, perscindere prestat.
Deligatio vero eius incipiat quidem superne, sed finiatur infra, vbi scilicet patet effluxus. Quod
autem differentia ea ulcerum, quę à uulneratis omnibus particulis sumitur, ad indicandam cura-
tionem sit maxime opportuna, id in superioribus est dictum: verum ea quidem ut similarium,
hæc autem, cuius nunc memini, ut instrumentalium est indicatio. Sanè dicetur de ea, quæ uel ut
similarium corporum, uel ut instrumentalium indicatio est, in sequētibus uberius. Nunc ad pro-
prias ulcerum differentias est redeundum, ac de ipso, seu transuersum sit seu rectum, seu profun-
dum seu in summo corpore, seu paruum seu magnum, definiendum. Transuersa nanq; ulcera, A. li. 4. f. 4. t. 1. c. 3. fo. 463. g
eo, quod labra eorum magis dissident absunt q; à sese, coniungi diligentius postulant: ideo'q; tum su
turis, tum fibulis in his est utendum. Quę uero per longitudinem musculorum sunt facta, hæc si
à duplici initio deliges, nec suturis nec fibulis egebis. Sin aliter deligare placebit, † uel fibulis uel
suturis utere: sufficient autem paucissimę omnino suturę. Et magna quidem ulcera, si recte ea,
quę prius dicta sunt, meministi, ijs, quę ualentius siccent, medicamentis curabis: parua uero, uel
quę moderate siccent, abunde sanauerint. Profunda uero ulcera, omnino etiam magna sunt, uo- H
lunt'q; tum à duobus initijs deligari, tū uero nec labra sua preproperè glutinari. At, quę profun-
da multum longa q; sunt, ut duplici ratione sunt magna, sic duplicem quoq; indicationem præ-
stant: itaq;, & quę ualenter siccent, postulant, & ne immature labra coniungas, & ut à duobus
initijs deliges, & ut altis suturis consuas. Ad eundem modum, & si multæ simul differen-
tiæ coierint, quarum sua cuiq; sit indicatio, si quidem inter se minime pugnent, om-
nibus uti maxime expedit: sin aliquatenus secum pugnent, quemadmodum di-
stinguere de talibus oportebit, dictum quidem alicubi in pręcedētibus est,
locupletius tamen dicetur in sequentibus. Nunc enim finiendus
hoc loco tertius hic liber uidetur. In quarto, qui sequetur, de ijs
affectibus, qui ulcera comitari plurimum solent, di-
sceptatio erit. Tradentur autem cum his
etiam internarum causarum
curationes.

Galeni

† Multi codi. greci legunt, vt Linacer vertit. nō nulli tñ sūt, q habēt ὥστε καὶ στοιχειώδης ἔνδειξις ἰάσεως. i. quare & elemētaris indicatio curatōis. Melior tamē videtur Linacri lectio.

† In codice uetusto legitur tantum, ἢ ἀγκτῆρες ἀρκέσουσιν, ἢ ἐλάχισται πάνυ ῥαφαί. i. aut fibulæ sufficient, aut minima omnino sutura.

GALENI METHODI MEDENDI ID EST DE MORBIS CVRANDIS LIBER QVARTVS

ARGVMENTVM LIBRI

Methodum tradit, qua Maligna vlcera, quæ græci Cacoethe dicunt, curentur.

Quot sint species solutæ Vnitatis, ac quæ Differentiæ Vlcerum ægre sanabilium. C*AP*. I.

VNum esse morborum genus, ipsam quoq; continuitatem solutam diximus. Hæc in omnibus animalis partibus incidit: non tamen vnum nomē in omnibus sortitur. Quippe, quæ in carnosa parte, Vlcus: in osse, Fractura (Græcis Catagma) dicitur: in neruo, Conuulsio, Græci Spasma vocant. Eiusdem B generis sunt, & quæ Græci Apospasma, & Rhegma, & Thlasma dicunt: illud in ligamentis: hæc in vasis musculis'q; ex violento ictu, vel graui casu, vel alio quopiam valente motu excitata. Quæ vero Ecchymosis grece dicitur, plurimum vnà cū contusione ruptione'q; incidit. Fit autem aliquando & ex oris vasorum apertione, quam Anastomosin vocant, & ex ea, quæ à non nullis Diapedesis dicitur, aliud vtiq; tunc solutæ continuitatis gēnus. Iam vero & ex erosione, quam Anabrosin græce vocant, soluitur interim in animalis partibus continuitas: verum is iam mistus affectus est, vt qui aliud quoddam morbi genus adsciscat, quod in quantitate partium consistit: veluti supra, cum de cauis vlceribus egimus, est monstratum. Est enim horum ipsorum duplex ortus, alias ab excisione, sæpe ab erosione proueniens. Verum, excisio quo pacto eueniat, nō latet. Erosio, si intrinsecus ab ipso animali prouenit, vitiosi succi soboles est: sin extrinsecus, aut à valentibus medicamentis fit, aut ab igni. Et sanè (vt dictum supra est) diligenter attendere oportet, & simplices affectus à compositis discernere: cùm simplici morbo simplex adhibenda curatio sit, cōposito non simplex. At, quę nam in compositis curandis tenēda methodus sit, supra est dictum. Cæterum non tantum generalitatem eius didicisse, sed etiam in singulis eius partibus exercitatū C esse oportet: cum in his quoq;, alijs non paucis methodis (vt ita dixerim) particularibus sit opus propterea, ꝙ cuiq; morborum speciei sua sit methodi species. Ergo, quod reliquum est vlcerum curationis, in hoc libro exequamur, hinc sumpto initio. Omne vlcus aut solum est, ipsum'q; per se, nullo nec cum eo simul inuadente, nec ipsum pręcedente, aut sequente alio affectu: aut cū alio quopiam vno multis'ue consistit: quorum alij non modo statim ab initio vlcus excitarunt, sed ēt nunc maius efficiunt: alij eius, sine quo non, vt ad curandi opus, rationem obtinent. Verum de his prius dictum est. At, quæ maius vlcus reddunt, de ijs hoc volumine agetur. Ac duplex in his curationis cōsilium est, vt vel eiusmodi affectus è corpore prorsus eximas: vel incommodum, quod inferunt, vincas. Verum hoc, vbi exiguus planè affectus est, fieri licet: vbi magnus est, duci ad cicatricem vlcus prius non poterit, quàm illi affectui remedium attuleris. Ergo, qui'nam & quot numero eiusmodi affectus sint, diligenter nobis considerandum est, inde nimirum sumpto Al.4.f.4.t.1.c.3.fo.463.g initio, vnde supra est cœptum. Omne "vlcus, siue solum sit, siue vnà cum cauitate & subiectā sibi carnem naturaliter habere postulat, & nequid inter oras conglutinandas intersit: quod tamen sæpe fit, ita, vt pilus, arena, sordes, oleum, aliud've id genus glutinationem prohibeat. Cęterū hæc ceu symptomata quędam vlcerum sunt, & quæ morari sanationem, si sint, possunt: efficere, si nō D sint, non possunt. Subiectę vero carnis affectus causæ rationem obtinet ad id, quod efficit: quippe ex hac, & per hanc, tum, quę dissident, glutinantur: tum, quę caua sunt, carne implentur. Ea ergo planè pro natura sua se habeat, oportet, quò hæc vtraque commode perficiantur: atque ea recte quidem se habuerit, si, id quod reliquis etiam omnibus est commune, proprium temperamentum tueatur. Itaque temperatam esse subiectam carnem ad vlcera tum glutinanda, tum carne implenda, prorsus oportet. Nunquid igitur hoc tantum satis est? an etiam sanguinem, qui affluit, & bonum esse & mediocrem quantitate oportet? Mihi id quoque multo maxime verum esse videtur. Nam, & qui corruptus sanguis est, tantum abest, vt ad glutinandum & carne implendum sit vtilis, vt etiam ipse non nunquam corpus erodat, atq; exulceret: & multus humor, cum in vlceribus excrementa creet, sanationem (ceu prius diximus) moratur. Atque hi tres ęgre sanabilium 1 vlcerum modi videntur: qui ex intemperie subiectæ prouenit carnis: 2 qui ex vitio affluentis fit sanguinis: & tertius, 3 qui ex mensura confluentis nascitur. An non ita facienda diuisio est, sed sic potius? Nempe ægrè sanabilium rebellium'que vlcerum alia propter vlceratæ carnis intemperiem, alia ob affluētem humorem, talia fieri: tum intemperiem rursus ipsam bifariam diduci, cum alias in qualitate sola naturę modum egressa subdita caro sit: alias etiam cum accessorio quopiam tumore: Iam ipsum confluxum bipartito etiam scindi, nempe in confluentis succi, tum qualita-

tem

tem, tum quantitatem: Interim vero misceri dictorum affectuum aut aliquos, aut etiam pariter omnes. Porrò tradenda est medendi methodus non omnium simul, sed cuiusq; seorsum. E

De Methodo curandorum Vlcerum, quæ vel carnis intemperie, vel succi affluentia Maligna sunt. CAP. 2.

AC carnis quidem intemperies si squallens sicca'que videtur, aqua temperata fouens humectans'q; corriges. Quoties autem eo remedio vteris, esto tibi perfusionis humectationis'q; meta, vt, cum primum rubescit attollitur'q; particulæ moles, tum desinas: quippe si vltra perfundas, quod attraxisti, id euocabis: itaque nihil profeceris. Quin etiam medicamētorum humectandi facultas plenior esto, quàm vt in sana carne præceptū est. Si vero humidior, quàm pro naturali habitu, caro fuerit, contraria ratio ineunda est, ac medicamētorum facultas ad siccius transferenda, aqua vero nullatenus admouenda: immo, si lauandum vlcus videtur, vinum, aut posca, aut decoctum austeræ cuiusquam herbę præparandum. Eodem modo & calidiorem, quàm par est, carnis habitum refrigerabis, & frigidiorem calefacies. Agnosces vero horum vtrunque partim colore, partim tactu, partim laborantis sensu. Quippe aliàs vstionem sentire se fatentur, aliàs manifestum frigus in particula: gaudet'que vel frigidis medicamentis, vel calidis. Et alijs quidem rubor leuis insidet, alijs color magis albicat. Verum hæc distinguere propositi operis officium non est: quippe in quo non dignoscēdi, sed medendi, methodum instituimus: sed consequentia quadam sermonis inuitate digressi in hanc sumus. Rursus igitur ad ea, quæ proposuimus, reuertamur. F Partium, quæ cum aliquo præter naturam tumore exulceratæ sunt, earum prius sanādus tumor est. Quę vero omnis præter naturam tumoris curandi ratio sit, in sequentibus dicetur. A.li.4. f.4.t.3. c.2.fol.472.a Nunc, quantum eius rei coniunctum cum vlcerum curatione est, tractabitur. Cum labra tātum vlceris decolorata dura've plusculum fuerint, excidēda ea sunt ad sanam vsque carnem. Cum vero amplius progressus eiusmodi affectus est, deliberatio incidit, excidēdum'ne omne id sit, quod præter naturam visitur, an spatio potius curādum. Procul'que dubio est ægri animum hoc casu consulēdum esse. Aliqui enim longiore tempore curari citra sectionem malunt: aliqui quiduis subire, dummodo citius sanentur, sunt parati. Æque vero & mali succi, qui ad exulceratam partem confluit, vt vlcerans quidem est, sanatio eius hic dicetur: vt malignus succus est, aut copia redundās, in proprijs ipsorum locis tractabitur. Cum ergo, qui exulceratis partibus influit succus, nec multo plus iusto, nec multo deterior sit, auerti hunc regeri'q; conueniet, adstrictis scilicet refrigeratis'q; ijs particulis, quæ ante exulceratam sunt. Inchoanda quoque deligatio est à laborante ipsa particula, deducenda'q; versus sanam: veluti ‖ in fracturis ossiū pręcepit Hippocrates. Sed & quæ vlceribus ipsis admouentur pharmaca, siccent valentius, oportet, quàm ea, quæ simplici admouētur vlceri. G Quòd si sisti compesci'que medicamentis influxus nequeat, causa eius inuestiganda est, atque hæc prius adimēda. Ac, si quidem ob partis, quæ fluxum recipit, imbecillitatem aliquam id fiat, huic nimirum medendum est: fuerit autem hæc vlceratę quoque partis propria quædam curatio: Sin propter sanguinis copiam, vitiosum've succum vel corporis totius, vel alicuius suprapositarum partium, illa scilicet prius sunt corrigenda. Ac imbecillitas quidem partis, propter quam plus iusto succorum illi influit, omnino ab intemperie prouenit, non tamen ab omni. Eo'q; fit, vt exulcerata caro nō nunquam intemperata tantum sit, non autem imbecilla: non nunquam vtrūque, & intemperata & imbecilla: Quippe imbecillitatis affectæ partis valentior intemperies causa est. Hanc autem, sicut prius dictum est, curabis vtique calidam refrigerando, siccam humectando, frigidam calfaciendo, humidam siccando. Quòd si per coniugationem frigidior pariter humidior'q; locus sit, calfaciendo pariter ac siccando: & in alijs ad eundem modum, vincentem videlicet qualitatem contraria semper oppugnans. Huius rei ratio hæc est: Quicquid rectum est nō in animalibus modo plātis've, verū etiam alijs quibus'q; id symmetron est, medium'q;, & omnis vitiosi excessus expers. Cui enim nec demere quicquam, nec adijcere non partem aliquam, nō qualitatem possis, prorsus id recte se habet. Contra, quod demi sibi aliquid, adijci've postulat, id iam ab optimo statu recessit. H Ad quem vtique redire aliter non est, nisi, & quod superuacuum est, tollatur: et quod deficiēs est, adiungatur. Ac de ijs quidem, quibus partes quæpiam abundant, deficiunt'ue, alibi sermo erit. Vbi vero qualitas aliqua plus iusto inualuit, ibi & continuo vinci contrariam illi necesse, & cōtinuo vitium corrigi ex ea, quæ victa ante est, restituenda. Quippe refrigerans, quod immodice incaluit, vnà, & quod deficit, restitues: &, quod superat, diminues. Quare, quæ per intemperiem aliquam à naturali habitu recesserunt, eorum sanationem per ea, quæ contraria viribus sunt, fieri omnino est necesse. Atque ad hunc modum caro, alia'ue carnosa quæpiam pars, quæ fluxione humoris ob imbecillitatem affligitur, sanari debebit. Vbi intemperiei affectum iam sanaueris, deinde etiam exulcerationis affectum sanabis, nō aliter planè nunc curata intemperie, quàm si citra vlcus incidisset. Quo manifestum fit nō esse vlceris, sed intemperiei, propriam oēm eiusmodi curationem. Ad eūdem modum, si aut alterius cuiuslibet particulę occasione: aut etiam totius corporis, cum in eo sanguis mali've succi redundant: vitiosum aliquid exulceratis partibus influxerit, medēdum prius est vel ei, quod fluxionis est causa, vel etiam toti corpori. Ita igitur & varices, qui sępe supra exulceratum locū sunt, prius sanabimus, vt deinde mox vlcus sanemus. Etiā qui ex liene, aut alia quauis notabili parte

Lib. de Fractu. sect.1. t.23. 7a. 227.g

laborant,

A laborant,ipsa prius parte percurata,mox ad vlceris curationem accedemus. Cæterum nulla harũ curationum ipsius est vlceris,sed alterius cuiusquã affectus, qui vlcus vel gignit,vel certe auget.

Externam Causam ad Morbi quidem cognitionem necessariam, sed tamen nullam ex ipsa Indicationem curationis præberi. CAP. 3.

NAm illud quoq; iã definiri tempestiuum vr̃,nullam externarũ *(vel (vt nunc loquunt) primitiuarũ) causarũ curationis indicatricẽ esse,sed huius indicationẽ ab ipso affectu initium habere: quæ vero particulatim sunt agẽda,hęc tum ab eo,quod prima indicatio dictat, tũ vero ab ægrę partis natura,tum ambiẽtis tẽperie,quęq; alia sunt his cognata,inueniri. Nã (vt breuiter dicam) à nullo eorũ,quę adhuc nõ permanẽt,indicatio sumi eius,quod ex vsu fit,põt. Sed ,ppterea, ꝙ ad eum affectum noscẽdum, qui oĩno tum rõnem tum sensum lateat, sæpe cogimur de externa causa inquirere,opinatur vulgus hãc quoq; sanationis rõnem indicare. Quòd planè secus est. Apparet id liquido in ijs,qbus nosci affectus exacte põt. Siue.n.ecchymosis,siue vlcus, siue erysipelas,siue putredo,seu phlegmone in parte aliqua cõsistat,supuacuum est cãm,q̃ horũ quodlibet effecit,inquirere, nisi iam ẽt faciat.Sic.n.simul,quod iam factũ est,curabimus: simul,quod adhuc facit, facere inhibebimus. Si vero fecit illa quidẽ, cæterũ iam abijt,vtiq;, quod factum est,curabi-
B mus:quod adhuc non est, nec si velimus, submouere id possumus. Quippe rei præsentis est curatio: eius aũt,quod futurũ est, ,puidentia: quod vero nec nunc lędit,nec lęsurũ timeť,id ab vtroq; artis munere, tum eo,quod curat,tum eo,qđ prouidet,excessit. Quare nec indicatio ab hoc ad curationẽ vlla,nec ,puidentię rõ sumit: sed,vti dictũ est,ad eos tm̃ affectus, q nostrã notitiã fugiunt, externę causę cognitio est vtilis. Empiricis tñ ceu pars totius syndromes,i.cõcursus,in quo curationẽ obseruarũt,externa causa interim sumitur: veluti in ijs,q à rabido cane,et oĩbus,q à venenosis bestijs sunt lęsi: Quin ẽt ex Dogmaticorum quoq; numero ijs,qui sine rõnali indicatione,sola experiẽtia curare se talia confirmant. Quippe his quoq; externa causa seu pars totius syndromes, id est concursus, q̃ritur: Iis vero, qui ex priore vsu venenosarũ aĩantium vim norunt, atq; ab hac indicationẽ curationis sumũt, nõ sanè ad curationis indicationẽ conducit externa causa cognita, sed ad pſentis affectus cognitionẽ.Nã pone,sciã scorpionis venenũ frigida vi esse: sumã q;, veluti à frigido, remedij indicationẽ, nullo tñ signo intelligã talẽ esse in hoc corpore affectũ: manifestũ est, si scorpiũ percussisse didicero, ꝙ calfacere tũ corpus totũ, tũ punctã ab eo particulã conabor, nulla amplius expectata experiẽtia,sed ab ipsa rei natura indicatione sumpta. Mõstratũ.n.in ijs libris est,q de medicamẽtis sunt inscripti, in qbus exercitatum esse censui,qsquis ex his cõmẽtarijs
C fructũ percipiet, nullã eiusmodi facultatẽ sine experiẽtia inueniri. Esset.n.ꝓfectò fœlicitatis cuiusdã munus,siquis inspecto lithargyro,aut castoreo,aut cãtharide,ꝓtinus eorũ vires intelligeret. Verum,sicut in oĩbus peccata, tum ab ijs,qui modum excedunt, tum qui citra consistunt,cõmittuntur,ita nimirum hic quoq;, ac Dis dia pasõn (vt in prouerbio Gręco est) non semel, arbitror, inter se discordant; & qui neq; in hodiernum vsq; diem affirmant sciri medicamentorum vires, id'q; post tantam experientiam: & qui ex vna experientia sciri eas censent. Nam & hoc præcipitanter inconsulte'q; dictum est,si vtiq; inconsultum est,quod fieri oĩno non potest: & illud hominum est,aut oĩno attonitorum,aut planè litigiosorum. Verũ de his plura expectare nũc nõ oportet, vtpote de quibus dictum latius est tum in tertio de temperamentis, tum in ijs libris, quos de medicamentis inscripsimus. Cęterum, (vt dixi) ad noscendos affectus aliquæ externarum causarum conferunt†: vbi vero pręsentis affectus nihil latet,nulla iam externę causæ est vtilitas. Ac diximus quidem in superioribus,non esse in idem coniungẽdas vtrasq; doctrinas,sed seorsum empiricen, & seorsum tradendam rationalem. Memoria autem tenendum nunc quoq; est,ꝙ, quoniam propositum nobis in his cõmentarijs est solam rationalem tractare,quãquam ad quæpiam horum,quæ dicimus,non apponitur, ꝙ absolute vera non sint, sed solis ijs, qui methodo curant,
D aliquis tamen eorum id per se ratiocinari vltro'q; apponere debet. Nunc enim ipsi apposuimus nullam externarum causarum ad curationis indicationem conducere, sed ad affectus aliquando agnitionem, fatentes videlicet externam causam ijs, qui empirice quiduis curant, vnam esse partem totius concursus: id'q; siue ij ratione reliqua curant, siue omnia empirice. In ijs autem, quæ deinceps scribentur, non erit necesse hoc adscibere. Rursus igitur ad propositum redeamus, indubitatum illud principium præsumentes, quo etiam in præcedentibus sumus vsi, vbi diximus primum scopum,quò medicus tendat,affectum ipsum,qui curari desideret,indicare: ex hoc vero & reliqua omnia sumi. Quòd vero cum hoc scopo nulla externæ causæ societas sit, ex ipsis maxime vlceribus,à quibus sermo est ortus,intelligas. Finge enim † ex eo,quod in partem aliquã procubuerit, natum vlcus esse. Quod si sit, ex vitiosis prouenire succis manifestum est. Ita enim in morbis facere natura solet: cum corpus expurgat,omne excrementum ad cutim trudit: atq; hanc quidem vlcerari,totum vero corpus purgari accidit.Quę'nam igitur est eiusmodi vlcerum sanatio? Nempe,quæ reliquorum omnium, quibus nullus affectus malignus, quem cacoethe græce vocant,est adiunctus. Verum,si hoc sic se habet, manifestum est nullam esse ad curationẽ à causa, quę vlcus excitauit, indicationem. Atqui, si vitiosus succus remaneret, oĩno aliqua ab hoc quoq; indicatio sumeretur. Verum alioqui ẽt absurdũ esset,si curationẽ postularet,quod amplius nõ sit: aut

* procatarcticarum.

† δῆλαν ἄδηλοι i. vbi sint immanifesti additur in nõ nullis antiquis codicibus.

† ἐξ ἀποσκήματος, est in antiquis, vt etiam vertit Linacer. ἐξ ἀποςήματος autẽ, est in impresis, i. ex abscessu.

aut si curationem indicaret, quod nullius indigeat. Quare dicere indicationẽ curationis ab exter E na causa sumi, omni modo est absurdum. Quoniam ergo non ab hac, perspicuũ est ab ea, quę pręsens est, indicationem fore. At qualis tãdem ea est indicatio? Nempe ei, qui exacte loquetur, quæ ad prouidentiam pertinet (prophylacticen Græci vocant:) qui abuti vocabulo volet, mẽdicinalis. Q̃nquidem ipsorum etiam vlcerum, siue tantum vlcera simpliciter sint, siue etiam cũ cauitate, siquis diligenter æstimet, ex fugiendis prospiciendis q; ijs, quæ naturæ officient, sanatio perficitur. Et in summa, in quibus, quod efficitur, naturæ ipsius opus est, veluti vlceris glutinatio, & ex carne impletio, in ijs ad eam, quæ prouidet, artis partem, oĩs pertinet cura: cæterum sanatio vulgo dicitur. Ideo'q; etiam huius, quę prouidet, partis artis, in altero genere cõstitutum est, quod morbosum affectum iam præsentem submouet: in altero, quod eum, qui non dum vrget, prohibet. Itaq; hic quoq; iuniores medici de nominibus contẽdere se non intelligunt. Par autem erat, si de rebus studiosi essent, illud inuenisse, duas esse functionum medici primas differentias. Aut.n.eos, qui nunc vrgent affectus, ijs, quæ moliuntur curant: aut eos, qui non sunt, fieri prohibent. Ergo præsentes iã affectus tollere, siue amouendis ijs, quæ naturę opus impediunt, id fiat, siue per medicamenta quid ipsi moliamur, omnes profectò homines curare dicunt: cauere autem, ne accidant, prospicere. Et sanè ea, quæ succorum vitio sunt exulcerata, curant ij, qui ratione ac methodo artem administrant, simul illos purgãtes, simul ea, quæ naturæ motus impediunt, auferentes: quorum vtraque, qui exacte loquitur, prophylactica vocat: vetant nanq; (vt in proximo ostensum est libro) omnia talia, aut sordem vlceri, aut humiditatem nimiam vitiosam've innasci. F

Margin: θεραπευτική.

Falsa Methodo ac Improprijs Nominibus vsum fuisse Thessalum, cum de Curandis Vlceribus diuturnis loqueretur, ac de More loquendi Hippocratis & veterum medicorum. CAP. 4.

NOn est igitur de nominibus anxie contendendum, sed methodus potius aliqua sanandorum vlcerum tradenda: qualem (arbitror) ipse tum in proximo libro, tum in hoc pręcipio. Ego nanq; vel stupiditatem Thessali demiror, ita de vlcerum, quæ cacoethe dicuntur, curatione scribentis: " Sunt autem perq̃ necessariæ, & cõmunitates vlcerum diuturnorum, ac non sanescentium, aut post cicatricem inductam redeuntium: ad hoc vt in ijs, quę non coalescunt quidem, æstimetur, quid sit, quod prohibeat, id'q; tollatur: in ijs vero, quæ post cicatricem inductam renouantur, vt cicatricem tenere cogas, roborãs scilicet (sic enim τὸ μετασυγκρίνειν vertimus) vel patientem particulam, vel etiam communiter totum corpus: atq; ne facile patiatur, id pręparans per ea, quę hæc faciant, præsidia. Atque hęc quidem Thessalus cum in principio statim libri de Chirurgia proposuisset, postea de ijs ipsis latius ad hunc modum scripsit: Diuturna vlcera, & quæ nõ sanescunt, aut quæ ad cicatricem perducta denuo reuertuntur, hæc indicant: Quæ quidem ad cicatricem non perueniunt, vt, quæ coitionem fieri vetant, auferas, ac locum affectum noues: postq̃ simile recenti vulneri feceris, rursus vt cruentum sanes: quod si non processerit, vt phlegmonen mitiges, & reliquam diligentiam adhibeas: Quę vero ad cicatricem veniunt, & rursus se aperiũt, in accessionibus quidẽ, & exulcerationibus, vt simili modo cures ijs quæ recens phlegmone vrget, ex ijs quæ mitigare solent, cataplasma inducens, id'q; donec deferueat irã: vbi deferbuit, adiuues ad cicatricem inducendam: post hęc vt partes circũpositas late complexus malagmate, quod ex sinapi sit compositum, rubere facias, aut alio quopiam, quod mutare possit: ac, vt minus malo pateant, efficere. Quòd si ita non cessent, ẽt totius cõiter corporis curam habeas, ipsum per varias exercitationes, & gestationes, & vociferationes, adhibitis scilicet earum rerum peritis, roborans, etiam victus ratione gradatim tũ aucta, tũ diminuta, principio à vomitione per radiculas facto. Vteris ẽt albo veratro, alijs'q; omnibus, quibus vtimur in ijs, qui diuturni ægre'q; submoti morbi victus rationi subijciuntur. " Atq; hęc quidem est Thessali dictio. Operęprecium vero est æstimare hominis vel stuporem, vel audaciam: vtiq; si recte se dicere sibi persuasit, stuporem: sin conscius sibi nihil dicere, imponere omnibus legentibus sperat, audaciã. Ex diuturnis vlceribus, quę nam est, ô generosissime Thessale, curationis indicatio? Ego sanè neq; ex his, neq; ex recẽtibus, nec oĩno à tempore, in vllo morbo curationem vnquam inueni, sed ex ipso, quem sanandum mihi proposui, affectu. Prorsus enim, si tempus spectabitur, tanq̃ ab eo indicatio sumatur, alteram omnino secundus, alteram tertius dies, indicationem dabit: ad eundem modum, & quartus alteram à quinto, et ab his omnibus sextus, & à reliquis singuli, qui post istos. Sic affectus, quos curamus, non vltra nobis ad considerationem proponentur, nec ab his indicatio sumetur: quo tamẽ nec cogitari quidem magis alienũ à ratione potest. Quomodo ergo necessariæ sunt diuturniorum vlcerum communitates, vbi nihil indicare tempus ipsum per se potest? non enim profectò, vbi à malis succis vlcus eroditur, diuersam ex eo post quatuor menses indicationem sumemus ab ea, quam statim ab initio sumpsimus. Ego sanè nec sinerem quidem eiusmodi vlcus diuturnum esse, sed protinus in principio causam eius adimerem. Nam & nosse affectũ à principio plerunq; licet, & indicationem ab affectu sumi est necesse. Tempus vero quid amplius, quam dierum numerum docere nos possit, non hercle possum conijcere: nisi id voluit Thessalus, ad eiusmodi vlcera noscenda tempus oĩno esse manendũ. Verum sic primum idiota prorsus sit, si videlicet fatetur non prius agnoscere se affectum, quàm vlcus inueterauerit. Deinde illud quoq; aperte fateatur, G H

Margin notes: *Galenus non mlto post, hãc dictionem declarat. — * ἀγανάκτησις. — *μετασυγκρίνειν.

oportet,

A oportet, ex alio suggeri sanationis indicationem, ex aliis præberi affectus notitiam. Nam esto conferat aliquid tẽpus ad agnitionem, certe indicatio curationis à tempore non sumitur. Quid enim ad rem pertineat, si quod vlcus inueterauit, adimere, quę coitionem impediant, & nouare locum, qui affligitur? Nam, si propter fluxionem malignam, quam cacoethe dicunt, vir inepte, vlceris labra hoc vel illo modo sunt affecta, quid commodi erit, si ea excideris ante, quàm fluxioni sistendę consulueris? Videlicet vlcus latius efficies, veluti non nulli faciunt eorum, qui similiter, vt tu, vlcera curant. Siquidem causa, quæ ea & dura & callosa prius reddidit, adhuc manẽte nihil aliud ex his excidendis accedet, q̃ vlceris amplificatio: quippe illa ipsa, quę excideris, perinde & dura, & callosa rursus erunt, atq; ea, quæ prius. Quanq̃ ne id ipsum quidem adiecit prudens scilicet Thessalus, callosa, & dura, & decolorata exulceratæ partis excidenda esse, sed absoluto sermone abscidi, quæ coitionem morantur, iubet, ac nouari. Ac, si quidem submouere causas, quę glutinationẽ morantur, suaderet, & vetus ea ratio esset, nec ipse eum accusarem: præcipitur enim ab omnibus ferè antiquis medicis, quicunq; ratione quadã, ac methodo de vlcerum curatione scripserunt, causas, quæ illa creant, abscidendas esse, æque profectò, vt cæterorum oĩum morborum. Non enim, arbitror, in vlceribus manente adhuc causa, quę ea excitauit, hanc prius tolli expedit, in aliis mor
B bis non expedit: sed omnino in omnibus, in quibus effectrix causa adhuc manet, ab hac inchoanda curatio est. Quòd si, quæ coitionem impediunt, non dixit de omnibus causis, quæ eã impedire possunt, sed de labris tantum, veluti ex iis, quę subiecit, ostendit, plus certe nescire, q̃ scire eorum, quæ ad vlceris curationem spectant, videtur. Quippe fieri aliquando potest, vt & hæc causa sola sit, quò minus sanescat vlcus. Potest etiam (vt dictum est) causa esse, & quę citra tumorem præter naturam sit in exulceratis partibus intemperies: & quæ cum tumore quidẽ aliquo coniuncta sit, non tamen, qui omnino sibi labra excidi desideret. Potest & varix superiacens, vel lienis auctior, vel in iecinore vitium aliquod, pręter q; hęc omnia imbecillitas partis ægræ, quę ipsa quoq; intẽsa quędam est intemperies: quin etiam vitiosus in toto corpore succus (cacochymian vocãt) maxima scilicet causarum, quę incõmodare vlceribus possunt. Vexat sanè non minus vlcera, & succorum æqualiter se habentium exuperantia, quã plethoran vocãt. Horum quodq; si adimi Thessalus iubet, laudo hominem, ceu veteribus subscribentem: sin labra tantum, vnum nouit ex multis, sed quod nec opiliones lateat. Quippe, si opilio vlceris labra dura, & callosa, & liuida, & nigra, & alio quopiam notabili coloris vitio videat, prorsus ea circũcidere non dubitabit. Est enim circuncidere res promptissima: maius vero quippiam, atq; artis egens, medicamẽtis sanare: Thessa-
C lus autem nec, quæ labra molliri medicamẽtis possunt, vnquam nouit. Quippe fatentur eum penitus hanc artis partem declinasse, ita vtiq;, vt ipse quoq; indicat: nec omnino experiẽtiam rationalem'ue scientiam de vllo medicamento visus est habere, quod ipsum quoq; ex libro eius de medicamentis ostenditur. Verum de iis, quę ibi non rectè ab eo sunt prodita, in progressu operis dicemus. Nũc de diuturnorum vlcerum sanatione, quã in prius posita dictione tradidit, paramus disserere. Sanè melius fuerat nõ diuturna, sed cacoethe ea vocasse: tum naturam eorum narrasse, & causas generationis eorum exposuisse: curationemq; cuiusq;, primum quidem cõmunem omnium, quatenus vlcera sunt, qualem in tertio libro descripsi: deinde priuatã cuiusq; pro efficientis causæ specie, veluti in hoc libro docui. Hic, cum nihil horum fecerit, & nouandum vlceratum locum censet, &, vbi instar recentis vulneris fecerit, vt cruenta sanandum. Hoc sanè quis in operibus artis exercitatus non euidentissime intelligat ab eo esse scriptum, qui nunquam vlcus curauit? Sanare'ne vlcus diuturnum, vt cruentum, quisquam potest, vbi id simile recenti vulneri fecerit? vtrum'ne labris eius fibula adductis, an sutura coniunctis, an potius horum nullo, sed medicamento, quod cruentis sit aptum, & cum hoc sola deligatura fretus? Quis est, qui non norit vlcus omne cacoethes statim etiam cauum esse, vtpote ex rosione natum? Nunquid igitur insulse
D Thessale fieri potest, vt coalescat cauum vlcus prius, q̃ cauitas carne sit impleta? an non est hoc, vt cruentũ, sanare? Ergo ipse tu frustra cauorum vlcerum curandorum indicationem non esse glutinationem, sed impletionem scripsisti. Quòd si etiam non esset ex se cauum omne vlcus contumax, certe dum (vt tu præcipis) excisis videlicet labris, vt cruentũ, efficitur, ex necessitate cauum fit, maximam q; conquirit laborum distantiam: adeo, vt non videam, qũo id glutines, & coire, vt cruentum, facias. Nam, si adducere violenter labra, quæ plurimum distant, tentabis, phlegmonen necessario accersent, nec coalescent. Id, quod tantum intelligere mihi Thessalus videtur. Subdit
" enim: Si non fuerint victa, vt phlegmonen mitiges. Satius vero fuerat scribere: Cum non vincentur, vt phlegmonen mitiges. nam necesse est non esse vincenda. Verum, vt hoc quoq; Thessalo donetur, atq; id transeamus, nec valde anxie examinemus, illud cuiuis apertum est, q à communitate, quam ipsemet tradidit, prorsus recessit. Quippe si, quod obstat, auferemus, nihil amplius de communitate diuturnorum vlcerum, qua diuturna sunt, sumemus. Sed detur hoc quoq;. Videa-
" mus, quæ sequuntur: scribit enim ad hunc modum: Quæ ad cicatricem veniunt, & rursus se ape
" riunt, hęc in accessione & vlceratione similiter curabis iis, quæ recenter vexata phlegmone sunt.
" Post hæc subdit: Malagmate, quod ex sinapis semine fit, circũpositis partibus ruborẽ excitandũ. Quid ais insane, etiam si acre & calidum sit, quod influit, rubrefieri particulam ex sinapis semine oportet?

* Antiqui ẽt legũt χιρσὸς, vt Linacer, non σκιῤῥός, vt in impressis.

oportet, vt, quod in multo tempore cõtrahere ex fluxione debebat, id statim ex tuo medicamen- E
to obtineat, tota videlicet vlcerata, atq; erosa? Nam veteres eas partium imbecillitates, quæ vel ex
frigore, vel plu[illegible]mo humore, citra manifestum calorem acciderant, rubefaciẽdo curabant. Tu ru
brefactione in o[illegible]nibus deinceps vteris: primum nullo facto discrimine, propter'ne partis imbe
cillitatem, an prop[illegible]er fluxionis malitiam, nõ sanetur vlcus. Deinde ordinem inuertis. Nam, cum
sinapi particulam vsseris, nec quicq̃ profeceris, tum ad corporis totius curationem accedis: cum
contra, vt arbitror, tum ratione, tum experimẽto de ijs sit statutum, vt toto prius corpore à super-
uacuis liberato, tum calidum aliquod acre q; medicamentum parti admouere sit audẽdum: quip-
pe eiusmodi medicamẽta oĩa cucurbitę ritu ad se trahere à toto corpore sunt habilia. Itaq;, nisi id
prius vacuaueris, materiam fluxionis acri medicamento relinques. Hoc enim tum Empirici me-
dici fatẽtur, tum Dogmatici: hoc philosophorum optimi senserunt, nam, cum eorum quoq; me-
minerit Thessalus, non alienum sit eos citare testes: quòd oculum recte sanare ante totum caput
non licet, neq; hoc ante totũ corpus. Sic Aristoteles ac Plato de morborum curatione senserunt,
sanè & Hippocrates, & Diocles, & Praxagoras, & Plistonicus, & veteres vniuersi. Thessalus ve-
ro solus nõ sic, sed primum ad medicamẽtum ex sinapi venit: post de toto corpore solicitus est, ne
hic quidẽ prudenter quicq̃ docens. Nam, cum liceat corpore medicamẽto, quod purget, semel va- F
cuato, mox salubri victu ipsum reficere, hic vociferationum meminit, exercitationum q;, & gesta
tionum, & victus certo ambitu mutati, tum vomitionis ex radicula: mox summam his imponit,
ipsum veratrũ: idem scilicet, qui sine vllo magno negocio oĩa sanare promisit. Ego vero ne intel-
ligere quidem possum, qũo quisquam aut deterius, aut maiore tpis dispẽdio, aut inani magis ope
ra, vlcus sanauerit. Age igitur, sicut vsu non nunq̃ vidimus, sic verbis quoq; hominẽ fingamus,
cui sanari vlcus contumax sit opus. Esto aliquis, qui cætera quidem sit sanus, sed ex scabenda de-
repente quapiam particula, veluti brachio, pustulã statim excitarit: mox eadem ipsa particula ite-
rum atq; iterũ prurítu vexetur, pustula q; dirupta vlcus decolor inæqualiter erosum gignatur: at-
que hęc in tribus quatuor'ue diebus à principio inciderint: dicat mihi hoc loco quispiã ex medi-
cis, q Thessalum imitantur, quo'nam pacto sanare eiusmodi vlcus cõueniat. Ego nãq; cacoethes
oĩno id dico: & ob id, qualis sit totius corporis affectus, statim considerabo. Inueniam nanq; tum
ex vlceris ipsius symptomatis, tum ex notis, quas totum corpus præ se feret, cuius maxime gene-
ris sit is, qui redundat succus: atq; hunc medicamẽto protinus educam, nec protraham, dum to-
tus hominis cubitus affectum quendam contumacẽ rebellem q; curationi contrahat. At Thessa-
li sectatores, ipsius videlicet præcepta seruantes, primum expectabũt, dum vlcus inueteratum sit, G
quò in mirificam illam inueteratorum vlcerum communitatem recidat: quasi non longe melius
esset contumacium vlcerum, nõ aũt inueteratorum communitatem, quæ curationem indicaret,
tradere. Mox duorum alterum, aut excident, & ceu recẽs vulnus reddent, ac veluti ad glutinan-
dum partes eius adducent: aut primum, quod ex sinapi conficitur, medicamẽto vtẽtur. Quo non
proficiente, ad sublatas voces, & gestationes, & reliquas exercitationes, & victũ per circuitus mu-
tandum confugient: ab ijs vomitionem ex radicula mouebunt. Quòd si his vlcus non sanabitur,
veratrum dabunt. Sin nec id profecerit, hominem in Libyam ablegabũt: nam id quoq; adijcere
debuit Thessalus, post eximiã illam contumacium vlcerum curationem. Quippe in vociferatio-
nibus, gestationibus, & alijs eiusmodi immoratur, quasi malũ habitum corporis (quã chachexiam
Græci vocant) non vitium humorum (quam cacochymiam dicunt) curent. Et quid miri, si tum
fatentur se vlcus cacoethes statim, vt est natũ, non nosse: tum vero, dum sit inueteratum, ac sępe ci
catricem ducat, sępe se aperiat, manent † ante, q̃, quid facto opus sit, intelligant: vbi etiam eos, qui
quoquo modo febricitent, accessionem, quæ tertio die futura non futura'ue est, transire censent?
Adeo videlicet ad vnguem contemplationem de crisi pernouerunt, aut summũ morbi incremen
tum futurum prospicere possunt. Quid igitur sępe accidit? Nempe tabescere in lectulis horũ cul- H
pa homines, qui statim secũdo die explicari potuissent. Quippe non semel nos, aut bis ter'ue, sed
sexcenties tum ipsi multos febricitantes simul, vt prima accessio desijt, lauimus: tum preceptores
nostros id ipsum facere vidimus: intrepide q; de cætero victitare permisimus, ceu post febri cari-
turos: quos sapiens s. Thessalus, qui primam diatriton, (id est tridui inediam) excogitauit, pror-
sus arefecisset, totis (puto) tribus diebus fame confectos: mox dein, arbitror, modice s. in quarto
die nutriuisset: ab hoc paulatim reficiens, vix sexto aut septimo ad consueta munia, qui semel fe-
bricitassent, dimisisset. Adeo semper homines in morbis tabefaciunt, à quibus vtique facile pos-
sent liberari. Nam, cum paucissimis diebus sanari vlcus contumax incipiens posset, Thessalus id
in annum, aut etiam longius tempus incurrere sinit. Manere nanq;, dum id cicatricem sæpe indu
cat, sæpe etiam se resoluat, vt scias, an contumax sit: mox, vbi curationem inceperis, ne tunc quidẽ
corpus statim purgare, sed primum medicamento ex sinapi, dein gestatione, & vociferatione, &
certo victu, post radicula, ab his veratro vti: hæc quid aliud, q̃ annum expectantis, sunt? An per
Deum immortalem, cum sex diebus, aut plurimum septẽ, posset homo curari, multos menses tra
hemus, quò videlicet primum, an cacoethes vlcus sit, sciamus, dein curationem inchoabimus?
Et quæ demum necessitas erat propriam inueteratorum vlcerum communitatem tradendi, pre-
sertim

† Impressi cod. & manuscripti quidam legũt vt Linacer: alij πρὸς τὸ γνῶναι. i. vt intelligãt quid facto &c.

A sertim cum nihil ad curationem conducat, licuerit q; non inueteratorum, sed contumacium, nec horum mehercle communitatē indicatricem, sed curationem scribere? Quippe accidit quibusdā tum vlceribus tum morbis, vt contumaces rebelles q; ad curandum sint: nec tamen inde curationis indicatio sumitur, sed affectus ipse primam curationis indicationem suggerit. Ex ea vero, & quæ sunt agenda, inueniuntur, ad eum modū, quem ipse tradidi. Quare hoc est methodo curare, quod nos facimus, veteres imitantes: si modo methodum esse oportet vnam quandam vniuersalem viam, quę omnium particularium sit communis. Hic vero etiā in hoc fallitur, putat q;, quicquid omnino in ijs habetur, qui methodo aliquid faciunt, ipsam methodum esse. Nam notitiam certe habeat, oportet, tum similis tum dissimilis, qui methodo quiduis molitur: non tamē ipsum hoc methodus est, similis scilicet dissimilisq; notitia: neq; hoc Aristoteles Plato'ue affirmat, quos falso Thessalus citare audet. Verum hæc ad pręsens refellere non attinet. Quare rursus ad medendi methodum reuertor, promitto q; ostēsurum me tum vnum esse eius in omnibus curationibus principium: tum viam, quæ ab eo principio ad finem vsq; ducit, in oībus particularibus similem esse. Quare, etsi in singulis morbis priuata quędam methodus sanandi videtur, commune tamen in omnibus genus vnum est. Auspicari nanq; perpetuo oportet ab indicatione, quæ ab affectu,

A.li.4. f.4.t.3. c.2.fol.472.b

B cui mederi paramus, accipitur: Æstimare vero ac discernere, an causa, quæ affectū excitauit, iam desierit: an nūc quoq; ipsum tum augeat, tum faciat: dein, si desijt, ad eā, quæ in tertio huius operis libro traditur, methodum est veniendum: sin adhuc facit, ad eam, quę hic docetur. Quippe eādem hac methodo tum phlegmones, tum febris, tum omnium vno verbo morborū, remedia inuenias, vtiq;, si nihil etiamnum fit, de præcedentibus causis non laborans, sed ab ipso tantum affectu ordiens: Sin nunc quoq; aliquid fit, duos tibi curationis fines præponens, tum alia deinceps, vt dictum est, faciens. Sed enim mirari stupiditatem eorum, qui Thessalum sequuntur, est operępretium: non vtiq; q in talibus delinquunt, sed q dyspathias, & metasyncrises, & imbecillitates, & firmitudines, & alia id genus nomina non pauca proferentes, quæ per ea significentur, ne nūc quidem, si interroges, respondere possunt. Nam, quid sit, quod in omnibus diuturnis vlceribus gręce dicunt μετασυγκρίνειν τὴν ἕξιν, nec similiter inter se omnes, nec clare nec prudenter respōdent. Atqui, si vel antiquum nomen esset, vel ab vllo Græcorum vsurpatum, ex ijs fortassis, quæ illi scriberēt, intelligi posset, de quo id negocio dicerent: nunc, qm̄ stupiditatis ipsorum propriū est, vtiq; ex Asclepiadis hypothesi natum, sicut & reliqua eorum placita, æquum profecto est ipsi sua somnia interpretentur: vnde scilicet, quod gręce dicitur συγκρίνεσθαι τὰ σώματα καὶ διακρίνεσθαι,

C quasi misceri secerni q; corpora dicas, solis ijs, qui corpuscula & meatus, aut indiuidua & vacuum, aut deniq; impatibilia & inalterabilia, prima elementa statuunt, liceat vsurpare, sicut certe usurpant, & assidue ipsis nominibus utuntur. Quin etiam ipse Thessalus in canone, cū hęc principia confirmat, nouat quidem aliquid ibi quoq; præter ea, quæ à Themisone & Asclepiade sunt posita: cæterum, quod sentit, docet sanè non obscure. Non enim prorsus, sicut Asclepiades, cum in symmetria quadā, (id est competentia) exiguorum meatuum sanitatem: in ametria, (id est inconuenientia) morbum constitueret: reditum ad pristinam meatuum symmetriam, sanationem putauit: ita Thessalus quoq; est arbitratus, sed totum exiguorum meatuum statum censet immutandum. Atq; ex hac opinione processit metasyncriseos nomen, idem planè indicans potestate, quod græce metaporopœeseως, id est exiguorum meatuum status mutatio. Cæterum non decebat ipsum, in quibus fugere ab incertis obscuris q; iubet & tantum ijs cōmunitatibus, quæ euidenter apparent, animum intendere, in ijs quoq; Dogmaticorum uti noībus. At noli (inquiunt sectatores eius) cùm his utitur, dogmatice eū audire, sed ἀφελῶς, id est simpliciter. Nam ita ferre suppetias ex sectatoribus eius quidā solent, uidelicet ad aliud rursus nomen nos reuocantes, nempe ἀφέλειαν, {quam nos simplicitatem uertimus:} quam ne ipsam quidem, quid significet, ipse

D sanè intelligere possum. Si enim, sicuti ipsi hoc quoq; rursus exponūt, ad aliud s. magis friuolum nomen nos remittētes, nempe græce βιωτικῶς, quod ipsum rursus exponentes significari per id dicunt idem, quod uulgo hominum similiter, utiq; tantundem fuerit ἀφελῶς ei, quod non definite nec exacte, sed sine omni tum arte tum scientia. Siquidem loquuntur homines, qui magis sunt ad loquendum præcipites, artium nomina sub sensibus quibusdam, qui nullo fundamento nitantur: rogati vero, quid significent, ostendere clare non possunt. Quod si hoc Thessalij isti accidere sibi fatentur, loqui se quæpiam, nec intelligere se exacte, quę loquantur, id ipsum profecto fatentur, quod nos illis obijcimus. Nam metasyncrisis illa, si quidem de immutanda poropœia, id est exiguorum meatuum statu, dicatur, certe intellectus aliquid habuerit, significauerit q; rem aliquam, cæterum friuolam multis modis. Nam nec ex corpusculis & meatibus corpora nostra constant: nec, si hoc verum esset, posset tamē aliquis docere, qua ratione sinapi meatuum illorum statum immutaret. Nec, si id quoq; ostendere aliquis posset, consentiens eorum sectæ esset, qui se apparentibus cōmunitatibus contentos esse dicunt. Ne igitur vtantur hoc nomine, nec nobis negocia facessant: licet enim & sine metasyncriseos nomine, diuturnorum vlcerum curationem alijs verbis dicere, sicut Empirici faciunt. Quod autem & in Atonias, id est imbecillitatis vocabulo, simili modo nugenſ, monstratum prius est in secundo libro. Si enim, sicut Empirici, nomē

vsurpant, aliud prorsus non significant, quàm quod actio non seruatur. Sin autem facultates aliquas gu- E
bernare animal proponunt, quales tum nos asserimus, tum oẽs ferè veteres, præter id, quod Asclepiadis dogmatis contradicunt, etiam incerta, & de quibus parũ inter authores conueniat, attingunt, quãuis ea fugere iubeant. Sed dic nobis Thessale clare, quid sibi velit illud μετασυγκρίνειν. Si nanque exiguos meatus mutare, & falleris, &, quę incerta sunt, vsurpas: Si firmari sanam q́ue reddi corporis particulam, vel hoiem totum, nihil hic pręter nomen plus, quàm Empirici, doces. Quippe sciũt hi quoque remedijs quibusdam admotis reddi hoiem sanum: cæterum, qua ratione remedia id faciant, vtique nesciunt. Neque enim, an exiguos meatus mutet medicamenti facultas, neque an symmetrian efficiat, neque an totam patientis particulę qualitatem alteret, potest Empiricorum quispiam dicere. Atque illi saltem sunt modesti, vt qui vnum se solum scire dicãt, huic scilicet morbo in hoc tempore si medicamentum ex sinapi adhibeatur, sæpe notasse se vtilitatem secutam: non tamen methodos loquuntur, nec supercilium attollunt, nec tali sibi notitia placent, nec antiquis maledicunt, nec Hippocratem pro nihilo habent, immo vero ipsum laudant, fere q́ue oĩa vere dixisse affirmant. Hic vero Thessalus, qui tum hunc, tum reliquos oẽs medicos contemnit, Empirica contumacis vlceris præcepta se scribere non intelligit: quanq̃, si vel hoc commode faceret, vtique aliquid operæpretium facere: atqui ne id quidem fecisse videtur, cum ordinem remediorum inuertat, F
& prius partis remedijs vtatur, quàm totum corpus præparauerit. Nã hoc insignis inscitię argumentum est: cum in vno eo ferè omnibus medicis cõueniat, quamuis in plurimis dissentiãt, quod totum corpus vacuum purum q́ue ab excrementis ante sit reddendum, quàm vlla pars valentibus remedijs sit subijcienda. Nam, siue experiẽtia iudicare quis velit, siue etiã ratione (tertium enim, quo iudicet, neque in alia quapiam arte, neque in vlla vitæ parte quisquam habet) maximum esse incõmodum deprehendet, cum, toto corpore suam curam requirente, prius, quàm illi sit prospectum, afflictæ parti acre aliquod & calidũ medicamentum sit admotũ. Trahit enim ad se, cucurbitæ more, ex toto corpore superuacua, atque ita in graui parte affigit, vt ægre auelli possint. Quo magis operępretiũ est Thessalios istos percunctari, vnde nam Thessalo in mentem venerit de contumacium vlcerum curatione talia nugari, cũ nec Empiricus quisquam ante, nec Rationalis ita scripserit: sed nec ipse Thessalus, nec eius sequacium quisquam eiusmodi remediorum ordinem aut cum experientia cõsentire, aut cum ratione, affirmare ausit. Adde, quod nec docere possunt, quomodo tempus indicet, non aũt affectus: Sed neque (quod hoc maius est) quomodo Thessalus, qui ęstimãdum censet, quid sit, quod cicatricem vlcerum moretur, atque id tollendum, non prorsus sit stupidus, simul cum hoc tantum satis esse non videat, diuturnitatem autem vlcerum nihil esse ad rem: simul cũ non in vlceribus modo, verũ etiam reliquis morbis omnibus, id esse faciendum, veluti veteres monent, non aduertit. G
Verum ad hæc nobis nihil respondent: sed semper non recte intelligere nos dictantes, tanquam videlicet ipsi vel Hippocratis, vel veterum cuiusquam sentẽtiam ad vnguem intelligerent, recte Thessalum dixisse affirmãt, diuturnorum vlcerum vnam quandam cõmunitatem esse: Ita enim Hippocratem quoque sensisse in libro de vlceribus, cum ita scribat: ‖ Etiã ab inueteratis vlceribus »
id agere, vt sanguis crebro effluat, cõducit, quomodocunque videtur opportunum esse. »
Fortassis ergo ad rem pertineat, tametsi non predixerim me de Hippocratis mente hoc loco differturum, vel summatim aliquid de ea perstringere. Fuerit vero, quod dicemus, non minus & priscorũ sensus interpretatio. Hos nanque viros, ceu nullius adhuc dogmatum sectæ addictos, sed pura & simplici mente studentes vtile quippiam ad sanitatem inuenire, credibile sanè est quædam vsu, quædam inuenisse ratione: tum scripsisse, quæ inuenerant, subinde nõ adhibita inuentionis suę ratione, aliqñ vero & adhibita: atque id fecisse ipsius legẽtium vtilitatis causa. Quippe, vbi ad dextrum inuentorum vsum conducturum posteris sperabant, si rationem inuentionis nouissent, tum eam diligenter prodiderunt: vbi secus, & superuacuã relatu putauerunt, & propterea omiserũt. Nam, quod sermonis compendium prisci in primis coluerunt, id oẽs vel me tacente iã norunt: atque ob hãc H
maxime causam non Hippocrates modo, verũ etiam reliqui priscorum, medio interim transgresso, primo tertium adnectunt. Si enim primum secundi sit signum, atque hoc tertium ex necessitate sequitur, ita tertium primo subijciunt, secundum prętereuntes. Ostẽdi vero persępe tum reliquos antiquos, tum vero maxime oĩum Hippocratem, talia scripsisse: debet q́ue, qui callere priscorũ interpretandi genus volet, in illis exercitari. Nunc vero ipsum, quod propositum est, tñ exponam.

Nõ lõge à prĩcipio. Non hñt tamẽ hæc verba græci codi. ĩpresi, sed habuis se videtur Vidij cõtextus.

Quid sit Vlcus, quod græcis appellatur Cacoethes: ac de Methodo Vlcerum omnium curandorum ex Hippocrate. CAP. 5.

NAm, quæ vlcera omnibus rite decenter q́ue factis tamen non sanantur, ea medici græce cacoethe, nos maligna, contumacia, rebellia'ue dicimus. Diuturna autem prorsus fiunt, cum duntaxat, vt vlcera sunt, curantur. Quę vero sit vlcerum, vt vlcera sunt, curatio, in libro, qui hunc præcedit, definitum est. Hæc igitur vlcera & cacoethe, & inueterata, & diuturna vocant, indifferenter his nominibus in ipsis vtentes. Quin etiam ad noscendum, quod affectus ipse, cacoethes id est contumax ad sanandum, sit, vnà cum alijs notis etiam id, quod peractis etiam, quæ decent, omnibus diuturna fiant, aliquam portionem habet. Non tamen aut ipsa diuturnitas, aut quod diuturna & vocentur & sint, idoneam curationem indicat, sed ex hoc, quod male affecta sit vlcerata pars, licet colligere.

A gere. Hoc vero inuento, & curationis ratio constabit. Quo, inquies, modo? Nēpe, vbi tantum eę
partes, quibus vlcus insidet, ita sunt affectę, si has sanaueris: vbi totum corpus vitioso aliquo suc-
co abundat, si hunc vacuaueris. Ac signum quidem vitiosi succi est ipsa vlceris diuturnitas: inuē-
tio autem eius, quod expedit, nō ex diuturnitate, sed ex succi vitio suggeritur. Quare tria hæc de-
inceps se habent, signum, affectio, & curatio: signum quidem, ipsa diuturnitas: affectus, succi vi-
tium: curatio, eius vacuatio. Atq; hac ratione subinde veteres inuenias medio prętermisso tertiū
« statim primo subijcere: veluti Hippocrates fecit, cum dixit: ‖ Tum ab inueteratis vlceribus, con- Ibidem.
fert, vt assidue sanguinem effluere facias, vtcunq; id opportunum videbit. non vtiq; curationem
« indicante vetustate, sed sanguinis vitio: quippe ipse mox subijcit: Prohibet nanq; maxime quidē
eiusmodi vlcera sanescere. post vero etiam reliqua oīa, putredo sanguinis, & siquid ex sanguinis
transmutatione est ortum. Quin ēt post paulo, cum de vlceribus, quæ ad cicatricem non veniunt,
« disserit: Nec si (inquit) quę vlcus ambiunt, nigricent, sanguine putri, aut etiam varice fluxionem
« suppeditante, id genus vlcera coire possunt, nisi quæ vlcus ambiunt, sana reddas. Post etiā de vari
cum sanatione scribit. Ad hæc etiam purgationis meminit totius corporis, tum in alijs quibusdā
vulneribus, tum ijs qbus cariem, quam sphacelon vocant, instare est metus. Præterea herpetibus,
B & esthiomenis omnibus, (id est, quæ exeduntur,) ita enim græce nominare solet ea, quæ humor
« aliquis erodit. Iam vero in ijs, quę mox sequuntur, rursus ad hunc modū subiungit: ‖ In quocūq; Ibidem.
« vlcere erysipelas superuenerit, purgatio totius corporis adhibenda est. Et in summa, si curiose li-
brum de vlceribus reuoluas, inuenies semper eum ab affectu indicationem sumere: vti vero inte
rim & tpe, sed ad affectum noscendum. Quo'd vero hęc ita se habeant, ex ipso libri ingressu agno-
« scas, qui talis est: ‖ Vlcera madefacere, quęcunq; ea fuerint, nisi vino, non oportet. Tū causam adij Ibidem.
« ciens, ait: Nam siccum sano vicinius est, humidum vero non sano. Et mox: Vlcus enim humidū
« est, sanum aūt siccum. Ideo q; per totum librum cum totius vlcerum curationis finem siccationē
statuat, mox particularia inuenit, etiam finis ipsius subinde nos commonefaciens. Cum enim ita
« scribit: ‖ Quodcunq; vlcus acuto telo cęsim percussim'ue diuisum est, medicamentū, quod cruen Ibidem.
« tis statim imponitur, Enęmon gręci vocant, ac siccās, & quod suppurare vetet, admittit. Fit enim
« effluente sanguine siccius. Et rursus: Quæcunq; probe & opportune purgata, semper ad siccius
« promouentur, † ijs caro magna ex parte non supercrescit, ‡ nisi si contusa sint. Et rursus: Siquod † Hæc nō sunt in gręco exem plari: nec eo sē- su, loco paulo post sequentē, sunt ab Hippo crate posita.
coire nequit, humecta caro in causa est: In his oībus primæ sanandorū vlcerum indicātionis nos
admonet. Siquidem vlceris, qua vlcus est, sanatio, mediocris siccatio est: cuius rei demōstratio in
C libro, qui hunc præcedit, tradita est. Verum vlceris, quod cum alio affectu coniunctum est, cuius
videlicet precedere curationem oportet, eius curatio, vt vlceris solius, non est, sed prior illius affe-
ctus, secunda vlceris. Nam, siue phlegmone quæpiam, siue nigritia, siue ecchymosis, siue erysipe-
las, siue œdema, vlceratam carnem obsederit, primum eius molienda curatio est. At vero, q vlcus
interim non solum nō commode curatur, sed multo ēt maius redditur, id neminem lateat. Nam,
siue contusa fuerint circūposita vlceri loca, seu phlegmone alius'ue tumor in his constiterit, pro-
pria eius affectus sanatio inuenienda nobis est, illud pro certo habentibus, fieri nō posse, vt ulcus
sanetur, nisi locus, in quo consistit, prius sit sanatus. Ac proinde Hippocrates ipse redigens nobis
in memoriam ea, quæ statim in libri initio tradiderat, tum quæ reliqua paulo ante sunt compre-
« hensa, tum uero hęc adscripsit: Quodcunq; ulcus cæsim percussim'ue acuto telo est diuisum, me-
« dicamentū enęmon, & siccans, & quod suppurare uetet, admittit. Sin caro aliqua telo tum contu
« sa, tū cęsa sit, huic ita medendū est, ut q̄ celerrime suppuret: nam & minus phlegmone urgebit, &
« necesse est carnes, q̄ cōtusæ cęsę q; sint, putrefactas & ī pus uersas liquari: postea nouā carnē nasci. * σαπείσας ēt est in antiquis.
Indicat enim hoc sermone manifeste solos eos ulceratarū partium affectus non esse siccandos, in
qbus gigni q̄ celerrime pus cupimus, utiq; q cū aliqua putrescentia pus fiat, obiter docēs. Porrò
A.l. 4. f. 4. t. 3. c. 1. fo. 471. a D oīa, quæ putrefiunt, ex calido & humido sic afficiūtur. Ideo q; ēt ea cataplasmata, quæ ex hordei
farina cōponuntur, ceu quæ calefaciant humectent q;, oībus ijs affectibus, quibus moueri pus ex-
pedit, admouemus. Hordei nāque farina ex aqua & oleo, item q; panis ex aqua & oleo, præterea
fomentū multæ calidæ aquæ, & tetrapharmaci uis, oīa deniq; quæ calefaciunt & humectant, ce-
lerrime pus mouent. Ideo q; ēt ijs partibus, quæ phlegmone infestātur, ubi uehementius iam pul
sitant, sic, ut iam desperetur de horum citra pus curatione, ueteres oēs eiusmodi applicant medica
menta: ante uero nequaq̄. Atq; hoc Hippocrates ipse aperte nos docet in memoratis iam uerbis,
A. ibidē. c. 2 h quibus iubet, quæ sine contusione uulneratæ partes sunt, quā" maxime siccare: q̄ cum contusione
« quadā sunt læsæ, ijs q̄ primum pus mouere. Quin etiā, cum dixit: ‖ Quæcunq; ulcera nō probe & Ibidem.
« ut conuenit, expurguta, semper prius pullulare incipiūt, ijs maxime caro supercrescit: quæ uero
« probe & ut decet, expurgata, semper ad siccius promouent, ijs, nisi sint cōtusa, caro ut plurimum
« non supercrescit. Quippe hic illud / nisi sint contusa / quod adijcit, redigit nobis in memoriam, qđ
in superius proditis uerbis est dictū, nēpe oportere oīa siccari præter ea, quæ contusa sunt. Neq;
enim, sicubi cataplasmate, quod calfaciat humectet q;, illinunt, q̄ phlegmone infestant, ex prima
rōne id fit, hoc est, ut remediū affectus, sed ut symptomatis mitigatio: siquidem ipsius phlegmo-
« nes remedia sicciorū sunt uiriū. Audi nanq; loquentē Hippocratē: Cataplasmata œdematum, &

phlegmones, quæ in circa positis consistit, verbascum coctum, & folia trifolij cruda, & epipetri folia cocta, & polium: quippe oĩa hęc siccandi vim habet, veluti in cõmentarijs de simplicibus medicamentis docuimus. Et cõpendiaria obsessarum phlegmone partium curatio per id genus præsidia obitur, quæ sanè vel affectum prorsus submouent: vel, siquid exiguum, quod suppuret, reliquerint, alterum medicamentũ acre, quod educere pus queat, requiritur: vel, si tenuis circũposita cutis sit, velis q; celerius explicatum ęgrum, sectio petenda est. Cęterum curatio phlegmones per hordei farinã dolorẽ lenire studentis est, non medentis & contra malum pugnantis. Verum de talium differentia in sequentibus plenius docet. Illa porrò mihi demõstrata manifeste puto, Hippocratẽ tum vlcera quæq; siccanda esse iussisse, tum hunc esse curationis finẽ sanxisse, ipso scilicet affectu indicationem prębẽte, non tpe. Quòd siquis hoc magis etiam sibi persuasum cupit, librũ eius de vlceribus totum diligẽtius euoluat. Intelliget enim illud ipsum perspicue, tum vnã esse vlcerum oĩum generalem curationem, nempe quam nos proximo libro docuimus: tum vero non minus illud, nullam esse à tẽpore nec in vlceribus, nec in phlegmone, nec deniq; in alio quopiam affectu indicationem. Qm̃ vero in hunc sermonis locum peruenimus, æquum est ostendere non modo horum, quę iam retulimus, fuisse inuentorem Hippocratem, sed ẽt reliquorum omnium, quæcunq; hunc scire, qui cõmode vlcus sit sanaturus, est opus. Videtur enim is nõ solũ vlcerum, F quæ citra alium affectũ consistunt, sanandorum rationem inuenisse, vt quę in siccãdo cõsistat, sed etiam priuatim per species affectuũ cuiusq;. Nam aut vitiosus succus ad partem, cui vlcus insedit, amplius non fluit, aut ẽt fluit. Ac si non amplius fluit, ipsi tm̃, quod laborat, succurrendũ est, si quidem vel liuidum, vel nigrum, uel rubrum conspicitur, scarificando, ac sanguinẽ emittendo: mox (ut ipsius uerbis utar) spongiã statim sicciorẽ magis, q̃ humidiorẽ, superimponendo neq; enim, arbitror, ignorabit quispiam particulam illã, q̃, negationis hoc loco uim habere, tanq̃ ita diceret, sicciorem, non humidiorem: post hæc uero ẽt siccantia remedia applicando: ab his, si res postulet, rursus sanguinem auferendo: ac mox iterum talia peragendo, donec parta omnino sanitas sit: Ibidem. ‖ quòd si labra ulceris dura callosa q; appareant, etiam ea excidendo. Etenim de his quoq; ita ait: Circularia ulcerum, si subcaua sint, circulo præcidere, quæ abscesserunt, oportet, uel oĩa, uel ex dimidio circuli fm̃ hominis longitudinem. Scripsit uero & de tumoribus, qui coniũcti cum ulcere sunt, uniuersis, quemadmodum curandi singuli sint: simili modo & de uaricibus, quãdo horum quoq; occasione contumax ad sanandum ulcus redditur, qm̃ aliqua ex his humiditas ad exulceratas partes defluat. Ad eundem modũ, & cum ex toto corpore humor confluit, totum purgare iubet, nusquam uidelicet in his indicationem à tempore sumens. Nam & ridiculum planè sit adeo G multas ac uarias sæpe ẽt contrarias indicationes ab una communitate fieri. Nam, si etiam demus indicationem aliquam à tpe sumi, quę tandem ea sit, dicere par est, ac summa quapiã una eã complecti: ueluti in reliquis omnibus ipse quoq; Thessalus facit, nedũ nos. Quippe unum illi perpetuo indicat astricti corporis affectus, nempe ut remittatur ac relaxetur: unum rursus soluti, utiq; ut adstringatur. Quin etiam in ipsis ulceribus, quod sordidum est, abstergeri postulat: quod cauũ est, impleri: quod æquabile est, cicatrice induci: cui caro supercreuit, hanc sibi detrahi, etiã eo ipso authore. Ergo, sicut in horum singulis, ita in diuturnis quoq; alterum aliquid ad portionẽ ostendat, quod unum sit: uerum non potest: nam & excidenda ea pręcipit. At, quænam, quęso, sit ista rationabilis à tempore indicatio: tum remedio ex sinapi uti, de quo uanum illud nomẽ metasyncriseos usurpat: ab hoc ex radicula uomitu: & postremo, cum nihil ultra inueniat, ueratro. Verũ hæc quidem (quemadmodum dixi) etiam in sequentibus plenius dicetur, ubi nihil usquam ullo in morbo à tempore indicari, sed signum id non nunquam affectus esse docebimus.

A.l. 4. f. 4. t. 3. c. 2. fo. 472. b

De Indicationibus Venæ sectionis, & Humorum purgationis, quæ ab Vlceratarum partium temperamento, & substantia sumuntur. CAP. 6.

VErum rursus ad Hippocratẽ reuertor: Quẽ sanè diligẽtię noĩe admiror cum in alijs oĩbus, H tum uero q̃ scopũ, qui medico ad indicationẽ non in uno altero ue, sed prorsus omni morbo, sit spectandus, nõ omiserit. Est porrò is, qui ab affectus magnitudine sumitur, quẽ non modo Methodici prætermiserunt, (non enim est id mirum) sed ẽt rationalium plurimi, atq; etiã Empirici (quanq̃ alio modo) oẽs. Nam, ubi † in redundantis sanguinis (ut illi loquunt̃) concursu, } uacuationem à se obseruatã dicunt, manifeste fatent̃ ob nullius alterius eorum, quæ in ægro uisunt̃, respectum, se ad uacuationem accedere. Neq; hoc dico propterea, q̃ purgatio uacuatio sit, quam redundantis sanguinis concursus non indicet, sed q̃ ẽt, tametsi redundantis sanguinis concursus nõ adsit, ad ipsam tñ sanguinis missionẽ interdũ sit confugiẽdum: qm̃, si ualens morbus sit cũ uirium robore, nemo est, q̃ sanguinẽ non mittat, q̃ utiq; in artis operibus sit exercitatus. Quippe ipsos Empiricos uidemus, cũ lapsus ab alto quis sit, aut aliàs plaga aliqua cõtusas uehemẽter corporis partes habuerit, ad sanguinis missionẽ confugere, quanquã idem homo paulo ante sanus fuerat, prorsus q; redundantię sanguinis expers. Ex quo patet nõ hoc esse, quod mittendum sanguinem indicet, sed magnitudinem morbi, ac uirium robur, exceptis tamen à sermone pueris. Nã & alia ratione, siquis etiamnum sanus, nec adhuc quicquã lęsus, in sanguinis redundantis concursu sit positus, non statim huic mitti sanguinem est necesse: imo alijs satisfacit inedia, alij cibi parcitas,

† ἐπὶ τῇ πληθωρικῇ καλουμένῃ συνδρομῇ.

M

A.l. 4. f. 4. t. 2 c. 3. fo. 466. h

alij

A aliis soluta aluus, vel purgatio, vel frequentius balneũ: alij sola exercitatio, vel multa frictio abunde fuit. Missio vero sanguinis ne ab ipsis quidem Empiricis, ijs, qui ita se habent, necessario adhibetur. Ad eundem modum nec purgatio in sola vitiosi succi abundantia cõuenienter suscipitur. Sed, sicut missio sanguinis vel propter ipsius abundantiã, vel propter morbi magnitudinem, ita purgatio & propter abundãtiam alterius cuiusquam succi, & propter vim morbi adhibetur. Ac de sanguinis missione tum in alio libro egimus, tũ vero in sequentibus agemus. De purgatione in hoc libro differam: desiderant enim ęgri hanc, non modo vt quod noxium superuacuum, quo vrgẽtur, educat, sed etiam vt quod tum ad diuersum trahat, tum vacuet. Atq; ob eam rem Hippocrates tum in reliquis omnibus operibus, tum in eo, quod de vlceribus prodidit, etiam morbi magnitudinem ad purgationis indicationem considerat, ‖ Purgatio, inquiẽs, per aluum plurimis vlcerum prodest: præterea vulneribus, quæ in capite sunt accepta: item, quæ in ventre & articulis: ad hęc ijs, in quibus ossi caries impendet. Pręterea, quę fiuntur, & quę exeduntur, & herpetibus, & reliquis quæ vlcera diuturna reddunt, etiam quæcunq; deliganda sunt, per aluum purganda sunt. His verbis clare docuit vlceribus omnibus & vulneribus, quoties præualida sunt, purgationem esse vtilem. Cum.n. trifariam non hæc modo vitia, verum etiam reliqua oĩa grauia magna q; B reddantur, nempe vel propter afflictę partis pręstantiam, vel propter affectus magnitudinem, vel propterea ꝙ sunt cacoethe, cuiusq; horum seorsum videtur Hippocrates mentionẽ fecisse, vtiq; in capitis ventris q; vulneribus præstantiam læsæ indicans partis. Ventrẽ autem hoc loco non solum inferiorem intelligendum esse, sed ẽt superiorem, patere cuiuis arbitror. Diuiso nanq;, quod inter collum & crura est trunco in duas capacitates maximas, prior sub thorace, secũda sub membrana, quæ abdomini subtenditur (Peritonæon Græci vocant) continetur. Et sanè vulnus, quod intra thoracem intra'ue etiam peritonæon penetrauit, nõ paruum periculum affert, potissimum siquid interiorum vnà sit vulneratum. Quin etiam cacoethe statim fieri, quæcũq; in articulis accepta vulnera sunt, id quoq; oẽs ferè sciunt, Empirici quidẽ ex sola ipsa experientia, cui soli attendunt: qui vero corporis naturæ scientiam comparare studuerunt, ex ipsa vulneratarum partiũ natura. Vbi enim tẽdones, & nerui, & carne vacua, atq; ossea loca sunt, hic doloris, vigiliarũ, cõuulsionis, & delirij periculum instat. Tum hæc igitur vulnera, tum quæ fiuntur, id est quæ adeo sunt magna, vt suturis indigeant, aut si non his, certe deligatura, alui purgationem desiderãt. At vero iam dictum in proximo libro est, quæ magna vlcera sunt, ea vel suturis vel deligaturis esse coniũgenda. Quin ẽt, quibus corrumpẽdi ossis periculum impendet, ea vtiq; cũ magnitudine phleg- C mones sunt. Iam, quæcunq; exeduntur, ea tum cacoethe sunt, tum malorum succorum soboles. Herpetes quoq; à bilioso excremento ortũ habent: reliqua q;, quæ inueterãtur oĩa, ex huiusmodi quapiam causa proueniũt. Quare in oĩbus his non sine ratione purgare per aluum iubet. In progressu vero hęc insuper adijcit: In omni vlcere, cui erysipelas superuenit, purgari corpus oportet, qua parte vlceri maxime cõducit, siue id per superna, siue per inferna sit. Cuius ẽt ipsius rei discrimen in libro de succis nos edocuit, auertere ‖ nos iubẽs ad contraria, deriuare vero ad latera: quin etiam, cum maxime influit, tum ad diuersa reuellere. Dictum vero & de hoc in eo libro est. Quare nunc quoq;, si etiamnum fluxio valẽter irruat, reuellere ad contraria studebimus, vtiq;, si in superioribus vlcus consistat, per inferna purgantes: sin aũt in inferioribus sit, superiorem ventrem vacuantes. At, si iam fluxio restitit, atq; in membro inhæsit, deriuare per vicina magis expedit: cum & in propinquiora translatio sit, & purgãti medicamento promptior tũ accessus, tum attractus è vicino detur. Hanc vero rõnem ad aliam quoq; artis partem spectare, nempe quæ de succorum medicatione præcipit, neminem latere arbitror. Proinde q; in sequentibus etiam repetere eã erit necesse, ac totam absoluere. Nunc illud docere volo, tum ipsam morbi siue vim, siue magnitudinem appellare velis, pro indicatrice quadam sanguinis detrahẽdi, vel purgationis adhibendæ sta- D tuendam esse: tum vero Hippocratem hanc oĩum, quos nouimus, primum indicationem adinuenisse. Ac de alijs quidem morbis in sequentibus libris id ostendã, de vlceribus vero in hoc, qui in manibus est. Ac de purgationibus quidem mihi explicatum iam est. Nam, cum triplici genere morbus quisq; sit grauis, aut propter præcellentiã partis, aut propter affectus magnitudinem, aut propter ipsius cacoetheian, omnium horum meminit Hippocrates, vbi de purgatiõe egit. Quid igitur (dicet aliquis) nunquid etiã sanguinem detrahi interdum suadet propter has ipsas causas? Mihi vero id quoq; iubere videtur, uerum breuiter nec sine demonstratione: ueluti tum ipsi, tum reliquis mos fuit. Id ita esse intelliges, primũ quidem, si hæc eius uerba relegeris: Omni "recens facto uulneri, nisi in uentre sit, expedit ex ipso statim sanguinem plus minus'ue effluere: quippe phlegmone minus tentabitur tum ulcus ipsum, tum quę circũposita loca sunt. Post hæc autem, si uerba, quæ in libro de ulceribus ab eo ‖ sunt scripta, tum quæ in alijs oĩbus libris sæpe proposuit, recorderis, debere scilicet imitatorem esse medicum non tantum naturæ, sed etiam eorum, quæ, cum sua spõte ueniunt, conferunt, clare iã senis mentem intelliges de sanguine, cum magna sunt uulnera, detrahendo. Si nãq; expedit in talibus sanguinem effluere, non aũt effluxit, quod deest, ipse adijcias, oportet: declarãt id ea, quæ subiũgit, quippe hęc statim cum iã dictis uerbit copulat: Et ab ijs, quæ inueterata sunt ulcera, ut sanguis crebrò fluat efficere prodest, utcũq; opportunum

Ibidem.

Lib. de Humo. à principio.

A. l. 4. f. 4. t. 1. c. 3. o. 463. f

Non longe à principio.

videbitur, tum ab ipsis vlceribus, tum à circũpositis vlceri partibus. Nam, qm̃ prædixerat omni vlceri recens facto sanguinem emitti debere, cernens, nisi etiam de inueteratis mẽtionem faceret, fore vt ab aliquo putaretur de recentibus tm̃ ita pronunciasse, idcirco illud recte adiecit, & ab inueteratis vlceribus sanguinem mittendum esse. Ac, si perpetuum est, quod ab eo didicimus, incipientem fluxionem ad cõtraria trahẽdam esse: fixam vero iam in laborante particula vacuandam esse vel ab ipsa particula, quę affligitur, vel à maxime vicina: in promptu nobis et de sanguinis detractione colligere nunc est, ꝙ in principio hęc è longinquo, postea ab ipsis exulceratis partibus, sit emolienda. Quin etiam, si ijs, quæ iam dixi, illud quoq; adijcias, nempe ꝙ ipsum, qui redundat, succum vacuandum esse Hippocrates suadet, aliàs sanguinis detractionem adhibebis, cum videlicet is vincit: aliàs pharmacum, quod ad bilem flauam, vel atram, vel pituitam educendam vim habet, dabis. Illius interim in oĩbus his non immemor, non esse vlceris, qua vlcus est, vllam id genus curationẽ, sed vel vitiosi, qui coniũctus est, succi, vel redundantiæ, vel phlegmones, vel herpetis, vel eius generis alterius: Sed nec illius oblitus, ꝙ aliquid interim ex ijs, quæ vlceribus accidunt, indicationem propriã suggerat, veluti & magnitudo. Dictum aũt & de ipsis vlceribus est in libro, qui hunc pręcedit: vbi vlcerum differentias oẽs, & quot, & quæ sint, & quę sit vniuscuiusq; indicatio, exposuimus. Præberi tamen vacuandi indicationem ab ipsa ægritudinis vi, in eo libro non dixi propterea, ꝙ & longiorem demonstrationem requirebat, & totius corporis curam cum vlceribus in eo non coniunxi: hic vero exequutus sum, quantum ad rem propositam erat vtile. E F

De reliquis Indicationibus Vlcerum curandorum, maxime vero de ijs, quæ à Positu, & Figura partium oriuntur. CAP. 7.

NAm absolutus sermo de hoc genere indicationis, quã à magnitudine morbi sumi diximus, ẽt in sequentibus habendus restat: pari modo de indicatione, quæ ab ætate sumitur: præterea de ea, quæ ab humoribus sanandis accipitur. Ad eundem modum, & quæ ab afflictis partibus indicatio exhibetur, cõsummatius in sequentibus libris tradetur. Nunc enim, quod ab earum natura, id est temperamento, & substantia sumi ad curationem potuit, tm̃ diximus: quæ vero tum à positu, tũ à forma, item q; vsu, præterea sensus acumine hebetudine'ue, indicatio suggeritur, hanc nõ attigimus. Dicatur itaq; & de his, quãtum sit ad vlcerum curationem vtile. Igitur, "quę acuti sensus pars est, eam q̃ maxime citra dolorem curare tentandum: tradita vero eiusmo̅di remediorum materia est in ijs libris, qui sunt de simplicibus medicamentis inscripti. Quæ parum acri sensu est, hæc, si affectus ita suadet, valentiora remedia recipit. Et principis quidem mẽbri robur seruari oportet: veluti latius, vbi de phlegmone agemus, docebitur: Quod tale non est, licet, huic eã medendi rationem tutò adhibeas, quæ relaxando remittendo q; mitiget, Chalasticen Græci vocant. Atq; hæc quidem in sequentibus fusius tractabimus. In hoc libro indicationem, quę & à positu, et à figura partium sumitur, trademus, atq; ita quarto huic libro finẽ imponemus. Hinc igitur excogitatum est ei, cui exulceratus ventriculus sit, medicamenta esse bibenda: Cui gula, non semel, nec tota simul assumenda, sed paulatim & assidue: quando ex transitu & contactu vulneribus, quæ hic sunt, vtilitas accedit, non ex continendo, & diutius adhęrendo, sicut ijs, quæ in ventriculo sunt. Quinimmo, & ꝙ crassiora hæc & magis lenta sint adhibenda, id quoq; à positu figuraq; est indicatum. Nam, qm̃ gula transitus quidam comestorum bibitorum q; est, idcirco remediorum eget, quæ adhærere, & vndiq; quasi concrescere, & agglutinari possint: non autem quæ elui ac defluere sint prompta. Ac circa partes eius veluti concrescunt, quæ crassa sunt: agglutinantur, quæ lenta sunt. Quæ vero vlcera in crassis sunt intestinis, ijs, quæ per sedẽ inijciunt, remedijs magis egent, quippe cui magis sunt propinqua: Quę in tenuibus habẽtur (qm̃ & longinquiora sunt, & medio situ posita) ambo requirunt, & quę superne sumuntur, & quę per sedem infundũtur. Sanè cõis oĩum internarum partium indicatio est, vt ea eligantur, quæ animalis naturę maxime sint familiaria, siue ea cibi sint, siue medicamenta: fugiant respuant q; huic contraria: quanq; in ijs, quę foris sunt, vlceribus innoxius ẽt talium medicamentorum est vsus, ęruginis, ęris q; vsti, & ęris squamę, & cadmię, & pompholygis, lithargyri, & cerussę. Hæc igitur, & similia interioribus exhiberi non debebunt. Porrò proditum de natura horum est tum in tertio de temperamẽtis volumine, tum in libris de simplicibus medicamẽtis. Eligenda vero alimẽta sunt, si quidem ad cicatricẽ perducere, aut glutinare vlcus studemus, tum austera, tum glutinosa, tũ quę minime mordeant: Sin emundare, quę modice abstergeant: quod munus mel non coctũ pręter cętera pręstat. Austerę vero potiones, & eiusdẽ rationis alimẽta cuiq; sunt nota. Voco austerum id, qđ Styphõ quoq; gręce, id est adstringens, dr̃: Acerbum vero, quod intẽsum austerum est, gręce Stryphnon. Quę vero medicamenta citra internarum partium molestiã sumantur, ea tradita sunt in ijs libris, qui de medicamẽtis sunt scripti: dicetur tñ & nunc eorum formula. Ergo internis vlceribus opitulãtur hypocystis, & balaustium, & cytini punicorum, & galla, & malicorium, & terra samia, & lemnium sigillũ, & rhois rosarum q; succus, & acacia, alia q; id genus, quę vlceribus internis pręsidium afferunt, nec vllam visceribus noxã inferunt. Danda vero hęc sunt ex aliquo adstringentium decocto, vel mali cotonei, vel lentisci, vel summorũ rubi vitis'ue, vel myrtorũ, vel deniq; ex vino aliquo austero. Non latet aũt & de vini vsu, quod cauẽdum id est, vbi phlegmones suspicio adest. G H

*ἀνώδυνον. A.I. 4. f. 4. t. 3. c. 2. fol. 472. d

*σάμιος ἀςὴρ

A adest: aliàs dari nihil vetat. Nec illud obscurum est, eiusmodi medicamina præparanda, ac iam dictis humidis excipienda esse: tum vero tragacanthen & gummi illis admiscenda, potissimum si quis ea iis, quę in gula sunt, exhibebit. Sed & gargarizare quoq; iubendum est ei, qui ad fauces & paristhmia his vtetur. At ad vlcus, quod in aspera sit arteria, vt supinus quàm diutissime in ore teneat, ac omnes, qui illic sunt, musculos relaxet remittat q;, præcipiendũ: influit enim sic sensim & paulatim de medicamento aliquid sensibiliter & manifeste in ipsam arteriam: nam, & cum naturaliter se habet, scire licet potionis non nihil huc percolari. Sed, veluti in secũda valetudine, ita nimirũ in aduersa cauendum est, ne largius influat, vtpote quod tussim excitabit. Nam, quoad humor vndiq; iuxta tunicas arteriæ, ceu iuxta murũ aqua, descendit, tussim vtiq; non cit: siquid per mediã spiritus viam incidit, tusses statim excitat. Tum hæc igitur à situ & forma partium omnia sunt desumpta: tum vero nõ minus illud, quod omnibus medicamentis, quę thoracis & pulmonum vlceribus sunt destinata, mel "sit admiscẽdum: quando, si austera iis duntaxat medicamenta exhibebis, ea in ventriculo morabuntur. Ergo digestionis eorum in corpus, instrumentum mel erit, ac celeris transitus veluti vehiculum: cum eo, quod nec vlceri nocebit. Ad eundem modum, quoties in vesica & renibus vitium consistit, non solum mel ipsum, sed etiam eorum, quæ vrinas mouet, B quippiam, vlcerum medicamentis misceri oportebit. Illud quoq; patere, vel me tacente, cuiuis arbitror, exulceratas partes tum ex earum substantia, tum functione, tum vtilitate, tum positu, tum figura discerni. Monstratum autem id abunde est in libro de notis affectorum locorum. Verum non est de illis nunc locus. Rursus igitur ad medẽdi methodum reuertor. Aio igitur nõ hęc modo, sed etiam alia non pauca ex figura partium positura q; indicari: quippe quando nec deligare commode ægram particulam possis, nisi prius vel ex figura, vel positura, vel vtrisq;, indicationẽ sumpseris: sed nec immittere in sedem clysteris fistulam commode queas absq; eius generis indicatione. Iam per penem iniicere medicamenta in vesicam sæpe necessum est. Illud de cathetere apponere opus nõ est, quod eo probe vti omnino nequeas, nisi & positum & figuram totius vesicæ planè perspectam habeas. In talibus ergo omnibus clare patet non parum ad totam curationem affectum ipsum locum indicare. In ruptis autem, (quæ Rhegmata Græci vocãt,) plures indicationes in idem cõcurrunt: siquidem, & quæ à positura capitur, recte ad examen venit. Nam propterea, quod & in profundo corporis sunt, & latẽt, idcirco diuersam curationem ab iis, quæ apparẽt, postulabunt. Quoniam vero cum ecchymosi quidem omnino, aliquãdo vero & cum contusione circum ipsam præruptã carnẽ consistunt, idcirco plures curationes indicabunt: semper enim C pro affectuum numero, etiam medendi indicationes respondent. Ac docebitur quidem, vbi de phlegmone disseremus, locupletius, quòd valentiora medicamenta requirant, quæcunq; in profundis partibus laborant, quàm quæ in summo corpore sunt affecta. Nunc id saltem arbitror patere, quod solui necessum est præsidiorum, quæ foris applicãtur, vim, vbi, quod ab his iuuandum est, in profundo latet: quare intendere hanc eatenus oportebit, quatenus per transitum ad profundum est remittẽda. Sanè ecchymosis omnis, vacuationem pro remedio curationis indicat: quare calfacientibus huic & modice siccantibus medicamentis est opus. Quippe, quæ vehementer siccant, digerunt illa quidem in principio euidentius, quàm quæ sunt imbecilla, cæterum non nihil ipsius vitij scirrhosum difficile q; curatu relinquunt. Ac dicemus de his in sequẽtibus diligẽtius: sed & nunc, quantum ad rem pertinet, abunde est dictũ. Quæ enim humectant calfaciunt q; pharmaca: præterea hæc, quæ omnes iam græce vocare Chalastica, id est relaxantia, solent: atq; ex his quæcunque ad siccius paulo vergunt, nec tamen adhuc clare manifeste q; contrahentia sunt, quæ Syntãtica vocant: hæc omnium sunt ecchymomatum remedia. Curandum vero est, vt vnà cũ ruptis, quæ in profundo hærent corpore, hæc tum vires magis habeant intentas: tum ipsa magis acria magis q; dissipãntia sint: tum (vt semel dicam) tanto efficaciora, quãto magis à cute ad profunda ecchymosis recessit. In talibus "sanè nec cucurbitæ vsus sit inutilis: id etiam est instrumentum ad violentũ attractum à medicis excogitatum. Cęterum, cum totum ecchymoma digestum per halitum est, siccare iam vehementius ruptum ipsum permittitur, ac deligatura coniungere, omnia q; in summa facere, quæ, vt vlcus coalescat, efficiant. Ergo, si euocatũ celeriter ecchymoma sit, facile coalescet rupta ipsa caro: sin longiore spatio, sordes multa subnascens medium inter vlceris labra spatium occupat ita, vt iam coire ruptio non possit. Atque inde adeo fit, vt qualibet leui de causa nos hæc sui admoneant: nam, siue quis obriguit, siue parum concoxit, siue febri laborauit, siue se vehementius fatigauit, eiusmodi particulis ilico dolet: non enim in idẽ coiere ruptionis labra, sed tantum prope sunt admota: quo fit, vt leue momentum ea facile separet, & medium locũ superuacuo humore repleat. Et quid, quæso, aliud, quàm assidue nouum ecchymoma his gignitur: & primo illi, cum videlicet primum caro est rupta, simile? nisi quòd nunc ex tenui magis saniẽ constat, cum in principio è sanguine ecchymoma esset: ideo'que facilius etiam nunc, quàm intra initia, digeritur.

Hæc itaque, quæ hactenus diximus, disputationi de vlceribus satisfacient. Finem'que iam quarto huic volumini impono.

Galeni

A. li. 3. f. 10. t. 5. c. 5. 274. f

A. li. 4. f. 4. t. 2. c. 3. 467. a

* Al. ξηραντικὰ. i. exiccãtia.

* τμητικώτερα. i. incidẽtia.

GALENI METHODI MEDENDI ID EST
DE MORBIS CVRANDIS
LIBER QVINTVS

ARGVMENTVM LIBRI

Sanguinis Profluuia, quæcunque venis vel arteriis læsis contingunt, sanantur, ac Vlcera in pene vel in sede.

Epilogus vniuersæ Vlcerum curationis superioribus libris explicatæ. CAP. 1.

Vemadmodum quis vlcerum curationem optime moliatur, cum duobus ante hunc libris docuerimus, illud obiter ostēdimus, reliquos oēs medicos, qui simpliciū in nobis particularū elementis minime inquisitis artē adeunt, non posse quicq̄ certa rōne sanare, minime q; omniū, qui Thessali dogma F profitētur. Reliqui nanq; ea saltē vlcera, quæ in diuersis sint partibus, diuersis rōnibus sananda censent, ipsa nimirū experiētia docti. Qui vero Thessalum authorē sequuntur, propter excellentē scilicet sapientiam, omne vlcus, quacūq; in parte animalis sederit, similis egere curationis putant. Quippe, si cauum sit, impleri: si ęquale, cicatrice induci: si caro supercrescat, hanc detrahi: si cruentū, recēs q; sit, agglutinationē postulare aiunt: ceu vero, qui hęc norit, eū recte mederi sit necesse: nec sit hæc ratio ēt cuilibet è plebe cōmunis, cum nemo sit, qui horum quicq̄ ignoret. Cęterū nec, quemadmodū carne implendus sinus sit: nec, quēadmodum ad cicatricem perduci, quod impletū est, debeat: aut cōprimi, quod superauctum: aut coalescere, quod purum citra q; sinum est, intelligunt: sunt enim eiusmodi opera tantū medicorū, quæ vel ratione, vel experientia, vel vtriusq; ope sunt inuenta. Rursus igitur repetētes, summatim ea percurramus, quò dicendorū caput cum dictorū copuletur calce. Monstratū est omne "vlcus siccantia medicamenta requirere: Cęterū, quod sinū habet, vt minus sanè, q̄ reliqua, sic ea, quæ, pręterq̄ q modice siccent, etiā abstergendi facultatem obtineant, desiderare: Quod vero cōiungi sibi labra postulat (cuiusmodi scilicet sunt, quæ medicis latine Cruenta, gręce Enæma dicuntur) huic tum, quæ magis etiā siccent, tum vero, quæ citra G abstersionē leuiter adstringant, opus esse: Iam, quæ vlcera perduci ad cicatricē postulant, hæc non solū magis adhuc siccantibus, sed etiā strenue adstringentibus remediis egere: Quòd si caro eorū præter naturæ modum intumuit, acria & demolientia (quæ eadem calida sicca q; necessario sunt) desiderare. Si quod vero aliud symptoma vlceri adiunctū erat, ab eius natura curationis indicatio sūmebatur: atq; ex hac rursus remediorū facultas petebatur: Si nanq; sordes innasceret̄, quæ hanc tollerent, opus esse: ea q; omnia abstergendi vim habere multo sanè maiorē, q̄ ea, quæ carne implerent: Si vero copiosior in his humiditas cerneretur, etiam quod magis siccaret, medicamento opus esse, cęterū quod propriam speciem non egrederetur: Ac, si agglutinaturū medicamentum esset, siccans adstringens q; id esse debere: si carne impleturū, siccans & abstergēs: atq; in singulis reliquorū, vti dictum est: Si vero intemperata subiecta caro esset, primū eius intemperantiæ succurrendum esse, vtiq; quę siccior iusto esset, hanc humectantibus: quæ humidior, siccantibus: tū quæ calidior esset, refrigerantibus: quæ frigidior, hanc calefaciētibus: &, si gemina qualitate esset intemperata, pharmacum quoq; eligentibus, quod gemina esset qualitate cōtrarium: Quippe id oīum, quę pręter naturam sunt, cōe esse, non posse ad naturam suam redire quicq̄ sine iis, quæ ipsi facultatem haberent contrariam: Considerādas præterea & intemperantiæ causas hoc tempore H esse, siue hæ totius corporis essent cōes, siue quarundam partium propriæ, quę videlicet per societatem (quā Sympathean vocant) exulceratum membrum infestaret: Medendum vero primū esse causæ, quæ intemperantiā adhuc foueret: post hanc vero ipsi, quæ iam facta esset, intemperantiæ: quippe hanc cōem indicationem esse omniū, quæ ex causa quapiā oriantur. Ostendimus aūt tum ab vlcerum differētijs diuersas præberi indicationes: tum eas, quæ à laborantis corporis tēperamēto sumunt̄, diuersam ab his habere rationē. Siquidem illæ, cū ex iis, quæ pręter naturā sunt, sumant̄, oēs contraria esse adhibenda dictant: hæ, cum ab ipsa natura capiant̄, similia. Nam, si qua siccior pars est, ea magis siccari postulat: quę minus talis est, ea minus est siccanda. Ad eundē certe modū & de calefaciendo refrigerandó q; est præceptum. Nec illud omisimus, ex præcellentia membri, aut contrario statu, item q; ex sensu acri hebete ue diuersum medicandi consilium peti.

A.li.3.f.10.c.4. c.18.271.f

De Vnitatis solutione in Vena, vel Arteria. CAP. 2.

ERgo, quod reliquum est huius morborum generis curādi, id nunc apponamus. Nos genus id, lucidioris doctrinę causa, vnitatis solutionē appellauimus: nec refert, si cōtinuitatis solutionē voces. Incidit hęc nō in similaribus modo, & simplicibus partibus, sed ēt in cōpositis, & instrumentalibus. At vero remediorū indicationes aliæ à similaribus sumunt̄, aliæ ab instrumētalibus.

A bus. Quarũ ambas norunt, qui methodũ Hippocratis consectant̃, propterea, ꝙ vtrarunq; partiũ naturam intelligunt: alteram aũt duntaxat (nempe quæ ab instrumentalibus præbetur) qui Erasistratum, & Herophilum sequuntur. Quare in iis, qui sequentur, sermonibus, quęcũq; à calido, frigido, humido, & sicco, corpore morbo'ue indicationes sumuntur, nullius certe methodum hi habebunt: quæ vero à forma, positu, præcellentia, acri sensu, aut his cõtrariis præbentur, has nõ ignorabũt. Illustrius erit, quod dicimus, si partes ipsas proposuerimus. Quoniam igitur de iis maxime vlceribus, quæ in carnosis accidunt partibus, hactenus abunde tractauimus, nunc tempestiuum videtur de iis agere, quæ in arteria, vena, & neruo cõtingunt: nec de iis absolute, sed vt in quouis sunt viscere, vel deniq; instrumẽtali animalis parte. Ergo, sicui arteria vena'ue magna vulnerata est, & copiosum sanguinis profluuium cõtinuo superuenit, & glutinari id vulnus difficile quidẽ etiam in vena est: in arteria vero nõ solum difficile, sed etiam quod fieri (sicut non nullis medicorum est visum) omnino fortasse non possit. Dicẽdum ergo vicissim de vtrisq; est, ac prius de sanguinis profluuio: secũdo loco de agglutinatione. Qm̃ autem, & per anastomosin, & per diapedesin, vt mox docebimus, profluuia huiusmodi fiunt, non alienũ sit propterea, ꝙ curationem communem habent, etiã hoc loco de iis meminisse, tametsi ex alio esse morborum genere videantur. Di

A.li. 4. f.4. t.2. c.16.469.c B Sanè "profluit ex vena, vel arteria sanguis, aut reserato earum ore, aut tunica earũ diuisa, aut (vt sic dicam) trãscolatus, siue sudoris modo trãsmissus. Porrò diuiditur ipsa tunica tum ex vulneratione, tum contusione, tum ruptione, tum erosione. Anastomosis accidit propter tum vasis imbecillitatẽ: tum sanguinis, qui ad os eius impetu ruat, copiam: ad hæc, acrem quãpiam, quæ illi extrinsecus incidat, qualitatẽ. Diapedesis vero ex tunica quidem ipsa rarefacta, sanguine vero tenuato oritur: accidere præterea interim potest & ex gracilium vasorum ore adaperto. Dicendum igitur est de horum affectuum vnoquoq; seorsum: ac primũ de diuisione, quam vel ex erosione, vel vulnere, vel contusione, vel ruptione diximus accidere. Quæ itaq; vulnerãt, ea sunt acuta, atq; ad secandum habilia: quæ cõtundendo soluunt, ea grauia dura q; sunt: quæ rumpũt, omnia id tensionis interuẽtu faciunt: idem & intensior actionis vehementia facit, tũ succi abundantia, non vtiq; virium respectu, sed cum à vase suo non continetur: etiã casus ab alto, tũ graue quippiam durũ'q; incidens. Quippe eiusmodi aliquid cum vel vasis vacuis, vel pusillam omnino rem cõtinẽtibus, in ea inciderit, si durum ex opposito obiectum habet, cõtusa reddit: At, si plenum vas sit, prius id rumpit, q̃ contundat: cũ sit, quod tũ accidit, persimile, ac si vtrem vesicam'ue impleas, atq; in hãc lapidem iactes: vel cõtra lapidi vtrem violenter illidas. Sane huic persimile est, quod accidit in ca-

C sibus ab alto: quam nanq; rationem vter habet ad lapidem, hãc homo habet ad solum. Quisquis vero ex maximo acutissimo'q; clamore, in pulmonibus vas perfregit, is violẽtiæ actionis acceptũ malum referet. Similiter huic, & qui ex eo, ꝙ prægraue onus aut humeris imponere est conatus, aut aliàs manibus attollere, vas fregit. Atq; hoc etiam magis, cui ex cõcitatissimo cursu, aut valentissimo saltu, aut aliter particula vlla violenter extensa id accidit: est enim id quoq; persimile, ac si funiculum, aut lorum quàm maxime distendas. Porrò perrumpi quoq; non pauca propterea, ꝙ sanguinem, quem in se habent, non cõtinent, potissimum cum flatulentus is sit, indicio sunt tum dolia, quæ sæpe musto rumpuntur: tum alia multa valentissimorum corporum.

Quibus remedijs Venarum & Arteriarum Vlcera agglutinari, & Fluxus sanguinis deriuari, ac reuelli queat. CAP. 3.

AC, si ex vulnere, vel clamore, vel casu, vel contusione perruptũ vas est, vtiq; in his causa ipsa desiit: Si vero ex abũdantia, fieri potest, vt vas ẽt amplius rumpatur, effectrice saltem adhuc manẽte causa. Atq; in hoc quidẽ affectu vacuanda quã primũ abundantia est: abhinc sanguis sup-

A.lib.4.f.4.t.2. c.17.470.a primendus: mox vlcus ipsum curandum. Vbi vero effectrix causa iam desiit, primum sistere sanguinem expediet, post vlcus sanare. {Quomodo igitur sistemus sanguinẽ?} Obturato "quidẽ,

D quod perruptũ est: auerso aũt atq; aliorsum trãslato, quod per id ferebatur: qñ, si id eo, quo inter initia, impetu cõfluat, osculũ'q; vasis pari modo pateat, citius planè moriatur animãs, quæ profluuio laborat, q̃ sanguis cesset effluere. Porrò vlcus ipsum claudetur vel labris eius, quæ dissidẽt, in idem adductis: vel osculo eius obstructo. Adducentur in idem labra eius tum nostrarum manuũ opera, vbi sic ad manum vlcus se exhibet: tum per deligaturam: tum vero per ea remedia, quæ refrigerent, & adstringant. Neq; enim suere fas est arteriæ venę'ue vulnus: veluti dixerint, qui nullã à vulneratæ partis substãtia natura'q; sumi indicationem aiunt. Obstruetur vasis osculum & sanguine ipso concreto (qui Thrombos græce dicitur:) & iis, quæ foris illi imponũtur. Possunt aũt superimponi tum carnosæ ipsæ, quę circa vlcus sunt, partes: tum in non nullis vulneribus ipsa cutis: ad hæc quæcũq; ipsi comminiscimur. Ea sunt & linamenta, quos Motus græce vocant: & medicamenta ea, quæ idcirco, quòd ex lenta crassa'q; substantia cõsistant, meatus obstruunt, (Græci Emplastica uocãt:) prętereа quæ crustam, quam Græci Escharan vocant, efficiũt: quippe hanc quoq; ceu septũ quoddã huiuscemodi vlceribus ueteres excogitarunt. Efficiunt hanc tum ignis ipse, tum quędã medicamina quibus ignea uis inest. Atq; his quidẽ rebus obstruiẽ uasis osculum.

Verba interpretis. Auertitur aũt sanguis, atq; ad alia mẽbra cõuertiẽ, tum {ad proxima} deriuatus: tũ {ad cõtraria} reuulsus: Illud Parocheteusin: hoc Antispasin gręci uocãt. Nã hęc quoq; ‖ Hippocratis iuẽta sũt, Lib. de Humorib° à pricipio.

omnis

omnis scilicet immodicę vacuationis cōmunia remedia. Deriuatio ad vicina loca fit, cū id, quod E per palatum vacuatur, per nares deriuatur: reuulsio autem ad cōtraria, cum ad inferna reuellitur. Rursus, quod per sedem profluit, id per vuluam deriuamus: sursum vero reuellimus. Ita nanque & natura ipsa facere solet. ‖Mulieri enim, inquit Hippocrates, sanguinem vomēti menses superuenientes remedio sunt. Hac igitur de causa, si ‖vel menses cōfertim eruperint, vel sanguis ab vtero quoquo modo profluxerit, sursum reuelles, cucurbitā "maximam sub mammis defiges: nam & hoc Hippocratis inuētum est. Eandem ob causam, cum è naribus sanguis erumpit, id retinent maximę in pręcordiis defixæ cucurbitæ. Insigendæ autem sunt, si ex dextra nare profluit, super iecinore: sin ex sinistra, super liene: si ab vtraq; nare, super vtroq; sunt imponendæ viscere. Quod si resolutus adhuc æger non sit, etiam vena ex eo cubito incidenda est, qui profusioni è directo respondet: ubi paulum detraxeris, mox vnam horā intermittens, rursus detrahes: post iterum atq; iterum, pro laborantis viribus. Ad hunc modum & reliquas omnes fluxiones (quippe communis ratio est) tū ad contraria reuocabis, tum per vicina deriuabis, vtiq;, quæ ꝑ aluum fluunt, ea vel per vrinas, vel vterum transmittens: quæ vero per vrinas, ea vel per vterum, vel per sedem transferens: pari modo, quæ per vterum erumpunt, vel per vrinas, vel per aluum: quæ vero in oculis, aure, vel palato fluxiones accidunt, eorum ad vicina deriuatio per nares est. Reuulsio vero in iis, F quę supra sunt, omnibus, deorsum semꝑ agitur: sursum, in iis, quæ sunt infra. Præterea à dextris ad sinistra, sicut ab his rursus ad illa: similiter ex iis, quæ intus habentur, ad ea, quæ foris sunt: contra q; ab his ad illa. Ergo frictio contrapositæ partis, potissimum per ea medicamenta, quæ calefaciant: præterea vincula valentius adducta: iis, quæ ad contrarium reuocant, remediis sunt annumeranda. Non secus profectò & naturalium meatuum, qui positi ex aduerso sunt, reclusio. Quæ vero id præstare medicamenta possint, tradita eorum materia à nobis est in libris, quos de medicamentis prodidimus: sed de omni fluxione in sequentibus etiam libris tractare necessum erit.

Nunc ad sanguinis profluuium est redeūdum. Quippe de genere "obturātium quodammodo est & vinculum ipsis profluentibus vasis iniectum: ipsi q; nostri digiti, dum ea committunt, stringunt q;. Est & alia huc pertinens ligatio, quam Græci Epidesin vocant: quāquam ipsum vas circulo non complectitur, sicuti vinculum: verum cum ex parte complexu suo committat quodam modo vulnerati membri dissidentia labra, & quæ superimposita sunt, cōtineat, meritò inter claudentia remedia numeratur. Præter omnia iam dicta, inter hæmorrhagiæ remedia censeatur & appositus vulneratæ partis situs. Porrò appositus fuerit, si ad geminum hunc finē sit directus, nempe vt & dolore pars careat, & sursum spectet: si vero vel prona spectet, vel doleat, nō solum pro- G fluuium non sistetur, sed etiam, si non sit, prouocabitur. Ergo, qui hæc norit, si quādo astiterit ei, cui ex vulnere sanguis profluit, (de his enim primum agam) ilico digitū super os vulneris vasis imponat, blande innitens, ac sine dolore comprimens: quippe simul tum sanguinem sistet, tum eum concrescere in vulnere faciet. Quin immo si vas, vnde profluit, alte sit demissum, certius ipsius tum positum intelligat, tum etiam magnitudinē: præterea, vena ne sit, an arteria: post hæc iniecto vnco attollat, ac modice intorqueat. Quòd si ne tunc quidem sistitur sanguis, si vena fuerit, tentet citra vinculum sanguinem supprimere aliquo ex iis medicamentis, quæ sanguinis supprimendi facultatem habeant. Sanè optima horū sunt emplastica ea, quæ ex frixa resina, & farinæ triticeæ tenuissimo polline, & gypso, aliis q; id genus sunt confecta. Sin arteria sit, duorū alterū, aut vinculo amplectens, aut totum vas præcidēs, profluuim sistes. Sanè vinculum magnis quoque venis iniicere interdum cogimur: atq; etiam interdum totas præcidere vtique trāsuersas. Incidet autem huius necessitas in iis, quæ ex profundissimo loco rectæ assurgunt, præsertim q; per angustas, vel principes particulas. Quippe ita retrahitur ex vtraq; parte pars vtraq;, celatur que ac integitur à superiacentibus corporibus vulnus. Tutius tamen est vtrunq; facere, & vinculum vasis radici iniicere, & quod deinceps habetur pręcidere. Radicem vasis uoco priorem eius partem, H quæ uel iecinori propior est, uel etiam cordi: hæc in collo ab inferiore est parte: in brachijs & cruribus à superiore: in singulis que reliquarum partium, prout ex dissectione intelligere licet: quā nec ipsam amethodi isti Thessalij admittunt.

Quo pacto Implenda carne sint Vlcera, cum Sanguinis impetum sliterimus: ac de Medicamentis, quæ Crustam inducunt. CAP. 4.

HIs pactis implendū carne uulnus q̄primū est prius, q̄ uinculū à uase decidat. Nisi enim ꝑducta caro prius locū, qui circa pręcisam arteriā est, impleuerit, sed locus aliquis uacuus supfuerit, utiq;, quod Græci Aneurisma dicunt, sequit̄. Quā ob rē eo potius gn̄e sanguinē sistentiū utendū suadeo, qd̄ sua lētitia meatus obstruat, (emplasticon uocāt) q̄ qd̄ crustā efficit, ꝑpea, q̄ & citius & minore cū periculo post ipsum implet̄ uulnus. Quippe periculū in altero est, ne, si defluat crusta, rursum sanguinis ꝓfusio ex uase excitet̄. Optimū igit̄ oīum, q̄ noui, medicamentorū, quo ēt ad cerebri mēbranarū hęmorrhagias tutissime utemur, est, qd̄ nunc subiiciā: Thuris pars una, aloes partis unius semissi misceт̄: mox cū utendi tēpus instat, tm̄ huius cum oui candido subigit̄, quātū mellis reddat crassitudinem: hoc dehinc "leporis mollissimis pilis excipitur: deinde tum uasi ipsi, tū ulceri toti, liberaliter imponit̄. Alligandū aūt id forinsecus fascia ē ex tenui linteo: cuius fasciæ

primi

5. Apho. 32. Ex. ord. 4. d
5. Apho. 50. Ex. ord. 42. a. Et 2. Epid. sect. 6. circa mediū.
A. lib. 1. f. 4. c. 23. f
A. ibidem.
A. li. 3. f. 3. t. 1. c. 9. 240. f

A primi quatuor quinque'ue amplexus ipsi profluenti vasi iniicientur: abhinc vasis radicem versus ducentur, in quibus videlicet partibus radicem versus ducere licet: licet autem ferè in omnibus preterq̃ cerebri mēbranis. His factis, vbi "tertio die solueris, si tutò adhuc medicamen vlceri adhæret, aliud rursus super impones: ac veluti linamentū id, quod ex pilis factum inhæsit, madefaciēs deligabis ita, vt initio deligasti. Sin prius sua sponte linamentū decidat, radicem vasis digito blande cōprimens, quatenus videlicet nihil confluat, hoc quidem suspensa manu adimes, atq; alterū impones. Ad hunc modū, quoad carne munietur, curare vas debebis, vtiq; à principio ad finem vsq; particulam supinam seruans, custodito tamen in hac situs figura, modo. Vitandum enim, ne dolor incidat, ac rursus profluuium excitet: cum nihil sit, quod profluuium magis, q̃ dolor, proritet, & phlegmonas augeat. Hoc medicamento multifariam vtor, aliàs (vt dictum est) duplū thuris aloe "admiscens: aliàs pari modo ambobus vtens: aliàs paulo superante aloen thure, aut etiam plusculo, sed non dum duplo: etiam mannā pro thure aliquādo iniiciens. Est autem māna medicamentū, quod magis, q̃ thus, adstringat: thus vero, q̃ manna magis emplasticū. Porrò constat in duris corporibus plus aloes esse immiscendum, in mollibus plus thuris. Erit'q; alterum eorum magis adstringens: alterū lentitia & crassitudine sua tenuibus spiramentis magis inherens: quod

B emplasticoteron vocant. Itaq; etiā, magis tenax, ac (vt sic dicam) resinosius deligas thus, oportet, vbi magis esse emplasticum medicamentum studebis: id sanè tum mollius est, tum albidius, tum quod mansum ritu aloes & mānę non cōminuitur, sed partes suas sibi cohærentes defendit, veluti Chia mastiche. Verum hæc eius tractationis sunt propria, quæ de componēdis pharmacis pręcipit: quam in hoc opere non alicubi attigisse omnino non licuit. Siquidem aut nusq̃ nobis particularis exēpli facienda mentio fuit, sed ipsis tantum vniuersalibus contentos esse methodis oportuit: aut, si particularia poneremus, etiā præparatio eorum fuit attingenda. Verum (vt ante est dictum) eius generis remediorum, quę methodo sint inuēta, vno altero'ue exemplo hic posito contentos esse conueniet. Id vero semper mihi teneri memoria velim. Sed reuertamur rursus ad id, quod dicendo, parum absoluimus. Mentionem enim iam dicti medicamenti idcirco pluribus feci, q̃ cęteris id omnibus præstare mihi persuasi: miror'q;, sicui melius inuenire cōtinget. Ideo'q; tum in cerebri membranis semper: tum in colli vulneribus eo vtor: etiam ipsarum venarū iugularium, quas Sphagitidas vocant, vtpote cum harum quoque profluuium citra vinculum sistat. Non est autem in his committendum, vt in opere properes, veluti quidā stolidi chirurgi faciunt: sed altera manu inferiorem vasis partem comprimes, aut complexus tenebis: altera medicamen-

C tum vulneri impones, ac blande ei apprimes, donec cōcretum adhæserit: mox deligabis superne deorsum, nō (vt in artubus) inferne sursum: siquidem radicem versus uasorum ducere deligationem oportet, ac, quod confluit, reprimere. Sunt porrò & alia non pauca pharmaca, quæ citra omnem dolorem emplasticam uim obtinent: uerum nullum ita carne implet. Expedit autem quàm maxime in eiusmodi casu, ut priore medicamine cadente, caro circū uas ipsum sit producta. At, quę crustas generant, ubi crusta decidit, magis nudam partē, quàm pro ipsius naturali habitu, derelinquunt. Est nanq; ipsius crustæ generatio ex subiectis circumpositis'q; corporibus (ut sic dicam) semiustis, sic, ut cuiusmodi in hyemem extinctos hos carbones rem parant, eiusmodi ipsæ crustæ carnis exustæ sint reliquię. Quare, quātum particulæ adustum ad crustam est, tantum profectò ipsi de naturali carne deperditur. Id itaq; omne particulæ decedit, cum crusta cadit: atq; ob eā rem nuda sine'q; carne uisitur. Multis'q; postea, q̃ crusta decidit, profusio sanguinis, quę ęgre supprimi potuit, superuenit. Quare in his quoq; quisquis methodo administrare omnia uolet, istum modos omnes, quibus sanguis supprimatur, longe ante cōsiderabit: tum eum eliget, qui minus sit cum periculo, utens non minus & reliquis omnibus, quoties necessitas urgebit. Maximā autem necessitatem, uel crustificis medicamentis uel ignitis ferramentis utendi animaduerti, ubi

D ex erosione putrescētis alicuius, profluuium sanguinis concitatur. Quinetiam, ubi in tali affectu totum, quod computruit est sublatum, tutius est uel ipsius ueluti radicem adurere, uel certe crustificis medicamentis uti. Hac uero ratione tum in pudendis, tum sede, ad talem necessitatem sæpe deuenimus, q̃ uidelicet hę partes tum propter naturalem humiditatem, tum q̃ excrementorum sunt canales, ex leui causa putrescant: id uero, quò pro incrustantium pharmacorum delectu consiliū diriges, erit non utiq; solus calor, sed cum quo "adstringendi facultas sit coniuncta, qualis in chalcitide, & mysi, & atramento sutorio, siue ustis his siue inustis utare, uisitur. Quæ uero ex calce non extincta conficiuntur, ea utiq; ualentiora his sunt: cęterum calx adstringendi uim non habet. Excidunt igitur citius, quę ab his fiunt crustæ: hærent autem corporibus diutius, quæ ab adstringentibus: quod utique longe est utilius, quando ita prius nascitur in imo earum caro, efficitur'q; profluenti uasi uelut operculum quoddam. Vnde nec nosmet præcipites esse (ueluti nonnulli sunt) ad crustas, ubi hemorrhagias periculum imminet, detrahendas oportet, nisi in illis tantum affectibus, in quibus propter putredinem candēs ferrum corpori hominis admouere coacti fuimus. Appellant, nescio quomodo, eū affectum oēs nunc medici Græci νομὴν à uerbo, quod pascere significat, propterea, q̃ pergere pascendo id uitium ab ęgris particulis ad eas, quæ integrę sint, soleat, atq; harū semper aliquid ægris adiicere: ita, ut nō à substantia indicatæ rei, sed ab acces-

sorio

A.li.4.f.4.t.2. 6.17.470.c

A.ibidē.c.18.h

A.l.1.f.4.c.23. 81.g.

ſorio appellationem indiderint. Copia materiæ medicamentorum omnium, quæ hac prædita facultate ſunt, in propriis commentariis dicta eſt. Proprios intelligo, & qui de ſimplicibus medicamentis, & qui de compoſitione eorum ſunt ſcripti. E

Capita Methodi Sanguinis Profluuium ſiſtendi, ac de eo Profluuio, quod de profundo corporis erupit. CAP. 5.

ERgo recenſitis huius methodi, qua ſanguinis profluuia, quæ ad manũ ſunt, cures, capitibus, mox ad eorum, quæ in alto ſunt corpore, tractationem accingemur. Qui igitur è vaſis pro fluit ſanguis, aut propterea, quòd amplius non confluet, ſiſtetur: aut quòd occluſa diuiſio erit: aut etiã propter vtrunq; ſimul, id quod reor tutiſſimum. Porrò confluere prohibetur & "propter animi deliquium, & cum ad contraria reuellitur, & cum ad vicina deriuatur, & per refrigerationem tum corporis totius, tum vero præcipue ipſius partis afflictæ. Hac enim ratione etiam frigida pota ſæpe hæmorrhagias ſuppreſſit. Idem facit & frigida foris in fotu affuſa, ſed & poſca, & vinum acerbum, alia q; quæcũq; vel aſtringendi, vel ſimpliciter refrigerandi vim habent. Clauditur ipſa diuiſio, ſi vel contrahatur, cõniueat q; id, quod diuiſum eſt, vel obſtruatur. Sanè contrahitur tum adſtrictione, tum refrigeratione, tum deligatura, tum vinculo exceptum. Obſtruitur vel intrinſecus, vel extrinſecus: Et intrinſecus quidem, à ſanguine concreto, Greci Thrombon vocant: Extrinſecus tum hoc ipſo, tum vero linamentis, & ſpongiis, & cruſtis, & medicamentis iis, quæ lentitia craſſitie q; ſua meatus obſerãt, (Greci Emplaſtica vocant,) ad hæc corporibus iis, quę circũiacent, propius admotis. Quorum ſingula quemadmodum perficiantur, dictum iam eſt. At, quę de profundo ſanguinis profluuia erumpunt, ea nec vinculo, nec deligatura ſanes: veluti nec ignitis ferramentis: nec (vt ſemel dicam) iis, quę diuiſum ipſum corpus partem'ue contingere machinamur: immo per reuulſionem, ac deriuationem ad vicina: pręterea cibũ potionem q;, qui & emplaſticam vim habeant & refrigerent, & medicamenta, quæ adſtringant. Habes vero vberem talium materiem in proprijs operibus. Quæ vero à partibus indicatio ſumitur, ea cõmunibus, quæ iam dictæ ſunt, curandi indicationibus, veluti auctarium in ſingulis affectibus accedit: ſiquidem inſtrumentis aliquãdo vtimur pro partis ipſius proprietate, aliis ad "vterum, aliis ad veſicam, alijs ad omnia inteſtina craſſa. Quippe in hæc, per clyſterẽ: in vterum, per ea, quę Metrenchytas Greci vocant, idoneorum aliquod medicamentorum immittimus: ſic & in veſicam, per in directum foratas fiſtulas. Sanè rariora ex his profluuia ſanguinis fiunt, ſed tamen aliquando fiunt: &, quanquam non profuſione ipſa, periculoſa, at certe ob diuturnitatem non ſine periculo. Siquidẽ quaternis diebus vidimus è vulua profluere ſanguinẽ, nec potuiſſe vllo remedio ſiſti, quoad quarto die plantaginis ſucco vtentibus nobis prorſus conſtiterit. Eſt porrò id medicamen & ad ea, quæ ex eroſione excitantur, ſanguinis profluuia vtiliſſimum: cui etiã valentius aliquod hoc caſu medicamentum, alias aliud ei miſcere ſoleo, vtiq; ad totum reſpiciens affectũ: id quod ſemper eſt faciendum, ac pro maximo documento in omnibus habendum. Nam in his ipſis, quæ ex vulua, veſica, & inteſtinis, profluuia citantur, æſtimari debebit ipſius profuſionis quãtitas, vt videlicet hãc iam vel vt primam, vel vt ſecundam, indicationem curationis habeamus, nec tamen obiter totius affectus non habentes rationem. Nam, ſi perruptum vas aliquod magnum eſt, aut vehementer recluſum hiat, vtiq; adſtringentibus medicinis eſt opus, veluti balauſtio, & hypocyſtide, & rhoe, & omphacio, & acacia, & gallis immaturis, & malicorio. Sin vel exiguũ vas eſt, quod perruptũ eſt, vel modice recluſum, ſic, vt non multus ſit, qui in eo profluit ſanguis, etiam aloe, & manna, & pini cortex, & lemnium ſigillum, & ſpinæ ægyptię fructus, & crocum, & lapis hæmatites, alia q; id genus ex vino nigro auſtero vtilia medicamenta ſunt. Quòd ſi nec genus id vini pręſto ſit, nec plantago, nec ſolanum, (quippe hæc quoq; ſunt idonea) coquemus in aqua & rubi germina, & cynosbati id eſt canini rubi, & myrti, & lentiſci, & hederæ, in ſumma omnium, quibus adſtrictoria vis ineſt, ſiue radix ſit, ſiue fructus, ſiue cortex, ſiue germen: ideo'que etiam adſtringentium malorum, maxime'que cotoneorum, item'que myrtorum, & meſpilorum decoctum, idoneũ ad propoſita præſidium eſt. F G H

A. li. 4. f. 4. t. 2. c. 17. 470. b

A. li. 4. f. 4. t. 2. c. 16. 469. g

* arnogloſsi.

* arnogloſsũ.

De Profluuio Sanguinis ex Eroſione, vel Diapedeſi. CAP. 6.

AT, ſi ex eroſione profluuium quoddam incidit, non eſt id magna ex parte profuſius, ſed exiguum & paulatim effluens: eo q; Paſionis, vel Andronis, vel Polyeidæ paſtillis vtendũ eſt: aut etiã (vt dictum eſt) noſtro†, qui genere eandem vim obtinet, cęterum magis potentẽ. Siſtunt enim hęc eroſionẽ, ſi tamen etiam toti corpori ſit conſultum, vt prius eſt dictum. Sin profuſior hęmorrhagia ſit, iis, quæ vehementiſſime "adſtringant, vtendum medicamentis eſt, quoad vehemens eius impetus frangatur: mox deinde admiſcendi illis paſtilli ſunt: poſtea ad ipſos ſolos veniendum, cum aliquo ex ante dictis ſuccis aut decoctis. At vero, quæ extrinſecus profluenti particulę admouentur, tum adſtringẽtia, tum citra adſtrictionem frigida, hęc ipſe (veluti pleriq; medicorũ) non vbiq; probo: ſed mihi contra oĩno, quàm fieri res poſtulat, ipſum ſanguinẽ intrò cõpellere, ac venas quę in alto ſunt, implere videntur. Vidimus enim quoſdã eorũ, qui ex pulmonibus ſanguinẽ reiicerẽt, ex thorace refrigerãdo manifeſte lęſos: ęque vt, qui ſanguinẽ vomuerũt, non nullos, quod vẽter foris eſſet refrigeratus: eodẽ mõ & eorũ, quibus ex naribus ſanguis profluxit, aliqui ex capitis refrigeratione deterius habuerunt. Ergo nec oĩno, nec ſine diſcrimine, nec oĩ tpe loca,

† Impreſsi cod. & manuſcripti quidã, ut Linacer trãſtulit, habent: ſunt tñ q addãt, τῷ διαχάρτου. i. ex charta cõfecto

A. li. 3. f. 10. t. 3. c. 6. 266. h

quæ

A quæ circa particulam, vnde sanguis profluit, sunt posita, refrigerãda suaserim, immo postea, quàm in alia prius auerteris: vt, exempli gratia, in naso, vbi sanguinis missione (vt diximus) sis vsus, vel artuum frictione deuinctione'q; vel ad præcordia defixis cucurbitis. Quin ne sic quidem ad frontẽ & caput ilico refrigerantibus vtendũ, sed prius est ad contraria reuellendũ, vtiq; affixa † in summa ceruice cucurbita. Quippe duplex est in sanguinis ex naribus profusione auersio, & quę est ad totius corporis inferna: & quæ est ad capitis posteriora: propterea videlicet, quòd ipsę nares & in superiore & in anteriore parte sunt sitę. Aduersatur aũt ei, quod supra est, id, quod infra: & ei, quod post habetur, id quod ante. Verum de sanguinis profluuio vel hactenus dictum abunde sit. Patet nanq; & diapedesin, quã vocant, refrigerantibus adstringentibus'q; esse curandã: &, si propter tenuitatem sanguinis aliquãdo incidat, crassiore victu. Is vero cuiusmodi sit, dicetur in sequẽtibus: dictum'q; iam ad quendam modum est in libro, qui de attenuãte victu est scriptus. Iam vero ad memoratorum affectuum curationem est redeundum. Ergo, quod venę insedit vlcus, vbi ad manum est, eandem desiderat curationem iis, quæ in carne accidunt: de quibus, duobus ante hoc voluminibus disputaui. Nam, siue ex recenti vulnere factum est, id agendum est, vt medicamẽtis iis, quę Enæma vocant, coeat: siue ex erosione, quęcunq; dicta de rebellium vlcerum curatione sunt,
B ea prius ratione discernẽda, mox, vt opere perficiantur, tentanda. Quin etiam, vbi vinculo vas sis complexus, aut medicamentis sanguinem supprimentibus, aut ferramentis ignitis vsus: illud'q; tibi curationis propositum restet, vt, quæ circa vlceris labra sunt, carne impleas: iisdem omnino medicamentis vtere, quæ in methodo sinuosorum vlcerum nobis sunt præcepta.

De Vulneratæ Arteriæ curatione. CAP. 7.

DE arteria autẽ vulnerata iam dictum est non nullis medicorũ videri nõ posse fieri, vt coeat. Atq; id asserunt aliqui quidẽ sola experientia se contentos professi: alij vero etiã ratione vsi eiusmodi. Siquidem duram esse ac chartilagineã aiunt alteram arteriæ tunicam, talium vero nihil posse in vnum coire, cum sit mollium tñ corporum in vnum coeũdi habilitas: vt tum in externis videre licet, nullo nec lapide cum lapide, nec testa cum testa, vnquam coeunte: tum vero in nobis ipsis, qñ nec chartilago cum chartilagine, nec os cum osse coalescat. Non enim fracta ossa per vnitionẽ cohærent: sed per callũ eum, quẽ pωron Gręci vocant, ceu glutino iunguntur. Igitur nos quoq; ab experientia nostra primum incipiamus, in medium'q; proferamus ea, quę ipsi visu vsurpauimus. Vidimus enim in mulieribus & pueris tum cõglutinatas arterias, tum carne vndique circũdatas, id'q; in fronte, malleolo, & articulo brachij summę'q; manus medio. Simile quiddam
A. li. 4. f. 4. t. 2. c. 16. 459. c
C aliquando & agresti contigit iuueni, dum sanguinem sibi mittendum veris tpe curaret, quod nostratibus maxime est in vsu. Cum enim medicus, qui venam incisurus erat, brachium hominis deligasset, cõtigit attolli velut in gibbum arteria: itaq; hanc pro vena medicus diuisit. Exigua sanè incisio erat: sanguis autẽ flauus & tenuis & feruidus statim eiaculabatur, id'q; cum quodã veluti saltu. Ac medicus quidẽ, vt erat admodum iuuenis, & operum artis parum peritus, venam se incidisse putabat. Ego vero cum quodam alio ex iis, qui aderant medicis, vtiq; seniore, vbi, quod accidit, aduerti, præparato ex emplastrorum genere, † quod sanguinem supprimit, medicamẽto, tum incisionem curiose coniunxi, tum super medicamen ilico imposui, ac spongiã mollissimam extrinsecus super hoc deligaui. Mirante vero, qui arteriã inciderat, † insolitam nostram in hoc casu prouidentiã, indicauimus homini rem factã, sed postea, quàm incisi hõis diuersoriũ exiissemus: iussimus'q;, ne vel solueret nobis absentibus, vel ante quartũ diẽ id aggrederetur, sed ita, vt erat, deligatũ haberet, spongiam duntaxat desuper madefaciens. Postea vero, quàm in quarto soluentes planè conglutinatam incisurã inuenimus, rursus idem medicamen imponere iussimus, tum simili modo deligare, nec multis postea diebus soluere. Atq; ita percurata est huius hominis incisa arteria, sola omnium, quas in cubito incisas vidi: nam reliquis omnibus aneurysma, aliis maius, aliis mi-
D nus superuenit. Ac, quemadmodum quidẽ aneurysmata curare conueniat, in progressu dicetur suo loco, vtiq; cũ reliquorum omnium pręter naturam tumorum curatio tradetur. Nunc cœptã disputationem absoluamus. Siquidem arteriæ natura difficultatẽ quidem durioris tunicæ suæ cõglutinãdæ prorsus indicat, non tñ eiusmodi, quę euinci omnino nequeat: neq; enim ita est sicca dura'q;, vt os vel chartilago, imo longe his mollior, ac magis carnosa. Quo vtiq; minus de vnienda sectione eius est desperandũ, vbi tum ipsa sit parua, tum hominis corpus natura molle. Videtur autẽ experientia quoq; ipsa rationi subscribere: cum & in pueris & in mulieribus propter corporum humiditatem & mollitiam, eam viderim glutinari: & in vno iuuene, cui (vt dictum est) exigue erat incisa. Cum vero sanatu difficilior sit arteria, quàm vena, non tamen est medicamentorũ admodum diuersus in vtraq; vsus, immo specie planè idem maioris minoris'que ratione euarians: quippe tanto siccioribus medicamẽtis eget arteria, quàm vena, quanto ipsa est suapte natura siccioris temperamenti, quàm vena. Quòd si carnem circa gigni est opus, eadem ambę requirunt: siquidẽ ad eundem modum prouenit carnis generatio in his circundandis, quo in cauis vlceribus prouenire est traditum. At, quę in vtero, vesica, vel intestinis venæ arteriæ'que sunt, cum eadem genere medicamenta, vbi exulceratæ sunt, requirant, etiam instrumenta, quibus infundantur, metrenchytas i. vterinos clysteres, & syphonem rectũ, & clysterem desiderant. Ad ea vero, quæ in recto

intestino

* Hypochondria. quam dictionẽ Linacer ferè semp præcordia transtulit.

*Clarius græci κατ' ἰνίον, i. in occipite.

† ἐναίμῳ φαρμάκῳ.

† Quidã cod. legunt τὸν τρόπον τῆς ἀηθοῦς &c i. modũ insolitæ nobis in hoc casu prouidẽtiæ. Alij τὸν λόγον τῆς ἐπελθούσης &c i. rõnẽ seu modũ prouidentiæ, quæ nobis in hoc casu succurrit.

intestino sunt vlcera, etiam per vesicam, cui sit fistula recta ad finem annexa, iniicere liquatũ me E
dicamen tepidum licet. Variabitur itaque remediorum consistentia pro instrumentorum specie: neq; enim fas est eiusmodi instrumentis crassa medicamẽta infundere, sed humidiora postulant, atq; idcirco mediocriter plerunq; calida. Proinde sicca medicamẽta, magis sunt idonea, quàm ea, quæ liquabilia vocantur, quoniam facile, vel plantãginis, vel alterius eius generis succo misceantur. Eiusmodi medicamenta sunt & crocum, & pompholyx, & aloe, & quæ Cephalica græce dicuntur: in ipso autem primo producendæ carnis tempore, quod suppressionem sanguinis continenter excipit, etiam lemnia terra salutare auxilium est.

* arnoglossi.

De Vlceribus Pulmonis, & Sanguine de Pectore erumpente. CAP. 8.

AT, quæ in pulmone hæserunt vlcera, difficiliora ad curandum sunt. Quibusdam vero non difficilis modo eorum curatio, verum etiã, quę perfici omnino nequeat, videtur, id q; tum ratione coniectantibus, tum experientia: Ratione, quoniam pulmo inter viscera propter anhelitum perpetuo sit in motu, cum vtique quietem requirant ea, quæ sint sananda: Experiẽtia, quòd neminem vnquã eorum, qui ita sunt affecti, sanatum viderint. Atq; de experiẽtia quidem (nam hinc cœpisse par est) dubitare fortasse licet propter agnitionem. Nos enim vidimus alium ex eo, quòd maxime vocem in clamore intendisset, alium, quòd ab alto cecidisset, alium in palæstra per- F
cussum, non solũ statim grauissime tussiuisse, sed etiam simul cum tussi alios vnam duas'ue, alios plures, heminas sanguinis spuisse. Qui vero ita erant affecti, aliqui omnino sine dolore erant, alij in pectore dolebant. Quin etiam sanguis iis, qui doluerant, nec cõfertim reiectus est, nec multus, minus q; tum ruber, tum calens, ceu è longinquo veniens. At, quibus citra dolorem est reiectus, iis & confertim, & plurimus, tum ruber feruens q; expuebatur, clare docens, ꝙ non procul venirent. Porrò aliam dubitationem facit, nec hanc leuẽ, ipsa sanguinis ex thorace in asperam arteriam transumptio, propositam videlicet à medicis, iis, qui transmitti eum per membranã, quæ pulmonem inuoluit, posse non putarunt. Forte q; (nisi multis eorũ, qui ita sunt affecti, tum statim ortus dolor, tum vero quibusdam eorũ phlegmone superueniens, quæ postea suppurauit, manifestum indicium præbuissent in pectore cõsistentis affectus,) pronunciassent sanguinem ex pectore per fauces nunquam reiici. Nunc vero his indiciis confusi, à pectore quidem venire concedunt: cæterum, dum aliam viam, quàm per pulmonis membranulam, inquirũt, multa, ea q; absurda proferre coguntur: quãuis in iis, quos Empyus græce vocant, ipsum pus, quod medio spatio inter pectus & pulmonem contineri ipsi fatentur, videant, arbitror, apertissime ex pulmone expui. Nos vero in iis, quibus erat in pectore tantus abscessus, vt etiam ossium aliquid carie corrumperetur, G
manifeste ipsis ostendimus mulsam, quæ iniecta in pectus fuerat, ex pulmone expui. Sanè nouimus in vrbe Roma, † loco profectò fluxionibus maxime obnoxio, eiusmodi affectus in pectore non raro constitisse, vt necesse fuerit ipsum os, quod affectum fuerat, excidere. In plurimis vero etiam membrana, quæ costis intra subtenditur, vnà cum corrupta costa inuenitur putrefacta. Solemus ergo in curatione, mulsa per vlcus infusa, iubere aliquando quidem, vt inclinati in laborantem partem tussiant: sæpe vero molliter cõcutere: interim etiam organo, quod pus extrahit (Pyulcon Greci vocãt) educere, quod intus ex mulsa reliquum est. Hoc facto, vbi tum pus vniuersum, tum etiam saniẽm vlceris eluisse confidimus, mox medicamenta iniicimus. Ergo in eiusmodi affectibus, si quem in medio pectoris ac pulmonis spatio humorem reliqueris, statim hunc tussi eiectum contemplabere. Mirandi profectò sunt ij, qui de via per pulmonẽ hæsitent, quo pacto non magis hæsitent, quemadmodum crassus sanguis in fracti ossis callo effundatur. Nam & ipse, qui effunditur, non paulo naturali est crassior, & cutis substantia longe vtiq; crassior pulmonis inuolucro est. Quod igitur diximus, cum vel casu, vel præualida acuta q; voce vas aliquod in pulmone rumpitur, citra q; dolorem confertim sanguis feruens floridus multus q; cũ tussi expuitur, scire licet in viscere vulnus esse. Aggrediẽda vero curatio est, prout nos sæpe sumus aggressi: qui- H
bus vtiq; nõ raro successit. Igitur laboranti ipsi iniungendum est, vt nec magno vtatur respiratu, ac semper agat silentium: præterea vena cubiti interna protinus incidẽda: à qua bis ter q; postea sanguis est detrahendus, vtiq; eius auertendi causa: tum artus oẽs fricandi vinciendi q; ita, vti ipsi solemus: vbi hęc sunt facta, primum posca tum diluta, tum tepida, potui est offerenda, quo, siquis in viscere thrombus. i. cruor concretus latitet, resolutus expuatur: atque hoc nihil vetat bis ter'ue ternis horis facere. Ab his vero ẽt aliquod eorum, quæ tum emplasticam vim habent, tum adstringunt, medicamentũ exhibendũ, id q; aut ex posca diluta primum, aut ex malorum myrtorũ'ue, vel alicuius eiusmodi adstringentium decocto. Rursus q; vesperi medicamen hoc similiter dandum, circunciso, si valentior sit, omni nutrimẽto: sin aliter, sorbitionis, quod satis est, exhibendũ. Maxime vero ad rem pertinebit, si ẽt postero die, modo fortis cubans sit, parũ sanguinis ab incisa iã vena rursum detrahatur: tum victu medicamentis q; eodem modo in quartũ vsq; diem vtatur, pectore interim, si æstas sit, vndiq; melino rosaceo'ue madefacto: sin hyems, nardino vnguento. Quòd si emplastico aliquo vti medicamẽto placet, habes à nobis optimũ, quo etiã ad reliqua vulnera cum fiducia vtare: constat id ex bitumine & aceto, aliis q;, quæ illis misceri medicamentis solent, quæ enæma barbara à medicis dicunt. Quòd si mulieri mederis puero'ue, aut deniq; corpori, quod

† Linacer vẽ legisse, τόπῳ ῥευματικῷ. codices tñ græci habent τρόπῳ ῥευματικῷ, vẽ τρόπον ῥευματικόν, vt sic ẽtat: Sanè nouimus in vrbe Roma eiusmodi affect⁹ rheumatico modo in pectore non raro cõstitisse. & ita legit ẽt vetus interpres.

A quod mollis sit carnis, quod ex chalcitide fit, satis habile medicamentum fuerit: cuius vires in primo libro eorum, quæ de medicamentorum cõpositione inscripsi, explicauimus. Hac nos ratione multos, ad quos statim, vt malum senserũt, accessimus, percurauimus. Quippe hoc maximũ est, cui q; te attentum esse magnopere oportet, an videlicet statim à ruptura vasis facta curationẽ incipias, quò cruentũ adhuc vulnus prius, q̃ phlegmonen excitet, glutines. Nam, si ea semel inuaserit, exigua spes est eius postea glutinãdi: in longius tñ trahere potest tp̃s. Quòd vero eiusmodi vlcera vel difficulter, vel planè nunq̃, curari possint, hoc in causa est, q, cùm phlegmone soluitur, eluenda pus vlceris & sanies sunt: atq; ex vtero quidẽ & vesica tum sua sponte excernuntur, q̃m videlicet pronis delabi licet, tum elui pręterea à nobis possunt: in pulmone neutrum oĩno fieri potest. Quare oĩbus, quę huic loco hęrent, vlceribus vna reliqua expurgatio est ea, quę per tusses fit. At, si rectè his tum reliquã omnẽ "quietẽ suasimus: tum vero, vt sensim respirarent, nec quicq̃ loquerẽtur, vt vulnus glutinaretur, iniunximus: quę potest tussiẽtibus esse sanationis spes? Non igit̃ propterea, q in perpetuo propter respirationẽ motu viscus id est, desperata curatio est, velut, qui ante nos fuere, senserũt, sed propter saniei & puris vacuationẽ. Ideo q;, si statim qs sit aggressus, ac iam dicta ratione medeatur, coeũt: sin phlegmone prius occuparit, difficilem incertam q;

A.l.3.f.11.l.4. c.18.271.c

B curationẽ recipiunt, q̃n pus & sanies prorsus tota q; ex spatiis pulmonis non expelluntur, & tussis ægras partes valde lacerat. At, quæ ex pectore educũtur, triplex cõpendiũ præ iis, quæ ex pulmone vacuãtur, habent: nam & vasa ipsa multo sunt minora, & sanies in spatiũ interius effluit, & in summa magis carnosum pectus est q̃ pulmo. Nam asperæ arteriæ substãtia, quæ admodum carnis expers sicca q; est, nulla alia aĩalis in parte inuenitur: quę etiam ipsa in eiusmodi rẽiectionibus rumpi solet, cum, si qua reliqua vena vel arteria sit rupta, ipsis asperis illęsis manentibus, per solas osculorum (vt sic dicam) coapertiones trãslatio sanguinis fit. Itaq; nec calidus in talibus, nec ruber, nec multus sanguis emittitur. Ac videtur quidẽ prima saltem frõte leuiores eiusmodi affectus, vt qui copia vacuationis minime terreant: sunt vero vel ob hoc ipsum grauiores: quippe cõcretus circa ruptũ vas cruor, cui facilis trãsitus in asperas arterias nõ est, glutinationẽ prohibet.

De Vulneribus Septi transuersi, ac earum partium, quæ intra Peritonæum continentur. CAP. 9.

SImili modo & transuersi septi vulnera, quæ foras non perueniunt, in carnosis quidẽ partibus subinde coalescere sunt visa, eius motu non obstante: quæ in neruosis eius hærent, insanabilia sunt. Sanè difficilis curatio est etiam eorum, quæ in carnosis sunt partibus, si has iam phlegmone occupauit: id'que non ipsi modo diaphragmati, verum etiam omnibus, quæ intra perito-

C næon sunt contenta, q in ea s. sanies defluat. Cęterum danda opera est, vt ea quacunque ratione siccemus, tum per ea pręsidia, quæ extrinsecus imponuntur, tum per ea, quæ ex aqua vino'ue tenui bibuntur. Porrò horum maxime idonea sunt, & quæ propterea, q ex seminibus fiunt, Diaspermatωn græce dicũtur: & quod solenne nobis est, quo q; in pectore perforato semper vtimur, quod ex casia componitur. Cęterum tum hæc, tum hũmida quædam foris applicanda, quæ eiusmodi vulneribus sunt accommodata, ad tractationem de medicamentis pertinẽt. Hic methodos tantum tradimus, quæ præsidiorum indicent genus. Quare, si quando quædam à nobis particulatim pro exemplis adhibeantur, hæc addita claritatis causa fuisse existimandum.

Aduersus Methodicos, quòd Medicamentorum genera è Partium Vlceratarum substantia immutentur. CAP. 10.

RVrsus igitur propositas methodos repetamus: monstremus q;, quantum generalis omniũ vlcerum curatio per singulas animalis partes speciatim immutetur. Hinc nanque discemus præcipue quidem id, quod in toto opere est propositum, nempe minime in curationibus errare: velut appẽdicem vero, etiam eorum, qui se Methodicos vocarunt, audaciã. Qui (siquid mihi, qui nec ad gratiã quicq̃, nec ad odium loqui soleã, est credendum,) cũ omniũ ipsi medicorũ maxime

D à methodo sint alieni, damnãt (quatenus saltẽ scribunt,) non solũ reliquos veteres, sed etiã ipsum omniũ nobis methodorũ authorẽ Hippocratem. Ac Empiricus quidem omnia, quę nos per indicationem inueniri ostendimus, ea dicit per experientiam sibi cognita. Cum vero præter indicationem & experientiã nullum inuentionis organum tertium præterea sit, isti neutro vtentes, tamen appellandos se Methodicos censent. Ergo sequãtur nos, & nunc saltem ostẽdant vlceribus omnibus per singula membra curãdis vnam esse sanationis rationem. Audiamus homines, quo pacto vlcus curent, aut quales indicationes ab eo sumant: num alias vllas, q̃ q planum cicatrice sit inducendum: sinuosum carne implendum: cruentum glutinandum? At quo pacto inueniam, quod cicatricem inducat: & quod carne impleat: & quod coalescere faciat? Ne labora, inquiunt, sunt enim inuenta. Atqui haud scio, an rectè, aut non omnia. Fieri enim potest, vt vel ex deteriorũ nota quædam inuenta sint, potiora inuenta non sint: vel vt, quæ inuenta esse videãtur, etiam ipsa sint mala: Inde q; adeo accidere, vt quædam vlcera prorsus non sanentur, quædam longiore spatio, & cum dolore, & famis cruciatu minime necessario. Neq; enim audet quisquam nouam aggredi experientiam prius, quàm sibi persuaserit priorem curandi rationem rectè se damnasse: veluti in iis vlceribus, quæ in pulmone consistunt, quæ ne agnouisse quidem omnino fas est citra dissectionum actionum q; notitiam: quorũ nimirum vtrunq; auersantur. Cæterum con-

cedatur ad præsens cognosci ab istis Thessali sectatoribus vlcus, quod pulmoni insederit. Nun- E
quid igitur, sicuti hoc illis cõcessimus, sic etiam, & q sordidum sit, intelligant, an purũ, an æquale,
an sinuosum, an saniei vel puris plenum, concedemus, videlicet vel ex diuino afflatu, vel per in-
somnium ea videntes? An hęc quoq; quomodo agnoscãt, percontabimur? An vero citra horũ
agnitiones pharmacum quoduis exhibere concedemus? Ego nanq; existimo primum expur-
gandam esse immundorum vlcerum sordem: implẽda vero carne esse, quæ pura & sinuosa sint:
rursus pus saniem q; expurganda, quibus hæc circum hæreant: mox ita cicatricem inducendam.
Isti vero, haud scio, quo'nam modo talia vlcera sanauerint: nam Thessalus de his prorsus non scri
psit, ne videlicet vel ignorantiam suam vel inconstantiam proderet. Quippe vel rationi parum
consona & falsa de his dicẽt: vel, si quis vera dixerit, eorum indicationem ex membri substantia,
præterea situ forma q; accipiat, necesse esse. Nam esto, vlcus in pulmone sordidum purum q;, &
cum phlegmone & sine phlegmone, & sinuosum, & planum, dignoscere norint: etiã illud scire
eos detur, quanq̃ ne eius quidem, tametsi minimi, inuentionem sibi vindicent, nempe q tale vl-
cus viridi medicamento expurgetur, Macherionis (si libet) vel Isidis, nihil enim refert: Respon-
deant igitur mihi, si vlcus in viscere hęserit, quid facient? Num viridis medicamenti aliquid de-
uorandum dabunt? Omnino ridicula res est. † Sed dicant, vnde'nam medicamen id in pulmonẽ F
deferẽdum sciunt? Quod si id quoque sciant, illud certe intelligere non poterunt, an ipsam vim
suam, quam in extrinsecus positis vlceribus habuit, seruabit. At esto sciant hæc quoque, q & ean-
dem tuebitur vim, quam in externis vlceribus obtinuit, & q sordes deterget: certe, an tussim mo
uerit, intelligere non poterunt: cum tamen, nisi per tussim sordes expurgetur, nullus sit deter-
gentis medicamenti vsus. Ergo id quoq; istis detur. At illud saltem effugere non possunt, quin
diuersam curationem in vlcere femoris, & vlcere pulmonis adhibeant: siquidem alterum aqua
perluunt, alterum tussibus expurgant. Pone vero rursus vlcus, quod in pulmone sedit, crasso esse
pure circũdatum: nunquid tum quoq; viride medicamen exhibebũt, an mel potius lingere iube
bunt? At id dicant, vnde'nam inuenerint. Non enim profecto id respondebunt, qm̃ tenuãdi in-
cidendi q; vim quandam obtinet, cum ipsi à facultatibus eiusmodi disquirendis vltro diffugiãt.
Sed nec, q Empiricis in eiusmodi notarum concursu inuentum est mel prodesse, propterea istis,
sicuti illis, eo vti fas est, primum, q experiẽtiam contemnunt: deinde, q Empiricus in eiusmodi
concursu, quæ'nam sit in pulmone affectio, ignorare se fatetur, cæterum, quæ cõducant, se per ex-
perientiam obseruasse. At Thessalo nõ satis est curare, quod omnino non norit, sed ab affectuum
indicatione procedit. Sanè, si oĩa illi scire donemus, sicuti prius, nõ minus q̃ nos, at nunq̃ ꝓfecto G
effugiet, quin in diuersis corporis partibus curationis species mutetur. Non enim eadem cura-
tionis species profecto est aut mulsam in vterum propter sordidum vlcus infundere, aut mel co-
medendum exhibere, aut spongia vlcus eluere. Cæterum hæc adhuc parua: illa planè maxima
sunt. Fingamus diutinum vlcus citra phlegmonen in multis esse partibus, oculo, aure, naso, ore,
femore, ventre, vtero, sede, pudendis. Fingamus & illud, si placet, vlcus eiusmodi vel planum om
nino esse, vel exiguo minus planum: respondeant'que nobis isti sectatores Thessali, qui hæc nus
quam discreuit, quomodo id cicatrice tegemus? Nempe eo medicamine, quod ex cadmia confi-
citur: id enim vlceri, quod in femore constitit, belle cicatricem inducere potest: sed num igitur
& ei, quod in audiendi meatu constitit? Dicam fortassis incredibile, cæterum diis ipsis notum.
Deprehendi aliquando quendam ex sapientissimis istis Thessali sectatoribus sic vlcus medican-
tem diuturnum: cum citius homini auris putruisset ac vermes creasset, q̃ medicamento, quod ex
cadmia componitur, inductum cicatrice fuisset: cæterum, permisso homine pluribus diebus me-
dicamento similiter vti, postea, q̃ in dies grauius auris oleret, & sanie impleretur, etiam incredibi
lius quiddã, q̃ prius, ausum vidimus. Quippe ratus meatũ ipsum in profundo contraxisse phleg-
monen, confugit ad tetrapharmacũ: quod planè multo magis augere putredinem partis debuit, H
vtpote quod siccare vlcus prorsus non potest, maturare phlegmonen potest. Ergo, vbi hoc me-
dicamento ad affectum sanandum vno die † est vsus, vt facile videres id maxime esse contrarium,
& multiplicata statim saniei vis est, & fœtor intolerabilis obortus. Itaq;, qui propinqui laboran-
tis erant, contingere amplius aurem Thessalium non sinebant. Ille vero præ impudentia stulti-
tia q; volebat non modo medicamenti tetrapharmaci aliquid iniicere, verũ etiam extrinsecus ca-
taplasma relaxans imponere. At, cum eum propinqui hominis abigerent, timerent q;, ne in ma
gno periculo æger foret, nos vnum diem amplius permitti Thessalio asino curationem exora-
uimus. Erat autem profecto postridie tum sanies multo copiosior futura, tum odor grauissimus.
Quo die tentaui, an fieri posset, ut sententiam Thessalij aselli mutarem, ne omnes perderet ægros,
immo aliquos iam, tametsi paucos, seruare aliquando posset, tam aliena scilicet ab omni vera me-
thodo deserta secta: ergo sic agere cum homine sum orsus. Nunquid (inquam) phlegmone tibi
esse videtur in intimo meatu, proinde relaxantibus vteris auxiliis? Ille tum ita esse magnopere
contendit, tum aliter esse non posse. An igitur (inquam) aliquãdo vlcus, quod cum phlegmone
coniunctũ esset, aceto acerrimo cum glaucio curatum vidisti? Minime gentium (inquit) immo,
siquis pastillis androniis ex aceto liquatis vtatur, etiam conuulsionem fortasse accersat. Ergo
(inquam)

† In antiquissimo cod. græco hæc etiam addita leguntur. Ἐπειδὴ γὰρ ἐκ τῆς ἀνατομῆς ἔγνωσαι ἡ εἰς τὸν πνεύμονα τῶν φαρμάκων δίοδος, οἱ δ' ἀπὸ τοῦ θεσσαλοῦ τὴν ἀνατομὴν διαπτύουσι, πόθεν γνώσονται ὅπως εἰς τὸν πνεύμονα τὸ φάρμακον πορεύεται, id est Quoniã enĩ ex anatome cognit⁹ ẽ medicamẽtorũ in pulmonem trãsitus, Thessali autẽ sectatoros anatomẽ respuũt, vnde cognoscẽt, quõ in pulmonẽ medicamentũ meat? Dicant igitur unde'nã, &c.

† Additur in ãtiquis, ἢ δυοῖ, id est aut duobus.

A (inquam) si quis alio quopiam medicamento, quod sit androniis multo valentius, ex acerrimo aceto vtetur, id q; ad aurẽ, ita propinquam cerebro inuolucris q; eius particulam, nunquid planè te authore cõuulsionem accerset, si phlegmone præsertim aliqua subsit? Hęc tum ipsi, tum iis, qui adstabãt, vniuersis recte dici sunt visa. Ergo, quantum (inquam) ad ipsarum partium habitũ spectat, quæ ea, quæ ad summum siccẽt, desiderant, tametsi nunc curatione tua sint veluti effœmi natæ, iam tali medicamento vterer: nunc q̃m plures iam dies male ipsas assuefecisti, trãsferre eas ad contrariũ vno impetu, & semel non licet: nam tibi ac Thessalo contemnere consuetudinem licet, non minus, ꝙ partiũ naturam: nobis autem, nõ licet: sed primo die aceto vtar cum glaucio: secundo vtar andronio: tertio ad valentius aliquod, ꝙ ipsum sit androniũ, transibo. Atq; hoc tribus quatuor've diebus vsus, si mihi vehemẽtius etiam medicamẽtum requirere vlcus videbitur, eo etiam vti nõ dubitabo. Extrinsecus vero (inquam) imponam capiti ea parte, qua auris infesta tur, non, mehercules, sicuti tu, cataplasma, quod relaxare potest, sed eorum medicamẽtorum aliquod, quę vehementissime siccare possunt, cuiusmodi est, quod ex salice cõficitur: aut etiã ipsum androniũ ex aceto illiniam: aut ex iis aliquid, quę hoc magis siccent. Nam, q̃m particula cui mede mur, siccissima est, necesse est, valẽtissime siccetur: indicat enim, veluti vitiũ ipsum, vt curetur, sibi

B applicandum esse contrarium: sic particula ipsa, quod sit sibi simillimum. Itaq; &, prout dixi, egi: sanaui q; hominem, nullo potentiore requisito remedio. Quibusdam vero, qui potentiora desiderabant, quibus vno altero've anno vlcus aurẽ infestauerat, valentius omnibus iã dictis medica mentum adhibuimus: id fuit ferri scoria tunsa, cribrata q; tenuissimo cribro, mox in tenuissimũ veluti pollinẽ lęuigata, post cum acerrimo aceto ad mellis sordium q; crassitudinẽ cocta. Constat autẽ multiplex esse debere in mistione acetũ. Verum (quod sepe iam dixi) materię medicamentorũ copiam ex aliis commentariis petes. Nunc, quæ ad methodũ spectant, absoluantur. Nam audiendi locus, q̃m est siccissimus, idcirco medicamentis eget, quæ vehementissime siccent. Quorum nullum reliquarũ partium cuiuis applicasse expedit: sed oculo exulcerato collyriũ fortasse, quod ex thure conficitur: naribus vero, quod multo sanè magis siccet, ꝙ vt oculis conueniat, minus vero, ꝙ vt auri quadret. Itaq; & prius cõprehensi oẽs pastilli vtiles sunt, & medicamen quod ad Musam refertur, alia q; generis eiusdem. Vlcerũ vero, quæ in ore accidunt, quæcunq; admodum sunt humida, ea medicamentis egent, quæ vehemẽter siccent, veluti diphryge, tum ipso per se, tum ex melle, & vino, & mulso: præterea & quæ iris dicit, & quæ antherã, his q; vel siccis, vel ex melle, vel mulso, vel vino. Vtile vero ad talia est & Musæ medicamen: præterea rhois succus,

A. li. 3. f. 5. t. 2. c. 4. 242 g

C & omphaciũ, alia q;, quæcunq; strenue siccant. Quid enim materias percẽsendo morer? At, quę simpliciora oris vlcera sunt, hæc sanare commode possunt etiam medicamenta, quæ modice siccant, veluti hæc ipsa, quæ propterea, ꝙ in assiduo sunt vsu, Stomatica græce sunt dicta. Ea sunt, quod ex moris cõficitur, & quod ex rubi fructu, & quod ex succo corticis iuglandiũ viridis, atq; etiam his magis quod ex musto & cupressi sphęrulis componitur. Quæ vero in ore admodum humida vlcera sunt proxime ossa, vnde carie tentari ossa periclitentur, hæc propter ossium naturam, quæ sicca est, vehementissimis medicamentis indigent. Itaque ego iam comprehensos pastillos semper lęuigo, ac siccum ipsum medicamentum superimpono.

De Indicationibus, quæ à Substantia, ab Affectu, à Forma, atque à Situ partium sumuntur, exemplo Vlceris in pulmone. *CAP. II.*

POrrò dicta paulo ante sunt & ad vesicam, & vterum, & intestina, & pulmonem idonea medicamentorum genera, quibus sit in singulis vtendum, genere quidem medicamẽti ab ipsa curandarum partiũ substãtia desumpto, sed cum affectu prius etiã ęstimato: modo vero vtendi eius, tum à forma, tum etiam situ. Hinc nanq; excogitati sunt, & auricularij clysteres, quos Otenchytas vocant: & vteri clysteres, quos Metrenchytas: & recti syphones, quibus in vesicã aliquid

D infunditur, quos Catheteras dicunt: & ipsi clysteres: Hinc rursus, quæ in ventriculo, pectore, & pulmone vlcera cõsistunt, per ea, quæ eduntur ac bibuntur, esse curanda: Quæ vero in intestinis, bifariã: nã, quę vicina vẽtriculo sunt, his ꝑ comesta, & bibita succurrit: quę vero inferius sunt sita, per ea, quę iniiciunt: q̃n neq; ad ea, quę vicina ventriculo sunt subire potest, quod per sedẽ infunditur: nec integris viribus ad inferiora ꝑtingere, quod ꝑ os sit ingestum. Ideo q; etiã, quę vlcera in thorace & pulmone cõsistunt, tum difficilius iis, quę sunt in vẽtriculo, sanant, vt quorũ situs longius absit, atq; idcirco medicamentorũ vis remittatur: tũ propter hoc ipsum multo valẽtiora ea, quę deuorẽtur, pręsidia requirunt, ꝙ si ipsis statim vlceribus admouerent. Inde q; adeo excogita tã medicis sunt, vbi expurgandũ ex pectore & pulmone pus est, fortissima, quæ q; maxime disse cent, pharmaca, talia q; omnino, quę, si vlcus in uentriculo esset, ipsum exacerbaret. Quin etiã, ꝙ hæc per tusses expurgent, non aliunde, ꝙ ex forma particularũ est desumptum: ꝙ hę nullum talẽ exitũ habeant, qualẽ uterus, uesica, sedes, auris, nasus, & os. Hinc etiam fit, ꝙ uentriculus utrinq; expurgari possit, sursum ꝑ uomitũ, deorsum secundũ naturam. Quippe hoc genus indicationũ ab instrumentalibus, quatenus instrumẽtalia sunt, est sumptũ: sicuti, quæ siccandum esse docent, ab ipsarũ similariũ substantia sumunt. Ab ipsis uero morbis rursus tales, ueluti ab ulceribus (q̃m de his disputatio erat) & ꝙ siccanda sint, ut supra est comprehẽsum: & ꝙ, qui è uentriculo eluere

pus volunt, non sine periculo vomitum mouent, sicuti si aliter infixam illi pituitam per oxymeli E ac radiculas detergerent: sed tutius deiectione vtuntur, cùm vomenti periculum sit, ne &, quod exulceratũ est, dilaceret, & succum quempiã inutilem ex vicinis attrahat. Quo nomine (vt dixi) & "vlcera, quæ pulmoni insident, difficillima sanatu sunt, vt quæ nec citra tussim expurgare possis: &, si tussim excites, laceraueris. Itaq; quasi per mutuas operas, malum iis in orbem redit: quippe cum, quæ lacerata sunt, rursus phlegmonen excitent: secundo rursus phlegmonen ipsam maturari & pus expurgari desiderant. Quare ex omnibus sanandi difficultas his exoritur, & quòd ea, quæ idonea vlceribus medicamenta sunt, contingere vlcus, sicut in ventriculo, non possunt: & φ per medium interuallum ferè vim suam amittunt: & præterea φ respirando mouentur, & tussiendo lacerantur. Itaq; cum in pulmone ruptum vas est, scire aperte licet, nisi protinus ante, q̃ phlegmone excitetur, glutinatum sit, id postea insanabile fore.

A.li.3.f.10.t.4. c.18.271.e

De Vlceribus, quæ in Aspera Arteria sunt, & in summa eius parte: ac de Lactis, quod apud Tabias habetur, perfectione. CAP. 12.

CÆterum vlcera, quæ in asperæ arteriȩ interiore sunt tunica, & potissimum, quȩ summȩ eius parti (quam Larynga vocant) sunt vicina, aut etiam in ipsa, hæc & curationem recipiunt, & nos non paucos eorũ, qui ita sunt afflicti, sanauimus. Sanè curationem eorum hinc maxime inuenimus. F In grauis huius pestilentiæ initio (quæ vtinam aliqñ cesset) iuueni cuidam, cũ noue iam dies ægrotasset, totũ corpus vlceribus scatebat, † veluti oĩbus ferè, qui euaserant.} Eo die etiam tussiebat paululum. Postridie vero, vbi se lauerat, ilico & vehemẽtius tussiuit, & tussi expulit crustulam, quam græce Ephelcida vocãt. Erat q; homini sensus manifestus vlceris in aspera, quæ in collo est, arteria prope iugulũ nati. Quin aperto quoq; hominis ore fauces eius inspeximus, nunquid in iis alicubi vlcus esset: sed nec sic inspectantibus apparuit vitium: & planè laboranti sensus eius aliquis manifestus ex comestorum bibitorũ'que transitu fuisset, si illic vlcus fuisset. Quin etiam ex aceto & sinapi, certioris notitiæ causa, quædam ei deuoranda dedimus. Sed nec horum quicquam eum momordit: & sensus doloris manifeste in collo erat: quo loco etiam adeo iritabatur, vt tussire impelleretur. Suasimus "itaq; reniti quantũ posset, nec tussire. Quod & fecit, eo certe facilius, φ exiguum erat, quod proritabat: & nos oĩbus modis operam dedimus, vt vlcus ad cicatricem perueniret, foris medicamentum aliquod, quod siccaret, imponentes: tum cubanti supino humidum aliquod ex iis medicamentis, quæ ad eiusmodi vlcus facerent, exhibentes: ac iubentes id in ore continere, paulatim'q; permittere in asperam arteriam defluere. Sic igitur faciens sentire se manifeste aiebat adstringẽtis medicamẽti circa vlcus vim, siue ea vis huc transmissa est, G siue medicamen ipsum roris specie in arteriã ad vlcus defluxit, & tanq̃ percolatum est. Erat autẽ nec æger ipse medicinæ imperitus, sed ex iis quidam, qui ex vsu & exercitatione empirice medicabantur. Ergo sentire se aiebat tum medicamentũ in arteriam defluere, tum tussim quoq; aliqñ mouere: obluctabatur tñ plurimũ, ac tussim cohibuit. Igitur ipse quoq; sua spõte Romæ quidẽ, vbi † correptus fuerat} triduum etiamnũ post nonum diem est moratus: post hoc cõscenso nauigio, primum per flumen ad mare nauigauit: quarto die post, naui peruenit ad Tabias: vsus'q; est lacte, quod & mirificam planè vim habet, nec sine causa prædicatur. De cuius vsu aliquid dicere oblatũ nunc tẽpus videtur, nec de eo tñ, quod apud Tabias habetur, verum etiam de alio omni. Neq; enim iis modo, qui Italiã incolunt, est succurrendum, sed, quoad fieri potest, qui vbiuis habitant gentiũ. Igitur ad lac, quod in Tabiis habetur, cõmendandum multa concurrũt, & locus ipse satis editus, & aer illi circundatus siccus, & pascuũ pecoribus salubre. Atq; hoc quidẽ alibi quoq; arte præparare licebit, siquis in colle modice edito herbas frutices'que serat, qui salubre simul adstringens'q; lac reddant: quorum exẽpla paulo post dicentur. Cęterũ, vt ambientem aera similẽ reddas, fieri oĩno nequit: eligere "tñ simillimum ex ea, quæ datur, aerum copia licet. Simillimus aũt is fuerit, cui eadem adsunt, quæ illi: altitudo collis mediocris: via à mari ad ipsum triginta stadia, amplius'q; aliquid, sed non multo: locus autem ipse versus mare, nempe Tabiæ in imo maxi- H me sinu est, qui inter Surrentum & Neapolim conspicitur, magis tñ in latere, quod ad Surrentũ pertinet. Porrò totum id latus collis est satis magnus, longitudine ad Tyrrhenũ mare porrectus. Inflectitur aũt leuiter collis hic ad occasum: nec in meridiẽ in totũ planè procurrit. Ergo hic collis à vẽtis iis, qui ab ortu flant, Euro, Subsolano, & Borea, tutũ defendit sinum. Coniungitur illi in imo sinu alter collis non paruus, quẽ & veteres Romani in historiis, & qui nunc diligentiores sunt, Vesuuium nominant. Celebre nunc nouum'q; nomẽ Vesuuium est, oĩbus hominibus notum, propter ignẽ, qui in eo ex terra submittitur. Quæ res non parum mihi ad ambiẽtis aeris siccitatem conducere videtur: & alioqui præter ipsum ignẽ nec stagnum propinquum, nec palus, nec fluuius alicuius momẽti vsquã in sinu habetur. Oĩbus vero ventis, qui ab Arcto ad æstiuum occasum perflant, Vesuuius collis obiicitur: multus'q; cinis ab eo ad mare vsq; peruenit, reliquiæ videlicet materiæ, tum quæ in eo cõbusta est, tum quȩ nunc etiam vritur. Omnia hæc aerem efficiunt siccum. Licet porrò & alibi terrarum eligere collem simili modo siccum, scilicet nec longe à mari: nec adeo magnum, vt ventorum impetui sit expositus: nec adeo humilem, vt subiectorũ camporũ halitum prompte recipiat. Caueatur autẽ, ne ad Septentrionem sit versus: ita enim esset

auersus

† Codices impressi & multi ẽt ex manuscriptis legunt, vt Linacer vertit, καθάπερ καὶ οἱ ἄλλοι σχεδὸν ἅπαντες οἱ σωθέντες. & ita ẽt vet' interpres. Sunt tamen, q nõ hñt, οἱ σωθέντες: vt sic verti postea deberet: veluti aliis ferè omnibus.

A.li.3. f.10.t.5. c.5.274.f

† ἐλοίμωξεν.

A.ibidem.g

* Ald. habet βέοβιον. manuscripti aliqui λέσβιον. aly τάβην.

A auersus à Sole. Quòd si etiam in temperato orbis loco collis sit, veluti is, qui ad Tabias conspicitur, longe magis ad rem pertineat. Hoc in colle sunto herbę quidem, agrostis, & lotus, & polygonon, & melissophyllon: Frutices vero lętiscus, & arbutus, & rubus, & hedera, & cytisus, alij'q; his similes. Atq; ita tibi collis præparetur. Pecora vero, quæ in colle ad Tabias pascũtur, boues sunt. Est'q; eius animalis lac spissum ita, vt asinorum tenue. Ego vero, ne quod lactis genus vsui desit, ex vaccis *crassum, ex asinis tenue, ex capris medium, & boues, & asinos, & capras in pascua depulerim. Veteres vero etiam mulierem lactantem iis, qui phthoe consumerentur, adstare voluerunt: quorum sentẽtiæ ipse quoq; accedo, & q familiare id sit, & q prius, q̃ ab ambiente refrigeretur, id sumi voluerint. Porrò hoc tibi de lactis vsu pro maximo precepto sit, vt ij, quibus eo est opus, omnino id astante animali statim mulctum bibant, etiam melle iniecto, si cui cogi in ventriculo solet: q si ipsum descendere ad aluum citius cupis, etiam sale. Atque ille quidem adolescens, cum vlcus in arteria ex pestilenti morbo haberet, sanatus est: ac post eum similiter alij. Alter vero adolescẽs annos natus circiter decem & octo, cum multis diebus ex destillatione laborasset, primum quidem sanguinem floridum cum tussi expuit, non sanè multum: postea vero etiam tunicæ ipsius partem, quæ tegens intrinsecus totam arteriam, in fauces & os per ipsum arteriæ caput

B (Larynga vocant) ascendit. Videbatur autem mihi, tum ex crassitudine eius coniectanti, tũ ægri sensu, ipsius laryngis esse interna tunica. Quin etiam læsa illi ex eo vox est. Atq; hic quoq; longiore quidem tempore, sed tamen sanatus est. Cæterum, †qui ex pestilentia hoc vitio laborarunt,} propterea mihi facile sanati videntur, q præsiccatum iis præpurgatum'que totum *corpus fuerit: quippe cum & vomuerint ex iis non nulli, & omnibus venter profluxerit. Atq; cum ita iam vacuati essent, qui euasuri erant, iis pustulæ, quas exanthemata vocant, nigræ toto corpore cõfertim multæ apparuerunt, vlcerosæ quidem plurimis, omnibus certe siccę. Erat'que intuenti perspicuũ reliquias eas esse sanguinis, qui in febri putruerat: quas, veluti cinerem quempiam, natura ad cutim trusisset, sicuti alia ex superuacuis non nulla trudit. Verum medicamentis ad eiusmodi exanthemata opus non fuit, cum siderẽt sua sponte, ad hunc modum: Alijs quidem, quibus videlicet exulcerata summa pars fuit, decidit ipsa vlceris crustula, quam Ephelcida nominant: deinceps'q;, quod reliquum fuit, propinquum sanitati erat, ac post vnum duos'ue dies ad cicatricẽ peruenit: aliis, quibus scilicet vlcerata summitas non est, exanthema quidem ipsum, & asperum & scabiosum erat, decidit vero veluti squamma quædam: ac dehinc omnes fuere sani. Nihil itaq; miri, si etiam ij, quibus eiusmodi exanthemata in pulmone sunt orta, propter vlcerum siccitatem sunt sa-

C nati. Quod nanq; in cęteris vlceribus vniuersis supra monstrauimus curationis esse propositum, hoc iã iis, quæ ex pestilentia sunt orta, prẽstò fuit. Omnia nanq; sicca, & aspera fuere, plurima quidem scabiei, quædam vero etiam lepræ similia. Ergo, cum experientia rationi attestetur vlcerum curationem hunc vnum habere finẽm, vt siccentur, poterit quispiam ex iis, qui sanguinẽ ex pulmone reiiciunt, seruare permultos ita, vt nos fecimus.

De Curandis statim iis, qui ob Destillationem, aut Membrorum spiritus refrigerationem Sanguinem reiiciunt. CAP. 13.

AC, quemadmodum quidem medendum iis sit, qui notabile in pulmone vas fregerunt, inde adeo, q ab alto sint lapsi, vel immodice clamarint, vel pondus supra vires sustulerint, vel q *durum magnum'q; aliquid extrinsecus ipsorum pectori inciderit, dictum prius est. Quemadmodum vero, qui ex catarrho sanguinem reiiciunt, cõmodissime tractentur, nunc dicemus, proposita claritatis causa curatione, quã Romæ in splendida muliere peregimus. †Hæc nanq; cum eiusmodi sermones audiisset, quales nunc de iis, qui sanguinẽ ex pulmone reiiciũt, habuimus, siue ex catarrho id, siue vehemẽti tussi paululũ quiddã per noctẽ expuerat, ilico ad me misit, se, quicquid exigerem, præbituram promittens. Audiuerat vero ante id tẽpus, nisi quis ilico præsidiũ strenue

D afferret prius, q̃ vlcus phlegmonen contraheret, eum operã amissurum: atq; hanc esse præcipuã eorũ, qui sanguinẽ reiiciunt, interitus causam. Igitur incidere mulieri venam, quę iã quatriduum propter catarrhum propemodũ sine cibo egisset, non placuit: sed iussi, vt acri vteretur clysteri: tũ crura manus'q; calfacienti pharmaco plurimũ fricaret, & vinciret: mox caput raderet: cui deinde medicamen, quod ex palumbiũ stercore cõstat, imposui: interpositis'q; tribus horis in balneum duxi, ac laui, nullo caput contingens pingui: dein caput idoneo pileo contexi, & pro eo, qui tum erat, tẽporis statu, nutriui sola sorbitione: post quã statim fructũ aliquẽ autumnaliũ austerũ dedi. Deinde, cũ dormitura esset, quod ex *viperis conficitur, medicamentũ dedi (theriacen vocãt) circiter quatuor menses ante confectũ: habet enim id ætatis adhuc prẽualentem papaueris succum, qui in antiquatis ignauus redditur: ideo'q; & somniferũ est, & fluxiones tum siccat, tum leuiter crassat. Finito vero prorsus catarrho, liquido apparebat tum ex respirandi specie, tum sonitu, semel excitatæ tussis, pulmonẽ expurgatione egere. Cęterum exhibere hanc non placuit secũdo saltem die, sed in omni taciturnitate & quiete muliere seruata, tum artubus eius pfricatis vinctis'q;, iussi reliquas quoq; oẽs partes perfricari, excepto capite, quod adhuc ex medicamento incalescebat. Rursus aũt vesperi dedi theriaces ceu fabæ nostratis magnitudinẽ: erat vero, quod pridie acceperat, hoc longe amplius. Postea vero, q̃ hac quoq; nocte probe dormiuisset, tertio die mane

Al.3.E10.t.5. c.5.275.b

* σῶμα. i. corpus.

† οἱ ἐκ λοιμοῦ

* Al. graue que.

† clarius ex græcis. Hæc naq; cum eiusmodi sermones audiisset, quales nũc de iis habuimus, qui sanguinem ex pulmone siue ex catarrho aliquo siue uehementi tussi reiiciunt, cum paululũ quiddam per noctẽ expuisset, ilico ad me misit, pbere se promptã asserẽs ad faciendũ, quicquid ego vellẽ.

Al.3.E10.t.3. c.6.267.e

mel coctum copiose exhibui, ac in quiete seruaui. Procedente vero die totũ corpus similiter perfricui, ac ptisanę cremorẽ cum pane exiguo pro cibo sumere iussi. Mox quarto die mane quidem dedi medicamentũ, quod ex viperis fit, sed quod iam in ætate vigoris esset, id q; cũ copioso melle. Capiti vero mulieris eodem pharmaco, quod vehementer cum siccat, tum calefacit, imposito, ac deinde ipsa lota, nutrita q; modice, valẽtius iam pulmonẽ expurgare in quinto sum aggressus. Ac dehinc rursum, rursum q; ex interuallo, ad caput quidem consueto cerato, quod thapsiã recipit, sum vsus. Totam vero corporis curam, in gestatione, frictione, ãmbitione*, lauãdi q; abstinentia, ac victu tum moderato tum vero boni succi, ad reficiendum direxi. Hæc itaq; mulier recte se se habuit, minime lactis opem requirens. Alteri vero adolescenti, cui nõ ex destillatione, sed ex refrigeratis spiritus instrumentis, orta tussis fuerat, cum sanguinẽ & ipse ad dimidiã heminam reiecisset, statim venam incidi, ac bis eodem die ex ea sanguinẽ detraxi: deinde rursus postridie bis: sed artuum frictione & vinctura priore die vsus, ad vesperam dedi pharmacũ nostrum, quod dia spermaton dicitur. Secundo die post alteram detractionẽ imposui toti pectori ceratum, quod ex thapsia cõficitur, mox vesperi, ne supra modum calfaceret, id auferẽs. Tertio die rursus ad tres horas imposito, hominem laui. Cibaui autem similiter tribus his diebus, prioribus quidẽ duobus, sorbitiunculis: tertio vero, ptisanę primum cremore, deinde pisce statim aliquo, qui & facilis concoctu esset & simplici ratione præparatus, adiecto. Dedi quoq; medicamẽtum dia spermaton, & secundo, & tertio die similiter ad vesperam: quippe quod & somnum conciliat, & sensum doloris eleuat, & siccandi vim habet. Tum vero, cum & spiritui delegatæ partes in naturali temperamento essent, & totum corpus vacuatum, ac nulla phlegmones suspicio circa ruptum vas superesset, expurgare cœpimus. Mox bibito medicamento, quod viperas habet, ætatis iam vigentis, ad Tabias dimisi. Sic ego omnes, qui primo se die mihi curandos permiserunt, sanaui. E F

De Curando Pulmonis Vlcere, quod tribus quatuor'ue diebus insedit. CAP. 14.

QVi vero post duos, aut tres, non oẽs: sed aliq̃bus eorũ insanabile vlcus fuit. Quotquot autẽ phlegmone sic occupauit, vt iam febricitarent, horum nullus est in totum persanatus. Sed qui postea sic per omnia præsidia rite transierunt, vt siccaretur vlcus, ij tantum saltem lucrifecerunt, vt illud nec vltra progrederetur, nec maius fieret: sed siccatum, ac callo duratum, longiore vita frui hominem sineret. Ex iis vero, qui vlcus in pulmone habent, ij demum insanabiles mihi esse videntur, qui ex succi vitiosi erosione id possident, quorum aliqui ceu salsilaginem sputum suum sentire se aiunt: nam longo arbitror tempore oĩo opus esse, vt succi corrigatur vitiũ. In tempore vero necesse est duorum alterum, aut siccando vlcus, ceu callum fieri, eo q; fore oĩo insanabile: aut non siccando, tum ipsum putrescere, tum quę circa sunt depascere, atque ita spatio pulmones putrefacere. Porrò multi ex iis, qui eiusmodi succum vitiosum cõgessissent, cum ex eo tussirent, non tñ etiamnum sanguinẽ reiicerent, huius nostræ prouidentiæ cõpotes facti, prorsus sunt persanati. Oportet aũt in principio nullius rei æque esse solicitum, q̃ vt neq; tussiant, neq; ex capite aliquid in pulmonem defluat. Cauetur id triplici præsidio, purgatione "primum: secundo, medicamine, quod dia spermaton dicitur: tertio, ipsi capiti prouidẽdo. Quod purget, diuersas facultates habeat, oportet: cuius generis nostræ sunt pilulę, quæ ex aloe, scammonia, colocynthide, agarico, bdellio, & gummi arabico conficiuntur, ad plures videlicet excrementorum purgandas species. Sanè satisfaciant ad vsum, & quæ sine gummi componuntur. Postea vero, si res postulabit, etiam iis, quæ nigram bilem expurgent, vtare. Capiti prouidebitur cerati vsu, quod fit ex thapsia. Atq; hæc quidem in principio peragenda sunt. Post vero reficiendus æger salubriter est cibis boni succi, frictione, inãmbulatione*, & balneo. Tradetur autem de his methodus in idoneo operis loco. Porrò ij sunt, qui maxime lac requirũt: neglecto q; eo, omnium maxime sunt insanabiles. Cæterum de mittendo his sanguine sciri illud licet, Quicunq; parum habere sanguinis videbuntur, iis ad quendam succum probiorem (sicuti prædixi) reductis detrahere sanguinem poteris, tum rursus reficere: eosdem etiam rursus purgare, ac rursus reficere: denuo q;, si res suadet, sanguinem mittere, potissimum, quibus veluti limus vitiosus & crassus, totus est sanguis. At, qui validi sunt, multi'que sanguinis, iis statim à principio est detrahendus. G A.li.3.f.10.c.5. c.5.274.g H

Quàm perperam Erasistratus, ac Thessalus Sanguinis reiectionem curarint, ac de Vlceribus, quæ in Sede, ac Pene consistunt. CAP. 15.

HOrum, quæ retuli vel modo vel ante, siue ea inueni ipse, siue iuxta Hippocratis viã vsurpaui, nihil planè nõ examinatũ ac iudicio cõprobatũ est, sed p experientiã oĩa iudicata: in quibus erroris pericula ipsi pertulimus. Fructũ ex eorũ vsu habituri sunt, quibuscũq; artis opera sunt curæ: siquidẽ alij veri sunt, alij sophistarũ sermones. Quanq̃ quid sophistas memoro? Cum etiã nõ contẽnendorũ medicorũ aliqui, et qui integra volumina de sanguinis reiectione prodiderũt, alia quidẽ multa & parua recte pscripserint, maximorũ autẽ auxiliorũ nullius meminerint*, parũ intelligẽtes p multa illa & parua, quæ recte admonent, longũ ipsis ægrotis cõparandum interitũ. Per hęc aũt tria, q planè deplorati nõ sunt, oẽs seruant, per sanguinis missionẽ, & purgationẽ, & ea quæ caput roborãt. Sanè in sequẽtibus, cũ de succorũ curatione præcipiemus, dicemus de sanguinis missione diligẽtius. Minime igit (sicuti medicorum nõ nulli censent) à paruis incipiẽdũ auxilijs

* περιπάτοις

* περιπάτοις

* ἀποτυχίας

* χυμῶν est in ipressis, et multis etiam antiquis codicibus. In antiquissimo tamẽ quodam exẽplari legitur, κακοχύμων.

A auxiliis est: Nec, sicut illi dicũt, sentiendum, ista scilicet prius esse tentanda: mox, si nihil profece-
rint, aggredienda maiora. Nam in morbis, in quibus periculum non impẽdet, vera ea opinio est:
at, vbi moriendũ ægro prorsus est, si phthoe semel exceptus sit, alienissimum à ratione est à mino
ribus inchoasse. Nam, sicuti reliqua omnia ab Hippocrate tradita, ita illa quoq; sententia recte est
dicta, Nempe ad vltimos morbos vltima prorsus remedia maxime valere. Qua'nam igitur indu 1.Apho.6. Ex.
ctus opinione Erasistratus in talium affectuum principio segnis tardus'q; est: post diligens, cum ord.4.d
periit occasio? Nam sanguinis missione, cũ sanguis reiicitur, nusquã prorsus vtitur, vitiosissima
ratione inductus: sed nec purgat quenq̃, nec caput siccat. Quibus nimirum siquis phthoe occu-
pari periclitantes fraudet, quãuis reliqua oĩa probe peragat, nihilo plus, arbitror, agat. Nam san-
guinem mittere recusat: ac solis artuum deuinctionibus ad eũ auocandũ vtitur, quò (vt ipsemet
ait) ad phlegmones tempora sat nobis sanguinis supersit, nec propter inopiam eius ægrum nutri
re cogamur. Sed heus tu Erasistrate, dicat arbitror aliquis, si post venam ruptam phlegmone iam
pulmonẽ occuparit, non est, quod speres hominẽ sanandum propter ipsas, quas paulo ante com-
prehendi, rõnes. Quare amplius opera tua nõ egebit, proditus videlicet per te inter initia. Quip-
pe idẽ facis, quod gubernator, qui, vbi per eius incuriã euersa nauis est, vectorũ cuipiam asserem
B in manũ dat, inde q; salutẽ cõparare suadet. Sed Erasistratus fortasse existimabat phlegmonẽ esse
ex iis, quę necessario vulnus comitentur. Verum, si ita sentiebat, in magna planè erat ignorantia:
cum videre cuiq; liceat sexcentis eorum, qui quotidie singulari certamine decertant, maxima ci-
tra phlegmonen glutinata vulnera sic, vt secundo vel quarto die sint omnino in tuto. Nos vero
etiam plurimos ex iis, qui vas in pulmone ex casu, clamore, plaga'ue rupissent, prius, q̃ phlegmo-
ne in vase rupto excitaretur, curauimus. Quòd si horum quoq; pulmones phlegmonẽ inuasisse
asserit, ipse suis ipsius placitis repugnat, simul princeps viscus, quod maxime vicinum cordi sit,
phlegmone laborare affirmãs, simul hominẽ febri carere, item q; rupta phlegmone nihil expuis-
se. Ergo à nobis quoq; inuicem audiat nec fieri posse, vt glutinetur vlcus, si phlegmone pulmo-
nem inuaserit: omnino q;, si inuaserit, febricitaturum: ac purulẽta deinde, cum phlegmone solui
tur, tussi exputurũ. Ergo, si qs nec febricitabit, nec tussiet, nec saniẽ aliquã ex vlcere & phlegmo-
ne spuet, quę ratio est, vt huius inesse pulmoni phlegmonẽ dicas? Itaq; tũ hoc maximũ certe prę
sidiũ non recte ab eo damnatũ est, tum purgatio sine vlla mentione prętermittitur. Ac nec vllum
pharmacon, quod efficax sit, contra vllum ex comprehensis generibus ab eo est positum. Quin,
siue caput fluxionem mittat, eo statu seruabitur: siue ex intemperie ipsorũ spiritualium tussis inci
C dat, etiã ipsa sic manebit. Ergo Erasistratus statuario illi assimilis videtur, qui reliquis omnibus
partibus scite perfectis, statuã reliquit cęcam. Nam quæ, quæso, reliquæ pulchritudinis gratia, cũ
oculos desideres? Postea, si diis placet, cũ tanti viri maxime aberrent, egregius vir Thessalus, qui
artem ne nouit quidem, Methodicum se censet appellandum. Ac nũc fermè oẽs sectatores eius
sanguinẽ mittere videmus, tum aliis ægrorũ non paucis, quibus non solum non vtile, sed etiã no
xium existimare id præsidij oportebat, præsertim si propriis ipsis hypothesibus starent: tum vero
iis, qui sanguinẽ, siue hunc per vomitũ, siue etiã cum tussi, reiiciunt, modo ualentes uires habeãt.
Sed quomodo cohærebunt hæc secum, ut uenã, ubi sanguis reiicitur, incidere iubeant, & in com
mentariis suis scribant remedium id adstrictis uitiis conuenire? Ergo ne se Methodicos amplius
nominent, sed Empiricos, si reiecta ratione, quã esse rectam putabãt, experientia utuntur ad inue
nienda præsidia. An igitur in iis quidem clare deprehẽduntur nec methodo, nec oĩno ratione ali
qua quicq̃ facere, ubi uero partes inutiles esse ad curationis inuentionẽ aiunt, non multo magis?
Atqui, siquis ad memoriã reuocet ea, quę de auribus, naribus, oculis, ore, pectore, pulmone, præ-
terea utero, uesica, & uētriculo, diximus, errare eos tota uia uidebit. Talis igitur erat, qui ad phleg
monẽ, quę in pudendo erat, macedonico medicamento est usus, ac cũ eo etiã cataplasmate, quod
D relaxandi uim habebat, nẽpe solẽni hoc, quod ex pane, aqua, & oleo cõficitur. Etiã alius quidã illi
persimilis, qui ad sedẽ exulceratã iisdẽ est usus. Verũ de talibus, ubi de phlegmonis disputabitur,
a.li.3.f.20.t.1. agemus. Cæterũ ulcera, "quæ citra phlegmonẽ in pene sede'ue consistunt, nullũ cataplasma desi-
c.21.324.d derant, sed medicamen, quod cicatricẽ inducat: non tñ, mehercle eius naturæ, quæ ulcera, quę in
carne sunt, inducere cicatrice possit, immo quæ tanto magis siccare possit, quanto hæ partes sunt
carne sicciores. Quin etiam, quod magis admirere, ipsorũ, quæ in pene sunt, ulcerum magis etiã
siccari postulant, & quę in toto cole hæserunt, & quæ extra hunc etiã finẽ eius, qui glans dicit, in-
festant: minus uero, quę in prępurio sunt: atq; etiã his minus, quæcunq; in reliqua sunt cute, quę
totũ colẽ uestit. Cũ igitur humidũ in glande ulcus quidã ex amethodis istis medicis, istis inquã
Thessaliis, sanare aliqñ non posset medicamẽtis iis, quæ epulotica uocanť, id est, quæ cicatricẽ in-
ducunt, adhibuit in consiliũ me. Vbi igitur ex me audiuit longe sicciore medicamento particulã
egere propterea, q; sicciorís naturæ esset, primum non credidit: ut uero coactus necessitate est ali-
quo ex nostris medicamẽtis uti, tribus diebus sanatum ulcus est: perspicuum q; erat medicum nõ
tam fuisse de salute hominis lætatũ, q̃ inde adeo tristatum, q; in mala disciplinæ secta fuisset edu-
catus. Siquidem medicamen, quod ex pãpyracea charta cõbusta fit, hoc scilicet nobis usitatum, id
genus ulcerum sanat: sicuti etiam anethum ustum simili modo inspersum: itẽ q; cucurbita sicca

atq; vsta ad eundem modum: alia præterea multa ex iis, quæ vehementer, sicut illa, siccant. Siqua E vero eiusmodi vlcerum sine madore sunt, ac recentia, iis sola "aloe salutare medicamen est. Inspergitur autem sicca, sed in tenuissimum ceu pollinẽ redacta. Hæc vero etiam, quæ in sede consistũt, sicca vlcera probe pcurat. Simillimã huic vim habet & cadmia vino elota, & sicca. Ab hac quoq; non longe abest argenti spuma, Lithargyros græce dicta. Deinceps vero molybdæna sequitur. Omnibus vero tum minus inferens doloris, tũ nullo minus efficax, pompholyx est. Sin humidiora sunt, ipse per se pini cortex, item q; lapis hæmatites vocatus, idoneus est. Quod si profunditas quæpiam ipsis adsit, vbi excitata fuerint, dictorum alicui tantulum mannæ admiscendum est, quan tũ sit ad carnẽ gignendã satis. Neq; igitur horum quicq̃ vel per somnium norunt, qui istius sunt alienæ à methodo sectæ, cũ omne vlcus, in quacunque animantis sit parte, eandem postulare curationẽ opinentur: neq; etiam, quemadmodum fuere quædã vlcera oporteat, veluti ea, quæ in abdomine contingunt: de quibus in sequenti libro cum iis, quæ restant, vniuersis agetur. A.ibidem.

GALENI METHODI MEDENDI ID EST DE MORBIS CVRANDIS
LIBER SEXTVS

ARGVMENTVM LIBRI

Neruorum, Tendinum, Ligamentorum, Partium que, quæ illorum natura participant, Ossium quoque curationem absoluit.

Prolixitatis librorum Excusatio, ac Quæ hactenus monstrata sunt. CAP. I.

On dubito fore non nullos, quibus esse prolixus videbor, qui vnum hactenus morborum genus, quemadmodum methodo curetur, exponã. Par est autẽ, non tam nihil longitudinem hanc imputent, q̃ iis, qui parum intelligentes, quæ rectissime ab Hippocrate sint scripta, ea calũniari sunt conati: quos, ne quemadmodum vlcus quidem recte curent, scire ostendi, nedum, quod maius sit, quicquam. Atq; ipsum quidẽ morbi genus, cuius vna species vlcus est, seu continuitatis seu vnionis solutionem voces, nihil referat. G Illud monstratum est, methodum curandi eius, in quocunq; corporis membro sit, quæ quidem ab affectu ipso sumantur, indicationes seruare communes: quæ vero ex partibus præbeantur, alias atq; alias habere. Cum enim in carnosis particulis inciderit, nominaẽ quidem vlcus: habet vero curationis indicationẽ omnium quidem, quę præter naturã sunt, communem, sui scilicet ademptionẽ: quam vero, ceu affectus, præstat, vt per contraria tollatur: quã, vt diuisio est, vnitionẽ, quippe generatio huius vitij in diuisione vnitatis cõsistit. Ideo q; in osse vocatur fractura, græce Catagma: in neruosis fibris Spasma: in musculis Vlcus & ruptio: quorũ differentia prius iam dicta est. Idem tñ morbus, cũ in neruum & arteriam & venã inciderit, nullã propriam appellationẽ est sortitus, mutuatur aũt interdum vlceris, interdum vulneris vel ruptionis, appellationẽ. Cęterũ parum esse de nominibus solicitũ debere eum, cui rerũ sciẽtiam inuenire sit propositũ, sępe iam diximus. Itaq; huc potius noĩbus neglectis pperemus: qñ nõ ex horũ exquisita impositione, sed ex appositis remediis, ægro salus paritur. Rursus igiẽ reuocandũ ad memoriam est, queadmodum audacissimus Thessalus, cũ nullã curandi vlceris methodũ tradiderit, oẽs tñ dixisse se arbitratur. Siquidẽ, q̃ sinuosum vlcus postulet impleri, & simplex glutinari, hæc nec idiotis sunt ignota: queadmodũ tñ methodo quis pharmaca inueniat, quibus vel impleaẽ quod H sinuosum est, vel glutineẽ quod simplex est, hæc vulgus nõ nouit: at id est, quod medicis considerandũ proponitur, atq; in eo alius alio est pstantior. Quippe, veluti in præcedentibus ostẽdimus, & inueniet remedia, & inuentis recte vtetur, quisquis in medendi methodo est exercitatus.

Aduersus Thessalum de Nerui punctura, ac de Medicamentis, quibus curatur. CAP. 2.

VT enim iã aliquid persequamur, quod præcedentibus sit deinceps, fingamus quempiam ad nos venire, cui tm̃ cutis "acu sit puncta. Hunc hoĩem, si is sit, cui facile vlcera sanescant, etiã si citra medicamentũ nudo q; membro ad opera consueta dimittas, nihil sentiet mali: sin, cui difficulter sanentur, primũ quidẽ dolebit, post etiam tum pulsu particula infestabitur, tũ phlegmone. Ac Empiricus quidẽ examinando percontando q; hoĩs naturã discet: Nos vero, tũ ex eiusmodi examinatione oibus his vsi, quæ per experientiã inueniãtur: tum nihilo minus ex iis notis, quas de boni succi mali q; naturis habemus: præterea de iis, qui acris hebetis q; sunt sensus: tum plenitudine grauatis, modice q; se in succis habẽtibus: nõ ignari, q̃, qui vel plethoricus est, vel vitiosis succis premitur, vel acris est sensus, vel horum quibusdam oibus ue premitur, phlegmone tentabitur: qui contra est affectus, nihil mali sentiet. Atq; hæc prospicientes, nõ equidem medicamen, quod glutinet, imponemus, cuiusmodi plurima sunt eorum, quæ Enæma vocant, (ea sunt, quæ A.l 1.f.4.c.21 83.f

recentibus

A recentibus statim applicantur vulneribus) immo molle & blandum, & quod dolorem mitiget: siquidem, vbi magna diuisio est, ibi studium impendi debebit, vt magis siccantibus remedijs labra vlceris vniantur, atq; coalescant: vbi autem acu stilo've facta diuisio est, id duntaxat curandũ est, ne phlegmone particula tentet. Atq; ex hoc manifestum est cruentorũ vlcerũ indicãtionem, quæ à Thessalo est prodita, nihil nos maius adhuc docere, q̃ sit cuilibet è plebe notum. Non enim scire, quid fieri oporteat, id magna res est, vt quod omnibus hominibus natura insit: sed, quibus rationibus illud efficias, id vero scire artificum est. Nam, si nauem quispiam sit ędificaturus, scimus profectò oẽs, etiam qui nauium fabri non sumus, quo loco poni gubernacula debeant, quo loco puppis, quo prora, ac reliquorum quiduis: cęterum nihil nobis hæc ad rem conferunt, vtpote nescientibus, quemadmodum ipsa struant. Æque, & qui ędes molitur, vtiq; non ignorat, nec ꝙ iacienda primum parietum fundamenta sint, neq; ꝙ super his erecti minime q́; inclinãtes erigẽdi sint parietes, nec ꝙ super his strui tectũ oporteat, nec ꝙ ostia & fenestræ singulę q́; reliquarum domus partium proprijs collocandæ sint locis: verum hæc ad domum ædificandam quid conferãt, quoad ipse fabrilis artis ignarus ea fabricare nesciat? Vni igitur Thessalo omnium hominum sapientissimo, nosse, quid fieri oporteat, ad artificiosam notitiam satis esse videtur. Sed nos per superius comprehensa

B monstrauimus id esse operum, quæ ex artibus expectentur, veluti principiũ quoddam, nõ dum aliquam eorum propriam partem, sed quæ etiam sit cuiuis è plebe cõmunis: quippe primæ in omni arte indicationes oĩbus hominibus natura sunt præsto. Quare, si hæ satis sunt ad opifices faciendos, nihil vetat, quin & naues ipsi ædificemus, & materiã fabricemus: prõptum q́; sit omnibus tum calceos facere, tum vestes, tum domos, sed & architectos esse, & cithara personare, & rhetoricari. Verum non ita se res habet: nec, qui vulneratæ parti naturalem vnitionem esse moliendam nouit, is medicus est, sed qui, quibus id rebus perficiat, intelligit: quanq̃ ne hoc quidem ipsum per se satis est, si quis etiã, quò pacto his sit vtendum, nesciat: sed, qui viam omnem curationis eousq; percalluit, vt ipsum cõsequi destinatum finem queat, is demum est, qui mederi nouit. Ergo istis amethodis Thessali ęmulis illud accidit, vt cũ maiora viribus audeant, nec ad ea, quæ consequi alioqui possent, accedant. Quippe, cum dudũ stilo quidã vulneratus in manu esset ita, vt tota diuisa cute aliquid neruorum, q̃ suberant, pũgeretur, sapiens scilicet Thessalius in principio emplastrũ quoddã imposuit, quo sępe in maximis vulneribus vsus prospere fuerat. Putabat.n. (arbitror) omne vulnus eandẽ curationẽ requirere. Phlegmone vero oborta, ad cataplasma, quod ex farina tritici cõponitur se conferens, atq; interim hominem putrefaciens, intra septi-

C mum diẽ iugulauit. Nec sanè comprehẽdere numero est, quot, vbi in Pęonias istorum manus incidére, conuulsione perierint: quò, si dijs placet, sanctio illa Thessalia seruetur, Omne cruentum vlcus similiter esse curandum, id q́; partibus ijs, quę laborent, nullam indicationem cõferentibus. Cęterum vera ipsa methodus non perinde, atq; hæc Thessali, est amethodos, immo põt vel nunc etiam post tot tantos q́; medicos non solum meliora medicamẽta, q̃ prius fuere, sed etiam vniuersum curationis modũ inuenire. Nemo enim statim ab initio ijs vsus, quæ nos inuenimus, ex nerui vulnere in cõuulsionem incidit. Aduerti "nanq;, vbi punctus neruus esset, ei ex sentiẽdi, quod obtinet, acumine necesse esse tum dolorem incidere, quàm reliquis partibus, maiorẽ, tum ex necessitate phlegmonẽ consequi, nisi quis & medelam dolori inueniret, & phlegmones generationem prohiberet. Rationabile igitur mihi est visum cutis quidem vulnus apertũ inglutinatum q́; custodire, quò per id ex neruo vulnerato sanies efflueret: totum vero corpus superuacuis humoribus liberare: ac, nequis dolor vulneratam partem vrgeret, in primis solicitudinem habere. Itaq; etiam medicamenta excogitaui non pauca, quæ vulneri imposita ad vtrunq; mire sunt comparata, tum vt dolorem mitigent, tum vt exitum saniei patefaciant. Tutius vero fuerit etiã, si quis cutem latius incidat, ac totum corpus sanguinis missione inaniat, vtiq; si fortis sit virtus. Si vero vi-

A.L.4.f.4.t.4. c.1.fol.475.d

D tiosis succis repletum corpus sit, protinus purget. Aqua vero calida, quanquam reliquas phlegmonas valde mitigat, vulneratis tamen neruis est inimicissima: cum præsertim eorum substantia ex refrigerata concreta'que humidiore materia sit condita: omnis enim eiusmodi constitutio per ea, quę simul calefaciunt & humectant, resoluit ac putrescit. Itaq; ab aqua calida eos, qui ita vulnerati fuerant, omnino prohibui, vtilius iudicans oleo calente fouere propterea, ꝙ demonstratum à me est, hoc quoq;, si frigidum applicetur, tenues meatus obstruere: sin calidum, digerere. Porrò fugi ex huius quoq; generibus & crudum, quod Omotribes græce dicit̃, & quod deniq; adstringendi vim haberet. Delegi aũt tenuissimũ, cuius generis Sabinum est: quod etiam vtilius fuerit, si bimũ trimum'ue sit, quippe id, q̃ recens, magis per halitum digerit: quo'q; magis est antiquum, hoc semper magis digerere est potens, verum dolorẽ minus sedat. In pharmacis aũt huc omne cõsilium direxi, vt esset eorum facultas tũ tenuis, tum modice excalfaciens, & quę siccare citra dolorem posset: cum sola hęc trahere ex profundo saniem neq; contracta neq; demorsa particula possit. Vsus sum aũt primũ terebinthina resina, tũ per se, tum ẽt paulum euphorbij admiscẽs: Et per se quidem "in pueris, & mulieribus, & generaliter ijs, q̃ molli essent carne: cum euphorbio vero in ijs, qui dura. Non secus aũt & propoli, non per se modo, verũ etiam cũ euphorbio ipsam molliens: ꝙ si durior esset, cum tenui quopiam oleo. Quin & sagapeno in duris corporibus sum vsus,

A.L.4.f.4.t.4. c.3.fo.476.d

vtiq;

vtiq; cum oleo & terebinthina id miscens: sed & opopanace ad eundem modum, quo & sagape- E
no. Mihi vero & lachryma cyrenaica non inutilis fore videt, siquis emplastrum ex ea faciat, cuius
modi est, quod nos ex euphorbio cōposuimus: verum nō dum id experiētia, queadmodum reli-
qua omnia, comprobauimus. Quippe precedere oportet eam, que a vera methodo proficiscitur,
remediorum inuentionē, huic vero experiētiam ad certiorem ēt fidem subscribere. Siquidem ex
tali methodo ēt sulfur, quod ignē expertum non sit, quod q; lapidosum non sit, sed oīno tenuium
partium, ei, cui neruus vulneratus esset, conducturū sperauimus, tantum eius tenui oleo miscētes,
dum, quod ex vtrisq; mistum erat, sordium haberet crassitudinem. In valētioribus vero duriori-
bus q; corporibus, ēt si ad mellis spissitudinem redigas, sic quoq; iuueris: nam id quoq; compro-
batum experientia est. Quin etiam "lotam calcem similiter oleo admistam his applicandam exco A.l.4.f.4.t.4. c.3.fo.476.c
gitauimus: quæ ēt, si mari lauetur, magis proficiet. Lauatur optime per estatem in æstu caniculæ.
Quod si bis ter've eam laueris, vtilius medicamen efficies. Quo pacto aūt talia præparanda sint,
ex cōmentarijs, quos de medicamentorū cōpositione edidimus, intelliges. Nunc mihi tm̄ dixisse
sufficit me tum hec, tū alia multa medicamenta aduersus neruorum vulnera inuenisse, cum nec
sub aliquo magistro ea vsurpata viderim, nec in veterū alicuius aut medendi libris, aut quos de Fa
cultatibus ex propria sapientia inscribūt, prodita: sed ex ipsa rerū natura indicationes sumpserim. F
Id quod propriū esse medici methodo vtentis existimo. Mirificus autē Thessalus, cum ne vnum
quidem medicamētum inuenerit, iam pridem materiam eorum notam esse affirmat. Atqui mul-
torum medicamentorum, quæ nos excogitauimus, nō modo Thessalo, & qui ante eū medici fue
runt, materia nota non est, sed nec ijs, qui post eum in hūc vsq; diem fuerunt. Siquidem ipse, cum
accersitus aliquando essem ad quendam, qui a Thessalijs istis amethodis medicis putris fuerat fa-
ctus: ac cernerē eum cataplasma, quod ex triticea farina fit, impositurum: vbi nullum ad præsens
mihi medicamētum erat, poposci ex figulo quodā, quē viderā, ægri vicino aquā lixinam: tum co
quens in ea farinam hordeaceam, non aūt sicut illi in oleo & aqua triticeam, imposui. Postea vero
farinam erui simili modo coctā, iam phlegmone inflammato & putri ex bella horum curatione
neruo imponēs, vindicaui ab ea putrefactione hominem. Verum de ijs, quæ cum phlegmone
putrescunt, alia disceptatio sequetur, ea q; diffusa in opportuno operis loco. De neruis vero vul-
neratis satisfaciāt, que dicta iam sunt. Et sanè ex ijs, quæ ipsi inuenimus, plurimi vno illo empla
stro vtuntur, quod ex euphorbio, & cera, & fricta resina est compositum. Cui, nescio quomodo,
aliqui sinopidis aliquid postea miscuerunt, aliqui ochre, quo videlicet fucatum, vnde componat,
lateret, † egre ferentes, si meum id esse videretur.} Verū non est a principio sic a me cōpositū. Mi G
scuerint fortassis ei non nulli & è salis flore aliquid, aut aliud quippiā tale, quod colorem eius im-
mutet, nec vim eius minuat. Potest quis per ignorantiam etiā tale aliquid immiscere, quod facul-
tatem eius immutet. Verum nos illud ex cera, resina terebinthina, pice, & euphorbio composui-
mus, immiscentes ex cera partem vnam: ex terebinthina, & pice, vtriusque partis vnius dimidiū:
sic, vt quod ex vtrisq; conflaretur, cere par esset. Licet autem interim, & plus sit, quod ex ambobus
confit, q̃ cera: licet rursus & alterum eorum tantum, ceræ admiscere. Quin etiam in penuria te-
rebinthinæ tum humidam pineam, tum etiam frictam, commode admisceas: non minus etiā his
& abietinam immittas. Strobilina vero duris tantum corporibus idonea est: ad mollia vero im-
miscenda non est. Si itaq; humidam resinā immiscebis, tunsum cribratum q; euphorbiū reliquis
immittes liquatis: esto vero pondus eius, ceræ pars duodecima: etiam plus aliquando, vbi scilicet
valentius efficere est in animo: Sin siccam, sicuti quæ fricta est, vtiq; olei pusillum desiderabit eu
phorbium. Quare ego tum id cum oleo contundens, ac ad sordium spissitudinem redigens, mox
reliquis post liquationem refrigeratis *terens misceo. Sæpe etiam tantulum aque immiscui medi-
camento conficiendo, quantum in mistis ipsis liquandis tum absumi tum euanescere prorsus po
tuit. Verum oīa huius generis ad tractationem de medicamentorum cōpositione magis attinēt. H
Nunc suffecerit, sicuti antea fecimus, indicato, quale esse debeat medicamēti genus, pauca parti-
culatim exēpli causa apponere. Vberem nāq; oīum materiā in opere de simplicibus medicamen
tis inuenies: præparare aūt debebis, vt in opere de eorū cōpositione est traditum. Nūc igitur satis
est hoc tm̄ dixisse, atq; ad alia transire. Vulnerati "nerui curatio medicamenta postulat, quæ & A.l.4.f.4.t.4. c.2.fo.475.f
tepidū calorē excitent, & valenter siccent: tum que ex substantiæ suæ natura & trahendi vim ha-
beant, & tenuiū sint partium. Sanè non ad medicamētorū modo victus q; inuentionē ipsa medē
di methodus proficit, sed ēt ad ipsum inuentorū vsum. Nam veluti in superioribus ostendimus,
quisquis citra methodū, quæ vlceri apta medicamenta sunt, molitur, eum ne minimo quidē eorū
probe vti posse, ita & nunc ostendere licet. Siquidē intellexisse, quantopere affectum vel siccarit,
vel calefecerit, vel mitigarit, vel lacesserit medicamenti applicatio, is demum potis est, qui metho-
do quadā curat. Idem vero ipse solus ēt intendere ea, quibus inter initia est vsus, vel remittere no
uit. Cum nanq;, quod δι' εὐφορβίου propterea q euphorbium accipit, vocant, quidam vulnerato
neruo statim imposuisset: id q; subinde prius prospere fuerat expertus: tertio die indicauit mihi
vulneratam partem tum dolentem, tum phlegmone tentatam, miratus medicamen nihil contu-
lisse. Percontatus igitur laborantem sum, num primo die, cum impositum medicamentū esset, ca
lorem

*φάρμακον ἐπίπαστον, est in manuscriptis.

† In aliquibus cod. græcis hæc non habentur.

*ξύσας.

A lorem quempiam veluti ex Sole suauem sensisset: is se quicquam eiusmodi sensisse negauit. Rursus itaq; percontabar & medicum, quanto iam tempore præparatū apud se medicamentū habuisset, ac quos eo sanasset. Ille plus anno apud se habuisse: sanatos vero à se aiebat pueros duos, & adolescentē vnū. Cum aūt & de corporis habitu adolescentis rogassem, albū eum, molli q; corpore fuisse affirmabat. His ergo auditis cū intelligerē, vt ad propositi adolescentis temperiē, euphorbiū deesse, postulans tum ipsum emplasticū medicamētum, tum ēt euphorbium: sumēs q; ex his, quantū ad ea inter se miscēda satis putaui: iussi manibus medicamētum subigere, ac euphorbium diligenter contundere. Postea, q̄ hæc facta sunt, miscere ea simul iussi: ipse vero oleum Sabinum vtiq; subantiquum modice calefaciens, foui vulneratā partē. Resecto q; leuiter puncturæ, quod conniuebat, foramine, imposui medicamen: iniunxi q; homini inediam. Medico vero præcepi, vt vesperi rursus eū solueret, ac simili modo, quo me viderat, oleo vteretur. Atq; his peractis apparuit postridie pars ægra & sine dolore, & sine phlegmone: intellexerunt q;, qui huic operi aderant, oēs verissimum esse (quod nos sæpe vsurpamus) non esse adeo magnum, quod medicamen præstare possit, nisi nactum sit, qui eo dextre vtatur. Est autem dexter vsus, qui tali planè methodo, qualem ipsi iam sæpe in commentarijs, qui ante hunc sunt, ostendimus, procedit, omnium B medicamentorum vsu ad calidum, frigidum, humidum, & siccum, veluti ad normas, relato. Quā nimirum methodum non solum amethodi Thessali sectatores probe tractare non valent, sed nec Erasistratus nec alius medicorum quisquam, qui corporum elementa aut prorsus non inuestigarunt, aut alia, q̄ quæ comprehensa à nobis sunt, posuerunt. Sed de his hactenus.

De Curandis Neruis per longitudinem vel transuersum vulneratis, ac contusis. CAP. 3.

SI autem non punctus, sed planè cæsim vulneratus neruus sit, considerādum est, quo pacto facta vulneratio sit, vtrum'ne per transuersum neruum, an p longitudinem eius: tū vero quantum interuenientis diuisum sit cutis. Proponatur "igitur primum, multum esse cutis adapertum adeo, vt neruus nudus appareat, is q; per directum non per transuersum diuisus. Huic neruo nullum iam memoratorum medicamentorum, quæ ex euphorbio ac similiter acribus emplastri specie fiunt, applicabis: nudatus nanq; non feret eorum vim ita, vt, cum interposita cutis erat, tulit. Optime igitur eo casu calce elota in multo oleo soluta vtere. Salutare vero est, & quod ex pompholyge medicamentum fit, si in largo rosaceo sit liquatum: quod vtiq; melius fuerit, si tum rosaceum ipsum, tum oleum, salis sit expers: siquidem nudato neruo, omnis curationis consiliū huc tibi dirigendum est, vt minima cum mordicatione ficces: possunt vero id præstare planè paucissi C ma medicamēta. Esto igitur hoc casu calx salubri aqua ęstatis tempore sępe elota. Esto præterea (vt dictum est) & pōpholyx elotus, ita uidelicet, ut elotus habetur in eo cōposito medicamento, quo publice utimur, quod q; alia elota in se non pauca continet. Quippe, quæ ex metallis consistunt, ea elota esse omnia oportet, si modo citra morsum ullum sint siccatura. Salubre uero medicamentum est, & quod ex melle sub emplastri specie cōponitur, utiq; cū ex optimo fit melle. Solui uero & id rosaceo oportet, quod tum reliquis conditionibus sit optimum, tū salis omnino expers. Quin etiam ceram, quæ eiusmodi medicamentis sit miscenda, elotā esse conuenit. Æque, & sīqd terebinthinæ resinæ inijcies, hæc quoq; elota sit, oportet: atq; hac magis, si alterius cuiusquā resinę quid immittes. Quippe medicamentis omnibus, quę laueris, acris mordens q; sanies eluitur, atq; abstergitur. Si uero robustus sit, qui uulnus accepit, & cui corpus sit à superuacuis humoribus mundum, in hoc fas est etiam ualentioribus remedijs non nullis uti: Veluti ipse aliquādo, cum id genus uulneris in carpo accepisset iuuenis quidam philosophiæ studiosus, alioqui corpore bene habito, & tum in ęstiuo Sole perusto, ex Polyidæ pastillis sapa solutis, postea super calida aqua tepefactis, linamenta imbuta imposui. Nam id "quoq; uel in primis semper habendum curę est, nequid ex ijs, quæ uulnus contingent, frigidum sit: quandoquidem ipsa laborans pars & sen- D silis maxime est, & principum partium primati continua, & temperamēto suo frigida: quorum omnium occasione & ex facili à frigido offenditur, & suā offensam impertit cerebro. Quòd si ex ijs fuerit, quæ in musculos perueniant, etiam conuulsionem facile accersit: siquidem mōstratum est musculos uoluntarij motus instrumenta esse. Idem fore & in tendonibus expectabis, iisdem de causis. Cęterum cum memoratum remedium tum uulneri ipsi iuuenis imposuissem: tum uero partium, quæ supra erant, non parum eodem complexus fuissem: quæ circa axillas, collum, caput' q; eius erant, omnia calente oleo assidue madefeci. Detraxi uero illi & primo statim die sanguinem scarificata uena. In quarto igitur hic quoq; iuuenis recte habuit adeo, ut & rugosum, & paruum, & contractum ulcus iam cerneretur. Verūtamen consultius uisum est usq; ad septimū nihil nouare: post quem diem planè redditus est sanus. Sanè oleo perfundere tale ulcus nō oportet, præsertim cum, ut nunc comprehensum est, curatur: nam oleum pastilli huius uiribus est aduersum, ac sordidum ulcus reddit. Neque enim parum interest, nudo'ne neruo oleum, an per interpositam cutem admoueas. Abluenda igitur à uulnere sanies est molli lana specillo circumuoluta. Madefacere uero lanam si placet, ne scilicet sicco ulcus attingas, sireum, id est sapa, suffecerit, quam & hepsema uulgo apud nos in Asia uocant. In hac igitur lanā intingens, mox exprimens, ulcus detergebis. Esto uero hæc quoque ipsa tepida primis maxime diebus. Quòd si omnia ex sententia

A.ibidem. f

A.ibidem. g

ſententia ſucceſſerint, etiam vino dulci madefacere citra periculum licebit: verum dulce id omni E mordēte qualitate careat, cuiuſmodi tum therçum eſt, tum ſcybelites, atq; ab his, quod caryinum vocant: quæcũq; vero & dulcia pariter & fulua ſunt, veluti falernum, inutilia ſunt, quippe acria ſunt omnia talia, ac ſupra modum calida. Vlcere vero iam ad cicatricem veniēte, quæ alba planè ſunt & tenuia, nec multam aquam tolerāt, nec odora ſunt, ea dulcibus præſtāt. Aquæ vero vſum ad neruum vulneratum ſemper fugies, ſicuti etiam relaxãs cataplaſma. Ad iam dicti vero paſtilli vſum prope etiam accedit & medicamenti vſus, quod Dia chalciteos vocamus, quo publice vtimur. Liquari vero etiam hoc debebit æſtate roſaceo, hyeme ſabino oleo. Deſcriptum autem eſt medicamentum hoc à nobis in primo de medicamentorum compoſitione. Polyidæ vero paſtillus, vel trochiſcus, vel quomodocunque appellaſſe libet, omnibus fermè notus eſt. Cuius ſi copia non eſt, Andronis, vel Paſionis, pro eo eſt ſumendus: vel noſter, qui etiam omnibus illis eſt valentior. Sanè iam dictum eſt robuſtis corporibus valentiora medicamenta, imbecillis mitiora eſſe adhibenda. Iſta & vera methodus inuenit, & experiētia confirmat. Theſſalus vero cum ſuis vnà ſophiſtis in alto throno reſidēs, ἐν χελομύξοις ἀνδρεάσιν, i. apud pecuinos & brutos hoĩes (vt Cercidas ait) in pretio erit, dum ſuis rationibus cõfirmat omnis vlceris recentis eandem eſſe curationem, neq; hanc, vllam ex partium natura indicationem ſumere. Vnus tñ magni in eius ſapientia F nominis, admirandam vulneratorum neruorum curationem excogitauit: nam protinus eos totos præcidit, ne admonito quidem, qui vulneratus fuerat: quanquam in hoc quoq; à ſecta ſua deſciuit. Siquidem par erat vel & muſculos vulneratos, & arterias, & venas, & aliud quiduis totum preciderет: vel nec neruũ. Alioqui ſic, qđ fugiunt, id facere deprehendunt, vt diuerſam pro diſcrimine partium indicationē accipiant. Verũ hos iã mittamus, ac de tranſuerſo nerui vulnere agamus, in quo maior cõuulſionis metus impendet, phlegmone ſ. à deſectis fibris ad nõ ſectas cõmunicata, ceterũ cõuulſione ab ipſis non ſectis excitata. Ac, q̃ ad vlceris curationē attinet, his quoq; ſunt eadē: cæterũ detrahere largius ſanguinē, ac tenui magis, q̃ in illis, vti victu, tũ in quiete oĩno ac lectulo molli hoĩem continere oportet: tũ oleo calenti vbertim in axillis, collo, tēdonibus, ligamētis, & capite vti. Quòd ſi vulneratus neruus ex ijs ſit, q in crure habent, ſicuti, cũ in manu erat, alę, ita in his bubones largo oleo imbuēdi: tũ per totam ſpinã ad collũ, & caput aſcēdendũ. Contuſi vero nerui, vbi cũ his vnà cutis quoq; cõtuſa exulcerata q; eſt, medicamēta poſtulãt, q̃ in ſiccando qdem cõe nerui vlcera ſanantiũ conſiliũ ſeruent, cæterum quę partes, quæ per contuſionē à ſe diſſideãt, contrahere conſtringere q; ſint apta. Qui vero abſq; cutis ſimili affectu ſunt contuſi, hos oleo calēte, cui euocandi facultas inſit, ſępiſſime pfundere oportet, ac totius corporis ſimilē G curam habere. Semel hoc incidere vidi, ſanaui q; id mature, ipſa ex oleo perfuſione. Verum vnà cum cute neruos contuſos ſæpenumero vidi: & propter eius ſymptomatis frequentiam athletæ ipſo vſu edocti habent cataplaſma, quod ex oxymelite & fabacea farina conficitur: quod planè ſalutare medicamētum eſt. At, ſi dolor vnà cũ contuſione vexat, et picem liquidam immiſcere, ac bene coquere, tũ calens medicamentũ imponere oportet: vbi vero magis ſiccans efficere voles, erui farinã inijcies. Quòd ſi, vt amplius quoq; ſiccet, deſiderabis, irim illyricam immittes. Totius autē corporis cura his quoq; cõis eſt. At ſi totus pręciſus neruus ſit, metus pręterea nullus inſtat: débilis tamen particula manebit. Curatio vero eius cõmunis eſt cum ea, quæ aliorum eſt vlcerũ, quam q; vnam Theſſali imitatores norunt. Ergo de neruis hęc abũde ſint dicta. Phlegmonę vero, quę his ſuperuenient, quemadmodum curandę ſint, vbi de phlegmonis agemus docebitur.

Margin notes: A. l. 4. f. 4. t. 4. c. 5. fo. 476. h — * ἀνάπηρος. i. mutila.

De Vulneribus Ligamentorum, Inteſtinorum, Peritonæi, & Omenti, & quo pacto Suturæ fieri debeant, cum partes abdominis internæ vulneratæ ſunt. *CAP.* 4.

Ligamenta vero, (quę gręci Syndeſmus vocant,) cum ſimillimam habeant tendonibus ſpeciem, valentiſſimorum remediorum vim tolerant, quòd nec ad cerebrum pertingant, & ſenſus ſint expertia: nam nerui, omnes alij ex ipſo ſtatim cerebro ortum habent, alij ſpinali interueniente medulla. Tendones quoq;, quoniam compoſitam eorum eſſe ſubſtantiam ex neruo ligamento q; oſtendimus, quatenus nerui participes ſunt, eatenus ex cerebro oriuntur, ceterum minus ſaltem, quàm ipſi nerui, conuulſionem accerſunt. Ligamēta vero, cum ex oſſe ortum habeãt, quęcunq; rotunda ſunt, ea neruis aſſimilia ſunt, duritie tamen plurimum diſſident: verum in eo, quòd alba ſunt, & exanguia, & cauitate carentia, & in fibras diuiduntur, ſimilitudo illis cum neruis, & tendonibus conſtat. Ergo, vbi teretia ligamenta tendones q; viſuntur, qui diſſectionũ ſunt H ignari, neruos eos imaginantur, potiſſimum, qui multo duriora ea neruis eſſe non intelligunt: at, vbi lata ſunt, ibi ea à neruis diuerſa eſſe intelligunt, quãquam ne id quidem omnia: cęterum ipſa à ſeſe diſcernere non valent. Verum tu, qui pręſertim cuiuſq; trium partium naturam perſpectã habes, tum vero & formam, & quã in toto corpore poſituram obtinent, in quocunq; mēbro vulnus fieri contigerit, ſtatim intelliges, neruus ne ſit, quod in eo vulneratũ eſt, an ligamentum, tendo ve. Et de nerui quidē ac tendonis curatione iam dictum nobis eſt. Ligamentum vero vulneratum ſi id eſt, quod ab oſſe ad os permeat, & maxime ſine periculo eſt, & quod oĩno ſiccãs qbuſlibet medicamentis, nihil hoĩem offendes. Sin id, quod in muſculum ſe inſerit, quanto eſt neruo & tēdone minus periculo opportunum, tãto vtiq;, niſi rite curetur, reliquis ligamētis magis ter-

Margin note: A. l. 4. f. 4. t. 4. c. 1. fol. 475. f

rere

A rere debet Horũ. nihil peragi methodo ab ijs medicis põt, qui indicationẽ, quę à particulis sumit, vtilem esse ad vlcerum curationẽ negant: nec ab ijs, qui id quidem confitent, sed tñ cuiusq; particulæ naturam ignorant: quę nimirũ (sicut ostendimus) ex ipso elementorũ cõstat temperamento. Verum ij, qq̃ nihil aliud, saltẽ, quæ ex instrumẽtaria partiũ cõstitutione indicant, intelligunt: Thessalus vero, et qui sequaces eius sunt, ẽt hęc ignorant: Veluti statim, si diuisum "abdomẽ tam alte sit, vt intestinũ ex eo procidat, nec quẽadmodum id reponere conueniat: nec, si omentũ exciderit, abscindendum'ne id sit, an non: nec an vinculo id excipiẽdum, an secus: nec an suendũ vulnus sit, nec'ne: nec, si suendum sit, qua rõne suendum, quicquã intelligunt: vt quę ne nos quidem intelligeremus, nisi ex dissectionis rõne, oĩum, quæ istic cõtinent, partium naturã didicissemus: quam ẽt exponere necessum est, nõ claritatis modo gratia eorũ, quæ dicẽda sunt, sed ẽt probationis. Cutis extrinsecus oĩbus antestat: hęc vero in membranam finitur. A cute, medio circiter loco, neruea tenuitas musculorum (quã Aponeurosin Græci vocant) gemina tẽditur membranarum ritu. Eas pleriq; anatomicorum duas esse minime norunt, cũ & vnà cohæreant coalescant q̃; sic, vt labor sit eas separasse, & summa præterea sint tenuitate. Post has deinceps habent duo musculi recti, & carnosi, qui à pectore ad ipsa pubis ossa perueniunt. Atq; hæc quidẽ memorata oĩa

Ali. 4. f. 4. t. 1. c. 7. fol. 464. c

B & sibi cohęrent coalescuntq;, & quod cõflatum ex ipsis est, Græci, † qui, quẽadmodum diuisum ventrẽ sui conueniat, prodiderunt, Epigastrion, id est abdomen, nominarunt. Quod vero hoc deinceps excipit, ab illis quidem vocat Peritonęon, putantibus videlicet vnum & simplex id esse corpus, minime q̃; compositum, sed falso: cum id compositum ex duobus corporibus sit, quorũ vtrunq; & exangue & neruosum sit. Verũ alterum eorum neruosa tenuitas eorum musculorum est, qui per transuersum se agunt: alterum membrana prætenuis, velut aranea, quæ vtiq; vere est peritonęum. Ac tale quidem in medio sui est abdomen. Partes vero eius, quæ vtrinq; ad latus ad quatuor quasi digitos recedunt, hæ statim à cute obliquos musculos habent, priores quidem, q à pectore demittunt: secundos, qui ab ilibus ascendunt: deinde post hos transuersum musculũ, sub quo est peritonęon. Ergo & minus periculi in hoc loco, quã in medio est, cum tenuem eiusmodi membranam, qualem aponeurosin vocant, nullam habeat: & sutura in medio difficulter administratur, quippe cum & procidant hac parte maxime intestina, & ęgre inibi cõntineri queant: qui enim constrinxerant contraxerant q̃; ea, recti illi carnosi q̃; musculi erant, quos ex pectore ad pubis ossa demissos diximus. Ergo, quoties horum aliquis est vulneratus, duplici de causa procidere intestinum est necessum, à partibus quidem, quæ sunt ad latus, propterea, q musculis, qui istic

† Ad uerbum: qui quẽadmodũ uocatas gastroraphias (i. uentris seu abdominis suturas) fieri cõueniat.

** Al. immitti.*

C sunt, constringitur: à medijs vero, q nec musculum eum, qui contineret, habet etiamnum validum, & q locus opportune ad procidentiam est comparatus. Quo'd si maius etiam vulnus fuerit, tum plura necesse est intestina excidere, tum difficilius denuo immitti. Porrò alia ratione parua vulnera tractatu sunt difficilia. Nam, nisi, quod procidit, ilico in locum suum reponas, inflatur, surgit q̃; in tumorem: quo euenit, vt per angustum foramen immitti nequeat. Minus igitur graue in eiusmodi vulnerationibus mediocre foramen est. Atq; hæc quidem præscisse oportet. Proximum est, vt, quemadmodum quis hoc genus vulnerum commodissime contrectet, consideremus. Nam Thessali præceptum, quo censet enęmis ea præsidijs glutinanda esse, parum satisfacere manifestius puto, quàm vt quenquam latere, qui compos sit mẽtis, possit. Quoniam igitur "principio id agẽdum est, vt intestina, quæ exciderunt, in suum locum recondantur: secundo loco, vt vlcus suatur: tertio, vt medicamen imponas: quarto, vt, nequa præstantior pars simul afficiatur, prospicias: age iam de primo horum agamus. Cum igitur triplex (vt dictum est) discrimẽ horum vulnerum in magnitudine sit, propriam à quoq; indicationem sumere tẽtemus. Esto autem principio vulnus adeo paruum, vt inflatum iam, quod excidit intestinum, remittere amplius non sit. Nunquid igitur hoc loco alterum è duobus est necessum, aut flatum educere, aut vul-

A. ibidem. f

D nus ampliare? Præstiterit autem (vt arbitror) prius, si modo id consequi liceat. At non alia potius ratione id consequare, quàm si causam, vnde excitata inflatio est submoueris. Ea igitur quæ demum est? Certe ambientis aeris refrigeratio. Itaq; etiam sanatio ex calefaciendo petetur. Ergo spongia "molli, & ex calente aqua madenti, ac mox expressa, calfacere intestinum conueniet. Pręparetur vero interea vinum austerum calidum: quippe id magis calfacit quã aqua, ac robur intestino acquirit. Quo'd si huic etiam præsidio intestini inflatio non cesserit, incidendum peritonęi tantulum est, quantum ei, quod excidit, reponendo sit satis. Apposita porrò ad eiusmodi incisionem sunt ea, quę Gręci Syringotoma vocant, i. quę ad fistulas incidendas sunt comparata. Scalpelli vero, quibus acies vtrinq; habetur, aut quibus cuspis acuta est, omnino fugiendi sunt. Situs vero laboranti appositus fuerit, cũ in inferiore parte factum vulnus est, si sursum vergat: cum vero in superioribus, si deorsum. Vnum autem vtrobique cauetur, ne, quod exciderit, ab alijs quicquam intestinis degrauetur. Itaque ex hac ratione conueniet, vt, si in dextris vulnus sit, corpus in contrariam partem inclinetur: sin in sinistris sit, in dextram sic, vt quę vulnerata pars est, semper altiorem locũ occupet. Atq; hoc tum in magnis, tum etiam in mediocribus vulneribus conducibile fuerit: quippe id omnibus cõe consilium est. Cæterũ repositio intestinorũ in suum locum, vbi ex magno exciderunt vulnere, planè ministrum postulat dextrum. Debet enim, vbi manibus

A. ibidem. g

bus suis totum vulnus extrinsecus apprehenderit, intrò reprimere, tum cōstringere, ac exiguum E
semper suenti prænudare: quin etiā id ipsum, quod assutū est, modice cōprimere, quoad totū persuatur. Iam vero, q̃ cōmoda ratio suendi abdominis in talibus vulneribus sit, deinceps doceamus.

Qm̄ coire coalescere q; cum peritoneo oportet abdomē, incipiendum quidem à cute est, atq; ab externo introrsus acus iniicienda. Vbi "vero tum cutem, tum rectum musculum totum trāsierit, præterito, quod ei subest, peritoneo, p reliquū peritoneum eam ab interno extrorsus iniicies, atq; inde per reliquum abdomen ab interno extra transmittes. Vbi hoc penitus transmisit, rursus ab externo introrsum idē abdomen est perforandum. Mox, vbi peritonæum, quod illi quoq; subhæret, præterieris, atq; ad contrarium veneris, hoc quoq; ab interno extrorsus perpungendū, vna q; cum eo totum ipsi vicinum abdomen. Deinde ab hoc rursus incipiendum, atq; id cum contrario peritonæo consuendum: ac rursus vicina quoq; cute trāsmissa, iterū ab ea parte acus introrsus est iniicienda, consuendum q; abdomen id cum contrario peritoneo, ēt inibi vicina cute transmissa. Atq; hæc iterum iterum q; facienda, quoad totum vulnus similiter consuerimus. Interuallū vero quod suturis interuenit, quod ad cōpescenda pertinet ea, quæ subsunt, breuissimum esse postulat. Quòd vero ad firmitudinē ipsius cutis, quæ in interuallis suturarū est, necubi rumpatur, breuitas parum tuta est. Quare vtriusque vitato excessu, eligenda mediocritas inter vtrunq; est. Iam hoc F
quoq; oīum vlcerum cōe quodāmodo est: sicuti ēt ipsius, quo suuntur, fili cōsistentia. Nā, quod iusto durius est, cutē rumpat, necesse est: quod mollius, ipsum prius rūpitur. Æque vero, si pxime summas oras acū transegeris, quod reliquū est cutis, qm̄ minimum est, dū violenter adducitur, cogitur perrūpi: si plurimū ab iis recesseris, multū cutis inglutinatum relinques. Hæc, tametsi oīum sint vlcerū cōia, maxime tñ fugienda in abdomine suendo sunt. Ipsa vero abdominis sutura aut iam dicto modo administrabit, vtiq; siquis huc studiū dirigat, vt peritonæum abdomini coalescere faciat, vix.n.cū eo coalescit, vt pote neruosum: aut sicut nō nulli faciunt, qui, quæ cognatæ naturæ sunt, ea cōmittunt, vtiq; peritoneo peritoneum, abdomini abdomē. Id fiet ad hūc modum. Oportet à vicino nobis abdomine incipere, atque ab externo introrsum per id tm̄ acum transmittere: post preteritis vtrisq; peritonei labris, ex aduersa parte ab externo introrsus per vtrūque eius labrum acum reuocare: deinde rursus hanc reuocare, atq; ab interno extrorsum per aduersum abdomē traiicere. Hic modus à publico & exprompto, quo videlicet vno adactu per quatuor labra acum transmittunt, hoc discriminis habet, q totum peritonæon intra abdomen prorsus abscondit. Deinceps vero de medicamentis præcipiamus. Sanè hæc quoq; eiusdem esse materie debebunt, cuius sunt ea, quæ Enæma dicuntur: que q; aliarum quoque partium vnire vulnera in supe G
rioribus commētariis ostendimus. Deligatio vero extrinsecus, vel præcipue in his necessaria est.

Quarta uero curationis in his pars non paulo ab aliis dissidet: siquidē, quod inter bubones, & axillas est, id totum molli lana ex oleo mediocriter calido imbuta circundare oportet. Satius item fuerit, & si per clysterem intestinis aliud simile infundas. Quòd si quid ipsorum intestinorum sit uulneratum, quæ extrinsecus fieri debent, omnia similiter, ut diximus, sunt peragenda. Cæterum, quod iniicitur, uinum nigrum, austerum, & tepens erit, eo q; magis si totum perforatum usque ad internum meatum sit. Ac "crassa quidem intestina facilia sanatu sunt: è cōtrario difficilia, quæ tenuia sunt. Ieiunum autem omnino incurabile est, tum propter magnitudinem multitudinem q; uasorum: tum q tunica eius prætenuis neruosa q; est: adde, q tum bilem synceram hoc intestinum recipit uniuersam, tum q omnium iecinori maxime est uicinum. Vētriculi uero quæ carnosæ partes infernæ sunt, curare cum fiducia tentabis. Nam fieri potest etiam, ut bene cedat, non solum q hæ crassiores sunt, sed etiam q sanantia medicamenta facile hoc loco ipsius subsistant: at, quæ in ore eius ac gula ulcerum sunt, duntaxat contactu medicamentorum in transitu fruuntur: quæ uero in ore eius sunt, iis sensus quoq; acumen sanationi obstat. Verum, quā nam ratione uētriculi uulnerati, aliorum q; exitialium uulnerum, Hippocrates sanationem moliatur, H
ab ipso peti est satius. Ego nanque non eo cōsilio, ut nemo Hippocratis libros legat, ad hoc opus scribendum accessi: verum qm̄ is mihi primus idonea usus esse uia uidetur, nec tamen eam totam compleuisse, cum quedam minime limitata, quædam imperfecta obscura q; ab eo prodita inuenire liceat: idcirco ipse tum omnia ea lucide explicare, tum, quæ parum discreta sunt, distinguere, tum, que deficiunt, supplere studui. Vbi igitur aliquis se in his nostris primitus exercuerit, tūc se ad libros Hippocratis legendos conferat: ac tum eius de ulceribus librum relegat, tum que de uulneribus exitiosis scripsit. Porrò simul maximum adiumentum ex his nostris libris habebit: simul certo intelliget neminem methodice secte, que nomine specioso se uenditat, re autem maxime est à methodo aliena, commode ulcus sanare posse: sed nec reliquorum Rationalium quempiā, quicunque parum cognitis similarium partium elemētis artem aggredi censent: quippe nesciunt hi quoq; rationalē simplicium animalis partium curationem, ut qui ab instrumētalibus tm̄ indicationes sumant. Ceterum paucis etiānum cōtra Methodicos additis de istis, que in uentriculo accidunt, uulneribus, aliò stilum conferemus. Vulnerato peritoneo excidit subinde omentum: quod primaria' ne pars sit, an nō primaria, uel ex quibus condatur, uel quam habeat actionē usum' ue, hi cōpertū non habēt. Itaq;, si iā liuet aut nigricat portio ea, que excidit, ibi quid faciant,

A.ibidē.h

A.l.3 f.16.t.1. c.2 fo.333.d

audire

A audire est operæpretium: vtrum'ne pręcident, an intra peritonæon remittent. Oīno enim vel ab ipsa experientia, quid agendum sit, intelligent: vel ab ipsa particulę natura indicationem sument. Atqui refugiunt hæc vtraq;, eam quidem, quā experientia suppeditat, cognitionem, dum venerandum s. hoc sectæ suę nomen methodum extollunt: eam vero, quæ ex particulæ natura suggeritur, ꝙ nec substantiam eius norūt, nec actionem, nec vsum, dum à dissectione ceu inutili abhorrent. Itaq; nesciunt, sit'ne ex ijs, quæ necessariæ ad vitam sint, an quæ necessarię quidem non sint, non tamen omnino infimę notę: sed nec an cum eius affectu simul afficienda pars aliqua primaria sit, an secus: adde, ꝙ nec an vasorum, quæ in eo continētur, aliquod possit per sanguinis profusionem hominem interimere: nec siquis post nigrum eius abscisum, quod integrum est, vinculo cōplectatur, quò sanguinis profluuium declinet, an id ipsum periculo vlli sit futurū: nam leui saltem intuitu omentum neruosum videtur: proinde, nisi quis exacte naturam eius habeat cōpertam, nunq̄ audebit vinculo vti, cōuulsionis s. metu. Horum cum nihil mirifici isti Methodici intelligant, vbi nigrum redditum omētum est, sanè dicere, quid agendum sit, non possunt. At nos (arbitror) possumus, qui, cū vsum eius non adeo esse animali magnum, substātiam q; eius ex mēbrana tenui ac arterijs venis q; compositam sciamus, horum tñ initia ex maximis orta tum arterijs
B tum venis intelligamus, sanguinis quidem profusionem cauebimus, coafficiendos vero neruos non timebimus: proinde id, quod supra nigricās positum est, vinculo excipiemus: quod post vinculum est, amputabimus: atq;, vt in imo fine iam comprehensæ gastroraphiæ vinculi fines pendeant, curabimus, quò nimirum facile eas, cum ex vulnere suppurante euomentur, recipiamus.

De ratione Fracturarum Ossium curandarum. CAP. 5.

AC de reliquis quidem corporis partibus dictum abunde sit: nunc de ossibus agendum superest: quando his quoque, de quo nunc agitur, morbus accidit, quem vnitionis siue continuitatis solutionem appellamus. Huic, cum in hanc inciderit partem, proprium nomen inditum grçce est Catagma, omnibus ferè hominibus, qui græce loqui norunt, tritum. Apagma nanque, medicorum appellatio propria est, plebi inusitatum: solent aūt ita noīare, quoties ossis finis, qua parte maxime cū alio cōmittitur, abruptus est. Sed & è fracturis ipsis, quæcunq; fracti ossis partes iam prorsus separarunt, eas Cauledon factas græce dicunt. Patet vero eiusmodi diuisionem per transuersum esse factam: veluti alteram per longitudinem magis esse, in qua sanè nō omnino separantur à se partes sic affecti ossis, sed veluti per rectitudinem findūtur: quod genus Schidacedō fieri dicere solent. Non desunt ex medicis iunioribus, qui adeo ambitiose oēs fracturarum diffe-
C rentias proprijs interpretentur nominibus, vt ēt aliquā Raphanedon, id est ad raphani speciem, fieri dicant, non contenti oratione os, quod varie sit fractum, explicasse. At non Hippocrates huius fuit sententiæ, sed, quoad fieri licuit, vsitatissimis vtens nominibus, oratione interpretari non est grauatus non has modo fracturarum differētias, verum ēt earum, ‖ quæ in capitis ossibus eueniūt. Ac si ad eum modum de omni vitio egisset, profectò breuis mihi proposita tractatio fuisset: nunc, cū plurimorum viam, qua sit insistendum, indicarit, sed, quæ particulatim sunt agenda, inchoata indefinita q; reliquerit, necessum est, in illis immoremur: nec tamē in ipsis plus iusto, sed, quæ tradita illi perfecte sunt, ea summatim commemoremus: quibusdam etiam demonstrationē adijciamus, vtiq; ijs, quę ab eo ratione parum sunt munita: eorum præterea, quę parum sunt definita, quædam definiamus: &, quę inordinata sunt, ea in ordinē disponamus: postremo ex ijs, quę ille parū lucida reliquit, quibusdam lucem addamus. Verum, si in singulis verba eius adscripsero, expositorij cōmentarij lōgitudinem liber noster habebit. Nec deerit fortassis aliquis, qui immodicam longitudinē nostram hic merito accusabit, qui de hac in tertio & quarto volumine parum merito est questus. In ijs .n. necesse fuit mihi multa Hippocratis ex eo libro, qui de vulnēribus inscribitur, loca apponere: quibus reliquis medicis ostēderē, cuiusmodi res sit methodo quadam
D vlcerum curationem conscribere. In libro aūt, quo de fracturis præcipit, quis adeo est stupidus, vt doctrinam eius oēm, ceu lucidam plane q; absolutissimam, nō suspiciat? Quòd siquis ēt vnus videlicet alter'ue dicat parū se id opus mirari, his opportunissime respondeat illud poetę: Hos vnū atq; alterum permitte tabescere. Quæ'nam igitur sit fracturæ curandæ vera methodus, quam q; ipsa rei natura pręscribat, iam tempestiuum dicere videtur, atq; hinc sumpto initio. Quoniam fracti ossis soluta partiū continuitas est, vtiq; finis, quò tendet is, qui eas curabit, saltem primus, vnitio est: quòd si is per affectarum partium siccitatem perfici posse nō videatur, restat alter, qui est, vt alterius cuiusdam interuentu glutinentur: qui si nec ipse comparabilis aduertitur, insanabile esse vitium dixeris. Quod igitur coalescere nequeat tam durū os, quàm id, quod in iuuenibus & adolescētibus, & viris, multo q; magis in senibus cernitur, id profectò vel cuiuis patere potest. Potest certe illud tantum vnitionem recipere, quod abunde molle est: cuiusmodi conspicitur in puerulis. Quòd aūt alia quapiam interueniente substantia ceu glutino quodam agglutinari colligari q; secum separatæ fracti ossis particulę queant, hinc maxime speret quispiam. Mōstratum est omnem animalis particulam propriū ac simile sibi trahere alimentū. Id si verū est, ossium certe idoneum nutrimentū, & crassius, & magis terreum, q̄ aliud quoduis nutrimentum in toto animali, fuerit. Non est igitur nec à ratione alienum, nec quod fieri omnino non possit, vt, quod ex

Lib. de Vulne. cap. non longè à principio.

*vlceribus.

hoc

hoc ipso proprio alimẽto redundat, & in labris fracturę cõcrescit, suo ipsius interuentu illa quoq; E
conglutinet. Quin etiã ita vsu euenire cõspicitur: subscribit q̃ spei, quã ratio suppeditat, ẽt experiẽtia ipsa. Itaq; cõsiderandũ deinceps est, quã'nã potissimũ ratione corpus hoc, quod fracturis innascitur, quantũ quale q; sit, prouenire possit. Nã, q̃ nec quantũlibet, nec qualecũq;, sed quod mediocritatẽ in vtroq; seruet, requirimus, id planè est euidens. Porrò huius symmetriæ tum qualitate, tum quãtitate inuẽta, deinceps est, vt, qua maxime quis vtrunq; assequatur, rõnem ipsam quęrat. Sed nec tẽpus, quo hæc effici conueniat, minus necessarium quęsitu est, vtrum'ne statim à fractura facta, veluti statim in vulneribus moliebamur vnitionẽ: an id cõmodum tẽpus non est, sed aptius aliud requirendũ. Sanè inuenias hoc quoq;, sicuti & reliqua omnia ex ipsa rei natura edoctus. Quæ'nã igitur est ipsius rei natura? Nẽpe os fractum sub aliqua paulo ante cõprehensarum differentiarũ. Age igitur videamus, nunquid à singulis differentijs aliquid desumi ad eius curationẽ possit, ab ea quã Cauledon, id est per transuersum, fieri diximus, orsi. Dissidẽt sic à se in hac fracti ossis partes, vt è directo non iaceant. Quare patet primum id esse agendum, vt in directum agantur: tum eorũ, quę deinceps sunt, aliquid gerat. Sanè eum situm habuerint, siquis ea, quæ sic dissident, integræ partis exemplo vsus, in contrariũ adducat: à qua nimirum certissima indicatio transpositionis eorũ erit. Fieri.n. potest, vt tum prorsum, tũ retrorsum, tum in hanc partem, tũ in F
illam, membri facta translatio sit. Quęcũq; igitur retrorsum magis sunt acta, ea prorsum impelli conueniet: nec minus alterã quoq; fracti ossis partẽ modice ad contrariũ retrudi: Contra, q̃ prorsum sunt emota, hæc rursus ipsa quidem retrorsum, reliquam vero partem sensim duci prorsum. Eodem ẽt modo, & eorũ, quæ ad dextrã sunt detorta, medicatio est, si ad sinistrã ducantur: contra q; eorũ, quæ ad sinistram, si mutent̃ ad dextrã, semper s. altera parte modice in cõtrarium acta. Cæterum in adducendis contrario motu partibus, ne quæ frangantur earum extantiæ, nõ leue periculum est: neq;.n. (veluti in serra defectis visitur) læuis est vtriusq; partis finis. Nam, si illæ frangantur, non poterunt ad amussim secum coaptari fracti ossis fines, duplici de causa. Nam, siue ipsa fragmenta inter partes coniungendas interciderint, nõ sinẽt ea, quæ adaptantur, se contingere: siue quid forte ossium extra ceciderit, ne sic quidẽ eorum, quæ effinxeris, exacta coniunctio erit sic, vt pristinam vnionẽ imitent̃, quippe quę solum tum demũ erit, cum ossis extantiæ in suas cauitates fuerint reconditę. Quòd si semel comminutę perierint, necessum est, inter applicata simul ossa vacans interueniat spatium, in quod sanies collecta, atq; in tẽpore putrescens, totum pariter membrum secũ corrumpet. Atq; ob hęc quidem, quę dissident ossa, è directo admota esse oportet: quod commode certe fieri nequit, nisi retrorsum prius sint tracta: Antitasin vocant. Oportet G
igitur aut manibus ipsis, vtiq; si paruũ sit mẽbrum: aut vinculis circũpositis: aut vnà cum ijs ẽt instrumentis, cuiusmodi nos ‖ Hippocrates docuit, antitasin ossium facere. Postea vero, q̃ abũde retracta fuerint, nec vllus supersit metus, ne se in adducendo tangant, tum in directum opponere, vincula q; remittere, ac musculis ipsis diductorũ in idem cõmissionem permittere: interim vero te ipsum quoq; manibus subseruire, ac, sicubi aliquid paulũ subsultet, corrigere, atq; formare. Ab his secundũ, quò diriges, fuerit, vt immotũ prorsus membrũ cõsistat, neq̃d eorum, quæ effinxeris, moueat̃: q̃n ita necesse est ea rursum dissidere. Ac, si ipsi quidem ægrotanti, vt "quietudini membri prospiciat, permiseris, vigilans fortassis probe id curauerit, at dormiens omnino membrum mouebit. Vt igitur non dormientis modo hominis, sed ẽt ad desidendum, item q;, cum cubile resternitur, surgentis, eorũ, quæ formata sunt, positura seruet̃, tuta deligatura complecti fracturam oportet, quę q; fracti ossis partes secum coarctare ad amussim possit. At verò, cum laxior deligatura ossibus moueri permittat: arctior vero constringẽdo, dolorem excitet: danda opera est, vt vitato ambarũ incõmodo, vtriusq; fruamur commodo. Id fiet, si, quod nimium est, declinabimus. Ergo nec adeo arctare deligaturam debebimus, vt iam cõprimat: nec adeo remittere, vt laxa sit. Ac, si quidem ęqualis esset crassitudinis mẽbrum quodq;, vtique latissima "fascia esset cõmodissima, vt pote quæ totum æqualiter continenter q; ex omni parte fractũ os complecteret̃: sed, q̃m id H
nõ est, pectori quidem latissimã licet circũponas, artubus certe et iugulo non potes: sed in talibus vtilior est angusta, vtpote quæ nec rugas contrahet, & totius mẽbri, cui circundata est, cutem continget: verũ, si paucis complexibus fracturam continet, parum tuta est. Quantum igitur securitatis ex angustia deficit, tñ ei ex iniectionis numero, & versus integrum deductione, est adijciendum. Sed, q̃m deligationum, quęcunque citra dolorẽ carnem constipant coarctant q;, id virium habent, vt ex ijs partibus, quibus primum inijciunt̃, succos exprimant in eas, in quas ipsæ sunt finitę, reponant atque figãt, non alienũ à ratione arbitror deligaturæ principium super ipsam fracturam inijci, abhinc vero ad reliquũ mẽbrum dispensari: etenim, qui contra deligat, is ab integris ad ęgram partem sanguinem cõpellit. Atqui, si ab ęgro loco incipiat, in integrum finiat, non solum innoxia eiusmodi deligatura in ijs, quæ diximus, erit, sed ẽt vtile quiddam cõtulerit: quippe cum nullã circum fracturã sinet excitari phlegmonen: cuius rei curã habere in primis oportet. Timendum.n. est, ne tũ ex illa in diuersum vulsione, quã membrũ in suam formã effingẽtes administrauimus: tũ vel magis ex eo, q̃ causę, quę fracturam faciũt, plerũque circundatã ossibus carnem cõstipando contundendo q; prius lędũt: magnę subsequantur phlegmonę. Nec sanè mirer,
si phlegmones

Li. de Fract. cõ. 2. t. 3. 7ª. 232. b Et. cõ. 3. t. 39. 7ª. 246. h.

A. lib. 1. f. 4. ca. 28. fol. 82. h

A. li. 4. f. 5. t. 2. c. 5. fo. 484. a

A si phlegmones quiddam simile etiam ipsis fractis ossibus ad portionem accidat: quando etiã, quę parum probe sunt curata, magis humida, ꝙ pro natura sua, manifeste cernantur, vbi videlicet vnà cum uulnere os perfractum sub aspectus notitiam venit. Quin immo nec ossis caries, quem sphacelon vocant, ex alia occasione oboritur: quæ ipsa totius ossium substantiæ corruptela quædam est. Non igitur negligendum, quin totum superuacuum humidũ ex oĩbus, quæ circa fracturã habentur, partibus exprimas. Incipies itaq; ab ęgra parte, ac, cum bis ter'ue circundederis, inde sanũ versus progredieris: siquidẽ, qui ita deligat, & ab integris ad laborantẽ partẽ sanguinis confluxũ arcet: &, quod iam collectũ in ea est, exprimit. Cum vero duę partes sint, quę & recipere aliquid à laborante particula, & trãsmittere ad eam possint, vtiq;, quæ superiacent, tum propter multitudinem, tum magnitudinẽ, ad ambo magis sunt habiles: Extremę vero, propter contrarias conditiones, exiguum quidem aliquid vel recipere, vel transmittere possunt, multum vero nec ægris partibus subministrare, nec ab ipsis recipere. Quocirca, cum duas primas fecerit Hippocrates deligaturas, priore quidẽ tum quod in laborante particula continetͬ, ad superposita expellit: tum quod ex his cõfluit, repellit: reliqua vero primis quidem cõplexibus, quos super ipsam fracturam facit, item q; fasciæ ad inferna progressu, eò quędam extrudit, quędã, ne quid illinc confluat, prohibet:

B Reliquis deinceps oĩbus, quibus videlicet ab infimis partibus sursum recurrere deligaturã cẽset, vt eodem videlicet loco cum priore finiatur, tum ad superiora repellit, tum confluxum ab ijs prohibet. Muniunt igitur ac stabiliunt fracturam, nec phlegmonẽ oriri sinunt, prima duo lintea: nõ tñ ea, quæ dicta sunt, ad ambos hos vsus satisfaciunt, {pręsertim} sola. Vnde ad eorum quidẽ tutelam Hippocrates præsidium excogitauit, vt splenia vnà cum exterioribus fascijs adhiberentur, quæ hæc quoq; ipsa stabiliant. Ne autem phlegmone oriatur, medicamento quopiam ex ijs, quæ phlegmonen prohibẽt, vti iubet: quale nimirum est ceratum humidum. Hæc igitur oĩa ratione, vt comprehensum est, dictãte, sunt inuẽta: & præter hęc ipsa repositionis figura: Quę ipsa quoq; geminæ indicationi subijcitur, priori, quæ ex solis cõmunibus notionibus pendet: alteri, quæ ex curandorum organorum naturali cõstitutione præstatur. Prior igitur eam, quę maxime à dolore abest, eligendam figuram suadet, quò nec phlegmonen particula contrahat, & æger persistere in vna ea diutissime immotus possit. Secunda, quæ ex curandorum sumitur natura, arterias, venas, neruos, & musculos, ꝙ rectissimos poni pręcipit. Sed & consentiunt inter se hæ indicationes, qñ & rectissima cuiusq; partis figura maxime est à dolore aliena: & quæcunq; magis, ꝙ alia, est à dolore libera, ea maxime naturalis membro est, brachio quidem angulosa, quæ Engonios græce

C dicitur: cruri vero, quæ paulò minus porrecta est. Porrò ad dolorem vitãdum non modo naturalis habitus cuiuis instrumento est vtilis, verũ etiam consuetudo quoq; conducere non nihil videtur. Atq; hæc quidem figuræ, in qua custodire membrum conueniat, inueniẽdæ ratio est: eadem porrò inueniendæ figuræ ratio est & in retractione partium à se, quam Antitãsin vocant: & cum in naturalẽ situm aptanͭ fracti ossis partes. Etenim expedit, vt in rectissima atq; à dolore alienissima forma membrum tum †retrorsum retrahas, } tum in naturalem habitum coaptes: multo q; ẽt magis vt sub eadẽ figura tum deliges, tum ad quietẽ reponas. Siquidem sub alia deligare, in aliam vero mutare, nõ dolorem modo incitare potest, verũ etiam ossa intorquere: nam, nisi eorum, quæ præcepta sunt in cõmẽtarijs, quos de musculorum motibus scripsimus, obliuio obrepsit, necesse est, vbi figura mutatur, alios musculorum tendi ac velut contractos rotũdari, alios solui ac remitti. Ergo, vbi tendunͭ, tum premi eos à deligatura est necesse, tum ex cõpressione ipsa dolere: vbi vero tensio remittitur, ea in parte deligaturam esse laxam, fracturam q; fulcimẽto destitui. Horũ igitur oĩum causa tum extendere, tum effingere, tum deligare, tum reponere vna ea figura, quæ doloris minimum habeat, præcipue est studendum. Atq; ad primum quidem opus, quod in fracturis molimur, nullum iam relictum est præceptum. Soluere autem ex Hippocratis sentẽtia ter-

D tio die debebis, quò in membro pręter solitum cooperto nec dolor nec pruritus creetur: nec eius, quod iam infixum fracturę est, perspiratio prohibeatur, cuius occasione non modo noxius pruritus quibusdam accidit, sed etiã cutem ex acrimonia saniei erosam exulcerari. Infundendum igitur tñ temperatæ aquæ est, quantũ ad euocãdam eiusmodi saniem est satis. Quod si rursus quoq; simili modo facies, vtiq; septimo id à primo die facere debebis. Apparuerint vero iam oĩa, modo nihil impediat, phlegmone libera, ac, ꝙ pro naturali habitu, magis aliqñ gracilia. Tum igiͭ licebit & ferulas circũponere, & soluere ex maiore interuallo: nam antea, cũ phlegmones scopus vinceret, tutum non erat ferulis premere: nunc cum ea desijt, ac stabilire fracturam est opus, sanè non incõmode his vtare. Sed & soluere ex maiore interuallo licet, videlicet non desiderantibus præterea partibus saniem excernere. Quin etiam callus, quem Pωron Græci dicunt, fœlicius ita prouenerit: qñ ad hunc gignendum (sicut dictum est) cogi concrescere q; aliquid proprij ossium alimenti oportet. Non est igitur hoc à labris fracturæ eluendum, aut foras euocandum: quod certe assidua solutio faciet. At vero nec tanto interuallo intermittendum, vt nescias, quẽadmodum fractura procedat. Vidimus enim non semel, cum valenter siccarẽtur ossa, ægre prouenisse callum. Expedit igitur, istis tertio vel quarto die modice aquam calidam infundamus, hanc metam finiẽdę perfusionis habentes, cum carnes in rubrum tumorem attolluntur. Atq; in his quidẽ prius, ꝙ

*Al. οἰκειότατον, i. familiarißima.

*Al. Diatasin, i. extentionem.

†διατείνειν, i. extendas.

subsidere incipiant, desistendum est. Contra, vbi digeri quid volumus, non prius est desistēdum, E
q̃, quod ex perfusiōe intumuit, subsidat. In quibus vero, quo minus callus in fractura proueniat, humiditas abundantior obstat, ibi hanc siccare (sicut prius est dictum) conuenienti deligatura, & perfusione aquę, quę vel minima oīno sit vel plurima, conabimur. Quippe minima, cū prius desistat, q̃ aliquid cōfluat, &, qui ad manum humores sunt, per spiritū digerit: &, qui in alto sunt, modice liquat: expedit aūt ita solui liquari q; ea, quæ per deligaturam sunt expellenda. Plurima vero digerit plus, q̃ attrahit. Sanè constat in ea quidem deligatura, quę exprimet, minus esse arctandos fasciarum fines: in ea vero, quæ ad renutriendum est cōparata, nec minus hos arctādos, & vniuersos circūductus laxiores faciendos. Quoniam aūt non solum, quo tempore subueniendum callo gignendo sit, sed etiā quo pacto, est inuentum, reliquum fuerit de vniuersa victus ratione pręcipere. Ac, q in principio quidem sit tenuissime cibandum, id, vbi de propria phlegmonarum curatione agemus, dicetur. Porrò monstrabitur, & q venam incidere interdum oportet, & per ventrem superuacua expellere. At, quo″ tempore callus gignitur, nutriendum corpus est cibis boni succi, & qui multum nutriant, ex quibus prouenire succus soleat non solum bonus, sed ēt tenax: ex quali fieri callū maxime expedit, quippe cum ex serosa humiditate ac tenui gigni prorsus nequeat: ex crassa vero, sed quę fragilis sit, ac pinguetudinis expers, gigni quidem poterit nō segniter, cęterum tempore siccescens, friabilior atq; ita fractioni obnoxius reddetur. Magnitudo calli ea sit, quæ & ossibus tuto vinculo sit, nec musculos tamen comprimat. Nam, qui minor iusto est, hic ossa parum reddet tuta: qui maior est, dolorem musculis inuehet. Attendēdum vero diligenter est, vt vel promoueatur, si minor iusto proueniat: vel inhibeatur, si immodice increscat. Sunt vero, quibus hæc efficies, † ipsius perfusionis tum quantitas tum vero qualitas: præterea q; ciborum quantitas, ⁊ ac medicaminum, quæ illi extrinsecus imponuntur, facultates. Ac de perfundendo quidem & victus ratione supra est dictum. Ex medicamentis vero, quæcunq; emplasticā substantiam habent, ac modice calfaciunt, ea callos tum promouent, tum vero augent: quæ vero digerendi vim obtinent, ea magnos iam callos diminuunt. Si vero nec augere callum, nec minuere studes, sed eo, sicut vltro prouenit, es contentus, medicamento aliquo eorum, quæ cruentis adhibentur vulneribus, vtere: quæ, cum modice siccent, etiam coagulari ac cōcrescere mediocriter callum faciunt. Ac de trāsuersis quidem fracturis hæc satisfaciant. De longis vero reliqua omnia ad eundem se habent modum: cęterum cōprimēdæ hæ magis in ipso fracturæ loco sunt: tum, quod recessit, retrudendum introrsus est. Quæ vero cōfracta multifariam sunt, potissimum cum vlcere, quemadmodum fieri plurimum solet, ijs splenia circundanda asciæ ritu incurua Hippocrates G
præcepit, ea q; vino imbuta tum austero, tum nigro, æstate potissimum. Quippe putrescunt, siue oleo quis vtatur, siue cerato: cum postulent amplius, q̃ reliqua, siccari, vtpote vitio ipso reliquis maiore. Quin etiam medicamēta quoq; omnia ex siccantium sint numero, sicuti ille præcepit, simul modum ipsum siccationis definiens: etenim ex enæmis eiusmodi esse pharmaca vult. Quod si protinus ab initio quis ipsis vtatur, tale esse debere enæmon suadet, quod imbui sit aptum. Ac reliqua quidem oīa ex illius præceptis sunt peragēda, non in ijs, quę dicta sunt, modo, verū etiam siue nudatum os † desecari serra ⁊ postulet, siue fragmenta quępiam vel te ipsum eximere, uel expellenti naturæ subseruire oporteat. De ijs vero, quę cruribus supponunt, organis, quos Solenas grçci vocant, quęcunq; Hippocrates addubitauit, vtendá ne sint, nec ne, & omnes norunt, & laudandas esse rationes censeo. Quod aūt neotericis inuentum est glossocomon, quo maxime tempore gignēdi calli vtimur, laudandum id quidem, quātum aliam quāuis eiusmodi machinarum, ducimus. Verum non videtur id Hippocrates nouisse, quanquā aliàs in organis, quæ vsui forēt, excogitandis nō indiligens. At vero, quod cruribus subijcitur instrumentum, [a] † recte illis excogitatum est: ⁊ qđ per vnicum axem, qui in fine machinę ad infernā eius partem est collocatus, cōtrarium nixum toti membro gemina tensione efficit. Nominatur earum altera, quę vtiq; mem- H
brum tendit in directum, grçce Euthyporos, id est in rectum procedēs: quę vero prius sursum, mox deorsum, ea Metaleptice grçce dicitur, quasi translatiuam dixeris. Obeuntur ambę per laqueorū circumplexū. Porrò aptissimus in hūc vsum laqueus est, [b] † qui duas habeat appēdices. ⁊ Hic igitur, cum in partibus membri, quę infra fracturam sunt, iniectus est, priorem siue euthyporon efficit tensionem, [c] brachijs s. ipsius axi circumpositis. Cum vero in partibus, quæ supra fracturam sunt, idem laqueus imponitur, metalepticen tensionem efficit, abactis videlicet ipsius brachijs prius sursum, mox deorsum: quippe hęc quoq; circundanda axi sunt. Porrò circūactum ac veluti flexum brachiorum laquei, qui à superioribus partibus ad inferiores agitur, per trochilia fieri oportet, q̃ in lateribus glottocomi sint posita. Licebit, et Solena voces eiusmodi machinam, & cum adiectione sic, Solena mechanicū, aut Glottocomion mechanicū. Verum de instrumentis vberius pręcipiemus, quādo † de luxatis ⁊ agemus: vbi etiam de varietate deligaturarum, quę superimponuntur, non minus dicetur. Nunc vero, postq̃ de mechanico Solene mentionem feci, qui plurimum cruri commodat, tum aliàs, cum reponitur: tum vel magis, cum ęger cubile mutat, aut etiam è ventre aliquid excernit: nō ab re fuerit, quo nihil tractatione de eo desideretur, multo magis illud glottocomion laudare, cuius alterum laterum item q; tabellulam, in qua pedem col-
locant,

A. li. 4. f. 5. t. 2. c. 18. fol. 486. b

† Al. Ex antiqs. tū ipsius perfusionis quātitas, tū ciborū quātitas ac qualitas. habēt enī, τό τε ποσὸν τῆς αἰωνήσεως καὶ τὸ ποσὸν καὶ ποιὸν τῶν ἐδεσμάτων.

Curio 2a

Curio 3a

† Cod. anti. legunt ἀποπρίσεως, vt etiam Linacer vertit. impressi ἀποτρήσεως, i. perforatione.

A † In antiquis cod. legitur ὀρθῶς τοῖς μετ᾽ αὐτὸν ἐξεύρηται, i. recte ijs qui post ipsū fuere, excogitatum est.

B † ὁ ἐκ δυοῖν διαντέων.

C * σκελῶν.

† de luxatorū curatione.

A locant, quò nulli non quadret membri magnitudini, mobilia faciunt. Ac de reliquis quidem fracturis hæc nosse, cum ijs, quæ Hippocrates præcepit, sat fuerit.

De curandis Fracturis Ossium, quæ in Capite consistunt. CAP. 6.

DE ijs vero, quę in capite accidunt, Hippocrates certe integrum volumen scripsit, vbi omnia præcipit, quæ in ijs sunt agenda: & nos, cum huic operi finē imposuerimus, enarrāda eius opera aggrediemur. Ad præsens vero, qm̄ in his cōmentarijs, & quæ supra ea, quæ ille dixit, sunt inuēta, adijcimus: & quę indefinite dixit, definimus: necesse est primū de cauis excisorijs scalpris, quos græce Cycliscus vocant, mox de ijs quos à lenticulę specie Phacotus vocant, post hos de angustis scalpellis, demū de medicamētorum vsu, aliquid agamus. Ergo de fracturis caluarię quędam vsq; ad secundam laminam, quam grece Diploen vocāt, perueniunt: quędam vsq; ad internam ossium faciem: quędam etiam simplices fracturæ: quędam contusiones: quædā vestigia eorum, quibus inflicta plaga est. Quæ igitur simplices fracturæ ad secundam vsq; laminam perueniunt, ijs, quos modo diximus, angustis scalpellis indigent. Expedit "aūt hos vt numero multos, ita magnitudine impares esse, necubi desit, quod operi sit commodissimum: postea vero nudato, prout fieri solet, vitiato osse, vtendum primo quidem latiore: secundo loco, eo, quod illo est angu-

A li. 4. f. 5. t. 3. c. 1. fol. 486. f

B stius: mox ita reliquis deinceps vsq; ad angustissimum. Hoc vero in ipsa diploe est vtēdum. Post hæc tum protinus, tum ad finem vsq; "siccis medicamentis est medendum: quæ ob id ipsum κεφαλικὰ græce, id est capitalia, sunt dicta. Ea cōponuntur ex iri illyrica, & erui farina, & manna, & aristolochia, & panacis radicis cortice†: in summa, oībus, quæ extergere citra morsum possunt. Ipsa nanq; generatio carnis, naturę opus est: itaq; ęgro ad eā rē nihil opus est arte medica. Vt aūt, quæ ꝓuenit caro, coalescat circūhęreat q; omni ossis parti, id inde maxime eueniet, si neq; sordes super eo sit, nec oleosa quępiā pinguitudo. Id igitur est, quod ęgris medici ad carnis productionē præstant, vt totus locus siccus sit, tū quælibet vitiati ossis pars planè pura. Atq; hæc quidem oīum fracturarum, cū caro in his produci incipit, cōmunia sunt. Ex fracturis vero, quæ ad cerebri vsq; membranas peruenerūt, si simplex tm̄ fractura sit, iam dictis scalpellis angustis vtendum: Sin cū contusione aliqua, quod cōtusum est, excidi debebit, id q; vel terebellis "prius in circuitu perforatum, mox deinde scalpris admotis, vel protinus ab initio cycliscis. Ac, quæ per terebellam quidē ratio fungitur, parum tuta est propterea, ꝙ dum audacius eam tractant, duram membranam, quæ ossi substernitur, nō raro violant: Quod vero ꝑ cycliscos opus administratur, ne id quidem oīno vitio caret, cum quatiat immodice caput, quod potius quietē postulat. Mihi igitur hic quoq; pla-

A ibidem. f. g

†Cod. impressi ac antiqui etiā multi, hn̄t, vt Linacer uertit. Sunt tn̄ qui addant καὶ λεπίδος χαλκοῦ ἐξ ἴσου, i. & squama æris, æqua portione.

A lib. 1. f. 4. ca. 27. fol. 82. g

C cet, si magnæ sint fracturę: & ossa, quæ fracta sunt, vehementer mota: cycliscis vti, quippe paucis excisionibus facies lenticulatis excisorijs locum. Sin firma plurimum ossa sint, foranda terebella sunt. Quidam aūt, quò minus vsquam aberrent, eiusmodi terebellas excogitarunt, quæ mergi nō possint, quas ab argumento Abaptistas dicunt: circūcurrit enim parum supra terebellæ acutam cuspidem circulus quidam parum extans. Sanè expedit complures id genus præparatas habere, ad omnem caluariæ crassitudinem. Nam crassiori longior terebra conueniet, voco autem ita, cuius spatium, quod inter summam est cuspidem, et circulum qui extans circūcurrit, maius est: tenuiori breuior, est autem huic quoq;, quod interest inter cuspidem, et quod circumcurrit, minus. Aliqui vero (siue illos his timidiores, siue tutiores appellem) etiam ijs, quas Chœnicidas vocāt, sunt vsi. Tu vero, si neq; improuidus eorum, quæ fallere possunt, sis futurus, neq; plus, quàm satis est, timidus, cōmodissime cycliscis vtere: & primo quidē aggressu, latioribus: postea magis angustis, donec ad crassam membranam perueneris. Cæterum, quod excidi oportet, id totum circulo cycliscis nudandum nō est, sed ex ea maxime parte, qua fractura est grauissima. Nam præter alia, etiam membrana ipsa ab ossibus, quæ vehementer sunt afflicta, celerrime recedit, adeo, vt nullus sit metus eam, quę iam seiuncta est, tetigisse. Si vero vnam semel nudaueris partem: ac scalprum,

* ἴτυς, i. labrū siue superciliū.

D qui in cuspide præfixam habet obtusam lęuem q; lenticulæ speciem, aciem vero per longitudinē erectam, submiseris: vbi latam partem lenticulæ super membranam statueris, feries malleolo, ac sic caluariam diuides. Euenient enim ita agētibus, quæ requirimus, oīa. Nam mēbrana, ne si dormitans quidē quis agat, lata tantū lenticulæ parte occurrens vulnerari potest: quòd sicubi adhęreat caluariæ, huius quoq; adhærentiā innoxie dirimit ipsa lenticulæ rotunditas: subsequit̄ vero pręeuntem eam à tergo ipse scalper caluariam secās. Quare, nec qui minus cum periculo, nec qui celerius perficiatur, forandi modum alium inuenias. Maxime aūt hunc in vehementissimis fracturis laudabis: quas vtiq; recentiorum nō nulli medicorum græce Engisomata & Camarosis nomināt: Engisomata quidē, quę in medio sui membranæ innituntur: Camaromata vero, quæ eandem ipsam partem, exaltatam habent, cæterum, qua primum ab integris fracturę partibus diduci ęgra cœpit, intro magis recedunt, ac membranę innituntur. Quippe celerrime in talibus, quod ęgrum est, totum exciditur: vtpote cum promptius subintret lenticulati scalpri finis in ijs, quę plurimum à naturali habitu recesserunt. Quin etiam instrumento, quod Ostagran vocāt, aliquibus ossium, quę vehementer sunt comminuta, uel exaltatis, uel conuersis, ea potissimum parte, ut demittatur lenticulatū scalprum, pręparabimus. Quo facto succedūt deinceps omnia, quibus est opus, cum securitate simul ac celeritate: ut fermè dixeris celebre illud dictum in quidem

reliquis omnibus probe se habere: Dimidiũ facti, qui bene cœpit, habet. hic vero non totius dimidium, sed vel totum, vel paulo minus totum habeas, vbi lenticulatũ scalprum immiseris. Atq; hæc optima est fracturarum, quę in caluaria sunt, manualis tractatio: quam Chæurgian vocant. E

Quãtum vero excidere conueniat eius, quod affectum est, deinceps exponã. Quod vehemẽter est confractum, id totum est auferendum. Si vero ab eo fragmenta quædam longius excurrant, (quemadmodum aliqñ cernitur accidere) hæc persequi ad finem nõ expedit, illud persuasum habentibus, minime futurũ, vt ex eo noxa sequatur vlla, modo reliqua omnia rite sint peracta. Nos enim non semel aut bis, sed planè persępe, sic faciẽtes voti compotes fuimus. Indicatio vero agendorum hic quoque ex natura ipsarum partium affectarum subministrata est. Nam deligaturam, quam in alijs fracturis, ceu maxime phlegmonas arcentẽ, ratio inuenit, capiti adaptare nõ possis: itaq; nec, quod affluit reprimere, nec, quod in egris partibus continet, exprimere queas: sine quibus præsidijs nec reliquorum ossium vllum seruari sanum potest. Nã pone in brachio ad medullam vsq; fractum os esse, neminem q; postea pro fracturę legibus id deligasse: Omnino necessum erit saniem, non solum, quæ foris sub cute & sub musculis est collecta, sed etiã, quę in medulla cõtinetur, tum ipsam primum ac maxime corrumpere, tum cum ipsa os vniuersum: quando etiam nunc quoq; omnibus rite peractis aliquãdo talia contingunt. Quomodo ergo non vel magis in capite ea accidant, cum nec deligaturam, quæ fracturis debetur, admittat: & omnis sanies prona feratur sic, vt super membranam vniuersa coaceruetur? In alijs igitur fracturis deligatura cũ rite adhibetur, tantum abest, vt superuacuam aliquam humiditatem colligi in læso osse patiatur, vt ẽt gracilius, q̃ pro naturali habitu, membrum reddat: In capite vero ratio, quę per deligaturã est excogitata, nec potest ita tum os ipsum confractũ, tum, quę illi circunstant, siccare, vt neq; phlegmonen contrahant, neq; penitus vllam efficiant saniem: nec medicamentum est vllum, quod vel in alijs quidem partibus citra deligaturam os fractum, quatenus nunc dictum est, siccum atq; ab superuacuis purũ reddere valeat. Necessum igitur est nobis primum fracturæ aliquid nudare, quò videlicet detergere & abluere saniem à membrana liceat: post vero, cum phlegmones tẽpus præterijt, omnia q; sicca ad vnguem sunt, carnem producere, ac cicatrice locum includere. Nõ est hic sermo nudus, rerum q; vacuus, cuiusmodi est ille sophistarum, qui operũ artis nescij quærunt, cur capitis fracturę callum non ducãt. Ducunt enim, viri boni. Vos q; tam demẽntes estis, vt eorum, quę non sunt, tanq̃ sint, causas assignetis. Nouimus enim aliquando sincipitis os fractum: quod aũt os huic ossi protinus succedit, temporis os vocatur, in quo ipsas squamatim cõpactas cõmissuras esse accidit: in eo luculenta fractura longissime pertinebat: quam ipse equidem minime cõtingens, sed tantum sincipitis os excindens, hominem sanaui sic, vt nũc quoq; multos iam annos viuat. Quòd si sincipitis quoq; os dimisissem, putruisset citius, quæ illi suberat, cerebri mẽbrana, q̃ callum fractura duxisset. Nam, si nulla ex lęsis partibus sanies intrò cõflueret, superfluum esset os excindere. Ergo illi, prout solent, nugentur. Ego vero in alia similiter se habente fractura cogitaram supernum os dimittere, ac, quod à lateribus erat, quò sanies deflueret, eximere: mox, cum & crassitudinem eius & duritiam ęstimassem, vtilius fore iudicaui supernũ os potius eximere, q̃ ob defluxus solicitudinem cerebrum valenter concutere. Cogitaui pręterea accidere posse, vt, si à latere magnum fieret in ossibus foramen, promineret fortassis hac parte cerebrum. Est porrò & in lateribus non vno in loco etiam neruorũ, horum q; non leuis momẽti, quidam exortus: cum in supernis capitis ne minimus quidem vsquam oriatur neruus. His admonitus abstinui ab eximẽdo osse, quod in latere capitis esset. At callum semper duxit, modo rite curaretur. Ac iã, quod disquiramus, hoc ferè superest, quę'nam sit, postq̃ foratum os est, tum medicamẽtorum, tum vniuersę diligentiæ nostræ pręcipua oĩum ratio: vtrum'ne" blandissima, & quę maxime voluptati cubantis subscribat, veluti qua nunc pleriq; vtuntur: an quę huic maxime est aduersa, nempe quę per medicamenta, quę vehementissime siccent, perficitur: cuiusmodi & Meges Sidonius laudat, & ciuis quidam noster semper est vsus sic, vt etiam emplastrum, quod Isin vocant, ilico nudatæ membranę imponeret, & super hanc foris oxymeli. Sanè is senex erat satis exercitatus in hac artis parte: cęterum neq; alium quempiam his vsum vidi, nec ipse vti sum ausus. Tantum tamen testificari Eudemo possum (nam id seni nomen erat) magis fuisse seruatos, qui ab illo curabantur, q̃ qui ab ijs, qui blãdis vtebantur. Aggressus vero fuissem aliquando ipse quoq; experiri eiusmodi curationis rationem, si perpetuo in Asia mansissem: sed, cum Romę plurimum agerem, ciuitatis morem sum secutus, permissa ijs, quos Chæurgos vocãt, maxima eiusmodi operum parte. Cęterum ipsam rei naturam ęstimans, talem quandam determinationem longa nostra experiẽtia confirmatam concipio. Qui auditorius meatus dicitur, non solũ vsq; ad cerebri duram membranam pertinet, sed etiam neruum contingit, qui in ipsum à cerebro descendit. Is autem, quãquam ita positus in vicino, tamen vehemẽtissima (sicut dictum prius est) medicamenta tolerat. Nihil igitur miri sit, si post forationes crassa cerebri membrana ante, q̃ notabiliter phlegmone occupetur, valentissimis gaudeat medicamentis, ceu siccam naturaliter substantiam habens.

Margin: F (at "nunc quoq;"), G (at "minime cõ-tingens"), H (at "laudat").

Margin note: *ἀκριβές (at "capitis fracturę")

Margin note: A. li 3. f. 1. t. 3. c. 14. fo. 209. b

Galeni

GALENI METHODI MEDENDI ID EST DE MORBIS CVRANDIS LIBER SEPTIMVS

ARGVMENTVM LIBRI

Ventriculi exemplo vniuersas Partium Intemperies curare docet, siue illæ quidem Simplices, siue cum Succorum affluxu, consistant.

Galenum Veritatis ac scientiæ studio inflammatum ad Exercitationem tantum, ac ob Amicorum preces, hos, & reliquos omnes libros scripsisse. CAP. I.

MEdendi methodum, Eugeniane charissime, quã olim in Hieronis gratiã scribendam susceperã, postea, q̃ illum subito longum iter ingredi coactũ non B multo post diẽ obijsse nunciatũ, ipsi quoq; persequi destitimus. Tu.n. mihi cõscius es, neq; hoc me opus, neq; aliud vllũ, popularis aurę studio fuisse aggressum, sed quò vel amicis gratificarer, vel me ipsum simul vtilissima rõne ad rẽ propositam exercitarẽ, simul † ad obliuionem senij (vt Plato inquit) cõmentarios mihi reponerẽ. Quippe multitudinis laus, cõmodum ad vsus non nullos instrumentũ viuẽtibus aliqñ est: mortuis certe nihil prodest, sicut neq; viuentiũ quibusdam. Nã, qui viuere in tranquillo optarũt, ac fructum ex philosophia ceperunt: & ijs, q̃ corpori curãdo sufficiunt, sunt cõtenti: ijs vtiq; impedimento nõ paruo est apud vulgũ fama, vt q̃ eos à rebus pulcherrimis plus iusto trãsuersos auferat: veluti me quoq; nõ ignoras ab ijs, q̃ sunt molesta, sic non nunquã tędio affectũ, vt bono interim spatio ne tangere quidẽ librũ possim. Ego vero (haud scio qua rõne) ab ipsa vsq; adolescentia mirifice, siue inspiratus, siue furore percitus, siue quomodocũq; dixisse libet, & vulgi famã contempsi, & veritatis scientiæ q; studio flagraui, nullam esse hoĩbus nec honestiorem nec diuiniorem possessionem ratus. Atque ideo nulli librorum meorum nomen meũ pręscripsi: immo vos (sicut ipse testis es) rogaui, ne me immodice (vt soletis) apud homines laudaretis: nec nomen meum operibus, quę proderẽ, inscri C beretis. Ob hęc igitur oĩa et medendi methodus, quã inceperam, à me est deposita, cum capita inuentorum breuibus commentarijs mihi ipsi scripsissem, nec vllam pleniorem docendi rationem etiam num adiecissem. Nunc, qñ & tu, & alij ex amicis non pauci exigitis, quæ subinde me opere in ægris peragere vidistis, vt ea in cõmentarios redigam, adijciam huic operi, quod reliquum est.

† εἰς τὸ τῆς λήθης γῆρας.

* διεξοδικήν.

Quid Superioribus libris est actum, quid Sequentibus agendum: & quòd Imbecillitatis affectum Empirici & Dogmatici non recte intellexerunt. CAP. 2.

ERgo in horum commẽtariorum tertio, quarto, quinto, & sexto, quemadmodum similarium instrumẽtalium q; partium cõem morbum curari conueniat, scripseram, idcirco nimirum ab eo auspicatus, q & conspectior reliquis esset, & euidẽter oẽs propemodum priores medicos, qui certa methodo artem tradere polliciti, amethodi in ipsis curationibus deprehenduntur, confutaret. Nam, cum ab Hippocrate discesseris, qui nobis oĩum † salutariũ præceptorum semina præbuit, reliquorum certe nemo vel conatus est genus hoc morbi methodo curare. Postulant aũt, & quæ Hippocrates ipse reliquit, non malos agricolas, qui ea tum seminent cõmode, tum augeant, tum perficiant. Id aũt fecisse ante nos neminem, sed plerosq; etiã semina, quæ reliquit, corrupisse, ijs, qui animũ aduerterunt, clare mõstratum arbitror. Itaq; hoc morbi genus vel cõtinuitatis solu D tionem, vel vnitionis, vel qualitercunq; est libitũ, appellare cuiq; permisimus: qñ de noĩbus nec in hoc opere, nec in alio medicinaliũ vllo laboramus, sed quo pacto artis maxime finẽ consequamur. Reuertamur aũt nunc ad morbũ eum, qui oĩum est primus, nẽpe, qui in similaribus nascit, quibus s. primum animantis functiones referuntur acceptæ. Siquidem monstratum in alijs operibus est, queadmodum instrumentaliũ quãq; partiũ aliquid agere dicamus, veluti oculũ videre, aut crus ambulare: Esse enim sicuti id, quod pręcipuũ est actionis crurũ, non cruris totius, sed musculosi in eo generis: sic visionẽ non oculi totius, sed crystallini in ipso humoris: ac in reliquis quibusq; organis ad portionem. Porrò ostẽsum in secundo horum voluminum est genus hoc morbi non solũ cognitu esse maxime necessarium, sed etiam neminẽ ipsum ratione curare posse, qui prima corporis elementa non norit: Pręterea nõ intelligere ea, quę dicãt, non nullos eorũ, qui rationales se noĩant, quoties imbecillitatem esse dicunt vel ventriculi, vel intestinorum, vel iecinoris, vel oculorum, vel alterius cuiuslibet partis. Si nanq; ita noĩant infirmitatem impotentiam q; ad naturale opus, nihil plus plebeio intelligunt: quippe quẽ dicere audias imbecillum sibi ventriculum esse, non enim concoquere eũ vel minima leuissima q;, quę sumpsit. Quòd si imbecillitatẽ quæ est in vẽtriculo, affectũ quempiã esse aiunt, interpretent, quæso, nobis, quem nam demũ hũc esse volunt, queadmodum in phlegmone fecerũt: nam Empirico sat fuerit, si symptomata labo-

† τῶν καλῶν.

rantis particulæ exposuerit, nempe tumorem præter naturam, & renixum, & pulsatilem dolorẽ, & tensionẽ, & ruborem, alia q; id genus: imponit q; non nunq; breuitatis docendi causa cunctis simul collectis vnum nomen, sicuti cõprehensis iam phlegmonen. Dogmatici vero nõ itidem, sed ipsam morbi naturã inspiciunt, quã symptomatum illorũ collectio necessario sequit. Siquidẽ Erasistrato videtur sanguis, qui in arterias incidit, vbi spiritu impellitur, in exitu earum impactus herere, id q; phlegmone esse. At par (arbitror) erat vel Erasistratum ipsum, vel aliquẽ ex sectatoribus eius simili modo, affectũ, qui in imbecillitate cuiusq; partis subest, interpretari. Tanq; enim de phlegmone, in quid'nã translatus naturalis partis habitus sit, explicuit, ita ratio exigebat, vt & translatio cuiusq; particulæ in imbecillitatẽ ab eo explicaret. Non enim, cũ pro naturæ ratione est affecta, ad propriã actionem est imbecilla: sed accessit oĩno aliqua præter naturã occasio, quę eam dissoluit deiecit q;, & mortuæ similẽ effecit: quã vtiq; nec Erasistratus dixit, nec Herophilus, nec alius quispiam medicorum, qui de primorum corporũ natura ausi aliquid pronũciare non sunt. E

Communis Methodus Intemperiei Dignoscendæ & curandæ. CAP. 3.

CÆterum immorandum in his diutius non est, cum præsertim abunde prius monstratum sit & genus hoc morbi vtilissimum esse, quod à medicis disquiratur: &, qui commode id sit tractaturus, huic necesse prius esse de elementis considerasse. Itaq;, qui nobis habendus sermo est, is totus ex prius demõstratis elementis absoluet: de quibus vnũ (vt scis) volumen edidimus, quod de Elementis secundũ Hippocratem inscripsimus. Sanè eadẽ opinio de corporis natura est tum Diocli, tum Mnesitheo, tum Dieuchi, tũ Atheneo, tum probatissimis ferè quibusq; medicorũ, itidem vt prestantissimis philosophorum: vt qui ex calido, frigido, humido, & sicco mista putent tum alia corpora vniuersa, tum vero animantium in primis. Cæterũ ei, qui de his oĩbus primum pronunciauit, demonstrauit q;, iustũ est, arbitror, reddere, quod inuenit. Ideo q; te nos ea ſm Hippocratẽ elementa vocamus: etiam si maxime Chrysippus, Aristoteles'ue, aut alius quispiam medicus, philosophus'ue, similiter de ijs sit opinatus. Ergo, qm̃ vnaqueq; animalis particula propriã actionẽ edit, quę tm̃ ab aliarũ actionibus differt, quantũ ipsa particula ab alijs, q̃ illas edunt, est diuersa, (differt vero ab alijs particula queque eo, ꝙ calidior, vel frigidior, vel siccior, vel humidior sit: aut ꝙ binis horũ quibuslibet sit affecta,) qui tueri actionẽ vult, hic tẽperamentũ earum custodiat, oportet. Custodiet aũt, si id, quod ad calidius est cõuersum, refrigerabit: quod ad frigidius inclinatum est, calfaciet: Pari modo, si, quod ad siccius est alteratũ, humectabit: &, quod ad humentius est versum, siccabit: Rursus quoq;, si siccabit pariter ac calfaciet, quod humidũ est redditum, & frigidum: siccabit pariter & refrigerabit, quod humidius simul et calidius euasit: & in reliquis duabus coniugationibus ad portionem. Semper enim pro eo, quod exuperat, inducẽdum eousq; contrariũ est, quoad particulam in symmetriã, & naturalem habitum vindicaueris. Ac genere quidem, oĩs ęgritudinis, quę in similaribus consistit, iã dicta mihi medẽdi est methodus. Cũ enim octo earum sint differentiæ, veluti in libris de morborum differentia est traditum, octo nimirum erunt & medẽdi rationes, quarum vna (quò medentis consilia diriguntur) curationis meta cõis est, ipsius similaris corporis alteratio: quãdoquidem etiam morbus ipse ex intemperie & naturalis temperamenti alteratione est ortus. At, quę membratim medicatio agitur, ex his duobus conficitur, nempe materię copia, & huius congruo vsu. Ac medicamentorũ quidem copiam tum ex libro de simplicium medicamẽtorum viribus, tum ex ea, quę de eorũ compositione pręcipit, methodo haurias, licebit: Eorum, quę ad victus rationem pertinent, hinc sumimus. Sed &, quemadmodum cuiusq; morbi intemperiem agnoscere oporteat, ex tribus operibus intelligas, primo eo, quod de Temperamẽtis: secundo eo, quod de Partibus afflictis: deinde eo, quod Ars medica inscribitur. Non est igiť ad ea, quæ nunc ordimur, ijs, qui prudẽtes natura sunt, ac cogitationẽ in primis exercitarunt, multis ꝑterea opus: cui neutrũ horum adest, huic certe ad præsentem disputationem non parua re est opus. Quòd si in prauæ doctrinę secta præterea sit altus, hic geminum tempus requirit, alterum, in quo prauas opiniones dediscat: alterum, in quo melioribus se exerceat. F G H

* μορίε, i. particulę.

Quid Rationalis curatio Intemperiei, quæ in Ventriculo est, differat ab Empiricorum curatione. CAP. 4.

SAnè te scimus & ex ijs, quæ in vniuersum dicta sunt, particularia ꝑ te inuenire posse: & alioq; multos id genus morbos à nobis percuratos vidisse sic, vt vtraq; ratione particularium tractationem minus requiras. Sed, qm̃ (vt Plato ait) non possunt, quæ scripta sunt, non è manibus excidere, quò, siqñ liber in alterius nõ exercitatæ rationis manus deuenerit, facilius hũc doceat, adijci particulariũ quæpiam oportet: ex quibus ẽt protinus clare id, quod proxime dixi, intelligetur fieri posse, vt ꝑ †te ipsum} particularia inuenias. Siquidem ipse ea per me ipsum oĩa inuestigaui, rõne ipsa viam monstrante: qñ, si præceptores secutus fuissem, ipse quoq; ventriculo imbecillis suasissem, vt cibis adstringentibus & subamaris vterentur: vino quoq; similiter austero: pręterea absinthio, & quod ex mali cotonei conficitur succo, alijs q; eiusmodi, quæ deuorantur, medicamentis. At vero, quod ad ea pertinet, quæ extrinsecus applicantur, primum perfundi ventriculum ex absinthio & oleo crudo iussissem: mox hapsum lanæ tum ex ijsdem ipsis, tum vero ex vnguentis melino, & masticino, & nardino imponi: ab ijs ceratũ ex ijsdem cõpositum: post alia pharmaca,

†Ant. habent ἑαυτῷ, ut sic postea uertatur. ut ille alter per se ipsũ particularia inueniat.

* ὠμοτριβὲς, i. ex oliuis imaturis expresso.

vtiq;

A vtiq; ceratis valentiora, quæ à medicis vocantur epithemata. Ea tum ex dictis vnguentis, tum ex ijs, quæ similem vim obtinent, medicamentis componuntur: in quibus est aromatum quoq; multitudo non parua, spica nardi, & amomum, & calamus aromaticus, & iris, & ladanum, & malabathri folium, & styrax, & bdellium, & opobalsamum, & balsamum, & xylobalsamum, reliquus q́; aromatum catalogus. Quòd si horum nihil profecisset, commune oīum remedium, quibus imbecillitas nocet, in fine adhibuissem, nempe rubrificationem, (φοινιγμὸν græce vocant,) quę vel per thapsiam, vel sinapi, vel tale aliquid excitatur: deinde ad vsum aquarum calidarum ablegassem. Quippe vltra hęc Empiricus nihil nouit, veluti cōmentarij eorum docent. Quintus vero ijs, qui de cruditate aut in appetentia quererentur, primum quidem exercitari suadebat: tum esse, quę & concoctu ꝙ facillima essent, & non multa: quibus hæc non contulissent, cogebatur ipse quoq; ad Empiricorum dogmata confugere. Nam quis nescit, quemadmodum calidum, frigidum, humidum, & siccum, mordere sit solitus, balneatorum esse nomina dictitans? sine quibus tn̄ methodo curare partium imbecillitatem oīno non est. Quare per hos nihil obstitit, quo minus ipse quoq; eadem instititissem via in eiusmodi affectibus sanandis. Verum ratio me docuit octo imbecilli ventriculi curationes. Vidisti igitur & tu quosdā vno die, vel potius hora, frigidæ" potione leuatos:

A.li.3.f.13.t.2. c.4.fo.293.d

B quorum alijs non aquam modo dedi fontanam recentem, sed etiam, quæ niue esset refrigerata, veluti Romæ preparare solent, calfaciens scilicet prius, quam ipsi decoctam appellant: cibos præterea ad eundem modum refrigeratos identidem me illis permittere vidisti: in quibus est, & quā Melcam vocāt, vnus is quoq; Romę laudatorum ciborum, veluti etiā Aphrogala: sed & frigidę facultatis fructus, similiter refrigerans ijsdē dedi, & ptisanam probe coctam, pari ratione refrigeratā, alia q́; id genus sexcēta. In quibus vnam rem mihi proposui, ipsam s. refrigerationem. Vetui aūt absinthiū, & quicquid adstringeret, contingere: veluti alios rursus à refrigerātibus abstinui. Calfeci autē omni ratione, vinū vetus ex eorum genere, quæ facultate valde calfaciunt, exhibens (cuius maxime generis sunt Falernū, & Surrentinū) tum nutrimētum, quod calfaciēdi vim haberet, cū largo pipere. In nō nullis omne consiliū curationis ad siccandū direxi: dabam q́; ijs tum cibos, qui natura essent sicci, ac probe assati: tum prorsus exiguā potionē. Iniunxi aūt & adstringentium oīum vsum: quē vnum, qui illis citra rōnem medentur, norunt. Aliū vero non pridem, qui iam adeo siccatus fuerat, vt simillimū habitum pręferret ijs, qui marasmo marcescunt, sanaui contrarijs oīno exhibitis, ijs, quæ egregij isti medici suaserant. Quippe nō ex alia occasione eò periculi venerat, (cū inter initia exiguā intemperiē ex siccitate, quæ madefieri postulabat, habuisset) ꝙ

C ꝙ ij, qui eum curandū susceperunt, tum absinthio potantes, tū amaros asparagos, & bulbos edendos dantes, item q́; mala cotonea, & cestiana, & punica, post quoq;, vbi venter nihil horum contineret, etiam rhois succum bibere cogentes, tum, quæ paulo supra dixi, extrinsecus imponentes, paulo minus, omnis madoris expertem reddiderunt: hunc nos sanauimus omni ratione humectantes, ipsi q́; materiam inuenientes ex ea methodo, quæ in opere de medicamentis est tradita.

Quæ Ventriculi intemperies Citius ac securius: quæ Longo tempore & cum Periculo sanentur. CAP. 5.

NAm, sicuti in libro de demōstratiua sectā* dixi, numerosis medicorū inter se dissidijs vndiq; confusus, vbi me ad iudicandum de his conuerti, intellexi prius in demōstratiua methodo exercitandum me esse. Quod cum multis deinceps annis fecissem, singula ipsi dogmata subieci: atq;, prout inuentorum indicatio me ducebat, ita curationes institui. Verum, qm̄ id non oēs saltē possunt, expediet ipsis scribi per octo curandi indicationes particularis materiæ comparādæ meditationes, à ventriculo rursus sumpto initio, qm̄ huius primum mētionem modo fecimus. Ac facillimę" quidem ad curandum alterationes sunt, quæ ex calido & frigido consistunt, propterea, ꝙ maxime actiuis qualitatibus corriguntur. Ægrius curantur, quæ in humido sicco q́; habentur, ꝙ imbecillis & (vt sic dicā) magis materialibus qualitatibus eorū curatio perficitur, potissimū q́;,

A.l.3.f.13.t.1. c.24.fol.289.c

D cum humectandum esse requiritur. Ac tempus quidem caloris frigoris q́; reparādi, par quodam modo est, securitas tn̄ impar. Nisi enim cuncta, quæ ei, quod curatur, circūdata sunt corpora, valida planè sint, metus est, ne ab ijs, quæ refrigerent, noxam contrahant non leuem. In reliquis duabus qualitatibus securitas similis est. Tempus curationis in sicca intēperie multo amplius: quippe, quod senium in sanis est, id sicca intēperies est in ęgris. Itaq; etiam insanabilis est, si prorsus sit consummata. Est aūt prorsus cōsummata, vbi solida similariū partiū substantia reddita est siccior.

De Quadruplici corporum curanda Siccitate, ac de optimo Melle, & Lacte, cæteris que cibis, qui siccatis corporibus conueniunt, eligendis. CAP. 6.

A.l.1.f.1.d.6. c.2.fo.16.b

NAm" est & altera siccitas, vtiq; cum ea, quorum substātia ex humore concreto constat, sicut caro & adeps, sunt liquata. Etiam tertia, cum propria humiditas, vnde partes nutriuntur, omnino est absumpta. Continetur ea in omnibus animalis partibus, ceu ros quidam per eas sparsus: de qua dictum alibi sæpe est. Hanc igitur inserere particulis sine nutrimento nō est. Ideo q́; difficillima est omnium eiusmodi affectuum curatio. Diuersa ab ijs siccitas est, quę in proprijs cuiusq; particulæ exilibus arterijs venis q́; cōsistit: prouenit & hæc ex sanguinis penuria. Omnibus itaq; his siccitatibus maxime contrarius est austerorum vsus, siue ea cibi sint, siue potiones, siue etiam medicamenta: quippe quæ, siquid in ijs superest naturalis humoris, id absumunt, partim

* AP. carpobalsamum.

* αὐτοφυῶν, i. sponte nascentium.

* αἱρέσεως, est in impſsis, sed ī manuscriptis εὑρέσεως, i. inuentione.

ebibentia, partim in sinum ventris per exiguos meatus exprimentia, partim ad continentes partes trudentia. Curabis igitur ipsas, si meatus, qui contracti sint, dilataueris: ac quod in vicinas particulas est compulsum, reuellas: preterea singulas similarium partium propria humiditate, humectantis nutrimenti ope repleas, veluti nos, quem memorauimus à medicis siccatum, curauimus. E
Is in ea contrarietate, quæ in frigido & calido consistit, nullam euidenter vincentem habebat intemperiem, nec in vniuerso corpore, nec in ventriculo: siccus tamen & gracilis admodum est redditus propterea, ꝙ ventriculus eius ex sicca intemperie imbecillus male concoxerat. Huic nanq; omne curationis consilium huc tendebat, vt humectaretur tum ventriculus ipse, tum reliquum omne corpus. Quibus autem singillatim agendis, quibusq; maxime materijs sim vsus, vt voti cōpos essem, non sit ab re dicere. Domum ei paraui maxime balneo vicinam, quales multas esse in diuitũ domibus non ignoras. Ab hac statim in balneum super linteis mane intuli, vtiq; ne, si ipse se moueret, tum siccaretur: tum ante, q̃ cōmodum esset, exolueretur: horum enim alterum contrarium affectui est, alterum moram in balneo minuit. Longissime nanq; in aqua versari hominem expedit: ideo q; etiam natationes vtiliores sunt, q̃ parui aluei, quos Pyelus græce vocat: atq; ex ipsis natationibus potissimũ, quæ propinquæ sunt foras egressui, quò scilicet illi ab aqua foras non longa sit via: nam aerem balnei in ijs, qui ita sunt affecti, haud quaquã desideramus. Esto F autem aqua ad vnguem temperata, cum, quæ frigidior est, latenter frigus corpori infirmo insinuet: calidior autem cogat constringat q; tenues meatus, ac denset. At nos eos, cum coacti sunt, remitti, laxari, ac dilatari postulamus: quod temperatissime aquæ qualitas præstat, vtpote quæ, iucundissima cum sit, naturam ad explicandam se, atq; ad dulcedinem, quam præstat, quoquo versus extendendam prouocat, contraria videlicet ratione ijs, quæ sunt iniucunda: ab ijs enim recedit, fugit q; ad profundum. Quo minus mirum est ex offendentium contactu stipari, constringi, ac durari corpora, tenues q; eorum meatus cogi, ac densari: contra q; ijs scilicet, quæ iucunda sunt, succedere cōtraria, vtiq; fundi ac molliri corpora, dilatari q; meatus. Ab eiusmodi lauacro statim asininum exhibui lac, sed inducta in ipsam, qua iacebat, domum asina. Quippe sic mihi persuaseram maxime quidem celeriter hominẽ sanandum, si fieri posset, vt ipse asinam sugeret: sin id grauaretur, expedire, vt q̃ minimo tempore in aere ambiente lac moraretur propterea, ꝙ celerrime mutari sit aptum, vtiq; genitalis seminis ritu, quod nec ipsum aliquãdiu extra propria vasa, si modo suas vires seruabit, morari patitur, sed vel in ipsius maris partibus contineri, vel ipsius fœminæ partibus situm esse postulat. Et sanè vtilissimum lac est, cum ex ipsis mammillis quis hauserit, veluti Euryphon, & Herodotus, & Prodicus censent: qui tantum in eo ad corpora reficienda G fiduciam habuerunt, vt etiam, qui phthoe contabuerant, ex ipsa mulieris papilla lac sugere iuberent. Verum cum hoc plurimis non placeat, melius est calens adhuc ex mammillis id in ægri ventriculum q̃ ocyssime transferre. Ac optimum quidem, vtpote cognatum, muliebre lac est. Sed, qm̃ id exhiberi sibi ceu pueris pleriq; recusant, vtiq; ceu asinis, asininum ipsis, dari conueniet. Id enim reliquis omnibus ad propositum affectum est vtilius: quippe, cum tenuissimum sit, & minime coagulatur, & quoquo versus ocyssime in corpus digeritur. Eget autem horũ vtriusq;, cui ventriculus laborat, vtiq; ne coaguletur, cōmunis commodi gratia, omnibus enim id est incommodum: vt quoquo uersus digeratur, propterea, ꝙ & celeriter nutriri est opus, & ꝙ viæ, per quas alimentum transit, iam cōniuent. Igitur tum lac ipsum per se est his dandum, tum etiam mellis tepidi pauxillulum immiscendũ. Maxima vero habenda cura est in eiusmodi affectibus de vtriusq; bonitate. Quod igitur mel colore flauo sit, et odore suaui: tum purum adeo, vt totum pelluceat: ac gustanti parum acre iucundissimum q;: preterea tam sibi cohærens, vt, si digito attollatur, continuum sibi nec intercisum ad humum defluat: id omnium est optimũ. Si vero abrumpitur, nec demissum ad terram vsq; continuitatem seruat, id aut crassius iusto est, aut tenuius, aut anomœomeres. Voco aũt Anomœomeres, (quod sanè & nomẽ ipsum indicat,) quod ἐξ ἀνομοίων μερῶν, H id est ex dissimilibus partibus, est compositum. Deprehendas autem id, si diligẽtius inspicias aut crassitudines aut humiditates habere innatantes, quæ nec inter se sint similes, nec etiam toti. Cerosum itaq; magis mel est, quod & crassius est, & cui tales quępiam crassitudines innatant. Excrementosius vero ac perfici concoqui q; difficilius, tum quod totum humidũ est, tum in quo multę in partibus sparsę apparet humoris guttæ: porrò, in quo vel ceræ qualitas aliqua, vel propolis, vel id genus alia gustu deprehenditur, adeo non est optimum, vt etiã malum sit: quippe nullam penitus alterius cuiusquam rei eminentem in se cōtinere qualitatem debet. Quocirca, quod thymum planè redolet, non probo: est.n. id parum consummatum, nec planè quodam modo mel. Quanq̃ nō ignoro à quibusdam id laudari, eo q; fieri, vt non nulli venditores incisum thymũ illi iniȷciat, quò id redoleat, videatur q; optimum. Ipse tamen, quod tam improbe thymum olet, non laudo: multo q; minus, si cui iniectum thymum sit. Quod autem confusam quãdam qualitatem odore gustu ue prę se ferat, id non vitupero. Ad eundem modum & lac nullam externam qualitatem odore gustu ue præ se ferat, sed esto quàm dulcissimum, & sibi ipsi continuum, & prout lacti conuenit, splendens: super omnia, quoad eius fieri potest, similes habeto partes: nanq; hanc dotem, veluti mel optimum, ad perfectionem non recipit. Quò vero tale lac fiat, & idoneis nutrimentis

alendum

*κολυμβῆθραι

*Al. Herodicus.

A alendum animal eſt, & exercitationibus mediocribus admouendum, & pullus, ſi quem lactat, auferendus. Quod autẽ ætatis quoq; maxime florentis eſſe debeat, id neminẽ latet. Curandũ item, vt quàm optime concoquat, contemptis videlicet iis, qui, ſi aſinis quoq; victus rationem præſcribemus, ridebunt. Si enim Veneti & Praſini ſtudioſi ſectatores, equorum ſtercora, quò intelligãt, quemadmodum alimenta concoxerint, odorantur, tanquam ex eo omnem eorum bonam habitudinem cognituri, multo profectò magis noſtrum fuerit pro hominis ſalute nihil tale nõ proſpicere: atq; herbas animali, quæ non admodum ſint humidæ, fœnum q; & hordeum, quod ſit mediocre, obiicere: ſed nec illa omittere, vt aſinæ corpus refrigeremus, & fricemus, & detergamus, & mũdemus. Porrò ſi humidiora, & olentiora, & flatus plena excreuerit, planũ profectò eſt non concoxiſſe probe. Quare aut detrahendum aliquid de alimento eſt, aut exercitationi aliquid adiiciendũ, aut qualitates immutãdę, aut refrigerationis frictionis q; cura variãda. Sin duriora reddat animalis aluus, ad contraria eſt inſpiciendum, atq; illorum aliquid immutãdum. Nam, ſi ipſe oïa, quæ conſideranda circa animal ſunt, cuius lacte vſuri ſumus, deinceps perſequar, totam tuendæ ſanitatis artem commemorem, quam teneat, neceſſe eſt, quiſquis idoneum lac præparabit: nunc vero dici opus non eſt, cum alibi de ea traditũ ſit abſolutiſſime. Sed ad propoſitum reuertor. Ac

B mihi iam rurſus memoria repetes hominem, qui & lauatus eſt, & lac ſumpſit. Hunc itaq; ad ſecundam vſq; lauationem quieſcere permittemus: tum modice fricabimus, & pinguiter, vtique ſi lac, quod ſumpſit, iam ad vnguem confecit, id quod tum ex ructu, tum ventriculi mole licebit coniicere. Modicum vero temporis inter primam & ſecundam lauationem interuallum erit, ſi quatuor aut quinq; æquinoctialium horarum ſpatium interſit, ſcilicet ſi tertio adhuc lauare paras: ſin aliter, plurium. Sanè tertio lauabis, ſi multis lauationibus fuit aſſuetus: hi nanq; & delectãtur, & iuuantur, ſi ſæpe lauent. Quin etiam poſt quanq; lauationem hominem vngemus prius, quàm ſe veſtiat: quippe conducit ad renutritionem id quoque, ſicut & frictio. Reddita vero de horum omnium facultate ratio eſt in libris, qui de ſanitate tuenda ſunt ſcripti: non tamen inutile fuerit nunc quoq; ſummatim ea repetiſſe. Nam, ſiue cuilibet parti corporis temperatam infundas càlidam aquam, ſiue frices, ſiue aliter quomodocunq; calfacias, idem fieri cernes, quod ‖ Hippocrates de iis dixit, quibus aqua calida deſuper infunditur. Nam primum attollitur, mox gracile efficitur. Ideo q;, vbi carne implere quodlibet corpus ſtudemus, id eatenus calfaciendum nobis eſt, dũ intumeſcat. Vbi vero digerere, & vacuare cupimus, eatenus continuandum eſt, dum, quod prius intumuit, ſubſidat. Sanè, qui eiuſmodi operibus præficitur, ſolicite attentus eſſe debebit, potiſſi-

Li.de Off. me. com. 3. t. 16. 7ª.215.h

C mum q; vbi carne implere ſtudetur: nam digerendi certe tempus adeo late patet, vt, etiam ſi velis, in eo non aberres. At carne implendi planè præceps eſt occaſio: ſiquidem, cum primum intumuerit, tum eſt deſiſtendum. At intumeſcere hoc, ſingulis corporibus ſuum eſt. Non enim fieri poteſt, vt, qui nunc nobis propoſitus gracilis eſt, ita intumeſcat, vt illi, qui ſani ſunt: imo, poſtquã leuiter intumuit, protinus digeritur. Itaq; attendendum diligenter eſt, ne clam te elabatur propoſitus temporis articulus. Siue igitur hominem, qui extrema gracilitate eſt, perfrices, ſufficiat tibi ſolus rubor: ſiue laues, ſatis eſto mediocris calor: ſi quid vltra peragas, reſolues hominem magis, quàm nutries. Vngendum vero poſt lauationem oleo eſt, ne videlicet plus iuſto digeratur, ſed obſtruantur exigua cutis ſpiramẽta: idem protinus & ſiccitatis remedium fuerit: & aduerſus incommodum, quod ab aere ambiente contingit, veluti munimentum. Ac, ſi quidem delectatur lacte, poſt ſecundam quoq; lauationem id exhibebis: ſin aliter, ptiſanam diligenter coctam, aut alicam ptiſanæ ritu præparatam. Hinc, vbi rurſus quieuerit, ad tertiam reducẽdus lauationem eſt, aut ilico ad cœnam. Sit autem præparatus illi panis purus, & qui curioſe in furno ſit coctus, & tum fermenti, tum ſalis, quod ſatis eſt, habuerit. Obſonium quoque ex ſaxatilibus piſcibus, aut ex albo iure aſellus. Præterea alæ teſtes q; gallinacei, qui lacte ſit altus, idonei ſunt. Quorum ſi copia

D non eſt, * aliis vtendum. Ad eundem modum & perdicibus, & * paſſerculis, qui mõtani ſint & mollis carnis, veſcendum. Vitanda autem, & quæ paluſtria ſunt, & quæ carne ſunt dura. Et (vt paucis alimenti ſummam complectar) ſit coctu facile, & nutriens, minime q; glutinoſum, atq; excrementoſum. Porrò omnium, quos nouimus, ciborum maxime nutriens ſuilla caro eſt: verum nõ æque, ac prædicta, cõcoctu facilis eſt: præterea glutinoſum ſuccũ craſſum q; generat. Alioqui nec alio eſſe habitu poteſt, quod in ſummo ſit nutriens: quippe adhærere id debet, & firmiter affigi, nõ autem præ tenuitate diffluere. Non tamen ad propoſitum affectum vti hac conuenit. Si enim nutrimentum ipſum ſe ipſum cõcoqueret, ac in partes digereret, pręterea alendis partibus aſſimilaret, &, quibus alimẽto plurimo eſt opus, adhęreſceret, proculdubio maxime nutriẽte cibo eſſet opus. Verum, quoniam non aliud eſt, quod nutrimentum deſiderat, aliud quod ipſum conficit: ſed, quod nutriendum eſt, ipſum ſibi & nutrimentum attrahit, & mutat, & cõcoquit, & adiũgit, & aſſimilat: ad duo nimirum nobis in opportuno cibo eligendo ſpectandum eſſe dictat, vnũ ipſius cibi naturã, alterũ vires ſuas proprias inſitas q;. Itaq; ex his illud patet, nec planè, quod maxime nutriat, optimũ eſſe iis corporibus, quæ refici magis egent, vtpote quibus cõcoquendi facilitas non eſt: nec ẽt, quod facillimum concoctu eſt, cũ ſcilicet ipſum nequeat maxime eſſe nutriens. Cum igitur hæ indicationes ex aduerſo pugnent, committendum nõ eſt, vt, dum † alteri nimium ſis

* Al. ἀγρίοις, i. agreſtibus.

* ϛρουθοῖς, i. auiculis. Nam ϛρουθὸς genꝰ eſt ad auiculas oẽs montanas. ψῆτται ſunt paſſeres: lib. 4. & 5. hiſtoriæ animalium.

† ἑτέρου τῆς ἀκρότητος. i. alteriꝰ exceſſui.

Vinum

sis intentus, alterius omnino obliuiscaris, sed vtriusq; memor, quoad licet, vtrunq; misceas: quod E mihi præceptum vbiq; memoria teneri velim. Iam vini tum qualitatem, tum quantitatem, memoremus, vtpote quod maximã ad talia vim habeat: qn̄ vno hoc in potu vtendum censeo oĩbus, quibus refici corpus est opus, modo nō febricitent. Esto igitur vinum (quod exempli loco dicat) quale est Sabinũ in Italia, *Arsinium vero in Asia, ac (vt summa quadã ac generatim comprehendam,) quod aquosum quidẽ alioqui est, cęterũ leuiter adstringit. Aquosum natura appello vinũ, † quod tenue est, & purũ, & oligophoron, vt ‖ Hippocrates græce nominauit. Est autẽ Oligophoron, quod, si diluatur, minimã sustinet aquæ mistionẽ. Id est sanè imbecillissimum, & vt in vinis, aquosissimũ: nam, quod plurimũ aquæ in mistura sustinet, id tum vehementissimũ, tum validissimũ est. Eiusmodi vinũ ‖ Hippocrates Oenώdes, hoc est (vt verbi vim exprimã) vinosum, nominat. Verũ ab hoc cauendum est, qm̄ imbecillas vires feriat. At, quod aquosum natura est, ceterum austerũ, id percõmodum est, ꝙ & ab aquę imbecillitate recessit, & vini noxã non dum hẽt. Ad hæc itaq; respiciens, tum ętatẽ eius, tum tẽperamentum inuenias. Quippe, quod nouellũ est, id tum aquosius, tum vero imbecillius quodãmodo est, ꝙ vt vino conueniat: adde ẽt, ꝙ ægrius concoquit, ac magis excrementosum est. Antiquius vero, vt vinosius est, ita vehemẽtius est, ꝙ vt propositis sit ex vsu. Quo circa citius sexto anno nobile Sabinum idoneum non est, ꝙ & diutissi F me in stomacho ac ventriculo innatet, & fluctuationes faciat. Nobile voco, quod austerũ est, non Sabinum modo, verũ etiam Adrianum, & Albanũ, & *Arsynium, & Titacazenum, omnia q; id genus: dictũ nãq; fusius de oĩbus vinis seorsum est. Ad has igitur, veluti metas, respiciens, ẽt misturã eius cum aqua temperabis. Quin etiam exactius coniecturam de iã dictis facies, si vitiorum aquæ capita memoria tenueris. Porrò pendent ea ex frigiditate eius omnia: cuius culpa & in pręcordiis diutissime moratur, & fluctuationes excitat, & in flatum mutatur, & corrumpitur, & ita ventriculi resoluit robur, sic, vt deterius proinde concoquat: sed nec digerẽdo per corpus alimento aliquid magnopere cõducit. At vero memoratorum vinorum virtutes comprehensis iã aquæ vitiis aduersam quodammodo naturam habent, cum nec inflent præcordia, immo si inflata sint, subsidere faciant: nec inibi morã trahant, propter caloris mediocritatem: adde, ꝙ, cum digestionis vias aperiant, & pariter impellant, ac nutrimentum sursum agant, ad celeritatem deductionis in corpus conducunt. Sunt præterea boni succi, & ad miscẽnda concoquenda q; ea, quæ in ventriculo & venis sunt, idonea. Iam vires quoq; organorum adaugent, & expellendis excrementis viã faciunt. Eo q; fit, vt etiam talia vina præter cætera vrinas moueant: quando & ipsa totum corpus celeriter transeunt, & impetu cursus sui excrementa secum expellunt. Ac dictũ quidem alibi dili- G gentius est de vinorũ facultate æque, ac ciborum. Conuenit q; vt, qui artem methodo *tradi sibi studet, omnis materię vires prius ꝑdidicerit: nec expectet, vt eas in singulis affectibus audiat: sed, simul ac curationis tantum speciem norit, debitam victus rationem inuenire possit. Ego vero iis consulens, qui veritatis discendæ sunt auidi, eiusmodi doctrinam attingere saltem nõ grauabor: quò scilicet, qui minus exercitata cogitatione sunt, exemplis à generalibus ad particularia, veluti manuducti, descendãt. Ergo, quod reliquum est, apponendum. Potionis is modus erit, vt nec in ventriculo innatet, nec fluctuationis vllius sensum inuehat. Ciborum vero, potissimũ si fieri potest, vt ne grauent quidem ipsum. Quod cum difficile sit, vel fortasse eiusmodi, quod vitari in imbecillo ventriculo omnino nequeat, proximum est, vt quàm citissime grauis esse desinat. Ab hoc tensio inflatio q; præcordiorum vitãdæ iis sunt. Quòd si tale quippiam primo die inciderit, pro magnitudine symptomatis ad portionem detrahendum postridie de cibo est: sin recte omnia cedunt, paululum adiiciendum. Ad eundem modum & in tertio die vel demere vel adiicere conueniet cum præcedente conferentibus. Atque ita semper omnia pro renutriendi reficiendi q; ratione, frictionibus, gestationibus, inambulationibus, prout corporis incremẽtum procedit, administrare, etiam reliqua oĩa pro refectoria vocata ratione adiicientibus. Quę sanè genere à proposi H ta ratione non differt, sed in eo, ꝙ sub illa perinde totum corpus est affectum, sicuti sub hac ventriculus. Accidit autem sic affici corpus in diuturnis potissimum morbis, vtiq; cum natiua cuiusq; partis humiditas, ex qua prima nutritur, propemodum omnis exhausta iam est: nam, vt solidarũ ipsarum siccitas corrigat, id fieri oĩno nõ potest, sicuti nec senium, ueluti in libro de Marasmo docuimus: hanc uero humiditatem, ẽt si oĩno sit absumpta, regigni modo dicta uictus ratione licet. Atq; in aliis refectionibus uentriculus egregie præ cæteris non afficitur: in proposito aũt affectu morbus est ipsius uẽtriculi, tempore uero totũ corpus, utpote parum probe nutritum, macescit: quo rationabilius est exquisitiorem hos uictus rationem requirere, propter concoctionis imbecillitatem. Cęterum, cum meliores sunt effecti, trãsferendi sensim sunt ad renutritoriam refectoriam q; uocatam uictus rationem, Analepticen Græci uocãt. Id fiet, si pluribus, & frictionibus, & gestationibus, quàm ante, utemur. Mutanda uero interea est & ciborum tum qualitas, tum quantitas sic, ut tum plures, tum ualentiores, quàm prius, exhibeantur. Ac tempore procedente, cum ad sanitatis statum prope uentum iam est, seponẽda sunt ptisana, & lac: præterea sorbitio ex alica: ac ad consuetos cibos ueniendum: post etiam pisces detrahendi, nisi si in consuetudine fuerunt, ac uolatilibus cibãdum: tũ suillas carnes esse à pedibus in ptisana elixis incipient: post uero etiam

Marginal notes:

* Al. Arsyenũ.

† Antiq legunt τὸν λεπτὸν, καὶ λευκὸν, καὶ λαμπρόν, i. q̃d tenue est & album & splendidum.

‖ Li. de Rat. vic. ĩ ac. cõ. 3. t. 20. 7ª. 128. g

‖ Ibidẽ. cõ. 3. t. 1. 7ª. 125. d

A. l. 3. f. 13. t. 1. c. 29. fol. 290. d

* Al. arsyenũ.

* κατακεραστικοί, i. contemperanda.

* ἐργάζεσθαι.

* κινήσεσι, i. motionib⁹, est in impressis.

A etiam imum crus recte sumāt: ab hoc etiam reliquas partes: primū quidem iuuenis porcelli: qui, si hyems sit, etiam pridie iuguletur, nam hesternum, quàm recens necatum, facilius cōcoquitur. Æstate sat fuerit, si mane immolatus porcellus sit, ac circa Solis occasum comedat: quippe, quod in superioribus suasimus, cum valentius alimentum vesperi exhibendum censuimus, id semper obseruare studebimus, vtiq; non leue percepturis commodum iis, qui ita cibabuntur: quod sanè diligentius inspiciens agnosces: satius enim est à principio rem cœpisse. Quoniam, qui ita se habent, plurimo nutrimento indigent, nequeunt autem, vel quod mediocre est, concoquere, paulatim hos & sępius cibare melius fuerit. Atq; idcirco fieri nō potest, vt semel eos cibasse sit satis, sed nec bis, quoad scilicet sunt gracillimi: atq; hac de causa ipse ter eos cibare sum solitus. Verum, qn̄ iam manifeste meliores facti apparēt, etiam bis nutriuisse sit satis. Ergo tantam exhiberi primam cibationem est rationabile, quanta prius, quàm secūda sumatur, tota prorsus erit concocta. Id contingere valentiori alimento non potest. Quare primo loco leue sumendum his est, quò videlicet cōcoquatur celerrime & excrementum eius discedat, & vacuus purus q; ventriculus secundum excipiat. At, qm̄ non solum quies, & somnus, sed etiam longius tempus huius naturalē administrationem excipit, rationabile est, vt valentiores ciborum hoc maxime tempore offerantur. Itaq;
B etiam athletæ omnes sic faciunt: qui eum vsum non solū aliqua ratione inuenerūt, sed etiam longa experientia cōprobarunt. Sed enim, & quod illi faciunt, nihil mali fit, si ij, qui cōualescentium victu vtuntur, etiam faciant, vt ilico "post cœnam non bibāt, videlicet ante, quàm cibus fuerit cōcoctus: siquidem innatant cibi, si bibant, ita, vt eos ventriculi corpus propter interpositū humorem non contingat. Verum, si sitibundi fuerint, prohibere eos in totum vt graue est, ita nec expediens: sed tantillum indulgendū, quod & molestiam soletur, & sitim leuet. Postea vero, quàm nutrimentum concoxerint, abunde bibere sunt sinendi: quippe celerrime, si ita faciant, per corpus digeritur. Mane vero post somnum, cum deiecerint, & paulum inambulauerint, modice sunt fricandi. Est autem modica his frictio, quæ eatenus administratur, dum corpus incaleat: mox gestationibus vtendum: dein rursus tum lauādi sunt, tum fricandi, id q; intra meridiem, aut planè circa ipsum meridiem: quò videlicet inde ad vesperā abūde spatium interueniat. Quòd autem & de domibus, in quibus conualescēs nutritur, habenda in primis cura sit, potissimum, ne frigidiores calidiores'ue iusto sint, superuacuum dicere arbitror: pari modo & de aliis eius generis, quæ inuenire sibi quisq; sine nostra opera potest, doctus videlicet non solum ex his, quæ hic, sed etiam quę in opere de sanitate tuenda sunt dicta. Est nanque conualescentium victus ratio media quædam
C inter eam, quæ sanorum propria est, & quæ ægrotantium. Quare difficile non est ex iis, quæ de vtraq; sunt prodita, vt per se ipsum quis mediā inueniat. Nam, sicut nec aliarum rerum, ita nec victus vna omnibus species in consuetudine est: cum aliis semel esse, aliis bis: & aliis citius, aliis ad vesperam incepisse cibum, moris sit. Iam cibus ipse aliis piscis plurimum est, aut deniq; aliquid ex mari: aliis olera magis, aut deniq; hortēsia: aliis pōma*: aliis legumina: aliis nuces*: aliis aliud quippiam: alij quadrupedum carnes, atq; harum aliis aliæ: aliis auium, id q; aliis aliarum. Quin etiā caseo & lacte vtuntur non nulli plus, quàm cęteris cibis, generaliter quidem caprarum, vel boum: sunt tamen, qui & aliorum animalium. Bibunt quoq; alij calidum, alij frigidum: & vinum vel liberaliter, vel parcius, vel omnino nullū: vel hoc genus, vel illud. Ad ea igitur reducendus quisq; est, quibus insueuit. Scriptum autem diligentius de consuetudine seorsum est. Nunc illud dixisse abunde sit, non modo in conualescentium victus ratione, sed etiam in morbis magnam partem † ad totius victus medicamentorum q; inuentionē ex cōsuetudine sumi. Ratio enim totum genus indicare potest: materia cum ex aliis, quæ retuli, tū vero ex consuetudine non minime est sumenda. Sed & naturarum inspiciendæ sunt proprietates. Noui enim quosdam, qui, si quod vigilantium opus nocte obire fuissent coacti, dormire præterea non poterant. Talibus igitur, vt no-
D ctu bibant, consulendum non est: ne videlicet ea occasione vigilare coacti, maximam inde noxā sentiāt: siccat nanq; totum corporis habitum vigilia, eo q; infestissima est iis, qui ex siccitate laborant. Sunt, & qui, si ptisanam gustent, protinus nauseent: eadem in quibusdam facile acescit. Esse vero aliquos, qui facile carnem bubulam concoquant, iam vnum ex publice iactatis est: præterea alios esse, qui ad alios cibos potus q; recte se aut non recte habeant. Non solum autem ex his materiæ, quæ ad victum pertinet, copia suggeritur, sed etiam ex regione & tempore. Scripta'q; iam hæc sunt à multis, qui me præcesserunt: quo minus ipse istis insisto: qui ideo tantum ea commemoro, nequid videlicet sit omissum. Quod vero ab omnibus iunioribus medicis ē omissum, id persequar: nempe quemadmodum affectus corporum methodo curentur. Eam methodum veteres (vt ante dixi) probe inchoarunt, nemo tamen eorum ipsam absoluit. Verum rursus ad propositum redeundum. Siccæ intemperies, vbi solida ipsa corpora contigerunt, si quidem in vna quapiam parte consistant, veluti nunc in ventriculo propositum est, nunquam ad perfectionem sanabuntur, nec in eum statum, qui ante morbum fuit, reuertentur. Sed, quod dici in consuetudine vulgo solet, re scilicet ipsa edocto, id talibus maxime intemperantiis accidit, morbum ventriculum afflixisse, & in reliquam uitā imbecillū reddidisse. Quippe senum ij ventriculum obtinēt prius, q̄ cōsenuerint: quo fit, ut facile ex leuibus lędantur causis, pinde ac senes, nec probe concoquere

A. li. 4. t. 1. c. 1. c. 102. fol. 449. bc

* ὀπώρας.
* ἀκρόδρυα.

† εἰς ὕλης τροφῆς ἔκλεξιν, ē in antiquis, id est ad electionem materiæ alimenti.

quere possint: quo euenit, vt etiã totũ his corpus deterius se habeat. Ad eundem modũ, & si alia quauis afficiant parte. Quòd si ipso etiã corde sint affecti, celeriter arescunt: vocat q; ariditatẽ siue marasmũ eiusmodi Philippus ex morbo senium. Is igit marasmus breui mortẽ affert: proxime huic, qui ab iecinore est ince ptus: mox, qui à ventriculo: qui ab aliis particulis ortũ habet, tanto sanè tardius, quanto quælibet harum minoris est præstantiæ, q̃ illæ. Si vero leuiter cordis corpus siccatum sit, senescunt quidem celeriter, cęterũ plures annos trahunt, q̃ qui vehementer sunt lęsi. Ad eundem modum in iecinore et ventriculo, ceu dictum est: ac in reliquis oĩbus ad portionem. Cæterum victus ratio eadem genere est tum in hac siccitate, tum in illa, quæ solam eam humiditatem absumit, quæ solidas nutrit: præterea etiam in tertia, quam supra memorauimus, siccitate. Facillima vero oĩum sanatu quarta est, in qua venæ succo sunt inanitę. Immo hic affectus, vt frigiditas potius habitus, curatur, quã vt siccitas: vel (vt clarius loquar) frigiditatis respectus ĩ hac siccitate exuperat, periculum q; in ea vertitur. Siccitas secundum locum obtinet, habet q; proinde sanationem tum expromptã, tum celerrimam. Siquidem, si biduo quis victus rationem his caute exhibeat, modice calfaciens, & tutò nutriens, statim in tertio pleniorẽ victum citra noxam admittũt: multo q; id magis in quarto & quinto. Atq; hoc sanè erat, quod Hippocrates p̃cepit: ‖ Quæ longo spatio extenuata corpora sunt, ea segniter reficere oportet, quæ breui, breuius. [2. Apho. 7. Ex. ord. 11. h]

Ratio Curandi Frigidam & Siccam Intemperiem Ventriculi. CAP. 7.

SCire autẽ licet solidorũ corporum siccitatibus, si perdurent, succedere necessario frigiditatem. Quippe permanere siccitas ipsa per se, non mutatã oppositione, quæ ex calido & frigido constitit, non potest. Celerrime enim ex nutriendi defectu refrigerantur partes, propterea scilicet, q̃ ex calido succo sanguinis nutriuntur. Sed, quod inter initia dictũ est, nunc siccitatis curationẽ exequuti sumus, & quæ ab initio sola est contracta, & quã nulla diutissime secuta est notabilis frigiditas. Ergo proximum fuerit frigiditatẽ illi copulare, quæ euidentes quidem habeat notas, cęterum magna non sit. Est itaq; curationis consilium non simplex, vt prius, cum nõ modo tibi, vt humectes, danda sit opera, sed ẽt vt calefacias. Quare intendendum acriter est ad præsidiorum materiã, necubi imprudentes, iis, quæ humectant, ea, quæ nimium calefaciãt, adiungamus: quippe his vehementer siccandi vis subest. Iam vero quantitas noxæ in vtraq; intemperie ad materiæ inuẽtionem potest viam ostẽdere: vt iamiam maximę quidem siccitatis sanationẽ modo perscripsimus. Modicæ vero adeo scrupulosa victus ratione non indigent, quandoquidem nec vires ipsis funditus sunt collapsæ. Etenim nulla alia de causa difficilis reddit validæ siccitatis in corpore cõmoda curatio, q̃ q̃ refici quidem corpus postulat: cibus vero per se coalescere cum eo non potest, sed eius, quod nutritur, operam, qua præparetur, requirit, quod est imbecillum. Ergo, cum id modice siccum fuerit, propterea, q̃ vires nõ penitus conciderunt, vberius cibare licet: nec metus est vllus, ne à modo aberres. Quo magis ipsi de difficillima intẽperie disserere instituimus: ac in ea, veluti exemplo, studiosos exercuimus. Hinc nanq; orsi ipsimet, ad mediocres siccitates corrigendas idoneam materiam inuenient. Proponatur autem & nũc siccitas quidẽ similis priori, copuletur q; ei frigiditas. Ergo calefacientis materiæ admiscendum iam dictis tantum erit, quantum particula ad frigus inclinauit. Proponamus igitur eam primum modice refrigeratam: Ergo iis, quæ paulo ante retulimus, in lactis quidẽ vsu mel vberius adiicietur. Vinũ ″vero, quod quidẽ ad genus spectat, idẽ, cęterũ quod minus aquosum, q̃ prius, & plurium annorum sit, dabimus. Quin etiã esculenta oĩa calidiora exhibebimus, id q; non naturalibus modo ipsorũ temperamẽtis, verũ etiam recentibus {ex igni} qualitatibus. Nardino prĕterea vnguento vngendus assidue venter est sic, vt nunq̃ remaneat siccus. Sin id vnguẽtum non adsit, mastichinum satisfecerit: sed & opobalsamo eum perungas, tum ipso per se, tum vero cum iam dictis misto. Quòd si corpori ea magis adhærere studebis, etiam ceræ aliquid admiscebis. Si vero etiam aer ambiens sit frigidus, lanam ex his imbutam impones. Quin etiam chiam mastichen in opobalsamo aut nardino vnguento liquãs, lanam inde madentem vẽtriculo impones. Sanè vtilius fuerit, si, quod madefacies, etiam optima sit purpura, qualis est Tyria: † quãdo & adstringi ipsum modice, & cutis eius meatus obstrui expedit.} Siquidem, quæ rarum habitum faciunt, & relaxant, ea tum digerunt succos, tum particulas frigidis extrinsecus aduenientibus obnoxias reddunt: quæ vero valenter adstringunt, ea siccant. Quo fit, vt medicamentum, quod eiusmodi corpora excalfaciat, id nec euocantem vim habere expediat, nec adstrictoriã multam sibi immistam. Memineris enim, velim, tum eorum, quę in ægris es contemplatus, tum quæ in opere de medicamentis es edoctus, nempe acerbam qualitatem sua quidem ipsius virtute & refrigerare & siccare: quòd sicui valide calfaciẽtium sit admista, quod ex ambobus cõpositum est, minus quidem in calfaciẽdi munere efficere, q̃ alterum: siccando vero non minus, q̃ vtrunq;. Maxime contraria faciunt iis, quæ præcepimus, nostri temporis medici, qui siccæ parti, & quæ nutrimento male fruitur, compositum sepe medicamentum ex calida & acerba materia imponunt. Est aũt eorum, quæ στρυφνὰ græce dicuntur, {nos inopia cõmodioris vocabuli acerba diximus,} nullũ profectò modice adstringẽns, ideo q; nec modice siccãs: quo videlicet magis prohibẽda ea in iã dictis affectibus sunt. At vero, si cum siccitatis intemperie multa frigiditas sit, sic, vt fortius calfacere subigat, omniũ primũ intẽperamẽti genus ad memoriã reuocabis,

[A. li. 3. f. 13. t. 1. c. 30. fol. 290. c]

† codices græci ĩpressi hñt, vt Linacer vertit. q̃q̃ antiqui ad Tyriã referunt, ita. n. hñt, στύφει τε γὰρ μετρίως αὐτὴ, ἐμπλάττει τε τοῦ δέρματος τοὺς πόρους, id est ea enĩ modice adstringit, cutis q; meat⁹ obstruit. vtraque tamẽ lectio bona est.

* codices ĩpressi & pleriq; etiã manuscripti habẽt, vt Linacer vertit. Sunt tamen, q habeãt ψύχον, id est refrigerans.

A reuocabis, quippe quod omniũ grauissimũ esse ostendimus. Quocirca ad corrigendum quoque
esse difficillimũ, multa q; solicitudine egere, id minime est ignorandũ. † Incipere vero simili mo
do à cõprehensis prius materiis tentabis, sperans scilicet fore, vt longiore tpe per tutiores sanetur
affectus. Sunt porrò tutiores hę, nam repetere ea, quæ sunt tàm necessaria, est satius. In nardino
vnguẽto solues mastichen chiam ꝙ pinguissimã, ac purpura excipiens vteris. Erit q; vtilius, mo
do copia eius sit, si opobalsamũ adieceris. Dandũ præterea vberius cum lacte mel est, sed detracta
prius spuma, quò & minus sit excrementosum, & magis nutriat. Quin etiã mel ipsum despu*ma
tum, per se optimũ nutrimentũ frigido ventriculo est, ita, vt calido aduersissimũ. Atq; hæc ambo
meminisse in primis oportet, vtiq; plurimis medicis ignota. Ac neq; aliquid in frigido corpore
melle magis expetendũ, neq; in calido magis respuendũ. Ergo plurimũ huic affectui pro nutri
mento mel optimũ esto, sed quod prius sup prunas ex quercu vite' ue ad summũ candentes, fuerit
decoctũ, ac curiose despumatũ. Vinũ autẽ eligendum semper est antiquum: eo q; antiquius, quo
maior fuerit frigiditas. Tum, si res postulabit, totũ genus immutandum: ac primo loco Adrianũ,
mox Tyburtinũ, aliud' ue similis generis eligendum: vetera quidem oĩa, cæterũ non adeo, vt ama
ra iam sint: siccãt enim quæ amara sunt, immodice. Sanè optimum medicamẽtum talibus oĩbus
B sit, quo picatores quotidie vtunt. Ergo illinire eo totum ventrẽ conueniet, ac post auelli prius, ꝙ
refrigeretur: atq; hoc, si bis vno die deinceps feceris, abunde erit: sæpius autẽ non expedit, qñ ita,
per halitum digeras, non sanguine bono particulã impleas: at nos ex propinquis locis attrahere,
non id, quod continetur, educere studemus. Idem oĩbus particulis, quæ ex nutrimento fructum
non sentiunt, (atrophusas Græci vocant) mirificum medicamen est, si quis eo moderate sciat vti.
Sed & calfacere ventriculum ita, vt in qualitate calorẽ eius non intendas, sed ꝙ maxime naturale
eius temperamentum tuearis, ac substantiam inaugeas, id ex leuissimis in eiusmodi affectu consi
liis non est. Efficit hoc in victu simul cum iis, quæ iã dicta sunt, maxime vinum: ex iis vero, quæ
ventri extrinsecus applicantur, boni habitus "puellus vnà sic accubans, vt semper abdomen eius
contingat. Sunt, qui catellos pingues in hunc vsum habeant, neq; id in aduersa modo valetudi
ne, verum etiam in prospera: tales itaq; iis, qui propter siccitatem quoq; solam imbecillum ventri
culum habent, sunt idonei. Seruandũ q; ante oĩa est, ne puellus humecta sit cute: qui enim noctu
sudore perfunduntur, refrigerant potius, ꝙ calefaciant. Nocent præterea tali affectui & calida fo
menta: quæ quidem sicca sunt, eo, ꝙ rorem similarium corporum depascunt: quæ humida sunt,
ꝙ hunc digerunt, potissimum vbi largius his vtimur: præterea ꝙ nimis rarum frigori q; opportu
C num corpus efficiunt. Ac de hac intemperantiarum coniugatione hactenus sit satis.

De curanda Ventriculi Siccitate, cui Caliditas iuncta sit. CAP. 8.

AB hinc multæ, vt propositum est, siccitati iuncta caliditas esto non admodum multa. In eius
modi intemperie primum curationis modum seruabimus, sed vini vim, mellis q; copiã di
minuentes, non solũ non augentes, ita, vt mel prorsus nõ degustetur, vinũ vero exhibeatur, quod
minime sit antiquum. Iam cibos apponemus † sub lactis tepore: } sed si æstas est, † sub aquæ fon
tanæ frigore. } Sed & vẽtriculum vngemus oleo tum crudo, tum melino. Ac multo sanè magis,
si pluscula caliditas sit, ipsum vinũ tum aquosius exhibemus, tũ sub eo frigore, quod fontis aqua
p mediũ ver exhibet, illud nobis persuadentes, eiusmodi affectum febri proportione respõdere:
quippe, quod illa vel in toto animali vel in corde est, id propositus nunc affectus in ventriculo
est. Atq; ipse scio me vnà cum præceptoribus primum omnium vidisse hominem quendam ma
turæ ætatis non paucos iam menses vexatum: sed nec eorum quisquam affectum eius intellexit,
nec etiam ipse: postea vero, cum iã medendi {eius affectus} methodum inuenissem, venit mihi
in mentem hunc vtiq; illum esse affectum, quem olim fueram cõtemplatus. Melius autẽ est, rem
etiam exponam: quippe vtilis omnino erit iis, qui audierint, non secus, ac fuit mihi. Homo erat
D quadraginta annos natus: medio, dum valebat, crassitudinis & gracilitatis habitu. Is siti vehemẽ
ter affligebatur, ac calidam auersari se dicebat, cum illi frigidam nemo daret, tametsi hanc impẽse
flagitabat: febricitare tamen medicis non videbatur: & ventriculus, quæ sumpserat, tribus aut
quatuor horis post euomebat simul cum potione. Itaq; gracilis iam effectus erat, ac periculo pro
pinquus, minime videlicet adiutus ab austeris acerbis q; tum cibis, tum medicamentis. Sumebat
vero & post cibum, austerum vinum is homo, cum nec vltra sitim toleraret, ac (vt aiebat) mori
mallet, ꝙ in cruciatu viuere. Aquã "frigidam simul multam super cibum hauriens, protinus sitire
destitit, paulo vero post plurimum {eius} euomuit. Ab hinc horrorem in toto corpore sensit, plu
ra q; operimẽta poposcit, cum prius oĩa abiiceret: tunc igitur reliquum totum diem, quo id fecit,
noctem q; totam in quiete egit, cooperimentis se fouens. Venter vero circa mediam noctem se
mel excreuit, quę mediocriter erãt coacta. Itaq; nec siticulosus præterea erat. Postero autẽ die tum
coloratior multo, tum firmior est effectus. Ac deliberabant iam medici, an hominem lauare expe
diret, alij quidẽ suadentes, alij dissuadentes: vicit autẽ sententia eorum, qui lauare suaserunt. Itaq;
etiam lauatus citra offensam est, ac modice cibatus: tum melius ei, ꝙ pridie, venter cõcoxit. Que
stus autẽ est, ꝙ difficulter transglutiret: visum q; omnibus est propter vomitum, qui præter cõsue
tudinẽ inciderat, vellicatam illi gulam fuisse, ac proinde male habere. Cęterum, vt etiã secutis die
bus

* ἀπάρχεσθαι est in aliquib' cod. vt Linacer vertit. ἀπέχεσθαι. i. abstinere ẽ in ĩpressis. In aliquibus ẽt cod. legit' ἀπέχεσθαι δὲ ὁμοίως τῶν ἰσχυρῶς θερμῶν καὶ στρυφνῶν πειρῶ. i. Abstinere vero simili mõ à vehementer calidis & acerbis tentabis.

* ἀφεψημένον

Ali. 3. f. 13. t. 3. c. 5. fol. 298. g

† tepẽtes, quos medici γαλακτώδη, i. lacteos vocare consueuerunt.

† quos vocant κρηναίους, idest fontanos.

Ali. 3. f. 13. t. 1. c. 31. fol. 298. g

* στόμαχον grece legitur.

bus symptoma permansit, constabat nobis omnibus ventriculi imbecillitatem esse sanatam, gulã E
autem esse perfrigeratam. Nec sanè mirandum erat, sicut potione illa, quod immodice calfactum erat, ad mediocritatem est reversum, sic, quod mediocriter calebat, fuisse refrigeratum. Cæterum gulam eius nemo potuit sanare: sed vitio in vitium mutato, tandẽ mortuus est. Alium vero huic similem nõ paucis annis post vidi, cum omnem ventriculi intemperiem discernere iam possem. Visum igitur est mihi statim maiore conatu refrigerãdum esse prius, quàm homo magis extenuatus simile quippiam priori ex refrigeratione pateretur. Tutius igitur visum est primum refrigerantia medicamenta, quæ præcordiis imponuntur, experiri. Quo facto, æstus sanè ventriculi est remissus, cęterum homo suspiranti similiter respirabat, tanquam ægre totum thoracem moueret. Quin ipse quoq; interrogatus, talem quampiam sentire se offensam fatebatur. Aduerti itaque illi transuersum septum refrigeratum esse: proinde q; abiectis refrigeratoriis, foui locum oleo calido. Cum autẽ respiratio statim naturalem motus sui ordinem recepisset, à fouendo destiti: statui autẽ hominẽ longiore spatio moderate refrigerare. Ergo, & quæ extrinsecus refrigeratoria applicui, infra magis imposui à septo vmbilicum versus recedens: & cibum potionem q; omnẽ (excepto lacte) sub fontanæ aquæ frigiditate exhibui. Atq; ita longiore spatio sanatus est, nusquã alibi offensus. Sciri tamen illud ante oĩa debebit, vbi valide in ambabus qualitatibus immutata quæuis F
particula est, omnem eius actionem perire: nec facile, quod sic est affectum, ad suam naturam reuerti posse. Vbi vero altera tantum qualitas plusculum immutata est, veluti nunc siccitatem finximus: reliquarum aliqua mediocriter se habet: vtiq;, qui ita affectus est, sanari potest.

De Caliditate Ventriculi curanda, cui Humiditas vel Siccitas coniungantur. CAP. 9.

PRoponamus itaq; rursus exuperare intemperiem calidã, huic aũt adiunctam esse modo humiditatẽ, modo siccitatem, sed mediocrẽ vtranq;, ac prius humiditatem. Hanc intemperiem minore metu aqua frigida curabimus: qñ minime ex ea lędentur vicinæ partes, quæ mediocriter se habeãt. Nã in siccis affectibus necesse est nõ ea modo, quæ proxima sunt, sed ẽt totũ corpus gracilius reddi: ventriculo aũt ipso non dũ siccato, vt nunc est propositũ, nec totũ attenuatũ esse corpus põt: quare nec frigidæ potu lędi. Sicubi vero adeo vehemens caloris intẽperies ventriculum occupet, vt vsq; ad cor ipsum perueniat, febricitare hoiẽ necesse est. Quo minus mirũ est, si eiusmodi intemperiẽ maius periculũ insequit᷑, sanatio tñ genere eadem est: tradetur autẽ postea, vbi de febriũ curatione differetur. Qui autẽ cum siccitate coniunctus calor est, eadẽ genere remedia poscit, cęterũ non adeo securus est refrigerantium vsus pp eas, quas retuli, causas. Humida vero intemperies, siue sola consistat, siue cũ calore frigore ue coniuncta sit, omnium facillime curatur. G
Et, qm̃ tres hæ intẽperies creberrime ventriculũ affligunt, sunt q; curatu facillimæ, harum curationẽ in memoria habent, quicũq; absq; methodo, hoc est via & ratione, morbis medentur: ac ad alias eã intemperies (vt dictũ est) transferunt, ignorantes videlicet plures esse. Sunt porrò ipsius humidæ intemperantiæ, cũ sola consistit, remedia, cibi, qui citra valentẽ calefactionẽ refrigerationem ue siccent: pręterea consuetæ potionis parcitas. Eius autẽ, quę cum caliditate coniuncta est, adstringentium & ciborum & potionum vsus: sint aũt & hi austeri sine calefactione†. At eius, quæ cũ frigiditate est coniuncta, optima præsidia sunt, acria omnia: quibus admisceri debebunt, quæ acerba sed citra manifestũ frigus sint. Optimum est & his præsidium exigua potio, atq; ea vini cuiusq; insigniter calentis: constat autem id minime nouum esse. Ad portionem vero eorum, quæ comesta & bibita sunt, etiam reliqua omnia, quæ foris applicantur, adhiberi debebunt.

† quin & frigida potio eis est cõueniens. additur in codicibus gręcis.

Epilogus curationis Intemperierum Simplicium & Iunctarum. CAP. 10.

ET, quoniam de his abunde tractatum est, repetito rursus sermonis initio capita eius colligamus. Calida ergo intẽperies refrigeranda est, frigida vero calfaciẽda: similiter humida siccanda, & sicca humectãda. Quòd si per copulationẽ aliquam duarum qualitatũ intemperies cõsistat, miscenda amborũ consilia sunt: ac, quæ humida calida q; est, siccanda & refrigeranda: quæ vero humida & frigida, siccanda ac calfacienda: ad eundem modum sicca & frigida, humectãda ac H
calfacienda: sicca vero & calida, humectanda & refrigeranda. Scire vero licet omniũ harum pessimam esse inter simplices siccam: in compositis siccam simul & frigidam. Atq; hoc loco finẽ habeant ventriculi intemperies, quas scilicet extrinsecus nullus alit superuacuus humor.

De curanda Ventriculi Intemperie, cum Vitiosi humores vel in eius Cauitate, vel in Tunicis continentur. CAP. 11.

DEinceps ad eas, quę ex eiusmodi quapiã occasione fiunt, stilũ conuertã. Sæpe igitur in ipso sinu ventriculi contentus humor, qui aut calfaciendi, aut perfrigerandi, aut humectãdi, aut siccandi, aut etiã horum aliqua per coniugationẽ efficiendi naturã obtinet, intemperiẽ creat: interim vero & in ipsas vẽtriculi tunicas (vt ita dicã) imbibitus siue impactus. Ergo prior affectus, si semel constiterit, per vomitum expurgatus, facile quiescit. Sin rursus ex alia quapiã vel aliis particulis humor confluit, diligenter discerni indiget. Curatio vero post effectricis causæ cognitionẽ statim se exhibet. Dictũ enim nobis est tũ alibi, tũ vero in iis, quę de differẽtiis febriũ scripsimus, cõfluere non nunq̃ ex aliis in alias particulas id, quod in his redundat: veluti ex capite ad oculos. Quo casu oportet curata ea parte, q̃ trãsmittit, duntaxat firmitati ꝓspicere oculorũ: quò videlicet

eorum,

Al.3.f.13.t.1.633.fol.291.a

A eorũ, quæ ad ſeſe cõfluunt, minus prõpte quicq̃ admittãt. Ita igiť & in "vẽtriculi affectu oportet, vbi id, quod ſupuacuũ tranſmittit, inueneris, oẽm huc curam cõferre: de ventriculo aũt tantiſper eſſe ſolicitũ, ne, quę cõfluant, prõpte recipiat. Id quod duplici (vt arbitror) rõne fiet, vna oĩum fluxionũ cõi, quippe quæ ab adſtringentibus repercutiunť: altera vero non minus ipſa quoq; omniũ partium, quæ ad bonã habitudinẽ reducũtur cõi, nempe ex ipſarum temperiei mediocritate. Ergo primũ inſpiciendum totũ corpus eſt, an excrementoſum, an plethoricon, i. nimia æqualiũ humorũ copia redundans, fluxionẽ ventriculo immittat. Secundo loco, ſi id non videť, ſingulæ partes expendendæ. Atq; in toto quidẽ corpore æſtimando tum redundantiæ, tum excrementorum notas & ex opere de ſanitate tuenda, & ex libro de plenitudine didiciſti. Super has tamẽ illa quoq; æſtimabis: primũ quidẽ in mulieribus, an naturaliter nõ purgentur: mox in viris an excretio aliqua cõſueta his retenta ſit. Pleriſq; enim ora venarũ, quæ in ſede habentur, vacuare ſupflua ſunt ſueta. Aliis profluẽs è naribus ſanguis, aut vomitus, aut alio quopiã mõdo in certis periodis vas aliquod recluſum: noui enim tũ in ore, tum in faucibus id multis cõtingere. Nõ deſunt, quibus & per ventriculũ ſanguinis expulſio certo tpe fiat, potiſſimũ iis, qui cũ vehementẽ exercitationẽ depoſuerunt, à priore tñ victu nõ deſtiterunt: aut ẽt artuum toto aliquo ſunt priuati, veluti

* τρόπον eſt i antiqs, vt Linacer vertit. τόπον eſt in impreſsis, i. loco.

B ẽt Hippocrates indicauit. Sũt, quibus diarrhœę & choleræ certis interuallis oẽm corporis redundantiam educant. Ab his illud æſtimandũ, quã nam victus rõne ſit vſus, vtrum'ne frequenti cruditati aut ſatietati inciderit, id q́; in ocioſa vita, ac p̃cipue præter conſuetudinẽ, an cõtra. Illud deinde perpendendũ, an aliud mẽbrũ corporis certo temporũ circuitu vexari ſolitũ, nunc non vexeť. Aliis enim articularis morbus, aut coxendicus, aut podagra: aliis cephalęa, aut ẽt fluxio aliqua, q̃ in oculos vel aures procubuit, nunc migrauit ad ventriculũ. Non paucis vero catarrhi & coryzę, {id eſt deſtillationes per guttur & nares,} quæ aſſidue vexabant, cõuerſæ certo tpe in ventriculi loca ſunt. His igitur oĩbus conſideratis, ſi quidẽ ex minus momẽtaneis translatio facta eſt, quod ſuperfluũ eſt, rurſus ad ea reuelles: Sin ex iis, quæ maioris ſunt momenti, ambobus ſimul cõſules, eum ſemper ſubmouẽs affectũ, qui fluxionẽ excitet. Fiet id, ſi oẽs corporis partes ad bonã habitudinẽ reducamus, ac oẽs naturales expulſiones, fluxiles ſemp̃ reddamus. Hæc quẽadmodum efficere poſſis, in opere de ſanitate tuenda eſt prçęeptum. Nec illud latet, ſi propter ęqualium in toto corpore ſuccorũ redundantiã ventriculus fluxione tentať, totũ corpus vacuandũ eſſe: Simili mõ ſi p̃p mali ſucci abundantiã, eã purgandã eſſe, atq; hinc ad ventriculũ veniendũ. Prorſus enim cũ plures iã dies delata in eũ ſuperuacua ſint, aliquid vitij ex malitia eorũ contraxit. Itaq; non intem-

C peſtiue, qui ita laborat, abſinthij potione vteť. Sed nec, quę poſtea adhibẽda prouidẽtia ſit, quo ad ventriculo priſtinũ habitũ recuperaris, latere arbitror. Quippe, ſi pro temperamento noxię fluxionis, intẽperie aliqñ laboret, corrigi nimirum per cõtraria præſidia poſtulat. Facillimum vero eſt eiuſmodi noxã corrigere, vbi paucos durauit dies. Nam, ſi *deſiderio eius, qui curaſſet, longiore ſpatio permanſit, aliqñ tunicæ eius malo ſucco implentur: aliqñ ipſa ſimilaris earum ſubſtantia intemperata non leuiter effecta, ſimilis curæ indiget ei, quam prius de intemperãtiis in hoc libro retulimus. Reliquum igitur eſt, vt exponamus, quẽadmodũ curari ſuccus vitioſus debeat, qui in ventriculi tunicis eſt receptus. Sunt porrò ad eiuſmodi affectus idonea pharmaca genere quidem ea, quæ modice purgant ſic, vt eorum vis ſuper ventriculi & inteſtinorum loca non aſcẽdat: aut, ſi quid vltra, vaſa tantũ in meſenterio contingant. Speciatim vero, quæ ex "aloe componunť, ſunt aptiſſima. Etiam, ſi illa præſtò non ſint, aloe ipſa per ſe. Hæc itaq; nõ elota valentius vacuat: elota purgat quidem minus, ſed roborat ventriculum magis: expedit ergo paratam habere, quã oẽs medici Picran, id eſt amarã, vocant: atq; hanc dupliciter confectam, vtiq; ex aloe elota, & non elota. Admiſcentur autẽ huic cinnamomũ, & xylobalſamũ, & aſarũ, & ſpica nardi, & crocus, & chia maſtiche. Sunto autẽ horũ cuiuſq; drachmæ ſex, ſolius autẽ aloes drachmæ centũ. Præſtantiſ

* δι᾽ ἀπορίαν.

Al.3.f.13.t.1.624.fol.289.d

D ſimũ hoc medicamentũ eſt ad vitioſos ſuccos, qui in tunicis ventriculi habentur: vtilius q́; eſt eo ſicco ex aqua vti duum paruorũ cochleariũ menſura, vbi mediocriter ac medio quodã modo eo vti ſtudemus: nam maximus eius modus ac abſolutiſſimus eſt duorum non vtiq; paruorum, ſed magnorum, potio in aquæ temperatæ cyathis tribus: minimus, vnius parui. Vtendum vero hoc tempore & ptiſanę cremore eſt: qui primus à balneo ſumetur. Nã medicamen ipſum ſolito purgantium medicamẽtorum tempore dabitur. Poſt id vero, vbi modice inambulauerit, & modice ſe mouerit, de reliqua victus ratione nihil eſt immutandum. Sunt, qui reponunt medicamẽtum, excipientes id deſpumato melle. Et fit quidem ita durabilius, cæterum non perinde ad propoſitos hoc loco affectus vtile, cum & minus ventriculum roboret, & magis aluum deiiciat. Verum quibus lenta pituita ventriculo eſt infixa, iis prius exhibenda ſunt, quæcunq; hanc diſſecent: poſt deinde purgandum. Quòd ſi ad vomendum ſunt idonei, non inutile ſit per radiculas ex oxymelite vomere. Sin vero nec lentus humor ſit, nec craſſus, vtiq; abunde ſit à ptiſanæ ſolius cremore vomuiſſe: item à mulſa: quo caſu ſumendum vtriuſuis plus eſt, quàm vel nutrimenti vel etiam deiectionis cauſa ſumeretur. Idoneũ vero eſt, & ſi mulſa, in qua incoctum abſinthium ſit, bibať: nam id quoq; tenues ſuccos, quicunque videlicet in ipſius ventriculi ore continentur, commode deorſum impellit. Sanè cõmunis eſt totus hic ſermo, qui de intẽperie agit, cũ ſanitatis tuen-

dæ

dæ præceptis, ea scilicet sui parte, qua de parum firmis actionibus disputat: nō enim profecto ea, E qua de perditis, ac vitiose functis agit. Quippe pars illa à sanitatis tuendæ cōtemplatione planè seiuncta est. Imbecilla vero actio, prout magis minus'ue talis est, aut ad sanitatis tuendæ, aut ad medendi tractationē ptinet: leuiter qdē impedita ad priorē, grauius ad posteriorē. Discernit̄ vtraq; ex eo, q̄ à consuetis actionibus obeūdis pp. noxæ magnitudinē vel desistatur, vel non desistatur.

De Ratione curandi, cum Intemperies, Humores q́; in cauitate ac in Ventriculi tunicis contenti coniunguntur: ac de Indicationibus, quæ curandi initium sibi vendicant. CAP. 12.

DIctum autē & de his est in opere de sanitate tuenda: quo vtiq; celerius transeunda eorū tractatio nunc est, præsertim omni methodo, qua ventris intēperies sint curandæ, iam perscripta, siue hę firmius ei ex mora inhęserint, siue leuius. Nec vero illud latere puto, esse aliqñ mistum ex tribus iam dictis simplicibus in ventriculo affectum ita, vt & ipsæ solidæ partes intemperie laborent: & mali succi ita ventriculo sint infixi, vt elui ex facili nequeant: & alij in interno eius sinu contineant̄. Potest nanq; interim fieri, vt primus cū secundo consistat: pōt & secundus vnà cū tertio: pōt & primus cū tertio: sępe ēt oēs simul. Pro quibus methodū, quam prius de vulneribus tradidimus, vbi oēs affectus simul coniunximus, ad memoriā reuocabis: quam nunc quoq; apponere non sit inutile. Primū nanq; in eiusmodi complexu æstimabis, à quo maxime discrimen ęgro F impendere videatur. Secundo loco, quid, quæ'ue ex his causæ rōnem obtineāt, & quæ ab ipsis efficiant̄. Tertio, quæ sanari ante alia possint, & quæ nō possint: veluti de vlceribus, quæ vnà cum phlegmonis cōstitere, ostendimus. Vbi nāq; à quoquā affectuū non leue periculum instat, ad id, quod vrget, dirigi primū curantis consiliū debet. Vbi aliud efficiens est, aliud, quod ab eo efficit̄, ipsa causa spectāda. At, vbi curari hoc ante illud nō licet, ad id, quod ordo dictat, est respiciendū. Atq; in eo quidem curationis cōsilio, quod ab vrgente initur, affectus magnitudo perpendenda est. Ea triplex est, alia, quę ex lęsę actionis pręstantia spectat̄: alia, quę ex propria affectus essentia: & tertia pręter has, quæ ex facultate, quæ læsum corpus gubernat, æstimatur. In eo vero consilio, quod ex causæ ratione initur, animaduertendū est, quid'nā eorū, quæ inter se cōiuncta sunt, augere aut gignere reliqua possit: quę rursus ab eo vel gignant̄, vel incrementum accipiāt. In eo vero, quod ordo præscribit, quid ante quod, vel quid cū quo, vel quid post quid, sanari possit. Fingat̄ igitur in ventriculū defluere ex cerebro superfluū quendam humorē frigidum, atq; eius occasione intēperiem quandā in ventriculo contractā iam esse: adhuc verò ēt magis, malū iam succū per totum eius corpus media oīa similarium particulariū spatia occupasse. In eiusmodi cōplicatis dignatione maior est intēperies, pp terea videlicet, q̄ & ipsa tēperies: propriæ vero essentię ratione, G quodcūq; vtiq; tale fuerit, circa propositū in sermone ægrū. Ac ponat̄ ad præsens maximus triū affectus esse succorū, qui in tunicis vētris continent̄. Esto (si libet) vt idem quoq; affectus morsus sensum faciat: atq; ex eo ipso animi defectū & sudores quosdam cū syncoptica dissolutione accersat, ita videlicet, vt, quatenus supra vires est, reliquis sit maior. Cōstat igitur primā esse adhibendā curā, vt ei, quod vires resoluit, occurratur. Deinde, qm̄ omniū maximū propriæ essentiæ ratione hoc finximus, vtiq; ad id primū te verteris, ac primum id sanes. Vbi id mediocriter se habuerit, ac neq; vires amplius labent, neq; plurimū vitiosi succi in vētriculo sit, tum nimirū ad causam accedes, illud pro cōperto habens, non posse ad perfectionē vllum affectū sanari, manente adhuc ipsa, vnde natus est, causa. Ordo aūt curationis, modo cōtraria inter se remedia, sicut in phlegmone & vlcere, indicat, ostensum nanq; est, quæ phlegmonen sanant, ea maius reddere vlcus: modo alteri affectui nihil nocet, sicut in proposito nunc casu. Qui enim educit humorē, qui in sinu ventriculi continetur, is humorū, qui in tunicis continentur, alimentum adimit: æque & qui cerebrū ita sanat, nequam sensibilem redundantiam creet, is veluti fontem fluxionis in ventriculum destruit. In his ergo ordo curationis cum ordine causarum cōsentit, quanq̄ in aliis dissentit. Ceterū, quod ex magnitudine spectatur, id distingui, prout dictum est, debebit. Ac primū quidem id agēdum H est, vt ei, quod maximum est, propriam medicamentorum materiem accōmodes: deinde pro causarum ordine totum cures. Etenim, cum neq; copia notabilis excrementorum in ventriculo sit, nec eorum quæ in capacitate eius continentur, nec eorum quæ in tunicis, sed neque mordicatio quæ viribus officiat, tum omnium primum sanandum ipsum cerebrum est. Ab hoc sinus ipse vētriculi vacuandus extergendus q́; est: postea ipsæ tunicæ expurgandæ: postremo intemperiei est medendum. Dicta vero prius sunt cuiusq; horū medicamenta. Itaq; nec prolixus habēdus adhuc sermo est, sed finis iam libro imponendus. Omnium enim reliquarum partium intemperies similiter iis, quas in ventriculo proposuimus, sanabūtur. Semper enim comparandum remedium est, quod sit affectui contrarium: ac illi remediorum indicatio, quæ à laborantis natura sumitur, adiicienda: de qua dictum in superioribus iam est, dicetur tamen in sequentibus vberius. Necessum vero erit & nunc paucis de ea mentionem facere.

Methodus indicationum, quæ à Læsæ partis natura desumuntur. CAP. 13.

PRima quidē indicatio à laborantis loci tēperie sumit̄, quę calfaciēdi, refrigerādi, siccandi, vel humectandi, vel aliquid horū coniūcte cū alio faciendi, mensuram pręscribit. Secunda ex eo sumit̄, q̄ actio eius oībus animalis partibus sit cōis, aut q̄ cōem virtutem subministret. Tertia, ab

ipsa

* καθέξιν
* κατάσχεσιν
* vlceribus.
* εὐκρασία.

A.l.1.f.4.c.31. fol.84.c

3

A ipſa partis figura. Quarta, ab ipſius poſitura: cuius portio eſt ad vicinas animalis partes ſocietas.
Tum prẹter hæc oĩa, ipſa ſentiendi vel acrimonia, vel hebetudo. Ac dicetur quidẽ in ſequentibus
de ſingulis horum latius: nunc paucis ea tranſcurramus. Quęcunq; calidiores natura partes ex
frigore laborãt, hę & liberalius & diutius calfieri poſtulãt: ſicuti etiã, quæ frigidiores natura ſunt,
ſi ex calore laborent, refrigerari: & ſicciores, ſi ex humiditate male habeant, ſiccari: ad eundẽ ve-
ro modum & humectari, quę humidiora naturaliter ſunt, vbi ex ſiccitate laborant, tum vberius
tum diutius poſtulãt. Quippe eatenus redeat ad naturã eorum quodq;, neceſſe eſt, quatenus à na-
tura receſſit: ac, veluti quadã via, retroferat̃, quæ in diuerſum agat ei, quę facta in ipſo eſt, tranſmu-
tationi. Contra vero pars, quæ calidior natura eſt, ſi calido morbo ægrotat, exigua breuis q; tem-
poris refrigeratione eget: ſicut, quę frigidior eſt, calfactione: ad quẽ modũ in humidis quoq; &
ſiccis ſe habet. Siquidẽ paruus eſt in eiuſmodi in id, quod p̃ter naturã eſt, lapſus: quare & rurſus ĩ
id, quod ſecundũ naturã, reditus. Vnde ẽt minus periclitant̃, quicunq; cognato naturæ ſuæ mor-
bo laborant. Non latet vero, & ꝙ, ſicubi coniugatę intemperies inciderunt, eatenus hæ reduci ad
naturã poſtulant, quatenus à natura receſſerunt. Atq; ita quidẽ à temperamento laborãtis partis,
auxiliorũ indicatio ſumit̃. Ab eo vero, ꝙ actio eius oĩbus animalis partibus vtilis ſit, aut paucis
B qbuſdã, aut vni ſibi, in iis intẽperiei generibus, quę abſq; humore infeſtant, vtiq; nihil ex hac in-
dicatione ſumitur. Nã & refrigerari, & calfieri, & ſiccari, & humectari, & p cõiugationẽ quiduis
horũ pati, ſingulę particulę pro morbi portione requirũt. In iis tñ, quæ ex humoribus ſunt ortæ,
ſi particula ſoli ſibi inſeruiat, audacter vacues, licet, prout affectus ſuadebit, ſed tñ etiã virtuti attẽ-
tus: Sin neceſſarium opus eius ſit oĩbus animalis partibus, veluti ventriculi & iecinoris, nõ leuis
habenda ſolicitudo de robore virtutis eſt, ne hãc magna ſemel vacuatione vſus diſſoluas. Eſt por-
rò cõmune opus & venarũ, & arteriarum, & cordis, & thoracis, & renum, & vtriuſq; veſicæ, tum
eius quæ lotium excipit, tum eius quæ bilem, cum vaſis etiam, quæ ab vtraq; procedunt. Cerebri
vero opus, cum ſani ſumus, ad volũtarias actiones neceſſariũ eſt, iis ſ. inſtrumentis, qbus eiuſmo-
di actiones obimus: cum ęgri ſumus, neceſſariũ non eſt, niſi iis tm̃, quæ ad reſpiratum ſunt depu-
tata. Reliquorum vero organorum actio certe non eſt: miniſterium tñ eſt ad vitam neceſſarium,
veluti pulmonis, & aſperę arterię, & faucium. Ergo ex eiuſmodi particulis quã primum vacuare
redundantiã licet, prout volueris: ex ventriculo vero, & iecinore vtcunq; vacuare non licet, ſed
cum cautione, vt nequid virtuti officias. Quoniã autẽ non par eſt actionũ dignitas ad ægros ſer-
uandos, ſed aliæ magis his, alię minus, vtiles ſunt, vtiq; ad portionẽ actionũ dignitatis ẽt cuiuſq;
C partis proſpiciendũ eſt robori. Maxima igit̃ eſt cordis officij dignitas, atq; ęgrotantibus maxime
oĩum neceſſaria: cerebri vero ad vitã quidem par eſt momentũ, non tñ par robur eius in ægrotis
requirimus, cum neceſſe oĩbus non ſit neruorum ac muſculorum opera vti. Itaq; abunde fuerit,
ſi tm̃ eius ſeruatum ſit, quo reſpirationis munus ſit obeundũ. At vero iecinoris opus oĩbus parti-
culis perneceſſarium eſt: non tñ adeo ſaltem perpetuam neceſſitatẽ habet, ſicuti ipſius cordis. Ad
portionem autẽ iecinoris, etiã ventriculi opus ſe habet. Intelligens ergo oĩum particularum tum
functiones, tum vſus, quos in aliis commẽtariis tradidimus, haud difficulter inuenies, quatenus
cuiuſq; robur cuſtodiri oporteat. Ad eundem vero modum, & quæcunq; partes aliis authores fa
cultatum ſunt, harũ quoq; robur ſeruare decet pro facultatis earum vſus portione: quo videlicet
aĩalis partibus ſubminiſtrent. Sanè de his particulis illud, arbitror, didiciſti, cerebrum neruis ac
muſculis: cor arterijs: iecur venis ſuppeditare virtutem. A figura vero indicatio ipſius modi va-
cuandi excrementi ſuggerit̃, ad hunc modum. Ventriculus vomitu deiectione q; inanitur. Inte-
ſtina deiectione tm̃, ſicuti etiam iecinoris caua. Renes vero, & ueſica, ac iecinoris gibba, ſi multo
uitioſo ſucco ſunt referta, † per deiectiones, & pharmaca deiectoria (Catoterica Græci uocant)}
expurgant̃: ſin mediocri, per urinales meatus: Cerebrũ vero p palatũ, & nares, & aures: Pectus et
D pulmones per aſperã arteriã, & fauces. A ſitu indicatio dabitur tum ad ſolidarũ intẽperies, tum
autẽ ad ſuccorũ uitiũ ſanè non leuis. Nã, qui per ſumma corporis intemperie laborant, iis medica
menta, quę intẽperies requirit, applicabimus. Quibus autẽ in profundo corpore intemperies eſt,
in iis rõnẽ interualli inibimus. Si enim medicamẽtis iis utere, quæ intẽperies requirit, utiq; mul-
to imbecilliora, q̃ pro uſu tuo, ad locũ affectũ peruenient. Iã ad uacuationes quoq; nõ nihil ſitus
indicat, dum ſocietatẽ laborantis particulę cũ aliis docet. Nam, niſi illud cõpertũ haberemus, ꝙ ca
uo iecinoris ſubiicitur uentriculus, & ieiunum: tum quod ieiuno ipſi tenue inteſtinum ſuccedit:
id uero colon excipit: ac colon, quod appellãt rectũ: utiq; inueniſſe illud nõ licuiſſet, ꝙ iecur et p
aluum, & per uomitũ, expurgari poſſit. Cęterũ aptior ſit prior uacuatio, tanq̃ uſu iam callentibus
inteſtinis iecinoris ſuperflua tolerare. Non ſpernenda uero indicatio eſt & ea, quam ſenſus par-
tium acuitas hebetudo q; ſuppeditant: qñ omne medicamen contemnunt, quę tardi ſunt ſenſus,
ẽt ſi nõ leuiter mordeat. At, quę acuti ſunt ſenſus, eorũ uires dolore reſoluuntur. Expedit igit̃, has
nec cõfertim, nec ſemel ualentibus auxiliis, mederi tẽtes, ſed tutò potius in tẽpore. At, ubi tardus
eſt ſenſus, in his etiam celeriter obire, quod iuſtũ eſt, licet, ſemel uſis remedio, quod ſit idoneum.
Verum, quod ſupra dixi † de horum indicatione, } latius diſceptabitur in ſequentibus, id'que eo
præcipue loco, quo de tumorum præter naturam curatione agemus.

† διὰ τῶν ὑπηλάτων τε καὶ κατωτερικῶν ὀνομαζομένων φαρμάκων, i. p medicamẽta deiectoria, quæ græce hypelata q; & catoterica nominantur.

† Al. ex antiqs. ὑπὲρ τῆς ἀπὸ τῶν τόπων ἐνδείξεως, i. de indicatione, q̃ à locis ſumit̃.

GALENI METHODI MEDENDI ID EST DE MORBIS CVRANDIS LIBER OCTAVVS

ARGVMENTVM LIBRI

Absoluit vniuersam Curandi rationem, quæ Diariis Febribus debet adhiberi.

De communibus Differentiis atque Indicationibus Febrium curandarum. CAP. I.

Vemadmodum vero febres quoq; nõ secus, q̃ alij morbi, qui ex intẽperie in nobis cõsistunt, quos q; in præcedẽti libro narraui, methodo curent̃, tempestiuum nunc dicere videt̃. Quòd igitur, Eugeniane charissime, simpliciũ ac primarum partiũ (quas Aristoteles similares vocat) natura ex calido, frigido, humido, & sicco, inter se mistis constet, vno volumine ostẽdimus, in F quo de elementis secundũ Hippocratẽ disputauimus. Quòd vero ex eo, q hæc calidior sit, illa frigidior, vel humidior, vel siccior, vel simul horum aliquibus copulatis affecta, simplices ac primæ particulæ inter se differãt, id in libro de tẽperamentis est assertũ. At in libro, quo de morborũ differentiis agit̃, duo in vniuersum esse morborũ genera, quæ in simplicibus animalis particulis oriantur, docuimus: alterum, quod etiã secundis, & cõpositis, & instrumentalibus sit cõmune, vocauimus autẽ id vnitionis solutionem: alterum ipsarũ peculiare, quod in calidi, frigidi, humidi, & sicci intẽperie consistat: Esse aũt ex intẽperantiis ipsis, quæ quidẽ in vna sunt contrarietate, simplices: quæ in ambabus, cõpositas: In ea itaq;, quæ est inter calidũ & frigidũ, oppositione duas esse simplices intẽperies: alterã, vbi quicq̃ tanto efficitur, q̃ ante erat, calidius, vt eius lædatur actio: alterã, vbi pari modo inualuit frigidum: In ea vero oppositione, quæ est inter humidũ & siccum, alteras etiã geminas, nẽpe humidam, & siccã: Copulatis vero inuicẽ simplicibus, alias existere quatuor, humidam & frigidã, humidam & calidam, siccã & frigidam, siccã & calidam. Traditæ vero sunt & causæ, quæ has intẽperies generent, in alio libro, in quo morborũ causas reddidimus. Sanè vnus quispiam morborum est, qui per intemperiem fiunt, & febris, vtiq; cũ adeo immodice auctus calor est, vt & hominem G offendat, & actionem lędat: qñ, si neutrum adhuc efficiat, quantum vis sit homo nunc, q̃ ante, calidior, non tñ febricitare eum monstrauimus. Quoniam autẽ, quicquid præter naturam in nobis oritur, siue speciale nomen sortitum sit, siue generale, id extra corpus non est, sed tum phlegmone, tum pleuritis, tum morbus, tria simul in vno consistunt corpore, verbi gratia, Dionis: indicat aũt & horum quoq; propriam indicationem æque profectò, vt eius, quod maxime oĩum speciale est, ipse differentiæ: ob hæc vtilius visum est seorsum de febriũ differentiis tractare, quò oĩbus prius præparatis sermo nobis hoc loco citra omnem eorum, qui parum recte de iis scripserunt, refutationem absolueretur. Reuocemus igitur ad memoriam discriminis earum capita, quò propriam ex vnaquaq; indicationem sumamus. Est igitur vna earum differẽtia illa, in qua causa adhuc adest febrim creans: aut febri excitata iam desiit. Altera vero, qua vel (vt Gręci loquuntur) hectica febris est, quæ iam facta est: vel etiã (vt aliquis eorundem dixerit) schetica. Nam, qñ eos affectus, qui facile discutiunt̃, ἐν σχέσει græce vocant: qui tales non sunt, ἐν ἕξει: cõcedendũ est, dilucidioris doctrinæ causa, etiã febrium ipsarũ eas, quæ ægre discutiunt, hecticas: quę facile, scheticas nominari. Dicendum q; febriũ alias facile solubili affectu esse, perinde vt calfactum in Sole lignum: alias difficile solubili, veluti quod igni eatenus excalfactũ est, vt iam accendatur, & fumũ H edat. Hæ sunt primæ febrium differentiæ. Quas vbi cum summis primum indicationibus iunxerimus, mox ad magis illis speciales veniemus. Prima enim omnis febris ĩdicatio, veluti à morbo, est, ablationem eius præscribens. Secunda vero ceu abs tali est morbo, quæ nõ absolute sublationem, vt prior, sed certã quandam sublationem indicat. Nam, cum febricitantes ex intemperie laborant, necesse est sanationẽ quoq; eorum intemperantiæ depulsionem esse. Omnis aũt excessus per contrarium excessum sanatur: etenim id quoq; ante est ostensum. Quare febrilis quoque intemperantiæ excessus per cõtrarium excessum sanabitur. Est autem febrilis intemperantiæ excessus in caloris abundantia. Huic ergo ad tempẽramentũ via erit per id, quod refrigeret. Itaque, si iam præsens febris est, sed causa, quæ eam excitauit, iam desiit, huc tantum sanandę eius consiliũ dirigetur, vt refrigeretur. Quare quærenda nobis talis materia est, quæ cum redundante calore paria refrigerando faciat. At, si in generatione adhuc febris est, causa, quæ eam accendit, submouenda est. Sin pars eius iam genita est, pars in gignendo adhuc est, vtrique cõsulendum est: primum quidem submouendo, quæ eam accendit, causam: deinde extinguendo, quæ ab hac accensa est, febrem. Ergo, nisi quis ad unguẽ memoria teneat, & quæ causæ febres generẽt, & in quo cuiusq; corporis affectu, is nunquam methodo febri prospiciet.

* eucrasian.

* γεγονώς. i. genita.

De Ratione

A *De Ratione curandi Febrem Diariam ex Meatuum constipatione in Calidis & Siccis naturis: ac Aduersus eos, qui hac febre correptos Tridui inedia excruciabant.* CAP. 2.

DIctum nanq; est in iis corporibus meatuum constipationem febrē excitare, in quibus, quod transpirat, halituosum nō est (Atmωdes Grȩci dicũt) cuiusmodi visitur in iis, qui boni sunt succi, sed mordax et acre, fumo fuligini'ue non absimile. His igit̃ corporibus saluberrima est ex aqua dulci & tēperata lauatio: tum frictio, quæ rarefaciat: & exercitationes mediocres: & victus, qui dulces efficiat succos: Aduersissima vero sunt lauatio frigida, et aluminosa, & lauationis absti nētia, & exercitatio acuta, & frictio vel planè nulla vel dura, & victus mali succi, & vigiliæ, & ira, & tristitia, & cura, vstio q; in Sole, & fatigatio. Verum de reliquis post dicam. De stipatione vero meatuum, vnde digressus sermo est, liquido scire licet solam eam, si reliqua omnia desint, accendere febrem posse. Si itaq; eiusmodi naturas à conuenientibus sibi lauationibus prohibeas, protinus febricitant. Vidisti autem profectò, quo tempore Romæ nobiscum egisti, aliquos ita laborare. In quibus, qui mirificam diatriton transmittere eos in cibi inedia censent, ipsi difficillimas febres faciũt: qñ protinus in primæ accessionis inclinatione, in balneũ eos ducere oportebat: ibi q; sinere crebro, si vellent, nedum semel, aut bis, lauare. Ego nanq; reliquis omnibus omissis, eũ tibi B in memoriam reuocabo, qui in aquis aluminosis (quæ Albula vocãt) lauerat, ac ex eo cute densata, post cœperat febricitare: quippe satisfaciet is pro claritate sermonis nostri, veluti exemplum. Sanè hominem inuisebant medici quidam nō incelebres, alter Erasistratius, alter Methodicus. Visum aũt est ambobus hominem à cibo continere. Quod tñ nos, cum post illos digressus superuenimus, non permisimus: sed statim in balneũ perductum, & tepēti oleo largissime perfusum, tum blandissime perfrictũ, q̃ plurimũ temporis in calidi solij aqua versari iussimus. Mox egresso, ac frigida ex consuetudine vso, tum sindone cooperto, considere paululum ad vires recreãdas prȩcepimus. Postea denuo in balneum perducto, ac rursus similiter tum vncto, tum perfricto, ac in calida morari iusso, dein rursum educto ac frigida merso deterso q;, exhibuimus cibum protinus quidem, vt egressus est atq; aquam bibit, ptisanæ cremorem: dein paruo interuallo lactucam: ac post hanc ex simplici albo iure piscium aliquid eorum, qui molli sunt carne, cuiusmodi saxatiles sunt omnes, & aselli quos vocãt. Porrò non alienũ sit, quò nihil narrationi desit, omnia recensere. Tempus anni erat, quo hæc agebantur, paululum post caniculares, quos vocãt, dies. Homo ipse circiter quinq; & triginta annorũ, colore nigello, & habitu corporis gracili, atq; hirto: tum qui tangentibus, etiam cum valeret, manifeste calorem exhiberet mordentem. Vrinas quoq; ha- C bebat abunde flauas, ac, si plusculum cibo abstineret, etiam mordentes. Aluus assidue sicca erat: tũ, quæ excernebat, exigua acria q; & sicca. Mores animi ad iram & cogitationem propensĩ. Ipse pauci oĩno somni, & qui perpetuo de vigiliis quereretur. Hic quodam loco, quò negociorũ gratia concesserat, Albulis (quæ haud longe aberãt) est vsus septima (vt aiebat) diei hora, ac ter quater q; se lauit, salubriter sibi consuluisse ratus. Hinc quoq;, vbi rursus in agrum se recepisset, ac cibum sumpsisset, & paululum indormisset, venit ad vrbē sero vespere: vbi destitutus idoneo balneo, nocte febricitauit. Cum aũt tertia ferè diei hora contemplati eũ medici essent, iusserunt non eum modo diem, verũ etiam posterum totum per inediã transigere, quò tertiæ diei noctem obseruarent. Atq; his dictis abierunt. Nos tum lauato, tũ, vt prædictũ est, cibato, ministris prȩcepimus, si medici vesperi venirent, quiescere hoĩem dicerent: eos q; statim remitterent, ac postridie mane redire iuberent. Vt vero abierunt, rursus hoĩem simili modo lauatũ, ac cibatum, iis ipsis, quæ egimus, dormire probe fecimus. Accedentes aũt mane postridie medici, censuerunt etiam eo die cibo illi abstinendũ, etiam si q̃ maxime sine febri prorsus esset. Illo vero promittente se facturum, quod iuberēt, scis, quantus illis digressis risus sit excitatus: quem nos paulo post superuenientes deprehēdimus. Non fugit vero, nec quomodo cum laborante ipso sit actum. Nam, qm̃ (inquã) D cũ valeres, bis lauare solebas, ac medici cibũ tibi oĩno circũcidunt, nec illis iure in totũ obsequendum esse, & aliquid eorũ, quibus per sanitatē es vsus, immutandũ arbitror. Eo vero putante me sibi suadere, vt lauaret quidē, sed nō bis: tum paratũ se affirmãte, quicquid iusserim, exequi: ergo (inquam) neq; inediã tolerabis, neq; lauabis bis: siquidem & laborasse mihi videris iã triduo, & calfactus vehemētius à Sole fuisse. Propter igitur laborem (inquã) & vstionem, vnã te adiicere lauationem ad duas oportet, ac ter mihi audientem lauari, qm̃ id mihi facturum te pollicitus es. Ille subridēs, dura (inquit) imperas: cæterum, qm̃ stare pactis est iustũ, faciam, quæ iubes. Quæ vero medici post hæc egere, nosti planè, quãto erant digna risu. Bis iam lauatus fuerat, pransus q; dormierat, cũ circa occasum Solis ministrorum quispiã adesse medicos nunciat. Hic vero febricitare se simulat: ac veste circũdatus inuolutus q;, quo minus bibisse vinũ ab ipsis deprehenderetur, amico cuidam mãdat, medicis, siquid percontentur, pro se respondeat. Erant autem de more, vbi inuolutum curiose hominem etiam cum capite viderent, primum illud solēne ipsi rogaturi, quota hora accessio inuasisset. Cum autē amicus respondisset fermè ne vnam quidem integram, ex quo cœpisset, intercessisse horam, cum horrore'ne an frigore cœpisset, rogãt. Eo cum horrore respondente, tangunt hominem iam corpore propter risum & operimentum madentem. Itaque, vbi hominem laudassent, quòd sibi obtemperasset, nec quicquam ante tertiæ diei accessionem deli-

quiſſet, ob id ipſum (inquiũt) nunc te deſeruit horror, eſt q́ʒ ſudoris indicium, ac multa humiditas E
circa cutem: quę haudquaq̃ eueniſſent, niſi inediam toleraſſes, & triduum tranſmiſiſſes. Iuſſis igi
tur propinquis, ſiquæ guttulæ illi manarent, diligenter detergerent, ne frigore afficeretur, tũ ma-
ne ſe redituros præfati diſcedunt, ne tum quidem poſt ſudores iuſſo homine nutriri: viſę nanque
ſunt illis noctes eo tempore breues, vtilius q́ʒ eſſe poſtridie mane nutrire. Digreſſis igitur ipſis,
perfuſus ſudore iuuenis, ita, vt inuolutus veſtibus fuerat, in balneũ cucurrit, ac tertio lauit: & ſimi
liter eſt cibatus. Poſtridie prius, quàm aduentarent medici, egreſſus domo dedita opera eſt, ne ſe
deprehenderent. Itaque, cum paulo poſt venirent, & egreſſum intelligerent, mirati inter ſe ſunt,
quid tandem hominem egredi ſubegiſſet iam bidui paſſum inediam. Ergo, ſi hoc vno male ab
eiuſmodi medicis ęgri afficerentur, ꝙ pluribus diebus in cubilibus detinerentur, cum liceret ſine
intẽpeſtiua hac inedia multo citius ad conſueta vitæ munia redire, eſſet profectò vel id pergraue:
Verum longe grauius eſt, quod accidit. Cũ enim memoratæ naturæ, vbi ſub tali victu regunt̃,
grauiſſimis occupentur febribus, qui hunc iniungunt medici, nihil mihi à carnificibus differre
vident̃. Non enim veluti qui humidi, ac boni ſucci ſunt, vbi in febri diaria tranſmittere mirificã
diatriton coguntur, vnum id tm̃ patiuntur incõmodum, ꝙ fruſtra crucientur, ſic etiam naturæ iã
comprehenſæ: immo ex longiore inedia acerrimis acu*tiſſimis q́ʒ corripiuntur febribus: à quibus F
promptus eſt in hecticas tranſitus: atq́ʒ ab his rurſus in torridum maraſmum: aut, ſi os ventriculi
facile iniuriis patet, † in eum, qui Syncopẽ, id eſt animi defectum, infert.} Audiſti enim ſubinde
non nullis talium medicorum dicentem me, licere ipſis euidenter intelligere, quantũ mali com-
mittant, dum eiuſmodi naturas in inedia cuſtodiũt, ſi velint, dum ſani omnino ſunt, biduum eos
inediam iubere tolerare. Cernent enim ilico febricitãtes, id q́ʒ ob nullum profectò aliud, q̃ famẽ.
Siquidem, cui nec ſuberat prius quicq̃ in corpore, quo grauaretur, nec quicq̃ illi interim acceſſit
extrinſecus noui, is planè ex inedia febricitauit. Quando enim (vt dictum eſt) nõ vnus, alter'ue
ſic intemperatorum, ſed planè oẽs, vbi inediam tolerarunt, & balnei ſolio abſtinuerunt, febri cor-
ripiuntur, ne vel leuis quidẽ amplius relinqui nobis ſuſpicio poteſt, quaſi ob aliud quippiã & nõ
inediam febricitarint. Quibus nanq́ʒ in corporis temperatura ſiccum præualet humido, & cali-
dum frigido, his corporis habitus gracilis, hirſutus, & nigrior eſt: ac reliquis ᵃ† tribus intempera-
mentis, quę hoc ſunt minus calida,} tactu calidior aduertit̃: plurima quoq́ʒ his flaua eſt bilis, vri-
næ q́ʒ, ac deiectio bili ſatura, & pulſus magni, & ſomni leues & pauci, & ᵇ†ãnimi impetus} vehe-
mens. Ergo rectè horũ Hippocrates tum generalem victus formulam, cuiuſmodi eſſe cõueniat,
tum, quot ac qualia ſymptomata in eiuſmodi homines incidant, non ſolum vbi totum diem in ci G
bi inedia tranſegerint, verum etiã vbi altero cibo, qui pro prandio datur, abſtinuerint, prodidit.
Quippe in ſexto de populatim graſſantibus morbis ita inqt: ᶜ‖In calida natura refrigeratio, aquæ
potio, quies. ᵈ‖In libro autẽ de acutorum victu, quem aliqui ᵉ† Gnidiis ſentẽtiis adſcribunt,} cũ
de iis diſputat, qui ſolitum prandium dimittunt, etiam huius naturæ hominum meminit, Picro-
cholus eos græce, quaſi amaræ bilis homines, ab redundante ſ. ſucco nominãs. Habẽt vero eius
verba ſe ad hunc modũ: Sed &, qui bis die comedere cõſueuerunt, ij, ſi non prandent, ęgrotant: »
tum imbecilli & infirmi fiunt, ac timidi ad quoduis opus: præterea cordis dolorem ſentiunt. Si- »
quidem ſuſpenſa illis viſcera videntur, & calidum, pallidum q́ʒ mingunt, & deiectio vritur. Sunt »
præterea, quibus os ᶠ ventris amaricat, oculi cauantur, tempora ᵍ ſaliũt, & extremæ partes fri- »
gent. Hæc vbi prædixit, mox alia quædam tum de cœna, tum de nocte, ʰ‖ ad finẽ ſermonis ait hu
iuſmodi notæ homines (quos Picrocholus vocant) tum vnicum in die victum, tum inediam, q̃
alios homines, difficilius ferre, vnam nimirum in eo libro exponens partem eorum, quæ in ſexto
Epidemion monuit in vniuerſum, nempe quod ad victum ſpectat. ⁱ‖Nam refrigeratio, quã cali
dis naturis ſuaſit, efficit̃ cum ex aliis quibuſdam, tum non minime ex cibi exhibitione. Qui nãq́ʒ
originalem temperaturã parum moderatam habent, horum inſitum calorem, ſi ſqualens acer q́ʒ H
eſt, cibi mitiorem minus q́ʒ mordentem reddunt. Sanè illud non latet, & boni ſucci, & exquiſita
debere eſſe, quæ his exhibeantur, nutrimenta: non tñ ea, quæ boni ſucci propterea, ꝙ exiguũ hu-
iuſmodi ſubſtantiæ in ſe habent, nominentur, ac nutrire nequeant, immo ꝙ vtile plurimum in ſe
contineant. Sunt nanq́ʒ & maluæ, & braſſicæ, & betæ, & lactucæ, & deniq́ʒ omnia olera, & fru*-
ctus, nutrimenta, cum ſubſtantia in his habilis ad alendum contineatur. Verum, ſicut in his exi-
guum eſt, quod nutrit, non exiguum, quod eſt inutile: ita in pane puro, & ouis, & carne, & alica,
plurimum eſt, quod nutrit, minimum, quod eſt inutile. Quòd ſi id inutile, quod admiſtũ vtili eſt,
prętérq̃ ꝙ non nutrit, etiam acrem, aut acutam, aut acerbam, aut amaram, aut denique vitioſam
quampiam qualitatem habet, non modo non proprie nutrimenta ſunt, ſed etiam medicamẽtoſæ
facultatis non parum in ſe habent. Expedit igitur tales homines illis nutrire cibis, quicunq́ʒ nec
medicamentoſam vllam ſenſu perceptibilẽ vim habeant, ſed nec ipſum, quod nutrit, plurimum:
quando hoc quoq́ʒ, ſi exuperat, vitio non caret. Principio nanq́ʒ nec, quæ in ventriculo eorũ agi-
tur, concoctio eſt exacta: nec, ſi ventriculus ea ſuperet, quæ in venis obitur, eſt abſoluta. Quòd ſi
hîc quoq́ʒ haud magnus ſit error, ſaltem tertiam (quæ ſingulis partium propria eſt) difficile fuerit
in omnibus illis rite perfici. Conueniet profectò huic, & vt frigidum humidum q́ʒ quodã modo

* AP. ξηροτάτοις, i. ſiccisſimis.

† εἰς τὸν συγκοπώδη. i. in ſyncoposũ. ſyncopoſus ãt maraſmus nõ infert ſyncopã: ĩmo fit, vbi, qui iã ſyncopa fuerĩt correpti, vehementiã q.dẽ periculi euitarint, relictũ tñ ipſis fuerit aliquid ſyncopoſę affectionis.

A † Non eſt in antiquis.

B * θυμὸς.

C Sect.4.t.15. 3ª.183.e

D Cõ.2. t.24. 7ª.119.h

E † πρὸς τὰς κνιδείας γνώμας ἐπιγράφουσι, i. aduerſus Cnidias ſentẽtias ĩſcribũt.

F * nec in Græco eſt exẽplari, nec forte addendum.

G * πάλλονται, i. palpitãt.

H Ibidẽ. t.29. 7ª.120.c

I Com.4.t.15. 3ª.183.e

* ὀπώραι.

* ὀξεῖαν, id eſt acidam.

A ei nutrimentum exhibeas, vbi corpus tum calidius, tum ſiccius ſolito eſt redditum. Quare cõmodiſſimus huic eſt ptiſanæ cremor ad vnguem coctus, in quo nullum ſit ſuperfluum condimentũ, vtpote qui & refrigerare, & humectare, ac ſine ſiti ſeruare hominem poteſt: cum eo, ꝙ nec halituoſum, nec humidũ, nec ſiccum detinet excrementũ. Voco halituoſa, quæcunq; per cutim foris effluere ſunt apta: humida, quæ per veſicam: ſicca, quæ per aluum: quippe à vincenti in ſingulis eorum ſubſtantia, noĩa ipſis impoſui. Quòd aũt nullum horum retinebit ptiſanæ cremor, manifeſtum eſt. Quæ enim per aluum excrementorũ deiectiones ſunt, eas adſtringentia retinere ſolent: quæ per vrinas, & vniuerſam exeunt cutim, hæc detinent ea, quæ exiguis meatibus inhærent, Emplattomena vocãt: præterea, quę valenter adſtringũt, ea Stryphna Græci vocãt: Ptiſana vero nec exiguos cutis meatus obturãdi, nec adſtringendi, vim habet vllã. Ac, ꝙ nõ adſtringat quidẽ, vel guſtus ipſe docet, cuius vnius eſt proprium, quod adſtringẽdi, vim habeat, diſcernere. Quòd vero nec cutis meatibus {lẽtitia craſſitudine ue ſua} inhæreat, id ratiocinari ex aliis eius effectibus eſt promptum. Nã, ſiue ſordidum corpus extrinſecus ptiſana defrices, vtiq;, ſicut aphronitrũ, & mel, deterget: ſiue ex ventriculo per vomitũ educere mediocrem pituitam velis, nihilo minus mulſa vtilem ptiſanæ cremorem experieris. Additum tñ in dictione eſt /mediocrẽ/ qm̃, ſi multa

B & vehementer glutinoſa & craſſa pituita ſit, hanc radicula ex oxymelite, non mulſa aut ptiſana detergere eſt habilis. Eſt ſanè & mulſa ad omnes ante dictas expulſiones idonea, verum nec ſitim reſtinguit, vt ptiſana, & in amara bili abundantibus naturis facile vertitur in bilem. Optimum igitur (vt prædiximus) in eiuſmodi temperamentis nutrimentum eſt ptiſana: Proximũ ab hoc alica, cui paululum aceti † ſit adiectum: Tertium, quæ ſine aceto liquida eſt, nõ craſſa, qualem nõnulli præparant aſſimilem pulti: iniecíſſe vero huic, dum coquitur, aliquid porri ſatius eſt: nam, quòd tum anethi, tum ſalis aliquid neceſſario habebit, neminẽ latet. Quin etiam in furno coctus panis vtilis eſt cibus: Sicut etiam è piſcibus ſaxatiles oẽs: Nec ipſis minus aſelli, niſi ſi propè lacũ, aut magnum flumen, quod in mare decidat, depaſti, humidam magis glutinoſam q; habeant carnem: Proxime aſellos ſunt ſolea & torpedo, item q; lupus, & mulus, poſt mugil è pelago. Omnis aũt piſcis deterior eſt, qui prope lacum, qui mari coniungitur, aut magni fluminis oſtium paſcit. Ex volatilibus aũt optimi ſunt perdices, ac montani oẽs paſſeres: Ab his gallinacei, & phaſiani, & {iuuẽnes}* columbæ: ſed nec hæ tñ intus claudendæ, cũ excrementoſa ſint omnia, quæ exercitatione carent. Excrementoſa vero non minus ſunt, tum lacuſtria, tũ paluſtria omnia. Quo fit, vt etiam ex ipſis ſuillis carnibus optima ſit mõtana: Ab his deinceps hœdi ſunt. In oĩbus iam dictis

C fugienda, tum vetula, tum recens edita, ſunt: illa nanq; duriora, concoctu q; difficiliora ſunt: hæc immodice humida, & excremẽtoſa: ac potiſſimum quæcũq; ex animaliũ generibus ſunt, quæ naturaliter humida ſunt, vt oues, ſues q;. Verũ de oĩum ciborum facultate alibi præcepimus. Nunc veluti alia in hoc opere, ſic iſta quoq;, exẽpli cauſa ſint dicta. Siquidem propoſitũ nobis in hoc eſt non, tanq̃ in iis, quæ de alimentis & medicamentis ſcripſimus, materias inueſtigare, ſed ſolas facultates generales. Nihil aũt profectò referat, generales ne facultates, an vniuerſales, ipſas appelles. Reuertamur ergo rurſus ad propoſitũ. Quibus acre aliquid quotidie trãſpirat, ij, ſi cutis ipſis ſtipetur, prompte febri corripiuntur. Stipant vero hanc tum quę adſtringunt, oĩa, veluti paulo ſupra memorauimus de Albulis aquis: tum quæ {lentitia craſſitudine ue ſua} exiguis meatibus inhærent. Aliqñ autẽ ipſius cutis immoderatior ſiccitas exiguos ipſius meatus denſat. Proinde, qui œnanthe in balneo vtebatur, hunc nos vidiſti, quo tpe inęqualitatẽ ſentire ſe quereretur, vti vetuiſſe: Simili modo, & qui largo vino cum oleo exiguo vtebatur. Itẽ, qui lentiſcino, tum, cum denſitudinẽ ſentiebat, hunc quoq; de cętero (vt ſcis) vti prohibuimus. Inhibuimus nõ minus & eũ, qui quotidie inſolabatur: & eũ, qui puluere vtebatur. Alteri vero, qui iam ad inęqualitatem febrilẽ peruenerat, vehemẽtiã remittere frictionis iuſſimus. Iam aliũ (vt ſcis) curauimus, mirantẽ,

D quo pacto vna lauatione ac debita frictione horridam eius multorum dierum inæqualitatem diſſoluerimus. Vtebatur aũt & ille adſtringente oleo, hoc, inquã, iure propter alios vſus celebri: Hiſpanum vocãt. Hoc igitur mutantes, ac Sabino tũ pinguiter, tum molliter vberius perfricãtes, ac bis lauantes, ilico ſanũ reddidimus. Non ſolũ igitur hæc oĩa vitanda iis ſunt, qui fumidum & fuliginoſum è corpore exhalant, ſed etiã quæ glutinoſum, & quæ craſſum gignunt ſuccum: qñ hæc paruis meatibus inhærentia tranſpirationẽ morantur. Retinent non minus (vt dictũ eſt) tranſpirationẽ, & quę cutim immodice ſiccãt. † Multos ſiquidẽ talium, cũ Sole vterẽtur: alios vero, cùm vberiore nitro: alios, cũ ſale, aut exercitatione multa, aut frictione dura, præterea frictione ſicca, (Xerotribian vocãt,) {& calidis fomẽtis,} & puluere, & horũ occaſione quotãnis ægrotarẽt: ipſe teſtis es, vt ab his prohibitos, multis iã annis ſanos ſeruauerimus. Sunt autem merito eiuſmodi præcepta tum valentium adhuc, tum eorũ, qui iã de valetudine querũtur, cõia. Non enim ei, quæ iam facta eſt, febri conſulunt: ſed ei, quæ nunc in generatione eſt, proſpiciunt, tollendis ſ. iis, quæ illas excitant, cauſis: quippe, quę adhuc in generatione febris eſt, dũ auferĩ cauſa, ipſa vnà interit. Quare, quę in libris de ſanitate tuẽda de eiuſmodi tẽperamẽtis ſunt ꝓdita, ea oĩa ad eos, q febricitare incipiũt, ſiue id ſanationẽ appellaſſe oportet, ſiue ꝓuidentiã, ſunt trãsferẽda. Siquidẽ ſanamus id febris, quod iã inuaſit, ẽt ſi exiguũ eſt: proſpicimus, neq; amplius ꝓueniat, adimẽtes cauſam.

† Ita hũt antiqui codices, vt Linacer vertit. Impreſſi tñ addũt χάριν ἀναδόσεως, i. diſtributiõis gratia. Vidi porrò hęc ỹba ĩ margine codicis antiquiſſimi repoſita, vt gloſſema ac declaratio, cur acetum adiiciatur.

* ςρουθοὶ i. auiculæ.

* In antiqs nõ inuenitur.

A li.4. f.1. t.1. c.3 fol.414.d

† Impſſi cod. græci habent; πολλοὺς γοῦν ἐν ἡλίῳ χρωμένους τοῖς τοιούτοις, id eſt Multos ſiquidẽ cũ talibus in Sole vterentur.

De curanda Febre Diaria ex Vstione, Ira, Refrigeratione, Vigiliis, Tristitia, Curis, ac Lassitudine. CAP. 3. E

VEluti vero iam dictarum maxime naturarum, & cum valent, & cum de se queruntur, illud cõmune consilium est, vt fluxile & trãspirabile vndiq; corpus reddatur: ita illud quodq; vt tum vigilias, tum iram, tum tristitiam, tum curam, tum vstionem, tum frigus, tum lassitudinẽ fugiant: cum promptissime post hæc, eiusmodi temperamẽta febri capiantur. Sanare vero ea, quoties ex aliqua dictarum occasionum febricitarint, oportet, partim similiter iis, quos ex stipata cute laborare diximus, partim dissimiliter. Quippe in prima *accessione inclinante ducendi in balneum omnes sunt: tum pinguiter simul ac molliter fricãdi, ij quidem, qui ex aliquo, quod cutim adstrinxit, laborant, sicut dictum est: qui vero ex siccitate, fricandi quidem & ipsi, sed parcius, lauandi aũt vberius. Respiciẽdum vero semper ad virtutis modum est in omnibus eiusmodi auxiliis. Atq; iræ quidẽ, & tristitiæ, & vigiliæ, ac curæ, nec frictionibus, nec lauationibus multis, indigent: sed omnibus, qui ex eiusmodi occasione febricitarint, oleum infundendum tepidum large est, cui minime adstringens vis insit: tũ paululum fricãdi, atq; ex cõsuetudine lauandi. Vstio vero protinus ab initio refrigerationem desiderat, tum crebriorem lauationem: minime vero aut oleum largũ, aut crebram frictionem. Sint autẽ, quæ refrigerent, & rosaceum, & omphacinum, quod etiam, arbitror, omotribes, id est crudum oleum nominant. Vtiliora vero ex his sunt, quæ nihil in se salis omnino habent. Efficies hæc magis frigida, si ita vas, in quo continentur, in puteo suspendas, vt aquam tangat. Præterea, si defluxus frigidæ aquæ vasi se illidat, magis humorem refrigerat. Quod si largius refrigerata cupis, vas niue circundabis. Infundere autẽ sincipiti, sublata in altum manu, per mediocrem lanæ modum oportet. Hæc vsq; ad inclinationem faciens, in balneum duces. Si vero, qui memorato est temperamẽto, de quo omnis hic sermo est, ex frigore febricitet, etiam ducẽdus ad balneum in remissione is est. Si aũt cum grauedine & destillatione febricitet, prius, q̃ hæc concocta sint, lauãdus non est. At, qui ex vstione febricitant, ij, vel cum hæc adsint, lauari debebunt: veluti in libris de sanitate tuenda ostendimus. Post lauacrũ vero iisdem, quibus ante, madefacienda amborum capita sunt: eorum quidem, qui ex vstione febricitarunt, refrigerantibus: qui ex frigore, calfaciẽtibus. Sunto autẽ & hæc post balneũ mediocria: cuiusmodi irinum est, & nardinum vnguentum. Verum de his immorandum pluribus non est, præsertim in libris de sanitate tuenda iam proditis. Sed suffecerit dixisse reliqua simili modo in febricitantibus esse facienda, quemadmodum in vstis & refrigeratis citra febrẽ, facienda præcepimus: Non tñ quouis tẽpore lauandos febricitantes esse, sed in accessionis remissione: Præterea, qui ex vstione febricitant, iis intendendam, quæ ex refrigerantibus constat, curationem esse: iis vero, qui ex G frigore, eã, quæ ex calfacientibus consistit, remittẽdam. Reliquum autem fuerit, vt cõmunitatẽ ac differentiam in victu omnium cõprehensarum conditionum in proposito temperamẽto, vbi febri diaria laborat, exponamus. Omniũ igitur cõmunis victus species esto, quæ & boni sit succi, & concoctu facilis, & quæ nusquam exiguis cutis meatibus inhæreat: Sed iis, qui exusti sunt, cum eo, quod refrigeret & humectet: Pari modo iis, quos ira male habuit: Iis vero, qui refrigerati fuerũt, cũ eo, quod calfaciat modice: Iis, qui peruigilio, & tristitia, & nimia cura sunt affecti, quod humectet ac somnum concilet: Ad eundem modum iis, qui fatigati sunt, magis nutriẽs: Iis, qui refrigerati sunt, minus nutriẽs: Reliquis, quod medium sit amborum. Vinum vero ipse conscius es omnibus me eiusmodi {naturis} concedere, sed quod tum aspectu, tum viribus, sit aquosum: id enim ad omnia vtilius, q̃ aqua, est, vtpote quod & concoctionem iuuet, & vrinas ac sudores prouocet. Constat autem & Hippocratem non in diariis modo febribus, verũ etiam in acutis, ex iis, quæ ‖de acutarum victu prodit, vinũ dare. At in sexto Epidemion, siue ipse sit, siue Thessalus eius filius, vinum ‖calidis temperamentis prohibet: id q; non modo cum febricitant, sed etiam per sanitatem: quippe in calida natura suadet tum refrigerationẽ, tum aquæ potionẽ, tum quietem. Nisi forte copiosius vtẽdum esse aqua, q̃ vino, eiusmodi naturis suadere eum dixeris, quem H admodum nõ nullis placet. Hoc igitur seorsum per se disquiratur. De potione vero frigidæ decidendum. Ego igitur censeo eius generis naturas, & dum valent, eiusmodi potione magnopere iuuari: nec in diaria febri iis, quibus in vsu fuit, eam circũcido. Siquis vero non assueuit, huic per febrem dare non inceperim, nisi pristina planè sanitate prius reddita. Quod si vel propter timiditatem, vel propter consuetudinem à pueris, vel falsam opinionẽ, frigidam timeat, tum opere homini persuadeam, obseruans in æstate cum æstuat, tum oratione post opus. Nam, vbi post vsum eiusmodi potionis liberatus statim ab vrendo æstuando q; est: visus q; firmiorem ex eo stomachum, q̃ ante, habere: tum ventriculus illi biliosum deiecit, & probe concoxit: ac corpus, cum ea iterum iterum q; vsus fuerit, reficitur: tum vero aliis quoque ei indicatis, quibus simili ratione contuli: exposuerim Primum quidem illud esse omnium longe verissimum, q contraria contrariorum sunt remedia, proditum autem mihi de hoc prius est: Mox illud, q temperamentũ eius sanitatis symmetrian egressum morbo est propinquum: Tum q sanitas eiusmodi corporum dubia est, ac potius in affectu, quam schesin vocat, q̃ in habitu, quam hexin: Præterea q si boni temperamenti esset, hoc illi omni studio tuerer: cum vero vitiosi sit temperamenti & naturæ, in melius immuto. Porrò dictum & de his fusius est in libris de sanitate tuenda. Vnde nec immorandum

Marginal notes:

A.li.4. f.1. t.1. c.9. fol.413.a

* Al. διαθέσεσι, i. affectiõis.

A.li.4. f.1. t.1. c.9. fol.412.a

3. de Rat. vic. Iac. t.1. 7ª.125.d

Sect.4. t.15. 3ª. 183.e

* περὶ ἀλύειν

A dum mihi hic multis est eos imitanti scriptores, qui, cum pauca prorsus sciant, ipsa in oĩbus libris inculcant. Id enim non multa est docere, sed multa scribere, & multas chartas consumere, cũ liceat paucas: ac multum temporis nulla necessitate conterere. Itaq; nec notas diariarum febrium hoc loco describo, vtpote iam prędictas mihi in secundo de crisi propemodum vniuersas, si quę vero reliquæ fuerunt, etiam in primo de febrium differentiis proditas. Quin etiam in libris de pulsibus, quantũ ex ipsis sit vtile, exposuimus, soli (vt scis) omniũ, qui ante nos fuerunt: {id q; } adeo (arbitror) clare, vt nec puerum, quod tradidimus, lateat: cum Archigenes (vt ostẽdimus) nõ docuerit, sed deblaterarit plurima tum in opere de pulsibus, tum in eo, quod de febriũ significatione inscribit. Tanquam autem eum, qui in aluminosa aqua se lauit, medici vsq; in tertium diẽ cibo abstinere iusserunt, ad eundem scis modum neminem eorum, qui vel exusti fuerunt, † vel alia quapiam ex iam dictis causis febri tentati, lauisse, aut nutriuisse prius, quàm diatriton transmisissent: necesse enim profectò est & me diatriton dicere, ne in hoc quoq; nugis eorum me exponam, dicentium aliam esse tertij diei accessionẽ, aliam ipsam primam diatriton: quippe hactenus eorum nugas processisse ipse aliquando audisti. Sed, siue primã diatriton, siue aliud quiduis, appellasse velint, non semel nos bis'ue aut ter, verum sępius, q̃ vt meminisse possimus, tum in primo statim

† Addũt antiq cod. καὶ κοπωθέντων, i. & q fatigati fuerũt.

B die ad vesperam eos, qui diaria febri laborarunt, lauimus, tum vel magis in secundo, immo etiam in ipso tertio: ceu paulo ante diximus de eo, cui stipata cutis fuerat. Verum hanc causam rarenter vidi febrem accendere, itaq; etiam hanc maxime tractandam desumpsi: vstionem vero & lassitudinem, & cæterorum singula, planè sæpe. Vidisti autem eos omnes quarto die mane ad solita redire munia: ac medicis, qui ipsos tertiũ diem prorsus in cibi inedia exegisse fuerant opinati, occurrere. Itaq; etiam miranti tibi ac quęrenti, quid demum causæ esset, cur vel nunc saltem eiusmodi medici ab iis, quæ perperam opinantur, non recedant, conuenienter (vt arbitror) respondi, q neq; veram speculationem noscerent, & nunc eam incipere discere erubescerent. Aliqui tamen (veluti confitentem aliquãdo ex iis quendã, id q; cum lachrymis, veritatem nobis solis audiuisti) nec vitæ sibi necessaria aiunt affutura, si, qui eos scire aliquid existimant, discentes iã videant. Verum tu hoc semel audisti: deos aũt omnes testor, multos id mihi sæpe soli confessos, id q; lachrymantes, ac infœlicitatẽ suam deplorantes, q sub malis præceptoribus tẽpus perdidissent. Iuro q; tibi rursus deos, illud quoq; mihi persæpe à cõdiscipulis dictum esse, cum essem adhuc ætate adolescens. Nam, cum mihi mos esset, vbi aliquis me de secta aliqua, num sana esset, percontaretur, dicere, me respondere non posse, nisi reliquorũ omniũ dogmata didicissem: ac † methodum quam-

C piam mihi comparassem, qua, quod potius esset, discernerem, nõ pauci ex condiscipulis, qui hæc audierant, mihi responderunt me & excellenti natura, & singulari propter patris mei liberalitatem esse eruditione, tum & ætatem ad discendum idoneam, & impensas, vnde disciplinis vacem, suppeditatas habere: secum nõ ita agi, qui & rudes in primis disciplinis essent, nec acuto, vt ego, ingenio, nec, quod impẽderent, habere: itaq; contentos esse oportere iis, quæ nunc nossent, qualiacunq; ea forent. Minime igitur mireris, cur plerosque medicorum nõ pudeat diatriton in ore habere, etiam si sexcenties nos præsagire in ægris viderunt, diaria'ne febri laborarent, an ea, quæ tertio quarto'ue die accessionem aliquam esset habitura. Illud potius æstima quod Hippocrates

† Addũt antiq cod. δύναμιν ἤ, i. facultatem vel.

« monuit, homo aliàs ingenio maxime philosophico: [a] ‖ Cũ [b] † in acumine } morbus est, statim tũ
« vltimos labores infert, tum [c] tẽnui ad vltimum victu necesse est vti. Vbi vero non, sed licet libe-
« ralius cibare, tantum est de vltimo remittẽdum, quantũ morbus vltimis est mitior. Labores nãq; dicit omnia, quę hominẽ offendunt: vltimos vero, maximos: quales vtiq; in summo vigore fiũt. Iubet autem reseruari in id temporis summam victus tenuitatem, nihil profectò docens diuer-
« sum ab eo, quod alibi dixit: ‖ Cum in summo vigore morbus est, tum victu vti tenuissimo est ne-
« cesse. Atqui fieri non potest, vt summam victus tenuitatẽ ad summi vigoris tempus differas, nisi

A 1. Apho. 7. Ex. ord. 4. d

B † peracutus.

C * Al. tenuissimo.

1. Apho. 8. Ex. ord. 4. f

D inter initia conieceris, circiter quotum diem in vigore morbus sit futurus. Sed & insanire Hippocratẽ dicunt, qui hæc scripserit: &, tametsi nos opere ea ostendimus, omnia potius putant, q̃ posse quempiam in prima aliquando accessione certam notitiam affectus ipsius ægrotantis habere. Ego vero nec in omnibus ægrotantibus fateor exacte me scire in primo die affectum, nec vllam diariam me febrem posse fugere: at vero, vt nihil in victus ratione primis saltẽ diebus pecces, hoc satis est, si discernere diariam à reliquis queas. Ac propterea quarto die, in quo illi hominem, quẽ iam * siccãrunt, primum nutrire incipiunt, nos ad cõsueta dimittimus: ac à diariis in acutas febres transitum fieri hac victus ratione prohibemus: cum, si quis aliter cibet, excipiãt necessario iam dictas naturas ardentissimæ febres. Sunt enim aliæ naturæ, quibus aut nihil, aut nõ magnopere, incommodet tot dierum inedia: sicut è diuerso aliæ, quibus non modo innoxia, sed etiam vtilis est trium dierum inedia. Verum de cæteris naturis post decernam. Propositum vero nunc nobis ab initio temperamentum inediæ in summum ducunt discrimen, in quacunque iniungantur febri, non solum iis, quas modo commemoraui, diariis.

* προταριχεύσαντες.

Quo pacto Diaria Febris ex Obstructione curanda sit, vt Præcaueamus, ne in putridã pertranseat. CAP. 4.

Etenim, si propter obstructionem aliquando (vt dictum est) morata trãspiratio est, si parua ea sit, qui recte deterserit, secundam fore accessionem vetabit: sin momentanea, non possis

ita promittere. Quod si & multi, & crassi, & glutinosi impacti succi sint, quæ hos excipit febris, E
fieri non potest, vt intra fines diariarum consistat: quando ex necessitate huic in mali succi natu-
ris ea, quæ ex putredine humorum accenditur, succedet. Nam in aliis saltem temperamentis, quæ
in sequentibus exponam, excitari ex tali causa potest citra humorum putredinem aliqua cōtinen
tis febris species. Porrò capere eiusmodi sermones omnino non potest, qui prius in memoratis
operibus non sit exercitatus: ac potissimum in eo, quod de febrium differentia inscribitur. Nam,
vbi obstructio quæpiam mediocris est, ob quam febricitant, quibus vitiosus est succus, in primo
die, atq; etiam secundi aliqua parte, nullum est in pulsu putredinis signum, æque vt nec cruditatis
in vrinis. Protracta tamen inclinatione, nec amplius pro ratione, sicut post summum vigorem in
ceperat, cedente, suspectus affectus est: veluti è diuerso, in quibus ad solutionem festinat, vel hali-
tus aliqui † vel sudores exierūt, vel multa bona vrina, cū signis in pulsu bonis, in iis proculdubio
diaria febris est. Sed, quæ ex parua oritur obstructione, ea (vt dictū est) saltē inter initia similis dia
riis est. Protracta tñ inclinatione, suspecta reddit̃, q̃uis putredinis indicia in pulsu adhuc nō appa
reant: quippe, nisi vitiosus succus penitus trāspiret, necesse est, putrefiat. Ergo, vt transpiret, ma-
iore iam auxilio est opus. Ac, siquidē vel puer vel senex sit, sanguinē detrahere nō licet: inter has
ætates, vbi robur ægro nō deest, secanda vena est, etiam si plenitudinis signa non adsunt. Præstat F
enim vitiosi succi maiore parte emissa ad detergēdas obstructiōes accedere: cū alioqui metus sit,
si obstructionibus liberādis prius, q̃ vacuaueris, studeas, ne ipsas magis impingas. At soluūt qdē
obstructiones, quæ detersoriā facultatem obtinent, seu foris cuti sint admota, seu intrò in corpus
accepta. Periculum vero est etiā, ne, quæ foras trahūt, vnà cū iis, quæ obstruūnt, etiam aliud quip-
piā attrahant: &, quæ ab interno sursum ferunt̃, aliquid secū in iis, quę in vasis continent̃, rapiant.
Quod ipsum, si tenax sit et crassum, obstructionem planè geminabit: sin aliter, multitudine certe
sua non parū oīno nocebit. Cernimus enim aliqñ, etiam quod multum est, cū simul totū cōfluit,
obstruendo hercre, infigi q; nō minus, q̃ ea, quæ glutinosa sunt & crassa: q si p meatus angustos
est trāsitus, multo profectò magis retineri. Quò igit̃ & his iter liberū, & iis, quæ foris admouent̃,
attractio tuta sit, vtilissimū est corpus inanisse. Quin etiā fumosa fuliginosa q; succorū excremen
ta, quæ trāspirant, succis ipsis imminutis pauciora restabunt. Quare inde quoq; minor reddet̃ fe-
brilis calor, sic, vt foras trāspirare, si exiguę obstructiones sint, queat. Ergo, "cū suspicio erit cutim A.li.4.f.1.t.1. c.33.fol.414.e
esse ex obstructione occlusam, (id quod tum ex eo conicies, q nō fuerit in primæ accessionis re-
missione vacuatio satis magna, tum q similis sibi perdurauerit remissio) si homo ex nulla manife
sta febricitauit causa, etiam certius argumentum obstructionis habes: sin ex euidenti aliqua cau- G
sa, fieri potest, vt duæ simul coierint causæ: nam, si altera tm̃ causarum, nempe quā externa impres
sit, subesset, imminuta remissio fuisset cū sensibili alicuius expulsione. Haudquaq̃ igitur differen
dum est sanguinem ita laborantium mittere, s. tum ad virtutis, tum ad obstructionis modi portio
nem. Discernetur autē obstructionis magnitudo ex ipsa magnitudine febris: vt quæ ex maiore
obstructione maior, ex minore minor inciderit. Vbi vero modice vacuaueris, haud multo post
aut nutrimētū aliquod, aut pharmacū ex iis, quæ detergeāt, exhibebis. Sunt porrò nō multa, quæ
in febribus id pstent. Sed, sicut dictū prius est, in alimētorū ratione sunt ptissana, & mulsa: in phar
macorum, oxymeli, & quęcūq; incoquere in mulsa licet, ceu calaminthā, & hyssopū, & origanū,
& serpillū, & irim, & apiū. Verū hęc omnia iusto sunt calidiora, ideo q; febres accēdunt, ita vtiq;
vt vinū. Oxymeli vero solū nec febres accēdit, & strenue deterget sic, vt ea, quę glutinosa crassa q;
sunt, dissoluat, & meatus obstructos liberet. Porrò inter mulsam & oxymeli mediū locum habet,
quod Apomeli grece dicitur: cuius plurimus in Pelopōneso est vsus. Non immerito, arbitror, &
saccharū inter hæc numerandū. Ex hoc victu seruabis, quātū de febrili calore minuit̃. Etenim, si
tertio die mane videris minimū esse, quod de febri relinquit̃: ac "neq; putredinis humorū in pul- A.ibidem.g
su nota subsit, neq; ĩ vrina cruditatis: suspecta vero hora, qua primo die febris occupauit, extra me H
ridiem sit: audacter hoīem, q̃ ocyssime lauabis, longe ante sextam horā. Abunde tñ sit, si intra ter
tiam horam lauationē compleueris. Ad eundem modū, & si decimā horam suspectam habueris,
vsq; ad septimā laues, licet: cum tres ęquinoctiales horas quatuor'ue inter balneum accessionis q;
tps interponi, abunde sit satis. Debet autē in balneo corpus prius vnctum ac moderatissime fri-
ctum, mox detergeri extrinsecus, ablui q;. Sanè detergentium materiā expositā habes in cōmen-
tariis iis, qui de medicamētis sunt cōscripti. Deligēda vero semper sunt, quæ ad rē propositā sint
accōmoda: quippe distincta in his sunt, 'tum quæ magis, tum quæ minus, detergent. Sed & nunc
exēpli causa pauca dicemus. Moderatissime detergēt tum erui farina, tum hordei, tum fabarum:
pręterea mulsa, quæ sit aquosa: magis vero, q̃ hæc, iris, & panacis radix, & aristolochia, & mulsa,
quę mediocri est mistura: veluti etiam hac magis, quæ meracissima est. Fit hęc, vbi mista melli exi
gua est aqua sic, vt liquatū mel exiguos cutis meatus facile ingredi possit. Possunt aūt vel hac ma-
gis detergere tum spuma nitri, tum nitrum ipsum, tum aphronitrū. Sit aūt nitrum, oportet, quod
ex tenuibus partibus constet, cuiusmodi Berenicium est: si vero lapidosum sit, vri id læuigari q;
diligenter debebit: Mel autem purissimum, acerrimum q;, cuiusmodi est Hymettium. Est autē
& sapo ex iis, quæ maxime detergere valeant. Atq; hæc satis multa detergentium materiæ exem-
pla

† Antiqui codices addūt ἢ νοτίδες, idest vel madores.

* In A. C. Grę. legit̃. ἐκφράττουσι, i. soluūt obstructionē.

* Al. ἢ, i. vel.

A pla sunt. Tempestiuum.n.est iam ad ea, quæ post balneũ adhibentur, accedamus. Sunt aũt ea minime multa. Nam præter aquam, quæ parũ apij incoctum in se habuerit, nihil his est offerẽdum, licet, quod inter balneum & suspectas horas spatium erit, trium fore horarũ conijciamus. Si vero circa vesperam, aut duabus horis citius, ꝙ primo die, accessio inuadet, tũ lauisse mane liceat, tum cibasse, sed tantũ ptissanæ cremore. Deinde, si suspectæ horæ nihil prorsus afferant, & lauare rursus, si velit, licet, & cibare, ad eas, quas diximus, considerationes intento. Sin aliquid eueniat, & cõferendum id est cũ accessione, quæ primo die inciderat: & tum vrinæ considerandæ, tum pulsus sunt: quæ omnia profectò mediocria apparebunt, vbi exigua relinquitur obstructio. Quare ipsum & lauabis quarto die, & cibabis, ad iã dictas considerationes spectans: sperabis'q; nihil quinto die superuenturum. At, si magna obstructio facta sit, ea febris ex diariarũ genere nõ erit. Quare in proximum differatur librum, cum in hoc de diarijs tantum agere statuerimus.

De Diarijs Febribus, quæ Superueniunt Cruditatibus ciborum. CAP. 5.

A.li.4. f.1.c.1. c.34. fol. 414.h

QVoniam igitur" diariæ febres in propositis corporum temperamentis sæpenumero etiam ciborum cruditatibus succedunt, proximum fuerit de ipsis disserere. Ergo pessima quidem in eiusmodi temperamentis cruditas est, citissime'q; febrẽ accendit, in qua cibi in B nidorulentam & fumosam qualitatem corrumpuntur: quando ea, quæ in acidam vertit, vt raro talibus naturis contingit, ita minus nocet. Dicemus autem de vtraque seorsum, incipientes ab ea, quę sępius his incidit, & magis lędit. Ea est (vt diximus) nidorosa quędam ac fumosa: quæ vtiq;, si aluus lubrica est, minus est noxia: sin adstringitur, grauis est. Siquidem ex adstrictione eius vitiosæ naturæ in febres prompte incidunt, ac potissimũ cum neglecto consilio in lectulo domi manendi, ad solita conuertuntur opera. Febricitant autem non nulli & ex ijs, quos diarrhœa ex cruditate male habet: quibus vtiq; non minime increscit febrilis affectio & ex desurgendi frequentia. Quòd si etiã rosio, aut dolor, aut calor immodicus in ventriculo & intestinis sit, hinc vtiq; vel longe magis affectio febrilis increscit. Est autem eorum, quibus clausa aluus est, & quibus fluẽs, non eadem sanatio. Itaq; ẽt seorsum de vtrisque agetur. Apparebit.n. sic tractantibus non solum quatenus differunt, sed ẽt quãtum ambobus sit commune. Si igitur ea tãtum, quæ corrupta fuere, vacuata esse videntur, tum lauandum, tum nutriendum in remissione febris est, sed ijs, quæ circa vẽtriculum sunt, prius consulto. Sin ita multa inanitio aut prius facta sit, aut nunc etiam in homine duret, vt virtus iam defessa sit, satius est omissa lauatione cibare, sed consulto prius ijs, quæ circa ventrem sunt. Consuletur ita laborantibus, si modo vacuatio amplius non duret, fomẽto C ex oleo & absinthio: expedit autem tingi absinthium, quo minus nidore offendat, feruenti aqua. Quòd si quis morsus, aut doloris sensus, in vẽtriculo adhuc supersit, incingi illi peniculus post fomentum debebit, q vel siccus & calidus sit, vel ex oleo, in quo absinthium incoctum fuit, madẽs, ac plurimum expressus. Satius aũt fuerit, si nardini vnguenti, quod curiose sit factum, facultas sit, ex eo peniculum eodem modo imbutum ventri incingere. Iam multo etiam satius sit, si purpura marina is sit: atq; etiam longe optimum, si optima sit Tyria: quippe tenuiorem adstringẽdi vim habet tum ea purpura, tum optima nardus, ita, vt vis earum siccando, calfaciendo, ac robur inferẽdo, in corpora, quæ circa ventriculum habentur, alte penetrare possit. Quòd si os vẽtriculi (quod stomachum appellare solemus, abutentes nimirũ appellatione) imbecillius sit, ẽt tanta portione chiæ mastiches in nardino tunsa, vnde sordium crassitudo existat, madefactam ex eo purpuram imponemus. Esto autem abunde calens talium quodq;, cum primum imponitur: quippe, quæ

A.l.4. f.1. c.1. c.36. fo. 418.a

tepida" sunt, omnia ventriculi firmitudinem dissoluunt. Non aũt te fugit solere me vnguenta calefacere in vase duplici, vtiq; coniecta prius in vas maius, aqua feruente: quando aliter calefactis vitiatur eorum facultas. Cæterum fluente adhuc aluo, vtilius est optimo recente q; melino simili modo, quo nardino, vti. Vtile aũt ad omnia talia est et mastichinũ. Non in postremis accõmoda-D ta sunt eiusmodi ventriculi affectibus & vnguenta ea, quæ ad gratiã delicatarum mulierum fiũt: hæc, inquã, pretiosa, quę Romanorũ luxus videtur inuenisse, appellationes q; Romanas dedisse: noĩantur.n. tum spicata, tum foliata. Si vero, qui affligitur, cinctum non patitur, siue ob consuetudinẽ siue delicias cingi recuset, licet, cerato idem efficias. Est aũt in eiusmodi vsum optimũ, quod ex cera fit Tyrrhenica in vnguento nardino liquata, † cui post, ꝙ refrigeratum est, ⁊ aloes ac mastiches mollissimus puluis est admistus. Debet aũt singulorum hic esse modus: Cerę ac nardi partes pares: aloes pars octaua: sic ẽt & mastiches, vel (si placet) huius paulo aliquid plus. Quòd si cerato aliquid è sumptuosis his vnguentis admisceas, præstantius medicamentũ habebis. Si aũt vẽtriculus intus vrit' ita, vt affectus quidã phlegmonę similis in eo consistere videat', vtilius est ceratum, quod ex melino conficit'. Sunt porrò alia medicamenta nõ pauca, alia quidem ex œnanthe, alia ex hypocistide, & balaustijs, & palmularũ carne confecta, quæ vẽtriculo tum refrigerando, tũ vero firmando, sint idonea. Horũ ergo, quod ad rem præsentẽ sit cõmodissimum, id deliges, ijs, quas memorauimus, cõsiderationibus intẽtus. Cibãdi vero deinceps his sunt: fluẽte quidẽ etiã num ventre, polenta, & pane, quẽ græce Oxylipe vocãt: qui vtiq; minimũ aceti habeat, nõ sicuti in dysenteria & diutina diarrhœa præparare solemus. Inspergere autem polentam debebis aliàs aqua calida vbertim: aliàs, vbi s. venter adhuc plus iusto excernit, vel mali punici, vel pirorũ, vel

malorum

Marginal notes: * Al. rarißime — * κακόχυμοι. — * ἐμβροχῇ. — † In antiqs ita legit' ψυχθείσῃ καὶ ξυνθείσῃ τῇ κηρωτῇ i. cui post, ꝙ refrigeratũ est ac derasum, &c.

malorum succo, potissimũ cotoneorum. Quod si iucundius laborãti erit, etiam decocto ex piris, aut malis, aut myrtis, preparato polentam insperges. Sin venter non amplius excernit, suffecerit tum alica similiter ptisanæ præparata, hoc est aceti habens pauxillum: tum ex ea sine aceto sorbitio: tum gallinaceorum testiculi: & saxatiles ex albo iure pisces: præterea fructuum aliquis ex ijs, qui adstringãt, vel solus, vel cum pane. Hos vero vel magis ẽt vẽtre adhuc fluente dabis. Quod si appetentia careant sic, vt cibos auersentur, (incidit nãq; id non paucis eorum, quos diarrhœa ex cruditate male habet) etiam de medicamento, quod ex succo fit cotoneorum, vnum aut duo cochlearia danda his sunt: aut, si huius copia nõ est, eius, quod ex carne eorum componitur. Tradita vero eius generis medicamentorũ cõpositio est in libris de tuenda sanitate. Atq; ita quidem in prima remissione, ijs, qui ex cruditate febricitant, ventre excernẽte, mederi conuenit. Si vero omnino venter astringitur, pertractatis prius præcordijs, mox toto ventre considerabis diligenter, num cibus in gracile intestinum, aut in colon descenderit. Deinde ægrum interrogabis, qua maxime in parte vel morsum, vel grauitatem sentiat, qualesʹue habeat ructus. Vbi ex his cõpertum habueris, in quaʹnam totius ventris parte nutrimentum consistat, si in superioribus partibus pendet, aliquid diatrion pepereon dabis, non medicamentosi illius, sed eius, quod in opere de sanitate tuenda, ceu & simplicissimum, & ijs, qui cruditate laborarẽt, aptissimum laudauimus. Post deinde præcordia, oẽm q; ventrem perfundes. Hoc vero, etiam si inferius descenderint, quæ vitiosa sunt, facies, pluris minoris q; ratione id varians. Siquidem plus & temporis & perfusionis exigũt ad præparationem eorum, quę deinceps sunt agenda, qbus in superioribus vẽtris corruptum nutrimentum adhuc manet. Sin motũ id notabiliter ad inferiora sit, adiuuandum aut glande subdita, aut leui per inferius infusione est, vtiq;, si morsus simul adsit, hanc mitigantibus: si flatus, hunc cõprimẽtibus: sin neutrum fuerit, ex melle, aqua, & paululo olei id, quod subter infundetur, facientibus. Vbi vero vehementior morsus vrget, Sabinum oleũ, in quo aliquid seui anserini sit liquatũ, est vtilius: si vero eius copia nõ est, gallinacei seui: sin nec huius facultas est, caprini: quod si huius quoq; penuria est, inijciendum oleo parum cerę est, potissimũ elotæ. Flatus vero sanandi sunt oleo, in quo ruta, & semina, quæ flatus discutiunt, fuere incocta: cuiusmodi sunt apij, & cumini, & marathri, & sinonis, alia q; id genus. Vacuata vero aluo, nutriendũ protinus in cęteris qdem ijs, quos memorauimus, similiter est, amotis tamẽ ijs, quæ adstringant. At, si quidem primo die ad vesperam hæc egeris, aut etiam noctis qualibet hora, etiam secundo die similem adhibebis prouidentiam. In quo ẽt, si planè desijt febris, lauari hoĩem sines. Ac, vbi in sequenti nocte, quietus citra offensam dormierit, sanum iã hominem prorsus existimabis. Si vero, qui cruditati successit, dies cum sequente nocte febrem attulerit, veluti in secundo die, ita tunc & accurandus & nutriendus homo est. Si vero & nox tertiæ diei febrile quiddam paululum afferat, ne sic quidem formidandum, sed hos quoq; postridie lauabis, nutries q; ac reliqua omnia in illis, vt ante definitum est, ad portionem exequeris. Sanè "mutationes crudi alimenti in acidam qualitatem nec incidere in eiusmodi naturis cernuntur, nisi admodum raro, id q; ex cibis, qui prompte acescunt: nec febrem accendere diariam, æque vt nec tarditas concoctionis: quando, sicubi propter talem cruditatem febricitant, quibus amara bilis in temperamento abundat, obstructionis & humorũ putredinis suspicio est. De qua postea diligẽtius definiam, cum de putredine agam. Nunc huic de diarijs febribus disputationi hoc adiecto, ad alia transibo. Fumidus vapor ex tarditate concoctionis, aut cruditate, in qua ructus sentiuntur acidi, nunquã excitatur. Quippe frigidi halitus abs talibus succis ascẽdũt, hi q; omnino paucissimi, minime autem vapores multi fumidi q; ac fuliginosi: cum nec in ijs, quæ extra sunt, aliter aut fumũ edi aut fuliginem videas, q̃ fumum ex materijs (vt ita dicam) semiustis, fuliginem ex immodice assis vstis q;: est nãq; fuligo vapor terrestris, fumus mistio quædam ex terrestri aquea q; substantia. Verum non est, quod hoc loco audire expectes, aut quemadmodum ijs, qui tarde concoquunt, aut ijs, qui acidum ructant, sit prospiciendum: est enim de his tractatio ad opus de tuenda sanitate pertinens. Hic tantum earum cruditatum mẽtionem faciemus, quas febris subsequitur. Quoniam igitur diaria febris cruditates, quæ cum acido ructu sunt, non consequitur: quę vero ex putredine humorum oritur, ea quandoq; sequitur: non sine ratione in eam tractationẽ, quę de illis instituitur, distuli de his cruditatibus pręcipere, sed ne tunc quidẽ eo modo, quo in sanitatis tuendæ libris. In illis. n. diximus, quęʹnã per sanitatẽ agenda sint illi, qui cruditate laborat: hic vero, quęʹnam in ijs febribus, quæ cruditati superueniunt.

Marginalia: ὀπωρῶν. — * Grece hypochondria. Linacer autem cum Celso semp vertit præcordia. — * καθιςῶντες, est in impßis. ĩ manuscriptis μεθιςῶντες. — * ἀποῤῥέουσι. — A. lib. 4. f. 1. t. 1. c. 34. fol. 115. a (margin letters E, F, G, H)

Quo pacto, qui Diaria ex Bubone correpti sunt, sibi ipsis Consulant, ac Diatritarios vocatos irrideant. CAP. 6.

Dicta mihi fermè sunt de diarijs febribus vniuersa: qñ, qui ex bubone febricitant, medicos, quid sibi sit agẽdum, ne cõsulunt quidẽ, sed, vbi tum vlceri, quod bubonis occasio fuit, tum postea buboni ipsi prospexerint, in remissione eius, quæ inciderit, accessionis lauãtur. Ac, siquis tum diatriton vel nominet, omnes irridẽt, scholasticum q; appellant, natura (puto) ipsa intelligẽtes id transmittendum non esse, quod omnino nõ erit. Censent q; etiam in omnibus ijs, quæ sensum fugiunt, tales debere esse medicos, quales ipsi sunt in ijs, quę sensui apparent. Porrò in oĩbus tales esse, nihil est aliud, q̃ intelligere, quando sit in tertio accessio futura, & quãdo futura non sit.

Quin etiam

A Quin etiam, qui refrixerunt, aut vsti sunt, aut fatigati, aut tale quippiam passi, postea vero febricitarunt, hi, vbi in remissione talem status quietem, qualis erat per sanitatẽ, sentiunt, ne tunc quidẽ eos, qui diatriton nominent, ferre possunt. Quod.n. vsurpare sæpe soleo, quẽlibet priuatum, qui secundum naturam se habeat, quouis sophista veriores opiniones habere, hoc etiam in diuinissima istorum diatrito videre licet, vt quę ab omnibus, qui naturaliter se habent, sit irrisa. Nuper.n. è plebe quidam, q in splendida cœna prolixius sibi epulis potu q₃ indulsisset, venit domum errabundus, ac manu deductus. Cum aũt ea, quibus grauabatur, in ventriculo eius fluitarent, omnia ea euomuit: & per noctem quidem febricitauit. Dormiuit autem in magnam partẽ sequẽtis diei. Postea surgens, ac paululum inambulans, lauit, risit q₃ eum, qui sibi diatriton manẽdam suaserat: illo nanq₃ authore etiam postero die inediam tolerare debuisset. Vt autem (res ipsa monebat, & ipse sua sponte faciebat) lotus & modice cibatus, post somno deditus, eo q₃ inoffensẽ fruẽs, mane surrexisset: ad consueta q₃ rediisset etiam in ipsa diatrito, in qua eum tolerare inediam oportuisset, si diatritariis medicis paruisset, ita enim eos per iocum eleganter nominauit quidam: & quidem cũ cœnatus iam ex consuetudine homo esset: accedens facetus ille risum excitauit, cõmemorans, quemadmodum eum, qui tertio ante vesperi vomuisset, oportuisset etiam biduo inediam siccum
B ac sordium plenum tolerare, ad horas q₃ spectantem pro diatritariorum iussu decumbere. Sunt* enim, arbitror, vel plebi non obscura, quæ preter rerum euidentiam temere audentur. Atq₃ inde merito alios medicos, alios græce Logiatros, id est verbis tenus medicos esse dicunt. Quomodo enim non iure hac appellatione censeantur, qui ea nesciant, quę nemo è vulgo ignorat? Quomodo non meritissime irridendi carpendi' q₃, qui etiam, cũ talia ignorẽt, Hippocrati se pręponunt? Verum illorum stupiditatem ne Mercurius quidem ipse cum Musis sanauerit.

* ἄσης.

De Curanda Diaria in Calidis & Humidis naturis, ac in Habitibus, qui sunt Acquisiti. CAP. 7.

Absoluta vero in iis naturis, quibus amara bilis redundat, (in quibus s. elementum frigidum vincitur à calido, & elementum humidum à sicco) de diariis febribus disputatione, ad aliud corporum temperamentum transeamus, quod nihil minus, q̃ supra dictum, vitioso est succo, in quo s. calidum præualet frigido, & humidum sicco. Maxime.n. omnium putredinis morbis hęc intemperies* exposita est propterea, q per ipsam sanitatem proxime putredinem accedit: veluti tum ex sudoribus conücere est, qui grauiter his olent, tum vero ex vrinis, deiectione, atq₃ ẽt ipsa respiratione. Etenim, qualis est hircorum, talis est & talium naturarum temperies. Ideo' q₃ prompta est ex qualibet occasione tum aliis multis morbis, tum vero febribus, corripi. Nam, q hac in-
C temperie sunt, cum stipata cutis eorum est, effugere febrem non possunt: sed nec, cum valentem cruditatem contraxerunt, aut perusti {in Sole} fuerunt, aut tale quippiam aliud passi. Ac vitiosis quidem habitibus stipatio cutis plurimum esse incõmoda solet. Ideo' q₃, quibus amara redundat bilis, non minus, q̃ qui ad putredinem sunt proni, (Sepedonωδεις, id est putredinosos Greci vocant) febribus iis, quę ex stipata oriuntur cute, patent. At ab nidorosis cruditatibus, quæ humidę & calidæ naturæ sunt, (quas modo putredinosas propterea vocaui, q succi facillime in iis putrescant) promptius lædentur. Nam de obstructione quid attinet dicere? quam idcirco maxime febres accendere diximus, q putredinem in iis, quæ non transpirant, corporibus creet. Verum de eiusmodi febribus post agemus. Sanè diarię omnes promptissime in iam dictis temperamentis accendunt, id' q₃ ex qualibet earum causarum, quas modo in amara bili vitiatis naturis retuli: curationem' q₃ persimilem illis habent, ac in paucis omnino diffidentem. Nam, cum hę humidiores naturæ sint, magis ferunt, q̃ illæ, famem sitim' que. Itaq₃ minus lædentur hæ, siquando fame per diatritarios crucientur, si modo libera ipsis trãspiratio non desit. Atque idcirco balneum hi, ceu quod cutim eorum laxet, vel magis, vel certe non minus, q̃ qui amara bili abundant, requirunt: ceu, quod humectet, non requirunt. Quęcunq₃ vero de eiusmodi natura sunt dicta, eadem
D de acquisito habitu dicta esse cẽsendum. Aliqui enim, quibus boni sunt natura succi, coeuntibus aliquando eodem tempore pluribus siccantibus corpus calfacientibus' q₃ causis, in amarę bilis vitiosum habitum mutantur. Da enim venisse hominem ęstatis tempore in regionem calidam & siccam: esse preterea eodem tempore statum cœli calidum ac siccum: tum vesci eum cibis calidis siccis' q₃: cogitare quoq₃, ac tristari, & vigilare, & irasci, & quàm plurimũ laborare: fieri autem potest, vt idem homo per id tempus venere sit vsus frequenti, & in Sole maiore ex parte versatus, & medicamenta, quæ siccent calfaciant' q₃, biberit, veluti aliqui Theriacen, non nulli Ambrosiã, alii Athanasiam, scimus enim profectò medicamenta à iunioribus medicis eiusmodi nominibus vocari: Cui ergo omnia iam dicta per ęstatem contigerunt, hunc, necesse est, calidum & siccum reddiderint, ac propterea eo habitu, qui amara bili abundet, quamuis antea optimi succi fuerit. Itaq₃ etiam ex omnibus supra dictis causis facile febricitauit. Ad eũdem modum, & siquis naturaliter boni sit succi, ac locum temperatum incolat: si illinc se in alterum locum, qui calidus sit & humidus, veris tempore trãsferat, id' q₃ statu cœli calido humido' q₃: tum omni victus ratione calida humida' q₃ vtatur: is quoq₃ similiter illis, qui natura sunt putredinosa, tum cæteris tentabitur morbis, quibus illi: tum febricitabit non solum aliis, sicut illi ex iisdem causis, febribus, sed etiam non minime diariis, de quibus nunc instituimus.

A li.4. f.1. t.1. c.1. fo.41.c

* ἐκπνοῆς, i. expiratione.

Quæ inter Diarias febres, in Acutas, aut Multorum dierum, promptius, ac facilius pertranseant. CAP. 8. E

CVm vero octo intemperies in vniuersum sint, vt ostēdimus, opportunissima ad febres est calida & sicca: ac, nisi quis hanc, vt dictū est, cibet, ocissime in ea mutatur diaria febris in acutam. Propinqua huic est, præsertim quod ad febrem attinet, quãuis ad alia sit deterior, calida intemperies & humida. Tertia ab his intemperies est simplex illa, in qua oppositio altera recte se habet, vtiq; quæ ex humido & sicco cōstat, in altera calidū exuperat. Quippe opportunior est hæc, ꝙ ceteræ, quæ sequuntur, tum vt omnibus supradictis occasionibus lædat, tum ex diarijs in † plurium dierum ‡ febres transeat: nihil.n.alienum fuerit eas sic appellare. Huic proxima est, quæ in calido & frigido debitū modum seruat, ceterum siccum elementū habet humido præualens. Ab hac deinceps media oīum est, s.quæ mediocritatē in vtraq; oppositione seruat. Quatuor, quæ reliquæ sunt intemperies, neq; facile febribus occasione iam dictarum causarum patent: neq; diaria tentatæ, si inediam tolerant, in plurium dierū febres transeunt: Immo aliquæ saltem earum, vbi redundantiam humorum citra corruptelam contraxerunt, (contrahunt aūt eiusmodi intemperies assidue) vtilitatē ex inedia sentiunt: ac potissimū, quæ frigida est & humida: ab hac, quæ humida est: tertio loco, quæ frigida: quarto loco, quæ sicca est & frigida. Siquidem post diarias febres discussas, vbi coactus quispiam nulla necessitate est mirificam diatriton transmittere, alia quidem nulla in frigidis temperamentis ex inedia febris excitabitur: lędetur tamen ipse siccus & frigidus corporis habitus ꝙ maxime, vt, nisi longo tempore, redire ad naturam, qui ea sunt intemperie, nō possint. Cæterum, si quod forte fortuna his adsit acquisititium humorum vitium, fieri potest, vbi in fame & illoti per triduum custodiuntur, vt ex diarijs in plurium dierum febres immigrēt. At, quæ sicca quidem corporis natura est, sed in altera contrarietate tēperata, ea in lōgioribus inedijs gracilescit magis, ꝙ quæ sicca est & frigida: reficitur tn̄ facilius, cum idoneum nacta est victum. F

Quo pacto Curatio, ac Victus ratio, instituenda sit, cum Dissidentes Indicationes in Diarijs febribus coierint. CAP. 9.

ENimuero eiusmodi oībus victus ratio alteranda est, multo profectò magis, ꝙ ijs, de quibus primum omnium est dictum, nempe calido & sicco, item calido & humido. Quippe, qui frigidus & humidus natura est, qm̄ calido sicco q; in vtraq; intemperie contrariè est affectus, contrario nimirum vtetur victu. Melius tamen est non absoluto sermone /contrario/ dicere, sed ex solius temperamenti indicatione, quãdo ex eo, ꝙ eadem febri febricitant, non diuersam, sed omnino eandem sortientur indicationem. Dictum nanq; sæpe numero iam est id, quod secundum naturam est, similia semper postulare: quod prēter naturam est, contraria. Siquidem, quod naturaliter se habet, custodire: quod prēter naturam est, tollere oportet. Porrò febris omnis præter naturā est: ideo q; victus rationem humidam frigidam q; exigit. Temperamenta vero ipsa aliàs similia, aliàs postulant contraria. Quæ enim vitio carent, similia perpetuo, quippe quæ seruare expedit: quæ vitium habent (veluti in opere de sanitate tuenda est dictū) aliàs similia, aliàs cōtraria. Id q; merito accidit, cum nec ad vnguem naturaliter se habeant, quomodo enim essent vitiosi? nec prorsus præter naturam, qn̄, qui sic attemperati essent, perpetuo ægrotarent. Ergo similia desiderant, tum in alijs, de quibus mox dicetur, tum vero in vlceribus omnibus: monstratum.n.id sæpe numero iam in superioribus est: contraria vero in eo victu, qui per sanitatem adhibetur, veluti in libris de sanitate tuenda, docuimus: sed neq; hæc perpetuo, sed tum, cum corrigere intēperiem eorum studemus. Quippe duplex nobis in ijs, qui sani sunt, finis proponitur: nēpe vel corpus sanum in pristina eius temperie tueri: vel etiā hanc meliorem reddere. Sic igitur, arbitror, in ijs, qui diaria febri laborant, cibandis, vel vni febrili affectui contrarium, vel etiam ipsi laborantis intemperamēto, desumemus. In ea tamen natura, quę haud dubie in medio temperamento est, ab ipsa febri cōtrariorum indicatione accepta, eatenus humidum frigidum q; victum adhibebimus, quatenus siccius calidius q;, ꝙ ante, iam redditum corpus apparet. Verum hoc tum perspicuum, tum indubitatum est. Reuertamur autem rursus ad intē peratas naturas. Nam, quoniam eas (sicut in libris de Sanitate tuenda est proditū) licet &, quales accepimus, seruare, licet & ad melius transferre, satius, arbitror, est, cum planè valent, non cum ægrotant, vel de se queruntur, victus illis rationem mutare. Gaudent.n.naturæ consuetis semper, vt & Hippocrates ‖ euidētissimis argumentis in libro de acutorum victu adstruxit: & in omnibus, qui se secūdum naturam habent, manifeste apparet. Quod nãq;, qui sibi iam displicēt, extra cœtum eorum, qui secūdum naturam habent, sint ponendi, id nemo, qui compos est mentis, dubitet: cæterum, ij an præter naturam se, an non naturaliter solum habeant, id vtiq; quis ęstimandū duxerit. Atqui, si ex ipsa cōsuetudine indicationem aliquā sumi cōueniet, si quidem multo iam tempore intemperatas naturas contrario victu ei, quę vicit, intēperiei cibauimus, ita ēt, & cum parum ex sententia se habent, faciemus: sin minus, quæ similia temperamento suadet, indicationem preferemus. Ita vero & Hippocrates mihi sentire videt, vbi ait: ‖ Humidus oīs victus febricitātibus est idoneus, potissimum aūt pueris, & alijs, qui ita cibari sunt sueti. Febricitātibus.n.inquantum febricitant, ex ipsa contrariorum indicatione humidus victus conducit: pueris, ex similium. Eodem aūt modo & eā, quæ à consuetudine prębet, quo eā, quę ab ętate dat, accepit. Nā & ętas, cum ex ijs sit, quæ natura nobis insunt, G H

similem

Marginal notes:
A.l. 4.f. 1.t.1. c.2.fol.411.c
† πολυημέρους
Al. vlceratis
2.de Rat. Vict. in ac.20. & deinceps.7a.119.a
1.Aph.16. Ext. ord.8.h

A ſimilem ſibi victũ poſtulat. Et, quę à conſuetudine indicatio ſumitur, ſic ſumpta eſt, ſicut ea, quæ ab ætate: quippe ſeruare quoq; hanc iubet, perinde ac proprium ætatis tẽperamentum. Itaq; etiã nos tum ex oĩbus, quæ circa ægrũ ſpectant, eius, quod conducit, inuẽtionẽ moliri: tum, qñ indicationes oẽs ſecum conſentiant, & qñ inter ſe diſſentiant, inſpicere ſemp̃ conueniet. Oĩbus.n. conſentientibus, vnã prorſus victus ſpeciem cõſtituemus: diſſidentibus vero inter ſe, quæ valentiores, ac plures ſint, præferemus ita, vt victus ſpecies, quam hæ pręſcribant, præferat, ſic tñ, vt ne cõtraria ſit neglecta. Porrò prælatio hæc alias vtriſq; in vnius auxilij materiã miſtis perficitur, aliàs ſeorſum ſumptis. Ac cõis quidem hæc ratio eſt oĩum, quæ inter ſe cõplicatę ſunt, contrariarũ indicationum. Q̃uo aũt hanc ad vſum conferre oporteat, cũ aliqñ ipſi morbi coeuntes ſint contrarij: aliqñ morbus vnus ſit, ſed qui contrariã indicationẽ ſubijciat, aut naturali laborantis tẽperamento, aut ei, quod nunc acquiſierit: præterea ætati, & cõſuetudini, & regioni, & anni tẽpori: in ipſa particulatim tractatione oſtendã. Nunc ergo, cũ propoſitũ nobis hoc loco ſit vnicuiq; memoratorum intẽperiei generum idoneum inuenire victum, cõis, quem cœpimus methodi modus, veluti ſub exemplo, examineť. Pone.n. correptos febri eſſe duos homines in regione natos educatos q; tẽperata: nunc in ea non eſſe, immo alterũ in calida & ſicca, alterum in humida & frigida: B præterea eoſdem diuerſo eſſe tum tẽperamento, tum natura, tum conſuetudine, tum ætate: et ſub diuerſo (ſi placet) & anni tẽpore, & ſtatu cœli ęgrotare, ſic, vt Alter calidus ſiccus q; natura ſit, ac tali victus rationi in totum inſueuerit: præterea iuuenis ſit, & hieme ægrotet, id q; in humida & frigida regione, ac ſtatu cœli ſimili: Alter humidus & frigidus, ſimili victu aſſuetus, tũ puer ætate, ac æſtate, in calida ſicca q; regione, ac ſimili cœli ſtatu laboret: Quę nam igitur in vtroq; horũ ſunt indicationes? Nempe, quę à febricitando ſumitur, cõis amborum eſt, ac, quæ refrigerent, & humectent, deſiderans: reliquorũ nulla eſt præterea cõis. Siquidem Priori & propter naturam, & propter ætatem, quæ ſimili ſibi victu fuere aſſuetæ, ſiccioris calidioris q; temperamenti cibus idoneus eſt: idem q; propter & anni tempus, & ſtatũ cœli, & regionem cõuenit: non enim, quæ ab his ſuppeditatur, indicatio ſimilia deſiderat, ſed contraria: Alteri ex ꝑpoſitis, propter ętatem, & naturam, & conſuetudinem, ſimilia ipſis exhibenda indicantur: propter ętatem quidem humida, modice q; calida: propter naturam, & conſuetudinem humida, & frigida: propter regionem, & anni tempus, & ſtatum cœli, contraria: quæ & ipſa nimirum ſunt tanto tẽperatis frigidiora & humidiora, quanto regiones ipſæ ſunt calidiores tẽperatis & ſicciores. A conſuetudine.n. ſemp̃ eſt indicatio ſimilium, quoad ſ. ægrotant homines. At ab ętate, natura, regione, anni tempore, & C ſtatu cœli, vbi temperata hęc ſunt, ſimilium ſemper pręſidiorum eſt indicatio, ſiue valeãt homines, ſiue ęgrotent. Contra ab intemperatis anni tempore, ſtatu cœli, & regione, contrariorum eſt indicatio: cęterum ab ętate & natura non abſolute, ſed cum conſuetudine. *Porrò nihil in contrarijs indicationibus tam conuenit expendi, q̃ magnitudinem † eorum, quę ad indicationem coierunt. Quã vtiq; in libris de ſanitate tuenda duplicem eſſe oſtendimus: alteram, quæ ex ipſorũ, quę indicant, dignitatibus cenſeatur: alteram, quæ ex ipſorum (vt ſic dicam) proprijs ſubſtantijs ſpectetur: quas ex conferendo cum mediocri, & quod ſecundum naturam eſt, accipiendas eſſe teſtati ſumus. Niſi enim ita quis indicationum poteſtates examinet, nequeat ſanè menſuram victus inuenire. Cum enim refrigerandum humectandum q; eſſe febris perpetuo indicet, reliquorum vero quodq;, prout dictum eſt, vbi concors eorum indicatio eſt, nullum exhibetur negociũ: vbi diſcors, pro pluribus ac potioribus formari victus ratio debebit. Siquidem in modo propoſitis, ex eo, quòd febricitant, communis refrigerantium ac humectantium indicatio pręſtatur, non tamen ex cæteris. Sed cuius tum ætas, tum temperamentum vnà cum conſuetudine, tum regio, tum anni tempus, & cœli ſtatus, humectantia refrigerantia q; exhibenda indicant, hunc haud dubium eſt non ſolum humectandum refrigerandum q; eſſe, ſed etiam nec leuiter hęc, nec vtcunq; D facienda eſſe, immo planè magnopere ac vehementer, omnibus ſcilicet indicationibus idem dictantibus. Cuius vero reliqua omnia refrigerantem quidem humectantem q; victum, quemadmodum & febris, non indicant, ſed contrarium ipſi, calfacientem ſcilicet & ſiccantem, vtiq; ambiguitas pugna q; indicationũ inter ſe oritur: quo caſu magnopere opus eſt, tum numerum indicationum, tum magnitudinẽ, ſimul conferas. Quippe, quę à febri ſumitur, ea reliquis, qñ omnes cõtrarium faciendum pręſcribunt, numero quidẽ inferior eſt: magnitudine tñ, quę ex dignitate, aut poteſtate, aut quomodocunq; appellaſſe libet, ſpectatur, vtiq; ſuperior eſt, potiſſimum, ſi longe à natura receſſit: quippe duplex tum magnitudo illi accedit, & quæ ex febris genere ꝓuenit, quæ omnibus eſt cõis: & quę propria, ſua q; ipſius eſt. Siquidem, & quia febris plus cęteris omnibus ſolicitos nos habet: & quia, pręterquam, ꝙ febris eſt, etiã magnitudo illi notabilis acceſſit: idcirco contrarias indicationes inducit, atq; obumbrat. Sin parua fuerit, fas eſt reliquas omnes vnà coniunctas cũ ea conferri, atq; expedi. Ac, ſi quidẽ pares videantur, neq; febris indicatio pręfereť ſic, vt humectandum & refrigerandum ſit: neq; etiam reliquorum ſic, vt calfaciẽdum ac ſiccandum ſit: immo media victus ratio, vbi ita ſe corpus habet, eligẽda erit. Sin altera indicatio exuperet, tãtum receſſiſſe à temperato & medio victu par eſt, quantum ea, quę pollent, ſua cõtraria ſuperant. Ergo tum exercitatum in his oĩbus, tum natura prudentem, eſſe medicũ conueniet, quò cuiuſq;

*Quidam cod. græci habent, βοηθημάτων ut Linacer uertit. alij διαιτημάτων καὶ βοηθημάτων, i. uictus rõnũ, et præſidiorũ. alij διαιτημάτων ſolũ, ut ẽt Aldinus: quæ melior lectio uidetur.

† Ita legẽdum eſſe, vt Linacer vertit, tũ ex codicibus gręcis, tũ magis ex libro tertio de ſanitate tuenda patet, vbi de hoc diffuſe tractatur. Neq;.n. legendum eſt τῶν συμφερόντων, i. eorũ, quæ cõferunt.

indicationis potestate diligenter considerata, omnibus q; inter se collatis, vnã idonei victus summam, quę laboranti sit cõmoda, comparet. Ac diariarum quidem febrium indicationes ex his generibus capiuntur, raro q; accidit, (si alicubi) à laborãtis virium modo: cum febriũ, quæ pluribus diebus affligunt, indicationes, tum viriũ respectum necessario adhibeant, (non enim leue in his consilium est, quod à viribus petitur) tum causarum, quæ ipsas excitant, exceptis tamen hecticis: vtpote quas nulla accendit causa, quẽadmodum nec corpus id, quod iam habitu calorem ignis in se susceperit, siue id lapis, siue lignum sit. Illud nãq; cõe cum diarijs habent, q̃ videlicet nõ amplius fiant. Differunt autem in eo, q̃ diarię in leui (vt sic dicam) affectu (κατὰ σχέσιν Gręci vocant) calorem habent: hæcticæ in habitu, qui ægre soluatur. Licet etiam, dicas eam quoq;, quæ à viribus sumitur, indicationem tum in reliquis omnibus morbis, tum in diarijs febribus, semp adhiberi: nobis tamen in præsenti disputatione opus ea non esse propterea, q̃ ex prima quidem ratione nõ indicet, ex accidenti vero indicet. De eo vero accidente in sequentibus differemus. E

* scopis.

GALENI METHODI MEDENDI ID EST DE MORBIS CVRANDIS LIBER NONVS F

ARGVMENTVM LIBRI

Curandi ratio Febrium Continentium: ac Ordo, & dignitas Indicationum, quibus curatio vniuersa continetur.

De Transitu Diariarum in alias febres, ac de ipsarum Perduratione. CAP. I.

* τὴν τῆς θεραπείας μέθοδον.

Diariarum, ò Eugeniane, curationẽ in libro, q hunc pręcedit, exposui, totius p positi operis octauo. Est aũt huius febriũ generis vnica accessio, vno plurimum die ex ipsius saltẽ natura circunscripta. Quippe,″ q̃cunq; vel per medicorum ignorantiã, vel ęgrorum intemperãtiam, vel ministrãtium errorem, in eiusmodi febribus cõmissa in aliud ipsas genus transferũt, hęc suę naturę sponte nõ incidunt. Non. n. est profectò mirũ, si per ea, q̃ delinquuntur, nõ solum porrigat, aut in aliud genus trãseat, morbus quis, sed ẽt, cum prius nõ esset, nunc excitet. Nã cum ijs, q integri sunt, delinquere non sit tutũ, haudquaquã id ęgris sine discrimine cõtingat. Reliqua vero cũ sint genera duo, (veluti in libro de febrium differẽtijs est ostẽsum) alterũ ex humorũ putredine nasci docuimus: alterũ, quod iã solidas aĩalis particulas occupauit, hecticũ noĩant. Transeunt sæpe aũt diarię febres, veluti superius ostendimus, in vtrũq; genus, nisi quis eas cõmode tractet. Veluti aũt in cęteris rebus oĩbus, quæcunq; vno genere cõprehensæ societatẽ in naturis habẽt, ac propterea mutuo in se transire valent, tertia quædã formula in transitu ipsarũ existit, q̃ neutrius extremitatũ formã planè exhibet: ita nimirũ & in diariarũ febrium transitu imagineris, licet, alterũ quoddã genus in trãsitu exoriri, quod neutri extremitatũ sit idẽ. Ac primũ quidẽ de hoc differendũ esse mihi videt: quò, sicuti reliqua, ẽt ipsum tũ protinus noscat, cũ incidit: tũ sic inhibeat in primo ortu, ne aut ęgre sanabile, aut insanabile post, q̃ auctum est, euadat. Cęterum, mediũ id cum inciderit, nec nosse ij possunt, nec sanare, qui extremitatũ, quarum est mediũ, speciem ignorãt. At tibi, qui præsertim nõ solum diariarum, sed etiam reliquorum duûm generum, notas intelligis, vbi vel diariarum notæ aliquatenus sunt alienatæ, vel reliquarum notæ simul apparent, haud difficile fuerit iam transitum suspicari. Ergo ex adustione, cruditate, lassitudine, vigilia, animi perturbatione, vel bubone, qui ex euidenti aliqua sit causa, nunquam ad tertium vsq; diem progredietur febris accessio, nisi quid delictum circa laborantem sit. At, quibus stipatio febris occasio est, ijs etiã vltra hos porrigi accessio potest. Nam, qm̃ stipatio″ vel obstructis exilibus meatibus, vel cõniuentibus, vel etiam corpore ipso immoderatius densato accidit, merito, arbitror, diximus ex frigore & balneis, quæ vel contactu refrigerent, vel facultate: præterea pharmacis similis generis: pari modo ijs, quæ cutim siccent, veluti Sole feruente: nec minus ẽt ijs, quæ densent, veluti dura cum ijs, quæ frigefaciant, frictione: & detineri intra corpus ceu fumida fuliginosa'ue excrementa, & ab ijs febrẽ accendi: Verũ ex his densationem quãdam corporum ipsorum fieri, ac veluti exiguorum meatuum conniuentiam: obstructionem vero vel pp glutinosos, vel crassos, vel copiosos succos incidere: Quin etiam febres, quascunq; vel conniuentia meatuum, vel recens corporum densatio excitant, has & desistere post primam accessionẽ, siquis recte eas tractet, & vere diarias tũ esse, tum appellari: at, quę ex obstructione creant, si hæc pusilla sit, solui ipsas quoq; similiter, vt alias diarias, siquis eas legitime sanet: sin valenter impacti humores sint sic, vt valẽtius aliquid, quod eos eximat, desiderent, eas febres porrigi vltra vnum diem necesse est, ac diariarum febrium genus videri egressas. Quomodo. n. dici G H

A lib. 4. f. 1. t. 1. c. 1. fol. 412 g

A. li. 4. f. 1. t. 2. c. 1. fol. 416. d

A vltra diaria febris potest, quæ in tertium vsq; diem extenditur, quando ex ipsa nominis ratione in secũdo eam desistere par erat? Dictum enim supra est vigintiquatuor horas esse sic appellatę diei spatium, vtiq; vt cum nomine diei nox quoq; vnà comprehendatur. Atqui, si neq; humor putrescens subsit, nec corpus ipsum febrilem calorem, vt habitũ, susceperit, à duobus generibus diuersum sit. Aut ergo aliud pręter tria iam dicta genus esse in prima febrium diuisione dicendum est: aut appellatione pro nihilo habita diarias ipsas nominare oportebit. Neq; enim profectò de substantia ipsa talium febrium est diariæ vocabulum: verum conuenienti nomine destituti, clarioris simul breuioris q; doctrinæ gratia, ab eo, quod sępius eis accidit, nomen indidimus. Ac natura quidem eadem his est, quæ diarijs, nomen autem non idem.

Quæ sint Febres, quæ Synochi appellantur, & quæ ipsarum enumerentur inter diarias. CAP. 2.

SIquidem, in quibus vna accessio ab initio ad finem perpetuo manẽs, in multos dies porrigĩt, eas febres synochos, id est continentes, appellãt, non illi quidem græco nomine vsi, cæterum solœcismum committendum potius rati, q̃ formam ipsarum sine nomine linquendum. At non, sicuti idea vna eiusmodi febriũ est, à qua synochos eas nominant, ita & natura simplex vna q; est. Quædam nãq; earum manifestam habent putredinis notam: quædam prorsus non habent, quas B nimirum ex diariarum febrium genere esse diximus. Cum. n. accessionis rẽmissio ex feruentium humorum transpiratu contingere soleat, non "trãspirant autem in vehementi stipatione, necesse est multorum dierum fieri accessionem. Igitur, vbi in tali febri nulla subest occasio, quæ alterius accessionis principium excitet, vltra hoc, q multorum dierum febris est, nec inuasionem alicuius †febrium significationis} facit, sed permanet ab initio ad finem vna febris, quæ nec quotidianæ, nec tertianæ, nec quartanæ notãm præferat. Cæterum, cum me audis dicentem, vbi vehementer stipata corpora sunt, cohiberi intra corpus febrilẽ calorem, non ita factam prorsus densitudinem putandum est, vt nullum ex ijs humoribus, qui tenuati admodum sint, effluere foras sinat: cum nec, si de ossibus ita dixeris, id verum sit, nedum carne & cute. Verũ, cũ à feruentibus humoribus vapor attollatur plurimus, effluat aũt foras exiguus, hunc, qui relictus est, febrem seruare est necesse, neq; id modo propterea, q ipse manet, sed etiam propterea, q quæ proxima sunt, adurit.

A.4.f.I.c.2.c. 43.fol.425.b

*πανλα. αἰ. δι ἀλειμμα.

† ἐπισημασί-ας.

* ἐπισημασί-αν.

Quo pacto Febris Continens cum putredine, aut sine putredine oritur. CAP. 3.

QVoniam igitur ex duobus his seruari febris potest, & q totus vapor non trãspiret, & q idẽ vapor ea, quæ contingit, etiam excalfaciat, necesse est tres esse in synochis febribus differentias: nempe vel pari permanẽte magnitudine ea, quam in prima accessione summãm ha C buit: vel adijciente semper exiguum aliquid, diminuente'ue: atque hęc vel æqualiter faciente, vel inequaliter. Ac, si quidem, quod accenditur, ei, quod transpirat, par fuerit, nec augeri, nec minui febrilis calor cernẽt, sed perinde sibi similis permanebit, ac si nihil illi prorsus adijceretur, aut demeretur. Quippe ad ęqualitatis custodiam, nihil interest, seruetur'ne eadem assidue substantia: an ei, quæ vacuat, par sit ea, quę adijciatur. Verum, si altera earũ vicerit, vtiq; si, quæ vacuatur, minui febrem necesse est: sin, quę adijcitur, oĩno increscere. Sed nec illud sanè quẽquam latet, q, cum ex febribus altera magis minus've, q̃ altera, tum augetur, tum minuitur, id ob exuperantię imparitatem necessario accidat. Nam, vbi aliàs ampliore mensura, aliàs minore, vel febrium generatio, vel transpiratio exuperat, nec ijs, quæ augẽtur, oĩbus par esse auctio: nec ijs, quę minuuntur, demptio, oĩno potest: immo plurimã esse tum excessus, tum defectus, differentiam est necesse. Atq; vnum quidem hoc (siue genus, siue speciem, seu quiduis aliud appellare libet) συνόχων, id est continẽtium febrium est, quod q; ex eadem cum diarijs natura constat. Alterum est, vbi in oĩbus vasis, ac potissimum maximis, ęquabiliter fucci putrescunt. Eiusmodi febrium in gracili & frigido corpore neutra cõsistere solet: sed plurimum in ijs, qui sanguine abundant, & corpulẽntis, gigni cernuntur: quando nec obstructio citra putredinẽ excitare febrem valet, nisi id, quod transpirat, D & copiosum sit, & calidum: nec humorũ putredo in oẽs, quæ inter inguina & alas intersunt, venas æquabiliter ac cito porrigi in frigido habitu potest. Debent enim {semper} quæ putrescũt, tum calida humida q; esse, tum vero difficilem transpirationem habere. Eo q; fit, vt nec in frigida ætate, nec in frigido corporis temperamẽto, siue id ab initio cõstitit, siue modo frigidum sit factum, continẽs excitetur febris: Sed nec in gracilibus, vel qui raro sunt corporis habitu: Immo tũ ætate, tum natura, tum acquisititio temperamẽto, quę calida sint, ac præcipue si & carnosus, & bono ac multo sanguine affluens, & denso corpore æger sit, aut etiam calidis excrementis refertus. Proinde fit, vt, qui ita febricitant, ijs & pulsus maximus sit & æqualis, & vehemens: quibus etiam arterię hãbitus, nec durior, q̃ pro natura, est, nec mollior, celeritatis tamen frequentiæ q; eò peruenit, quò febris ipsa magnitudinis. Atq; hæc quidem ambarum sunt cõmunia: alteri vero priuatim putredinis insunt notæ, id q; tum in lotio, tum pulsu, tum caloris ingrata qualitate.

*πολυσάρκοις.

quã putrescunt debẽt et tum calida humidaq;, tum vero difficilem transpirationem habere

*σύστασις, i. cõsistentia.

Adolescentium Duorum Curatio, quorum alter Continente sine putredine, alter cum putredine, febricitabat. CAP. 4.

AC tibi exẽpli causa redigã in memoriã adolescentes duos, quos vnà mecũ vidisti. Erat alter eorum liber, & palæstræ peritus: alter seruus, haud inexercitatus ille quidẽ, cæterũ in palæstra parũ vehemẽs, nec tñ ad quotidiana, quę seruũ deceant, tum exercitia tũ opera tractanda, non idoneus.

idoneus. Porrò liber continenti citra putredinem febri laborauit: seruus continenti cum putredine. Horum vtriq; quę nam sit adhibita curatio, non intempestiuum dictu nunc arbitror, quando quidem in exemplis exercitari, quiduis discentes maxime expedit: neque.n. satisfaciunt ad exactam cognitionem vniuersales methodi. Sunt autem exemplorum ea pro potioribus habenda, quæ ipsi oculis vsurpauimus: quando, si omnes, qui docere scribere'ue aliquid sunt aggressi, ea prius operibus ostendissent, prorsus paucula quædam falsò dicerentur. Nunc vero plerique alios docere tentant, quę nec ipsi vnquam fecerunt, nec alijs ostenderunt. Cęterũ vulgus medicorum, nihil miri est, si contemptis bonis moribus, opinioni sapientiæ magis, quàm veritati, inhiat. Verum non sic fuit ratio nostra. Non enim heri, aut nudiustertius, sed statim ab adolescentia, philosophiæ studio capti, primum nos ad eam contulimus: Mox patris euidenti insomnio moniti ad medicinæ studium excolendum venimus, ac per totam vitam operibus magis, quam verbis, vtrique studio incubuimus. Quo minus mirum est, si, in quo tempore alij totam vrbẽ salutando lustrant, & cum diuitibus cœnant, ac eosdem comitantur, hoc omni nos sedulo laborantes, primum quidem omnia, quę veteribus pulchre sunt inuẽnta, didicimus: mox eadem opere tum indicauimus, tum exercuimus. Ergo, qui palæstræ peritus iuuenis erat, vbi febricitare hora prima noctis cœpisset, postridie eum mane circiter horam diei tertiam vidimus. Cum autem inuenissem febrem admodum calidã, sed pulsus " æquales, & maximos, & celeres, & frequentes, & vehementes: tum caloris qualitatem, quæ tactum minime morderet: iam vero & vrinas tum crassitudine, tum colore, à naturali habitu non multum alienas: audiens prętere a hominem circiter triginta dies exercitationis consuetudinem intermisisse, pridie tamen exercitasse se vehementius, cæterum non multum: sumpsisse autem solitos cibos, atq; eos concoxisse, quamuis tarde & ægre, vtpote cum febris vespere occupasset: cum interim rubicundus plenus q; homo appareret, atq; etiam plenitudinis sensum se percipere diceret: faciente interim quodam eorum, qui aderant, de vena secanda mentionem: visum nobis est eius auxilij considerationem in aliud tempus remittere, simul vt certius sciremus, cuius generis febris esset: simul necessario propter eam, quæ præcesserat, concoctionis tarditatem. Cum autem vesperi similem vigorem tueri febris est visa, ceu nihil sensibiliter remittens, suspicio iam erat synochon esse, hanc q; ex obstructione, & sanguinis abundantia, & pre carnis copia stipatione. Ac, cum parem magnitudinem per totam noctem febris seruaret, postero die visum est medicis omnibus, qui eum inuiserant, sanguinem esse mittendum. Discordia vero orta de tempore: & vincẽtibus, qui id in sequentẽ diem differendum suaderent: febris per totum eum diem euidenter visa est vigorem suum augere. Mox tertia sequente nocte, alia quidem accessio minime incidit, quæ primæ ad portionem responderet: erat tamen æstus ipse laboranti intolerabilis: vrgebat q; cum tensio totius corporis, vtpote repleti, tum capitis pulsatio: atq; ob hæc grauis vigilia, iuuene in aliam aliàs se figuram iactante. Itaq;, cum vltra ferre non posset, hora noctis circiter octaua mittit ad me ministrum, rogat q;, ad se ocyus veniam. Ipse annuo, atq; abeo, inuenio q; febrem calidissimam, pulsum q;, qualem prędixi. Quoniam autem nec in hoc, nec in lotio, nec in ipsa caloris qualitate, indicium aliquod humorum putrescentiũ apparuit, optimum factu visum est venam incidere ante, q̃ putredo inciperet. Aufero itaq; ab homine eousq; de industria sanguinem, quoad animo linqueretur, maximum planè vbi valentes vires sunt, continentis febris remedium: id quod tum ratione, tum experientia didici. Primum nanque in contrarium statum agitur corpus, celerrime ex animi defectu refrigeratum. Hoc vero nemo inuenire potest, neq; quod ipsis ægris, neq; quod naturę, quæ animantes gubernat, iucundius vtilius've sit. Postmodum in eiusmodi corporibus necessario superuenit alui deiectio, non nunq̃ etiam bilis vomitio: quas res statim à toto corpore madores sudores'ue excipiunt. Quę nimirũ oĩa, cũ huic quoq; contigissent, protinus febrem extinxerunt sic, vt quidam ex ijs, qui aderãt, iugulasse me febrẽ per iocũ diceret: vnde oẽs risimus. Verum, quò narrationem oẽm absoluam, nihil mali erit paucula addidisse. Post duas nanq; à sanguinis missione horas paulo nutrimenti dato, ac iusso quiescere, discessi. Quinta vero hora reuersus, tam profundo somno indormientem inueni, vt tangentem me prorsus non sentiret. Cum vero & ministri adeo illi altum somnum fuisse dicerent, vt nec, cũ madores eius abstergerent, expergisceretur, suasi ita facerent: esse nanq; hominem iam prorsus à febri liberũ. Reuersus aũt & decima rursus hora, ẽt tunc dormientem inueni. Egressus aũt iterũ ad alios visendos ægros, redeo hora prima noctis, non tamen, vt ante, tacẽs, sed voce de industria sublata, quò ægrum à somno excitarem. Quod cum ita accidisset, vbi solo ptisanę cremore ipsum nutriui, abij. Cuius modum postero die augens, tertio lauatum dimisi. Ac, quæ ad hunc pertinebant infirmum, ita sunt gesta. Quę vero ad alterum, nunc dicam. Is, cum toto die multum laborasset, deinde lauatus paucula comedisset, cœpit nocte febricitare, totum ẽt continuans sequẽtem diem. Hunc nos post secundã noctẽ vidimus, in cæteris quidẽ oĩbus iã dicto iuueni similiter affectum, verũ putrescẽtiũ humorũ euidẽtes prębẽtem notas. Itaq; vena quoq; huic protinus incisa vsq; ad animi "defectũ vacuauimus. Post id, idoneo interposito spatio, cibauimus primũ mulsa: deinde vna interposita hora, ptisanę cremore. Atq; hæc oĩa intra quintã acta sunt horã. Cum aũt similis sibi perseueraret febris, synochon eã fore ex putredine expectauimus. Ita q; accidit. Quippe cum

[Marginal letters: E, F, G, H]

[Left margin: * ἔυρηνται est in impreßis, ut Linacer: εἴρηνται, i. dicta, est in manuscript.]

[Right margin: A.1.4.f.1.t.2.c 44.fo.425.d — A.ibidem.e]

A pe cum eam secunda noctis hora pari magnitudine cerneremus, tertiæ diei accessionẽ, futura'ne esset, an secus, diligenter obseruare volebamus: cuius in septimam horã noctis suspicio erat. Itaq; cum summo mane superuenissem, inueni, quod expectarã. Nam nec tertiana inciderat accessio: febris q; remissior paululo, q̃ vesperi fuerat, apparuit. Vt autem rursus hoĩem meridie vidi: eratq; iam certissimũ & febrẽ decreuisse, & synochon febrem esse, sed quæ {assidue} decresceret: satius visum est tum quoq; hoĩem similiter nutrire. Quarta vero exacta nocte, manifeste minor etiam quarto die erat. Quo rursus quoq; ad eũdem modum homine cibato, aduertimus tum illo die toto, tum, quæ hunc secuta est, quinta nocte magnitudinẽ remittere sic, vt quinto die liquido planè appareret minor esse febris, q̃ ante. Ita q; ad portionẽ minuentis se febris, vrinæ quoq; concoctio processerat. Erat q; haud obscurum septimo (id quod factum est) finiendã. Hanc igitur planè cõtinentem ex humorum putredine febrem, & quę assidue decresceret, vidimus. Multas vero alias continentes conspeximus, † quarũ aliæ crescentes: aliæ similem tenorẽ seruãtes erant (illas Epacmasticas, has Acmasticas vel Homotonus Gręci vocant:) alię, ceu quam modo memorauimus, decrescentes, quas Paracmasticas dicũt. Alię rursus in primo die putredinis notas habuerunt: alię in tertio, aut certe ad summum quarto, id q; aliàs medicorum ipsorum inscitia, qui sanguinem nõ B miserãt, aliàs laborantiũ ipsorum timiditate. Siquidẽ eorũ, qui ex sola obstructione febricitarẽt, nemo in putredinis febrem incidit, qui prius sanguinem miserat. Quem, vbi valida virtus subest, & ętas permittit, vsq; ad animi defectum mittere expedit: vbi horũ alterũ non satis respondet, tutius, est quantũ satis visum fuerit, tñ principio detrahere: quod defuit, iteratiõe supplere. Etenim hoc pręsidio omisso, qui ita febricitant, in summũ discrimen veniunt, nisi si eos vel virium robur, vel largum sanguinis ″profluuiũ, vel sudor copiosus, ex manifesta pernicie eripiat. Et tñ non nulli ex medicis sunt, qui, tametsi manifestissime vident naturã sanguinis profluuio non paucos eorum, qui sic periclitentur, seruare, tñ sanguinis missionẽ fugiant, nullam nec experientiã, nec verã rationẽ secuti. Cæterũ hos mittamus, disputato præsertim contra illos abunde vno integro libro, qui est de sanguinis missione contra Erasistratum scriptus: ipsi vero ad propositum reuertamur.

† τοὺς μὲν ἐπακμαστικοὺς, τοὺς δὲ ὁμοτόνους ἢ ἀκμαστικοὺς, ἢ ὅπως ἄντις ἐθέλοι καλεῖν. ἐνίους δ᾽ ὥσπερ καὶ τοῦτον ὁ προειρημένος, παρακμαστικούς.

A. l. 4. f. 1. t. 2. c. 4 fol. 417. c

De Ratione curandi Continentes Febres per Venæ sectionem & Frigidæ exhibitionem. CAP. 5.

ERat vero in præsenti disputatione propositũ de ijs febribus disserere, quæ ex stipatis p obstructionem meatibus oriunt. Quas, si sine putredine consistant, ex diariarum esse genere dixi: sin ijs putredo aliqua vel ab initio statim, vel postmodum superueniat, vbi in oibus venis, ac pręcipue magnis ea constitit, continentes excitari febres: vbi in vnica animalis parte, febres, quę certo ambitu accedant. Verum de his postea. Quod aũt & bis, arbitror, & ter, & sæpius, iterum q; dicendum est, qui ita laborant, si recte curabũtur, ijs sanguinis missio est adhibenda: qñ, quibus corpus ex succorum abundantia inhabile ad transpirationem iam redditum, tñ caloris congessit, vt inde iam febricitet, ijs tñ sanguinis est detrahendum, quantum vires tolerãt. Pro certo quoq; habendum, nisi ijs, qui hoc per naturã sunt habitu, id adhibeatur pręsidiũ, fore, vt vel suffocetur, vel certe syncope prehendi oĩno periclitetũr, nisi (vt dictum est) eos vel virium robur, vel plurimus sudor, vel largum sanguinis profluuium, à morte vindicet. At illud vel me tacente constat, ijs præsertim, qui librũ de plenitudine studiose perlegerunt, quanq̃ & nunc quoq; à me dicetur, nõ esse nunc nobis de ea abundantia sermonem, quæ ad virtutẽ comparaĩ, (quippe quæ nec sic obstruit venarũ ora, vt refrigerationem prohibeat, nec tunicas earum distendit, nec ruborẽ nec tumorem inuehit, multo q; minus vel carnis vel cutis transpirationem moratur) verum de ea, quæ cõtineri à vasis vltra nõ valet: quę q; ob id ipsum tum perrumpere vasa, tum recludere solet: reliqua'q; modo dicta symptomata inducit, obstructionem, distẽtionem, tumorẽ, ruborem: de hac, inquã, mihi omnis sermo tum habitus est, tum vero nihilo minus habẽdus. Siquidem copia hæc, dum bonitatem suam seruat, vt pariter augeri cum robore virium est nata, ita, siquãdo has grauat, nec de cæ D tero augebitur, & bonitatem naturæ amittet. At, si † naturalem semel bonitatem amiserit, fieri nequit, vt non putrescat: quandoquidẽ nec aliud vllum ex ijs, quæ foris sunt, humidũ calidum'q; corpus manere imputrescibile cernimus. Ergo festinare ad sanguinem detrahendũ oportet, quò venarum natura ex transpirando ventilãdo'q; naturalem temperiem seruãs, humoribus eo, quo inter initia, modo dominetur: qñ, si ad intemperiẽ versa laborabit, metuendũ est, ne hi putrescãt. Excitatur aũt intemperies in ea ex febris calore. Quem, si qñ rudis quispiam medicus auxit, non vacuata stipationis causa, in incerto reliquum omne remedium est. Vbi nanq; emitti abundantia postulat, calor aũt refrigerari, pugna discordia'q; inter ipsa sanandi oritur remedia, scilicet ijs, quæ refrigerent, quamuis temperiem naturæ concilient, saltem abundantiam intra corpus detinentibus: quæ vero rarefacienda cute hanc educant, oĩbus calfacientibus, sic, vt, si abundantiã emittere velis, febrem augeas: si febrem refrigerare, abundantiam moreris. In hanc consilij inopiam deueniunt, qui statim à principio non vacuarunt, Erasistrati persuasione inducti: qui nec spontanea sanguinis profluuia potuit imitari. Optimum igitur factu est (id quod nos semper in re quaq; facere vidisti) statim non numero dierum, sed vni virium robori, in febribus eius generis attentum esse: quippe quod si seruatum est, non solum sexto septimo'ue, sed etiam sequentibus diebus sanguis est mittendus. Quod si curare aliquando infirmum cogeris, cui non solũ antea secandę venę

† τὸν ἐκ τῆς φύσεως κόσμον ἀπολέσειε.

*τῶν ἀγγείων i. vasorum.

remedium prætermissum est, sed nunc quoq; vel per medicorum ignorãtiam, vel ipsius laborantis propinquorum'ue eius timiditatem procedẽte tempore mittere sanguinem prohiberis, ad "frigidam exhibendam accedes, sed diligenter ante discernens, quantum ex ea nocumentum contingere possit. Nam, si id aut exiguum erit, aut nullũ, offerẽda potui est, quæ prorsus sit gelida, quantum bibere ægro libet: quinimmo magis id audebis, si frigidę potioni insueuerit. Sin magnum timetur incommodum, ab hac quidẽ abstinendum, atq; alijs auxilijs, quibus obstructio eximatur, & abundantia vacuetur, & febris feruor deferbeat, vtendum. Porrò incõmoda, quæ frigidam potionem intempestiue immodicé'que exhibitam sequuntur, in his consistunt, q lentos crassos'q; † humores, siue hi obstructiones, siue putredinẽ, siue phlegmonen: siue, qualis erysipelas, aut scirrhus, aut œdema est, affectum creauerint: attenuari digeri'q; prohibẽt. Ergo, quoties ex his febris accenditur, atq; ad eos vacuandos frigida data non conducit, ad præsens quidem non paruum affert leuamen propterea, q iam accensam febrem extinguit: verum, cum causa eius adhuc perstet, aliam denuo accendi est necesse, atq; ea, quæ præcessit, non nunquam difficiliorem, propterea, q densatum ex frigida corpus est. Atq; hæc vna noxæ species est minime contemnẽda. Altera talis est. Multæ laborantis imbecillæ particulæ, siue ita se ex naturali intemperie habeant, siue ex vitio adscititio, à frigida læduntur. Alij nanq; gula adeo vehemẽter est affecta, vt vix deglutiret: Alij ventriculus sic, vt vix concoqueret: Alij ipsum vẽtriculi os, aut iecur, aut colon, aut pulmo, aut septũ transuersum, aut renes, aut vesica, aut tale quippiam aliud à frigida percussum, ad proprium opus infirmum est redditum. Non nulli autem ex intempestiua immodica'q; eius potione, non multo interposito tempore, nec postmodum, sed ilico, difficultate spirandi, & conuulsione, & tremore corripiuntur: ac toto (vt semel dicam) neruoso genere lęduntur. Nec ignoro, q formidolosum te ad frigidam offerendam ex ijs, quæ memoraui, redderem, nisi ea me vsum subinde vidisses, semper'q; cum successu, nec ægrum in vllo manifeste læsisse. Quibuscũq; enim in principe particula tumor aliquis è phlegmones, œdematos, aut scirrhi genere constitit, ijs frigidam offerre nõ oportet: sed nec ijs, quibus obstructio putridus'ue humor non concoctus incommodat. Quòd si euidentes percipis absq; iam dictis tumoribus concoctionis notas, illud duntaxat æstimabis, sit'ne pars aliqua temperamento adeo frigido, vt in hanc noxa procumbat. Porrò erysipelas, quod verum erysipelas sit, non aliter sanaueris: at, si mistum cũ phlegmone sit, in hoc concoctionis expectandæ sunt notæ. Atq; hæc latius, q̃ pro re nunc proposita, cum postmodum etiam forte necessum erit de frigida exhibenda mentionem facere. Nunc enim altera continentium febrium ex sola obstructione est orta: altera vero etiam cum putredine per oẽs venas. Cum ergo concoctionis humorum in ijs notas videris, de quibus dictum abunde in libris de Crisi est, audacter frigidam dabis: quippe solidarũ animalis partium natura roborata prætenuatos iam humores aggreditur ita, vt, qui vtiles sint, atq; ad nutriendum habiles, hos quidem ad se trahat: inutiles vel per vẽtrem vel per cutim eijciat. Quòd si etiam frigidæ assuetus æger fuit, magna cum fiducia frigidam exhibebis, ipsa scilicet experientia iam doctus omnia viscera eius occursum familiariter tolerare. Omnino nanq;, siquod frigidum adeo esset, vt ab hac offenderetur, id per sanitatis tempus euidenter offensam suam ostendisset: nulla vero per sanitatem particula quicquam ab hac læsa, nec etiam inter febricitandum quicq̃ lædetur. Vbi nanq; nõ nulli aquæ frigidę potioni non assueti, tñ propter ardentẽ febrem eam bibere coacti, nullum incommodum senserunt, multo profectò minus eorum, qui assueuerunt, quisquam lędi debet: cui etiã quasi pro munimento maximo accedit ipsa caloris copia. Hic nãq;, cum in vasorum sinibus plurimus cõtineatur, vtpote tum aerea in his substantia, tum etiam succis omnibus inflammatis, quantum ab frigido patitur refrigeratus, tñ rursus calfaciendo in ipsum agit. Ideo'q; minus tuta ijs, qui exiguum sanguinem carnem'q; obtinẽt, frigidæ potio est: celeriter nãq; ad solidas animalis peruenit partes, nulli, quod eius vim frangat, occurrẽs. Eo etiam fit, vt hecticæ febres nec perinde eam, quæ prorsus sit gelida, nec multam, desiderent: ceu quę extenuatis oĩo, exigui'q; sanguinis corporibus, incidãt. Verũ de illis post agetur. Maxima vero continentium febrium remedia hęc duo sunt, detractio sanguinis, & potio frigida. Verum illa nullo non tempore, modo vires sustineant: hæc, cum & in pulsu, & vrinis, cõcoctionis euidentes cernuntur notæ, febris autem est maxima. Attendenda vero cum venę secandæ indicationibus sunt, tum quæ eam pręcedunt: tum vero, quę omnino excipient. Nam, "si pręcedat ciborum cruditas, tanto tẽpore differre venæ sectionẽ iubebis, quantum satisfacere tum ad eorum concoctionem, tum vt excrementa descẽdant, videbitur. Sin sequetur necessario vacuatio quæpiam, tñ illi de eo, quod superfluum est, relinquendum, quantũ est p eam vacuandum. Itaq;, si tempore mittendi sanguinis menses moueri contigerit, siue etiam hemorrhois sit reclusa, si inspectus fluentis impetus satis fore videbitur, qui solus, quod requiris, vacuet, naturę rem omnem permittes: sin minus, tñ ipse detrahes, quo ex cõiunctis ambobus perficiatur, quod postulas. Veluti autem in his ad ipsam naturalem vacuationem, quę sensu vsurpetur, non leuiter attẽtum esse oportet, ita alibi vel ad naturam ipsam, vel ętatẽ, vel cœli statum. Sunt enim non nulli ad exhalandos digerendos'q; corporis succos natura propensi: pueri certe propter ætatem perpetuo: cœli vero status, vbi calidus nimium est & siccus. Voco cœli statum ipsam ambiẽtis nos aeris temperiem:

Margin: E; F; G; H

A.l.4. f.1. t.2. c. 7. fol.418.f

† Linacer vertit vt impressi legunt. antiqui addunt καὶ πολλοὺς, i. & multos.

A.li.4. f.1. t.1 c 45. fol 425.

A riem: sub qua & anni tempus, & regio comprehenditur: quando horū quoq; vtrunq; ex ambientis temperie indicationem mutuatur. Propensi aūt ad digerendos corporis succos sunt, quicunq; natura sunt humidi: magis q; si accedat caliditas: Præterea, qui raro corporis sunt textu: Ad hæc, quibus os ventris aut amara bili abundat, aut imbecillum est, aut supra modū sensile. Atq; hæ quidem indicationes sunt, quę sanguinem detrahendum dehortantur. Contra postulant vnà cū affectu, cuius causa primum requirebatur, habitus durus, dēsus q;, &, vno verbo, qui haud facile digeritur: tum ambiēs humidus frigidus q;. Sanè merito quædam sanguinem mittēdum adhortātur, quædā dehortantur: siquidē id pro vacuatione oīno suscipitur. At eorum, quæ cōprehensa sunt, quędā transpirationes morantur, quædam promouēt: & quædam ad vacuandum prompta sunt, quædam secus. Sanè transpirationem corporum prohibēt tum meatuum stipatio, tum circūdantis nos aeris humiditas & frigiditas: cōtra promouent ea, quæ his sunt cōtraria. Eorum aūt, quæ vacuant, quæ calida humida q; ac tenuia sunt, ea celerrime digerunt: cōtra, quæ crassa, glutinosa, & frigida sunt, ægre transpirant. Atq; hæc quidem ad rem propositam de missione sanguinis, ac frigidę aquæ potione, non ignorasse expedit. Quarum vtranq; metuentes nō paucos medicos vidisti, vtiq; imperitos. Quorum alteros Hæmophobus, id est sanguinis mittendi timidos: alteros B Psychrophobus, id est frigidæ exhibendæ formidantes, sic græce nominamus, sicut, qui à rabido cane sunt morsi, Hydrophobus: sunt enim proculdubio horū quoq; aliqui præ dogmatis sui studio, nō leui in rabie. Ergo relictis his, quod initio institutum nobis fuerat, prosequamur, ad memoriam reuocantes, quemadmodum sermo noster occasione cōmunium quorundā in ipsis accidentium, à diarijs venit ad continentes. Qm̄ enim obstructionis affectus, cum & ipsa exilis est, & rite curatur, diariam febrem efficit: cum vero vel propter magnitudinē, vel medici inscitiam, consuetum diariarum tempus excessit, aut continentem, aut aliquam earum quæ certo ambitu repetunt: merito nos de ea, quę diarijs cognata est, continenti febre disputatio excepit: propter has vero protinus & de hac, quæ cum putredine humorū erat. Visum q; satius est vel claritatis, vel exercendi legentis causa, vnius ęgroti in vtroq; febrium genere mentionem facere.

A.li. 4. f. 1. t. 1. c. 7. fo. 412. g

Indicationes non à traditis tantum superiori libro scopis, sed à Causa morbi, ac ægrotantis Viribus petendas esse: & illarum methodum exercitatione in particularibus comprobandam. CAP. 6.

IGitur, qm̄ hęc nobis peracta sunt, ac per ea demōstratum euidenter est (id quod in pręcedenti hunc libro ad calcem est dictum) oportere in alijs febribus, quę amplius diarię non sint, non modo ab ijs rēbus, quę in illo libro pręcipiantur, faciundorum indicationes peti, sed ēt ab ea cau- * scopis. C sa, quę febrē excitet, ac laborātis viribus, ad vniuersalem denuo exercitationem reuertamur, pro comperto habentes non licere vllius artis scientiā nancisci, nisi & methodum quandam habueris per vniuersalia vocata theoremata, et in particularibus te exemplis exercueris. Cum neq; fieri possit, vt sine multiplici in ęgris singulatim exercitatione, quod ex vsu sit, facias: nec sine vniuersaliū cognitione probe exercitatio procedat, quippe cū in vniuersalibus methodus, in particularibus exercitatio, consistat. Tanq̄ igitur, qui iter aliquod ingredi studēt, vtroq; inuicē vtūtur crure: qui altero claudus est vno dūtaxat vtit, & longo spatio, & sępe errās, viā peragit: ita sanè, & qui finem cuiuslibet artis consequi parat, duobus his veluti cruribus, vel instrumētis, vel quomodocūq; appellasse libet, vti debebit: in vniuersalibus theorematis, methodo: in particularibus, exercitatione.

Aduersus eos, qui Curandi indicationem à Laborantis Viribus sumi negabant. CAP. 7.

REuersi igitur ad methodum, nunc age de ęgrotantis agamus viribus, conferant'ne ad curationem hę quippiam, an planè nihil, ceu non nullis est visum. Videtur tn̄ eorum, qui inutilem virtutem esse ad curationē inueniendā dicunt, non propria operum artis disceptatio esse, sed logica potius, ac sophistarum. Aiunt.n. ab eo, quem curamus, affectu faciendorum indicationem prętari, haud quaquam à viribus. Ergo & anni tempus, & regionem, & statum cœli, & ętatem, D & consuetudinem, & corporum temperies inutiles esse, eadem scilicet ratione dicūt. Postea, cum mutare curationem propter hęc coguntur, immemores eorum, quę inter initia dixerant, quędā eorum, contraria aliqn̄ indicare aiunt ijs, ad quę curātis consilium dirigitur: quędam ad pręsidiorum materias esse vtilia, quemadmodum & animalis partes. Etenim in illis quoq; eādem vtūtur stropha, in principio sermonis inutiles eas esse ad curationis inuentionem asserentes: post, vbi redarguuntur, ad curationis quidem indicationem inutiles dictitantes, ad materiæ tn̄ mutationem, vel inuentionē, vel differentiam, vel qualitatem (nam nec nominant eodem oēs modo) necessarias esse fatentes. Itaq;, quod modo dixi, nūc quoq; repetam, nempe q egressi ex eo, quod in arte est vtile, in logicā disceptationem veniunt. Est nāq; artis vtilitas, auxilia, quibus ęger sanetur, inuenire: quo illi relicto, de noībus litigant, Endeixeis & Antendeixeis (quasi indicationes, & indicationum cōtradictiones dicas) item cōmunitates, & scopos, & auxiliorū materias, alia q; similia loquētes, s. hac nominum diuersitate purgasse se pro ijs, quę falsò affirmauerant, arbitrantes. Ego vero minime veto noībus, quibus libitū sit, vti: meminisse tn̄ eos velim eorum, quę ab initio pro posuerunt. Ea sunt auxiliorū inuentiones: ad quas quicquid conducere quomodolibet videbit, id fatendum est ad curationē esse necessarium. Sic igit, & virtus necessaria'ne consideratu in ęgris à medico sit, an nō, indagemus. Ego.n. sępe maxime esse necessariam aio sic, vt, quę circa ęgrum

administrantur, omnia fermè eius vnius causa fiant: aliquando mediocriter necessariam sic, vt aliquid ex hac quoq; ad ea, quæ facienda sunt, consilij petatur, non tñ præcipua faciendorum ratio huc omnis referatur. Possum rursus ostendere tibi virtutem adeo exiguum ad inuenienda remedia conferre, vt propter exilitatem etiam lateat: aliàs vero prætermitti, ac silentio præteriri, quasi prorsus ex vtiliter considerandis non sit. Verum, quod accidit in virtute, id in reliquis oĩbus, quæ aliquid faciendum indicãt, vsu venit. Nam aliquando aliud eorum alio minus aut plus valet: aliquando adeo est valens, vt solum indicare videatur: aut ita imbecillum, vt omittatur. E

Medendi Methodum primum ab Hippocrate Inuentam, deinde à Galeno Declaratam, ac absolutam fuisse. CAP. 8.

HÆc igitur dum doceo, adsis aĩo velim, illud habens in memoria, ꝙ nec in alijs vllis curatio, quæ per methodum agiẽ, cõsistit: nec alius ante nos quisq̃ oĩa ea ordine definiuit, quanq̃ ẽt, ab Hippocrate via est inuẽta. Hæc.n. ipsa, quæ ego nunc enarraturus sum, ille curationem indicare primus oĩum scripsit: verũ, ceu primus inuentor, nec debitum oĩbus ordinẽ dedit, nec cuiusq; indicationis dignitatem ad vnguem finiuit: & quasdã in ipsis discretiones omisit, obscure q; plurima pro antiqua dicẽdi breuitate est interpretatus. Pręterea de complicatis affectibus paucissima omnino præcepit. Ac, vt breuiter dicam, oẽm ad medicationem viam aperuisse mihi videtur, sed ita tñ, vt ea curam diligentiã q; ad absolutionem desideret: veluti nunc quoq; videmus quasdã veterum in terris viarũ, quibus pars quæpiam est vel lutosa, vel lapidibus sentibus'ue impedita, vel moleste ardua, vel periculose prona, vel feris obsessa, vel propter magnitudinem fluminum inuia, vel longa, vel aspera. Itaq;, cũ sic se haberent oẽs in Italia viæ, eas Traianus ille refecit: quæ quidẽ earum humidæ ac lutosæ partes erant, lapidibus sternens, aut editis aggestionibus exaltans: quæ senticosæ & asperæ erant, eas expurgans: ac flumina, quæ transiri non possent, pontibus iungẽs: vbi longior, q̃ opus erat, via videbatur, aliã breuiorem excindens: sicubi vero ꝑ arduum collem difficilis erat, per mitiora loca deflectens: iam, si obsessa feris, vel deserta erat, ab illa transferens, ac per habitata ducens: tum asperas cõplanans. Itaq; mirari nemo debet, si, cum viã rationem q; medendi ab Hippocrate inuentã esse sim testis, ipse tñ hoc opus scribere sum aggressus. Neq; enim, ceu ea planè non esset inuẽta, sed veluti, quæ proxime diximus, desideret, ad hæc cõscribenda uenimus, nemine priorũ, qui eam methodũ absoluerit, ante me inuẽto: qñ alij omnino eam nõ nouerant: alij, cum nossent, non potuerunt tñ, quod defuit, adijcere: non deerant, qui incognitã esse umbra q; inductam, ac prorsus è medio sublatã uoluerunt, ij uero q fuerint, in sermonis progressu dicetur. Nunc, quod promisi, aggrediar: omnes q; deinceps medicandi indicationes exponã. F G

In Diarijs Febribus ab Affectus causa, atque Aegri viribus non præberi præcipuam Indicationem. CAP. 9.

VTile aũt ad claritatem eorũ principium sumeẽ ex reuocatis ad memoriã ijs, quæ in proximo libro disseruimus, cũ de diarijs agereẽ. Videbatur.n. in illis prima, ac (ut sic dicam) maxime præcipua faciendorũ indicatio esse, quæ affectũ ęgrotãtis amouendũ suadet, æque, ut in sanis prima esse, q̃ statum eorũ seruandũ monet. Verum hic, sicut ꝑ similia seruaẽ, ita ꝑ contraria perimiẽ. Conferre ꝑterea ad auxiliorum inuentionẽ diximus tum ipsam corporis temperiẽ unà cum consuetudine, tum regionẽ, tum anni tp̃s, tum cœli statum: In qbus uero morbis egregius aliquis in una parte aĩalis affectus subsisteret, ueluti ex adustione in capite, à parte quoq; ipsa aliquã faciendorum indicationem sumi. De uiribus tñ, uel causa quæ affectũ creet, in eo libro nihil est dictum propterea, ꝙ nec uires in diarijs febribus egregiam ullã prouidentiam requirãt, utpote quæ oĩno ualidæ sint: nec affectus ullus in uera diaria subsit, qui eã uel gignat, uel augeat, nã utroq; modo loqui licet. Verũ nunc prius de uiribus pręcipiã: deinde ad causas, quæ febrem excitãt, accedam.

Triplices genere in nobis esse Vires, ac quo pacto Illarum Ratio sit habenda, quando, quæ ab eis est indicatio, cum reliquis indicationibus pugnarit. CAP. 10. H

GVbernant animal (ut in libris de Hippocratis & Platonis dogmatis est mõstratum) tres diuersi inter se generis facultates, toti corpori ex suo quodã ueluti fonte quæq; distributa: eas Plato animas uocat, propriã cuiusq; substãtiam inueniens. Est enim earum quædam ad nutriendum animal necessaria, ac cum stirpibus cõmunis, quæ iecur ueluti pro fonte habet: canales uero ab hoc in totum corpus sparsos, ipsas uenas: hanc seu appetitricẽ, seu [a] naturalem, seu altricem uoces, nihil interest: ueluti nec, si aĩam, aut facultatẽ. Altera est, quæ non modo ut stirpibus, aut uita preditis, sed ẽt ut animalibus [b] anima est insita: hęc sedem in corde habet, ipso quoq; insiti caloris quodam ceu fonte: ab hoc fonte canales arterię sunt: uocatur q; hęc multis sanè nominibus: nã & facultas siue uirtus uitalis, & facultas siue uirtus [c] animosa, {& anima uitalis,} & aĩa animosa dicitur. Tertia aĩa, ratiocinatrix, in cerebro domiciliũ habet: ea uoluntarijs actionibus unà cũ sensibus ꝑsidet: utitur & hęc particulis quibusdã, ceu canalibus, nẽpe ipsis neruis, sensum motum q; ꝑ hos in totum aĩal transmittens. Ergo has facultates seruare, nihil planè est aliud, q̃ uitã seruare: siquidẽ mõstratum est qualibet earũ amissa necesse esse reliquas quoq; unà perire. Ac propterea in opere de sanitate tuẽda huc omne cõsilium direximus. In hoc uero, quod est de methodo medẽdi, primũ propositum, & ei, quod in opere de sanitate tuẽda ꝓponiẽ, ad portionẽ respondẽs, morbi

A.li.1.c.1.d.6. c.1.fol.25.h

A* φυσικὴν est in impssis, i. naturalẽ. in antiquis φυτικήν, i. vegetabilem.
B * nobis.
C* θυμοειδής.

A morbi est sublatio: qn̄ cuiusmodi in illo sanitatis est tuitio, eiusmodi ĩ hoc est morbi sublatio. Quorum vtriq; vnum est cõe, ipsa scilicet vitæ custodia: quæ nimirum in illo de sanitate tuenda opere sanitatis custodiam sequebatur: quod enim secundæ valetudinis tuendæ gratia geritur, idem statim & vitam tuetur. At in hoc opere aliter se habet, propterea, ꝙ, quæ affectiones præter naturam in nobis discutiunt, ea non oĩno vitam custodiant: quippe aliqua eiusmodi prædita sunt facultate, vt, si immoderate aut intempestiue vtare, vitam adimãt. Siquidem in sanguinis missione, quã vsq; ad animi defectum faciendam esse paulo ante diximus, quò flãma in continentibus ex meatuum clausura febribus extingueretur, non paruum merito subsequetur incommodum, nisi opportuno tẽpore aut debita mensura fiat. Duos nãq; in ipsis medicorum manibus perire vidi, qui post, q̄ animo linquerentur, nunquã reuixerunt. Multi vero, etsi non protinus, at postea propter virtutis infirmitatem perierunt: quos siquis citra eius resolutionem vacuasset, minime perijssent. Quin etiam aliqui in morbos inciderũt lõgos, post, q̄ immodica inanitione resoluta naturalis vis fuit. Alijs, cum immodicæ vacuationis noxam sarcire non potuissent, in omne reliquum vitæ tp̄s totius corporis tẽperamentum redditum est frigidius. Ex qua refrigeratione facile ex quauis occasione læsi, alij decolorati, ac malo corporis habitu vixerunt: alij ex eo ipso in morbos deciderũt B exitiales, aquam inter cutem, & orthopnœam, & iecinoris ac vẽtriculi imbecillitatem, & apoplexiam, & deliria. Ergo, cum virtus tantopere necessaria sit: eam aũt lædant oĩa vacuantia remedia, siquis scilicet ijs parum moderate vtatur: vtiq; aduersæ inter se faciendorum indicationes in talibus corporibus sunt, in quibus affectus, quò expugnetur, notabilem vacuationẽ desiderat: virtus aũt hanc ferre non valet. Verum, cũ sępe ex vacuatione, virtus nihil lædatur, hinc sumitur inconsideratis & temerarijs medicis occasio, vt eã prætermittant, ceu nusquã quicq̄ indicet. Falluntur aũt (vt dictum est) propterea, ꝙ non intelligunt alterius cuiusdam rei causa virtutem esse spectandam, nec quicq̄ ad affectum amouẽdum indicare. Tanq̄ igitur in ijs, qui valent, semper ea comitatur, quæ sanitatis gratia administrantur: nec est quicq̄ inuenire, quod sanitatẽ tueatur, † qd̄ idem vires corrũpat: sic in ægrotantibus aliqn̄ ijs succedit, quę veluti in perniciem eius administrãtur: aliqn̄ ab ipsis soluitur. Si nanq; abũdantia paulo viribus superior fuerit, vtiq; ex moderata vacuatione adeo nullum accedit viribus incommodum, vt ẽt maximum comparetur cõmodum, quod eas premebat, sublato. Sin, quò affectus sanet̃, multa vacuatione est opus, resoluatur aũt ex tanta inanitione virtus, nõ modo rursus homini nõ proderit, sed etiã maximum illi periculum afferet. Porrò in ijs continẽtibus febribus, quæ ex stipatione meatuũ accendunt̃, qm̄ valida plerunq; virC tus est, citra periculũ vacuatio adhibetur: in alijs vero morbis maxime est periculosa, veluti si forte incidit in corruptela humorum. De qua tempestiuum est mentionem facere, quò oẽs mittendi sanguinis indicationes in hoc libro decidamus. Ergo, quod corruptum est, id alienum à natura est: quod tale est, id se auferendum dictat. Si igitur cum viribus imbecillis corruptela incidit, vtiq; quod affectus remedium est, id cũ virtutis custodia pugnat. Siquidem affectus vacuandum esse præcipit, id q; vel vena incisa, vel purgatione: harum autem neutram ferent imbecillę vires. Qm̄ igitur in oĩbus eiusmodi repugnantijs incerta succurrendi ratio est, alias insanabilis oĩno affectus relinquetur: alias spatio, & ægre, id q; si magnum nactus sit medicũ, sanari poterit. Oportet nãq;, vbi indicationes ita sibi aduersantur, & paulatim, quod vitiosum est, vacuare: & paulatim inuicẽ, quod salubre est, ꝓ eo reponere. Vocant medici eiusmodi vitiosi succi curationẽ gręce Epicrasin.

* παραπληξίας seu παραπληγίας. quid autem sit paraplexia tũ ex plerisq; alijs Galeni locis, tum præcipue ex cõmẽto 27 quarti cõmentarij de diæta in morbis acutis, patet.

† clarius. quod idẽ uirtutẽ tollat: sic in ægrotantibus ipsa (uirtus) aliquando iis succedit, quæ pro solutione morbi administrãtur: aliquãdo ab ipsis tollitur.

Venæ sectionis exemplo ostenditur, quando virium indicatio consideranda, aut omittenda videatur. CAP. II.

MEmineris vero mihi ad ea, quæ dicenda sunt, etiam quorum causa venæ sectio petitur. Nã, qm̄ hæc sanguinis vacuandi causa adhibetur, sanguis autem inutilis naturę est, vtiq; probe hanc administrari conueniet sic, vt, quod inutile naturę sit, emittat. Fit aũt sanguis naturę inutilis D bifariam, vel cum propriam qualitatem ad vnguẽ non seruat, nec amplius nutrire, sicut prius, cũ vtilis esset, potest: vel ita multitudine creuit, vt aut vires premat aut tum venas tum arterias vel distendat vel findat vel obstruat. Ac in his quidẽ missio sanguinis vtilis est, ceu vacuantium præsidiorum vna: † in alijs, ceu quorum vehementiorem impetum ad diuersam partem reuocet, vel per propinqua deriuet. Postulat autem semper valentes vires, quę modo vacuationis eius respondeant. Ad hæc igitur respiciẽtes sanguinem "detrahimus, alias semel, alias bis, vel ter, vel sępius: veluti in sequentibus patebit. In præsentia vero illud manifestum fecimus, virtutem vacuantia remedia aliqn̄ citra noxam ferre, vtpote nec adiutam ab his quicq̄, quod sit æstimandum, nec vero læsam: Sæpe vero magis minus'ue, tum iuuari, tum lædi: Præterea, quoties notabilis illi ex vacuãtibus auxilijs noxa incidet, toties patere ipsam quoq; tunc utile aliquid ad considerandum indicare, æque utique, ut cum manifeste iuuabitur: Vbi uero ex ijs, quæ affectum submouent, nec commodum illi accedit ullum, nec incommodum, ibi uelut inutilis, prætermittitur.

* χρηςος, i. vtilis.

Ali. 4. f. 1. t. 2. c. 7. fol. 419. c

† Aduerbũ. in aliis autem vt reuulsiuũ, vel deriuatiuum, quando impetũ humorum uehemẽtiorem uel in contrarium reuellemus, uel deriuabimus ĩ latera.

Ex ijs, quæ Indicant, quædam Simplicem Indicationem, quædam non simplicem præbere. CAP. 12.

POrrò una semper est, quæ ab hac præstatur, conferentis indicatio, ueluti etiam reliquorum oĩum. Nam, quicquid pro natura sua indicat, id unum semper indicabit, ceu quod unam habeat naturam. Atq; id unum, si, quod indicationem facit, simplex est, ipsum quoq; simplex erit:

ſin illud eſt compoſitum, hoc quoq; erit compoſitum. Sanè quędam ſui cuſtodiam indicāt, quæ- E dam amotionem. Siue autem hanc indicent, ſiue illam, quod ſimplex eſt, ſimplicem quoq; indicationem habet: quod non ſimplex, etiam non ſimplicem. Idcirco in ſuperioribus ſemper ſimplicē intemperiem ſimplicem indicationem præbere diximus, veluti in frigiditate caliditatem: non ſimplicem vero, etiam indicationem ſuggerere non ſimplicem: calidam enim ſiccam q; intemperiem curationem ſui per ea, quæ humectent, & refrigerent, moliendam indicare.

Quo pacto Indicatio, quæ eſt à Viribus, nunc reliquis prior, nunc poſterior eſſe videatur. CAP. 13.

ERgo vires quoq; vnā rem ſemper indicabūt, vtiq; ſui cuſtodiam. Quibus ergo (roget quis) rationibus ſeruabitur? Nempe potiſſima ratione ex eo, quod de ſubſtantia earum vel inanitum, vel alteratum eſt, corrigendo: Secundo loco ex prohibendis ijs, quæ ipſarum ſubſtātiam vacuare alterare'ue poſſunt. Comprehenſa vero inter ea, quæ alterant, breuitatis cauſa ſint, & quæ earum vnitatem diſtrahunt. Hæc itaq; cum vires perpetuo indicent, in valentibus (ſicut dictum eſt) conſenſus agendorum oīum ad ipſarum perennitatem eſt: in ægrotantibus aūt non ſemper. Quo tempore æſtimari debebit, quod vel magnitudine, vel dignitate (vt prius eſt dictum) pręualeat. Maxima igitur dignitas ipſarum eſt virium: qn̄ viuere ipſum nobis ex harū cuſtodia cōſtat, vtpote cum vitam aut ipſas eſſe vires, aut earum actiones, ſit neceſſe: at vita ipſa nihil eſſe prius in F animātis corpore poteſt propterea, ꝙ nec ſanos eſſe citra vitam licet. Virtus ergo omnium prima cuſtodienda hominibus eſt. Seruabitur aūt, ſi nec eius ſubſtātia inaniatur: nec tanta alteratione alteretur, vt ea corruptioni ſit propinqua. Atq; huius cuſtodiæ pars eſt, vbi vel tēperiem ipſam præſentem ſeruamus, vel abſentē inducimus. A virium indicatione proxima eſt, quæ ab affectibus, quos curare proponimus, datur: poſtea deinceps reliquę. Quicquid igitur indicationi, quam vires præbent, aduerſatur, id ſecundi eſt loci, ac poſterioris ijs, quæ illæ præcipiunt: quæ vero cum ijs, quæ viribus conducunt, in idem competunt, hæc vtrunq; calculum referunt, & eorū, quę primæ (vt ita dixerim) ſint notæ, & eorum quæ ſecundæ. Itaq; hæc citra cōtrouerſiam ſunt facięda: quæ vero aduerſantur, aliqn̄ adminiſtranda prorſus non ſunt, aliqn̄ paulatim. Quippe, ſi, quem curare ſtudes affectum, is vacuationem requirit, vires autem extrema imbecillitate laborant, toto illo tempore, quo vires reficimus, eorum, quę affectū ſanent, nihil planè ęgrotanti exhibebimus. Vbi vero eò roboris perueniſſe eas conijcimus, vt nihil aut parum ex vacuādo ſint lędendę, tum eſt ad affectus quoq; curationem accedēdum. Prima igitur omnium indicatio eſt, quę à virtute ſumitur: verum non ſic prima, vt quę curationem doceat, cum ex numero curatriciū indicationum non ſit, verum (vt ita dixerim) vitaliū, {ſiue quę ad vitę cuſtodiam pertinent.} Nam, neq; G vt ualeamus, nec ut à morbis liberemur, ab ea quicquam primum deſumimus, ſed ut uiuamus. Additum autem in ſermone eſt illud, primum, ꝙ ex accidente aliquando virtutis roboratio ad affectus curationem conducit. Verum id in ſequentibus docebimus.

Curatiuas omnes Indicationes tribus hiſce contineri, Affectu ſcilicet Naturali, affectu Præter naturam, & Aere nos ambiente. CAP. 14.

NVnc ad penſum rurſus redeamus, in paucas ſummas, compendij cauſa, rem oēm cogentes. Medicatorię indicationes à morbo ipſo ſumuntur, à corporis temperamento, & tertio ambiente nos aere. Quòd ſi alię quędam antea ſunt poſitę, uel poſtea nō hę modo, uerum etiam alię dicentur, oēs tamen ex ijs in partes diductis natę uidebuntur. Siquidem corporis temperies, quę illo tempore fuit, quo ęgrotare id cœpit, quę q; ad inuenienda remedia eſt utilis, ex natura, ętate, conſuetudine, & ambiente nos aerę ortum habet. Ambiens uero ipſe eiuſmodi eſt redditus propter tum regionem ipſam, tum anni tempus, tū cœli ſtatum. Ergo, cum unum ſit eorum utrūq;, ex pluribus tn̄ tale efficitur. Affectus uero haudquaq̄ in cauſas diduci eſt aptus, ſed in differētias: nam aut in ſimilaribus conſiſtit partibus, aut in inſtrumentarijs. Ac in ſimilaribus quidem, uel ſimplex eſt intemperies, uel compoſita: in inſtrumētarijs, circa ſimplicium partium uel poſiturā, H uel formam, uel numerum, uel magnitudinē, tum quęcūq; horū ſingillatim traditę ſunt differentię, conſiſtit. Hęc itaq; tria illa prima ſunt, quę curationem indicant, nempe ambiens ipſe cum geminis corporis ſiue affectionibus, ſiue cōſtitutionibus libitum eſt appellaſſe, una naturali: altera, quę pręter naturam ſit, quę ſanè morbus eſt. Nō poſſe autem plura eſſe prima genera indicationum, quę ad medendum pertineant, q̄ tria, quę modo diximus, ex ipſa rerum ſubſtantia ſcire licet. Nam morbus & ſanitas, corporis ſunt affectus, ille ſe tollendum, hęc ſe tuendā indicans: ambiens uero is eſt, ſine quo nec tolli morbus, nec teneri ſanitas poteſt. Hic igitur cauſę, ſine qua nō, obtinet rationem. At uero cum id, quod ægrotat, alteramus, niſi conſtat, quouſque ſit mutandum, utiq;, quando ſit ab alterando deſiſtendum, non intelligemus. Generatim igitur in omni curatione agendorum indicationes in his ad ſummū tribus conſiſtunt. Membratim uero (ut ſupra eſt cōprehenſum) aliquę ſimplicium particularum ſunt propriæ, aliquę compoſitarum. Eorum ergo, quę in ſimplices incidunt partes, unum eſt intemperies ea, quę in calido conſiſtit. Hęc, cum in totū diffuſa corpus eſt, febris nominatur: ideo q; omnis febris, qua febris eſt, humectatio refrigeratio q; remedia ſunt. Ac, ſi ſola hęc ſit, ad refrigerandū humectādum q; omne medentis conſilium, ueluti ad finē, dirigit̄ ita, ut nihil ſit, quod pręterea ad curationē deſideretur, niſi ut materię

inueniantur,

A.li. 4. f.1.t.2. c.7.fol.418.d

* ξυκρασίαν.

* ἐπ' ὀλίγον.

A inueniantur, quæ huic proposito sunt idoneæ: materia vero inuenta, vt opportunum tempus ex quatuor febris temporibus captes: quantitatẽ vero, ex conferẽdo cum naturali habitu morbum, quippe quantũ is à naturali habitu recessit, tantũ, opus est, ægrum refrigeres & humectes. Sanè ambiens, si contrariã morbo temperiem habet, è præsidiorũ numero vnus est: sin similem, ęgritudinalium causarum est vnus. Quoniam autem reliquas materias tum deligere tum fugere licet: quam autem ambiens præstat, fugere non licet, immo necesse est præsenti cœli statu vti: idcirco huic quoq; attenti esse cogimur: qui vtiq; sæpe cum ijs, quæ morbus faciẽda suadet, (vt diximus) est concors: sępe discors, & qui contra moliatur. Habebit ergo (vt diximus) ambiens rationẽ modo materię sanantis: modo causæ morbum fouẽtis. Quippe, cũ humectari refrigerari q; morbus postulat, si hæc præstat, sanantis materiæ rõnem obtinet: sin calefaciat & siccet, morbificis causis est annumerandus. Vbi igitur cum medendi indicationibus consonat, pro gratia est habendum: sicubi aduersat, inhibenda eius noxa est, scilicet reliquorũ auxiliorũ humiditate ac frigore intensis adauctis q;. Sedulo igitur agendũ est, vt ambientẽ, quoad fieri potest, qualẽ esse expedit, præpares, s. humidiores frigidiores q; domos tum deligens, tum vero pręparans: sicut è diuerso, si frigida sit humida q; morbi species, quæ calfieri siccari q; postulet, & eligendę & pręparãdę domus B sunt, quę calfaciant, & exiccent. At deligendas quidem dico, quę ex se ipsis eiusmodi sunt: præparandas vero, cũ arte nostra molimur Per ęstatem subterraneas eas, & ad septentriones versas: ac pauimenta earum assidue humore aspergẽtes: tũ vt ex euripo aliquo aura inspiret, machinantes: flores pręterea, ac germina, quę frigidę, humidę q; facultatis sint, per aream proijcientes: Per hyemem vero contraria horum molientes, pręsertim vbi morbus (vt prędictum est) suadet: vbi non suadet, excessus tantum vtriusq; temporis remittentes. De quo mihi aliquid necessario postea est dicendum. Nunc auxiliorum materias indicare non decreuimus, sed methodos docere.

Quo pacto Curatiuæ Indicationes modo in Plures diduci, modo in Pauciores cogi poßint. CAP. 15.

QVare rursus ad has disputationem reuocemus: doceamus q;, quemadmodum & paucæ & multę pro diuersa sectione curatorię indicatiões sint: quãdo et tres vniuersas (vt proxime docuimus) facias, licet, in pauca capita tota summa reducta: & qualibet earum rursus diuisa, ex ipsis multas efficere: id quod etiam iam mõstratũ est. Quin & ipsarum sectionum quamlibet rursum diducas in membra, licet, donec ad insectile venias. Iam primas quoq; illas tres, quas memorauimus, fieri potest, vt redigas ad pauciores sic, vt duo eorum scoporum, qui curationem indicent, omnino capita sint, nempe pręsens affectus, quem morbum nominamus: & qui prius C fuit, quẽ sanitatem & naturalem habitum diximus. Neq; enim aliud est ipsa sanatio, q̃ pręsentis in corpore vitiosi affectus in naturalem habitum mutatio: cum aũt contrarij hi affectus sint, necesse est, per contraria fiat eorum alterius in alterũ translatio. Atq; ita rursus vna sola erit curationum maxime generalis indicatiõ, nempe contrarietas. Ergo hinc rursus sumpto initio, age particulares indicatiõnes disquiramus. Quoniam id, quod ęgrotat, ei, quod valet, est cõtrariũ, vtiq; per contraria est ab illo in hoc via. At quomodo (inquies) in contrariis inuenietur modus? Non enim satis est calido affectui admouisse frigida, nisi id debita fiat mensura: cum alioqui metus sit, si intra modum id fiat, ne morbi reliquum quippiam relinquatur: sin modum excedas, contrariũ genus morbi inducas: qui enim supra, q̃ par est, calidum morbũ refrigerat, is sanitatis mediocritate transmissa alium excitabit morbum, qui sit frigidus. Quod quò minus accidat, naturã curandi corporis scias, oportet: quò, quantum morbus ab illius symmetria discesserit, intelligens, mensuram refrigeranti pręsidio imponas. At fieri non potest, vt quantum à se inuicem distent, inuenias, nisi cõpertum habeas, q̃ esset corpus aut humidum, aut frigidum, aut calidum, aut siccum, cum valeret: quantum q; ex his excesserit post, quàm ęgrotauit. Quippe, quod plurimum à naturali habitu recessit, id vehemẽtibus eget contrarijs: quod non plurimum, leuibus. Sanè plurimũ D recessit frigidus morbus à corpore natura calido, ita vt è diuerso calidus à frigido: minus recessit tum calidũ à calido, tum frigidũ à frigido. Quare ex vtrisq; indicatio curationis pręstatur. Verum, cum materię reliquorum pręsidiorum omnium electio in nostra potestate sit: eius vero, quã ambiens pręstat, in nostra manu non sit: ratio est, ex hoc quoq; propriam quãdam indicationem sumamus. Cęterum, quoniam nosci ad vnguem oportet corporum temperamenta, id vero est planè difficile, vtiq; tentandum est tum ex ijs, quę in libro de remperamentis sunt scripta, ea inuenire: tum vero vltra hęc, quò magis scientifica notitia sit, ex ętate, & tota anteacta vita, quę nimirum in vitę exercitio, & victus ratione consistit: pręterea in hac regione, & hoc anni tempore, & hoc statu cœli, conuersatione. Si nanq; natura gracilis & tangenti calidus & biliosus, & propensus ad iram, & hirtus sit, calidus hic succus q; natura est. Non tamen necesse est nunc quoq;, cum ęgrotare incepit, eundem planè habere affectum: fieri enim potest, ut in desidia uixerit, id q; cum frigidis humidis q; potione & cibis, ad hęc etiam cum balneis post cibos, & multo somno: pręterea in regione humida & frigida, & hyeme in qua frigidus & humidus exuperabat cœli status. Rursus fieri potest, ut horum pręcesserint cõtraria, id est calfacientia & siccantia, id q; per singula dictorũ iam generum. Ergo, si quo ad pręsens temperamentum noscendum deficimur, id ex pręeuntibus ipsis supplebimus: ex illo uero inuento, administrãdorum indicatio suppeditabitur.

Vtilem esse ac minime contemnendam Indicationem, quæ à Consuetudine præbetur. CAP. 16. E

AC dictum quidem prius est, vbi de frigida exhibenda præcepimus, illud quoq; ex ijs vnum esse, quæ consideranda tũ essent, nunquid particula quæpiam, cui frigida natura esset, lædi magnopere ex eius potione posset. An igitur fas est in ægrotante homine cuiusq; particulæ temperamentum inuenisse absq; ijs notis, quas in libris de ipsis retulimus? Atq; illi quidẽ nec inquirunt, nec norunt, sed iuxta prouerbium, vno calapodio omnes calceant. Nos certe (quibus inquirendi cura fuit) illud inuenimus, ꝙ per plures ac cognitu difficiles notas cuiusq; membri tẽperamentum coniectura potius, ꝙ̃ scientia, inueniatur. Si igitur notis multis & paruis aliqua certior* apparuerit, non'ne abiectis illis hanc pro oĩbus arripiemus? nemo id, arbitror, q̃ mentis est compos, negabit. Atqui, si oẽs tẽperamentorum notas in vnum colligas, hæ longissime absunt, vt parem ei, quã consuetudo præstat, fidem faciãt. Si enim antea per sanitatem quispiam frigidam perpetuo biberit, neutiquã nec in iecinore, nec vesica, nec vẽtriculo, nec alio quopiam talium offensus, planum est & valida illi esse hæc omnia, nec nũc à frigida lędenda. Non est igitur, ꝙ paruum quiddam, atq; ad spectandum leue, ad inuentionem remediorum consuetudinem existimemus: veluti nec ad sanitatem tuendam. Nemo enim adeo est stupidus, vt magnopere ex frigidæ potione lęsus hanc in diutinum vsum duxisse velit, propterea, ꝙ læsus interim, atq; ab ea euidẽter ęgrotans, omnino abstinebit. Ergo, sicut alia non pauca quidã medici pręter cõmunes sensus, ita illud quoq; effuderunt, ꝙ nulla nec salubris inueniendi victus, nec ægrorum curationis, ex consuetudine sumatur occasio: videtur enim, non sicut alia quędam, exiguam leuem q́; sed maximam ac maxime principalem vim habere: vt quæ singulorum corporũ naturam ostẽdat. Sanè ipsi via ratione q́; ab ea procedentes fatemur nos partium affectũ inuenire, dein ex illo rursus ad faciendorum indicationẽ venire. Empiricus vero prętcrire se naturę inquisitionẽ profitet̃, quippe, quod per eam consecuturus fuisset, id iam se habere, intelligere s. se, non lędi à frigidæ potione ęgrotantis corpus: id vero esse, quod nobis ab initio proponatur, non vt naturam noscamus. Post (arbitror) nos quidẽ, veluti ambages frustra secutos, merito taxet: eos vero, qui in totum inutilem esse consuetudinẽ dicunt, veluti à cõmuni sensu alienos, iuste accuset. Quid igitur, inquies eis respondebimus nos, qui methodo artem condimus? Nempe quid aliud, ꝙ̃ ꝙ vera dicũt de ijs consuetudinibus, quę adeo euidentem vtilitatem offensam'ue ostẽdunt? quippe quas nemo vel ante methodum non nouit. At reliquarum quasdam, quę scilicet paulatim magnum contrahunt incommodum, non ęque licet per experientiã inuenire: dictum aũt fusius de eiusmodi cõsuetudinibus est in libris de sanitate tuenda. Vnde, si in frigidę quoq; exhibitione cõsuetudo citra methodum satisfacit, nec nos profectò experientiam fugimus: immo oẽm, quam illi, vtilitatẽ ab ea capientes, etiam extrinsecus pręter hanc adijcimus, qui saltem id possumus, eã, quę à rerum natura suggeritur, indicationem. In hoc vero libro methodi rationem sequentes fatemur longiore via idem inuenire, quod breuius inuenire citra ratiocinationem* liceret. Siquidẽ, cũ sępe iam viderimus non paucos ex ijs, qui febribus ardentibus premerentur, cũ iam mediocriter cõcocti humores essent, statim ex frigidæ potione febre liberatos, quãuis ei potioni parũ assueti fuissent, multo (arbitror) magis in ijs, qui assueuerunt, vtilitatem fore citra noxam vllam sperabimus. Habes itaq; nunc et de consuetudine rationem, etsi ex incidenti oblatam, tñ satis definitam. Est enim ea quoq; vnum quiddam eorum, quæ curationis rationem per morbi* naturam intercedentem indicent, quemadmodum & ætas. Siquidem ipsa quoq; temperamẽti interuentu indicationem præstat, veluti puerorum: quæ, cum humidam & calidam temperiem habeat, facile digeritur.

* μακρῶν est in græcis, i. longis.

* ἀναλογισμόν.

* corporis.

De Indicatione ab Aetate, ac Summa vniuersarum indicationum. CAP. 17.

ADsis enim animo, velim, ad ea, quę de corporum diuersitate hoc loco dicam. Lapidum substantia constãs stabilis q́; propter siccitatem & frigus est: ad eundem modum æris, & ferri, & auri, & vno verbo, omniũ, quæ ex terra sunt, corporum. At quæ humida calida q́; sunt, eorum substantia celerrime in ambientem dissipatur, aliàs in halitum sensibilem soluta: aliàs in perspirationes, quę visum fugiant, sed ratione deprehendantur. Atq; hæ corporum naturæ, veluti ex diametro, (vt Græci loquuntur) id est lõgissimo interuallo, à se distant. Reliquarum oĩum illæ, quæ frigidæ ac siccæ proxime accedunt, ęgre quidem per halitum digeri possunt, minus tñ ægre, ꝙ̃ ferrum, & lapis, & adamas. At, quæ calidæ & humidæ sunt vicinæ, hæ promptius quidem digeruntur, atq; exhalant, cæterum minus hæ quoq;, ꝙ̃ aqua calefacta. Nam citra calorẽ non potest in halitum digeri corpus vllũ, substãtia eius coacta densata q́; manente: sed nec per calorem oẽ, immo quod habile est in halitum resolui: tale porrò est, quod humidum est. Ergo puerorum substantia oĩum facillime digeritur ac dissipatur, propterea, ꝙ est oĩum humidissima: nulla vero frigidior. Quo minus vacuantis præsidij eget, cum habeat ex se ipsa, vnde naturaliter vacuetur. Fit autem profectò & propter calidam siccã q́; regionẽ, & tẽpus æstiuum, & statum cœli impẽse calidum & siccum, notabilis per cutim vacuatio. Itaq; etiam huius causa ijs, qui sanguinis detrahendi egent, aut prorsus venam non secabimus, aut parum detrahemus. Sanè erunt in hac quoq; detractione multi scopi medico spectandi, natura ab initio, consuetudo, ætas, locus habitationis, anni tẽpus, cœli status: ad hæc ægritudinalis, quẽ curamus, affectus: alia q́; ratione ante hunc laborãtis vires.

Cum

F G H

A Cum vero affectus numerosi sint, cuiq; eorum sua est curationis indicatio. Quippe à calido indicatio est refrigerandi: à frigido calfaciendi: ac à reliquorum quolibet contrarium applicãdi. Quare, cum octo intemperamenta sint, octo etiam erunt morborum, quibus simplicia corpora sunt obnoxia, particulares indicationes. Vltra que has vna eius affectus, qui etiam instrumentalium est communis, cuius nullum apud priores nomen fuit: sed nos, qui eum interpretari sumus coacti, cõtinui solutionem appellauimus: ostendimus q; communem curationis indicationem hic quoq; esse vnitionem. At vero, quæ ex hoc rursum in partes diducto particulares consistant, hæ quatuor voluminibus sunt proditæ, nempe tertio, quarto, quinto, & sexto, huius operis. Ac nũc quidem institutum de intemperamentis sermonem etiam in sequentibus libris persequar. Hoc absoluto ad instrumentalium partium morbos conuertar: ostendam q; secũdum eandem methodum in iis quoq; tum primas omnium curationis indicationes, quas vtiq; generalissimas appelles, licet: tum quæ ex harũ sectione nascantur: deinde rursus, quæ ex illis oriantur, donec ad eas, quæ vltra sectionem non admittant, peruenero: hanc etenim omnis constituendæ artis methodum Plato nos docuit. Verum de instrumẽtalibus postea (vt promisi) dicetur. Nunc (si prius, in qua parte propositi operis simus, admonuerimus) præsenti iam disputationi finem idoneum im-

B ponemus. Est igitur vnũ morbi genus, quod similares & simplices aïalis vexat partes, quam intemperiem vocant. Huius aliquas differentias ex corporibus nuda qualitate alteratis prouenire docuimus: aliquas cum materia quapiam, quæ in ipsa confluit: rursus q; ambas incidere vel in vnicam animalis particulam, vel plures, vel etiam totum corpus. Ergo, cum in operis huius libro septimo intemperies eas, quæ alteratis tantum qualitatibus in partibus proueniũt, pertractarim, in duobus deinceps libris ad eas, quæ in totum se animal extendunt, venientibus, primũ agere de febribus placuit. At, quoniam harum ipsarum aliquæ adhuc fiunt, manẽte scilicet in corpore causa, quæ eas excitauit: aliquæ factæ iam sunt, sed, quę eas accendit, causa iam abiit: satius visum est de iis primum sermonem facere, vtpote simplicem primam curationis indicationem habẽtibus: deinde illas quoque stilo aggredi, quarum in corpore causa subsistit.

GALENI METHODI MEDENDI ID EST DE MORBIS CVRANDIS

LIBER DECIMVS

ARGVMENTVM LIBRI

Docet Præcauere, ne Diariæ febres in Hecticas pertranseant, ac ipsas Hecticas, cum inuaserint, curare.

De Ratione curandi, cum Indicationes ab Affectu, à Causa, & à Viribus in idem coierint, vel inuicem pugnarint. CAP. I.

Rgo in diariis febribus simplex quidã est in corpore pręter naturã affectus, vtpote causis, quæ primũ eas excitarunt, iã ademptis. In quibus vero causa, quæ eas accẽdit, adhuc manet, in iis nec affectus simplex, nec sanatio est: siquidẽ, quod febris iã receptũ in corpore est, id ex propria ipsius curãdi indicatione discutere oportet: quod adhuc ẽ futurũ, id propulsare, ac, ne fiat, vetare: vetabit autẽ, si, quę id excitat causa, prorsus sit submota. Itaq; in diariis faciendorũ indicationẽ ex ipsa febre maxime capiemus, sed cũ illa naturã, & ętatẽ, & consuetudinẽ, pręterea anni tẽpus, cœli statũ, & regionẽ, † & vi-

D res, simul expẽdentes. In reliquis, quę accensionis suę causam intus habẽt, prima indicatio ab ipsa sumet causa. Itaq; si febriũ, quæ multos dies continuant, recte ostendimus putredinẽ esse causam, hæc nimirũ sanãda est prima: sed nec interim extinguẽdę febris, quę per eã iam accẽsa est, ratio nõ habenda. Ac, si quidẽ in idẽ consentiant, & quę febrẽ extinguũt, et quę causam oppugnãt, quod ab vtrisq; indicat, cum vnũ sit, sine cunctatione agendũ est. Sin febris, quę iam accensa sit, sanatio, causam, quę hanc excitauit, est auctura: aut, quę causam submouent, febrẽ exasperabũt, diligens habenda consideratio est de remediorum specie. Sanè diligenter considerauerit, qui totam deliberationẽ in tria hęc ęstimanda diuiserit, febris'ne sola curãda sit nõ solicito de causa: an causa oppugnanda, minime curanti de febri: an plurimum quidem remediorum ad alteram earum sit adhibẽdum, non tamen altera neglecta. At, quod primo quidẽ loco est dictum, probare non debemus: quando, si, quibus præsidiis id febris, quod semper gignitur, oppugnamus, ea effectricem eius causam auxerint, planè nec generationẽ eius aliquando inhibebimus, nec magnitudinẽ minuemus: quippe & generatio eius, effectricis causę spẽm imitabit: & magnitudo cum illa pariter inaugescet. Quod secundo loco diximus, si id distinguemus, poterit esse non incõmodum. Nam, si intolerabilis ęgro magnitudo febris sit, cõmittendũ non est, vt per ea, qbus causam adimimus,

Ali.4. f.1.2. c.7.fo.418.b.c

† Hæc vba impressi cod. græci habẽt, at ti qui nõ habẽt.

febrem

febrē augeamus: Simul enim arbitror vtrūq;, & febrim sustulerimus, & hominē. Sin ita medio- E
cris sit febris, vt, quo tempore contra causam tantum pugnas, obruendæ interim vires ægrotātis non sint, vtiq; contēnendus is modus non est. Non contēnendus autem nec tertius est, qui cōtra id, cuius maius momentum est, instare iubet, nec tamen alterius omnino negligentem esse. Sanè plerunq; causæ maior est vis. Fieri tamē aliquando potest, vt ea sit febris magnitudo, quæ præsentem perniciē, nisi occurras, afferat: quo casu oportebit hac prius submota, deinde ad causam submouendā accedere. Atq; hæc, mi Eugeniane, decidenda tibi inter initia statim de cōtrariis indicationibus sunt. Cum autē in iis examinādis non parū visa est ad hominis salutē momenti habere vis ipsa {naturalis,} vtiq; de ea quoq; nō leuis ad agendorum inuentionē consideratio est habenda. Ita fit, vt tres primi scopi sint, qui † in propositis iā ob putredinē febribus} agendorum indicationē nobis prębeant: vna febris ipsa: altera effectrix eius causa: tertia vis ipsa {naturalis.} Ceterum priores duo scopi submouendi sunt: tertius est tuendus. Erit igitur rursus hic quoq; eadem tibi consideratio, quæ paulo supra, vt cū viribus tum febrem tum causam inuicem cōferas. Mox, si eadē ambo remedia requirent, ea prōpte exequaris: Sin indicationes pugnabunt, vnam præferas, vel quæ à viribus sumit, vel quæ à causa, vel quæ à febre: ac, quæ cæteris sit valentior, hanc magis sequaris, nec tn̄ cęteras negligas. Ex hac nanq; discretione doceberis primā causam febrem'q; F
profligare, vbi videlicet coniicis harū remedia vires posse ferre: rursus primā roborandam virtutem esse, vbi hæc imbecillior est, q̄ vt causæ febris'q; prędsidia sustineat. Quin etiam omnia pariter sub coniecturam agi licet, veluti paulo supra de febri & de causa est monstratum.

† ἐν τοῖς ὑποκειμένοις τῇ σκέψει πυρετοῖς, habēt oēs græci codices quos viderim. quæ interpres vertit, in subiectis cōsiderationi febribus. & ita vetus interpres.

Quæ ex Diariis Febribus magis aptæ sint Perdurare, & in alias febres Transire: quaque ratione id periculi declinemus. CAP. 2.

ERgo, cum tria hæc sint, ad quæ attentum te esse in propositis febribus curandis oporteat, febris ipsa, huius efficiens causa, & ægrotantis vires: inuenti'q; præterea sint generales indicationū modi, quos etiā generales vniuersales'q; dicimus: transeundū, arbitror, nūc est ad pręsidiorum differentias, quæ specialia particularia'q; sunt, sed mentione de diariis repetita: qn̄quidem ab ipsis in eas, quæ plures dies continuent, aliqui trāseunt. At vero, cum in has transeant vna quidē ratione maxime cōmuni, ipsa medicorum inscitia: duabus magis priuatis, ꝙ ipsarum febrium vel causa effectrix iam abiit, vel etiānum manet: de vtrisq; seorsum est dicēdum. Porro abiit effectrix causa, quoties ab ira, dolore, vigilia, cura, æstiuo Sole, fatigatione, & bubone iam inclinato, excitata citra stipationem febris est. Manet, quoties vel ab externa causa, vel ab ipsa febre stipatio aliqua facta est. Nam & frigiditas, & adstringentium vsus, per mediam stipationem semper febrem exci G
tant. Vstio præterea non nunquam corporis habitum cōstipat. Iam ipsum febris principium, vbi cum horrore inuasit, stipationem subinde fecit. Quin etiam glutinosi, & crassi, aut etiam copiosi succi, vbi mediocriter obstruxerunt, diariam aliquando febrem accendunt, vtique cum idoneum sortiti sunt medicum, vt supra est indicatum. Sanè dicuntur idcirco id genus febres omnes diarię, quia solui, (quod vtiq; ex ipsis est) vno die sunt aptæ, computata cum hoc vnà & nocte: quemadmodum cum dicimus mensem esse triginta dierum, & annum trecentorum sexaginta quinq;, & hoc gestum esse ante tres dies, aut gerendum esse post quatuor. Cæterum, non est idem ipsarum omniū affectus, sed ab aliquibus inseparabilis stipatio est: ab aliquibus minime inseparabilis, sed vel vt plerunque simul adest, vel ambigua sorte, vel raro. Inseparabilis stipatio est iis, qui ex aluminosa aqua, vel chalcanthode, vel tali quapiam alia, aut ex frigore, aut leui obstructione, febricitarunt: Plurimum vero iis adest, qui ex vstione febricitant: Ambigua sorte, iis, qui ex fatigatione: Quicunq; vero ex ira, vel tristitia, vel vigiliis, vel pertinaci studio, vel cruditate, vel bubone febricitant, iis raro adiuncta stipatio est. Atq; harum oīum febrium nulla, (quod vtiq; ex ipsa sit) ad secundam vsq; accessionē perdurat, sed intra quatuor & viginti horas *omnino desinit. Aut, si qn̄ earum aliquæ (quod tamen rarius fit) longius trahunt, duæ iis accedunt causæ, quæ ipsas solui ve H
tant: earum Vna frigus est, quod vel ex ambiente aere, vel ex vnctione quapiam extrinsecus admota, proueniat: Altera egregia ista diatritos est, siqui videlicet hanc transire medicorum inscitia cogūtur. Quod si & ambiens aer calidus sit: & nemo ex medicis, qui diatriton suspiciunt, ad ęgrotantē accedat: febris quidem post ″primam accessionē finietur, id'q; cum sudore, vel madore, vel transpiratu, qui halituosus sit. Æger autem, ubi se liberatum à febri senserit, ad consueta munia redibit, lauans, vngens'q; se: aut etiam, si agrestis quispiam monticola'ue sit, his omissis, comedens. Ac uulgus quidem, sicuti multa alia, utiq; ab ipsa rerum natura edoctum, melius, quàm sophistæ, agit, ita & in diariis febribus omnia sibi ipsi præstare sufficit, præsertim vbi citra ualentē stipationem constitere. Vbi uero cum eiusmodi stipatione inuaserunt, qui infortunati sunt, in medicum aliquem incidunt eorum, qui diatriton efferunt: qui fortunati, in eum, qui ipsos & lauabit, & nutriet, cætera'q; omnia præstabit, quibus stipatio soluatur. Sæpe nāq; (ceu dictū est) ex leui obstructione cum cutis latente densitudine, quę uel ex uitiosa lauatione uel alio quopiam est cōtracta, diariis non nulli febribus sunt correpti: quo tēpore, nisi quis celeriter obstructionē submouerit, in pluriū dierū febres transeunt. Est nanq; eiusmodi febris (quantū ex ipsa est) earum, quę plures dies infestant & quæ diariæ sunt, cōis, cęterū propter causæ paruitatem, unius diei efficitur: sicut etiam

** τοὐπίπαν.*

A. li 4. f. 1. t. 1. c. 5. fol. 412. c

A etiam propter magnitudinem, multorum interim dierum: verum accessio eius ab initio ad exitum vsq; vna est, modo ne ipsam excipiat ea, quæ ex putredine humorum nascitur. Ergo, quoad nec in pulsu, nec in calore, nec lotio, putredinis adhuc aduertitur nota, atque ex sola obstructione ortum habet, vtiq; ipsa obstructionis solutio eius est sanatio: quemadmodum q; hanc soluere cõueniat, ante est dictum. Multæ igitur apparent diariarum esse febrium particulares differentiæ: Vna, quãdo iam prorsus abiit effectrix ipsarum causa, veluti vstio: Altera, quando hæc etiam adest, sicut stipatio: cuius duæ monstratæ sunt differẽtiæ, nempe exiguorum meatuum densitas, & de qua nunc agimus, obstructio. Sanè densitudo ipsa aliàs ex siccitate prouenit, veluti post feruores, aut fatigationes, aut iras: aliàs ex frigore, eo q; vel simplici, vel cũ adstrictoria vi: quæ quemadmodum inter se differant, in libro de medicamentis est præceptum. Iam vero obstructionum ipsarum alia est, quæ ex abũdantia: alia quæ ex qualitate succorum, scilicet qui aut lenti, aut crassi sint, incidit. Præferetur autẽ inter remedia, in ea, quam copia facit, sanguinis missio: In ea, quæ ex humorum qualitate consistit, attenuantium vsus. Quod vero ex viribus consilij petatur, vt in diariis sanè est exiguum, ita in iis, quæ pluribus diebus vrgẽt, satis magni est momẽti: eo q; maioris, quo hæ sunt longiores. Enimuero, vbi naturaliter se vires habent, ne minimum quidem † in pluB rium dierum febribus} vacuantium auxiliorum vsum morantur: Vbi non naturaliter se habẽt, (voco autem nõ naturaliter, cum infirmiores quodammodo sunt) pro magnitudine imbecillitatis impeditur vacuantium auxiliorum vsus. Sanè rarius accidit, vt protinus in primo secundo'ue die vires imbecillæ cernantur: accidit tamen interdum, vel propter ægrotantis malum corporis habitum, vel propter senium. Non nullis etiam fatigatio, vbi vstio, & tristitia, vigiliæ q; præcẽssērunt, & inedia per totum secuta est diem, dein febris prius, quàm homo cibaretur, circa vesperam occupauit, & nox insomnis est acta, vires magnopere resoluit.

† ἐν τοῖς πολυημέροις πυρετοῖς, legunt tũ impressi, tũ pleriq; ex manuscriptis codicibus, vt etiam Linacer vertit. Sunt tñ quidã codi. q addant καὶ τοῖς ὀλιγημέροις, i. & in iis, q paucorũ sunt dierũ.

Quo pacto in Iuuene febricitante Diatritariorum errorem Galenus indicauerit, ac emendarit. CAP. 3.

NEc alienum sit, si tibi talem ægrotum describam, in quo primũ ausus sum ratione ipsa mihi viam monstrante, & diatriton contemnere, & virium rationẽ habere: postea q; alios, quos in simili casu vidi, audacter eodem modo, quo illum, curare: siquidem primũ periculum post, q̃ iis, quæ ab indicatione sunt inuenta, subscripsit, ad secũdum vsum reddit magis animosos. Ergo iuuenis, qui febri est correptus, annos natus erat quinq; & viginti, gracili corpore & musculoso, veluti canis: tum sicco calido q; omnino temperamento. Iam idem exercitatione quodam modo C delectabatur, & alioqui cogitabundus & industrius erat. Is peregre agens, cum nuncium parum gratum accepisset, & tristatus est, & propere se accingens ad vrbem festinauit. Ac priore quidem die & laborauit modice, & lotus cœnatus q; in quodam diuersorio quieuit, sed maxima ex parte sine somno. Postera die etiam magis festinauit: ac longa via, & sabulosa, & squallente, tum sub feruente Sole confecta, hora propè septima & semisse peruenit in vrbem. Ibi, cum ea, quorum causa maturasset, meliora audiret, in gymnasium lauaturus proficiscitur: dein vnctus, vnà cum quodã eorum, qui aderant iuuene, perfrictus est. A quo cũ, vt paululum dimoueret, prouocaretur, orta inter eos cõtentione, (qualia sæpe incidunt iis, qui exercitationibus indulgẽt) plus iusto est exercitatus: erat q; iam ĩmodice siccus. Egressus vero gymnasium, inuenit amicorum quosdam pugnantes: quos dum dirimit, imprudens in aliam exercitationem non leuem incidit, dum alios eorum diuellit, alios impellit, alios cõplectitur medios, alios vt iniurios increpat, ac pro iis, qui iniuriis affecti essent, irascitur, adeo, vt domũ se in summa siccitate reciperet, lassitudinem inæqualitatem'q; sentiẽs. Aquam igitur ex consuetudine bibens, vbi nihilo se leuatum, sed inæqualitatẽ sibi intẽdi sentit, hanc quidẽ vomuit. Ratus autẽ vtilius adhuc cibo abstinere, accubuit, ac quieti se dedit hora fermè diei vndecima: quod cũ fecisset, ac nocte tota febre diuexatus vigilasset, postri D die quoq; quieuit vsq; ad meridiẽ, sperans se somni aliquid consecuturũ. Quo tpe cum eũ medici quidam diatriton colentes, inuiserent, tum quidem homini satis magnã esse febrẽ aiebant, vesperi autem se illum reuisuros. Itaq;, & vesperi cum redirent, ac febrem inclinatam cernerent, ne tum quidem nutriendum censuerunt, quãuis etiam id alius quidã medicus suaderet: immo strenue restiterunt, adiicientes, si quidem sine febri esset, fortasse cibum daturos: febricitante adhuc minime id facturos. Quin etiam, cum tertio die mane redirent, etiam tertiæ diei accessionem transmitendam censuerunt: erat autem (vt prius dictum est) suspecta hora illius diei vndecima. Ergo digressis illis, ipse accessi, ac faciem iuuenis contemplatus vidi talem esse, qualem in prognosticis Hippocrates his verbis pingit: Nasus acutus, concaui oculi, ac reliqua, quæ deinceps ab eo dicta ,, scimus. Itaq;, cum omnino mihi persuaderem fore, vt tum in hecticam febrem, tum quam marasmωde vocant, homo, nisi cibaretur, incideret, sorbitionem ex alica quàm primum paro, atq; exhibeo. Et tamen quamuis hac sumpta, cum accessio suo tẽpore circa vndecimã inuaderet, sic extremis partibus perfrixit, vt calfieri hæ vix possent, & pulsus illi paruus rārus'q; quàm maxime fuit. Qua ex causa illi etiã quarto die tum mane, tum vesperi cibum dedi, quo s. & vires repararem, & corpus humectarẽ: erat "nãq; cutis eius, ceu corium, arida. Vbi autẽ febris tenuis & similis perseuerauit, statui deinde quinto die non simplici sorbitione hominẽ cibare, vt ante, sed alica ex aqua calida,

* ἄῤῥωστος, i. imbecillus.

A lib. 4. f. 1. t. 2. c. 8. fol. 420. d

calida,citra q; condituram,iniectis in eam mali punici granis. Est nanq; is optimus cibus bilioso E stomacho: nam & roborat hunc malum punicum: & alica,cum diutissime in vētriculo citra corruptionem maneat,sensim concoquitur, nec acescens, nec innatans: quæ vitia accedere sorbitionibus aliquādo solent. Incidit vero & in ipso quinto principium accessionis simile. Item q;, cum & sexto & septimo eum simili ratione cibassem,in nōno rursus simile principium præcedētibus fuit. Vbi nimirum vel amentiam,vel pertinaciam,vel,haud scio,quid dicam, eorū, qui in principio hominem transmittere tertiæ diei accessionem sine cibo iusserant, prorsus intelligere licebat. Nam,cum cunctis euidenter apparere t nunquam peruenturum eum ad quartum fuisse,si nutritus ante accessionem tertij non fuisset,illi & tum eum , & secutis etiam diebus non recte nutritū aiebant.Cęterum committendum non erat,vt eorum redarguendi studio, ægrum quis non exhibito in ipso accessionis die cibo proderet. Igitur nono die similiter hominem nutriēs: cernens q; in accessione pulsum eius redditum , quàm prius erat, firmiorem , cæterum imbecillitatem illam adhuc præferentem cum extremarum partium frigore: non potui sustinere medicorum illorum meras nugas,sed vndecimo die præfatus prius ægrotantis amicis fore,vt ipso die intelligerēt hominem hactenus nostra opera fuisse seruatum,permisimus illi pręterire accessionis horas. Ergo, cum & sine pulsu omnino in ipsis esset: & frigus eum vehemens totius corporis premeret sic, vt F nec loqueretur amplius,& vix impellentem sentiret: cōuocati in vnum medici omnes,qui ab initio videramus,ab ægrotantis propinquis propemodum sumus discerpti , ego quidem , quòd ob pertinaciam vltro ægri salutem prodidissem: qui vero diatriton colebant, propter ignorātiam & stupiditatem.Ac illi quidem pallidiores frigidiores q;,quàm ipse æger,consilium quoddam fugę captabant: quod ego prospiciens, aulæ ostium obserari iusseram, & simul amico cuidam clauem seruare.Post medius eorum stans,iam,inquam,vobis cōstare planè arbitror, quis hactenus hominem seruarit.Seruabitur autem & nunc nostra opera. Neque enim , si periturum omnino in hac accessione putassem, à cibatione destitissem:sed , quoniam ex præcedenti iam victu tantū illi roboris superesse noueram,vt tolerare accessionem posset , permisi accessionis horas sine cibo transmittere. Ac satius quidem fuisset multo ante hominem nutrire: uerum , quò & istos redarguam: & quibusdam his auscultātium,qui confici à nobis iuuenem , quòd illam occasionem omiserim, dicunt,persuadeam: nunc illis ostendam vel in accessione ipsa ægrotantes quosdam nutriri debere,nedum ante hanc.His dictis,ac diductis hominis maxillis,infundo ex angusti oris vasculo,cremoris ptissanę tres cyathos: paulo autem post albi & tenuis vini,modice q; calida diluti,duos cyathos.Post quos & sustulit oculos,& tum audire,tum loqui,tum pręsentes nosse cœpit,cum ante, G veluti lignū aridum,porrectus, sine voce ac sensu iaceret.Rursus itaq; dato ex vino,quo dixi modo,diluto,pane ad comedendum exiguo,prorsus hominē reuocaui. Quem, vt rursum ad institutam ab initio victus rationem reduxi, & tertijdecimi diei accessionem facile tolerare vidi, in quartodecimo rursus mane cibaui: ac post circiter horam octauā laui: deinde rursus liberalius cibaui: ac mox vinum bibendum exhibui.Idem vero & in duodecimo & tertiodecimo feceram.In quinto autem decimo rursum cibaui mane. Cum vero facilius tum quoq; accessionem ferret , in sexto decimo denuo laui: cętera q; circa hominem peregi,sicut in pręcedentibus diebus. At,vbi in decimoseptimo minime grauis parua q; accessio fuit, audacter hominem de cętero sub cōualescentium victus ratione habui. Hic æger nō paucos semimalorum,ac non penitus asinorum, docuit etiam ante accessiones ipsas non nunquam esse cibandum, vel si duarum horarum intercedat spatium: ac multo magis ante accessionem tertij. Ostendi autem tibi & in prima ipsa accessionis inuasione eiusmodi homines esse nutriendos. Dico autem eiusmodi homines , in quibus corporis intemperies ad siccum & calidum conuersa febres accendit.

Ratione atque Experimento monstratur, quàm Vtilis non nunquam sit Ante Accessionem vel in ipsa accessione Cibatio. CAP. 4. H

PORrò hoc quoque plerisque medicorum fortasse sit incredibile. Sed,siue rationi ipsi fides est adhibenda, siue operibus , nos fidem ambobus facimus: Operibus quidem , dum homines ijs monstramus,qui,si biduo patiantur inediam, necesse est , febricitent, ita scilicet , vt non nulli, vbi concitati ad iram sunt , vel mœrore vel vigiliis affecti: euidentissime enim tum in conualescentibus ex diutino morbo talia fieri cernuntur , tum iis qui calido & sicco sunt temperamento. Quam vero Ratio ipsa fidem huic rei facit,alibi iam dicta est: dicetur tamen & nunc eius rei summa. Mordens halitus & succus, vbi per sensibilia corpora fertur , horrores & inæquales totius corporis concussiones (ῥίγη græce dicunt) facit: ex quibus cute stipata, quæ prius transpirabant,iam retenta, quoties fuliginosa sunt, febres accendunt. Ergo eiusmodi halitus & succos, tum multa & vehemens dimotio, tum vigiliæ, & ira, & dolor , & cura augent: tum proxime ab istis vnum illud per se interdum augere eos sufficit , vtique si cibum quis non sumpserit : efficitur enim corporis habitus in iis naturis,quæ facile amaram bilem generant, ex longa inedia biliosus. Si igitur tum id incidat: tum æger motu quopiam valentiore , quàm pro viribus , vsus mordentium excrementorum impetum confertim foras excitarit: necesse est (veluti in symptomatum causis ostendimus) vel concussionem,quam modo dixi,vel horrorem subsequi. Ac concussio

* octauo.

A cussio quidem ista succedet propter eorum, quæ feruntur, excrementorum tum multitudinem, tum acrimoniam, tum impetus celeritatem: tum laborantis virium infirmitatem. Nam, & quæ multa, paucis: & quæ qualitate sunt insigni, iis, quę ita nō sunt, mordēt magis: pari modo, & quæ cum celeritate feruntur, iis, quę tarde. Iam vires, vbi valentes sunt, omnia contēnunt ac tolerant: vbi infirmę sunt redditę, vel abs quouis offenduntur. Horror fiet, vbi & qualitas eorum, & impetus velocitas est remissa: tum copia minor: ac potissimum, cum vires tristanti obsistunt. Si vero iā dicta largius remittantur, ne horror quidem fiet, sed vel vlcerosus quidam sensus, vel tantum inæqualitas. Ergo coeuntibus omnibus iam dictis, † quod vehemētissimum est, oritur, vtique supradicta totius corporis concussio: } rursus remissis omnibus, nullus ex transitu excremētorum fit sensus. Quod si quædam sint, quædam non sint: & quædam maiora sint, quædam minor: in eiusmodi mistionibus media latitudo omnis, † quæ inter id, quod maximum est, quod ῥῖγος græce vocari diximus, & minimum, qui est nullus omnino excrementorum sensus, } efficitur. Itaq; nihil mirum est, si dictarum causarum quælibet vel per se, vel cum aliis iuncta: alij inęqualitatem, alij vlceris quempiam sensum, aut horrorem, aut dictam cōcussionem, afferre videatur. Nam pone, vires imbecillæ sint, corpus ipsum admodum sensile, quippe id quoq; ostensum est non parū
B ad eiusmodi symptomatum generationem conferre: habitus autē corporis gracilis, & temperamentum biliosum, stomachus q; similiter bili affectus: tū his omnibus accedant inedia cibi, & vigilię quæpiam, & tristitia, & solicitudo: ad hæc progressus à domo, qui ex vrgēte quapiam causa sit necessarius: postea his propositis (id quod aliquando fieri vidisti) det sedulo operā, vt plus itineris per vrbem, re ita postulante, festinus peragat: nunquid huic ex eo, qui excitatus est, mordentium excrementorum motu, primum quidem inęqualitas quædā, mox vero etiam horror, prompte incidet? quod si motum quoq; continuet, vel cibum sumere non anteuertat, protinus etiam febris? Equidem ita febricitantes aliquos ostēdi tibi, maxime ex iis, qui è longo morbo conualuerant. Quorum cū vni forte fortuna occurrissem, qui mox ante horrescere cœpisset, vt rem exposuisset, dato ex vino diluto pane, continuo horrorem inhibui. Verū hunc (vti scis) per viam in officinam quandam perductum febricitare prohibui: alios vero, qui prius se domum suā recepissent, in ipso principio horroris, vel paulo posterius, cibauimus. Atq; , vt semel dicam, quibus incipientis adhuc accessionis aderant symptomata, iis omnibus panem ex vino diluto ac calente mature exhibēs, & horrorem statim inhibui, & febrem prohibui. Quanto vero hos citius cibaueris, tanto scilicet magis febrem prohibueris. Quod si paululum aliquando morere, vtique febris ne
C tum quidem, calor tamen multus, iis aduenit, simillime planè iis, qui per vehemēs frigus facto itinere, reuersi domum, calidis sunt nutriti. Quippe, si plusculum morere, maiorē calorem sentient, talemq; ac tantum, vt dubites, an hunc febrem appelles. Sin duæ horę ab initio inæqualitatis interpositæ sint, nutries tunc quoq; , modo horror adhuc duret, prædicens tamen, quod hi febricitabunt, cęterum innoxia febre, & cui cutis mador succedet: quo facto, tum lauare, tum rursus nutrire debebis. Quod si horror præterierit, ac iam planè febricitent, cibandi id temporis non sunt, sed decrescente iam accessione ilico sunt nutriendi integritate non expectata. In nullo nanque squallido affectu commode finitur accessio prius, quàm illi vel ex lauacro, vel humido victu, humectatio accesserit. Hæc ego omnia cum operibus indicarem, qui me vel laudabāt, vel æmulabantur, scilicet quod supra eorū opinionem erant, quæ ægerā, παραδοξοποιόν, quod paradoxa facerem, (vt scis) vocabant. Cum vero ratione de iisdem disserens docerem aliquos ante accessionem esse cibandos: aliquos in ipsa, id q; vel inclinare iam incipiente, vel etiam in ipso summo vigore: tum παραδοξολόγον me, quòd paradoxa dicere viderer, appellabant. Ergo quid facias his hominibus, quibus nec opere nec ratione persuaderi potest? At, inquiunt, fieri nequit, vt eiusmodi affectus quis agnoscat. Quomodo igitur nos eos agnouimus? Videtur'ne cuipiam fieri nō posse, vt cali-
D da & sicca intemperies agnoscatur, vel quæ ab ortu vsque fuerit, vel quæ in præsenti tempore talis sit reddita? Mihi sanè tàm videtur facile, quàm has ipsas agnouisse literas. Quid illud vero, si huic non sit adhuc in succis putredo vlla, illi vero sit, non posse vobis videtur hoc discerni? Mihi posse videtur. Nam & ex pulsu, & vrina, & ex ipsa non nunquam, quæ in calore est, qualitate, euidenter id discernimus. Quod si propterea, quod nec ipsi quicquam discere volunt, nec se se exercitare, scientibus parum credunt, quid vetat, quò minus tum geometris ipsis, tum arithmeticis, tū reliquis artificibus omnibus nihil credant?

† τὸ σφοδρότατόν ἐστι ῥῖγος, i. vehementissimus oritur rigor.

† τοῦ τε μεγίστου ῥίγους καὶ τῆς παντελοῦς τῶν περιττωμάτων ἀναισθησίας. ad verbū. inter maximū rigorē & omnimodam excrementorum insensibilitatem.

Calidas & Siccas naturas Inediam non tolerare: ac de Primis capitibus, quibus Ratio Cibandi continetur. CAP. 5.

MIsso igitur hoc genere hominum, rursus seriem sermonis nostri persequamur. Calidis ac siccis naturis aduersissima res inedia est, ac febrium paratissima causa. Voco naturas calidas & siccas nō solum, quæ à primo ortu tales ex proprio tēperamento sint, sed ēt, quæ posterius ex calido sicco q; victu, & plurima dimotione, & vigilia, & cura, & tristitia, & regione calida siccaq; , & tēpore æstiuo, & cœli statu calido siccoq; , sint acquisitæ. Sanè licet & citra temporis anni mentionē, in eiusmodi sermone statum cœli solum nominare. Verum, si altius repetam, id, quod dico, magis credes. Calida & sicca temperamēta, siue ea ex prima origine talia sint, siue ex victu,

& immodico labore, & animi perturbationibus, & regione, & cœli statu, inedia vehemẽter lędit. E
In hac dictione, ipsis saltẽ verbis, omissum est anni tempus: potestate tamen omissum non est, vtpote quod in cœli statu comprehenditur, quãdo calidus in summo siccusq; cœli status iam dictã temperaturam efficit. Hic autem status alio anni tempore, quàm ęstate, planè incidere nõ potest: quando nec in autumno, nec in vere, multoq; minus in hyeme, fieri potest, vt calidissimus simul siccissimusq; cœli status fiat: sicut nec humidissimus pariter frigidissimusq; in alio, q̃ hyeme. Ob hæc igitur ipse quoque aliquando prætermisso anni tempore, cœli statu sum contentus. Liceat tamen cuiq; nominibus, quibus velit, vti, modo à rerum natura nõ discedat. Est porrò rerum natura, qualem & modo diximus, & nihilo minus nunc dicemus: nam, quæ maxime sunt ad curationem necessaria, eadem q; maxime ignorata, nec Hippocrates ipse identidem repetere grauatur.

Igitur inedia siccis calidisq; corporibus, valẽtibus quidẽ noxia est: iis vero, qui in calida & sicca æstate febre laborant, quæ scilicet ex vstione, aut labore immodico, aut vigiliis, aut comprehensis iam animi *motibus sit contracta, non simpliciter noxia est, sed, si quicquam aliud, planè perniciosa: quippe vel in febres ardentes ex ea incidunt, à quibus, nisi prius mors occupet, in hecticas migrant, atq; ab his in marasmum: vel protinus ab initio ardentibus pręteritis, in hecticas. Maxime tamẽ (vt dictum sępius est) siccos calidosq; *affectus statim à principio hectica corripit: Sicuti F
mulieri accidit, quæ autumno ex tristitia & vigiliis febricitare cœpit: perseuerauit autem ad plurimum hyemis. Hanc quarto die (vt scis) vidimus, deprehendimusq; statim hecticam esse febrẽ, cum alia, quã humores excitarant, coniunctam. Curatio autem vna tum fuerat, vt frigida tempestiue & moderate daretur, consuetę scilicet hanc per sanitatem bibere: verum aliis curatio huius erat commissa, quare nobis silere est visum. Alteri vero, qui eodem tẽpore ęgrotarat, & se nobis commiserat, quoties nutritus est, fontanæ planè gelidę dedimus interim binos cyathos, interim ternos: quando frigidam simul multam sibi dari, qui ita sunt affecti, citra noxam nõ ferunt. Quocirca vtilissimum est, vbi febris ideam perspexeris, in prima statim accessione minore cum periculo, copiosiore frigida vti, corporibus ad validam siccitatem non dum perductis. Qui enim in feruoribus sub canicula ex ira febricitauit, (iuuenis autem hic erat siccus & calidus) vbi in prima accessione duas frigidæ heminas bibisset, statim quidem vomuit flauissimam bilem: non multo autem post etiã deorsum excreuit. Deinde, cum rursus post cibum aquę circiter heminam similiter sumpsisset, iam febricitare desiit. Non defuere tamen medici, qui, cum nullam à principio febris speciem agnoscerent, sed postea, cum iam præteriisset occasio, intelligentes vel in hecticam, vel etiam in marasmoden febrem ægrotantem incidisse, frigidam bibendam, nos imitantes, præbue- G
runt. Sed nemo metam attigit: nam magna solicitudo habenda est in iis, qui ita se habent, de frigidę potionis mensura. De qua paulo post dicemus, vbi propositæ disputationi finem imposuerimus. Quippe ęger is, quem ante descripsimus, exemplo omnibus est, quibus propter siccitatem à principio statim dari cibus debet, etiam si febricitare iam incipiant. Nam, cum acceditur in his febris propter mordentem acrimoniam excalfacti attenuatiq; ex Sole & inedia & laboribus succi, maximum eius remedium est humidum nutrimẽtum: sicuti è diuerso, vbi ob copiam, vel obstructionẽ, vel phlegmonen, vel (vt semel dicam) humoris alicuius putredinem, febris est orta, maximo malo est cibus. Atq; hos quidem nec in inclinatione febris citra noxã nutrias, nedum ipsa accessione inuadẽte: illos vero omni certe tempore, sed potissimum per inclinationem. Me quoq; subinde vidisti eos, qui ex abundantia, & qui ex phlegmone laborarẽt, sub longa inedia tenuisse sic, vt prorsus ante septimum diem non cibarem, sed sola mulsa contentus essem, viribus scilicet valentibus. Quosdam eorum, quibus videlicet vires validę non fuerant: aut stomachus biliosus, aut imbecillus, aut plus iusto sensilis: solo ptissanæ cremore vsq; ad septimũ diem traxi, quo morbus † in summo esse incremento debuerat, aut etiam oĩno per crisin discuti. Sunto igitur tibi à H
primo statim die in omni ęgro spectanda duo illa, quæ Hippocrates iussit, à quibus cibãdi consilia petas, morbi summus vigor, & ęgrotantis vires. Postea, si transiri summum incremẽtum sine omni cibo potest, in cibi abstinentia hoĩem seruabis: sin exiguum adminiculum requirat, abũde erit sola mulsa: quòd si maius desiderat, q̃ sit ex mulsa, ptissanę cremor satis erit. At, si fas non est summũ morbi incrementũ, aut tenui victu, aut inedia trãsmitti, id agendũ, vt homo statim in primę accessionis inclinatione cibet̃. Aliquos vero eorũ (vt dictũ est) & cũ inuasura adhuc est, & cũ incipit, cibabis. Sint porrò hi sicco tẽperamento ac calido, aut à primo ortu, aut certe illo tẽpore, oportet: tũ viribus necessario imbecillis: neq; enim fieri põt, vt abũde siccũ calidumq; corpus, cũ febricitet, viribus sit valentibus. Si tñ cum eiusmodi febri ac corpore, momẽtanei membri phlegmone sit coniuncta, oĩno æger morieť: nã id quoq; prędixisse me semp̃, nunq̃ vero falsum, ipse testis es.) Magisq; id certũ est, si pulmonis, vel mẽbranę quę costis subtendit̃, vel ventriculi, vel iecinoris phlegmone sit: etenim, quę has partes phlegmonę occuparunt, non modo iis, qui tàm imbecillis sunt viribus, sed ẽt iis, qui valentiores ipsis sunt, mortiferę esse solent. Vnaq; salus tum pleuriticis, tum peripneumonicis, adde ẽt synanchicis i. qui angina laborant, est ipsum virium robur: nõ secus vero, & quibus vel iecur, vel ventriculũ phlegmone obsidet. Nam, quod ad phlegmonen, quę in iis est partibus, spectat, minime planè est cibãdum: quod ad virium infirmitatem,

vtiq;

* πάθεσι.

* διαθέσεις est in impressis, vt Linacer vertit. κράσεις autẽ i. tẽperaturas, ẽ in quibusdam antiquis.

A. li.4. f.1. t.3 c.1. fol.432.a

† AP. παρακμάζειν, i. declinare.

A vtiq; sæpe. Ita necessario aut vires resoluent, aut phlegmone augebit. Atq; hæc mihi latius fortassis, quam pro re proposita, sunt dicta: qui præsertim hoc libro statuerim de febribus, quæ absq; phlegmone infestant, disserere. Ceterum tractationis conuenientia fecit, vt quatenus necessarium esset, digrederemur.

Quo pacto Præcauendum sit, ne Febris in Squallente Habitu in Hecticam pertranseat: ac de Duplici Putredine, quæ febres accendit. CAP. 6.

DEnuo igitur redeamus ad febres, quæ iam comprehensis febribus sunt affines, quas nominare hecticas solemus. Nam, qui supra descriptus à me iuuenis est, hectica febri laborasset, si mirificam diatriton transigere fuisset coactus: nisi tamen prius ab iis, qui absq; methodo victus ratione ordinare consueuerunt, fuisset interemptus. Proponatur igitur alius quispiam, cui cum supradicto cetera quidem omnia sint eadem, vires tamen tanto sint valentiores, vt tridui inedia tolerata duret: Necesse est hunc, si modo ita cibetur, quemadmodum cibant, qui diatriton extollunt, in hecticam incidere. Nam ii primum in quarto ipsum cibarent, post in sexto, mox in octauo, deinde in decimo: quippe talis est (vt sæpe vidisti) eorum cibandi formula. Prima quidem cibatio post primam diatriton: reliquæ alternis diebus. Protinus aut (arbitror) & ex artomelite, i. pane ac melle, siccassent eius præcordia: nam id quoq; ex legibus eiusmodi medicorum est, siue phlegmone viscus aliquod laboret, siue secus. At, quemadmodum quidem eos

B cibare, qui ita laborent, inter initia conueniat, supra est dictum: sed nihilo tamen secius nunc quoq; summatim repetetur. Quoties vel ex lassitudine, vel ira, vel pluribus curis, vel vigiliis, vel tristitia, vel longa inedia, vel vniuersis vna (sicut in supra descripto iuuene) coeuntibus siccatum corpus est: ac febris inuasit, quæ & aridam reddat cutem, & igneum habeat calorem: vtiq; hunc talem timor est febri hectica correptum iri, potissimum in æstate, ac cœli statu calido siccoq;. Oportet autem, quod primum ptissanæ cremore, & sorbitione ex alica nutritum, paneq; post oblato, aquæ frigidæ potione hominem cures: quippe protinus extinguitur ac cessat omnino febris, modo (vt dictum est) nec phlegmone aliqua ei sit adiuncta, nec putredo humorum. Nam, si horum vtrumuis sit, attendere diligenter oportet, ac discernere, quo primum tempore aquam frigidam dare homini sit audendum. Ego enim talium quoq; non paucis dedi, tutius esse ratus phlegmonas in præsens augere, quam sinere hominem hecticam febrem incurrere. Vbiq; igitur (vt semper dicere soleo) curatio dignotionem prænotionemq; consequitur. Siquidem, & dignoscat, quod præsens est, & prænoscat, quod ex eo futurum est, oportet, qui volet notabilis efficaciæ remedio vti. Si tamen magnum fore incommodum vel humorum putredini, vel phlegmonæ, cooiicies, à frigida quidem danda abstinebis: refrigerantibus aut remediis, quæ foris applicantur, vteris, modo ea super os ventriculi aut tota præcordia, modo super pectus imponens, vbi s. plurimum subesse

C caloris maxime iudicabis. Sanè diximus iis, qui ita laborant, balnea quoq; esse non incommoda: dico iis, qui siccato plurimum corpore sunt, & ex aliqua earum, quæ dictæ sunt, causarum citra humorum putredinem febricitant. Monstratum vero nobis est in iis, quæ de febribus scripsimus, phlegmonas quoq; propter putredinem humorum, qui in ipsis habentur, febres subsequi. Quocirca, si quando dicam febribus, quæ ex putredine accenduntur, tale quippiam conducere vel non conducere, etiam eas, quæ à phlegmone excitantur, in communi putredinis genere comprehensas intelliges. Sicubi vero deinceps vtrasq; nominare videris, scias eas, quæ ex phlegmone, ab iis, quæ ex sola putredine ortum habent, tum discerni. Cuiusmodi autem sit phlegmones affectus, tum in libro de inæquali intemperie, tum vero in eo, qui de tumoribus præter naturam est inscriptus, docuimus: admonuisse tamen & nunc te non sit inutile.

Cum sanguis calidus copiosior in aliquam animalis partem procubuit, maiora eius vasa protinus distenduntur, vtpote abundantiæ continendæ non sufficientia: ab his deinceps, quæ minora sunt. Mox, vbi nec in iis satis continetur, exudat foras in ea ampla spatia, quæ inter vasa sunt, sic, vt etiam omnia, quæ in composita carne habentur, loca occupet. Atq; hæc quidem est phlegmones affectio. Possunt vero & sine hac in ipsis vasis humores aliqui putrescere, idq; aut in vna animalis particula in finibus ipsorum impacti: aut etiam in totis eorum capacitatibus, quæ inter bubones & alas sunt, compre

D hensi. Cum igitur (ceu diximus) citra putredinem squallenti corpori febricitare contigerit, caput totius curationis in iis remediis, quæ refrigerent & humectent, statuere oportet.

Sex esse Materiæ Differentias, quibus Frigus & Humiditas Hecticis Febribus conciliantur. CAP. 7.

POrro duplex genere est harum rerum prima materia: vna eorum, quæ foris admouentur: altera, quæ intro in corpus sumuntur, quæ sanè & prospheromena, id est sumenda, vocantur. Extrinsecus corpori incidunt tum aer ipse, qui nos ambit: tum pharmaca, quæcunq; humectandi refrigerandiq; vim obtinent: & tertium præter hæc, dulcis aquæ balneum. Intro in corpus sumuntur, quæ eduntur ac bibuntur, & inspiratus aer. Ab his generibus tentandum est propositis hoc loco febribus tum humiditatem, tum refrigerationem comparare. Verum refrigeratio, quoniam per efficacissimam qualitatem inducitur, & parui temporis est, & periculosa: contra, siccitatis per ea, quæ humectent, curatio, vt longi temporis est opus, ita minus est, quam refrigeratio, periculo exposita. Igitur dictas sex materiæ differentias deinceps iam examinemus, ab ambiente exorsi.

De Eligendo ac parando Aere, qui Hecticis Febribus conueniat. CAP. 8.

HIc igitur si temperatus est, qualem se exhibet, vtiq; tali nobis est vtendus, nihil amplius de eo solliciti. Sin admodum calidus est, vel admodum frigidus, pro calido inducendus arte contrarius est, subterraneis inuentis domibus, quæ & frigidissimæ sint, & maxime perflatæ, & ad septentrionem

phlegmone

* προσφέρονται.

* ἡδείας, id est suaues.

versæ: tum auris quibusdam, quæ ipsis sint propriæ, opera nostra paratis, aliàs ex euripis, in quo se E
deiiciant multi aquarũ fontes: aliàs aqua frigida de vasis in vasa trãsfusa. Iam hoc statim etiã somniferum est. Præterea domo assidue aqua, quæ prorsus frigida sit, aspersa: ac rosis plurimis humi fusis, aut vitium capreolis, aut ruborum summitatibus, aut lentisci ramis, aut deniq; reliquarũ, quæ refrigerent, stirpiũ aliquibus. De quibus & prius est dictum. Turba quoq; hominũ ingredi prohibita: nam id quoq; domũ calefacit. Atq; ita quidem calidissimum aerẽ refrigerare, qui s. in æstate calida & sicca accidit, est tentandum: quandoquidem in hyeme calidissimus esse nõ potest, sicuti nec frigidissimus in æstate. At, siquis modice frigidus est, hoc esse contentos oportet, nihil aut machinantes, aut de temperie eius alterantes. Qui vero frigidissimus est, vtiq; quatenus respirando attrahitur, admittendus est, vt qui calorem, qui est in corde, admodũ refrigeret: non tamen quatenus extrinsecus ægrum cõtingit, quippe id densat cogitq; cutim, ac putredinosorum humorum effluxum transpirare prohibet. Siquidem per pulmonem, quod rarum viscus est, difficile nõ est, vt tum qualitas ipsius, tum & substantia, ad cor facile perueniat: at, per cutim, fieri nequit, vt eius vel qualitas, vel substãtia, ad cor perueniat, vtpote prius densatam. Nam, quod in libris de simplicium medicamentorum facultate, de iis, quæ vehementer adstringunt, est dictum, id hic quoq; reuocari ad memoriam debebit, ac sciri, qui nimium frigidus aer est, hunc cutim densando, semper F
sibi ipsi viam præcludere. Scire tamen licet maius fore ex frigida inspiratione cõmodum, quàm ex cute densanda incõmodum: præsertim cum operimentis hanc calfacere licet. Porrò vtẽdum maxime eiusmodi aere est in iis hecticis, quibus primũ, quod afficitur, ipsum est cor: æque vt, si ventriculus primũ esset afflictus, ipsi per comesta & bibita esset succurrendũ: huic enim illa cũ integris adhuc viribus occurrũt, sicut cordi inspiratus aer. At iecinori ex inspirato aere nulla certe vtilitas accedit: à comestis vero & bibitis minor planè, quàm ventriculo, cæterũ aliqua non obscure aduenit. Communis autẽ omnium sanatio est per ea, quæ extrinsecus applicata refrigerant & humectant. Atq;* in his quidem visceribus magna ex parte hecticas marasmodesq; febres accidere contemplati sumus. Superueniunt tamen aliqñ & pulmonum siccis calidisq; intemperamẽtis: attamẽ opportunum eiusmodi febribus id viscus non est, vtpote humidum laxum'que. Incidunt præterea & pectori, & pingui membranæ, quod Mesaræon dicitur, & ieiuno, & colo: interim vero & vtero, & renibus. In* septo vero transuerso marasmum non vidi, hecticam sanè febrem vidi, & hanc semel quidem planè absolutam, sæpe vero citius interimentem, quàm planè esset cõpleta. Eiusmodi nanq; affectum & spirandi difficultas, & deliriũ excipere solet: ex quibus magna ex parte prius moriuntur, quàm hectica prorsus sit perfecta. Est autem eorum agnitio facillima, tum ex pulsus G
duritia: tum ex eo, quòd præcordia plurimum trahuntur sursum: tum ex difficultate spirandi, quæ illis est & inæqualis & varia: quippe aliàs quàm maxime paruum & frequẽs spirant: rursus aliqñ manifeste spiritum tardant: dein subito, quemadmodum gementes respirarunt: vel duplicem spiritus intromissionem, quasi superinspirantes, vel duplicem foras missionẽ faciunt: † veluti respiratio respirationem comprehendat. Respirant vero hi sæpe & reliquo thorace toto, non sensibiliter modo, verũ etiam notabiliter, tum opertas scoptulas, quas Homoplatas vocant, attollentes: aliqñ admodum raram & magnam respirationẽ edunt, vtiq; cum delirij malum præcipue dominatur. Verũ præsentis instituti non est vel laborantium partium notas, vel earum causas referre. Quare denuo ad curationes reuertamur: æstimemusq;, quas vires propositæ iam materiæ aduersus hecticas febres habeant. Sanè diximus iam nõ nulla de aere tum calido, tum frigido: qui præcipue quidẽ est vtilis, cũ, quod primum afficitur, ipsum est cor: quis cõfert & in reliquis febribus nõ parum, qñquidem in his quoq;, necesse est, cor similẽ intemperiẽ recipiat: citra quã nec marasmus, nec hectica, nec reliquarũ vlla febrium, consistere potest. Quo facile apparet etiã pulmones, vbi scilicet ij sunt, qui primum patiuntur, plus cæteris omnibus refrigerantem aerem requirere.

* σηπεδονωδῶν. al. συγκαιομένων, i. eorum qui cõburuntur.

* ex.

* ex pectore, & mesaræo, & c.

* ex

† καθάπερ ἐπεκπνέοντες, i. veluti superexpirantes.

De parandis Medicamentis, quæ Extrinsecus Hecticis admouentur. CAP. 9. H

SEquitur iã, vt de iis medicamentis agam, quæ extrinsecus admota humectent, & refrigerent. Porrò horum quoq; ea deligenda esse, quæ "citra vehementem adstrictionem refrigerent, neminem latet. Talia enim, præterq; quòd non humectant, etiam demittere frigiditatem suam alte non valent propterea, quòd cutim cogunt, ac coarctant. Optima vero sunt, quæ non modo citra adstrictionem refrigerant, sed etiam corporis substantia sunt tenui. Ac, quæ quidem absolutissime tenuium partium sit, substantiam exacte frigidam inuenisse fortasse non est. Dixi, exacte, propter acetum, quod cum omnium, (quæ nouimus) potestate refrigerantium planè tenuissimarum sit partium, admistam sibi aliquam caliditatem habet. Præterea corpora, quæ cõtingit, siccat, quãuis ad imaginationem sit humidum. Quo fit, vt ad eos affectus, quos humectari & refrigerari expedit, solo eo nõ vtamur, sed tanto aquæ frigidæ admisto, vt possit bibi. Cęterum, quanquã corpus, quod absolute tenuium partium sit & simul frigidum, inuenire non est, attamen deligi materias oportet, quæ ad eiusmodi medicamẽti compositionem maxime sint idoneæ. Ac dictum quidem latius de his est in opere de medicamentis. Dicetur autem in exemplis non nihil & nunc, quò in hoc quoq; genere membratim sis exercitatus. Incipiam autẽ ab eo medicamine, quod omnium, quæ humectent ac refrigerent, est simplicissimum: quo etiam aduersus erysipelata vtor, & phlegmonas

A. li. 4. f. 1. t. 3. c. 4. fol. 432. e

A gmonas in pudendis, vtiq; inter initia, prius, q̃ depascens aliqua subindicetur putredo. Debebit autẽ ad id præparata esse cera quàm optima, & elota. Sanè optima fuerit vel alba pontica, vel quæ ex atticis sit fauis. Esto autem & "rosaceum, quod ex oleo fit à non nullis vocato omphacino, ab aliis crudo, quod q; citra salem sit confectum. Maxime vero ad rem pertinebit, si & ipsum oleum tenuium prorsus sit partium: cuiusmodi sabinum est. Cum vti voles, ambo mista liquãtor in vase duplici: facto q; humido cerato, (cuiusmodi f.erit, quod triplum aut quadruplum ad ceram rosaceum habet) post, quàm ipsum fuerit refrigeratum, miscetor ei paulatim in mortario tm̃ aquæ, quantum in se, dum cum ea mollitur, accipere possit. Expedit aũt & ceratum ipsum prius admodum esse refrigeratum: atq; etiam, quę huic admiscebitur, aquam esse frigidissimam. Abunde aũt ceratum refrigerabis, si, cum modice coiuit, totum vas, in quo continetur, in aquam frigidissimã dimittas. Quòd si aceti quoq; admodũ tenuis ac clari paululum adiicere velis, vtiq; magis adhuc tum refrigerans tum humectans medicamentũ efficies. Non debebit autem medicamentũ hoc eò vsq; super ægrum corpus manere, dum manifeste incaleat, sed assidue subinde mutari. Aliud medicamentũ. Oxalidos, aut oxylapathi succus cum exigua tenui polẽnta mista excipiatur duplicato peniculo detrito: affatim q; frigidum & ipsum imponatur. Quòd si eiusmodi peniculi occa

B sio non sit, tum linteum duplicatum, & madefactum refrigerandæ particulæ impones. Quin etiã portulacæ, & semperuiui, & vuæ immaturæ succus, similiter polẽntæ miscentur. Ad hæc lens palustris, & viridis tribuli, & polygoni, & lactucæ, & intybi succus, alia q;, quæcunq; refrigerare est dictum, cum tenui polẽnta. Præterea sine polẽnta licet integris herbis tunsis vti. Iam vero, quod epithema ex pinguibus fit palmulis, quas πατητοὺς græce vocãt, salutare medicamen est. Porrò coquere oportet harum carnẽ, omni membranoso exẽpto, aliàs ex solo claro aceto: aliàs & aqua ipsi admista: atq; hac, vbi tenera satis reddita est, tunsa vti. Quòd si parum molli crassitudine videbitur, præstiterit iam dicti aliquid admiscuisse cerati. Quòd si rosacei quidpiam dictorum singulis aliqñ miscere volueris, nihilo inutilius pharmacum habebis: esto autem, quod admiscetur, tũ minimum, tum & simplex & perfrigidum, & quod factum ex oleo sit salis experti. Sanè, quoties simplex rosaceum, aut aliquid quiduis id genus dico, quod sine aromatis est confectum, intelligi volo. Est vero salutare ad talia medicamen & rosarũ succus frigidus, vnà cum polẽnta. Salutares vero sunt & ipsæ rosæ tunsæ: præterea stirpiũ, quæ moderate adstringunt, germina trita. Ad quẽ modum vti aliquando licet & herbis, quæ mediocriter adstringãt, veluti solano. Verum eiusmodi medicaminum materiã in alio opere reddidimus vniuersam: nunc abũde pro exemplis sunt,

C quæ iam dicta sunt. Porrò vtendum his est, nõ (sicut vulgus facit) toti impositis thoraci, aut toti ventri, immo illi maxime, quod primo est affectum. Neq; enim necessum est, vt aut cum eo, quod refrigerari valenter desiderat, etiam id refrigeres, quod prorsus non desiderat: aut ante iustũ tempus refrigerare desistas, timens vicinam aliquam particulam lædi. Ego nanq; hominem scio, qui imposito præcordiis refrigerante medicamento, difficultate statim spirandi laborarit: alterum vero, qui protinus tussierit: atq; paulo post vtriq; finitum symptoma, vbi, quod refrigerauerat, est ablatum. Quòd si adeo strenue refrigerare non studebis, habes, quæ id modice efficiant, adhærẽntium medicaminum, ac cerati speciem referentium magnam copiam. Quorum non materiæ modo vim, sed etiam compositionis methodum didicisti.

De Balneorum partibus, ipsorum que facultate: ac qua ratione Hectica febre laborantes sint in Balneum ducendi. CAP. 10.

VErum ego, cum iam sentiam mensuram præsentis instituti me excedere, ad ea, quæ tractationis series proxima exhibet, conuertar. Proxime vero se à iam dictis exhibet cõsideratio de balneo, tum ipsius rei causa, tum vel magis propter Philippũ, qui † hecticis, quas μαρασμώδεις vocant, } ipsum noxium putat. Ipse igitur tum de omni balneorum vi, tum etiam quæ ad eos,

D qui hectica & marasmo laborant, vel (vt semel dicam) omnibus est accommoda, in hoc maxime libro, quid sentiam, explicabo. Memini nanq; me & supra in diariis febribus illa laudare: & in septimo huius operis libro, in iis, qui propter siccam ventriculi intemperiem cruditate laborabant atq; extenuati erant, sæpe vtenda iubere. Cæterum de vniuersa eorũ vi nullo alio libro disserui, sed in hunc seruaui: vbi & de iis agitur, quibus efficacissimus eorũ est vsus, & quibus Philippus ea interdicit. Atq; prius quidem, vbi de vlcerũ curatione egimus, indicata causa est, cur propriæ cuiusque morbi indicationes sint ignoratæ: dicetur autẽ nihilo secius & nunc, vtpote tum ad ea, quæ nunc paramus, tum ad ea, quæ dicenda sunt, vtilis. Cum enim vnus in corpore affectus est, eius curationem inuenire, si non ratione, certe experientia, haud difficile est: vbi vero connexi duo tres'ue sunt, præsertim qui maxime contraria inter se auxilia requirant, fieri nequit, vt experientia, quod agendũ sit, inueniatur: immo nec facile ratione. Siquidem & substantiã cuiusq; affectus ad vnguem nouisse oportet: & propriã curationis indicationẽ à quoq; affectu cepisse: præterea quẽ primũ omniũ, aut magis: quẽ rursum minus, aut secundo tertio'ue loco curare conueniat. Hæc igitur causa est, cur vulgo medicorum ignotum sit, & q febriũ omniũ, quà febres sunt, proprium remediũ refrigeratio sit, siue ea talis actu sit, siue potestate: & q alia multa ex accidenti refrigerantia, febrium sint remedia. De quibus & dictum non nihil in præcedentibus est, & in

Marginalia: A. li. 4. f. 3. t. 1. c. 3. fol. 452. c — Ceratum — * ξυσθείση, id est deraso, ẽ ĩ antiquus cod. græcis. — * ἀλφίτων. quã dictionem alij farinã vertunt. — * ἐμπλασσῶν. — † τοὺς μαραινομένους, i. eis, q marcescunt.

sequentibus dicetur. Quædam nanq; remedia complicatam quodam modo duplicem q; faculta- E
tem habēt ita, vt & prima ratione proficiant, & ex accidente. Quod genus & balneum est. Nam frigidæ potio per se quidem proficit, vt pote actu refrigerans: succus autem vuæ immaturæ potestate refrigerans medicamentum est. Atque hæc quidem ambo refrigerant primum, id est per se ipsa, nec intercedente alio: at sanguinis missio (veluti prius indicauimus in febribus continentibus, quas synochos vocant) non primum, sed ex accidenti calidam aliqñ intemperiem sanat. Ad eundem modū & clyster, & purgatio, & fomentū {ex calido liquore,} & cataplasma, quod digerat, aut concoquat. Vtranq; vero facultatem in se comprehensam habet propositum nunc in sermone balneum, vtpote ex partibus varia facultate præditis cōpositum. Quippe ingredientes in aere versantur calido: postea in aquā calidam descēdunt: mox ab hac egressi, in frigidā: postremo sudorem detergent. Potest autē prima eius pars † materias per totum corpus tum calfacere, tum vero liquare: } præterea, quæ inæqualia sunt, æquare: & cutim rarefacere, & multa, quæ sub hac ante detinebantur, vacuare. Secunda eius pars, vbi quis in sicco corporis affectu ea vtitur, potest madorem vtilem solidis partibus immittere. Tertia balnei pars potest, vbi quis frigida vtitur, & totum corpus refrigerare, & cutem densare, & vires firmare. Quarta vero corpus per sudores citra refrigerationis noxam vacuare. Ergo, cū hæc oīa circa hominis corpus efficere valeat dulcis F
aquæ temperatum balneum: & preter hæc etiam, si quis intempestiue lauetur, tum horrores, tum cutis densitatem: tentandum nobis est omnia deinceps distinguere, ac primū de illis sermonem facere, qui, cū in balneo se lauant, horrore tentantur. His enim vna (vt sic dicam) cōtinens excitati symptomatis causa est: aliæ, quę hanc præcedunt, multæ. Sanè horroris causam esse dico mordentium excrementorū confertim actorum citatiorem motum. Proinde, quibus horū est abundantia, caro vero ac cutis densæ, siue balneum sint ingressi, siue steterint in Sole, siue quoquo modo vel gestati, vel perfricti, vel exercitati, vehementius sint dimoti, vtriq; iis horror incidit. Contra, quibus hæc pauca sunt: & corporis habitus, vt laxetur rarefiat q; à balnei calore, promptus: ij nō modo non horrent, sed etiam meliores redduntur, vtpote excrementis per id vacuatis. Quo rationabilius nec in febrilis significationis principio, nec in incremento quisq; ægrotantem lauit: quippe densata est hoc tēpore coarctata q; & cutis ipsa, & quę sub hac habetur, carnea substātia. At in febris inclinatione vel incipiente, vel procedente, vel amplius progressa, & nos sæpe, & alij medici non nulli multos sæpe numero ægrotos lauantes non parū his contulimus. Porrò, quādo inclinatione incipiente, aut iā progressa, aut etiā in summo incremēto (interdum enim id quoq; accidit, tametsi rarò) æger in balneum sit ducendus, in sequentibus definiemus. Nunc, cum de ge G
nerali facultate singularum balnei partium disserere institui, vnum omnium primum exponam. Dico q; multos eorum, qui cruditate laborant: plures vero eorum, in quibus mordentium excrementorum abundantia subest: oēs præterea, qui vel in febrili significatione, vel in ascensu: etiam oēs, qui in summo sunt incremēto præter admodū paucos: siue hi sint in balneū ingressi, siue steterint in calido Sole, siue exercitationes frictiones gestationes'ue tentauerint, merito horrescere: * singula nanque horum confertim & impetu agi excrementa subigunt. Cum igitur tàm adhuc densa lauantis cutis sit, vt ad primum ambientis aeris occursum nequeat naturalem suū habitum recipere, sed maiore ad id spatio indigeat, excremēta vero foras versus ruant vniuersa, & retineri illic ea est necesse, &, quà sub cute sunt aceruata, &, quà per carnes feruntur, mordere. Porrò in libris de causis symptomatū indicauimus mordentia excrementa, vbi per sensibilia corpora feruntur, tum cōcussiones, quas ῥίγη vocant, tum horrores excitare. Ergo, quamobrem horreāt in balneis omnes, qui ante sunt cōprehensi, iam causas inuenimus. Pari modo, & cur nō horreant, quibus aut nullum est in corpore excrementum mordens, aut tantillum, vt facile vacuet. Ergo de his deinceps loquamur: propter quos etiam de iis, qui horrent, meminimus. Si quis enim balneum ingressus nō inhorruit, sed laxata est illi rarefacta q; cutis, huic planè necessario prędicta succedet, H
excrementorum vacuatio, æqualis per totum corpus calor, exiguorum meatuum rarefactio, tensorum relaxatio, densatorum fusio. Ac vacuatio quidem excrementorū omni febri est vtilissima: pari modo, & rarefactio, & relaxatio: fusio tamen & calor non item. Sed calor omni febri est inimicus: qñ refrigerari, non calfieri febrium affectus postulat. At fundi ęqualiter, id solidis quidem aīalis partibus non est alienū: succis certe nō perpetuo est vtile, sed quoties in aīali vel phlegmone quæpiam, vel affectus phlegmonæ similis constitit, vel vtrauis abūdantia, siue ea quæ ad vires confertur, siue ea quæ ad vasorum capacitatem, omniū profectò inimicissimum. Ac phlegmonę quidē, cum calefacti, & liquati succi ad ipsas cōfluunt, augentur. Tunicæ vero vasorum impares abundantiæ, quæ iam ex liquatione spiritu est impleta, * distenduntur: ac vires hoc ipso male afficiuntur. Ergo calidis his siccis q; affectibus, de quibus agebamus, ēmissio mordentiū est salubris: fusio enim eorum est citra periculum: calefactio tñ noxa non caret. Atq; hæc quidem ex prima balnei parte iis, qui ita laborant, prouenire, modo tempestiue balneo vtantur, memoria teneamus. Transeamus modo ad secundam eius partem, quę erat id, quod maxime proprie lauacrum vocant. Ergo in hac, sicut ex humectatione iuuātur, sic ex calore nihil illis cōmodi accedit. Accedamus & ad tertiā, in qua & refrigerantur innoxie, quæ fuerant excalfacta; & vires firmantur.

* ἐπιβροχὴ.

† In codicibus gręcis īpressis, ac antiquis plerisque legitur, θερμῆναί τε δι' ὅλου τὸ σῶμα, καὶ χέαι τὰς ὕλας, i. tū totū corpus æqualiter calfacere, tum materias fundere. Linacer vr̄ legisse, vt aliqui ēt codices legūt, δι' ὅλου τοῦ σώματος. priorem tñ lectionē meliorē esse indicabūt verba paulo inferius à Galeno scripta, hoc ē, æqualis per totum corpus calor & c.

* Impressi cod. & multi ex antiqs legunt, κατεχομένων, vt Linacer vertit. sunt tñ, qui legunt καταχεομένων, i. fusa erant.

* ἀποχεῖσθαι

Siqua

A Siqua vero & rarefacta, & iusto plus sunt laxata, ea in naturalē redeunt mediocritatem: id quod
quarta balnei pars indicat. Quippe, q̃bus oĩa rite sunt adhibita, ĳ post frigidæ vsum adhuc sudāt,
& omnia ipsis excrementa vacuantur. Itaq; ex oĩbus, quę de balneis retulimus, vna summa colli
gitur, ꝙ vacuatur quidē quicquid in corpore vel fuliginosum, vel fumidum fuit: consistunt autē
in naturali symmetria, tum caro ipsa tum cutis: solidarum partium ariditas corrigitur: & calor nō
modo is, qui ex lauacro accessit, verũ etiam qui prius fuit, ex frigidæ vsu submouet̃. Maximo hu-
ius rei documento est status, qui ex eiusmodi balneo redditur post, q̃ in Sole feruente iter feceri-
mus. Quippe accedimus ad id ne loqui quidem præ linguæ & fauciũ ariditate valentes, totũ'que
corpus stipulæ ritu aridum habentes. At egressi è frigida, ilico omnia pro naturæ habitu recipi-
mus, nec febrili calore vexati, nec siccitate afflicti, prompte'q; loquentes, ac plurima sitis parte le-
uati. An igitur euidentius adhuc balnei vires in sicco & calido corporis affectu cognoscere desi-
deras? Ego sanè nō arbitror. Licet aũt, cui placet, experiatur, quod incōmodũ sequatur, vbi tali
peracto itinere non lauerit. Aut enim statim febricitabit, aut multo plenus tędio, grauato s. capi
te, perseuerabit, potissimum si frigida calorem nō dum extinxerit. Multi tñ iuuenes eiusmodi cō
fectis itineribus, vbi ilico se in aquam "frigidam proiecerint, iuuantur: ac potissimũ, qui valenti- A.li. 4. f. 1. t. 3. c. 6. fol. 433. a
B bus sunt viribus, & frigido solio assueti. Ita vero & ruri faciunt, vbi, ꝙ balneę non sunt, in stagna
vel flumina se ipsos coniiciunt, nullo medici suasu, sed ipsa gubernante corpus natura ad id, quod
cōducat, impulsi. Quæ eadem, etiam ratione carentibus aĩalibus instinctum inserit ad eorũ, quæ
offendunt, contraria: siquidem ea quoq;, vbi ęstu vexantur, frigida se lauant: sicuti etiam, vbi fri-
gore vrgentur, calida cubilia sibi inueniunt. Eodem cōtrarietatis studio etiam, cum esuriunt, co-
medunt: &, cũ sitiunt, bibunt: reliqua'q; omnia naturæ impulsu obeunt. Ac si certam febricitan-
tium naturæ notitiam haberemus, non, arbitror, dubitaremus eorũ aliquos assidue in aquis frigi
dis citra balneum lauare. Nam, ꝙ sint quidam, qui eam desiderent, vel ex iis, quos iuuit, constare
potest: vt quibus frigida lauatio haudquaq̃ contulisset, nisi eo tempore recte ad eā dispositi fuis-
sent. Verum, qm̃ exacta nobis dispositionum notitia non est, ac maxima ex errore impendet no-
xa, vtiq; eiusmodi præsidia recusamus: potissimum in febribus hecticis: quando per has, & pau-
ci sanguinis, & nudum carne, & expers adipis redditum corpus est. Nullũ enim hi solidarum par
tium munimen habent, quod frigidæ occursum sine noxa excipiat: sed protinus similaribus ipsis
partibus occurrit, à quibus omnes animantiũ actiones obeuntur. Iuuenis vero, cui abunde sit car
nis, ęstatis tempore, atq; in febris summo vigore, modo nulla viscerum phlegmone subsit, si in fri
C gidam se coniecerit, sudabit: quòd si frigidæ lauationi sit assuetus, securus remedio vtetur. Verũ
de eiusmodi corporibus post agetur. Qui autem ex calida & sicca intemperie, hectica febricitant,
ac potissimum qui iam marasmodes fiunt, iis, vbi tale præsidium petunt, tutum non est in totam
coniici, æque, vt nec gracilibus & imbecillis, qui ęstate calida & sicca, longa via peracta, refrigera-
tione indigent: nam neq; his tutus est frigidi solĳ vsus, nisi prius fuerint in balneo æqualiter ex-
calfacti. Quippe simile quiddam nobis accidere videtur, cum in frigidum solium post balneũ in-
gredimur, ei, quod ferro accidit, cum tingitur: etenim tum refrigeramur, tum roboramur, quem
admodum & illud, vbi candens iam redditum frigida mergitur. Atq; huius rei causa ad imbecil-
la corpora inuentæ sunt balneæ, quæ ea pręcalfaciant, atq; ad frigidum solium præparent. Non
dissimile quiddam faciunt, & qui sine balneo frigida vtuntur, cũ scilicet se ab exercitatione in eā
saltu demittunt. Siquidem, cuiusmodi nobis est balneũ, eiusmodi illis est exercitatio: vt quæ non
tm̃ calfaciat, sed etiam insiti caloris motum à profundo corpore extrorsum concitet sic, vt & frigi
dæ impetui occurrat: &, quò minus violēter in profundum ruens, viscerum aliquod feriat, aduer
setur atq; prohibeat. Nam neq; ipsam frigidæ substantiam, neq; eius qualitatem omnino integrā
vsq; ad viscera pertingere est salubre: immo & satius & tutius est solam eius qualitatem, † per ea, † τῶ τῆς διαδόσεως λόγῳ
D quę intercedunt (vt sic dicam) propagatam, ⁊ citra substantiā ad profundum permeare. Iam, qui
hectica febricitantes ad balneum accedunt, nisi in frigidam sint dimissi, nihil iuuantur. Qui enim
aliter febricitant, eorum solidę partes non dum difficile separabilem calorem obtinent. Itaq; etiā
ex sudoribus, vnà cum insensibili transpiratu, abunde his remedĳ est: et sanè diariarum febrium
ipsam propemodum substantiam vacuari per hæc contingit. In iis vero, qui ex siccitate & calidi-
tate febribus hecticis vrgentur, solidarum partium affectus candēti ferro est similis. Quo vtique
minus eos in balneis calfecisse dũtaxat humectasse'q; contenti esse debemus, quippe cum sic ali-
mentum, incrementum'q; febri præbuerimus: immo melius erit, vt mersis in frigidam extingua
mus calorem. At in hoc metus est, ne corpus in diuersa transferas, ac frigidum reddas. Quis hoc
negat? Non tñ propterea vitio dandũ est, quod prospere ex pręsidio succedit: nec propterea, ꝙ
mensura eius deprehendi est difficilis, prorsus est deserendum. Siquidem, si aliter liceret tum cę-
teras hecticas febres, tum marasmodes sanare, cōsultius esset tutiore via insistere: nunc, quoniam
totum curationis momentum in refrigerando humectando'que consistit, omnibus vero refrige-
rantibus auxiliis propter corporis horum gracilitatem noxa imminet, necessariũ arbitror Thucy
didis esse consiliũ, Agentes aliquid vel periclitari. Quibus enim alia salutis ratio non est, & quæ
vnica videtur, ea dubia est, necessum, arbitror, his est aduersos periculis ire. Sed nec error ipse aut

mortiferus est, aut irremediabilis. Siquidem, quos in extinguenda febre aqua frigida in contra- E
rium affectum transtulit, hos licet in toto, quod sequitur, tẽpore calfaciendo sanare. Iam nec peri
culum par est nec frigidi affectus, nec etiam ipsius remediorum. Indicauimus nanque tum prius
in huius operis septimo, tum in libro de marasmo, tum ante hos in libris de tuenda sanitate, fieri
non posse, vt solidarum partium siccitas consummate sanetur. Quod si fieri id posset, vtique fieri
posset, vt nõ senesceret, qui ea victus ratione vteretur. Si igitur insanabilis solidarum partiũ sicci
tas est, tum expeditissima in eam per hecticas febres via patet, melius est hominem in frigidam in
temperiẽ transferre, ac, cui curationem deinde adhibeamus, habere. Quippe, qui id fecerit, is po-
stea noxam oppugnauerit: qui vero mortiferam insistere viam sinet, is desperatam ægrotanti sa-
lutẽ fecerit. Quanto itaq; satius est aliquid nõ nulla fiducia, vel cum periculo facere, q̃ spe adẽpta
certò perire, tanto profectò satius est potẽtibus præsidiis pugnare, q̃ nihil agere. Ergo ilico eos,
qui hectica febricitant, omni ratione refrigeremus ante, q̃ progressi in marasmum peruenerint.
Quem autem marasmus planè iam occupauit, hunc sanare ne tentaueris. Nam, etsi calorem eius
extinxeris, attamen siccitas, quę relinquitur, senectutis ritu hominem conficiet, tantisper nimirũ
victurũ, quoad solidæ eius partes reniti aduersus summam siccitatem valebunt. Atqui maluerit
fortasse propinquorum ægrotantis aliquis, atq; etiam ægrotans ipse, aliquo spatio in senis habitu F
viuere, q̃ ilico mori. Itaq; curare hos quoq; cum præfatione expedit, ac in alterum transferre ma
rasmum, quẽ iam nominare senium ex morbo insueuimus: licebit enim his non tm̃ plures dies,
verum etiam menses viuere. Ego nanq;, cum iuuenem quendam, qui ita laborabat, sanassem, refi
ciens deinde, ac senilem eius imbecillitatem pro senum ratione tractans, non solum in mẽses, sed
etiam annos viuum seruaui. Nec est, q hic eiusmodi marasmi curationem audire desideres, vtpo-
te tum in huius operis septimo, dum siccas & frigidas intemperies sanauimus, traditã potestate:
tum operis de sanitate tuenda ea in parte, quæ senibus alendis est delegata. Præsens autem liber
nõ marasmorum, sed hecticarum febrium curationem docendam promisit. Ex quo genere sunt
& quæ marasmωδεις græce dicuntur: de quibus tum alia non pauca diximus, quæ non modo ra-
tionis, sed etiam vsus iudicio probauimus: tum illud s. nõ oportere balneum (vt Philippus facit)
formidare: qui cautius fortassis eo vtitur, ad eum modum, quo in cæteris solemus febribus, quas
vel phlegmonæ, vel putrescentes succi accenderunt. In his enim nihil offendes, etiam si in frigi-
dam ægrum non merseris, sed eum (vt mos est) perfundas primum tepida, postea quæ veluti ex
Sole tantũ ęstiuo tepet: mox hoc, etiam paulo, q̃ illa, frigidiore. In hecticis vero febribus, id, quod
remedium affert, calidæ solium non est, sed frigidæ: ad quam balneæ ægrotantis præparant cor- G
pus æque, vt reliquorum omnium, qui per sanitatem lauantur. Porrò nõ propter id modo videt̃
mihi Philippus ignorare, q̃ salubris res balneum sit in iis, qui marasmode hectica laborãt, q tàm
extenuatos in frigidæ solio tingere nemo audet, aut saltem vltimam aquam ipsis frigidam infun-
dere, sed etiã q sæpe altera coniuncta febris est, quæ vel ex humoris putrescentia vel phlegmone
sit excitata: tum vero q tali hectica laborantium mortiferum est vitium: ac propterea quidã non
rectè omnia, quæ his exhibentur, culpant, cum non sit illis imputãda culpa, sed affectui. Ergo re
censitis denuo, quæ diximus, huic disputationi finem imponemus. Quicunq; hectica febre labo
rant, atq; ex his præcipue, qui iam marasmode hectica febricitãt, modo his alia nulla febris vel ex
sola putredine humorum, vel cum phlegmone, sit adiuncta, eos oẽs audacter lauabis, sed prorsus
citra omnem laborem, ne vires resoluas: quod ipsum cum noceat vehementer, occasio fit balnei
culpandi. Quod citra laborem dixi, id ita intelligo. Volo, "æger in balneum super lectulo depor- A.li.4.f.1.t.3 c.6.fol.433.c
tetur: † in cuius prima è tribus domo nudetur, ac transferatur in sindonem calentem prompte in
id ipsum paratam." Sint autem quatuor, qui hanc teneãt, à quoq; fini vnus. Ac, si quidem prima
domus satis calida sit, æger in ea nudatus, in secundam portetur: sin tibi frigidior videtur, non nu
dus, sed coopertus vel alia sindone minime frigida, vel tali aliquo inuolucro. Constat autem & H
sindonẽ eam, qua portabitur, esse valentiorem oportere: aut, si imbecilla per se sit, duplicari eam
erit satius. Esto autem media domus non tantum situ media, sed etiam temperie, tãto s. prima ca-
lidior, quanto est tertia frigidior. In hac domo oleum tepidum esto, quo æger super sindone illa-
tus protinus perfundatur. Hoc facto tertiam ingrediantur domum, ducant q; hominem, vbi so-
lium est sic, vt per tres balnei domos dũtaxat transierint. Per quas nec celeri gradu transibunt ij,
qui ægrũ portant, sed tantisper in prioribus domibus morabuntur, dum in altera transferatur tm̃
à lectulo: in media vero, dum perfundatur oleo. Esto autem & aer cuiusq; domus nec summo ca
lore, nec etiam frigẽs, sed admodum temperatus, & modice humidus: id fiet, si aqua temperata
ex labro sit liberaliter proiecta sic, vt perfluat per omnes domos. In ipsa vero solij aqua mediocri-
ter moretur, id q; in sindone susten tus, nulla infusione aquæ, cuiusmodi in aliis vti solemus, adhi-
bita. Immo nec capiti eius infundi quicq̃ velim, cum sit satis id quoq; bis ter'ue vnà cum toto cor
pore in aqua mergi, demissa mediocriter deorsum sindone, ac rursum per quatuor iuuenes, qui
eum portant, leuata. Mox hinc eductus, in frigidam semel totus tingatur, ne vel breuissimo qui-
dem spatio illic moratus. Porrò, qui eum portant, tum reliqua omnia curiose esse edoctos conue-
niet: tum celeritatẽ tingendi, non documẽti modo, verũ etiã præcepti loco, præter cætera habere.

† Paratã q; ad manũ habeat calentẽ sindonẽ, sup quã, in prima triũ domorum balnei nudatus, transportetur.

Protinus

A Protinus vero alter paratam habens sindonem ipsi iniiciat,{ac deinde aliã.} Tum in lectulo collocatus, primum spongiis detergeatur, deinde mollibus linteis. Nec committent, qui eum detergebunt, vt violentius eum contrectent, sed, quoad fieri potest, blandissime. Post hęc vnctum ac vestibus amictũ, rursus super lectulo in domũ, vbi cibať, reducent, ac nutrient. Sanè dictũ supra est in horum commentariorum septimo, vbi siccam ventriculi intemperiem sanauimus, domum balneo debere coniungi. Ac de balneis quidem satis (quod ad rem propositã spectet) hactenus.

De Alimentis eorum, qui Hectica correpti sunt, ac de Curandis Hecticis, quæ Marasmodes appellantur. CAP. II.

A lib. 4. sr. t. 3. c. 4 fol. 43 2. d SEqui prædicta videtur, vt de nutrimenti facultate pręcipiam. Sanè "frigidum esse, ac humidũ, quod hecticis febribus sit conducturum, nemo nescit. Eiusmodi vero sunt tum ptissanæ cremor, cum frigidus sumitur: tum alica similiter ptissanę cremori condita, id vero est ex aqua, & exiguo porri, & anetho, tum sale, oleo, & aceto. Commodus pręterea iis, qui sic laborant, est & exiguus in aqua frigida panis. Cęterum nullius horum pura frigiditas esse debebit, sicuti potionis. Quippe hęc mature tum incalescit, tum per corpus digeritur: illa, cũ plusculum temporis in ventriculo moretur, ipsum fortassis refrigerãt; si fuerint imodice frigida. Vbi vero febris iã morã traxerit, dandũ quoq; asininũ lac est, sed diligenter obseruato, ne in ventriculo cogatur. Id vero interim ipse nos ęger docebit, vtpote suę ipsius naturæ peritus: interim id nobis inueniendũ est, paulatim ad eius vsum accedentibus: ac expedita quidem ratio est ad symptoma declinandum, si melli admisceas, aut salis, quo vescimur, exiguũ. Cęterum abstinẽdum (quoad fieri potest) in hecticis febribus à melle est, atq; idcirco etiam à mulsa: quippe protinus vertitur in bilem, & sicciores acrioris q; caloris febres reddit. Dandum itaq; principio est asinini lactis non plus cyatho, veluti à me datũ vidisti, sed inducta in ipsum cubiculum asina, quò nullum tps interponatur, sed ęger id protinus bibat, contẽplantibus diligenter nobis ac cõferentibus arterię motum, qui à sumpto lacte agitur, cum eo, qui ante id sumptum, fuit. Si enim corruptũ sit, eiusmodi inuenies pulsus, cuiusmodi in oris ventriculi afflictiõne accidere nosti: sin autẽ corruptum non sit, & maiores & valentiores redditos inuenies. Itaq; etiã licebit, cũ postea exhibebis, mensurã lactis dimidio cyatho adaugeas, ac deinde rursus aliũ dimidium adiicias, sic q; sensim vsq; ad mediocrem mensurã addas. Mensurę vero non lactis tm̃, sed etiam reliquorum ciborũ omniũ metę, quibus attentus eris, in septimo huius operis, vbi ventriculi sanauimus intẽperies, sunt traditę. Nãm, cum primum in eo libro frigidãm eius intemperiẽ hactenus inueteratã proposuerimus, vt totũ iã corpus gracile reddiderit, indicauimus, quo pacto quis simul ambo probe sit sanaturus., tum vẽtriculi intemperiem, tum corporis gracilitatem. Ideo q; fortasse sit satius, quò minus multa scribamus, ad illum te librũ pro reliquis oĩbus cibis remittã: cum enim similes affectus sint, similia nimirũ remedia postulant. Verum, quanto hecticarũ febrium affectus est calidior, tanto vtiq; frigidiora requirit auxilia: & simul maiorẽ solicitudinẽ, ne valentibus auxiliis vtentes quicq; lędamus. At, qui iam marasmo vrgẽtur, eos, sicut dictum est, lauabis: quos vero hectica premit, nõ dum tñ marasmo tentanť, eos, licet, etiã sine sindone subiecta laues, vtpote viribus adhuc valentes. Inferri tñ & hos in domum vel super lectulo, vel saltem alio quopiã idoneo conueniet: mox ipsos se ipsis ingredientes ad calidã duci, quò in ea morenť. At, qui ex his minus sunt valẽtes, eos non tutũ ẽst permittere in frigidã natatiõnẽ descendere, sed foris potius ipsos perfundere, primũ tepida, secundo frigida. Esto autem tunc pręparata in labro aqua frigida (quãta s. ex eo semel hausta perfundere simul totum iam lauatũ possit) ea frigiditate, vt nullam euidentẽ qualitatẽ nec prorsus frigidarum nec tẽpidarũ aquarũ præferat, sed qualem ea, quæ fontana vocatur, quę & frigoris quod ferit, & teporis qui resoluit, est in medio. Ac, si quidẽ omnia curiose administrabunť, tum quę ad balneum, tũ quę ad nutrimenta spectant, vtiq; sanãdi iam eius, quẽ marasmus consumit, spes est: sin error vel

B ... C ...

D in vno cõmittatur, is reliqua subuertit oĩa: quippe, cũ exitialis horum affectus sit, ne leuissimum quidẽ errorẽ tolerat. Ac, si quis taliũ est seruatus, huic carnosam portionem marasmus occupauerat: ipsis vero solidis siccatis fieri nequit, vt homo prorsus persaneť: sed oĩno vel statim eũ febris ipsa iugulauerit, vel post, q̃ in eum affectũ est translata, quem senium ex morbo vocamus. Nam primũ eiusmodi febris propriã partium humiditatem, ex qua nutriuntur, depascit: hinc vero ad carnosum genus transit, quod circa, tum fibrosas, tum membranosas partes solidorum corporum hęret: ita deinde ipsas solidas populatur. Siquidem in singulis simplicium ac primarum, quas vocant, partium (vt in dissectionibus es contẽplatus) alia portio substantię eorum est veluti fibrosa, alia mẽbranosa, alia carnosa. Sicut, exẽpli causa, cum vena vnam tunicam habeat, & eam tenuẽ, licet fibras in ea inuenire multas, quę sint araneosis quibusdã interstitis contextę: qbus vtrisq; ipsa propria venę substãtia adnascitur. Hęc alia in aliis partibus habetur, nec vllum cõmune nomen est nacta: cęterum docendi causa nihil vetat, eam carnosam substantiam voces, vel certe huius particulę quandam carnẽ, quę in ventriculo quidem sit alia, in iecinore alia, similiter in arteria & musculo. Vocatur aũt caro tm̃ ea, quę in musculo est: reliquarum nullã homines carnem vocant, prætera admodum pauci: sed, quæ in visceribus, ceu iecinore, renibus, liene, & pulmone visunť, eas Parenchymata (quasi affusiones dixeris) græce vocant: quæ in intestinis, ventriculo, sto-

Right margin notes: θλίψει. — * siccam. — φορεῖυ, idest vehiculo.

macho, & vtero sunt, sine nomine relinquunt. Tu tn̄ de nominibus non laborabis. Illud potius intelliges, singularum particularū substantiæ molem ex tali maxime completam esse natura, quæ vtiq; (vt i sinuosis vlceribus videre licet) & perire, & regigni potest. At vero nec fibrosa, nec nervosa membranosa'ue natura eandē generationē habere cernitur: nec fas est eiusmodi singularū partium fibras à malignis febribus liquari, sicuti carnes: qn̄ animal ipsum prius, q̄ hæ prorsus sint siccatæ, interemerint. Sanè sunt, & quas marasmodes febres vocāt, vniuersæ ex earū generę, quę colliquant: sed in eo differunt, q̄, quæ portio carnis in his colliquatur, ea semper vaporis vice digerit: in illis defluit in ventrē. Cernitur hoc etiā in carnibus, dum in craticulis torrent, euidenter fieri: siquidē ab aliquibus plurima liquatio defluit, decidit q; in prunas largiter: ab aliquibus nihil oīno, quod vtiq; sentias, defluere videtur, etiam si par sit prunarū subdita copia. Quippe feris suibus aut nihil oīno, aut planè minimū est, quod defluat, cicuribus vero plurimū: quanto q; magis vel adipe, vel carne, animal abūdat, tāto profectò, quod ab ipsis carnibus, dum in craticulis torrentur, defluit, cernitur copiosius. Ad eundē itaq; modū in calidissimis febribus, si carnes humidæ ac molles cū adipis copia fuerint, eas sensu liquari deprehendas: sin sine adipe & siccæ sint, in marasmodes febres trāseunt. Clarissimo huius rei argumēto sunt infirmi, qui per aluum, quod liquatur, excernūt: qui, nisi prius vel morbi violētia, vel medicorū inscitia moriantur, in marasmodes febres incidunt. Siquidē, quoad materiam vberem habēt, hanc colliquāt: vbi illis tum adeps, tum caro mollis defecit, duras & ęgre liquabiles carnes siccant, à quibus pp siccitatē nihil defluit: veluti nec ab iis, quæ sale sunt siccatæ, si quis has quoque torrere parans, pari cum aliis igni admoueat: nam & sicciores earū carnes reddentur, & corij ritu durabuntur: nec defluet ex his vlla sensibilis liquatio. Hæc igitur cum scias, etiam colliquātium febrium iisdem methodis curam ages, tum ad frigidam exhibendam quàm primum properans, tum iis, quæ humectent & refrigerent, nutriens. Mulsam vero inimicissimam censebis: qua tamen vti plerosq; medicorum in eiusmodi febribus vides. Verum de colliquantibus febribus differere in posterum licebit, æque, vt de iis hecticis febribus, quæ in pestilentiis contingunt: cuiusmodi ea est, quæ nunc publice grassatur: dicetur nanq; & de hac inter pestilentes febres. Reliquarum vero tum hecticarum, tum quas marasmodes vocamus, abunde mihi sanationis methodum tradidisse videor.

GALENI METHODI MEDENDI ID EST DE MORBIS CVRANDIS

LIBER VNDECIMVS

ARGVMENTVM LIBRI

Indicationes Omnes explicat, quæcunque in curandis Putridis Febribus æstimantur: ac pertractat de Cataplasmatis, Perfusionibus, & Balneis, quæ pro ratione inflammatarum partium adhibentur.

Quid Actum superioribus libris, quid hoc agendum: ac de Primis, & communibus Fontibus curatiuarum Indicationum. CAP. I.

Ebrium, quas putrescens accendit humor, primæ remediorū indicationes dictæ prius sunt: quo loco, eas quēadmodum & duas & tres efficias, docui: etiam, si velis, vnā. Nunc vero, quod in aliis febribus fecimus, vt ex primis generibus diductis, ad vltimas vsq; species diuidendo perueniremus, idem & in proposita differentia facere tentemus, illud prius admonentes, quod etiam in libris de pulsuum differentia ostendimus, siue primas differentias, siue prima genera, siue maxime generales ideas, siue quomodocunq; aliter appellare libeat, modo exactā rei notionem serues, nihil interfuturū. Ac febrium quidem ipsarū quemadmodum eas, quas diarias vocamus, cures, in horum commētariorum octauo exposui: pari modo & quēadmodum continentes, in libro, qui illum sequitur: atq; etiā quemadmodum tertias, hecticas scilicet, in eo, qui illi succedit, qui totius operis est decimus. In quibus non propria modo cuiusq;, sed etiam cōmunium pleraq; explicaui. Nunc, quemadmodum, quæ ex putrescentibus humoribus excitentur, methodo sint sanandæ, aggredi statui. Quæ curationē indicānt, prout in duo diuiduntur, affectus quē curamus, & partium ægrotantis tēperies sunt. Licet autē, ea (vt dictum est) & vna summa interpretemur, dicentes vnā esse omnium morborum cōmunem curationis indicationē, nempe cōtrarietatē ipsam: qua rursus diuisa, duas existere, morbo s. ex iis, quæ sibi contraria sint, adhibenda remedia indicante: laborantis vero temperie, vnà cum ipso morbo, contrarietatis mensurā definiente. Porrò dictum in illis est ambientē quoq; nos aerē vnam efficere indicationem posse: Et, cum primam sectionē in duo tm̄ facimus, ambientē vel ægritudinis causis, vel sanitatis, annumerandū esse. At vero cum sanitatis causæ sint

omnia,

A omnia, quæ sanitatem efficiunt, vna certe earum est, quod auxilium remedium'ue vocatur: quod pro variis notionibus & vltima & prima sanitatis causa recte dicit. Quippe tempore vltima erit propterea, quòd tempore natura & ars & fortuna priores eo sanitatis causæ sunt: prima vero est, quatenus id laborantis corpus tangit, alterat q; eius affectũ: ac propter alteratione, quã id facit, cũ ægra corpora ad sanitatem perducuntur, ars & artifex † sanitatis causæ fiunt, non q; hæc morbos primum submoueant, sed alia materia ad id commoda intercedente, quod auxilium appellatur. Siquidem sanguinis missio, quam phlebotomiam vocant, ipsa quidẽ per se hoc, quod iam dictũ est, nomen possidet: at, cum homini malum affert, ex causis fit morbificis: cõtra, cum prodest, ex salubribus. Ac propterea, cũ proficit, vocatur auxiliũ: sicut profectò oĩs materia, quæ quomodolibet corpus alterat, quo tpe iuuat, auxilium dicitur. Ad eundẽ modum & ambiẽtis proprium pro natura sua nomen est aer: relatus tñ ad nos, aliàs auxilium & sanitatis causarum vna efficit: aliàs iis contrariarum, nempe morbificarum. At, qm̃ aeri tum ex præsente cœli statu, tum anni tempore, tum regionis natura, suæ in humido sicco calido & frigido mutationes accedunt, ex illorũ rursus vnoquoq; aliæ particulares indicationes oriuntur. Ac fortuna quidem, & ars, & artifex, materiarum interuentu agunt: natura vero per se ipsa. Ea ex tribus his partibus cõpletur, ex spiritus,

† καὶ ἡ τύχη, id est & fortuna. addunt antiqui cod.

B & partiũ, quæ vere dicuntur solidæ, substantia, quas alibi ex semine genitali conditas esse monstrauimus: & tertia ab his carnosa, quæ cuiq; particulę est sua. Singulę autẽ iam dictarum triũ propriã pro natura sua tum qualitatẽ habent, tum quantitatem. Ac qualitas quidẽ earum ex cõgrua temperie humidi sicci calidi & frigidi consistit: quãtitas vero solidarum partium par semper manet, sed iis, qui adhuc inaugentur, numero dũtaxat: qui vero absoluti iam sunt, etiã magnitudine. Carnosæ vero substantiæ magnitudo variat, etiã si pręterea nõ augeat animans. Pari modo & spiritus substãtia, tantũ non quolibet momẽto, tum minor, tum maior conspicit. Ergo etiã supra ea, quę indicationes pstare prius diximus, virtus vel sola iis tribus substãtiis, quas modo cõprehendimus, simul enumeratis additur: vel, si temperies seorsum sit discreta, in ipsa. Atque hæc ipsa rursus bifariam quoq;, vt ostensum est, scindit, & in originalẽ naturã, & in acquisititiũ affectũ, sic nimirũ, vt ex istis, & aliis, quæ prius dicta sunt, propria quędã cuiusq; remediorũ sit indicatio. Sępe aũt adscititia tẽperies ad efficiẽtes causas reducta, illis indicationẽ cõcedit. Ad hũc itaq; modum ex ætate, vitę instituto, & cõsuetudine, indicationẽ remediorũ suggeri diximus, cõsentire q; inter oẽs iã dictas indicationes: siquidẽ in iis, quæ magis sunt speciales, cõtineri semp, quæ magis sint generales: agi vero in vsum, quæ magis sint particulares s. ex magis generaliũ sectione inuẽtas.

C *De Indicationibus, quæ ab Affectu febris præstantur: ac quid differat Putridarum curatio à reliquarum febrium curatione.* CAP. 2.

PRima nanq; oĩum curationis indicationũ, quæ ex ipso, qui curatur, morbo accipitur, cõtrarietatẽ præscripsit. At, qm̃ morborum plura sunt genera, cuiq; eorum sua erit contrarietas. Verũ cætera in præsens omittant. Proponatur aũt nobis ad præsentem disputationẽ dumtaxat morbi, quẽ curamus, genus in intẽperie positũ. Id igitur per cõtrariam ipsi intemperiẽ sanabitur. At, qm̃ vniuersi febrium generis intemperies est calor, nimirũ per frigiditatẽ curabitur sic, vt oẽs indicationes inter se cõcordent. Nã, siue dixerimus absoluto sermone febrẽ per ea, quæ contraria sunt, sanandã esse, siue adiecerimus, p ea, quæ cõtraria sunt temperamẽto, nulla pugnantia in sermone erit: similiter nec, si p frigida sanandam febrẽ esse dixerimus. Sed nec, si diuidentes id, dicamus aliqñ, sanare nos febrẽ per ea quæ actu, aliqñ & per ea quæ potestate, aliquando & p ea quæ ex accidenti refrigerant: aut etiã ista coniungentes: nulla pugnãtia cum iis, quæ dicta sunt, in sermone erit: Pari modo nec, si quis dicat, quæ actu, vel potestate, vel ex accidenti calfaciant, ea febres deteriores reddere, q; prius fuerant: contra, quæ actu, potestate, vel ex accidente refrigerent, ea febres sanare. Quippe indicatio, quæ ab affectu sumit, in tot numero particulares indicationes est

D diducta. Hæ vero rursum ipsæ particulares indicationes materias inueniunt iuxta eas methodos, quæ in opere de medicamentis sunt traditæ: qñ illarum principium id est, in quo finita est curãdi affectus diuisio. Ac maxime quidẽ propria in soluẽdo morbo intelligitur curatio, sed per abusionem etiam mistũ genus tum ex vera curatione, tum prouisione, quã Prophylacen appellant. Ac diariarum quidẽ febrium, quemadmodum & hecticarũ, vera & propria curatio est. Earum vero, quę ex putrescẽtibus excitant humoribus, vocata curatio prophylacen quoq; sibi adiunxit: cuius officium est causam, quæ morbum creat, adimere. Sanè nominatur hæc ipsa quoq; artis pars, curatrix: quæ vtiq; ab ea, quę pure syncere q; prophylactice dicitur, in eo distincta est, q; sub hac iam sensibiliter ex ipsa causa morbus est genitus, in prophylactice vero est futurus. Atq; nominibus quidem quisque, prout volet, vtatur, (id enim semper monere oportet) sed remediorum indicationem, quæ à rebus singulis præstetur, seruet: quando, si vel vnam aliquam earum prætereat, ad portionem tum magnitudinis illius, tum facultatis, curatio claudicabit.

De Curationum modis, qui ex Indicationibus ab ægroti Viribus sumptis præstantur. CAP. 3.

POrrò, quemadmodum ab affectu ad materias præsidiorum peruenimus, eodem modo ab singulis reliquorum generum primorum descẽdendum ad eas est: veluti à virtute. Nam ea morbo ceu aduersatrix est opposita: propositum'que medico est huic omni ratione opitulari ac

subuenire. Ergo quis primus est à virtute scopus, aut quę nam indicatio prima? nam hic quoq; loqui pro arbitrio possis, s. virtutem ipsam vnũ scopum ac primũ statuens: quod vero ab ea indicatur, alterum & secundũ. Itaq;, cum monstratũ sit virtutem sui custodiã præscribere, sicuti morbum se tollendum, erit rursus in virtute secũdus scopus, ipsius custodia: sicut in morbis, ipsorum sublatio. At vero custodia similium exhibitionem indicabit: sublatio cõtrariorũ. Quoniam vero virium substãtia tum ex spiritu, tum ex carnosa specie, tum solidis ipsis completur, ex iis, quæ similia sunt, moliri cuiq; suã Diamonen i. custodiã, conueniet: Spiritui ex respiratione ac trãspiratione, &, qui ex sanguine attollitur, vapore: liceat vero hic quoq; volenti, vel græce Aerωsin, quasi aerationem dicas, vel sanguinis attenuationem, vel in halitum solu*tionem, vel, vtcunq; libuerit, appellare: Solidorum vero generi, ex solido nutrimẽto: Quemadmodũ carnoso generi, per eam naturã, quæ in medio humidorũ ac solidorum corporum est. Porrò cuiusq; horũ mensuram ex conseruandæ substãtiæ quãtitate inuenies: qualitatem vero ex ipsius tẽperie. Cum vero horũ cuiusq; vel optima tẽperies sit, vel aliquatenus vitiosa, quæ quidem optima est, semper seruari debebit: Quæ vero oĩno vitio nõ caret, hęc in sanis quidẽ vel seruanda est, vel alteranda: in ægris vero seruãda est, ea ipsa s. ratione, Qua prius ostẽdimus maximã esse à cõsuetudine ĩdicationẽ, quippe vel temperamentũ originale ipsam seruare, vel adscititium inducere: Præstari vero (vt prædictũ est) mensuræ auxiliorum indicationem ex eo temperamento, quod iam pręsens sit, ita nimirum, sicut ex ætate, non quam æger prius habuerit, sed quam nunc habeat: Cum vero diuersitas non parua sit in partiũ animalis temperamento, propriam cuique mensurã fore eorum, quæ ipsi sint similia: nempe ei, quæ terrea magis est, eorũ, quæ magis sint terrea: & ei, quæ humidior est, eorũ, quæ sint humidiora: ad eundem modum & ei, quæ magis aerea est, eorum, quæ plus huius substantiæ in se habeant: sicuti calidiori, eorum, quæ magis substantiæ igneæ participent: Hinc vero iam materias particulares oẽs in cibis, potione, aere, & oĩbus † peragi solitis, } inueniendas esse: Vbi vero secũ pugnauerint indicationes aliquæ, superius cõprehensa methodo ad ea, quæ agenda sint, inuenienda vtendum esse, perpensis scilicet indicantium scoporum tum magnitudine, tũ dignitate. Ostendimus enim eligendas eas indicationes esse, quas scopi digniores maiores q; præscribent: ac dignitatem eorum, vel vitæ, vel sanitatis respectu iudicandum: Magnitudinem vero duplicem esse, vel proprię substãtiæ ratione, vel declinationis à naturali habitu. Ergo ab his iam methodis age dum exercitemur in genere febrium, quod ex putredine nascitur.

(margin, E; F)

* χύσιν est in antiquis id est fusionem.

† ἐπιτηδευομένοις.

Indicationes, quæ ab Affectu ipso, qui putredo est, in Continentibus Putridis præbentur. CAP. 4.

QVoniam "putredo vel æqualiter in omnibus subsistit vasis: vel in maximis, maximè que principalibus, ea porrò sunt inter alas & inguina: vel vna quapiã particula, quæ vel phlegmonen in se habet: vel etiam citra phlegmonen, veluti in foco quodam, principium febris in se continet: in singulis his differentiis seorsum exercitari cõueniet. Ac primũ eam tractandam proponemus, quæ vel in maximis vasis, vel simul oĩbus consistit. Quæ igitur ex tali affectu oritur febris, planè necessum est synochon, id est continentem, esse. Nec fieri potest, vt ea sanetur, nisi inhibita prius putredo sit. Porrò ea inhiberi, causa manente, non potest. Quare submouenda ipsius causa est, si modo putredo ipsa prior, mox post ipsam febris, sanari debebit. Ergo quæ causa putredinis est, quę se per omnia vasa æquabiliter diffundit? Sanè reuocare in memoriam prius conueniet, quę nam aliàs putredinis indicata sit causa: ac deinde, cur pari modo in omnibus animalis partibus fiat, inquirere. Ergo ostensum est, vbi morborum causas reddidimus, illa tantum putrescere corpora, quæ, cum calida humida q; natura sint, neq; perflata neq; ventilata, in calido humido q; loco maneant. Quòd si in motu sint, ventilentur q; ac perflentur, posse ea non putria integra q; seruari, potissimum quæcunq; corpora sua ipsorum natura reguntur, vt animalium & stirpium: ea nanq; (sicut in opere de naturalibus facultatibus est proditum) ab initio congenitos secum motus habent, quibus superflua excernant. Ostensum nõ minus & in aliis duobus libris est, quanta sit tum respirationis tum pulsuum vtilitas ad perflatum ventilationem que corporis, atq; eius natiuum calorem tuendum. Itaq;, siquid in eo manifeste putrescere debebit, dictas transpirationes impeditas esse oportet. At vero quî fieri potest, vt illæ per totum animal sistantur, nisi vel finibus vasorum stipatis, vel tota cute? Porrò accidere in finibus vasorum stipatio potest vel ex vehementi extrinsecus refrigeratione: vel ex succorum, qui extrorsum in ipsis confertim ruerint, crassitudine, multitudine, vel lentitia. Accidit hoc illis & ex iis exercitationibus, quæ in palęstra, vel aliàs obeuntur, & itinere laborioso, vel ambiẽtis statu, cum ex rigore in æstum subito est mutatus. Non nullis vero feruentes ex ira succi, ac foras simul impetu ruentes, dictas stipationes effecerunt. Quisquis igitur propositam sanaturus est febrem, hic simul causam eius adimat oportet: simul calorem, qui in animali excitatus ab ea est, refrigeret. Ac, quẽadmodum quidẽ ille sit refrigerandus, prius est dictũ. Causam vero adimi oportebit propria cuiusq; naturæ inuenta contrarietate: vtiq;, si ex frigida causa stipatum densum q; redditũ corpus est, relaxato eo, omni q; ratione rarefacto: sin ex obstructione ita est affectũ, hac reclusa. Quod vero recludet, hic quoq; ad cõtrarietatis indicatiõnẽ attentus inuenies: vbi nanq; abundantia humorũ est, hos vacuabis: vbi crassi sunt & glutinosi, tenues eos ac fluxiles efficies. Si plures causę aliqñ coibunt, omnibus per

(margin, G; H)

A. li. 4. f. 1. t. 2. c. 1. fol. 416. d.

contraria

A contraria occurres: siquidem fieri potest, vt & coarctatum corpus sit, & exigui meatus densati, & multi simul ac lenti humores subsint. In eiusmodi autem causarum cõplexu, si recte, quę prius comprehensa sunt, meminimus, cœpisse à sanguinis missione conueniet: ac abundantia vacuata, tum ad extenuandos humores venire: ab hoc ad remittenda, quę sunt constricta, & rarefacienda quæ sunt densata. Atq; hæc quidem à morbi affectu indicatiue sunt sumenda.

Indicationes à Viribus eorum, qui Continente Febre Putrida correpti sunt. CAP. 5.

AViribus autem (qm̃ has cibi, potiones, & spiritus certa mẽsura & apta qualitate exhibita seruabant, inuentus aũt est quantitatis eorũ mǒdus ex viriũ substantia: qualitatis vero à temperamento) nimirũ ęstimari debebit, quẽadmodum vires, q̃ corpus regunt, in his se habeãt. Quippe, si valentes sint, audacter vacuantibus præsidijs vteris, hęc aũt ab affectu morbi fuere accepta: sin infirmiores sint redditæ, vacuantia remedia cautius administrabis. Sed & nutrimenti mǒdus hinc tibi est desumendus. Quippe, cũ vires legitimũ robur suũ habent, & morbi summus vigor breui futurus expectaẽ, tenuissimo victu licet vti: cum sint infirmiores, non licet sine graui noxa: sed adijcere ad nutrimenta tm̃ oportet, quantũ est de robore virium imminutum. Atq; ex his scopis accipiendus est nutrimenti mǒdus: Qualitas vero ex morbi affectu, vnà cum solidorũ
B corporum, quod tum est, naturali temperamento: ab affectu, si is obstructio est, quæ extenuet: à naturali ipsorum temperie, vnà cum cõsuetudine, prout etiã prius est definitum. Tempus vero nutriendi, quod quidẽ ad reliquas spectat febres, quæ ex putredine oriuntur, in progressu sermonis dicetur. Quæ vero vnicam tãtum à principio ad finem accessionẽ habent, (de his nanq; præsens est sermo) in his facilis toleratio & consuetudo spectari debebunt: qñ cibus illis eo tempore est offerendus, quo facilius, q̃ in cæteris, morbum tolerant: eo q; potissimum diei tempore, quo prius in sanitate cibari erant sueti: etenim facillime cibum ferent, si ex his considerationibus assument. Quǒd aũt frigida quoq; ijs, qui ita laborant, sit exhibenda, cum iam succi cõcoquuntur, & crassitudo eorum prætenuata est, id ex ijs, quæ prius sunt comprehensa, manifestum arbitror.

Quid Cõe habeant Continentes Febres cum Diarijs; & reliquis, quæ ex putredine oriuntur. CAP. 6.

SIquidem, cũ eiusmodi febris cõia quædam cum ambabus habeat, tum ijs, quæ ex humorũ ortæ putredine circuitibus quibusdam accessiones habent, tũ ijs, quas diarias vocamus, merito in vtroq; genere de ipsa mẽtionem facimus, cũ vnicam accessionẽ habeat, vt diariæ, cæterũ ex putredine orta multos duret dies. Itaq; vnũ cum diarijs cõe habebit: duo cũ ijs, q̃ ex putredine ortæ multos durant dies. Reliquũ continentiũ febrium (quas synochos vocãt) genus duo habet cum
C diarijs cõia, nempe & q̧ sine putredine sit, & q̧ absq; circuitu: tertium vero commune non est, cum subinde in quintum porrigatur diem. Atq; harum quidẽ cõtinentiũ febrium prodita prius curatio est. Continentium vero, quas putredo excitauit, curatio, cũ vtriq; generi cõis esset, ẽt nos in ambobus de ipsa disserere coegit. Cæterũ substantia earũ tota q; natura ex eo est genere, quod nunc nobis proponitur. In vno aũt eorum, quę ipsis accidunt, cum diarijs conueniebant. Id fuit, quod vna in totũ totius morbi accessio erat. Ergo & curatio earũ vnũ hoc duntaxat cõe cum diarijs habeat, oportet: in reliquis aũt oĩbus bifariam diducatur. Atque aliæ quidem curationis indicatiǒnes ex communi genere earum, quę ex putredine sint ortę, accipiantur: alię ex propria earum substantia. Ad eundem vero modum & cęteras natarum ex putredine febrium differentias sanari conueniet: nempe (sicut sæpe prius dictum est) indicatione tum à communi ipsarum genere, tum vero à cuiusque propria differentia desumpta.

Quot in Totum sint Primæ Febrium Putridarum Differentiæ, ex quibus Petenda est Curãdi ratio. CAP. 7.

ERgo denuo repetentes dicamus primum, quot sint febrium, quas humorum putredo accendit, in vniuersum differentiæ: deinde quę nam sit ipsius generis earum, cõmunis vtilium* auxiliorum indicatio: mox quæ sit singulatim cuiusq; propria. Par est enim profectǒ, & quod om-
D nium earum commune est, communem habeat indicationem: &, quod in singulis est prǒprium, quantum à reliquis eiusdem generis est diuersum*, in tantum & diuersam ab illis sortiatur indicationem. Sunt igitur natarum ex humoris putredine eiusmodi differentię. Vna ex eo, quǒd causæ ipsius putredinis adsunt, vel non adsunt. Secunda ex eo, quǒd per totum animal, aut eius partem aliquam diffusa putredo sit. Tertia, quatenus cum phlegmone est, aut citra hanc. Igitur considerandum nobis est, quid nam commune habeat indicatio, quæ à causa sumitur adhuc manẽte: quid nam ea, quam putredo ipsa præstat: ab his deinde quid indicatio putredinis, quæ per totum diffunditur aĩal, aut certe maxime principalia in eo vasa: quid eius, quæ in vna cõsistit parte: mox deinde earum, quæ in vna quadam parte sunt, æstimabimus differentias. Quippe aliam esse indicationem eius, quæ cum phlegmone coniungitur, ratio est: aliam eius, quę sine hac consistit: Rursus in his etiam ipsis aliam esse præsente adhuc effectrice causa: aliam vero hac submota: Postremo cuiusq; causæ adhuc manentis differentias, per omnia, quæ in specierum diuisione sunt inuẽta: siquidem hic iam desinant, necessum est, indicationes, quæ ex curandis sumuntur affectibus. Post has vero eas nimirum, quę ab ipsis curandis suggeruntur particulis, pro iam dicta methodo sumemus. Quibus si eas, quæ à viribus præbentur, adiecerimus, absoluta nobis methodus de febribus omnibus † sanandis erit.

* ἰασομένων, i. sanaturorum.
* διάφορον.
† In gręcis impressis additur ἐπὶ σήψει, i. a putredine incẽsis.

De Putredine & eius Causa curanda. CAP. 8. E

ERgo ordiamur ab eo, quod primum in diuisione indicans fuit, ea erat humorum putredo: ac consideremus, qbus maxime indicantibus, quibus q; indicationibus vsi, curationẽ eius inuenire possimus. Principium vero inuentionis, ipsa erit rei natura, qua de agitur: etenim id quoque in demonstrandis methodis didicimus. Quę nam igitur est putredinis natura? Nempe mutatio totius putrescentis corporis substãtię ad corruptelã, à calido externo. Non.n. profectò à proprio calore corrũpitur quicq;, immo contra prorsus, quicquid in rebus subsistit, id* gliscit, roboratur, sanum est, ac viuit, dũ proprio calore regitur. Veluti nimirũ ipsa aĩantium corpora, tametsi plurimam substãtiæ suæ portionẽ humidã & calidam sunt sortita, magnum tñ annorum numerũ sine putredine, ac sana viua q; exigunt, si seruetur (vt mõstratum est) eorum proprius calor, in cordis quidem corpore, per respirationem: in reliquis omnibus partibus, tum per cõmunitatem, quam habent cum corde: tum per aliam quandam respirationis speciem, quæ per totam agitur cutẽ, & trãspiratio pspiratio've dicit: his uero læsis, vnà ẽt naturalis calor lędit. Alter vero quidã alienus, ac præter naturam in corporibus excitatus, primũ quidem ipsos succos propter humiditatem & putrefacit & corrumpit, spatio vero tum adipẽ inuadit, tum ẽt carnem. Tanquã igitur in ijs corporibus, quæ non viuunt, ac putrescunt, primũ, quantum eorum iam computruit, separant, dein F ei, quod reliquum est, in frigidũ aerem sublãto perspirationem refrigerantem moliunt: ita vtiq; & putredinem, quæ in viuis est orta, sanabimus, id scilicet, quod iam corruptum est, omni ratione vacuantes: quod reliquũ est, moderatis mõtibus, & refrigerante perspiratu, ad exactam symmetrian reducentes. Ac vacuationem quidem illius per vrinam, deiectiones, vomitum, ac sudores, moliemur: post hanc dimõtiones mediocres, vnà cum ambientis bona temperie, adhibebimus. Quemadmodum aũt horum quodq; recte administrandũ sit, paulo post æstimabimus. Nũc ad secũdum in diuisione transeamus, nempe quẽadmodum quis causæ, quæ putredinem excitauit, adhuc manentis remedium facillime inueniat. Est autẽ neq; in hoc difficultas vlla, quippe cũ per contraria tollatur. Itaq; qm̃ transpirationis prohibitio, putredinis occasio fuit, hãc, arbitror, submouere oportet. At, ea cùm varijs generibus est orta, & densatis exiguis" meatibus, & constrictis corporibus, & humoribus tum abundantia tum crassitudine tum lentitia sua obstruentibus, singulę harum affectionum curandę per contraria sunt, densitas, per ea quę rarefaciunt: constrictio, per ea, quę fundunt: abundantia, per ea, quæ vacuant: crassitudo, per ea, quę dissecant: & lentor, ijs, quæ detergent. Ac, si quidẽ totũ corpus dictorũ iam singula occuparint, ẽt toti corpori per cõtraria est succurrendum: sin vnã partem quãpiam putredo inuaserit, illi adhibenda iam dicta sunt G remedia. Sanè non easdem omnes partes vacuationes medicamentáue requirent, cum & temperamentis, & posituris, & forma, & omni deniq; constitutione natura q;, inter se dissideant.

* αὐξάνεται.

* αἰωρήσαντες.

* αἰωρήσεσι.

* κινήσεσι.

A.li. 4.f.1.t.2. c.1.fol.416.d

De curandis Putridis Febribus per medicamenta Purgantia, Balnea, Inunctiones, & Potus. CAP. 9.

ERgo, quemadmodum singulis sit opitulandum, id postea pro conueniente sermonis ordine disquiremus: cuius initium à putredine, quæ totum corpus occupet, quæ ipsa continentes quoq; febres, quas synochos vocant, excitet, faciemus. Ergo à corporibus, quæ sic afficiuntur, expellenda, quæ putruerunt, per vrinas & aluum & sudorem sunt: q; si ad os ventriculi aliquando sua sponte impetum capiant, etiam per vomitiones: aliter autem non est, quòd ea præter naturam irites. Ac eorum quidem, quæ iam dictas vacuationes promoueant, non parua materiæ copia est: sed maior eorum portio, cum calida sicca q; facultate sit, febrem auget. Itaq; deligenda medico sunt ea, quæ citra calfactionem siccationem'que valentem supradictas vacuationes præstẽt: cuiusmodi sunt cremor ptissanę, & aqua mulsa, & oxymeli, & apomeli, & apij radix in aqua, quæ potui datur, incocta. Hæc autem ipsa ventri quoq; sunt idonea: qui si nihil reddat, inijcienda per clysterem aqua mulsa cum oleo est. Sanè totum corpus prius, quàm id vacuaris, rareface re non expedit: vbi vacuatum est, vtique licebit id medicamento aliquo, cui calor tepidus insit, ra H refacias: cuiusmodi est, quod ex chamæmelo conficitur. In hoc tempore si vinum quoque aquosum bibatur, id omnes vacuationes promouerit: idem faciat & temperatum dulcis aquæ lauacrum. Quòd si appositum aliquãdo in dictione vocabulum dulcis non sit, vtiq; id subaudire debebis, certo sciens de eo nos in febricitantibus lauacro semper loqui, non bituminoso, aut sulfureo, aut aluminoso, aut chalcanthode, aut salso, aut ex marina ipsa. Cæterum, vbi magnitudo febris obstat, sicut in continentibus, nec vino est utendum, nec lauacro, nec ijs, quæ habitum rarefaciant, vnctionibus: sed aqua frigida, sicut prius diximus, pota in his febribus est aptissima, nisi tamen aliquid eorum, quæ prædicta sunt, hanc quoque prohibeat. Quippe ipsius febris frigida pota perpetuo est remedium, non tamen putrescentium humorum per aluum, vrinas, vel sudorem vacuandorum. Quo magis exercitatum esse in ijs, quas nunc tradimus, methodis oportet: ac in ęgrotantibus considerare, & quæ sint ipsius febris remedia: & quæ ipsius, vbi per se sola subsistit, putredinis: quę rursus efficiẽtis hanc causę: atq; huius quoq;, cum per se ipsam subsistit. Quippe non semper inter se consentiunt hęc omnia, sed plerunq; aduersantur. Quo casu memores eorum, quæ didicimus, id, quod maximum omnium est, aggredi oportebit, atq; ei vel soli, vel magis, q̃ cęteris, subuenire. Sanè scire licet difficile esse, acri q; iudicio indigens, febrem, putredinem,

A nem, & effectricem causam, vbi s. ipsa quoq; adest, inter se cõferre: difficilius tñ est, si vires, quoq; cum illis vnà conferre velis: qđ vtiq;, sicut ante cõprehensum est, pp vitę ipsius respectũ semp est necessariũ: aliqñ vero & ex accidenti, sicut ad morborum sanationem. Hoc vero me ostẽsurum promisi. Siquidem, quod putrescit, si vestis esset, aliud've inanime corpus, vtiq; ex ijs duntaxat, q̃ prædicta sunt, indicationem caperemus. Nunc, cum in viuente corpore putredo concipit, quod tum alterare potest, tũ concoquere, tum vtile reddere, quicquid putrescentium, veluti semiputrescens semimalum q; est, vtiq; facultatem eius, qua naturaliter concoquit, excitans firmans q;, quæ putrescẽtia sunt, sanabis. Itaq; ẽt tum maxime eos cum fiducia vel in balneo lauamus: vel ijs, quæ habitum rarefaciant, medicamentis vtimur: vel aquã frigidam, vel vinũ bibendum damus, cum notas humorum concoctionis cernimus. Neq;.n. pulsus duntaxat vires ad eiusmodi agenda firmas requirimus, veluti nec eius facultatis, q̃ voluntarium motum præstat, sed, sicut est dictum, ipsius potius cõcoctricis. Ergo, si & vires cunctæ valentes sunt, & febris ardentissima, & cõcoctionis notæ planè euidentes, frigidam ‖homini dare audacter debebis: constat nanque talem hoĩem senem non esse, ex quo omnes illi virtutes valentes esse proposuimus. Quòd si ẽt bona corporis habitudine sit, quod εὔσαρκον Grȩci vocant, tum status cœli calidus ac siccus, ẽt si in frigidam na-

B tationem hũc dimittas, haudquaquã lædetur. Eiusmodi nanq; temporis opportunitate vsi, qui se se in frigidam coniecerunt, & protinus oẽs sudarunt, & non nullis eorum aluus biliosa reddidit.

At, si mediocris est febris, & vires non validę, sed cum notis concoctionis, ijs qui ita se habẽt, balneum prodest, & vini potio: tum vero ex vnctionibus eæ, q̃ rarefaciunt, id q; multo magis cũ ambiens est frigidus. Neq;.n. aut frigidam in balneo lotionem, aut frigidam potionem in eiusmodi cœli statu ferè expetunt, vtpote inspiratu ipso assidue refrigerati: cum, siqñ in frigido ambiẽte vehementer vri ægrotum contingat, exigua salutis eius habenda spes est. Si vero nec concoctionis habeat signa, nec vires validas, seruari is planè non potest: quo minus aut idem lauandus in balneo est, aut medicamentis ijs, quæ rarefaciãt, vngendus, aut vinũ illi dandum, frigida'ue offerenda. In quo enim desperato oĩno salus est, imprudentis consilij fuerit, apud vulgum infamare prȩsidia, quȩ multis fuere saluti. Ipse siqdem aliquos noui ex amethodis istis medicis, qui, cũ ea, quæ nos gessimus, essent imitati: ijsdem q; prȩsidijs in ijs, qui prorsus morituri erãt, vsi: adeo nihil profecerũt, vt etiam tẽpestiuum eorum vsum suspectum formidolosum q; reddiderint. Verum nos tẽpora præsidia q; ijs, quos seruari spes est, scribimus, quando ægris, qui insanabiles sunt, ijs nec tempus vllum opportunũ, nec præsidium est. Atq; hoc mihi p oẽm sermonem teneri memoria

C velim, quò minus prȩcipua illa prima q; omnium curationis indicãtio conuelli aliqñ posse videatur. Quippe, cum dicat Hippocrates ‖ Contraria esse contrariorum remedia, quid vetat oĩbus febricitãtibus frigidam vno ordine exhibere? Verum nec exhibenda est, nec subuertitur eo tpe generalis omnis curationis indicãtio. Vnum enim ex ijs, quȩ actu refrigerant, aqua frigida est. Sed & alia plura sunt, quȩ partim potestate (vt dictum est) refrigerent; partim ex accidenti: quorum alijs pp concursum pugnantium inter se indicãtionum alias vtimur. Porrò tradita iam methodus est eius, quod conducit, ante alia semper deligendi. Ostensum præterea est ipsius febris, put febris est, aquã frigidam semper esse remedium: quod vero ad alia spectat, nõ semper: veluti cum ex obstructione glutinosorum & crassorũ humorum putredo orit. Ponatur vero & cũ his redundantiam in toto esse corpore, tum virtutem nõ imbecillam. In eiusmodi nanq; complexionibus cum multa præter naturam in corpore sint, quædam eorum præcedentes causæ erunt, veluti redundãtia cũ glutinosis & crassis humoribus: horum.n. vitio obstructio est orta, q̃ morbus instrumentalis est eorum, quæ obstructa sunt, corporum. Hanc symptoma secutum est, ipsa transpirationis retentio: quam rursus putredo humorum excepit, ipsa s. febris antecedens quædam causa.

Quæ Putredinis & Causæ ipsius Indicationes sint, & quæ Remedia præscribant. CAP. 10.

D ERgo, qui febrem curare volet, necesse est, putredinem inhibeat. Ita duȩ indicãtiones se exhibent, altera à febri: altera à putredine. Atq; à febri rursus duȩ, scilicet vt portio febris, quȩ iã facta est, percuretur: quȩ vero in generatione est, inhibeatur. Aliȩ quȩ duȩ rursum à putredine erunt indicãtiones, vt & quod putredinis iam factum est, sanes: & quod in generatione adhuc est, sistas. Porrò, quod in generatione est, id adiapneustia id est perspiratio impedita, facit: nihil enim deterius fuerit clarioris doctrina gratia ita eam nominare. Ita ab hac quoq; aliȩ duȩ indicationes nascentur, tum vt, quod retentum est, vacuetur: tum, quod retinendum est, prohibeatur. Sanè prohibebitur ijs prȩsidijs, quȩ obstructioni medentur. Cuius rursum ipsius, quod iam factum est, sanandum est: quod futurum est, inhibẽdum. At curabitur quidem, quod obstructionis iam factum est, per ea, quȩ obstructa liberant: inhibebitur, quod futurum est, si affluxum obstruentium succorum compescas. Ergo, quod vltimum in ipsa resolutiua methodo est inuẽtum, id primum omnium in curatione est peragendum. Ostensum enim in prioribus libris est, si ijs auxilijs, quȩ obstructione eximant, vti non vacuata prius abundantia velimus, fore, vt non modo nihil proficiamus, sed etiam affectum maiorem reddamus, pugnantibus scilicet inter se indicationibus. At, si vacuata prius multitudine ad curãdam obstructionem accedamus, medicamentis ijs, quȩ obstructiones expediant, erit opus. Verum, quoniã horum plurima calida sunt, metus

est,

Ali. 4. f.1.2. c.42.fol.424.B

Lib. de Flat. à principio. Et 2. Aph.22. Ex.or. 15.a. Et 2.de Natura hum. t. 1. 7a.181.e

est,ne tũ putredinẽ,tum febrẽ augeant. Itaq; ijs, q̃ citra calorẽ liberare obstructiones valeant,vtemur: vbi aũt,q̃ obstruũt,detersa dissecta q; sunt,p aluum,vrinas,& sudorẽ,ea vacuare tentãdum. Cum vero materię,q̃ hæc efficiãt,ẽt calidæ sint,necesse est interea tũ putredinẽ augeri,tũ febrem. Quare,quoad licet,id agendũ,vt,q̃ minus calfaciat, materia deligat̃: aut, siqua inueniri põt, quæ non calfaciat,queãdmodũ in hoc casu balneũ,vtiq; ea est petenda. Hoc vero tpe ẽt vires roborare, quò putredinẽ superãtes,succos cõcoquant,studebimus. Quòd vero febris ipsius iam factũ est,id refrigerabimus: in auxiliorũ.n.inueniendorũ ordine vltima est, q̃ ab hac sumit̃,indicatio, quãuis alia ratione sit prima: quippe cum à febri cœperit inueniendorum præsidiorum methodus. E

Ex Symptomatis superuenientibus nunc Protrahi, nunc Peruerti febrium curationem. CAP. 11.

AC,si nullũ quidem interim vehemẽs incidat symptoma, prohibeat q;,quò minus auxilia ab initio morbi ad finem ita pcedant,celerrime finiet̃ febris: sin tale quippiã incidat, quod totã ad se curationẽ reuocet,necesse est,serius adueniat curationis finis. Siquidem,qđ ita interuenit, oĩno vel cõtrariũ est remedijs,q̃ antedictũ causarũ,affectuũ,et symptomatũ ordinẽ sanẽt: vel oĩno nihil saltẽ confert. Enimuero,si eius,qđ interuenit, sanatio antedicto pſidiorũ ordini sit cõtraria, necesse est interim cuncta deteriora reddi: sin nihil originali affectui interuenientis obiter mali correctio nec officit,nec prodest,totius curationis celeritati in mora erit: si autẽ nocet, necesse est aut vniuersam medicationẽ in lõgius spatiũ trahi,aut aliquod subsequi piculũ, aut ẽt fore vtrũq;. F Finge nãq; exempli gratia,afflicto interim stomacho syncopen incidisse,cui succurrere coacti cibũ intẽpestiue dederimus,ac vinũ cũ frigida: Ex horũ.n.vsu tũ obstructionẽ, tum corporis coarctationẽ,tum putredinẽ,auctas esse necessum est: atq; ex harũ auctu ipsam etiã febrẽ: Verũ,vbi tũ virtus satis valens est, nec quicq̃ interuenit,cuiusmodi,quã modo diximus ex vitio stomachi ortã syncopen: sed nec,quæ aliq̃n accidere possunt,aut sanguinis profluuiũ, aut vigilia, aut dolor, aut error aliquis vel ipsius ęgrotãtis, vel eius familiariũ: vbi inquã nihil tale accidit, totus, q proxime dictus est,remediorũ ordo hoĩem profectò sanabit. Sed nec ipse tñ quocunq; remedio oĩa,q̃ præter naturã sunt,sanat. Nam aqua mulsa, quod ad crassos succos extenuandos, & glutinosos detergendos,& excretionẽ promouendã attinet,optimũ planè medicamen fuerit in ijs synochis,quos habitus coarctatior, & putredo excitarunt: quatenus vero calorẽ febris adauget, est noxia: vnde, si hic immodicus sit,parcendũ aquæ mulsæ est,vtẽdum q; ptisanæ cremore: Quòd si difficiles ac contumaces esse obstructiones iudicaueris, ẽt oxymelite. At hoc ipsum rursus, si immodice vtare, & intestina radit,& tussim excitat,& neruosa lædit. Adeo s. difficile est eiusmodi aliquod auxiliũ inuenisse,quod citra vllã noxã magnifice prosit. Id accidit (vt dictũ est) ex cõplexione ortorũ G in corpore pręter naturam affectuũ,vnà cũ præcedentibus eos causis,et sequẽtibus symptomatis.

Præceptum hoc, Contraria contrariorum esse remedia, non in Affectibus modo, sed & in Symptomatis verificari. CAP. 12.

NVnquam tñ propterea præceptum illud, quòd Contrariorum contraria sint remedia, aliquando verum erit,aliq̃n falsum: immo id perpetuo verum est: quando fieri non potest, vt eorum,quæ pręter naturam sint, quicquam per aliam vllam remediorum speciem curetur. Non tñ ex vsu est semper oĩbus,quæ præter naturam sint, mederi, sed cum sola per se subsistũt. Nam, si cum alijs vnà incidãt, alijs sæpe est ante illa medendũ: sicut in cauis vlceribus, vbi ea simul cum phlegmone sunt coniuncta. Quippe verum in his quoq; manet, q per ea, quę carne implent, curantur: cæterum his vti prius, q̃ phlegmonen curaueris, non licet. At interim, dum hæc sanatur, vlcus cauum adeo non melius,q̃ fuit,redditur,vt ẽt fiat magis cauum. Quòd si ijs, quæ carne impleant,medicaminibus vti velis, neq; ipsum impleueris, & phlegmonen auxeris. Quę nanq; carne implent,ea demum implere possunt,quæ phlegmone vacãt, non quę phlegmone adhuc sunt oppressa. Hoc itaque, quod in dictione tam est breue,nempe Contraria contrariorum esse remedia, potestate deprehenditur maximum. Quippe omnem medendi methodum confundet, quisquis hanc indicationem neglexerit: cum omnia,quę pręter naturam sunt ab ijs, quę ipsis sint contraria,curentur. H Cum autem eorum,quæ præter naturam sunt, duplex prima differentia sit, alijs per se subsistentibus: alijs in ipso (vt sic dicam) fieri,essentiam suã habentibus, ac vmbrę ritu affectus comitantibus; sanatio quidem affectuum ipsorum est sublatio: hanc vero symptomatũ amotio sequitur. Quibus quanq̃ ipsis nihil prima ratione adhibetur, attamen in ijs quoq; perpetuũ illud præceptum manet, q Contraria contrariorum sunt remedia: quippe, cum affectus, quos symptomata sequuntur,sanamus, symptomata nimirum ipsa in contrarium statum perducimus. Quare,quęcunq; symptomata exiguorum meatuum densitas inuexit, ea rarefactione tollentur. Quòd si ipsi quoq; symptomati,quod ex densitate spiramentorũ est natũ,id est minori, q̃ iustum sit, excremẽti effluxui, (qđ sanè paulo supius adiapneustiã vocauimus) symptomatũ genus aliud contrariũ opponere velis,ne sic qdẽ † desit,qđ dixeris: ⁊ sunt nãq; plura iusto defluuia, iusto paucioribus cõtraria. Adeo,sicui in symptomatis ipsis libet Cõtraria cõtrariorũ remedia dicere, in ijs quoq; stat motus primus oĩum, q̃ pter naturã sunt,curationis index. Verũ satius est (vt prędiximus) eorũ,quę vere & primum curantur, id est affectuum, in corpore,qui vere sunt subsistentes, contraria esse remedia existimes. Quippe actiones eorum, atq; ẽt offensas,vt eas in ipso, vt sic dicam,

† ἄπορος ὁ λόγος.

A cam, fieri esse dixeris, ita absolute subsistere minime dixeris. Nã manũ extẽdere aut flectere, ex ijs, quę absolute sunt, dici non possunt, sed ex ijs, quæ fiunt: multo q; minus ipsius ĩmobilitas, q̃ ipsa quoq; symptoma est eius, q in musculis neruis'ue subest, affectus: sed affectũ, qui ex subsistẽtium numero est vnus, contraria postulare remedia dixeris: Hunc vero solutũ, contrariũ sequi statum, quæ sanitas est: atq; hanc rursus, quandã naturæ actionẽ, q̃ symptomati iã finito sit contraria. Sed nec noĩbus falli, (quæ sępe alia forma proferuntur, q̃ vt contrarijs conueniat, sæpe vero plane non sunt,) sed ex ipsa rerũ natura contrariũ inuenire debes, habens s. quo pro illo discernẽdo spectes, confessum illud, contraria esse, quæ sub vno genere plurimũ inter se distent. Ergo, si intellexeris in illo genere, quod mediocre est, (id vero est, vt sępe monstrauimus, quod inter extrema est medium) infinitã quandã cõtrariarũ rerũ multitudinem, q̃ maioris minoris q; ratione inter se dissideant, ex eo inuenies. Verbi gratia, In affectibus, tenuiũ spiramẽtorum symmetriã intelligens, ex vtraq; parte duo immodica, quæ inter se sint contraria, inuenies: in actionibus vero, symmetrian vacuatorũ considerans, ipsi quoq; ex vtraq; parte ametria respondet. Verũ in paruis spiramentis nomina excessibus non desunt, nẽpe densitas & raritas: in vacuatis posita nõ sunt. Eo q; fit, vt cogamur plures pauciores q; effluxus dicere, ita nimirũ, vt si dẽsitatis raritatis q; nomina nõ essent, B spiramentorũ ipsorũ alibi plura iusto esse, alibi pauciora, dicere cogeremur. Ergo (sicut diximus) hoc maxime cauere debemus, simul etiam in eo nos exercitare, quo celerius cuiusq; sic dicti contrarium inueniamus. Non. n. in corporum modo qualitate, verũ etiam in quãtitate eiusmodi contrarietatem inuenias: quam vtiq; Aristoteles oppositionẽ vocat, non contrarietatem. Neq; enim magnum paruo vult esse contrarium, sed in eo, quod ad aliqd dicitur, oppositum: neq; multum pauco: sed nec rarum denso: neq; relaxatum contracto: neq; ipsi, quod secundum naturam est, id, quod pręter naturam est. Verum Hippocrati omnia id genus contrariorum habẽt appellationem, sicuti etiam Platoni, qui generationes ex contrarijs esse dicit. Ostensum quoq; à me in alijs est nec Aristotelem ipsum suam ipsius legem in nominibus seruasse, quo loco principia eorum, quæ natura reguntur, materiam, speciem,* & priuationem statuit. Verum (quod diuinum Platonem secuti semper testamur) contemnere nomina oportet, minime autem scientiam rerum. Ea nanq; ad salutem hoĩum pertinet, erroris q; in ea finis est pernicies: nominibus siue proprie, siue improprie vtare, ad ægrotos id parum attinet. Intelligas id clarius, si non contrariorum contraria, sed, quemadmodum illis placet, opposita sibi inuicem esse remedia dicas. Siquidem copiam sanat vacuatio: defectum nutrimenta: in summa, quod exuperat, ablatio: quod deficiens est, adie-

* formam.

« C ctio. Itaq; etiã in alio opere recte arbitror à sene dictum: ‖ Medicina appositio est & detractio: de-
« ficientium quidem appositio, redundantium detractio. Porrò deficiunt redundant q; quędam in quantitate, quædam in qualitate: in quantitate, cum sanguis immodice est auctus, aut rursus minor redditus: in qualitate, cum vel calidus, vel frigidus, vel crassus, uel tenuis plus iusto minus'ue est effectus. Siue igitur contrarietatem, siue oppositionem, nominare libet, eius indicationis medendi, q̃ ab omnibus, quæ pter naturã sunt, præbetur, semper meminisse debebis, ei q; esse intentus: potissimum quidem, vt dictum prius est, in affectibus: sed tamẽ & in symptomatis: quamuis horum nec primũ curatio sit, nec proprie contrarietas, sed curatio quidẽ simul cum affectibus, ex accidenti: contrarietas vero, lucidioris s. breuioris q; doctrinæ causa loquentibus, abusiue.

Lib. de Flat. à principio

Indicationes Omnes tradit tum rerum Præter naturam, tum Secundum naturam, quibus uniuersa Continentium putridarum Curatio continetur. CAP. 13.

VErum ad medẽdi indicationes propositi nobis febrium generis reuertamur: repetamus q; singula genera, quæ in nobis præter naturã sunt, nõ causarum modo, verum etiam morborum & symptomatum. Et causarum quidẽ genera sunt multitudo, & crassitudo, & lentor humoris. Causa simul & symptoma est transpirabilis excrementi retentio. Simili modo causa pariter & D affectus est ipsa putredo. Morbus vero tum obstructio, tum febris ipsa. Symptoma vero est ipsa transpirabilis excrementi retentio. Ergo indicabit (vt dictum est) præcedẽtium causarũ quęlibet proprium aliquid: multitudo ipsa, quæ ex eorum est numero, quę sunt ad aliquid in prędicamento quantitatis, vacuationẽ: lentitia vero & crassitudo, quę sunt in qualitatis affectu, sanationem, q̃ per contraria perficiatur. Cum vero in plerisq; oppositionibus cõsueta nomina nõ sint, accidit, vt, qui in rerum scientia minus sunt exercitati, fallantur. Cum. n. vno nomine nequeũt, quod animo concipiunt, nominare, id, ceu prorsus nõ sit, dimittunt, queadmodum profecto in glutinosis & crassis succis faciũt. Quippe "crassus succus ex aduerso oppositum habet tenuem: glutinosus vero (sicut ipse primus* grece nominaui) rhypticon, quasi detersiuũ dicas: sicuti uero aliquis dixerit, qui à solidis corporibus nominandi occasionem acciperet, friabile. Siquidem hoc pacto sempr uidetur Aristoteles oppositionem facere, verum nõ in succis, (vt dixi) sed in solidis ipsis corporibus. Quod si glutinosi humoris naturã sub ea ratione intelligas, q, quicquid tetigerit, huic ægre dissolubilis adhæret, non immerito, arbitror, eum qui nec adhęret, & ea quæ adhærent, deterget, contrarium ipsi statues. Et antecedentiũ quidẽ causarũ contrarietates abunde sunt dictæ. In instrumẽtali vero morbo, q est obstructio, contrariũ ei est grece ecphraxis, quã reclusionẽ (puto) dixeris: symptomati vero, qd est trãspirabiliũ retẽtio, excretio ipsorũ contrarium est. At vero in humorum

A.T.1.de med. cor.c.i.f.561.b

* AP. πρόσθεν i. antea.

morum putredine & excretio, & refrigeratio, & ventilatio, & semiputridorũ cõcoctio, ex aduerso respondent: ipsius vero febris, refrigeratio oppositio est. Porrò, qbus methodis materiam, quæ singula modo memoratorũ perficiat, inuenias, iã diximus. Pugnantibus igiť his (sicut diximus) aliàs aliæ tũ indicationes vincent, tũ materiæ. Inde q; factũ est, vt quidã, cũ ignorassent vnã semp̃ dari ex re quaq; indicationem, ac, si pręter naturã sit, quod indicet, cõtrariũ id semper indicare: sin ſm naturã se habeat, nõ contrariũ, sed simile: nec medendi hi, nec sanitatis tuendæ, methodũ constituere potuerint. Siquidẽ, cũ in primis ipsis indicationibus sunt lapsi, multo profectò magis in ijs, quæ secuturę erãt, decipi debebant. Debent.n. (arbitror) ędificijs fundamẽta iaci firma, & scaphis poni idonea carina, siquid ædificandorũ pangendorũ q; in ijs futurũ est firmũ: vbi.n. prima ipsa basis statim ab initio debilis fuit, q fieri põt, vt, qđ supstruxeris, futurũ infirmũ nõ sit? Itaq;, qm̃ in continentibus ex proposita stipatione febribus (neq;.n. grauari debemus iterũ, atq; iterum sermonẽ repetere, quò nunc saltẽ medicorũ vulgus verã methodũ condiscat) qm̃, inquã, Septem pręter naturã posita sunt, à qbus indicationes sumunť, humorũ multitudo, crassitudo, lentor, obstructio, trãspiratiõis retentio, putredo, & febris carens intermissione: atq; hæc cõtraria oĩno esse adhibenda docebant: Præter hæc vero ab ijs, q ſm naturã se habebãt, positæ indicationes sunt ex tẽperamento tũ ipsius laborãtis partis, tũ reliquarũ oĩum q principes sunt, ex substantiæ ipsarum quãtitate, & ex spiritus ipsius substantiæ tũ q̃titate tũ qualitate: horũ vero indicationes non contrariorũ erant, sed similiũ: ad ista vero (sicut diximus) dignoscẽda, tũ ætas, tũ consuetudo, tum oẽs quæ externæ morbo causæ fuere, contulerunt, vtiq; ortis hinc quoq; indicationibus non paucis: Oẽs profectò inspicere simul medicũ decet, quò s. intelligat, quo'nã primum ac magis, quo'nam minus & secundo, quo'nam adhuc & tertio, atq; deinceps quo post quod præsidio sit vtendum.

De Sanguinis mittendi ratione in Proposita febre. CAP. 14.

QVippe, si vires eius, qui ex putredine humorũ (vt positũ est) febricitat, valẽtes sint, mittendus statim sanguis est, si cruditas ventris non sit, statim morbo incipiente. Sin vires infirmæ sint, aut ætas dissuadet, incidenda vena non est. Porrò dictum supra est eiusmodi febrẽ in virtutẽ imbecillã nõ incidere: quippe synochos bene habiti corporis, ac calẽtis ætatis, propria est. At, si in puerũ incidat, q quartũdecimũ annum hactenus non attigit, mitti illi sanguis nõ debebit ꝓpea, q tantillis, cũ pręsertim calidi ac humidi sint, plurimũ corporis substantiæ quotidie defluat, ac digerať. Ita, qđ ex incidenda vena moliendũ nobis fuerat, id vltro nobis ex curati corporis natura pstatur. Quòd si corpus quartũdecimũ annũ excesserit, ęstimandũ est, qualis'nã eius naturã sit, num gracilis, & spissa, & dura, & copiosi sanguinis, an contra: atq; ita in priori missionem sanguinis adhibebis: in secũda nequaquã. Quin etiã modus vacuãdi sanguinis ex ijsdẽ indicantibus sumeť. Si.n. cui sanguis mittitur, triginta annos natus sit, sed laxus, & mollis, & pinguis, et albus, ac gracilibus venis, huic aut planè sanguinẽ non mittes, aut parũ detrahes. Et oĩno quidẽ non mittes in tpe æstatis, & regione ęstuosa, & cœli statu calido ac sicco: parum detrahes in reliqs tum anni temporibus, tum regione, tum cœli statu. Etenim, si neq; obstructio subesset, nec putredo, sed sola succorũ redundantia, ꝓtinus à missione sanguinis, pro naturæ suæ ratione se haberet. Itaq; tm̃ succorũ in omni tũ corporis temperamento, tũ regione, tum anni tẽpore, tum statu cœli detrahi par erat, quantũ supra naturalẽ statum fuerat inauctum. Verum, qm̃ nec obstructio, nec putredo curari p sanguinis missionem potest, vt quę alia remedia (ceu prius est monstratũ) desiderent, reponi sanguinis aliquid ad curationis spatiũ debebit, quò minus intempestiue nutrire necessitate vlla cogamur. Quantum nãq; ad eiusmodi pertinet febrẽ, prorsus nutriendũ non est: siquidẽ ostensum prius est solũ virtutis respectum esse, qui de nutrimento indicationem præbeat. At vero, quantũ ad id, quod inanitũ corpus est, nutrire oportet. Ita necessum est duorum alterũ, aut febrẽ, si nutris, augere: aut vires, si non nutris, deijcere. Satius itaq; fuerit (vt dictum est) aliqđ sanguinis, quod proprium partibus animalis nutrimentum sit, relinquas: ac ipse paucissimas sorbitiones potiones q; exhibere sis contentus: qbus vtiq;, ceu medicamentis potius, q̃ nutrimentis, egemus. Nam id quoq; supra (quò minus multa de ijsdem adhuc loquamur) est ostensum.

Aduersus Methodicos, qui omissa Venæ sectione Præcordia Cataplasmatis & perfusionibus relaxabant. CAP. 15.

IMmo de cataplasmatis ac pręcordijs perfundendis est loquendum. Quippe pleraq; medicorũ turba vnum quiddam hoc quoq; ex † methodicorum istorum curandi ꝫ sanctionibus statuit. Oẽs q;, sicuti post tertium diem nutriunt, ita etiam oleo prius perfundunt. Inde vno die interposito rursum nutriunt, cataplasma prius imponentes: quòd sicui aluus est adstricta, etiam hãc clystere ducentes. Itaq; his saltem authoribus ordinandi victus artem, vna hora quis didicerit. Verum non ita se vera res habet: sed, cum ars ipsa tota sit magna, non leuissima eius pars est scientia ordinandi victus. Quæ vtiq; ex his maxime remedijs constituitur, cibo, potione, perfusione, cataplasmatis, & clysteribus. Quippe ijdem medici, cum sanguinis missionem in principio etiam solam adhibuerint, reliquam omnem ęgri curationem victui mandant. Itaq; (vt dixi) vnius horę est victus eorũ disciplina: q si, qui discit, ingenio valeat, ne huius quidẽ integræ, sed minimæ eius partis, in qua s. quæ nũc dicam, audisse licuerit. Qui febricitant, si valentes viribus sint, omnibus

sanguinem

* Al. σχέσεις, i. habitudo.

† Al. ἀμεθόδου θεραπείας

A sanguinem ab initio mittes: perfusos q; oleo post tertiæ accessionem, vel mulsa cum alica nutries vel sorbitione. Deinceps vero alternis cibabis diebus, sed cataplasma ex artomelite prius imponens. Sicubi vero aluus adstricta fuerit, clystere hanc duces. Atq; illorum quidem vniuersam ordinandi victus artem, in his verbis iam audisti, non vtiq; in sex mensibus, sed sex versiculis. Veram autem diæteticen, id est victus ordinandi artem, nunc audies. Calfacere præcordia cataplasmatis aut perfusionibus non est perpetuo tutum, sed in ijs tm̃ ægris, quibus in toto corpore nullũ * errat superfluum: cæteris omnibus extrema est pernicies. Nam, siue redũdantia vtrauis sit, vel quæ ad vires, vel quæ ad vasorum continentiã comparatur: siue ẽt in vna parte pluribus've vitiosa excrementa sint: omnia ad partem excalfactã trahuntur. Quoties.n. vidisti precordia, cũ planè phlegmone carerẽt, intra quatuor dies, q̃ ea gregales isti medici pfundere cœpissent, phlegmonen contraxisse, cum ego ẽt id ipsum tibi prædixissem, iussissem q; diligẽter ad phlegmonen futuram attentus esses? In quibus id maxime intellexisti, quãtum malum sit vsui, qui alienus à ratione sit, insuescere. Quippe hi, cum ex ijs, quæ ipsimet faciunt, phlegmonas semper excitent, id non animaduertunt, sed ijsdem semper erroribus implicantur: veluti Hippocrates ‖ ijs accidere dixit, qui hinc & inde ossiũ fracturas cum vlcere deligabant. Etenim illi, cũ phlegmonas in vlcere crearẽt,

*Al. καταλείπεται, i. relinquitur.

3. de Fract. t. 8. 7ª. 243. b

B non tñ destiterunt, rati id adeo non ex deligatura, sed alio quopiam errore incidisse. Et quomodo, quæso, ad aliam curationis rationem se transtulissent, qui vsum sine ratione profitebantur ex ijs, quæ tum ipsi semper facere essent assueti, tum præceptores suos ante se facere contemplati? siquidem huius generis homines ne tentandum quidem censent, vt ex indicatione quicquam sumant: sed sola experientia sunt contenti. At Hippocrates ab ipsa rei natura idoneum curationis modum inuenit. Quo postea in vsum veniẽte cognitum est, quantus esset in priori error. Quin, siquis in eiusmodi affectibus, cataplasmatis & perfusione ex oleo relictis, velit ad curationẽ, quã ratio docet, accedere, ipse, quantopere aberrent, qui plethorica & quæ parum pura sunt corpora, sic curãt, haud magno negocio experientia ipsa iudicabit. Sanè accidit, vt in eiusmodi morbis diuites potius, q̃ pauperes perperam curentur. In his.n. propter ipsorum delitias duplex peccatum non raro cõmittitur, & q sanguis non mittitur: & q à medicis impensior scilicet adhibetur diligentia, vt quotidie aliquid circa ægrotãtis corpus fiat. Ac inter initia quidẽ sanguinis missionem maior eorum pars propter mollitiem non admittit, tametsi magis, quàm pauperes, redundantiæ sanguinis affectibus sunt obiecti, vt qui magis tum cibis se impleant, tum in ocio viuant: Medici vero, qui eos curant, vbi summum remedium est omissum, aliorum vsu sarturos se, quod deficit,

C putant. Huc accedit, q ipsi quoq; ægri, † siquis victu cõtra morbum minore cum negocio instet, negligentiam rati: siquis rursum quiduis agat, diligentiam: cogunt eos precordijs aliquid quotidie admouere, sed nec inuitis profectò ipsis medicis: vt qui facere semper aliquid videri velint, q sic se maiorem mercedem accepturos sperant. Itaq; accidit, vt illo ipso tempore phlegmonæ diuitibus incipiant, quo iam pauperbus morbus propemodum perductus est ad finẽ. Quippe misso in propositis febribus inter initia sanguine, non pauperibus modo, verum etiam diuitum seruis, plurimis quidem quinto, aliquibus septimo, crisis contigit, nemini serius. At diuites, qui & sanguinis copiam, & excrementorum plus, q̃ pauperes & serui habent, cum sanguinis mittendi prętermisere remedium, ac quotidie tum calido oleo perfundantur, tum laxantibus cataplasmatis vtantur, phlegmonen nimirum aliquam vel in iecinore, vel vẽtriculo, vel reliquorum istic viscerum aliquo contrahunt, alij in quarto, alij in quinto, omnes planè in sexto. Nec oblitus, arbitror, es eius, qui dum perfunderetur, difficultate spirandi laborauit, omni superuacuo † ad precordia caloris vi tracto. Ergo non hic modo perijt, sed alij quoq; infiniti quotidie pereunt, cataplasmate ipso cucurbitulę ritu corporis superuacua in viscera trahente. Non defuerunt profectò & qui cucurbitula quoq; ipsa sunt vsi, eo tantum consilio, vt circa ægrotantem aliquid semper moliri vi-

† τὴν ἐν ἡσυχίας δίαιταν

† ἐπὶ τὰς φρένας, i. ad septu transuersum.

D derentur. Saluberrimum igitur (vt prædiximus) est in febribus venam incidere, non continentibus modo, verum etiam alijs omnibus, quas putrescens humor concitat: vbi presertim nec ętas, nec vires prohibent. Leuata nanq;, q̃ corpus nostrum regit, natura, exonerata q; eo, quo, velut sarcina, premitur, haud ęgre, quod reliquum est, vincet. Itaq; ꝓprij muneris haud oblita & coquet, quod concoqui est habile: & excernet, quod potest excerni. Eorum.n. q̃ in medio sunt corpore, (vt isti vocant) prouidentia, vbi detractus sanguis non est, maximum planè est malum: vbi detractus est, non maximum. Quanquã sic quoq; noxia esse in synochis febribus põt: quippe deusta immodico calore viscera etiã amplius deuruntur ac torrentur. Ergo eiusmodi prouidentiam illi duntaxat requirent, q̃bus in vna particula putredo constitit: si tamen hi quoq; sanguinem prius miserint. Prouidebitur autem his, non sicut triuiales isti medici prouident, qui statim inter initia relaxant, sed in plurimis prorsus contra. Relaxantia nãq; remedia, sicuti, quod in membris continetur, euocant: ita, si in principio sint admota, ꝓ eo plus attrahunt. Cum enim adhuc ad affectũ locum fertur fluxio, reprimere remittere q; hãc expedit, nõ ad ipsum attrahere. Quæ vero Apocrustica i. reprimentia dicunt, quę adstringendi certe vim obtinẽt, in principijs idonea sunt duplici rõne, & q robur affectis particulis inserunt, vnde minus prompte affluxum excrementorum in se recipiãt: & q eorum, q̃ in ijs iam contenta sunt, tenuissimum extrorsum exprimant. Quod

si tum

si tum fluxio humorũ per ea remedia compescitur: tum densitas, quæ ex adstringendo in affecta E
particula relicta est, crassiora detinet: iam tẽpestiua relaxatio est, quo ea, quæ retenta sunt vacues. Præcipue aũt adstringentibus est vtendũ, vbi in iecur aut ventriculũ superuacuũ profluit: qñ & è primoribus admodum hæ partes sunt: & munus suum obeant vel in ipsis morbis, est necessum. Porrò est non exiguũ eorum munus, quale q; reliquarũ partium, quibus illud modo negociũ est, vt id, quo nutriant, conficiant: verũ quod tantopere animalis intersit, vt, si neq; in ventriculo probe alimentum fuerit concoctũ, nec in sanguinẽ in iecinore mutatũ, vtiq;, quod in fame nobis accidit, vt cibi penuria degere in abstinentia cogamur, idem tum omnibus animalis partibus accidat: non enim ex ijs, q̃ deuorarit quis, sed ex ijs, quæ in iã dictis visceribus confecerit, alimentum toti corpori suppeditatur. Atq; ob hæc nimirũ impensius, q̃ cętera mẽbra, vẽtriculus & iecur adstringentia desiderant. Ergo, cum ea, quę iam infixa sunt, euocandi tempus est, tum quoq; modice adstringi postulant: quod.n. adstrictionis in principio largius, ijs, q̃ cæteris partibus, adhibet, id seruandũ assidue est, nimirũ manente, qui id indicet, vsu: vsus vero est (vt paulo ante testati sumus) nutrimẽti confectio. Si igitur per imbecillitatẽ parum recte concoxerint, nõ modo assumpti cibi nulla est vtilitas, sed ẽt ventriculo non raro ex eius corruptela lacessito expellit quoq; aliquid prioris. Ita fit, vt duplex iã noxa toti corpori accedat, cum nec ex cibo sumpto nutriatur, & F
aliquid † ex eo, quod sibi reposuerat, amittat. Huc accedit, & q cciborum concoctio siue ea in iecinore, siue in ventriculo sit improspera, febres intendit, ac succi vitio exacerbat. Quo magis in omni febre, ciborũ concoctioni prospicere magnopere oportet: atq; eius rei causa roboris quoq; instrumentorum, quibus perficitur, nõ leuis habenda est cura. Sanè aliqui sunt (vt Hippocrates ait) qui ex eo, quod ignorant, non parum lucrifaciunt. Arbitrantur.n. iecinoris se phlegmonen relaxantibus præsidijs curare, ex eo scilicet famam sibi comparantes, q in agnitione falluntur: siquidem videntur non nunquam lineamẽta musculi, qui à costis thoracis ad præcordia peruenit, persimilia iecinori. Mirum autem minime arbitror eos, qui nec aliud quicquam in arte probe didicerunt, nec in agnoscendis affectis partibus se exercuerunt, sic laudem aliquando consequi.

† τῆς οἰκείας παρασκευῆς.

* περιγραφὴ, i. circunscriptio.

Qua ratione Cataplasmata parare oporteat, quæ Ventriculo, Iecinori, Lieni, & Reliquis inferioris ventris partibus conducant. CAP. 16.

VErum istos mittamus. Nos, vel si minima suspicio sit iecur ventriculum'ue laborare, absinthium protinus oleo incoquemus, ac eas particulas perfundemus. Cum aũt duplex in omni absinthio facultas & qualitas sit, veluti in libris de medicamentis est traditum, vtiq; in pontico adstringendi facultas non parua est: in reliquis omnibus amara quidem qualitas est vehementis- G
sima, adstrictio vero (quam saltẽ gustu agnoscas) aut planè obscura aut prorsus nulla sentit. Proinde ponticum ad iecinoris & ventris phlegmonas eligi præstat. Porrò id est tum folio, tum flore longe, q̃ cætera absinthia, minore: odor quoq; huic non modo non insuauis, verũ etiam aromatum quid præferens, reliquis autem omnibus est fœdus: quare hæc fugere conueniet, vti autem semper pontico. Etiam reliquorũ medicamentorũ, in quibus mista cũ amaritudine adstringendi vis est, aliquid in oleum conijcere, atq; ad eundem modum vti licet. Ostendimus nanq; in opere, quod de medicamentis inscribitur, amaram qualitatem præire, ac viam adstringenti facere. Quo fit, vt medicamentum id genus, omnibus, quæ tm̃ adstringant, sit præstantius. Ac, siquidem intendere adstrictionem studes, etiam oleum ipsum adstringendi vim habeat, cuiusmodi est, & qd̃ Hispanum vocant: & quæcunq; cum frondibus oleæ pręparare solent: vel quale est crudũ, quod græci omphacinon vocant. Sin leuiore vti adstrictione placet, aliud olei genus præparabis, præcipue quod tenuium sit partium: quod genus Sabinum est. Optimum tamen, vbi adstringere vehementius est opus, Histricum oleum est, vt quod ambas in se virtutes habeat, & amaram, & quę adstringat. In penuria vero absinthij inter initia vel melinum, vel mastichinum, vel lentiscinũ satisfecerit: q si exigua febris sit, etiam vnguentum, quod ex nardo componitur. Esto autem opti- H
mum id quoq;: neq;.n. parum interest inter id, & quod vitiosum est: cum id, quod Neapoli in Italia conficiunt, nomine tm̃ nardinum vnguentum sit, si cum eo, quod in Asia fit, conferatur. Id antea Laodiceæ tantum componebatur: nunc etiam in multis fit oppidis. Quòd si inclinatio febris, in qua ista moliris, non admodum sit facilis, abstinebis à nardino: vteris autem hoc tempore rectius melino: aut, si id non est, lẽtiscino: ab hoc vero, mastichino. Omnibus nãq; his nardinum vnguentum valẽtius excalfacit: quare, si reliquorum copia non est, rosaceum illi admiscebis. Sanè myrtini adstrictio idonea non est, cum crassiorum sit partium, q̃ vt alte descẽdere possit. Atq; hæc quidem exempli gratia protulimus: nam magnam eorum copiam deligere ex medicamẽtorum libris licet. Ad eundem vero modum & cataplasma compositam vim habeat ex ea, quæ tenuium sit partiũ, ac relaxet, tum vero ex amara & adstringente. Superet aũt in ijs, vbi scilicet tum reprimere," tum robur addere studemus, quod adstringat: vbi tenuare ac detergere, amarum: vbi euocare, quæ ex relaxantibus tenuium maxime sint partiũ: siquidem, quę crassæ substantiæ sunt, ea pus mouẽtibus mõstrauimus esse accõmoda. Cum aũt definitũ in opere de medicamentis sit, & quę vel solã obtineant adstringendi qualitatẽ, vel amaritudinẽ: & quæ ambas possideãt qualitates: maxime deligẽda sunt, quę ambas habẽt: vbi ea non adsunt, ipse amara ijs, quæ adstringant, miscebis,

* θαλλῶν, libro sequenti uertit, germina.

A. l. 2. f. 1. ca. 4 fol. 95. b

A miscebis,ita nimirum,vti nos in iecinoris phlegmone,ex copijs pręsentibus componere cataplasma vidisti. Erat enim is,qui ęgrotabat, medicus: quem iam lucernis accensis inuisimus: quo tempore ab ijs,qui talia venditãt,nihil emi potuit,Ergo,cum inclinatam notabiliter febrem inuenissem,vtendum occasione primum censui,eo certe magis,ꝙ suspectam horam, quę gallicinio futura erat, alterius accessionis initium allaturam verebamur. Incoxi in oleo quidem absinthium: in aqua vero malum cotoneum. Dum autem hæc coquebantur, myrobalani piesma, & ireos radicem,quæ intus inueneram, contudi cribrauiq́ꝫ: dein olei & aquæ,quę parauerã, portionẽ in lebetem immisi: ac, vbi modice coxeram, myrobalanũ & irim vnà cũ exigua cera inieci. Coquimus autem cotoneum non in aqua modo,verũ etiam persæpe in austero vino: ac omnibus eiusmodi cataplasmatis de ipsa quoqꝫ cotonei carne interdum admiscemus. Quippe, vbi, & quod cõfluit,copiosum est,& particula ipsa infirmior,adstringentẽ vim (sicut scis) inaugemus: vbi vero tum corpus totum purum est,nec membrum ipsum imbecillum,nec vltra quid cõfluit, ibi in ijs, quæ miscentur, materijs minimum quidem sit, quod adstringat: copiosius vero nõ solum, quod relaxet,sed etiam & quod amarum est,& quod acre.Quòd si exigua febris sit, ac phlegmone non adeo calens,tum æger ipse inædiam tolerare valeat, hoc casu digestoriam quidem curãdi speciem
B intendes, adstringentem aũt remittes. Neqꝫ enim amplius ipsi saltem phlegmonę conducere possunt,quæ adstringũt, vbi nec affluit quicq̃, & crassus humor affecto loco tenaciter est infixus, sed (sicut prædictum est) trahendę potius curationis:ac, quę adstringant,miscendi consilium probamus, quò robur membrorum tueamur. Vnde nec colo laborante, nec reliquorum intestinorum quouis, nec musculis: qui in præcordijs habent,aut ipso peritonæo,miscenda adstringentia sunt: sed nec, cum vesica male habet,vterus'ue, modo (vt dictum est) nihil vltra ad locũ fluat, nec sanguinis redundantia nec excrementorum copia in toto sint corpore. Porrò renes & pectus in media prædictorum conditione sunt, quantum s.à ventriculi iecinoris qꝫ solicitudine absunt, tãtum reliquorum supergressa: siquidem in ventriculo ac iecinore exolui robur est perniciosissimum, in illis minime est periculosum. In his vero est quidẽ periculosum, non tñ perinde, vt in illis: nisi si pus educere ex pectore,aut pulmone, aliquando sit opus. De liene ꝑnunciare absolute non est, nec nisi prius definita tum corporis totius natura, tum vero affectu,qui curationis tempore occupauit. Nam,si vel æger ex ijs sit,qui † atræ bilis} excremẽtum naturaliter congerant, vel etiam eo tempore succus is in eo abundet,necesse est in liene curando adstringẽtia reliquis admisceas, quò visceris robur custodias.Ita enim & excrementa ad se trahet: &, cum corpus expurgarit, ipse rur- †melãcholicũ
C sus per ventriculum excernet: veluti in naturalibus cõmentarijs de his est proditum. Sin nullum omnino sit † atrę bilis} excremẽtum,aut oĩo adstringendum non est,aut parcissime. Obseruandum vero diligenter est non in liene modo,verũ etiam in oĩbus partibus,in quibus humor putrescit, quod symptoma maxime sit vehemens, quod secundo loco, aut tertio: quò videlicet affectu ex ipsis planè inuento,idoneam ei curationem adhibeas. Aliàs nanqꝫ in membro affecto calor superat: aliàs tumor,qui vel propter abundantiam humoris,vel propter crassitudinem sit durus. Si igitur calor præponderat,id agendum,vt sensim per ea,quę tepentem calorem obtinent, digeratur: quod genus est tum lini semen, tum chamæmelum: quibus adijci vel hordei vel fabarum farina debet, quippe quorum neutrum excalfacit. Sæpe aũt (vti non ignoras) quod medici artomeli vocant, pro cataplasmate eiusmodi phlegmones præparamus, atqꝫ aquę aliquid miscemus: ad lienem vero etiam aceti aliquando aliquid.Si vero laborantis phlegmone partis calor non multum à natura excesserit, sed magnitudo eius notabilis fuerit, digerere haud timide sine aqua debebis, ẽt fœnigræci aliquid supradictis immiscẽs.Si vero,veluti scirrhosa phlegmone sit propter humorum,quos continet, vel crassitudinem vel lentorem, tum aceti aliquid, tum amara medicamenta simul immiscenda curabis: potissimum in liene.Etenim viscus hoc propterea, ꝙ ab iecinore cras- †melãcholicũ
D sum humorẽ trahit,eiusmodi humoris occasione plerunqꝫ laborat.Quo magis cataplasmata,quę ex oxymelite & absinthio & cappari fiunt, illi sunt idonea. Hæc igitur cum medicorum vulgus ignoret,omnes oleo perfundunt: & cataplasmatis relaxantibus curant prius, corpus vacuetur, omniumq́ꝫ maxime diuites: quibus non solum in talibus obsequũtur, sed etiam eos lauari in balneo permittunt. Ego vero nec eorum,qui ex putredine humorum febricitent, lauem quẽquam: nec relaxantibus cataplasmatis prius, superuacua purgarim,vtar. His vacuatis non solum audacter lauem,sed etiam cataplasmatis vtar,in alijs quidem membris,ijs, quę relaxent: in iecinore vero ac ventriculo, additis etiam, quæ mediocriter adstringant.

Quæ Cataplasmata Cordi, & Pulmoni, & omnino Pectori conueniant. CAP. 17.

PArcius vero ad pectus, ad ea,est adstringentibus vtẽdum: qñ talia humores,q phlegmonẽ excitant,in pulmones & cor non nunq̃ reprimunt. Ac cibis potius horũ firmitudini est consulendum: neqꝫ enim, sicut in iecinore & vẽtriculo,ita hic quoqꝫ tenuissimo victu est vtendum: In illis nãqꝫ alimentũ concoquitur, metusq́ꝫ est,ne ipsis phlegmone laborantibus nec nutrimentum rite concoquatur, & phlegmone augeat: in pectus vero tm̃ alimenti iam concocti peruenit quãtum vni ipsi particulæ nutriẽdæ satisfaciat. Ac lõge quidem magis in pulmonis phlegmone abstinendũ ab adstringentibus est: qñ in eo ipsis quoqꝫ relaxantibus admiscendũ aliquid acrium

quodammodo & euidenter calfacietium est: quippe foras trahere potius, quam reprimere, in eo debemus. Itaq; etiam cucurbitula vtiliter ijs, qui sic laborant, si prius sint vacuati, applicabitur: si vero abundantia succorum (quam vocant Plethoram) in his sit, non magis ex pulmone in pectus aliquid excrementi transferet, quàm ex toto corpore attrahet in vtrunque. E

Cataplasmata laboranti Cerebro & Capitis partibus accommodata. CAP. 18.

EAdem ratione nec in cerebri & eius mēbranarum phlegmonis, cucurbitulis in morbi initio vtemur, verū vbi nec influit adhuc quicq̄, & totum corpus prius est vacuatum. At reprimentibus in his quoq; inter initia vtēdum. Sed, cum ossibus cranij medium occupātibus in altum descendere reprimētium vim cupimus, eorum, quę pręire ac deducere ea possunt, aliquid reprimentibus admiscebimus: ea sunt, quorum substantia ex tenuibus partibus constat. Sanè acetum non modo tenuium partium est, sed ēt non mediocrē reprimendi vim obtinet. Quo profectò rationabilius in principijs affectuum ipso vtuntur, rosaceo admiscētes. Procedente vero tempore etiam spondylij & serpilli (quibus iam non modo partium tenuitas, sed etiam calor inest) aliquid admiscent: quo s. tempore transire ad ea, quæ concoquant ac digerant, conuenit: atq; hæc vtraq; valentiora, quam postulet ipsa pars phlegmone affecta, deligere, ceu viribus eorum per ea, quę interiunt, ossa remittendis. Sanè ad eum modum & castoreo vtimur, cum tñ eo in alijs phlegmonis minime vtamur, quamuis etiam in summa inclinatione sint: est enim calidius id, q̄ vt phlegmonis sit idoneum. At vero locis circa cerebrum, phlegmonis ipsis iam inclinātibus, est vtilissimum, qm̄ non continuo his, sed ossibus interuenientibus occurrat. Inest aūt eiusmodi pharmaco & partium tenuitas, quod ipsum ijs, quorum per densum obicem transmitti vim oportet, est accommodum. F

Quæ Partes per quas Vias, & per quæ Remedia vacuentur. CAP. 19.

ILlud te profectò nō fugit, nos singularum particularum meatus, qui ijs ad superuacuorū emissionem sunt proprij, fluxiles reddere, Intestino, ventriculo, & mesenterio, & cōcauis iecinoris intestinum rectum: Renibus, vesicæ, iecinoris gibbis, venæ cauæ, & arteriæ magnę, & omnibus quę in lumbis habentur, eum, qui vrinis est delegatus: Pulmonibus & pectori, ipsam asperā arteriam & fauces: Cerebro & eius inuolucris eum, qui per palatum & nares descendit. Paritur fluxibilitas ijs quidem, quæ per sedē excerni habent, mulsa, & cibis ijs, qui ventrem molliunt, & pharmacis, quę modice proritate possunt: quæ enim acriora sunt, vitare oportet, qm̄ phlegmonas exacerbent. Ad ventriculum vero, iecur, & lienem, siqn̄ phlegmone sint vexata, nec mulsa ipsa est vtilis, qm̄ illico in bilem transeat, ac viscerum phlegmonas augeat. Excrementa vero, vt cum vrinis excernantur, ijs medicamentis, quę vrinas mouent, (Diuretica Græci vocant) promouebis. Nō secus, quæ in pectore & pulmone continentur, tussi (per ea scilicet, quæ hanc moueant,) vacuabis. Porrò in opere de medicamentis cuiusq; materiam didicisti, non eorum modo, quę iam comprehensa sunt, sed etiam, quę cerebri membranarum q; eius superflua per nares emittunt. G

Quo Tempore & qua ratione Cataplasmata relaxantia, & Balneum ægrotos iuuent. CAP. 20.

ETenim horum quoq; omnium vberem materiæ supellectilem in illis commentarijs habes. Quare abunde sunt ad rem præsentem, quæ hactenus de phlegmone laborantium partium differentia disputauimus. Dicturus enim plura de ijs sum in ea methodo, quæ oīum tumorū, qui præter naturam sunt, curationem comprehendet: neq;.n. in præsentia dedita opera & studio hūc sermonem sum ingressus, sed præter pensum in eum, sequela quadam rerum inuitante, diuerti. Siquidem propositum nobis in hoc libro nō fuit, vt te partis cuiusq; phlegmone obsessæ optimā curationem docerem, immo vt noxam eorum ostenderem, quibus cataplasmata in febribus non vacuato prius toto corpore imponūtur: potissimum vbi intra corpus aliquid phlegmone infestatur: quippe, si ambiens ita calet, vt materias valenter liquet, maior noxa eiusmodi cataplasmatis succedit, quam lotioni in balneo. Quanquam autumant, qui quotidie pręcordia perfundunt, & cataplasmatis inducunt, non modo nullam ex ijs noxam, sed etiam magnam vtilitatem ægris comparari: contra ex lauando non modo nullam vtilitatem, sed etiam maximum incommodum, scilicet ignorantes, sicuti reliquorum oīum, quæ circa ægrum administrant, ita & balneorum naturam. H

Ego vero de vniuersa eorum vi in superioribus disputaui plenissime. Nūc tātum dixisse est satis quibusdam prorsus nihil nociturum balneum: quibusdā minus, quam cataplasmata. Quod enim in præcordijs relaxantia (quę isti vocant) pręsidia faciunt, id balneum in toto efficit corpore. Eo q;, cum in remissione febris adhibetur, corpore iam mediocriter transpirāte, nō exiguum affert commodum, oīa ex eo tum fuliginosa excremēta, tum fumida educens. Et, si quidem nullius visceris imbecillitas subsit, proficiet ægrotanti: si tñ horror inter exhibendum non incidit. Tribus.n. his in balneo, quod in quacunq; febri adhibebis, intentus sis oportet: vni, quod citra horrorem sit administratum: secundo, quod nullum primę notæ viscus sit imbecillum: tertio, quod multitudo crudorum humorum in primis venis non contineatur. Horror nanq; (vt prius dictum est) nō solum intendere iam pręsentem febrem potest, sed etiam, cum non fuit, eam interim excitare: partes vero imbecillæ liquatos iam humores magis recipiunt, q̄ ante, quàm liquarentur: crudorum vero humorum copia in totum corpus digeritur. Horum si nihil obstet, ex balneis duo hæc ęgro compendia accedant, & quod redundantię humorū aliquid vacuabitur: & quod multum febrilis caloris trāspirabit.

d.

Quod

A Quòd si, præter quàm quod nulla princeps pars imbecilla sit, etiam inferioris notæ partium aliqua sit inualida, veluti podagricis pedes, & ijs, qui articulari vitio laborãt (Arthriticos Græci vocant) vniuersi corporis articuli, maxima salutis pars ægro ex balneo comparabitur, ipsis infirmis partibus quæ superuacua sunt, excipientibus. Assolent.n. non nunquã & citra balneum superuacanea in partes infirmas confluere: à balneo verò magis, vtpote tum succis ipsis per id liquatis, tum vijs, per quas meent, patefactis: ambo.n. hæc ex moderato calore proueniãt, necesse est, tum vt humores liquentur, tum viæ dilatentur. Proinde fit, vt, cum iecur, ventriculus, pulmones, pectus, vel principum id genus partium aliquod imbecillũ sit, maxime lędantur, quicũq; se lauerint, si illis superuacua in corpore sint: ijdem q; ipsi cataplasmate vsi, duplex incõmodum sentiant, nullo cõmodo. Quippe balneum tum corpus totum vacuat, tum, quod fumidum est ac fuliginosum, digerit: relaxantia cataplasmata, ac similis facultatis persusiones, vt nihil horum bonorum afferũt, sic superuacuum omne ad imbecillius, quodcunq; id circa mediũ corpus sit, contrahunt, siue, iecur id, siue ventriculus, siue septum transuersum, siue mesenterion, siue ieiunũ, siue colon, renes've sit. Quòd si diligentiam ostentare volentes, etiam pectus vnà excalfaciant, vel in ipsum, vel etiam in cor, vel in pulmonem, superflua rapient. Voco imbecillam partem, vel quæ natura est intẽperatior (alij

B nanq; alia sic se habet) vel quæ ex præcedente aliquo morbo intemperiem contraxit: vel quæ in præsenti tpe in hanc sit perducta. Non enim partium oium, quę aut phlegmone laborãt, aut putrescentes humores, aut obstructiones continent, virtus statim infirma est: prõptius tamen in ijs quoq; superuacuum, qualecunq; id sit, in ęgram partem propter calorem, quem affectus excitat, fertur: quippe particula, quã obstructio, aut putredo, aut phlegmone obsedit, febris ipsius veluti focus est. Ergo, cum huic propter calorẽ sua sponte trahenti alia quæpiam occasio extrinsecus ex ijs, quæ potestate excalfaciant, accessit, necesse est affectum intẽdi. At vero, siquis, vti prædictum est, toto corpore prius vacuato, relaxantibus curet, vbi scilicet maxima febris nõ adest, vtiq; prodesse aliquando potest. Tum vero, ceu dictum etiam est, lauare citra noxam licet. Cauendum tñ à frigido solio his est: qñ & crudi & putrescentes succi, † minus apti ad exhalandum } redduntur, siquis in eo moretur. Sanè officit ijs etiã, si aqua admodum sit frigida: qñ sic affectorum tum corpus, tum vel maxime afflicta particula, difflari euaporari q; postulat. Quo fit, vt vel perfundere illos aqua idonea soleamus: vel, si moderate, quæ in natatione est, frigeat, ingredi permissos celeriter exire iubere. In progressu tñ morbi, quo tempore & absumpta iã superuacua sunt, & tum cruda tum putrescentia concocta, & cataplasmatis relaxantibus & balneis sine periculo vtare.

† Al. δύσπεπτοι, i. minus apti ad concoctionem.

C *Quo pacto Ratio victus, æstimato initio ac febris vigore, statuenda sit.* CAP. 21.

PORrò aptissimum in febribus, quæ intermittunt, {& repetunt} tempus est, cùm, vti dictum est, exhalare iam cœperit febrilis calor. Statim enim corpus ad nutrimentũ præparat, huius quoq; opportuno tempore ex duplici coniectato respectu, nempe summo præcedentis accessionis vigore, & futuræ principio. Ad hæc nanque spectantes operam dabimus, vt quàm longissime ab vtroq; nutriamus. Ergo, si spatium, quod inter summum prioris accessionis vigorem, & sequẽtis principiũ interuenit, satis sit amplum, facile est idoneum tẽpus inuenire: sin exiguum id fuerit, alterum facias, necesse est, vt aut ægrum admodum adhuc calentem nutrias, aut sequentis accessionis inuasione iam iam affutura. Quo magis præsagi medici eiusmodi febris indiget, qui primis statim diebus, quanto spatio duratura febris sit, conijciat: quippe, si cõtinens fuerit, constat breui finiendam. Si itaq; vltra septimum progressura non videbitur, prorsus continendus à cibo æger est: vtiq; si virtutem non defecturam conijcimus. Sin ad nonum, aut vndecimum, aut quartumdecimum vsq; progressura videtur, aut etiam in septimo finienda, cæterum æger vires infirmiores habere, quàm vt in tantum tempus sufficiat, necessum erit nutrire: ac deligere, sicut in re ancipiti conuenit, quod minus sit noxiũ, distinguendo id discernendo quàm ab eo, quod magis sit nocituru-

D turum, id q; tum ex loco afflicto vnà cum affectu, tũ accessionis & principij & summi ẽt vigoris cõnsuetudine. Siquidem, vbi vel iecur vel ventriculũ phlegmone prehendit, perniciosissimum est ante accessionem cibare: vbi hæc abest, quibus infirma est virtus, vtilissimum. Assolent ẽnim eos, qui ita se habent, iecinore quidem afflicto, alui deiectiones vnà cum accessionibus inuadere: ore autem ventriculi vexato, syncope. In alijs vero animalis instrumentis, quod iam dictis portione respondeat, tum ex situs eorum ratione, tum dignitatis, æstimabis: agetur q; de ipsis postmodum. At summi vigoris & accessionis principij morẽm sic cõsideres, cẽseo. In summo vigore notabis, an citra magnitudinem febrilis caloris siccus sit & squallens, an citra squallorem vrẽs. Priorem nãq; humectante victu madefacere quàm primum oportet: in secundo, dum plurimum caloris se remittat, expectare. In principij vero accessionis more æstimabis, an corporis extrema perfrigeret, & magnam sanguinis reuocationem ad interiora corporis faciat: an omnino corpus non premat. Quippe secundum hoc, ceu facile mansuetum'ue, contemnes: in priore distinguas, oportet. Nam si absq; visceris phlegmone, aut succorum redundantia, motus ad interiora in accessionibus pollet, nihil offendes paulo ante cibans: sin vel phlegmone, vel redundantia subsit, cauenda est ante accessionem cibatio, ceu res maxime noxia.

* συνεχής, i. cõtinua, ẽ in cod. græcis. σύνοχος legit Linacer.

* ἤθει i. more. quẽadmodum inferius uertit.

* Al. autem.

GALENI METHODI MEDENDI ID EST DE MORBIS CVRANDIS LIBER DVODECIMVS

ARGVMENTVM LIBRI

Symptomata, quæcunque Insigniora sunt ad euertendas vires, ac cum febribus inuadunt, curare docet.

Quo pacto aduersus Symptomata pugnandum pro ratione noxæ, quam viribus inferunt. CAP. I.

NOn sunt, sicut non nulli autumant, eæ, quæ cum symptomatis consistunt, febres, aut febrium genus vllũ, aut species differentia've: sed, veluti tum alius morbus alij morbo, tum symptoma symptomati, vno tempore, eodem in corpore copulatur, sic & cum febre incidunt quędam grauiora symptomata, quibus prospici maiore medentis solicitudine debet. Nam de leuioribus, F quæ febrium generationi necessario succedunt, adeo omnino non meminerunt, vt etiam, ceu prorsus non sint, innominata ea reliquerint: at, quæ vel rarenter febricitantibus incidunt, vel cõmunem magnitudinem excedunt, seorsum ab alijs tradenda censent. Sunt porrò eorum primæ differentię tres. Aut enim in actionum offensa consistunt: aut in retentorum vacuatorum've immodico excessu: aut corporum ipsorum affectu. Quartũ enim genus numerandum inter symptomata non est, etiam si inter symptomata ꝙ maxime non pauci id posuere, sicut erysipelata, ophthalmias, vlcera, parotidas, reliqua'q; id genus. Ex prędictis vero tribus, actionum quidem offensæ si contristant, solicitudinem medici ad se conuertunt, affectum'q; deserere cogunt: idem faciunt & eorum, quæ retinentur vel expelluntur, excessus. At genus symptomatum, quod in affectibus consistit, alterius quidem, quẽ curare oportet, affectus est signum: ipsum tamen nullam seorsum curationem exigit, vtpote cum affectu, vnde nascitur, vnà cessans. Vt enim in summa dicam, nullum symptoma, quà symptoma est, nec curationis rationem indicat, nec primum immutat. Monstratum enim est ex morbis ipsis curationis indicationem pręstari, veluti ex causis ipsis prouidentię. Dictum præterea est & quomodo prouisio ipsa cum medendo simul sit mista. Ex accidenti tñ symptomata quoq; curandi rationem aliqñ mutant, causæ scilicet locum eo tẽpore habentia. Eorum oĩum, cum, veluti causę, curationem immutant, vnum "caput est: dico id vnum læsionem, siue ea ipsius virtutis sit, siue affectionis: qñ, si nihil ijs officiant, curationem non interpellant. Lædunt autẽ vires vigilię, dolor, & immodica vacuatio. Affectui vero eadem non vtiq; semper, cæterum magna ex parte nocent, ac potissimum cum fuerint immodica. Ob hæc igitur sola, curãdi ratione, quam ab initio institueramus, ad præsens mutata, symptoma submouere primum cogimur. Ergo, si resoluãtur vires, non tñ vehementer sunt iam resolutę, sed adhuc resistunt, ad symptoma tantũ sumus attenti, atq; id ꝙ primum submouere maturamus: sin iam resolutæ vehementer vires sunt, non modo symptoma sedare, sed etiam illas firmare, properamus. Quòd si vno remedio tum symptoma leniri, tum morbus curari queat, id vtiq; non fuerit symptoma respicere, aut symptomatis causa remedia sumere: sed oĩs eiusmodi auxiliorum species planè morbi curatio est. Neq; enim, cum lateris dolorem in pleuritide, misso sanguine, vel corpore purgato, sanamus: nec, cum abscessum distentum & cum dolore pulsantem diuidimus, ac pus emittimus: eiusmodi curatio symptomatis est, sed cum, exẽpli gratia, in dysentericorum deiectionibus, vbi vehementer rodunt, vel tragi succum, vel "hircinum seuum, vel rosaceum ceratum, per inferius indimus: quibus vtiq; prælidijs ipsa exulceratio intestinorum non sanatur, maxime si putredinosum aliquid habeant: sed vires interim conquiescunt: atq; id est contra symptoma instare, morbo ad id tempus neglecto. Quippe, vbi viriũ roboris fiducia est, adeo nũquam contra symptoma pugnamus, vt contra prorsus per ea non nunꝙ præsidia, quę dolorem afferunt, morbos ipsos curemus: veluti profectò dysenteriæ ipsi mordentibus maxime medicamentis tum potissimum medemur, cum vtiq; est grauissima. Quippe medicus quidam quinquagenarius, cum iam septimam noctem ægrotaret, nec viribus admodum valentibus esset, dolore illi capitis vehementi in dextro potissimum tempore oborto, non expectans, dum amicorum quispiam ad se veniret, sibi ipsi nocte venam incidit. Itaq; dolor illi protinus conquieuit, cęterum longo tempore tum decolor, tum viribus imbecillis, tum exilis mansit: ali'q; corpus eius desijt (Atrophian Græci vocant) sic, vt vix pristinum habitum receperit. Est porrò hic quoq; duplex medicorum contra dolorẽ instãtium ratio, altera, qua delicijs cubãtium subscribunt: altera ex artis ratione. Quippe, si licet ægrum doloribus obnitẽtem valẽtibus remedijs vno die persanari, qui tota neglecta curatione dolori tñ est intentus, non id ex artis ratione, sed in ęgrotantis gratiam facit. At, si ex dolore vires resoluuntur, atq; ex eo periculum impendet,

G A.li. 3.f.1.t.1. c.1.fol.189.b

H A.l.3.f.16.t.2. c.7.fol.339.e

& mitigari

A & mitigari dolor, & roborari vires debebunt: quò & morbo resistere, & curationis spatio sufficere valeant. Equidem noui quosdam tum medicos, tum ęgros, qui, dum animosi videri volebant, ob id ipsum perierunt, q fortiter ac viriliter contra dolorem semper sunt renixi, nec, quod eum leniret, quicq̃ ceperunt, sed in asperis & (vt ipsi interpretabantur) affectum destruentibus auxilijs perseuerarunt. Quos sanè spatio longiore curatos esse satius fuisset, q̃ breui viriliter mori. Quidã *aũt (vt sibi est visus) generose dysentericos vehementissimo medicamento curans, multos vnò sanauit die, quosdam vero iugulauit. Erat nanq; eius medicandi ratio eiusmodi. Cępas id genus, quod Græci Carton vocãt, vno die comedendas cum pane dabat, tum potum parcum: postridie mane muriam acerrimam per inferiora infundebat: secũdum hanc etiam pharmacum validum. His igitur tolerandis quicunq; sufficere potuerunt, prorsus sunt sanati: aliqui vero conuulsione, † aut aię ex dolore defectu, vnà cũ madore cutis oborto, interiere. Esto igitur terminus in ægrotantibus, quem non transibit is, q ex arte generose contra morbum pugnat, vt tuto medicetur: ei vero, qui dolorẽ mitigat, vt vires custodiat. Vbi vltra pergitur, crudelis hoĩs officiũ facit, qui vnà cum morbo vitã quoq; homini aufert: qui vero cubãtis delicijs subscribit, eius q; voluptatẽ non sanitatem pro meta gerendorum habet, adulatoris. Cõmittunt medici eiusmodi excessus cum in

A.li 3.f.16 t.2. c.7. fol. 340. b

† Aut syncopa ex dolore.

* σκαιᾶ.

B alijs quoq; remediorum generibus non paucis, tum vel maxime in ijs vocatis anodynis: quæ ex papaueris succo, vel alterci semine, vel mandragoræ radice, vel styrace, vel tali quopiam fiunt. Nã, & qui ęgris gratificãtur, in eorũ medicamentorũ vsu modum excedunt: & qui intempestiue immodiceq; sunt animosi, dum prorsus horũ vsum refugiunt, doloribus ęgros iugulãt. Ergo, veluti in omni totius vitę tum habitudine tũ actione, ita hic quoq; consiliũ illud sapiẽtis, qui, Nequid nimis, dixit, cõplectemur, habentes pro fine, quò tendamus, cubãtis vtilitatẽ. Quippe, si fas est ijs remedijs, quæ morbũ sanent, vtendo, quod optamus, efficere, abstinendum ab sopientibus medicamentis est, quæ vocant Anodyna. Sin ex vigilijs, & viribus resoluendis, ad mortis discrimen æger tendat, tum profectò tẽpestiue eiusmodi medicamentis vtare, scilicet non ignarus corporis habitum non nihil ex his lædendum: lęsionem tñ, q̃ mortem, potius eligendã. Nam, si hęc admodum magna nõ sit, saltẽ postea spatio longiore eã sarcire licebit: sin ita est immodica, vt nec prolixo spatio persanari queat, at certe hanc ipsam eligendã potius remur, q̃ vt homo pereat. Hac nimirum persuasione ipse quoq;, tametsi oĩum maxime ab vsu grauiter sopientiũ abhorrens, aliqñ tñ ea & colicis exhibeo, & ijs, qui vel oculorũ, vel auriũ, vel aliarũ partiũ vehementissimo dolore cruciantur. Interim vero, & cũ ęger ex tenui destillatione, vigilijs, & vehementi tussi vrgeẽ, pau-

C xillulum eiusmodi medicamenti offero, facile noxam eius, siquis semel est vsus, spatio emẽdatum iri ratus. Porrò dissident inter se ipsa medicamenta. Quippe quæ plurimũ sopientũ in se habent, ea ad præsens quidem magis sunt efficacia, cæterum valentem, & remedijs rebellem in ægrotãtis corpore frigiditatem relinquunt: quæ horum in se habent minus, calfacientium vero sibi admistorum plurimum, ea, quanto sunt ad præsens minus efficacia, tanto in futurũ minus sunt noxia. Omnia tñ id genus magis sunt salubria, si post annum à compositione sumantur, veluti quod ad Philonem referunt authorem: quod ad dolores sedandos sensum stupefaciendo nullo minus est celebre. Sunt sanè & alia medicamenta non pauca ex seminibus confecta, græce Dia spermatωn & Trigωna nominata, quæ, sicut ad torporem in pręsens inducendũ mitiora, ita in futurum sunt tutiora: atq; hæc quoq; oĩa vtilius annotina sumuntur. Philonis vero medicamen, ẽt si duorum, trium've, aut quatuor annorum sit, multo sanè est melius, sed nec inutile tñ sequentibus annis ad decimum vsq;. Quod enim ultra inueterauit, tanto quidẽ est minus noxium, quãto est uetustius: cæterum languidis est uiribus, eo q; parum nauiter, cuius gratia paratum est, perficit. Ergo, sicuti cauendus est, quoad fieri potest, eiusmodi medicamentorũ usus, ita, si necessitas urget, nec admodum noua sunt offerenda, q frigida, quę in his sunt, pręualentes uires adhuc habeãt, nec ita anti-

D qua, ut spem nostram frustrẽtur: sed, uti cõprehensum est, tandiu dimittẽda sunt, quoad uiolentia refrigerantium, ab eorum, quæ calefaciunt, ui mitigetur. Et talium quidẽ medicamẽtorum usus, eorum, qui aduersus symptoma pugnant, est proprius, potissimum ubi ex frigida causa dolor est excitatus: obsunt enim talia plurimum toti affectui, ac curationi contumacem eum reddunt.

Inter Remedia Quædam vnà cum affectu, cui adhibentur, Quædam seorsum Symptomata curare. CAP. 2.

AT sanguinis missio, quæ scilicet uires non deijcit, symptoma spectantis medici, opus non est, sed eius, qui totum affectum adimere studet. Ad eũdem modum & balneum, & purgatio, & somẽta calida, & uini potio. Quorum omnium Hippocrates in aphorismis ‖ ubi de oculis dolentibus loquitur, his uerbis meminit: "Oculorum dolores meri potio, lauatio, fomentum calidum, uenę sectio, uel purgatio soluit." Hæc nãq; oĩa, dum affectus sanant, unà etiam cum ipsis dolores sedant. Eodem modo nutrimẽtum, (ut in superioribus est dictum) ubi in sicco & squallente cõrpore, stomacho laborante exhibetur, dum affectum ipsum sanat, etiam syncope prehendi prohibet. At non ea, quæ ex redundantia frigidorum humorum incidit, siue exolutio, siue stomachi syncope est, alimẽtum ceu medicamen desiderat: quanquam etiam in eiusmodi affectibus nõ solum nutrimentum, sed etiam uini aliquid, non raro ægrotanti dare cogimur, non utiq; quò affe-

6. Aph. 31. Ext. ord. 49.

* Al. νοσήματι i. morbo.

ctum curemus, sed quò periculum in præsens depellamus. Quippe vacuatio potius, quàm adiectio, E est hoc genere laborantium curatio: licet quoque quotidie videre sic ægrotantium plurimos, medicorum ignorantia perditos. De quibus agere nunc mihi tempestiuum videtur.

A.l.3.f.11.t.2. c.8.fol.281.d

De Curandis ijs, qui ex summa Crudorum succorum copia Febricitantes, Syncope facillime corripiuntur. CAP. 3.

ERgo febricitare incipiunt non nulli, vbi maximam crudorum succorum copiam vnà cum oris ventriculi (quod sanè stomachum vocant,) offensione, vel ex cruditatibus, vel alia quapiam occasione congesserunt. His & præcordia inflata, & totum corpus ampliore mole, quàm pro naturæ modo, cernitur: tum color alijs quidem ad albidius, quàm pro naturali habitu, & † inter cute aqua laborantium magis simile, } est mutatus: nō nullis etiam ad nigrius, aut liuidius, quos quidem medici plumbei coloris appellant. Omnibus pulsus minores sunt, quàm pro caloris ratione: preterea obscuri omnino atque inęquales: sępe ea inæqualitate, quam Systematicen Gręci vocant: semper vero ea, quæ in vno est ictu. Nulli talium sanguis mitti sine maximo dispendio solet, cum tamen vacuationem desiderent: verū nec sanguinis missionem, nec purgationē sustinent, vtpote quos sine his syncope subito adoritur. Quę nam igitur est ratio talibus medēdi, qui, cum vacuari postulent, vacuantia præsidia nō ferunt? Sanè nullam aliam his {idoneam} vacuationē inueni, F præter eam, quæ ex frictione paratur. Incipere vero in principio statim morbi oportet, ac primū à cruribus, superne deorsum, id que linteis non admodum mollibus, sed asperdinis mediocre quid habentibus: debet enim rādi ab his cutis, cum simul & calefieri per eam & digeri ægrotus postulet. Dehinc tota brachia, ab humeris vsque, superne deorsum simili modo sunt fricanda. Vbi vero artus omnes abunde calere videbuntur: & metus fuerit, nequis ex multitudine frictionis contusa iam carne, lassitudinis sensus ipsis superueniat: oleo relaxāte vteris, quod genus est Sabinum: ab adstringēte vero abstinebis, cuiusmodi Hispanum est, Histricum que, & quod vnà cū germinibus vel ex oliua adhuc immatura conficitur. Hyems vero si fuerit, nihilo deterius fit, si ad digerētium aliquod transieris, cuiusmodi Sicyonium est, aut quod cum chamæmelo cōponitur, {aut} quod apud Ægyptios est in pretio. Quòd si horum copia non sit, oportebit accepto relaxantium oleorum aliquo, & in quo nulla sit adstrictio, potissimum que quod est antiquius, immittere ipsi anethi, quod videbitur satis. Mox, (vt ipsi solemus) vbi in vase duplici tantisper calfeceris, dum mediocriter qualitatem herbæ imbiberit, vngere hoc artus, & fricare tunc quoque quàm plurimum debebis: postea oleum, quoniam tędium afferat, detergere: atque ad spinā dorsi transire, hancque totam pariter fricare, primum sicca frictione, post oleo. Ab hac rursus ad crura te conferes, & ab his ad brachia, exin G denuo ad spinam, ita totum agens diem in domo puræ lucis, nec madente: esto eius domus & calor media temperie. Sanè mulsa, in qua coctum hyssopum fuit, his est aptissima. Seruādum que, ne vel cibum, vel sorbitionem, vel aquam exhibeas, vel oino liberaliter bibere sinas, nisi mulsa tribus primis diebus duntaxat vti, ipse, quas dixi, partes ordine fricās, eo que solum tempore intermittēs, quo somnus hominem occupauerit: ad quem etiam alliciēdum, & frictio vberior facit: itaque vel hoc nomine vtile præsidium fuerit, nedum quod vacuet. At vero nec vberior somnus his est salutaris, cum nec crudos succos digeri sinat, & viscera grauiora reddat: sed, si quis alius affectus est, qui somnum & vigilias modicas desideret, hic profectò in his est. Quippe somnus concoquit, vigiliæ digerunt: quorum vtroque est opus ijs, qui ex multitudine crudorum succorum ægrotant. Ergo inuicem mediocriter adhibiti, iuuare se mutuo vtiliter poterunt. Atque, si pulsus his paruus admodum infirmus que sit, aut etiam supra hæc vehementer inæqualis, scire licet extremum periculum esse: facienda tamen nobis, quę retuli sunt, nec aliud quicquam moliēdum. Sin pulsus robore mediocri sit ac magnitudine, præterea minime intercisus, & æqualis, considera, quæ ad aluum spectant: ac, si sua sponte commode non deijciat, audacter per inferius aliquid infundes. Accidit namque post aquam mulsam, vt, quę in primis venis, quæ s. circa iecur & mesenterium sunt, colligi superuacua H solent, hac commode deijciantur. Quòd si maior iusto superfluorum impetus ad aluum citetur, principio quidem percoquere mulsam amplius oportebit: ea nāque, sicut minus aluum subducit, ita magis nutrit: Cōtra cruda ut minus nutrit, sic magis subducit. Post hæc, si superuacua largius descendant, ne sic quidem sistenda, sed exhibendus pro aqua mulsa ptissanæ cremor est. Si uero fluere pergant, alicę sorbitione nutries, pulsuum interim ratione obseruata: aliquando enim subito ad imbecillitatem, uel inæqualitatem, uel paruitatem mutantur. Quo tempore panem ex uino diluto exhibere conueniet, utique, si nec uentriculus, nec iecur, phlegmone laboret: quòd si hac infestentur iam corpore crudis succis referto, planè desperata salus ęgro est, pulsibus sic mutatis. Ergo in eiusmodi ęgri casu te ipsum à culpa immunem præstabis, si moriturum prędixeris, ac nullo generosiore medicamento usus fueris. Quibus uero spes est salutis (est autem omnibus, qui ita citra phlegmonen ęgrotant) maximum medico, qui utique ipsos in principio susceperit, uidetur mihi dedecus esse, si in syncopen inciderint: quanquam per inscitiam medicorum quotidie id fieri cernitur. Verum non est, quod hos spectemus, aut cum his nosmet conferamus, sed cum eo, qui, cū re uera peritus in arte sit, fœdum putet ęgrum † animo extemplo linqui, } ipso nec symptoma prędicente, nec ad id prẹparato, aut idem prohibēte. Sanè dictum à me etiam in superioribus est, qui cataplasmatis

Margin notes:

A.lib.4.f.1.t.2. c.52.fol.426.h

† ὑδαλεώτερον, aquosius.

A.lib.4.f.1.t.2. c.50.fol.422.f

* ἀμύττεσθαι.

* Libro superiore vertit frō des.

* ἐκ διαδοχῆς.

A.l.4.f.1.t.2.c. 55.fol.428.d

* ἄθλιπτος.

†Syncope extēplo deprehēdi. Inter syncopē aūt & leipopsychian dfīa est, vt inferius patebit ca. 5.

A plasmatis & perfusionibus assidue præcordia vexant, ipsos in eiusmodi affectibus phlegmonas accersere. Minime igitur est his vtendũ prius, q̃ superuacua magna ex parte partim vacuata sint, partim concocta: tum vero etiam his vtaris, licet, non tñ duntaxat relaxans, sed ex absinthio mediocriter perfundens: si tñ febris non planè sit magna. Si vero medicanti tibi tres primos dies, vt dictum est, nihil occurrat incommodum, ijsdem ipsis vteris vsq; ad septimum, aqua dũtaxat mulsa, in qua incoctum hyssopum sit, cõtentus: siquidem longissimam, qui ita sunt affecti, cibi abstinentiam ferunt, corpore scilicet ex crudis ipsis, quos continet, succis concoquendis alto. Quòd si non modo crudi succi sint, sed etiam eò corruptionis peruenerint, vt concoqui ad perfectionem non queant, qui sic ægrotant, eorum desperata est salus. Sed qui, si nullus prȩsertim committatur error, seruari possunt, ij aqua solum mulsa ad septimũ vsq; sunt nutriendi: aut, sicubi id res exigat, vel aluo fluente, vel ægro mulsam fastidiente, ad ptissanæ cremorem est transeundum. Sin hunc quoq; auersetur, alica ad eũdem, quo ptissana, modum ei præparabitur: neq; enim ijs, qui ita sunt affecti, acetum incõmodum est: immo, sicubi crudos affatim succos esse animaduerteris, oxymeli pro mulsa exhibere assidue debebis. Quòd si huius assiduus vsus tædio esse cœperit, transire inuicem ad mulsam & ptissanã conueniet: dein rursus ad oxymeli reuerti. Maxime vero, quibus tum

B paruus, tũ tardus ac rarus pulsus est, ijs frigidos subesse succos putandũ. Iisdem protinus & color vitiatus in toto corpore manifeste cernitur: qualis nimirum prius est traditus. Sed fieri fortasse, quod dictum est, non posse cuipiam videatur, cum nulli febricitantium aut tardior, aut rarior pulsus fiat. Cæterum duplici ratione verum esse, quod dictum est, comperietur: vna, q̧ euidenter in accessionibus appareat & tardiores & rariores, q̃ pro naturali ipsorum habitu, pulsus fieri: altera, q̧ & reliquis prȩter accessionem temporibus, horum arteriæ tum rarius, tum tardius, q̃ aliorũ quorumuis qualitercũq; febricitãtium, pulsant. Ergo, si æstas sit, & æger frigidȩ potioni assuetus, frigidum huic oxymeli dabis: sin hyems sit, oĩbus calidum, tum ijs qui calidæ, tum ijs qui frigidæ insueuerunt, offeres: æque vt, si immodicus æstatis tempore æstus sit, etiã ijs, qui calidæ assueti sunt, frigidum, vtiq; si nullum sit ijs viscus ad iniuriam opportunum. Sanè propositis aduersissima sunt tum balneum, tum aer ambiens, quoties vel nimium calidus est, vel frigidus. Itaq;, vt lauandi hi non sunt, sic & reclinandi in domo sunt, æstate quidem, quæ frigeat: hyeme, quæ caleat. Læduntur nanq; non parum ab vtroq; excessu, videlicet in balneo, æstate, & omni caloris incremento, crudis humoribus liquatis, ac per omnes corporis partes fluentibus ita, vt metuẽdum sit, ne ad pulmones & cor ferantur: aliquando etiam ne ad cerebrum subeant: cum longe præstet, vt

C circa iecur & primas venas adhuc ipsis subsistant. In domo vero immodice frigida, & hyeme, & deniq; ambiente frigido, succi, qui crudi sunt, & inepti ad concoquendum manent: & iecinoris obstructiones, si leues sunt, augent: si nullæ sunt, eas crassitudine sua hærentes impacti q; creant. Atq; hæc quidem agenda sunt, vbi à primo die ipse curationem susceperis. Si autem ad eos, quos syncope iam premit, sis accitus, si ea, quȩ retuli, loca phlegmone vacent, panẽ exhibebis non multum, hunc q; ex vino aliquo, quod celerẽ in corpus digestionem adiuuet: statim q; ad frictiones venies: quas etiam pro tradito iam modo administrabis. Ac, si quidẽ æstas sit, & regio naturaliter calens & æstuans, aut status cœli vehementer calidus, cum frigida vinum dabis: si nihil eiusmodi sit, cum calida. Quæ tamen secundo & tertio dabitur potio, omnino calidã exhibendam curabis. Quippe ad vniuersam eam curationem, cuius gratia frictiones adhibuimus, calidum præstat, vtpote crudorum succorum concoctionem adiuuans.

De curanda Syncope, quæ oritur ex Flaua bile: ac de natura Vinorum, quæ curandis Syncopis conueniunt. CAP. 4.

AT, quibus ex flaua bili, quæ os ventriculi infestet, syncope incidit, ijs frigida exhibenda potio est. Vinum "tamen, quod & calidum natura sit, & deductionem in corpus promoueat, A. l. 3. f. 11. t. 2. c. 8. fol. 281. a

D omnibus, quos syncope male habet, offerre conueniet: distribui nanq; per corpus nutrimentum, quod sumptum est, non in ventre manere volumus. Constat autem ex vinis ea deligenda esse, quæ & flauo sint colore, & substantia tenui, & ætate vetera: talia nimirum & boni odoris continuo fuerint. Quin etiam ipse, si paulutum, ubi mista sint, gustes, senties calorem per totum corpus transmitti. Cæterum amara præ vetustate uina ne sunto, præsertim quæ ijs exhibebis, quorum stomachus flaua bili urgetur. Talia nanq; simul laudabilem ac nutrientem uini succum iam amiserunt: simul, iniucunda cum sint, hoc ipso stomachum offendunt. Cõmodissima igitur his uina sunt, quæ, cum naturaliter austera sint, sensilem iam adstringendi uim propter uetustatem non amplius exhibent, calorem tamen admodum euidentem habent. Omnia enim, quæ requirimus, in ijs, quorum stomachus amara bili uexatur, efficient, cum & iucunde sumantur: & tum ad concoctionem, tum ad digestionem in corpus, etiam faciant: & succi uitium mitigent: & corporis habitum excalfaciant: & stomachum ipsum firmẽt. Huiusce generis uinorum optima sunt Surrentinum, Signinum, Sabinum, Tiburtinum, Marsum, omnia quidem Italica, & adstringentia, non tamen pari modo omnia. Nam Surrentinum, cum mediocriter adstringat, tum calidius cæteris, tum iucundius est. Ab hoc nobile Tiburtinum: est enim & aliud quoddam imbecillum Tiburtinum, quod etiam, sicut Sabinum, leuiter potest adstringere. Signinum uero austerius est: sicut

etiam Signino multo magis Marsum. Hæc omnia vina stomacho, qui amara vexatur bili, salubria sunt. Ideo q; illis vtēdum, quoties is vel ex ardenti febri offensus syncopen attulerit, vel alias multa in eum bilis fluxerit, vel multam imbiberit. Quibus tamen ex crudis humoribus syncopes periculum imminet, sanè Falernum tanto iam memoratis præstat, quanto tum melioris est succi, tum etiam calidius: vtpote quod & velocius illis per corpus digeretur, & crudis succis cōcoquendis auxilio erit. Quę cum dictorum singula, aliud magis, aliud minus, faciant omnia, tamē Falerna magis stomachum roborant. At, quoniam ipsorum Falernorum aliud dulce admodum est, quod Faustianum vocāt: aliud, si cum hoc conferas, austerum: si cum Signino & Marso, dulce: deligendum ad talia secundum est. Si vero cubans per sanitatem dulcibus vinis insueuit, huic nihil prohibet dulcius Falernum exhibere. Verum in Asia, & Græcia, & nationibus, quæ his sunt vicinæ, vbi copia iam dictorum vinorum aliquando non est, ex ijs, quæ illæ regiones suppeditāt, aptissima ad digestionem in corpus sunt Ariusium & Lesbium: hoc quidem, veluti ex ipso nomine patet, in Lesbo natum: Ariusium locis quibusdam in Chio prouenit. Cum vero tria sint in Lesbo oppida, minus certe tum odorum tum dulce in Mitylene gignitur: magis & odoratū & dulce in Eresso, dein in Methymna. Porrò sumenda ex his, † quę aparachyta sunt, ita enim nominant ea, } quibus marina aqua admista non est, ratis maximum futurum incōmodum ex ijs, quibus est admista. Alioqui nec assolent in Lesbo nobilibus vinis, de quibus nunc agitur, marinam aquam immittere: veluti nec Ariusio in Chio. Prouenit & in Hellesponti Mysia vinum Surrentino non absimile: Mysinum* per eminentiam vocant. Hæc omnia vina flaua † & odora sunt, & consistentia, quæ inter aquosa crassa q; sit media. Aquosæ porrò consistentiæ sunt Adrianum, & Sabinum, & Albanum, & Gaurianum, & Thuscum, & Neapolitanum Amineum, quod scilicet in locis Neapoli vicinis gignitur, vnde etiam ita id nominant: in Asia vero & Tibecinum, & Titacazenum, & tertium ab ijs Arsyinum. Contra vero crassa sunt, veluti Sireon, id est sapa, quod apud nos hepsema nominant, & Scybellites, & Theræum, & Albates: in Asia vero Ægeates, & Perperinum. Ergo, quibus ex abundaũtia crudorn humorum syncope incidit, ijs crassa vina ceu noxia, aquosa ceu parum efficacia, sunt fugienda: deligenda vero eorum sunt media, quæ q; vt prædictum est, flaua sint & calida. Neq; enim inuenias ex albo vinorū genere calidum vllum: qn etiam austera, & mediocriter alba, cum inueterauerint, fuluiora quodammodo reddantur: quod si aliter nominare fuluum colorem velis, licet, voces igneum pallens. Quotquot autē in ipsis calidissima sunt, omnia certe flaua sunt: cuiusmodi in Italia est Cæcubum. Quod ēt vnum quoddam genus eiusmodi vinorum ab initio, sicut aliqui putant, nō est, verum ex vetustate eò peruenit, vt igneum colorē contrahat, vnde ipsum quoq; nomen est sortitum: non tñ eò omnia perueniunt, cum prius crassentur, ꝗ̄ in perlucido flauorē accipiant. Reliquorū vini generum, austerorū, quæ mediocriter alba crassa q; sunt, certe nullum ad digestionē in corpus est idoneum: si tamen abunde inueterauerint, nec aliorum copia sit, vti illis licebit: sunt vero eiusmodi omnia, cum inueterauerint, stomacho vtilia. Quò vero habeas horum quoq; exemplū, tum eius, quod ex Nicomedia affertur, memineris, velim, quod omnibus hominibus est notum: tū Siculi Aminæi, quod in magnis reponitur fictilibus: quod enim in paruis seruatur lagunculis, maxime huic est contrarium, cum & malum stomacho sit, & capitis dolorem excitet. Ac semper quidem est id agendū, vt optimum eligas: si id non est, quod illi pro iam comprehēsis notis est ꝗ̄ simillimum. Aptissima nanque ad deductionem in corpus sunt Ariusium, & Lesbium: sed, si ea desint, simus q; in Asia, aut Aphrodisiense petemus, aut austerum Tmoliten, aut aliquod his similium, quod & colore sit fuluum, & ilico, cum bibitur, manifeste excalfaciat. Considerandū vero ante omnia est, qualis nam ęgrotantis natura sit. Nam, si imbecillum illi caput est, & quod facile calidis vinis impleatur, quæ minus calida sint, potius sunt offerēda: sin firmo admodum capite est, & talibus vinis delectatur, aut etiam citra noxam ea ferre est solitus, haud timide his vtetur. Porrò vina, quæ odora fulua q; sunt, quantum ex ipsorum est natura, omnia caput grauant: eo q; tum Falernum, tum Tmolites, tum Lesbium, infirmo capiti noxia sunt. Qualis autem in Falernis tradita nobis differentia est, talis profectò et in Tmolitis habetur: alterum enim admodum est dulce: alterum austerum, si cum illo conferatur: calida tamen admodum ambo sunt, eo q; caput grauantia. Austera vina ventriculum roborant, caput q; inter oīa vina minime tentant: cæterum digestionem in corpus non promouent: quo magis fugienda tibi in syncope prehensis sunt non secus, ꝗ̄ aqua. Habile vero ad facilem in corpus deductionē, & Hippodamatium, cum inueterauit, est, ipsum quoq; ex ea specie, cuius tum dulce Falernū est, tum vero Tmolites: inest huic & adstrictio manifesta, quę tñ in neutro illorum est, itaq; etiam salubrius stomacho est. In penuria vero vini, quod accōmodum vtriq; syncopę sit, ei inquā, quę ex multitudine crudi succi oritur, & ei, quæ ex bili incidit, coactus prorsus vino vti, fugere (vt prædiximus) oportebit oīa tum austera, tū noua, item q; crassa: deligere uero aquosa, magis q; si sint antiqua: talia nanq;, tametsi non ualenter excalfaciunt, tamen facile in omne corpus deducūtur. Proinde, cum celeritas digestionis in corpus sit his cum fuluis communis, differentia rursus in his erit, ꝙ concoctioni, quæ uel in uētriculo, uel uenis agitur, fulua magis conducunt propterea, ꝙ magis excalfaciun: preterea mistibiliā sunt & nutrientia, eo q; ad succi bonitatē

† Hæc erant in cod. græcis.

*Al. Mysium.

† & calida.

* ἐπικεράσι-κοὶ. aliter. ἀκ-ρατικοί.

A ci bonitatem opportuna vtilia'ue. Quorũ omnium nihil in aquosis vinis est, minimum enim ex horum substantia in sanguinis mutatur speciẽ. Sed, cum fulua caput feriant, quæ aquosiora sunt, nusq̃ id contristant: vrinas aũt præter cætera vina mouẽt. A quibus ẽm locum obtinẽt, quęcũq; fuluorum maxime sunt tenuia: quæ ẽt ad syncopas potissimum sunt deligẽda. Tardius his deducuntur in corpus, quæ fulua sunt, & crassa: quanq̃ ea quoq; austeris omnibus magis sunt penetrabilia. At vero nutriũt hæc magis, q̃ tenuia, ac vitiosos succos omnium vinorum celerrime, bono sanguine generando, corrigunt. Ergo institutum sermonem denuo repetamus.

De Affectibus tum in Spiritu, tum in Partibus corporis, quibus vires læduntur, & syncope exoritur, remouendis. CAP. 5.

A li. 3. ẽ. tr. 2. c. 6. fol. 279. h

QVo'd syncope præceps virium lapsus sit, id ab aliis ante me dictum est. Sed, cum "essentia virium, quibus regitur corpus, tum in spiritu, tum in solidorum corporũ temperamento consistat, hæc nobis, & vbi integra sunt, seruari: & vbi corrumpuntur, ad integrum reuocari omnino debent. Ac, quemadmodum tueri ea per sanitatem conueniat, in opere de tuenda sanitate est præceptum. Quemadmodum vero & in morbis, traditum iam aliquãtenus & in præcedentibus cõmentariis est †. Non tamẽ adhuc res tota ad talem, qualem exigit, cõtemplationem B est perducta: nec talem methodum habuit, qualem priora. Quod igitur deest, id nũc adiiciamus.

† Adduntur quidẽ hoc in loco et in græcis cod. & in tralatione ueteri, dicetur uero et in præsenti. ea tamẽ uerba Linacer uidetur consulto omisisse.

Spiritus substãtia vnà cum solidis corporibus sic nobis custodiẽda in morbis sunt, vt tum qualitate, tum quãtitate, quoad fieri licet, naturaliter se habeant. Ac, si quidem sic prospici his posset, vt nec substantiæ eorum quicq̃ aut vacuaretur, aut prorsus immutaretur, id esset optimum: sed, quoniam in commẽtariis de sanitate tuenda ostendimus fieri non posse, vt id generabili corpori vnquam contingat, id agendum est, vt, quæ substãtiæ portio defluit, hanc apponendo sarciamus: quod alterascit, in debitam temperiem per cõtrariam alterationem vindicemus. Si igitur tum vacuatio, tum alteratio sensim paulatim q; fiant, etiam correctio vtriusque sensim administrabitur: quod munus ad artẽ sanitatis tuendæ spectare est monstratum. Sin confertim & semel ac magna aliquando vacuatio, vel etiam adiectio incidat, & morbus ita efficiatur, & medendi methodũ ad eorum sanationem requiremus. Veluti enim mutationem in non naturalem habitum, quæ sensim paulatim q; irrepit, corrigere, sanitatis tuẽdæ artis sunt partes, ita eam, quę multa simul irruit, sarcire, ad medendi peritiam spectat. Ergo animalis spiritus cerebrum veluti fontem esse, clare ostendimus: qui partim ex inspirando, partim ex eo, quod reticularis plexus suppeditat, irrigatur atq; alitur. Vitalis spiritus non æque euidens demonstratio erat: sed tamen in corde eum & arte-C riis cõtineri existimare, alienum à ratione non est: eundem q; nutritum maxime quidem ex respiratione, sed tamen & ex sanguine. Quo'd si naturalis quoque aliquis spiritus est, vtique is quoque in iecinore & venis continebitur. Sanè dictum fusissime de virium essentia est in libris, quos de Hippocratis & Platonis placitis scripsimus. Solidorum vero corporum substãtia certa esse quantitate proculdubio desiderat: eo q; nutrimẽta mortale genus tuentur. Sed nihilo secius & elementa, ex quibus componitur, mediocri esse temperie requirit: dictum'que subinde est, quemadmodum temperies ea sit tuenda. Cæterum, virium lapsus, de quo nunc agere institui, qui quidem solidorum corporum substantiæ digerendæ succedit, in longissimis morbis subinde incidit, animante ex frequenti atrophia, id est nutriendi defectu, extenuato: † præterea in iis febribus acutis, ⁊ quæ corpus liquant: Qui vero ex substãtiæ temperie mutata, prouenit, cum vel immodice ipsa fuerint calefacta, vel frigefacta, vel madefacta, vel siccata, aut horum aliquibus copulatis affecta. Alteratio vero in spiritu, tum ex vitiosis prouenit succis: tum ex ambientis aeris malitia, qui aliàs alia de causa in hanc est mutatus: præterea venenatis facultatibus, aut animalium, quæ virus eiectant, venenis. Verum hæc à præsenti instituto seponãtur. Ipsius vero essentiæ spiritus corruptio, & quæ futura timetur, & quæ iam adest, quę tum ex affectu animi incidit, tum ingenti dolo-D re, tum pluribus motibus, cuius generis & vigiliæ sunt, tum ex immodica eius tenuitate, & continentium eum corporum raritudine, tum vero ante hæc omnia ex ipso respiratu prohibito, & nutrimẽti defectu, diligẽtius corrigi profectò postulat. Sunt porrò affectus animi, timor subitus & vehemens, quem Ecplexin Græci vocant: præterea, quæ contraria huic timori est, voluptas maxima, Græci Perichareian vocãt, quasi excessum gaudii dixeris. Scimus enim amborum occasione periisse quosdam. Iam reliqui quoq; magni timores omnes, & cũ his maximę voluptates, etsi non iugulant, at certe facile resolubilem infirmum q; spiritũ reddunt. Tristitia "vero, & anxietates, & ira, & cura, eo genere sunt noxiæ, quo frequentes vigiliæ, quoniam vires resoluant. Ac in iis quidem omnibus ipsa per se ipsam mouetur anima, in cörporalibus autem actionibus ipsa corpus mouet: resoluitur autem eius robur vtroque motuum suorum genere, si modum excedant. De laboribus vero quid attinet dicere, quo pacto & vehementius aucti quosdam iugularint, & omnes certe læserint, tametsi nõ sustulerunt? In omnibus eiusmodi casibus manifeste videntur ægrotantes, tum animo linqui, tum viribus resolui: non nulli vero (vt dictum est) etiam mori, scilicet aliàs spiritu ipso deperdito, aliàs alterato, aliquando ex parte digesto, non raro hæc vtraque perpesso. Tractatum autem fusius de his est cum in aliis libris, tum vero in iis, quos de Hippocratis & Platonis dogmatis prodidimus. Ad rem vero propositam, modum, quo singula lædere sunt

* σύνοψιν.

† præterea in acutis, per febres colliquatiuas.

3

A ibidem.

* practicis, ẽ in plerisque cod. græcis, ψυχικαῖς, i. aĩalib' est in aliquib'.

re sunt nata, disquirere necesse non est, immo, quod lędunt, ab ipsa euidentia accipere, ac eo ad vires E tuendas in morbis salubriter vti. Pari modo, & si spirituum, qui nostrũ corpus regunt, substantia aliquãdo plus iusto extenuata fuerit, vtroque profectò modo imbecilla fuerit, & tanquam temperie alterata, & tanquam dissipabilis, vel exhalabilis, vel, quocunque modo libet appellasse, reddita. Eadem nimirum ratione, & si totum corpus transmutatũ in immodicam raritudinem sit, facile spirituum substantia digeretur: quod & ipsa tenuium partium sit, & corpus eã non contineat. Ergo nec rarefaciendum immodice ægrotantis corpus est, si spiritũ retineri in ipso studes: sed nec, quę in eo sunt, per comesta & bibita valenter extenuanda. Iam vero, quod ipsorum quoque ciborum ac potionum nõ leuis habenda sit cura ad robur virium tuendum, vt videlicet tum quantitate modici, tum qualitate exacti exquisiti que sint, id neminem latere arbitror: Sicut illud profectò cuique perspicuum, quod etiã substantiæ, quam inspiramus, habenda sit cura, vti scilicet tum optima temperie sit: tum ab omni inquinamento purissima, nec aliquid ex metallis, aut caminis, aut barathris sibi admisceat: aut aliquid ex putredine leguminum, vel olerum, vel animaliũ, vel cuiuscunque rei contrahat: aut halitus ex stagnis, vel paludibus, vel fluuio recipiat. His itaque oĩbus prospiciat, oportet, qui vires illæsas tueri volet. Ad hęc etiam ipsorum corporũ solidorum, in quibus vtique vel maxime consistere virium substantia videtur, non parua habenda prouidentia est, vt s. sano tẽperamento sint: atque hoc qui- F dem omniũ partium cõmune cõmodum est. Ad robur autem virtutis conseruandũ, & ad syncopalem accessionem, quò minus de repente incidat, cauendam, singulare præsidium est temperamenti custodia, ante oĩa quidem trium principiorum: mox vero reliquarum partium, quæcunque in consortiũ affectus, principia secum ex facili trahunt: cuiusmodi est ventriculi os, quod propter exquisitum "sensum tum alia symptomata non pauca, tũ vero syncopas accersit. Porrò memoratus iam crudorũ humorũ affectus, si & copia sua hi vires premãt, & propter tũ multitudinem tũ crassitudinem exiguos aĩalis meatus obstruant, iam multis noĩbus exitialis est, ac syncope opportunos reddit: nempe & quod aĩal sub eo non nutriatur: & suffocetur: & quod mediocritas tẽperamenti eius nõ solum alteret, sed ẽt corrũpat. Quippe crudi succi nutrire prius, quàm sint concocti, nequeũt: iidem que, cũ multi sunt, grauant: si vero spiramenta, quibus perspiratio agitur, obstruant, calorẽ extingunt: quòd si nec obstruant, nec onerent, syncopen ij certe nõ inferunt, sed animi deliquia, quas Leipopsychias Gręci vocant, siquidem resoluunt eiusmodi ægrotantes, nisi frequẽtius nutriantur. Porrò exhiberi his oportebit nõ copiose semel, nec quæ crassa frigida'ue potestate nutrimenta sint, sed, sicut dictum prius est, quæ ex genere extenuantiũ calfaciẽtium que sint. Ad eundẽ modũ & medicamenta, quæcunque saltem medicamenta sumere febricitans homo põt, extenuan- G tia calefacientia que sunt offerenda. His & aquosum vinum idoneum ab initio statim est, si tñ vehementer nõ febricitent: quod haud sanè frequenter in hoc affectu fieri assolet: magis ẽt, si, qui laborant, senes sint, prębendũ iis post quãque cibationẽ vinũ est, magis que ẽt, si interposita quietis spatia mediocria sint. Sanè, qui ex eiusmodi succis laborant, hos quotidie accessiones exercẽt, præcipue que ad vesperam, & noctu, non mane, nec vsque ad meridiem. Atque de his quidem hactenus abunde.

A. li. 3. f. 13. t. 1. c. 1. fol. 184. d

De curanda Syncope in iis, qui tenuissimos succos, & qui facillime exhalant, obtinent. CAP. 6.

AGe modo transeamus ad eos, qui contrario quidem huic laborant affectu, sed tamen syncope similiter opprimuntur, nisi quis sedulo sit attentus. Hi sunt, qui prætenues "succos habẽt sic, vt ocyssime exhalent. Itaque etiam diuersa à iam dictis ratione sunt curãdi. Illos nanque paulatim & assidue vacuauimus propterea, quod multam simul vacuationem ferre non poterãt: at, qui sic se habent, hos paulatim & assidue nutriemus. Quòd si à principio hos viribus adhuc valentibus, curandos susceperimus, nec paulatim eos cibabimus: possunt nãque ij, vel quod liberius semel datum est, nutrimentum superare. Tanquam autem eos, qui ex crudi humoris multitudine syncope periclitantur, prorsus periclitari diximus, si vel iecur his vel ventriculum phlegmone obsedit, itidem de H quibus nunc agere instituimus, insanabiles sunt existimãdi, si viribus iam languentibus aliquod eorum viscus phlegmone infestetur: quando nec assidue hos nutrire fas est, sed tantum in remissionibus, nec seruare eos, si non nutriantur, licet. In eiusmodi affectibus mortifera illa species in facie celeriter apparet, ‖Nasus acutus, oculi caui, & reliqua, quæ deinceps sunt adscripta. Nam, siue » multũ excernant, siue vigilent, siue tristentur, siue non cito nutriantur, protinus eiusmodi faciem habent. Porrò, si alicuius horum, aut etiam plurium occasione tales esse videbuntur, minus esse malum putabis, quàm si absque his essent emaciati: sin absque his tales appareãt, pernitiosum iudicabis: atque hoc amplius, si à principio morbi eam habeant speciem, neque enim, dum concoquatur, sufficient. Atque ob id Hippocrates dixit, siquid eiusmodi cõsenserit, minus subesse periculi putandũ. In morbi nanque principio (vt prędixi) etiam si cum aliquo dictorũ in eo sint statu, haud quaquã id bonum est: cęterum minus id periculi minatur, quàm si cum horũ nullo, immo ex spiritu ipso prompte digesto. Non solum autem extenuatis ad eum modum spiritu horum & sanguine, digestio sæpe incidere assueuit, sed etiam expultrice vi per vniuersam corporis molem immoderatius cõcitata. Id quod incidere maxime ex imbecillitate retentricis solet. Sanè nutrire, quicquid horũ inciderit, est necesse: sicut etiã corporis summa densare non secus, quàm priorũ rarefacere. Cum enim

A. li. 4. f. 1. t. 2. c. 53. fol. 427. a

* διαφορεῖσθαι.

* ὀλεθρίως ἔχειν.

1. Prog. 8. 4ª. 191. e

maxime

A maxime ij affectus inter se dissideant, etiã præsidiorum speciem diuersissimã requirunt. Ergo frigidum iis aerem adstringentẽ q; comparabimus: qui, quemadmodum fiat, prius est dictum. Vngendi præterea sunt adstrictoriis vnguentis. Tum cibi iis dandi, qui non admodum prompte diffluant, nõ aqua mulsa, nõ ptissanæ cremor, sed panis, & sorbitio ex alica: & fructus austeri, & qui nõ facile corrumpant, tum ipsi per se, tum vero & cum pane: ẽt alica, quæ in aqua sit cocta. Dabis vero [a] aliquando iis & oua, præcipue q; eorum vitellos, album enim eorum ægre concoquit: preterea gallinaceorum, qui lacte sint alti, testiculos: item q; suillum cerebrũ, sed vel diligẽter assum, (quando, si [b] cruentum detur, summopere lędit) vel in albo iure legitime elixum, porro & anetho iniectis. Deniq; omni ratione agendum, vt & succorũ materiam crassiorem reddas, & cutim denses, & exhalationem inhibeas. Vinum vero iis aquosum necessarium [c] † inter initia est, sumptum post cibum. Quòd si ex sententia nobis omnia responderint, etiam carnei iis aliquid nutrimenti post alia dabimus, potissimum post quartum diem, succis, qui febrem excitauerũt, iam ad concoctionem venientibus. Tali affectu laborantis iuuenis, in decimo libro meminimus, quẽ (vti dixi) quotidie nutriui, id q; ante accessionẽ potissimum: tum, quemadmodum, semel dedita opera nõ exhibito illi cibo, accessio cũ syncope inuaserit, memorauimus. Ergo in omnibus eiusmodi cu-

A. li. 4. f. 1. t. 2. c. 30. fol. 422. f. Et li. 3. f. 11. t. 2. c. 8. fol. 280. g

B rationibus, si iam deprehensus syncope cubans est, omnis solicitudo medentis ad " symptoma vertitur: sin non dum ea premitur, vtriusq; curã habebit, & vt symptoma non incidat, & vt morbus paulatim discutiatur. Celerius autem hunc discuteremus, si nullus symptomatis subesset metus. Quippe, qui multitudine crudi succi grauatur, hunc, si modo iustã semel vacuationẽ ferre posset, nec metus aliquis syncopes impẽderet, semel, arbitror, vacuatum à morbo explicaremus: [d] † eum vero, cuius spiritus & succi facile exhalant, } si ante accessionem cibare non cogeremur, longiorẽ illi morbum certe non redderemus. Ac de iis quidem hæc mihi dixisse sit satis.

De reliquis Syncopes Causis: ac primum de Affectibus, quib us Dolores succedunt. CAP. 7.

A. l. 3. f. 11. t. 2. c. 6. fol. 279. h

NVnc reliquas occasiones, quibus syncopę succedũt, deinceps referemus. Hæ sunt numero quatuor, dolor " vehemens, vigiliæ, immodica ventris inanitio, ac in iis, qui aliena loquuntur, aliquando motus. Sed & quintam, si nõ displicet, addas, nempe principiorum intemperiem: de qua in calce libri agemus, idcirco maxime, ꝙ dupliciter ꝓuenit, vel quia in nudis qualitatibus particulæ alterant: vel quia vitiosus aliquis succus in has recipitur. Deinceps igitur de oĩbus, quæ memorauimus, est agendũ, initio à doloribus sumpto. Ergo, si causam ipsam, vnde dolor excitatur, adimere possis, ita vtiq; contra symptoma non pugnaueris, sed ægritudinem curaueris: sed,

C si qua occasione prohibitũ affectui submouendo intentum esse non licet, vehementiã doloris mitigabis. Verum, qm̃ nec dolorũ causas submouere, nec vehementiam eorum remittere, fas est, nisi intellexeris, cuius vitio is dolor in cubantis corpore excitetur, perpendendæ prius tũ causæ dolorum sunt: tũ vero signa, quibus hę dignosci queant: nam, cũ sensui plerũq; parũ pateant, hoĩem, qui in tali speculatione sit exercitatus, nimirũ postulant. Itaq;, cũ nobis in aliis operibus non pauca de dolorũ generatione sint præcepta, ipsorum q; omniũ opportunũ tempus iam venerit, necessum arbitror totã eorum rationẽ summatim percurrere. Quoniam igitur in aĩalis corpore omnibus consentientibus sectis, non omnes partes sensiles sunt, manifestum est, quæ prorsus sunt insensiles, eas non dolituras. Igitur, cũ sensilibus duntaxat dolor accidat, sequens est, vt ęstimemus, eiusmodi ne corpora perpetuo sint dolitura, an vno aliquo tempore, cũ videlicet ortus in his crucians affectus sit. At, si ipsa euidentia nos docet multum esse temporis, quo nihil omnino doleamus, non obscurum est certo aliquo tempore, quo scilicet excitatur in singulis, quæ dolent, crucians affectus, necesse esse ea dolere. Ergo, si inuẽtum nobis fuerit, quę nam affectio ea sit, quæ in sensilibus corporibus orta, facit, vt animal doleat, vtiq; & quod quęrimus, iã fuerit inuentũ. Hic igitur ab iis naturalibus notionibus, quæ omnibus nobis sunt cõmunes, procedere methodo ad

D id, quod considerandum proponitur, conueniet. Porrò naturalis notio nos docet vitium id corporis, ex quo sit doliturum, aut cõtinuitatis diuisionem oportere esse, aut alterationem aliquam. Ita etiam nõ incommode dictum iis est, qui ex insectilibus, vel insensilibus, vel incompactilibus elementis corpus componunt, affectum, vnde dolor nascatur, prorsus inueniri † non posse. } Quippe, quę tantummodo tangũt, eorum nihil videtur dolorificum: at talia corpora tantum se inuicem tangunt. Quòd si non contingant modo, sed etiam se inuicem in concursu frangant, ad dolorem creandum nihilo plus conferunt, si quæ frangunt, insensilia statuuntur: nisi ẽt lapides, cũ diuiduntur, dolore affici dicemus. Verũ de his latius tum alibi, tum in quinto de Asclepiadis placitis disseruimus. Nunc autẽ confessum hoc principium sumentes necesse esse, vt affectus, qui dolorem excitet, vel diuisio sit, vel alteratio, illud etiã memoria repetamus, ne alterationem quidem ipsam sensim irrepentẽ dolorem afferre animali posse: sed quæ dolore animal afficiet, eã mutationem tum confertim factam, tum vero violentã esse debere. Vident enim corpora non solũ, cum in habitum contra naturam confertim aguntur, tristem mutationem sentire, sed etiã in ipso ad naturalẽ statũ suum reditu, nisi eũ paulatim accipiant, cruciari. Scimus enim, qui in vehemẽti frigore iter fecerunt, eos cum se se non sensim, sed semel calfacere properarẽt, dolore circa vnguiũ radices adeo vehementi affectos, vt ferre non possent. Illud vero inquirere, an ipsum, quod vehementer

A * In multis quidẽ cod. græcis manuscriptis hãc dictionẽ non inueni, est tamẽ in aliquibus, & in tralatione veteri.

B * ἔναιμον, i. cruẽtum est in impressis: ἔνωμον, qđ subcrudũ ab aliquib⁹ vertitur, est in manuscriptis quos viderim.

C † statim

D † τὸν δ' εὐδιαφόρητον.

In plurib⁹ cod. grecis antiquis hæc dictio, ventris, nõ habet.

† ἄπορον εἶναι.

menter excalfacit, aut refrigerat, diuisionem aliquam continui efficiat, longiore fortasse disputatione eget: et vtiq; hoc ostensum à nobis est in commentariis de simplicium medicamentorum facultatibus. Verum quid agendo, quæ vehementer vel excalfaciunt vel refrigerant, dolorem inferant, quærere, ad rem propositam minime est necesse: siue enim vt substantiæ sensibilium continuitatem diuidentia, siue vt eam semel & confertim alterantia, id ad eorum inuentionem, quæ dolorem leuabũt, nihil refert, modo sciamus, quod violenter vel "excalfacit vel refrigerat, id sentientia corpora dolore afficere. Ergo, si cœpisse ab euidentibus conueniet: euidenter autem videntur, eorum, quæ corporibus nostris propinquant, hæc sola esse dolorifica, & quæ vehementer vel excalfaciant vel refrigerent, & quæ substantiæ continuitatem diuidant, hæc autem sunt, quæ vel contundunt, vel incidunt, vel distendunt: vtique curationis eorum inuentionem quæremus via aliqua insistentes, quæ à quærendorum natura sit accepta, quę methodos appellatur. Rursus igitur supra repetentes dicamus. Quoniam id quærimus, quemadmodum in morbis dolore affligamur, vbi nihil nobis extrinsecus triste appropinquat, necessum est, aliquam talem causam in corpore quæramus, quæ scilicet vehementer excalfaciens, vel refrigerans, vel diuidens substantiam sensilis alicuius corporis, nos excruciet. Ac primũ illud speculabimur, cuius nam esse naturæ debeat, quod continuitatem diuidet. Necesse igitur est vel ruptionem, vel contusionem, vel erosionem, esse affectum eum, qui diuisionem continui faciat. At vero ruptio ex distentione quadam: contusio ex grauante: erosio ex mordente prouenit qualitate. Ergo, cum nihil extrinsecus sit, quod vel distendat, vel grauet, vel erodat, sed ex se ipso horum aliquod corpus sentiat, neminẽ latere potest, distentionem ab aliqua intrinsecus substantia, quæ multitudine sua corpus se continens distendat, aut immodica siccitate, prouenire: contusionem ex eo, quod aliquod corpus ab externo superceciderit, quod vel durum, vel magnum, vel graue, vel simul ambo fuit: erosionem vero ex succo aliquo, cui mordens natura insit. Igitur, vbi vehemens dolor vrget, scrutandum nobis est, an succus plurimus, an spiritus cui non sit exitus, an grauis moles, an mordens humor, an siccus affectus subsit: ad hæc, veluti inter initia est definitum, an aliquid, quod valenter excalfaciat, vel refrigeret. Quorum ipsorum quoq; rursum causæ vel in spiritu, vel in humoribus, vel in solidis ipsis sunt statuendæ: quicquid enim eorum vehementer excalfactum refrigeratum'ue sit, quando, quod vicinum est, tangit, dolorificum illi redditur. Igitur, quemadmodum singula, quæ comprehendimus, agnosci possint: tum vero quod non omnium habeamus manifestas notas: quod'que, si aliud quicquam, etiam causarum & affectuum, quæ sensum fugiunt, agnitio ex multa exercitatione, & curiosa omnium perpensione nobis tandem pariatur: alibi monstratum est. Nunc vero id considerare propositũ nobis non est, immo solam ipsam medendi methodum persequi. Ex qua scienter perspecta quantum auxilium compendium'q; medicis nõ ad presidiorum modo curationum'q; facultatem, sed etiam ad affectus aliquando agnitionem comparetur, sæpe vobis in ipsis ægrotantibus manifeste ostendi: quorum iam duos tres'ue, qui haud pridẽ sunt sanati, referam. Vnus enim, vt scis, quadragenarius erat: qui cum colo laborare putaretur, nõ modo nihil est à fomentis tum humidis tum siccis leuatus, sed nec cataplasmatis, nec clysteribus, quibus scilicet publice vti in eiusmodi affectibus solent, verum etiam à plurimis eorum exacerbatus. Nam à rutaceo oleo per sedem infuso deterius habuit, item'que à castoreo: quin etiã, vbi mel coctum cum pipere assumpsit, extremis doloribus est afflictus: iam, cum cremore cocti fœni gręci vnà cum melle accepisset, vehemẽter est irritatus. Ipse igitur, vbi mordentes succos in tunicis intestinorum immersos conieci, qui scilicet secum vnà corrũperent tum ea, quæ per inferiora essent infusa, tum ea, quæ per os sumebat, exhibui homini nutrimẽtum, quod non facile corrumperet. Deinde, cum minus eum cruciatum intellexi, vitiosos humores purgandos iudicaui. Cum vero aptissimũ ad eiusmodi vitiosos humores esset medicamentum, quod "ex aloe cõponitur, quod'q; iam vulgo picran appellant, vtiq; semel hominem iuste purgare non sum ausus, ꝗ doloribus & inedia duobus mensibus confectus esset: verum ex quibusdam interuallis moderate id faciens, quindecim circiter diebus hominẽ (vt scis) prorsus sanaui, id'q; nullo pręterea adhibito pręsidio. Atq; hic quidem illo primum tempore sic est vexatus, nunquam prius intestini dolorem expertus. At alius iuuenis huic quidẽ ętate propè par, sed qui sæpe antè colicis cruciatibus fuerat affectus, accepto scammoniæ succo fuit purgatus. Cum autem bene largiter fuisset vacuatus, primo quidem die vesperi in balneo lotus, mox ptissanæ cremorem sumens, post piscem quoque comedens, nocte ea, quę ceperat, euomuit. Secundo die itidem lauatus, comedit primũ lactucam, mox auium carnis aliquid in albo iure elixæ: ab hac alicam ex aqua sumpsit vino austero iniecto. Vbi vero ab iis mediocriter se habere est visus, etiam tertio die nutritus similiter est. Reddidit tamen per aluum plura, quàm pro ciborum portione, ea'q; cum morsu. Deinde quarto die etiam magis dolere sibi ventrem sensit: &, cum se in balneo alicubi frigus accepisse imprudentem putasset, rutaceum sibi oleũ per sedem infundens, non solum vehementissime est vexatus, sed etiã liquidam deiectionem copiosissimam excreuit: quod facile declarauit aliquid à toto corpore ad loca vẽtris deferri. Post deinde ꝑ circuitus similis redibat cruciatus. Audientes aũt eius symptomata, intelleximus noxã ex scammonia in illis maxime in testinis procubuisse, quæ prius etiã fuerant imbecilla sic,

E

F

G

H

A.li.3.f.1.t.2. c.1.fol.189.a

A.lib.3.f.1.t.2. c.2.fol.146.c

a ἔνδοθεν, id ē ab interno, ē in aliquibus cod. græcis: & ita vr̃ esse legendũ.

b εὐπορίας.

A la sic, vt quasi fluxionis quidam exortus esset affectus. Ergo, quemadmodum hunc quoq; sanauerim, scis. Abiicere enim iussi præsidia colica, alica q; calēte, quæ cocta in aqua esset, nutriri, immissis ei mali punici granis. Cum autem tota nocte citra dolorē dormiuisset, miratus profectò est remedij nouitatē: rogauit q;, quid esset bibendum. Dedimus itaq; bibendum dilutum rhois cremorem: quò videlicet, siue aliqua esset in summo intestino facta vlcerosa affectio, eam adstringeret: siue etiam ex consuetudine aliquid ex superioribus locis in partem afflictam conflueret, id reprimeret: prandio q; eodem vti iussimus: deinde ad vesperam cœnare pane puro madefacto in vino aliquo naturaliter quidē austero, sed veteri. Concessimus præterea, vt austerum quemcunq; vellet, fructum sumeret, siue malum, siue pyrum, siue punicum. Simili ratione etiā tertio die cibatus, in quarto theriacen bibit, sanus q; omnino est redditus: ac de cætero ad cōsueta reuersus, nullum sensit incōmodum. Simili genere & alteri cuidam in æstate affecto, cum sitibundus admodum esset, supra alia, quæ memoraui, etiam frigida potione vti permisi. Ergo, ne requiras in omni affectu eiusmodi notas, quales in pleuritide vel dysenteria apparent. Quippe scientifica est morborum id genus agnitio, certis videlicet definitis q; notis cōparata: cum eorum, qui proxime sunt dicti, coniecturalis agnitio sit, ac solis iis inueniri potis, qui exacte cuiusq; morbi propriam curatio-
B nem norint. Quare, qm̄ de hac proposita nunc disputatio est, ipsam per se absoluamus. Nec affectuum agnitiones attingamus: maxime quæ ex cōiecturalibus notis incipientes, cum eorū, quæ prosunt obsunt q;, cognitione sunt coniunctæ. Methodum enim in iis, atq; etiā exercitationem, in morborū agnitionibus seorsum per se fecimus: quò scilicet arte quis instructus, in omni ægro tum locum, qui affligitur, tum ipsius affectum, sicuti nos, inueniat.

Ratio Curandi Dolores. CAP. 8.

Ergo reuertamur ad affectus, qui dolores excitant. Si sanguinis abundantia sit, quòd distendat, veluti profectò in phlegmone fieri solet, protinus, vbi vires ægri valentes sunt, sanguis mittēdus est. Sed, si is vel sanguinis missionem timeat, vel imbecillis viribus sit, tum reuellendus {in diuersum} sanguis est: tum {per propinqua} deriuandus: dictum q; nobis prius est, quēad modū hæc fieri conueniat. Quòd si his peractis dolor etiā perstat, patet profectò in ægrotāte particula impactum esse, quod cōtristat. Patet vero non minus, & q; curatio ipsa per digerentia medicamenta sit molienda. Pari ratione, & qui ex flatuoso spiritu dolores fiunt, curabimus, sed simul in his potius tum extenuantibus cibis, tum potione, tum per sedem iniectionibus, tum cataplasmatis, tum humidis siccis q; fomentis, auxiliantes. Sin moles aliqua grauando contundendo'ue *Interpretis verba.*
C dolorem excitet, moli ipsi est medendum. Sin mordēs humor est, qui affligit, aduersissima huic sunt, quæ extenuant & calfaciūt. Postulat nanq; huius generis affectus, si modo curandus est, vt ea, quæ cōtristant, vacuentur: si id oīno fieri nequeat, vt per epicrasin sanet: sin id quoq; fieri non possit, vt, quæ torporem "inferant, medicamēta exhibeantur. Quæ quanq; sunt reliquorum communia, minus tamen hos affectus, q̄ alios, lędunt. Quippe tenuis cōsistentię, & calidarum viriū, plurimi talium humorum sunt: quæ autē ex papaueris succo, & alterco, & eo modo frigidis composita medicamēta sunt, simul omnino & refrigerant & siccant: qua ratione non solum, vt sensui torporem inducentia, salutaria sunt, sed etiam vt humorum tenuitatem cogentia atq; crassantia, præterea vehementem calorem refrigerantia. Vbi vero crassi glutinosi q; humores exuperant, alienissima sunt, quę torporem inducunt: cauendus q; magnopere in eiusmodi affectibus eorum vsus est. Sed nec alioqui comitatur eiusmodi succos, modo soli sint, dolor vehemens. Si vero ex accidenti aliquo coniunctus his halituosus spiritus est, qui ex iis, quibus continetur, corporibus erumpere prorsus non potest, grauissimis omnino doloribus, qui ita se habent, cruciantur. Porrò accidit id illis duplici ex causa, vel obstructione, vel calore: nam & obstructio spiritum cohibet, nec exire permittit: & crassa glutinosa q;, cum calefiunt, flatuosum spiritum gignere solent. Eius-
D modi sanè affectus iis, qui se cibis natura frigidis, & consistentia crassis ac glutinosis referserunt, qn̄ in ipsis intestinorū tunicis flatuosus spiritus continetur, potissimum incidit. Nam, cum hæ duplices sint, vbi medio earum spatio eiusmodi collectus humor est, in flatulentū mutatur spiritum. Sanè is & crassus, & frigidus, & tardi motus est. Vbi igitur tum retinetur: tum tunicas distendit: tum succus, vnde oritur, intestini partes, quas cōtingit, vehementer refrigerat: duplici occasione affliguntur, qui sic laborant. Ac ad tempus quidem, vbi "torporem faciens medicamen biberunt, prorsus indolentes redduntur, cęterum affectus his omnino fit maior: nam & intestinorū tunicæ medicamentorum frigiditate densiores, minus q; flatui transmittendo habiles redduntur: & humor ipse tum crassior, tum ad motū ineptior euadit. Itaq; & spatio longiore ad ęgri curationē, & medico, qui egregie in arte sit exercitatus, est opus. Nisi enim certa ratione postmodum curationem aggredietur, verendum erit, ne succi secundo in flatuosum spiritum versi, eundem dolorem renouent: vnde rursus stupefacientium aliquid medicamentorum exhiberi sit opus, eádem scilicet necessitate vrgente: ac pari modo tertio, & quarto, & sępe deinceps, quoad homo insanabilis effectus, in malum totius corporis habitum perueniat, & post longa tandem tędia pereat. Quo pacto igitur dolores eos, quos frigidus humor in medio intestinorū interclusus excitauit, sanare cōueniet? Sanè nō perfusionibus & cataplasmatis, quę valenter excalfaciāt: quippe lenti omnes

Ali.3.f.16.c.4. c.2.fo.346.b.c

Ali.1.f.4.c.30. fo.84.b

omnes crassi q; & frigidi humores ab iis, quæ calfaciunt, nisi etiam valenter digerant, liquãtur, ac E in flatum mutantur. Conuenit igitur eos incidere simul & concoquere: quas res tenuantia medicamenta præstabunt: potissimum tamen, si calida vehemẽter non sint. Quòd autem horũ quoq; ipsorum ea maxime deligenda sint, quæ magis flatum discutiant, magis q; siccent, nemini potest dubium esse. Sæpe q; ex plebe non paucos audias minus sibi dolere colon affirmantes, cum nec ipsis cataplasma imponitur, nec oleo aliquo perfunduntur, nec per clysterem aliquid infunditur. Et sanè, qui generosi animi fortes q; sunt, si mediocri vtuntur victu, tutius longiore in tempore percurantur, quàm qui violenter (vt dictum est) calfaciẽtibus vtuntur. A nullo enim in eiusmodi succis tàm est metuendum quàm à calore, qui eos liquet, atq; in flatum vertat, sed digerere non valeat. Vidimus nanq; ex agrestibus operis quẽpiam, qui, vbi coli dolorem sensit, protinus se cinxit, cum cingi ante non soleret: comedit autem cum pane allium, nullum dimittens consuetum opus: nec toto die quicquã bibit, sed vesperi meracius: ab his & tota nocte dormiuit, & mane ab omni dolore planè liber surrexit. Est enim profectò allium ex eorum ciborum genere, qui & flatum discutiant, & minime sitim inferat. Sunt, qui parum id experti existimẽt maiorem, quàm cępas, sitim excitare, sed planè errore: cum non modo nõ maiorem, quàm cępę, sed nec omnino sitim faciat. Idem omnium planè eduliorum maxime flatum discutit. Itaq; ipse certe agrestium the F riacen id appello. Ac, siquis vel Thracas, vel Gallos, vel deniq; qui frigidam regionem incolunt, vesci alliis vetuerit, nõ leuiter iis hominibus nocuerit. Ac, quos ex supradicta causa vehemẽs intestinorum dolor citra febrem exercet, iis & allium esse licet: & theriacen bibere, quippe quæ eiusmodi affectibus magnopere subuenit. At, si cum febri vnà talis dolor aliquando incidat, principio quidem, si id ferunt, fomentum siccum ex milio est adhibendum. Si ab hoc non quiescant, semen aliquod, quod flatum dissipet, in oleo, quod tenuium sit partium, coquere: mox per linteũ, quò purum sit, oleum colare: deinde anseris seuum in oleo liquare, & per sedem infundere oportebit. Si anseris seuum non sit, gallinaceo est vtendum: in primis q; curandum, vt sit expers salis, esto autem nec admodum vetus: licet vero & recenti vti, præsertim anserino. At, si neq; ex hoc remittuntur dolores, secundo rursus iniiciendum idem est, adiecta etiamnum castorei & papaueris succi, vtriusq; fabæ non amplius magnitudine: olei vero hemina mõdus esto. Excipitur & lanula ex hoc medicamento aliquid: debebit q; appẽsa forti filo, quàm penitissime in rectũ intestinum dimitti, quò vtiq;, & cum libet, id facile recipiatur, & euidentem cõferat vtilitatem. Ad eundem modum & oculorum & aurium dolores, qui ex huiusmodi humore aut spiritu flatulẽto in febri excitantur, sedare conueniet tum fomento ex milio, quoniam id omnium & leuissimum est, & G maxime siccans, quod q; ab eo defluit, innoxium expers q; morsus est: tum auribus medicamentum id, quod "ex castoreo & papaueris succo conficitur, infundentibus: quo scilicet ad talia vti solemus. Liquor, quo hæc liquãtur, sapa esto, quod apud nos vocant Hepsema: pleriq; medicorum Siræon græce appellant. Quòd si imponi cataplasma aliquando oportebit, papauerum capitibus in aqua coctis, ac fœni græci, vel hordei, vel lini seminis farina aquæ immissa, cataplasma cõficies. Scire autem licet medicamẽtum, quod castoreum recipit, non solum aurium sedare dolorem, sed etiam oculorum & dentium, si auribus instilletur. Iam vero collyria, quæ ex opio fiunt, vehementissimos oculorum dolores remittere omnes norunt: Vtendum q; (vt prædiximus) his est, cum maxima necessitas vrget, illud minime ignorantibus particulas ipsas nõ nihil lędendas, imbecilliores q; in reliquam vitam ex refrigeratione futuras, cęterum saluti hominis in pręsens, ipsam futuram postea noxam posthabentibus. Siquidem non paucos eorum, qui his sunt vsi, eò infirmitatis venisse, vt alij ferè nihil omnino viderent, alij propemodum surdi forent, id omnibus iam notum est. Itaq; nos, si quãdo cogimur his vti, postmodum in sanitatis tempore particulas ipsas excalfacimus, nempe auribus oleũ id, quod solum castoreum habet, infundentes: oculis vero collyria, quæ tàntum excalfaciant: ad quod scilicet munus maxime id probamus, quòd ex cinnamo- H mo cõficitur. Ac de doloribus quidem, qui ex crassis glutinosis ue aut frigidis succis, vel etiam flatuoso spiritu excitantur, hactenus abunde. Similis nanq; est eorum omnium curatio, vt quæ per comprehẽsas iam materias perficiatur, nisi quòd is, qui spiritum flatuosum comitatur, propriam quãdam curationẽ est sortitus ex cucurbita "cum flamma copiosa subinde admota. Videbitur q; tibi præsidium hoc in huiusmodi affectibus incantamenti cuiusquam simile quid efficere, siue hi in intestinis, siue in quauis corporis particula sunt excitati. Ilicò enim cucurbita admota, qui spiritu flatuoso cruciantur, tum à dolore liberi, tum omnino sani redduntur. Quos vero non spiritus modo flatuosus, sed etiam humor quispiam, vnde is oritur, male habet, iis ilico ad tempus dolor sedatur, redit tamen vel in sequente nocte, vel postridie, vel etiam tertio die similis dolor: ac potissimum, vbi in victu aliquid deliquerint, aut importunius particulas excalfecerint. Tibi vero hoc quoq; maximum indicium affectus erit: ac curationem pro ratione prosequeris, nec impense particulam excalfaciẽs, & tenuatoria curationis ratione vtẽns. Quòd si in vẽtre quoq; talium quippiam incidat, mirifice hi ex acrium iniectione leuantur. Sed percuranda in his primum doloris accessio est, admota scilicet cucurbita, quò ventosus digeratur spiritus: post id vacuandus humor est, infuso per sedem eiusmodi medicamentorũ aliquo. Ego vero oleo quopiam tenuis substãtiæ

A.li.3.f.7.c.8. fol.249.g

A.li.3.f.13.c.2 c.3. fol.293.a

vti

A vti assueui, rutam incoquens. Porrò aliqui in tali curandi ratione, vbi oleum acceperunt, maximo dolore cruciantur: postea exiguo interposito spatio excernunt humorem vitreum, atque ex hoc protinus simul & à dolore & ab affectu liberãtur: quippe sublata causa, quæ spiritum flatuosum gignit, omnia conquiescunt. His humoribus contrariam maxime naturã habent, qui tenues sunt atq; acres, sed similem dolorē inferunt: non nunq̃ autem & conuulsiones *crebras accersunt, vtiq; cum in ore vētriculi sunt collecti: veluti dudum illi contigit, qui paulopost æruginosum humorē euomuit. Satius vero sit non æruginosum ipsum dicere, sed exactam planè æruginem: talis nãq; erat, qualis pulcherrima est ærugo. Verum huic adolescenti cum conuulsione & syncope, etiam *gũttæ quædam frigidæ, & pulsus in summo gradu parui erant. Ex quibus cum coniicerem in ore ventriculi, quem publice stomachum vocant, mordentem aliquem contineri humorem, dedi illi aquam tepidam bibere: post quam protinus tale quid euomuit, quale si ipse facere velles, floridissimam æruginem aquæ misceres. Cum igitur talis humor in ventriculo cõsistit, vomitu est expellendus: cũ in intestinis, iniicere per sedem conueniet, quod eluere eiusmodi humorem sit aptum. At id detersiuum sit omnino, oportebit. Cum autē talium plurima mordeant, commodissime ex iis aliquod deligitur, cui morsus absit: eius generis maxime est ptissanæ cremor. Cibi vero exhi-
B bendi his sunt, qui & boni sint succi, nec facile corrumpantur: quorum etiam exempla in priore libro iam tradita habes. Quoniã vero etiam eorum, qui ex siccitate vehementi tenduntˈ crucianturq;, mentionem feci, satius fuerit de his ēt aliquid apponere. Scire nanq; licet eiusmodi affectũ, si modo curabitur, humectationem poscere, cæterum curatu perdifficilem esse, vel potius, qui curari omnino non possit, si febris occasione est contractus. Succedit maxime exitiali phrenitidi. Nec sanatũ quempiam ita conuulsorũ aut ipse vidi, aut alium narrantem audiui. Nam temere cõuulsio vel ex repletione neruosarũ partium incidit, qua rõne eos, quos magna phlegmone premit, adoritur: vel "ex mordente & tenui humore, qui neruosa corpora rodat: vel ex ingenti frigore, quod tale quippiã, quale gelu, efficit. Atq; hæ tres conuulsiones subinde percurãtur: sed, quæ ex neruosarũ partium siccitate prouenit, insanabilis est. Quippe etiam in libro de marasmo docuimus solidorũ corporum siccitatē omnino esse insanabilem. Quo minus adiiciendum quicquã de eiusmodi symptomatis præterea puto: sed nec de iis, quæ vitio immodicæ vacuationis vel per aluum, vel per vomitũ, vel sanguinis profusionē incidunt: q̧ & antea de his mediocriter sit dictũ, & posthac dicere sit necessum, potissimũ cum mihi de tumoribus, qui præter naturã incidũt, erit agēdum. Itaq; librũ hunc iam claudam, qñ de symptomatis iis, quæ vtiq; tractatu maxime erant
C necessaria, & præcipue quæ cum febrium affectibus ipsis sunt connexa, abunde disserui.

Ali. 3. f. 2. c. 5. fol. 215. a

* συντόνως, i. vehementes.

* νοτίδες.

GALENI METHODI MEDENDI ID EST DE MORBIS CVRANDIS

LIBER TERTIVSDECIMVS

ARGVMENTVM LIBRI

Inflammationes, ac Reliquos præter naturam Tumores curare docet, id que Indicationibus diligenter adscriptis, ac iis maxime, quæ sumuntur ex affecta parte.

Quid Hactenus hoc opere actum est, quid Hoc libro agendum: ac de duplici Inflammatione. CAP. 1.

D

Vo iam genera morborum, quemadmodum quis methodo sanet, docuimus, alterum in intemperie positum, cui antiqua est appellatio: alterum cui nos nomen indidimus cõtinuitatis solutionē. De qua prima in tertio, quarto, quinto, ac sexto horum commentariorum præcepimus. Post eam de iis, quæ in intemperie consistunt, vsq; ad duodecimum egimus. In hoc vero totius operis tertiodecimo de tumoribus, qui præter naturam incidunt, disserere incipiemus, in quibus scilicet partes à naturali habitu in quantitate recesserunt. Sanè, sanitatē, an naturalem habitum dixeris, ad ea, quæ nunc paramus, nihil intersit. At, cũ plures specie affectiones in his sint, primum agemus de phlegmone. Expedit enim ab hac cœpisse, & q̧ frequentissime incidit, & q̧ febres alia q̃ symptomata periculosissima excitet. Cum autē veteres Phlogωsin (quã inflammationē interpretere) subinde phlegmonen appellant, sciri volumus non hoc loco nos de hac phlegmone disserere, sed ea, quæ supra inflammationē, tensionē quoq; in particula facit, quã non modo ipsi tactu deprehēdamus, sed ēt ipse æger † proprio sensu* aduertat. Quin etiam pro tensionis modo tangenti quoq; renititˈ pars phlegmone obsessa, auctior q; est, q̃ pro naturali habitu: nec dolor illi deest, maior minor'ue: cũ quo nõ nunq̃ & pulsationis est sensus, cum s. malum amplius increuit, ac potissimũ cũ suppurat.

† διὰ τῆς ἰδίως ὀνομαζομένης συναισθήσεως, i. eo sensu, qui peculiariter συναίσθησις (quasi cõ sensum dixeris) appellatur.

* συναίσθησις.

Rubor

† In cod. grecis antiquis legit ἀεὶ δὲ πάντως ἐστὶν ἐν τοῖς φλεγμαίνουσι μορίοις, i semp tñ (ipse rubor) oĩno inest ptib' phlegmone laborantibus. & ita omnino videtur legendum.

Rubor quoq; in parte, quæ phlegmone laborat, maior minor'ue semper visitur. † Semper autem E omnia partibus inflammatis insunt}. adeo, vt siue in ipso pedis vestigio, siue in parte interna manus magna phlegmone incubuit, hæc quoq; magis rubra videntur, quàm ante.

Indicationes, quæ ex fientibus vel factis Inflammationibus præbentur. CAP. 2.

Etenim ostensum est phlegmonen omnem è sanguinis confluxu consistere: qui aliis statim calidior est, quàm pro natura fuit: omnibus certe in ipsa parte, quæ phlegmone vexatur, calidior efficitur. Atq; hoc omnium sectarum commune est, siue impactum tantum sanguinẽ in finibus vasorum, phlegmones causam velint: siue intercidentiam eius (paremptωsin vocant) in solis arteriis, siue obstructionem aliquam: siue in raritatibus ratione cõtemplabilibus resistentiam. Quo fit, vt ẽt curationis indicatio omnibus sit communis, nempe vacuatio redundãtis in particula phlegmone obsessa, sanguinis. Phlegmones vero, quæ in generatione adhuc est, duplex indicatio est, veluti in reliquis morbis omnibus, quicunq; in gignẽdo adhuc sunt, nec dum absolutionẽ sunt nacti, ostendimus. Nam, quod eorũ generatum iam est, id medicinæ artis parti, quæ morbos curat, subiicitur: quod in generatione adhuc est, parti, quæ futurum morbum præcauet. Atq; idcirco diximus nõ simplicem sed compositam esse totam de iis ægritudinibus, quæ in generatione adhuc sunt, medentis solicitudinem, ex ea s. quæ prouidet, & ea, quæ curat. Sicuti etiam, si oĩno F phlegmone laborare adhuc non cœperit, sed tamen appareat iã subesse in corpore genus aliquod eorum, quæ phlegmonen excitare possint, in talibus quoq; omnibus sola prouisio indicatur. At, si nulla adhuc in corpore causa subalitur, iis, qui ita se habent, ea, quæ sanitatis est tutrix, prouidet. Ergo, quæ causæ phlegmonen accersere videntur, has, cum iam in corpore sint conceptæ, sed tamen exiguæ adhuc & incipientes, vtiq; ne maiores fiant, inhibere conueniet. Atq; hoc præcauentis phlegmonen est officium. Cum vero ea magnitudine sint, vt iam phlegmonen creent, eas submouere oportet, ac, quantum iam phlegmones genitum est, sanare.

De Ortu Inflammationum. CAP. 3.

Ac communis omnium phlegmonarum generatio ex sanguinis influxu est, copiosioris s. q̃ pars postulet: veluti tum in libro de tumoribus pręter naturam ostendimus: tum in eo, qui de inęquali intemperie est inscriptus. Sanè copiosior sanguis influit alia quapiam, aliis'ue particulis aliquando eum mittentibus, ac ea, quę phlegmone laborare incipit, recipiente: aliquando particula, quę affligitur, hunc ad se trahente. Partes, quę mittunt, aliàs vt copia superuacuum, vel vt qualitate molestum, aliàs vtroq; nomine, succum propellunt: quę attrahunt, ea morboso calore trahũt. Porrò in doloribus incipit quidẽ causa ab eo, quod affligitur, sed quicquid est phlegmo- G nes, id superpositę partes efficiunt. Ergo, q̃ ad partem excalfactam vel trahuntur vicini succi, (vt nos censemus) vel confluunt (vt Asclepiades putabat) euidenter cernitur: et constet hoc loco ex ipso, quod cernitur, sermoni fides. At vero, quę dolent, cernuntur ea quoq; phlegmonen ex dolore pati: sed causam eius quidam omnino non assignãt: quidam nullo modo probabilem. Nostra vero sententia talis est. Docuimus in eo opere, quod de naturalibus facultatibus edidimus, vnam esse naturę facultatẽ, quam excretoriam dicimus. Ea suo munere tum fungitur, cum triste aliquid sentit. Vnum vero quiddam est ex iis, quæ eam contristant, ipsa, quę dolorem excitat, causa, quæcunq; ea sit. Hanc "igitur eiicere dũ properat, phlegmonen interdum in particula concitat. Cum A.li.4.f.3.t.1. c.2.fo.451.f enim primis suis conatibus nihil profecit, vehementius aggressa, quod infestat, expellere, sanguinis aliquid & spiritus ex superpositis partibus in afflictam simul exprimit. Atq; hinc fit, q̃ ex dolore particula, pro portione confluentis in eam humoris, in tumorem attollitur.

Tumores omnes præter naturã Ex rei influentis natura variari: & quæ sint Inflammationis causæ. CAP. 4.

Qvin etiam "omnium tumorum, qui pręter naturã sunt, varietas ex eius, quod influit, natu- A.li.4.f.3.t.2 c.1.fol.457.c ra nascit. Vbi enim flatulenta materia copiosior accessit, flatuosi magis tumores fiũt: phlegmonę vero magis similes, vbi sanguis: sicut erisypelati, vbi flaua bilis: & œdemati, vbi H pituita: similiter scirrhosi, vbi vel crassus, vel vehementer lentus humor est, qui parti est infixus. Sanè crassus humor, quodammodo iã melancholicus magis minus'ue est. Lentus autem ex glutinosis prouenit cibis: sed & ex ipsis aliquando neruosis partibus, vtiq; cum multum excrementi genuerint. Verum de cęteris tumoribus post dicetur. Nunc de phlegmone agemus, ac prius, quę oĩum sunt cõia, ad disputationem propositis, sic deinde, quę solius eius vitij sunt propria, adiiciemus. Cũ igitur particula aliqua phlegmone vrgeri cœperit, videndũ est, an pp calorẽ aliquẽ, qui in illa pręter naturã sit ortus, an pp dolorem vel ipsius, vel propinquę alicuius partis, hanc cõtraxerit: quo s. adempta causa, phlegmone non amplius increscat. Post hanc considerationem proxime illa contẽplabere, nũquid vicina aliqua particula sanguinem largius ad partẽ phlegmone obsessam transmittat: deinde num totum corpus † sanguine nimium abundet, πληθώραν vocant.}

† πληθωρικῶς διάκειται.

Inflammationes in Glandosis carnibus facillime excitari: & quo pacto Curari debeant. CAP. 5.

Nam tibi (arbitror) non excidit, vtpote sępe à nobis monstratum, superuacanea, "quæ à va- A.li 1.f.1.d.1 c.1.fol.10.c lentioribus partibus ob redundantiam vel qualitatem expelluntur, ea in imbecilliores procumbere: atq; hinc accidere, vt glandulę, quas adenas vocant, facile fluxiones recipiant, & maxime quę rariores natura sunt. Quippe valentius est arteriarũ, & venarũ, & neruorũ, & musculorum

A rum robur, imbecillius autem ac forte prorsus nullum, corporũ, quæ glandularum sunt naturæ.
A.li.4. f.4. c.3. c.2.fol.472.c Sic "igitur fit, vt & propter vlcus, quod in manus aut pedis digito sit, eiusmodi glandulæ in ingui
nibus & alis tum intumescant, tum phlegmone occupẽtur, cum defluẽte † ad vltimos artus } san † ἐπ' ἄκρον τὸ κῶλον
guinem priores exceperint. Quin etiam in collo, & secus aures sępenumero glandulæ iis, quibus
in collo, capite, vel aliqua vicina parte vlcus est natũ, intumescunt: nominant autẽ ipsos Adenas:
cum sic intumuerunt, Bubones. Quod si scirrhosior earum partium phlegmone aliqñ fuerit, hæc
& ægre sanabilis est, & Chœras, idest struma, dicit. Quæ nam vero sit strumarũ curatio, in pro-
ximo dicetur libro. Nunc de phlegmonis, qm̃ de iis disserere proposuimus, denuo repetentes di-
camus, ꝙ inhibitio earũ incipientium, ex generante illas causa tollenda prẽstatur. Primũ q; de iis,
quæ vlcera sequuntur, agamus: postea enim ꝙ̃ prope magnã arteriam aut venã vlcus ortum est,
celerrime bubones excitantur. Cernitur autem aliqñ ipsa quoq; vena per totum mẽmbrũ rubra, * κῶλον
& calens, & distenta, ac siquis eam tangat, dolens. Ergo, si vel totum corpus sit plethoricum, vel
malo succo redundet, difficilis curatio redditur: sin sanũ planè sit, facilis. Quippe excalfacere &
humectare modice totum mẽmbrum, quo dolor mitigetur, oportet (nosti autem eiusmodi pręsi
diorum materiã) ipsi vtiq; vlceri tetrapharmaco in linamento imposito, liquatur id oleo potissi-
B mum rosaceo, vel, si id non adsit, relaxanti aliquo: toto vero mẽmbro, hapso lanæ ex calente oleo
imbuto circundato. Quin etiam ipsi vlceri calidũ imponi medicamentũ oportet, ac super ipsum,
calidum extrinsecus cataplasma ponere, quod ex farina vel hordeacea, vel triticea, vel ambabus
mistis cõstet: humorem autem habeat aquam cum pauco oleo. Non secus vero etiam ipsi adeni,
quæ phlegmone vrgeri cœpit, vt mitigetur, imponi debebit primo die lana ex oleo calente ma-
dens, non aũt, sicut non nulli faciunt, statim addito sale: post enim sale vtemur, cũ & tumor per to
tum mẽmbrum fuerit remissus, & dolor vlceris sedatus. Quin etiam macedonicum, quod vocãt,
pharmacum similiter, sicut tetrapharmacum, ipsi vlceri imponere licebit: etenim similia inter se
sunt, solo thure tetrapharmacum macedonico superante. At, si vel plethoricũ corpus sit, vel malo
succo redundet, curatio per ea, quæ sic calent, fluxionẽ ad mẽmbrum citat. Atqui nec alia vlla vti
datur. Cogimur ergo aliàs sanguinem mittere, id q; aut vena incisa: aut mẽmbris iis, quæ lęsa nõ
sunt, scarificatis. Manu enim laborãte, scarificabis crura: altero crurũ male habente, reliquũ. Has
nanq; vacuationes indicat ipsa copia, sicut etiam succorum vitium, redundantis succi purgatio-
nem. Ac plerunq; post hęc pręsidia, glandularum phlegmone desinit. Sępe tñ vel ipso, qui curat,
ad corporis totius vacuationem segniore: vel ipso, qui laborat, pręmollitie eam non admittente:
C earũ phlegmone maior efficitur, sic, vt ad suppuratioñẽ perueniat. Sed &, quæ Phymata quoq;
græce appellant, memoratis carnibus, sicubi fluxio in eas procubuit, citra vlceris occasionem ac- * glandulis.
cidunt. Vbi ergo distentæ vehementer glandulæ sunt, aut alia deniq; particula quæuis, quam
phlegmone premit, cogimur toto corpore prius vacuato ipsam scarificare. Sanè vacuamus totũ
corpus (sicut in libro de plenitudine monstrauimus) non modo cũ in redundantię succorum est
habitu, sed etiam cum mediocritatem succorum continet, si morbi magnitudo suadeat. Siquidẽ
dolor, & calor mẽmbri, in quo phlegmone sedet, etiã si purum ab excrementis totum corpus sit, * μέρος
fluxionis causæ fiunt. Expedit igit̃ parcius id, hoc casu facere: ac vacuare, prout maxime tum ęta-
ti laborantis, tum naturæ, congruere videbitur, ęstimatis præterea tum anni tempore, tum regio-
ne, tum ęgrotantis ipsius cõsuetudine: de quibus sępe iam in multis diximus sic, vt, etiam si adhi-
bita in sermone non sint, subaudire ea conueniat. Vbi vero phlegmones ipse veluti feruor iam
subsedit, mitigatoriis cataplasmatis dimissis, ad ea, quę digerunt, paulatim est transeundum. Ac
primum cum mitigatoriis paulum mellis miscendum. Mox triticea farina in totum prorsus aufe
renda, contentis hordeacea cum melle vberiore. Deinde ad aliquod eiusmodi digerentium medi
camentorum est veniendum, quę vel humida consistentia sint, similiter iis, quę in linamẽtis vel
D linteolis excipiuntur (Emmota græce vocant) vel cerati specie. A duris autem abstinẽdum est,
qualia pleraq; emplastra sunt: nã & phlegmonarũ reliquias contrahunt, & rursus phlegmonen
in ægra parte excitant. Quin, si pus aliquod notabile in suppurante particula sit contentum, non
expedit (quod nõ nulli faciunt) protinus incidere, immo exhalationem moliri medicamentis ad
id valentibus, quorum vsus ex affectu sit coniectatus: quippe, cum phlegmones naturę quicquã
in mẽmbro adhuc restat, acria medicamẽta magis iritãt, ꝙ̃ digerant. Cũ vero, quod ex phlegmo- * μορίῳ
ne relinquitur, scirrhosum effectum videtur, fidenter iam valentibus medicamẽtis vteris, sed ob-
seruato bis in die, quem pręstent effectum, primum mane, secũdo vesperi. Quod si balneo quoq;
vtatur, etiam in eo tempore fiat. Si qñ ergo ęgram partem medicamenti acrimonia iritatam vi-
deris ita, vt tumentior, aut rubicundior sit, aut magis doleat, mitigabis eam interea fomẽto, quod
per spongiam administrabis. Id autem aliqñ ex aqua dulci esto, aliquãdo etiam sal habente, vbi s.
scirrhosiores phlegmonę sunt. Sin aliqñ puris copia medicamẽta superet, nec ea videantur tibi to
tum digerere posse, † secare exitũ ei, quod digestioni non cessit, } eo potissimũ loco oportet, quo † τέμνειν χρὴ τὸ οὕτως ἀφισάμενον, idest quod sic abscessit, secare.
est editissimum: quippe tenuissimam etiam illic inuenies cutim. Memineris præterea in sectio-
ne & alterius indicationis, quæ ad effluxum pertinet: atq; ad ambo respiciens, ita, quod suppura-
uit, incide: ac deinceps medicamentum aliquod eorum, quę sine morsu siccent, impone. Quod si

computruisse portio aliqua suppurantis partis videbitur, excidi eam est necesse. Sanè quidam in E iis, quæ in axillis & inguinibus suppurāt, in myrtei folij speciem semper excidi cutim iubent, qm̄ in iis laxa ea naturaliter sit, ideo q; omne, quod ipsi aduenit, prompte recipiēs: † præterea ipsa ex leui occasione phlegmonē facile contrahant.} At maximas aliqui sectiones facere solent: quarū occasione particula, vbi ad cicatricem est perducta, non solum turpissima redditur, sed etiā fit imbecillior, & quæ sępe homini ad motus sit in mora. Hæc igitur ipsi vitantes, sæpissime certe sola incisione, & medicamētis valenter siccantibus, huiusmodi affectus sanauimus. Quòd si aliquando excidere aliquid propter multitudinem nō puris modo, sed etiam corruptarum partium, fuit opus, contenti eramus sectione, quæ myrti folium imitatur, planè nō magna. Cum autē in ea excisione longitudo maior, q̄ latitudo, sit, esto in inguine longitudo p transuersum ducta, non aūt per membri rectitudinē: quippe ita, cū membrum inflectimus, naturaliter cutis sibi applicatur. Post excisam cutim, medicamento, quod Gręci Mannam vocant, affectam partem implebimus: est autem ea purgāmentum thuris, leui adstrictione prædita, atq; hoc nomine etiam thure ipso ad nō nulla vtilior. Thus enim puris tm̄ mouendi facultatem obtinet, vtpote nullā adstringendi vim habens: magis q; id facit, quod pinguius ex eo est, & magis albicās: sicuti etiam, quod flauū ex eo magis est, validius siccat. Mannę vero, etiam corticis thuris paulum est admistum: vnde s. F adstringendi vim habet. Ipse vero cortex thuris tum adstringit, tum siccat insigniter. Itaq; etiam ad moderatiores sanguinis perfusiones eo vtimur solo: sicut etiā ad valentiores solo vsto, sed tunc & cribrato, & in mollissimum puluerē redacto. Quin etiam mitigare prius incisam partem (sicut dictum est) quantum poscere videbitur, oportet, fomentis primū, dein cataplasmate, mox humectante aliquo medicamento, aut non siccāte: singulis s. extrinsecus impositis. Nam in ipso vlcere tum manna, vt dictum est: tū ex pręsidiis, quę linteolis excipiuntur, primum ea, quæ pus citant: dein ea, quę expurgant, sunt imponenda: post quæ, si cauitas etiamnū sit, quę impleant, adhibēda sunt: sin minus, ea, quę cicatricem inducūt (gręce Synulωtica & Epulωtica vocant) veluti quod ex cadmia cōficitur. At, qm̄ in horum quoq; vsu plurimis medicorū non paruum quiddam peccatur, non ab re fuerit etiam de iis disserere. Tum nanq; ducere vlcus ad cicatricem incipiunt, ac idonea illi rei medicamēta applicant, cum iam penitus sit impletum, nec quicq̄ illi restat cauum. Hinc illis accidit, vt cicatrices efficiant circūposita cute magis eminentes. Quò igitur illi cuti sint ęquales, conueniet id genus medicamentis vti prius, q̄ vlcus ad ęqualitatem prorsus sit impletū, imposito super ipsas vlceris oras ex specilli mucrone medicamento aliquo sicco ex iis, quæ in vlcerū curatione retulimus: super reliquum, linamento dato, quod aliquo medicamēto ex iis, quæ G cicatricē inducant, & humida sint consistentia, fuerit imbutum. Cedente aūt prospere curatione, etiam id amouebis: ac postea sicco tantum medicamine vteris, lato specilli mucrone {ex eo} sup toto vlcere volutato. Foris autē suffecerit linamētum vel siccū, vel ex vino madens: ac potissimū quod ex mollibus sit elychniis: cuiusmodi Tarsensia sunt, qm̄ hæc quoq; ad vlcera, quæ supercrescant, submittenda vim aliquam obtineant. Atque hæc ducente nos rerum societate diximus.

† Ex antiqs ita vertendum, ex leui occasione phlegmonē facile contrahat.

* ὑπόστημα.

* ἐπιβροχῆς.

De Curatione singulorum Affectuum, qui ad Inflammationem excitandam concurrunt. CAP. 6.

NVnc ad sermonem de phlegmone reuersi dicamus communem omnium "phlegmonarū curationis indicationē esse vacuationem. Quę vero adhuc in generatione sunt, in iis prior vacuatione est confluentis ad affectum locū sanguinis inhibitio. Inhibebitur is cōmode, si ipsam fluxionis causam inuenerimus. Sane ea duplex est: aliquando enim ex ipsa parte, quā phlegmone vexat, oritur: aliquando ex alia quapiam, aliis'ue. Ex ipsa, quoties aut calidior est facta, aut dolore (sicuti ante diximus) vrgetur: non ex ipsa, quando vel ab alia quapiam, vel ab aliis, superfluum illi transmittitur: vel etiam ex totius corporis affectu. Fit igitur calidior vel propter immodicum motum, vel aliquem ex Sole aut igni teporem, vel acre medicamentum. Dolore vero angitur & H propter intemperiem, & vulnus, & contusionem, & distorsionem, & tensionem, præterea obstructionem quandam, & spiritum flatuosum. Intemperies modo extrinsecus illi prouenit: modo ex succis, qui in ipso habentur corpore: Et extrinsecus, vel ab aliquo venenatorū animalium: vel pharmaco, quod vehementer excalfaciat, aut refrigeret: etiam ex ambiente non nunquā: Ex ipso vero laborantis corpore, cum id vitiosos succos, qui facultate sint dissimili, cōgessit. His igit omnibus æstimatis, quæ phlegmonæ adhuc in generatione sunt, earum causas prius abscindes: quæ vero iam factæ sunt, has vtiq; curabis solas. Ergo quid'nam medenti agendum sit, si totum corpus male sit affectum, & dicta prius tum in his non pauca sunt, tum in libro de plenitudine: & nunc summas eorū, quæ dicta sunt, recensebimus. Vbi enim æquabiliter inter se succi sunt adaucti, id & Plethos & Plethoran Græci vocant: {nos plenitudinem, & succorum redundantiam dixerimus.} Vbi vero vel flaua bili, vel nigra, vel pituita, vel serosis humoribus refertum corpus iam fuerit, eum habitum Cacochymian (quasi succorum vitium dicas) non plethorā nominant.

Ergo plethora tum sanguinis missione curatur, tum frequēti balneo, tum exercitatione, tum frictione: præterea digerentibus medicamentis: & præter hæc omnia inedia: de quibus in iis, quæ de sanitate tuenda sunt prodita, dictum abunde est. Succorum vitium purgatione, quæ cuiq; superanti

A. li.4. f.3. t.r c.3. fol.451.g

A peranti succo sit accommodata, corrigitur. Dictum porrò & de hac est in ea parte operis de sanitate tuenda, quæ de præcauendis morbis est instituta. Illinc igitur huc ea transferas, oportebit, ac consideres, quo'nam ex ipsis vti maxime expediat. Siquidem, si iam febricitet æger, nec exercitatione vacuare exuperantiam licet, nec vnctione, quæ excalfaciat: sed nec multa frictione, nec balneo: immo sanguinis missione vnà cum inedia, vel purgatione aliqua. At, si non dum febricitat, omnibus iam dictis vtare, optimum quodq; ad id, quod instat, deligens. Illud enim patere vel me tacente arbitror, eum, cui crura phlegmone laborant, non esse vel ambulatione, vel cursu exercitandum: sed nec stare illi esse iubendum: inimo sedenti plurimum fricari, mox manuũ motu exercitari illi est satius. At, sicui in supernis partibus cœperit pars aliqua phlegmone tentari, huic motus ex inambulatione aut cursu est salutaris. Similiter & frictio his quidẽ ea potior est, quæ cruribus adhibetur: illis, quæ in supernis partibus administratur: quippe præceptum in contrarium reuulsionis, in omnibus talibus cõmune est. Neq; igitur, cum vel circa sedem, vel aliquam huic vicinam partem initium phlegmones incidit, aluum deiicies: neque, cum in vesica, vel cole, vel renibus est cœpta, pharmaca, quę vrinas prouocent, bibẽda dabis: nec, si mulieri in vtero, vel pudendo insedit, menses huic prouocabis: sed ad partes, quæ maxime longinquæ sint, semp reuul-B sionem facies, æstimata scilicet tum phlegmones magnitudine, tum corporis totius statu. Nam, si plurima succorum abundantia sit, nec exercitatione, nec balneo sine periculo vtare: sin exigua sit, licet, & per hæc vacues. Cæterum (quod dixi) hæc tum in ea parte operis de sanitate tuenda, quæ morbos præcauet, sunt scripta: tum in libro, qui de plenitudine inscribitur: tum in iis, quæ de phlebotomia, siue incidenda vena: tum, quæ de purgantium medicamentorum facultatibus edidimus. Sed, quod ad commonefaciendum tantum de iis sit satis, nunc etiam abunde est dictum. Itaq; ad propriam de phlegmone disputationem nunc est veniendum. In qua primum merito verba faciemus de phlegmone, prout ab affectu partis, cui insidet, oritur: quippe satis cõstat affectum illum principio tibi esse sanandum: mox, quicquid iam phlegmones est factum. Porrò interim iisdem præsidiis ambo tolluntur: veluti cum ex flatulento spiritu & densitate particulæ dolor quispiam est ortus. Hoc enim casu eorum, quæ modice calefaciunt (quæ etiam Chalastica, id est relaxantia siue remittentia vocamus) vsus est commodus: vt qui pariter & cõniuentia corporis laxet, & flatuosum spiritum tenuet, &, quod phlegmones iam cõflatum est, digerat.

Ad eundem modum, & si ex frigido dominante intemperies sit oborta: nam tunc quoq; calefaciendo non solum intemperantiæ, sed etiam phlegmonæ, vnà medeberis. Itidem, si calor vehe-C mentior intemperiem fecit, refrigerantibus præsidiis ambo sistes: siquidem intemperantia contraria semper requirit: Vacuatur autem, quod impletum est, non modo medicamentis iis, quæ digerunt, sed etiam, quę adstringunt & refrigerant. Magis q; profectò ad incipientes phlegmonas frigidis adstringentibus q;, quàm iis, quæ digerũt, est vtendum: atq; etiamnum magis, vbi crassum, quod cõfluit, non est. Sed, si sanguis in particula, quam phlegmone prehendit, vehemẽter est impactus, non est amplius repercutientibus vtẽdum: sed tum digerere est tempestiuum. Vbi autẽ ex "animalis pũctu morsu'ue dolor incidit, duplex sedandi doloris ratio est, vel virus ipsum vacuando: vel, quod dolorem excitat, alterando. Sanè vacues id eorum medicaminum ope, quę vehementer attrahunt: alteres iis, quæ sunt contraria, id q; vel qualitatibus, vel tota substantia. Monstratum nanque est in libris de medicamentis quædam esse totis substantiis inter se contraria: quædam solis qualitatibus. Sed & illud indicatum ęque est, quòd eorum, quæ contraria qualitate sunt, methodus quæpiam sit: eorum, quæ tota substãtia sunt aduersa, methodus non sit, sed omnia sint per experientiam inuenta. Tu igitur, quæcunq; methodo curandi explorentur, hinc disces: quæ experientia tantũ deprehendit, ea in iis operibus, quibus de medicamentis agitur, sunt collecta, vno, quod de facultate eorum inscribitur: altero, quod de compositione: & tertio,

A. li. 4. t. 6. t. 3. fol. 496. d

D quod de facile parabilibus inscribitur. In quibus operibus ostendimus, quæ'nã ex sola experientia: quæ'nam ex sola ratione: & quæ'nam ex ambabus, inuenta sint pharmaca. Ergo methodus, quam hoc opere tradere institui, in doloribus vniuersis, qui vel ex animaliũ medicamẽtorum'ue noxa excitantur, duplicem indicationem habet, nempe eius, quod dolorem creat, vacuationem, atque alterationem. Vacuant id tum calfacientia omnia: tum quæ citra calefactionem vehementer trahunt, veluti & cucurbitulæ, & caua cornua quædam, quibus nõ nulli cucurbitularum vice vtuntur. Sunt autem, & qui ore suo virus extrahunt, ægrę videlicet particulæ admoti, ipsam'que labiis complexi. Huc sanè pertinet & cauterium, & medicamenta, quæ cauteriis similiter escharã efficiunt. Atque hæc omnia totam eius, quod infestat, substantiam exinaniunt. Alterum auxiliorum genus est eorum, quæ qualitatem per contraria alterant, scilicet exhibentibus nobis, si vehementem calorem ęger vel in ipso demorso loco, vel in toto corpore sentiat, auxilia refrigerantia: sin frigus sentiat, calefacientia. Docuimus autem vtraque in iis operibus, quæ de medicamẽtis sunt scripta. At tales quidem omnis phlegmones communes medicationes sunt: variantur autem pro laborãtium particularum ratione. Etenim id iam quoque ostensum est, vbi de vlcerum curatione egimus: nec longo sermone est opus ei, qui meminerit eorum, quæ ibi sunt dicta, sed sat erit paucis ea transcurrisse.

Cornua.

Indicationes tum ex Similaribus partibus, tum ex Instrumentariis, in Inflammationum curatione præberi. CAP. 7. E

VNa itaque indicatio ex ipsis similaribus accipitur partibus: altera ex instrumentariis. Et ea, quæ ex similaribus sumitur, modum calfaciendi, refrigerandi, siccandi, ac humectandi determinat: Quæ vero ex instrumentariis, tum locum ipsum, per quem vacuare oportet: tum vacuationis rationem: tum vero in similis speciei medicamentorum vsu ipsum pluris minoris'que modum. Ac de similarium quidem partium indicatione supra, vbi de vlcerum curatione est tractatum, diximus: de instrumentaria vero hic agemus.

In Inflammationibus Vacuandi indicationem, indicationem Refrigerandi superare, contra in Erysipelatis. CAP. 8.

CVm enim phlegmone duplici ratione à natura recessit, & quod pars ipsa multo sanguine sit referta: & quod eadem sit calidior: vtriq; vacuationis indicatio refrigerationis indicationem vincit: cõtra scilicet, quàm in erysipelate, in "illo nanq; refrigerationis indicatio magis vrget, quàm vacuationis. Quanquam vtriusq; affectus curandi cõmune caput est infestatis humoris vacuatio. Ideo q; post, quàm refrigeratũ erysipelas est, ad ea, quæ digerunt, medicamenta cõuertimur. In phlegmone igitur † tantisper est refrigerandum, quatenus & ad incrementũ eius sistendum inhibendum q; est commodum. Etenim, cũ immoderatus calor dolorem excitet, atque etiam aliquid ad ęgram partem attrahat, vtroq; nomine augescere phlegmonẽ accidit. Ergo, quantũ refrigerationis phlegmonę, ceu calido morbo, congruit, tantum certe & incrementum eius inhibere est aptum. Idem parẽ gratiam præstat, & cum repercutit id, quod affluit. Quod vero ex eo, quod in laborante membro cõtinetur, quidpiam in proximas partes repellit, hoc phlegmones iam genitæ medela est. Simili modo, & quæ modice excalfaciunt, vtráq; interdum ratione prosunt, quoniam & dolorẽ sedent, &, quod contentum in laborante particula est, digerãt: quippe dolorẽ mitigando, augeri phlegmonas vetant: digerendo, quod earum iam conceptum est, sanant.

A.lib 4.f.3.t.1. c.5. fol.451.f

F

† In antiqs codi. quibusdam addit ζεούσης i. feruente.

Quatuor esse in totum Vacuationum genera, quæ ex Partium natura oriuntur. CAP. 9.

QVoniam igitur momentũ omne curationis laborantis phlegmone partis, in redundantis in ipsa sanguinis vacuatione consistit: vacuatio autem hoc genus affectorũ excogitata est duplex, aut translato ad alias partes, qui in ægra cõtinebatur sanguine, aut foris à corpore expulso: satius profecto est vtraq; vti, obseruantibus diligenter, ne qua ex accidenti læsio sequatur. Ergo, cum gemina sit dictarum vacuationũ vtraq;, quadruplex in vniuersum nascitur vacuantium auxiliorũ genus. Trãslationis enim sanguinis ad alias partes alterũ genus est, vbi ipsa pars, quæ phlegmone laborat, sanguinem abigit: alterum cum eæ, quæ integræ sunt, ad se trahũt: Eius autẽ, quæ extra corpus educit, alterũ sensibilibus effluxibus: alterũ ratione tñ contemplabilibus perficitur. Atq; id, quod sensibilibus effluxibus peragitur, aliàs per ipsam fit partem, in qua phlegmone residet: aliàs † per ea, quæ vnà cum hac aperiuntur. Proinde etiam dissectionũ notitia ad eiusmodi consortium intelligẽdum est opus. Ergo tum hæ indicationes phlegmonarũ curationẽ immutantes à partium natura præstantur: tum supra has, quæ tum ex positu, tum figuratione sumunt: quas nimirũ laborans locus, quà instrumentalis, non quà similaris est, indicat.

G

† διὰ τῶν συναναστομουμένων αὐτῷ.

De reliquis Indicationibus Similarium & Instrumentalium partium communibus. CAP. 10.

SVnt etiam aliæ, quæ tum instrumentalium tum similarium communes sunt: sicuti cũ actionem earũ inspicimus: præterea an rara pars sit, an densa: an acuti sensus, an hebetis †. Ad quæ omnia intentum esse oportet, qui recte curare studet.

† Addendũ ἢ ἀναίσθητον, id est, an sensu careat

Ratio Reuellendi, Deriuandi, ac omnino Vacuandi Inflammatas partes, iecinoris exemplo. CAP. 11.

QVoniam vero (vt semper testati sumus) non satis est ipsa tantum vniuersalia nouisse, nisi quis etiam in particularibus se exerceat, ita vtiq; & nos nunc faciamus, non tñ omnia particularia percurrentes, sed ea tantum, quæ nobis satis esse lectori videbũtur. Proponatur itaque iecur iam phlegmonen contrahere incipere: tum, quæ'nam mali eius commodissima sit curatio, quæratur. Omnium ergo primum ab iis, quæ retuli incipiens, an "totum corpus inanitione indigeat, cõsiderabis. Quod si indigere inueneris, mox ægri virtutem æstimabis, possit'ne semel iustam vacuationem tolerare. Primum ergo valida esto. Ab hac æstimabis ætatem. Nam, si puer sit, quæ per dissectam venam fit (vt supra est monstratum) vacuationem non feret: verum, cum pubertatem attigerint, iam pueri missionem sanguinis tolerant. Ergo pariter tum reuellendus, tũ educendus, qui ad iecur fluit, sanguis est, interna in dextro cubito insecta vena propterea, quod & è regione, & ampla via cũ vena, quæ caua dicitur, societatẽ habet: hac non apparente, media secanda est: quod si nec ea se ostenderit, reliqua ac tertia est incidenda. Modum vero vacuationis tum ex redundantiæ modo, tum ex reliquis, quæ in superioribus diximus, inuenies, ętate, natura, tempore anni, regione, & consuetudine: tum ante hæc, ipsa laborantis virtute. Hæc enim in omnibus sunt cõmunia. Illud vero, interna'ne, an media, an humeralis vena, secanda sit, an ea quę iuxta malleolum est, an quæ in poplite, id vero ex laborante particula indicatur. Ac definitũ iam est in iis, quæ de incidẽda vena scripsimus, de vacuationibus id genus omnibus: dicetur q; nunc, quantum sit ad rem propositã opportunum: primum q; hoc ipsum, Non esse scilicet solum illud

H

A.li.3.f.14.t.3. c.12.fol.315.g

κατ' ἴξιν, i. e directo.

satis,

A satis, quod vacuandum sit, inuenisse: veluti sentiunt, qui amethodon sectam colunt: quibus nulla de laborantium locorum differentia habetur ratio. Non enim ratio solũ, verũ etiam vsus ipse indicat aliam alij parti vacuationem congruere. Siquidem ex iis, quibus oculi tentari phlegmone cœperant, non nullos sola purgatione per aluum, vno die sanatos vidisti. Quam rem siquis facere in iecinore, cũ phlegmone laborare incipit, tentet, maximam excitabit phlegmonẽ, æque vt, si, cum renes aut vesica phlegmone tentari cœperint, quæ vrinas cient, medicamenta exhibeat: aut, si cũ vterus phlegmone laborat, menses deuocet: siquidẽ longissime † à tẽtata fluxione parte,} quod redundat, reuellere, nequaq̃ ad eam trahere cõuenit. Hac itaq; ratione, nec si ventriculum aut intestina phlegmone occupare iam cœperit, medicamine, quod aluum deiiciat, vti conueniat. Eandem cum his indicationem & vterus sortitur, sicuti cum vrinæ vasis, pudenda. At "vomitu vti pudibundis laborantibus, {in diuersa} reuellens auxiliũ est, Græci Antispasticon vocant. Eâdem ratione in omnibus, quæ circa caput accidunt, medicamentum, quod aluum deiicit, ad contrariũ auertit. Siqua vero circa fauces, & palatum, aut linguam, aut denique in ore, phlegmone laborare incipiant, in his omnibus cauenda sunt, quæ pituitam per os euocant, Apophlegmatismos vocant: quippe cum id simile sit, ac si deiicere aluum intestinis ægrotantibus velis: aut vrinas mo

B uere, cùm renibus aut vesicæ sit ægre: aut vomitum lacessere, cum partes stomachi sint afflictæ. Satius igitur sit, vbi partes, quæ in ore sunt, phlegmonen accersere incipiant, deriuare ad nares. Pari modo venam quoq; vbi hæ partes sic laborant, incidere humeralem in manu: si ea non cernitur, mediã: Vbi iecur, pectus, pulmo, aut cor sic afficiuntur, internam: In angina, quam synanchen græce vocant, primas in manibus: secundas eas, quæ sub lingua habentur: At iis, quæ in occipite sunt, afflictis, etiam eã, quę in cubito est, nec nõ eam, quæ habetur in fronte: Renibus vero, & vesica, & pudendo, & vtero sic habentibus, eas, quæ in cruribus sunt sitæ, ac potissimum, quæ circa poplitem sunt: sin minus, eas, quæ iuxta malleolos: Ac perpetuo quidẽ in omnibus eã, quæ è directo est: vbi iecur phlegmone inuadit, quæ in dextra sunt manu: vbi lienem, cõtra. Itaq; statim prima vacuationis diuersitas pro particularum diuersitate variatur: constat q; communẽ indicationem non magis esse vtilitatis, q̃ noxæ, causam. Siquidem, q vacuandum sit, id communis indicatio est: vnde autem, aut quomodo, vacuatio sit facienda, id ęger ipse docet locus. Ad eundẽ nanq; modum, vbi pectus, aut ventriculus, aut partes circa collum caput'ue, phlegmone laborãt, excogitatum est artus vincire. Quippe ipsum, quod phlegmone infestatur, vinciendum non est: sed, si in manibus phlegmone est orta, crura: sin in cruribus, manus.

C *Ratio Refrigerandi ac Adstringendi inter initia Inflammatas partes.* CAP. 12.

SEd nec refrigerare inter initia, aut adstringere, citra laborantis particulæ indicationem, vtilitatis magis, q̃ noxæ, sunt causæ. Nam in particulis, quæ circa artus sunt, sat fuerit etiam spongiam vel ex frigida aqua, cui paululum aceti sit immistum, vel ex aqua sola madentẽ, imponere: sicut etiam ex vino aliquo austero: In iecinore vero, si phlegmone laborare cœpit, nemo compos rationis his vtatur: imo, nec si melino infundas, aut myrteo, aut mastichino, aut nardino, aut lentiscino, aut aliquo oleo, quod adstringat, aut etiam alio quopiam, cui absinthium sit incoctum, ne horum quidem vllum conueniet frigidũ, sicut nec vllum cataplasma frigidum. Sed, si mala præcipue cotonea vino incoquẽs, cataplasma ex eo præparaueris, si iecur phlegmone laborare adhuc incipiat, ne id quidem admouebis frigidum: veluti nec oleum, vt dictum est, præparatũ, vel oculis, vel oris partibus, sicubi hæc tentari phlegmone incipiant. Auri vero, etiam si acetum cũ rosaceo infundas, nil offendes. At non est hoc oculis phlegmone laborantibus vtile, veluti nec medicamen, quod ex moris conficitur, aut aliud quippiam eorum, quæ Stomatica græce dicũtur: sunt enim eiusmodi omnia oculis tristia, quanquam genere sunt ex iis, quæ indicentur. Glandulis vero phlegmone tentari incipientibus, sæpe solum oleum calens sat fuit.

D *Quid differat Victus ratio, Iecinore, aut Ventriculo, & Glandulis, ac Artuum partibus inflammatis.* CAP. 13.

SEd & reliquus victus ordinandus iis, quibus glandulæ aut etiã aliquid circa artus phlegmone tentatur, vnam tantum indicationem habet, quæ tot ac talia exhiberi iubet, quot & qualia facillime cõcoquentur. Nec quicq̃ refert, alicam, an ptissanam, an mulsam, an punicum, an malũ, an tale quippiã exhibeas. At, si iecur phlegmone infestatur, exquisitissimo "victu est opus: æque profecto, & si vẽtriculus sic laborat. Quippe munus eorum toti animali est commune: accedit q; omnibus animalis partibus maximum incommodum, siue non probe concoctũ alimentum sit, siue non rite in sanguinem conuersum. Artuum vero partes tm̃ alimenti capiunt, quanto sunt nutriendę. Quo fit, vt, siue ex malo, quod probe in ventriculo sit concoctũ, alimẽtum ad eas perueniat, siue ex alica, siue ex ptissana, non multum intersit. In iecinore vero quantum referat nutrimentorum differentia, tum q maximam in vtranq; partem vim habeat, hinc discas, licet.

Quæ Nutrimenta medicamenta'ue assumpta Iecinoris inflammationi conueniant. CAP. 14.

NAm expelli è iecinore oportet, quicquid in eo tũ amarę bilis, tũ saniei, quæ ex phlegmone prouenit, est collectum. Id vero fieri nequit, nisi & vasa, quæ sunt in viscere, detergeantur, & meatus, qui ad ieiunũ ptinet, sit apertus. Ergo alica, cũ & huic inhæreat, & vasa, quæ in viscere

Margin notes:

A.li.3.f.21.c.4. c.12.fol.395.c

† A parte, quæ fluxione tentari incipiat.

Interpretis verba.

A.li.1.f.4.c.25. fol.82.e

sunt condita, obstruat, præcipue q; eorum ora, & bilem in intestinum descendere, & alimentũ in E
totũ corpus digeri prohibet. Poscit ergo tum iecur ipsum, tum os meatus, qui bilem transmittit, cibos & pharmaca, quæ obstructa recludant. Talia vero omnia sunt, lenta quidem minime, sed tenui cõsistentia, & qualitate mordente. At vero ab his, vtpote mordentibus, phlegmonæ iritant. Quare, quæ citra morsum ea detergeat, indigemus, cuiusmodi s. mulsa est. At nouimus dulcibus omnibus tum iecur tum lienẽ maxime intumescere. Supersunt igitur, quæ culpa vacant, vt in cibis prisana: quippe quę sine morsu deterget, vt in pharmacis oxymeli aqua mistum. Nam & punicum, & malũ, & cętera, quæ adstringunt, dum bilis meatus os arctant, bilem ipsam excerni prohibent: atq; inde iecinoris phlegmonis sunt incommoda, presertim iis, quæ in cauo visceris consistunt: quibus ad angustias, quas facit ipsa phlegmone, etiã ea, quę ex adstringentibus & lentis fit cibis, accedit. Ac, quę mordent, ea phlegmonas ipsas, quę in cauo sunt visceris, magis iritant. quippe iis, quę in gibbis eius cõsistunt, mutata iam veniũt ea, quæ assumpta sunt; ita, vt nec, quæ adstrictoria sunt, similiter adhuc adstringãt: nec, quod mordens est, similiter mordeat: nec, quod propter lentorem in angustis vasis hærebat, similiter etiamnum maneat lentum. Est autẽ his occasio mutationis duplex, & ꝙ prius sunt concocta: & ꝙ sanguini, qui in iecinore prius erat, sunt admista. Cauo autem iecinoris phlegmone obsesso, protinus etiã venas, quæ in mesenterio sunt, F
vna phlegmone laborare est necesse, quando ex ea, quę ad portam pertinet, omnes sint ortæ: protinus etiam, quæcunque osculis earum incidunt, vim suam ostendunt.

Aduersus Attalum Methodicum, qui Theagenem Cynicum inflammatione Iecinoris laborantem relaxantibus cataplasmatis enecauit. CAP. 15.

AN tibi ad cõmunem phlegmones curationem parua ex particulis ipsis accedere differentia videtur? Mihi sanè maxima videtur: quãuis ij, qui Thessali stupiditatẽ æmulantur, cõmunem indicationem solam satisfacere putẽt. Placet autem nunc ad memoriam reuocare tibi egregiam eorum curationem, quã Theageni philosopho Cynico adhibuerunt: siquidẽ hanc norunt plurimi propter viri famã, vt qui publice disputare in Traiani circo* quotidie sit solitus. Erat, qui hominem curabat, vnus ex Sorani discipulis, nomine Attalus. Is imposuit quotidie iecinori cataplasma ex pane & melle, haud intelligens viscus hoc mediocriter adstringi debere propterea, ꝙ animalibus "altricis facultatis principiũ sit, & venosum ab hoc oriatur genus. Ita igitur viscus curauit, sicut bubonas, meris s. & solis relaxantibus vtens, cataplasma ex pane & melle imponens: ac prius oleo calente perfundens: tum sorbitione ex alica cibans. Hæc nanq; tria fermè omnibus nunc amethodis istis Thessaliis ad acutorũ curationem sufficiunt. Visum autẽ est mihi seorsum G
Attalum monere, vt adstringens aliquid admisceret, nec nudis vteretur relaxantibus. Ac de visceris quidem natura nihil eram homini dicturus (id enim fuisset planè asino fabulam narrare) sed, quod me persuasurum homini arbitrabar, & cui omnes homines facillime assentire video, id tm̃ exposui, nempe longam experientiam medicos docuisse, vt iecur mista medicamentorum materia curarent: eam autem scriptam inuenturum in iis medicorum libris, qui sint de medendi ratione conscripti. Si ergo, inquam, tibi videtur, misce aliquid de absinthij coma diligenter tunsa, cataplasmati: oleo vero, totius herbę aliquid, modice id, quemadmodum alios cernis in illo incoquentes. Cataplasmati vero Myrobalani piesma, & irim, & iunci florem, aut narditidos herbę radicem, aut cyperi miscebis: non inutile sit & ex vino ea aliquando præparare, ac miscere interim etiam de fęce ipsa: quin etiam aliquid adstringentium incoquere malorum, cuiusmodi cotonea sunt, & quę vocantur struthia, pręterea, quę Romę abundant, vocata cestiana. Oleum vero (nam id quoq; video miscere te) non quodlibet esto, sed vel hispanum, vel histricum, vel crudum, vel lentiscinum, vel myrteum, vel melinum, vel nardinum vnguentum. Porrò aliam materiam plurimam esse dixi eorum, quæ incoquere liceret: nam & lentisci tenera germina, & myrti, & rubi, & vitis presertim syluestris, à qua œnanthen vocatam decerpimus. Non alienum etiam sit & atticũ H
hyssopum* tum cataplasmati, tum etiam ceratis miscere: nam & cerata quæpiam illi ex eiusmodi materia imponere post cataplasma suasi. Et apponere illi tentabam vniuersam deinceps curationem, quò scilicet etiam, quę à medicis grece Epithemata vocãtur, ex mista materia componeret. Nam melius, inquam, est sublato cataplasmate aliquid super viscus esse. Attalus vero sermonem meum interpellans, Nisi multum (inquit) tibi tribuerem, nihil horum tolerassem: nam, in quibus superiores medici passi naufragia sunt prius, ꝙ vera medicina inuenta à nostris esset, ea mihi veluti ignaro suades. Cęterum tres (inquit) aut quatuor dies sine me Theageni ex mea sententia prospicere, & sanum eum penitus conspicies. Sed quid, inquam, si, cum subito pauci & hi lenti apparuerint sudores, moriatur, recordaberis'ne, quę promiseris, ac de cętero sententiã mutabis? Atq; Attalus post hęc abiit irridens, nec quicq̃ pręterea respondens, sic, vt neq; de alica quicq̃ me consulere permitteret: sed nec quòd ex iis, quę vrinas cient, miscere aquę paulo post oporteret, ꝙ scilicet iecinoris gibba essent afflicta. Nam, sicuti iecinoris cauum per aluum purgatur, ceu paulo supra diximus, sic gibba eius per ea, quę modice urinas mouent, cuius generis est apium. Procedente autem tempore, ubi phlegmone iam concoquitur, etiam ualentioribus uti licet, assaro, & celtica nardo, & phu quod uocant, & petroselino, & smyrnio, & meo: sicut etiam per uentrem uacuare,

Margin notes:
* γυμνασίῳ.
A.li.1.f.1.d.5. c.1.fol.9.t
* œsypũ, legũt antiqui codi.

A vacuare, si caurum afficitur, cnico cibis admisto, & vrtica, & mercuriali, & epithymo, & filicula: omnibus præterea, quę modice aluum deiiciũt. Magis q; in remissionibus tum his ipsis audacius q̃ ante vtendum, tum vero quę his sunt valentiora, partim in ptissana incoctis, partim tunsis, ac in mollissimum puluerem redactis: exhibenda vero & hęc sunt vel ex ptissana, vel ex aqua. Ego nanq; etiam filiculæ aliquid in ptissana aliquando incoxi, & nigri veratri corticem. Etiam clystere vacuare eos conueniet, inter initia vel sale, vel nitro, vel aphronitro aquæ mulsæ admisto, contentis: in remissione vero, potissimum q; siquid scirrhosum relictum è phlegmone est, etiam valentiora medicamenta miscẽtibus: quippe hyssopum eo casu aquę incoquimus, & origanum, & colocynthida, & minus centaurium. Opportunissima nanque ad scirrhum sunt iecur & lienis, † siue quis parum habita de his ratione, glutinoso cibo vtatur, sicut Attalus, qui Theageni quoti die alicam exhibuit: siue nihil offerat, } quod tum obstructiones eximat, tum detergeat. Verũ, quod contigit Theageni, vel potius Attalo, dici est tempus. Vt enim promiserat post tres dies daturum se hominem à iecinoris phlegmone liberatum, tum magis, q̃ prius, calente oleo viscus plurimum perfudit: tum cataplasmate frequentius est vsus, hac diligentia fœlicius sibi curationẽ cessuram sperans: respondit q; percontantibus de Theagene gloriabundus, meliora. Ceterum contigit, prout ipse prędixeram, subito hominem mori. Et, quod omnium maxime dignũ risu fuit, B ducebat Attalus secum ex iis, qui de hominis statu rogassent, quosdam, quibus ostenderet adeo recte eum se habere, vt iam esset lauandus: lętus q; cum multis ingressus est domum, in qua iacebat: cum Theagenem mortuum quidam ex amicis, qui & Cynici quidam erant, & alioqui philosophi, lauare ex more pararent. Itaque etiam vsq; ad mortuum accedere, id q; vnà cum spectatorum cœtu Attalo contigit: vtpote cum nemo intus lugeret. Nam Theageni nec seruus erat, nec puer, nec mulier, sed cum eo soli amici philosophantes versabantur: qui iusta quidem mortuorũ, citra tamen omnem luctum obibant. Atque hanc laudem Thessalius asinus inter multos spectatores est consecutus, ostendens explicatum à phlegmone hominem intra quatuor (vt pollicitus est) dies. Reliqui vero methodici, cum innumeros quotidie iugulent, adeo rationẽ curandi mutare adhuc nolunt, vt, quę à medicis sunt scripta, qui artis operibus vere insudarunt, ne vel semel experiri velint: adeo indelebile vitium vehemens ignorantia est, prę sertim si cũ superbia sit coniuncta. Eiusmodi igitur in omnibus sunt Thessali sectatores.

* Polypodio

Non nulla quidem exẽplaria græca habent, vt Linacer vertit: impressa autẽ hoc modo. † Si qs ipsa neglexerit, vl' glutinoso cibo vsus fuerit, sicut Attal', q Theageni quotidie alicam exhibebat, ac nihil offerebat.

Qua ratione Viscera quædam facile Scirrhosis affectibus corripiantur: ac de ea, quæ à Particulis præbetur, Indicatione. *CAP.* 16.

C NObis autem vitandi eiusmodi errores sunt: ac, si nihil aliud suppetat, saltem ipsi experiẽtię credendum. Id quod ipse perpetuo suadere non desino iis, qui circa rationem parum sunt exercitati. Nam melius profecto iis est, qñ & rudes sunt, & simul in rationabili methodo, quam nos nunc prodimus, minime exercitati, vt nihil penitus ex ratiocinando accipiant. Quippe "iecinoris substantia scirrhis maxime opportuna est, vtpote quę naturaliter lutosum quippiam continet, veluti medicus quidam nostri temporis per iocum dixit. Lienis vero rarior substantia, q̃ iecinoris est, cęterum crebrius scirrhosis vitiis affligitur, propter nutrimenti, quo vtitur, speciem. Monstratũ nanq; est, q crasso nutritur sanguine, qui veluti limus purioris est, facillime q; nigra bilis efficitur: ideo q; etiam ipsum, melancholicum {siue atrum} appellamus excremẽtum. Atq; hæc duo viscera scirrhosis tumoribus tentari, vel experientia ipsa clare indicat. Renes vero, q cõditi sunt, tactum effugiunt: cęterum hos quoq; facile scirrhis deprehendi ratio docet, atque idcirco nephritidas † alias facile solubiles, alias ægre solubiles esse: } cum renes, ambo habeant, quæ in viscerum vtroq; prędicta sunt inesse, tum substantię qualitatem, tum excrementorũ, quæ per eos dilabuntur, uitiũ. Quo fit, ut, qui crassi succi cibis uescãtur, calculi uitio corripiãtur. Ergo, quãto trium horum uiscerum scirrhosi affectus difficilius curantur, tanto magis esse solicitos oportet, D ne quis in hos incidat. Maxime autẽ (ut dictũ est) incidunt, qui ipsis phlegmone uexatis, iis cibis utuntur, qui crassos lentos q; succos efficiãt. Quin etiam eiusmodi affectuum medicamina inter omnes conuenit ea esse, quę dissecent, & dissoluant, & frangant: quæ utiq; ex eorum sunt genere, quæ obstructiones eruunt & detergent, cęterum uiribus ualentiora. Horum non solum materiam, sed etiam facultatem in opere de simplicibus medicamentis exposuimus. Itaq; etiam breuior nunc ero, contentus generali facultate, & sola methodo, cum paucis exemplis. Nam, cum & facultatum materiam iam habeas pręparatam: &, quæ curationem unà coindicent, sint prædicta: nihil nunc aliud superest, nisi ut proprias cuiusq; morbi indicationes commemorem. Coindicantia igitur uoco uirtutem, naturam, ætatem, anni tempus, regionem, & consuetudinem, & si qua sunt id genus alia. Proinde de ea, quæ à particulis sumitur, indicatione deinceps dicam, initio ab ea, quę à iecinore sumitur, sumpto. Quippe, ubi id phlegmone laborat, quæ extrinsecus applicantur, ea mistæ esse facultatis debere postulat, id q; non in generatione phlegmones modo, (est enim id omniũ phlegmonarum cõmune: qñ etiam, siquis repellentibus tantũ illo tẽpore utatur, non peccet) sed etiã cum nec affluat amplius quicq̃, nec repelli, quod in laborante particula continetur, possit. Accidit enim hoc quoq; multis de causis. Sanè in principio tum parum est, quod affluit: tum magna ex parte tenuius: tum partis ipsius, quę recipit, uirtus non nunquã ualentior,

A.L.3.f.14.t.3. c.11.fol.315.e

" * ἀναλογισμῶν.

† Gręci codices legũt, τὰς μὲν ἀλύτους τοπάμπαν εἶναι, τὰς δὲ πάνυ δυσλύτους, i. alias oĩno insolubiles, alias ægre admodum solubiles.

vtpote non dum lassata: tum quod in afflicta continetur parte, nõ dum violenter impactum. At, E
cum phlegmone in vigore suo iam consistit, tum multus in ea sanguis continetur, isque crassior subinde, ac vehemẽter impactus: tum virtus partis iam est debilior: quam alioqui valentẽ requirimus, quò scilicet à se superuacua amoliatur: quandoquidem haud satis potens est adstringentiũ præsidiorum vis, quæ sola totum efficiat. Quippe potest hæc cogendis ac cõstringendis, & veluti densandis, & exprimendis corporibus, quæ tenuiora consistentia sunt, ad circumpositas partes expellere: ceterũ, nisi etiã laborantis particulæ virtus aliquid auxiliet, nihil adeo magnũ efficiat.

Tunc igit, quæ à phlegmone sumat, vna dũtaxat agendorũ est indicatio: hanc græce Diaphoresin vocãt (latine digestionẽ euaporationẽue dixeris:) hæc humorẽ, qui in phlegmone obsessa parte cõtinetur, p meatus insensibiles educit. Quæ vero ab ipsa sumitur parte, ea in diuersam nos partẽ trahit, scilicet robur eius seruari iubens. Coeuntibus igit vnà cõtrariis indicationibus, compositũ quoq; esse medicamentũ oportet. At, femur si phlegmone laboret, aut tibia, aut cubitus, aut brachiũ, aut, qui in his sunt, adenes, causa nõ est, cur horum robori consulas. Hęc tibi communis indicatio sit in omnibus iis partibus, quarum munus eiusmodi est, vt toti corpori sit ex vsu.

Vnde Similia dissimiliáue Medicamenta, Maioris quoque ac minoris ratio, & Locus vacuationi aptus, indicentur. CAP. 17. F

ERgo nec lienem tantum relaxantibus curare oportet, cum hic quoque ex iecinore, quicquid limosum & melancholicũ est, expurget, propterea scilicet, ꝙ ex eo humore nutritur. Idcirco, quoties obstructio quædam in eum incidit, aut phlegmone, potissimum cũ scirrhosa sit, tum ea, quæ obstructiones eximant, tum quæ dissecent, vehementiora exigit. Nam, quale medicamentũ iecinori est absinthium, tale est lieni capparis cortex: quale rursus iecinori, quod voeant eupatorium, tale est lieni scolopendriũ. Siquidem similia genere medicamenta, ambo viscera postulant: ceterum tanto valenti ora lien, quanto crassiore vtitur alimento. Scirrho igitur laborãtibus ipsis conuenientia nutrimenta sunt genere quidem eadem, sed maioris minorisq; ratione differentia. Itaq;, & si capparis ex oxymelite edatur, vtilis sanè est vtriq; visceri, cæterum nec ipsa pari modo nec similiter mistum habens oxymeli: nam & ipsa copiosior, & ex minus diluto oxymelite lieni erit vtilior. Atq; hęc differẽtia est, quę ex maioris minorisq; ratione accepta est. At similium genere, vel specie, aut quomodocunq; dixisse libet, pręsidiorum, ex actione & *compositione indicatio sumpta est. A societate vero cum vicinis partibus, quod idem cum situ est, illa capiuntur, ꝙ gibba iecinoris per renes expurgari oporteat: caua vero per inferiorem ventrem. In liene vero alteram duntaxat esse superflui vacuationem: cum, quę per renes agatur, nulla huic visceri vacuando via pateat. Proinde, vbi phlegmone premitur, deiectoriis id medicamẽtis tum detergemus, tum lacessimus, quò dimittat relaxetq; supuacua. Sanè duplex ratio est eiusmodi medicamẽtorum vsus. Cum partes superius positæ laborant, per ea, quæ eduntur ac bibuntur: cum "inferiores, per id, quod fit per clysterem infusum. Quandoquidem, quæ eduntur ac bibuntur, eorum vis ante, ꝙ ad inferiores partes perueniat, resoluitur: quę infusa sunt, ea oĩno ad ieiunum vsq; ascendere non possunt: immo, etiam si admodũ nitaris, fortasse tenue tñ intestinum cõtingant. Ergo illud quoq; ex partium positura didicimus, nempe inferioribus intestinorum aliquid esse per clysterem infundendum: superioribus vero, atque etiam ipsi ventriculo, lieni, & stomacho, superne aliquid exhibendum. Voco hoc loco stomachum, gulam, quam proprie Gręci stomachũ appellant: non nunq̃ enim ita etiam vocant os ventriculi: veluti cum stomachice † anima linqui} aliquos dicunt. Verũ gulæ, quę proprie vocat stomachus, cataplasmata super spinam dorsi imponimus: † non autem ad pectus idem facimus, cum os ventriculi phlegmone vrgetur, siiquidem spinæ gula superiacet, per collum & pectus deorsum vsq; ad ventriculum porrecta.

G (margin, beside "alteram duntaxat … vacuando")

A.l.3. t.10.c.2. c.6.fol. 338.f

* διαπλάσεως, i. conformatione.

†{ συγκόπτεσθαι, i. syncope corripi.

† Non autẽ in parte anteriore, quemadmodũ cũ os &c.

Quo pacto differentia Remedia indicet laborans Locus. CAP. 18.

NEq; igitur hęc nouere, qui Thessalum imitantur, ideo q; oẽs vna ratione curant: neq; vtiq; H
illud, ꝙ omne membrum phlegmone laborans, nisi cutim sibi circũdatam habeat spissam, tenuis saniei foras aliquid dimittit, ac laxat. Eo fit, vt ex iis, quæ in ore, & naso, & faucibus, & stomacho, & intestinis, & ventriculo, & visceribus omnibus sunt, aliquid foras effluat. Ad eundem modum etiam ex interna facie pectoris, cum phlegmone premitur, excernitur aliqua sanies. Quemadmodum igitur lienis ipse, & iecinoris caua per intestina: gibba vero iecinoris, & renes, per vrinas purgantur: ita pectus, vbi interna eius phlegmone tentantur, per membranam, qua tegitur (Hypezωcota vocant) aliquid in mediũ sui pulmonumq; spatium transmittit: id autẽ expurgari per eandẽ, qua pulmo, viam debebit. Dabimus igitur iis, qui sic laborant, medicamenta, quibus tenuatoria sit vis, quibus & vię aperiantur, &, quæ deferenda per eas sunt, dissecentur {ac dissipẽtur:} pręsertim cum vel crassę consistentiæ sunt, vel glutinosę, qualia in iis sunt, quos empyos vocant. Deligẽda tamen ex iis sunt, (quãdiu adhuc phlegmone inualescit,) quę mediocria sunt: cum vero planè iam decreuit, aut penitus cessauit, & educi excrementa postulant, quæ valentiora sunt. Ergo mediocre in hoc genere est tum ptissanę cremor, tum mulsa: valentius autẽ & vrticæ semen, & mulsa, in quam coniectum fuit paululum aliquid acrium herbarum, quales sunt origanum, & hyssopũ, & calaminthe, & pulegium, & illyricę ireos radix. Quòd si vel plus

horum

A horum admisceas, vel irin in mollissimũ puluerem tunsam cribratam q; in mulsam immittas maxime incidens medicamen habebis. Ad eundẽ modum & quod ex marrubio conficitur, oxymeli, alia q; eiusmodi valenter crassiora excrementa, quæ in pectore & pulmone continentur, incidere possunt. Omnium eorum copiam inuenies in operibus ijs, quæ de medicamentis edidimus.

Differre Curationem Inflammationum, quæ in summo & in profundo sunt corpore: ac de Reuulsione pro ratione partium laborantium. CAP. 19

NOn solum aũt iam dictam remediorum differentiam ex laborãte loco didicimus, sed etiam illud, q̃, quæ in summo corporis phlegmone laborãt, ea proprijs phlegmones remedijs curentur: quæ in alto sunt corpore, si cum his aliquid acrium medicamentorum sit immistum, resoluuntur enim eorum vires, dum alte descendunt. Hac ratione & cucurbitula (strenuum planè auxilium) est inuenta, tum vt foras euocentur, quæ sunt in alto: tum vt eximantur atq; eruantur, quę iam in scirrhum abeunt. Verum vtendum cucurbita in ipsa parte, quæ phlegmone vrgetur, inter initia non est, immo postea, q̃ totum corpus vacuaueris, ac necessarium sit, eorum, quæ in inflammata parte continentur, aliquid educas atq; eruas, aut etiam foras versus attrahas. Generandis autem adhuc vitijs, minime ipsis membris, quæ laborare incipiunt, sed ijs, quæ continuata B his sunt, cucurbita imponi debebit, auellendi in contrarium causa. Sic nanq; ad mãmillas cucurbitam imponimus, cum sanguis ex vtero profluit, defixo maxime in ipsis cõmunibus pectoris & vteri vasis, eius ore. Sic, si ex naribus sanguis profunditur, præcordijs maximas cucurbitas affigimus. Sic & omne aliud sanguinis profluuiũ ad contrarium per cões venas auertimus. Quemadmodum rursum & sanguinem (si ita est opus) attrahimus: siquidem cum menses euocare in animo est, in pube & inguine cucurbitam figimus. Præterea cucurbita in occipite defixa efficax est remedium ad oculorum fluxiones. Vacuari tamen prius totum corpus expedit: nam, si † refertum sanguine corpus sit, in quacũq; parte capitis cucurbitam defixeris, totum ipsum implebis. †plethoricum.

Ea Medicamenta ad curationem Vsurpanda, quæ noxiam qualitatem cum ea, quæ conuenit, admixtam non habent. CAP. 20.

ERgo hæc omnis phlegmones communis indicatio haudquaquam similiter in qualibet parte administratur. Accedit ad omnia, quę prædicta sunt, pro non leui portione, ipsius exhibẽdi medicamenti natura. Neque enim absolute, si adstringere incipientem phlegmonen est opus, quidlibet adstringens in ijs, quæ deuorãda sunt, adhibebimus, sed ea, quibus nulla corruptrix adC mista vis est. Nam chalcãthus inter præcipua adstringit, sicut etiam misy, & sori, & chalcitis, & diphryges, & æs vstum, & squama eius & flos: verum hæc medicamenta deuorata, noxia sunt: quocirca stomaticis ea miscere tutum non est, defluit nanq; interdum ex his aliquid ad ventriculum. Sed nec aloen probe miscueris ijs medicamentis, quæ phlegmones alicuius causa, quę intus constiterit, deuoranda sunt: quando huic quoq; admista purgandi vis quædam est. Cęterum, vbi phlegmone prorsus inclinauerit, siquis paululũ aloes admisceat causa deijciendi ventris, qui prorsus non deiecerit, nihil lędet. Verum satius est mercuriali, aut vrtica, aut cnico, aut talium aliquo, aluum sic laborãtium subducere. In summa vero, siquis eam, quę à partibus ipsis pręstatur, indicationem adimat, nihil obstat, quo minus medicinam non sex mensibus, sed sex diebus totam perdiscas. At vero, nec si, quæ à partibus sumitur, indicationem adijcias, iam totum, quod exigitur ad curationem, habeas, nisi etiam methodos de medicamentis didiceris. Itaq; eas aggrediatur, oportet, quisquis consummate sanaturus est morbos. Nunc enim, si alicuius medicamẽti meminimus, id (vt sępe testati sumus) exempli causa fecimus.

Quid differat Phreniticorum & Lethargicorum curatio: ac de Loco Principis animæ facultatis, aduersus Thessali sectatores. CAP. 21.

D SEd adijciamus adhuc ea, quæ de indicatione, quæ à partibus sumitur, non dum attigimus, Thessaliorum istorum sectam euidentissime præcipitantes: qui, cum nec dissectionis rationem attigerint, nec partium actiones vsus've norint, tamen, cum floccos carpentem quenquam cernunt, & festucas legentem, audent oxyrhodino caput madefacere, nostro exemplo. Nam cur, quęso, non thoracem potius? siquidem indicatorie remedia inueniunt. Sanè fieri potest, vt etiã corde affecto phreniticus quis efficiatur. Empiricus nanq; ab experientia se ait eiusmodi medicamentorum nactum inuentionem. Qui autem & hanc vituperat, & inquisitionem de actionibus refugit, huic vnde, quęso, succurrit, vt pro thorace caput in phreniticis madefacere eligat? Cæterum, hoc ipsum oxyrhodinum, quod capiti phreniticorum applicamus, ceu quidam ex amicis dicere solebat, non solum amethodos istos Thessali sectatores, sed etiam reliquos manifeste redarguit vniuersos, quicunq; principem animi partem in corde statuunt. Nam, cum aliquando vidissem quendam ex Athenæi discipulis caput aceto & oleo mistis perfundentem, prohibui: iussi q; pectori admouere id remedium: quippe læsam in delirio esse partem principem, eam autem esse authore Athenęo in corde: itaq; non recte relicto pectore caput eum, integrum præsertim membrum, vexare, ei q; negocium facessere, nunc "oxyrhodinum infundendo, nunc radendo, tũ spondylium, aut serpillum, aut id genus aliquid admouendo, immo vero, si malum traheret, etiam castoreum,

A lib.3 f.1.1.3. c.3.fol.197.g

storeum, aut certe etiam cucurbitam: quippe id esse persimile, ac si, cui in femore phlegmone sit, E calcaneo remedium applicet. Quin etiam in lethargicis nemo est, qui capiti non applicet auxilia: nam & id vitium contrarium quodammodo secundum speciem phrenitidi est. Gignitur aūt cerebro patiente: in quo scilicet princeps animi pars residet. Ergo, cum humor, qui in cerebro redundat, frigidus est, insensibilitas immobilitasq; hominem opprimūt: cum vero calidus est, perpetuus potius motus, vnà cum rationis noxa. Accidit enim, veluti monstratū in libris de his est, ex frigore segnitia: ex calore immodicus motus: ex humoris vero vitio dementia. Itaq; incidenda in talibus affectibus vena est statim ab initio, si modo tam valens virtus sit, vt sine noxa missionem sanguinis toleret: ac nihil prohibeat eorum, quæ de secanda vena retulimus, sicuti vel crudi humoris copia, vel puerilis ætas, vel anni tempus, vel regio, in qua sit extremus calor aut frigus. Atq; hoc quidem commune vtriq; vitio, & ei, quod cum sopore, & ei, quod cum vigilijs incidit. Commune præterea vtriusq; est, vt oxyrhodinum in principio admoueas: nam repellendus à capite humor est, quisquis is fuerit. Quæ sequuntur, contraria sunt: nam, quæ cum vigilijs coniuncta sunt, ea lenire expedit: quę cum immobilitate, excitare. Iure ergo, cum in summo incremēto sunt, ijs vitijs, quæ peruigilio & delirio infestant, perfusiones ex papauerum capitibus applicabimus: odorem quoq; naribus obijciemus: ac narium alas intus, vel frontem, ex similibus medica- F mentis illinemus. Quippe sopire ac stupefacere principem facultatem oportet, cerebrum scilicet, quod supra modum incaluit, refrigerando: In contrarijs autem vitijs excitare: ac noxij humoris, qui citra putredinem, & citra febrem altos sopores inuehit, crassitudinem incidere, atq; excalfacere. Tales nimirum altos sopores, Apoplexias, & Carus, & Catochas græce vocant. Quòd si aliquando humor putrescat, vtiq; cum febri incidunt ea genera: vocaturq; morbus græce Lethargus. Incoquētes igitur in aceto thymum, & pulegium, & origanum, alia q; id genus, naribus sic affectorum admouebimus: quò vapor ad cerebrum sublatus, crassitudinem humoris dissecet. Mox etiam palatum valentibus & acribus medicamentis vngemus. Ab his vero etiam sternutatorijs vtemur. Tum capiti similes pręsidiorum facultates imponemus, adaucta semper eorum tē ad ipsum vsq; sinapi vehementia, si vitium diu trahat. Quin etiam cucurbitis ad vtrūq; vitium, si diutinum sit, vtemur: item q; castoreo, quippe quod ipsum probe cōcoquit, si debito tempore sit adhibitum. Quare hic ad communem rursus curationem redeunt lethargus & phrenitis †. Ergo in eiusmodi affectibus manifeste redarguuntur, & qui Thessalum sequuntur, omnes, & quisquis medicus principem animi facultatem statuit in corde. Non solum enim iam dictorum pręsidiorum destituentur copia, sed etiam, cui ea parti accommodabunt, non intelligent. Neq; enim, G tanquam in ophthalmia, vel pleuritide, vel angina, tum ab ipso ægro affectus locus sentitur: tum nobis partim tactu, partim visu īnotescit: sic in lethargo, & phrenitide, & epilepsia, & delirio, & conuulsionibus, & tetanis, præterea eo, quod proprie vocatur catoche, se habet. In quibus omnibus præsidiorum formula ex affectus inuenitur natura: locus vero, cui maxime sint applicāda, ex prænoscendis tum actionibus, tum vsibus partium.

*In impres. αὐτὸ, i. ipsum. in antiqs αὐτὰ, i. ipsa, referēdo ad ambo vitia.

† est ꝑterea in greco, ἐπὶ τῆς παρακμῆς, i. ī declinatione.

* παραπληξίας seu παραπληγίας. vide superius lib. 9. cap. x.

Qua Ratione extrinsecus medicamenta Capiti, aut Oculis apponenda sint: ac de Communibus præceptis illarum partium curandarum, ac de Arteriarum sectione. CAP. 22.

ILlud aūt, quamuis in sermone aliquando omittatur, sæpenumero prius dictum est, meminisse oportere nos eorum, quæ simul indicent. Cæterum in præsenti eā, quæ à partibus sumpta est, indicationem propositum est persequi: veluti statim in ijs, quæ ad caput pertinent, etsi nō aliud, saltem illud nosse cuiuis est promptum, obiectam nobis ante cerebrum esse crassam membranā, quæ corijs istis externis sit assimilis: post hanc ēt cranium. Itaq; resolui in dēsis obicibus & duris, præsidiorum, quæ imponunt, vim est necesse: ac, nisi suturas in capitis osse natura ipsa fuisset molita, nihil adeo æstimandum efficeret pharmacum vllum extrinsecus impositum. Sed, quoniam etiam suturæ, & in his præcipue coronaria non solum impositi medicamēti qualitates, sed etiam H substantiam, si tenuis est, facile intro transmittit, merito multa circa cerebrum vitia ab extrinsecus applicatorum remediorum facultate iuuātur. Ipse enim in me ipso expertus memini, cum infunderetur rosaceum frigidū, citissime clarissime q; sensisse me in syncipitis loco eius intrò penetrationem. Quin etiam plurima diuersitas suturæ huius in hominibus, si inter se conferantur, etiam ante dissectionem manifeste apparet. Vidimus enim in ijs, quibus rasum caput fuerat, inter mandendum, commissionis ossium in coronali sutura manifestūm motum sic, vt facile appareret hominibus illis laxam esse eiusmodi ossium capitis compositionem. Merito igitur ad hanc maxime partem applicant omnes medici capiti infusiones, videlicet accepta quasi per manus à primis inuentoribus ratione, ad id opus venientes: sed & ipsi, quicunq; non negligenter ijs, quæ fieri assolent, attendunt, cernentes, & quemadmodum sutura ea liquido moueri appareat, & quemadmodum celerrime homines hac parte, siue ab externo admoto quopiam refrigeretur, siue excalfiat, id sentiāt: nam præter reliqua etiam tenuissimum est hoc loco cranium, & rarissimū. Ergo, quoties medicamenti cuiusquā vim vehementer descendere voles, hoc maxime loco impones. Commodius etiam fuerit, si & cum infrictione id facias, aut tonsis capillis, aut etiā planè abrasis: quòd si humidū sit, quod applicandū est, si id ex alto effundas, ac veluti, fontis ritu, illidas, ꝗppe penitus

intro

A intro ab ictu magis compellitur. Sicut autem hic vehementior humoris casus cōducit, ita in oculis est contrarius: in capite nanq; os est, quod feritur: in oculis membranosa quædam imbecilla q; corpora. Et in capite quidem aliud est, quod ictum excipit: aliud quod curatur, quod q; vt ictum non sentit, ita facultate, quæ ex incussu ad ipsum peruenit, fruitur: at in oculo non est, quod ferit, diuersum ab eo, quod curatur: sed idem ipsum, quod est curandum, valenter icitur. Ad hæc os capitis sensu caret: oculus acerrimi est sensus. Ergo infundere huic medicamenta oportet, primum superiorem genâm blandissime attollentes, mox minime, quemadmodum in capite, incutiētes. * βλέφαρον, i. Palpebram. Inueniendi præterea humores mitissimæ minime q; mordentis naturæ, qui cum medicamentis sint infundendi. At mihi quidem magna cum consideratione videntur veteres ad oui deuenisse humorem, electo scilicet ex eo, quod & mordens minime esset, & glutinosum. Nam ex eo, quod minime mordet, modo dictam indicationem ijs compleuit: ex lentore autem, ad indolētiam nō nihil confertur, quippe lenire eiusmodi humores possunt asperitates omnes, quascunque acris fluxio excitat. Accedit, quod crassus mediocriter ac lentus humor constantius, quàm tenuis & aquosus, in loco permanet. Sanè quod lentum id, quod absq; morsu sit, cum modice incaleat, dolorem maxime leniat, id profecto ex mordentibus in aluo deiectionibus didicisti: in quibus iniectum seuum ilico dolorem mitigat. * Al. δήξιν, i. mordicationē.

B Quod autem permanere quoq; in laborante particula eiusmodi humidum expediat, manifestum est. Siquidem in ijs, quæ in ventre accidunt, per clysterem assidue infundere molestum est: in ijs, quæ in oculis, genâm attollere. At vero exquisitus mēbri sensus læue esse, quod iniiciendum, nihil q; debere in se asperum "sabulosum've habere, omnino indicat. Al. 3. f. 3. t. 1. c. 9. fol. 223. a Hinc igitur excogitatum commode est, tum humido oui vtendum: tum, quæ terrea corpora ophthalmicis, id est ocularijs, medicamentis miscenda sunt, ea esse cum summa diligentia ad vnguem leuiganda. Quoties tamen dolores his accidunt vehementes, repetitis ijs, quæ de omnium dolorum generatione accepisti, disquires, quo'nam ex his affectu dolere oculos in phlegmone, de qua nunc sermo proponitur, contingat. Nam aut ex vehementi acris confluentis humoris morsu: aut quod eorum tunicæ plenitudine distendunt: aut propter crassorum humorum flatuosi've spiritus extensionem, vehemētes in his excitantur dolores. At morsum quidem tum purgantibus medicamentis, scilicet & deorsum reuellendo & vacuando curare cōuenit: tum ipsi particulæ oui humore infuso, quo per eum acris fluxio sine offensa eluatur. Vbi autem prius concocta iam phlegmone ipsa fuerit, & simul corpus vacuum, tum vtique lauationes in balneo his sunt aptissimæ: nam & dolorem statim sedant, & fluxionem, quę ad oculos fertur, sistunt, maxima quidem eius parte inter lauandum per totum corpus excreta, reliquo vero diluto. * contēperato.

C At vero distensionem, quę ex repletione prouenit partis, missione sanguinis, & alui deiectione, & infernarum partium frictione, curare conueniet: qđ si necessitas aliquando vrgeat, ligandis artubus: mox fomentis ipsi laboranti particulæ ex aqua dulci modice calida adhibitis. Atq; {humorū vel flatuosi spiritus} extensiones curabimus vacuato prius in his quoq; toto corpore: sed & humorum momento deorsum auerso. Mox localibus remedijs (Gręci Topica vocant) vtendum, non tamen medicamentis ijs, quæ repercutiant ac reprimant, immo ijs, quę euocēnt. * διαφορῶσι. Fouendi igitur sunt, sicut modo diximus: ac fœni gręci decoctum ijs infundendum, sed lauato prius curiose fœno græco, nequid illi vel pulueris vel sabuli adhærens clam lateat. Est nanque medicamen hoc maxime omnium, quę oculis applicantur, sine offensa digerēs. Meminisse vero in omnibus, quę membratim docentur, communium præceptorum oportet. Quorum vnum id est, digerentia medicamenta, vbi redundantia in toto corpore subest, si particulis quibusdam applicētur, implere potius, quàm vacuare. Ergo tum reliquos morbos, tum vero phlegmonas (de qbus agimus) sicubi curas, nullo euaporāte auxilio prius fidenter vteris, quàm totum corpus purgaueris. *διαφορητικῷ. *vacuaueris. Illud quoq; attendas in "omni vitio, nedum phlegmone, oportet, aliquādo totum corpus mediocri ha- A lib. 3. f. 3. t. 1. c. 9. fol. 222. g

D bitu esse in humorum tum qualitate, tum modo: vnam autem aliquam, aut duas earum, quæ suprapositæ sunt, partium, redundantiam suam ad ægram transmittere: veluti non raro, sed planè sæpenumero accidere in oculis videre licet, capite his fluxionem mittente. Manifestum igitur arbitror in ijs quoq; esse, ipsum prius caput sanandum esse, explorato eius affectu, quem superfluorum generatio comitatur. Et diutinas quidem oculorum fluxiones curamus oculis ipsis dimissis, atque ad capitis procurationem conuersi. Cuius vitium, si ex genere intemperantiarum sit, curationem ex sibi contrarijs, sicut prius monstratum est, adhibendam indicat. Plurimum igitur vel frigida intemperies caput vitiat, vel humida: nec dubium est, quin etiam ambæ congrediantur. Rariores sunt, quæ propter calorem acrem oculis fluxionem immittūt: in quibus haud expedit ijs, quæ ex thapsia & sinapi fiunt, medicamentis vti, immo contrarijs omnino, oleo crudo, & hispano, & rosaceo, tum frequenti ex aqua dulci in balneo lauatione. Atque aliquando cerebrum ipsum fluxionem transmittit: debet q; huius intemperies totius capitis epithematis corrigi. Aliquando vasorum ipsorum vitium est, cum venæ vel arterię imbecilliores sunt sic, vt aliorum vasorum supuacua recipiāt. Quo casu aliqua earū parte excisa, aut ēt totis bene alte præcisis, dura cicatrice, quod interest, intercipimus: qua disiunctæ incisæ vasis partes, continuæ præterea non sint, nec ex altera in alteram confluere aliquid possit. Cęterum, cum eorum vasorum, quæ in * Aliq co. hñt σμικρά, i. exigua. plures tñ σκληρά, i. dura

profundo

profundo sunt recondita, ac è superiore ad oculos vna cum neruis perueniūt, vitium est, nihil horum agi licet: proinde ægre curabiles omnes eiusmodi fluxiones sunt. Quę vero extrinsecus posita vasa sunt, ea vel sine chirurgia roborare licet, illitis medicamentis, quæ robur inserant, Græci Tŏnica vocant. Est & quando calidus sanguis, ac vaporum plenus, ad caput ascendit, ac maxime in arterijs redundat. Cui vitio excogitatum saluberrimum remedium medicis est, vt ipsa incidatur" arteria. Oportet autē deraso capite curiose tangere, tum quæ retro, tum quæ secundum vtranq; aurem sunt, arterias: præterea quæ in fronte, & quæ in temporibus sunt. Quarum, quæ calidiores alijs apparebunt, ac maiorem exhibentes pulsum, hæ sunt incidendæ: quæcunq; vero & paruæ & prope cutem resident, harum vel si partem aliquam excideris, veluti facere in crurum varicibus solemus, aptius erit. Nostro q; tempore quidam ex ocularijs medicis non minimus, ex arterijs, quæ in temporum summis musculis resident, non exiguam excidit partem. Ac ferè quidem, cum excisa est arteria, reliquę eius partes ad sibi continuas retrahuntur: euenit" que id magis in ijs arterijs, quæ tum minores sunt, tum minorem exhibent pulsum. Quod si inter nudandū appareat tibi vas magnum, aut magnum exhibere pulsum, tutius fuerit vinculo id prius excipere: mox, quod in medio est, præcidere. Sunto aūt eiusmodi vincula ex materia aliqua ægre putrescibili: talis autem Romæ est ea, quæ Gaietanorum dicitur, ipsa ex Gallijs aduecta: vendita vero maxime in sacra via, quę à templo descendit ad fora. Achorum quidem Romæ facilis est copia: vilissime enim venduntur. At, si in alia vrbe artem exerceas, comparetur filum aliquod ex ijs, quę serica nuncupantur. Habent enim ea diuites mulieres in multis sub ditione Romanorum locis, potissimum in magnis vrbibus, in quibus multæ sunt mulieres id genus. Sin huius facultas non est, ex ijs, quæ inueniuntur in regione, quā incolis, deligito materiam, quę minus sit putrescibilis, cuiusmodi est gracilium chordarum: nam, quę facile putrescunt, eæ cito à vasis decidunt. Nos vero post, quàm vndiq; sunt carne impleta, decidere vincula volumus. Quæ nanq; caro in abscisis vasorum partibus coalescit, ea pro operculo est, ac osculum eorum cludit. Postea vero, quàm id factum cernitur, decidere iam vincula secure possunt. At vero, cum venarum partem aliquā excideris, non est opus, eas tam imputrescibili materia deliges, sed suffecerit alia quæpiam. Siquidem in arterijs perpetuus motus insecti vasis ora resoluit: in venis aūt, postea, quā semel sunt vtcunq; clausæ, siue per deligaturam constrictæ, siue per medicamentum adstrictę, permittunt circūpositam carnem circa coalescere, potissimum si, qui curatur, immotam partē seruet, magis q; ēt, si toto corpore vacuato ipsam attollat. Quippe etiam varices ita curamus. Vocatur "aūt varix vena dilatata. Porrò dilatatur in testiculis & cruribus omninò. Sed, quoniam, cum hos adhuc scriberem cōmentarios, non pauci amicorum rogarunt, vt in fine totius operis omnia, quę ad chirurgian pertinent, deinceps memorem, idcirco tractatio de varicibus nunc differatur. Cum vero nō pauci speciatim sint oculorum morbi, qui magis specialem curationem desiderēt, ne de his quidem hoc loco pluribus est agendum. Nam, qui curiose, quæ prędicta sunt, legerit, & naturali prudentia fuerit, huic omnia inuenire, eorum ratione sequenti, nullo negocio licebit. Qui autē tales non sunt, ijs satius fuerit omnium vitiorum, quę oculis incidunt, curandi rationem priuatim scribere: maxime cum amicorum non pauci ita postulent.

A. ibidem. g

A. l. 3. f. 22. t. 1. c. 15. fo. 400. c

GALENI METHODI MEDENDI ID EST DE MORBIS CVRANDIS LIBER QVARTVSDECIMVS

ARGVMENTVM LIBRI

De reliquis Tumoribus & Affectibus præter naturam curandis, sumpta ex singulorum generibus curandi indicatione.

Quid differat Inflammatio, & Erysipelas. *CAP. I.*

DE tumoribus, qui præter naturam in corpore cōsistunt, quot numero, quales q; sint, proditum à nobis singulari volumine seorsum prius est. Quemadmodum autem hi methodo curandi sint (quod vtique docere propria propositi operis professio est) in horum commentariorum tertiodecimo præcipere cœpimus. Et, quoniam in superioribus de omni febrium ratione sermo erat habitus, aptius mihi visum est de phlegmone primum differere, vt quæ & frequētissime incideret, & febres subinde accenderet. Ac dictum quidem nō nihil fuerat in febrium curatione inter cæteras earum causas, etiam de phlegmone: verum absolutus sermo, & qui proprie illi debebatur, in libro qui hūc præcedit, est traditus: in quo methodum curandæ eius, qualis nam esse conueniat, tradidimus:

A nequaq̃ tamẽ auxiliorum materiam, nisi tm̃ exempli gratia, sicut in superioribus fecimus. Haud longe vero à phlegmone abest & alius morbus, quẽ Gręci Erysipelas vocant. Is, vti monstratum est, ex bilioso succo nascit. Sed pręstiterit fortassis eum pluribus verbis à phlegmone distinguere. Ergo communia amborum sunt, tum tumor, qui præter naturam sit, tum vero calor. Dissident inter se primum & maxime colore: quando, si is ruber sit, phlegmonen vitium appellant: sin pallidus flauus'ue, vel ex pallido flauo q́3 colore mistus, erysipelas. Præterea pulsatio magnæ phlegmones proprium est symptoma, quippe quæ alte magis in corpus demittitur: erysipelas "vero in cute potius consistit, q̃ alte descendit. Tenuis nanque substantię est pallidæ bilis humor: itaq3 facile ad ipsam cutim transfluit, carnosis raris q́3 corporibus trãsmissis. Cutis vero densitas non æque est huic bili peruia, nisi si admodum tenuis aquosa q́3 sit: talis nanq3 maxime est etiam, quæ quotidie cum sudore exit. Licet q́3 multorum, qui in balneis sudorem sibi strigilibus detergunt, hunc eius videre coloris, cuius lotium est, ijs, qui diutius cibo abstinuerunt. Neque enim ignoras eorum, qui inediam diu tolerant, pallidius ex aquoso lotium reddi, mox vero ẽt flauum, nisi quis prius humectante nutrimento potione q́3 squallorem corporis irroret. Ac corpore quidẽ pro naturæ modo gubernato, amaræ bilis succus inuisibiliter exhalat: præter naturam vero se habente, B tum alijs (de quibus post agetur) vitijs redundat: tum vero eo, de quo nunc agitur, quod erysipelas vocant. Cum enim vel longe copiosior, vel crassior, q̃ pro naturæ modo, redditus, vniuersus ad cutim compulsus fuerit, eam tum perurit, tum in tumorem attollit.

A.li.4.f.3.t.1. c.4.fol.452.d

*διερχόμενος.

* ἀθρόως.

Quo pacto Inflammatio, & Erysipelas oriantur, ac de ipsorum Generibus. CAP. 2.

SEd satius est, veluti semper non dicimus modo, sed etiam facimus, ita nunc quoq3 à rebus non à nominibus initium faciamus: alterum q́3 principium, priore scilicet commodius, eiusmodi sermoni demus. Cum sanguis copiosus in aliquam particulam procubuit sic, vt ab eius particulę vasis nequeat contineri, exilit q́3 aliquid instar roris ex ipsis vasis in ea musculorum spatia, quę similaribus corporibus, ex quibus componuntur, interueniunt, vtiq3 tumor ex plenitudine oritur: cui succedit cutis tensio, † & in alta carne cum pulsu dolor, } & tangenti renixus quidam, & rubor, & calor, ipsa nimirum cute ea, quæ subiecta sibi caro patitur, sentiẽte. Similis iam dicto & in visceribus affectus oritur. Est enim his quoq3 sua quædam caro, quam aliqui Parenchyma græce vocant, in quam videlicet sanguis ex refertis vasis halitus specie exudans, iam dicta symptomata efficit. Atque hic vnus affectus est sanguineæ fluxionis soboles, in carnosa corpora maxime incidens. Secundus alter biliosæ fluxionis germen est, ac circa cutim maxime consistens, tum hanc C externam, quæ omnium partium commune est tegumentum: tum membranosam & tenuẽ, quę singulis internarum est circundata. Ergo, sicuti prior affectus etiam cutis aliquid apprehendit, ita hic quoq3 aliquid subiectæ sibi carnis occupat. Quòd si crassior humor acrior q́3 sit, summam cuticulam (Gręci Epidermida vocãt) excoriat: spatio q́3 temporis ad profundum aliqñ cutis exulceratio peruenit. Atq3 hic quidem affectus erysipelas nuncupetur, duplicem (vt iam dictum est) habens differentiam, ꝙ vel absque exulceratione, vel vnà cum hac, incidat. Prior autem affectus vnius rationis est, vocetur q́3 phlegmone. Cum ergo nec planè biliosa, nec sanguinea fluxio est, sed ex ambabus mista, vtiq3 ab eo, quod in mistura exuperat, nomen ipsi indatur: ac dicatur de eo id, quod exuperatur, sic, vt vel phlegmonẽ erysipelatosam id vocemus, vel erysipelas phlegmonosum. Vbi autem neutrum vincit, ibi vitium phlegmones erysipelatos q́3 medium nominetur.

† ὀδύνη δ' ἐν τῷ βάθει, καὶ πόνος μετὰ σφυγμοῦ.

Ratio Curandi simplex & cum reliquis affectibus iunctum Erysipelas. CAP. 3.

CVrationis vero methodus, sicuti in alijs compositis, ita & nunc tradatur, initio à simplicibus sumpto. Ergo omnibus, qui sic præter naturam consistunt, tumoribus communis indicatio vacuatio est. Adieci vero illud /sic/ admonens te multitudinis humorum, qui eos excitent. Nam, siquis eos vacuet, naturalem habitum membrum recipiet. Iam vacuatio pari modo in omD nibus, duplex est, vna repellentium ad alias partes: altera foras digerentium per eum, qui sensum fugiat, halitum. At, quoniam erysipelas non quantitate modo affligit, sed etiam qualitate ipsa ex vehementi scilicet inflammatione cruciat, ampliorem refrigerationem, q̃ phlegmone, requirit. Nec tamen non periculosa toti corpori est eiusmodi curatio propterea, ꝙ bilis interim ad aliquod princeps membrum fertur: quippe cum, si vel sanguis ipse abũdet, haud tutum sit ex minoris nota membris fluxionem eius repellere. Tanquam igitur in illa post totius corporis vacuationem Apocrusticis id est repellentibus, vocatis auxilijs vsi sumus, ita nunc quoq3 faciemus, sed pro sanguinis missione, medicamento, quod bilem trahat, purgãtes: ipsam vero afflictam particulam refrigerantes. Esto autem refrigerationis terminus, ipsa coloris mutatio. Etenim, quod purum erysipelas est, statim cum hoc quiescit: quod nõ purum est, sed iam quodammodo phlegmonodes, si plusculum refrigeres, liuidã cutim præfert. Sin ne sic quidem quis desistat, nigricat, potissimũ in senili corpore, sic, vt quędam ita refrigeratorum ne digerentibus quidem medicamentis ad perfectionem sanentur, sed scirrhosus quidam tumor in particula relinquatur. Ergo satius est, vbi laborantis particulę alteratum colorẽ videris, à refrigerantibus adstringentibus q́3 ad contraria transire prius, quã vel liuida vel nigra prsus fiat. Porrò "refrigerantiũ materia in opere de medicamentis est tradita: solanũ, & semperuiuum, & portulaca, & vmbilicus veneris, & psyllium, & altercũ,

* ἀθρόως.

A.lib.4.f.3.t.1. c.3.fol.452.a

& lactu-

* σέρις.

A † Antiqui cod. ita legunt, αἰονεῖν τε τὰ μὲν πλεῖστα δι᾽ ὕδατος θερμοῦ καὶ θαλάσσης καὶ ἅλμης. ποτὲ δὲ συνοίσει καὶ αὐτῷ γε τῷ καταπλάσματι μιγνῦναι τὸ τοιοῦτον ὕδωρ ἢ ὄξος ἢ ὀξάλμην, i. perfundẽdus q; eſt locus plurimũ q dẽ ex aqua calida, & marina aqua, & muria. nõ nunquã vero conducet ipſi cataplaſmati eiuſmodi aquã vel acetum, vel oxalmẽ miſcere.

B * Dictio hæc non eſt in in cod. græcis.

C † Cod. multi græci hæc nõ habent.

D * In ãtiquis legitur πάθυς, i. affectionis.

& actuca, & intybũ, & lenticula paluſtris, & cerata ex aqua admodum frigida, & alia id genus. E
Vbi vero "inflammatio ęgrotantis membri iam deſijt, cataplaſma illi prius, ꝙ liueat, ex hordei farina (ὠμὴν λύσιν græce voco) eſt imponendum. Quòd ſi iam liuor occuparit, inciſa cute cataplaſma ſuperponendum eſt, [a] † perfundendus q; locus plurimum quidem ex aqua calida: ſed & marina aqua, & muria interim conducet. Quin etiam ipſi cataplaſmati eiuſmodi aqua, vel acetum, vel oxalme miſceatur. ⁊ Hoc tempore etiam coriandrum cum polenta quidam eſſe ſalubre eryſipelatum medicamentum ſcripſerunt. Alij rurſus eodem inter initia vſi, magnæ noxę occaſio laborantibus fuere. Sed & roſaceum ceratum, cui immiſtum ſit calcis aliquid, eodem modo ſunt, qui prodiderunt eryſipelati prodeſſe, alia q; ſimilis generis non nulla ex ijs, q̃ valenter excalfaciant. Quorum nullum eſt eryſipelatis medela ante, ꝙ videlicet mutatum deſinat eſſe id, quod ab initio fuerat, atq; alterum iam, illi q; contrarium euaſerit. Quomodo enim, quæſo, non ſit contrarius calido affectui frigidus: aut ei, qui flauo aut pallido colore eſt, is qui liuidus aut niger eſt? Sicuti autem ſubinde phlegmonę admiſcetur eryſipelas, ita etiam aliquando œdemati: ac vocetur, quod ex ambobus tum eſt conflatum, eryſipelas œdematoſum non ſecus, ꝙ vbi ex refrigerando durũ ęgre q; reſolubile redditur, vocabitur eryſipelas ſcirrhoſum. Iam curatio quoq;, veluti in omnibus compoſitis, ita in his adminiſtrabitur: ac potiſſimum quidem contra exuperans pugnabitur, non prætermiſſa tamen nec ea, quę ex admiſto præſtatur, faciendorum indicatione. F

De curandis Oedematis, & Scirrho. *CAP. 4.*

Sicut autem ex biliosa fluxione eryſipelas, ita ex pituitoſa conſtat œdema ipſum, rarus quidam atq; indolens tumor. Equidem ſcio aliter quoque œdemata prouenire, [b] ſicut in pedibus, in intercutis aquæ affectibus, & phthois, alijs q;, [c] † qui vehementes ſint, ⁊ malis corporis habitibus. Atq; in illis quidem œdema [d] multitudinis eius, quę hominẽ premit, eſt ſymptoma, nullam ſeorſum propriam curationem requirens. Nam ſatis erit, (ſi modo curatione egebit,) ipſa tum crura perfricare aliàs oxyrhodino, aliàs oleo cum ſale, aut etiam oxyrhodino ſal habente. At, " ſi ex pituitoſo humore in particulam influente œdema conſtitit, abunde aliqñ ſatisfacit ſpongia, quæ ex aqua, in qua ſit aceti aliquid, maduerit. Porrò hæc ita attemperabitur, vt vel bibi poſſit, vel vt nõ multum ſupra hoc, aceti habeat. Deligare vero ſpongiam debebis, ab inferiore parte incipiens, ac ſupra finiens. Eſto autem ſpongia, ſi modo conductura ſit, omnino noua: huius ſi copia non eſt, cuius erit, hanc detergebis expurgabis q; nitro, & aphronitro, & aqua lixina. Quòd ſi ſub his œdema non ſubſidat, vbi rurſus deligabis, puſillum aliquid aluminis conijcies, ac nouam ſpongiam admouebis: ſi nouæ copia non ſit, melius eſt eo, quod vulgus vocat Elychnion, vtare. Id G
vero ante omnia molle eſto, quod genus Tarſicum eſt: cuius ſi facultas eſt, audacter vtitor, vtilius enim experiere, quàm ſpongiam. Madeat vero ex puſca, quæ aliquid habeat aluminis: tum (vt pręſcriptum eſt) deligetur ab inferiore ſurſum. Sit autem arctatio mediocris, veluti in oſſis fractura: ac primæ quidem faſciæ iniectiones, quę "ſcilicet inferne incipiunt, magis, arctãdæ: quæ deinceps ſunt, ſenſim remittendæ, cæterum non adeo, vt laxa ſit aliqua deligationis pars. Porrò idoneum medicamentum ad hæc & Glaucium eſt, tum ipſum per ſe liquatum ex puſca, tum vel magis medicamentum noſtrum, quod ex eo compoſitum eſt. Cuius compoſitionem habes in eo opere, quod de medicamentis eſt inſcriptũ. Sanè hactenus à me ſcripta fuerant opera tria, vnum de ſimplicibus: alterum poſt hoc de compoſitione medicamentorum: & tertium de facile parabilibus. Quartum autem adſcribere conſtitui, quandoquidẽ multi amicorum ita ſuadent. In eo de communibus & proprijs cuiuſq; partis & vitij medicamentis agetur. Verum medicamen illud, quod Glaucium habet, non œdemata modo, verum multo etiã magis tũ eryſipelata, tum phlegmonas incipientes ſanat, ac potiſſimum calidas. Manifeſtum autem, quòd eryſipelatoſas phlegmonas, & eryſipelata phlegmonoſa, idem medicamẽtum ſanet: At non eas phlegmonas, quæ in ſcirrhum iam tranſierunt: aut eryſipelata, quæ iam refrixerunt: aut deniq; vllum ſcirrhoſum affectum ſanauerit: de quibus vtique in quinto de ſimplicium medicamentorum facultatibus aliqd eſt proditum: dicetur vero & nunc. Siquidem humor, vnde eiuſmodi vitium naſcitur, aut glutinoſus eſt, aut craſſus, aut vtriuſque rationis particeps. Curandi vero eius communis indicatio eſt, vt, quod præter naturam in particula eſt, totum vacuetur. Modus tamen vacuationis eius proprius eſt: nam detergere id, vbi contumaciter inhęret, oportebit. Quòd ſiquis ijs, quæ vehe*menter trahunt, digerunt'que, medicamentis vacuare tentet: nec ijs, quæ humectent & excalfaciant, molliat ac liquet: huic paucis primis diebus egregie proceſſiſſe curatio videbitur, cæterum, quod de affectu reſtabit, id inſanabile erit: ſiquidem toto, quod in eo tenuium partium erat, digeſto, quod reliquum eſt, veluti lapidoſa concretio, linquetur. Quippe etiam, qui in articulari morbo viſuntur pori, ex humore craſſo glutinoſo'que proueniunt: quando is non paulatim eſt digeſtus, ſed violentis medicamentis totus ſimul ſiccatus. Ad eundem modum & calculi generãtur in renibus, aſſo ſcilicet in his craſſo glutinoſo ꝙ ſucco. Hac igitur de cauſa ad ſcirrhoſos affectus nullum vehementer excalfaciens ſiccans've medicamentum eſt aptum, ſed ea tantum, quę cum molliẽdo digerere poſſunt: cuiuſmodi ſunt tum ceruina medulla, tum vitulina: tum ſeuum hircinum, & taurinum, & leoninum: ad hæc ammoniacum thymiama, & bdellium vtrunq;, magis q;

A. ibidem. b

A. lib. 4 f. 3. t. 2. c. 3. fol. 457. d

A. ibidem. e

H

* ἀθρόως.

A gis q; Scythicum, quanto videlicet est humentius. Pari modo & styrax, qui humentior est, sicco vtilior est. His igitur indicationibus attetus, etiam complicatos affectus sanare poteris, pro subinde iam dicta in omnibus compositis vitijs methodo.

Indicationes Remediorum, quæ in Scirrhis & Oedemate ab affectis partibus præbentur. CAP. 5.

MIhi vero iam tempestiuum fuerit de affectarum partium differētia mētionem facere: quam semper in omnibus tum morbis, tum symptomatis, in memoria habendam censui. Diximus autem non pauca de indicatione, quæ ab ijs sumitur, in libro, qui hunc præcedit. Siquidem omnium, qui præter naturam sunt, tumorum, in quibus vtiq; adhuc non sunt geniti pori, prima curationis indicatio vacuatio est. Earum vero partium, quæ iam scirrhum contraxerunt, vacuatio per iam dicta medicamenta perficitur: vocare q; ea malactica, id est mollientia, medici solent. Quoniam auem membrorum alia rariora naturaliter sunt, alia densiora, etiam vacuationem eorum diuersa specie remedia postulare est necessum. Hac igitur de causa tum in tendonibus, tum in ligamentis, {cum scirrhosa fuerint,} visum mihi satius est ei curationi, quam per mollietia medicamenta molimur, aliquid incidentium admiscere. Ex quorum numero vel in primis acetum est. Interim vero & in alijs partibus, quas scirrhus affecit, eo vtimur: vt paulo post dicam. Verum
B in tendonibus & ligamentis in hunc modum: In aceto acerrimo candentem igni lapidem extinguo, ac, si quidem haberi potest, qui certe in magnis vrbibus rarus non est, pyriten: sin eius copia non datur, molarem, Græci Myliten vocant, scilicet ex quo molas, quibus molimus, faciunt. Deinde ascendente post infusum lapidi acetum vapore calido, in hoc dimoueri scirrhosum ligamentum vel tendonem cogo: atque exinde rursus medicamen, quod molliat, impono. Oleo tamen principio curationis, non aqua, quotidie omnino laborantem particulam perfundo. Esto aūt id oleum haudquaq; adstringens, sed planè tenuium partium, cuiusmodi Sabinum est. Incoquimus autem oleo interdum althææ radicem, ac syluestris cucumeris, & siqua est eius generis alia. Atq; hoc vtor (vt dixi) quotidie. Cæterum "curatio, quę per acetum administratur, vtilis est vitio iam adulto, & cum preparata iam sub mollientibus pars fuerit. Excogitaui autem & composita quędam ex aceto medicamenta, quæ inter mollientium vsum ad vnum diem impono. Siquidē aceti vis, modo ea quis modice & debito tempore vtatur, salutaris eiusmodi affectibus est, ceu crassos viscidos q; humores dissecans ac dissoluens: sin vel immoderatius vel in tempore non idoneo, tenuiores partes violenter absumens, id, quod reliquum est, lapidescere sinit. Sed & siquis eo diutius vtatur, substantiam ipsam neruorum delibauerit. Ob id igitur nec sæpe, nec inter initia, nec
C longo tempore, medicamentis, quæ ex aceto componuntur, ad ligamenta & tendones est vtendū. At "in liene & carnosis musculi partibus scirrho affectis tutus eius est vsus: quippe raræ sunt naturaliter hæ partes, nec est quod metuas, nequis neruus eius vi lædatur. Ac ammoniaco quidē thymiamate cum aceto ēt alij non pauci lieni imponentes vtuntur, ad luti s. crassitudinem, quod ex vtrisq; mistum est, redacto: id q; solum ei curando sępe satis fuit. Ad musculos vero, alium sanè non vidi: ego vero ēt sępe sum vsus, vtiq; mollientium vsui interponens. Atq; sub illis nulla cernitur euidens vtilitas: sed postea, q̄ mollitus p ea scirrhosus tumor est, maximū certe vsum ammoniacum aceto liquatū confert. Sufficit autē eo vno altero've die vsos, rursus ad mollientia reuerti: ac rursus his pluribus diebus vsos, denuo ad medicamen, quod ex aceto fit, redire, siue id ammoniacum, siue quid aliud habeat eorū mollietium, quę paulo supra sunt comprehēsa. Neq;.n. aliud quicq̄ est admouendū, cuiusmodi s. pleraq; sunt eorū medicamentorū, q̄ siccā vocāt: siquidē inter initia medicamentū probabis, sed id insanabiles affectionis reliquias relinquet. Ego nāq; eius rei causa in medio tpe cataplasmate ex althæa sum vsus: vocat aūt hāc vulgus Anadendromalachē. Huius igit radix seuo soluta salutare ad talia medicamentū est. Esto autē seuū, si fieri potest, anserinū: sin id non sit, gallinaceū: sin nec huius facultas sit, suillo vtendū. Sed & syluestris maluę, quę
D passim nascit, folia cū supradictorū aliquo tusa proficiet: meliora tn̄ crudis sunt, quę modice ante sunt decocta. Ac eiusmodi quidē auxilia, & curationis variatio, qualis iā cōprehēsa est omnium particularum, q̄ scirrhosis vitijs sunt affectæ, cōia sunt. Ad eundē modū œdematū curatio, quā paulo ante memorauimus, cōprehensis iam differentijs p particulas variat. Iis.n.q̄ in pręcordijs sunt, œdematis nemo frigidā ex pusca spongiā applicuerit: veluti nec alijs, q in his sunt, tumoribus. Iā quis absinthiū oleo incoquens, genu vnq̄ perfudit? quis oculum, aut aliquid eorū, quæ intra os sunt, qualitercunq; affectū? at iecinori ægrotanti & lieni subinde cum maxima vtilitate adhibetur. Docet id ipsum & experientia, quæ vim eorum euidenter indicat, non secus, q̄ ratio. Nos tn̄ nunc hoc opere solam eā remediorum inuentionem, quæ methodo paritur, qualis'nam sit, dissemus. In operibus de medicamentis ambas miscuimus, omnia medico cognoscēda esse rati, tum quæ solo inuenta sunt vsu: tum q̄ sola rōne: ad hæc tertio loco, quæ conferentibus ad inuentionē vtrisq;. Omnibus autem his ille solus commode vtetur, qui in hac methodo est exercitatus.

Tumorum Induratorum differentia, & qui proprie Scirrhi appellentur. CAP. 6.

AC de phlegmone quidem scirrho & œdemate satis sunto, quæ hactenus sunt comprehensa, illo non omisso, quod scirrhum nominamus tumorem durum, qui sine dolore est, non tamen omnino sine sensu: talis enim sanabilis non est: reliqui omnes, sicut ęgrius sensilem ipsam

partem

A lib.4.f.3.t.2. c.12.fol.459.c

A ibidem.

* In aliquibus antiquis codi. legit ὀξυρῶν. i. quę acetum recipiunt.

† Quod siquis dũtaxat tumores prẹter naturam, qui oĩno sint insensiles.

partem affectam reddunt, ita omnino insensibilem non faciunt, vtique si sensilis natura sit: ligamenta nanque scimus insensilia esse. † Quòd siquis eos duntaxat tumores, qui & prẹter naturam sunt, & omnino insensiles, ꝫ scirrhos appellandos censeat, reliquos non scirrhos, sed tumores scirrhosos: et se de nominibus litigare sciat: & nos, quoties cum eo disputabimus, ita quoq; affectum nominabimus: siquidem is mos noster est, quibus quisq; nominibus delectatur, ijsdem in disputatione cum illo vti. E

De Inflationibus curandis, ac præsertim de Priapismo. CAP. 7.

NVnc tempestiuum est, vt de inflationibus disseramus: quibus diuersa ab œdematis curatio est. Illa nanq;, ceu diximus, ex pituitoso succo ortum habent: proinde, prementibus nobis cedunt, digiti q; admodum alte in ipsa descẽdunt. Inflationes ″vero ex flatuoso spiritu collecto nascũtur, aliàs sub cute, aliàs sub membranis, quẹ ossibus circundant, aut musculos viscerum'ue aliquod includunt. Porrò colligitur aliquando nõ parum etiam in ventriculo & intestinis, item q; in medio spatio horũ & peritonẹi. Differunt quoq; hæc ab œdematis, ꝙ & pressa digitis non retinent vestigium: & sonitum, veluti tympanum, reddunt: item q; ꝙ in cauitate sensibili subinde continentur, atq; hac nõ nunquam maxima. Indicatio autem curationis omnium cõmunis est, vt, quod præter naturam est, vacuetur, in quocunq; id contineatur: propria vero post hanc communem est, vt tenuissimis & calidis potestate medicamẽtis. Atq; in vẽtriculo quidem & visceribus oleum, quod tenuium est partium, quod q; rutam habet incoctam, aut aliquod calidorum seminum, cuiusmodi sunt cumini, & apij, & petroselini, id prẹstabit. Aliquando vero & cucurbita magna bis ter'ue sine incisione medio ventri affixa: Tanta vero ac taliter applicata etiam totum vmbilicum cõprehendet. At in artubus & musculis, qui sub cute, aut etiam membranis, quæ ossa vestiunt, inflatio orta, si citra dolorem sit, liquor aliquis tenuissimarum partium, cuiusmodi est lixiuium noua spongia exceptum, satisfecerit: sin dolor quoq; vrget, vngenda pars est oleo, quod relaxandi remittendi q; vim habeat. Incidũt porrò ex percussionibus eiusmodi affectus, vbi scilicet vel musculus, vel membrana, quæ os circuit, est contusa. Ac super membranam quidem, quẹ os ambit, antedicta imponenda est spongia. Ad musculos vero (nanq; hi aliquando dolent) medicamentũ, quod magis mitiget, est adhibendum. Quo fit, vt ad hos solo lixiuio non vtamur, sed immissa ei tum sapa, tum pauculo oleo. Satius autem fuerit in principio non addidisse lixiuium, sed sapa cum vino & exiguo aceto vti, ac, quod mediocre sit, olei adijcere: vbi mista sunt, modice excalfacere, ac lanam non lotam, quã œsyperon id est succidam vocant, ipsis imbutam imponere. Quòd si eiusmodi lanæ facultas non sit, ipsius œsypus inijciendus miscellæ supradictæ est: quòd autem Atticus œsypus cæteris omnibus præstet, tametsi à me non dicatur, ipse scis. Quin etiam ceratum, quod ex œsypo componitur, medicamentum est omnibus notum: vtuntur plurimi eo ad phlegmonas, quæ in præcordijs sunt. Ergo huius quoque aliquid, vbi œsypus præsto non est, recte inieceris. Debent enim contusi musculi leniri medicamento, cui mista facultas sit, quẹ simul concoquat, digerat, & modice adstringat: quando, si nihil habet adstrictionis, auget aliquando phlegmonas, ac maxime in ijs corporibus, quæ plethorica sunt. Ergo trium iam comprehẽsarum indicationum in inflatis ex plaga quadam musculis memor, vbi dolor maior vrget, mitigatiua magis ratione vteris: vbi abest, † maiori vi instabis. ꝫ Maiorem vim intelligo, cũ breui via properatur ad finem. Porrò breuis via fit per ea medicamenta, quæ valentes habent vires: hæ maxime in lixiuio & aceto habentur, post hæc in vino. Quoties igitur de mitigando non laboras, horum plus in misturam conijcies. Rursus, vbi repellere studes, vini plus, quàm horum, immittes. Porrò id optimum in hunc vsum fuerit, si nigrum austerum q; sit. At, si digerere males, lixiuij plus indes. Acetum vero si his miscebis, ad ambo erit vtile propterea, quòd mistas (vt monstratum est) habet facultates. Vbi vero musculus sine dolore est, licet sanè in lixiuij penuria pro eo aphronitrum immittere: esto autem id minime lapidosum, sed magis spumosum. Est vero, quod lapidosum est, durum & spissum, ac ægre liquabile, cum dictis liquoribus miscetur: spumosum vero molle est & laxum, item q; candidius, quam lapidosum: hoc itaq; tum celerrime ab humore soluitur, tum iuuat maxime, vtpote tenuium partium. Quẹ vero huius generis inflationes neglectæ inueterarunt, primo quidem loco his ea, quæ ex lixiuio componuntur (vt prædictum est) adhibeas: secundo loco emplasticum aliquod. Dicam autem & horũ exemplum. Strigmenta ″gymnasiorum feruefacta percola primum sic, vt pura sint: deinde rursum in cacabum immissis, calcem viuam in farinæ speciem tunsam insperge ad luti vsque crassitudinẽ. Salutare his est & medicamen, quod ex sycomoro cõponitur, alia q; id genus. Nunc enim (vt dictum est) exẽpla tantum eorum medicamentorum scribo, quorum generalis facultas per medendi methodum inuenitur. Tanquam vero medicamentorum hoc loco ponuntur exempla, tum vt tota hæc methodus clarius intelligatur: tum vt magis nobis ad inueniendam materiam facultas suppetat: sic etiam & affectarum corporis particularum proponuntur. Statim enim affectus quidã est, quẽ iuniores Priapismum nuncuparunt propterea, quòd ijs, qui sic sunt affecti, etiam inuitis pudendum arrigitur: quod vbi viderit quispiam, qui in his commentarijs est exercitatus, protinus intelliget ex inflationum esse genere. Qui.n. memoria tenuerit tum oĩa, quæ in dissectione eius mem

A.li 4. f. 3. t. 2. c. 1. fol. 457. c

F

G

† ἀγωνιστικωτέρῳ τρόπῳ χρῶ.

H

Aphronit.

A. lib. 4. f. 3. t. 2. c. 20. fol. 460. d

bri

A bri apparet, tum quæ de functione eius & vsu in naturalibus libris sunt prodita, is nullo negocio intelliget, quod cauernosus neruus, qui propriam colis substantiã constituit, halituoso spiritu impletus affectum hunc excitat. Porrò halituosum spiritũ in animalis corpore ex succis, qui lente sensim'ue excalfiãt, nasci didicimus. Quippe, vbi tum insitus calor validus est, tum partis humiditas ad summum concocta, vtiq; in tenuem halitum soluta insensibili trãspiratu in ambiẽtem effluit: Contra, vbi vel ingenitus calor imbecillior est, vel naturalis humor tum semicoctus, tum crassus, tum glutinosus, ibi crassior excitatur halitus, quàm vt transpirare possit, ac potissimũ sicubi particula ipsa densior est reddita. Non nunquam vero humor, qui in membro continetur, subfrigidus est, præterea crassus & glutinosus: auctior vero calor in halitus eũ crassos resoluit. Quæ res profectò magnopere tibi ad curationem æstimanda discernenda q; est. Siquidem principiũ ambobus affe

A.l.3.f.20.c.1. c.39.fol.377.d ctibus cõmune est, nempe [a] tõtum prius"corpus vacuare, [b] † modo id capax vacuationis sit.} Dictum vero à nobis sæpe est de vacuãtium auxiliorum facultate. Ea sunt missio sanguinis: & purgatio tum per ea medicamenta, quæ subter expellunt, tum per ea, quæ supra, siue ea vomitoria dicere mauis: præterea multa frictio, & omnis dimotio: item q; balneũ, potissimum quod ex aquis sit digerentibus. Sed & acria medicamenta illita per halitum digerunt, omnia q; vno verbo, quæ

B calfaciunt & siccant. Ex accidenti etiam vacuare indicauimus & cibi abstinentiam, potissimum vbi ambiens calet. Ergo, quicquid horum sustinere cubans aptissime potest, eo est vacuãdus, imponendum q; ipsi laboranti particulæ medicamentum, si ea calidior sit effecta, quod ad portionẽ caloris abundantis refrigeret. Sin aliter, inter initia quidem omnino, quod modice refrigeret: postea vero id necessum non est. Pari modo, & quæ circa lumbos sunt particulæ omnes, eiusdem facultatis medicamẽto sunt comprehendendę. Etiam reliquus victus exhibendus, qui & flatui aduersetur, & siccet. Incidit vero vitium hoc nõ sanè multis, sed iuuenibus magis, quàm alijs ætatibus: quo magis his sanguinis missio præcipue est salutaris, ceu nec ætate eorum eam recusante. Scio enim ipse quendam à me curatum tribus diebus, naturalem habitum recepisse, sanguine primum misso, dein medicamento hoc adhibito. Ceratum ex simplici rosaceo factum ita liquidum, sicut ad fracturas vti solemus, aqua frigida imbuens, ac simul cum ea subigens (nã ęstatis initium erat) pudendo ac lumbis imposui: atq; ita quidem hunc percuraui: Simili modo & alium, qui post missum sanguinẽ humido medicamento, quod ex chamęmelo conficitur, est vsus. Porrò istis ẽt nymphęæ aliquid potandum exhibeo, saltem in principio: mox [c] ãmerinæ semen: ac, si traxerit adhuc vitium, rutæ semen copiose comedendum. Est enim illud commune præceptum omnium fer-

C mè, quos vitiosus succus creat, morborũ, quod in fine calfacientibus & siccantibus sit vtendum: quippe hæc, quod reliquum humoris est, prorsus absumunt.

Quo pacto Prætumida Lingua laborans à Galeno curatus sit. CAP. 8.

A.li.3.f.6.c.10. fol.245.f SAnè linguam ita tumefactam cuidã vidimus, vt ore"hominis contineri non posset. Huic nec vena vnq̃ incisa fuerat, & sexagenarius iam erat: hora q; diei ferè decima erat, cum ad eum primum accessi & vidi. Ac visus mihi est vsitatis mihi pilulis, quæ ex aloe, scammonea, & colocynthide constant, vespere datis purgandus: ipsi tamen particulæ afflictæ suasi refrigerãtium aliquid imponere, saltem in initio: post enim, inquam, applicabimus, prout suadebit euentus. Verum id vni medicorum non placebat: ac propterea pilulas quidem sumpsit, de locali tamen remedio deliberatio in diem posterum est dilata: quo tempore etiam efficacius aliquid præstiturum quicquid probatum fuisset, sperabatur, & purgato scilicet iam toto corpore, & humoribus ad inferna reuulsis. Cæterum ea nocte euidentissimum per quietem insomnium, nostrum homini consilium approbauit, ac materiã ipsam medicamenti definiuit, lactucæ succo collui iubens: quo ille solo vsus,

A.ibidem. prorsus est sanatus, nullius alterius egens. Quòd autem" in priapismo vomitorijs medicamentis potius, quàm subducentibus, sit vtendum, in lingue vitio contra, id ex partium situ indicari mani-

D festum est. Nam auersionis in cõtrarium (quæ ab Hippocrate [a] ‖antispasis dicitur) non à substantia, sed à curandi membri positu, inuentio præstatur.

De Cancri ortu, & curatione. CAP. 9.

IAm vero tempus monet, vt ad aliud tumorũ genus transeamus, atq; à re potius, quàm nomine, initium faciamus: ea nanq; est haud dubie vere q; sciẽtifica doctrina. Quòd igitur omnibus eiusmodi tumoribus succus aliquis influit, id in libro, quem de tumoribus præter naturã scripsimus, indicatum est. Quòd aũt non idem in oĩbus sit, ipse sensus euidenter docet, differentibus nimirũ ipsis tumoribus nõ colore modo, verũ etiam ijs, quę ex calore, frigore, mollitie, duritie q; spectantur, differentijs. Ac ruber quidẽ tumor euidenter subesse sanguinis indicat humorẽ: sicuti flauus & pallidus persimilem ipsis bilẽ: subalbidus vero & laxus pituitã. Sunt autẽ & præter hos tumores quidam, qui colore sint inter rubrũ & nigrũ medio: cuiusmodi color fuscus est. Hunc, cum in

A.lib.1.f.1.d.4. c.1.fol.7.h corporis partibus sæpe incidat, plurimi medicorum liuidũ, grece Pelidnon vocant. Renixus"aũt his quoq; tumoribus valens est: ac, si venas euidentiores membrum haberet, exaltatas eas à crasso & nigriore quodam mõ sanguine, cuiusmodi p aluum aliqñ non paucis hepaticorum excernit, videre licebit. Sunt q; medici, qui mihi eũ non absurde videnẽ fęci, [b] †quæ sup vini dolijs hæret,} assimilare. Ergo hic humor, vbi amplius incaluerit aut propter putredinem, aut febrẽ [c] phlẽgmo

Septima Classis. mmmmmmmm nodem,

A † est quidẽ in ĩpressis cod. græcis τὸν ὅλον ὄγκον, i. totũ humorẽ. sed ĩ manuscriptis est τὸ ὅλον, i. totũ. ut intelligatur de corpore, sicuti uertit Linacer.

B † ἣν ἂν οἷόν τ' εἴη δέξασθαι κένωσιν legũt antiqui cod. i. ea nimirũ euacuatione, quã ipsũ ferre possit.

C † τῆς ἀγνου.

A In libro de Humotibus à principio.

B † Cod. impreßi habent τῇ τοῖς οἴνοις ὑφιζανέσῃ. Veteres codi. τῇ τοῖς πίθοις ὑφιζανέσῃ. ut uertit Linacer

C * φλεγμονώδη, est in impreßis. in aliquibus ãt manuscriptis φλογώδη. quid ãt inter phlogosin, quam Linacer uertit ĩflãmationem, & phlegmonẽ differat, tum hoc volum. Lib. 13. cap. 1. tum alibi, uideri põt.

† ne ipsæ quidem muscæ. et ita etiã vetus interpres.

nodem, nigram efficit bilem, quam nullum animal, † ne ipsi quidẽ mures gustauerint: terra quoque raditur ab ea: ac partes, quę raduntur, oẽs in altum attolluntur: vocatur q; is effectus (vt Plato quodam loco inquit) tum feruor, tum fermentatio. Est nãq; is humor talis, quale esse acetum docuimus: ex quo ipso quoq;, si in terram effuderis, idem effectus visitur. Quo minus alienum est, si veteres eiusmodi humorem acidum nominarunt æque, vt pallidę bilis amarum. Sanè non raro etiam in vomitionibus talis apparet. Verum, sicuti paulo ante dixi vnum quoddam vitium esse proprium verum q; scirrhum, qui præter alia etiam insensilis sit: reliquos tumores, qui videlicet non dum sunt omnino insensiles, dupliciter esse à medicis vocatos, nẽpe vel scirrhos, propterea, ꝙ generis scirrhorum sunt, vel scirrhosos tumores: sic & in humoribus, quæ quidem haud dubie nigra est bilis, ea talis est, qualem modo pinximus, certe acida, & terram fermẽti ritu eleuans, tum omni animanti iniucunda. Quæ vero fieri talis est idonea, hæc bifariam nuncupatur, vel melancholicus humor, vel nigra bilis, scilicet, qui sic eam nominãt, affirmaturis aliam esse nigram, quæ dum animal naturaliter se habet, quotidie gignitur: aliam quæ ex vstione ac velut assatione conflatur. Quod autem semper præcipio, vt nominibus contemptis ipsam naturæ rerum scientiam exerceas, id nunc est faciendum, ac nominandum quidem, prout succurret: cæterum oratione sic interpretandum, ꝙ quidam præter naturam tumores ex eiusmodi naturæ succo proueniunt, cuiusmodi est fęx in vino, & amurca in oleo: & ꝙ hi spatio temporis putrescẽte humore propterea, ꝙ in vasis sit impactus, exulcerantur. Ergo, sicuti reliqua omnia vitia plurimam habent particularem in maioris minoris q; ratione differentiam, sic etiam hoc vitium habet. Quippe phlegmones alia quidem admodum rubra est: alia paulo magis, q̃ pro naturali habitu, rubra. At species, siue genus, siue quomodolibet appelles, ambobus est idem: nam & rubriores, q̃ pro naturę modo, sunt: & dolor omnino cum ipsis est, qui ipse quoq; magnam habet in excessu defectu q; differentiam: ad eundem modum nec renixus nec cutis tensio omnibus est æqualis. Commune tamen eorum est, tum ꝙ pars magis renititur, q̃ ante, cum naturaliter se haberet: tum ꝙ in tumorẽ quendam attollitur, extenta scilicet attenta q; eatenus cute, quatenus tumor assurrexit. Simili ratione & vitium, quod modo describimus, aliàs cõfusa exigua q;, & quæ vulgum fortasse latere possint, affert symptomata: aliàs ita vehementia & magna, et cunctis euidentia, vt ne puerum quidẽ clam sint. Verum cõmune illud in oĩbus particularibus, quod intelligentiam ad se trahit, vnus id morbus esse ostenditur, & vnã sibi appellationem imponi cogit. At, vbi magna quidem omnia sunt, nemo de appellatione ambigit, sed nominant vno assensu oẽs eiusmodi affectũ Cancrum. Cum autem adhuc incipit, nihil "miri est, si vulgus lateat, non secus profectò, q̃ stirpes, quæ è terra iam exeunt: quando hæ quoq; peritis tantum agricolis agnoscuntur. Ergo, quæ nam in cancro tum communis, tum propria curationis indicatio sit, opportune nunc dicetur. Cõmunis igitur est, vt humorem, vnde vitium est natum, ilico vacues simili vacuationis genere ei, quæ in alijs tumoribus supra est comprehensa: mox prohibere, potissimum si fieri potest, ne de cętero eiusmodi succus in venis colligatur: sin id fieri nequit, saltem eũ omnino ex interuallis vacuare, & simul particulam firmare, nequid humorum redundantiæ ad eam confluat. Veluti ergo amaræ bilis humorem medicamento, quod eum humorem trahere sit aptum, educimus, sic & melancholicum educemus vel simplicium aliquo, cuiusmodi est epithymum, pondo drachmarum quatuor in sero lactis mulsa'ue exhibitum: vel compositorum aliquo, cuiusmodi nostrum est, quod ex duobus & triginta simplicibus medicamẽtis est compositum. Sed horum materiam in alijs traditam habes. Hic autem, quæ ad propositam methodum proprie pertinent, dicamus. Post nãq; purgationem illud de omnibus eiusmodi affectibus prius est præceptum, ꝙ vel retro regerere humorem, qui in membro procubuit, oportet, vel ipsum digerere: præterea ꝙ in principio quidem tam in ipso purgationis tempore, q̃ ante id, repellere: vbi iam totum corpus exquisite purgaueris, digerere. Vbi tamen mediocris tãtum purgatio præcessit, mistum esse, quod applicabitur pharmacum, ex repellẽte digerente q; facultate conueniet. Sanè ad crassum humorem inutiles sunt tũ imbecillæ, eo, ꝙ nullum operæpretium efficiant: tum valentes, ꝙ vehementer tenuiores, quæ in venis sunt, sanguinis partes vel digerant, vel retrudant: crassas vero & melancholicas, quas fæci assimilauimus, nec euocent, nec repellant. Ergo, si his inter initia vtere, vtiq; minutus aperte tumor erit, cęterum, quod reliquum eius est, contumax ad soluendum reddetur. Quare "mediocrium virium medicamentis est opus: quæ nec propter imbecillitatem vincentur, nec propter effectus vehementiam valenter sanguinem crassabunt: Ad hęc item, quę omnino haud mordeant: quandoquidem vitij malignitas ab ijs, quę mordent, iritatur, ac, vt dici solet, efferatur. Propter hęc igitur, quę viribus quidem sunt mediocria, qualitate vero minime mordentia, eiusmodi affectibus sunt idonea. Materię vero copia, sicuti in libris de medicamẽtis est traditum, ex vstis elotis q; metallicis habebitur. Quippe, quę medicamenta ex his componuntur, vnà cum purgationibus, ad sanandos incipientes cancros magnam vim habent: maiores vero, sat fuerit, si his prohibeantur augeri. Prospicere vero, vt, qui iam sunt sanati, amplius non regenerentur, id artis de tuenda sanitate est opus: cuius sanè portio est ea, quę de cibis pręcipit. Cęterum, siquando cancrum per chirurgiam curare audebis, cœpisse quidem ab vacuando per purgationem melancholico humore

oportebit.

E F G H

A.li.4.f.3.t.2.c.15.fol.159.g

A.ibidem.c.18.fol.460.b

A oportebit. Vbi vero totum, quod vitiatum est, prorsus exciderîs sic, vt nulla supersit radix; sines effluere sanguinem, nec propere eum inhibebis: immo premendo potius, quæ circum sunt, venas, exprimes ex ijs crassiorem sanguinem: mox alijs vlceribus similiter curabis.

De Carbunculis & Reliquis affectibus curandis, qui Vlcere crustoso constant. CAP. 10.

A.lib.4.f.3.t.1. c.9.fol.453.b

EST tamen & aliud vitium, quod ex humore crasso feruente'q; nascitur. Incipit hoc plerunq; à pustula aliqñ vero & sine hac. Cęterum inter initia, quibus hoc instat, scabunt particulam omnino: mox oritur pustula quędã: qua rupta, vlcus cum crusta gignitur. Sępe vero non vna oritur scabentibus pustula, sed multę exiles, veluti milij semina, †crebrę in particula residẽtes: quibus perruptis, similiter crustosum vlcus prouenit. In carbunculis vero, qui p Asiam populatim sunt crassati, et citra pustulas non nullis excoriata statim cutis est. Omnibus tñ, vti dixi, crustosum vlcus fit, modo crusta ipsa cineris colorem præferẽte, modo nigrorem. Omnibus præterea his circumposita caro in summam peruenit inflammationem: non tamen colore aspicitur erysipelatis, immo qui adhuc phlegmones colore sit nigrior, veluti si plusculo rubro minus misceas nigri.

† κατατυκνῶσαι τὸ μέρος, i. dẽsantes particulam.

Quòd aũt necessario febricitent, qui ita sunt affecti, id q; non minus, immo magis, q̃ illi, †quibus erysipelatosa est phlegmone, id vtiq; latere neminem potest. Sed & incipiendam ab incisa vena B curationem esse, id quoq; neminẽ latere arbitror, qui præsertim meminerit, quæ in curatione febrium de sanguinis missione diximus. Nec illud obscurũ, sanguinis vacuationem, quæ ad animi defectum vsq; sit adhibita, magis his etiam collaturã: nisi tñ aliud quippiam obstet ex ijs, quæ venam incidi vetent. Imponi vero sibi laborans particula, quod ad humorum inflãmationem spectat, refrigerantia desiderat. Cęterum propter humoris crassitudinem atq; etiam malignitatẽ, nec fluxionem auertere vnquam poteris: &, siqñ id feceris, aliud quippiã, quod in alto sit corpore, offendes. Atqui nec affluere is permittendus est: quin potius inquirenda remedia sunt, quę cũ modice reprimendo et digerere possint. Tale profectò est tum cataplasma, quod ex plantagine conficitur: tum quod ex cocta lente, s. miscentibus his nobis micam panis teneram, qui clibano sit cốctus. Esto autẽ panis nec omnino à furfure purus, nec nimium eius habens. Siquidem, qui oĩno purus est, eius substantia in cutis meatibus hærere est apta, Emplasticωteron Græci vocant: furfuraceus aũt crassiorum est partium. Super ipsum vero vlcus, valens aliquod imponendũ est medicamentum: cuiusmodi est Andronis, Pasionis, vel Polyidæ: liquari'q; id cum vino aliquo dulci ad sordium crassitudinem debebit. Porrò cõmodissima ad hunc vsum vina sunt tũ theręum, tum scybelites: in quorum inopia sapa vtẽdum, quæ apud nos Hepsema dicitur. Quæ aũt pharmaca C reliquis adhiberi vlceribus solent, nempe quæ concoquant & pus moueant, ea nunc adhibenda non sunt: qñ ita putredinem particulę auxeris. Quin etiam scarificare eiusmodi tumores post sanguinis missionem alienum non sit: sunto autẽ incisiones mediocribus altiores propter infestantis humoris crassitudinem. Cessante vero iam inflammatione vlcus ad cicatricem similiter reliquis vlceribus perduces. Atq; hactenus de carbunculis dixisse sat arbitror.

† in antiquis quibusdã legit̃ οἷς ἐρυσιπελας ἐστιν ἢ φλεγμονή, i. quibus erysipelas est uel phlegmone.

* arnoglosso.

A.ibidẽ.c.10.d

De Strumis, quas Chœradas dicunt. CAP. 11.

A.lib.4. f.3.t.2. c 9.fol.458.d

DEinceps de reliquis agam tumoribus, orsus à strumis, Chœradas Græci vocãt. Existunt hę glandulis in scirrhosum affectum mutatis. Est'q; curatio earũ, quod ad ipsum attinet vitiũ, ijs scirrhis, qui in alijs partibus nascuntur, cõmunis. Cęterum, quod ad ipsius partis naturam spectat, in quibusdam glãdulis alias geminas curationis indicationes adijciunt. Præstiterit fortassis hoc loco de nominibus aliquid clarioris doctrinæ gratia distinxisse. Quippe glãdulæ, quæ, quod in medio vasorum in diuersas partes diductorum habetur, implent, eius'q; diductionis pro firmamento sunt, earum haud magnus vsus animantibus est: sed ex abundãtiore prouidentia, sicut alia quædam, sic has quoq; glandulas natura fabricauit. Earum vero, quæ vel saliuam, vel lac, vel genitale semen: ad hæc quæ pituitosum quendam humorem in mesenterio, vel faucibus, vel larynge, D generant: earum maior est vsus. Atq; aliqui has non glandulas, sed glandulosa vocant corpora, vt quæ non paulo, q̃ reliquę glandulæ, & rariore sint & magis spongiosa substantia: quin etiam in has tum arteriæ, tum venę sensibiles perueniunt. Atq; hę quidem, cum in scirrhoso sunt affectu, non aliter, q̃ cæterę omnes partes†, sunt sanandæ. At, quæ in medio vasorum spatio consistunt, in ijs alia curationis indicatio prestatur: qua simul cum vitio etiam pars ipsa tollitur. Est vero duplex ea quoq;, nempe vel totum, quod vitiatum est, scalpello excidentibus nobis, veluti in cancro: vel putrescere id medicamento cogentibus. Porrò, quę eiusmodi medicamentorum materia sit, id in opere de medicamentis est proditum.

† σκιρρωθεῖσιν, i. scirrho affectæ, additur in ãtiquis.

De Abscessibus, quæ Apostemata dicuntur. CAP. 12.

A.lib.4.f.3.t.1. c.20.fo.455.a

MIhi vero tempestiuum est de alijs tumoribus docere. Quorum se primum abscessus offert, Apostema id græce dicitur. Huius duplex item genus est, vnum, cùm phlegmone in pus versa pus ipsum tanquam in sinu aliquo est collectum: alterum, cùm nulla pręcedente phlegmone humor aliquis statim ab initio, is'q; aliàs specie alius, cęterũ omnino acris, in parte aliqua colligitur. Porrò excoriat hic circumposita corpora, spatium videlicet sibi moliens vel inter duas tunicas, vel sub certis membranis. Excoriat autem omnino ipsa copia distendens: interim vero acrimoniam quandam putredinosam tempore contrahẽs. Sanè inueniuntur in huiusmodi abscessi-

bus, cum scalpello sunt diuisi, proprietates quædam non paucæ, nec humorum modo, sed etiã solidorum quorũdam corporum. Siquidem vnguium, pilorum, ossium, testarum, lapidum, & pori fragmentorũ similia inuẽta in his corpora quædã sunt. Ac humorũ ipsorum alius, veluti lutum, vel cœnum, vel olei quidam limus, vel vini fęx: alius adeo grauiter olens, vt oẽs auersentur. Verũ hæc rarius incidunt. Frequentissima vero huius morbi sunt tria genera: quorum singula propriã appellationem græce sunt sortita. Ea sunt, Atherωma, Steatωma, & Meliceris, à similitudine contentarum in tumoribus substantiarũ dicta: est enim aliud eorum veluti seuum, aliud veluti mel, aliud pulticulæ, quã Atheran vocãt, simile. Curationis vero eorum indicationes sunt cões, nempe id, quod continet, vel digerere, vel totum putre reddere, vel excidere. Aliqui igitur eiusmodi tumorum triplicem curationis rationem admittunt, quotquot s. ex tenuiore humore constant, vt meliceris: aliqui duplicem tantum, veluti atheroma, quippe quod tum excidere tum putrefacere licet: steatoma vero sola manuum opera curatur, cũ nec putrefieri possit, nec digeri. In ijs vero abscessibus, qui in alto corporis consistunt, ac potissimum in visceribus, medicamẽta, quæ ex aromatis componuntur, maxime sunt vtilia, vtpote quorũ vis collectum humorem tum in halitum resoluat, tum digerat. Sunt profectò & alia eius generis non pauca, quorũ laudatissima sunt tum antidotus, quæ ex viperis componitur (Theriacẽ vocant) tum, quę Athanasia vocatur, tum Ambrosia: atq; hæc quidẽ sumptuosa: viliorum sanè optimum est nostrum, quod ex cretica calamintha est compositum. Omnia vero id genus in opere de medicamentis colligemus: quod, vti paulo ante diximus, satius arbitror ijs tribus, quæ supra memoraui, quò nihil desit, subijcere. E F

De Tumoribus, qui toto genere Præter naturam sunt, ac de optima Curandi via. CAP. 13.

QVoniam vero eorum, quæ per chirurgiam fiunt, curationis indicationes aliquid commune habẽt, aliqd propriũ, satius nobis visum est ea nõ distrahere, sed vniuersa in calce huius operis apponere. Nunc porrò tantulum etiam de tumoribus, qui pręter naturam consistunt, est adijciendum, ꝙ, quicunq; ex his toto genere pręter naturam sunt, ij sui ablationem indicent, communiori s. indicationi, quæ per omnia, quę totis substantijs à naturę habitu recesserunt, extẽditur, subiecti: veluti in steatomatis & atheromatis habet. Huius certe generis est & q̃ Myrmecia græce vocatur, & quæ Acrocordωn, præterea in vesica calculus, & hypochyma: & in mulieribus ″ molæ in vtero gestatio, ita vero appellãt informem carnem: omnia nanq; talia summouere in totum properamus. Quorum vero etiã locus ipse affectus vna quæpiam naturaliũm partium est, prima indicatio est, vt affectus sanetur. Secunda ab hac, si insanabilis is sit, vt vnà cum vitio pars quoq; ipsa excidatur: sicut in cancro & oibus vlceribus, quæ curationẽ respuunt. E cõtrario vero in suffusione, quod Hypochyma vocant, † victi in prima indicatione, ⁊ ad alium eam locum, qui minoris sit momenti, transferimus. Non desunt, qui hæc quoq; vacuare sint aggressi: sicut in ijs, quę chirurgia tractantur, dicam. Nunc illud dixisse sufficiet, ꝙ humor, qui in hydrocelis visitur, alienus à corporis substantia tota natura sit, sicut ẽt, quæ in ascitis hydropibus continetur aqua. Quarũ certe vacuationẽ vel medicamentis, quæ digerãt, molimur, vel chirurgia, in hydrocele quidem immisso siphone: in hydropibus vero adhibita pũctione, quam paracentesin vocãt. Porrò exciditur vnà cum affectu ipso, veluti in ijs, quæ ante comprehẽsa sunt, etiam pars affecta: ita & in herniosis aliquid peritonæi. Pari modo & columella aliqñ vnà cum vitio ipso exciditur. Itidem q; in cruribus & testiculis, vnà cũ varicibus ipsæ venæ. Ad hęc, tunica in naso cũ polypo, & foratus dens cum foramine: verũ ex his nullum est, quod ad naturalem habitum possit reduci. In columella vero id oino est conandũ, nec properandũ ad eã excidendã: sed, qñ gracilis est, & ad lori tenuitatem redacta, tum est auferenda. Porrò talẽ eam reddet longius tps: at, qualem Hippocrates in præsagijs ‖ descripsit, paucorum dierum numerus: ęque vero & cætera, quæ in magnitudine naturalẽ habitũ excesserunt: in quibus annumerãda sunt omnia, quibus supercreuit caro, & encanthides, & qui in sede thymi dicũtur. Sunt ex istiusmodi vlceribus, & quę ambigua sint specie, veluti cicatrices, quæ supra circumpositam cutim multum extãt: item, quę in oculis sunt pterygia. Curationis tñ eorum indicatio manifesta est. Siquidẽ talia omnia amouere oportebit: atq; id semper agere, vt rationibus, quibus id fiat, pensitatis optimã semp earum deligas. Sanè optimę rationes tripliciter iudicantur, tum ex tpis curandi breuitate: tum ex curando citra dolorem: tum ex maxime tutò curando. Rursus, vt tutò cures, tria propria sunt, qbus intentus sis, oportet, vnũ primum q;, vt oino absolutionem operis consequaris: alterum, vt sicubi hunc non consequaris, saltem cubantem non lædas: tertium, vt vitium non facile reuertaẽ. His cõsiderationibus si optimam curationis viã iudicaueris, inuenietur in oibus, q̃ nunc proposuimus, qñ potius chirurgiæ, & qñ potius medicamẽtorum ope, sit curandũ. At chirurgię quidẽ studium in ijs pręsertim, quę nunc sunt proposita, ad interemptionem eorũ festinat: vt quæ, quod in animalis corpore toto genere pręter naturam habetur, id prorsus tollendũ sibi proponat: quod si perficere nequeat, proximum illud consilium habet, vt vitium transferat, veluti in hypochymatis. Quod vero ex medicamentis petitur, primum huc tendit, vt, quod præter naturam est, tum vacuet, tum digerat: quod si per mẽbri naturam, aut etiam vitij rebellionem fieri non licet, vt id tum in pus vertat, tum putrefaciat: hoc vero secundo loco destinat. Quippe ita in columellæ vitio facimus, primum scilicet ad G H

Marginal notes:

″ A.li.3.f.21.t.2. c.18.fol.388.h

* τῶν κατὰ φύσιν, i. earũ quæ sm naturã sũt.

† ἀποπίπτοντες τοῦ προὔεσκοποῦ.

‖ 3.Progno.t.21. 4ᵃ.209.c

* Non est in antiquis.

naturalem

A naturalem habitum eam reuocare tentantes: id si consequi non est, prorsus amputantes, id q; vel chirurgię opera, vel per caustica medicamenta. Verum medicamenta, melius est, in tractationem de ijs differamus (quandoquidem tribus iam proditis, aliam quoq; quartam adijciendam statuimus) ac chirurgiam in calce huius operis apponamus.

Quæ Secundum naturam, quæ Præter naturam proprie in nobis dicantur. CAP. 14.

NOn est igitur, q in his amplius immoremur: sed transeundũ ad ea, quæ similem ijs, quę comprehensa sunt, curationem desiderant. Ea sunt, tum quę in numero & magnitudine conuenientem modum excedunt: tum quę in ambobus his deficiunt. Dixi hoc loco conuenientem: q si conferentem, vel conducentem, vel secundum naturam, vel vtilem alibi vsurpauero, eadem sermonis vis erit. Ac dictum quidem de his est alibi latius: cęterum redigere in memoriam summatim omnia, etiã hoc loco alienum non fuerit. Omnium ergo, quę in corpore habentur, primum, cuius maxime indigemus, est ipsa particularum minime impedita functio. Hanc vero, quia possidemus natura, idcirco publice dicimus expetere nos secundum naturam agere. Et, quia hoc ipsum cum eo, quod secundum naturam se habet, est coniunctum, merito profecto nihil interesse arbitramur, secundum naturam habere, an secundum naturam agere dicamus. Quin & sine addi-
B tione interim græce dicimus expetere nos τὸ κατὰ φύσιν, vtiq; subaudito in dictione, vel habere, vel agere, vel ambobus: {Latinitas propter articuli fortassis inopiam, ea figura destituitur.} Atq; hæc quidem causa est, cur medicis recte vsurpata vox hęc, Secundum naturam, sit de omnibus, quæ in corpore ex sententia nostra esse cupimus. Scire autẽ licet in ijs, quibus natura deficit, nec primum, nec propter se ipsum, secundum naturam à nobis expeti, sed † propter actionem,} & ex accidente. Siquidem sextus digitus non nullis ab ipso statim ortu est congenitus, & quintus defecit: & alia quædam similia, aliqua in numero, aliqua in legitima quantitate, vitiosa. Ac, si quidem hęc plurimum, recta vero rara fierent, contra, q̃ nunc, de naturæ operibus statueremus, vtiq; non tuentes vt nunc, sed auferentes ea. Hęc ratio memoria tua nunquam excidat, cum sit ad nominum vsum vtilis, quę tum fallere inconsideratos possunt, tum discordię phantasiam excitare, sicubi alter dicat totum, quod præter naturam est, esse tollendum: alter, quod nocet, aut inutile est, aut incommodat actioni.

*ἀπολυγχάνει.
† δευτέρως, i. secundario.

De ijs, quæ in Magnitudine, & Numero excedunt vel deficiunt: ac primum de Curandis ijs, qui Obesitate & corpulentia onerantur. CAP. 15.

ERgo denuo repetentes, de rebus loquamur, quando de nominibus est nobis definitum, hinc
C orsi. Coniuncta comprehensis iam morbis sunt ea, quę vel magnitudine, vel numero, à debito naturę modo sunt aliena: in quibus amputare quidem conueniet, quod magnitudine vel numero redundat, reficere autem & fingere, quod desit, vbi videlicet fieri id licet. Quintum nãq; digitum, aut tale aliud membrum, medico certe gignere non licet, sed vnius naturę opus sunt oĩa talia. Verum in totum tollere, quod numero redundat, aut præcidere aliquid eius, quod magnitudine modum excessit, hęc nobis quoq; licent. Siquidem ex medici officijs vnum est, nec id leuissimum, vbi in corpulentia eo deuenit corpus, vt nec ingredi sine molestia, nec sedem propter ventris molem contingere, sed nec respirare libere possit, hanc liquare ac tollere, † æque nimirum, vt, cum corpus ali desinit, (Atrophian Gręci vocant) quod genus, quos vomica male habet, patiuntur,} huic quoque reficiendo prospicere. Sæpe autem euenit, vt non totum corpus, sed vna quępiam pars ex atrophia tabescat: quam scilicet vel neruorum resolutio, vel ipsius partis intemperamentum, pręcessit. Opportune q; iam de curatione horum considerabimus, orsi ab ijs, qui corpulentia nimium onerantur. Ostensum vero in libris est, qui de temperamentis sunt inscripti, q calidior siccior q; temperies exile corpus reddit. Ergo id agendum, vt nimium obesi corporis temperamentum tale esse faciamus, si modo ad debitum modum redibit. Sanè docuimus tum in illo
D opere, tum nihilo secius in opere de tuenda sanitate, q acuta exercitatio, & tenuãs victus, & id genus medicamenta, & animi cogitatio, temperamentum totum non solum calidius, sed etiam siccius, ac propterea corpus exilius reddũt. Igitur in exercitationibus celerrimus cursus est idoneus. Tenuantis verò victus materia seorsum singulari libro est prodita. Quod si medicamẽta tenuantia quoq; requirant, etiam hęc in operibus, quę de medicamentis conscripsimus, sunt edita: quanquam referentur eorum nunc quoq;, quę sunt efficacissima: quibus, vbi demere nimiam obesitatem studes, vtaris, suadeo. Ergo, quę ad articularia vitia quidem exhibere solent, quę scilicet valentem incidendi facultatem habent, ijs tu quoq;, cum nimiam obesitatem curabis, vtitor. Sunt porrò talia, rutę semen, pręsertim q; syluestris, vnà cum ipsis corymbis, & aristolochia rotunda, & minus centaurium, & gentiana, & polium: pręterea ex vrinam cientibus, ea, quę pollentes habent vires, veluti petroselinum. Vnumquodq; enim taliũ, tum ipsum per se, tum vero alijs mista, vniuersa & extenuare potenter succos, & vacuare sunt habilia, partim quidem sensibiliter per vrinas, partim per insensibilem transpiratum: sed & sal, quod ex combustis fit viperis, potenter extenuat. Multi q;, cum vel graciliores, vel mediocris habitudinis essent, ex eiusmodi medicamentorum potione perierunt, sanguine ipsorum excocto. Ruerant autem ad ea propterea, q liberatos aliquos articularijs vitijs viderant, minime s. ęstimantes, q temperies eorum, qui sanati fuerant,

† Clarius. æque nimirũ, vt cũ corpus in ea reddat atrophia, qualẽ ij, q phthoe detinẽtur, patiuntur.

humidior pituitosior q; erat, qualis nimirum obesorum est: in quibus eiusmodi medicamētorum E securus est vsus. Ipse nanq; iuuenem quendam quadraginta circiter annos natum, oppido q; obesum percuraui, vsus tum antidoto, quæ aduersus articularia vitia est composita, tum sale theriaco, ipsa q; theriace, ac reliquo extenuanti victu, & pro exercitatione cursu veloci. Porrò præparaui hominem ad cursum, perfricando primum linteis asperis, quoad cutis ruberet: dein statim cum oleo, quod in se digerēs aliquod medicamentum habebat: quo etiam post cursum rursus vtebar. Talia medicamenta sunt, tum syluestris cu*curbitæ radix, tum althæa, tum gentiana, tum aristolochia, tum panacis radix, tum polium, tum centaurium. Per hyemem vero etiam à balneo iam dicto oleo hominem reunxisse profuerit. Verum cibum exhibere non statim à balneo, sed interposito somno, conueniet. Quòd si velit etiam rursus ante cibum lauari, permittes. Magis etiam ad rem pertinebit, si aquæ ipsi digerendi facultas insit. Ac, si quidem talem aliquam spōte natam habemus, ipsa vtemur: cuiusmodi in Lesbo visitur, à Mitylene stadijs quadraginta: sin minus, ipsi similem aliquam moliemur. Est porrò ea, quæ in Mitylene conspicitur, & viribus & colore talis, qualis vtiq; fiat, siquis florem salis aquæ marinæ misceat. Hæc ipsa aqua etiam hydropicis, & reliquis tumefactis idonea est, vtpote valenter desiccans, ita profectò, vt præpinguibus, ac præcipue siquis ipsos cogat in ea celerrime natare, nec post largam lauationem protinus esse bibere'ue, sed F somno interposito, aut omnino saltem quiete. Sanè illud est sciendum, atq; ab eo, qui obesitatem curat, prædicendum, q aliquando ex multo simul obito motu, & febri hominem tentari est credibile: & q febris ad rem propositā non aliena erit vtiq;, si medicus recte omnia faciat. Etenim perspicuum est, vbi ex lassitudine febricitarint, qui ita curantur, q sopita eorum febre, rursus ad eandem curationis formulam redibimus. Sanè fugere in ijs curandis cōueniet & vina, quæ multum nutriunt, cuius generis crassa sunt: vti vero vel aquosis, id est colore albis, & consistentia tenuibus, vel quibus mare est admistum.

De Reficiendis corporibus extenuatis, ac Restituendis particulis, quæ deficiunt. CAP. 16.

AT, vbi eos, qui extenuati sunt, reficere in animo est, ijs vinum exhibebimus crassum: cibum vero, qui succum efficiat crassum: exercitationes paucas, frictionem mediocrem: ac, vt summa complectar, omnia iam comprehēsis contraria moliemur. His vero "etiam picari cōmodum est, † id q; tertio aut quarto quoq; die: ⁊ quippe id ad carnem instaurandam, egregium medicamentū est adeo, vt si quod singulare membrū hoc vitio laborat, id hoc presidio restituatur. Ac nobis quidē in omnibus fermè hoc vnum satisfecerit, siquidē humectat & calefacit, sanguinis multitudine accita. Ergo nec assidue id ægrotanti corpori admouere conueniet, nec, cum conueniet, G sæpe illinere, verum in hyeme bis, in æstate semel id fecisse est satis. Quibus vero à natali die gracilia sunt membra quædam, ijs etiam mangones puerorum hoc ipso præsidio succurrunt, vnà cum certa percussione, quam græce Epicrusin vocant. Est porrò & illius mediocritas quædam, vt si nec plus iusto, nec minus fiat. Ea talis est. Ferulas paruas ac leues modice illitas gracilibus partibus incutiunt, donec modice attollātur: quippe in hoc summa rei est: veluti Hippocrates de perfusione ‖ aquę calidę dixit, Primum quidem pars intumescit, post gracilescit. Ergo, quibuscunq; particulis bonam habitudinem reddere studemus, has & fricare, & perfundere, & percutere, & picare oportebit tantisper, dum intumescant: hoc vbi factum est, protinus desistere prius, q̄ digeri cœperint. Etenim, quæ calefaciūt omnia, sicuti attrahere, ita ēt digerere sunt apta. Si ergo perstes, dum, quod attractum est, digestū sit, operam luseris. Ad hunc modum mango quidam proximè nates pueri † fame cōsumptas, ⁊ breui auxit, percussu mediocri quotidie vsus, aut saltem alternis diebus: item moderata picatione. Cæterum, qbus totum corpus est extenuatum, ijs lauari quoque post cibum est idoneum. Veluti autem metus erat, ne tenuantibus auxilijs febris succederet, corpore scilicet immodice per hæc calefacto, sic ijs, qui à cibo lauantur, timendum est, ne sibi iecur obstruatur, potissimum propter ciborum speciem: quippe cum aliter quoq; obstruere soleāt, H quæ succum crassum gignunt, si quis his liberalius vtatur. Vbi igitur aliàs id efficere solent, multo profectò promptius idem post balneum facient. Incidit tamē ex tali victu diutius exhibito, ēt calculi in renibus generatio: quod vitium cur omnibus non contingat, satis patet. Quippe incredibile non est quibusdam vel densos admodum esse renes, vel perangusta venarum in iecinore ora: quibusdam contra esse habita. Horum q; dignotio nulla planè certa est: sed percontandum assidue ab eo, qui iam dicto modo est cibatus, num quis illi grauitatis sensus in dextris præcordijs & circa ᵃ renes sit. Quòd si quid tale aliqn̄ senserit, protinus cappari ex oxymelite in principio cibationis, donec constiterit grauitas, dabitur. Ad membra vero, quæ ægre reficiebantur, ac pluscu lum iam refrigerata erant, vsus aliquando & thapsia sum, aliàs ea ex melle membrum illiniens: aliàs etiam ex cerato: siquidem attrahit ea quoq; partibus, quibus superposita fuerit, sanguinis copiam. Quibus autem exiguum aliquid pudendi preputio de naturali deest quantitate, ijs non raro citra thapsiam sola tensione debitū modum reddidi, ᵇ mēmbranulam mollem firmam q;, cuti gūmi illitæ circūuoluens. Satis autem constat, q etiam membranulæ finem ᶜ † parti subiectæ ⁊ agglutinari gummi oportebit: siquidem & siccatur cito, & sine dolore adstringit. Porrò cuti pręputij ex interna parte rotundum aliquid ac mediocre supponi prius oportebit, quod videlicet postea,

* σικύς, i. cucumeris.

A. lib. 4. f. 7. t. 4. c. 2. fol. 519. b

† δι' ἡμερῶν ἤτοι τριῶν ἢ τεττάρων., i. id q; triū uel quatuor dierū spatio.

Lib. de Offic. med. sect. 3. t. 16. 7ª. 215. h

† In impressis cod. & in plerisque manuscriptis græcis legitur, ὑπολέπτου, i. gracilioris. in aliquibus autē vt Linacer vertit. ὑπὸ λιμοῦ συντακέντος, i. fame ꝯsumpti.

A* ψόας, i. lūborū carnes.

B* ἵνα χάρτου i. fibrā vel mēbranulā chartę

C † τῷ ὑποβεβλημένῳ ἄνω μέρει τῆς ἰνός, i. illi parti membranulæ, quæ in superiori regione sibi subiecta est.

præputium

A postea, q̃ agglutinata membranula est, facile eximas. Eorum vero, qui thapsia preputium adducunt, quidam rotundum id è plumbo fecerunt, veluti solenarium quoddam: mox illi extrinsecus præputij cutim circuntendunt, ac molli loro deligant. Fuerit q; & id non nunquã vtile, vtiq; quibus multa desit cutis: quibus autem exiguum est, quod deest, ijs (vt comprehensum est) sola membranula circundata sufficiat: vbi autem circũdabitur cuti, & agglutinabitur, subtus imponi solenarium prius oportebit. Ego vero, cum nihil horum presto est, modicum chartæ inuoluens, immittere pro fulcimento præputij soleo, vt postea, cum plane coaluit, quod foris est circundatũ, exempto, quod fulciuerat, facile meiat is, qui curatur. Constat vero hoc quoq; vitium ex eo morborum esse genere, quod naturalem magnitudinem est egressum, aliàs putrescente præputio incidens: aliàs ab ipso ortu minore, q̃ par erat, congenito. Subijcitur autem duplici chirurgię rationi, interim in superna pudendi parte circulo incisa cute, quò videlicet eius vnitate soluta, eatenus deorsum trahatur, quoad glandem cooperiat: Interim vero scalpro ex interna parte, qua glandis initium est, excoriata, mox deorsum tracta, ac deinde (vt supra comprehensum est) molli quopiã deligata. Dicemus autem & de eiusmodi rationibus in sermonis progressu æque profectò, vt de curtis id genus, quæ Colobωmata Græci appellant: quippe ita vocant, quæ in labijs, aut narium B alis, aut aure deficiunt. Nam methodo quadam curantur hæc quoq;, primum quidem excoriata vtrinq; cute, deinde adductis coniunctis q; inter se cutium oris: ac vtriusq;, quod callosum est, detracto: mox, quæ reliqua sunt, adsutis atq; agglutinatis. Eiusdẽ generis sunt, & quas in maiore oculi angulo Rhœadas græce vocãt, vtiq; vel impensius minuto, vel prorsus perdito ipso angulo. At prorsus quidem perdito eo, omnino insanabile relinquitur vitium: minuto vero, ijs, quę modice adstringunt, curatur, si tamen totum corpus primum ante purgaueris, dein caput. Sunt mediocriter adstringentia medicamenta, & quæ è glaucio componuntur & croco, & quæ nardina vocantur: & in primis, quæ ex vino sunt confecta. Vt vero summa complectar, quibus perit aliquid substantiæ, maxime quidem id agendum, vt ei quàm simillimam faciendam curemus: si id fieri nequit, saltem aliquid, quod eundem præstet vsum, machinabimur: erit autem profectò & id eatenus simile. Etenim, cum ossis tibiæ sæpe excidere portionem magnam cogimur, ad alterã loco eius substantiam producendam, carnem gignentibus medicamentis naturam ipsam prouocamus: quæ vtiq; inter initia velut dura est caro: postmodum calli durioris firmitudinem accipit: ac temporis spatio roborata, ad ingressum, ossis loco, fit habilis. Quin etiam, vbi internodia digitorum excidimus, in excisorum loco alteram, qualem prediximus, naturam prouenire cernimus. C Quòd autem venas quoq; sensibiles generatas aliquando vidimus, prius est dictum: verum has non tam similes ijs, quæ prius perierant, quàm easdem, renasci dixeris: veluti in cauis vlceribus carnem. Cicatrix vero, quæ in hac calli modo durata gignitur, ea cuti quidem est quàm simillima, cutis tamen non est: quando & densior ea visu tactu q; sentitur: et ratione ex eo, quòd pilos non edit, intelligitur. Hęc igitur si presto tibi ad manum semper erunt, quæ tibi in curationibus peragenda sint, minime requires.

χάρτιον.

De Reliquis curandis Affectibus, qui ad prædicta genera referuntur. CAP. 17.

Mihi vero iam tempestiuum est ad alia morborum genera transire, sed quibus est cum supra comprehensis societas. Ergo serpens vlcus, qui Herpes grece dicitur, is eiusdem est generis cum exulcerato erysipelate: Ramex vero, quam Sarcocelen vocãt, cum scirrhis. At vitia, quæ Ophiasin, Alopecian, & Ptilωsin appellant, ex eo sunt morborum genere, in quibus naturale aliquid est amissum, ęque nimirum, vt Myrmecia eorum est, quæ toto genere sunt præter naturam. Porrò triplex omnium horum est differentia. Quædam nanque ex mutatione consistunt solidarum partium: sicut myrmecia, & leuce, & vitiligo, {& ossis caries, quam sphacelon vocant,} & elephas, & scabies, & lepra. Quædam, cum prius omnino non fuerint, postmodum sunt orta: ve D luti meliceris, & atheromata, & steatomata: atq; alio modo helminthes, & ascarides, & ceria, ita enim vocant longã latam q; helmintha: omnia q;, quæ supra diximus in abscessibus quibusdam, callosæ substantiæ, aut lapillis, aut ossibus, aut pilis, aut alijs quibusdam id genus similia inueniri. Itaque attentum esse semper oportet in omnibus, quæ præter naturam habentur, atq; diligenter aduertere, ex quo ea genere sint: si modo illud recte à nobis dictum est, primam faciendorum indicationem, vnde ad omnia, quæ deinceps sunt administranda, initium capietur, à genere ipso sumi. Herpetas nanq; biliosus procreat succus: quo fit, vt eatenus eiusdem sit cum erysipelate generis, atq; huius quoq; magis etiam cum eo, quod exulceratum est. Differt autem ab erysipelate humoris tenuitate: est enim admodum tenuis, qui herpetem excitat, adeo profectò, vt nõ solum oẽs interiores partes, quæ vtique carnosæ substantia sunt, transeat, sed etiam cutim ipsam ad summam vsq; cuticulam (Epidermida Græci vocãt,) quam solam propterea, q; ab ea remoratur, tum erodit, tum exedit: quando, si hanc quoq; sudoris vice transiret, haudquaq̃ vlcus excitaret. Quippe id vlcerum, quæ ex mordente humore oriuntur, quæ nimirum spontanea vocant, commune est, q; humor, qui ea facit, sistitur in exitu ac tardat. Porrò ex eo, q; alter humor altero sit tenuior crassior've, vlcerum differentiæ, quæ ex profunditate spectantur, proueniunt. Huius certe generis est, & quæ Phagedæna Græce dicitur, & exulcerati cancri. Quorum omnium cõmunis cura-

tio est, vt inhibeatur primum humoris confluxio, post sanetur vlcus: propria vero cuiusq; tum ex E
membri inuenitur natura, tum ex humoribus non solum specie, sed etiam quantitate. At tenuissimus quidem in eiusmodi humoribus est is, qui exulceratum herpetem excitat: crassissimus, qui cancrum: proximum ab his locum occupat, quod ad crassitudinem attinet, qui phagedænas creat. Harum species quædam sunt, quæ Chironia ac Telephia græce dicuntur. Iam aliæ quædam eiusmodi appellationes sunt, sed inutiles & superuacuæ: siquidem ad curationem pernosci oportet humoris tum copiam, tum crassitudinis tenuitatis'que eius modum, tum potentiam: Veluti statim in herpete, quoniam humor tenuis est, (vt qui ex genere flauæ sit bilis) vbi summam cuticulam in transitu perrupit, vtiq;, cum digestus is est, permittit cicatricem vlceri induci. Itaq;, siquis toto prius corpore purgato, mox, quæ influentem humorem reprimant regerant'q;, medicamentis vtatur, iam herpetem curauerit. Sin neutrum horum fecerit, sed tantum ea, quæ cicatricem inducunt, adhibuerit, vtique exulceratam cuticulam ita sanauerit: proximæ tamen illi, quò minus exulceretur, non consuluerit. Postmodum vero illa quoq; cicatrice inclusa, quę ipsi continua est, exulceratur: id'que longo spatio, ceu serpente malo ipso, fit, donec humor, qui id facit, sit vacuatus. Etenim Romæ mulier quædam illustris, cum herpetem in malleolo haberet, primum quidem medicamento, quod algam recipit, est vsa. Hoc cum protinus cicatrix induceretur, proxima illi summa cutis est excoriata, veluti ex desquamnatis. Cui cum deinde superpo- F
situm medicamentum est, rursus illi continua est exulcerata. Id'que ita assidue perrexit, donec ad genu exulceratio perueniret: cum interim quiduis potius pati, quàm medicamento, quod bilem traheret, purgari parata esset. Itaque etiam (quod fieri in talibus assueuit, quoniam plerique culpant non culpanda) damnato ex alga medicamento aliud admoueri iussit. Deinceps igitur, quod ex sandice componitur, vtebamur. Vt vero id quoq;, quod exulceratum iam fuerat, sanauit: quod vero nunc exulcerabatur, non inhibuit, sed iam ad bubones vsque vitium ascenderat, ipsa necessitate coacta, serum'se lactis sumpturam annuit. Immittentes igitur clanculum minimum scammoniæ, inuitam purgauimus, ac sanauimus. Ergo, cuius gratia hæc dicta sint, denuo repetamus. Post, quàm communem omnium, quæ sub eodem genere vitiorum sunt, indicationem acceperis, vtique non hanc in particularibus exequeris, sed reduces semper ad differentiam, quæ tum affectibus, tum ipsorum causis, sit accommoda: sicuti de spontaneis ostensum est vlceribus. Vacuabis nanque eum, qui redundat, humorem, cæterum aliquando medicamento, quod flauam purgat bilem: sæpe eo, quod nigram: modo eo, quod mistæ est facultatis, quod scilicet bilem simul & pituitam educat: veluti in altero herpetum genere, quem à similitudine, quam G
habet cum milio, Cenchrian græce appellant. Quippe is non protinus vlcus facit, quemadmodum alter, sed admodum exiguas pustulas, ad speciem milij: quæ ipsæ interposito spatio in vlcus abeunt. Adeo non sine ratione quibusdam visum est in eiusmodi vitio bili esse aliquid pituitæ admistum. Incidunt sanè non nunquam & citra vehemens totius corporis humorum vitium in partibus vlcera, quæ haud difficulter medicamentis, quæ repellendi digerendi'q; mistas facultates habent, curantur. Ac repellunt quidem non solum ea, quę adstringunt, sed etiam, quę sine adstrictione refrigerant: digerunt vero, quę calefaciunt. Constat'que, quòd in generatione vlceris exuperare debebunt, quæ repellendi facultatem habent: vbi non amplius confluit in ęgrotantem particulam vitiosus humor, quę digerunt. Siquidem exiguum vitiosi humoris, etiam siquis ad viscera & magnas venas retrudat, nullum profectò, quod sensu percipiatur malum cõmittet: at, si eius non leuis quantitas sit, in princeps aliquod membrum aliquando procumbit, vbi scilicet prius naturę viribus totum corpus expurgantis non sit vel per deiectionem, vel vrinas, vel cutim, quę totum corpus includit, vacuatum. Atque flauę quidem bilis vacuatio est facilis: pituitę vero, ac potissimum eius, quæ crassior glutinosior'que est, item'que nigræ bilis, difficilior: quo magis purgantis medicamenti opè indigent. In herpete vero, quoniam tenuis humor est, H
qui id vitium creat, abunde est etiam aluum leuiter soluisse, vel vrinas per ea, quæ id modice efficiunt, citasse. Verum, quoniam de medicamentorum methodo proditum etiam aliquid in superioribus est, non pauca autem & in operibus, quæ proprie his sunt dicata, satius sit sermonem nihil vltra proferre: quando satisfacere etiam ei, qui attentus erit, hæc possint, neque enim nos ea à musis accepimus. Verum homini, qui prudens sit & diligens, & mente exercitatus, ipsa rerum natura, quid agendum sit, suggerit: vbi vero etiam inueniendi viam ab alio quis traditam ceperit, huic facillimum est per eam ultra progredi. Huius rei amplum testimonium fuerit, quòd eiusmodi uiri artem maximis operibus illustrarunt: qui uero parum sunt prudentes, ij nihil præterea inueniant, etiam si tota uita infinitos artis effectus conspexerint. Plurima nanque inueniuntur hodie'que, quæ apud maiores nostros non fuere inuenta: ueluti nunc Romæ quidam excogitauit, quemadmodum acrochordonas & myrmecias ore sanet. Verum de prioribus, utpote à cute extantibus, minus est mirum: de myrmecijs uero, potissimum quæ cum summa cute prorsus sunt æquales, mirum uidebatur. Veruntamen has quoq; primum labiorum applicatione, ceu suctu, ad se trahebat, atq; à radice euellebat: deinde primoribus apprehensam dentibus totam simul eximebat. Sed & scalpro ad myrtacei folij speciem formato, & ferramento eo, quod Scolo-

pomacherion

A.li.4.f.3.t.1. c.7.fol. 452.g

A pomacherion Greci vocăt, quispiam manibus exercitatus, facile eas excidat: cum propriis lineamentis à circumposita cute circumscripta discernătur. Æque "vero & valente aliqua pinna circulo myrmeciæ imposita ipsam educimus. Debebit porrò pinnæ fistula esse myrmeciȩ crassitudini par, vt eam vndiq3 prorsus constringat: quæ postea circumacta, ac simul deorsum impulsa, celerrime ita myrmeciam etiam cum ipsa radice totam educet. Constat vero, & quòd finis ipse pinnȩ, quȩ eam circulo secabit, non tenuis modo, sed etiam acutus & firmus esse debebit. Itaq3 tum galli veteris pinna, tum vel magis aquilæ, ad hunc vsum est commoda. Abscidere vero ab his tantum radicem versus oportet, quatenus reliquȩ partis fistula complecti myrmeciā possit. Sanè ex ipsa statim abscisione, si modo scite fiat, etiam acumen ipsi comparabis. Atque hoc quidem ratio inuenit, non casus. Iam, quòd hæc vehementer attrahentibus medicamentis sursum velletur, & putrefacientibus enecabitur, ratione ab aliquo est inuētum, qui iisdem postea vsus, experientia rem comprobauit. Quædam nanque etiam ante experientiam fiduciam de se manifeste præbent: veluti, quȩ aculeum ac telum, quod modo infixum sit, eximunt: item q3 arenulas, si quȩ oculo inciderunt. Quȩdam ratione certe excogitantur, confirmantur autē † ipso vsu. Quò autem facilius etiam per te eiusmodi vias ad curationum comparandam copiam inuenias, non tȩdebit aliquod B huius generis exemplum proponere. Nominamus autem id genus, in numero particularum vitium. Quoniam enim quȩdam deficiunt, sicut dens, vel digitus, vel è naso ala, vel auris quæpiam particula, vel pudendi pellis: quȩdam redundant, veluti sextus digitus, & quæ Græce Exostωσεις dicuntur, & dentium ij, qui naturalibus adnascuntur: adimere quidem, quod superuacuum est, sanè haud difficile est: aliud vero producere, quod simile ei sit, quod desit, id in quibusdam quidem est facile, in quibusdam difficile, in aliis planè fieri nō potest. Si "nanq3 carnosum sit, quod deest, haud magno negocio id reficias: atque eius rei in cauis vlceribus tradita methodus est. Sin os sit, ipsum quidem instaurare non est, cęterum aliud pro eo durum efficere, id licet. Dictum vero etiā in præcedentibus est de reficiendis venis, nempe quòd aliquando nouas alias sensibiliter progenitas vidimus: aliquando omnia tentantibus non prouenerunt.

A. lib. 4. f. 7. t. 3. c. 13. fol. 516. h

A. li. 1. f. 1. d. 5. c. 1. fol. 10. b

* ipsa experientia.

De Resarciendo Pilorum defectu. CAP. 18.

AT, si digitus desit, vel tale quippiam, restituere id prorsus non licebit. Sanè proditum & de præputio prius est, quemadmodum id quispiam instauret. At, quæ in naso, vel aure, vel labio sunt curta, ea quidem vt refecisse non licet, ita decorem aliquem his adiicere licet, siquis diuisam vtrinque cutim mox in vnum cōductam queat agglutinare. Alia vero ratione huic morbo- C rum generi annumerantur atheromata, & steatomata, & melicerides, & ascarides, & ceria, & helmintes: præterea, qui in articulos & pulmones incidunt, calli, quos poros vocant: item q3, qui in renibus & vesica inueniuntur, calculi: quippe in omnibus his communis est substantiȩ generatio, quȩ ante non fuit. Contra fit in alopecia, & ophiasi, & ptilosi, item caluitie, in quibus amissio particulȩ est, quȩ vtilis fuerat. Tanquam igitur in cęteris omnibus, in quibus gigni quippiam volumus, id agimus, vt naturȩ motus liberos minimeque impeditos reddamus, eodem certe modo & in pilis amissis. Quippe naturȩ opus est, veluti in sinuosis vlceribus generatio carnis, itidem in capite & palpebris productio pilorum. Ergo, si recordaberis ea, quæ in naturalibus libris nostris de pilorum generatione didicisti, vtique ex ipsis amissionis eorum causas inuenies. Siquidem ostensum "in iis est, quòd ex succis, qui per cutim transpirant, quod limosum est, id pilos tum à principio gignit: tum de cętero veluti succrescendo auget. Hoc igitur quoties vel prorsus periit, vel redditum est vitiosum, toties pilos corrumpi est necesse. Corrumpuntur nanq3 & stirpes ipsȩ duplici de causa, alias nutriente succo destitutæ: aliàs non idoneo vsȩ. Ac prorsus quidem perdito eo, qui pilos alat, succo caluicies oritur. Eodem vitiato, tum quas Ophiaseis græce vocant, tum alopeciæ proueniunt. At primum quidem † ex naturali eorum tum ortu, tum mutatione, D etiam alienam à natura causam inuestigabis. Ab hinc curationis rationem inuenies. † Quæ vtiq3 per indicationes omnibus iam dictis (in quibus vel aliud quoduis vitium, vel etiam vlcus, ex humoris vitio incidit) communes peragetur: siquidem & inhibere, quod influit, & absumere ac digerere, quod iam ęgrotantem locum occupauit, cōueniet. Ergo, ceu in vlceribus illis purgationem nocentis succi primum adhibuisti, eodem modo in pilis ipsis ab hac primū curationem inchoabis, scilicet diligenter prius æstimans, quis color cutis sit, cuius cernis corruptos pilos. Nam, si his albidior, quàm pro naturȩ habitu, sit, pituitosi humoris purgationem exhibebis: sin pallidior, eiusmodi bilis purgationem non secus, quàm, si nigrior conspicitur, quæ nigram detrahant bilem, offeres. Sanè ad vitiosi humoris speciem certius agnoscendam non leue tibi adiumentum precedens victus conferet, presertim intelligenti, quinam ciborum nigrȩ bilis succum colligant, quinam pallidȩ, vel pituitȩ. Ergo, cum iam planè purum ex purgatione corpus existimas, eum, qui in cute continetur, humorē digerentibus medicamentis discuties, sic tamen, vt in iis caueas, ne adeo calida acria q3 admoueas, vt cutis exulceretur. Quin etiam ea, quȩ valenter siccant, cauere conueniet, ne videlicet cum vitiato humore etiam vtilem, qui adfluit, absumas: veluti in caluicie fit. Hęc igitur ipse aduertens, admiscui primum iis medicamentis, quȩ alopeciam sanarent, exiguum thapsiȩ. Deinde considerans quotidie, quemadmodum ęgrotantis natura ab hac esset affecta,

A. li. 4. f. 7. t. 2. c. 1. 2. fol. 505. g. h

* ἰλυώδες est in impressis & in aliquib* antiquis: in aliis λιγνυώδες, i. fuliginosum.

† in græco tm̄ est, ἐκ τῆς κατὰ φύσιν αὐτῶν διοικήσεως, i. ex naturali ipsorū moderatione.

† ἐνδεικτικῶς ὑπὸ τῶν κοινῶν ἀγομένης σκοπῶν ἅπασι τοῖς προειρημένοις, i. quæ indicatiue p scopos oībus iam dictis & c.

cta, vbi vel tumefactam plusculum, vel quodammodo excoriatam vidi, illo quidem die à medica E
mento abstinui: illeui autẽ particulam vel galli vel anseris liquato seuo propterea, quòd hęc magis tenuium sunt partium, & altius descendunt. Deinde postero die, si quidem aliquid iam dictorum remanserat, simili modo illeui. Sin nihil tale apparuerat, rursus medicamẽto sum vsus: atq; vt id alte demitteretur, etiam cutim prius linteo infricui, quoad manifeste rubra fieret. Verum, si à balneo vti eiusmodi medicamento voles, id ipsum ex balneo factum cernes, quod prius ex frictione habebas. Iam eos quoq;, quibus periere ex ciliis pili (quos graece Ptilus nominant) similibus genere medicamentis sanabis.

De Oculorum vitiis, qui sunt toto genere Præter naturam, ac de alui Lumbricis. CAP. 19.

DEliges autem materiam oculis idoneam: nec per negligentiam committes, vt medicamentum intra tunicas eorum confluat. Itaque sicca tutiora sunt: de quibus æque, ac de cęteris, in nostris de medicamentis operibus est proditum. Nunc enim (quod dixi) abunde est sola genera medicamentorum, prætermissa particulari materia, transcurrere, quò minus de iisdem identidem dicere cogar. [a]† Ergo, quæcũq; ab ipsa naturæ moderatione sunt aliena, ea tota tollere conueniet: quæcũq; vero [b]† sub hac se tenent, } cæterũ quodammodo corrupta sunt, ea restituere, quatenus licet, oportebit. Sanè dictum à nobis est aliqua ambiguæ naturæ esse. Nec illud nõ dictum, q̃ eorum, quæ aliena sunt, quædã tota substantia sunt aliena, [c]† logica scilicet inquisitione, nec ad curationes in quibusdam affectibus perinde vtili. Siquidem pterygium à sanitatis habitu alienũ esse, patere cuiuis arbitror: non tamen idem substantiæ ratione, quemadmodum atheroma & melicerís, est alienum. Sanatio vero huius quoq;, dum paruum adhuc est & molle, per ea medicamenta, quæ detergent, perficitur, cuius generis sunt, quæ trachomatica vocant: vbi magnum durumq; euasit, chirurgiam postulat. Simili ratione & aquularum (quas Hydatidas vocant) quæ magnæ sunt, chirurgia curabis: quæ paruæ sunt, siccantibus medicamentis iuuantur. At Chalazion (est enim id quoq; ex vitiis, quę oculos infestant, vnum) cũ toto genere alienũ à natura sit, auferri postulat. Ad eundem modũ & pus ab oculis, quos Hypopius vocant: verum id plerunque medicamentis digeritur. Hypochyma vero iam incipiens digeritur: vbi diu constitit, non potest. Ætate vero nostra ocularius quidam medicus, cui Iusto nomen erat, etiam concussione capitis multos hypopius sanauit. Collocans enim eos in sella rectos, ac capita eorum vtrinque à lateribus apprehendens, mox quatiebat adeo, vt manifeste descendere pus ipsi videremus. Mansit autem horum pus deorsum propter grauitatem substantiæ, tametsi hypochymatis nequaquam manẽtibus, nisi admodum ea quis diligenter impingi cogeret. Etenim leuius est, ac, vt ita quis assimilet, nebulæ similius hypochyma, quàm pus: quanq̃ horum quoq; ipsorum quædam (hypochymatum dico) serosioris humoris sunt: Hęc autem punctione ad præsens discutiũtur: interposito tamen haud longo spatio, † ceu limus quidam } deorsum fertur. At, quando pus, quod in oculis est, digerere placet, collyriis, quæ myrrham habent, maxime vtemur: quæ vtiq; & Diasmyrna Græci proprie vocant: his certe minus, sed reliquis melius faciunt, quæ Dia libanu vocant. Quæ vero impense siccant, ad præsens certe valenter vacuant, sed, quod reliquum est, ita cogũt, vt ęgre resolui possit, veluti de scirrhosis tumoribus prius est comprehensum. Subinde vero multum simul puris vacuauimus diuisa tunica ea, quæ cornu est specie, paulo supra locum, quo committuntur inter se tunicæ vniuersæ. Nominant porrò locum græce alij irin, alij stephanon id est coronam. Quo fit, vt hoc quoq; vitium tribus subiiciatur vacuandi modis, & chirurgiæ, quæ simul multum aut totum expellit: & per medicamenta, quæ paulatim: & ei, quæ ad alium ignobiliorem transfert locum, veluti in concussione. Sunt profectò (vt dixi) ex genere eorum, quæ tota substantia præter naturam sint, & ascarides, & helminthes, siue eæ teretes sint, siue etiam latæ. Quocirca & prorsus eas expelli è corpore conueniet. Expelles autem, si prius enecaueris. Necabis autem amaris medicamentis: viuentes nanque obsistunt intestinis adhærentes, at mortuæ expelluntur vnà cum stercore. Expelluntur cum hoc etiam viuæ, sed stupefactæ, &, vt ita quis dixerit, semimortuæ factæ. At teretes quidem absinthium perimere potest. Latę vehementiora medicamenta desiderant { cuiusmodi est filix: } Pari modo, quæ Ασκαρὶς grece dicitur. Verum de medicamentorum copia dicere non est præsentis propositi. Quare hic iam huic quoque libro finem imponamus.

A † . ὅσα μὲν τοίνυν ἀλλότρια τῆς κατὰ φύσιν ἐστὶ διοικήσεως.

B † οἰκεῖα μὲν.

C † Hoc ĩ loco inter dictionẽ aliena, & logica codex q̃dã antiq̃ssim' grecus intercapedinẽ plurium versuũ habet, ĩ q̃ vox, λείπει, q̃, deesse, significat, legitur.

† Al. καθάπερ οἴνου τις ἰλὺς, i. ceu vini fex quædã.

F G H

Galeni

GALENI DE ARTE CVRATIVA AD GLAVCONEM LIBRI DVO

Nicolao Leoniceno interprete.

Ab Auguſtino Gadaldino recogniti.

ARGVMENTVM LIBRI.

Docet Rationem Curandi, febrium exemplo, quæ vel abſque putredine, vel cum ipſa hominem inuaſerint: Item propoſitis ſymptomatis, quæ frequentius aut vehementius lædunt.

De communi & propria Hominum Natura dignoſcenda, ac ex quibus Medendi via ac ratio conſtituatur. CAP. I.

C QVod quidem non communem tantum hominum naturã medicum cognoſcere oportet, ò Glauco, ſed & vniuſcuiuſq; propriã, & dudum ab Hippocrate ‖ recte traditũ eſt, & nos in ipſis artis operibus (vt noſti) circa id ſufficienter ſtuduimus. Non tamẽ propriam ſingulorum naturam æque, atq; communem, poſſibile eſt ſcribere. Verum ſcripta contrario modo ſe operibus habent, tum in pluribus aliis rebus, tum præſertim in iis, quæ ad preſentẽ pertinent intẽtionem. Petiiſti enim à nobis, vt tibi vniuerſalem quandam medendi viam ac rationẽ, quaſi per figuram & quoddam compendium, oſtenderemus: hæc autem qualitate & quantitate ſingulorum auxiliorum perficitur; nec nõ & modo eorum vſus, & temporis occaſione, quę prę omnibus eſt cognitu difficillima: circa quam pręcipitem admodum exiſtentem (quemadmodum ‖ quodam in loco etiam ſcribit omnium bonorum nobis author Hippocrates) vides plerunq; medicos non modo vulgares, ſed & pręcellentes, aberrare. Quin & quòd magni etiam momenti ſit, ſi quantitas bona coniectura viribus accõmodetur, ‖ idem vir pariter ſcripſit. Cum igitur ad recte medendum plurimum conferre & temporis occaſio, & auxiliorum quantitas, videatur: inuenies autem hæc vnicuique ęgrotanti propria, nihil autem proprium poſſit ſermone explicari: hoc pacto, quod cõmune eſt, cogimur ſcribere, quamuis id ſit vſu ſecundum. D Nam & quoſdam aliquando ægrotos viſimus, cum quibus dum ſani eſſent, non eramus verſati: quo fit, vt neque, quem colorem, quam habitudinem, aut natiuum calorem, aut quem arteriarum pulſum, à natura habuerint, agnoſcamus: quę ſi ſciremus, magnitudinem morbi ſatis aliquando iudicare poſſemus: nam, quantum vnumquodque à naturali ſtatu recedit, ad tantam morbus magnitudinem peruenit: quantum vero recedit, ſolus ille ſcire poteſt, qui naturalem ſtatum exquiſite cognouerit. Cum igitur hoc in ipſis fuerit nobis ignotum, ne omnino hęſitemus, ad commune confugimus, quamuis ad vſum ſecundum locum obtineat: hîc vero artifex plus aliquid, quàm ij, qui arte caret, aſſequitur. Quid vero hoc ipſum plus ſit, primus omnium, quos nouimus, & ‖ hoc memorauit Hippocrates: plenius aũt de hoc ſcripſerunt, qui Hippocrate fuere poſteriores, atque illius ſcripta accurate legerunt: ex quorum numero vnus fuit Mneſitheus Athenienſis, vir tum in aliis omnibus, quę ad artem pertinent, ſufficiẽter doctus: tum vero, qua via ac ratione medendi ſcientiam oporteat exercere, nemini peritia ſecundus. Hic igitur Mneſitheus à primis atq; ſupremis incipiẽs generibus, putauit ſecari illa oportere in alia genera ſpecies q; & differentias: hęc rurſus in alia diuidi: ac denuo iſta eodem modo, donec ad talem peruenerimus ſpeciem, poſt cuius diuiſionem in vnum numero & indiuiduum deſineremus. Mihi vero, qui ad te ſcribam, ſatis eſt breuibus meam explicaſſe ſentẽtiam. Nam ridiculus

1. Epid. ſect. 3. t.1. 3ª. 117.a

1. Apho. 1. Ex. ord. 2.b

Lib. de Alimẽto poſt mediũ.

1. Prog. t.2. 4ª. 189.c

culus videri possem, si tua te velim docere, tanquam nō multo antea à Platone illa didiceris: neq; E enim vt te docerem, quam viam ac rationem in diuisionibus sectari oporteat, hæc volui meminisse, sed quoniam mihi ad sequentia omnia plurimum cōducere existimaui. Et, cum à me exigeres edíscere causam, ob quam medicorum plurimis aberrare contingit, non aliter tibi ostendere poteram: etenim, quæ in aliis hæresibus contingunt errata, & quæ multi medici nunc in ægrotantium curatione delinquunt, hanc primam atque præcipuam causam habēt, diuisionis scilicet prauitatem. Quidam enim in primis & supremis generibus stant, solum, quæ ab illis sumuntur, indicationibus contenti: quidam vero vsq; ad aliquid diuidunt, non tamen vsq; ad finem perueniūt: non nulli vero etiam vitiosis vtuntur diuisionibus. Qui "vero & omnia, quæ sunt secundum naturam, & quæ præter naturam, ad eiuscemodi methodum reducit, atque ab omnibus his per diuisionem inuentis sufficientes sumit indicationes, hic solus, quantum humanis permittitur viribus, medendo nō errabit: atque illos quidem, quorum habet notitiam, melius curabit, quā alios: ignotos vero proxime illis, quoad fieri poterit, ad sanitatē perducet. Siquis enim primum distinxerit eam, quæ secundum ætates, differentiam: deinceps autem eam, quæ secundum temperaturas atque potentias, cætera'que omnia, quę hominibus insunt, colores dico, atque calores, habitudines'que, pulsuum motiones, exercitia, assuetudines, atque animi mores: his quoque adiunxerit F eam, quæ maris à fœmina, differentiam: &, quæcunque ad regiones, & anni tempora perinde, alias'que eius, qui nobis circunfunditur, aeris constitutiones recto modo distinxerit: hic ad propriam laborantis naturam agnoscendam proxime accedet. Sed ex his omnibus non nulla quidē in libris de pulsibus: non nulla vero in iis, in quibus agitur de temperaturis, sunt determinata: Sicuti, quæ præter naturam sunt, vniuersa quomodo inter se & speciebus, & generibus differant, in libro de passionibus est præfinitū. Nunc vero de iis solum ægrotis dicere proposuimus, quorum natura, antequam morbum contraherent, nobis erat exquisite perspecta: cum quibus tamen & reliqui omnes intelligentur, qui nobis erant ignoti: nihil enim difficile ab eo, quod est perfecte distinctum, id, quod non tale est, inuenire.

A.lib.4.f.1.t.2. c.7.fol.418.d

De Causis & Signis Febrium Ephemerarum. CAP. 2.

INitium igitur sumemus à febribus: quoniam & tu in his præcipue curandi artificium habere cupiebas. Et primum quidem de his sermonem habeamus, quæ simplicissimę sunt, quas Hippocrates ‖ephemeras, id est diarias, appellat. Hę vero sunt, quę propter lassitudinem eueniunt, & ebrietates, atque iras, furores, atque mœrores, atque alias animi curas vehementes. Et, quę ex bu- G bonibus febres ortum habent, ex hoc genere sunt, prēterquam si absque vlcere fiant manifesto: tunc enim suspicionem afferunt, & nullo modo mites sunt. Et vigilię plerunque simplicem febrem induxerunt, sicut frigefactio, & exustio quandoque. Atque hę omnes febres soluuntur facillime. Oportet siquidem eos confestim ducere ad balneas, atque ad aliam consuetam victus rationem: quandoquidem, qui pertritum illum sermone medicorum triduanum terminum admittunt, sępius acriores febres effecerunt, quāuis & aliter prēterea delinquant: quemadmodum cernis ex eis plures in quolibet ingressu delinquere ita, vt manufactas plane faciant ęgritudines. Sed "curatio quidem harum febrium in promptu est, sed earū dignotio maiorem exigit diligentiam, de qua nemo ante nos, quantum oportuerit, scriptum reliquit: quare minus mirandum cōplures tantum in medicinę operibus aberrare, quātum etiam cognitione falluntur. Sępius enim quidam ab initio casu aliquo in graues morbos incidunt, veluti vino pleni, aut Sole exusti, aut frigefacti, aut lassitudine oppressi, aut vigilias passi, aut ira concitati, aut quauis alia causa, quę per se nocere natura sit apta, correpti: deinde totum in causa antecedente consistere, neq; aliam subesse dispositionem arbitrati, circa victum negligentius se habent adeo, vt se ipsos lateant in insanabiles, aut ęgre curationem admittentes morbos prolabi. Ob hęc igitur ante omnia curare oportet, H quemadmodum etiam Hippocrates ‖admonet, vt non solum futura pręcognoscamus, sed prēterita etiam atque pręsentia. Nam, & quod nunc proponitur, ad eam artis attinet partem: quod pro viribus manifeste trademus. Neque enim parua est differentia, si laueris iam ægrotantem, & securum esse iusseris, aut eum per omnem custodiam securitatem'que traduxeris. Cum igitur ad ægrum accedes, primum à maximis, quæ circa ipsum sunt, consideratio incipienda, deinde & ab aliis, adeo vt nec minimum aliquod pro viribus omittamus: nam vt magis aut minus ei, quę fit ex maximis, indicationi credamus, ex aliorum fit adiunctione. Maxima quidem in omnibus febricitantibus signa, in pulsibus atq; vrinis consistunt. His vero addere oportet, & quęcunq; alia circa faciem Hippocrates scribit: accubitum quoque, & respirationem: item ea, quæ per superiora vel inferiora excernuntur: Et siquid aliud accidens circa aliquam corporis partem, aut operationem consistere videas, qualia ille mille in millibus scripsit: neque ex his vllum aliquod negligenter prēteread. Hęc quidē omnibus febribus communia sunt. Itaq; etiam in simplicissimis, de quibus pręsens est sermo, nihil horū relinquere oportet. At, postq̄ ex pulsibus atq; vrinis febris *naturam perceperis: cum pulsus nullum inflammationis signum habuerit, neq; omnino inęqualitas in vna arterię cōpulsione apparuerit, aut si hoc affuerit, omnino sit imbecille: vrinæ aūt oino similes

4. Aph.55. Ex. ord.33.c
* ὀργάς.
* θυμούς.

A.lib.4.f.1.t.1. c.5.fol.412.d

1. Progn.t.2. 4a.189.c

* ἤθος, i. more. Al. εἶδος, id ē speciē seu formam.

A similes iis, quæ secundum naturam se habent, aut non multum à naturali statu recesserunt: tunc & ad omnia illa, quæ antea à nobis sunt dicta, accedere oportet. Et, cum veluti chorus quidã omnia concinne loquuntur, tunc etiam fidere oportet, ac, si libeat, interrogare, nunquid aliqua manifesta antecesserit causa. Siquid enim huiusmodi æger fateatur, expectata prima febris solutione, statim oportet lauare, cum tunc certior tibi sit facta dignotio, & ex ipso solutionis modo. Nã arteriarum motus in hoc in totum assimilatur ei, qui in sanis deprehenditur: cum in nulla alia febre ad naturalem habitum reuertatur, neque si multum temporis inter primæ accessionis finem & secundæ principium intercidat, quemadmodum in tertianis atq; quartanis: in illis enim febris remanet signum, in ephemeris autem in totum aboletur accessione cessante. Plurimis vero earũ & humidi quidam vapores, & quibusdam etiam sudores optimi apparent: aut omnino quidam plurimus veluti vapor ex intimo corporis exit. Sed & vrinæ quoq; multo nunc meliores, quàm circa febris principia, videbuntur. Et, si capitis aut alterius partis dolor simul inuaserit, neque hic amplius persistet. Ægrotantis quoque in tolerando facilitas, magnum & ipsa signum, tanquam sigillum quoddam, vltra omnia alia signa, febris bonitatẽ tibi indicabit. Et, si, dum lauantur, neq; horror quidam insolitus molestauerit, neque alia tristitia affuerit: &, si post balneum deinceps

A.li.4.f.1.t.1.c.6.fol.412.f.

B bene se habere perseueret, tunc ne verearis cibum offerre. Vinum quoque sine formidine ad potandum exhibe, adhibito tamen, vt præsentia exigunt, modo. Nos autem, vt te non latet, eis causam, quę antecesserit, solemus dicere, neq; expectamus, vt illam ęgrotus anticipet enarrare: quod maximum est argumẽtum, illum non errare, qui talem sit adeptus facultatem. Si igitur remanentibus adhuc animi affectibus consideratio habeatur, tunc ex pulsibus maxime tentanda dignotio, quemadmodum in libris de pulsibus scripsimus: post hos vero & ab aliis dignotio est petenda. Quòd si illi iam quidem cessauerint, remaneat autem dispositio, paruum quidem ex pulsibus habebis indicium earum, quę febrem attulerũt, passionum: sufficient autem tibi & sine pulsibus reliqua. Communiter quidem omnibus vrinæ rufę. Adiungitur vero iis, qui propter tristitiã febricitant, acritudo potius, quàm abundantia caloris: quemadmodum è diuerso iis, qui propter furorem. Sed & extenuatio corporis in iis, quos tristitia, quàm in iis, quos cura vexauit conspectior existit: oculorum præterea cauitas, ac quędam inconsueta decoloratio. Hęc quidem sunt & in aliis, qui quouis modo diu cogitarunt, communia. Maxime autem & ex oculis distinguere oportet: nam ex his etiam in sanis animę mores possumus coniectare: at in ęgrotis, si quis diligenter inspicere queat, sunt indicia certiora. Sic quidem eos, qui propter disciplinas, aut contempla-

A.li.4.f.1.t.1.c.11.fol.413.c

C tionem aliquam diu cogitarunt, ab iis, quos tristitia corripuit, discernere oportet. At eos, qui vigilarint, distinguit forma palloris: nam in ipsis facies est subtumens: & oculorum motus manifestus, vix enim palpebras attollunt: inest etiam palpebris humiditas, nam, qui tristantur, aut cogitationibus detinentur, his exiccantur. Cauitas vero est commune accidens omnibus, mœrori, vigiliis, cogitationibus, non tamen furori: in hoc enim neq; oculorum cauitas, neq; pallor manifestus, & plus caloris, atq; celerius ex imo prorumpit: neq; pulsuum magnitudo destruitur, quemadmodum in vigiliis, tristitia, & cogitationibus. Quare hæc à furore apertissime distinguuntur: abinuicem vero, quemadmodum diximus antea. Eorum autem, qui ex lassitudine in febrem inciderunt, cutis est siccior, quàm in alia aliqua ephemera febre. Sed hoc quidem omnibus ex lassitudine febricitantibus commune existit in tempore accessionis, donec consistit: post hoc vero pluribus, modo nõ sint supra modum labore vexati, quidam humidi vapores, aut calidus vapor, ex intimo corpore effertur: quibusdam vero, etiam postquam febris cõsistere desiit, siccitas perseuerat: quod maxime accidit iis, quos superfluus labor oppressit, aut refrigeratis, aut à Sole exustis simul cum lassitudine. Et quidem pulsus non eodem in vtrisque modo se habent, quia parui quidem iis sunt, quos superfluus labor vexauit: in aliis vero magni. Quæ vero cute condensa-

* Al. ligatus.

D ta accidunt febres (condensatur autem hæc aut ex frigore, aut ex qualitate aliqua, quæ vim astringendi habet, subito ei adueniente, velut illi, qui aqua aluminosa se lauit, accidit) hæ quidem ex omnibus febribus solæ sunt astricta passio. Has vero tactu cognoscere licet, quemadmodum & arentes febres, & quæ ex lassitudinibus & exustionibus fiunt: nam neque harum densitas eos queat latere, qui tactum habent exercitatum. Sed & caloris motus nescio quo pacto resurgit, qui mitis quidem in primo tactu sentitur: acris autem, si plusculum tardemus. Non tamen & his vrinę sunt rufę, neque corporis moles concidit, neque etiam oculi caui atque aridi fiunt: quoniam etiam quibusdam humecti magis atque prominentes apparent, quàm ij, qui secundum naturam se habent. Neque sunt pulsus minores, cuiusmodi in mœroribus, curis, aut vigiliis, aut valde immodicis exercitiis apparent. Febres autem, quæ ex bubonibus fiunt, pulsus habẽt maximos, veloces, atq; frequentes: multus q; illis calor inest: ac, postquam febris constiterit, statim ex profundo quidam emergit humidus vapor, calidus quidẽ, sed mitis, acrimonia enim & mordacitas minime omnium febrium, huic generi febrium adest: atq; vt plurimum facies rubicunda illis & magis tumens: vrinę q; subalbidę. Communis autẽ omnibus huiusmodi febribus est pulsus ęqualitas: nam paucæ admodum ex his febribus eam, quę in vno ictu, inequalitatẽ ostendunt, & neq; ipsę satis aperte ac manifeste illam prę se ferunt. Talia quidem sunt ipsarum indicia.

* Al. insolita.

pulsu febrium ex bubonibus

De Curatione Febrium Ephemerarum. CAP. 3. E

CVrare autem oportet omnes quidem balneis. At, qui ex densitate cutis aut ex bubonibus febricitãt, si in aere balnei morari iusseris, haudquaq̃ nocebis: reliquos oẽs q̃ citissime oportet ab aere semouere: si vero diutius in aqua immorari voluerint, permittẽdum. Oleo autem tepido & multo & manibus mollibus perfricare quàm plurimũ oportet, pręcipue quidem, qui ex lassitudine febricitant: secũdo aũt loco, qui meatus habent adstrictos: & tertio, qui ex bubonibus febrẽ incurrerũt: sępius aũt istos lauare oportet, in quantũ cõtigerit. Cibũ "autẽ assumere, qui ex lassitudine febricitãt, possunt multoties, nõ ęque tñ, qui ex densitate cutis aut bubonibus febricitãt: at his vtrisq; tenuis victus est optimus: qui vero ex lassitudine febrierint, præcipiẽdũ est, vt cibos assumãt cõcoqui faciles, ac cruditatẽ pcipue deuitẽt. Sed & vinũ potare, quantũ possunt cõuincere, sunt permittendi. Mẽsuræ aũt ratio, queadmodũ in aliis oĩbus, ex viribus, & ętate sumit̃ ægrotantis, nec non & ex naturali tẽperatura, & præterea ex consuetudine, & anni tẽpore, & regione, atq; aliis huiusmodi. Qui vero ex bubonibus febricitãt, arcendi sunt à vini potu, donec bubones soluantur. At, qui cutis foramina habent adstricta, vel refrigerati sunt, si non multũ hoc affectu laborẽt, neq; plenũ corpus habeant, non sunt à vini potu prohibẽdi: at, qui pleniore corpore sunt, vel multum refrigerati, prohibere vtile est. Qui vero ex vigiliis aut aliquo animæ affectu febricitant, postq̃ balneaueris, cibo humectãte ac boni succi reficere expedit. F Vinum "vero {oĩbus, sed} præcipue iis, qui vigiliam passi sunt, intrepide offerendum est, nisi capitis dolore premantur, aut pulsum venarũ in temporibus sentiant: liquet aũt, q etiã in aliis eadem obseruãda sunt. Sed & iis, qui ira, aut mœrore aliquo, aut cogitatione febricitãt, vinũ est exhibendum: & qui furore febricitant, qñ oĩno ab affectu quieuerũt, prius vero non tutum est vti vino. Tentare aũt oportet & contrariũ semp afferre ei, quod molestat: labori quidẽ, quietẽ: vigiliis vero, somnũ: iræ aũt, & furori, atq; tristitiæ, eã animi iocunditatem, quæ ex sermonibus, actionibus, spectaculis, enarrationibus percipit̃. Sic, qui cogitatione laborat, oĩno ratiocinationes omittat: &, qui ex bubone febricitat, prius huius curationi intẽdat, ac multo prius, vlceris vnde originẽ habuit. Hęc quidẽ febriũ ephemerarum indicia atq; remedia sufficienter se habeant. Reliquę vero febres nõ nullæ ex inflãmationibus, nõ nullæ ex humoribus, accẽdunt̃. Et, quę ex inflãmationibus fiũt, sunt veluti quędam accidẽtia partiũ phlegmone laborantiũ: & morbus magna ex parte ab instrumẽto patiente denominatur phrenitis, aut peripneumonia, atq; pleuritis, aut aliquid tale: sed de his postea dicemus.

A.lib.4.f.1.t.1. c.9.fol.412.h

A.lib.4.f.1.t.1. c.18.fol.413.f

De Febribus Putridis. CAP. 4.

AT, quæ ex humorũ putredine febres accendunt̃, hoc ipso nominant̃ febres, & sunt non accidentia morborũ, sed ipsæ morbi. G Ex his vero nõ nullæ qdẽ sunt sine accidẽtibus, quæ & mitissimæ sunt: quædã vero simul cũ accidẽtibus infestãt. Nos vero de prioribus dicamus febribus, quæ accidẽtibus carẽt: in qbus maxime, si fieri possit, primo die, qualis sit febris, an acuta vel lõgi tẽporis, est cognoscẽda: & vtrũ ex iis, quę intermittẽtes dicunt̃, an cõtinua. Quòd si primo statim die fieri non põt, secundo saltẽ formã inuenire est tentandũ: q si neq; in hoc aliquid firmũ aut stabile sciat̃, in tertio saltẽ aliquid manifestius apparebit: nã paucæ omnino sunt, quæ, vt exquisite dignoscantur, quartũ desiderent. Ego vero, q̃ breuissime potero, indicia explicare tentabo, ex quibus speciem febris intelliges: planius autem ac manifestius de omnibus alibi disseruimus.

Signa Febris Tertianæ. CAP. 5.

QVæ igitur cum rigore inuadunt, non ab re ex earum numero esse iudicabis, quæ per circuitum infestant. Tertianæ enim atq; "quartanæ in totum cum rigore faciunt accessiones. Sed tertianæ quidem in primo insultu cum vehementi sæpe rigore incipiunt: quartanam vero non vidimus cum vehementi rigore incipientẽ, sed post tempus magnitudo illi superuenit, præter id, q neq; statim ab initio hæc febris vt plurimũ solet inuadere, sed aliis, quæ antecesserint, subsequi. Quartana itaq; eas, quæ errabundæ aut erraticæ dicuntur, † insequitur. H Quotidiana vero raro aduenit, quin os ventriculi patiatur: quemadmodum quartana ex male affecto splene generatur: tertiana ex iecore laborante. Quæ quidem cum valido rigore incipit, magis febrem tertianam, q̃ aliquã aliarum febrium, fore par est. Si vero & alia, quæ postea dicentur, signa attestentur, hanc procuIdubio in prima die tertianam esse cognosces. Quòd si cum paruo rigore inceperit, tunc magis & alia signa attendere mente oportet: quoniam non quotidiana tantum atq; quartana, sed etiam hemitritęus, id est semitertiana, aut aliqua alia ex continuis esse potest. Alia vero signa & ex caloris qualitate & quãtitate, & arteriarum motu, sumunt̃: ex ipsa etiam rigoris, qui sentitur, forma, & anni tẽpore, & regione, & temporis statu, atq; ex natura & ætate ægrotantis, & ex præcedentibus causis, & iis, quæ concomitãtur. Nam calor quidẽ, multus & acris esse debet: Pulsus aũt magni, † ac calidi, } vehementes, veloces, atq; frequẽtes, omnis inæqualitatis, præterquam febrilis, expertes: Rigor autem, veluti si à re aliqua acuta magis, quàm frigida, cutis pungeretur: cum ij, qui quartanam aut quotidianam patiuntur, potius frigidum rigorem sentiant: Tempus autem anni æstiuum, sicuti & locus, & præsens constitutio calida. Sit autem & ægrotantis natura calidior, biliosior, & ætas iuuenilis: & exercitationes potius, quàm ociositas, antecesserint: magis deustio, quàm frigefactio: & parcitas cibi potius, quàm crapulæ: vigilię quoque, mœrores, atque lassitudines,

A.lib.4.f.1.t.1. c.62.fol.429.c

† quidam cod. addũt, propter phlegma.

† in antiquis quibusdã hæc non leguntur.

A lassitudines, & intensæ cogitationes ad eundem perducunt effectum. Quòd si multos alios eodē tēpore laborantes contigerit tertianis corripi febribus, hoc quoq; maximū pręter ea, quæ nuper diximus, signū erit. Quòd si, cū hęc omnia affuerint indicia, aut saltē quę maxima sunt & longe præcipua, sitis quoq; vehemēs adiungatur: vomitus q; bilis, aut sudor, vel vtraq; superuenerint: tūc etiā aperte manifesta erit. Quòd si post hæc à febre quieuerit homo, hac inquā, quę in suo motu est & oībus nota: propria vero febrium inęqualitas in arteriarū motu relinquatur: tunc certissime poteris, esse tertianā febrē enunciare, æque, ac si per tertium diē accessionem fecisse vidisses.

Signa Quartanæ. CAP. 6.

QVartana autem (nam & huius signa tibi scribere oportet) manifestissimum sui præbet indicium in principiis accessionum, quando rigent adhuc, qui quartana laborant. Nam eorum pulsus satis tardi sunt ac rari. Cum autem consistit febris, aut etiam augetur, necesse quidem est, vt veloces fiant atq; frequentes. Seruatur tamen & tunc propria ipsius tarditas ac raritas, si additam velocitatem atq; frequentiam accessioni, ratione perpendas. Etenim, si comparaueris quartanæ febris consistentiam tertianæ consistentiæ, non paulo velociores atque frequentiores in tertianis pulsus ostendere arteriæ videbūtur. Et ipsius vnius motus inæqualitas in quar B tana febre eius formam ostendit: nam, quæ omnibus communis est febribus, in vno pulsu arterię inæqualitatem in hac manifestissime licet comprehendere: multo enim velocius principium finem q; motus inuenies, quàm medium. Non tamen in tertiana ita se habet: breuis etenim in ipsa est velocitatis excessus, atq; in cōsistentia præsertim. Verum & caliditatis indicia diuerso modo se habent: nam tertianarum calorem & æstum & veluti feruorē, in quartanis haudquaquam inuenies. Hæc igitur signa maxima sunt. Reliqua vero extrinsecus: nam neq; hæc sunt omittēda, sed & ægrotantis "natura est inspicienda, si in ea atra bilis abundat: & tempus quoq; anni, si autumnus: & præsens constitutio, si inæqualis: sic vero & loci natura, & morborum peruagātium populariter: & si lien intumuerit, febris que sine ordine antecesserit, & ætas senior, quàm consistentium: & si cum sudore febres desinant. In his vero bilis flauæ vomitus minime est expectandus, quemadmodum nec in quotidianis: hoc enim tertianarum proprium est. At, cum febris cessauerit, si adhuc signum febris remanserit: pulsus que his, qui secundum naturam, rariores ac tardiores fuerint: quartana proculdubio erit huiusmodi febris.

A.li.4. f.1. t.2. c.62. fol.429.d

Signa Quotidianæ. CAP. 7.

FEbrem vero quotidianam vel ex his maxime signis agnosces. Nam eius caliditatem humidiorem cum quadam acritudine esse oportet, non, cum primum manus admouetur, confestim C occurrentem, sed per moram: nam quædam fumosa caliditas cum multo vapore commista exire videbitur: cum magis ignis in multo humore suffocetur, quàm ipsum possit cōuincere. Sed & his multo minores sunt pulsus pulsibus quartanarum, quàm istarū pulsus pulsibus tertianarum. Rursus vero tanto rariores sunt in quotidianis pulsus iis, qui in tertianis, quanto illis pulsus quartanarū: at tarditas in vtrisq; eodem modo se habet. Minus vero siticulosa hęc febris est: tantū q; eam quartana excedit, quantum istam tertiana. Lingua vero & totum corpus siccissimum est in tertianis: at in febribus his humidissimum. Et vomitus pituitosi. Et, quæcunq; per ventrē excernuntur, frigidiora sunt, atque humidiora, & crudiora, aquosiora, & pituitosiora. Vniuersum corpus deniq; in hisce febribus plenū crudis humoribus inuenitur. Ideo q; "ętatibus, naturis, anni q; temporibus, regionibus, & temperaturis humidioribus accidunt. Nam iuuenem biliosa ac sicca temperatura nunquam vidi huiuscemodi corripi febre. Pueri autē, & maxime paruuli, & ex his, qui iam perfectum corpus habent, pituitosi & habitus crassi, atque ocio plurimo dediti, crapulis, ebrietatibus, balneis assiduis post cibum præsertim, vtentes, à quotidianis facile capiuntur. Loca etiam humidiora, atq; ex anni temporibus hybernum, atq; ex constitutionibus humidiores, hanc D præcipue afferunt febrem. Quòd si sit etiam populo communicata, tunc præter ea, quæ antea diximus signa, hoc quoq; non parum ad eam dignoscēdam cōducit. Non tamen harum febrium declinationes, quemadmodum tertianarum & quartanarum, sudoribus terminātur. Quare neq; ad integram quietem manifeste (exceptis paucis) perueniunt. Vrinæ vero, quæ procedentibus ipsis adueniunt, totius morbi tempora docent: quæ autem in principiis videntur, febris etiā speciem indicabunt. Nā in quotidianis vel albæ sunt & tenues, vel crassæ & turbulentæ, vel* rubidæ. In tertianis autem rufæ vel subrufæ. In quartanis vero variæ quidē, sed crudæ omnes. Hęc quidem febrium intermittentium sunt indicia.

A.li.4. f.1. t.2. c.46. fol.425.h

* Aliter et

Indicia Febrium Continuarum. CAP. 8.

FEbres "autem continuas ex eo cognosces, quòd nullum eis adest ex signis, quæ intermittentibus oportere adesse diximus. Et si citra etiam quatuor & viginti horas non cessauerit febris. Si vero inæquale habuerint incrementum, hoc præter alia signa longius etiam tempus ostendit. Et quidem si & proprium febrium signum in pulsibus manifestum habuerint. Si vero & inordinatio quædam, vel inæqualitas ipsis, vel inconcinnitas adsit, & hoc etiam indicium erit simul magnitudinis ac continuitatis. Si vero in hoc statu permanentes, tertio die maiorē accessionē ostenderint, aut excrementa & vrinæ omnino crudæ apparuerint, non possunt huiuscemodi febres ad

A.li.4. f.1. t.2. c.3. fol.417.c.d

septimum diem iudicari. Si vero & quarta dies tertiæ diei similis fuerit, & febris quodammodo E submersa, neq; facies aut reliquum corpus collabatur quicq;, huiuscemodi febris ad longius tempus extendi consueuit. Tales quidem sunt differentiæ earum febrium, quæ accidentibus carent. Curatio autem earum deinceps scribetur, primum quidem intermittentium, deinde cõtinuarũ. Ex intermittentibus vero breuissima quidem ac mitissima est tertiana. Longissima aũt, ac, quantum in ipsa est, haudquaquam periculosa, quartana. Quotidiana vero, longa, & nõ sine periculo. Quare ab initio statim ad vniuersum ægritudinis tempus inspiciẽtes, rõnem victus instituemus: nam "ęgritudinibus, quę acutę sunt, ac celeriter ad statum veniunt, & si valde tenuem victũ exhibueris, haud magnum afferes detrimentum. Quę vero sunt diuturniores, nisi ab initio grandiori cibo reficias, hominẽ cum morbo pariter perimes: aut intempestiue victus modum cõmutabis: neq; enim oportet statu aduentante grandiorem, q̃ prius, cibum offerre, sed cõtra potius, tenuissimum victum, qui in toto morbo exhibeatur, ad statum reseruare. Hoc igitur in omnibus febribus cõmune præceptum. Sed oportet præterea, quæ singulis febribus intermittentibus propria sunt, considerare. Veluti confestim in tertianis (neq; enim male ab his initiũ sumendum) primũ distinguas, si exquisita sit febris, & (vt quispiam diceret) legitima: aut non exquisita, sed velut notha. Nam, quę exquisita est, in septem, quod longissimum est, circuitibus iudicatur, pręter id, q̃ ẽt F minime periculosa est: alteram "vero, quæ nõ est exquisita, vidi q̃nq;, cum in autumno incepisset, in vere desinere. Deinde vero, vt par est, in tempore adeo longo, tum quia ægrotus medici præceptis parere noluisset, sed in aliquo deliquisset: tũ quia ex hyeme lęsus esset: lien valde intumuit, & pręcordia flatibus sunt oppleta, & iam subtumida quædam erat decoloratio in facie, ac præsertim circa crura: adeo vt nobis de iuuene dubitare contigerit, ac maioribus vti remediis fuerit necessarium. Sic igitur nihil simile habet huiuscemodi tertiana cum exquisita. Quare & ab initio eas distinguere oportet: quantum enim natura differũt, tantum rationabile est rationem victus permutare. Vt igit̃ eas optime sciamus distinguere, quę adolescẽti acciderint, mihi sat erit scribere: quæ, veluti quoddam exemplum ac monumenta tibi futura sunt earum, quæ non exquisitæ tertianæ sunt. Erat tempus anni medium inter occasum pleiadum & æquinoctium antecedens. Inceperat autẽ febris cum horrore adolescenti circa aurorã ferè, vt neq; in caliditate similis tertianæ videretur, neq; in pulsibus: sed neq; vomitus bilis subsecutus est, neque sudor sufficiens, pręterq̃ q̃ in die secundo tantũmodo circa horam tertiam quidam pauci humidi vapores exierunt: ex quibus febris quidẽ transpirabat, at ita pedetentim, vt vix circa vesperam expers febris videretur: nam febris signum satis manifestum in pulsibus manserat: in reliquis vero circa vesperas satis bene se ha G bebat, & per totam pariter noctẽ. Rursus vero circa tertię diei auroram secũda accessio facta est, omnino, pręterq̃ in tempore, similis primę: nam nocte superueniẽte paululũ ante diem vapores humidi exhalarũt, ac circa quartę diei aurorã febris cessauit. Ac reliquo deinceps autũni tempore atq; hyemis, quo ęgrotauit, alia oĩa & hora accessionis & solutionis febris eundem modũ seruauerunt. Agebat aũt adolescens circiter decimũoctauũ ætatis annũ, albus aspectu, & pinguis, qui sæpius ante in ocio degerat, & crapulis balneis q̃; plurimis & repletionibus vsus erat: quare neq; bene cibos cõcoquebat. Simul aũt aduenit ei durus pulsus, in prima quidem die atq; secũda mediocriter: in tertia aũt & quarta atq; sequẽtibus vsq; ad septimã, ad tantam peruenit duritiem, vt quispiam, qui soli crederet pulsui, multorũ fore mensium ægritudinem iudicaret: talis aũt perdurauit vsq; ad vernũ ęquinoctiũ, in quo cœpit mollescere. Et rursus postea quadragesimo die omnino æger à tertiana est liberatus, tendente paulatim ad mollitiem pulsu, ac minore quotidie fiente accessione, vrinis q̃; bonam habentibus subsidentiam, etenim hę quoq; in priore tẽpore erãt admodum crudę. Talis quidem est tertiana, quę alteri exquisitę maxime contraria existit. Reliquas vero intermedias haud numero paucas, ex extremis determinatis haud difficulter inuenies. Quæ enim in principio sermonis tertianarũ febriũ indicia scripsimus, si omnia affuerint, exquisitã red H dunt tertianã: cuius accessionis tempus breue est, quatuor nimirũ horarũ, aut quinq;, aut sex, aut (quod longissimum est) vndecim, aut duodecim. Huiuscemodi pręterea febriũ vrinę tertio die, aut ad summũ quarto, coctionis signũ ostẽdunt. Hoc pacto quidem exquisitã aut non exquisitã tertianã cognosces: eadẽ quoq; rõne & quartanã & quotidianã. Cui enim oĩa insunt indicia, quę in quartanis febribus antea scripsimus, hæc vera atq; exquisita quartana est: cui vero minime, spuria est, & nequaq̃ exquisita: et quotidiana quoq;, cui oĩa, quę diximus, insunt, exquisita est: cui aũt non, non exquisita. Non igitur sicuti exquisitæ quotidianę & quartanę, ita ẽt non exquisitę, sunt diuturnę, sed, quemadmodũ exquisita tertiana breuis est temporis, sic & quartana & quotidiana exq̃sitę, diuturni. Hęc q̃dẽ in iis, qui p̃ circuitũ quendã febricitãt, oportet cõsiderare. In aliis autẽ febricitantibus vrinas atq; excremẽta atq; vniuersum corporis habitũ inspicere oportet: calorem quoq;, atq; arteriarũ motũ, & quęcunq; alia pręter hæc Hippocrates, & longus vsus inspicere iubent, ‖ veluti regiones, anni tẽpora, cõstitutiones, & ętates, corporũ tẽperaturas, cõsuetudines, & causas antecedentes, & quę simul cũ morbis inuadunt, & quæ in medio tẽpore apparent. Iam totũ, vt cuiq; videatur, admonitũ est, non tñ re vera ita se habet: nã quoddam maximum ẽt inter hęc oĩa, breue tamen dictu, nõ dum scriptũ est. Quid vero hoc est? morbi quãtitas ac virium, res, quæ ad eam

A. li.4. f.1.t.2. c.8. fol.419.h

A.lib.4.f.1.t.2. c.35.fol.422.h

Lib. de Humoribus à principio.

A ad eam explicandam vno indiget verbo, ad vsum vero permagna: neque enim bene prænoſcere poſſumus, niſi horum ſingulorum magnitudinem diligenter penſitemus. Nam, vtrũ morbus ſit exitialis, an non: & qñ magis debeat mori, aut ſanitati ægrotus reſtitui: niſi omniũ, quæ diximus, quantitatem diligentius animaduertens, ad duo redegeris capita, ad ipſius ſ. morbi magnitudinẽ, & ægroti vires, non poteris vere prænoſcere. Nam, ſi vires adeo validæ fuerint, vt poſſint morbum ſuperare, neceſſe eſt ægrotum euadere: ſi vero contra, omnino morietur. Non igitur ſolum inſpicias, qualis ſit morbi ſpecies ac forma, ſed & eius magnitudinem aduerte. Non paruam autẽ hoc exigit experientiam, tum alias ob cauſas, tum quia neq; ſcribi, neq; omnino ſermone edoceri ſingurorum quantitas poteſt. † Et, ſiquid in nobis eſt, ex nulla re adeo poſſumus ad exquiſitam peruenire notitiam, quantum ex crebra exercitatione circa quãtitatis coniecturam: hoc quidem in ipſis operibus & diſcere & docere poſſibile eſt: quæcunque vero in qualitate determinantur, hæc diligenter ac manifeſte, ꝙ breuibus poterimus verbis transſigemus.

† Al. Et ſi id, qđ noſtrũ eſt, aliqđ forte eſt, ex nulla alia re ad tãtum pfectionis venit, quã ex crebra & c. Vide explanationem Stephani.

Tertianæ Exquiſitæ febris curatio. CAP. 9.

EXquiſitam ergo tertianam, vt quæ ex flaua bile cõmota inualeſcat, quãto magis fieri poteſt, refrigerare oportet ac humectare: nam contrariorum contraria remedia ſunt, quæ quidem B quod ſuperfluum eſt, reprimant: quod vero deficit, ſuppleant. At flauę bilis humor inter oẽs, qui in corpore ſunt, humores ſicciſſimus calidiſſimus q; exiſtit. Hunc igitur, cũ ad ventriculũ repit, per vomitũ educere oportet: cũ vero vergit ad inferiora, per inferiorẽ excretionẽ: hoc quidem & ſponte fieri ſolet in tertianis exquiſitis. Per vrinã quoq; & ſudores oportet diuertere. † Iuuat autẽ & p inferiores partes bilis expurgatio. Venter aũt mollibus "clyſteribus exinaniẽdus eſt. Vrina vero potionibus, in quibus apium aut anethum maduerunt, prouocanda. Et, ſi tibi coctionis ſigna monſtrantur, iam cum fiducia abſinthium potes exhibere: quod alioquin ſummũ eſt remedium mordicationum ſtomachi, quæ à bile proueniunt, ſi præſertim ex ipſius coma, quantũ ſufficiat, accipiẽs melicrato intinxeris. Balnea vero calida ex aqua potabili proſunt, tum quia aliquid bilis educunt, tum ẽt quia ſua qualitate plurimum iuuant: nã huiuſcemodi oĩa balnea humectãt, ac potentia refrigerant. Marinæ autẽ aquæ & ſalſæ, nitroſæ atq; ſulphureæ, plus quidem bilis educunt, ſed multo minus, ꝙ potabiles, proſunt: pręſtat vero neq; ipſas vtiles dicere, quandoquidem plus qualitate nocent, ꝙ euacuationibus iuuent. Equidem noui quendam corrupto iudicio hiſce balneis vti perſuaſum, deinde extenuato corporis habitu ad tantã veniſſe perniciem, vt tabe conſumptus interierit: reliqua vero victus ratio ad bilem etiam [a] excernendã exhibita fuerat. Semp. C autẽ oportet contrarias qualitates illis, quæ præter naturã inualuerint, opponere, cum hoc [b] multo plus iuuet, ꝙ quomodolibet euacuare: ſed neq; hoc ipſe nouerat, neque alio docente didicerat. Hæc igitur in balneis intentio ſit, vt corpus madeat atq; humectetur: atq; iccirco neq; nitrũ, neq; ſal, neq; ſinapi inſpergere oportet, (quod genus mali cõplures ęgrotis afferre videntur) at plurimum olei calidi infundentes ad aquã perducere ac madefacere: &, ſi in ea natare voluerint, quantum id facere poſſunt, permittendum. At, qui balneis admodum delectantur, ſi etiam bis in die lauari permiſeris, non aberrabis: ſed illud ſemper habeto in memoria, vt in tẽpore id faciant. Si vero etiam coctionis ſigna oſtendantur, tunc, etiam ſi ſæpius laueris, nihil deliqueris. A vino vero ante, ꝙ morbus concoquatur, omnino abſtinendũ: at, vbi cõcoqui cœperit, dandum eſt ab initio tenue, aquoſum, & paucum: vbi vero iam propè eſt, vt morbus ſoluatur, amplius eſt offerẽdum.

A.li.4. ſ.1.t.2. c.38.fol.423.e

† Al. Iuuatenĩ & p has partes (vrinam ſ. & ſudorem) bilis expurgatio.

A* Quidã cod. habent γεν-ων, i. generandarum, ſed melior videtur eẽ Leoniceni lcõ.

B * multoties

Cibi aũt, quicunq; humectãt atq; refrigerant, oẽs vtiles ſunt exquiſitis tertianis: quantitas vero in ipſis ſit tanta, quanta optime concoqui poſſit. Ex oleribus quidẽ atriplex, blitum, lapathum, & malua, & lactuca, & "cucurbita: ex aliis vero & ptiſſanæ ſuccus, & ex alica ſorbitiones. Et ex piſcibus, ſaxatiles: ex volatilibus autẽ, quæ mollibus cõſtant carnibus: quæ aũt talia non ſunt, eorũ alæ. Teſticuli quoq; gallorũ: & ſuũ pedes, & cerebra: paruorum vero ſi etiam dederis carnẽ lique D factã, nihil nocebis. Sed & oua "ad ſorbendum ſunt concedenda, & præſertim vitelli eorũ: nã hi facilius, ꝙ pars alba, cõcoquuntur. Ex fructibus autẽ permittẽdum eſt, vt illos deguſtent, qui nõ ſunt omnino difficiles concoqui. Oportet autẽ abſtinere à melle, ſinapi, & ſalitis, atque omnibus acribus: & à vinis & ſatis vetuſtis, & quæ natura ſunt calida. Hęc quidem ſit victus ratio in pluribus veluti ad coniecturam expoſita. Qui vero non ſunt delicioſi, iis talis victus eſt inſtituendus, qualem noſti me aliquando inſtituiſſe in exquiſita tertiana ſecũdum ſermonem Hippocratis, ex ſucco ptiſſanæ vſq; ad criſim. Hæc quidem in exquiſitis tertianis ſeruare oportet.

A.ibidem.

A.ibidem.g

Tertianæ Nothæ curatio. CAP. 10.

IN iis vero, quæ non exquiſitæ ſunt, prouidendum eſt pro viribus, ne morbus augeatur: ne'ue ægrotantis vires proſternantur, quæ longiori tempore debẽt laborare. Difficile vero eſt ſeruare vtrunq;, quoniam inediæ quidem, quantũ proſunt ad morbi coctionem, tm̃ vel etiam amplius officiunt viribus: cibi vero, quantum ægroti robur adaugent, tantũ coctiones impediunt. Sed & id quoq; noſcere opus eſt, ad quantam magnitudinem perueniat morbus, ac quantæ ſint ægroti vires: vt ad ea, quæ maius auxiliũ expoſcũt, inſpiciens, inedia quidẽ in valẽtioribus audacius vtaris viribus, & morbo coctu difficili: largiori autẽ cibo, vbi vires ſunt debiliores, neq; morbus admodum cõcoqui cõtumax. Hæc quidẽ & in oĩbus aliis morbis conſiderare oportet. In tertianis

vero non exquisitis,neq; statim circa initia balneare expedit, sed cum iam coctionis signa apparuerint: neq; quotidie cibum oportet exhibere, sed satis est alternis diebus. Quies vero & calefactio circa præcordia iuuant, & sorbitiones concoqui faciles, & clysteres non admodum molles. Quod si sanguinē mittere oporteat,neq; hoc quoq; omittendū, sed ab initio statim adhibita earū rerū,quas scis, distinctione tm̄ mittendum, quantum præsens exigit status. Sit autē totius victus ratio,non quæ humectet atq; refrigeret vniuersum corpus, qualis in exquisitis exhibetur tertianis,sed & aliquem modum assumat ad calefaciēdum, atq; incidendū. Plurimum igitur eos iuuat ptisanę succus,pipere adiecto: vel etiam hyssopum, vel origanum, vel spicam nardi mulsa aqua infundens & decoquens,ad bibendum propina: & quęcunq; alia, quę cient vrinam, præterquam illa, quæ supra modum calefaciunt atq; exiccant: maxime "vero post diem septimam danda est iugiter absinthij coma. Et quidem oxymeli potione plurimos iuuat: & aliquid ex iis, quæ molliter ventrem subducunt, quibus me assidue vti nouisti. Vomitus autem post cibum adeo iis, quibus hæc febris perdurauerit, vtilis est, vt multos sciam solis vomitibus statim prorsus fuisse curatos. E A.li.4.f.1.t.4.c.19.fol.438.c

Quartanarum Curatio. CAP. 11.

DEinceps de quartanis dicemus, quas etiā ipsas ab initio mediocriter ac leniter tractare oportet, nullum forte medicamen aut euacuationem exhibentes, nisi forte "sanguis vehemēter superabundans appareat. Et, si vena incisa is, qui fluit, niger videatur ac crassus (præcipue vero in iis, qui liene laborant, huiuscemodi visitur) audacius mittendus est: ꝙ si flauus aut tenuis apparuerit, statim supprimendus. Venam vero secare oportet vel interiorem, vel mediam sinistri cubiti: Et victum deinceps instituere minime flatuosum, & optimum: Ventrem, quantum possibile est, mollem facientes iis, quæ vsitata sunt: Quod si hæc nihil proficiant, clysteribus vtendum est, à principio quidem mollibus, postmodum vero acrioribus. Arcendi sunt autem à carnibus porcorum, atque ab omnibus eduliis, quæ tenacia sunt, & tardum habent exitum, ac quæ refrigerant exiccant que corpus. Vino vero vtendum est albo ac tenui, ac mediocriter calido: & volatilibus, quæ boni succi sunt, & non in paludibus degunt. Pisces autem adhibendi concoqui faciles, mollibus carnibus nihil tenax habētibus præditi. Vtendum est autem *salsis, & sinapi. Et certis diebus id medicamen, quod Dia trion pepereon vocatur, vel quod Diospoliticū, est assumēdum: &, si quotidie piper tantum cum aqua biberent, recte etiam facerent. A frictionibus autem, & ambulationibus, & balneis, atq; aliis vsitatis non sunt penitus prohibendi. Et, si omnino possent à balneis abstinere, solis cōtenti frictionibus, ꝙ plurimum ex eo iuuamen admitterent. Et, si quartana febris breuis sit, neq; admodū violenta, nihil nocuerit, si diebus interiectis ad consueta exercitia se transferant. Hæc quidē ab initio & vsq; ad statum sunt peragenda. Si vero in statu morbi pręcipue ęgrotus esse videatur, tunc subtilioris victus ratio est adhibenda, ꝙ ante vel postea. Statim vero pręcipiendum est, vt diu conquiescat, ac visceribus prouidendum vngendo atq; emplastrando iis, quæ mollire ac laxare possint: deinde medicamentis vtēdum, quæ ciendi vrinam vim habent. Et, si coctionis morbi indicia apparuerint, tūc purgare oportet iis, quę humores atros exinaniendi vim habent, non semel tantum, sed & sępius, si fuerit necessariū. Vtendum autem & vomitibus post cibum tunc continue: &, si nihil prohibuerit, elleborum "albū est exhibendum, primum quidem *permistum radiculis: ꝙ si nihil fecerit, elleborum ipsum. Qui vero nequeunt euomere, hi per inferiora valentius sunt purgandi. Et his postea medicamen cōfectum ex viperis in potu dandum, & alia, quæ ad huiuscemodi febres commendantur: ex quibus est & illud nobis familiare pręcęteris laudatissimum, quod succum cyrenaicum recipit. Quicunq; vero ab initio aliquod ex his medicamentis exhibuerunt, aut omnino ante statum, quartanam, quæ erat simplex, sępius fecerunt duplicem, aut omnino maiorem ac difficiliorē: ex duplici autē triplicem, aut omnino ambas difficiliores maiores q; reddiderunt. Noui autē medicum, qui ausus est homini, qui triplici quartana laborabat, medicamen ex viperis exhibere, quando non dum morbus in statu esset, deinde (vt par est) auctis omnibus, febris continua subsecuta hominem occidit. F A.li.4.f.1.t.2.c.63.fol.419.f G A.ibi.fo.430.d H

* Codices greci īpressi & manuscripti oēs, Oribasius, Paulus, Aetius, & Trallianus in hoc Galenū reprehendens, legūt humectāt. Vide Stephanū Athe. qūo hūc locū explanet.

* salsamentis

* Al. infixum.

Quotidianæ Curatio. CAP. 12.

QVotidianam autem cum volueris curare, vtere oxymelite, † post primos dies, & illis, quę possunt vrinam valide ciere: & vniuersum totius victus caput sit ad incidēdum efficacius. Circa statum vero, de ventriculo est habenda solicitudo, ac de eius ore præsertim. Deinceps iubendum est, vt post radiculas & cibos assumptos euomant: iis etiā, quæ pituitā subducūt, vtendum. Reliquam vero victus rationem ad communes intentiones inspiciens inuenies.

† Al. primis diebus.

Curatio Febrium Continuarum, quæ Carent accidentibus. CAP. 13.

IN continuis autem febribus, quibus quidem status morbi non vltra septimam futurus est, & vires validæ sunt, atq; ætas præterea consentit, iis quidem admodum exquisitus & tenuis victus est instituendus. Quibus vero vel status totius morbi vltra septimam, vel vires inualidæ, hi ab initio solidiori cibo sunt reficiendi: prope vero statum, tenuiori. Cum autē iam adest status, tenuissimum victum seruare oportet: deinde rursus assidue solidiorē, ac simile augmentum efficere illi, quod ante statū fiebat, decremēto. Sanguinē vero mittere oportet & ob morbi magnitudinem: Et quibus rubor multo plus, ꝙ naturæ cōueniat: & maior, ꝙ pro cōsuetudine, totius corporis

A ris tumor: & venę eminentes atq; extensæ: his omnibus est auferendus, nisi vires, aut ætas, aut aliquid eorum, quæ supra commemorauimus, prohibuerint. Quod vero humidus victus in febribus acutis omnibus iuuat, dudum recte dictum est. Succum igitur ptissanæ iis, quibus non acescit, exhibere oportet: & melicratum, quibus non bilescit: & sorbitiones ex alica, & panē ex aqua, & quæcunque alia eandem aut similem vim habent. In iis vero, quæ præter modum calidæ & ęstuosæ sunt, cum primum videris coctionis signa, tunc audacter aquam frigidam potandam exhibe: modus vero in quantitate seruetur, quemadmodum tempus anni, regio, ætas, & natura, & consuetudo etiam exposcit. Talis quidem est, vt in vniuersum dicam, febrium, quæ accidētibus carent, curandarum ratio.

Febrium, quæ cum Accidentibus affligunt, Curatio. *CAP.* 14.

QVæ vero cum accidentibus sunt, non æque simplicem exigūt curationem. At pro viribus metiendum est, quanta sit febris, quantum'ue ex accidentibus periculum immineat: atque ad id, quod vehementius ac difficilius est, intendendum, non posthabita omnino etiam alterius cura. Age enim si quis febricitet, *et adsit plethorica dispositio, verum ex recentibus cru-
B ditatibus sit, ac morsum sentiat afflictum'que os ventriculi: vel si etiam humorem aliquem malum euomuerit, & in huius transitu non parum fuerit offensus, adeo vt grauiter se habeat atque anxie: nunc quid hic ad febrem respicientes solam multitudinem euacuare tentabimus, (quod alioquin sine molestia faceremus,) an prius ori ventriculi prouidebimus, ac deinde, postquam circa hoc bene se habuerit, quam contigerit, totius corporis euacuationem faciemus? Mihi quidē ita agendum videtur. Multos itaque sępius vidi, qui ita affecti erant, quosdam interiisse, non nullos ad extremum periculum fuisse perductos, cum medici eos euacuare tentassent, antequam os ventriculi corroborassent. Sed neque, si fuerit febris cum profluuio ventris, alia est opus euacuatione: verum hęc sola sufficit, quamuis non sit pro multitudinis ratione: quicunq; enim his plus adimere fore necessarium putantes, aut sanguinem mittere, aut ventrem mouere tentauerunt, in grauiora pericula duxerunt. Sed "neq; si quis simul & distentione neruorum laborauerit, & sanguinis eguerit missione, huic tantum semel mittere oportet, quantum exigit *morbus: sed aliquid etiam accidenti est relinquendum: cuius causa sępe sudores eueniunt, & vigilię molestant, & vires ægroti debilitantur. Ita etiam, si vehementissimæ vigiliæ aut dolor intensus ægrotum infestant, cauendę sunt subitæ ac multæ euacuationes. Ipsa præterea ambientis aeris temperatu-
C ra, loco accidentis cuiusdam habenda, quando exquisite calida ac sicca fuerit, † qualis est tempore medio } inter Canis ortum & Arcturi. Atque ideo omnes, quibus medici nihil omnino de temporum statu cogitantes, sanguinem abstulerunt, interierunt. Si etiam valde frigida fuerit, tunc quidem sanguinem mittere est formidandum: cum non ignoremus non parua ex similibus sequi pericula. Interierunt autem non nulli, qui in calidis admodum constitutionibus non recte euacuati sunt, ex syncopa vocata, & dissolutione: in frigidis vero, cum accessiones incipiunt, nimium refrigerati non amplius releuantur. Ob hæc igitur neque in locis supra modum calidis aut frigidis sanguinem mittere audemus: sed, si regio ipsa & temporis status consentiunt, omnino abstinemus: cum vero non consentiunt, euacuamus quidem, sed multo minus, quàm si neutrum prohiberet. Tanquam etiam accidens quoddam, ęgrotantis ad patiendum facilitatē considerare est necessarium: multi enim † neque vnquam sunt euacuati, } neq; euacuationem vllam integram, aut inediam longam possunt perferre: sed alij quidem ex his in omnimodam corporis imbecillitatē facile incidunt: quidam vero statim os ventriculi male affectū habent, adeo vt cibos abhorreant: quod si eos cogantur assumere, aut non retinent, aut male concoquunt. In hac dignotionis parte etiam ęgrotantis temperaturam contemplari oportet: quicunque enim calidi &
D sicci natura sunt, hi omnes facile ab integris euacuationibus offenduntur. Et consuetudo quoq; non parui momenti est tum ad omnia alia, tum pręcipue ad euacuationis indicationē: † quidam enim nunq̃ antea fuere euacuati, neq; vnq̃ euacuationem integram pertulerūt, & multis cibis vsi sunt: nō nulli contra, neq; multis cibis vsi fuerunt, & euacuationibus sunt assueti: hos igitur intrepide euacuare oportet, quādo & reliqua etiam consentiunt, cęteros vero (nempe insolitos) nec si omnia alia id suaserint. Eodem pariter modo & corporis habitus cōsiderare oportet: nam, qui densa & solida carne constant, his habitus haudquaquam facilis pati: quare non oportet vereri ipsos euacuare ex toto, si quidem & alia id iubent. Sed qui mollem, & humectam, & diffluentem habent carnem, hi mirum in modum sunt ad patiendum habiles: quare, & si reliqua omnia sanguinem esse minuendum persuadent, non tamen id facere audendum est: sed & aliis euacuationibus, quantum moderate & caute fieri potest, vtendum est. Eodem modo, & quicunque supra modum crassi sunt aut macilenti: nam & his venam incidere cauendum est, alias q; euacuationes integras vereri oportet. His etiam & ætas annumeranda est veluti accidens quoddā, quod prohibendi integram vacuationē vim habet: neq; enim pueri, neq; seniores hanc sine noxa tolerant.

Hosce igitur omnes, quos diximus, vbi dispositiones hortentur, non semel, neque ex toto, sed paulatim oportet euacuare inediis moderatis, & frictionibus, & clysteribus mollibus, humecta-

A. li. 3. f. 2. c. 7. fol. 216. h

* *Est quidē in impreßis cod. & manuscriptis omnibus quos viderim μὴ, i. nec. Leonicenus tamē vt legis se καὶ. Steph. ēt athe niensis legit affirmatiue. & oīno hæc videtur melior lectio.*

* Al. multitudo.

† Multi codic. græci legunt, καθάπερ τῆτες ἐγένετο ἐν τῷ μεταξὺ & c. id ē qualis hoc anno fuit tpe medio & c

† In qbusdā codi. græcis hæc non habētur.

† Manuscripti tamē quidā codices habent, quidā enī nec vnquā euacuationē integrā pertulerunt, & multis cibis vsi sunt & c. Sūt ēt codices, qui habeant, quidam enim nec vnq̃ euacuationem integrā pertulerūt, nec multis cibis sunt vsi: qdam contra, & multis vtuntur cibis, & euacuationib' sunt assueti.

tionibus q́ꝫ, & cataplasmatis, & balneis: quorum singulorũ indicationes rursus ab iis, quę antea E
diximus, sunt assumendæ. Ita etiam, si quando duo contraria accidentia consequantur, inspicere oportet, vtrum eorum sit fortius. Eodem modo, si duo morbi eũdem hominem obsederint, qui inuicem pugnantes habeant indicationes: nam & tunc quoque aduersus illũ, qui magis vrgeat, instandum, neque alter omnino negligendus. Eas vero, quæ habentur ex accidentibus & morbis indicationes, non simpliciter, sed secundum causam, à qua singula fiunt, considerandum: qualia sunt defectus animi, & dissolutio: nam consueuere medici de vna re hæc duo nomina dicere. Est vnum quidem res ipsa, cuius sunt plures causæ: nam animo deficiunt & ex choleris nominatis, & ex profluuiis ventris, & difficultatibus intestinorum ac leuitatibus, & muliebri fluxu, & vulneribus: & sanguine per ora venarum, quas Greci hemorrhoidas appellant, emanante, aut per superiora educto, aut per nares aut alios meatus: et ex enixarũ purgationibus immoderatis. Non nunquam vero & vehemens cruditas animæ defectum attulit: & tunc præsertim, cum ventrem supra modum soluerit. Et, qui bulimus appellatur, nihil aliud est, quam animæ defectus. Omnem præterea, quæ ex vtero prouenit, strangulationẽ, defectus animi antecedit, sicuti ad vteri versus superiora recursus, & ad latus inclinationes, atq́ꝫ inflammationes, plerunque consequitur. Antecedit autem morbum attonitum, & comitialem, cum malignus existit, & dissolutiones, & F
syncopen, & tabem. Sed & in principiis febrium non admodum paucarum aduenit, & tunc presertim, cum supra modum aut siccum, & squallidum, aut plenum immoderate corpus extiterit. a † Et nõ nunquam etiam simul cum febre incendente atque maligna inuasit. Et quibus extremę corporis "partes in principiis febrium plurimum sunt refrigeratæ. Et quicunq́ꝫ ob inflammationis magnitudinem vel hepatis, vel ventriculi, vel stomachi febricitant, his etiam in principiis accessionum non nunquam animi defectus adueniunt, illis præsertim, quibus humores crudi & incocti redundant, aut qui aliquam præcipuam partem obstructam habent. Animo etiam deficiũt, quibus os vẽtriculi male affectum est, aut humorũ vitio mordicatur: aut crassis, vel lentis, b† vel humidis, vel frigidis} humoribus aggrauatur. Quidam etiam in vehemẽtibus animæ affectibus animo defecerunt, sed præcipue senes, & qui alioquin sunt imbecilles: etenim plures eorum tristati, aut lætati, aut irati, animo defecerunt. Sed & roridæ humiditates quædam aliquando his ita affectis haud in tempore superuenientes, animi defectum inducũt: sicuti, & qui magis robusto sunt corpore, ex immoderatis sudoribus idem patiuntur. Et, si abscessus quispiam rumpatur vehementer ei, qui non admodum robustis sit viribus: ac tum præcipue, cum materia simul tota ad ventriculum, vel ventriculi os, aut thoracem defluxerit. Et, si quando etiam nos abscessus secan- G
tes totum simul emittere pus tentauerimus, animi defectum subsequi est necessarium. Et, si quandoq́ꝫ purgantes, aut clystere abluentes, aut quomodocũq́ꝫ euacuantes, id aliquo modo vehementius, quàm oporteat, egerimus: neque enim in morbo intercute tota simul superfluitas, quamuis sit præter naturam, potest sine noxa euacuari: sed tunc quoq́ꝫ necessarium est hominem deficere animo. At vero ex vehementia dolorum veniunt dissolutiones, cum morsus quidam ac tormina, aut ilei, aut intestini crassioris affectus, subito accidunt. Sed & neruus percussus, & musculi caput animi defectum intulerunt, & maligna in articulis vlcera, omnia q́ꝫ gangrenosa & depascentia, & immoderata frigiditas atq́ꝫ caliditas, vitalis q́ꝫ roboris dissolutio. Hæ quidem sunt defectus animi causæ. Singulæ vero earũ propriam curationẽ desiderant, & de omnibus quidem non contingit nunc scribere: nã, quę passionibus assident, sine illis curari nõ possunt. Tantum igitur in præsenti sermone de ipsis dicemus, quantum quispiam de eis edoctus, possit iis, quæ repente ingruunt, accessionibus occurrere: Veluti quòd eos, qui ex choleris & vẽtris profluuio & multis aliis vniuersim factis euacuationibus dissoluuntur, aqua frigida spargere oportet, & nares apprehendere, & os ventriculi perfricare, ac iubere vt euomant, stomachum iritando digiti vel pennę immissione: sed neq́ꝫ malum manus & crura alligare. Oportet autem "nexus fieri plures ac for- H
tiores circa manus, quando per inferiores partes fiunt euacuationes, quemadmodum, quãdo per ora venarum hemorrhoidum sanguis profluit, aut ventris profluuia adsunt, aut cum per vteros exeunt in mulieribus menstrua: nam, si tunc crura fortius ligentur, sæpius aliquid ad partes inferiores attrahitur: Contra autem fit in fluxibus sanguinis factis per nares atq́ꝫ vomitibus, in quibus crura sunt vehementius alliganda. Et quidem, quibuscunq́ꝫ in vulneribus sanguis emanat, eodẽ modo, si ex superioribus partibus accidit, inferiores: si ex inferioribus, superiores, vinculis sunt astringendæ. Situm quoq́ꝫ aliquem in aduersum tendentem parti expedit inuenire, nõ tamẽ hoc multum fiat: nam, si nimium tendatur, atq́ꝫ ex hoc fatigetur, nihilo minus iritatur, q̃ si inclinaret ad eũdem locũ. In vniuersum aũt, aut ad cõmunia membris patientibus in aduersum retrahere oportet, aut ad ea, in quibus est euacuationis origo. Atque ideo vehementes euacuationes, quæ ex vteris fiunt, cucurbitulæ iuxta mãmas appositæ statim sedãt: quæ vero ex naribus, hepati ac spleni secundum narem patientẽ: q̃ si ex ambabus naribus subito ac multus sanguis effluxeret, vtriq́ꝫ visceri sunt adiiciendæ. Vinum etiã aqua frigida temperatũ curat eas, quæ ex magnis fiunt euacuationibus, dissolutiones, & tunc præsertim, quando ad ventriculũ fluunt humores. Sed aduertendum est, an aliquid sit, quod prohibeat huiuscemodi exhibitionẽ: veluti si aliquod vnũ ex visceribus

Syncopes causæ

A† Et cũ ardenti & maligna febre nõ nũquã simul ĩuasit ẽt eos, quibus extremæ corporis &c. Nã de iis potius debet intelligi, qui in ĩuasionib⁹ causi maligni extremis corpis partib⁹ refrigeratis, animi defectũ incurrũt. vt videre licet pag. 99.e

B † In exẽplari Stephani athenẽsis hæc verba non habentur.

A.lib 4.f.2.t.1. c.48.fol.444.b

A.li.3.f.1.t.1. c.8.fol.281.h

A visceribus inflammationem patiatur: aut caput vehementius doluerit: aut passio aliqua, quæ delirare cogat, affuerit: aut febris incedens in morbo crudo: magna enim & quasi insanabilia ex potu vini in huiuscemodi affectibus nocumenta proueniũt. Quòd si nihil prohibeat, postmodum ægrotantis naturam, & cõsuetudinem, & ætatem, & ambientis aeris temperaturam, distinguere oportet: ad hæc enim respiciens, vel frigidum vel calidum potum exhibebis. Nam, qui assueti non sunt potare frigidum, aut manifeste ex ipso offenduntur, & quicũq; natura sunt frigidiores, & qui in extrema sunt senectute, & loco natura degunt frigidiori, tempore hyberno, cauere frigidum oportet: at qui contrario modo se habent, hisce intrepide offerendum est. Sit vero vinum in fluxionibus, quæ ad ventriculum fiunt, calidum & tenue, quale Lesbium: in sanguinis autem fluxibus crassum ac nigrum & acerbum. Ipsis vero locis imponere oportet, veluti ventriculo, & vtero, & stomacho, & thoraci, quæ corroborandi vim habent: capiti autem & fronti, præter hæc, illa etiam, quæ refrigerant. Et, quibus in summis partibus, & in naribus vena aliqua dirupta est, medicamen aliquod ex iis, quę sanguinem supprimere possunt, imponendum. Balneæ vero in fluxionibus quidẽ ad ventrem aptissime sunt, sanguinis vero fluxum acriter irritant. Et, quicũq; ob sudoris "multitudinem animi defectum patiuntur, iis etiam plurimum nocent: horum enim

A.lib.4. f.1.t.2. c.13. fol.421.c

B adstringere oportet, ac refrigerare, non laxare cutem: & vinum frigidum pręcipue his exhibere, & nihil omnino calidũ offerre. Sed neq; etiam crura ac manus ligare oportet, neq; cogere ad vomitum, neq; vllo modo mouere: ac ventis refrigerantibus aditum præparare: aerem quoque domus alterare frigida àtque astringente qualitate, myrtorum foliis, vitium capreolis, ac rosis, pauimentum consternentes. Nihil vero horum confert, vbi ad ventrem fluxiones fiunt: nam, quo magis cutem densaueris, tantò ipsę magis augentur. Iis igitur, qui ex euacuationibus dissoluuntur, ita confestim succurrendum est. At, qui ex multitudine, non ita: verum in illis artus quàm plurimum fricare oportet, calfacere, atq; alligare: à vino vero & cibis abstinẽdum, & balneis etiã, si febricitauerint: sufficit autem, si eis dederimus melicrati potum, in quo ebulliuerit thymus, vel origanum, vel pulegium, vel hyssopus: conuenit quoq; oxymel, {& ligare ac fricare manus potius, q̃ crura.} Et, quæ etiam ex vtero laborante exoluuntur, non aliter curandæ sunt, excepto oxymelite: fricare etiam atq; alligare magis crura oportet, q̃ manus. Et, quẽadmodum in multo effluxu cucurbitas iuxta mammas imponimus, sic, quibus sursum aut in latus tractus est vterus, inguinibus & coxis adhibebimus. Et naribus quidem ea, quæ fœtidissimum odorẽ habẽt: vtero autem odorata, & ea, quæ laxare ac calefacere possint, medicamenta afferemus. Si vero os ven-

C triculi fuerit imbecille, atq; ideo animi sequatur defectus, ea, quæ roborandi vim habent, oportet emplastra adhibere, quale est, quod fit ex palmulis, vino, farina hordei, croco, aloe, ac mastiche: madefacere aũt iis, quæ constant ex absinthio, & oleo melino, & mastichino, & nardo, & œnãthe, & vino. Et, si ipsum ęstuet, miscere ex refrigerantibus aliquid, veluti cucurbitæ succum, atq; lactucæ, & portulacæ, & solani, & sereos, & vuæ acerbę: hęc quidem non solũ refrigerat, sed etiam astringit. Aqua etiã frigida ęstuanti ori ventriculi plerũq; prodest, si in tempore detur, alioquin plurimũ obest. Atq; iis, qui ventriculi os imbecillum habent, vinum calidũ potius oportet exhibere, si nihil sit aliud, quod prohibeat. Plurimũ vero iuuat eos, qui ita laborant, etiã frictio extremorum. Quòd si ex his remediis nihil melius se habuerint, exæstuantes quidem q̃ primũ ad balneas ducere oportet: qui vero aliquid frigiditatis sentiunt, medicamen dia trion "pepereon nominatum, atq; ipsum piper solum, atq; absinthium bibant. Qui vero ex vitiosis humoribus os ventriculi mordicantibus dissoluuntur, hos post aquæ calidæ aut hydrelęi potum fac euomere: q si difficulter euomant, prius concalefacere oportet, quę os ventriculi circũstant, loca, & manus, & pedes: quòd si neq; hoc modo possunt euomere, digitos aut pennas demittendo irritare oportet: q si neq; sic euomant, rursus his oleum calidum quàm optimũ exhibendum. Solet autem sæpius

A.l.3. f.11.t.2. c.8. fol.281.c

D oleum nõ solum ad vomitum irritare, sed etiam uentrem molliorem facere. Est autem & hoc pręsentibus rebus non parum utile: quare nisi sponte accidat, arte procurandum est: præcipue uero & glandibus suppositis hoc tentandum est facere. Quòd si ex istis facilius fiat, etiam absinthij comam in melicrato decoquens ad potandum exhibeas, atq; deinceps uinum: ac omnibus modis membra oportet corroborare partim iis, quę extrinsecus apponuntur, partim absinthij potionibus. Non tamẽ id in principiis faciendũ suadeo, sed postea, quando partes, quę circa aluum sunt, fuerint expurgatę: quãdo uero adhuc humores in ipsis continentur, nõ dum adstringere, sed tm̃ concalefacere (ut antea diximus, cõuenit. Vbi vero multa pituita frigida in ore uentriculi fuerit aceruata, fouere quidẽ plurimum oleo, in quo absinthium ebullierit, postea uero etiã melicratum exhibere, uel hyssopum, uel aliquid simile infundendo: dandum etiã oxymeli, aut piper, aut diatrion pepereon, aut diaspoliticon medicamen: & uniuersum uictus rationis caput incidendi uim habeat. Quæ uero ex nimia frigiditate ueniunt exolutiones, eodẽ modo curandæ sunt, quo bulimi, omni modo calfaciẽdo. Vinũ igitur eis exhibere oportet calida temperatũ, ac cibos, qui calefaciendi naturã habẽt, fricare q; ac calefacere ad ignẽ simul. Quæ uero ex nimio calore accidunt, iis, quę refrigerãdi, ac corroborãdi uim habẽt, curãdę sunt: hę uero maxime eueniunt iis, q in aere suffocante ac balneo cõmorant. Statim igitur ipsos corroborabis, si aqua frigida sparseris, & fla-

† In principio accessionis, & refrigerantur.

† Al. panis ex aliis.

* Al. σέρεως, id est intybi.

bellaueris ad ventum conuersos, & os ventriculi perfricueris atq; agitaueris, ac postmodum vino cibo'que refeceris. E At, qui ob inflammationis magnitudinem, aut vehementis febris malignitatem animi defectum patiuntur †, & in principiis accessionum refrigerantur, his artus fricare fortiter, & calefacere, crura'q; ac manus alligare, ac vigilias, cibi'que & potus omnimodam abstinentiam, pręcipere oportet. Optimum vero in his, quid futurum sit, pręcognoscere, atque hæc ante accessionem facere anticipare. Eos etiam, qui ex siccitate in principiis accessionum syncopam sunt incursuri, optimum est præuidere: nam, si duabus aut tribus horis ante accessionem exhibito cibo, manus ac pedes constringi iusseris, non interibunt. Oportet autem cibos esse concoqui faciles, & ventriculo aptos. Quod si magnum imminere periculum fueris suspicatus, vinũ dare anticipabis, vinum q; presertim in alicam elixatam infusum: quod si aliquid † panis loco alicę exhibueris, idem valebit. At, si mediocris syncopa expectatur, vino parcendum: sufficit enim tunc mala punica, aut pyra, aut poma, vel aliquem alium fructum astringentem cibis admiscere: &, si ad hæc mediocriter tulerint accessionem, cum rursus cibum obtuleris, non erit necessarium fructibus vti. Hęc quidẽ facienda sunt, si quid futurum præuideris. At, qui ex inopinato in periculum inciderint, vinum "calidum cum pane est exhibendum, & paululum aliquid cum eo alicæ calidæ: nam, si iis, qui ita affecti sunt, amplius obtuleris, aut cibos difficiles concoqui, non modo F syncopam patientur, verũ etiam penitus strangulabuntur. At, qui animo deficiunt ex membri principalis obstructione, his oxymel dare oportet: atque ex hyssopo, origano, pulegio, & melle potum: cibos q; incidendi naturam habentes, nam crassi ac tenaces magnas in similibus afferunt noxas. Sed neq; deterius fuerit artus perfricare atq; alligare. Prodest etiam illis potibus vti, quæ vrinam ciendi vim habent; veluti qui anethum, & fœniculum, & apium, & petroselinum, & ami, & daucum, & spicam nardi recipiunt: quæ vbi manifeste iuuerint, iam vino vtendum est albo & tenui, non admodum antiquo. Nosces vero huiuscemodi obstructiones cum ex aliis inęqualitatibus pulsuum: tum ex his pręcipue, quæ secundum magnitudinem, paruitatem, ac vehementiam, & debilitatem fiunt, vbi syndrome id est concursus, quam plethoricam vocant, non adsit: nam istius quoque communes sunt. Fiunt vero & in huiuscemodi dispositionibus, cum vehementes fuerint, pulsus intercidentes. Hæc quidem in libris de pulsibus à nobis latius explicantur. Nunc vero transgrediamur ad eum sermonem, qui superest de reliquis exolutionibus, veluti, quæ ex abscessuum diruptione, aut sectione contingunt: aut ex superflua euacuatione in iis, qui aquam inter cutem patiuntur: confestim quidem hi optimis odoribus fouendi sunt, paulo post autem sorbitionibus concoqui facilibus sunt reficiendi. Si vero ob tristitiam, aut gaudiũ, G aut timorem, aut iram, aut terrorem exoluantur, odoribus & narium apprehensionibus sunt reuocandi, cogendi'que ad vomitum. Eodem pariter modo, qui ex vulneribus, aut purgationibus, aut doloribus, qui in articulis, neruis, & musculorum tendonibus eueniunt, exoluuntur, statim sunt reuocandi: postmodum vero conueniens passioni curatio est afferenda. Animi vero defectus, qui in testini laxioris doloribus, aut ilei, aut similibus vehementibus cruciatibus fiunt, ex patientium locorum concalefactionibus frictionibus'que extremorum præcipue curantur. At, quæ ex propria imbecillitate virium, quæ regunt corpus, eueniunt exolutiones, ex intemperatura videlicet factę partium, de quibus vires proueniunt, contrariis curare intẽperaturis oportet: frigidas quidem, concalefacientes: calidas vero, refrigerantes: atq; in aliis eadem ratione. Virtus "igitur, quam vitalem vocant, quam ex corde prodeuntem ostendimus, ex pulsuum debilitate cognoscitur: At, quę ex hepate oritur, ac naturalis dicitur, ex sanguineis egestionibus ab initio aquosis atque tenuibus, postmodum vero crassis ad modum fæcis: At, quæ ex cerebro originem ducit, quam præcipue non nulli animalem appellant, ex motuum voluntariorũ imbecillitate deprehenditur. Sed de his quidem dispositionibus proprio tractatu separatim tibi scribemus: permulta enim ab ipsis medicis sunt prætermissa. H

† In principiis accessionũ, & refrigerantur.

† AL. panis ex alica.

" A. li. 4. f. 1. t. 1. c. 30. fol. 422. f

" AL. ῥήγμασι, id est ruptis.

" A. li. 1. f. 1. d. 6. c. 1. fol. 25. h

Curatio. Capitis à variis causis molestati. *CAP. 15.*

QVoniam vero sermonem de accidentibus hucusque fecimus, rursus ad primum institutum redeamus, vnam in omnibus communem intentionem habentes, causas nimirum, à quibus fiunt eorum singula, considerare: hæ siquidem tibi conuenientem curationẽ indicabunt: Veluti si quis doleat caput, si quidem os ventriculi illi mordeatur, & fastidium sentiat, iubendum est, vt euomat: nam vel bilem euomet, vel pituitã, vel vtrunq;. Quod si nulla insignis appareat in vẽtriculo passio, considerãdum, nunquid multitudo, vel obstructio, aut inflammatio aliquarum capitis partium adsit. Inuenies vero primum quidem, si interrogaueris, nũquid dolor per totum caput extẽdatur, aut alicui particulæ fortius insideat: deinde nunquid cum grauitate, ve tensione, vel mordicatione, vel pulsu. Nam, qui cũ grauitate dolores fiunt, multitudinẽ ostendunt: qui autẽ cum mordicatione, vel vaporis vel humoris acritudinem: cum pulsu vero, inflammationem: at cum tensione, si quidẽ sine grauitate ac pulsu, spiritus crudi ac flatuosi multitudo: si vero cum pulsu, corporis membranosi inflammatio: at si grauitas adsit, multitudo intra membranas cõtenta significatur. Cum igitur omnia distinxeris, causam, ex qua horum singula fiunt, considerare oportebit: illa enim tibi modũ curationis ostendet. Veluti si multitudo vaporis atq;

humoris

A humoris contineatur, aduertere oportet, nunquid ob magnitudinem febrium humores diffusi ac veluti efferuescentes ad caput ascenderint, an propter eius partis imbecillitatem, an ob totius corporis plenitudinẽ. Hanc enim totius corporis euacuationibus haud difficulter curaueris: eũ vero, qui ex partis imbecillitate contingit, partim quidem in contrarium retrahendo per totũ corpus, partim ipsi parti remedia adhibendo. Ac retrahes quidem, clysteribus acribus, & nexibus, & frictionibus in partibus inferioribus plurimis, &, si expedierit, aliquid etiam sanguinis abducendo. Partem autem sanabis eo tempore, quo ad vniuersum corpus retrahis, iis vtens perfusionibus, quæ à capite vim repellendi habent, ac deinde euacuantibus, postremo vero corroborantibus. Repellit autẽ oleum, quod omotribes, id est immaturũ, nominatur, aut tale aliquid simile: & quod oxyrhodinũ, & rosaceum vocatur, ipsum per se ipsum: & quęcũq; ex capitibus papaueris, & teneris oliuę germinibus, & hederæ corymbis, mẽta q; viridi, & sisymbrio parantur. Vtendum vero ipsis in multitudine quidẽ crudiore ac frigidiore, tepidis: in calidiore aũt & biliosiore, frigidis. Euacuat autem atq; dissoluit & oleũ calidum ipsum per se ipsum, magis q;, si antiquum fuerit, vel sicyonium aut anethum in ipso ebullierit: nam multitudo humorum, qui non admodum sunt crassi atq; tenaces, sufficienter per huiuscemodi euacuatur. Sed, & si spõdylion, vel ser-

B pyllum intus decoxeris, aut pulegij comam, vel calamenthi, vel mentæ, vel sisymbrij, ita etiam id, quod crassius est, euacuabis. Hæc vero ipsa, virium etiã aliquid membris adijciunt, &, quæ debilia sunt, roborant: vtendum igitur ipsis deinceps vsq; ad integram sanitatis restitutionem. Et, si oportuerit, per nares etiam & palatum expurgabis: & sternutamenta excitabis. Et, si ad balneas hominem induxeris, siccis sindonibus caput est perfricãdum, sal q; & nitrum & sinapi sine oleo imponendum. Hæ quidem sunt ex particulæ debilitate doloris capitis medicinæ. At, quando ex magnitudine febrium accidit, & medicamenta adhibere est necessarium, frigidæ qualitates ac vires, &, quę ex hydrelęo, & oxyrhodino, & papauerũ capitibus constant, infusiones expediunt.

In dolore autem capitis, qui sanguinis fluxum aut vomitum decretorium significat, nõ sunt remedia quærenda: neq; enim accidens quoddam, sed bonum signum potius tale quicq̃ est existimandum, sicuti & multa alia, quæ ante crises contingunt: quæ plurimis quidẽ terrorem incutiũt, bonum tamen quoddam ostendunt. Optimum vero est posse dignoscere, vbi corpus perturbatur, natura cum alias excretiones, tum præsertim vomitum, & sanguinis fluxum moliente, quorum inseparabile indicium est capitis dolor. Diximus autem plenius de hisce omnibus alibi: nũc vero, quantum poterimus, primum seruantes institutum, breuiter de ipsis transigemus. Conside-

C ra igitur primum quidem species febrium, si calidæ sunt atq; vrentes: nam hæ per excretiones iudicari consueuerunt, quemadmodum, quæ molliores sunt ac veluti submersæ, diu durant, & sæpius feruntur in abscessus. Secũdo loco, si morbus sit ad salutem decliuis: quis enim bonã crisim in morbo pernicioso expectauerit? Tertio ad hæc, totius morbi tempus cõsiderandum: si enim principij vel augmenti fuerit signum, non dum autem status neq; cõcoctionis signa apparuerint in vrinis, vel sputis, vel alui excrementis, non expectandum est bonam fieri crisim. Hæc sunt, ex quibus sperauerit quispiam morbum per excretiones crisim habiturum. Eius vero, quod iam instat, neq; iam etiam futurum est, hęc signa sunt. Difficilis quędam tolerantia omnem crisim antecedit, &, si quidem in die crisis esse debet, noctu: si aũt noctu, in die. Si igitur tale aliquid videas, considerandum est, quotus sit ægritudinis dies. Sunt enim, & qui ad crisim apti sunt, vel paruo etiam motu à natura accepto: multi vero in magnis motibus nequeunt omnino magnitudinem perturbationis inspicere, nunquid sit secundum diei naturã. Nam septimus dies etiam ex paruo naturæ apparatu ad crisim per euacuationem mouetur: sextus vero magno apparatu indiget, & sæpe neq; vlla in eo fit crisis: quòd si fiat, neq; sine periculo, neq; fideliter accidit. Sic autem & vnicuiq; dierum aliorum quædam inest propria natura, quam, vbi de diebus decretoriis agitur, defi-

D niuimus. Age, iam sit dies pro magnitudine perturbationis: deinde oportet considerare, qualis erit crisis. De aliis igitur nihil impræsentia dicere oportet. At, si vomitus aut sanguinis fluxus ex naribus futurus est (nam huiuscemodi crisibus vnum diximus esse signum, dolorem capitis) ex his maxime distinguere oportet. Primum quidem, si statim ab initio non inuasit, sicut quoddam ęgritudinis accidens, sed in perturbatione, quę ante crisim fit. Secundo loco, etiam si ceruix compatiatur, & hypochondrium retractum sit, aut anhelitus difficilis repente superuenerit, thorace veluti angustiore facto: si enim post hæc omnia pulsus in tumorem subito elati non reciderint in paruitatem, neq; debiles facti fuerint, statim crisis expectanda est. Si vero non modo non deciderint, sed etiã in altum attollantur, & vehementiam assumpserint, iam faciẽ ęgrotantis inspicere oportet. Nam, si aliqua ex iis, quę in ipsa sunt, partibus palpitet: aut venę, quæ sunt in temporibus, pulsent: aut gena, vel nasus, vel oculus rubidior factus fuerit: magis ẽt crisis expectãda est. Si vero & inuiti lachrymẽt: aut marmarigas, id est splendores videre imaginentur: ac manus naribus veluti scalpentes admoueant: tunc non iam fluxurum, sed iam fluentem sanguinem inspicies: nam, vbi semel aut bis scalpserint, statim erumpit. Neq; vero ex his perterrearis, si hominem desipientem, aut resilientẽ inspexeris: nam & hæc humorum repentiũ ad partes superiores indicia sunt, queãdmodũ & anhelitus difficilis, & hypochondriũ retractũ, & collum simul cũ capite

* Al. affectu.

aggrauatum. At tibi vnà cum his indicio etiam sit desipiētia. Et hæc quidem sufficere signa pos E sunt. Sed accedit quandoq; & ægrotantis ętas, & natura, quæ spem magis confirmat, ac præterea anni tēpus, & pręsens constitutio. Nam, si ęgrotus fuerit adolescēs, aut alioquin natura calidus, aut multo sanguine abūdauerit, magis adhuc de hoc sperandum erit: &, si etiā sępius antea, dum sanus esset aut ægrotaret, sanguis ex naribus fluere visus est, hoc vel solum sufficit fluxus sanguinis spem afferre. Si vero & tempus anni ęstatem videris, vel non quidem ęstatem, alioquin tñ calidam præsentem constitutionem, non'ne ex his aliquam indicationem assumes? Quòd si & plures eo tempore crisim ex sanguinis fluxu habuerint, & hoc tibi spem vehementius augebit: & si corpus plethoricū extiterit, & consuetę excretiones fuerint retentæ. Mihi quidem nō modo non videtur difficile eū, qui tot & talia habuerit indicia, futuri sanguinis fluxus pręcognoscere, verū etiā absurdum & magnæ imperitiæ, non præcognoscere. Nostri vero temporis medicorum indiligentia ea admiratur, quæ admiratione digna non sunt: nam, siue ex dextra nare, siue ex sinistra, fluxurus sit sanguis, nihil difficile ex nuper dictis pręnoscere: plures vero medicorum hoc nō solum difficile, sed neq; omnino possibile existimāt. Tametsi has & alias excretiones omnes pręnoscere licet, si hęc duo tantum considerauerimus, & vnde naturæ motus agatur, & in quā partem: nam, & quę deficiunt adiuuabimus, & quæ immoderate ferunt̃ coercebimus, si ista nouerimus: F A. li.4.f.1.t.1. c.7.fol.419.b Veluti, verbi gratia, sanguinis fluxus ex splene, magnæ cucurbitæ sinistro hypochondrio suppositę facile retrahunt: at, qui ex hepate prodeunt, dextro: &, qui ab aliis membris, eadē ratione: nā ex vno de omnibus colligere poteris, vniuersale contemplando. Quare & ego hoc in loco præsentem finiam sermonem: deinceps autem de febribus, quę ex inflammationibus accidunt, tibi transigam, de'q; aliis passionibus, quæ in singulis partibus corporis constituuntur. Phlegmonæ autem, id est inflammationes, à veteribus vocabantur, quę sunt veluti phlogωσεις, id est inflammina, vel incensiones: à iunioribus autem non omnes: neq; enim herpetas, neque erysipelata, neq; tale aliquid quicquam inflammationibus annumerant: sed vni tantum affectui ex calidis, qui fit cum tumore duro atq; dolore pulsatili, hoc nomen accommodant. Non tamen ad hunc solum febres & dolores sequi videmus, sed ad omnes simpliciter calidas, ac veluti efferuescētes passiones. De his igitur, atque aliis similibus morbis sequenti libro verba faciemus.

GALENI DE ARTE CVRATIVA AD GLAVCONEM

LIBER SECVNDVS

ARGVMENTVM LIBRI

Ratio curandi Omnes præter naturam Affectus, qui communi nomine Inflammationes dicuntur.

De Generibus ac Differentiis Inflammationum. CAP. I.

DE iis autē, quę in singulis corporis partibus fiunt passiones, ò Glauco, deinceps dicemus, ab inflammatione incipientes. Etenim sępius hęc fit, plurimas'q; habet differētias, ex quibus oībus solent febres cōtingere. Cōmunis igitur in oībus immoderata caliditas, & veluti phlogωsis, id est inflammen, vnde & phlegmones .i. inflāmationis, nomen de ipsis afferre antiqui cōsueuerunt. Propriam autē in singulis differentiā inuenies, ex qua eius speciem agnosces, & conuenientē assequeris curationē. Aliter enim qui herpetes, ali H ter quę erysipelata, atq; aliter quę phygethla vocant̃, ac reliquas inflāmationis species curabis. Itaq; hoc ēt in loco antecedit ea facultas, qua possumus recte agnoscere passiones: tibi'q; hoc primū conabor scribere, oēs ab initio distinguens inflammationum differentias.

Prima igitur inflāmationis differentia est, secūdum quā hanc quidē humidam, hanc vero siccā, esse contingit: humidam quidē, quę ex calida fluxione membrū occupante contingit: siccā vero, qñ nullo humore influente calor naturalis ignescit. Hoc autē vsq; ad aliquid quidē veluti febris est membri: cū vero iā ad immoderatam caliditatē ac siccitatem peruenerit, corruptio atq; extinctio omnimoda fit. Quare neq; in plura secari potest, quēadmodum differentia altera, s̃m quam quosdā influere humores particulę dicebamus. Multę enim sunt huius species: nam fluente sanguine, altera: flaua bile, altera: ambobus'q; simul humoribus, alia tertia. Et quidē in earū singulis vel iā putruit id, quod influit, aut in membro constrictū putrescit: & vel crassum est, uel tenue: & vel optimū, uel acre. Sanguine igitur optimo ac mediocrem crassitudinem obtinente ad particulam aliquam uniuersim fluente, atque ob multitudinem conculcato, vehemens dolor arripit A lib.4.f.3.t.1. c 1.fo.451.d.e. Et c.1. hominem, nisi membrum sensum omnino hebetem habuerit: pulsus'que in profundo molestus accidit, tendi'q; omnino ac cōtundi membrum apparet: & uehementem calorem persentit adeo,

A vt comburi videatur, & refrigerari desideret: talis q; rubor per summa viget, qualis ex balneis aduenit, aut ex igne, aut quouis alio modo calefactis. Hęc quidem passio totius generis nomen accipit, atq; Inflammatio nominatur, sicut multæ aliæ species nomē generis accipiunt: fit q; assidue ex omni ferè occasione. Nā & vulneribus, & cōuulsionibus, & contusionibus, & diruptionibus, & defatigationibus ob exercitationem, & exarticulationibus, atq; fracturis, & spontaneis vlceribus aduenit: & præter hæc omnia, quando ad immoderatam humorum repletionem venæ pertingunt, tunc superfluum effundunt ad aliquam partem, quæ eo tempore recipere apta sit. Omnino autem hæc reliquis omnibus est imbecillior, vel rarior, aut ad attrahendum paratior, vel immobilior, quacunq; causa fuerit ad has perducta dispositiones: neque enim de hoc dicere proposuimus. Flaua vero bilis, quando sui seruans naturam vnà cum sanguine per totum corpus defertur, morbum facit, qui Icteros, id est regius, appellatur. Sola vero, quando secreta est, & in aliquo membro consistit, Herpes vocatur. Siquidem crassa sit secundum substantiam, totam exulcerat cutem vsq; ad carnem suppositam: atq; hunc affectum Hippocrates nominat Herpetem exedentem. Si vero tenuior fuerit, id, quod in superficie est, tantum veluti deurit: atq; hæc species generis sortitur appellationem, cum simpliciter & sine additione Herpes vocetur. Nam ex duabus B alijs speciebus, quæ quidem nuper dicta est, Herpes exedens noīatur: reliqua vero altera, miliaris, qm̄ in hoc affectu pustulæ paruæ ac multæ per summam cutem similes milijs excitatur: fit autem Herpes huiuscemodi ex bile quidem & ipse, sed minus calida & acri, q̄ sint priores. Quòd si ex sanguine & flaua bile calidioribus, q̄ oporteat, mista fluxio fuerit: vel ex sanguine quidem, sed feruescente & tenuissimo secūdum substantiam: Erysipelas passio vocatur, multo inflammatione calidior, magis q; colorem flauum repræsentans. Et, si tetigeris, facile sanguis subterfugit, rursus q; illabitur exquisite tenuis, & aspectu rubidus. Non tamen dolet hoc, veluti inflammatio: neque, vt aliqua inflammationis species, pulsum, aut compressionem, aut tentionem inuehit similem: sed quandoq; valde parum infestat, ac tum pręsertim, quando per solam cutem diffusum fuerit, nihil inferiorem carnem molestans: & tale sæpius accidit, atq; hoc est exquisitum erysipelas. Quemadmodum, quod attingit subiectam carnem, neq; ex vere tenui fluxione cōsistit, neq; tantum est erysipelas, sed iam dispositio permista ex erysipelate atq; inflammatione. Exuperant autem in ipsa quandoq; propria erysipelatis accidentia, atq; hic affectus à iunioribus medicis erysipelas inflammationis participans, nominatur: non nunquam vero inflāmationis, & tunc ipsum nominant inflammationem erysipelatis participantem. Quòd si neutrius accidentia manifeste C obtinuerint, sed ęqualia apparuerint, tunc erysipelas atq; inflammatio misceri dicuntur. Exquisitum igitur erysipelas cutis solius passio est, non tamen ipsa inflāmatio partium tantum cuti subiectarum, sed harum quidem præcipue, nō nunquam vero etiam cutis. Et est ipsa quidem dolorem afferens nihilo minus, quàm altera, pulsus tamen ei deficit. Cum "vero sanguis influens calidus sufficienter extiterit & crassus, quodcunq; membrorum subito occupauerit, hoc comburendo facit vlcus cum crusta: quicquid vero circumiacet, in inflammationem leuat, efferuescentem grauiter q; dolētem: vocatur autē Anthrax, i. carbo, huiuscemodi passio. Cum vero sanguis influēs niger extiterit crassus q;, ac fęculentus, ac feruens, qualis, quem antea diximus: simul autem & sanies non nullas tenues admistas habuerit: pustulas quasdam per summa cutis excitat, similes ijs, quæ ex igne fiunt, quibus diruptis crustosum sub ipsis vlcus inuenitur: hoc q; etiam Carbo est.

A.l.4 f.3.t.1.c. 2.fo.451.d

Inflāmationis quidem species tot sunt secundum ipsam passionis diuisę naturam. Multas vero quispiam prætermissas putaret, deceptus multitudine nominū, veluti à Græcis bubonas, phymata, phygethla, ophthalmias, synanchas, peripneumonias, pleuritidas, et multa alia similibus appellationibus dicta: hæc enim omnia inflammationes quædam sunt, in prioribus comprehensæ speciebus. Singula vero diuersa sunt sortita nomina, qm̄, qui primi ea imposuerunt, vno nomi- D ne & passionis ipsius & patientis particulæ compositam intelligentiam interpretari voluerunt. Sunt enim bubon, phyma, & phygethlō, partium laxarum (quas glandulas, id est adenas, vocāt) passiones: Bubon quidem inflammatio: Phyma autem, quod statim augetur, atq; ad suppurationem festinat: Phygethlon autem est id, quod erysipelas particeps inflammationis, aut inflammatio erysipelatis nominatur. Sic autem "& Ophthalmia eius membranæ, quæ corneæ inhæret, est inflammatio: Pleuritis autem eius, quæ latera succingit: Synanche autem faucium: Peripneumonia vero pulmonis: eadem'que in singulis ratione. Eas igitur, quæ sunt in partibus apparētibus inflammationes, promptum est cognoscere: quę autē in occultis, & febres afferunt omnino, non æque discernuntur. At mihi videtur mente egere perspicaci eiusmodi agnitio, ac præterea peritia naturę membrorum, quam ex sectione simul & exquisita scientia operationum q; atq; vsuum comparamus. De his quidem in alijs tractatibus diximus. Nunc vero nō datur de his sermonem adiungere, quando tibi repente peregrinandi necessitas ingruat. Quo pacto vero quispiam eas optime curet inflammationes, quę in apertis partibus constant, hoc tibi primum transigere satago, principium sumens ab ea passione, quæ plurimum fit, atq; idcirco totius generis affert appellationem. In qua hoc in primis considerandum existimo, quod & in alijs omnibus magnam vim habet, vt morbi occasionem inueniamus.

A.lib.3.f.3.t.1. c.6.fol.221.g

De Causis Inflammationum, ac de Communibus Indicationibus illarum curandarum. CAP. 2. E

Est igitur vna quædam apparentium inflammationum occasio, quæ non admodum occulta est, quæ Fluxio appellatur, nisi quandoque illis coniungatur, quæ aliqua alia ex causa euidenti factæ videntur: quando enim nulla ex ijs præcedente membrum confestim patitur inflammationem, ea, quæ hanc passionem causa generat, Rheuma, id est fluxio, vocatur: ipsa vero passio, dispositio rheumatica. Oportet que in his inflãmationibus principia curationum optima fieri: nam, quæ in ipsis errata contingunt, difficulter sanabiles, aut omnino insanabiles, faciunt dispositiones. Sunt autem hæc duo maxima errata, si nulla de toto corpore prouidentia habeatur: & si calefiat atque humectetur etiam membrum. Hæc vero duo medicorum pleriq; delinquunt, non nulli quidem à Methodicorum hæresi persuasi, & inflammationes omnes esse passiones astrictas existimãtes, quas elaxare oporteat. Sunt vero quidam, qui sine ratione atq; vlla consideratione istos sequuntur, vnam excusationem ad male agendum habentes, cum multis delinquere. Sed neq; ex Dogmaticis medicis quispiam, neq; ex Empiricis ita sensit: sed, quod & ratio & experientia suadet, totum quidem corpus euacuare congruis euacuationibus consulunt: Ipsam vero inflãmatam partem perfundere ac superlinire eis, quæ id, quod influit, repellendi vim habent: id vero, quod in membro patiente continetur, euacuandi: vim autem ac robur adiungendi ijs, quę iã affectæ sunt, F partibus. Ad quæ vero inspiciẽtes oporteat euacuare, iam & antea diximus: sed & nunc breuiter commemorabimus, vt in sequentibus memoria seruata, non sit necessarium in singulis passionibus eas, quæ euacuationes indicant, audire intentiones. Ætatem igitur, & tempus anni, & regionẽ, & præsentem constitutionem, & eius qui afficitur, robur, habitum que, & consuetudinem, atq; ipsam ægritudinis naturam diximus considerandam: ex his enim, quando euacuare, vel non euacuare oportet, & vnde, & quomodo, inuenitur: Veluti in ea, de qua nunc agitur, dispositione, ad genu fluxus deferatur, atque hoc subito plurimum attollatur: tibi vero totum corpus plenum sanguine appareat, & valida laborantis vis, tempus autem anni sit ver, regio temperata, æger vero sit adolescẽs aut iuuenis: is sanguinis euacuatione ex superioribus partibus indiget. Oportet que incidere eius in cubito venam, aut scilicet interiorem, aut mediam: si vero aliqua pars superior pateretur, per inferiora sanguis est educendus, semper enim fluxionis motum ad contrarium retrahere expedit. Atq; emplastrum apponendum est "ex semperuiuo & corticibus malorum punicorum in vino decoctis, & rhu, et farina hordei cõpositum: hoc enim in talibus optimum est, atq; ad omnia, quæ facere intẽdimus efficax: repellit enim id, quod influit, atq; id, quod continet, exiccat, & membra circunstantia corroborat. Mille que alia medicamina eodem modo cõponere licet, G quorum compositionis viam ac modum in libris de medicaminibus didicisti. Vnde ego quoque in singulis vnum aliquod tibi subijciam, futurum tibi & monumentum, & exemplum eius, quę in alijs est, facultatis. Si quidem non admodum doleant, talibus vtendum est: cum magno aũt dolore fluxu incidente non sic oportet, neq; aquam calidam, neq; oleum, neq; farinæ triticeæ cataplasmata afferre: hæc enim omnia dispositionibus rheumaticis aduersantur, quãuis ab initio aliquid iuuare videantur. Sufficit autem in huiuscemodi affectibus vehementiam doloris mitigare aliquo ex ijs, quæ ex passo, & oleo rosaceo, & pauca cera, quæ in vtroq; sit liquefacta, conficiunt. Oportet autem hæc lanis excipere sordidis, quæ plurimum œsipi habeant: & æstate quidem frigida, hyeme autem tepida apponere: Sic etiam cataplasmata ex arnoglosso, lente, pane, & rosaceo oleo adhibere: paulo autem supra patiẽntes particulas apponere spongiã vino acerbo intinctam, aut aqua frigida: melius vero fuerit, si parum aliquid aceti adiungatur. Quòd si hæc cura insigniter profuerit, neq; alicubi pus se ostenderit, emplastris, quę ad fluxionem mollia parãtur, est vtendum. Optima vero ex ijs sunt, quæ exiccandi & repellendi, quod fluit sanguinis, sine dolore vim habent: quemadmodum ea, quæ vehementer intendunt, atq; idcirco dolorem afferunt, plus doloribus obsunt, quàm exiccando proficiunt. Tale igitur oportet esse medicamen, quale nobis in H vsu est, quod ex chalcite constat oleo rosaceo dissolutum: si vero lanam mundam vino acerbo madefeceris, & exterius apposueris, plus iuueris. Quòd si pus se in particula ostenderit, cataplasma imponere oportet semel aut bis: plus vero in præsentibus iuuat farina hordeacea: adiungendum tamen in his aliquid vel aceti vel vini. Et post, quàm secueris, & pus euacuaueris, cauendum est deinceps, ne oleum aut aquam imponas. Et, siquãdo vulnus abluere, aut abstergere oporteat, melicrato vel oxycrato & vino & mulso vtendum. Superponendum vero, si adhuc inflammetur, ex lente cataplasma: si vero sine inflammatione fuerit, aliquod ex ijs medicamentis, quę emplastica vocant: quibus in huiuscemodi sectionibus vti consueuimus, & pręcipue eo, quod ex chalcite constat. Apponenda vero super hæc extrinsecus spongia aut lana vino acerbo perfusa: quod si acerbum non affuerit, tanto aceti aqua temperanda est, vt adhuc potari possit, atq; hac intingere oportet. Sunt vero & ad hoc oportuna ea vina, quę aliquid aquæ marinæ recipiunt: & tu quoq;, vbi sit opportunum, potes conficere permiscendo sal ei, quod affuerit. Vulneri autem nullum ex medicamentis, quæ oleosa sunt, apponendum, quale est macedonicum, & quod tetrapharmacum nominatur: nam exquisite exiccare expedit. Ita quidẽ sanare oportet, quæ ex fluxione fiunt, inflammationes. Quæ vero alia ex causa fiunt, humectare & calefacere nihil prohibet. Et, si ad

A.li.4.f.3.t.1. c.3.fol. 452.2

A suppurationem perducere volueris, cataplasma ex farina triticea, quæ in oleo atque aqua ebullierit, apponendum. Et, siquando scarificare oportuerit, neq; hoc verendum est. Si vero eas, quæ ex fluxionibus fiunt, inflammationes scarificaueris, magnum afferes malum, ac per initia presertim. Nam, quæcunque ex ipsis longioris temporis existentes, post totius corporis euacuationem, atq; aliam opportunam curationem, quasdam durities atque nigrities in membris habent derelictas, his sanguinem auferre nihil absurdum est: neque enim amplius hæ inflammationes existimandę sunt, sicuti neq; erysipelas, quod iam liuidum est. Etenim & hoc per initia quidem infrigidandū est, tunc præsertim, cum sine manifesta occasione factum fuerit: quando vero iā illi deerit feruor, & scarificare cōuenit; atque emplastrum ex farina hordeacea calida, & ceratum, & aliud aliquod medicamen ex dissoluentibus, apponendum. Non tamen ex vena in talibus sanguinē mittere necesse est, sed ventrem tantummodo expurgare sufficit: dandum autem medicamen, quod bilem flauam educat. Si vero passio parua fuerit, neq; hoc facere est necessarium, sed sufficit clystere acri vti. Quæ vero ex vlceribus fiunt erysipelata, & quęcunq; adeo manifestas causas habent, si statim volueris cataplasma apponere ex farina hordeacea, & præsertim si antea scarificaueris, nihil nocebis. Inflammationibus vero, quæ cum erysipelate coniunctæ sunt, & erysipelatis cum inflamma-B tione iunctis, mista, quantum fieri potest, curatio est adhibenda, semper q; illi, quod magis superat, resistendum. Et eorum quoque, quæ Bubones, & Phymata, & Phygethla à Græcis dicuntur, similem ijs, quę in alijs partibus similes accidunt dispositiones, curationem oportet adhibere, præterquam in partibus, quæ acriora medicamenta in eisdem affectibus possunt tolerare, quemadmodum laxiores partes, quas adenas vocant. Herpetas autem, quantum ad totius corporis euacuationem attinet, vt erysipelata, curare oportet: quantum vero ad patiētem particulam, non omnibus similis curatio adhibetur. Nam, qui exedentes sunt, refrigerari quidem desiderant similiter alijs herpetibus & erysipelatis: non tamen ea ferunt medicamenta, quę præter id, quod refrigerant, etiam humectare natura apta sunt, sed sola admittunt refrigerātia, quæ etiam maxime possunt exiccare. Non igitur vel lactucam, vel polygonum, neq; ex stagnis lentem, aut palustrem lotum, vel anthylion, vel psylion, vel portulacam, vel serin, vel semperuiuam, vel tale aliquid, quod refrigerare possit atq; humectare, apponere oportet, quæ erysipelatibus erant opportuna: neque vnquam spongię fidas frigida aqua perfusæ: neq; solano, quamuis refrigerandi atq; vna exiccādi vim habet, sed mediocrem. Cum igitur maiorem, quàm solano adsit, expetunt siccitatem, superimponere ipsis oportet ab initio quidem ex vite capreolos, & folia rubi, & rubi canini, & arno-C glossi. Post hæc vero & lens adiungenda, si oporteat, & aliquando mel, & farina hordeacea, &, quod antea scripsimus ad inflammationes, quæ ex fluxione eueniunt, cataplasma, dempta ab eo semperuiua. Ipsa vero loca exulcerata inunge medicamentis, quæ ad herpetas in libris, qui Pharmaceutici dicuntur, scripta sunt: multa vero huiusmodi apud omnes inueniuntur, plurima q; ex his ad figuram paruorum circulorum formantur. Et, vbi vti volueris, ex passo liquefacere oportet: qd si passum non affuerit, vino tenui & albo & subadstringente, quale est Falernum, & Massilioticum, & Sabinum, & Adrianum, & Arsyinum, vtendum est: cauendum tamen, ne ob antiquitatem, aliquam cōtraxerit in gustu acritudinem. Et, si posca aquosa loco horū aliquando vsus fueris, nil deterius feceris. Iam vero in longum tempus protractis vlceribus, neque passo circuli parui sunt diluendi, neq; posca adhuc aquosa sit: & vina, quæ sunt adstringentia, sufficienter conueniunt, pręcipue quidem nigra: &, si ea non affuerint, alba. Medicamina autem in hoc tempore ipsis præcipue sunt accommodata, & quod Polyidę vocatur, & Pasionis, & Musæ, & Andronis, & quęcunque alia his similia sunt. Herpetas vero, qui summa tantummodo exulcerant, nisi diu perdurauerint, nullo horum inungere oportet, † comburūt enim fortiter, ‡ & vehementer exiccant: verum istis sufficiunt, quæcunq; vim glaucij habent, medicamenta. Diluere autem maxime D quidem aqua: qd si nil profecerit, etiam acetum adiungere oportet: quod si etiam solani succo intinxeris, aut arnoglossi, plus etiam proficies. Summatim vero hæc te cognoscere oportet, quod omne vlcus, siue sponte, siue ex accidenti, siue ex vulnere factum fuerit, exiccari desiderat, medicamento (vt inquit || Hippocrates) non aspero, hoc est, non mordente, neque vehementer irritante, præterquam vbi malignum & cum putrilagine fuerit: talia enim acriora expetunt medicamina, & quæ ignis vires habent, quale est misy, & chalcitis, & arsenicum, & calx, & sandaracha: etenim non aliter, quàm ignis, adurunt medicamenta huiuscemodi: sæpius vero, vbi ista cesserint, ipsum ignem adhibemus. Quapropter & ijs, qui Carbones appellantur, super ipsam crustam, vbi præcipue particula putrefit, huiuscemodi medicamentorum natura est conueniens. Non tamen loca circumiacentia tāgere expedit, ne te ipsum lateas ea exulcerans, quæ minime expedit, sed antedictis circulis paruis vtendum est, qualis est, qui Andronius nominatur. Si quando vero rubor inualuerit & multa phlogωsis, medicamentum passo diluendum, vel arnoglossi succo. Si vero magnus sit tumor, vino quidem acerbo in principio, postmodum vero & aceto. Cataplasma etiam ex orobi farina & oxymelite confectum apponendum: atque ante hæc statim ab initio tantum sanguinis auferendum, quantum sufficit, nisi aliud prohibuerit. Hæ quidem sunt passionum per genera curationes: quæ pro naturæ instrumentorum patientium varietate mutantur.

Lib. de Humo. à principio.

1. de Rat. vict. in acu. 29. 7. 11 Et ali...

† In aliquibus codic. antiquis græcis legitur, ἐςι γὰρ ἰσχυρὰ, i. sūt enim fortia.

|| Lib. de Vlceribus non longe à principio.

‡ παντελῶς.

Herpetes

frigid humid

frigida calefacit

Acria

Carbo

Cataplasma

mutatur. Quatuor vero sunt ab his indicationes, ab eorum temperatura, à formatione, à situ, atq; à virtute. E A Temperatura quidem, si non nulla quidem ex ipsis natura sicciora sunt, non nulla autem humidiora: quædam frigidiora, quędam calidiora existunt: Et secundum coniugationem humidiora ac calidiora, vel humidiora & frigidiora: vel sicciora & calidiora, vel sicciora atq; frigidiora: aut ex toto temperata. Oportetq; in curationibus intētionem haberi ad membri naturam: hæc enim, quousq; infrigidandum aut exiccandum sit, docet. Nam, si carnosæ partes inflāmationem patiuntur, paulum exiccandæ sunt: venosæ quoq;, quāuis sint carnosis sicciores, non tamen & ipsæ multum exiccari desiderant. Sed, quęcunq; natura arteriosæ sunt, magis venosis sunt exiccandę, atq; his amplius neruosæ, & multo magis his chartilaginosę & osseæ: nam prius, quàm ad propriam naturam particula redeat, non dum curationi impositum esse finem arbitrādum. Ad sicciorem vero temperaturam reducunt, quæ natura sicciora sunt: & ad frigidiorem, quæ frigidiora: & secundum alias qualites eodem modo: ad mediocrem vero referunt, quæ sunt in singulis mediocria. Sic quidem partium temperaturæ passionum variant curationes: At Formationes hoc modo: nam quædam ex ipsis intus habent spaciositates, quædam entrinsecus, quædam vtrinque, quædam neutra parte. Velut ex simplicibus arteriæ ac venę & nerui, quę quidem sunt in artubus seu mēbris extremis, quę græce cωla dicuntur, intus: quę vero intra peritoneum, vtrinque. F Nerui autem, qui in membris extremis sunt, neutra parte: qui vero intra peritonęum, ex altera parte. Visceribus autem ferè omnibus intrinsecus atque extrinsecus sunt magnę spaciositates. Ac præterea caro ipsa, pulmonis quidem, spongiosa: contra vero renum, densissima: & post hanc, hepatis caro: splenis vero caro, quanto densior est carne pulmonis, tanto hepatis carne rarior. In omnibus igitur his, quæ neutra ex parte habent cauitates, quę superfluum fluxum excipiant, fortiter exiccare oportet, quamuis non fuerint natura sicciores, sicuti nerui, & præcipue illi, qui sunt in membris extremis. Sed, quę intus & extra aliquid inflammationis possunt relaxare, non multū huiuscemodi fortiter exiccantibus egent, si præsertim laxam carnē habuerint, quēadmodum pulmo. At ex Positu indicatio, neq; ipsa negligenda est: nam, per quę euacuare oporteat, atq; quomodo, ipsa pręcipue demōstrat. Fluentium igitur adhuc humorū, Antispasis, id est retractio, sic. n. Hippocrates ‖ nominat: eorum autem, qui iam membrū obsederunt, Parocheteusis i. deriuatio, medela est. Vtrunq; autem euacuationis genus per cōmunes venas fieri præcipit. Veluti in locis muliebribus retrahes, si eas, quę in cubito sunt, secueris venas, aut iuxta mammas cucurbitas apposueris, vel manus concalefeceris, & fricueris atque alligaueris: Deriuabis autem, si eas, quę in poplitibus, aut talis sunt, venas diuiseris, & cucurbitas coxis applicueris, & crura calefeceris, ac perfricueris, atq; alligaueris. G Et, si quidem in parte dextra locorum muliebrium passio fuerit, à dextra manu, aut crure detraxeris sanguinem: si vero in sinistra, à membris, quę illi è directo sunt. Quod enim ab ipso Hippocrate ‖ Cat'ixin, dicitur, hoc ipsum est, secundum rectitudinem. Interiores autem venas incidere oportet: hę enim viciniores magis que è directo sunt patiētibus membris. Nam, si splene inflammationem patiente, sanguinem vis euacuare, interiores in manu sinistra venas secato: & si hepate, eadē ratione in dextra: Siquid vero ex superioribus inflammationem habuerit, veluti in his affectibus, quos Gręci synanchas & ophthalmias vocant, & quicunq; alij capiti aduenerint, eas, quę extrinsecus sunt, atque è directo. Patientibus vero membris extremis, à coniugibus euacuatio faciēda est, siue retrahere velis, siue deriuare, pręterquam vbi passio sit inueterata: tum enim à membro ipso patiente detrahimus. Sic igitur in synanchicis eas, quę sub lingua sunt, venas incidimus, quando iam totum corpus vacuum se nobis obtulerit, passio vero sit diuturna. Sic & hepati & spleni cucurbitulas applicamus. Sic & aliud quodlibet patiens membrum scarificamus, si non amplius humores influant (tunc enim magis iritaueris, ac malum duplicaueris) sed quando iam totum corpus expurgatum fuerit, neque iam aliquid influit, aliquid vero, quod pridem influxerat, in membro contineatur. Et quidem laborātibus gibbis hepatis partibus, quod per vrinam trahere oporteat: H concauis autem per excretionem inferiorem: situs ipse visceris indicat: atq; etiam thoracem & pulmonem per tusses expurgare: ventriculum autem & stomachum per vomitus: intestina autem per inferiores excretiones: quemadmodum & splenem & renes per vrinas: locos autem muliebres per menstrua: cerebrum autem atq; eius membranas per palatum, & gargareonem, & nares, & aures. Sed, quod et ijs, quę in superficie sunt, partibus talia medicamenta apponere oporteat, qualibus eget passio: ijs vero, quę in profundo sunt, & quas per multa interposita debent eorum virtutes attingere: non qualia nunc sint, sed qualia futura sint, ex situ membrorum agnoscimus. Quare, siue medicamentum est ex ijs, quę extrinsecus apponuntur: siue ex ijs, quę comeduntur, aut bibuntur: non pręsens eius vis considerāda est, sed qualem obtinebit, qn̄ ad membrum affectum peruenerit. Ob hęc igitur, buęcunq; in pulmonis inflammationibus extrinsecus thoraci applicantur medicamenta, valde fortiora atq; acriora natura sunt, quàm si ipsa visceri patienti apponerentur: quod enim per multorum corporum media ipsi membro patienti est occursurum, omnino exoluitur, & viribus deficit, si ab initio fuerit imbecille. Tm̄ igitur aduentitij roboris adiungere oportet, quantum in transitu amittitur, vt, quod relinquit, ęquale remaneat ei, quod tactu iuuat. Ob id igitur in thoracis

Lib. de Humo. à principio.

1. de Rat. vict. in acut. 29. 7ª. 113. d. Et alibi sępe.

A cis inflammationibus, quæ in parte summa consistunt, ea, quæ solum elaxare possunt, sufficiunt: intrinsecus autem, sicuti in membrana succingente, acriora sunt necessaria. Et de splene etiam, atq; hepate, omnibusq; visceribus intra peritonæum ratio eadem. Sæpius enim ex medicamẽtis impositis vlceratur cutis, quamuis durior minusq; ad patiendum habilis, quàm viscera. Et, si ipsis visceribus medicamenta applicare possemus, quibus subinde indigent, tãto molliora esse oporteret, quanto & ipsorum natura facilior affici. Et quidem omnia, quæ comedere vel bibere iubẽt, medicamenta viscerum passionibus opitulantia, hęc multo acriora ac potentiora viribus esse conuenit præ iis, quibus indigent membra morbis affecta: exceptis illis, quæ & ventriculo & stomacho auxiliantur, hæc enim sola talia exhibentur, qualia à passionibus exiguntur: reliqua vero omnia acriora, ac viribus potentiora sunt, eáque præsertim, quæ vel renum vel pulmonis occasione dantur. Considera itaque, quot numero partes pertransire oporteat id medicamen, quod ad pulmonem sit peruenturum: primum quidem os, & fauces, & stomachum: deinde & ventriculum ipsum, & quædam ex tenuioribus intestinis: deinde eas, quæ sunt in mesenterio, venas: deinde eas, quæ in cauis partibus hepatis: ex quibus ad eas, quę in gibbis sunt, transumptum, hinc ad concauam peruenit venam: post quam ad cor: & deinceps hoc modo ad pulmonem. Neque negare
B possumus, quin in singulis partibus his, quibusdam admisceatur humoribus, ac quandam transmutationem, atque alterationem pro natura visceris capiat: quare, quod de eius virtute relinquitur, minus omnino est atq; imbecillius, quàm vt membrum affectum iuuare possit. Quę igitur à situ partium indicatio sumitur, tantum curationem euariat: Quæ vero à Virtute, quãtum nunc dicturus sum. Quoniam ex partibus corporis non nullæ ab influentibus virtutibus gubernãtur: quædam vero à proprijs atque natiuis: atque ex his ipsis quædam sibi duntaxat, quædam etiam alijs, fons & origo sunt quarundam virtutum: & aliæ quidem opus habent peculiare, aliæ autem commune: permutare opus est curationis formam pro ratione earum, quas diximus, differentiarũ. Nam pleraq; ex remedijs, morbum quidem finiunt, sed natiuas membrorũ virtutes offendũt, quæ quidem offensio ad totum corpus pertinet: Quod dupliciter fit, quatenus aut viscus illud alicuius virtutis est origo omnibus partibus communicatæ, aut ipsius opus toti corpori vtile est. Hepar enim, cor, cerebrum, & testes, communia vniuerso corpori principia sunt virtutum: ventriculo autem, atque locis muliebribus propriæ insunt virtutes nulli alteri parti communes: opus tamen ventriculi quidem toti corpori confert, locorum muliebrium autem nequaquam. Nocet autem sæpius passionis curatio membri patientis virtuti. Quę enim immoderate laxant, soluunt
C robur, quare & membri virtutem: quæ autem supra modum refrigerant, natiuum calorem extingunt, qui fortassis (vt non nulli arbitrantur philosophi ac medici summi) substantia virtutum existit: &, si non hoc, saltem primum & maxime necessarium ipsarum instrumentum. Iam vero & qualitates quædam extraneæ virtutes dissoluere possunt. Nihil igitur horum in curationibus præterire oportet, ne nosmet ipsos lateamus, in eum incidentes sermonem, Morbus quidem curatus est, homo autem obijt: quod à quàm plurimis quotidie factitari videmus, qui irrationalem experientiam colunt, atq; hæresim methodicam, omnia artis bona destruentẽ, quę rationes quasdam dogmaticas quidem, sed multis erroribus plenas, consectatur. In indicatione autem, quæ habetur ex virtute partium, quispiam etiam reponeret & Facilitatem & Difficultatem ad sentiẽdum. Nam, quę facile sentiunt, acria medicamẽta non tolerant, sicuti neq; etiam humores. Nam, cum acris humor in ventriculi ore continetur, sæpius syncopa corripiuntur. Quòd si mediocris sit affectus, anxietatem & nauseam habent: & non nunquam humorem, quo infestantur, euomunt: non nunquam vero frustra agitantur: hoc q; in illis affectibus accidit, in quibus in ore ventriculi vitiatus humor imbibitur. Eodem pariter modo, cum ad oculos huiusmodi defluxerit humor, maximum affert dolorem: & pustulas vlcerosas, quæ difficulter curationem recipiunt, ex-
D citat. Sic quoque rursus oculi ipsi ob eam, quam habent ad sentiendum facilitatem, tolerare non possunt acrium medicamentorum viciniam, quemadmodum neq; etiam ventriculi os: quin immo nec aliquod extrinsecus aggrauans hæ particulæ tolerant, & minus ventriculo oculus, vtpote qui non nunquam etiam ab ijs, quæ inunguntur, grauatur. At, quæ difficilem sensum habent, hęc cataplasmata grauia sustinent, & medicamenta mordacia. Siquis igitur velit ex facilitate sentiendi indicationem illis quatuor, quas antea memorauimus, quintam annumerare: vel in ea cõprehendere, quæ ex virtute sumitur: nihil, quantum ad recte medicandum, differt. Has igitur omnes indicationes in memoria habere oportet in quacũq; particula morbo aliquo affecta: nam & ipsius Temperatura, & Formatio, & Situs, & Virtus, singulas, quæ in nobis fiunt, operationes commutant, communi intentione seruata: hanc enim ex morbo semper assumendam esse docuimus. Qui igitur secũdum solam & simplicem intemperiem morbi fiunt, per contrarias qualitates curantur: Calida quidem intemperies per refrigerantia, siue primo, siue ex accidenti refrigerent: frigida vero per calefacientia: sic sicca per humectantia: humida autem per exiccantia, curantur. De eo vero, quod primo calefacit, aut ex accidenti, plenè (vt nosti) diximus in eo tractatu, quem de Simplicium medicamẽtorum potestate composuimus: Vbi id, quod primo refrigerat, quandoq; ex accidenti calefacere ostendimus, quemadmodum aquæ frigidæ infusionem,

vbi caloris naturalis fecerit reuocationem: & quod calefacit, refrigerare, cùm rarefaciēdo corpus E caliditatem fecerit euaporare. Quæ igitur secundum solas actiuas qualitates corporis sunt alterationes, ex sola, quæ ex calefacientibus, refrigerantibus, humectantibus, atq; exiccantibus potestate adhibetur, ad naturalem habitum restituuntur, neq; sensibili egent euacuatione: Quæ vero ob materiæ influxum, si quidem bene temperata sint, solam euacuationem desiderant: si vero intemperata, euacuationem, atq; vnà per contrarias qualitates expetunt alterationem, veluti quæ rheumaticæ dicuntur dispositiones. De quibus (vt nosti) vnum à nobis volumen est editum, in quo & hoc statim ab initio ostensum est, φ ea, quæ totum corpus alit, facultate debilitata, huiusmodi fiunt dispositiones, cum aceruata superfluitas ad partes præcipue defluat imbecilles. Si enim per rheumaticam dispositionem sanguis, qui in huiusmodi partes fluat, aliquā habeat cacochymian, mista oritur dispositio: quod forte rarissime euenit. Sāguis enim sine pituita, aut flaua vel atra bile, fluens, tenuis semper mihi cōsistentiæ apparuit. Ex alia autem quapiam causa si pars intumeat, considerandum est, an huiusmodi affectus sit phlegmone, an scirrhus, an œdema, Phlegmonen id est inflammationem nominantibus nobis omnem calidam ac veluti flammeam dispositionē: cuius differentias paulo ante diximus. Tempus itaq; est, vt de œdemate breuiter subijciamus, vt memineris eorum, quæ latius de hoc nos dicere audiuisti. F

De Oedemate. CAP. 3.

OEdema "igitur vocamus tumorem mollem, doloris expertem, quem ex pituitosa substātia, aut spiritu vaporoso fieri constat, qualis in cadaueribus euenit: Non nunquam etiam in pedibus & cruribus eorum, qui aqua intercute, & phthisi, & alio malo habitu (Græci cachexian vocant) laborant. Verum tale œdema in periculosis illis dispositionibus accidens est, nulla propria præcipuáque curatione indigens: sola enim frictio ex oxyrhodino, aut non nunquam ex sale & oleo, vel etiam ex sale iniecto oxyrhodino, sistit ipsum, alia'q; huiusmodi multa. Cum vero propter pituitam parti influxam huiusmodi fit affectus, spongia in aqua, quæ parum aceti habuerit, infusa passionem aliqñ sedat: quæ si non quieuerit, plus aceti miscendum est: sit tñ moderata ipsius temperatura, vt possit ipsam quispiam bibere. Quæ autem ex ea plus aquæ cōtinet, in principio adhibenda est, maxime in mollibus corporibus: quę vero hac fortior fuerit in robustis & duram habentibus pellem, & quæ ad primam spongiæ appositionem non iuuantur. Oportet autē spongiam omnino nouam esse, quæ si non affuerit, saltem exquisite abluatur ex aphronitro & nitro, & ex ea, quæ conia stacte, id est lixiuium distillatū, à Græcis nominatur. Quòd si ex his œdema non quiescat, aluminis parum imponendum est, spongia'q; omnino noua applicetur. Si vero in aliquo ex mēbris extremis tale fuerit œdema, incipiēdo ligaturam in imis partibus finire oportet in altioribus, iniectionem & compressionem & vniuersam distributionem faciendo, velut in fractionibus. Curationis enim intentio in huiusmodi affectibus mista est, vna quidem vt eorum substantiæ aliquid dissoluatur: alia vero, vt aliquid congregetur ac restringatur. Si igitur per ea, quę dicta sunt, non sedetur, tunc aliquid fortiorum medicamētorum, quod temperaturam mistā habeat, ex dictis viribus adijciendum est. Ego in diuturno œdemate, vbi prius particulam oleo illeuissem, deinde spongiam ex lixiuio apposuissem, atq; vehementius strinxissem, affectum perfecte curatum vidi, non amplius videlicet hac curandi regula habente mistam virium intētionem, sed ad discutiendum & incidendum declinātе: id quod in omnibus ferè diuturnis affectibus probatum haberi non ignoramus. Postquam vero satis ad te de œdematis scripsimus, de scirrhosis deinceps tumoribus dicendum est. G

A.lib.4.f.3.t.2. c.1.fol.457.c

De Scirrho. CAP. 4.

EXquisitus "scirrhus est tumor præter naturam sensu priuatus durus'q;: non exquisitus vero non oīno insensibilis est, difficulter tñ omnino sentit. Scirrhus igitur insensibilis curationem non recipit: qui vero difficulter sentit, nō incurabilis quidem est, non tamē facilem curationem admittit. Fit autem ex humore lento & crasso, qui partibus, quæ indurātur, tenaciter infigitur. Interdum itaq; statim à principio congregatur paulatim & augetur: crebrius vero medicorū imperitia paratur, cum vehementer erysipelata & inflammationes astringunt & infrigidant. Siquis igitur medicamenta vehementer dissolutiua induratis corporibus adhibuerit, quæ manifestam faciant scirrhi diminutionem, breui tempore sperabit perfectam curationē, non vere, ignorans, φ residuum passionis hoc curationis modo incurabile redditur: tenuiori enim ex eo dissoluto humore, residuum exiccatum lapidis duritiem assequitur. Non igitur curandæ sunt partes induratæ medicamento immodice siccante, sed eo, quod calorem habeat tepidum, humiditatem vero nec multam, nec omnino minimam: quod enim superfluum humorem habet, nihil omnino dissoluit: quod vero minimum, plus, q̄ oportet, exiccat. Oportet igitur induratum corpus, à medicamento, quod auxilio futurum sit, simile quid pati ijs, quæ sub Sole funduntur: vocantur autem Malactica, id est mollificantia, huiusmodi medicamēta: de qbus amplius diximus in quinto tractatu libri, qui de simplicium medicamentorum viribus inscribitur. Et exempla eorū dicta H

A.lib.4.f.3.t.2. c.11.fo.459.a.b

sunt,

A sunt, simplicia quidem, medullæ omnes atq; adipes. Ex medullis primas partes obtinet ceruina, deinde vitulina: ex adipibus autem adeps anseris in volucrum genere: leonis vero in pedestrium, cæteris præstat. At vero, qui ex gallina sumitur, anserinum, & qui ex pardo, leoninum sequitur, ac deinde vrsinus, atq; taurinus. At, qui ex capris accipitur, & crassior & siccior prędictis est, eo q; adhuc magis, qui ab hirco capitur: at, iam dictum est, q huiusmodi affectus medicamentis vehementer siccantibus non indiget. De differentia vero, quę ex eorum tenuitate crassitudine q; orit, indicatiue quidem dictum est, manifeste vero nequaquam adhuc: iccirco in memoriam tibi reuocanda sunt, quæ inuicem commentabamur, quando Cercyllij puerulum curabam, cui ex erysipelate nimis infrigidato atque astricto tumor scirrhosus in toto femore relinquebatur. Existimauimus enim medicamenta, quæ ipsum curare deberent, tenuia esse oportere: quare femur oleo perfundebam in profundam peluim posito puero, quę multum sabini olei cōtinebat, eo, q omnium tenuissimum ipsum esse sciebam: à balneo vero abstinebam, nisi in longo interuallo dierum totius corporis curandi gratia. Postquam vero partem fouimus, medicamenta ex prędictis medullis & adipibus confecta adhibuimus, miscēdo non nunquam bdellium scythicum, mastichē ęgyptiam, atq; ammoniacum thymiama vocatum, quod pingue & non vetustum esset: similiter &

B chalbanen. Et post, q̃ per hæc præparatum fuerat, soluens ammoniacum pinguissimum in acerrimo aceto, circūliniui totum femur circum circa: deinde per aliquot dies rursus opopanacem pinguissimum miscui aceto acerrimo, & huius videlicet exoluens id, quod recens erat: alioquin pingue non permaneret, quemadmodum nec bdellium, nec ammoniacum, neq; etiam chalbane: iussi q; puerum alteri cruri innixum saltare, vt plus cibi ad illud ferretur. Postea, vbi repulsus erat iã scirrhosus tumor, timens, ne eius residuum maneret, omnia è contrario facere aggressus sum, femur ex aliquo medicamento eorum, quę pice constãt, perungens. Manifeste itaq; clarebat, q ex aceto linimenta egregie tumorem comminuerant, laxatiua autem molliorem reddiderant, minorem autem nequaquam: vicissim tñ eis vtendo, adhibito conuenienti moderamine, puerulum curaui, sic, vt, si altero duntaxat medicamentorũ genere quis curationem attentasset, nihil ad scirrhi solutionem profecisset. In tendonibus (voco autem sic musculorum aponeuroses, id est eneruationes) ex prędictorum medicamētorum vsu manifestissima auxilia videri licet: siquis recte vtatur curatione ex pyrite lapide. Oportet autem eum, cùm igne excanduerit, acerrimo aceto aspergere, ac deinde super lapidem mouere partem affectam, vt à vapore sursum lato scirrhus dissoluatur. Multæ enim partes iam planè curuatæ conuolutę q; hoc curationis modo membrum dimo-

C uendo, perfecte sanatæ sunt, vt ferè magicum opus videretur. At oportet præparare mollificãdo partem scirrhosam medicamentis, de quibus supra diximus. Quin etiam in hac ipsa, quæ fit per pyritem lapidem, curatione, abunde multum oleum sabinum calidum prius perfundendum est, aut aliquod aliud, quod extenuandi vim habeat. Nec minus proderit anethi comam decoquere, presertim cum viride fuerit atq; recens. Quòd si pyritem habere nō possis, molari vtendum est: vocant autem sic lapidem, ex quo molę parantur, quę frumentum molunt.

A.lib.4.f.3.t.2. c.11.fol.459. f

De Scirrho Lienis & Iecoris. *CAP. 5.*

SPlenem induratum non solum deforis fortibus medicamentis curare conuenit, sed etiam per fortissimas potiones: nam eas sine molestia tolerat. Ex quorum numero primas partes sibi vēdicant cortices radicum capparis, & scolopendrij, & myricæ tum radix tum germina, omnibus huiuscemodi in aceto vel oxymelite coctis. At sæpenumero, cum tangitur splen, renitens videtur: non tamen scirrhosus, sed flatuosus potius est tumor. In quo oportet, vbi prius locum absinthio perfuderis, medicamen emplasticum mistas vires continens superponere, quale est, quod ex sulfure atq; alumine constat: sunt profectò multa huiuscemodi in medicamentorum tractati-

D bus descripta: non simpliciter autem mistorum medicamentorum viribus attendendum est, sed & quantum misceatur. Cum itaq; splen flatuoso tumore afficitur, & magis œdemate: si multum aluminis adhibueris, nihil nocebis: in scirrhosis autem tumoribus vim dissolutiuam superare cōuenit: parum autem eius, quod stringendi vim habet, admiscendum est. Cum igitur de numero simplicium & sponte nascentium medicamentorũ flos salis talis sit natura prædìtus, sanat splenes induratos, si extrinsecus ipsis in vesica apponatur. Scirrhum autem hepatis ab initio quidem sanauimus sepius: vbi vero ad plures dies forte foret extensus, neq; ipse potui sanare, neq; alium vidi, qui posset. Omnibus igitur, qui ita affecti sunt, ex necessitate subsequitur aqua intercus: pereunt aũt quàm plurimi in tempore longo: quosdam vero noui ēt breui pereuntes, quibus aluus multa deijciebat. Liquet igitur, q ijs sufficienter angustata erant ora vasorum, per quæ transmittitur cibus ex simis hepatis partibus in deuexas, adeo quòd, siqui ex eis sanati sunt, ea, quam antea diximus in musculosarum partium scirrhis, curationis ratio saluauit: neq; enim perfert hoc membrum fortia medicamenta, veluti splen. Augere autem oportet ea, quæ ratione inflammationis ipsi apponuntur, mistura emolliētium: erant autem illa ex absinthij coma, & expressione myrobalani, & vtraq; nardo indica q; ac celtica: adhuc aũt & croco, & œnanthe, & mastiche chia, & vnguentis, quæ ex spica nardi conficiũtur: adhuc autem & mastichino, & melino, & œnãthino.

no. His igitur ammoniacum thymiama, & bdellium, & quas diximus medullæ, & adipes misti, E & quæ incidere possunt, factum in hepate scirrhum sanare poterunt, si etiam ratio conueniens victus adhibeatur vnà cum medicamẽtis, quæ in potu sumuntur ad aperiendum abstergendumq; eum, qui in viscere continetur, humorem. Sunt vero hæc omnia etiam eos, qui in renibus continentur, lapides comminuere apta, de quorum materia multi medici conscripserunt. Admiscere autem oportet & ex ijs, quæ vrinam mouere possunt aliquid. Plurima vero est etiam istorum materia, quę à multis quidem scripta est, atq; à nobis comprehensa in eo, quem de medicamentis scripsimus, tractatu. Quare nunc etiam, quæ dicta sunt, tibi sufficiant.

De Tumore Flatuoso. CAP. 6.

TEmpus enim iam est transgredi ad alterum genus tumoris, cui materia generationis est spiritus flatuosus. Vocatur autem non solum flatuosus, sed etiam flatus, huiuscemodi spiritus, crassus ac vaporosus existens, non secundum substãtiam æthereus neq; tenuis. Cogita vero eius naturam ex circunstante nos aere, in memoriam reuocans, qualis in austrinis constitutionibus, qualisue in aquilonaribus fiat: ei. n. qui in australibus, assimilat flatuosus: alteri vero, qui in aquilonaribus, is, qui in nobis ẽm naturam est, spiritus. Adiuuat autem, ne huiuscemodi spiritus difflet, etiam densitas corporum. Quare huiusmodi affectus curatio vnam communemq; habebit F intentionem ad elaxanda ea, quę astricta sunt, corpora, atq; ad crassos spiritus extenuãdos. Nam, si subtiliori substantia sufficienter calefeceris, id quidem, quod densatum est, rarefacies: quod vero crassius est effectum, extenuabis. Patientium autem particularum natura conuenientem auxiliorum materiam indicabit, ac in ipsa maioris minorisq; rationem. Nam spiritus iste crassus & vaporosus non nunquam sub membranis, quæ integunt ossa, comprehenditur: non nunquam vero sub peritonæo: aliqñ intra intestina vel ventrem: comprehenditur vero aliqñ & intra membranas, quæ musculos complectuntur, quemadmodum & à membranosis tendonibus: comprehenditur etiam ab ijs, quæ ratione cognoscuntur, spatijs in musculis atque alijs partibus corporis, quorum locorum naturã in administrationibus anatomicis didicisti. Ita igitur ipse musculus inflatur, atq; in ventris vel intestinorum corpore flatuosus includitur spiritus: & cum sufficienter frigidus fuerit, tũc maximum dolorem excitat. Communis autem curatio omnibus (quemadmodum diximus) per subtiliorem substantiam: quę q́; quãdo passioni dolor adiunctus sit, talem habeat naturam, vt dolorem queat sedare. Secundum vero patientium partium differẽtiam, & materia curationis commutatur: et augetur, atq; obtunditur vis. Cum igitur ex tali spiritu dolor interuenerit in vẽtre inferiore, subtile oleum cum medicamentis, quæ in ipso ebullierint, per G clysterem inijciens, statim dolorem sedabis. Quæ vero debent ebullire in oleo medicamẽta cum subtili substantia calefacientia, sint cyminum, & id quod apud nos est, & magis quã ipsum, id qđ æthiopicum nominatur: & apij, & petrapij semẽ, & marathri, & sinonis, anesiq;, atq; libystici, & seseleos, & dauci, & spõdylij. Et, si coniectura comprehenderis frigidam esse dolentium partium dispositionem, rutam, & marathrum, & grana lauri intus decoques: miscebisque asphaltum, ipsumq; oleum laurinum, & siqua alia similem naturam habẽt. Quod si inflammationẽ huiusmodi doloribus adiunctam putaueris, auferes eã, quę admodum acria sunt, & quæ vehementius calefacient: ad ea autem, quæ in hoc mediocrem naturam gerunt, quæq; vim elaxandi habent, trãsibis. In oleo itaq; ad ebulliendum pones anethum & non rutam: etiam admiscebis adipem anserinum vel gallinaceum: sed hæc quidem, vbi vehementiores dolores infestant. Mediocres vero etiam extrinseca concalefactione iuuantur, ea præcipue, quæ ex milijs fit: nam eorum leuitas dolentibus commodissima est. Si hæc non affuerint, vel ex sale calefacito, vel ex lini semine crudo, vel quocunq; alio modo. Cucurbita etiam magna cum multa flamma absq; cutis scarificatione, sępius statim dolorem amouit: oportet autem eam vmbilicum comprehẽdere. Quod si etiam post hæc dolores permanserint, medicamentis ex opio vti non dubitabis, quale est Philonis Tarsen- H sis, omnibus medicis notum: quãuis scieris aliquam noxam ex huiusmodi medicamentis, membris patientibus necessario affuturam. Sed certe ei, quod magis vrget, obsistendo, hominem, qui ex nimio dolore syncopa corripitur, parua cum noxa saluare eliges: nã & sequentibus deinceps diebus noxam membro ex medicamento contractam emendare licebit. Vocantur igitur huiusmodi medicamenta, Anodyna, id est indolentia, quoniam dolorem sedant: & dolorem quidem sedant, non tamen dispositiones penitus sanant, sed vim sentiendi obtorpescere faciunt. Vti autem oportet Philonis medicamento, omnibusq; ex opio confectis, non statim, sed post tempus compositionis annuum, aut omnino semestre. Maxime vero atq; citissime ex potu horum medicamentorum laborantes dolore liberantur, vbi intestina gracilia patiuntur: sicuti ex ijs, quæ sedi imponuntur, crassorum intestinorum passiones præsentaneum habent remedium. Non modica autem fit virtutis distributio & ex ebibitis, cum inferiora afficiuntur: atq; ex ijs, quæ sedi imponuntur, cum superiora fuerint affecta. Quę quidem in carnosis fit partibus spiritus flatuosi aggregatio, non nunquam omnino vacat dolore, ac longiori tempore durat, ac tum præcipue, cum fuerint articulationi vicina: hic enim sunt musculi magis neruosi ac densi, atq; in media sui parte carnosiores ac rariores. Tales vero (vt nosti) passiones sanaui medicamentis ex pice, resina, terebinthina,

A.l.4 f.3.t.1.c. 19.fo.460.c.d

A.ibidẽ.c.10.d

A binthina,& adipe leonino atque taurino. Conuenit autem ipsis & quod ex sorde balnei,& calce fit, & ex sycomoro,& (vt summatim dicam) ea,quæ insigniter subtili constant substantia,quibus ea,quæ molliendi vim habent admiscentur.

De Abscessibus. CAP. 7.

ENimuero,cũ de his satis dictum,iam tps est,vt transeamus ad apostematum i. abscessuum tractationem: sic aũt nominant eas dispositiones, in quibus inuicem distant, quæ prius se contingebant, corpora. Spatium igitur vacuum in medio fieri oportet, quod aliquam substantiam spirituosam vel humidam aut mistam ex vtrisq; comprehendat. Transmutantur autem in abscessum inflãmationes quædam,atq; ex inflãmationibus erysipelatis participantibus,& ex erysipelatibus inflãmationis participantibus non pauca. Sine his vero etiam abscessuum dispositio consistit ex multitudine quorundam humorum, aut spirituum vaporosorum,siue in ipsis patientibus partibus {in medio} generentur,siue ex alijs confluant,ea ratione,qua fiunt illa,quæ Apocsema ta id est decubitus vocantur. Noĩant vero sic huiusmodi dispositiones,cũ,q prius vnũ membrum infestant humores,eo relicto ad alterum transeunt. Quocũq; vero modo fiat abscessus, id spatiũ quod abscedẽtes interiacet partes,humiditatibus: quę ipsum faciunt,repletur: quę, vbi aliqñ perdurauerint,multiformes habent alterationes. Nam & lapidibus, & arenis, & testis, & lignis, atque carbonibus,& limo,& sordiciei balnei,fęci,& amurcę,& multis alijs talibus similia in abscessibus corpora cõtineri sępenumero inueniunt. Quĩ igit̃ p summa sub cute cõsistunt, facile dignosci possunt, neque est eorum sanatio difficilis: nam ex tactus proprietate facillime discernuntur. Curãtur vero ex extrinsecus adhibitis medicamentis,ijs,quæ bibunt,non indigentes,veluti qui in profundo,atq; in visceribus pręsertim,fiunt. In dignotionibus igitur,cum suppurãtur,cedunt digitis prementibus non resistentes, quemadmodum membra inflammata: dignotionem igitur præbent manifestam. At proprietas cessionis alia est in tenuibus humoribus,alia in crassis,quẽadmodum & in tenacibus atq; mucosis humoribus. Sæpius vero nobis subijcitur cum tentione spirituosa pars aliqua abscedens: quæ vbi secta fuerit, inuenitur sanguis concretus, adeo vt, qui bis aut ter huiusmodi viderit dispositionem, si solers & memor fuerit, comprehensum in huiusmodi tumoribus sanguinem ita concretum agnoscere poterit, cum in memoriã ex collatione reuocauerit tensionis ac cessionis proprietatem. At forsan præstat non proprietatem, sed quantitatem tensionis ac cessionis nominare. Curatio autem earum,quæ in superficie cutis abscedũt, inflammationum,fit incipiente quidẽ adhuc abscessu per ea,quæ dolorem sedant atq; elaxant: procedente vero tempore ad ea,quę concoquendi ac suppurandi vim habere proprie dicuntur, transire oportet. De his autem dictum est,sicuti de pluribus alijs, in quinto de medicamentorum simplicium potestate tractatu. Statim igitur aqua abundanti perfundere atq; fouere oportet: & oleo calido partem inflammatam conspergere: atq; ex farina triticea, quæ in aqua atq; oleo moderate ebullierit, cataplasma imponere, nam hoc citius ad suppurationem perducit, q̃ id, quod ex pane conficitur. Illud.n.maxime dissoluendi vim habet,vt cui adsint sales atque fermentum,optime q; coctum sit: hæc vero omnia desunt triticeæ farinæ. Et,cum suppurari incipientem inflãmationẽ curaturus, suppurationem prohibere posse speraueris, tunc plurimum panem ebullire permittas,oleo s.ac aqua subigens: sit autẽ aquæ ad oleum multiplex proportio. Plus autem,q̃ hoc,suppurationem prohibet hordeacea farina simili modo præparata. Quę vero in tali curatione infunditur aqua, habeat althææ radices intus decoctas. Si vero per summa cutis in parte inflammata tensio valida fuerit, multis scarificationibus incidere oportet in superficie, ac postmodum ex farina hordeacea elixata,vt diximus,cataplasma apponere. Tẽtaui autem sępius multas & in superficie valde q; tenues scarificationes: cõtrario autẽ his modo alias profundiores magnas: & tertias, quæ medium tenebant in longitudine ac profunditate. Quę igitur in superficie fiebant,debile auxilium afferebant: Quæ vero longæ erant atq; profundæ,plurimum quidem sanguinis exhauriebant,adeo vt ferè animi defectum afferrent: rursus vero ipsæ propriam curationem, veluti vulnera,exigebant: Quę autem earum ambarum medium tenebant,semper inueni ab inconuenientibus dictis esse remotas: atq; ideo eas in vsu censui pręferendas. In quibus igitur difficulter ad suppurationem peruenit,neq; facile discuti tumor potest, ibi humores esse cõpactos crassiores ac tenaciores est existimandum. In his vero dispositionibus tm̃ conuenit ea, quæ fit per profundiores scarificationes,curatio. Conuenit etiam id, quod ex caricis constat in aqua decoctis, cataplasma. (A.lib.4.f.3.t.1. c.18.fol.456.a) Oportet autem non ipsas assumere caricas, sed aquam, in qua ebullientes sunt liquefactæ. Expedit vero & caricas pingues esse & dulces,vt earum humor non dissimilis melli videatur: &, si eas assumens decoxeris vsq; ad plurimum temporis, reddetur aqua melli tenui substantia simillima. Huic igitur aliquando hordeaceam farinam inijcere oportet, aliquando panem Synconistum, sic autem nominant eum, qui medius est inter exquisite purum & furfuraceum: vocant autem non nulli eundem panem Autopyron,quoniam in puro farinam,non qualis natura est,talem ad conficiendum panem assumunt, sed prius purgantes furfur excernunt: contra autem in furfuraceo prius adimunt eam farinæ partem,quę purissima est: panis autem, qui autopyros appellatur, qualem habet ex natura farinam triticum, talem etiam seruat. Oportet autem triticum ipsum, ex

panis.

quo farina ſumitur, eſſe ex ijs, quæ generoſa dicuntur: quædam enim ex ipſis multum furfuris cõ E
tinent, quæ ignobilia nominant: quædam vero ſiliginem, quę (vt dixi) generoſa vocant. Nequa quam igitur oportet furfuraceum eſſe frumentum, ex quo vtilem ad cataplaſma farinam accipimus, ſed, quemadmodum dictum eſt, multam habere ſiliginem: ꝙ ſi ignobilis tritici farinam aſſumpſeris, craſſiorem furfuris partem oportet excernere, atque ita panem medium conficere. Ex hoc igitur pane partem mediam ac teneram ad cataplaſmata commiſcebis, quando potentia medium farinæ hordeaceæ & triticeę volueris facere cataplaſma. Nam farina triticea maxime ad ſuppurationem valet, hordeacea vero plurimum reſoluit: hic vero, quem diximus, panis mediam naturam ſeruat, ſicuti & eius farina inter nuper dictas farinas triticeas eſt media. Ad hoc igitur reſpiciens cum decoctione caricarum miſce, quod tibi conuenientius videtur, ſiue ex panibus, ſiue ex farinis. Si vero tumor reſoluatur, minus tamen, ꝗ oporteret, ſimul coquere oportet cum caricis hyſſopum vel origanum. Si quando vehementius tumorem exiccare volueris, ſales decoctioni adijcias, deinde hoc modo infunde farinam hordeaceam. Eximatur autem & hinc, quicquid furfuraceum eſt: &, poſtꝗ plurimum ebullierit, appone cataplaſma. In tumoribus quidem, qui difficulter reſoluuntur, verendum eſt, ne eorum reliquiæ, Scirrhodes i. duræ, relinquãtur. Quare in ſingulis ſolutionibus "attendere oportet, ad quid tranſmutetur omnis, cuius curatio ſuſcipitur, tumor: nam ea curatio, quæ fortiter exiccantibus agitur, reliquias duras operatur. Hoc vero in ſingulis ſolutionibus animaduertes, ſi partem patientem tetigeris, &, quod nunc apparet, illi, quod prius videbatur, contuleris. Si igitur vnquam tale ſuſpicatus fueris, decoque in aqua cucumeris agreſtis radicem, aut bryoniæ, aut aſſari, ſæpius quidem per ſe ſolas, non nunꝗ caricas pingues adijciens: deinde aquæ farinam admiſce, commiſcẽs & aliquid adipis, anſerini præcipue vel gallinacei: quod ſi hi nõ affuerint, ſuillum adiunges. Radices quoq; earum, quas nuper diximus, herbarum, atq; præterea altheæ, ſi poſt moderatam decoctionem cum pane atq; adipe conterantur, huiuſmodi tumores reſoluunt. Fortior autem hiſce omnibus eſt dracõtij radix: &, ſiquando ea vti volueris, cum ſit ijs, quas nuper diximus, multo ſubtilior atque ad reſoluendum potentior, omnino adipem commiſce. Niſi enim humectaueris atq; mollieris induratos tumores, ſed fortibus medicamentis reſoluere tantum ſtudueris, in primis quidem diebus eos inſigniter decreſcere facies, ſed pariter id, quod relinquitur, indurabis: hoc vero induratum difficulter reſoluetur. Melius igitur, ſicut diximus, vt fortiter reſoluentibus medicamentis commiſceamus molliẽtia, verentes, ne tumores in ſcirrhos (quorum curationẽ in pręcedentibus audiuiſti) conuertantur. Rurſus igitur ad ſuppuratos tumores accedamus, quos vbi poſſe reſoluere deſperaueris, ex farina triticea vtere cataplaſmatibus, nam ad celeritatem ſuppurationis plurimum conferunt. Deinde aperiens, ſi videris ea, quæ circa ſectionem ſunt, libera omnino ab inflammatione, medicamẽtis, quæ emplaſtica dicuntur, vtere. Sit autem eorum vis ad exiccandum habilis: careant etiam morſu, vt neq; adſtringentia medicamenta habeant admiſta, ſed ea potius, quæ ſine doloris ſenſu reſoluunt, vel parum aliquid adſtringentis habeant. Ego vero ſæpius in huiuſmodi vſus ſum medicamento, ex fermento & oſtreis combuſtis confecto. Si vero pars aliqua ſectioni circunſtans inflammata fuerit, eo, quod ex chalcite conſtat, vſus ſum, oleo liquefaciens: &, vbi paulatim refrigeratum fuerat, in mortario temperans & molliẽs manibus, atq; vinum infundens, vt noſti. Ad multa vero vtile eſt hoc medicamentum, quemadmodum in libris de Compoſitione pharmacorum diximus. Faciemus etiã alios (ſi Deus voluerit) de Paſſionibus, quæ ſingulis partibus accidunt, in quibus omnium medicamentorum, quibus vti conſueui, diligenter vires explicare tentabo, atque eorum vſum opportunum exponere. Sed tu iam in hiſce medicamentis, de quibus in hoc libro memini, habuiſti à me antea & menſuras & pręparandi modum. Vbi vero plus opportuno cutis colliquata fuerit in ſuppurationibus, adeo vt panno lacero ſimilis efficiatur, non facile ſubiectis corporibus agglutinatur, vt neceſſe ſit eum, qui κατὰ πλάτος, id eſt per latitudinem, nominatur, curationis modum adhibere. H

F A. lib. 4. f. 3. c. 2. c. 12. fol. 459. c

De Sinu. CAP. 8.

CVm vero amplius agglutinandi cutem ſubiectis corporibus creuerit difficultas, huiuſmodi affectum Sinum appellant. Deinceps tibi in memoriam reuocabo huius quoque curationis modum, quẽ vidiſti me ſępius in pluribus adhibere. Vbi talis diſpoſitio cõſiſtit, ſatius eſt fiſtulã directe perforatam vel ex ære vel ex cornu factam habere paratam: ꝙ ſi hæc non fuerit, vnum ex ijs inſtrumentis, quæ Pyulca id eſt puris attractiua, dicuntur, quod foramen latiſſimum habeat: & eius, quod à nobis compoſitum eſt ex charta combuſta medicamentum, tu ſępe vidiſti me exiguam portionem multo oleo roſaceo permiſcere, ac per id inſtrumentum puris attractiuum in ſinus inijcere, deinde filis euulſis orificium claudere. Quæcunque vero emplaſtica medicamenta oleo roſaceo liquefacientes inijcimus, hoc inſtrumentum non permeant. In his vero oportet veſicam ſuillam accipientes, fiſtulam directum foramen habentẽ apponere. Eſſe vero acriora medicamenta liquefacta, ꝗ illa, quæ Emmota, id eſt linamentaria, dicuntur, eſt neceſſariũ qualia ſunt apud omnes vſitata, colore viridi inſignia: hæc enim oportet non pauco oleo roſaceo liquefacere, vt in ſinum inijci poſſint. Diſſoluitur autem emmotorum vis in huiuſmodi miſtionibus.

Igitur

A Igitur Emplastica omnino medicamēta, quale est Macherionis, & Epigoni, & quod Isis cognominatur, vbi ad emmotorum vsum deducuntur, cerati indigent admistione, hæc.n.ad sinus vtilia sunt: qua enim ratione eis ceratum admiscetur, eadem etiam sunt ad sinus vtilia. Miscentur aūt, qm̄ vires mordaces habent, si per sola liquescerent, nō admisto ipsis cerato: sed, vbi quidē oleum rosaceum plurimum fuerit, quod vero in ipso liquescit, medicamentum paucum, non amplius acritudinem seruant. Vbi vero sinus mediocriter carne oppletus fuerit, tunc agglutinantia medicamenta apponere oportet, veluti si recenti & sanguinolento vulneri medereris. Multa vero tali sunt natura prædita, alia quidem, quæ ex asphalto constant, vocant autem huiusmodi, nescio quomodo, emplastra Barbara: alia vero, quæ Cirrha id est fulua, vel Phæa id est fusca, à colore dicuntur, ex lithargyro & ærugine æris decocta plurimum, sic enim ærugo fuluum colorem accipit: si vero paucum ebulliat, facit emplastra, quæ Melina id est lutea, dicuntur. Te vero non latet, q̄ omnia metallica medicamenta subtiliores partes habent, & vim exiccandi maiorem, vbi multum ebullierint. His vero medicamentis fuluis, vbi statim reponuntur, quædam extrinsecus supereminentia fusca concrescit, sub qua pars medicamenti profundior plus, q̄ ab initio, fulua videtur. Atque idcirco non nulli huiusmodi emplastra vocant Dichrωma, id est bicolora, quidam vero

B Diprosωpa id est bifacia. Quāto vero subtiliora fuerint ac maiorem exiccādi vim habuerint, tanto plus in sinum operabuntur: nam ad eius profundum oportet transmitti vim, si intentionem propositam assequi velimus. Quæ vero recentia & sanguinea vulnera agglutinant, quanquam his minus exiccant, labra vulnerum, si breuia extiterint ac minime profunda, agglutinant: atque ob hoc facile ac cito, quod oportet, efficiunt. Si vero in profundum vulnus protendatur, & suturis & fibulis solemus in vnum cogere. Sinus itaq; omnes non simplices sunt diuisiones, sed frequenter in ipsis modo vna pars, modo alia excoriata est, quod neq; te opotet latere. Cum igitur ad locum superiorem sinus extenditur, facile per os humor vitiatus (ichor grece dictus) elabitur. Si vero vergit ad ima, cum intus retineatur, partem aliquam cōtinuam erodit. In his quidem "sinibus, nisi prius ad effluxum feceris sectionem, nihil proficies, neque cum carnem generare, neque cum agglutinare volueris. In alijs vero non opus est sectione, si modo conuenientem figuram in parte patiente seruaueris: ex qua figura potes aliquando sinum ad partem superiorem vergentem, facere ad inferiorem declinare: ac contra, vergentem ad ima, conuertere ad superiora. Vidisti me igitur sinum in brachio existentem, cuius os erat prope cubitum, figura in superiora tendente sanasse sine alia facta ex aduerso sectione: & in coxa similiter figura sinus ad ima

A.lib.4.f.4.t.3. & 5.fol.473.b

C vergente, cum sinus versus genu quidem terminaret, altius vero os media coxæ regione superius, sine vlla ex aduerso diuisione vidisti factam esse curationem, subijciente me popliti ceruical molle, vt inferiorem situm haberet inguen, q̄ genu. Sufficit autem in hoc sinu & alijs isto maioribus solum melicratum "immissum, aptum ad conglutinandum omnes eius partes profundiores. Quidam aūt lixiuium iniecerunt, se ipsos coarguentes in ijs, quæ prius ad carnē sinui inducendam medicamenta apposuerunt: neque enim caro noua priori adnasci potest, cum sordicies circumsedit. Quo modo igitur sufficienter carne innata sinui, conglutinatiuum adhibent medicamentum, siquidem veluti satis sordidum existentem lixiuio abstergere tentant, cum pura caro neq; acrius melicratum toleret? In hoc igitur satis est, si hoc tale immittatur, quale quispiam cum voluptate potaret. Et post melicratum solitus sum deinceps, antequam medicamentum conglutinatiuum imponam, aliquando vino solo, aliquando vino mulso, sinum abluere. Nam ad abstergendum atq; ad expurgandum circūstantes humores vitiatos melicratum est melius: sed ad conglutinandum vinum est melius & efficacius: sit aūt inter dulce & adstringens medium. Et quidē post medicamenti agglutinantis appositionem spongia noua ex mulso vel vino circumijciatur q̄p mollissima: atq; alligatio quidem incipiat à fundo sinus, finiat autem ad os. Sed & linteorum

A.ibidem.c

D circūuolutiones fundū sinus sine dolore constringāt, paulatim vero laxentur vsq; ad os sinus: & hoc ipsum habeat laxam pharmaci alligationem, emplastro, quod circum apponitur, ita cū forficibus disciſſo, vt ex ore sinus humores vitiati, si qui excernantur, possint effluere, paruo aliquo alio ipsi imposito emplastro vsq; ad solutionem: quam tertia quaq; die faciēs, auferes hoc ipsum, quod veluti suprapositum circumiacet, id, quod per totum sinum circumiectum est medicamentum relinquens. Indicium autem tibi sit, nunquid pars sinus profunda sit bene cōglutinata, humor emanans si multus aut paucus, decoctus aut crudus: adhuc autem si neque in ipso sinu dolor sentiatur, neq; tumor appareat, sed totus locus depressus siccus atq; expers doloris existat. Si autem & pus bene coctum in ore videris paucum, adhuc magis bona tibi sit spes de sinus conglutinatione: imponens q̄; rursus spongiam, ac denuo alligans, vt diximus, secunda quaq; die vel tertia solue, permutans semper, quod ori sinus superstat, linteum eodem emplastro perūctum, quod totum os in circuitu comprehendet. Oportet autem non esse admodum impressum, sed ita, vt omnis humor vitiatus ex sinu per ipsum possit euacuari. In prima igitur & secunda die si aliquis humor tenuis à sinu excernitur, noli omnino de conglutinatione desperare. Sæpius enim circumiecti membro patienti vis medicamenti vehementer exprimit ex ipsa cute & carne subiecta tenuem humiditatem, quando ita affectum fuerit corpus ęgroti, aut ex naturali temperatura,

aut ex malo victu, qua humiditate expressa spatia mediocriter exiccata conglutinantur. In tertio E autem & quarto ab initio die si ichor crudus ex ore se ostenderit, tunc scito sinum non esse conglutinatum. Sit autem præ omnibus id, quod patienti membro circumijcitur, medicamentum vehementer quidem exiccans, neq; mordens vero, neq; intendens, veluti est nostrum, quod cirrhum i. fuluum seu giluum vocatur, sine cera confectū ex metallicis medicamētis elixatis & oleo cicino & aceto, quod vulnera sanguinolenta conglutinat, ac sine molestia sinus exiccat. Vidisti vero & ipso sanatas fistulas aliquando, in quibus angusto longo q; existente foramine, cum non dum intus callum haberent, sed sordiciem solum, immisi primum lixiuium: deinde tamdiu intus permanere permisi, donec speraui totam sordiciē penitus excidisse: postmodum medicamētum apposui. Sic vero & eos, qui sub cute sunt sola sinus, in quibus non dum carnem generari oporteat, qui q; inscite à quibusdam curati erant, simul atq; curandos suscepi, hoc medicamento conglutinaui, cum tñ prius lixiuio abluissem: quoniam, qui vlcera curant, nullo ex ijs, quę expurgandi vim habent, vtuntur medicamento. Vbi vero, qui ad abscessum perueniunt, tumores tarde secti fuerint, aut ob medicantium imperitiam: aut eorum, quibus medela adhibetur, timiditatem, qui secari non patiuntur, sed expectant, vt longiori tempore cutis à pure rodatur: contingit sæpius vniuersam cutim à pure circa abscessum aggregato sufficienter extenuari instar τῆς ῥάκους id F est laceræ vestis, vnde & illi nomen Rhacωdes i. lacerosa, à medicis inditum puto. Est itaq; huiusmodi cutis conglutinari contumax, præcipue si quis secundum substantiam siccum medicamentum imponat: ex his enim magis fit laceræ vesti similis & sicca cutis, instar pellium detritarum. Visum est igitur mihi opportunum, si quis ad eius conglutinationem vtatur medicamento, substantia quidem humido, potentia autem sicco. Dictum autem in libris de medicamentis, quòd potentia sicca medicamenta dici solent à medicis, quæ exiccandi vim habent. Optimum autem ex omnibus medicamentis, quæ substantiam quidem humidam habent, vim autem exiccandi, est id, quod à me compositum est ex lithargyro & adipe suillo antiquo & chalcite, quibus additum sit oleum vetustissimum. Nam vim eius esse efficaciorem sum expertus ad huiusmodi dispositiones, cum neq; admodum durum fuerit, neq; exquisite non inficiens. Sed, & si tale conficiatur, & vulnerum sanguine manantium conglutinatiuum erit: & omnia etiam vlcera ad cicatricē perducit, si & oleo {antiquo} remittatur, & cū vino mediocris ætatis commisceatur, deinde in circuitu eiusmodi dispositionibus apponatur: quas sepius sine vlla molestia coglutinauit. Cōfert autem, vt diximus, in lacerosis cutibus non parum & mel, si vsque ad emplastri consistentiam elixetur. Eius vero elixationis mediocritas vix recte perficitur, nisi inspiciatur. Oportet enim ipsum neq; G adeo esse durum, vt difficulter labatur: neq; ita humidum, vt circumfluat: nam, quod durum est, ad eandem peruenit cum duris emplastris absurditatem: humidum vero veluti superiectum calido corpori, vndique circumfluit, & siccum linteum derelinquit, quod non modo nihil iuuat, sed etiam non nunquam obest cuti, quæ debet conglutinari: at, si mediocriter elixetur, hoc quidem optimum est medicamentum in huiusmodi sinibus. Sed, quoniam elixationis eius mediocritas non facile potest coniectura attingi, rectius mihi visum est ei myrrham subtilissime tritam aspergere, aut aloen, vel thus, aut aliquod ex his, vel omnia simul, tum pręcipue, cum linteo inunctum humidius apparet. Oportet autem aspergere ista per cribrum, quod sublime supra mel teneatur: sufficit autem semel aut bis illud agitare, vt mediocriter excidant. Non nunquam vero &, dum elixatur, adijcio melli aliquid ex antedictis medicamentis, quando præsertim sinus maior fuerit atq; profundior. Vsus sum aliquando & tenui centaureo, quod mirum est ad huiusmodi medicamentum. Post ipsum vero & symphytum vtile est, & deinde ireos illyricæ radix, postea farina ex orobis. Neq; obscurum est, quin & contundi oporteat, & per cribrum subtile transmitti, ac postmodum conteri talia omnia: melli autem commisceantur eo tempore, quando debet ab igne amoueri, tantum nobis super terentibus, donec melli decocto optime vniantur. Melius autem H fuerit, si cacabum ab igne amouentes, hæc omnia admisceamus, & deinde diligenter agitemus, donec mel adeo tepidum reddatur, vt corpori, cui curatio adhibeatur, possit imponi.

De Gangræna. CAP. 9.

CONsequens est, vt deinceps dicamus de inflammationibus, quę gangrenæ fiunt. Nominant autem (vt nosti) Gangrenas, "eas, quæ ex magnitudine inflammationis nō dum factæ sunt, sed adhuc fiunt, mortificationes. Nam, cum omnino mēbrum effectum est emortuum, vt punctum vel sectum vel adustum non sentiat, quæ patitur, statim recidere oportet, quà sanam partem vicinam attingit. Sed, quod ita affectum est, denigratur: quod vero in medio est constitutum, ita vt tendat ad mortificationem, Gangræna nominatur. Curatur autem euacuantibus nobis q̃ possumus plurimum sanguinis, qui in membro patiente compactus est, cuius causa fiunt mortificationes, ob id, quòd arteriæ ex angustia loci nequeunt se attollere: reliquo autem transpirationes exhibentibus. Aut igitur cutem vniuersam multis sectionibus profundis secare oportet vnà cum subiecta substantia: aut plurimis scarificationibus profundis incidere. Sanguinem vero manare permittens, imponere debes ex medicamentis aliquod ad putrescentia vtilibus: cuiusmodi sunt, quæ ex oxymelite & farina orobi vel lolij conficiuntur: si vero talia non assint, fabarum

A. li. 4. f. 3. t. 1. c. 15. fol. 454. b

A farinam adhibe, atq; ipsum oxymel solum: &, si fortius medicamen apponere velis, adijce sal, aut
ex trochiscis aliquem exquisitissime tritum, qualis Andronis & Polyidæ & Pasionis est. Et Mu-
sæ medicamẽ ad hæc aptissimum, quod in Heræ tomo scriptum est. Vtaris autem & his & alijs,
quæ antea diximus, animum aduertens ad corpus ægroti. Nam, si rusticum fuerit & durum natu
ra, fortissima medicamenta desiderat: fœmineum vero & molles carnes habens, imbecilliora. Sic
et viri, quicunq; & molles carnes habent, & balneas amant, & in ocio degunt, mollia exigunt me
dicamenta. Neq; dubium est idem in pueris faciendum esse. Et, si quando etiam putrefactam at-
que emortuam partem abscideris, vt securius agas, nuper dictis vtere medicamẽtis, naturam cor-
porum simul attendens, atque eius insuper partis, quæ male affecta est. Quædam enim sunt, quæ
citissime ad putredinem veniunt: & satius est ob maiorem securitatem, quando abscidis aut cir-
cuncidis id, quod iam putruit, eam, quæ veluti quædam radix est, sanæ parti adiunctam, "adurere; (A.li.1.f.4 c.29. fol.83. f)
sicuti sæpius in pudendis facere consueuimus, non nunquam quidem male affectis partibus, quę
adurunt, afferentes, quandoq; vero linamẽtum ante submittẽtes. Facta vero adustione, solemus
(vt nosti) vti succo porri: qui vbi non adsit, ijs, quæ paulo ante diximus. Vbi vero tibi videbitur
his remedijs adhibitis cessare putredo, vt cito crusta excidat, medicamento, quod nominatur Ce-
B phalicum, cum melle vtere. Melius vero & ex hydrelæo panem decoquentes, vel farina hordea-
cea eodem modo parata, vel etiam cum ipsa miscendo triticeam, facere cataplasma. Id etiam me-
dicamentum, quod Tetrapharmacum nominatur, ac pręterea Macedonicum, sunt crustarũ sup-
purationibus, atq; earum excidentijs accommodatissima. Similiter autem & quæcunque vim ha
bent ad suppurationem perducendi. Et panis vero tritus cum apio vel ocymo optime crustas di-
rumpit, & à sanis partibus separat. Ex simplicibus autem medicamentis iris cum melle, vel radix
panacis, vel aristolochiæ, vel acori. In mollibus vero corporibus sufficit orobi farina cum melle
vel thure. Aufert autem & crustas Machærionis medicamentum, † & iris cum melle. Cum ve-
ro exciderint crustæ, huiusmodi vlcera possunt quibuscunque medicamentis, quæ carnem indu-
cant, ad sanitatem perduci.

† In gręco cod. legitur, & isis cum melle. legi tur etiã, & isis, emmota.

De Cancro & Elephantiasi. CAP. 10.

CVm de his abunde dictum sit, reliquum est, vt de cancrosis tumoribus disseramus, qui in om
nibus quidem partibus corporis fieri consueuerũt, sed in "mammillis præsertim mulierum, (A.lib.4.f.3.t.2. c.15.fol.159.g)
quæ purgationem secundum naturam non habent: quæ vbi modum seruauerit, tunc mulier in-
tegra fruitur sanitate. Hi vero omnes præter naturam tumores ex melancholica superfluitate ge
C nerantur, de qua diximus in commẽtarijs, in quibus de potentijs naturalibus egimus: Vbi osten
dimus hunc humorem, dum sanguis in hepate fit, fæcis vinariæ proportione generari: expurga-
ri autem à splene, qui ex eo naturaliter habet alimentum. Cum igitur naturalis temperatura
hunc humorem paucum generauerit, & ratio victus adhibita confert, & splen satis attrahit ex eo,
qui generatur, nulla huiusmodi superfluitas in venis coaceruatur. At, cum contraria eueniunt,
tunc in venis multiplicatur: & eas, de quibus dicturi sumus, facit ægritudines. Dico autem ijs,
quæ diximus, contraria, vt scilicet hepar ad generandum huiuscemodi superfluitatem sit ap tum:
sit etiam ratio victus per tales adhibita cibos, qui crassum & fęculentum humorem procreare na-
tura apti sunt: splen vero sit natura imbecillior, &, quicquid de ea superfluitate generatur, ad se
minime trahere potens. In hoc vero corpore turbidus fit, ac crassescit is, qui in venis continetur
sanguis. Et non nunquam à venis habentibus (sicut & alia omnia) vim excernendi id, quod ex-
traneum est, per hæmorrhoidas excernitur. Sæpius autem & ad varices decumbit. Et quando-
que ad cutem vniuersam expellitur, fit'que is morbus, quem Elephantem nominant. Nam &
aliquando ad alias corporis partes, quæ cæteris sunt imbecilliores, humor iste defertur: atq; eui-
denter apparent, quæ in illa parte sunt, venæ nigro sanguine ac crasso plenæ: quanto'que crassior
D fuerit ac nigrior, tanto deterior est passio. In mammillis autem sæpe vidimus tumorem forma ac
figura cancro animali exquisite consimilem: nam, quemadmodum in isto pedes ex vtraque par-
te sunt corporis, ita in hoc morbo venæ distenduntur, ac figuram omnino similem cancro repræ
sentant. Hunc morbum per sui initia sæpe sanauimus: sed, vbi in molem insignem satis eue-
ctus est, nemo sine manus opere potuit curare. Itaque vniuersæ chirurgiæ tumorem præter natu
ram excidentis intentio est totum tumorem, qua partibus sanis adhæret, circuncidere: sed ob
vasorum magnitudinem, cum præsertim fuerint arteriæ, profluuij sanguinis statim periculum
imminet: quod si laqueis eas circumprehendas, sympatheiæ id est compassiones, insequuntur.
Si autem & morbi radices exurere statuas, neque huic rei maximum periculum deest, cum pro-
pe principes partes fit adustio. Hunc igitur morbum (vt diximus) in principio sanauimus, &
tunc præsertim, cum melancholicus humor non admodum crassus videbatur existere: nam hic
purgantibus medicamentis, ex quibus sanitas sequitur, prompte succumbit. Neque obscurum
est huiusmodi medicamenta debere esse euacuandæ atræ bili accommodata. Quod tã diu facien-
dum est, donec sanitas pristina parti subsequatur, quando ratio victus optimos generans humo-
res interim adhibeatur. In Alexandria " quidem elephantis morbo plurimi corripiuntur pro- (A.lib.4.f.3.t.3. c.1.fo.461.b)
pter victus modum & regionis seruorẽ: at in Germania & Mysia rarissima hæc passio videtur:

& apud Scythas lactis potatores nunquam ferè apparuit. In Alexandria vero plurimum generatur ob victus rationem: comedunt enim farinam elixatam, & lentem, & cochleas, & plura salita, & non nulli ex ipsis carnes asininas, & alia quædam, quæ crassum & melancholicum humorem generant. Nam, cum circunstans aer calidus sit, motus humorum agitur versus cutem. Huic igitur morbo, quas antea diximus, conferunt purgationes. Quòd si & ętas & virtus permiserint, sanguis prius mittendus est. In cancris vero non inutile est, neq; in istis, vbi nihil prohibet sanguinem mittere, demum purgare: &, si fuerint mulieres, menstrua euocare, siquidem non dum quinquagesimum annum attigerint. Patienti autem particulę succus solani imponatur, nam hoc medicamen ad huiusmodi vtile est. Quòd si nolit ægrotans medicamento adeo humido illiniri, cum præsertim domum exire cogatur ad consueta negocia peragenda, medicamen ex pompholyge constans est imponendum, quo me vidisti vti ad cancros exulceratos: &, si hoc non adsit, adhibe alterum medicamentum nostrū, quod ex chalcite fit. In victus vero ratione succus ptissanæ abundanter exhibendus, & serum lactis: & ex oleribus malua, atriplex, & bletum: &, quando tempus tulerit cucurbitas, ipsis etiam est vtendum: & piscibus petrosis, & auibus omnibus, exceptis palustribus. Sed ijs, qui elephantiam patiuntur, in viperarum esu est mirabile auxilium. Ita vero eas condire oportet, quemadmodum vidisti Marsos, qui feris venenatis & aspidibus nutriuntur, Capite quidē primum abscisso & cauda vsq; ad digitos quatuor: deinde omnibus interaneis exemptis, cute etiam nimirum adempta: aqua deinde abluto corpore ipsarum. Sed neque aliter, cum theriacam antidotum conficere volumus, vsque ad hoc præparamus: sed deinceps concoquimus differenter, in theriaca quidem paululum anethi & pauci salis in aqua ponentes: in ijs autem, qui elephantiasi laborant, in olla anguillarum modo præparantes, ex albo iure. Fit autem hoc modo. Aqua abundanter in ollam funditur & paucum olei, & cum hoc porrum & anethum adijcitur. Liquet autem, quòd viperarum carnes sunt decoquendæ, donec exquisite molles reddantur. Ipsum etiam medicamentum confectum ex viperis, quod theriacam appellant, optimum est ad potandum ijs, qui huiusmodi morbo laborant, vel etiam, sicut libuerit, ad cutem oblinendam: nam, cum omnia hæc facta fuerint, non nunquam solet squama à cute decidere, quale in serpentibus quod senium appellatur.

Strumarum, Meliceridum & Hydropum curatio. CAP. 11.

IN alijs autem tumoribus præter naturam non putaui oportere eam, quæ manu fit, curationem hoc in loco scribendam, cum tu medicamenta probatissima à nobis acceperis. In strumis enim ea, quæ adstringere, & exiccare, & pus etiam facere possunt: In ijs autem, quæ Melicerides dicuntur, ea, quæ has dissoluendi vim habent, & quæ pus resoluunt, & aquam in scroto & abdomine, medicamenta accepisti: Quibus etiam in aqua intercute laborantibus vtaris: in ijs enim duplex intētio est, scilicet vt sanetur tumor durus in viscere, & coaceruata humiditas dissoluať. At prius de induratorum viscerum curatione dictum est: {sed differunt cum talem tumorem partes patiuntur, & differentem exigunt curam.} Quare curatio hydropum ad has tres reducitur intentiones, vt sanemus durum tumorem, qui in viscere est: vt ea apponamus, quę humiditatem dissoluunt: "& medicamenta, quæ vrinam mouent, in potu demus. Hæc quidem tibi, qui ad longam peregrinationem accingeris, satis esse arbitror. Si vero (vt institui) librum de medicamentis secundum morbos & loca patientia composuero, illum in tuo reditu habebis. Sed & aliud opus magnum amicis expostulantibus exarabitur, in quo tota ars curandi continetur. Quòd si tibi peregre detineri diutius contigerit, singulos, qui à nobis scribentur, commentarios ad te mittere non grauabimur.

A.li.3.c.14.14 c.15.&.l.322.a

" Al. genera.

Post hunc librum collocari debuerat liber, cui titulus est, Quos, & quando, & quibus medicamentis purgare conueniat: qui in quinta Classe pag. 88 habetur.

Galeni

GALENI IN LIBRVM HIPPOCRATIS DE VICTVS RATIONE IN MORBIS ACVTIS COMMENTARII QVATVOR

Ioanne Vasseo Meldensi interprete.

Ab Augustino Gadaldino plerisque in locis emendati.

ARGVMENTVM

Pertractat de iis, quæ Veteribus medicis in Acutorum morborum Victu controuersa erant: ac in Primo quidem libro agit de Ptissana.

1 *Vi Gnidias appellatas sententias conscripserunt, hi sanè, quæ ægri in morbis singulis patiuntur, & quó nam modo non nulla iis eueniant, rectè scripserunt. Atque hactenus vel medicinæ quoq; imperitus quispiam rectè scribere potuisset, si ab ægro vnoquoq;, qualia patitur, probe intellexisset. Verum, quæ medicum non referente ægro ipso perdiscere oportet, multa ex his sunt prætermissa, alia in aliis.*

C

Non solum nihil eorum, quæ ægri patiuntur, prætermiserunt, qui gnidias scripserunt sententias: verum quoq; & vltra id, quod iustum est, de quibusdam mentionem fecerunt: vt paulo post ostendam. Neque id artis opus est, si nihil prætermiserint eorum, quę à plebe ipsa cognosci possunt: non etenim is artifici est scopus, sed, quæ ad curationem idonea sunt, omnia scribere. Quapropter sæpius non nulla adiicere, quæ vulgus nō nouit, erit opus: & multa, quæ huic nota sunt, auferre, si nihil ad finem artis conferre videantur.

2 *Et quædam ad coniecturalem cognitionem (τέκμαρσιν dicunt) peropportuna.*

Τέκμαρσις est, quæ per τεκμήριον fit, cognitio: Τεκμήριον autem appellant veteres syllogisticum signum, non autem simpliciter signum omne, vt in opere de coniectura & signo est demōstratum. Quæ igitur medicis ad huiusmodi cognitionem tum necessaria tum vtilia existunt, non omnia ait gnidiis in sententiis scripta esse, sed prætermissa pleraq;.

3 D *Cum autem ad coniecturalem cognitionem dicatur, quó nam modo curare singula oporteat, in his multa aliter, quàm illi enarrauerunt, sentio.*

Ex quo multa, quæ ad coniecturalem cognitionem vtilia existunt, à gnidiis medicis prætermissa esse dixit, quam'nam dicat coniecturalem cognitionem, ipse deinceps docuit, inquiens, Quo'nam modo curare singula oporteat. Nempe, quod ad horum inuentionem vtile fuerit, id ex arte est. Sed forsan quis opinabitur prætermissas esse, quæ tum ad dignotionem, tum ad prænotionem conferunt, coniecturas. Verum res non ita habet, cum de necessitate in illis, quę ad curationem idonea sunt, hæ contineantur. Si enim ad optimæ curationis inuentionem nihil conferrent morborum dignotio & futurorum prænotio, prorsus hæ superuacarent: nunc autem, quod conferant, ob id vtiles existunt. Ergo, quod affectuum dignotio ad curationem valde necessaria sit, recensere non est opus. Nam in primis, quis'nam sit morbus, dignoscere oportet, deinde curationem ipsius ita aggredi. Quod vero prænotio ad curationem quoque vtilis sit, demonstrauit in prefatione ‖ prognostici Hippocrates. Qui ergo omnia, quæ ad medicinam spectant, vtilia ea vel ad dignotionem vel curationem vel prænotionem esse dixerit, virtute idem dicit. Curatio siquidem per se à medicis exercetur: prænotio autem & dignotio propter curationem. Quo fit, 1.Prog.t.5.4ª. 189.d

vt nemo finem artis dignotionem vel prenotionem, ſicuti curationem, aſſeuerauerit. Intellige au E tem impræſentia curationem, ſublationem morbi, non eam quidem, quæ adhuc fit, ſed quæ iam facta ſit. Sed de omnibus abunde eſt ſcriptum in eo libro, qui de fine medicinę agit. Nec expedit, vt impręſentia quippiam præpoſtere & pręter inſtitutum faciamus (gręce πάρεργον ἔργον ποιεῖσθαι, dici ſolet) vtpote, qui iam veteris mentem vel ſine exquiſito finis examine cognouerimus. Verum, cum & modo alio dictio præſens pleriſq; in exemplaribus fide etiam dignis ſcripta ſit, de ea mentionem facere non intempeſtiuum fuerit. Differt autem ab ante ſcripta dictione litera vna videlicet, ἤ id eſt vel, vt ad hunc modum græce ſit: ὁκόταν δὲ εἰς τέκμαρσιν λέγηται, ἢ ὡς χρὴ ἕκαστα ἰητρεύειν, id eſt, Cum autem quippiam ad coniecturalem cognitionē dicatur, vel quo nam modo curare ſingula oporteat. Qui ita ſcribūt, per τέκμαρσιν dignotionem & prenotionem intelligūt: & per verba hæc ὡς χρὴ ἕκαστα ἰητρεύειν, id eſt quo nam modo curare ſingula oporteat, curationem: nolentes eam in τεκμάρσεως nomine contineri. Quod ſi ita habet, in anteſcripta dictione, qua dicitur, Multa prætermiſſa ſunt alia in alijs, & nō nulla ad coniecturalem cognitionē peropportuna, non recte ſanatoriā artis partē pretermiſiſſe videtur Hippocrates. Sed, ꝙ hi reſpōdeant ob id reſumptā ſcriptam q; quę ſequitur, dictionem, vt, quod ſanatoriū eſt, adijceret, nemo eſt, qui ignoret. Verum, qm̄ de re ad curationem vtili diſceptatio non ſit, ob eas res ſermonē pro- F trahere eſt ſuperfluum. Pergamus igitur ad ea, quibus, quæ ad ſanationem vtilia ſunt, docet.

4 *Atque non ob id ſolum non laudo: verum quòd & paucis numero ſint vſi medicamentis. Nempe maximus numerus medicamentorum† quibus in morbis non acutis vſi reperiuntur,} eſt tempeſtiue exhibitorum tum elaterij, tum ſeri, tum lactis. {Quæ ſi bona eſſent, morbis'que quibus dari cenſerent, congruerent, multo ſanè digniora laude erant, quòd pauciſſima ſatisfacerent. Sed res impræſentia non ita habet.}*

† Alia lectio ex codi. & manuſcriptis et īpreſſis. q̄ tradiderunt niſi in morbis acutis. & hæc magis quadrare uidetur cū Galeni explanatione.

Paucis quoque numero auxilijs vſos eos ait, niſi in acutis morbis: quaſi in his multa dixerint: quod ſanè fecerunt. Quæ vero longis in morbis dixerunt, hæc re vera contra ſe habent. Nam & per tempeſtiuam elaterij, ſeri, & lactis potionem perficiuntur.

5 *Qui vero ſecundum adornauerunt librum, hi medice magis, quæ ſingulis exhibenda ſunt, percurrerunt.*

Liber ſecūdus poſt primum ſcriptus, ἐπιδιασκευάσθαι, id eſt adornatus digeſtus q; dicitur, cum inſtitutum habens idem, & plurimas dictionum eaſdem, non nulla quidem eorum, quæ in priore erant, detracta habet, alia autem adiecta, & alia permutata. Exemplum rei huius, ſi perſpicuitatem deſideras, ſecundum Eupolidis Autolicum ex priore adornatum digeſtum q; habes. Sic & G gnidias ſententias à primis ſecundas gnidij ediderunt medici: quæ non nulla quidem haberent eadem omnia, alia vero adiecta, & alia detracta, veluti & alia permutata. Secundum igitur hunc librum Hippocrates priore medicinalem magis eſſe aſſerit.

A † Vide in libro de paſsionibus non lōge à principio.

6 *Sed de Diæta, id eſt victus rōne, nihil, quod effatu dignum ſit, cōſcripſerūt veteres, quanquam id magnum eſſet.*

Is curationis ductus contextus q;, qui per conſuetas materias efficitur, Dięta, id eſt victus ratio, nuncupatur: vt, qui per conſuetas tum ſectiones tum adultiones & alia quęcunq; manibus fiunt, Chirurgia: tertia ab his medicinæ pars eſt pharmaceutice, quæ ſcilicet per medicamēta abſoluitur perficitur'que. Accuſat autem priſcos Hippocrates, ꝙ de victus ratione nihil effatu dignum conſcripſerint: id q; dixit, nō quòd nullum diæteticum theorema conſcripſerint, ſed ꝙ non effatu dignum. Quale nam autem ſit effatu dignum, docebit in ſequentibus

B † καὶ τὰ ἄλλα νοσήματα ὁκόσα τελέων ἐχόμενα ἐστίν.

C τυπίπαν.*

*D * In codic. manuſcriptis legitur εἶπον, i. dixi. & ita uetus tralatio. & ita oīno uidetur legendū: ſuperiori. n. cōmēto 7 de hoc dixit Galenus.*

7 *Fuerunt vero, qui varios morborum ſingulorū modos, diuerſas q; horum ſectiones diuiſiones q;, nō ignorauerint.*

Non ſolum varios morborum modos non ignorauerunt, verum quoq; & vltra, quàm decet, de his ſcripſerunt: vt oſtendam in ſequentibus. H

8 *Verum morborum ſingulorum numeros clare pronūciare volentes, non recte ſcripſerunt: quippe cum non facile numerari queant, ſiquis languentium morbos alterum ab altero quadantenus differre, nullum q; morbum eundem videri, quin idem quoque nomen habeat, coniectauerit. Mihi vero placet omni in arte animum aduertere. Nam, quæ probe vel recte procedunt officia, probe & recte ſingula peragere oportet: quæ item celeritatem deſiderant, celeriter adimplere: &, quæ puritatem, purè: &, quæ ſine dolore adminiſtrari poſtulant, citra dolorem omnem adminiſtrare. Cætera quoque huiuſmodi omnia inſigniter præ alijs ad meliorem formam nos redigere conuenit. Maxime autem medicum laudauero, qui in morbis acutis, vi quorum plurimi hominum enecantur, inſigniter præ cæteris in melius procedat. [a] † Sunt autem acuti morbi, quos priſci nominatim perſtrinxerunt, pleuritis, peripneumonia, phrenitis, lethargus, cauſus, [b] † & quicunq; alij hos conſequuntur morbi, quorum febres [c] * prorſus continuæ interficiunt.*

E † In libro de internis paſſionibus traduntur, phthiſes tres, morbi à renibus quatuor, icteri quatuor, tetani tres.

*F * Al. ſymptomatum.*

[d] * Dixit paulo ante gnidios medicos confeſtim ab initio de morbis, pluſquā oportet, ſcripſiſſe. [e] † Scripſerunt ſiquidem bilis morbos ſeptem: pari modo & paulo infra, veſicæ duodecim: renum quoq; quatuor: ſtranguriæ quatuor: deinde tetanos tres: morbi præterea regij genera quatuor: atq; tandem phthiſes tres. Nempe ad [f] * corporum varietates, quæ multas ob cauſas permutabantur,

A tabantur, respexerunt, morborũ identitatem haudquaquam contemplati: quo modo est contemplatus Hippocrates ad horum inuẽtionem methodo vsus, qua duntaxat morborum numerum inuenire cõceditur. Methodum autem eam in methodi medendi principio demonstrauimus, diximus q́; aliquid in libro de elemẽtis ſ̃m Hippocratis mentẽ. Habes quoq; & à nobis cõpendio quodam ſcriptum vnũ de morborum differentiis commẽtarium. Sed hoc in loco dictiones proſequi eſt opus: nempe is expoſitionis ſcopus exiſtit. [a]† Nam ſi quis inter exponendũ demonſtrationes ſcripſerit, ſermonem protrahet, & præcipuam, quæ ſanationis morborum cauſa exiſtit, dimittet: partem, inquam, quæ ad maxime lethalium morborum curationem excellit præſtat'que. Summa quidem præſentis dictionis hæc eſt, particularia vero dictionis deinceps explicabo.

9 *Cum enim nullus communis peſtiferi morbi modus paßim graſſatus fuerit: ſed morbi & σποράδες, id eſt ſparſim priuatim'que prehendentes, & ſimiles fuerint: ab his plures, quàm ab aliis omnibus, intereunt.*

Oſtẽdit hac oratione Hippocrates [b]† morbos multos vno fieri tempore, quos, ſi pernitioſi fuerint, peſtem appellant: ſi vero mitiores, altera quadam indicant appellatione, epidemos vel epidemios nominantes: vt Epidemus morbus ſit, qui tempore aliquo in regione aliqua abũdet: Peſtis B vero, epidemia pernitioſa. Eſt autem & aliud morbi genus commune multis, [c]† quod in regione ſuperuenit accedit'que, } endemum'que vel endemium appellitatur, quaſi patrium dixeris aut vernaculum. His autem omnibus aduerſantur σποράδες, id eſt qui ſparſim priuatim'que prehendunt, ęgros diſcrepanter fatigantes, neque ſecundum communem modum conſtantes. Sed quid'nam eſt, quod ab Hippocrate dicitur, Sed morbi, & σποράδες, & ſimiles fuerint? Nempe contrarium dicendum fuit, et non ſimiles eos inter ſe eſſe: ſi vtique ipſa morborum ſimilitudine & endemum, & epidemum, et peſtiferum iudicabatur. Duorum igitur alterum, vel meliorem hanc ſcriptionem exiſtimare oportet, Sed morbi & σποράδες, & non ſimiles fuerint: vel ſimiles eos [d]† dicere oportuit } nõ inter ſe, ſed morbis antedictis, id eſt conſuetis: quoniam rarius quidem tum epidemij tum peſtiferi fiunt, vocati vero ſporadici frequẽter. De quibus & hoc in loco ab ipſo agetur: veluti de epidemiis in libro epidemiorum morborum, & de endemiis in libro de aquis aere & locis. Nullum autem peculiarem de peſte confecit librum, quoniam ex epidemiis vnum eſſe illam per libros epidemiorum demonſtrauit.

10 *Idiotæ vero non admodum cognoſcunt eos, qui in huiuſmodi aliis præſtant.*

C Idiotas ait non omnino cognoſcere medicos eos, qui, quantum ad huiuſmodi morbos attinet, aliis præſtant. Quòd autem acutos dicat, palàm eſt, de quibus ante ſermonem fecit.

11 *Alia que auxilia magis laudant, vituperant que.*

Neque conuenientes neque laudabiles curationes dignoſcere ait idiotas, ſed alias magis. Quo fit, vt illi nequaquam recte laudent culpent'ue. Deinceps tanquam eorum, quæ dixit, demonſtrationem adiiciens, hæc ſcribit.

12 [e]† *Magnum autem rei argumentum, quòd vulgus morbos huiuſmodi ſanationem q́;, vtpote rude, planè ignoret, eſt hoc: Nempe, qui medici non ſunt, medici eſſe ob huiuſcemodi morbos præcipue videntur: facile ſiquidem nomina diſcuntur, quæ apud ægros vſui eſſe exiſtimata ſunt. Si enim quiſpiam ptiſſanæ cremorem, vinum que tale vel tale, vel etiam melicratum nominauerit, referre omnia eadem medici tum boni tum mali plebeiis huiuſmodi videntur. Sed res ipſa ſecus habet. Nempe hi, quantum ad hæc attinet, ſupra modum inter ſe differunt.*

Quòd materiis hmõi eorũ, quę ad victus rationẽ ſpectant, medici vtanť tum boni tũ mali, ob id quis'nã melior ſit, dignoſcere nequeũt idiotę: vtpote q́ diſcernere nõ poſſint, qui'nã tẽpeſtiue D & debito modo prẹſidiorũ materias ęgris adminiſtrent: & qui'nam citra hæc. Hippocrates autẽ, vbi impręſentia ſecũdum præfiniuit procemium, à præſenti oratione conſequentia exorditur.

13 *Digna autem ſcribi mihi maxime uidentur, quæ, quanquam medicis vtilia exiſtant, tamen ignorantur: quæ, inquam, inſignes profectus & inſignes offenſas afferunt. Quæ autem ignorantur, hæc ſunt: Cur in acutis morbis medici quidam ptiſſanas non colatas perpetuo exhibeant, & recte curare ſeſe exiſtiment: Alij omnino contendant, hordeum vt nullum æger voret, ſubſecuturam inde, quæ inſignis ſit, offenſam veriti: ſed cremorem linteo colatum porrigant: Alij vero neque craſſam ptiſſanam, neque cremorem exhibeant: atque ex his quidam, quoad æger ad ſeptimã vſque peruenerit diem: alij perpetuo, donec morbus iudicatus fuerit.*

Logicã magis ſpeculationẽ ſapere videť, quod ab Hippocrate in qõnẽ diſceptationẽ q́; poniť: cũ & ſine hmõi ſpeculationibus recte ſanare queamus. Nẽpe morbos recte ſanare ineſt medicis ex faciendorũ cognitione, & non ex inueſtigatione cauſæ: ob quã ſunt controuerſi, qui varias in hmõi morbis ſcripſerunt curationes. Eſt vero ſ̃m veritatem id nõ commodiſſimum modo, verũ quoq; & omniũ primũ, atq; quęſitu neceſſariũ, vt pcedẽte exponã ſermone: ꝙ enim qõne dignũ ſit, quod proponit, & quo ſoluat modo, ante percurrere eſt melius. Quòd igitur qõne dignũ ſit, hinc diſces. Nã de philoſophorũ cõtrouerſia nullã habemus, quæ euidens ſit, coniecturam. Neq; enim

A † Al'. ex Gręcis antiquis. Nam, ſi quis inter exponendum demõſtrationes ſcripſerit, nec poſtea longũ perfecerit ſermonem ſanationis morborũ cauſa, is pręcipuã partẽ dimittet: partem &c.

B † Al'. morbos quoſdá cões multis hoĩbus euenire vno tẽpore. & ita ẽt vetus interpres.

C † *Legitur quidem hoc in loco in ĩpreßis codicibus græcis ὅπερ ἐστὶ τὸ καθ' ὥραν ἐπιγιγνόμενον, id eſt quod eſt in tẽpore ſuperueniens. & Vaſeus loco καθ' ὥραν videtur legiſſe κατὰ χῶραν. At in manuſcriptis quibuſdã hæc verba non habentur: ſed ſunt gloſſema in margine poſitũ ac veluti declaratio ſuperioris morbi epidemici, quòd ſit morbus qui aliquo tẽpore vni regioni ſuperuenit: quæ poſtea verba per librarij incuriam in contextũ loco nõ debito irrepſerunt: quandoquidem morbi endemi ſunt illi, qui perpetuo in una regione abũdant, vt habetur à Gal. 1 com. primi Epid. diffuſe.*

D † *dictos eẽ cenſendum eſt.*

E † Al' Nicolaus Lauachius ita vertit. Cuius rei indicium manifeſtum illud eſt, ꝙ ipſi inter ſe vulgares aduerſiſsimi in affectibus eiuſcemodi videntur. quãobrẽ diligenti eſt animaduerſiõe opus. Qui enim medici non ſunt, creduntur medici, in his pręſertim morbis, cũ ſit eorũ leue didiciſſe nomina, q́ patientibus eiuſcemodi, conferre admodum credãtur.

enim si genitus mundus sit, neq; si interitus conscius: neq; si extra ipsum inane nõ sit, neq; si infinitus: neq; si is solus vnus sit, neq; si plures: neq; quot numero, si plures: neq; si horũ multitudo incõprehensibilis sit, aut infinita: manifeste coniectari potest. Ad hunc sanè modũ & de aliis multis, quę in philosophia quęruntur, nõ nulla quidẽ iudicare prorsus nequiuimus, alia vero nõ sine magna cõtemplatione. Verũ de ipsis, quę ęgros iuuãt, vel lędunt, nõ similiter est. Nempe, etsi ad ipsa inuenienda longo opus sit tpe, viro q; à multis discrepãte, quę tñ se se repperisse quidã iactãt, ea facilem habere iudicationẽ videbuntur. Nempe, si ęgris quidẽ adhibita presidiũ attulerint, laudare oportet atq; agnoscere: si vero detrimento fuerint, vitare atq; repellere: quæ vero nihil auxilij vel offensę effatu dignũ pręstiterint, in neutrius horũ ratione censere conuenit. Sed sanè medicos ab euidenter offendentibus abhorrere oportet. Si ergo parum exuperantibus insistant, qui quouis modo ab initio sunt opinati, nihil mirũ videri debet. In iis vero, quę admodũ recesserũt, atq; vsque adeo vt à quibusdam laudentur, ab aliis culpẽtur, admirari quispiã eos poterit, qui valde offendentia extollunt, vel eos, qui vere iuuantia vituperant. Id sanè est, quod Hippocrates particulari vno exẽplo proponit. Dictum autem & id, nec secus ipsius solutio, ab Erasistrato in primo libro de febribus paucis q; & euidenter, vtpote qui Hippocratẽ planè est secutus. Percurrens etenim in libro præfato medicos tum eos, qui aduersissimum febrientibus victum præscribunt, tum eos, qui longis inediis ęgros ipsos conficiunt, atq; Petrωnam ipsum, qui tum carnes tum vinum exhibebat: in textura sermonis hoc infert pacto. In multis igiť valde magnis plagis decidebant: si aũt febrientes oẽs ex tali curationis modo male liberabantur, qui ita curabant, à curatione desistebãt. Sed, vt videtur, nõ febribus oĩbus opem fert is sanationis modus. Laudandi igitur cũ Erasistratus, tum alij, qui quęstionẽ hanc proposuerunt, & solutionẽ eius scripserunt: laudandus quoq; & qui prę cęteris eam proposuit. Sciueris preterea & eam non magis de acutis morbis, q̃ de aliis omnibus, proponi solui q;. Nempe responsio de omnibus cõis est. Non enim in acutorũ modo, verũ quoq; & morborum aliorum curatione controuersi fuerũt medici: atq; ob id longo tpe sua in cibi exhibendi regula permanẽt, q non nullos ab ea euidenter iuuari vident. In cęteris autẽ, qui nihil inde auxilij recipiunt, cito quidem & ęgros occulte aliquid deliquisse suspicantur: quanq̃ id non sit, sed quod retulit Hippocrates in libro de fracturis: vbi agẽs de iis, qui fracturas cũ vulneribus perperam ligant, atq; ob id lędunt, ait, ‖Non enim deligationẽ causam esse existimant, sed aliud quoddam infortuniũ. Sic & eos in victus ratione opinari par est. Quod autẽ præsenti in oratione recensuit Hippocrates, id palàm est, ubi quis eã secum cogitans bis & ter legerit. Nempe ex particulari exemplo cõem doceri sermonem comperiet: quẽ & uniuersalem uocare consueuerunt, non Philosophi modo, uerum quoq; & propè oẽs Logicę artis non imperiti. Erasistratus ergo aduersissimarũ meminit uictus rationũ. Hippocrates uero relictis monstrosis alienis q;, ad moderatiores se contulit. Monstrosę etenim alienę q; uere sunt, tum quę per inediam fiunt summã: tum quę per repletionem immoderatam, qua utebatur Petrωnas. Moderatæ uero, quarũ meminit Hippocrates in acutis morbis, ab insignibus exhibentur medicis. Quidam enim hordeaceam ptissanam in his administrant, alij cremorem duntaxat, alij ne hunc quidem in acutis morbis ante iudicationẽ, sed tempore interiacente solos exhibent potus, aquam, melicratũ q;, &, si opus sit, oxymeli. Controuersiæ igitur causa est, quã Hippocrates ipse in sequentibus exequetur, & quam ab Erasistrato in primo de febribus bene enunciari asserebam. Est autẽ ea, quod aliqui solo ptissanæ cremore indigẽt: alij hordeacea ptissana: & alij horum neutro, sed potibus solis ad iudicationem usque fœliciter seruantur. Demonstrabit autem in sequentibus, qui nam hordeacea indigent ptissana, & qui solo ptissanæ cremore, & qui neutro horum.

* Al. lędentibus

3. de Fracturis t.8.7ª.243.b

14 *Sanè quæstiones huiusmodi proponere medici non consueuerunt: neque forsan, si proponantur, soluuntur.*

Quod primus Hippocrates quęstionem hanc proposuerit, soluerit que, ex hac notum euadit dictione. Neque enim, inquit, tales quæstiones proponi à medicis consueuerunt. Quod si & eas quis fortassis proposuerit, solutio non reperietur.

15 *Calumniam vero vsque adeo grauem patitur apud vulgum ars tota, vt nullo pacto medicina esse videatur.*

Hac quoq; in oratione ex particulari exemplo rem quandam uniuersalẽ docet. Nempe in primis qualemcunq; ingredientium exercitationem controuersia iustam ignorantiæ suspicionem ostendit. Secundo cõcordia ipsa iustam magnam q; cognitionis spem demonstrat: quod nimirũ mathematicis demonstrationibus ualde contulit. Neque enim discipulos solum alliciunt, credulos que reddunt, uerum quoq; & apud idiotas sese uerissimas existimandas præstant. Mathematicis igitur demonstrationibus usos ãit, qui euidenter quippiam & citra quamuis ambiguitatem demonstrauerunt. Sed controuersiæ rationem diligenter in sequenti oratione prosequitur.

* Aiunt ſidiotę, est in veteri tralatione.

16 *Quapropter acutissimis in morbis vsq; adeo dissentiunt inter se artifices, vt quæ alter porrigit optima esse existimãs, ea alter mala esse putet: atq; ferè ob id uaticinationi (quã græce μαντικὴν uocãt) ars ipsa similis esse videatur. Augures siquidem alitem eandẽ, si ad sinistram uolauerit, bonam faustam q; esse putant: si ad dextram, malam infaustam q;*

A *stam que. Talia quoque in Aruspicina (quam Ἱεροσκοπίαν dicunt) videntur, alia in aliis: sed vaticinantium nonnulli contraria sentiunt. {Dico autem speculationem hanc esse & pulcherrimam & germanam, propter quàm plurima & commodissima, quæ in arte comperiuntur.}*

Μαντικὴν appellauit Hippocrates, οἰωνιστικὴν: ἱεροσκοπίαν vero, θυτικὴν à plerisq; appellatã, quã vere antiqui etiã alij ἱεροσκοπίαν vocant, ꝙ ἱερεῖα id est hostias, suspicientes, qui in ea sciẽtia graues & pręstantes sunt, ex ipsis ventura prænuncient: ἱερεῖα, autẽ scimus appellari omnia, quæ diis ad honorem exhibemus, quales sunt, quę litantur victimæ, quarum exta inspicientes ἱεροσκόποι, id est aruspices, prædicunt. Eos vero, qui ex auium volatu augurãtur, quos οἰωνιστὰς & οἰωνοσκόπους, id est auspices, appellant, nunc μάντεις, id est augures, appellauit Hippocrates: quanquã μάντεως nomen & μαντικῆς de omnibus, quæ ita prædicunt, artibus proferatur. Nempe μάντεις vocant: & ἱεροσκόποι, & οἰωνισταὶ, & qui appellãtur γενεθλιακοὶ, & qui per notas & victimas, futura prædicunt. præterea & χρησμολόγοι, i. fatidici, & θεομάντεις, id est diuini vates. Sunt, qui & ὀνειροπόλους, id est somniorũ interpretes, à poeta appellatos inter μάντεις, id est vaticinantes, collocant. Sed constat Hippocratẽ solos οἰωνιστὰς appellare μάντεις, vt poeta appellauit. Nam is in
B plerisq; sui operis poetici partibus οἰωνιστικὴν artem, venturorum prænotionem esse demonstrat. Quo modo & in primo Iliados circa initia ait, Ἀλλ᾽ ἄγε δή τινα μάντιν ἐρείομεν ἢ ἱερῆα, ἢ καὶ ὀνειροπόλον, καὶ γάρ τ᾽ ὄναρ ἐκ Διός ἐστι, id est, Consulamus itaq; augurem quempiam, aut aruspicẽ, aut somniorũ interpretem: nempe & ab Ioue ostenduntur insomnia. ἱερῆα quidem dicens, ἱεροσκόπον: ὀνειροπόλον vero, qui circa somnia versatur: μάντιν autẽ οἰωνιστήν, id est augurẽ auspicem q;. Sępius etenim in suo opere poetico huius meminit in maximis rebus, diuinandi etiã arte per alites vsus. Sed forsan hæc, & ꝙ decet, plura de huius nominis μάντεως appellatione dicta à nobis sunt: atq; ob id, ad quod dicitur, trãsire iã est tempestiuum. Quod enim ait Hippocrates, tale est. Qui diuinatorias artes prosequuntur, in particularibus multis nihil minus, quàm medici, discordant. Vidi equidem aliquãdo augures in volatibus ipsis, quos dextros & sinistros memorauit Hippocrates, discordãtes. Alter Arabs erat, alter Græcus, atq; ex Asia nostra. Arabs dicebat dextram alitem, laborantes mulieres seruare, sinistram viros. Qui vero ex Asia nostra erat, dextram alitem in virorum morbis apparentem, interrogantibus ipsis, si seruarẽtur, astruere interrogationem recensebat, sinistram vero denegare. Interrogabam igitur eos, si quomodocũq; volantem vel dextram vel sinistram alitem pollere eadem significãdi facultate dicerent, nihil q; differre pu-
C tarent, si aut celsissima aut terræ propinquissima, aut media volaret. Et si media, an si propius vel celsissimã, vel infimam, vel adhuc inter has mediam. Pari modo, & si auis vel propinqua vel longinqua volaret, an ne in his nulla foret distinctio. Arabs eas nihil ea, quæ vel in altitudinẽ vel longitudinem vel latitudinem esset, distantia discrepare respondebat. Gręcus vero de symmetro distinguebat, dextro & sinistro: asserebat q; ab auguribus hæc scripta esse, atq; immoderatas distantias moderatis contrarias: testes q; in eam rem libros Apolletis, Athenæi, Cheræmonis, Artemidori, Phocæ, atq; aliorum multorum, qui in augurandi arte clari essent, proferebat. Deprehendi proculdubio Arabem & confusum & à distinguẽdi arte alienum: Gręcum vero distincte loqui, & artificem esse. Nempe artis, quæ suorum theorematum iudicium per experimenta habet, dissidentia ex distincta & indistincta rerum explicatione oritur. Quod ab Hippocrate edoctus græcum augurem in auium volatu artificiosum magis videri iudicaui: ex abundantia vero celebratissimos augurum testes adducens, adhuc magis fide dignus erat. Cum vero etiam Arabs plurimos ægrotantiũ, quibus vera prædixerat, testes citaret, succedentis vt plurimum euenti subsecuti causam pronunciaui. Nempe, si auis dextra moderate distans viros seruat, immoderate vero distans fœminas: sint autẽ complures, quę immoderate distent, vna vero duntaxat, quę moderate: iure
D quidẽ multis succedet ex animi sententia, paucis vero non succedet. Gręcus autẽ alias adiiciebat distinctiones, quibus, etsi dextra auis immoderate distaret, interdum tamen seruãdum virum laborantẽ declararet. Nempe, qui molle & muliebre studium exerceret, veluti & sacrificulum, mulieris schemate seruari dicebat: rursum q; & id ab optimis scriptum esse auguribus demõstrabat. Adde ꝙ & alias quasdam adiiciebat distinctiones, in quibus Arabs nihil intelligere videbatur. Retuli hęc propter sequentẽ dictionẽ, quam nemo cõuenienter exposuit, sicuti neq; eã, quę ante scripta est, ubi ait, Quæstiones sanè huiusmodi proponere non cõsueuerunt medici: neq; forsan, si proponãtur, solui reperiuntur. Nam, cũ inquit grece τοιάδε, latine huiusmodi, i. quæ ita dissident, quidã de ptisana sola perperam intellexerũt: alij autẽ paulo his melius de victu acutorum: alij de omni simpliciter uictu: alij uero de curatione uniuersa, prioribus quidem melius, sed neq; adhuc absolute. Causam autẽ ut dixi, totius dissidij quęsiuit Hippocrates in omni arte, quæ experimentis iudicari possit. Quòd autẽ id ita habeat, manifeste per sequentẽ condisces orationem.

* Al. lanificũ.

A. li. 4. f. 1. t. 2. c. 8. fol. 419. g

17 *Nempe & [*] ægris omnibus ad sanitatem magnum quippiam potest, sanis que ad securitatem, se se q; exercitantibus ad bonum habitum, atque ad quod quilibet voluerit.*

Sermo præsens eos arguit, qui Hippocratem existimant præscriptam dictionem de ptisana sola

ſola propoſuiſſe: eos q;, qui de victus ratione ſiue acutorũ morborum, ſiue ſimpliciter vniuerſa, factum id putant: pari modo & eos, qui de curatione vniuerſa problema eſſe exiſtimauerunt. Nempe prior oratio, quę ita habet, Nempe & ęgris omnibus ad ſanitatẽ magnum quippiã poteſt, eos arguit, qui de ptiſſana: atq; alios, qui de ſola vel acutorũ vel morborũ aliorum victus ratione antecedentẽ orationem eſſe opinantur. Neq; enim ęgri oẽs à ſola victus ratione curantur: cũ multi ſint, qui manuum opera & medicamentorũ adminiſtratione indigeant: adhuc vero magis neq; à ptiſſana ſola. Neq; igiť de dięta ſola acutorũ, neq; dięta ſimpliciter quæ eſt in omnibus morbis, ſermo Hippocrati exiſtit: neq; de ſola ea, quæ ex his oritur controuerſia: ſed de omni ſimpliciter arte, quę experimentis tum diſcerni tum iudicari nata ſit. Qui etenim cõe vniuerſale q; iudicandi inſtrumentũ reperit, per id, quæ particularia ſunt, iudicat. Particulare autẽ vnum eſt, & quod de ptiſſana medicis in controuerſiã venit: ſicuti & quod de victus ratione non acutorũ modo, verũ quoq; & morborũ aliorũ: atq; ẽt, quod generalius eſt, de curatione vniuerſa: & quod adhuc hoc generalius eſt, de omni corporis prouidentia, & ſi ſanorum ea fuerit: nempe & hi ea indigent arte, non quę ad conſequẽdam ſanitatẽ pręcepta tradat, ſed pręſentem conſeruandam. Quod non prętermiſit Hippocrates, cũ inquit, Sanis q; ad ſecuritatẽ. nempe, vt talis ſeruetur, ſecuritate eſt opus. Vtilem quoq; ait eſſe ſpeculationẽ & iis, qui exercitantur ad habitũ bonũ. Vt enim ęgrorum curatio ea, quę nunc ab Hippocrate propoſita eſt, ſpeculatione indiget: ſic & ſanorũ ſecuritas, vt pręſens ſanitas conſeruetur: ſic & ſeſe exercitantiũ prouidentia, vt bonum habitum conſequantur. Hęc igitur oĩa artis, quę circa corpus verſatur, ſunt: ſed, quod ſerie cõtinuata dicitur, ad omnẽ extenditur artẽ. Quid nam etenim eſt, quod ait, Et ad quod quilibet voluerit? Nẽpe augur, aruſpex, muſicus, rhetor, & artifex oĩs, ſimpliciter cauſam eius, quę in ſua arte reperitur, controuerſię vnã eſſe exiſtimat, cũ ſcilicet vnuſquiſq; ex particulari vniuerſale facit. Ita ſanè & in auguribus factã controuerſiam deprehendi: eũ q; qui veriora loqueretur, iudicaui: atq; ob id augurum memini Arabis & Gręci. Nempe artis omnis conſtitutio ex propriorũ à communibus diſtinctione oritur: qui enim hęc diſtinguere poteſt, is optimus cenſetur artifex. Vt autẽ conſtitutio, ſic & iudicatio in diſtinctione ſubſiſtentiã habet. Nempe falluñt, qui artes conſtituunt, cum, quod cuipiã contigit, id vel in oẽs vel in plures, ꝙ oportet, extẽdunt: quod ſiquidẽ nulli prorſus cõtigit, nemo id in tali arte perſuadebit ſibi verũ eſſe. Nam in hoc vere oritur controuerſia, cum vnuſquiſq; ſibi ipſi perſuadet, non cũ ſimulans confingens q; contentioſe litigat: quo modo nõ nulli de quibuſdã ſecus, ꝙ animo ſentiebant, fecerunt: quo modo & qui proponunt ambiguum eſſe, vtrũ vigilamus dormimus'ue, aut ſapimus inſanimus'ue. Quòd ſi manifeſtũ eſſe id concedatur, vtri ſanè magis vera loquuñt, anceps inquiunt eſſe, an qui vigilant, iis, qui dormiunt: vel, qui non inſaniunt, iis qui inſaniunt. Nullus ſiquidẽ, ita perſuaſus, aut ſecum animo opinans, ſed litigans, hos ſermones facit. Quidam autẽ in arte medicinali res nouas quidẽ ſunt aggreſſi, cum tñ rebus prioribus melius quippiã inuenire nequirent, ſed vulgi affectionẽ, quam Hippocrates dixit intelligerent. Nempe vulgus quod nouum inuſitatum q; eſt: & non dum, ſi vtile eſt, intellectum: laudat magis, ꝙ aſſuetum, quod vtile eſſe eſt cognitum. Sunt, qui ob victus ſuauiſſimi pollicitationẽ perſuadentes ægros alliciunt, doli vafriciæ q; non ignari: ſed vel propter lucri vel propter gloriæ cupiditatem talia doloſe committere, aggrediuntur. Dictã ergo ea, quæ verbo tenus fit controuerſia, quam viri huiuſmodi inter ſe habent, illa quæ ſ̃m rei veritatem eſt, controuerſia oritur, ꝙ enunciatio non diſtinguatur, ſed vel de pluribus, ꝙ oportet, vel de omnibus tanquam ſimiliter habentibus, efferatur. Atq; ob id iuſte laudandus venit Hippocrates, qui de ſola ſ̃m rei veritatem meminit controuerſia: quã, qui artem conſtituere aliquam volunt, patiuntur, cum ſecum ſua q; in anima differenter opinantur, & non verbo tenus ſimulate ac ſubdole id agunt ob glorię vel lucri cupiditatẽ. Nullus enim, qui animi conſilia vere per experimẽta iudicat, Petrωnæ victus rationem recipiet, carnes aſſas adminiſtrans vinum q; nigrũ in iis, qui acuta laborant febre: neq; in tanta ſiti ita temperans, vt cotulæ aquæ vigeſimã porrigat partem. Talia ſiquidem diętemata abſurda ſunt: duorum q; alterũ exiſtit, nempe vel ob nouitatem vafris ab hominibus parata, vel ob ſummam ſtupiditatem, ſi planè ſoli veritatẽ repperiſſe exiſtimauerint. Quæ vero ab Hippocrate ſcripta ſunt, ea in prudentibus viris, qui vere artẽ conſtituere ſtudent, reperiri poſſunt: cum non maxima ſit lęſio, qñ, quibus non oportet, offeruñtur. Ac talia quidem diſtinctu difficilem habent eã, quę experimentis cõficitur, iudicationẽ: quæ autem valde differũt, facilem. Controuerſiam igitur in iis, quæ parum inter ſe exuperant, iudicare, & quibus' nam ptiſſana ſola exhibenda in cutis morbis ſit, & quibus hordeacea: & quibus nullo pacto id faciendum ſit, ſed potus ſolus ad iudicationem vſq; porrigendus ſit, demonſtrare, Hippocratis intelligentia eſt dignum.

*Gręcè ἐξῃρημένης, id eſt ſublata.

18 *Ptiſſana *igitur frumentaceus guſtamentis rectè prælata fuiſſe mihi videtur in acutis morbis: eos que, qui eã præferunt, laudo. Nempe viſcoſitas eius læuis, continua, iucunda, lubrica, & mediocriter humens, ſitim minime infert: &, ſiquid ablui eget † probè abluit: non aſtringit, non male turbat, neque in ventre tumeſcit: nempe inter coquendum, quoad maxime potuit, intumuit.*

A.li.4.f.1.t.1. c.8. fol.419.g

† In antiquis loco dictionis εὐέκπλυτον legitur εὐέκριτον. & ſic ĩ cõmen. vt ſit interpretandũ, & ſi qd excerni, facile ipſa excernit.

Orationem hanc tantummodo legiſſe mihi videntur, qui librũ hunc de ptiſſana inſcripſerunt:

veluti

A † veluti proœmij partẽ primam, qui aduersus gnidias sententias titulum fecerunt. Nam Hippocrates in secunda proœmij parte non amplius contra gnidios medicos agere, sed se se ad curationis acutorum morborum exercitationem conuertere est visus. Tertia autem proœmij pars, quã hucusq; percurrit, ad eam, quæ victum morbis acutis præscribit, artem spectat. Neq; tamen ad eã solam est vtilis, verum quoq; & alteri, qui generalior sit, subiecta est sermoni. Demonstrauimus autem in iis, quos in scripta de fracturis articulis q; parauimus, commentariis Hippocratẽ subiectos sermones, pro aliis quibusdam vniuersalioribus obsignare consueuisse: doctrinam'que vniuersalium ex ipsis, quæ tanquam exempla constituit, efficere: neq; enim ita ab instituto recedit, neq; sepius docet, quod multorum commune existit. Quo autem modo in ptissana sermonem fecit, causam eius, quæ de ipsa est, contentionis tum vestigans tum decernens, sic & de omni acutorum morborum victu rectum tulit iudicium. Nam & de venæ sectione, & purgatione, & tũ glandis tũ clysteris vsu: de cataplasmatis item, fotibus, vino, aqua mulsa, oxymelite, & balneo nõ parua inter medicos exorta est controuersia: quæ omnia libro in hoc percurrit Hippocrates methodo vna, quam nuper dixi. Vim cuius etiam nouisse visi sunt, qui se empiricos nominauerunt, diorismis i. distinctionibus propria à cõibus separantes: consueuerunt autem diastolas magis, q̃
B diorismos appellare sermones eos, qui quod proprium est, à cõmuni separãt distinguũt q;. Iam ergo, quæ ab Hippocrate de ptissana dicuntur, videamus. Videntur ergo mihi (inquit) priores medici frumentaceis gustamentis recte prætulisse in acutis morbis ptissanã. Frumentacea gustamenta intelligit, quę ex frumẽto fiunt: frumentũ autem gręce σίτον homines appellant, maxime quidẽ triticum, sed iam tum hordeũ ipsum tum zeam σίτον appellant. Appellationẽ vero ad plura extendentes, δημήτρια quoq; i. cerealia appellata semina connumerant, lentẽ videlicet, fabam, lupinum, cicerculam, panicum, milium, pisum, fœnum græcum, auenam, tipham, cicera, & quæcunq; id genus alia. Horũ igitur omnium frumentaceorum gustamentorum cętera quidem vulgo damnantur, q̃ protinus magnum inferant detrimentum. Panis autẽ vnus & chondrus in acutis administrantur morbis: & cum his solis ptissana est conferenda: lens siquidẽ, & milium, & fęnum græcum, tanquam medicamenta, ob quosdam ventris morbos exhibentur, & non tanq̃ nutritura cibaria. Ptissanã igitur recte prælatam esse ait frumentaceis eduliis, pani scilicet, chondro, & zeæ, ex qua fit tragus appellatus. Nempe eorũ, qui chondrum tpibus Hippocratis non dũ fuisse existimãt, ignorantiam argues tum ex quibusdam antiquis comicis, qui chondri meminerũt: tum etiã ex Hippocrate ipso, qui in libro de victu salubri, de chondro ipso mentionẽ fecit. Nam,
C etsi liber ille Hippocratis nõ sit, sed vel Euriphontis, vel Phaontis, vel Philistionis, vel Aristonis, vel alterius cuiuspiam ex antiquis (nempe ad multos librum hunc referunt) sanè omnes hi veteres viri sunt, atq; ex eis quidam & Hippocrate antiquiores, alij vero tempore ipsius vixerunt. Loquor autem de Hippocrate Heraclidæ filio, qui librum hunc confecit: nam auus ipsius Gnosidici filius Hippocrates, quorundam iudicio nihil omnino scripsit: aliorũ vero sententia duos scripsit, librum s. de fracturis, & librum de articulis. Quare autem ptissana frumẽtaceis eduliis recte anteposita sit, demonstrabitur per ea, quæ ipse infert, inquiens. Quæcunque etenim ad acutorũ morborum sanationem insunt bona, nulli alteri inesse comperies. Recte autẽ iudicabis, si & acutorum morborum naturam, & ptissanæ vires, cognoueris. Natura igitur acutorum morborum est, vt ipse paulo ante dixit, vt horum febres õmnino sint continuæ. Febris vero ortus, caloris natiui ad igneum est conuersio, vt alibi demonstrauit, & nunc manifestabit, inquiẽs ex thorace quidem incipere, ad caput vero flammam mittere. Præterea in libris vulgarium morborum, febrem magnam, ignem vocare consueuit, quasi non aliam habeat naturam, præter quàm ignis substantiam. Si igitur contraria contrariorum remedia existant, sanè febris peculiare remedium vt virtute tum refrigerante, tum humectante sit, oportet: id nanque febris naturæ, quæ & calida & sicca
D est, contrarium erit: talis siquidem naturæ est ignis. Præterea, cum febres & ex humorum putredine oriantur, non paruam diligentiam adhibere oportet, vt, quicquid ex ipsis concoqui possit, concoquatur: &, quod iam exustum sit, neque amplius concoqui possit, euacuetur. Quòd si febrientibus ipsis cibi vsus sit, qui hæc efficere queat: si etiã facile tum coquitur, tum distribuitur: iam omnia hæc, quibus est opus, habuerit. Quæ'nam igitur sit ptissanæ virtus, ex Hippocrate audiamus. Viscositas, inquit, læuis est. Lęue exasperanti opponitur. Exasperant autem acria, acida, & astringentia. Acria sanè omnia calfaciunt, vt eruum, fœnum græcum. Acidorum cętera quidem dimittere oportet: de oxymelite vero est duntaxat agendum. Dimittantur pari modo ex astringentibus pira agrestia, & mespila, & quæcunque huiusmodi, atq; ex frumentaceis lens & similia. Exasperantium igitur malitiam ptissana effugit, vtpote quæ lęuorem non tactu solum, verum quoq; & facultate habeat. Est item & viscositas eius cõtinua: est siquidem in omni parte sibi ipsi similis propter exactam coniunctionem: † quod zeæ nullo inest pacto. Laudatur pręterea nõ parum, quod in ptissana iucundum & mite existit: quod immiti iniucundo q; opponitur, id est quod, dum sumitur, insuauitatem quandam facit: sicut denique & panis insuauis est, dum sumitur, nisi abunde ipsum macerauerís madefeceris q;: immo & ita superatur ab ea, quę in ptissana est, iucunditate, quę mandi non indigeat, sed potuum instar sorberi possit. Neque paruæ est

conditionis

† *Veluti primũ proœmiũ, qui aduersus gnidias sententias titulũ fecerũ. ostensum est enim in secundo, nõ amplius cõtra gnidios medicos agere, sed ad curationis acutorũ morborũ exercitationẽ adhortari. Tertia aũt oratio, quam &c.*

† In antiquis codi. legitur, ὅπερ οὐχ ὑπάρχει τοῖς λοιποῖς ζωμοῖς, i. quod non inest reliquis iuribus.

conditionis ptiſſanæ lubricitas, preſertim cremoris. Pertranſit enim thoracem, in nulla ipſius par E te quippiam, dum tranſit, relinquens: veluti faciunt, quæ in meatibus infarcta adeo obſtruunt, vt vix abſolui poſſint: quod accidit viſcoſis ferè omnibus excepta ptiſſana. Hinc ſanè, quæ ex chondro fit ſorbitio, quod quidem viſcoſum ſit, habet, ſed lubrico eſt deſtituta: ptiſſanæ autem ineſt & lubricũ & detergens. Quapropter medici ad detergẽdum eum, qui in ventre infarctus eſt, humorem vomitibus exhibito ptiſſanæ cremore, veluti & aqua mulſa, vtuntur. Crudam quoq; conterunt ptiſſanã puerorũ mangones, facies q; , vt vitioſos cutis exterãt colores, illinunt. Quod aũt in ea deterſorium exiſtit, id & ad deiectionẽ eſt idoneum, diſtributionẽ q; , preſertim vbi ex ſima hepatis ad gibbã tranſmeare debeat, quę diſtribuit alimonia: hic etenim infarciunt, quę craſſi ſucci ſunt, & quæ tenaciter collæ modo adherent. Atq; ob id chondrus non in affectis iecinore ſolum maxime nocet, verũ quoq; & in iis, qui viſcus hoc nullo quidẽ pacto lęſum, ſed cũ meatuum anguſtia naturaliter afformatũ habent. Qui igitur ita natura affecti ſunt, ipſis tum tenacia tum craſſi ſucci oĩa infarciuntur, atq; opplent: atq; ob id grauitatẽ in eo viſcere ſentiunt, cũ hęc diſtribuunt. Præterea ptiſſanæ viſcoſitas humens eſt, ſed non vehementer, vt aqua & melicratum, ſorbitio itẽ ex chondro, [a] † & ea, quæ ſorbẽtur oua: nempe ea oĩa ſtomachum languentibus ipſis ita manifeſte ſupinant, vt ſubuerſum ipſum eſſe exiſtiment: verum ptiſſana humectare quidẽ valet, ſed ſtomachum ſubuertere non poteſt. F Stomachum aũt hoc in loco intelligere oportet, vt huiuſce tẽporis homines dicere conſueuerunt, non meatũ tantummodo, verum quoq; & os ventriculi. Cum igitur id imbecillum fuerit, atq; exolutum, manet diutius in eo, quod ingeſtũ eſt, ſupernatãs. Sed contrarium vſu euenire natũ eſt, [b] † vbi à cibo aliquo boni ſucci reductum, quod cõtinetur, expellit. Nempe humor protinus [c] ab ipſo recedit, & coquitur, atq; , quod ita expulſum eſt, deiicitur. Sicuti ſi crudũ, manet, tarde q; cedit, quod in ore ventris ſupernatat: nempe partis huius munus eſt appetere, non concoquere. Quę igitur aſtringũt edulia, vt ventriculi os roborant, ſic & plus iuſto exiccant. Pari modo, & quæ ex chondro paratur ſorbitio, vt humectat, ita & ſupinare nata eſt. Ptiſſana igitur humectantiũ vim aſſecuta, malitiam effugit. Deinceps ptiſſanã ſitim minime inferre ait Hippocrates, maximũ quippiam & hoc eſſe in iis, qui corpus tum exurunt tum ſiccãt, morbis teſtatus. Hac ſanè occaſione ptiſſana, q̃ aqua mulſa, longe melior exiſtit, quãquã abluẽdi bonitatẽ, quam deinceps huic ineſſe ait, ſimiliter aquæ mulſæ nacta fuerit: immo, ſi ptiſſanã aquæ mulſę comparaueris, ptiſſanam ipſam in acutis morbis & ſuperiorem & melioris cõditionis eſſe reperies: quod procedente oſtẽdam ſermone. Nã de ptiſſana ſermonẽ abſoluere eſt tempeſtiuũ.

Proinde ſiquidem abluere dixit cũ adiectione /ſiquid ablui egeat/ quaſi nõ in oĩbus acutis morbis probe abluente vtamur edulio. G Nẽpe cętera oĩa, quę de ptiſſana dicuntur bona, morbis oĩno proſunt acutis: ſed abluendi bonitas, quibus ventrẽ ſubduci volumus, vbi cibus in via moraẽ, eſt idonea. Probe igitur abluere febrili affectioni neq; tanq̃ contrarium, neq; tanq̃ familiare auxiliũ vnum vtile exiſtit, ſed bene tanq̃ ſymptomatis alicuius emẽdatorium correctoriũ q; . Deinceps inquit /neq; aſtringit, neq; male turbat/ viſcoſitas ſcilicet ptiſſanæ: ſic etenim ſermonẽ de ea inchoauit. Non aſtringere aũt quibuſdam maxime bonum exiſtit. Nemo ſiquidem aſtringentibus vtitur cibis, niſi vel pp ſymptoma, quod animi deliquium inducat, vel pp immoderatum ventris profluuium: cogunt ſiquidem cõſtringunt q; corpora, vias q; tum diſtributionis, tum alimonię, tum eius, quæ foras fit, perſpirationis conniuere faciunt: quas recluſas apertas que eſſe conducit.

Quod aũt non turbet, i. nullam, dum cõcoquitur, faciat perturbationẽ, in laudem & ipſum præſtat ptiſſanæ. Perturbatio autem huiuſmodi ex multis paritur eduliis, his quidem ventrem mordentibus, aliis vero inflantibus, aliis item, quę pugnãtibus facultate partibus cõſtant: Quod tum in lenticula, tum in braſſica reperitur, nempe ſolidum ipſarum corpus ventrem cohibet, ius autẽ ipſum proritat, ſubducit q; . Sic & qui cerebrum cum oleo & garo condiunt, totũ ex ipſis tum diſſimilare, tũ ſibi ipſi pugnans efficiunt, cerebro quidem ſtabili & tarde meante, miſtis vero ipſi ad H deiectionem excitare idoneis. Pari modo & de ouo dicendum, ſiue cum melle, ſiue cum ſale, ſiue cũ garo aſſumatur: nempe quod ex ipſis conſtat, differentes habet facultates. Iura item ferè oĩa. Quapropter & circa ſermonis initia viſcoſitatem ptiſſanæ laudans inquit /continua/ quod ſanè citra totius in partibus omnibus ſimilitudinẽ non fit. Verum in pręſentia huic verbo /turbat/ adiecit hoc aduerbium /male/ (ſic gręce οὔτε ἄραδον κακὸν) ptiſſanam nõ turbare haudquaquã ſimpliciter aſſerens, ſed /male/ adiiciens: nihil enim ciborum cõcoctioni, q̃ hoc ipſum, aduerſaẽ magis. Quo fit, vt qui de concoctione ſcripſerunt, ciborum varietatem, præſertim q; vbi variis conſtent facultatibus, nocentiſſimam dixerint, vtpote quæ ingeſta ipſa probe concoqui prohiberet. Obſeruãt id maxime, tum qui luctantur, tum qui legitime certant. Prandio ſiquidem panẽ duntaxat edunt, in cœna vero carnẽ. Plura de his enunciarẽ, niſi ſcirem te inuenire ipſa poſſe, qui ex iis, quę de cõcoctione in cõmentariis de facultatibus naturalibus dicunẽ, ſis inſtructus. Cõmentarios autẽ huiuſmodi ſi neglexeris, fruſtra in his verſaris. Quapropter de perturbatione huiuſmodi ſuperſedens, ad oĩum vltimũ me transferã, quod ab Hippocrate de ptiſſana adhuc loquente dicit, Neq; in ventre tumeſcit. Nẽpe multos ptiſſanã, q̃ flatuoſa eſſet, dãnãtes haudquaq̃ ignorans, nõ abs re adiecit, Nã inter coquẽdũ, quoad maxime potuit, intumuit. Qua ſanè adiectione criminationẽ

A † Legitur quidẽ in omnibus cod. græcis quos uiderim, καὶ τὰ ῥοφούμενα τῶν ᾠῶν. Vetus tamen interpres uidetur habuiſſe aliã lectionẽ, qui vertit, & quod ex ouis cum ſpeciebus cõdientibus.

B † Co. ĩpreſſi habent, vbi à cibo aliquo caco ſtomacho ſubuerſum. manu ſcripti habent, vbi a cibo aliquo euſtomacho ſubuerſũ. vetus trãslatio hẽt, ſed, qñ cõfortatur p quoſdã cibos cõfortatiuos conuenientes ſtomacho & c. quam lectionẽ ſecut⁹ ẽt eſt interpres noſter.

C * Al. cum.

Acriminationem coindicauit, & ipsius solutionem dixit, elixationem q́; edocuit. Scribit quædam & nihilo minus de coctione in sequentibus: sed in præsentia tantillũ hoc sermoni de ptissana adijciam. Ptissanam si plurimum coxeris, cibum flatus expertem efficies: Et nos autem fabaceum (ita Græci dicũt) neq; si tribus coxeris diebus, flatu vnquam orbatum reddideris: nempe ex propria substantia, flatuositatem habet, non autem ob diminutam coctionem, veluti ptisana. Sunt, qui ab ipsius coctione ocyus recedere consueuerunt, potissimum q́; diuitum coqui: terũt siquidem crudam eam, atque deinde parum calfaciunt: non enim coctam dominis offerunt. Sed de coctione ptissanæ, vt dixi, rursum dicetur. Nunc autem, posteaquã vires ipsius demõstrauit, deinceps vsus distinctiones docebit: ad quem & ego me conferam, vbi me in sequentibus absoluturũ sermonem de ptissanæ ad aquam mulsam & alia, comparatione, præmonuero.

19 *Quicunque igitur in huiusmodi morbis ptissana vtuntur, iis ne vno quidem die vasa, vt ita dicam, inaniri permittendum, sed vtendum, nec desistendum, nisi vel propter medicamentum vel clysterem eos desistere opus sit.*

Soluere hoc in loco incipit, quod quæritur. Sed, quoniam dictionem ipsam nõ exacte interpretatus sit, ob id obscurum reddidit sermonem. Quapropter, quo'nam maxime expositus modo nihil obscuritatis habeat, referre conabor: sermonem q́; ab initio hoc repetam pacto. Quę'nã est causa discordiæ, cur in acutis morbis alij quidem ptissana hordeacea vtantur, alij solo ptissanæ cremore, alij ne hoc quidem ad morbi vsq; iudicationem: hoc sanè est problema. Sed solutionẽ deinceps audi. Qui acutis laborant morbis, alij quidem à cremore solo, alij à ptissana ipsa, alij ab horum neutro iuuantur. Sed sanè petulantius de omnibus morbo acuto laborantibus tulit medicorum vnusquisq; sententiam, non considerata ea, quæ in omnibus esse debuit, experiẽtia. Sed distinguam ego, demonstrabo q́;, qui'nam à ptissana iuuãtur, qui'nam à cremore solo, & qui'nam neutro indigeant. Tota igitur ptissana vti debẽt ex acuto morbo laborantes, qui neq; alio quopiam ante vtantur remedio, quale vel per sectam venam, vel ventris subductionem, vel quippiã simile fieri solet, neq; ẽt eis insit, quod periculum minetur, symptoma: Cremore autẽ, qui aliquid tũ fallacius, tum periculi magis particeps habẽt. Quos vero vel sanguinis missione, vel purgatione vacuare expedit, vel etiam dolores sedare, his non ante vel ptissanam vel cremorẽ dabis, quàm quippiam eorum, quę dixi, feceris. Sanè hęc Hippocratẽ pręscripsisse oportuit, & ab vnoquoq; singularium incepisse: atq; hoc pacto sermonem fecisse, si sane clarus futurus erat. Verum, quoniam id non fecit, non absq; causa obscurus abiecto conueniente ordine est effectus. Nos autem dictiones ipsius secuti, reducamus vnãquanq; ad ea, quæ ante dicta sunt, capita: atq; in primis diligentia adhibita præsentem exponamus dictionem. Quare me † latius explicantem } Hippocratis dictionem, simul q́; & verba aliqua gratia perspicuitatis adiicientem audito. Quicunque igitur ægrotantes ptissana in his morbis vtuntur (dicam autem paulopost, qui'nam ea vtãtur) iis quidẽ nulla die vasa inaniri (vt ita dicam) permittendũ, nisi desistere debeat vel propter medicamentũ, vel propter clysterẽ. His ergo si bis dederis, cum opus habuerint, bene facies, atq; quantũ corporis tolerat virtus. Explicabo autẽ tibi scopos, quibus attentus vel per ventrem vel per venas ipsos euacuabis, aut fotibus cataplasmatis'ue vteris. Hęc si ita prędixisset, deinde vnũquodq; ipsorũ seriatim resumens conuenienti exposuisset ordine, nõ obscurus fuisset sermo ipsius. Nunc autem, quod interrepit, interlabitur q́;, semper † ad finem vsq; } persequi cupiens, vbi sermonem diutius suspensum esse permisit, iure obscurum fecit. Vera aũt me loqui deprehendes, si dictiones singulas oẽs claras manifestas q́; inueneris: orationem vero totam incompositam, & ob id obscuram.

† παραφράζοντα

† τελέως

20 *Proinde, qui bis die cibari consueuerunt, bis ptissanam dare oportet: qui semel, semel quidem † primo die } detur: deinde ἐκ προσαγωγῆς, id est sensim paulatim que, si fieri potest, bis quoque detur, † si quid putes adiiciendum.*

† τὴν πρώτην, i. primo. & ita in commento.

† si putes oportere. & ita in commento.

Bis cibandos ipsos inquit, qui bis cibari consueuerũt: cum vero necessitas fuerit eis, qui semel cibari consueuerunt, bis assumendi cibum, ptissanam bis dabis, ab ipso quidem semel incipiens; sed paulatim ad bis ipsum procedẽs: nempe ἐκ προσαγωγῆς, id est sensim, id declarat. Fit'que res hoc pacto. Semel quidem dabis, quod satis sit: sed minimum sit, quod secundo exhibeas. deinde paulatim augebis: id'que efficies, donec ambas ęquari alimonias continget. Sed non dũ sermonis huius fides huic patet, qui librum hunc Hippocratis legit, quod neque ab ipso est præmonstratũ, qui'nam sint, qui commode ptissana vtantur. Verum, cum paulo superius, eos qui mediocriter ægrotant, ab ipso ita cibari, prædixerim, paulo post & Hippocratem ipsum velle id demõstrabo. Atque hæc tibi sit præsentis huius dictionis expositio. Sunt autem plerique, qui dictionem hoc scribant pacto: Qui semel cibari consueuerunt, semel quidem prima die dandum sensim paulatim'que: quod si fieri potest, bis quoque detur, si quid adiiciendum putes. Sed mente caret dictio hæc. Nam, quod prima detur die sensim paulatim'que, fieri non potest: cum sensim ipsum pluribus ingestionibus fieri natum sit: non semel neque statim in prima.

21 *Verum inter initia neque multam, neque crassam admodum, dare oportet: sed quantum & ob consuetudinem, & ne multa vasorum inanitio fiat, ingerere conuenit.*

Qui

Qui Hippocratem replere ęgrotantes asserunt, ꝙ his, qui citra periculum agunt, bis quotidie ptissanam dare iubeat, si, quod in dictione retulit, cōsiderarent, se ipsos cōdemnarent. Tantum siquidem sorbitionis dari præcipit, quantum alimonię corpori & ob consuetudinē & vt non multa fiat vacuatio, administrari conuenit. Si igitur ptissanæ oxybaphum, {id est cotulæ quartam partem} quæ quotidie ad septimam vsq; vel nonam diē exhibetur, minoris esse facultatis, quàm id, quo alunt, nutrimentum, fatebuntur, mea sententia à nugis se se cohibebunt. Sed paulopost id declarabo. Atq; in pręsentia verbū hoc /inter initia/ quod Græci dicūt κατ' ἀρχάς, exponam. Neq; enim morbi principium id significat: sed ex eo generalius adhuc audi significatum. Nempe, cū ægrotans primum ptissana egere videbitur, tunc protinus neq; multam, neq; admodum crassam dato: a multa siquidē & subita tum repletione, tum vacuatione, semper abstinuit Hippocrates. E

22 *Verum dandæ sorbitionis quantitas augenda hoc obseruabitur pacto. Nempe, si morbus siccior, quàm vt quispiam existimet, fuerit, non multum dare oportet: sed ante sorbitionem, vel mulsam vel vinum, vtrum magis congruat, propinare conuenit: quod autem modus singulis congruat, dicetur*

Morbus siccior variis dignoscitur modis, quanquam vniuersalem communem q; rationē habeant eandem, Peripneumonia quidem, & pleuritis, atq; omnino, qui tum pulmonem, tum asperam arteriam infestāt, morbi, cum nihil ab affectis expuitur partibus: Iecinoris vero, vel mesarei, vel ventris, vel ieiuni, vel intestinorū, vel lienis, vbi aluus prorsus cohibita sit, aut pro necessitate excernat tum sicca, tum dura, & caprarum stercori similia excrementa. Morbi sicci tum arteriarū tum venarum dignoscuntur linguæ siccitate, & ea, quæ † totū corpus} occupat, ariditate. Phlegmonæ pari modo fiunt siccæ in iis, quæ tum foris tum conspicue apparent, vlceribus, vbi scilicet nulla ex ipsis sanies effluat. Sępius & in oculis phlegmonę etiam siccæ oriuntur nihil excernentes. Cerebri pręterea ægritudines, quæ neque per nares neque per palatum expurgātur, iure optimo siccæ dicuntur. Et sanè superfluitatum nihil excernere, siccorum omnium morborum notam esse non ignoras. Non immerito igitur Hippocrates humectantium aliquid ante ptissanam assumi iubet: vt vel aquam mulsam, vel vinum, tanquam hæc, quàm aqua, magis humectēt. Sed, quoniam vires ipsorum se se enarraturum pollicetur, ob id & nos eorum, quæ ad aquam est, comparationem, in eam differemus libri partem, quę horum vires edocet. F

† Al. totam cutim.

23 *At, si os madescunt, & quæ à pulmone expuuntur, talia sint, qualia esse oportet, sorbitionis quantitatem, vt dicam summatim augere conuenit: Nempe, quæ citius magis que madescunt, iudicationis denunciant celeritatem: quæ uero tardius minus que, tardiorem significant iudicationem.* G

A morborum siccorum genere ad eos, qui contrario pugnant, modo cōuersus, deinde memorato citra omnium adiectionem vno, narrationem eius commune omniū eiusdem generis exemplum ratus, non absque causa obscuritatem fecit. Nempe os madescere, & talia à pulmone expui, qualia oportet, morbi non simpliciter sunt humidi notæ, qui omnino in omni sit corporis parte, sed cum cuiuspiam eorum, quæ respirationi subseruiunt, instrumentorū affectione. Ob eam rem, vt dixi, dictio Hippocratis obscurior est reddita. Sed, quod ab eo enunciatur, verum omnino est, ꝙ scilicet, quæ per sputa, qualia esse oportet, excreta expurgantur, celeriter iudicantur. Contraria vero duorum alterum subeunt: nempe aut in pernitiem, aut in longum finiūtur tempus. Ergo, qui probe expurgantur, his ptissanam dare oportet, vt roborata virtus iis, quę per tusses ex pulmone fiunt, humidorum expuitionibus sufficiat. Nempe verba hæc /qualia esse oportet/ coctionis habent notas: de quibus absolute diximus tum in iis quos de crisibus, tum illis quos de temporibus morborum fecimus, commentariis: præterea & in expositione aphorismi illius, vbi Hippocrates, quo'nā oporteat modo ex apparentibus prænotiones facere, ostendens, sermonis exemplum pleuritidem scripsit hoc pacto: ‖ Veluti in pleuriticis si sputum inter initia protinus appareat, morbum breuiat: si vero postea appareat, producit. H

‖ Apho. 12. Ex ord. 5. a

24 *Et hæc quidem per se talia parte plurima existunt. Sed multa quoq; & alia peropportuna, quæ præmonstranda sunt, prætermittuntur, quæ postea dicentur.*

Dixi & ego sermoni huic deesse non pauca, quæ ad distincte definite'que loquendum vtilia existunt: de quibus & ipse agere pollicetur. Sed in præsentia de his solum vult intelligere, quæ dicta sunt: ea si quidem per se talia sunt, qualia ipse percurrit.

25 *Et " quanto copiosior fuerit expurgatio, tanto plus ad iudicationem vsq; dare oportet, sed maxime duos ab iudicatione dies, quibus vtique vel quinto, vel septimo, vel nono fieri debeat morbi iudicatio: quasi dierum tum paritas tum imparitas perpendenda sint. Post hoc autem mane sorbitionem dabis, sero autem ad cibaria tete conferes.*

" A. li. 4. f. 1. c. 1. c. 101. fo. 448. h

Κρίσιν, id est iudicationē, nunc dixit vel perfectā morbi solutionem, vel permutationem eam, quæ vsq; adeo insignis sit, vt ęger periculum omne euaserit. Duos autē ab iudicatione iubet adnotari dies, vt & eos, qui diebus tum paribus tum imparibus fiant, accessionum circuitus obseruemus. Contingit siquidem interdum, ut tanquā soluto exacte morbo ægri confidant, cibentur

deinde

A deinde negligentius, & eius, quę per circuitū repetat, accessionis occasionem præbeant. Tutum igitur est, etiam si morbus iam videatur iudicatus, ad duos vsq; dies diligentem victus rationem, qua ęger visus fuit, seruare. Pręteritis autē ab iudicatione diebus duobus, iam securum est pl enius cibare: sic vt neq; mutationē eam, quæ vniuersim subito q; fit, efficiamus: sed mane quidem sorbitionē demus: postea vero progrediente die iā & frumentacea exhibeamus alimenta. Constat igit Hippocratē languentibus ipsis neq; aliud quippiam ante pręfinitum tempus nuper dictū dare, neq; panem, sed ptissana oīno contentum. Quod ęgrum replentis non est, sed potius, si quis vitio vertere voluerit, tenuius, q̃ oportet, cibantis. Verum ita cibare neq; tenuius iusto est, neq; plenius, q̃ oportet: sed exuperantiarū exacte est medium, & maxime laudabile. Quòd autē ita cibare sit medium, demonstrat & eorū, qui contraria vitio vertunt, contentio. Quo è numero Thessalus eius q; sequaces, tanq̃ ægros replentē accusant Hippocratem: Erasistratus vero, tanquā fame necantē. Nempe, quæ ab Erasistrato in primo de febribus aduersus Apollonium Dexippum q; Hippocratis discipulos dicūtur, calūniam habent eius, qui per famem fit cruciatus, qui ad Hippocratē magistrū refertur. Sed sanè Erasistrato ignoscendū magis, vtpote qui verisimilia dicat: ceteros vero, qui Hippocratē ęgros replere aiūt, viros Thessalo dignos esse est existimandū: qui neq;
B aliud quippiam scriptorum Hippocratis, neq; quæ de victus ratione proferuntur, nouerunt.

26 *Talia autem magna ex parte prosunt iis, qui protinus tota vtuntur ptissana.*

Siue totam, siue hordeaceā, siue ptissanam simpliciter dixerit, vnū & idem ex tribus his significatur vocabulis, ptissanam vnoquoq; non colatam significante. Nempe si à decoctione quis ipsam colauerit, deinde cremorem separauerit, dederit q;, is neq; tota, neq; hordeacea, neque simpliciter dicta, vti ptissana dicetur, sed solo ptissanę cremore. Rursus autem impræsentia memorabo, qui'nam sint, qui ptissana tota ab initio vti debēt: breuis q; erit memoratio, nisi segniter desidiose q;, quæ prædicta sunt, audieris. Si ergo, quæ expuunt, vtilia fuerint, æger q; neq; medicamento neq; clysteri egere videatur, ptissana hunc cibare iubet. Sed rationem consilij adiecit inquiens.

27 *Dolores siquidem pleuriticorum confestim sponte desinunt, vbi aliquid effatu dignum tum expui tum expurgari cœperit. Nempe & purgationes longe perfectiores existūt, minus q; purulenti ita fiunt, quàm si quis aliter cibaret. Præterea iudicationes simpliciores faciliores q;, & minus reuersoriæ.*

A.li 3. f.10.t.5. c.1.fol.272.e Probe autem hæc oīa à ptissana fiunt, tum ꝙ humectet, mediocriter q; incidat, quæ expui de-
C bent humida, tum demum ꝙ virtutem roboret. Concurrentibus siquidē vtrisq; ocyus expurgantur, qui respirationis instrumenta infestant humores: quos quidem & humectare & secare potest ptissanę modo aqua mulsa, sed virtuti robur nō addit. Contraria aūt pollent facultate & panis & chondrus: nempe virtutem quidem roborant, sed neq; humectant, neq; secant. Quod neq; alteri cuipiam inest eorum, quæ medici languentibus dare consueuerunt: verbi gratia, ouis, gallorū testiculis, alis, piscibus, iuuenibus columbis, & quæcunq; id genus sunt. Quare, qui lenticulam ex aceto confectam pleuritico morbo iam declinato, vt nihil aliud, q̃ coctorū expuitionem desideraret, exhibuit, is non immerito languenti ipsi, qui sequenti nocte suffocatus est, mortis causa fuisse est visus. Verum lenticulam nemo, qui mentis compos fuerit, dederit. Quòd si æger aquam mulsam ptissanam q; fastidierit, pisces saxatiles sunt maxime idonei, ex aqua scilicet & porro, & anetho, & sale, & modico oleo parati: atque ex non saxatilibus aselli. Sed antea oxymeli propinare oportet: neq; enim id stomacho aduersatur, nisi affectis in languente neruis, & in muliere, vtero. Quòd si oxymelitis loco medicamentum aliud dare volueris, dabis eam, quæ ex marrubio & iride fit, confectionem. Nempe hæc etiam, si per se cum mulsa bibatur, maturat probe, quæ tum in thorace tum in pulmone sunt superflua, atque ad expuitiones præparat.

28 D *Ptissanam autem ex optimo confectam esse hordeo oportet, atque quàm probissime coctam, & maxime si non solo vti debeas cremore.*

Probatissimum hordeum prius, q̃ experiaris, ex eo solum, ꝙ & plenū sit, & nihil rugosum in se habeat, iudicabitur. Sed experientia iudicatum per decoctionē deprehendetur, vbi scilicet plurimū intumescat: & succū faciat plurimum: quod stabile ratū q; virtutis ipsius est argumētū: nempe, quod à plenitudine sumitur, id scientificū non est, neq; perpetuo verum, quanquā magna ex parte insigne egregium q;. Ptissanam aūt perpetuo optimā esse iubet: sed maxime si non solo vti cremore velimus, verū & ipsa tota. Quare autē id præcipiat, manifeste declarauit, cum inquit.

29 *Nam præter reliquas ptissanæ virtutes lubricitas eius, ne hordeum, cum deuoratur, noxam inferat, efficit: neque enim adhæret, neque in recto thoracis manet tramite, (ἴξιν eum uocant.)*

Hippocratem ἴξιν magna ex parte quidem εὐθυωρίαν, id est rectum tramitem: interdum autē & φορὰν, id est lationem, dicere nō ignoramus. Quod autem ptissanæ haustæ per thoracem tum rectum iter tum latio ad ventrem vsq;, per stomachum fiat, liquido constat omnibus, vult q; Hippocrates in ea re nihil ipsi adhærere. Nempe, cū multa in thoracis pulmonis'que affectionibus

existit caliditas, quod adhæret, arescit q; atq; adeo pertinaciter obstruit, ut vix absolui possit, id ci-borum fastidium quoddam & sitim facit. E

30 *Lubricissima autem est, & ab inferenda siti maxime aliena, facillime concoquitur, & infirmissima existit, si optime cocta fuerit: quibus omnibus est opus.*

Ptissanam probe coctam non lubricissimam modo, maxime q; ab inferenda siti alienam, & facillimæ cōcoctionis esse astruxit, sed tandē infirmissimā esse adiecit. Ac quod quidē maxime lubrica sit, si probe cocta fuerit, iā antea est enunciatū. Sed, ꝙ ab inferēda siti maxime aliena sit, hic ꝓpter hordei naturam continuo adijcitur: est aūt hordeum temperamēto frigidum. Verum, quonam pacto substātiam ipsam tū frigidam tum calidā iudicare oporteat, inter aīantia quidem in libris de temperamentis diximus: inter ea vero, quę anima carent, in iis, quos de simpliciū medicamentorū viribus fecimus, cōmentarijs. Immo & facillimę ait esse concoctionis ptissanā huiusmodi, utpote quę dissoluta sit, neq; quippiam habeat, quod & durū sit, & difficulter cōfici possit: atq; flatus expertem iam propter longam cocturam effectam esse. Quod vero in dictionis fine dixit, ptissanam ita coctam, infirmissimam nominans, si nihil de probissima ipsius concoctione prædixisset, promptum esset sermonem Hippocratis ad eam, quæ in ventre fit, confectionem referendum affirmare: quasi infirmissimam dixisset, quæ in ventre & facillime vincatur, & conficiatur, & permutetur. Sed, quoniam id prædixit, infirmitatem illam intelligere oportet, ꝙ vel paucam præstet corpori alimoniam, vel nullam habeat qualitatem vehementem ut vel neruos vel mentem feriat, quo modo acetum vinum q;. F

31 † *Nisi igitur quis, quātū deest, cōtulerit, ut ptissanæ sorbitio sufficiēter paretur, crebrius sanè detrimētum afferet.*

† *Nisi igitur quis contulerit, quātū op⁹ est, ut sufficiēs sit eiusmodi sorbitionis ptissanæ modus, crebrius &c. De exhibendi enim ratione, non de apparatu, intelligenda eē hæc verba, ex sequentibus innotescit.*

Docere incipit hoc in loco, quę paulo ante se dicturū promisit, cum dixit/multa quoq; alia peropportuna, quæ præmonstranda sunt, prætermittunẽ, quæ postea dicenẽ/. Quod autem verbum τιμωρῆσαι, i. cōferre, tum apud antiquos, tum apud Hippocratem ipsum sæpius pro βοηθῆσαι, i. auxiliari dictū sit, demonstratū & in alijs libris per eas, quas in ipsos confecimus, enarrationes.

32 *Quibus enim cibus statim inclusus, siquis nō subuacuato eo sorbitionem dederit, dolorem, si adest, adaugebit: si nō adest, protinus inducet, frequentior q; reddetur spiritus: quod malum est. Nempe pulmonem exiccat fatigat q; tum hypochondrium, tum ventrem imum, tum septum transuersum.*

Cibū (græce σῖτον) dixit, quod ab edulijs (hoc est ἀπὸ τῶν σιτίων) ī intestinis ipsis cōtineẽ excremētū: quod Græci & σκύβαλον & κόπρον appellāt. Si igiẽ incluso eo, id est ex multo tpe haudquaquā eiecto, ptissanam quis propinauerit, lateri offensam fieri est necesse propter intestinorū oppilationē, quā ex collecto in ipsis stercore flatū q; propter oblatā ptissanā haudquaquā pertranseunte, & demū ob prauam, q̄ ad affectā partē fit, distributionē, nacta sunt. Quo fit, ut exhausta ptissana, necessario dolorem, si lenitus fuerit, adaugeat: &, si conquieuerit, generet. Nempe vapores, flatuosi q; spiritus, et exhalationes scybalorū, cū ad latus peruenīūt, dolorē ipsi pariūt, adaugēt que: ob eas causas & frequentior fiet respiratio. Vocauit autem totam respirationem spiritū & in prognostico, & in libris populariter vagantiū morborū. Densata aūt frequēs que reddita respiratio, respiratorijs in organis assiduū ob motū caliditatē efficit maiorē, qua siccantur tum pulmo, tum septū transuersum: siccantur que vnà & calfiunt eæ, quæ tum in hypochondrio tū in peritonæo existunt aīalis partes: omnes siqdem in respirationibus vnà cū thorace mouenẽ. Quod aūt principio dictionis dr̄, Quibus.n.cibus statim inclusus, vocē hāc /statim/ ordine hēt cōmutato: quę si suā peculiarem que acceperit cōcinnitatē cōpōnem que, dictio ita habebit: Nisi pręfato ptissanaceæ sorbitionis modo suppetias tulerimus, frequentius orietur læsio: statim siquidem, quibus cibus inclusus est, nisi quis prius: subuacuato eo sorbitionem ita dederit, maximā afferet offensam. G H

A.lib.4.f.1.1. c.9.fo.421.f

33 *Præterea, si lateris dolor assiduus est, calidis q; fomentis non remittitur, sputū q; nō procedit, sed καταγλισχραινόμενον ἀσαπέως, id est summe citra coctibilitatem glutinosum sit, nisi quis dolorem vel alui emollitione, vel secta vena pro vtriusuis exigentia soluerit, ptissanam autem ita affectis dederit, præcipitem aget in mortem.*

Quod de pleuritide tanquam exemplo agat Hippocrates, memoria non excidat: fieri autem pleuritidem ipsam propter inflammationem eius, quæ costas succingit, membranæ ostendimus. Si igitur, cū in vigore fuerit inflāmatio, ptissanam quis dederit, ægrum grauiter offendet. Vigētis autem inflammationis notæ sunt, dolor assiduus, & ꝙ nullo pacto à calidis fomentis remittatur. Continuò autem & alia adijcitur pleuritidis non magnæ modo, verum & morosæ, nota, ꝙ scilicet sputum abunde glutinosum ab euacuatione arceatur, infarctum affectis partibus & detentum. Nēpe hoc verbū καταγλισχραίνεσθαι plus aliquid indicat, dictione maximam significante glutinositatem, facta præpositionis huius κατὰ adiectione. Satis igitur fuerit ex ipsius additamento, quod ita glutinosum sit, ab eo, quod concoquitur, distinxisse. Nēpe, quod concoquitur, mediocriter glutinosum existit, non tamen καταγλισχραίνεται, i. neq; extreme neq; summe id habet. Et, ne quis in ea re falleretur, continuo Hippocrates verbo huic καταγλισχραινόμενον

aduerbium

A aduerbiũ hoc ἀσαπῶς adſcripſit, quod idẽ cum ἀπέπτως, id eſt incoctibiliter ſignificat. Nẽpe καταγλισχραινόμενον ἀπέπτως, id eſt citra coctibilitatem glutinoſum, malum eſt. Ægro aũt ita affecto ſiquis ptiſſanam dederit, priuſq̃ dolorẽ vel ſecta vena vel ventris euacuatione ſoluerit, hominem perimet. Nempe in præſenti & tali pleuritide, poſtea q̃ à calidis fomentis non remiſſum eſſe dolorem dixit, ſtatim duo alia habet aduerſus dolorem remedia, ſanguinis miſſionẽ ſcilicet & purgationẽ. Nempe eorum, quę ex opio, hyoſcyamo, & mandragora conficiuntur, medicamẽtorum vſus doloroſam pleuritidis affectionẽ non ſanat, ſed ſenſum tollit enecatq́; Nunc ergo ſectionis venæ meminit ſimpliciter & purgationis. Sed deinceps ſuper vtriuſq; vſu diſtinguetur.

34 *Ob has igitur προφάσιας i. cauſas, atq; ob alias ſimiles adhuc magis, qui tota vtuntur ptiſſana, ſeptimo die uel celerius moriuntur: alij quidem mente læſi, alij vero ob orthopnœam ſtertorem q́; præfocati.*

Quòd ſæpius appellet cauſas προφάσεις, demonſtratum quidẽ in iis, quas in alios libros parauimus, enarrationibus. Sed, quas'nam alias præter dictas vnà celeriorẽ inferre mortem dicat, adijcere ſermoni oportet. Nunc ſiquidẽ ſumptionẽ ptiſſanæ, prius q̃ ſoluať dolor, recenſuit, ſputiq́; ob frequentẽ reſpirationem glutinoſitatem, ob quam & ſuffocanť. Sed lędi quoq; aſſerit, ſi prius B (vt ſuppoſuit) quàm vacuati ſint, vinum ſumpſerint, aquam item mulſam & oxymeli. Nempe de alijs omnibus neque idiotis ipſis non conſtat. Non abs re igitur ait alios mente læſos mori. Id enim contingere natum eſt, ſi vinum vinoſaq́; intempeſtiue ſumpſerint.

35 *Non perperam autem hos antiqui ſideratos eſſe exiſtimauerunt, tum maxime ob id: tum non minime, quòd mortuis latus liuidum plagæ ſimile videretur.*

Veteres talis prehendit opinio tum propter necis celeritatem, tum ꝙ non nullorum latus affectum liuore videretur, vbi ſcilicet inflammationis erat radix. Sanguine etenim in latus ob dolorem perueniẽte, quicquid in cute diuiſum ſolutumq́; eſt, id in morte refrigeratum nigrorem cõtraxit, ſimiliter illis, qui ita ex plaga affecti ſunt.

36 *Rei huius cauſa eſt, quoniam prius, quàm dolor ſoluatur, pereunt. Celeres ſiquidem fiunt reſpirationes.*

Quòd autem hoc reſpirent pacto, deinceps ipſe oſtendit, inquiens,

37 *A multo autem frequẽti q́; ſpiritu, vt iam dictum eſt, ſumme tum viſcoſum, tum incoctum, effectum ſputum, C fieri egreſſum prohibet.*

Quod prius ἀσαπὲς dixit, nunc ἄπεπτον, ideſt incoctum, dicit: fidemq́; facit ꝙ & probe tunc vocis tranſpoſitionem fecimus.

38 *Nempe & ſputum, quod intus retinetur, prohibet ſpiritus ad interna lationem, cogit q́; ipſum celeriter egredi.*

Nõ oĩs ſpũs in hmõi affectionibus ad interna ferri ꝓhibeť. Nẽpe, ſi id fieret, hoĩem ꝓtinus mori eẽt neceſſe, nõ ſecus, q̃ iis accidit, q ſtrãgulanť. Verũ, quod vſui reſpiratiõis cõferat, ĩtro ferri ꝓhibeť: quapropter ad tempus aliquod ſufficiunt, ſed tractu tpis aucta indigentia moriuntur.

39 *Et ita aduerſus malum ſibi inuicem opitulantur. Nempe retentum ſputum frequentem ſpiritum reddit: qui frequens effectus ſputum agglutinat, atq; expui prohibet.*

Quòd verbo hoc τιμωρεῖν pro opitulari tũ antiqui alij, tum Hippocrates vſi ſint ſæpius, ante dictũ eſt: & nũc ſanè συντιμωρεῖν ἀλλήλοις εἰς τὸ κακὸν dixit ꝓ συμπράττειν καὶ λυσιτελεῖν, id eſt opitulari & prodeſſe. Atq;, quo'nam modo ſibi inuicem opitulenť proſintq́;, perſpicue quidem A.l.3.f.10.c.4. c.1. fol.168.c ipſe oſtẽdit, ſed & à nobis dicetur. Sputum in bronchijs pulmonis tenaciter adhęrens, tranſitui D ſpiritus anguſtiam parit: atq; ob eam anguſtiam minus ægri inſpirant. Quo autem minus inſpirant, eo magis inexpletam reddunt reſpirationis neceſſitatem: atque ob id citius à priore inſpiratione ad ſecundam properant: quod frequentem ſpiritum vocant.

40 *Prehendunt autem hæc, non ſolum ſi ptiſſana intempeſtiue vtantur, verum & multo magis ſi quippiam aliud, quod ptiſſana deterius ſit, vel ederint vel biberint.*

Iam rei huius paulo ante mentio habita eſt, quando dixit, Ob has igitur cauſas, atq; ob alias ſimiles magis. Immo eo in loco de vino, aqua mulſa, & oxymelite mentionem fecimus: hic autem & alia intelligere eſt opus, quæ ita affectis non aliter pleriq; medici exhibent: quæ etiam, q̃ aqua mulſa, vinum, & oxymeli, nocent magis.

41 *Bene igitur vt plurimum ſimilia ſunt auxilia tum ijs, qui tota vtuntur ptiſſana, tum ijs, qui cremore ipſius: verum, qui neutro horum, ſed potione ſola vtuntur, his interdum diuerſimode auxiliandum eſt.*

Auxilia, inquit, ſimilia ſunt & ijs, qui ptiſſana, & ijs, qui cremore ipſius vtũtur. Sed, qui potione duntaxat vtũtur, his interdum diuerſimode opitulari oportet. Sed, qualis'nam ſit huiuſmodi diuerſitas, in ſequentibus perdocet.

42 *Verum omnia hæc ad hunc modum facere oportet. Si nuper pasto cuipiam, & alui oneribus non dum expurgato, febris vel cum dolore vel sine dolore inceperit, à sorbitione tantisper est temperandum, donec cibum ad infernam intestini partem descendisse coniectum fuerit.* E

Sermonem lacerum frustatim'que sectũ, neq; continenter & conuenienti digestum ordine, fecisse se deprehẽdit Hippocrates: quapropter resumens ipsum, ad accõmodum perducit principium. Hoc autẽ ideo ipsi accidit, ꝙ quæstionem super medicorum controuersia soluere conatus, in ea solutione de rationibus curatoriis mentionẽ fecit: qui sanè re intellecta atq; his quidẽ permutatis, sermonẽ ab initio aliter percurrere debuit. Nempe & ita mihi aliqñ fœlicius contingere est visum, vtpote qui iis, quæ ante scripta fuerant, permutatis, alio de ipsis scripserim modo. Sed, quó nam pacto & quæstionẽ ab ipso propositã soluere, & sermoni ordinem dare debuit, iis exponã ego, qui talia interpretari exponi'que desiderat, viam'q; dilucidabo. Iam ergo animũ cõuerte, sermonem ab initio auditurus. Quare contingit, vt interdum præstantes medici de curatione dissideant? ꝙ scilicet in non nullis expertũ, conuenire oĩbus putauerunt. Sic sanè & in victus rõne in morbis acutis fuerunt cõtrouersi, alij quidẽ ægros ad iudicationem vsq; ptissanæ cremore seruantes, alij ptissanã ipsam exhibentes, alij autẽ neutrum horum administrantes: ex parte autẽ verum quidem dixerunt oẽs, sed ex parte falsi circũuenti q; sunt. Nempe quidam ex eis, qui acute ægrotant, ptissana indigent, alij cremore, alij horũ neutro ad iudicationem vsq;: verum claritatis gratia de acuto morbo vno, tanq̃ exemplo, sermonẽ faciam. Proponatur igitur pleuritidis curatio tradenda. Si languenti non multo ante tpe cibato, neq; vẽtris oneribus expurgato, febris inceperit, sorbitionem huic non dabis, donec, quæ administrata est alimonia, penetratis plurimis intestinis, ad vltima vsque eorum peruenisse videbitur. Principium huiusmodi vbi quispiam sermoni fecerit, atq; deinceps oĩa proprio dotauerit ordine, doctrinam in his haudquaquam obscuram pariet. F

43 *Vbi autem dolor aliquis vexauerit, oxymeli bibendum dabis: hyeme calidum, æstate frigidum. Quòd si multa sitis fuerit, melicrato vtendum & aqua.*

ᵃ† Siticuloso existẽte ægro, alioqui oxymeli admodum multũ deuitans, quapropter cõsequenter tum melicrati, tum aquæ mentionem fecit.} Nempe, quantum ad morbum spectat, oxymelite magis est vtendum: verum, si ęger accepto multo oxymelite adhuc sitiuerit, melicratum insuper dare oportet. Quòd si & ab hoc sitiuerit, aqua offerenda est: nempe aqua per se pota culpa nõ caret. Causas vero, ob quas aqua pota culpet, in sequentibus in ea libri parte, quę de virtutibus ipsius agit, perdisces. Nunc autẽ, quod præsenti apposuit orationi, considerabimus, qua scilicet pręcipit oxymelite vtendũ hyeme quidẽ calido, ęstate vero frigido. Nẽpe id ad eã, quæ in acutis morbis ᵇ† magno est adiumento,} nos hortat gelidæ aquæ potionẽ: quam oĩno prætermisisse videt Hippocrates, atq; ob eã rem à quopiã culpari posset: res etenim doceri, nõ negligenter incurio-se'q; narrari debuit. Quam ergo opinionẽ habuit de aquæ frigidæ potione, ex hoc sermone intelligi potest. Nempe, si Hippocrates sitientibus oxymeli frigidum aliqñ exhibeat, ꝙ & aquã daturus sit, est manifestũ. Quamuis siquidẽ non prorsus de frigidæ potione id præceperit, verumtamẽ dogmata sequit ipsius: vtpote qui febrẽ ex natiuo calore ignescente suscitari existimet, atq; cõtraria contrariorũ esse remedia. Cum aũt ignis (grece πῦρ) tũ calidus, tum siccus sit, atq; ob id ẽt febris (grece πυρετός,) sanè aqua febris naturæ aduersissima est, corpus tum refrigerãs, tum humectans. Et sanè ab ea, si tẽpestiue detur, febres protinus extingui videntur. Dictũ sanè abunde in libris methodi medendi: sed & nunc rei summa dicet. Cũ ergo febris fuerit, cõstante virtute, tunc non solũ non offendes dans frigidam, verũ & iuuabis abunde. Potio aũt frigidæ huiusmodi tanta sit, quantũ frigidæ aquæ æger ᶜ inspirando haurire possit. Oxymelitis vero exiguum datur, neq; singulis oblationibus ᵈ† plus dimidio:} in hoc ergo exhibitionis scopus est dissimilis. Nempe ad febris extinctionẽ frigida affatim atq; ad laborantis vsque satietatẽ bibitur: quæ enim ita bibitur aqua, sanationis gratia bibitur. Oxymeli vero ęstate dat frigidum, ne laborantis adaugeat sitim: immo vt aduersus etiã contrarium conferre possit. Ob eas etiã causas frigidum oxymeli ante morbi coctionẽ dari iubet: quasi frigidam aquã ad satietatem vsque in eiusmodi affectione dare ęstate haudquaquam debeamus. Densat siquidem inflammationẽ, si ex ea febrierint, crudos'que refrigeratione ᵉ rẽddit humores, vbi ex ipsis morbum contraxerint: ᶠ† sed ab oxymelite reducuntur, ꝙ secandi vim habeat. Nempe quod secat penetrat'que, id spissanti cogẽti'que corpora est contrariũ. G H

44 *Postea, si dolor quispiam vel periculum comparuerit, sorbitionem dare oportet neque multam neque crassam: sed post septimam {vel nonam,} si validus sit.*

Qui Hippocratem ægros ἐμπιπλᾶν, id est replere dixerunt, (ita enim verbo sunt vsi) dictionem hanc prætermittere mihi videntur: vt, qui fame necare ipsum dicunt, solam hanc legisse apparent. Quòd si vtrique animaduertissent, eorum'que, quæ ab ipso bene enarrata sunt, meminissent, quo'nam scilicet pacto naturæ inter se valde differant, forsan eos contraria Hippocrati imponere puduisset, & potissimum si reliqua animo volutassent, quæ ipse demonstrauit, regiones

à regionibus

A† *Antiqua tralatio hoc in loco hẽt, Non est vsus eius i hydromelle. in eo, qui ex infirmis hẽt sitim, vt non abscindat sitim ei⁹, sed vt faciat eum cauere ab usu secaniabi plus : propter hanc ergo causam dixit aquã, postquam dixerat hydromel.*

B* ἀγωνιστικῶς γινομένην. vide i lib. đ marcore ca. 8

C* ἀναπνευσί.

D† al. oxybaphũ. Antiqua tralatio habet, plus vnciis quatuor & semis.

E* Al. φυλάξει, i. seruat.

F† Hæc addi debent ex antiqs cod. gręcis. Sed tũc oxymelitis parum damus, tanq̃ in vẽtriculo prius sit euasurũ tepidũ, q̃ eius frigiditas ad costã vsq; distribuatur. ꝙ si qd exiguũ fuerit ẽt distributũ, il lud ab ipso oxymelite corrigetur, vt qđ secãdi vim &c. & ita vetus tralatio.

A à regionibus magnopere differre ostẽdens, & anni tempora ab anni temporibus, & ętates ab ętatibus, & consuetudines à consuetudinibus, & proprios peculiares q; languẽti vnicuiq; ante morbum victus. Si ergo in omnibus, quæ dicta sunt, contrario habentes modo inter se comparaueris, maximas in victus ratione comperies differentias. Quas vbi è regione inter se ordinaueris, iã & hoc pacto, quàm multas consistere in medio exacte videbis. Sed de huiusmodi differentiis dictum quidem absolute in libris methodi medendi, dicetur quoque & nunc rei summa. Statue igitur quempiam natura siccum quidem corporis habitu, superficie autem densum, latis venis, virtute uitali valida, cibis q; non multis assuetum, ægrotare hyeme non admodum frigida, in loco tali, atq; prius quàm ægrotaret, ocio deditum, insatiabiliter'que † ciborum varietate abusum: preterea & os ventris validum sit, quod & stomachum quidam appellant. Sit autem & alter contrario affectus modo, humidus quidẽ & mollis, & virtute vitali imbecilla, & qui plures cibos ingerere consueuit: ægrotet q; æstatis tempore æstuoso, regione huiusmodi: statuamus q; hominẽ, antequam ægrotaret, tum curis, tum assiduis necessitatibus fatigatum, pauca præter consuetudinem edisse, & oleracea, & quæ haudquaquam nutriunt: ventris item os non validum, sed natura imbecillum habere: atque his ita habentibus vterque eodem, si volueris, morbo infestetur, ea scilicet,

† In A.C.Grę. legitur, πολυτρόφοις ἐδέσμασι, idest cibis multi nutrimenti.

B quam Hippocrates veluti exemplum hoc in loco cõstituit, pleuritide. An'ne vna tibi victus ratio in vtroq; definiẽda videtur? An posterior à prima die alẽdus: prior vero potu solo ad septimam vsque gubernãdus, vbi morbum nõ longius protracturum se se speraueris? Ego sanè, qui longa experientia vtrunq; probauerim, optimam ita fore victus formam assero. Nam, si vice versa feceris, priorem scilicet à principio nutrire aggressus, posteriorem vero ad septimum vsque sine cibo seruare volueris, trucidabis sanè ante quartum diem vtrunque: nempe alterum citissime præfocando, alterius vero vires prosternendo. Cęterum adiice, si velis, ætatem vtrique contrariã, priorem quadragenarium cõstituens, posteriorem puerum: nam hoc pacto citius adhuc ad mortem vterq; properabit. Sed sanè omnia hæc, quæ nunc dicta sunt, ad vnum reducuntur scopum, qui vno verbo ab Hippocrate est declaratus. Quid enim ait? Sorbitionem dare oportet post septimam, si validus fuerit. Verbum siquidem vnum est: sed ex omnibus, quæ nuper dicta sunt, inuenitur. † Si enim validus ad septimum vsque diem fuerit, oxymel & melicratum & aquam dare satis erit: per quæ, vt dixi, omnia tum liberabitur tum sanabitur. Quasi sanè ex ipsis alia quidẽ præsto sint, alia vero non, quorum vires si vice versa comparaueris, quot diebus sufficere ex tali victus specie ęger possit, deprehendes. Verum hęc nostris in tractationibus demõstrata sunt, quas

† Ex antiquis græcis cod. & tralatione veteri ita legi põt. Si.n. valeat ad septimam vsq; perdurare, dicta vrés ex oxymelite, & melicrato, & aqua, ex iis omnib', quæ dixi, inueniri ac cognosci poterit: quoniã, si alia quidẽ præsto sint, alia vero absint, vires pręsentiũ cum absentiũ viribus comparãdo, quot diebus &c.

C si legisti, memorię mandes, oportet: si non legisti, in eas te prius transfer, si sententiæ Hippocratis veritatem cognoscere volueris. Omnia siquidem in operibus omnibus dicta sunt à nobis, qui verissima Hippocratis dogmata sequimur. Sed, cum fieri non possit, vt homo vnus conuenientem methodum & singularia, quæ in ea sunt, omnia doceat, neque ideo ab Hippocrate singularia omnia auditurum te existimaueris. At potius culpa eos, qui, cum ea, quæ ab Hippocrate bene præcepta sunt, elaborare & conficere deberent, laudis appetentia ducti sectam aliam constituunt. Verum nos, qui veritatem honoramus, laudamus Hippocratem cum in cęteris omnibus, tum quod in vnoquoque opere proprium scopum ita docuerit, vt huic attentus omnino quispiam definitam certam'que inuentionis auxiliorum habeat viam. Sic sanè & cibandi scopum vnum communem prorsus tum sanis tum languentibus esse demonstrauimus. Is autem facultatis vitalis custodia est, quam nunc manifeste explicuit, cum dixit /si validus fuerit/. Ob eandem sanè facultatem sani edimus, & bibimus, alia'que omnia vitæ munia exequimur: propter hanc eandem & ęgrotãtes ad cibos potus q; procedimus. Nempe morbus suæ affectionis indicat auxilia, phlebotomiã videlicet, clysma, cataplasma, purgationem, oxymeli, aquam mulsam, atq; aliorum vnũ quodque: virtutis vero custodia solam indicat alimoniam. Si igitur morbosam affectionem

D nullo pacto offenderet alimonia, nos virtuti soli attendentes ęgros, vt sanos, aleremus: sed, quoniam sępius noxam, vti ostendimus, affert, ob id morbi affectionem, non tanquam cibi indicatricem, sed tanquam prohibitricem contemplamur. Vbi ergo non prohibuerit, facultas q; præceperit, tunc nutrimus. Nunquã enim cibus morbosam affectionem sua ratione iuuabit. Id sanè dixi, quoniam sæpius materia vna vim tum cibi tum medicamenti obtinet, vt ptissana. Nempe, quod virtutem roboret, id ea efficere tanquam alimentum nata est: sed, quoniam & secat & humectat, quæ expui oportet, ideo medicamenti obtinet rationem. Chondrus ergo pleuritico cibus tantum existit: oxymeli vero medicamentum. Sed vtrorumque facultatem ptissana obtinet, vsum q; languentibus ipsis exhibet: sed ingeritur viriũ quidem conseruandarum gratia, tanquam alimentũ: vt vero soluatur morbus, tanquam medicamentum. Cum igitur virtus ad morbi vsque iudicationem sine ptissanæ sorbitione suffecerit, oxymeli & aqua mulsa satis sunt, oxymeli quidem vim medicamẽti solam habens, aqua "mulsa vero cibi pauci & imbecilli. Si igitur iudicationem septima die citius futuram speraueris, vt verbi gratia circa quartam vel quintam, ægros sanè multos sufficere citra ptissanæ sorbitionem posse comperies: quòd si ad septimam vsq; protrahatur, paucos omnino: sunt'que, qui & virtutem habent valentem, corporis q; habitum tum durum, tum ęgre transpirabilem, succos q; vel crassos vel viscosos, atque si ambiens aer

A.lib 4.f.r.t.1. c.8.fol.419.g

calidus nō fuerit. Nempe, si nihil è nostro efflueret corpore, alimento opus non esset: sed, quoniā effluit, ideo huius proportione cibi quantitatē definimus. Quibus igitur per cuticulares meatus parum exhalat, fieri potest, vt his summam consulamus inediam, & magis, vbi virtutem ab initio validam habuerint: quasi velociter laboret, quæ imbecilla, veluti senū, fuerit, & si corpus parum exhalauerit. Quapropter & paulo ante quadragenarij meminimus, & non septuagenarij. E

45 *At, "si nuper cibato cibus prior non descenderit, virtus que ualida fuerit, & floruerit ætas, subluere oportet: si vero virtus imbecilla fuerit, glande est vtendum, nisi aluus sua sponte probe deiecerit.* A.li.4.f.1.t.1.c.8.fo.419.f

Rursus & hoc in loco remediorum indicationem ab affectu corporis accepit, simul'que virtutem considerauit, neque tanquam remediorum vsum aliquando indicantem, sed tanquam contrario indicantem modo, interdum autem & prohibentem. Non enim, quod æger valida sit virtute, ob id clysmate est opus, sed clysmatis indicatio ex ventris desumitur affectu. Si vero virtus valida fuerit, vacuationi non reclamat: quæ, si imbecilla est, vacuationem ipsam inhibet. Sed rursus ad Hippocratis consuetudinem cōuerte animum, qui in talibus aliquādo de sola virtute mentionem facit, sicut in ante dicta videre est dictione, interdum autem adiicit ætatem. Præcipuus siquidem est virtutis scopus: sed ad notitiam eius confert etiam ætatis cognitio, cito quidem in pueris laborante propter copiam effluuij virtute, in ætate vero florentibus abunde sufficiente. F Cęterum, quo modo in pueris corporis substantia tum mollis tum humida præcipua exolutionis virium causa efficitur, sic & in regionibus & anni temporibus res habet: nempe horum caliditas velociter confestim'que virtutem vacuationis quantitate soluit. Iure igitur Hippocrates ex virtute interdum sola distinctionum huiusmodi doctrinam efficit: interdum & quippiam ex aliis adiicit, vnà cum ipsis & cętera commemorans.

46 *Tempus autem dandæ sorbitionis tum per initia, tum per omnem morbi decursum, hoc maxime seruare oportet. Nam, si pedes frigidi fuerint, non à sorbitione modo, verum quoque & maxime à potu temperandum: at, cum caliditas ad pedes descenderit, tunc dare expedit. Sanè tempus valere admodum putandum cum in morbis omnibus, tum præcipue in acutis, & potissimum quibus febris vehementior suberit, periculum que summum.*

Quo modo dixi vnum quidem esse alimoniæ scopum custodiam virtutis, necessario autem simul morbi affectionem contemplandam esse, ita cibi offerendi tempus ex morbo non prohibente inuenitur. Quātum siquidem ex primo virtutis scopo est, interdum & per accessionum initia alimoniæ existit necessitas: sicuti & in sanis, vbi primum in naturalibus euacuationibus quis eò deuenerit, vt propè laborare incipiat, refocillatione est sibi opus. G Sed, quoniam in accessionum tum principiis tum incrementis ingesta alimonia lædere admodū nata sit, ob id differimus ipsius exhibitionem, quanquam corpus ipsum iam iam indigere videatur. Quod'nam igitur optimū languentibus ipsis dandæ alimoniæ tempus? Sanè, cum moderatissime habuerint tum thorax tum venter: deterrimum vero, cum ea deterrime habuerint. Deterrime autem habent in accessionum principiis: moderatissime vero in declinationibus. Constat igitur optimum cibi ministrandi tempus in ęgrotātium declinationibus esse. Accessionis autem principium fit calore omni toto ex corpore ad cor thoracem'que concurrente: Incrementum, cum paulatim ad extremas corporis partes sese expandit: Status, cum ex æquo corpus totum occupat. Verum "declinatio cōtrarium principio modum habet, perspirante scilicet caliditate atque medium corporis relinquente, quod vno ostendit verbo inquiens, Cum ad pedes calor descenderit. Neque enim idem est calidos ex frigidis fieri pedes, & caliditatem in eos descendere: nam descendere commutationem caliditatis ex alia parte in aliam manifestat. Fieri autem potest vt pedes calfiant manente in corporis medio caliditate, quod in vigore ipso contingit. A.lib.4.f.1.t.1.c.3.fol.411.f

47 *In primis autem & maxime cremore, deinde ptissana vteris, præscriptis coniecturis diligenter attentus.* H

Posteaquam Hippocrates prædixit, quando potu solo regere ægrotantes oporteat, & quando ptissana, nunc, quando cremore solo, & quando ptissana ipsa vtendum sit, distinguit breui quidem & conspicua distinctione. Nempe ad coniecturas, quas recensuit, animum cōuertens, quis'nam ex languentibus ptissana vti possit, comperies: sic tamen, vt à cremore ipso exorsus ad ipsam sensim paulatim'que te transferas. Dico autem sensim paulatim'que, vt primum quidem solo vtaris cremore: deinde cremoris quidem plus exhibeas, ptissanæ autem exiguum: deinceps æqualiter vtrunque, mox ptissanæ plus, atque tandem eam solam: sciens ptissanam ipsam ad corporis nutrimentum virtutis'que robur exuberare, cremorem autem ad concoctionem confectionem'que facilem esse. Cum igitur morbi conditionem virtutis'que robur uergere ad melius uideris, auge & tu ptissanæ oblationem.

Galeni

GALENI IN LIBRVM HIPPOCRATIS DE VICTVS RATIONE IN MORBIS ACVTIS COMMENTARIVS SECVNDVS

ARGVMENTVM

Exemplo doloris lateris agit de Vi ac Vsu Fomentorum, deinde de Repentina tum in victu, tum in reliquis rebus Mutatione fuse late que pertractat.

1 *Ateris autem dolorem siue is per exordia fiat, siue postea, tentare calidis quidem fomentis primum dissoluere, non abs re existit.*

B Quod à me sępius est enunciatum, ad memoriam & nũc id reuocare est melius. Nempe quòd explanatio fit in dictionibus, quæ obscuritatem habeant: neque tamen expositores id tantummodo in commentariis faciunt, uerum quoque & ea, quæ dicuntur in libris, in quos commentaria parant, astruunt & demonstrant. Ob hunc igitur morem cogor ego & illis consentire, quos non probo, atque sæpe numero ad ea, quæ explicatione egent, sententiam meam prodere, & efferre. Neque tamen eorum, quę in huiusmodi commentariis uera mihi apparent, demonstrationes scribo, utpote qui de his peculiariter in eorum unoquoque scripserim: sed solas earum, quę ceteris in tractationibus demonstratę sunt, rerum summas ad memoriã reuoco: quod & hoc loco in dolore sum facturus. De doloris ergo generatione diximus quidem libro de elementis secundùm Hippocratis mentem: diximus etiam & in libris, quos de symptomatum causis fecimus: quòd dolor in sensilibus fiat corporibus, mutationem subitam in id quod præter naturam est suscipientibus: & quòd duplex est hæc mutatio, alias quidem, dum ipsa tum subito simul'que secundum qualitatem alterantur: alias uero, dum continuitas, soluitur. Alterantur au-
C tem subito simul'que ab efficientibus qualitatibus, cum & calfiunt, & refrigerãtur, & siccantur, & humectantur: corrumpitur autem eorum continuitas, ubi illa uehementer uel distenduntur, uel comprimuntur. Ad hunc igitur modum, & dolor lateris fit in pleuriticis affectibus, de quibus agit Hippocrates, dum quę illis in locis est phlegmone, tum multitudine caliditatis pręter naturam, particulas per distemperantiam contristat, tum etiam repletione corpora phlegmone laborantia distendit. Primo ergo auxilio si dolor is vel sanari uel mitigari fomentis calidis possit, tentandum præcepit Hippocrates. Nempe fomenta calida cutim ipsam ad perspirationes rariorem efficere, phlegmones'que sanguinem tum tenuare, tum per halitum digerere, cõsueuerunt.
A.li.3.f.10.t.5: c.2.fol.272.g Quę si facta fuerint, non "solum sanguinis aliquid euacuabitur, uerum quoque & affectę, quę minus distenduntur, partes mitius exinde & mansuetius dolebunt. At, cum sanguis in phlegmone non diminuitur, uel etiam spiritus uaporosus ex calore generatur, tunc dolorem augeri contingit. Sanguis autem non diminuitur propter eam, quæ in toto corpore est, humorum redundantiam. Nam pars, quæ calore afficitur, plus trahit, quàm euaporet: nempe, quæ calfaciunt, suapte natura hęc, vt, quod uicinis continetur partibus, digerũt, sic, & quod redundat, ex propinquis trahunt. Cum igitur fomenta calida dolorem non soluerint, corpus totum {insigni} ali-
D qua uacuatione præuacuabis. Vacuatio autem insignis in morbis acutis, aut per uentrẽ, aut per uenæ sectionem fit. Quarum alteram assumi præcipit Hippocrates, scopos'que eius, quæ præsidio magis esse possit, edocet. Summa ergo præsentis narrationis hæc est: verum, quæ particulatim ab eo dicuntur, & quæ multis obscura, existunt, in sequentibus explanabo. Multis dixi, quoniam iis, qui sese in dictionibus antiquis intelligendis exercuerunt, pauca omnino obscura sunt. At in hisce commentariis intentionem non eò tantum dirigimus.

A.l.1.f.4.c.30. fol.84.c 2 *Fomentorum autem calidorum probatissimũ est aqua" calida, vel in vtre, vel in vesica, vel in vasculo aut æneo aut testaceo posita.*

Θερμάσματα, i. fomenta calida, proculdubio uocat, quæ corpus quouis modo calfaciunt. Quorum alia prorsus humida, alia sicca, & alia ex utrisq; mista: mordentia pręterea alia, & alia mordendi facultate carẽtia, & ex iis commista tertia. Primum igitur horum genus, cuius in dictione meminit, morsu caret, atq; humidum existit. Secundum ex utrisq; sicco & humido, mordenti & morsu priuato, commistum est. Tertium autem siccum quidẽ, sed uel mordens uel morsu carens. Quòd si & affectiones, quæ unoquoque dictorum generum egent, recensuisset, orationem pro-

fecto ſuam tanto perfectiorem melioremq́ue, quanto & legentibus ipſis vtiliorem, feciſſet. Sed E quia non recenſuit, propterea neq; id recenſere neceſſarium erit nobis, qui doctrinam alterius explanamus, non noſtram perſequimur. At vero, quoniam partes meæ ſunt contra, quàm expoſitores cæteri, agere (nempe illi ſuis in enarrationibus ſophiſticas, quę diſcentes ipſos ad finem artis nullo pacto iuuare poſſint, ſuperſeminant quæſtiones: ego autem ſemper, quæ commodiſſima ſunt, proſequi molior) ob id & nunc doctrinæ Hippocratis prætermiſſa quidem ab eo, ſed quæ toti ſententiæ dogmatiſq́ue atque vniuerſalibus præceptis quodam accedunt conſequio, adiicere non cunctabor. Quanam igitur ratione fotus (gręce πυρία) omnis doloribus ſępiuſcule adiumento ſit, prius dictum eſt. Dictum quoque & de illis eſt doloribus, qui à fotu nullo pacto, niſi prius vacuato vniuerſo corpore, iuuantur. Verum, cum hæc fotibus omnibus cõmunia ſint, humidi quidem phlegmonis iis, quæ à bilioſiore ſucco factæ ſunt, opitulantur: ſicci vero iis, quę à tenui aquoſoq́ue ſanguine exortę ſunt. Perpetuo ſiquidem contraria contrariorum eſſe remedia meminiſſe oportet. Hoc igitur ſcopo, fotus morſu carentes aduerſus mordentes ſuccos proſunt: mordentes vero, quòd tenuent, cõtra craſſos viſcoſosq́ue valent humores. Eam ob rem quiſnã in ea, quæ phlegmone obſidetur, parte euincat humor, obſeruabis, ab iis, quæ retuli, auſpicatus, ætate ſcilicet laborantis, naturali temperatura, anni temporibus, locis, & vita antecedente: &, ſi F phlegmone videatur, ex iis, quę ipſi tum in colore tum in magnitudine, tum in duritie, tũ in mollitie contigerunt: et, ſi pleuritidem vel peripneumoniam curaueris, ex iis, quæ ſpuendo excernuntur. Verum, cum pręfata omnis dignotio coniecturalis ſit, & non ſcientifica, non certa compertaq́ue, pręſertim vbi in corporis imo ſita ſit, quæ dolore afficitur particula, ab iis inchoare te oportet, quæ, quàm cętera, magis auxilio eſſe tibi videbũtur. Quòd ſi nihil pręſidij tuleris, ad alia etiam te transferre conueniet. Dolore autem nõ ſedato, ad totius corporis accede euacuationem.

Videtur ergo Hippocrates ab eo incepiſſe fotu, qui periculo omni vacat: is autem eſt, qui minime mordet, humidus q́; exiſtit. Nempe, tametſi nihil aduerſus malum fecerit, non tamen magnum, & inſigne afferet detrimentum. Cęterum fotus, qui ex aceto, vel orobo, vel ſale fiunt, niſi propriam conuenientemq́; conſequantur affectionem, non ſolum non ſalutares erunt, verum quoque & malum augebunt, vtpote qui fortem efficacemq́ue habeant facultatem. A.l.3.f.10.t.5. c.3. fol.273.c

3 *Verum prius molle quippiam lateri, vt & mitior & iucundior fotus fiat, ſupponere oportet.*

Poſtea quàm in vtre, vel veſica, vel vaſculo aut æneo aut teſtaceo, poſitam aquã lateri adhiberi præcepit, hac in dictione prius molle aliquid ſupponi iis, quę lateri tum quadrare tum cohęrere G debeant, vt nullo pacto angat, prorſus q́; iucunda ſit eorũ, quę exhibẽtur applicatio, præcipit Hippocrates: Cuiuſmodi fuerit lana mollis, vel linteũ multiplex, vel quippiã eorũ, quæ tum tenera tum mollia exiſtunt. Sed paulo poſt de eo, qui per ſpongiam fit, fotu agens, nihil ſupponi iubet.

4 *Vtilis autem & ſpongiæ mollis magnæ q́; atque ex aqua calida expreſſæ applicatio. Sed fomentũ linteo veſtiendum, vt vis eius pluſculo ſufficiat tempore permaneatq́ue: atque ſimul ne halitus ad laborantis ſpiritum feratur: niſi forſan & id prodeſſe aliquando videatur, nempe interdum prodeſt.* A.ibidem.e

Cętera quidem, quæ in dictione continentur, liquida manifeſtaq́ue exiſtunt: ſed de halitu eſt diſcutiendum: qui multum & lędit & contriſtat, non ſpirandi difficultatem caloris incremento ſolum proritans, ſed pulmonis anguſtiam, qua ob replentem, qui humidus eſt, halitum afficitur. Solis igitur laterum doloribus tum ſiccis, tum quibus nihil expuitur, idonea eſt halitus inſpiratio, plus auxilij, quàm noxæ, afferens. Hoc igitur in loco ſcriptum eſt primum fotus genus. Mox ad ſecundum ſeſe conferens inquit.

5 *Præterea & hordeum & eruum in aceto ita diluto vt paulo acidius ſit, quàm vt quis bibere poſſit, madefacta perfuſaq́ue & feruefacta atque in ſacculos coniecta lateri apponuntur: atque ad hunc modum furfur.* H A.l.1.f.4.c.30. fol.84.d

Hordeum eruumq́ue non ſemina, quæ integra ſint, ex aceto & aqua excoquere præcipit, ſed prius conciſa cõminuta q́;: conſtat q́; Hippocratẽ velle id ex verbo hoc δίεντα, {δίημι ſiquidem madefacio & perfundo ſignificat:} atque aliter ex actione ipſa certior fies, nempe hoc pacto tum blandior, tum efficacior erit fotus. Furfur deniq; & hoc pacto parare præcipit: fotus autem huiuſmodi priore efficacior virtute aceti redditur. Quòd ſi & ex eruo paretur, conferet ſanè & id non parum: nempe eruum craſſos humores tum ſecare, tum conficere, tum euaporare poteſt: atq; ob id fotibus huiuſmodi vtemur, vbi craſſos viſcoſos q́; humores in ea, quæ phlegmone obſidetur, parte collectos ſuſpicabimur. Tibi aũt ſanè id conſtabit ex antecedẽte victu, ſi humores huiuſmodi produxerit, anni temporibus, & locis, & ętate. Pręterea & ſi beneuoli fotus manſueti q́;, quos prius memorauimus, nihil pręſidij attulerint. Nam, vbi de corporis totius repletione diſtinxeris, cũ videlicet neq; huius notę apparuerint, neq; beneuoli mites q́; hi fotus quippiam iuuerint, ſuccorum exiſtimabis craſſitiem, quæ in halitum ſoluitur, flatuoſum q́; ſpiritum, qui ob denegatum exitum contriſtat. Flatum ergo hunc parientes q́; ipſum humores, pręfati diſcutiunt fotus, & potiſſimum qui ex eruo parantur. Præterea & ſermonem percurrens Hippocrates manifeſte ſimul

& optime

A & optime metricam aceti ad aquam temperaturam memorauit. Nempe acetum ita dilutum eſſe oportere inquit, vt paulo acidius ſit, quàm vt quiſpiā biberit, vt ſcilicet & acrius ob mordendi facultatem, & aquoſius propter operationis ignauitatem vitemus. In incidendis igitur atq; per halitum digerendis tum craſſioribus tum viſcoſioribus ſuccis, aquoſo oxycrato congruentius fuerit, quod acrius: ſed, quoniam medicamenta huiuſmodi non tolerant, quæ phlegmone obſidentur partes, ob id mediam vtriuſque exuperantiæ temperiem fecit. Hoc tibi ſit ſecundum fotuum, quos ab initio trifariam ſeparauimus, genus.

6 *Ex ſiccis autem fomentis maxime conueniūt, quæ a ex ſale milio q; frictis torrefactis q;, atq; in ſacculis concluſis parantur. Leue ſiquidem quippiam & beneuolum iucundum q; eſt milium.* A. ibidem.

Ad tertium fotuum, quos ab initio diſtinximus, genus ſeſe transfert Hippocrates, mentionem milij & ſalis faciens. Eſt autem communis vtriq; ſiccitas: ſed ſali proprium eſt vt mordax ſit, milio autem vt morſu careat.

7 *Fomentum huiuſmodi, & dolores ad clauiculam {humerum q;} pertinentes ſoluit.*

B Ex adiectione huius coniunctionis, &, oſtendit & dolores alios ſoluere, vtpote eos, qui ad hypochondria pertinent.

8 *Sectio autem non ſimiliter ſoluit dolorem, niſi is ad clauiculam pertingat.*

Sectio, inquit, venæ ſcilicet: quam non ſimiliter ſoluere inquiens, auxiliari & ipſam non negauit. Sed de huiuſmodi auxilio in ſequentibus fuſius latius q; ſcribit.

9 *Verum, ſi fomentis dolor non ſoluatur, ne d utius calefacito: ſiccat.n. id pulmones, atq; ad ſuppuratione excitat.*

Fomenta varia, alia quidem humida, alia ſicca, & alia mordentia, alia q; mordacitate carentia, vbi percurreris, ſi ab horum experientia facta dolor non leuetur, totum corpus vacuabis à fomentis deſiſtens, cum pulmonem exiccent, & ſuppurationem excitent. Fit autem ſuppuratio huiuſmodi, lateris inflammatione non exhalante, ſed in pus tranſeunte: mox pure ipſo in mediam thoracis pulmonis q; regionem confluente.

10 *a † Si vero dolor ad clauiculam pertigerit, aut moleſta ſit vel brachio, vel mammæ, vel partibus ſepto trāſuerſo ſuperioribus, grauitas, internam cubiti venam ſecare expedit. Neque, vt copioſe ſanguis detrahatur, eſt cūctandum, ſed*
C *eouſq; auferendus, donec rubidior b † multum, vel pro puro rubido liuidus fluxerit: nam vtrunque contingit.*

Pro eorum, qui inflammationem pariunt, humorum vergentia inclinatione q;, vacuationes facit Hippocrates. Nempe, quod dicitur, c ‖ Quò natura vergit, per loca conferentia eò ducere, id veriſſimum exiſtit. Contingit autem interdum id ob differentiam partium eius, quæ coſtas ſuccingit, membranæ. Nempe ſuperiores ipſius partes, cum inflammatur, ad clauiculam brachium & mammam condolentiā extendunt: inferiores vero ad ſeptum tranſuerſum & hypochondriū. Cum igitur ſuperiorum condolentia ſignum fecerit, venam in cubito ſecare eā oportet, quæ ſanguinem ab affecta parte & magis & velocius tum reuellere tum vacuare poſſit: verū, ſi partibus infernis affectus conſenſerit, purgatione vacuare expedit. Recte autem grauitatem circa brachiū eſſe & nō dolorem dixit. Nempe, ꝙ hoc in loco ſanguis magis aceruetur, repat q;, ſignum eſt grauitas, quæ ex multitudine fit. Tenſiones autem & in ſola affectus participatione fieri conſueuerunt: cum videlicet partes ijs, quę inflāmantur, attiguę, citra ſanguinis in eis redundantiā tenduntur. Ob id igitur ſanguinem redundantem ſecta interna vena vacuandum præcipit. Sunt autem in d interno cubiti articulo plures, quas ſecare conſueuimus, venę: de quibus abunde quidē in ana-
D tomicarum tractationum tertio, atque in alio libro, qui ſeorſum de venarum arteriarum' que ſectione ſcriptus eſt, diximus: ſed impræſentia de ipſis ſummatim agemus, ab initio ducentes orationem. Vena caua ex gibba hepatis ſurſum ad dextram cordis aurem ſanguinem ferens, partibus quidem interiacentibus exiguum ipſius diſtribuit, ſed cordi ipſi plurimum elargitur. Deinde ab eo, tanquam ab initio, progreſſa, ad collum recto feſtinat tramite, atque in duas rectas ſcinditur in thoracis parte venas, eas' que inſignes, quas iugulares vocant. Propagantur autem ab ipſa prius, quàm ad cor ipſum pertingat, inſignes quidem venæ ad ſeptum tranſuerſum: paruæ autem e † ad inferiorem thoracis partem, quæ octo coſtis conſtat, contendentes. Pars autem hæc ab vna, quæ coniugio caret, nutritur vena: quæ in quibuſdam animantibus ſupra cor adnaſcitur: in quibuſdam vero, f † vt in hominibus, ex ea emergit parte, qua iam cordis aurem vena caua tangit: hinc ſiquidem emergens, humilius depreſſius' que per cor defertur, atq; in ſpinam contorquetur. Vena igitur, quæ ad inferiorem thoracis partem defertur, vtrinque coſtis octo ad ſeptum vſque tranſuerſum diſtribuitur. Cæteræ autem ſublimiores thoracis coſtę quatuor ab alio venarum nutriuntur coniugio, quod à vena caua propagatur prius, ꝗ̃ ea in iugulares ſcindatur. Ab his igitur duabus venis deinceps ſunt, quæ ad manus per axillas pertingunt. Verum, quæ humerarię appellantur, poſtquàm caua in iugularias fiſſa eſt, ab vtraque vna, progignuntur, habent' que radi-

ces ijs,

A † Al. Sed ſi ſignum quidem faciat dolor ī clauiculā, uel in brachiū grauitas, vel circa mamā, uel ſupra phrenas, iterna etc.

B † Aliq. cod. addunt, α flauior.

C ‖ 1. Aph. 21. Ex. ord. 10. a

D * Dictio hęc nec in antiquis quibuſdā græcis codi. nec in tralatione veteri habetur.

E † Ant. tralatio. in panniculos qui ſunt ī pectore: pars aūt inferior pectoris compoſita ex octo coſtis, ab una, q̃ coniugio & c.

F † *ὥσπερ κὴ ἐπ᾽ ἀνθρώπων eſt ī impreſſis, i. ut & in hominibus. Bartholomæus tamē Euſtachius medic⁹ īſignis rei q; anatomicæ profeſſor eximius, aſſerit in codi. veteri legi ὥσπερ κὴ ποτὲ ἐπ᾽ ἀνθρώπων, i. ut quandoque in hominibus, cui lectioni aſtipulatur uet⁹ tralatio q̃ habet, & in quibuſdam hoībus ēt.*

ces ijs, quæ in superficie extant, iugularijs communes. A iugularijs siquidem quę in superficię extant, partes ferè omnes tum colli tum capitis in superficie constitutæ nutriuntur: sicut & à iugularijs altius profundius q; latentibus partes omnes altius profundius q; latentes. Verum, quæ circa scapulas atque circa dorsalem medullam, quæ est in collo, existunt loca, venas habent, quæ ex inferioribus præfatæ radicis communis partibus ad ipsas ascendunt. Cõmunem dico radicem, quã proxime dixi & ijs, quæ in superficie constitutæ sunt, iugularijs & humerarijs communem esse. Non immerito igitur humeraria partes, q̃ supra clauiculas sunt, quę & in collo & capite existunt, tũ magis tũ velocius euacuat. Axillaria vero thoracis partes, & magis eas, quæ in sublimi sitæ sunt, præsertim q; in hominibus ipsis. Nempe infernas demissas q; omnes vena vna altera nutrit, quæ sub corde à vena caua procedit. Ex sinistra autem parte venæ illius, quæ infernas thoracis partes alit, atq; ad costarum radices prona fertur, adusq; septum transuersum singulis intercostalibus spatijs tum sinistris tum dextris rami distribuuntur. Verum, quod reliquum ex ea est, septum trãsuersum penetrat, primis q; ab eo corporibus dispensatur. Cæterum, quæ per axillas ad manus feruntur venæ, proximas ijs, quæ sublimes quatuor thoracis alũt costas, radices habent: sunt q;, quàm quæ per humerum ad manus contendunt, non paulo maiores, ascendunt autem ad internam regionem brachij vtriusq;: atq;, cum per ipsam pronæ feruntur, musculis ipsis, qui inibi situm habent, notabiles dispensant ramos. Verum, cum ad cubiti articulũ prope vtraq; venerit, venas brachij internas ad ipsius cubiti ossis nodum, qui hic positũ habet, producit: quicquid vero reliquũ est bifariam scissum diuisum q; per cubiti flexum defertur, parte ea, quę in superficie constituitur, venam eam, quæ in eo cubiti flexu secatur, efficiente: penitiore vero eam, quę cum arteria diuiditur. Secatur quoq; & vena alia in cubito obliqua, † veluti & ea, quæ in vtraque manu vna est} humerariæ non exigua portio. Nempe & humeraria ipsa per brachium subter cutem cõspicue percurrens in ipso cubiti articulo, qua sublimissimæ extant partes, figurata s. vt Hippocrates in libro de fracturis docuit, ‖ manu, diuiditur. Quę igitur sublimior venę ipsius à fissura portio per externa cubiti loca defertur, ea apud fissuram ipsam secatur, qua primæ venæ radici è directo maxime respõdet. Eam ob causam & sublimiora clauiculãrum loca citissime euacuat. Portio autem, quæ in cubiti flexum oblique fertur, minus quidem ea, sed cæteris magis eas euacuat partes. Pars vero, quæ ab interna notabili vena oblique etiam fertur, minime quidem præfatas vacuat partes: verũ maxime thoracis superiora, {q radices tum eius, quę per axillam ad manum fertur, tum eius, quę superiores thoracis alit partes, vicinę admodum existant.} Secare igitur hanc iubet Hippocrates prius, q̃ venæ, quæ ex humerariæ fissura prouenit, præsens sit, inseratur q;. Quę si aliquando non comparuerit, vice huius secamus aliquam ex internis, quas rẽcta in os cubiti deferri didicimus. Quòd si & eæ non comparuerint, accedimus ad eam, quæ ex prẹfatarum duarum venarum obliquarum insitione progignitur. Verum, & cum ea interdum non apparere possit, humeraria apparente, seca humerariam: qui scilicet vacuationes ab vniuerso animalium corpore fieri noueris, quanquam neq; celeriter, neq; similiter, ex vena omni fiant. Nos vero partem eam, quę phlegmone obsidetur, tum celeriter, tum quàm cæteras partes magis, in acutis præsertim morbis vacuare contendimus. Quòd sanè interna cubiti vena facit, multo q; magis, vbi sanguinis redundãtia ad superiora vergere videatur, aut superiores thoracis partes affectæ sint. Tunc enim grauitas magis in brachio & circa mammã fit. Verum, quæ partes thoracis inferiores prope septum transuersum infestant phlegmonæ, non abs re dolorem ad hypochondrium transmittunt. Quo fit, vt dolores huiusmodi non admodũ iuuet, quæ in cubito fit, vacuatio, corde s. medium occupante: nẽpe venam, quæ inferiores thoracis alit partes, infra cor emergere nuper audiuisti. Dicta quidẽ mihi hęc sunt super eo, quod ab Hippocrate bene scriptum est, de secãda s. interna cubiti vena. Sed, cum" vacuandi sanguinis terminum coloris mutationem posuerit, deinceps est de eo disserẽdum. Quicquid ergo sanguinis in phlegmone continetur, id caloris abundãtia colore permutatur: reliquum autem in partibus omnibus simile manet. Eam ob causam sanguine, qui in totum spargitur corpus, pituitosiore existente, rubicundior sanè erit, qui in eo, quod phlegmone obsidetur, latere continetur. Quòd si sanguis in corpus totum diffusus, rubidus fuerit, is proculdubio, qui ad phlegmonen est adustus assatus q;, in nigrum permutabitur. Liuidus autem in ea, quæ fit à rubido ad nigrum, transmutatione medium obtinet. Coloris igitur mutatio sanguinis ex particula inflammata trãslationem sufficienter commonstrat. Vacuationis igitur modum mensuram q;, quæ affectui peculiaris sit, diximus. Sed, si interdum virtus tantum vacuare prohibeat, parti ipsi, quę phlegmone obsessa est, minus quidem futurum auxilium scire oportet: sed melius est virtutem non exoluere, quàm sanguinem vacuare redundantem.

E F G H

† Veluti & hęc, in vtraque manu vna.

Sect. 1: t. 1. 7ª. 223. e. Et t. 16. 226. g

* Clauiculis.

† Hæc ex antiqua tralatiõe, & recte.

* κατ' ἴξιν.

A. li. 3. f. 10. t. 5. c. 2. fol. 272. f

11 *Si vero eas, quæ sub septo transuerso sunt, partes dolor infestat, nullum q; ad clauiculã signum fecerit, ventrẽ vel nigro veratro vel peplio mollire oportet. Sed veratro nigro vel daucum, vel seseli, vel cyminũ, vel anisum, vel aliud quippiam boni odoris miscebis. Peplio vero silphij succũ, quanquã & hæc inter se mista non dissimiliter agant. Cæterum veratrum nigrum tũ melius tum ad iudicationem iuuantius, quàm peplium, vẽtrem soluit, sed peplium flatũ magis excutit. {Dolorem præterea ambo hæc sedant. Sedant quoque & alia multa, † quæ expurgant medicamenta. Verum*

* Al. selinon, id est apium.

† ὑπήλατα.

A *rum omnium, quæ nouerim viderim q; hæc potissima existunt. Nempe, & quæ in sorbitionibus dantur purgantia medicamenta, soluere possunt, quæcunque scilicet non valde insuauia existunt vel propter amaritudinem, vel aliam quampiam iniucunditatem, vel quantitatem, vel colorem, vel suspicionem aliquam.}* * ὑπήλατα.

Quod medicamenta purgantia per experientiam inueniantur, & quem'nam expurgēt humorem, & si omnino purgent, in libris de simplicium medicamentorum facultate didicisti. Quod vero purgationis necessitas sit, si redundātes humores deorsum repant, est quoq; ratione scitum animaduersum q; sed id, testimonium ratam q; fidem ab experimētis habet. Edocuit autem Hippocrates facultates medicamentorum, quæ in huiusmodi affectibus propinat, veratrum quidem nigrum κρισιμώτερον i. ad iudicationem iuuantius vacuare, peplium vero flatus magis excutere affirmans. Sint autem quæ ab Hippocrate κρισιμώτερα, id est ad crisim iuuātiora, dicuntur, ea quæ morbi iudicium faciunt magis, quod facultate verbo huic ὠφελιμώτερα, id est iuuantiora, idem existit. At, cum purgantia omnia medicamenta ventrem, præsertim q; os ipsius, q maxime tum neruosum tum sensile existat, affligant lædant q; ob id eorum, quæ boni sunt odoris, mistio excogitata est, ne sola syncera q; purgantium medicamentorū virtus os vētris tangat. Permista quoq; B inter se, tum peplium, tum elleborum, ὁμοιότροπα id est modi similis, esse ait, quod est facultatibus conuenire, & in nullo controuersa esse. Nam & in purgantium medicamentorum permistione controuersia est, non quādo aliud quidem bilis, aliud vero pituitæ excretorium fuerit, (nā eodem tempore vacuari tum bilis, tum pituita possunt) sed quando aliud quidem protinus, aliud vero lōgo à propinatione tempore, purgationem mouere natum sit. Nempe hoc pacto inæqualis (eis simul ingestis) fit vacuatio: inæqualem dico, cum iam altera quidem desinere, altera vero incipere videatur. Nempe, quod citius purgare consueuit medicamentū, id & ex alio quippiam simul vacuat: quo fit, vt, quod exiguum ipsius relinquitur, imbecillius reddatur, & longe tardius suam inchoet purgationē. Præfinita igitur vacuationis lege simile est elleboro peplium, potest'q; elleboro similiter nigrum subducere humorē. Cætera tum dictionis huius, tum sequentium patent. Considerare igitur hæc atq; in memoria tenere nos oportet, sed non perpetuo in pleuriticis vti debemus, ad memoriam reuocantes aphorismum illum, vbi dicitur, ‖ In acutis morbis raro & in principijs, purgantibus medicamentis est vtendum. Vbi igitur (inquit) non solum acutus morbus fuerit, cuiusmodi est pleuritis, verum & cum febre vehementissima, multo magis vitāda est purgantis medicamenti administratio: atq; per sectionem venæ vacuādum magis, etiam si ad C hypochondrium dolor pertingat. Nempe & si minus quidem auxilium, quàm per purgationē, sequatur, securius tamen multo existit. Immo nullum ex eo, quod per venę sectionem fit, periculum impendet, eo discrimen maximum subeunte, quod per purgationem tentatur: Et potissimū si laborantis naturam expertus quis non fuerit: nempe alij difficulter natura purgantur, alij modico assumpto medicamento purgantur copiose. Quibus igitur dare quadrabit, his medicamenti tantū propina, quantum in plurimis mediocriter vacuari tum nouisti, tum sis expertus. Si enim hominis naturam non noueris, metus est, ne plus iusto vacues, vel nullo pacto vacuationem moueas: aut, si moueris, non tamen sufficienter vacues. Quæ omnia magnas in morbis acutis pariunt offensas: quod non facile, vt in ijs, qui non febricitant, emendatur. Cum igitur febris vehemens non fuerit, naturam'q; laborantis expertus fueris, ad medicamenti purgantis potum te conferes, ijs, quæ ab Hippocrate dicta sunt, vel etiam alijs similis naturæ vsus. Quo è numero est, quod ex colocynthide paratur medicamētum: quod iam ex vsu hieram vocant. Id sanè varijs parant modis, sed, quod elleborum accipit scammoniam'q; non habet, id ijs, qui medicamen subductorium omnino assumere possunt, optimum est. * ὑπήλατον.

A.li.3.f.13.t.1. c.36.fol.292.d

1.Aph.24.Ext ord.10.e

12 D *Vbi autem quis medicamentum ebibit, ptissanam protinus sorbendam dato, neque insigniter minore, quàm consuetum est, quantitate.*

Et maxime quidem ventris ori, quod & stomachum vocant, vt in ipsis purgantium medicamentorum potibus illæsum maneat, consulere oportet: præsertim'que vbi febrientibus tale quippiam propinatur. Verum præcipua, ne offendatur, cautio est, si medicamentum, quod propinatur, purum non sit: sed cum alijs, quæ malitiam ipsius hebetare nata sunt, temperatum mistum'que. Nempe purgantium omnium medicamentorum natura, corporum, quæ purgantur, naturis contraria est, atq; vt quispiam dixerit, lethalis, & deleteria. Vt autē succi papaueris, mandragoræ'que, & hyoscyami, atque aliorum huiusmodi multorum, quæ nobis & substantia & viribus aduersa corpus perimere nata sunt, portionem exiguam assumentes, magnam percipimus commoditatem: sic & purgantium medicamentorum, quorum natura corporibus nostris aduersa est, exiguam aliquam partem præcidentes ad suppetias ferendas vtimur. Quo item modo in horum medicamentorum potu seminum aliqua, quæ boni sint odoris, miscemus, quæ & malitiam obtundere nata sint, & operationem ipsorum non prohibeant, tenuandi incidendi'q; facultatem obtinentia, ita vt & crassos incidant humores, & vias quibus vacuatio fiat, aperiant patefaciant'q; sic & à sumpto medicamento ptissanam sorbere confert. Nempe purgās medicamentum

tum ipsum, tanquã exiguum sit, ad ventris quidem fundum peruenit: verum, dum transit, stoma F
chus & quęcunq; ventris sublimior pars non qualitatem medicamenti purgantis modo, verum & substantię, quæ in transitu hæret, aliquid assumẽs, vehementer lęditur. Ptissanæ igitur cremor superingestus cõmoditatem affert. Nempe & detergere, & deorsum trahere, quod vię adhęret, & qualitatem medicamẽti, quod his adhęret partibus, tum contẽperare, tum permutare potest. Ob eas igitur causas à purgantis medicamenti potu, ptissanã supersorberi præcipit: sed, vbi purgatio cœpit, ab ea vult abstinendũ, purgantis medicamẽti operationẽ exolui veritus: atq; ob eã rem ait,

13 *Et, quoniam ab re non est, purgatione in media sorbitionẽ dare non cõducit. At, vbi purgatio desierit, tunc sorbitio detur, sed consueta minor: deinde liberalius perpetuo exhibeatur, si & dolor cessauerit, & nihil aliud obicem fecerit.*

Contra, quàm pleriq; huius temporis medici, rem hãc docuit Hippocrates. Nempe hi, vbi vacuauerunt, copiose nutriunt: Hippocrates vero à purgatione, ptissanæ minus ministrari iubet. Nam corporum, quæ purgata sunt, natura purgatione agitata labefacta q; tolerare alimoniã non potest, neq; probe eam conficere, nisi omnino pauca fuerit. Purgatis igitur tantum cremoris primo exhibendum, quantum domare possint: deinde paulatim sensim q; adaugere oportet, si & dolor, vt inquit, cessauerit, & nihil aliud prohibuerit. Quod de dolore ait est manifestum: sed, nihil aliud prohibere, ad prefatas referre oportet, si intelligere volueris, distinctiones, in quibus demonstrauit, quo nam pacto morbis acutis laborantes absq; sorbitionibus regere oporteat. Summa vero horum est, cum vel morbum ante iudicationem nulla sorbitione indigere sperabimus: vel in quibus summa est, quæ phlegmonen facit, cruditas. F

14 *Ratio autem mihi eadem est, si & ptissanæ cremore vtendum sit.*

Tempus exhibendorum tum ptissanę, tum cremoris ipsius, & antea simile esse demonstrauit, re vna duntaxat differentiam horum definiens. Nempe à cremore principium exhibitionis facit.

15 *Melius siquidem esse dico, vt protinus à morbi initio sorbere incipias, quàm inanitis vacuatis q; venis vel die tertio, vel quarto, vel quinto, vel sexto, vel septimo, si ante hoc tempus morbus haudquaquam iudicatus fuerit, sorbitionem inchoare.*

1. Apho. 8. Ext. ord. 4. f

Quod in Aphorismis ‖ scripsit Hippocrates, id & impręsentiarum persequitur, in morbi omnis vigore, tenuissimo vtendum victu præcipiens. Si igitur, quinta die morbi vigor futurus sit, & ęger solo vsus potu sufficere non possit, melius esse ait si protinus ab initio ptissanam dederis, G
& neq; tertio die, neq; quarto, sorbitionem inchoaueris. Sic sanè & eos, qui vel quinto, vel sexto, vel septimo, sorbitionem inchoant, falli circumueniri q;, si ante hoc tempus morbus non fuerit iudicatus. Per iudicationem intelligo, vt dixi, non perfectam morbi mutationem solum, verum quoque & effatu dignam transmutationem.

16 *Præparationes autem & his tales fiant, quales dictæ sunt. De sorbitionis igitur exhibitione ita sentio.*

Et, quibus ab initio sorbitionem daturus sis, pręparationem similiter fieri pręcipit. Id est, siue sectionis venæ, siue clysmatis, siue balani necessitas fuerit, illud ante faciendum iubet.

17 *De potu quoque, qualemcunque ex declarandis potaturus quispiam sit, eadem omnino mihi est ratio.*

Si laborantem potu solo citra ptissanæ sorbitionem rexeris, præfatas quoq; præparationes te facere iubet, id est aut venam secare, aut clysmate vel balano vti.

18 *Verum ″ & medicos contra omnino, quàm oportet, agere scio. Nempe omnes, languentes ipsos per initia morborũ duos vel tres vel etiam plures dies inedia siccare, atq; ita tum sorbitiones tum potus exhibere volunt: id que forsan quòd magnæ corporis mutationi magnam quampiam obijcere mutationem ipsis decens esse videatur. Verum mutatio ipsa bene quidem habet † non modica, } sed recte transferenda venit. Iam autem & ciborum exhibitio mutationis rationem maxime subit.* A. lib. 4. f. 1. t. 2. c. 8. fol. 420. a H

† Al. si modica. al. non modicũ

Medicos culpat Hippocrates, qui languentes ipsos in absoluta ciborum abstinentia seruant: deinde eos protinus alij quidem ad sorbitionum, alij ad potuum ingestionem deducunt. Non tamen mentionem eorum fecit, qui cibos validiores ante morbi cõcoctionem ministrant. Consueuit siquidem, vt antea dixi, interdum prætermissis, quę maxima sunt, erratis culpare minora: & eam, quæ ex illis oritur, demonstrare offensam. Qui autem ita transmutant, forsan (inquit) rationabiliter transmutare arbitrantur, in magna corporis transmutatione effatu dignam victus permutationem facientes. Quod sanè bene eos existimasse ait: non tamen de transmutatione omni, sed bene aliqua est putandum. De qua partim prædixit, & partim quippiam est dicturus, sermoni adstruens declinandas esse repentinas mutationes.

19 *Maxime ergo lædentur, qui tota vtentur ptissana, nisi recte transferantur: lædentur quoque, & qui solo vtentur cremore, quanquam minus: lædentur præterea, & qui solo vtentur potu, sed hi minime.*

Dictam

A Dictam paulo ante subitam victus mutationem, qua primis diebus in absoluta ciborum abstinentia seruatos languentes circa diem quartum nutrire incipiunt, maxime quidem nocere ait, si in ptissanam totam transferantur: minus vero, si in cremorem: sed ἥκιστα, id est ἐλάχιστα, quod minimum indicat, offendi eos, qui ad solos procedunt potus. Nempe ex magnitudine virtutis eorum, quæ offeruntur, magnitudo oritur offensæ.

20 *Oportet autem & ex sanorum hominum victu disciplinam, quæ conferat, facere. Nam, si sanis quibusdam tales vel tales cibi variare videantur cum in alijs quibusdam, tum in non nullis mutationibus, quomodo & in morbis quibusdam & maxime in acutis non valde euariabunt?*

Incipit Hippocrates præfatam ab ipso de victu sententiã demonstrare, arguens vnà & eos, qui cõtrario victum instituunt modo. Sed, vt dilucidus cõspicuus q; reddatur sermo, summam ipsius omnem pręfari melius esse mihi videtur. Est autem earũ, quę in eam rem assumuntur, sumptionum dignitas altera vniuersalis hæc: Si bene valentibus læsionem afferant repentinæ victus ad contraria mutationes, multo magis ægrotantibus ipsis. Quod varijs etiam modis possumus interpretari, aliud in aliam transsumentes dictionem, vt hoc pacto, In repentinis victus mutationibus, B qui sani sunt, ægris minus læduntur: Vel sic, Ægri sanis magis læduntur: Vel ad hunc modum, Detrimenta sanos minus, quàm ęgros, afficiunt: Et adhuc generalior hac: Validiores minus afficiunt, imbecilliores magis, detrimenta. Licet & aliter vim sermonis interpretari aut ex eo, quod per se & primum vtile sit ad quod demonstratur: aut ex aliqua continentium ipsum vel dignitatum vel sumptionum. Talis quidem tibi sit per se credibilis altera sumptionum (lemmata Græci dicũt) quas sanè vocare cõsueuit Aristoteles axiomata id est dignitates. Sed alteram, cui fides per experiẽtiæ lucem accessit, deinceps audi. Sanos etiam repentina victus mutatio offendit. Ex vtraque hac sumptione concluditur languẽtes à repentina victus mutatione lædi magis, sed multo magis, qui acutis infestantur morbis. Hæc est vis sermonis. Verum Hippocrates alteram ex sumptionibus per se tum prius, tum credibilius, protinus citra probationem accipit. Alteram vero ijs, quæ singulatim per experientiam noscuntur, fide donat & auctoritate. Quod & sequens declarat oratio.

21 *Atqui, quòd vitiosus victus cibi & potus semper sibi similis ad sanitatem tutior omnino sit, quàm si quis subito ad alterum vel meliorem se transferat, facilè discitur, intelligitur que.*

* Dicta φαῦλα, id est vulgaris ac simplex, q̃d sit, habes à Gale. in cõm. lib. de Fractur. pag. 230. g. & pag. 248.c

* τὸ ἅπαν.

C Alteram sumptionum earum, quę ad præsentis sermonis demonstrationem pręstant, nunc ex multis particularibus exemplis astruere incipit, fidem ipsius in vnam colligens summam, quæ talis est. Magnæ & repentinæ pręter consuetudinem mutationes non paruam sanis afferunt lęsionem. Quanquam sermo hic conspicuus sit, tamen, si quippiam, quod explanatione indigeat, intercidere videbitur, ijs, qui exercitati non sunt, in sequenti serie explanare non cunctabor. Nempe hic commentarius liberalior ac humanior est, si non eos modo, qui in rationibus sunt exercitati, sed etiam, qui non sunt exercitati, spectet. Quòd si quis præfatas disciplinas neq; didicerit, neque expertus fuerit, aliud quippiam agat.

22 *Nempe tum ijs, qui bis die comedunt, tum ijs, qui semel, noxas & infirmitatem pariunt repentinæ mutationes: eos q;, qui prandere non consueuerunt, & prandent, statim infirmos reddunt, toto item corpore graues & imbecillos, & desides. Quòd si supercœnauerint, acidum ructant: alios alui leuitas exercet. Nempe ventriculus præter consuetudinem grauatur, supersiccescere consuetus, non bis tumescere, neq; bis cibos cõquere.*

* ἕψειν. i. elixare. vide in fine cõmenti.

Non solum, ꝙ in repentina consuetudinis mutatione valde lædantur, verum quoq;, & quę nã læsiones fiant, & quo nam modo singulas emendare oporteat, scribens Hippocrates, ob id sermonem D prolixum facit: quomodo, si duntaxat, ꝙ in repentina consuetudinis mutatione lædantur, ostẽderet, ob id sermo illi totus breuis foret. Prima igitur cõsuetudinis mutatio, quam nunc exprompsit, est de ijs, qui prandere non assueti pransi aliquando sunt. Ait enim tales & infirmos, & toto corpore graues fieri, imbecillos item & desides reddi. Contingunt autem hæc ipsis, grauata ab alimento, veluti à pondere, facultate: neq; enim imbecilla ea redditur propria ratione, veluti in cibi penuria fieri cõsueuit. Ob eam igitur causam hoc in loco sermoni adiecit totum corpus grauari ijs, qui bis cibati sunt, eos q; fieri desidiosiores. Verum in assuetis prandere & non pransis imbecillitatem quidem virtutis scripsit, sed grauitatem non adscripsit. Nempe & in talibus mutationibus imbecillitaẽ sua rõne virtus. Pręterea, cũ desides fieri in p̃senti victus mutatione asserat, in contraria timidos esse dixit, quasi opus omne perosos, & veluti opus aggredi veritos, diceret. Nempe res ita habet. Nam, qui ita se habent, virtutis imbecillitatem vere sentiunt: atq; ob id eas, quas ante promptius obibant, obire non audent actiones. Quin etiam & ijs, qui diminute cibantur, viscera videri pendere ait, eos q; tum calidum, tum χλωρὸν, id est viride, meiere, Calidum inquiens, id est solito calidius: χλωρὸν vero, id est viride, iuxta morem quendam Asiaticorum Gręcorum, qui & nunc obseruatur: ὠχροὺς siquidem, id est pallidos quosdã videntes, causam, cur ita χλωροὶ, i. virides, facti sunt, interrogant, χλωρὸν & ὠχρὸν, id est viride & pallidũ, nihil differre existimantes.

† Al. διονπερ καὶ τὸ τῆς καλουμένης ὤχρας, i. veluti & color &c.

* In antiquis legitur διαιτηθεῖσι, i. cibatis.

existimantes. Visum q; quendam se ipso χλωρότερον, id est viridiorem, dicũt: ὠχρότερον, id est pal E
lidiorem, ita significantes. Est aũt ὠχρὸν χρῶμα, id est color pallidus, †veluti ignis, & color ὤχρας
vocatæ, cuius prima syllaba acuitur. Fit q; talis color permista aquoso excremento pallida & ama
ra & flaua appellata bile. Nempe flauus color, quantum à rubro in albiorem secedit, tantum à fla
uo pallidus. Scripsit & alia quędam symptomata, quæ ita *affectis fiunt. De quibus, cum ad eam,
quæ de ipsis est, mentionem peruenerimus, agemus. Præsentem autem dictionem discutiamus.
Quæ in non assuetis prandere contingere ait, ijs adhuc & hoc adiecit: Si autem supercœnaue-
rint, acidum ructant. Quòd autem ructus acidi fiant & propter vẽtriculi frigiditatem, & propter
pituitam sæpius in eo aceruatam, & propter ciborum multitudinem, aut, si pauci quidem sint, po
testate tamen frigidorum, didicimus. Omnium autem præfatorum commune est calorem ven-
tris ingenitum vinci à cibis, non eos vincere, neq; ijs præstare, neq; probe ipsos conficere posse:
vt si modicæ flammæ lignorum multitudinem superaceruaueris, vel & citra multitudinem tum
viridia tum humida superposueris. Cæteris ita cibatis σπατίλην, id est alui læuitatem siue humi-
dam deiectionem fieri ait. Verum in exemplaribus non paucis non σπατίλην, scriptum inue-
nies, sed ἄσην, vt eo vocabulo ῥιπτασμὸν, id est proiectationem intelligamus corporis hominis
huius, qui ita cibatus est: corporis, inquam, ob cibi multitudinem ἀσωμένου, id est grauiter mole- F
ste q; habentis, atq; implacidi inquieti q;, dum in lecto iacet, & sese permutãtis. Cæterum, quod cir-
ca dictionis finem conco*ctionem elixati*oni similem esse oporteat, manifeste ostendit, tanquam à
calido fiat non sicco squallenti q;, cuiusmodi est febrilis, sed humido vaporoso q;, cuiusmodi est,
qui in animalibus secundum naturam existit.

* πέψιν.
* ἑψήσει.

23 *Conuenit autem his permutationem æqua virtute compensare. Dormire siquidem eos oportet tanquam noctem
à cœna, hyeme quidem citra frigus, æstate vero citra calorem, agant. Quòd si dormire non queant, plures lente ambu
lando absoluant circuitus, neq; stent: nihil cœnent, aut pauca & innocua. Minus præterea bibant: sed meracius &
non dilutum. Magis præterea & is afficietur, qui ter die replebitur: ac etiam multo magis, qui crebrius: quanquam
sint non nulli, qui ter die satiati facile ferant, vtpote qui ita sunt consueti.*

Hoc in loco referre hęc non erat necesse. Nempe docere proposuerat, quónam pacto repenti-
næ consuetudinum mutationes nos lædant, non autẽ, quo tales læsiones modo curare oporteat.
Verum, quoniam Hippocrati hoc tentare est visum, propterea, quæ scripsit, persequemur. Maxi
me quidem his dormire ipsos plurimum iubet: &, si dormire nequeant, plures lenta ambulatio-
ne absoluant circuitus: id q;, vt quàm plurimi expositorum aiunt, post cœnam: sed, vt eorum, quę G
dicuntur, sensus præcipit, post prandium. Nam oratio hæc /tanquam noctem agant/ de somno
meridiano nõ de nocturno dici expostulat. Pręterea, quod cõtinuata est scriptũ serie, vbi inquit
/Si vero dormire non queant, plures lente ambulando absoluant circuitus, neq; stent: nihil præ-
terea cœnent vel pauca & innocua/ testatur Hippocratem velle eos à prandio dormire, non à cœ
na. Duorum igitur alterum: Nam aut emendanda, tanquam errati conscia, scriptio, atq; ita scri-
bendum, Dormire siquidem eos oportet post prandium, tanq̃ noctem agant, hyeme quidem ci-
tra frigus, æstate vero citra calorem: Vel, si seruare volumus orationem hanc à cœna, intelligenda
est hoc pacto dictio: Dormire siquidem eos oportet, vt à cœna ante dormiebant: sic & nunc post
prandium, tãquam noctem agãt. Quòd autem velit Hippocrates eos vel nihil omnino vel par-
ce vel leuiter cœnare, sensus est manifestus. Ventrem siquidem vult requiescere, laborem q;, quo
grauatus afficiebatur, refoueri, quod præter consuetudinem pransus homo fuerat. Hinc sequens est
& minus bibere, sed non aquosum, non dilutum. Nempe fluctuationem humiditatem q; & refri
gerationem vitare oportet, vbi à ciborum multitudine vẽter grauatus fuerit. Potum autem, qui
exhibetur, non aquosum esse conuenit, sed ventris tum calfactoriam, tum roboratoriam obtinere
facultatem. Cætera, quæ continuantur, liquida sunt & manifesta. H

24 *Præterea, qui bis die cibũ sumere consueuerunt, ij, nisi pransi fuerint, imbecilli, & infirmi fiunt, timidi q; ad quod-
uis opus, & cardialgici. Nempe his viscera pendere videntur, calidum mingunt & viride, id est pallidum, ster-
cus q́ue exuritur. Sunt, quibus os amarescit, oculi cauantur, & tempora saliunt, partes q; frigescunt extremæ.*

Cætera quidem huius dictionis in eorum comparatione, quæ præter consuetudinem pransis
contingere diximus, sunt explanata: sed de reliquis nunc dicam. Ἄφοδον, id est ἀποπάτημα, id est
stercus ipsorum siue alui purgationem exuri inquit, à calore scilicet assatam. Nempe corpus ma-
gis tum siccescit tum ignescit ijs, qui consuetum relinquunt prandium. Alijs os amaricare ait, vt
pote ijs, qui biliosiorem habent naturam: his q; caui fiunt oculi ab eadem, qua excrementum adu
ritur, causa siccescentes. Quòd autem in amarę bilis naturis innatus calor in id, quod igneum est,
digrediatur, propterea & tempora saliunt, id est temporum arteriæ euidẽter pulsant. Partes præ-
ter ea corporis extremę frigidiores fiunt, quòd vẽter biliosis repleatur humoribus: quorum mor-
su atq; contristatione affectus virtutem dissoluit, corporis q; extrema refrigerat.

25 *Plurimi quoq; horum, qui pransi non sunt, cœnare nequeunt: qui, si cœnauerint, ventris grauitate afficiuntur: ac*

difficilius

A *difficilius cubant multo, quàm si pransi fuissent.*

Picrocholi natura præter consuetudinem impransi permanentes, cibos auersantur, ventre scilicet male affecto. Verum, qui coacti cibum sumpserint, grauantur: atq; ob id δυσκοιτεῦσι, vt ipse inquit, id est male habentes in lecto permanent & traducunt.

26 *Cum igitur talia ob dimidiatæ diei victus à consuetudine digreßionem sanis contingant, neque adijci quicquam neque subtrahi commode videtur.*

Rursus inter exponendum, quæ contingunt valentibus ijs, qui subito consuetudinem permutauerunt, sermonis summam obiter atq; veluti appendicem adiecit, cuius gratia omnia hæc exponit, quæ sanis contingunt. Nempe, vt constat, si bene valentibus victus dimidiatæ diei permutatio adeo molesta sit, quo modo non admodum languẽtibus ipsis molesta erit? Deinde rursus ad explanationem eorum, quæ sanis contingunt, reuertitur in sequenti dictione, quæ ita habet.

27 *Qui igitur præter consuetudinem semel pastus toto die exinanitis vasis, quantum consueuit, cœnauit, si tunc impransus laborauerit ægre q; habuerit, atq; assumpta cœna tunc grauatus fuerit, multo magis eũ grauari par est. Quod*
B *si adhuc plusculis horis venæ exinanitæ fuerint, atque repente cœnauerit, magis adduc grauabitur.*

Quod ait huiusmodi est. Si, qui præter consuedinem impransus permanens minus consueto cœnauerit, nocte grauetur, multo magis grauabitur, qui solito plura est cœnatus. Qui autem plusculo tempore exinanitis vasis repente cœnauerit, magis adhuc grauabitur. Nempe, qui impransi præter consuetudinem permanent, horum alij ad minus temporis inediam protendunt, alij ad longius interuallum: hos igitur grauari adhuc magis ait.

* μεταδειπνήσειεν, i. post cœnauerit, est i impreßis, et multis manuscriptis cod. in aliquibus autẽ μέγα δειπνήσειεν, i. copiose cœnauerit.

28 *Quibus igitur præter consuetudinem venæ sunt inanitæ, ij eodem die veniunt reficiendi. Vitent in primis frigus, calorem, & laborem: nempe hæc omnia moleste feruntur. Deinde cœnam solito minorem faciant, eam q; non siccã sed humentiorem: deinceps bibant, neque dilutum, neq; minus, quàm ingestorum ratio postulat. Postero autem die pauca prandeant, vt acceßione ἐκ προσαγωγῆς crescente, ad consuetudinem redeant.*

Vt eorum, qui præter consuetudinem pranderunt, detrimenta emẽdauit: sic & eos, qui, quòd semel duntaxat die præter consuetudinem ederunt, afflicti sunt, vult in primis vitare tum calorem, tum frigus, tum labores: hæc nempe omnia moleste ferri ait. Adde, quòd & minus solito cœ
C nare ipsos iubet: quanquam pleriq; maxime contra agant. Nam prandere ob negocium aliquod prohibitos volunt in cœna & eam, quæ in prandio omissa est, assumere alimoniam, haud scientes quòd eget quidem vere alimonia omissa corpus, sed ipsam conficere non possit ventriculus ob longiorem abstinentiam læsus. Quin etiam Hippocrates, vt alimoniæ minus vult exhiberi, ita & eam humidiorem. Nempe huiusmodi alimonia exiccatis tum ventri tum corpori vniuerso peculiare auxilium præstat. Roborare præterea & ventrem ipsorum iubet vini potu, neque dilutum, neque minus, quàm cibi proportio exigit, potandum præcipiens. Dilutum enim, ventris tonum seu robur exoluit: minus verò, quàm cibi proportio expostulat, ventri arefacto inhabile existit. Postero tandem die ita affectos victui prospicere iubet: qui Hippocratis præcepto consuetorum ciborum minus ingerere debeant: vt ἐκ προσαγωγῆς, id est sensim paulatim q;, in pristinam redeant consuetudinem.

29 *Talia vero molestius ferunt, qui parte superiore picrocholi existunt.*

Iam & ego paulo ante dixi picrocholos, id est amare bilis homines, subitariam eam, quæ à victu ad abstinentiam fit, digressionem pituitosis difficilius molestius'ue ferre. Bilescit siquidem
D ocyus his totus tum corporis tum ventris habitus. Sed quare non simpliciter dixit picrocholi, at parte superiore? Nempe, cum flaua bilis, quam & pallidam & amaram nominant, superiori supernatat ventri, iure optimo tales parte superiore picrocholos dicimus: cum vero per sedem demittitur, parte inferiore picrocholos asserimus. Paulo siquidem rethori, qui toto corporis habitu pituitosus erat, diebus singulis supernatabat flaua bilis, primam q; ipsam vomebat à lauacro non paucam. Eudemio autem philosopho, qui temperamento biliosus erat, per sedem demittebatur: raro q; is (quanquam aliquando) pallidam vomebat bilem. Vt autem Pauli excremẽta bilis exiguum habebant, ita & Eudemi multum. Qui igitur præter consuetudinem nõ prandent, si & toto corporis habitu, & superiore ventre, picrocholi fuerint, his necessario contingunt, quæ paulo ante dixit omnia. At, qui ventre duntaxat superiore picrocholi existunt, his tolerantiæ difficultas similiter continget: sed ex reliquis symptomatis alia quidem nullo pacto erunt, alia erunt quidem, sed moderatiora. Prædixit quoq; & eos, qui præter cõsuetudinem non prandent, "timidos ad quamuis operationem esse, stomachi erosionibus, hoc est cardialgijs, affici, pensilia videri ipsis viscera, calidum & viride meiere, exuri q; excrementa: alijs os amaricare, oculos cauari, tempora palpitare, & extrema perfrigere. Sed horum alia toto habitu picrocholis contingunt magis, alia autem superiore duntaxat ventre talibus. Atq; ob id ad quamuis operationem timiditas,

A.li.4. & 1.t.2. c.8.fo.420.c

extremorum

extremorum perfrictio, mictus calidus viridisq́; deiectionum adustio, cauatio oculorum, & temporum saltus, toto habitu picrocholis vsu eueniunt. Vtrisq́; autem pensilium viscerum opinio, et oris amaritudo. Nam ob insuetam abstinentiam, tum suspensa tum pendula percipiunt viscera. Verum ob bilis exuperantiam picrocholis toto corpore os amaricat: non quod affectio in ore magis fiat, sed quod sentiendi partem eam natura generis humorum discretoriam fecit. Venter autem magis quidem ijs exuritur, quibus ex hepate in ventrem bilis effusa supernatat: minus autem, quibus deorsum mittitur. Nam his quidem intestinum proritat ad excretionem, illis vero stomachū mordet. Ob eam rem Eudemus diebus singulis, bis & interdum ter deijciebat: Paulus autem interdum nullo pacto excernebat. Nisi etenim intestina à mordente aliquo irritentur, vel copioso excremento grauentur, excretionis promptitudinem non accipiunt. Neutrum horum impransis contingit, neq́; enim mordentur intestina bile in os ascendente, atq́; illa non mordente contristante q́; neq́; grauitas his fit, qui nullo pacto comederunt. E

*AP. amaritudinem.

30 *Non assuetam autem cibi abstinentiam facilius *omnino ferunt, qui parte superiore pituitosi sunt. Quo fit, vt, si semel die cibo vtantur, facilius etiam ferant.*

τὸ ὅλίπαν.

Prius quidem parte superiore picrocholos vsum cibi, qui semel die sit, difficilius tolerare dixit. F Nunc autem ad pituitosos se transferens, pro cibi vsu qui semel die sit, inediæ meminit, ex habente manifestius detrimētum, ad minus noxium, translationem ex proportione faciens. Nam, si magis quidem lædi eos, qui sine cibo totum præter consuetum permāserunt diem, æquum sit, minus autem, qui non prandent: & pituitosi picrocholis cibi vsum, qui semel die sit, facilius ferant: quod sanè & inediam facilius ferant, palàm est omnibus. Causa autem, cur pituitosi facilius † cibi vsum, qui semel die sit, } ferant, ex ijs, quæ antea de biliosis dicta sunt, euadit conspicua. Nam bilis humor in ipsis inedijs amarior redditur: pituita vero temporis processu coquitur, sanguisq́; efficitur, neutra bile in sanguinis substātiam redire valente: cum ex sanguine quidem plus calfacto flaua bilis generetur, ex eodem vero assato atque etiam ex crasso atra. Pituitæ autem generatio in pituitosis edulijs sanguinem perpetuo antecedit: atq́; generatione ipsius media cibi in sanguinem transeunt. Neq́; hoc deterioribus tantum cibis contingit, verum & quibusdam eorum, qui salubres admodum esse videntur: vt pani, chondro, semidali. Ego sanè eam, quę mihi optima esse videtur, enarraui conscriptionem. Nempe, quod in ea docetur, per se verum est: atq́; continuatam cum ijs, quæ ante dicta sunt, habet seriem: qui optimæ explanationis sunt scopi. Non tñ in exemplaribus omnibus consimilem inuenies descriptionem, sed in alijs & alijs pugnantem. Cæterum G aliter in libris ferè omnibus reperitur dictio hæc falso sermone, & nullam, quæ antedictis continuetur, seriem seruare.

† In manuscriptis legitur τὴν ἀσιτίαν καὶ τὴν μονοσιτίαν, i. cibationis abstinentiā, & cibationē semel die factam.

31 *Potissimum sanè & hoc argumentum, quòd maximæ mutationes eorum, quæ circa* naturā nostram habitumque contingunt, maxime morbos committunt.*

** περὶ est in impressis. sed in aliquibus manuscriptis legitur παρὰ, id est præter.*

Multa quidem apud Hippocratem φύσεως, id est naturæ, nomen indicat: sed hoc in loco temperaturam significari quispiam existimauerit, veluti et partium ipsarum structuram compositionemq́; ἕξιν, id est habitum, appellari: quo in structuræ genere continetur & bilis ad partes superiores fluctuatio, & ad inferna deiectio, & viscerum tum suspensio, tum constantia stabilitasque. Nempe, cum venter magnus existit, viscera cōfirmat & stabilit, tametsi cibis vacuus destitutusq́; fuerit: verum, cum paruus est, cibis quidem refertus confirmat, vacuatus vero subsidentia relinquit: hinc fit, vt suspensa sentiant viscera. Quibus autem bilis flaua sursum natat fluctuatq́;, ante est dictum, meatu, qui bilem ipsam ex hepate ad id intestinū, quod Græci ἔκφυσιν vocant, {quasi è ventre enatum dixeris,} defert, structuram differentem habente. Nam interdum quibusdam portio aliqua ab ipso ad ventrem procedit: his quidem supernatat biliosum excrementum: cæteris vero deorsum omnino voluitur. H

32 *Non igitur intempestiue, neque fortes vasorum inanitiones moliri: neq́;, cum morbi vigent, feruorem q́; habent, cibum dare: neque repente huc vel illuc in toto negocio quicquam mutare licet.*

Dictio hæc præter ordinem scripta est, copulari siquidem debuit cum ea, quæ scripta est ante: vt tota oratio talis foret: Talia vero molestius ferunt, qui parte superiore picrocholi existunt. At non assuetam cibi abstinētiam facilius omnino ferunt, qui parte superiore sunt pituitosi: quo fit, vt cibi vsum, qui semel die sit, facilius etiam ferant. Non igitur intempestiue, neq́; fortes vasorum inanitiones moliri: neq́;, cum morbi vigent, feruorem q́; habent, cibum dare licet. Nam, postea quàm sermonem, quo magnas victus mutationes ostendit sanos ipsos, non quo modo languentes, lędere, compleuit absoluitq́;, iure intulit, cuius gratia mentionem de his omnibus fecit, inquiens, Non igitur intempestiue, neq́; fortes vasorum inanitiones moliri licet. Quanquam autem & institutum etiam per relata sufficienter demonstrauerit, videtur tamen & ad alterum transire sermonem, qui hæc cōmonstret, ex abundanti testimonijs vsus. Principium igitur sequētis sermonis iure censetur dictio hæc, Potissimum sanè & hoc argumentum, quòd maxime mutationes eorū,

quæ

A quæ circa naturam nostram habitum q́ contingunt, maxime morbos committunt. Cui quidem dictioni continua fuerit, quæ ita sequitur: Multa autem his germana, eorum, quæ ventri contingunt, atq; alia quis dixerit. Dictionem sanè hanc sum explanaturus: sed nunc ad præsentem reuertar, quę hanc habet mentem. Non intempestiue neque vehementer fame necare, neq; in morborum consistentijs victum ex inedia ad cibi oblationem permutare licet, sicuti neq; subito ad cōtrarium. Ex quibus sequitur talem instituendam victus rationem, qualem is præcepit. Sūma autem horum est, declinandas esse subitas repentinas q́ ad contraria permutationes.

*Al. præter.

33 *Multa autem his germana, eorum, quæ ventri contingunt, atq; alia, quispiā dixerit: vt exempli gratia, Cibos, quibus vti consueuerunt, facile ferunt, tametsi natura haudquaquam boni fuerint: similiter & potus. Cibos vero, quibus vti non consueuerunt, etiam si mali non fuerint, moleste ferunt: consimili modo & potus.*

Quæ similia existunt, atque, vt quispiam dixerit, genere admodum iuncta cognata q́, consueuit vocare Hippocrates ἀδελφισμῶα, id est germana: quod eorum, quæ genere iungūtur, & familiarissimi & genere omnium iunctissimi sunt ἀδελφοὶ, id est germani. Nam propinquitates cæterę his posteriores sunt, vt patrum matrum q́ fratres sorores q́, & fratrum sororum q́ filij filiæ q́, & B quæcunq; id genus sunt. Cætera dictionis clara sunt. Nam demonstrat Hippocrates sermonem eundem, quem ab initio demonstrauit: cuius summa est, Consuetudo maxime potest: repentina q́ ab ea digressio corpora non parum offendit.

34 *Si ergo multa præter solitum carnis deuoratio, vel allia, vel silphion, vel ipsius succus, vel caulis, vel alia consimilia, quæ seorsum insignibus sunt prædita viribus, vētriculis quibusdam magis, quàm alia, labores inferant, minus quis admirabitur.*[a] *† At iure admiraberis, si didiceris, quantā Maza turbationē, tumorem, flatum, tormina q́; mazam deuorare non assueto pariat, si præter cōsuetudinē ingesta fuerit: } vel qualem Panis ipse calidus deuoratus sitim inferat, & repentinam plenitudinem, quòd tū exiccet, tum tarde descendat: Et quàm uaria inter se pariant purissimi confusanei q́; panes, si præter consuetudinem deuorentur: & maza similiter vel arida, vel humida, vel tenax: qualiter item & polentæ afficiant, recentes quidem eos, qui recentibus vti non consueuerunt, & aliæ eos, qui recentibus ex consueto vtūtur: Ad hæc quid faciant Vini, & Aquæ potationes præter consuetudinem in aliud subito translatæ: quid dilutum item vinum, meracum q́;* [b] *rẽpente pota: dilutum enim cum infirmitate humentem reddit ventrem superiorem, flatuosum q́; inferiorem: meracum vero venarum palpitationem efficit, capitis q́; grauitatem, & sitim infert: Præterea quid vinum album nigrum q́; præter solitū mutata: quæ si ambo vinosa fuerint, ualde alterāt corpus. Quare dulce vinosum q́; minus quis dixerit mirum esse non idem posse, vbi repentina fuerit mutatio.*

A † Codex quidā antiquissimus græ. plura hoc ī loco habet, quàm impreßi: quæ tamen oīno uidētur esse Hippocratis: hēt n. Ἀλλ' εἰ καταμάθης ὅσον ἂν μάζα τε ὄχλον καὶ ὄγκον καὶ φῦσαν καὶ ςρόφον τῇ κοιλίῃ παρέχοι παρὰ τὸ ἔθος ἐρωθεῖσα τῷ ἀρτοφαγέειν εἰθισμένῳ· ἢ ὅσον ἄρτος βάρος καὶ τάσιν κοιλίης τῷ μαζοφαγέειν εἰθισμένῳ, id est. At iure admiraberis, si didiceris, quātā maza turbationē & tumorē & flatum & tortionē uentriculo inferat præter consuetudinē comesta ei, qui panē comedere sit solitus: uel qualē panis grauitatē & tensionē ventriculi ei, qui mazam comedere sit solitus.

C Sermonis totius sensum intelligentiam q́ vbi prius dixerimus, ad particulares, quæ in eo sunt, dictiones perueniemus. Orationis igitur totius sensus talis est: Victus mutationem in eos, qui insigni prediti sunt virtute, tum cibos tum potus, nemo, qui ledentem corpora viderit, admirabitur: verum eam, quæ fit neq; sine læsione in cibos potus q́ non insigni præditos virtute, iure quis admirabitur. Talis quidem est sermonis totius intelligētia. Sed, vt particulatim dicam, orationis totius principium mentionem eorū facit ciborum, qui fortem vehementem q́ habēt facultatem, vt carnium deuorationis, alliorum, silphij, succi eiusdem, & caulis: nempe silphium totū fortem habet facultatem, sigillatim q́ succus ipsius, & caulis. Verum hęc quidem simpliciter dixit, sed cū carnium deuorationis meminit, adiecit hoc verbum, multa: nempe multa carniū deuoratio magnam habebit facultatem, mediocris vero nō magnā. Quæ huic succedit dictio, ad eos accedit cibos, qui non magna cōstant virtute, mazam videlicet, & panē vel calidum, vel frigidum, vel syncomiston, id est confusaneum. Quòd vero panē non purum syncomiston appellet, constat & ex eo, quæ ad purum est, oppositione: panē hunc homines huius tēporis autopyron appellant, non discreto s. furfuraceo, sed vnà cum syncera pura q́ farina macerato consperso q́. Post hæc de po D lentarum differentia mentionē fecit, recentes q́ vocauit ποταίνιας, Ionum voce vsus & antiquorum. Memorauit postea & vini & aquæ potationes præter solitū mutatas: meraciorē item & dilutiorem potū. Quibus adiecit dilutū vinum in vētre superiore πλάδον, i. humiditatē infirmitatem q́ facere, flatum q́ in inferiore: meracū vero palpitationē [c] † temporū, capitis grauitatē, & sitim, id q́ caliditate: dilutū aūt cōtraria, tum humiditate tū frigore. Mentionē quoq; & de vinorū ipsorum differentia fecit, ex his oībus colligēs, quod in vniuersum ab initio ipsi propositū institutum q́, oēm s. consuetudinis subitā permutationem non paruum corpori afferre detrimentum.

35 *Cæterum partem hanc sermone cōtrario τιμωρητέον, id est iuuare oportet. Nempe his uictus mutatio facta est, corpore neq; ad robur, vt cibos adijcere, neq; ad infirmitatē, vt cibos diminuere oporteret, haudquaquā permutato.*

Verbum hoc τιμωρητέον opitulandū siue iuuandum indicat. Neq; aūt opitulatio alia sermoni huic fuerit præter patrociniū, quod vera loquitur. Nempe, cum ex duobus sermonibus vnus ipsi placuerit, alter vero huic aduersēt: & ei quidē, qui placuit, hucusq; est patrocinatus: nunc ad alterius patrociniū descendit: cuius sententiā quis conuenire dixerit, vt languentes ab insigni victus mutatione iuuentur, quādo & corporis affectio in contrarium his quidem, qui antea sani viuebant, nunc vero ęgrotant, permutata sit. Sanè & in huius sermonis gratiam vniuersaliter antea est lo-

B * præter cō suetudinem.

C † venarū, additur in antiquis.

†Al. si modica al. nō modicū. Supra.t.18. Supra.t.32.

cutus his verbis: Transmutatio autem bene habet † non modica: } sed ὀρθῶς, i. recte, transferenda E venit. Deinde, quid aduerbiū hoc ὀρθῶς indicet, non paucis ostendit, sed ad summam subducens colligens q; dixit, Non igitur intempestiue neq; fortes vasorum inanitiones moliri: neq;, cū morbi vigent feruorem q; habent, cibum dare: neq; repēte huc vel illuc in toto negocio, quicq̄ mutare licet. Quare & ambiguitatem soluere iam anticipat, quam nuper enunciauit sermoni consentiens. Adijciet q; impræsentia aliquid, cum inquiet, Conijcere autem oportet & robur, & morbi cuiusq; modum, & cætera quæ his succedunt: quæ in sequenti dictione explanabo.

36 *Conijcere autem oportet & robur, & morbi cuiusq; modum, hominis item naturam, atq; ægrotantis in victu cōsuetudinem, non in cibis solum, verum quoq; & in potionibus.*

Conuenienti in acutis morbis victus institutioni, quam docuit, & roboris cōsiderationem, & morbi modum, præterea & hominis naturam, consuetudinem q; ipsius, adijcere iubet Hippocrates. Nempe summa, quā astruit, est, Non permutandū esse victus speciē prius, q̄ signa coctionis manifesta sint: id aūt fiet, si, quot diebus ad vigorē morbus venturus sit, præcognoueris. Verum, cum victus, quem manifestabo, pro maioris minoris'ue ratione permutari possit, q laborātes inter se differant virtutis tum robore tum infirmitate, naturali item temperamēto, & morbi modo, F atque antecedente cōsuetudine, si ad ea respexeris, poteris artificiose tum magis tum minus in specie victus conijcere: {speciem victus intelligo, } si videlicet vel oxymelite, vel melicrato, ægrū regere debeas: aut solā aquam bibendā adusq; coctionis notas dare: aut ptisanā, aut ptisanæ solum cremorē: deinde si bis & semel die. In victu ergo tum magis tum minus per ea, quæ dixit, conijcere oportet. Nam, si ægrum ptisanæ cremore indigere cōperias, iam tibi cōstat, quantum de eo sis propinaturus: cōsimili modo de oxymelite, melicrato, & aqua. Verū, quemadmodū ad speciei victus inuentionē, operæpretiū est, vt cognoscas, an robusta vel infirma sit laborantis facultas, quot item diebus morbi coctio futura sit: sic & considerandū, quantū vel robusta vel imbecilla fuerit, nempe in virtutis tum robore tum imbecillitate magis & minus valde discrepāt. Sic morbi quoque differentias conijcere oportet. Neque enim satis est cognoscere, quod pleuritis, vel peripneumonia sit, sed &, qualis'nam ea sit, cognoscere oportet in dolore, febre, & sputis. Nempe pleuritidum, quę cū dolore sunt, aliæ quidē magis, aliæ vero minus, tales existunt: febrem q; vehemētem habent tum magis tum minus particulares pleuritides. Sed non parua quoque est in ijs, quæ expuuntur, differentia, vt in prognostico est dictum. Cū igit particulatim in dictis differētijs variēt ægri, fieri nequit, vt in Empiricorum appellatis syndromis reperiatur disciplina. Neq;.n. eorum G qui in virtute comperiuntur, excessuum differentiæ scribi possunt, neq; febris vehementia, neq; sputorum quantitas, neque in particularibus coloribus dissimilibus q; eductionibus magis minus q;. Verum cuiusq; rei virtute intellecta, oēs inter se cōparare, summam q; vnam ex ipsis colligere oportet. Qua quidē in re tum meliores tum deteriores reperiūtur medici, quanq̄ eadem didicerint. Nempe, qui perspicaci magis pollent ratiocinio, ijs, qui hebetius habent, euadunt probatiores: laboris item amantiores segnioribus, exercitatiores q; minus exercitatis: atq;, qui memoriam tenaciorem habent, ijs, qui minus ea valent. Ex particularium igitur oīum virtute colligere in vnam summam vniuersam victus formam singulorum q; ciborum quātitatem cōmodius est. Nam imbecillitas sæpius quidem, sed paulatim cibādum indicat: fidem'que rei huic facit, q æger bis cibari suetus sit. Facultatis aūt robur contrariū indicat: nam, si in homine semel cibari sueto videatur, semel ipsum cibare oportet: quod indicant ambæ coniecturæ. Sic & corpus bene difflabile ad cibationem stimulat: quod ægre difflatur, ad contraria agit. Quod item tenues habet succos, id cibandum indicat: quod his non constat, contrarium commonstrat. Atq; in singulis, quæ dicta sunt, magis minus'q; proportionaliter sibi & auxiliorū vsum tum auget, tum remittit. Sed de huiusmodi, omnia in methodo medendi deinceps & ordine ita exarata sunt, vt tum citissime H cōdiscere, tum facillime ad memoriam reuocare possis: fieri siquidem nequit, vt libro vno pręsenti bene omnia scribat Hippocrates, atq; ordine doceat: præcipue'q; cū ipse primus horū inuentionem sit molitus. Qui tū̄ hæc ab Hippocrate tum transuersim tum inordinate scripta didicerit, totam'q; suam vitam in eam, quę ex operibus docetur, meditationem exercitationem'q; deuouerit, is & lucem & ordinem doctrinæ adijcere poterit. Quod si & pluribus libris fecerit, quanta futura sit claritatis eorum, quæ docentur, exuperantia, liquido patet. Nemo ergo animo despondeat, si hoc in loco confundatur, scoporum multitudine affatim circūseptus. Nam si, q particulatim horum vnumquodq; à nobis in methodo medendi demonstratum sit, intellexerit, atq; ad illam trāslatus sedulo singula didicerit, ea sanè, quæ nunc inordinate dicuntur, liquido cognoscet: speculationem'q; in ipsis artis operibus exercens, veritatem ipsius laudabit.

37 *Ciborum autem adiectioni intendendum multo minus: nam subtrahere omnino, sæpenumero expedit, vbi æger sufficere possit, donec morbi vigor maturuerit.*

Quoniam victus cuiusq; species ex ijs, quæ antea dixit, inuenitur: atq; inde, quę in ante scripta dictione dicuntur, conijcere operæpretium sit, vt in singulis victus formis quantitas reperiatur:

præsenti

A præsenti dictione/ciborum autem adiectioni intendẽdum multo minus: nam prorsus subtrahere, sæpe numero expedit/ cognoscens præsidiorum singulorum quantitatẽ artificiosa egere coniectura: artificiose autem conijcere viri esse, qui vires omnium, quæ in arte sunt, didicerit, memoriæ mandauerit, atq; diligentia omni adhibita sese in operibus artis exercuerit: paucos'q; tales existere: Iure optimo, quæ præsenti, inquam, dictione dicuntur, adscripsit, in quantitate ipsa ad id, quod minus sit, procedendum esse magis, q̃ ad id, quod exuperat, vbi quis à iusto modo abscedit, admonens. Nempe, quod plus est, noxas interdum inemendabiles facit: quod vero minus est, facile emendatur. Nempe, si virtus labascere videatur, cibi exiguum ministrare possumus: verum, si in ventrem absorptus fuerit cibus, quod superfluit, si alias, multo magis in acutis morbis tollere est difficile. Nam prorsus subtrahere, sæpenumero expedit, vbi æger sufficere possit, donec morbi vigor maturuerit. Rursum præfatæ dictionis partem hanc [a] assumpsit, nos familiaris huius scopi admonens, qui tum hic, tum in Aphorismis habetur: [b] ‖ Nempe, si æger ad morbi vsque vigorem sine cibo sufficere posse videatur, in omni ciborum abstinentia eum & potu solo moderaberis, cum tibi videbitur necessitas.

38 B *In quibus autem id faciendum sit, scribetur.*

Quòd prædixerit Hippocrates commonstrata vniuersali victus ratione in hoc libro se transiturum ad cæteras omnes acutas ægritudines, liquido constat. Verũtamen [c] opus huiusmodi non reperitur. Nempe, quę in hoc libro à balneorum consideratione [d] extant, siquis, veluti in typo, ab Hippocrate scripta, qui sibi hæc ad rememorationem præparauerat, in domo reperiens post viri mortem deprõpsit, forsan ratione quidem hoc fecit, verũtamen vt liber, digna Hippocratis mente non sunt: sicuti neq; ea, quæ de morbis & affectibus inscripta sunt, quanquam multa in ijs bene scripta sint. Sed super ea re in ijs, quæ in ea scriptæ sunt expositiones, disceptabimus.

39 *Multa autem & alia ijs, quæ dicta sunt, germana quis scribere potest.*

Rursus ad eum reuertitur sermonẽ, quem multis certũ ratum'q; fecit exemplis, mutationẽ cõsuetudinis languentibus noxam afferre demonstrans: sed, qm̃ à sanis in eos transijt, [e] † ob id, quæ similia sunt & congruentia bene, ἠδελφισμένα i. germana dixit. Quod aũt postea dicturus est, sermonis huius testimoniũ existit, quanquam nõ simile, non cõgruẽs, nec germanũ, vt ipse appellauit, sed id quod peruestigat. Patebit aũt tibi mens Hippocratis in sequẽtis dictionis expositione.

40 C [f] † *Hoc autem verius efficacius q; testimonium. Neq;.n. rei, de qua plurimus factus est sermo, germanũ existit, sed res ipsa commodissimum est documentum. Nẽpe quidam per morbi ‖ acuti exordia eodem, quo laborare cœperunt die, comederunt, alij postero die, alij quiduis, alij cyceonem sorpserunt. Sanè hæc omnia deteriora quidem sunt, quàm si modo alio cibaretur quis: sed, quæ hoc tempore peccata fiunt, ea minus multo lædunt, quàm si primis quidem diebus, vel duobus vel tribus vasa quis integre exinaniuerit, mox quarto vel quinto talia ministrauerit. Adhuc tamẽ deterius erit, si omnibus his diebus vasa ante exinaniuerit, & sequentibus diebus ita pauerit prius, quàm morbus maturus reddatur. Nempe hoc pacto mortem plurimis liquido affert, nisi morbus omnino beneficus fuerit. Quæ vero in principio committuntur delicta, ea non similiter his, domantibus renituntur, sed facilius domari possunt.*

A. lib. 4. f. 1. t. 2. c. 8. fol. 420. d

Ante ab ijs, quæ bene valentibus ex consuetudinis mutatione contingunt, ad languẽtes ipsos per similitudinem transijt: transiturus aũt & nunc, atq; ipsum, quod nunc instituitur, ferè ita habere est demonstraturus. Sed quid'nam id fuit? sanè ꝙ neq; à principio neq; primis diebus fame cruciatos ægros, cum prope vigorem iam peruenerint, replere oportet. Tota autẽ dictione vult ostendere grauiorem cõtingere ægris offensam, cum prope vigorem erratum sit, q̃ si in morborum principijs quippiam delinquatur. Inquit enim, Quæ hoc tempore peccata fiunt, ea minus D lædunt, quàm si primis diebus, duobus vel tribus, vasa quis integre exinaniuerit, mox quarto vel quinto talia ministrauerit, [g] † atq; etiam ante, q̃ morbus (vt græco verbo inquit) πέπειρος reddatur. Quod πέπειρον appellet πεπειμμένον, i. quod ad maturitatem est perductum, palàm est omnibus. Morbos præterea εὐήθεις i. beneficos dixit, non quidem maleficos morosos'q;, quos Greci κακοήθεις vocant, sed εὐτρέπτους, i. qui facile ad bonum vergunt. Scimus etenim veterũ multos ita vti dictione, ita quoque & Hippocratem, vt alibi est dictum.

41 *Hoc sanè maximum reor esse documentum, quòd primis diebus quauis sorbitione nequaquam eos priuemus, quibus futurum est, vt paulo post sorbitionibus quibusuis vti debeant.*

Sermonem hoc in loco eundem dixit, quem sæpius antea enunciauit, nutrire scilicet sorbitionibus ab initio præcipiens eos, qui ad vigorem vsq; sufficere citra ptissanæ ingestionem non possunt. Nam eos prope vigorem nutrire compellemur, cum ad tenuiorem victus formam, etiam si antea plenius cibati fuerint, transeundum sit.

42 *Πυθμένόθεν ergo, qui hordeacea vtũtur ptissana, quòd ægri lædentur, ignorant, si duobus vel tribus diebus antea exinanitis vasis sorbere incipiant: neq; etiam, qui solo vtuntur cremore, quòd sorbẽtes lædentur, intelligũt, cum sorbi-*

A * ἀνέλαβεν, sed forte ἀνέλαβον, i. assumpsi. vt sic vertatur. præfatæ dictionis partem hanc rursus assumpsi, vt qui velim ad memoriam reuocare familiarẽ hunc sibi scopũ & hic & in aphorismis. & ita videt' legisse vetus Iterpres.

B ‖ 1. Apho. 9. Ex. ord. 4. g

C * σύγγραμμα.

D * προκείμενα. sed legendum est ut in antiquis προκείμενα, id est adiecta sunt.

E † *Al. ex antiquis, ob id ἠδελφισμένα, i. germana dixit, per germana similia intelligens.*

F † *Al. ex antiquis. Hoc tamen melius est testimoniũ. Neq; enim solum germanũ est rei, de qua plurimus mihi factus est sermo, sed res ipsa et cætera.*

G † *Hæc addenda ex antiquis cod. græcis. Adhuc tamen deterius erit, si omnib9 his diebus vasa ante exinaniuerit, & sequentibus diebus ita pauerit, priusquàm morbus, ut græco & c.*

tionem non recte inchoabunt. Sed tunc cauent, magnam q; intelligunt læsionem, si æger ante mutationem morbi ptisanam hordeaceam sorbeat, cremore uti suetus. Omnia igitur hæc magna testimonia sunt, medicos non recte ægrotantes ad victũ inducere, quippe qui et in quibus morbis non oportet vasa exinanire, ijs qui sorbitionibus cibari debẽt, vasa exinaniant: & contra, in quibus ex vasorum inanitione ad sorbitiones transeundum non sit, in illis transeant. E

Aduerbium hoc πυθμενόθεν, vel παντελῶς, id est omnino, vel ἐξ ἀρχῆς, id est ab initio, Hippocrati indicat. Nam medicos ignorare ait, quando primum vel ptissanam vel cremorem ęgrotis dare oporteat: bene tamẽ scire, si ante morbi coctionem ptissanam hordeaceam dederint, se ægrũ læsuros. Sequentem autem dictionis huius seriem, quæ eadem ex eisdem sæpius dictis ostendit, de industria ob claritatem transgrediar.

43 *Et plerunq; ἀπαρτὶ, id est exquisite. Interdum autem hoc tempore, interdum & alio, ex vasorum inanitione ad sorbitiones transeunt, vbi sæpius à sorbitionibus ad vasorum inanitionem transire expedit, si ita ex morbi acerbatione contigerit.*

Hoc aduerbium ἀπαρτὶ & apud auctores atticos, & apud Hippocratem, est in vsu pro ἀπηρτισμένως καὶ ἀκριβῶς, id est exquisite & absolute. In quo significatu & nunc est vsus Hippocrates, demonstrare volens medicos in illo maxime tempore permutare victus rationem ex abstinẽtia cibi ad sorbitiones, quo ad abstinentiam accedere oportet: atq; hinc manifestissime ostendẽs, cum morbi vigor adest, tunc tenuissimo de necessitate victu esse vtendum. F

44 *Interdum autem "& cruda tum à capite tum à thoracis loco attrahuntur biliosa: vigiliæ q; his accidunt, ob quas non coquitur morbus: pertristes q; & amari hi fiunt, desipiunt, incerti & discurrentes lucis splendores oculis obijciuntur, aures implentur sono, frigent extrema, vrinæ crudescunt: sputa tenuia fiunt, salsa, colore syncero, & exigua: sudores circa collũ, anxietates inquietationes q;: & spiritus offendens, in ea quæ sursum fit, aeris latione, frequens, vel valde magnus: † supercilia quadantenus amplificantur, deliquia animi fiunt, vestium à pectore reiectiones, manuum tremor, atque interdum labij inferioris concussio.* A.lib.4.f.1.12. c.8.fol.420.d

† βορύες δει νόσιος μετέχεται. i. supercilia grauitate participat.

Vniuersa hæc contingere ijs ait, qui perperam cibati sunt à medicis: qui primis diebus exiccatos ęgros, die tertio vel quarto vel quinto vel sexto repente ad edulia non peracto morbi vigore permutauerunt: quasi peracto morbi vigore, conuenienter eos victum permutasse dicat. Quod igitur dicebat, Permutare quidem oportet sanorum victum in morbis, neq; tamẽ temere id agendum, iam patere ex prędictis arbitror. Nempe, cũ vna quidẽ corporis conditio salubris sit: altera, quæ à morbi initio ad statum vsq; extenditur: mox & tertia, quæ ad perfectam vsque morbi solutionem sese prorogat: deinde & quarta, quæ totius conualescentiæ tempus adusq; sanitatis habitum occupat: in nulla harum quatuor conditionum permutationes victus insignes facere oportet, nisi prius in alteram conditionis speciem peruẽtum sit. Qui igitur ęgros morborum exordijs in omni ciborum abstinentia seruant, si ad vigorem vsq; talem victus speciem seruare possint, nemo eos culpauerit: quod si facere non possunt ob interlabentes ægrorum vires, ꝙ perperam inedia vtantur προσταριχεύσαντες, id est exiccantes ęgros, palàm est oĩbus. Hoc autem verbo abstinẽtiæ importunitatem plus iusto corpus exiccantem euidenter demonstrat: vbi etenim, quo tempore prope vigorem tenuius cibandum fuit, in eo cibum dare coacti sunt, ꝙ ægros abstinentia immoderate exiccauerint, est manifestũ, quod vocatur ταριχεύειν. Ob id igitur modo cibandi huic succedere ait symptomata multa, & praua: quæ omnia continuata recenset serie à biliosis crudis exorsus. Nempe biliosa cruda ita appellauit, quoniam & excrementorum coctionem appellat, quanq; mutata nutrire non possunt, vt bilis vtraq;, & qui græce ἰχῶρες dicuntur. Veruntamen, quoniam & talia euincit natura, cocta quidem vocare consueuit Hippocrates excrementa huiusmodi, quæ à natura ipsa euicta sunt: cruda vero, quæ non sunt euicta. Ob id & pus in phlegmonis, quæ concoquuntur, fieri ait, quanq; pars nulla ex pure alimoniam accipiat, veluti accipit ex H crudis appellatis humoribus & pituita: quæ reliquum perfectionis assecuta & prorsus cocta, corpus nutrire possunt. Sic igitur biliosorum humorum cõcoctio existit, vt sanguinis, qui in phlegmone est, in pus migrantis, intelligentibus nobis coctionis nomen in suo vniuersaliore significato. Est autem vniuersalius, cum natura causis fortior fuerit, permutauerit'que eas pro suo robore. Quæ igitur, veluti in corpore inanimato, putrescunt, nihil ad permutationem conferente innato calore, à concoctionis ratione degenerant: hoc sanè aliquando contingit etiam aquosis ijs ichoribus, qui per vrinas excernuntur: atq; ob id incoctas vrinas concoqui dicimus, quanq; corpus ex coctis vrinis ali non possit. Generali præterea hoc concoctionis significato vtimur, cũ vel catarrhum, vel coryzam, vel fluentes ex his ichoras, vel eos qui ex oculis manant, aut incoctos aut coctos esse dicimus. Ad hunc modum & bilẽ vel crudam, vel incoctã, vel coctam esse pronunciamus. Cruda quidem flaua admodũ est & acris & male olens: cocta autem & pallidior & minimũ male olens. Bilem igitur incoctam ait ad ventrem de necessitate confluere, quæ ob prauam victus rationem tum ex capite, tum ex thorace trahitur, id q; cum fame ægros necant, nullo vtili solatiũ ventri præstantes, atque cum ex inedia ad validos cibos prope vigorem intempestiue transeunt.

Recenset

A Recenset deinceps & symptomata alia, quæ prauam ob victus rōnem oriuntur, In primis quidē vigilias, quæ longā inediā, cibos q; intempestiue exhibitos consequuntur, quæ vtroq; noīe medicorum culpant victus rationem. Quod aūt vigilias morbi apepsia i. incoctio seu cruditas consequatur, manifestū sanè existit, si somnos concoctio sequi debeat. Ceterū pertristes, inquit, fiunt tū ob longā inediā, tum ob validū repentinū alimentum, quo grauatur venter, grauatus q; lāguidos reddit & mœstos. Adde, ꝙ & amaros fieri ait, quippiā manifeste præfato consimile adstruens: vt enim sunt, qui ex melancholia tum languidi tum mœsti sunt, sic alij quidem sæpius acriter excandescūt, tanꝗ collecta in stomacho bile. Vel sanè, cum amaros fieri ait, eam, quæ in ipsorum ore ex tali bile fit, amaritudinem indicat. Delipientiæ & acres excandescentias & bilem amarā vel in stomacho, vel in cerebro collectam, consequi natæ sunt. Incerti & discurrentes lucis splendores, qui μαρμάρυγες græce dicuntur, oculis fiunt propter eam, quæ à vētre est, exhalationem, & propter sanguinis, qui ad caput fertur, abundantiam: atque ex his prius quidem ex importuna interdum fit ciborum oblatione, alterum autem propter iudicatoriam sanguinis eruptionem, vel delirium imminens. Consimiliter & aures sonis implentur, tum propter eos, qui à ventre sursum feruntur vapores, tum propter flatuosum spiritum, qui in capite ipso oritur. Corporis extrema, quæ B sunt pedes & manus prompte perfrigere, male habente ventris ore, haudquaquam nos præterit, vtpote cum vel propter lōgam inediam vehementer à mordentibus mordetur ichoribus, vel ob importunam cibi multitudinem grauatur. Patitur autem vtrunq; ex ea, quæ antedicta est, victus ratione, qua medici, ægros primis diebus vbi fame exiccauerint, tunc, cum tenuiter cibandum sit, ad frumentacea repente transeunt edulia. Ob eandem rationem neq; eorum, qui ita cibantur, vrinæ concoquuntur. Nam in ea, quæ citra vel cremoris ptissanæ, vel melicrati, vel oxymelitis oblationem fit, exiccatione, sanguis propterea, ꝙ non purgetur, bilescit: propter q; subitā ad esculenta permutationem venter compatiente ipsi facultate vitali grauatur. Quo fit, vt stomachicæ appellatæ syncopæ manifestò nobis indicent facultatis vitalis ad os ventris condolentiam. Hoc siquidem tum magis tum primum ex importunis tum inedijs tū cibis affligitur. Ob id igitur sputa & tenuia, & salsa, & exigua, & synceris coloribus fieri ait, & sudorem circa collum duntaxat, & anxietatem inquietationem q;, & spirandi difficultatem. Incoctus siquidem manet morbus propter excessum vtrunq;, longam s. inediam, & intempestiuam cibi oblationē. Apepsiam aūt ipsam consequuntur sputa cōmemorata veluti & circa collum sudores, virtute & ob famis anginam languescente, & ob cibū intempestiuum grauata. Consimili modo & ἀπορία id est anxietas inquie C tatio q; cōmune est vtrisq; symptoma, & ob longā inediam, quæ ventrem ichoribus replet, & ꝑꝑ cibum intēpestiuum grauantē. Verum spirandi difficultas, qua spiritus offendit, ob cibum intempestiuum magis, ꝗ ob indigentiā, oritur. Nā spiritū inter inspirandum * & offendere & quasi sisti, tum angustiæ, tū conuulsionis est nota: latio etenim, q̄ sursum fit, expirationē facit. Tali aūt spiritui contrariū tum in ‖ secundo tū in sexto de morbis populariter vagantibus libro percurrit inquiens, ‖ Duplex intro reuocatio veluti aspirāntibus. * Quod aūt ob cibum intempestiuū & non ꝑꝑ penuriam talis fiat spirandi difficultas, patet ex sermone Hippocratis spiritū frequentē vel magnum valde perperā cibatis fieri asserentis: fit siquidē frequens magnus q; acto in angustiā septo transuerso ab ea, q̄ in ventre cōtinetur alimonia, cū videlicet neq; victa, neq; probe à ventre cōfecta, inflationē parit. Nempe tunc ob septi trāsuersi angustiā de necessitate minus aeris inspiratur, quanꝗ thorax se ea, qua prius dilatabat, dilatatione dilatet. Ergo, quod nunc aeris deest priori, q inspirabatur, id deficientē diminutum q; respirationis vsum facit, atq; ob eā rem animal maiorem respirationem facere cogitur, vel frequentiorē, vel vtranq;. Dictum autem abunde de spirādi difficultatibus oībus, in libris de spirandi difficultate: vbi tum harum tum aliarum difficultatum spirandi causas vnà cum proprijs demōstrationibus scripsimus: verū, quantū ad præsens attinet, hęc D sufficiunt. Ait pręterea & ex prępostero cibatu supercilia quadantenus amplificari. Verum id bifariam scriptū inuenitur. Nempe in quibusdam exemplaribus singulari numero ad hunc modū, ὀφρὺς διεινώσιος μετέχουσα, id est supercilium quadantenus amplificatur. In cęteris vero pluraliter, ὀφρύες διεινώσιος μετέχουσαι, i. supercilia quadātenus amplificātur. Significatur aūt ex ea dictione † supercilia ipsa quodam modo euelli vel retrahi. Fit q; illud interdū quidē ambobus conuulsiue intentis, aut altero solo: interdum aūt & altero resoluto. Deinceps ait deliquia animi fieri, sermonē ad symptomata referens, ꝑ quę & vestiū reiectiones fiunt ardētibus ęgris. Interdum aūt & manus totæ tremulæ fiunt, plus aucto malo. Concussio aūt labri inferioris, morsum in ore vētris vehementem significat. Quo fit, vt tale symptoma, vomitus acrium humorum etiā signum sit.

2. Epid sect. 2ª. circa medium.

2. in sextū Epi. tex. 10. 3ª. 162. d

* Al. expirādū. & ita vetus interpres.

* superinspirātibus.

† παρεσπᾶσθαι πῶς αὐτὰς ἢ ἀνεσπᾶσθαι, i. ad latus trahi quodā modo ipsa supercilia, uel sursum trahi. Antiquus interpres, quod tēpora eorūtrahuntur ad latus aut sursū. Nā dictionem ὀφρύες uertit ipse tēpora.

45 *Hæc si in initijs apparuerint, delirium vehemens indicant, atque magnā ex parte ægri moriuntur.*

Dicta, inquit, symptomata si circa morborū initiū fiāt, delirium vehemens denunciāt. Morbi¹ initiū nunc intelligere oportet totū illud tp̄s, in quo non dū existunt concoctionis notę. Nēpe & in libris de iudicationibus dictum est nomē principij & plura significare: & significatū, quod nunc dictum est, secundum eam esse diuisionem, qua morborum tempora diuidentes morbos ipsos constare ex principio, augmento, vigore, & declinatione asserimus. Ergo, cum nuper di-

¹ A. l. 4 f. 1. t. 1. c. 3. fo. 411. e

cta symptomata, vbi prope morbi vigorem apparent, iudicationem futuram salubribus in morbis significent: sanè, si in principio fiat, iudicationem quidẽ non denunciant, (nihil enim in principio iudicari potest) sed delirij notæ existunt. Scriptum autem & de his abunde in libris de iudicationibus, ex quibus totum, qui de his est, sermonem perdisces, cum illic plenior sit, quàm vt nunc omnino percurrere oporteat. Sed sanè, vt in cæteris, ita in his summatim perstringere satis erit. E

Ergo, quoties natura ad excretionem properat, effatu digna in corpore fit permutatio, ob quam symptomata huiusmodi cum manifestissimis coctionis signis apparẽt. Verum, cum perturbatio efficitur similis, nullo à natura ad infestatium excretionem facto apparatu, tunc periculosissimũ est signum. Dictum iam & cæteris in commentarijs de κρισίμοις id est iudicatorijs symptomatis, qualia sint, & quæ nam ipsorum natura, & quo nam pacto ab ijs differant, quæ ἐπιφαινόμενα i. superapparentia, vocantur, quo in genere erunt & ipsa coctionis signa. Nempe & prognosticũ, & librum de humoribus, & aphorismos, iam ante hunc librum exposuimus. Sanè semper de his eadem dicere ad eum spectat, qui prolixioribus vti consueuit sermonibus.

46 *Qui autem euadunt, hi vel cum abscessu, vel sanguinis è naribus fluxione, vel puris crassi expuitione euadunt, neque aliter.*

F

Cum mori ipsos dixit, non simpliciter dixit, sed magna ex parte ascripsit: quapropter, quo nã pacto quidam ex ipsis seruentur, dicere sequens erat. Quos nunc percurrit, atq; quosdam ex ipsis seruari ait, aut per sanguinis eruptionẽ, aut per abscessum, aut puris abũde cocti expuitionem, simul ex ijs, quæ retulit, ęgros in huiusmodi symptomata incurrere ꝓpter multitudinẽ significans.

47 *Neque sanè horum ita peritos video medicos, qui, vt oportet, dignoscant eas, quæ in morbis contingunt, virium imbecillitates, & quæ ob vasorum inanitionem, & quæ ob aliam quampiam irritationem, & quæ ob laborem, & ab acumine morbi fiant. Quas item natura nostra habitus q; singulis, affectuum species omnigenas fabrefaciat: quamuis cognitæ salutem, & mortem ignoratæ, ferant.*

Quoniam de ægri robore imbecillitate q; sermonem fecit, qui victus scopi sunt non contemnendi, ob id nunc sermonem de imbecillitate repetit, quibus hęc fiat modis, medicos cognoscere debere asserẽs: Nempe, quòd quædam fiat ob vasorum inanitionem: hoc. n. vocabulum κενεαγγεία id proprie & primum significat, atq; ob id ἀσιτία i. ciborum abstinẽtia, κενεαγγεία i. vasorũ inanitio, sæpius dicitur, tanquam nomine generis etiam in specie homines omnes vti consueuerint. Alia autem ob πόνον i. laborem seu proprie dictum, vt dolori idem sit, seu, vt quispiã dixerit, malam affectionem, qua in acutis morbis ægri male afficiuntur. Aliam pręterea virium imbecillitatem ob aliam quandam fieri ait irritationem. Nam, si morsum dixit vel ventris, vel intestinorum, symptoma hoc sub dolorum nomine intellexisse est visus. Verum, si vel vigilias vel oris ventris affectionem dixit, non proprie interpretari visus est. Cæterum virtus exolui videtur, & ob euacuationem, quæ fit vel sanguinis eruptione, vel vomitu, vel deiectionibus, vel sudoribus, & ob lõgiorem, quàm par sit, inediam, & propter tum dolorem aliquem, tum vigilias, tum assiduas purgandi ventris suscitationes: atq; ẽt cum os vẽtris ita affligatur, vt syncopas minetur, id q; vel propter grauãtis alimonię multitudinẽ, vel contristantẽ quandã ipsius qualitatẽ, nempe hęc virtutem celerrime tũ fatigant, tũ dissoluunt. Oẽs igitur hæ virium offensæ ex manifestis quidẽ fiunt causis: sed alię ex "non manifestis: vt qñ absq; manifesta vacuatione, vel vigilijs, vel inedia, vel oris vẽtris sensu, ægri ad talem subtrahuntur corporis affectionem, quam in prognostico scripsit Hippocrates, inquiens, ‖ Naris acuta, oculi concaui, collapsa tempora, & quæ deinceps sunt. Nam hæc corporis conditio fit quidem & ob vigilias, & ob excretionem quãdam, quæ multa sit, & ob inediã: fit quoq; & absq; his, cum s. corporis humores tenues fuerint, & febris calor acris. Nam euaporantur, qui ita extenuantur, per insensibilem euacuationem. Cæteris aũt & ob intemperaturam principis vnius partis affectæ imbecilla redditur facultas. Primum siquidem affecta prima laborat, deinde affectuum participatione & reliquæ duæ. Didicisti. n. vnam esse in neruis facultatem, quæ principium habet cerebrum: alteram in arterijs, cuius principium est cor: tertia vero in venis, quæ ex hepate oritur. Ergo partis vnius, quæuis illa fuerit, intemperatura propriam interdũ facultatem violauit, cui affectus participatione consenserunt reliquæ duæ facultates. Velocissimæ igitur fiunt corde patiente mortes: deinde affecto cerebro: tardissimæ ab hepate prodeunt. Vt. n. partes hæ intemperie affectæ maximam facultatis vnaquæque suæ offensam incurrunt: sic partes aliæ principio vnicuiq; propius appositæ, si forti intemperatura affligãtur, virtutum principia ad sympathiam agunt. Sunt etiam aliæ, quæ quamuis propius appositæ nõ sint, ob generalem tamen communitatem, vel quandam affectionis proprietatem, partes virtutum principia cõtinentes lædunt. Os igitur ventris, cum vitalem facultatem ad sympathiam agit, syncopas infert: cum vero proprie animalem appellatam, desipientias vel conuulsiones. Vterus interdum & apnœas (quas non spirationes propè dixeris:) interdum & neruorum contensiones. Verum singula hæc completa ab omnibus cognoscuntur: cum vero fiunt, & sensim increscunt, medicos plerosq; latent. Quæ sanè non, qñ ob magnitudinem auxilio iam carent, tunc cognoscere oportet, G H

A. li. 3. f. 11. t. 2. c. 9. fol. 281. b

1. Prog. 6. & 7. 4ª. 191. a & b

* generis. quid ãt sit cõitas generis, vide lib. 3. Epid. sect. 1ª. cõ. 4. pa. 130. c

quod

A quod vulgo contingit, sed & cum incipiunt, & fiunt: hoc siquidem optimum est. Quòd si fieri non potest, saltem omnino, cum increscunt, dignoscere est necesse. Sanè hęc omnia Hippocrates significasse mihi videtur, cum inquit, Quas item natura nostra habitus q; singulis affectionũ species omnigenas fabrefaciat: vbi naturam, temperaturam dixit: & habitum, struem corporis compositionem'q;. Nam, qui raram ex natura habent texturam, tum euaporantur, tum syncopam facile incurrunt: qui vero densiore constant textura, hi in morbis cunctantur, diutius'q; trahunt. Sic autem & partes non nulli habent, alias quidem frigidiores, alias calidiores, alias sicciores, & alias humidiores: sed omnibus peculiare temperamento malum.

48 *Maius siquidem malum est, si ob laborem & acumen morbi imbecillitato porrexerit quis potum vel sorbitionem copiosiorem, vel esculentum, imbecillitatem eam ex vasorum inanitione contigisse arbitratus. Neq; sanè calumniam effugere potest, qui imbecillitatum ex vasorum inanitione non cognoscit, premit q; victu. Periculum siquidē aliquod adfert erratum hoc: sed lōge minus, quàm alterum, atq; risu dignum magis. Nam, si medicus alius vel plebeius ęgrũ interuiserit, cognouerit q; ea, quæ contigerunt, dederit q; tum edendum tum bibendum, quod alter vetuerit, is præsidium attulisse existimabitur.† Talia autem maxime ab iis vituperantur hominibus, qui res ad nigrum vertunt. Nēpe, qui ægrum interuisit vel medicus uel plebeius, hunc à mortuis suscitasse ipsis videtur.*

† *Aliqui ita uertunt, Talia aũt artificũ facinora maxime ab hoībus uituperantur.*

B Ob dolores sępius ęgri sine pulsu reddũtur, animi'q; deliquia incurrunt, & nullo pacto queũt moueri: similiter & ob morbi acumen. Sunt aũt, quibus non ob hæc virtus offenditur, sed ob vasorum quomodolibet factã euacuationem. Siue igitur ob euacuationē sensui manifestam, siue ob eam, quę per halitum fit, discussionē, siue ob inediã, virtus labefactata fuerit, qui ita affecti sunt, cibari quã celerrime expostulant. Contra aũt, qui ob dolorem, vel morbi acumen parũ valentem habent facultatem, vacuatione interdum magis, q̃ repletione, indigent: immo, qui cibũ his exhibet, maximũ affert detrimentum. Verum, qui ex vasorum inanitione imbecilles sunt, hos siquis diæta tenui presserit, lædet, quanq̃ non æque euidenter vel celeriter. Ignorare autem, si æger sit imbecillus ob vacuationem magis, q̃ ob dolorem, probro vertitur. Cętera dictionis manifesta sunt.

49 *Scribemus autem & horum notas, quibus singula dignosci possint.*

Rursum & hic pollicetur Hippocrates, sicuti paulo ante, se librum alium quendam de morbis acutis scripturum.

50 C *Similia porrò iis, quæ ventriculo contingunt, hæc existunt. Nam, si corpus totum præter consuetudinem valde quieuerit, non confestim robustum magis euadit: quòd si diutius ociatum ad labores sese repente verterit, uile profectò quippiam euidenter operabitur. Ita de cæteris corporis partibus est existimãdum. Nempe & pes, & cæteræ, quæ articulis prædita sunt partes, laborare non consuetæ, tale quippiam patiuntur, si post longum tempus ad laborem subito se vertant. Hæc patientur oculi & dentes, & quicquid huiusmodi est. Præterea & cubile præter consuetudinem & molle & durum, laborem facit. Quod item sub diuo est, præter solitum corpus indurat.*

Rursus ad institutũ rediit Hippocrates absoluto de virtutis imbecillitate sermone, quē per digressionē à pristino mutauerat instituto: ait'q;, quæ nunc dñr, similia quodã mō esse iis, quæ ventri contingere dicta sunt. Nēpe scopum dirigit ad summã eam, in qua mutationes subitas magnã languētibus afferre lęsionē astruit. Quod aũt hoc in loco scribit, huiusmodi est. Vt vēter diutius omnino ociatus functionē perficere probe non potest, nisi prius sensim rursum assuescat, & suas exerceat operationes: sic corpus vniuersum singulæ'q; aliæ partes. Deinde & partes aliquas serie continuata noīatim cōmemorat: atq; tandē in fine sermonis, eius, quæ in cubili fit, mutationis mētionē fecit, astruens sanè & tunc, quod ab initio de consuetudinis mutatione est ab eo propositũ.

51 D *Sed horum " omnium exempla scribere satis fuerit. Nam siquis vlcus neq; admodum insigne, neque valde vile, in tibia acceperit: fuerit q; homo, cui neq; admodum difficulter neq; ualde prompte ulcera sanentur: & prima protinus die ita iacens curetur, vt nequaquàm crus tollat: hoc sanè pactò sine inflammatione manebit, citius q; sanitati restituetur, quàm si oberrans curetur. Quòd si vel quinto vel sexto vel superiore adhuc die surrexerit, atque ambulare voluerit, magis laborabit, quàm si statim ab initio oberrans curatus fuisset. Porrò si & multum & repente se fatigauerit, multo magis laborabit, quàm si ita curatus in diebus huiusmodi sese fatigauerit.*

A lib. 4. f. 4. t. 3. c. 2. fol. 472. e

De repentina adhuc mutatione, vt antea in exemplis aliis, ita & nunc in vlcere sermonem facit Hippocrates. Nam, si quispiam (inquit) vlcus in tibia habens, qui & quiescere & iacere indigeat, quiete ambulet (hoc enim significat πλανώμενος ἰητρεύοιτο, id est oberrãs curetur) lædetur quidem prorsus, sed minus, quàm qui primis diebus quieuerit, deinde subito circa quintum vel sextum, vel diem etiam ἀνωτέρω, id est superiorem, tertium videlicet vel quartum, ambulare cœperit. Sunt, qui vocabulum hoc ἀνωτέρω de sequentibus dici diebus existiment, septimo scilicet octauo & nono: quod si ipsis placebat, eos principiũ dictionis per ε & ξ ἐξωτέρω, & nō ἀνωτέρω per α & ν, scribere oportebat. Quare aũt, inquiunt, tale fieri non valet vlcus, vt s. non parũ lędatur, qui septima vel octaua ambulare cœperit, & antea quieuerit: & grauiter, dixerim, si vlcus magnum fuerit, vel laborans fuerit vnus ex illis, quibus vlcus difficulter curatur: & magis, si ambo

concurrerint? Quod si neq; vlcus magnum fuerit, neq; laborans fuerit, cui difficulter vlcera curentur: curetur autem conuenienter, nam & hoc subaudire in sermone oportet: iam circa septimam aut octauam bene habebit, & ambulare citra læsionem poterit. Quam ob causam sermoni adiecit, Vlcus neq; admodũ ἐπίκαιρον, id est notabile insigne q;, neq; valde εὐηθές, id est vile, simplex scilicet εὐηθές vocans. Fuerit q; item homo, cui non admodum difficulter vlcera sanẽtur. Is siquidem, si nihil aliud circa curationem erratum sit, solum quia mediocriter ambulet & incedere indigeat, læderur, quidem: sed non ita grauiter, vt si primis diebus quieuerit, mox tertia vel quarta vel quinta vel sexta obambulare cœperit. Qui vero magnum vlcus habuerit, & is sit cui difficulter vlcera sanentur, non mediocriter sed grauiter læderur ab initio obambulans: veluti & qui paruum vlcus habuerit, atq; is sit cui facile admodum vlcera sanentur, si primis diebus quieuerit, & quinta vel sexta ambulare cœperit, nõ grauiter sed mediocriter offendetur. Ob eam igitur causam Hippocrates de eo, qui in vtraq; oppositione medium obtinet, sermonem fecit. Oppositionem autem dicit tum eam, quæ in magno & paruo vlcere comperitur: tum eam, qua homo dicitur δυσελκὴς & εὐελκὴς, id est cui tum difficile tum facile vlcera sanantur. Quod nihil referat dicere insigne vlcus, vel magnum, palàm est. Nempe ἐπίκαιρον, i. insigne, propter loci naturam tale fit: magnum vero virtute perficitur, etiam si sectione corporis paruum sit, vel ipsa sectionis F magnitudine insigne fiat: εὐηθές vero, i. vile, quod simplex est & paruum vel propter loci naturã, quæ vilis & abiecta est, vel propter sectionem ipsam paruam factam, dicitur.

52 *Omnia igitur hæc inter se subitam omnem supra modum huc & illuc mutationem nocumentum inferre perpetuo testantur.*

In exemplis singulis præsentis sermonis mẽtionem facit Hippocrates: quapropter & nunc in exemplo, quod de vlcere facit, idem est executus. Nempe διὰ τέλεος, id est perpetuo, idem significat, quod διὰ παντὸς & ἀεὶ, id est vbique & semper.

53 *Multiplex itaq; in ventre est læsio. Nam, si ex multa vasorum inanitione repente quid plus iusto ingeratur: similiter si reliquum corpus diutius ociatum subito ad laborem vehementem sese verterit: multo magis læderur, quam si ex multo cibo ad vasorum inanitionem transferatur. Corpus re vera his cessare oportet, etsi ex multa fatigatione subito ad ocium ignauiam q; desciuerit. Oportet autem & illis ventrem à ciborum cessare multitudine: alioqui læsio in corpore fiet, & totius corporis grauitas.*

Quod primum omnium demonstrare decreuerat, id de subitis in vẽtre mutationibus fuit. Deinde ab hoc ad generalius, quod & vniuersalius dicunt, transiens, de repentina omni consuetudinis mutatione hucusq; percurrit. Nam, cum specialiora in generalioribus, & particularia in vniuersalibus, contineantur, vẽtris q; permutatio cum subita ocium mutatione demonstrata sit, nunc rursum ad ventrem reuersus, mutationũ, quæ in eo fiunt, differentias edocet. Ait q; longe grauiorem in victus mutatione esse læsionẽ, cum ex multa inedia repente plus modico ingerit, q̃ si ex multo cibo ad inediam transmutatio fuerit. Simile huic fieri in toto corpore deprehenditur. Nã minus læduntur, qui ex motione ad quietẽ subito transeunt, q̃ qui ex quiete ad motionem demigrant. Rursum & hoc in loco permutationis intẽpestiuę emẽdationes correctiones q;, veluti & in prẽmissis, adscripsit, quanq̃ id ad prẽsentem non videatur pertinere speculationem. Quæ autẽ adscripsit, hæc sunt: Qui ex motu quidẽ actione q; in ocium segniciem q; trãseunt, eos ἐλινύειν, id est cessare & toto quiescere corpore præcipit: quod idẽ huic sentẽtiæ existit: ‖ Vbi fames, laborandum non est. Verum, qui ex multa fatigatione ad quietẽ transeunt, eos pauciora ingerere iubet, quod est & ventriculum quiescere. Quoniam, qui toto corpore non laborans consueta ingeret, is multitudinem subalet: qua efficitur ratione, vt totum corpus grauetur, laboret q;. Πόνος autem, id est labor, nunc Hippocrati læsionem indicat, multis specialibus læsionibus genus existẽs.

A.lib.1.f.3.d.2. c.7.fol.61.h

2 Aph.16. Ext. ord.12.g

54 *De mutatione in victu, quæ in hæc vel illa fit, plurima sum locutus: quòd re vera hæc nouisse cõmodissimũ sit, cũ ad oĩa, tum ad id, de quo nunc agitur. Nã & in morbis acutis ex vasorũ inanitione ad sorbitiones trãseunt. Transeundũ quidẽ, veluti iã pcipio ego: deinde sorbitionibus haudquaq; utẽdũ prius, q̃; morbus ad maturitatẽ perductus fuerit, aut signũ aliquod aliud apparuerit, ut ĩ intestinis uacuatoriũ uel proritatoriũ, uel ĩ hypochõdrijs qualia scribẽtur signa.*

Rursus sermonem totum in summam vnam coegit Hippocrates. In habentibus quidem similiter, victum haudquaquam permutare præcipiens: verum in ijs, qui ex sanitate ad morbum transeunt, permutare quidem, non tamen vt cęteri permutant. Deinde compendio quodam victus scopum in acutis morbis declarauit. Nam, si morbus maturuerit, transeundum ad cremoris ptisanæ exhibitionẽ pręcepit: &, si adhuc incoctus fuerit, non transeundum, nisi forsan symptoma aliquod, quod vires prosternat, apparuerit, vt vel vacuatio ventris immodica, vel aliud quippiam, quod proritet. Communi autem proritationis nomine comprehendit omnia, quæ quouis modo virtutem ad infirmitatem agunt: quo in numero censentur & morsus, quem acris humor siue in intestinis siue in ventriculo & præsertim ipsius ore parit, & vigilia, & ira, & mœror, & lumbrici helminthes, qui ab intestinis ad vẽtrem vsq; ascendunt, & cutis totius aut membri alicuius,

A ius, qui nocte aggrediatur, pruritus: ita vt virtus non solũ ob iritationem, verum quoq; & propter vigilias, exoluatur. Præterea inquit, Vel in hypochondriis qualia scribentur signa. Nam & ipsa dandam vel non dandam cõmonstrabunt alimoniam. Fieri siquidem potest, vt intelligatur vtrunq;: sed alterum magis pro sermonum intelligentia. Nempe præcipiens à ptissana abstinendum ante q̃ morbus maturuerit, cũ scilicet ęger sufficere possit, adiecit, Nisi signum aliquod apparuerit vel in intestinis vacuatoriũ aut proritatorium, vel in hypochondriis qualia scribẽtur: tanq̃ & hæc cremoris exhibitionem ante q̃ morbus maturuerit, admoneant. Forte hypochondria dicit, quæ vehementer exaruerunt, & squallida admodum existunt. Talia nempe contingunt & mortiferæ faciei, de qua in prognostico dixit, ||Naris acuta, oculi cõcaui, & collapsa tẽpora. Nempe is signorũ concursus hypochondrium habet ita contractum, vt quempiam ex inexercitatis fallat, tanq̃ reuulsũm videatur. Verũ contrahi vehementer ob siccitatẽ, & propter phlegmonen reuelli, idem non sunt, siquidem exuperãs corporis siccitas tensionẽ septo transuerso & hypochondrio pariat maiorem. Sed maxime animaduertas distinguas q; à siccitate phlegmonen, q; sanatio non vna sit, oportet. Nempe, qui hoc ipsum ob phlegmonen habẽt, tenuissimo egent victu: qui vero ob siccitatem, contrario, vbi sępiuscule pauculum exhibemus ptissanæ cremorem. 1. Progno. 6. & 7. 4[a]. 191. a & b

B

55 *Fortis vigilia, potus cibos que tum crudos tum incoctos reddit: verum ea, quæ in alia fit transmutatio, corpus dissoluit, excoctionem que & capitis grauitatem parit.*

Sępius existimaui librum hunc in typis repertum, post mortem Hippocratis esse publicatum. †Non secus etenim, quàm hoc pacto, facta esse videtur inordinata sermonum compositio. Nam quæ ab Hippocrate inueniebantur exempla, hæc in libro ad fidẽ vniuersalis scripta sunt, alia quidem in facie, alia in tergo. Neq; enim vnicuique tum adscripto tum addito suum assignare ordinem potuit. Ergo, quod ab Hippocrate imprẽsentia dicitur, id manifeste inordinatum existit. Neque enim hoc in loco ascribendæ rei huius occasio fuit, sed certe paulo ante, cũ de ea, quę præter consuetudinem ad contrariũ fit, mutatione exempla scripsit. Nempe illis adscribi debuit, Quæ etenim ad vigiliam insueta fit mutatio, incoctiores tum cibos tum potus efficit: ad somnum vero multum, eum'que studio quodam accersitum segnitiem corporis & capitis grauitatem. Quã enim dixit ἐφθότητα, id est excoctionem, & dissolutionem, & capitis grauitatem, verbo vno coniunctam comprehensam'que manifestat roboris exolutionem. Commonstrat autem & nomen ἐφθότητος, id est excoctionis, quæ ob calidam humiditatem fit, non ob siccitatem. Nempe vigilia C per halitum digerere & siccare, non, quæ in imo sunt, coquere nata est: somnus vero humectare, spiritum'que & effluuia cohibere. Non igitur absque ratione in eorum, qui plurimum præter cõsuetudinem dormiunt, corpore halituosa redundant excrementa: atq; ob eam rem tota ipsorum constitutio ex coctis similiter exoluta redditur.

† *Lauachius ita vertit, & meo iudicio recte. Inordinat9 nanque sermo haud aliter eẽ factũ qua sic monstrat.*

GALENI IN LIBRVM HIPPOCRATIS

DE VICTVS RATIONE IN MORBIS ACVTIS

COMMENTARIVS TERTIVS

ARGVMENTVM

Exponit Vini, Mulsæ, Oxymelitis, Aquæ, & Balneorum facultatem.

D

De Vino

1 *Vibus autem vinum dulce vinosum que & album & nigrum, melicratum que & aqua & oxymeli insigniantur, in morbis acutis, distinguere oportet.*

Non inordinate solum, verũ quoq; et diminute vinorũ catalogum fecit. Est siquidem vna ipsorũ differentia in colore: alterã qualitas in gustatu facit: tertia consistentiã respicit: quartam odor progignit: et quinta in virtute reperitur. Quę ergo in colore est, ea in albũ, nigrum, fuluum, & flauum, & rubrũ diuiditur: verum cum & aliæ, quæ medium obtineant, sint differentiæ, sanè vt in colore, sic in uirtute permistæ reperiuntur. Quę autẽ ex vinorum gustatu est differentia, ea in dulce & austerũ diuiditur: & ex his mediũ, tum quod nullã, quę manifesta sit, habet qualitatẽ, tum quod ex vtraq; cõstat qualitate: præterea & in id, quod acre appellitatur. Verũ, quę in consistentia reperitur differentia, in aquosum secatur & tenue, & in ualde crassum, & in horũ mediũ, atq; in ea, quæ mediũ hoc & extrema interiacent. At ẽm eam, quę in odore est, alia quidẽ boni odoris sunt, alia vero non boni odoris existunt, sed & ferientem quandam & insuauẽ nacta sunt

ſunt qualitatem: alia nullo pacto odorem habent, ſed ſunt aquæ inſtar inodora. Differentia vero in facultate eſt, ob quam aliud quidem potens, aliud vero imbecillum, aliud medium, atq; aliud quod medium hoc & extrema interiacet. Vinum potens vehementer celeriter q; corpus calfacit, caput q; ferit: imbecillum contrario agit modo: quæ vero medium obtinent, nota euadunt, ſi ab extremis diſtinguãtur. Potens, vinoſum appellatur: imbecillum, aquoſum. Nempe, in quo vinũ aquam euincit, id cum in aliquo vehemẽtiſſimum eſſe videbimus, iure vinoſum appellabimus: ſicuti & contrarium, aquoſum, quod aquæ maxime in omnibus ſimile exiſtit tenuitate ſcilicet, & colore, & odoris carentia, & non manifeſta calfactione. Hæ igitur in vinis ſecũdum propriam naturam reperiuntur differentiæ. Sunt, qui his adiiciant eam, quæ ex tẽpore deſumitur, differentiam: qua, vetuſta quædam ſint admodum, alia recentia, & alia, quæ in medio horum conſiſtant. Sed, q differentiæ huiuſmodi eorum ſint, quæ extrinſecus accidant, palàm eſt. Nempe, quatenus tempore acriora & calidiora fiunt vina, atq; vnà cum his tum colorem, tum ſubſtãtiam, tum odorem mutant, eatenus differentiam aliquam in vinis tempus facere videtur. Quòd ſi nihil horum immutetur, neq; ab aliquo vinum vetus dicetur, neq; recens: immo neq; nunc ita dicunt, tanquã vini ipſius annis opus prima ratione habentes, ſed tanquã ſimul cum annis facultatem commonſtrantes. Non enim ob tempus vina vel iuuant vel lędunt, ſed ex propriarum differentiarum mutatione id habent. Ergo, cum de vinorum agimus differentiis, temporis mentionem facimus per accidens, & non proprie, neq; primum. Cæterum inter proprias vinorum differentias quędam iuuant lędunt q; propria ratione: aliæ nõ per ſe proprie q;, ſed per accidens: Dulcedo quidem & auſteritas propria ratione, ſic tum potẽtia tum imbecillitas, tum tenuitas tum craſſities: Sed differentiæ, quæ tum colore tum odore deſumuntur, nõ primum, ſed per accidens: quoniam vinorũ hęc quidem & aquoſa & alba & fulua & nigra, alia aquoſa & inodora vt aqua, vel inſtar aromatis vnguenti q; beneolentia. Si igitur vinorum hæ ſint differẽtiæ, quæ & ſecundum propriã virtutem & per accidens numerentur, iã tibi conſtat de eo tum ordinis tum numeri, qui in præſenti dictione ſit, defectu. At, ſi in ſequentibus omnium, quæ commodæ ſunt, differentiarum meminiſſe Hippocrates videtur, veniam eius inter exponendum defectui dabimus.

2 *Vinum dulce vinoſo minus caput grauat, minus que mentem ferit, atque quouis alio facilius per inteſtina deſcendit: lienem tamen iecur que tumefacit: picrocholis que nullo pacto eſt idoneum, nempe his ſitim facit, ſuperius que inteſtinum inflat: non tamen inferiori pro flatus ratione eſt inimicũ, etſi non admodum penetret, qui à dulci vino eſt, flatus, ſed diutius circa hypochondria moretur.*

Vinum dulce ſecundum guſtandi qualitatem nominatur, qua & auſterũ & acre, vt aquoſum prætermittamus, quod non omnino ab adſtringendo excidit: tametſi penitus exolutam habeat aſtringendi qualitatem. Nam, ſi ipſum aquæ comparaueris, percipies manifeſte ex ea comparatione guſtum huiuſmodi vinorum, eorum eſſe, quæ modicam nacta ſunt aſtringentiam. Aquoſum autem vinum appellant homines, quod aquæ tum colore tum ſubſtantia ſimile eſt: perſpicuum ſiquidem, vt aqua, ſplendidum & purum, & ſubſtantia tenue videtur. Protinus autẽ & facultate aquæ ſimile exiſtit, neq; imbecillum caput feriens, neq; infirmos neruos, quando ne quidem manifeſte calfacit. Sed de vino hoc rurſum tractabitur. Dulce igitur vinũ hoc quidem modo ab ea, quæ in guſtu reperitur, qualitate eſt nominatum, ſed multis numeris ab aqua & colore & ſubſtantia receſſit. Neq; enim tenue exquiſite neq; album vidiſti aliquando vinum dulce: ſed plus minus dictis recedit, & neutrum horum habet. Dulcia autem vina maxime ſunt theræum & ſcybelites, craſſa vtraq; & nigra. Dulcia quoque & ea, quæ in Mæonia ſunt, therinum & caryinum tanto dictis & craſſitie & nigritie ſuperiora, quanto dulcedine inferiora. Pręterea, quod hepſema & ſiræon à Græcis, {& à Latinis ſapa} appellatum ex cocto muſto cõficitur, quo dulcius vino perficitur, eo & colore nigrius & ſubſtantia craſſius apparet. Quarto autem de ſimplicium medicamentorum viribus dulcem omnem ſaporem à caliditate, quæ non immoderata & vehemens ſit, fieri demonſtrauimus: ſicuti & acrem in vehementer calfacientibus, acrimonia ſiquidem horum eſt inſeparabilis. In vſu vero vinum dulce mediocriter calfacere videtur, ſitim q; facit propter tum caliditatem tum craſſitiem. Ita ſane & muſtum, quo diutius in igne verſatur, eo tum craſſius tum nigrius tum dulcius euadit: quãquam ſupra modum coctum amaritudinem contrahat, quo modo & mel ipſum, quod, quanquam omnium dulciſſimum ſit, longa tamen coctione amarum redditur. Sed, vt iam retuli, de qualitatibus omnibus guſtabilibus in quarto de ſimplicium medicamentorũ viribus eſt tractatum: atq; hoc in loco, vt in aliis ſuper Hippocratis libros expoſitionibus, non demonſtrationes, ſed concluſa tantummodo recenſeo. Cum igitur vinum dulce viſcus calfaciat, ſit q;, vt dictũ eſt, ſubſtãtia craſſum, particulares ipſius facultates, quas epotum commonſtrat, ſecundas qualitates conſequuntur: color ſiquidẽ ſua ratione nullo pacto vel iuuare vel lędere poteſt. Ergo vinum huiuſmodi pro ſubſtantię craſſitie tarde meat: quapropter tantum abeſt, vt ex obſtructis partibus aliquid adimat, vt etiam obſtructiones adaugeat. Atq; ob id hepati affecto maximum affert detrimẽtum, præſertim q; vbi vel phlegmone vel ſcirrhus ipſum occupauerit. Sed moderatius lædit, vbi vel ab humorum craſſitie viſcus oppilatur, vel propter

A.li.3.t.14 t.1. c.19.fol.309.g

A pter imbecillitatem afficitur, uti in affectionibus, quę proprie hepaticę nuncupantur. Post hepar lien à vinis "crassis lęditur: non tamen pulmo, quãdo in bronchiis crassum habet humorẽ. Nempe in hepate ex amplis portę vasis ad angusta stricta q; vasorum tum gibbæ tum simæ proceditur extrema: per quę eorũ omnium, quæ in corpus totũ digeruntur, transmeatio fit: at in pulmone contrario euenit modo: nam per venas multas digestũ confectum q; in amplam bronchiorũ, & primo minorũ, irruit capacitatem: atq; ab his ad maiora excipitur, secum & crassos tollens humores, quibus non calidius solum, verum quoq; & tenuius existit. Scis autem pulmonem ipsum ab humoribus crassis viscosis q; per tusses expurgari: nam, qui aquosi sunt, & exquisite tenues, aerẽ qui tussiendo extra mittitur, circumfluunt. Aer etenim tanquã manus quædam existit, quæ sursum crassos humores secum ferat: sed crassitiem humorum talem esse oportet, vt ab aere sursum ferri possit, & nõ, vt lutum, bronchijs illitã esse & infarctam. Ob id sane viscosos humores tusses non expurgant: nempe manẽt, & interna, visci instar, occupant bronchia. Ergo, quę ad eductionem eorum, qui in pulmone continentur, crassorum humorum futura sunt idonea medicamenta, moderatam humiditatem habere debent. Quòd si viscosi humores fuerint, non humiditate solum est opus, verum quoq; & ea, quæ ab acidis fiat succis, detersione. Ob eam rem melicratum
B quidem ad crassorum humorum expuitionem est conuenientissimum, oxymeli vero ad viscosorum. Post melicratum ptissana est, atq; ab ea vinum dulce, si coctis iam tum peripneumonia, tum pleuritide propinetur, amplius non vexatis inflãmatione corporibus. Quòd si vinum huiusmodi epotum sitim faciat, ad expuitionem minus idoneum redditur. Verum, vt vno absoluam verbo, uinum dulce in acutis morbis ad expuitionem tum propter dictas operationes, tum propter communẽ uinorum omnium rationem, qua uires roborant, idoneum existit, & maxime iis, qui quæuis humida, quæ tum in thorace tum in pulmone continentur, expuunt. Didicisti autẽ humida illa uaria tum substantiis, tum qualitatibus, tum uirtute esse, in prognostico, ubi sputorum exposuit differentias. Nullum sane bonũ aliud, uinum huiusmodi habet febrientibus propinatum: minus tamen uinoso, quod uehementer calfacit, lędere poterit. Commodũ pręterea aliud nihil habet præter antedicta, nisi q uentris permeationem modice iuuet. Ob id igitur Hippocrates, ubi à minus lędentibus, quæ multa sunt, doctrinæ exordium fecit, ad iuuamẽta ipsorum, quæ pauca sunt, circa finem sermonis transit. Percurramus igitur, quæ recenset, dictiones ipsius persequendo. Vinum dulce minus, quàm fortia potentia'que, mentem ferire ait, id est minus deliria progignere: fortia siquidem uina uehementer calfacientia caput humoribus uaporibus q; & cali
C ditate replent. Vina igitur dulcia, quo magis à uehementi caliditate absunt, eo minus cum caput grauant, tum mentem lædunt. Sed facilius per intestina descendere ait, & uiscera tumefacere, i. uiscerum tumores augere. Sed de his dixi paulo ante. Præterea dulce uinum non idoneum esse ait picrocholis, id est qui amaram bilem sibi aceruant. Nempe medici χολὴν, id est bilem, simpliciter & pallidam & flauã dicere consueuerunt, μέλαιναν uero χολὴν, id est nigrã bilem hoc toto appellare, & non χολὴν, id est bilem simpliciter: sed hęc quidem acida est: amara autẽ, quæ flaua. Ob eas res picrocholos appellat Hippocrates, qui redundantem habent huiusmodi bilem. Permista autem aquosis ichoribus & liquidissima & pallida videtur: sola uero cum existit, & crassa & flaua est. Quæ autem huiusmodi bilem procreant, sunt calida & sicca temperamenta: ad cuius generationem idonei sunt & dulces omnes humores. Quo fit, ut omnium horum maxime mel bilescat, q dulcissimum sit: deinde & dulcia uina. Non solum autem, q caliditas multa tales humores amaros reddit, propterea dulce uinum febrientibus, & præsertim ubi calidi & sicci temperatura fuerint, idoneum non est: uerum quoque & q crassa sint huiusmodi uina, neq; per urinas uelociter descendant, neque cito difflentur transpirent'que: quo fit, ut biliosos humores neque secum agant, neq; excernãt. Solis ergo his unum inest bonum, q uentrem emolliant: quod si non
D fecerint, omni pacto nocent. Præterea & siticulosa sunt, hac re, q facile bilescant, commonstrãtia. Flatuosum quoq; uinum huiusmodi esse asserit. Nempe incalescentes crassi humores flatum sibi similem generant, tum uaporosum, tum crassum: quod autem tale est, inflationes parit. Quapropter ex tenuibus uinis non prodit flatus, quanquam interdum quippiam generetur, quod & tenuium sit partium & aerosum, non nebulosum uaporosum q;. Cęterum "dulce uinum inferioribus intestinis non esse inimicum ait, quanquam tarde meet, qui ab ipso est, flatus, moretur'que circa hypochondrium. Ea autem occasio est, ob quam non admodum turbet inferiora intestina, quia circa hypochondrium moretur, donec perfecte coctum & tenuatum fuerit: q si semel coctũ fuerit, commeabiliorem tenuiorum'que partium habebit naturam. Qua igitur ratione à supernis ad infernas expellitur partes, eadem ab infernis extra mittitur.

A.l. 3. f. 10. t. 5. c. 1. fol. 272. d

A. li. 3. f. 10. t. 5. c. 1. fol. 272. d

3 *Vrinas siquidem hoc minus, quàm vinosum album, omnino mouet.*

Quod'nam uocauit uinosum albũ, cõsiderabimus: nam antea uinosum uinum tum esse, tum appellari diximus, quod iure optimo aquoso opponitur. Valenter igitur ipsum & calfacere, & caput replere, & desipientias procreare, & calorem febrilem augere, est operępretium. Sed uinũ huiusmodi albũ non est, neq; cum nouum existit, neq; cum uetus: quando ne quidem aliud quippiam

piam antiquorum vinorum manet album, etsi quã maxime circa initia tale fuerit: immo semper E fuluius redditur, & tandem flauum. Visus est ergo Hippocrates dixisse vinosum album, austerũ quod neq; vrinas mouet: sed, si tale crassum fuerit, circa hypochondriũ morat̃: si vero nõ crassum, neq; multum moratur, vt nigrum, neq; albis simul & mediocriter austeris similiter ad vrinas descendit. Nempe vina hęc vrinas cient, ꝙ vtrãq; tarde per vrinas descendendi effugerũt proprietatem, tum eam, quæ aquæ est, quam ob frigiditatem nacta est: tum eam, quam vinum nigrum propter crassitiem habet. Vinum siquidem album & austerum minime calidũ inter vina existit: atq; ob id iis, quæ ad ventrem fiunt, distillationibus idoneum. Non tamen abunde ciet vrinas hoc vinum. At forsan Hippocrates vino huic nigrum comparans, minus ciere vrinas ipsum ait.

* Al. ὑδατώδεσ, i. aquosi vini.

4 *Sputum autem alio efficacius educit, quod dulce est.*

Quod'nam aliud dicit? vtrum'ne præsens, ad quod dulce comparans dixit, Vrinas siquidem hoc minus, ꝙ vinosum album, omnino mouet: an nõ hoc solum, sed simpliciter omne id, quod dulce non est? Cum ergo Hippocrates, quantum ad dictionem hanc attinet, obscurus sit, credibilius'que sit ipsum nunc de "vinoso albo sermonem intelligere, rursum & alia oritur ambiguitas, quid'nam sit vinosum album: ꝙ non valde manifestum sit, vtrum'ne id, quod vehementer calfacit: an quod valde astringit, quod στρυφνὸν, id est acerbum, Gręci appellitant, veluti quod moderatius, austerum. Quo'nam igitur pacto habeat, quod in dictione est, ego impræsentia exponam. F

A. li. 3. fio. 15. c. 1. fol. 172. d

Sputũ maxime omnium vinorum dulce educit, vbi non supra modum crassum fuerit, veluti et quoties non vsque adeo ad fuluum secesserit, vt exoluta in eo sint tum crassities tum dulcedo. Prauum autem febri auxilium est vinum fuluum, ꝙ vehementer calidum fit. Verum post vinũ dulce non admodum crassum ad eorum, quæ in pulmone sunt, eductionem cõueniens est aquosum vinum, virtutem scilicet roborans, & humores tum humectãs tum incidens mediocriter. Quod cęteris vinis omnibus innocentius febrientibus exhibetur.

5 *Et sanè, quibus propinatum sitim facit, his minus, quàm vinum aliud, educit: quibus vero sitim non facit, vino alio magis educit.*

Vinum aliud nunc dixit, quod omnino siticulosum non est. Quare autem vinum siticulosum minus sputa educat, facile intelliges, si, quæ antedicta sunt, ad memoriam reuocaueris. Nempe sitis his perseuerat, qui dulce vinum bibunt, quòd febrilis calor in ipsis morosior maleficentior'q; existat. Qui si talis fuerit, sputum siccat, crassius'que & viscosius reddit. Quòd autem sputũ huiusmodi difficulter educatur, verbis non est opus. G

* καταῤῥηκτικός.

6 *Vinum autem album vinosum iam plurima maxima'que parte laudatum quidem & culpatũ in vini dulcis enarratione. Ad vesicam vero vino alio magis penetrat, vrinas'que prouocat, & perpetuo purgat, atque multa ad opem his morbis ferendã facit. Nempe, etsi vino alio ad cætera inhabilius existat, veruntamen, quæ in uesica ab eo fit purgatio, liberat, si propinetur, quale oportet. Bonæ hæ coniecturæ sunt de uino tum profectus, tum detrimenti: quas, qui me seniores sunt, non didicerunt.*

De vino hoc in dulcis vini mentione diximus, postea quàm vires ipsorũ comparauit, perquisiuit'que: dixi autem non paruam esse quęstionem, si album simul & austerum vinum, album vinosum dixit, vel quod vehementer inter uina alba calfacit. Nempe ex vinis albis nullum ualẽter calfacere potest: quod enim summe calidum est, id continuo & flauum existit, ueluti & quod ab ipso est fuluum: mox ab his rubrum, & deinde dulce. Album autẽ minus quidem his omnibus calfacit: sed differentias particulares alia'q; omnia pro pluris minoris'q; ratione habet interualla. Quòd autem uinum huiusmodi dulci facilius ad uesicam penetret, dictum antea: sed ad alia dulci inhabilius esse ait, quæ sunt uentris subductio & eductio sputorum. Bonas autem has ait coniecturas esse, id est notas indicia'q; facultatis uinorum. H

7 *Fuluo autem vino & nigro austero in morbis huiusmodi ad hæc uteris, si neque grauitas capitis fuerit, neque mentis concussio, neque sputo uia concludatur, neque teneatur urina: excrementa autem & humentiora & ramentosa magis fuerint. In his autem ex albo migrandum præcipue est: & iis, quæ his similia existunt.*

* In textu est Anabates. Aliqui legũt Sybates. Codex quidã manuscriptus hẽt Αβάτης. In libro etiã de cibis boni et mali succi cap. 11 tractat de vino Cilicio Abate.

Dulce quidem uinum continuo & nigrum existit: non tamen nigrum omne continuo & dulce: nam ex his quædam austera sunt, qualia apud nos in Asia prope Pergamum in Perperine & Ægis. Quod autem in Cilicia est Albãtes, austerum simul & dulce existit, qualitatibus constans contrariis: quo fit, ut prauum sit, quia neq; distribuatur, neque descendat, sed plus iusto in uentre permaneat superiore, atq; ipsum inflet. At, quod citra dulcedinem nigrum austerum est, id uentri utile existit, quando uel plura iusto descenduntuel ramentosa: tunc enim est idoneum, sicuti & uinum album austerum, & quęcunque alia astringentia. In eum usum & fuluum uinum prodesse ait, non omnino simpliciter fuluum affirmans, sed fuluum austerum. Nam de utrisq; te intelligere oportet, quod in principio dictionis existit, qua dicitur, Fuluo autem uino & nigro austeris, in morbis huiusmodi ad hęc uteris. Duplex siquidem fuluum, ut nigrum: aliud siquidem dulce, aliud

A ce, aliud austerum. Atque, cum tertium præter vtrunque existat ex vtriusq; qualitatis permistione constans, attamen, quod vna est præditum qualitate, id colore vtroq; duplex existit. Caput autem & mentem fuluum magis ferit, quòd & calidius nigro existat. Febres quoque ratione eadem auget: his enim idonea sola ea sunt, quæ aquosa sunt. Non immerito igitur vinis austeris vtendũ prohibuit, siue ea colore fulua, siue nigra fuerint, in capitis grauitatibus & mentis lęsione, vbi nimirum febris ipsam percusserit: atque amplius in thoracis pulmonis'que ægritudinibus, in quibus sputum detinetur, vina huiusmodi inhabilia esse ait, atque cum vrinę supprimuntur, propter crassitiem videlicet & astringendi facultatem.

Quòd autem superiora quidem omnia vesicam'que minus offendet, si dilutius fuerit, intestina vero iuuabit magis, si meracius: neminem latere debet.

Vinum meracius, vt dixit, intestinis magis conuenit: quo fit, vt non abs re iuuet ipsa astrictionis ratione, propter quam omnino iuuamẽtum habet. Verum huiusmodi astrictionem exoluit, si aqua temperatum fuerit, atque ob eam rem minus intestina iuuat. Quo autem modo hęc iuuat magis astringendi ratione, vbi meracius fuerit, sic thoracem caput q; magis offendit: hæc sunt sa-
B nè quæ manifestauit inquiens/superiora quidem omnia lędit/. Lędit quoq; & corpora ea, quibus per vrinas expurgari est opus: nempe austerum vinũ, excretiones omnes cohibet. De vinis hęc locutus Hippocrates, continuo ad melicratum transit, cęteris quidem ferè omnibus de vino demonstratis, at prætermisso vno, quod non absoluit, & ego obiter *percurram, ꝙ scilicet febrientibus maxime idoneum aquosum sit. Est autem vinum hoc album colore, substãtia tenue, nullam earum, quæ cęteris vinis insunt, habens qualitatem, neq; austeritatem, neq; acerbitatem, neq; dulcedinem, neq; acrimoniam, neq; odorem. Nempe vino huic omnium soli, vt tum aquæ tum vini mala effugeret, est datum. Prodeunt autem talia in vnaquaque gente aliqua. In Italia imbecillum Sabinum, quod febrientibus administrãt. In Asia Titacazenum & *Tibicenum. Sed vini huius notas vbi intellexeris, talia facile in qualibet gente reperies, vbi & valde tenuia & aquosa producuntur vina. Repperi equidem talia in Cilicia, Phœnicia, Palęstine, *Scyrõ, & Creta, in quibus regionibus non facile gignuntur vina tenuia & aquosa: immo, vt retuli, in regionibus vidi oĩbus, & quod mirum magis sit, in Ægypto. Crassa siquidẽ vina & odora & valde fortia in feruidis pro gignuntur regionibus: in Italia vero, & Bithynia, & Asia, si multa producantur aquosa, nihil mirum. Sed merito quæret quispiã, quam ob rem Hippocrates in antecedente dictione peculiarem
C de his vinis prętermisit sermonẽ, cum febrientibus, ꝙ̃ cętera omnia, sint minus noxia. Neq; enim est dicendũ, ꝙ scilicet Hippocrates tale vinũ ignoraret: nempe post paulo, cũ de melicrato agit, hęc scribit: Cęterũ vino albo tenui paucifero & inodoro quodam modo fortius est, & quodam modo infirmius. Hæc ait Hippocrates, vino albo tenui, & paucifero id est parum aquę ferenti, & inodoro, melicratum comparans. Vini igitur vinosi notas tum conspicue tum exacte vbi recensuisset percurisset q;, quo'nam scilicet pacto tum caput tum mentem feriat, de aquoso ipsi cõtrario disciplinam sufficientem esse existimauit, cum contraria ipsi inesse ratiocinari possimus.

* διῆλθον, i. percurri, commento scilicet superiori.

* Tibinum.

* Al. Cyro.

De Melicrato

9 *Melicratum, id est mulsa, per totum morbum in acutis epota parte plurima tum picrocholis, tum megalosplanchnis (id est quibus magna sunt viscera,) minus, quàm non huiusmodi, est idonea.*

Oratio hæc /per totum morbum/ ostendit Hippocratẽ de iis intelligere morbis, in quibus cremorẽ exhibere idoneũ non esse demonstrauit prius, ꝙ̃ ad morbi peruentũ sit vigorẽ. Nã, si ęger acuta febre laboret, neq; tũ in thorace tum in pulmone fuerit morbus, vires q; valuerint, & mor-
D bus quintũ vltra diẽ sese prorogaturus non sit, aqua mulsa sola epota abũde ęgro sufficere potest. Cęteris quidem omnibus in morbis huiusmodi est conuenientissima: sed picrocholis minus propitia existit. Nã in ipsis bilescit, nisi prius vel intestina vel vesicã pertransierit: quæ si pertransierit, non solum nihil lędit, verum quoq; & maxime iuuat, nam secũ biliosa deducit excrementa. Hac sanè cum rõne temperaturam quoq; ipsius demonstrauit: nempę in huiusmodi naturis, dilutior exhibita mulsa confert, neq; enim hoc pacto siticulosa existit, neq; bilem generat. Vt autẽ picrocholis, ita megalosplanchnis haudquaquam idoneam esse ait. Megalosplanchnos nunc dixit nõ eos, quibus magna ex natura ipsa sunt viscera, sed quibus ea ex affectu aliquo intumuerũt, siue scirrhum, siue phlegmonen, siue œdema nacta sunt. Mala siquidem in his, ꝙ cito pertransire viscera ipsa non possit, & facile bilescat, præsertim q; in phlegmonis propter caloris magnitudinem: in cęteris autem, qui præter naturam sunt, tumoribus, minus detrimenti affert.

10 *Porrò & siticulosa minus, quàm dulce vinum, existit. Nempe & pulmonem mollit, & sputum mediocriter educit, & tusses mitigat. Habet etenim vim quandam exterendi, quæ plus, quàm mediocriter viscosum, facit sputum.*

Quam ob causam aqua mulsa minus, ꝙ̃ vinum dulce, siticulosa sit, dixi antea, cũ utraq;, quatenus dulcia sunt, eatenus facile bilescere demonstrarem. Verum, ꝙ tenuior penetrantior q;, vt oĩa

subeat

subeat, existit, ea ratione minus vino dulci est siticulosa. Quo fit, vt, si aliquando plusculo tempore in ventre manserit, tunc vino dulci non minus siticulosa reddatur: quod rarenter contingit. E Aqua vero mulsa, vino dulci citius ventrem intestinaq; omnia penetrat: nec secus hepar adusq; tum renes tum vesicam non rarenter quidem, sed perpetuo. Ob hæc igitur vino dulci minus siticulosa existit. Hippocrates idem, quanq̃ non ita, sed modo alio dixit, mulsę virtutem ex iis, quę in pulmone facit, demonstrans: nempe, ꝙ hęc nō efficeret, nisi vias ipsius penetraret abstergeretq;, palam omnibus existit. Preterea sputum educere non simpliciter dixit, sed hoc aduerbium /mediocriter/ adscripsit: neq; enim valenter educit, vt oxymeli: sanè mitigat, quo oxymeli priuatur, Nempe oxymeli tusses incitat, tum iritans tum asperans, quatenus scilicet vehementer detergit: mulsa vero, & presertim aquosa, detersoria, quę minima sit, participat facultate. Vocatur autem huiusmodi facultas etiam σμηκτική, à qua & nunc Hippocrates nomen fecit σμηγματῶδες, de mulsa ita scribens, ἔχει γὰρ σμηγματῶδές τι, id est habet etenim vim quandam exterendi detergendiq;. Mediocri autem participare ipsam facultate huiusmodi ostendit adiiciēs vocabulo huic σμηγματῶδες, vocabulum hoc τι: nempe, quibusuis adiiciatur, paucitatē indicat. Ergo exigua mulsę abstergendi vis, non quia abstergēdi vis est, ob id impotens infirmaq; sed quia exigua est. Ad glutinosum siquidem sputum, medicamentum vehementer abstergere oportet, quod glutinosum eum, qui bronchiis pulmonis inhęret, detergere possit humorem. Quod si talis quispiam in thoracis pulmonisq; medio aceruatus fuerit, iam & maior, vt probe spuatur, tum incisoriæ tum detersoriæ virtutis est necessitas, quę id à succingēte costas membrana detergat, dissecet, & tenuet: nam fieri non potest, vt talis humor aliter per membranam, quæ viscus ambit, ad pulmonis bronchia transferatur. Non igitur bene est vsus dictione Hippocrates, cum huic orationi /habet enim vim quandam exterendi/ eam, quę sequitur, adiecit /quę plus, quàm mediocriter, καταγλισχραίνει, id est viscosum reddit, sputū/. Nam melius dixisset, Habet enim vim quandā exterendi detergendi'que, quę exigua sit, & quę sępenumero viscosum fieri sputum sinit. Non enim ob mulsam glutinosum fieri sputum contingit, sed id quidem sputo huiusmodi, proprium inest: mulsa vero nil iuuat, sed excremēti naturā talem permanere sinit: quapropter melius dixisset nihil glutinosum sputum iuuari, & non tale à mulsa fieri. Nam hoc verbū καταγλισχραίνειν, quod ab Hippocrate dicitur, sputum à mulsa tale fieri, cum emphasi significat. F

11 *Ciet autem & vrinas abunde mulsa; nisi ex visceribus aliquod prohibuerit.*

Mulsam ante, quod vias omnes, quę ventrem renesq; interiacent, facile penetret, ciere vrinas dixi: atq;, vbi iecur male afficitur, vsui haudquaquam conuenire demonstraui. Lieni preterea, si phlegmone obsideatur, molesta est: atq; multo magis intestinis ventriq;, nam cito ignescens ob phlegmones caliditatem in bilem conuertitur. Melle siquidem ob dulcedinem delectantur tum viscera tum venter: quo fit, vt tum citius, tum raptim magis eliciant. Melli quoque & dulcia alia idem habere quis dixerit, atq; ideo vt ad ventrem, ita ad viscera se habere. Venter autem his oblectari videtur. Nempe, vbi ea deglutiuit, manifeste quodam modo ab assumptis delectatur, veluti è contrario ab asperantibus amarisq; offenditur: neq; solum, cum assumuntur, verum quoque & vbi assumpta sunt, ad aliquod vsq; tempus. Quo fit, vt nemo ea, nisi interdum vice medicamenti, vt ob humores præter naturam collectos in uentre, ingerat: ubi enim secundum naturam habuerit, iniucunda ipsi talia omnia sunt: iucunda autē sola, quę dulcia existunt. Sanè in appellato gut*ture maxima ex deuoratis dulcibus exoritur uoluptas, corpore scilicet loci illius peculiare quippiam cum succo huiusmodi habente. Corpus autem hoc facit uentriculi interna tunica, ut & ea, quę linguam ambit: verū in lingua euidentissimam habet dulcedinis sensionem, in gutture autem uoluptatis. Sensio uero manifesta continuo efficitur & in uentris ore, quod dulcibus assumptis delectatur, modo animans secundum naturam habuerit. Viscera igitur hoc pacto dulci gaudere succo, plurimumq; ipsius celeriter attrahentia, cum ualent, frui, ali'que: cū uero febriunt & phlegmone obsidentur, in id, quod biliosum est, dulcem succum conuertere par est. Videntur igitur, quę συκωτά, id est ficata, ex carycarum esu appellātur, tum maxima, tum suauissima esse, iecinore ipso, ut liquet, ex dulcium esu alimentum uberius accipiente. Verum in phlegmonis febribus'que rerum huiusmodi ingestio non in probam alimoniam, sed in bilis generationem, demigrat: febrilis siquidem calor exuperat: natiuus autem deficit, qui bene temperatus erat. G H

* λαιμῷ.

12 *Biliosa quoque alui deiicit magis: interdum quidem bona, sed interdum, quàm decet, redūndantiora* *spumātioraq;: quod biliosis magis, & megalosplanchnis, contingit.*

* κατακορέστερα

Reuocare ad memoriam oportet dictionem ante enunciatam: in qua mulsam uino dulci comparās dicebat, Porrò & siticulosa minus, quàm dulce uinum, existit. Nam & hoc in loco mulsam eandem ad uinum dulce comparans biliosa alui excrementa deiicere magis pronunciauit. Nempe & biliosa deiicere uinum dulce potest: verum mulsa, biliosa interdum, quæ bona sunt, subducit, interdum & uitiosa, que syncere admodum biliosa existunt, bilem s. uel igneām uel flauam habētia crassamq;. Bilis igitur ea spumam accipit sepius quidem ratione ea, qua in iis, que uehementer

A menter igne calfiunt, spuma exurgit: sępenumero autem & in iis, quæ à flatu agitātur, humidis. Horum primum caliditatis exuperantis nota est: secundum vero instrumentorum angustiam, & flatuosi spiritus interclusi, viam'que haudquaquam liberam habentis, agitationem denotat. Biliosa autem huiusmodi maxima ex parte subducuntur in iis febribus quæ colliquant, quibus ferme omnium aduersissima nocentissima'que est mulsæ potio, veluti & modo contrario potio aquæ frigidæ iuuantissima. Excrementum huiusmodi ait à mulsa magis generari iis, qui natura biliosi id est immoderate calidi existunt, atque in iis morbis, quibus viscus aliquod phlegmone infestatur. Commune siquidem hoc nomen peculiare nunc factum est eorum, quæ inflammantur: neque enim propter scirrhum vel œdema febris incenditur. Ergo, quod in acutis morbis, de quibus agit Hippocrates, vbi tumor in visceribus genitus fuerit, phlegmones symptoma sit, non œdematis vel scirrhi, constat omnibus. Hos autē & nunc μεγαλοσπλάγχνυς appellauit, {quasi viscerosos dixeris.}

13 *Mulsa igitur quæ aquosior est, sputum educit magis, pulmonem que mollit. Meracior vero spumosa excrementa, atque plus, quàm conuenit, valde biliosa calidiora que, quàm aquosior, agit magis.*

B Mel in acutis morbis bilescere, atque ob id nobis afferre molestiam antea dixi: aquam praeterea tarde penetrare, atque in hypochondriis diutius morari, atq; ob eas res fugiendam. At, quod ex vtrisque mistum sit, conueniens redditur, quando ea constat temperatura, qua aquæ plurimæ tantum mellis permistum fuerit, vt "viam aquæ paret, & ad distributionem agat: nempe his ita temperatis, vrinæ facilius penetrabunt, ocyus'que sputum educetur. Quod si mellis plurimum admistum fuerit, sitim facit, & viscosum reddit sputum. Atque ob eas res aquosior mulsa tum ad sputi eductionem, tum ad penetrationem vrinarum, idonea magis existit: meracior vero ad ventris deiectiones: nempe, quanto magis proritabit, tanto magis & velocius subducet. Clysteribus ergo infusa, quo meracior, eo magis excretoria reddetur. Causa'que erit deiectionum, tum earum, quæ κατακορέως, id est ἱκανῶς, hoc est valde, biliosæ existunt, tum spumosarum: talia siquidem trahere magis potest, quia intestina tum mordet, tum deterget. Adde, quod & in bilem flauam transiens ea occasione biliosorum excrementorum copiam simul adauget: quo fit, vt ipsius vsum non laudet Hippocrates. Declarat autem ex horum verborum adiectione, καὶ μᾶλλον τῦ καιρῦ κατακορέως χολώδεα, id est atque plus quàm conuenit, valde biliosa. Nam μᾶλλον τῦ καιρῦ dicere consueuit pro μᾶλλον τοῦ προσήκοντος, id est plus, quàm conuenit. Spumosas item deie-

A.li 4.f.1.t.1. c.8.fol.419.g

C ctiones & in prognostico damnauit. Et κατακορέως, id est ἀκράτως, hoc est syncere, biliosa praua sunt: neque enim κατακορέως, neque ἀκράτως, sed mediocriter talia esse oportet. Horum igitur non immemor, cum vel ex mulsa epota vel absque ipsa quis spumosa simul & syncere biliosa deiecerit, febrem sciueris esse, quæ colliquet: atque ob id ab vsu mulsæ abstineto, atque in ptissanæ cremorem deuenito, obseruans vt aliquod signum licet exiguum coctionis morbi ex vrinis videas. Nam, si tunc frigidam dederis, maximo eris præsidio.

14 *Deiectiones autem huiusmodi habent quidem & alias magnas offensas. Neq; enim hypochondriorū extinguunt ardorem, sed excitant. Inquietationem q; & iactationem membrorum faciunt. Intestina etiam sedem q; exulcerant.*

Consueuit Hippocrater βλάβας, id est offensas, σίνεα dicere, vt in libris de fracturis & articulis est demonstratū: nam σίνεω Iones dicunt pro βλάπτειν, id est lędere: immo & βλαβερὰ, id est nocuá σινάμορα sępenumero appellauit. Magnas igit̃ offensas habent (inquit) præfatæ deiectiones, id est puræ biliosæ simul & spumosæ. Consueuit autem Hippocrates inter signa notas q; vocibus vti, tum causarum, tum, quæ lęduntur, corporum. Deiectiones ergo huiusmodi significare

D commodius dixisset: sed habere dixit, quanquam corpora affecta lęsiones habeant, causæ faciant, & signa indicent. Sed, quę nam sint, quæ à dictis proueniunt deiectionibus offensæ, ab Hippocrate audi inquiente, Neq; enim hypochondriorum extinguunt ardorem, sed excitant. Hoc autē ideo dixit, qm̃ sępius biliosorum deiectio hypochondriorum feruorem protinus extinguit. Quare in malignis maleficis q; biliosis adiecit, ꝙ talia excernentibus ipsis non extinguuntur, sed omnino vice versa increscunt augentur q;. Neq; ardor hypochondriorum sedatur, quin potius vehementior redditur. Adde, ꝙ ῥιπτάζονται, id est ἄσσην & δυσφορίαν habent, id est implacidi inquieti q; fiunt: deiectiones siquidem huiusmodi flammantis in hypochondriis ipsis affectionis symptomata existunt. Atque in intestinis ramentosam parit acrimonia affectionem. Sanè affectionis huius, quæ syncere biliosa sunt, causæ existunt: eius vero, quæ in hypochondriis existit, signa: verum Hippocrates, vt dixi, vocabulis causas indicantibus inter signa vti consueuit.

15 *Sed horum auxilia scribentur.*

Quod morborum singulorū remedia se scripturū dixerit, vt antea exposuit, sic & hoc in loco nō minus. Verū, si & quę libro huic post sermonē de balneis adiecta sunt, digna Hippocrate existant, et q̃ in libris de morbis vel de affectiōibus scripta sunt, ea inter exponendū cōsiderabimus.

Qui

16 *Qui ergo in morbis huiusmodi relictis sorbitionibus mulsa potionis alterius vice vtetur, is multa fœliciter consequetur: sic ei nequaquam præter animi sententiam succedent multa. Verum, quibus danda sit, & quibus non, & quã ob causam, iam magna ex parte est dictum.* E

Significauit & nunc manifestissime, donec morbus iudicatus fuerit, sola vti mulsa consulens. Nempe in solis, qui colliquefaciunt, morbis, vel in quibus hominum virtus ad morbi vsque iudicationem sufficere non possit, ad ptissanæ cremorem perueniemus. In aliis vero sola cibare mulsa est melius.

17 *Damnata autem propterea ab hominibus est mulsa, quòd bibentes summe imbecillitat, atque ob id citam afferre mortem sit credita. Verum id ob languentes ipsos dictum fuerit: sunt enim, qui sola vtantur mulsa, tanquam huiusmodi existat.*

* ἀποκαρτερέοντας, id est inediã sponte tolerantes.

Dicere καταγυιοῦσθαι, id est summe ĩbecillitari à mulsa, & mulsam nullo pacto nutrire, vel exigue, idem non est: quippe cum tria hæc inter se distent. Nam, quæ vires imminuũt, vt sanguinis eruptio, deiectio superflua, sudor immodicus, & per accidens cibi abstinentia, summe imbecillitare dicuntur. At, quę nullo pacto nutriunt, vt aqua, ea virtutem neq; summe imbecillitare neque roborare quispiam vere dixerit, nisi id aliquando per accidens contingat. Aqua siquidem non vt alimentum vires recreat, sed bene vt medicamentum, ad temperam enti symmetriã, quæ propter ipsius immoderationem imbecilla sunt, reducẽs. Tertio deinceps loco sunt, quę exigue nutriũt: quibus qui tantummodo vtitur, tametsi interire possit, non tamen tanq̃ vires imminuẽtibus, sed tanquam eas non, quod satis sit, roborantibus. Quo è genere est" mulsa. Nam, siquis diebus quatuor cibo priuatus interire deberet, is mulsæ vsu non quintum modo, verum quoq; & sextum attingere posset. Sermonẽ hunc & de melle intelligas. Nempe mellis natura & mulsam ipsam inter modice nutrientia facit. Nam humiditatem ‖ non modo Hippocrates, verum quoq; & medicorum probatissimi ferè omnes, cibi vehiculum nõ cibum censuerunt. Hæc sanè eadem, quę nũc dicuntur, de mulsa & melle scripsit non obscure Hippocrates in sequentibus. F

A.lib 4.E.t.1. c.8.fol.419.g

In lib. de Alimento in fine.

18 *Sed hoc ita non omnino habet.*

Non omnino siquidem verum est ægros ipsos propter mulsam mortem obire, moriuntur etenim, & si aquam solam biberint: sed, ꝙ exiguam corpori præstet alimoniam, ob id solum vitam seruare non sufficit: quod etiam accidit, vbi quis ptissanę cremorem solum perpetuo sorbeat. G

* ἀποκαρτερεῦντας.

19 *Sed mulsa, quàm aqua, multo potentior est, sola epota, nisi aluum perturbet.*

Indicare videtur per hanc vocem /potẽtior/ quòd & aqua aliquam nutriendi vim habeat: euenit autem eo, quòd corporis ventriculi ariditas irrigatur, vt diu, qui aquam bibant, magis durent, quàm qui nihil assumunt. Secure autẽ /nisi aluum perturbet/ addidit, de mulsa sermonem faciens, illos enim iure peius habere facit propter euacuationem, quibus aluum perturbat: simul q; verbũ id /perturbat/ immoderatam significat excretionem & nõ mediocrem. Scire quidẽ oportet mulsam crudam aluum magis soluere, coctam autem bene, magis nutrire. Hoc autem obiter à te sit cognitum. Videamus autem, quæ deinceps scribit, vino mulsam comparans.

20 *Cæterum vino albo tenui paucifero & inodoro, quodam modo fortior est, & quodam modo imbecillior.*

Sunt, qui dictionem scribant sine hoc verbo /est/ hoc pacto: Cęterum vino albo tenui paucifero & inodoro, quodam modo fortior & quodam modo imbecillior. Alij pro /quodã modo/ legunt /interdum/ ad hunc modum: Cęterũ vino albo tenui paucifero & inodoro, interdum quidem fortior, interdum autem & imbecillior. Sed ex omnibus vis est eadem atq; idẽ intellectus. Nam Hippocrates mulsam vino huiusmodi quadantenus fortiorem, & quadantenus imbecilliorem dicit. Feci autem mentionem vini huius in ea, quam de vinis feci, tractatione. Quod tanquam nescientis vice functus Hippocrates subticuit: sed nunc quędam manifestauit tum substantiam memorãs ex hoc verbo /tenui/ tum virtutis imbecillitatem, cum adiecit/ oligophoro, id est paucifero./ Vocatur siquidem oligophorũ siue pauciferum, quod, vt bibatur, minima eget aquæ mistione. Contrario autem modo polyphorum vel multiferum appellatur, quod, vt bene temperetur, multam exigit aquam: æquiualenter dixeris, quod aquæ multum sustinere possit ad bene temperatã mistionem. Quod vero pauciferũ appellatur, id exolutum imbecillum q; & ad potũ inutile redditur, si multa dilueris aqua. Atqui, quę in vino hoc est carentia odoris, ea imbecillitatis frigiditatis q; efficacissima existit nota, quippe in hoc aquæ est assimilis: nõ secus, quàm fortis odor efficacissimum roboris signum. Vinum siquidem aquosum leuissimã in ligno vitis habuit transmutationem: leuissimam quoque & elementi terrei permistionem, ita vt aqua sit, quæ tum paulum terrę calidę q; substantię assumpserit, particeps' ue fuerit, tum leuissima in horum cõiunctionem indiguerit confectione. Contrarium autem tum vinosum tum multiferum, neq; à leui confectione tale efficitur, vtpote quod ab aqua longissimo recedat interuallo. Qua de causa insignem H

κραθῆναι, i. temperetur.

signem

A signem consecutum fuit tum caliditatem tum odorem.

21 *Multum tamen differt & vini & mellis meracitas, ad vtriusque robur. Nam si duplam vini mensuram ad mellis delinctum quis biberit, à solo nimirum melle validior longè reddetur, nisi ventrem turbauerit. Nempe multo plus stercoris deiicietur.*

Si mulsæ & non mellis dixisset Hippocrates, manifestius enunciasset.* Nam de mulsa hucusq; egit, ipsam q; vino ex aqua diluto comparauit, neque ipsam per se: sed, vt iusta fieret comparatio, ob id sermonem suum ad mel vinum q; reuocauit. Sunt autem, qui in huiusmodi comparationibus non reliquos modo volentes, sed se ipsos quoq; inuitos circumueniant fallant'que. Cęteri meraciora puriora q; experti non puris solis, sed quouis modo temperatis illorum vires adaptāt. Non secus alij aquosiora experti, ex illis de omnibus quoquo modo temperatis sententiam ferūt. Non ita tamen de rebus iudicium est faciendum. At, si iustam facturus sis de ipsis comparationē, mulsam ad eorum, quæ bibūtur, vinorum temperaturam in aquæ permistione, ita ex proportione existimabis, vt vinum non meracius & mulsa aquosior fuerit. Sed, quoniam in mistione proportionem exacte seruare difficile est, ob id ad ea, quæ vere immista & proprie ἄκρατα, id est pu-
B ra, appellantur, transtulit sermonem Hipppcrates, vino nullo pacto diluto mel ipsum comparās. Ait q; duplum vini epotum minus alere, q̃ mellis simplum. Verum, quoniam plura vinorū genera existunt, non, quæ fortia sunt, caput q; feriunt, & desipientias creare possunt, in hoc exprompsit sermone, sed vinum imbecillum aquosum q;: mel q; ipsum huic comparans plus alere enunciauit. Cęterum, cum vini duplo mel dimidium comparare voluerit, non q solum vtrunq; per se & citra aquæ mistionem æger sumere debeat, asseruit: sed, si post vtrunq; dimensum, pro arbitrio ingerat, nō minus differt. Potest siquidem, si res tulerit, mellis cyathum vnum vel per se accipere, vel aquæ, quantum volet, mistum ingerere, atq; id quotidie bibere: vel denuo vini cyathos duos diebus singulis, vt volet, aqua temperatos. Tali siquidem experimento tum in plurimis similiter in cæteris habentibus hominibus, tum etiam in vno magis, per idem temporis spatium cognoscetur exquisita vtriusque facultas. Si enim mel non ex naturæ proprietate ventrem turbat, qui melle vtuntur, diebus pluribus abūde sufficiēt. Si ergo res ita habet, cur in principio orationis dixit Hippocrates, Cęterum vino albo tenui paucifero & inodoro interdum fortior & interdum imbecillior est mulsa? Non enim interdum fortior & interdum imbecillior, sed semper fortior secundum nuper dicta videtur. Quoniam prius, q̃ de comparatione iusta distinxisset docuisset q; ci-
C tra distinctionem absoluto sermone, bene & secure dixit, Inuenietur mulsa vino quadātenus fortior, & quadantenus imbecillior. Si enim temperamenti vtriusque analogiam quis non distinxerit, interdum quidem imbecillius vinum, interdum & mulsa, esse videbitur. Verum, si hæc distinxeris, vt est dictum; atque eam, quam mel in ventre facit turbationem contemplatus fueris: mulsam ad nutriendum validiorem semper deprehendes, quàm vinum eadem proportione dilutum temperatum'que. Quòd si & stercus, quod ex mulsa ita moderatum excernitur, vt virtutem non exoluat, adnotaueris, tibi etiam magis ex mulsa copiosior videbitur nutritio, q̃ ex vino. Nam, & si duplum exeat stercus, laborans tamen pluribus ex diebus mulsa sufficiat, certe ad nutritionē mel vino tum potentius tum validius videtur.

* In aliquibus antiquis cod. legitur ἀσαφέϛερον, i. obscurius.

22 *Mulsa tamen post ptissanæ sorbitionem epota valde replet, inflat, & hypochondriorum visceribus est inutilis. Sed, si ante sorbitiones bibatur, non vt super epota lædit, sed iuuat.*

De ordine ait Hippocrates, quem in vsu mulsæ ptissanæ'que quis optime seruare debeat. Verum vno mulsæ ptissanæ'que edoctus exemplo vniuersalem hunc accipe sermonem. Nam perpetuo prius ingerenda sunt, quę & facilius corrumpuntur, & quæ subducūtur magis: posterius ve-
D ro contraria. Ptissana autem, quòd mulsa difficilius corrumpitur, & descēdit tardius. Si ergo mulsa primo sumpta fuerit, ex ea quædam ptissanæ ad deiectionem fit prouocatio: verum, si ptissana primum sumpta fuerit, subduci mulsa prohibetur: inflabit hypochondria: atq; tandem in bilem conuersa, ptissanæ detrimentum afferet.

23 *Cocta autē mulsa, facie quidem cruda longe est melior: splendida siquidem & tenuis & alba & pellucida existit. Sed, qua ab ea euariat virtute, non habeo. Neque enim est suauior, si mel bonum fuerit, imbecillior tamen & minus stercoris habens: quorum neutro, vt auxilietur, mulsa opus habet. Cocta tamen probissime, vtendum, si mel vitiosum fuerit, impurum, nigrum, & mali odoris: nempe coctura plurimam malignitatum turpitudinem tollit.*

Tota dictione coctæ crudæ'que mulsæ differentias docet Hippocrates: sed nullam desiderat expositionem.

De Oxymelite

24 *Oxymeli vocatum potum, sæpius quidem in his morbis commoditatem habere reperies. Nam sputum educit, & facilem reddit spirationem.*

Καλεόμενον id est vocatū, aut quod vocatur, & καλεῖσθαι, i. vocari, atq; his similia adiicere Hip-

pocratem non ignoras: interdum quidem quod hæc appellatio Græcis omnibus nullo pacto vsitata E sit: interdum vero quod improprie dicatur: atque interdum quod artificiosum quippiam demonstret, vt ἐπὶ τῶν κροταφιτῶν καὶ μασσητήρων μυῶν, id est temporalibus & masticatoriis musculis, declarauimus. Sed, quod artificiosum nihil indicet oxymelitis appellatio, constat omnibus. Appellationem igitur ex adiectione τοῦ καλουμένου vel damnauit, vel tanquam inusitatam indicauit. Potest autem & vtrunque fecisse, nam forsan tunc primum in communem cœpit vsum venire. Forsan & vocem damnat, tanquam ex solis aceto & melle constare medicamentum explanantem, vel tanquam mellis differentiam indicantem: quasi ita quispiam diceret: † Mel autem acetum que tali sunt prædita facultate. Ergo de verbi huius καλουμένου adiectione nemo ignorat: quapropter ad id, quod vtile est, descendamus. Non enim ex aceti mellis que mistione tantum oxymelitis est compositio: verum ex mulsa paulum aceti accipiente. Sed melius est, vt concoquatur: nempe virtus aceti ita coctura imminuitur, vt mulsa quidem ab eo, cui miscetur, auxilium sumat, offensam autem non habeat. Auxilium autem in orationis exordio enunciauit, atque ab his enunciabit: offensas vero ad dictionis totius calcem adiiciet. Dictum est igitur in exordio, Sputum siquidem educit, & facilem reddit spirationem. Quæ autem deinceps sunt, dictiones secuti, ab eo discemus.

A.l.3.f.10.t.5 c.1.fol.272.d

† Græce τὸ δὲ μέλι τὸ ὀξὺ δύναμιν ἔχει τοιάνδε, id est, Mel autem quod acidum est, tali est præditum facultate.

25 *Tempora vero hæc habet.* F

Καιρούς, id est tempora, dixit vel tempora, quibus ex consuetudine vtendum sit, vel tempora, quibus iuuare soleat. Nempe & in hoc significatu καιροῦ, id est temporis, appellatione interdum vti Hippocratem ostendi.

26 *Quod valde acre existit, nihil mediocriter in iis, quæ non facile educuntur, sputis efficiet. Nam, si † quæ detinentur educeret, guttur que lubricaret & veluti † gestientem redderet, pulmonem certe leniret: nempe ipsum molliret: quæ si contingerent, maxime prodesset. Interdum vero accidit, cum valde acre fuerit, vt sputum non educat, sed viscosum reddat, afferat que detrimentum.*

ὀξὺ, i. acidum & sic vbique.

† τὰ ἐγκέρχνοντα.

† διαπτερώσειε.

In quibus acri oxymelite vtendum sit, in iis fieri aliquando ex eo offensam docet Hippocrates. Nempe, in quibus nemo prorsus tali, quod acre est, medicamento vteretur, tales recensere offensas superfluum est. Neque enim simpliciter de acri oxymelite sermonem fecit, sed aduerbium hoc κάρτα, id est valde, adiecit: quod λίαν & σφόδρα, id est admodum, vehementer que, significat. Tale igitur oxymeli nihil mediocriter in crassis glutinosis que pulmonis sputis efficere consueuit, in quibus eo solo quispiam vtatur, sed ea vel secat, detergit, educit que: vel facere id non valens, exiccat. Nempe, vt huiusmodi medicamentum secandi vim habet, ita & exiccandi: vtimur autem eo in crassis pulmonis sputis non tanquam exiccante (nempe hoc pacto detrimentum afferret) sed tanquam incidente & detergente. Cum igitur hæc facere non valet, tantum abest, vt vtilitati sit, vt etiam maxime noceat: sed, quando neque secat neque detergit, in sequentibus docebit. Volo autem impræsentia de ea, quæ in multis reperitur libris, scriptura agere. Non enim per σ, secundam huius nominis μέσον, id est mediocriter, syllabam, sed per ζ scriptam inuenimus, vt dictio tota talis sit, τὸ μὲν κάρτα ὀξὺ οὐδὲν ἂν μέζον ποιήσειεν, id est, quod valde acre existit, nihil insigne efficiet. Sed id falsum est: nempe inferens magnum aliquando fieri ab eo iuuamentum, ostendit interdum & detrimentum. Quare perpetuo insigne quippiam facit, & nullo pacto leue paruum que. De quo autem est verum dicere, quod perpetuo magnum vel malum vel bonum facit, de illo melius nihil mediocriter ab eo fieri quispiam dixerit. G

27 *Potissimum autem ita afficiuntur, qui maxime perniciose habentes, neque tussire, neque, quæ intus continentur, excreare possunt.*

Sputa crassa vehementer glutinari, nihil que ab exhibito, quod acre sit, oxymelite iuuari, ait iis contingere, qui maxime perniciose afficiuntur, id est quibus crudus supra modum existit morbus: nempe hi nihil expuunt. H

28 *Cum hæc ita habuerint, vires hominis perpende. Nam, si de eo speraueris, dabis.*

Postea quam eos, qui maxime perniciose ægrotant, ab acri oxymelite nihil iuuari prædixit, pauci que ex ipsis adiuti liberantur, ob id & ipsius, quod rarenter contingit, non tacuit auxilium. Fit autem auxilium huiusmodi ab acri supra modum oxymelite, cum ægri vires valent. Nempe, si non valent, non iuuabit, quod tale est oxymeli. Duorum siquidem alterum efficiet: nam vel prorsus non secabit, sed, quod glutinosum est, glutinosius reddet: vel dissecabit, absterget que. Verum subitam vniuersam que tum eductionem, tum uacuationem, quam molietur, non sufferente natura continget strangulari hominem.

29 *Cum autem dare volueris, perquàm tepidum paulatim que & non affatim dabis.*

Si æger ob sputorum tum crassitiem tum viscositatem nihil expuerit, virtus que valida fuerit, oxymeli dari iubet valde acre, paulatim & ἀκροχλίαρον, quod est ἄκρως χλίαρον, id est perquàm tepidum. Id autem calidi frigidi que exacte est medium. Nam, quod vehementem habeat facul-

tatem

A tatem, propterea copiose ipsum vno haustu offerre veretur. Pari modo & æstate frigidum porrigere, vt antea præcepit, ideo timet, quia tum pleuritides tum peripneumoniæ, in quibus nihil expuitur, incoctæ sunt. Coctioni autē perpetuo calidum opitulatur confert q; : frigidum vero renititur & aduersatur. Cur ergo calidum etiam oxymeli deuitat Hippocrates? An ob morbi malignitatem malum q; morem, ne videlicet protinus ex tali potione cruda persistat affectio, hominem q; à calido oxymelite siticulosiorē fieri contingat? nempe, quod symptoma hoc viscosum reddat sputum, exposuit. Tutius ergo mediocriter tepidum esse oxymeli arbitratur Hippocrates, vtpote qui calidi eam, quæ succedere possit, frigidi quod de necessitate successuram, fugiat læsionem.

30 *Quod autem parum acre est, os fauces q; humectat, sputum educit, & sitim sedat: qua occasione hypochondrio visceribus q; est beneuolum, mellis que inhibet noxas: nempe, quod in melle biliosum est, castigat.*

Postea q̃ de supra modum acri oxymelite sermonem absoluit, ad id, quod mediocriter acre est, trāsiit, humectare ipsum os fauces q;, & sputū educere, et sitim sedare, in textura orationis ingens. Nēpe, quod omnia, quibus iuuari ęgritudines natę sunt, habet, id eorū, quę nocere valēt ob vim tēperaturæ, nihil habet. Nam mulsæ tm̄ aceti est admistū, vt, quod in ipsa biliosum sit, queat suffi-
B cienter χολᾶσαι, id est καθελεῖν & ταπεινῶσαι, id est castigare, inuertere, & supprimere. Nēpe in quarto de simplicium medicamentorū viribus dulcem succū acri maxime potētia aduersari monstrauimus. Cum itaq; mulsæ facultas cætera quidem omnia, quibus morbi huiusmodi opus habent, contineat: in vno autem duntaxat contraria, quod s. supercalfacta ipsa bilescat: migrationē sanè huiusmodi permistio aceti cohibens, optimum efficit medicamentum. Nempe minime siticulosum erit: atq; ob id sputa, quæ non omnino crassa glutinosa q; sunt, facile educet: hæc autem, quæ duo numero existunt opera, consequitur partium oris faucium q; humectatio. Qua vero occasione hoc facit, ea tum lieni tum hepati maximam affert commditatē, viscera innoxie expurgās.

31 *Flatum præterea discutit, & vrinas mouet.*

De mediocriter acri oxymelite adhuc differens, hæc protulit. Nam in pulmonis thoracis q; affectionibus plurimo est vsui, maxime q; insignē habet patrocinatū ob metricā illam aquę aceti q; & mellis permistionē. Tale siquidem oxymeli spiritum crassum flatuosum q; in hypochondrio secat: flatus q; abrūpens, vias oēs expurgat: atq; ad vrinas tū serosa tum biliosa agit excrementa.

32 C *Sed partem intestini infernam reddit humentiorem, facit que ramenta.*

A. li. 4. f. 1. t. 2. c. 8. f. 1. 419. h

Eam, quæ supra id, quod secundum naturam est, innascitur partibus, humiditatem, πλάδον Hippocratem nominare neminem ex nobis præterit: hoc igitur efficere ait oxymeli. Nam, quicquid crassi glutinosi'que succi superius infarcitur, id abradit secat'que, atq; tanquam ad excretionem subducit: facile item & hac facultate ab iecinore facit excrementorum eductiones, ita vt collectis superioribus cunctis humiditatibus in intestinis ipsis & potissimum infernis, ob multitudinem quidem innascatur ea, quę supra naturā est, humiditas, ob qualitatē vero intestini abrasio: nempe & oxymeli detergente præditum facultate, tandem abradet intestinum. Eiusdem quoq; est facultatis, quod cum oxymelite descendit chylosum excrementum: quapropter & sine oxymelite, si aliquando exuperauerit, intestinum abradet.

* In oībus antiquis grecis legit' χολῶδες, idest biliosum, & ita ēt habet vetus tralatio.

33 *Interdum autem & in acutis morbis est inutile, & potissimum, quod non flatum modo foras prodire vetet, verū quoque & reuerti faciat. Præterea & maxime vires imbecillitat, & extremas infrigidat partes.*

In acutis interdum morbis abradi intestinum, bonum non est. Vlceratio enim quædam superficialis est ipsa ramentosa affectio. Quæ cum talis existat, ab irrumpentibus omnibus, & præ-
D sertim mordentibus, molestiam recipit intestinum. Quod affectum, nisi protinus mordentia excreuerit, ad regionem superiorem ea, quæ irrumpunt, remittit. Quo fit, vt ea occasione flatus etiam sursum recurrat. Naturalem siquidem functionem circumstrictoriam, sortita sunt intestina, vt in commentariis de facultatibus naturalibus est demonstratum: sed, quæ irrumpunt, à partibus, quibus continentur, reiici velocitatis est opus. Cum igitur superne motus exordium habet, quæ continentur, deorsum habent excretionem: verum, si motio inferne capit exordia, sursum feruntur. Quod sanè in habentibus secundum naturam vsu venire videtur, cum scilicet vniuersim raptim'que subeunte ad inferna intestina bile continemus excretionem, aut propter aliquam, quæ prompta sit, negocij curam, quæ interpellari non possit: aut quod non prope sit, quo venter exoneretur, locus. Nempe tunc recurrere sursum'que ferri bilem ita percipimus, vt non adhuc excerni possit. Sunt, quibus ex huiusmodi bilis recursu stomachus male habet: aliis caput repletur, & ob morsum dolet: alij patiuntur vtrunque. Hoc igitur pacto, ramentosa in intestinis affectio, deorsum interdum excernit celeriter, ægrorum molestiam nequaquam sustinens: interdum autem & à partibus inferioribus ad superiores, vbi, quæ irrumpunt, non protinus ad sedem prodierint, sed is, qui sedem circulariter ambit musculus, tum contractus, tum recti intestini extremum ipsum abstringendo complexus, principium motionis obstri-

* vetus interpres legit, hui* virtutis.

ctoriæ ex infernis partibus ad superiores fecerit. Ob eam igitur causam non flatus modo, verum E & excremẽtum in huiusmodi affectionibus reuertitur. Contingit autem & vires offendi ob eũ, qui in transitu ipso sequitur, morsum. † Nempe abradentia, tametsi, quod irrumpit, breuissimũ habeat morsum, vehemẽter tamen infestant. Scimus autem dolorem omnẽ vires exoluere, atq; ob id partes infrigidare extremas.

† Nempe quæ abraduntur, tametsi id quod pertransit, minimam habeat mordicationẽ, vehementer tamẽ infestantur.

34 *Et hæc sola est, quam nouerim, oxymelitis noxa, quæ scribi digna sit.*

Oxymeli mediocriter temperatum, noxas omnes, quæ ex mulsa, vino, & aqua emergunt, effugisse paulo ante est monstratum. Si quando igitur nocuerit, solum nocet, ꝙ abradat intestinum: id'que facit in iis, qui imbecillius habent natura & pati idoneum intestinum.

35 *Exiguum autem potionis huius nocte quidem & ieiuno ante sorbitionem dare expedit: quanquam & à sorbitione, modo longum intersit tempus, nihil vetet bibere.*

Vbi facultatem, quam habet, percurrit, ad rationem temporis, quo maxime ipsum quis porrigere debeat, in præsenti peruenit [a]†: & potissimũ, cum, qui oxymelite vti debet, is sorbitionibus alatur. Nempe, vbi quis non sorbitionibus, sed potione sola regatur, tempus in illis postea docet. F Ait ergo in sorbitione vtentibus illud duntaxat obseruãdum tempus, quo sorbitio ingeri debet. Ptisanæ autem cremor sorbitio est: qui, vt corpus alat roboret'que, assumitur. Ad quæ confert, si nutritionis tempore solus in ventre contineatur: nempe antea didicisti cibos multiplices & presertim facultate dissimiles magnam progignere in ventre turbationẽ. Ob eam igitur causam nõ porrigendum oxymeli, nisi cremor concoctus fuerit. Qui si coctus fuerit, licet tum nocte tum appetente die ante sorbitionem sumere. Tempus autem inter sorbitionem oxymeli'que mediũ satis facit, [b]† si ptisanæ cremor vacuum simul & purum ex ea, quæ ab oxymelite facta est, abstersione, ventriculum ingrediatur.

A † Ex Græcis co. & tralatiõe veteri clarius, & primo quidẽ tp̃s explicat, qñ maxiẽ quispiã ex iis, qui sorbitionib⁹ alunt, oxymelite vti debeat: postea vero, licet non sorbitionibus sed potione sola quis regat, tp̃s quoq; quo illi exhiberi debeat, docet.

36 *Qui autem non sorbitionibus, sed potione sola vtuntur, his non semper oxymelite vti expedit, [c]† præsertim que quòd intestina abradantur, fatiscant que, & succumbant. Nam, cum stercore vidua & destituta sint, vacuæ item venæ, atque ablatæ à melicrato vires, citius inducuntur.*

Qui victus rationem non ex ptisana, sed ex potu solo, sibi instituunt, iis non per totum morbum est conueniens oxymeli, [d]† quòd vehementius intestinum ipsum tum nudum tum humore alio destitutum abradat. Nempe à ptisana quodam modo inungitur, vbi eam assumpserint, & cũ G corpus nihil à mulsa auxilij acceperit. Mulsæ autem auxilium, quod corporibus affert, cũ de mulsa ageret, prædixit.

B † Antiqua tralatio hęc ad dit, quantitas duarũ horarũ. quod est. quia oxymeli præcedit in hoc spatio, & penetrat pars eius ad venas, & pars ei⁹ descẽdit ita vti ptisanæ cremor vacuũ simul & c.

37 *Quòd si potum hunc quidem multum per totum morbi tempus profecturum existimaueris, paulum aceti, tantum q;, vt duntaxat sentiri possit, infunde: sic enim & iuuabit, et lædens, minimũ lædet, et ea, quæ oportet, præstabit.*

Cum sitim quidẽ mulsa inferat, sputa autẽ in bronchiis pulmonis contineantur vel glutinosa vel admodũ crassa, tũc solo est vtendũ oxymelite. Neq; memoria excidat dicta hęc fuisse de iis, qui solo potu sine sorbitione vtuntur. Si igiť, vt dixi, solo vtendũ sit oxymelite, paulũ aceti mulsæ infundere conuenit, vt aceti vsu cõmodo q; fruatur: & fugiat, quod ab eo est, detrimentum. Sed acetum mulsæ cõmistum excoquere oportet, nempe hoc pacto ad nocendum imbecillius redditur.

C † Presertim quidẽ ob abrasionẽ vel exasperationẽ intestini: ei enim sine stercore existẽti magis vtiq; hęc inferat p̃sente vaso rũ inanitione: postea ṽo, ꝗa melicrati et vires auferat.

38 *Vt autem in summa dicatur, quæ ab aceto est acredo, picrocholis magis, quàm melancholicis, prodest. Amara siquidem dissoluuntur desciscunt que in pituitam, cum ab aceto in sublime attolluntur. Nigra autem fermentantur, attolluntur, & multiplicantur: nempe nigra educit acetum.*

H

Picrocholas naturas appellat Hippocrates, quæ amarum sibi cõtraxerunt succũ, cuius generis est bilis flaua: his idoneũ esse ait acetum, quod melancholicis aduersissimũ existit. Nam & bilem nigrã acidam esse contingit, cum s. præter naturam habẽte corpore [e]† & syncera & impermista fuerit. Nempe, cum recte valet, plurimum quidem prædictæ habet qualitatis, non tamen exquisitam ipsam. Reliqua dictionis manifesta sunt. Docet siquidem in ea, quo'nam pacto acetum picrocholis, qui in temperamento calido cęteros vincunt, adiumento sit, vtpote quod frigidum sit.

D † Tum ꝗa, cũ intestinum nudũ sit, id vehemẽtius abradit, à ptisana enim quodam modo inungiť, vbi eam absorpserint: tũ quia melicrati vtilitatem corpus haud quaquã assumit.

39 *Mulieribus autem longe magis, quàm viris, aduersatur acetum: nam vterum dolore afficit.*

Quòd acetum suapte natura neruos offendat, testatur experimentum, & ratio demonstrat. Nempe exangues sunt, & ideo frigidi, facile q; ab iis, quæ refrigerant simul & tenues habent partes, afficiuntur medicamentis. Læduntur præterea & à reliquis refrigerantibus omnibus: sed, substantiæ aceti quod tenuium est partium, in eorum mergitur profundum: atq; in omnes ita penetrat partes, vt ne minimum quidem ex eis illæsum maneat. Sic igitur acetum neruosas offendit partes. Vterum autem anatomici ferè oẽs neruosum esse dicunt. Verum & absq; eorum adnotatione, quam ex anatomica inspectione fecerunt, poteris & tu de eo ratiocinatione colligere.

E † κατάκορος

Nempe

A Nempe ad maximã laxatur molem, & ad minimam contrahitur: quantus etenim fœtus fuerit, tantũ ipsum perpetuo circulariter ambit: impletur q; spatiũ omne ab eo, etiã si fœtus paruus fuerit vel magnus, veluti vẽter à cibis. Sed vẽtris non magna est ad cõtraria permutatio, vteri autem maximæ: plurimum autem dilatari neruosorum proprium est corporum, & non carnosorum.

De Aqva

40 *Aquæ, quæ in acutis bibitur morbis, nullum sanè aliud habeo, quod illi concedam officium. Neque enim in peri*pneumonicis tussim sedat, neque sputum educit: immo cæteris minus, si quis aquæ potione prorsus vtatur. Verum, si inter oxymeli & mulsam paulum aquæ instill*etur, ob qualitatis potionum transmutationem sputum educit: nempe intus inundationem quandam parit. Aliàs neque sitim sedat, sed amarescit: nempe ei, qui suapte natura biliosus existit, ea est biliosa. Hypochondrio præterea est mala, atque etiam pessima biliosissima que, & vires maxime labefactat, vbi in vacuitatem venerit. Adde, quòd lienem auget iecur que, vbi inflammata sunt, fluctuat que & innatat: tarde siquidem meat, quòd subfrigida & incoctibilis sit, neque aluum deiicit, neq; urinas mouet. Atque ex eo quoq; nocua est, quòd stercoris suapte natura expers sit. Quam si pedibus frigentibus aliquando quis biberit, ea his omnibus multo magis nocebit, ad quoduis eorum venerit.*

* Al. pleuriticis

* Al. ἐπιῤῥοφεύμενον, i. insorbeatur.

B Neq; incidẽdi vim aliquã habet aqua, vt acetum: neq; calida est, vt mel: quod sanè non calfacit modo, verum quoq; & detergit, secat q;. Tarde igitur iure optimo meat aqua, difficulter concoquitur, atq; ægre descendit, quanq̃ alioqui & optima sit, & culpa omni vacet. Nam, quę vel limosa, vel male olens, vel salsa, vel alterius cuiuspiã me[di]camentosæ qualitatis particeps existit, ea nõ simpliciter est aqua, sed cum tali quadam permistione medicamenti: vt si mel vitiosum, vel ptissanam, vel acetũ, vel uinum, vel quippiam tale designaueris: non enim ex illo genus totũ culpabis; sed id solum, ad quod conuertis mentẽ. Cum igitur super singulis, de quibus enunciat Hippocrates, sermo de optimis sit, ita & nunc intellige, singula, quæ dicũtur, ad optimã referens aquam. Ea autem purissima est, & omni aliena qualitate destituta. Hęc igitur quanq̃ optima sit, multo tamen tempore in ventriculo manet, fluctuationes q; plurimũ parit. Quo fit, vt, cum biliosus ventriculus fuerit, corrumpatur & illa. Præterea, & cum ex ventriculo ad ieiunum intestinum ęgre perueniat, non facile distribuitur neq; in hepar, & minus in renes, thoracem, & pulmonem. Quo fit, vt neq; vrinas mouere nata sit, neq; sputum educere. Immo neq; per totũ corpus molitur transpirationes: id nanq; substantiæ, quæ tenuium sit partium, opus est, calidæ q;, non frigidæ & crassarum partium. Neque præterea sitim sedat, q͏ in amplis tum ventris tum intestinorum animalis C instrumentis plurimo maneat tempore: neq; prorsus imas ipsorum penetret partes, neq; ariditatem humectet. Quòd autem non alat, antea est dictum: quo fit, vt neq; facultatem vitalem roborare possit. Atq; ea est causa, propter quam Hippocrates ad mulsam, oxymeli, & vinum se contulit, in ęgris ab aqua abstinens. Iam igitur ob eas causas nunquam ea quis vtatur: vtuntur tamen & alij quidam medici, atq; etiam Hippocrates: sed hic minus, cęteri magis. Nempe, quòd cęteris perperam vtantur, circumuenti, ad aquam ipsam recurrunt, quæ non insigniter, quod præter animi sententiam succedat, habet, quando ne virtutem quidem. Sic enim Erasistratus dicebat, For-
« tes tum ciborum tum potuum facultates tempestiue quidem assumptæ maximum iuuamẽtum:
« intempestiue vero maximam offensam afferunt. Quem autem vitiosum esse dico, tum oxymelitis, tum mulsæ, tum vini vsum, is quidem oritur & ob repentinas mutationes, vt ipse ostendit, & magna ex parte ob synceram, quæ à medicis fit, permistionem. Cum igitur seni cuidam ægrotanti quotidie vinum aquosum exhiberem, quidam ex huiusmodi medicis præsens, me vini minimum aquæ ipsi instillantem contemplatus risit, ęgrum que vinum non bibere, sed duntaxat videre dixit, non sanè intelligens mistionis vini, quod gratia voluptatis datur, ad aquam aliam esse symmetriam, & aliam esse eius, quod ad opem ferendam ministratur. Nam vini omnino mi-
D nimum veluti excitationem quandam, quæ ad distributionem aquam trahat, permiscemus, quo duntaxat aquæ tollamus synceritatem, non autem aquam vinum faciamus. Sunt autem plerique ex sanis, qui vinum aqua dilutum bibant, sed in his aquam gustatu ipso euincere non oportet, sed vinum: in ægrotantibus vero adhuc magis, ita vt pauca sit vini repræsentatio. Sic & de oxymelite paulo ante dicebat, aquosum laudans: quòd item tutius quispiam ea vteretur, quę aquosa est mulsa. Nam syncera pura que, nisi ventrem subducere anticipauerit, magis nocebit, & potissimum in amarę bilis hominibus, & illis, quibus præter naturam tumefacta sunt viscera: in quibus & aqua detrimentum affert, cum plus iusto in hypochondrijs morata bilescit. Nempe & præter hæc omnia, quæ habet mala, stercoris adhuc expers existens, nullo pacto aluum subducit. Aquam autem in principiis accessionum potam lædere, (quod manifestauit, cum dixit /quam si pedibus frigentibus quis aliquando biberit, ea his omnibus multo magis nocebit/ eorum est, quæ omnibus & nota & certa & confessa sunt. Quando igitur bibi idonea est aqua? Cum scilicet potu solo ęger usus fuerit, non dum accepto ptissanę cremore: tunc enim in potionum aliarũ medio aquam tempestiue quis ingesserit, & præsertim cum siticulosus æger fuerit: nempe eam πλημμυρίδα quandam, id est humidi cuiuspiam copiam facere ait. Quo fit, ut inter mulsam oxymeli que parum aquę exhibeat, quod iis, quę expui debent, conferat ad humectationem. Immo,

* Al. manum.

& cum uinum grauiter nocet, tunc aquam propinant. Quo'nam autem pacto id enunciaturus sit Hippocrates, audiemus. E

41 *Cum vero in huiusmodi morbis fortem capitis grauitatem vel mentis læsionem suspicatus fueris, à vino penitus est abstinendum: aquam que tunc dare oportet vel vinum aquosum, flauum que & prorsus inodorum: atque ab ipsius potione, aquæ exiguum superbibendum, nam hoc modo vini potentia caput mentem que minus tentabit.*

* κιῤῥὸν, quod superius verterat fuluũ, Gellius giluũ vertit.

Mens tentari lędi q; dicitur, cum æger febre correptus desipuerit. Nunc ergo mentis lęsionem desipientiam dicit: in qua uino abstinendum præcipit. Pari modo & in uehementibus capitis doloribus. De utroque antea est dictum. Sed impręsentia, ubi in prædictis symptomatis à uino omnino abstinendum prędixit, cõsequenter aquosum flauum q; omnino, & quod odore careat, dandum ait. Aquosum quidem & inodorum dare bene dicitur, sed flauum non admodum recipio: nam ad ea aquosum album melius existit. Etiam uero in eam gratiam, cum uina talia sunt, super bibendam confestim aquam tutius præcepit. Minus enim (inquit) uini robur, quod uehemens est, caput mentem q; tentabit, ἅπτοιτο quidẽ uerbo usus sibi ipsi usitato cõsueto q;, quo ἅψιν τῶν φρενῶν, id est mẽtis lęsionem, ab huiusmodi uerbo, quod ἅψεως nomine hominibus usitatius est, sese fecisse ostendit: caput autem mentem q; uino tentari ait, ꝙ propter caliditatem celeriter ad caput feratur, feruẽtes'que in corpore secum ferat humores. Qua autem ratione caput male afficit, ea & mentem: nam in capite sapere ipsum situm est, & ea animę pars, quę ratiocinatur. F

42 *In quibus autem maxime aqua vtendum sit, & quando valde multa, & quando modica, & quando gelida, & quando calida, partim quidem antea dictum est, partim vero suo tempore dicetur.*

Erasistratus quidem in libro de febribus malitiose satis criminatur Hippocratẽ, discipulos ipsius propè accusans Apollonium & Dexippum: quos ait cereos cyathos duodecim in sextantali cotulę cyatho effinxisse, atque unum ex illis uel duos febrientibus admetiri. Verum Hippocrates non hic solum, uerum quoque & in ante dictis potionibus omnibus, copiosius largius'ue manifeste uti uisus est. Quod & in pręsenti dictione liquido ostendit inquiens, In quibus autem maxime aqua utendum sit, & quãdo ualde multa. Nam & τὸ κάρτα πολλῷ, τὸ λίαν πολλῷ, id est ualde & supra modum multa significat: sed sanè satis erat dicere multam aliquando dari aquam sine adiectione aduerbij huius κάρτα, in ostensionẽ malitiæ Erasistrati, qui de Apollonio & Dexippo mentionem facit, nec ullum horum librum ostendere potest: nec Hippocratem ipsum intelligit aperte dicentem, Et quãdo utendum ualde multa. Quin etiam & superiore oratione mulsam inter oxymeli'que aquam porrigens utilem esse ait, ꝙ πλημμυρίδα, id est humiditatis abundantiam parit. Scripsit & antea de mulsa & oxymelite aquosis, quod os humectant, & urinas cient, non utique cyathum horum porrigens, sed quantitatem insignem, qua & os humectari, & urinę cieri, &, quę pulmonẽ infestent, expui possint. Pręterea & de oxymelite ita scripsit, Quod si potum hoc & quidem multum per totum morbi tempus profuturum existimaueris, adiiciens hic multum. De malitia itaque Erasistrati aduersus Hippocratem dicta hęc sufficiant. Cęterum recordemur Hippocratem, quo modo ante, ita & nunc, polliceri se in morbis singulis propriam facturum doctrinam: cum hoc in loco uictus instituendi artem non sufficienter conficiat, sed uniuersalia sola in exemplo morbi unius, scilicet pleuritidis, prosequatur. G

43 *De reliquis potibus, cuiusmodi est hordeaceus, & qui ab herbis viridibus, vua passa, vinaceis, pi*ris, cnico, myrtis* punico, & aliis parantur, cum horum aliquo vti intempestiuum fuerit, in morbo ipso scribetur, vbi & de compositis agetur medicamentis.*

* tritico.

* ἄρμενα.

Habet quoq; suam & hęc dictio doctrinæ alterius, quæ de morbis singulis sit, promissionem. Verum, quicquid sit, liquido constat uel libros, qui de singulorum acutorum morborum curatione ab Hippocrate scripti sunt, non extare, uel prorsus nõ scriptos. Hi siquidem, qui nunc circunferuntur, præstantię Hippocratis non sunt: habent tamen multa, quę mentem ipsius oleant: ueluti, & quę huic libro adiacẽt ab eo, qui de balneis est, sermone. Sed, ut dixi, de singulis in horum expositione commodius disseremus. H

De Balneis

44 *Balneum in plerisque morbis confert, in his quidem perpetuo, in aliis vero non. Est que quando minus vtendũ sit, quod imparatum homines habeant: nam in paucis domibus parantur necessaria, reperiuntur q;, qui rem, ut oportet, curent. Quod si exacte quispiam non lauetur, non mediocrem incurret noxam. Tecto siquidem est opus, quod fumo careat: copiosa item aqua, & crebra lauatione, sed quæ immediocris non sit, nisi res ita postulauerit.*

† ὡς ἐν ταῖς οἰκίαις ἔτι θερμαινομένου τοῦ ὕδατος ἐν λέβησιν εἶτ' ἐγχεομένου τῶν ἐμβατῶν ταῖς πυέλοις. ἐνδείξιν ἔχει. quorũ verborũ sententiam optime videtur expressisse vetus tralatio. significant, ꝙ hoies adhuc, qñ volebant balneari, calefaciebant aquã in vasis, & fundebãt eã in tinam, deinde sedebant in illa tina.

Balnea huiusmodi, temporibus Hippocratis non dum parari uidebantur. Nempe dicere paucis in domibus parari necessaria, & reperiri, qui rem probe curent, opus q; preterea tecto esse non fumoso, copiosa aqua, & quecunq; deinceps dixit: † ꝙ item in domibus calefiat adhuc intra lebetes aqua, labris q; infundatur: argumentum habet. Quod autem in fine dictionis ait, crebra opus esse lauatione, sed quę immediocris non sit, nisi res ita postulauerit, si utique memoria non excidat,

A dat, in sequenti doctrina obseruabimus. Nam ipse dicet, qui'nam sint, qui immediocri aliquando egent lauatione: id autem est, cum æger multa, dum lauatur, perfunditur aqua. Quod si dicere ipse non videatur, nos ipsi non simpliciter quidem, neque vt inciderit, sed cum eorum, quæ ab ipso scribuntur, consequentiæ obseruatione percunctabimur.

45 *Et magis quidem non abstergendum est: Quòd si aliquando abstergendum sit, calido aliquo, atq; multiplici plus, quàm existimetur, vtendum absterforio, perfundenda que aqua non pauca, & celeriter post perfundenda.*

Nullus æger, cum lauatur detergi expostulat, nisi sordidus sit, & pruritu vexetur. Nempe, qui ægrotant, aqua citra laborem omnem læsionem q; prolui debent. Detersio autem purgamentis fit tum mordentibus tum siccatibus: quo fit, vt ea tum virtuti tum vsui balneorum aduersissima sit. Si vero æger detergi debeat vel propter sordes vel propter pruritum, vim medicamenti detersorij multa admista aqua, immisso quoq; oleo, exoluere oportet. Quocirca inquit Hippocrates, Atq; multiplici plus, q̃ existimetur, id est, q̃ sanis consuetum sit, vtendum absterforio. Non enim substantiam medicamenti abstersorij in ægris multiplicem accipiendam præcipit, cũ non abstergẽdũ esse magis, q̃ abstergendũ velit: sed detersorij q̃titatem in ægris multiplicẽ fieri iubet p aquę
B adauctionem. Ea siquidem ratio detergentia quoq; vitare præcipit non excitante vel sorditie vel pruritu, acribus q; ipsis & synceris non vtendum. Sicut autem multitudine aquæ admistæ exoluit detergentis medicamenti acrimoniã, eodem modo totius detersorij vim exoluit, superinfundens statim multam aquam calidam puram q;, atq; deinceps aliam.

46 *Via ad solium breuis sit.*

Cõmune id est, siue in balneo hoĩem laueris, siue in domo aliqua extruxeris pyrã, & labrũ aqua impleueris. Quod & nunc in castris fit sępius, cũ lauari quempiam deficiẽte balnei loco oportet.

47 *Facilis que tum ingressus tum egressus.*

Prorsus siquidem citra fatigationem lassitudinem q; ægrum seruare iubet: atq; ob id solium facilem tum ingressum tum egressum habere voluit. Id proculdubio fiet, si paries, qui aquam continet, neq; sublimis, neq; angustus fuerit. Maxime autem laudabile & à labore omni alienum est, quod in aquarum sponte nascentium conficitur lauacris. Nempe solia humilia ita depressa q; propè omnes conficiunt, vt nihil solij pauimento, quod prope est, emineat.

48 C *Qui lauatur, componat sese, taceat, & nihil agat: sed cæteros tum perfundere tum abstergere sinat.*

Hæc quoque prædictis similiter, vt æger non laboret, conferunt. Nempe & ægrotantis quies, vt corpus in balneo tum laxius tum mollius reddatur, est idonea. Nam, cum mouetur corpus, musculi tenduntur, tensi vero minus tum molliuntur, tum relaxantur.

49 *Multæ quoque aquæ misturæ parentur.*

Cum Hippocrates inquit, καὶ μετακέρασμα πολὺ ἡτοιμᾶσθαι, i. multæ quoq; aquæ misturę parent̃, potest vnico legi verbo μετακέρασμα, atq; intelligi hæc præpositio μετὰ per se, & seorsum κέρασμα. Nam Hippocrates non in hoc solũ libro, verũ & in aliis, Ionum more per defectũ vti prępositione μετὰ videt̃. Plene enim atq; integre ita leget̃, καὶ μετὰ ταῦτα κέρασμα πολὺ ἡτοιμᾶσθαι, i. multæ quoq; post hæc aquæ misturæ parentur. Siue aũt quis vno intelligat verbo μετακέρασμα, siue distinguat distrahat q; pro μετὰ ταῦτα κέρασμα, vna est dictionis vtriusq; intelligentia: vult siquidem misturã parari, eũ, qui in labro lotus est, perfusurus: quod medici huius temporis oẽs efficere consueuerunt, cũ ægrum lauerint. Neq; enim in soliũ frigidum ingredi permit-
D tunt, sed tepida perfundunt aqua. Alij labra tota aqua huiusmodi replent. Nam, vt corpus, tum laxius, tum rarius, calida lauatione est redditũ: ita rursum quiete paulatim q; contrahere ipsum, & cogere, & densare in animo habet. Nempe id ad virtutis robur confert, vt non facile homo lædatur, *nisi subita quædam in ambiente aere fiat ad frigidum permutatio. Ob id, qui recte valent, à balneo calido sese in frigidam proiiciunt aquam. Sed, qui ægrotant, contactum frigidæ non sustinent citra læsionẽ: quapropter frigiditatem calidæ mistione frangimus. Mistionis autẽ quantitatem inueniemus, in primis quidem, si corporis affectionẽ inspexerimus: deinde & propriã laborantis naturam, ætatem q;, & anni tempus, & regionẽ, & præsentem cœli statum. Melius autẽ facient, qui à calido balneo tepidas non minus trium generũ aquas, quæ inter se differant, parabũt: vt prima quidẽ admodũ tepida sit; secunda vero minus: & tertia adhuc, quæ magis ad frigidũ declinet. Tale autem quippiam velle visus est Hippocrates, cum præcepit misturas parari. Nempe, quod paratur, id non simpliciter modo multum, verum & multiforme, esse est melius, vt paulatim à calido ad frigidum procedatur, cum subitam ad contrarium mutationem æger non ferat.

* Ap. fi.

50 *Celeres que faciant perfusiones.*

Ταχείας, i. celeres, referre oportet, non ad eam solum, quæ in perfusione fit, actionem: verum

quoque & ad illud, quod actiones interiacet, spatium: vt primam inter perfusionẽ secundam q; E
parum sit interualli. Quòd si quis proprie nominauerit, non ταχείας, id est celeres, sed πυκνάς,
id est frequentes, dixerit. Quanquam apud veteres vsus horum nominum πυκνοῦ & ταχέως con-
fundatur: nam aliquando πυκνάς, id est frequentes actiones, ταχείας, id est celeres vocant.

51 *Et spongiis pro strigili vtantur.*

Neq; strigilibus in ægris ipsis, neq; spõgia, medici huiusce temporis vtuntur, sed à balneo eos
linteo contegunt: alij vestibus & potissimum puris, vt plurimũ sudent, obuoluunt. Sed non sem-
per ęgrum ipsum à balneo copiose sudare conuenit. Nempe sępius laborantem ad balneum non
vacuandi corporis gratia ducimus: sed prorsus contrariam ob rationem, vt scilicet humectetur
madescat q;, quod immoderatius exaruit. In talibus igitur neque intus in balneo sunt expectandi
sudores multi: sed quàm citissime labri aquam ingredi, & postea egressos resiccare expedit.

* ἀγνάπτοις.

52 *Et non valde siccum perungant corpus.*

Oratio hęc succedit quidẽ huic, Et spõgiis pro strigili vtanť. Sed, q sermonis proprietatẽ contẽ-
platus fuerit, is de vnctionis in balneo vsu intelliget, ne eorũ, quę de necessitate dicẽda sunt, quip- F
piã prętermissum esse videať. Nã, vbi post balneũ spõgia aquã detersit Hippocrates, obscurũ qui-
dem est, si corpus vnxerit: bene tñ ęgri corpus, cũ humidũ existit, nõ perungendũ esse constat: ni-
si quispiã dixerit, q Hippocrates hoc ipsum oleũ, quod cũ aqua est, resiccet. Est igitur vtile, vt de
vnctionis in balneo vsu discutiatur: sed necessaria magis est super vnctionis tempore discussio, si
oleũ perfundere conueniat, vel vbi, qui lauať, sudauerit: vel cũ siccus adhuc est, confestim, vbi sese
exuerit, & prius, q̃ sudauerit: vel horũ neutrũ fuerit, sed vbi humescere cœperit. Sanè, qcũq; eo-
rum meminit, quę de olei facultate in simpliciũ medicamentorũ tractatione dicunť, is exacte no-
uit optimũ esse olei vsus in iis, qui lauantur, tps, quod tertio dicitur loco: nouit q;, quo nã pacto
calfactũ corpori exhibere conueniat. Nempe id corpus mollius reddit laxius q;: cũ frigidũ suo
contactu nõ solum horum neutrum efficere natum sit, sed & eos, qui lauantur, frigentes reddat.

53 *Caput vero spongia, quoad maxime fieri poterit, resiccare oportet.*

Quòd in balneo caput curiosę resiccandũ sit, vt ne minimum quidem supersit humiditatis, ne-
quaq̃ est ambiguum: nã, quicquid relinquiť, refrigerare consueuit. Non tñ, à spongia vt fiat, effi-
ci potest, nisi statim ab initio post misturarum vsum. Capitis tñ aquam linteo resiccare est melius. G

54 *Neq; "caput ipsum modo, uerũ & extrema, & quãuis aliam partẽ corporis, à frigoris iniuria prohibere conuenit.* A.li.3.f.1.d.2, c.5.fol.61.e

Dixisse id per se seorsum'que parũ esse mihi videtur: quòd enim pars nulla omnino nuda esse
debeat, cum à balneo aquam eorum, qui lauantur, resiccant, constat liquido omnibus: nam, quæ
ita denudantur partes, cito eas refrigerari nemo ignorat.

55 *Lauari quoque is non debet, qui nuper vel sorpsit vel bibit.*

Non in ægris modo, verum quoque & in sanis, nullus confestim à cibi vel potus sumptione la-
uari debet. Nam qui biberunt, his caput repletur: qui vero cibum sumpserunt, his non caput mo-
do, verum & corpus totum, alimoniam ad se prius, quàm concocta fuerit, trahent.

56 *Neque confestim à balneo sorbendum, neque bibendum.*

Sedata, quæ ex balneo est, turbatione, tum esse tum bibere melius est: veluti & composita ea,
quæ ab exercitatione oritur. Nam cibum protinus vel potum sumere, caput replet, deuoratum q;
interdum superfluitare facit. H

57 *Magni autem admodum pendere oportet, si æger, cùm recte valuit, balneum valde affectauit, & lauari fuerit assuetus. Nempe tales magis appetunt, iuuantur que, cum loti fuerint, adeo, vt lędantur, si non fuerint loti.*

Demonstrata sunt hæc per totum ferè horum commentariorum secundum, vbi dictiones ex-
posuimus, in quibus parte prima consuetudinum vires enarrauit.

58 *Peripneumoniæ autem magis, quàm ardenti febri, confert. Nam lateris pectoris que & dorsi mulcet dolorem, sputum maturat educit que, & spiritum facilem reddit, lassitudines "tollit, mollit articulos & cutem per summa apparentem, vrinas ciet, capitis soluit grauitatem, & nares humectat. { Tot ergo insunt balneo bona, quibus omnibus est opus. Cæterum, si in apparatu re vna vel pluribus defectum sit, metus est, ne non prosit balneum: vnum siquidem horum, quoduis fuerit, si à ministris non, vt oportet, præparetur, valde lędit.* A.ibidem.e

Quare peripneumonias magis, quàm febres ardentes, iuuet balneum, ostendit Hippocrates,
cum inquit, Nam lateris pectoris q; & dorsi mulcet dolorem, sputum maturat educit q;, & spiri-
tum facilem reddit. Ob hæc etenim omnia peripneumonicis maximo est præsidio. Sanantur
siquidem, qui contenta in pulmonibus sputa expuunt. Pleuritici quoque ob doloris mitigatio-
nem

A nem valde iuuantur. Quapropter duorum alterum: nempe vel ita scribendum, Peripneumoniæ autem & pleuritidi magis, quàm ardenti febri, confert: vel in peripneumonia pleuritidem subaudire oportet. Nam pleuritis dolorem in latere habet: Peripneumonia non habet. Cæterum, cum peripneumonijs magis, quàm ardentibus febribus, conferre balneũ inquit, docet quoq; & æstuantibus quibusdam auxilio esse: verum oratio hæc distinctionem expostulat, quam non dum efficere possumus, quia tempus, quo lauari ægrotantes velit, nõ definierit. Vbi autem sequenti dictione enarrantem Hippocratem, quos'nam haudquaquam lauare velit, intellexerimus, ad balnei tẽpus ita perueniemus.

59 *Qui in morbis aluum plus iusto humidiorem habent, ij non sunt lauandi: neq; ij, quibus magis, quàm decet, detinetur, & soluta non sit: neq; summe imbecillitati, nec cibum fastidientes, nec vomitabundi, nec biliosa ructantes: nec quibus sanguis è naribus profluit, nisi minus, quàm decet, fluxerit, quod autem decet, nõ te latet. Si vero minus, quã decet, fluat, lauabis, & si vniuersum corpus in cæteris, et si caput duntaxat iuuerit. {Si igitur apparatus hi conuenientes fuerint, æger q; fœliciter balneum suscepturus sit, quotidie lauare oportet.}*

A.lib.4.f.2.t. 1. c.73.fol.445.g

Quibus complura per ventrem subducuntur, ijs balneum sistit, ea ad corpus vniuersum reuel-B lens: atq; hac occasione detrimentum affert. Quòd autem, qui nullo modo deiecerunt, eos antea vetustam fęcem euacuasse melius sit, nemo ignorat: sicuti, neq; φ γεγυωμένους, hoc est, τοὺς καταλελυμμένους τὴν δυνάμιν, i. viribus resolutos, balneum amplius euertit. Ait præterea & ἀσώδεις, id est cibum fastidientes, & vomitabũdos haudquaquam lauandos: nempe hos viribus ita defici metus est, vt succedat ea, quæ stomachica appellatur syncope. Succedunt his, quibus os ventriculi bile redundat, quos nota indicauit inquiens, Nec biliosa ructantes. Pari modo neq; eos lauare conuenit, quibus profluit abunde è naribus sanguis: † nam, si minus fluxerit, lauare est consentaneum. Hi autem sunt, qui etiam largo egent balneo: vt sanguis, qui in capite est, vehementius moueatur. Consimiliter lauabimus, si sanguis nullo pacto erumpat, & erumpere debeat. Ex adiectione autem huius sermonis, Et si vniuersum corpus in cæteris, & si caput duntaxat iuuerit, clarius adhuc significauit, quo'nam pacto sæpius in domo calfacta ægrum absq; labro collocent, & caput duntaxat citra reliquas corporis partes calida perfundant aqua.

† Ex antiquis codic. græcis & ex tralatiõe veteri hæc addẽda. immoderatissime enim ipsis profluet sanguis.

60 *Lauandi autem cupidos si quotidie bis laueris, nihil nocebis.*

Qui Victori Romano principi librum de victus ratione Hippocratis tradidit medicus, is di-C ctionem hanc & alias quasdam decurtatas scripsit: sicuti & illam, in qua dicit, † Non protelentur primi sorbendi dies: Pręterea &, † Qui bis die cibum sumere sunt assueti, ijs bis dare oportet. Verum vtriusque harum dictionum dimidiam partem subtraxit, sed præsentis quidem nihil: tempus vero nõ adiecit, vbi φιλολουτρέοντας, id est lauandi cupidos, eos intelligit, qui cum sani sunt, lauari gaudent, atque ob id sæpius lauantur. Nempe hi, cum lauantur, eum accipiunt, qui ex consuetudine est, scopum. In sequentibus autem ab Hippocrate tempus, quo ægros lauari velit, audiemus.

† Vide tex. 41. lib. 2. vbi ad verbũ interp̃s traduxerat. primis diebus quauis sorbitione, nequaquam eos priu em u, quibus & c.

† Tex 20. libri primi.

61 *Tutius autem longe balneo vti possunt, qui tota vtuntur ptissana, quàm qui solo vtuntur cremore: quanquam et ij interdum vti posśint: minimum autem, qui potu solo vtuntur.*

Tempus, quo lauãdum sit, hoc in loco patefecit Hippocrates: quod si ab initio pronunciasset, multa sanè, quæ loco medio dicta sunt, non obscura essent. Ptissanam sanè totam porrigit ijs, qui mitius habent: solum vero cremorem ijs, qui deterius degunt: verum ijs, qui periculosius acutius q; laborant, potus solos. Quòd autem toto in hoc cõmentario de thoracis pulmonis q; affectibus egerit, plurima quidem exempli vice in his morborum partibus & præsertim pleuritidis D vniuersalia præcipiens, sæpius est demonstratum. Est expositum quoque, quo'nam pacto coctis morbis ptissana vti velit. Eo igitur tempore etiã balneum sine periculo conciliatur, vtpote quod ad sputorum, quæ in thorace & pulmone continentur, expurgationem maxime conferat. Qui igitur ita habent, & quæ ex consuetudine est, accesserit indicatio, his lauationem duplicare nihil prohibet. Ait præterea balneum ἥκιστα, id est minimum, iuuare eos, qui solo vtuntur potu: vbi ἥκιστα ἐλάχιστον id est minimum significat, & non, vt quidam aiunt, οὐδαμῶς, id est nullo pacto. Nam inferens, inquit,

62 *† Sunt autem & ex iis, qui vti possunt.} † Ex iis autem, quæ ante scripta sunt, quos'nam in singulis viuendi modis iuuaturum sit balneum, & quos non, conijcere oportet. Nam, quibus aliquid eorum, quæ balneum & bonum reddere & iuuare possunt, deest, hos lauare non expedit: quibus vero nihil deest, signum q; adest ipsis, in quo lauare conueniat, lauare oportet.}*

† Hæc verba in cod. antiq. & ĩ tralatione veteri, coniunguntur cũ superiorib' verbis Hippocratis. ita vt vnum duntaxat sit comment.

Non adiecit autem, quando ij balneo vti possint, sed nos, qui sententiam ipsius sequimur, dicemus. Potum solum ijs exhibet Hippocrates, quos acuti infestant morbi, vbi vires ad morbi vsque vigorem, qui interdum cum ipsa coctione existit, veluti in morbis thoracis, pulmonis q; suffecturas sperauerit. Coctis siquidem, qui affectum progignunt, humoribus, confestim excreabunt.

† Non sunt in aliquibus veteribus codi. nec in tralatiõe veteri.

bunt. Quod si, qualia oportet, solum expuere cœperint, in neutro adhuc modorum neq; in affe- E
ctu, neq; in symptomatis, morbus augebitur. Nam sæpius affectio ipsa, qua laborant, mitior quidem existit, sed symptomata augentur, vt in phlegmone obsessis particulis quo ipse inquit modo, ‖ Cum pus conficitur, tunc dolores & febres fiunt magis, quàm cum factum fuerit. Sæpius autẽ mutuis exultant incrementis decrementis'q; symptomatum magnitudines, et ea, quę affectionis est: fit'q; id in ijs phlegmonis, in quibus pus effluit, quod iam est cõfectum, vt in vulneribus quibusdam fieri cõsueuit, & in peripneumonijs pleuritidibus'q;. Possunt ergo in his morbis & ij, quibus potus solus vsui est, non inutiliter lauari: nempe dolorem ipsorum balneũ mitigare ait, & sputa maturare. Sed sanè vacuato prius corpore id factitandum. Scieris'q; "in vniuersum de balneorum viribus, quòd, si non antea vacuato corpore exhibeatur, membris affectis fluxionem parit. Vacuato autem si exhibeatur, coctionem iuuat: nempe corpore toto ante vacuato adhibitum, aduacuatoriam obtinet facultatem. Quo fit vt ex febre ardente laborantibus, ijs tãtum opituletur, qui sine tumore vel phlegmones vel erysipelatos laborant, feruẽte in ipsis per totum corpus bile. Quòd si coctionis signa habuerint, his multo magis conferet. Verum, si ardens febris ob salsam pituitam putrescentem oriatur, aduersissimum illis esse balneum scire oportet. Neque enim pituitosus humor, vt biliosus, per cutim euacuatur, propterea quòd tum crassus tum glutinosus sit, neq; extinguitur, longa egens concoctione. F

2. Aph. 47. Ext. ord. 18. h

* ἐκρὸων ἔχει.

A. l. 4 f. 1. t. 2. c 42. fo. 424. h

De iis quae *Pollicitus fuerat se postea dicturum.*

Nõ sum immemor verborũ Hippocratis, quæ in principio libri huius hoc refert pacto: ‖ Quę autem medicum ante animaduertisse ægro non referente oportet, plurima dimissa sunt. Hæc siquidem, qui Hippocratem dogmaticum esse putãt, locos affectos esse dixerunt, & affectiones ipsorum, & causas. Sed, qui Hippocratem empiricum esse existimant, anni tempora esse, regiones, ætates, & ambientis nos aeris conditiones, affirmauerunt. Hæc equidem omnia, tum quę à dogmaticis tum quæ ab empiricis dicuntur, vtilia esse non ignoro. Verum scopos multos hoc in libro recensens Hippocrates, ad quos quis respiciens victus formam inuenire possit, nullius eorũ, quæ dicta sunt, præter quàm consuetudinis, mẽtionẽ fecit: sed sanè non nulla, quę reminiscentiã exigunt, præposuit. Atq; ob id sermonem sum remoratus, vt hac, quę breuis sit, interpretatione eos, qui totum legerunt librum, habeam sermonis huius per intelligentiam assecutores. Vnus sanè et præcipuus scopus, tanquam in exẽplo pleuritidis, talis in dictione ab Hippocrate enarratur: ‖ Si quidem siccior fuerit morbus, quàm vt quispiam putauerit, non multum dare oportet, sed ante sorbitionem, vel mulsam vel vinum, vtrum magis auxiliaturum putaueris, propinare conuenit. Post G hæc deinceps ait, At, si os madescat, &, quæ à pulmone expuuntur, talia sint, qualia esse oportet, sorbitionis quãtitatem, vt dicam summatim, augere conuenit. Verum tum hæc, tum quę serie cõtinuata dicuntur, non sunt à gnidijs sententijs definita. Sed & post hæc, morbi coctionẽ animaduertendam esse ait Hippocrates, qui sanè scopus totius propemodum est Hippocrati speciei victus instituendæ, atq; earum, quæ in ea particulariter fiunt, permutationũ. Sed & alias deinceps apponit definitiones, quæ tales sunt: ‖ Quibus enim cibus statim inclusus est, siquis non vacuato eo sorbitionem dederit, dolorem, si adest, adaugebit: &, si non adest, protinus inducet. Et rursus deinceps: Præterea, si lateris dolor assiduus est, calidis'q; fomentis non remittatur, sputum'q; nõ procedit, sed extreme citra coctibilitatem glutinosum sit, nisi quis dolorem vel alui subductione, vel secta vena pro vtriusuis significatione soluerit, ptissanam autem ita affectis dederit, præcipitẽ aget in mortem. Post hæc & rursus definiẽs, ait, ‖ Si nuper pasto cuipiã, & alui oneribus haudquaquàm purgato, febris vel cum dolore vel sine dolore inceperit, à sorbitione tantisper est temperãdum, donec cibum ad infernam intestini partem descendisse coniectum sit. Tum rursus, ‖ Si nuper cibato cibus prior non descenderit, virtus'q; valida fuerit, & floruerit ætas, subluere oportet: si vero virtus imbecillior fuerit, balano est vtendum, nisi aluus sua sponte probe deiecerit. Adiecit ergo in hac dictione eum, qui à virtute est, scopum, veluti in sequentibus sæpenumero, & i[...] considerari præcipiens, quæ'nam causa & affectio sit, quę virtutem prosternant: vbi & hoc à medicis ignorari adiecit. Præterea adiecit, ‖ quòd ijs, qui dolorem ad hypochondrium pertinentem habent, ea, quæ per talia medicamenta fiat, auxilio sit purgatio: cęteris autem, quibus dolor vel grauitas ad brachium vel pectus extenditur, venæ sectio. Hæc igitur & reliqua huiusmodi, quæ itẽ de consuetudine dicta sunt, à gnidijs medicis omnino sunt prætermissa, multo'q; magis naturæ & corporum temperamẽta, de quibus sæpenumero in hoc libro egit, hos picrocholos appellãs †, alios melancholicos. His scopis inhærens ac insistens † de ea, quæ tum in sanis, tum in ægris fit, victus ratione agit, quo'nam pacto & emendare & corrigere oporteat, demonstrans. Pręterea & in eo, quem de vino, oxymelite, & aqua facit, sermone scopos recensuit eosdem. Meminit quoque & coctionis morbi sæpius, non paruum scopum vniuersæ victus rationis, earum'que, quæ in ipsa fiunt, mutationum hunc faciens. Pari modo & de morbi vigore quippiam dixit: & ad hunc respiciens, non tanquam ad abiectissimum in victus ratione scopum, alimoniam ministrat. Cuncta hæc & reliqua talia à gnidijs medicis prætermissa sunt, quæ medicum ante animaduertisse non dicente ægro oportet.

Sect. 1. t. 1. 108. c

Sect. 1. t. 22. 112. e

* medicis.

Ibid. t. 32. 113. f

Ibid. t. 42. 114. e

Ibid. t. 45. 115. e

Sec. 2. t. 11. 117. c

† In quibusdã cod. græcis additur τοὺς δὲ φλεγματίας, i. pituitosos. et ita vetus interpres.

† de ea quæ ĩ sanis fit, mutatione diætæ, docuit, quõ corrigẽda sit: & de ea quæ in ægris.

Galeni

GALENI IN LIBRVM HIPPOCRATIS DE VICTVS RATIONE IN MORBIS ACVTIS COMMENTARIVS QVARTVS.

ARGVMENTVM

Liber à Quopiam ex Hippocratis discipulis, multis diuersis q; theorematis inordinate q; dispositis conflatus, quorum plurima ad acutos morbos videntur pertin ere.

Væ in libro de victus ratione post eum, qui de balneis est, sermonem scripta sunt, iure optimo pleriq; medicorum Hippocratis non esse sunt suspicati: nam à superioribus, & vi interpretationis & theorematum integritate longo discedunt interuallo. Neq; tamen abs re moti sunt, qui & Hippocratis esse existimauerunt. Nempe eorum, quæ scripta sunt, sententia propositum ipsius mentem'que vsque adeo redolet, vt discipulum Hippocratis aliquem scripsisse suspicio sit: immo et ex his multa dictionem vnà cum sententia ita absolutam inculpatam'que habent, vt rursum & ea ab Hippocrate scripta esse suspicandum sit, vtpote qui librum componere, vbi singulariter morbi cuiusque acuti curationem doceret, vt in libro de victus ratione in morbis acutis promiserat, sese apparauerit. Præterea & alias in præsenti libro reperies dictiones, quæ Hippocrate ita indignæ sunt, vt legitimis iustis'que adscriptas esse suspicari te oporteat. Sicuti & in aphorismis ipsis quidam huiusmodi visi sunt, partibus libri vltimis adiecti. Qui enim interserunt, quia multis in memoria sunt primæ librorum partes, vltimis adscribunt. Quod & in libro de capitis vulneribus factum esse videtur, & in secundo de morbis vulgaribus. Nec secus in eo, qui nunc nobis proponitur, libro reperimus, quæ interseruntur, atq; adhuc magis partibus vltimis. Cum igitur quatuor, vt quispiam dixerit, in eo reperiantur species, vna quidem quæ & dictione & sententia Hippocrate digna sit, altera autem quæ alterutro solum, vel dictione vel sententia, non nullæ vero quæ horum neutro: in singulis earum, quæ ad expositionem nobis expromentur, dictionibus id ipsum declarabimus.

*ἀκρίβεια.

1 *Causus, id est febris ardens, fit, cum venulæ tempore æstiuo exiccatæ acres & biliosos, ichoras ad se traxerint.*

Æstiuum anni tempus dixit calidũ & siccum, siue vltimo vere fuerit, siue prima ęstate siue media vel extrema, siue primo autumno. Quod aũt aeris nos ambientis tẽperamentum dispositionem corporis secum mutet, siccum quidem ad sicciorem, humidum vero ad humidiorem, in cõmentarijs Epidemiorum est demonstratũ: Quod item & anni tempus mediocre & temperatum naturalem seruet temperaturam, cæteris, quæ in vniuersa victus lege agunt hoĩes, modo habẽtibus simili. Demonstratũ preterea & corpus, quod à naturali moderata'q; conditione sese alienauit, cõmutauit'q;, id, propter quod alienatũ est & cõmutatum, ob illud peculiari egere auxilio, vt arefactum humectatione, humectatum exiccatione, calfactum refrigeratione, & refrigeratũ calfactione. Cum igitur ob aliquam rerum, quarum exẽpla dicit Hippocrates, circunstantiã venulas aliquas qualibet in parte corporis exiccari contigerit, à vicinis partibus trahunt hæ humiditates. Si ergo, quæ ad arefactas venas feruntur humiditates, vt substantia humidam naturam, ita & vim humectatoriam habuerint, pars naturalem commoderationem recipit. Verum, si humiditas qualitate acris fuerit, & facultate siccatoria, corpus incenditur: vt si ex nobis quispiam siticulosus effectus liberaliter biberit vel vinum, quod, quia aqua marina largior mista sit, tethalassomenon dicunt, purũ, vel aquam salsam. Scio equidẽ me aliqñ ex æstiuo itinere siticulosum redditũ bibisse vini veteris paulo sincerioris calicem vnum, atq; ex eo sitim magis auxisse, nõ placasse. Vt igit̃ nos, quanq̃ mente, quæ appetitum modere, præditi, interdum quidem negligentius, interdũ aũt & incontinẽtius, atq; ẽt, cum in prõptu melius nõ sit, ad potũ aliquem q & salsus & acris sit, peruenire cogimur: sic & venarũ facultas attractoria perpetuo vicinis ex partibus humiditatẽ attrahit, substantiã ipsius, qualis'nam sit, nullo pacto discernẽs. Ratione etenim caret, qua quippiã ex meliori scrutari possit: sed, vt pueri bruta'q; ad casu oblatũ humidum, cũ sitiunt, irruunt, hoc pacto & illa. Si ergo in vna quapiã corporis parte affectio ea fiat, in ea solum, q erysipelas referat, affectus quispiã erit. Verum, si venæ totius corporis supra modum exiccatæ calidas carnosis è partibus humiditates traxerint, in toto corpore fiet, quę causum referet, affectio. Causus vero ꝓprie dictus nõ caliditatis, quæ per totum fit corpus, præstat mõ vehementia, verum quoq; & siti: nam sitis in eo vehemens est, & incompescibilis. Deest ergo pręsenti dictioni singularis de causi generatione sermo de partibus, quẽ nos nuper adiecimus. Nempe in vna corporis parte, quæuis illa sit, interdũ causus gignitur, interdum & toto in corpore. Verum, cum in toto fit corpore, sitim

A li. 4. f. 1. t. 2. c. 41. fo. 424. c

omnino

omnino parit: cum vero in vna parte, non de necessitate, nisi pars ipsa sitim pariat. Omnium aũt E primum & maxime id facit os ventriculi, deinde ventriculus, atq; ab eo stomachus, post pulmo, & subinde ieiunum intestinum. Vtrum igitur ita tantummodo fit causus, vt dixit, cum scilicet acres & biliosos ichoras ad se traxerint venulę? An'ne & carne id patiente erit causus, siue in parte vna, siue toto in corpore, pati eam contigerit? Ostendimus etenim eam vim habere eorum, quorum indiga est, attractoriam. Prȩterea & fieri potest, vt modo altero similis affecto fiat. Modum alterum dico, cum ex validioribus partibus ad imbecilliorem aliquam mittantur excrementa: nempe, ꝙ particulis singulis vt attractoria, sic & expulsoria insit facultas, est declaratum. Fieri ergo potest, vt interdum quidem ex parte vna, interdum vero & ex pluribus, acres & biliosi ichores exacte ad dictas fundãtur particulas, quæ scilicet imbecilliores sunt. Quòd Hippocrates ichoras, tenues humiditates appellet, liquido constat.

2 *Febris quoque multa habet, corpus que veluti ab ossearia lassitudine habitum laborat, dolet que.*

Febris ergo multa habet, propter naturam ichorum, quos & acres & biliosos ait. Nempe his superueniunt febres vehementissimæ, id est quę multam & acerrimam habent caliditatem: sicuti quæ & minorem & minus acrem habent, & pituitosos sequuntur succos. Laborat autem corpus totum lassitudine vlcerosa propter ichorum acrimoniam. Sed de lassitudinum omnium differentijs absolute in libris de tuenda valetudine est tractatum. F

3 *Fit autem magna ex parte longum ob iter, longam q; sitim, cum venulæ arefactæ, † acres calidas q; fluxiones ad se traxerint.*

† Aliqui cod. antiqui habẽt, acres calidos q; ichoras.

Tum in principio dictum est, tum rursum hoc in loco adiecit verbum hoc, arefactæ, procatarcticas appellatas causas, veluti exemplo, manifestans {primitiuas nunc dicunt.} Siquidem calidę omnes & siccæ causos progignere possunt. Scio equidem non nullos ob liberalem vini, quod tethalassomenon vocant, potionem causo fuisse correptos: Veluti & alios ob salsamentorum salsarum q; carnium atq; aliorum quorundam salsorum vsum immoderatum. Alius ex ambulatione & ęstu veniens, primum quidem lauit se, deinde domum perductus, † vini misti plus bibit, cœpit q; protinus affici causo. Alius autem ob iram, & alius ob vigilias causum incurrerunt.

† καὶ πιὼν οἴνου καλὰ τὴν κρᾶσιν ἔχοντος τὸ πλεῖον.

4 *Fit quoque & " lingua aspera, sicca, & valde nigra: ventris q; morsu dolet, deiectiones q; & liquidæ & pallidæ fiunt: vrget q; sitis vehemens & vigiliæ, atq; interdum mentis aberratio.* G

A. lib. 4. f. r. t. c. 41. fol. 424.

Percurrit hoc in loco, quæ causum subsequuntur, quæ & συνεδρεύοντα, id est considentia vocant. Sunt autem hæc, lingua sicca aspera & nigra, ventris morsus, deiectiones pallidæ, vehemens sitis, & vigiliæ, interdum quoq; & desipientia. Lingua sanè arescit, quòd tota corporis affectio sicca sit & calida, febris'que ipsa talis. Ventris vero morsus propter ichorum qui illuc confluunt, acrimoniam oritur. Deiectiones autem pro succi redundantia. Liquidas'que eas (græce ἐξύγρας) dixit, nullo pacto concoctas exprimens: coctio enim omnia cogit incrassat'q;. Qui autem ita habent, vigilant ob siccitatem. Nempe humiditatem immoderatam ad somnum delationes (gręce cataphoras:) multam vero siccitatem vigilias procreare est demonstratum. Accedit quoq; & ab alijs symptomatis fatigatio, † quæ ob vigilias efficitur. Desipientiam autem fieri sciuimus ob eam, quæ ad caput recurrit, bilem, & ob tẽperaturę caliditatem siccitatem'q;. Quòd autem, vbi quispiam bilem simpliciter dixerit, amara significetur, antea est enunciatum: ꝙ item bilem eandem & pallidam & flauam appellent. Vt ergo nihil eorum, quæ ad causum biliosum spectant, prætermissum videtur, nisi ꝙ non solum fit per attractionem, sed & per effluuium ichorum, sic inordinate scripta quædam sunt. Nempe ex ijs, quę dicta sunt, quædam sunt symptomata causum indicantia, quæ παθογνωμονικὰ dicunt, alia vero συνεδρεύονται, i. consident. Verum, H quæ causos procreant, alia quidem προηγούμενα, i. antegrediẽtia: alia vero προκαταρχοντα, id est præincipientia à medicis appellantur. Omnium aũt, quæ dixi, prægre*dientium symptomatum, potes tibi, vt lubet, catalogũ facere. Sed, qui librum hunc scripsit, à pręgredientibus fecit exordiũ. Venulas etenim exiccari prægrediens causa est. Deinceps aũt, cum pręincipientia, vt ambulationem longam & sitim, dicere debuit, non ea dixit, sed ex ijs, quæ affectum indicãt, quippiam dixit, vt febrem vehementem. Debuit & hic sitim vehementem adijcere, quam postea simul cum alijs, quæ considentia vocantur, symptomatis dixit: quorum quædam aliquando, alia perpetuo, causis insunt: quod & ipse ostendit inquiens, Interdum aũt & mentis aberratio. Nam, interdum, perpetuo opponitur. Ego autem dico & ventrem morderi & biliosa deijcere non esse ex ijs, quæ perpetuo causis insunt. Nempe, ꝙ vehemens morbus sit, motus q; acrium ichorum ad interna sit, propterea hæc contingunt, ijs quidem, qui ventrem hepar q; causi veluti sedem* habent: verum ijs, qui pulmonem veluti sedem* habent, hæc non admodum contingunt, sed quæ de lingua dicuntur, & desipientia magis. Difficulter etiam & hi spirant, ea scilicet, quæ densa & magna est, spirandi difficultate, efflant q; continenter os aperientes, ignei q; spiritus effusione leuantur: verum totam spirandi difficultatem prætermisit, quã in prognostico dictã ostendimus. Cæterum inordinate

† Al. quę est cã vigiliarum.

*In aliquib' antiquis hæc vox non habetur.

*ἑστίαν, i. focũ.

A dinatæ symptomata linguæ recensuit. Nempe debuit primum siccam dixisse, deinde asperã: nam ob immoderatam siccitatẽ lingua aspera redditur: vt, si aspera sit, omnino & sicca existat. Quod autem ob caliditatem immoderatam nigrescat, vt ijs, quibus cutis Sole vsta sit, iã ante didicimus.

5 *Huic, aquæ, mulsæ q; coctæ & aquosæ, quantum voluerit, bibendum dabis.*

Liber hic, etsi Hippocratis non sit, antiquus tamẽ est, quippe qui legitimo operi iam Erasistrati temporibus adiectus fuerit. Quapropter mirandum, quo nam pacto Erasistratus calices cereos in Apollonium & Dexippum retorsisse ausus sit. Nam, qui librum hunc scripsit, mentem Hippocratis Erasistrato melius intelligens, causo laborantibus, quantum placet, bibere concedit: demõstraui q; & in legitima voluminis huius parte ita sentire Hippocratem. Sed de Erasistrati malitia satis hęc sint. Et iam scrutemur, quę in oratione dicuntur. Pręcipit siquidem neq; aquam solam, neq; mulsam solam, ijs propinandam, qui causo laborant. Scis etenim aquam, q natura frigida sit, tarde penetrare, & q plurimo tempore in hypochondrijs manentem corrupi in acutis morbis: mel autem facile bilescere. Ob id mulsam aquosam dari iubet, vt aqua, nulla in superiore ventre facta mora à misto melle ad distributionem trahatur. Ob eas causas & coctam ipsam exhibet: B nempe, q cruda, sitim magis arcet, & flatu magis vacat, vrinas q; magis ciet, vt, quæ cruda est, deiectionem. Minus siquidem acris, quę cocta est, non solum, q in coctura peragatur cõficiatur q;, verum q & spumosum ipsius omne tollatur. Nempe, quod acre & flatuosum existit, in mellis est substantia: cocta autem tum morsu caret, tum flatu vacat, distribuitur q; melius, q per intestina descendat: quo fit, vt eam ob causam magis alat, q cruda. Cæterum, qui ita laborant, citra ptissanę succum mulsa nutriendi sunt. Sed, quod in acutissimis morbis solos exhibere potus oporteat, in libri huius non spuria parte est prædictum. Hęc omnia, quę ad præsentis orationis expositionem pertinent, ijs, qui & ante legerunt, & meminerunt eas, quæ in illis factæ sunt, expositiones, ad hunc modum & dicta sunt & dicentur.

6 *Quòd si os amarum fuerit, vomere confert, & ventrem subluere.*

Bilis amaritudo, amarum os reddit. Nempe communem vnam que efficiunt tunicam, & quę ventri interna est, & omnis ea, quæ os subungit. Non ergo sine ratione sermonis huius scriptor bilem tum per vomitum tum per clysterem euacuat.

7 C *Verum, si ad hæc non soluatur, lacte asinæ cocto purgabis.*

Quòd omnino quidem eam, quæ in vẽtre est, bilem, vacuare præcipiat, timeat autem purgantia medicamenta, q & acria & calida prorsus existant, ob id ad lac asinæ diuertit, vtpote quod nullam, vt non aliud vllum, habeat acrimoniam, sed præ omnibus vnum humiditate exuperet, atq; ob id solum ventrem subeat. Præcoquit autem ipsum ob flatus. Sed sane solo vti sero poteris, per oxymeli ipsum, vbi lac ante coxeris, separans, vas æneum frigida plenum aqua continenter in lac demittens: nam, & hæc si probe fiat demissio, serum à caseo separat. *Al. argẽteum. & ita etiã Dioscorides.

8 *Salsum autem nihil neq; acre exhibendum, non enim descendet.*

Salsus succus qualis nam sit, ex sale apparet. De acris autem tum substantia tum facultate dictum est in quarto simpliciũ medicamẽtorũ. Piper siquidem, sinapi, pyrethrum, & quęcunq; sunt eiusmodi, viribus calida sunt, & acria gustãtibus apparẽt. Quo fit, vt tũ acria tũ salsa, tanq causum augẽtia, vitare iubeat. Hæc aũt acribus magis siccãt, quanq illis non similiter, sed minus calfaciãt.

9 *Sorbitionem vero, † nisi iudicationes transierint, non dabis.* †Aliqui cod. habent, donec extra dies iudicatorios sit, ne dato.

D Sermonem ita, vt robustam esse virtutem subaudiendum sit, intellige. Nempe hoc pacto Hippocrates doctrinam facit magna ex parte, quæ singulis in scopis præcipiuntur, scribens: atque ita deinceps semel dicens, comparare inter se, quæ demonstrata sunt, cõsideratis ipsorũ viribus oportere. Quòd vero sorbitio ante iudicationem danda non sit, si virtus sufficit, in prima huius libri, quæ legitima est, parte est demonstratum.

10 *Et, si è naribus fluxerit sanguis soluitur ægritudo, atque si sudores superuenerint iudicatorij legitimi, cum vrinis albis crassis q; & læuibus subsidentijs.*

A.lib.4.f.1.t.2. c.40.fol 424.e In acutis febribus quod ex sanguine feruet, ad caput fertur. Cum igitur rescissis"ruptis q; venis natura id ipsum vnà cum aceruatis vaporibus effuderit, cæteris prõptius dominatur & imperat. Pari modo, & cum per sudores ichoras feruentes expulerit, morbum sanat, si vtique morbo iam cocto superuenerint. Nam de re huiusmodi iam sæpius in alijs explanatorijs commẽtarijs est dictum, atq; in ijs, qui de iudicationibus sunt confecti. Vt igitur in prima libri huius parte, ‖ quam omnes legitimam fatentur, eum, qui à morbi coctione est, scopum ad victus rationem commodissimum accepit, sic & nunc ad prædictionem. Subticuit quidem coctionis nomen: sed cõstantissimam ipsius notã in vrinis scripsit. Optima igitur vrina est, quæ albam & lęuem habet subsiden- Sect.1.t.23.112.f

tiam,

2.Prog.t.26.4ª 200.b

tiam, vt in prognostico || est demõstratum. Neq; tamen ad spem salutis semper apparere exposita labis, sed satis tibi sępe numero fuerit, si enæωrema naturali tum colore tum substantia cõmodum videris. Et iam his ita habentibus in interpretatione exuberauit dictio: nam ob dictas vrinas cõstat & sudores iudicatorios esse, quapropter & frustra adiectum. Legitimi præterea non proprie in ipsis dicitur: nam secundum morborum ideas talem inferre consueuerunt appellationem cũ alij medicorum probatissimi, tum Hippocrates ipse. E

11 *Et si abscessus aliquis factus fuerit.*

Rarissime per abscessum iudicatur causus, atq; adhuc magis, si citra partis corporis adiectionẽ, recensionem quis fecerit. Nempe parotidibus, {id est abscessibus, qui post aures fiunt,} causos aliquos scio iudicatos, sed non legitimos. Id autem paulo post condisces post expositionem.

12 *Verum, si absq; his soluatur, reuertetur ægritudo, vel coxa vel crus dolebit, expuet q; crassa, si sanus est futurus.*

Vbi de sanguinis eruptione sudore q; egit, si absq; his causus desierit, suspectam ait esse solutionem: nam paulo post reuertetur. Erit siquidem, ait, in recidiua crurum dolor vel coxæ, spuet q; crassa. Nempe, ꝙ iudicãdus, sanguinis eruptione, vel sudore, vel abscessu opus habeat, potest quis arbitrari recte dictum esse, si dictis adiecerit, quæ curationi intendens ipse scripsit, vomere scilicet præcipiẽs, atq; aluum subducere, potum q; aquam & mulsam aquosam coctam comministrans. Quare, si cum his quidem & sanguinis eruptionẽ, & sudores, & abscessum, causum soluere quis dixerit, aliàs autem solui non posse, sermonem fortasse ἐπιεικῆ, hoc est iustum æquum q;, dicere videbitur. Iustum autem æquum q; dico, quasi mediocriter vera loquentem, atque priore magis, non tamen inculpatum prorsus. Neque enim verus est sermo. Nempe, quod in aphorismis dicitur, || A causo habito rigore superueniente solutio, verissimum existit. Rigorem autem hunc de necessitate sequitur interdum quidem sudor solus, interdum vero & biliosorum vomitus solus, atq; interdum deiectio sola: sed plerunq; ex dictis tribus duo fiunt, & rursum quandoq; tria. Nempe horum duorum de necessitate alterum in causo fit, si perfecte solui debeat: nam biliosi humores vel perfecte vacuabuntur, vel extinguentur. Prętermissa itaq; videbitur præcipua causorum sanatio, frigidæ scilicet potus, quo causos perpetuo curauimus, nullo ex his moriente, quibus frigidam propinauimus in tempore opportuno: cuius expositionem priore quidem libri huius parte paucis percurrimus, at in cæteris tum cõmentarijs tum operibus fusius. Sed forte quispiam me asserere putabit nullum ex ijs, qui causo laborant, moriturum, qui aquam tempestiue biberit: quanquam id non asserui, sed ꝙ omnibus, quibus propinaui, cum adeo multi extiterint, vt numeri non meminerim, successit auxilium & salus: quod idem non est, vt si diceres causo laborantes omnino, si frigidam biberint, seruandos. Nam, qui perniciose insalubriter q; habent, eos neq; per aliud quippiam, neq; per aquam, seruari est possibile: quibus neq; ministrare sum conatus. Quod autem in fine dictionis narratur, Expuet q; crassa, si sanus est futurus, in his tãtum causis obseruare debes, qui passio pulmone oriuntur. F G

4.Aph.58.Ext. ord.33.g

* insanabiliter

13 *Causi genus aliud. Aluus soluta, sitis magna, lingua aspera, sicca, salsa.*

Veteres Græcos reperio nomen generis interdum in homonymis, i. æquiuocis, vsurpare: homonymis inꝗ, quæ vnum quidem habent significatum, sed ex ipsius diuisione ad plures deducũtur differentias. In quo sæpius dicere consueuimus genericas rei huius differentias esse vel duas, vel tres, vel quatuor, vel quotquot esse possunt. Sed, cũ & homonyma duplicia sint, aliqua quidẽ nullo pacto inter se communicãtia, vt cum canem dicimus & terrestrem, & marinum: alia vero, quæ cum synonymis, i. vniuocis, aliquatenus cõia existant, cum ab vno factam appellationem habuerint, † ad quam interdũ referantur: considerandum, vt dictum est, duo esse causorum genera: quod exacte quidem cognoscetur, si substãtiæ vtriusq; ratio, quæ in appellatione est, ostensa fuerit. Sed, qm̃ à mentis conceptu ratio iudicium accipit, perscrutandum, si mentis conceptum causi ita consonum habemus, vt hominis, bouis, & equi. At, cum oratio commentario prolixior futura sit, tum ipsam tum cęteras ad breuem contrahere summam conabimur, hoc exorsi modo. Febrem causum medicos reperio appellantes, cum vrens caliditas sitis q; incompescibilis hominem torquet. Quod si ita habet, "causum eum, in quo corpus non vritur, sitis q; leuis sit, causum quidẽ simpliciter, exquisitum aũt legitimum q; non dicemus: pro dimidia aũt parte cũ talis sit, breuioris doctrinæ gratia causum nothũ appellare haud perperã fuerit. Quo aũt modo tertianis in febribus appellatione huiusmodi vti cõsueuimus, ita duo causorũ genera esse intelligemus, "vt tertianarum genera duo esse quispiã dixerit, vnum exquisitum legitimum q;: alterum vero nothũ spurium q;, cui videlicet ex legitimi quidem symptomatis nõ nulla insunt, aliqua vero non. Quod autem secundus causus, de quo in hac parte docere instituimus, tanꝗ diminutus quidam sit, atq; non exacte absolutus, certior fies, si mentem ad ea symptomata, quę à scriptore ipso in eo fieri dicuntur, conuerteris. Nempe principio ait, Aluus soluta, sitis magna, lingua aspera, sicca, salsa, non eo adiecto, quod in priore adiecit. Nothus siquidẽ causus ex legitimi symptomatis alterum quidem H

† quo tandẽ referant duo causorum genera, cõsiderandum.

A.lib.4.f.1.t.2. c.40.fol.424.c

A.lib.4.f.1.t.2. c.35.fol.422.b

dem

A dem habet, alterum non. Deinceps autem linguam asperam esse inquiens & siccam, non adiecit nigram, quo modo in priore: sed pro hoc symptomate salsam dixit. Nempe, vt, cum lingua amarulenta redditur, flauam redundare bilem ostendit: ita, cum salsa, salsum salsuginosumq́ appellatum humorem, qui vnum existit ex pituitę generibus: quæ tria sunt, vt tibi innotuit, acidum scilicet, dulce, & salsum. Quo modo igitur prior causus ex amara bile constãs, pallidas geminam ob causam parit excretiones, tum quòd tenuis fuerit, tum quòd febris vrens augeatur, prænata in eo, quæ flaua est, bile: sic pituitosus humor neq; facile excernitur, neq; febrem auget, neq; sitim ardentem habet, neque in spiritum vertitur: atque ob id de eo dixit, aluus soluta, excernere ipsam solum ostendens, quod ipsi non excernere aduersatur: subit siquidem his venter, non tamen secundum humoris cuiuspiam ideam, sed ijs, quæ in alimentum ministrata sunt, corruptis. Non enim hi potu reguntur, vt quàm plurimi eorum, qui priore infestantur causo: nempe ij citam habẽt excretionem, ex tenui scilicet & feruenti humore constituti: seram vero hi ob frigidam glutinosam'que & crassam pituitæ substantiam. Fieri ergo nequit, vt qui ita laborant, solo vtantur potu. Id siquidem didicimus in ijs morbis, qui in quinta vel septima die valida existente virtute coctionẽ sunt recepturi: verum, si morbus ad nonum vel decimumquartum vel vigesimum sese prorogatu-
B rus sit, in eo circa initia ptissanæ cremore vtimur.

14 *Vrinæ interceptio.*

Dici id ab ipso consueuit, vel cum non effatu digna, vel nullo pacto emittitur vrina: fit autem in instituto præsenti sermoni causo propter humoris crassitiem.

15 *Vigilia.*

Causo vtriq; hoc commune est atq; ob id in priore mentionem huius fecit: fit siquidem in illo magis, quòd caput accendatur, inflammeturq́ magis.

16 *Et refrigerata extrema.*

Symptoma hoc secundi est causi. Verum sermonem non simpliciter efferre conuenit, sed cum definitione aliqua: neq;.n. perpetuo talis existit, at cum malignus fuerit. Nempe in biliosis vrentibusq́ febribus, caliditatem ad extrema vsq; corporis extendit, etsi *nõn malignus causus fuerit: at in pituitosis fumosa est caliditatis substantia, cum s. vel in ventre, vel hepate vel pulmone sal-
C sus humor putruerit, ob quã quidem caliditas ignea redditur. Verum, si malignus euaserit morbus, refrigerantur extrema ob virtutis imbecillitatem, phlegmonesq́ totum ad se sanguinem trahentis magnitudinem: nam absque his nunquam lethalis efficitur morbus.

** Sunt quidam cod. qui nõ habent illam particulam, non.*

17 *Causus hic, nisi sanguis è naribus fluxerit, vel circa collum abscessus fiat, uel crurũ dolor, et æger sputa crassa expuat (hæc autem adstricta aluo fiunt) vel coxarum dolor, vel pudendi liuor superuenerit, non iudicatur: testis quoque intensus iudicatorius existit.*

Quòd soluantur per abscessus magis, quàm per excretiones, quæ ex pituita putrescente oriuntur febres, sæpius est demonstratum. At in præsenti causo non abscessus modo commemorauit, verum quoq; & sanguinis profusionem adiecit, magis'q; in ijs causis, quorum sedes in pulmone existit. Nempe in huiusmodi affectionibus caput incalescens, sanguine repletur: effundit'que, quod ex eo redundat, tum ruptis, tum adapertis venis. Ob eandem causam circa ceruicem abscessus fiunt, & parotides, ijs, qui ita afficiuntur. Verũ, quibus affectionis constitutio in partibus, quę secundum ieiunum vel hepar sunt, existit, deorsum magis fiunt abscessus: qua efficitur ratione, vt coxę doleant, pudendum liueat, testiculusq́ ijs tendatur, qui ita afficiuntur. Fit autem testis in-
D tentio interdum ab ea, quæ in eo fit inflammatione: interdum quoque, quia à quopiam eorum, quæ superius inflammantur, attrahitur. † Quosdam autem eorum, qui in pulmone afficiuntur, crassa expuere cocto iam morbo diximus. Ex eo igitur liquet doctrinam confusam esse & inordinatã & indefinitã: quod, tametsi eã, quę τῶν συγγραμμάτων i. librorum gratia fit, ὑποτύπωσιν i. subfigurationem deceat, libro tñ nullo pacto est peculiare propriumq́. Nã, cum ex multis mẽbris passis tales fiant febres, deinceps & ex ordine symptomatum catalogũ scribere oportebat, & non inordinate indefiniteq́, sed ſm peculiarem propriumq́ & propositum morbũ, efficere. Et sanè in hunc dictum est modum, Aluus soluta, nõ quòd causis symptoma hoc perpetuo insit, sed vt interdum. Nam, qui in ventre dictam habent affectionem, ijs, corrupto cibo deiectiones liquidæ existunt. Qui vero in pulmone habent, ventre haudquaquam patiente, ijs deiectiones huiusmodi de necessitate non fiunt, cum interdum contrarium ita affectis cõtingat, vt dura s. sit aluus, difficulterq́ excernat. Præterea † & quibus in iecinore causi subest radix, } & qui ob iecur causo laborant, ijs, quæ excernuntur, interdum quidem liquida existunt, & interdum sicca, veluti quæ σπυραθώδη appellant, {quasi caprarum stercori similia excremẽta dixeris, } cõbustis s. à visceris phlegmone scybalis. Cum igitur viscus huiusmodi solũ phlegmone obsidebitur, id efficiet: verũ, si cum phlegmone fuerit & imbecillitas, liquida deijciuntur, viscere scilicet alimentum ad se trahere

† Quod ãt quidam eorũ crassa sputa expuant, hoc dictũ est ac intelligi debet ĩ ys, qui affectũ in pulmone habent concoctione iã facta.

† Hęc non habentur in antiquis codicib⁹.

here nequeunte. Sed deiectiones hmōi ab ijs, quæ ventre affecto fiunt, chylositate distinguuntur. E

18 *Sorbitiones dato attractorias.*

Quod sæpius dicere sum solitus, ꝗ s. obscura lectio nihil doceat, id & nūc dicam. Nam, qui ex pituitæ vitio laborant, pro potu quidem oxymeli est vtilissimum, pro alimento vero ptissanę cremor. Ego tñ, quanq̄ hoc noscam, nec opus habeā, vt ab alio discam, diuinare nō possum, quas'nā dicat attractorias sorbitiones. Oxymeli siquidem & secatorium, & incisorum, & abstersorium dici potest; attractorium tñ nullo pacto, quia sanè, quod ab ipso attrahatur, demonstrare non possumus. Ad hunc modum neq; ptissanæ cremorē attractorium esse asseremus. Sed forte quispiā dicet velle ipsum ventrem subducere attractorijs, i. quæ crassum trahunt succū, cuiusmodi est, quod pituitam trahit. At vero sorbitiones non dixisset. Nempe hoc munus medicamentorum est & non sorbitionum, sicuti neq; potuum. Innotuit ergo, quo'nam pacto in obscuris dictionibus nihil certi comperti q̃; habeamus. Quapropter neq; dictionem hanc defendere conabimur, ꝗ nihil in ea certum finitum q̃; reperiaī. Cæterum non mihi constat, quo'nam homines pacto, vt in alijs multis manifeste errent, sic & in eo, ꝗ ijs, quæ obscure dicuntur, gaudeant: quāquam omnes vno fermè ore perspicuitatem orationis virtutem esse, obscuritatem vero vitium, proclament. F

19 *In acutis autem morbis sanguinem detrahes, si vehemens morbus videatur, vigeat que ægrotanti ætas, & viriū adsit robur.*

Sermo hic nimirum Hippocrate est dignus. Subit q̃; mihi in admirationem, ꝗ inter aphorismos eum non scripserit, cum in paucis verbis vis magna comperiatur: quod aphorismis vsu euenire solet. De his ergo, qui sanguinis egent detractione, freques apud medicos fuit sermo. Quorum quæ de ea detractione maxime probabilia videntur, duobus à me scriptis secure sunt enarrata libris. Quorum alter de sanguinis detractione inscribitur: in quo, quæ commodant, omnia docentur. Alter scriptus est, vt dixi, medicis tum empiricis, tum dogmaticis. Verū amethodi, id est ab omni methodo alieni, Thessalij, vti & cętera sine demonstratione simpliciter dicunt: sic & sanguinis detractionem χαλαστικὸν, id est relaxatorium, censent esse remedium: χαλαστικὸν vero nō vno exponunt modo, vt per commentarios nostros, cum de methodica secta ageremus, ostendimus. Qui autem omnē de sanguinis missione historiam intelligere voluerit, legere tum nostros tum reliquorum medicorum libros potest. Nunc vero summam ipsam in paucos tandē relatam scopos audi. Sanguinem etenim primum detrahes, si magnus tibi videatur morbus. Manifeste à G perspecta quantitate tali vtitur remedio propter vehementes affectus: neq; refert, si vel vehementem vel magnum morbum dixeris. Secundus sanguinis detrahendi scopus est, si æger ætate vigeat: neq; enim puer neque senex sanguinis sustinent detractionem, etiam si morbus, quo ipsi laborauerint, magnus fuerit. Tertium scopum non prætermisit libri huius conscriptor, qui facultatis vitalis robur existit: neque.n. in ijs, qui ætate vigent, cum ægrotant, perpetuo robur apparet. Quam ob causam quis forte duo hæc sola pro scopis detrahēdi sanguinis satis esse autumabit, magnitudinē scilicet morbi, & virtutis robur. Neq; enim senex, ꝗ annosus sit, per se, sed propter virtutis imbecillitatem nō fert sanguinis detractionem. At certe pueri, quanquam vitali facultate valeant, tamen neq; hi sanguinis sustinent missionem: prompte enim eorum substantia tum propter humiditatem, tum propter temperamenti caliditatem, euaporatur. Detractione igitur sanguinis non egent, qui connatam habent à temperamento vacuationem. Ob eam causam scoporum sanguinis detrahendi numero nō satisfacere videntur magnitudo morbi, & virtutis robur: melius q̃; feceris, si & vigentium ætatem adieceris. Quod porrò in fronte dictionis dictum est, In acutis morbis sanguinem detrahes, vt consideretur, est dignum. Quo modo enim longorum morborū non meminit? Qm̄ sanè de acutis nunc docet, atq; ob id solos eos memorauit: nempe H & ex longis multi sunt, qui sanguinis egent detractione, cum & hi dictis tribus subiaceāt scopis.

Cæterum, cum oīa hęc recte dicta sint, quosdam tñ non recte vsos fuisse est putādum. Quo è numero est Menodotus empiricus in sola plethorica appellata syndrome sanguinis missionem obseruari asseuerans. Nos autem & ea non existente, venam secamus, cum dolor vehemens hominem statim prehenderit, vel pars aliqua fracta fuerit, vel os ex loco pulsum sit, vel alius quispiam articulus cōtractus reductus q̃; sit. Neq; etiam plethorica facta syndrome sanguinem semper mittimus, sed & frictione, & balneis multis, & abstinentia, quæ tribus vel quatuor diebus fiat, ad id, quod naturale est, reuocamus. Verum de his abunde tum in libro de plenitudine, tum in libro de sanguinis detractione, est pronunciatum, præterea & in libro methodi curatiuæ. Ad præsens ergo hæc de sanguinis detractione, veluti in commentario, dicta sufficiant. Verum, vt nihil desit, adijciam & eum, qui ab ambiente nos aere desumitur, scopum, cum fuerit abunde calidus & siccus, ita vt cito ab eo corpus euaporetur. Nempe tunc à sanguinis missione abstinemus, etiam si morbus magnus fuerit, vigēs q̃; ætate homo. Id ergo auctor solum prætermisit, reliquis scriptis, atq; etiam patientis ipsius corporis habitum. Verum procedente oratione & mentionem habitus fecit: qui & ætatis differentias in se comprehendere potest, vt ostendam.

*Al. paruos.

Porrò

20 A *Porrò, si angina fuerit, & si aliud quodpiam ex pleuriticis malum, ecligmate repurgato. At, si imbecilliores appareant, vel plus sanguinis detraxeris, clysmū tertio quoq; die vetri infundes, donec in tuto æger fuerit, et fame indigeat.*

Συνάγχη, id est angina, partium, quę in faucibus sitę sunt, phlegmone est, quę post sanguinis missionem repurgari eclegmatibus potest, id est quę in partibus phlegmone obsessis cōtinentur, per sputa euacuari possunt. Nempe corpus impurum excrementosum'que, quod vacuatur, iure optimo expurgari quispiam pronunciauerit. Cęteris autem acutis morbis omissis, de pleuritide mentionem facit, quo modo & in prima libri parte fecit. Si vero imbecilliores, inquit, tibi esse videbuntur, vel propter sanguinis ablati copiam, vel ob aliam quamuis rationem, purgationis vice clysterem tertio quoque infundes die. Nempe relaxato per sanguinis missionem corpore, quod ex morbificis humoribus qualitate vitiosum superfluit, per clysteres id euacuari iubet. Quòd autem scopus illi sit non solum alimenti excrementa subducere, verum quoq; & passum locum expurgare, palàm est. Quod vero finē orationis facit, Et fame indigeat. iis, qui in primo libro à nobis demonstrata meminerunt, etiam manifestum euadit.

21 B *Φλεγμαίνοντα hypochondria non spirituum interceptione, septi transuersi intēsio, vel spirituum protensiones, quibus orthopnœa sicca pus non subit: sed à spirituum interceptione pathemata hæc superueniunt. Potissimum vero & iecinoris dolo*res, & lienis grauitates, atque inflammationes aliæ, & superiores septo dolo*res, morborum'que collectiones, quas συςροφὰς dicunt, solui non possunt, siquis prius medicari aggressus fuerit. Nam venæ sectio in his præferenda venit: deinde clysmis est opus,* si vehemens & magnus fuerit morbus: si vero non, & postea medicamento opus sit, sanè id post sanguinis missionem secure & mediocriter porrigendum.*

* περιωδυνίαι

* Al. nisi

Morborum, qui prius sanguinis egent missione, deinde ab ea purgari expostulant, catalogum facit. Primum'que inter omnes scribit, φλεγμαίνοντα hypochondria. Neque vocem hanc, φλεγμαίνοντα, ex Hippocratis consuetudine audias, velim. Nempe flammantes morbi omnes & calidi voce hac significantur: cuiusmodi sunt erysipelata, herpetes, & carbunculi, & quæ proprie phlegmonæ appellantur. Verum recentiores medici omnes speciei flagrantium co*rporum vni vetus commune nomen indunt: vocant'que hoc pacto solum eum tumorem, qui renitens cum dolore & multa caliditate existit. Verum, cum & alij præter naturam existant tumores, vt scirrhus, & qui à recentioribus medicis œdema appellatur (fuit siquidem & id aliquando com-
C mune nomen tumorum omnium præter naturam atque ipsius inflationis:) diximus quidem alibi, libro vno, de tumoribus præter naturam, verum impræsentia, vt cætera, ita & hoc summatim dicatur. Scirrhus quidem renitēs tumor est, & doloris expers. Verum inflatio bifariam fit, nempe collecto in quibusdam cauitatibus vel sensui expositis, vel ratione contemplabilibus, flatuoso spiritu. Fuerunt sanè, qui aliquando tumores præter naturam in musculis secuerunt, tanquam pus in imo reperturi: sed nihil aliud, præter quàm spiritum, qui totam per carnem minutatim disseminatus esset, inuenerunt. Præterea & thrombi soli aliquando ab iis, qui ita secant, vel viscosa humiditas vel mucosa est reperta: verum in talibus tumor vel ex thrombo vel mucore erat, carne ad hunc affici modum apparente, spiritus autem in ea per minuta est disseminatus. Non igitur in præsenti dictione φλεγμαίνοντα hypochondria secundum assuetum Hippocrati significatum dicta esse videntur. Nempe quam mentem habebit, quòd ipsi adiicitur/non flatuum interceptione/ cum flammea caliditas in hypochondriis, siue cum flatu fuerit, siue non, eandem habeat indicationem? Neque etiam ita dicere est visus, vt coniunctim tum phlogosin, tum spirituum interceptionem, fieri dicatur, cum id falsum sit: nunquam enim spiritus interceptio flammeam hypochondrio infert affectionem. Qui ergo hæc scripsit, Φλεγμαίνοντα hypo-
D chondria, dicere est visus, quæ in tumorem sublata sunt. Post hæc autem mentionem de septi transuersi intensione fecit, deinde & protensione spiritus. Septi transuersi intensio manifesta est omnibus: sed spiritus protensos dicere visus est, veluti interruptos. De quibus in prima libri huius parte scriptum est, Spiritus offendens in ea, quæ extra fit, aeris delatione. Super quo in dictionis illius expositione est enarratum. Siccam autem orthopnœam dixit eam spirandi difficultatem, quæ sine sputis vel eductione per tussim vsque adeo vehemens est, vt inclinari citra suffocationem, qui ita afficitur, non possit. Quam fieri non ignoras ab angustia † earum pulmonis capacitatum, quæ spiritum deferunt, quæ id patiuntur iacentibus magis, minus autem stantibus, & profecto recte collocatis omnibus, quæ in thorace existunt partibus: quo fit, vt & orthopnœa appellitetur. Sed, cum ea interdum fiat ob visceris phlegmonen, vt in peripneumoniis, interdum'que & oppletis bronchiis, sanguinis missione ait egere eos, qui orthopnœa sunt affecti, eos inquam, quibus pus collectum non sit. Nempe, quibus pus collectum sit, eos puris vacuatione egere constat. Qui autem à spiritus interceptione (quod in angustiam acto pulmone fieri solet) hæc patiuntur, eos sanguinis missione iuuabis. Pari modo & iecinoris dolo*res splenis'que, atque cæteras omnes inflammationes, sanguinis detractio iuuabit, atque vniuersas morborum collectiones, Græci συςροφὰς dicūt. Quòd autem morborum συστροφὰς dixerit eas, quæ ab in-

* Aliqui cod. habēt non, σωμάτων, id est corporum, sed νοσημάτων, i. morborum.

* κατακλίνειν

† capacitatū spiritus, q̄ sunt ī pulmone, quæ id, & c.

tumescentibus fiunt partibus, par est: audio siquidem & nunc multos in Asia nostra tumores E præter naturam omnes ita nuncupantes. In his siquidem prius, quàm sanguis mittatur, purgationem interdicere oportet, quãquam & hanc quoque mentem rationem'que deinceps dicat in ea, quæ sequitur, dictione.

22 *Quicunque autem ea, quæ inflammantur, statim morborum inter initia medicamento soluere conantur, ij non solum ab intensa inflammata que parte nihil adimunt, cum non cedat obsequatur que, quæ adhuc cruda est affectio: verum quoque, & quæ morbo resistentia & sana sunt, absumunt colliquant que: vbi autem corpus imbecille fit, morbus præualet: vbi autem morbus corpori præualuerit, remedium non habet.*

1. Aph. 22. Ext. or. 10. b

† *Manuscripti quidam codices habent, ὅπερ, ὡς ἔφην, συςρέφεσθαι, λέγεται ἐν τῷ δε τῷ χωρίῳ, i. quod sanè, vt dixi, συςρέφεσθαι dicitur hoc in loco.*

Hunc exposuimus aphorismum, cũ illum exponeremus, ‖ Cocta medicari & mouere. Atq; in eisdem, quibus & nunc, symptomatis recte ad sanguinis missionem propius deueniendum præcipit, vbi vitiosi aliqui humores in partem aliquam confluant, atq; in ea aceruentur, † quod modo quodam vt dixi συςρέφεσθαι, i. colligi, in ea parte dicitur. Quod autem in fine ante hanc scriptæ dictionis scribitur, quidã dignotioni inaccessum efficiũt, nomen φαρμακείας in casu accusandi pro genitiuo haud recte legentes ad hunc modũ: ἀσφαλείας μὲν καὶ μετριότητος δεῖσθαι φλεβοτομίαν μετὰ φαρμακίην, id est securitate & mediocritate indigere sanguinis missionẽ post medicamẽtũ: F qua dictione significari volunt ad sanguinis missionem à medicamento veniendum. Verum in tota dictione prius ad sanguinis missionem veniendum, deinde ad medicamentum, præcipitur: non autẽ è contrario, vt ij scribunt, assumendum medicamentum, deinde ad sanguinis detractionem deueniendum. Cętera dictionis dilucida iis sunt, qui exacte dicta eius animaduerterunt.

23 *Quòd autem quis repente obmutescat, id venarum interceptiones occlusiones que faciunt, si sano absque occasione vel forti alia causa id contigerit.*

Venarum ἀπολήψεις, i. interceptiones, appellat oppletiones, quæ à copia exoriuntur. Cum igitur supra modum oppletæ fuerint venæ, grauari virtutem est necesse, atq; in extinctionis agi periculum natiuam caliditatem, quæ ob copiam suffocationi quippiã simile patitur. Oriuntur siquidem epilepsiæ, & apoplexię, & syncopę cardiacę. Nempe vno communi aphonię, i. vocis carentię, symptomate, symptomata huiusmodi significauit. Adiecit autem orationi, Si sano absq; occasione vel alia forti causa id contigerit. vbi πρόφασιν, id est occasionem, dicit causam manifestam, vt siquis in lucta vel pãcratio ex brachiorũ accõmodatione ad periculũ suffocationis circũductus fuerit. Causam vero aliã fortẽ dicit, qualis vel timore vel maximo animi mœrore pcussis accidit. G In ægris autẽ vocis priuatio huiusmodi fieri potest, interdũ lęsis duntaxat iis, quæ voci efformandæ subseruiunt, instrumentis, vel etiam iis, quæ respirationi deputauit natura. Potest quoq; contingere ob recentẽ quandam exolutionem & afflictionem virtutis. Vt autẽ ab huiusmodi aphoniis vocis q; priuationibus eam distinguat, quæ orationi apposita est, adiecit, Si sano contigerit.

24 *Venam igitur brachij dextri internam secare oportet.*

Velocissime & plurimum ex iis, quæ principes sunt, partibus, vena ea corpus vacuat: atq; ob id in acutissimis morbis ad eam sese confert.

25 *Sanguinem que auferre inspecta secundum habitum ætatem que pluris minoris'ue ratione.*

† Al. κοινὴν ἔνδειξιν, i. cõem indicationem.

Superius, cum de scopis missionis sanguinis ageret, corporis habitum quidem omisit, sed hoc in loco virium non meminit. Verum habitus nomen pro virtutis nomine dictum esse opinãtur non nulli, vna ex re duo dici perperã existimantes. Nempe habitum ad corporis constitutionem referentes dicimus, vtpote cum quis vel mollis vel durus fuerit: robur vero virtutis functionum vehementiæ attribuimus. Ex quo fit, vt duo hi sint scopi, vacuandi quidẽ † indicationem, q; com H munes sint, } habentes, sed inter se differentes, veluti & ab ætate. Verum ætatem ipsam ad corporis habitum referre est melius, & nõ virtutem. Nam pueris propter habitus molliciem, succi perspirabili cute facile digeruntur: senibus vero nõ facile propter siccitatem & frigiditatem. Satis'q; esse tres hos detrahendi sanguinis scopos quispiam dicere potest, Indicationem euacuandi accipientibus nobis & à morbi, qui curatur, magnitudine, & habitu, & virtute. Cuius'nam autẽ ambiens nos aer esse debeat temperaturæ, inspiciendum esse, est supra dictum.

26 *Quàm plurimis autem horum accedunt hæc, faciei rubores, oculorum constantiæ, manuum porrectiones, dentiũ stridores, pulsus, maxillarum contractio, refrigeratio extremorum, & spirituum in venis interceptiones.*

* Al. ἐξαίφνης, id est repente.

Inter hæc, quæ deinceps accedunt, faciei solius, qui ante scribuntur rubores, sanguinis copiam indicant. Succedit oculorum constantia, id est immobilitas, & manuum porrectiones: nempe & eas lædi ob neruorum principium contingit, sed aliter, quàm sit oculorum constantia. Nempe ea veluti torporem quendam functionum in neruorum primordio indicat: manuum vero porrectiones & dentium fremitus neq; ob quietem neque ob principij immobilitatem, sed propter vitiatam motionem, exoriuntur. Quid autem pulsus indicent, non omnino constat. Nempe ve-

teres

A teres in motionibus dolorem in membris inflammatis excitantibus, hoc proferũt nomen: in palpitationibus quoque: & præterea in vehementi arteriarum motione. Maxillarum vero contractio conuulsionis est symptoma, manuum q; porrectiones, & fremitus dentium. Extremorũ vero perfrictio in huiusmodi affectionibus caliditatem natiuam ab humorum multitudine grauari ostendit. Quod autẽ in fine dictionis apponitur /spirituum in venis interceptiones/ id vt de pulsus carentia (ἀσφυξίαν Græci vocant) dicatur, probabile est: nam veteres, arterias, venas appellabant. Spirituum sanè interceptiones, quasi inclinationes* & quietes, ab auctore dici possunt. Sũt, qui sequentis dictionis alteram habentis sententiam principium constituant dictionẽ hanc: cui, quæ deinceps scripta est, copulant.

27 *Cum dolores accesserint, bilis atræ fluxuum que acrium influxiones fiunt: dolent morsa interna, morsæ que atque admodum arefactæ venæ intenduntur, inflammatæ que trahunt, quæ influunt. Quapropter corrupto sanguine, nequeuntibus que spiritibus naturales pertransire meatus, infrigidationes fiunt ob stationem, vertigines, aphoniæ, capitis grauitas, & conuulsiones, si iam ad cor vel hepar vel in venam peruenerint. Hinc epilepsiæ, & paraplexiæ, si continentes locos fluxiones inuaserint, atque spiritibus exire nequeuntibus exaruerint.*

B Eiusdem cum prędictis generis est sermo, qui nunc effertur: quem & non nulli illis copulant. Atq; ob eã causam bifariã verbũ hoc προσγένηται, i. accesserint, scribi reperitur. Sunt enim, qui præsentem sermonem cum prædictis coniungant, scribentes πρὸς syllabam cum σ elemento: alij vero nõ coniungunt, scribunt q; πρὸ sine σ. Verum, quod in oratione dicitur, huiusmodi est. Dolorum motio influxionem humiditatum ad eam, quæ dolore vexatur, partem excitare consueuit. Cum igitur vitiosis succis corpus refertum fuerit, bilis atræ cęterorum q; acrium humorum influxiones exoriuntur, ob quas dolet æger magis, mordentur q; interna, grauantur q; morsæ à prędictis humoribus, quæ in affecto loco sunt venæ: id q; ipsum rei alterius causa redditur contraria. Nempe repleta à fluxibus huiusmodi, quę afficitur particula, corrumpitur quidem in primis sanguis ipse, vasa vero opplentur, ꝙ in eo cunctas spirituum vias arcet cohibet q;. Nã aperte & id declarauit inquiens, Nequeuntibus q; spiritibus naturales pertrãsire meatus. quod sanè spirituum interceptiones paulo ante vocauit. Cum aũt sanguis steterit, atq; cum eo spiritus, infrigidationes fiunt, vertigines, aphoniæ, capitis grauitates, & cõuulsiones: quibus succedunt paraplexiæ, & epilepsiæ, cũ in locos oppletas venas continentes desederint ipsi fluxus. Locos dixit corporis partes, quas auctor ante scripsit, cor, hepar, & venam, quę prædicta coniungit viscera: venam, inquã, po- C stea à medicis cauam appellatam, ꝙ venarum omnium, quæ per corpus animalis disseminantur, latissima sit. Iure igitur sanguis in locis huiusmodi propter venarum repletionem spiritum penetrare non permittit, sed veluti in mortuo corpore, cõcrescit: quod & auctor ipse ostendit inquiẽs, Atque spiritibus exire nequeuntibus, exaruerint. At proprie magis dixisset, concreuerint: concrescunt siquidem, & quæ siccantur, & quę refrigerantur: nunc autem non propter exiccationem concrescit sanguis, & qui in ipsum influunt vitiosi succi, nempe exeuntibus ipsis & flabellatis incorruptus & naturaliter fusus redditur sanguis: verum, cum manent, natiuam q; caliditatem respuunt extinguunt'que, concretio sanguinis tanquam in mortuo corpore fit. Cum ergo ita affectis sanguis detrahitur, is frigidus crassus'que & vix effluens apparet, id q; propter huiusmodi refrigerationem. Interdum autẽ & toto corpore conuulsiones fiunt: interdum q; salubriter & conferunt. Nempe corpus totum quatientes, vniuersas calfaciunt partes adeo, vt multitudo partim ꝑcutim digeratur, partim ad aliquam ex non præcipuis expellatur partem: vbi cum indissolubiliter impacta fuerit, paraplexiam facit. Nam, ꝙ eas, quæ apoplexia vel epilepsia ad aliquam ex non pręcipuis partem irruunt, paralyses id est resolutiones, Hippocrates ita appellet, est demonstratũ. Interdum quoque & facta absque conuulsione apoplexia non nullis affectus in partis resolutio-

D nem finiuit, qui paraplexia appellatur. Cętera dictionis sunt manifesta.

28 *Talibus sanè prius adhibitis fomentis, venam confestim ab initio secare oportet, cum † non dum fixa* *sint omnia, quæ contristant, tum spiritus, tum fluxiones: facilius etenim remediis patent.*

Qui ita habẽt, his ante adhibere fotus oportet, qm̃ coaluit in ipsis sanguis, difficulter q; effluit. Sed, qm̃ & in fotu ipso fricatio aliqua fiat, facere, quod scripsimus, ẽ melius, † secare s. internã cubiti venã: non enim semp ita concreuisse sanguis reperit, vt effluere non possit. Fricandę igit̃ in eo tpe multis ab hoĩbus cunctę corporis partes: &, si mediocriter sanguis fluxerit, rursus fricandæ, suꝑ q; auferẽdus sanguis: si vero non fluxerit, fricandę quidẽ & fouendę, donec fluxerit. Vbi vero in paraplexiam desierit affectio, breui fricare expedit tẽpore & fouere: rursum fricare & fouere, donec citissime hæc desierint, † dum fixi adhuc non sunt spiritus, & euacuationi contumaces.

29 *Postea reficere expedit, & habita indicationis ratione superiorem ventrem, si non leuetur, purgare: inferiori vero, si non deiecerit, clysmum iniicere. Coctum deinde asinæ lac dabis: bibet que heminis duodecim non minus: & si virtus tolerauerit, sedecim magis.*

Ab ea, quæ per sanguinis missionem fit, vacuatione refici hominẽ præcipit: vt, si nihil leuatus

* κατακλίσεις

† μετέωρα, i. sublimia.

† ἀεὶ τέμνειν αὐτίκα, idest, semper secare statim internam & c. in aliquibus autem manuscriptis, εἶτα τέμνειν αὐτίκα, idest postea secare statĩ, et c. & ita vetus tralatio.

† dum sublimes sunt sp̃us nec euacuationi cõtumaces.

videatur, ad eam, quæ per superiores partes, id est per vomitum fit, purgationem agatur. Verum E
purgans medicamentum neque nominatim perstrinxit, neque ipsius fecit delectum: nempe, quòd ad morbi magnitudinem virtutis'que robur respicientes vel album veratrum, vel ex aliis, quę vomitum cient, quicquam exhibeamus, nemo ambigit. Quæ autem de aluo inferiore dicta sun, clara existunt, expositoris'que haud indiga. Neque admirationi sit lactis copia, cum † antiquis omnibus ita fuerit assuetum. Quòd autem lac asinæ propter humiditatem exhibeat, supra est dictũ: atque amplius, quòd non coaguletur epotum, veluti quæ crassa sunt. At cum eo mellis quippiam salis'que miscere conuenit.

† Impreßi habẽt πᾶσι τοῖς παλαιοῖς, i. antiquis oĩb9. aliqui manuscripti habẽt, παρὰ τοῖς παλαιοῖς, id est apud ãtiquos. & ita Vetus interpres.

30 *Synãchus, id est angina, fit, cum hyeme vere que fluxio multa & viscosa à capite ad iugulares defluxerit venas, plurimum'que hæ propter latitudinem traxerint spiritũ m. Cum autẽ & frigida & glutinosa fuerit, spiritus obstruit permeationes, sanguinem'que coercens, quæ sanguini vicina sunt, congelat, sanguinem'que ipsum immobilem reddit & stabilem, quippe cum frigida natura sit & obstructoria. Ob id suffocantur iuente lingua, atque in rotũdum acta, reflexa'que propter eas, quæ linguæ subduntur, venas: nam præcisa vua, quam {non nulli} cionida, id est columellã, vocant, vena vtrinque crassa apparet. Cum igitur hæ oppletæ fuerint, linguæ, quæ ob siccitatem & rara & spongiosa existit, innituntur. Lingua autem vi ex venis humidum accipiens, ex lata, rotunda: ex bene colorata, liuens: ex molli, dura: atque ex facile flexili, flectenti contumax efficitur: ita vt cito suffocet, nisi quis cito auxilium ferat, sanguinem ex brachiis detrahens, & venas, quæ sub lingua sunt, secans, & medicans quibusdam attractoriis, & calidã exhibens gargarismata, & caput abradens. Debet item ceratum tum collo tum capiti circumponere, lanis'que circumuoluere, mollibus'que spongiis ex aqua calida expreßis fouere. Bibat etiam aquam, & mulsam non frigidam. Cremorem'que assumat, vbi ex iudicatione in tuto fuerit.* F

** Al. ῥεῦμα i. fluxionem.*

Siue synanchon dicere volueris, siue cynanchon: vel alterum quidem horum synanchen, alterum vero cynanchen: siue vtrunque synanchen vocaueris: duas synanches sciueris esse rationes. Nempe ad curationẽ nominibus opus nobis non est: consueuit siquidem eam docere longe melius, quàm ij, qui in nominibus monstrosa enunciant. Subscribam aũt tibi compẽdiose [a]† doctrinam ipsius peculiarẽ, } suscepto ita exordio. Fluxionum, quæ ex capite deferuntur, quædam substãtia tenues existunt, alię ex crassis viscosis'q; humoribus constant. Quæ igitur tenues sunt, hæ latis penetratis venis in angustioribus detinẽtur. Tales autem sunt, quæ in [b] larynge i. gutture sunt. Contrarium autẽ in crassis contingit, quòd non ingrediant vniuersas, quę strictę admodum existunt, venas, ante s. in capacioribus detentæ. Cum igit in fauciũ venis tales impacti fuerint humores, pars in tumorẽ attollit, veluti guttur ex aliis: tanquam gutturis, quàm fauciũ, strictiores multo existant venæ. G
Corpus autẽ totum vacare excrementis debet & nõ plethoricũ esse geminã ob causam, [c]† nempe tum ob eam, quæ à vacuatione est, reuulsionẽ: tum quòd vacuato corpore, cum à parte affecta, quod influit, expellimus, id facilius cõsentit, nihil'q; si calido aliquo euaporare volueris, à corpore ipso parti calfactę mittet. Corpus igitur totũ vena secta vacuare oportet, et purgatione, & clysteribus: verum affectas partes medicamentis astringentibus, quę profluentes retrudant humores, atq; exfirmatis eos, qui non admodum infarcti sunt & glutinosi & crassi: tum calidis & acribus, quę cõtentos in mẽbris passis digerant humores. At sine medicamentis venę, quę sub lingua sunt, eam, quæ in faucibus est, phlegmonen vacuant. Sed, quoniam humorũ crassi aliqui glutinosi'q; sunt, acrioribus propterea indigẽt medicamentis, quę s. & secare, & in tenuia diuidere, & tũ glutinosa tum crassa cõfringere possint. Preterea & ad exteriorẽ superficiẽ reuellere oportet, circũpositis collo, quę attractoria polleant facultate, medicamentis. Nẽpe colli superficiarias partes, quàm imas, affici est melius: quòd spiritus quidem, cum inspirationes fiunt, ad fauces guttur'q; irruat, & cum expirationes fiunt, per ea foras deferat. Sępius vero, quæ ad partes prædictas procedunt fluxiones, eæ ad partes quasdam alias exprimente natura transmutant: atq; interdum principio ita deferuntur, vt rursum aliæ oriantur tum faucium, tum gutturis, fluxionum differentię. Quòd autem, quæ ad H
cutem recesserunt, iis, quę in profundũ decubuerunt, multo salubriora existant, cõstat omnibus. Commune tamen in vtrisq; tum colli tum capitis, à quo fluxiones fiunt, auxilium tibi sit. Sermo hic & synancharũ species, & causas, & affectos locos, & curationes docuit: neq; si vel synanchen vel cynanchen, vel synanchon vel cynanchon, appellaret, fuit solicitus. Qui igitur librum hunc scripsit, neglectis nominibus omnes, qui tum in faucibus tum gutture existunt, arctãt'q; respirationem, affectus synanchos appellitans, duas horum species esse ait, alteram quidem, quę [a] à glutinosa frigida'q; fluxione facta sit, quã pituitosam vocare possis: alteram vero à calida acri'q; quam si picrocholam biliosam'q; simpliciter appellaueris, non peccabis. Priorem autẽ fluxionem in latiores decumbere venas ait: biliosam, etiam in tenuiores peruenire ostendens. Cetera dictionis sunt manifesta. Ad ea autem, quæ retuli, conuertas animum, oportet: &, si prima vice non intellexeris, bis & ter lege, & intelliges: ego autem ad secundam synanchi speciem transibo.

A † Legitur ĩ manuscriptis codicibus τὴν τῆς τοιαύτης διδασκαλίας ἰδέαν, id est talis doctrinæ ideam seu formam. & ita Vet9 ĩterpres. male enim legitur ĩ impressis διδασκαλίαν.

B Al. pharynge, i. faucibus. & ita Vetus interpres.

C † clarius ex antiquis. tum ob reuulsionẽ quæ ad vacuandum fit, tũ quia vacuatũ corpus, vbi ab affectis locis id quod influit retrudimus, facile suscipiet, nihil'q; & c. et ita Vetus interpres.

A. li. 3. f. 9. c. 8. fol. 253. c

31 *Cum æstate vel autumno fluxerit ex capite calida & nitrosa fluxio, quasi ab anni tempore tum acris tum calida fuerit, atque huiusmodi sit, mordet, vlcerat, spiritu implet, orthopnœam parit siccitatem'que multam: præterea, quæ intuenti apparent, gracilia videntur.*

Quomodo

A Quo modo & quam ob causam hæc fiant? quoniam à calidis & acribus. Priorem siquidẽ fluxionem, quę pituitosa est, hyeme vel vere decumbere ait: hanc vero secundam autumno vel æstate: in aliis anni temporibus ex proportione, vt antea est dictũ. Orthopnœam autem huic superuenire anginę generi ait, quæ insignis nota est angustiæ, partem ex iis, quæ respirationi subseruiunt, aliquam fatigantis, vt supra est demõstratum. Quòd si hos amplissime aperire os volueris, linguam'que represseris, vt, quę in faucibus sunt, inspectare queas, nullum sanè præter naturam tumorem, vt in ante dictis, inuenies: quod scriptor explanauit, cum inquit, Pręterea, quæ intuẽti apparent, ἰσχνὰ id est gracilia, videntur. Nempe, quod *in faucium meatu inflammatum est, non videtur: quod autem ex apertis videtur, id omne citra inflammationẽ existit, partes'que ipsę sunt graciles: nempe hęc vox, ἰσχνὸν, tumenti pręter naturã interdum opponitur. Quam vocis huius nunc dictam significationem ignorantes non nulli, dictionem ridicule exponunt. Alij autẽ permutant, vt & qui ad hunc scribunt modum: Prętерea, quæ intuenti apparent, ἄχροα id est decolora videntur. Cęterum *ita affectis fit interdum, vt & fluxionis partem recipiant faucibus vicini atq; à tergo siti ordinati'que musculi, vbi & stomachus: qui sępius & ipse vnà afficitur. Post hoc sanè in pręsenti dictione scriptum quoque est, quod sequitur.

*Al. χώρῳ, i. loco, & ita uetus interpres.

* Laryngi, habent cod. omnes, quos viderim.

B

32 *Tendines quoque ceruicis posteriores contenduntur, apparent'que tetani modo intendi.*

Quod deinceps dictum est, magis adhuc guttur affici ostẽdit: nempe & vocis generationem in ea animalis absolui parte est demonstratum. Quapropter inquit,

33 *Vox'que ἀπέῤῥωγε, id est abrupta est, & spiritus paruus est.*

Nẽpe vox oĩno ἀπέῤῥωγε, i. ἀπόλλυται, i. disperiit abrupta'q; est, passo, vt dictũ est, gutture. Respiratio autẽ parua redditur pp meatus angustiã. Recenset autẽ in cõmentariis de difficultate spirãdi, ꝙ longior tpe sit & interuallis frequentior: quod scriptor in hunc enunciauit modum:

34 *Spiritus'que reuulsio frequens & violenta accedit.*

Spiritum, & eam, quę inspirationi succedit, expirationẽ: & eam, quę expirationi succedit, inspirationem, dixit. Ex vtroq; enim frequens redditur spiritus: nam ita affectis, quę inspirationi succedit quies, breue tempus habet: similiter & quę expirationi succedit ante inspirationem. Demonstrationes horum in libris de spirandi difficultate enarratę sunt.

C

35 *Talibus arteria vlceratur, inceditur'que pulmo: neque externum aerem admittere intro queunt. Quibus nisi ad exteriores partes malum sua sponte perferatur, hi grauius ineuitabilius'que habebunt, & propter anni tẽpus, & quòd à calidis acribus'que id fit humoribus.*

Arteriam quoq; vlcerari iis, qui ita affecti sunt, dictũ est & propter humoris acrimoniam, sed pulmonem ardere † viduatum destitutum'q; ait, dogmati vero sermonem copulans. Nempe in commentario de vsu respirationis demonstratum est animal in respirationis priuatione, non ob substantię penuriã perire, sed quòd calor natiuus tum refrigerio tum ventilatione destituatur: quapropter non immerito, qui immoderatior existit, pulmonem accendit. Hanc igitur anginæ speciem tum grauiorem tum ineuitabiliorem esse priore ait, tum propter ante dicta, tum ꝙ æstiuum autumnale'que sit anni tempus, & ꝙ ex acrioribus oriatur humoribus. Qua efficitur ratione, vt ea, quæ cum coniunctione, &, est dictio, melior sit, q̃ ea, quæ sine cõiunctione, &, est. Significat autem ab iis, quę ante dicta sunt, & propter anni tempus, in quo fit, & propter humorem, à quo oritur, maioris esse periculi secundam anginæ speciem. Non est ergo simpliciter scribendũ, ꝙ tum grauior tum vitatu difficilior sit propter anni tempus. Quòd si & absque coniunctione D scriptionem seruare quis voluerit, coniunctionem eam ita subaudire oportebit, vt si in dictione esset: multa siquidem atque alia apud antiquos defectiuo modo scripta reperiuntur.

† Al. strictum & ita etiã vetus interpres.

36 *Si febris hominem prehenderit, vetere excremento descendente, vel nuper cibatum, siue cum lateris dolore, siue nõ is quieti tantisper permittendus, donec cibus primum ad ventrem imum descenderit.*

Dictiones quoque huiusmodi ea, quæ libro de victu in acutis morbis adiecta sunt, Hippocratis scripta nõ esse ostendunt. Non enim, qui perfecte de pleuritide in legitima libri huius parte tractauerat, eum rursus hic pauca apponere oportebat.

37 *Sumat autem in potu oxymeli. At, cum grauitas ad lumbos vsque descenderit, tum vel clysmum dare, vel medicamento purgare oportet. Atque, cum purgatus fuerit, sorbitionem primum & aquam mulsam, deinde cibaria & elixos pisces ministrare: vinum'que, quod aquosum sit & exiguum, noctu, interdiu vero dilutam mulsam. Cum vero flatus male olentes fuerint, balanus vel clysmus confert: si non, bibentem oxymeli tantisper cohibere oportet, donec ad inferiorem aluum descenderit, deinde clysmate subducere conuenit.*

Indefinite indistincte'q; dictum est: quãquam, quod hic scriptum est, definite distincte'que in legitima libri huius parte dictum sit, & quæ post id, vsquequo piscium meminit Hippocrates:

quoniam adhuc de languentibus in libro ipse agebat; & non iis, qui ex morbo reualescunt. Cętera dictionis manifesta sunt. E

38 *At, si liquidam aluum habenti causus superuenerit, si tibi pu͛rgatio idonea uideatur, eam non tribus primis diebus adhibebis, sed quarto.*

† φαρμακεύειν.

Quòd intempestiue quidem hic de causo egerit, prædictis scilicet in principio tum differẽtiis, tum curationibus, nemo est, qui ignoret. Nempe & dictiones ex mẽte sunt aphorismi illius, ‖ Cocta medicari & mouere, non cruda, neque in principio, nisi turgeant: plurima vero non turgent. Quidam aliter scribunt causos ab initio medicari volentes: vt dictio talis sit: Intra tertium diem adhibebis. Expedit igitur non omnino à tertio medicari die, sed vt aphorismus canit, ‖ In acutis morbis raro & in principiis medicamento purgante vti. Rem ergo secundum aphorismorũ mentem definire oportet, scrutari q; cum in principiis purgatione vtendum sit, & cum morbi coctio expectanda sit. Qui autem vel in principio simpliciter dixerit, vel neutrum definierit, fallitur.

2. Aph. 22. Ex. ord. 10. b

1. Aph. 24. Ex. ord. 10. e

39 *Cum autẽ pu͛rgaueris, sorbitionibus vtitor, obseruatis ita febrium accessionibus, vt nunquam, cum adsunt, neq; cũ futuræ sunt, exhibeas, sed vel cum cessant, vel quieuerunt & maxime à principio recesserunt. Frigentibus ergo pedibus neq; potum, neq; sorbitionem, neq; aliud quippiam huiusmodi, dabis: sed maximum existimato, si id tantisper obseruaueris, donec valde incaluerint. Deinde ita, quod confert, exhibe. Frigiditas siquidem pedum, magna ex parte febris accessuræ signum existit: quo tempore siquid porrigas, maxime prorsus peccabis, nempe & morbum non parum augebis. At vero, cum febris desinit, contrario modo pedes reliquo corpore calidiores fiunt: nempe, cũ augetur, pedes refrigerat, incensa q; ex thorace ad caput flammam mittit. Calore igitur toto ad supernas partes concurrente atq; ad caput exhalante, non absq; causa pedes frigescunt, vtpote qui natura & carne vacent, & neruis abundent: præterea & à calidissimus distantes locis refrigerantur, sese ad thoracem colligente calore. Rursum, & cum febris soluitur, & in minutas redigitur partes, calor ad pedes ex proportione descendit. Quo tempore caput, & thorax refrixerunt, atq; ob id cibus dandus. Nempe, cum pedes frigidi fuerint, venter de necessitate calet † fastidit que cibum, intenditur hypochondrium, iactatur propter internam turbationem corpus, † mens fixa non est, dolet æger, lancinatur uellicatur que, vomere affectat: &, si mala vomuerit, dolet. Ergo, cum calor ad pedes descenderit, currit que vrina: &, si non sudet, omnia cessant: Quo tempore sorbitionem dare expedit, nam alias perniciosa existit.* F

† καὶ πολλῆς ἄσης μεστὴ dictio autẽ ἄση, & ἀσῶδες, uário modo ab hoc interprete vertitur hoc ĩ libro.

† καὶ μετεωρισμὸς γνώμης.

De particulari cibi ministrandi tempore dictum quidem est paucis in legitima libri parte: sed æque & nunc prolixius manifestius que dicitur, quasi sermo præsens sit illius explanatio seruata Hippocratis mente, quam tum in cęteris dixit, tum in eo, quòd febrem ex thorace, hoc est ex corde, accendi, atque in caput flammam mittere, ait. G

40 *Quibus autem aluus per febres perpetuo liquida est, his pedes maxime calfaciens, ceromatis que contegens, atque fasciis obuoluens, ita attende, vt reliquo corpore frigidiores non sint. Si vero pedes calent, calorificũ nullum exhibe, sed, ne frigescant, obserua. Potu est vtendum quàm minimo, aqua frigida vel mulsa.*

Διὰ τέλεος idem cum διὰ παντὸς τοῦ χρόνου, semper & perpetuo significat. At, cum multi existant affectus, in quibus per totũ malum aluum liquidam esse contingit: fieri q; nequeat, vt curationem habeant vnã, quo modo sępius est demõstratum: tantum abest, vt ex dictione quicquam vtiliter dicatur, vt etiã iacturam facturus sit, qui scriptum curationis modum in affectibus multis iuuare crediderit. Nam, vt cætera omittam, cũ aluus liquida esse possit tum propter ventris phlegmonen, tum propter colliquantem febrem, frigidæ potus maxime contrarius est phlegmonæ: colliquantibus vero febribus conuenientissimus, eo, quod didicisti, tempore exhibitus.

41 *Quibus per febres aluus liquida est, & mens turbata: horum que multi floccos vellunt, nares que fodiunt: & parum quidem interrogatis respondent, sed ex se nihil, quod compositum sit, dicunt: talia his melancholica esse arbitror. His igitur ita habentibus, si venter liquidus fuerit, & colliquans, sorbitiones frigidiores crassiores que exhibendas esse puto: potus que, qui sistant, vinosiores que, vel etiam astringentiores.* H

Phreniticorum sanè cætera sunt symptomata: sed ventris liquidi symptoma, interdum quidẽ in phrenitide fit, non tamen id proprie ipsi inest: quapropter aluum liquidam ex distinctione curare expedit: phrenitim vero alia seorsum persequi sanatione. In ea autem, quam auctor scripsit, sanatione nullo pacto animi intentionem ad phrenitidem dirigit, sed curare eum magis velle arbitror affectionem quandam, ex ventris quidem parte aliqua prodeuntem, sed caput ita ad condolentiam trahentem, vt ex ventris affectu desipiat. Talia autem non recte melancholica esse dictum est: magis enim ea à flaua proficiscuntur bile, cohibita aluo.

42 *Quibus item febribus vertigines à principio, & capitis pulsus sunt, & vrina tenuis, his ad iudicationes vsque febris accessionem expectare oportet. Quòd si delirarent quoque, non mirarer.*

Cum caput circumagi videtur, δῖνος, i. vertigo, vocatur affectio: cũ autẽ, & tenebricosa simul fuerit visio, σκοτόδινος, id est tenebricosa vertigo, appellitatur. Fit autem ob inordinatam spiritus flatuosi motionem, qui vel in capite localem habet generationem, vel sursum ex infernis fertur A. li 3. f. 1. t. c. 1. fol. 107. b

partibus

20 A partibus. Omnes autem spirituum huiusmodi generationes turbationem indicant: ob quas & cum symptomatis tumultuosis iudicationes fiunt. Scire etenim oportet affectiones huiusmodi medium quodam modo obtinere tum earum, quæ periculo vacat, tum perniciosarum. Conatur siquidem caliditas natiua corporis humores tum dissoluere, tum effundere: sed tenuare ipsos & per inuisibilia foramina excernere non potest. Cum vero perfecte languet, (hoc est ἀῤῥωστεῖ) neq; soluere incipit, atque ob id spiritus flatuosus non summe languente natiua caliditate ortum habet. Languere igitur periculo omni vacat, natura siquidem morbo superior existit: uerum maxime languere lethale est, natura enim non parum à morbo vincitur. Cum autem non vincitur, prædicta fiunt symptomata: atque postea, quàm ægrotauerit, iudicationes absoluuntur, aliæ ad salutem, aliæ ad mortem. Pulsus autem, qui in capite fiunt, id est sensibiles arteriarum motiones, caliditatis multæ symptomata existunt: ob quas causas sæpenumero deliria fiunt. Ad hunc itaque modum vniuersim habentibus, quę dicta sunt, cum, vbi quis parum valere cœperit, ab vrinarum quidem tenuitate cruditas morbi indicetur, caput autem flatuoso impletum esse spiritu significet vertigines cum pulsibus, scire oportet naturam haudquaquam quiescere, sed interdum contentos in corpore prauos humores ita aggredi, vt à bonis eos separet, atque quouis modo excernat:
B vel ad eam, quæ minus præcipua sit, reiiciat partem. Prædictus igitur sermo ad antedictorũ prænotionem maxime confert. Nempe interdum ab initio morbi, febres quidem moderatæ fiunt, sed symptomata huiusmodi caput infestant propter exustionem, vel exhalationem humorum in ventriculi corpore contentorum. Sanè capitis solius, quouis aliter modo habẽtis, caliditatem balneum iuuabit: ptissanæ'que cremor pro sorbitione satis erit. Verum, cum spiritus calidus flatuosus'que ob humorum prauitatem ad caput fertur, lauare hos non cõfert. Tute igitur singula hęc facienda sunt. Definitio autem affectionum vna sola est ex vrinarum cruditate & concoctione: quorum auctor recte meminit inquiens /urina tenuis/ quòd sæpius cruditatis signũ esse est pronunciatum. Quo fit, vt nullus sit medicus, qui in morbis huiusmodi negligentius vrinarum inspectionem negligat.

43 *Quibus principio vrinæ & nebulosæ & crassæ existunt, hos annuentibus cæteris subpurgare conuenit. Quòd si vrinæ inter initia tenues fuerint, tales non purgabis: at, si videatur, clysterem exhibebis. Tales autẽ ita curare cõfert.*

Siue iis, quę in antedicta oratione relata sunt, hæc coniungit, siue non, quod ex ipsis vtile quis habere commune potest, ꝙ scilicet corporis purgationem prorsus vitare oporteat, cum in humo
C ribus adest cruditas, id manifestauit inquiens /urinæ tenues/ tanq̃ crassæ coctionis notas habeãt. Iam hoc ipsum substantiam indicat: & verbum hoc νεφελοειδέα, i. nebulosæ, vrinas significat, nebulas habẽtes. Nempe nigras adiecisset, si nos eas audire voluisset. Multa siquidem nomina communia citra distinctionem dicere consueuerunt, cum id, quod in significantiis rerum melius est, declarare voluerint. Sic sanè, cum iudicationes ad salutem fuerint, simpliciter dicũt, iudicatus est: defuncto vero iudicato, non simpliciter efferunt, sed hoc totum, iudicatus obiit. Præterea, cum quis excretam bilem simpliciter dixerit, pallidam & non nigram intelligimus. Sic certe & impræsentia vrinas nebulosas audire oportet eas, quæ albas habent nebulas: quæ coctionis notę existũt. Quoniam igitur cocta medicatur, ob id & nunc ita scripsit libri huius author: Tales autem ita curare cõfert. Nihil autem de sanguinis missione locutus, ea particulatim enarrat ex ordine omnia: non ꝙ interdum ita habentibus, sanguinis missione opus non sit, sed quòd nunc sola alia docere velit: nempe de sanguinis missione abunde supra est dictum.

44 *Corpus quieti permittere, vngere, & æqualiter contegere oportet: ac pro potu mulsa aquosa uti, pro sorbitione autẽ cremore ptissanæ vesperi. Ventrẽ ab initio clystere duces, sed medicamenta purgãtia non admouebis. Nẽpe, si ventrẽ*
D *moueris, vrina non maturabitur, febris que citra tum sudorem tum iudicationem in longum protrahetur tempus.*

Sermonem quoq; hunc percurrit, scopum in eo habens eam, quæ cum moderata calfactione sit, quietem. Cremorem autem ptissanæ ab initio dat, ꝙ mulsa ad vigorem vsq; & iudicationem sufficere non possit: morbus siquidẽ crudus est, & longe absunt concoctiones. Preterea mulsam, quæ aquosa sit, exhibet propterea, ꝙ aquam per se & solam nihil boni habere demonstratum sit. Vesperi autẽ ptissanã mauult exhiberi, q̃ mulsam. Nempe, cũ antea in legitima libri huius parte didicerimus ptissanã mulsa posterius exhibendam, melius fuit & nunc ita dicere, Mulsam quidẽ prius, posteriorẽ vero ptissanam exhibe. At vero, cũ vesperi pro posterius dixerit, particulariorem efficit doctrinam & nõ vniuersaliorem. Cur autẽ eos purgare haud velit, in quibus summa inest cruditas, causam recensuit epilogisticam magis, q̃ analogisticam: quã recensere ad eum spectat, qui, quod fit, sola citra logicã indicationẽ experientia nouit. Dogmatici aũt viri erat docere, quam ob causam purgantibus nobis ita habentes non coquatur vrina, febris q; sine sudore & iudicatione perseueret. Perfectius quidẽ & diligentius alibi hæc oĩa sumus cõtemplati: sed impręsentia, quod præsenti enarrationi prodesse possit, summatim dicemus. Tu ergo animum ad me conuerte. Cũ facultates, vt scis, quatuor sint, atq; inter eas non minime valeat alteratrix, per quã, dispensatis ab ea corporibus natura alimentũ assimilat, coctio nuncupatur nutrituræ substantiæ

permutatio secundum qualitatem existens. Natura igitur assumpto in ventrem deuorato'que ali- E mento, à ceteris quidē motionibus cessare debet, vt soli, quod coquēdis deputatū sit, operi vacet: sed auxilio externo aliquo indiget, si aliqñ imbecillior reddita fuerit, quo modo & in ea humorū, quæ in venis fit, concoctione contingit. Quiete quidem indiget sequentem ante caliditatem, ꝙ calfactum, frigefactum q́3, vel exiccatum, & humectatum sit, singulis horum alio & alio tempore factis. Ob id igitur, qui hęc scripsit, hominem curari voluit quieti permissum, vnctū, & ęqualiter vestimentis obuolutum. Nempe aduersus vim febris humiditatem eam, quæ vnctionibus comparatur, remedium esse putauit: præterq̄ quod neque valenter calfaciat neq3 refrigeret, sed leniat mulceat q́3: quibus maxime indigent, quæ coquuntur maturātur q́3. Quòd si hæc coctioni humorum conferant, purgationes contrarię existunt: nempe corpus vehemēter mouentes frangunt: tali siquidem virtute prædita sunt oīa, quæ purgant, medicamēta. Hęc est ergo causa, cur purgationes coctionibus aduersentur. Ad eam autem, quæ sermoni huic continuatur, seriē pergamus.

45 *Cum iudicatio propè fuerit, sorbitiones ne dederis, si perturbetur, sed cum perturbatio desierit, atque in melius profectum sit. Obseruandæ autem febrium omnium iudicationes, sorbitiones'que hoc auferendæ tempore.*

Mentem Hippocratis hoc in loco seruat, qui librum hunc scripsit. In principio quidem mulsam & ptissanæ cremorem exhibens: &, cum propè est iudicatio, cremorem tollens. F

46 *Consueuerunt febres hæ protrahi & abscessus habere, † si aurium quidem ceruicis'que infernæ partes frigidæ fuerint. Quòd si frigidæ non fuerint, alias mutationes habent: nempe fluit è naribus sanguis, & ventres his turbantur.*

† si quidē infernæ partes fuerīt frigidæ, circa aures et ceruicem. s. solent habere abscessus.

Quibus vrina ob humorum cruditatem tenuis est, his iure optimo protrahuntur febres, quæ ante coctionem solui nequeunt. Quòd autem tales per abscessus iudicentur, sępius iam est dictū. Rarius autem & per excretionem solutiones horum fiunt. Vtrum autem in superiore corporis parte vel inferiore abscessus generabitur, quæ hic dicuntur, iis, quæ in prognostico scripta sunt, concordant consentiunt'que.

47 *Quibus febres graues & implacidæ sunt, & hypochondria contēdunt, iacentes'q; ægri sese cōtinere nō possunt, atq; extrema frigescunt, absolutissima tum diligētia tum custodia indigent: eos'que ita degere oportet, vt nihil præter oxymeli aquosum tangant: sorbitionem autem non dabis, donec sese malum remiserit, & vrinæ maturentur.*

Ἀσώδεις febres appellat, in quibus ægri ἀσσῶνται, id est grauiter afficiuntur, atque implacide habent. Hæc autem difficilis tolerantia {atque implaciditas seu inquietatio,} sequitur interdum G quidem febrem stabilem & æstuosam, sæpius autem & stomachi malitiam: os autē ventriculi ita me dicentē nunc audi. Incepit ergo à febribus ipsis, ἀσώδεις, id est graues & implacidas, ipsas esse inquiens, & hypochondria contendentes, deinde ad febrientes pertransiit. Nam, ꝙ iacentes sese continere non possint, de febrientibus est dictum: veluti & ꝙ extrema refrigerantur. Iacentes autem sese non continere, grauiter affectorum, atq3 difficulter ferentium, {implacidorum q́3 & inquietorum,} nota est: Extrema autem frigere, magnæ viscerum phlegmones, quæ ex crassis succis orta sit: vt antea monstrauimus, cum de secunda causi specie ageremus. Quòd si vehemens frigus fuerit, ꝙ virtus valde infirma sit, iam tibi coniectura est. Non immerito igitur ita languentes plurima tum custodia, tum diligentia indigere ait. Dat autem & ipsis non absq3 causa oxymeli, vt pote qui à crassis viscosis q́3 humoribus molestantur. Adiecit autem sermoni, aquosum, tanq̄ contrarium illi, quod illis exhiberi solet, in quorum pulmonibus tales continentur humores. Nam acrius longe in illis esse conuenit, quòd propter longam in distributione ad affectam partem delationem de necessitate soluatur virtus: his vero tale hypochondrio incursat, quale epotum est. Nullo autem pacto sorbitionem ita habentibus dare prius, q̄ morbus ad maturitatem deductus fuerit, indistincte est pronunciatum: seruātibus nobis, quod edocuit Hippocrates. Adiiciendum H est sermoni, si æger suffecerit: quod, tanquam manifestum, forte prætermisit.

48 *Decumbere autem in conclaui obscuro debent, & lecto maxime molli, diu'que decubitū eum sustinere: & quàm minime sese proiicere & iactare, nempe id tales maxime iuuat.*

Nunc decubitum obscura in domo, nō tanq̄ maturatoriū auxilium, sed tanq̄ difficilis tolerantię inquietationis q́3, quę ob ἄσην, id est molestiā angorem q́3 fit, correctoriū voluit: gratia cuius & lecti mollis meminit. Tentare autem se ipsum non proiicere, sed conquiescere, laborāti modo vtroq3 commodat, tanq̄ & morbi totius concoctionem iuuans, & virtutem ipsam conseruans.

49 *Hypochondrium autem lini semine illines: cauebis'que, ne, cum apponitur, frigescat: sit autem summe tepidum ex aqua & oleo coctum.*

Mollit lini semen, nec manifeste calefacit: quę maxime expostulat phlegmone omnis. Et sanè tactu tale ipsum ostēdit, quale & s̄m virtutē est, summe tepidū ipsum adhibere pręcipiens. Cęterum aquę & olei mistura tepidam generat caliditatē, mollit q́3 & mitigat, vt pote moderatā habēs facultatē: cuius potissimū esse debent, vt demonstrauimus, quæ & maturāt & p halitū digerunt.

** præparat*

Coniectura

50 A *Coniectura autem colligere oportet ex vrinis, quid nam futurum sit. Nempe crassiores pallidioresq;, meliores: tenuiores vero & nigriores, deteriores.*

Non, quicquid futurum ex vrinis, docet, sed vel salutem vel mortem. Salutem indicant crassiores & pallidiores. Crassiores autem dixit, tenuibus & non naturalibus comparans, vt & paulo ante intelligere voluit: neq; enim crassas, neq; tenues, quę secundum naturam habent, dixeris, si recte volueris interpretari. Porrò tenues & nigræ, deterrimæ sunt. A tenuibus siquidem solis, morbi incoctio indicatur: nam, quod exacte tenue est, id aquosum est, quapropter & album. Sed prę notiones ex vrinis in commentarijs prognostici dictæ sunt.

51 *Si aūt mutationes habēt, tēpus indicāt: morbusq; de necessitate, mō ad peius, mō ad melius, permutat inæqualitatē.*

Nempe, si id & in laborantibus obseruaueris, vere hominem ex vrinarum varietate in longius decidere tempus reperies, atq; medias incurrere permutationes. Plures nanq; significantur affectiones, quæ non eadem egent curatione, neq; æqualem habent solutionis præfinitionem.

52 *Inconstantes vero febres, donec constent, sinere oportet: vbi autem constiterunt, victu & curatione conuenienti* B *pugnabis, quod naturale est, contemplatus.*

Febres ἀκαταστάτες, i. incōstantes, dixit, in quibus nihil καθεστικὸς, i. constās quietumq;, existit, quod significat τὸ βέβαιον, i. certum cōpertumq;. Sunt aūt certa, quæ in periodis & vrinis et exqsitis febrium formis apparēt. Periodi itaq; † principiū non ostēdunt primis diebus: Vrinæ vero supueniunt aliàs aliæ: & sæpenumero ter quaterq; interdiu & noctu meiere cōtingit, dissimilesq; inter se apparēt vrinæ. Formā ergo talis febris incōstantē esse ait, qđ idē est perinde, atq; si diceres nō exacte formā vnā seruantē. Exposui tibi exactas febriū formas & in cōmentarijs de febrium differētijs, & in secundo iudicationū libro. In hmōi itaq; febribus nō in principio victu vti præcipit, sed sinere, donec, qualis nam sit febris, cognoscamus, & tunc victus formā pręfinire.

† τὴν ἀρχὴν οὐδὲ φαίνονται id est, nullatenus apparent, vt vertit vetus interpres.

53 *Sunt autem facies ægrotantium multæ.*

Ὄψιας, id est facies, dixit, quasi differentias, vel modos, vel formas: ægrotantium vero, pro ijs, qui ægrotātibus fiunt, morbis. Nempe sæpius est demonstratum eam esse antiquis omnibus consuetudinem, vt à pathematis ad patientes, & à patientibus ad pathemata, transferant appellationes: quasi febrium vel febrientium differentias dicere nihil referat: sic & pleuriticorum vel angi- C na laborantium, aut pleuritidis vel anginæ. Facies ergo dixit laborantium, quoniam eos oculis contemplantes, reperimus differentias.

54 *Quo fit, vt animaduertere debeat medicus, ne quampiam occasionem ignoret.*

Quòd manifestas causas græce προφάσεις, hoc est occasiones, appellet, didicimus: & sanè nūc eam de his appellationem ferre constat. Infert igitur,

55 *Neq; eas, quæ ad ratiocinationem spectant, neq; quæ in numerum parem vel imparem apparere oportet.*

Quasi causarum alias quidem manifestas absq; ratione artificiosa cognoscant omnes: alias vero soli, qui ratione artificiosa vtuntur. His quoq; & attendendum ait, quas in numerum parem vel imparem apparere oportet.

56 *Maxime vero numerus impar est obseruādus. Nēpe hi dies in hanc vel illā declinantes partē reddunt laborantes.*

Dies impares multa pollere virtute non simpliciter, sed in acutis morbis, est intelligendum, q insignes in vtraq; tum salutem tum mortem mutationes efficiāt: id enim significat vocabulum, D quod græce ἑτερορρόπέας, id est huc & illuc declinantes, dixit. In acutis quidem hi sunt, tertius, quintus, septimus, nonus, vndecimus, decimusquartus, & decimusseptimus: In longis, sexagesimus, & octogesimus. Medij horum sunt vigesimus, trigesimusquartus, & quadragesimus. Impares autem & hi.

† καὶ ἢν τοῦ πνεύματος εὐφορίην αὐτοῦ ἔχει. qđ alij uertūt, & si bona spūs tolerantia ipsum habeat. et sic in cōmento.

57 *Obseruare autem oportet primum diem, quo æger parum valere cœpit, principiumq; vnde & quando, inspicere: existimatur siquidem id scitum præcipuum. Cum autem ægrum interrogaueris, atq; omnia fueris perscrutatus, in primus quidem, quo' nam habet caput modo, si dolore careat, nec grauitatem in se habeat: deinde si hypochondria lateraq; dolore infestentur, si videlicet hypochondrium laboret, vel attollatur, vel obliquitatem habeat vel satietatem, aut latus doleat, simulq; cum dolore tussicula fuerit, vel tormina dolor've ventris: cum inquam horum quippiam hypochōdrio aderit, potissimum ventrem clysmis soluere oportet: bibat autem mulsam calidam coctamq;. Ad hæc perdiscendum, si, cum exurgit, defectu animæ corripiatur: † & si facile spiret. Inspiciendum quoque, vtrum' ne, deiectio nigra admodum colore fuerit, uel syncera, qualis sanorum existit: & si febris exacerbet in tertium diem, † nempe in huiusmodi morbis, tertianæ considerandæ sunt exacerbationes. Conspicienda præterea & alia, & si quarta dies tertiæ quippiam simile attulerit, nam tunc æger in periculo est. Quantum autem ad signa attinet, nigra deiectio mortem indicat: Quæ vero sanæ similis, cum omni die apparuerit, salutem.*

† vbi aūt optime perspexeris tales in his morbis tertianas, postea iā & alia conspicito: et si quarta dies aliquid ex eisdē ipsis simile tertiæ habuerit, tun æger &c.

Obseruandam

Obseruandam in primis ait primam esse diem, in qua morbi causam cognosci iubet: nempe haec oratio ἐξ ὅτου καὶ ὅτε, id est, vnde & qñ, quis'nam sit morbus, indicat. Interrogari aũt praecipit in primis quidem, quo'nam modo habet caput, mox hypochondria, & latera: hypochondria quidẽ, si dolor quispiam afficiat, vel attollãtur, vel quandã habeant σκολιότητα, id est ἀνωμαλίαν, id est obliquitatem siue inęqualitatẽ: quod in prognostico hac dictum est oratione: Si inaequaliter affecta sunt dextra ac sinistra parte. vel si κόρον, i. satietatem habẽt, inquit: quod ciborum repletionem esse arbitror. Interrogari quoq; & alia, quae in dictione sequenti habẽtur, iubet. Deinde hypochõdrijs ita affectis soluere aluum clysteribus pręcipit, mulsam q; bibere calidã & coctã. Sed indistincte haec locutus deinceps scribit, Ad haec perdiscendum, si, cũ exurgit, defectu animi corripiatur: & si, inquit, facile spiret, quod defectu animi correpto apponitur. Cõspiciendã praeterea iubet deiectionem, vtrum'ne nigra sit, vel sincera & inculpata, qualis in sanis esse videtur: veluti & si febris in tertiam exacerbet diem. Et, si his ita habentibus quarta dies tertiae quippiam simile in accessione attulerit, periculosam eã esse asseuerat: nempe quartã diem, quę septimae index est, rem nouã edere ex grauibus est notis. Rei autem nouę editio designatio q; patet omnibus. Nam, si prima die & tertia accessio fiat, & secunda facta haudquaquam fuerit, ꝙ quinta accessionem habitura sit, par est, & non quarta: quapropter, si quarta habuerit, mali cuiuspiã alterius generationem demonstrat. Si autem & nigra deiecerit, mortem indicat fore. Tu autem multa ex dictis prętermittens, memoriam rei huius habe. Nam, si prima & tertia die proportionalem attulerit accessionem febris,[a] † atq; nouiter quidem quarta paroxysmum fecerit, sed aeger nigra deiecerit, signũ est lethiferum. Quo'd si diebus omnibus, sanis similia deiecerit, salutem aegro futuram spera. F

A † nouius qdẽ, si et quarta paroxysmũ fecerit: si uero & nigra deiecerit, lethiferũ est signum.

B † ἐνῇ δὲ τοῦ πνεύματος εὐφορίη.

C † δοκεῖ δ' εὐφόρως ἔχειν ὁ κάμνων.

58 *Cum aũt Venter glandi non obedierit,[b] † spiritus q; tum placidus tũ quietus fuerit, surgens q; aeger in sedem, vel dum in lecto est, animae defectu corripiatur: si haec vel mari vel foeminae inter initia fuerint, delirium fore expecta.*

Confusa est dictionis huius intelligentia. Nempe vbi glans nihil profecerit, [c] † videtur q; ęger placidus quietus q; esse, si vtiq; & cum exurgit, defectu animae corripitur, delirium expectãdum, perperã dictum esse mihi videtur, cum rei huic neq; experientia neq; ratio patrocinentur: quanquam tale quippiam aliquando fiat. Praenotiones tamen non eorum sunt, quae raro accidunt, sed eorum, quae semper vel magna ex parte.

59 *Manus quoq; cõtemplari oportet. Nã, si tremulae fuerint, huic sanguinis è naribus destillationẽ futurã expecta.*

Sermo quoq; hic neq; quod continuum est, neq; quod magna ex parte fit, sed quod raro accidit, docet. G

60 *Nares quoq; inspiciendae. Nam, si per vtranq; spiritus aequaliter trahatur, & si multus ex ipsis feratur, conuulsio fieri consueuit: {quae si fiat, propinqua mors est: quam praedicere pulchrum fuerit.}*

Cum tremulę sunt manus, nempe ita dicere expedit, si spiritus multus per vtranq; narem feratur, conuulsionem superuenire ait. Consueuit autem ita appellare conuulsificam affectionẽ, quae in musculis naris pinnas mouentibus fit.

61 *Si in febre hyemali lingua aspera reddatur, prehendant q; animae defectiones, huic, tametsi febris remitti consueuit, in eo tamen, qui per famem fit, cruciatu conseruare aegrum oportet, & aquae mulsae q; potione, & ptissanae cremore. Neq; febris quieti est fidendum: nempe, qui signa huiusmodi habent, his mortis periculum impendet. {Ergo, cum haec noueris, optime que contemplatus fueris, ita praedicere pulchrum fuerit.*

Sunt, qui febrem hyemalem simpliciter intelligãt eam, quae in hyeme fit: alij eam, quae hyemi peculiaris sit. Ea autem ex pituita est, veluti aestiua ex ipsa bile. Si ergo, inquit, in huiusmodi febre lingua aspera fuerit, atq; animae defectus, eam periculosam esse est fatendum. Atq; ob eam rem febrium quieti fidendum non est, si cum prauis fiant tum symptomatis tum signis, veluti in pręsentia cum animae defectu & linguae asperitate. Non negligenter itaq; ait regẽdos aegros: aquam q; & mulsam & ptissanae cremorem exhibendum. Sed sane hęc pugnare videnť aduersus id, quod fame cruciandos dixerit. Nam huiusmodi cruciatus, qui graece λιμοκτονία dicitur, maxime quidẽ abstinentiam omnimodam significat: aut, si non, saltem eam, quę in potibus solis fit, victus rationem. Hic tamen auctor & mulsam & ptissanae cremorem dare permisit. Videtur ergo eos ob id fame cruciandos dicere, ꝙ, qui remissiones huiusmodi quietissimas habent, longo ita tempore in his morentur, protrahãt q;, vt falsi circumuenti q; non nulli validiorem ministrauerint alimoniã, & potissimum ob animae defectionem. Quo fit, vt ad victum hunc ijs, qui per mulsam atq; ptissanae cremorem multis fit diebus, recte dictus sit λιμοκτονία id est ex fame cruciatus. H

62 *Cum autem in febribus quinta die terrificum quippiam fuerit, vel venter repente liquida deiecerit, & animae defectus prehenderit, vel vocis priuatio, vel conuellatur aeger, vel singultiat, ex his angi grauiter que affici consueuit, sudores que circa tum mustacem, tum faciem, tum ceruicem ab occipitio esse consueuerunt. Qui autem haec patiuntur, spirituosi paulo post morientur.*

Exjs,

A Ex iis, quæ per obseruationem empirice à medicis scripta sunt, quædam talia existunt, vt ex semel aut bis conspectis, modi vniuersalis annotationem habeant, tanquã sæpenumero in eisdem & similiter considerari possint. Tale aũt quippiam & id est, quod nunc dicitur. Nempe contemplatus ægrum quendam liquida quædã deiecisse, atq; animæ defectu prehensum, voce q; priuatum, alium vero conuulsum: & postea vel ambos vel alterum ἀσώδη, id est fastidijs plenũ grauiter q; affectum, partes q; tum faciei, tum colli sudantes, deinde obijsse: hęc scripsit, ꝙ signorum empiricorum concursum existimaret. Sed sanè hæc possunt & stomachicam pręgredi syncopen: fieri q; valent & propter copiã oppressa virtute, vel ea ipsa alio languente modo. Vnumquodq; siquidem eorum, quæ dicta sunt, per se malum est, nedum si omnia conuenerint. Nempe ex repentinis deiectionibus deficere animam periculosum est, veluti & voce priuari, & fastidijs angore q; plenum esse. Partibus vero tum faciei tum capitis duntaxat, sudare non bonum. Quo igitur modo hæc tum multa tum mala existunt, sic & alia, quæ in prognostico scripta sunt. Potest q; quispiam hæc inter se connectens videri nouum quippiam docere. Quòd si & dictionem obscuram veluti ænigma, sermoni miscuerit, iam plebeijs & ex ea sapientior esse videbitur: admirantur siquidem plebeij, quæ non intelligunt. Viro autẽ, qui superuenientia symptomata ab eorum, quæ
B morbum indicant id est pathognomonicorum concursu distinguere nouit, sermo is varius quidem deprehendetur, sed inutilis: nempe pathognomonica syndrome morbi speciẽ demonstrat: superueniẽtia vero symptomata mansuetudinem ipsius & malignitatẽ. Eum q;, qui singulorum horum symptomatũ vires didicit, quæ apparent, tũ æstimare, tum inter se cõparare oportet. Et, si quidem tum fortiora tum plura videtur, ꝙ bona, mala, hominem in periculo esse est sciendum: verum, si bona malis & fortiora & plura fuerint, de ægro bene sperandum. Quod te facere iubet & ipse Hippocrates. Nempe in prognostico singulorum tum symptomatum tum signorum vi-
« res particulatim docuit, atq; circa libri finem ita ait: ‖ Oportet autem eum, qui rectè sit tum conua- 3. Prog. 37.42. 211.c
« lituros tum morituros predicturus: preterea & in quibus ęgritudo pluribus diebus, & in quibus
« paucioribus, permansura sit: signa omnia perdiscere, atq; æstimatis eorum inter se viribus, vt scriptum est, ferre sentẽtiam. Signorum aũt vires æstimari præcipit, atq; ex ipsis pręnoscere, quid'nã futurum sit. Vbi ergo bona malis permista fuerint, viribus quodam modo paria æquã q;, exercitato est opus viro, qui in operibus ea sępenumero fuerit contemplatus. Vbi vero omnia vel mala, vt nunc, fuerint, vel bona, cuiuis patet, quod futurũ sit. Cum enim deijciente aluo deficere animam signum per se malum sit, pari modo & malũ, vocis priuatio: si præterea æger neruorum di-
C stentione conflictetur, vel singultiat, vel fastidijs refertus sit: manifestius indicabit periculum. Si præter hæc & aliud quodpiam malum superuenerit signum, vt circa faciem ceruicem q; sudores: atq; adhuc, quę nunc à scriptore huius libri dicuntur, nullo, quod bonũ sit, malis permisto signo: ꝙ talis de necessitate ex signorum malorum aceruatione morietur, notum euadit. Adiectum autem in fine dictionis πνδματωθέντες, id est spirituosi facti, tãquam ænigma, ceu quippiam eorũ, quæ de necessitate fore conceduntur, quicquid significet, siue spirituum copiam, quibus venter inflari possit: siue magnam & frequẽtem respirationem, quam sanè iis, quas comitatur, affectionibus haudquaquam bonam esse didicimus, veluti & eam, quę ventris est. Quapropter vestiganda alia signa non sunt, his de necessitate antegredientibus. Neq; enim amplius ex his, veluti ex non nullis, quæ casu eueniunt, futurorum obscura quædam fit prænotio.

63 *Quibus per febres crura tuberculosa fiunt, ea q; tractu temporis manente etiam num febre non maturuerint, faucibus q; gracilibus existentibus irrepserit suffocatio, non maturuerint, inquam, † sed extincta sint, iis sanguis è naribus fluere consueuit: qui, si multus fluxerit, morbi solutionem portendit: si non multus, morbi prolixitatẽ. Quo minus vero fluxerit, eo deterius & prolixius erit malum. Quòd si & alia facilia fuerint, pedum dolores sunt expectandi: qui*
D *si pedem affecerint, & dolorosus perseueret, inflãmetur q;, & non leuetur, dolores post paulo ad ceruicem peruenient, clauiculam q;, & pectus, & articulũ: nempe & hic tuberculosus fieri debet. His autem extinctis, si manus vel contrahantur, vel tremulæ fiant, talem neruorum distentio prehendit, & desipientia: sed & supercilijs oriuntur, quæ φλυζάκια vocant, rubores q; ægrum habent: & ex palpebris altera ad alteram germinat: dura prehendit phlegmone: tumet vehementer oculus, & delirium valde crescit, intenditur q;: atq; noctu magis, quam interdiu, indicatur. Signorum aũt multa fiunt in numero impari magis, quàm pari. Vtro tamen horum fiant, perniciosi superueniunt.*

† *Cod. aliqui manuscripti habent. ἀλλὰ μηδὲ σβεσθῆ, i. sed nec extincta sint. & ita ẽt uetus interpres. Galenus tamẽ uidetur legisse, sed extincta.*

Qui librum hunc confecit, is hęc omnia, quæ dicta sunt, deinceps inter se contẽplatus vniuersalem quendam particulari ex obseruatione sermonem temere fecisse mihi videtur. Melius siquidem erat, si, quo Hippocrates modo in epidemijs scribere consueuit, is ita fecisset, præfatus quidem ab initio patientis nomen: deinde dies, in quibus singula facta sint, narratione assecutus, vt & in ipsis, quæ nunc dicta sunt, symptomatis facere potuit. Nempe in cuiuspiam cruribus orta sint tubercula, ea'que non recipiant maturitatem, febriat quoq; is, & suffocationem incurrens ab his liber sit tuberculis: existimabit profecto quis sursum factam humorum, qui crus infestabant, transmutationem, quæ in horum transitu suffocationem homini peperit. Si ergo talis, (vt Hippocrates dixit) euasurus est, profluere per nares sanguis poterit: qui si multus fuerit, morbũ

soluet:

ſoluet: ſi non, protrahetur ęgritudo. Et, ſi reliqua bene fiant, rurſum ad pedes decumbere huic dolor poterit. Quod ita factum eſſe ſtatuatur, veluti ex his hominem πυριφλεγῆ factum eſſe, quod caliditatem multam circa pedem manifeſtare conſueuit, vel febrem multam igneam q;. Et, ſi poſt hæc nõ ſoluta fuerint ſymptoma*ta, reuerſa iterum ad ſuperiores partes humorum copia dolores pariet in collo, clauicula, humero, & pectore. Vt autem huic omnia hæc abſq; ratione contigerunt (nempe id extincta eſſe, fuit) ita manus tremulas factas eſſe ſtatuatur: deinde neruorum diſtentionem, ꝙ ad neruoſas partes decubuerit humorum copia, principium q; ipſorum prehenderit, vnde deſipientia, ſubſecutam eſſe. Contemplatus igitur auctor quendam ex iis, qui ita affecti ſunt, φλυκταίνας in ſupercilijs habentem, (nempe id ſignificant φλυζάκια,) omnibus ita habentibus futurum ſymptoma hoc temere pronunciauit. Idem q; de iis, quæ continuata ſerie ſcripta ſunt, ſermo exiſtit. Nempe, quod vni ita affectorũ vel duobus factum eſt, id ad omnes extendens, ait & ipſos rubores habere, & ex palpebris alteram ad alteram germinare, durã quoq; fieri phlegmonen; & vehementer tumere oculos. Quorum cætera quidem cuiuis patent, ſed ex palpebris alteram ad alteram germinare eſt ambiguum, vtrum'ne ſignificare voluerit quãdam ex parte earum exurgentem conſertionem, vel carnoſam quandam germinationem, ab altera quidem enaſcentem, ſed ad alteram ſeſe extendentem. At vero, ſi rei huius aliquo pacto inuentio quippiam vtilitatis afferret, de ea amplior foret ſcrutatio.

*Al. morbus.

64 *Hos ſi ab initio pu*rgare volueris, id ante diem quintum facito, vbi venter murmurauerit: ſi non, à medicamentis abſtineto. Verum, ſi murmurauerit, fuerint q; excrementa biliosa, ſcammonia mediocriter ſubpurgato. Quantum vero ad aliam pertinet ſanationem, quàm minime exhibebis tum potus, tum ſorbitiones, vt melius æger habeat, niſi decimamquartam fuerit egreſſus.*

*φαρμακεύειν

Sanationem prædictæ concurſionis ſcribit, quã nominatim perſtringere mihi, vt dixi, nõ placet, cum etiam & ſanatio nihil cõmune habeat præter ea, quæ ſæpius ante ſunt enarrata. Ait ſiquidem conſiderandam aluum, quam per murmurationes cognitam, purgandam eſſe præcipit: &, ſi biliosa deorſum repant, ſcãmoniam biliosa purgantẽ exhibet. Quod vero ad reliquum ſanationis attinet, ſorbitiones perq; exiguas miniſtrari præcipit, quouſq; decimum quartum pertranſierint diem: qua oratione morbum ante decimumquartum diem coctum eſſe non poſſe ſignificatur. *

65 *Cum febricitanti decimoquarto die vox intercepta fuerit, tantum abeſt, vt morbus celeriter tũ ſolui tum diſcedere conſueuerit, vt etiam diuturnitas ipſi indicetur. Cum ergo in eo die apparuerit uocis interceptio, morbus protrahitur.*

Dictio hæc his ſuperfluit, qui mala ſymptomata maiori prædita eſſe facultate didicerunt, cum in diebus iudicatorijs apparent. Nempe, qui librum hunc ſcripſit, nũc in re vna, quę decimoquarto diei eſt particularis, hoc eſt vſus vniuerſali. Nempe, vt diebus cæteris iudicatorijs, ſic & decima quarta, ſi malum aliquod ſymptoma apparuerit, id maiorem habet efficaciam. Annotare autem oportet, quod futurum eſt, neq; ſimpliciter, neq; vt res tulerit, ſed cum definitione. Nam, ſi ex ſignis bonis, quæ maiorem habẽt efficaciam, laboranti quædam affuerint, lõgiori tpe ſaluari æger poterit: at, ſi nullum tale fuerit, morietur, nequeunte morbi concoctioni ſatisfacere virtute. Qui igitur hęc ſcripſit, prolixiorem omnino fore morbum male pronunciauit. Nempe & is cito mori poteſt, cui vox decimoquarto die interrupta eſt, ſi cũ ſæuis alijs notis factũ fuerit hoc ſymptoma.

66 *Cum febrientis lingua quarto die turbata quædam loquitur, venter q; liquida biliosa deijcit, talis delirare conſueuit. Sed obſcruare oportet, quod euenientibus ſuccedit.*

Id quoq; & in alio quodam die apparet: verum, ſi quarto apparuerit, in primis periculoſiorem ſeptimum fore demonſtrat, id eſt quæ illo die futura ſunt.

67 *In acutis morbis, quæ æſtate & autumno fit repentina ſanguinis deſtillatio, robur multam q; in uenis inflãmationẽ ſignificat: itẽ q; quòd poſtero die vrina tenuis apparebit. Et, ſi æger ætate uiguerit, fuerit q; corpore ob exercitationes bene carnoſo vel melãcholico, vel ex potatione manus tremulæ fuerint, deliriũ vel conuulſionẽ prædicere bene eſt.*

Dictio quoq; hæc ſymptomatum multorum, quæ non in ægro omni coeunt conueniunt q;, complicationem habet: quo fit, vt inutilia ſint, quæ ad hunc ſcribuntur modum, cum doctrina ab vniuerſalibus recipiat commoditatem, quo Hippocrates modo facere conſueuit. Dictum autem eſt, quòd vniuerſalium, quæ quidem perpetua ſunt, primam habent virtutem vtilitatem q;: quæ vero magna ex parte ſunt, ſecundam. Quòd ſi anceps quippiam vel rarum fuerit, id ad doctrinam inutile cenſetur. Quæ igitur recenſuit, particulatim contemplemur, atque ante omnia quod primo eſt dictum. In acutis morbis, quæ æſtate & autumno fit repentina ſanguinis deſtillatio, robur & multam in venis inflammationem indicat. Melius ſiquidem erat pronunciare, quod robur venas curatione egere indicaret. Nouimus enim, quòd ſanguinis è naribus ſtillationes malum ſemper quippiam eſſe ait, propterea quòd natura quidem concupiat, quod ſuperfluum eſt, excernere, ſed ob propriam imbecillitatem nequeat, vel ſanguinis craſſitiem, vel partium denſitatem, vel quædam ex his, vel propter omnium concurſum. Cum autem malum ſemper hoc

A per hoc signum sit, magis q̃ quod primis tum æstatis tum autumni temporibus virtutem ipsius intendi contingit, (nempe in eis diebus flaua redundat bilis, ambiens q; nos aer calidus est: quo fit, vt sanguinem vtranq; ob causam, bene fluẽtem esse oporteat,) magnitudo quædam causæ indicatur, propter quam fluere inhibetur, quam robur esse ait, forte densitatem ita appellans. Quod porrò ita affecti venarum curatione egeant, non dum ostendit, prius quàm astruat, quam nam dicat curationem, nec tamen dixit. Prædictionem præterea primam dixit, quod scilicet postero die vrina tenuis apparebit, non solo eo die de necessitate incoctis apparentibus, verum quoq; & alijs præcedentibus. Conuulsionem quoque & desipientiam fore ait, si laborans ætate viguerit. Præterea & exercitati, & bonæ ipsius carnositatis meminit, & tẽperamenti: nempe melancholicus, nomen est temperamenti. Huc adde, q̃ ex potatione eum manus habere tremulas ait. Hæc ergo symptomata possunt inter se complicari, non tamen de necessitate, neque magna ex parte succedent desipientia & conuulsio.

68 *Et, si paribus quidem diebus superuenerint, melius: in iudicatione aũt perniciosum, nisi multus abunde effusus sanguis viam redundantiæ fecerit vel per nares, vel per sedem, uel per abscessus, vel cõmutationes, vel ad hypochondriorum dolores, uel ad testes, uel ad crura. Coctis autem his, viæ patent sputis: vrinæ q; excernũtur crassæ, læues, et albæ.*

B

Gemina est scriptio in hoc verbo ἐπιγίνεσθαι, id est superuenire, vna quidem scripta per τ elementum tertia syllaba, altera per γ. Verùm, siue per priorem scriptionem ægros diebus paribus ἐπιτείνεσθαι, id est intendi dixerit: siue secundum posteriorem prædicta symptomata diebus paribus ἐπιγίνεσθαι, id est superuenire affirmauerit: non continuo existit & melius, quãquam id dixit. Neq; enim, si pares fuerint, intueri oportet, sed si & iudicatorij: nempe quartam, quæ par est, & ipse ex ordine paulo ante maximam habere facultatem asseruit. Cæterum, quod deinceps dicitur, verum existit. Nam, si sanguis multus, quouis modo id fiat, excretus fuerit, salutis spem habet. Præterea & per abscessum ipsos, & per commutationem, seruari ait: abscessum quidem ferè sua peculiari appellatione declarans, sed commutationem, cum ait, ad hypochondriorum dolores, vel ad testes, vel ad crura. Differunt autem inter se, quod ἀπόστασις, id est abscessus, iudicationem infert, ægrum q; à molestijs omnibus liberat: μετάστασις autem, id est commutatio, aliarum habet principium accessionum offensionum q;, vt & aliud exigat tempus ad coctionem mali, corporis locus, ad quem infestãtium humorum facta sit commutatio. Eam ob causam adiecit, Coctis autem C his permeationes fiunt sputis, vel crassis vrinis læuibus & albis, signa coctæ commutationis edocens ex coctis, tum sputis, tum vrinis.

69 *Febri singultuosæ laserpitij succum, oxymeli, daucum tritum propina: galbanum q; ex melle & cyminum in eclegmate: postea q; sorbendum ptissanæ cremorem dato. Talis autem euadere non potest, nisi sudores superuenerint iudicatorij, & somni æquales, vrinæ q; exierint crassæ & acres, aut in abscessum firmetur morbus.*

Λύγγας & λύγγες, id est singultus, appellare consueuerunt. Sunt autem motiones quædam stomachi conuulsoriæ, quas quidem fieri aiunt propter immoderatam vel inanitionem, vel repletionem. Quæ si propter inanitionem fiant, ferè sanationem non recipiunt: si vero ob repletionẽ fuerint, ab ijs, quæ infarcta secant abstergunt q;, sanantur medicamẽtis: quo è numero sunt, quæ in hoc loco scripta sunt. Videtur autem & nunc morsus is fieri propter acrimoniam stomachum mordentem, vt cũ quispiam piperis plus vel simile quippiam deuorauerit. Et sanè fuerunt ex febrientibus, qui in singultu rodentem acerrimum q; vomuerunt humorem: à quo tãdem symptomate sunt liberati. Verum febris huiusmodi nequaquam singultuosa appellatur: nempe, vt singultuosa vocitetur, permanere amplius debet singultus, vel etiam per totum morbũ simul cum D febre exacerbare. Febrem hanc per sudores iudicatorios, somnos q; æquales, vacuatas q; vrinas, tum crassas tum acres, sanari ait, talibus quidem vel excretis, vel in abscessum firmatis.

70 *Coccalus, id est nux pinea, & myrrha, in eclegmate exhibeantur, bibant q; oxymelitis perquàm exiguum.*

Scriptum quoque & inordinate hoc est. Commodius siquidem fecisset, si paulo ante in ea orationis parte, qua eos sanauit, quibus tum thorax, tum pulmo per sputa expurgari debent, id scripsisset, & non febri singultuosæ adiecisset. Et sanè, quod dicitur, obscurum est. Nempe κόκκαλος ab ipso dictus, non ita, sed κῶνος magis, ab antiquis Græcis appellitatur, veluti à recẽtioribus medicis propemodum omnibus στρόβιλος. Consueuit autem ex eo eclegma cõfici, vbi maxime pinguis fuerit, id est vbi multam circunfusam habuerit, quæ peculiaris sit, resinam. Coquunt autem fructum hunc in aqua cum prassio, hoc est marrubio, recenti: mox decocto mellis exiguum miscent, coquunt'que iterum, donec mellis accipiat crassitudinem: quo ad hunc modum confecto medicamento vtimur ad thoracis pulmonis'que expuitiones. Quo autem modo & alia quædam medicamento huic sæpius immittunt, ita & auctorem libri huius myrrham immittere verisimile est: quod postea, velut compendio, manifestauit, inquiens, Coccalus & myrrha in eclegmate exhibeantur. Potest autem & ipsos, qui eduntur, cωnos cum myrrha exhibere: atq; huic for

tasse

tasse mel non perperam medicamento misceri intellexerimus. Sunt, qui dictionem hanc ab ante E scripta separãt, seorsum q; scribunt: alij finem ante scriptæ principium huius efficiunt hoc pacto: Si autem abscessus firmentur, coccalus & myrrha in eclegmate exhibeantur: vt morbis in abscessum firmatis ei medicamentum esse intelligamus: quod à ratione alienũ censeo propter id, quod ita infertur, Bibant q; oxymelitis perquàm exiguum. Nempe in singultuosa febre formidãdum acetum præcipit ratio: in iis vero, quę in abscessum firmãtur, nequaquam. Eam ob causam sunt, qui dictionem hanc quadantenus quidem antea scriptę copulent, quadantenus vero separent, atque adiecta coniunctione, autem, ita scribant: Si autem in abscessum firmetur. tanquam de singultuosa ante dicta febre id dictum sit: volente auctore, si in abscessum aliquando firmari contigerit singultuosam febrem, coccalum cum myrrha exhibere, & copiosam oxymelitis vitare potionem. Syllaba autem vltima verbi huius στηρίζει, id est firmetur, siue per ζ literam scribatur, siue per ξ, nullam, quæ insignis sit, facit sermonis mutationem.

71 *Quòd si supra modum siticulosi fuerint, bibant aquam hordei.*

Quòd potum hunc, tanq̃ sitim adimentem, exhibeat, est manifestum. Sed melius fecisset, si prius, quó nam pacto parare hordeũ oporteat, enunciasset: vtrum'ne simpliciter madefacere: vel F ex eo zythum, vt huius temporis homines, conficere: vel quouis alio parare modo.

72 *In peripneumoniis & pleuritide ita considerare oportet, si febris acuta fuerit: si dolores lateris vel alterũ, vel vtrũque infestent: & si æger in ea, quæ sursum fit, spiritus latione laboret: tusses q; adsint, & sputa educantur, rufa, vel liuida, vel & tenuia, & spumosa, & florida: & si quippiam aliud discrepans præter ea, quæ didicimus.*

Pleuritidis peripneumoniæ q; tum magna tum effatu digna quidem oĩa in legitima libri huius parte sunt definita distincta q;: sed, quæ medicis omnibus patet, ea sunt prætermissa. Talia autem sunt, quæ impræsentia ab auctore scribuntur. Et primum quidem à veteribus empiricis appellata syndrome, quam veteres affectibus considentia symptomata appellabant: si videlicet febris acuta, dolor q; lateris, vel alterius, vel vtriusq;, & potissimum, qui in expiratione fit: nempe id est, Et si æger in ea, quæ sursum fit, spiritus latione laboret: tusses adsint, & sputa educãtur, rufa, vel liuida, & tenuia, & spumosa, & florida, & quouis aliter modo præter solitum euariãtia. Nẽpe hoc significat, inquiens, Et si quippiam aliud discrepans habent præter ea, quæ didicimus. Quæ omnia in pleuriticis peripneumonicis q; apparere ait, si contingant. Sed hos ita regere oportet.

73 *Si dolor sursum penetrauerit vel clauiculam, vel mammam, vel brachium, venam brachij internam secare oportet, qua dolor afficit parte.* G

Rursus & in præsenti loco partis legitimæ sententiam elaborat, quoniam in ea prætermissum est, quod simul cum dictis intelligitur: adijcit q; illud, venam scilicet secãdam recto à latere dolente tramite: quod exposuit inquiens, Venam brachij internam secare oportet, qua dolor afficit parte: sed manifesta vsus breuitate orationem negligentius percurrit: nam venam cubiti dicere debuit, cum venam brachij dixit.

74 *Sanguinem q; auferes pro corporis habitu, anni tempore, ætate, & colore. Amplius q; non veritus, si dolor acutus fuerit, ad animi vsque defectionem detrahes.*

Rursus hoc in loco plus, quàm mediocriter, scopos detractionis sanguinis omnes recensere conatus, quosdam silentio præterijt. Neq; enim virtutis meminit, neq; sanguinis mutationis, nec vero regionis, nec constitutionis. Plus autem auferre atq; ad animæ vsq; defectionẽ id audacter agere præcipiens, deliquit sanè in dictione, cum adiecit, quam ob causam audere cõueniat. Nempe, ꝙ dolor acutus sit, plus quidem sanguinis vacuamus: sed fluere sinimus, nõ quia acutus sit, sed H ob alia: vtpote si virtus robusta fuerit, viguerit ætas, sanguis abundauerit, & laborãtis natura tum dẽsior, tum durior, atq; ægre magis perspirabilis, & sanguinis copiosi fuerit: anni etiam tempus, & constitutio bene temperata: sic sanè & regio. Nempe, ꝙ ad animæ vsq; defectionem sanguinẽ auferre non vereamur, nobis ex his accidit.

75 *Clysterem postea exhibebis.*

A sanguinis missione clysterem exhibere iubet. Sed melius erat adiecisse, si non sponte probe deiecerit aluus.

76 *Si vero dolor sub thorace fuerit, valde q; infestauerit, pleuritico ventrẽ subpurgabis: nihil q;, dũ purgabitur, dabis, à purgatione aũt oxymeli. Veruntamẽ † purgans medicamentum ministrabis quarto die, {tribus q; primis diebus clysteres exhibebis: quibus si nõ leuetur, ad hunc subpurgabis modũ. Custodies deinde ægrum, donec ad febris priuationẽ & septimũ peruenerit diẽ: qui si in tuto esse videatur, in primis exiguũ tenuem q; cremorem, eum q; melle miscẽs, dabis: si vero facile reuocatur, & facile spirat, latera q; nõ doleãt, sensim crassiorẽ copiosiorẽ q;, & bis die ministrabis.}*

† φαρμακεύειν

Pleuriticum nominauit, id quod ab Hippocrate in legitima libri huius parte est dictũ: vbi ita

habentes

A habentes pleuriticos purgat: facit autem id duobus modis. Quarto vero die medicãdum indistincte pronunciauit. Neq; enim inter initia aliquod remediorum huiusmodi ægro iniungere oportet desumpto à numero dierum scopo: sed, quod Hippocrates recensuit, est exequendum. Nam vel statim ab initio prius, q̃ in partem aliquam firmati sint humores, medicãdum: vel postea cum concocti fuerint. Quã ob causam & prima interdum die, & secunda, & quarta, & interdum quinta, medicati sumus, & non in quarta solum, quo modo is dixit.

77 *Quòd si non facile liberetur, potionis minus, sorbitionem exiguam, cremorem q; tenuem, & semel exhibebis: atque eo, quo melius degit, tempore: quod ex vrinis deprehendes. {Nempe in istiuscemodi morbis sorbitio non prius danda est, quàm lotia aut sputa matura facta videris. Quòd si purgatus multa deiecerit, dare oportet, minus tamen & tenuius. Non enim poterit præ vasorum vacuatione dormire, neq; concoquere similiter, neq; iudicationes sustinere: verum, vbi crudorum colliquatio facta fuerit, &, quæ renituntur, reiecta, nihil obstabit.}*

De particulari cibi exhibendi tempore agens Hippocrates & libri huius auctor in ijs, quæ supra scripta sunt, eam, quæ tum in thorace, tum in pedibus est, caliditatem animaduertendam esse voluerunt. Nempe vrinarum consideratio ad vniuersalem victus formam, non ad particularem, B vtilis esse videtur. Quo fit, vt non recte dicat hoc in loco cremorẽ tenuem semel exhibendum eo, quo melius degit tempore, id q; deprehendendum ex vrinis. Nẽpe, tametsi breuissimam in particularibus accessionibus ad melius inclinationem vrinæ habuerint, tempus tñ huiusmodi non vsqueadeo protrahitur, vt has recondamus, expectemus'que, dum nebulas vel sublimes vel subsidentes habuerint: hæc siquidem non pauco fiunt tempore. Atqui in acutis morbis interdũ ęgri in declinationis principio de necessitate sunt alendi.

78 *Cocta autem sunt sputa, cum puri similia fuerint: Vrinæ autem, cum hypostases erui modo subrubras habuerint. Cæteris autem laterum doloribus tepefactoria apponere & ceromata nihil vetat, crura q; & lumbos calido inungere, & pinguedine illinere: hypochondriis quoq; adusq; mammas ex lini semine cataplasma imponere. Vbi autem peripneumonia ad statum peruenerit, quando non repurgantur, auxilium non habet, & mala est, si laborans ægre spirauerit, fuerint q; vrinæ tenues & acres, atque si sudores circa ceruicem caput q; oriantur. Nempe sudores huiusmodi mali sunt, vincente ob æstum impetum q; & violentiam ægritudine, nisi vrinæ multæ & crassæ prodierint, et concocta exierint sputa. Vtrum autem ex his sponte euenerit, soluit morbum.*

Neq; sui ipsius est memor, qui non ad hunc modum de coctis vrinis supra scripserit, neq; Hip- C pocratis, qui aliter dixerit, ‖ Nempe ꝙ vrina optima sit, quæ sedimentum habet, tum album, tum læue, tum æquale. Cætera, quæ perineumonicis pleuriticis q; in orationis textura narrantur, conspicua sunt, tum vbi libri huius auctor ab Hippocratis recedit sentẽtia, tum vbi maxime, vel prorsus, vel aliqua ex parte, huic annuit & consentit. 1.Prog.t.26.4ª 200.b

79 *Peripnemoniæ eclicton seu eclegma. Galbanum & nucleum pineum ex melle attico dabis: abrotonum ex oxymelite. Piper quoq; & nigrum elleborum, vbi feruefeceris, pleuritico etiam circa initia dolenti bibendum offeres. Quòd si panacem ex oxymelite feruefactam percolatam q; propinaueris, bene facies. Proderit autem & hæc hepaticis, aut ex septi transuersi dolore affectis, atque iis omnibus, quæ aut per aluum aut per vrinas expelli desiderant, ex vino et melle. Verum, quæ ventri expurgando exhibiturus sis, ea cum mulsa aquosa & multa propinabis.*

Medicamentum primum secundum q; sputa educunt. Sed, quod ex elleboro nigro cõficitur, ventrem subducit. Quod vero ex panace est, quibus'nam vtile sit, recensuit.

80 *Dysenteria, q̃ cessauit, abscessum vel tuberculũ aliquod pariet, nisi desierit vel in febres, vel sudores, †apparuerint q; vrinæ crassæ & albæ & læues, } vel in tertianas, vel in varices, aut dolor in testiculũ vel crura vel coxã firmetur.* *† et vrinas crassas et albas et valde perspicuas.*

D Sermo quoq; præsens sine definitione & distinctione est prolatus, ꝙ neq;, qualem dicat dysenteriam, demonstrauerit, ꝙ neq; omnis, quæ cessauerit, hæc inferat.

81 *In biliosa febre morbus regius cum rigore ante septimum diem enatus morbum soluit: si vero absque rigore præter temporis occasionem superuenerit, pernitiosum.*

Neq; proculdubio ante septimum diem cum rigore enatus morbus regius febrem soluit, neq; post septimum. Sed sanè ita distinguere oportet. Febrientibus morbus regius superuenit, interdum quidem tãquam affectionis hepatis symptoma: interdum quoq; & natura bilem per cutim excernere contendente, sed nequeunte: veluti in abscessibus omnibus fieri consueuit. Verum in ‖ Aphorismis de huiusmodi morbis regijs est enunciatum. 4.Aph.62.Ext. ord.34.b

82 *Lumborum tetanus, atque in melancholicis per venas spirituum interceptiones cum fuerint, sanguinis detractione soluuntur.*

Cum inquit, propter melancholicũ sanguinem in venis redundantem spirituum interceptiones fiũt, sanguinis missio soluit: si interceptionem dicit spirituum, qui in arterijs sunt, nam & arterias antiqui venas appellabant: quæ'nam alia fuerit, quàm pulsus carentia priuatio q; ? Græcis

ασφυξια

ἀσφυξία dicitur: si vero eorum, qui in pulmone sunt, spirituum interceptionem dicit, rursum & E appellatam apnœam, quasi respirationis priuationem dixeris, obscure insinuabit. Potest quoq; sanguinis tum copia tum crassitudo nõ arterias modo inflare, vt permeare non possit, verũ quoque & proprie appellatas venas.

83 *Cum autem ob tendines vehementer in anteriorem reuelluntur partem, sudores q; circa ceruicem faciem q; oriuntur, morsis ob laborem & arescẽtibus ijs, qui ad ὕραιον id est caudam, vergunt, tendinibus: crassissimi hi spinam cõtinuant, qua maximæ enatæ copulæ ad pedes vsq; finiũtur: Is, si neq; febris neq; somnus superuenerint, fuerint q; secutæ coctionem habentes vrinæ, sudores q; iudicatorij, vinum creticum vinosum bibat, edat q; polentam coctã. Cerato quoq; perungatur: & crura ad pedes vsq; calidis in pelui madefacta, superimposito velamine contegantur: brachia item ad digitos vsq; inuoluantur. Spinam præterea à ceruice ad coxam vsq; molli pelle, quæ pinguedine & cera illita sit, velabis ita, vt anteriora etiam cõtineantur. Intermissis quę, quæ per vtriculos fiant, fomentis, calida perfundes aqua, linteo obuolues, & {in conclaui} cubare ægrum facies. Ventrem autem ipsum non admodum solueris, nisi balano, si longo iam tempore se continuerit, id q; si bene tibi processerit: sin autem, m°di radicem in vino odorato tritam & daucum mane ieiuno, prius quàm madefeceris, propina. Post hæc cito farinam coctam tepidam voret plurimã: vinum q; cũ voluerit, bene tẽperatum superbibat, id q; si ad melius tibi processerit: si non, prædicere te oportet.* F

*Al. μέσοι, i. mediæ.

Al. moleos.

Sermo quoq; hic indistincte & indiscrete est prolatus, præter id, quod & nomina quædam improprie scripta sunt. Nempe ob laborem morderi tẽdines improprie est dictum, verbo hoc mordere acribus humoribus & non doloribus quadrante: præterea & quod in principio dictionis dicitur, Vehementer in anteriorem reuelluntur partem. Deinde ait, Arescentibus, qui ad ὕραιον id est caudam, vergunt, tendinibus, qui crassiores spinam continuant, eos, qui vsq; ad caudam protenduntur, ita vocans: appellant autem ὕραιον, ossis extremũ. Quod si partem vtranq; tendi manifestare voluerit, atq; tum in scapulas tum in pectus tetanum intendi, fieri sanè potest: quo modo paulo ante dixit, Tetani lumborum. Non tuto autem morbi facilitatem ex vrinarum concoctione prænoscit. Nempe, tametsi febris cruditates per vrinas manifeste iudicentur, morborum tñ musculos infestantium, haudquaq̃ secura est per vrinas significatio: sed hoc quidem exiguum. Vinum autem his exhibere distinctione non facta, vtrum ne ob frigiditatem passus æger fuerit, an aliam ob causam, non exiguum est delictum, immo petulans potius immodestum q;. Absque item ratione dictum est ventrem soluendum non esse, nisi balano. Nempe in huiusmodi morbis commode interdum soluitur. Cætera dictionis manifesta sunt.

84 *Morbi omnes soluuntur vel per os, vel per aluum, vel per vesicam, vel per aliam, quæ talis sit, partem. Sudor autem morbis omnibus est communis.* G

Sermo hic neq; vniuersalis est, neq; cõmuniter inest omnibus: neq; enim per hæc solum morbi soluuntur, verum quoque & per vterum, & per sanguinis è naribus eruptionem.

85 *Quibus à capite fluxio est, his elleborum dare oportet.*

Elleborum dare omnibus, quibus à capite fluxio est, non est necesse: nempe interdum capiti soli prouidere consueuimus.

86 *Quicunq; propter abscessus, vel phleborrhagian, vel incõtinentiam, vel aliã quãpiam fortẽ causam suppurati, facti sunt, his ne elleborũ dederis: neq; etenim proderit: &, si quippiã afficiatur æger, fecisse id videbitur elleborus. Si vero corpus dissoluatur, vel dolor in capite sit, vel oppletæ aures, vel nares, vel sputatio, vel genuum grauitas, vel corporis præter solitum tumor: quodcunq; horum cõtigerit, dabis: modo hæc neq; ob potum fiant, neq; ob veneres, neq; ob tristitiam, neq; ob curas, neq; ob vigilias. Si enim quippiam horum causam fecerit, ad id curationem dirigere oportet.*

Phleborrhagian, venarum ruptionem dicit. Quod autem neq; ijs qui ob huiusmodi cãs, neq; ijs qui propter abscessus, neq; ijs qui ob causam aliam suppurati facti sunt, dare elleborũ oporteat, nemo ignorat. Sed qui ob incontinentiam intẽperãtiam q; suppurati sunt, perperã in hoc recensentur catalogo, intẽperantia ipsa per se intemperantes lædente, vt redundantia, cruditate, crapula, venere multa, vigilijs, & quibusdam similibus. Cæterum prædicens, quibus nam elleborum exhibere oporteat, inquit, Si vero corpus dissoluatur, i. fractum admodum reddatur, absq; s. occasione, vel dolor in capite diuturnus & solutu difficilis fuerit. Nempe & id te subaudire oportet in capitis dolore, & deinceps in ijs, quæ serie continuata dicuntur omnibus, oppletis s. auribus, naribus, & sputatione. Adijcit & genuum grauitatem dolorem q;, & corporis præter solitum tumorem. In omnibus siquidem ijs, quę sine manifesta causa facta sunt, vult elleborũ exhiberi. Diuertens autem sermonem vniuersalem ad particularia inquit, Modo neq; ob veneres, neq; ob curas, neq; ob vigilias, dicta facta sint. Si enim ex horum aliquo facta sint, pugnandum aduersus efficientem causam præcipit. Quæ nam autem ex his omnibus, quæ recensuit, vere diligenter q; dicta sint, & quæ non, didicistis tum in Hippocratis libris, tum in commentarijs nostris. H

87 *Dolores ex itinere si fuerint, laterum, dorsi, lumborũ, & coxarũ, & qui inter respirandum dolent, occasionem habentes*

A *bentes. Sæpius enim dolores ex crapula cibis q; inflantibus ad lumbos & coxam venire consueuerunt. Quibus talia fuerint, vrinæ difficultas accedit. Horum iter causa est, coryzæ item & raucedinis.*

Sine ordine hæc interpretatus est. Nam prædicens dolores ex itinere, laterum, dorsi, lumborum, & coxarum, rei inanis exhibitionem repræsentationem q; fecit, perinde atq; quo'nam modo hæc curentur, esset dicturus. Deinde facto ita additamento, Sæpius enim dolores ex crapulis cibis q; inflantibus venire consueuerunt: intulit, Quibus talia fuerint, vrinæ difficultas accedit. Post hæc quoq; inquit, Horum iter causa est, coryzæ item & raucedinis: acephalum vt quispiam dixerit, id est sine capite & vertice, rei faciens sermonem.

88 *Quæ ob victus rationem eueniunt, multa quidē vnusquisq; pro non assueta victus forma maxime declarat. Nā, qui prandere non consueuerunt, & pransi fuerint, his tumor ventris ingens accidit, dormitatio, & proiectatio, & plenitudo: quòd si supercœnauerint, vēter turbabitur. {Hi à balneo (confert enim) dormiant, expergefacti q; plures lenta ambulatione absoluant circuitus. Et, si ventrē exonerauerint, cœnent, parum q; vini, sed meracioris, bibant: si ventrē non exonerauerint, corpus calido perungāt. Et, si sitiuerint, vinū aquosum album et dulce bibant: si non, amplius dormiant, conquiescant q;. Cæterum talis instituatur victus, qualis ex crapula laborantibus institui solet. Pocula* B *aquosiora tarde meant, ac veluti in orbē aguntur, innatant q; circa hypochondria, & non decurrunt ad vrinas: quibus qui repletus fuerit, nullum celeriter ex iis absoluet opus, quæ cōpositum* corpus ui vel celeritate conficere potest: maxime aūt quiescat, donec cū cibus concocta fuerint. Meraciora vero & austeriora palpitationem in corpore, atque in capite pulsum efficiunt: his benē fuerit, si superdormiant, calidum q; quidpiam sorbeant ex ijs, quæ suauissima habent: ieiunium enim aduersus capitis dolorem crapulam q; malum est. Qui semel tantum die cibum assumunt, imbecilli fiunt, & calidum mingunt, vtpote præter consuetum vacuati: os ipsis salsum efficitur, & amaricat: atq; in quo uis opere contremiscunt, tempora contenduntur: cœnam q; non ita concoquere perinde, atq; si pransi fuissent, queunt. Minus igitur, quam consuerūt, bibant, liquidiorem q; mazam panis loco assumant: atq; ex oleribus rumicem, vel maluam, vel betas, & ptissanam. Dum autem cibantur, vinum modice bibant, aquosius q;: atq; à cœna parum ambulent, donec excurrat vrina, minxerint'que. Piscibus præterea elixis vtantur.}*

*ξυνταθὲν.

Totum hunc sermonem in legitima libri huius parte abunde tum elaboratum tum explanatum scimus: quo fit, vt ex illis, quæ modo dicantur simili, possis tum discernere tum iudicare. Neque mihi diutius morari in his est necesse.

89 C *Cibi autem maxime notas & indicia faciunt.*

Eduliorū vim non ex rōne aliqua sed experientia iudicari conuenit. Neq; hic refert βρώματα vel ἐδέσματα, id est cibos vel edulia, dicere. Cæterum, qui hęc scripsit, tale quippiā ostendit p hoc verbum, ἐπισημαίνειν, i. notas & indicia facere. Nempe nota corporibus signum'q; fit (vt inqt) secundum vnāquamq;, quę ex cibis valentibus fit, mutationem. Consequenter aūt ea enumerat.

90 *Allium flatum parit, caliditatem'que in thorace: capitis item grauitatem facit, & cibi fastidium: & si alius quispiam dolor ex consuetudine ante infestauerit, iritat. Cæterum vrinas ciet, est'que hoc præditum bono: eum'que, qui potaturus sit, & sese crapulæ daturus, vorare allium optimum est.*

Si vnumquodq; eduliorum experientia iudicandū sit, non recte dictum esse videt̄ flatuosum esse allium: neq; caliditatis maioris sensum, q̄ cępam comedentibus, inferre, nec in vlla alia corporis parte, neq; ēt in thorace: neq; similiter ἄσην, i. cibi fastidium, & potissimū vbi quis ipsum parum ante feruefactum assumpserit. Eduliorum aūt multa corpus, si phlethoricū fuerit, calfaciunt*: cum vero ante vacuatum fuerit, siccāt abunde. Peccauit igit̄ libri huius auctor, qui indiscrete rem enunciauit: nam melius erat, vti dictum est, definire. In pręsentia aūt simpliciter de allio censuit: D sed melius fecisset, si & exiccare & calfacere ipsum dixisset, & non flatuosum esse: nempe aduersus indiscretum indistinctum'q; ferre sententiam consuetudo non est. Subaudire aūt oportet, vbi tēpestiue datum fuerit: quod parato ante corpore manifestat. Ante aūt paratur, si neq; plethoricū neq; cacochymum fuerit. Non recte igitur capitis grauitatē ab eo fieri ait: nempe, si præuacuato corpore allium obtuleris, capitis grauitatē sanabis, partis'q; alterius oīs. Demiror aūt, quo'nā pacto, quæ hucusq; percurrit, præfatus, deinceps dixerit /eum'q;, qui potaturus sit, & sese crapulę daturus, vorare ipsum optimum est/. Videtur aūt ex his neq; crapulam neq; ebrietatem efficere, sed ab his ita pręseruare, vt & grauitatē expellere possit, et flatus sanare. Vera quidē hęc dixit, atq; adhuc ex ciētibus vrinas vnum esse allium. Sed alia falso adiecit, simul'que & pugnātia, si dicantur.

*Al. humectāt.

91 *Caseus flatum, atque astrictionem, & ciborum accensionem facit: crudum & incoctum: †atque ijs, qui se potū repleuerunt, deterrimum est.*

† *Aduerbū. pessimum aūt in potu comedere repletis.*

Caseus recens & mollis duro & sicco flatuosior existit: minus'que, q̄ durus siccus'que, adstringit, i. sistit ventrē. Siccus etenim flatuosus minus est, sed vētrē magis sistit: pterea & siticulosus magis existit: quod ostēdit, cū inquit /& ciborū accēsionē facit/. Crudum aūt et incoctum in dictionis iacet medio: quod exacta enunciatione caret. Ostēdit aūt, q crudum oē incoctum'que in cor-

poris humoribus contractum ex huiusmodi edulijs fieri natum est: cuiusmodi est caseus, crudum E
& incoctum existens edulium: quasi ita diceret, Caseus flatum parit atque adstrictionem ventris, æstuosus q; est: præterea & crudū & incoctile est edulium, tales q; succos generat. † Ait præterea & deterrimum esse ijs, qui se potu repleuerunt: quod & idiotis ipsis patet: neq; siquidē aliàs bonum est edulium caseus, vtpote qui crassum succum & coctu difficilem pariat. Si vero inter bibē dum eo quis vtatur repletus, deterrimum omnium eduliorum redditur: grauat siquidem os ventris, primus q; ipse corrumpitur, & alia deinceps secum corrumpit.

† Pessimū aūt ait, & repletos cū potu comedere ipsū.

92 *Legumina omnia flatuosa sunt, & cruda & elixa, & fricta: minime vero vel macerata vel viridia. His autem vtendum non est nisi cum cibarijs. Sed horum singula suum vitium habent.*

Ventrem implent legumina omnia, coctu q; difficillima sunt, quæ cruda existunt: fricta, flatuosa minus, sed concoctioni non minus renituntur: quæ autē plurimum elixa sunt, ea existunt moderatiora. Quod autem sequitur, in exemplaribus non nullis scriptum est ita: Et macerata, & viridia: vt & talia præfatis vitijs sint prædita. In quàm plurimis vero non ita scriptum reperitur, sed principio altero in hunc modū: Minime aūt macerata, {vel viridia.} Viridia dicuntur, quæ neq; sicca sunt, neq; exqsite iā perfecta: macerata vero, q̄ in aqua fuerint madefacta. Cæterū legu F
minibus haudquaq̄ sine cibarijs vtendū esse pręcipit, cibaria nimirū maxime quidē eos, qui ex tritico panes fiunt, affirmās: vel simpliciter oīa, quæ quouis modo parātur: forsitan vero & alia oīa, ex quibus panes conficiunt, zeam scilicet, tiphā, & hordeū: rustici aūt & ex milio panes cōficiunt.

93 *Cicer flatum parit crudum frictum q;, & laborem.* A.lib.2.t.2.c2. 128.fol.114.d

Sunt, qui cicer scribant ob id flatuosum esse, ꝙ pudenda intendat. Quod autem in fine dictionis laborem dixerit, id ad eum referre oportet, qui propter inflationem fit, dolorem.

94 *Lens astringit, atq; turbationem facit, si cum cortice sit.*

Vocem hanc ἄραδον, turbationem quandam & veluti pugnam, quę in ventre ex discrepantibus facultate cibarijs oritur, significari dixi: quo modo & nunc significat, si cum cortice assumatur, vtpote quę, ꝗ caro ipsius, longe coctu difficilior existat.

95 *Lupinus inter hæc minime mala habet.*

Vocabulum hoc ἥκιστα, id est minime, vocabulo huic μάλιστα, id est maxime, cōtrarium indi G
cat. Lupinum autem minime prædictorum omnium ait habere mala.

96 *Laserpitij tum caulis, tum succus, non nullis quidem maxime, inexpertis vero per ventrem non descendit. Nominatur autem hoc malum cholera arida.*

Laserpitij radicē hoīes æquiuoce cum tota herba vocare consueuerunt: hanc & herbæ succum inexpertis, i. inassuetis siccā generare choleram ait. Sed, quę nam ea sit, post paulo ipse docebit, ita inquiens, Ab arida cholera venter inflatur, & strepitus insunt. Patet ergo spiritum flatuosum ex laserpitij ingestione colligi in vētre, est. n. acre & ęstuosum. Quid nā aūt significet vocabulū hoc, /nō nullis/ nihil ex dictione est manifestū. Atq; ob id explanaturus quispiā horum singula, quod maxime probabile sibi videbit, dicet: nēpe in talibus dicere, quod ex ratione est, difficile existit.

97 *Maxime autem id fit, si cum multo caseo, aut bubularum carnium edulio, misceatur.*

Siccam ab eo vocatam choleram ait maxime ijs fieri, qui laserpitium simul cum caseo multum ingesserunt, aut cum carne bubula. Nempe flatus, qui ex laserpitio oritur, cum emplasticis & tarde penetrantibus edulijs mistus manet in ventre, & non descendit. H

98 *Bubulæ etenim carnes melancholica proritant pathemata. Nempe harum natura insuperabilis est, nec quiuis ventriculus eas concoquere potest.*

Agebat quidem de laserpitij virtute, sed bubularum carnium esum supermiscuit: factoq; ad pathemata melancholica trāsitu, ea à bubulis carnibus proritari ait. Deinde geminas assignans causas hoc ait, Nempe harum natura insuperabilis est. Vsus est igitur hac coniūctione, nempe, eorum modo, qui dictorum causas referunt. Non tamen, cur à bubulis carnibus melancholica proritentur pathemata, causam dixit: quanquam aliam quampiam communiorem dixerit, qua s. natura ægre conficiatur, & valida sit: natura enim ea insuperabilis est, quam nullus superauerit.

99 *At optime liberabuntur, qui perelixis vtentur & perquàm vetustis.*

Hęc quoq; sermonis textura vniuersaliorē habet admonitionē non in melancholicis. Nā bubulis carnibus & perelixis & vetustis vti pręstat, sicuti & alijs oībus, quæ difficulter concoquunť. At improprie voce hac βέλτιστα, i. optime, est vsus. Neq;. n. melancholico laborātes morbo, neq; homo alius quispiā vel sanus vel ęger, optime liberať, bubulas carnes & perelixas & vetustas ingerens.

A rens. Nempe inter oĩa, quæ eduñt, hę non bonã præstant alimoniã: bene tñ talia ingerẽtes cęteris minus lędunt. Si ergo pro voce hac βέλτιστα dixeris ἥκιστα, i. minime, sermonẽ reddes integrũ.

100 *Caprinæ carnes, quæ in bubulis mala sunt omnia habent, & cruditatem.* *Sunt q; flatuosiores, ructus q; magis generant, & choleram pariunt. Verum, quæ odoratissimæ, solidæ, & suauissimæ sunt, hæ optimæ sunt, tum perelixæ, tum frigidæ: quæ vero suauitate omni carent, male olent, & duræ sunt, hæ deterrimæ, & quæ recentes.* * ἀπεψίαν.

Cur caprinę carnes bubulis vitiosiores sint, causam hoc in loco dixit. Nempe, cum coctu difficiles bubularum modo existant, flatuosiores etiam sunt, & sæpius mouent ructus, qui malam habeant qualitatem. Cum igitur bubulis & acriores & calidiores sint, si incoctæ maneãt, choleram pariunt. Qua efficitur ratione, vt frigidas eas magis, quã calidas, esitare oporteat.

101 *Optimæ autem æstate, autumno vero pessimæ.*

Optimas esse ait caprinas carnes, inter se quidẽ non cum cæteris comparatas: oportebat igitur, quantum ad anni tps attinet, vitiosissimas ob temperaturam esse. Contingit aũt capris tempore æstiuo meliorem esse alimoniam: quo modo praua sunt, quæ herbas vorãt animalia, vbi viridem B herbam non habeant. Capris aũt maxime idoneam præbent alimoniam germina arborum caulesque: quos à fine veris ęstas largiter habet. Quòd aũt alimonia ad carnis bonitatem plurimum possit, potes ex vulpibus certior fieri, quę autumno probatissimam ob vuas habent carnẽ. Sic passer & ficedula maxime laudabilem carnem obtinent. Autumno igitur caprę nutrimento idoneo destitutę tum deterrimam, tum perquã tenuem, habent carnem. Hyeme aũt meliorẽ sanguinis consequuntur habitum, naturalem intemperiem à temperatura temporis contractam corrigentes. *αἵματος, est in impressis. σώματος, id est corporis, est in manuscriptis. & ita uetus interpres.

102 *Porcelli carnes prauæ sunt, cum vel crudiusculæ vel ambustæ fuerint: nempe tum choleraceæ sunt et turbatoriæ. Suillæ autem carnium omnium optimæ sunt: valentissimæ vero, quæ non admodum neq; pingues neq; graciles sunt, nec victimæ veteris ætatem sunt assecutæ. Edendæ vero sunt detracta pelle & frigidiusculæ.*

Χοῖρον proprie appellabant veteres porcum valde paruum, vt apud poetam reperitur, " ἔσθιε νῦν " ὦ ξεῖνε τά δή δμώεσσι πάρεστι χοίρε' ἀτὰρ σιάλους γε σύας μνηστῆρες ἔδουσιν, i. vescere nũc ò hospes, seruorũ cibus porcelli sunt: proci etenim plus, quã absolutos, edunt sues. Non sanè video, quo pacto syalos ederent proci, (nã & syalos veteres appellabant sues eos, q perfectos absolutos q; supra essent,) nisi q & ignarissimi essent dignoscendorũ tum eorũ, quę facile concoquunt, tum suaC uium eduliorũ: quales & sese ostẽdebãt, cũ ventres caprarũ pingui & sanguine plenos esitarent: quo sanè quod difficilius concoquat, eduliũ reperies nullũ. Caro aũt optima tũ ad suauitatem tũ ad concoctionẽ eorũ est, q mediam ętatẽ sunt assecuti: hæc ẽt sanguinẽ bonum gignit. Veluti deterrima est porci vetustissimi: atq; eius, qui confestim à partu voratur, porcelli: nẽpe hi terrestriũ ferè oium, quę vorant hoies, animalium maxime humidã obtinent carnem. Atq; ob eam rem, cũ nuper genitorũ caro exuperãter humida sit, plurimam inde generat pituitã: &, si subcrudior fuerit, multo adhuc magis. Simili quoq; ratione pinguissimã suum carnem ea, quam medij & bene carnosi habent, deteriorẽ existimat, suspicionẽ humiditatis habẽs, ob quã pinguedo oĩs carne sui generis deterior tum ad concoctionẽ tum nutritionẽ existit. Quæ aũt ob assationem ambustæ sunt, tum ad succi bonitatẽ, tum ad cõcoctionẽ, sunt inhabiles: choleram q; pariunt propter eam, quæ his accedit, acrimoniã: nempe ea choleraceorũ eduliorũ cõmunis est malitia, cum & humida & acria fuerint. Talia siquidem similiter corrumpunt, sua q; acrimonia vasorum eorũ, quæ ad ventrem decũbunt, ora remordent: atque fluxionum earũ, quæ ex toto corpore in eum fiunt, causæ efficiuntur. Quòd aũt porcelli absq; pelle, i. absque cute edendi sint, nemo ignorat: non enim cutis aĩalis carni similiter concoqui nata est, vtpote q frigidior existat. Frigidiusculos quoq; & D hos manifeste edẽdos præcipit, calidas oẽs carnes veritus, ac fortasse calidas frigidiusculis tũ ęstuosiores tum flatuosiores esse existimãs. Ego aũt in caprinis carnibus, & quæcunq; calidæ sunt natura, sermonẽ admitto. In moderatis vero tũ caliditate tũ frigiditate, cuiusmodi suillę carnes sunt, simpliciter indiscrete ita dici nõ admitto: nẽpe ei, q distinxerit, calidæ frigidis idoneæ magis erũt.

103 *Ab arida cholera venter inflatur, strepitus fiũt, & dolor tũ laterũ tũ lũborũ, nihil q; aluus deijcit, sed adstricta est.*

Choleram ab hoĩbus simpliciter appellatam ab arida per humiditatẽ distinguit. In vtraq; autẽ noĩe cõmuni est vsus, generationis modũ, qui cõis est, respiciens. Vt.n. cholera humida ex acribus oritur humoribus, qui ex esorũ corruptione prodierunt, sic arida ex spiritu flatuoso acri. Quo fit, vt, quę prope ventrẽ sint, neruosa corpora mordeant, intendãtur q;, & dolorẽ pariãt. At, cũ spiritus hi possint interdũ quidẽ retineri, interdũ & exire, aridã propter retentos spiritus generari choleram asserere non possum: nam probabilius fuerit ita appellare eos, qui penetrant egeruntur q;.

104 *Ita affectum, ne vomat, seruato, sed venter subducatur. Clysterem ergo ex calido & perquàm pingui celeriter adhibebis: perunctum q; in aquam demittes calidam, & quàm plurimam in scapha reclinans, & calida sensim perfundens: &, si calfacto ipsi venter subducitur, morbus solutus est.*

Quã citissime clysterem exhibere et vomitum prohibere pręcepta sunt cõmunia oïum, quę in E ventre præter naturã continẽtur, & quæ vt deorsum excernant, apprime contẽdimus. Simili modo & calidũ exibere clysma: prouocat siquidem calidũ, & frigidum reprimit. Clysma aũt pingue aridam proprie sanat: qm̃ & virtute contrariũ est, siccitatem nimirum humectans, morsus q́; leniens. Eundẽ habes scopũ, si in scapha fouendo tũ aqua tũ oleo & calfacis & mitigas solaris q́;.

105 *Confert quoque & huic dormire.*

An eum, dum in scapha fouetur, dormire velit, an sine illa, non constat. Quòd aũt ipsum dormire per se cruditatibus omnibus maximo remedio sit, consideranti patet.

106 *Bibere item vinum tenue & vetus & meracius.*

Vinum quidẽ exhibet, vt concoctioni adiumẽto sit: sed tenue, vt in ventre non moret: vetus vero & meracius, vt calfaciat magis. Vinũ siquidẽ omne habitũ calfacit, magis q́; quod vetus est.

107 *Oleum quoque dabis, vt quiescat, & venter subducatur, & soluatur morbus.*

Oleum, quæ acria sunt, lenit, placat q́;, & siccitatem emendat, ventrem q́; moderate subducit: F quibus omnibus ei qui curatur est opus.

108 *A cibis autem atq; *alijs abstineat.*

*Al. ποτῶν, i. potionibus. & ita vetus interpres.

Si corpori nihil desit, nulla q́; apponẽdi quippiã premat necessitas, & cruda quędã concoctionis indiga contineant, his requie est opus & nõ cibarijs, prius q̃ contẽta mediocriter cõcoquant.

109 *Verum, si dolor non cessauerit, lac asinæ bibendum, vt purgetur, dabis.*

Si feceris, quod dictũ est, & dolor non soluat, cõtristãtis causæ maiorẽ esse acrimoniã existimãdum, atq; ob id corpus purgare oportet. Lacte asinę vtendũ pręcipit, quod purgãtia inter medicamẽta oïa mitius tranquillius q́; existit: id quoq; & lacte oĩ humidius est, et ventrẽ magis subducit.

110 *Si venter liquidus fuerit, bilis que excernatur: vexent que tormina, & vomitus, & mordicationes: quiescere his est optimum, mulsam bibere, & vomere.*

An de arida adhuc cholera agat, an per se hęc intelligenda sint, non satis constat. Sed, quocũq; res ierit, contineri in ventre videtur bilis, quæ acris & elui contumax sit. Ventrem aũt moderate G subducere, atq;, quæ in vẽtre continent, concoquere molitur. Subducetur aũt mediocriter aqua mulsa: & per requiem concoctio fiet. Qui aũt in affectionibus huiusmodi sępius valẽter auxiliatur, is cacochymiam valente medicamento affatim expurgat, vires ægri & habitum contẽplatus, anni tẽpus, ætatem, & constitutionem. Quod aũt in fine dictionis dicitur, mulsam bibere & vomere, quasi superiorem ventrem expurgari auctor voluerit, melius cum aduerbio /non/ dicetur. Nam mulsa detergendi pollens facultate, quæ corrupta sunt, in naturalem præuertit viam, id q́; citra oris ventris tum læsionem, tum periculum, quæ per vomitum contrahi possunt.

111 *Hydropum duæ sunt naturæ, quorum hyposarcidius, si fieri aggreditur, vitari nõ potest: alter ex flatibus constat, multa q́; & bona indiget fortuna. Curatur maxime tolerãtia, fotu & temperantia. Sicca autem & acria edat: ita enim maxime tum minget, tum valebit. Si difficulter spirauerit, fuerit q́; anni tempus æstiuũm, & viguerit ætas, viribus q́; fuerit valentibus, sanguinem à brachio tolles: deinde calidos panes ex vino nigro & oleo tinctos edendos dabis: is que quàm minime bibat, & quàm plurimum laboret: suillam que carnem edat carnosam ex aceto coctam, vt aduersus arduas resistat inambulationes.*

Sunt, qui nõ hyposarcidium, sed episarcidium scribant. Neq; tñ anasarca & catasarca alicubi H scriptũ repperi, quanq̃ recẽtiores ita nominẽt. Cum aũt hydropum naturas duas esse affimauerit, atq; de posteriore flatus citra quoduis aliud symptoma dixerit, de priore aũt nihil oïno, manifestũ est aliqua ex parte confusum ipsum esse ac falli in hydropũ differentia. Quidam ergo ex medicis quatuor hydropum differentias esse affirmãt, à iusto recedentes: aduersus, quos verba impręsentia facere tempestiuum non est. Verum, qui hęc scripsit, manifeste defecit. Nempe hydropũ vnus humidi consistentia tenuis copiam, in tota †inferiore thoracis regione aceruat: quam aliq̃n perpungentes, humidũ euacuamus. Alter locũ hunc non aqua, sed spiritu, plenũ habet, & ferè superiora oïa tumentia: hunc Tympaniã appellãt. Alius aũt habitũ totũ pituitæ plenũ hẽt: eũ Hiposarcidiũ non nulli appellãt. Quo fit, vt deficiẽter duas hydropũ esse naturas dixerit. Neq; ẽt recte protulit ἐγχειρέων γίγνεται, i. si fieri aggredit: nã verius dixisset ita scribens, Interficit aũt protinus, postea q̃ factus fuerit. Scripta est aũt ita dictio, sed perperã, ab eo, q primũ scripsit. Alterius sanè hydropũ, quẽ ex flatu constare ait, sanationẽ scribit: † quæ profecto hydropum oïum, quod cõmune est, habet. Principio aũt scripsit tolerantiam, fotum, & temperantiã, calida & sicca gustare admonens: quod solius anasarca est, quem, vt insanabilẽ, prætermisit. Nẽpe hic solus, cũ incipit, eget interdum sanguinis "detractione, cum s, ex retentione vel hæmorrhoidum, vel muliebrium, A.li.3.f.14.c4 c.14.fol.324.G

† infra thoracem.

† quæ aliquid quidem cõe habet omniũ hydropũ, sicuti in principio scripsit, tolerãtiã, & fotũ, & tẽperantiã, cõsulens comedere calida & sicca: aliquid uero solius anasarca, quem, vt & c.

E vel ex quapiam, quę ita plethorica sit causa, inceperit. Tympaniã vero, & Ascitem nullus per sanguinis missionẽ sanare est ausus. In eo igitur, qui sanguinis detractione eget, fiat, quę subsequens est curatio, quę scilicet calfacit & siccat. Sanè qui hęc scripsit, ad id, quod expedit, intentionẽ direxisse videt. Non tñ recte dixit, Si difficulter spirauerit, sanguinis eget detractione: si re vera non propter plethorã hydropa incurrat, propè scilicet ad extinctionẽ accedente naturali caliditate, vt igni contingit. Nempe, vt ignis propè extinguitur immissis lignis tum humidis tum multis, nisi quis multitudinem sustulerit: sic & in frigidiore ob copiam sanguine, vbi calor natiuus propè extinguitur, pręsentissimũ est remedium sanguinis missio, quo tempore periculũ ita prehenderit. Perperam quoq; dictioni apponit, Fuerit q; anni tẽpus æstiuũ. Nempe plus minus auferendi sanguinis alia quędã scopi esse dicta sunt, sicuti & anni tẽpus: auxilij vero huius, affectionis natura. Dioscorides nõ ęstiuum anni tps scripsit, sed vernũ, virtutis exolutionẽ ęstate affuturam suspicatus, hyeme vero affectionis refrigerationem. [a]Vulgariter autẽ & [b]inepte admodũ panes calidos ex vino nigro & oleo ei, cui sanguis est detractus, exhibet, scopũ quidem verũ roborandę virtutis habens, vt exercitationũ patientiis sufficere possit. Sed materiã scopo dignã non inuenit: vinum etenim nigrũ, sanguinẽ plurimũ generat, sed tm̃, vt & superfluus sit, & melancholicus fiat. Verũ F huic melius est vinũ dare fuluũ, tenue quidẽ substantia, vt vrinas moueat, sed nõ ętate nouũ: quo modo sanè multis cõtingit. Vinorũ etenim nouorũ nullũ est fuluum, sed vel albũ, vel rubrũ, vel nigrũ: vetustate aũt fiunt & fulua & flaua. Atqui, quã minimũ bibere, & quã plurimũ laborare, rectissime ẽ dictũ: nẽpe talis viuẽdi modus calfacit & siccat. Suillę carnes, si, quo dictũ ẽ, mõ edant, uigẽtibus ętate & validis nõ male dari possint: cęterorũ aũt nullus vtiq; eas, pbe coquere possit, vt pote q iã ppe est, vt caloris natiui patiat extinctionẽ. Melius ergo ita affectis dare, q pbe coquẽt.

A* ἰδιωτικῶς
B* ἀρχαίως

112 *Qui ventrem inferiorem calidum habent, subeunt q; acres deiectiones & inæquales, hi à colliquatione id patiuntur. Qui si ualentes fuerint, reuelles elleboro albo: si non, cremorem tritici frumentacei crassum frigidum q; dabis, & quod ex lente etnos conficitur, panem q; subcinericium: & pisces febrientibus quidem elixos, non febrientibus vero assos. Vinum præterea non febrientibus nigrum dabis: alijs vero aquam aut à mespilis, aut myrtis, aut malis, aut sorbis, aut palmulis, aut vitium œnanthe.*

Glossema est, nec ĩ antiquis quibusdã est, nec in tralatione veteri.

Excrementa his ob combustionem non ob colliquationẽ subire proprie magis dixisset. Nam colliquatio in eo fit liquata cõtabefacta q; propter febrẽ malignam vel pinguedine, vel molli carne: cõbustio vero in vẽtre oritur propter acrẽ eorũ, quę ingesta sunt, caliditatẽ, ob quã & febrire G contingit. Elleborũ ergo huic album exhibet: quod indicauit per hoc verbũ ἀντισπᾶσαι, i. reuellere, nempe per ventrẽ superiorẽ. Si vero ęger quauis ex causa nõ possit elleborum assumere, vicerit q; acrimonia, pocula dare iubet tum astringentia, tum refrigerantia. Adiicit aũt eduliis, & quæ assiccare possunt, veluti panes subcinericios, atq; assos pisces. His ita & nõ sine ratione enunciatis, quem'nã ventrem inferiorẽ dicat, est contẽplandum. Veteres enim thoracẽ interdum ventrẽ superiorẽ appellantes, alimenti receptaculũ omne, quod à septo transuerso est, ventrẽ inferiorem nõiant. Interdũ autẽ ventrẽ superiorẽ appellãtes, in quẽ cibi assumuntur, quę ab eo sunt oĩa, ventrem inferiorẽ vocitant: Interdũ quoq; & sola, quę crassiora sunt intestina. Sunt, qui cœlon dũtaxat ventrẽ inferiorẽ vocant. Forsan igitur quęsiuissemus, quã'nam vel quas'nã ex pdictis particulis probabilibus imprẽsentia ĩtelligere deberemus, si effatu dignũ quippiã percepturi fuissemus: sed, qm̃ horũ inuentio nihil nos admonet magis, q̃ ea, quę ipsi & scimus & discernimus, q non nulla quidẽ recte dicta sunt, nõ nulla vero nõ, cognitionis q; curiositatẽ magis, q̃ cõmoditatem, habẽt: melius est cito relinquere, & potissimũ cũ huiusmodi liber Hippocratis legitimus non sit.

113 *Si vero febris nõn habeat, & tormina adsint, primum quidem lactis asinini calidi pauxillum, deinde † sensim paulatim'que plus bibat, & lini semen, & triticeam polentam mista hordeacea, & sparsa adempto amaro faba ægyptia: vel oua semiconcreta edat assa, & similam & milium, & chondrum ex lacte coctum. Cocta hæc & refrigerata edat, atque his similia tum pocula tum edulia ingerat.*

† Dictio, non, nõ hẽtur in aliquib⁹ cod. græcis nec in tralatione ueteri.

Quàm plurimi exponentium conuenientius hęc cum prędictis componunt, præsentem sermonem adhuc de iis, qui calidum habent ventrẽ inferiorem, fieri existimantes. Alij, pauci q; separant, & seorsum exponunt: scopus q; his est partim quidẽ cacochymiam expurgare, partim vero ἐπικεραννύναι, hoc est cõtẽperare infrenare q;: partim q; resiccare, & partim refrigerare. Lac ergo asininũ expurgare poteſt & contẽperare: Lini semẽ tũ siccare tum refrigerare. Quę aũt ex tritico cõficiuntur polentę, cõtemperãt: quibus nõ perperã remiscent hordeaceę, vtpote quę siccẽt & refrigerent. Fabę ægyptię mediocriter refrigerare possunt. Oua autem & simila & chondrus crassi sunt succi & boni, & humorũ acrimoniã infrenãt. Siccat aũt ĩ edulio miliũ, quo refrigerat modo. Omnia hęc frigida exhibet propter humorũ, qui affectũ procreant, tũ acrimoniã tum caliditatẽ.

*ἐκ προσαγωγῆς

114 *Eius medicinæ partis, quæ victu medetur, maximum est febrium tum intentiones, tum declinationes, non in acutis modo, verum quoque & in longis morbis, obseruare, vt tempora, quibus cibi offerẽdi non sunt, & tuto, & quibus offerendi existunt, cognoscas: atque adhuc quando plurimum ab intentione aberunt.*

Artis ciborum exhibendorum maximum esse ait particulare cibi porrigendi tempus nosse: E scopum q; vnum ait, q scilicet tempus illud, quo cibus exhiberi debet, quàm plurimum absit ab febris intentione, quam ἐπίτασιν dicit, accessionis principium intelligens. Id autem non in diuturnis solum, sed quoque in acutis verum esse videtur. Sed quare longis in morbis adiecit? Nempe q in his magis & forsan solis euidens sit scopus. In acutis etenim morbis deprehensa in pedibus caliditas, cibi tempestiue offerendi signum sufficiens fuit: non tamen in longis ita nutrire oportet, sed melior declinationis pars est expectanda: quod in acutis haudquaquam expectari potest, timore cito futuræ accessionis. Sunt, qui dictionem hanc ita scribant: Eius medicinæ partis, quæ victu medetur, maximum est, vt in acutis, ita & in longis, obseruare & scire, quando cibũ dare oporteat. Alij finem dictionis ita scribunt: Atque adhuc, cum plurimum à febris accessione aberunt, scire oportet: vt præter cætera, quæ nos in ægro contemplari voluit, & id admoneat. Quod si quis perquirit, & non particulari tempestiue cibandi inuētioni copulat, id importunum esse de alimonia præceptum, atque re nulla dignum, videtur.

115 *Cognoscere autem & eos oportet, qui capite dolent vel ob exercitationes, vel cursum, vel iter, vel venatum, vel quemuis alium importunum laborem, vel venerea: Decolores item, raucos, lienosos, exangues, spirituosos, sicce tussientes, siticulosos, flatuosos, & venarum* interceptiones. *Huc adde, quibus extēta sunt tum hypochōdria, tum dorsum, tum latera, torpentes, obscure videntes, eos quibus aurium tinnitus est molestus, eos qui vrinas non continent, morbo laborantes regio, quorum venter cruda egerit, sanguinem è naribus vel sede vehementer profundentes, inflatos, & quos vehemens labor infestat. Nulli etenim horum, nisi superuicerint, medicamentum* exhibebis. Nam periculo ægrũ expones, nihil que iuuabis: spontaneas que tum permutationes, tum indicationes adimes.* F

*Al. intenta

*φαρμακεύειν

Quod inordinate, & præparationis ad commentationem modo, omnia hoc in libro scripta sint, cuiuis patere arbitror. Multa sanè, vt dixi, in hoc bene dicta sunt, ob quæ iis, quæ dicta sunt, non recte quidam fidem adhibuerunt, magis q; qui sibi conscij fuerunt veluti discretoria eorum, quæ scribuntur, scientia carentes. Quæ ergo hac in dictione dicuntur, catalogũ habent eorũ, qui, vt medicationem recipiant, idonei non sunt: καθαίρεσθαι autē, id est purgari, & φαρμακεύεσθαι, id est medicamento purgante vti, idem significant, vt φαρμακεύειν & καθαίρειν. Videamus ergo, quibus nam ab initio purgationem interdicat. Capite dolentes recenset vel ob exercitationes, vel alium quemuis importunum laborem, summatim eos intelligens, qui ex intempestiuis laboribus capite dolent, haudquaquam purgandos. Labores autem intempestiui importuni que omnino sunt, quos præsens hoc tempore corporis affectio ferre non potest. Admonebo autem te G impræsentia rei, quæ ad multa est vtilis, quam semper in memoria haberi velim. Corpore igitur nostro ad morbosam affectionem non nunquam parato, ita vt propè completa sit, externum quippiam obueniens eam affectionem manifestauit, febrem videlicet accendens: vel capitis dolorem, vel catarrhum, vel tussim excitans, vel aliquod quod tale sit. Deinde ex eo continenter ad morbosæ affectionis præparationem non sine periculo languent, neque cursu morbum excitante, vel vehementi omnino motione, vt neque intemperantia, vel refrigeratione, vel alia quauis simili causa: nihil etenim horum suapte natura vehementem generare languorem potest. Nam, si febris ab horum aliquo fiat, hæc ex diariarum genere erit: aut, si symptoma aliquod aliud generetur, id pauco edurabit interuallo. Et sanè sæpius, vt retuli, propter corporis dispositionem vnumquodque horum non morbi causa, sed πρόφασις, id est occasio, redditur. Nam huiusmodi causas propriissime quis appellauerit προφάσεις, non simpliciter euidentes & manifestas, vt hi sæpius vocare consueuerunt, cum ab aliqua manifestarum causarum noxa in corpore euidens fuerit. Si enim nulla alia corporis dispositio affuerit, neque morbus effatu dignus subsequetur: eius que, quod in corpore fit, detrimenti, quod ipsum fecit, causa est. Scieris itaque hoc in loco de his agi causis, quæ non sua ratione corpori afferunt detrimentum. Summa autem horum H est vna quidem & prima labores varij & particulares: cursus scilicet, luctæ, pancratia, venerea, frictio, æstuatio, frigus, vigilia, ira, mœror, & timor. Venereorum quidem meminit, verum cætera subticuit, quanquam virtute eadem prædita forent. Nam, quæ, vt dictum est, spiritum perturbant, ea purgatione non egent, quod morbus huiusmodi à cacochymia contractus non sit. Ab his autem digressus indiciis auctor, quos prius dixit, declarauit. Proprie autem ἀχρόους, id est decolores, λειφαίμους, id est sanguine carentes, vocant: eos que, qui propter aliam affectionem corpus non secundum naturam, affectum habent, κακοχρόους, id est mali coloris, appellant. Hi ergo decolores calfieri expostulant tum exercitationibus, tum vini facultate calidi potu, & cibis, qui talem obtineant facultatem. Raucos deinde subiungit. Nempe & horum humiditatem & frigiditatem ob delapsum ad guttur rheuma sanare conuenit, exiccatis scilicet topicorum auxiliorum vsu tum capite tum cæteris, quæ affecta sunt, membris. Præterea & lienosos purgatione haudquaquam egere inquit: quod non recte dictum arbitror, cum lienosis, si aliis quibusdam, purganda sint, quæ nigra existunt. Post lienosos meminit λειφαίμων, id est eorum, qui sanguinis inopiam habent, etsi non aperte manifeste que fuerint decolores. Deinde mentionem de spirituosis facit, sicce tussientibus, & siticulosis, obscure ita locutus, vt non constet

A fiet, vtrum'ne singuli horum seorsum intelligendi veniant, an hi tres vnà comprehēdendi. Neq; adhuc in singulis horū seorsum intellectis pspicuus est sermo, vt et antea iam est enunciatū. Nēpe πνευματώδεις, i. spirituosos, sepius eos dūtaxat vocant, qui, cum inspirant, aeris indigent: interdū aūt & inflatos: quorū vterq; multas habet causas, quas oēs si pcurerro, prolixior, q̃ par sit, sermo est futurus, præter id, q̧ quidam ex his sanguinis missionem exigere videntur, alij purgationē, & remedium aliud alij. Sic & sicce tussientes non affectione vna fiunt, neq; siticulosi. Neq; ēt impręsenti certiores fieri possumus, an'ne de febrientibus siticulosis sermo sit, an de non febrientibus siticulosis, an de vtrisq;. Quòd si vnius horum, quæ in aphorismis recēsentur, meminerimus, quod « vniuersale est, tolletur. Dictū aūt in aphorismis, ‖ Si nō febriēti inappetētia fuerit, oris ventriculi 4. Aph. 17. Ext. or. 29. a « morsus, tenebricosa vertigo, & oris amaror, id p superiora purgatione indigere significat. Si autē os amaricat, siticulosi sunt. Pari modo, & qui'nā flatuosi ab ipso dicātur, haud scio, an videlicet cū venarū interceptione flatuosi effecti intelligendi sint, cum adsint non nulli, qui per se legāt. Atq; adeo singula dictionis huius possem transmutare: possem q; oīa, quæ cognoscere vtile sit, citra librorū multitudinē docere: veluti & de iis, quæ deinceps dicunt. Ait enim, Quibus extēnta sunt tum hypochondria, tum dorsum, tum latera, torpētes, obscure vidētes, eos, quibus aurium tinnitus est molestus, & qui vrinas non cōtinent. Nēpe in singulis his pathematis & causæ & affectio-
B nes sunt multæ, variis q; egentes curationibus. Quarum profecto non nullæ eā, quę per bilis eductorium medicamētum fiat, purgationē expostulabunt. De his ergo oībus, atq; adhuc de iis, quæ deinceps dicuntur, nō enunciationes indistinctas, sed distinctiones doctrinas q; tum claras, tum longo rerū vsu probatas, habes in nostris tractationibus: quas qui intellexerit, omnia quę ab auctore hoc recitātur, discernere valebit: atq; an partis meminerit, quam & legitimam & commodæ doctrinæ plenā fassi sumus. In ea siquidē parte cū demonstratione & explanatione congruentibus q; distinctionibus scripta sunt omnia: sed, quæ ita disseminata sunt, vt præsens oratio, nihil iuuare possunt. Nēpe, si quis nunc singula horū simpliciter & indistincte audierit, is multa in arte perperam molietur. Quòd si singula, vt oportet, distinxerit, primum quidem nihil impręsentia ad eorum inuentionem iuuari deprehendet, deinde ad eam, quæ de præsentibus sit, contemplationem multis egere libris cognoscet. Nec vero plerisq; hominum suaderi potest, vt aggrediatur quidem sola ea scripta, quæ manifesta sunt: quæ vero talia non sunt, iis, qui ea scripserunt, relinquant. Nempe, si nullā illi curam habuere, vt nos ea, quæ scripserunt, intelligeremus: & nos haud quaquam diligenter adhæreamus, ea, quæ dicuntur, tum quęrentes tum diuinantes, par est.

116 C *Si cupiam sanguinem auferre confert, ventrem confirmare oportet, & ita auferre, & inediam præcipere, & vinum tollere: deinde congruenti victu & fotibus humidis reliquam curationem absoluere.*

Fluente aluo sanguinem non detrahes. Nam, si post detractionem perseuerat fluor, virtutem prosternit. Inediam autem pręcipere, hoc est λιμοκτονεῖν, quibus detractus fuerit sanguis, & vinū tollere, recte dictum est, vt & congruo vti victu. Sed fotibus humidis curare, si de oībus quidem, quibus sublatus fuerit sanguis, dicatur, id falsum est: si vero de aliquibus, dicere oportuit.

117 *Si vero venter densus astrictus'que tibi videatur, mollem huic adhibe clysterem.*

Dignum conscriptione, quòd omnibus pateat, hoc non est.

118 *Quòd si medicāmento opus sit, elleboro tute sursum expurgat: deorsum vero talium neminem.*

Tanq̃ ægritudinē prædixerit, in qua hæc fieri iubet, sermonem facit, tametsi nihil prædixerit. Vel ergo exempta est quædam oratio, in qua ostendebatur ægritudo: vel obliuiosus fuit, qui hęc scripsit: vel talis, qualis à multis appellatur μετέωρος, id est non dum fixo animo, sed suspensus.

119 D *Optimum autem est, si vrinæ cieantur, sudores prouocentur, inambulent, & tranquille ita sese perfricent, vt non densiorem reddant habitum. Quòd si in lecto iacuerit, perfricent eum alij.*

Scripsit quoque & hæc ita, tanquam ægritudinem prædixerit.

120 *Et si in thorace supra septum trāsuersum infestet affectio, resideat frequentius, qui afficitur: minime q; reclinent, donec vires valeant, sedentem q; calido multo diu refricent. Si vero dolor ventrem inferiorem sub septo transuerso infestat, iaceat is (conuenit enim) nullo q; pacto corpus moueatur, seclusa etiam frictione omni.*

Oratione ex hac quis coniecerit tum hęc, tum quæ ea præcedunt omnia, de doloribus scripta esse. Pętermissa igitur principio dictionis sunt hæc, peccante primo libri huius scriptore, & manente postea peccato. Quamobrem fieri nō potest, vt quispiam in his veritatem peruestiget, etsi plus, quàm temere, in huiusmodi tempus conterere videamur.

121 *Quæ autem ex ventre inferiore soluuntur tum per vrinas, tum per sudores, si mediocriter per se delabuntur, quæ parua sunt, soluuntur. Vehementia vero perniciosa sunt: nempe tales vel intereunt, vel non sine malis aliis sanescūt: nam eiusmodi confirmari solent.*

Per talem quoq; dictionem coniicere licet de dolorum curatione omnia, quæ ab ipso ante scripta sunt, dicta esse, & hoc etiam, E

122 *Poculum hydropi. Cantharides "tres abiectis singularũ tum capite, tum pedibus, tum alis, in cyathis aquæ tribus terantur: atque, cum bibens laborauerit, calido perfundatur, vngatur prius. Ieiunus bibat, & panes calidos ex oleo vel pinguedine edat.* A. li. 3. f. 1. t. 1. c. 13. fol. 321.

Quidam dictionis huius mentem haudquaquam intelligens audax medicus prædictas partes à cantharidibus abiecit, dedit'que hydropi: cui cum à primo die abscessus in sura cõparuisset, post tres alios dies sectus est, effusa'que copiosa aqua, curatus esse visus est, quòd pars tumoris præter naturam plurima statim ad moderationem redacta sit, veruntamen non multis post diebus obiit, Quam ob causam medico quidam crimen ingessit, perperam data esse cantharidum corpora inquiens: nempe propinanda ablatis corporibus tum caput tum pedes tum alas, id'que esse, quod in dictione enunciaretur. Quare non cunctatus audax ille medicus hydropi alteri ita propinauit, mox q; facto similiter in femore abscessu, secto q; atque effluxo similiter humore, multis post die bus hominẽ mori contigit. Quanquam vrinarum prouocatorio medicamento ex cantharidibus confecto quidam citra bibentium incommodum vsi sint. F

123 *¶ Sanguinem supprimentia, quæ Græci ἴσχαιμα dicunt. Fici succum lana susceptum intus ad venam appone. Vel coagulum inuolutum ad nares immitte. Vel chalcitidem digito ante tractam preme, chartilagines'que vtrinq; foris comprime. Ventrem lacte asinæ cocto solue, caput q; rade, & astringentia, si calidum anni tempus fuerit, exhibe. ¶ Sesamoides superiorem ventrem purgat sesquidrachmæ pondere in oxymelite tritum & potui datum. Miscetur autem veratris ita, vt tertiam efficiat partẽ: nempe id hoc pacto minus suffocat. ¶ Ad Trichosin. Filum vbi acui foramen habenti subieceris, celsiorem'que atq; acuminatam supra tensæ palpebræ partem ad inferiorem vsq; traieceris, quod superius est, inferiori liga, fila autem extendens consue & colliga, donec deciderit. Et, si satis quidem fuerit, bene cedat: si non, deficit'que aliquid, hæc refice. ¶ Hæmorrhoidas "modo simili persequeris. Nam acui crassissimũ lanæ pinguis filum & quam maximum colligabis, securior etenim est huiusmodi curatio: deinde comprimes, & putrefaciente veteris medicamẽto: neque prius, quàm deciderit perfundes: unam q; perpetuo relinques: & postea purgabis elleboro. Exercitetur deinde, & sudet, & mane multum perfricetur. A cursu contineatur, & crapula, & ab acribus, excepto origano. Vomat septem diebus, aut ter in mense: nam hoc pacto optime corpus habebit. Vinum fuluum bibat, austerum, & aquosum, & paucum. ¶ Purulentis dissectos scillæ orbiculos in aqua excoque: aquam q; ualde feruefactam effunde, aliam'que infunde, & coque ita, vt tangenti percoctum, & molle appareat. Deinde, vbi triueris, cymmũ frictum misce, sesama q; alba, & recẽtes, quæ tritæ sint, amygdalas: atq; ex melle eclegma facito, dato q;. Post hæc vinum bibat, papaueris q; albi triti lecisciam aqua perfusum, & cum frumentacea farina melle q; coctum tepidum'que sorbeat. Sic'que diẽ transigat. Deinde ad ea, quæ contingunt, respiciens, cœnã dato. ¶ Ad Dysenteriã. Fabarum purarum quadrantem accipe, surculos'que rubiæ duodecim immisce, atq; abundanter excoque, deinde delingendum porrige. ¶ Ad Oculos. Cinerem (græce spodon) lotum abundanter'que maceratum, vt pinguedinẽ non liquidam læuem'que teres: acerbo'que vuæ acerbæ amaræ'que succo humectabis, in Sole desiccabis: humectare enim oportet, vt non solutu facilis sit. Cum autẽ siccus factus fuerit, læui trito & sicco perunge oculos, et angulos cõsperge. Ad eosdem. Ebeni drachmam, æris vsti obolos nouem, & croci obolos tres, in cote tere: quæ vbi triueris, vini dulcis cotulam atticam infunde: deinde Soli expone, contege: atque vbi concoctum fuerit, eo vtere. Ad eorum dolores. Chalcitidis drachmam, vuæ expressæ partes duas, myrrham crocum'que tere, mustum permisce, in Sole excoque, et eo dolentes oculos perunge: sit autem in vase id æneo. ¶ Quo'nam pacto Vuluæ strangulatio cognoscatur. Digitis duobus comprime: si sentit, ea est: si non, conuulsio est. ¶ Hydropi potio conueniens. Meconij id est peplij rotundi lecisciam atticum. Catapotia eidem. Lepidos id est squammæ, melæ tres latitudine cum farina triticea agglutinẽtur, terantur'que, & in catapotia conuoluantur, dentur'que: deorsum enim aquam purgant, & fæcem deiiciunt. Aliud. In caricas singulas, tithymalli guttas septem etiam pueris instilla. Deinde in vase nouo compone cõcinnã'que, & asserua: atque ante cibum exhibe. Aliud. Meconium tere, aquam infunde, & percola, farinam macera, itrium coque, mel coctum infunde, & edendum hydropi exhibe: bibendum'que vinum dulce aquosum, vel dilutã mulsam, porrige. Quod ab excrementis meconium colligis, asserua, & cura.* A. li. 3. f. 17. t. 1. c. 4. fol. 353. d G H

Liber hic ex his planè ostenditur commentarius esse, variis mistis q; cõstans theorematis, q̃ in eo inordinate ab aliis in alia fiat transitus: quomodo & hic in ea, quæ per nares fit, sanguinis profusione, scripta sunt auxilia. Nempe alia parti ipsi, quæ sanguinem profundit, exhibentur: alia reuellunt, vt alui solutio: alia caput addensant, astringunt q;, vt refrigerantia. Quæ deinceps sunt, omnia medicamentorum scriptiones habent, & quædam commista auxilia. De appellato igitur sesamo sermonem in primis facit. Mox pilorum in palpebris manualem operationem scribit, quam ἀναβρογχισμὸν appellant. Pari modo & hæmorrhoidωn, alterius q; earum sanationis meminit. Postea purulentorum tum medicamenta, tum sorbitiones, scripsit. Atq; ab his compositiones eorum, quæ ad oculos deputata sunt, medicamentorum. Præterea de strangulationis vuluæ dignotione egit: mox de meconio: postea de aquæ eductorio medicamẽto, & subinde fæcis. Et demũ hydericis ex meconio & itriis exhibet. Sunt autẽ eorũ, quæ serie continuata dicta sunt, plurima quidem manifesta: alia nequaquam manifesta sunt, de quibus deinceps faciam sermonem.

Quæ hoc ĩ loco de Flatibus in vetusto libro sunt adiecta, sumpta ad uerbũ ferè sunt ex libro 3 de causis symp. ca. 2, cl. 3, pag. 27. f

Galeni

GALENI DE DIAETA HIPPOCRATIS IN MORBIS ACVTIS

Augustino Gadaldino interprete.

In omnibus quos viderim Græcis codicibus hic liber sub Galeni nomine, & sine principio circunfertur. Galenus certe in libro de propriis libris cap. 4. & 6. quendam huius argumenti librum se fecisse asserit. sed an hic ille ipse sit, dubium est: tum ob doctrinam, quæ Galeni doctrinę haud ex toto similis videtur: tum ob verba quædam medica ab hoc scriptore vsurpata, quæ fortasse nusquam alibi apud Galenum reperiuntur: tum pręterea, ꝙ in fine libri pollicetur se in libro de consuetudine de quibusdam tractaturum, quorum tamen nulla fit mentio in eo libro quem de consuetudine habemus. Quisquis tamen est huius libri auctor, is in Hippocratica doctrina est admodum versatus. Magis autem ipsum extollere possemus, si hunc librum integrum haberemus. Nam licet aliquid adiumenti alter huius libri interpres attulerit, & nos etiam trium græcorum exemplarium ope ac Hippocratis lectione non paucas mendas sustulerimus: principium tamen libri hucusq; inueniri non potuit: atq; aliqua adhuc superesse fatemur, quæ velut interiecta esse videntur, nullamq; cū superioribus & inferioribus connexionem habere: aliqua item, quæ nullo modo, aut vix intelligi queant.

Deest principium.

In paroxysmis quietem ac solamen non motum indicari. *CAP. I.*

quietem vero & mitigationem indicat, ac obsequendum potius, quàm cogēdum, omnibus, quæ
« mouere possint, præsidiis amotis. [a]‖ Cum vero irruunt morbi, quiescere oportet & laborantē &
« medicum à curationibus, ne quid mali fiat. Hoc idem etiam de particularibus paroxysmis, id est
« exacerbationibus vaticinatus est, inquiēs. [b]‖ Iis qui per circuitus exacerbātur, nihil dandum, neq;
« C cogendum, quod est, nullo, quod cogere possit, vtēdum. Nihil enim in paroxysmis, quod vel apponere queat, vel violentum sit, assumendum censet. Forte vero & hoc idem innuit, cum inquit.
« [c]‖ Quæ iudicantur, vel iudicata sunt integre, neq; mouenda sunt, neq; innouanda, neq; pharma-
« ciis, neq; aliis iritamentis: sed sinenda. [d]† Satis sit paroxysmi malum: ne simul adsit & hoc, & id quod ab arte fit. Verum de indicationibus deinceps considerabimus.

A Libro 3. de morbis. cap. de pleuritide ex dorso.

B 1. apho. 19. Ex. ord. 9. f. Et lib. de humo.

C 1. apho. 20. Ex. ord. g. Et libro de humo.

D† Videtur innuere locum libri τῶν παραγγελειῶν, id est præceptorum, non longe à principio.

Morbos omnes sua tempora habere. *CAP. 2.*

Videamus autem & tales temporum * deinceps differentias. Dicamusq; morborū alios natura quatuor ipsa tempora acuta habere: alios producta: nonnullos tarditatem cū celeritate compensare, hos in principio, illos in fine, alios, vt sors tulerit. * In Epidemia enim, cum prius posuisset febrium differentias ꝟm ipsarum figuras, continuarum scilicet, intermittētium, semiter-
« tianarum, tertianarum, quartanarum, & reliquarum: postea hæc infert. [e]‖ Sunt autē modi & con
« stitutiones & paroxysmi singularum harum febrium tam continuarum, quàm intermittentium.
« Etenim continua quibusdam incipiens floret ac viget maxime, atq; ad grauius perducit: circa cri
« sim vero atq; vnà cū crisi attenuatur. quibusdam vero molliter incipit ac summissim, increscit aūt,
« D & exacerbatur quotidie: circa crisim vero & vnà cū crisi satis elucet, quibusdam autē blande inci-
« piens increscit, exacerbaturq;: atq; cū aliquādiu viguerit, rursus submittit se usq; ad crisim & circa
« crisim. contingit aūt hæc fieri in omni febre & omni morbo. Esto, vt hæc Hippocratis verba pręcipue quidē intelligantur in febribus cōtinuis ob notabilitatē: prædictę tñ temporum motiones non solum in omni febre contingūt, sed etiā in omni morbo. Ita vt nec ab Erasistrato nec ab vllo recentiori discendum nobis sit, ophthalmiam, i. oculorū inflammationē, et otalgiam, i. aurium dolorē periodos seu circuitus habere, sed ab eo, qui medicinā inuenit & perfecit. Cōtingit enim (ait)
« hæc fieri in oī febre & omni morbo. Cum aūt intulisset omnē etiam morbū quatuor habere tēpo
« ra, rationē ad vsum reduxit, inquiens. [f]‖ Oportet autē diętemata ex horum cōsideratione offerre.
« Sed quia nō ex hoc solū diętemata sumit, iccirco addidit. [g]‖ Multa vero etiā alia opportuna signa
« his sunt germana, de quibus partim quidem scriptū est, partim vero scribetur: ad quæ ratiocinan
« do examinare atq; considerare oportet, cui horū acutus & letalis vel salutaris sit: & cui adhibendum sit vel non: & quando, & quātum, et quid offerendum erit. Et quis breuiori sermone remediorum scopos tradidisset, quàm hic ipse Hippocrates, qui considerandum esse ait quātum, quid,

E 1. Epi. sect. 3. t. 10. cl. 3[a]. 12. a

F 1. Epid. sect. 3. t. 11. cl. 3[a]. 120. b

G Ibidem.

& quando. Etenim ordo in hoc & tempus cõsistit. Qui ergo prius nutrit, postea apotherapia vtitur, is peccat in quando: nã quod tempus requirit, non offert: quo nõ indiget, id assumit. hic ipse vero, qui tempus transposuit, nec feliciter, ea quæ ad ordinem spectant, coniectatur. E

De tempestiuitate & intempestiuitate. Quod terrestria cœlestibus compatiantur. CAP. 3.

SEd de his quidem alibi. Nunc autem de temporibus docẽdo disputabimus, vt ab initio ad finem vsq; locum hunc omnem absoluamus, primumq; verba ex libro de Morbis afferemus, in quo cum prius declarasset, necessarium esse, vt sciatur, quid sit tempus (hoc est καιρός) & quid intempestiuitas (hoc est ἀκαιρία) postea hæc subnectit.

Li. de Morb.

‖Tempora autem (vt semel dicam) multa & omnimoda sunt in arte, quẽadmodum & morbi, & eorum curationes. Sunt autem acutissima tempora, illis scilicet auxiliari qui vel exanimant, vel mingere, aut egerere nequeunt, vel suffocantur, vel mulierem parientem, aut abortientem liberare: vel quæcunq; sunt eiusmodi. & hæc quidem sunt tempora acuta, nec paulo posterius conferunt. plerique enim obeunt paulo posterius. Tempus igitur est, si quis homini aliquid horum patienti, anteq̃ anima exierit, in tempore opituletur: qui vero hoc facit, is certe opitulationis tempus scit. Quicquid enim quis in tẽpore assumpserit, id propterea quod eo instanti tempore assumptum est, opem tulit. Cum autem de acutissimis, ac maxime repentinum auxilium requirentibus dixisset: deinceps & de tempore protracto docet. F

Ibidem.

[d]‖Alij autem sunt morbi, quibus tempus est, vt semel die curentur, & quando sane, nihil refert: alij tertio vel quarto quoq; die: alij semel in mense: alij tertio quoq; mense: & an tertio incipiente, an finiente, nihil refert. Talia sunt tempora, in quibus non aliam habent certitudinem, quàm hanc. Incepit sane ab hypostasi quæ in temporis puncto consistit, atq; ita ad horas accessit, & ab horis ad dies, & à diebus ad menses, eosq; per lunæ incrementum vel decrementũ numeratos. Quod autem aliquibus fortasse paradoxon esse videtur, id ego magnam vim habere ostendam ad morbos destruendos, ac præcipue diuturnos, in quibus permissum est artifici, idonea tempora expectare. id autem est, compati contransmutariq; cœlestibus terrestria.

Lib. de Alim.

‖Conspiratio enim vna & cõfluxio vna, nõ solum in nostris corporibus, sed etiam in vniuersis. Si quidẽ mutationis, quæ in ambiente est, participes fiunt & plantæ, & animantes, & multo magis in lunę transfigurationibus. eius enim calor, terræ vicinior est. vnde & carnes quorundam animalium & viscera coaugentur. & vniuersaliter alia quidem tabescunt: alia vero liquescũt. Coadnotãt autem & hominum corpora, ac multo magis in morbis. potens enim est sanitatis robur tales morbos occultare. Morbi autem si per detractionem fiant, decrescente luna ad deterius adnotationem faciunt: si per abundantiam & affluentiam, crescente luna præcipue premunt. Scire itaq; debet artifex, non solum in oceano mari recessum & accessum fieri aquarũ circa tales lunæ transfigurationes: sed etiã in nostris corporibus quandam esse reciprocationem, id est ἄμπωτιν, humorũ, in quibus crescente luna, conuenit auxilia quæ replent assumere: decrescente autem, detractione vti. Cõtraria enim quæ in toto pugnant, non solum ægrotantem superant, sed etiam medicum. ita enim arti cooperatur & numen diuinum. Quapropter etiam sermonem prædictis consequẽtem infert, etiam ad horarum vsq; circumuersionem, cum inquit. G

Li. 1. de Morbis

‖Intempestiuitas autem est huiusmodi. Quæcunq; quidem mane curari debent, si meridie curentur, intempestiue curãtur. intempestiua autem sunt hæc, propterea q̃ inclinationem ad peius habent propter curationem nõ in tempore adhibitam. Quæcunq; autem cito, siue meridie siue vesperi siue noctu curentur, intempestiue curãtur. Et si hieme curari debeãt, curentur æstate: vel si quod iam curari oporteat, id ipsum differatur: vel si quod differri oporteat, hoc iam curetur: talia intempestiue curantur. Et hæc quidem obiter ac veluti præter sermonis tradendi propositum dicta sint.

Duo cum sint tempora ex Hippocrate, alterum totius morbi, alterum cuiusq; paroxysmi: alimenta pro eorum ratione exhibenda esse. Multæq; de hac re traduntur regulæ. CAP. 4. H

VOlo autem iam opportuniora scribere. Sunt autẽ hæc. Duo tempora tradit Hippocrates, alterum totius morbi, alterũ particulare cuiusq; paroxysmi.

Videtur innuere t. 11. sect. 3. primi Epid.

‖Dicit ergo in Epidemiis necesse esse, vt totius morbi incrementum et remissionem vigoris consideremus. & ad vtraq; tempora respiciendo, semp auxilia adhibeamus. Et hoc facile in omnibus doceri potest, at in alimẽto ostendetur. Alimentum enim optimum est in dięta auxilium. Id enim solum si cęteris comparetur, omnibus ęquiualet: omnia etiam in se continet. Huius rei testis est Hippocrates, qui alimenta, diętas vocauit: totius enim appellatione partem exornauit. Est autem totus hic sermo iunioribus medicis maxime cõtrarius, medicinæ tamen cõsequens.

1. Apho. 7. & 9. Ext. ord. d. g.

‖Vult enim Hippocrates vt medicus à primis diebus sciat, quis morbus cito, & quis tarde vigebit: & vbi hoc prædidicerit, virtutem etiam laborantis consideret: ac tanq̃ in quadam suæ ipsius cogitationis libra, de vtrisq; ponderet: vtrum, si à principio tenuiter nutriatur laborans, sufficere ad vigorem vsq; poterit (ita vt post principij tempus vsq; ad vigorem tenuiter semper cibetur.

Forte glossema.

1. apho. 8. ext. ord. 4 f

‖Quãdo enim viget morbus, tunc tenuissima dięta necesse est vti) an prius ipse deficiet, nec ad vigorem vsq; perdurare poterit. Nam si futurum est,

vt

A vt æger ante vigorem dissoluatur: primis certe diebus virtus resumi debet, vt possit postea æger, dum vigor aderit, tenuiter cibari. Non enim in omnibus dictũ est, in principio pinguius cibari oportere: sed in iis, in quibus futurum est, vt virtus circa vigorẽ dissoluatur. Discamus autem & huius dogmatis rationem: ita enim ipso audacius ad artis opera vtemur. Natura archegonon, i. primogenian, & primam suæ ipsius eucrasiam seruans, oportune appetit quæ offeruntur, riteq; quę assumpta sunt dispensat, & in vniuersum corpus distribuit, appositionesq; & detractiones commoderatas facit. Cum autem morbi inciderint, ac στάσιν, i. seditionem & ἀναρχίαν, i. carentiã principatus rebellionem'ue effecerint, quantũ vtiq; passiones valuerint, tantum etiam natura fatigatur. Ac circa quidem morborum principia, exigua est naturalis status euersio: multũ vero est naturæ robur. circa vigores autem magna est status præter naturam vis: multa vero naturæ infirmitas. Quare, si futurũ est, vt quispiam à principio tenuiter nutritus, circa vigorẽ solidiora alimenta, virtute prius consumpta, sit postulaturus: hunc in principio roborare consulit, vt cũ postea vigor adfuerit, tenuiter cibetur. Etenim rationi cõsentaneum est, vt in difficillimo morbi tempore, & in quo potissimũ pugnare natura creditur, paucus sit cibus, tenuissimeq; id, quod offertur, nutriat: ne in distributione vellicet, neq; multam faciat additionem, sed, non secus ac irrigationes, so-
B letur: totumq; corpus permeet, labore aut tempore quo dispensetur, minime indigẽs. Neq; enim in particularium quidem paroxysmorum vigore cauendæ sunt alimentorum oblationes, in vniuersalium autẽ morborum vigoribus nutrimẽta sunt danda. Prope posita est (inquis) declinatio. Ego vero haud quæro quid sit quod futurum est, sed quid quod præsens est. Neq; enim id quod humanius est vigorem denotat, sed declinationẽ. Morbi vis adeo cita est, vt minime comprehẽdi possit. Nonne sępius magnitudinem nescimus, quamuis etiam virtus viguerit? Hæc certe plurimum eueniunt. Quod autẽ non omnes circa principiũ velit pinguius nutrire, sed quibus futurum est, vt circa vigorẽ virtus dissoluatur, patet ex iis quæ inferuntur: quid enim ait? ‖Neq; igitur licet præter tempus, neq; vehementissimas vasorũ vacuationes facere, neq; vigentibus morbis et in inflammatione existentibus, cibos offerre. Et rursus. ‖Hoc igitur maximum documẽtum esse censeo, ꝙ primi dies non sint sorbitione tali vel tali priuandi, iis qui paulo post talibus vel talibus sorbitionibus sunt vsuri. Præsumpsisse hoc decebat, propterea quod de acutis sermo est. Et paulo post ostendit, se non in õmnibus, sed in aliquibus, talem victũ instituere, inquiens. ‖Hæc igitur omnia magna testimonia sunt, ꝙ non recte medici ad diętemata ægrotantes ducũt, sed in quibus morbis non oportet vasa vacuari, iis scilicet qui sorbitionibus cibandi sunt, vasa vacuãt. & in qui-
C bus ex vasorum vacuatione ad sorbitiones mutationem facere non oportet, in iis mutationem faciunt, et plerũq; absolute. Aliquando autẽ in his temporibus ex vasorũ vacuatione ad sorbitiones mutationem faciunt, in quibus sępenumero expedit à sorbitionibus ad vasorũ vacuationem accedere, si ita morbum exacerbari contigerit. Hoc autẽ est vigoris tempus in quo ob virtutis dissolutionem coacti, à tenuioribus ad solidiora cibaria accedunt, cum tamen corpora iam ab inflammatione detineantur. ‖Non igitur licet præter tempus nec vehementissimas vasorũ vacuationes facere, neq; vigentibus morbis & in inflammatione existentibus, cibos offerre. Neq; decet, ait, immodicas ἀνατάσεις, i. protractiones assumere, neq; intẽpestiue nutrire. In multis autem intẽpestiuum maxime est, ad tertium vsq; diem ascendere: nocua etiã male est quæ alternis diebus fit nutrimenti oblatio. Ad eos enim qui ita cibant, respiciens, omnia hæc scribit. In principiis enim magnum peccatum est ipsa diatrite, i. triduana inedia, qua tamen etiã Hippocratis tempore vtebant. Testis est ipse Hippocrates rursus in libro aduersus Cnidias sententias, dicens. ‖Noui autẽ medicos, qui contrario maxime modo ac oportet, faciunt. volunt enim cuncti, vbi in morborum principiis, duobus vel tribus vel pluribus diebus fame arefecerint homines: ita offerre sorbitiones & potiones. Nec increpat, ꝙ aliquos ad prædictum vsq; dierum numerũ protrahant, sed quod om-
D nes. quandoquidem & ipse protrahit ad tres & ad quatuor vsq; dies: sed protrahit quos oportet. ‖Inconstantes enim febres, donec cõstiterint sinit, vbi vero constiterint, hoc modo curat. sorbitiones enim & potiones in conuenienti die offert. Consulitq; tertium & quartũ diem cauẽdos esse. ‖quandoquidem hi dies, παλιγκοσίας, i. recrudescentias, vt ipse ait, potissimum pariunt: ea item tum quæ ad phlegmonem & immũditiam incitant, tum quæ ad febres tendunt. & magni admodum momenti, perinde ac quoduis aliud, documentum hoc est. cum qua enim ex opportunissimis in medicina rebus non circa vlcera solum sed etiam circa alios multos morbos non communicat? Nisi quis alios etiam morbos vlcera esse dixerit. habet enim quandam & hæc oratio æquitatem. Videamus ergo id quod sequitur, per quod patrocinatur iis, qui in plures dies protrahũt. Et forte aliqua etiam æquitas videtur ipsis esse, vt cũ magna mutatio in corpore facta sit, aliqua etiam valde magna mutatio obiiciatur. At mutare quidem, nõ parum bene habet. Recte quidem sanè transferenda est & ipsa mutatio. & ex mutatione, exhibitio gustamentorum adhuc magis. Recte ergo cum mutatio facta est in corpore, protractionem ad tres vsq; dies faciendam laudat, sed recte ac artificiose hoc facit, dum genus, & magnitudinem affectionis, & tempus, & regionẽ,

Marginal notes: 2. de Vict. acu. 32.7ª.120.h — 2. de Vict. acu. 41.7ª.122.d — 2. de Vict. acu. 42.7ª.122.e — A' ap' vict. rõne ac. 32.7ª.120.h — Ibidem. — Ibidem. — 2. de Vict acut. 18.7ª.119.h — 4. de Vict. acut. 54.7ª.114.a — 3. de Fract. t. 33 7ª.246.d — T. 34. — 2. de Vict. acu. 18.7ª.118.h.

& ætatē & anteactæ diętæ formam considerare contulit. quæ certe mutationis diętæ, firmissimæ sunt indicationes. Illud certe est obseruandum, ne cum alimentum circa primos dies subtraxeris, quando id & laborans sumere, & virtus conficere poterat, circa vigorem postea, dum virtutem fere dissolutam vides, mutationem aggrediaris, pugnareq; adhuc magis virtutem cogas, quo tempore ne sorbitiones quidem confici ab ægrotante possunt, id illi hoc suadens, nutrimentisq; eum suffocans. Videre enim licet ratione quidem methodicos, opere vero amethodos medicos, vinū & carnes dare, tanquam in vas inanime alimenta infundentes. Ac ei quidem qui recta ratione in principio protrahit, in vigore etiā virtus cōstans perseuerat. ei vero qui indebite protractionibus vsus fuerit, circa principium etiam debilitatur, partim quidem à morbo, partim vero à prauo artifice coacta. Eiusmodi etiam medicos in aliis redargueratinquiēs. ‖ Quid enim tandem mali erat, si pręmium ignorantiæ ferrent ij, qui artis opera male administrant? nunc autem ægrotis qui extra culpam sunt, non sufficiens videbatur ex morbo noxa, nisi etiam medici imperitia accederet. Oportet ergo ita semper circa initia & protractionibus vti, vt ne quidem cogitandum sit, circa vigores morbos esse mitissimos, etiam si post protractiones, & maxime eas quæ plurium dierum sunt, cibus exhibeatur. Didicimus autē & ex iis quæ intulit: rationem enim subnexuit. ‖ Ac mutare quidem non parum bene habet: recte quidem sanè transferenda est & ipsa mutatio, & ex mutatione exhibitio gustamentorum adhuc magis. A communi ratione, si recte fiat mutatio, firmiter etiam debet sequi iuuamentum. Malum sanè est in alterutro peccare, peius tamen est in additione. Audiamus & quæ deinceps dicat. ‖ Coniectandum sanè est & robur, & modus morbi in singulis, & naturæ hominis, & consuetudinis, & diętæ laborantis, non solum ciborum, sed etiam potuum: multo autem minus ad additionem eundum est, quandoquidem subtractionem omnino auferre sępenumero confert, vbi perduraturus est laborans, donec morbi vigor concoctus sit. Neq; enim virtutem considerare debemus, an phlebotomiam {vel aliud quicpiam validum pręsidium} omnino ferre queat, sed an his neglectis, perdurare ac portare morbi vigorem possit. Quare mihi ne dicas, & ego virtutem inspicio, neque enim ita inspicis, vt oporteret. quocunque autem modo inspicis, præterquàm quòd nihil noui dicis, † tua etiam ipsius} vniuersalia theoremata subuertis. Quæ igitur artificialis ratio est? ‖ Coniectandum est, an ægrotans ex diæta vsq; ad morbi vigorem perdurabit & vtrum ille deficiet, & ex dięta non perdurabit, vel morbus prius deficiet ac obtundetur.

Libro pręceptorū non longe à principio.

2. de Vict. acut. 18.

2. de Vict. acut. 36.7.121.e

† σεαυτῦ, i. tui ipsius. forte tamen αὐτῦ, i. ipsius scilicet Hippocratis.

Notæ traduntur ex Hippocrate quibus scire possimus qui morbus cito & qui tarde vigorem sit habiturus. CAP. 5.

CVm autem ipse sciret, non cuiusuis medici esse, à primo morborum insultu, scire, quinam cito, & quinam tarde vigeant, multas ad hoc notas dedit in omnibus suis libris, pręcipue vero in secunda Epidemia, dicens, ‖ Circa principia morborum considerandum, an statim floreant. manifestum autem hoc fit ex incremento. Nosces, inquit, ipsum vigorem prope, vel procul esse, si probe incrementum consideraueris. Morbi enim qui paulatim increscunt, tardum: qui celeriter, celerem denotant vigorem. ‖ Incrementa autem ex circuitibus, & crises quoque hic manifestę. Per incrementum quidem vigorem agnosces: incrementa, vero per circuitus. Aliud enim est, singulis diebus adnotationem habere: & aliud, vno die vel duobus interiectis. Nec hoc tantum satis fuit, sed adiecit etiam artificiosiora. ‖ Et ex paroxysmis in circuitibus considerandum est, si citius an non: & si longiori tempore an non: & si magis an non: Vult vt ad præcognoscendum accelerantem vel tardantem vigorem, prædicta obseruemus, idest vtrum festinanter an secus, incrementum adueniat: & vtrum modus propius accedat ad continuitatem, an multum absit à continuitate. Ad hæc etiam paroxysmi in circuitibus an citius an non. hoc est, an anticipent, an postponant. Nam qui anticipant, celeritatem, qui postponunt, tarditatem magis significant. Quoniam autem potest qui anticipat paroxysmus, prius etiam desinere: ob id addidit, Et longiori tempore, an non. Præterea cum sciret non in longitudine tantum et breuitate paroxysmorum, differētiam esse, verum & in vehementia & imbecillitate, fieriq; posse vt in æquali adnotationis dimensione difficilius vel leuius aliquis exacerbetur: iccirco addidit. Et magis, an nō. Cum videris magnum aduenire incrementum: ac sequentem paroxysmum præcedenti semper & multo longiorem & multo difficiliorem, scias vigorem statim affuturum. ‖ Nam & eorum qui repente moriuntur, celeres sunt ipsæ crises, quoniam & celeres sunt dolores & continui & validi. Ex contrariis autem contrarium. Forte vero & aliarum rerum hoc commune est, vt quæ quidem citius fiunt, breuiores sint: quæ vero tardius, longiores. Non solum autem in Epidemiis, sed etiam in Aphorismis, rationes docet, per quas præscire poteris vigorem prope vel procul esse. ‖ Paroxysmos autem & constitutiones indicabunt morbi. Nam horum alij natura acuti: alij natura diuturni. Et tempora anni. Quæcunque enim ipsorum adiuuāt, morbis aduērsantes, celeriter & incrementa et vigores faciēt. ‖ Ideoq; necessarium est scire, bonum esse quod in cōstitutione & in morbo commune est.

1. apho. 9. Ext. ord. 4. g

2. Epid. sect. 1.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

*Al. febres.

1. Aph. 12. ext. ord. 5. a

Ibidem.

3. Epid. 3. t. 88. 3ª. 151. h

Et

A Et circuituum inter se incremẽta.‖Hæc quidem sunt communia cum iis quæ in Epidemiis dicta sunt. Adiiciet autem & aliam quandam præterea rationem, per quam vigorem scire poteris. ‖Et ex iis quæ mox apparent, vt in pleuriticis, si sputum statim appareat, incipiente quidem morbo, abbreuiat: si vero post appareat, prolongat. ‖Concoctiones enim celeritatẽ criseos sanitatisq; securitatem significant.‖Et vrinæ, & deiectiones, & sudores, mox apparentes, morbos ægre & facile iudicandos, breues & longos indicant. Habes, inquit, vbertatẽ, si nostra legas, nec solum celerem vel tardum vigorem, sed etiam alia multa eorum quæ futura sunt, prænosces. Hoc tantum prius accipe, ac firmiter crede, optimum esse, vt medicus prouidentium adhibeat, non ad gloriam tantum, sed et multo magis ad curandi rationem. His prius constitutis, rationem ad artis opera accommodato.

1. Aph. 12. ext. ord. 5. a
Ibidem.
1. Epi. com. 2. t. 45. 3ª, 112. b
1. Aph. 12. ext. ord. 5.

Regulæ cibandi pro ratione totius morbi. *CAP. 6.*

QVibus‖ igitur statim est vigor, ij statim tenuiter sunt cibandi. Neque enim de virtutis dissolutione est timẽdum, vbi vigor statim affuturus est, sicuti in angina vsu venit: Licet enim, vt totus ad morbũ tollendum incumbas, nihil de virtute formidans. ‖Quibus autem po B sterius est vigor: in illud tempus & paulo ante illud subtrahendus est cibus: antea vero pinguius est cibandus æger, quo durare possit. Hoc in loco de vtrisque simul passione inquam & virtute coniectari oportet. Cibari autem plenius, est paulo solidius nutriri, quàm fiat in extreme tenui dieta.‖In paroxysmis autem subtrahere oportet. Per hæc verba documentum valde curatiuum ac ad artem maxime spectans tradit, hoc est incumbente grauiori paroxysmo, nihil nutrimẽti apponendum esse, siue enim per ἐπανάβασιν, quasi dixeris superascensionem, vehementiores fiant paroxysmi, pulchrum sanè est, virtute proiritata, ad detractiones accedere: siue etiam nunc quidem leuiores, rursus autem grauiores fiant adnotationes, ex arte rursus est, ante difficiliorem paroxysmum nõ nutrire: sed semper post grauiorem adnotationem. Sed exacerbabo, inquies, morbum, si primis diebus alimentum dedero: atq; ita quem curandum suscepi, lędam. At certe magis iuuabis, virtutem seruando. Omni sanè auxilio noxa aliqua cõiuncta est. quod enim iuuat, id etiam nocet. Si ergo eum in principio nutriuero, cui futurum est, vt virtus circa vigorem dissoluatur, morbum quidem aliquantisper augebo: at virtutem magnopere corroborabo. ‖Qui vero opinatur virtutem non refici, sed morbum exacerbari, mortem is proculdubio ægrotanti afferet. ‖Peccata autem quæ per initia committuntur, non æque, vt hæc, immedicabilia sunt, sed multo C facilius corrigi possunt. patet ergo, quod non lubens in primis diebus ad alimenti exhibitionem accedit, sed tanquam in angustia quadam detentus, commodissimum eligit tempus. Quod, si nihil ipse de virtute vereatur, maxime ex arte esse existimat, ad tertiam & ad quartam vsque diem, non nunquam etiam & ad longius tempus protractionibus vti. quando & robur virium adsit, & morbi modus cogat, multaq; subsit humorum redundantia: et loco phlebotomiæ vel aliorum vacuantium præsidiorum, longiorem eligimus protractionem. Aliquibus enim in diatrite, aliquibus ante diatriten, aliquibus post diatriten, probe primum exhibitum est alimentum. Et in vniuersum quidem, symmetriam attingere oportet. Si autem hoc fieri nequit, vergendum est magis ad protractionem plurium dierum, quàm ad celeriorem alimenti appositionem, si virtus nihil prohibeat.

1. Aphor. 10. Ex. ord. 4. h
Ibidem.
1. Aphor. 11. Ex. ord. 5. a
Locus mendis nõ vacãs. vt ãq; inuere tex. 40. 2. libri de Vict. rõne in morb. acu. Sed sanè deterius agit q omnibus vasa ante &c.
2. de Vict. rõne in acu. t. 40. 7ª. 122. c

Animaduersiones de virtutis fortitudine & imbecillitate. Signa imbecillitatis virtutis ob inanitionem, ob morbi acumen, ob iritamentum aliquod, exemplo flammæ lucernæ. *CAP. 7.*

SEd quispiam ex iis qui methodum perturbant, inquiet. Et ego virtutem animaduerto. Ad quem licet respondere. Et quomodo virtutem inspicis? non enim apparet. nam sępius qui D primo aspectu fortis videtur, imbecillus est, dissolutuq; facilis. Nam qui fortis videtur, * non per ea, per quæ virtus, dignoscitur. Accipis ætatem, anni tempus, regionem, & similia. Nonne tibi licet pulsus tangere? At neque si tetigeris cognosces, vtrum in spiritu, vel in humoribus vel in solidis sit virtus. Mentem adhibes naturalibus actionibus, vt scire possis, à quot rebus virtus impediatur. Si autem nunc quidem permittat, posterius autem dissoluetur, præuidere poteris, si naturæ κράματα, idest temperamenta consideraueris. præcognoscere item vigores poteris. Si vero noueris alicui quidem firmam esse virtutem, alicui vero facile mutabilem, diiudicabis alterum septentrionalem, alterum meridionalem esse. Quoties autẽ imbecilla visa est manere virtus, at per detractionem corroborata est. Audi Hippocratem ignaros medicos redarguẽtem. ‖Non enim video medicos talium rerum esse peritos, quomodo scilicet dignoscere oporteat imbecillitates in morbis, & quæ ob vasorum vacuationem fiunt, & quæ ob aliud quoddam iritamentum, et quæ ob dolorem & ab acumine morbi: itemq; quot passiones & omnigenas formas natura nostra & habitus singulis pariat. quamuis talia salutem vel mortem inferant cognita vel ignorata. Neque enim paruum periculum est, si ignoretur vtrum virtus per indigentiam dissoluatur, ita vt nutri-

2. de Vict. rõne in acu. 47. 7ª. 123. f

menti

menti additione indigeat, an ob phlegmones magnitudinem suffocatur, ita vt detractione indigeat. an ob aliud quoddam iritamentum, idest ob mutationem & corruptionem eorum quæ assumuntur. Sicuti enim lucernæ flamma & ob defectum olei extinguitur, & ob multam confertamq; infusionem: & quando non purum & argillosum est: Eodem modo & calidum quod est in nobis, natura existens flammæ similis, & indigentia & abundantia & prauitate alimenti corrumpitur. Itemq; quot passiones & omnimodas formas, natura nostra et habitus singulis pariat. Quidam enim natura famelici sunt, quidam stomachum habent qui facile afficitur, & animo facile delinquunt, ac à minimis affectionibus læduntur, et alimenti appositione semper indigent. Et aliæ sunt priuatim in singulis syncrisesis. Animaduertendumq; est ne cum in eiusmodi habitus incidimus, aliquod peccatum committamus. ‖ Maius enim malum est, si ob dolorem & acumen morbi debilitato, potionem vel sorbitionem copiosiorem aut cibum quis obtulerit, existimans ob vasorum vacuationem imbecillum esse. Indecorum etiam est ob vasorum vacuationem debilitatum nō cognoscere, ac diæta eum premere. Affert etenim aliquod periculum & hoc peccatū. multo tamē minus quàm alterum. Ridiculosum autem magis est hoc peccatum quàm alterum. Si enim alius medicus vel etiam idiota ingressus cognouerit ea quæ contigerunt, & edenda potandaq; dederit ea, quæ alter prohibuit, aperte iuuasse existimabitur. Talia artificum instituta maxime ab hominibus vituperantur. videtur enim ipsis ille qui ingressus est medicus, vel idiota, tanquam mortuum suscitasse: scribentur autem & de his signa, quibus singula dignoscere oportet. De vniuersalibus igitur temporibus & de primā alimenti exhibitione hæc satis sint.

(Margin: 1. de Vict. rõne in acu. 48. 7ª. 124.a)

Regulæ cibandi pro ratione particularium paroxysmorum. CAP. 8.

(Margin: 1. Aph. 18. Ext. ord. 9. f. lib. de humo. — 1. Aph. 11. Ex. ord. 5. a — 7ª. Aph. 62. Ex. ord. 59. g)

Videamus iam & de particularibus. ‖ Iis qui in circuitibus exacerbantur, nihil dare oportet, neque cogere, sed detrahere de additionibus ante criseis. Item. ‖ In paroxysmis subtrahere oportet, addere enim, noxa. Et, quæcunque per circuitus exacerbantur, in paroxysmis subtrahere oportet. In morbis sane qui per circuitum vexant, siue continui sint, nullasq; habeant intermissiones, siue ex quibusdam interuallis exacerbentur ac reiuuenescant, obseruandum est ne in paroxysmis esculenta aut poculenta aut diaclysmata demus: quandoquidem quicquid tunc offertur, morbi non corporis fiet alimentum. ‖ Si quis enim alimentum febricitanti dederit, vt sano robur, ita laborāti morbus. Neque cogere, hoc est, nulla re cogente vti. solamine enim potius est opus, quàm vi in paroxysmis, expectandumq; est remissionis tempus, & in eo vehementia cogentiaq; remedia assumenda sunt: vbi vero paroxysmi inciderint, lenientia. Quemadmodum enim feræ etiam valde agrestes, si quis eas placide adeat, blandeq; demulceat, mansuetæ redduntur: si vero ex aduerso ipsis irascatur viq; adoriatur, agrestiores efficiuntur: Ita & morbi quodam modo agrestiores effecti, si quis eos in paroxysmis soletur & mitiget, leuiores ac mansueti euadunt: si vero ex aduerso se opponat vimq; inferat, excitantur ac exacerbantur. Propter has & alias id genus causas nec rebus cogentibus, nec alimentis vult vti in paroxysmis. partim quidem ob additionem, partim vero ob turbationem quæ in dispensatione fit. ‖ Et quæcunque per circuitus exacerbātur, in paroxysmis subtrahere oportet, addere enim noxa. ‖ Non solum autē dum adsunt paroxysmi, nulla re quę mouere aut addere possit, vtendum esse censet: verū neq; dum mox futuri sunt: sed dum deorsum inclinat morbus. Hocq; sapiēter admodum in libro de morbis demonstrat, cū ait. ‖ Cum autē irruunt morbi, quiescere oportet & laborātem & medicū à curationibus, ne quid mali fiat. Omnium autem clarius ac magnificentius in libro aduersus Cnidias sententias, cū inquit. ‖ Tempus autem exhibendæ sorbitionis hoc maxime obseruare per initia & per omnem morbi decursum oportet. Quando sanè pedes frigidi fuerint, inhibere oportet sorbitionis exhibitionem. Maxime vero & à potu abstinendum est. Quando autē caliditas ad pedes descenderit, tunc exhibendum est. & putandum magnopere valere hoc tempus in omnibus morbis, non minime vero in acutis. maxime vero in magis febrilibus, & periculosissimis morbis. Forte quis dictionis græcanicæ ignarus, dicat, Hippocratem in vigore alimenta offerre: cum enim caliditas in pedes descenderit, tunc febrem vigere, corpore vniuerso æque ac similiter calefacto. Verum qui hæc in veteres dicere audet, stoliditatem summamq; inscitiam præsefert. nec quid sit τὸ καταβαίνειν, idest descendere, intelligit. Discant ergo qui hæc aduersus Hippocratem effutiunt, eum non in vigore sed in remissione febris alimentum dare. Quid enim ait? Quando caliditas in pedes descenderit, tunc exhibendum est. omne autem quod iam descendit, superiores partes reliquit, & infernas adiit. caliditate non extensa, sed ad infernas regiones transposita. Et hoc adeo clare ipse edocet, vt & à stolidis etiam intelligi queat. dicit autē in hunc modum. ‖ Cum vero pedes sunt frigidi, neque potum neque sorbitionem, neque aliud quicquam tale dato. sed maximum hoc esse existimato, si obserues, quousque valde calidi fiant. deinde ita id quod confert, exhibe. Vt plurimum enim signum est futuræ exacerbationis febris, ipsa pedum frigiditas. Si vero in tali tempore exhibueris, maxime per omnia peccaueris. morbum enim nō parum augebis. Cum autem febris

(Margin: 1. Aphor. 11. Ext. ord. 5. a — Lib. de Alim. — Li. 3. de Morb. ca. de pleur. ex dorso. — 1. de Vict. rõne in acu. 46. 7ª. 115. f — 4. de Vict. rõne in acu. 39. 7ª. 139 f)

« A bris desinit, è contrario pedes calidiores fiunt reliquo corpore. Augetur etenim, frigefaciens pe-
« des; accensa ex thorace, in caput flammam emittens. Vbi vero calor totus sursum concurrerit, &
« exhalauerit in caput, merito pedes ipsi frigidi fiunt, cũ excarnes neruosiq; natura sint: præterea,
« cum multum à locis calidissimis distent, frigefiunt, calore sese in thoracem colligente: Et rursus
« ex proportione, cum febris soluitur, & in minutas partes redigitur, in pedes descendit. Hoc ergo
« tempore caput & thorax ipsorũ perfrigerata sunt. Non est ergo in toto corpore caliditas, neq; extensa est: sed sicuti, dum vigebat paroxysmus, partes circa thoracem caputq;, affatim incendebantur: ita & nunc, vbi adest remissio, caliditas nobiliores quidem partes reliquit, circa pedes autem extremos versatur. hocq; naturaliter fit. Rationi enim maxime cõsentaneum est, vt hos, qui valde prius refrigerati erant, calor etiam ingens deprehendat, natura nimirum tribuente ipsis mutuam contrariorum successionem. Vnde cum quis per frigidas regiones iter fecerit, vbi in æstuosam peruenerit, ignitos obtinet pedes. quandoquidem cum magis ij friguerint, magis etiam ∴ ac vehementius iure incalescunt. Quapropter & in difficillimis febribus, quando inuasio cum pedum perfrigeratione fit, in remissione pedes vehementer calefieri contingit. Quare cum lo-
« cum absolueret Hippocrates, inquit. ‖ Hac de causa offerendum est. nam vbi pedes frigidi sint, ne Ibidem.
« B cesse est inferiorem ventrem calidum esse, multoq; fastidio plenum; & hypochondrium exten-
« sum, & proiectationem corporis ob internam turbationem. & mentis suspensionem, & dolores,
« & vellicatur æger, ac vomere affectat. siq; praua vomat, dolore afficitur. Vbi autẽ caliditas in pe-
« des descenderit, vrinaque pertransierit, etsi non sudauerit, omnia cessant. In hoc igitur tempore
« oportet sorbitionem dare: tunc autem pernities. ✱ Et præcipue nocumentum, quod ex intempestiuitate in morbis acutis euenit: mortem esse inquiens sub paroxysmum nutrire. Aperte igitur & hæc imperat. Oportuerat igitur satis iam hæc te edoctum fuisse. si quid tamen discere cu-
« pis, Audi & hæc aperte præcipientem Hippocratem. ‖ Cum autem medicamentum dederis, sor- 4. de Vict. rõne
« bitionibus vtere, ac obserua paroxysmos febrium, vt nunquam cum adsunt, neque cum futuri in acu. 39. 7ª.
« sunt, offeras: sed vbi desinunt, aut desierunt, & quàm longissime à principio. Alimenta danda 139. e
∴ sunt, non expectata exquisita febris declinatione, vbi nimirum laborans fame intolerabili premitur, vel à longis ciborum protractionibus male admodum affectus est, vel aliqua pars à stomacho obriguit, & valde exoluta est. Tunc sanè in remissionibus febrium, corpore adhuc calido existente, alimentum apponimus: potissimumque cum remissionis interstitium angustum fuerit. Qui enim paulo ante quàm terminauerit, cibum offert: is longius à futura adnotatione cibũ exhibet.
C Quòd autem perfecte iam cessata adnotatione cibus offerri debeat, clare ipse ostendit, inquiens. Et quàm longissime à principio. Vt enim adnotatio alimentum non dispensatione priuatum sed probe concoctũ ac iam corpori familiare redditũ suscipiat, cessata nuper adnotatione alimentum præbet. quod tempus plurimum à futuro paroxysmo abest. Adhuc vero & in libro aduersus Cnidias sententias ea adiungit, quæ & iis quæ dicta sunt & artis etiam operibus consentiunt.
« ‖ Dieteticæ partis maximũ est obseruare ac cauere, sicuti in acutis ita in longis ægritudinibus, & 4. de Vict. rõne
« intentiones febrium & remissiones. ita vt tempora obseruare scias, quando cibaria offerre non in acu. 114. 7ª.
« oporteat, & quando tuto offerre oporteat. ea autem sunt, cum longissime ab intentione distant. 249. d
Et hæc rursus fatebitur, qui in artis operibus fuerit exercitatus.

Quomodo in morbis diuturnis sint obseruanda tempora. CAP. 9.

MAximum enim est in morbis diuturnis obseruare tempora. quandoquidem in iis obscuri ac latentes sunt paroxysmi, & per symbola deprehenduntur, ex vigilia, grauitate, motus difficultate, insomniorum turbulentia, decoloratione, inappetentia, & similibus. In acutis enim, D quos potissimum febres continuæ comitari solent, magna sunt inter paroxysmos & remissiones discrimina. ita vt & ab idiotis etiam sæpenumero dignoscantur. in diuturnis autem tenues quidem sunt febres, vixq; deprehẽduntur: occultiq; sunt paroxysmi, ac præcipue vbi plurimum ∴ traxerint, vt & ipsos etiam ægrotos multoties lateant. Vnde vel exquisitum omnino signũ illud erit, si aliquantulum differentiæ ipsorum dignosci possint.

In febribus synochis matutino tempore esse cibandum. CAP. 10.

IN febribus autem quæ non cedunt (quas synochos vocamus) consentaneum est mane alimentum dare. Sæpius enim tum alibi, ‖ tum in Epidemiis, diem anno comparauit, ita vt tem- 2. Epid. sect. 1.
pus matutinum veri assimulatum sit: meridies, æstati: pomeridianum tempus, autumno: nocturnum, hiemi. Vnde pomeridianum tempus quod autumno assimilatum esse tradidimus, si matutino, quod veri simile esse diximus, comparetur, exitialissimum erit: sicuti matutinum, saluberrimum.

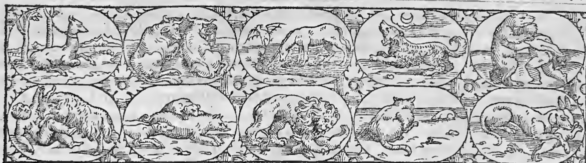
berrimum. ita sanè crepusculum vespertinum conturbans & exacerbans est: matutinum tempus, E benignum ac relaxans. || Tanquam annus circuitum habeat morborũ. quale est dies morbi, quale est vespertinum tempus ad exacerbationem, tale est morbi & vniuscuiusque constitutionis inter se inuicem. Quare vbi nullum sit vestigium remissionis, tempus eucrasiæ aeris assimilatum eligito. id autem est, quod circa crepusculum matutinum est. idq; accommodatissimum esse poterit tum ad alia remedia, tum ad cibũ offerendum. Hæc quidẽ satis sint ad suadendum id quod à nobis propositum est. Portionem enim selegi ex infinitis ferè quæ apud Hippocratẽ leguntur. Ex arte tamen erit, vt ex iis quæ adhuc citari possent, aliqua quidem in librum de Consuetudine à nobis conscribendum, aliqua vero in librum de Qualitate & Quantitate, reponamus. illic ergo quamplurima ponentur ex Hippocrate, quæ in præsenti libro silentio præteriuimus, largaq; etiã copia in vnoquoque theoremate tradetur.

2. Apho. sect. 1.

Vt oculi se habent ad Solem, ita imperitorum hominum animas ad scripturam Hippocratis se habere. *CAP.* II.

TEmere ergo aduersantur illi, qui ad Hippocratis scripta imparati prius accedunt, quàm primas literas didicerint. Suam enim ipsorum ignorantiam incusare cum debuissent, obscuritatem Hippocratis reprehendunt. quippe qui ob propriã imbecillitatem non possint magnitudinem Hippocraticæ virtutis assequi. Ita enim opinor affectæ sunt ad Hippocratis scripturas insipientum abiectorumq; hominum animæ, vt oculi ad Solem dum in ipsum intuetur: vt enim illi de propria imbecillitate redarguuntur à Solis pulchritudine conuincunturq;, quippe qui haud possint perseueranter citra laborem in ipsum intueri, sed tandem cæcutientes ad tenebrosa se vertunt: ita animę profanorũ hominum, quę prius in encyclopędiis non fuerint educatę, à pulchritudine scripturarum Hippocratis fulgore circumcirca perculsę, & dogmatum lumine uallatæ, quodam modo cęcę fiunt, & ab iis quę maiora sunt quàm vt ipsę ferre possint auersæ, ad parua quædam ac obscura suæq; ipsarum ignorationi accommodata accedunt. Nos autem non illorum causa, sed vt illis qui probe instituti sunt gratificemur, tum hęc conscripsimus: tum omnia, quibus res medicę ex Hippocratis sententia absolutissimæ fiant, digna vt rursus scribantur censebimus.

Finis sermonis Galeni de Diæta Hippocratis, in morbis acutis.

GALENI DE REMEDIIS PARATV FACILIBVS LIBELLVS AB HVBERTO BARLANDO PHILIATRIO LATINO SERMONI TRADITVS

Nunc denuo, accuratisſime caſtigatus, & ab omni labe purgatus.

PROOEMIVM

ARtem medicam, nullis vnquã ciuitatibus, nullis locis publicis opulentis've hominibus, aut nobilibus, aut principibus, aut potentibus, circũſcriptam: ſed quæ potius, præ ingenti erga genus humanũ beneuolentia, ſua q; maxima vtilitate, ad omnes tandẽ homines pertinet: quæ q; ſaltem poteſtate, quamuis actione, ob negligentiam eorum qui illi operam nauant, nunc videatur deficere, ad rura ipſa ac etiam ſolitudines fines ſuos prorogauit: æquum eſſe duxi vt pro mea virili, ad eorum miniſterium, qui iter facerẽt, & eorum etiam maxime qui ruri ac in ſolitu-
C dine verſantur traducerem, vbi in corporibus facilis quidem, & præter omnem expectationem eſt morborum tum prouentus, tum vis: nec tamen poſtea ita facilis eſt remediorum copia. Nam neq; quocunq; loco in promptu medicamenta precioſa eſſe poſſunt, neq; præterea medici præſentes ſunt, qui eis vti nouerint: cum tamen tales plerunque adſint circunſtantiæ, vt nullam dilationis occaſionem præſtent: vt in angina, venenoſisq; medicamentis, atq; morſibus animantiũ virus eiaculantium, nec non in ſanguinis profluuijs, choleris q; ac id genus alijs ſolet euenire. Vnde neq; ſcientificas, atq; exquiſitã curandi rationem omnibus ſuis præceptis abſolutam, hoc in loco explicare inſtitui: ſed eam qua poſſit quis, vel etiã vulgaris, periclitantibus caſu quopiam, aut alioqui male affectis hominibus illico opem ferre, illis ſane remedijs vſus, quę in tanta rerũ difficultate, ſint paratu faciliora: id enim reor iure eſſe ſupponendũ, ꝙ ratio materiæ quæ exquiſita, & oĩno ex arte eſt, atq; etiã remediorũ vſus, qui ex ſcientiæ ratione ſit, eo maxime tpe neceſſaria ſunt, quo & medicamentorũ, atq; etiam medicorũ copia nobis ſuppetit. At vbi occaſio præceps eſt, nec in promptu copioſa ac larga ſit remediorum affluẽtia, ſummopere neceſſariã eo tpe facultatem medicamentorũ, quæ paratu facillima ſint, illis eſſe arbitror, qui quauis corporis particula male afficiuntur. Deſcribam igitur remediorũ facile parandorũ
D materiam: qñq; tñ, quãuis id raro, aliquã etiã exquiſitiorũ medicamentorum, quę ꝓpterea ꝙ in vſu multis ſint, facile haberi poſſunt, mentionem faciã: ſumam q; à capite exordiũ. Ipſum etenim tanq̃ arx totius corporis eſt, & veluti habitaculũ ſenſuum, qui in ſummo ſunt honore, atq; hoĩbus maximopere neceſſarij. & ꝓinde, ab illis remedijs quę illi ex vſu ſunt, initiũ faciã: in primis ꝓſequens q̃ facile haberi poſſint, quæ q; maxime aperta ſint. Caput multifariã affici poteſt: nam ex æſtu, ex frigore, ex vaporibus qui à vẽtriculo tolluntur atq; id replent, ex externis etiã quæ grauitatẽ illi afferunt, quæ q; fœtida ſunt, & ex alijs multis. Præterea vero ſæpe turpitudine quadam ſm cutem & capillos tenetur, vt ſunt alopecię & ophiaſes, variæ q; vlcerũ differentiæ. Æſtus itaq; ac frigoris, vaporum q; præterea qui ex externis rebus excitantur, ſigna quæ ſatis eſſe poſſunt, ſunt illæ ipſæ cauſæ manifeſtæ, procatarctícas græci appellant. Iam vero illos qui ex æſtu laborant, hęc conſequuntur, dolor cum pulſu, vt vniuerſum caput ſideratione teneri videatur (gręci ſphacelum vocant) cum ſenſu ignei caloris, vaſorum circa frontem diſtentio, oculorum rubor, plerunq; etiam vigilia. Eos vero qui ex frigore, grauedo cum ſtupore: congelatio vaſorum ſecundum frontem conciſio: ꝙ ſi frigori iungatur humiditas, ſopor. At eos qui ex vaporibus, dolor pungens, pulſus arteriarum quę circa frontem ſunt vertigines, oculorum hallucinationes, aurium ſonitus: quæ eadem etiam his, quibus ex interna cauſa caput vaporibus repletur, euenire ſolent.

De Capitis Dolore, & Primo de dolore ex Solis æstu. CAP. 1. E

Capitis ex Solis æstu dolori medetur fotus ex oleo immaturo, frigido: q si vehementior fiat dolor, ex rosaceo & aceto. At si ad manũ non fuerit rosaceũ, oleo acerbo siue immaturo vtendum. Porrò olei partibus quatuor, aceti vnam commisceto, si mediocriter refrigerare cupias, alioqui plus aceti foret adijciendum. Feruente autem ęstuante q; vehementius capite, commiscendus aceto succus, aut polygonij, id est sanguinariæ, aut plantaginis, aut portulacæ, aut lactucę, aut vuæ acerbæ, aut denique alius quiuis, similis cum dictis facultatis. At ex succis hisce, magis'ne an minus temperatura frigidus conueniat, satis super q; docebit affectus ipsius magnitudo siue vehementia. Consultius ad hæc fuerit, decumbere ægrotum in domo quapiam frigidiori, si non natura saltem arte, vtpote strata folijs & vitis, & rubi, & pomi: & alijs horum similibus, quibus fuerit pro tempore refrigerandi facultas. Dicto porrò affectui perquam similes sunt, qui è quauis intemperie ortum habent, & non à causa externa. Verum vt ab intemperatura, tum calidiori & sicciori, tum frigidiori & sicciori, graues oboriuntur dolores, ita nulli ab humidiori. Cæterum curantur ab intemperie orti capitis dolores modo eodem, quo à causa oborti externa, suo nimirum contrario.

De Capitis Dolore ex Frigore. F

Capitis ex frigore dolori medentur fotus natura calidi. Qui si ex mediocri habuerit ortum, satis fuerit vti oleo aut anethino, aut rutaceo, calido: si autem intendatur ex vehementiori videlicet frigore, cucumeris agrestis radix prodest, cui modicum euphorbij interdum addito. Vel oleo irino, alio've id genus tenuis substantię vtitor, aliqua ijs commiscẽdo. Porrò admiscebitur horum quantitas modo maior, modo minor, pro ratione vincentis frigoris considerando ac metiendo.

Ad Capitis Dolorem ex Vaporibus.

Quibus caput ex vaporibus dolet, his subducenda aluus est: prospiciendum q; de domo vndique perspirabili, aeris q; clari ac puri: cienda sternutamenta, præsertim si febre vacent, attracto per nares trito aut struthio aut pipere: vacuatis enim ratione hac vaporibus, facile discutietur dolor. Fouendum pręter hęc oleo caput est, cui adiectum sit aceti non nihil: sic enim reprimetur immodica ad caput vaporum sublatio, quodq; nunc cerebri ventriculis insedit, discutietur. Non sinatur autem talis dormire, & potissimum interdiu.

De Dolore Capitis ex Ventriculi cruditate.

Quibus caput per consensum dolet ex cibi in ventriculo cruditate, aqua tepida liberalius est in potu exhibenda, dein vt vomant iubendum. Multis eorum sanè, qui stomacho laborant, cum è lecto surrexerint, caput dolere consueuit: ijs statim assumpto cibo dolor leuari solet. Quòd si quando præ nimio capitis dolore, repente aliqui obmutescant, id q; causa non satis cognita, horum caput aqua tepida liberalius infusa foueri conuenit, auribus q; oleum infundi, & lanam inseri. G

Ad Capitis Dolorem ex Vini potu.

Quòd vinum natura calidius capitis faciat dolorem, opplens ipsum facile vaporibus, interdum autem et succis: quòd etiam citra vini potum vapores id genus petant facile non nunquam ipsum caput, dolorem inducentes, præsertim ijs, quibus cerebrum contingit temperaturæ calidioris: omnibus manifestum existimo. Proinde curationis intentio in his est, vaporũ vacuatio ac discussio: qui quoniam natura calidi sunt, caput ipsum distendentes, egent refrigerantibus: hinc illinendũ capiti rosaceum actu admodum frigidum. Conueniunt etiam talibus somnus ac quies, & sub vesperam balneum, cibus boni succi, cui tamen calefaciendi natura nõ sit, cuius generis sunt ptissanę succus, oua sorbilia non addito garo, panis aqua maceratus, lactuca, vt quæ refrigeret, & brassica, vt cui sit vapores desiccandi natura: vtendum ad hæc aquæ potu. Cæterum ijs, quorum os ventriculi aquæ potu subuertitur, dabimus aut malum punicum, aut coctum seu pomum seu pirum, quę
*Al. modica coquenda sunt ratione hac. Infusa in ollam aqua feruida, suspensis q; in ipsa olla fructibus eiusmodi autumnalibus, tantisper sub hac ignem succendemus, donec fructus illi percoquantur, solo ab aqua illa feruente sublato vapore. Quin etiam vuæ passæ corroborandi ventriculi habent facultatem: At palmulis in totum abstinendum, vtpote natura sua inducentibus capitis dolorem. Quòd si post hęc, sic affecti nondum probe dormiant, in crastinum ducendi rursus in balneũ sunt, aquaq; calida frequenter perfundendi: deinde interiecto aliquantulo tempore denuo lauandi, ac tandem cibandi, eodem, quo nobis paulo ante dictum est, modo. Cęterum si quando post omnia hæc, relinquatur adhuc pristini non nihil seu vaporis seu succi, exilioribus capitis meatibus impacti: atque ita perduret adhuc veteris doloris vestigium: rosaceo abstinentes, fouebimus ipsum caput chamæmelino moderate calido, deinde irino, quod maxime quadrat id genus affectibus. Cæterum omnibus his vino est abstinendum. H

De Dolore Capitis ex Ictu, & Casu ab alto.

Quandoquidem ex ictu & casu ab alto, obueniunt capitis dolores, existimaui non inutile, saltem paucis, de his etiam agere. Admouendus igitur his per spongiam aut lanam molliorem, vapor aquæ calidæ: iniungenda post hęc quies, cibi subtractio, inferioris ventris vacuatio. Fugienda autem sunt, Sol, balneum, vini potus, clamor atq; vociferatio, omnes pręterea cibi acres, acidi, ac salsi.

A ac salsi. Cæterum illud cuiuis manifestum existimo, variandas inueniendorum auxiliorum intentiones pro causarum affectus inducentium varietate ac natura.

Ad Capitis Dolorem ex Contusione siue Collisione.

Vsu venit non raro, vt ipsum caput cōtundatur, interim sine vulnere, interim cum vulnere, ita vt ob hoc complicentur curationis intentiones. Porrò contusioni propria sunt remedia, Græcis παρηγορικά, Latinis vero mitigatoria dicta: cuius generis sunt, aquæ calidæ super caput effusio, & fotus capitis hapso lanæ ex oleo. Quòd si qua adsit capitis fractura, quæ occasione hac conglutinari prohibeatur, huic detersæ prius spongia ex vino sideritin herbam tritam alligabis. *Aliud.* Resinam frictam cataplasmatis modo impositam vulneri alligato. *Aliud.* Aloen tritam ac melli mistā imponito. *Aliud.* Vlmi virentia folia concisa, deinde contrita, applicato: quin vlmi etiam cortex pro vinculo vulneri circumuolutus idem præstat.

De Capitis Dolore ex Ebrietate ac Solis æstu.

Quandoquidem Archigenes scripsit cōferentia capitis dolori remedia dicta Græcis περίαπτα, {Latinis vero amuleta, sic appellata, quòd de collo suspenduntur, aut alicui corporis parti alligantur} haud existimaui absurdum, adscribere paulo ante dictis & hæc. ℭ *Capitis arcentia Dolorem,* B *tam ex Ebrietate, quàm Solis æstu.* Polygonij, id est sanguinalis herbæ, duos connectens ramulos, capiti coronæ in modum imponito. {*Aliud.*} Polygonio læuigato ex lactis crema caput sub vesperam inungito, ac superponito leporis pellem, sic q; in crastinum sinito: tum enim hanc detrahens, comperies finitum dolorem.} *Aliud.* Cichorion, quod Romani Intybum dicunt, applicato dolenti capiti. *Aliud.* Sertum rosaceum, ex recentibus rosarum floribus confarcinatum, inducito dolenti capiti. *Aliud.* Cinge caput serto ex callitricho, quam alij adianton, alij; trichomanes vocant. *Aliud.* Scripsit Archigenes summopere cōferre capitis dolori verbenacam, quam quidam sacrā herbam vocant, tam serti modo impositam, quàm ex aceto & rosaceo inunctam. Testudinis lacustris, quam Amyda quidam appellant, sanguinem instillato capitis sincipiti.

Ad Capillorum Defluuium. CAP. 2.

Ladanon conspersum vino odorato abstringenti q; contere, adfundens & myrteū, vt sordium consequantur crassitiem, capiti q; inunge. *Aliud.* Nuces virides, sed iam submaturescentes, confractæ numero centum, olei sextaria duo, aluminis liquidi libræ tres, coniiciuntur in nouum vas testaceum præsaturatum aqua, ne combibat concreditum sibi humorem: quod postea accuratissime oblitum reponitur in domum liberi patentis q; aeris, diebus quadraginta: demum aufertur, atque in vsum conseruatur sic præparatum oleum. *Aliud.* Ladanon[a] † absinthium, & iuniperi baccæ: [b] † conteruntur, linteo q; illigata coniiciuntur in oleū, macerantur q; diebus quinque: quod postea fuerit vsui. Idem possunt nigræ myrti, [c] aut gallæ partes duę, ex oleo: quin hoc ipsum medetur etiam capitis furfuribus. *Aliud.* Ladanon, detritum ex[d] † vino dulci quoad sordium habeat spissitudinem, infricatur. *Aliud.* Anemones florem læuigatum ex oleo, illine. Idem hoc reddit etiam capillitium nigrum. *Aliud.* Verbenacam rectam, vnà cum radicibus desiccatam, deinde exacte admodum læuigatam, cum tantillo misceto oleo, quantulo opus sit, vt luti consequatur crassitiem, sinito q; deinde ad tempus simul putrefieri, demum vtitor.

C (margin: A † æquis portionibus. B † decem C *adiāti partes æquales. D † oleo, &)

Ad Capitis Furfures, quam Πιτυρίασιν dicunt Græci. CAP. 3.

Præfricatū caput illinitur betæ succo, fœnogræci farina, & nitro, oībus æqua portione contritis.

Ad Capitis Pediculos. CAP. 4.

Herbæ pedicularis partes duæ, sandarachę † pars vna, ex aceto ac oleo capiti infricantur. *Aliud.* Alumine scissili ex oleo vtitor. († & nitri, ana)

De manantibus Capitis Vlceribus, quas ἀχῶρας dicunt Græci, & Fauis. CAP. 5.

Αχῶρες, idest manantia vlcera, cutis capitis vitium sunt, ab ipso sic dictæ affectu, quòd cutem te D nuissimis foraminibus perforent, ex quibus glutinosa effluit sanies. Huic vitio affine est, quem κηρίον dicunt Græci, (nos fauum) in quo foramina sunt, quàm in illis maiora, melleum cōtinentia humorem. Est autem vtrique vitio initium ex humore superfluo. Porrò incipiunt cum pruritu, demum extuberascunt. Curatio est, si quidem graue ac magnum fuerit vitium, corporis totius vacuatio, catapotijs ex scammonia, aloe, & colocynthide: hæc enim æquali pondere contrita excipiuntur brassicæ succo, ac conformantur in catapotia erui magnitudine. Quorum maxima vice vnica offerenda quantitas, sunt catapotia decem & septem numero: cæteræ autem variant pro viribus eorum, quibus sumuntur. Sin mitius ac minus fuerit vitium hoc, satis fuerit topica, id est localia, tantum dicta remedia applicuisse, è quorum albo est cimolia ex acerrimo aceto illita.
Aliud. Creta ex acerrimo aceto similiter inungitur. Idem possunt samia terra, & pompholyx.
Aliud. Illinitur similiter lithargyrus cum charta vsta ex aceto. At achores ac faui, quibus adiuncta est vlceratio dolorosa, præfouendi diebus singulis sunt aqua calida, in qua decocta sit aut myrtus, aut rubus, aut morus, aut asparagi radix, demum inungendi. *Aliud.* Salicis folijs ex aqua, aut lente ex melle, aut decocta asparagi radice, deline caput, aut betæ succo cum fœnogræci farina. Apposita præter hæc remedia his, sunt pini cortex cum cera, vel cadmia ex oleo, aut lithargyrus, aut cerussa. Proderit etiam abstergere in balneo cimolia ex betæ succo. Ceterum il-

lud neminem latere velim, in mollis carnis corporibus, vt mulieribus, remedia hæc non ex aceto, E
sed vino illinenda.

De Alopecia, & Ophiasi, id est Areis. CAP. 6.

Geminum accidit pilis capitis vitium, alterum defectu, alterum mutatione ipsorum in colore contrarium siue diuersum: defectu, vt in caluitie: mutatione coloris, vt in alopecia & ophiasi, id est areis, vitijs pilorum cum primis indecoris. Euenit autem pilis hoc vitij genus, eadem ferè qua stirpibus ratione, quæ corrumpuntur intereunt q; interim penuria nutrientis ipsas succi, interim immutatione huius in alienum ac cōtrarium. Porrò tam alopecia quàm ophiasis, vt sunt ex æquo affectus præter naturam, ita similiter eādem habent tum ortus tum curationis rationem, ob solam tantum figuram ac formam, diuersas sortitæ appellationes: siquidem in ophiasi persimilis serpenti species in capite apparet: at alopeciam ferunt dictam, quòd ἀλώπηξ id est vulpes, vitio eo frequenter laboret: quod aliud est nihil, quàm pilorum denudatio, qua locus affectus apparet colore prorsus exangui. At nos cur hoc aut illo modo appellatum quidpiam sit, curiosius non inquirimus, pro comperto habentes, id q; physica siue naturali quadam ratiocinatione adducti, horum omnium causam esse, vitiosos succos. Proinde tempus iam est, vt ad ipsorum transgrediamur curationem, quæ & ipsa varia est, pro nimirum affectus, seu vitij diuersitate quā tibi cutis color monstrabit: qui in alijs confestim albidior est, in alijs pallidior, in alijs vero nigrior. Esse porrò omnia hæc vitiosi succi germina, neminem fugit. In quibus igitur cutis in capite color apparet albidior, à corrupta pituita vitium esse indicat: quod curatur medicamentis pituitam educentibus, nec non apophlegmatismis, hoc est medicamentis quibus per os pituita purgatur. In quibus autē color apparet pallidior, vtendum medicamentis quæ bilem pallidam vacuant: sicuti ijs quæ nigram, vbi color apparuerit nigrior. Necessum enim totum prius corpus purgari, quàm loco affecto topica, id est localia, dicta remedia applicentur, ne his iritato affectu, plus etiam adfluat ad membrum læsum vitiosi succi: cuius rei cum præpurgato toto corpore nullum sit periculum, tum demum localibus remedijs vtendum. Sunt porrò ἀποφλεγματικὰ id est, pituitam per os educentia medicamenta, pyrethron, & vua taminia, quorum alterum per se, aut etiam vtrunque simul, cum mastiche masticatur: & sal glebosus cum pulegio: aut sinapi contritum, ex oxymelite, & diutius ore contentum ac gargarissatum. Cæterum purgantium medicamētorum quodque peculiarem sibi humorem trahit, educit q;: aliud quidem pituitam, aliud vero bilem, hoc flauam, illud nigram. Sed longum nimis esset quodque horum singulatim recensere, nec adeo ad rem, cum alterius sit instituti. G
At in communi quidem, alopeciæ & ophiasi hæc ferè conueniunt. Initio catapotia siue pilulæ eæ, quæ constant ex medullæ colocynthidos parte vna, aloes ac scammoniæ partibus duabus, succi absinthij parte vna: excipiuntur autem omnia hæc succo pomorum. Quantitas horum exhibetur pro sumentis ea corporis viribus. Deinde paucis, vtpote septem forte interiectis diebus vtendum hiera διὰ κολοκυνθίδων, sic dicta, quòd colocynthidos sit particeps. Porrò ratio hæc curandi non raro vel sola satis est, vbi nimirum vitia hæc sunt etiamnum noua, ac tantum non recentia: inueterata enim difficilioris sunt curationis, egent q; remedijs localibus. Cum igitur (vt modo dictum) fuerit iam corpus totum, quàm fieri potest, mundum, subductis superfluis vitiosis succis purganti medicamento, tū confidenter admouebis loco affecto topica, id est localia remedia, quæ omnia in genere calida sunt, & diaphoretica, qua facultate vitiosos succos tum vacuant; tum discutiunt. E quorum albo est thapsiæ succus, cum ceroto inunctus. *Aliud.* Euphorbium detritum, & ex oleo illitum; sulfur ignem non expertum, & nitrum alexandrinum, ex aceto infricata. *Aliud.* Laurinū illitum: nasturtij semen ex oleo. *Aliud.* Erucæ semen tritum, pinguedine q; agnina exceptum, illinitor. *Aliud.* Alcyoniū asperum illud tostum ac læuigatum, ex aceto aut cedrino liquore inducitur. *Aliud.* Calami radix vsta, aut cortex vstus ex oleo cedrino aut pice liquida delinitur. *Aliud.* H
Murium stercus contritum ex aceto inungitur. *Aliud.* Integras amygdalas vstas imbue acri aceto. *Aliud.* Erinacei terrestris pellis vnà cum ipsius capite tosta, & in puluerem tusa, ex melle inungitur. *Aliud.* Cepam vetustam affecto loco, sed præfricato panno lineo donec rubescat, frequenter infrica. *Aliud.* Raphani corticem contritum ex melle illinito. *Aliud.* Læuigatam ferri squamā ex oleo & aceto inducito, infricans donec locus rubescat. *Aliud.* Hordeū tostū, & muscerda, id est murium fimus, æquali pondere ex aceto illinuntur. Cæterum cum dictorum medicamentorum sit hoc quidem vehementer, illud vero minus calidum, silentio neutiquam prætereundum, calidiori vtendum tum in durioris carnis corporibus, tum vitijs hisce vetustioribus: sicuti contra minus calido, cum in recentibus id genus vitijs, tum etiam puerorum ac mulierum, similibus q; alijs tenerioris carnis corporibus. Esto autem commune præceptum hoc in omnibus eius generis remedijs. Huic adde præfricandam partem affectam panno lineo, neque rudiţer adeo, vt non excorietur, neque contra leniter adeo, vt non mediocriter saltem rubescat, ante prædictorum remediorum applicationem. Est postremo affectus locus frequenter radendus: qui si quando vsu veniat vt dictorum medicaminum impositione vlceretur, illinendus aut porcino adipe, aut rosaceo.

Idē in li. de c. med. sec. loc. 2. c

Al. anserino.

De Aurium

A De Aurium Vitijs, & primo de Doloribus. CAP. 7.

OBoriuntur auriũ dolores interim à frigore: atq; fiunt hi ferè à frigidis aut ventis aut balneo: interim ab aqua medica, quæ auri incidit: interim ab inflammatione, quæ consistit modo extrinsecus, vtpote in foraminis seu meatus adiutorij cute, modo parte huius ima, inflammata ea, atque ita distendẽte etiã particulas proximas. Est cum spiritus flatulentus auri inclusus, non reperiẽs egressum, huiuscemodi excitet dolorem. Quin efficit raro idem sanies auribus quauis occasione innata. Cæterum dolores ad frigus relatos, discutiunt celerrime calefacientia. Cuius generis sunt, instillatum auribus oleum, in quo incocta sit cępa. *Aliud.* Piper curiose admodum detritum ex oleo. *Aliud.* Nardinum calidum auri infusum. *Aliud.* Oleum, in quo decocta est ruta.

Ad Aurium Nocumenta ex aqua.

Oleum calidum frequentius instillato, quod molli deinde lana exuccato, rursus q; aliud inguttato. *Aliud.* Oui aquato, modo eodem, quo in oculorum inflammationibus vti ipso consueuimus, præparato, aut lacte muliebri tepido, vtitor. *Aliud.* Confert adeps tum anserinus, tum vulpinus, tum gallinaceus.

Ad Aurium Inflammationes.

B Nardus cum medicamine basilico immissa iuuat. Quòd si immensus, intolerabilis q; sit dolor, castorio ex lacte muliebri, aut aquato oui tepido, vtitor. *Aliud.* Parua opij portio cum sapa. Cæterum cauendum hic, ne præter rationem & temere auditorio meatui facessas negocium: qui suauiter tantum detergendus siccandus q; est, specillo molli lana circumuoluto. Fouenda porrò auris spongijs mollibus ex aqua, in qua decocta sit althęa, quam quidam à magnitudine vocant δενδρομαλάχην, id est arborescentem maluam: aut furfuribus tenuioribus macrioribus. Quòd si flatulentum fuerit, quod in aure includitur: & obstructio verius, quàm dolor, hãc obsideat: aphronitro ex aceto vtitor, aut succo dracontij herbæ, aut centaurij, aut polij.

Ad igneum in Auribus Feruorem.

Ardorem igneum in auditorio meatu perceptum, cui nõ sit adiunctus pulsatilis dolor, solet initio iuuare acetum cum rosaceo.

Ad Aurium Vlcera.

Glaucium ex aceto contritũ instillato. Quòd si plurima ab his defluat humiditas citra dolorem, scoriam ferri ex aceto acerrimo curiose detritam multos dies in Sole immittito.

Ad Grauem Auditum, Aurium q; Sonitus seu sibilos.

C Ad aurium sonitum repente obortum, nardinum ex aceto instillato. *Aliud.* Cyminum tantillo misceto oleo, quoad mellis habeat crassitudinem, ac infundito. At sibilos morbi cuiuspiam reliquias, curamus fotu auris ex absinthij decocto, cui post hæc acetum ac rosaceum inguttantur, aut raphani succus cum rosaceo, aut helleborus † cum aceto. Quinimmo solum acetum, sed acre, instillatur tepidum, aut solum mel, aut aqua mulsa, aut mistum oleo acetum, quod ὀξέλαιον dicunt Græci. *Aliud.* Porri succum cum lacte muliebri aut rosaceo immittito. *Aliud.* Oleum amygdalarum amararum in cępa decoctum inguttato tepidum. *Aliud.* Cępam, allium, & adipem anserinum æqua portione simul terito, deinde colatum adipe infundito. *Aliud.* Lentis decoctum addito melle immittito. *Aliud.* Vinum dulce in quo decocta sit myrtus, in aurem mittito. Vel succum ex oliuæ folijs expressum, melli incoquito, ac postea vtitor. *Aliud.* Idem potest cęparum succus cum melle. *Aliud.* Nasturtium tritum rosaceo dissolue ac vtitor. Vel intestina terræ ichori incoque & instilla.

† niger cũ aceto coctus.

Ad Grauem Auditum.

Subduc initio ventrem catapotijs ex colocynthide. Vtere dein apophlegmatismo, id est medicamento pituitam per os educente, ex pyrethro & mastiche. Ipsi autem auri extrinsecus admoue-
D to fomentum per calamum ex absinthij decocto: cui deinde instillato acetum album, & aquam æquali mensura, in quibus feruefactum fuerit nitrum. *Aliud.* Vtitor similiter decocto, aut foliorum, aut baccarum lauri.

{ In Aurem Infundi apta. }

Porri succum irino vnguento mistum infundito. *Aliud.* Fel seu taurinum seu caprinum rosaceo mistum instillato. *Aliud.* Corticis raphani succum ex rosaceo immittito.

Ad Vermes Aurium.

Auribus verminosis infundito ex bubulis carnibus inter assandum defluentem liquorem. Aut aristolochiam tritam vt emplastrum ipsis admoueto. Idem potest immissus ipsis succus tam nepetæ quàm rubi. Eodem modo & succum absinthij instilla.

De Parotidibus, id est Abscessibus iuxta Aures.

Quæ ex morbis proueniunt, parotides, ab alijs ratione alia obortis inflammationibus differunt: proinde dissimilem etiam postulant curationem. Quæ enim à sola destillatione, seu defluxu materiæ proueniunt, neque multa existente, quæ influit materia, neq; venenosa, nec toto denique corpore plethorico, sola spongia ex posca imposita sistuntur. Contra in parotidibus, { quæ morbi alterius sunt soboles, } medicamentis vtimur, quibus in cutem attrahendi est facultas, aut etiam

imposita cucurbitula. Tantum enim abest reprimamus influentem hic succum, vt cõtra è profundo in summam cutem euocandi sit studium nobis: nisi forte vehemens fuerit ac copiosus humoris influxus, sic enim nihil opus iuuemus naturæ conatum: quandoquidem si tum aut cucurbitulam quis admouerit, aut attractorium medicamentum, quo ex alto in cutem pertrahat materiam; grauem excitabit dolorem, qui & vires ægrotantis prosternet, & somnum ac quietẽ turbabit. Proinde mitigatorijs est hic remedijs opus, non autem ijs, quæ humoris fluxum iuuent etiam. Cataplasmata autem παρηγορικὰ, id est mitigatoria, sunt Panis oleo maceratus ac impositus. *Aliud.* Triticea farina ex oleo apposita. *Aliud.* Hordeacea farina cum axungia admota. *Aliud.* Hyoscyamus herba, cum butyro in modum emplastri applicata. Quòd si abscessus ad suppurationem deuenerit, aut cute discissa pus excernendum, deinde vlcus ipsum communi vlcerum ratione curandum, aut tentandum possit'ne pus discuti disijci q;, id q; remedijs simul attrahendi simul extenuandi facultatem habentibus: quæ bis sunt diebus singulis renouanda. Fouendus porrò locus affectus donec sedetur dolor: quo iam mitigato, locum habebunt, quibus est discutiendi facultas, è quorum numero sunt, plantago detrita cum sale, vt q; emplastrum imposita: rumicis radix in vino decocta, sulfur ignem non expertum, & cimolia ex aceto, fici in muria decoctæ ac tritæ, marrubiũ cum sale. Applicatur etiam commode sal tritum cum butyro, succida q; lana exceptum, maxime F parotidum initio, multo autem magis in teneræ carnis corporibus. Induratis enim parotidibus, omni q; iam dolore carentibus, stercus caprillum ex aceto vtiliter imponitur. Cæterum si quando breui tempore volemus pus mouere, fouebimus parotidas assidue calida, & farina hordeacea oblinemus.

Ad Narium Vitia, & Primo ad Ozænam ac Polypum. CAP. 9.

IN curandis narium vitijs, & potissimum ozęna, ac polypo, exiccandum initio roborandum q; est ipsum caput, imposito emplastro διιτέων, sic dicto, quòd salicem contineat: aut anemonite, aut barbaro, aut de limacibus, cuius hæc est confectio. Myrrhę ũncia, thuris tantundem, limacię integræ †, duo ouorum aquata. Omnia hæc contusa in pila misceantur: deinde linteo excepta capiti admoueantur, quod continuis fiat diebus nouem: atque tum demum localibus hisce vtendum in naribus remedijs, nempe succo nepetæ naribus infuso: ac ipsamet nepeta siccata, & trita, demum naribus per arundinem inspirata. *Aliud.* Ranunculi herbæ succus cum melle supine iacentis naribus inijcitur, vt q; ipsum ægrotus attrahat præcipitur. *Aliud.* Mali punici succum ęreo vase tantisper decoquito, donec crassescat, demum naribus infricato. *Aliud.* Gallas ac myrrham æqua portione conterito, naribus' q; inspirato. G

*Al. triens.

† Deest hic limaciarũ numerus.

De Polypo.

Atramenti sutorij vnciæ quatuor, milti vncia vna, redacta in puluerem, naribus per calamum inspirantur. Simili modo insufflatur puluis tostæ radicis bryoniæ. *Aliud.* Atramentum sutoriũ & sandaracha æquo pondere teruntur, naribus q; inspirantur. *Aliud.* Cornu ceruinum vstum et sandarachen naribus inflato. *Aliud.* Plumbum vstum ex vino inungito. *Aliud.* Acidi mali punici succum coquito in vase æreo, donec mellis habeat cõsistentiam, deinde illinito. *Aliud.* Auripigmentum læuigatum stylo applicator. *Aliud.* Auripigmentum & calcem aqua nõ restinctam æqua portione, trita applicato.

Ad Sanguinis è Naribus fluxum.

Principio concretum in naribus sanguinem specillo, cui lana ex aqua madens addita sit, absterge: dehinc lycium aqua dissolutum, penicillo q; ex intorto panno lineo exceptum, naribus infere. *Aliud.* Linamentum tortile igni accensum, succo q; aut polygonij aut porri extinctum, naribus inserito. *Aliud.* Acetum accerrimum coquito, in quo maceratam spongiam naribus immittito: quam vt facilius possis, cum voles, extrahere, præstat lineo filo deligatam imponi naribus. Frontem præterea spongijs ex aqua frigida foueto: sit q; ægrotus capite eleuato erecto q;, iubeto. Manus & pedes vinculis constringito, nec non aures valide obturato. H *Aliud.* Gypso, aut luto figulino frontem illinito. *Aliud.* Cucurbitulam magnam applicato, hepati quidem, profluente è dextra nare sanguine: lieni vero, à sinistra: sin ex vtraq; nare effluat, vtrique visceri.

De Vitijs Oculorum. CAP. 10.

OMnia sanè corporis membra exactissimis in curando præscriptionibus ègent, si re vera ad sanitatẽ reduci debeant. Verum oculi, quo præstantiorem habent præ ceteris vsum, dignitate q; præcellunt, hoc debent exactius considerari ab eo, quisquis inoffense curabit crebros in ipsis affectus, varijs differentibus q; de causis euenietes ac augescẽtes. De quibus exactius verbosius q; agere, alterius est commentarij opus: præsens tamen eatenus de ijs agit, quatenus id patitur ipsius compendium. Affectus igitur oculis accidentes ortum habent, interim ab æstu & calore, interim à frigore, cum particulæ sensu quodam substupido. His accedit, fieri modo cum inflammatione, modo sine hac. Est etiam cum ortum habent ab humorum defluxu seu destillatione, & cum sine his. Non nunquam ad hæc cũ partis affectæ grauedine & dolore, non nunquam absque his. Cęterum leues sed calidas oculorum perturbationes satis super' q; reprimit fotus oculorum ex sola posca, sicuti frigidas fomentum per spongiam ex vino albo diluto: at validas vehementes' q;, vt

quas

A quas magna grauis q́; comitatur inflammatio,ſiquidem ſanguinis in fronte vaſa, præ plenitudine
diſtenta fuerint ita, vt vltro ſe proferat conſpiciendam ſanguinis plenitudo,curat facta mox ab ini
tio venæ ſectio,niſi quid prohibeat hanc fieri:ſicuti eas quæ ab alijs cauſis fiunt,atq; infarctu cõci-
tantur, ventris per medicamenta vacuatio. Quibus factis vtendum τοῖς ἐγχυτοῖς,quòd in oculos
inſtillentur,ſic dictis medicamentis: vt fœnogręci decocto eum in vſum pulchre pręparato: quod
optime hac fit ratione. Principio lotum diligenter in aqua dulci fœnogræcum,leuiter in eadem co
quitur,donec quicquid habet in ſe acre abijciat: deinde alij rurſus aquæ incoquitur effuſa priore.
Vtile etiam in vſum eundem eſt oui candidum ac tenue, oculis frequenter inſtillatum: quin etiam
lac muliebre,quod neceſſum & boni ſit ſucci,& ex ipſis mulieris mammis in oculũ immulgeatur.
Mitigandus porrò ſedandus q́; oculi dolor impoſitis emplaſtris ad inflammationes conſcriptis,
nec non ex oui exiguo luteo,ſertula campana ſeu meliloto, pane, & roſaceo. Quin vtendum etiam
collyrijs hunc in vſum conſcriptis præparatis q́;,quę longa quadam experientia longo q́; vſu om
nibus ferè ſunt nunc cognita,alijs alio vti conſuetis,ſi tamen eorum adſit copia. Sunt autem ea ex
oui candido leniter & indoloroſe adhibenda. Innatans porrò oculis lippitudo, detergẽda eſt ſpon
gia ex aqua calida. Victus ratio ſit tenuiſſima. Quòd ſi vehemens fuerit capitis grauitas, auferen-
B da erit,ac occipitio cucurbitula adfigenda conciſa prius cute ſcalpello,copioſus q́; inde ſanguis de
trahendus. Quòd ſi ſublatis ſurſum vaporibus caput impleatur,ac pituita obſtruat omnes ipſius
meatus,ſternutatorijs mitioribus apophlegmatiſmis q́; vtentes purgabimus ipſum caput,humo-
rum q́; infarctum diſijciemus: ſternutatorijs quidem ex pipere,quod tritum naribus attrahant,iu-
bebimus: apophlegmatiſmis vero ex ſinapi accuratiſſime læuigato,additis aceto tenuis ſubſtantię
& quantitatis mediocris, melle,& aqua,ea portione vt fluidiora omnia & ore faciliter cõtineantur
& gargariſſentur: facta enim hunc in modum per nares {ac palatum} vacuatione liberaliori,infar
ctus obſtructiones q́; omnes capitis diſcutientur. Porrò quòd modo curandæ lippitudinis, verũ
etiam cuiuſuis ferè alterius ægritudinis, primus præcipuus q́; curandi ſcopus conſiſtat in exacta vi
ctus ratione,neminem fugere exiſtimo. Cæterum lippitudinibus æſtiuis medemur aridarum ro-
ſarum decocto,quod oculorum palpebris per ſpongiam aſſidue admouetur.

Ad Diuturnas Lippitudines.

Specilli mucronem allio tantiſper inſertum, donec huius tingatur ſucco, oculis inducimus.
Aliud. Triticum ignitis ferreis laminis incoctum ex vino illinimus palpebris. *Aliud.* Atramen
to ſutorio ex melle inungimus & frontem,& palpebras.

C *Ex Archigenis de Pharmacorum compoſitione commentarijs*
præcepta,ad Humorum in Oculos defluxum.

Deſtillationi humorum in oculos, maxime ab ipſo protinus exordio conducunt parcitas tum
cibi tum potus,aquæ potus,ac præ omnibus abſoluta à coitu continentia,ventris inferioris laxitas,
frigidæ multa potatio,frontis aſſidua irroratio ex aqua,cui ſit adiectum aceti pauxillum. Quidam
ex aqua id faciunt, in qua præmaceratum fuerit calcanthum. Fugiant omnes acres odores,pulue-
rem,fumum,ſplendorem tam lampadis quàm Solis. Imponatur fronti per noctem lana,aut mun-
da ex vino,aut ſordida ex aqua frigida: mane abluantur. Quòd ſi deſtillatio ingraueſcat accedat q́;
dolor,conueniunt venæ ſectio,& omnimoda abſtinentia tum cibi tum potus, niſi forte & ægroti
vires proſternantur,& protrahatur morbus. Sit venter continue fluidus,aut medicamento ad hoc
appoſito,aut validioribus clyſteribus. Poſt hæc iuuant viridia vitis folia,in modum cataplaſmatis
fronti aſſidue inhærentia: aut folia ſeu myrti ſeu lentiſci. Similiter ſuccus tum rubi, tum braſſicæ:
Idem præſtant vitis folia cum tenui polẽta,vel ſampſychi,vel ſedi,vel portulacæ,vel cotoneorum:
cuiuſque enim horum tenera folia, cum vino & tenui polenta inſtar cataplaſmatis fronti vtiliter
applicantur. Ipſis autem oculis foris lana munda ex oui aquato,nec non coctum oui luteum cum
D vino & tenui polenta, vt emplaſtrum aut fronti, aut ipſis oculis admouetur. Iuuant præterea tum
eryngij radix trita ex aqua, tum cicutæ ſemen eodem applicatum modo: nec non mollis ac nuper
ſalitus* caſeus, cum apij folijs. Panis præterea ex vino aut roſaceo mirum in modum confert. In * Al. coagulatus.
ſumma,quæcunque adſtringendi reprimendi q́; vim habent,vtilia ſunt initio,vt ſunt cicuta, pſyl-
lium,apium,ſolanum,& paludibus innatantes lentes, ſerpyllum, ſampſychon, folia vitis, corian-
drum,portulaca,lens aquis innatans. Horum vnumquodque ex vino tritum emplaſtri modo ap-
ponatur,pſyllium ac lentes paludibus innatantes ex aqua.

Ad Calidam Deſtillationem.

Braſſica & polenta trita,ex aqua inſtar cataplaſmatis imponuntur. Eodẽ applicãtur modo,con
trita folia tum ocimi,tum ſampſychi. Multam impetuoſam'q; deſtillationẽ cohibent papauerum
capita: herba apollinaris,quam hyoſcyamum dicunt,cum tenui polenta ex vino. Memineris ta-
men non niſi foto prius loco,cataplaſmata applicanda. Quòd ſi protuberent palpebræ diſtendan
tur'q;,linteum butyro madens oculis imponitur. Porrò graui difficili'q; oculorum chymoſi (di-
cta eſt autem chymoſis rubra carnoſa'q; corneæ oculi pelliculæ inflammatio) medentur præſentiſ-
ſime,accuratius detritæ murium† carnes,cum crudo oui luteo,ad ceræ conſiſtentiam,& ex panno li- † Al. muſcarũ.
neo impoſitæ.

Linimentum pro Oculis. E

Panis purus tostus, additis acacia & satiuæ punicæ flore (cytinon dicunt) ex aqua illinitur.

Ad Oculorum Dolores.

Rosas aut aridas aut virides in [a] †aqua dulci} premaceratas ac leuigatas addito cādidi oui luteo, [b]† emplastri mō īpone, aut hordeaceā farinā coctā similiter i [c]† aqua dulci.} Quòd si grauior molestior q; fuerit dolor, hyoscyami folia, aut carnē seu peponis seu cucumeris [d]† cū ouo cocto, aut huius luteo, & pauco vino,} vt cataplasma applicato. Pulchre his medetur pini cortex & polēta ex vino.

Ad Vehementes oculorum Dolores.

Coriādri succum cum lacte muliebri oculorum angulis guttatim instillato. Aut platani folia trita cum tenui polenta, in modum emplastri oculis extrinsecus imponito.

Ad Destillationem in Oculos Cataplasmata.

Conducit ad hanc viridis tum cupressus tum sabina herba ex vino: & folia tum paliuri tum portulacæ, detrita cum pinguedine anserina, & croco: nec non iris sicca ex melle, & apij folia cum polenta. Porrò graui impetuoso q; defluxui cōfert viridis pulegij semen: † quàm hoc autem, magis adhuc, cera cum aceto ad malagmatis crassitiem redacta, capitis q; syncipiti admota, cui superdato lanam, suauiter q; illigato: aut imponito ipsis oculis in modum emplastri rosas, melilotum, & amylum simul cocta: aut amylum ex vino † albo. F

Anacollemata, id est Restringentia fluxum.

Limacem cum testa tusam, toti fronti & temporibus illinito.

Ad Hæmalopas & Hyposphagmata.

Incipientibus oculorum sanguinolentis suffusionibus ab ictu percussu've, confert ab ipso confestim initio, ne inflammatio ac dolor cōmitentur, instillatus sanguis columbinus, præsertim alis expressus tenerioribus. Confert & oui aquatum eodē modo immissum, aut lana pura exceptum, & foris admotum. Plurimum ad idem faciunt oui luteum assum ex vino impositum. Et trita rosarum tum folia, tum flores, per se, aut cum vino, cum tenui polenta, vt emplastrum apposita.

Ad Oculorum molles ex ictu Tumores, dictos Oedemata.

Plurimum ad hoc facit fomentum ex posca molli spongia frequenter adhibitum, deinde spongia noua ex eadem posca oculo imposita.

Ad Oculorum Psorophthalmiam, i. pruriginosam scabiem, à Sole & puluere ortam.

Iuuat hęc aqua liberalius infusa, æstate frigida, hyeme calida: nec minus fotus spongia factus ex lentis decocto: immittere etiam guttatim ipsis oculorum angulis succum aut rubi aut rosarum, G quenq; singulatim ex aqua: aut applicare rosas aridas tritas ex vino. Porrò illinuntur dormituri oleo †. Abstinendum his in totum ab omnibus tam acribus, quàm acidis.

Ad Inueteratos Palpebrarum affectus præcipue Callum.

Coctam amurcam, & ex oleo tritam inunge.

Ad Caluas pilis q; carentes Palpebras summopere hoc conducit, faciens renasci pilos.

Muscerda, id est fimum murium, & caprinum, æquali mensura torrefacta † ex melle illinuntur. Facit hoc etiam ad vitiligines.

Ad Pilos Palpebris innatos oculum infestantes.

Euulsis radicitus pilis, cimicis sanguine confricato locum, & nunquam renascentur. Idē potest illitus pediculi canini sanguis. Idem præstat, euulsis prius radicitus pilis, fel aut hyænę fœminę, aut hirci, inunctum confestim à pilorum euulsione.

Ad Oculorum Λευκώματα, id est Albugines.

Celeriter his medetur nitrum exacte contritum & ex oleo veteri inunctum. Idem præstant illitus lacertæ fimus, & nycticoracis ouum, his enim tinguntur oculi.

Ad Visus Obscuritatem. H

Omnē oculorum obscuritatem, incipientem q; suffusionem, curat fel vulturis, cum marrubij succo, & melle attico: cuius si nulla sit copia, tenero ac molli vtere: esto autē tum succi marrubij, tum mellis, dupla ad ipsum fel portio. Idem possunt fel taurinum liquidum cum æquali pondere succi fœniculi, & duplo mellis: & fel vrsinum cum aquæ duplo.

Ad Pterygion, id est Oculi Vnguem.

Populi nigræ liquorem cum dupla mellis portione mistum illine.

Ad Nyctilopa, id est Nocturnam Oculorum cæcitatem.

Iecur hircinum assa, inter q; assandū defluentem saniē siue saniosum humorem collectū oculis infrica, ipsum q; iecur edendū præbe. Iuuat etiā colūbę sanguis instillatus, & fel capræ. Aut capręiecur decoquens, pcipe, vt habētes caput pannis circūuolutum, teneant intentos in ollam oculos, suscipiant q; vaporem. Vel expressum ex recenti onide, id est stercore asinino, succum oculis illine.

Ad Oculorum Tubercula, quæ Crithæ i. Hordea appellantur.

Cera alba foueto. Aut muscę reliquum corpus, pręciso abiecto q; capite, tuberculo ipsi infricato.

Ad Sugillata.

Raphanus, quam radiculam dicunt, trita & imposita, iuuat confestim: quam vbi erodere ince-

perit

A † Al. passo.
B † Al. ac croci quātū sufficit.
C * Al. passo.
D † Al. aut oui assati luteū cū pauco croco lęuigatum vino modico.

† Cod. impressi hoc in loco legunt vt interpres vertit, ſ. μάλιστα κυρόν σὺν ὄξει & c. Alij μάλιστα κιλὸν σὺν ὄξει & c. idest, præsertim succum cum aceto ad malagmatis crassitiē redactum, & c. Alij μάλιστα χυῤῥὸν σὺν ὄξει & c. i. pręsertim fuluum seu giluum cū aceto ad malagmatis & c.

† Additur in ant. aut oui.

† veteri.

† calami græci duplum.

A perit, aufer. Iuuat similiter impositus caseus recēs salsus. Porrò cerotum cū absinthio vel raphani succo impositum summopere confert ad recentia & liuida sugillata. Item spongia ex muria assidue admota. Præter hęc frequens fotus ex calida plurimum iuuat liuida sugillata. Cæterū quibus sanguinolenta sunt, aut subflaua, aut subpallida, muria vitanda est, imponendū q; emplastrum ex rubo, aut absinthio, aut hyssopo, aut origano, aut raphani cortice, aut vua passa absque acinis: horum.n. quodq; singulatim imponitur: aut ex melle, aut aceto, aut incocta aqua. Nec nō bulbus candidus cum ouo ac melle, aut cyclaminum cum vua passa. At vetustis iam & denigratis sinapi cū duplo adipis ouilli: vel fabacea farina cum melle mista, aut mansa & cum saliua inuncta. Aut cyminum veteri linteo illigatum intinge feruenti aquę, oculos q; hoc foue. Aut hordeaceam farinam † cum cocta aqua mulsa} applicato. Aut tritum fœniculi semen cum ceroto.

* Al. ῥεγμῷ λείῳ.

† Cum oxymelite coctam.

Ad Sugillata cum molli tumore.

Spongiam ex aceto impone, & emplastro vtere ex farina hordeacea, cocta † cum aqua mulsa, ad iustam crassitudinem: post hęc apponito coctam lentem & cum melle tritam.

† Cum oxymelite, donec tumor reprimat.

Ad Recentia Sugillata.

Imponitur trita ex aqua cicuta, aut detrita vitis albę radix ex mulso.

B *De Vitijs Faciei, & Primo de Varis.* CAP. 11.

NAscitur in faciei cute tumor exiguus durus q; dictus Græcis ἴονθος, Latinis varus, Differt autem à ficosis tumoribus in mēto prouenientibus, non solum q; ex crasso humore consistat, † verū etiā q; participet tenui quadā sanie, rōne cuius facile vlcerat non recte atq; ex arte curatus.

† Ficosus tumor.

Ad Varos in Facie.

Acetum acerrimum cum melle æquali mensura mistum varis accuratius illine, digito infricans. *Aliud.* Ex amygdalis amaris aceto dissolutis ac curiosius tritis, conformato pastillos, atq; in vmbra desiccato. Vbi autem vsus postulabit, dilutum ex his aliquē aceto varis inducito: & simulat q; aruerit, nunc sapone abstergito. Facit hoc ad tumidos, affectus, faciei pruritus, & principium elephantiasis.

Ad Ficosas in mento excrescentias.

Salem fossilem ex aceto, aut glutinum fabrile cum milto, id est rubrica illine.

Ad Menti Impetigines.

Acceptum magna copia triticum incudi impone, cui deinde applicato candentem laminā ęreā: qui q; effluit humorem etiamnum calentem affectui infrica.

C *Ad Diuturnas Impetigines.*

Trita capparis folia ex aceto acerrimo cum tantundem mellis imponito. *Aliud.* Idem potest contritus ex aceto radicis rumicis cortex. *Aliud.* Chamæleontis radicem in aceto decoctam, ac lęuigatam superdato. *Aliud.* Detritam rumicis radicem, & hordeaceam farinam, ex acerrimo aceto applicato.

Ad Scabras Impetigines.

Tritis amygdalis amaris frequenter ipsas inungito.

Ad Genarum Exanthemata siue Papulas.

Ferrum candens paliuri ligno imponito, acceptum q; qui ex hoc defluit humorem, illinito. *Aliud.* Contritas myrti baccas ex vino inungito.

Ad Dentium Vitia, & Primo ad Dolorem. CAP. 12.

ABluito dolentes dentes calido gallarum ex aceto decocto, aut tedæ pinguis talearum, aut alterci tum seminis tum corticis, aut cedreę id est cedrini liquoris, vel propoleos, vel solani, vel capparis, vel allij, vel myrti ramulorum in aceto decoctorū, aut calidę vini fęcis, aut polij corticis, aut etiam ipsiusmet herbæ, aut marrubij: horum inquam quodq; cum aceto iuuat. Idem pręstant D platani pilulæ, & rosę aridæ, decoctę in vino albo, ad tertias vsq;, quo dentes frequenrer colluantur. Idem efficit tum eupatorij radix cocta in vino, tum pulegium. Aut decoquito ceruinū cornu in oxycrato, sępe q; eo os abluito. Aut scillę interiora ī minutas secato particulas, addito q; aceti sextario, in vas aliquod conijcito libram vnam: finitoq; hæc in fimo asinino defossa macerari diebus triginta, eluito q; eo dentes. Eiusdem est effectus lac asininum, quod motos dentes confirmat etiam. Aut tithymalli radicem in oxymelite ad medias vsq; incoquito, aut etiam hyoscyami, lauato q; decocto eo dentes. Item lacte mori commisto probe cum vino, deinde tepefacto collue, dentes. *Aliud.* Lauantur item dentes vtiliter decocto allij, seminis erucæ, & nitri.

De Fomentis ad Dentium Dolores.

Extrinsecus ad dentium dolorem conueniunt fomenta ex fricto sale, vel milio, in marsupium coniecto: aut etiam ex sordidis panniculis admodum calētibus. At intrinsecus huiuscemodi sunt fomenta vtilia. Aridi origani ramulum in feruens oleum demissum, superne affecto denti applicato. Vel ricini fruticis coliculum simul cum cera imponito dolēti denti. Aut tange hunc frequenter specilli mucrone, vehementissime calente. Cæterum illius in vniuersum meminerimus necessum, vtendum fomentis id genus omnibus, tam ijs inquam quę extrinsecus, quàm quæ intrinsecus adhibentur, ante cibum, aut longo post assumptum cibum tempore.

Apophlegmatiſmi pro Dentium Dolore. E

Optimi apophlegmatiſmi vtiliſſimiq; dentium doloribus ſunt, herba pedicularis maſticata, aut ſingulatim, aut cum pulegio. Vel quod in galla nigrum interius eſt affecto dente cõmordeto, ſinito q; hians interim effluere pituitam. Aut quinque allij nucleos cum nigræ myrti pauculis folijs in aceto ad dimidias decoquito tædæ rude aſſiduo commiſcens, ac eluito eo dentes, ore q; contineto: poſt hæc hiato, donec pituitæ ſatis profluat: demum roſaceo os abluito.

In Nares iniÿci idoneum, pro Dentium Dolore.

Solum radicis betæ ſuccum naribus immittito, & dentium leuabis dolorem.

Ad Dentes Denigratos.

Prærigatum melle foſſilem ſalem, torreto ſuper igne, ex ſarmentis vitis, terito q;: deinde adiecta paucula myrrha dentibus infricato.

Ad Colluendos Dentes.

Vino odorato, incoctam aridam iridem habente, dentes colluito.

Ad Colluendum Gingiuas.

Lauato gingiuas aceto, in quo coctum ſit hyoſcyamus.

Dentes à Dolore Præſeruantia. F

Lauato dentes bis menſibus ſingulis vino, in quo ad medias decocta ſit tithymali radix, & nunquam dolebunt. ℭ *Subſcripta Dentifricia maximopere conducunt ad Dentium à Dolore præſeruationem, & ad Confirmandum tam dentes, quàm gingiuas, Conciliandum que dentium Candorem.*

Lanam ſuccidam linteolo alligatam torreto: adiecta deinde tertia ſalis portione terito omnia ſimul, & perfricato hoc puluere dentes. Idem prǫſtat puluis vſti contriti q; capitis leporis. *Aliud.* Contritum ex melle ſalem ad ceræ craſſitiem, linteo q; mundo illigatum, vrito: quo deinde addita iridos portiuncula perfricato dentes.

† Ad gingiuarũ affectiones.

† *Ad Oris Graueolentiam.*

Hordeũ melle & vino præmaceratũ illigatur chartæ, teriturq;: quo deinde cõfricãtur gingiuę.

Ad Motos Dentes, vt confirmentur.

Teritur ex oleo atramentum ſutorium, quod lana exceptum dẽtium applicatur radicibus. Vel vlmi cortex in vino decoquitur, decoctum q; hoc ore continetur, confirmat enim dentes.

Ad Dentium Eroſionem.

Folia capparis in aceto acerrimo ad dimidias coquito, ac tepido eo lauato dẽtes. Idem poteſt coctus ſimiliter capparis cortex: hoc idem dentium medetur dolori. *Aliud expertum.* Nigellam præfrictam, deinde tritam ex acerrimo aceto, dentis eroſioni vt emplaſtrum imponito: ſic enim in poſterum plus non erodetur, ſed perdurabit vt eſt eroſio. G

Ad Omnes tam Oris, quàm Columellæ ac Faucium Inflammationes, Cæteros q; affectus, ſeu Vlcera ea ſint, ſeu cruſta, ſeu putredo. CAP. 13.

COmmune in omnibus hiſce præceptum, reprimendum repellendum q; mox ab initio omnem è capite defluxionem. Cæterum ab elapſo iam morbi initio, ad ipſius finem vſq; vtendum ſimul reprimentibus ſimul reſoluentibus. Reprimendi igitur facultatem habet medicamentum διὰ μόρων, ſic dictum, quòd ex moris conficitur. Eiuſdem q; ſunt facultatis vuæ immaturæ ſuccus, cum pauxillo melle & florum roſarum, aut ipſarummet roſarum ſiccarum: ſicuti & pini corticis ex aqua decoctum. At vbi iam morbi principium præterierit, quando adhuc à capite deflueret, alia digerendi ratione eſſet opus. Proinde adÿciendum cuiuis prædictorum aphronitrum, aut ipſum nitrum beronicarion dictum. Vel incoquendũ in ſapa pulegium, aut ſatureia, aut thymus, aut nepeta. Poterit porrò quiuis copioſo repente influente ſucco paratam habere ſimilium medicamentorum copiam, ſeu venator erret per agros, ſeu opus ruſticum in agro faciat, ſeu etiam viator iter ſuum, enumeratorum medicamentorum indigus, ſi meminerit dictis affectibus rubi ſuccum, ac dictorum etiam quemuis, immo omnia ferè quibus adſtringendi facultas eſt, oris affectibus eſſe accommodata. Electiſſimum tamen ad ipſos medicamentum fit ex ſucco corticum nucũ viridium cocto, cum pauco melle. Vtile ſimiliter ad eoſdem, decoctum cotoneorum, adiecto mellis pauxillo: ſed quod ex viridibus nucibus fit medicamentum, multo eſt vtiliſſimum, ad vehemẽtes tonſillarum inflammationes, & ſuffocationes. *Aliud.* Accipe dulcis mali punici tuſi cum ſuo cortice expreſſum colatum q; ſuccum, cuius ſex partibus addito vnam mellis, demum coquito ad mellis ſpiſſitudinem ac vtitor. *Aliud.* Muſti ſextarium decoquito ad tertias, adiectis rhu coriarij vncÿs quatuor: demum reponito in vſum. *Aliud.* Tuſas gallas numero triginta, decoque in mellis ſextario, quo vtere. H

Optimum Medicamentum Stomaticum.

Florum roſarum vncias duas, στροβίλων, id eſt fructus pini vnciam vnam, tere ex melle, ac vtere.

Ad Inflammationes Tonſillarum ac Columellæ, & Oris Putredines.

Succi mororum, aut rubi, & roſarum aridarum, ſingulorum vncia vna, coquuntur parum cum melle, quod his illinitur. *Aliud.* Cotoneorum acerborum ſuccum cum æquali mellis portione

coctum

A coctum illine. *Aliud.* Acerbum malum punicum cum suo cortice tusum incoquito passo: quo colato vtitor. *Aliud.* Immittito in sapam pulegium, aut thymum, aut origanum, aut hyssopum, aut nepetam, ac simul coquito sufficienter: deinde colatum hoc teneatur in ore.

Ad Oris Putredines ac Crustas.

Album canis fimum inũgito ex melle: sit autem eius canis fimum qui solis vescitur ossibus. Aut aquam rhu sutorij cum melle ad sordium crassitudinem decoctam. Aut etiam vstarum hirundinum cinerem ex melle illinito.

Ad Columellæ Inflammationem & Relaxationem.

Palmularum ex aqua decoctum, adiecto pauxillo melle, gargarissatur, ore q́3 continetur. Ad idem faciunt decoctum rosarum, & clauicularum vitis, rubi, sentis caninę, pomorum acerborum, sorborum denique immaturorum, rhoi quo in cibis vtimur, & rhoi coriarij, & fructus myricæ: horum enim quodq́3 singulatim, aut cuiuis ex prędictis adiunctum, & ex aqua decoctum, gargarissatur. Aut ex his siccatum quodpiam in puluerem cõteritur, & columellæ apponitur, quæ sensim ac leniter sursum ducitur: solet autem is cochleario iniectus, columellæ apponi. Quin etiã cuiusuis prædictorum, tam plantarum, quàm fructuum succus, cum pauculo melle vuæ illitus iuuat.
B *Aliud.* Ad vuulæ inflammationes conferunt sales triti & ex melle inuncti. *Aliud.* Palmularum ossa, ac nuces, teneræ, virides, aridæ q́3 pari portione vruntur, in q́3 puluerem comminuuntur, quo columella tangitur. *Aliud.* Rosas siccas in tenuissimum pollinem læuigatas ex melle inducito.

Ad Aphthas, quæ Oris sunt Vlcera.

Portulacam melle madentem masticato. Aut foliorum oliuæ ex vino decoctum gargarissato.

Ad Aphthas Nigras depascentes.

Detersas prius, orobea farina ac gallarum ex melle illinito. Aut lycij decoctum gargarissato. Aut fæce dulcis vini ex melle perfricato. Aut tamaricis fructum cum melle tritum infricato.

Ad Depascentes Aphthas.

Gallarum decocto cum mellis æquali mensura misto feruefacto q́3 vtitor.

Ad Aphthas Albas.

Pluma oleum in quo chalcitin præcoxeris illine, & confestim curabuntur. Aut deterso nunc mundato q́3 loco affecto, tritum tamaricis fructum ex melicrato aut vino pluma similiter inducito: & cito sanabuntur.

Ad Aphthas Nigras.

C Vuam passam sine acinis & anisum tere, loco q́3 affecto ex melle infrica. Aut pruni folia concisa, asinino lacte misceto, colluito q́3 ex eo os. Idem possunt marrubij succus, & lentis ac rubi decoctum: nec non tritum cornu ceruinum loco q́3 infricatum.

Ad Aphthas Infantium.

Lentem cum pauco pane & cotoneorum succo mistam exhibe, & rosarum florem: quin ipsas etiam rosas aridas: vtitor autem oris collutione ex rebus mediocriter adstringentibus. Ceterum oleum aphthis ipsis aduersissimum est, nec non omnia vehementer acria: illud quidem q́p humectat sordidat q́3, hæc vero q́p sua mordicatione noceant.

Ad Vitia Instrumentorum Voci respirationi q́3 deseruientium, & primo ad Vocalis Arteriæ Asperitatem. CAP. 14.

DVlcis radicis, quam glycyrhizan dicunt, vncię tres minutim admodum conterantur: deinde addita gummi tragacanthæ vncia vna, excipiantur omnia passo, conformentur q́3 ad fabæ magnitudinem pilulæ: ex quibus contineat vnam sub lingua dormiturus.

Ad Intercisam Vocem.

D Ficus & eryngion affatim coque, huic q́3 decocto adde gummi pauxillum, ita vt quàm mellis, crassior sit ipsorum consistentia, & sub noctem exhibeto. *Aliud.* Brassicæ succum cum melle decoctum lambat. Conducit hoc idem ad tussim. *Aliud.* Lini semen tostum, ac per cribrum excretum, vuas passas bene pingues sine acinis, purgatos pineę nucis nucleos ac frixos, nuces ponticas siue auellanas præpurgatas, omnia hæc in pari portione trita excipe melle crudo: datur cochlearij mensura.

Eclegma Tussi accommodatum.

† Πυρίνων, id est nucleorum, pineorum vncias duodecim, carnem duorum dactylorum, terito simul exactius, melle q́3 crudo excipito.

† Hanc cõpositionẽ integrã inuenies lib. 7. de cõposi. med. secundum locos fol. 182. h

Ad Tussim siccam.

Iridis ex aqua decoctum, cui mellis pauxillum adiectum sit, da frequenter sorbendum.

Ad Sanguinis Reiectionem, expuitionem'ue.

Rosarum aridarum vnciæ octo, gũmi tragacanthæ hexagia tria, teruntur, & in pastillos drachmæ pondere ex aqua conformantur: propinantur ex aqua. *Aliud.* † In cucumeris domestici ventrem infundito aquæ sextarium, coquito'que ad tertias: demum expressum ex his cremorem in sorbitione dato. *Aliud.* Rubricæ synopicæ vncias duas, terræ samię vncias duodecim,

† vide lib. 7. de compo. medic. secũdum loc. fol. 184. c

amyli vncias tres, coge sanguinalis herbæ succo: propinato trium obolorum quãtitatem. *Aliud.* E Fricti seminis lini vnciæ octo, gummi tragacanthæ vnciæ duodecim, prędicto modo commode excipiuntur. *Aliud.* Polygonij siue sanguisugalis herbæ radices aqua incoquito ad tertias, addito que trito pauculo gummi offerto in sorbitionem.

Ad Tabidos, & Thoracis vitia.

IReos decoctum cum melle ad potandum dato. Aut ad sorbendum hyssopi decoctum cũ melle. Aut coctum marrubij herbæ succum cum melle. Aut eruum ruffescens, frixum primo, deinde tritum cum viginti partibus mellis, da in eclegmate. Aut amygdalas amaras lęuigatas cũ melle exhibeto. *Aliud.* Seminis apij vncię sex, piperis nigri vncia vna, mellis libra vna, datur cochlearij mensura. *Aliud.* Mistum cum melle, lento que igne decoctum, butyrum offerto. *Aliud.* Apij & piperis cuiusque vncia vna trita, cum mellis libra vna, sensim decoquitur, propinatur que. *Aliud.* Scillæ crudæ expressum succum cum mellis æqua portione, carbonibus superpositum coquito: ac dato ex hoc mystri quantitatem ante cibum & post cibum. *Aliud.* Abrotonon, pingues passulas sine acinis, rutæ germina, in aqua decoquito, percolato que decocto huic mel adijce, rursus que decoque, ac vtere.

De Stomachi & Ventriculi affectibus. CAP. 15. F

INflammationes tam oris ventriculi, quàm hepatis, adstringentium medicaminum indigent admistione. Etenim si in curãdis his vtatur quis solis relaxantibus, vitæ adducet discrimen, id que omnibus empiricis vocatis medicis experientia edoctis, & in artis exercitatione obseruantibus. Non pauci vero eorum, qui se methodicos nominant, curandi hac ratione innumeros sustulerũt è medio, oborta syncopa stomachali: sicuti nõ paucos etiam hepatis vitio affectos, solis vsi relaxantibus, quibus hepar plerisque dissoluitur. Cuiusmodi nihil eueniet, si eorum, quibus est adstringendi facultas, aliquid his semper adijciatur, seu oleo affectum locum foueas, seu admoto cataplasmate cures. Sunt porrò ex adstringentium numero, absinthium, vnguentum nardinum, aloe, cotoneorum tam decoctum quàm oleum: nec minus Ceratum ex aloe, mastiche, cera, & nardo, cuius fuerit hæc confectio. Accipitur ceræ vncia vna, mastiches vnciæ quatuor, aloes vnciæ duæ, & nardi quantitas conueniens. Quòd si vehemens adeo fuerit ventriculi imbecillitas, vt ne alimentum quidem cõtineat, adijciantur his succi vuæ immaturæ † vncię duę.* Porrò si succi absinthij fuerit facultas, addatur & huius uncia vna, aut labruscæ flos, aut succus rhu.

† drachma vna.
*: drachma.

De Calida Ventriculi Intemperie.

In calida ventriculi intemperie medicamentum hoc per os commode exhibetur, quod constat G mastiches vncijs duabus, mentæ vncia vna, coactis succo plantaginis: huius medicamenti fabæ exhibetur magnitudo ex aqua. Quòd si contra ventriculus frigida afficiatur intemperie, dicto medicamini adijcito castorei vnciam vnam, exhibeto que similiter. Cognoscetur autem calida ventriculi intemperies partim ex bilioso vomitu, partim ex sensu mordicationis biliosæ in ore ventriculi perceptæ, partim quod hoc ipsum admotæ manui calidum appareat.

Ad Ventriculum iusto Frigidiorem.

Ad ventriculum refrigeratum, qui que ob pituitæ in ipso hærentis crassitudinem opus habet simul calfactione simul humorum incisione, per quàm aptum est medicamen hoc, quod, cõstat corticis radicis fœniculi vncijs sex, aceti libra vna, mellis libra vna. Decoquuntur primum radices cũ aceto, ac coctæ nunc exprimuntur, abijciuntur que: demum adfuso melle incoquuntur rursus simul omnia ad mediocrem crassitiem. Propinantur autem huius cochlearia tria ex aqua.

Ad eos Quibus in Ventriculo Cibus acescit.

Quibus assumptus cibus in ventriculo acescit, medicamentum hoc accommodatum est, quod constat piperis vncia vna, seminis anethi vncia vna, cymini vncijs quatuor: omnibus diligenter tritis, propinatur ex eis cochlearium ex aqua vino mista. H

Ad Ventriculi Subuersiones.

Ad subuersiones ventriculi idoneum est hoc medicamentum, quod constat ex succi mali punici acidi, cum suis acinis expressi, partibus tribus, succi mentæ parte vna: decoquuntur hæc in vase fictili, assidue miscendo: cum que iam crassescunt, sublata reponuntur in vsum. Datur sex medicamento hoc postulante necessitate, ante cibum omnem mystrum vnum, aut etiam duo.

Ad Dysentericos, & Cibum Vomitu reijcientes.

Radicis arboris cotoneæ libram vnam, decoque in vini myrtei sextarijs tribus ad tertias vsque: expresso deinde cremori adde mellis libram dimidiam, coquito que rursus assidue miscendo: tãdem reponito in vsum. Datur huius ante omnem cibum mystron.

Ad Ventriculi Subuersionem, Cœliacos, & Dysentericos.

Mala cotonea quatuor numero, integra mala punica decem numero, sorba octo, in aquæ sextarijs tribus accurate decoquito: cumque omnia flaccescere iam cœperint, exprimito: demum abiectis crassis fructuum partibus cremorem eum iteratò coque ad tertias vsque: postremo additis generosi mellis libris quatuor, rursum coquito impositum carbonibus, continuo miscendo ad conuenientem consistentiam: sic que in vsum reponito. Vtitor que vt medicamento præcedenti.

A *Immodicam ex nimio ardore Sitim extinguentia, Catapotia.*

Seminis cucumeris domestici vnciæ octo, seminis portulacæ vnciæ octo, tragacāthæ vncię quatuor: dissolue tragacantham recentium crudorum ouorum aquatis, dissolutam q; adfundito cæteris probe tritis: conformato q; ex omnibus mistis catapotia, quę in vmbra desiccentur: teneatur q; ex ipsis vnum sub lingua, solutus q; saliua humor paulatim deglutiatur.

Ad Ventriculi Subuersionem, & Feruidos halitus.

Anesi, apij, cuiusque vnciæ duę: cymini vncia vna: propinato ex his bene læuigatis, ieiuno quidem cochlearium ex aqua, sub somnum autem aliquando ex vino. *Aliud.* Bibatur tribus continuis diebus absinthij dilutum.

Ad Ventriculi Refrigerationem & Singultum.

Piperis vncię tres, castorei vncia vna mediocris cochlearij quantitas, ex aqua ieiuno datur. At si ex calidis succis in ipsa ventriculi concoctione corruptis singultus ortum habeat, quod ex ventriculi ardore mordicatione q; cognosces, aqua tepida epota, iube affatim vomant, & cessabit confestim singultus. Porrò sternutamētum in tempore factum, sedat singultum: sicuti etiam acetum in sorbitione acceptum.

B *Ad Aestuantem Ventriculum.*

Quibus ventriculus præ nimio ardore exoluitur, aut animi sequitur defectus, siquidem sine febre hoc vsu veniat, dato in potu frigidæ cyathos tres, aut quatuor, id q; per temporis interualla. Quòd si his malum mitescat, cibo est reficiendus æger: sin vero perduret, astrictis cōiunctis q; extremis, ei præbeto sorbendam assidue aquam, in qua maduerint cotonea, pira'ue, aut mespila, aut baccæ iuniperi, aut pampini vitis, aut rosarū. Vel succum mali punici, aut vuæ acerbæ. Vel dato, quem bibat, tritum mentæ ramulum, aut labruscæ florem, & sinito quiescat.

Ad nimiam ex Ventriculo Saliuam.

Nimia diffluentes saliua masticent siccam conyzam. Porrò extrinsecus imponantur ventriculo, contrita vitis viridia folia, aut cotonea, aut viridis portulaca, aut etiam cucurbitæ ramentum.

Ad Dolorem Ventriculi.

Ventriculi ex inquietudine aut anxietate dolores sedat ac mitigat potum lac muliebre, aut vaccinum, aut asininum, cui incocti sint lapilli. Et rosarum decoctum. Quin etiam assum oui luteum cum polenta potum.

Ad Vomitum Bilis nigræ.

C Ad nigræ bilis vomitum ventriculi q; inflationem, & potissimum † inter manducandum, } imponitur vtiliter ventriculo spongia ex aceto quàm acerrimo calido. Aut hederæ folia vino decocta, vt cataplasma, ipsi applicantur. Porrò cibus sit boni succi, cuius generis sunt oua, alica, & iuscula, vtpote auicularum, extremarum porci partium, phasiani, iuuenis perdicis, aliorum q; omniū his similium.

† Al. in distentionibus.

Ad Ventriculi Inflationem.

Ad inflatum distentum q; ventriculum iuuat polij fasciculus foris impositus, nec non potum eiusdem decoctum. Idem præstant nepetæ decoctum addito mellis momento, & piper drachma pondere.

Doloris Stomachi Mitigatorium.

Stomachi dolorem sedat cuminum assum, & apij pauxillum potui ex aqua datum. Item abrotani ac thymi vtriusq; obolos duos potui dato.

Ad eos qui Grandem Famem dictam βούλιμον facile incurrunt in via.

Βούλιμον dictam famem incurrētes, seu in itinere, seu modo alio, refocillamus reficimus'ue, porrigentes olfactandum acetum, aut pulegium, aut terram aceto madentem, aut poma, aut pira, aut D his similes fructus alios, quorum pro tempore fuerit facultas: aut etiam panem ex vino eos assumere cogentes.

Ad Singultientes.

Singultientibus da rutam, cum vino in sorbitionem: aut nitrum ex melicrato, vel apium, vel castoreum, vel abrotonon, vel aristolochiam, vel cyminum, vel anisum, vel calaminthē, { quam nos nepetam dicimus. }

Ad Hepatis Vitia, & primo ad Obstructionem. CAP. 16.

AMygdalarum amararum vnciæ tres: cymini, seminis apij, cuiusque vncia vna: datur cochleariumex vino. *Aliud.* Baccarum iuniperi vnciæ tres, seminis brassicæ vncia vna, seminis erucæ vnciæ duæ, excipiuntur melle crudo, datur q; cochlearium vnum. *Aliud.* Succi cichorij cyathum cum aquæ calidæ cyathis duobus, & mellis cochlearijs duobus, exhibeto. *Aliud.* Succi anethi cyathus cum tribus cyathis aquæ mulsæ calidæ. Porrò dictorum omnium quodq; seorsum, aridum, tusum, aut cibo inspergitur, aut coctum bibitur. *Aliud.* Camæpityos, decoctum cum pauxillo melle bibitur. *Aliud.* Chamępityos vncias octo, radicis cichorij vncias quatuor, contunde, & excipe melle cocto: datur huius auellanę magnitudo ex aqua calida.

Pastillus Hepaticus, id est ad Iecur, inscriptus. E

Anisi, seminis apij, asari, amygdalarum amararum præmundatarum, absinthij, cuiusque vncia vna: conformantur ex aqua in pastillos drachmæ vnius pondere: exhibeto febrientibus ex hydromelite, non febrientibus ex vino misto. *Aliud.* Erigerontis eundem in vsum bibitur decoctum. *Aliud.* Aristolochiæ drachma dimidia trita offertur, febrientibus ex aqua, sicuti ex vino nō febrientibus. *Aliud.* Trifolij herbæ ad tertias decoctum dato potui.

Ad affectos Morbo Regio.

Morbo regio affectum lauato in balneo aquæ potabilis, totumq; corpus oleo confricato anethino. Quod si febre vacet, in colocynthidos corio calefactum vinum propinato. *Aliud.* Lanariæ tritę cochlearium ex aqua dato: aut ex mulso, liberis à febre. *Aliud.* Cichorij succi cyathos tres propinato, febrientibus quidem, nullo admisto alio: non febriētibus vero, ex mulso misto. *Aliud.* Ciceris dicti κρίου id est arietini, & fœniculi, coctorum cremorem exhibeto: febre carentibus, cum vino misto. *Aliud.* Tenerrima folia tam nasturtij, quàm rorismarini terito: expressoq; ex his succo, vtitor, ex mulso, si febre careant. *Aliud.* Elaterion cum lacte muliebri maceratum naribus infundito, & iubeto sursum attrahi. *Aliud.* Cyclamini succo aqua misto, vt modo dictum, vtitor. *Aliud.* Editur eundem in vsum sentis caninæ rubeus fructus. *Aliud.* Chelidonij herbæ succum F cum vino & aqua mulsa porrigito non febricitantibus. *Aliud.* Hyperici drachmam vnam propinato ex aqua mulsa. Porrò ieiunis dato in cibum amygdalas amaras.

Ad Lienosos. CAP. 17.

Datur his in potu decoctum chamædryos, vel chamępityos, vel polij, vel rubiæ: id q; aut per se, aut cum oxymelite non febricitantibus. *Aliud.* Candidæ hederæ corymbi numero tres, dantur deuorandi, & superbibendum acetum mulsum. *Aliud.* Radicis capparis ex oxymelite decoctum non febricitantibus datur. *Aliud.* Tamaricis fructum tritum & per incerniculum excretum duorum cochleariorum quantitate, dato ex oxymelite. *Aliud.* Ferrum ignitum aqua restinguito, quam da in potu cum vino, si nulla adsit febris.

Epithema Splenicum, id est lieni aptum.

Fœnograeci vnciæ quatuor, hordeaceæ farinæ vncię tres, seminis nasturtij vnciæ tres: caricas acerrimo primum aceto maceratas contundito fortiter in pila: deinde adijciens cætera, vnito omnia simul, ac vtitor. *Aliud.* Moly herbam etiamnum virentem cum suo semine in ollam conijcito, in qua diligenter obturata coquito plurimum lento igni: coctam q; nunc & in pila tritam imponito lieni, ante tres dies non soluturus. G

Ad Hydropicos, id est Aqua inter cutem affectos CAP. 18.

Foenogręci vncia vna, hordeaceę farinæ vncię tres, stercoris columbini vnciæ quatuor: frixæ resinæ, picis, cuiusq; libra vna: axungię veteris librę duæ: liquato quæ liquari ex his possunt: demum addito cętera ex aceto trita, ac vtitor. *Aliud.* Fimi caprilli sicci libras duas coctas in oxycrato, vt malagma imponito.

Ad Colicos. CAP. 19.

Anethum & cyminum in tribus olei vncijs coquito, & simul exhibeto. *Aliud.* Rutam coctā similiter in dicta olei mensura, adiecto resinæ terebinthinæ cochleario, præbeto.

Ad eos qui Refrigerati sunt.

Anethino vtere, cui additum sit triti castorei cochlearium.

Ad Inflammationes.

Anethino vtitor, cui admista sint casei non saliti duo cochlearia. *Aliud.* Additur similiter vel pinguedo anserina, vel cerui medulla.

Ad Dysentericos & Cœliacos, & Primo ad Dysentericos. CAP. 20.

IN dysentericorum curatione, illud præmeminisse fuerit perquam opportunum, videlicet optimum dysenteriæ remedium cibi esse paucitatem. Necessum ad hæc sunt ea, quę dysentericis in cibo dantur, quàm licet leuia, ab omni aliena grauitate, & concoctu facilia. Porrò decoctum malorum punicorum integrorum, nec minus cotoneorum commode his tum ad sorbendum propinatur, tum per clysterem inijcitur. *Aliud.* Plantaginem herbam cum oryza exacte decoctam da in cibo: quin huius ipsius succum adiecta pinguedine hircina commode subministrabis. *Aliud.* Myrti baccas vino incoquito, si quidem febre careant: sin aliter, aquę: ac immittito. *Aliud.* Cochlearum integrarum vstarum vncia vna, cornu cerui vsti vnciæ duæ, vniātur succo plantaginis: exhibeatur ex hoc fabæ magnitudine, febre carentibus cum vino, cum aqua vero febricitantibus. H

Ad Cœliacos & Dysentericos.

Baccarum myrti siccarum contusarum q;, rosarum aridarum, cuiusq; vncia vna: baccarum iuniperi decem numero, pirorum aridorum tusorum q; tria & viginti numero: ceratiorum, quas dulces siliquas dicunt, contusorum vncia vna: corticis pini vnciæ quatuor: propinato excreti ex his puluisculi cochlearium ex vino. Porrò solidius illud crassiorum q; partium pinguibus palmulis coactum ventri imponito. *Aliud.* Potum leporis tum hinnuli tum etiam capreæ coagulum ex vino, nec non immissum cum oryzæ cremore iuuat.

Ad

A *Ad Diuturnam Dysenteriam.*

Chartæ vstæ,calcis,cuiusque vnciam vnam vuæ immaturæ succo excipiens in pastillos confor mato,ponderis diuersi,nempe modo vnius,modo duarum,modo etiam trium vnciarum,vt cuiq; ętati apta sit ad manum quātitas.Porrò vbi vsus postulabit,vnum ex his vino austero dissolutum adiecto oryzæ cremore,per clysterem inijce. *Aliud.* Cocti anserini oui putamen minutissime tri tum dimidiæ drachmę quantitate ex vino propinato.

De Sedis vitijs,& de Applicandis sedi Medicamentis. CAP. 21.

SEdi diuersa accidunt vitia,vt sunt rhagades i.rimæ,condylomata,aliæ q; inflammationes. Apta autem his sunt tenera,mollia,omni q; vacantia mordicatione,inuncta medicamenta.

Ad Sedis ex ardore Dolores.

Oui luteum ex vino albo tritum,& rosaceo cerato exceptum illine, emplastri q; modo vtere. Cōueniunt autem his ἁπαλὰ id est mollia tenera q; dicta pharmaca,& ἄδηκτα id est mordicatione carentia,illita. *Aliud.* Recentem anseris adipem inungito,& emplastri in modum imponito. Vtile his etiam cataplasma ex pane mundo dissoluto cocto q; in aqua & rosaceo: quod fuerit efficacius,additis ouorum luteis aliquot coctis. *Aliud.* Fœnogrecum elixum tritum q; adiecto bu-
B tyro vt cataplasma applicato. *Aliud.* Anserinum adipem inungito. *Aliud.* Rosarum vnciæ tres,coctorum ouorum lutea duo,trita ex vino albo,rosaceo q; cerato excepta, illinuntur.

Ad Ani Pruritus.

Terram vocatam cimoliam tritam cum vino,cerato q; myrteo exceptam appone.

Ad Procidentem Anum.

[a] † Recrementi plumbi vncia vna,rosarum siccarum vnciæ quatuor, accurate admodū trita, sicca insperguntur ano,eloto prius vino myrteo. [b] † *Aliud.* Cyclamini succum & mel æqua portione decoque in vase æreo,donec cerati habeat crassitudinem,& inunge.

De Renum & Vesicæ Vitijs. CAP. 22.

POtio ad Renum & Vesicæ affectus inflammationis participes, & Exulcerationes. Seminis lini vnciæ duæ,amyli vncia vna: propinato ex aqua cochlearium.

Ad Vesicæ Vlcerationem,& Vrinæ Difficultatem.

[c] † Pinei nuclei,& amygdalæ,singulorum numero viginti,palmulę quindecim,tragacanthę vnciæ quatuor. Datur ex his cum aqua.

Ad Renum Obstructionem.

C Apij decoctum tribue in potu febre carentibus ex condito, febrientibus ex aqua. *Aliud.* Decoctum cicerum,quæ à similitudine κρίοι i.arietina appellantur,cum condito,detur in potu.

Ad Calculosos.

Lini semen exacte tritum,datur ad bibendum cum condito. *Aliud.* Seminis cucumeris domestici frixi vnciæ sex,seminis maluæ vnciæ quinque,nucleorum pineorum frixorum vnciæ sex, seminis apij vnciæ octo,amygdalorum amarorum mundatorum vnciæ nouem,passo excipiuntur. Cochlearij datur mensura,vt ante dictum est.

Ad Coxendicum,Pedum,& Articulorum Dolorem CAP. 23.

EIusdem inter se sunt generis omnes huiuscemodi morbi: proinde eandem ferè postulant curationem,differentes solum efficientibus ipsos succis: quorum hi quidem calidi sunt, illi vero frigidi. Dignoscuntur aūt,q; calidum succū comitentur rubedo,calor,& si adiuncta fuerit inflammatio,vehementes dolores.Contra frigidum,tumor albus laxus,ac mollis. Porrò vtriusq; curatio est, vt calido frigida,frigido vero calida discutientia q; applicentur. Et si quidem magna fuerit efficientis morbum succi abundantia,hic vacuante medicamento primo est educendus. Quòd si corporis adsit plethora,principio secanda est vena: deinde repellendus cohibēdusq; influxus oxy-
D crato,aut hoc etiam frigidioribus medicamentis alijs. At omnibus de his scriptum nobis abunde est,cum alijs in libris plurimis,tum maxime,mi Glauco,duobus illis de arte curatiua ad te missis. Proinde verbosius de his differendum non est,hoc præsertim commētariolo,qui de rebus acquisitu facilibus tantummodo instituitur nobis. Cæterum in coxēdicum doloribus, reprimentibus medicaminibus nunquam est vtendum. Cū enim in alto corpore sit iuncturæ huius situs, reprimentibus medicamentis succus à circūstantibus vasis musculis q; deferetur ad ipsam iuncturam, grauius etiam discruciaturus. Quapropter mitigantibus tantum lenientibus q; est remedijs vtendum. Neq; porrò vehementer aut calidis, aut frigidis medicamentis in coxendicum est dolore agendum,q; ab his iritetur verius,quàm curetur, humorum fluxio: † admodum enim calida attrahunt magis,quàm vel discutiunt vel disijciunt: è diuerso frigida congelant coarctantq; quodāmodo fluentes humores,discuti q; reddunt contumaces. Cæterum coxendicum dolore affectos vomitus,quàm alui deiectio,iuuat magis,q; humorum ad inferiora defluxum retrahat. Prouocādus autem initio vomitus,est ab accepto cibo. Postea vero ad ciendum hunc,licet etiam vti bulbis vomitorijs,& raphano,id est radicula: exhibentur autem in aqua cocti bulbi, ex oxymelite: radicula vero concisa in tenues particulas,edit similiter ex oxymelite. Deinde vbi nunc à sumptis his longum satis tēpus præterierit,ad vomitum ducendi sunt: quo prouocato,deinceps longo interposito tempore,

a † Vide l. 9. de cōpōne medi. ſm locos.

b † Vide ibidē cap. de hęmorrhoidibus, Ex tractorium hę morrhoidum magni Tarsēsis.

c † Vide l. x de cōpōne med. ſm medicamētū Andromachi integram istius medicamenti compositionem.

† Ex impressis cod. ita posset verti calor .n. multus ipsas attrahit magis q̃ discuti ꝓhibet. ex li. aūt x de cōpōne med. ſm locos hoc pacto. caliditate ni mirū ipsam fluxionē magis attrahēte, q̃ ꝓhibente.

to tempore, lauandi sunt: deinde iterum tantisper est ipsis quiescendum, donec omnis oborta ex E
eo corporis turbatio conquieuerit: demum tenui sunt victu reficiendi.

Ad Podagræ Paroxysmum, id est acerbationem.

Brassicæ folijs decoctis ac tritis addito aceti fæcem, lutea duorum ouorum crudorum, ac rosacei parum: quæ accuratius deinde mista in modum cataplasmatis tepida imponito, frequenter renouans. *Aliud.* Cataplasmati vulgari & vsitato ex caricis elixo adiecta hyoscyami folia incoquito, ac vtitor.

Ad Feruidas Inflammationes.

Lentem palustrem ex aceto & rosaceo imponito. *Aliud.* Vlmi folijs expressum succum, & coctum, cum cerato illine.

Ad Excedentes & veluti immensos Ardores.

Lactucæ folia exacte cum pane trita, applica, frequenter remutans. *Aliud.* Coriandrum viride tritum cum polenta vt emplastrum admoueto.

Ad Laxas Inflationes.

Salem ex oleo diligenter tritum succida'q; lana exceptum vt emplastrum impone.

F

LICET commentarij huius initio de cholera dicto vitio, & mortiferis pharmacis, de'q; serpentibus qui ictu morsu've venenum relinquunt, & sanguinis etiam fluxu, sit non nihil dictum nobis, non fuerit tamen à ratione alienum paucis adhuc de ijs agere, licet ad alium locum hęc pertineant.

Ad Sanguinis è Naribus fluxum. CAP. 24

TRiticeam farinam porri succo maceratam tortili linamento adfrica, perfluenti'q; nari inserito. *Aliud.* Tortile linamentũ aceto quàm acerrimo madens ad lucernam comburito, & manananti nari insere. *Aliud.* Asinini fimi, etiamnum calentis succum, mistum cum æquali aceti portione, & tanta farinæ triticeæ, vt sordium habeant consistentiam; linamento adfricato: quod affectæ nari imponito. Iuuant ad hęc tam pedibus quàm manibus iniecta vincula, nec non refrigerare caput. Magnas præterea cucurbitulas præcordijs adfigere, iecoris quidem, profluente dextra nare sanguine: sicuti sinistris siue lieni, affecta nare sinistra. Cæterum de sanguinis per os reiectione, dictum nobis antea est.

De Fluxu Sanguinis è Vulnere. CAP. 25.

Sanguinis è vulnere effluxum curant myrrha & thus trita, & ex oui aquato pro vulneris ra- G
tione imposita. *Aliud.* Vstæ ranæ cinerem vulneri inspargito. Superponenda porrò his spongia ex oxycrato, & frequenter siccitatis ratione mutanda. *Aliud.* Recentem ac calidum adhuc fimum asininum cataplasmatis modo superdato: quòd si aridus fuerit, dissolue pauxillo aceto.

Ad Choleram dictum affectum. CAP. 26.

Si sine febre, alia'q; vacuatione eueniat, da buccellam panis ex vino misto, da'q; potu frigidam, & cucurbitulas magnas medio adfige ventri. Quòd si is, qui affligitur quadrato sit habitu, in frigidum inducito lauacrum, in quo diutius permaneat. Porrò cibus conuenit adstringentis facultatis, vt sunt ex autumnalibus fructibus poma tam cotonea quàm punica.

Ad Pharmaca Mortifera. CAP. 27.

De lethalibus medicamentis, neq; indistinctius hic agere tutum satis est, neq; parui laboris de omnibus singulatim, de'q; sequentium ad hæc symptomatum siue accidentium curatione: ne interim referam adiunctam huic rei male faciendi occasionem, præsertim ijs, quibus male facere volupe est. Proinde ea hic tantum tradam, quę in communi ferè creduntur conferre ijs, quos lethalia eiusmodi medicamenta deuorasse contigerit. Principio igitur iubendum, vt hi tales cõfestim vomant, epoto prius hydrelæo, id est mistis aqua & oleo, & plurimo & frequenter. Deinde varijs H
diuersis'q; sunt cibandi ferculis: à quibus non ita multo post rursus vomant, iubeto: sic enim aut simul reijcietur mortiferum medicamentum, aut saltem infringetur ipsius virtus. Quòd si post hęc ventriculus videatur à vomitu veluti aduri, hydrorhodynon, id est aquam rosaceo oleo mistam, potui offerto: dehinc vomant, rursus iubeto. Quòd si vsus postulare videbitur, dabis theriacen ex vino, aut iuniperi baccas numero nouem, & rutę trita viginti folia, aut herbę chamæpityos. A somno in totum abstineat, præcipito, extremarum'q; partium vtitor frictione. Quòd si malum videbitur tibi altius in ventrem nunc descendisse, quod ex mordicatione iritatione'q; inferioris ventris cognosces, instandum acrioribus clysteribus: cuius generis sunt, qui ex melle copiosiori, & aphronitro constant, aut alio quouis, cui iritandi ventris sit facultas. At strangulationi à deuoratis fungis medetur nardus, ex oxymelite pota. Idem potest gallinarum domesticarum fimum, ex oxymelite. Cæterum suffocationi ex concreto in ventriculo lacte, auxiliatur potum cum vino coagulum.

Galeno

GALENO ASCRIPTVS LIBER
DE MEDICINIS FACILE PARABILIBVS AD SOLONEM MEDICORVM PRINCIPEM

Iunio Paulo Crasso Patauino interprete.

CENSVRA

Liber, cuiuscunq; is fuerit, non omnino inutilis.

GALENVS CLAVDIANO SOLONI ARCHIATRO S.

Ex tralatione veteri.

C Via petijsti, vt de facile parabilibus remedijs ad te scriberẽ, Solon charissime, gratum tibi fore putaui, si quæ mihi per experiẽtiam cognita sunt, scriberẽ, & ad te mitterẽ, à capillis vsq; ad pedes procedens, vt homo facile possit ipsa adipisci. Incipiamus igitur primo à capillis.

De Tincturis Capillorum. CAP. I.

℃ *Vnctiones Capillorum, vt etiam cani fiat nigri.* Scoriam ferri, & plumbum, coque in aceto vsque ad tertiam partem, & illine: interim tamen ne tange capillos oleo. *Aliud.* Radices capparis tere, & coque in lacte asinæ vsq; ad tertiam partem, & vtere. Hoc serua, quia prorsus denigrat pilos capitis. *Aliud.* Testudinis marinæ fel dissolue cum oleo, & vnge capillos. *Aliud.* Racemulos in nucibus pendentes in oleo coque, bitumen liquidum adde, & vnge. *Aliud.* Plumbum cum oleo repone in vase plumbeo, & eo vnge capillos. *Aliud.*
* Melõgiam terrestrem combure, & cum oleo dissoluens, vnge capillos, et dimitte per totam noctem. ℃ *De prohibenda Canitie.* Accipe colocynthidem, & perfora eam, & purga ipsam bene ab ijs quæ sunt intus: deinde imple oleo laurino, & adde semen hyoscyami non contritum: dimitte vnũ diem, & vnge semel in anno. ℃ *Ad Dealbandos Capillos.* Stercus hirundinis terens cum felle tauri, vnge. *Aliud.* Verbasci albi combure florem, & extingue aceto, & leniens vnge. ℃ *Vt Flaui fiant Capilli.* Alumen coque in aqua, & madefacito capillos duobus diebus: &
D post hoc laua cum aqua, in qua est dissoluta fex vini combusta. *Aliud.* Decocto lupinorum amarorum madefacito capillos: vel ipsos lupinos amaros crudos terens, & permiscens cum aqua, illine. *Aliud.* Fæcem vini permisce cum sordibus balnei ad spissitudinem cerati, & vnge caput, quando vadis dormitum. *Aliud.* Folia ligustri infunde in succo lanariæ, & vtere hoc diluto. *Aliud.* Rubiam, stœchadem citrinum, polytrichum, absinthium & lupinos, conijce in aquam, reponens in vase vitreo: & dimitte per nouem dies, mouens bis in die. Tempore vero vsus accipiens dictæ aquæ quod sufficit, mitte in eam spongiam, & dimitte vt imbibat aquam: & quando fuerint desiccati capilli ea aqua prius irrigati, ablue cum aqua calida & sapone.

* Aliter stratiotem.

De Casu Capillorum. CAP. 2.

Ad casum capillorum, vlmi radicem, et foliorum manipulum j macera in iiij cyathis aquę, & vnge: & post hoc vnge cum oleo. *Aliud.* Sambucum cõburens, misce cũ cerato, & vnge. *Aliud* Aloen permisceto cum vino nigro austero, & vngito. *Aliud.* Myrrham & ladanum illine cum vino aut oleo myrtino. *Aliud.* Accipe apes multas, & combure, & misce cum oleo, & vnge cauens ne vngas ea, quæ sunt circa. *Aliud.* Nigellam accipiens combure, & miscens cum aqua illine: maxime autem hoc confert supercilijs. ℃ *De Capillis, qui Cadunt ijs, qui reficiuntur ex ægritudine.*

Ladanum cum vino & oleo rosaceo coquito, ad spissitudinem cerati, & vngito. *Aliud.* Radicem E mori decortica, & combure, & coque vt dictum est. *Aliud.* Pulicariæ semen terens, pone in lixiuio, & laua caput: deinde coque lentiscum, & collue caput. ¶ *Vt in loco Combusto ab igne oriantur Capilli.* Folia ficus terantur, & in farinam vertantur, & apponantur loco. ¶ *Psilothrum.* Cerebrũ vespertilionis terito cum lacte mulieris, & illine. *Aliud.* Fel thynni misce cum gummi hederæ, & illine. *Aliud.* Accipe sanguinem recentem leporis, & adhibe. *Aliud.* Sanguinem cerui permisce cum aceto, & obline. *Aliud.* Semen vrticæ syluestris accipe, tere cum oleo, & frica ipso locum. *Aliud.* Vespertiliones plures viuos pone in bitumine, et dimitte, vt putrefiant, & vnge quem vis locum.

De Alopecia. CAP. 3.

Murem combure, & tere, & pulueren permisce cum adipe vrsino, et vnge prius fricans locum cæpa alba. *Aliud.* Cantharidas combure, & tere, & pulueren permisce cum melle, & vngito. *Aliud.* Folijs ficulneis frica diligenter, deinde vnge cum adipe vrsino. *Aliud.* Spumam maris combure, & terens permisce cum oleo, & vnge. *Aliud.* Ranam habentem longa crura combure, & terens misce cum pice liquida, & vnge locum prefricando ipsum. *Aliud.* Equi fluuialis pellem combure, & vnge locum. *Aliud.* Sanguine testudinis marinę vnge locum. *Aliud.* Accipe mu- F scerdam & tere & permisce cum aceto, ad mellis crassitudinem, & vnge præfricato loco. *Aliud.* Asphodelum tere, & permisce cum aceto, vel vino, & præradens locum frica folijs ficus vel panno aspero, & illine. *Aliud.* Radicem cannę vrito, & permisceto cum adipe vrsi, & vngito. *Aliud.* Tithymalium tere, & vnge locum.

De Porrigine. CAP. 4.

Cimoliam perfunde aqua, & misce succum betæ, & vnge: deinde laua: post accipe thus masculum, tere, & permisce cum vino & oleo atque vnge: sequenti vero die herbã pedicularem ex oleo illinito. *Aliud.* Accipe nitri, fecis vini, mirobalanorum, singulorum libram: herbæ pedicularis sesquilibram: permisce cum oleo antiquo, & vnge. Humidas autem porrigines aqua salsa, vel decocto lupinorũ, ablue: est enim vsu ꝓbatum. *Aliud.* Laua caput succo portulacæ. *Aliud.* Vnge caput succo betæ cocto vel crudo permisto cum melle. *Aliud.* Cimoliam permisce cum decocto fœni gręci, & impone. *Aliud.* Radicem cucumeris syluestris coque, & eius decocto lauato. *Aliud.* Scillam in fornace obrue: vbi fuerit mollis, exprime succum, & ei parum olei admisce & vnge.

De Psydracijs & Exanthematibus. CAP. 5. G

Psydracia sunt parua exanthemata facta in capite, similia vesicis eminẽtibus in superficie. Exanthemata verò sunt vlcerationes factæ in summa cutis subrubicundæ & asperæ. Curantur autem sic. Accipe lomentum, & funde in vinum, & appone vt ceratum. *Aliud.* Fac ceratum ex ligustro & cerussa, & illine. *Aliud.* Accipe amyli, cerussæ, aluminis, foliorum viridium rutæ, singulorum drachmas quatuor: permisce cum aceto, & oleo myrtino, & vnge. *Aliud.* Accipe spumæ argenti, cerussæ, singulorum sesquiunciam: sulfuris ignem non experti drachmas octo: dilue oleo myrtino, & vnge.

De Achoribus & Fauis. CAP. 6.

Achor est affectio oriens in capite, perforans cutim subtilibus foraminibus, per quæ exit sanies parum viscosa. Fauus autem facit foramina maiora continentia humiditatem melli similem. Curantur autem sic. Abrasum caput foue bis aut ter aut sępius aqua calida decocti myrti, aut rubi, aut lentis, aut lupinorum amarorum, aut radicis asparagi: cum autem effluet multa sanies capiti, folia salicis, aut lentem coctam in aqua imponito. Confert etiam ante caput sulfure & parietaria & sapone oblinere. *Aliud.* Accipe lithargyri drachmas xvj, foliorum rutæ drachmas viij, herbæ pedicularis drachmas quatuor, atramenti sutorij drachmas duas: aceto & oleo myrtino H excipito.

De Tremore Capitis. CAP. 7.

Stœchadem da bibendam ex aqua. *Aliud.* Artemisiæ succum parua habentis folia permisce cum oleo rosaceo, & vnge neruorum origines. *Aliud.* Spinæ albę semen bibendũ exhibe. *Aliud.* Castoreum aqua dilue, & bibendum prębe.

De Dolore Capitis. CAP. 8.

Cornu cerui combure, & tere, & permisce cum oleo rosaceo, & vnge frontem ac tempora. *Aliud.* Cerebrum vulturis terens, illine caput, & tempora. *Aliud.* Psyllium fundens in oleum rosaceum permisce, & vtere: hoc autem confert & ad hemicraniam. *Aliud.* Styracem liquidam permisce cum oleo, & applica. *Aliud.* Oniscos id est asellos, sub hydrijs degentes, coque in oleo, & vnge caput. *Aliud.* Flores mali punici, vel ipsa balaustia, coque in vino, aut aqua marina vsque ad consumptionem tertiæ partis, & tere, & cum cerato permiscens admoue. *Aliud.* Pulegio & fœniculi radice cum farina hordei line tempora. *Aliud.* Mentam aut sinapin cum aceto permisce, & madefac tempora bis in die. ¶ *Ad Dolorem Capitis & Temporum.*

Accipe

A Accipe opij magnitudinem fabæ, & pulegij partes sex, & lentisci: & excipe aceto ac oleo rosaceo, & vngito. *Aliud.* Rumicem acidum & gallam tere, & vnge tempora & frontem. *Aliud.* Castoreum dissolue cum oleo rosaceo & aceto: vnge frontem & tempora. *Aliud.* Iridem siccam & cardamomum minus aceto resolue, & line capillos, sicut faciunt mulieres, cum inungunt eos. *Aliud.* Succum peucedani oleo irino diluens imponito. *Aliud.* Hirundinũ nidum ne permittas in terrã cadere: & lutum, quod est stercori mistum, capito: et aceto in vase lineo subigito, & illine frontem. *Aliud.* Gummi hederę aceto & oleo rosaceo diluens vnge tempora. } *Aliud remedium.* Caprinum stercus ex aceto & oleo rosaceo terito, fronti illinito, & fascia deligato: id facito multo mane, ac vesperi, & caput dolentem sanitati restitues. *Aliud.* Euphorbio & atramento scriptorio vna cum aceto detritis frontem illine. *Aliud.* Puer venerem non expertus in limine ægroti ianuę mingito: tu vero acetum infundito, atque vtrunque in vnum super limen commisceto, donec sordium acquirat crassitudinem: ac eadem illa hora fronti imponito. *Aliud.* Siqua ex partu capitis dolore tentetur, cinerem cum aceto admiscens fronti superdato. *Aliud.* Hederæ lachryma cum aceto & rosaceo mista tempora & frontem obline. ¶ *Epithema ad idem.* Nasturtium cum aceto & rosaceo misceto ad cerati crassitudinem: imponito q; ita, vt à tempore ad tempus pertineat: illi-
B co dolorem auferes. ¶ *Ad eos, qui ex Altera Capitis parte dolent.* Acaciam roseo cerato excipiens vtere. *Aliud.* Cichorium impositum & capitis dolores, & exustiones à Sole, efficaciter tollit.

Ad Comitialem Morbum. CAP. 9.

Ictinum, hoc est miluum, in olla cremato viuentem: cinerem q; propinato, & sanabis. *Aliud.* Eiusdem iecur exustum & tritum ex aqua potui dato. *Aliud.* Asini stercus frictum cochleariorũ duorum pondere quotidie exhibeto, atque ægrotus morbo liberabitur: id remedium longa experientia comprobatum est. *Aliud.* Vrina verris in fumo arefacta ex oxymelite pota bene facit: esto autem vrinæ portio ad ægyptiæ fabæ magnitudinem: sed optima est apri. *Aliud.* Hircinum stercus ad morbum comitialem proficit, si ex eo quindecim globuli summum exhibeatur. *Aliud.* Agrestis maluæ succum ægrotus per triginta dies ieiunus bibat, & curabitur. { *Aliud.* Mustellæ iecur aridum ex aqua propinato: id facias autem, cum ægrotus mox est casurus. *Aliud.* Parum olei leporis coagulo infundito, & pilulas facito: ex quibus modo vnam, modo duas præbeto. } *Aliud.* Mustellæ sanguine oblinito, ac mustellam pedibus capite q; abiectis edendam apponito. Pariter & strumis exhibita mustella prodest. *Aliud.* Murem dissecans per Lunę silentium, iecur
* C ipsius extrahito: & assum ægro, vt comedat, exhibeto. { Iuuat etiam oxymel scilliticum, et Iuliani, & theriaca. } *Aliud Odorabile ad Comitialem affectum.* Tithymallium cum aceto & polenta terens placentulas conficito, olfaciendas q; laboranti offerto, & non cadet. { Confert etiam odorari peucedanũ & picem. ¶ *Suffimentum Comitialem morbum detegens.* Lapidem gagaten suffito, ipsum circumuelãs, ne odor dissipetur, cadetq;, si re vera comitiali morbo affectus est. ¶ *Potiones, per quas Dignoscitur, vtrum Comitialis morbus Sanabilis sit.* Acaciæ drachmam aqua diluens bibendam dato: si vomuerit, insanabile malum est: sin autem febricitauerit, potio ipsi prodest. ¶ *A Sidere percussorum*
* *curatio.* Asini lotio ipsos consperge, & sanescent. ¶ *Si Comitiali morbo humi prostratum confestim excitare vis.* Thymum aut pulegium conterens eius naribus admoueto. ¶ *Materiam per Nares detrahentia.* Anagallidis cœruleum habentis florem succum naribus instillato, iubeto q; supinum ægrotum spiritum adducere: hoc enim omnibus ex capite laborantibus opitulatur. { *Aliud.* Succum hederæ albæ naribus instillato. } *Aliud.* Nigellæ expressum succum cum mulsa instilla. Ad eundem modum & iride veteri oleo admisto vtitor. *Aliud.* Betæ radicis succum in nares infunde, & caput purgat.

De Aurium vitijs, primumq; de illis quæ in Auditorijs sinibus fiunt. CAP. 10.

D Vino diluto, aut mulsa, aurem subluito: ac lycium in oui putamine macerans infundito. ¶ *Ad Inflammationes, & Dolores.* Allij capitula conterens cum oleo in olla calefacito: oleum q; in aurem infundito, & dolor sedabitur. ¶ *Ad magnum Dolorem.* Anserinum iecur salsum cum nardo eliquato, & repurgans in aurem indito. ¶ *Ad Aures Sanie manantes.* Liquidum alumen aqua diluens in vitreum vas conde, & maceratum instilla. ¶ *Ad Aures Purulentas & grauiter Dolentes.* Porri succo melle diluto vtere. *Aliud.* Opium dulci vino eliquans ac tepefaciens in aurem inijce. *Aliud.* Cedri lachrymam ex pauca nardo immittito. *Aliud.* Mel & oleum vnà in vasculo prius
* tepefacta instillato. ¶ *Ad Teredines & Saniem.* Alumen scissile cum aceto & dulci vino elixum ad mellis temperaturam, infusum, tam in recentibus quàm antiquis vitijs efficax est. ¶ *Ad Sonitus Aurium intra se ipsas & acres Dolores.* Cedri lachryma cum melle admista, et infusa prodest. *Aliud.* Aloe, quæ iecoraria dicitur, cum mulso ad sordium crassitudinem temperata, & infusa benefacit. *Aliud.* Vulpis adeps eliquata infundatur. *Aliud.* Nardum tepefactum infundito. *Aliud.* Cassiam ex rosaceo inijcito. *Aliud.* Blattæ domesticæ oleo rosaceo inferuefactæ opitulantur. ¶ *Ad*
* *Dolores paulatim ingruentes.* Lanam succidam in aceto feruefacias, exprimito q; humorem in aurem: deinde foramen summum, ipsius lanæ succidę portione integito. *Aliud.* Mali punici im-

maturi succo cum melle vtere: aut lentisci, aut herbæ muralis, aut ligustri, aut rubi: horum cuiusque succum aut per se aut melli admiscens & elixans, vtere: pariter & plantaginis, aut lactucæ, aut sanguinalis, succo vtendum est. ℭ *Ad Dolores absque vlcere.* Sulfur ignem non expertum per calamum naribus in sufflетur. *Aliud.* Papaueris lachryma muliebri lacte temperata instillatur. E

ℭ *Ad Grauem Auditum.* Absinthium in aqua decoquens, aurem decocto eluito. ℭ *Ad Surditatem naturalem.* Capræ nuper iugulatæ cornu caprino lotio impleto, & ad fumum per dies nouem suspēdito, deinde vtere. ℭ *Ad Sonitus ex profundo.* Acetum, et oleum rosaceum, rutam, et cuminũ, cum melle macerans, vtitor. ℭ *Ad Tinnitus Sonosq; repente exortos.* Acetum acre tepefactum in aurem demitte. *Aliud.* Vitis albæ, mellis, veratri albi, & rosei olei portionem, in vnum permiscens in aurem dato. ℭ *Ad Aurem Dolentem & Sanie manantem.* Acetum, mel, roseum q; permisce, & tepefactis vtere. ℭ *Ad Acerbos Dolores.* Subactam oleo euthypáston adipem infundito, & spongia locum occludito: bene facit & ad neruorum morbos cum vulpino adipe atque suillo æqua portione permista. ℭ *Ad Dolores Aurium ac Phlegmonas.* Hastulæ regiæ radicem mundato, & in oleum vase vitreo contentum demittito: & per continuos quadraginta dies sub Canis æstu insolato: deinde vtitor. ℭ *Ad Vlceratas Aures & purulentas.* Lacertas pusillas venatus mundo oleo eliquato, atque ita in aurē demittito: & vermes, si in aure fuerint, interficies. ℭ *Ad Aurium Vermiculos: & ad ea, quæ in aurem subierunt.* Cæpas & hyssopum in lotio vetere conterens instillato. *Aliud.* Partis interioris cucurbitulæ syluaticæ seminum, aluminis ægyptij, pares portiones in cedrino oleo macerans infundito. ℭ *Ad Sordes Aurium educendas.* Lanam vnguentaria glande madidam in aurem demitte, & ipsam sordium plenam inuenies. *Aliud.* Nitrum tenue in aurem coniĳcito, acetum q; instillato: super lana mollis addenda est, & per noctem relinquenda: sequenti vero die calida aqua et oleo aurem eluito. ℭ *Ad Aurem Dolentem.* Salis flos cum roseo & aceto infundendus est. ℭ *Ad Saniem Aurium & magnum Dolorem.* Nitrum rosaceo dilutum in aurem demitte. *Aliud.* Album veratrum ex vino, aut aceto, cum alumine infundēdum est. Radicis præterea calaminthæ succus aceto maceratus instilletur. ℭ *Aliud ad Diuturna Vitia.* Lycĳ & mellis æquas portiones commiscens vtere. ℭ *Ad Inflammatas Aures.* Capitulorum papaueris cortices contere, & tertiam partem cum hordeacea farina permisce: & in dulci diluto incoque, cataplasma q; confice. F

Ex tralatione veteri. { ℭ *Ad Aures Sanie manantes & Dolentes.* Medullam vituli liquefaciens instilla. *Aliud.* Scoriam ferri terens in aceto acerrimo instilla.

Ad Strumas & Parotidas. CAP. 11. G

Strumas communi quidem curatione discutiunt ea quæ scirrhos, propria vero ita. Farinam lupinorum amarorum coque in oxymelite, & illine. *Aliud.* Stercus bouis aut capræ coque in aceto, & appone. *Aliud.* Calcem melli aut oleo aut adipi porci permisce, & appone. *Aliud:* Farinam iridis, & stercus columbi, coque in vino, & adhibe. *Aliud.* Accipe axungiæ veteris, seminis hyoscyami, picis, olei antiqui, stercoris citrini gallinæ, singulorum pares portiones: commisce, & admoue.

De Morbis Oculorum, & primo de Ophthalmia incipiente. CAP. 12.

Succum mentæ infunde: resoluit enim, sed melior est sanguis columbi. *Aliud.* Fœniculi succum exprime, & vtere: antiquus autē est melior: permisce autē eum aquę, & vtere. *Aliud.* Ex ruta recente succum exprime, & pone in pyxide æris rubri, & vtere. *Aliud.* Ex coctanis coctis, & farina hordei, & vino albo cataplasma facito. *Aliud.* Folia papaueris & cortices granatorũ cum polline hordei superdato. *Aliud.* Rosas coctas & tritas impone. *Aliud.* Decoctum meliloti infun- * de. *Aliud.* Ex folĳs coctani tritis fac cataplasma cum vino et polēta. ℭ *Ad Vngulam.* Dicitur vngula morbus oculi, quando cornea aliquando quidem superficietenus, aliquando vero in profundo, pus continet: & assimilatur paruæ vngulæ, quare morbus ille vocatur vngula. Ad moderatas ergo vngulas confert mulsa, & succus fœnigræci, & collyrium quod fit ex thure. Ad maiores autem accipe aloes, myrrhæ, croci, singulorum, partem i: vini partes iĳ, mellis partes vj: dissoluas crocum cum modico vini, deinde aloen & myrrham: deinde infunde mel: & vniens, in vase vitreo recondc: & vtere bis in die, expurgat enim, carnem gignit, & solidat. ℭ *Ad Sugillata.* Sinapin tere, & appone cum cerato. *Aliud.* Ossa sepiæ tere subtilissime, & permiscens aceto illine noctu, tollit enim ea. *Aliud.* Radicem cucumeris agrestis melli commisce, & impone. ℭ *De Liuoribus Oculorum.* Hyssopum tritam liga in panno, & infunde in aqua calida, & tange liuores fomentum faciens. *Aliud.* Farinam iridis melli admisce, & adhibe. *Aliud.* Cyminum tritum admisce lacti mulieris, & appone: vel origanum appone similiter. *Aliud.* Erucæ semen terens cum felle bubulo imponito. ℭ *De Pterygĳs.* Pterygium dicitur neruosa supernatæ oculo membranæ eminentia, incipiens ab angulis & procedens vsque ad corneam: quando vero amplius augetur, cooperit & pupillam. Magna igitur & diuturna pterygia per chirurgiam inciduntur: recentia vero & moderatæ magnitudinis iuuant æs combustum vel atramentum sutorium H

torium

A rium cum adipe porci. *Aliud bonum.* Atramenti sutorij partem j, gummi arabici partem mediam: dilue vino, & vnge. Quidam autem hepar capræ melli miscentes inungunt. *Aliud.* Accipe Lycium & ligustrum, & cum aqua fac collyrium, & illine. ℭ *De Vlceribus Oculorum & Albuginibus.* Vlcera, quæ fiunt in oculis, quæ quidem sunt superficietenus, nephelia nominant: quæ vero profundum petunt, albugines. Nephelia ergo succus anagallidis expurgat, & succus centaurij minoris cum melle. Diuturna vero extenuat cedria, & æs vstum solum dissolutum aqua in modum collyrij. Albugines autem iuuat nitrum dissolutum diligenter oleo, & illitum. *Aliud.* Accipe succum dracunculi et misce cum melle crudo, et vnge. *Aliud.* Felle hirci confrica oculum. *Aliud.* Os sepiæ combure, & dissolue cum melle, & impone. *Aliud.* Ex stercore lacertæ faciens collyriũ cum aqua indito. *Aliud.* Felle canis marini vnge, vel raphani succo, vel felle galli. *Aliud.* Sumito succum malorum granatorum, & pone in vase terreo, & contege panno, & ex pone Soli, donec habeat mellis crassitudinem: & ei misce mellis tantundem: & serua, quia inueteratum valet magis: & cum it dormitum patiens, vnge oculos. *Aliud.* Fel leonis cum melle indito. Si vero puer paruus habet albuginem, mater infantis mandat ammoniacum, & insufflet in oculum: similiter vngat oculum mẽstruo alicuius de cognatione sua: & similiter mater eius incidat paruum di-
B gitum suum, & sanguine, qui effluxerit perfundat oculum. ℭ *Ad Caliginem & Nebulas Oculorum.* Illine oculos succo foliorum dracunculi. *Aliud.* Succum betonicæ misto vino calido instilla. ℭ *De Hordeolo.* Aqua decoctionis hordei foue oculos, vel cera alba. Vel accipe muscas, & abscinde capita earum, postea reliquo corpore frica oculum. ℭ *De Madarosi.* Madarosis & Milphosis est casus pilorum genarum. Curantur autem his. Accipe nucleorum palmularum combustorum drachmas tres, spicę drachmas duas: tere, & vtere. *Aliud.* Stibij assi, piperis, ana drachmam vnam: spicæ drachmas tres. ℭ *Aliud faciens ad Casum Pilorum Superciliorum.* Auellanas combure, & permisce cum adipe vrsi aut capræ, & vnge. ℭ *Aliud quod etiam confert ad Alopeciam Barbæ.* Alterci drachmas duas, muscerdæ drachmam, polytrichi drachmas duas, olei irini cyathos quatuor: tere & permisce oleo, & præfouens vngito. *Aliud.* Vernationem anguis combure, & insperge: facit enim nasci pilos. Vel nigellam tere, & fac similiter. ℭ *Ad Supercilia Pilosa.* Origanum combure, tere, & applica: prius tamen euelle pilos. *Aliud.* Lacertam viridem coque in oleo, & postquam euulseris pilos, vnge locum. *Aliud.* Chamæleontis seu chameleæ radicem permisce cum sanguine ranæ, & vnge locum. ℭ *Ad habentes Oculos Glaucos.* Glaucos mulierum oculos nigros reddit hyoscyami flos cæruleus siccatus in vmbra, & tempore vsus permistus vino austero
C & illitus. ℭ *Ad Suffusiones.* Theriacam, quæ fit ex viperis, permisce melle sine fumo, & impone. Conferunt etiam caput purgantia, & purgatio cum hiera, & fomentum cum decocto fœniculi, & sagapenum, & helleborus albus cum melle appositus, vel mel cum succo fœniculi. ℭ *Ad Aegilopes.* Ægilops est abscessus paruus inter magnum oculi angulum & nares: qui si negligatur, scinditur vsque ad os: & dicitur ægilops, ante, quàm scindatur. Huic confert glaucium & crocum simul cum succo perdicij appositum: oportet autem frequenter ea permutare. *Aliud.* Conchulas cum testis suis tere, & appone. Aliqui vero miscent & aloen, vel myrrham. *Aliud.* Fel porcinũ sicca, & appone. *Aliud.* Ex perdicio cataplasma facito. *Aliud.* Ex ægilope herba cataplasma impone. *Aliud.* Portulacam & thus masculum appone: prius tamen ea manducabis ieiunus. *Aliud.* Caluariam hominis tere, & appone. ℭ *Ad Nyctilopas.* Hepar hirci assa, & vnge liquore qui defluit, oculum: iuuat enim duodecies illitus. ℭ *Ad Pediculos Oculorum.* Aqua marina tepida foue.

De Affectibus Narium, & primo de Polypo & Ozæna. CAP. 13.

D Atramentum sutorium terens ex aceto illine. *Aliud.* Corticum granatorum drachmas xvj: fellis tauri, amomi, myrrhæ, calaminthæ, marrubij, ana drachmas viij: croci, drachmas ij, ellebori albi drachmas ij: vtere sicco. ℭ *Ad Fœtorem Narium.* Accipe amomi, myrrhæ, rosarum siccarũ, pares portiones cum oleo nardino, & vnge: confert autem & vnctio cum hedychroo magmate.
ℭ *Ad Vlcera Narium.* Cape lithargyri drachmas iiij: rutæ recẽtis, aluminis scissi, ana drachmas ij: dilue oleo myrtino & aceto. *Aliud.* Accipe cerussę, drachmam vnam, lithargyri drachmas iij: scoriæ plumbi, vel plumbi combusti, drachmas iij: omnia lauentur & excipiantur oleo myrtino.
ℭ *Ad Extrahendum Sanguinem è Naribus.* Florem graminis impone. *Aliud.* Rubiam cum oleo accipe, & vnge nares. *Ad Fluxum Sanguinis, è Naribus.* Corticem oui combure, & accipe partẽ vnã, & gallę partem mediam, & insuffla. *Aliud.* Lycium impone. *Aliud.* Asini stercus comburẽs insuffla cinerem eius: aut exprimens instilla succum. *Aliud.* Lapidem molarem candentẽ extingue in aceto, & olfaciendum præbe. *Aliud.* Thus masculum & aloen albo oui excipe, & fac linamentum, & impone, addens pilos leporis. *Aliud.* Cucurbitulam magnam affigito hypochondrio è regione naris patientis. Oportet autem & ijs, quæ astringunt & prohibere possunt impetum sanguinis, vti.

℄ *Ad Nares Vlceratas, & Polypos, & Ozænas.* Spuma nitri attinge. Et ad spiritus odorem cōcilian E dum, albæ violæ florem non dum ex coliculo delapsum lege: tere q; ex aqua, donec mellis crassitudo fiat. *Aliud.* Ærugine ex melle decocta locum attinge. ℄ *Ad Interiores Phlegmonas.* Adipe anserino cum porri solani q; succo æquis portionibus diluto interdiu obline. ℄ *Ad Narium Vlcera cum duritie.* Plumbum tritum vino puro macera: myrtei q; olei, quod satis est adde, ad mellis spissitudinem. *Aliud.* Æris squamma ex melle decocta vtere. ℄ *Sanguinem per Nares euocantia.* Mentam excipiēs melle, & collyrium faciens, in nares mitte. ℄ *Ad Profluuium Sanguinis è Naribus.* Rutam tritam oleo excipito, & intra nares conijcito. *Aliud.* Gummi ac thus contrita & aceto liquata in nares da. *Aliud.* Cinerula cypria cum succo porri temperata bene facit. *Aliud.* Spongiam vstam pici admistam, & arefactam, linamento inspersam in nares pellito. *Aliud.* Acuti iunci florem naribus imponito. ℄ *Ad Sanguinis Eruptiones, quæ supprimi nequeunt, præsertim cum diutius febricitantibus sanguis effunditur.* Pyriō imponito non nunquam aridum, non nunquam linamentum illitum: & crassitudinem cauis nasi respondentem faciens, ita immittito: ijsdem & nares & tempora & frontem illinito. *Aliud.* Diphryges vstum, et ex aceto tritum superimpone. *Aliud.* Lanam oui albo madentem admoue. *Aliud.* Lanam herbæ sanguinalis aut solani succo imbutam in nares dato. *Aliud.* Ruta ex aceto trita circumponenda est, & suffienda. Vtendum præterea est reprimere cohibere q; sanguinis impetum valentibus: Vt cicutam naribus suffito, odorem q; æger attrahito: nares etiam digitis comprimito: aut cerato, aut alio quopiam diligenter occludito: quin etiam penis extremum papyro deligato: in mulieribus vero, mammarum papillas similiter. Item refrigerare potentibus frontem caput q; oblinito, & conspergito. Præsentissimum remedium est capiti cucurbitulam affigere: vel etiam frontis venam soluere. Sternutamenta quoque plerunque sanguinem reuocant. Aut herbam buglosson, aut asini fimum ex aceto in nares conijce. ℄ *Ad Stertentes.* Anethum capiti clam subijcito: id & prosilientibus ex lectulo remedio est. ℄ *Ad Puncta & Aeram vocatam absq; cicatrice & vlcere.* Nitro locum detergens resinam terebinthinam superdato, & per dies quinque dimittito: mox locum soluens puncta scriptorio specillo perforato: deinde thus nitrum ac mel pari modo mista, vt cerati crassitudo sit, imponito: post solue, & ablue. *Aliud.* Ex trito veratro cum pane, aut ex acido lacte per se, cataplasma facito. *Aliud.* Fici trito cortice illine. *Aliud.* Vuam taminiam, in cataplasmatis modum imponito.

Ad Vitiligines, Ephelidas, Lenticulas, & Alias id genus Faciei affectiones. CAP. 14.

Cucumeris syluatici radicis tritæ & cribratę succo faciem deterge. *Aliud.* Alcyonio ex vino trito faciem obline. *Aliud.* Vitem syluestrem contusam, & vino ægyptio maceratam, & in farinā redactam superdato. *Aliud.* Erucæ agrestis radice trita & ouis felle excepta vtitor, facie prius nitro perfricata. *Aliud.* Elaterium ex aceto terens, & ad mellis crassitudinem redigens, cerato q; admiscens inunge. *Aliud.* Cinabari ex melle faciem illine. *Aliud.* Cachrys semine trito ipsas lenticulas inunge, & arefactum ablue. *Aliud.* Syluatici cucumeris radice, fici q; summos ramulos in aceto decoctos tritos q;, imponito. *Aliud.* Veneris vmbilici radicibus ex melle contritis faciem illine. *Aliud.* Rubia ad maculas à Sole contractas & vitiligines benefacit, si ea trita ex oleo facies inungatur. *Aliud.* Zōchum amarum terens, ex melle faciei imponito. *Aliud.* Anethi semen ex vino vetere tritum & ad mellis spissitudinem redactum, faciei obducito, atque ita per integram noctem remaneto: sequenti mane illud remoueto, recens q; aliud reponito. Eodem quoque semine commanducato ephelidas & lenticulas vtiliter illinito. *Aliud.* Alba viola ex aqua ad eadem proficit. *Aliud.* Aphronitrum tritum cum cerato ex tyrrhenica cera confecto faciei superdato.

℄ *Ad Vitiligines & Album colorem.* Alcyonium vstum melli q; admistum illitum prodest: eodem quoque cum erui farina & tritici misto quàm maxime calido faciem detergito. *Aliud.* Amara H amygdala cortice spoliata aceto acri excipito, & cataplasma facito. *Aliud.* Ocymi semen cum gallinaceo aut anserino adipe tritum bene facit. *Aliud.* Fœnum græcum ex aceto tritum squammulas, si illinatur, detrahit. ℄ *Ad Ephelidas & Lentigines.* Myrrha & crocum si aqua macerentur, illita iuuant. *Aliud.* Purpuras, aut vocatas cerycas, hoc est buccina, expiscatus, in ollulam conijce, & in furnum assandas mitte: deinde ex melle tritis vtere. ℄ *Ad Faciem albam & extenta cute reddendam.* Cucumeris syluestris radices in frusta diuide, & refrigera: deinde aqua elixatis ac tritis in cataplasma vtere. ℄ *Aliud Faciem splendidam reddens.* Ex eruo bene olente vino macerato ac trito cataplasma facito. *Aliud.* Tritici, quod semidalin vocant, succum exprimens, humidiorem partem abijce: parti illi autem, quæ subsedit, oui album commisceto ad mellis spissitudinem: atque hoc faciem perunctam oleo deterge. A Sole autem maculatam faciem frigida multa lauato, & per vnum diem facies coloratior redditur. * Violām elixans parum aluminis inijce: deinde lixiuium admiscens ac terens vtere multo inungens oleo: sic enim facies grati coloris, bonum q; odorem os spirans efficitur. Cupressi atque ilicis ramenta vnà feruefaciens, decocto corpus totum madefacito. *Aliud.* Thuris & pæderotis æquas portiones misce, & ex melle tere: ita

faciem

A faciem inunge, atque integrum diem sic dimitte, deinde ablue. *Aliud.* Lini fęcem melli admiscēs sub Sole iter facturus corpus inungito, eo tamen prius nitro perfricto. ℭ *Ad impediendam Solis exustionem, & Exustam faciem sanandam.* Bulbo candido trito ex melle inungito. Quòd si facies citra phlegmonem tumefacta fuerit, nigram terram ex aqua conterens superdato. *Aliud.* Alcyonio et nardo gallico simul tritis vtere. { ℭ *Ad Panum & Lentigines.* Dracunculi radicem cum melle in cataplasma redige: vel nigellam cum aceto, vel pentaphyli semen. ℭ *Ad faciendam Faciem rubicundam.* Rubiam tere & permisce cum oleo, & vnge. *Aliud.* Bulbum amarum terens permisce cum melle, & vnge. *Aliud.* Accipe ciceris, rubiæ, thuris, myrrhæ, ana drach. ij: excipe adipe vituli, & oleo mastichino, & vnge: & post spatium absterge spongia calida. } * Ex tralatione veteri.

Ad Oris vitia & primo ad Labiorum Rimas. CAP. 15.

Immaturam gallam tritam accipito, & resinam terebinthinam cum hyssopo & melle, atq; his perunge. ℭ *Ad altiores Scissuras.* Caprinus adeps mundatus proficit. *Aliud.* Adeps anseris, & mel, & terebinthina, æquis portionibus, addito flore rosarum, hyssopo arido, & mastiche, fiat inun-

B ctio. ℭ *Ad Oris Halitum commendandum.* Vino vetere bene olente, in quo iris maduerit, os collue, assidue q; in ore breui tempore contine. *Aliud.* Vino paulisper os sublue, in quo serpillum maduerit. ℭ *Ad Oris Tetros absq; vlcere odores.* Non nulli meraco vino, cui myrrha admista sit, os eluunt: atq; rotundum odoratum iuncum terentes, partes oris internas perfricant: & cimoliam cũ sale tritam affricant: perinde & marmore vsto cum aniso vtuntur: ita & hordeo cum sale & melle. Quidam & linteolum cremant, & vino iniiciunt, atq; ita trito vtuntur, & pumice & nardo & myrrha ex melle. Semidalin quidam & irin cum melle miscentes comburunt, atq; ita vtuntur: & ex ostreis purpura & buccino cum myrrha: cum q; cubitum eunt, aceto acerrimo colluunt. Commanducant autem non nulli domum egressuri, piceæ folia, & aqua os subluunt. Quidam prætetea & anisum, aut dulcem radicē, aut irin, id q; genus alia, aliqui iter facturi cōmanducant. ℭ *Ad Oris Vlcera & putredines.* Melanteria contusa prodest. Ad eadem benefacit oleum immaturum per se aut cum melle propinatum. Prodest etiã glaucuris vocata cōtusa: eius succum ex melle & aqua paribus portionibus ad gargarizandum exhibeto. { ℭ *Ad Fluxum Sanguinis ab ore.* Colluatur os ex decoctione rosarum in posca, postquam erit frigida, & deglutiatur. *Aliud.* Gargarizet patiens & colluat deoctione rosarum frigida, aut extremitatum vitis, aut foliorum lentisci, aut rubi, aut cy- * Ex tralatione veteri.

C toniorum, aut vinaciorum aut rhoe. *Aliud.* Semen rosę cum mastiche da ex vino adstringente bibendum, vel ex vino decoctionis rubi, aut rosarum. ℭ *Ad Oris Vlcera.* Gallam in vino coquens collue os, deinde appone gallam tritam permistam cum melle, aut florem rosarum: collue etiam os decoctione foliorum oleæ. }

Ad Dealbandos Dentes, Alia q; eorum vitia sananda. CAP. 16.

Vtuntur autem & huiusmodi quibusdam dentifriciis, quæ vnà & gingiuis prosunt, & dentes splendidos firmiores q; reddunt. Terram eretriada vocatam vstam tritam q; adhibent: hoc valde bene splendidos dentes reddit. Farina erui lotio subactam illine. *Aliud.* Cuniculi caput vstũ cum fœniculo quàm albissimo, sæpiæ tritis ossibus admiscens vtere. *Aliud.* Cornu ceruino vsto trito q; vtitor: hoc & dentiũ dolores tollit, & ex rosaceo impositum capitis dolores discutit. *Aliud.* Pulegio & sale fricto mistis ad eadem tritis vtere. *Aliud.* Ouillo talo vsto ad similia vtitor. *Aliud.* Hordeo tosto & sale mistis tritis q; vtere. ℭ *Diaclysma, id est lauatio ad Vlcera, & Dentes titubantes infirmos q;.* Alicacabi radicē vnà cũ malicorio crassiore elixã imponito. *Aliud.* Albę populi, aut ver-

D benacæ, radicem accipito: aut eryngii radicem vel ipsam herbam: aut polii radicem accipito: & terens apponito. ℭ *Ad Concussos Dentes & dolentes.* Asini vngulam vstam tritam q; aceto excipe, et orbiculos faciens repone: ad vsum aceto orbiculum vnum liquato, dato q; ore continendum: illico enim dolorem sedat tollit q;. *Aliud.* Nigri chamæleonis decocto si foueas, dolorem dentium curabis: id & mures necat. *Aliud.* Betæ succo si fiat collutio, confestim dolor finitur. *Aliud.* Alterci radicis calidiore decocto si foueas, dolor quiescet. *Aliud.* Rutam, hyssopum, & myrrham, ex vino tritas ore cōtineto. *Aliud.* Si ex aceto, posca, aut vino, vbi verbasci radix incocta sit os colluatur, bene facit. *Aliud.* Ex nitro cum oleo facta collutio dolorem pellit. *Aliud.* Cupressi baccis ex vino et rosa elixis os foue. Quòd si dentes omnes doluerint, cedri liquore os si collues, protinus dolori succurres. Dens molaris si doleat, maluæ vnicum habentis cauliculum radice si tangas, dolor abibit. Dentes dolentibus herbæ muralis radicem, cum balneas ingrediuntur, commanducãdam præbeto: quã sub molari dente, quoad ex balneis egrediantur, retineto: & dolor euanescet. *Aliud.* Pyrethri radicula commanducata eodem die fugat dolorem. *Aliud.* Herbæ pontitidis vocatæ radix manducata dolorem finit. ℭ *Suffimentum Dentes dolentibus.* Alcyonii suffitu continuo dolor tollitur. *Aliud.* Alterci semen suffitum dolori medetur. ℭ *Vt Dentes bene oleant.* Cimo-

liam cum sale terito, dētes q; fricato. *Aliud.* Dentem canis accipito, & in ignē conijce, suffitum q; E
facito: vt enim iste crematur, ita dentes confirmat. ℭ *Ad Exesos Dentes.* Ad exesos autem dentes, atramento sutorio trito permistum piper accipito, aut gallam. Aut ex melle fissum alumen in cauū dentis inserito, & dolorem leuabis. *Aliud.* Limacis lapidem in frustula sesami magnitudinē ęquā tia cōfringe, & in dentis foramen immitte: illico dolorem sedat, sed ex cera operculū facito. *Aliud.* Taurinum iecur lento igne frictum, denti q; impositum, simul atq; tetigit, dolorē discutit. *Aliud.* Testudinis vnguis in maxillaris dentis exesi foramen coniectus multum proficit. *Aliud.* Fel vrsi impositum illico dolorem leuat: curat autē etiam, quoquo modo illinatur. ℭ *Ad Dentes Motos & labantes.* Testudinis sanguis diu ore contentus dentes corroborat. *Aliud.* Alcyonio indico ex vino trito si os colluatur, motus sistitur. ℭ *Ad Dentes ex ictu Concussos.* Coralliū imponito, & satis diu contineto. {ℭ *Ad Dentium Stuporem.* Ægrotus portulacam mandito. Aut oleo omphacino perungito. Aut amurcam olei in vase æneo ad mellis temperaturam coquito: hac enim vetusta si inungas, valde prodest.} ℭ *Ad Dentes Eximendos sine ferramento & absque dolore.* Fermentum denti circundato, & paulisper relinquito: mox dentem lacertę sanguine circunfundito, & excidet. ℭ *Vt Sponte Dens excidat.* Pyrethrum aceto mollitum, sale q; per triginta dies maceratū, dēti prius mundo facto circumponito. *Aliud.* Artemisiam herbā ex aceto tritam obline. *Aliud.* Dentem F
circum suffodiens, vermiculis, quas campas vocāt, in summis brassicarū aliarum q; herbarum folijs repertis illine, ab alijs dentibus cauēs. Quod si inferiores dentes eximere voles, illis vermiculis vtere, qui in inferiore parte illarum herbarū reperiuntur. *Aliud.* Sandaracham ex aceto tritam siccari permitte, & sicca vtiliter vtitor, prius sanguinem circum dentem eliciens: sic.n. paulisper dimittens, digitis ipsum eximes. Aut agrestis cucurbitulæ radicem in foramen dentis conijce. *Aliud.* Mœdi immaturi radicem in vmbra arefactā tritam & cretam radicibus dentis circunda: & paulo post digitis apprehende, sequetur enim. Aut æthiopicæ oleæ lachryma affectum dentem tangito. *Aliud.* Lacertā agrestem arefactam, dissectam, contritam q; repone: cum dentē circum purgaueris, imponito: & paulo post attrahito, quoniam sequetur. *Aliud.* Vrticæ semina cum galbano mista affecto denti circumline, & protinus excidet. ℭ *Ad Eximendos sine dolore Dentes.* Herbæ lapæ radix calefacta, & dēti apposita facit, vt statim digitos sequatur. ℭ *Vt Dentes digitis euellantur.* Syluestres cucurbitulas contunde, & aceto macera ad mellis spissitudinem: deinde ferramentū ad scalpendos dentes in medicamentum demitte, eoq; dentem circum scarifica, atq; os paulisper clausum haberi præcipe: deinde apprehende digitis dentem & attrahe: absq; dolore euelletur. *Aliud.* Farinam ex lacte tithymalli adhibe, & hederacea folia super impone, per horam q; dimitte: frangetur G
Ex tralatione veteri. enim sine dolore. {ℭ *Ad Dealbationem Dentium.* Nitrum, os sepiæ, & os palmularū terens vtere. *Aliud bonum.* Corallium rubrū, pumicem, ossa palmularum, ossa sepię, & salem assum terens vtere. ℭ *Ad Dolorem Dentium.* Oleo lentisci non antiquo colluantur dentes. *Aliud,* Colluatur os cum folijs rutæ coctis ex oxymelite: vel colluatur cum aceto scillitico: vel coquatur in aceto pyrethrum & hyssopum: oportet autem humiditatem & humorem euacuare.

De Morbis Gingiuarum. CAP. 17.

Ad gingiuas corrosas, florum rosarum drachmas viij, gallarū drachmas iiij, myrrhæ drachmas ij, commisce, & appone. *Aliud.* Lacte asinæ gingiuas collue. *Aliud.* Foliorum oleæ decocto os collue. *Aliud.* Aceto scillitico gingiuas ablue. *Aliud.* Rubiginem ferri & balaustia sicca appone. ℭ *Ad Gingiuas Tumidas, & carnis incrementum.* Succū portulacę ore detine, vel aquā salitā oliuarum colymbadum, vel oleum ex immaturis oliuis expressum calidum, vel lentiscinum, vel de cotoneis. Sicca vero, quæ prosunt, sunt, rubigo ferri, aut æris, radix aristolochiæ, semen plantaginis, atramentum sutorium assatum, & balaustia. ℭ *Ad Inflammationem Gingiuarum.* Collue decocto foliorum oleæ, & appone gallam. *Aliud.* Coque in sapa folia oleæ & gallam. ℭ *Ad Gingiuas Denigratas & putridas.* Confert fricatio ex fæce vini vsta: abstergit enim mundat dealbat q;. ℭ *Ad Gingiuas Sanguinolentas.* Confert missio sanguinis è cephalica, & scarificatio gingiuarum: confert etiam succus hyoscyami, vel eius decoctum ex sapa, si retineatur in ore. *Aliud.* Extremitates lentisci et balaustia coque in posca, et collue. *Aliud.* Radicē rubi coque in vino, et os collue: vel rhun & gallam coque in vino, & vtere similiter.} ℭ *Ad Oris Vlcera, & putredines.* Melanteria contusa efficax est. Ad eadem proficit & oleum omphacinum per se & cum melle potui datum. Prodest & Glaucuris tusa, si ex melle & aqua pari portione eius succus gargarizandus exhibeatur.

Ad Columellæ morbos. CAP. 18.

Gallā tritam per se admoueto digito oleo intincto: aut in conchleariū inijciens, applica. *Aliud.* Spinæ ægyptię semen tritū atq; aridū appone. *Aliud.* Caricas cū oleæ folijs esui dato. Succū cyre
* naicū cū sale arefactū apponito, prius gargarizatione ex aqua calida facta. Aut fissum alumē vstū diligēter admotū iuuat. Aut stellionē viteis lignis crematū imponito, et bene facit. *Aliud.* Rubi
* cauliculos ex melle & pice liquida maceratos circunda. *Aliud.* Lapidis agerati florē admistū gar-

garizandum

A garizandũ dato. Aut brassicę succo admistũ alumẽ fissum & gargarizatũ mirifice ꝓdest. ℭ *Ustorium columellæ apponendum.* Misy & calcẽ viuã æquis portionibus resina terebinthina excipe,& subde,retinendam q; permitte: intra horas tres aufert. Item proficit ad vuæ affectum picis recrementum,quod ex Cilicia aduehitur,cochleario exceptum & subditum. Et vuæ acerbæ succus ex melle,aut prædulci vino. Dicitur autem incolumem seruare columellam, siquis vuæ acinos quotannis ieiunus deuoret: & nunquam eius partis affectu vexabitur. Iisdem preterea gargarismatis in vuulæ vitijs vtendum est,quę ad tonsillas affectas describentur. Primũ atq; inter initia iube aqua calida os fouere: deinde frigida gargarizare,aut posca,aut mali punici dulcis succo ad mellis crassitudinem decocto,& oxymelite eliquato: aut posca,aut dracunculi succo gargarizet, & optime proficient. {ℭ *Ad Vuulam Phlegmonem patientem.* Fiat gargarizatio cum succo mali punici ex mulsa,vel cum aqua decoctionis rosarũ,vel cũ Diambron ex aqua calida. Confert etiam glycyrhizæ succus cum melle appositus & terra sigillata & fructus spinæ ægyptiacę. Mitiora autẽ sunt hæc,gummi arabicum,tragacanthum,sarcocolla apposita. *Aliud.* Fructum spinæ ægyptiæ,& siccum appone: vel cauliculos rubi terens illine cum melle.} *

Ex tralatione veteri.

Ad Inflammationes Tonsillarum,& Anginas. CAP. 19.

B Id vero benefacit in tonsillarum inflammationibus. Myrteas baccas præparantes melle, & absinthiũ,& dracũculum inungere consueuerunt: hoc autem medicamentũ illitum,aut cum aliquo gargarizatum mirum in modũ prodest. Quod si aliquæ phlegmonis reliquiæ supersint, tõsillæ q; exasperatæ sint,lacte planè calido per se,aut cum supra positorum aliquo vtendum est: aut furfuribus aqua elixis,aut mulsa,aut furfurum diluto: aut oryzæ aqua calida farinam subigẽs bis aut ter, succo vtere: aut gallinę hœdi'ue iusculo: aut hordeum cortice liberatum vnà cum passulis decoque: aut maluæ decocto per se vtere: aut vnà cum melle maluã elixa,aut cum lupinis & passo & vtitor. ℭ *Ad Tonsillarum Humores,& Anginas.* Dulcis radicis succum eliquãs vtere. Quòd si crustę factæ sint,ad has remouendas,mulsa gargarizandum est,aut lentis decocto per se,aut cum hyssopo,aut iride. Vel etiam oliuarum salsarum aqua gargarizetur. Aut croci parum & myrrhæ cum modico passi inferuescant. Aut ficis elixis hordei farinam permisce,succũ q; exprimens percola,& succo vtere. Aut ficorum decocto sinapis modicum adijciens gargarizandum propina, pituitã nãq; detrahit,& phlegmonem discutit. ℭ *Ad Abscessus in Tonsillis.* Aliquod ex ijs, quæ supra comprehensa sunt,proficit. Item aphronitro contrito locum tange: interdum autem & florem nitri adiunge,separat enim crustas,& abscessus attenuat,si per collutionem detur. Et lixiuio

C percolato marrubij succus dilutus vtiliter exhibetur: Aut ipsum marrubium in mulsa coctum: Aut rutę decoctum cum marrubio,aut per se,aut in mulsa elixum subsidio est. Item & succus gargarizatus,& erui decoctum similiter prodest: Aut misy cum galla immatura mistum: Aut myrrum liquido alumini ac melli paribus portionibus tritam miscens illine: hoc remedium non crustas solum abijcit,verum etiam antiadas à Gręcis vocatas glandulas mirifice dissipat. Aut porcelli cruore manus imbuens,ter laborantis collum attinge. *Aliud.* Cochleas testa nudatas in ollam inijce,deinde torreas: & in cinerem redigens,puro melle ac leni excipe,atq; perunge: vis eius incredibilis est.

Ad Interruptam submissamq; Vocem. CAP. 20.

Bulbos duos crudos ex melle esui dato. Auxiliatur & fici decoctum cum thure & myrrha gargarizatum. Ad idem facit & sulfur ignem non expertum in ouis deuoratum cochleariorum duorũ aut trium mensura. *Aliud.* Accipe amygdalas amaras xx,seminis lini assi drachmas quatuor, tragacanthę aqua maceratę drachmas duas,nucleos pini triginta: melle excipe, & vtere. *Aliud.* Pulegij drachmas quatuor: seminis lini,piperis,calamenti,añ drachmas duas: petroselini drachmam vnã,mellis librã vnã. ℭ *Ad eos qui propè Suffocantur.* Humanum stercus in panniculo deli

D gatũ & crematũ potui dato: hoc his,qui iã strangulanẽ opẽ fert. *Aliud.* Et caprinũ stercus cũ melle & liquida pice illitum angina laborantibus summe prodest: Aut rutę succo & lacte per clysterẽ transmisso laborantis fauces collue: multam enim lachrymam detrahit, & malum leuat. *Aliud.*

Vrina assidue gargarizata sanitatem restituit: vnà vero & succum brassicæ gargarizare oportet. ℭ *Ad Puerorum crustas in faucibus.* Prius inungito: deinde vinum,in quo aristolochia decocta fuerit,gargarizetur: citissime curabitur. *

Ad Ossa Deuorata,alia q; omnia ex gutture excutienda. CAP. 22.

Aquæ & olei parem modum in os fundens contineto,quoad rem deuoratam eijciat. Siquis comedens aliquid deuorauerit,& suffocetur,ex eadem re, quam comedebat, particulam vtriq; auri superimponat ac super caput: res enim deuorata strangulans q; descendet. ℭ *Ad Hirudines ex gutture eyciendas.* Marina aqua gargarizetur. *Aliud.* Oleum,aut succus cyrenaicus,ad magnitudinẽ erui ex vino puro calidus potui detur: Aut succum anagallidis, aut acetum acre,cum thymo propina: postea calenti aqua gargarizetur.

Ad Distillationes. CAP. 21.

Caseus antiquus in cibum sumptus iuuat: ipsas enim resiccat. Oleo veteri nares assidue perunge: Aut sulfure & myrrha contrita cum vino & melle & oleo.

Ad Tusses

Ad Tusses. CAP. 23. E

Fici puro vino madefacti & in cibũ sumpti bene faciunt. *Aliud.* Resina terebinthina in melle cocta linctui detur, postea vinum merũ dulce sorbẽdum exhibeatur. ℭ *Aliud Pueris magis commodum.* Coagulum purum cocto melle comprehende, & exhibe. *Aliud.* Canem lycurgum vocatum excoriatum epulandum appone. *Aliud.* Allium ex melle decoctum succurrit tussientibus. *Aliud.* Scillam accipito, & eius summum excauato: in cauo conijce ouum, locum q; creta obtege: & tostum edendum exhibe. ℭ *Ad Tussientes assidue.* Hyssopi fasciculum in aqua ad tertias decoquens, ieiuno per triginta dies calidam potui dato: pueris vero etiam cum caricis. *Aliud.* Pernam contundens, & instar farinæ in potione spargens, iuuat. Hoc idem & sanguinis ex ore eiectioni succurrit egregie. *Aliud.* Sinapi tusum tritum q; cochlearij mensura cum vini cyathis duobus deinceps per dies tres bibendum dato. ℭ *Ad Nocturnas Tusses.* Mentham tritam in acetum conijce, & sorbendum præbe. ℭ *Suffitus ad Tussim.* Styracis, mastiches, piperis, petroselini, ana drachmam vnam: sandarachæ drachmas sex: baccam lauri vnam: impone carbonibus accensis, & per calamum æger fumum excipiat.

Ad Asthmaticos, id est Suspiriosos. CAP. 24.

Vinum, aut mulsam, vbi scilla decocta fuerit, propinato. Facit & pulmo vulpis siccatus, & tritus, ex vino nigro potui datus. *Aliud.* Nasturtium album tusum & melli mistum lingendum exhibeto. ℭ *Ad spiritus difficultatem.* Ouium pilos, qui circum anum sunt, accipe, hos q; vstos ac tritos in passo propinato. *Aliud.* Sulfur ignem non expertum ex vini cyathis quatuor potui dato. ℭ *Ad Recta ceruice spirantes.* Radiculam ex aqua calida propinato. *Aliud.* Sedum ex melle tritum linctui dato: aut bulbum, aut abrotonum, aut halicam ex mulsa, aut hyssopum in mulsa coctum, aut herbam stœchada, aut castoreum ex dulci vino, aut scillæ intranea ex aceto mulso. F

* * *

Ad Sanguinis ex Ore profusionem. CAP. 25.

Symphyti herbæ radice, quanta potest, vescatur, eodem q; die acetum ne gustato. *Aliud.* Terram samiam dato, interdum cum succo herbæ sanguinalis, interdum per se. Dicebat autem Hippio Centaurius, Ad sanguinis eruptionem magnifice proficit vrticæ succus ex vini cyathis tribus epotus. Iuuat præterea acetum absortum præcipue scillinum: item & menthæ succus & tragacanthæ sub lingua contentus.

Ad eos Quibus ex aliqua vi interiora Sanguis erupit. CAP. 26.

Accipe vitis cinerem aceto extinctum, plus q; aceti superfundens madefacito, & per panniculũ excola: id modica aqua temperatum propina cochleariorum sex mensura: hoc & locum sanguinem fundentem adstringit, & concretum sanguinem deuoratum excernit, & cruoris profluuium compescit: nam sanguinis in interioribus locis exitum coercet. ℭ *Ad omne Sanguinis profluuium.* Symphyton herbam ex aceto faciei superdato, si ex naribus sanguis decurrat: si ex thorace feratur, ossi pectoris: si ex vesica, aut vtero, aut renibus, coxendicibus imponito. G *

Ad Sanguineum Sputum, & Tabem vel Phthisim. CAP. 27.

Gũmmi partem nigram passo elixam exhibe sub lingua continendam ac deuorandam: ad sputum enim sanguinis & tussim gũmmi nigra pars vehementer facit. ℭ *Ad Phthisim non perfectam sanandam.* Pulmo cerui calamo extractus & arefactus conteratur: ipsius cochlearia tria ex mellis cyathis tribus exhibeantur: deinde paucis diebus interpositis iterum propinetur. ℭ *Ad Phthisicos, & Purulenta sanguineaq; sputa reijcientes.* Vtimur salsamento cum pane esui dãtes, ipsum ita colluentes aqua ter & quater, donec aqua salsa non reddatur: ipsum deinde charta inuoluentes crematus, damus q; sine oleo, exiguum mulsi infundentes. Herophilus autem salsamentum solum cum pane exhibet: postea vero aquam potandam iubet, dicens, cum sal in salsamento aluum perturbat, vinum quidem datum soluit. Vtimur & scilla tosta cum salsamento in ipsa, & vehementer purgantur: item & porro cum pane. Postea cum diligenter purgati esse videbuntur, si infirmiores fuerint, ipsos carnibus & alijs id genus reficimus. Eadẽ ratione vtimur in ijs, quæ ad purgationem attinent, vbi abscessus eruperint. Herba quoque piscis vocata cum axungia non salita esui data sanguinem reijcientes ac tussientes mirifice adiuuat. {ℭ *Ad Sputum Sanguinis.* Iuuat etiam terra sigillata, & trochisci ex electro, & trochisci ex corallo, & theriaca data in lecto.} H

* Ex tralatione veteri.

Ad Lateris Phlegmonem. CAP. 28.

* Ex tralatione veteri.

Radicis corticem in potum exhibe. Cuminum, quo in obsonijs vtimur, in aquam inijce, & bibendam præbe. *Aliud.* Rutæ coliculos quinq; contritos quotidie dato: aut herbæ stœchadis q̃tũ tribus digitis capi põt. Itẽ trifolij semen, aut panacis radicẽ, aut aiugã, silr potui dato. {ℭ *Ad Pleuritidem.* Si quidẽ vsq; ad clauiculã puenerit dolor, mittendus sanguis est: si vero ad præcordia descendat, corpus est purgandũ, & vtendum clysteribus valẽtibus. Si dolor fuerit moderatus, dãda est aqua mulsa & ptisanæ cremor, aut chondri: in processu vero morbi permiscendum sorbitioni calamentum vel marrubium: confert etiam semen vrticæ cum melle. Ad fortiores autem dolores vtendum est sacculis è milio & furfure: vel fomentis ex aqua calida, aut oleo in aliqua vesica posito,

A ca posito, vel lana succida ꝑfusa oleo & vino habente sal. Post septimum vero diem & emplastro dicto rutaceo vtemur. Multoties aũt bulbi cum axungia suffecerũt. Dandũ est & eclegma, quod fit ex nucleis pineis, & amygdalis amaris, & semine lini, & amylo. ℂ *Vnguentum bonum.* Accipe bdellium, costum, cauliculos brasicæ combustos & redactos in cinerem, permisce cum adipe: hoc enim medicamentum præclare discutit.}

Ad Extollendas distendendas q; Mammas pendulas ac flaccidas. C A P. 29.

Terram pictorum capiens, & cum melle elixans, panniculo illitam imponito a summo mane vsque ad vesperam: deinde spongiam ex olla superaddito, quoad cataplasma abduxeris: hoc autem & erectas & turgidas mammas facit. Crassius autem cataplasma imponas. Si vis ipsum efficacius reddere, gallæ acerbæ vncia vna misceat. ℂ *Vt Mammæ plures annos molles sint.* Ex cicuta caristia cataplasma facito. ℂ *Vt Mammæ maiores ne fiant.* Porcellũ dissecans cruore mãmas obline, amplius non augescent. ℂ *Ad Lac siccandum.* Cretãriũ aceto maceratũ illitũ & impositum lac arefacit. {ℂ *De Mammillis & primo de Abscessu mammillarum.* Cimoliã, thus, & oleũ rosatum permisce, & appone. *Aliud.* Principio infunde spongiã in posca tepida, & exprime, & appone, & superliga. *Aliud.* Palmulas & micam panis tere, permisce cũ posca, & appone tepidũ. *Aliud.* Coriandrũ & psyliũ cũ cerato appone. *Aliud.* Panẽ & herbam muralẽ viridẽ cũ cerato imponito per diẽ. Ex tralatione veteri

B *Aliud.* Panẽ cum aqua mulsa, vel melle & vino, admoueto: si vero non tolerant grauitatẽ mãmillæ, perfunde oleo calido & lana succida molli, vel decoctione fœnigræci, vel althææ, vel seminis lini. ℂ *Ad Attrahendum Lac.* Raphanũ cũ furfuribus ĩ vino coque, cola & propina. Sesamũ ex vino dulci da potui. *Aliud.* Anethũ vel semẽ eius coque cũ carnibus, vel cũ facietibus lactis copiã. *Aliud.* Furfures cũ radicibus fœniculi coque in aqua, & da potui. *Aliud.* Nigellæ drachmã j pone in mulsa, & propina. *Aliud.* Porrũ coque in aqua, & da bibendum eius decoctum. Vel porrũ tere, & cola, & da aquam potui. *Aliud.* Succũ fœniculi da bibẽdũ. *Aliud.* Radicẽ fœniculi & hordeũ assum coque in aqua, & ꝑmisce butyrũ, & da bibẽdũ. *Aliud.* Decoctũ erratici fœniculi da bibendũ: da ẽt esui ipsum fœniculũ. *Aliud.* Cardamomũ cũ vino da potui. *Aliud.* Semẽ viticis da cũ vino bibẽdũ. *Aliud.* Succũ betæ da bibẽdũ. Oportet aũt abstinere ab acribus & salsis & acidis, & oleribus crudis. ℂ *Ad Prohibendum Lac.* Foue mãmas ex aqua marina, & eis admoue adstringentia, & siccantia. ℂ *Vt Mammillæ remaneant tensæ diu.* Cicutã mãmæ imponito per dies nouẽ, spongiã q; posca madẽtẽ superdato. Cyminũ terens impone cum aqua, deinde spongiam ꝑfusam posca superappone & liga: post tres aũt dies aufer cyminũ, & tege mãmillas cum radice lilij &

C melle, & dimitte tribus diebus: & hoc fac ter in mense.}

Ad Fœtidos Sudores, & Alarum tetros odores. C A P. 30.

Asaro alas sublie a balneo, & sũmo mane quotidie. Aut alumine liquido pũge quotidie. Aut ocymi seie ex vino & melle illinito: hoc odores fœdos alarũ discutit. Aut puluerẽ tenuẽ admoue.

Ad Vitio Stomachi laborantes. C A P. 31.

Cedri liquoris cochlearia duo, olei immaturi cyathũ, in vnũ miscens sorbẽdũ dato: id omnẽ dolorẽ funditus tollit: est aũt Serapionis, fidẽ q; hoium superat. *Aliud.* Anesum in panniculo succi plenũ deligato, & in aquã calidã conijcito, & sorbere iubeto. ℂ *Ad Imbecillos, & Nauseantes.* Mẽtæ coliculos duos aut tres, mali punici dulcis succo atq; aceto inferuefaciens, sorptui dato. *Aliud.* Sãbuci tenera folia ex munda aqua si bibãtur, supra fidẽ proficiũt. ℂ *Ad Morsus Ventriculi sine bilis vomitu.* Tragoriganũ in aqua pari modo macerans sorbẽdũ exhibeto, lactis faciens tẽperaturã. *Ad Stomachi Imbecillitates.* Sinapi frictũ ex aqua tritũ & potũ bene facit. ℂ *Epithema ad Stomachi Hypochondriorum q; vitio laborantes.* Fecẽm aridã cerato myrteo aut roseo excipe, & vtere. ℂ *Ad Singultum.* Cũ semel singultũ sensit, digitũ tuũ sinistræ manus, quẽ salutatoriũ vocant, ter ore cõtineto: aut acetũ ei sorbendũ dato: aut cuminũ, & alicã: aut vomat: & singultus sedabit: aut spiritũ

D contineat: aut sternutatione vtat: aut rutã ex vino bibat: aut micã panis aceto madentẽ bibito: aut porcelli ossiculũ manu atterito. Singultus quoq; terror incussus finit. {ℂ *Ad Dolorem Stomachi.* Castoreũ da bibendũ cũ posca: & si est flatus causa, coque in oleo cyminũ, & semen dauci, & petroselinum, & vnge: & si est frigus coque in oleo baccas lauri & rutã, & nigellam, & semen fœniculi. In immoderatis autẽ doloribus fac fomentũ cũ milio. Confert ẽt cucurbitula magna vmbilico imposita. ℂ *Ad Debilitatem Stomachi.* Confert oleũ de succo cotoneorũ. Semẽ sinapis vstulatũ terẽ, & ex aqua propina. *Aliud.* Mastiches, styracis, ana partes ij: absinthij, œnantes, ana partes tres: olei malini partes quatuor, vini quod sufficit: rosarũ partes duas: hæc trita, & mista assume ex purpura aut lana, & appone stomacho. Quidã addũt cyphi vocatũ. Quidã apponũt cerã, & ceratũ faciunt. *Aliud.* Mẽthę ramos duos vel tres coque in succo punici dulcis & aceto, ac potui dato. Ex tralatione veteri.

Ad Choleram & Vomitum, & Voluulum & Vomitum stercoris. C A P. 32.

Vinum albinum in cholera ex vsu est, stomacho enim commodat, & ad ventrem bene facit.

ℂ *Ad Vomitum comprimendum.* Herbæ sanguinalis succo cibos inficito. *Aliud.* Absinthium in aqua ad tertias decoctum potui dato, habitum ægroti considerans: centaurium præterea, aut thymum, aut nigras myrti baccas similiter exhibeto. ℂ *Vt Facilis sit Vomitus.* Sampsuci folia esui

esui dato. *Aliud.* Lixiuio percolato oras poculi oblinito. ℭ *Ad Voluulum mirum auxilium, & ad Stercus vomentes.* Ita facito. Oleum, in quo anethum decoctum sit, propinato: quoad autem elixatur, ęgrotum in calidam aquam demitte, & ab olei potu calidas micas esui concedito: seruabitur enim etiam si iam stranguletur. Hoc ego principem in nostra Asia seruaui. ℭ *Ad eos, qui crebro Vomunt.* Rhun & cuminum in vnum cōtundens da ex aceti mulsi cyathis sex vnciam in potum.

ℭ *Ad Cholera vexatos valde efficax.* Mentha ex vino sumpta, si febris absit, herba quinq3folia arida trita ex vini cyathis septem, aut ex aquæ calentis cyathis duobus pota, statim dolorem leuat. *Aliud.* Cochlea cum testa contusa potui danda est. ℭ *Ad Supprimendum Vomitum.* Foliorum & capreolorum vitis succus cum polenta ieiuno in potum detur ex aqua cochlearij mēsura. *Aliud:* Panacis obolum ex vino & oleo calido propinato.

Ad Iecinoris Vitia. CAP. 33.

Petroselini seminis cochlearium, mentha inspersa & epota proficit. *Aliud.* Herba fumaria vocata in succum soluta, & in pastillos redacta arida q3, indolentiam prębet: ter autem ex aqua pota liberat. *Aliud.* Lupi iecur denarij pondere ex passi sextario exhibitum bene facit. *Aliud:* Piperis albi grana nouem, & myrrhæ quod auellanæ magnitudinem æquat, omnia vnà contusa sereno cœlo alternis diebus exhibeto ter aut quater. *Aliud.* Equi iecur penū cedrino reponito: deinde chio vino & aqua dilutum exhibeto: quibus enim iecur vlceratum est, ne amplius exedatur, efficitur. *Aliud.* Maluæ succus ex melle potus iecinorosis medetur. *Aliud.* Hastulæ regiæ radix pota iecinoris dolores leuat. *Aliud.* Alba viola pota cōfestim iecinorosos dolore liberat. ℭ *Epithema Iecinorosis commodum.* Laserpitium contusum veteri axungia comprehende, & linteolo illitum super impone. *Aliud.* Fico in mulsa decocto & trito absinthium contusum quàm plurimū admisceto, & vtitor. *Aliud.* Brassica cruda superdata iecinorosis celeriter opitulatur.

Ad Arquatos. CAP. 34.

Radices acanthi, quod Romani tricardumæam vocant, virides tres, aut aridas quatuor, in aqua decoquito, donec dimidium relictum sit, & expressis radicibus aquam potui dato. ℭ *Ad Auriginem valde efficax medicamentum, & longa experientia comprobatum.* Raphanos virides cum folijs contunde, & vnius duorum'ue succum ex vini cyatho vno exhibeto: ante balneum vero, si ieiunus fuerit, propinato, & in calidum solium descendere iubeto: videbis enim auriginem aquæ supernatantem. Quòd si contumacior ægritudo fuerit, succum bibere iubeto. Aut anchusæ radicis aridę cochlearia duo accipiens ex aquę cyathis tribus potandam dato. Aut sulfuris ignem non experti cochlearia quatuor ex vino. Aut herbæ sabinæ vnciā ex mulso. Ego sanè & hoc vtor, vehementer faciente. Aphronitri vncias duas in vini aminæi cyathis duobus macerans, sub diuo q3 noctem integram exponens, do ieiuno potandum: id q3 facio per tres aut quatuor continuos dies, & sanitatem restituo. *Aliud.* Herbam hypericon & adianton aquæ incoctam potandam offeras. *Aliud.* Myricam ex aceto tritam potui da: arquatos curat. Regio morbo affectum in balneum abducens, & in solium descendere iubens iunci odorati vncias duas ex vini mulsi cyathis tribus potui exhibe: discutiet longam auriginem, & liberabit. *Aliud.* Herba rubia vtere in quotidiano victu absque carne suilla: ipsam contundens & cribrans da vsque in sextum diem cochlearium vnum ex vini decem cochlearijs: deinde semper subtrahens dato vini cochlearia nouem, deinde octo, deinde septem, postea sex, postea quinque, deinde quatuor, deinde tria: quòd si trigesimo die fuerint aliquæ morbi reliquiæ, eādem exhibeto similem ordinem seruans. *Aliud.* Chamæmelum ex aqua potum arquatum pellit, & iecinorosis vehementer auxiliatur. *Aliud.* Radicula ex melle & lacte pota medetur. *Aliud.* Aselli, hoc est centipedæ, sub aquarijs vasis repertæ, tritæ, ex mulso potę, regio morbo liberant. *Aliud.* Serpillum aquæ incoctum, & potui datum, auriginem submouet. *Aliud.* Sulfur ignem non expertum mensura vnius cochlearij, aut duorum, ex vino potum arquatum curat. *Aliud.* Ferri ærugo cito liberat. *Aliud.* Capreæ stercus aridum tritū cribratū cochlearij mensura ex vini odorati cyathis quatuor ieiuno & loto exhibe: febricitantibus autem ex aqua eandem portionem. *Aliud.* Vrsini fellis quantum græcam fabam æquat, exhibeto, deinde aquam superbibito. *Aliud.* Sabinæ cyathus ex mulso potus hoc morbo liberat. *Aliud.* Thus aquę incoctum propinato. *Aliud.* Terrestrem lumbricum tritum potui dato. *Aliud.* Aristolochiam ex aqua exhibeto. *Aliud.* Cichorij succi cyathos quatuor si biberit, sanabitur. *Aliud.* In medium balnei conclaue descēdere iubeto, vt sudet: & egressus sanus erit. *Aliud.* Stercoris canini albi, quod genubeos vocant, cochlearium ex vini optimi cyathis tribus per dies decem propinato. Hoc idem ad colicos dolores & inflationes pariter proficit. ℭ *Medicamentum ad Morbum Regium, quod in nares fundi debet.* Elaterij quantum fabę græcæ amplitudinem æquat, muliebri lacte liquatum in nares fundatur. *Aliud.* Nigella aquę incocta in nares coniecta in balneo auriginem detrahit.

Ad Lienosos. CAP 35.

Rumicis agrestis radix tundatur in pila, & tritæ succus exprimatur, & per tres dies singuli cyathi

A thi bibantur. *Aliud.* Panacis radix contusa cochlearij mensura ieiuno ex aquę calidæ cyathis tribus exhibeatur. ℭ *Ad Lienosos cum præduro tumore.* Capparis radicis corticis vnciam accipe, aceti sextarium semis, aquæ sextarium integrum: decoque ad tertias: propina à cibi perfecta concoctione cyathum vnum duos'ue, & hoc per interualla facito. *Aliud.* Hederæ foliorum aceto incoctorum & contusorum succus expressus robustis purus potui detur: sed delicatioribus, aqua dilutus: antequam bibant autem ipsos cōcitatius ambulare cogito. *Aliud.* Centaurij tenuioris, quod iam consenuerit, in pila contusi, cochlearium febre carentibus dato. *Aliud.* Leporinus lienis recens ita deuoratus, vt ne dentibus attingatur, lienosos magnifice iuuat: ignoret autem laborans quid deuorauerit, oculis fascia velatis. Idem facit & catellorum non dum visum adeptorum lienis perinde in ventriculum transmissus. *Aliud.* Venatorij canis catulum aridum tritum modico nardo adiecto ieiuno exhibe. Dicebat autem Marcellus id quoque ad lienosos vehementer facere, si cardamomi cochlearium vnum aut duo ex aceti scillini cyatho vno duobus'ue ieiuno dētur: id q; per tres dies continuos facito. *Aliud.* Radices hederæ molles elixæ ex vino bibantur: aut crudæ contusæ ex vino itidem. *Aliud.* Asini stercus aridum aceto dissolue, & per linteolum excolatū potui dato. *Aliud.* Raphani succus ex oxymelite maceratus per tres dies accipiatur, singulis die-
B bus cyathi bini: lienem attenuat. *Aliud.* Ferri recremēti cochlearium ex posca potui dato. *Aliud.* Irin longam aceto incoque, & acetum propinato. *Aliud.* Elcorōdani cor potui esui'que exhibeto. *Aliud.* Muxin ex aqua elixum, si aridus sit, succū propinato: muxin vero dicitur lingua Cappadocica. * *Aliud.* Sthœchadis triti cochlearium ex vini lentiscini cyatho bibatur. *Aliud.* Ammoniacam guttam ex aceto tritam ieiuno exhibe cyathi mensura. *Aliud.* Muris lienem, & piperis grana septem, in fico torreas, & clam epulanda exhibe. ℭ *Epithema ad Lienosos.* Lapidem asium in vesicam bubulam conijcito, & aceto acri madefactam lieni superimponito: ipsum comminues. *Aliud.* Glandem, qua vnguentarij vtuntur, ex aceto maceratam, & ad cerati crassitudinem redactam, imponito. *Aliud.* Vulpis lienis super locum alligatus lienosos morbo liberat. Item hœdi lienis impositus lienem digerit. *Aliud.* Syluestris brassica, si ex ea cataplasma fiat, lienosis medetur. *Aliud.* Persici arboris folia eodem modo imposita bene faciunt. *Aliud.* Myricæ semen aceto incoctum, tritum atque superdatum, iuuat. *Aliud.* Ammoniacam guttam aceto maceratam linteolo illitam impone. *Aliud.* Crocomagma aceto maceratum, & ad cerati temperaturam redactum, imponito: non amouetur, quoad ex toto sanauerit. *Aliud.* Capparis radix curiose trita, & linteolo illita ac loco imposita eodem die opem tulit. ℭ *Ad Lienosos.* Radicis capparis cor-
C ticem in aquæ libra & aceti semilibra incoquito vsq; ad tertias, & potandam præbe sexquiunciam. *Aliud.* Hederacea folia aceto inferuefacta contunde, & humorem exprime, ac robustioribus ipsum præbeto: delicatioribus autem aquam admisceto: sed prius ipse ambulato, atque ita bibito. *Aliud.* Capparis radicem tusam & aceto mulso incoctam ieiuno potādam prębeto. *Aliud.* Accipe cupressi baccas, & valide conteras: & erui farinam quàm tenuissimam in acetum mitte, & vsque ad emplastri temperaturam decoque: lieni'que per triduum impone: post tertium diem solue, & emplastrum aquæ plenum inuenies. *Aliud.* Ammoniacam guttam in scillino aceto per triduum demersam ac læuigatam panniculo illine, atque impone: neque amoue, quoad emplastrum decidat. *Aliud.* Folia sycamini mori refrigerata & arefacta in vmbra terito: & aridum medicamentum facito scrupulorum quatuor pondere: & cum pauco pipere & caryophyllis, & ex vino mero calido, cum descendit in balneum, potui prębeto.

Potio ad Aquam inter cutem, vt humor inclusus per lotium eijciatur. CAP. 36.

Aeris vsti quantum fabam ægyptiam æquat, fimi columbini vnciam, vini ciathos tres, exhibe: esto autem vnica potio. *Aliud à nobis in multis vsu comprobatum.* Tithymali characiæ vocati radi-
D cem pro ęgroti viribus esui dato: statim enim largiter aquam ducit. *Aliud.* Granum cnidium tusum & cribratum melle comprehende, vt sordium crassitudo fiat: & cochlearium plenum ex vini mulsi cyathis tribus & modico aquę calidę ad lactis temperaturam, aut ex ouo sorbili, propinato: plurimum enim aquæ deijcit. *Aliud.* Hebuli radicum succi cyathi duo, vini tantundem, in vnum misti & exhibiti liberant absque stomachi subuersione. *Aliud.* Graminis decoctum potui datum vrinam citat. *Aliud.* Solani succi cyathi quatuor, mellis cyathi sedecim, in potum sumpti, * benefaciunt. *Aliud.* Hyssopum, & hirci lotium, ex passo potum, vrinam mouet: perinde & si caprini copiam habueris. ℭ *Epithema ad Hydropicos.* Hēteram crematam diligenter in modum cataplasmatis impone. *Aliud.* Raphanos aquæ incoctos, quoad teneritate flaccescant, accipe: dein de hordeacea farina adiecta misce: decoque, & cataplasma facito.

Ad Vmbilicos Prōcidentes. CAP. 37.

{ Gallas combure, vel tere, & permisce cum cortice thuris, & albo oui, & appone. } Ex tralatione veteri.

Ad Tormina, & Ventris dolorem. CAP. 38.

Aristolochię radicem in vino potui dato: ad tormina, singultum, capitis dolorem, & partus difficultatem bene facit. Sternutatio ad tormina & omnia interna vitia proficit. *Aliud.* Lychnitidis

nitidis herbę radix lota, dulci vino incocta, deinde percolata & pota, magnifice prodest: sin minus E autem, cibis tuis adijce modicum casiæ & olyræ non contusæ. ℂ *Ad Tormina intestinorum, & ventris.* Cumini fricti & contriti cochlearium vnum duo'ue ex aquæ cyathis tribus potandum est. Et aduersus inflationes acetum feruefacito ac refrigerato: postea apij semen tusum admisceto, ac iterum acetum feruefacito, ex eo q́ȝ potionem dato. *Aliud.* Irionem herbam ex aqua tritam potandam dato. *Aliud.* Ex lampro, quod satis est, tritum ex aceto ieiuno exhibe. *Aliud.* Laurum commanducans ieiunus succum deuorato: partem commanducatam vmbilico imponito: illico tormina finietur. ℂ *Medicamentum ano immittendum Alui purgatorium.* In fel tauri lanæ hapsum intingito, anoq́ȝ immittito. *Aliud.* Gallicum saponem lana inuolutum submittito, aut liquidum alumen potissimum. ℂ *Ad Intestinorum Tormina.* Lentem teneram contusam cum rubi radice elixam imponito, ac esui dato. *Aliud.* Flores mali punicę domesticæ acido lacti incoctos contere: & oleum eodem modo infunde, & edendos appone. *Aliud.* In milium contusum elixum, vitulinum adipem infunde, & quàm pinguissimum calidissimum q́ȝ sorbendum exhibe: postea gelidissimam aquam sorbeto, & confestim erit incolumis. *Aliud.* Gallæ interiorem partem tritam ac læuigatam accipito, farina q́ȝ admista & oui albo pastillos effingito: atq́ȝ assos frangito, vino q́ȝ simplici madefacito, & esui dato. ℂ *Medicamentum ad Torminosos, Ventriculosos, & Læuore intestinorum laborantes, quod per linctum accipitur.* Laserpitij raměta melli commiscens linctui dato. *Aliud.* Ouũ, mel, vinum, mali punici putamina, pari portione in vnum miscens frigito, & piperis modicum inspergito, ac potionem dato: vehementer facit. *Aliud.* Oua tria accipiens in aceto conijcito, ac ita per triduum macerari sinito: deinde similaginis modicum capiens cum tribus ouis subigito: mox assans, & meraco vino madefaciens, exhibeto. ℂ *Potiones ad Torminosos, & Ventriculosos, & Læuorem intestinorum.* Vinum astringens, cui rhus obsoniorum vsq́ȝ ad tertias, incoctus sit, potandum iubeto, quibus ventriculus male se habet. *Aliud.* Vinum austerum, cui galla incocta sit, illi potui pro viribus concedito, quorum ventriculus fluxione vexatur. { ℂ *Ad Tortiones, & Dolores ventris.* Da cyminum mandendum, & deuorãdum. *Aliud.* Cnicum, & fœnũgræcum tere, & coque: & da decoctum bibendum. *Aliud.* Baccas lauri siccas & excorticatas tere, & da bibenda cochlearia nouem. *Aliud.* Serpyllum terens da cum vino bibendum. *Aliud.* Decoctum sampsuci da cũ vino in potum. *Aliud.* Eringij radicem da cum vino potui, vel decoctum spicæ, vel castoreum. Ad dolorẽ aũt dysentericorũ, cotonea cũ cerato roseo aut myrteo, æquis portionibus, vẽtri impone. ℂ *Ad Colicam.* Spolium serpentis in vase æneo fri gẽs cum oleo quousq́ȝ comburatur, dissolue ipsum in illo oleo, & vnge ex eo cum tuo digito. } *Aliud.* Glandulam opio in succo lactucæ G liquato obline, & ano indito.

Ex tralatione veteri.

Ad Ventris Profluuium. CAP. 39.

Callitrichi ex aqua decoctum potui dato. *Aliud.* Stœbẽn, qua ad testacea vasa vti solent, spinis asperam, in pila contundito, & aquę incoquito: & aquam in dolore ventris absq́ȝ vino propinato, cum febrim habent: cum febre vacant, vinum commisceto. *Aliud.* Nucum putamen, quod nucleos includit, tritum, ex aqua potui dato cochleariorũ triũ mensura. *Aliud.* Cornu ceruinum mollius vstum cum gallæ pari portione in potũ dato. *Aliud.* Rumicis semen contritum & potioni cibo'ue inspersum optime facit. *Aliud.* Nucum internum illud, quod instar columellæ est: & capitum papaueris, quod veluti operculum est: pari portione ex vino exhibeantur. *Aliud.* Quernas glandes contusas & diutius cribratas, vt polentam in vinum austerum spargito, potionem q́ȝ concedito. *Aliud.* Carabi testas frictas & tritas ex aqua porrigito. *Aliud.* Struthocameli ventriculus, & gallinarum similiter, cochleariorum duûm mẽsura ex vino potus febri absente, præsente vero ex aqua. *Aliud.* Thuris grumus fabæ magnitudinis in vini nigri cyatho vno, solani succi cyathis duobus, eliquatus, in potum detur. *Aliud.* Gummi albi cõtusi vnciam ex vini nigri cyathis sex bibito: ad idem ano impositum facit. *Aliud.* Cochleam aphricanam sumens, in eam liquidam picem infunde, & calefactæ carnem exime, & in anum bis aut ter immitte. *Aliud.* Serpentis H senium, hoc est spolium, in vase æneo ex oleo frigens, quoad in carbonem vertatur, cõtere: & digito in oleum intincto anum perunge. *Aliud.* Herba sacra inferius foueto, aquam ne attingito. *Aliud.* Beta ex aceto contusa, & cataplasmatis more à superioribus ad inferiora vsq́ȝ imposita, torminosis magnifice prodest. *Aliud.* Cornorũ ossa contusa ventri illinito. ℂ *Ad Dolores Torminosorum.* Malum cotoneum assum, cum cerati rosei pari portione impositum, illico dolorem leuat.

Ad Laxioris intestini, quod Colon vocant, Dolores. CAP. 40.

Ostreorum testę crematæ & tritæ potui dentur: duarum ligularum modus sit ex calentis aquæ cyathis tribus. *Aliud.* Thymum cretense aquę vsque ad tertias incoctum ex attico melle propinetur. *Aliud.* Sacram radicem tenuem in aquam mitte, & ad dimidias elixa: decoctum per quinque dies potui detur, & morbo liberat: hoc in multis probatum est. *Aliud.* Viridis memta elixa per triduum exhibeatur, & nunquam dolebit. *Aliud.* Lauri summitates teneræ ligneæ esæ per triduum, liberant: ollula vero, vbi menta incocta sit, caue ne per triduum illud terram attingat. ℂ *Ad Interseptum.* Fraxini ligni ramentorum cyathus triduum potui datus sanitatem

A tatem restituit. *Aliud ad multa faciens.* Cucurbitulam syluestrem alexandrinam excauatam non ferro, & expurgatam, in vini Coi sextarium mitte, & feruefacito: vinum postea ad temperatũ calorem reuersum bibito, & deambulato: & dolore solutus erit. Detrahit multa excremẽta hęc potio: salem autem, ne nauseet, ore contineto. Bene facit & ad coxendicis dolores. ℭ *Medicamentum ad Coli dolores ano immittendum.* Opium Hispanum lactuca excipe, & in pessum redactum sedi immitte. *Aliud.* Allij nucleolum lixiuio calefactum ex inferiore parte indito, & arido stercore detracto sanescet. *Aliud.* Si coli dolore tentatus dormientem canem expergefecerit: & in locum vbi canis dormiebat, meierit: statim dolore leuabitur, & canis morietur. ℭ *Remedium Colicis & Inflatis exterius imponendum.* Cerato ligustrino laserpitium comprehende, & impone. Ego vero & modicum castorei admisceo, & efficacius redditur. ℭ *Ad Tormina.* Græcum cuminum manducato ac deuorato. *Aliud.* Cnici contusi & fœnigræci elixi succum potui offer. *Aliud.* Pectinem in aqua calida madefactum & ablutum propina. *Aliud.* Baccarum lauri aridarũ corticis cochlearia nouem in potum dato. *Ad omnes Intestinos Dolores.* Ex intestinis dolenti siquis pedes lauerit, & ex aqua ea potui dederit, dolor confestim euanescet.

Ad Intestinorum Scissuram. CAP. 41.

B Ægyptiæ spinæ radicem, & carnes hœdi capræ'ue cum pilis & corio, capiens terito, & similagini commistas cępas vino temperatas potionem facito. Eadem radix & phlegmone pulmonum laborantibus in potu auxiliatur. Eadem suspensa tertiana febri & quotidiana liberat, & ex oleo pota vulneribus medetur.

{ *Ad Renum & Coxendicum dolores.* CAP. 42. Ex tralatione veteri.

Accipe farinam iridis, & acetum potens: & permisce eis resinam pini, & lupinos, & pyrethrũ, & terebinthinam, & sulfur, & nitrum, & baccas lauri: & miscens omnia cum melle appone. }

ℭ *Ad Coxendicis dolores Purgatorium.* Tithymalli succi guttas quinque in ficum instillato, & esui dato: purgat.

Medicamenta, quæ Exterius imposita Aluum ducunt. CAP. 43.

Granum cnidium cortice liberatum cerato comprehende, & ventri puerorum super vmbilicum imponito. *Aliud.* Felle tauri vmbilicum perungito. *Aliud.* Suillus talus vstus tritusq; ex aqua potui detur. *Aliud.* Herbam anthemin, hoc est chamæmelum ex oleo terito, & inungito: statim dolor finietur. *Aliud.* Reticulum, cuiusmodi volueris, de mulieris capite detractum capiti laborantis imponito: sanitatem ei restitues: melius fuerit autem, si prius calefactum reticulum C imposueris. *Aliud.* Coriandrum vstum, oleo maceratum, vmbilico superimponito, & lana contegito.

Ad Vrinæ Difficultatem, & Calculos. CAP. 44.

Scorpij vsti edantur: illis autem, qui forsitan aborrerent, cum adipe misti, tostiq;, clam & citra suspicionem exhibeantur: mirifice prosunt. Calculus etiam per vrinam redditus oliuæ nucleo similis, cõtritus & igne candens, si bibatur, eos, qui in vesica sunt, calculos exterit. Felis iecur vstum tritumq; ita, vt bibi possit, calculosis remedio est. Iaspis quoq; lapillus potui datus vesicę calculos dissipat. *Aliud.* Vmbilici veneris radix elixa & trita vnciæ pondere in diem ex diluto vino bibatur: ad renum calculos vehementer proficit. *Aliud.* Succi vuæ immaturæ, & rufæ hederę corymborum, par modus ex albo vino teratur: succo illinito mictus difficultate male habitos. ℭ *Medicamen Exterius Calculosis imponẽdum.* Vrina reddita butyro veteri remollito penem oblinito, & cubitũ eunti lana apponatur per triduum. ℭ *Epithema Vrinam proritans: prodest & Calculosis renibus.* Calaminthã cũ aceto & pipere cerato colligito, & vmbilico supdato. *Aliud.* In sampsuci decocto desideat. *Aliud.* Herbã perdicion, id est parietariam, oleo incoctam super locum vesicæ imponito: illico vrina decurret. ℭ *Ad Calculosos.* Montana trixago mulsæ incocta potanda offeratur: D hoc remedio Samius Priscus vtebatur. *Aliud.* Albæ hederæ corymbi ex vino poti lapillos confringunt. *Aliud.* Salicis folia tusa ex vino austero tantisper accipiantur, dum sanitas restituatur.

† *Ad eos qui nolentes Vrinam reddunt.* Galli guttur vstum ligulæ mensura ieiuno ex aqua propinato. *Aliud.* Leucanthemi flores septem tritos ex aqua potui dato. *Aliud.* Leporis testiculum aridum minutatim concisum ex vino odorato potandum præbe. *Aliud.* Cimices tres contusos ex vino austero propinato per nouem dies. *Aliud.* Calaminthám & myrrham ex aqua ante cœnam potui dato. *Aliud.* Anserinas linguas per triduum, quoque die vnam, edendas apponito. *Aliud.* Rutæ syluaticę semen per triduum esui dato. *Aliud.* Ipsius penis cimolia ex muralis herbæ succo oblinatur. *Ad Difficultatem Mingendi.* Rhum & corymbos hederæ rubræ tere ex vino albo: & vnge partes, quę sunt sub vmbilico patientium dysuriam. ℭ *Ad Sistendum exuberantiam Vrinæ exeuntis.* Accipe pelliculas, quę sunt in ventre gallinarum, & sicca in Sole: & sume ex eis drachmam. Ex thure masculo & glãde sicca, & floribus punici syluestris & galla, ana drachmas iij: tere, & da ex eis ieiuno cum melle rosaceo & aqua frigida.

[Margin: † *Hæc ĩ græco codice in fine sunt scripta.* — Ex tralatione veteri.]

Ad Fœminarum Vitia, & primo ad Conceptum. CAP. 45.

Caricas ieiuna cum oleæ folijs edito. *Aliud.* Ruminantis pecudis spumam digito sumens

ex vino in potum exhibe. *Aliud.* Nasturtium tritum ex aceto per quatriduum edito, postquam E corpus mundatum fuerit. *Aliud.* Vulpinum stercus in pesso apponatur, & loci muliebres sublinantur, atque ita venere vtatur. *Aliud.* Artemisiam tritam apponito: inunge autem muliebre pudendum gummi, cum à purgatione menstrua tertius fuerit dies, & concipiet. ℭ *Vt Mulier Marem generet.* Alba fascia puerili dextrum pedem ligato, & coeat. *Vt Fœminam.* Nigra fascia sinistrum pedem. ℭ *Vt Mas concipiatur.* Anserino adipe & resina terebinthi loci perungantur per biduum: tertio die cum viro coniungatur, & marem concipiet. Vt Mas gignatur, vir sinistro teste ligato venere vtatur: vt fœmina, dextro. {ℭ *Ad Conceptionem.* Vterum leporis sicca, & tere, & da potui quãdo fuerit à menstruis purgata. ℭ *Ad Difficultatem Partus.* Aiugam, & bitumen, pone super carbones, & suffumiga: vel ipsa appone. ℭ *Ad Extrahendum Fœtum mortuum.* Fellis tauri magnitudinem amygdalæ dissoluens in vino aquato, da cochlearia ij potui, & emittet confestim. *Aliud.* Lycium crudum trito caule iunge cum cedria, & calefacias, & da bibendum ieiuno. *Aliud.* Artemisiam coque in mulsa, & propina. *Aliud.* Super lapidem, quem mordet canis, quando proijcitur in eum, positum in Sole, transeat mulier, quę patitur difficultatem partus. ℭ *Ad Educenda Menstrua.* Marrubium, nepitam, rutam, corticem celsi, ana drachmas iij, coque in vino aut aqua, & da bibenda. *Aliud.* De aqua, qua dissoluitur fermentum vetus, quando fit panis, potui dato. ℭ *Ad Dolores Vteri.* Pæoniæ radicem propina, vel radicem iridis, vel seminis pæoniæ granula xv, vel pulycariæ aut vrticæ succum appone, vel folia apiastri cocta in vino. *Aliud.* Accipe rutam viridem, & tere: & cum butyro & adipe porci fac vnguentum. *Vt Mulier violatá appareat virgo.* Accipe gallarum immaturarum, ligustri, xylocasiæ, rosarum siccarum, piperis albi, grani gnidij, ana hexagium vnum: tere, & prius lotæ vuluæ apponat ista. Confert autem & semen rumicis acidi tritum & appositum.} F

Ex traslatione veteri.

Ex traslatione veteri.

Notæ Maris & Fœminæ in Vtero. CAP. 46.

Apium inscia muliere super caput imponito, quod q; primum voce protulerit, aut marem, aut fœminam, illud pariet: incorruptę veritatis hoc signum est. *Aliud.* Grauidæ mulieris vrinam accipiens duas foueolas facito: in vnam hordeum, in alteram triticum conijcito: deinde vrina conspergito, atq; ita demum terram superiacito: si prius triticum expullulauerit, mas parietur: sin vero hordeum, fœmina.

Vt Fœtus Retineatur. CAP. 47.

Lapis Aetites appendatur. Fœtum quoque & lapis ille retinet, qui in pirastro adnatus inhærescit: iste similiter pensilis gestetur. Et maluę agrestis radix, quam epiboscon nominant, appensa. G Sardonius etiam lapis retinet fœtus vsque in finem: ventri autem eum deligare oportet. Est herba quoque sideritis, cuius appensu fœtus custodiuntur.

Vt Partus Acceleretur. CAP. 48.

Bulbi amari triti ex vino dulci potui detur: illico pariet. *Aliud.* Dictãnum ex vino, aut aqua, propinatum idem facit. *Aliud.* Suillum lac ex melle bibitum. *Aliud.* Galbanum ex aqua tritum potum q;, confestim educit fœtum. ℭ *Suffitus ad Aegre parientes.* Aiuga super carbones posita: aut bituminis, quo fabri ferrarij vtuntur, duplum carbonibus iniectum, mirifice prodest. *Aliud.* Pulegij fasciculum in aquam calidam mittito, in ea q; mulierem desidere iubeto: ipsiq; in aurem dicito, Chu, ca, mi, dus. *Aliud.* Oleum manibus continens eius ilia perfricato, atq; ita dicito: Secundæ sistite corpus, quoniam pręcipit vobis magna Dei genitrix.

Ad Lac Creandum. CAP. 49.

Radices cum tritico, vino incoctos, percola, & vinum potui offeras. *Aliud.* Aquam, cui furfures cum fœniculi radicibus incoctæ sint, propinato. *Aliud.* Mulsæ nigellam permistam habentis vncia bibatur. *Aliud.* Mulsa hederæ folia contusa habens potui detur.

Ad Lac Resiccandum. CAP. 50. H

Aqua maris foueto, & astringere siccare q; valentia superimponito. *Aliud.* Muriam calidam spongijs exprimens, & thuris puluisculum inspergens, deligato: & chartas eodem modo.

+ πασσὶ graeco ... in ... frigens.

ℭ *Quod si Mammæ Duræ inflammatæ q; fuerint.* Lini semine aceto mulso incocto illine: aut fœno græco similiter elixo: aut sesamo non loto refrigerato, trito, & melli admisto: aut ex ficis cataplasma facito. *Aliud.* Cuminum tritum mulso temperatum ad cerati crassitudinem linteolo illitum impone. ℭ *Potio Fœtum Mortuum, aut non ritu naturali exeuntem, eijciens.* Fellis tauri quanta est nux amygdala, vini veteris diluti ligulis duabus temperatum, potandum offeras: statim fœtum excludit. *Aliud.* Ouum crudum cedri lachryma illinito, calefacito, & ieiunæ sorbendum dato. *Aliud.* Mulsam artemisiam incoctam habentem propinato. *Aliud.* Lapis phœnicites vocatus illitu fœtum detrahit. Item lapis demorsus à cane fœtum adhuc imperfectum euocat, si prægnans mulier super ipsum transeat: nam quod in ventre est, valde cito expellit.

Ex traslatione veteri.

Vt Cognoscatur, Mulier an Abortum fecerit, & ad Abortiendum, & Fœtum mortuum ac Menses ducendos. CAP. 51.

Mammę gracilescentes abortum significant. ℭ *Cataplasma ad Abortum impellens.* Viciæ mundæ cyathi

A dæ cyathi duo in ollula ex aceto decoquantur: cum ad dimidium consumptum fuerit, aloes vncia adijciatur, vt malagmatis instar reddatur: deinde illinito ab vmbilico ad pectinē vsq; & adalligato. ℭ *Cataplasma ad Necandum Fœtum citra noxam vllam que suspicionis notam.* Cupressi foliorum partem aqua elixā curiose terito ad malagmatis tēperaturā: atq; vmbilico et abdomini imponito, fascia q; deligato: deinde supinā iacere iubeto, aut in sella sedere, qua in partu mulieres vti solent: & sopita sine dolore fœtū emittet. ℭ *Medicamen discriminis expers, vt Trimestris, aut Quadrimestris Fœtus eijciatur.* Opopanacis obolum accipe, & collyrium fac, & locis muliebribus submitte: tutū est, atq; in multis expertum. *Aliud.* Radiculam tritā melle exceptā pessis illine paruis, & eos mulieris genitalibus impone: educit hoc secundas & menstrua purgamenta. *Aliud.* Artemisiæ folia teras ex roseo, & sordium crassitudinē faciens appone: mēses citat. *Aliud.* Caricas duas & semissem, nitri obolum accipe: pessum facito, & submitte. *Aliud.* Artemisiam tritā impone. *Aliud.* Rutæ agrestis semen immitte. *Aliud.* Galactites lapis suffitus nō purgatis mulieribus menses ducit. ℭ *Ad Mulierem, quæ à partu non purgetur.* Ari semen tritū ex vino albo ieiuna bibito. ℭ *Ad Pallorem mulieris à partu.* Panacis radices contusæ ex dulci vino à ieiuna potę pallorem discutiunt. *Aliud.* Flores mali punicæ domesticæ odorato oleo incocti potui dentur. { Accipe fęcem vini antiqui, & radicem lilij, & Ex tralatione veteri.

B allia, & lenias: & vnge faciem vespere, & mane laua: & hoc quousq; facies rubefiat.

Ad Ventris, Mammarum, Femorum, Coxendicum que Scissuras. CAP. 52.

∴ Marinam cochleā oblongā cremato & conterito: deinde oui albo, aut asinino lacte adiecto illinito. *Aliud.* Lapidē, qui diaphanes hoc est perspicuus vocatur, cōtere: cōtritum q; in ingressu balnei, anteq̄ inungatur, illinito: vicesimo die scissuræ euanescēt. ℭ *Ad Sudores Ventris, præcordiorum, femorum que à partu.* Cimolliæ & pulueris thuris (mānam vocant) par modus oui albo exceptus cū ligustrino cerato illinatur. ℭ *Ad Inflationes in Coxendicibus.* Panis medullā et melanteriā vnà subigito, & imponito: bene facit. ℭ *Ad Prominentes Vmbilicos.* Gallas vstas tritas q; ex aqua supdato.

∴ ℭ *Vt Vmbilicus à partu magnus ac elegans fiat.* Operculum vrcei chartaceū sumēs pāniculo inuolue: deinde thuris puluisculū oui albo cōprehendens illine, & in vmbilicū mitte, tenaciter q; alligato.

Ad Vteri Strangulatus. CAP. 53.

Testudinis terrestris iecur tritū in pesso naturalibus imponito: ppetuo respōdet, cuiq̄ ne cōmunices. ℭ *Potio ad Vteri Dolorem.* Leporis cor aridū, & in ramēta cōcisum, potui detur. ℭ *Ad Tor*-

* *mina Vteri à partu, Corruptiones, & Strangulatus.* Leptosphæros accipito ad oboli semissem, (oresinema vocant) tribus digitis, & ex dulci bibito. ℭ *Ad Vteri Dolores.* Mali punicæ dulcis radicem ex

C vino propinato. ℭ *Ad Vteri Duritias.* Cuminum tritum & rutæ folia pice liquida excepta & butyro, in pesso ex lana facto impone. ℭ *Potio ad Mulieres ex Vtero laborantes.* Castoreum cum aniso propina. *Alia.* Cuminum tritum, & nigellæ semissum, ex aceto mulso propina.

Potio ad Muliebre Profluuium. CAP. 54.

Peucedani radicis, & cupressi baccarum, pares portiones, ex vino albo potētur. *Alia.* Vuæ nigræ acinorum arida semina ex vino nigro austero potui dentur. *Alia.* Hædi coagulum acerrimo aceto maceratum ieiuno propinato. *Alia.* Corallium ex nigro vino dato, & confestim supprime

∴ tur profluuium. *Alia.* Ferulæ cinerem, & papaueris puluerem ex aqua pauxillum exhibeto: q; si largius effluat, spongiæ cōbustæ drachmas iij exhibeto. *Alia.* Cornu ceruinū vstum potui dato. ℭ *Medicamenta Naturalibus imponenda.* Malum punicum in lana more cataplasmatis appone. Aut mali punici coria elixa in lana q; trita in pesso apponenda sunt. *Aliud.* Gallæ interiora, & thuris tantundem, in pesso accipiens ex aqua appone. *Aliud.* Pulegium tritum lana munda cōprehen-

∴ dens naturalibus impone. Opitulatur etiam spongia feruenti aceto madida, & mediocriter expressa: femorum pręterea coitio, extremorum deligatio, atq; in caput decubitus.

Vt ne Mulierum Naturalia in concubitu humescant. CAP. 55.

D Gallæ immaturæ grana quatuor: cinerulæ, qua in oculorū vitijs vti cōsueuerūt, mystra duo: terito, in vnū misceto, & in vitreo vase reponito. Ex hoc mystrū sumens veteri vino dilutū eo primis diebus nupta naturalia sublinat, ac per totā vitā locorū illorū humiditatem non percipiet. *Aliud.* Gallas per octo dies in aqua macerato: deinde lanā mollē sulfure suffumigatā aqua illa madefacito, & nō expressam siccescere sinito: ex lana pessum faciēs naturalibus immittito: in cōgressu venereo virgo putabitur: deinde lanā tollito, exiccato q;, atq; iterū, si lubet, vtitor. *Aliud.* Acidi rumicis semen tritū submittendū exhibeto, & nō different à virgine. *Aliud.* Gallas contusas in aquā demittе, ex qua subluantur mulierum naturalia, angustiora.n.reddentur. *Aliud.* Panniculos tenues in aquā alumē liquatū habentē demergito, & exiccato: deinde quadrati iūci, casiæ, gallarū, singulorū parē modū ex vino veteri cōterito, donec mellis crassitudo fiat: in hoc panniculos madefaciens resiccato, vtq; imponāt, cōcedito: atq; ita p duas horas retineāt, vel prout reqrit necessitas: et cū venere vti volent, eximant. *Aliud.* Melle & nitro vsq; ad pubē naturalia oblinito, atq; ita concubito.

Vt Ne cui Penis arrigi possit. CAP. 56.

∴ Buccinū vstū lotio bouis castrati extinguito: hoc in cibis, aut potionibus, vtitor: qđ remanet, in vase reponito. *Aliud.* Paruulū lignū appēdito, & desinit. *Aliud.* Acutus iuncus impositus, vt

* in figurā cyrici redactus illius, qui cito semē excernit, sub stragulis vestibus positus impetum in venerem cohibet. *Aliud.* Coriandrū aut pulegiū si frequentius edatur, penē flaccidū reddit. *Aliud,*

Fel torpedinis siquis potui det, genitale mēbrū minime rigebit. *Aliud.* Lucernæ sponte extinctæ E scintillam adhuc viuā si in poculū conieceris, & potui dederis, per totam noctem penis arrigi non poterit. { ℭ *Ad Arrectionem Pudendi.* Pudendū intendūt & mouēt ad coitū ista, nucū pinearū, piperis, petroselini, scobis pudēdi ceruini aridi, terebinthinę, singulorū partes ęquales excipe melle: & ex vino bibēdas præbe. *Aliud.* Cicerū crudorū, nucū pinearū, singulorū partes duas: seminum erucæ, piperis albi, singulorū partē vnā: mellis quod sufficit: da cū vino. *Aliud.* Vnge pudendū melle anteq̄ coeas. *Aliud.* Semen erucæ bibendū exhibe cum melle. *Aliud.* Succi erucæ cyathos ij cū pipere albo, quod sufficit, da tribus diebus alternis diebus. Vel succi erucę et piperis albi da cochlear vnum ieiuno. Confert etiā testa marini erinacei bibita: & lac bubulū bibitum. *Aliud.* Sanguinalis herbæ semen, & carnem pisciū fluuialiū siccā terens, bibendā præbe: tentiginem enim facit. Similiter semen portulacæ coctū cū lacte bubulo mire prodest. Itē oua perdicis, si comedātur. *Aliud.* Semen porri cū vino mero bibendū exhibe. *Aliud.* Succus sanguinalis herbæ bibitus facit promptiores ad coitū. *Aliud.* Aquā, in qua extinguitur ferrū, bibe cū vino. *Aliud.* Testiculi vulpis sicci bibe cochlear vnum. *Aliud.* succum expressum, è radice hastulæ regiæ da bibendum. *Aliud.* Quando taurus, postq̄ coiuerit, minxerit, terrā cōmisce: & luto, quod fit ex vrina, vnge pudendum. *Aliud.* Stercore bouis recenti vnge pudendum. *Aliud.* Granum gnidium tere, & per F misce cum oleo rosaceo, & vnge. *Aliud.* Succo verbenacæ vnge pudendum.

Ex tralatione veteri.

Ad Somnum conciliandum. CAP. 57.

Lauri folia inscripta capiti clanculum subijcito, nominans Concophon brachereon.

Ad Eos, qui coire nequeunt. CAP. 58.

Scammoniam ex aqua illinito.

Ex tralatione veteri.

{ *Ad Morsum Venenosorum animalium.* CAP. 59.

Ad morsum venenosorum animalium fraxini folia tere, & succi da cochlearia tria non febricitantibus cum tribus cyathis vini. *Aliud.* Corticem arboris glādis, vel erucā, quæ in oleribus nascitur, vel aiugam, vel allium, vnum ex his terens da cum vino non aquato ieiuno bibendum. *Aliud.* Sanguis anatis aduersatur omnibus venenosis & mortiferis. Hoc idem etiam faciunt carnes gallinæ nuper occisæ, si morsibus imponantur: obsistunt.n. omnibus venenosis, & curant, præter aspidis morsum. *Aliud.* Rutam da cum vino bibendam. *Aliud.* Cerebrum gallinæ bibitum iuuat. ℭ *Inunctio ad Morsus Viperæ.* Ex chalbano cum cyprino vnge. *Aliud.* Serpyllum cum aceto similiter illine. ℭ *Suffumigia fugantia Venenosa animalia.* Pyrethrū & sulfur incende, & fugient. *Aliud.* * Cornu cerui & eius pinguedo idē facit. Pellis etiam & pedes dextri si infigantur ianuæ prohibent G ingressum cuiuslibet venenosi. *Aliud.* Pulmo asini si fumigetur, omne venenosum fugat. ℭ *Vt Vipera non mordeat.* Dracunculū tere & obline manum, & non mordeberis. Semen vero ipsius herbæ tritus cum aqua, & positus in aquis peregrinantium, fugat eas. *Aliud.* Ex succo solani manus illine. ℭ *Epithema in Morsis à Vipera.* Viperæ caput abscidens applica partem cruentam loco demorso, liga, et dimitte sic. ℭ *Fomentum ad Morsum Viperæ & Muris aranei.* Trifolium bituminosum coque: & decocto calido locum demorsum foue. Nullus autem fomento illo vtatur, qui non patitur: transit enim affectus in eum, vt putet se à vipera vel araneo mure demorsum. }

LIBER TERTIVS DE MEDICAMENTIS QVÆ AD MANVM SVNT GALENO ASCRIPTVS

Iunio Paulo Crasso Patauino interprete.

CENSVRA

Liber ordine ac iudicio vacans.

De Gurgulionis, quæ & Vua dicitur, vitijs curandis. 1.

Vrgulionem male habitum ita sanè curare poteris. Initio phlegmones, victus tenuis & boni succi esto. Sorbitiones & gargarizationes ex mulso fiāt, aut mulsa, aut sapa tepida, aut ex aceto mulso, quod gargarizetur solū & effundatur, & ne deuoretur. Manducetur autē pyrethrum, aut piper, aut vua taminia, quam & staphida agrian vocant: hæc trita cum nitro & sale, palato columellæ q; affricta, phlegmonen dissipat: exterius autem hæc eadem imposita, & alia, similiter calefacientia & phlegmonen mitigantia, & dolorem leuantia: epithemata vero & cataplasmata idonea sunt.

Ad Pendentem Columellam.

Hyssopi radicem & caricarum succum vnà misceto, & gargarizato. Perinde & ad tonsillas ac columel lam vnà feruefaciens palmulas & lentem gargarizato.

Vt sine

A *Vt Sine Siti diu quis conseruetur.* CAP. 2.

Dulcis radicis succus potui det. Aut portulacæ succi cyathũ deuorato. *Aliud.* Anesorũ põdo vncia, dulcis radicis succi pondo vnciȩ duȩ, tragacantȩ madefactæ põdo tantundẽ: cõficito pastillos, & in vmbra siccato: ex his vnũ sub lingua cõtineto, & succũ descendere ꝑmittito, & nõ sities.

Ad Grauem Auditum & surditatem. 3.

Caprinũ fel recens cum pari portione mellis ad carbones decocti mistũ tepidũ in aurem instillato. *Aliud.* Leporis fel recens cum pari mellis portione mistũ, & in cæpæ corio tepefactum, in aurem mitte: hoc enim remediũ ei, qui vel nihil audiat, auditum restituit. *Aliud.* Suis mansueti fel pari mellis ad carbones cocti portioni admistũ tepidum infunde. Aut scillæ succum & rosaceum miscens vtere. *Aliud.* Erui succum instillato, & stupam rosaceo imbutam superimponito.

Ad Cœliacos, hoc est ventriculosos. 4.

Myrteas baccas virides, rosas aridas, malicoria, flores mali pũicæ syluestris, gallas quinq;, mulso vino subigẽs in ventriculũ mitte. Aut fabæ cortices vino inferuefactas ꝑ clysterem inijce. Aut lẽtis decoctæ, aut oryzȩ nõ purgatæ, aut sideritidis herbȩ succũ tepidũ perinde ꝑ clysterem immitte. Itẽ & acaciæ succũ ꝑ inferiores partes in vẽtrẽ da: aut cerusam, & argẽti scoriã, ex melle & vino tritã.

B *Ad Ventris Tormina.* 5.

Cuminum ex melle esui dato, & profectum miraberis. Aut calami radicẽ ex vino calicis vnius mensura propinato.

Ad Supprimendum Alui Profluuium.

Aquam origanum incoctum habentem propinato. *Aliud.* Sepiȩ testam & capillamenta cremata ex vino veteri potui offerto. Aut rubi fructus cũ folijs ad tertias decoctũ propinato. *Aliud.* Cuminum græcum & gallam non tritam cremato, & ex vino veteri potui dato, cum ad tertias redactum fuerit: id facito per triduum.

Ad Eminentias internas, Scissuras, Ficosq; in sede. 6.

Auripigmenti fissi pondo vncias tres, quernæ cariei pondo vncias quatuor: ex omnibus in vnum tritis aridum medicamentum componito. Ita vero vtitor, locum prius vrina pueri venerem non experti subluito, deinde inspergito.

Ad Eminentias, quæ intus forisque in Ano sunt.

Laserpitij radicem tusam tritam q; superdato.

Aridum medicamentum ad Exesas Gingiuas, Dentesque labantes. 7.

C Mastiches pondo vnciã, thuris pondo vncias duas: myrrhȩ, rosarũ aridarũ, vtriusq; pondo vncias tres: sarcocollæ, gallarũ, vtriusq; põdo vncias quatuor: oĩa in vnũ cõtere, & gingiuas consperge: quas prius sedi, aut myrti, aut lentisci, aut viticis, aut oleæ folorium, decocto tepido collueris.

Ad Dentium Dolorem. 8.

Aceto, cui hyssopum aut origanum incocta sint, foueto. Aut pyrethrum, piper, & zemma, & mastichen, paribus portionibus commanducanda exhibeto. *Aliud.* Vuæ taminiæ acinos quatuor, mastiches micas vel grana octo, manducari iubeto.

Ad Dentes ob ictum Decidentes.

* Oleo vuulas passas incoctas habente locum foue: deinde aceto, dolore videlicet exacerbato: triduo interposito iterum repete, atq; ita dentes renascentur.

Ad Corrosas Gingiuas. 9.

Aristolochia ex melle contrita gingiuas conspergito. Aut ceruinum cornu exustum, donec albescat, & cerusam, & argenti spumam, & nardum, & pumicem, cerato comprehende, et illine. Aut testudinis crematam testam ex oleo tritam in gingiuam instillato. *Aliud.* Erucæ semen cum succo, & capræ fel cum melle, aut nigellam itidem cum melle, illinito.

D *Ad Oculorum Dolorem.* 10.

Caprina medulla oblinito, & sanabis. Aut caprinam, ouillam've adipẽ calida aqua madentem imponito. Aut lini seminis succo, aut muliebri lacte madefacito.

Ad Albugines Oculorum, Græci Leucomata vocant, & Cicatrices veteres paucißimis diebus curandas, Remedium, quod etiam Visum mirifice exacuit.

Æruginis rasæ vncias quatuor accipe, ammoniacæ guttæ tantundem, cærusæ vncias duas, gummi vnciam vnam: liquidum autem medicamen, esto cucumeris agrestis radicis succus. *Aliud.* Lauri baccarum mundatarum & tritarum, gummi, quantum satis sit, permisce, & fiant collyria. Quando vti voles terito, & ex pueri venerem non experti vrina illinito: probatum est.

Ad Aegilopas, hoc est Fistulas oculorum.

Fimi columbini aridi drach. iiij accipe, & cum masculo thure tritas inspergito: expertum est.

Ad Albugines comprobatum, multos enim iuuit.

Perdicis masculi felle ex melle illnito. *Aliud.* Ladani vncias duas terito: ex vino optimo, & oleo, quantum satis erit, illinito.

Ad Suffusionem admirabile, quod illico visum restituit.

Muris sanguinem, & galli fel, & muliebre lac, æquis ponderibus misce: & bene subactis vtere: probatum est enim, & magnifice profuit.

Aliud ad Inueterascentes Suffusiones, Hebetem Visum, & ad omnia, quæ Oculis Tenebras offundunt. E

Baccas lauri cortice liberatas numero decẽ, gũmi drach. ij: ex aqua pluuiatili collyria facito, & illine, suffusos quidem ex vrina pueri venerẽ non experti: cæcutientes autem, ex aqua pluuiatili.

Ad Oculorum Dolores, & Vigilias.

Mulsam instillato: & ouum prius coctum, putamine mundatum in duas portiones secato, & super oculum deligato: & somno occupabitur.

Ad Carbunculos Oculorum totiusq; corporis.

Herbam muralem cum panis micis posca prius madefactis tritam adhibeto.

Ad Acuendum Visum.

Fœniculi caule trito ex melle in nouo alueari facto, & super carbones cocto, illinito.

De Ordeolis in palpebris enatis.

Acacia ex vino vtere. *Ad Fluxiones Oculorum.*

Oculis fluxione laborantibus initio quidem cibus modicus conuenit, aquæ potus, à venere abstinentia, & aluus ducatur. Primum'q; multa frigida modico aceti permisto assidue faciem lauet, et in lectulo olfaciat. Puluerem, fumum, lucernæ Solis'q; splendorem deuitet. Deinde rosas virides vel aridas passo madefactas contere, oui'q; vitello admistas superdato: aut ex hordei farina passo in cocta cataplasma facito: quòd si dolor vehementissime cruciet, altercum quoq; admisceto. F

Ad Capitis Vitia diuersa. 11.

Cataplasma ad caput Fluxione vexatum. Hæc compositio caput fluxione tentari non sinit, neq; oculum male haberi. Accipe cimoliæ, nitri, albæ vitis radicis aridæ, cucumeris syluatici radicis, fabaceæ farinæ, singulorum pondo vncias duas: pariter tritis & in vnum redactis ad sordium crassitudinem vtere in balneo: longe valentissimum remedium est.

Vt Manducatu Pituita ex capite detrahatur.

Vuam taminiam & mastichen manducato, aut mastichen & zingiber: si mastiche dura sit, parum ceræ admisceto. *Ad Capitis Dolorem.*

Rutam diligenter contere, & ex aceto atq; rosaceo frontem illine.

Ad Capitis ab Altera tantum parte Dolorem, quem Hemicraniam Græci vocant.

Porri caput comam'q; oleo incoquito, ex eo caput perfundito, statim'q; dolor tollitur. *Aliud.* Hederæ extrema oleo incoquito, & ex eo caput perfundito: effectum miraberis. *Aliud.* Amaris amygdalis tritis frontem oblinito.

Ad Clauos probatissimum, etiam si in capite sint. G

Accipe sandarachæ, aluminis scissi, atramenti sutorij, mysios, viuæ calcis, saponis, singulorum parem modum, sed calcis tantum duplum: tritis ex primo saponis iure vtitor: admirabile est.

Ad Dolorem Capitis Hemicraniam vocatum.

Accipe erucæ seminis vncias tres, rutæ viridis vncias septem, piperis grana vnum & triginta, ouorum trium alborem, aceti quod satis est: omnibus permistis illinito frontem. *

Pastillus celebris Socratis ad Capitis Dolorem & Hemicraniam, Omniaq; ex fluxione vitia, mirificus.

Accipe euphorbij drach. iiij, thapsiæ succi drach. vj, zingiberis drachmã vnam, opij drach. iij, opopanacis drach. ij: oĩa in vnũ ex aceto liquato, pastillos'q; conficito. Cũ vti voles, aceto dilue, et fronti illine. Suffiri etiã potest, & ad membrũ aliquod fluxione male habitũ magnifice proficit. *

Ad Clauos. 12.

Clauos enumera, & totidẽ formicas accipes, & in pãniculo lineo raro deligato & cum his etiam cochleam: deinde cremato, tritas'q; ex aceto oblinito. Aut fimum bubulum aceto maceratum per triduum imponito, omnes'q; claui decident. ℭ *Ad Clauos, & Verucas Myrmecias vocatas.* Palmularum osseã partẽ vstam ac tritam cũ sale & gutta ammoniaca in Sole subigito, imponito, et curabis.

Ad Dolorem Capitis Hemicraniam dictum. 13. H

Lumbricos terrestres quindecim accipito, piperis grana q̃ndecim, aceti quod satis sit: oĩa simul conterito, & illinito. *Ad Ictus Venenosarum ferarum.* 14.

A bestijs venenatis, rabioso'q; cane demorsos, sanat cãcri interiorũ cinis ex aqua semel ac bis potus, quantũ manu capere potes. *Ad Dolorem Capitis ex Vini potu.* 15.

Herbæ sanguinalis coliculos duos connecte, & sertum capiti circundato.

Ad Hemicraniam dolorem. 16. *

Nasturtij semẽ tusum cũ oui albo permisce, fronti'q; impone, & stupã superda. Aut aquilæ capitis os simile, simili appẽde, perinde & vulturis. *Aliud.* Lapilli in capite labracis, i. lupi piscis, reperti dolorem capitis leuant: & ad hemicraniam faciunt appensi, dexter dextræ parti sinister sinistrę.

Ad Defluuium Capillorum & Barbæ. 17.

Betam ex myrteo, & polytrichis capillis illinito: aut adiantum ladanum'q; paribus portionibus trita, ex immaturo oleo, aut myrteo, aut lentiscino imponito. *Aliud.* Ladanũ vino amyneo, & oleo myrteo, maceratum, vtroque ad mellis spissitudinem, caput in balneo perungito: melius est autẽ, quod aliqui polytrichon vocant, si portio septima ladano adijciatur, atq; ita illinatur.

Ad Capillos Defluentes, vt plures instaurentur.

Murini stercoris drach. iij accipito: calamorum, quos conatelos vocant, drach. iiij: amygdala

A amara numero lxxij: succi balsami, ladani, vtriusque drach. iiij: polytrichi drach. vij, nardi gallici drachmã vnã: in pice liquida madefaciẽs ladanũ vino oleo q; macerato, arida vero in puluerẽ redigens cũ liquidis pmisce & vtere, quotidie perungẽs. Mihi videtur & caluis posse capillos reddere.

Ad Tussim diuersa remedia. 18.

Iuniperi fructus esu potu q; sumptus. Aut bdellium epotum. Aut daucus creticus ex vino potus. Aut dracunculi radix pariter elixa, & ex melle trita. Aut Inulæ. Aut perdiciadis herbæ succus tepidus ante cibũ ex aqua potus. Aut sanguinariæ succus eodẽ modo sumptus. Aut personatæ radix. Aut pineus nucleus ex aqua potui datus. Aut propolis suffita. Aut resina epota, & terebinthina suffita. Aut arsenicum scissile cũ chalbano suffitum, & fumus deuoratus. Præterea bituminis, thuris, styracis, cumini q; suffimentum. Aut cinnamomũ ex melle tepido potũ. Aut cupressi baccæ contusæ ex vino cũ myrrha ieiuno exhibitæ. Aut fœniculi radix semen q; vino incocta, & propinata. Aut vinũ, cui viridis ferula incocta sit. Aut origanum melli incoctum & bibitum. Aut myricæ flos, semen, ac folia, vino elixa, & potui data. Aut piceæ cortex ex aqua potus.

At albæ populi folia & ramuli ex aqua aut vino potui oblata. Aut verbasci radix ex vino in balneo pota. Aut alliũ crudum elixum've esui datum. Aut lanariæ herbæ radix ex melle sumpta, pes-B sime affectos liberauit. Leporinum stercus contritum ex vino calido sumptum arteriæ & columellæ vitijs, & spiritus difficultati, summopere opitulatur. Ad eadẽ facit & lingua aquilæ collo suspensa. Aut nucleus pineus integer vstus tritus q; cũ modico piperis, melle exceptus, laboranti q; exhibitus cochlearij mẽsura. Ad veterẽ tussim autẽ leuandam, sulfur ignẽ non expertũ ouo iniicito, & in balneo sorbeto. Aut sinapi terens miscens q; melli dacolos tres exhibeto. Aut nasturtij semen tritum ex aqua potum cubitum eunti. Aut thus cum melle tritum linctui datum summo mane, aut cubitum eunti. Aut raphani succus ex melle sorptus diluculo. *Aliud.* Iuniperi baccæ quinq;, aut septem, ex melle potæ. *Aliud.* Accipiantur piperis drach. iiij, nucum drach. ij: nucleorum pineorum, hyssopi, vtriusq; drach. i: pulegij, iridis, seminis vrticæ, singulorum drach. iiij: mellis quantum satis sit: detur ligulæ mensura. *Aliud.* Sinapi, cuminum, nigella, nasturtium, paribus portionibus vnà conterantur: vino excipito, & propinato. *Aliud.* Pulegium assidue manducetur: tritum q;, & vino maceratum, bibatur. *Aliud.* Cumini fricti, nigellę frictę, vtriusque vnciam: piperis grana quadraginta: vnà trita, & melle fermentata, ieiuno dato & cubitũ eunti. ℂ *Suffumigatio.* Accipe auripigmentum scissile, piper, marrubium, hordei farinam, trixaginis, & vitis radicis corticem, chamęleucen, mastichen, croceum oui, costũ: omnia in vnum misce, & collyria con-C fice, & ieiunum suffumigato cubitum q; euntem. *Aliud.* Piper, nuces, auripigmentum scissile, simul terito, misceto q; cum melle, & propinato. *Aliud.* Butyrum, anserinam adipem, & resinam, vnà cum melle conterito: & ieiuno cubitum q; eunti exhibeto. *Aliud.* Virgulam fœniculi, semen piperis, vnà terito, & melle fermentata concedito. *Aliud.* Vesicarium solanum cum radicibus elixum potui dato. ℂ *Ad Tussim, Reiectionem que Sanguinis.* Accipe costi, cinnamomi, rheubarbari, singulorum vnciam: simul & trita, & in vnum corpus redacta, ex vino tepido propinato.

ℂ *Aliud ad Tabescentes faciens.* Accipe thuris, piperis, auripigmenti scissilis, cariophyli, singulorum parem modum: omnia conterito ex melle, & fermentata concedito diluculo, & cubitũ eunti. Aut auripigmentum scissile pro sale in ouum sorbile mittito, & sorbeto ieiunus. Aut arsenicũ tritum ex vino tepido in balneo propinato. Aut arsenicum fissile & vitellum oui misceto, & bombici illinito, & per instrumentum, quod cichonen Græci vocant, suffumigato. Cum vero laborãs suffumigio tristabitur, ipsi butyrum ad auellanæ nucis magnitudinem deuorandum exhibeto: iterum q; suffumigato: id autem septies repetes. *Aliud.* Styracem bonum, & brasicæ succũ, vnà terito: & fermentata ieiuno, aut dormitum eunti, exhibeto. Aut laurei olei & vini boni accipe singulorum vncias iij: misce, & tepidum in balneo propina: & œneleo i. vino oleó q; misto, in olla ca-D lefacto stomachum foue. Oenelæum phthisico potui ne dato, sed œnelæum curiose paratum calefacito, & spongia stomachum foueto. *Aliud.* Lupinorum decocto calido myrrham stacten vocatam madefacito, & pedes tussientis foueto, & spongia detergens inungito butyro: deinde iterum foueto: hoc ter facto curabitur. *Aliud.* Hederæ granis, aut lignis, aut folijs, tussientem suffumigato. Aut resinam ex vino veteri tritam ieiuno propinato. Aut agrestis canabis semen tritum ex aqua. Aut cedri liquorem, ieiuno potui dato. Aut hyssopum & pulegium in posca incoctum. Aut beronicen melle subactam edendam offeras. Et raphani assi mane ac vesperi si edantur, bene faciunt: & chamæleuce suffita. *Aliud.* Baccas laureas cum pipere, & nucleos pineos ex melle, dato mane & cubitum eunti. ℂ *Ad Tussientes, Arteriam asperam, Vocem amissam, & Sanguineum sputum.* Accipe tragacanthæ, gummi, vtriusq; vnciam: myrrhæ bonæ tantundem: dulcis radicis succi, ac vini dulcis, quantum satis est: omnia contusa in vnum redige: cum trita fuerint, arida cum reliquis misce. ℂ *Aliud ad Tussiculam, & Vlceratam Arteriam.* Accipe terebinthinæ, gummi, mellis boni, singulorum vnciam: & terebinthinæ prius cũ melle elixæ gummi adijce: & exhibe oleæ magnitudinem ore cõtinendam. *Aliud.* Gummi, lycij, vtriusq; vncias quatuor in aquã mitte, macerari q; sinito: deinde heminam cretici passi infunde, & feruefacito vsq; ad sordium spissitudinẽ: & delingendũ præbeto. ℂ *Aliud, ad Tussiculas, Raucedines, & Sanguinis screatum.* Accipe tragacanthæ

vncias ij, lini ſeminis fricti vncias iiij, amygdalas delibratas decẽ, nucleum pineum adipi incoctũ: E tragacantham aqua calente madefacito, & reliqua admiſceto, paſſum q; infundens conterito. Ad vocem autem amiſſam, & ſanguineum ſputum, pro paſſo melle vtitor. *Aliud.* Raphanum in taleas rotundas concidito, & ſuper prunas aſſato, ex melleq; ieiunus edito. ¶ *Ad Tuſsim diuturnam.* Accipe piperis vnciã, lupinorum farinæ vncias tres, & mellis ligulam ſorbendum dato. *Aliud.* Auriculæ porcinæ os perforatum collo alligatum à tuſſi futura cuſtodit. ¶ *Ad Tuſsim, Columellæ vitia, & Tonſillarum phlegmonem.* Lapilli in nidis pullorum hirundinum reperti, appenſi q;, à tusſi tutum reddunt. ¶ *Ad Tuſsim, & Vitia radicis Vuæ, & Deſtillationem.* Accipe zingiberis drach. j: chalbani, opij, ſtyracis, ſingulorum tantundem: paſſo excipe, & globulos erui magnitudinis cõficito: & loco pilulæ duos cubitum eunti concedito, & paſſum dilutum poſtea ſorbeto. *Aliud.* Zingiberis, ſtyracis, ſingulorum drachmas quatuor, paſſo excipito, & inſtar erui cõficito: & cubitum eunti pro pilulis tria dato, paſſum q; dilutũ poſtea ſorbeto. ¶ *Ad Deſtillationem & Tuſsim probatum.* Accipe papaueris lachrymæ drach. ij, caſtorei drach. j: confice paſtillos erui magnitudinis, & eunti cubitum pro eius viribus dato. ¶ *Aliud quo vtebatur ſapientiſsimus Alexander.* Accipe pyrethri drach. ij, coſti drach. j: tunde & cribra: in vtendo autẽ iube nares tangere, ſtatim q; conſtringe. ¶ *Ad Arteriam ex deſtillante pituita laborantem, & Tuſsim.* Accipe ſtyracis drach. viij, caſtorei drach. F iiij: zingiberis, chalbani, vtriuſq; tantundem: in vnum miſceto, paſtillos q; magnitudinem erui æquantes efficito: & de nocte duos, tres've exhibeto, poſtea q; bibat, ſed non illico, & iuuabitur.

Medicamentum Capiti inſpergendum eius Fluxionem finiens. 19.

Accipe hyperici, iunci odorati, iridis, ligni balſami, ſingulorum vnciam vnam: contuſa creta q; caluariæ inſpergito. ¶ *Aliud caluariæ inſpergendum Exiccatorium.* Accipe coſti, foliorum, malabathri, gallarum, ſpicæ nardi, iridis, nardi gallici, roſarum aridarum, ſingulorum vnciam vnam: tuſa cribrata q; inſpergito. *Aliud.* Ericæ* ſeminis, gallarum, iunci odorati, ſanſuci, coſti, iridis, ligni balſami, ſingulorum vnciam vnam: tuſis cretis q; caput conſpergito.

* *fœniculi.*

Medicamentum, quo hyeme per Manducationem ex capite Pituita detrahitur. 20.

Accipe hyſſopi, origani, vtriuſq; drach. iiij: pulegij drach. ij, calaminthæ drach. vnam, pyrethri drach. ij: vuæ taminiæ, marrubij, ſinapis, ſingulorum drach. j: ſapæ, aceti, vtriuſq; ſextarium vnũ: oĩa in vnum miſceto, & vſq; ad tertias decoquito, & gargarizato. ¶ *Aliud eiuſdem facultatis, quo verno tempore vtendum eſt.* Accipe hyſſopi vncias iiij, origani vncias iij, pulegij vncias ij, calaminthæ vnciam j, ſapæ ſextarium vnum, aceti ſextarios tres. ¶ *Aliud quo æſtate & autumno vtendum.* Accipe hyſſopi vnc. iiij, origani vnc. tres, pulegij vnc. ij: calaminthę, ſpicę nardi, caryophyllorum, G ſingulorum vnciam vnam: cinnami vnc. iij, marrubij vnc. iiij, iridis vnc. tres, iunci quadrati vnc. duas, pyrethri vnc. vnam: ſapæ, aceti, vtriuſq; ſextarium vnum: decoque vſq; ad tertias, & vtere.

Ad Deſtillationem. 21.

Accipe origani faſciculos duos, pulegij faſciculum vnum, cum aceto in mundam ollam demittito: item caricas ſex, vuæ paſſę acinos duodecim: omniaq; decoquito vſq; ad tertias: mox percolato, & in poculum conijcito, ac gargarizato.

Ad Humores in Pectore contentos. 22.

Vrticæ folia cum hordei cremore decocta exhibeto: hoc inflationes digerit, & materiam ex pectore euocat.

Ad Tuſsim, Spiritus difficultatem à ſtomacho, & Sanguinea ſputa. 23.

Nouam ſpongiam & candidam accipito: huius vſtæ tritæ q; cinerẽ cũ melle & pipere, quãtum ſatis eſt, cõmiſceto: in eam q; formã redigito, vt delingi poſsit: veſperi q; à cœna, quantũ tribus digitis capere potes, accipito. *Ad Anginam.* 24.

Bouis maſculi felle collum oblinito. *Ad Tuſsim Exiccatorium.* 25.

Fœnumgræcum vſq; ad tertiam partem delixato, iuſculum q; ſummo mane ex melle propinato. H

Paſtillus ad Tuſsim, Fluxionemq; pectoris. 26.

Accipe pulegij, hyſſopi, piperis, naſturtij, ſingulorum vnc. vnam: melle comprehende, & paſtillos effice, ſingulos vnciæ pondus æquantes: his vtitor.

Ad Tonſillarum vitia. 27.

Salicis folia & ſemen in aqua diutius feruefacito, gargarizandam q; exhibeto: hoc pinguẽ pituitam maxime detrahit, & ad anginam bene facit. *Aliud.* Ex myrti lenticulæ q; decocto gargarizari præcipito. *Ad Anginam.* 28.

Caprinum ſtercus ex melle gargarizato. Aut rutæ ſucco ore adaperto fauces ſublinito.

Ad Deſtillationem. 29.

Hyſſopum, ficos, mel, ac rutam aquæ incoquito, eam q; gargarizato.

Ad Vocis Claritatem. 30.

Tragacantha vino madefacta & epota vocem claram præſtat.

Ad Amiſſam vocem. 31.

Styracem aqua maceratum in globulos ciceris magnitudinis redigito: tres exhibeto: & ſtatim voce recuperata loquetur.

Ad Inflammationem

A *Ad Inflammationem ab erysipelate.* 32.

Sedi folia cũ polẽta in cataplasmatis modũ ĩposita. Aut portulacę folia cũ polẽta. Aut brassicę, aut calami, folia virentia cõterito, & supimponito. Aut rubi, aut rhamni & rosarũ, folia supdato.

Ad Lumbricos Aluum occupantes. 33.

Polypodij radicem cum sapa mistam edito. Aut raphani semẽ ex aqua potato. Aut allium corrodito. Aut vlmi radicẽ ex mulsa aqua bibito. Aut sycamini radicis cortex aquæ incoctus potui detur. Aut nigella potui detur, & in cataplasmatis modum imponatur. Aut ex aqua brassicæ semen habente potio fiat: aut ex mentæ succo: aut ex nasturtio atq; menta. ¶ *Proprium Experimentum.* Canabis semen aridum tusum cretum q; misceto cum aqua, vt succi tẽperatura fiat: mox linteolo mundo percolatum in potum offer. Aut bubulum fimum aridum combustũ in puluerem redigito, ex eo potui drachmam vnam ex vino dato. ¶ *Ad Lumbricos latos & rotundos.* Accipe nitri, nasturtij, piperis, singulorum vnciam: fac puluisculum, & ex vino ligulam propinato.

* *Ad citandum Sudorem, Finiendam que Febrim.* 34.

Canchryos semen ex oleo illitum prodest. Aut pyrethrum ex oleo calefactum, & per horam ante inuasionem illitum benefacit. ¶ *Aliud ad Febrem expertum.* Oleum cum cinnamo paratum, B oleum chamæmelinum, acetum, nitrum cum laureis folijs: omnia bene elixẽtur, & ex eo laborans * perungatur: & vndiq; contectus statim sudabit. ¶ *Illitio ad Febricitantes.* Butyri partes duas, mellis partem vnam, misce: & calefactis vtere. *Aliud.* Lactucæ foliorum succi partem vnam, olei vulgaris partes duas, misce: & curiose agitans totum corpus inungito: experientia probatum est. *Aliud.* Artemisiæ succi partem vnam, rosacei olei partes duas, misce, & vtere.

Ad Dolorem Hemicraniam vocatum. 35.

Solani succus ex oleo illitus vehementer proficit. *Aliud.* Sinapis semen ex melle imponito. *Aliud.* Rutam domesticam aceto & rosaceo incoctam illinito.

Ad Canis morsum. 36.

Vrticæ semen impositum iuuat. Aut nigri marrubij folia. Aut apiastrum ex vino potum, & morsibus illitum. Allium quoq; illitum prodest: & tostum in cibum potumq; assumptũ. ¶ *Ad Timentes Canum impetum.* Nerij radicem collo circundato, & liberabitur: quod si experiri volueris, cum canis in furorem versus sit, illi circumponito, statim q; furorẽ deponet. ¶ *Ad Morsus Canis rabiosi.* Vulneribus rabiosi canis morsu factis brassicæ folia cum lassere trita ex aceto imponantur: per se enim brassica aduersus rabiosi canis morsus proficit: & ipsius decoctum potui datum. Elixa vero C brassica ante alios cibos sumpta phthisicos sanat, vitijs q; arteriæ subuenit. Contusa autem, & cataplasmatis modo lieni imposita, illum extenuat.

Ad Anginam, Colli que Dolorem. 37.

∴ Alba populus arida cõtrita, & collo illita. Aut nasturtij semen, & fimus colũbinus, ex melle imposita bene faciũt. Aut mel tepidũ gargarizatũ. Aut canino stercore candido trito ex aceto collum oblinito. *Ad Narium Fœdum odorem.* 38.

Hederę foliorum succus tepidus naribus instillatus. Aut calaminthæ succus æque tepidus infusus. Aut myrrha ex muliebri lacte trita infusa q; naribus, narium halitum commendat.

Ad Prorumpentem è Naribus Sanguinem. 39.

Acaciam ex aceto tritam naribus infundito. *Aliud.* Acetum cum sale sumẽs in ollam aut mortarium mittito, lanam q; accipiens in ipsis madefacito: hæc q;, quantum laborans ferre poterit, calefacta, eius capiti imponito: illico q; velamentis quàm plurimis contegi præcipito. ¶ *Purgatorium Narium.* Thymum & origanũ melle exceptum in pastillos redige, cõmanducãdos q; exhibe.

Ad Lateris Phlegmone correptos. 40.

Hęc oĩa benefaciunt, Bdelliũ ex vino pariter & ex aqua potũ: Aut balsami semen ex aqua po- D tũ, aut ex melle delinctũ: Aut aristolochię radix ex aqua potui data: Aut ruta ex mulsa itidẽ pota.

Ad Acutam Febrem. 41.

Peponis domestici succus, aut cucurbitę ramentorũ succus, illitus benefacit. Aut rosæ ex oleo: Aut plantago in cataplasmatis modum impositæ iuuant.

Præsagium in Febricitantibus. 42.

Rosaceo prius inunge, & apij semen tritum superda: deinde stupam rotundam instar rotæ cordi superimponito, luteum q; oui infundito, & reticulo contegito. Tum si fiat oui dispersio, mortẽ adesse scito: hoc enim ipsa anima facere dicitur.

Ad Glutinanda Vulnera. 43.

Radix graminis contusa, vt aridũ medicamen imponatur. Aut sideritidis herbæ folia superdẽtur.

Curatio ad Dolorem Auris. 44.

Amygdalinum oleum in aures instilletur: aut ex nucibus oleum, aut laureũ, aut balsaminum. Aut dracunculi herbæ seminis succus ex oleo infusus. Aut herbæ vrceolaris succus ex oleo rosaceo tepidus instilletur. Aut ruta virẽs oleo incocta, & tepida in aurẽ mittatur: aut myrrha ex melle tepida. Aut ruta ex mulieris, quę marẽ peperit, lacte, tepefiat, & instilletur. Aut ex allio expressum succum in aurẽ mittito: aut porri succũ tepidũ: aut sapam tepefactã: aut porri succũ melli admistum.

mistum. Aut oleũ ore continens in aurem inspuito. Aut cucurbitæ succum ex rosaceo instillato. E

Ad Scabiem Pruritum que. 45.

Vlmi folia arida trita in balneo inspergito. Aut sulfure ignem non experto, & syluestri vua, & auripigmento, & sandaracha ex oleo & aceto in balneo oblinito. *Aliud.* Myrrha ex muliebri lacte cutẽ oblinito. Aut dulcis radicis succũ ex passo potui offerto. Aut oua gallinę integra in acetũ acerrimũ demitte per diẽ noctem q; quæ si tria fuerint, ipsis cum putaminibus in eodẽ aceto contritis adijce sulfuris ignem nõ experti, auripigmẽti scissilis, vuæ taminiæ, cerussæ, spumę argẽti, nerij succi, singulorum vnciam vnã: olei veteris quantũ satis est: omnibus cõtritis obline in balneo.

Remedia ad Stomachi Vitia. 46.

Ex folijs calaminthæ virentibus, & hordeacea farina, cataplasma conficito. ℂ *Ad Cruditatem Inflationes q; Ventriculi: quisquis hoc vsus fuerit, statim esuriet.* Accipe anesorum drach. duodecim: piperis albi, lybistici, ammij, petroselini, fœniculi, singulorum drach. sex: hęc tusa & creta melle cocto comprehende: exhibe drachmam vnam. ℂ *Ad Aestuantem Ventriculum nec cibi tenacem.* Lactucæ succum ex dulci vino potui dato, nec vomet amplius. ℂ *Ad Dolorem Ventriculi.* Lac, in quo carbones querni extincti sunt, laboranti propinato. ℂ *Ad Acorem in Ventriculo.* Trixago ex vino pota acore liberat. ℂ *Ad Inflationem Ventriculi.* Piperis, baccarũ lauri, cumini, anesi, pares portiones F contusas & cribratas ex temperato vino ieiuno dabis ligulæ vnius mensura per triduum. Aut anesum ieiunus manducato.

Ad quædam Oculorum Vitia & primo ad Oculos Fluxione laborantes. 47.

Fœniculi succus per triduum illitus, aut thus ex melle & lacte, aut centaurij succus ex melle, aut folia herbæ quinq; folij ex melle imposita, benefaciunt. ℂ *Ad Caliginem Oculorum.* Cucurbitæ ramentorum succus superdatus proficit. ℂ *Ad Albuginem Oculorum.* Alterci folia cum polenta superdato. Lignũ balsami quoq; ex muliebri lacte illinito. Aut rutam viridẽ imponito. Herba pręterea pulicaris ex muliebri lacte, aut calami virentium foliorum succus, illitu prodest. ℂ *Ad Oculorum Vertiginem remouendam.* Oleæ folia contunde, & succum expressum illine, atq; miraberis.

ℂ *Ad Oculorum fluxionem Cataplasma.* Portulacã cum croco & adipe anserino contere: aut apij folia cum polenta. In magnis autem fluxionibus rosas sertulam q; cum amylo coctas oculis imponito.

Ad Dentium Dolorem. 48.

Aceto nigellam habente os collue: aut oleo acerbo gallas incoctas habẽte: aut aceto, in quo platani globuli incocti sint, aut quinque folij radix. Item peucedani radix trita & combusta illinatur. Aut malicorij rosarum q; decocto os collue. ℂ *Ad Dentium Vulnus.* Accipe nitri, sepiæ testæ, G myrrhæ, singulorum vnciam: tritis vtere.

Aridum medicamen, quod Humidum Os cruentum que deterget, Gingiuarum carnem instaurat, Dentes que dealbat. 49.

Accipe nitri cõbusti, myrrhæ troglodytidis, sepiarum testæ, singulorum vnciam: rosarum aridarum vnc. iiij: tritis & cretis vtere: addito etiam iridis vnciam vnam: huius effectum miraberis.

Ad Lateris Dolorem. 50.

Virentis brassicæ caules cum radicibus cõbustos adipe suilla comprehende, & vtere: valentissimũ remediũ est. Aut apij semen decoctũ, donec tertia pars relicta sit, potui da: vehementer iuuat.

Ad internos Ani Tumores. 51.

Amaranthum aqua maceratum mane vesperi q; propina.

Ad Lienem Cataplasma ualde bonum. 52.

Accipe apiũ, sinapi, baccas lauri bene contritas: deinde detrahe corticẽ nouellæ arboris nucis, & parũ cõtunde: deinde oĩa in pilam coniecta vehementius cõtundito: mox extracta acerrimo aceto per triduũ macerato: & omnia in vnum confusa tyberiadis succo incoquito, donec cataplasma fiat: deinde lieni superimponito à matutina vsq; ad octauam horam, aluo tamen prius subducta: H medicamenti effectum miraberis. ℂ *Aliud, ad Lienem, experientia comprobatum.* Ficus nouellæ arboris corticem viridem detrahito, & cum cinere permisceto & calefacito.

Ad Tertianam Febrem. 53.

Mel cum scammonia semel potum curat. *Ad Quartanam.*

Accipe piper contritum, laureas baccas, cuminum, mastichẽ, myrrham, thus mundum: singula separatim trita in vnũ cõmisce: & mellis boni, quod satis sit, adijce: & per quatriduum imponito.

Ad Sanguinis ex Naribus profusionem. 54.

Oui putamen integrum comburito, & liquorem ex eo exactum cum fissili arsenico permisceto, in naresq; patientis immittito: si arsenicum pręsto non fuerit, solus oui liquor suffecerit. *Aliud.* Capræ fœminæ setas vstas & tritas, & myrrham similiter tritam, cum setis q; caprinis mistam, in nares sufflato, si viri fuerint, cum charta: si fœminæ, cum alio quopiam: qua parte autem sanguis erumpit, arctissime deligato.

Ad violentas Sanguinis Eruptiones. 55.

Gallas mola tritas, & malicoriũ, & punicę mali grana contusa & mista cum oleo, scissili & melle, ac bene subacta, mane vesperi q; propinato, vt mel gallarum.

Ad Ventris

A *Ad Ventris Tormina & Inflationes.* 56.

Accipe piperis,rutæ,zingiberis,pares portiones: & tritas ex aqua calida propinato. Aut artemisiam tusam cretam q́ʒ dato. Aut nitrum vstum tritum q́ʒ ex humore aliquo exhibeto.

Vt ne Boues ægrotent. 57.

Cerui cornu in Panis dei sacello ponito,cádelã q́ʒ desup accẽdito,& ne interdiu accensam obliuione demittito: & in tpe sanctũ Demusarim inuocato,& Arsum,q armẽta tua & vitã custodiẽt.

Vt ne Porci ægrotent. 58.

* Rhasdi radicem tritam in aquam,vbi sese proluunt sues, proijcito.

Ad Carnem Glutinandam. 59.

Terræ lumbricos frictos tritos q́ʒ inspergito.

Plagarum Curatio. 60.

Myrrham & aloen tritam inspergito. Aut resinam pini,vel & mastichen & hederæ lachrymã, ex his factum emplastrum imponito. Aut hircina axungia plagam obline,& capræ nigræ cornu insperge. *Aliud.* Aut costum,spicam,cinnamum,zingiber,cuminum,singulorum parem modũ terito: cum pice subigito & imponito. Aut panis crustam aridam tusam,& vino oleo q́ʒ subactã,
B superdato quotidie per vices mutans.

Ad Equorum Scabiem. 61.

Anguem discindito,eius q́ʒ adipem capiens ligno equi vngularum oras inungito.

Ad Somnum conciliandum. 62.

In lauri folijs hæc elementa inscribito,iacentis q́ʒ stragulis ceruicali eo nesciente subijcito. ξϛ,χϛϛ,φθ.

Vt Ne Homo noctu Somniet. 63.

Rutæ semen ceruicali ipsius nescientis suspendito,nullas q́ʒ in somnis imagines videbit.

Ad Pectus. 64.

Cum ouo arsenicũ fissile misceto,& piper,& hordei farinam,& lauri baccas, pineos q́ʒ nucleos, & exhibeto. *Aliud.* Allij accipe spicas septem: arsenici fissilis, piperis, vtriusq́ʒ grana tredecim: bambacem,pini nucleum, ceræ modicum miscens,cum oui vitello accipe frequenter.

Ad Corrosos Dentes. 65.

Arsenicum,piper,caseum,calcem viuam,aceto macera,& appone.

Clyster ad Renum vitia. 66.

* Accipe pulegium,origanum,sampsucum,serpyllum, chamẹmalum,absinthium, centaurium,
C lauri folia,cucumerem syluaticum, peponem: vna omnia prius contusa aquæ incoquito: deinde cum melle oleo & sale decocti quantum satis est,injicito.

Clyster ad Coxendicis dolorem. 67.

Accipe cucumeris syluestris radices,lauri folia,rutæ folia,absinthium,plantaginem, trixaginẽ, marrubium,calaminthem,pulegium, origanum,thymum,lactucam,euphorbium,anethum, pyrethrum,vuam taminiam: hæc omnia in aqua incoquito: deinde melle oleo & sale adiecto, per instrumentum admoueto.

Vt Dentes Putridi nigri que splendidi reddantur. 68.

Accipe salis contriti,ropi,sepiarum testæ,pares portiones: omnibus in vnum tritis dentes fricato,quos prius aceto puro collueris.

Cataplasma ad Caput Fluxione tentatum. 69.

Hoc remedium præstat,ne caput fluxione vexetur,neq́ʒ oculum vnquam iniuria affici sinit. Accipe mastiches,myrrhæ,sarcocollæ,thuris,ladani,nitri,cerussæ,terræ cimoliæ, styracis, rosarum aridarum, singulorum vnciam: saponis sanci libram,mellis tantundem,lupinorum amarorum decoctum quod satis est: omnia in vnum misceto,& pro sapone in balneo vtitor.

D *Pastillus de Seminibus ad Tussientes.* 70.

Accipe anesorum amarorum vnciam,fœniculi seminis,al terci seminis,ammij, singulorũ drachmam: apij seminis drachmas tres, opij drachmam: singula bene terito, & aquam paulatim tepidã infundito,donec sordium balnei spissitudo fiat: pastillos fabæ magnitudinis conficito,vnum q́ʒ exhibeto,tussientibus nanq́ʒ prodest.

Ad Iecoris vitia remedia experientia confirmata. 71.

Gallarum cum papaueris capitulo coctarum ius in balneo potato, contectus, & in latus affectum iacens. Aut hederẹ radicis decoctum cum vino propinato. *Aliud.* Baccas lauri septem,grana piperis septẽ,trita ex vino in potum dato. *Aliud.* Aloes drach.iiij: assari,costi,eupatorij, hedysari,sertulæ campanæ,mastiches,croci,ocymi seminis, singulorum drachmas duas: conterito, cribrato,& ex aqua temperata exhibeto. ℭ *Aliud Iecori & Ventriculo commodum.* Accipe lauri baccarum,cinnami boni,caryophyllorum,aloes,hedysari, costi, singulorum drachmam: contrita, & melle excepta,ex vino vetere potui dato. *Aliud.* Accipe acori, seminis lini,zingiberis, rutæ foliorum mollium, singulorum drachmam: anesorum drachmas quatuor: ex mulsa dato. *Aliud.* Mel cum pane mistum calidum emplastri modo imponito. Aut absinthij ligulam vnam ex temperato melle potui præbe, & super iecur ægrotus decumbat.

Ad Linguam Fluxione laborantem. 72. E

Cynaræ folijs contusis ex melle linguam perungito. Aut venam partis, vnde fluit materia, incidito, & bene faciet. *Ad Oris Ariditatem.* 73.

Palmularum ficorum q; decocto per pennam illinito, & contineto.

Ad Labia Scissa. 74.

Lini semen ex melle contritum imponito.

Ad eos, quibus Menti Pili decidunt, quos Græci appellant Spanopogonas, hoc est raribarbos. 75.

Accipe piperis, euphorbij, pyrethri, singulorum vnciam: calami foliorum molliorum succum, murinum stercus, oleum per combustionem expressum: trita omnia affricato, & assidue radito.

Vomitorium Medicamentum, quod mystri mensura exhibetur. 76.

Aphronitrum album in aquam tepidam conijce, quoad dissolutum sit: & modicum olei adijce, potandum q; exhibe. *Reprimentia Vomitum.* 77.

Menta tusa creta, & rosaceo admista nares pectus q; illinito. *Aliud.* Palmulas Thebaicas, & mentæ ramulos, aquæ duorum scyphorum mensura incoquito, quoad sordium balnei temperatura fiat: dimidium propinato. *Aliud.* Palmæ glandium contusarum, quod sufficit, accipe: vini myrtini modicum instillato: deinde exceptas ex mulso aut aquæ hemina exhibeto. F

Ad Sanguinem Vomentes. 78.

Iunci odorati ex aqua decoctum propinato.

Ad Citandum Vomitum Pituitæ. 79.

Viridem mentam, aut siccam ex aqua temperata bibito. ℂ *Vt Facile autem Vomat.* Sampsuci folia potui, raphani vero semen esui, dato: pituitam multam vomitu reijciet.

Compositio Pilularum purgantium Pituitam. 80.

Accipe aloes vnc. sex: mastiches, absinthij succi, vtriusque vnc. duas: cucurbitæ syluaticæ vnc. quatuor: dentur pilulæ nouem & viginti.

Ad Oris Stomachi vel Cordis vitio vexatos. 81.

Lentem cum spantæo, palmulis, & vino mendesio, elixam potui offerto. ℂ *Ad Dolorem autem Oris stomachi, vel Cordis.* Herbam sanguinalem curiose tritam, aut mala, aut cotonea elixa cōtrita q;, rosaceo cerato comprehensa, in modum cataplasmatis imponito. Aut portulacam roseo cerato aut myrteo exceptam superdato. ℂ *Aliud admirabile, experientia comprobatum.* Accipe seminis lini heminas quatuor, aquæ heminas septem: elixato, & vtitor: hoc medicamentum sanitatem creat: neque enim ægrotus in peius ruet, sed in melius proficiet. G

Pastillus ad Spiritus difficultate laborantes, & diu Tussientes, suffitu proficiens. 82.

Accipe nasturtij, sinapis, abrotoni, rutę syluaticę, sandarachæ, singulorum vnciam: terito, & ex aqua factis pastillis accurate vtitor.

Ad Difficultatem Spiritus. 83.

Thymum cum pipere tusum, & melle exceptum, delinctui dato: studiose q; vtitor, valde enim efficax est. *Aliud.* Porrorum capita melli incocta ieiunus edito. Aut rutæ aridæ, mentæ, vtriusq; vncias quatuor, cum melle terito: & ceratia duo cubitum eunti ex aqua temperata propinato. Iuuant autem ægre spirantes & pistacia esui data.

Ad Cruentum Sputum. 84.

Accipe symphyti, mastiches ruffæ, vtriusq; drachmas quatuor: lemnij sigilli, balaustiorū, vtriusque drachmas duas: terito & cribrato, & ex aceto mulso ligulam potui dato. ℂ *Aliud expertum.* Lemnij sigilli, vnciam: terræ, quæ astrum dicitur, vncias duas: corallij tantundem: dato ex aceto mulso puro heminam vnam: mane & vesperi hoc vtere. *Aliud.* Acacię ruffę, amyli medicinalis, pares portiones, terito: & ex aqua temperata potui dato ligulas quinq;.

Ad Febrem Ardentem tollendam. 85. H

Sempuiui & anesi folia quinq; aut septē accipito, & oleo rosaceo incoquito: et ex eo à capite vsque ad pedis vestigium pungito, & demiraberis. Aut oleo, in quo pyrethri radix macerata fuerit, inungito: hoc.n. sudores mouet, & diuturnos rigores discutit, et corporis partes refrigeratas aut resolutas curat. *Aliud.* Lauri baccas & thymum ex vino terito & illinito, vestibus q; contegito: sudabit enim. *Ad Vim Genitalium & veteres affectus.* 86.

Calaminthам tusam cribratam q; in pilā conijce: & melle exceptā decoque vsq; ad cataplasmatis spissitudinē: & tenui linteolo illitā imponito, & fascia deligato: à multis probatum est. *Aliud. ad Genitalium confirmationem & Renum. Sed nequaquam ne curato, antequam mercedem acceperis: à multis enim expertum est.* Accipe zingiberis drach. iiij: herbæ sabinæ, piperis albi, vtriusq; drachmam: ex mulso exhibeto. *Aliud.* Picis aridæ, telephij, colophoniæ, mastiches, nitri albi, pares portiones: conterito, & aridum medicamentum facito: et locum prius lotum & adhuc calentem liquida pice oblinito; & aridum medicamen inspergito, super q; imponito, & bene deligato.

Ad Discutiendas Genuum Fluxiones. 87.

Caprifici contritæ succo perfricato. Aut radicis succum in balneo affricato. Aut salem columbinum q; fimum terens ex oleo inungito.

A *Cataplasma ad Pedum laborem, ex offensione, aut casu, aut aliquo alio acri dolore.* 88.

Accipe salis vsti, origani, cineris sarmentorum vitium, pares portiones: vitellos ouorum duos aut tres: cum vino mista superimponito.

Ad Scabros Vngues diuinum auxilium. 89.

Vnguibus ex casu reuulsis, & vitio, quod paronychion græce, latine Reduuia dicitur, affectis, sachar tritum & in puluisculum redactum, ac inspersum, succurrit. Scabros autem vngues mundabis, si sulfur ignẽ non expertum & oui luteum ęqua portione miscebis, atq; ex aceto imposueris.

Ad Ambusta. 90.

Accipe argenti spumæ, croci, vtriusq; vncias duas: ouorum assatorum vitellos ponderis vnciarum quatuor: rosacei, quod sufficit. *Aliud.* Linteoli vsti cinerem cum rosaceo misce, & cera anchusa q; adiecta vtere.

Ad Sanguinis ex quauis parte Eruptionem. 91.

Accipe soreos, atramenti sutorij, aluminis, chalcitidis, mysios, gypsi, gummi, singulorum drachmas octo: tritis vtitor: valde bonum est, & experiẽtiæ testimonio comprobatũ. *Aliud.* Chalcitidis drachmas vi, resinę frictæ drachmas iiij, pulueris thuris drachmas duas: arido medicamine

B vtitor. *Ad Impetigines expertum.* 92.

Ex his constat. Thuris masculi, zingiberis, aloes, sulfuris ignem non experti, singulorum drachmas binas: aceto excepta penna illinito, loco prius laneo panno perfricato. *Aliud.* Ammoniacæ guttæ, alcyonij, sulfuris ignem non experti, pares portiones: contere, & vtere.

Ad Dealbandam Faciem. 93.

Accipe alcyonium combustum: & tritum, cum melle & farina misce, & deterge. *Aliud.* Lysomumudon terens ex aceto in Sole illinito. Aut ollarum florem terito ex aceto: deinde locum panno perfrictum, quoad rubescat, in Sole inungito. ℭ *Vt Facies munda fiat.* Butyro cum sapone misto faciem illine.

Ad Dolorem Vteri remedium Sanctorum argentum non possidentium. 94.

Asarum cum pulegio potui offerto. *Paximadum vocatorum, i. panis biscocti, purgatoria* 95.

Accipe scammonię drach. ij aut tres, mastiches drach. iij, apij seminis drach. ij, polypodij drach. iiij, cinnamomi drach. i, fermenti mundi libram i: arida permisce, & subige diligenter.

Ad Necandos Culices. 96.

Ex nigella & sutorio atramento suffimentum facito. *Ad Abigendos Serpentes.* 97.

C Chalbanum, cerui cornu, caprinas vngulas, & lilij radicem, suffito. Ad morsum vero serpentis sal porrum q; imponuntur vtiliter. *Ad Fugandos Pulices.* 98.

Syluestris cucumeris foliorum decocto domum conspergito.

Ad Difficultatem Vrinæ Iumentorum. 99.

Salsarum oliuarũ quod intus ligneũ est, conterito, & contegens per dies quinq; suffumigato.

Ad Ictum Calami. 100.

Radices calami combustæ cinerem superimponito.

Ad Morbum Comitialem valde efficax. 101.

Coturnicũ cerebrũ ex vnguento myrteo tritũ stãneo vase reponito: & cum quępiã morbo comitiali prolapsum videris, eo faciem illinito: admiraberis.n. huiusce naturalis auxilij efficaciam, nam statim ægrotus consurget. *Ad Appetentiam Cibi excitandam.* 102.

Accipe myrrham, thus, ammoniacum, mastichen: & ex oui albo tritis pectus viscera q; oblinito, & stupam superdato. *Ad Hirudines deuoratas.* 103.

Eos, qui hirudines deuorarunt, aduersus Solẽ cõstituito: & locũ, vbi inhæreant aĩaduertito, & garum ipsis instillato: statim.n. locũ relinquunt, & expuuntur. Aut acetũ cũ butyro mistũ, in quo

D ferrũ candens extinctũ sit, potui dato: hirudines.n. eijcit. Aut eum, qui hirudinẽ deuorauit, in calidã aquã mento tenus demittito: phialã vero frigidæ plenã ori eius admoueto, sed potui ne dato: statim hirudo exibit. *Aliud.* Hirudines deuoratas calidum acetum absorptum excutit: aut succus syriacus epotus: aut suffiti cimices. *Ad Apum Ictus.* 104.

Succus maluæ ab apibus ictos indolentes reddit. *Ad Serpentum Morsus.* 105.

Cornu ceruinum vstum & ex aceto tritum illinito: aut furni fuliginem. Aut calami radices, & cicer, & baccas cupressi, & cornu cerui, combusta omnia trita q; in vnum misceto, & ex aceto ac porro propinato.

Ad Inflammationes à venæ incisore factas, & Duritias humerorum, & Deustiones, & Sanguinis concretiones. 106.

Fermento triticeo, cum axungia subacto, summo studio vtere: probatum enim est.

Ad Hydropicos. 107.

Stercus bubulum accipito, si mas ęgrotet, maris: si fœmina, fœminæ: in ollam nouam conijce, contege: operculum luto, ne diffletur, obline: ollam deinde super cinerem viuæ calcis per dies septem statue. Octauo die detecta olla stercus exime: & aridum medicamentum vitreo vase repone. Cum vti voles, tres ligulas ex vino per septem dies exhibeto, sed in vino rutã feruefacias. Hæc

potio

potio bene facit, etiam si tumores adsint, & œdemata: resiccat, euacuat q; per lotium: ægrotus autem non potet per totum diem, nisi ter, expertum nanq; est. E

Vt Vinum odio sit, & quo modo Cauenda Ebrietas. 108.

Vinum, in quo anguilla suffocata sit, potui exhibitum, vini odium parit. Idem præstat & vua inferuefacta. Si tutus ab ebrietate & morbo custodiri velis, folia rutæ edito: finiunt eadem capitis dolorem ex vino. Idem & acorus facit in cibum sumpta, & Thebaica palmula. Ebrietate non tentatur, qui prius aut septem, aut nouem, aut vndecim amaras amygdalas ederit. Ita etiam qui pulmonem ouis elixum ieiunus ederit, quantumvis bibat, ebrietatem non sentiet.

Vt quis ex Vno tantum Vini scypho Ebrius fiat. 109.

Sarmentorum viridis aut aridæ vitis modicum comburens, in phiala, vbi vinum est, extinguito: statim ebrietate corripietur.

Ad Lenticulas in Facie. 110.

Baccarum lauri interiora ex melle trita illinito. Aut nucleum pineum melli incoctum oculis imponito.

Ad Infantium Procidentem Sedem. 111.

Fabrorum aqua, in qua candens ferrum extinguunt, calefacta subluito, deinde cochleam combustam & in puluisculum redactam inspergito. F

Ad Gingiuas Pueri, & Dentes orientes. 112.

Rosarum floribus tritis ex melle illinito, aut ouis cerebro ex melle, aut butyro ex melle.

Ad Lac multum Creandum. 113.

Sesami semen tritum ex passo potum, aut ptisana elixa cum fœniculo absorpta, aut nasturtium cum brassica potum.

Ad Exustiones per Hyemem. 114.

Muria foueto. Ex elixa lente & micis panis cum rosaceo tritis cataplasma facito.

Ad Aquosum Ramicem. 115.

Plumbaginem cum sulfure, & aceto pauco, & oleo decoque, & illine locum. *Aliud.* Veteres nuces putridas contritas in mortario accipe & inunge. *Aliud.* Acetum potui dato, & cerui cornu vstum ad cataplasmatis modum imponito. Aut ex argenti spuma cum aceto & oleo mista ad Solem perungito.

Ad Vulnus incurabile in quauis corporis parte. 116.

Buglosson herbam euellito, & succisas radices curiose lotas in pila conterito, suillam axungiam adijcito, ac bene emolliens vulneri imponito. G

Ad Vomitum. 117.

Accipe apij radices quinque, fœniculi radices teneras quatuor, anesi drachmam, acetum, mel, & crocum merum: omnia sine croco decoquãtur: & post cocturam crocum inijciatur, detur q; phialæ dimidium.

Ad Apthas, hoc est Oris Vlcera. 118.

Oliuæ molles manducentur. Aut vuæ passæ agrestes aceto incoquantur, & ex eo os colluatur.

Ad Capitis Tumores, quos Talpas nominant. 119.

Locum prius mulso lauato, deinde bubulum fel inijcito, & leporis stercus, aut quod ex sapone confectum est. Aut rutæ succum in foramina instillato. Aut aristolochiam tritam in ipsa foramina cum aceto infundito.

De Viribus Rutæ. 120.

Ruta in primis esui potui q; data visum acuit: veneris appetentiam extinguit: capitis dolorem leuat, si quis teneris eius folijs capitis ossa contegat. Succus præterea rutæ cum fœniculi succo, & melle commistus atq; illitus hebetem visum acutiorem reddit. Idem præstat & seminis rhãni succus ex mulso illitus. Menta quoq; cum polenta in cataplasmatis modũ imposita abscessus sanat.

Ad Supprimendum Sanguinem. 121. H

Beronicem mellis super prunas cocti plenam edẽdam apponito: & brassicæ ocymi q; seminis, vtriusq; grana sex trita potui dato ex vino mulieri à multi sanguinis profluuio male habitæ.

Præsagium de Aegrotante. 122.

Salicis tenera folia contusa illinito: si roseus fiet, euadet: si viridis, morietur.

Ad Impediendam Venerem. 123.

Erucam sacerdotes edunt & rutam & viticem. Erucæ igitur semen ex melle, aut cum fœnogræco ieiuno illitum penem arrigi non sinit.

Ad Dolorem Oculorum. 124.

Crocum tritum, & cum liquore, qui à rosa stillauit, fermentatum, illinito.

Ad Capitis Dolorem. 125.

Si hæc adsint signa, oculorum tenebræ, capitis ipsius dolor, aurium sonus, nasi obstructio, summo mane oculorum lachrymæ, non nullis & oculi caligant: quibus hæc adsunt, caput hunc in modum purgato: origano hyssopo & sale nares perfricato, neque in posterum caput dolebit. Quod si neglexeris, morbi huiusmodi sequentur, obtusus visus, aurium sonus, capillorum casus, & dentium dolor.

A *De Pectore Humano.* 126.

Cum pectus aliquod vitium passurum est, in primis humiditatem in ipso sentire videtur: & in costis, crudis abundat humoribus, æstuationem sitim q; habet, ipsius lingua aspera est & spumas, & singulis horis saliua decurrit. Conuenit autem ipsum â cęna vomere: aut summo mane stomachū purgare præsumptis raphani radicum corticibus, aut sinapi virēti, aut eruca, aut nasturtio ex aqua tepida, & statim vomens sanabitur. Si negligenter se gesserit, in spiritus difficultatem, & lateris dolores, & febres acutas incidet, atq; penitus somno carebit. *De Ventre.* 127.

Quando in ventre vitium aliquod suborturum est, primo tormina dolores q; in ventre sentiuntur: & alui suppressio, & excretio: & in ipso cibi perturbantur, & potiones amarę videntur: & grauitas in genubus, & circa lumbos renes q; dolores sunt: & omnino febricitabit. His ita se habentibus, simplicibus medicinis purgare oportet. Cnicum igitur contusum, & aqua dissolutum, potui dato. Aut brassicæ, aut betæ succum melle conditū adiecto modico salis propinato, & miraberis. Si res neglecta fuerit, difficultas intestinorum, desidendi immoderata cupiditas, & dorsi dolores impendent. *Ad Grauem Auditum, & Aurium Sonum.* 128.

Nitrum in acetum conijce, oleum q; roseum & vinum infunde, & capitis posteriora inunge.

B *Aliud.* Nigri veratri radicem in aurem conijce, & sanabitur: expertum enim est.

Ad Custodiendam Vitem. 129.

Centaurij decocto palmites vitis conspergito: hoc canes, vulpes, & cœli volatilia propulsat.

Ad Vteri Strangulatus. 130.

Os cordis cerui accipe, tere, & potui da mulieri: & videbis gloriam dei.

Ad Lumbricos mirabile remedium. 131.

Nigellam tritam ex garo potui dato.

Ad Dignoscendum Mas' ne, an Fœmina, Sterilis sit. 132.

Lentem in vtriusq; vrinam separatim conijce: & vtrius lens germinabit, ille est filium creans, cuius vero lens non germinat, ille sterilis est. *Ad Rigorem.* 133.

Scribe ī tribus malis Pepopulas: aut ita dicito, Sauus, drauus, danonus, danubius: & esui dato.

Confectio Gari Ioachi martyropolitæ. 134.

Accipe frustulorum panis non fermentati, non conditi, putrefacti, libram: nigellæ tziaricam, semicontusam mentam, calaminthama, bunisam aridam, vtranq; semilibræ pondere: rutę, syluestris thymbræ, fœniculi, singulorum tramia quadraginta: anisi tramia triginta, nanachuā tramia C quadraginta, vuarum passarum pinguium maturarum semilibram, palmularum mundarum tziaricam: mellis veri, hilari melisij semilibram: sacchari cantij tziaricam: rosarum aridarum, aut humoris ab ipsis per ignem extracti, tramia centum. Hæc in doliolum cum aqua conijciēda sunt, Soli q; per quadraginta dies exponenda. Ipsis vero adijcere oportet in puro linteolo deligata ligni aloes tramia quinq;, spicæ tramia septem, caryophyllorū tramia duo, croci tramia tria: mastiches, thuris, vtriusq; tramia decē: struthij corticis tramia quindecim, musci tramiū, ampar tramia duo. Omnia linteolo inclusa in dolioli medium succum demittito: & per quadraginta dies quotidie terito, & exprimito, suspendens videlicet in dolio in medio succo: & post quadraginta dies aquam succo superfluitantem colligito, & in altero vase reponito: & in succum alteram aquam inijcito, & vtraq; insolato. Sed postquam totum ius coactum fuerit in altero vase, tūc in nitido cacabo aut in olla vsq; ad tertias decoquito, & cotoneis maturis impleto: linteolum autem nunquam de medio garo eximito: & optimum garum, omnibus q; hominibus vtile conficies.

De Capitis Dolore Barnabæ monachi. 135.

Accipe farinam fabaceam, quantum manu capere potes: & mastiches, cumini q; parum, in vnū miscere oportet cum succo malorum cotoneorum: emplastrum facito, & membranæ illitum fronti imponito. D *Ad Vrinæ Difficultatem.* 136.

Vnguentum optimum in vrinarium iter infundito, statim vrinam reddet. Aut mel, & syluestrē canabim, in vnum misce, & perinæo impone. Aut muscum in vrinarium meatum immitte.

Ad Sanguinis è Naribus profluuium. 137.

Canabina folia trita & arida in narem sufflato. Aut pannum lineū combustum ex acri aceto in nares immittito. *Ad Vteros.* 138.

Obsonium è iusculo, & amanetarium verum, & cardid: vsta ex vino veteri potui dato.

Ne Arbor Fructum amittat. 139.

Lilij radicē arbori suspendito: ibi q; fructus hærebit, & nō cadet. *Ad Vulnus.* 140.

Cor cum pelle & cornu cerui combure, & ex oleo inunge. *Ad Stomachum.* 141.

Rutam & thymbram cum ouo: & cuminum, & mentæ radices potui dato.

Ad Impetigines. 142.

Pipere trito ex muliebri lacte inungito, & sanabitur. *Ad Dolorem Dentium.* 143.

Ouorum putamina, sæpiam, & oleum misceto: & coquito, donec tertia pars relinquatur: & tepidum ore contineto. *Ad Lumbricos ventris.* 144.

Cornu cerui ramenta ex vino vetere potui dato â balneo.

Ad Vrinæ

Ad Vrinæ Difficultatem. 145. E

Coriandrum, mentam, & aquam cum melle decoquito, quoad tertia pars superſit, & in potum offerto. *Ad Vulnus, dulce.* 146.

Suillum fimum cum oleo & acri aceto miſceto: & locum prius ſetaceo panno excoriatum inungito. *Ad Dolorem Lateris.* 147.

Paliuri radicem vino incoquito, donec tertia pars remaneat: & à balneo potui exhibeto.

Ad Iecur & Stomachum. 148.

Accipe aloes, & ſpicæ, vtriuſq; miliariſium: ex vino à balneo propinato.

Ad Conciliandum Somnum. 149.

Caprinum fimum cum trixagine ad luti ſpiſſitudinem miſceto, & faciem oblinito.

Ad Tuſsim. 150.

Raphani ſemen & fœniculi ex melle potui dato. *Ad Cordis Dolorem.* 151.

Rutam, & lini fœniculi q; ſemen cordi imponito.

Ad Lumbricos alum occupantes. 152.

Lupinos, lauri baccas, taurinum fel miſceto, & vmbilico ſuperdato.

Ad Hæmorrhoidas. 153. F

Teſtudinis teſta ſuffita bene facit. *Ad Exuſtionem.* 154.

Ouorum aſſorum vitellos in ſartagine comburc, & in modum emplaſtri impone.

Ad Pruritum. 155.

Garum, ſulfur ignem non expertum, & oleum miſce, & inunge: effectum miraberis.

Ad Morbum Regium. 156.

Chryſolachani ſemen, mel, & crocum confundito, & in lectulo cubantem illinito: bene facit.

Ad Vermes. 157.

Chamæleonis radicē contunde, & vrticæ ſummitates contritas inijce. *Ad Tuſsim.* 158.

Fœniculi radices contritas ieiuno potui dato: admirabile remedium eſt. *Ad Comam.* 159.

Maluam, & ſaluiæ radicem, conterito diligenter, & in vas cum generoſo vino conijcito, à balneo q; comam illinito. *Ad Aurium Dolores.* 160.

Rubi ſuccus expreſſus, tepefactus, & in aurem infuſus dolorem finit.

Ad Regium Morbum. 161.

Chryſolachani contuſi, mellis, vtriuſq; ligulam vnam, ex vino calido ieiuno exhibe. *Aliud. valde bonum.* In dextram aurem iacenti tenuem venam cædito: & ſanguine effluente vtilitatem miraberis. Si lienis vero doleat, idem facito in ſiniſtrum latus iacenti. G

Ad Iecinoroſos, Lienoſos, & à Stomacho laborantes, præſentiſsimum remedium. 162.

Viticis grana eſui potui q; ex vino mane veſperi q; exhibeto. *Aliud.* Apij & petroſelini macedonici ſemen, & cicer, & viticis ſemen: omnia conterito, & ex vino calido potui dato.

Remedium ad Renum vitia. 163.

Erucę, naſturtij, raphani ſemina, conterito, & melle attico comprehendito, & ex vino vetere drachmam potui concedito.

Baſilij Icti Melitinoti de Ratione victus ad regium notarium grammaticum.

Confectio Vini perſpicui & coccini. 164.

Dolium vino impleto, quantum fuerint menſuræ viginti: & ex ipſo menſuras duas accipe, & in lapideam ollam conijce: & adde ſeminis fœniculi, lini, ſingulorum miliaria centum: aniſi miliaria l. cū his bene feruefacere oportet: & ex ſacculo percolare, & ſextarium in dolium mittere: deinde accipe triſpidij miliaria centum, caryophyllorum miliaria quinq;, croci miliarium: cyperi, ligni aloes, vtriuſq; miliaria quinque: omnia in vnum trita & cribrata lineo linteolo inuoluito, & in medio dolio ſtatuito, atq; vtitor. H

Eiuſdem Roborantia Stomachum pituitæ plenum, & dolorem capiti inferentem. 165.

Te oportet ſingulis diebus roſei mellis miliaria viginti accipere, apij ſeminis miliarium vnum, aniſi miliarium ſemis: & ieiunare vſq; ad meridiē, & tūc cibū capere. Nam propterea ita te facere ſtatuimus, quoniam roſa ſtomachum confirmat, * māſtiche calefacit: fœniculū & apium, ſi in iecinore ac liene multitudinem atrorum ſuccorum offenderint, detrahunt, & per lotium eijciunt abſq; moleſtia: aniſum vero, eo q flatus à ventre diſijcit, ſtomachum q; corroborat. Iccirco te vſq; ad meridiem cibo abſtinere præcepimus, vt ne alter morbus appareret, vt q; vis herbarum diutius in ventriculo moraretur. Cum vero decem dies præterierint, eundem ordinem aſſidue obſeruato cum roſeo ſaccharo, vt ſtomacho robur addatur, viuaſq; indolenter. Fecimus autem & de alimento ſermonem hunc in modum. *Ratio Victus in cibis & ieiunio.* 166.

*mel

Primo die amygdalas amaras decē cū pane & vino, quantum ſatis ſit, te edere cōuenit. Secūdo die mel cum pane & vino, quod ſufficiat, edito. Tertio die agni anniculi carne veſcaris: eius ſcapulam elixam igne torreto, cum pane biſcocto & vino quod ſatis, edito. Quarto die oryzam ſolam aquæ incoctam addito melle cum pane & vino, quantum ſufficit, edito. Quinto die grana punici mali, amygdalas, allium, cum dauco, ficis aridis, & vuis paſſis decoque: & veſcere cum pane & vino,

A vino,quod sufficiat. Sexto die similem carnem anniculam in sartagine cum dauco decoquito, & vescere: panis & vini,quod satis est,addito, vt vis punici mali obtundatur, frigida enim est: atque ideo malum punicum adiectum fuit,vt quæ antea per quinq; dies assumpta fuerant, refrigerarentur,erant enim re vera calida. Septimo die carnem minutatim concisam cũ cicere & condimentis decoque: & vescere,quantum satis est. Octauo die carnem cum aceto,caricis, amygdalis, nucibus syriacis,croco,dauco,passis vuis,cum alijs carnibus concisis,cum melle,quod satis sit,decoque: & vescere cum vino,quantum sufficiat. Decimo autem die ciborum ieiunijq; ratio ita se habet: mali punici granum,quemadmodum & prædicta,decoque: & cum vino,quod sufficit, æde. Hęc est sumendi cibi ratio: semper tempore cœnæ menta ex melle vtitor, vt cibi conficiãtur, & ne pituita ventriculus abundet. Quò aũt bona valetudine fruaris, venam sine noxia causa ne secato. Quod si morbus caput tentauerit,venam caluariæ secato,& extrahe sanguinis miliaria decem: hoc autẽ bis feceris & aprili mense,& septembri,per triduum ante & post abstinentiam imperans. Auxilium quoq; bis prædictis mensibus deuorato: & capitulis papaueris,vt dormias vtere: caueas'que à coitu: ꝙ si velis,semel in septimana post noctem mediam id facito. At Iulio mense & Augusto te per biduum vomere oportet: vtrunq;,quoniam per diem vnicum stomachus purgari non põt.

B Quando autem vomis,caueto,ne aquam prius,aut postea biberis: dum q́; vomis,oculos velato,& deligato,stans q́; vomito loco edito,aut super fluuium: à vomitu si sitias, bibe zulapiũ, & sobrius esto. Te vti lauatione oportet mense Aprili vsq; in totum Nouembrem: cæteris mensibus abstineto: ꝙ si lauari volueris, semel tantum in septimana lauator,id q́; semper ieiunus. Si sitias,temperatam aquam bibito: & balneum egressus oleo,& mulieris lacte,quæ fœminam peperit, caput irrigato: per noctem autem pedes calenti aqua cum furfuribus foueto.

Ad Capitis Dolorem. 167.

Accipe amygdalarum libras tres,seminum cucurbitæ librã vnam: oleo ab vtrisq; expresso,capitis verticem,nares,pedes ac manus inungito.

Aduersus Vini Noxam. 168.

Cotonea mala matura dulcia accipito,& mũdato: deinde succum exprime,& in vinũ infunde.

Inunctio experta ad Artuum Dolorem, Manuum pedum q; intertrimenta, corruptelas, adustiones hyemis & venti manus pedes q; lædentes, qui Sarracenica lingua Tlen dicitur. Compositio ita se habet. 169.

Accipe axungiæ anserinæ partes duas,& medullam ceruorum iuuenum, & martasancem raparam,& mel super carbones decoctum & percolatum: pone in lapideum lebetem, & feruefacito,quoad prędicta pinguia tabescant: quibus adhuc calidis martasancẽ inijcito: & cum prorsum

C refrixerint,mel addito,& bene instar malagmatis subigito: & ad ignem,aut in furno inungito, & bene perfricato: tantisper autem inunge,donec dolor abscesserit.

Ad Aegylopas, i. fistulas angulorum oculi. 170.

Taurinum fel,& liquidam picem,& acetum,in vnum miscens,emplastrum conficito,& imponito. Aut rutę folia cum chorygio in foramina immittito.

Ad Vulnera Incurabilia. 171.

Ariore panij radicem in vinum dulce demittito,& ægrotanti potui dato.

Ad Pulmonum Inflammationes. 172.

Piperis grana xv,salis micas non lotas totidem: terito,& teaphen addito,in vnum q́; cogito: & cũ fimo gallinę rufę,atq; oleo inũgito. Aut dauci semẽ,& nigellã,& porrũ cõtere,& potui exhibe.

Ad Talpas. 173.

Accipe trixaginem & hordeaceam farinam cum melle fermentato, & inungito, & in modum cataplasmatis imponito.

Ad Dolorem Ventris & Stomachi. 174.

Thus cum vino antiquo in cacabum conijcito,& donec tertia pars supersit,decoquito, atq; ita in balneo propinato. Aut oleum & vinum perinde coquito,& tepidum in balneo potui dato.

Ad Stomachi vitia. 175.

D Cuminum & cinnamomum cõterito: & myrrhã,mastichẽ,& bliscune modicũ adijcito: deinde cocta & mista potui offerto. Aut mentæ ramulos tres,& grana punici mali,& palmulas ꝓpinato.

Ad Debilitatem Genuum. 176.

Lini semen & mel in aqua feruefacito,& cordi in modum cataplasmatis imponito.

Ad Dolorem Lateris. 177.

Ex cumino triticea farina & vino veteri cataplasma facito,& cordi superdato.

Ad Lienosos. 178.

Brassicæ folia,ammoniacũ,acre acetũ: oĩa misceto,conterito,& locũ per triduum oblinito. Aut platani folia aquæ incoquito,quoad tertia pars supersit,& potui dato. Aut brassicæ folia igne torreto,& trita ex vino propinato.

Ad Profluuium Sanguinis muliebre. 178.

Taurini cornu ramenta ex aqua pota sanguinis profluuium sistunt. Aut lulacem,& brassicę semina,& scammoniam,in vnum misceto,& potanda exhibeto.

Ad Stomachi Compressionem. 180.

Accipe gallas tritas,& rhoi flores,aut mali coria, & vsq; ad tertiam partem decocta: aut fœnigræci melli incocti ius,potui dato.

Ad Cœliacos, hoc est ventriculosos. 181.

Nasturtij semẽ in nouã ollã conijce,& decoque: deinde ouũ separatim elixa,& eius putamẽ de-

trahito

trahito,& ipsum diligēter cōterito: & nasturtij semini elixo adijcito, & vnà feruefacito: atq; si velit ęgrotās, edito, sin id nō possit, aquā potato. Aut taurinos renes frictos potui dato. Aut veterē caseum acri aceto incoctum ieiuno esui concedito. E

Ad Vrinæ Difficultatem. 182.

Pagurum fluuiatilem conterito,& panniculo expressum potui exhibeto. Aut fœniculi radices ad tertiam partem decoctas laboranti propinato.

Ad Exterius promminentes Ani tumores. 183.

Viuam calcem & recens auripigmentū in vnū mista imponito.

Ad Artuum Dolores. 184.

Quinqueneruiū & scorpidiū & acetum modicū misceto,& locū oblinito. Aut sinapi & caricas in vnum conterito,& in balneo superdato.

Ad Dolorem Genuum. 185.

Maluam, hordei farinam, lini semē, vnà contere: & in sartagine cum oleo fricta loco impone.

Ad Ossa Fracta. 186.

Accipe picē, thuris puluerē, palmulas, maluæ florem, oui album: omnia mista imponito,& stupa superaddita, calamis ac fascia deligato: sanabitur.

Ad Quartanam. 187.

Vinum vetus trixaginem incoctam habens ter potui dato.

Ad Morsum Scorpij. 188.

Testā igne candentem impone. Aut alam ex melle potui dato. Aut humum respiciens, quem lapidem premebas, eum imponito. F

Ad Veneficia & Præstigia. 189.

Caridion & latum cuminum & zochij radicem ad tertiam partem decoque: & ex vino vetere potui da. Gestet & glaneum ossa: hæc enim suffita demonas abigunt.

Vt Mulier concipiat. 190.

Leporis vterum frige, tritum q; assidue propina: habeat autem & leporis sanguinē. Aut vulpis stercus cum seuo bubulo misce,& mulieris viri q; genitalia inunge.

Ad Fœtum in Vtero Mortuum. 191.

Muliebre lac cū melle & radicibus amarāthi potui dato,& exibit.

Vt Lac abundet. 192.

Fœniculum & anethum cum melle & vino decoque,& quotidie mammas obline: lacte mulier affluet.

Ad Vteros. 193.

Gallinam iugulato,& festucam lineo panniculo inuolutam intra eam condito, atq; ita elixato: ius potui dato: suito vero gallinæ oculos,& manetarem verum,& caridion vre, & propina.

De Inuoluntario Mictu. 194.

Galli gulam gutturi annexam concidito,& vrito, ac diligenter terito, & ex vino vetere potui dato.

Ad Roborandum Penem. 195. G

Rapi semen tritum melli admisceto.& panniculo attrito illitum peni circundato.

Ad Scabiem Vnguium. 196.

Sinapi mentam q; ex aceto coctam imponito.

Ad Intertrigines. 197.

Muscum marinum aquę marinæ incoquito,& expresso humore imponito.

Ad Podagram. 198.

Accipe myrrham Mur vocatam, herbam q; policarem, aut pyzurcatum mystri mēsura ex aceto, pedes illinito.

Ad Roborandum Stomachum. 199.

Accipe lignum aloes, acorum, cyperum, mastichen, thus, nigellam, fœniculum,& spanthos: valde conterito,& in vnum corpus redigito: & ex succo punici mali & melle super carbones cocto potui offeras.

Ad Sputum. 200.

Rosaceum Zupha, aut hyssopi, quod ad Tußim facit, & Angustiam & Dolorem Pectoris. Compositio hæc est.

Accipe manusiacorum drach. ij, vnapia, vel zizipha numero viginti, zepistania, vel myxia totidem, ficos aspr. dulces numero xv, aut dulcem radicem semitritam mensura drachmæ: chaschasis contusi, vel papaueris capitulorum drach. v: paresausa, vel polytrichi, drach. ij: anesuen, vel dulcis anesi drach. ij: tolme caraus, vel apij seminis, drach. ij: vuas passas, grana bona logaricę. s. zupha vel hyssopi drach. iij: rhazani, vel seminis fœniculi, drach. duas. Vuas passas, grana q; mista lauato: & emoschasum ex aqua refrigera per diem vnum & summo mane: vt elixatum cum prædicto videlicet logaricyon vnc. iiij: & tantisper decoquatur, donec aquæ remaneat logarica vna & semis: & tunc percoletur, vt certo sciatur in ipsa nullam remanere materiam: deinde facchari logaricam vnam addito, vt zulapion fiat: & quotidie vnum potato per dies octo, & oleum amygdalinū instillato. H

Ad Vomitum Biliosum. 201.

Bilem vomētibus huiusmodi cataplasma adhibendum est, quod ex his constat: Palmulis malicorio gallis in vino aut posca incoctis & pane exceptis. Acacia pręterea, hypocistis, & balaustia, & rhus cataplasmatis adijciantur. Item cucurbitula magna cum multa flamma stomacho si affigatur, bene facit. Cibus paucus & crebro exhibendus est. Verum ad atram bilem vomentes & stomachum inflatum spongias aceto acerrimo calido imbutas adhibeto. Aut ex hederę folijs vino incoctis cataplasma facito.

De Singultu. 202.

Singultus aut ex repletione, aut ex inanitate, aut ob acres humores stomachum mordentes, excitatur: quibus vomitu reiectis desinit. Pleriq; autem, si compositione ex tribus piperibus deuorata, mox vinum biberint, singultire solent. Cibo pręterea in mordacem qualitatē corrupto quidam

A dam singultiunt. Vomitũ sanè ob plenitudinem aut morsum singultientibus remedio esse inuenimus: calorem ijs, qui ex refrigeratione. Si vero ex humorum copia singultus fiat, euacuare vehementius oportet, id sternutatio præstabit: sed ab euacuatione singultũ sternutatio non curat. Singultienti bus autem ruta ex vino danda est, aut nitrum ex mulsa, aut seseli, aut daucum, aut cuminum, aut zingiber, aut calamintha, aut nardum gallicũ. Hęc singultibus ex cibi corruptela, aut ex frigore, aut ex multitudine ciborum, auxilia sunt. Ad eos vero, qui ob frigidorum, aut crassorũ succorum multitudinem singultiunt, castorium ex posca potui datum bene facit: cuti quoque ex oleo vetere cucumerino illitum prodest. Scillinum quoq;, aut mulsum acetum potum iuuat. Item spiritus retentio magnifice singultum discutit.

Ad Pedum Intertrimenta, Scissuras, & Perniones. CAP. 203.

Rubricæ vel sinopidis, & cimolię, paribus portionibus ex caprifici succo illinito. *Aliud.* Hederam, calaminthani, & salem, in aqua simul incoquito diligenter, ac pedes semel atq; iterum lauato: & sanitatem recuperant. *Aliud.* Muriam crassam cum feceris, calidę aquæ admisceto: ex ea pedes ac perniones foueto. Tertium, sal, cuminum, oleum q; misceantur: & prius inunctos pedes illinito curiose; nam per occultos sensibus meatus materia elabitur.

B *Ad Podagram.* 20

* Semperuiui succo diligenter cocto vtere. *Aliud.* Vini succum asinino lacti, ac dulci vino, admisce, & illine. *Aliud.* Phocæ aut leonis aut lupi aut vulpis corium siquis elaboret, & calceos gestet, pedes non dolebunt. *Aliud.* Vespertiliones tres aquæ pluuiatili incoquito: deinde hęc aquę adijcito, lini seminis triti vncias quatuor, oua cruda tria, olei cyathum vnum: bubuli stercoris, ceræ, vtriusque vncias quatuor: omnia in vnum corpus redacta subigito, & cubitum eunti semel atque iterum applicato.

Aceti Scillini confectio ex Galeno. 205.

Remedium optimum ex scilla à Pythagora scribitur, quo omnes Imperatores vsi sunt. Ab ipsius auctore fertur, quicunq; hoc vtantur, longæ vitæ fore, & eius extrema integra vsque ad finẽ permansura. Et ipse quidem Samius senex huiusmodi extitit: quantum enim temporis vixerit, haud ignoras: de ipso enim in libro traditum est, ꝙ cum suis consanguineis hanc facultatem communicauit, cum q; hoc medicamento vti incepit, quinquagesimum annum natus erat, & vsq; ad centesimumdecimumseptimum vitam produxit integer, & nulla vnquam aduersa valetudine tẽtatus. Hæc sanè medicamenti autor disseruit, qui vir philosophus erat mentiri nescius: nos autem C viri huius fidei periculum fecimus, ac firmam constantem q; huiusce medicamenti facultatem esse testamur. Oportet igitur scillam montanam libræ vnius pondere capientem dura circuncidere, & mollia minutatim concidere: & aceti acerrimi sextarios octo in vitreum vas mittere, atq; obturare: ac per triginta dies in caniculæ caloribus, vt maceretur sinere: deinde scillam extractam exprime. Id genus aceti parum mane sorbeto: tibi enim hæc euenient, vt ne faucium oris que partes vnquam remollescant: os ventriculi bene valebit, facile spiritum duces, vox recte habebit, oculi acutissime cernent, aures in officio manebunt, nullus q; flatuosus vapor in ventre vnquam excitabitur, nullum viscus suspensum erit: bene spirans, bene coloratus deges, ad ciuilia negocia recte affectus: non acidum, non salsum ructabis, si aliquid aceti huius assumpseris. Et ieiunus vt assumas pręcipio, septem q; postea stadios deambules, ita enim dissoluetur. Hoc aceto qui vtitur,
* in victu quãuis licentiosus esto: omnia enim cibaria cõficiet, & à nullo vnquam offensam patietur: neq; valde implebitur, & eius, quod vtiliter sumitur, nihil superuacui in corpore residebit, non flatus, non bilis, non stercus, non vrina, sed omnia facile excernit atq; educit: aluus lubrica omnino est, totius q; corporis purgatorium est medicamentum, etiam si in ossibus sordes inhæreant. Item phthisicos ab omnibus deploratos hoc medicamento sanitati restitutos nouimus. Morbo D comitiali diuturno efficaciter profuit, vt nisi post longa temporis interualla non redierit: incipiẽtem vero ac nouum perfecte discutit, neq; reuerti amplius hunc affectum permittit. Ad podagras præterea, & articulorum morbos, iecoris lienis q; duritias, vehementer facit. Et singulares quidem aceti scillini effectus hi sunt: communes autem quàm plurimi, quibus nos commoti salutare hoc medicamentum sanitatis integritatis q; causa tibi tradidimus. Deficit.

Vini Scillini compositio ex Galeno.

Vinum hoc potui datum omnem sanitatem affert. Humores enim attenuat, sed maxime pituitam: neq; ipsam in stomacho, aut ventre, aut capite, aut iecore, aut liene, aut neruis, aut ossibus, consistere permittit, neq; alium id genus tenacẽ humorẽ obstructiones facientem, sed omnia dissoluit, & ventrẽ lenit, atq; ita subducit. Et vrinã mouet, & ꝑ ipsam causas attenuat excernit q;. Adeo vero caput purgat, vt nares prorsus humore vacent. Cõmodum est podagræ, articulari & comitiali morbo: deniq; oĩs sanitatis autor est. Ex his cõstat. Scillã albã montanã circiter canis exortũ accipito librę pondere: per dies decẽ in vmbra refrigera: deinde scillæ folia refrigerata in vitreũ vas mitte, & vini albi veteris sextarios duodecim super funde, & suspensum vas per quadraginta dies habeto: postea scillã exime, & abijce: & vino ad antedicta vitia vtere, & eius vim percipies. Subinde ante cibũ vini duas vncias exhibe: sin † à cibo, ℈ vnciã mediã. Quod si ipsum potui cõmodũ efficere

† *Aliter a somno.*

efficere velis, vt magis delectet, mellis sextarios duos aut tres admisceto. E

Medicamentum, quod Manducatum Stomachi pituitam detrahit, Gargarizatum Caput purgat. CAP. 206.

Origanum, gummi, hyssopum, sampsucum, pulegium, thymum, passi vncijs iij incoquito, donec vna remaneat: & gargarizandum dato: excutit.n.etiam pulmonis materias, si manducetur. Id autem quotidie facito: probatum est enim. *Ad Vrinam reddentes ægre, aut nequaquam.* 207.

Lectuli cimices terito, & vrinarium foramen illinito: statim vrina decurret. Id etiam ad pueros mingere nequentes benefacit.

Ad Calculosos, & Vrinam prouocandam. 208.

Baccarum lauri, & piperis, æquas portiones terito & cribrato: & ex mulsæ mensura vna exhibeto: mulsa vero calida esto. *Aliud Lapides atterrens, mulieribus viris q; Vrinam prouocans.* Lauri corticem aquæ incoque & permisce, sorbendum q; propinato: vehementer facit.

Ad Sanguinis Mictum. 209.

Accipe zingiberis drach. ij, brassicæ seminis drach. iiij, papaueris drachmã succo excipe, & globulos facito, laboranti q; exhibeto. *Ad Vrinæ Stillicidium.* 210.

Thymi & fœniculi æquas portiones conterito, & ex aqua temperata calida potui dato. F

Ad Dolorem Viæ vrinariæ, & Difficultatem mictus, atque spiritus, & ad Sanguineum lotium, & Calculum. 211.

Asari, mysios, nardi gallici, æquas portiones accipito: melle attico cuius spuma abiecta sit, excipito: & dato nucis ponticæ magnitudinem: facit enim etiam senes cõualescere, quibus effluxus siccior est, eum q; validiorem reddit. *Ad Inuoluntarium Vrinæ exitum.* 212.

Lilij radicẽ elixam potui dato. Alterci quoq; succũ aut semẽ in vino & lacte maceratum corio cerui includito, & dextro femori appendito: miraberis. *Aliud.* Apri vngulas vstas ex vino potui dato. Aut galli testem vstum edẽdum apponito. ℭ *Ad Inuoluntarium Mictum.* Cochleam cũ testa vstam tritam q; ex vino cubitum eunti potui offerto.

Ad Difficultatem Vrinæ, & Calculum. 213.

Lini semen, piper, petroselinum, tusa & creta: ex condito accipe cochlearium vnum.

Ad Exterendos Calculos expertum. 214.

Scorpiones marinos exiguos tres integros comburito, & cinerem ex condito propinato.

Ad Supprimendum Aluum. 215.

Rhun atq; oryzam vino incoque, donec tertia pars remaneat, & per inferiores partes immitte. Aut vinum austerum, in quo hirci iecur incoctum sit, potui dato. Aut gallas vstas bene terito, & suillam adipem misceto, frictas q; ex aceto esui dato laboranti * piperis drachmam, farinę lupinorum drachmas tres, mellis ligulam. G

Ad Citandum Sudorem, & Finiendam Febrem. 216.

Cachryos semen ex oleo illitum. Aut pyrethrum ex oleo calefactum & illitum horæ vnius interuallo post annotationem. *Ad Canis Morsum.* 217.

Vrticę semen emplastri modo impositũ. Aut nigri marrubij folia similiter. Aut apiastrũ ex vino potum, vel morsibus impositum. Aut allium illitum, aut assum, potui esui q; datum. ℭ *Ad Morsus Canis rabiosi.* Brassicæ folia cum lasere ex aceto trita imponito: p se.n. brassica rabiosi canis morsibus aduersatur, & ipsius decoctum potui exhibitũ. Elixa autẽ brassica ante alios cibos assumpta phthisicos sanat, & arteriæ vitia emendat: contrita vero & lieni superdata ipsum consumit.

Ad Anginam, & Colli dolorem. 218.

Alba populus arida, trita, & ex melle illita collo. Aut nasturtij semen, & columbinum fimũ ex melle, instar cataplasmatis imponito.

Ad Internas Ani prominentias. 219. H

Amaranthum aqua maceratum mane vesperi q; potui dato.

Ad Lienem Cataplasma valde efficax. 220.

Inulam, sinapi, baccas lauri ẽm proportionem, accipe & tere: deinde nucis nouę corticem parum contundito, mox in pilam coniectum validius terito, & eximens aceto acri macerato per triduum: & omnia in vnum redigens cũ succo Tiberiadis vsq; ad cataplasmatis temperaturam decoquito: & lieni summo mane per octo dies imponito euacuato prius ventre, atq; miraberis.

ℭ *Aliud ad Comminuendum Lienem.* Capparis radicũ vnc. iij, calcis viuæ vnc. iiij, contusas cribratas, aceto q; commistas, imponito nõ diutius horæ spatio: totus lienis absumitur. *Aliud.* Brassicæ decoctum solum ex aceto mulso ieiuno potui dato. Aut rubi radicem vsq; ad tertiam partem decoque, & decoctum per triduum dato. *Aliud.* Corticem nucis aceto ac melli incoctam ieiuno propinato. Aut ferrum candens in mulso extinguito, & potui dato: admirabile est.

Ad Nigros Dentes. 221.

Palmularum ossibus mastiche & melle dentes per septem dies perfricato: & albi redduntur.

Ad Lumbricos alui. 222.

Lupinos, lauri folia, ac fel taurinum misce, vmbilico impone: id bene facit.

* salutaris.

Ad Interiores

A *Ad Interiores Exteriores q; Ani prominentias.* CAP. 223.

Amylũ,picẽ,aquã,vnà feruefacito,donec tertia pars remaneat: ac per septem dies potui dato.

Ad Dolorem Aurium. 224.

Vitis racemum capiens in sartagine frigito cum oleo,auri q; instillato: & conualescet.

Ad Hirudines. 225.

Aristolochiam terito,& sale conspergito. *Ad Calculosos.* 226.

Lauri baccas piper q; misceto ęqua mẽsura,& ex mulsa mystrũ vnũ dato. *Aliud Calculos frangẽs.* Lauri corticẽ aquę incoquito,quoad tertia pars supsit,& sorbẽdũ exhibeto. *Aliud Calculos frangẽs.* Turturis stercus vstum ex mulsa pbeto,lapides.n.per vrinam exturbat. *Aliud expertũ ad Calculosos.* Struthij,rha pontici,capparis,singulorũ drac.accipito: dato quotidie ex vino albo drach. & per mictũ subsidentiã calculosam eijciet. *Aliud.* Origanũ in aqua vsq; ad tertiam decoquito, & decocti cyathum vnũ potui dato. *Ad Stillicidium,& Difficultatem Vrinæ,& primo ad Stillicidiũ.* 227.

Fœniculi,seminis palmularum Thebaicarũ,pares portiões cõterito,& ex aqua tẽperata calidas propinato. *Ad Vrinæ Difficultatẽ & Stillicidiũ.* Costi,mellis,aquæ cyathos nouẽ, accipe: des potui craterẽ, mercede prius petita. *Aliud.* Cyperi asiatici triti cochleariũ vnũ, ex vino meraco, aut ex B melle exhibeto: periculũ de ipso factũ ẽ. *Ad Vrinæ Difficultatẽ.* Petroselinũ macedonicũ terito, & ligulã vnã exhibeto. *Ad Stillicidium.* Cucurbitã aridã cõterito,vt farinæ ĩstar sit: cuius exiguũ cochleariũ ex aqua potui dato. *Ad Mingentes in stratis.* Leporis cerebrum ex vino propinato. *Aliud.* Vesicã assam esui dato per triduũ. Aut cyperũ tritũ * potui dato. Aut leporis testiculũ ex vino odorato tepido propinato. *Ad Stillicidium.* Thus accipe,& in vino diutius feruefacito, propinato q; per triduum * .Accipiens Raphida marinum pisciculum,comburito, & potui cinerem offerto. *Ad Impetigines.* 228.

Cornu ceruini ramenta acerrimo aceto incoquito,vsq; dũ tertia pars remaneat: ex eo illinito.

Ad Feras Impetigines. 229.

Hordei farinã aceto acri pmistã ĩponito. Aut hastulæ regiæ radice ex aceto trita illinito frequenter. Aut lineũ pãniculũ super cãdẽti ferro cõburito, & illinito. Aut nucis virentia folia cataplasmatis modo imponito: hoc & ad scabiem facit. *Ad Penis Dolorem,& inflammationem.* 230.

Cuminum & ouorum putamina bene decoquito,& foueto: effectum miraberis.

Ad Impetigines. 231.

Allium,& theaphen,aquam,& oleum: omnia misceto,& illinito.

C *Cataplasma ad Vulnera recentia à gladio aut ligno illata.* 232.

Salicis folia trita imponito,& sanguinem profluentem supprimes,& vulnera glutinabis, atq; sanabis. Aut ouillum fimum ex oleo tritum instar cataplasmatis imponito.

Ad Perniciosa Medicamenta. 233.

Rutã,ficũ,& nucẽ terito,ac ex vino potionẽ dato. Aut fulicę sanguis liquidus ex oleo potus seruat à potu venenosi medicamenti,& à viperę morsu liberat. *Ad Fluxionem Gutturis.* 234.

Nido hirundinis trito ex aceto illinito. *Ad Mammarum mulierum Tumores.* 235.

Caprinum stercus aridum ex vino meraco imponito: inflammationem enim dissoluit.

Ad Dolorem Capitis lupinum. 236.

Suillum fimum cõburito,& cinerem melli admisceto,caput q; rasum inungito,ac super brassicæ folia dato. *Ad Tussim,& Hecticam febrem.* 237.

Styracẽ & brassicæ succũ simul terito,& fermẽtatos ieiuno & cubitũ eũti exhibeto. Aut laurei olei,& vini generosi,vtriusq; drach.iij,misce & calefacias * in balneo interius: & vinũ oleum q; calidũ tẽperato,& stomachũ foueto. *Aliud.* Lixiuiũ percolatũ calefacito,& tussientis pedes foueto,& spongia detersos inunge,& foue: id vero tussibus medetur. *Ad Tusses.* 238.

D Resinã ex vino vetere tritã ieiuno potui dato,& pulegiũ in posca decoctũ: & beronicẽ cũ melle fermẽtatã esui dato. Aut raphanũ tostũ mane ac vesperi edẽdũ apponito. Aut butyrũ insulsum, quanta est nucis regiæ magnitudo,deuorato. *Ad Humores Pectore contentos.* 239.

Vrticæ folia cum ptisana decocta potui dato: bene facit ad inflationes,& materiam ex pectore euocat. *Ad Tusses.* 240.

Fenumgræcum,quoad tertia pars superstit,decoque: & iusculũ summo mane ex melle exhibe.

Vt Vox Canora reddatur. 241.

Tragacantha vino madefacta,& in potum assumpta, vocem splendidam reddit.

Ad Vocem Amissam. 242.

Styracem terito,& ex aqua globulos amplitudinem cicerum ęquantes conficito: &,tertio cum dederis,statim loquetur. *Vt Capilli & Barba Crescant,si decidunt.* 243.

Betam,& myrteum oleum,& polytrichũ misceto,capillos q; oblinito: Aut adiantũ,& ladanũ, ęquis portionibus terito ex immaturo oleo,aut myrteo, aut lentiscino: & illinito. *Aliud.* Ladanum in vinum aminæum myrteum q; oleum mittito: & terens vtrunq; ad mellis spissitudinem redige,caput q; in balneo perunge. Melius est & illud adiantum,quod nõ nulli polytrichon vocant,si septima pars ladano addatur,& illinatur. *Ad Renes Dolentes.* 244.

Cum pulegio farinę furfures decoquantur,& ius pcolẽt,spongia q; eo imbuta fomentum fiat.

A

GALENI DOCVMENTVM
DE PVERO EPILEPTICO
Nicolao Leonico Thomæo Patauino interprete.

CAP. 1.

Go te Ceciliane existimabã ad ægritudinẽ filij tui nostris admonitionibus haud quaq̃ indigere: nã q prius ipsum vidit, & tecũ Athenas iterũ nauigaturus est, Dionysius, idoneus est & p̃sens facere ea q̃ opus erũt: & rursus discedẽs, ad habitudinẽ ægritudinis cõdecentia documẽta relinquere. Ego aũt q nunq̃ puerũ hũc vidi, forsan multũ decipi posse: cũ neq; à principio morbi qualis fuerit ipsius natura, neq; nũc qualis ob morbũ sit, cognouerim: sed à F
vobis hoc tm̃ audierim epilepsiæ accessionibus puerũ infestari. Verũ, ne forsitã me suspiceris negligẽtẽ magis q̃ veridicũ scriptionẽ hãc subterfugere, qd̃ nunq̃ antea feci, laborẽ hũc libẽs subibo, vt tibi rẽ gratã faciã, scribẽdo q̃dã medicinalia p̃cepta pueri epileptici: in q̃bus necesse est medicæ artis imperitũ decipi & aberrare circa mẽsurã vel t͞ps vtẽdi. Demõstratũ.n. à nobis est in alijs libris, ꝙ nõ cõtingit quẽpiã recte mederi ne minimis q̃dẽ ęgritudinibus, nedũ adeo magnis vt ẽ epilepsia, nisi methodũ aliquã curatiuã nouerit. Atq; Dionysius mihi iã cõicauit, & mecũ prius cõsiderauit, de tota pueri curatiõe, quã tu mihi ĩposueris, vt hęc documẽta cõscriberẽ. Dionysio q; meã tũ ipse sn̄iam facile manifestaui, cũ intelligeret, oĩa q̃ ego dicerẽ: nihilq; ille obaudiret, ceu methodi curatiuę valde pitus. Tecũ vero neq; q̃uo sermonẽ, ĩstituã, noui: nã accuratus distinctionibus multis indiget, & obscurior est q̃ imperito hoĩ cõueniat: breuis aũt & manifestus haudquaq̃ accuratus esse põt. Quapp subuerebar tibi documẽta cõscribere, q̃uis rẽ tibi gratã facere p̃cuperẽ, existimãs mihi simile q̃ppiã euẽturũ, quale Phidiæ vtiq; accidisset, si postq̃ Palladis simulachrũ absoluit, q̃spiã illũ coegisset, separatim digitũ, manũ, pedẽ, nasum, aures, singulasq; corporis partes effingere. Ego vero methodũ curatiuã tanq̃ quoddã simulachrũ in pluribus cõmentarijs à nobis scriptã fuisse arbitror, q̃ nõ mõ ĩperitos hoĩes, sed ne medicos quidẽ quoscũq; iuuare non põt. Q̃m aũt cogis me de parte vna artis curatiuæ sermonẽ facere seorsum G
ab alijs, tuæ cedo volũtati & pareo: atq; in tuã gratiã documenta scribo, q̃ tibi in hoc sufficiẽt: satis enim est medicæ artis inexp̃to nõ magnũ aliq̃d & irremediabile, in medicorũ preceptis committere, præcipue cũ didiceris legitime versari in his cõmentarijs. Eruditis illis curatiuæ methodi negocium scriptum est: tibi autẽ & alijs, qui nonnullarum rationalium artium sciẽtes estis, medicinę autem inexperti, arbitror, fortasse nonnihil vtilitatis & in his cõmentarijs, proueniet. Conabor autẽ quantũ fieri poterit manifestissime enarrare qua'nam vtens puer dięta non parum iuuetur: & ab accidentibus quotidie ipsum inopinate inuadentibus minime lędatur.

CAP. 2.

Cõuenit igitur in primis quantũ fieri põt hæc obseruare. Nãq; puerũ necesse est interdũ occurrere magnis frigoribus, immensis caloribus, ventis validis, balneis malis, cibarijs caput tẽtãtibus, rotarũ obuolutionibus, corruscationibus p̃terea, & tonitruis, & vigilijs, & cruditatibus, tristitięq; ẽt, & iracundiæ, & lassitudini, atq; alijs huiuscemodi rebus, à q̃bus (vt summatim dicã) corpus vehemẽter moueri & perturbari solet, atq; in reminiscentiã quandã morbi referri, & ad generationẽ paroxysmi deduci. Hæc igitur conuenit, multo ante caueri. Etsi q̃nq; his pręcedentibus paroxysmus succedet, tunc ab omni penitus motu oportet illũ remouere, & domi cõtinere, & victu valde H
tenui illum nutrire, donec à paroxysmi incõmodo liberetur. Quis aũt sit tenuis victus, quamuis arbitrer te cognoscere, tñ si ea quæ sequuntur perlegeris, aliquid etiam de ipso percipies.

A.l. 3.f. 1.t. 5. c. 10. fol. 210.

CAP. 3.

Tẽpus itaq; est vt huiusce rei documẽta tradere aggrediar. Accedẽte vere (nã ęgritudines q̃ reuerti solẽt, quodã mõ tũc moueri cõtingit,) puerũ purgandũ affirmo mediocri purgatione. Huic aũt purgationi Dionysius p̃sens moderabit, & q̃ opus erũt impabit, accurate cognoscens quo'nã mõ ad purgatiõẽ corpus p̃parare oporteat, & quo vti debeat pharmaco, qua'ue q̃titate, & in quo tẽpore: nã de his inter nos sæpe cõsultũ est. Quare Athenis p̃sentẽ habes Dionysiũ, sed nihilo minus cũ ipso mẽtẽ simul & cõsiliũ habes meũ. Post purgationẽ aũt q̃n recesserit Dionysius, & puer Athenis remãserit, hanc oportet ipsum victus rõnẽ obseruet. Cũ à cubili mane surrexerit, anteq̃ ad p̃ceptorẽ accedat, mediocri deãbulatione vtatur, gressu nõ admodũ frequẽti: posthac aũt vsque ad palestræ t͞ps, disciplinis vacet quibus assueuit: cũ primũ aũt ab illis discesserit, vbi mediocriter rursus deambulauerit, ad pędotribã accedat. Hũc aũt pædotribã si quempiã alium ex ijs qui puero p̃sunt, multũ oportet esse prudẽtẽ: sed talẽ inuenire difficile est, p̃sertim cum electio fieri debeat ex hoĩbus ineruditis & ignaris, nõ minus aĩam q̃ corpus hebetẽ & crassam habẽtibus. Nõ igitur tãq̃ paruũ hoc te fugiat: neq; cuiuis è populo pueri curã tradas, probe cognoscẽs ꝙ summa curatiõis in hisce duobus versat̃, in vsu videlicet à me tibi dati pharmaci, & in exercitij mõ. alia nãq; oĩa horum sunt

rum sunt

A rum sunt præparamenta quædam. Pędotribam igitur hūc tecum simul Dionysius eliget. Sit autē ipsius scopus in exercēdo quo ad quātitatē quidē, vt puerū anteq̄ defatigetur cessare faciat, nec nō vt vniuersum corpus calefaciat, & mediocriter euacuet. Ambo aūt in eodē tēpore contingent: qn̄ enim quod supfluit sufficienter euacuat, & quantum satis est corpus incalescit, tūc si quispiam ab exercitio cessauerit, quiescet anteq̄ in defatigationē incurrat. Exercitiū vero ab hoc tēpore vltra, in solida iam agit mēbra, & corporis habitū colliquat: aggregat aūt omne id quod colliquat in iūcturis maxime & musculis: ad hoc q̄ sequtur virtutis lassitudo: postea vlcerosus sensus, qn̄ aliquā corporis partē mouere tentauerint, & hoc est ipsa lassitudo. Nō solū igitur pædotribā prudētem esse oportet, sed ēt mediocris exercitij expertum, ne citius q̄ par est puerum ab exercitio cessare faciat, secuturam timens lassitudinem: ne've satagens calefacere, & complete quod superflui est euacuare, in lassitudinem puerum ducat. Mediocrium igitur exercitiorū in quantitate huiuscemodi sunt scopi: In qualitate vero, vt corroborētur oēs corporis particulæ, maxime caput & ventriculus, & huius præcipue quod ori circūstat. Vt aūt quispiā istud assequi possit, nūc dicam. Primo qm̄ exercitia vehemētia caput replent, ab his abstinere pręcipio. Secundo, si qn̄ his vti necesse fuerit, capite erecto quæ infra sunt moueātur, & ex his maxime crura. Tertio à paruis & tardis motionibus inci-

B piat pædotriba, & sic ad vehemētiores & celeriores motus deueniat: nam subito ab intensis exercitijs incipere non solū imbecillibus, sed ēt robustis corporibus, summe perniciosum est. Considerare præterea oportet, q fricationes exercitij loco habentur, maxime in corporibus imbecillibus: immo sæpenumero solæ, modo recte fiāt, aliarū motionū vicē supplent. Opus est aūt primum manibus molliter cū sindone à supernis partibus ad inferna delatis, corpus ad rubedinē deducere initio à brachijs & manibus facto, atq; ita ad pectus & ventrē deuenire. Subinde etiam crura multū fricare cōuenit, vt si quid ex supnis partibus illuc fuerit deriuatū, cōmode absumatur. Postremo ad caput deueniendū est, nā statim à principio ad ipsum accedere periculosum: corpore.n. adhuc pleno existente, ad id quod primo calefit, facile superfluitates attrahuntur. Vltimo igitur loco post alias corporis partes, caput cōfricari oportet, vt nūc diximus, absq; oleo: qn̄ aūt & oleū applicare libuerit, nihil phibet capitis fricationē simul cum alijs fieri mēbris, vt vnus caput fricet, duo alij pectus & ventrem, & totidem alij crura. Sic aūt & post exercitia, immo vero magis tunc, oīa simul confricētur mēbra: ita.n. celerius ad quietē corpus deducitur, & minus refrigerat. Oportet autē si de qua piā alia re, de hac ipsa magnā curā habere. Non lauari autem, vt plurimū cōuenit: neq; statim post exercitiū palæstram exire, sed postq̄ planè quieuerit spiritus, & ab exercitijs cōmotio prorsus cessa-

C uerit: atque tunc etiam sindone caput multum fricare conuenit, & sæpenumero pectine vti.

CAP. 4. A.ibi.fol.211.a Post hec aūt ad prandiū eat: & prius quippiā ex ijs quæ ventrē molliūt assumat, vel olus, vel salsamētum, vel ptissanā, vel oliuas, cū tertia parte panis: reliquas vero duas in cœnæ tp̄s seponat cū valentioribus obsonijs. Quę aūt huiusmodi existūt, paulo post dicētur, si prius enarrauero ex olerū genere oīa quæ absq; nocumēto sumi possunt. Ex oleribus igitur, nec à lactucis, nec à malua, nec ab atriplice, nec à blito, prorsus illū prohiberi iubeo: nō tn̄ idē semper capiat volo, verū aliàs aliud; moderate. Ex eodem ēt est genere beta, & brassica: oportet.n. ēt ex ijs quippiam moderate gustare. Porrum quin etiā interdū, & apium, & smyrnium, degustare conferet: & de horarijs fructibus quicunq; nō sunt penitus crudi, aut suapte natura difficulter cōcoquuntur: ij nanq; & suas ipsorū superfluitates, & aliorum etiam esculentorū, retinere cōsueuerunt. Ergo & mora & quæ præcocia nominātur, & ficus, et si qui sunt eiusmodi notæ, sine molestia descēdunt. Et quæ cucurbita dicitur, nihil ab oleribus ventrē molliētibus differre videtur: itē pepones cucumerini, nā q tales non sunt, praui sunt. Maturæ ēt vuæ aliquantulum qn̄q; puero concedi potest: mala vero & pira raro & in parua quantitate degustet: & hæc ipsa non solū vt in arbore sua sint bene cocta, sed etiā domi seruata ad maturationem recte peruenerint. Scire aūt oportet eadem poma quæ recenter à matre sunt

D decerpta, & quæ domi deposita reseruantur, permultum inter se differre, nullamq; inter sese similitudinē habere. Possunt aūt conseruari poma pira q;, nec non plurimi ēt alij fructus, & pruna quæ vocātur damascena. Ficus quin etiā quas carycas vocant, ex huiuscemodi sunt genere: & ex arbore palma dactyli, quorum comestionem penitus illi non interdico, sed opportune et moderate illis vti pmitto: assidue aūt & multū illis vti minime velim. Atq; vt semel cōcludā, quicunq; mali succi sunt cibi, vel aluū astringunt, vel inflāt, vel difficulter cōcoquuntur, si assidue vel plusq̄ conueniat assumātur, nō solum huic morbo, sed oībus ēt alijs nocere solēt. Atq; hucusq; sermo de diætæ modo protractus, alijs ēt q̄ plurimis ægritudinibus conueniens erit: Huiusce aūt morbi peculiaris & pprius est, vt caueamus ab ijs pcipue esculentis q̄ pituitā generāt. Vnde in cibarijs, quæ, tametsi in alijs nō obsint, viscosos aut frigidos aut crassos humores generant, haudquaq̄ esse immorandum cēseo. Huiusmodi aūt sunt atriplex, & blitū, & malua: quos sanè vt gustet non phibeo, assiduū aūt eorū vsum vehementer dāno. Ex hoc sunt genere & cucurbitę: multo q; magis cucumeres, & poma, & pira: & demū quæcūq; humorē pituitosum gignūt, aut viscosum, aut crassum: vel quæcūq; sunt in genere pessimorū esculētorū, quales sunt q vulgo appellātur fungi: ab ijs.n. oīno abstinere consulo, quemadmodū & à rapis, & à quibuscunq; radicibus quæ mandi solent: crassos.n. habent succos, & male concoquuntur, exceptis quibusdā, quę acrimoniā quandā & caliditatē in se habent,

quemadmodũ sunt dauci et raphani: sed ex raphanis haudquaq̃ illũ degustare prohibeo, verũ quo E
dã intercedẽte spatio: à dauco aũt abstinere cõdiscat, magisq́ȝ ẽt à rapis. In esculẽtorũ autẽ vsu abun
dẽt illa quæ acria sunt, & virtutẽ incidendi habẽt, dũmodo insigniter nõ sint mali succi, odorẽ q́ȝ ha
beant q̃ caput tentet: quorũ ex genere sunt quæcunq́ȝ per caliditatẽ replent caput, queãdmodũ vi-
nũ, & sinapi, & petroselinũ, & daucus, & cępę, & smyrniũ: hæc.n. vltra modũ inflãmatiua sunt, &
malos humores generãtia. Sinapi vero licet cõueniat ad humores crassos incidẽdos, tñ ab eo absti-
nendũ est, qm̃ caput tentat. In oxymelitis aũt vsu secure cõfidat, etiãsi quotidie sumere velit. Potest
aũt cappares ex illo comesse, & parua quædã salsamenta oleo modico superinfuso, vt concinnetur
obsoniũ: quod ꝑfecto huiuscemodi ægritudinis, veluti medicamentũ quoddã reputari potest, præ
cipuæ si sit acetũ scilla cõditum: hoc oẽs vulgo iã scilliticũ vocãt: quod ego si quippiã aliud in hoc
casu sanè laudo. Horũ vero alterutrũ singulis diebus assumere contenderim, dico aũt vel cappares,
vel salsamenta oxymelite condita. Si vero puer oxymel bibere velit, id sit in promptu & ante præ-
paratũ, & nõ ex tp̃e ex vtrisq́ꝫ crudis confectũ: quo aũt modo ipsum pręparare oportet, paulo post
recensebimus. Cæterum plurima aqua cõmisceatur, nã quod sic factũ est, suauius redditur: ac hye-
me quidẽ calidũ accipiatur: æstate vero nõ erit malũ etiã, si plerũq́ȝ frigidũ sumatur, si & vehemẽtes
fuerint calores, & ipse vehementer sitiat, potui q́ȝ frigido assueuerit antea: nã inter alia sitim egre- F
gie sedat oxymel nõ valde dulce, præsertim si aquæ frigidæ misceatur. Mihi q́ȝ nõ parũ sæpe conti-
git puerũ à comitiali morbo penitus liberasse, nõ immutata victus ratione, cũ post primã purgatio
nẽ oxymel sumere, eo q́ȝ vti pharmaco iussissem. Verũ qm̃ neq́ȝ filij tui naturã noui, nescioq́ȝ quã
tum virium is sibi asciuerit morbus, et ipse assistere nequeo, diuinare haudquaq̃ possum, q̃ paucis-
simis indigeat remedijs. Melius itaq́ȝ mihi videtur de oĩbus sermonẽ facere. Igitur post exercitiũ,
in prandio (vt dictũ est) vtatur & quibusdã oleribus, & oliuis, & nucibus, & ficubus, cũ siccis, tũ re-
centibus: verũ nõ simul quotidie oĩbus, vnũ enim sit & simplex quod assumat: sed vt victus ratio
variari possit, de oĩbus verba feci. Eodẽ etiã tp̃e (vt dictũ est) si desiderauerit puer, alij etiã fructus
cõcedi illi possunt: cũ alioqui ab ipsis melius sit abstinere, nõ solũ morbi illius deuitandi causa, sed
ad integrã etiã totius valetudinis incolumitatẽ: queãdmodũ vides nos ferme ab oĩbus horarijs fru
ctibus abstinere. † Verũ qm̃ philosophis in præsentia salubris victus præcepta nõ cõscribimus, sa
nè perq̃ optandũ erit si nõ solũ ad pueri curã hæc documẽta, sed ad vniuersam illius vitã facere pote
rũt.} Est igitur illi concedendũ vt palàm & tempestiue eos comedat fructus, quicunq́ȝ magni nõ
fuerint nocumenti, ne clam & intẽpestiue illos comedẽs, magis lædatur: qui.n. palàm ab aliqua re,
quam valde appetũt, prohibentur, ij cum data est facultas, plus nimio ingurgitare se cõsueuerunt. G
Quamobrem pueris ego plura esculenta concedere soleo ex ijs quæ non valde nocent, vt tempe-
stiue & palàm illis moderate vtantur potius, quàm, vt diximus, propter vehemens desiderium fur
tim ex his & voraciter assumere festinent. Atq́ȝ hæc de cibi ratione sufficienter sint dicta.

† At sane philosophis salubris victus documẽta non conscribimus: qđ cer te maximopere optarem, nõ solũ ad huius affiectus curationem sed ad vniuersã pueri tui vitam.

CAP. 5.

Post cibũ aũt vbi paululũ tp̃is intermiserit, priusq̃ ad studia disciplinarũ accedat, leuiter deambu
let cẽseo: & rursum vt id ipsum à studijs rediens ante cœnã faciat, sanè cõsulo: quo tẽpore duas reli
quas panis portiones quas reseruauerat assumat, itẽ aliorũ vnũquodq́ȝ sic (vt dictũ est) carnes q̃dem
ex omni ferè auium genere, præter palustres: ab oĩum autẽ quadrupedũ ″esu præcipue abstineat. A.l.3.f.1.t.5.c.11.fol.211.h
Quòd si qñ illis vti necessitas fuerit, domestici quidem suis extremitatibus & stomacho vescatur,
syluestris vero carnibus vniuersis bene vti potest: hœdorum quin etiã carnes degustet, et non nun
quã leporũ ẽt. Carnes autẽ oẽs sint vel simpliciter cõditæ, vel sine nidore assæ: simpliciter cõdiun-
tur si aquę incoquãtur, & anetho porro sale & oleo concinnẽtur. Quo′nã aũt modo sine nidore re
cte assetur caro, clibanũ quod apud me vidisti, exẽplo tibi esse potest. Ex marino aũt genere crusta
intecta quidem oĩa nocua, & incõmoda: ex piscibus vero optimi sunt ij, qui in saxosis degũt locis:
sumere ẽt poterit ex ijs qui in alto degunt, quos pelagicos vocant: ex chartilagineo autẽ torpedo
ferè sola conueniens est & cõmoda. Cæterum de leguminibus ptissana q̃dem præcipua est: hanc H
sequitur ″lens, alica, et pisum: alia aũt ferè oĩa mala. Et vt vniuersaliter dicatur, quęcunq́ȝ viscosum, A.l.3.f.1.t.5.c.10.fol.210.g
& crassum generant succũ, ventosa q́ȝ sunt, & multarũ superfluitatum, nec non difficilis cõcoctio-
nis, sicut ante dicebamus, maxime sunt cauenda: Ostrea quin etiã oĩa, & chartilaginea ea quę σελά
χια vocãtur, & squãmis carent: præterea bulbi, & cochleæ, & caseus, & fungi, bouinæ q́ȝ carnes: &
oua in aqua durata cũ difficilis sunt cõcoctionis, tum crassos generãt succos. Alica vero & carnes
suillę bonũ quidẽ generant sanguinem, sed viscosum. Palustria autẽ omnia superfluitates generãt
plurimas. Legumina vero omnia ventosa sunt, & præcipue faba, & ciceres: ptissana q́ȝ non diligẽ
ter cocta, ventosa est, quamobrem bene coquere illam oportet, vel ea non vti: lens quoq́ȝ bene de-
cocta omnem ponit ventositatem, verum illa non assidue crebro′ve vti oportet, quoniam humo-
res generat crassos. Cæterum ad victus quotidiani rationem hæc abunde sufficere possunt.

CAP. 6.

Medicamento autẽ ex scilla, quod tibi tradidimus purgatione præmissa, quod q́ȝ primo vere fie
ri iussimus, singulis diebus secure filius tuus vtatur, priusquã ad palæstram accedat: nam nisi valde
magna fuerit ægritudo, & occalluerit, sperandũ sanè est in quadraginta dierũ spatio hoc medicamẽ
to illam perfecte cessaturam, quoniam iam innumeros pueros nulla ellebori opera sic curaui. Ve-
rum post purgationem prius, quàm hoc vtatur pharmaco, semel aut bis absinthiũ sumere oportet.

CAP. 7. A De oxymelite autem vt dicamus, id certe acidissimum esse cẽsetur, quod ad mellis proportionẽ quartã aceti habet partẽ: dulcissimũ vero, quod octauam: aliæ aũt intermediæ mensurę quanto ad extremorum alterutrum appropinquant, tanto aciditatis aut dulcedinis participare videntur. Oportet aũt ipsum penitus decoquere, ita.n. quæ miscentur, accurate in vnũ ambo deueniunt: & aciditatis vehementia, quæ in aceto est, retunditur: & quod in melle inflatiuum est, castigatur: spumam.n. illius, qui recte decoquit, auferre debet. Nec me præterea latet in Gręcia, & in plerisq; locis insularum oxymel etiam ex fauis confici solere, quo etiam tibi secure vti licet, puero præsertim æstiuo tpe Athenis degente. Minime autẽ ad me in præsentia pertinet declarare, qñ dulcius id, aut acidius, vel dilutius, aut meracius exhibere oportet: neq; in alijs particularibus immorari meũ est, sed illius qui & præsens fuerit, & curandũ corpus quotidie inspexerit, & de humorũ habitu recte coniectari poterit. In crassis.n. & viscosis humoribus acidiori & meraciori oxymelite vtendũ est: in ijs aũt qui huiusmodi nõ fuerint, dulciori & diluto magis. Eodẽ etiã modo reliqua q̃ dicta sunt oĩa, pro quotidianis corporũ cõstitutionibus cõmutare et variare cõuenit, quẽadmodũ & in oĩbus alijs ægritudinibus facere cõtingit. Quapropter siquis methodi curatiuæ ignaro et inexperto innumera ẽt perscripserit documẽta, haudquaq̃ illũ sufficientẽ efficiet medicũ nõ modo nõ maximarũ
B ægritudinũ, sed ne minimarũ qdẽ. Istud.n. sępenumero palàm ostẽdi cũ inueterata vlcera malasq; oculorũ dispositiones ad sanitatẽ redegissẽ ijsdẽ sanè medicamẽtis, qbus pleriq; ante me vsi nihil pfecerãt. Et pfecto tpis opportunitas in vsu vniuscuisq; vt Hippocrati placuit, post quantitatẽ ad vires diligẽter accõmodatã, reliquũ vtilitatis apportat: nã pharmaca potius sunt iuuantiũ materia q̃ iuuamẽta, quẽadmodũ ẽt ab excellentibus asseuerarĩ medicis. Et meus qdẽ vnde exordiũ sumpsit, finẽ accipiat sermo, haudquaq̃ fieri posse vt minimũ quippiã quod ad artẽ pertinet ptractare recte valeat is, qui artis penitus sit ignarus & expers, sed illi semper assistentis periti opus esse.

CAP. 8. A.l.3.f.1.t.5.c. 11.fol. 211.c Verum qm̃ pleriq; scillæ succum non recte conficiũt, qñ id tibi ẽt cognoscere cordi est, huic ego sermoni adiungam, quo nã modo illũ cõficere sim solitus. Vas quodpiã accipio à quo extractum fuerit mel, meliterium id Græci vocant: in quod scillam conijcio manibus prius illã in exiguas discerpens particulas. Postea bene apto operculo illud obturans, extrinsecus q; pelle circundans, & diligenter colligans, in loco quopiã meridiẽ spectãte colloco, qui à borealibus omnino non perflentur ventis. Id aũt facere soleo ea anni parte, in qua caniculam exoriri omnes asseuerant Græci: quadraginta aũt huiuscemodi sunt dies, viginti quidẽ ante, totidem q; post exortum: paulatim q; in ijs diebus vas illud ad Solem cõuertere soleo, vt ex oĩbus similiter partibus incalescat. Transacto post
C modum prestituto temporis spatio, vas illud aperiens, in illo reperire soleo scillæ partes elixis similes, succum q; ex illis in vasis fundo quendã defluxum, quẽ colligẽs, q̃ optimo melle cõcinno. Huius singulis diebus, cui dare voluero, cochlearis pleni mensurã præbeo, pueris quidẽ minoris, adultis vero maioris. Quin etiam scillæ ipsius carnes accurate contundens, illasq; cum melle dissoluens, & conterens, ex illis cochleare vnum vt dictum est, præbere consueui: quod sanè quo ad vires & efficaciã secundum à prædicto locum obtinet. Cęterum quicunque scillam elixantes, illam postea conterunt, illius proculdubio vires resoluunt: quemadmodum, qui istud ipsum ex aceto faciunt, pharmacum quidem validum admodum conficiunt, verum neruis non innoxium.

GALENI IN LIBRVM DE NATVRA HVMANA COMMENTARIVS SECVNDVS

Victore Trincauelio interprete.

Hunc librum Galenus inter Hippocraticos non agnoscit.

I N priore horum cõmentariorũ libro opus de natura humana exposui: nũc quæ illi perperã adiecta sunt aggrediemur: quæ & ipsa quodã ordine cõposita digesta q; sunt. Est eteni liber vnus exiguus, in quo de victu sanorũ agit, is à Polybo Hippocratis discipulo videtur fuisse scriptus. Quod autẽ inter hunc, & illũ de natura humana, est interpositũ, ab eo qui primũ hosce duos libros de natura humana, Hippocratis, & Polybi de salubri victu in vnũ coegit, conscriptũ & collocatũ est. Quo enim tẽpore Attalus et Ptolomæus certatim inter se de cõparandis sibi libris contendebãt: ab his qui ex oblatis celebriorum virorum scriptis pecuniam à Regibus reportabãt, cœpere inscriptiones & digestiones

librorum vitiari. Vnde, quum vtriq; libri, & qui de natura humana est, & qui de salubri victu, E
essent pusilli: arbitratus quispiam ob paruitatem neutrum ipsorum multi faciundum, ambos in vnum contulit: subinde vero alius quidam, vel ille idem etiam qui hos primum in vnum redegit, hæc ipsa illis interposuit quæ nunc exponenda suscepturi sumus.

1 *Oportet præterea et hæc nouisse, quòd morbos quicunq; ex repletione ortum habent, euacuatio sanat: quos vero parit vacuatio, repletio curat: quos gignunt labores, illis quies remedio est: quos nimium inducit otium, labor tollit. Summatim vero sciendum, quòd oportet medicum præsentibus morbis, formis, anni temporibus, ætatibus q; contrarium opponere: atq; contendentia laxare, laxata contendere. Sic enim maxime quod molestum est, remouetur: mihiq; curatio hoc ipsum esse videtur.*

Sigillatim oibus huius orationis versibus signũ id Dioscorides ascripsit, quod obeliscũ appellat: quo signo Aristarchus omnes notabat versus qui apud poetã sibi erant suspecti: Sic & Dioscorides agebat, quia suspicabatur partẽ hanc fuisse Hippocratis qui fuit Thessali filius. Nã duo hi magno Hippocrati fuere filij, Draco, & Thessalus, ambo q; genuere filios nominatos Hippocrates. Hæc sanè in præsenti capite proposita sunt. Expedit autem vt & nos de ipsis disquisitionẽ instituamus, particulatim dictionẽ vnamquamq; examinantes. Quicunq; morbi ex repletione ortũ habent, euacuatio sanat. Idẽ non est, vt dicas repletionẽ esse continentẽ morborum causam, vacuationem've, & cætera quoq;, quorũ subinde mentio habita est: aut q à repletione, vel ab aliquo aliorũ quippiã fiat. Nã q morbi aliq ex repletione fiant, vel à repletione (nihil. n. interest hoc vel illo modo dici) verũ est: haud tñ verũ deinde est, q repletio sit causa morbi continens. Quippe "q morbus affectio quædam est in animantis corpore, quæ, vt in libro de morborum differentijs monstrauimus, primum actionẽ lædit. Repletio vero ipsa, vt & id in libro de plenitudine ostendimus, primũ minime lædit actionem, sed intermedia alia affectione: quam aliter Erasistratus, aliter Asclepiades, secus etiam medici qui Pneumatici vocati sunt, gigni constituere. Nos etiam alibi pluribus explicauimus, in quem modum ex vtraq; plenitudine exoriantur morbi. Monstrauimus etenim duplicem esse plenitudinem, alteram quo ad vires, alteram quo ad vasorum concauitatem. Quæ vires respicit, humores ad corruptionem perducit, fluxionem q; ad imbecilliores in corpore particulas immittit. Quæ vero infusionem, & vasorum ora aperit, ea q; sæpe dirumpit, sæpe etiam mortẽ repentinam infert, si corporis obstruat perspirationes. Iam & curatio non modo dicitur morborum eorum qui facti sunt: verum & eorum qui fiunt. Porrò siquis voluerit in his vti nomine proprio, huiuscemodi omnia, causæ προηγούμεναι, quasi pręcedentes dicas, erunt, vt fecit Atheneus, appellãdę: sicuti ea à quibus hę ipsæ, præcedentes inquam, efficiũtur, προκαταρκτικὰς vel προκατάρχοντας, quasi ante incipientes, nominabis: ciborum enim multitudo, cruditates, balneæ, exercitationes nõ opportunę, & cætera tandem quę in commentarijs de procatarcticis causis recensuimus, præcedentium vniuscuiusque morbi causarum effectrices sunt. Quos vero parit vacuatio, repletio curat. Qui hæc scripsit, abusus nomine repletionis videtur: quum nedum medici omnes verum & cæteri Græci repletionis vocabulum excessibus immoderatę quantitatis accommodare soliti sint: at vacuatio per contrarium excessum corrigenda non est. Subinde tamen audi rationem, quę immoderatis excessibus fauet. Sunt cibi quidã, qui ad alicuius iam sani habitum moderati sunt: horũ collatione excessum & defectum intelliges. Qui vero vacuatus est, si id quod de suæ prioris mediocritatis quantitate detractum est, resarcire velit: cibum adaugebit. Qui si tantundem nunc alimenti ingerat, quantum ante quàm vacuaretur solitus erat: nunquam id quod exinanitum est replebit. Ad artificem sanè pertinet moderate incrementum id afferre, vt neq; intempestiue repleat quod demptum est, neque cõfertim atq; repente. Sunt nonnulli ex medicis, qui nolint in causis morborum ponẽdas esse vacuationes, quas dicunt tum virium imbecillitatem, tum habitus gracilitatem solummodo parere, & q nullus vnquã morbus ex defectu oritur. Hi profectò non animaduertũt, qui morbi eos arripiant, qui immoderate vacuantur. Nam facillime ex quacunq; occasione refrigerantur, itẽ q; paruo negotio vruntur, faciles etiã vt in lassitudines incurrant, omnibusq; externis causis obnoxij sunt: & lõge pręterea magis ij ex vigilia, tristitia, cruditate, & ira, quã qui bono sunt habitu, in morbos decidunt. Quos labores gignunt, quies remedio est. Labores eos appellat, qui in motionibus fiunt præter modũ. At vero qui in hunc modum affecti sunt, q quiete sint reficiendi: nemo mortalium est qui hoc nesciat, qui q; id etiam non agat, vt neque in hac re medici consilium expectent: immo & bruta etiam (vt iã ostendimus) nedum homines, noxam per ea quæ contraria sunt, lędentibus auferunt. Quos nimium induxit otium, labor tollit. Neque primum, et per se otium morbos excitat, sed media plenitudine: ociosis enim minus corporis particulæ digeruntur, & præterea imbecilliores redduntur, vt inde vtraq; gignatur plenitudo. Itaque immoderatior motus vires quidem nequaquam validiores reddit: humores tamen qui redundant, euacuat. Liquet igitur, quòd si in his motus qui modum parumper excedat adhibeatur, sensim à lassitudine capietur homo, vt tamen non illico febricitet. Summatim vero sciendum quòd oportet medicum præsentibus morbis, formis, temporibus anni, ætatibusque contrarium opponere.

A. l. 1. f. 2. d. t. c. 1. fol. 28. d

F

G

H

Formas

A Formas appellare videtur corporum naturas, quarum substãtiam ostendimus in temperatura quatuor elementorum sitam esse. Morbi itaq; curantur ab his quæ facultatibus contraria sunt, vt iam monstratum est, non aũt apparentibus imaginationibus. Porrò natura corporis quę temperamento idem est, non omnis per contraria corrigitur: quemadmodum neq; anni tempora, aut ætates: sunt enim in ipsis temperatæ quædam, sicuti multæ etiam intemperatæ: vnde temperatarum similibus seruatur temperies: contrarijs vero intemperies intemperatarũ emẽdatur. Hæc quippe in libris de tuenda sanitate definita sunt. Atq; contendentia laxare, laxata vero contendere. Nequaquam, vt decebat, morborum oppositionem constituit: cõtendenti.n. laxans, laxato contentũ proprie opponitur: contendentia vero & laxantia proprie de causis, & nõ de læsis dicuntur corporibus: cõtenta aũt & laxata, ad ipsa læsa iam corpora referuntur. Præterea ẽt contenta & laxata corporũ nomina sunt, minime vero morborũ contentorum aut laxatorum: quem ad modũ durum & molle, rarum, & densum: de quibus à nobis probe in sexto epidemiorum libro || actum est eo loco. Cutis duræ mollitio, contentæ remissio. Quo etiã in libro subinde de condensando, quod rarefactioni contrarium est, sermonẽ habuimus: id autẽ cum inspissare idẽ est, sicut inspissatũ & densatũ.

Non reperio hæc verba in lib. Epid. habẽtur tamẽ in li. de vsu humidorũ Hipp. in principio.

2 B *Fiunt autem morbi, tum à victu, tum vero à spiritu, quo attracto viuimus.*

Victum nonnunquam solum cibum potum q; appellant: sæpe etiam hoc nomine omnia vitæ instituta cõprehenduntur: qua significatione hic usurpatum esse est arbitrãdum. Neq; enim ex his solum quæ comedendo vel bibendo ingerimus, verum ex balneis quoq; & exercitationibus, otio, vigilijs, mœrore, ita, refrigeratione q; & æstu, morbi ortum habent: quandoq; etiam ex solo spiritu, quo respiramus, lædimur, vt in locis qui Charonij dicuntur.

3 *Vtrosque vero hoc dignosces modo. Quum multi homines vno corripiuntur morbo tempore eodem: id in causa esse arbitrandum, quod communissimum sit, quoque omnes maxime vtimur: id vero est, quo respiramus. Constat enim quòd victus cuiusque nostrum causa minime sit, vbi morbus omnes subinde tentat, tam iuuenes quàm senes, tam viros quàm fœminas, prætereaq; tam eos qui vinum quàm qui aquam bibunt, quiq; maza, & qui pane vescuntur, & tam eos qui in multis sunt, quàm qui in paucis laboribus. Non igitur, quum homines quocunque victu vsi in eundem morbum incidunt, ratio victus erit causanda. Verum vbi eodem tempore varij suboriuntur morbi: clarum est quòd suus cuique victus causa sit.*

C Quòd communem causam habeat, siquid multis morbis cõmune sit: probe profectò ab eo dictum est, perinde ac cætera huius orationis: vt tamen id nõ omnino recte dictum sit, ꝙ ortus communiũ morborum in aerem solummodo sit referendus: quãdo ex fame in Æno leguminibus vescentes, crura imbecillia habuere: qui vero eruo, illis genua dolebant. Iam etiã nouimus ꝙ comesse semiputridum triticum famis necessitate compulsi quidam, communi morbo ex communi causa arrepti sunt. Sed & exercitus quandoque, dum prauis vterentur aquis, simili in omnibus militibus noxa vexatus est. Cætera huius capitis clara sunt.

4 *Sic autem curatio instituenda est, vt contra occasionem morbi (quem ad modum alibi à nobis dictum est) & victus etiam rationem venias. Nam satis patet, quòd ea quibus homo in uictu vtebatur, vel omnia, vel pleraque, vel ex illis saltem vnum, illi inopportuna sunt. Quæ quum animaduerteris, commutabis: atque hominis tum ætate, tum forma annique tempore, & ipso morbi modo recte examinatis ad curationem accedes, nunc detrahendo, nunc addendo. Iam enim docuimus semper tam in exhibendis medicamentis, quàm in victu instituendo, prospiciendum esse ad ætates singulas, & anni tempora, ad formas & ipsos morbos. Quum vero idem morbus populariter inuaserit, tunc obscurum non est, victum haud esse in causa, sed id quod spirando trahimus: quippe quod morbosa quædam habeat excrementa. Itaque eo tempore homines sic monebis, victum, quòd minime* D *causa sit, ne mutent: sed id curent, vt corpus quàm minime fieri possit tumidum aut imbecille sit: paulatim etiam de cibis & potionibus, quibus vti consueuere, demant. Nam subita victus immutatio citra periculum non est, ne quid in corpore innouetur ab ea permutatione. Porrò hac victus ratione erit vtendum, si quando nihil videatur hominem eo offendi. Verum cura erit adhibenda vt quàm parcissime spiritus in corpus influat, sitq; maxime familiaris. Locum præterea, in vim alienam ab eo in quo morbus ille excitatus est, mutabis, & corpora extenuabis. Sic enim fiet vt homines neque multo neque frequenti spiritu egeant.*

Mancam communium morborum, quorum causa sit aer circunfluus, curationẽ protulit. Nonnunquam enim halitus stagnorum, paludum, & cœnosorum locorum, vel huiuscemodi alicuius terræ istiusmodi gignendis morbis occasionem præstat: interdum vero sola anni temporum intemperies. Recte igitur, quum halitus sola potius substãtiæ proprietate, quàm simplici aliqua qualitate corporibus noxij sunt, curandi rationem explicuit, rem hanc in duos referens scopos, locorũ mutationem, ac vsum modice respirationis. At vero in his qui ex qualitate læduntur, non morborum modo iam dum factorum, curatio: verum & custodia ne illi suboriantur per contrarias perficitur qualitates: quia si corpus ab immoderato offendatur calore, per refrigerantia: si ex frigore, per calefacientia: et pari etiam modo in alijs tam simplicibus, quàm compositis qualitatibus. Iam au-

tem à nobis de his indicationibus quæ ab ætatibus, anni temporibus, corporum q; temperamentis E
sumẽdæ sunt, actum est. Illud vero τῇ φαρμακείῃ προτρέπεσθαι græce dictum arbitror pro προσφέρεσθαι i. occurrere morbis per cõtraria. Nam nunc etiã in Asia dicunt aliquem alicui προσφέρεσθαι χρηστῶς, ἢ φιλικῶς, ἢ ἀπίστως, ἢ ἀπηνῶς, hoc est bene cũ eo agere, vel amice, vel perfide, vel crudeliter.

5 *Morbi quicunque ex valentißimo corporis membro ortum habent, vehementißimi sunt. Nam si ibi permanserint, vbi cœperint; necesse est vt laborante membro validißimo, totum male afficiatur corpus. Sin autem ad imbecilliores partes à robustioribus quicquam delabatur, non erit facilis dissolutio. Quæ vero ab infirmioribus ad fortiora deueniunt, solutu faciliora sunt: influxus enim facile à robore repellitur.*

Siue membrũ, siue corpus, valentissimum quis dicat, id proprie dicet quod ad actiones validiores obeundas sit optime constructũ: quo pacto Herculem robustissimũ fuisse dicimus. Altero etiã modo validum esse hoc corpus dicimus, vel hoc mẽbrum, pro hac certa actione, quẽadmodũ aliud pro alia, & in omnibus alicui quidem singularum actionum robur adsit, ita tamen, vt aliud in eorũ alio robur habeat. Vna itaq; actio earum motionũ quæ in animante voluntariæ sunt, vt si aut currat, aut cum alijs animantibus cõgrediatur, aut corpus aliquod animatum vel inanime diuellat, aut quicquã auellat. Est & vna alia facultas quæ ad actiones vitales pertinet, vnde arteriæ & cor habẽt F
ꝙ pulsent. In his præterea q̃ genere inter se differunt, sunt aliæ quædam dissimilẽs, quæ non modo in animalibus, sed etiã in plantis, reperiũtur, quapropter naturales eas nominamus, attractrix, cõtentrix, alteratrix, & expultrix. Potest itaq; aliàs quidẽ in alio atq; alio corpore venter, verbi gratia, facultatem quantum ad vnam quampiã actionem spectat robustissimum habere, vt ad contentricem aut alteratricem: non nunq̃ etiam vel iecur, vel lien, vel aliorum aliquod. Contra etiã in animante eodẽ inualida erit ventris attractrix, vel expultrix facultas, quas tamen iecur robustissimas obtinebit. Sed is author qui hæc literis mãdauit, ista prætergressus est. Mihi vero robustũ videtur intelligere id, quod præter hoc quòd à causis quæ morbos pariunt haud facile afficitur, habet etiã vt si in ipso aliqua humorum excrescat redundantia, in aliud quodpiam membrum ope expultricis facultatis propellat: sed est sanè manifestum quòd oportet vt valentius sit id quod propellit, eo quod recipit. Erit quippe in omni corpore, hoc quidem membrum infirmissimum, alia vero validissima: in quo omnes tam medici quàm vulgares consentiunt. Et proinde podagricis pedes aiunt esse inualidissimos: vniuersum autem articulorum genus ijs qui arthritidi obnoxij sunt: infirmum etiam caput esse, quibus id dolet: & lien, lienis vitio laboranti: oculos quoque illis, qui in G
lippitudinem procliues sunt: eodem q; in cæteris partibus modo. Præterea vero, vt duplices sunt causæ morborum effectrices, aliæ externę, alię vero quæ à nobis ipsis prodeunt: sic ad externas interdum offensiones non nullæ in nobis partes imbecilliores sunt: ad internas aliæ: quando & causarum ipsarum non eadem genere vis est. In nobis etenim morbi vel ex humorum multitudine, vel ex eorundem suboriuntur prauitate. Externæ item causæ corporibus animantium nocuæ sunt, tum quòd intemperiem quampiam gignant, tum quòd contundant, vel incidant. Luxatio enim & ab vtrisque videtur habere occasionem: solus enim absque alterius congressu quispiam ambulans interdum genu, aut mẽtum oscitans, luxauit: sic et alium aliquem articulum aliud quicquam agens, aut se contorquens: sed & sine vlla externa causa aliquibus infractum est membrum aliquod, dum subito contorquetur, aut vi maiore salit. Vnde totidem sunt membrorum facile aut ægre patientium, totidem etiam firmitatis vel infirmitatis genera, quot sunt causarum. Morbi siquidem qui ex humoribus habent originem, ipsi etiam à robore vel imbecillitate expultricis facultatis ortum habent. Nam quum omnes animalis particulæ naturali quadam connexione inter se deuinctæ sint, à robustioribus repulsi noxij humores, ad alias confluunt: & inde rursus ad alias, donec in imbecilliorem partem quampiam delati, ibi figantur, quòd nullam se præterea inualidiorem habeat, quò morbosum humorem propellat. H
Hæc si, perinde ac intestina, venter, vesica, vterus'que, effluxus habeat, inde excreta noxia causa vacuatur: quæ tamen si consistentia tenuior sit, sępe canalibus quæ in ea parte sunt, diruptis, aut vasorum ostijs reseratis, copiosior subsequitur euacuatio: in quem modum fiunt sanguinis quæ absq; vulnere sunt, profluuia. Si vero ea neq; dirumpantur neq; aperiantur, sed crassus sit humor aut tenax, qui in aliquam incumbat particulam, tumorem aliquem in ea parte præter naturam excitat. Sic ergo hæc est membrorum nostri corporis imbecillitas, & eorundem robur, in affectibus illis qui ex nobis ipsis prodeunt. Qui vero ex externa causa, ij dum calefiunt vel refrigerantur, exiccantur aut humectantur, plurimũ affici videtur. Alioqui enim quæ aut cõtundunt, aut incidũt, vel aliud quodpiã huiuscemodi agũt, raro admodum corporibus animalium morbos afferunt. Quo fit vt aliud membrum ad aliud in huiuscemodi morbis collatum sit vel imbecille, vel robustum. Membra siquidem natura frigidiora, faciliora etiam sunt vt à refrigerantibus causis afficiantur: calidiora vero, à calefacientibus: nec secus etiam ea se habent, quæ præ siccitate aut humiditate sunt intẽperata. Sunt porrò in his non nulla, quæ & si non ægre à calfacientibus refrigerãtibus've, exiccãtibus q; aut humectantibus causis afficiãtur, quia tamen vim expultricẽ obtinent valentiorem, in aliam partẽ suũ impellunt malũ.

* Alicubi legitur ὁμογενεῖς hoc est consimiles.

A Quum igitur non vnus neq; ſimplex modus ſit, quo membrum robuſtum aut debile aut ſit aut in
telligatur, ſed multi potius ac genere varij: nemo eſt qui poſſit pronuntiare, præſens pars vera ſit
nec ne. Verum enimuero vt de hac, ita de alijs omnibus quæ modis pluribus dici & accipi poſ-
ſunt, id ſanè dixerim, ꝙ quum ita indiſtinctè proferantur, confuſam ac mimime articulatam habēt
interpretationem, vt inde nequeant auditores aliquem fructum referre. Præterea nec leuem obie-
ctionem id patitur, quod præſens inſinuat oratio, vbi ait: Quę vero ab infirmioribus ad fortiora de
ueniunt, ſolutu faciliora ſunt: influxus enim à robore facile ἀποκλείζεται. Et proinde expoſitores
varij in exponendo illud ἀποκλείζεται fuere. Nam quidam ἀϖοκλείζεται ſcripſere, alij ἀποκλείεσ-
ται. Fuere & qui ἀποπαγιώσεται, tertia ſcilicet ſyllaba verbi iſtius per ω ſcripta: Sicut alij, in qui-
bus eſt Dioſcorides, per η & σ, ἀποπαγήσεται dicunt ita, vt pro repelli ſit poſitū hoc verbū. At ve-
ro ſi ab infirmioribus particulis ad validiores propulſus noxius humor, ab illis rurſum repellatur,
nihil inde ægrotus proficiet. Quare melius ſanè erit vt hoc modo ſcribatur locus iſte. A robore.n.
quæ influunt expendentur, hoc eſt concocta ac digeſta conſumentur. Quidam autē validiſſimas
partes eas appellari hic quæ principes ſunt, autumant, & falſam reddunt hanc ſententiā. Satius.n.
eſt vt humores praui, relictis principalioribus partibus, in ignobiliores ferantur, q̄ ꝙ ab ignobilio-
B ribus in principes impellātur. Aſpeximus etenim ſæpe in his qui articulari morbo, aut podagræ
obnoxij erant, ꝙ repulſis ab artubus humoribus eò delatis, illi in principē aliquā partē contenden-
tes, homini interitū attulere: cui ea ſola relinquebatur ſpes ſalutis, ſi iterū poſſent ad artus reuelli.

6 *Venæ, quæ craßißimæ, ſunt in hunc modum digeſtæ: Quatuor ſunt in corpore earum paria, quorum vnum ab
occipite per ceruicem exteriorem vtrinq; delatæ ad ſpinam, & inde ad coxas & ad crura, & tandem per tibias exte
rius ad malleolos vſq; ad pedes perueniunt. Quare in dorſi aut coxendicum doloribus ſanguis mittendus eſt ſectis ex-
terioribus in poplite aut malleolo venis. Alteræ autē quæ à capite ortū habent venæ prope aures, & iugulares appel-
lantur, per ceruicē interiorē † à caua iuxta ſpinam vtrinq; & lumbos in teſtes delatæ & femora per poplites ex par-* † Alibi tamen legimus ἀπὸ τῆς κοιλίας: hoc eſt à ventre.
*te externa, atq; per tibias in exteriores malleolos & pedes: Vnde ad lumborū dolores teſtiumq;, venas incidere in ti-
bijs oportet & malleolis interioribus. Tertiæ venæ per ceruicem ex temporibus ſub ſcapulis in pulmonem ſubinde ten
dunt, & vna à dextris in ſiniſtra, altera à ſiniſtris in dextra procedit. Et dextra quidem à pulmone ſub mammam
tranſiens, ſe ad lienem & renem confert. Quæ vero à pulmone ex dextris in ſiniſtra delabitur ſubter mammam ad
iecur & renem pertingit: ſic tamen vt ambæ in ſedem deſcendant. Quartum deinde par à ſincipite oculiſq; ſub cer-
uicem & clauiculas deferuntur, mox vero ab his ad flexus brachiorum & cubitum brachialiaq; & digitos: item à di*
C *gitis per pectinem & cubitum ex ſuperiore parte manuum ad inflexus, & per brachiorum inferiores partes ad alas,
& à ſuperioribus coſtis altera ad lienem, altera ad iecur deſcendit: poſtea vero vtræque ſuper ventrem incedentes, ad
pudenda tandem concedunt vtræque. Sic ergo ſe habent venæ craßiores. A vena tamen caua multæ aliæ variæq;
per corpus diſpertiuntur, quæ alimenta corpori miniſtrant.*

Ea quæ in artibus in cōtrouerſiā veniūt, partim ſenſu, partium demōſtratione dijudicātur. Quę
ad iudicium ſenſus pertinēt, vigentē à quo iudicētur ſenſum expoſcunt: ſed quæ ad demonſtratio-
nes, rationē exercitatione elaboratā. Iam igitur ſi de ciborum concoctione, tum ea quæ in ventricu
lo fit, tum vero quę hanc excipit, humorum generatione, diſtributione, nutricationeq;, & id genus
reliquis, ſermo habeatur: ratione qua veterū opiniones iudicentur, egemus. At vero an quæ rumi-
nant animalia, quatuor ventres habeant: quæ autē vtrinq; ſunt dentata vnū, à ſenſu hoc, non ex de
monſtratione petendum. Vnde diuerſus modus eſt, quo conuincendi falſitatis ſint qui aberrāt, in
his quorū ſenſus, & in illis quorū ratio iudex eſt. Eorū.n. quæ ad ſenſum attinent, quū inter ſe aliq
diſputant: ad id quod in corporū diſſectionibus conſpicitur, ſi ſe cōtulerint, facile erit iudiciū. Sed
q̄ demonſtrationē requirūt, poſſunt ſine vlla ēt diſſectione, ſola aſcripta demōſtratione iudicari. Igi
D tur quū ſcriptis cogimur cū his cōtendere, q̄ de aliquo diſſectorio theoremate, quod ſenſum in pri-
mis iudicē habet, impudentiſſime pariter ac imperitiſſime pronuntiarūt, fieri nequit vt ignari eo-
rum q̄ in diſſectionibus videri ſolita ſunt, poſſint mendaces à veridicis diſcernere. Vt enim ſiquis
Cretam eſſe inſulam negauerit: ſtatim ab omnibus qui id audierint, deſpicietur, quippe qui probe
nouerint eam eſſe inſulam: Sic ſiquis canibus quatuor eſſe ventres affirmauerit, vnicū vero rumi-
nantibus, hūc illi qui in ruminantibus quatuor, & vnū in canibus inſpexere, facile deridebūt. Idip-
ſum quoq; de venarū ſectione dicas: nam à ſenſu, non à demonſtratione huiuſce rei petendum eſt
iudiciū. Porrò quoaduſq; illi q̄ in hac re diſcordes ſunt, in ſuis chartis qcqd illis viſum ſit deſcripſe-
rint: veritas eos q̄ ſectionis imperiti ſunt latebit. Sic itaq;, quum in hoc præſenti ſermone in cōtro-
uerſiam venerimus cum his qui auſi ſunt affirmare quatuor venarū paria à capite in corpus deſcē-
dere: diſſectionis rudibus nullam poſſumus validam ſcriptis afferre demonſtrationem, nempe ꝙ
non demonſtratione, ſed ſenſu iudice egeat. Niſi quis forte velit, ea proponens, quæ de iudicanda
hiſtoria, tum à multis tam philoſophis q̄ medicis, tum vel maxime ab empiricis tradita ſunt, ho-
rum inſtitutis vſus iudicium afferre. Et equidem antiquiorum iudicia, atque etiam conſenſum au-
thorum minime fugerim, dū illi qui ſcripſere fuerint in re de qua ſcripſere conſummati, quemad-
modum in diſſectoria diſciplina Eudemus & Herophilus: Crateuas, & Dioſcorides in metallicis

medicamentis. Quod si quis huiuscemodi subterfugiat iudicium, non modo non poterit quatuor E venas ostendere à capite descendentes, verũ neq; tres, neq; duas: quia vna tantummodo vena est, & ea maxima quæ caua appellatur, à gibbo iecinoris per totã animalis longitudinẽ protracta. Nã quum septũ transuersum animantis partẽ superiorẽ ab inferna separet, vena caua pertransiens trãsuersum id septũ sursum versus ad cor tendit, deorsum vero à gibbo iecinoris per spinã concedit. At ab ea quæ sursum cõtendit parte planè perspiciũtur tanquã à caudice omnes exoriri, quæ septo transuerso superiores sunt venæ: sicut ab ea quæ ad spinã deflectit, inferiores. Horum Hippocrates in secundo epidemiorũ libro ‖ meminit, vbi venã cauã iecorariam vocat. Huic cęteri omnes qui cunque in dissectionibus versati sunt, consentiunt: nec quisquã alius vnquã medicus repertus est, siue dissectiones diligentius siue negligẽtius ptractauerit, qui asseuerauerit octo esse venas, q̃ à capite in corporis infernas discurrãt partes, nõ Diocles, non Praxagoras, nõ Erasistratus, nõ Plistonicus, non Philotimus, nõ Mnesitheus, nõ Dieuches, nõ Chrysippus, neq; Antigenes, vel Medius, vel Euryphon, nec alius tandẽ quispiã è numero priscorũ medicorum. Et quid de recentioribus dicã, à quibus anatomica disciplina plurimum adaucta est? in quibus Herophilus & Eudemus fuere: quos nullus ad tẽpora vsq; Marini & Numesiani subsequutus est, qui illorum methodo aliquod inuentũ addiderit, vt neq; Heraclianus, cũ quo Alexandrię magna attentione versatus sum. F Horũ virorum & alij etiã plures extitere discipuli: sed omniũ præstantissimi fuere, Numesiani quidẽ, pręceptor noster Pelops: Marini vero, Quintus. Quintus vero vt de nulla pręterea re alia quicquam scripsit, sic neq; de dissectionibus. Sed aliorũ nõ paucos habemus anatomicos libros. Immo & cõmentaria reperiũtur anatomica à discipulis Quinti ædita, qualia sunt Satyri præceptoris nostri & Lyci. Igitur quum ab his omnibus, & ab alijs pręterea multis, de corporibus secãdis scriptũ sit: nullus tamen nouisse potuit quatuor venarũ paria à capite delabi. Neq; hoc secus esse videtur, q̃ si quis vellet cõtendere Athenis octo esse arces, vbi vnica tantũ est. Romæ etiã si aliquis diceret colles octo esse qui inhabitẽtur, alius vero sex tantum, vno vterque mentiretur. Si tamen quispiã vnum pro septẽ habitari collẽ, contra vero Athenis pro vna octo dicat esse arces, hic lõge maiori mendacio erit obnoxius, quàm alter, qui vno tantum à vero aberrat. Sic ergo quum vna sit vena, quæ à iecinoris gibbo in supernas corporis partes fertur: quę etiam si quis à superioribus sectionẽ exordiatur, descendere potius quã ascendere dici poterit, vt tamen nihilo secius vna videatur: ille profectò ab omnibus deridendus veniet, q octo dixerit à capite venas deferri. Quia siue ex superna parte deorsum, siue ex ima sursum, ferri dixeris venã iecorariã, quã cauam appellant: illa vna penitus semper erit per gibbum iecinoris porrecta. Et proinde si vllus cuiuspiam reperiatur liber, G qui anatomen huiuscemodi litteris mandauerit: nullus sanè vnquam eã poterit illius habere rationẽ, vt pati possit particulatim omnia capita legere: immo hoc vno audito, quatuor esse venarũ in corpore paria, statim quasi à stolido quodam instituto aufugiet. Verũ posteaquam hæc à non nullis interiecta sunt Hippocratis operibus, coacti fuimus nos hoc tẽporis, quod tũ in his refellẽdis, tũ vero illis quę vel pperã scripta sunt legẽdis cõsumimus, dispendiũ subire. Est (ait ipse) par vnũ venarũ, quod ab occipite exoriens, p ceruicẽ descẽdens, & ab exterioribus spinæ partibus ad coxas delatum, mox inde p tibiã ad malleolos tandẽ exteriores puenit: Alterũ vero par à partibus iuxta aures originẽ habere ait, quod per collũ delatum, constitutis q; venis iugularibus vocatis, mox vt primũ ex externis circa spinã partibus, ita hoc ab internis, ad testes & femora pertingit: deinde vero p poplites ad internos cõcedit malleolos. Quis vnquã si vel diẽ vnã secari corpora viderit aliquãdo, hęc audire queat? Multa quidẽ in sectionibus existũt theoremata obscura, nec facilẽ demõstrationem habentia, quæ merito quempiã ex his qui in ea re non admodũ consummati sunt, latere possunt: & propterea de his aliqua suborta est dissensio: at maximę illius venæ negotium ita omnibus apertum est, vt illos qui ex anatome quicquam addiscere potuerint, fallere nequeat. Immo adeo penes omnes in confesso est, vt etiam poetæ id cognoscant. Vnde Homerus ait, H

Et venam præcidit inde,
Quæ dorso incumbens in collum fertur vtrinque.

Sic igitur vnam, vt vna etiam est, nouit, non quatuor: duas extra spinam, duas item alias quæ eodem sicut illæ modo vtrinque secundum spinam porrectæ sint: vt tamen nullum sit animal, quod, in quem modum qui hanc descripsit anatomen fingit, quatuor habeat. A vena hac maxima, per vniuersos spinalis medullæ fines, vt in secundo Epidemiorum libro ‖ scripsit Hippocrates, germina oriuntur: superior eius terminus ad clauiculas est, inferior autem ad os sacrum. Horum alter in venas iugulares scinditur: alter in illas, quæ in crura deferuntur. Iam ergo quomodo is, qui hoc secundum par commentus est, putauit iugulares venas duas permanentes iuxta spinam ex internis partibus ad crura deuehi? quo etiam interius ad malleolos peruenire? quum vna in vtranque & sola vena feratur, & non vna intra, altera vero extra malleolos, sed vnius & eiusdem sunt rami. His autem præterea ineptius est tertium id venarum par, quas à temporibus deductas per ceruicem, sub scapulis transire ad pulmonem dixit: inde vero mutato incessu, à recto in obliquum, dextram ad sinistrum latus peruenire, sic que ad lienem, & sinistrum renem concedere: sinistram vero ad dextrum renem: & ambas tandem in sede finiri.

Marginal notes: 2. Epid. sect. 4. (beside "tes in secundo epidemiorũ libro"); 2. Epid. sect. 4 (beside "xima, per vniuersos spinalis medullæ fines")

A Sed dicat quispiam authori huiusce inuenti, ò bone vir, sedes habet sua venarũ germina à caua iux
ta lumbos exoriẽtia, qua sanè parte duæ illæ q̃ in vtranq; partẽ deductæ à caua ortæ, quasi rami ma-
iores in crura deueniũt. Et quis prꝑterea est nedũ medicus sed nec coquus, qui nesciat sanguinẽ à
corde, cuius ille qui hoc tertiũ cõfinxit par, vsquã in suo sermone ne meminit quidẽ, pulmoni per
venã vnam subministrari? Immo is istius sermo id si vllam habeat venam ignorasse videtur, quod
tamen à non nullis sectoriæ disciplinæ peritis tanquam fons & origo venarum omnium per vni-
uersum corpus distributarum, habitũ est. Quartũ enim venarũ par à sincipite oculisq; suum initiũ
habere ait, vnde sub ceruicem & clauiculas delatum, brachium ingredi, ad vtranq; manum vnam:
subinde vero ex superioribus partibus in digitos ferri, & mox referri rursum per vniuersam manũ
ad alam, inde q; per costas progredi, alteram quidem in iecur, alteram in lienem, vt tãdem à ventre
decurrentes ambæ ad genitalia desinant: sic q; nec istæ vllam cordi partem attribuũt. Qui ergo po
tuit is horum, veluti nouus quidam Prometheus, confictor, tãtum viscus, cor inquã, omnino obli-
uioni mandasse? At nec cerebri vsquam meminit: vel forsitan quòd malleolis esset in minori ho-
nore habendum. Sed quod de renibus tradit omnẽ videtur cęcitatem superare: quippe qui à vena
caua maximas venas habeant, quas iste prꝑtergrediens, sibi quasdam alias eò à pulmone deferri cõ
B fingit. Iam igitur satis ex omnibus istis constat, ꝙ vir iste nequaquam, vt alij quidã sectionibus ope
ram dantes sæpe faciunt, quædam quasi cæcutiens præterierit, sed potius nihil prorsus viderit. Nã
siquis vel maxima non videat, hunc nihil omnino videre, q̃ cæcutire verius dicas. Atque is qui de
venarum à capite in vniuersum corpus partitione habitus est sermo, ꝙ ebriorũ somnijs similis sit,
eorum qui sectionibus vel parum interfuerint, nemo ignorat. Porrò paruas aliquas venas viros
anatomicos fefellisse, magnum non est: nunquam tamen quisquam aliã alio modo descripsit, neq;
eas quæ à cæcis etiã, modo digitos admouissent, comprehendi poterant, prætermisit. Itaq; vna est
vena, per quã sanguis ex iecinore in vniuersum corpus influit, à qua multæ aliæ minores quasi ra-
mi à trunco prodeuntes, illum omnibus corporis dispertiuntur particulis. Quòd si sanguinẽ in ca
ua vena fluuio compares, riuulis vero illum qui inde in corporis particulas defluit: minime à vera
aberrabis similitudine. Sed siue fluuio, siue trunco similẽ esse venam magnã quis dicat: omnes pe
nitus medici consentiunt vnicam eam esse, præter q̃ ille qui audacissime quatuor hæc paria huic li
bro interseruit. Et prꝑter alia multa, tum cor, tum venam ipsam cauã silentio prꝑterijt: quum tamẽ
iugulariũ meminerit, in quas illa in supremo thorace scinditur. Quicquid enim prꝑterea inter locũ
hunc & vltimam spinæ partem clauditur, vena caua occupat, à qua venæ vtrinque germinant. Ex
C vtroq; vero ipsius termino, & ex vtrisq; partibus bipartita est. Nam à superiore eius parte duæ pro
deunt venæ maximæ, quæ per collum inuectę iugulares appellãtur: ab inferioribus vero in vtrũq;
crus vna, vt iam diximus, & ea q̃dem maxima descendit. Eorum sanè quæ ꝑ collum feruntur, & iu
gulares vocantur, in suo illo secundo pari meminit nouus hic noster Prometheus: vbi temeritatẽ
ac ignorantiã maximam ostendit, nulla vnquã cauæ venæ, à qua istę ortũ habent, facta mentione.
Debuisset quippe, si vnq̃ vel tantillũ secãdis corporibus interfuisset, dixisse venas has iugulares in
vnum coire & efficere iecorariam vel cauam venam, vel quomodocunq; quis illã in præsentia ve-
lit appellare. Quòd si de istis tanq̃ semper sic duabus permanentibus ab eo sit sermo habitus, qui
dicat illas per internas prope spinã partes ad interiores malleolos deuehi: quid deinde de alijs ve-
nis post quatuor illa paria descriptis erit dicendũ? quas ipse putauit alimentũ à caua vena in cor-
pus vniuersum afferre: ac si quatuor illa cõmemorata paria alterius cuiuspiã negotij gratia fuerint
à natura fabrefacta, neq; vnũ idem q; & cõmune sit venarũ omniũ munus: nempe sanguinẽ ex he
pate in cęteras animantis partes aduehere. At vero quæ à ventriculo & intestinis succum ciborũ
in iecur asportant, earũ nulla vltra iecur progreditur: immo nec in multis secundum iecur locis ap
parent, quamuis numerosæ admodũ ex ea parte sint, qua ventrem & cætera attingũt intestina: sed
D in vnũ locum quem portas iecoris vocant, omnes cõueniunt: quẽ locũ qui primus portas nomina
uit, iecur vrbi aut ædibus amplis comparauit: intestina vẽtrem q; agris, ex quibus instar viarũ per
venas multas cibi in vrbis ædium've portas vehuntur. Delirat itaq; in hoc animante, quẽ sibi no-
uus iste Prometheus, suo sermone fingit. Nã nemo vnquã animal aliquod effectu ipso sic forma-
bit, vt in eo venę à vẽtriculo & intestinis alimenta in totũ corpus deferant: oẽs siquidẽ in vnũ con
curruntlocũ, portas scilicet iecinoris: vnde quæ per id viscus dispertitę sunt venę assumptũ alimen
tum in cauam venã ferunt: à qua in totũ corpus sanguis (vt paulo ante diximus) distribuitur.

7 *Ferunt præterea à crassioribus venis in cauam & in reliquum etiam corpus, atque ab exterioribus intro, mu-
tuoq; impartiuntur: internæ extra, & externæ intro.*

Poterant huic nouo Prometheo quatuor ea venarum paria suffecisse: nec tamen satis isti fuere,
immo præ inexplebili quadã impudẽtia, has illis insuper addidit, q̃ corpori à caua vena alimentũ
ministrẽt. Et nũc coronidẽ sermoni impositurus, de venarũ cõione hoc tandẽ minime verũ ꝓtulit.
Ex his etenim venis q̃ à caua oriũtur, quas ille crassas vocat, nulla in alia partita paria intestinis aut
ventriculo inseritur. Porrò vt ne verbũ quidẽ is, qui hãc venarũ anatomen cõmentus est, verũ attu
lit: sic Hippocrates epidemiorũ libro secũdo, ‖ in nullo prorsus aberrauit. Quare insaniũt profectò 2. Epid. sect. 4.

qui ne per somniũ quidẽ corporũ sectiones attigere, & libros Hippocratis exponere aggrediũtur, E
& illi quammaxime, qui quum velint Hippocratici appellari, in eundẽ tamen authorẽ & has vniuersas de venarum sectione nugas, & exactam eiusdem disquisitionem in secundo epidemiorũ traditam referendã arbitrantur. Si.n.in alterutro eorũ aliquod præterea accessisset inuentũ: fieri sanè potuisset vt idẽ vir tẽpore peritior factus, illis q̃ ab eo prius ꝓbe dicta fuerãt, alia ẽt addidisset. At quũ videamus Hippocratẽ nõ modo omnia ad amussim in cõmentarios retulisse quę cũctis planè conspicua sunt, verum & ea q̃ ad vidẽdũ sunt difficiliora, is vero qui hanc anatomen cõposuit, ea etiã non viderit quæ quisq; vel palpãdo inueniat: Quomodo potest quispiã affirmare eundẽ vtraque hæc scripsisse? quomodo etiã probabile est, vt absoluto vniuerso qui de hominis elementis institutus erat sermo, de venis subnexuerit? Aut enim tota anatomes ratio explẽda erat, aut neq; de venis erat tractandũ. Hoc.n.magis ad cõmentationes, quas nobis ipsis memoriæ gratia describimus, attinet vt eiuscemodi varia theoremata simul explicentur. Iusto aũt & legitimo volumini nequaquam conuenit, vt priore doctrina consummata, subinde illi alterius pars aliqua annectatur, atque iterum illa relicta, paulo post alia, & postmodum etiam alia: quod in his euenisse videmus, quæ libro de natura humana subiecta fuere. F

8 *Sanguis ergo istis institutis mittendus erit.*

Quæ ipse videlicet præmonstrauerat, qñ ad finẽ primi paris subiunxit hæc verba. Venã itaq; ad coxarum & dorsi dolores in poplitibus secabis & exterioribus malleolis. Secundo item pari hęc adscripsit. Vnde ad lumborum dolores & testium, venas in tibijs incidere oportet & malleolis interioribus: vt tamen in tertio & quarto pari nihil de vena secanda meminerit: quapropter hac etiã parte mancam tradidit hanc institutionem, qui multas prætererit corporis partes, quarum venæ tundendæ essent, explicandæ erant. Vt ergo ab vniuersa anatomes ratione particulam quandam auulsam litteris commisit: sic & quod de sanguine mittendo referendum erat.

9 *Procurandũ autem est vt sectiones quã maxime procul ab illis locis faciamus, vbi dolores excitari, sanguineḿq; colligi nouerimus. Sic.n.nulla magna permutatio repente fiat, cõsuetudoq; intercipietur ne amplius in eundẽ locũ cõfluat.*

Quòd sectiones venarum hic intellexerit, quas phlebotomias cõposito appellamus nomine: recte ab expositoribus acceptũ est, q in hoc oẽs cõsentiunt. Quòd vero minime definierit nũ dolentibus iã partibus cẽseat ꝓcul esse reuellẽdos humores, vel potius sanitatis tẽpore: ea ratione forte veniet reprehendendus. Et mihi quidem videtur quòd id in his quis prospera vtantur valetudine dictum sit: quippe quòd voluerit author assuefacere humores redundantes in alias ferri partes. G

10 *Qui sine febre multũ puris expuunt, quibus etiã absq; dolore plurimum puris in vrina subsidet, & quibus cruentæ sunt deiectiones, vt in dysenterijs, & diuturnæ, quæ iuuenes annos quinq; & triginta natos atq; seniores arripiũt: in his omnibus spontanei oriuntur morbi. Hos.n.in laboribus versari oportet, & corporeos labores diligere, & in adolescentia in operibus esse: deinde vero reiectis laboribus, carnẽ reficiat mollẽ à priori plurimũ differentẽ, corpusq; quod prius habebat, plurimũ ab eo dissideat quod refectũ est, vt nihil inter hæc cõueniat. Quãdo itaq; morbus aliquis eos qui ita se habuerint, arripiat, tũc quidẽ euadũt, demũ attamẽ post morbũ liquescit corpus, & per venas qua maxime patẽt, effluũt saniosa. Quòd si in inferiorẽ aluũ ferãtur: tales erũt deiectiones, quale erat id quod in corpore inerat: quũ.n. via sit decliuis, diutius in intestino nõ permanet. Quibus vero in pectus delabitur, hi suppurati fiunt: accliuis.n.expurgatio est, & in pectore longiori tẽpore cõmorans putrescit, & in pus transit. Quibus in vesicã eijcitur, ex loci istius calore albescit & excernitur: quodq; tenuissimũ est, superius delatum consistit: crassissimũ vero subsidet, & pus appellatur.*

Omnia quæ hac traduntur serie, clara sunt, potius q̃ lectorẽ qui animũ aduertat, q̃ expositorẽ desiderant qui declaret: q̃ tñ an vera sint, partim experiẽtia, partim rõne examinanda sunt. Experientia quidẽ obseruandũ est, nũ aliq̃ à febre immunes visi vnquã sint aut sputo pus reiecisse, aut vrinis aliq̃d excreuisse: ꝑterea si priorẽ vitã duxerint laboriosam, mox q̃; quieuerint multo tẽpore: atq; si ij à morbo detẽti incolumes euasere, & subinde si purulẽtę excretiones supuenerint. Hæc experiẽtia sunt iudicãda: Ratione vero, si quã is retulit, causa vera sit, vel secus. Iã vero ꝙ ista ab ipso authore ꝑducta nullã secũ habeant necessitatẽ, facile oĩbus conspicuũ erit, qui demonstratiuis methodis operã nauarũt. An autẽ ꝓbabile saltẽ habeat, secũ quisq; perpendat: videtur.n. ꝓbabile in his esse, q̃ ad aliud referunt. Et egdẽ quantũ ad ea spectat, q̃ in experimẽtis apparet: tñ hoc habeo q̃d tibi afferã, me cruẽtas vidisse sępenumero deiectiões ꝑ aluũ ab his q cõsuetas validasq; exercitatiões dimiserint, excretas: purulẽtas vero neq̃q̃. Vidi ꝑterea ex q̃busdã ꝑiodis tũ ordinatis, tũ ẽt inordinatis mucosa ab his in vrinis reddi et ꝑ aluũ deijci: sicut et sputa cocta q̃dẽ, purulẽta vero minime. H

11 *Gignuntur etiam in pueris calculi ob calorem tum loci illius, tum vniuersi corporis: viris præ corporis frigore calculi non nascuntur.*

Loci nimirum vesicæ, de qua in fine prioris orationis sic ipse ait: Quibus in vesicam eijcitur à loci istius calore albescit. Inquit ergo quòd calculi pueris innascuntur ob calorẽ tam vesicæ quàm corporis totius. Postea de puerorum calore hæc subiungit.

Nam

12 A *Nam hoc probe nouisse expedit, hominem primis illis diebus calidissimum esse, postremis vero frigidissimum.*

Qui simpliciter absq; limitatione primis illis diebus hominem aiunt calidissimum esse, eorum sermo non est verus: at cum limitatione, verus. calidissimus siquidẽ est, si de innato calore loquamur, is enim in pueris plurimus est. Id autem, vt sequens indicabit oratio, ille qui hæc scripsit obaudiuisse videtur, quod tamẽ in hoc sermone præcipuũ erat. Neq; enim, vt Hippocrates dixit, ‖ Qui augentur plurimum habent innati caloris: ita hunc sensisse offendes, immo natiuo prætermisso, simpliciter putasse calida esse quæ crescunt. 1. aph. 14. Ex, or. 7.a

13 *Necesse siquidem est, vt augescens corpus & ad vim progrediens calidum sit.*

Quum Hippocrates dixerit, qui augetur plurimum habent innati caloris: videtur hic author existimasse corpora his qui augentur, calida simpliciter esse: qui innati nihil in hoc meminerit sermone. Quod enim ad vim progreditur, calidum fore ait. ad vim autem progredi, vult quid huiusmodi indicare. Videtur ipsi incrementum esse rem violentam, & validam. & vt opera alia vehementiora operarios excalfaciunt: sic & incrementum. At contra debuerat dicere, ex innato calore pueros augeri: non aũt ob id eos incalescere, q augeantur. Nã calor ipse innatus nõ solũ moderate calidus, sed preterea ẽt humidus est. Igitur iure merito eiuscemodi augentur corpora, quippe q̃ in tres distendantur dimẽsiones, & quasi inflantur, & propterea omnibus illis fit accessio. Itaq; ea vndiq; natura distendit ad hoc negotium organo vsa calore innato. ex humore. n. habet vt facile protẽdantur. Atqui pleriq; pueri, vtpote qui plurimũ voraces sint, humorẽ non modicum aggregant, quem crudum proprie vocamus: qui calculo gignendo in primis opportunus est. rationem siquidem materiæ habet, accedente calore vti effectrice causa.

B

14 *At vbi flaccescere corpus cœperit, ac in ocium prolabi, frigidius euadit.*

Et hic rursum, quando non amplius augetur corpus, his qui inclinata ętate sunt, ipsum ab ocio fieri ait frigidius. At satius erat vt contra ratio causę assignaretur. ob id enim quia illis innatus calor imminuitur: & incrementum etiam cessat. Clarius tamen horum author suam in sequenti parte sententiam aperuit.

15 *Et hac ratione, quo magis priori die homo augetur, eo calidior redditur. quo etiam postrema die marcescit plurimũ, eo frigidiorem fieri necesse erit.*

C Nos ergo recte partem superiorẽ, vbi ait: Necesse siquidem est vt augescens corpus & ad vim progrediens calidum sit, interpretati sumus. Erat enim è contrario dicendum, ob calorem innatũ augeri quæ augentur: non autem quia augeantur, ideo esse calida: vt eadem sit ratio in his quę decrescunt. Putat nanq;, quando non amplius crescit, frigidum fieri propter ocium, dum pristinum incrementum quod in opere erat, nunc quiescit.

16 *Qui eo modo se habent, pleriq; eo ipso anni tempore quo decrescere cœperint sani sua sponte fiunt, diebus quadragintaquinque. Qui vero id tempus excesserint, anno sua sponte sani fiunt, nisi re alia lædatur homo.*

Quosnã eo se habentes mõ nominat? Nimirũ quos prius cõmemorauerat. Qui ab exercitatione ad ociũ translati pus expuunt, & mingũt, dysenterijs q; corripiunt. Vbi equidẽ dixi me plures vidisse cruentis arreptos dysenterijs, qui laboriosa negotiosa q; vita relicta, ad desidem se contulerint. Qui vero pus expuerint aut minxerint, nullos vnquam vidisse. At hic (vt arbitror) crudũ quem vocant humorem, vbi concoctus sit, pus esse putat. Qui autem hoc mirum sit? quando & Erasistratus quoque ea quę in vrinis febricitantium subsident pus esse, non hunc humorem censeat? neq; nouerit in bene valentibus ẽt qui voraces sint, id genus plurimum subsidere? Nos multos obseruauimus, qui in ocio aliquãdiu vitam egere, vrinis magnam copiam rei quæ muco sic appellato similis erat, excreuisse, & in eorũ nonnullis vbi hæc tarde permeabant, puri similia excernebantur, quemadmodum & in respiratorijs instrumentis, quando diutius contenta concoquuntur. Huius autem & ipse paulo ante causam retulit: in dysenteria quidem, quum dixit viam decliuem in causa esse celeris excrementorum transitus: quem ad modum tardi accliuem in ijs quæ tussi reijciuntur: in vrinis vero loci calorem. Quod si quis concedere nolit in vrinis, aut sputis, aut excrementis à pure crudum humorem differre: is alterutro errori obnoxius est, quia vel vltro, ne suũ dogma prodere videatur, dolose agit, Erasistratũ imitatus, qui voluit febres omnes habere ab inflammationibus ortũ: vel sophistes est, qui in operibus artis nunquam versatus sit. hos antiqui recte λογιάτρους appellant. Porrò à crudo humore pus colore, substantia, ac odore distat. Iam & per nares & per os certis quibusdam vel incertis circuitibus fit huiusce crudi humoris excretio, vnde expurgatur cerebrum, cuius nulla nunc ab illo qui hæc scripsit, mentio habita est. Merito tamen dixit prædictos sponte sua fuisse sanatos, id est nullo nostro negocio. Nam ipsa quantum satis sit, natura expurgat. At expurgationis duplicem ipse præscripsit terminum: Alterum eo anni tempore quo dicta iã excretio ipsis cœpisse contigit: alterũ qui in annum protenditur: vt tamen qui breuior est, ad quinq; & quadraginta dies producatur. Nõnulli vero nõ quadraginta quinq;, sed quadraginta

D

draginta scribunt. Ego sanè multos in hunc modum à natura fuisse expurgatos quum obseruaue E rim, non eos duos solummodo terminos* euacuationis quos iste descripsit animaduerti, sed quàm plures. Alius etenim alio præfixo termino plenè purgatus est, alij quidem diebus quadraginta: alij in menses, & eos non numero pares, progressi sunt: nec defuere, qui per annum integrũ ab eo symptomate detenti sint.

* Melius in manuscriptis ὅρυς legitur q̃ ĩ impres. ἀρῶν.

17 *Morbi qui celeriter fiunt, & quorum occasiones manifestæ sunt: hos quàm maxime periculo vacare denuntiabis. His vero curationem adhibebis, contraria occasioni ipsius morbi instituendo. Nam sic illud, quod morbum in corpore excitat, depellas.*

Cum his illud pugnare videtur, quod in aphorismis traditum est, » Acutorum morborum non omnino certæ sunt pronuntiationes neq; salutis, neq; mortis. » Sabinus, dum nodum soluere conatur, nugatur plurimum, nihil tamen quod consentaneum esset attulit, vt & aliorum pleriq;, qui librum hunc exponendum suscepere. Mihi vero non videntur assequi quid ἐξ ὀλίγυ sibi velit. Ipsi enim arbitrantur de breuibus & acutis morbis sermonem haberi: quum tamẽ ipse non videatur id voluisse, sed de ijs qui a manifestis causis recentem ortum habent, ex breui tempore, nõ autem ex multo excitatum. In his siquidẽ facilis est eius quod euẽturum est prædictio, vtpote quia iam & F ipsa causa qualis & quanta sit cognoscatur. At, qui paulatim & longo temporis spatio fiunt, nec sui ortus apertam aliquam causam habent, in his non ita erit præsagitio tuta. Recentes vero morborum causæ sunt, æstus, refrigerationes, vigiliæ, mœrores, curæ, cruditates, durum cubile, lassitudines, ebrietates. & id genus reliqua. Per ea ergo quæ morborum occasionibus contraria sunt, moliendam esse curationem ait. Vt si exæstuauerit, refrigerantia adhibeantur: si frixerit, calfacientia: si laborauerit, vt quiescat: si in otio præter morẽ degerit, plenius exercitetur: si fuerit repletus, euacuetur: si euacuatus, repleatur: in quem modum superius etiam ea parte dixit, cuius principium est, ‖ Quos morbos repletio gignit, euacuatio sanat.

Supra textu 1. 181.e

18 *Quibus in vrina Arenosa subsidẽt, vel pori, his inter initia Tubercula ad crassam venam exoriũtur, ac ad suppurati onem ducuntur. Postea vero si ea tardius erumpant tubercula, ex pure coguntur Pori, qui cum vina extruduntur per venam in vesicam.*

Potest quidẽ esse, vt ea de causa quam ipse attulit, eiuscemodi vrinę fiãt: põt & pariter esse, vt fiãt absq; vena ex affectu renis. Frequenter tamen huiusmodi excretiones in vrinis proueniunt etiã sine tuberculis: nempe quando crassus & satis viscosus humor tarde egrediens, ab illius loci calo- G re exiccatus cogitur.

19 *Quibus Vrinæ sunt Sanguinolentæ, his venæ laborarunt.*

Obscurum est qua de re/laborarunt/dixerit. Nam significare potest eas imbecilles factas, vt solutis viribus semicoctum sanguinem generent: qui vel pre earum imbecillitate facile profluat, vel quasi res aliena ab illis excernatur. Potest præterea cõmuniter/laborarũt/significare affectę sunt, ꝙ scilicet tota affectio citra renũ incommodum ad solas venas pertineat. Quæ tamen illa sit, haud ex hac expositione indicatur. At vero ꝑquã manifestũ est ꝙ neq; Hippocrates, neq; Polybus, vnquam οὐρήματα dixissent, quum ita dicere potuerint, quibus sanguinolẽta sunt τὰ οὖρα. Alioquin enim Hippocrates frequẽtissime οὖρα scripsit: οὐρήματα vero nullibi in eius scriptis inuenias. Sunt & alia multa adscripta in hoc libro, quæ manifeste indicant ea neque Polybi neque Hippocratis fuisse.

20 *Quibus vnà cum vrina, & ea crassa Carunculæ forma pilos referentes egrediuntur, eas à Renibus prodire cognoscas, † & ab Arthriticis.*

Hæc particula in manuscriptis non habet.

H

Aphorismum illum in hoc loco interpretatus est, » ‖ Quibus cum vrina crassa carunculæ paruę, aut capillis similes egrediuntur, his arenibus fit excretio. »

4. aph. 76. Ex. or. 36.b.

21 *Quibus vrina nunc pura est, nunc autem veluti furfures innatant, his vesica scabie tenetur.*

Hoc item loco eum aphorismum descripsit, » ‖ Quibus in vrina crassa furfuraceum quid excerni tur, his vesica scabię laborat. »

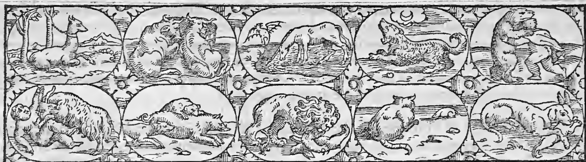
4. aph. 77. Ex. or. 36.c.

22 *Plurimæ Febres ex bile giĩgntur, quarum formæ, præter eas quæ ab occultis doloribus proueniũt, sunt quatuor. Earum nomina sunt continua, quotidiana, tertiana, & quartana. Quæ Cõtinua vocatur, ea à bile plurima fit & sincerissima: iudicationes q; sincerissimas, & tempore breuissimo facit: corpus etenim quod nunquam refrigeratur, citissime colliquefit, quippe quod ex multo calore feruet. Quotidianam post continuam copiosior bilis parit, & alijs velocius depellitur: est tamen quã continua lõgior, quia à minore bilis copia gignitur: quiescit q; interim corpus, quod in cõtinua requiem nullo habet tẽpore. Tertiana vero lõgior est quàm quotidiana, vtpote quæ ex pauciore bile nascatur. Vt autem diutius in tertiana quàm in quotidiana corpus requiescit, ita etiam hæc quotidiana prolixior est. Quartanarũ in alijs eadẽ ratio, nisi quod tertianis sunt lõgiores: quo.n. minus bilis participes sunt, quæ calorẽ præstat, eo magis*

habent

A *habet vt corpus refrigeretur. Ab atra autem bile prouenit is excessus, atq; etiam quòd ægre depellatur: nam bilis atra omniũ quæ corpori insunt maxime lenta est, sedem q; diuturniorem habet. Quòd quartanæ febres expertes non sunt bilis atræ, sic cognosces: Autumno siquidem homines à quartana corripiuntur, & a quinto & vigesimo suæ ætatis anno, ad quintum & quadragesimum. Hæc autem ætas præ omnibus alijs ætatibus atræ bilis est particeps, & autumnus præ alijs omnibus temporibus. Quos vero extra id anni tempus, eam q; ætatem quartana inuadit, nouisse oportet, eam febrem, nisi homini aliquid obfuerit, minime fore longam.*

Pleriq; expositores, in quibus posuerim Sabinum, illum mihi imitari videtur, qui quum aquã inter cutem laboraret, medicũ exposcebat vt suã diligẽter reduuiam curaret: alterutrum sanè erat, aut is se vniuerso corpore laborare non animaduertebat, aut putabat curationem non requirere. Pari modo & expositores, aut animi oculis cæcutiunt, aut arbitrãtur leuioribus quidem erroribus esse consulendum, maioribus vero nullum esse remedium adhibendum. Hi quasi ex profundo excitati somno sentiunt tandẽ, quã ea quæ in hac parte tradita sunt, nẽpe quotidianã esse tertiana breuiorem, cum Hippocratis sententia pugnent, qui in primo epidemiorum libro ‖ necnõ in aphorismis ‖ aperte protulerit tertianam celerrime iudicari: & proinde aiunt librũ hunc nõ esse Hippo- Sect.3.te.8.3ª. 119.h 4.Aph.59.Ex. or.33.g
B craticũ, quũ & falsa cõtineat, & quę ab his quæ alibi scripta ab Hippocrate sunt, discrepent. Quippe si in hac tantũmodo re putant hunc qui ista quæ libro huic inserta sunt, adscripsit tũ mentitum fuisse, tũ ẽt Hippocrati refragari, similes illi sunt qui reduuiæ attendit, corpus vero vniuersum esse pessime affectum non aduertit. Quem.n.latet quotidianã esse longiorẽ tertiana, is se in operibus medicinæ parum esse exercitatum prodit. Porrò ille non tam ex impudenti stupiditate mendaciũ id effinxit, quã probabili ratione motus: eo magis ꝙ inter antiquos non nulli fuere, in quibus est Plato, q̃ sensere cõtinuas febres ex ignis excessu gigni, quotidianas aeris, tertianas aquę, quartanas terræ. Platonis vero hæc sunt verba: Itaq; corpus quod ex ignis abundantia laborauit, continuos feruores & febres efficit: quod vero ex aeris, quotidianas: at ex aquę, tertianas, vt q̃ igne & aere sit tardior: quartũ aũt quum ex terra sit, oĩum lentissimũ est, & quadruplicibus temporis circuitibus purgatur, quartanã efficiens ęgre remouetur. Igitur quũ Plato elementũ pigerrimũ, quod & firmissimũ est & ad motũ difficillimũ, quadruplicibus purgari dicat circuitibus, verisimile ipsis visum est alia quoq; inter se eadẽ ꝓportione differre, qua genita sunt, vt q̃d subinde sequtur terrestre elemẽtũ, vtpote aqua, circuitũ ẽt quaterno proximum ꝓducat: itẽ quod huic consequens est, q aer est, quotidianũ: quod vero citissime mouetur, id aũt planè ignis est, febrẽ parit continuã. Probabi-
C lior tñ ea ratio est, q̃ causam ortus ipsarũ in calidũ natura refert elemẽtum, id est ignẽ. Neq;.n.cõsentaneum est affectũ calidissimũ à frigido dominãte elemẽto in corpore gigni: cõgruum sanè est calidũ affectũ ex redundantia elemẽti calidioris excitari. Discrepant autẽ mutuo febres suis ipsis differentijs, quas in quantitate causæ ponas. Quod si cõcesserimus, febris, q̃ cõtinentissima iuxta q; & calidissima est, à plurimo igne proficiscetur: quod huic cõtinens est, secundum sibi vendicabit in quantitate locum, tertium tertiana, quartũ quartana. Solutiones quoq; earum erunt causis consequentes: calidissimæ quidẽ febris, citissimæ: ab his vero temporis spatio secundũ ordinẽ habent quotidianę, tertiũ tertianæ, quartũ quartanę, ita vt si ad ꝓbabilitatẽ respicias, hæc sanè erunt recte ꝓnunciata. Hanc vero rationẽ rerũ ipsarum explanatio conuicit. At in superiori venarum anatome eius author nulli innixus probabili argumento non semel, aut bis, aut etiam ter, ementitus est, sed sæpissime: vt neq; vnum quippiam in illis inuenias quod vel casu sit recte expositum: vnde mirabile profectò est, quòd in nullo eorũ authorem, qui omnia hæc à libro de Natura humana vsque huc conscripsit, accusauerit vnquam, in pręsentia accuset ita, vt ob hoc non amplius illi videatur liber hic fuisse Hippocratis. Porrò & id mirandum est, ꝙ Sabinus, & alij pleriq; expositores, superioribus omnibus semper applauserint asserẽtes hoc quidẽ mirifice fuisse ab homine dictum, il-
D lud vero summa cum fęlicitate, aliud diuine: nunc, aũt eorum oĩum obliti ex vna tantum cõtradicendi occasione, statim cœperit illis videri liber hic nõ esse amplius Hippocratis, ipsum q; in Polybũ trãsferunt. Quasi ipsi aphorismos legerint atq; ẽt primũ epidemiorum librum, non legerit aũt Polybus: quem, fieri nequit, quũ Hippocratis discipulus fuerit, non sæpissime ab eo de febriũ differentijs audiuisse, & non raro etiam eius libros relegisse. His accedit ꝙ viderat & ipse in ęgris tertianã cito iudicari, quotidianam vero longiori tempore perdurare. Nam neq; in eis ponendus est Polybus, qui Alexandriæ diuinabant: ij nullo vnquã vel viso ęgrotante, in scholis versabantur, nihil vnquam quod sanum esset dicentes, neq; ea etiam quæ in ęgrotis clarissime apparere animaduertunt qui in arte exercitati sunt. Vnde is horum author aut sophistes fuit, aut veterator, vt videtur: quippe qui vt notam aliquã seni inureret, falsa libro annexuit. Nam iuniorem illum fuisse qui hęc tradidit literis, nomen σύνοχος argumento est. Neq; enim vnquam Hippocrates vel ex antiquis alius continuam febrem σύνοχον nuncupauit, sicuti neq; vrinas οὐρήματα. Sunt sanè vocabula ista medicorum recentiorum, qui linguam antiquorum ignorarunt. Quare hæc missa faciamus quę supposititia sunt, & ad librum de victu salubri, quem Polybi fuisse aiunt, accedamus.

GALENO ASCRIPTVS LIBER DE INCANTATIONE.

ADIVRATIONE ET SVSPENSIONE.

QVæsisti fili chariſsime de incantatione, adiuratione, & suspensione, si qua possunt prodesse: & si inuenerim in libris Gręcorum hoc: & qualiter in libris Indorum est inuenire. Cui quæstioni compendiose in hac epistola correspondere. Omnes inquam antiqui in hoc videntur esse concordati, corporis complexionem animæ sequi virtutem: quæ virtus si sit æqualiter temperata, actio quoq; corporis erit perfecta: vnde quia virtutes actionis animę, in pueris, senibus, & mulieribus, imperfectæ plurimum esse videntur, complexio quoq; corporis eorum imperfecta esse probatur. Et hæc imperfectio similiter contingit habitatoribus intemperatę regionis, vtpote caliditatis Aethiopiæ, & frigiditatis Scythię. Inde Plato inquit, Quando mens humana rem amat aliquam, licet naturaliter non iuuatiuam, sibi eam prodesse certificat. Ex sola autem mentis intentione, corpus res illa iuuat, verbigratia si quis incantationem sibi prodesse confidat, qualiscunq; sit, eum tñ iuuat. Si .n. vt diximus, complexio corporis virtutem sequitur animæ, necesse est rem taliter se habere: quod certificatur, quia ex timore, tristitia, lętitia, stupore, non solum corpus in colore mutatur, sed etiam in multis alijs rebus, vt ventris solutione, siue cõstipatione, vel nimia defectione. Ego autem vidi ista, sanitatis diuturnarum paſsionum fuisse causas, maxime illarũ quæ corruptiones sunt mentium. In sanis autem fuere infirmitatis causæ hęc eadem. Vnde Socrates, Incantationes, inquit, verba sunt decipientia rationales animas secundum spei inceptionem, aut secundum timoris incisionem. Indi autem medici tantum confidunt incantationem siue adiurationem iuuare. Græci vero antiqui medici intendunt his in animam erroneam perfectionem suam reuocare, qua reuocata necesse est vt corpus reuocetur ab ipsa, cum complexionem corporis virtutem animæ constet sequi. Vnde Galenus super libro Hippocratis de Humoribus, Siquis, inquit, dixerit humores corporis mutatos immutare actionem animæ, vt animæ actio mutata mutat eosdem, non mentitur. Quod certificatur, quia quando complexio cholerica dominatur, fit inde iracundus: & econtra in sæpe irascentibus, cholera rubea augmentatur: necesse est enim complexionem animæ corporis complexionem imitari, & corporis animæ. Iterum inquit Galenus, Intellectus & scientia in anima, ex complexione augmentatur cholerica: continentia & studiositas, ex melancholica: deambulatio vero & delectatio, ex complexione sanguinea: phlegma nihil adiuuat virtutem animę nisi in prima gustatorum mutatione. Constat ergo, quod si medicus animæ complexionem quoq; adiuuerit incantatione siue suspẽsione, corporis complexionem ad vitam perducit: si autẽ his cõueniens adiungit medicina, corpus incantatione animæ adiuuat: quibus coniunctis necesse est sanitatem vtriusq; citius consequi. Itẽ inquit Galenus, Sunt homines lęti naturaliter, & delitiosi, qui qñ infirmant, sanos eos subito futuros confirmet medicus, & eorum diętam cum exercitijs reuocet: quorum spes, sanitatis est causa. Sũt & alij è cõtrario, natura tristes, & vnde tristentur & angustientur, eorum animis semper cogitantes: quorum cogitationes oportet fallere medicũ, & lætificante intentione mutare animas eorũ. Sed neq; excedere debet lætificãdi modum, ne promiſsionũ magnitudine negligat se medicandus. Memini enim quendã nostræ terræ nobiliſsimũ murmurasse se esse ligatũ, ne cũ mulieribus coiret: quem adiuui falsificando intentionem suam, & hoc magnis ingenijs, sed tamen nunquam reuocare potui: propter quod certificare & confirmare incepi quod ipse prius intendebat: deinde adducens sibi librum Cleopatræ, quem fecerat de fœminarum formanda speciositate, legi locum, vbi dixit taliter, Ligatus fel coruinum accipiat mi-

stum

A stum cum sosami oleo, quo vngens totum corpus, adiuuabitur: Iste autem audiens, confisus libri verbis, sic fecit, cito q; conualuit, & augmentata est concupiscentia coeundi. Ego quoque, in antiquorum libris multis legi suspensa collo suffragari cum proprietate, non ex natura sui, quod nõ nego posse fieri propter confortationem mentis, vt dixi: de quibus cum sint multa, pauca, tibi tangere disposui. Aristoteles in libro de lapidibus, Suspendens Smaragdum collo, aut portans ipsum in digito, defendit à casu epilepsiæ suspecto: vnde semper mandamus nobilibus, vt è collo filiorum suorum suspendatur: ne in hanc infirmitatem incidant. Item, quodlibet genus Hyacinthorum suspenderis collo, siue habens in digito, si intret regionem pestiferam, nõ læditur, sed potius in mentibus hominum honoratur, & à maioribus petitiones eius complentur. Item, Sardam. xx granorum hordei pondus portans è collo, seu in digito, nõ videbit terribilia in somno. Item, Corneolam è collo portans, siue in digito, mitigat iram in contentione: cuius autem color est sicut lotura carnis, sanguinis fluxum cuiuslibet membri stringit, maxime in fœminis. Onyx suspensus vel digito portatus augmentat in somno terribilia, & tristitiam, & inter homines contentiosa, in pueris autem suspensus saliuam oris auget. Galenus ait, Stercora luporum ossa comedentium si in ventribus ilia dolentium, vel è collo patientium suspensa fuerint, statim B dolorem mitigant: aliquando & in coxis supenduntur, & cum fune laneo ligantur, illius, scilicet ouis quæ à lupis comesta est, sic q; melius iuuabuntur & fortius. ꝙ si filum non inueniatur, cum corrigia ceruina ligantur. Idem, Galenus in vas argenteum posuit, cuius, quantitas fabæ fuit, & in coxis suspendit, & multum profuit: hoc autem dixit in libro de simplici medicina. In libro autem eodem ait, Si Viperæ suffocatæ collum cum filo lineo suffocandi è collo suspenderis, ab soluitur à suffocatione sua. & multum valet apostematibus fauciũ. Dioscorides ait, Dentes canini canis rabiosi quando hominem momorderit, in frusto corij ligati, & armo suspensi, defendunt à morsibus canis rabiosi. Idem Pullis hirundineis paruis in augmento lunæ acceptis, & primogenitis, si fuerint in ventre scissi, duos lapides inuenies, vnum vnius coloris, & alterum diuersi & oppositi: quos si ligaueris in corio vituli antequam terram tetigerint, & è collo siue armo suspenderis, epilepticis valet, & aliquando persanant. Quidam medici suspendunt è collo radices herbæ Acetosę propter scrofulas, & valent: Alij suspendunt radices Arnaglossæ propter easdem, & dissoluuntur. Auricularis digitus abortiui si è mulieris collo suspendatur, non concipit dum collo habebit. Hyoscyamus cum lacte caballino temperatus & corio ceruino impositus & suspensus è collo mulieris, concipere non permittit, dum in collo erit. Quidã dicunt mu C lierem ranam accipientem & os eius aperientem, ter q; ibi inspuentem, non concipere illo anno. Alij oculum hirci ligant radici sampsuchi in horto, & irrigant cum vrina rufi tauri vespere: mane autem extracta radix ligatur cum eodem oculo in armo, libidinem augmentat. Galenus inquit, lapis Coralli multum valet ad passionem stomachi, si suspensus fuerit super stomachum, vel è collo patientis. Dioscorides, semen Croci hortensis ad scorpionis morsum valet in manu tentum, vel è collo suspensum: simile facit radix Lauri: idem etiam Iris agit. Alij dicunt, radices Asparagi siccæ super dentes ligatæ, trahunt sine dolore. Item pedes Leporis & renes dextro armo ligati canes latrare non permittunt: similiter iecur facit canis, nisi coloris eius generis fuerit, cuius iecur fuit. Indi dicunt stercus Elephantinum cum melle mistum, & in vulua mulieris impositum, nunquam permittit concipere: testatur hoc, quia arbori suspensum non permittit fructificare. Aaron dicit, stercus Elephantis cum lacte caballino mistum & corio ceruino ligatum, & vmbilico mulieris suspensum, non permittit concipere. Quidam medici dicunt pedem testudinis dextrum pedi podagrici dextro suspensum iuuare, sinistro sinistrũ: idem & in manibus.

Item radix Pęonię è collo suspensa pueris valet epilepticis: similiter pyrethrum: idem facit pilus ex toto nigri canis. Nos autem hæc ex libris antiquorum excerpsimus, vt mens tua in incan D tatione, adiuratione, & suspensione non refragetur amplius. Sed omnia si ex libris antiquorum philosophorum extrahamus, librum protendemus. Atqui voluntatem nostram hactenus exhibuimus. Hæc autem ego non tentaui: Sed nec etiam neganda sunt mihi, quia si non viderimus Magnetem sibi ferrum trahentem: non certificamur, nec credimus: similiter quòd Plumbum rũpit adamantem, quod ferrum non facit: & lapis, qui vocatur Nitrum, foco incenditur: Piscis autem quidam marinus se capientis sensum aufert: quæ omnia si à nobis non videantur, non creduntur, sed tentata certificant. Et forsitan itidem se habent dicta ab antiquis. Quorum enim actio ex proprietate est, rationibus vnde sit comprehendi non potest: rationibus autem tantum comprehenduntur quæ sensibus subministrantur. Aliquando ergo quædam substantiæ habent proprietatem ratione incomprehensibilem propter sui subtilitatem, sensibus non subministratam propter magnam sui altitudinem.

Galeni

GALENI DE OCVLIS A DEMETRIO TRANSLATVS NVPER A VARIIS MENDIS EXPVRGATVS

Quòd oculorum, & partium eorum, & operationum notitia est necessaria volenti curare oculos: & quòd crystallinus est pars principalis oculi, cui cætera subseruiunt. CAP. 1.

Portet medicum oculorum curam habere volentem, prius eorum naturam optime cognoscere: vnũquodq; enim membrũ infirmũ ideo curatur, vt ad naturam suæ propriæ sanitatis conuertatur. Sed scientia naturæ membri, & vniuscuiusq; compositi, non potest comprehendi nisi partes totius noscantur. Qui igitur oculorum naturam scire desiderat, primo omnes partes quibus constructi sunt intelligat: noscat q; operationem cuiusq; partis, & quæ fuerit illius necessitas, & quo modo quæcunq; pars illa componatur. vnde de difficilioribus dicamus. Sciamus itaq; q omne membrum compositum habet propriam actionem propter quam factum fuit, quam actionem cum vna suarum partium operatur, cæteræ vero illi operanti ministrant. Sic & de oculis est, qui cum è multis partibus diuersis compositi sint: visus tamen proprie fit ab vna suarum partium, id est humore qui dicitur crystallinus. Cæteri vero humores, atq; panniculi sunt propter iuuamentum ipsius, quod explanabimus, cum de omnibus disputabimus. G

De colore, figura, & situ humoris crystallini, vitrei & albuginei, Et de tribus tunicis quæ sunt post vitreum: Et de tribus quæ sunt ante albugineum: Et de tela aranea. CAP. 2.

Crystallinus est humor albus, splendidus, lucidus, non omnino rotundus, sed aliquantulum planus, qui locatus est in medio oculorũ. Albus est & splẽdidus, vt cito varios colores recipiat, quia album & splendidum corpus cito & velociter coloribus opponitur, sicut in claro vitro fieri patet. Rotundus, ne cito patiatur, quia omnis forma rotunda non cito patitur, quia angulis caret. Parum latus, vt lumen sumere possit: si enim rotundus esset exquisite, lumen non cito sumere posset, quia in loco vno stabilis non esset. In medio locatus, vt cæteræ partes sibi ministrent: quædam, quibus defenditur: quædam, quibus adiuuatur: vnde necessario in medio sibi ministrantiũ fuit. Quod aũt in eo sit visus, testatur id qđ videmus in cataractis. aqua enim cum inter crystallinũ & corneam steterit, vt non possit species præ aqua ad crystallinum transire, lumen amputat visuale: sed aqua ablata, lumẽ reparatur. Crystallinus autem in medio duorum locatur humorum, quorum vnus retro est, qui dicitur hyelinos, id est vitreus, quasi vt vitrum lucidus. Alter vero est, qui est quasi albumen oui, & dicitur albugineus. Post vitreum sunt tres panniculi, quorum primus vitreum circundat, quasi rete, inde & retina dicitur. Post hunc est alius, similis secundinæ, & dicitur secundina. Iuxta quem est tertius, qui ossa cõtangit, durus & solidus: vnde & scliros vocatur. Ante albugineum sunt tres panniculi, quorum vnus albugineo coniungitur, eum q; circundat, qui est quasi vuea, eius q; color nigredini pertinet, vnde vocant eum rhagoida, id est vueam. Ante hunc est alter cornu similis, vnde ceratoidis, id est cornea, dicitur. Iuxta hunc est alius, qui penitus non circundat sicut alij sed eos intra se iungit, vnde coniunctiua dicitur, quia si cornea ab ea operiretur, spiritus eam perforare non posset. Inter crystallinũ & albugineum est tela aranea. Sed nunc videamus examen vniuscuiusq; ipsorum. Et primo de vitreo tribus q; panniculis post eum existentibus. H

Quòd crystallinus vitreo nutritur, Et quòd nerui optici soli concaui & de cerebro veniunt tecti dura & pia matre ad loca oculorum, Et de tribus tunicis quæ sunt post vitrenm. CAP. 3.

Dicamus igitur ita. Omne mẽbrum necessarium est vt habeat cibum, quo instauretur id quod

calore

A calore naturali & accidentali intus & extra dissoluitur. Cibus vero mēbro conueniens est, quem sibi mēbrū bene assimilat. Crystallino ergo cibus est sic necessarius, vt ipse sit albissimus, & clarissimus: & hoc cū sanguinem in sui naturam sumere non possit, necessario vitreum habuit mediantem, qui medius est inter naturam sanguinis & crystallini: albior enim sanguine est, & minus albus quàm crystallinus. Hic autē vitreus humor est de sanguine in venis subtilibus & arterijs digesto: vnde mutatus est à suo colore in speciem vitri. Ipsę enim venæ & arteriæ sunt de retina, quæ procedit à subtilibus cerebri panniculis, neruum per quem spiritus ducitur circundantibus, qui neruus concauus est: quod planius dicemus vt pateat. Natura enim à cerebro sensum & voluntarium motū omnibus tribuens mēbris per neruos mediantes, duos neruos à cerebro prodeuntes, ad oculos mittit: quorum vnus durus est, vnde fit motus: alter mollis & concauus, neq; pręter ipsum in toto corpore concauus alius est: quod ideo fuit, vt animatus spūs visum faciens, per eum duceretur. Cerebrum vero duobus panniculis est opertum, vno subtili & molli, altero duro & crasso: subtilis autē secundinæ assimilatur, quia venas & arterias habet, qui cerebro prodest, quia nutrit & defendit eum cum suis arterijs & venis: crassus vero defendit solummodo ab ossibus capitis appropinquantibus ei. Omnes autem nerui à cerebro procedentes, istis panniculis sunt operti, donec à capitis ossibus egrediantur: similiter nerui ad oculos venientes, his duobus panniculis circundantur. Vnde molli panniculo cōcauus neruus circūtegitur, & extenditur in modum telæ cum suis venis: est autem rete vitreum humorem cooperiens. Vitreus autem humor medium crystallinum comprehendit. Retina venis & arterijs ad vitreum portat cibum, & cum suis neruis sensum & spiritum visibilem ad crystallinum ducit. Subtilis autem panniculus qui secundina dicitur, quo neruus circūtegitur, cum alio qui retina dicitur, coniunctus est illi secundo loco crystallino iunctus est, cui secundina præstat auxilium, quia suis venis & arterijs nutrimentum portat ad retinam, & defendit eā ne rumpatur. Durus autem panniculus subtili coniungitur, eum q; circundat: qui ad hoc valet oculis, quòd eos ab osse defendit in quo locati sunt, ne eis sua duritie noceat, & est quasi ligamentum oculorum. Sufficiant hæc de tribus humoribus, & tribus panniculis post crystallinum existentibus.

De Tribus Tunicis ante crystallinum iunctis eis, quæ sunt post ipsum: De q; Iuuamentis earum & Albuginei humoris: Et de Coniunctiua, & Musculis qui mouent oculos & palpebram, & sustinent neruos opticos. CAP. 4.

Panniculi vero tres ante crystallinum existentes taliter sunt. Diximus enim panniculos cooperire cerebrum, neruos q; ad oculos venientes circundare: sed tamen in oculis existentes diuiduntur, & faciunt duos: vterq; tamen ad medium crystallini iungitur in loco qui dicitur iris. Super pupilla est panniculus cornea, qui à duro panno cerebrum cooperiente procedit: & panniculus qui vuea dicitur, & ab illo quem secundinam dicūt procedit, qui, vt diximus, iungitur duro, qui cooperit, vt dictum est, secundinam. Panniculus vero exterior, id est coniunctiua, super corneam procedit. Cornea vero ad hæc necessaria est vt crystallinum defendat, ne ab exterioribus, quia durus panniculus est, patiatur. Hæc autem subtilissima, alba, & dura est: subtilis & alba, vt cito spiritus eam penetrare possit: dura, ne propter subtilitatem cito rumperetur. Vuea tribus de causis necessaria est: vna, vt corneam nutriat, quæ venas vnde nutriatur habere nequit: alia vero, vt media sit inter corneam & crystallinum, ne cornea duritie sua noceat crystallino: tertia, vt coadunet lumen suo colore nigredini pertinente: omne enim lucidum, lumen dispergit, nigrum vero coadunat. Vuea ergo multitudinem venarum habuit & arteriarum, vt corneam nutriat: mollis fuit, ne crystallino inferret nocumentum. Proprios habet villos in quibus aqua coadunatur in cataracta. Lenis autem exterius est, ne cornea sibi noceat. Color eius est sicut color cœli, vt lumen sicut diximus coadunet. In medio eius foramen est, per quod lumen ingreditur: & intrinsecus plena est humore qui dicitur albugineus, vt faciat crystallinum à cornea distare. Albugineus alterius iuuaminis est, quia crystallinum defendit, ne ab exteriori aere desiccetur: & humectat vueam, ne noceat crystallino. Sed inter crystallinum & albugineum quidam est panniculus tenuissimus, sicut cortex tenuissimus cępæ, vel araneæ tela, qui mediū operit crystallinum, vt eum ab vuea defendat. Ideo q; quidam medici dixerunt oculorum panniculos septem esse, dixerunt alij sex, alij quinq;, quidam quatuor, quidam tres, nō nulli duos, quorum discordia non erat in re. Dicentes enim septem, computabant retinam, secundinā, scliron, araneam, vueam, corneam, coniunctiuam. Qui autē sex, retinam non esse pāniculū dicebant, asserētes defensorium panniculū quoddam esse: retinam potius nutrire, q̃ custodire. Sed qui quinq; autumabant, araneam nō panniculum, sed crystallini partem, esse dicebant, neq; coniunctiuam. Dicentes autem quatuor, contendebant coniunctiuā non esse panniculum, sed ligamentū oculorū, neq; retinam nec araneam telam. Tres esse dicentes, vueam & secūdinam vnū esse dicebāt panniculū, quia vuea à secundina procedit: retinam quoq; & araneam vnū panniculum: item scliron & corneā vnum pāniculnm. Qui duos dixerunt, scliron & corneam vnū intēdebant: & secūdinam & corneam vnū: retinam vero & araneam & coniunctiuam non esse panniculos. Intentio ergo antiquorum erat vna. Nūc de coniunctiua dicamus, de qua hucusq; tacuimus. Sciendum ergo lacertos oculis esse necessarios,

cessarios, quibus possent moueri, & visibilibus rebus opponi. Ideo q; septē habent lacertos, quorum vnus mouet oculos erga nares, alter versus tempora, tertius sursum, quartus deorsum, quintus firmat & corroborat neruū vnde visus procedit: duo alij alligant coniunctiuā ne vsq; ad corneam tendat, & operiunt lacertos ibi existentes in angulis oculorum. Tres iterū superiores palpebras mouent, vnus superius & duo inferius: inferiores vero palpebræ nullum habent motum. E

PARTICVLA secunda est de ortu neruorū sensus à cerebro. Et triplici specie regitiuæ virtutis: Et de neruis opticis & ipsorum coniunctione, & spiritibus visiuis. Et de modo quo fit visio. Cuius sex sunt capita. Quòd omnes sensus à cerebro procedunt, & ab ipso prodeunt septem paria neruorum, cæteri vero nerui à spinali medulla. CAP. 1.

NEcesse est qui naturam oculorum vult scire, prius cerebri naturam optime cognoscat. Visus enim ab eo procedit, & superior eius actio ad eum conuertitur. Cerebrū autem frigidius & humidius cęteris mēbris est, quod postea explanabimus. Initium enim est sensus & voluntarij motus ac regitiuæ virtutis. Nullū enim aliud mēbrum hac actione fungit, sed cerebrum. His enim modis operatur, vel per se, vel per viam adiuuantis, instrumento adiuuante sensum agit, & motum voluntariū. Instrumenta sunt nerui, qui duobus sunt modis, quidam à cerebro, quidam à spinali medulla procedūt: medulla spinalis tñ de cerebro est, vnde cerebrū fundamentum neruorū est omniū. Sed duris neruis voluntarius motus efficitur: dum nerui cū lacertis componūtur. Lacerti enim de neruis sunt & carne & ligamento compositi, & ligamenta ab ossibus procedunt. Molles nerui quinq; sensus faciūt. Quibus omnibus subtilior & acutior est visus, qui sensus igneus est, & igneam habet naturam. i. splendorem & ruborem: lumen igneæ est naturę, quia cum coadunatur intus, ignis ex eo succenditur. Post visum est auditus. post quem olfactus, post olfactum, gustus: qui quidē quia sentit qđ est aquosum, aquę pertinet. Sapor enim qui sentitur nihil aliud est q̄ aqua alicuius corporis siccitati admista calore operante: proinde antiqui saporem vocauerūt chymum. i. liquorem. Cæteris sensibus tactus crassior est, qui quidem sentit quod terreum est, & terræ pertinet. i. durū, molle, calidū, frigidū, & siccū, & quę ex his procedunt. Omnes autem nerui sensum habent tactus, sed non voluntarium motum, vt diximus: quia duri nerui tantū volūtario motu fungūtur: sed molles duris sunt sensibiliores: procedunt vero duri plus à spinali medulla. A cerebro autem procedunt septem paria neruorum: quorum primum & secūdum par ad oculos veniunt: Vnum est concauū per quem sensus visus fit. i. per quem animatus spiritus visum dans ad oculos tendit: Secundum par oculi lacertos & palpebras mouet. Tertium ad linguam tendit dans ei sensum saporum. Quartum ad palatum deuenit vbi gustus sensum facit. Quintum ad aures accedit sensum auditus faciens. Sextum ad viscera descendit, & per ea diuiditur, dans eis tactum. Septimum mouet lacertos linguæ, Cæteri quibus mouentur manus, pectus, pedes, dorsum, & caput de spinali medulla procedunt. Sic cerebrum cum instrumento. i. neruis, motum agit, & sensum. F G

De Trina actione virtutis regitiuæ & de animali spiritu, & natura cerebri. CAP. 2.

Regitiua vero actio per se solum tribus modis est, phantasia in fronte, ratio in medio, memoria in puppi. Cerebrum habet quatuor concauitates quę dicuntur ventriculi, duæ sunt in prora, tertia in puppi, quarta inter proram & puppim, in quibus semper est animatus spiritus, quo actus, vt diximus, fit. Spiritus autem animatus, de vitali fit: vitalis in corde generatur & nascitur. A corde enim duæ venæ ad cerebrum ascendunt, quæ subtus cerebrum venientes, multis diuiduntur modis, & protelatæ faciunt quasi rete, per quas spiritus vitalis à corde ad cerebrum ductus, in illo reti moratur, quousq; mundificetur, & subtilietur. purificatus deinde ad medium ventriculum cerebri tendit, ibi q; aliquantulum permanens subtiliatur, postea ad puppis vadit ventriculum. Sed via quę est à medio ad puppim non est aperta: habet enim portam, in qua quoddam obstaculum est, cuius forma est sicut pinea, quam anatomici Vermem vocant: sed ferme semper clauditur.
Vnde cum spiritus qui est in puppi, fuerit motus, fit memoria: cum is qui est in medio, fit intellectus & ratio: cum ille qui est in prioribus, fit sensus communis & phantasia. Hæc est dispositio cerebri, suæ q; actionis. Cerebri autem natura frigida est & humida. Frigida duabus de causis: Vna propter multitudinem sui motus: quo fiunt memoria, intellectus, & imaginatio. Secunda, propter motionem quæ ab eo dirigitur: vnde fiūt sensus & voluntarius motus, ne causa suæ motionis calidissimum factum, incenderetur, & incensum consumeretur amplius. Si cerebrum calidum esset, memoria instabilis esset: caput enim calidum, mobile est naturaliter, frigidum contra. Memorię vero requies & stabilitas est necessaria, quod sic attestantur, quia calidum cerebrum habentes, instabiles, & mobiles sunt. Humiditas autem cerebri duabus de causis est necessaria: Vna, ne ex motu nimio desiccaretur: motus enim calorem facit, calor vero desiccat humiditatem: Alia, vt in eo velociter imaginatio formaretur, & cito sensum qui eam dirigit, suscipere posset, & velociter ad audita discernendum moueretur: rursus vt nerui ab eo procedentes molles essent. Impossibile est enim à duro, molle, vel à molli, durum generari: proinde prora mollior est puppi, quia de prora molles, de puppi, duri nerui procedunt, quibus motus voluntarius fit. H

De neruis opticis & eorum differentijs à cæteris neruis. CAP. 3.

Qui instrm visus optime scire desiderat, primum naturam vtriusq; nerui visibilis inuestiget,

vt bene

A vt bene cognoſcat, quibus cum cæteris neruis cõicet, & quibus diſcrepet. Deinde de viſibili ſpiritu ꝑquirat, quatenus ſciat cũ quibus ſpiritibus cõueniat, & in quo diſcrepet: poſtremo de ipſo viſu quo modo fit, quod in hoc capite planè deſcribam. Primum itaq; neruorum par, quod ſupra diximus cũ vtroq; cerebri panniculo deſcẽdere, & ſecum viſibilẽ ſpiritum ducere, cum ceteris neruis ſenſum facientibus duobus modis conuenit: Vno, quia vt alij, à cerebri prora deſcendit: Alio, qa & ipſe nobilis eſt. diſcrepat tñ ab eis, ſex modis. Primo, quia maior cęteris eſt à cerebro & à ſpinali medulla procedentibus: Magnus vero quia cõcauus eſt: ſi enim eſſet paruus, neceſſario ſubtilis eſſet, vnde cito frangibilis: Cuius concauitas neceſſario fuit larga, vt nullam pateretur obſtructionem & ideo magnus fuit. Secundo, quia ſolus ſic concauus eſt, vt eius concauitas ſenſui oſtendatur, quæ concauitas protenditur vſq; ad locum in quo panniculus oculorum qui rete dicitur, ſe procreare incipit: quod facile ſenſui patet, ſi anatomia cernatur. Inchoat quoq; ipſa concauitas ab vtroq; cerebri ventriculo, qui eſt in cerebri prora: in quo tamen loco cõcauitas videri non poteſt, quia ſubtiliſſima & anguſtiſſima eſt. Hoc foramen qui vult aſpicere, quærat in cerebro magnorũ animalium in hora, qua occiduntur. Caueat tamen ne in æſtate, calido ue tempore fiat: & vtroſq; cerebri panniculos tangat caute, ne frangantur, & in fine illorum panniculorum inueniet illud

B neruorum par ab vtroq; ventriculo procedens: poterit q; videre qualiter ipſa concauitas ab ipſis vẽtriculis inchoet. Tertio, quia vterq; viſibilis neruus, intrinſecus eſt molliſſimus, vt facile ſentire poſſit, extra aliquantulum durus, vt à paſſione ſit illæſus. Quarto, quia per hoc par neruorum multo maior ſpiritus quantitas, q̃ per oẽs neruos ſenſum & motum voluntarium facientes ducitur. in illis tñ non ſubſtãtialiter, ſed ſola virtus eius per eos vehitur. per illud autem par, multa ſpiritus eſſentię quantitas defertur. Oculi enim cum ſint nobiliſſimę actionis, vadit, ad eos multũ de ſubſtantia ſpiritus, vſq; ad panniculum qui dicitur vuea: hoc enim fuit neceſſarium ad adiuuandum viſum. Quinto, quia cęteri nerui quanto ſunt à cerebro remotiores, tanto ſunt duriores, & à propria natura mutantur: iſte intrinſecus molliſſimus eſt, extrinſecus vero ſolidior, vt mollities interior exteriori duritie tueatur, nequãdo deſiccetur. Cuius mollitiem & ſi aliquantulum inuenies indurari, tamen ad oculos veniens, in naturam, quam in cerebro exiſtens habuerat, conuertitur: in panniculo enim qui rete dicitur, mollis efficitur, ita vt in naturam cerebri procedat, fit que quaſi rete. Sexto, quæ & laudabilior eius proprietas eſt: quia hoc par neruorum cum è prora vtriuſq; ventriculi ſeparatum egrediatur, non recto itinere ſicut exierat, vadit: ſed per interiora capitis torquetur, & ad oſſa narium veniens commiſcetur: ſic vt ipſorum vtraq; foramina fiant vnũ

C ibidem. Iterum hi nerui ſeparantur, & recto itinere, vt egreſſi fuerant, vadunt, vnus q; è dextro vẽtriculo exiens, ad dextrum oculum tendit: alter de ſiniſtro prodiens ad ſiniſtrum peruenit, de quorum coniunctione & ſeparatione plures antiquorum diuerſe ſenſerunt.

De Opinionibus circa cauſam coniunctionis neruorum Opticorum, & de cauſa ob quam non vnicus exuit craſſus à medio primi ventriculi cerebri. CAP. 4.

Quidam hæc ideo fieri dicebant, vt ſi vnus læderetur, alius ſubueniret, alij eos ideo eſſe coniunctos, quia omnis ſenſus ab vno fundamento procedit, quorum ſententia prorſus vana eſt. Natura enim tam optime, tam fortiter, membra compleuit, vt nullam timeant paſſionis occaſionem, nec ſolum nerui viſum ferentes ab vno loco exeunt, ſed oẽs ab eodem loco egrediuntur, neq; tamẽ poſtea coniunguntur. Nõnulli ob hoc eos dicunt coniũgi, vt vnus ab alio confortetur: ſi enim ſeparati eſſent, ꝓꝑ itineris longitudinem rumperentur, quod quidẽ non impoſſibile eſt, ſed tamen non eſt via tam longa, vt in ea rumpi debeant. Alij ſic aiunt, quorũ intentio vera eſt: ſpiritu viſibili veniente ad oculos, neceſſe eſt, vt vno oculo clauſo totus ſpiritus ad aliũ veniat. quod fieri nõ poſſet, niſi nerui prius ſeparati coniungerentur, & iterum ſepararent̃: quod huiuſmodi experimentum teſtatur, Si aliquod corpus ſuper naſum ponatur, vtroq; oculo ad videndum directo, fit viſus

D debilior & obſcurior, ſed vno clauſo, fit viſus in altero fortior, q̃ in vtroq; fuerat, & quod vtrique cernere nequiuerant, vnus ſolus clariſſime aſpicit. hoc ideo, quia ſpiritus qui in vtroq; fuerat, ad vnum conuertitur: altero enim clauſo, alterius pupilla clarior efficitur. Alij alio modo ſentiunt, quorum ſententia eſt neceſſaria, niſi nerui ad oculos directi primum coniungerentur, & poſtea ſepararentur, neceſſario res vna, dupla viſui appareret. cum enim res viſibilis videri non poſſit, niſi viſu oculorum pupillas exeunte: ipſe aũt viſus per lineas rectas egrediatur, & rẽ recto tramite ante ſe ꝑcipiat, ſicut videmur radios ſolis ꝑ anguſta cauitatem pomũ ingredi, & lineæ ipſæ, anguſtę ſunt in exordio ſui: deinde vero paulatim dilatant̃, fiat q; in vtroq; oculo quaſi quædam pineæ forma neceſſe eſt, vt vterq; viſus lineatim directus, & in loco vbi eſt res vidẽda cõiũctus, eã æqualiter ꝑcutiat: deinde quouſq; ad pupillam perueniat, cõuertatur neceſſe eſt, vt exordium vtriuſque à pupilla æqualiter egrediatur, & ꝑ vnã ſuperficiem ambo ambulẽt. Duorum exordia ſunt in loco, vbi vtriq; nerui coniũgunt̃, ibi vnus idem q; factus, & ſic ex vtraq; pupilla à ſuo loco egreſſus, videndam rẽ videt, eam q; ſicut eſt, comprehẽdit: qm̃ ſi vna pupilla à ſuo loco inferius vel ſuperius mutaret̃, res ſuꝑiori pupilla viſa, ſuperius videret, ſic q; dupla appareret: ꝑꝑ quod oculis tria fuerãt neceſſaria. ſ. pupilla funditiua viſus, locus vbi vterq; cõiũgit̃ neruus, & rectæ lineę, vt viſus recte ꝑ eas trãſeat. Hæc eſt cã q̃re nerui ad oculos veniẽtes prius cõiũgunt̃. Sed tñ qdã ſic obijciunt.

Cum illos duos neruos necessarium sit coniungi, quare non statim vnus facti sunt, sed duo. Quibus est respōdendū: vnus ideo neruus nō fuit, quia à cerebri medio exire non potuit, maxime quia magnus est vterq;. Itē, magna quædā cōcauitas illic est, vbi palati foramina cerebro cōiungunt, p quā, cerebrū suā superfluitatē expellit: via ēt quæ ad nares ducit, ibi constat: illa autē cōcauitas, & hæc via, ibi esse nō posset, si neruus vnus ibi locaret. Nares.n. sunt in media facie, vñ nisi earum foramina cerebro opposita essent, olfactus nō esset. Quia ergo cerebri loca rebus hisce cōprehensa sunt, necesse fuit, vt nerui visum ferentes nō ab vno loco egrederent: quos natura in vno loco coniunxit, vt idem foramen eos habere faceret: deinde, vt separatim ad vtrunq; oculum irent, seiunxit. E

De Animato Spiritu, & Visibili, & quòd visibilis spiritus substantialiter ad oculos peruenit, & aliorum sensuum organa solum perueniunt eorum spiritus irradiatiue. CAP. 5.

Visibilis, vt diximus, spūs de spiritu nascitur aīato, à ventriculis proræ cerebri procedēs: ibi q; mūdificat: vt diximus, cū de cerebri natura disputauimus: qui spūs, spiritualiter est sensibilis, quia visus vnus è sensibus, cæteris dignior & nobilior. Porrò ipse habet proprietatē, quā nullus aliorū sensuum habet. Animalis siquidem spiritus in cerebri ventriculis existens, sensum & voluntariū mandat motum: virtus enim ipsius per neruos penetrat ad cætera mēbra, essentia vero in proprio permanet loco: sicut Sol totū aerem illuminat, ipse tamen in vno loco stat. Sed ad oculos non solū virtus visibilis spiritus, sed ipse spiritus essentialiter dirigit: & tanta eius quantitas, quanta est necessaria, illuc adducitur: quod vtriusq; nerui cōcauitas attestatur. Id etiā hoc testat, quia vno oculo clauso, ad pupillā alterius tota virtus conuertitur causa neruorum coniunctorum: inde foramē panniculi, qui dicitur vuea, præ multitudine spiritus necessario dilatatur: aperto vero oculo cum spūs ad eū reuertatur, foramen vueę ad propriā redigitur mensuram. Hoc signo ēt, si obseruari possit; cognoscitur, Si vno oculo aqua clauso pupilla alterius dilatetur: spūs enim visibilis in eo esse demōstratur, vnde aqua quæ transitum eius obstruit, ablata, visus redditur. Si vero non dilatet, hoc ideo est, quia neruus per quē spiritus ducit, obstructus est. Vnde etiam cū cæteri nerui nullam habeāt concauitatē, quia virtus aīalis spūs, nō ipsemet essentialiter per eos ducit, oculorū nerui necessario cōcaui fuerunt, vt spūs substantialiter per ipsos transire possit. Ceteri autē non sunt concaui, ne per corpus diuisi, & à suo fundamento remoti, leuiter rūperent: vel quia tanta spiritus quantitas sensui motui voluntario non est necessaria, quanta visui. Nullus enim sensus, præter visum, sentit sentiendam rem, nisi ei coniungatur: visus autem pupillam egrediens longe remota sentit: vnde multa spiritus quantitas necessaria est: & ideo nerui necessario concaui facti sunt. F

De Modo quo fit Visio. CAP. 6. G

Videndū est ēt, qūo fiat visus. Diximus ergo, cū aliqua res videtur necessario: vel aliquid ex ea dirigitur visui, p quod quid ipsa sit, cognoscitur: vel virtus visus ad eam mandatur, vel aliquid mediū est inter visum & rē visam, per quod ipsa cognoscitur. Sic potest ergo inuestigari quod horum certum sit. Oēs philosophi cōcordati sunt, ꝙ res nō possit videri nisi per foramē pupillæ. Si ergo ad visum à re vidēda aliquid dirigitur, siue sit virtus, siue sit forma, siue qualitas, siue quantitas mensurata, qūo illud angustū foramē intrare poterit? quę ēt virtus esse pōt, quæ ad oculos diuersorum in momēto rē vidēdā deducat? quod qa impossibile est, spernat. Quòd autem visibilis spiritus pupillam exiens solus ad rē vidēdā vadat, eius q; quantitas magnitudinē cōprehendat, falsum est. Ipse enim spiritus non tantæ est quantitatis, vt adeo dilatari possit, vt tot & tantas rerū ambiat quātitates, cū in vno momento multa & diuersa & maxima indiuidua comprehendimus. Ad tertiū ergo membrū cōuertamur. Quippe aer corpora circūdās, si clarus & lucidus fuerit, supplemētū visui facit, quod nerui cerebro: quia sicut splēdor Solis, sic spūs recipit virtutē. Sicut.n. Solis splendor superiorem aeris extremitatē percutiens, totum aerem penetrat, eū q; clarificat: sic & visibilis spūs pupillam egressus, mox totū aerem penetrat, & extensus per loca remotiora, mutat ea in suam naturā, quod fit cū aer in toto iunctus est, quod in Sole palàm fieri videtur. Si enim aliqd' corpus ī aere ponatur, cum Solis splēdor illud nequeat penetrare, forma illius corporis post se obscura apparet. Causa, quia nō suscipit aer lumē nisi sit cōtinuus, nec Solis splendor, separatum à se aerem mutat, qm̄ si actio splendoris fortiter in aere operata fuisset, posset in eadem actione permanere, splendore Solis absente. Sed vtriq; hac caret proprietate, ꝙ neq; Solis neq; spiritus splendor suam actionē aeri, ipso absente, pōt dimittere. Recte ergo causa dans lumen ablata, ipso momento, lumē ab aere aufertur. Eodē modo de neruis intelligitur: quia si neruus fuerit incisus & à cerebro diuisus, illico membrū cui sensum dabat, fit insensibile. Propterea hæc duo sic debent esse coniuncta, i. aer & spiritus, sicut nerui & cerebrū. Et quāuis aer in altera muteturactione, sicut cū calefit vel infrigidatur, & in qualitate rei calefacientis vel infrigidantis permanet, lumen tamen nō idem in aere operatur: ipso enim absente & lux ab aere amputatur. Deinde necesse est semper vt aer cōtinuatim illuminet: hoc.n. nisi fuerit, nullo mō lucidus fieret: sic & nerui cerebro faciūt supplementū, quia licet de substātia sint cerebri, duriores tñ sunt, quò lucidioribus passionibus subiaceāt, vnde aliquātulū à natura cerebri sunt mutati. Sed nerui duobus modis sunt: qdam.n. motū faciūt, qdā sensum: & faciētes sēsum, molles sunt: opantes motū, sunt duri. Et qūis nerui duri sēsum hēant tāgēdi, molles tñ nerui nō inueniunt illā cū duris neruis hēre societatē, sed ipsi duri hoc faciunt: H

A ciunt, quia tactus cæteris sensibus est crassior. Sensus autẽ visibilis, quia cæteris sensibus est acutior & subtilior, ideo neruus spiritum visibilem seruans, cæteris sensibilibus neruis cerebro est propinquior. Quia igitur oculi in aere agunt, sicut cerebrum in neruis, ideo multam quantitatem spiritus habuerunt, vt in aere rem suam faciant, sicut in neruis proprias res cerebrum. Visus autem primo colores sentit, quod ei proprium est: deinde corpus in quo fundati sunt, sicut gustus prius sentit sapores, postea fundamenta eorum. Gustus tñ & cæteri sensus rem sentiendam ad se venturam expectant: Visus vero ab oculis elongatur, & per aerem extenditur quousq; ad corpus perueniat coloratum. Hac de causa solus visus sentit formam corporis, ac quantitatem, & cum eius colore motũ rationabiliter, non tñ essentialiter, sentit: quod nullus habet cæterorum nisi tactus accidentaliter. Verbi gratia: Siquis per tenebras ambulans fustem in manu duxerit, eo amplius non potente penetrare, cognoscit ꝙ motum per corpus solidum fieri, impossibile est. Visus autem habet alteram proprietatem, quia incidens supra corpus leue, solidum, & lucidum: rectus ad pupillam conuertitur, vnde exierat: vnde in speculo vel in alijs splendidis corporibus prope nos stātibus, videmus formam nostram: & siquis studiose in oculũ alterius spectet, videt in eo suā faciẽ: causa, quia visus ad pupillam conuertitur propter luciditatem panniculi, qui araneæ tela dicitur: est.n. supra crystal B linum, sicut adeps superne coagulatus: & quasi rutilans, clara est. Veruntamen quamuis præ cęteris solus per aerem motum rei sentiẽdæ sentiat, non tñ arbitratur, sicut cæcus se cõfuse sentire: quia aer, mox vt rem sentit, eā visui ministrat: quæ proprietas soli inest visui, aerẽ videlicet in sui mutare naturā. Alterius etiam dignioris est proprietatis, ꝙ non solum recte, ex transuerso conspicit necessario, cum multus spiritus à cerebro ad oculos dirigitur, rursus spiritus pupillam exiens, & aerem percutiens, mutat eum in suam naturam. Recte ergo visus, igneus dicitur: auditus, aereus: gustus, aquosus: tactus, terreus: olfactus, fumosus: quatuor.n. elementa sensus quatuor constituunt, vt vnusquisq; eorum vnum ex his comprehendat, & ea, cum in natura sua sunt, vel in aliud mutantur, vel aliqua accidentia patiuntur, discernat: prẹter hos quatuor sensus, fuit alius qui fumosa comprehenderet: fumus.n. in sua natura mediocris est, cum elementa non nisi quatuor sint. Sed visus qui ad hoc est, vt colores comprehendat, necessario luminosus fuit: solum.n. quod lucidum est, cõuertitur in colores. Testatur hoc aer, qui cum clarus & lucidus sit, facile in colores mutatur: nam palàm est, quia si quis candidis indutus iaceat sub arbore, color vestimentorum in frondium colorem mutatur: vnde patet aerem in illum colorem fuisse mutatum. Videmus etiam sæpe aerem in colorem lucidi parietis mutari, illumq; colorem per aerem ad illud corpus mutari, maxime si pa C ries viridis, vel rubeus fuerit vel citrini coloris: & sicut Solis splendor eum ad suā mutat naturam, sic & colores in suas eum qualitates conuertunt. Similiter et lumen visibilis spiritus mox vt aerem percutit, ipsum immutat. Hæc tria sunt, quæ aerẽ sine vllo tẽporis spatio immutant, lumen Solis, fulgidus color, & lumen visibilis spiritus. Palàm est ergo, visum non fieri nisi aeris mediocritate, quod sensus attestatur. Antiqui etiam concordant dicentes aerẽ esse visui veluti ramus, & conueniens est instrumẽtum cum fuerit lucidus, vel aliorum corporum lucidorum lumine illuminatus: & sic seruire aerem visui, sicut cerebro nerui. Sicut enim cerebrum non sentit quod oculi comprehendunt, nisi neruis mediantibus: sic & oculi nihil sentiunt, nisi lucido aere mediante.

PARTICVLA tertia est de prima & vniuersali medicinæ intentione, et de rebus naturalibus, non naturalibus, & præter naturā, & de generibus & speciebus, & causis & accidentibus morborũ. Cuius sunt quinq; capita.

De prima medicinæ intentione, & de necessarijs ad eam. *CAP. 1.*

OPortet medicum præ oĩbus primam & vniuersalẽ medicinæ intentionẽ præuidere, & eam particulariter diuidendo ad indiuiduum ducere. Prima autẽ medicinæ intentio est, quæ bifariam diuiditur: aut.n. in sanis, cum similibus sanitas custoditur: aut in ægris per cõtrarium sanitas redditur. Quorum primæ necessaria est rerum naturaliũ scientia: naturalibus.n. agnitis, patefiunt D ea quæ sunt similia sanitati: & sic etiam cognoscuntur quæ sunt cõtraria: similibus ergo seruatis, cõtrarijs prohibitis sanitas custoditur. Secundæ autẽ intentioni duo sunt necessaria: nõ naturaliũ.s. & contra naturā rerũ scientia. Sanitas.n. infirmo cũ quadā mutatione restituitur: quā mutationem qui facere vult, necesse est sciat ad quid mutare decet. Nisi.n. sciat de quo, & ad quid mutandum decet mutare, nõ securus est quin vnde cõuenit nõ immutari, mutet: & nisi nouerit ad ꝗd decet mutare, ad id quod non oportet, conuertere poterit. Sanitas infirmo redditur cõmutatione rerũ cõtra naturā ad naturalia: vnde & ista sciri debẽt ad ꝙ illa trāsmutantur, et illa etiā ꝙ ad illa conuertantur.

De rebus naturalibus, non naturalibus, & contra naturam. *CAP. 2.*

Res autẽ naturalis duobus est modis, generalis & specialis. Generalis dicitur esse humani corporis complexio, & vniuscuiusq; corporis cõpositio. Complexio quidem multipliciter est: tum ætas, & consuetudo. Naturalis complexio est secundum differentiam sexus, vt in mare et fœmina: vel secundum euentum, vt est complexio spermatum, vel spirituum de quibus fit. Consuetudo sex modis est: Primo, ex aere & eius mutatione, quæ mutatio vel localis est, vel temporalis, cum aliquid in tempore contingit: Secundo, ex motu vel quiete: Tertio, ex repletione vel inanitione: Quarto, ex somno vel vigilia: Quinto, ex cibo & potu: Sexto, ex animæ accidentibus. Specialis est, vt virtus, quæ triplex est, naturalis, vitalis, animalis. Superius animalem tetigimus,

cum de cerebro disputauimus. Vitalis est, quæ cor & arterias facit pulsare. Naturalis triplex est, ge E
neratiua, nutritiua, & augmentatiua. Nutritiua quadruplex est, attractiua, retentiua, digestiua, &
expulsiua. Res autem extra nauram duplex est, aut est nocumentum actionis, aut quod ex eo ge-
neratur. Nocumentũ actionis, aut quod ex eo generatur, duplex est: aut est sine mediatore, & mor
bus dicitur: aut cum mediatore, & causa vocatur. Quod aũt actionis nocumẽto generatur, accidẽs
nominaĩ: quod iterũ duplex est, s. aut ex diuersis corporis qualitatibus, aut à qualitatibus diuersis à
corpore egrediẽtibus. Corporis qualitatis diuersitas quinq; modis est. Sunt enim qualitates quæ
sentiuntur. Qui ergo ægro sanitatẽ vult restituere, decenter debet inuestigare septẽ res naturales,
quæ sunt, elementa, complexiones, humores, membra, virtutes, spiritus, & operationes, & quæ se-
quuntur eas, vt ætates, colores, figuras, distãtia inter masculũ & fœminã: Et res non naturales, quæ
sunt sex, aer, cibus & potus, inanitio & repletio, motus & quies, somnus & vigilia, & accidentia
aĩæ: Et res extra naturã, quæ tres sunt, morbus, causa morbi, & accidentia morbum cõcomitantia.

De Generibus & speciebus Morborum. CAP. 3.

Morbus generaliter triplex est, quia corporis cõpositio trina est. Prima corporis compositio
est in mẽbris simplicibus, ex elementis cõpositis: in quibus quædã morbi species generantur, quæ
duobus modis sunt, vel simplices, vel compositæ. Simplices quidẽ sunt calida, humida, frigida, & F
sicca: compositæ vero sunt, calidæ & siccæ, calidæ & humidæ, frigidæ & humidæ, frigidæ & siccæ.
Secunda corporis compositio est in membris quæ cõposita vocãtur, ex simplicibus cõpositis: in
qua fiunt morbi quatuor modis, aut secundum formam mẽbrorũ, aut secundum cõpositionẽ, aut
secundum magnitudinẽ, aut secundũ numerũ. Secundũ formã quinq; modis, in figura, foramine,
concauitate, lenitate, aut asperitate. Secundum cõpositionẽ dicitur cum à loco mutatur, vel in loco
malo ponuntur. Secundũ magnitudinẽ bifariam, vel vltra modũ, vel infra. Secundum numerum
similiter, vel vltra modum, vel infra: vltra modũ, naturaliter, vel extra naturam. Tertia corporis
compositio est corporis totius ex vnitate simplicium & compositorum membrorum facta, in qua
morbus generatur, qui separatio iuncturæ vocatur. Hæc sunt genera morborum & species.

De Causis Morborum. CAP. 4.

Causa autẽ morbi est generaliter sicut genus, sed specialiter est triplex. Causa enim morbi sim-
plicis, aut calidum facit morbum, & est septupla, i. nimius motus aĩæ, corporis passio, calor exterior,
angustia pororum, putredo, rerum acutarum acceptio, cibi paruitas. Aut frigidum facit morbum,
& est octo modis, tactus rerũ frigidarum, acceptio earum, multitudo cibi et paruitas, obstructio po
rorum & largitas, nimius motus & quies. Aut facit morbum siccum, & est quadruplex, siccæ rei G
obuiatio, cibi sicci, cibi paruitas, nimius motus. Aut facit morbum humidum, & est contraria pro
ximæ dictæ. Sed simplicibus morbis quos diximus cũ materia existentibus, commiscentur causæ
intraneæ: quæ sunt, virtus mẽbri impellentis, debilitas recipientis, materiæ multitudo, pororũ lar-
gitas, defectio nutritiuæ virtutis. Causa morbi cõpositi vel est secundũ figuram, vel foramen, vel
concauitatem, vel asperitatem, vel lenitatẽ. Secundũ figuram, aut ꝓpter quantitatem spermatis, vel
qualitatem: vel ꝓpter aliquod accidens quod infans patitur qñ nascitur, vel cum lac sugit: vel pro
pter alia. Secundum foramen, vel propter obstructionem, vel propter cõiunctionem. Obstructio
fit à fortitudine retentiuæ, vel defectione expulsiuæ, vel propter frigiditatem & siccitatem, vel liga
turæ stricturam. Secundũ concauitatem, aliquid innascens vel in mẽbro incidẽs, vt est chymus, la-
pis, verrucæ. Largitas foraminis coniunctioni contraria est. Asperitas de genere separationis est
iuncturæ, cum nõ est à caliditate: quod post planius dicemus. Lenitas est asperitati contraria. Cor-
ruptio loci fit cũ mẽbra à naturalibus suis locis mutantur, vel separatione, vel mollitie cõcatenatio
nis membrorum. Magnitudinis causa est multitudo materiæ, vel fortitudo naturæ: paruitas mem
brorum cum contrario est, aut propter incisionem. Magnitudo in numero, aut naturalis est, ex
spermatis abundantia, aut accidentalis vt lapis in vesica: paucitas autem est econtrario. Separatio- H
nis iuncturæ triplex causa est, incisione exterius facta, vt igne vel ense: vel interius, vt ex acutis
chymis: Aut extensione, vel exteriori, vt cum fune: vel interiori, vt ex crassa vẽtositate: Aut de fra
ctura, vel exteriori, vt à lapide: vel interiori, vt ex crassis chymis.

De Accidentibus Morborum. CAP. 5.

Accidentia sunt tria, s. nocumentũ actionis, diuersitas egredientium à corpore, diuersitas quali-
tatum corporis sensibilium, quorũ duorum causa est nocumentum actionis. Actiones tres sunt,
animalis, naturalis, vitalis. Nocumentum actionis triplex est: nã omnis actio tria patitur, vel enim
ex toto aufertur, vel minuitur, vel mutatur: verbi gratia, tactus aut amputatur, et dicitur stupidus:
aut minuitur, & titillatio vocatur: aut à sua natura mutatur, & tunc corrupta vocatur: causa horũ
duorũ est frigiditas tertij gradus, & iuncturæ separatio. Palàm ergo est quòd causa nocumẽti actio
nis morbus fit. Morbus tñ nocet actioni sine mediatore: ideo nocumentum actionis est significa
tio morbi. Nec est differentia inter accidens & significationem, nisi in nostra intentione. quia no-
stra intentio est in nocumento actionis, & id ad quod sequitur nocumentum, morbum vocamus:
et illum insequentia, accidentia dicimus: morbum autem dicimus causam accidentium: vnde mor
bo cognito, cum accidentia scire volumus, dicimus accidentia significationes.

A PARTICVLA quarta de accidentibus, & morbis oculorum, & neruorum suorum, & musculorũ, & palpebrarum. Cuius sunt quatuordecim capita.

De accidentibus morborum oculorum in generali. CAP. 1.

Sed quia intẽtio huius libri est patefacere significationes morborum oculorum, prius oportet scire eorum accidentia: vt via, qua ad morbi notitiam veniamus, sit nota. Accidentia ergo oculorum sunt triplicia: nocumenta actionis, & quæ ex illis sequuntur: diuersitas in oculis.s. sensibilis qualitas, & diuersitas ab eis exeuntium. Nocumentũ autem actionis oculorũ, est secundũ quantitatem actionis, id est eorum quæ sunt actionis, vel animalis, vel naturalis. Nocumentum naturalium actionum, est quod accidit quatuor virtutibus naturalibus: animalium vero actionũ, quod sensui & voluntario motui accidit. Actiones aîales tm̃ duas species sensus habent. Nocumentum naturalis actionis in hoc loco non oportet notari: qm̃ in hoc non differunt oculi à corpore toto: sequitur enim nocumenta tactus, vt sunt mollities, titillatio, & dolor: ita oculis vt toti corpori accidit. Accidentia vero visus & voluntarij motus, quæ oculi patiuntur, hic oportet dici.

De diuisione accidentium oculi, & declaratione membrorum diuidentium. CAP. 2.

Sciendum itaq; q accidentia quæ oculis cõtingunt, aut in eius instrumento sunt, aut in sua virtute, aut in ministris. Instrumẽtum visus est humor crystallinus qui patitur, vel vnum ex octo similibus morbis, vel ex compositis morbis, cum à suo loco mouetur, vel iuncturæ separationem. Si mutatur à loco sursum vel deorsum in vtroq; oculo, vident rem duplam: si mutatur dextrorsum vel sinistrorsum, non apparet res dupla. Virtus visus à cerebro per concauum neruum descendit: vnde eius passio vel de nerui, vel de cerebri fit infirmitate. Quorum infirmitas triplex est, simplex: quæ est vna de octo: vel officialis, vt apostema, & obstructio, vel iuncturæ separatio. Ministri visus sunt humores, & spiritus, & panniculi, qui in oculis septem habentur: quorum illi qui sunt ante crystallinum, sunt foramen vueæ, id est pupilla, albugo oui, spiritus qui est in pupilla, & quantitas pupillæ, quæ corona dicitur.

De accidentibus pupillæ. CAP. 3.

Coræ i. pupillæ contingunt quatuor, largitas, angustia, mutatio de loco, & tortuositas. Largitas vel naturalis est, vel accidentalis. Accidentalis est, vel de extensione panniculi quo tegitur: cuius extensio de passione est vueæ, vel de multitudine humoris albuginei. Passio vueæ aut simplex est, vt siccitas: aut composita, vt apostema. Angustia pupillæ, vel naturalis est, vel accidentalis: de mollitie, quæ mollities de nimia fit humiditate dominante, & lubricum faciente, aut de albuginei C paruitate. Largitas pupillæ siue naturalis, siue accidentalis, semper est mala, quia spiritum spargit. Sed angustia, si propter rem de qua facta est stricta, naturalis est, bona est, quia spiritum coadunat: accidentalis tamen molesta est, non ideo, quia angustia, sed propter causam de qua facta est stricta: maxime si fuerit propter albuginei paruitatem. Duplex enim malum est: vnum, quia crystallinus est discoopertus ad lumen: aliud, quia ex paruitate albuginei desiccatur. Mutatio pupillæ de loco, vel naturalis est, vel accidentalis. Accidentalis consideretur. Panniculi qui sunt iuxta pupillã contumescunt, vulnerantur, & consolidantur. Hæc tamen mutatio non multum est mala. Separatio iuncturæ, si sit in vuea, & non sit perforata, non multum nocet visui: quòd si perforetur, currit humor albugineus, & vueam tunicam coniungit araneæ. Vnde quinq; accidentia generat. Vnum, quòd vuea crystallino propinquatur, nec habet vnde cooperiatur: atq; spiritus visibilis de cerebro procedens, non coadunatur in pupilla, sed egreditur ab ea, & dispergitur.

De accidentibus albuginei humoris. CAP. 4.

Albugineus humor in quantitate et qualitate patitur: In quantitate, si augmentatur, vnde visus obscuretur, vel minuatur: vnde nequit crystallinum cooperire, in qualitate, liquore & colore: liquore si parum crassus fuerit, longinqua videre non sinit, & propinqua bene discernit. Si sit crassissimus omnino, visum occupat, & amputat, & cataracta dicitur: quæ vel in parte vna, vel in multis locis dispertita est, in vuea, vel in pupillæ medio, vel circa eam. Si sit in medio, oîa perforata videtur infirmo. Partẽ enim quã videre nequit, putat concauã esse. Si circa pupillam, multa in vna hora vuea non permittit videre, propter paruitatem pineę visus. Si crassitudo dispertita sit, & particulariter sit diuisa, quæ videt putat esse quasi stricta: vnde patiens cernit quasi muscas & similia, quod pueri & febricitantes plurimum patiuntur. Color si mutetur, omnia coloris istius esse putantur: vtpote si fuerit plumbeus, omnia fumosa apparebunt & tenebrosa: sic & si fuerit alterius coloris, idem ipse color in visis omnibus apparebit: eis tamen ad cataractam præparati sunt oculi, de quorum stomacho fumus ad caput ascendit, & patientibus fluit de naribus rheuma.

De accidentibus visibilis spiritus. CAP. 5.

Spiritus visibilis in qualitate & quantitate patitur: In qualitate, vtpote si fuerit subtilis, vnde bene discernit, ac res optime comprehendit: vel crassus, vnde ad remota loca penetrat: & longinqua videt, vel paucus, ad remota se elongare non valens, sed solum propinqua cernens.

De accidentibus corneæ. CAP. 6.

Panniculus cornea, quo pupilla tegitur: si quo modo patiatur, visui nocet: cuius nocumentum propter se, vel propter aliud fit. Propter se, tria morborũ genera patitur: videlicet simplicem, com-

positionem, & separationem iuncturæ: Simplex, vt humiditas, & siccitas: humiditas visui nocet E
propter quantitatem: vt si fuerit multa, omnia sicut fumus & nebula apparebũt: vel propter qualitatem: vtpote si rubea fuerit, omnia videri rubea facit, veluti qui patiuntur febel contingit: si autem citrina fuerit, citrina apparebunt omnia, sicut ictericis fit. Siccitas spasmum generat, vnde visui nocet: si multa, multum: visus ergo quandoq; ex toto amputatur. Separatio iuncturæ, si fuerit perforata cornea, duobus modis visui nocet: vno modo propter putredinem in illo vulnere congregatam: secundo, quia crystallinus secundo lumini fit vicinus. Passio corneę, quæ propter aliud fit, vel propter coniunctiuam, vel propter palpebram est. Propter coniunctiuam, si vngula nascatur in ea, vel fiat apostema corneam operiens: Sed passio corneæ & coniunctiuæ & aliarum partium oculorum non nocet visui, nisi accidentaliter.

De accidentibus motus voluntarij oculorum. CAP. 7.

Passio vero motus voluntarij oculorum est triplex. Vel enim amputatur, & mollities vocatur: vel minuitur, & tremor & titillatio dicitur: vel propter lacertos, cum non vt oportet, mouentur, & spasmus nuncupatur. Quorũ trium vnumquodq; fit: aut propter cerebrum, aut ꝓpter neruos, aut propter lacertos. Sed diuersitas mollitiei ac spasmi lacertorũ oculos mouentium est secundum diuersitatẽ motionis eorũ. Quod qũo videat, vel vnde procedat, in fine sexti cap. planius dicitur. F

De diuisione morborum oculorum in apparentes & occultos. Et primo de apparentibus. CAP. 8.

Morbi oculorum vel sensui apparẽt, & facillime cognoscuntur: vel latent, & eorum notitia est obscura, quorum significationes intellectuali inuestigatione comprehenduntur. Incipiendum igitur à morbis sensui apparentibus, & ostendendum in quo loco oculorũ appareant, & nascantur. Morbi ergo qui sensui apparẽt, vel sunt in coniunctiua, vel palpebra, vel in angulo oculorum, vel in cornea, vel in vuea, vel inter vueam & crystallinum. In coniunctiua septem sunt, videlicet petia, vngula, ophthalmia, tumor, duritia, & cætera. Petia est sanguis fluens de aliqua arteria, vel vena incisa, quam patitur ex ictu. Vngula est superfluitas neruosa aut carnosa, extendens se ab angulo ad pupillam, & prohibens visum. Ophthalmia triplex est, quæ visum turbat: cuius causa vel exterior est, sicut fumus, sol, puluis, & similia: vel interior, sicut humores ad coniunctiuam fluẽtes. Sed prima ophthalmia mala non est: causa enim quàm primum ablata, morbus amputatur. Secunda vero, postquam causa amputatur, habet & signa quæ habẽt cætera membra, cum patiuntur apostema: quæ sunt, tumor, inflãmatio, durities, lachrymæ, rubor, plenitudo venarũ oculi. Tertia cæteris est fortior, quia & alias habet significationes. Acumen enim palpebræ inuersatur extrinsecus: eius q; motio vix fit, & albugineus ascendit super nigredinẽ. Tumor est quadruplex: Vnus G
fit ex crassa ventositate: Secundus, ex phlegmatico humore nõ crasso: Tertius, ex phlegmate crasso. Quartus, ex melancholia, qui dicitur sciros. Qui omnes sic adinuicem discernuntur. Primus euenit subito, sicut videmus seniores in æstate pati propter muscarum morsus. Secundus et tertius paulatim fiunt, sine magno dolore & mollitie, minor in secundo quàm in tertio: quorum color est sicut color totius corporis. Quartus vtplurimũ fit in angulis oculorũ, & aliqñ dilatatur & ascendit ad supercilia durus, multum habens dolorẽ. Eius color plũbeus est, qui multoties sequitur varias & diurnas ophthalmias, & maxime quæ mulieribus contingunt. Duritia nascitur in oculo toto, nascitur & in palpebris, quæ motũ grauem facit cũ dolore & rubore: nec patiens valet oculos aperire cum à somno surrexerit, attamen sunt lachrymæ salsæ & nitrosæ. Dolor & rubor in toto
* corpore palpebris fiunt ex humiditatibus salsis aut acutis: si cõiunctiua est plena crassi sanguinis, quæ cum inflatur, rubei fit coloris: est & proflua, quæ dolorem & tumorem facit.

De passionibus palpebrarum & angulorum suorum. CAP. 9.

Passiones palpebræ quædam sunt communes morbis totius corporis, sicut verrucæ, scrofulæ, & similia. Nascuntur q; vel extrinsecus vel intrinsecus. Extrinsecus, sicut est crassities, quæ est quasi pinguedo viscosa relata neruis & panniculis. Nascitur q; in palpebra superiori intrinsecus, H
scabies, grando, petrositas, & viscositas. Scabies quatuor modis est, vna dicitur psorophthalmia, alia trachoma, tertia sycosis, quarta telosis: prima, secunda leuior est: quæ magis aspera, dolorẽ & grauitatem facit: vtraq; tamen in oculis humiditatẽ generat: tertia dura est & asperior, quia palpebræ interioris quasi scissura est: quarta cæteris deterior est & durior ad sanandum. Grando est tumor crassus in interioribus coagulatus, vt quasi grando videatur. Inuiscatio est quædam viscositas palpebram cum pupilla iungens siue in eius albedine, siue in eius nigredine: vel vtrasque palpebras simul iungens, qualis fit propter vulnera in oculis. Item nocumentum palpebræ triplex est: Vnum, erectio palpebræ superioris, ne oculi albedo possit cooperiri: quod aut est naturaliter, aut cum palpebræ tortura mala fit: Aliud est, palpebræ breuitas: Tertium est, palpebræ inuersio ad partem inferiorem, quando nascitur, aut propter aliquod vulnus, vel propter carnem superfluam in carnibus natam. Rasura & vulnus nascuntur in eis sicut & in corpore toto in extremitate palpebræ. Pili superflui ad interiora conuersi nocent: Et pili aliquando à palpebris cadunt: Nascuntur ibi pediculi & hordeoli. Pili superflui in interioribus palpebræ nascuntur, qui pungunt & ad oculos humorem adducunt: Pili cadunt aut propter humorem ad eos fluentem, aut propter alopeciam: & aliquando cum duritia, crassitie palpebræ, & rubore. Hordeolus est

A apostema nascens in extremitate palpebræ. Aegilops est vlcus inter oculos & nares: quod si fuerit neglectum, fiet ex eo fistula putrefaciens os, & quandoq; putredo fluit per foramen ad nares: aliquando ad palpebram, eiusq; chartilaginem putrefacit: & si palpebra digito tacta fuerit, putredo ab ea effluit. Grando & lachrymæ noxiæ sunt oculis. Lachrymæ fiunt vel apostemate in foramine inter oculos & nares existente: qui hoc habent semper lachrymas patiuntur: vel fiunt lachrymæ ex conamine medicorum acutas medicinas in scabie ponentium.

De passionibus corneæ. CAP. 10.

Passio in cornea nascens, vel propter oculos, vel propter totum corpus causatur: in qua tamen infirmus magnum dolorē sentit in neruo, & patitur extensionem in panniculis oculorū, qui panniculi ruborem & extensionē sentiunt ascendere: & maxime, si ambulat, aut mouetur, capitis dolorē patitur, & ab oculis subtiles & acuti humores fluūt: neq; potest acuta collyria sustinere, neq; valēt oculis imposita. Passio corneę ꝓpria est vulnus, macula, obscuritas, sanies, & talia multa, septem nominibus dicta: quarū quatuor intrinsecus, tres vero sunt superficiē tenus. Intrinsecus hæc sunt: Prima est vulnus, cuius color est quasi fumus, quandā partē nigredinis operiēs: Secunda, vulnus plus primo concauū, sed tamen albidius: Tertia, vulnus partē albedinis & nigredinis operiens: B pars tñ qua tegitur albedo, rubei coloris est: quæ vero super nigredinem stat, alba est: Quarta est vulnus quoddam in modum faculæ putrefactum. Passiones vero exteriores hæ sunt: Prima, est quoddam vulnus cōcauum & angustū: Secunda, est vulnus concauū, sed largius: Tertia, vulnus plus cęteris putrefactum: hoc obliuioni tradito, oculorum panniculi putrefient. Quare autem oēs corneæ passiones aliqñ curabiles, aliquando incurabiles sint, causa duplex est: aut propter diuersitatem vulnerum, aut propter diuersitatem materierum in vulnere existentium, & cornea de multis corticibus composita est, vno super alium locato. Aliquando vulnus in primo, aliqñ in secundo, non nunquam in tertio cortice nascitur, propter materiam quæ in quātitate multa est, aut pauca: aliqñ alba, aliquando nigra, modo subtilis, modo crassa, calida solā, vel acuta, vel nitrosa, vel dulcis. Quod post "tertium corticē est, molestius est, q̄ quod post secundū: & post secūdum, q̄ post primū, salubrius quod fit in superficie: deterius quod est post oēs cortices. Materia si fuerit multa calida, patiens magnum in oculo sentit dolorem: Multitudo enim materiei facit extensionem & calidum dolorem. Item salubrius est quod non est in loco pupillæ, deterius quod in loco pupillæ: quia si scindatur vulnus, non sumus securi, quin per vueam pupilla egrediatur, & fluat humiditas oculorum. Quod si vulnus super pupillam sit, vulnere sanato visus offenditur.

A.l.3.f.3.t.2.c.1.fol.224.d

C *De egressione vueæ, & passionibus eius.* CAP. 11.

Egressio vueæ quatuor modis fit. Aliquando enim egreditur parum, vt videntes pustulam esse putent: sed si discrete inspiciatur vuea sani oculi, & vuea infirmi oculi: & si earum colores sint dissimiles, scias pupillam egredi: si vero similes, apostema ibi ortum esse. Aliquando plus exit: & tunc satis apparet eam esse egressam. Tertius modus est, cum tantum egreditur vt palpebræ minus præualeant, & pili palpebram pungentes iungendo dolorem inferant: & hunc modum melon dicunt. Quartus modus, gomphos græce, latine dicitur clauus: quia egrediens pelliculas vueę superficietenus operit: vnde eius forma fit quasi clauus. Passiones vueę sunt, dilatatio, aut constrictio. Dilatatio autem fit quatuor modis, aut ex nulla causa patenti, vel propter percussionem, vel propter apostema, vel propter aliam passionem.

De suffusione, seu cataracta. CAP. 12.

Inter vueam & crystallinum humorem aqua nascitur coagulata, prohibens spiritum visibilem à pupilla exire: quæ passio si est incipiens, obscura est: perfecta vero, facillime cognoscitur. Sed qui ad hanc venturi sunt passionē, eis ante oculos cimices volant: quibusdam autem quasi flammæ apparent: incidentibus autem visus amputatur, & color pupillæ amputatur. Huius aquæ co- D lor est diuersus: quædam enim aeri, quædam vitro assimilatur, alia est quasi album habens colorem, alia quasi cœli colorem, alia quasi viridem, alia quasi venetum: vnde antiqui cataractas, veneticos oculos appellauerunt: sed differentia est, quia venetici oculi duobus modis fiunt, vel propter aquam, si nimium fuerit coagulata: vel propter siccitatem, quam patitur crystallinus. Species aquæ, quæ aeri assimilatur, facile potest curari: licet eius accidentia sint, quæ supra diximus. Secunda vero species quandoque curabilis est, quandoq; non: quod sic dignoscitur: Si vno oculo clauso pupilla alterius dilatatur, possibile est sanari: sin autem, minime: causa, quia neruus concauus quo visibilis spiritus ad pupillam ducitur, oppilatus est. Hæc cataracta ex passione stomachi procedit, vel cerebri: sed sic discernitur: Si apparitio in vno oculo fuerit, vel in vtroq;, sed diuerse, cataracta ex cerebro esse intelligitur: si in vtroq; æqualiter, stomachi esse cognoscitur. Item si modo plus, modo minus apparuerint, ita quod stomacho minus digerente maior fit. Item si patiens, de stomachi arsura, vel ardore murmurauerit. Item si ex picra exhibita, ista imaginatio decreuit: cum enim non fuerit huius mali cataracta, picra videtur nihil esse proficua. Si fuerit propter cerebrum, plurima ex phrenetica nascitur passione: quia phrenesis est apostema calidum nascens in cerebri prora: fit q; quasi fuligo, calore secundum humorem de quo nascitur, desiccante: & per venas circa cerebrum & oculos ad oculorum substantiam pentrante: talia enim appa-

rere facit. Sufficit de passionibus oculorum visui apparentibus. Oportet de his dicere quæ diffici E le intelliguntur, quia intrinsecus nascuntur.

De passionibus oculi natis intus, & occultis. CAP. 13.

Passiones intrinsecus nascentes, sunt mollities quæ dicitur paralysis: & desiccatio, quæ spasmus vocatur. Paralysis autem triplex est: vel enim motum amputat, vel visum, vel vtrunq;. Sed visu amputato absq; causa manifesta, vel etiam minorato notabiliter: propter nerui concaui passionem, vel propter visibilis spiritus paruitatem fit. Neruus patitur constrictionem, vel iuncturæ separationem, & tunc necessario visus corrumpitur: nec enim manifestatur, nisi rationabili inuestigatione comprehendatur. Verbi gratia, si visus absq; manifesta causa, vel minuitur, vel aufertur: interrogetur patiens an grauitatem sentiat in prora capitis, aut circa frontem: quo id patiẽte, scias humores humidissimos ad concauum neruum fluxisse, eum q; obstruxisse, vel apostema ibi generasse. Potest etiam aliter inuestigari, si vno oculo clauso pupilla alterius non dilatatur, neruum obstructum esse non dubitatur. Item patiens interrogetur si in capite fuerit percussus, vel propter casum aliquem vulneratus: quod si fuerit, nec pupilla exierit post, nec magis subito virtus conuersa fuerit: scias neruum esse constrictum. Si autem propinqua videat, & non longinqua, & non parua: scias spiritum visibilem esse defectum. Quod si longinqua & minime propinqua viderit: & si F meridie, vespere vero non, sicut accidit senibus: scias causam esse crassitiem spiritus, vel suam commistionem cum turbidis humoribus. Hæc sunt accidentia in substantia oculorum latentia. Sed passiones oculorum in mobilibus locis nascentes, aut sunt propter cerebrum, aut propter neruos, aut propter lacertos. Si propter cerebrum, necessario in vtroq; oculo corrumpitur motus: si propter neruum, illa pars oculorum offenditur, quæ ab illo neruo regitur: quod si neruus non in toto patitur, sed in parte, motus lacerti, qui neruo illi pertinet, corrumpitur, non nunquam passio non in neruo, sed in essentia lacerti nascitur.

De musculis qui mouent oculos & palpebras, & de vijs per quas fluunt humores ad oculos. CAP. 14.

Lacerti autem oculorum sunt, vt diximus, duodecim: quorum quinq; oculi ipsi mouentur: tribus vtriusq; nerui fundamentum corroboratur, & per eos oculi seorsum mouentur: reliqui quatuor palpebras mouent. Passio vero lacertorum est duplex, mollities & spasmus. Quod si lacerti motus oculorum, molles fiant: oculi suæ grauitatis causa descendunt inferius, & cum palpebris se infigunt. Si autem spasmant, versos oculos torquent: & sic cum nerui spasmantur, in eadem parte qua ipsi patiuntur, oculi torquentur. Tres vero lacerti vtriusq; nerui fundamentum corroborantes, oculos superius eleuantes, si spasmantur, oculi non patiuntur, immo inde confortantur: si autẽ G mollificantur, oculis nocent, quia extra egrediuntur. Oculis ergo absq; vlla percussione existentibus, visu q; permanente, scias neruos esse mollificatos: q; si fuerit ex percussione neruorum, fracturam esse cognoscas: si neruus qui palpebras sursum mouet, mollificetur, palpebra deorsum cadet: si spasmatur, non valet oculum claudere: lacertis quibus interius mouentur palpebræ mollificatis, oculi non clauduntur: si spasmantur, palpebræ superius non eleuantur. Quod si lacerti in parte patiente non patiuntur, nec palpebræ in loco eius attinente patiuntur. Humores autem ad oculos fluunt, vel per venas supra craneum existentes, vel per venas sub craneo existentes. Si per venam supra craneum manauerint, frontis & temporum venæ crassæ sunt & extensæ: vnde valet si incidantur, vel desiccatiua emplastra vel cataplasmata apponantur. Si autem hæc non apparuerint: scias humores per venas, quæ sub craneo sunt, manare.

PARTICVLA *quinta est de virtutibus medicinarũ sanantium morbos oculorum. Cuius sunt capita sex.*

De distinctione medicinarum oculorum penes sapores. CAP. 1.

QVi oculorum passionem volunt curare, eorum medicinas, & virtutes earum oportet cognoscere, quæ maxime saporibus ostenduntur. Sapor enim virtutes innuit. Vnde sciendum quod quæ ad linguam veniunt, & nihil in eam faciunt, insipida vocantur. Insipida H autem vel sunt simplicia, sicut aqua, vel composita: nulla tamen qualitate præualente. Quod si aliqua præualuerit, erit aliquantulum frigiditati attinens, sicut medicina quæ dicitur obstruens, quæ duobus modis est: aut terrestris & sicca, sicut hæmatites, & tutia, & cadmia, & his similia: vel viscosa, vt oui albugo, oleum omphacinum. Quibus aer dominatur, linguam pati faciunt, vel cum delectatione, vel cum nocumento. Quæ delectationem inferunt, necessario patet quod quibus ea faciunt, eis similia sunt. Linguam ergo delectantia, humanæ complexioni sunt similia. Humana autem complexio, temperate calida est & humida: Hinc ergo & omnia linguam delectãtia, & humana corpora, sicut aqua tepida, delectant. Delectationem ergo facientibus si aqua dominetur, dulcia sunt: si aer, vnctuosa erunt. Ideo q; omne nutrimentum vel dulce, vel vnctuosum, vel compositum ex vtroq;. Quibus vero præter istos sapor alius dominatur, non nutriunt, sed sunt propter medicinam. Quæ vero nocent, faciunt linguæ punctionem: quæ punctio species est separationis iuncturæ. Separatio enim iuncturæ aut nimia constrictione fit, aut incisione. Quæ incisionem faciunt, calida sunt: quæ nimiam constrictionem, frigida sunt. Item linguam separantia, aut multum, aut parum separant. Multum separantia, crassa sunt, terrestria, dura, & amara. Quæ non multum separant, salsa vocantur. Quæ vero subtilia & ignea, dicuntur acuta. Quæ autem cõstringunt,

A stringunt, vel sunt crassa, terrestria, vel subtiliatiua, & aquosa. Terrestria, & crassa, multum constrictiua & pontica sunt, Quæ vero minus constrictiua sunt, & styptica, subtilia dicuntur acetosa.

De Speciebus saporum, & impreßionibus quas in lingua faciunt. CAP. 2.

Sapores autem sunt isti, dulcis, vnctuosus, amarus, salsus, acutus, ponticus, stypticus, acetosus. Ponticus coadunat linguam & premit, non solum superficietenus: verum etiam intrinsecus, vnde obstruit & asperat: Stypticus similiter: Sed salsus lauat & mundificat. Amarus magis salso mũdificat, exasperat, & excoriat. Acutus vero mordet, pungit, & calefacit, Acetosus vero sine calefactione. Dulcis humectat & lenit asperitatem linguæ, & delectationem tribuit: Vnctuosus similiter, sed debilius. Sapidus de genere dulcedinis aquositatem non habet sibi dominantem. etiam in sapido dulcedo tantilla sentitur: Vnde fructus à terra sublimes sunt dulces, & propinqui sapido, quia humiditas eorũ vicina est humiditati sapidi. Ponticus ergo terrestris est & frigidus: Acetosus, aquosus: Amarus, terrestris, calidus, & igneus: Dulcis, calidus & terrestris: Vnctuosus, aereus. Ponticum quoq; pororum scimus coadunatiuum, constrictiuum, incrassatiuum, refrigeratiuum, & desiccatiuũ. Acetosus incidit, subtiliat, aperit, mundificat, repercutit, dissoluit, refrigerat. Amarus mundificat, lauat, attenuat, & calefacit. Salsus coadunat, obstruit, desiccat, non multum calefacit. Dulcis mollificat, maturat, & moderate calefacit. Vnctuosus humectat, & mollit sine manifesta delectatione. Et sciendum ꝙ ponticus & acetosus sunt in infrigidatione æquales: sed ponticus, terrestris: acetosus, aquosus est: quod & sensu patet & intellectu. Videmus enim in initio fructus ponticos esse suæ arbori similes, sicut oliuam, vuam, coctana, granata, & similia: quorum quidem quanto sunt pluris temporis, humefiunt: & cum sua humiditate & ponticitate acetositatem recipiunt: deinde sapor paulatim mutatur, quousq; dulcis fiat. Sed non nulli ad dulcedinem veniunt nulla mediante acetositate. Sed maturatio fructuum fit calore, quæ duobus est modis: Vna naturaliter fit in fructuum essentia ex proprio ipsorum calore: alia ex calore solis. Item sensui patet, ꝙ videmus ponticum linguam constringere & desiccare, quod est eminentis frigiditatis actio. Palàm igitur est ponticum frigidæ complexionis esse. Item acetosum subtile est, etiam penetrabile: cuius causa est calor in eo ebulliens. Vnde patet ponticum crassum esse & terrestre: acetosum vero, subtile, & aquosum: quod sic certificatur. Inuenimus fructus in initio pōticos esse & frigidos, quorum ponticitatis minoratio, aut est propter solis calorem, aut propter humiditatem, aut propter vtrunq;. Si propter solis calorem, maturati dulcorãtur, sicut castaneæ: Si autem propter humiditatem crassam, fiunt fructus pontici. Si autem propter humiditatem aquosam & C quasi aeream mutant, fiunt acetosi. Si causa caloris & aquosæ humiditatis mutantur, dulces fiunt. Si vero humiditas aerea fuerit, fiunt vnctuosi. Item dulcia & amara sunt calida: sed dulcia sunt in caliditate & humiditate temperata: sic vnctuosa: vnde vtraq; naturæ humanæ conueniunt, quæ in humiditate & calore temperata sunt. Amara vero sunt calidiora dulcibus, & sicciora: quod arbitratione probatur. Omnis liquor, si naturali vel extraneo calore coquatur, in primis dulcorat: sed augmentato calore fit amari saporis: sicut mel cũ inueteratur, & etiam super prunas excoquitur. Idcirco dulcia & amara mundificant & lauant: Sed dulcia, cum moderamine & delectione: Amara vero, non moderate, quia & iuncturam separant: Acuta, & salsa, calida & sicca sunt: Acuta tamen calidiora & sicciora quasi ignea: vnde incendunt & elidunt: ideo q; exterius posita mundificant, & superfluam carnem in vulneribus natam corrodunt. Salsa vero potui data crassos humores de pectore & capite educunt, epilepsiæ repugnant: neq; enim velociter vt acuta penetrant, neq; in eis est tanta crassitudo, vt diu morentur ingredi, sicut pontica. Salsa vero terrestria & calida sunt, sed minus, quàm amara. Et hac ratione sapores inuestigantur.

De Virtutibus Medicinarum primis, secundis, & tertijs, & suis effectibus. CAP. 3.

Virtus autem medicinę diuersa intelligitur. Est enim prima, secunda, tertia. Prima quidem D quadruplex est, calida, frigida, humida, & sicca: quarum vnaquæque quatuor gradus habet, & vnicuique graduum est initium, medium, atq; finis. Quæ igitur primo gradu est, corpus immutat à suo temperamento, sed hæc mutatio sensu non apparet. Quæ autem in secundo, corpus à tẽperamento mutat, sed non multum apparet. In tertio gradu consistens, manifeste mutat, sed non corrumpit. Quæ vero in quarto gradu est, mutat & corrumpit: sed calida cum intẽtione destruit, frigida cũ dormitatione. quæ vero in quarto gradu sicca sunt, necessario separant iuncturas. Hæc primam habent virtutem. Secundã virtutem habentia, vocantur, maturatiua, mollitiua, obstruentia, aperitiua, mundificatiua, incrassatiua, incisiua, incensiua, putrefactiua, carnis depascitiua, carnis generatiua, solidatiua, doloris mitigatiua. Maturatiua & mollitiua calida sunt. Maturatiua etiã necesse est vt tantum habeant calorem, quantum mẽbro curando necessarium sit, ne minuant vel augmentent suam naturalem humiditatem. Mollitiua calidiora & humidiora esse oportet: qa membra mollitiuis egentia duritiem habent, cuius causa est humor crassus frigidus & viscosus: vnde calida necessaria sunt, quæ crassitiem & coagulationem illius chymi dissoluant. Oportet ergo ne ille calor sit nimius, ne illius chymi subtilitate resoluta, quod crassum est, indurescat, atq; putrescat. Item necesse est vt calor eius sit in fine primi gradus, sicut bdellium, sigia, idest styrax liquidus, galbanum, ammoniacum: tum cũ medulla vitulina, caprina, bouina, & similia. Maturatiua,

si sint

si sint calida & humida, obstructionem tamen quandam oportet ea habere, qua pori claudantur: E qa illis obseratis calor interius adunatur & corroboratur: vnde & digestiua & cęteræ actiones naturales vigent, sicut facit oleum cum aqua calida, farina frumēti cum aqua mica panis, seuum porcinum, vel camelinum, pix, resina, gummi cypressi, cera cum oleo, thus, & similia. Hęc ergo obstructionem faciunt, sed non tantam, vt dissolutioni repugnet. Si igitur mollitiua huiusmodi esse oportet, induratiua necessario erunt frigida, sicut portulaca, psylium, lens, aqua, solanum, & similia. Obstruentia adeo poros oblimant, vt facile aperiri non possint: vnde necesse est ea esse terrestria, viscosa, nullam punctionem facientia: quæ si pungunt, membra ferre non possunt, & attenuant, pori q; aperiuntur: & sic oportet ea esse absq; calore nimio & frigore. Aperitiua dicuntur esse contraria, vt crassam materiam attenuēt: quę virtus in amaris & nitrosis inuenitur, sicut sunt iris, amygdala amara, nitrum, orobus, lupinus, dictamus. Sed aperitiua, quę stypticitatem & ponticitatem habent, extra posita non aperiunt: sed potata viscerum aperiunt obstructionem. Mundificatiua sunt necessario quasi aperitiua, tamen debiliora, vt lauent & mundificent, vt violæ, fabæ dulces amygdalæ, & similia. Medicina corpus mundificans temperate calefacit, nec desiccat, nec crassitiem habet, sicut chamæmelum, malua, sambucelęon, radix elenij, & similia. Incrassatiua est quasi obstruens, constrictiua oris venarum crassa est & frigida, styptica, omni carens resolutione. Incensiua multum calida est, sicut allium, cæpa, fel tauri, & similia. Putrefactiua subtilissima F est, vastans primo superficiem. Carnis minutiua, est quasi putrefactiua, debilior tamen. Cicatrizatiua est sicca & styptica, sed incisiua, aliquando carnem generat, si modice vulneribus apponitur. Attractiua dicitur naturaliter & accidentaliter: naturaliter, cuius attractio est cum calore, & subtilitate, sicut sagapenum: accidentaliter, cui propter putredinem virtus innascitur, sicut fermento. Doloris mitigatiua debet habere calorem similem calori corporis. Huiusmodi secundam habent virtutem. Tertiam habent virtutem, quæ lapidem frangunt, pectus & pulmonem ad screandum iuuant, lac & sperma generant, vrinam & menstrua prouocant. Medicina attenuans & incidens nimietate caloris lapidem frangit, vt radix capparis, radix calamenthi, vterq; elleborus, acetū scilliticum. Si enim multum habent calorem, lapidem frangere videntur: Si nimium calorem nō habuerint, & cum aliquo humido accipiuntur, ad screandum vtiliora fiunt: Sed si aliquantulum sint calidiora, & tamen in statu temperamenti permaneant, siccitatem q; non habeant, lac & sperma generant: Si autem multo plus calidiora fiant, sed non sicciora in vltimitate, menstrua prouocant, vt acorus, petroselinum, seseli, & similia, quę sunt calida, nec nimis sicca.

De diuisione medicinarum sumptarum à plantis, & metallis, & animalibus exemplis q; earum. CAP. 4. G

Medicinam oculorum scire volentem, virtutes medicinarum suarum oportet prius cognoscere. Sciendum, itaq; q̄ oculorum medicatiua quędam de nascētibus terræ, quędam de metallis, quędam de animalibus sunt. De nascentibus est, vt gummi, assa, sagapenum, euphorbium, myrrha, opium, thus, tragacanthum, galbanum, sarcocolla, oculi lyciorum, ammoniacum, aut hypocysthis, acacia, marathrum, fœnugræcum, rosæ, glaucium, aloes, amygdalę, vel sicut galla, aut flos rosæ & frondes, aut folium, aut lignum, vt casia, & cinnamomum: vel vt cortex thuris, vel mandragoræ, vel spicæ nardi. De metallis sicut hæmatites, sal ammoniacum, flos æris, ærugo, arsenicum, cadmia, nitrum, chalcanthum, plumbum, antimonium, ferrum, ferrugo. De animalibus aliquando sunt humores, sicut fel, lac, albumen oui, & vrina: aliquando membra eorum, vt cornua, castoreum: quarum omnium virtutes singulariter ostendam.

De prædictis medicinis & earum effectibus specialiter. CAP. 5.

Assa cæteris gummis calidior est, incendit & dissoluit. Sagapenum calidum est & subtile: mundificat & attenuat maculas oculorum: valet quoq; suffusioni & obscuritati, quæ fit ex turbiditate. Euphorbium subtile incensiuum est. Myrrha calida &, sicca: pustulas oculorum absq; dolore mūdificat. Thus calidum in secundo gradu, siccum in primo. Gummi arabicum frigidum est & siccum: obstruit: Tragacanthum similiter. Sarcocolla desiccat & consolidat sine nocumeno oculi. H Lycium temperatum est in calore, vnde mundificat & attenuat crassitudinem super pupillam nascentem. Ammoniacum apostemata oculorum mundificat & dissoluit. Rosa refrigerat: Glauciū similiter. Succus hypocysthidis confortat & refrigerat: Acacia similiter. Mandragora refrigerat, dolorem placat, quia dormitionem prouocat. Marathrum valet cataractę, maculas mundificat. Malum coctanum oppilat & refrigerat. Galla repugnat humoribus ad oculos fluentibus, & membra confortat. Crocus maturat. Balaustia refrigerat, repugnat, desiccat, & confortat. Spica dissoluit & attenuat. Cinnamomum calefacit, maturat, atq; desiccat, & confortat. Hæmatites desiccat, & valet asperitati palpebrarum, carnem superfluam manducat. Sal mundificat, & desiccat: Similiter sal ammoniacum. Arsenicum rodit & incendit, carnem dissoluit & minuit. Cadmia desiccat atq; constringit & mundificat: quæ incensa & lota, superiora agit sine punctione: adiuuat ēt oculorum vulnera, maxime si humida, quia desiccat ea. Plumbum desiccat. Antimonium desiccat, & constringit, & calefacit. Æs vstum vulnera consolidat. Cerusa desiccat & infrigidat. Flos æris desiccat, constringit, & calefacit. Tutia desiccat & infrigidat sine dolore, maxime si lota est: valet ēt,

A vulneribus,pustulis,& lachrymis oculorum.Ferrugo desiccat & constringit:valet quoq; contra pustulas spinosas.Ærugo carnem minuit & attenuat. Sciendum est, quod omne fel est siccum & attenuatiuum,quod mistum oculi medicinis visum acuit.Albumen oui confortat & oppilat. Lac lauat & mundificat. Castoreum scindit atq; maturat.

De nouem potentijs medicinarum oculorum,& suis effectibus. CAP. 6.

Hæc est diuersitas specierum medicinæ oculis pertinentium. Oppilatiua, Colatiua, Mundificatiua,Aperitiua, Putrefactiua, Cõstrictiua, Contractiua, Maturatiua, Dormitiua. Oppilatiua duobus modis est, terrestris & sicca, vel humida & viscosa: Terrestris desiccat humores calidos & subtiles ad oculos fluentes,maxime si ibi sint vulnera,quibus oportet adhiberi mundato capite, prout necesse est,& toto corpore fluxu q; humorum cessante. hæc enim medicina leuiter & subtiliter mediocriter desiccat humores, qui in oculorum venis latitant, & ad oculorum panniculos prohibet penetrare: transacto q; humorum cursu,causa q; fluxionis eorum præterita, hæc medicina non amplius debet dari,quàm ne dolor oculorum augumentetur, quia panniculi oculorum nimia humorum multitudine extenduntur, vnde & quandoq; finduntur. huius tamen medicinæ posteritas non in pauco declaratur tempore, quoniam aliquando operatur, & si ratio non expo-
B stulat,scilicet vulneribus in oculis apparentibus,vel corrosione in cornea existente,vel vuea egrediente: acutis tamen humoribus ad eos fluentibus,nõ audemus desiccatiua ponere. stypticis enim illic positis humores fluere prohibentur, vnde dolor augmentatur.q si medicina apponatur,materiæ ad oculos fluentis acumen augmentatur. Mollitiua vero seu dissolutiua seu maturatiua, si dentur,humores quidem maturantur: sed tamen in vulneribus caro non generatur, neq; vulnus sanatur. Acetosis frigidis applicatis,punctura,& morsura, & tumor in oculis generantur. Nulla igitur medicina conuenit huic passioni,nisi quæ inter calidum & frigidum temperata est,vel temperamento vicina,quod facit tutia lota,cadmia vsta & lota,similiter cerusa lota. Alia autem medicina oppilatiua,scilicet humida,viscosa,quam diximus,valet ĩ hoc loco modis duobus: vno, quia non pungit,sed dolorem mitigat: alio,quia lædit asperitatem ex humorum fluxu factam: vulnera enim lauat,vnde dolor mitigatur,quia crassi humores acuti mundificantur. Sed oculorum medicina sæpissime metallina est: quia vero oculi sensum habent acutum,cum metallina, viscosa & humida misceantur,ne asperitatem faciant,sicut albumen oui, fœnugræcum, lac, gummi arabicum, tragacanthum,& similia. Medicina aperitiua dissolutiua,necesse est,vt sit acuta,quam non expedit ponere in pustulis corneæ,nisi res maturatiua propter sui duritiem non valeat. Similiter cum
C apostema tunicarum panniculorum & pellicularum,maturatiuis non curatur, acuta imponatur: quibus tamen maturatiua misceantur,sicut assa, sagapenum, euphorbium, cinnamomum, amomum,casia,assarum,achorus,folium,spica. Mundificatiuarum & Colatiuarum quædam mundificant,& colant modicum: & valent contra paruas pustulas & vulnera: sicut cadmia, thus,cornu ceruinum,& caprinũ,& vt dicit Galenus, antimoniũ. Quędam vero nimium mundificant,quæ valent ad vngulas,scabies palpebrarum, pruritus,& crassas pustulas: vt ærugo, tragacanthum, sal ammoniacum: quę omnia pungunt: sed cum lauantur,eorum punctio minoratur. Putrefactiua valent vetustæ scabiei & asperitati: vngulam vetustam purgant: & pruriginem, si lõgi temporis est,curant: vt arsenicum,flos æris, & similia. Constrictiua medicina etiam temperatæ actionis est,& optime prohibet humorem fluentem,pustulas & vulnera,vt rosa,folium,crocus,glaucium. thus fortiter stringit & fluxum humorum amputat. Contractiua magnum generat dolorem, quæ etiam valet commista cum medicina visum acuente, quia oculos coadunat.& est optima contra asperitatem palpebrarum,sicut est balaustia,cortex thuris,ferrugo,flos æris, succus hypocysthidis,succus vuæ agrestis, acacia,glaucium, Hæc enim lauant & leniunt asperitatem. Maturatiua cõuenit apostematibus oculorum & doloribus propter humores clausos in interioribus corneæ:
D sicut myrrha,crocus,castorium,fœnugræcum,lycium,sarcocolla,mellicratum, & similia. Soporifera dolorem magnum patientibus valent: tunc.s.cum doloris magnitudine perire videntur. Caute tamen adhibeantur,quia visum minuunt,& nonnunquam amputant. Idcirco non sępe apponantur,vel appositis calefactiua misceantur. Talia sunt opium,mandragora,& similia.

PARTICVLA sexta de Apostematibus,& doloribus,& ipsorum curis in generali.postea de ipsis vt insunt oculis,petia,pruritu, carbone: & pilis, vulneribus,fissuris, pustulis corneæ,panno, scabie,Nyctalope, suffusionibus, oculorum exitu, & collyrijs multis contra morbos oculi. Cuius sunt capita duodecim.

De Apostematibus & causis ipsorum in generali. CAP. 1.

MAximo studio curationes passionum, quas quarta particula scripsimus,necesse est ostendere. Ac primo de ophthalmia, quoniam quod proposuimus, tractabimus. Sed quia ophthalmia de genere est apostematum magnorum,quæ faciunt dolorem, decet nos de apostematibus generaliter tractare,deinde ad ea,quæ in oculis fiunt, peruenire. Diximus secundo, q causa omnium apostematum sunt humores ad membra fluentes, cuius causa vel interior est vel exterior:

rior: interior, vt superabundantia materiæ: Exterior, vt percussio, casus, fractura, vulnus, & similia. Preterea membri præparatio ad recipienda superflua quatuor modis est, aut propter membri defectionem: aut raritatem, viæq; largitatem membra tendentem: aut propter suæ virtutis attractiuæ, fortitudinem: vel sui locationem naturalem. Defectio membri aut naturalis est, aut accidentalis: naturalis, vt cutis quam constituit natura defectiuam, vt superflua ab interioribus ad exteriora, à nobilibus ad ignobilia expulsa, facilius suscipere possit: accidentalis, vt ex infirmitate præterita. Raritas membri, vt teneritas maxillarum & inguinum. Attractiuæ membri fortitudo fit in membris fortibus propter nimium calorem: qui calor aut naturalis est, aut accidentalis. Propter situalem positionem, sicut si inferius locatum fuerit: humores enim ad corporis inferiora maxime descendunt. Sed materia, quæ defluit, aut est humor, aut est ventositas: Si humor, aut sanguineus, aut aquosus, aut phlegmaticus, aut melancholicus: Ventositas autem, cum non sit subtilis, nõ generat tumorem. Sanguis autem si temperati caloris est, phlegmonem generat: si calidior & subtilior, erysypelas generat: sed calidissimus sacrum ignem facit, & variolas. Aquosus tumor est qui hydropisis dicitur, phlegmaticus: si fuerit subtilis, tumorẽ: si crassus, apostema generat, quod interius est quasi pingue seuum. Melancholicus autem cancrum generat. Ventositas autem, si fuerit, tumet. Hæc est diuersitas apostematum, quæ diuersa exigunt medicamina. F

De Curis Apostematum. CAP. 2.

Apostemata ergo, quę fiunt ex sanguine calidissimo, si eorum causa extrinseca fuerit, nec corporis extiterit plenitudo, medicamine dissolutiuo & repcussiuo curetur: excalpellatio quoq; vel incisio adhibebitur opportune. Quòd si causa sit intrinseca, ab initio nõ dentur mollitiua vel dissolutiua, cum plus quàm necesse est dissolutiua à locis remotis ad apostema attrahant. Sed neq; repugnantia audemus apponere, ne materia ad membra principalia conuertatur. In initio ergo curationis phlebotomia corpus purgetur: deinde apponantur repugnantia & desiccatiua, temperiem facientia, vt sua siccitate resistant humoribus, ne ad tumoris perueniant locum, & temperiem complexionis confortent & locum, vt superfluam materiam deuincant. Sciendum quoq; omnia apostemata quatuor tempora habere, initium, augmentum, statum, & declinationem. In initio ergo conuenit repugnantia opponi calori. Repugnantia, tenui materia dissoluta in parte & crassa remanente, mollitiua & dissolutiua ponuntur: non nunquam in augmento, magno dolore existente, stypticam medicinam & refrigeratiuam ponimus: nimio dolore coacti soporiferam adhibemus. Medicina sanguinolenti apostematis, id est erysipelatis, quæ cum nimio est dolore & calore, si causa eius fuerit extrinseca, ab initio mollitiua & dissolutiua sit: Si autem intrinseca fuerit, G primo detur choleram rubeam pharmacum purgans, deinde si opportunum est, phlebotomemus, postea medicina infrigidans & humectans apponatur: calore transacto dissolutiua aptetur. Apostema, cuius materia fuerit sanguis crassus, si cum vulnere, punctione, & putredine fit, in initio phlebotomia ei subuenias: deinde vulnera medicina corrosiua & mundificatiua curantur. Sed tamen considera apostematis magnitudinem ex calore: quia si magnum fuerit, repugnantia pones: si calidissimum, fortem caue medicinam. Aquosum apostema vel solutione, vel incisione curetur. Prima autem species phlegmatis, quæ est, vt mel, curatur constrictiuis vel confortatiuis & solidatiuis, sicut est vinũ mistum cum lycio & nitro: oportet autem à leuioribus incipere, & sic ad fortiora procedere. Quòd si fuerit inueteratum apostema, incisiuis & dissolutiuis: & superius ligentur fortiter & inferius leuiter. Secundum genus phlegmatis taliter curatur, dissolutiuis putrefactiuis & incisiuis. Tertium vero, putrefacientibus & incidentibus, dissolutiua vero non valent. Quartum genus stylo incensiuo curatur. Melancholicum apostema i. cancer, difficile curatur. Nõ incidatur, incisio multis inconueniens est modis: primo, quia syncopam generat, si locus multas venas habuerit: secundo, quia membra principalia non patiuntur membrum ligari neq; sanguinem constringi nisi cum cauterio: & in loco aliquando nascitur, in quo non audemus H cauterium apponere. In huius igitur initio corpus ad temperamentum oportet reuocari: & ad bonum, cum phlebotomia, & pharmacia, & diæta, & similibus immutari. Apostema de ventositate factum dissolutiuo curatur.

De Causis & cura Doloris in generali. CAP. 3.

Dolor duobus est modis, subita qualitatis immutatione, & iuncturę separatione. Mutatio vel est de frigore vel de calore, vnde causam eius non oportet inuestigari. Separatio iuncturę tribus modis fit, incisione, fractura, crepatura. Incisio vel extrinseca est cum gladio: vel intrinseca, vt cum acuta humorum qualitate. Fractura autem fit de exterioribus, sicut solidis & crassis corporibus ponderantibus: aut de interioribus, vt de apostematibus: De exterioribus, si sit lapis, locũ in quo scindit conculcat propter vtranq; loci extremitatem, qui depressus necessario extenditur. Iunctura, quæ separatur de interioribus taliter fit, augmentata materia concauitates replet membrorum, dolorem q; generat. Materia vero humorum est, vel ventositas vel acuta qualitas. Ideoq; sex sunt causæ doloris, chymus nimius, ventositas non habens exitum, magnum apostema, vel durum, humorum acuitas, vel vulnerum siccitas vel caliditas vel frigiditas. Si dolor propter nimium chymum fuerit, ipso purgato cessabit: Si propter crassam ventositatem, cibo subtili & potu calidis q;

fomentis

A fomentis & cataplasmatibus curatur: Si ex apostematibus, ipsorum curatio est dolorum amputatio: Si ab humorum qualitate processerit incensiua, necesse est chymum purgari, siue in bonum mutari cum medicina doloris mitigatiua, quòd si non sufficiat, soporifera imponamus, vt dolor mitigetur. Quòd si de frigidis crassis & viscosis humoribus processit, soporiferã caueamus, quia non est tantus dolor qui de his nascitur: Si crassa ventositas exitum non habẽs causa fuit doloris, res attenuatiua & dissolutiua adhibenda erit, vt ventositas dissoluatur, & humores desiccentur. Sic etiam de cæteris contraria contrarijs appone.

De causis & cura dolorum Oculorum. CAP. 4.

Oculi vero patiuntur ex apostemate vel propter acutos humores ad ipsos fluentes, vel propter pellicularum suarum extensionem ab humorum plenitudine, aut inclusione crassorum humorum & viscosorum, vel crassæ ventositatis in loco illo. Si sit propter acutos humores, pharmacia detur, materia deorsum ducatur, & oculi cum albumine oui lauentur. Purgato corpore & apostemate maturari incipiente, balneum diligenter aptetur. Quòd si dolor fuerit propter humores interius clausos, totum corpus maxime purgetur, deinde calefacientibus vtatur, & oculi cum decoctione fœnugreci lauentur: & ante purgationem totius corporis dissolutiua & calefactiua caueantur, B quia ad apostema plus attrahunt quàm dissoluunt. Sciendum ꝙ humores ad oculos veniunt, vel de omnibus partibus, vel de solo capite: si de solo capite, solum caput expedit purgari, postea confortari, & ad temperiem duci, ne vltra malos humores generet, plurimumq; digerat humores. decet etiam confortare cor, & corroborare, & temperare, quando arteriæ in causa sunt, quare humores ad ipsos defluunt: quæ si supra carneum fuerint, desiccatiuum cataplasma & emplastrũ apponatur: his non proficientibus incidantur. Nonnunquam dolor fit in oculis propter sanguinis coagulationem in venis oculorum clausi, vnde plenæ videntur, & oculorum essentia sanguinolenta: Quæ passio curatur vini potatione, tamen balneo præcedente.

De Ophthalmia & eius cura. CAP. 5.

Diximus ꝙ ophthalmia est apostema calidum nascens in coniunctiua, & ostendimus curam apostematum solis oculis pertinentium. Vnde quia oculi sensum habent acutissimum, & dolorẽ ferre nequeunt: non temere curentur forti medicamine, sed cum rebus dolores mitigantibus temperentur. Et fiat, quod apponendum est, humidum: & viscosum in loco in quo congruit, immisceatur: & palpebra suauiter eleuata, medicina guttatim inijciatur: & ab initio nõ nimio existente dolore, medicina aliquid stypticitatis habens, sicut collyrium in quo est acacia ponatur: etiam dissolu C tiuum & maturatiuum medicamen sicut crocus & lycium: similiter & styptica, vt myrrha & castorium, thus masculinum. Collyrium quoq; si multum stypticum fuerit, humefiat cum albumine oui, lacte, & decoctione fœnugreci. Hæc si fecerimus, in vno die dolor remittetur, & passio declinabit: qua declinante balneum succedat, deinde collyrium priore fortius imponatur sicut nechium, vt constringat & confortet oculos: tamen parum acuti collyrij cum eo misceatur & parum à medio ad multũ ascẽdatur. Quòd si ophthalmia cum nimio dolore fuerit, ponatur ab initio collyrium, quod dicitur diarhodon asperon. Apostemate vero decrescente diarhodon erimõni imponatur. & calefiat sæpissime, si nimio pungetur dolore: & si dolor nõ sit multus, sufficit semel aut bis: & hæc calefactio fiat de meliloto, fœnugreco, & similibus. Cataplasmentur quoq; croco, meliloto, coriandro, oui vitello, pane loto in vino. Sed si dolor nimius fuerit, misceat. illi cataplasmati decoctio papaueris: vnguentum factum de croco, glaucio, lycio, gummi, & aloe, ponatur supra frontem. Si calidi sunt humores, ramus portulacæ, citonij, vel succus portulacæ, psilij, strigni, & similia. Si calidus non fuerit multum, puluis molendini, myrrha, thus, albumen oui. Humoribus vero frigidis existentibus, sulfur, pix liquida, colophonia, & similia apponantur.

De Curis petiæ, tumoris, & Pruritus Oculorum. CAP. 6.

D Ad petiã sanguis columbę, pauonis, & omnia talia prosunt, si cum thure modico misceantur: & calefactio decoctionis hordei & hyssopi prodest. Oculorum tumores habentibus fiat cataplasma ex vuis passis sine acinis ex melicrato vel aceto. Si tamen apostema non dissoluatur, radix trita admisceatur: tumore nondum dissoluto, succus columbæ apponatur. Pruritus sicut apostema curetur purgatiõe corporis: & dissolutione materiæ intus clausæ, & collyrijs, & cataplasmatibus, & fomentatione aquæ calidæ in nocte oculis apposita: quę mista cum oleo rosato, aut in ouo anatis pruritum amputat, & oleum rosatum temperate calidum. Sæpe tamen oculis cholericam imponimus medicinam, vt lachrymas in eis prouocet, quibus lauentur, & mollificentur. Pruritus cũ nimio fluxu humorum, medicina Erasistrãti curatur.

De Carne addita in Oculis, & Carbone, & Cura. CAP. 7.

Si carnes additæ propter vulnera fuerint, non curantur, nisi chirurgia. Excrescentia superfluę carnis acuta medicina curetur, sicut ęrugine æris, sulfure, & similibus. Si autem caro oculorum excreuerit superflue, nõ curabĩt nisi chirurgia. Quòd si locus ille tumidus fuerit, valet allium gummi cum glaucio & vino. Nascitur etiam quoddam in oculis, quod dicitur carbo: & sicut apostema curatur: cum ꝙ saniem habuerit, sicut vulnus curatur saniem habens. Quidam medici ponunt in hac passione glaucium, tragacanthum, rutam, succum maligranati, lanam vstam, vel myrrham &

aloen,

aloen. Huic paſſioni valent ammoniacum cum aceto: & aliquando admiſcemus cum eis de hor- E
deo & zedoario: & capita muſcarum è cera cataplaſmata.

De Pilorum ablatione & Remedio contra Caſum pilorum. CAP. 8.

Pilis ablatis lauentur loca ipſorum aquis ſalſis, & aluminoſis, & vngantur loca pilorum palpebræ cum albumine oui, & alumine, ſtaphiſagria, & farſima i. ſtercore columbino. ¶ *Collyrium Sabor, valet ad Pilos Cadentes de Palpebris.* Recipe oſſium dactylorum drach. iiij, cadmiæ drach. ij. ¶ *Aliud Sabor.* Recipe antimonij, chalcanthi, tragacanthi, pondus æquale: quæ omnia cum melle temperata terantur, deinde collyrium fiat. Si autem pilis cadentibus palpebræ appareant craſſæ, ſtercus muris cum melle temperatum valet: ſuperflui pili de palpebris ſunt amputandi. Quidam dicunt pilos non vltra naſci, ſi radicibus pilorum extractis, ſanguine teſtudinis vel dentibus caninis locus vngatur.

De Curis Vulnerum, & Fiſſurarum in generali. CAP. 9.

Oportet primo vniuerſaliter dicere de vulneribus, poſtea vero de ijs, quæ propria ſint oculis. Omne vulnus vel cōcauum eſt tantum, vel fiſſum. Si multum fuerit fiſſum, trina intentione curatur. Iungamus vtranq; partem, & ſuamus ſtudioſe, & curemus ne incidat puluis vel pilus. Quòd ſi magnum vulnus fuerit, nec pars parti poſſit coniungi, nec ſanies permaneat in concauitate, ne- F
ceſſe eſt vti deſiccatiuo medicamine, vt finita ſanie vulnus impleatur carne. Cuius compoſitio eſt cum cauſa vel morbo vel accidenti. Si cum cauſa ſunt humores ad illud fluētes, corpus purgetur pharmacia, & phlebotomia: diæta quoq; temperetur: deinde deſiccatiuis ſiccetur. Quòd ſi fuerit cum morbo, vel eſt ſimplex vel compoſitus. Si morbus ſimplex eſt, ad temperiem membrorum reducatur. Quòd ſi cōpoſitus, vel vt naturam ſuam membrum egrediatur, vel vulnus multū concauum ſit, duplex medicina neceſſaria eſt: vna, qua membrum ad temperamentum redeat: altera, qua concauitas carne repleatur. Impleatur ergo medicamine deſiccatiuo mundificatiuo, quod humores coadunatos deſtruat, vulnus q; à putredine mundificet. Sed vt per poros poſſint egredi ſuperflua (vnum ſubtile & continuum, quod latet ſenſum: aliud craſſum, quod vt lutum in corpore coadunatur: & hęc duo ſuperflua plus in vulneribus, quàm alicubi ſunt propter loci defectionem atq; dolorem) neceſſaria eſt deſiccatiua & mundificatiua medicina, qua mundificetur & deſiccetur ſuperfluitatis ſordities. Omne etiam vulnus vel cōcauum eſt, vel fiſſum. Et ſi fuerit cū accidente ſicut cum dolore, mitigatiua conueniunt. Fiſſura ſi parua ſit, non eſt neceſſaria niſi coniunctio partium: & parum medico eget, niſi locus vulneris partem amiſerit, quæ pars vel caro eſt, vel cutis, vel vtrunq;. Si ſit cutis, apponantur ſtyptica vel deſiccatiua, vt locus induratus cuti aſſi- G
miletur: non nunquam acuta medicina facit hoc accidentaliter: calida medicina paulatim appoſita facit hoc accidentaliter, & locum ſua ſiccitate indurat: multa vero quantitas ex ea, loco appoſita reſoluit cauſam, & minuit fiſſuram. Quòd ſi caro à vulnere ſit amota, in initio carnis generatiua expediunt: deinde locus mundetur, & cuti aſſimiletur. Sed omnem medicinam, quæ vulneribus pertinet, neceſſe eſt ſiccam eſſe, quæ tamen propter cauſam quandoque cauenda eſt. Parum ſicca erit, ne multum ſiccans, carnem prohibeat generari. Mundificatiuam quoq; ſiccam eſſe oportet, vt putredinem mundet vulnera conſolidans. Deſiccatiua eſſe debet ea, quæ generat carnem, quæ nec mordicatiua ſit, nec abrodens, ſed ſtyptica, vt caro induretur, cuti q; aſſimiletur. Hæc eſt diſputatio vniuerſalis vulnerum, & medicina.

De Vulneribus Oculorum, Puſtulis in cornea, Panno, Vngula, Nyctalope, Scabie. CAP. 10.

Sed vulneribus oculorum, ſi ſint ſimplicia, mūdans & colans cōgruit medicina, quia humores cito vndi q; fluunt ad oculos propter acumen ſenſus eorum. Quòd ſi vulnus cum tumore ſit, vel nimio dolore, apponuntur collyria, quę thus & metalla vſta recipiunt: & cataplaſmata: nec pungitiua cataplaſmentur. Aliquando tamen, ſi putredo vulneri inſit, colatiua tunc apponatur. Sed intueri oportet an vulnus carnem rodat: inueſtigandum quoq;, vnde humores ad oculos fluxe- H
rint: quo perfectō, caput & corpus expedit purgari. Deinde apponenda ſunt collyria deſiccatiua, nullam q; facietia punctionem: ſicut ea, quæ reſpiciunt caſum, cū dantur cum lacte vel cum decoctione fœnugræci. Si dolor eſt nimius, aliquando ſoporifera medicamina apponuntur: fluxu humorum ceſſante, eis ſtyptica apponuntur. Præuidendum tamen ne vuea egrediatur, cui egredienti ſtypticum conuenit adiutorium. Collectio & puſtulæ in cornea naſcentes curantur cum medicina maturatiua mediocriter colatiua, ſicut collyrio recipiente crocum, thus, myrrham, caſtorium, decoctionem fœnugræci. Quòd ſi non inuenerint, & tumor non diſſoluatur, calidum & aperitiuum appone, ſicut ſagapenum, euphorbium, & ſimilia. Pannus in oculorum albedine natus colatiuo & mundificatiuo curetur. Quòd ſi fuerit ſubtilis, ſufficit ſuccus rubei papāueris, vel decoctum minoris centaureæ cum melle: ſi groſſus, fortiora dari neceſſe eſt, ſicut picem liquidam, ęs vſtum, nitrum, ſtercus muris, myrrham, ſal ammoniacum, & ſimilia. Si aliquid ex eo remanſerit, gallam, acaciam, & chalcāthum appone. Vngula & ſcabies, ſi duræ ſint etiam & veteres, incidere eas vel excoriare optimum eſt: ſin autem ſubtiles, appone æs vſtum, florem æris, fel porcinum, ſal ammoniacum. His non dum proficientibus, appone medicinam putrefacientem atque rodentem. Scabies non ſtypticis eſt curāda, quæ ſi ſit cum vulnere magno q; pruritu, cōuertatur palpe-

A bra et cum hoc excorietur. Est quędam passio oculorū, quam qui habuerint, vespere non vident: quos phlebotomari conuenit de cephalica brachij: & vtantur pharmacia, & clysteribus, & caput purgantibus, & gargarismate, et sternutatione mundificentur: vena auris incidatur. Oculis mel cū alumine & sale ammoniaco apponatur, & cum hepate caprino fumigetur: hæc omnia prosunt.

De Suffusione, Egressu Oculorum, & Petia. CAP. 11.

SVffusio, idest visus defectio, sic curatur. Caput, & totū purgetur, vt diximus: diæta sit tenuis: deinde vtatur collyrijs fœnum græcum, mel, sagapenum, asarū, thus recipiētibus, & opobalsamum, & ammoniacum. Valet quoq; si vena hepatica incidatur, & sanguisugę tēporibus apponantur. Oculis extra exeuntibus, ventosa in collo apponatur: oculi ligentur, & aqua salsa suffumigētur. Petia curatur sanguine oculis instillato: deinde cum albumine oui oleo q; rosarum ligentur.

De Collyrijs multis ad Oculorum ægritudines. CAP. 12.

COllyrium quod dicitur Dia rhodon in modum piperis, valens in Augmento Doloris Ophthalmiæ. Recipe cadmiæ, cerussæ, ana drach. xiiij: rosarum drach. duodecim: gummi, amyli, ana drach. j: tragacanthi drach. iiij & ß, aloes drach. vj: tempera cum aqua pluuiali, & informa. ℭ *Aliud in Initio Ophthalmiæ, quod etiam vetustæ valet.* Recipe acaciæ drach. liiij, gummi ʒ xliiij, cadmiæ drach. xxxvj: B tempera cum vino pontico ana drach. xij: tempera cum aqua pluuiali. Hæc omnia à Paulo sunt ordinata. Ista vero Galenus dicit. ℭ *Collyrium valens ad Dissoluendum Apostema die vno, & ad Ophthalmiam.* Recipe antimonij, acaciæ, ana ʒ lxx: cadmiæ drach. ix, æris vsti loti ʒ xxj, cerussæ drach. xij ʒ, myrrhæ ʒ vj, sulfuris drach. vj: castorei, opij, chalcanthi vsti, ana drach. vj: gummi drach. ix: tempera cum albumine oui: in vno die est validissimum. ℭ *Aliud Pauli.* Recipe cadmiæ, croci, gummi, ana ʒ iiij: æris vsti drach. xxiij: cerussę, rosarum, ana drach. xxij: polij, croci, chalcanthi, opij, ana drach. vj: aloes, spicæ, castorij, ana drach. j & ß: tempera cum aqua: curat vero ophthalmiam, & humores vel propter dolorem, vel vetus vulnus fluentes. *Aliud.* Recipe cadmiæ, acaciæ, gummi, ana drach. ix: antimonij triti drach. xx: castorij, opij, ana drach. vj: lycij drach. iiij & ß: myrrhæ drach. xij: spicæ, aloes, ana drach. iiij: gummi, tragacanthi, chalcanti, ana drach. j & ß: tempera cum vino & aqua myrtina. ℭ *Aliud ad superiora.* Recipe acaciæ, gummi, ana ʒ lx: plumbi loti ʒ xxx, spicæ, casiæ, ana ʒ vij: rosarum, cadmiæ, ana ʒ xxx: cerussæ, aloes, opij, croci, ana ʒ ix: castorij, lycij, ana ʒ iiij & ß: tempera cum albumine oui. Valet vulneribus & omnibus passionibus oculorum vetustis & putrefactis. ℭ *Aliud in Statu conueniens cum albumine oui, in Declinatione cum aqua.* Recipe cadmiæ vetustæ & lotæ, cerussæ, ana drach. vj: amyli, tragacanthi, ana drach. iij: hyoscyami drach. j & C ß, croci drach. vj: glaucij, sarcocollæ, ana drach. vj: opij drach. iiij, tragacāthi drach. vj, croci drachmas tres: gummi, opij, drach. j & ß: tempera cum aqua. ℭ *Aliud valens in Augmento Ophthalmiæ.* Recipe cadmiæ, cerussæ, ana drach. xxiiij: rosarum ʒ xij: gummi, amyli, ana drachmas quatuor: tragacanthi drachmas quatuor & ß, aloes drach. iiij: tempera cum aqua. Valet in vulneribus, & humoribus vulnerosis, & lachrymis ex oculis fluentibus. ℭ *Aliud valens ad Ophthalmiam, & Vulnera, & Adustiones, & ad Mundificandum vulneris putredinem.* Recipe antimonij vsti, cadmiæ, rosarum, ana drach. xxiiij: cerussæ tritæ ʒ xxij, opij drach. vj: tempera cū aqua. ℭ *Aliud nimio Dolori conueniens, & liquidissimos Humores ad Oculos fluentes reprimens.* Recipe rosarum drach. vj & ß: opij, spicæ, ana drach. j. *Aliud.* Rosarum drach. xxij, croci vj, ęris vsti & loti drac. j & ß: tempera cū aqua pluuiali. *Aliud.* Recipe rosarum drach. xviij: cineris locorum, vbi ęs funditur, drach. vj: croci, opij, gummi, ana drach. vij: tempera cum aqua pluuiali. *Aliud.* Recipe gummi drach. iij, tragacanthi drach. j & ß: tempera cum aqua pluuiali. *Aliud.* Recipe myrrhæ drachmas lxxv, rosarum xl, croci vj & ß: tempera cum vino. ℭ *Aliud valet nimio Dolori, Pustulis concauis, putridis Vulneribus Corneæ, Oculos q; exeuntes comprimit, Omnemq; oculorum passionem ad sanandum difficillimam curat.* Recipe rosarum drachmas centumocto, gummi xxxvj, cadmiæ vstę & lotæ drach. xxj, croci vndecim: opij, antimonij, D drach. ij & ß: iarri spicæ drachmas tres, myrrhæ iij: tempera cum aqua pluuiali. ℭ *Collyrium Pauli.* Recipe æris vsti, tragacanthi vsti, ana drach. viij: croci ij, nitri drach. j: coquantur ad mellis spissitudinem. ℭ *Aliud eiusdem, valet Scabiei palpebrarum, veteri q; Ophthalmiæ. Saniem, & vulnera Aurium, & Os rodentia sanat.* Recipe æris vsti drach. quatuor, myrrhæ drachmam vnam & ß: piperis, croci, vini, ana drach. ix. ℭ *Collyrium Pauli.* Recipe cadmiæ auri & argenti drachmas tres: tempera cū aqua pluuiali. ℭ *Collyrium Oribasii valens in Initio Ophthalmiæ, & Vulneribus.* Recipe cadmiæ, cerussę, tragacanthi, ana drach. vigintiquatuor: antimonij, gummi vsti, ana drach. xxj: plumbi incensi, tutiæ, ana drach. vigintiquatuor. *Aliud.* Amyli xvj gummi ix: æris vsti, tragacāthi, ana ʒ vj: myrrhę, opij, ana ʒ v. ℭ *Aliud valens Vstioni, Vueam egredi prohibens, subueniens Vulneribus.* Recipe antimonij vsti, cerussæ, ana ʒ vigintiquatuor: myrrhæ drachmas tres, amyli xix, tragacanthi xij, gummi vj: tempera cum aqua pluuiali. ℭ *Aliud valens Pustulis, Vulneribus saniosis, & nimio Dolori, duræq; Ophthalmiæ.* Recipe cadmię vstę & lotę drachmas vigintiquatuor, antimonij loti & vsti xviij, amyli iij, plumbi incensi & loti xij: tutię, myrrhæ, ana drachmas xij: tempera cum aqua. *Aliud.* Recipe tutiæ drachmas duodecim: cadmię lotæ, cerussæ, ana drachmas cxxiiij: antimonij incensi & loti xviij: myrrhæ, opij, ana drachmas quinquaginta & 5: tragacanthi drachmas duodecim: tempera cum aqua. ℭ *Aliud vtilissimum Asperitati Palpebrarum & Scabiei.* Recipe chalcanti

drachmas duas, cadmiæ drachmam vnam: ad Solem cum vino sufficienter agita. *Aliud.* Recipe cadmiæ drachmas vj, chalcanti grana triginta, piperis grana xxxviij: spicæ drachmam vnam & 5, aliter dracmas tres & 5: cadmiam & chalcanthum tritura sufficienter & agita, deinde cum pipere spicam commisce & tempera. ¶ *Aliud valens Scabiei, & Humoribus ad Oculos fluentibus, Veteri q; passioni, & Pustulis.* Recipe cadmiæ, gallæ rosarum, gummi, croci, ana drachmas tres: opij, drachmam vnam: omnia puluerizata cum vino ad Solem sufficienter agita. ¶ *Ad Oculos Caliginosos & sanguinolentos.* Aloe trita cum albumine oui mirifice prodest. Si aloen non habueris, canabis trita idem facit. ¶ *Ad Oculos Dolentes, & Lachrymas stringendas, & Pruritum tollendum.* Collige mel despumatum, & ex eo vnge folia hederæ, & superasperge puluerem fæcis vini, & oculis superpone per noctem: expertum est. Item chelidonia cocta in aqua, si ex ea oculi fomētentur, dolentibus prodest. Item coriandrum viride tritum admisto lacte mulieris oculis superpone: dolorem & tumorem tollit. Idem facit radix cucurbitæ agrestis trita & imposita. Fel caprinum cum melle antiquo mistum & inunctum oculorum caliginem destruit. ¶ *Ad Pannum ab Oculis abstergendum.* Fæcem vini, album oui, rasuram ossis sepiæ: facto puluere mitte, donec corrodatur. Vitellus oui tritus succo'que apij mistus & inunctus sanguinem spargit. Absinthium viride cum albumine oui tritum, & nocte suppositum, sanat. ¶ *Ad Tumorem calidum & sanguinem Oculorum.* Anagallis cum albumine oui trita & imposita prodest. ¶ *Ad Tumoris calidi dolorem.* Herbam violariam cum oleo rosaceo tere, & superpone: mire iuuat. Valet etiam mali granati succus: in vase æneo vel stanneo ipsum coque & cola, & cum opus fuerit vtere. Item Recipe plantaginis, centaureæ, vngulæ caballinæ, pulegij, betonicæ, chamædryos, apij, fœniculi radicum, partes æquales: pone in olla noua, & intra sparge fœnugræcum. Item lycium in rhodostomate guttatim impositum valet. Item auripigmentum, pannum subtile laneum, & fimum hominis, combure in olla bene argillata.

GALENO ASCRIPTVS LIBER
DE RENVM AFFECTVVM DIGNOTIONE ET MEDICATIONE

Christophoro Heyl Vuisbadensi interprete.

Nunc primum ad græcorum codicum fidem accuratißime recognitus.

De Substantia, Figura, Situ, Partibus, & Vsu Renum. CAP. I.

Enibus peculiare quoddam corpus est ex fibris & carne constitutum, quod cum alia parte nulla commune habent: & caro hæc densa est, ne sanguis qui ad ipsos defertur, facili momento diffluat, effundatur, & abeat cum vrina. Carnea hæc substantia non paucas habet inuolutiones, in quibus quoniam singulatim per substantiam lapides plerunq; generantur, fiunt in renibus grauissimi dolores. Ac de substantia quidem hactenus. Figuram autem renes habent græcæ literę Ϛ: & in medio cauitatem quandam, qua ex venis & arterijs serosum excrementum excipiunt: nam ad eos non maiores solum venæ, quarum aliæ in cauitatem hanc inferuntur, aliæ in membranam, quæ renes circuntegit: sed meatus etiam capillis modo exiles deferuntur. Dexter autem sinistro sublimior est: ne inter operandum, alter trahat, alter retrahat. Iacent ad spinam renes, paulo altius quàm

A ilia: & ex se, vrinarios meatus duos emittunt, quibus ad vesicam vrina deducitur. Sed habent isti quoque meatus propriam corporis sui substantiam, quam in alia particula nusquam reperias. Duos autem natura renes produxit, non vnum: quoniam alias excrementorum species serosa hęc superfluitas non parum superat, quàm attrahere, renum officium est: ignorare enim nō debemus alteram cauæ venę partem ad corporis nostri inferiores partes deferri: quæ bifariā diuisa est, altera parte sursum, altera deorsum porrigitur. Pars quæ descendit, rursus tripliciter finditur, & pars vna ad crura porrigitur, altera ad testiculos, & tertia ad renes. Procedunt vero & de corde arterię, quæ serosum excrementum & vnà caliditatem immittant: vt ab eis renes calefiant: nam renes ita ex seroso isto excremento frigent, vt ex atræ bilis succo lien: Quamobrem à dictis iam arterijs calor renibus suppeditatur, quò natiuam suam frigiditatem possint euincere. Postquam vero serosum id excrementum renes attraxerunt, vtilem qui in eo est sanguinem ipsi retinent, & ex eo nutriuntur: excrementum vero ipsum serosum à facultate segregatrice ceu inutile expellitur. Sed quandiu in venis & arterijs hoc cum sanguine currit, excrementum serosum: cum segregatū est, lotium nominatur. Proinde quod in sanguine vtile est, id sibi renes in nutrimentum seruāt: quod autem inutile, id abigunt. Atque vt bilis vesica, bile delectatur: & lien, atræ bilis succo: ita renes seroso isto excremento gaudent. B Renum autem operatio est secernere & percolare serosum excrementum à sanguine. Atq; hic renum vsus est. Non solum autem renum, sed & singularum partiū operatio medico est inuestiganda: quòd ex operatione labefactata cognoscatur, quę particula morbo sit affecta: & ex modo ruinæ operationis, quantum sit quæque affecta.

Quibus ex causis Calculi oriantur: & qua ratione Pueris in Vesica, Adultis in renibus, frequentius oriri soleant. CAP. 2

OMnis affectus, quo ren laborat, quanquam Nephritis dicitur, siue is similaris sit, siue instrumentalis, siue communis: proprie tamen Lithiasis, id est calculi morbus, Nephritis appellatur. Sunt autem lapidis huius quatuor causæ. Efficiens, materialis, instrumentalis, & finalis. Nec operosum fuerit discere à rebus externis, lapidis concretionem, aut à frigore, aut à calore fieri: velut in riuulis & canalibus, cum caliditas, materia non expirante & ventilata, exoritur: cum aqua in aliquo canali substat, calor quidam præter naturam accenditur, quo dispergente id quod in aqua sic cœnosa partium erat tenuium, quod crassarum est partium in terram durescit: C manens que eo in loco substantiæ lapideæ ex qua factus canalis est, adhærescit: & in lapidem sic colligitur. Subnectam aliud de eadem re notum exemplum. In lebete generari lapides sæpe compertum est aquæ parte, quæ tenuis fuerat, dissoluta, manente alia, quæ crassa & terrena est: ea enim lebetis vel alius æris corpori affigitur, & lapidescit. Verum in nobis lapidem frigus non parit: neque enim fieri potest, vt viuo corpori tantum frigus accidat, quo concrescere valeat in homine lapis, quemadmodum fieri in externis videmus: quo fit, vt à calore lapis in homine generetur, eo q; vel vehementi, vel tepido. Nam si crassa materia est, sufficere potest tepida & moderata caliditas, & quæ naturalis est, ad firmandam & indurandam terræ modo crassam hanc materiam: est enim crassities ad generandum lapidem singulariter accommodata: Sin tenuior est, vehementiori tum planè indigebit caliditate, siue naturali, siue præter naturam, qua durescat in terram: siquidem calor tenues materiæ partes euaporare facit: atq; ita, vbi valuerit, lapidem conformat. Ideo q; simpliciter à calore fit in nobis calculus. Materialis causa est crassus aut glutinosus succus, vel vtroque modo vitiatus. Instrumentalis causa est ren, aut vesica, vel pars alia quæ generando lapidi sit opportuna. Finalem causam haud aliam dicas, quàm lapidem ipsum. Sanguis qui in renes fertur, aut crassior seipso est, aut pituitosior, aut magis ad bilem atram, aut rufam demutatus: fertur que ad eos per venas & arterias, vel in cauitatem, vel substantiam: eò delatus, si quantitate, vel qualitate, vel consistentia excedat, astringitur, detentus q; concipit caliditatem præter naturam: hæc caliditas præter naturam amplius eum densat, agglutinat, & assat, assatum q; ipsum in terram & lapidem commutat. Qui itaq; arbitrantur in renum concauitate lapides consistere solum, cum per vrinæ meatus transeunt, dolere laborantes dicunt: Qui vero in ipso renum corpore gigni lapides arbitrātur, quo modo & in arthriticis nodi gignuntur: non solum cum pertranseunt, sed & quando generantur, & quando renum concauitatem subeunt, dolere laborantes asserunt. Sed fieri vtroque modo lapides posse nobis satis persuasum est, cum succus tenax & crassus tempore aliquo assatur in ijs atq; exiccatur. Demonstratum est enim in commentarijs de facultatibus naturalibus renem trahere ad se quicquid in venis serosi & tenuis cum sanguine permistum reperiatur. Si quando igitur meatus, qui in renis ventriculum illud transmittunt, latius aperiantur, crassius vnà aliquid colatur: quo calefacto & exiccato in renis cauitate, lapidosam consistentiam assequitur. Quamobrem si virtus segregatrix ipsius renis id omne in vrinis expulerit, arenosum in ipsis sedimentum proueniet. Si infarctum id & solutu difficile sit quod renis cauitas suscepit, ad eum aliud adhuc nō absimile ex caua vena immissum deinceps colligitur, & augescit (circumlinitur enim semper quod affluit ei quod iam adest) itaque

A.l.3.f.18.t.2. c.16.fol.360.e D

lapis non adeo contenendæ magnitudinis exurgit. Quod certe vt facilius fiat, renum temperatura iuuare potest haud mediocriter, si calore naturali hæc ceu feruens & acris fuerit. Atqui si foramen & meatus, qui ex vena caua in renem peruenit, fuerit rarefactus, & sanguis humens, neque crassus neq; glutinosus: tum vrina fiet cruenta. Cum itaq; ex sola pituita tenaci et crassa porosorũ & lapidosorum corporum, quæ in renibus coguntur, substantia coiuerit: color inesse solet, quem cineritium nominamus: non absimilem lapidi, quem fieri in aquis sponte natis, quę αὐτοφυεῖς græce dicuntur, videmus. Hæ nanque, si tepidiores sint quàm pro temperatione, tophos videntur producere: neq; alij causæ acceptum feremus, quod pueris in vesica lapides generentur, ætate vero florentibus in renibus. Quippe cum actiones naturales in pueris sint omnes fortes, fusa est in eis & dissoluta succorum crassities. Contrario modo se habent qui ætate processerunt: nam actionibus in hisce debilioribus coacta est crassities succorum. Apparet vero in externis id quoque, cum videlicet quæ crassam naturam habent, per tenuia foramina traijcere institutum sit: quæ nanq; fusa calore sunt & colliquata, transire ocyus videmus: quæ vero liquata non sunt, traiectioni resistere: harum materiarum exempla nobis sunt pix, resina, adeps, cera, & mel. Cum itaque in pueris calidum innatum abundet, & fortes sint actiones: crassitudo materiæ diluta in renes delabitur, indeq; facilius in vesicam transit, non parum etiam adiuuante ad transitionis celeritatem ipso actionum robore: in vesica autem existente frigida (membranosa est enim paucíq; sanguinis, & ampla intus capacitate) rursus consistit, densatur'q; ad eam crassitudinem, quam paulo ante mõstrauimus: consistentiæ'q; principium sumit, si diutius in vesica commoretur. Ipsa siquidem glutinosa credibilius est ab innato puerorum calore facilius subigi, atq; ideo magis vniri, consistere, et condensari. Adijciamus si libet, puerilium vrinarum crassitudinis causam: quæ certe alia non est, quàm puerorum voracitas, & mouendi excessus mox ab alimento assumpto, dum scilicet pueri ferociunt et ludunt. In lactentibus autem ipsa etiam materia plurimum facit: in adultis enim qui caseo & similium rerum esu delectabantur, lapides in vesica & renibus fieri cognouimus. Idcirco lithiasis vesicæ, puerorum est morbus. Haud enim potest vesicæ collum tam angustum in maioribus corporibus esse, vt humorem crassum remoretur. Attamen ne putemus solum hoc sufficiens esse ad lapidis generationem, nisi calida intemperies eodem accedat: quæ calorem ignitum habeat, non temperatũ aut modicum. In puellis ceruix vesicæ dehiscit in membrum genitale, & breuis simul est & lata, vt nullo labore crassa per eam ipsæ meiant, quæ in vrina feruntur: quæ dum pueri retinent, quod sæpe fit, & propter longitudinem & angustiam ceruicis vesicæ, materiam vesicæ æstuanti præbent ad calculi generationem.

Indicia quibus Calculi, & reliqui Renum Affectus deprehenduntur. CAP. 3.

Signorum alia sunt, vt ita dicam, scientialia, alia artificialia, alia propria. Proprium signum est, quod certe, nullo'que medio morbum ostendit, in renibus nempe lapidem: vt cum arenæ in matula subsident, tunc plane ostendatur lapidem in renibus esse: signum'que hoc constans & proprium. Quoniam vero affectus quidam complicantur, dicemus quoque de signis communibus. Cum lotium quod excernitur, sanguinolentum est, signum id esse commune poterit, vel quod vasorum apertio sit, vel ruptio, vel erosio, vel imbecillitas, vel dilatatio, vel aliud quicquam eiusmodi. Quoniam ruptionem exquisiti & confertim egesti sanguinis vacuatio sequitur. In apertione paulatim fertur, & sanguis tenuissimus emanans cruentam vrinam efficit. Si quocunque tempore & momento sanguis egeritur, imbecillitas vasorum est: Sin vnà cum sanguine, aliæ quoque crassitudines excernuntur, dilatatio. Sin sanguis sit aquosus, manifestum est certum'que, lapidem consistere. Sin sanguis qui excernitur sit crassus, manifestum est ipsius crassitudinem violenta coactione in lapidem esse abituram: si (vt fit) in ea sanguinis vacuatione frigidam exhibeamus, vt vena atque arteria: coarctetur & conniueat, nec amplius sanguinem vllum in renes ingerat, qui cogi istic possit. Fit enim proculdubio in hisce sanandis error: nam venam coarctant frigida, vt alium sanguinem inferre non sinat: verum ea ratione fit, vt sanguis in renibus commoretur. Proinde si frigidam exhibeas, venam comprimes quidem, ne sanguis deferatur: sed qui renibus illatus iam est, mox indurabis. Ex stupore cruris quod à rene secundum lumbum porrigitur, cognoscere poteris quis ren laboret: nam si dextrum crus stupor occupabit, dexter ren ægrotat: sin læuum, sinister. Est vero stupor, sentiendi & mouendi in particula difficultas: qui fit in crure, quia vena quæ ad inferiora demissa est, triplici ramo diuiditur, quorum vnus cum arterijs ad testiculos vadit, & vasa seminalia: alius renes ingreditur: tertius ad crura porrigitur. Cum igitur in renibus lapis generatur, vnà tum afficitur vena quæ ad crura descendit: sunt enim ambæ ab vna sobole cauæ venæ, quam inferis partibus natura distribuit: igitur vena quæ ad crura porrigitur, repletur: qua repleta, stringuntur neruus quandoque aut musculus: cum stringitur neruus, animalem spiritum ad crura non transmittit, vnde sensu crus priuatur, & prouenit stupor. Porrò ex testiculo, quoque † secundum lumbos retracto, scire possumus renem esse affectum. Si nanque dexter testiculus retrahatur,

Marginal notes: E. F. G. H. — A.l.3.f.18.t.2. c.17.fol.361.b — † In impressis est κατ' ἴξιν i. fm pcessionē. vel rectitudinē

dextrum

A dextrum pati renem argumento est: si sinister, sinistrum. Nam à iecore & corde vena & arteria ad renes procedit, quæ in eorum cauitatem inseritur: vasa autem seminalia ad testiculos feruntur. Quando igitur lapis in renibus generatur, vena illa & arteria distenduntur, & seminalia vasa quę ad testes pertingunt, atque ita per compassionem testes retrahuntur. Tradunt aliqui, vehementis doloris ratione vigilias vomitum excitare: debebant itaq; podagrici, lippientes, & qui vehementi dolore, & vigilijs exercentur, vomere. Sed ea de causa hi non vomunt, immo propter posituram renum: ij nanq; positi sunt secundum spinam post intestina & ventriculum: quapropter facta in renibus violenta quadam distensione, per copulas affectio ad intestina & ventriculum digreditur, inde q; affectione ascendente, sequitur subuersio. Quoniam vero cum lapis subest, quædam veluti titillatio oritur, natura q; ad eius quod molestat expulsionem stimulatur, ideo spiritus occurrũt: quibus irrumpentibus in fistulosam pudendorum partem, ipsam immaniter contendunt: nam in omni motione naturali sanguis & spiritus concurrunt, qui sunt naturæ vehicula. Cum vero demonstratum sit cor, iecur, & renes in concauitate non sentire, in superficie autem sentire (quoniam in superficie nerui sentientes feruntur, in concauitate vero nulli sunt) quomodo hæc dolorem persentiscunt? An quia grauatur cauitas, ideo dolor exurgit: extenditur nanque membrana quæ foris est, vndique, quod cauitas interna sit repleta, & sic extensa membrana dolorem facit. In renum
B itaque substantia dolor itidem generatur, quando concauitas ex lapide grauata est, & circuntenditur, profert q; consensione dolorem in superficiem: quippe quę neruos sentientes habeat & membranam. In meatibus autem vrinæ, vt qui neruosi sint & sensibiles, dolor fit sæuissimus. Dolor præterea vehementissimus fit in renibus, propterea quod eorum cauernulæ non sunt latæ, sed angustæ, & renes ob firmitatem substantiæ non diducantur vt vesica. Eadem causa, renum lapides magna ex parte minores sunt, æquales, & molliores, vtpote qui diuturni non sint. Qui calculo laborant, his primo vrinæ sunt aquosæ: cum enim sit obstructio, ceu per cribrum effluunt, post arenosæ: demum calculi excernuntur, cum dolor cessauerit. Sicut in mulieribus parientibus ad fœtus egressum partes dilatantur: ita hic violentia, renum substantia fatiscit, & egreditur lapis: cum ad renum cauitatem subit, in membrana, quæ istic substat, quoniam facili sensu est, dolorem mouet vehementem: & multo magis cum meatus vrinæ ingreditur, propter angustiam & sensum eorũ: quantisper enim in renum corpore sistitur, nõ multum solicitat, quoniam, vt diximus, eorum substantia sensibilis non est. Sæpe nanque præ magnitudine in collo vesicæ detenti lapides in extremum periculum doloris acumine patientes agunt, nec vrinas sinunt excerni. Vidi ego quẽdam,
C cui per alias vias elapsus in virilium extremitate lapis hæserat, minimum q; abfuit quin vrinæ difficultate, & dolore acutissimo homo interiret, nisi angusto tandem forcipe eximere potuissemus, sectionem per longum superne moliti: nam vrinæ meatum, nisi vrgeat magna necessitas, incidere non oportet, ne fiat fistulosa pars ea, & vrina profluat. Inuenias tamen qui dolorem non habent, nec sanguinem mingunt, quibus meatus in renibus congesti non sunt. At tenues arenulæ haud magno negocio quidem excernuntur: quod qui faciunt, nec ægrotare se putant, quando dolorem nullum sentiant. Verum nihil est hac in re contemnendum, cum tempore omnia grauiora redduntur. Lapides & arenulæ colore differunt, tum ob caliditatem, tum ob materiam: nam vt quidque illorum longiori tempore retinetur, ita rufum, flauum, rubeum, aut nigrum efficitur. Haud aliter & à succis fiunt lapides & arenæ, colore vel sandarachæ simili, vel nigro, vel pallido, vel alio aliquo colore pro succorum varietate. Fiunt autem lapides in concauitate renum, in eorum substantia, & vbicunque fieri commode possunt, aut parui, aut maiusculi: interdum pauciores, interdum plures. Differunt q; magnitudine, figura, colore, asperitate, & multitudine. Nigros siquidẽ inuenias, & subalbos, & pallidos. Ac rotundi, lenes, & parui, facile excernuntur: maiores, vel aliter figurati, & maxime oblongi & asperi, difficulter. Arenulæ vero prodeunt & egeruntur dum
D fiunt lapides: cum facti sunt, haud fieri potest vt efferantur, quia in lapidem sunt coacti, nisi natura ipsa vltro conterat & excernat, vel ars per medicamentum tritorium naturæ auxiliata, conterat & euacuet ipsas. Nemo vero ignorabit colicum & renum affectum vnà plerunque incidere. Deprehenduntur tamen proprijs signis: nam aluus exonerata colicis medetur: nephriticos quoque à principio mitigat. Et iam aliqui dederunt medicamentum quo aluus subducta est, & dolor cessauit primo, secundo, & tertio die, quarto prodijt lapis. Cum autem simul inciderint renum & coli dispositiones, mutuo particulas communicant intensione & remissione: tenduntur enim ob continuitatem partes haud aliter quàm funiculus: & neque superne ructus vllus, neque infrà flatus quispiam exit.

A.l.3.f.19.t.1, c.3.fol.363.g

Calculi, & reliquorum Renum Affectuum Curatio. CAP. 4.

SI renum affectus subito inuadat, & qui laborat cibo nuper refectus sit, cibi'que adhuc sint incocti sicut ægrotus eos ingessit, aut semicocti, vel succorum multitudine corpus grauatum habeat: oportet ante aliam curationem, vel potius mitigationem, nisi quicquam impedimento est, vomitum prouocare. Mox si in intestinis excrementorum superfluitates fuerint, per idoneos clysteres extrahere, modo nihil obstet. Postea si totum corpus plenum fuerit, considerare quis-

nam humor sit, qui ipsum repleuerit. Atq; si sanguis is est, euacuatione instituere oportet, cum nihil impedit: minorem tamen multo quàm plenitudo desiderabat. Quid ita? quoniam lapidem non planè statim eximere possumus, potissimum cum magnus est: ideo q; oportet pleniorem sanguinis euacuationem cauere, propter consumptionem, quæ tempore adhuc aliquo in corpore futura est. Sin quatuor humores abundauerint, potius vena incidenda est ante purgationem, quàm purgandum ante venæ sectionem. Quoniam si per sanguinis missionem corpus prius vacuatum fuerit, purgans medicamentum exhibitum, venas & arterias, & inanes corporis regiones inuenit non oppletas: quo fit, vt absq; vllo impedimento in totum corpus dimanet ad attrahendum succos, facillime q; fiat eorum euacuatio per vasorum spatia & fusionem tenuitatem q; succorum. Nam si vasa sanguine repleta sint, & purgatiuum dederis: non poterit propter plenitudinem in corpus differri: vnde fit, vt subsitet, & nihil efficiat: aut si quicq; facit, male faciat. Ex medico quidē purgans medicamentum: Ex natura vero totum negocium pendet: hæc etenim à purgante medicamento excitata, facultatem segregatricem aduocat, qua segreget inutilia ab vtilibus: ac vtilia quidem retentrix facultas detinet: inutilia vero expultrix facultas expellit. Non oportet autem simul venam secare & purgare: verum prius sanguinem detrahere, deinde virtutem pulchre refocillare: quoniam ipsa nos gubernat, & medicamentis auxiliatur: medicamenta enim per se ipsa nihil efficiunt: ideo q; corroboranda virtus est, vt possit natura vti purgatiuis exhibitis ceu instrumentis, atq; quod decens est, perficere. Huc præterea accedit, q; vnà cum sanguine multum è vitali spiritu excernitur: quo excreto refrigescit totum corpus, & opera naturalia deterius obeuntur. Ea propter virtutem prius refocillare oportet, deinde medicamentum purgans exhibere. Sed quia affectus renalis est, & materia, ex qua lapis generatur, crassa, materiam q; crassam sursum reuellere promptum non est, magis vero ad ipsius lationem spectantibus deorsum vacuare expeditum: ob id si valida sit virtus, venam quæ in poplite est, aperiemus, vel quæ ad malleolos: sin imbecillis, venam quæ est in cubito: nam si virtute debili infra euacuabimus, retentrix facultas, quæ est imbecillis, non retinebit: sed vniuersa in præceps rapietur, & partem assiduo defluxu impetet, succis videlicet in locum imbecillem perpetuò procumbentibus. Quapropter cum firma virtus est, conuenit ex vena, quæ in poplite est, sanguinem mittere: cum debilis ea est, reuellere ad superiora. Quam vero ob rem? Ne materiæ plus in renes deriuetur. Hinc est quòd cum cibaria, pituitam, & succum vomitu euacuauimus, tranquillitas quædam fiat & leuatio. Eijcitur nanque cibus & pituita, quæ ventriculum grauant: à ventriculo autem renes stringuntur & vrinę meatus, quo fit vt grauior sit oblæsio. Sunt itaq; primum ista diluenda, quæ stomachus excipiens ceu debilior distendebatur & premebatur: quibus euacuatis leuatio sequitur, nondum tamen perfecta liberatio. Vacuamus etiam per clysterem excrementa: ne colo & reliquis intestinis constrictis atq; grauatis, vnà quoque ren laborans stringatur prematur q;, atq; sic amplius doleat. Quod manifestum est, quia stercoris obstructione renes plerunq; exasperari compertum sit, enematis iniectione renalem dolorem esse mitigatum: vel q; ab ea vacuatione ren aliquis non sit amplius compressus: vel q; ex stercore nulli postea flatus prodierint: qui in renes impingentes, ipsos vt imbecilles comprimunt & extendunt. Sed neq; sanguinem, neq; alium succum plus æquo relinqui in corpore par est, ne multa hinc renis vasa distenta plus doloris concitent. Quæcunq; enim vel dolent, vel calent, vel extenduntur, per vehementes & acutos dolores, ad se materias accersunt. Proinde doloribus siue repente, siue pedetentim in renem incursantibus ex commemoratis iam causis, illico, nisi quid prohibeat, aluum decocto aliquo eluemus, caricarum, fœnograeci, aristolochiæ, & similium: ac, si vacuatum satis est, bene vertit: sin minus, bis, ter, aut amplius vacuandum enemate est, sed ex eorum decocto quæ conducibilia sunt, & familiaria naturæ ægrotantis, ne angantur grauentur q; renes & viæ vrinales. Posteaq; autem aluus satis excreuit, iniijcienda sunt, quæ vrinæ vias dilatare, renes laxare, calculum deprimere, & morsus mitigare queant: vtilis ad hæc materia est oleum anethinum, in quo eliquatus sit gallinaceus adeps quàm recens: maximopere vero phasiani adeps, vel butyrum recens, aut similium aliquid. Quæ si in promptu non sint, fœnogrecum, & altheæ vel radicem vel semen, aut similium aliquid decoquentes oleo iniiciemus. Nam hæc oīa vias dilatant, & lapides deprimunt, nec non doloris vehementiam mitigant. Sed horum vsum frequentius assequitur is, qui exploratum habet naturalium facultatum firmitatem: immoderata nanque emollitio & laxatio virium robur exoluit: quod solatur, & perfecte curat vniuersum dolorem. Post vomitum autem & enemata, conferet locum qui affectus est, fomētis humectantibus & relaxantibus delinire, quantisper lapis in rene hęret: vt interim tamen curemus, ne, vt dictū iam est, ijs abutamur. Huc faciunt etiam cucurbitulæ, quæ sæpe lapidē celeriter adeo transferunt, vt subitam eius mali leuationem possint comparare, lapide nimirum in locum ampliorem translato: quapropter supra à renibus initium faciendum est, procedēdumq; ad inguina per obliquam ilium positionem, quo loco frequenter dolores incedunt; quod cum institueris, nihil est vtilius q; partes eas in laborantibus prius calfacere, postea cucurbitulas admouere: alioqui lapis sicubi maior fuerit inuentus, arctius figitur: cum q; violentius vrgeatur, nonnunq; periculum haud mediocre doloribus accersit: quare fomentare iam nominatis insessionibus proderit, si mali communicatio

A municatio ad pudenda vsq; processit,atq; id cum fœnogræco,althea,semine lini, anetho,gummi, & similibus,aqua diligenter incoctis & dulci oleo infusis. Conducet etiam emplastrum ex triticea farina,aut hordeacea cum lini semine,& fœnogræco,& melle, & oleo anethino, & glaucino: quæ cum decoctione prædicta elixabimus,inspergentes in ipsa cataplasmatis ebullitione,radicem altheę pulcherrime tusam,& cribrodiscretam,terebinthinam q; resinam cum desinit feruere decoctum,aliquibus adiectis seminibus,quæ flatus discutiunt,siquam subesse inflationem intelleximus,vt sunt anethi & apij semina,fœniculum,ligusticum,& alia id genus,pro laborantis temperamento. Fiet autem cataplasma optimum ex lupini farina decocta cum musto,si à decoctione peucedani radicem minutissime leuigatam admisceamus & chamæmelum. Bonum etiam fuerit panem musto incoquere,& cataplasma inde lumbis imponere & ilibus. Nec minus proderit vesicam & partem sub vmbilico cataplasmate confirmare ita,vt crebra permutatione alia atque alia subinde admoueamus,priusquam refrigeratum sit primum quodq;. Sin illud non liceat, tepefactorio possumus alio,ne refrigescat, quod impositum est, fouere: quod fiet si pro fomento cataplasmati aquam calidam in vase testaceo vel æneo imponamus. Post alui vero & supra & infra,sicut diximus,euacuationem, phlebotomiam, purgationes, fomenta, insessiones, si dolores adhuc B perseuerent,vti lotionibus conuenit dulcium aquarum. Aliqui enim vel ante venæ sectionem & reliquam curationem,balnea admiserunt,propter doloris immanitatem: Aliqui,si nihil esset, qđ vrgeret,post sanguinis missionem & curationē reliquam. Balnea sanè humectant & calefaciunt euestigio: calida siquidem aqua lenitionem affert cum calefactione: In quam tamen qui frequentius se dimittit,inescatus lenimento doloris, quod lotio præstat, corporis vires exsoluit: quarum est,quicquid corpus infestat,propulsare. Eam ob rem cum cessauerit dolor, auferenda balnea sunt, & fomenta adhibenda: sed ex medicamentis,quæ patientis naturæ sint accommodatissima. Cæterum si excessu doloris homo periclitetur, commodius erit stupefacientibus succurrere: nam aliter ea nunquam vsurpes,quippe cum dolorem non sedent, sed sua temperatura sensum auferant, ipsum q; fallant: quę dispositio postea multam curā requirit. Quòd si spiritus aliquis crassus, qui vnà cum calculo morbum exasperet, suspectus nobis fuerit: prædictis fomentis & cataplasmatis admiscebimus,quæ digerendæ inflationis naturam habent,sicut rutam,anethum,nigellam,& hoc genus alia,diligenter attrita,post perfectam ebullitionem. Sed eadē ad fomenta & enemata aquæ incoquimus absq; contusione. Verum si omnibus his peractis adhuc lapides fixi permaneant, à multis cibis atq; potionibus laborantem abstinebimus,& ijs,quæ ipsius naturæ sunt minus con- C uenientia: ne venter repletus,grauatus,inflatus q; ciborum succorumúe aut flatuum copia, repletione hac renes premat,& violentia prosequatur. Sint vero quibus vtitur,omnia modica,& laborantis naturę tum qualitate,tum quantitate accommoda. Veruntamen si laborantis natura calidior esset,& sitis vehementior, vacuato prius toto corpore & ab excrementis repurgato,si qui frigidam bibere essent consueti,& phlegmone nullum viscus laboraret,nec esset imbecille: frigidam sępe copiose exhibuimus.renibus ita corroboratis, euestigio lapidem impactum expulerunt. In corporibus autem plethoricis,id est quæ succorum quatuor multitudine æqualiter redundant,& excrementosis,& in quibus viscus aliquod debilitate affectū est,& ea sorte alijs, frigidę potionem cauere conuenit. Cæterum si & post hæc omnia,quę diximus,lapis adhuc firmiter resistat, vtendum est medicaminibus quibus conteratur,quę tepidam facultatem habeant. Nam calida vrinam prouocantia indurant lapidem: quæ vero tepidam virtutem habent,paulatim comminuunt lapidem,nec eum duriorem reddunt: eiusmodi sunt damasonium, petroselinum, polytrichon, & his similia. Sed forsan dubitaret aliquis,quomodo lapidem possint comminuere,quæ tepidam facultatem habent: Cui nos respondemus. Lapis ille cum ab intemperie & valido calore sit factus, ob id merito exhibemus,quę virtutem tepidam obtinent,vt quæ contraria ijs sint, à quibus lapis est D effectus. Sic enim multo tempore attenuamus,conterimus,& superamus ipsum. Quippe tepida, ceu minus calida,sunt valde calidis contraria. Diureticis ergo & valde calidis vti non poteris, ne crassam materiam eo pacto indures,& in lapidem celerrime commutes. Cū vero lapis nondum constitit,neq; magnus est,sed tantum obstructio fit ab arenis,vel crassis & tenacibus succis: tunc calida secure porrigas,& quę obstructiones aperiant,haud veritus vt lapidescat materia. Cū nāq; arenæ sint,quæ obstruunt,si porrigas,quæ aperiant,& calida,qualia sunt medicamentum ex aniso,ex pipere,apium,phu,& similium aliquid: euacuabis & dissolues eas.

De ratione Præcauendi ab Affectibus Renum. CAP. 5.

AD prædicta vero breuiter delibandum est,quomodo quis se à lapide præseruet, ne qui iam curati sunt,eos noua lapidis generatio rursus perturbet. Quoniam autem eorum qui calculo infestantur,sanabiles sunt alij,alij minime: In præseruando maximi sunt momenti ciborum moderatio,& bonę coctiones. Satietates enim & cruditates hunc morbum non exacerbant modo, sed etiam pariunt,vbi nullus erat. Quapropter nihil est feruens ingerendum, quod renes possit & vesicam calefacere. Nec minus cauendum à cibis est,qui duram substantiam habent,& qui egre diuiduntur: qui q; substantiam habent pleniorem,& qui multum nutriunt, tum qui celeriter in corpus distribuuntur ante perfectam concoctionem: item qui innatant,difficulter q; descendunt,

& inflant,

& inflant, ac vias oblimant, aut aliter corporibus adhærescunt pertinacius. Nam ventriculus tali- E
bus alimentis grauatus, cruda hæc ad iecur & renes detrudit: incoctum autem alimentum à ventriculo confertim illuc expulsum praue excolatur, atq; cum tumultu semel atq; iterum per renes transiens, in lapides concrescit ob renis diuturnam percussionem. Sed ad victus rationem transeamus. Vinum itaq; sit tenue admodum & album, non valde vetus: dulcia vero & nigra vina calculosis sunt inepta. Aqua vero in vniuersa victus ratione sit purissima & purgata: nam fluuiales, palustres, & omnes aquæ stagnantes, quæq; segniter fluunt, & non commouentur, omnes generare lapidem possunt. Atq; vt paucis de omni victus ratione præcipiam, in frigidis & carnosis, dieta sit planè extenuans: in calidis & gracilibus media sit inter extenuantia & crassefacientia. Ab aliorum omnium saturitate cauere conuenit, & præcipue dulcium, & caseaceorum nutrimentorum, & crassorum, & tenacium, & pinguium. Cruditatem q; ideo aduersissimam esse putandum est: in quam si calculosorum aliquis incidat, somno diutius aut quieti prorsus indulgeat: præcordia q; proprijs manibus calfaciat, donec concocta ritè omnia sint, & infra subsidant. Locis temperatis & in aere puro fiant exercitia ab his quibus liberum tempus est. Irascantur interdum. Deambulationes & exercitia laborantis naturę conueniant. est enim desidia in primis noxia. Sit aluus soluta assidue, modo ne instet aliud quippiam. cum nanque hæc probe excernit, vrinæ profluent F
libere. Vnctionibus si oportet vti, quando oportet vti, sint quę contra locorum iniuriam queant corpus communire: vt sunt rubrificationes, dropaces, & quæ ex sinapi fiunt. Aquarum etiã sponte natarum, vsus prodest, cum nihil prohibet. Considerare etiam accurate debes de sanguine mittendo cum tempus adest, si corpus sanguine plenum videatur. Exundans enim nisi euacues, confluet in partem imbecilliorem. Sed purgatione vti præstiterit in his qui malis succis sunt repleti. nam eos qui inordinate degunt, & succum crudum in superiori ventriculo multum colligunt, à cœna frequenter vomere facito, nisi sit quamobrem prætermittant. Post prouidentiam, quæ toti corpori adhibetur, offerre conuenit medicamenta, quæ renes purgent: sicut quæ obstructiones aperiunt, quæ vrinas crassissimas, viscosas, fœtidas, & multas, à venis, renibus, vrinę meatibus, atq; vesica educunt: quo numero sunt radicis cardui decoctũ, & alia prædicta. Sæpe etiam magno vsui sunt, quæ vrinã mouent. Hæc vt omnes homines communiter moneremus, non vt exquisitam disciplinam traderemus, sunt à nobis exposita. Quamobrem tibi gratia est habenda, quoniã per te sunt omnia tradita. Porrò constat ab vnicæ dispositionis indicatione, parari perfectam & exquisitam curationem non posse: sed indigere nos alijs adhuc, quæ ab eo genere non sint aliena: hinc est, quòd commonefacere de illis etiam aliquid operæpretium putemus. Variatur enim me- G
dicatio pro diuersis causis, ætatibus, locis, anni temporibus habitibus q; & dispositionibus, moribus & consuetudinibus, temperamentis, sensus facilitate & difficultate, partium differentijs, positionibus, alijs q; id genus compluribus. quamobrem opus est optimum medicum diligenter id nosse, quod secundum naturam est. Qui nanq; id, quod secundum naturam est, exquisite perspexit: celerius cognoscet id quod est præter naturam. Neq; enim prædictæ causæ solummodo medicationẽ variant, sed proprij quoq; naturarum modi, propter quos medicamenta, vel plurimum probata sæpe nihil conducunt atq; fallunt. quapropter obseruare conuenit. Et nisi curationi obtemperent, vel ob naturæ proprietatem, vel affectus apparatum, vel aliud quippiam: his relictis, ad alia quæ vtilia planè sunt, transire necessarium est. Id quod faciendum non tantum in medicamentis est, sed & alijs omnibus tum auxilijs, tum viuendi institutis. Verum memoratas hic proprietates, alia q; complura, quæ dicta non sunt, non omnes qui ad medicinę sacraria accesserunt (licet sint alioqui argutissimi) sed qui semper ægris assistent, & explorabunt naturę motus, assequentur. Proinde si ob latentem aliquam & propriam causam, artificiali cuiusquam coniecturæ, medicamenta non respondeant, oportebit propter vrgentem vehementię necessitatem, ad ea quæ veteres obseruatione tradiderunt, & quæ à tota substantia operantur, descendere: Ea dico, quæ H
experimento, & exercitatione irrationali sunt reperta: quod genus sunt passer troglodytes, leporina "pellis combusta, sanguis hircinus, & alia infinita tam simplicia, quam composita medicamenta. Quorum multa abominanda sunt, quæ exercitatio irrationalis inuenit: vel natura, vel fortuna quadam, vel obiter nõ data opera, vel imitatione, vel insomnio, vel oraculis, vel traditione, vel alijs quibusdam, ex quibus empirice constat. Quæ omnia cum ratione indiscussa nostro tempore sint, nõ ponemus magnam in eis fiduciam, quia modum vtilitatis illorũ ignoramus. Quòd si aliquãdo cogente aliqua necessitate adhibeamus, non debemus his abuti, ne quemadmodum absq; comperta & manifesta causa iuuarunt, ita vicissim offendant. Qui nanq; volet esse præclarus medicus, & ratione queque, non temere agere: circa qualitates effectrices, & operationes debet versari, & in eis fiduciam ponere: quippe qui sic methodocompertum habeat calidi & frigidi, humidi & sicci effectus, item acerborum, austerorum, acidorum, dulcium, salsorum, amarorum, acrium, & omni qualitate carentium. nec ignoret, quem effectum præstent, quæ crassarum sunt partium, quæ tenuium, quę obstructiones aperiunt, quę attrahunt, quæ emplastica sunt, & alia quoque sigillatim. Enimuero vt plurimum ratio constat lapides conterentis materiæ, has vti magis decens est, quam quorum ratio cognita non est, veluti damasonio, petroselino, polytricho,

A.l.3.f.18.t.1. c.19.fol.361.b

& simili-

A & similibus his virtute, quę probatiora etiam eo sunt, quod tepida facultate constent. Verum si tandem casibus ita deploratis, & hæc frustra admoueris, non absurdum erit nos Christianos (sic Deo rem cōmittas) ad maxima nostra & vere arcana cōfugere: quibus ego quidē & credo & confiteor, non corporis solum affectus, & à quibus omnes medici desperarint persanari, sed oēs etiā animi passiones funditus extirpari. Reliquū sermonē ad te peculiariter, tanꝗ hypothesim cōuertā.

De Alimentis quæ Calculorum morbis conueniunt. CAP. 6.

CVm multa sint, quæ restaurare sanitatem possunt, mihi ab alimento necessario incipiendum videtur: nam alijs auxilijs non semper vtimur, sed alimento carere nullum animal planè potest, siue valeat, siue ęgrotet. Quoniam vero tutior est & compendiosissima via ad affectus leuationem vnica victus ratio: quandoquidem aliorum medicamentorum abusus & permutatio, sicut comperi, multis sępe non leues morbos pepererunt: tu animæ meę Sol, qui calidius es & humidius temperamentum sortitus, & ætatem puerilem, vires q; nō ita robustas, habitum gracilem & rarum, & facilem insuper ad percipienda incommoda sensionem: Ob temperaturam, ętatem, habitum, & raritatem, assumere debes horum qualitati similia in nutrimentis ciborum & potuū, & quæ valeas concoquere: Ob debilitatem autem virtutis pauca, & eo sępius: pauca quidem, debi-B litatis virium gratia, nā onus ferenti conueniat oportet: sæpius vero, quia necessitas vrget. Athletæ enim, viatores, milites, & omnes qui valida exercitia obeunt, modo valeant inculpate, abstinere à nullis debent, vel cibis, vel potibus, quæ ad manum sunt, vel quæ occasio pręstitit, quia vti ijs oportet, quæ est necessitas elargita. Quibus non solum viuere ita licet, sed & his qui negocijs vrbanis plurimum distrahuntur, † & patroni aut vindices propugnandis clientibus negociosius degunt.} Tu vero, qui nunc tui iuris es, hyeme comedes plurima: plurima dico non ad tuas vires, sed aliorum anni temporum respectu. Quemadmodum & Hippocrates artis nostræ princeps inquit, ‖ Æstate & autumno cibos difficillime ferunt, hyeme facillime, ver secundo loco est. Idem rursus alibi ait, ‖ Ventres hyeme & vere calidissimi sunt natura, & somni longissimi. In his itaq; temporibus alimenta plura tribuenda sunt: siquidem calor innatus multus est, ideo pleniori alimento indigent. Indicio sunt ętates & athletę. Bibes autem aliorum anni temporum comparatione minimum: debet q; potus esse album & tenue vinum, quod admodum vetus non sit. Sed & obsonia hoc tempore assa debent esse vt plurimum. Vtēdum q; oleribus & leguminibus tum parcissime est. Et hęc omnia magna ex parte calida & sicca non propter temperiem ętatem q; tuam assumes, sed propter intemperiem, quę ex anni tempore frigida & humida est. Post vbi ver C aduenerit, potus vberior, dilutior q; parum conducet, & esculenta molliora pauciora q;. Quin & obsonia ex assis ad elixa commutabis, olera q; non nunquam assumes. Verum ad hæc ab illis non subito, sed paulatim tibi transeundum est, ne vniuersa illa & subita mutatio comparet offensam: sicut traditum ab Hippocrate est, ‖ Plurimum atq; repente euacuare, vel replere, vel calfacere, vel refrigerare, siue quouis alio modo corpus mouere, periculosum, quoniam omne nimium est naturę inimicum: quod vero paulatim fit, tutum est, cum aliàs, tum vero cum ab alio ad aliud transitur. Vberiorem vero & aquosiorem potum præcipio, non plurimum, neque aquosissimum. Plurimū enim & aquosissimum ęstate bibitur, quod tempus hiemi planè contrarium est. Ver autem sicut medio loco est inter hæc duo extrema, ita mediam quoque rationem viuendi requirit. Hæc autem viuendi ratio tibi conducit non ob anni tempus solum, sed ob tuam etiam temperaturam atq; ætatem. Et hunc in modum, verno tempore te geres. Alijs autem anni temporibus paulo diuersius, non propter ætatem tuam & temperaturam solum, sed & anni temporum intemperiem.

Sicut vero anni temporum differentiæ non eandem victus rationem demonstrant, ita & corporis habitus. Carnosos siquidem & molles, frigidos q; & humidos, vt plurimum siccius alimentū confirmat: qui contrario modo se habent, contrarium. Tibi itaque, quia medio es & temperato D habitu, maiori tempore victus ratio temperata conueniet. Quę nanq; secundum naturam sunt, vt plurimum similibus indigent: quę præter naturam, contrarijs. Puerorum temperamentum calidum est & humidum, cum non possit auctio & conformatio in alia temperatura fieri, quàm puerili. Ob hoc igitur similia te oportet & multa nutrimenta vsurpare, vt multa & varia concoquere assuescas: quippe hac ratione natura ventrē & iecur ampla & capacia formabit, & alias vna oēs partes. Quod siquando tibi plus humiditatis ꝗ pro sanitate conueniat, aderit, siccari tamen non vt alij debes, propterea, ꝙ auctioni nihil æque aduersetur ac siccitas. Hac de causa vitanda tibi sunt quęcunq; exiccant, calefaciunt, & extenuant. Atq; hic modus est, quo vitam instituas, vt tua natura valeat inculpatius. Senes autē propter membrorum quidem duritiem, frigidi sunt & sicci: propter excrementa vero, frigidi & humidi. Itaque ipsi partium quidem solidarum frigiditate, contrariorum contraria postulabunt (nempe frigiditatis calefactionem) in cibarijs poculentis & reliqua viuendi ratione: euacuationem vero illis ipsis accommodam, propter eadem excrementa. In his paucum nutrimentum desideratur, ob virtutis imbecillitatē, id quod est ab Hippocrate traditum: ‖ Qui crescunt, plurimum habent innati calidi: plurimo igitur egent alimento, alioqui corpus absumitur. Senibus vero parum innati caloris inest, paucis propterea fomentis indigent. Et rursus: ‖ Senes facillime ieiunium ferunt. Panes differunt materia, fermentatione, & ratione coquendi.

[Margin notes: † κἀν τῷ καλουμένῳ περιστατικῷ βίῳ. Vid. Cl. 2ª. 39. h — 1. Aph. 18. Ex. or. 9. e — 1. Aph. 15. Ex. or. 8. a — 2. Aph. 51. Ex. or. 19. c — 1. Aph. 14. Ex. or. 7. a — 1. Apho. 13. Ex. or. 6. g.]

quendi. Materiæ differentiæ sunt quatuor: ac primus quidem σιλιγνίτης græce, id est siligineus, E nominatur. secũdus σεμιδαλίτης, latine similagineus dicitur. tertius αὐτόπυρος, quem συγκόμιστον quoq; Græci nominauerunt, quod ex farina vniuersa comportata, non discussis furfuribus, constet. quartus πιτυρίας, ac si furfuraceum diceres latine. Horum nos incommoda atq; effectus edocebimus. Plurimi est alimenti siligineus, qui & diutissime in corpore moratur, & efficacissimus est. secundum locum obtinet similagineus, inferior his est syncomistos, ita vt haberi medius possit. oĩbus infirmior ẽ furfuraceus. Tibi vero, vnicũ mihi caput, cũ vales, commodissimus siligineus est: cũ renũ morbus infestat, qđ nolim, dum laboras ab hoc abstine: & si te moueat edendi desiderium, furfuraceis vti medijs q; tuto poteris. Nam conducibilius tibi esse genus hoc potest, nisi prohibeat aliquid, quia pauci nutrimenti est, & in ventre facit excrementa, quibus ad excretionem descendit expeditius: astringit q; nõ nihil ex furfuris natura, quamobrem ocyus deijcitur, intestinis ad expulsionem iritatis. Quando in hoc affectu nihil perinde conducit, atq; ventrem semper lenem & solubilem habere: cum enim probe is subducitur, vrinæ possunt puriores proferri. Panes reliqui, maxime q; siligineus & similagineus, contrario modo aluum retinent, quia difficulter secernuntur. Et hinc est, quod iecoris & renum obstructiones pariant: tametsi alibiliores sint & magis corroborant. E volucribus laudantur, quæ mediam quandam materiam præstant extenuantium & crassefacientium: vt sunt perdices, attagines, galli, gallinæ, columbæ, phasiani, passeres, & F ante alias, quæ turritæ nominantur. hæ nanq; habent naturalem efficaciam. E terrestribus optimi succi est caro suilla, & hominibus maximopere familiaris, maxime q; tum nutribilis, tum corroborans: sed glutinosum quiddam habet & crassum: ob id qui diutius ea victitant, iecoris & renum obstructione corripiuntur: eo q; longiori ab ea interuallo abstinendum. Paruorum autem porcellorum carnibus si parum, & assidue vtaris, nihil offendent. Ceruinam carnem vitabis, quippe, quę dura sit, concoctu difficilis, & melancholica. Ouilla carne vtilius est ex interuallis vti, q excrementosa sit & mali succi. Agnorum vero hœdorum q; carnibus quoties libitum fuerit, vteris. Ex aquatilibus animalibus, pisces qui saxatiles nominãtur, erunt tibi comesti vtiles: erunt ẽt gobij, muli, chartilagineorum genus, alij que qui generare bonum succum possunt. Ad hæc marinorum aliqui, & qui mollem testam habent: Astaci, paguri, cancri, carabi, & carabides & quibus dura testa est. De fructibus autem quid dicam? neque enim nobis ceu alimentum idonei sunt plerique ipsorum: sed ceu medicamenta, quæ stomachum & ventriculum corroborent, assumuntur. De cibarijs hactenus. De potu autem dicendum nunc est, & vino potissimum: nam alij liquores vel ad nutritionem nihil conferunt, vel aduersantur etiam nutritioni plerunq;. Vinũ vero solũ nutrit, quoniam plus habet ad nostra corpora familiaritatis, quàm alij humores oẽs. nam oleũ G & mel habent quidem & ipsa aliquid conuenientiæ nobiscum, sed non tantum, quantum vinum. Sunt tamen vini differentiæ quibus discernatur: inter quas prima est, quã color exhibet: Secundã præbet degustata qualitas: Tertia consistẽtiæ debetur: Quarta in odore est: Quintam viribus metimur. De quibus omnibus singulatim disserere superuacuum erat: dicendumq; est, quodnam tibi vinum peculiariter conducat. Aliud etenim alij vinum confert, idemq; rursus alij minus. Tibi vero conducit tenue & album vinum, quod q; parum aquæ sustineat. Nam eiusmodi vinum facile descendit, & succos qui sunt in nobis attenuat, & excernit per vrinas, virtutem q; corroborat. Alia vina tibi non conferunt, sicut in alijs vtilia sunt.

De Aqua, Exercitatione, & Lotione. CAP. 7.

NOn videtur ab re, de aqua paucis hic sermonem facere. Aqua tam sanis, quàm ægrotantibus commune solatium est, & maximopere necessaria, quod mundanorum & singularium elementorum hoc vnum sit, ex quibus vniuersis tota nostri corporis constitutio est conflata. Quãobrem de ea fuero haud ociose dicturus. Aqua purissima tribus sensibus iudicatur, gustu, visu, olfactu: Gustu, si nullam planè qualitatem prę se ferat, sed videatur ab omni qualitate immunis: H Visu, si pura, syncera, & exquisite clara: Olfactu si eorum nihil inest, quæ in aquis vitiosis esse olfactus testatur: vt sunt aciditas, putredo, acredo, salsedo, aliquod'ue aliud vitium, quod nomine careat. Qua tu autem commode quouis & tempore & modo vti possis aqua, sit purissima defæcata, leuis, & fontana, cuius natura est frigida. q si etiam cito à præcordijs descendit, potiorem non desiderabis. Haud vero sicut vino, cibis, exercitijs, vigilijs, & somno, secundum ętatum & temperaturarum diuersitatem alijs atque alijs vti commodum est: sic etiam aqua non eadem semper vti est ex vsu: Immo quam vtilem esse modo diximus, ea vti audacter poteris, & puer, & adolescens, & senex, quacũq; naturę differentia sis pręditus. Quoniã vero aqua vna plus alia frigida reperitur, hac de causa non omnibus prodest aquę frigidæ potu indifferenter vti: verum supra modum calidis, pinguibus, & carnosis siue naturali habitu siue acquisito, & his qui se vehementer exercent, qui q; consueuerunt frigidam potare, innocua est si frigidã bibant. Quod si aliter aliqui se habeat, minus bibant ex ea. qui vero iuuenili sunt ætate, & in rebus ciuilibus versantur negociosius, quã vt exerceri ordinate & victitare queant, fontanam sument, relicta niuali aqua. Hęc nanq; tametsi iuuenilia corpora mox offendere non videtur, noxa videlicet, quæ paulatim increscit, non percepta: tempore tamen procedẽti, cum ætas declinat, difficulter sanabiles aut incurabiles planè morbos

A bos inducere nata est, in neruis, articulis, & visceribus. Quam offensionem pars aliqua corporis percipit, quæcunq; debilissima est natura. Quam ob rem vti debes fontana, & ea defęcata, de qua plus assumas, quàm de vino. Ac de aqua quidem breuibus hactenus. Tempus nunc est, vt de exercitationibus verba faciam. In quibus corpus contentiosius mouendum non est, donec videlicet vires succumbant. nec imperfecte exercitandum, vt membra perspiratione non satis distrahantur: sed vt viribus cuiusq; proportione respondeat. Quippe vehementia relatione ad aliquid est: quo fit, vt dimotio eadem alij sit exercitatio, alij minime. Vtile est igitur quęq; id exercitationis genus eligere, cui est potissimum assuefactus: nec pugilum, cursorum, & luctatorum exercitationem subire. Ab exercitatione vero tria in primis commoda proueniunt: nam instrumentorũ duritiam, dum inuicem conflictantur, & innati caloris incrementum, concitatiorẽq; spiritus motum efficit: Quę tria vniuersæ commoditates aliæ singillatim sequuntur: Instrumentorum nanq; duritiam sequitur firmitas, atq; immunitas ab iniurijs, quæ vndecunq; in corpore expectantur: Augmentum caloris sequitur fortis alimenti distribuendi attractio, & promptior alteratio, & cõmodior nutritio, & excrementorum fusio, per quam dura quidem membra molliuntur, humentia vero extenuantur & digeruntur, meatusq; totius corporis dilatantur & patescunt: Ex valido B autem spiritus motu eosdem meatus purgari necesse est, & euacuari superflua excrementa. Cum vero nobis ab exercitatione commoditates tantæ accedant, commodum earum vtendarum tempus inuenire difficile non est. Nam cum alimentorum distributionem adiuuent, nullam oportet multitudinem crudorum, neq; ciborum, neq; humorum, vel circa ventrem, vel mesaraicas, vel iecur, vel reliqua vasa contineri, quia periculum esset, ne effunderentur ad omnes corporis partes, priusquam concocta fierent nutritioni vtilia. Et quia meatus expurgant, euacuantq; superfluitates, melius est ante cibũ eas instituere. ‖ Corpora enim nõ pura (inquit Hippocrates) quanto magis nutries, tanto magis lædes. Quare ex prædictis clarum est, hoc tempus exercitationibus admodum conuenire. Illud præcipue curandum in quocunq; exercitationis genere, vt fiat in loco salubri & aere puro. Sed hæc de exercitationibus dicta sufficiant. Crebris autem lotionibus vtere, temperatis & breuibus, non propter ęgritudinem, sed quod ad auctionem tuam, nutritionem, conformationemq; faciant. Cui rei optimum erit tempus, cum nutrimentum hesternum perfecte concoctum est & subsedit, aliaq; iam nutrimenti necessitas impendet: item cum & in iecore, & venis celebrata concoctio fuerit. Id quod sciet medicus qui tibi assidet, & tui perpetuo curam gerit. Nempe ventris exquisitam concoctionem ex deiectionibus: Iecoris & venosi generis ex C naturalibus vrinis. Vnde constat tibi à cibo lauandum non esse, ne obstructio circa iecur & renes eueniat. Cauebis etiam vini assumptionem protinus à balneis, nam vino caput tentatur: vt conducibilius sit primo temperatam aquam assumere. Igitur non frigidæ aquæ, non vini, non zythi, vel siceræ potus mox cum laueris, damno carebit: quippe quę & ipsa ventriculum, iecur, & neruos offendant: si non temperie, cõtactu saltem. Profuerit insuper tibi non statim vbi à somno surrexeris lauare, sed aliqua dimotione interposita: nõnunquam etiam mediocri exercitio. Nam exercitia moderata atque idonea, tuæ naturæ sunt vtilia, quod concoctionem, sanguificationem, & nutritionem meliorem operentur: & ob id ad bonum habitum, idest eutrophian, & ad virium robur, & ad perfectam tertiæ concoctionis actionem conferunt. Sed de his hæc quoq; sufficiant.

2. Apho. 10. Ex. or. 12. c.

Ordo vniuersæ Curationis ante traditæ. CAP. 8.

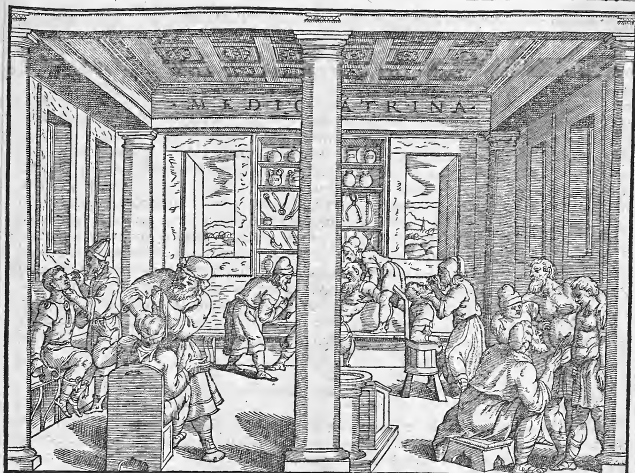
PRoinde si te calculorum passio repẽte inuaserit, si cibum nuper assumpseris, & nauseam præsentiscas: totum euomito, siue id naturaliter facias, siue arte adiutus, vtrocunq; modo visum tuo medico fuerit: postea somno te committes. Cumq; aliqua in aluo indurata iam excrementa hærere suspicatus fueris, clystere hæc nisi quid prohibeat, vacuentur. Quòd si dolor intolerabili D ter affligit, in aquam calidam te dimitte. Veruntamen ne ipsa, sicut paulo ante ostendimus, abutare: nam calida perfusio dolorem mitigat quidem, sed vires etiam exoluit, quæ morbi causam, & quicquid in corpore inutile est, discutiunt. Post vomitus & enemata, fomentis & emplastris laborantem particulam delinias: atq; id ex medicamentis, quæ naturę ægrotantis conueniant. At si lapis defixus in rene subsisteret, acetum, saccharum, acetum scilliticum, & quæ lapidem simpliciter conterunt, assumere oportet, sicut est decoctum radicis graminis, damasonij, adianti, polytrichi, & similium. Quæ si inefficaces videantur, ijs quæ lapidem frangũt vti poteris, quales sunt regalium asparagorum radices, bdellium ex Arabia aduectum, semen altheæ, milium solis, betonica, saxifragia, pulegium, capparis ægyptiæ radix, domesticarum ficuum semina, & quæ istorum viribus sunt propinqua. Quòd si aliquo pacto ne hęc quidem proficiant, vtendum putarim medicamentis, quæ lapidem potenter frangendi virtutem habeant. Potenter vero diuidunt lapidem, lapis Iudaicus (& si calculum in renibus fixum est masculo: sin in vesica hæreat, & ob magnitudinem excerni haud possit, fœmineo lapide vtaris. Nam masculus, lapidem qui in renibus est frangit: fœmineus, qui in vesica) vitrum" combustum, lapis cappadox, & paliuri semen. Hæc sunt, quę calculum violentius frangunt. Si vero crassus succus in corpore subest, & vrinarum crassarum euacuatione sit opus: crassam vrinã agunt cardui radix, rubia, & similia. Quòd si frequentes vri-

A. l. 3. f. 18. t. 2. c. 19. fol. 361. h

nas

nas ducere opus fuerit, frequentes vrinas ducent acorus, pastinaca, assarum, ammi, & similia. E
Quòd si natura in deponenda vrina pigra fuerit, ipsam excitabunt, scordiū, chamędaphne, bryoniæ cauliculi, & quæ viribus sunt ad hanc rem paribus. Quæ vero mouendæ vrinæ naturam habent, ea periculosius lapidem pellunt: temperatura nanque sunt acri, & ob id calida & sicca, insuper q; naturę colligentis & segregantis collectam serositatem. Sed quæ ignitas constitutiones in se non habent, rumpendo lapidi sunt magis idonea, quia incidunt opportune, & minimam caliditatem obtinent. Caliditas autem exiccando porrum colligit, non incidit aut diuidit. Quapropter quæ minus calida cum hoc, quod incidendi facultatem habent, sunt meliora. Quæ vero vrinam mouent, calida sunt & sicca, atq; acria, quamobrem secernunt quidem serosum sanguinem: sed qcquid in se crassius ille habet, id cogunt & compingunt. Propterea ijs qui calculorum morbo sunt affecti, apponi non debent. Hæc tamen, si veluti ductoribus & vectoribus ad locum affectum vsi quandoq; fuerimus, proderunt. Cęterum post lapidis excretionem, {medicamentis} vtendum est opportunis † {ad reficiendum & colligendum,} quę morsu, asperitate, & feruore descendens calculus exulcerauit: prętertim, si magnus atq; angulosus is fuit. Postea vbi corpus ex colligentium {medicamentorum} beneficio, satis collectum agnoueris, tum & foris & intus præseruantia admouebis. Sed ne in hoc rei summam esse putemus. Immo quantisper ad prouidentiam hanc F opera datur, tantisper conferentibus tam cibis quàm potibus, & quæ concoquere valeas, vtaris. Ex nutrimentis enim & potibus, quæ naturæ tuæ conueniunt, balneis q;, & exercitijs atq; similibus, virtutes singulariter corroborantur: sicut inuicem ex illorum contrarijs debilitantur & deijciuntur. Hinc est quod propter virium erectionem & vigorem, vsus similium maxime desiderentur. Viribus etenim roboratis & confirmatis, tantū momentum ad morbi generationem habere nihil potest, quin ab ijs illico profligetur. Quod adeo verū est, vt nihil subesse in vniuerso corpore inutile eædem patiantur. Hæc sunt pauca, quæ non equidem iniustam hac de re institutionem, sed breuem submonitionem sedulo tuus minister tibi offero. Quod ad perfectam de his omnibus traditionem attinet, id nobis vetustissimi sapientiæ professores diligenter prosecuti exhibuerunt. Quod restat, medicus qui tibi à latere est, & curam tui perpetuo gerit, meus conseruus & hęc, & veterum scripta, & tuæ naturæ conuenientia me magis & alijs omnibus, quantum homini permissum est, prospexit ex ijs, quæ edoctus iam est, & ex naturæ tuæ exprompta cognitione perspiciet. Ei te ergo solum committas, nam ita te ille (quod Deo teste affirmare ausim) sedulo curat, vt quisquam alius curare omnino possit. Quandoquidem is, cui natura hominis alicuius perspecta sic est, vt quid secundum naturam in ea sit exploratum habeat: expeditius alijs om- G nibus cognoscat, quid pręter naturam eidem acciderit. At quanquam animus erat disceptationem logicam de paucis quibusdum in medium afferre, id tamen reseruandum in aliud tempus videtur, nam in præsentia locum habere non possunt. Cuiusmodi est, quinam ab hoc affectu liberari possint, qui liberari non possint, & an lapis hic causa sit, an morbus, an morbi symptoma. Et, si est causa, pręincipiens'ne sit, an antecedens, an coniuncta: Id q; similarium, an instrumentorum, an vtrorunq;. Iam si morbus est, an similaris sit, an instrumentalis, an communis. Si symptoma, actio'ne sit læsa, an excernatur quod retinendum erat, vel retineatur quod excernendum. An affectus sit quidam, an vtrunq; illi sic acciderit, vt & causa sit & morbus, & symptoma.

† κατακερασεσι κοῖς.

GALENI IN HIPPOCRATEM DE OFFICINA MEDICI

COMMENTARIVS PRIMVS

Vido Vidio Florentino interprete.

ARGVMENTVM PRIMI LIBRI

Communi vniuscuiusque artis Dignotione constituta, docet, ex quibus constet: quibusque munus eius Medicinæ compleatur, quæ manuum opera exercetur. Liber autem hic de iis quæ in Medicatrina fiunt, aut Hippocratis, aut Thessali eius filij, Galeno teste est, ad memoriam magis, quàm ad
D
editionem compositus.

Pus hoc ad medicum pertinens inscripsit /de officina medici/: satis autem fuerat /de iis, quæ in officina medici/, sicut non nulli Dioclis, Philotimi, & Mantiæ opera inscribunt. Nam, cùm singuli horum de eadem re libros confecerint, legitur quidem in plerisque inscriptio sine præpositione atque pronomine /officina medici/: in paucis autẽ præpositis illis /de iis, quæ in officina medici/. Sed eorum volumina præceptis plena sunt: Hippocrates verò, vbi in suo libro ea recensuit, quæ medicinam manu curantem perficiunt, fasciandi rationem exequitur, cui voluit medicum primò assuefieri: quæ res in ligno, quod in hominis speciem exculptũ sit, vel certè in puerili corpore fieri potest. Hæc liber ipse priusquam singularum partium explicationem aggrederer, præfari me coegit: iam venio ad ea, quæ me impellit non liber, sed quicunq; maiorum scripturam promptè im-

mutat, ad quamcunque sententiam voluerit, ipsam traducens. Quidam igitur conati sunt vetustissima volumina inuenire, trecentos abhinc annos scripta, quę partim habent in chartis, partim in libris, partim in membranis, sicut Pergami apud nos videre licet. Constitui ego omnia æstimare, quæ tradita à primis expositoribus fuerunt, vt de plurimis ac maximè fide dignis, germanam scripturam comperirem: quod mihi longè melius cessit, atque putaueram: nam omnibus ferè tum exemplis, tum expositorum commentariis, animaduerti inter se conuenire, ita, vt admiratus fuerim audaciam eorum, qui vel nuper exponunt, vel suo iure omnia Hippocratis volumina edunt, quemadmodum Dioscorides, & Artemidorus, qui Capito cognominatus est, qui complura in vetustissimis scripturis innouarunt. Sed longiùs labi mihi videor explicando, si scripturæ cuiuslibet fecero mentionem: melius igitur duxi antiquas solùm adscribere, paucis quibusdã, quæ immutatæ paulum fuerunt, adiectis, de quibus præsertim cõueniat inter eos, qui antè libros enodauerint. qui, cùm quatuor sint, duo, Zeuxis & Heraclides omnia Hippocratis opera explicarunt: at non omnia, sed obscura tantùm, Bacchius & Asclepiades. Ac de his quidẽ hactenus. quo tamen clarius exordium sit, à principio repetentes breuissimè agemus, quasi nihil præfati. E

Liber Hippocratis, qui /de officina medici/ inscribitur, primò totius artis commune procemium habet, vt mox indicabo: atque ea de causa non nulli ante omnes libros iure legendum esse existimarunt, quippe, qui talem docendi viam polliceantur, qualem in suis libris, quos primas institutiones appellant, recentiores aliqui tradiderunt. proximè à communi procemio subiicit, quę medicinalem artem nunc primùm addiscentibus vtilissima sint, ex iis, quæ in officina medici fieri possunt. Quam rem ita esse liquidò constabit, si ad verborum ipsorum enodationem animum adiunxeris. F

1 *An similia, an dissimilia, principio à maximis, à facillimis, à quibuscunque, quomodocunque cognitis.*

Siue quis benè valere, siue bonam valetudinem, siue aliud quid tale, medicinalis artis finem constituat, hunc ipsum propter se student, qui in hac arte versantur. Neque vlli dubium est, quin contemplatio quædam sit, cui operam dare oporteat eum, qui restituere velit (vbi corrumpatur) naturalem nostrum siue habitum, siue administrationem, seu structuram, seu quod est aliud verbum, quo placeat nominare: at non propter se cætera omnia, quæ ad artem spectant, addiscimus, docemus, aut denique audimus, sed quod ad finem singula eorum conducant. Quemadmodum in proposito sermone eam partem, quæ ad indicia pertinet (recentiores græci σημειωτικὴν dicunt) tractari necesse est, quibus rectè mederi propositum est, antequam eam, quæ curat, aggrediantur, vt, quùm simile quid nacti fuerint, morborum discrimina ad vnguem in ægrotantibus teneant. Nihil autem in sequentibus intererit, habitum nostrorum corporum naturali administrationi contrarium, morbi vel affectus vocabulo nuncupare, sicut græci omnes consueuerunt, interdum νόσημα, interdum πάθος, genus hoc vniuersum appellantes. Nunc igitur docet, partis, quæ ad indicia spectat, maximè generale propositum, quemadmodum fit in parte, quæ medetur. nam sicut in hac curationis cuiusque commune consilium est contrariis per contraria subuenire: ita in illa posse cognoscere, quatenus ea, quæ in affecto corpore conspiciuntur, benè admodum valentis sunt similia. Quod Hippocrates ipse in prognosticis indicauit, cùm inquit, ‖Maximè ad rem pertinet intueri, an sibi quis ipse aliqua ex parte similis sit/. Idem in libro quoque de articulis proposuit, quùm vitiatam corporis partem ad eam, quę integra est, conferri iussit: vbi similiter voluit non simpliciter comparari, sed affecti hominis dextram partem cum sinistra conferri, nihil alienis articulis, hoc est aliorum hominum inspectis. Quod etiam nunc faciendum duxit, cùm ait /an similia, an dissimilia, principio à maximis, à facillimis/ ac si ita dixisset, laborantium corpora ab initio protinus inspici debent, quatenus similia sint sanis, quatenus dissimilia. quam rem, quùm agemus, ex iis, quæ maximi momenti sunt, & in quibus expedita admodum cognitio est, morborum notas intelligemus. quandoquidem nos ignorare non oportet, non esse alia maxima, alia facillima: sed iisdem signis contingere potentia maximis esse, & cognitu facillimis. huiusmodi sunt, quæ in prognosticis statim à principio traduntur his verbis, ‖Nares acutæ, oculi concaui, collapsa tempora, & quæ sequuntur/. Namque hæc maximi esse momenti in prænotione, eorum qui mediocriter in medicinali arte fuerint exercitati, nemo est, qui nesciat: esse verò cognitu facillima, omnes sanè vel artis etiam expertes intelligunt, quùm nullam corporis partem prius facie protinus videat, qui ad cubantem accedit. Ergo ipse cubans, si cum seipso conferatur (vt præcepit) certiorem quoque notam exhibet. atque hac ratione ab iis, quæ facillima & maxima sunt, initio sumpto, iam poterit, quod ad artem attinet æstimari. Fortè autem interdum fiet, vt decipiatur quis homine, qui natura habet nares acutas, oculos concauos, collapsa tempora: sed, si laborantis corpus plærisque hominibus simile comperiemus, nullo pernicioso morbo, aut affectu, detineri hominem facilè intelligemus. vbi, quod ab Hippocrate G H

1. Progn. 5. 4ª. 190.g

1. Progn. 6. 4ª. 291.a

scribitur,

A scribitur, notabimus, si reliquæ totius corporis notæ salutem denuncient, confisi eam esse naturalem hominis faciem, vt rem magis perspectam habeamus, de ijs, qui antè ipsum nouerunt, percontabimur: qui vbi idem asserent, nostram prænotionem confirmabunt. non perinde tamen sciemus, ac si ipsi hominem nouissemus, atque adeò, si v si familiariter essemus. eo enim quod benè valentem sæpenumerò viderimus, in signis, quæ in ipso apparent, nunc, vbi aduersa valetudo est, discriminis modum certiùs deprehendimus. Vt enim audiuerimus, coniecerimus ꝗ hominem acutis naribus esse, concauis oculis, familiaris duntaxat modum intelligit, quæ res medico in primis necessaria est. non enim id solum nouisse operæprecium nobis est, quòd corpus à naturali habitu recessit, sed quatenus nares acutiores sint, oculi magis concaui, tempora collapsa, & alia singula, quæ deinceps exequitur: è quibus, quod simili maximè contrarium est, non simpliciter graue dixit, sed grauissimum, est autem maximè contrarium, quod à naturali habitu distat longissimè. ergo, quemadmodum, quod maximè contrarium est, non simpliciter graue, sed grauissimum posuit, sic graue magis minus'ue dixit, quatenus plus minus'ue contrarium se ostendit. Notæ igitur, quæ in facie sunt, nullo negocio percipiuntur, & plurimum ponderis habent, tum quas à principio protinus recẽsuit, tum quas de oculis subiecit. Complura autem ex ijs, quæ B in prognosticorum libris tractauit, si mentem adhibeas, intelliges partim non maxima esse, partim non facillima, partim quibus vtrunque abest, vis scilicet & facilitas. quæ in eorum librorum expositione latiùs persequuti sumus, persequemur & nunc exempli causa nõ nulla. Nam, quòd ęger supinus cubet brachijs cruribus'que similiter iacentibus, vt resolutis, non modò ob grauem affectum euenire potest, sed ob mollitiem quoque hominis, delitias'que vltra modum. quare nisi mores ægri cognitos habeamus, facilè decipiemur. At fieri minimè potest, vt quos curamus, omnium nobis mores innotescant. quamobrem percontari hos oportet, pręterquã in paucis. Comperimus quidem aliquando non magni momenti rem denunciari, vt in ijs, quæ ad cubandum pertinent: interdum maximi, vt in viro ornato, vbi trucem vultum habeat, vel flatum per ventrem reddat cum crepitu, dolorem, aut mentis alienationem significat, si in eo sit, quem id facere audiente aliquo puderet: sed si nullam præsentium rationem haberet, nihil is prorsus ostenderet. Quocirca hic etiam nouisse hominis mores conuenit, non secus atque consuetudinem in ventrem cubantium, eorum'que naturam, qui per somnum dentibus strident, vel quorum palpebrę non committuntur. namque hæc, vbi cubantis consuetudinem, vel naturam medicus nouerit, aut ab altero quæsierit, qui eos cognoscat, indicium faciunt, id'que modò bonum, modò malum.

C In vrina verò nigra, nigro item sputo, tum in atra bile, morbi initio apparẽtibus maxima vis inest, & expedita cognitio, sicut è contrario in acutis morbis summam securitatem pollicetur facilè spirare, subsidere in vrina album leue & æquale. Hæc de ijs, quæ ad cognitionem pertinent, posuisse voluimus, vt sint exempla eorum, quæ maximam vim habent, & cognitu facillima sunt, tum quorumcunque, quomodocunque nobis innotescant, seu experimento, seu ratione. quanquam non tantã vim habent, nec æquè facilè percipiuntur, nisi ægri vsus, natura, mores, vel sciantur, vel quærantur. Deinceps mihi sermo erit de ijs, quæ attinent ad chirurgiam. Vt autẽ res magis in aperto sit, quoddam exemplum apponemus, quod habetur in libro de ‖ articulis inter initia protinus, vbi de prolapso humero agitur. in quo, idem quod maximum est, nullo negocio cõprehenditur. nam, si quod turgidum, rotundum, ac durum in ala se ostendat, id ibi esse nulla ratione potest, nisi humeri caput suo loco motum in alam exciderit. Sed sinus in ea parte, quæ humeri iuncturæ superiecta est, commune indicium est, & humeri prolapsi, & lati scapularũ ossis, quatenus summum à iugulo recedens, attollitur: atque idcirco debemus affectam partem integræ comparare, quæ vbi non suæ naturæ deprehendatur, existimare licebit humerum excidisse. In hoc igitur signo, non æquè magna vis inest, & expedita cognitio, atque in tumore sub ala.

Sect.1.t.3.7ª. 251.g

D imbecillius adhuc est, quod ex motu colligitur, humerus enim sursum non porrigitur, & vbi huius partis musculi atteruntur, tenduntur, inflammantur: & vbi aliquæ ipsorum fibræ altiùs abrumpuntur. Ego autem huiusmodi casum aliquando nactus sum. latum scapularum os summum antè à iugulo recessit, deinde alterius brachij humerus loco suo motus est, quod accidit in palæstra. intuitus autem medicus sedem iuncturæ humeri superiectam ab vtraque parte æqualem, inconsideratè dixit eum ipsum locum plagam accepisse, & iure hominem dolere, iuncturam verò illæsam esse. quocirca præcepit, vt in balneum iret quàm celerrimè, & multo vsus oleo in solio moraretur: atque vbi exiret lana tincta in oleo, cui paulum cæræ adiectum esset, ictam partem obtegens, se contineret in lectulo, quiesceret'que. His factis homo, quùm totam noctem dolore vrgeretur, mane eundem medicum, & quosdam alios accersiuit ex ijs, quos non ratio, sed sola sustinent experimenta. Qui pridie ob temeritatem deceptus, articulum benè se habere protulerat, vbi ad ægrotantem accessit, videns duos alios medicos se ignobiliores, vt qui paruipenderetur, iniquo animo tulit, id tamen dissimulans promptius adhuc ob indignationem dixit articulum nullo modo læsum esse, quùm vtramque partem iuncturæ humeri superiectam similem inueniret, cum'que inflammatio iam ictum humerũ occuparet. Perfundens igitur homi-

nem multa aqua calida ſubinde oleum copioſè immiſcens, iuſſit, vt lana rurſus circundatus eadem ratione conquieſceret. At, quùm per hæc nihil proficeretur, ego tertio die adhibeor: conſpiciens'que partem iuncturæ ſuperiectam magis cauam eſſe ab eo humero, qui dolore vacabat, quàm ab eo, qui dolebat, nimirum inflammatione aucta, humerum, qui integer videbatur, diligenter inſpexi, viſum'que eſt mihi ab ea parte ſummum lati oſſis ſcapularum in ſuperiorem partem receſſiſſe. Hoc igitur adductus, & eo quòd per idoneam curationem homo nihil leuaretur, ſub inflammati humeri alam digitum demittens, ibi humeri caput inueni. quo tamen res certior eſſet, animaduerti alterius humeri alam, in qua, vbi nullum huiuſmodi tumorem repperi, pronunciaui humerum quidem luxatum eſſe, medicos verò id latuiſſe, eò quòd ignorarent latum os ſcapularum in altero brachio ſummum à iugulo receſſiſſe, compararent'que percuſſum locum ad illud perinde, ac ſi in ſtatu eſſet naturali. Nobis inquam diſcere licet ex homine percontantibus, num ab altero brachio, quà cum iugulo latum os ſcapularum iungitur, aliquando plagam acceperit. ille principio non habet, quod dicat: dein, quùm ſibi in mentem veniret, ſe quondam ex vehiculo decidentem percuſſum fuiſſe fatetur, ſed paruo negocio liberatum lana oleo tincta tribus aut quatuor diebus ſuper ictam partem impoſita. Sed quorſum hæc? vt oſtendam quantum dignitate inter ſe diſtent indicia, per quæ innoteſcunt morbi manus curationem requirentes. Non poſſe enim affectum brachium ſurſum porrigi multis quoq; alijs commune, quùm & chordæ muſculorum, qui ea parte ſunt, & ſæpenumerò ipſi quoque muſculi, vbi indurati, aut inflammati ſunt, tum contuſi aut altè abrupti, vel vbi aliquæ ipſorum fibræ perrumpuntur, ſurſum ferre brachium non ſuſtineant, neque ſolùm ſub hoc, ſed ſub omni etiam motu indoleſcant. Sinus verò ea parte, quæ iuncturæ humeri ſuperiecta eſt, & ipſe communiter recedentis quoque oſſis facit opinionem. At rotundus, durus'que in ala præter naturam tumor abundè humerum loco ſuo motum teſtatur. quare is minimè decipietur, qui ei tantũ confidet. quid quòd & ipſum cognitu facillimum eſt, ſolum'que oportet tumorem contingere digitis in alam coniectis, quà humeri caput euidenter ſe oſtendet. Sed muſculorum affectus, ſub quibus neque ſurſum porrigere humerum poſſunt, neque citra dolorem mouere, exercitatam rationem, ſummam'que animaduerſionem exigunt. Has igitur notas illis annumeramus, quæ plurimum valent, & facillimè comprehenduntur, ſiue quis rationalem, ſiue in experimentis poſitam medicinã profiteatur. Empiricus enim inſpiciens quas συνδρομὰς appellat, quæ nihil aliud ſunt, quàm concurſus eorum, quæ morbis ſuperueniunt, vbi ſæpiùs eadem notauerit, æquè omnium ſimul in tempore meminit: dein, quùm ex hac obſeruatione multorum concurſuum vſum habet, tunc ex ijs, quæ morbis ſuperueniunt, quæ'nam in multis concurſibus viderit, & quæ in vno duntaxat, dignoſcit: atque hoc pacto communia intelligit, & propria, quam rem ſequitur rurſus notitia ſignorũ, quatenus inter ſe viribus diſtent. nam, quod in multis, vel omnibus concurſibus fuerit animaduerſum, longè iis cedit, quæ notantur in vno tantùm: quod autem in paucis, minùs vincitur, ac præcipuè, quod in duobus. medicus autem, qui ſpectat experimenta communia, perinde ac propria intuetur, & in memoria habet. cùm hæc, quæcunque ſint, & quocunque modo cognoſcantur, vnà cum proprijs venientia obſeruauerit. Qui ratione nititur, multo magis celerius'que ſingulorum morborum indicia comperit, & vbi communia ſint, & vbi propria, nec Empirici modo diu moratur, ſed ne diem quidem aut horam. Concipiens enim humeri caput in alam excidiſſe, id ſimul intelligit, primò quidem quòd tumor ea parte non naturalis apparebit: deinde quòd ſinus erit ſuper humeri commiſſura, cùm humeri caput, vt quod in alam venerit, inde abſit, vbi eſſe conſueuerat: tum quòd ceruix lati ſcapularũ oſſis humero ſuperimpoſita ſurſum porrigi brachium non ita ſinet, & quòd muſculi admodum dolebunt, quùm vehementer extendantur, vbi attollere humerum conentur, quod q; non abſimile tormentum ſentient, cùm ad latus tentant affectum membrum adducere. Atque ita quæcunq;, & quomodocunq; cognita, nec, quæ magnã vim habent ſolùm, ſed cætera etiam intelliget. quoniàm hac vna via cuncta inueniuntur, quùm altera in obſcuro ſint, quæ non ſunt facillima, ſed indicatione comprehenduntur. Humeri quidẽ caput in ala magnam vim habet, & nullo negocio cognoſcitur: at muſculorum affectus maiori egent cogitatione, ſed & à tumore qui in ala conſpicitur, vtroq; viribus ſcilicet & facilitate ſuperati, eadem contemplatione artificioſo medico innoteſcũt. Meritò igitur Hippocrates ante alia artis opera, id eſt ante prænotionem & curationem, eam partem, quæ ad morborum indicia pertinet (iuniores σημείωσιν nuncupant) intelligi ex ſimilium ac diſſimilium notatione voluit: meritò etiam ex valentiſſimis, & cognitu facillimis: item tertiò ex quibuſcunq;, cum his quomodocunq; cognitis, dignitate verò & cognoſcendi facilitate inferioribus. Hactenus itaq; præfatus à quibus vitia indicentur, nempè ab ijs, quæ rectè habentibus ſimilia ſunt, aut diſſimilia, deinceps cuiuſmodi illa ſint, ea nunc perſequitur his verbis.

2 *Quæ & videre, contingere, atque audire licet.*

Quùm voluerit eam medicinæ partem, quæ de morborũ notis eſt, per ea exerceri, quæ in affecto corpore

A corpore ad exemplum sanorum similia sunt, aut dissimilia: item quædam maxima esse & facillima, quædam cum ipsis necessario percipi: nunc iam (quod suprà commemoraui) quæ'nam illa sint, exequitur inquiens /quæ & videre, contingere, atque audire licet/. Videre quidem licet, quæ conspectui subiiciuntur: contingere, quæ tactu: audire, quæ auribus comprehendi possunt. Ergo, quæ inter prognosticorum initia de facie proponuntur ‖ Nares acutæ, oculi concaui, collapsa tempora/ sentiũtur visu: tactu, frigidæ aures: tactu simul & visu, cutis faciei dura, arida, atq; extenta: quæ eodem libro sequuntur, auditui subiecta sunt, nempè sternutamentum, tussis, crepitus, strepitus'que hominis præter naturam loquentis, vel quòd mens non constet, vel quòd vox sit stridula, rauca, aut huiusmodi quopiam vitio affecta. In morbis autem, quæ manum postulant, oculis exposita sunt, quæ nigrescunt, rubent, tum quæ quauis ratione suum colorem variant aut retinent. adde exempli causa in humero, quòd sinus in parte eius articulo superiecta, & extremitas lati scapularum ossis elata, visu percipitur, caput in ala contingitur; auribus accipitur strepitus in corpore ægrotantis, quemadmodum vbi thorace perforato, è plaga fertur spiritus cum sono. 1. Prog. 6. & 7. 4ª. 191. a

3 B *Quæ item oculis, tactu, auribus, odoratu, gustatu, mente sentiuntur.*

Subiecit hic omnibus sensibus mentem, quam dixit γνώμην (græci communiter νοῦν & φρένα vocant & λόγον, hoc est rationem) sed quoniam & in voce quædam ratio est, philosophi illam dixerunt ἐνδιάθετον, hoc est interiorem, vt ab hac ipsam seiungerent. Comprehenditur interiori, quid cuique consequens sit, quid'que contrarium, ad hæc diuisio, compositio, resolutio, demonstratio, & si quid est generis eiusdem. Requiritur autem non immeritò, cur olfaciendi & gustandi sensus antè seorsum mentionem non fecerit, quùm dixit, /quæ & videre contingere, atq; audire licet./ posteà verò omnes quinque proponens, mentem quoque adiunxerit. Multi sanè dixerunt non nulla absurda, & quæ scribi non merentur: alij verò probabilia, ac memoratu digna. hinc autem ordiuntur. Hippocratem dicunt præcepisse, vt ex eorum, quæ sub sensus cadũt, similitudine ac dissimilitudine, morborum notas intelligeremus. Propriè autem sub sensus cadere volunt ea, quæ, vt comprehendantur, non aliam potentiam requirũt, sed vna sensuum comprehensio sufficit: sub sensus cadere similiter, sed non propriè, quæ pluribus sensibus simul, & tum memoria, tum ratione, quam vocant componentem, & colligentem, accipiuntur. Colorem verò ex eorum numero esse existimant, quę propriè sub sensus cadunt, itidem succum, vaporem, C vocem, præterea duritiem, mollitudinem, calorem, frigus, & vno nomine qualitatem omnem, quæ tactu comprehenditur: at mali, mali punici, piri, aut cuiusuis alterius rei totam naturam sensu minimè percipi, sed (vt Plato dixit) opinione cum sensu rationis experte, omnia'que esse opinabilia arbitrantur: & propterea quosdam sæpiùs in ipsorum cognitione decipi, cùm vel colorem tantùm, vel figuram, vel vtrunque naturali non absimilem intuentur. mala enim, mala punica, pira, vuam, nucem iuglandem, & plura alia ex iis, quæ edendo sunt, vbi ex cera componuntur, priusquam vel ad nares admoueantur, vel gustentur, tangantur'que, à veris abhorrentia non videri: eum verò falli non posse, qui ipsorum vsum singulis sensibus æstimet: omnibus autẽ rem discutere sine memoria & enumeratione non licere, & hanc non ad sensum aut memoriam pertinere, sed ad mentem. nominant autem enumerationem, non solùm συναρίθμησιν, sed etiam συγκεφαλαίωσιν. Hippocratem ergo, quùm inquit /quæ & videre, contingere, aut audire licet/ volunt eorum, quæ sensibus subiiciuntur, meminisse, vt exemplum aliquod in medium afferret: atque vbi ab ijs, quæ sensibus simpliciter, & propriè subiecta sunt, ad totam naturam transijt, iure tunc sensus omnes, & mentem quoque commemorasse, ità, vt vniuersa oratio sit huiusmodi. Aggredi medicus debet ad vitiorum notas, orsus à similium ac dissimilium inspectione, interD dum solam qualitatem, interdum tota conferens corpora. quæ quidem expositio ratione non caret. Est & altera hunc in modum, Hippocratem, quùm inquit /quæ & videre, contingere, atq; audire licet/ de medico loquutum esse: quod verò addit /quæ item oculis, tactu, auribus, odoratu, gustatu, mente sentiuntur/ ad ægrotantem ipsum referri, ità, vt medicus non modò indicia colligat ex iis, quæ ipsemet, sed ex iis, quæ æger videt, tangit, olfacit, gustat, tum ex eius mente, quatenus labat aut consistit. quòd autem medico ad cognitionem expediat, nouisse mente'ne homo labatur, an sui compos sit, in aperto est. Placet alijs, quod scribitur /quæ item oculis, tactu, auribus, odoratu, gustatu/ ad ægrotantem, quod adiungitur /mente/ ad medicum pertinere. siquidem ex iis, quæ cubans videt, audit, contingit, gustat, medici mens aliquid ratiocinatur. conijcit enim de laborantis gustatu aliquid ad ipsum pertinens, non secus ac de morbo. nam, si gustanti amara omnia videantur, quemadmodum ijs, quos morbus regius malè habet, redundat in lingua bilis: si salsa, pituita salsa: si acida, acida similiter pituita plurima in ea est. sic'que hominem dicunt qualitatem sui sudoris interdum in os destillantis percipere. Hoc pacto enodantibus aduersari videtur, quòd olfactum medici prætererit, quamuis eo sæpiùs vtatur, cum indicia ex deiectione, vrina, sputo, vlceribus, spiritu ægrotantis, collecta, olfactu à medico æstimẽtur.

Porrò autem à ratione non abhorret, fuisse hunc à librario prætermissum, sicut alia multa in plurimis Hippocratis aliorum'que voluminibus, partim omissa inueniuntur, partim euidenter deprauata Nec abfuerunt, qui locum hunc ità explanarent, non idem scilicet significari his verbis /quæ videre, contingere, & audire licet/ atque illis /oculis, auditu, tactu sentiũtur/. potest enim videre quis, contingere, aut audire, nullo modo re comprehensa: sentire verò sine comprehensione non potest. Refertur huiusmodi explicatio verbi /sentire/ ad Semium stoicum, cui propterea subscripsit Iphicianus Quinti discipulus, qui stoicam philosophiam sequutus est. Quod censent igitur huiusmodi est. Priora verba solummodo in rerum genere, ex quibus notæ sumuntur, accipi debent: sequentia in eodem ad vnguem habito atque comprehenso, quasi ita scripserit. Colligendæ notæ sunt ab iis, quæ in corpore ægrotantis suæ naturæ similia & dissimilia se ostendunt. Sunt autem hæc ea, quæ subiecta sunt sensibus, atque ex ijs ipsis, non quæ non benè videntur, aut audiuntur, vel quouis denique sensu non benè sentiuntur, sed quæ singulorum sensuum comprehensione & mente percipiuntur. abusum verò Hippocratem dicunt vocabulo /sentiuntur/ de mente verba facientem. Ita, vt in prioribus verbis sensum vnum vel alterum prætermiserit, vniuersum enim eorum genus sub exemplo demonstrauit: in sequentibus omnium meminerit, & mentem adiecerit, magis exquisitam firmiorem'que enunciationem reddens. nam commune est omnibus cõprehensi obiecti speciẽ imprimere. Sed, quùm, quod polliciti sumus, pręstiterimus, referentes, quæ non nulli probabilia attulerunt, ne videretur Hippocrates eadem sæpiùs repetere, proximum est, vt ad ea, quæ sequuntur, veniamus: tu vero superiores sententias scrutatus optimam eligas. Vsurpat autem γνώμης vocabulum more priscorum, quod idem significat, atque mens, siue intelligentia. quam rem, & si possem multorum testimonio confirmare, pauculos tamen adducam, qui mentem γνώμην dixerunt. Critias igitur in primo aphorismo hæc scribit /Nec quæ reliquo corpore sentit, nec, quæ mente intelligit/. & iterum /Intelligunt homines mente an sanus aliquis sit/. Et in primo libro, qui de colloquijs inscribitur /Si ipse excitatus ita fuisses, vt mente valeres, non sic ab ipso tibi iniuria fieret/. & in eodem sæpenumerò, & in secundo colloquiorum, γνώμης sæpiùs mentionem fecit, sensibus ipsam in diuisione opponens. Ad hæc Antipho in primo de veritate / Qui hæc intelligit, nec oculis longitudinem comprehendit: nec qui longitudinem intelligit, sine mente eam intelligit/. præterea / Omnes enim homines, tam in secunda, quàm in aduersa valetudine, atque in alijs omnibus mente vtuntur/. Et Plato, sicut priùs sæpè, ita in quinto de repu. /Huiusmodi igitur cogitationem, vt cognoscentis mentem, ita opinãtis opinionem rectè dicere possumus/. Et Lysias in Polyuchum /Ille enim, in omnibus rebus, quas sua vsus mente, pro nostro populo gessit, multorum bonorum in nostra ciuitate causa fuisse videbitur, & multa hostibus attulisse incommoda/. Æschines item Socraticus in Miltiade, & Hyperides in Dioclem, & alij rhetores, medici atque poetæ, quorum omniũ meminisse superuacuum est, eodem modo id vocabulum vsurparunt.

4 *Quæ item omnibus, quibus cognoscimus, intelligi possunt.*

Iure etiam hìc quæritur, quas pręter sensum, & mentem, natura nobis potentias dederit ad percipiendum obiecta exteriora. Adiungit enim /quæ item omnibus, quibus cognoscimus, intelligi possunt/ perinde quasi non enumerauerit omnes. Explicabo igitur, quamobrem hæc adscribi ab ipso existimem, illud præfatus, quod & sequentibus necessarium est, & memoriæ proditum fuit à multis veterum: quibus placet ex opinionibus, quas videntur sectarum auctores inuenisse, nullam esse nouam, sed, quæ priori sęculo tradita fuerunt, vnà cum aliorum mente interiisse. Siquis in opinione ad res ipsas animum aduertat, neque Pyrrhonis sectam, neque Academicam, Stoicam, Peripateticam, nec quamuis aliam, post Hippocratem sumpsisse initium iudicabit, quùm ipsi Pyrrhonei ad vetustissimos auctores suam referant sectam. Quocirca verisimile est, vel adeò non verisimile, sed necessarium Hippocratis seculo de naturalibus iudicandi potentiis disceptatum esse, & quosdam nullam talem posuisse, quemadmodum postea Pyrrhonei: quosdam sensum duntaxat: alios nihil huic tribuentes id verum putasse, quod vulgatum est /Mens videt, mens audit, cętera surda sunt & cæca/: alios vtramque dedisse iudicãdi potentiam, sensum in iis, quæ sensibus subiiciuntur, mentem in iis, quæ comprehenduntur intelligentia: quosdam alias animi nostri potentias concepisse. Itaque Hippocrates, vt eorum vitaret importunitatem, generatim duarum potentiarum meminit, sensus & mentis, quas solas in nobis (vt scitis) vbiq; docui cognoscendi ac iudicandi vim habere: propter cauillatores autem orationi adiecit / quæ item omnibus, quibus cognoscimus, intelligi possunt/. Iam verò aliqui censent aliam esse naturam intelligentiæ, aliam mentis, aliam illius rationis, quam ἐνδιάθετον vocant, atque harum plures adhuc potentias introducunt. Nos autem in libris, qui de communi ratione sunt, tres hominibus in vniuersum inesse potentias demonstrauimus, quibus ad artes constituendas, libros'q; conficiendos vtuntur, sensum, mentem, memoriam: atque in memoria quidem hęrere seruari'q; quicquid

A quicquid sensu ac mente conciperetur, quum singularum rerum naturam non inueniat, sed eorum, quæ inuenta sunt, receptaculum quoddam sit: ad ea verò, quæ inquiruntur inuenienda, iudicanda'que naturam nobis mentem dedisse ac sensum. Sed, vbi de his verba fiant, demus, si qui ita sentiant, aliam vim esse intelligentiæ, rationis aliam, rursus'que, si velint, aliam mentis, aliam consilij, quum aduersus eos id nobis sufficiat, quod omnes homines euidenter cognoscunt malum, mespilum, vuam, & alios fructus, siue vna animi potentia, siue altera, siue tertia, siue pluribus comprehendantur. Omnes autem homines æquè sibi persuasum habent sensum, mentem, memoriam & voluntatem esse. quæ Asclepiades, quasi nulla sint, præter alia multa conatus est funditus euellere. His igitur propositis satis planam esse causam existimo, quur iis, quæ postremò perfectè docuerat, adiunxerit / quæ item omnibus, quibus cognoscimus, intelligi possunt/. Inire medicus debet artis opera, initio ab affectuum cognitione accepto, comparans ea, quæ in ægrotante apparent, ad ea, quæ in sanis conspiciuntur, intuitus, quæ similia, quæ item dissimilia, & hæc atque alia omnia sensu ac mente comprehendere: tum, si qua sit præter has potentia, quę communiter possit secundum naturam de omnibus iudicare, hac etiam perinde, atque illis de inuentis iudicare. sicut etiam cognoscere omnes homines possunt, quemadmodum nos in medi-
B cinæ operibus, principio habentes pro materia, quæ sensu comprehensibilia sunt, his verbis /quæ contingere atque audire licet/: potentiam verò hæc iudicantem duplicem, sensum scilicet & mentem, quam ostendit, cùm inquit / quæ item auribus, odoratu, gustatu sentiuntur/. vtrique autem euidenter memoria subseruit. si quis aliam quamuis potentiam introduxerit, nihil pugnabimus, modò subiectæ materiæ vtilis videatur. His enim verbis / quæ item omnibus, quibus cognoscimus, intelligi possunt/ & mentem complectitur, & permittit, vt si quis aliam iudicandi potentiam esse arbitretur, illam quoque nobis declaret. Hactenus igitur, quę in hoc libro tradita sunt ab Hippocrate communiter ad vniuersam medicinę artem pertinent, atque idcirco ea esse prooemium totius artis proposui. Proximè autem transit ad medicinę partem, quę manu medetur, & ex iis, quę huius partis sunt, ad ea, quę in officina medici discere possunt, aut tractare, qui in arte primùm exercentur. Nemo autem existimet expositionem me longiorem pręter meum morem fecisse. siquidem, quę totius artis communia sunt, pluribus verbis explicari debent, quàm quę propriè ad singula pertinent, vt quùm maximè, vbi quis in aliquo opere ipsa pertractet, nunquam aliàs commemoranda: id quod ego constitui in horum librorum Hippocratis expositione, vbi de mente ac sensu omnia persequutus, eorum, quę proximè retuli,
C nullam ampliùs faciam mentionem. Quin hęc dixi paucioribus fortasse, quàm res petebat, quia quùm proponere possem agitatam de numero potentiarum animi, controuersiam, ac de ea pronunciare, magis operęprecium duxi eum, qui harum absolutam notitiam requirit, ad librum de communi ratione reiicere. Aliud etiã vertitur in dubium, vbi pręcipit, vt ab inspectione illius, quod simile est, & dissimile, inchoemus, propterea, quòd non ita distinctè omnibus notum sit, quo simile & idem inter se distent. quod ipsum de industria omisi alibi explicatum. Attinent ad eandem contemplationem, & alia multa, quę similiter pręterij: & hoc vtrum, qui medicinam in vsu positam profitentur, eorundem vel similium obseruatione vtantur. ex iis enim quidam similia censent animaduertenda. alij cautiores ea, quę suę sectę vniuersę consentanea sunt tenentes, omnia eadem obseruari volunt, seu ad morbos significandos, seu ad prognostica, seu ad curationem pertineant: & Dionem phreneticum eundem esse, atque Theonem phreneticum, quatenus ambo febricitantium insania opprimuntur. alij neque simile vno modo vsurpari dicunt atque intelligi, sed duobus, vno quidem simile significat, quod nulla conditione differt, vt Castor & Pollux: altero non huiusmodi, sed id, in quo maius & minus conspicitur. Quin & apud vetustissimos medicos ac philosophos, quorum scripta adhuc extant, videre licet simile ita vsur-
D patum. vt qui confusè ipso citra omnem distinctionem vtantur, & modò eandem formam habentia nulla ratione distantia similia dicant, vt dextrum oculum & sinistrum, quùm vterq; in eodem homine consideratur: modò, vbi vnus glaucus, cęsius alter est, aut niger, vel quatenus oculi sunt in diuersis quoque hominibus, similes vocent. Magis tamen consuetum est apud ipsos glaucum glauco, & cęsium cęsio, non secus ac nasum aduncum adunco, simum simo, rectum recto, similem appellare.

5 *Quæ autem ad Chirurgiam, in Officina medici.*

Huiusmodi breuitate constat eos de industria vti, qui volunt obscurè quid enunciare. nam, vbi interdum vno nomine aut verbo adiecto, interdum altero, aut summum tertio, lucida reddi oratio poterat, cur neget quis eius auctorem operam dedisse obscuritati? Equidem verborum formam adiungam, qua quis claram fecisset orationem. ea est. Medicinalis ars vniuersa in affectuũ cognitione ad ea commune consilium dirigit, quæ sanis similia sunt, aut dissimilia, ex illis, quę mente ac sensu apertè comprehenduntur, inueniens atque diiudicans, è quibus, quę chirurgi tan

tummodò sunt, exequar, atque ex his ipsis, quę in officina medici ostendi addiscentibus, aut prę- E
stari ęgrotãtibus possunt. Sic igitur diceret, qui clarè loqui vellet. Officinam medici κατ' ἰητρεῖον appellat, cuius non nulli postremam syllabam per η scribunt: quo modo si scribatur, significabit, in arte medicinali, non in loco, quem ἰατρεῖον appellamus, quasi ita dixerit: Quæ in medicinali arte eius partis sunt, quæ manu curat, talia sunt. In sequentibus autem patet eum, qui librum composuit, seu Hippocratem ipsum seu Thessalum eius filium, non explicasse omnia chirurgi munera, sed neque omnia, quæ in medici officina aguntur, sed ex his ipsis, quæcunque addiscere debent, qui primas institutiones aggrediuntur. Quin & inde originem traxit inscriptio libri, quam postea sequuti sunt Diocles, Philotimus, & Mantias. Satiùs autẽ fuit sic inscribi, περὶ τῶν κατ' ἰητρεῖον, hoc est, de iis, quæ in officina medici fiunt. Miror autem Asclepiadem, qui κατ' ἰητρεῖον scripturam seruans, putauerit significare artem medicinalem, quam κατ' ἰητρικὴν significat, at non κατ' ἰητρεῖον: sic, vt ἰατρεῖον pro officina accipiatur, ἰατρικὴ ad morbos curandos pertineat. Sed huiusmodi contemplationes attinent ad nomina, quibus parum insistere debent, qui in rerũ veritatem incumbunt. Ea verò, quæ proposita sunt, proximis verbis docere incipit.

6 *Aegrotans, agens, ministri, machinamenta, lumen. Vbi, quomodo, quot, quibus, quomodo, quando, corpus, instrumenta, tempus, modus, locus.* F

Omnia hîc percurrit à quibus, per quæ, quibus'cum, & circa quę chirurgia exerceatur: deinde narrat quale esse prędictorum vnumquodque debeat, & quomodo, aut quo tempore adhiberi. Ex his plęraque in aperto sunt, sicut ægrotans, agens, ministri, machinamenta, lumen: sed & in sequentibus ab ipso quoque auctore exponuntur, quùm referat, quomodo æger se medico exhibeat, qua ratione medicus agere circa ipsum debeat, & assistentes subseruire. Non secus etiam quęcunque de machinamentis, & lumine, nouisse nobis necessarium est, in sequentibus persequitur. Post hæc vberius de fasciandi ratione pertractat, non quo multa verba faciat, in toto enim libro studet breuitati: sed quo nihil, quòd vtile sit, voluerit pręterire. Ergò quæcunque propositis verbis continentur, præterquam/ægrotans, agens, ministri, machinamenta, lumen/ examinanda sunt. Atq; ante omnia/vbi/ quod primò propositum est, ὅκου dixit, cuius dictionis posteriorem syllabam Iones per κ, nos per π scribimus. hac significat locum, in quo quis situs est. quocirca non absurdè dicet aliquis ad omnia, quę dicta sunt, eam referri. Siquidem ægrotanti idoneo loco opus est: vocantur autem ęgrotantia, quibus manus curatio adhibetur. iis non minùs ido- G
neum locum requirunt, medicus & instrumenta. ex luminibus verò, quod artificiosum est, licet vbi volumus collocare. Quod deinceps adiungitur/quomodo/ ὅκως dixit, nos per π scribimus ὅπως. notat autem non modò apud nos, sed apud Iones quoque rerum, quę traduntur, veluti qualitatem. eos enim qui artem addiscunt, non solùm scire locum conuenit, vbi ęger iacens, aut sedens, manu curandus est, sed quomodo figurandus, quomodo item, qui agit, & qui agenti subseruiunt. Machinamenta item non solùm debent loco idoneo collocari, sed in ordinem quoque disponi. singula enim & medico & eius ministro, sic erunt maximè ad manum. Videtur autem hîc omisisse instrumenta, vt quæ intelligi ex machinamentis possint: sed quamobrem inordinatè eorum meminerit, mox considerabimus. nunc autem explanare conuenit, quę proximè subiiciuntur/quot, quibus, quomodo/. Singula hæc ad ea referuntur, quę superiùs dicta sunt, quę ad chirurgiam præparata scire debent addiscentes, quot sint, & quibus ex ipsis quomodo vtendum. sic, vt particula/quomodo/ quùm paulo superiùs particulæ/vbi/ subiiciebatur, situm: nunc vtendi rationem significet. Ibi ergo ponitur/quomodo/ iuxta aduerbium loci/vbi/: hic autem iuxta relatiuum ad exponendum, quibus instrumentis machinamentis'que agendum sit. Quod adiicit/quando/ occasionem apertè demonstrat, per quam vti singulis conueniat. Quę subiiciun- H
tur his verbis/corpus, instrumenta, tempus, modus, locus/ non immeritò requiritur, quid sibi velint. nam, quùm/ægrotans/ dixit ęgrotantis corporis, similiter verbo/quando/ temporis, verbo/quomodo/ modi, verbo/vbi/ loci, vim notauit. cur igitur hęc repetit, & turbato ordine instrumenta inserit, cùm proximè à machinamentis ordine poni magis potuissent? quanquàm, & si nullus eorum meminisset, intelligi ex machinamentis poterant. Sed his occurrere possumus affirmantes instrumenta nunc intelligi scalpellum, terebram, hamum, scalprum, laminam membranæ custodem, & quę similia sunt, quæ possumus etiam ex machinamentis comprehendere, quùm sint eiusdem generis. Huiusmodi instrumenta, quia propriè parata sunt curationis gratia, idcirco ἄρμενα nuncupauit. quod vocabulum in opere de ratione victus in morbis acutis, quà de balneo, vsurpauit, quùm inquit/quippe in paucis domibus, vel instrumenta (quæ ἄρμενα dixit,) vel ministri inueniuntur/. scaphia igitur, rotas, peluim, labra, & quæcunque accommodantur ægrotantibus, sub eo nomine comprehendisse credibile est. Restat adhuc absurdum in reliquis, quorum vnà fit mentio cum instrumentis. Fortasse autẽ corpus

A nunc dixit affectam partem: tempus verò id, quod ipsi adiungitur. nam, vbi manus curatio admouetur, scire conuenit, quàm diu inceperit affectus, qui curandus est. Ipse enim cauit, ne tertio aut quarto die membra extenderentur, aut articuli reponerentur. Potest item /tempus/ nunc dixisse, dũ manu curatio fit. quandoquidem conari in quibusdam debemus manu quàm celerrimè vti, quùm periculum maximum ex frigore iam sequatur, sicut in ijs, qui suuntur, celerrimè enim intolerabili dolore prehenduntur, qui manu curantur: in alijs autem, vt suffusionibus longiori tempore agenda res est, quùm demissa acus diu contineri ea parte debeat qua non fluere, sed vehementer insidere suffusionem volumus. At modus vitiorum originem nunc significare potest, quùm ipse censeat cognoscendum esse medico, quomodo os fractum est, aut suo loco motum, sicut ipse etiam in ‖ libro de vulneribus capitis indicauit, quibus modis illata plaga fuerit, vbi ait /Vulneratur autem caluariæ os tot modis/. & rursus /sunt´que vniuscuiusque modi species fracturæ plures/. addit præterea /collidi etiam os potest, quamuis in suo statu seruetur, & colliso rima non accedat, atque hic est secundus modus/. tum alium adijciens, inquit /tertius hic modus est/. & rursus /quartus hic modus/. Illud insuper à ratione videtur alienum, quòd locum iterum adscribat, quùm supra dixerit /vbi/ quo aduerbio locus significatur. Quare non nulli eam dictionem aliter exposuerunt, simul´que scripturam immutarunt, sic, vt pro /locus/ iterum /vbi/ legatur. hæc tamen scriptura libri expositores non latet, quam non ignorant plurimi eorum, quos experimenta sustinent. Sed, vt res magis perspicua sit, eam repetam. habet autem sic /Ægrotans, agens, ministri, machinamenta, lumen, vbi, quomodo, quot, quibus, quomodo, quando, corpus, instrumenta, tempus, modus, locus/. Volunt igitur, quando inquit primùm /vbi/ id simpliciter intelligendum, quùm liceat id verbum referre ad ægrotantis corpus & instrumenta, vocari´que hic instrumenta credunt ea, quæ supra machinamenta dixerat: at quùm secundò repetit /vbi/ definisse laborantis corpus, & instrumenta idoneo loco collocanda. Sed, si prior scriptura, & superior expositio maneat, locus in fine totius orationis affectam corporis partem significabit. Consueuerunt enim medici tam locos dicere, quàm corporis partes: & à quibusdam confecta sunt integra volumina de locis affectis. Hactenus percursa sunt sola capita rerum, quæ tractari debent: docere verò proximis verbis ingreditur. quapropter ad ea adiungendum animum existimo. nam, si quid eorum non rectè intelligatur, in arte exercenda detrimento erit: ex ijs, quę adhuc proposita sunt, si quid non benè acceptum fuerit, non admodũ officiet.

Non longe à principio.

7 C *Agens, siue sedeat, siue stet, commodè, tum sui habita ratione, tum illius, qui curatur, ac luminis.*

Antea exposui illa ab Hippocrate recenseri, à quibus, per quæ, quibuscum, circa quæ chirurgia exerceatur. /A quibus ergo/ intelligere debemus medicum & ministros: /per quæ/ instrumenta: /quibuscum/ lumen & locum: /circa quę/ corpus totum laborantis, & vitiatam partem: quæ & propositis verbis & sequentibus singula exequitur, qualia esse oporteat, non tamen eo ordine, quo enumerauerat. quandoquidem orsus fuerat ab ægrotante, quod ab antiquis omnibus fieri solet, atq;, vbi velis, sexcenta legas exempla apud omnes. quod autem pertinet ad hunc locum, satis erit, quod à Poeta secundo Iliados in enumeratione profertur:

Dic mihi Musa, virũm quis maximus est, vel equorum,
Atridas pariter qui sunt in bella sequuti?

Primò enim proposuit viros, deinde equos, non tamen primò de viris respondit, sed inquit,

Prima Pheretiadæ debetur gloria equarum,
Quas auium in morem celeres Eumelus agebat
Æquales ætate, pares tergo´que pilo´que.
D Monte in Pierio, quas enutrirat Apollo.
Insignes ambæ, & Martis terrore carentes.
Maximus at longè fuit Aiax ille virorum.
Indignatus adhuc, dum nulla subibat Achilles
Prælia, nam pugnans omnes virtute pręibat.

Alibi rursus, cùm dixisset,

Tristis erat gemitus toruo & iactantia vultu.

Subiecit prius satisfaciens illi, quod secundo loco propositum fuerat.

Cædentum, & dura miseri, qui morte peribant.

In septimo autem Iliados volens quasi de industria indicare, non esse habendam huiusmodi ordinis rationem, quùm perpetua quinque tradidisset, primum de secundo tractauit, tum de quinto, post hæc de quarto, deinde de tertio. qui locus ab his versibus incipit:

Beotij hic, Iones, prolixa veste decori
Et Locrij & Phthij, & qui resplendebat Epeus.

Hæc de ordine orationis nunc semel dixisse sufficiat, ne quis alibi de huiusmodi recupiat audire. Quæ igitur ad agentem attinent, id est ad chirurgum, clara sunt omnibus, qui ad ea volent

animum

animum aduertere. Ostendit enim agentem, siue sedeat, siue stet, dum manum adhibet, com- E
modè figurandum esse, tum quod ad se ipsum pertinet, tum quod ad ægrotantem & lumen.
Quod consilium quùm perpetuum statuerit in singulis, quæ dicta sunt, commodam deinceps
collocandi rationem demonstrat orsus à lumine, quod postremum positum fuerat.

8 *Luminis quidem duæ species, vna communis, altera artificiosa. Communis non est in nostra potestate: Quæ arte comparatur, sita est in nobis.*

Speciem dixit εἶδος, quod vocabulum nunc semel intelligens vbique in memoria habeto.
Maiores enim græcè soliti sunt appellare, & διαφορὰς, & εἴδη, & τρόπους, partes, quæ generi
subijciuntur. Dixit igitur nunc Hippocrates luminis esse duas species, quasi differentias duas &
modos dixerit. Est autem commune lumen, quo omnes homines vtuntur, sub dio potissimùm;
deinde in amplissimis ædibus, quibus patentiores fores sunt, ac luminis plenæ, quales nunc ha-
bitant in multis ciuitatibus, qui medicinalem artem exercent, quas à medico ducto vocabulo
medicinas appellant: artificiosum lumen maximè fit, vbi lucernas, faces, lampadas, aut tale quid
accendimus, deinde, quùm totas fenestras, aut earum partem patefacimus, seu alias claudimus,
alias aperimus. quod ęquè in foribus accipiendum est. F

9 *Quarum vtriusque duplex vsus lumine aduerso, aut auerso.*

Duplicem proponit vsum vtriusque speciei luminis, & communis, & eius quod arte compa-
ratur, aduersi scilicet, aut auersi. aduersum nominans πρὸς αὐγὴν, vbi scilicet id, quod à chirur-
go curatur, aut inspicitur, ad lumen spectat: auersum verò ὑπ' αὐγὴν, vbi à lumine paulum decli
nat, quod in suffusione fit, & vno nomine in omnibus vitijs oculorum, quorum affectus neque
benè cognosci, nec curari queunt, vbi homo ex aduerso luminis collocetur. atque idcirco fugien
dum est aduersum lumen: auersum autem ita sit oportet, vt is, cuius oculi à chirurgo tractantur,
vel à lumine auertatur, vel ad ipsum spectet obliquus. Loquor autem nunc de ipsis oculis, non
de palpebris, siquidem hę tractari possunt, & si homo aduerso lumine collocetur, sicuti quando
aquosa vesica extrahitur, vel pili laqueo excipiuntur, aut sutura palpebris inijcitur, aut denique
vbi medicus diductis palpebris non eget. Igitur, si lippiens aliquis vehementer exulceretur, vel
id morbi experiatur, sub quo figura in oculo fit acino similis, auerti ex toto à lumine debet per om
ne tempus, nisi quando medicus oculis remedia adhibet, cùm eorum pars, quæ læsa est, sine lu- G
mine subijci curantis conspectui non possit. id quod etiam accidet, si in oculo excidere vnguem
velit, suffusionem deducere, vel manu tale quid præstare. sed obliquus ad lumen spectare debet,
cui manus inijcitur, ita, vt nec lumen pupillam feriat, nec medicus prohibeatur arte, hoc est aspe
ctu earum partium, quibus medetur. Gręcè autem apertè dicetur, qui auersus à lumine est, non
πρὸς αὐγὴν, non ὑπ' αὐγὴν, sed potius ἀπὸ τῆς αὐγῆς, aut λοξὸς πρὸς αὐγὴν: Hippocrates ta-
men vsurpare ὑπ' αὐγῆς maluit, quàm ἀπ' αὐγῆς.

10 *Auersi quidem luminis exiguus vsus, & euidens moderatio.*

Hoc supra demonstratum est, nulla enim pars exceptis oculis in eiusmodi lumine manus cu-
rationem desiderat. sed quoniam (sicut diximus) nullo pacto admoueri manus potest, vbi ęger
ex toto auersus est à lumine, præcipit, vt inter aduersum lumen, & auersum figuretur. at non
propterea æquè in omnibus morbis à lumine auertendus est, sed quatenus res ipsa cogit. nam,
si exulceratio est, aut pus subest, aut in oculo figura similis acino fit, aut ingens inflammatio, seu
acris materię cursus oculum exercet, lumen vel modicum infestissimum est, sic, vt momento,
materię cursum excitet, & dolorem moueat: leuiorem offensam sub lumine sentiunt, quibus cu H
ratur suffusio, vnguis, vel tuberculum in angulo, quod parum palpebras diduci patitur. Iam ve-
rò qua moderatione auertendus homo sit à lumine, facilè comperies, si in hęc duo incumbas,
vt & chirurgus id, quod agit, in oculo apertè videat, & ægrotans non magnopere affligatur.
quòd si vtrumque contrariè figurari hominem hortetur, ei, quod magis vrget, insistito: si neu-
trum superare iudicaueris, hominem prorsus medium collocato inter lumen aduersum, atque
auersum. Nos sanè tibi viam indicauimus: hac vsus inuenies, quà moderatione æger à lumine
sit auertendus. Hippocrates verò ita loquitur existimans omnibus euidentem futuram, si qui in
uenire ipsam studeant. non enim rudes docuit, quemadmodum nos nunc, sed admodum in di-
sciplinis assuefactos, sic, vt ex eorum, quæ supra ostensa sunt, consequutione, talia per se nullo
negocio assequantur.

11 *Quod verò ad aduersum attinet, ex luminibus, quæ dantur, conferunt que, conuerti ad illustrissimum oportet, cui manus adhibetur.*

Vt planè conspicari chirurgus possit, quicquid in corpore ægrotantis molitur, in omni

corporis

A corpois parte, oculis exceptis, eligere locum debet maxime lucidum. Est autem maximè lucidus sub dio in Sole, vbi nihil officit eius luci. sed talis locus interdum nullus est in ædibus ægrotantis: sæpius est quidem, collocare tamen ibi hominem non expedit, hyeme propter frigus, ęstate propter ardorem. vtriusque enim sua noxa est. adde, quod cauere perflatum oportet, cuius causa sæpe non modò idoneo aeri hominem non committimus, sed cauemus, ne prope portas & fenestras ducatur, si vehementior perflatus accedat. Vitamus aũt vt quùm maximè perflatum, vbi veremur, ne quid neruosum patiatur, sicuti rursus Solem in ijs, quæ putrescunt, vt potè quibus periculũ subest, ne sanguis erumpat. Rectè igitur adiecit /ex luminibus, quę dãtur, conferũt q;./ non enim simpliciter ex luminibus, quæ dantur, eligendũ est maximè lucidum: sed intueri etiam oportet an illustrissimum sit, ex ijs, quæ conferunt.

12 *Nisi vbi quidpiam, aut latere oportet, aut conspici non decet.*

Sententiam suam his verbis auctor minùs euidenter expressit, ita, vt partes, quæ tractantur, non videantur in aduerso lumine collocandæ, quandocunque aut latere quidpiam oportet, aut B conspici non decet: at longè aliter sensit, idcirco subijcit.

13 *In quo casu id, quod manu curatur, ad lumen conuertendum: Chirurgus autem ad id, quod curatur, cum eo ne lumini officiat.*

Debuit enim ipse totam sententiam aperire hoc modo. quod verò ad aduersum attinet ex luminibus, quæ dantur, conferunt'que, conuerti ad illustrissimum oportet, cui manus admouetur, non tamen purum ac sine vllis tenebris lumen seruare: sed, vbi latere quidpiam oportet, vel conspici non decet, se ipsum ita collocare, vt partes, quę curantur, sibi conspicuę sint, cùm cęteros omnes lateãt. Vniuersa igitur orationis sentẽtia sic habet. Roget fortasse quis causam, quamobrem medicus velit assistentes cęlare. an quia docere magisterium chirurgiæ aliquos ex pręsentibus nolet, tanquam indignos, qui id percipiãt? quin & ab ęgrotantium necessarijs est etiam cauendum, quod non ferant id incidi, quod necessarium est corporibus, quæ eiusmodi manus operam requirunt. indignãtur enim, & chirurgo quasi carnifici succensent. Quid quòd res sępenumero cogit, vel putrem testem abscindi ex toto, vel neruum transuersum secari, ne homo neruorum distenC tione prehenderetur? Quidam verò idiotę, nec videre multitudinem puris sustinent: alij ne suppurantem quidem locum planè aperiri à medico permittũt, in quo casu medici propositum est, vt his minime aduertentibus abunde affectum locum secet, & pus vniuersum effundat. id quod & ob laborãtis timorem nobis interdum accidit: non nulli siquidem ita manus curationem pertimescunt, vt exanimentur metu ipso tormenti, priusquàm incidantur. in quo casu medicus dicere probabiliter debet, quantum spectat ad manum adhibendam, postero die se consideraturũ, nunc se nolle manum inijcere, sed perfundere aqua, vel spongijs fouere, vt locum cataplasmati aut medicamento idoneum reddat, atq; interim timidum hominem nec opinãtem secare. Hæc quidem medicus assistentes cęlat, vt ipsos aspectu prohibeat: Alia verò ob laborantis pudorem, vbi graui animo fert videri à multis, quo vitio in ano vel obscœnis partibus affligatur. has enim partes inuitissimus quisque alteri ostendit: fœminæ verò clunes, pectus, ventrem, atque adeò magis pubem. Porrò autem quidam Hippocratem reprehendens, hæc ait ab ipso ridiculè apposita. nam, qui has partes cęlari volunt, quæ manu curantur, his in procliui est omnes eijcere foras, & medico duntaxat, aut vni cuipiam, vel alteri ex ijs, qui adsunt maxima familiaritate cõiuncti, rem committere. Verùm qui hęc profert, ignorare videtur complures, quos æquè pudet prohibere præD sentes aspectu, & missos facere, atque suos affectus conspici. Fit etiam sępe, vt, & si iussi fuerint discedere, curiosi quidam aut non nulli ex familiaribus atque amicis solliciti studio cognoscendi quæ ad ęgrum spectant, remaneant impudenter. Per huiusmodi ergo occasionem, ineat medidicus gratiã apud ęgros, quę nihil obest, polliceatur'que ipsis seorsum nullo audiente, se manum ita adhibiturum, vt multos lateat. potest enim (vt dixi) dum vel aquam perfundit, vel spongijs fouet, quasi non dum sit manum admoturus, momento effectum perficere, ijs, qui videre cupiunt, aliam rem agentibus. Verùm huiusmodi quæstiones pręter medicinę pręcepta sunt, quę nos eorum, quę dicta sunt, consequutione impulsi, & contradicentium importunitate, commemorauimus. Sed proximum est, vt ad sequentia transeamus.

14 *Hac enim via, qui agit, videt quod tractatur, conspectui non subijcitur.*

Hîc quoque, perfecta oratio huiusmodi est: /Hac enim oratione, qui agit, partem cernit, quæ manu curatur, ea'que ipsa cerni ab alijs non potest./ neque enim, quod parti accidit, quę curatur,

vtrumque

vtrumque ad medicum refertur, nempè, vt oculis exposita sit, & lateat. E

15 *Verum sui habita ratione, dum sedet, Pedes habeat è regione genuum deorsum ad rectam lineam, quod que ad interuallum spectat, non magnopere inter se coniunctos: Genua verò, paulo supra inguinum regionem, diducta sic, vt cubiti insidere illis poßint, & vtrinque dari ad latera.*

Postquàm modum expressit, quo Chirurgus respectu luminis debeat figurari, ad habitum venit, quo sui ipsius habita ratione commodè collocetur. supra enim inquiens /Agens, siue sedeat, siue stet, commodè, tum sui habita ratione, tum illius, qui curatur ac luminis/: deinde primò exequutus, quod postremum positum fuerat, & necessariò simul mentione facta moderationis, quà collocari debeat, ratione eius, qui manu curatur: iam docet, quo pacto se ipsum intuitus debeat commodè figurari. commodè autem respectu habito ad se ipsum collocari nihil potest, quod simplex sit, & quasi articulis distinctum: sed, si partes consideres, variè potest aliàs alio modo figurari, sic q; interdum etiam commodè collocari. Ergo, si quis seu considat, seu stet, crura plurimum inter se diducat, erit eorum habitus à moderatione alienus, perinde, ac si ex toto hæc committat, efficiat que vt se contingant, vel alterum alteri superimponat, atq; adeò, si in longitudinem crus totum extendat, vel si pedem nō statuat è regione genu, sed versus partem posteriorem, multum à recta linea declinantem. Meritò igitur Hippocrates docens quà moderatione, sedens chirurgus sui habita ratione, vtatur in singulis partibus collocandis, præcipit, vt pedes è regione genuū contineat. Sed, cùm /è regione/ accipi bifariam possit, modò in ijs, qui membrum in longitudinem extendunt, modò in ijs, qui ipsum recta deorsum continent, sicut, vbi stamus, iure /deorsum ad rectam lineam/ addidit. vt semper autem cōsueuit, situm è regione ἴξιν appellat. Iubet igitur pedes modicè inter se diduci, genua q; paulo inguinum altitudinem excedere, eo consilio vbiq;, vt decorè figuretur, vt paratus ad opera sit, vt sic stabilis sedeat, ne labet. quare genua & femora tota vsque ad inguina, eatenus inter se diduci iussit, vt decorè, vt tutò sine curationis impedimento, cubitis & aliqua brachiorum parte modò femoribus insidat, modò vtrinque porrectis vtatur. quam rem his verbis expressit: θέσει significauit femoribus insidere: verbo παραθέσει dari vtrinque ad latera. F

16 *Vestis succincta, distincta, æquè, similiter, in cubitis atque humeris.*

Succinctam dixit pro collecta, vt neque fluat, neque medicum strangulet: verbum /distincta/ ad vestem refertur, cuius nullam partem voluit duplicari. Quod postremis verbis adiungitur /æquè, similiter in cubitis atque humeris/ ambiguum est: aut enim /æquè/ & /similiter/ vtriusq; brachij & cubitum & humerum veste velandum existimat, ita, vt brachia inter se conferantur, quod græcorum plerique συγκρίνειν dicunt: aut cubitos cum humeris comparat, volens cubitos æquè & similiter, vt humeros, in vtroq; brachio circundari. Constat autem noluisse vestem supra cubitos terminari, cùm eos nudari turpe sit, non solùm medico, qui artem adeò honestam exercet, sed & forenses causas publicè agentibus, quos pudere manifestum est athletarum more supra cubitos vestem reijcere: sed & huiusmodi genus amictus expelli alioquin debet, vt potè sub quo non modò ad cubitum, sed ad totum brachium, frigus aspiret: non tamen ostendit, quatenus vltra cubitum velari brachium debeat. an id omisit, quia manifestum erat, & inueniri à nobis omnibus facilè poterat? quùm in qualibet opera, non magno negocio conijciatur, quatenus vltra cubitum tegendum veste brachium sit, si in decus & propositę manus curationis vsum hîc quoque incumbamus. Verùm, quòd paulo supra, vbi latere quid oportet, contraria consilia esse proposui, nempe obscuro aere opus esse, ne quod curatur, oculis patere possit: claro lumine, vt id chirurgico conspicuum sit: illud autem sequendum esse, quod superat, ac si vtrunque idem posse videatur, medium prorsus accipiendum: idem hîc faciendum est, & vbicunque consilia contrarias res hortantur. medium siquidem inter vtrunque semper est eligendum: si alterutrum superabit, ad illud vergendum. Quod igitur ad manus curationem pertinet, ipsa per se nudari totum brachium exigit: contrà, decus velari totum. quamobrem deligi semper vtriusque medium conuenit, atque in id, quod vrget, inclinari. G H

17 *At ratione habita partis, quæ tractatur, quod pertinet ad longe vel prope, ad supra vel infra, ad hinc vel hinc, ad medium. Quod quidem ad prope vel longe, termini sunt cubiti, qui in priorem partem vltra genu, in posteriorem vltra latera ferri minimè debent. Quod ad supra & infra, non superius quàm vt manus ad mammas perueniant: non inferius quàm vt pectore super genua incumbente, manus cum humeris ad rectum angulum figurentur. Quæ quidem in medio sunt, ita se habent: sed, quod ad hinc vel hinc, porrigatur corpus, & huius illa pars, quæ agit, quatenus inclinari conuenit, modò sede non excedat.*

Cùm medico imperauerit, vt tum sui habita ratione, tum illius qui curatur, ac luminis,

commodè

A commodè vel ſederet, vel ſtaret, & primò commodam pro vno quoque horum trium ſeſſionem aggreſſus fuerit, orſus à lumine, deinde ad ſeſſionem medico idoneam tranſiens, hanc ipſam expoſuerit, venit ad tertium, quod reſtat, ſedendi moderationem oſtendens, quantum ſpectat ad eum, qui manu curatur. neque enim ſedere chirurgum maximè prope hominem conuenit, ne loci anguſtia manus ab agendo prohibeantur, neque ita recedere, vt vix ad illum perueniant. hic igitur terminos quoſdam conſtituit, quos chirurgus in priorem aut poſteriorem partem excedere non debet. illud autem obliuiſci non oportet, quod primò ſedentis mentionem facit. Chirurgum igitur iubet adeò recedere ab ægrotante, vt cubiti nec in priorem partem quàm genua, nec in poſteriorem quàm latera porrigātur. hos itaque fines ſtatuit interualli, quod ad priorem & poſteriorem partem refertur, id quod in longitudinem appellatur: in reliquis verò duobus, vno in latitudinem, altero in altitudinem, ſiue profunditatem (vtroque enim vocabulo dicitur) altitudinis eum finem chirurgo poſuit, ne ſuperius quàm ſit mammarum ſitus, manus porrigat, nec inferius quàm vt pectore ſuper genua incumbente ad rectum angulum cum humeris figurentur, quem habitum ἐγγώνιον appellat: hic autem medius eſt, inter vltimum cubiti flexum vltra quem flecti, & vltimam porrectionem vltra quam extendi, brachium non poteſt: latitudinem, quæ ad vtrunque latus pertinet dextrum ſcilicet & ſiniſtrum, eo finit, vt eatenus
B inclinari vtile ſit, dum ſedes non moueatur, hoc eſt illæ partes corporis, quibus ſedemus, ſedili'que innitimur. Scripſit quidem terminos perpetuos non eodem tempore, quia non licuit, quando egit de longitudinis interuallo, latitudinem aut altitudinem docere, ſicut nec vbi de altera, reliquas duas. vult autem (vt arbitror) medicum ipſum animo hæc, quæ commemorauit, omnia quocunque tempore perſequi. quùm, quicquid agatur, omnia ſimul vſui ſint. Sed, quùm medius quidam ſit ſeſſionis habitus, vbi medicus nihil intuetur, nihil agit, in eo figurari decorum magis atque honeſtum eſt, quaſi pingi debeat eius imago, aut fingi. At, quùm ad chirurgiam venit, mouere manus debet interdum in priorem & ſuperiorem partem ſimul, tum in ſiniſtram priorem ac ſuperiorem: rurſus ab eo habitu in poſteriorem partem, vel vtramque manum, vel alteram tantum adducere: ſic & in inferiorem interdum & rurſus in ſuperiorem, aut in dextram vel ſiniſtram. interuallis enim inter ſe coniunctis, variè ſtatus mutantur. commune eſt omnium ſeſſionem tueri, quam non nulli relinquunt ex interuallorum termino excedentes. nam, ſi pars, quæ tractatur, adeò ſublimis ſit, vt medicus manus ferat ſuper mammas, cogetur interdum ſublimior à ſede leuari, vt quaſi conſurgens, neque ſedeat, neque ſtet, ſed ſitus ſit in medio vtriuſque,
C neque hæreat. at ſi plurimum in dextram vel ſiniſtram partem inclinet, ob id ſedili mouebitur, ità, vt periculum ſit, ne de eo cadat. quid attinet dicere, ſi & in priorē vel poſteriorem partem conuertatur idem ipſi in vtráque euenturum eſſe? Tantùm, vbi in inferiorem partem inclinet, præterquam quòd indecorè ſedebit, lumini etiam officiet.

18 *Stantem verò oportet pariter ambobus pedibus benè inſiſtere, ſed agere altero inſiſtentem, at non eius partis, cuius manus agit: Tum genu inguinis altitudinem æquare, perinde atque vbi ſedet: In cæteris ſeruare eoſdem fines.*

Quùm ſeſſionem abſoluerit, ad ſtandi rationem venit, eadem prorſus iubens obſeruare ſtantem, quæ ſedenti ſupra imperauit, excepto quòd id, cui pedes inſiſtunt, non debet æqualem vtrunque pedem ſuſtinere. alterum enim vult ſublimiorem haberi, qui tamen non ſit è regione manus agentis: in quo ſtatu perſeuerandum eſſe, quoad manus opera vtitur, modò pars, quæ curatur, neque erectior ſit, neque multum in longitudinem aut latitudinem recedat, nulli dubium eſt, qui eorum, quæ dicta ſunt, meminerit. Pars enim, quæ adeò ſublimis ſit, vt medicus cogatur ſuper ſuarum mammarum regionem manus admouere, illum plus iuſto ſurſum trahen
D do, loco dimouebit: eundem loco excedere ſimiliter, coget, ſi longè rurſus adeo diſtet, vt in priorem partem ferri neceſſe ſit. Quoniam verò alterum pedem voluit rei cuipiam inhærere, hic quoque altitudinis modum declarauit, præcipiens genu eodem modo ad inguinis altitudinem figurari, quo in ſedentibus dixit. ibi enim ait genua habenda eſſe paulo ſupra inguinum regionem, quandoquidem huiuſmodi ſeſſio ſtabilis maximè eſt, & ad agendum honeſtiſſima, atque expeditiſſima. Sed nunc alterum genu tantùm vult haberi ſublimius ad inguen ſpectando: ibi multitudinis numero genua poſuit, quùm vtrumque crus ęquè altum contineretur.

19 *Aegrotans autem cæteris corporis partibus Chirurgico ſubſeruiat, ſtans, ſedens, aut cubans, ſic, vt in eo habitu facillimè perſeueret, obſeruans fluxum, ſtatum, inclinationem ad latera, inclinationem deorſum, ita, vt conuenientem habitum, ſpeciem'que affectæ partis tueatur, in porrectione, in tractatione, in habitu, quo contineri poſtea debet.*

Non immeritò expoſitores huius libri variè hunc locum explanarunt. nam & quatuor vocabulorum

bulorum obſcuritas ὑποῤῥύσεως (inquam) quo ipſe fluxum indicauit, ὑποστάσεως, quo ſtatum, ἐκτρίψεως, quo inclinationem ad latera, & καταντίας, quo inclinationem deorſum: & φ paucis ſignificare multa voluerit, in cauſa fuerunt, vt de propoſitis diſſiderent. quippe qui auctoris ſententiam vt potè obſcuram, opinione & coniectura magis, ꝗ̃ ſcientia perſequuti in varias diſſenſiones incurrerunt. Equidem, quod in huius generis omnibus facere conſueui, nunc quoque conabor. omiſſis enim, quæ minimè ſunt probabilia, referam, quæ mihi non ſine ratione excogitata eſſe videbũtur, ſimul'que, quid ipſe in hâc re ſentiam, explicabo. initium verò faciam ab obſcurorum nominum enodatione. ſiquidem ſimplex cõpoſito prius eſt, & ſæpe ſimplicium compoſitio facit obſcuritatem, quamuis ipſa plana ſint: id quod videre licet in propoſitis verbis. Nãque ὑπόῤῥυσιν quidam in humoribus acceperunt, atque hi bipertiti ſunt: non nulli referunt ad eos, qui extrinſecus infunduntur: alij ad eos, qui ex corpore fluunt. Sed & horum quidam loqui Hippocratem aiunt de ijs, qui educuntur, dum manus curatio adhibetur: quidam poſtquàm adhibita eſt. Eadem diſſenſio eſt de vocabulo ὑποστάσιος. nam, cùm ſtatus humorum fluxui aduerſetur, iure de hoc quoque controuerſia eſt. Alter expoſitorum grex non de humoribus, ſed de ſolidis corporis partibus vocabulum ὑποστάσεως & ὑποῤῥύσεως dictum exiſtimat, volens ὑπόστασιν ſignificare erectiorem ſitum, vel partis, quæ tractatur, vel corporis vniuerſi: ὑπόῤῥυσιν verò inclinationem deorſum, perinde quaſi κατάῤῥυσιν dixiſſet. vſurpauit enim in hanc ſententiam F
1. Prog. 15. 4ª. 193. f vocabulum καταῤῥεῖ in prognoſticis, vbi inquit, ‖ Id verò grauius eſt, ſi ſe ipſum æger continere non valens in lecto, ſubinde ad pedes delabitur. vbi delabitur dixit καταῤῥέει. Cum hac expoſitione faciunt vocabula ἐκτρέψεως & καταντίας, quæ ſuperioribus proxime ſubiecit. namq; inclinationem ad latera ἔκτρεψιν appellauit, ſiue totius corporis ſit, ſiue partis quæ curatur. καταντίαν verò dicunt accipi propriè in membris, non ſecus atque ὑπόῤῥυσιν in toto corpore. vbi enim corpus vniuerſum in eâdem ſede cõtineatur crure aut brachio ĩmobili, & deorſum delabatur, eiuſmodi ſitum aiunt κατάῤῥοπον appellari. quæ ipſa per ſe vera dicunt, quamuis ſibi nõ ſatis in vniuerſa oratione conſtent. Aliter enim omnes iterum inter ſe diſcrepant, φ eum habitum, qui quatuor verbis, nempe ſtatu, fluxu, inclinatione ad latera, inclinatione ad inferiora ſignificatur, alij ſeruandum eſſe, alij cauendum ægris, velle Hippocratem arbitrantur. Nihil autem intereſt, quod attinet ad totius orationis ſententiam, triplicem ſcripturã eſſe vocabuli ἐκτρίψεως. cùm non nulli ſecundam eius ſyllabam per τ ρ ε ſcribant, non nulli σ quoque primò adijciant ἔκστρεψιν ſcribentes, alij & ἔκτριψιν per τ ρ ι, nos enim ſuprà vnam duntaxat adſcripſimus. Propoſita igitur vocabula manifeſta ſunt, à verbo enim ἐκτρέπεσθαι ducitur ἔκτρεψις, à verbo ἐκτρίβεσθαι ἔκτριψις. quùm ſcriptura nihil aliud velit, quàm vt hæc ab ægrotantibus obſeruentur. videntur tamen omnes, qui hunc locum explanarunt, auctoris ſententiam perſpexiſſe ex parte: totam tamen ad vnguem comprehendere minimè potuiſſe. ſi quis enim animaduertat, quod poſtremò additur, /in porrectione, in tractatione, in habitu, quo contineri poſtea debet, / omnes verum dixiſſe videbuntur. quùm tribus temporibus aliter alia ſint ægrotantibus profutura, ſcilicet in porrigendo, in manu adhibenda, in continendo poſt curationem. non tamen poterunt omnia coniungere, quod liquidò conſtabit, ſi hæc tria tempora diſcernantur. Primum eſt, cùm ægri ſe ipſos medicis tradunt, vt vitium benè cognoſcatur, quod ἐν παρέξει, id eſt, in porrectione dixit: alterum deinde, quùm medicus circa vitiatam partem aliquid agit, quod vocauit χειρισμὸν, id eſt tractationem: tertium, quod dixit ἐν τῇ ἔπειτα ἕξει, id eſt, in habitu, quo contineri poſteà debet. tunc enim ad id conſilium dirigitur, vt homo affectam partem eodem modo contineat figuratam. Deduxit ergo vocabulum habitus, eo quòd ſe habeat in eodem. In omnibus autem tribus temporibus, quoddam commune eſt omnium, quoddam proprium ſingulorum. commune eſt ſeruare vitiatam partem immobilem in ſua figura, quod requiri dictum eſt, niſi medicus aliquo modo mouere ipſam tentauerit: inde ad perfectam curationem ſingulorum proprius eſt vſus, in porrectione, vt medicus exquiſitè, quid curaturus ſit, intelligat, in manu admouenda, vt, vbi oſſa fracta ſunt in diuerſa extendat, rectè componat, atque deuinciat: vbi prolapſa, in diuerſa extendat, reponat, vitiatam partem idoneo vinculo complectatur: vbi ſcalpellum adhibet, vt pus vel ſaniem effundat, vel quod putre alicubi eſt, excidat, aut candenti ferramento adurat. His igitur vtilis eſt humorum fluxus, ac ſtatus, ille, ſi excitetur, excerni ſiquidem oportet humores à natura alienos: hic, ſi euitetur, quùm ſubſiſtere intus noxium humorem non expediat. ſed interdum ſubſiſtere commodum eſt, ſicut vbi in magna ſuppuratione ſubitò excerni pus, aut humorem aquoſum volumus. Multo autem magis in membris, quæ tractantur, dum manus adhibetur (vt diximus) obſeruari ſtatum ac fluxum conuenit: ſimiliter & in ſolidis partibus animalis obſeruari, quæ dicta ſunt, à laborantibus debent, vt eâdem ratione fiant per tria tempora, nimirum porrectionis, tractationis, & eius habitus, quo contineri poſtea conuenit. Pars enim, ſi dum inciditur, nimis porrigatur, chirurgum coget alieno loco ſecare, ac nec modum aliquando, nec quæ ſeruanda ſunt, tueri, propterea quod æger

anteueniat

A anteueniat scalpellum atq; anteuertat: si retrahatur, efficiet, vt curatio minus absoluatur, & à medico interdum dimidia, interdum quoq; minor, relinquatur: quod accidet ægrotantibus, interdũ etiã deligatis, vt, vbi, dum ad ventrem manu curant̃, aut se attollunt ad spinam, aut conuertunt̃ in latus: quod significauit, quùm dixit /in latera inclinationem/. aliqñ autem nihil tale moliuntur, sed musculos vehementer intẽdunt: atq; hanc ipsam mutationem mihi videt̃ indicasse, quùm ait, ὃ δεῖ, id est conuenientem, vbi inquit, /ita, vt conuenientem figuram, speciem'que affectæ partis tueatur/. Cuilibet autem in aperto est, quod malum afferat æger, vbi oculus perforat̃, si habitum speciem q; non seruet, aut transmutetur vel intendat̃, ita, vt facies sanguine suffundatur. æquè etiã exquisitam manus curationẽ corrumpit, si medico caluariæ os excidẽte, paulum caput attollat, aut demittat, vel in latus inclinet: id quod ẽt euenit, si se vehementer extendat, moto enim habitu mouetur quoq; situs partis, quæ curatur. Efficiunt aũt intẽtiones in alijs quidem partibus, vt sanguis erumpat: in musculis non solum hac ratione nocent, sed & partem interdum sublimiorem præstãt, interdum humiliorem. vbi enim subiectum os est, musculus attollitur: vbi inane spacium, contrahitur ac deprimitur, sicut euenit in sede, quæ inter costas est, & in ea, quæ iuxta ventrem.

20 B *Vngues, neque longiores, neq; breuiores sint, digitorum summitatibus. In exercendo vtendum digitis quidem summis, plerunque indice cum pollice: tota autem manu prona, ambabus verò aduersis.*

Quùm de ægrotante egerit, quatenus illi cum cæteris cõmunitas est, iterum his verbis ad chirurgum reuertitur, indicans quanti esse vngues debeant, & quales digiti, tum qua ratione illis vti oporteat. Vngues igitur ad summorum digitorum opera, quæ propriæ digitorum sunt, neq; ipsos exuperare, neq; exuperari, optimum esse vberius in primo de vsu partium explicauimus, vbi totam manus naturam ostendimus: quod ad hunc locum attinet, satis erit verba duntaxat exponere. Duplex autem scriptura, quùm sit, vtramque explanabo. Altera huiusmodi est, /vngues neque longiores neq; breuiores sint digitorum summitatibus/: exigua siquidem corpuscula, quæ summis digitis capiuntur, & ad quæ summorum digitorum opera egemus, hac ratione facilius legentur. deinde ab altero capite exorditur /in exercendo vtendum digitis quidem summis, plerunque indice cum pollice/ sic, vt prioribus verbis magnitudinem vnguium digitorum complectatur, sed his digitorum vsum. Altera verò sic habet, /vngues, neque longiores, neque breuiores sint/. dehinc alterum principium est, /digitorum summitatibus in exercendo vtendum/ vocabulo /summitatibus/ sexti casus posito, vt vniuersa sententia sit huiusmodi: Vngues neq; excedant oportet digitorum longitudinem, neque exuperentur ab hac, sed prorsus ipsam æquent, siquidem eorum summitatibus vtimur. Videbitur hoc falsum, nisi, vt congruũ est, accipiatur. Non nulla quidem opera totis manibus præstamus: brachium femur crus aut aliud quid huiusmodi vtráque manu prehendentes, in diuersa ducimus, intendimus q;, in quibus operibus digiti agũt tanquam particulæ manuum, perinde atq; prominentiores palmæ partes, & aliæ particulæ: at vbi in oculum demittimus acum, vel superiorem inferiorem'ue palpebram, aut oculi vnguem incidimus, tunc digitis vtimur, vt digitis, non vt particulis manus: similiter, vbi scalpello, vel quopiam alio tali quid agimus. in omnibus igitur digitorũ actionibus summis ipsis vtimur, ac propterea dixi rectè scriptum esse digitorum summitatibus vtendum. Deinde ab altero capite incipit, /digitis quidem summis plerunque indice cum pollice/ vna oratione declarans plerasque musculorum actiones fieri, vbi index pollici (quem ἀντίχειρα vocant) è regione occurrit, sic videlicet, vt quod comprehendendum est, summis ipsis vtrisque capiatur: tunc enim duntaxat propositis digitis vtimur. quin, & si tribus digitis aliquid comprehẽdatur, vt, vbi specillo illinimus, aut acum demittimus in oculum, maximam partem operæ duo illi præstant, aliquid etiam confert & medius. Sed tota manu prona vtitur chirurgicus, eius sinu id prehendens, quod curatur. Digiti quiD dem affecti abundè altera manu extenduntur, componuntur q;: at non abundè brachium, femur & crus, sed exigunt huiusmodi partes ambas manus ex aduerso concurrentes, vt membrum vniuersum in orbem complectantur. Insuper manu prona opus est, vbi cucurbitulam defigimus, & vbi paruum, quo adurimus, ferramẽtum comprimimus, & spongiã imponimus: sed & in multis medicinæ operibus, quæ fortasse euidentiora sunt, quàm vt necessaria sint, quæ proposuimus: cuilibet enim per se venire in mẽtem potest omnium actionum, & digitorum, & manuum, quas partim vtráque manu, partim altera tantùm, partim solis digitis molimur.

21 *Optima autem digitorum structura est, vbi ipsis magnum spacium interiectum est, & è regione pollex cum indice concurrit.*

Non enim fieri aliter posset, vt in agendo è regione pollex cum indice concurreret, nisi spaciũ esset inter eos latius. quod & in alijs digitis cõmodissimum est, vt, vbi vastius quidpiam oporteat vndique in orbem comprehendere, plurimum inter se distantes id præstare valeant.

22 *Morbus, quo & læduntur, quibus à primo natali die, vel in educatione, assueuit pollex sub alijs contineri, patet.*

Cùm eadem sit vtriusq; scripturæ sentẽtia, duæ enim reperiuntur, ad eã, quæ dilucidior est, pri- E
mò aggrediar. Arbitrantur non nulli, qui rationem ignorant, referendum hoc esse ad consuetu-
dinem eorum, qui solent pollicem sub alijs digitis tenere: quo fit, vt laboris expers paruus sit, &
interuallum inter ipsum et indicem minimè augeatur: quę res in morbum manus, quod perinde
est, ac si noxam dixerit, terminatur. Placet alijs referri rem ad morbum, oriri verò hunc, vel polli-
ce sua sede excedente, vel loco, qui inter pollicem & indicem est, exulcerato, & in curatione dura
cicatrice inducta, ita vt musculus, qui inter eos est, induratus, vel quopiam vitio tabescens alimen
to incremẽto q; prohibeatur. interdum etiam carne inter digitos, quod valdè putruerit, absumpta, ac
dura postmodum cicatrice inducta, interuallum angustum inter pollicem & indicem redditur, &
ipsi inter se, quasi vinciuntur, ac præcipuè, vbi locus (vt dixi) duram acceperit cicatricẽ. Quin &
huiusmodi vitia in pueris negligi plerunq; verisimile fit: eos verò, qui firma ætate sunt, iussos à
medicis mollire pollicem, mouereque, interuallum, quod inter ipsos est, alimento idoneum red-
dere. adde, quod ijs totum corpus increuit, & si quid lædatur, ali duntaxat desinit: at infantibus,
vbi primò increscunt, cùm morbo ipso opprimuntur, præter id vitium, quod digitos non moueant,
affectæ partes non augentur, & propterea, quod inter digitos est, interuallum contrahitur. Qui-
busdam hoc inquiũt euenire: alijs verò ob cicatricem duram, & aliquod eius loci, quod in medio F
est vitium durum. quare quasi aliquo vinculo continetur, hoc est, prohibetur pollex ab alijs didu
ci: sic enim accipiunt aliqui verbum /contineri/, & si his illud maximè aduersetur, quod iuxta hãc
expositionẽ non debuit Hippocrates /sub alijs/ dicere ὑπὸ τῶν ἄλλων, quod causam, sed ἀπὸ τῶν
ἄλλων, quod loci interuallum significat, cùm mala, quæ inter ipsos incidunt, interuallum contra-
hant, atq; alligent. De his igitur, vt tibi videbitur, iudicabis, eligens, quod maximè probabile sit:
verba enim ita obscura diuinationem magis exigunt, quàm sapientiam: nos autem ad antiquam
scripturam reuertemur, quam Asclepiades fortasse vitiatam suspicatus integram hoc modo habe
re coniecit. /Morbus, quo & læduntur, quibus à primo natali die, vel in educatione assueuit/ &
quæ sequuntur. fortasse autem hæc fuit germana Hippocratis scriptura. Putauit Heraclides Ta-
rentinus intelligendos esse affectus, vt perfecta oratio tota sic scribatur /morbus à quo, & lædens
affectus, quibus à primo natali die, vel in educatione/, & quæ sequuntur.

23 *Agens vti vtráque manu ad omne opus debet, & ambabus simul, siquidem ambæ similes sunt, id spectans, vt rectè, vt decorè, vt celeriter, vt iocundè, vt eleganter, vt promptè.*

Prestari quoduis iubet vtriusq; manus auxilio: id enim ad celeriter ac decorè agendum maxi- G
mè accommodatur. Posset quidem medicus tentare dextra, vbi dexter hominis oculus curatur,
acum dimittere, vel excidere vnguem, vel aliud quid tale, & idcirco adducit /id spectans vt rectè,
vt decorè, vt celeriter, vt iocundè, vt eleganter, vt promptè/ quoniam hæc consequemur, si, qua
ratione proposuit, exerceamur. quale autem vnumquodque esse debeat, mox indicat. Quod ve-
rò ad hunc locum attinet, illud meminisse conuenit, quòd omnium, quæ hîc habentur, caput est
/quomodo/: id vnum ex illis est, quæ prima diuisione comprehenduntur. Illud etiam obliuisci
non oportet, quòd manus similes appellauit, quanquam specie non distant.

24 *Machinamenta autem, quando, & quomodo, exponentur: vbi oportet, ne operam impediant, néue longius distet, quàm vt prehendi possint, sed collocentur iuxta eam corporis partem, quæ tractatur: quòd si ab altero præbeantur, is paulo antè paratus sit, exequatur autem, vbi imperaueris.*

Non solum spatham habentem in summo capitulum rotundum, cauum q;, & scamnum, cui
ab vtráque parte axes sunt, & alia, quæ machinationum structura continentur, sed & quæ com-
muni momine ἄρθρα id est instrumenta, vocantur, venire sub ὀργάνων, id est machinamento-
rum, appellationem planè hîc ostendit, quùm inquit /quàm vt prehendi possint/, deinde /quod H
si ab altero præbeantur/: namque hæc, dum manum adhibemus, & nos ipsi prehendimus, & ab
alijs accipimus.

25 *Iam verò assistentes, id, quod curatur, eo modo præbere debent, quo traditum fuerit: reliquum verò corpus continere sic, vt immobile præstent: item habere silentium, & ei, qui præest, auscultare.*

Clariora hæc verba sunt, quàm vt explanationem desiderent.

ARGVMENTVM SECVNDI LIBRI

Ab affectarum Partium ac ipsarum affectionum natura communia Præcepta de recta Deligandi ratione traduntur.

Galeni

GALENI IN HIPPOCRATEM DE OFFICINA MEDICI COMMENTARIVS SECVNDVS

Vido Vidio Florentino interprete.

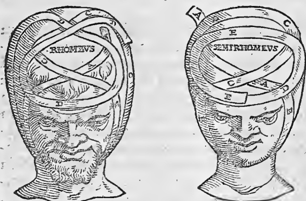
Inculi ratio duplex, altera illius, quod inijcitur, altera illius, quod iniectum est. Quod inijcitur, vt celeriter, iocundè, promptè, eleganter: celeriter quidem, vt opus expediatur: iocundè, vt facile præstetur: promptè, vt vbique sit in promptu: eleganter, vt oculos delectet. Qua verò exercitatione hæc assequamur, dictum est.

B Quædam communia sunt vtriusque rationis vinculi: quædam propria alterius. promptè, & celeriter proprie ad vinculum pertinent, quod inijcitur: rectè, & decorè, ad id, quod iam iniectum est, ipse autem id quod inijcitur, vocat ἐργαζόμενον, quod iniectum est, εἰργασμένον: iocundè, & eleganter vtriusque sunt communia, iocundè quidem, tam voce, quàm significatione: at eleganter, quod ad vocem spectat, commune est vtriusque, quod ad significationem non ita. nam elegantia vinculi, quùm adhibetur, in manuum motu consistit: quùm iam adhibitum est, in ambitu linteorum. Possumus autem dicere fascias eleganter circundari, loquentes de vinculo, quod inijcitur. At iocunditas num magis etiam attenditur, cùm adhibetur, quàm quùm iam adhibitum est? siquidem hoc solo fasciarum pressu dolorem affert: at quod adhibetur, & eo nomine, quod membrum incommodè continetur, interdum enim ea de causa comprimitur, licet fascia rectè circundetur. Neque alienum est etiam censere communem vtriusque esse compressum eorum, quibus tanguntur, quæ vel comprimunt, vel non comprimunt, eius quidem, quod inijcitur, quatenus pars, quæ curatur, premitur, vel non premitur, sub continentibus: at eius, quod iniectum est, quatenus suspenditur, vt quùm brachium mitella excipitur, vel quatenus continetur: vt quùm ea cruri subijciuntur, quibus fulciatur. Non mediocriter autem confert ad vinciendi iucunditatem,
C agendi celeritas: celeritati verò maximè promptitudo conducit: quin & hæ sunt perfectiones vinculi quod inijcitur, potissimum propriæ, vt & sine pressu contineat, & promptum sit, atque paratum. namque error in collocando ad partem quoque alligatam spectat, sed nunc agit de membro vinciendo, vbi commodè figuratur. Statui verò suæ sunt perfectiones & vitia, non secus ac fascijs, quarum, omisso statu, in præsentia mentionem facit. Ergo, vbi paratum vinculum adhibeatur, opus maturè perficitur. ipse enim, quid sibi vellet promptitudo, expressit, cùm inquit /promptè, vt vbiq; sit paratum/ quod euenit, vbi, qui deligat, prouidit, vt nihil ambigere nihil scrutari debeat in agendo, hoc'ne, an illo modo circumagere fasciã conueniat. Promptitudo igitur, quæ idem est, atq; præparatio, operam facillimè absoluit: iocunditatem ipse docuit sitam esse in facilè agendo: sed celeritatem constat cum præparatione & agendi velocitate coniungi. Iocunditas igitur illis annumeratur, quæ magnopere ei conducunt, qui manu curatur, atque ob eam celeritas, quam promptitudine, dum agimus, facilè consequimur: elegantiam verò aspectu gratam (sicut ipse deinceps adscripsit) præter ea, quæ necessaria erant, in chirurgico posuit, vt quæ ipsius gloriam augeat apud vulgus, cui obnoxius est ambitiosus, perinde quasi amore captus. hac quanquàm non capitur, qui humanus est, non tamen laudem aspernatur, eò incum-
D bens, vt magis apud ægros valeat auctoritate. quandoquidem sibi magis obsequentur, quæ res illis vtilissima est. Huius ergo auctoritatis apud vulgus gratia non modò medicus illã non aspernatur, sed ne philosophus quidem. magis enim homines iuuat, vbi apud eos in honore & admiratione est, vt qui magis ipsius facta imitentur, & iussis eius obediant, non secus ac numinis cuiusdam. /Qua verò exercitatione hæc assequamur, dictum est/. qua exercitatione celeriter, iocundè, facilè, prompte agamus (inquit) dictum est. id potissimum docuit, vbi ait /agens vti vtráque manu ad omne opus debet, & ambabus simul, siquidem ambæ similes sunt/: tum vbi ostendit in exercendis digitis pleraque agenda esse pollice atque indice, tota verò manu prona, & ambabus aduersis.

2 *Quod iniectum est, vt rectè, vt decorè. Decorè quidem, vt simpliciter, vt distinctè, aut similibus & æqualibus, æqualiter, & similiter: aut inæqualibus & dißimilibus, inæqualiter, & dißimiliter. Species autem simplex orbicularis, ascia, sima, oculus, rhombus, dimidiatus. Aptetur verò species speciei, ac morbo illius, qui deuincitur.*

Quùm duplicem proposuerit vinculi rationem, vocans quod inijcitur ἐργαζόμενον, quod iniectum iam est, εἰργασμένον proximè præfatus qua via, quod inijcitur optimè inijciatur, nunc id

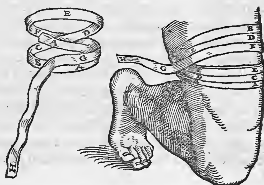
exequitur, quod iniectum est, vbi decorè ait iniectum esse, si simplex sit, si distinctum. simplex E
est, vbi linteum non implicitum est, non duplicatum, non rugosum, sed ęquè ab omni parte extenditur: distinctum, vbi iterum aut tertio circa idem conuenienter datur. ex duobus autem in quibus consistit iniecti vinculi decor, alterum, nempè simpliciter, tanquam clarum, mihi videtur sine expositione prætermittens in enodationem verbi /distinctè/ sequentia omnia adiecisse: ad quæ animum adiungas oportet, non oblitus me dixisse dudum, distinctè, idem significare, quod conuenienter. Siquidem propositum est, vt alter fasciæ circuitus primò interdum æqualis ad vnguem sit, ac nullo modo impar, interdum inæqualis. fit autem æqualis, vbi extremæ fascię partes in latitudinem eodem loco ita finiantur, vt neque exuperent, neque exuperentur, sed in vtroque circuitu desinant non aliter, ac si iniecta sit ima fascia duplicata: eadem'que ratio sit tertij circuitus, & quarti, si hoc quoq; opus sit. Ergo & in eo, qui rhombus, & in eo, qui semirhombus dicitur, exquisita hæc obseruatio adhibenda est.

Sed vinculi fracturis accommodati, quùm ad brachium, humerũ, aut femur datur, item distincta ratio est, in quo priorem fasciam iubet sursum ferri, secundam verò prius deorsum, deinde sursum ductã, quà prior desinit finiri, quod fieri non potest, nisi, quod spectat ad latitudinem lintei, orarum altera alteram excedat. hæc igitur æqualis erit, si tota æquè in ea inclinatione perseueret, qua à circuitu in orbem recedẽs orsa est. Vocatur autem orbicularis, quæ affectã partem ex toto in orbem sine inclinatione complectitur, in quo oræ fasciæ secundo & tertio circumactæ alijs insident, sic, vt neque excedant, neque exuperentur. F

Rotunda fincera æqualis.

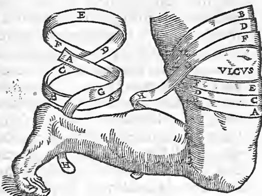
At in eo, qui declinat, necesse est fasciam vel ferri ad vitiatæ partis regionẽ superiorem, vel ad inferiorẽ dimitti: q;, si vbiq; similem inclinationem habeat, distinctum vinculum pręstabit. Quare, si ea, quæ dicta sunt, diligenter consideraueris, planè intelliges circuitus in orbem vnam duntaxat esse rationem, vbi nihil plus est aut minus: at non vnam eius: qui declinat, quùm alter altero declinare plus possit aut minus. Hic tamẽ translatione vsus illum, qui paulum inclinat, asciam: qui multum, nuncupauit simum. Asciam fabri dicunt instrumentum quoddam extrema parte, qua ligna incidunt, modicè incuruum, & labrosum in specie labri. G

Ascia syncera inæqualis

Simum græci appellant locum, vbi planities cũ colle coniũgitur, qua enim committuntur, simum efficiunt, quùm neutrum per se simũ sit. cùm planities ipsa recta sit, & æqualis: collis, accliuis, & altus. at vbi inter se coeũt simam figuram repręsentant. eadem figura fit, quà decliuis via, cum accliui cõmittitur. eodẽ modo in naso sima pars illa dicitur, quæ vtrinq; sublimioribus partibus terminatur, iam'que ab hac parte totus nasus nuncupatur simus. Cõstat enim plura vocabula in totis vsurpari corporibus, à non nullis ducta, quæ partibus accidunt, quo modo simus homo dicitur. siquidẽ nõ eodẽ modo vocatur simus, quo plenus, ac tenuis, aut albus, aut niger, sed sicut glaucus, cęsius, vel gibbus. nasus igitur, vel via, propriè simi nominantur: vinculum verò simum ab Hippocrate appellatur eadem ratione, qua ἄμβη spathę capitulum rotundum & leniter cauum, H

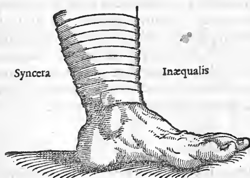
&

A & σκέπαρνον, id est ascia, genus quoddam circuitus ipsorum linteorum. namque, vbi præcipit, vt panni in asciæ figuram imponantur, diducit ab orbiculari circuitu eum, qui fabrorum asciæ modo declinat. non enim censet pannos ita obliquè circumponendos, vt ab orbiculari circuitu nimium absint, sed paulum declinent, sic, vt fideliter comminuta ossa contineant.

B Sima syncera inæqualis

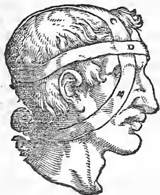
Patet autem in vtroq; horum circuituum maiorem & minorẽ esse inclinationẽ, cùm neuter simplex sit & vnius formæ, cuiusmodi est orbicularis, quem cum simplici coniunxit: sed asciam verò, & simum, seorsum per se, quasi distinctos subiecit. /Distinctè/ autem significat, vt sit, quasi discretum, & minimè implicitum. fit autẽ (vt dixi) cùm quilibet fasciæ circuitus eosdem habet latitudinis fines, vel inclinationem ordinatã. voco ordinatam inclinationem, quùm, quæ ex latitudine vinculi conspiciuntur, æquè inter se distant, quod vtique fiet, vbi, qui deligat, quam ab initio instituit, æqualem vbique inclinationem seruet.

Syncera Inæqualis

Artemidorus autem & Dioscorides, sic, vt alibi antiquam scripturam nouant, transponuntque, ita hîc casum mutãt, nempè dictionem, simplex orbicularis, simplex in orbem, scribentes. benè autem rem intelligũt, sed audacter scripturam immutant. plurima tamen, quæ non satis intellexerunt, ausi sunt immutare, atq; ea de causa eorum nunc mentionem facio, quamuis sexcenties, hactenus, vbi scripturam immutarunt, silentio præterierim, cùm hoc rectè intellexisse, & clarius mutatione reddidisse mihi videantur: quãq; in paruis, non eo modo accipientes, quo auctor voluit, decipiuntur. sed de his satis est semel dixisse. Præfatus autem Hippocrates decorè quidem, vt simpliciter, vt distinctè, deinde subijciens aut similibus, & æqualibus, æqualiter, & similiter: aut inæqualibus & dissimilibus, inæqualiter, & dissimiliter: quasi cõmuniter docuit, quo consilio distinctè vinculum adhibeatur. æqualia enim, & similia corporis membra fasciam vniuersam æqualiter & similiter per omnes partes circumactam requirunt: inæqualia & dissimilia, inæqualiter & dissimiliter. Hæc autem verba in vetustis exemplaribus, & in libris expositorum, præcise leguntur, non adiectis inæqualiter et dissimiliter: sed, cùm solum scriptum sit, aut inæqualibus & dissimilibus, intelligi etiã volunt inæqualiter & dissimiliter, id q; ab Hippocrate prætermissum fuisse, quod manifestum videretur, eo quod propositis cõsequens esset. Verùm hæc ratio scribendi non breuitatẽ, sed errorem manifestum, præ se fert. Satius ergo fuerit, si ita scriptum inueniamus, existimare hæc veluti complura primorum exemplarium esse corrupta, id q; propterea fieri, quod librarius ea prætererit, atq; error hucusq; manserit. Ergo super humerũ similiter & æqualiter circuire fascia potest, minus aũt super femur & brachium, sed paulo magis super crus: at in capite humeri, & in coxa, contrarijs partibus indigemus, quemadmodum & vbi caput à latere vinciendum est. frons quidem & nasus similem & æqualem amat orbicularem fasciæ circuitum, non secus ac vertex, qui etsi in orbem circundatam fasciam nõ postulet, æqualiter tamẽ & similiter procedentẽ requirit. de his aũt diligentius in sequẽtibus tractabitur, nunc ad verba, quæ restãt pergamus.

C (margin letter) / D (margin letter)

Oculus

Hippocrates positis tribus simplicium vinculorum formis, nempè orbiculari, ascia, sima, deinceps trium compositorum meminit, oculi, rhõbi, & dimidiati, dimidiatum semirhombum etiam appellant. quibus adiungit /aptetur verò species speciei ac morbo illius, qui deuincit/ cõmonens, vt accõmodetur, & vitiatæ partis formæ, & vitio, quo detinetur. species enim vinculi, quam oculum appellamus, ad oculum adhibetur, vbi vel periculum est, ne procidat, vel contineri quippiam volumus ipsi superim positum: rhombus verò, vbi vel capitis suturas diductas adducere in vnũ

oportet, vel hians vlcus interdum contrahere, & valde resolutam cutem adducere atque aggluti- E
nare. non absimilem effectum præstat semirhombi vsus.

Verùm enimuerò hæc scripta sunt ab Hippocrate tanquam exempla, ad quorum similitudinem inueniendum nobis est, vel ab his, qui compererunt discendum, quod vinculum ad quamuis corporis partem atque valetudinem accommodetur. Expedit autẽ doctorem non imperare simpliciter, sed viam exponere, qua ipse vinculum inuenerit. eo enim fit, vt discipulus, siquando obliuiscatur, in memoriam redeat, & quę ab altero non didicit, possit cogitare. quocirca non ab re fortasse fuerit, si librum con
ficiamus, vbi de fascijs & corporis parti F
& vitio accommodatis pertractemus.

3 *Rectè iniecti vinculi duę species, firmitas in pressu, & linteorum multitudine consistit.*

Dictum est in superioribus consuesse Hippocratem τὰ εἴδη, id est, species appellare διαφορὰς, id est differentias. præbuit autem maximam quæstionem dissensionis causam inter huius libri expositores, quùm duas species nominatim non posuerit, quod antè in alijs fecit. vna quidem in vinculi modo sita est, quam ipse firmitatem dicit: eam explanauit, quùm inquit, /firmitas in pressu, vel linteorum multitudine consistit/. est enim moderatio quædam in vinculi firmitate, quam si partes comprimens excedat, dolorem ægrotantibus affert: sed laxius continet, si ad eam non perueniat. Alteram verò speciem rectè iniecti vinculi non posuit, sed ijs, quæ de robore loquutus est, subijcit.

4 *Vinculorum aliud per se remedio est: aliud ijs, quæ remedio sunt, subseruit.*

Hæc profectò non sunt altera species rectè iniecti vinculi, vt potè quæ communem vsum cu-
iuslibet vinculi comprehendant. quin & post hæc de omni vinculi moderatione agit, qua ratio- G
ne seruetur, deinceps de nodo. tum quod subiectum est docẽs sic incipit /licet quidem benè scientem ad partes decliues, et quę in extremitate tenuantur, labi fasciam omnem, vt in capite, sursum, in crure, deorsum / & quæ sequuntur. Ab ijs transit ad qualitatem vinculi, cuius item, quùm partes sint, nosse, vnde incipere fascia in singulis vitijs ac partibus debeat, & qua nouissimè finiri, tum qua via, dum circuit, circumagi, & obuolui singulis partibus, hæc quoq; indicauit. nam, vbi inquit /quæ mouentur, vt articuli, quà curuantur/ obuoluendæ fasciæ rationem exequitur. post hęc adscribit, quomodo extremę fascię fideliter in ijs contineantur. inde pergit ad fasciarum vsus exponendos, sic, vt rectè iniecti vinculi altera species, quę firmitati opponitur, totius vinculi qualitate contineatur. Fortasse autem quòd difficile sit communi vno vocabulo complecti singulares differentias, eius speciei, quę è regione firmitatis est, eam non tentauit vno verbo notare. Rem autem ita habere verba ipsa testantur, quibus ostendit, quæ varietas insit in singulis capitibus à me commemoratis. sed, vt rem clariorem magis ac breuiorem faciamus, vocetur totum ipsum genus qualitas vinculi. /Firmitas in pressu & linteorum multitudine consistit/. quemadmodum potentiæ nomen interdum imbecillitati contrarium dicunt: interdum ad id significan-
dum, quod roboris & imbecillitatis commune est, vsurpant: sic & magnitudinis vocabulo vti so H
lent, & alijs quàm plurimis, partes & totum communi nomine appellantes: ita nunc quoque vsurpat firmitatis vocabulum. debent enim affectæ partes fascijs neque valenter adstringi, neq; ita leuiter, vt homo iniectum vinculum non sentiat, quin & linteorum multitudo pro numero accipienda est: at non ita intelligenda multitudo, quasi è regione sit paucitatis, siquidem moderatio rectum vinculum præstat. rectum appellat, quod confert, iuuat'que. At dum comparantur inter se duo vincula, vt ea, quæ ex comparatione spectantur, quod adstrictius est, validius, reliquum infirmius dicemus. neque absurdum est, si vinculum habita ratione subiecti vitij moderatum sit, sed comparatum, cum altero validum dicatur, aut imbecillum. Quando autem soluere, aut arctare vinculum expediat, vel fasciarum numerum augere, aut minuere, ipse in opere de fracturis demonstrauit.

5 *De quibus lex quidem est.*

Lex in ciuitate ratio est, quę iubet ea, quę facienda sunt, prohibet q; contraria. his legibus similia dicit, quę nunc proponuntur, cum coniecturale nihil contineant, aut ambiguum, vt quædam

alia

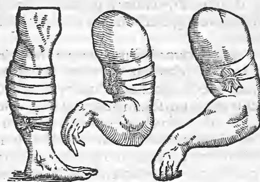
A alia ad medicinam pertinentia. Idem quoq; dixit in opere de fracturis, liberam orationem moderatus. non enim scripsit simpliciter /de quibus lex quidem est/ sicut nunc, sed oratio hæc veluti lex iusta fertur de curatione fracturę.

6 *In ijs autem maximè ad vinculum pertinet, vt arctetur quidem, sic, vt quæ iniecta sunt, neq; recedant, neq; comprimant, sed fulciantur, non tamen cogantur, id que minus quidem in extremis partibus, minimum in medijs.*

In his inquit, quę traduntur de ea specie, quę ad firmitatem attinet, potissima vinculi præcepta sunt, vt quę vitiatę parti inijciuntur, hoc est lintea, neq; à cute diducantur, neq; ipsam premāt, sed fulciant, hoc est firmiter insidant, at non cogant. dicitur aūt vinculum cogere, quod ita arctè affectis partibus circundatur, vt dolorē afferat. Hęc aūt præcepta de modo premēdi, quā vitium est, minimè oīum conuenit præterire. quod & in extremitatibus quoq; prorsus est attendendū, sed minus q̄ in medio. siquidem optimū est artem culpa vacare: si quid tn̄ peccet, id in illis partibus ac vitijs euenire, vbi detrimenti minus affertur: minimè verò errare, vbi noxa ingens est.

7 *Nodus & filum non ferantur deorsum, sed sursum, in porrectione, in præparatione, in vinciendo, in habitu, quo postea continetur.*

B Cur hęc sine ordine adijciat ijs, quæ de vinciendi ratione pertractat, paulo post persequemur: nunc id primùm studendū, vt quod propositum est, intelligamus. Dissentiunt expositores inter se, cùm /deorsum & sursum/ alij simpliciter ad longitudinis spacium referāt, alij ad affectum: sed neutri dictionem /ferantur/, nec quod ad nodum, nec quod ad filum spectat, explanant.

Quod extrinsec' iniectū est comprehensamentū. Nodus ex vno capite in duo crura discisso. Nodus ex duobus capitibus fasciæ.

Nodus aciæ in fascijs. Nodus in suturis cutis.

Constat autem omnibus id appellari ἅμμα, id est nodum, quod fit in fascijs, cùm ambo capita implicata inter se vinciūtur, vel alterum scinditur, vel tertiò quùm extrinsecus ad continēdum adijcitur id, quod græcè κατάλημμα vocatur: ῥάμμα verò id est filum id vocari, quod in acum conijcitur, vel vt incisæ corporis partes inter se cōiungantur, vel vt extrema pars fascię inferioribus assuatur. quin & nunc loquitur de filo ad hunc vsum parato. iubet quidem sursum hoc ferri, quod ipse dixit τὴν νομὴν [illegible]. quid autem appellet νομὴν ab ipso discere oportet, qui eo verbo sępius vtitur ad fascias, quùm à principio ad finem feruntur. Itaq; in fracturis iussit, vt vtriusq; fascię caput super fracturā inijceretur, sed prior fascia sursum ferretur, altera verò antè deorsum, postea sursum, νομὴν vocās quasi iter quod fascię tunc faciunt, cùm à principio ad extremum laborantis corporis obuoluūtur. Simile est id, quod νομὴ significat in filo, nam, cùm liceat acum à superiori parte deorsum, & contrà ab inferiori sursum transmittere, & pręterea in neutrā partem inclinatam, sed sine inclinatione, aut à dextra in sinistram, aut à sinistra in dextram demittere, pręcipit oīno, vt sursum feratur. Quòd si extrema pars fasciæ duntaxat inferioribus assuenda sit, in eo quidem vinculo, vbi contrarijs partibus nō indigemus, vt in brachio, humero, femore, crure, in quibus etiam necesse est vel à sinistra parte in dextram acum immittere, vel contrà, vtrobiq; nobis enitendum est, vt sursum tendentes extremā fasciam hac ratione cum inferioribus partibus suamus: vbi contraria parte opus est, vt in capite humeri, & in coxa, danda opera est, vt fascia, dum sursum fertur, finiatur, ibi q; acu ab inferiori parte sursum traiecta hoc modo assuatur: neq; debet superior vinculi pars deorsum attrahi, sed inferior sursum, vtrunq; enim fieri potest, dum fascia suitur. Ergo transmissa acu filum ducente, inferior pars fili sursum adducenda, non tamen superior deorsum, consilio ad id directo, vt inferiores vinculi partes à superioribus trahantur: quod facere ab ipso iubemur, et quo tempore homo affectam partem videndam medicis porrigit, & quo manus curatio paratur, ac tertiò quo vinculum inijcitur, quod & ipsum ad manus curationem pertinet, & quartò quo postea membrum continetur. vocauit primum ἐν παρέξει id est in porrectione, alterum ἐν θέσει, id est in præparatione, tertium ἐν ἐπιδέσει id est in vinciendo, quartum ἐν τῷ ἔπειτα ἕξει id est in habitu, quo contineri postea debet. quanquàm alij ἐν πιέξει, id est in compressione scribant, sed priorem scripturam magis probo. nam in superio-

C

D

ribus dixit id temporis ἐν ἕξει, id est in habitu. Neq; dubium est, quin, sicut eandem figuram partium, quæ vinciuntur, ijs omnibus temporibus seruari iubet, sic & filum & nodum, quùm ferun tur, semper sursum attrahi velit, in primis quidem extremitate fasciæ sursum firmiter attracta, & contenta, atque ob ipsam fascia tota. Illud verò animaduersione dignum ab expositoribus Hippocratis intactum relinquitur, quod nodum & filum ad superiora affectæ partis ferri voluit, dũ ęgrotantes se ipsos medicis tradunt, non secus atque in alijs temporibus. pro suo enim arbitratu, quidam ad medicum pedibus eunt, quidam gestãtur, modò affecta parte suspensa, aut deuincta, modò vtroque facto. Nodus igitur & filum in eorum potestate est, non medicorum à quibus inspiciendi sunt, aut curandi. censet fortasse tunc quoque interdum laborantes medicis vti. nam in itinere & ruri non nunquam tenuioris fortunæ homines, plagas accipiunt, vulnerantur q; vel ossa ipsis suo loco mouentur, in quo casu ad curationem plurium medicorum conuentu opus est, tum diligenti inspectione, machinamentis quibusdam, aut instrumentis, aut linteis, aut etiam laqueis, quę ruri vel in itinere nulla sunt. quare si eo tempore medicus adsit, lęsam partem suspendet, & deligabit linteis illis quorum copia erit. constat q; siue nodo, siue sutura opus erit, medico hæc apte efficienda esse. Quo facto in ciuitate rursus æger consuetos medicos adhibebit, primùm vt diligenter vitium cognoscat: deinde, vt prolapsum articulum restituant, vel fractum os componat, aut plagam suant, aut collisis rectè opem ferant: post hæc medici idoneum vinculum admouent: postremò, quod deuinxerunt, prouident, vt eodem modo figuratum contineatur. E F

8 *Principia & nodus inijcienda sunt, non quà vlcus, sed hinc, vel hinc.*

Quid nunc vocet ἅμμα, id est nodum inijcere, ostensum est, in prioribus enim verbis è regione ῥάμματος, id est fili ponebatur, nunc alterius tantùm meminit, quòd debeat & filum desinere in nodum. nã in quauis sutura in hunc finitur, cùm acu non sola, sed sequente filo trajcian tur, quę suuntur, & nodo inter se astringantur. Sępe quidem euenit, vt inter se proxima sint fili capita, & nodus, sicut, vbi cutem suimus: interdum distant, quod sępe in vinculis accidit, vbi fili partes longe adducuntur, vt communem nodum accipiant. A.l.4.f.5.t.2.c.9.485.a

Nodus asciæ in fascijs. Nodus in suturis cutis.

Verisimile ergo est nunc ipsum edicere, ne fili principia, quà vlcus est, inijciant. quo precepto illud quoque intelligitur, quòd neque nodus super vlcus collocetur, vrgeretur enim non solum nodo, sed fascia à nodo fortiter pressa, eo quòd vehemẽtius esset coarctandus, vt fasciam cõtineret. Eodem modo si citra filum fascię extremitates inter se complicatę nodũ accipiãt, vel aliquid extrinsecus vlceri superdetur, non debet nodus super vlcus imponi, impositus enim ipsum cõprimeret, prçsertim si fascia antè obuoluta tenuis esset, & absque lana circundata. Nunc sanè mihi videtur Hippocrates agere siue de filis, siue de habenulis, quę inter se complicatę in nodum finiuntur: sed censent alij velle ipsum principia fasciarũ super vlcus nõ imponi. ex quibus non nulli variarunt scripturam, verè quidem, sed propositę orationi parũ conueniẽter, cùm non de fascijs, sed de filo tractare nunc propositum sit: quam quidem scripturam veram & artificiosam esse non inficior. sic autem habet /fasciarum principia inijcienda sunt, nõ quà vlcus, sed hinc vel hinc/ hoc est, ab vtráq; parte eius, vel dextra vel sinistra. sic autẽ fiet, vt id verum sit, quod ab ipso traditur in ‖ opere de fractu ris, & huic loco minime repugnet. Imperat enim ibi, vt fasciarum capita affectę parti superim ponantur, siue fractura, siue vlcere laborent, non tamen supra, aut infra. in eo enim libro de dimensione in longitudinem loquitur: nunc, quùm nõ ad hanc sed ad latitudinem respiciat, principia inijci dixit, non quà vlcus, sed hinc vel hinc, hoc est, ab vtráque parte eius. cui non aduersatur, quòd neque supra neque infra inijci debent, quod tamen latet expositores huius libri. Merito igitur dubitant, quùm Hippocrates inquit /principia & nodus inijcienda sunt, non quà vlcus, sed hinc vel hinc/. Placuit etiam quibusdam principia fasciarum intelligi τὰ πέρατα, quamuis πέρατος nomen latius pateat τῆς ἀρχῆς; id est quàm principij, quod & Plato nos docuit, asserens τὰ πέρατα principium esse & finem. Ergo, si liceat latiori vocabulo pro eo, quod angustius est, rem appellare, licebit nobis tam principium, quàm finem nominare πέρας, non tamen finem nuncupare principium. Iam verò principia, ad nullum aliud referri possunt, quàm ad fascias fila & habenulas. cùm que nullo modo fieri possit, vt hîc de fascijs loquatur, necesse est principium in filis accipi, & habenulis, & si placet etiam in panniculis. quandoquidem hi quoq; comprehẽdere vinculum possunt, non secus atque habenulę, quarum extrema inter se complicata vin culi vicem exhibent. G H

Sect. 1.t.23.7ª.227.b

9 A *Nodus non ea parte sit, cui innitimur: non ea, qua agimus: non qua inanis esset, ne inanis collocetur.*

Quum proximè in præcedentibus iusserit, vt qui futuram adhibet, principia super vlcus non ponat, sed alia parte, qua nodus etiam collocādus est, nunc docet, quibus locis ponere nodū oporteat. Docemur aūt res interdum per ea, quę ipsis non accidunt, sic enim appellātur, quę, cùm accidere possint, non tñ accidūt. Vis aūt orationis huiusmodi est. Nodum nō cōuenit ponere qua parte vlcus est, sed qua ferri possit versus superiorem regionē, cum eo, vt caueatur pars, cui innitimur, qua agimus, & tertiò, quę inanis est. Vocat autem qua agimus eā partem, qua vtimur, cùm extendimus, curuamus, vel ad latera porrigimus. pars verò cui innitimur, in ambulādo quidē est planta pedis, in cubando totum dorsum, atq; eius pars potissimū, quę in eo extat, pręterea capitis partes posteriores, in sedēdo, ima pars natium. si quis aūt deligatis brachijs aliquid agere debeat, cōsidera quid'nam illud sit, & circa quę externa, in ea actione poteris partem, cui innititur, inuenire. agunt quidē articuli, quamobrem vbiq; vitandi sunt, atq; illi pręcipuè, quibus agere vinctis ęgrotantibus conuenit. Constat aūt rectè ipsum edicere, ne nodus, q cōtinere totū vinculum debet, super eam partē ponatur, quæ in motu figuram mutat. necesse enim erit nodū, vbi super articulos B collocetur, modò iusto laxiorem fieri, modò coarctari. Quod in fine orationis dixit ἐνεὸν, id est inanis, omnes accipiūt pro superuacuo, perinde ac si dixisset, nullū ad vsum. græci enim ἐνεὲς dicunt eos, qui à primo natali die surdi sunt, & voce citra verborū conformationem obstrepunt. quemadmodum igitur hi ad vitæ actiones prorsus inutiles sunt, sic aiunt ab Hippocrate appellari ἐνεὸν, quod nihil ad vinculū conducit. Potuit id verbi ab ipso scribi per κ κενεὸν, corrumpi verò ab initio protinus atq; ita seruari. sed, quod ad sententiā pertinet, idem hęc scriptura significat, siquidē κενεὸν est, quod à nobis dicitur κενὸν, & μάταιον, hoc est inutile. sed quia multos videmus, vel ob inscitiam, vel q velint diligentes videri, nodos adhibere fascijs inutiles, idcirco Hippocrates nunc præcipit, ne ponantur εἰς τὸ ἐνεὸν, hoc est inanes, quod videlicet inutiles significat, & superuacuos. Putauit quidam ex ijs, qui hunc librum explanarunt, Hippocratem intellexisse inane, locum inanem, vt puta alam, poplitem, inguen, ex aduerso capitis, humeri, genu, coxę, ea diducēs. inhærere enim dixit oportere nodum corpori, at nō perinde collocari, quasi suspensus sit, quod eueniret in ala atque inguine. Si quis autem & hoc probabile iudicabit, ipsum poterit accipere: nam in obscuris, vel eo quod mediocriter probabile est, conuenit acquiescere.

10 C *Nodus & filum, molle, & non magnum.*

Hic rursus, sicut principio duo vocabula proponit, cùm & res inter se diductę sint, quibus illa indita esse videntur. ῥάμμα id est filum vocatur, quod vnà cum acu traijcitur, cuius materia linū est, siue lana, siue quid aliud eius generis: ἅμμα, id est nodus, qui ex habenulis, vel scissis fascię extremitatibus implicitis efficitur. Patet autem vtrunq; molle conuenire, si futurum est, vt non cōprimat. quòd verò non magnum esse expediat, indicio est celeritas, quam ipse in agendo laudat: eam prohibet longitudo, vel fili, vel separatim etiam habenularum scissę extremitatis, aut eorum, quę cōtinendi vinculi causa superinijciuntur. Pendebunt igitur hæc magna à nodo frustra, præterquam q tędium afferent, quùm non nunquam vulnera contingāt, dum complicantur. Exquisitius aūt scripsit /non magnum/ quùm potuisset scribere /paruum/, verùm sicut magnum vitari oportet propter ea, quę retuli, incōmoda, sic & paruum, quùm in agendo prehendētes digitos effugiat, atq; ob id remorās tempus producat: tum in vinculo propter breuitatē sæpius ab eo, cum quo deuinctum est, elabatur, atq; idcirco nos cogat in eodem iterū versari. adde q cùm opinionem aliqñ faciat rei deligatę, nodus exiguus postea soluitur, vbi contineri debet. Meritò igitur cauendum est, tam quod omnino paruum est, q̃ quod magnum: & hîc perinde atq; in alijs, quod D modicum est eligendum. id alterius extremi negatione non nunquam appellant, quemadmodum nunc Hippocrates /non magnum/: qui si non paruum dixisset, idem vtique significasset.

11 *Licet quidem benè scientem ad partes decliues, & quæ in extremitate tenuantur, labi fasciam omnem, vt in capite sursum, in crure deorsum.*

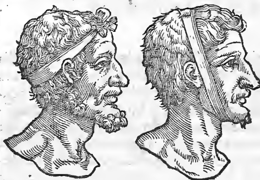
Si pro /scientem/ scriberetur /scire/ perfecta foret oratio: at nunc pendere videtur, & cum alia coniungi, eo q̃; fit, vt non nulli copulent, quæ sequuntur, sic vt tota sit huiusmodi: Licet quidem benè scientem ad partes decliues, & quæ in extremitate tenuantur, labi fasciam omnem, vt in capite sursum, in crure deorsum, deligare dextram partem ad sinistram, sinistram ad dextrā, pręterquam in capite. sed nullo modo continuari videtur, quùm non propterea deligare eo modo conueniat, quia nodus consueuerit ad partes labi decliues, & quæ in extremitate tenuātur. alia enim de causa iussit (vt in sequentibus ostendemus) dextram partem ad sinistram, sinistram ad dextrā deuinciri. quoniam cum his /licet quidem benè scientem ad partes decliues, & quæ in extremitate tenuantur, labi fasciam omnem/ connectuntur ea, quæ sic tradit /quæ autem adijciuntur ad continendum quidem, quæ circa hæc sunt: ad suspēdendum verò fasciam oēm, quà corpus quie-

scit,& magis cauum est, superimponenda/ & quæ sequuntur. quod ipsum paulo post exponens E clarius demonstrabit: nunc quæ interiecta sine ordine sunt, per se consideremus.

12 *Deligare dextram partem ad sinistram, sinistram ad dextram, præterquam in capite: hoc enim è regione.*

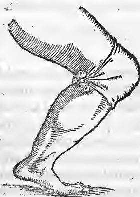
Præceptum hoc potissimum ad fracturas spectat. perpetuò enim in contrariam partem inclinandum est: vbi vlcus ab altera fuerit, vt si dextra pars læsa sit, in sinistram: si hæc, in contrariam: sicut vbi totum os transuersum fractum est, vinculum in neutram partem inclinandum, quùm panni in orbem superimponentur. Huiusmodi igitur est, quod proponitur. Quùm deligamus, si dextra pars affecta est, in sinistram inclinare debemus: & contrà si sinistra, in dextram. quod fit, vbi caput fasciæ super affectam partem ponimus, non exquisitè quidem super fracturam, aut vlcus, sed vtrobiq; hinc vel hinc: reliqua verò fascia, quod affectum est, in contrariam partem attrahimus, & simul etiam adstringimus. At quùm hanc ad contrariam partem adduximus, ibi non amplius æquè adstringimus, & multo minus etiam inclinamus, donec in orbem circumacta ad suum principium reuertatur. ibi enim id manu prius tenebamus, cui rursus fasciæ partem, quæ ipsum contingat, superpositam valenter continemus sic, vt iterum incipiat circuire super partem prius inuolutam similiter adstricta, & in contrariam partem inclinata: tum eodem modo circundata, vbi rursus ad principium redierit, æquè fasciam altera manu cõtinemus, altera coarctamus, F atque in contraria vitiatæ sedis attrahimus. Non solùm autem hoc modo membra deuincimus, sed & latera. nam, si affecta sit pars dextra, orsi ab ipsa fasciam eo modo, quo dictum est, ducimus ad sinistram: si vitium sit in sinistra, ab hac, fascia incipientes, quasi iter facimus versus dextram. sed caput non licet ita in orbem comprehendere, quòd non patiantur id ceruices, quà cum ipso committuntur. Quamobrem siue dextram, siue sinistram partem occupet vitium, quod vinculum postulat, fasciam è regione, hoc est rectam ducimus per summum quidẽ caput porrectam, inde ad extremam maxillam demissam, post hæc iterum ad affectum locum similiter datam, siue iterum, siue tertiò ipsam circuire abundè putamus, & dum finiatur, circumactam. finiatur autem in vertice prorsus, is enim locus maximè idoneus est, qui fideliter contineat.

13 Deligatio p contrarias partes. Deligatio per processionẽ

Sed in contrarijs fascia in vtramque partem attrahatur, quòd si ab vno capite incipiat, similiter quà firmiter contineatur, vt in medio capite, & in alio eiusmodi loco.

Duplex esse potest huius loci sententia, vt vel ad omnes corporis partes, vel ad caput tantùm referatur. quia, quùm dixerit, præterquã in capite dextrã partem ad sinistram, hoc aũt è regione deligandum G esse, ceteras eius partes, quæ inter se contrariæ sunt, quarum quidem hæc posterior est & in occipitio, illa verò prior & in fronte, deuinciri iubet, fascia in vtrãq; partẽ ducta. ducitur aũt in vtrãq; partem, vbi media affectæ sedi iniecta, vtrumque caput æqualiter ad contrariam attrahitur. Ergo fasciarum, quæ sic volutæ sunt, extremitates valentius continentur, si in fronte, quàm si in occipitio collocentur. Verùm, si de omnibus corporis partibus loqui Hippocratem statuamus, contrarias dicemus partes, quarum vtriusque structura est similis, nempe dextram & sinistram, priorem & posteriorem: quę vbi pariter vitiatę sint, sicut in trãsuersa fractura euenit, fascia in vtramque partem attrahenda est, quemadmodum faciendum diximus in pannis, qui in figuram asciæ superdantur. Quòd si (inquit) ab vno capite incipiat, perinde ac H si in vtraque partẽ duceretur, circumagenda est, sic q; quà firmiter contineatur, adduceda, vt ibi finiatur. pro exemplo aũt loci, vbi firmiter cõtineatur, attulit mediũ caput, contentus nũc eo solo, quùm paulo post, perfectè vniuersam orationem sit explanaturus, docens qua parte desinere fasciã conueniat, vt iuncturã totã fideliter tueatur. Particula aũt /similiter/ in vtroq; accipi potest, & in toto fasciæ circuitu, & in fine.

14 *Quæ mouentur, vt articuli, quà curuantur, minimis, & maximè collectis, veluti poples; quà extenduntur, simplicibus, & latis, veluti patella, circundari debent.*

Minima lintea danda esse docet circa poplitem, cetera'que eius generis, & maximè collecta, hoc est contracta in angustum: partem verò popliti contrariam scilicet patellam, contraria via. est aũt contraria via, vbi lata sunt, & quantum

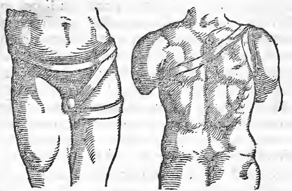
minimè

A minimè potest, contracta. quod omnibus articulis conuenit, quà curuantur, quemadmodum popliti: quà extenduntur, quemadmodum patellę, quam non nulli vocant ἐπιγουνίδα, sicut alij ἐπιγουνατίδα. super hanc igitur dixit latam fasciam extendendam esse, sic, vt ipsam vniuersam cõplectatur. nam, quę non sic obuoluatur, sursum vel deorsum facilè feretur: ad vtramq; enim partem labetur, propterea quòd patella gibba est. At poplitem contracta fascia, inuoluẽdum censet: nam neque admittere, neque seruare eam potest, quę in latitudinem explicatur.

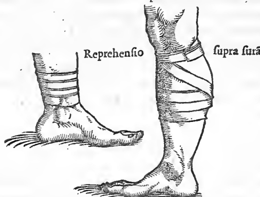
15 *Quæ autem adiiciuntur ad continendum quidem, quæ circa hæc sunt: ad suspẽdendum verò fasciam omnem: quà corpus quiescit, & quà magis cauum est, superimponenda, vt supra vel infra genu.*

Laudare eiusmodi breuitatem decet, quę vno vocabulo apertè id notare potest, quod oratio. Quemadmodum & nunc, vbi /ad continendum/ καταλήψιος dixit, quo verbo significatur oratio, quam proferre sic possemus, vinculorum, quæ ad articulos adhibentur, extremitas firmiter tenenda est extra articulum aliquo insuper vinculo addito: /ad suspendendũ/ verò ἀναλήψιος, quo monemur, vt magnopere prouideamus, ne fascia ad partes decliuiores delabatur, ne'ue sursum B tendat ad gibbas, quas ipse suprà dixit ἀπόξη, id est in extremitate tenuatas, quùm inquit /licet quidem benè scientem ad partes decliues, & quę in extremitate tenuantur, labi/. Planè autẽ constat ex verbis ipsius, rectè id à nobis dictum esse, quòd quę nunc proponuntur, continuata illis sunt, quibus ait /licet quidem benè scientem ad partes decliues, & quæ in extremitate tenuantur, labi/. quin & breuissimè sedes commemorauit idoneas, quibus fascia finiatur, duobus vocabulis eas comprehendens, quùm inquit /quiescit, & cauum est/. Quiescunt, quæcunque extra articulum sunt, in vtroque ossium, quę inter se committuntur, vt, quod ad genu pertinet, quæ in femore sunt, aut crure, hęc siquidem magis caua sunt. Caua autem, λαπαρώτερα dixit, partes significans, quarum contrarius habitus est, atque extantium, hoc est, quę depressę sunt ac desidũt. omne enim, quod cauum est, desidit. Propriè autem vox λαπαρὸν inane significat, sicut λαπάξαι exinanire. nam illud ἴλιον ἐξαλαπάξ εὖ ἐναιόμενον πτολίεθρον, exinanire vrbem Troię frequentem significat. λαπαρὰ item dicunt illas corporis partes, quę inter costas nothas positæ sunt, & ossa, quę ad ilia pertinent. Iam verò omne quod desidit, λαπαρὸν appellant, trãslato vocabulo ab eo, quod communiter accidit. siquidem omne, quod vacuum est, necessariò desidit.

16 C *Consentit autem cum capite humeri, fascia ad alteram alam demissa: cum inguine, ad alterum ilium: cum crure, super partem huius posteriorem, quæ carnosa prominet. Quibus autem sursum labitur, ab inferiori parte suspendenda est: quibus deorsum, à superiori.*

Reprehensio circũ ile aduersum   Reprehẽsio circũ alam

Reprehensio   supra surã

Vbi vinculum non eorum commoditate, quæ laboranti particulæ superimponũtur, sed propter se adhibetur, eo consilio primùm potissimum'que iniicitur, vt affectam partem, & quo modo composita est, seruet, & ab inflammatione tueatur, quod plenè ostensum est in opere de fracturis. sed quia prestare hęc vinculum nequit, nisi contineatur, ne ad superiora vel inferiora corporis procedat, idcirco necesse est fascias dare ad partes "integras: & vbi verisimile est vinculum totum sursum ferẽdum esse, à contraria parte suspẽsum deorsum attrahere. In quibusdam igitur partibus à cõtrariis suspendimus vtiliùs, sicut in capite humeri, & in inguine. exquisitiùs verò ait in capite humeri, nõ ad alterũ humeri caput, sed ad alam: in inguine ad alterum ilium, ducẽdum esse fasciam. cùm neq; humeri caput, neq; nates fideliter seruare iuncturam queãt, sicut ala, atq; ilia. Vocatur aũt (vt mox retuli) κενεὸν, quod inter thoracem est, et os quod ad ilia pertinet, ita dictum propterea, q inane sit, hoc est, desidat. Iam verò constat consentire, quod ὁμολογεῖν dixit, positũ fuisse pro congruere & cõuenire. nã, qui benè factis consentiunt, non modò nihil cõtrà faciũt, aut dicũt, sed perficiẽdi socij sunt: sic ex locis, quę ꝓposita sunt, alia, quùm ad hęc

A.li.4. f.5. t.2. c.5. fol.484.a

D

hæc quoque fascia pertineat, alia adiuuant. Similiter & in crure, cuius partem, quę carnosa prominet, facilè iunctura effugit, ad superiorem partem fascia vtiliter datur, vbi videlicet carnosam ipsius prominentiam vinculo comprehendi necesse est. Locus similiter, qui iuxta talos est, fortiter vinculum continet, quùm inter duas eminentias positus sit, nempè suræ tibiæ'que extremitates, quas non nulli perperam vocant ἀστραγάλους. idem quoque præstat superior locus per eam cruris partem, quæ posterior carnosa prominet. E

17 *Vbi nihil tale est, quemadmodum in capite, quà maximè æquale est, contineri fascia debet, & duci quàm minimè obliqua, vt postremò obuoluta, quà valentissimè hæreat, vagos circuitus contineat.*

Comprehensio Deligationis in frõte.

Qua ratione partes vinciri debeant, iuxta quas nulla talis sedes est, qualem in crure dixit, quibus'ue non est contraria pars altera, quemadmodum humeri capiti, & inguini, ostendit, nominatim capitis mentionem faciens, iubet'q; quà maximè æqualitas est, totam iuncturam contineri, nempè extremitatem in neutram partem inclinãtem, rectam finiri, vel in frõte, vel in medio capite, vbi ea pars est, quæ βρέγμα vocatur. nam, vbi ad mentum fascia ducitur, commodè finitur in medio capite attracta sic, vt nullo modo inclinet: vbi verò in orbe circundatur, in fronte similiter citra omnem inclinationem. nam, quæ sic circuit ad posteriorem partem feretur, quà occipitium est, quod inter collum est, & gibbam à tergo caluariæ partem. Dixit autem postremò fasciam quàm minimè obliquè circumagendam esse, idcirco, quia priores ambitus, vt diuersis locis affectam sedem inuoluant, sæpius necesse est obliquos duci: sed postremus minimè obliquus priores continet, qui morbi causa obliquè sunt adhibiti. hos itaque constat hoc modo contentos immobiles permanere. Quemadmodum igitur in capite, & supra vel infra genu, postremus circuitus seruari penitus sine inclinatione debet, sic in vinculis, quæ dantur ad inguen, vel humeri caput, vbi ad contrarias partes porrigere fasciam cogimur, extremi circuitus citra omnem inclinationem in orbem esse debent, in ilibus quidem ab vtraq; parte, vbi deligare inguen volumus: ab vtraq; ala, vbi caput humeri. quod similiter seruandum est in cubiti commissura. F G

18 *Verùm, vbi nec contineri, nec suspendi commodè potest, contineri filis debet, vel subiectis, vel ad suturã adhibitis.*

Quod proponitur, huiusmodi est. in quibus vitiis, aut partibus difficulter extrema lintea continentur, aut suspenduntur, in his oportet filis, vel in orbem datis, vel sutura adhibita ad extremũ vinculum, efficere vt contineatur. Vtrum verò fieri possit, vt aliqua pars, qua difficulter extremum linteum contineatur & suspendatur, filum facilè ferat, nihil cum expositoribus dicere possum. Nescio autem an aliquæ sint partes, quæ huiusmodi iuncturam nõ sustineant, sed quosdam noui, qui, vbi paulùm vitiata pars mota esset, intolerabili dolore premerentur, sicut is multo antè, cui, quùm ex alto caderet, regio iuxta spinam icta est, ita, vt ne si paulùm quidem moueretur, ferre magnitudinem doloris posset. necesse ergo fuit tunicam illi primùm detrahere, non exuendo, sed suturas omnes scindẽdo: deinde tradere hominem plurimis, qui totum corpus continerent, & suspenderent sic, vt in neutram partem inclinaret: tum extendere super lato scamno panniculum, lanæ hapso superiniecto. quod imperauimus, vt, quùm primùm homo ab iis, qui illum continebant, à cubili attolleretur, celeriter super id imponeretur, subiiceretur'q; in latitudinem spinæ hominis sublati. nos verò alterũ lanę hapsum, calido oleo madentẽ, vbi dempta tunica fuit, spinæ absq; mora subiicientes, super subiectum panniculum, cui alter hapsus lanę superimpositus erat, hominẽ collocauimus. post hęc madentis hapsi extremitatum ab vtraque parte vnam ad priorẽ corporis partem adduximus, deinde super ipsas attraximus extrema sicci hapsi, tum lintei, quę sutura coniunximus. Quòd si non sutura, sed filis cõtineri quis iuncturam voluerit, primũ illa sub panniculo extendat, oportet. hoc siquidem fieri non debet vinculo iam iniecto, quod similiter in coxa conuenit, tum in femore, in humero, & interdum in ceruicibus à posteriori parte. H

19 *Fasciæ "mundæ, leues, molles, tenues.* A.lib.4.f.5.t.2. c.5.fo.484.a

Materiam nunc docet fasciarum, eas adhiberi iubens, mundas, leues, molles, tenues. mundas quidem, ne ob sordes sensum mordentium excitent, ne'ue humorũ, qui superinfunduntur, vim penetrare vsque cutem prohibeant: leues, ne vitiatus locus oneretur: tenues, vt leuiores sint, & molliores, facile'q; per eas transeat, quod infunditur: molles, ne premant. Constat autem hęc omnia ad id valere, ne inflammatio affectas partes inuadat.

20 A *Circumagendæ autem, vel ambabus manibus, vel vtraque in vicem.*

Quod suprà dixerat communiter de omnibus operibus chirurgię, pręstari ea volens vtraque manu, vel ambabus simul, id nunc de sola circumagendi ratione scripsit. huiusmodi enim manuum exercitatio celeritati, quę in dolore potissimum requiritur, magis est accommodata. Ergo ambabus manibus simul circumagitur fascia, quę in vtranq; partem attrahitur: cęterę, altera tantùm. sed & in his vtraque in vicem fasciam prehendit, nam, vbi in vtranque partem attrahitur, ambę eodem tempore similiter agunt: in reliquis in vicem, altera maximam iuncturę partem efficit circumdans, cui ministerio vtiliter altera subseruit.

21 *Idoneis verò vtendum, partium latitudine, craßitudine que inspecta.*

Imperat, vt idoneam fasciam inueniamus, partium, quas deuincimus, latitudinem, crassitudinem'que intuiti. Sed, quùm rectè fascia adhibeatur per ea, quæ dicta sunt, in quibus docuit, vnde incipere debeat, qua ratione affectę sedi circundari, quas'que partes cum ipsa comprehēdere, tum quà finiri, & quomodo adhibere ibi nodum & filum expediat, scire conuenit nihil indicari ex B his. siquidem nihil ex iis, quę proposita sunt ex partium, quę vinciuntur, latitudine aut crassitudine colligitur, sed ex ipsò morbo, & ex figura partis, quam morbus occupat. Nunc igitur par est ipsum tradere, quis'nam sit profectus fasciarum, vbi partium, quę vinciuntur, latitudinem & crassitudinem attendimus. hinc enim ipsorum linteorum longitudo ac latitudo intelligitur. Paruulo puero exempli causa consentaneum est fascias iniiciendas esse, quæ, quod ad longitudinem spectat, breues sint, quod ad latitudinem, angustę: vt magnę staturę iuueni longas, & latas, pro'que eorum proportione cęteris corporibus, quę inter magna sunt, & parua. si quod enim corpus vinciatur, quod penitus mediam inter vtranque latitudinem & crassitudinem habeat, fascias adhibemus, quod ad longitudinem & latitudinem attinet, medias inter eas, quibus ad magnum corpus, & quibus ad exiguum vsi sumus: sed si ad alterum extremum magis accedat, augētes vel minuentes pro eo illarum modum variabimus.

22 *Circuituum capita, dura, æqualia, distincta sint.*

V'traque fascia circuitum habet, & quę laborantis corpori non dum circundata est, & quæ lo-C cum affectum comprehendit. Capita verò fasciarum, quæcunque illa sint, vtrique cōmunia sunt, seu capita nunc intelligantur principia fasciarum, seu fines, siue vtraque, & pręter hęc etiam extremitates in latitudinem: hęc omnia attinent ad vtrumque fascię circuitum, vbi scilicet per se glomerata est, & vbi laborātis corpori obuoluta. quare hoc explicare nullo pacto difficile est, quamuis de eo huius libri expositores inter se dissideant, vera enim oratio est, seu referatur ad glomeratam, seu ad eam, quę corpori superdata est. Quin & omnes extremitates intelligimus, non, vt quidam ęstimarunt, eas, quę in longitudinem, vel, vt alij, eas, quæ in latitudinem: illi ad solas fascias, quę extra corpus sunt referentes: hi arctatum fascię circuitum indicari ab Hippocrate censentes. Constat autem fasciam per se, priusquam corpori iniiciatur, arctandam esse. sic enim faciliùs prehendetur, quùm & tenuior sit, & circuitus habeat distentos, eo quòd in globum intenta coarctetur, quùm adstringi aliter nequeat. sola verò capita adstringenda esse apertè falsum est, quùm non hæc tantùm, sed tota fascia debeat coarctari. Ergo velut in re ambigua id, quod sentio, iam explicabo. Capita intelligenda sunt omnes tam in longitudinem, quàm latitudinem, fasciæ extremitates: existimandum'que est minus propriè dicta fuisse, dura, atque ea de causa orationem esse obscuram. præfatus enim suprà /fasciæ mundæ, leues, molles/ qui nunc D rursus eas duras inquit? Equidem arbitror vsum fuisse σκληραὶ, id est duræ, vocabulo rei, quæ significatur, accommodato. nam sæpiùs in extremitatibus linteorum, quæ quaternæ sunt, binæ in longitudinem, totidem in latitudinem, vel solum stamen conspicitur, cui subtegmen vsq; ad finem non connectitur, vel solum subtegmen sine stamine. est etiam interdum, vbi alterum eorum laxiùs extrema parte residit: vel alia parte residit, alia extat. In his igitur linteis circuituum capita molliora sunt, quàm in quibus stamen & subtegmen perpetua vsque ad finem procedunt. His, quæ hoc modo molles sunt, duræ aduersantur (vt dixit) conuenienter glomeratæ. satius autem fuisset dicere non molles, vt suprà dixit de nodo /non magnum/: quæcunque enim media sunt inter immodica (vt retuli), proferri negatione alterius exuperantiæ solent. capita igitur dura iure sic accipi potuerunt, tum quòd nihil aliud vel mediocriter probabile afferri possit, tum quòd Hippocrates de huiusmodi errore circa lintea nullo alio loco pertractet. Æqualia significant ea, quæ tota sine vlla varietate similia sunt: id quod fit, vbi nulla pars lintei durior est, aut latior, nulla item mollior, aut angustior, tum vbi nihil deest, nihil corrosum est (παρύφασμα græci dicunt), sicuti videmus in telis, quarum textura inæqualis est. Distincta verò fieri

accipimus,

accipimus, quùm æquè omnes partes extentæ ſunt, neque vna extenta & ſimplex eſt, altera duplex atque implicata. E

23 *Caſura ſanè deteriora ſunt, quùm citò cadunt: hæc autem ſic, vt neque premant, neque decidant.*

Hæc loquendi ratio perturbata omnino eſt, quomodocunque accipiatur verbum ἀποπεσόντων, quo /cadunt/ expreſſit: ſiue iuxta atticorum conſuetudinem dictum exiſtimemus, qui genitiuum participij pluralem pro tertia perſona pluralis imperatiui ponunt, cuiuſmodi illud eſt ἵπποι δ᾽ ἐς δόλιχον παριόντων: ſiue genitiui caſus, cuius rectus ſit ἀποπεσόντες, oratio perturbata eſt. nam, ſi prius ſignificatum admittamus, talis erit /caſura deteriora citò cadant, vel ſi mauis, cadat/ cùm dictio, caſura, neutri generis ſit: hoc autem in numero multitudinis acceptum græcè verbo iungitur tam ſingulari, quàm plurali. iuxta alterum ſignificatum, eiuſmodi reddetur oratio /caſura deteriora ſunt, ipſis citò cadentibus/. ſed ſatius fuit ſic ſcripſiſſe /caſura ſanè deteriora ſunt, quùm citò cadunt/. Colligitur autem euidenter ex hac oratione, & aliis quibuſdam, librum hunc rudem adhuc editum fuiſſe, propterea quòd partim auctor ipſe vnam vel alteram literam prætermittendo, addendo, aut variando errauit, quemadmodum plures ſcribunt: partim peccauit primus librarius, qui quædam ab auctore obſcuris literis ſcripta minùs perſpiciens, non benè coniecit. adde, quòd litera perierit, vel confuſa fuerit abrupta charta, vel alio caſu interueniente. fortaſſe etiam alij errauerunt, literas præpoſterè componentes, & non nulli veterem ſcripturam immutantes. ex quibus omnibus fit, vt magnus errorum numerus, in multis exemplaribus accumuletur. Hæc profectò vel ſemel habita, memoria tenenda ſunt: in ſingulis enim erroribus eadem repetere longum eſt. Dantes autem integra verba ſic habere /caſura ſanè deteriora ſunt, quùm citò cadunt/ inquiremus, de quibus hęc dicantur, num de quibuſdam corporis partibus caſuris: an de faſciis: an de iis, quæ affectæ parti ad ſanitatem comparandam imponuntur, qualia ſunt cataplaſmata, medicamina, linamenta, laquei. nanque extra hæc tria genera nihil videtur ab ægrotantium corporibus poſſe cadere. quin & ab iis, qui librum hunc explanauerunt, ſigillatim vnumquodque dictum eſt, non tamen omnia tria: quanquàm, ſi cui ſingula probabilia viſa fuerint, poterunt & omnia videri. Equidem non alienum exiſtimo accipere orationem hanc in linamentis, quæ, vel per ſe ſæpiùs imponuntur vt ad ſanguinis eruptionem, vel, vt medicamenta excipiant, vel, vt eadem ſuperdata contineant. expedit enim prorſus ea decidere, at non citò, ſicut neque laqueos: ſed, vbi ſuppuratione facta perfectè caro producta fuerit, & circa venas ſanguinem fundentes increuerit. At neque cruſtas etiam candenti ferramento, vel adurentibus medicamentis inductas, conuenit citò cadere. Sed complura medicamenta, quæ partim liquida putreſcentibus partibus infunduntur, partim inſperguntur arida, partim ad lienoſos dantur, & ad aquam inter cutem ſummopere proſunt, quùm non celeriter decidunt: medicamenta item, quę, quòd benè inhæreſcant, ἐγκόλλα dicuntur, ad alias partes atque affectus impoſita valdè proficiunt, ſi diutius contineantur: ad fracturas etiam, & ad humeri caput frequenter excidens, tum ad pedum, coxarum, renum, omnium articulorum tormentum, capitiſq; dolorem acutum, experti ſumus admodum conferre, niſi citò decidant. è quibus quæcunque dicũtur ἐγκόλλα, cùm ita glutinentur, vt vix reſolui poſſint, & corpori inhęreſcant, vinculum non requirunt: alia verò decidunt, niſi faſciis contineantur, de quibus nunc loquitur. Inquit igitur /hæc autem ſic, vt neq; premant, neque decidant/ quaſi ita ſcripſerit, quæcunque medicamenta non expedit citò cadere, ita vincienda ſunt, vt affecta parte ſub vinculo non coacta valenter teneantur, quod idem ſignificat ac non decidãt. In his igitur, quæ extrinſecus ſuperdantur, ſatis verba hæc excuſſa ſunt: conſideremus rurſus, num de partibus corporis. illud verè dicatur/ caſura ſanè deteriora ſunt, quùm citò cadunt/. non nulli ſiquidem orationem hanc falſam exiſtimant, quos fallunt partes H putreſcentes, quæ celeriter excidantur neceſſe eſt. quod ipſum per ſe verum eſt, nihil tamen illi repugnat, multum enim intereſt inter ea, quę caſura ſunt, & quę excidi debent. ſępè enim oſſis teſta, vel ſquamula tempore decidit, quas pręſtat à natura compulſas tempore paulatim abſcedere, quàm ſub irritantibus pręſidiis, aut ſub inſtrumentis reſoluentibus cadere. quęcunque enim ſubita vi extrahuntur, ſinus fiſtulis ſimiles relinquunt: vbicunque caſura ſubcreſcente calloſo quopiam vel carnoſo remittuntur, locus quàm primùm plenus conſpicitur, & celeriter ad cicatricem perducitur, ſi medicina modicè ſiccans, atque adſtringens adhibeatur. Atqui non nulla etiam neruoſa, & à membranis non abhorrentia, ſæpiùs excidunt, paulatim tutò longo tempore ſuppurantia: quæ ſi cogantur vehementibus medicamentis, id eſt acrioribus, vel ſi inſtrumento quopiam, ſeu digitis noſtris euellantur, reliquas partes afficiunt, inflammationem, febrem, delirium, neruorum diſtentionem concitantia. Iam verò ad reliquum, nempè ad tertium genus eorum, quæ cadere diximus, pergamus, hæ autem ſunt (vt non nulli concipiunt) faſciæ, quas aiũt, vbi laxæ ſunt, futurumque omnino eſt, vt cadant, vtiliùs longiori tẽpore cadere.

ſed

A sed hoc falsum est, siquidem, quæ malè affectis partibus circumdatæ sunt, satius est cadere quàm celerrimè, ne dum tempore: atque adeò expectare non debes, dum illæ cadant, sed citò ipse iuncturam soluens rursus moderatiùs deligare. quare non nulli ex iis, qui sic exponunt, fatentur expeditius esse, laxas fascias citò cadere. Sed, quod ab Hippocrate effertur, præcisè dicitur, nisi quiddam aliud intelligatur, vt vniuersa oratio sit huiusmodi /casura, quùm diutius manent, deteriora sunt iis, quæ celeriter cadunt/. sed, si hoc detur /cadere/ minimè probabiliter refertur ad alias fascias. Ecquis tam diu expectat in iis, quæ sponte sunt casura, cùm possit celeriter soluere, & rectè deligare? alij verò in contrariam partem inclinantes, veram quidem dixerunt orationem, sed explanando verba contorserunt. nam, quî non contorta est hæc expositio? Casura deteriora sunt, quàm non casura, præstat tamen ea citò decidere. vt vna sentẽtia contineatur priori parte orationis hactenus /casura deteriora sunt/: & rursus ab alio principio orsi legamus/ταχέως ἀποπεσόντων, hoc est citò cadant/. At contorta est (vt diximus) hæc expositio iuxta figuram loquutionis σύναρθρον appellatam. adde quòd si illud /casura sanè deteriora/ in vniuersum accipiatur, falsum est, compluribus enim cadere bono est. Melius est igitur (vt narrauimus) orationem ad ea referre, quæ superimponuntur, & ad partes casuras: fascias verò, & postremam expo- B sitionem reiicere.

24 *Ad quæ autem fasciæ spectant, vel quæ super alias dantur, vel quæ primæ iniiciuntur, vel vtraq;.*

Supplendum est /hæc sunt/: dein protinus legendum / fasciæ quæ primæ iniiciuntur, efficiunt, vt quæ abscesserunt, propellantur/ & quæ sequuntur. /Spectant/ dixit ἔχεται, eo significans, quasi desiderant, & sibi vendicant, & spectant, quæ rursus omnia idem sibi volunt, nempè quæ vinculi vires sint, quæ'ue opera. Voco autem nunc opera, non operas, sed effecta, quomodo domus opus est ædificatoris, fabri lectus, textoris vestimentum. In vinculis itaque, præsertim quæ ad fracturas adhibentur, binæ fasciæ obuoluuntur, antequam panni iniiciantur, secundum hos reliquæ. Priores duas Hippocrates proprio nomine dixit ὑποδεσμίδας: iuncturam verò, quæ ex his fit, nuncupauit ὑπόδεσιν. Audiamus deinceps ipsum dicentem, quæ præstare possint tam illæ fasciæ, quæ primò iniiciuntur, quàm fasciæ communiter. debuit autem primùm explicare cuius gratia vincula à medicis iniiciantur, quomodo primùm partitus est, asserens alia sanare, alia sanandi socia esse: tum qua via iniectum vnumquodque eorum sanet. ad curationis C enim consilium respicientes idoneam iuncturam inueniemus. indicabit autem consilium valetudo, quæ curabitur. Hippocrates tamen non ita scripsit, sed hactenus præfatus, qualem adhibere iuncturam debeamus, transit ad opera, & vires ipsius.

25 *Fasciæ, quæ primæ iniiciuntur, efficiunt, vt quæ abscesserunt, propellantur: hiantia coniungantur: contracta separentur: peruersa dirigantur: aut contraria.*

Abscessisse nunc dicit, quæcunque corpore integro cum alijs partibus iungebantur: hęc, cùm aduersa valetudo est, vnitatem & contactum non ampliùs retinent. Vnitas quidem abest omnibus fracturis, vlceribus, fissis, contusis: contactus verò abscessibus, sinibus, inflationibus, tumoribus. Hiantia dicit, quæ plurimum inter se recedunt, quod fit duobus modis, vel vbi ipsa tota, vel vbi oræ duntaxat inter se distant. Ergo consilium curationis est, quæ abscesserunt propellere: hiantia coniungere: peruersa dirigere, quod communiter ad omnia superiora pertinet. græci hoc ἐπανορθοῦσθαι & διορθοῦσθαι dicunt, significantes, quęcunque aliquo modo excedant, in statum restituere moderatum. Consilia igitur in vinculis adhibendis, hæc sunt: quanquam eo D rum vis non modò hæc præstat, sed interdum etiam contraria: cùm rectè iniiciuntur, hęc: quùm malè, contraria. Meritò igitur in extrema oratione adiicit /aut contraria/. constituit enim ostendere, quid fasciæ, quæ primò iniiciuntur, efficiant, & non tantùm de rectè adhibitis tractare. In principio sanè huius orationis /ad quæ autem fasciæ spectant, vel quæ super alias dantur, vel quæ primæ iniiciuntur/ loquitur de omni vinculo, non de optimo tantùm: si quis tamen de optimo tantùm velit ipsum agere, quod in extrema oratione additur, hanc sententiam habebit. Sicut in habitu præter naturam alia diducta, hiantia alia, non nulla peruersa conspiciuntur, sic videre licet alia vitia his contraria. corpore enim benè valente, quùm moderata cuncta sint, omne vitium inde oritur, quòd moderatio corrumpitur. Ergo, sicut quæcunque naturali habitu sunt, vbi cum quibusdam continuantur, vel quædam cõtingunt, amissa vnitate & contactu ægrotare & habere præter naturam dicimus, ita etiam, quæ neque continuabantur, neque se contingebant, vnitas & contactus morbo implicabit. quare, quùm hæc contraria sint, vbi curentur, contraria consilia exigent. Illa verò videbuntur rationi repugnare, quæ contraria sunt peruersis, directa'que nuncupantur. oportebit enim, & hæc (quantũ ex proposita oratione colligitur) peruertere,

tere, qui effectus non amplius est vinculi idonei, sed alieni. verùm, si quis meminerit eorum, quæ ab Hippocrate de femore, & de humero traduntur, comperiet his rectum habitum præter naturam esse. quùm secundum naturam in exteriorem & priorem partem gibba sint. Sed quendam hoc latuit, qui femur humerum'ue transuersum fractum, primò quidem rectum composuit, tum callo glutinandum in eo habitu deligauit: sed, quùm naturalem ossium habitum animaduerteret, eum'que seruandum esse intelligeret, sentiens fractum os non dum callo solidatum, aqua calida perfudit oleo copiosè adiecto: dein vehementer extendens, primò quidem perfregit, vt initio fractum fuit, tum naturali figura seruata composuit, post hæc ita figuratum naturæ commisit callo glutinandum. Quare verum est non solùm imprudentes medicos ob alienum vinculum contrariam vtilitatem superioribus afferre, sed optimos etiam de industria: quoniam, quæ præter naturam duplicata sunt, ad contrarias partes conuertunt: in iis, quæ coalescunt, coniunctionem soluunt. videmus enim quibusdam exulceratos digitos cohærere, ita labra, & palpebras. Spectare igitur hæc oportet in huiusmodi vitiorum curatione, quorum singulorum propriam iuncturam subiicit, primò proximis verbis agens, qua via parari fasciæ debeant. E

26 *Iam verò Fasciæ parentur leues, tenues, molles, mundæ, latæ, sine suturis, sine eminentijs: ita valentes, ne extentæ rumpantur, & paulo amplius: non siccæ, sed eo humore madentes, qui singulis sit idoneus.* F

Scripsit iam antè de fascijs, sed mutila quædam, ex quo colligitur librum hunc, neque ab Hippocrate fuisse adeò politè limatum, vt edi posset, neque à filijs. nemo enim post obitum Hippocratis eadem, vel breuissima etiam oratione attigisset, sed vel hæc, vel quæ antè proposita sunt, resecuisset. dixit enim superiùs /fasciæ mundæ, leues, molles, tenues/ nunc adiungit opus etiã esse, vt latæ sint, sine suturis, sine eminentiis, tum valentes, non solùm sic, vt non rumpantur, quùm vehementiùs extenduntur, sed eo etiã ampliùs, hoc est validæ sint, & firmę, quo fidelius teneant. Præcipit autem, vt sine suturis sint inæqualiter prominentibus, & sine eminentiis, quæ sunt in iis, quæ texuntur, interdum de industria, interdum inuito textore, oblongis quibusdam extantibus, modò ex ipso subtegmine, modò etiam ex purpura. sed & fœminæ in iis, quas vocant παρυφὰς, data opera omnino hoc faciunt. quæ omnia caueri iubet. At quod inquit /fasciæ parentur latæ/ iis annumerari potest, quæ minus accuratè proferuntur. nam, si angustis comparentur, poterit quis redarguere, conferens eas cum iis, quæ iusto latiores sunt: sed si ad moderatas, quod à moderato in vtramuis partem recedit, siue amplius sit, siue minus, id omne vitiosum est. Quorsum adhibeantur tenues, leues, molles, mundæ, superiùs dictũ est. Quod addit /non siccæ, sed eo humore madidæ, qui singulis sit idoneus/ ad fascias quoque refertur. quo autem motus argumento id præcipiat, euidentissimum est. in nullo enim vinculo siccas admouendas censet, sed ex eo humore madefactas, qui σύντροφος, hoc est idoneus sit singulis vitiis, quę curantur. Siquidem cerato liquido simplici, & quod picem habeat, & vino nigro austero madefieri has docuit in opere de fracturis, & de articulis. Quòd si iniiciantur siccæ, præterquam quòd ea ope carent, quam afferunt madefactæ, comprimendo ipsas partes, quibus superdantur, earum calorem augent, atq; ea de causa proximorum locorum humores euocant ad sedem affectam: quod, cum tumores excitet, cuiuis constat maximo esse detrimento. G

27 *Quæ abscesserunt quidem, eatenus, vt quæ sublimia sunt, sedem contingant: at non premant. Incipiendum verò à parte sana, & quà vlcus est finiendum, vt quod subest, effundatur, neque aliud vltra coeat.*

Siue fracti ossis partes præter naturam inter se recesserint, siue quæ coniuncta sunt, inter se dehiscant, siue magnum vulnus sit, coniungenda sunt, dum se tangant, non tamen vrgeant. H quandoquidem partes, quæ sic deligarentur, inflammatio & dolor inuaderet. De his autem nunc potissimùm loquitur, quæ ventriculi nuncupantur, id'que exempli causa, hoc enim ipse explanauit in sequentibus. Illud verò /eatenus, vt quæ sublimia sunt, sedem contingant, at non premant/ communiter refertur ad alia omnia, quorum naturalis contactus, vel coniunctio soluta est. sed, quæ proximè subiicit, cùm inquit /incipiendum verò à parte sana, & quà vlcus est, finiendum/ patet de tumoribus dictum esse. ab iis enim saniem effundi oportet, & glutinationis tempore nullum succum concurrere ad partem. quod sanè continget, vbi imum sinum adstringamus, dum comprimatur: tum paulatim vinculum laxemus, vsque ad os sinus, quod seruare apertum debet, & deuexum. sinus itaque, vbi puros reddiderimus, glutinare volentes, ea ratione deligabimus. At vbi latum os scapularum summum à iugulo recesserit, sublimior ipsius pars valenter comprimi, & cogi debet, nullum enim afferet incommodum eiusmodi pressus, quemadmodum, vbi iugulo comminuto altera pars eius sublimior sit: minus tamen comprimemus hanc quàm latum scapularum os summum, alias insuper fracturas minimùm,

veriti

A veriti ipsam inflammationem. Nos itaq; de omnibus, quæ abscesserunt, locuti sumus, Hippocrates autem exempli causa de solis sinibus, in quibus deligãdis, moderationem apertè docuit, cùm ait /quæ sublimia sunt/ hoc est, quæ abscesserunt, /sedem contingant, at non premant/, sedem videlicet id nuncupans, quod abscedenti corpori subiectum est. perpetuò autem debet inhærescere, insidere que quod admouetur. siquidem priusquam partes se contingant, nullo modo possunt inter se glutinari, glutinantur enim, cùm se contingunt, & non vrgent. In aperto sanè est neminem simpliciter imperaturum, vt sinus, qui glutinatione indigent, ita vinciantur, cùm primò vindicandi sint ab inflammatione, dein purgandi, aut siccandi: præterea si quid carnis tabuerit, reficiendum: at nec fissa, nec contusa, quę ad vlcera simul & sinus spectant, per propositum vinculum conuenit curare, quùm primò incidunt, sed simul atque inflammatione vacant, & sicca sunt. In vtrisque autem dixit continui solutione carnosas partes afflictari, cum eo quòd aliquid sanguinis inter eas subsistit, quod commune est abscessus & sinus. pars enim, quæ sic afficitur, quousque aperta non est, abscedere dicitur, id que vitium nominatur abscessus. Verùm, si quà aperiatur, vt humor, qui receptus est, exitum habeat, vitium iam non ampliùs abscessus, sed sinus vocatur. Omnia igitur hæc mala perpetuò iuncturam postulant, cęterùm non perpetuò simi- B lem. quoniam superueniente inflammatione iunctura ne per se quidem expetitur: sicut neque vbi suppuratio fit: quùm sinus iam est factus, & caro increuit, moderata admodum opus est, ita, vt quę abscedunt, sedem non contingant, per os enim demittenda sunt purgantia, & aperientia medicamenta: vbi glutinandi tempus est, quod Hippocrates nunc agit, necessaria est vincien di ratio, quam tradidit. Sed neminem decipi velim existimantem velle Hippocratem sinus omnes ita deligari. ostensum enim est non omnes, sed quibus nullum aliud accessit malum, nempè quùm nec inflammatio est, nec putrescit caro, nec sordes aut succus subsistit. quoniam ipsi vnius generis soli per se suam curationem admittunt. Hęc autem abundè fuerunt à nobis diffinita in libris de ratione curandi.

28 *Atqui obligentur recta rectè, obliqua obliquè, eo modo figurata, & quo minimè lædantur, & quo fasciæ non premant, non laxentur: quem habitum non mutabunt, quùm suspendendi, aut collocandi causa, mouenda erunt: sed similiter hæc omnia se habebunt musculi, venæ, nerui, ossa, benè contenta, & benè suspensa.*

Recta & obliqua nunc dicit non partes corporis, sed abscedentia, de quibus agit exemplo dumtaxat sinus adducto, qui ad longitudinem eius, in quo fit, relatus, prorsum vel rectus est, C vel obliquus. Rectum igitur nunc intellige decliuem, obliquum verò eum, qui talis non est. Vocauit autem rectum sinum, cuius os in inferioribus partibus situm est, imum in superioribus: obliquum verò, vbi spectat ad latera. Veruntamen fiunt etiam sinus, quorum situs his contrarius est, quippe quorum imum ab inferiori parte sit, os à superiori, quos, vt detur exitus saniei, imos aperire rursus oportet. quòd si os ab inferiori parte penitus non fuerit, sed à latere, necesse est commodum partis habitum & vinciendi modum, vt inde sanies excernatur, inuenire. tanta enim in talibus est habitus vis, vt sæpenumerò nos, eo variato, os, quod à superiori parte videbatur, in inferiori collocauerimus. Femur itaque, in quo sinus versabatur, os habens prope inguen, imum prope genu, sanauimus, quùm ita figuraremus, vt inguen genu superius esset, quod facilè cessit, ac sine dolore, popliti subiecto puluino molli: eádem quoque via sinus in posteriori parte cruris, quæ carnosa prominet, quorum os popliti finitimum erat, ad sanitatem perduximus, extremum pedem sublimiorem poplite collocantes: brachium præterea sinu detentum mitella suspendentes, sæpè curauimus, manum cubito altiorem constituentes: cubiti articulo similiter offenso, sic, vt sinus iuxta ipsum insidens à superiori parte humerum, ab inferiori brachium occupet, maximè accommodatur, qui nunc dictus est habitus, in quo articulus vtroq; D osse humilior collocatur, cubiti scilicet & humeri, in quo casu, duabus vtimur fascijs, quarum vtraque à vitio orsa ad os, quod in articulo est, finitur. Ergo, vbi sinus rectus omnino sit, iuncturam adhibebis, quæ in neutram partem inclinet, perinde, ac si fractum membrum deuincias, quod rectum debeat contineri: sed, si ad latus conuertatur, vinculum æquè eodem spectet, & is habitus seruetur, quo sanies exitum habeat. Deligare autem debemus affectam partem in eo statu, quo continenda est, scientes ea, quæ mutantur, magnopere lædi, ita, vt necesse sit, non nulla ex his, quæ attollebantur, subsidere, quædam, quæ deprimebantur, assurgere: quo necessariò fiet, vt quæ attolluntur, vrgeantur à fascijs, quæ subsidunt, cùm fasciæ relaxentur, non contineantur. Dixit autem Hippocrates in fascijs, quæ premunt ἀπόσφιγξιν: in iis, quæ laxantur, ἀπόστασιν: imperauit que, vt propriam sinui iuncturam iniiciamus, eum habitum deligentes, sub quo neque fasciæ premant, neque laxentur. nam, vbi laxentur, coguntur affectæ partes mutari. Quòd si vinciendi tempore simpliciter obliquum sinum duntaxat spectemus, obliquam iuncturam admouebimus in eo habitu, in quo durare vitiatę partes non possunt, vbi contineantur, aut suspendantur. vbi autem alligatę partes moueantur, non nullę adstringentur, non nullę laxabuntur. quę in figurando mutentur, ipse nominatim exposuit, cùm inquit /musculi, venę,

venæ, nerui, ossa/ his enim continetur corporis moles. Intelligendæ autem venæ sunt iuxta maiorum consuetudinem, non solùm, quæ nunc venæ nuncupantur, sed etiamnum arteriæ. Mens igitur totius orationis hæc est: cuius singula verba non admodum obscura sunt, fortasse tamen non ab re fuerit ea paucis declarare. ἀναλήψεος, hoc est suspendendi vocabulum accipit in brachio, quod, vbi deligatum est, collocatur in mitella, quæ à cubito ad manum excipiens, ipsum sustineat: θέσεως, hoc est continendi in crure. Patet autem id, quod suspenditur comprehendi sub genere eorum, quæ continentur. In fine orationis /benè contenta/ εὔθετα dixit, /bene suspensa/ εὔχετα: illud ad crura, hoc ad brachia refertur. E

29 *Tum eo modo figurata suspendantur, & iaceant, quo minimè lædant, & secundum naturam sint.*

Non aliud est, quod minimè lędit, quàm quod secundum naturam est: sed vni & eidem contingit secundum naturam esse, & minimè lędere. quid hoc sit in opere de fracturis satis ab ipso expositum est: quod & hîc etiam suo loco exponetur.

30 *Quæ verò non abscesserunt, contraria ratione.* F

Quidam adiecta negandi particula /non/ scripserunt /quę verò non abscesserunt/ asserunt q;, vbi abscesserit aliquid, vtendum esse vinciendi ratione superiùs posita, vbi non abscesserit, contraria. Ratio superiùs posita, incipiebat à parte sana, & super vlcus desinebat, coarctandi vim remittens. contraria igitur incipiet ab vlcere ac fractura, & superiùs procedet laxiùs adstringens. Sed qui verba hæc declarant citra negationem scripta, commonere ipsum aiunt, vt, vbi operam damus, vt quæ præter naturam contracta sunt, aut commissa, abscedant, superiorem vinciendi rationem immutemus. Perspicuum autem est, vbi ea, quæ admodum inter se iuncta sunt, quocúq; modo non conuenienter inter se concurrerint, deducere volumus, contraria vinciendi ratione opus esse. quin & in multis magnis vulneribus, in quibus, ima parte non sanescente, cutis agglutinatur, vel ex duplicatis oris altera super alteram excedit, item ad similitudinem orarum cutis, in illis fracturis, vbi fracti ossis extremitates altè sunt diductæ, quæ concurrerunt, abscedere debere, id quoque in aperto est. quod ipsum illis quidem ossibus accidit, quæ intrinsecus multum caua sunt. Hæc quidem per se vtilia esse certò scimus, quæ quis nunc reprehendere posset, vt malè adducta, eo quòd propositis verbis nullo modo accommodentur, ita enim habent /quę vero abscesserunt contraria ratione/. at non idem significatur his verbis /quæ verò abscesserunt/ atque illis, /quæ verò vt abscedant, operam damus/. debuerunt hi sicut priores negationem pręponere verbo /abscesserunt/ sicque orationem suæ sententię consonam reddidissent, scripturamque ita mutatam potuissent suo iure exponere: nam, si ita habeat, vt nūc habet, eorum explanatio aliena est. Ne putes igitur hîc de iis tractari, quę operam damus, vt abscedant, hęc siquidem in sequentibus ostendet: sed de ijs, quæ abscedunt, & non dum perfectè abscesserūt, vel quamuis perfectè abscesserint, non dum tamen versa sunt in sinum. amant enim hæc primò curationem, quæ dolorem leniat, concoquat, & pus moueat: sed postquam ad suppurationem venerūt aperienda sunt, vt exitum habeant: tum si quæ remaneant inflammationis reliquiæ, qua parte continetur pus, quod effunditur, soluendę sunt ex toto: deinde (vt posui) siccare conuenit, & carnem producere: quibus factis, vbi vnus ipse relinquitur sinus nulli vitio iunctus, ac neq; inflammatio est, nec sordes, nec superat humor, aut deest caro, ad glutinationem veniendum. Ergo nihil mirum est, si iubet contraria fieri in his, quę abscedunt. nouit enim quilibet, qui medicinalem artē professus in operibus eius versatus sit, abscessibus, qui maturari possunt, inimicum esse, si quid eius humoris in pus versum effundatur, magis enim ad rem pertinet, expeditius q̃ est intus subsistentē reliquum iuuare. in quo casu affecta pars, quod ad morbum attinet, vinculum non requirit, cùm hoc adhibeatur, non quo per se curet, sed quo iuuet curantia. Distat ergo abscedentium curatio à totis sinibus, in abscessibus enim expedit prius q̃ ad maturitatem peruenerint, nihil effundi: cōtrà in sinibus, excretis omnibus nihil intus relinqui. Pręterea abscessibus nullo ore prorsus est opus: sinus os requirunt, id q̃ apertum. Itē quę abscedunt, sub calido cataplasmate, & madefaciendi vim habente, coqui debent: sinus per vehementer siccantia puros reddere, siccos q̃ oportet. Ad hęc sinus proposito vinculo curantur: abscessus non alio nomine vinculū postulant, q̃ sanantiū pręsidiorū cōmoditate. Sed Asclepiades illud /quę verò abscesserunt contraria rōne/ referens ad vinculū, eius mentē vniuersam esse autumat. Quòd si partē sic figuratā deligaueris, vt fascię neq; premāt, neq; laxentur, hoc totum ſm naturā est: in iis verò fascijs, quę abscesserūt contraria efficito, hoc est contrario modo figurans deuincito. Scribit aūt ad verbū sic /Si quo modo parte figurata vinculū abscedat contrario figuratā alligato, vt si, vbi extēto cubito humerum deuinxeris, fascia nō maneat, sed recedat, cōtrà, atq; vbi extentus erat figurato, hoc est cubitū inflectens ipsum denuo vincito. quoniam verò secundum naturalem habitum crura extenta sunt, si, quem iis curuatis deuinxisti, extendere ipsa iusseris, cùm musculi locū mutent, diducetur fascia ab illis locis, à quibus musculi

recesserunt,

A recesserunt, quòd contrario modo figurentur, atq; vbi curuata erant. siquidem crura extenta vincienda sunt, eo'que modo figurata continenda/. Hactenus Asclepiades, proximum iam est, vt ad alia verba transeamus.

31 *Vbi verò hiantia coniungenda sint, in cæteris eodem modo, tantùm ab vlterioribus aliquid adducendum erit, & paulatim comprimendum. Primò quidem minimum, deinde magis, maxima compreßio contactu terminetur.*

Reducamus in memoriam id, quod summatim Hippocrates à fascijs, quę primę iniiciuntur, fieri dixit his verbis, quorum principium est /fascię, quę primę iniiciuntur, efficiunt, vt absccedentia propellantur/ tum ea, quę hactenus ab ipso prodita sunt. supplebimus enim hac via id, quod propositę orationi videtur deesse, sic, vt eo adiecto talis fiat /vbi verò hiantia cōiungere oportet, in cęteris eadem agemus, tantum ab vlterioribus aliquid adducemus/ & quę sequuntur. Hiantia verò nunc ab ipso dici existimandum est, quę, pręter quā q vltra debitū inter se recedunt, vtranq; etiam oram habent in exteriorem partem cōuersam: quod in vulneribus fieri constat, vehemēti interdum inflammatione accedente: vbi, cùm carne altè admodum vulnerata transuersus musculus incidatur, deinde non glutinetur, iungatur q; sed magna inflammatio sequatur, sub quà extenta cutis vtrinq; proximam oram attrahat, ab vtraq; parte vulnus hiabit. Eiusmodi figuram re B pręsentant labra inflammata palpebrę, & cutis quę glandem tegit: in capite etiam cùm aperta cutis est, vt locus terebrę sit, adiecta inflammatione hiantium speciem videmus, id q; sępius accidit, potissimum, vbi cute coacta spacium, quod in medio est, linamentis implemus. id quod interdū facimus, vbi aut musculorum vulnus transuersum altè insederit, aut sanguis eruperit, lintea carpta (quę μοτὰς vocant, id est linamenta) inserentes: atq; vbi timemus, ne cutis sanescat, vtrinq; contracti musculi partibus non glutinatis. Postulant sanè cuncta hęc vitia & alia pręsidia, quę inflammationem submoueant, verùm ipse nunc non quamlibet cuiusq; morbi curationē exequitur, sed eam, quę propriè vocatur chirurgia. Hiantium igitur vinculum idem est, quod abscedentium, quod ad reliqua spectat, orsum enim à parte sana paulatim ad cutem venit apertè vlceratā: sed eo distat, q in his ab vlterioribus incipit, q̄ in abscedentibus, quod'que compressionem intendit vsq; ad hiatum. In sinibus igitur vinculum ab imo incipiebat: at in hiantibus non rectè inde orditur, vbi quasi radix est, sed longiùs à parte sana. prętereà cutem paulatim adducit ad vlcus, quam compressionem non remittit, sed paulatim intentum primo ambitu cutem premit, deinde magis. Vocabulum /primo/ non nulli accipiunt in vno vinculo, non nulli in pluribus. q si ad C vnum referatur, notabit vinculi principium: sin ad plures, primum vinculum vniuersum ostendet. vtrunq; autem verè dicitur aliter in aliis affectibus, non genere, sed magnitudine inter se discrepantibus, siquidem oras leuiùs in exteriorem partem conuersas vno tantùm vinculo reducere ad naturalem habitum conabimur: vbi ampliùs hient, vi non cogemus, cùm primò deligabimus, tunc enim magis ad rem pertinet insistere inflammationi, q̄ componere hiantia. Adiicitur autem postremis verbis /maxima compressio contactu terminetur/ quoniam hiantia magis adduci possunt, q̄ vt se contingant: sed vbi sic adducta sunt, alterum altero vrgetur, & dolet, eo'que ipsorum inflammatio augetur. ducenda ergo sunt, quę hiant, vt se contingant, sed non vltra id. Hęc autem scriptura dupliciter legitur, in quibusdam exemplaribus /maxima compressio contactu terminetur/, quam agnouit Asclepiades: in alijs autem /maior compressio contactu terminetur/. quæ /maxima/ habet, sicut potior est, ita etiam vetustior.

32 *In diducendis iis, quæ contracta sunt, si inflammatio est, contraria ratione vti oportet: si ea non est, præparatione eâdem, sed vinculo contrario.*

Contraria ratio est contractionis, atq; hiatus, siquidem sub hoc labra plurimum inter se in con D trarias sedes recedunt, sic, vt alterum in dextram partem, reliquum in sinistram conuertatur: contrà ita inter se concurrunt quę contracta sunt, vt vel vnum alteri insidat, vel inter se duplicentur quodammodo, vel instar eorum, quę inuoluta sunt, implicentur: id, quod interdum ob inflāmationem accidit, non aliter q̄ contrarium malum, sub quo hiantis corporis partes plurimum inter se diductę in contrarias sedes recedunt. Neq; mirum est, si ab eodem morbo inflammatione videlicet, hi contrarij casus oriuntur, cùm non iisdem particulis vehementer inflammatis vtrunq; accidat, vt hient & contrahantur. in oculis enim, vbi exteriorem palpebrarū cutem ingens inflammatio malè habeat, & intentione quadam proximum locum afficiat, palpebra ob inflammationem intenta, in exteriorem partem conuersa apertè deprehenditur: vbi non cutis, sed interior tunica, quę vsq; ad nigrum oculi pertinet, valde inflammetur, palpebra tunc in interiorem partem trahitur. quę res, cùm ambabus accidit palpebris, morbum facit, quem χύμωσιν dicunt, sub quo aperire ęger oculum non potest. quod vitij genus labris interdum incidit, tum cuti quę glandem tegit, & ano: quorum causa eadem est, exteriores enim eorum partes inflammationis vi in interiora vertuntur. eadem vitia & in fœminarum naturalibus versantur. simile quoddam accidit & vulneribus, & iis, quę vtcunq; vlcerantur, interioribus enim partibus inflammatis peruertuntur

vlcerum labra in interiorem partem: sed concidunt etiam intrò, in quo casu extenuari & emacre E
scere ac putrescere eadem labra necesse est. nam quî aliter fieri posset, vt promptè introrsum con-
uerterentur? Deficit etiam pars interior, vel ꝙ non subministretur alimentum, quę res ad tabem
perducit: vel ꝙ subiectę carnis scalpelli opera plus iusto excisum fuerit, vel ꝙ putrescens absuma-
tur. Ergo huiusmodi affectibus succurrit idoneum vinculum, quod vbi inflammatio accedat, nō
solùm per se non iuuat, sed onere etiam lædit. Adhibetur autem commoditate medicamētorum
inflammationem curantium. quò spectans dixit Hippocrates debere nos, quę contracta sunt di-
ducentes, vbi inflammatio quidem est, contraria ratione iuuare, hoc est à vinculo cauentes. qm̄,
nisi magna necessitas vrgeat, vt quędam teneantur inflammatis partibus superiniecta, nullo mo
do deuincimus: cum q; hęc confidimus posse sine vinculo manere, fascias ad continendum non
iniicimus. Accipimus autem lintea q̄ tenuissima, & leuissima: ac circuitibus, quantū fieri potest,
rarissimis, vel vno tantùm etiam contenti sumus: quę res plures medicos latuit inflammatis par-
tibus, quà tumor esset, super cataplasmata imponentes duros & graues panniculos, multam lanā,
plures fascias, quę per se omnia sunt inflammationibus aliena, cùm onere potissimum offendan-
tur. Iam verò in iis, quę citra inflammationem contracta sunt, iubet, vt fasciarum præparatio eadē
sit, quę priùs: vinculum verò contrarium, atq; in hiantibus. Siquidem in illis fascia longè orsa, à F
parte sana, euoluta ad ipsum hiatum procedebat, paulatim q; compressio eius intendebatur: at in
contractis ab affecto loco incipientes fasciam euoluimus super cutem, quę iuxtà est. Adiungi ve-
rò hîc debet, quod ab Hippocrate prætermittitur, vt qui non constituerit ipsorum, quos memo-
rat, affectuum vniuersam curationem docere, sed eam duntaxat, quæ manu adhibetur. nos verò
vt sermo absoluatur, quod restat adscribemus. Vbi quid eorum, quæ contracta sunt (vt dictū est)
diduxerimus subiectum locum, in quem labra inciderunt, implere linamentis debemus, vel ido-
neo medicamento, donec contractæ partes proximæ cuti æquentur, tum propositam vinciendi
rationem admouere.

33 *Dirigere item vbi peruersa oporteat, cætera fieri eadem debent. In ijs autem, quæ recesserunt, adducendis, vincire opus est per fascias, quæ primò iniiciuntur: tum glutinare, atque suspendere: in contrariis verò contrà.*

Corpus peruertitur, vbi aliquid sua sede, modo in exteriora corporis, modò intrò in spacium
quodpiam laxius mouetur, quemadmodum in naso: qui, si quid vel ossis, vel cartilaginis in exte
riorem partem recedat, ab exteriori parte deprauatur: sin in foramen interius, ab interiori, ad cu-
ius exemplum reliquæ partes peruertuntur. Cōstat autem & in iis commune cuiusq; curationis G
consilium præsidia ostensurum. est autem commune vbiq; consilium contrariis cōtraria curare.
quocirca nunc etiam, quæ recesserunt, & per alia auxilia (de quibus tractare nunc propositū non
est) & per fascias coniungenda sunt. docuit autem ipse deligandi modos huc pertinentes, iunctu
ram (vt ipse anteà scripsit) ad ea quæ abscesserunt, quæ hiant, & quæ cōtracta sunt: glutinationē,
vt in opere de articulis ad ‖ nasum & maxillam: suspendendi rationem, quemadmodum, vbi in li
bro de fracturis inquit, ‖ Quod si vtroq; osse comminuto, vel eo, quod subiectum est tantùm, de
ligatum brachium mitella suspendatur, ea q; plurima circa fracturam detur, partes verò hinc atq;
hinc suspensæ sint, homini necesse est os ad superiora peruerti: sin ossibus sic fractis, mitella ma-
num duntaxat & cubitum excipiat, reliquum verò brachium suspensum sit, deprauatum specta
bit deorsum. debet ergo brachium suspendi per mitellam latam mollem q; multum brachij cum
prima palmæ parte æqualiter sustinentem/. Hæc igitur verba alienam suspendendi rationem, de
prauantem q; indicantia, deprauatorum quoq; curationem demonstrāt. Demus brachium cui-
piam in inferiora peruerti, suspendendum erit mitella angusta ab inferiori parte exceptum: at si
sursum intendens deprauetur, ea vtendum erit suspendendi ratione, quæ in inferiora peruertit,
per quam & regione iuxta primam palmæ partem, & cubito mitella cōprehensis, quod inter hęc H
est, nulla re fulcitur. Consimili modo, vbi prima palmæ pars in superiora cōuertatur, iuncturam
adhibebimus, quæ deorsum inclinet: hac complexi, quæ in vicinia cubiti sunt, alteram extremita
tem à prima palmæ parte sine fulctura relinquimus. itidem cubitum in superiorem partē inten-
dentem sic suspendemus, vt ipsum sine fulctura relinquamus. quæ suspendendi ratio efficiebat,
vt, cùm non dum peruersus esset, in inferiorem partem inclinaretur. Sed (vt summatim dicam)
quæcunq; deprauare possunt, quæ deprauata non sunt, eadem dirigunt, quæ in contrariam par-
tem sunt peruersa. Ad horum autem similitudinem deprauantur, diriguntur q;, quæ in femore,
& quæ in crure, cùm totum crus iacet. quod enim in brachio efficit suspendendi ratio, id iacen-
di in crure. sed supplere oportet /iacere/ vbi Hippocrates inquit /suspendere/. Illud autem in fi-
ne sermonis /in contrarijs verò contrà/ potest ad prædictos deligādi modos referri: intelligemus
enim ipsum velle vitia, quæ iis contraria sunt, contrario modo vincta curari, hoc est iis, quæ per-
uertunt ea, quæ præter naturam recta sunt, quorum in superioribus mentionem feci.

Sect. 2. t.29. & 43. 7a. 265. e. Et 266.f
Sect.1. t.51. 7a. 231.a

Galeni

GALENI IN HIPPOCRATEM DE OFFICINA MEDICI COMMENTARIVS TERTIVS

Vido Vidio Florentino interprete.

ARGVMENTVM LIBRI

Quæ in communi de Deligationibus dicta sunt, trahuntur ad rationem deligandarum fracturarum, sed pleraque in libris de fracturis & de articulis latius exponuntur.

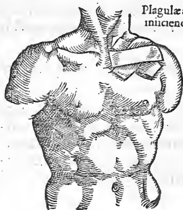
1 A.lib.4.f.5.t.2. c.5.fol. 484.b B

N fracturis, quod ad pannorum "attinet longitudinem, latitudinem, craßitudinem, numerum, longitudo quidem, vinculi longitudinem æquet: latitudo trium sit, vel quatuor digitorum: quod verò attinet ad craßitudinem, triplices dentur aut quadruplices: tot autem numero, vt neque plures sint, neque pauciores, quàm vt ambiant.

Scripsit in opere de officina medici, primò de naturalibus iudicandi potentiis, quibus vniuersi homines & ad tractationem omnium artium, & ad totius vitæ rationem vtuntur, necessariæ siquidem fuerunt, non solùm ad propositam medicinæ partem, quæ manu medetur, sed ad omnes in medicina morborum notas (σημειώσεις græcè vocantur) quæ sanè iudicandi potentijs discernuntur: proximè in proposito opere docuit, quibus constet medicinæ pars, quæ manu curat: tertiò, qualem adhibere vinciendi rationem debeamus, tum ab affectæ partis natura, tum ab ipso affectu indicium sumentes. In propositis autem verbis de fracturis agit, quæ spectant ad commune vitium continui solutionem. sic enim ego solitus sum hoc morbi genus appellare: sed Hippocrates corpora, quæ huiusmodi malo torquentur, abscedentia dicit, quare & malum non iniuria abscessus nuncupabitur, fietq; abscessus morbi quædam species, quã græci ἀπόστασιν propriè vocant & ἀπόστημα. Hæc diximus, vt
C in memoriam redigeremus, quæ in superiori expositione narrauimus: sed iam pergamus ad reliqua. De fracturis verba faciens, pannos ante omnia proponit, iubẽs, vt horũ longitudo sit æqualis vinculo, quod constat ex fascijs, quæ primò iniiciuntur, cùm eo nomine illi adhibeãtur, vt has fulciant, atque immobiles teneant: latitudo trium, aut quatuor digitorum, hominis videlicet qui deligatur: tum quod ad crassitudinem pertinet, triplices sint, aut quadruplices, quoniam, vbi fasciæ, quæ primò iniiciuntur, fulctura egent firmiori, quadruplices, vbi non tanta opus sit, triplices obiici abundè putat. Illud autem euidentissimum est, quòd, quo magis comminuta ossa sunt, eo debẽt firmiùs contineri. Numero autem tot, inquit, esse oportet, vt affectum membrum complectantur. at iugulum fractum, & costa, comprehendi in orbem nequeunt, sed magnitudo fracturæ in quibusdam pannorũ numerum indicabit. iugulo ternos pannos, quadruplices plerũq; imponimus. duos quidem primos ad similitudinem literæ X, vt medium vtriusque, quà inter se committuntur, fracturæ obiiciatur. tertium extendimus super reliquos duos in longitudinem iuguli, vt ea, quæ subiecta sunt, adstringat, & fracturam ipsam adurgeat.

2 D

Plagulæ asciatim iniiciendæ.

At quùm hi complendi causa iniiciuntur, longi sint, vt ambiant: latitudinis & craßitudinis coniectura fiat de eo, quod deest, id antẽ compleatur non confertim.

A. ibidem.

Miror Hippocratem non docuisse priùs vsum pannorum, deinde viam, qua quis eum possit cõparare. Vsus quidem "duplex est, vt cõtineantur fasciæ, quę primò iniiciuntur, & vt impleantur partes, quæ in extremitate tenuantur, quas ipse nominare solet ἀπόξυσιν & ὑπόξυρα, cuiusmodi brachium est iuxta primam palmę partem, & crus iuxta pedem, quibus iubet pannos in orbem circũdari, vt postquã iniectæ illæ fasciæ fuerint, quæ alijs superdantur, iunctura sit æquè crassa. Ergo, quùm pãni duplici de causa superdentur, & ad continendum, & (quod διόρθωσιν dixit) ad complendum, commonet, vt ita longi adhibeantur, vt corpus quod alligatum est, omplecti in orbẽ possint: lati verò, & crassi pro eo quod complẽdum est. nam, si longiores sint, quã vt partis ambitũ

æquent, necesse erit extremitatum alteram alteri insidentem reddere membrum tumidum magis ea parte, quàm vtrinq; sic, vt iunctura inæqualis fiat, atq; idcirco laxior: sin breuiores fuerint, quàm, vt extremi se tangant, quùm inter ipsos aliquid inanis spacij relinquatur, iunctura itidem contraria ratione inæqualis erit, siquidem locus in iis necessariò reddetur inanis & cauus, perinde atq;, vbi longiores erant, gibbus & eminēs. Edicit, ne huiusmodi panni semel subitò iniiciantur, sed paulatim, tenuiores quidem à superiori parte, crassiores ab inferiori. quòd si vnum subitò inieceris, locus talem habitum acquiret, qualem primò habuit membrum. E

3 *Ex fascijs, quæ primò iniciuntur duæ sunt, prior ab affectu orsa in superiori parte desinit: altera ab affectu deorsum procedit, inde sursum finitur.*

Suprà quoq; ostendi fascias, quæ ante pannos affectæ parti primò iniiciuntur, ὑποδεσμίδας ab Hippocrate nominari. Scripsit autem in libro de ‖ fracturis quorsum vtraq; imponatur. prior namq; ex ipsis non modò prohibet, quod concurrit, sed & eius quod in affecto loco receptū est, sursum aliquid expellit: altera non nihil sanguinis in vitiata parte superantis ad extremum membrum transmittit. Commune est vtriq; compositum os sine deprauatione continere.

Sect. 1. t. 23. & deinceps. 7ª 227. g

F

4 *Adstringendæ autem maximè sunt, quà morbus est, extremis partibus minimè, alibi pro ratione.*

Ibidem.

Horum item ratio in commentarijs de ‖ fracturis exposita est. In vniuersum autem sub omni vinculo, vbi subiecta caro magis adstringitur, humor in ea contentus ad proxima loca propellit: vbi verò leniùs, admittitur quod procedit ab iis, quæ vehementius comprimuntur.

5 *Comprehendatq; vinculum integræ partis quàm plurimum.*

Qua ratione hoc quoq; consilium dederit, manifestum est, quia cùm vinculum integræ partis multum complectitur, firmiùs continetur, & humor ab affecta parte ad ea, quæ iuxta sunt, magis exprimitur, reprimiturque valentiùs, quod à superiori parte descendit.

6 *At quod ad fasciarum numerum, longitudinem, latitudinem spectat, numero quidem tot accipiantur, vt à vitio minimè superētur, ut ferulas cōprimere non sinant, ut onere non lædant, ut inclinationis causa nō sint, nec effœminēt.*

Alij ferè omnes sub eodem nomine fascias habent, quæ primæ iniiciuntur, & quæ his superdantur: sed Hippocrates priores appellat ὑποδεσμίδας, quæ pānis superdantur ἐπιδέσμους. has igitur quot, quàm longas, quàm latas, adhibere conueniat, nunc persequitur. Imperat itaq;, vt tot sint, quot compositum os fideliter contineant. illud enim /vt à vitio minimè superentur/ id sibi vult quòd, vbi non superent, in contrarium incident, nempè vt cedant, & à vitio, hoc est vitiata parte superentur. quòd si tunc vincunt, quùm compositam partē immobilem conseruant, si quid hæc moueatur, iure dicet quis eas superari. Quod autem inquit /vt ferulas cōprimere non sināt/ nihil ampliùs notat, quàm quòd ferulæ, vbi fasciæ iusto pauciores sint, membrum prement, hoc est cogent atque vrgebunt, quæ noxa violatam quoque sedem afficiet: quin si tot adhibueris, vt laborantem oneres, sic quoque peccaueris, quùm modum excedas. quæ duo cauentes fasciarum numerum coniiciemus, ea obseruatione adhibita, vt neque premant, neq; onerent. Sed ne fasciarum numerus (inquit) causa sit inclinationis, quam dixit περίρρεψιν verbo inde ducto, ꝙ iunctura tota in alteram partem dextram vel sinistram περιρρέπῃ, id est inclinetur, id quod accidit ob exuperantem numerum fasciarum. Vsurpat autem verbum effœminare, quod ἐκθηλύνειν dixit. quidam in partibus vitiatis accipiunt, vt quas redditurus sit infirmas & molles superimpositorū linteorum numerus: alij in ipso vinculo, quod imbecillum fiet, quùm ferulæ, sub iniectorum linteorum numero laxiùs contineantur. G H

7 *Quod verò ad longitudinem & latitudinem pertinet, impleant trium quatuor, quinque, aut sex, longitudinem quidem cubitorum: latitudinem verò digitorum.*

Tot igitur digitorum, & cubitorū, illius scilicet, qui alligatur, superdari vinculum iubet. neq; vnum statuit longitudinis & latitudinis terminū, eo ꝙ nullum sit vinculum, quod adhiberi omnibus æquè longum debeat, sed numerum, longitudinem, & latitudinem fasciarum pro magnitudine fracturæ definit. atq; hoc est postremum vinculum, quod in opere de fracturis iniici voluit, quo tempore inflammatione à sede affecta sublata ueniendum est ad ferulas.

8 *Ambitus itaque panniculorum totidem sint, nec vrgeant.*

Imperat, ut panniculi toties fascias cingant, quoties earum unaquæque circuierit. Illud autem /nec urgeant/ ad modum refertur adstringendi. eatenus enim coarctari panniculi super fascias debent, ut firmiter maneant, sed non urgeant. At quid magis præstat, ꝙ coniunctè hanc partem

contexere

A contexere cum priori, vt tota oratio sit huiusmodi: /Ambitus itaq; panniculorum totidem sint, vt ne vrgeat/. quandoquidem premunt, vbi sæpius circumdentur. Expedit fortasse pro τοσαῦτα, id est totidem, legere τοιαῦτα, id est talia, σ tertia litera scilicet versa in ι. nam ambitus panniculorum qualitate potius, quàm numero vinculum exhibent moderatum.

9 *Mollia autem adhibeantur, & minimè crassa.*

Hæc omnia videlicet præcipit mollia adhiberi, & nõ crassa, cauens, quemadmodum suprà de linteis diximus, ita etiam nunc, ne subiecta corpora comprimantur.

10 *Omnia quę hæc pro longitudine, latitudine, crassitudine que sedis affectæ.*

Idem quoq; iam suprà dictum, vbi alia res agebatur, non huic dissimilis. Meminisse autẽ vbiq; conuenit ad vitiatæ partis longitudinem, latitudinem, & crassitudinem referri, quidquid de longitudine linteorum, tum latitudine, crassitudine, numero'ue propositum fuerit.

11 *Cæterum" Ferulæ, leues, æquales sint, ab extremo resimæ, ab vtraque parte vinculo paulo breuiores, crassissimæ quà fractura extat.*

A.lib.4.f.5.t.2. c.7.fo.484.g

B Spectant tam ferulæ, quàm panni, ad stabilitatem vinculi, ac firmitatem, panni quidem, vt fascias tueantur, quæ primò iniiciuntur: ferulæ verò, vt omnia, quæ subiecta sunt, muniãt, sic vt in vniuersum quatuor sint, quæ singula suum vsum præstant. In primis enim fasciæ, quæ primò iniiciuntur, compositum os continent, & affectum inflammari non sinunt: deinde panni, qui superdantur, delabi ipsas non patiuntur: tum ferulæ firmant, quas circumponi Hippocrates iubet leues, & planas. Est autem cõtrarium leui asperum, inæquale æquali, id q; quod asperum est, omnino inæquale est: at non sequitur, si quid inæquale sit, id prorsus asperum esse, quemadmodum nec via idcirco aspera est, quia inæqualis. potest enim cùm ascensu & descensu contineatur non aspero inæqualis & esse & appellari. quin & ferulas nihil prohibet leues esse, non tamen ęquales, nam vbi in latera, vel sursum, aut deorsum spectent, æquales vtiq; non erunt, poterũt tamen esse leues. Fracturis itaq; saluberrimum est ferulas nec asperas esse, nec peruersas, vtraq; enim de causa comprimunt, præterquam φ, quæ peruersæ sunt, vinculum quoque peruertunt, quo deprauato pars etiam, quæ comminuta est, deprauatur. Monet autem, vt ab extremo resimæ imponantur. resimas intelligere possumus leniter ab inferiori parte derasas, cùm, quæ ad finem vsque æquali C crassitudine sunt, vinculum ibi æquè atq; in cæteris partibus contineant, quod minimè opus est facto. placuit enim ipsi mediũ arctius adstringi, inde versus extrema laxari, extremis q; partibus omnium esse laxissimum: tum ferulas vinculo ipso breuiores superaccommodari, ne vltra ipsum vlla in parte cutem tangant, quæ sæpius intumescit, eò quòd humorem admittat sub fascijs depulsum. Crassiores item ferulas imponi voluit, quà fractura est, quandoquidem ad hunc locum potissimum pertinent.

12 *Atque vbi partes gibbæ sunt, & natura minimum carnis habent, vereri oportet, quæ eminent, vt iuxta digitos aut talos, vel imponendo, vel breuitate.*

Cauere iubet, ne iuxta ossium eminentias ferulę superaccommodentur, id quod duplici ratione fit, vel vbi nullo modo ab illa parte ipsius vinculi dantur: vel vbi adhibentur breuiores, quàm vt ad eminentiam pertineant, prius q; desinunt, quàm illam attingũt, quod expeditius est. In quibus autem vitamus ferulas, ne quid lædant, ab illis planè abstinentes, dixit /imponendo/: at /breuitate/ cùm longitudini aliquid demimus, quasi ita dixerit: Cauere debemus, ne ferulæ tangant, quod eminet, vel non imponentes, vel breuiores dantes.

D

13 *Panniculi verò fulcire debent, at non comprimere primò.*

Paulò suprà proximè à fascijs panniculorum mentionem fecit, non tamen expressit panniculos illis superiniiciendos esse, sed illud nobis consequutio ordinis indicauit: nunc autem ait /fulcire debent/ id est firmare ac stabilire, cum eo vt ne premãt: id q; vbi primò vinculum iniicimus, ita, vt si homo sequentibus diebus rogetur, respondeat se nihil sentire, quod comprimat, cùm liceat nobis per panniculos ferulas coarctare. Scripserunt quidam /primò/ non in fine propositorum verborum, sed in principio sequentium, ita, vt habeant /primò inuoluere oportet ceratum, molle, leue, purum/. satiùs autem fuit cerato molli, leui, puro, in sexto casu accipere, ita, vt oratio reddatur: Primò circa fractam partem cum ipso circundare fasciam oportet.

14 *Ceratum," molle, leue, purum.*

A.li.4. f.5.t.2. c.2.fol.484.d

Non enim fascijs ipsis aridis iniectis solam vitiatæ partis cutem cerato inungendam censet, sed subinde singulos etiam fasciarum ambitus. nam, si cute tantum illita siccas fascias dederis, eo præsidio affectas partes priuabis, quod per ceratum erant consequuturæ, cùm lintea ceratum ipsum,

quod cutem madefaciat, absorbeant, & eam ob id siccam reddant. Patet autem quam ob causam E
ceratum esse molle velit, cùm eo in vicem persusionis vtatur, quæ perficere quidē hoc ipsum po-
test: sed tutius id ceratum præstat, præsertim vbi tunc assidere vsq; medicus non potest, nec mini
strum nouit hominem laboriosum, qui'ue sedulo det operam ægrotanti. Iubet insuper, vt ceratū
illinatur non solùm molle, sed & purum, hoc est, cui nihil sit immixtū propolis, sordium, aut ter-
reni vel arenosi, præter ceram. id autem protinus etiam leue erit, nisi propter eas, quæ vocantur
ἐγκηρίδες, latius pateat leue, quàm purum. Leue autem λεῖν ab Hippocrate dicitur. quod verbū
non solùm inuenitur sic scriptum, sed λίβειν etiam, adiecta litera β ante ι: tunc q; non leue, sed li
quidum significat. Sic autē magis scribendum putant, quicunq; significatione verbi /purū/ cen-
sent leue quoque contineri, liquidum verò dicunt è regione aridi esse, quod non est tale.

De Aqva Calida

15 *Quod ad Aquæ calorē pertinet, & copiam, calor vehementior non sit, quàm ut infusa ferri possit à manu: Copiā, vbi relaxandum, extenuandum q; est, esse conuenit maximam: vbi caro producenda est, aut molliendum, modicam.*

Exigit fracturæ curatio, vt de aqua non nihil etiam dicamus. Vbicunq; igitur fasciæ resoluun F
tur, consuerunt medici omnes fracturas aqua calida perfundere, vt potè eius opem euidenter ex-
perti. Verùm in duobus peccare solent, qui ea vtuntur, in modo & qualitate. in hac quidem, quod ca
lidiorem infundant, vel frigidiorem, quàm opus sit: in modo quod longiori, vel breuiori tempore fa
ciant huiusmodi medicinam. Temperamenti igitur in qualitate iudicem constituit manū ipsius
curantis, qui manum suam aqua perfundēs, quam infusurus fracturæ est, potest pro fractura tem-
perationem iustam coniicere. latè autem patet, quam dico temperatio: & ad communem homi-
num speciem, non ad offensum duntaxat refertur, ea enim interdū & ipsi iusta videbitur. Ergo,
vbi primùm fascias solueris, hac perfusa poteris de homine quærere, nimis'ne calida, an gelida si-
bi videatur: atq; ita calidiorem vel frigidiorem perfundens pro ægrotante appositè temperabis.
Temperatum ergo aquæ calorem iudicari primò nostra manu voluit, quem quidem propriè ad-
modum perfectissime q; & omnium optimè iudicat sensus ægrotantis. Iam verò quādiu in per-
fusione aquæ calidæ perseuerandum sit, ex eisdem colligitur animaduersionibus, quibus frictio,
& quoduis præsidium calefaciēs. hæc siquidem admota, non modò euocare possunt ad affectam
partem, quod iuxta cōtinetur, sed ètiam digerere. Quocirca aquæ calidę, & ob corporis modum,
& ob diuturniorem & breuiorem vsum, contrarij esse effectus videntur. quoniam toto corpore G
inani, digerit magis quàm euocat: contrà repleto, magis euocat quàm digerit. tum paruo tempo
re admota implet amplius quàm detrahat: sed si longior mora in perfusione sit, digerendo plus
potest, quàm implendo. Iure igitur dixit, vbi relaxandum tenuandum q; est, maximam copiam
requiri: modicam, vbi molliendum, & caro producenda. Extenuantur protinus, quæ exinaniun
tur: non tamen ita protinus relaxantur, quæ extenta sunt, sed aliis mediis interiectis. quæcunque
enim multitudine distenduntur, cuiusmodi sunt omnia, quæ inflammatione tenentur, vbi exina
nita sunt, relaxantur: quæ verò frigore spissante, vbi calefacta sunt: quæ siccitate distēduntur, vbi
madefacta relaxantur. Rectè ergo ait aquā calidam laxare, vbi plurima corpori infunditur, cùm
hæc præstare valeat. Mirari verò te nolim, si diximus aquam calidam posse & superātem humo-
rem detrahere, & solidum corpus madefacere, alibi enim vtrumq; esse verum demonstrauimus.
Hæc igitur aquæ calidæ vis est, quæ, vbi pauca sit, quid præstare possit, proferre simpliciter non li
cet. si quis enim iterum vel tertiò infudisse, aut per spongiam fouisse, contentus sit, operam peni
tus luserit: sed, si modicè perfusione vtatur, Hippocrate auctore carnem producet, mollietque,
quibus eiusmodi præsidio opus fuerit. Quorsum verò adiecerim /quibus opus fuerit/ cognosce.
moderata aquæ calidæ perfusio graciliori corpore, ac repleto superanti humore, calefactam partē H
implebit: sed, si corpus macrum sit, & minimè repletum, carnem simul producet, & molliet. crea
tur enim caro in illis partibus, in quibus ali & crescere debet, quùm temperatam naturam inter
frigus & calorem habent, & sanguis sincerus iusto modo ad illas confluit. vtrumq; efficit calidæ
aquæ moderata perfusio. quandoquidem sanguinem cōcitat ad sedem perfusam: & ibi priùs exi
stentem carnem temperat, si frigida priùs erat, calefaciendo, si calida, refrigerādo, quùm calorem
euocat ad exteriora, & vtili humore madefacit, atq; idcirco etiam refrigerat. quemadmodum bal-
nea aquæ dulcis, hęc siquidem eos calefaciunt, qui ex itinere, immodico frigore emoriuntur: exu
stos verò non lædunt. videntur enim temperatæ aquæ solio delectari, & vindicari post balneum
à siti. Id etiamnum valet perfusio aquæ calidę, quæ si moderatè adhibeatur, carne implet, & ob id
particulam reddit molliorē. caro enim nuper coacta mollis est, vt potè, cùm sanguis haud ita pri-
dem concreuerit, quoniam casei modo, qui recens cogitur, generatur.

16 *In eo quod perfunditur, hac moderatione vtendum, vt, dum intumescit, finiatur, priusquam residat. Primò enim attollitur, posteà extenuatur.*

Modus

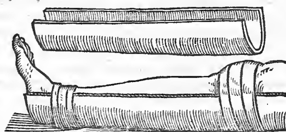
A Modus eius perfusionis, quę carnem producere, & mollire debet, est, vt desistamus, antequam perfusus locus incipiat residere. primò enim attollitur, hoc est in tumorem assurgit naturali maiorem, tum quia funditur sanguis, qui in ipso continetur, tum quia à superioribus partibus eò descendit: post hęc extenuatur, quia multũ sanguinis discutitur, tam eius, qui à superiori parte concurrit, quàm eius, qui ibi subsistebat.

17 *Contineantur autem molliter, æqualiter, & altiùs excitata quæcunque extant in corpore, cuiusmodi calx est, & coxa, ita, vt neque curuentur, neque peruertantur.*

Orationem hanc alij legunt, quasi totam coniunctè contextam: alij in duas partes seiungunt, & vtramq; seorsum explanant. Prior itaq; pars ita circumscripta est, vt suum habere absolutũ sensum per se possit. Ergo, siue contineri partes communiter intelligamus, vt sub continendi verbo comprehendantur etiam quæ suspenduntur, veluti brachium, siue ad solum crus referamus, optimum erit molliter contineri, & ęqualiter, & sublimiores. molliter quidẽ, ne laborans eo loci prematur, & ob prementium sensum inflammatione periclitetur, ne'ue coactus statum mutare, fractum membrum peruertat, quod seruari immobile debuit, & ex toto conquiescere: quæ verò inęqualiter continentur, dolent simul, & deprauantur, cùm alia parte sine fulcro sint, alia vrgeãtur. B non iniuria itaq; censet ęqualem habitum esse deligendum. ad hęc, vbi altiùs excitentur, defenduntur à materię cursu, cui, quùm opportuna sint, quæ in inferiorem partem inclinantur, inflammatione prehenduntur. Constat igitur prioris partis orationis sensum vnum esse posse, rectè'q; ita explanatam esse. Alterius verò partis, siquidem per se legatur, mens hęc erit. Quęcunq; in corpore extant, vt in calce & coxa, rectè contineantur, vt neq; curuentur, neq; peruertãtur. Sed quia non adiectum est /rectè contineantur/ idcirco non nulli eam pręcisam existimant, coguntur'q; cum priori parte ipsam coniungere. Rursus, si coniunctè ambę legantur, oratio non ampliùs manet communis, sed solùm ad continendum extantia pertinet. Qui in omnibus hęc accipiunt, cõmunem orationem fieri dicunt, eo ꝙ cum extantibus partibus, & reliqua intelligantur. quin, & Hippocratem ostendunt, non in hoc libro tantùm, sed & in alijs multis, ex vnius vel alterius rei exemplo res vniuersas complecti. quùm id, quod proponitur, euidentia antecellat ea, quę sunt eiusdem generis, sic, vt ex ipso intelligantur, quemadmodũ nunc ex calce, & coxa. Etenim, cùm omnes eiusmodi partes, quando affectę sunt, molliter & ęqualiter iacere, & sublimiores haberi debeant, in extantibus qualis coxa est & calx, id maximè seruandum esse perspicuum est. Sepiùs C autem diximus huiusmodi loquutiones prębere ansam aliis ad alia traducendi, sic, vt quod cuiq; visum fuerit, probabile credatur. quare de opinione, quę vera videatur, non conuenit sententiam proferre. Hoc igitur meminisse nos oportet, illud etiam non ignorantes in discrepantibus expositionibus, vbi in sententia non peccetur, non diu esse insistendum, satius enim esse, transire ad id, quod ad artem maximè pertinet, atq; in eo immorari, quod nunc facere pręstat. Ergo, quùm conueniat partes omnes molliter collocãdas esse, tum ęqualiter & sublimes, potissimùm quę extãt, qualis coxa est & calx, ad ea, quę restant, veniamus, vbi inquit/ ita, vt neq; curuentur, neq; peruertantur/. Rursus hoc loci iis, quę ad artem pertinent, annumerari debet extantis partis collocandę peritia. hęc, si iusto altiùs excitetur, membrum curuabitur: si humilior erit, peruertetur ac pręsertim, cùm is error accidit, vbi primò collocatur. Quę verò pręter medicinalem artem in oratione sunt, longam requirunt explanationem. In commentariis autem de ‖fracturis, sicut perfectè tractatum est de aliis omnibus, quę ibi pręcipiuntur, ita etiam de calce continẽdo, vbi ait /danda potissimùm opera est, vt imus calx optimè contineatur/. Sed consuerunt non nulli addere omnia vbiq;, totas'q; alibi positas orationes, quibus idem pręceptum continetur, adscribere, quod neq; biduo perpetuo fieri posset. quocirca scripta ita exponentiũ nemo legit breuiori spacio ꝙ̃ annuo. Sect.2.t.77.7ª. 241.

D Iam ergo quùm in libros de articulis & de fracturis commentaria scripserimus, hîc tantùm monuisse necesse est. Si quis igitur eos libros legerit percurrens celerrimè, quod nunc proponitur, ad vlteriora pergat, doctus à nobis, qui periculum fecimus, perfectos fieri artifices lata plena'q; docendi ratione, non breui & compendiaria: quam alioqui vtilem esse non inficior, cùm paucis cõtemplationem vniuersam complectatur.

18 *Canalis verò crus non dimidiũ, sed totum excipiat. Spectetur autem morbus, & cætera, quæ oriuntur incommoda manifesta.*

Canalis cruri subiectus

Agit hîc, vt cum iis, qui commentaria de articulis & de fracturis legerint, id manifestũ appellans, quod quiuis vnus è populo intelligit. Nõ nulla siquidem ita conspicua sunt, vt vniuersis appareãt, qualia sunt, quę proximè præcedentibus verbis narrauit. omnes enim

intelligunt fractum membrũ molliter & ęqualiter esse collocandum, incommoda tamen, quę ca E
Sect.2.t.64.7². 239.b nalis affert, non vident, nisi qui ab ipso perceperint in opere de ‖ fracturis, his verbis, quorũ principium est, De canali, qui fracto cruri subiicitur, incertus sum quid dem consilij. causam verò,
Sect.2.t.75.7². 241.f cur iure incertus sit, subiicit. Ac rursus alibi in ‖ eodẽ opere, vbi incipit, Si quis ipsi femori canalẽ subiiciat. tum compluribus adiectis in extrema oratione adscribit, Canalis igitur, vel totum excipere crus debet, vel nullo modo adhiberi. Voluit autẽ propositis verbis canalis vsum necessariũ non esse, si adhibeatur tamen, subiiciendũ esse toti cruri inguinibus tenus, non ad genu duntaxat pertinentẽ. Ex illis ergo manifestũ est, quod proponitur hoc loco, neq; ipsum per se ipsum patet. quoniã quantum spectat ad verba /non/ dixit /ἢ/, quę vox accipi potest, quasi disiungat, sed eã ab ipso vsurpari ad negandũ scimus. censet enim canalem vniuerso cruri subiiciendum innocenter. Eodem modo etiam vsurpauit ipsam Homerus in eo carmine,

Tutari incolumem populum non perdere conor. vbi /non/ dixit /ἢ/. quin & Thucidides etiã ita mutuatur. Vult autẽ spectandum esse morbũ, cuius gratia canalis admouetur, & alia omnia, quę lędere possunt. Morbus quidẽ est fractura grauis ossium cruris, ad cuius curationẽ opus est crure penitus immobili. canalis enim probatur à quibusdam, vt qui vtilissimè tũc subijciatur, quùm æger è lectulo surgit. id autem accidit, vbi vel desidere cupit, vel cubilis duriciẽ non ferẽs, F
Sect.2.t.64.7². 239.b ad alterum transfertur iam tunc stratũ, quod in opere de ‖ fracturis exposuit: vbi illud etiã ostendit, q̃ canalis, si non sit longior, q̃ vt vltra genu pertineat, nõ prohibet crus, quùm mouetur: infestus q; est, & sępiùs comprimit. Imperat autem, vt morbum intuiti, cuius gratia canali vtimur, & ea, quæ canalis affert incõmoda, ipsum modò accipiamus, modò repudiemus. namq;, vbi molestia, quam canalis exhibet, exuperet, vitandus erit: contrà, si vincat vtilitas, pręstabit crus, non vsq; ad genu tantùm, sed totum canali excepisse.

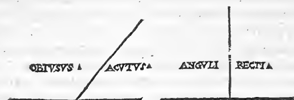
19 *Præter hæc porrectio, ab inferiori parte intentio, in diuersas partes ductio, cõpositio, alia q;, secundum naturã sint.*

In prioribus dictũ est porrectionem, quam πάρεξιν dixit vocari, quùm languens se ipsum prębet medico curandum. quo tpe medicus primùm cognoscit affectum ipsum infestantem: deinde ad curationẽ ipsam accingitur. At quùm necesse omnino sit affectam partẽ aliquo modo contineri, iure videtur secundũ naturam esse continenda: nam, si præter naturã iaceret, non mediocriter lęderetur. Postquã porrecta est, vel intendi solùm debet ab inferiori parte, vbi adeò tenera est, vt abundè sit, si à superiori parte teneatur: vel in diuersa diduci, vbi validior est. constat itaque, & hoc tpe satius esse ægro eum seruare habitum, qui secundum naturam sit. Quo facto proximum G est, vt componatur, ac tunc etiã conuenit eundem habitum tueri. Dehinc sequitur, vt cõtineatur, vel suspendatur, quæ duo non commemorauit nominatim, sed significauit, dum dixit /alia q;/. A.li.4.f.5.t.2. c.4.483.h

20 *De natura, quod ad actiones pertinet, animaduertendum est, quid requirat opus, quod fit, quod ad hæc: attendenda quies, medium, consuetudo. In quiete quidem, atque ocio considerare rectum habitum oportet, puta brachij: in medio, porrectionem, atque contractionem, quemadmodum, vbi cubitus cum humero propè ad rectum angulum figuratur: consuetudo idcirco spectanda est, quia non alius habitus faciliùs fertur, cuiusmodi est in cruribus, vbi extenta habentur. Quæ enim hoc modo collocantur, immobilia diu facillimè perseuerant.*

Præfatus in superioribus verbis /secundum naturam/ non immeritò hîc exprimit, quæ'nam sit hæc natura, quæ'ue sint eius notæ. Scribit autem /de natura, quod ad actiones pertinet, animaduertendum est, quid requirat opus quod fit/ quasi ita dixerit, naturalis habitus in actionibus quidem actionis proposito indicatur, & vsu, cui destinatur /quod ad hæc/ id est ad ea, quæ nunc proposita sunt, scilicet ad porrigendum, extendendum, componendum, collocandum, quùm homo ad nullum opus læsa parte vti debeat. Alias animaduersiones in peruestigatione habitus naturalis deinceps adiungit his verbis, /attendenda quies, medium, consuetudo/. quietem intelligit, H quùm homo feriatus ex toto in ocio est. vnde colligi rectum habitum testatur, sicut in brachio docuit, subiici cubitum volens, ei'que radium insidere. Eo medio ait apparere habitum inter extremam porrectionem, & contractionem, quod scribit propè accedere ad rectum angulum cubiti cum humero, quem ipse ἐγγώνιον dixit, quo volunt habitum appellari, qui est ad rectum angulum, sic, vt cubiti os cum humero rectum angulum ostendat. Verùm additur /propè/ vetustis omnibus exemplis, quam scripturam agnoscunt, qui hunc librum explanarunt. bis autem peccatur in hac scriptura, si ἐγγώνιον accipiatur pro habitu, qui acutum angulum habet. Quùm quòd acutus angulus dicatur, qui recto minor est, nam, vbi recta linea super rectam ducta angulos efficit ab vtraque parte inter se æquales, vterque æqualium angulorum rectus est, sed qui recto minor est, appellatur acutus, sicut qui maior, obtusus. habet rectus angulus eam magnitudinem, cui nihil addi, nihil demi potest, sed acuti, & obtusi anguli numero sunt infiniti. in recto angulo, nulla penitus declinatio est, quandoquidem recta linea super rectam ducta tunc vtrinq; rectum angulum facit, quùm in neutram partem inclinat, at vbi linea, quæ rectum angulum facit, vergat in alteram partem rectæ lineæ subiectæ, inclinationes maiores minores q; fiunt innumerabiles.

A

Non licet ergo, vbi quis rectum angulũ exprimi simpliciter velit, dicere, propè acutum. siquidem prius intelligitur rectus, postea acutus, quoniam (vt retuli) vnus est rectus, acuti verò ĩnumerabiles. meritò igitur dicet quis acutum quempiam angulum propè rectum accedere, sed, quùm plurimi sint acuti anguli, intelligemus illum esse, propè rectum, qui parum abest, neq; concursum rectarum linearum, à quibus producitur, ita acutum habet. ex quàm plurimis itidẽ angulis obtusis eos intelligemus propè rectum accedere, quibus rectarũ linearũ, à quibus fiunt, coniunctio modicè obtusa est. aliquem verò angulum propè ad acutum accedere incomprehensibile est, cùm acutus angulus non sit vnus. Non potest ergo ἐγγώνιον dici quod ad acutum angulum figuratur: tum quòd nemo ex gręcis appellat aut ἐγγώνιον per duplex γγ, aut ἐυγώνιον per ἐυ syllabam, acuti anguli figuram, sed, quæ rectum angulum habet, ea ἐυγώνιον B per ἐυ diphthongum, & ἐγγώνιον per duplex γγ nuncupatur. An ἐγγώνιον necesse est accipere id, quod ad rectum angulum figuratur, quod accidit, vbi cubitus cum humero facit angulum rectum: exquirere autem, cur Hippocrates prope, adiungit? Dicemus igitur & nunc, quod sæpius dicere consueuimus, obscuræ orationis explanationem non certò sciri, sed, si quid probabile sit, cum eo vt quod propositum est verum sit, & auctoris sententiæ non repugnet, accipiẽdum esse. huc itaque incumbentes verbum /propè/ conabimur enodare. Statuamus ἐγγώνιον figuram, quùm vna sit, neque minui posse, neque augeri: nobis autem non licere brachium ita collocare, vt ossa ad angulum rectum sine vlla inclinatione inter se committantur, sed satis esse, si non ita multum ab huiusmodi figura recedant, pręsertim cùm neque Hippocrati placeat is totius brachij habitus. demonstrabo enim naturalem habitum prope rectum angulum esse, sed paulum recedere ad obtusum, hoc est spectare ad porrectionem: demõstrationem verò ab ijs accipiam, quæ ipse scripsit, nam de quiete ait, & de consuetudine, indagare nos posse naturalem habitum, ex ambobus coniunctis conficitur consilium vnum compositum, perinde quasi quis ita dixerit: Collocandi rationes, quibus iacere singulæ partes solent, quùm ociosæ sunt, in curationibus quoque eligi debent, nam in partibus commodè figurandis, id patet primò studendum esse, vt "minimè C doleant. Verùm, si huiusmodi quiescentium habitus à laborantibus non seruetur, sed alio modo iaceant sine dolore, haud diu mansuros esse manifestum est. Igitur, si respexeris ad homines ociosos, plerunque comperies brachia non penitus media, inter porrecta ex toto, & ex toto curuata, sed ad porrectionem magis accedentia, id quod etiam accidit in altera habituum oppositione. Cuncti enim homines, vbi defessi sunt, brachia aperientes, habitum eligunt medium inter pronum prorsus, & supinum, vt qui omnium maximè dolore careat, coguntur tamen paulum inclinare in pronum. Volens igitur Hippocrates hæc exprimere, cùm non esset, quòd rem pluribus explicaret, adiecit verbum /prope/. Quod autem ea ratione, quam dixi, inter cæteras maximè collocari cubantem iuuet, præcipuè intelligunt, qui sunt in eiusmodi artis operibus versati, hac enim oratione audita veram esse rem comprehendunt. Itaque, vbi mens auctoris propter obscuritatem dubia est, expositorem tueri auctoris sententiam, & propositæ rei veritatem oportet, sic enim, qui discunt, vtilitatem cõsequentur. Hoc igitur consilium seruare in omni expositione conor. quod quidam expositores, neq; si operam darent, assequi possent, vt qui medicinalium operum sint expertes, & cauillatorum vestigijs insistant, fiant'que ex eorum numero, qui λογικοὶ ἰατροὶ vocantur, id est verbotenus medici, quorum causa vulgo suspecti sunt qui rectè vtuntur D ratione. Hæc, & si rarò explicentur, teneri memoria debent. Accedamus nunc ad ea, quæ proximis verbis subijciũtur, quemadmodum habitus inter pronum & supinum omnium minimè dolori est, cui assueti sunt ferè omnes plurimum tempus ætatis: ita etiam se res habet in cruribus extendendis, extenta enim crura iacere diu queunt immobilia. Mutandum verò necessariò non esse membrum in alterum habitum minus iocundum ostendimus in libro de musculis, vbi mutationis quoque causam adiecimus. quare id non amplius ostendendum est, sed in memoriam reuocandum, quemadmodum & illud etiam, quòd citò ad eundem habitum reuertemur. sed necessarium non est causam referre, longiorem enim sermonem desiderat. satius itaque est sententia Hippocratis ad vnguem seruata aliud quid pro causa tradere, quod iuuenibus magis expediat, quod'que à nobis disputatum est in libro de motu musculorum. Igitur in commissura humeri cum cubito, habitus naturalis medius est inter vtrunq; extremum, nempè eius, vltra quod porrigere, & eius, vltra quod curuare, brachium non licet. Apparet autem, vbi ossa carne nudentur, duobus processibus terminatum cubiti cauum, quo recipitur humeri ambitus cardinem repręsentans, quem duo tubercula medium complectuntur: tum in vltima porrectione posterior

A.l.4.f.5.t.2. c.4.483.h

cubiti

cubiti processus coniectus in sinum humeri posteriorem, non secus quàm in extremo flexu E
prior in priorem. quibuscunque verò sinus posterior natura magis sinuatur, præter extremam porrectionem cubitum adducunt ad exteriorem partem, sicut contra, qui eum recessum iusto minus cauum habent, perfectè brachium non extendunt. Vt non sunt autem consimiles in omnibus structuræ articulorum, neque certi in omnibus extendendi fines; sic neque medium erit in omnibus idem. quare vbi medium habitum inter extremam porrectionem, & vltimum flexum naturalem, esse affirmamus, medium non ad vnguem accipimus; sed sic, vt latè pateat, quod medium Hippocrates appellat κοινὸν. Verùm, sicut nullo modo fieri potest, vt medius ex toto habitus seruetur, vbi nec adijcere latum vnguem, nec demere queas, sic non expedit brachium longè ab hoc medio figurari. Id enim interest inter artificiosam coniecturam, & eam, quæ artis est expers, quòd artificiosa exquisitam moderationem propè attingit, quæ artis est expers, plurimum non nunquam aberrat. Posset itaque Hippocrates iuxta hanc sententiam monuisse, vt seruetur habitus prope ἐγγώνιον, hoc vocabulo rectum angulum appellans, vt qui nos coniectura ductos, non longè recessuros esse ab exquisita moderatione existimet. Sed iamiam persequar, quod pollicitus sum me relaturum iunioribus, quod ad hunc locum maximè conferat. Habet consuetudo præcipuam in medicina vim, ita, vt à clarissimis medicis natura aduentitia nuncupetur. quam constat inter ea, quæ necessariò admodum spectantur, Hippocratem vbique numerasse in indicandi facultate tribuentem ei secundas, illa videlicet primas occupante, quæ à natura sumitur. collocandi enim ratio, quæ ab hac indicatur, eatenus inferior est, quatenus exquisitè in omnibus eadem esse non potest, sed pro cuiusque consuetudine variatur. Conspexi ergo quosdam totum diem considentes, qui artes exercent sedentarias, alios stantes, aut ambulantes: censui'que non immeritò ijs magis extenta figuranda crura esse, qui bonam temporis partem habere sic collocata consuerunt, ex contrario minus extenta, quibus curuata diem vniuersum detinentur. experimento autem rem comprobans, comperi qualem speraui. Brachiorum verò eadem est ratio, iacere enim ad rectum angulum debent, sed propius ne accedere ad ipsum oporteat, an longius abesse, ex consuetudine intelligitur. Verùm homines, quùm quæ à ratione excogitata sunt, experimento dijudicant, tunc rei excogitatæ certum indicium habent, vbi experimentum à ratione non dissentit. itaque præceptum hoc ab omnibus amicis comprobatum firmiter iam constitutum est ad hæc maximè pertinere. Arbitramur ergo Hippocratem voluisse habitum, qui ad rectum angulum ad vnguem est, pro consuetudine variari: mutationem verò exiguam esse, hoc est, prope rectum angulum accedere. G

21 *In mutatione verò, postquam adhibita intentio est, hæc similiter se habeant, quòd ad habitum pertinet & situm, musculi, venæ, nerui, ossa, benè admodum contineantur, & bene figurentur.* A.l.4.f.5.t.1.c.4.483.h

Hæc superius etiam dicta sunt, si quis autem ex toto ipsa detraxerit, præceptis nihil dempserit. Accidit enim in huiusmodi libris, quibus multa summatim continentur, vt auctor easdem res aliter atque aliter adscribat, ea de causa, vt consideret, quibus verbis, eas potissimum explicet: librarius verò postea, vbi repperit scripta non nulla in margine, non nulla in ipso spacio, in quo contineri scriptura solet, vniuersa in ipsum spacium cõgerat, quo ordine maximè censet conuenire. Id igitur, quod propositis verbis ostenditur, eius generis est. Complura diximus attendi tempora in eo, qui curatur, primum, vbi ad medicum accedit aliquo prorsus modo figuratam habens affectã partem: alterum deinde, quùm se præbet medico, qui intuitus partem, & vitium eius cognoscat, & qua præparatione ad curationem opus sit. Sequitur deinceps tempus præparationis, & postmodum intentionis, tum ossa componendi, vbi fracta fuerint, & restituendi, vbi prolapsa, dein alligandi, postremum omnium est tempus suspendendi in brachio, continendi in crure, & in locis iuxta spinam, & caput. Ἕξιν igitur, id est habitum hîc vocauit παρὰ τὸ ἔχειν, quod habeat eam rationem, qua partes continentur figuratæ eo tempore, quod ab iniecto vinculo proximum est: huic è regione opposuit situm eorum, quæ continentur, nempè triũ crurum, capitis, & totius spinę, sic, vt habitum accipere in alijs debeamus, vt puta in iugulo, brachio, latere, capite humeri, lato scapularum osse, malis, maxilla, & siquid aliud simile est. censet enim opus esse, vbi prędictę partes affectę mutantur, non nullas rectè iacere, puta quęcunque contineri possunt, non nullas rectè figuratas haberi, nempè, quę contineri non possunt. Dixit autem, quę continentur εὔθετα, alia verò εὔοχετα. cætera in alijs ex dictis temporibus diuersa sunt. Commune est omnium vnum & idem naturalis scilicet partium status, ad quem spectare iubet illum, qui postremo tempore vinculum diu seruandum constituit. nam, si membrum alio modo figuretur, dum alligabitur, postremo tempore etiam mutabitur musculorum, venarum, & neruorum positio, ac neque εὔθετα erunt, neque εὔοχετα, hoc est neque rectè continebuntur, neque rectè suspendentur. H

Intendere

22 A *Intendere autem illa valentissimè oportet, quæ maxima sunt & crassissima, & vbi vtrumque os comminutum est: minus vbi id, quod subiectum est: minimè, vbi id, quod superius.*

Intendere (inquit) valentissimè oportet, quæ maximis & crassissimis ossibus continentur, & corpora, quæ ipsa cingunt, hoc est musculos. hi enim sunt, qui potissimum intentione indigẽt, vt quibus maximè vis insit ad sua initia recurrendi. ex harum partium numero est femur, deinde humerus & crus, post hæc brachium, postremo, quæ iuxta manum sunt & pedem. excipe hic quę in spina sita sunt. Sed quod ait /vbi vtrumq; os fractum est, magis extẽdere oportet/ intellige cubitum & radiũ: qđ verò subijcit /minimè/ id est leuissimè, ac maximè moderatè: /vbi id, quod superius/ accipe in brachio radium. quæ omnia (vt retuli) discussa sunt in opere de fracturis.

23 *Quòd si iusto valentior intentio adhibeatur, noxia erit, prærterquã in pueris: partes aũt paulo altius excitentur.*

Si ossa in pueris, vel vbi franguntur, vel vbi suis sedibus excidunt, minus quàm expedit, extendantur, tantùm rem procedere non sinent. nam nec componentur, quæ fracta sunt, nec quę prolapsa sunt, restituentur: sed si valentius extendantur, proprium affertur detrimentum. quo qui-
B dem tempore vis adhibetur, dolor excitatur, postea inflammatio superuenit, febris, neruorum distentio, & interdum etiã resolutio. quod testatur se vidisse Erasistratus in humeri capite nimium extento. Minus tamen alijs pueri lęduntur, si vehementius extendantur, propter humorem corporum & molliciem. nam, vt lora plurimum citra noxam distẽduntur, quùm mollia sunt & madida, abrumpuntur verò, cùm arida sunt & dura: ita musculi, atque nerui, quùm madent, & molles sunt, ducentem facilè subsequuntur, neque multum dolent, neque rumpuntur: sicci verò & duri, quùm, nisi magna vi cogantur, extendi nequeant, grauiori dolore vrgentur, non solum si iusto magis, sed etiam si modicè intendantur. in eo enim casu neruorum ac musculorum fibræ conuelluntur, rumpunturq́;, quorum nihil manet pueros, neque enim postea inflammatione, atque idcirco febre, delirio, neruorum distentione, ac resolutione, prehenduntur. Ipse igitur de pueris verba fecit, quæ transferenda nobis sunt ad eunuchos, fœminas, tum ad eos, qui natura siue consuetudine madent, & molli carne sunt, cùm istiusmodi corporum temperamenta ducenti facilè pareant, neq; sentire offensam vllam grauiorem soleant, si vltra debitum extendantur: at quibus vel natura, vel consuetudine corpus induruit, vix cedunt extendentibus, atque ea de causa minus ipse censuit à medicis esse extendendos, valde siquidem lęduntur, vbi immodica vis ad-
C hibeatur. Quod verò ait /partes autem paulo altius excitentur/ item duplici de causa proponitur, & vt fidelius contineantur, dilabuntur enim, quæ contraria sunt: & ne doleant.

24 *Bene repositi articuli exemplum sit ille, qui cognominis, qui par, qui similis, qui sanus est.*

Cognominem Hippocrates dixit ὁμώνυμον. satius autem fuit dixisse συνώνυμον, alia enim sunt ὁμώνυμα, quàm quę hic tractantur. homini quidem homo, & equus equo, tum canis terrestris terrestri, marinus marino, συνώνυμος est. quæcunq; autem nomina in multis singularibus speciem vnam significant συνωνύμως in ipsis dicuntur: contra ea, quibus differentes species appellantur, vocare solemus ὁμωνύμως dicta, & quę sub ipsis sunt, atque exprimuntur, ὁμώνυμα habentur. qui dicetur igitur brachium brachio comparatum ὁμώνυμον, quando speciem eandẽ habet? Sed non expedit in verborũ controuersia immorari. Quę sequuntur magnum in medicina momẽtum habent, quibus iubemur, cùm prolapsum articulum in suam sedẽ restituimus, vti exemplo cognominis, paris, similis, sani. cognominis quidem, vbi humerus cum humero cõfertur, cum brachio brachium, femur cum femore, crus cum crure: paris in eodem homine, & non in alio, quam rem in opere ‖ de articulis declarauit his verbis /spectare que in articulis, non quidem alterius homi- Sect. 1.t.34.7ª.
D nis/: pari autem adiecit similem, potest enim, cum quo confertur, par esse, vt sanè similis non sit, 257.f
cùm sæpe alter humerus vitio quopiam tabuerit, aut abscessu ęgrotauerit, vel crus valgum sit, aut varum: atq; idcirco sanum rursus adscripsit, ne quid nos perperam accipiamus, nõ grauatus verbum, quantum est in vi, idem penitus iterare, nam, quod par est, vtique sanum est, si simile sit, nisi vbi vtrumque membrum eodem modo sit affectum. tunc autem in alijs hominibus spectandum erit, in quo casu conuenit simili sanum adijcere, sed, si in eodẽ homine consideretur, abundè erit dixisse sanum, quod simili comprehenditur. fortasse autem Hippocrates vtrumque scripsit, vt in alijs scriptum inuenitur, animo accipiendi non vtrumque, sed alterum tantum, librarius verò vtrumque adscripsit.

25 *Frictio ad resoluendum valet, & adstringendum, præter hæc ad implendum, ac minuendum. Nam, si dura sit, adstringitur corpus: si mollis, resoluitur: si multa, minuitur: si modica, impletur.*

Adstringere intelligit durare: resoluere, laxare, & mollire: minuere, extenuare. sub dura enim frictione carnẽ pertractatam verisimile est reddendam esse frictioni similẽ, dum adstringitur premiturq́;: sic & sub molli carnẽ similem afficiendam, eo ꝙ contraria pręstet, atq; dura: multa insu-

per,

per, cum demere plurimũ possit, extenuari corpus probabile est: sed non similiter plerunq; refici ea quæ multę contraria est, pauca videlicet, verũ modica, quod superius dixit de vsu aquę calidæ. paucissima enim fricatio, non secus, ac exigua aquę perfusio, nihil efficit, quod sensu percipiatur. Perfricare igitur oportet, vbi implendũ est, quoad indicia conspiciãtur, quę tradita de perfundẽdi moderatione fuerũt, quùm ait /dum intumescit priusquã residat finiatur: primò enim attollitur, postea extenuatur/. demonstrauimus autem in secundo de tuenda sanitate ex ijs, quæ frictio præstat, nihil ab Hippocrate prætermissum. Illud verò, quod multos latet, ignorare nõ oportet, quãuis ἀνὰ sursum significet, τρίψις frictionem, ἀνάτριψιν vocari à gręcis nõ modò eam frictionem, quæ ab inferiori parte sursum procedit, sed quamlibet, quouis modo intendat: raro q; legi apud ipsos vocabulum τρίψεως, consuerunt enim appellare ἀνάτριψιν, quam nunc dicimus τρίψιν. E

26 *Sed, quod ad vinciendum attinet primum vinctus premi se maximè dicat, quà vitium est, extremis uerò partibus minimè: fulciri item fascias, & non vrgere se, id que non vi, sed numero, eo ipso die, quo deligatus est, ac nocte paulo magis, posteriori minus, tertio autem laxari. Reperiatur postridie in extremitatibus tumor mollis, tertio die cum resoluitur, quod vinculo exceptum fuit, extenuatum. Id que seruandum est quotiescunque alligatur, cum que iterum vincitur, intelligendum est conuenienter ne iniectum vinculum fuerit. In posterum enim expedit plura atq; arctiora lintea dare, ab hinc tertio die plura adhuc atque arctiora, deinde septimo die à primo resoluto vinculo ossa gracilia in conspectum veniant, & facile tractentur. At, vbi ferulis alligatis locus gracilis sine prurigine, atque exulceratione fuerit, supersedendum est vsque ad vigesimum diem ab ictu: si quid suspectum sit, soluere interim ferulas conuenit, & tertio quoque die coarctare. Eodem autem modo figuratæ habendæ partes sunt, dum suspenduntur, dum continentur, atque dum alligantur.* F

Fulcimenta constat à græcis appellari, non solum ἑρμάσματα, sed ἐρείσματα, vel ex eo, quod Poeta ait in eo carmine, ὑπὸ δ' ἥρεον ἕρματα νηῶν. ad cuius similitudinem fulcire dictum est ab Hippocrate ἡρμόσθ, quod quasi insidere significat, & inhęrescere. Id autem fieri iubet linteorum numero magis q̃ pressu, caueri enim per se voluit linteorum pressum. Sed hæc & alia multa, quæ & præpositis & sequentibus verbis continentur, abundè explanata sunt in opere de fracturis, & de articulis. quare, si quid obscurum est, non est, quod exponamus, transferamus que huc quæcunque ibi perfectè prodita sunt, atque ideo quasi rem apertam prætermittendum existimo. ille enim qui non modò magis appositè, quàm ego, sed, qui omnium optimè potuit dicendo sensa mentis aperire turpe duxit,

Quod clarè expressum est iteratis dicere verbis. G

His igitur relictis, vt potè, quæ plana sunt ijs, qui commentaria de fracturis & de articulis legerint, ad ea, quæ restant, progrediar.

27 *Capita figurandi ex consuetudine & natura vniuscuiusque membri colliguntur: Species verò, ex cursu, statu, cubandi ratione, ex actione, & ocio.*

Apertè quoq; ex his verbis intelligitur librum hunc, qui summatim rẽ complectitur, post obitum auctoris editum fuisse. nam, qui huiusmodi libros excribunt, si qua sint, quæ duobus modis, vel in margine etiã, apposita sint ab auctore, vt postea cõsideret vtro exprimere mẽtem suam prestet, soliti sunt omnia describere in ipso opere. quis enim adduci posset, vt crederet cum voluisse hîc eadem iterare nulla ratione cogẽte, presertim cum summopere studeat breuitati? Sed cùm maiores nostri hæc duxerint explananda, nos quoq; illos sequemur. Patet igitur capita collocãdi dicta esse quasi proposita, ad quæ intendentes idoneũ cuiusq; partis habitũ inueniemus. quin & consuetudinem vnũ esse ex ijs propositis supra memorię prodidit, cùm inquit, Pręter hęc porrectio, intentio, in diuersas partes extensio, compositio, alia q; secundũ naturam sint. De natura, quod ad actiones pertinet, animaduertendum est, quid requirat opus, quod fit: ad hæc, attendenda quies, mediũ, consuetudo. in quiete quidẽ atq; ocio considerãdus rectus habitus, puta brachij: in medio porrectio, & contractio, queadmodum, vbi cubitus cum humero propè ad rectũ angulum figuratur: cõsuetudo idcirco spectãda est, quia nõ alius habitus facilius fertur, cuiusmodi est in cruribus, vbi extenta figurantur, nam, quę collocantur hoc modo, diu facillimè possunt immobilia perseuerare. hęc cũ paulo anteà scripserit, quî deterius iterũ hîc repetet? Proposita igitur cõsuetudine & natura vniuscuiusq; mẽbri, deinceps species hoc est differentias ipsorũ colligendas esse ex actionibus arbitratur. Non nulli verbo /species/ adiecerunt /mẽbrorum/ ita, vt oratio sic habeat /species membrorum/. de cruribus autem gratia exempli dixit /ex cursu, incessu, statu/ cui addidit cubãdi ratione/ quod idem est, ac verbum superius scriptum, videlicet /quies/. his rursus subiecit /ex actione & ocio/ actionem accipiẽs pro incessu, cursu, statu, singularibus actionibus, ocium verò pro quiete. Quare nihil amplius his verbis exequitur, quàm actionem & quietem. Neq; propterea, quod in principio huius orationis naturam membrorũ nominauerit, existimari velim alterum nunc collocandi modum indicasse, cùm nullum aliud naturæ tradiderit indicium præter actiones, quod totum sic habet, quemadmodum in verbis paulo supra scriptis docuit. H

A docuit. quocunque autem tempore curationis eorum affectuum, qui manus auxilium desiderant, vnus seruandus est partis habitus, qui secundum naturam est, quem inueniri ait ex quiete atque ocio, id est vbi quis conquiescit: tum ex medio, quod scilicet est inter extrema: atq; ex consuetudine, sub qua actio & quies manifestè comprehenditur. Hęc itaq; duo maximè communia indicia, medium scilicet inter extrema, & consuetudo vniuscuiusque partis, naturalem habitum nobis exponent. ego autem in libro de motu musculorum hæc persequutus & partium compaginem indicans, quam ex ratione corporum incidendorum inueni, naturalem partium habitum iuxta Hippocratem in libro ‖ de fracturis docui. Videri autem possunt diuersa de propositis rebus dici, cùm aliàs alia verba & nomina vsurpentur, veluti cùm quis dixerit collocanda esse mem- Sect.1.t.16.7ª.226.g
bra, quemadmodum minimè lędunt, non alium habitum inueniet, quàm eum, in quo detineri solent quiescentes, qui medius quoque est inter extrema: sed & indicatione sumpta à partium compagine hic idem inuenitur.

28 *Quoniam labor firmat, ignauia resoluit.*

Hoc etiam peranguste traditum fuit ab auctore, quod fortasse constituerat dilatare in eo li-
B bro, quem erat editurus. Legitur autem in quibusdam exemplis /quid labor firmat, ignauia resoluit?/ proponente sibi ipso auctore rem exquirere vtilissimam non modò ad medicinæ partem, quæ manu, sed & ad eam, quæ victus ratione medetur. omne igitur corpus, vbi in ocio degit, effœminatur, & imbecillum redditur: firmatur autem & vires colligit, vbi quid faciat, hoc est aliquem vsum præstet. cuius orationis duo fidem faciunt, experientia omnium, qui animaduertunt euidenter apparentia: & indicatio, quæ à naturali compagine sumitur, quam in libro de tuenda sanitate explicauimus. Quod verò ad chirurgiam attinet, non debent diu affectæ partes haberi immobiles, sicut non nulli securitatis gratia faciunt: sed inflammatione sublata modicè di moueri, quod primò tantùm faciendum est, quùm affectæ sedi calida aqua infunditur, deinceps in balneis, postea etiam sine his.

29 *Adstringendum est numero potius, quàm pressu.*

Item hoc ipsum ab auctore summatim per se scriptum à librario sanè huc translatum fuit. supra enim clarè perfecteq; explicatum est, nunc præcise adscribitur. Supplere autem oportet /linteorum/ vt vniuersa oratio sic habeat /adstringendum est numero potius linteorum, quàm pressu/.

C

30 *Vbicunque sanguinis suffusio est, seu contusum, siue abruptio, siue tumor, si inflammatio non est, sanguinis plurimum à vitio sursum expellatur, paulum verò deorsum. Sed nec brachium, nec crus dependeat. Fascia autem ab affecto loco incipiat, ibi q; validissimè insidat, extremis verò partibus minimè, medijs modicè: extrema item sursum adducta vinciatur: numero q; potius quàm compressu fasciæ adstringant. Huc autem maximè accommodantur tenues, leues, molles, mundæ, latæ, valentes, vt quæ sine ferulis adhibeantur. Perfusione insuper copiosa vtendum.*

Hippocrates iuxta Ionum linguã (vt solitus est) contusum appellauit φλάσμα per φ, id quod à nobis per θ θλάσμα dicitur. accidit autem hoc vitij, vbi graue aliquid decidit in corpus, quod quasi carnem abrumpendo, atterendi vim habet. Verùm vbi contusa caro ad regionem, quę sub cute est, sanguinem transmittit, hæc sanguinis suffusio dicitur ἐκχύμωμα, sub qua cutis inuiolata seruatur. scindi autem tenues venas cum carne, vbi id exoritur, manifestum est. Incidit autem abruptio (quod σπάσμα dixit) quùm musculorum fibræ plurimum extẽduntur, ita, vt non nullæ abrumpantur, cuiusmodi mala recentiores medici ῥήγματα propriè appellãt. Huic subiecit Hippocrates tumorem, quem dixit οἴδημα, quo vocabulo solet omnes præter naturam tu-
D mores notare: iuniores dispertiuntur hos in inflammationes, quas φλεγμονάς vocant, & in duros tumores, atq; in molles, & pituitosos, quos propriè vocant οἰδήματα. sed φλεγμονάς solet ipse appellare φλογώσεις, vndè nomen inditum est calidis tumoribus. accedit ad priores tumores is, qui erysipelas dicitur, quod perpetuò quidẽ inflammatum est, non tamen perpetuò tumet. Hi ergo morbi omnes nominatim positi ab Hippocrate, quod ad rationem victus ac medicamenta pertinet aliam curationem exigunt: quod verò ad manum, vinciri conuenienter debent, præsertim, vbi oriuntur ex præcedentibus vinculis, de quibus nunc pertractat. Illud verò /à vitio sursum expellatur/ dixit ἐξαριᾶται, quod quasi exprimatur significat. nõ nulli apertè scribũt ἐξαίρεται, hoc est expellatur, vt nulla apud gręcos explanatione sit opus. Cęterùm deligari hæc in libro de fracturis voluit, fascia orsa à loco tumido: nunc verò à vitio partis, quod τρώματος nomine exposuit, sed vinculum, quod ad fracturas pertinet, hîc eatenus variat, quatenus fascias plurimum ferri docet ad superiora, parum verò ad inferiora. Illud item /sed nec brachium, nec crus dependeat/ commune quoq; est eius vinculi, quod ad fracturas accommodatur, sed id adscripsit, vt potè, quod magnum in propositis momentum haberet, ne (vt consueuimus) negligentius agentes summopere lędamus: quùm, quæ ingentem noxam aut opem afferunt, prout quis rectè vel

non

non rectè vtitur, Hippocrates commemorare frequentius non grauetur: contrà, quæ parum pro E
desse nouit, aut obesse, contentus sit semel tractare. Ergo in fracturis, cùm primùm alligantur, an
tequam vel inflammatio, vel aliud ex dictis nunc vitijs accesserit, cautio est similiter, atq; in his, ne
quid ad affectam sedem concurrat: at nō ęquè in illis danda opera est, vt quę affectam partem oc-
cupant, digerantur. quocirca perfusionem hîc adiungit, non quo illic quoq; non adhibeatur, sed
quo hîc magis. perfundēda enim copiosius hęc sunt aqua calida, vt quod in tumidis partibus col
lectum est, discutiatur. Quamobrem ipse, cùm loquutus est de calce, qui à saltu ex superiori loco
sanguine suffunditur, pręter cętera auxilia ad id hoc quoq; posuit, aqua calida copiose perfunden
dum, vinctum q; locum sine compressione fideliter continendum. Igitur hęc quoq; ad fracturas
docuit, licet plus habeant ponderis in malis, quę nunc cōmemorantur, nempe ea de causa, vt citra
oēm pressum digerātur: ac propterea sine ferulis quoq; deuincit, ita, vt iunctura hæc duplici mo-
do differat ab ea, quam fracturę postulant, tum ꝙ fascias requirat minus arctatas, et potissimum le
ues, tenues, molles, mundas, his enim maximè indigent, quęcunq; adstringi leuius oportet: tum
ꝙ digestione opus sit vehemētiore. Adiungit præterea vnumquodq; ex propositis vitijs inflam
matione vacare debere, si qua docuit ratione, curādum sit. siquidem inflāmationes ne modicum
quidem pressum ferunt. cōtra eas igitur nitimur per cataplasmata, per assiduam calidæ aquæ per- F
fusionem, per q; liquida medicamenta, quæ succurrere scilicet inflammationibus possint.

31 *Vbi articuli suis sedibus excidunt, aut his intactis, quæ ipsos continent, resoluuntur: aut ossa, quæ citra commissu
ram se contingunt, diducuntur: vel quæ iuncta erant, abrupto eo, quo continebantur, inter se dehiscunt: seu iuxta
articulos comminuuntur: aut peruertuntur, cuiusmodi sunt, quæ vara sunt, in alteram partem inclinantia: ab ea par
te, à qua mota sunt, lenius vinciri debent, arctius ab ea, in quam, vt quùm deligata sunt, in contrariam spectent;
ac priusquam deligarentur, id q; paulo plus æquo: quod & fascijs agendum est, & pannis, tum suspendendi, collocan
di, intendendi q; ratione, præterea conuertendo, dirigendo, plurimum que perfundendo.*

Mala hæc vniuersa latè persequutus est in opere de articulis, & de fracturis, quæ nunc sicut
alia multa in compendium contulit: quod breuitatis causa per se obscurum est, at ijs, qui ea
volumina legerint planum. nos, quùm ipsa anteà explanauerimus, vt memoria redintegretur,
pauca in medium afferemus: si quis autem ab officina medici initium acceperit, huic præceptore
opus est, qui res enodet, & quæcunque ab Hippocrate in opere de fracturis & de articulis scri-
pta sunt, in commentarium translata huc proferat. Dixit igitur Hippocrates propositis verbis
ἐκπτώματα in articulis, qui suis sedibus excidunt: στρέμματα, vbi intacto articulo, quæ iuxta ip G
sum neruosa sunt, resoluuntur, quod præsertim accidit, quùm ambulando vestigium fallit: διαστήματα, cùm ossa, quæ citra commissuram naturaliter se contingunt, præ affectu quopiam di-
Sect. 2. t. 1. 7ª. 262.c. ducuntur, in opere etiam de articulis & de fracturis ‖ nominatim mentionem facit de ossibus,
quæ inter se diducuntur, vt de cubito & radio in commissura brachij cum humero, & in manu
de ijs, quibus illa continentur, & in crure similiter de ijs, quæ iuxta genu sunt pedem'que in vi-
cinia calcis: ἀποσπάσματα dixit, quùm abruptis ijs, quæ ossa inter se connectunt, ipsa, quę prius
iungebantur, plurimum inter se dehiscunt, quemadmodum ipse de extremitate lati scapularum
ossis ostendit: sed ἀποκλάσματα dicit, quæ iuxta articulos comminuuntur, vocantur à iunio-
ribus ἀπάγματα, de quibus in fine libri de fracturis meminit inter cubiti noxas, vbi ἄπαγμα
scripsit, eò ducuntur, qui post ipsum hoc vocabulo nuncuparunt quamcunque transuersam to-
tius ossis fracturam in vicinia articuli, in qua videlicet fracti ossis partes inter se plurimum rece-
dunt, ossa, quæ sic franguntur, recentiores dicunt frangi καυλιδὸν, quùm caulis modo abrum-
pantur: διαστρέμματα vocauit, quæ peruertuntur, ab ijs autem quæ στρέμματα dixit, differunt
διαστρέμματα, quatenus hæc aliquo modo perueniunt ad articulum leuiter ipsum deprauantia,
sua'que sede commouētia, id quod euenit pręcipuè vni ossi tibię in pueris, in quo casu vincimus, H
vtrinq; ad dirigendum obijcientes lignum ex tilia, vel ex tali aliqua materia firmum molle q; te-
nuem inde regulam parantes. Rectè autem addidit, vbi commemorat ea, quæ peruertuntur /in
alteram partem inclinantia/ etiam, si legamus vt non nullis placet /cuiusmodi sunt, quæ valga
sunt, hæc in alteram partem inclinantia/. vtrique scripturæ optimè conuenit adijcere /in alteram
partem inclinantia/ siquidem totus articulus sæpe in interiorem partem vel exteriorem conuer-
titur, id'que cruri accidit frequenter prope genu & prope talos. Vocantur autem, quæ in exte-
riorem partem vergunt βλαισὰ, idest valga: quæ in interiorem ῥεβὰ, & κυλλὰ, id est vara. His
omnibus vinculum prodest, quod duo spectat, vt ab ea sede, in quam prolapsa pars est, fasciæ ad-
ducātur, vrgeant q;: locus verò, vnde ea recessit, laxior sit, vt admittat, quod sub vinculo ad ipsum
compellitur, hoc est, vt fascię ibi laxę sint, non arctatæ. Supplere autem oportet /venerunt/ vbi
inquit /ab ea, in quam/ sic, vt totus sermo sit /ab ea parte, à qua mota sunt, lenius vinciri debent/
hoc est fascię laxiores esse arctius ab ea, in quam venerunt, vt spectent in contrariam partem, at-
que venerunt. terminum autem conuertendi in contrariam partem non pręscripsit naturalem
statum, tunc enim morbo vinculum cederet, quùm deprauationi diu pars assueuerit: sed pau-

lo vltra

A lo vltra naturalem statum partem adducendam censet, atque hoc est, quod ait /id´que paulo plus æquo/ nam, quod naturale est, æquum est. Cæterùm præcipit, vt ad contraria conuertamus per omnia, quæ ad vinciendum admouentur. quæ ipse nominatim cum fascijs recensuit, quùm inquit /& pannis, tum suspendendi, collocandi, intendendi´que ratione, præterea conuertendo, dirigendo/ quùm possit vinculum per hæc omnia plus iusto ad contraria inclinari. Scribit, item /plurimum perfundendo/ addens /plurimum/ quod in proximè pręcedētibus verbis omisit, intelligi tamen potuit ex ijs, quę proposita erant. ibi itaque digerendi, hîc verò molliendi causa, copiose aquam infundit.

32 *In his, quæ extenuata sunt, plurimum integræ partis comprehēdatur, vt ex transfusione, quæ exhausta sunt, magis, quàm suapte natura emacrescerent, diuerso vinculo ad incrementum spectent, & carne impleantur.*

Percurrerunt locum hunc expositores huius libri, non secus atque alia multa, circuitione´que vsi pauca quædam attulerunt: qui verò enodare apertè ipsum contendunt, veritatem non attingunt, ita, vt mirum sit, qui potuerint extenuatis, hoc est gracilibus partibus, & quæ alí desierunt B naturalem habitum restituere. Equidem censeo quęcunque, vel ad verborum significationes attinent, vel ad quęstiones captiosas, vt perperam accipiantur, nihil ad artis opera discentibus obesse: quę verò contraria idoneę curationi traduntur, necessariò ijs officere, qui medendi artē exercent. Ante omnia igitur docebo qua via curauerim, quę summa macie cōfecta essent, vt qui addiscunt, iam eius ope fruantur: deinceps accommodare veritati proposita verba enitar. vbi enim latebra est obscuritatis, conabor rei veritatem tueri, ei´que, si vlla ratione fieri poterit, verba Hippocratis consentanea demonstrare: quod si interim non dabitur, iuuenis certè rē ipsam, vt sese habet, comprehendat. Ergo macies partium plerunque, vel ex diuturna quiete, vel ex eo vinculo, quod ad fracturas pertinet, proficiscitur, quùm ob illam robur quiescentium partium emoriatur: ob hoc regio, quæ vincta est, sanguine sursum partim, partim deorsum expresso, alimento priuetur. Quocirca contrario modo, atque contractum fuerit, mederi vitio debemus, nempe affectæ parti vim restituentes, efficientes´que, vt eo sanguis affatim concitetur. Vires˝quidem reficit moderata infrictio, perfusio, motus: debet autem esse idonea moderatio in vtroque genere, in qualitate scilicet & modo. sanguinis verò plurimum euocabunt, proposita nunc ratio alligandi, aquæ calidæ perfusio modica, motus, & frictio, quæ & vires etiam cōfirmant. Omnia autem mo-

A.l.4.f.5.t.2.c. 17.486.a.b

C do & qualitate moderata esse conuenit, cùm non satis sit frictionem, motum, calidę aquę perfusionem, nec multa esse, nec omnino pauca: sed oporteat frictionem quoque mediam esse, tam inter duram & mollem, quàm inter multam & paucam: similiter aquam ita temperari, vt media sit inter eam, quę non dum calefacit (χλιαρὸν id est tepidam vocant), & quę iam dolori est, calore mordens (ζέον id est feruentem dicunt): in modo item, mediam inter multā & paucam. verùm de modo supra tractauit, cùm dixit /dum intumescit pruisquam residat, finiatur/. hoc autem tempore, si pars cum se ipsa conferatur, rubens maximè apparet. Quęcunq; ergo gracilitate, macieq; tentantur, planè magis exanguia conspiciuntur, quàm quæ benè valent, vix´que & quùm pertractantur, & quùm aqua calida perfunduntur, rubescunt. hoc autem nobis propositum sit, quod ad modum pertinet, vt membrum rubore offundatur, quo tempore tumidius quoq; exhibetur, sed, nisi cesset qui fricat, vel perfundit, tumor desinit, & rubor finitur. Maciem verò vel medicinam non admittere, vel sanabilem esse, indicio erunt tumor ruborq;, prompte vel magno negocio excitati. quibus hi quidem ęgrè contingunt succurrere soleo perfricando corpus aliquo ex calefacientibus medicamentis, atque ex ijs præcipuè, quę modicum accipiunt thapsię non vetustę: sed & huiusmodi gracilitates inungo aliqua mixtura, quæ picem habeat, qualia sunt medicamenta, D quę πιττωτὰ, vel δρωπακιστὰ, gręcè à quibusdam dicuntur. quæ, si πίττωσαι & δρωπακιστὰ nominari audies, ęquè intelliges, licebit´que tibi appellare, vt velis. instituimus autem in his commentarijs iuniores atticismum non docere, sed persequi medicinalis artis effectus vtilissimos, atque eos præcipuè, qui ex confectionibus picem habentibus ad proposita pertinent. Igitur, si primus vsus partem reddat tumidam & rubram, iam cessandum est: sin minus, iterū & tertiò inungendum, in alijs quotidie, in alijs tertio aut quarto quoq; die, prout affectę parti maximè opus esse iudicabis. Illud verò, quod pars, quę fricatur, aut pice illinitur, incalescit, inter ea, quæ spectantur interdum non enumero, quoniam sub rubore comprehenditur, cùm eodem tempore caleat, rubeatq;. Ego hac ratione gracilitati pręter naturam sępè occurri, raro´que vsus sum vinculi opera, & si quando vsus sum, eo modo alligaui, quo docet Hippocrates inspectis verbis ipsius /diuerso vinculo/. quod enim inquit /diuerso/ illi vinculo opponitur, quod pertinet ad fracturas, quod q; affectam sedem vehementius vrget. Diuersum itaque vinculum primo protinus fasciarum ambitu discrepat ab eo, quod posuit ad fracturas. non enim ordimur à parte cui medemur, quemadmodum facere in vlceribus, fracturis, sanguinis effusione, cęteris´que omnibus paulo antè propositis consueuimus: pręter hęc affectum locum non magis adstringimus, sed remittimus, maxime

mè autem comprimimus partem integram, vnde incipimus. inde enim præcipit, vt fascia vsque E ad affectum locum laxetur, atque vbi eò ventum est, laxissima inuoluatur. hic siquidem hyeme obuoluendus est, ne calefiat, laxus videlicet nec minimum quid adstrictus: sed æstate debet integra sedes vinciri, vt, qui in ea subest sanguis, ad locum, qui refectione indiget, depellatur, partem verò quæ curatur, sub vinculo calefacere & digerere alienum est. Vbi autem crus totum, aut totum brachium valde emacruit, alterum par membrum deligare conuenit, initio ab imis partibus accepto, dein fascia ducta in crure inguine tenus, in brachio ad alam vsque & humeri caput. quandoquidem eodem modo venæ, quæ cruribus alimentum subministrant, ab inferiori parte iuxta os sacrum deriuantur à vena caua: atque illæ, quæ brachijs, à superiori iuxta iugulum. sanguis itaq; qui ad vnum fertur ex paribus membris, vbi iter clausum est, ad alterum deducitur. Adstringi autem sanum membrum hactenus debet, vt ob compressionem minimè indolescat: sed, quod vitiatum est, vel nudum relinquendum, vel pauca lana vsque ad inguen obtegendum, vbi cœlum frigidum sit: sed, vbi non sit tale, expedit nudum esse, & subinde linteis perfricari, tum calidis medicamentis foueri, si locus ægrè incalescat. nãque, vbi promptè, oleum cui parum ceræ adiectum sit, per se idoneum est, siquidem diutius manet & minus resoluit. Eadem omnino ratio est in brachijs, in quibus vinciendum id est, quod benè valet, perinde quasi F crus: præstanter'que calefaciendum, quod ægrum est, & frictione & motu: hominem verò, vbi prorsus stupidus non fuerit, rogare præstat, num in ea parte, quæ curatur, aliquid eius caloris, qui excitatus fuerit, sentiat superesse: an apertè desijsse sibi penitus videatur. quòd si cessasse respondeat, iam tempus est iterum adhibere, quæ calefaciant, & partem confirment, quorum quatuor genera sunt, frictio per lintea, calidæ aquæ perfusio, frictio per calida medicamenta vel per oleum, simplicis dropacis inunctio. vbi vitiata pars refrixisse plurimum videatur, dropax varius sit, habeat'que bitumen, modicum sulphuris ignem non experti, & pyrethrum. Curanda verò sic esse corpora extenuata, experimento comprobaui plurima reficiens. Vtrum autem verba Hippocratis rectè exposuerim non est, quòd contendã, quùm me non lateat obscuræ orationis explanationem eò euadere posse, vt probabilis sit, non tamen vt firmiter sciatur. Declaro autem verba Hippocratis non sicut plerique sic scripta /vt ex transfusione exhausta magis, quàm ipsa emacrescerent/, sic enim absurda sententia esset, sed (vt alij legunt) adiecto pronomine his verbis /vt ex transfusione, quæ exhausta/: vocat enim exhausta, quæ extenuata sunt, propterea, quod in ocio degerint, fuerint'que alimento destituta. hæc ait ex transfusione sanguinis (quasi ex cursu dixerit) sanari, nimirum sanguine ad affectum locum copiosius concitato, quàm si naturaliter haberet. Siquidem hac ratione implebitur, quod extenuatum erit, si diuersum adhi- G beatur vinculum ab illo, quod in prioribus indicauit, cuius discrimen nos paulo antè demonstrauimus, ex quo necessariò facultatis dissimilitudo proficiscitur: illud quidem ab affecta sede sanguinem expellit, hoc amplius ad eam concitat, quàm si rectè valeret. nam, cùm benè valebat, abundè erat, qui in ipsa continebatur, & ideo non opus erat amplius transmitti, quàm qui, partim in alimentum subministrandum consumitur, partim digeritur: nunc verò, quùm vitiatus locus inanis sit, atque exanguis, multo plus concurrere sanguinis oportet, non modò vt alatur sicut in secunda valetudine, sed reficiatur etiam, præterquam quod nunc plurimum necessariò digeritur, quùm subinde calefiat. calefaciunt enim quæcunque ad ipsum præsidia adhibentur, siue frictio, siue motus & medicamenta, siue pix illita, & confectiones picem habentes, ac tandem calidæ aquæ perfusio. nam & hac Hippocrates vsus est, fortasse ob eius seculi inopiam balneorum: nos autem hoc seculo aqua, quam in balnei labris habemus, contenti sumus, ad affectas partes modicè calefaciendas, tollendum'que eam lassitudinem, quæ extendentium sensum repræsentat. Iam vero partes exerceri necesse est in actionibus vsitatis, id quod quotidie faciendum est, non subito semel, verùm subinde, quomodo etiam frictio adhibenda est, donec exci- H tetur calor, tunc'que ab ea desistendum. Verbis igitur sic veram curationem accommodo, cuius vim experientia demonstraui, sexcentos, qui sub vinculo diuturno'que ocio extenuati erant, recreando. Sed iam eorum, qui librum hunc enodarunt, mentem aperire tempus est. ex ijs plerique (vt retuli) vsi circuitione duntaxat integram verborum obscuritatem reliquerunt. pauci conati sunt iuxta verba ipsa ad vinculum relata hoc modo vniuersam sententiam enodare. Hippocratem præcipere aiunt, vt eorum, quæ extenuata sunt, curatio à vinculo inchoetur. quo exhausta, hoc est extenuata magis, quàm antè extenuata fuerant, in contrarium habitum mutentur. multos enim morbos putant hac ratione sanari, afferunt'que exempla & eorum, qui nausea pressi sumpto medicamento vomitum ciente ad sanitatem peruenerunt: & qui assiduè cita & acri aluo exerciti, cathartico consanuerunt: & quorum tussis finita est ob præsidia vehementiorem tussim excitantia. Nec desunt ex illis, qui commemorent, quæ Hippocrates in illis sententijs, quæ aphorismi vocantur, ad verbum sic scripsit. ‖ Est etiam, quùm in neruorum ri- 5 Aph.21.Ex. ord.39.b gore citra vlcus iuuene habitiori, media æstate, gelidæ aquę multa perfusio calorem reuocat. ergo, sicut contra morbos (inquiunt) non solum pugnamus per auxilia ipsis contraria, sed etiam

per

A per similia, ita nunc ab Hippocrate iubemur gracilitati occurrere ab eo vinculo orsi, quod magis extenuare potest. id quod transfusione fieri aiunt, cùm partes paulatim plurimum'que sub vinculo contabescentes, iterum recurrentibus humoribus recreantur, & idoneæ fiunt, quæ carne impleantur. Sed quùm videant, qui sic exponunt à se nullo modo explanari illud posse /diverso vinculo/, scribunt /diuerso habitu/. sic, vt ternæ reperiantur scripturæ inter se differentes, quarum vna habet /diuerso habitu/, namq; in non nullis exemplaribus sic scriptum reperitur. Qui scribunt igitur /diuerso habitu/ locum hunc in vinculo non accipiunt, sed in parte ægra, quam alterius habitus existentem ac prius esset, spectare ad refectionem dicunt, eum'que habitum comparari vinculo plurimum extenuante, quasi exhaustæ partes non amplius vinculo extenuentur, sed nunc fortasse futurum sit, vt inde reficiantur. Itaque quùm vinculum, quod ad fracturas pertinet, commune (vt paulo antè dixi) & aliorum affectuum, quibus annumerabantur sanguinis suffusiones, contusa, abruptiones, extenuandi facultatem habeat, quis conficiet, vt de eodem refici extenuatæ partes incipiant. quamobrem non nulli ita legunt /vt ex transfusione, quæ suapte natura exhausta sunt/ concipientes id absurdum, quod oratione sequitur, effugisse, eo quod partes suapte natura sint extenuatæ: atque id, quod nunc præcipitur, non pertineat communiter ad omnia, quæ extenuantur, sed ad ea tantùm, quæ sua sponte. sic autem commune hoc præceptum & generale pauca complectetur, paucissima enim sunt, & rarissima, quæ hac de causa tabescunt, reliqua omnia ob diuturnum vinculum, simul'que ob vitiatæ partis quietem in hunc morbum incidunt, ea'que potissimum fas est commemorari ab Hippocrate, quùm sub ijs fiant, quæ superius posita sunt. docuit enim hactenus de fracturis, & de quibusdam alijs affectibus, qui simile vinculum exigunt, quibus quùm maciem partium superuenire intelligat, indicare merito voluit, quà ratione ad sanitatem perducatur. Sed iamiam exequar, cuius maximè accusari possent, qui putant Hippocratem monere, vt extenuans vinciendi ratio adhibeatur. Consilium quidem est reficere, quæ exhausta sunt, quod contingere non potest, nisi & vires reficiantur, & materia alimenti abundè subministretur. vinculum verò, quod tradi ab Hippocrate volunt, & sanguinis concursum prohibet, & robur infirmat: sed quod nos dari ab eodem credimus, diuersum est ab illo, quod extenuat, inchoandum enim est à parte sana, non ab ægra, & per multos circuitus adstringendum comprimendum'que, dum ne compressione excitetur dolor, qui posset inflammationem mouere: fascia item vsque ad affectam sedem trahenda est paulatim vi compressionis remissa. Illud præterea, quòd integrum crus vnà cum ægro

C deligari conueniat, ipsorum expositioni minimè congruit, vbi inquiunt Hippocratem velle vinciendum esse, vt quæ extenuata sunt magis, exhauriantur, quo non modò nihil confert vinculum alterius cruris, sed etiam obest, sanguis enim, qui antè ad illud ferebatur, nunc omnis ad affectum depellitur. Quòd autem superioris expositionis auctores malè huc exempla transferant, in aperto est, quùm nullam similitudinem habeant cum ijs, quæ ab Hippocrate traduntur. quoniam qui rectè rationi innititur, si subitò eijci velit omne id, quod causam exhibet, nempè, quod ventriculi tergoribus ita inhærescit, vt vix inde extrahi queat: similiter & acria, quę paulatim destillant, & ita ventrem iritant, vt desidendi necessitas sit, subitò non iniuria educet: quemadmodum euenit in tussi mediocri, quæ ijs exoluitur, quæ ipsam concitant acriorem. sed nulla his communitas est cum eo, quod putant affectum locum, vt recreari incipiat, exhauriendum esse, quùm ex vinculis, neque tabescentes partes firmari possint, neque alimenti materia deduci. Illud verò, quod afferunt de neruorum rigore maximè alienum est, ignaros enim se ostendunt artis, quam tradidit Hippocrates, quùm docet medendi rationem esse, vt contrarijs tollantur contraria. At non nulli minus verborum vim percipientes ad contradicendi studium conuersi sunt, quod ferè faciunt, qui inconsiderate aduersantur, atque ea labefactare contendunt,

D quæ nunquam didicerunt. tantùm enim abest, vt per artificiosa illa, quę traduntur ab Hippocrate, id tollatur, quod contrariorum contraria sint auxilia, vt etiam confirmetur. Quin & in adducta sententia dixit, ‖ Frigidæ enim aquæ perfusio calorem reuocat, hæc autem calore finiuntur/ hunc verò calorem, qui medetur frigidis vitijs interdum frictione mouemus, interdum calidis medicamentis, modò exercitatione, aut calida aqua infusa: atque vbi vehementiore calore opus est, bitumine (vt sæpius retuli) vel pice illita, interdum etiam & aquæ frigidæ perfusione. sed cætera omnia, vt potè quæ calefaciendi vim habeant, ijs partibus ac morbis, quibus calore opus est, vbique vtilia sunt: frigida aqua, vt quæ frigida est, quantum in se est, rarò vtiliter adhibetur, atque ei tantùm corpori, quod potentem habet innatum calorem. In habitiore quidem corpore (inquit ipse) est, vbi vtilis sit aqua frigida, neque in hoc, quolibet tempore, sed æstiuo. frigidæ enim aquæ potionem duo afferre, vel noxam ex frigore, vel plurimum caloris ex altioribus partibus redeuntis, quis non nouit, aut non docuit ex ijs, qui de ea conscripserunt? Corpore itaque abundè calido fit, vt à frigore non superetur calor, qui in ipso est, sed cute densata, atque ijs, quæ expirare debent, relictis, augeatur: at si calor imbecillior fuerit, quàm vt subeunti fri-

5. Aph. 21. Ex. ord. 39. b

gori obsistat, vi ipsius ad altiora corporis aspirante, homo frigidis morbis excipitur. fortasse hæc superuacanea nunc attuli, quùm alibi (vt dixi) ea fuerim exequutus. Quæ primò igitur medentur, primò necesse est contraria sint. prima autem dicuntur, quæ nullius medij auxilio his opponuntur: quę medio indigent, non primò efficiunt, sed alia adiuuando efficiendi socia sunt. Agũt autem nugas, qui alui purgationem, medicinam tussim mouentem, frigidam perfusionem proferunt. nam hæc, quamuis rectè interdum fiant, plurimum tamen ab eo, quod nunc proponitur, abhorrent: in quo demonstrandum est, qui fiat, vt vinciendi ratio, quæ extenuandi vim habet, vel quod exhaustum est, confirmet, vel plurimum eò sanguinis concitet. Frustra autem, dum hæc ostendere nequeunt, exempla adscribunt, præterquam quòd exemplo stabilem certam'que scientiam non efficiunt, neq; argumento necessariò demonstant. ostendimus enim in libro de exemplis, non esse exempli vsum, vt qui rem non cognoscunt, eius scientiam acquirant. quod quidem non nulli asserunt, qui rhetorum more, vt scientia comparetur, exempla adhibentes tota aberrant via, non secus atque vbi Platonem dicunt plerunque per enumerationem demonstrare. ostensum enim est illum vti enumerationibus gratia explanationis: quicunque verò tenetur studio exquisitius intelligendi enumerationis vim, & exempli, ad eum locum adeat, vbi de vtroq; tractatur, quę nos alibi exequuti sumus. Sed nunc ad propositum reuertamur eos hortati, qui in hisce libris versantur, vt quùm hactenus diligenter legerint, ad sequentium expositionem accedant, quæ præcedentium fidem faciunt. ad ea iam igitur progrediamur vniuersa, quæ vt in aperto magis sint, non adscribemus tota simul, sed membratim, eo'que modo etiam explanabimus.

33 *Cæterum præstat partem, quæ super aliam posita est, sicut femur super id, quod à genu ad pedem est, simul q; alterum crus, cum integra parte deligare, vt similius sit, pariter quiescat, & æquè alimento prohibeatur, atque alatur.*

Paulo antè propositum est rationem deligandi extenuatas partes diuersam esse debere ab ea, quę ad fracturas pertinet: hęc siquidem adhibetur, vt sanguinis cursum prohibeat, quod in affecta sede collectum est, sursum deorsum'que exprimat, membra quieta seruet & immobilia, cum hac via vitiatæ partes interdum ab inflammatione penitus defendantur: at nunc non eò incumbitur, vt fluxus sanguinis repellatur, vt quod in ipsis subsistit educatur, vt immobiles contineantur, sed ad omnia his contraria consilium dirigitur. Fascia itaque (vt supra scripsi) ordiatur à parte sana, premendo q; hanc, sanguinem, qui in ipsa continetur, ad extenuatam transfundat, non tamen ex toto integram partem exhauriat. Crure igitur aut brachio ęgrotante abundè est vinculum incipere ab inguine, aut ab ala: sed, si malum hoc femur infestat, aut humerum, necesse est contrarium membrum deuinciri, vinculo ab ima parte orso, & vsque ad inguen vel alam porrecto. Si quando autem brachium, aut crus vehementer ęgrotet, expeditius est vtrunque deligare, & quod superpositum est affectę parti, & quod integrum, vt prohibeatur alimentum, neque illi subministretur. atq; hac de causa dixit Hippocrates /sicut femur super id, quod à genu ad pedem est, simul q; alterum crus, cum integra parte deligare/ vt pariter (inquit) quiescat, id est ociosum sit alterum crus, atque illud, quod affectum est, & ęquè ipsius alimentum intercipiatur. Illud verò /vt ęquè alatur/ idcirco posuit, quia membrum, quod vincitur, noluit ita alimento prohiberi, vt nulla pars penitus ad ipsum feratur. Quòd si vehementer quis adstringat, ex toto ferri alimentum prohibebit, periculumq; protinus erit, ne pars emoriatur: id si non fiet, alimentum quidem certè tam in femore, quàm in crure auferetur. propositum quidem est nõ extenuare femur, sed crus reficere. verum quia vinculi ratio alimentum detrahit, huiusmodi noxam aliquandiu admittimus: deinde postea, vbi crus modicè carnem contraxerit, vtrique communiter consulimus. Quare illi audiendi non sunt, qui volunt Hippocratem iubere, vt cum extenuata parte, ea, quę superposita est, atque alterum crus extenuetur, vt gracilium partium macies occultetur, ne in aperto sit, ne'ue ex plenioris mẽbri comparatione deprehendatur. cùm nec medicus quiuis vnus è populo, nedum Hippocrates, hanc curandi rationem probaret.

34 *Linteorum numero, non pressu.*

In superioribus iam sępe imperauit, vt hoc idem fieret, vbi deligatum membrum sanari penitus sine dolore voluit.

35 *Laxandum est primò, quod maximè indiget: ac frictione vtendum, quæ impleat, & perfusione citra ferulas.*

Verbum /primò/ vel ad tempus retulit, vel ad vim. si ad tempus, vel in vno vinculo, vel in his, quæ sequuntur, inter se collatis. Sed quia verè hæc omnia dicuntur, idcirco quod proponitur

A clarum est, nisi fortasse si ita scripsit, volens cuncta hęc à nobis intelligi. Protinus igitur in primo vinculo, quoniam conuenit plurimum integræ partis comprehendere, linteaq; primo ambitu arctari, tum subinde magis laxari, maximè autem ea parte, quæ refectione maximè indiget, probabile vtiq; esset verbum /primo/ ad vim relatum, de parte dici, quæ curatur: ad tempus verò, de primo vinculo. Quòd si accipiamus in omnibus vinculis inter se comparatis, mens erit huiusmodi. si in primis vinculis cum integra partem quoque vitiatam deuinxeris, interdum nudandam æger præbebit, quod ipsum primò agendum est in ijs, quæ refectione indigent, atque ea de causa minus benè nutriuntur. atquùm sanguis ad vitiatum locum & frictione concitetur, & alijs quæ paulo supra narraui, ipse magis citius q; carne implebitur. Verùm Hippocrates & frictionis & perfusionis aquæ calidæ meminit, non tamen medicamenti, quoniam hîc sola docet manus præsidia. neque existimandum est prætermissum ab eo fuisse membra eatenus dimouenda esse, ne ad lassitudinem dentur, quùm ea ostenderit, quę sunt eiusdem generis, & motus quilibet permacræ partis ad id genus spectet, ad quod frictio: quùm verò quiescere iusserit alterum crus, non secus atque integram partem, & nunc frictionis mentionem fecerit, motu quoque vtendum esse planè censuit. nihil enim prohibet, quo minus absq; humero brachium, & crus absque femore B moueatur, quùm non opus sit aduersus maciem immobili crure ac brachio. constat enim curari hæc, dum mouentur transmisso alimento per partes superiores, quæ eo non fruuntur, siquidem illæ potissimum fricentur, pice illinantur, & calidis medicamentis curentur. Plurimum verò sanguinis ad membra concurrere extremis partibus calefactis magnum tibi sit indicium concitatus ibi calor & rubor. Horum autem plenam curationem habes, quùm his, quæ Hippocrates tradidit, adiecerimus calefacientium medicamentorum admotionem, cuiusmodi est inunctio picis. Hippocrates nihil penitus in hoc libro de medicamentis meminit, quãquam plures affectus memorat medicamentorum auxilium postulantes, ex quorum numero sunt sanguinis suffusiones, id vitium sub quo resoluuntur quæ articulos continent, pręter hęc abruptiones, cùm eam persequi medicinę partem instituerit, quæ manu medetur, atq; hanc (vt dixi) non vniuersam, sed partem, quæ maximè necessaria sit, & vtilissima his, qui ad medicinalem artem aggrediuntur.

36 *Fulcimenta verò, ac firmamenta, velut pectori, costis, capiti, cæteris'que eius generis, alia pulsus causa adhibentur, ne quid eo concutiatur: alia propter commissuras, quæ dehiscunt, ad ossa caluariæ, vt fulciant: sed ad tussim, & sternutamentum, alium'ue motum, cuiusmodi in pectore & capite excitatur, vt firment: quorum omnium eadem* C *in vinciendo moderatio est, nam quà vitium est, maximè adstringi debent. Subijcienda igitur lana mollis, quæ morbo aptetur, alligandum q; est, non arctius, quàm ne pulsus concutiat, extremitates q; commissuræ dehiscentis se concingant, neq; circa tussim, & sternutamenta, sed firment, ita, vt neque cogi, neque concuti sinant.*

Quid sibi velit verbum fulcire, quod Hippocrates dixit ἑρμάζειν, inde aperte colligit, vbi iussit fulciendum vinculis esse, nõ tamen comprimendum, tam quùm panniculus super fascias inijcitur, quàm quùm fascię ipsę circundantur. Ducta autem vox est à nomine ἕρματα, sic enim fulcimenta gręcè vocantur, quorum meminit Homerus in eo carmine, ὑπὸ δ' ἥρεον ἕρματα νηῶν. quasi nihil differat, ἐρείσματα id est fulcimenta'ne dicantur, an στηρίγματα id est firmamenta. Constat autem Hippocratem sæpius dixisse ἑρμάζειν non tam in fascijs, quàm in pannis panniculis'que, quod στηρίζειν id est firmare significat: quin & expositores vbique pro eodem acceperunt. Nunc verò duorum nominum ἑρμάσματα, sic enim dixit fulcimenta, & στηρίγματα, quo firmamẽta expressit, proximè alterum alteri subijciens, indicasse videtur non significari idem ab vtroque. An ἑρμάσματα intellexit, quæ in vinciendo subijciuntur, circundantur q;, vt affectam partem immobilem teneant, ac primò quidem fascias, quæ primùm inijciuntur, quę præter alios D quosdam vsus, etiamnum ἑρμάζουσιν id est fulciunt: dein pannos, qui & ipsi non modò fracturã, sed & fascias fulciunt: posthæc fascias, quę ferulis superinijciuntur, & panniculos: siquidem hæc omnia, cùm ea de causa dentur, vt contineant quæ antè inuoluta sunt, non ea tantùm, sed fracturas quoq; fulcire possunt. Verùm ὑποστηρίγματα id est firmamenta, mihi videtur appellare quęcunque sine vinculo ægrę parti vniuersæ superdantur, aut à sinistra vel dextra parte, aut à superiori vel inferiori. voco autem superiorem vel inferiorem ad crassitudinem respiciens totius corporis, in eo enim spacio, quod in ipsius crassitudinem est, quę subijciũtur, ab inferiori parte sunt: quæ superimponuntur, qualiacunque sint, à superiori. Firmatur autem extremitas recta aliquare, quæ ab inferiori parte erigatur, caput puluinis & ceruicalibus, tum lanà & panniculis mollibus: canalis comminuto cruri item subiectus vtrinq; ipsum firmat. Sed pilam ex lana demissam sub alam, in quam humeri caput exciderit, licet & fulcimentum & firmamentum appellare, eo enim, quòd & ipsa alligetur, pars quodammodo fit totius vinculi: quæcunque autem ad fulciendum thoracem & caput superdantur, firmamenta magis dicuntur quàm fulcimenta. Hæc à medicis excogitata sunt propter motus partium necessarios, quorum aliqui naturales sunt, vt respi-

ratio pectoris, pulsus membranarum: non nulli præter naturam, cuiusmodi tussis, sternutamen- E
tum, singultus, & quicunq; pulsus inflãmatis partibus accidunt, aut sub vehementi capitis dolo
re in temporum arterijs, & sępe palpitatio præcordiorum: est etiam interdum, cùm alię partes fir
mamentum requirunt. Debent itaq; adhiberi firmamenta fascijs non nunquam per se iniectis, vt
ad temporum arterias, vbi caput intolerabili dolore torquetur, aut ad præcordia palpitantia, aut
ad vulnera, in quibus veremur, ne sanguis erumpat. non nunquã verò fascia lanam comprehen-
dimus: interdum tamen nulla adiecta fascia simpliciter firmamus. thoracem quidem et ceruices
lana, caput puluinis mollibus, aut leuibus sacculis, in quos milium calefactum coniectum fuerit,
vbi simul & firmandum & fouendum est: maxillam verò prolapsam, mollia firmamenta admo-
uẽtes interdum firmamus. Ergo, cùm communis sit ἐρμάσματος id est fulcimẽti, ac στηρίγματος
id est firmamenti vsus, iure putant, qui librum hunc exposuerunt, ab vtroq; idem significari: qui
bus sępe verbis nos quoq; vtemur nullo discrimine interposito. Est autem commune consilium,
id, quod paulo antè dicebam, vt partes motu minimè concutiantur, sed, cùm (quod proximè de-
claraui) proprium quoddam discrimen inter hæc sit, vbi curiosius agere volumus, στηρίγματα di
cemus, quæ sine vinculo: ἐρμάσματα, quæ cum hoc adhibentur. sic q; statuemus ea vocari στηρίγ
ματα, quæ partibus illis dantur, quarum motus necessarius est, à quo cessatio non est in nobis: ἐρ- F
μάσματα, quę immobilibus. Motus siquidẽ cruris & brachij in nobis est: thoracis verò & mem
branarum non est in nostra potestate, neq; item palpitatio alicuius partis, neq; tussis, neq; sternu
tamentum, neq; singultus: quibus, quo minus moueantur, obsistere aliquandiu non licet. vrget
enim postea necessitas, vbi, qua concitantur, causa vehemens fuerit, videntur q; valentissimi viri
duntaxat posse resistere, prohibere q;, ne moueãtur. Sed aliter Hippocrates in proposito loco scri
psit, quod ad pulsus pertinet, ne cõcutiat: tum quod ad commissuras capitis, ne dehiscant: ἐρμασ-
μάτων verbo vsus: στηριγμάτων verò ad tussim & sternutamentum alium'ue motum, cuiusmodi
in pectore & capite excitatur. Dehiscunt igitur in capite suturę, quæ ῥαφαὶ dicuntur, cùm, vbi os
sa capitis se tangunt, propriè dicantur ἁρμονίαι, sed translato vocabulo ῥαφαὶ. caluariæ enim os-
sa ad vnguem inter se ἥρμοσται, id est committuntur, atq; idcirco ipsorum contactus καθ' ἁρμονίαν
committi meritò dicentur: & à similitudine eorum, quæ suuntur, ῥαφαὶ id est suturæ. hæ autem
facilè interdum hiant, & interdum dolorem mouent, quùm ea inflammantur, quæ connectunt
membranam caluariam tegentem cum ea, quę dura sub caluaria cerebrum cingit. Sępius item ve
nę tenues, quę per suturas transeunt, inflammatione tentantur: quo fit, vt motus duræ membra-
næ super inflãmatam partem concidentis, dolorem afferat, ad exemplum motus arteriarum, qui G
aliquando ob inflammationem dolori est. Hęc quidem vitia curiosam firmamenti moderationẽ
postulant, sic, vt nec ita laxum inhęreat affectę parti, quæ mouetur, vt ipsum quoq; facilè concu-
tiatur, & ea de causa molestum sit: nec rursus plus iusto insidens premat & dolorem exasperet. Ip
sa autem alligandi moderatio superius ab ipso posita est, & ad alios quosdã morbos, quibus idem
vinculum quod fracturis cõuenit, atq; idcirco nunc scripsit /quorum omnium eadem in vincien
do, moderatio est,/ quorum/ intelligens, quæ nunc proposita sunt. Cum q; eandem dixerit mode
rationem esse, deinceps moderationem ipsam refert, cùm inquit /nam, quà vitium est, maximè
adstringi debent/ id est, vbi vitium est: siquidem verbum /quà/ ᾗ ab ipso dicitur, quod nunc pro
aduerbio loci accipitur, ac propterea debet adspiratione & circunflexo accentu proferri. Itaq; id,
quod ad huiusmodi vitium fulciẽdum vel firmandum adhiberi vtiliter testatur, adstringi voluit,
nimirum fasciarum ambitu, non magis, quàm vt prohibeat partes, quo minus sub pulsu concu-
tiãtur, quod est præ angustia impedire motum arteriarum, hęc enim est causa doloris. Alium in-
super finem præscripsit, qui propriè pertinet ad suturas, quę diducuntur, quùm inquit /extremi-
tates q; commissurę dehiscentis se contingant/ extremitates vocans, vltra quas non possunt com
missurę se contingere. Intelligitur autem ex hoc vehemẽs & immoderata compressio. nam, vt di H
duci ossium commissuram non expedit, ita, nec plurimum comprimi, quãdoquidem hoc quoq;
naturæ alienum est. Hi ergo fines sunt valentioris pressus: imbecilliores, deinde adscribit /neque
circa tussim & sternutamenta/. quasi ita dixerit, neq; in tussi & sternutamento, ita, vt affectę
partes nulla re contentę concutiantur, agitentur q;: tunc siquidem acriores motus con
cutiendo laxiores partes, et minimè fulctas, vehemẽtius q̃ vitiatis opus sit, earum
dolores exacerbarent. Quę verò moderatio adhibenda sit in fulcien-
do, ipse postremò adiungit, vbi ait /ita, vt neq; cogi, neque
concuti sinant/ id est, ne, quæ vitiata sunt, com-
primantur, valenter, ne'ue motu con
cutiantur, hoc est, neq; ni
mis arctè, neq; ni-
mis laxè, colli
gentur.

Galeni

GALENI IN HIPPOCRATEM DE FRACTVRIS COMMENTARIORVM LIBRI TRES

Vido Vidio Florentino interprete.

Ab eodem denuo multis locis ex vetustis manuscriptis Græcis exemplaribus castigati.

ARGVMENTVM PRIMI LIBRI.

Communis ratio corrigendi simplices in cubito fracturas tractatur. Ac primum Brachio proposito docet, quo pacto extensiones, conformationes, deligationes, & positiones fractarum partium fieri debeant.

C Scire licet, antequàm singula exponamus, posse expositionem omnem, quæcunque in opere obscura sunt, aperire. aliquid autem ex ijs, quæ scripta sunt, vel vt verum demonstrare, vel vt falsum refellere, tutari q; si quid à cauillatore quopiam reprehensum fuerit, præter expositoris officium est, consueuit tamen fieri ab omnibus ferè, qui libros exponunt. quam rem ab expositore modicè attingi propriè nihil prohibet: sed certare de auctoris sententijs absolutè, expositoris fines excedit. Hoc igitur non illud respiciens, vbiq; ijs, quæ verè expositiones sunt, pauca ad confirmanda, quę proponuntur, adijciam. Verùm, quùm duplex sit huius expositionis differētia: quandoquidem & idipsum, quod obscurum est, duplex est: de hoc quoque aliquid præfari expeditius arbitror. Hęc ipsa, quę in libro de expositione seorsum latius enarraui, paucis explicabo, quasi quoddam compendium faciens. ibi enim ostendi aliud re uera obscurum esse, aliud ob id pręcipuè, quod multa sunt auditorum genera, vt sermone eruditi sunt & exercitati, vel omnino rudes: tum vt natura perspicaces sunt, & prudentes, vel hebetes, & imprudentes. Ac, ne longius exempla petamus, in hoc proposito libro de fracturis, vbi Hippocrates inquit, ‖ Dicendum ergo est è medicorum errori- Sect.1.t.7.225.c
D bus, quos docere volo, quosque dedocere. verba per se obscura sunt, quùm minimè existimemus quosdam esse errores, quos docere conueniat. Huiusmodi etiam illud est. Præterea articulus ita extentus recuruatur in hoc habitu. intento enim brachio curuari inquit cubiti iuncturam. videtur autem & hoc absurdum, id curuari dicere, quod rectum est. Item, quod inquit, Nam si ita collocetur imum caput humeri, quod cardinis modò in cubiti sinum conijcitur, efficit, vt brachij atque humeri ossa dirigantur, perinde ac si totum vnum sit. sed, si quis viderit, quale vtrunq; os sit, de quo agitur, nullam habet obscuritatem. iure autem verba existimabit obscura, qui naturam cubiti iuncturæ ignoret. Ego, quoniam plerique eorum, qui librum hunc legunt, in incidendis corporibus minimè sunt versati, melius duxi omnia huius generis explicare: quæ verò talia non sunt præterire, adhuc de his illud præfatus ijs, qui librum hunc lecturi sunt, vt si quà ex verbis à me expositis obscura ipsis aliquo modo videantur, ante omnia spectent, num quid mendi sit in suo libro, cum exemplaribus fide dignis illum conferentes, examinantes'que: tum si rectè habere visus fuerit, eadem verba attentè iterum, & tertiò legant. ego verò, quùm præsens præsenti librum aperio, ad vnguem conijcere possum expositionis modum, vbique addiscentis ingenium inspiciens: at cum omnibus scribo, nec quid maximè, nec quid minimè idoneum exigat, conij-

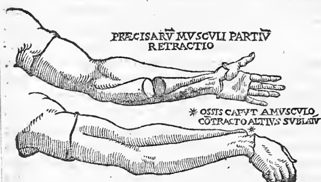
cio: nam illud plerisque obscurum erit, hoc iniquo animo ferunt, qui in rebus claris immoran- E
tur. Optimum igitur censeo, quid mediocre ingenium postulet, conijcere, atque, vbi non succe-
dit, magis ad id spectare, quod præstantius est: neque enim commentarios legendos puto, qui-
bus ingenium est inferius mediocri, quibus cum benè agitur, si postquàm eadem sæpius de do-
ctoribus audierunt alijs atque alijs verbis exposita, percipiunt.

1 *Medicum oportet, quæ suo loco mota sunt, & fracta, recto admodum statu intendere.*

Non nullæ orationes, & si nihil doceant, quod magni momenti sit, tamen expositionis par-
ticulæ censentur, quales sunt, quæ scripturæ varietatem notant. cuiusmodi quidpiam nunc vide-
mus in proposita oratione, quæ ab alijs scribitur /medicum oportet/. ab alijs absque primis ver-
bis /medicum oportet/, Atticis enim hoc prorsus est vsitatum, quorum linguam Hippocrates
aliquantum vsurpat, ita vt eius sermo à non nullis priscus atticus existimetur. Nos autem in alio
paruo libello, quid de sermone Hippocratis iudicemus, seorsum demonstrauimus. Nunc expla
nationis initio satis est admonere omnia hæc à me prætermittenda, quùm propositæ materiæ ne
cessariæ partes non sint, & expositionem reddant nimis longam /quæ suo loco mota sunt, & F
fracta, recto admodum statu intendere/. appellat autem, cùm ossa citra fracturam suo loco mo-
uentur, non solum ἐκπτώσεις, & ἐκπτώματα, sed etiam ἐξαρθρώσεις, & ἐξαρθρώματα. Quod ad
fracturas pertinet, id animaduertendum est Hippocratem, vt sæpius κατάγματα, raro ἄγμα
nuncupet, eo vocabulo, quod rarius vsurpauit, hoc opus inscripsisse: quo fit, vt non nulli ve-
lint non seiunxisse hoc Hippocratem ab opere, quod inscribitur, de Articulis, sed vtrunque in
vnum contulisse: diuisum verò fuisse postea in duo præ magnitudine: atque, vbi in vnum am-
bo conuenerant, inscriptum fuisse, de Officina medici. Quam rem malè conantur testimonio fir
mare, asserentes scriptum fuisse librum vnum de officina medici, ab homine antiquo primo
Hippocrate, qui patrem habuit Gnosidicum: libellum verò, quem nunc ita inscriptum ha-
bemus, compositum non fuisse à magno illo Hippocrate, qui maximus inter græcos habitus
est auctor ac medicus. Sed quia in his duobus operibus tractatur de ijs, quæ in officina me-
dici fiunt, idcirco aiunt inscripta fuisse, de officina medici, atque ea de causa hîc etiam exquisi-
tum ordinem in docendo non seruari: ipsum enim in hoc opere de fracturis mentionem fecis-
se de articulis quibusdam luxatis: atque operi, quod sequitur de articulis, non pauca de fractu-
ris inseruisse. Verùm quibus placet opera hæc, non ab aliquo seiuncta, sed à principio duo com G
posita fuisse, ab ijs, circa quæ magis versantur, inuenisse inscriptionem affirmant. ita enim
opinantur ipsi inscripta fuisse, atque inde initio sermonis accepto longius labuntur, ostenden-
tes pleraque ex operibus Hippocratis hac ratione inscribi. Equidem in vnum'ne contulerit
Hippocrates ambo hæc opera, an non, dicere non habeo: procedente autem sermone osten-
surum me polliceor fracturas, & ea luxata, quæ tractantur in hoc opere, doctrinæ cognatio-
nem inter se habere, atque item luxata, & eas fracturas, quæ in opere de articulis. At quamo-
brem in propositis nunc verbis /quæ suo loco mota sunt, & fracta/ orationis ordinem permu-
tet (scripsisse enim debuit /quæ fracta sunt, & suo loco mota/, eo quod antè de fracturis tra-
ctet) possum vnam duntaxat causam reddere, hoc pacto. sæpissimè videre licet Hippocratem,
& ex maioribus eos, qui eloquentissimi sunt, hunc enunciandi modum vsurpasse. Fortasse igi
tur non ordinem dicendorum, sed ordinis concentum attenderunt, vel adeò exquisitum ordi-
nem in huiusmodi orationibus neglexerunt. /Recto admodum statu intendere/. Membra,
quæ luxata sunt, aut fracta, dum intenduntur, præcipit recto admodum habitu figurari. sed
qua de causa intendi debeant, hîc omittit: de modo, quo collocari membrum conueniat, dum
intentio adhibetur, latius pertractat. cùm posset in opere rem ipsam docens, nihil de ijs, qui H
secus sentirent, meminisse. Atqui non in hac oratione tantùm, sed in cęteris omnibus igno-
rare non oportet, orationum alia summatim rem proferri, atque hæc omnium breuissima
est: alia huic maximè contraria rem plenè explicari, in qua nihil omnino prętermittitur, quod
vtiliter dici potuisse videatur: reliquas verò omnes his interiectas esse, & alias ad breuissi-
mam, alias ad longissimam, propius accedere, sicut alias rursum paulum à media distare. Vtrius-
que autem generis legere singulas oportet pro arbitrio, atque ocio: eos autem nullo modo
accusare, qui vel quòd breues esse laborent, obscuri fiunt: vel, quòd orationis perspicuita-
ti studeant, longius labuntur. illis enim dare legem non conuenit, præsertim, quùm nihil
sit profutura, sed accipere debet vnusquisque quod sibi vtile sit, cum eo vt intelligat docen-
di propositum non esse idem in omnibus libris. verbi gratia, in his duobus de fracturis, &
de articulis, plenè scribit: summatim verò in eo, qui, quùm de impellendis ossibus tractet, μο-
χλικὸς inscribitur, vbi, quod ad res pertinet, idem agit. Est autem plenè explicandi ratio ad per-
spicuitatem maximè accommodata: compendiaria verò ad memoriam. huius rei, quam semel
indicaui, vbiq; memento. Sed iam pergimus ad ea, quę traduntur, diligenter animum aduertito.

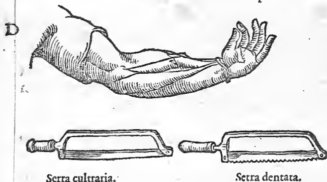
Ipse

A Ipse ergo in sequentibus causam inquiret, cur, siue fractum os componendum, siue luxatum in suam sedem collocandum sit, antè opus sit extendere. Mihi autem rei explicandæ locus hic videtur, vt qui operam dem, vt planè exponam: ad quod plurimum conferre orationis ordinẽ, quũm nullam controuersiam recipiat, nihil est, quod demonstremus: sicut nec ab ijs, qui quidpiam exponunt perspicuitatis gratia, non solum ordinem, sed modum singularum omnium orationum attendendum esse. nulla enim alia de causa expositionem scribimus. In opere igitur de motu musculorum ostendimus maximè proprium esse musculorum, si ad reliquas corporis partes referantur: si ad se ipsos, maximè commune ad exemplum lori, chordæ, aut funis, in se ipsos contrahi. nam, sicut hęc distenduntur, vbi eorum extrema prehendentes in diuersa diducimus: & vbi sinimus, ponimus'que, contrahuntur: ita musculi ossibus vtraque extremitate innexi coniunctionem habent ijs, quæ manu prehenduntur, respondentem: ab ipsis autem in contrarias partes attracti medij inter extremas partes, hoc est, suo corpore vniuerso intenduntur. qua de causa, vbi eorum fibrę omnes transuersæ præcidunt, partes plurimum inter se recedunt, vna quidem sursum ad totum musculi initium, altera verò deorsum ad extremum, qua parte post articulum cum altero membri osse coniungitur. Idcirco, vbi integro musculo articulus suo loco moueatur, finis B musculi iunctus illi parti, in quam os excidit, qui totus ad suum initium contrahitur: cũ eo autem attrahitur pars membri cum qua nectitur, hoc est, caput ossis, quod in recessum inseritur, quo contracto vnà contrahitur totum os.

In quo casu accidit, vt caput eius ossis, quod in commissura subiectum est, pristina sede sublimius collocet. quare nullo modo restitui in suum locum potest, priusquàm toto membro intento eatenus deorsum compellatur, quatenus sursum præter naturam venit. Hac itaq; de causa ossa, quę prociderunt, prius intendẽda sunt. Quod aũt comminuta quoq; ossa intẽdi debeãt, vel ex eo potissimum colligitur, quòd sicut in luxatis restituendum est, quod erupit, ita in ijs, quæ fracta sunt, quod affectum est, componi de- C bet, sic, vt comminuti membri extrema se tangãt. est enim fractura perpetui ossis abruptio, perinde, atq; vlcus carnis. vtrunq; autem tunc ex toto restituitur, cùm ad pristinam vnitatem id actum est. quod fieri non potest, nisi fracti ossis partes è regione collocentur, quę curatio grecè διάπλασις dicitur. Itaque, si leuis fractura fuerit, vtraq; lęsi ossis pars suo loco manet: sin os penitus perfringatur, necesse est partes inter se cedere, hac, vt puta in priorem, illa in posteriorẽ regionem veniente, atq; alia in dexteram, alia in sinistram. Quamobrem ambabus manibus, vtrinque membrum prehendẽtes, quod in priorem partem erupit, retrò cogimus: quod in posteriorem, compellimus in priorem: quod in sinistram excidit, in dexteram trudimus: quod in hanc prolapsum est, in cõtrariam repellimus, ita, vt omnes comminuti ossis partes per manus componentis in cõtrarias partes vrgeantur. Dum hæc itaq; fiunt, periculum est, ne aliquæ fracti ossis eminentiæ confringantur. non enim redditur ex toto leue vtrunque ossis extremum, perinde quasi sectum sit serra gladium referente: nam quæ dentatã est, & ipsa exasperat.

Fracti ossis alternatio & asperitas.

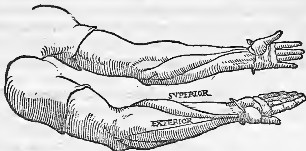

Serra cultraria. Serra dentata.

D Quare fracti ossis partes in diuersa, partim sursum versus, partim deorsum deducentes, ad componendam fracturã venimus, cauentes, ne, dũ coniunguntur partes ossis, quarũ altera sup alterã excessit, aliquæ ipsorum eminentiæ perfringantur. quod penitus assequemur, vbi ossa ἐγκρύπτοιτο, id est condantur, vnum scilicet sub altero. eo enim vocabulo vtitur Hippocrates, vbi fracti ossis partes in suum locum reponuntur. Ergo, vt, quę recesserunt, iungantur, necesse est alteram partem sursum, alteram deorsum attrahere. quod iam omnes medici faciunt, rem interdum solis ministrorum manibus committentes, interdum laqueos inijcientes, vbi maiori vi opus sit, in diuersa contendere. Ostendimus autem tã in fractorum, quàm in luxatorum ossium curatione, principio intẽdendũ esse: adhibendam verò intentionem hanc mẽbro non temerè figurato, deinceps dicemus: atq; illud in primis, quũm in fracturę curatione quatuor agere debeamus, intendere, componere, alligare, & continere, eundem habitum omnium esse communem

oportere. componimus quidem, dum intendimus: vbi composuimus, protinus alligare conuenit, saluo eodem membri habitu, quo compositum est: quem rursus seruare decet, vbi cõtinetur: nam, si moueatur, vinculum quadam parte laxiores habebit circuitus, quadam arctiores. laxiores, quùm ossa moueri patiantur, quod compositum est, corrumpẽt: arctiores, quùm dolori sint, inflammationem excitabunt. Quatuor igitur, quæ agenda diximus, cõmunem habitum requirere demonstratum est. consideremus posthac, quid intuiti, hunc habitum inueniamus. Porrò, quùm membrum intẽditur, ille optimus est, sub quo non magna vi separata ossa in diuersa componuntur: quùm continetur, ille, qui minimè lædit. vtrunq; præstat, qui ita figurat, vt musculorum fibrę directę intendantur. directæ autem intenduntur, quùm ab ima mẽbri parte vniuersus musculus collocatur: nam, si musculus, qui suum initiũ habet à parte interiori, ita collocetur, vt medius ab interiori parte mẽbri, extremus ab exteriori: vel sic, vt medius à superiori, extremus ab interiori situs sit: hoc pacto circa membrum in cochleam serpẽs magnam vim requirit, cùm intenditur.

Musculorum directio.

Musculorum distortio in supinæ manus figuratione.

Itaque, si hoc modo figuratum musculum extẽdas, dum fracti ossis partes abundè diducantur, vehementer dolebit, magno cum periculo, ne conuellatur. constat enim intentionis vi conuulsos interdum musculos fuisse. Quare eundem esse habitum constat, qui minimè lædit, & qui musculos nullo modo peruersos continet: quod apertè Hippocrates expressit, volens brachium cubito tantùm inniti, non ex toto curuatum, aut extentum, sed in medio inter hæc collocatum. Quẽ habitum ipse docuit optimum esse, primo, quòd cubiti os longius est radij sede, ipsum'que firmiter sustinet: deinde, quia musculi, qui oriuntur ab interiori tuberculo humeri, extrema habent ab interiori parte totius brachij: qui ab exteriori incipiunt, ab exteriori finiuntur. Cuius autem musculi initium & finis ab interiori parte sunt totius brachij, huius & reliquæ omnes partes, & proptereà totus ipse musculus. Similiter cuius extrema ab exteriori parte sunt, & ipse totus ab exteriori parte est totius membri. Quin & experimentum indicat hunc habitum minimè lędere. Ex duobus verò quibus hic interijcitur, supinus musculos plurimum peruertit, & vehementem dolorem mouet: pronus minus peruertit, minus'que dolori est. Habes de brachio figurando summatim omnia, quæ latius deinceps Hippocrates docebit, ea oratione vsus, quæ perfectè plane q; rem exponit, ita, vt paucis omnino opus sit ad ea exponenda, ijs præsertim, qui imbuti sunt puerilibus disciplinis, vel apud doctores librum legerunt, quibus sanè commentaria scribuntur.

2 *Ea siquidem est natura iustissima.*

Quasi dixerit maximè conueniens. nam, vbi, quod conuenit vnicuique, seruatur, res iustè habet, atq; administratur. Quid autem corpori conueniat, præter id, quod secundum naturam est, haud facilè intelligitur. ergo cùm singulis partibus conuenientia inest figuræ, coloris, & magnitudinis, optimè habent.

3 *Sed, si in hanc vel illam partem declinatur, in pronum habitum peccetur. leuius enim peccatum est, quàm si in supinum.*

Duos habitus posuit, supinum & pronum, qui & ad vniuersum corpus referuntur, & ad vnam ipsius partem, nempe brachium. Totum igitur corpus pronũ dicimus iacere, vbi deorsum venter spectat, dorsum verò in superiorem partem: contra supinum, vbi sursum venter, in inferiorem partem dorsum. Quos habitus cõmemorans loquuturum se de brachio indicauit, quùm nequeat corpus totum frangi, aut excidere. Sed causam, cur præstet in pronum declinare, quàm in supinum, vbi quis deceptus rectum non assequatur, ipse in sequentibus aperiet.

4 *Qui nihil capiunt consilij, plerunque nihil errant: ipse enim, qui deligabitur, sic iusta natura coactus brachium porrigit.*

Medici, inquit, qui ante naturalem brachij habitum, nihil attendunt, plerunque melius curant, quàm qui malè ratiocinantur. Idiota enim, qui alligandus est, medico brachium porrigit figuratum, quemadmodum minimè lædat, instructus à natura, quam nunc iustam dixit: quippe quæ generationis initio, & postea in tota vita degenda, οἰκεῖον, id est conuenientem, singulis partibus habitum inuenit. /Ipse enim qui deligabit brachium porrigit/. vocabulum porrigit, ὑπορέγει dixit, quod nõ nulli accipiunt pro ὀρέγει, id est porrigit medico: nõ nulli pro ὑποκωλύει,

A hoc eſt,non permittit, vt medicus indoctior membrum in contrarium conuertat. omnes enim homines natura ſingulas partes figurant, quemadmodum minimè lędant: quem habitum indicat Hippocrates eſſe maximè rectum. Porrigunt igitur ęgri ſe ipſos ita figuratos: atque ægrè ferunt, vbi aliter à medicis collocentur, renituntur'que, atque ob dolorem ducenti non parent. hoc autem volunt Hippocratem ſignificaſſe verbo ἀπορέγει. Sed vtrouis modo acceperit, res eadem manet. nam idiotæ, quùm ita brachium collocent, quemadmodum minimè lędat, pręſtantiores ſunt medicis, qui, cùm ſibi ſapientes videantur, malè hoc figurant. Sunt & qui ad vtrunque id referant /ſic à iuſta natura coactus brachium porrigit/. Sed cùm propoſita res ſeruetur, quomodocunque verbum id accipiatur, ſuperuacaneum eſt in his ampliùs inſiſtere, inutilia enim ſunt, & inuentu facilia, quę ambiguis verbis traduntur. Quare illi omittenda ſunt, qui tẽpori parcit, quùm in iis, quæ vtilia ſunt, id conſumere magis conueniat.

5 *Sophiſtæ autem medici vtique ſunt, qui peccant. Porrò brachium fractum non magno negocio pertractatur, id q; (vt ita dicam) cuiuis medico facilè eſt.*

Sophiſtas intelligit eos, qui ſapienter aliquid ſibi inueniſſe videntur, errantes tamen, atque id-B circo non obſeruantes, quod rectè omnes idiotæ cognouerunt.

6 *Quem locum cogor latiùs explicare, quoniam medicos vidi, qui, cùm deligarent, ſapientes habiti ſunt à brachio figurando, vndè par fuit videri ignaros. Multa enim alia, quæ ſunt huius artis, ita iudicantur. Nam, quod nouum eſt, quamuis nondum conſtet, utrum ſit vtile, anteponunt ei, quod conſuetum eſt, quod iam ſciunt utile eſſe, atque id, quod alienum eſt, ei, quod receptum.*

Ipſemet tibi oſtendit in ſequentibus, quæ omnia obſcura ſunt, cur ſermonem de figurãdo brachio dilatauit, quanquàm locus per ſe, nec difficilis eſt, nec ita multa verba deſiderat, ex quo protinus cauſam inuenies, quamobrem in iis, quæ tradidit, ordinem omnino exquiſitum non ſeruarit. quiſque enim priùs de eo, quod magis vrget, verba facit. Ergo, qui à medici eius ſæculi pro cõperto habebant ad omnem, tam comminuti quàm prolapſi oſſis curationẽ intentione opus eſſe, ſed ignorabant, qui'nam habitus ſecundum naturam eſſet, idcirco de hoc in primis egit. Ac multò adhuc magis, quia medici quidem optimo deterrimum habitum anteponentes, prauis rationibus eam rem ſibi ipſis, atq; aliis perſuadebant. Quòd ſi ignari omnino fuiſſent, oportebat verũ C ipſos docere. at, cùm non ſolùm ignari eſſent, ſed etiam cognitionem ſibi vendicarẽt, neceſſe fuit Hippocratem id primò conuellere, deinde animum iam purum vera ſcientia inſtituere.

7 *Dicendum igitur eſt è medicorum erroribus, quos docere volo, quoſque dedocere, dè brachij natura.*

Dedocere vult ea, quæ medici non putant vitio danda, quùm tamen vitia ſint: docere quę putant vitia, quùm non ſint.

8 *Etenim, quod hac ratione traditur, ad alia quoque oſſa corporis pertinet.*

Non iniuria dicit orationem hanc ad alia quoque oſſa ſananda pertinere. ea enim ad quæ ſpectantes, inuenire naturalem vniuſcuiuſque habitum conueniat, omnium cõmunia ſunt. duo autem ſunt (vt ſuprà indicauimus) nempè vt dolorem euitemus, & rectum ſtatum tueamur. illud experimento comperitur: hoc partium quoq; ſitu, quem corporibus incidendis comparamus.

9 *Ergo Brachium, de quo ſermo eſt, quidam vinciendum dedit pronum: hic autem coegit collocari modo ſagittario-D rum, quùm humeri caput coniiciunt: atque ita deuinxit exiſtimans hunc eſſe naturalem eius habitum. Quam rem eo argumento comprobauit, quòd oſſa omnia, quæ in cubito ſunt, inter ſe dirigantur, tum ſuperiectæ partes æquentur: quòd etiam tam exteriores, quàm interiores, inter ſe directæ collocentur: ita enim inquit & carnem, & neruos naturaliter ſitos eſſe. Sagittarios præterea teſtes adduxit. His autem dicendis, præſtandis que ſapiens habebatur: aliarum verò artium immemor erat, quæcunque vi aut artificio quidpiam moliuntur, neſciens alium alibi eſſe habitum naturalem. Quin & in eodem opere, alius erit dextræ, exempli cauſa, alius ſiniſtræ habitus naturalis: aliter enim brachium naturaliter figurant iaculantes, aliter funditores, aliter rurſus qui lapides coniiciunt, aliter pugiles, aliter qui in ocio ſunt. Quotquot enim artes reperiri poſſunt, ſingulæ naturaliter brachia requirunt, non eodem modo figurata, ſed ad inſtrumentum, quo in ſingulis vtendum, & ad opus, quod efficiendum eſt, accommodata.*

De his quoq; ſemel aliquãdo meminiſſe oportet, quam rem nos minimè pręteribimus. Quidam ex iis medicis, qui ſapientes habentur, propoſita verba /ergo brachium de quo ſermo/ tanq̃ mendoſa iure ſuo corrigẽs, gręcè ita ſcripſit /τὴν οὖν χεῖρα περὶ ἧς ὁ λόγος ἦν/ adiecto verbo/ ἦν, hoc eſt erat/ ſuã nobis oſtentãs diſciplinã, qua fuerat à grãmaticis, rhetoribus q; eruditus, ita vt ignoraret modũ præciſè loquendi omnibus antiquis vſitatum. Erit aũt plena oratio, ſi perficiatur hoc

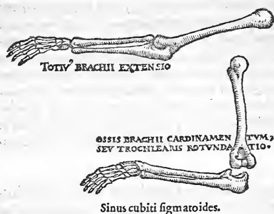
modo

modo /ergo brachium, de quo sermo erat, quidam vinciendum dedit pronum/. Idiotæ plerunq; E
medicis brachium porrigunt conuenienter figuratum, sed horum quidam nimium curiosi recedentes ab eo, quod naturaliter propositum esse debet (id autem fuit doloris carentia) pronum habitum eligunt, vt potè quem commodiorem existiment. nullus tamen idiota medico brachium porrigit resupinatum: multum enim abest hic habitus ab eo, qui minimè lędit. quem aliqui medici & ob inscitiam, & vt sapientes videantur, interdum non admittunt, atque ea de causa sagittariorum exemplo brachium vniuersum collocant, quidam penitus resupinatum, quidam nõ multum ab huiusmodi habitu recedens. Peccant igitur, non modò in hanc partem, sed quòd extentum figurent. quos Hippocrates prodidit ea ratione moueri, quòd vbi totum brachium sagittariorum exemplo figuretur, ossa diriguntur, & totius brachij superiectæ cutis partes æquantur. sed hæc valdè probabilia sunt, & se vicissim consequuntur: illud re uera non sic habet, carnem & neruos eo habitu, perinde, atque ossa in recto situ omnibus partibus seruari: quod si ita res haberet, non modò probabiliter, sed firmissimè demonstrarent huiusmodi habitum naturalem esse. Verùm hæc tolerabilia sunt. transferre autem huc sagittariorũ exemplum, existimari debet prorsus fatuum, satius'que fuit eos ab Hippocrate nullo modo commemorari, quàm acerrimè refelli. nam, quæ prorsus stulta sunt, deridenda magis sunt, quàm à scriptoribus confutanda: non tamen F
prohibeo, quo minùs, dum viuentes agunt, redarguantur: ac præsertim, vbi, qui hęc nugatur, audientibus persuadet, vt sibi ipsi hominis curationem committant. Fit etiam interdum, vt nos quoque in scribendo stultis opinionibus contradicamus, vbi multos videmus illis credere, quasi veræ sint: quod nunc accidit Hippocrati, qui nihil esse commune sagittarijs, & vincientibus, ostẽdit. Quæ verò afferuntur de ossibus, neruis, & carne, recto statu collocãdis, quamuis nullum per hęc fuisset Hippocrates reprehensurus, per se necessaria fuerant ad optimum habitum inueniendum, cuius caput est, si argumentum ex signo colligamus, doloris carentia, id enim neque ipsos idiotas latet: verùm, si rei causam, naturam'que spectemus, rectus partium status, qui idiotis non item patet, sed illis duntaxat, qui incidendis corporibus operam dederunt. Quæ ab Hippocrate subiiciuntur, maxima ex parte plana sunt, nec quidquam habent, quod in quæstionem vocetur. quare vniuersa hæc mihi prętereunda, quod non accidit iis, qui librum legunt, quibus longiori tempore sunt consideranda. Quod inquit /hic autem coegit ipsum collocari modo sagittariorũ, cùm humeri caput coniiciunt/ obscurum est, & incertum. quocircà non nulli verbum /coniiciunt/ quod dixit ἐμβάλλωσι, propterea scriptum ab Hippocrate existimant, quòd extento brachio humeri caput in sinum ceruicis, quæ in lato scapularum osse est, coniiciatur, in quem anteà G
non coniiciebatur, cùm brachium demissum erat. tunc enim iuxtà erat duntaxat, & cõtingebat: quam rem his verbis expressit /versatur humerus in lato scapularum osse transuersus, vbi brachium iuxta latus extenditur/. Censent alij ἐμβάλλωσιν dixisse Hippocratem translatione vsum à nauium impetu. ἐμβολὴ gręcè dicitur, vbi datur opera, vt naues hostium mergantur, quandocunque signo dato prora aptatur ad nauem alteram perfringẽdam, potissimum à latere, totamq; dissoluendam, ac submergendam. tunc quasi paratum esse ad ἐμβολὴν, id est ad impetum faciendum aiunt. Item apud comicos porrecta membra dicuntur ad ἐμβολὴν, id est ad impetum faciendum parata: quod Aristophanes ostendit, quùm inquit, χωρεῖ ἐπὶ γραμμὴν λόρδος ὡς ἐμβαλῇ, id est, recta accedit incuruus, quasi ad impetum faciendum paratus. Quę subdit omnia, si animaduertantur, manifesta sunt, vsque dum inquit.

10 *In sagittarijs par est hunc alterius brachij habitum optimum esse: nam si ita collocetur, imum humeri caput, quod cardinis modo in sinum cubiti coniicitur, efficit, vt brachij atque humeri ossa dirigantur, quasi totum vnum sit.*

Scribit nunc aduersus eos, qui vniuersum brachium intentum deuinciunt, sicuti sagittarij sinistrum continent. Ait enim ad id agendum iure opus fuisse brachio extento, quùm neruus dextra tenditur versus partem posteriorem: totus verò arcus in eadem regione continetur à sinistra, ne in alteram partem inclinetur. Nam si neruus dextra validè in posteriorem partem intentus totum arcum secum adducat, ductio sagittæ in posteriorem partem impedietur, vt quæ debeat à valido neruo contento'que emitti. Ergo, quantum ex vltima contentione remittitur, tantum demitur de emissione sagittę: quod, quùm in confesso sit, Hippocrates causam adiungit huiusmodi /nam si ita collocetur imum humeri caput, quod cardinis modo in sinum cubiti coniicitur, efficit, vt humeri atq; brachij ossa dirigantur, & brachium totum sine inclinatione seruetur/. vocat autem γιγγλυμοειδὲς imum caput humeri, quod cardinis modo cum cubito committitur. quandoquidem cardines (gręcè γίγγλυμοι) & quosdam sinus habẽt, & quosdã processus sinibus recipiunt eorũ, cum quibus cõmittuntur, processus: processibus in ipsorũ sinus inseruntur. Similiter imum caput humeri in gibbũ ambitũ desinens duo à lateribus tubercula exigit, vnde similitudo trochleę fit. hęret aũt huiusmodi ambitu trochleã referẽte in sinibus cubiti. Extremus hic ambitus, & à priori & à posteriori parte cauum hẽt: in vtroq; se insinuãt cubiti ꝓcessus rostro similes.

Siquidem

A

Sinus cubiti sigmatoides.

Siquidem cubiti caput superius C literam refert, quà cum humero committitur: accipit'que humeri ambitum, qui trochleam refert, ferè totum, vbi brachium sic collocatur, vt cubitus atq; humerus rectum angulum ostendant. At rursus, vbi humero quiescente, cubitus circa gibbū eius ambitum moueatur, si in priora feratur, cubiti commissuram flectit. si in posteriora tendit, in maximo quidem flexu prior cubiti processus in humeri cauum, quod à priori parte est, conijcitur: in extensione posterior processus in posterius cauum, quod, quùm maius sit, maiorē processum accipit. quare plurimum extēdere & curuare totum brachiū possumus: quod nullo quidem modo cōtingeret, si nullum cauum in humero fuisset. Quùm huiusmodi ergo sit cubiti iun- B ctura, vbi totum brachium ad rectum angulum figuretur, ita, vt humerus & cubitus rectum angulum ostendant (quem habitum Hippocrates solitus est appellare ἐγγώνιον) ambitus trochleā referens medius hęret cauo cubiti, quod C literam repræsentat. At vbi totum brachium extenditur, cubitus in posteriorem partem fertur, & processus, qui ab ea parte est, motui præest: cessat autem, quiescit'que, quùm primum ad humeri cauum, quod ea parte est, peruenit. Quo fit, vt commissura extendatur, & imum humeri caput, cardinis modo, sinu cubiti innitatur. vocat autem Hippocrates βαθμίδα, non modò humeri sinum, sed cęteros omnes, in quibus recipiuntur ossium processus.

11 *Prætereà articulus ita extētus recuruatur. Ergo verisimile est sic eum locum minimè flecti, maxime'que intendi, neque à neruo, quem dextra tendit superari, neque illi cedere: ad hæc neruum ipsum plurimum adduci. Quo fit, vt sagittæ à valida subita'que vi emittantur: quæ autem sic emittuntur, maiori impetu celeriùs feruntur, longius'que. Sed vincientis & sagittarij nihil commune.*

Ex modis, quibus brachium figuratur, extensio flexui contraria est, supinus habitus prono. hi ergo extremi sunt, & quasi quatuor habituum excessus: duo alij medij sunt, vnus quidem inter C extremum flexum & extensionem, quem Hippocrates (vt dixi) ἐγγώνιον appellat: alter inter pronum & supinum, sub quo ait cubitum radio subiici. Igitur, sicut hunc iustum & rectum dicit, sic etiam illum, qui ἐγγώνιος dicitur, sub quo humerus cum cubito ad rectum angulum collocatur. Quòd si hic habitus rectus est, sequitur, vt, vbi brachium extēditur, non debeat rectus appellari. si rectus non sit, certè erit in exteriorem partem recuruatus: quemadmodum, si in posteriorem partem ita recuruetur os cubiti, vt cum humero angulum ostendat: quod iam non nullis accidisse perspectum est, quibus necesse est posterius humeri cauum abunde altum esse, in quod se inserit posterior cubiti processus. Quod si huiusmodi cauum nobis omnibus altissimum esset, flectere in posteriorem partem brachium possemus, vt dixi de his, quibus aliquantulum id licet, vtpotè qui posterius cauum non secundum naturam penitus habeant, sed nimis sinuatum.

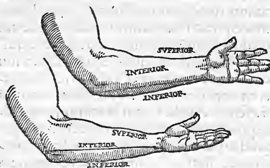
12 *Qui brachium deligat, vbi sic figuratum contineatur, multa alia affert mala grauiora, quàm vulnus. Nam, si curuari brachium imperet, non ossa, non nerui, non caro eundem habitū seruabunt, sed vinculis cedentibus in aliam atq; aliam partem moueuntur. Ecquid opus est sagittariorum habitu? qua in re nullus fortassis error fuisset, si sophista permisisset, vt homo ipse vulneratum brachium porrigeret.*

D Qui intentum brachium deuincit omnino (inquit) vel ita contineri iubet, vel curuari sinit: vtrumuis fecerit, ęgrotantem lędit. nam, si in eodem habitu contineatur, dolor assiduè vrget: sin aliter figuretur, deprauatur brachium sub vinculo, quod eò spectat, vt membrum, sicuti compositum est ab iniectis fascijs contentum, sine vllo pressu tueatur. at, si aliter figuretur, contrarium accidet, nempè, vt fractura vinculo non contineatur, sed moueatur, transferatur'que vnà cum neruis habitum mutantibus, musculis'que, quos carnem vocauit, eorum nobis naturam ostendens. Sunt enim musculi caro sentiendi vim habens à simplici carne, ex qua maximè constant, caro nominati, per quos fibræ distribuuntur à neruis ac ligamentis diductæ. creatur enim totus musculus à natura eiusmodi fibris contentus, quibus caro simplex vndique concrescit, atq; hæc est propria musculi natura, per quem venæ & arteriæ discurrunt, vt non secus ac cęterę partes, alatur & viuat: proprium verò musculorum corpus fibræ sunt, quæ simplici carne cinguntur, plurimum quidem mediis musculis, tum subinde minùs, præsertim'que in initio ac fine ipsorum. quocirca extremi musculi neruosi magis sunt, medij verò carnosi.

13 *Quidam alius medicus resupinatum brachium extendi iussit, atque ita figuratum deuinxit, sibi persuasum habens hunc statū naturalē esse: quod ex cute coniiciebat, & ex eo, quod ossa sic tueri naturalem habitū existimaret. Quia id*

ossis

oßis, quod in prima palmæ parte extat à parte minimi digiti, è regione collocetur eius oßis, vnde cubitum metimur. Hæc adducebat ad comprobandum huiusmodi habitum esse naturalem, rationi que consentanea loqui uidebatur. Sed brachium vehementer cruciari, si supinum extendatur, experiri quilibet in suo potest: nam si extendatur, hunc habitum dolori esse comperiet. Quin, si imbecillis homo manus prehendat valentis ita collocatas, vt cubitus resupinatus curuetur, vtique, quò uolet, ipsum ducet. Manus item eo modo collocata, si gladiũ teneat, vti eo minimè poterit: vsque adeò istiusmodi habitus violentus est. Ad hæc, vbi brachium in eo habitu vinciatur, grauiori dolore torquebitur homo, dum ingredietur: graui, dum cubabit. Quod si brachium flectatur, necesse est musculos contrahi, & ossa in eodem habitu minimè contineri. Ignorabat autem illud, præter alia, quæ in huiusmodi habitu incommoda accidunt, quòd os in prima palmæ parte extans à parte minimi digiti, cubiti pars est: illud verò, quod in cubiti iunctura est, vnde cubitum metimur, est humeri caput. E

Directio interioris tuberculi brachij ad finem cubiti

Si quis brachium resupinauerit, videbitur humeri caput ab iteriori parte, quod græcè κόνδυλος id est tuberculum, nominatur, esse caput superius cubiti, cùm quodammodo è regione se ostendat capitis inferioris, quod in prima palmæ parte extat à parte minimi digiti. Non tamen omnes cubitum metiuntur ab humeri tuberculo: sed sunt, qui metiri incipiant, id'que rectè, à cubiti eminentia, quam greci ὀλέκρανον dicũt & ἀγκῶνα. At Hippocrates, cum dixit /vnde cubitũ metimur/ significare videtur, vel omnes, vel plerosque inde metiri. Quomodo autem sese res habeat, hîc querere superuacaneum est. illud meminisse oportet, quod inferius cubiti caput sitũ in prima palmę parte è regione superiori capiti respondet, vbi secundum naturam brachium figuretur, vt scilicet curua pars interior sit, gibba exterior: in quo habitu fit, vt minimus digitus ab inferiori parte subiiciatur, pollex à superiori insidat. F

14 *Hic verò putauit hoc idem os esse atque illud.*

Non ita dixit /hoc idem os esse, atque illud/ sicuti aliquem eundem cũ se ipso dicimus, vt Aiacem Telamonium eundem cum Æacide, sed quòd vtrunque ossis extremum intelligat eiusdem esse, nempè cubiti. G

15 *Est autem idem cum illo eminentia cubiti, cui potißimum innitimur.*

Vocabulum /idem/ accipiendum nunc quoque est eodem modo, quo proximis verbis explanauimus, cùm vnius & eiusdem ossis partes esse existimarent, quod in prima parte palmæ situm est, & quod ab interiori regione commissurę cubiti extat.

16 *Ergo, vbi brachium resupinetur, partim hoc os peruersum conspicitur: partim nerui, qui ab interiori sede, & digitorum, & primæ palmæ partis procedunt, supino brachio peruertuntur: tendunt enim huiusmodi nerui ad humeri os, vnde cubitum metimur. Errores, atq; ignorationes naturæ brachij tot ac tales sunt. Si quis autem (vt præcepimus) fractum brachium extendat, dirigetur os, quod à parte minimi digiti ad cubiti eminentiam tendit: dirigentur item nerui, qui à prima palmæ parte ad extremum humerum pertinent: suspensum que brachium in eodem habitu continebitur, in quo fuerit colligatum, neque dolori erit, aut molestiæ, siue ingrediatur homo, siue cubet.*

H

Distortio neruorum & musculorum & ossis cubiti in resupinatione manus.

Quùm accidit, vt ossis cuiuspiam, vel nerui, vel musculi initium sit ab interiori parte membri: finis vel ab exteriori, vel ab inferiori: cõstat partem hanc peruersam esse. Rectè igitur dixit omnia hæc peruerti, vbi totũ brachium resupinetur. Ac ne longius exempla petamus, nerui, qui ab interiori parte feruntur ad manum, cum cubito iunguntur circa totum humeri caput. Fiet itaque resupinato brachio, vt neruorũ, qui cubito illigantur, initia ab interiori parte collocẽtur, fines à superiori. idẽ accidet musculis, & ipsius cubiti ossi: horum enim omniũ initia ab interiori parte sunt iuxta tuberculũ humeri. Poterant aũt per se musculi, cũ peruerterenť, abũdè dolorẽ excitare, atq; ea de causa inflammationẽ. Si quis aũt brachiũ figurauerit, vt Hippocrates iussit, musculi, q ab interiori parte cubiti oriunť, toti ab interiori parte siti erũt,

qui

A qui ab exteriori, in hac similiter continebuntur: quemadmodum, qui à superiori, positum à superiori tuebuntur in vniuerso membro. Ab inferiori autẽ cubiti parte nullus situs est omnino musculus. sed, si cubiti musculorum omnium situm cognoscere tibi curæ est, ex primo libro de incidendorum corporum ratione addiscere poteris: tum ex opere de musculis incidendis, vbi musculorum omnium natura ad compendium confertur magis, quàm in libro de incidendorum corporum ratione.

17 *Collocari sic hominem oportet, vt id ossis, quod excedit, ad lumen quantum maximè potest, illustre conuertatur, ne Chirurgicum lateat, dum intẽdit, quando satis fuerit directum. Porrò, qui vsum habeat, quùm admota manu os excedens continget, rem optimè comprehendet.*

Siue iacere, siue sedere, significare voluerit verbo /collocari/ quod καθικνεῖσθαι dixit, cum altero alterum quoque intelligendum est. Nam si ægri vires, & fracturæ magnitudinem, intueamur, ipsum modò iacentem, modò sedentem, vinciemus. Verùm vtrouis modo collocetur, vt vitiata pars conspectui magis pateat, ex luminibus quæ dantur, spectare debet ad maximè illustre.

B

De Brachio

18 *Ossium brachij, cùm non vtrunque fractum est, facilior curatio est, quibus quod superius, comminuitur, quamuis plenius sit: tum quia integrum, quod subiectum est, fundamenti vicem præstat: tum quia faciliùs reconditur, præter quàm in vicinia manus. Superius enim os carne plurimum contegitur: id uerò, quod subiectum est, minimè carnosum est, ægrè conditur, ac maiori vi extenditur.*

Indicauit brachiũ ex binis ossibus constare, vbi ait/ ὧν μὴ ἀμφότερα, id est cùm non vtrunq;/. non enim consueuit dictio ἀμφότερα græcè vsurpari ad vnum, vel tria, vel plura significanda. Ex his ergo binis ossibus, quod subiectum est πῆχυς, id est cubitus, propriè vocatur, id'que sanè longius est: quod superinsidet κερκὶς, id est radius. Plana autem est, non modò oratio hæc, sed reliquæ ferè omnes huius libri. Illa duntaxat explanationis mihi visa sunt indigere, quæ à me enodantur. Quare si quid præter hæc obscurum tibi videatur, spectato, num quid in exemplari fuerit mendosum. vbi enim correxeris, si quid lectum semel non comprehenderis, iterum ac tertiò relegens, quod propositum est, optimè percipies.

19 C *Vbi non hoc, sed illud fuerit comminutum, satisfaciet simplicior vis in intendendo: vbi vtrunq;, extendere valentiùs oportet. Puerum iam vidi plus iusto intentum: sed plærique, minus quàm res postulat, extenduntur.*

Vim simpliciorem, & quæ non magno negocio adhibetur, φαυλοτέραν dixit. φαῦλον enim apud veteres græcos, non solùm significat vitiatum, sed simplex.

20 *Intentione adhibita, conuenit admotis prominentioribus palmarum partibus dirigere.*

Prominentiores partes palmarum appellant θέναρα deducto vocabulo à percutiendo, quod θείνειν græci dicunt, vt nonnulli volunt, qui verborum interpretationibus student. Quicquid enim percutimus, prominentioribus his partibus percutimus. Alij non omnes prominentiores palmæ partes sic appellatas existimant, sed eas tantùm, quæ pollici subiiciuntur.

21 *Deinde cerato inungere non ita liberaliter, ne fasciæ superinnatent, atque hoc modo deuincire.*

Vinculi vsus duplex est, nam & comminuti ossis partes, quæ rectè inter se compositæ fuerint, fideliter continet, & lintea liquore aliquo resperfa, vel illita medicamento quod ad repellendam inflammationem præsentissimum esse putauerimus, decidere non patitur. Adhibent itaq; non D nulla medicamenta, quæ linteis illinuntur, his quæ excepta imponunt, vinculum superdantes. Alij humorem aliquem ingerunt ad rem idoneum, quale est vinum, vel per se, vel cum oleo, & sæpè liquidum aliquod medicamentum, cuiusmodi est ceratum hoc. cuius duplex ratio est: interdum siquidem cera ex rosa, vel oleo liquatur: interdũ arida pix adiicitur, hincq; πισσηρὰ κηρωτὴ græcè nominatur. Sed liquida medicamenta, spissa quoque sunt & crassa, cuiusmodi est liquidũ ceratum. Fiunt autem & ex emplastris inflammationem arcentibus, liquatis in oleo, de quibus loquuti sumus & in opere de simplicium medicamentorum facultate, sed latiùs in eo, quod scripsimus de ratione curandi, & in eo, quod de compositione medicamentorum. Hippocrates igitur liquido cerato vtitur, quod multò magis inflammationem coercet, quàm quod durũ est, seu quouis alio nomine libeat appellare. Modum verò vtendi huiusmodi cerato indicauit inquiens /nõ ita liberaliter, ne fasciæ superinnatẽt/. sed cõtrarium terminum, vt pote, qui nobis notus sit, prçteriit. is autem est, ne ceratum ita parum inungatur, vt iniecta lintea siccescant, prius quàm tertiò quoque die resoluantur. At qua de causa cerato nunc inungendum dixerit, considerandum est, quùm, vbi os cute excedit, vinum nigrum austerum superinfundi iusserit. Mihi sanè videtur vinum excogitasse ad hæc tanquam præsidium efficacius: omisisse verò in aliis fracturis, vbi nullũ

ex

ex comminutis ossibus nudatum est, eo quòd uini vsus summam diligentiam postulet, nam, nisi E subinde infundatur, aridæ fasciæ maximo sunt detrimento. Plærique autem ex iis, qui laborantibus seruiunt, recusant subinde infundere, noctu præsertim. Sed quia extremus morbus extrema curatione perfectè restituitur, idcirco quibus excedit os, vt vinum superinfunderetur, edixit. Sed plura de facultate vini dicemus, vbi eo vtitur. nunc illud indicasse satis sit, quòd, cùm aliæ fracturæ sola cerati inunctione curari sine vino possint, non necesse est hoc adhibito grauiter interdum ob ministrorum negligentiam peccare. At, quùm summum periculum circunstat, tunc & ipsi vltro fatigandos se præbent, & nobis imperantibus parent. Adde, quòd nos etiam ob periculum ingens frequentiùs his adsumus, atque interdum vniuersam noctem immoramur, vbi veremur, vt ministri rectè exequuturi sint, quæ præcepimus.

22 *Cura habita, ne manus inferior iunctura cubiti collocetur, sed paulò superior, ne sanguis ad imum fluat, sed retineatur.*

Cubitum ita figurandum esse, vt radio subiiciatur, atque ad rectum angulum cum humero collocetur, in superioribus proditum est. Sed, quùm hoc fieri possit, manu & supra & infra cubiti regionem posita, meritò hoc quoque definiuit, imperans, vt manus paulò sublimior, quàm iunctura cubiti habeatur. F Constat enim, vbi membra dependeant, ad ima concurrere materiam: ac propterea, quemadmodum, qui totum diem inambulant, quibus'que crura calidiora sunt, maximi momenti censent noctu hæc vniuerso corpore sublimiora continere, ita iubet Hippocrates, vt caueamus, ne manus dependeat, sed sublimior collocetur. quòd si cubiti iunctura multo sublimiorem figurari iussisset, huiusmodi habitus in iis etiam, qui paululum in eo perseuerant, dolorem afferret vniuerso brachio, potissimum'que musculis à priori parte humeri sitis. Eum autem habitũ dolori esse docebit ipsa experientia: doloris verò causam ostendet natura musculorum, cubiti iuncturam mouentium. sunt enim & à priori, & ab interiori parte humeri; atque vbi cubitum flectimus, ad suum initium contrahuntur, & sursum versus intenduntur, cum'que ipsis contrahitur ac sursum tenditur totum brachium, cui suis imis partibus iungũtur. /Ne sanguis ad imum fluat, sed retineatur/. verba hæc referenda sunt ad illud /ne manus inferior iunctura cubiti collocetur/. interposuit autem /sed paulò superior/ sic, vt tota oratio sit huiusmodi: Cura habita, ne manus inferior iunctura cubiti collocetur, ne sanguis ad imum fluat, sed paulò superior retineatur.

23 *Post hæc fascia alligare, capite, quà fractura est, iniecto.* G

Potest iniici caput, vel non iniici, quà fractura est, dupliciter. cùm id modò in lõgitudine membri, modò in latitudine, accipiatur. Termini autem iniiciendi fasciæ caput in longitudinem membri sunt, vbi primus fasciæ circuitus in orbem attractus fracturã vniuersam complectitur. Quod si, vel superiùs iniiciatur, quàm vt fracturam contingat, vel inferiùs, quàm vt ad ipsam perueniat, caput hoc verè quis poterit asserere minimè iniectum esse, quà fractura est. sic mihi intelligito iniectum, vel non iniectum caput, quà fractura est, sed in latitudinem, cùm fasciæ caput primò superdatum, vel quà fractura est vel extrà procedet. Hìc igitur Hippocrates membri longitudinẽ intuitus, caput, quà fractura est, iniiciendum esse proposuit, hoc est, neque fractura inferiùs, neq; sublimiùs. quod indicauit per ea, quæ subdit, quùm inquit /vbi super fracturam iterum & tertiò circumierit, sursum feratur/. At in libro de officina medici, cùm ait, ‖Principia iniicienda sunt, non quà vlcus, sed hinc vel hinc. ad membri latitudinem spectauit, vt ibi rursus demonstrat verbis ἔνθα ἢ ἔνθα, id est hinc vel hinc, his enim vocibus græcè latitudo significatur. Plæraque autem exemplaria sic leguntur /Principia iniicienda sunt, non quà vlcus, sed quà nodus/.

Sect. 2. t. 8. 7ª. 207. f

24 *Sic vt insidat, non tamen vehementer adstringat.* H

Docet hoc loco vinculi moderationem. id siquidem insidere debet eatenus, dum fracti ossis extrema immobilia tueatur: non tamen ita arctari, vt dolorem afferat laboranti. Quilibet enim dolor, cùm perseuerat, præsertim si ex compressione est, inflammationem concitat. Hæc igitur spectari debent in fascijs coarctandis, quæ initio ad vnguem coniicere non licet: licet autem, vbi sæpiùs deuinxerimus. nam diligenter animaduertentes modum adstringendi, cùm vinculum iniecimus, interrogantes'que hominem, qualem circundatam fasciam sentiat, iterũ æquè ac primò iniicientes, laxare vel adstringere oportet: si quidem premi se dixerit, proculdubio laxare: sin vinculum ita laxum affirmet, vt iniectum minimè sentiat, adstringere. Licet autem, prius quàm eũ alligemus, quem fractura malè habet, exerceri, sanum puerum sæpiùs vinciendo, sed cum eo, vt percontemur, quæ paulò antè interroganda proposuimus. sic enim promptiores erimus ad fracturas deligandas. Illud etiam perspicere oportet, quòd quæcunque corpora robustiora sunt ac duriora, vinculum sustinent arctiùs adstrictum: quæ verò infirmiora sunt & molliora, leniùs adstringi debent.

Vbi

25 A *Vbi super fracturam iterum, aut tertiò circumierit, sursum feratur, vt fluens sanguis retineatur, atq; ibi subsistat.*

Ipse causam exposuit, cur primò velit fasciam sursum ferri: vult enim sanguinem prohiberi, quò minùs à superioribus membri partibus descendat. hac autem vinciendi ratione, non solùm coercetur ille, qui fluit, sed, qui circa fracturam coiit, exprimitur: qui fluit, vno duntaxat itinere fertur à superiori parte deorsum: qui exprimitur vtroque, & à superiori parte deorsum, & ab inferiori sursum. Depelli enim aliquid potest, & ad superiorem membri partem, & ad inferiorem. monet sanè, vt vtrique operam demus, quùm duas adhiberi fascias iubet, quarum útraque ordiatur ab affecta sede, habita longitudinis ratione: deinde prior sursum procedat, secunda deorsum: quoniam præstat sanguinem à vitiata sede exprimi ad summum membrum, atque ad totum corpus. imum enim minus est, quàm vt sine iniuria recipere succorum copiam possit, quandoquidem, postquàm sub priori fascia sanguis transmissus est ad summum brachium, si altera arctiùs adstringatur, inflammatio iuxta primam palmæ partẽ & digitos orietur. Hác igitur de causa antè ad superiora depellendum est, potissimum'q; si fieri potest omne id, quod dolori foret: sed, si paulum quid relictum fuerit, exprimendum ad inferiora, altera fascia iniecta. Totam hanc sententiam
B perfectiùs intelliges in sermone de ratione vinciendi.

26 *Prior fascia, longa ne sit.*

Iure hoc adscripsit: prior enim fascia, quùm à fractura incipiat, & ad superiora feratur, atq; ibi desinat, breuior sit, necesse est, quàm secunda. Hanc enim voluit à fractura orsam primò deorsum ferri, deinde sursum, ad eum locum, vbi prior finiebatur.

27 *Secunda primùm super fracturam iniiciatur.*

Non immeritò: inde enim excerni plurimum sanguinis constituit.

28 *Ac semel super ipsam circumeat.*

Secundæ fasciæ caput semel circuire iussit, non bis vel ter, sicut prioris. vult enim ob propositã causam sursum magis, quàm deorsum, transferri id, quod ad fracturam collectum est.

29 *Tum deorsum demittatur, leniùs adstringatur, atque ex maiori interuallo circundetur.*

C Minùs adstringi membrum iussit à secunda fascia ob causas propositas: quin & eius circuitus non ita spissos adhiberi, quùm id opis, quod spissi afferunt circuitus, à priori fascia satis afferatur.

30 *Vt possit relata ad eam partem, qua prior desinit, peruenire.*

Hippocrates, antequàm pannos superimponat, binas fascias adhibet. alij verò ternis vtuntur, vna, quæ à fractura incipiens sursum tendat, quemadmodum Hippocrates præcepit: altera, quæ à fractura deorsum: ac tertia, quæ ab inferiori parte sursum per priorem vtranq; in cochleam serpat. Verùm hi secundam fasciam duabus prioribus breuiorem iniiciunt, illas verò inter se æquales, propterea, quòd prima fascia super fracturam ipsam iterum ac tertiò circumeat, membrum'q; ipsum spissiori ambitu complectatur: secunda semel super fracturam voluta ex maiori interuallo circundetur: tertia super vtranq; obuoluatur, & quia minùs spissè circumagitur, primæ longitudinem non excedat. Sed constat (etiam me tacente) tres positas fascias duabus, quas Hippocrates prodidit, contineri, quùm secunda duplicem vsum præstet, quem illi partiti sunt, vnam iniicientes, quę à fractura procederet ad partẽ inferiorem: alterã, quæ hinc sursum, quà prima finiebatur.

31 D *Attrahere verò fascias in hoc casu, vel à dextra debemus vel à sinistra, prout ab hac vel illa parte, ad fracturæ habitum, atque inclinationem in hanc vel illam regionem, confert.*

Ossa, quæ sub fracturis peruertuntur, modò in dextram membri partem, modò in sinistram, declinantur. Quocirca priores duæ fasciæ attrahi à contraria debent, ab ea scilicet orsæ, in quam membrum conuertitur, atque in contrariam inclinatæ. sic enim fractum os æquè in vtramq; partem inclinabit. atq; hoc est, quod nunc ab Hippocrate proponitur, quùm præcipit, vt fracturæ habitum intuiti fasciam circumagamus, hoc est, vt ad contrariam partem, atque fractura inclinat, fasciam adducamus.

32 *Post hæc panni superdentur modico cerato inuncti, siquidem leniores sunt, & stabiliores.*

Panni duas fascias priores fulciunt, quas propriè ὑποδεσμίδας vocat. Iniiciuntur autem contraria rõne ac fascię: illę enim serpũt circa membrũ transuersę: pãni verò in longitudinẽ dantur, vniuersum

vniuersum vinculum ex binis prioribus fasciis excipientes. iussit autem cerato modicè inungi. E
fluerent enim, vbi cerati copia labarent, non secus ac, si parum inungerentur, quòd subiectis fasciis minimè coirent. exhibet enim ceratum vicem glutinantis. constat autem in aliis, quæ glutine colligantur modum esse optimum. Panni igitur comprimunt, vbi sicci imponantur, cui opponitur, quod inquit /leniores/: sicut & quod dicit /stabiliores/ illis cõtrarium est, qui ob cerati copiam non hærent. Iure itaque ait /siquidem leniores sunt, & stabiliores/. namque, vbi panni nullo pacto cerato inungantur, non ampliùs lenes sunt: vbi plus iusto vncti sint, non ampliùs stabiles, labuntur enim copia cerati.

33 *Hi fasciis alligandi sunt inter se aduersis, aliis à dextra parte, aliis à sinistra, plurimum ab inferiori parte sursum ductis, aliquatenus à superiori deorsum.*

Fasciæ, quæ primò dabantur, non circuibant inter se aduersæ, sed utraq; membrum, quod peruersum erat, à contrario habitu ad naturalem restituebat: sed, quæ pannis superiniiciuntur, cùm eò pertineant, vt membrum vniuersum alligent, tueantur'que vinculum vniuersum, quale exceperint, aduersæ inter se procedunt, atq; vna quidem à dextra parte, altera à sinistra circumagitur: F
similiter altera à superiori, altera ab inferiori: sic enim, quùm inter se aduersæ sint, vinculum, quale acceperint, potissimum seruabunt. Quare quatenus à dextra parte vel sinistra procedunt, iunctura ex toto fit æqualis: quatenus verò à superiori vel inferiori feruntur, altera non longè alteram excedit. sępius tamẽ circuit, quæ ab inferiori parte sursum tendit. hoc siquidem tutius est, ob causam, quę paulò suprà posita est, vbi iussit sanguinẽ à fractura depelli ad summũ membrum.

34 *Quæ extremitate tenuantur, pannis æquanda sunt in orbem datis, qui, vbi ea dirigimus, non subitò, sed paulatim plurimi obuoluendi sunt.*

Tenuantur membrorum extrema, quæ dixit ὑπόξηρα. Has igitur partes circundatis pannis transuersis compleri voluit, & pluribus fasciæ circuitibus cingi, cum eo, vt quod tenuius est, non subitò (sic enim vinculum inæquale redderes) sed paulatim impleatur.

35 *Laxe que circa primam palmæ partem variis locis vinciendi.*

G

Solent iuxta vitiatam sedem loca omnia inflammatione affici, ac pręcipuè membrorum extremitates, quoniam paruæ sunt, & minimè carnosæ, & idcirco materiam à locis, qui iuxta fracturã sunt, descendentem non recipiunt citra noxam. Eas igitur leuare constituit cerati inunctione, quod non expedit per se membris imponi sine vllo tegmento, sine aliis fasciis. nam cum caput & finem haberet sine aliquo fulcro, citò caderet. idcirco vsus est fasciis totius fracturæ, quas iure laxas iniicit, vt nullam afferant molestiam, sed id vnum duntaxat efficiant, vt inflammationem arceant. non enim admouentur ad id, quod fractum est continendum.

36 *Quod ad linteorum multitudinem pertinet, duas partes primò abundè est superdare.*

Ad vniuersum vinculum, quod primum omniũ damus, censet paucioribus linteis opus esse, quàm procedente tempore futurum sit. docuit enim paulò infrà, quo tempore plurimis vti fasciis conueniat. Sed, quùm linteorum multitudo, fasciarum & pannorũ numero longitudine'q; augeatur, quæret quis num idoneo tempore, maiora an plura lintea iniici velit: quin & quanta singula esse debeant. Porrò longitudinem & latitudinem fasciarum definiuit in libro de officina H
medici, quùm inquit, ‖ Quod verò ad longitudinem & latitudinem pertinet, impleant trium, quatuor, quinque, aut sex, longitudinem quidem cubitorum, latitudinem verò digitorum. At neque numerum nunc silentio præteriit, ex fasciis enim, quæ primæ iniiciuntur, duas dari iussit per vniuersum vinculum. pannos item duplices triplices'ue superiniiciendos esse, ibi quoq; explicauit: quos esse voluit tot numero, vt complecti queãt vniuersum membrum. Sed fasciæ, quę super pannos dantur, plærunque duæ sint, quarum vna ab inferiori parte sursum tendat, altera à superiori deorsum. has etiam licet & ternas, & quaternas imponere. nos autem binis vbique vtimur. igitur, qui in hęc incumbet, duas linteorũ partes initio: sed quo tempore vitiatus locus inflammatione vacat, tres dandas esse cõiiciet. In libro itaq; (vt diximus) de officina medici, fasciarum longitudinem definiuit, iubens, vt superiniiciantur longæ ternos vel quaternos cubitos, nimirum hominis, qui deuincitur. nam ridiculum esset puerum exempli causa bimum vel trimum fasciis ita longis alligare, vt robusti hominis quaternos cubitos æquent: vel ad robustum ita breues adhibere, vt quaternos pueri cubitos impleant. Sed in hoc opere, fasciarum

Sect. 3. t. 7. 7a. 214. b

longitudinẽ

A longitudinem non statuit, sicut neque latitudinem, ea nobis coniicienda relinquens. Constat autem fracturæ magnitudine inspecta inueniri à nobis longitudinem fasciarum, quùm (vt ipse imperauit) debeat vinculum semper plurimum integræ partis comprehendere. Hæc non conuenit eadem vbique, sed pro magnitudine fracturę, vt diximus. Quòd si iterum, aut tertiò, super fracturam circumagenda prima fascia est: posteà crebris circuitibus voluta non priùs finienda, quàm integræ sedis plurimum complexa fuerit: planè debet ita longa sumi, vt propositis ab Hippocrate circuitibus sufficiat. Eadem ratione, & aliarum fasciarum longitudo tanta sit, vt sufficiat descriptis ab ipso vinculis. Porrò fasciarum latitudinem comperies, si ad ea, quæ ipse docuit, respexeris. inquit enim /fulciantur, non tamen cogantur/. significat autem fulciri quasi hærere: quod fiet, vbi fasciæ non ita latæ parentur, hæ siquidem rugant, quùm circumaguntur. nam alioquin latior fascia, vt quæ plurimùm amplectatur, fracti ossis partes firmiùs continet. atque hac de causa latissima fascia ex vsu maximè est. verùm, quia, quæ talis est, rugas contrahens, quùm super affectas partes est obuoluta, laxior fit, & quæ subiecta sunt, minùs fideliter continet, idcirco expedit, non ita latam imponere, sed eatenus eius latitudinem augere, quatenus nulla pars laxatur. Quamobrē experiens hæc omnia meliùs præstabit: eiusmodi enim obseruationes coniecturales sunt, neque B scriptura comprehendi aut lectione possunt. Ob quam verò causam plures fascias dari posteà velit, tunc intelliges, cùm ad eum locum peruenerimus.

37 *Hinc autem cognosces rectè hominem curatum esse, ac terminum deligandi, vbi, num prematur, rogaueris: atque is responderit se premi quidem, sed leuiter, idque præsertim quà fractura est. Hæc itaque sic habere, necesse est fateatur, qui rectè est alligatus.*

Quoniam ea, quæ nos spectamus in fascijs obuoluendis, intelligit non comprehendi scientia, sed coniectura, ex certis indiciis iudicandum censet, quæ rectè iniectę fuerint, quæ malè. Quod si homo abundè sub fasciis vrgeatur, celerrimè soluentes aptiùs deligabimus: sin fasciarum circuitus iusto laxiores fuerint, non patiemur diutiùs sic habere: nam, quæ arctiùs adstringuntur, dolent, inflammantur, & interdum etiam extrema parte emoriuntur: quæ laxiùs, prorsus eiusmodi periculo vacant, sed non prohibent membrum, quo minùs, quà fractura est, deprauetur. Vrget igitur arctior iunctura sic, vt necesse sit eodem die soluere, & rursus deligare: quæ laxior est, non item, potest enim vnum diem, & interdum alterum sustineri. Hac igitur de causa diligenter C rogare eum, qui alligatus est, conuenit, qualem sentiat fasciarum circuitum: vt ex iis, quæ respondet, aliquid de fasciis emendandis intelligamus. Debet enim (inquit) respondere, qui alligatus est, sentire se vinculum arctius iuxta fracturam, quàm alijs partibus ipsius membri. ea enim sedes inter eas, quæ adstringuntur, acerrimè sentit, quod & ægra sit, & fascia à nobis magis compressa, vt potè, qui operam dederimus, vt sanguis vniuersus à fractura longè ad vtramque membri extremitatem exprimeretur, siquidem hac via futurum sit, vt quod vitiatum est, ab inflammatione defendatur.

38 *Moderationis autem indicia sunt, si eodem die ac nocte, quo deligatus fuerit, ipse sibi videatur non leuiùs, sed valentiùs, adstringi: postridie verò tumor in manu oriatur mollis ac paruus: indicant hæc vinculum fuisse abs te moderatè adstrictum.*

Quùm adstringendi modus in vinciendo omnium maximè momentum habeat: quùmque hic variari consueuerit, tam quòd quædam partes mollitie ac duritie inter se distent, quàm quòd alia corpora hebetioris sensus natura sunt, alia acrioris: meritò contendit ex pluribus notis securitatem D ægrotantium inuestigare. atque hac de causa non contentus sola posuisse indicia, quæ ex interrogatione sumuntur, inspiciendas etiam nobis ipsas partes existimat, potissimùm extremas. Inquit enim, vbi moderatè adstrinxerimus, futurum postridie in manu paruum tumorem mollem, hoc est cedentem, si superdatis digitis prematur. Quare, si tumor hic, vel nullus appareat, vel durus, planè scire licet vinculum, vbi nullus appareat, non satis fuisse adstrictum: vbi durus, nimis arctatum. Constat enim extremum membrum succis sub vinculo ad ipsum trāsmissis, quùm multi sint, impleri, digitisque pressum non cedere. idque tibi indicio erit vinculi valentiùs adstricti, non secus atque, vbi manus nullo modo tumeat, coniicere poteris nihil fuisse sub vinculo expressum. nanque adstringendi modo modus eorum, quæ exprimuntur, perpetuò respondet: & huic modus tumoris. Quare non immeritò renititur tumor in extremitate membri: atque ingens est, vbi comminuta pars eius fortiter fuerit adstricta: cedit atque exiguus est, vbi leuiter: non secus autem, vbi non adstringitur, nullus tumor excitatur. ergo euidentissimum est, vbi postridie in manu tumor magnus sit, & renitatur, membrum solui protinus debere, perfundique multa aqua calida, cui oleum copiosè fuerit adiectum, rursusque alligari modicè adstrictum: vbi

postero die nullus tumor appareat; tertio resolui, & arctiùs alligari. quòd si tumor modicus fuerit, Hippocrates tertio die resoluit: nos vsque quartum, interdum quintum diem trahentes, hyeme potissimum, nihil vidimus deterius accidisse. E

39 *Labente iam die minus adstrictas fascias sentiat, sed tertio die penè resolutas. Scire autem licet, si quid horum, quæ proposuimus, absit, vinculum non satis arctatum: si quid superet, fuisse iusto plus adstrictum. Hæc itaque indicia intuitus, deinceps, vel laxius alligabis, vel arctè magis.*

Relaxantur fasciæ, non mehercle (vt non nulli putant) quod intentæ tempore longiores appareant, sed quòd membrum extenuatum contrahatur, vbi rectè fuerit alligatum: quod euidenter in omni fractura perpetuum conspicitur, quemadmodum & ipse Hippocrates ostendet.

40 *Tertio die, postquàm extenderis atque direxeris, soluere membrum oportet. Quòd si primis diebus moderatè deuinxeris, paulò magis fascias adstringes. Deligare autem incipies à fractura, quemadmodum priùs: nam, si hanc partem priùs deuinxeris, materiam inde ad vtramque membri extremitatem depelles: sin aliam priùs adstrinxeris, inde ad fracturam deduces, quod intellexisse pertinet ad multos locos. Sic ergo ordiri semper vinculum debet, atq; hunc locum primum adstringere, alios verò pro portione: quo enim longiùs à fractura procedit, eo leniùs arctari: nunquam verò ex toto laxari, sed adhærere: post hæc adiiciendæ fasciæ sunt, quotiescunque deuincimus. Rogatus autem homo respondeat adstringi se paulò magis quàm antè, præsertim quà fractura est, atque alibi pro ratione. Tumeat itē membrū, vrgeatur, leuetur, pro ratione prioris iuncturæ. Abhinc tertio die sentiat fascias relaxari. Tum soluere conuenit, ac rursus deligare paulò arctiùs omnibus fasciis iniectis, quibus utendum erit. Post hæc laborati omnia eueniant, quæ in superioribus alligandi circuitibus exposita sunt.* F

Si primo die homine propter fracturam dolente, quantum adstringendum est, non adstrinxerimus, vbi, omnibus rectè factis, tertio die dolor remittatur, arctiùs alligamus, neq; tunc quoq; quantum res postulat: hoc siquidem, quùm omnia rectè procedunt, quinto die conuenit. quare tunc plurimis fasciis vtemur, & quantum res exigit, adstrictis, non obliti hoc ab ipso præcipi, vbi omnia conuenienti ordine sequantur. nam, si propterea quòd aliquid interim peccatum sit, brachium non dum quinto die ex toto inflammatione vacet, neque nos fasciis omnibus vtemur. Exhibet quidem fasciarum multitudo (vt ipse ait) vinculi firmitatem. potissimùm verò ea vtemur, quo tempore desedit locus, qui circa fracturam est: & ipsum os, quod perfractum est, laxius effectum est, & faciliùs tractatur, vt componi possit. At si quando hoc quinto die non cedat, differemus in alium circuitum, qui ad diem septimum perueniet: iubet enim donec ferulæ ad fracturam dentur, tertio quoq; die solui, ac rursus deligari, ea de causa, vt aqua calida infundatur ad educendos succos in comminuta parte existentes, qui tenues sunt, & seri naturam habent, digestionem'que requirunt: & simul etiam ad leniendum dolorem, & pruriginem finiendam. Itaq; vbi nec dolor nec prurigo hominem exerceat, atque indicia illa omnia se ostendant, ex quibus rectè fracturam habere cognoscimus, etiam si quarto quoque die solues, nihil lędes, hyeme potissimùm, atque adeò magis homines agrestes, qui lauari ferè non consueũt: sed eos, qui cotidiè lauari solent, & qui pręsertim bis id faciunt, conuenit non longo interposito spacio resoluere, ac pręcipuè, vbi carne fuerint molliori. G A.lib.4.f.5.t.1. c.2. fol. 483.c

41 *Inde, vbi ad tertium diem ventum erit, qui septimus est à primo, quùm iniectum vinculum fuit, si rectè alligatus fuerit, tumor in manu apparebit, is que non admodum magnus: locus item, cui vinculum iniicitur, quotiescunque deligabitur, tenuior & gracilior conspicietur, septimo au tem die tenuissimus: atque ossa perrupta tractabuntur faciliùs, magis que ducentur, vt dirigantur. Quòd si hæc ita habeant, dirigere oportet, alligare que, ac ferulis excipere, paulo que ampliùs, quàm antè adstringere, nisi si tumor, qui in manu est, maiorem dolorem afferat. V bi verò fascias inieceris, imponendæ ferulæ sunt, super que fasciæ alligandæ admodum laxæ, sic, vt circundatæ ferulæ contineantur, nec quidquam brachium adstringant. Quo facto prematur offensus eodem modo & releuetur, atque in prioribus uinciendi circuitibus. At, vbi ad tertium diem perueniens laxum vinculum sentiat, necesse est ferulæ magis arctentur, potissimùm quà fractura est, atque alibi pro ratione: si quidem ipsum vinculum laxum potiùs erat, quàm adstrictum. Pleniores autem adhibendæ ferulæ sunt ab ea parte, qua fractura extat, non multo tamen: videndum que est, nè è regione pollicis collocentur, sed hinc vel hinc: neque item è regione minimi digiti, quà os in prima palmæ parte excedit, sed hinc vel hinc. Verùm, si fractura omnino ferulas requirit, his locis breuissimæ superaccommodandæ, sic, vt ad ossa, quæ in prima palmæ parte extant, minimè pertineat: periculum enim esset, ne vlcus fieret, & nerui nudarētur. Debemus autē ferulas arctare tertio quoque die paululum omnino, id spectantes, quòd eo nomine imponũtur, vt vinculum tueantur, non vt adstringant. Quòd si optimè perspexeris ossa sub prioribus vinculis abundè fuisse directa, neque locum prurigo aliqua infestat, neque vlla exulcerationis suspicio est, vltra vigesimum diem sinito alligatas ferulas manere: nam plærusque summum triginta diebus brachij ossa conferuent.* H

A Si tertius dies fractum os nobis daret, quale ferè septimus exhibet, necessariò ad ferulas veniremus: sed quia (vt ipse dixit) septimo die πάνυ λεπτὸν, id est tenuissimum apparet, quo vocabulo significauit graciliùs fieri, quàm quùm erat in pristino statu salubri, idcirco eodem die ferulas circumponit, tunc scilicet membrum diligentius componens, vt potè quùm ossa laxiora sint. eò autem ferulæ pertinent, quò & pannos antè diximus, nempè vt fractũ os cõtineant. at, quùm ossa ob siccitatem naturalem nequeant carnis modo coalescere, callo circa fracturæ oras increscente, quasi quodam vinculo circundantur: hic autem creatur de eo quod superat, ex ipso fracti ossis alimento. quòd si laborans vel nõ idoneo victu vtatur, vel plenus sit, id, quod superat, copiosius est, effusum'que fascias totas veluti crasso sanguine madefacit. Quicquid igitur ex eo, dum effunditur circa fracturæ oras concrescit, tempore ab osse, cui hęret, mutatur, & simile ipsi redditur, callus'que nominatur. Ergo, si fracti ossis oræ agitentur, dimoueantur'que, prohibebitur, quo minùs adstrictum maneat, atque idcircò creari callus & agglutinare non poterit. quod enim gluten lignis efficit, quę glutinantur, id callus præstat ossibus fractis. Iure igitur summa quiete opus est ad fracturas, quæ callo debent solidari: nam, si agitetur coactus callus, dissoluitur, perinde ac gluten, quo ligna cohęrent, & coactum lac. summam verò hanc quietem præbent fasciæ adstrictæ,
B & quæ superdata continent: porrò continent fasciarum multitudo, ac ferulæ. Quæ deinceps sequuntur, omnia plana sunt, his, qui animum adiungunt. pręcipit enim, vt sicubi vinculum laxetur, ferulę tertio quoq; die arctentur, non tamen resoluatur tota iunctura, nisi homo ingenti prurigine vexetur, vel exulcerationis alicuius suspicio sit. prurit autem fractura initio magis, deinde minùs, quoniam vitiata pars exhauritur. excitatur enim prurigo à vaporibus, qui ab eo, quod superest, profusi leuiter mordent. At, vbi acriùs mordeant, prurigini iã dolor iungitur. Igitur, quando pars inanis est, nihil omnino tale superat, vel certè quàm minimum.

42 *Nihil autem perpetuum est: multum enim & ætas ab ætate distat.*

Non dixit simpliciter differre ętatem ab ętate, sed adiecta coniunctione indicat alias etiamnũ causas esse, cur non omnes brachij fracturę triginta diebus consanescãt, sed quędam paucioribus. sunt enim in causa, anni tempus, regio, natura ęgrotantis, anni temperatio, ratio victus, & vinciendi modus. nam citiùs conferuescunt, hoc est callo firmantur, & ob materiæ, ex qua callus oritur, quantitatem ac qualitatem moderatam, & ob robur virium ipsam cogentium. diutiùs autẽ trahitur ex materię inopia, quod enim breuiori tempore ob materię copiam vires efficiũt, id lon
C giori præstant ob inopiam, & interdum etiam ob copiam immodicam. callus enim concrescens abluitur humore, qui ab interiori parte fluit, vbi multus sit, & continuetur. Porrò materia crassa commodè spissescit, & in callum vertitur: humor autem, vbi aquosus fuerit, & habitu tenuis, spissando callo maximè est alienus. Vires quoq; quùm valẽt, maturè suo munere fungi: serò, quùm imbecillę sunt: nihil attinet dicere. quibus de causis callus diuerso tempore fractis ossibus circundatur. Hęc autẽ ipsa, quę nunc dicuntur, ob causas priùs positas mutantur. quoniam materia, & plus & minùs abundat, & crassior est ac tenuior, ob temperamentum, tam vniuscuiusque naturale, quàm aduentitium ipsius fracturę eo tempore, quo curatur, atq; item ob victus rationẽ qua homo vtitur, & ob modum quo deligatur, pręter hęc ętatem, tempus anni, regionem: ex quibus omnibus validiores vires sunt, aut infirmiores.

43 *Vbi solueris, aqua calida perfundito, & rursus alligato fasciis leniùs quàm antè adstrictis, paucioribus itẽ quàm antè iniectis: inde tertio quoque die soluens, rursus laxioribus fasciis & paucioribus deuincito.*

A primo die, vsq; dum ad ferulas veniat, & fasciarum numerum auget, & arctiùs adstringit:
D eas autem imponens septimo die, membrum non soluit vsque ad vigesimum, statuere quasi firmam basim volens calli producendi, quo circundato fracturam penitus immobilem nõ ampliùs tuetur. nutrire enim callum oportet, vbi altiùs radices egit. nutritur autem, quùm materia in ipsum deriuatur: quã sicuti ab initio auertimus ab affecta sede ad alias corporis partes, ita nunc euocare debemus aqua calida perfusa. quin & initio fasciis multis atque adstrictis, quo minùs ad vitiatum locum conflueret, ex toto ipsam prohibuimus: nunc paulatim numero demimus, pressum'que laxamus, quùm non expediat prohibere, ne confluat.

44 *Quòd si alligatis ferulis suspicio sit, ne ossa rectè concurrerint, vel aliud quidpiam hominem infestet, vbi dimidiũ temporis præterierit, vel paulò ante, soluere oportet, & rursus deuincire.*

Superiora dicta sint, quùm omnia rectè procedant: nanque, vbi sit sensus aliquis doloris, vel exulcerationis suspicio, aut vereamur, ne fractura malè composita sit, aut casu aliquo interueniente membrum motum sit, soluere vinculum ante vigesimum diem cogimur. id autem ipsum definiuit, ne quis existimet perpetuum esse, quod supra imperauit, fracturam quamlibet vsque ad vi

gesimum diem seruãdam esse penitus immobilem. semper enim pugnare medicus debet aduersus id, quod magis vrget, neque obligare se præceptis tanquàm legi, quam contemnere nephas sit, quùm omnia præter rationem eueniunt.

45 *Quibus initio cutis non abrumpitur, neque os cute excedit, idonea est ratio victus propè quæuis: minùs tamen cibi sumant vsque ad decimum diem, præsertim, quùm quiescant.*

Φαῦλον vocabulum solent veteres græci ferè omnes vsurpare, quùm significare volunt /simplex/ aut /quoduis/: huic opponitur exquisitum, quod Iones σκεθρὸν appellãt. Sicut igitur exquisitam victus rationem σκεθρὰν vocat, ita, huic contrariam φαύλην: atque hac ratione nunc eam, quæ propè quæuis sit, ὑποφαύλην dicit, quæ media est inter quamuis simpliciter, & exquisitam. Exquisitam victus rationem imperat, quibus initio, præter ossis fracturam, carnis quoque vulnus accessit, ac præcipuè, quùm ex fracto osse aliquid cute excedit: simplicem, id est quãuis, illis, qui omnino periculo vacant: propè verò quãuis mediam'que, quibus os fractum est primis diebus, quorum terminum constituit decimum: nõ quòd non interdum maturiùs, interdum seriùs, mutare victum liceat, sed quòd plerunque ita accidat. Vtitur autem media victus ratione, propterea, quòd neque ita magnum periculum est, sicut cùm ossa nudantur: neq; ita res tuta, sicut cùm intacto osse caro simpliciter vulneratur. meritò igitur iis, qui medij sunt inter eos, qui periculo vacant, & eos, qui periclitantur, mediam victus rationem indicit: præsertim, quùm vsque ad decimum diem, quibus brachium fractum est, ex toto quiescant, quod Iones ἐλινύειν dicunt. Itaque par est exquisitiori victu sustinendos esse quiescentes, quàm qui mouentur. at, quùm à decimo die plerique suspenso brachio inambulent, meritò præcipit, vt in eum vsque diem medio victus genere vtantur, præsertim quùm quiescãt. Quod /præsertim/ vertimus, Hippocrates habet ἤδη, quod plerunque tempus notat: sed adiicitur etiam ad aliquid comprobandum, vt, si dicamus, & ob alia, & ἤδη, hoc est, præsertim propter hæc credendum huic, faciendum hoc est: quomodo videtur nunc ab Hippocrate vsurpatum, sic, vt oratio talis sit. Mediocri victu vtẽdum vsque ad decimum diem, & alia de causa, & præsertim, quùm homo interim ex toto conquiescat.

46 *Adhibeantque ex obsonijs mollibus, quæcunque modicè admodum deiiciunt aluum.*

Ptissanam videlicet, betam, aut maluã, atriplicem, siue blitum, vel cucurbitã, & pisces teneros. G

47 *Sed à vino & carne sibi temperent.*

Docuit ipse exquisiti victus rationem, & eius, qui quiuis est, & eius, qui propè quiuis, quam nunc præcipit vsque in decimum diem seruari. nam, cùm æger carnem edit, & vinum potat, victus simplex est, & quiuis: sed cùm solo ptissanæ cremore, & mulsa viuit, victus tenuis est, atque exquisitus: inter vtrunq; est ille, quem proximè indicauit, quùm inquit /adhibeant'que ex obsonijs mollibus quæcunque aluum modicè deiiciunt/.

48 *Tum paulatim se reficiant. Oratio hæc lex iusta fertur de curatione fracturæ.*

Reficiantur dixit ἀνακομίζεσθαι, quo vocabulo nihil aliud significat, quàm, vt cui comminutum os est, posteà recreetur. scribit autem ἐκ προσαγωγῆς, hoc est paulatim, cui contrarium est repentè: damnat enim, quod subitò plurimum implet, aut demit, vel quid aliud præstat.

49 *Quare danda opera est, vt iusta curatione adhibita res benè procedat: vbi autẽ non sic procedit, scire licet aliquid curationi defuisse, aut superasse.* H

Iustam vocauit eam, quæ laboranti omne id præbet, quod ei conuenit, & nihil prætermittit. curationem verò, quam χείριξιν dixit, vel pro chirurgia, vel pro vniuersa simpliciter rerum omnium admotione accipit. græci enim μεταχειρίζεσθαι dicunt, non solùm, quæ manibus prehendunt, sed quæcunque tractant.

50 *Illud præterea animaduertere in hoc simplici modo conuenit, quod medici non admodum attendunt: quanquàm, si non rectè fiat, corrumpere curam omnem, omnem'que vinciendi rationem potest.*

Simplicem modum fracti ossis, & prolapsi vocat, vbi non accedit vlcus: non nudatur os: neq; quod perfringitur, in multas partes comminuitur, quod fracturę genus recentiores à farina ἀλφίτιδον appellant. ita, vt nullus ex propositis modis simplex sit, sed ille dũtaxat, vbi fracturę nullus alius casus adiicitur. sic aũt à se vsurpari vocabulum /ἁπλῶν, id est simplex/ apertè ostẽdit paulò

infrà

A infrà in ‖ hoc ipso libro, vbi propriè eam rem agit. quòd si ossa simplici fracturæ modo perfringantur, peccatur, videtur'que id peccatum leue: si quis tamen diligenter simul omnia æstimet, maximum momentum habet, id enim, si committatur, priorem curam vniuersam corrumpit. quid autem hoc sit, in sequentibus ostendet. Scribitur item aliter eadem oratio sic /quanquàm, si non rectè fiat, corrumpi omnis cura, omnis'que vinciendi ratio potest/. vbi curã ipsam, quùm aliquid peccatur, damnare videtur, vt quæ corrumpere possit, quæcunque ad laborantem particulam rectè adhibita sunt. Sect. 3. t. 7. 242. b

51 *Quòd si vtroque osse comminuto, vel eo quod subiectum est tantùm, deligatum brachium mitella suspendatur, ea que plurima circa fracturam detur: partes verò hinc atque hinc suspensæ sint: necesse est os ad superiora peruerti.*

Diligenter voluit animaduertendum esse, qua ratione totum brachium suspendatur, quùm homo iam ingreditur, & non amplius cubat, hoc est, à decimo die. ante siquidem plerunque cubabat brachio (quemadmodum suprà ostensum est) ita figurato, vt manus paulò sublimior haberetur: sed, quùm iam inambulat (vt fieri consueuit, brachio ex ceruicibus suspenso) mitellam adhiberi præcipit sic latam, vt brachium vniuersum sustineat, totum'que æqualiter amplectatur, B neque vllam partem eius relinquat, quam non fulciat, quo fieret, vt brachij os à parte, cũ qua iungitur, deorsum inclinaret, ac deprauaretur. nam priusquàm vitiaretur, totũ perpetuum erat: corrupta autem eius vnitate, vbi perruptum est, potest altera eius pars à subiecta mitella sustineri, altera verò pars, vt quæ non ampliùs cum illa continuetur, deorsum inclinata peruerti. Potest item ex eadem parte, vbi non rectè mitella subiiciatur, altera extremitas ab hac elata sursum ferri, altera deorsum inclinata peruerti. Quatuor igitur modis mitella brachio malè subiicietur, primo, vbi fracturam solummodò sustinet, partes autem hinc atq; hinc suspensæ manent: secundò, vbi extremę brachij partes & suprà à cubito, & infrà à manu, diligenter mitella fulciuntur, medium nõ suspenditur: tertiò, & quartò, vbi interdum prior brachij pars, interdũ posterior, mitella excipitur. Ex his quatuor modis binos dumtaxat scripsit, qui maximè membrum peruertunt: reliquos binos prętериit, vt qui ex enarratis intelligi possint. eorum duorum, quos scripsit, alterum propositis verbis ostendit, vbi censet in iis, quibus vtrunque brachij os fractum sit, vel tantum id, quod subiectum est (cubitus propriè nuncupatur) intelligendum esse primum ex propositis modis. sed commune, id est duobus modis, de quibus verba faciet. proprium verò est vtriusque, prioris quidem, quem nunc indicat, subiecta brachio mitella angustiori, quàm, vt totũ membrum com- C plectatur, fracturam solummodò fulcire: alterius rursus, vtranque membri extremitatem sustinere, fractura tantùm non fulta. Deprauari autem inquit priori modo brachium in superiorem partem conuersum: sed in inferiorem altero modo, quem subdet proximis verbis. priorem, qui sursum versus peruertit, nunc proposuit. Nam, quùm brachium, quà fractum est, à mitella sustineatur, partibus, quæ vtrinque sunt, deorsum inclinatis, quùm non sit, cui firmiter innitantur, accidet, vt quod à mitella excipitur, altiùs excitatum callo glutinetur: eum verò habitum, quo membrum callo solidetur, in posterum perpetuò seruabit. Quare sępiùs necessariũ est, quæ sic peruersa sunt à nobis de integro abrumpi, extento membro rursus fracturã, qualis initio fuerat, reddentibus: quam suprà diximus nullo modo coalescere, sed alligari à callo, qui circundatur. hunc igitur extendendo dissoluimus, rursus'que operam damus, vt callus increscat fractura conuenienter figurata. Videre autem licet in alijs animalibus comminuta ossa nõ omnino coalescere, vt in sue, apro, boue, capra, oue, gallo, gallina. si quando inuenies (inuenies autem sæpè, quemadmodum & nos) fracturę oras callo inter se glutinatas, vbi hoc tibi curæ sit, callum deradens conspicies fracturæ oras se contingere, non tamen coaluisse, solidatas'que esse eo modo, quo in vulneribus glutinata caro coalescit. At cur, vbi vtrunque brachij os comminutum sit, & quod propriè cubitus D vocatur, & quod radius, accidat, vt membrum adeò peruertatur, si in suspendendo aliquid peccetur: sed minùs, si alterum tantùm, cubitus scilicet: ac si radius per se, nihil omnino deprauetur: nõ magno negocio comperies, si eorũ, quæ ipse retulit, memineris. quia, quod subiectũ est (inquit) fundamenti vicem pręstat ei, quod abruptum est, atque ipsum deprauari non patitur: sed radius, vbi intactus sit, cubitum quodammodo secum dirigit, si rectè vinculum adhibeatur. tueri autem ipsum à deprauatione ex toto non valet, vbi aliquis error sit in suspendendo, quandoquidem cubitus subiectus nihil habet, quo fulciatur, pręter vinculum ipsum.

52 *Sin ossibus sic fractis mitella manum duntaxat & articulum cubiti excipiat, reliquum verò brachium suspensum sit, deprauatum inclinabitur deorsum.*

Ex quatuor modis, quos paulò suprà declaraui, secundum hîc tradit, qui primo cõtrarius est: siquidem in priori mitella solam fracturam sustinebat: in hoc, quùm cætera sustineantur, sola fractura sine fulcro est. Quemadmodum igitur in priori suspendendi ratione, vbi fractura, quùm sola à mitella sustineretur, sublimior fuit, reliquę verò partes vtrinque humiliores, iure dixit deprauari brachium totum in superiorem partem cõuersum: ita nunc, quùm ea tantùm membri pars,

qua fractura est, non sustineatur, deprimetur, & deorsum versus inclinabitur: quo fiet, vt brachiũ E
in eam partem curuetur, atque ea de causa, vbi callus circundatus fuerit, peruersum deorsum spectet. Exposuimus igitur vniuersam propositæ orationis sententiam. legitur autem scripta duobus modis, si vocem spectemus, maximè inter se contrarijs: re tamen, si animaduertantur, inter se minimè discrepantibus. Itaque brachium suspensum non nulli intelligunt, quod à mitella non excipitur, sed solùm in aere suspenditur: alij contra, omne id, quod à mitella sustineatur, vt potè quùm in inferiora minimè inclinetur, neque fiat ob id humilius, quod suspenso contrarium est. Meritò igitur scripturæ, verbis inter se pugnant, sententia conueniunt. nanq; hæc vox μετέωρον, hoc est, suspensum, quùm apud expositores contraria significet, à quibusdam eorum citra negationem scribitur /reliquum verò brachium suspensum/: ab alijs negatione adiecta /reliquum verò brachium non suspensum/, verba, vt illis videtur, accommodantibus ad vtramq; significationem vocabuli μετεώρου, hoc est, suspensi.

53 *Debet ergo brachium suspendi per mitellam latam, mollem que, multum brachij cum prima palmæ parte æqualiter sustinentem.*

Duas hìc indicat suspendendi rationes, quas præterierat: eas inquam duas, quarum commune F
est extremam brachij partem sustinere: proprium autem vtriusque, vel eam, quæ à cubiti commissura, vel eam, quæ à manu tantùm. Exequutus enim eam suspendendi rationem, vbi mitella solummodo fracturam excipiebat, atque alteram, vbi vtramque extremitatẽ: deinde subiiciens verba proximè posita, in quibus præcipit, vt plurimum ex brachio, cùm prima palmę parte, mitella ęqualiter sustineatur: reliquas duas suspendendi rationes euidenter reprehendit, quùm non habeant id, quod maximè requiri voluit. siquidem neutra primam palmę partem, & plurimum ex brachio ęqualiter fulcit, non tamen propriè eas hìc expressit, pręcipuè (vt dixi) quòd intelligi ex superioribus possint: tum quòd leuem omnino noxam afferant, vbi nihil in deligando peccetur. duę enim superiores suspendendi rationes, ea de causa plurimum erant alienę, quòd fractura contineretur contrario modo, atque eius partes vtrinq;, quùm interdum sola à mitella attolleretur nulla eius particula fulta, interdum sola deorsum conuerteretur.

GALENI IN HIPPOCRATEM
DE FRACTVRIS
COMMENTARIVS SECVNDVS

Vido Vidio Florentino interprete.

ARGVMENTVM LIBRI.

Curatio reliquarum Fracturarum simplicium, Luxationum, ac Dimotionum, quæ in brachio, summa manu, pede, tibia, calce, & femore, contingunt, exponitur.

De Hvmero

1 *T vbi humerus perfringatur.*

Testantur non nulli ex iis, qui librum hunc exponũt, Hippocratem, vt suprà πῆχυν vocauit modò eam partem totam, quæ inter manum & cubiti articulum est, modò cubitũ, qui è duobus ossibus longior est, ita nũc humerum appellare βραχίονα, nempè id os, quod à cubiti articulo pertinet ad humeri caput. Alij non ipsa ossa, sed partes, quę inter articulos sunt, volunt iis vocabulis nuncupari, quòd cõsueuerimus ita loqui. Ille in capite plagam accepit, vel in malis, aut naso, & vbi plaga cutẽ tantùm violauit, & vbi altiùs aliquid lęsit, puta musculi membranam, neruum, arteriam, aut venam. quin, quùm humerũ exulceratum dicimus, ostẽdimus humero id mali incidisse, quod vlcus vocatur. At, quùm definitione vlceris caro contineatur, quamuis nominatim non explicetur, vlceris tamen vocabulo notatur. carnis enim diuisionem appellamus vlcus, sic, vt, cùm dicimus Dioni exempli causa humerum esse exulceratum, carnem humeri significemus. eadem ratione, quùm fractũ humerum dicimus, significari volunt os huius partis eo vitio teneri, quod fractura nuncupatur. Sed cõtrouersia hęc de nominibus ac significationibus nullo modo ad fracturę curationẽ pertinet: neq; enim quidquã officit, aut prodest. quę verò in sequẽtibus docet, qua ratione curare fractũ humerum conueniat, ostendunt. cuncta autẽ (vt mihi videtur) plana sunt, nõ secus, atq; alia, quę suprà de brachio tradidit. ea enim paucis admodũ verbis exceptis, clara erãt. Longiùs autẽ lapsi sumus, quùm causam

A sam adiecerimus, cur singula præcipit: quæ res, & si expositionis fines excedat, fieri tamen (vt retuli) ab omnibus expositoribus consueuit. at, quùm hæ rationes alibi paucis ab ipso ostẽdantur, neque nos hîc eas tanquam auctores adiecimus, sed ordinem mutauimus. Totus autem nũc propositus sermo, si per se examinetur, consideretur'que, perquam facilis est. adde quòd ratio singulorum, quæ tractantur, fuit in sermone de brachio explicata. ad cõmunia enim præcepta, quæ ibi tradita sunt, hæc quoque referuntur, primùm de vniuerso brachio figurando: tum de extendendo, de componendo: postremò de continendo, ac suspendendo, quæ continendi species est. His itaque habitis, si quid se offeret, quod breue sit & non planum, in sequentibus aperiemus.

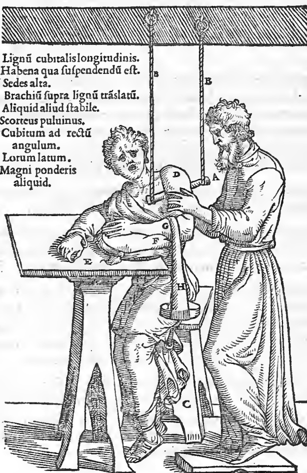
2 *Si brachium extendatur, eo'que sic figurato intentio adhibeatur, humeri lacertus intentus alligabitur: atque, vbi, qui deligatus est, cubitum curuet, humeri lacertus habitum mutabit.*

Propositæ orationi illud adiicere oportet, quod anteà dictum est, scilicet, vbi humeri lacertus ab iniecto vinculo aliter figuretur, futurum esse, vt alias eius partes vehementer vinculum comprimat, aliis laxius sit atque delabatur: compressæ item partes inflammatione tententur: sed relaxatis vinculis membrum peruertatur. Quare brachij habitus nullo modo variandus est, sed perB petuo (vt suprà demonstratum est) à principio ad finem seruandus. At contrà, si ille habitus seruetur, in quo extentum membrum deuinctum est, vinculum quidem nullo loco arctius erit, aut laxius, sed ipse habitus, quùm vitiatus sit (vt suprà declarauimus) dolorem, atque idcirco inflammationem afferet.

A.li.4. F.5. t.3. c.9.489.b

3 *Iustißima itaque intentio ad humerum sic adhibetur. Lignũ, quod cubitũ æquet, vel paulò breuius sit, qualia sunt ligonum manubriola, habena ab vtraque parte alligatum suspenditur: homo autem sublimiori alicui sedi insidet, brachium'que super manubriolum imponit, sic, vt id in alam indatur ea moderatione, vt ille vix considere poßit, nihil'q; propius sit, quàm vt suspendatur. Tum aliquid aliud paretur, cui brachium inhæreat scorteo puluino superdato vno, vel pluribus, ita, vt ad eam altitudinem perueniat, vt cubitus ad rectum angulum collocetur. Commodißimè autem lorum molle, latum'que, seu lata habena circundatur, atque inde magni ponderis aliquid suspenditur, quod extendere conuenienter poßit: aut in vicem huius, robustus aliquis in inferiorem partem cogit cubito cum humero ad rectum angulum figurato.*

C

D

Ostẽsum est in libris de philosophia, naturæ iustitiam in eo cõsistere, vt quod vnicuiq; conuenit, distribuat, non lege aliqua, sed suopte nutu. quod iam suprà quoq; dictum est. dictum est insuper, eum esse iustũ habitum, qui aptum situm vniuscuiusque particulæ membri tuetur. demonstratũ est etiam huiusmodi habitum minimè omniũ lædere. hic autẽ in brachio est, vbi cubitus cum humero ad rectum angulum collocetur. Toto itaq; brachio sic figurato pręcipit hominem sedere: iuxta ipsum verò à priori parte poni lignum transuersum, quale ac quantũ est ligonis manubriolum. ligones verò appellat σκαφία, quibus terram fodimus (græci σκάπτειν dicunt). his annumerantur etiam bipalia (Attici μινύας vocãt). Vult autẽ huiusmodi lignum, quod iuxtà collocatur, immobile reddi, sic, vt dum manus admouetur, nec sursum ferat, nec deorsum. quod continget, si ab vtroq; extremo habenis vinciatur: quæ ad aliquid sublime religentur, vt lignũ inde suspendatur. Præcipit igitur, vt ęger brachium antè super ipsum imponat, hoc est, vt lignum transuersum alæ subiiciatur: tum is, cuius humerus fractus est, sedeat ita sublimis, vt parum absit, quin suspendatur. sedere autem ægrum iubet, vt vires, dum manus adhibetur, sufficiant, neq; propterea quod stet, conuellantur. neq; in humiliori sedili hominẽ collocat, sed q̃ maximè potest alto, quùm sedet, & ob ipsum medicum, vt rectus agere possit, neq; plurimùm cogatur deorsum inclinari: & ob ęgrotantẽ ipsum, cui magis expediat ita sedere. solent enim, quibus

brachium extenditur, prę dolore ducentem sequi, atq; attolli, nec in eadem sede penitus, qua collocati sunt à principio, permanere. quo fit, vt intentio remittatur. Hoc igitur cauens imperat, vt homo sedeat, quantū maximè potest sublimis, & propè suspendatur, ac, si paulum attollatur, stet. quod, vbi eueniat, neq; ipsum ęgrotantem, neq; alios latebit: atq;, vbi non lateat, paruo negocio rursus, vel ab alijs, vel per se ipsum in priorē sedem restituetur. quin, vbi homo ita sedēs stabit, paululum mutabitur: plurimùm verò, vbi humilior fuerit collocatus. Quare ex sessionis mutatione minimùm lęduntur, qui sublimiori insident sedili, plurimùm, qui humiliori. Constat itaq; transuersum lignum ab Hippocrate ea de causa sub alam demitti, ne brachio ab inferiori parte intēto, ęger sequatur, atq; intentionē soluat. quod nos sine ligno soliti sumus sępiùs facere per laqueos alę circundatos, quorū extrema versus posteriorem partem extendenda sunt. non secus etiā aliis laqueis circumligatis fractum os in diuersa diducimus, vbi intētio, quę per manus adhibetur, imbecillior sit, q̃ oporteat. Verùm, si hanc credamus per se posse effectum pręstare, vt in puerili corpore, non opus est ampliùs laqueis, & multò minùs machinamentis habentibus axes, ad quos extremos laqueos alligantes valentiùs in diuersa contendamus: quo extēdendi modo ad luxata potissimum vtimur. In ea autem extendendi ratione, quam nūc probat, pręcipit, vt brachiū rei cuipiam hereat, quam ipse vocat ἔφεδρον, hoc est, huiusmodi quidpiam, cui firmiter insidat, scorteis puluinis subiectis: deinde ab imo humero iuxta cubiti articulum graue aliquod corpus suspendatur, quę pondera σαθμίον nuncupauit: hęc sunt, quibus vti consueuimus, ex ferro, ęre, aut plumbo confectis. prætereà lorum molle, latum, vel habena valida imo humero circūdetur, vndè pondera suspendantur. E F

4 *Debet autem Medicus curare, stans altero pede super quapiam re sublimiori collocato: componere autem os prominentioribus palmarū partibus: facilè autem componitur: ea enim extendendi ratio optima est, si quis conuenienter ipsam adhibeat: pòst fascias iniicere à fractura orsus: reliqua uerò omnia, ut anteà iussus est, exequi, eadē q; de homine requirere: tum ex iisdem indiciis intelligere, moderata nec' ne sint: ac tertio quoque die soluere, & rursus deligare, arctius que adstringere.*

Eligit hunc Chirurgici habitum tanquam firmiorem. idem in opere de officina medici præcepit, cùm inquit ‖ Stantem verò oportet pariter ambobus pedibus benè insidere, sed agere altero insistentem, at non eius partis, cuius manus agit/.

Sect. 1. t. 18. 7ª. 203. c

5 *Dein septimo aut nono die ferulas alligare: quòd si uereatur, ne rectè ossa concurrerint, intereà soluere, dirigens q; rursus deuincire.* G

Quod in superioribus, quà de brachio, supplendū esse existimaui, idem nunc existimo, scilicet, quùm omnia cōmodè respondeant, eo tpe ferulas imponendas esse. Verùm, vbi de "brachio egit, septimo die simpliciter iussit ferulas circundari: in sermone verò de humero, coniunctionē, quā disiungentem appellamus, vsurpauit. ait enim /septimo aut nono die ferulas alligare/ eo q in humero ob musculorū, quibus continetur magnitudinē, quę circa fracturā sunt, diuturniori tēpore ex toto gracilia fiant, laxa q;. vbi verò talia essent, ostendimus opportunè tunc ad ferulas veniri.

A. li. 4. f. 5. t. 3. c. 9. 489. b

6 *Humeri os "ferè quadraginta diebus conferuet: quos ubi excesserit, soluere oportet, & pauciores fascias dare, leuius que arctatas: ac diutius uti uictu magis exquisito, quàm ante: intueri autem manus tumorem, & uires.*

A. ibidem.

Conferuere, quod κρατύνεσθαι dixit, intelligit, vbi fracti ossis partes callo firmantur, vt in superioribus etiā, quà de brachio. Quo autē grandius est humeri os, eo longiori tpe per callum glutinatur. Reliqua oïa, ex iis, quę dicta sunt de brachio, plana sunt. nulla igitur opus est explanatiōe.

7 *Illud etiam ignorare non oportet, quòd humerus natura ab exteriori parte gibbus est, & peruerti facilè solet, ubi malè curetur. Quin & alia ossa omnia, quæ naturaliter aliqua parte gibba sunt, ubi comminuta curantur, facilè ab ea peruertuntur. Ergo, ubi tale quidpiam timetur, lata fascia humerum excipiens in orbē circa pectus agatur: &, quùm quiescere humerum oporteat, pannus multiplex implicitus inter cubitum & latus subiiciatur, uel quidpiam huius generis aliud. hac enim uia os gibbum dirigetur. Est autem cauendum, ne nimis in interiorem partem conuertatur.* H

Quæ in sermone de humero vsq; ad finem scribuntur, omnia clara sunt. namq; ipse causam exponit, cur in exteriorem partem conuertatur, & quo pacto in contrariam coactum dirigi debeat. iussit autem, vt multiplex pānus inter latus & cubitum demitteretur, ne humerus attingat latus, sed in medio spacium sit, quo compulsus habena ad pectus adducēte minimè deprauetur, quùm natura in exteriorem partem spectans ad interiorem conuersus dirigitur.

De Ossibus Pedis et Manus

8 *Pes hominis ex multis minutis que oßibus constat, quemadmodum & manus.*

Similitudinem quandam habent inter se totius cruris & brachij partes: qualis enim est humerus in brachio, tale est in crure femur: quale item in brachio est id, quod est inter cubitum

A & manum, tale in crure id, quod inter genu est & pedem: reliqua verò pars, scilicet manus, pedi respondet. Cæterum manus apud græcos proprium nomen non inuenit distinctum à toto brachio, sicut pes, qui nomen habet distinctum à toto crure. quare Hippocrates meritò pedem simpliciter, πόδα vocauit, ἄκρον vocabulo non adiecto: manum verò non vno verbo expressit, sed χεῖρα dixit, quod brachium significat, ἄκραν adijciens, quo extremum notatur. Sed satis dixi de vsu nominum, venio ad res. Ijs, quę superius tractauit, proximus erat sermo de manu. ipse verò non tantùm agit de hac, sed etiam de pede, sermonem'que de ipso dilatat, quòd maiorem diligentiam requirat. Dicit ergo vtramque partem ex multis minutis'que ossibus constare. nos autem adiungimus /& duris/ quandoquidem medulla carent, caua minimum sunt, & à lapillis paruis non abhorrẽt. Simile igitur est totum brachium toti cruri, atq; itidem vnius extremum extremo alterius. qualis enim in manu primæ palmę pars est, tale est in pede id, quod inter talos est & plantam: tum qualis in manu palma, talis planta in pede est: similitudo autem, quæ inter digitos est, vel me tacente, clara est. præter hæc in pede sunt ossa iuxta calcem, atq; idcirco de pede plura verba facit, quàm de manu. quæ quidem pes habet, communia quoque ipsius manus primùm enarrat, deinde illa subdit, quæ propriè ad pedem pertinent. Primam igitur palmę partem complent

B octo ossa, palmam quatuor. at singuli digiti ternis ossibus continentur, vt in vniuersum ossa manus septem sint & viginti. sed in pede quatuordecim sunt ossa digitorum: nam magnus digitus ex binis constat, planta ex quinis. Quocirca in vtraque parte sunt decem & nouem. Totidem in manu palmam & digitos explent, quùm planta vno osse palmam excedat: ac digiti manus, pedis digitos æquè vno osse exuperent. quocirca, si vtraque pars ad vtramque conferatur, idem erit ossium numerus. Restant in manu ossa octo, quæ primam palmæ partem constituunt: in pede autem ea pars, quæ inter talos & plantam sita est, cum calce ac talo, quæ omnia ossibus octo continentur. Calcis autem os, omnium, quæ in vtriusq; extremitate sunt, maximum, sustinet talum & crus, ac propè corpus fert vniuersum, vbi stamus: à priori autem parte committitur cum osse, quod à cubi similitudine κυβοειδὲς appellatur: perinde atque tali caput, cum eo osse, quod, quia scapham reprẹsentat, σκαφοειδὲς dicitur. cum vtroque horum iunguntur alia ossa, quę partem potissimum inter talos & plantam explent. Si quis autem velit talum extremo cruri reddere, idem erit ossium numerus in vtriusq; mẽbri extremitate, ita, vt docendi modo, non natura ipsa rerum, inter se discrepent, qui vigintiseptem, & qui viginti sex, ossa pedis esse affirmant. erunt enim vigintiseptem, vbi talus non annumeretur cruris ossibus, sed sine hoc vigintisex. Rectè igitur scri-

C bit /pes hominis ex multis minutis q; ossibus constat, quẽadmodum & manus/. agit enim cum ijs, qui prima elementa didicerunt, & incidendis corporibus operã dederunt, in memoriam reuocans, quæ perceperunt ad hunc locum facientia. quùm non solùm scire conueniat propositarum partium vtrãq; ex multis duris minutis q; ossibus constare, sed meminisse etiam habitus & magnitudinis singulorum, & qua ratione cum proximis connectantur: quod θέσιν, id est positionẽ vocant, vt, vbi aliquod ex ossibus, quæ his partibus sita sunt, suo loco mouet, prõpte restituamus.

9 *Ossa hæc ferè non rumpuntur, nisi acuta vel graui quapiam re carnosæ partes vulnerentur. De vulneratis autem dicemus, vbi vlcerum curationem persequemur.*

Carnosas partes χρῶτα nuncupauit, quo vocabulo vocant Iones, quidquid in nostro corpore carnosum est. cuius generis præcipuè sunt, cutis, & musculi, tum viscera. ossa verò cartilaginem & ligamenta χρωτὸς vocabulo non significãt. Ad hoc etiam exemplum videtur vsurpari ab Homero, quùm cutem χρῶτα vocat his versibus:

Αἰεὶ τῶν ἔσαι χρὼς ἔμποδος ἢ καὶ ἀρείων. Et iterum,

Ὡς ἄν μὴ κλαίουσα κατὰ χρόα καλὸν ἰάπτῃς.

D Propositarũ igitur partiũ ossa ait ferè non perfringi sine vlcere. Illud enim /nisi carnosę partes vulnerẽtur/ idẽ sibi vult, quod /sine vlcere/. nihil aũt interest, quod ad hunc locũ attinet, vlcus'ne an vulnus nominetur. atqui carnosa pars extremis mẽbris minima est, plurima autem in humero & femore. Ea igitur tota facilè lẹditur, vbi externũ aliquid super manũ vel pedem incidat, quod frangere aliquid possit ex ipsorũ ossibus. Abrumpitur aũt os quatuor de causis maximè generalibus. super ipsum enim vehemẽti impetu incidit aut aliquid cõterendi vim habens, quod planè necesse est natura durum esse, & mole non exiguũ: aut aliquid, quod non tantùm cutẽ, & quę inter cutem sunt & ossa, sed hęc quoq; secare possit, quem morbum Hippocrates in libro de vulneribus capitis ἕδραν appellat: nõ nulli etiam ob saltũ ex altiori loco fregerunt tibię vel femoris os, quòd sicciora his essent, & non ita densa: videmus itẽ in palestra cõminui os κατὰ πέλκλασιν, hoc est, vbi tibia vnà cum sura perfringitur, & pręter fracturam, vulnus quoq; magnum accedit, atq; ossa nudantur, quod fracturę genus accidit, cùm luctantis membrũ cruri ipsi transuersum subijcitur, atq; vtrunq; eius extremum, tam quod à genu, quàm quod à pede est, deorsum versus cogitur. Euenit huiusmodi tale lignis, quæ nos de industria rũpimus. imposita enim super vtrunq; femur obliqua, & manibus ab vtroque extremo in inferiorem partem coacta effringi media videmus.

Quemadmodum

Quẽadmodum igitur neq; magnũ lignum, neq; validũ, sed paruũ & infirmũ, hac rõne frangitur, ita, cùm os infirmũ natura fuerit, medium sub propositis palęstrę generibus perrumpitur. At ossa, q̃bus extrema mẽbra continent̃, sub huiusmodi palęstrę generibus, siue ex superiori loco saltãtes deorsum ferant̃, & in terrã incidãt, siue pes vehemẽter conuellat̃, non facile rũpunt̃. his.n. ictibus frangunt̃ ligamẽta ossium magis, ꝙ ipsa ossa: cuius causa est, eorũ non tam exiguitas, q̃ durities. sed neq; externa, quùm magna vi sup incidũt, possunt hæc ossa facile perfringere, nisi duriora illis sint, & grandia. at quod tale est, neq; carnem inuiolatam relinquit, quemadmodum nec ictus ab acuta re: nam & hic priusquam attingat ossa, quæ ipsis superiniecta sunt discutit. quare meritò dixit ossa hæc ferè non abrumpi sine vlcere. Sed quoniam in sequentibus seorsum de fracturis aget, quibus carnis quoque vulnus accedit, hæc ad eum huius libri locum reseruauit.

10 *Siquis erumpat ex digitorum articulis, vel aliud quidpiam ex ijs oßibus, quibus continetur pars pedis, quæ inter talos & plantam est, compellere singula in suam sedem oportet, quemadmodum in manu.*

Quod ait / quẽadmodum in manu / accipiendũ est, non quasi aliq̃d pręfatus sit de ossibus, quę in manu sita sunt, sed quasi ita scripserit, singula ossa pedis in suam sedẽ compellẽda sunt: id, quod etiam fieri debet in manu. Compellere aũt Hippocrates dixit ἀναγκάζειν, vel, vt alia exempla habent, καταναγκάζειν, quod idem sibi vult, ac si dicat, os suo loco motũ restituere. mouetur aũt, vbi ligamenta, per quæ cum proximis annectitur, abrumpunt̃. non tñ abrumpuntur oĩa ligamenta, quæ prolapsum os in orbẽ comprehendũt, raro.n. id ex toto accidit. in quo casu os, quod ita lęditur, suam sedẽ relinquens ad cutẽ prorumpit, pręsertim quibus ea laxior est, ita, vt ossi, quod prolabitur, parũ renitatur. ea verò de causa ferè nõ solet os, quod mouetur, in inferiorẽ partem pedis excidere, quia cutis, quæ pedi subiecta est (ἴχνος gręcè dicitur) crassa est & dura. adde, ꝙ, quę pedem feriũt, plerũq; à superiori parte sup ipsum cadunt. Ergo hac vna via os, quod suo loco mouetur in inferiorem partẽ excidet, scilicet quùm ex superiori loco q̃s saltauerit sup rem aliquã, quæ eminẽtias habeat admodũ asperas acutas've. Quęcunq; igit̃ vndiq; prorsus resoluta sunt, vbi sua sede mota in superiorẽ vel inferiorẽ pedis regionẽ veniũt, ægrè recõduntur: siq̃ñ aũt (quod rarò accidit) recõdant̃, semp magno negocio ĩ sua sede seruant̃. nãq;, vbi os rursus vehemẽter moueat̃, nihil erit, q̃d ipsum cõtineat, vtpotè solutũ ligamẽtis, q̃bus alligabat̃: q̃ si nõ fuerint ex toto abrupta, sed aliqua ex parte integra, sicut euenit, q̃bus ꝓcidere solet, distendẽtes totũ pedẽ vrgebimus.

11 *Tum cerato mederi pãnis fasciis q; non secus atq; ubi frangitur, excepto quòd omittẽdæ ferulæ sunt: eodẽ q; modo adstringere, ac tertio quoq; die alligare. Is aũt, qui deuincitur, similiter atq; ĩ fracturis, adstrĩgi se respõdeat, uel laxari.*

Qualem curationem ad fracturas tradidit, talem nunc ad ossa, quę extremis membris mouentur, præcipit adhiberi. Primò, siquidem extendere conuenit, ad hoc, vt ossa, quæ prolapsa sunt, in suam sedem compellantur: tum, vbi reposita fuerint, deuincire, consilio ad idem directo: propositum enim est membrum ab inflammatione tueri, & sub linteis adstringere, cõtinere'que os, quod restitutum est. In superioribus autem ostensum est hęc nullo modo rectè fieri posse, nisi sanguis, qui in affecta sede subsistit, ad summum atque imum membrum depellatur: prohibeaturq;, quo minus alter concurrat. Hæc itaque, si in memoria habeamus, spectantes, vniuersam vinciendi rationem fracturis idoneam inueniemus, quam hic vtẽdam dixit, nisi ꝙ ferulę non debent circundari, quandoquidem loci natura eas non patitur. nam partes quibus ferulæ inijciendæ sunt, æquè planę esse debent, cuiusmodi non est ea pars pedis, quæ inter talos & plantam sita est.

12 *Omnia hæc viginti diebus perfectè ad sanitatem perducuntur, nisi, quæ cum cruris oßibus iunguntur, vel ex eius regione sita sunt. Interim verò iacere conuenit, non tamen id sustinent, qui morbum paruifaciunt, sed ingrediuntur priusquam conualescant: eoq; fit, vt pleriq; nõ benè sanentur, sed subinde languoris sensu aliquo tententur, atq; id quidem non iniuria. Ferunt enim pedes onus corporis totius. Vbi ergo non dum cõualuerunt, si inambulant, articuli, qui moti sunt, malè confirmantur, atq; hac de causa subinde oßa dolent, quæ cruri iunguntur. Porrò quæ cruris oßibus iunguntur, cæteris maiora sunt, & cùm mouentur, longiori tempore confirmantur, sed medendi ratio eadem est.*

Cruris ossa intelligit tam suram, q̃ tibiam. volẽs autem significare è regione, κατ' ἶξιν dixit, quã loquutionem sępius varijs q; in locis vsurpauit. sed & paulo inferius eãdem ter ex ordine vtitur, de crure pertractans, quùm ait, ‖ Femoris enim caput superius corpus fert, id autẽ ab interiori cruris parte situm est, at non ab exteriori, sed è regione tibiæ, tum quia pars altera corporis è regione huc

Sect. 2. t. 65. 240. a

« A ne huc propius accedit, quàm ad exterius os. adde, quod os interius plenius est, quàm exterius, non secus atque in brachio, vbi os, quod è regione minimum digitum spectat, tenuius est, & longius.

13 *Plurimis autem fascijs, plurimis q; pannis vtendum est.*

Vt ossa, quæ reposita sunt, suo loco maneant, solent tum fasciæ, tum panni circundari, præsertim'que, cùm loci inæqualitas alligari ferulas non sinit.

14 *Ferè aũt hinc atq; hinc vincire conuenit, adstringere q;, sicut cætera omnia, ea parte potissimũ, qua os prolapsum est, primũ q; ibi fascias circumagere.*

In prioribus imperauit, vbi fractum os in aliquam partem conuertatur, si ad dextram inclinet, vt ad sinistram adducatur: si ad hanc spectat, vrgeatur ad dextram. At vbi alligare pedem oportet, in neutram partem debet vinculum inclinari, quùm ossa, quæ sua sede excidunt, non ad latera, sed ad superiorem vel inferiorem partem conuertantur.

15 *Quotiescunq; vinculũ soluitur, multa aqua calida fouendũ. In omnibus aũt, qui iuxta articulos sunt, affectibus liberaliter calida aqua perfundenda est. Quod ad laxandum vel adstringendũ pertinet, iisdem tẽporibus eadẽ indicia se*
B *ostẽdant, q̃ in superioribus: resoluere itẽ, & rursus deligare similiter expedit. Hi aũt quadraginta diebus ex toto conualescunt, præsertim, si iacere sustinẽt: sin minus, in eadẽ mala incidunt, q̃ superius posita sunt, atq; etiãnum grauiora.*

Quùm leniendus dolor est, & corpora, quæ adstricta sunt, laxanda, tunc præcipit, vt multa calida aqua perfundatur. id potissimum accidit in affectibus articulorum, quùm hæ partes ossibus magis & neruis contineantur. Comprimuntur igitur cum inflãmatione, & magis dolorem sentiunt, quòd magis neruosæ sint. Appellauit autem affectus σίνεα, quoniam affici σίνεσθαι dicit.

De Calce.

16 *Quicunq; ex superiori loco saltantes, calci vehementer insistunt, his ossa diducuntur: venæ sanguinẽ effundunt, carne circa os attrita: tumor magnus oritur, & dolor. Hoc enim os exiguum non est, extat q; e regione sub tibia.*

A. l.4. f.5. t.3. c.18.490.b

Εκχυμῶσθαι dixit venas, significare volens effundere succum, quem continent, nempe sanguinem: quod fit, quùm colliditur earum tunica. corpora enim, quæ colliduntur, naturalem vnitatem amittunt, quùm pluribus exiguis q; partibus diuellantur, quibus sanguis suffunditur. Hunc
C igitur effusum sanguinem recipiunt loca, quę venam cingunt: quibus non seruatur, qualis recipitur, tempore siquidem nigrescit, perinde atq; vbi extra corpus effusus diu manet: concrescit, insuper, quam rem græci θρόμβωσιν appellant. hinc factum est, vt sanguis propterea, quòd concrescat, θρομβὸς iam, & dicatur, & sit. prius autem nigrescit, deinde redditur admodum putris. Atqui non possunt grauissima hęc accidere sanguini, qui à venis in corpore funditur. namque, vbi natura vincit, hunc non secus mutat, atq; alium, qui in inflãmmatione suppurante cõtinetur, vertit q; in pus. Ad hoc autem, vt partium natura sanguinem superet, duo obseruãda sunt, alterum, ne inflãmatio corpori superueniat, id qua ratione fiat, supra habuimus: alterum, vt sanguis, qui effusus est, repellatur. In hęc itaq; incumbens Hippocrates, omnia, quę subijciuntur, præcepta sigillatim tradit. Diducuntur (inquit) ossa his, qui ita saltant, abruptis nimirum ligamentis, quibus ipsa nectebantur, sicut paulo supra de ea parte, quæ inter talos & plantam est, dicebamus. iungitur autem cum calce à superiori parte talus: à priori id os, quod à cubi similitudine græcè κυβοειδὲς vocatur: sicuti cum talo à priori parte id ossis committitur, quod à scaphæ similitudine σκαφοειδὲς græcè nominatur: cum vtroque autem horum, scilicet cum eo quod cubum, & cum eo quod scapham refert, quatuor ossa, quæ inter talos & plantam sunt, committuntur. omnia au-
D tem hæc ossa tam manus, quàm pedis, in commentario de ossibus exposita sunt.

17 *Coniungitur item venis & neruis grandioribus, posterior que chorda huic ossi innectitur. Hos igitur curare oportet cerato pannis fascijs que: ad hæc calidam aquam largè infundere, fasciarum que numerum augere, tum alijs vti optimis præsidijs ac maximè lenibus.*

Coniungitur, inquit, os calcis neruis quos nominat ἐπικαίρους, id est grandiores, tum venis nõ paruis. Innectitur item huic ossi posterior chorda, quæ diducitur à musculis, qui siti sunt in parte cruris, quæ carnosa à posteriori parte prominet. De his autem abundè diximus, tam in eo libro, qui de corporum, quàm in eo, qui de musculorum incidendorum ratione est. ea autem tenere ad vnguem debet, qui assequi vult, quæ nunc ab Hippocrate traduntur.

18 *Quòd si cutis, quæ calcem tegit, naturaliter tenera est, relinquenda est, quomodo se habet: sin dura & crassa, qualis in quibusdam conspicitur, æqualiter succidenda est, atque extenuanda, non tamen vulneranda.*

Propositis vitijs circa calcem atq; adiunctas partes periculum est, ne ingens dolor atq; inflãma

tio non modica superueniat. huiusmodi enim partes ossibus continentur, non quibuslibet, sed E
valde minutis inter se commissis, ita, vt vel leuis inflammatio magnum dolorem possit comprimendo excitare. chordę verò, quà calci à posteriori parte innectitur, cum grandior sit, vbi inflãmatur, periculum erit, ne neruorum distentio superueniat. quin & cum hac parte iungũtur multi nerui, qui ossa contingunt, quod in libro de incidendis neruis ostendimus. Reliqua igitur vniuersa curatio diligẽtem animaduersionem requirit, & quod ad victum tenuem pertinet, & quod ad modum calidæ aquæ perfundendæ. sed & cutis, quę pedi subiecta est (ἴχνος gręcè dicitur) incidenda est magna cũ moderatione. vbi dura est, altitudo plagæ debet duritiei altitudinem æquare. occallescit enim quibusdam, ita, vt ne paululum quidem sanguinis fundat, nisi scalpellus altè admodum demittatur. Illa igitur secanda est, quæ sanguinem non fundit: quæ verò statim cruentatur, relinquenda est, nam, si secetur, dolet. At neq; in illa, quæ dura est, quouis modo, sed æqualiter, incidere conuenit id, quod ex ipsa cute durum est. spectare autem tria debet, qui æqualiter incidit, primò, longitudinem sectionis, deinde altitudinem, tertiò, interuallum. sectiones aũt æquè longæ atq; altæ sint, oportet, & æquè inter se distãtes, vt vniuersa cutis, quæ pedi subiecta est sine tormento inflammationis tempore similiter distendatur. Constat autem omnem inflammationem distendere, quod'que distenditur dolere, atq; idcirco inflammationem augeri, & neruorũ distentionẽ excitari. F Quemadmodũ igitur liberalis aquæ calidæ perfusio, cui oleũ copiose sit adiectum, saluberrima est, ita etiam secãdam cutem duxit scalpello eatenus altè demisso, vt hęc minime cruentetur. Vtiliter autem excogitauit huiusmodi sectionem, quãdoquidem in alijs partibus, vbi vehementer inflammantur, cogimur cutem scalpello exasperare, partim educentes aliquid eius sanguinis, qui in inflãmatione superat: partim expirationem efficientes: partim laxantes, quæ sub inflammatione distendebantur. At in pede inflammatione non dum orta festinabimus ad cutem incidendam, eo ꝙ durissima sit. vbi verò talis est, nequit sub inflãmatione amplius extendi. quamobrem dolebit hæc, & vehementissimè premet intẽtione quadam proximas partes, præcipue q; latam chordam, quæ illi iuncta est, cuius q; initium est ex fine vnius ex musculis sitis in posteriori parte cruris, quæ carnosa prominet. Igitur, vbi hæc dolore atque inflammatione tentetur, periculum est, ne totus musculus eadem sentiat. id si accidat, neruorum distẽtionem sequi verisimile est. Ob hæc itaq; omnia cutem, quæ sub pede est, secare, vt dictum est, conuenit: deinceps, vt retulit, extenuare, hoc est, tenuem reddere. id aũt fiet, si molliatur ipsius durities, & multitudo exhauriatur. Ad hæc ambo valet oleum, & aqua calida, si copiose infundatur: à perfusione vero priusquàm vinculum detur, olei, quod nullam adstringendi vim habeat, inunctio. G

19 *Hæc benè alligare non cuiusuis est. Nam si quis vinciat eo modo, quò cætera circa talos vinciuntur, fascia modò ad pedem data, modò ad ipsam chordam, circumactæ fasciæ compressio, calcem, qua ictus fuit, expellet.*

Dictionem /benè/ ἀγαθῶς dixit, sæpe enim ab alijs veteribus ita vsurpatur. præcipit autem, vt vitia, quæ circa calcem sunt, vinciantur ea ratione, qua fracturæ, eos reprehendens, qui eo modo deligant, quo deligare sæpius consueuimus, vt medicamenta, seu cataplasmata, seu quædam ex perfusione madentia, ea parte teneantur. Vinciendi modus, quem damnat, sic se habet.

A Initium fasciæ.
B Decussatio ad literæ x figuram.
C Circumuolutio iuxta malleolum.

A Initium fasciæ.
B Orbicularis circumuolutio circa plantam.
C Decussatio ad literæ x figuram.
E Circumuolutio iuxta malleolum.

Fascia ab altera parte talorum orsa, obliqua fertur à priori parte extremi cruris, qua talus extat, quem ἀςράγαλον vocant: inde transuersa sub pede demittitur: eo q; circundato vsque ad contrariam partem obliqua rursus infernè sursum procedit ad priorem partem tali, ei'que inijcitur, quemadmodum antè. At vbi ita circumeat, necesse est in priori parte pedis sibi occurrat, & X literam repręsentet: inde in orbem circa talos data eò redeat, vndè incepit: sic autem iterum circumagitur, ita, vt eodem reuertatur: tertio q; similiter voluta rursus ad suum initium redit, atq; inde rursus circa talos porrigitur. Verùm alij, vbi transuersam sub pede fasciam dederunt, non protinus obliquam sursum attrahunt ad talos, sed antè per superiorem partem pedis in orbem ipsam adducunt: quemadmodum alij in orbem circa talos, sic, vt obliqui circuitus ab ijs, qui in orbem sunt, comprehendantur. Hæ quidem vinciendi rationes vsitatæ sunt, vbi musculi sint, sed ad proposita vitia minimè accommodantur, quòd ante fascias nihil ibi imponatur, quod illis continendum sit: neque calx vitio vacet, sicut in eo casu, H

qui

A qui illas requirit, sed ipse primò læsus sit. quare proposita vinciendi ratio, quùm ad calcem sanguinem exprimat, ipsum expellit. at contrarium fieri debet, sanguis enim à calce ad partes, quæ iuxta sunt, per vinculum expellendus est: quam rem ea duntaxat vinciendi ratio præstat, quæ ad fracturas pertinet, quam supra demonstrauit. eádem igitur nunc vtitur.

20 *Atque hoc pacto periculum est, ne os calcis corrumpatur.*

Corrumpatur dixit σφακελίσαι, nam, quùm pars ex toto corrumpitur, veteres dicere id vitiũ solent σφάκελον, quod, vbi carnosis partibus accidit, alijs nominibus appellant. Vocat item Hippocrates carnem, quæ putrescit, σαπρὰν, μυδῶσαν, σηπομένην, atque alijs etiam num vocabulis. At vbi os ex toto corrumpitur, σφάκελον vsurpat: quod vitium ossibus accidit, vbi à superiecta carne perniciosa sanies profluit, quæ hæc ipsa irrigando corrumpit.

21 *Quod vbi corrumpitur, morbus æuum durat.*

Apertius dixisset totam ætatem hominis. Habet autem ipsius oratio hanc mentem. si quando calx corrumpatur, casus curationem non recipit, quod'que ex eo sequitur malum, totam ætatem B hominis durat.

22 *Nam alioquin, vbi calx hoc modo non corrumpitur, sed quòd nigrescat, quia dum homo iacet, negligenter habitus sit: vel quia crus iã diu graue vulnus acceperit, quod calx et sensit: vel vitiati femoris, aut alterius affectus causa, diu iacuerit: diuturna tamen res est, & molesta. Tum subinde recrudescit, nisi summa diligentia, & longa quiete at tendatur. Quare quæcunq; hoc modo corrumpuntur, præter aliam noxam, corpori summum quoq; periculum afferunt.*

Calcis os (inquit) non modò ex propositis affectibus vitiari solet, sed ex eo, quòd calx diu iacuerit (quam rem ὑπτιασμὸν dixit) nigrescit sæpe, quando negligenter fuerit collocatus. id autẽ euenit, vbi super quapiam re dura continetur, neque subinde attollitur: sed ijs, quę subiecta sunt, continenter calefit, premitur q;. Quocirca attollendus est, nutandus q; orbiculus ex lana molli, quem non nulli ex gręcis τρόφιον dicunt. eius aũt cauum respõdere debet magnitudini calcis. quo orbiculo ita calx fulcitur, vt imum eius attollatur, ne comprimatur, ne incalescat, ne expirare prohibeatur.

23 C *Sequũtur enim febres acutæ admodum, continentes que, cum tremore, singultu, mentis alienatione, quæ paucis diebus hominem præcipitant.*

Hęc fieri inquit, vbi calx corrumpitur, non ea de causa, quia os alienatur: ipsum enim, si per se circunscribatur, nullam superiorum partium afficit: sed quia ad partes, quę ipsum cingunt, ipsiq; alligantur, eius vitium pertinet, idcirco superiores quoq; corporis partes læduntur. Chorda igitur, quę calci innectitur, vbi inflammatione teneatur, musculos quidem posterioris partis cruris, quæ carnosa prominet, propter consortium afficiet, quùm ab ipsis oriatur. quibus musculis affectis, nerui, qui per eos distribuuntur, promptè lędentur, quemadmodum, & arterię, per quas cor noxam sentit, sicut per neruos cerebrum. Sed q̃m cor innati caloris fons est: cerebrum verò per se rationis domicilium habet, & per musculos partes mouet motu, quem voluntarium dicunt: consequẽs est, vt propter cor febris oriatur: mentis alienatio, propter cerebrum: tremor, neruorumq; distentio, propter musculos: singultus, propter stomachum, qui plurimum neruosus est.

24 *His accedunt, venarum sanguinem fundentium liuor, nausea, gangræna. Causa compressio est. Possunt hæc alio-* D *quin incidere, etiam si nihil corrumpatur. Hactenus de ijs, quæ superueniunt, vbi ictus vehemens admodum fuerit. Pleraque tamen leuiter colliduntur, neq; ita magnum studium & diligentiam exigunt, sed curari nihilo minus rectè debent. Quòd si casus videatur asperior, fulcire oportet, alia que efficere, quæ proposui.*

Sanguinem fundentes intellexit venas grandiores, quandoquidem his diuisis sanguis effunditur: quod exiguis venis non accidit, parũ enim ab his sanguinis profluit, celeriter q; citra noxã in oris plagæ concrescit. Nauseæ nomen duxit à nauseantibus, atque ea de causa vomentibus, quam appellauit ναυσίωσιν, cùm Iones ναυτίαν id est nauseam, sic appellent. ac ferè, quod antè dixit ἐκχυμώσεις, vocat nunc ναυσιώσεις, vbi venæ sanguinem expuunt, & quasi vomunt, oppresse tum sua imbecillitate, quam inflammatio attulit: tum multo vitioso'que sanguine, quem constat sub huiusmodi affectibus vitiari. Gangrænam vocauit, quùm venę ex ingenti inflammatione emoriuntur. Quorum omnium causam esse affirmat alienam vinciẽdi rationem, quæ duplex caput habet, vnum, quòd calcem non comprehẽdit, sed nudum relinquit: alterum, quòd partes, quas complectitur, arctius adstringit. Diligentiam expressit vocabulo μελέτης: sic enim ab Ionibus appellari solet, & ab ipso sæpius nominatur.

Fasciam que

25 *Fasciam que maxima ex parte ad calcem dare, & modò circa extremum pedem, modò circa medium, modò etiam* E
circa crus obuoluere: tum, quæ his proxima sunt, hinc atque hinc omnia comprehendere, quemadmodum supra ostensum est, neque arctè admodum alligare.

Vinciendi rationem probat contrariam illi, quam supra damnauit, quę'q; apud multos in vsu est, sub qua sanguis ex alijs partibus pedis ad calcem transmittitur. debemus enim superantes succos, à calce ad alias partes depellere, hunc vincientes, quomodo supra ad fracturas docuit, fasciã q; maxima ex parte ipsi obuoluentes, non tamen nimis arctantes.

26 *Sed linteorum numerum augere.*

In superioribus etiam indicauimus Hippocratem velle, vt vinculi firmitatem, vel fasciarum numero moliamur, vel arctius adstringendo.

27 *Præstat veratrum eodem die epotum, vel certè posteriori. Prætereà tertio die resoluere, & rursus deligare.*

Veratrum potui præstat, non eo nomine tantùm, vt quæ supersunt, purget, sed & in aliam partem auertat. constat autem dari ab Hippocrate album, quod vomitum excitat, & à toto corpore F materiam in ventriculum auocat, priusquam ad intestinorum sinus deducatur. quod autem albũ intelligi debeat, planè licet ex sequentibus colligere. Inquit enim /sed si homo vacat febre, per superiora conuenit purgare sicut dictum est/. Quod igitur ea, quæ superant, vtiliter educantur: quod q; ad contrariam partem, atque affecta est, materiam depellere magnum momentum habeat: euidentissimè apparet: at num albo veratro moliri id expediat, non dum est manifestum, strangulare enim interdum solet, vbi redundat in corpore glutinosus succus, aut crassus. quocirca hic prius dissipari debet victu extenuandi vim habente, de quo totum librum composuimus. Fallacissimum ergo est veratrum dare, antequam corpus victu pręparetur, quùm sæpius non facile sit, vt quales corpori supersint succi, dignoscantur. Hippocratis sęculo veratrum album fortasse tutò sumebatur ob rationem victus eorum hominum, qui curabantur, qui vitæ genus non ociosum sequebantur aut intemperans, sed laboriosum, paucis q; alimentis erant contenti, sic, vt crassos succos nulla ratione contraherent. neq; enim nos latet fieri hos, cum ocio, tum abundantia. Quòd si vim æstimaueris corporũ eius sęculi, quã ex eiusmodi victu cõparabãt, magis adhuc dari veratrũ permiseris, quùm, quę vomitus affert incõmoda, ferre homines illi facilè potuerint.

G

28 *Ex eo autem intelligitur, futurum nec'ne sit, vt hi affectus recrudescant. namque, vbi sanguis à venis transfusus, nigrities, & quæ his proxima sunt, subrubicunda sunt & subdura, periculum est ne recrudescant.*

Malos affectus, qui recrudescũt, vocat παλιγκότα παθήματα: & παλιγκοταίνειν dicit, quasi mala rursus fieri. Docet autem quibus indicijs cognoscantur propositi affectus, quando futurum est, vt rursus mali fiant: quę indicia ad superuenientem inflammationem spectant, quam in primis cauit, ne oriretur. Quælibet igitur inflammatio rubicundiorem duriorem q; cutem efficit, quorum neutrum opus est affectis partibus. mollis enim esse debet, ac subuiridis sanguis à venis transfusus: hunc enim voluit citra inflammationem suppurare. Quare, si membrum molle sit, & non rubeat, inflammationem abesse demonstrabit. suppurantis sanguinis indicium erit carentia vtriusque coloris, ruboris scilicet & nigritiei. nam, vbi ruber est, inflammari: vbi ex toto niger est, neque superari neque concoqui se à natura denunciat, sed concretum esse. Hoc enim ipsi accidit, vbi diutius extra venas maneat, etiam, si in corpore contineatur, siquidem in eo casu nunquam in pus vertitur. Cõtrà, si natura in corpore superet, vertitur in pus: si ea vincatur, putrescit, non secus, ac vbi extra corpus est, atq; adeò magis, quùm in calido loco retineatur. H

29 *Sed, si homo vacat febre, vomitu purgetur, sicut dictum est: idem conuenit, si febris sit, sed non continua: vbi ea non intermittat, abstinendum à purgatione, à cibo & sorbitione: aqua potui danda, vitandum vinum, sed non ὀξυγλυκὲς.*

Purgare φαρμακεύειν dixit. consueuit enim Hippocrates vsurpare id vocabulum, non vbi quæuis medicamenta adhibet, sed solum, vbi purgantia. Præcepit autem, vt veratrum eodem die detur, vel posteriori, priusquam inflammatio in affectis partibus oriatur, atque homo febricitet. sed, si febris præuenerit, siquidem leuis est, veratro nihilo minus vtitur (nos verò neque integro homine dare veratrum audemus) si vehemens non vtitur, sed maximam abstinentiam imperat, non cibo, non sorbitione vtens, solam potionem adhibet, neque hanc vini, quod licet nusquam posuisset, fugiendum esse manifestum erat. Permittit autem, vt æger ea potione vtatur, quæ dicitur ὀξυγλυκὲς, vel etiam mulsa, hæc enim potui præstat in tenuissimo victu: & tertium ad hæc oxymel, quod ex mulsa, & aceto constat: sed ὀξυγλυκὲς fauos habet dulcissimos maceratos, atque incoctos, sicut etiam nunc in Hellade componitur cuius ratio est:

Faui

A Faui expresso melle in ollam conijciuntur, in qua pura aqua sit: tum inferuent, donec omnem prorsus humorem in aqua posuisse videantur. is autem humor reponitur, seruatur'que, & æstiuo tempore bibitur ad sitim tollendam, frigida aqua dilutus. Hac ergo potione nunc vtitur Hippocrates, si ea non est, sumere mulsam licet. sed oxymel, vbi neruosæ partes vitiatæ sint, alienum est, aceto enim tentantur: quàm rem & vsus docuit, & ipse demonstrauit. quibus verò idoneum sit oxymel, ostendit in libro de ratione victus in morbis acutis, quem malè non nulli inscribunt in Cnidias sententias: non nulli de ptissana, neque etiam hi rectè.

30 *Sed, si nullum periculum est, ne recrudescant, sanguis suffusus, nigrities, proximæ partes subuirides sunt, & citra duritiem.*

Vis horum verborum exposita est in eo sermone, vbi inquit /namq; vbi sanguis à venis transfusus, nigrities: & quæ his proxima sunt, subrubicunda sunt & subdura: periculum est, ne recrudescant/. illis enim, scilicet subrubicundis & subduris, nunc opponit subuirides, & sine duritie. fiunt enim subuirides, vbi paulatim in pus vertuntur: duritie carēt, propterea quod inflãmatio non est admodum vehemens: id enim causa fuit, quamobrem effusus sanguis verteretur in pus.

B

31 *Quod idoneum testimonium est, vbicunq; sanguis transfunditur, metuendum non esse, ne malum recrudescat.*

Idoneum dixit ἀγαθὸν, quasi certum, stabile, verum, perpetuum. testimonium posuit pro signo, siquidem testis est, nobis'que opinionem facit eorum, quę ab Hippocrate propositis verbis traduntur. Inquit igitur positum indicium certum esse, vbi sanguis suffunditur, non solum in calce, sed in cæteris partibus etiam, id'que iure, quùm non ex partium indicatione, sed ex ipso sanguine transfuso intelligatur. Malus autem transfusi sanguinis affectus, non par affert periculum: differt enim pro natura partium, quibus suffunditur. Prouenit tamen periculum non ex ijs partibus, sed ex sanguine suffuso, qui in pus nō vertitur. quo minus in pus vertatur, prohibet ingens inflammatio, vel sub aliena vinciendi ratione orta, vel ob succos, qui aut copia sui malè habent, aut corrupti sunt. quibus Hippocrates succurrit purgatione per medicamenta, nos per venæ sectionem: miramur'que ipsum hac sola contentum non fuisse, quùm hoc præsidium nouerit, atque ad huiusmodi casus adhibuerit. siquidem in libro ‖ de articulis inter alia, quibus opus esse censet ad costas collisas, venam incidi in cubito iubet. Sect. 3. t. 62. 7ª. 275. g

C

32 *Sin duræ sunt, & liuent, nigritie periclitantur.*

Sanguis etiam, qui super terram funditur, interdum diutius conseruatur, modò magis flauus fit, modò in nigriorem, modò in euidenter atrum, conuertitur. verisimile autem est ab aere, in quo continetur, sereno, nebuloso, humido, sicco, calido, aut frigido variè colorari. Præcipua verò causa varietatis colorum consistit in ipso sanguine, qui varius est, sicut in singulis hominibus conspicitur, vel ad atram bilem magis, vel ad flauam seu pallidam, vel ad pituitam accedens, vel etiam aquosus: id quod illi etiam accidit in animalium corporibus, namque à venis transfusus in varios colores conuertitur, & vbi non superetur, & vbi à partibus, quæ ipsum continent, in pus vertatur. Meritò autem hoc tempore liuidus apparet. color enim liuidus illis interiectus est, qui nigri penitus sunt, & qui floridum colorem habent, qualis præsertim est rubicundus, & flauus. sed & hic color, liuidus inquam, à colore florido recedens, ad nigrum accedit, qui apparere etiam solet, vbi, quæ nigra sunt, dum suppurant, inalbescunt. Sæpe enim videre licet, quæ nigra sunt, quùm incipiunt verti in pus, liuida se ostendere: tum paulatim nigritie amissa ad ignis
D colorē accedentia, albidiora euadere, est enim pus cinerei coloris. Indicat ergo Hippocrates nunc discrimen in eo sanguine, qui transfusus liuidum se ostendit. nam, si cum duritie sic appareat, partes inflammatione tenentur: si sine duritie, inflammatione vacant. quæ inflammatione carent, naturam robustam demonstrant, & sanguinem concoquendum esse, et in pus vertendum: at inflammatio naturæ infirmitatem indicat, quæ ob inflammatarum partium imbecillitatem, & multitudinem mali succi subsistentis, transfusum sanguinem nec concoquere potest, nec in pus vertere. Sequitur itaque, vt nigrescat & corrumpatur.

33 *Pedem verò expedit ita collocare, vt reliquo corpore plerunque paulo sublimior habeatur, sanescit autem sexaginta diebus, si quiescat.*

Si pes humilior sit, sanguis, qui ex crure ad ipsum confluet, inflammationem excitabit: si sublimior, nihil confluet. atque idcirco sublimior omnino continendus est, non tamen multo, dolet enim, si diutius hac ratione contineatur: quæ verò dolent, in inflammationem incidunt. Sublimiter ergo figurandus est, quatenus non doleat. hoc autem comperies, si tendi pedem senties, vbi paulo altior contineatur.

De Crvre E

34 *Crus binis oßibus continetur, quorum alterum altero ab vna parte multo, ab altera paulo, tenuius est.*

Verba hæc, quibus crus appellat κνήμην, eorum confirmare sententiam videntur, qui volunt πῆχυν, βραχίονα, κνήμην, μηρὸν vocari ab Hippocrate, non totum id, quod compositum ex ossibus & partibus superiectis est, sed sola ossa. Atre uera ex his ipsis verbis colligitur, non hoc modo, sed illo etiam, accipi posse. quare nomina hæc, quibus vtitur, duobus modis accipere licet, sicut accipiunt, qui ea referunt, modò ad ipsa ossa tantùm: modò ad ossa simul & partes, quibus ossa supercontegunturs, sic, vt κνήμη appelletur id, quod inter pedem est, & genu. Duorum autem ossium, quæ in ea parte sita sunt, alterum scilicet tibiam grecè appellari κνήμην, reliquum scilicet suram, περόνην: ad hæc tibiam pleniorem esse, suram verò tenuiorem: ac medium, quod minimè carnosum, & per vniuersam hanc partem à summo ad imum in longitudinem fertur, & in his, qui graciles sunt, conspicitur (græcè ἀντικνήμιον vocatur) tibiæ partem esse, non suræ. atque alia, quęcunque ad ossa pertinentia scire licet, omnia exposuimus in libro quem de ossibus confecimus, ad eos, qui primas institutiones addiscunt.

F

35 *Hæc ad pedem inter se iunguntur, communem que appendicem habent.*

Communem non debemus ita accipere, quasi continuã, atque omnino vnam, sed quasi vtriusque appendices inter se iungantur, & vnius tantùm opinionem faciant. ita enim inter se conueniunt hæ appendices, vt vna esse videatur. extremę verò earum partes rotundæ, quà carne nudantur, non rectè à quibusdam talus nominatur: perpetua enim chorda talum continet ab interiori parte, qui ab hac tectus nec visu comprehenditur, nec tactu.

36 *Sed recta in crure dehiscunt.*

Dehiscunt proposita duo ossa recta in crure, hoc est, in longitudine cruris non se contingunt, neque inter se connectuntur.

37 *Ad femur autem iunguntur, & appendicem habent: appendix verò discrimen.*

In commissura genu, caput tibiæ longè crassius est, quàm suræ, atque idcirco appendix tota esse tibiæ videbitur, ipsam que ab exteriori parte sura fulcit. Discrimen, quod διάφυσιν vocat, id intelligit, quod in medio extat neruosum cartilaginosum que, quod processus femoris, qui in tibia conijciuntur, distinguit: sed in ossibus eorum corporum, quę iam diu mortua sunt corrumpitur, sic, vt aliquis decipiatur, falsum q; existimet, quod ab Hippocrate scribitur: iniuria quidem, quoniam in recenti cadauere id semper apparet. G

38 *Longius autem paulo est alterum os, quod à parte minimi digiti est. Natura oßium cruris sic se habet.*

Quod inquit longius, ego sic scribendum censeo /longius autem paulo est alterum os à parte minimi digiti/. Quòd si non hoc modo, sed illo, Hippocrates scripsisset, confirmaret prorsus tibiæ appendicem in genu communem esse vtriusque ossis, non propriam tibiæ. nam simpliciter longius esset, non ab ima parte duntaxat.

39 *Luxantur hæc modò à parte pedis: ac tunc, modò vnà cùm appendice ossa ambo, modò appendix tantùm mouetur, modò alterum os.*

H

Putant medicorum aliqui verbum ἐξαρθρεῖν vsurpari ad ea ossa significanda, quæ toto loco mota sunt, sed ὀλισθαίνειν (quo verbo /luxantur/ expressit) ad ea, quæ paululum, nõ tamen ex toto, naturali sede excesserunt. Verùm hi non videntur legisse librum de articulis, vbi initio protinus ait, || Articulum, qui cum lato scapularum osse committitur, vidi vno modo excidere, nempè in alam/. in quo loco verbum excidere ὀλισθάνον dixit. Atqui totum humeri caput eo sinu mouetur, in quo recipitur, quùm non possit paulum excedere, sicut ipse Hippocrates docuit, vbi causam adiecit: quam habebimus, quùm ad eum locum veniemus.

Sect. 1.t. 1.7ª, 251.e

40 *Hæc quidem minus molesta sunt, quàm quæ in prima palmæ parte, homines modò quiescant. Curatio autem in vtroque casu similis requiritur. namque hæc conijcienda in suum locum sunt, intenta perinde atque illa, sed valentiorem etiam intentionem requirunt, quatenus corpus hac etiam parte validius est. Plerunq; satis duo homines sunt, qui in diuersa contendant. qui, vbi nequeant abundè extendere, facile est validiorem intentionem adhibere.*

Non modò minus molesta sunt, quàm quę in prima palmę parte, sed multò magis, quàm quę in pede. Sed quoniam de pede & manu communiter tractauit, ideò abundè existimat alterius

partis

A partis duntaxat meminisse, quę, quod ad molestiã pertinet, media est inter crus & pedem. quanto .n. maiorẽ molestiã affert, q̃ crus, tanto minorẽ, q̃ pes, & p̃cipuè q̃ calx, de quo paulo supra egit.

41 *Nam vel rotæ modiolum defigere oportet, vel aliud quid simile: tum molli aliqua re pedem obuoluere, bubulis q; loris latis circumligare, & eorum capita vel ad pistillum vel ad aliud lignum deuincire, eius que imam partem in modiolum demittere, summam recuruare: alios verò & ab humeri capite, & à poplite, in contrariam partem extendere.*

A Rotæ modiolus.
B Mollis res pedi circũiecta.
C Lora lata.
D Pistillum.
E Ab humeri capite extendens.
F A poplite extendens.

Lignum defigi iubet, quod recipere possit imã partem vectis, p̃ quẽ membrũ debet ab inferiori parte extendi. Tibi verò ignotũ esse nõ credo, rotæ modiolũ πλήμνην ab Ionibus appellari, cùm apud poetam hoc quoq; vocabulũ legat. Cõmonet autem Hippocrates, vt vbiq; ex ijs, quę ad curationẽ cõducunt, illis vtamur, quæ in promptu sunt: & nunc etiam meminit modioli rotæ, qui præsto nobis esse potest vbiuis gentium. similiter pistillo pro vecte nunc ad extendendum vtitur. Sed qua via adhiberi hæc debeant, ipse suis verbis, si animaduertantur, aperte declarauit.

42 *Sed à superiori quoque parte adhibere vim licet.*

C Vim, hoc est, valentem in vtranque partem intentionem ἀνάγκην appellauit, vt vehementem eius potentiam indicaret.

43 *Potes etiam, vbi velis, altè lignum defigere rotundum ac læue, sic, vt pars eius extet, quæ inter crura, media inter anum & naturale demittatur, vt prohibeat sequi corpus, quod à pedibus extenditur.*

A Lignum rotundum ac læue.
B Extensio à pedibus.
C A latere clunem repellens.

Rectum statuit lignũ hoc firmiter inhærens, ne corpus (vt dictũ est) à pedibus extẽtũ sequatur, q̃ collocatum sit hoc lignũ inter anum & primã naturalis partem, quem locum περίναιον appellat.

D
44 *Deinde, ne corpus inclinetur in id crus, quod intenditur, collocare aliquem à latere oportet, qui clunem repellat, ne corpus ducatur.*

In plerisque exemplaribus, quæ nunc proponuntur verba, proximè positis subijciũtur, quanquam sine his vniuersa sententia maneat. vult enim medium lignum statui inter vtrunque crus, atque ita ab inferiori parte affectum crus extendi, aliquo sursum clunem repellente, ne corpus ea parte trahatur, & in alteram partem inclinatum permittat crus ducentem sequi. namque, vbi hoc accidat, intentionem remitti necesse est.

45 *Idem quoque fiet, si ad utramque alam lignum figatur, brachia uero seruentur extenta, & alius genu prehendens in contrariam partem adducat.*

 E

Modum alium docet, quo prohibere possis, ne totum corpus extentam membri partem sequatur. figit enim lignum ad vtramque alam, quod corpori obiectum, hominem sequi non patiatur, quum partes inferius extenduntur. Sed nunc nihilo minus oportet crus, quod ab inferiori parte extendi, propriè à genu prehensum in superiorẽ partẽ attrahi, atq; ita in diuersa diduci. F

46 *Nihil etiam prohibet, si placeat, lora alia ad genu vel ad femur alligare, alium que rotæ modiolum post caput hominis figere, lora que ad aliquod lignum dare, quod in modiolum demittatur.*

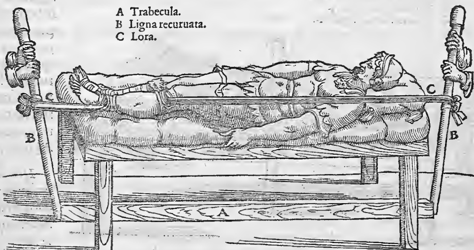
Vbi velis crus à superiori parte extendi, vt in diuersa diducatur, moliri eam rem poteris iniectis loris, quorum capita sursum adducta ad vectem religentur: imæ autem vectis parti, quæ hærere pauimento debet, necesse est cauum aliquod subijciatur, cuiusmodi est rotæ modiolus, qui obex vecti sit, vt possit in contrariam partem attrahere.

46 *Et ad contraria, atque ad pedes attrahat.*

Qui apud Feli. fuit vnus textus, Vidius secat in duos.

Ad contraria dixit τἀναντία. Sed si scriptum inueniremus πρὸς τἀναντία, quid'nam obscurum in verbis aut sententia esset? Verùm quia legimus τἀναντία, sine propositione πρὸς, quæ significat ad, duorum alterum existimandum est, aut principio ab eo, qui librum descripsit, omissam fuisse particulam εἰς, vel πρὸς: aut ab ipso Hippocrate de industria, vel quòd idem significet, vel, quòd vocem /τἀναντία/ vsurpet pro aduerbio, quasi dixerit ἐναντίως. G

47 *Pro modiolo etiam poteris lecto mediocrem trabeculam subijcere, eius que vtrunque caput stabilire, lignis que recuruatis lora extendere.*

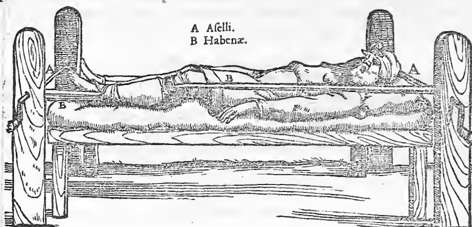

 H

Antè, binis modiolis, binis'que vectibus in contrarias partes extẽdebat, vno infra pedem extẽto, altero supra caput. Sed quoniam (vt retuli) in eo exerceri nos voluit, vt præsidia in promptu habeamus, alium modũ docens, in similiũ inuẽtione te exercet. nã, si modioli nõ sint, tignũ, quod lecti, super quo ægrotans iacet, longitudinem æquet, subijciendum est. Cætera omnia, eadem atque antè, efficienda sunt. lora enim corpori inijcienda eo modo, quo superius docuit, vincieda q; ad ligna, quibus, quasi vectibus ad extendendum vtimur. Sed pro modiolis nunc adhibẽtur extrema longioris tigni, quę capita dicuntur, vt modicè vtrinque lectum excedentia, & à capite & à pedibus, extendentibus lignis, mora sint. trabeculam verò, quod lignum in longitudinem lecto subijcitur, δοκίδα dixit, quasi μικρὰν δόκον, id est paruam trabem, significans.

48 *Cõmodè item extendes per axiculos ab vtraq; parte collocatos. Sunt etiã aliæ extendẽdi rationes, quàm plurimæ.*

Axes

A

Axes solitus est appellare ὄνους, quē admodum, vbi scribit/axis versatio/. nūc verò axiculos nominauit ὀνίσκους, vsus nomine dimi nutiuo, sicut in superioribus verbis, trabeculā δοκίδα dixit, paruam trabē significās. Exerceri autem debes, nō solū in ijs, quę prōpta sunt, excogitā-

B dis atq; admouendis, sed etiam in machinamentis, quæ parantur à medicis ad has intendendi rationes. Axes itaq; collocandi sunt, nō recti in longitudinem corporis, sed transuersi ab ijs, quæ hinc atq; hinc sunt, partibus corporis, quod curatur. id autem non aliud significat, quàm alterum ab inferiori parte à pedibus, alterum à superiori à capite, collocandum esse. Post hæc iniecta lora extrema ad axes danda, qui versati crus, quod curatur, in diuersas partes diducant.

49 *Optimum autem est, si quis medicinam in magna vrbe exerceat, paratum habere lignum, per quod vim omnem adhibeamus ad fracta & luxata omnia restituenda, tum extendentes tum impellentes. Abundè autem erit lignum tale, quales sunt quadratæ columnæ quernæ, quod ad longitudinem latitudinem & craßitudinem pertinet.*

Organi cuiusdam, seu machinamenti, quod haberi voluit, mentionem facit: in libro autem de articulis, qui huic subijcitur, docet eius fabricationem. Nos ibi si quid obscurum fuerit, exponemus. nunc proximum est ad ea transire, quæ subdit.

50 *Vbi satis extenderis.*

C Crus videlicet: de crure enim agens circa talum prolapso inseruit extendendi rationem. sic q; rursus ad sermonem reuertitur, quem initio proposuit.

51 *Articulus facilè reconditur. Diducitur enim ab antiqua sede, sic, vt è regione supra ipsam spectans non hæreat. Prominentioribus itaque palmarum partibus dirigendus est, partim, quod extat adurgentibus, partim infra talum* *Vidius vnum facit textum, quē Feli. duos fecit.*
52 *repellentibus. Eo restituto crus, si fieri potest, extentum alligandum est: sin lora prohibeant, ea soluenda, & dum vinculum inijcitur, in contrarias partes extendendum.*

Hippocrates articulum ἄρθρον dixit: quo mouētur, qui volunt sic apud ipsum vocari extrema ossa, quę in cauis recipiunt̃, sic, vt totū id appelletur διάρθρωσις, vbi cōmittunt̃ extrema ossiū, quæ in flexu atq; porrectione mouētur. Ex vtroq; aūt osse, id quod inserit̃, ἄρθρον: cauū, quod recipit κοτύλη, vel γλήνη ab Hippocrate dicat̃. sed hęc nominū disceptatio reijciēda est. Deinceps verò ostēdet luxati restituendi rationē vniuersam, sicuti nos in primo horū cōmentariorū statim diximus, vbi intēdēdi vsum explicauimus, demōstrātes nō posse luxata cōmodè restitui, nisi ita diducant̃, vt alterū alteri non inhereat. Protinus aūt terminum habes, ad quē vsq; extēdere conueniat. nāq;, vbi iā videbunt̃ eatenus extēta esse, vt altero alteri nō inhęrēte, diducant̃, extendere desines.

D

53 *Dandum insuper eodem modo vinculum est, æquè capitibus ea parte, quæ extat, impositis: ibi que primò & plurimùm circundandum, & pannis plurimis iniectis potißimum adstringendum.*

Capita summatim commemorauit illius vinculi ad fracturas pertinētis, quod antè declarauimus. Meminisse autem oportet, ea, quæ in manu, pede, calce, talis'que, suo loco excidunt; eo modo vincienda esse, quo fracturæ, atque idcirco in hoc libro omnia comprehendi. Causam verò, quamobrem ita vinciendum sit, siue fractum os sit, siue prolapsum, in superioribus habuimus.

54 *Tum hinc atque hinc plurimum obuoluendum.*

Hoc etiam docuit in libro de officina medici, quùm inquit, ‖ Comprehendat'que vinculum integræ partis q; plurimum. Causa in prioribus posita est. satius.n.est, succos, non solum exprimi à vitiata parte ad ea loca, quę iuxta sunt, sed repelli ad ea, quæ plurimū recedūt, & longè cohiberi. Sect. 3. t. 5. 72. 214. f

55 *Hunc autem articulum, vbi primò deuincimus, comprimere magis debemus, quàm qui in manu.*

Modum comprimendi, & fasciarum numerum, constituit pro magnitudine articulorũ, intui E
tus etiam, quàm neruis cõtineantur, & q̃ acris sensus sint: hos siquidem minus comprimi iubet.

56 *Iniecto vinculo pars deligata, reliquo corpore sublimior habeatur. Sic tamen continenda est, vt pes minimè suspendatur.*

Pedem continendum esse reliquo crure paulo sublimiorem, supra quoq; dictum est. Dictum est insuper ipsum eatenus excitandum, quatenus extenti musculi non laborant. Nunc præceptũ adiungit, quod ad tutò continendum pertinet, vt pes ne minimum quidem suspendatur. id autẽ fit, vbi lana molli vndiq; cingitur. quin & pars eius extrema, qua cutis est, ipsi subiecta, molli aliquo, vt puluino, fulcienda est, tum ligno aliquo erecto, ad quod per mollem habenam vinciatur.

57 *Extenuari autem corpus debet, prout ossa grauiter suo loco excidunt. Non nulla enim leuiter, non nulla plurimum mouentur.*

In aperto sanè est, quæ paululum excesserunt, paruam curam exigere: quæ plurimum prolapsa sunt, & maiorem abstinentiam, & cætera, quæ corpus extenuant.

58 *Magis omnino ac diutius extenuare corpus oportet, vbi crus, quàm vbi brachium læditur, quùm illud maius sit & crassius, quàm hoc. Necesse item est corpus quiescere, atque iacere: sed soluere articulum tertio quoque die, & rursus alligare, nihil prohibet, nihil item cogit. Reliqua omnia eadem fieri debent, quæ in prioribus posita sunt. Quòd si homo quiescat, & iaceat, abundè sunt quadraginta dies, modò ossa in suam sedem restituta fuerint. Sin quiescere nó lit, ægrius crure vtetur, cogetur que diutißimè vinculum adhibere.* F

Ipse causam reddidit eius, quod pręcepit. inquit enim /quùm illud maius sit, et crassius, quàm hoc/: quibus tertium adijcit, quòd homo cubans consanescat, non ingrediens, sicut vbi brachiũ offenditur. Hæc igitur in vniuersum pertinere ad omnes articulos arbitramur.

59 *Verùm, vbi ossa ex toto in suam sedem non reuertuntur, sed aliquid abest, tempore extenuatur coxa, femur, & crus: ac, si in interiorem partem excidant, exterior pars tenuatur: si in exteriorem, interior.*

Si qua ex integris partibus diu quiescat, vel leuiter moueatur, tenuior fit, q̃ prius esset: motus enim corpora calefacit, eorum'que vim firmat, ob quam partes melius nutriuntur. sed, vbi luxatum aliquid non fuerit perfectè restitutum, deterius perficiuntur motus, præcipue'que à contraria parte illi, in quam venit, quandoquidem locus eà vacuus relinquitur, quùm os in contrariam G
moueatur. Homo igitur facilius illi parti inhæret, in quam articulus excidit. superiores enim partes sedẽ requirunt, quã inanis locus non exhibet, sed plenus, quùm nihil possit inani loco hærere: atque ea de causa crus ab ea parte, in quam articulus erumpit, sustinere corpus solet, & tantùm musculis, qui ea continentur, suo munere fungi, hi siquidem benè nutriuntur: inexercitatis verò non satis alimenti subministratur, hi autem in contraria parte continentur.

60 *Pleraque tamen in interiorem partem promouentur. Sed, si integra cute vtrumque cruris os comminuatur, validius intendendum est. Si vna pars fracturæ valdè super alteram excedat, aliquo vtendum est ex propositis intendendi modis. Abundè quoque est, & per homines extendere: ferè autem satis sunt duo homines robusti, qui in diuersa contendant, vnus ab vna parte, alter ab altera. Extendere autem rectà secundum naturam oportet, & è regione cruris ac femoris, tam si huius quàm si illius fracti ossa extendantur.*

Quæ excidunt ab inferiori parte, qua cum talo cõmittuntur, in interiorem partem magis prorumpunt. cuius rei causa est suræ processus, qui ab exteriori parte talum magis cõplectitur, quàm tibiæ processus ab interiori.

H

61 *Atque ita extenta ambo deligare, vtrumuis deuinxeris. At non eadem cruri ac brachio accommodantur. Nãq; vbi brachij vel humeri ossa comminuta deligantur, brachium suspenditur: atque, vbi extentum alligatur, caro alio modo figuratur, dum cubitus flectitur. Nequit enim cubitus extentus diu haberi: non enim solitus est sæpe in hoc habitu detineri, sed curuatus. Quin, quùm homines ingredi poßint brachio comminuto, necesse habent cubitum curuare. Crus verò, quia ambulando & stando in inferiorem partem, nunc ex toto, nunc propè ex toto, intendi secũdum naturam, & ferre etiam reliquum corpus consueuit, idcirco sine molestia extenditur, quùm opus est. Quid quod & in lecto sæpius hoc modo cõtinetur figuratum? Sed, vbi frangitur, neceßitas hominis animum subigit: nequit enim excitari, quare de curuando crure, aut de surgendo nullum verbum facit, sed ita figuratus quiescit, & cubat.*

Siue femur, siue crus alligetur, præcipit, vt vtráque cõmissura extendatur, scilicet, quæ in coxa est, & quæ in genu. Cur ita figurari debeat, ipse deinceps adijcit euidenti demõstratione vsus, cuius mentem facilè comprehendes. Horum itaque verborum capita sunt. Consueuit crus, & eorum, ꝗ stant, & eorum qui ambulant, extendi. à natura enim, corporis ferendi gratia factum, ab eadem ad hũc habitum præparatum est: atque ea de causa in cubando plerunq; extentũ seruatur,

sed

A sed brachia & in ingressu, & alioquin ferè modicè curuata continentur, quandoquidē nemo extentis brachijs ambulat. ac propterea brachio etiā deuincto mitella cubitum excipiente ambulare æger potest: at crure perfracto, priusquam callo firmetur, ingredi minimè licet.

62 *Ob has igitur euidentißimas causas non conuenit eodem habitu brachium, atque crus, extendere & vincire. Quòd si abundè fuerit per duos homines adhibita vis, frustra laborandum non est: iactantiæ enim est vti machinamentis, vbi res non exigit. At si duo homines non satis extendant, confugiendum ad eum ex propositis intendendi modis, qui expeditißimus sit. Intentione satis adhibita ossa facilè restituuntur, & in suam sedem compelluntur, prominentioribus palmarum partibus directa atque diducta. Postquàm restituta fuerint, extenta fascijs alliganda sunt, quæ siue à dextra, siue à sinistra parte, magis attrahi debeant, illis primò inuoluendæ sunt. Ordiantur autem ab ea parte, qua fractura est, primo que ibi circumeant: deinceps ad partem cruris superiorem porrigantur, quemadmodum ostensum est in alijs fracturis. Fasciæ verò latiores & longiores, ac multo plures ad crus adhibeantur, quàm ad brachium. Vbi deligatum fuerit, super aliqua re plana molli que collocandum est, ne in hoc, vel illud latus deprauetur, né ue in anteriorem, né ue in posteriorem partem peruertatur.*

B Euidentissimas causas appellauit προφάσεις, quamuis causæ, quas proposuit, veræ sint, neque id vocabuli ad falsas causas significandas (vt vsurpari solet) mutuatur. paulo infra etiam eodem modo ipsum accipit, quùm inquit /ob has igitur euidētissimas causas, si os, quod ab exteriori parte est, cōfringatur, maturè homo ingreditur/. Id quod de sura dixit, verā causam reddēs, cur ea fracta crus celeriter moueatur: atq; vbi tibia perfringitur, longo spacio opus sit ad hoc, vt homo vti crure possit.

63 *Maximè autem pro valetudine est, ceruical subijcere ex lino aut lana, quod medium in longitudinem molle sit, vel quidpiam tale.*

Crus fulciri iussit eo modo, quem posuit, ceruical magis quàm canalem adhibens. proximè autem subdit, cuius rei illos accuset, qui canali vtuntur.

64 *De canali, qui fracto cruri subijcitur, incertus sum quid dem consilij, subijci nec' ne debeat. Prodest quidem, sed nō quantum existimant, qui illum admouent: non enim quiescere cogit, vt arbitrantur. Nam neque si reliquum corpus in hanc, vel illam partem conuertatur, prohibet canalis, quo minus sequatur crus, nisi ipse homo caueat. Neque* C *item prohibet, quo minus sine corpore crus in hanc vel illam partem moueatur. Sed & subiectum lignum immite est, nisi molle aliquid in ipsum indatur: est tamen commodißimum, quando vel sterni lectum, vel desidere hominem oportet. Licet igitur, & cum canali, & sine eo curationem benè vel malè admouere. Vulgò sibi persuasum habent medicum culpa magis vacare, si canalem subijciat, quanquam res minus artificiosa est. Crus enim rectum prorsus iaceat, oportet, & super plana ac molli aliqua re, quùm necesse sit contineri vinculum, ne peruertatur, dum membrum iacet, quocunque se vertat, & moueatur. Respondeat item, qui deligatus est, eadem, quæ supra posita sunt. Nam vinculum tale esse conuenit, & tumorem in extremis partibus assurgere, & eodem modo laxari, ac tertio quoque die resolui, & rursus deligari: ad hæc id, quod alligatur tenuius inueniri, tum arctius vinciri, & pluribus linteis vti, pedem que non arctè comprehendere, nisi fractura ad genu proximè accedat. Debent etiam ossa modicè extendi ac dirigi, quotiescunque uinculum inijcitur. Nam, si curatio idonea fuerit & tumor ut conuenit, procedat, alligata sedes tenuior est, atque gracilior, & ossa facilius tractantur, & ducentibus magis parent. Septimo autem uel nono die ad ferulas ueniendum est, quemadmodum dictum est in alijs fracturis.*

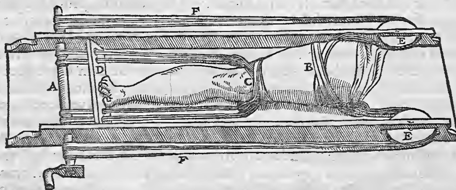
Et nunc etiam quosdam medicos noui, qui etiam nunc cruri vel femori affecto canalē vel glossocomum subijciūt, vbi femur quidem læsum est vniuerso cruri: sed, si quod inter genu & pedem D est, lędatur, non nulli vniuerso cruri lignum subijciunt, non nulli eam partem duntaxat glossocomo fulciunt. lædunt, qui vnà femur etiam comprehendunt, sed minus quàm alij. Noxas docuit Hippocrates sic apertè, vt mea explanatione non egeant: verùm, si quid iudicauero in verbis eius fore cuipiam obscurum, illud explicabo, atque ante omnia, quid inter canalem & glossocomum intersit. Glossocomum ab atticis appellatur arcula illa, in qua seruare homines solent eas res, quas in precio habent, & scripta, quæ recondi volunt: qua non nulli ad itinera vtuntur. At nihil refert, siue glossocomium, siue glossocomum nominetur, sicut neque siue per duplex tt siue per duplex ss. Constat autem glossocomum, quod cruri subijciendum est, longius esse debere, & angustius, quàm quę in vsu sunt. eius enim latitudo parum excedere debet cruris latitudinē, seu crassitudinem, seu quomodocunque libeat appellare: vt lana vndique adiecta benè crus firmetur, sic, vt loci angustia, etiam si ęger velit, crus moueri non patiatur. sed, ne in dextram partem vel sinistram moueatur, potest imposita lana efficere: at, quo minus in superiorem vel inferiorem feratur aut excitetur, prohibere non potest. Quocirca Hippocrati huiusmodi ligni vsus non placet, quoniam pręter cętera incōmoda durum est. nam immite, quod ipse dixit ἀργέστερον, durum significat, & insuaue, quòd nihil cedat, quemadmodum ceruical, & ille puluinus, qui cùm cu-

bito ſubijciatur, ὑπαγκώνιον grgcè dicitur: hæc enim modicè cedētia cruri minimè infeſta ſunt. E
Commodum autem eſt machinamentum hoc, quùm deſidere homo debet, vel ad lectum alterum transferri, vt ille in quo iacet, ſternatur, qua potiſſimum cauſa eius vſum admittimus. quanquam alij ceruical adhibentes habena tranſuerſa initio illi protinus ſubiecta: atque, vbi crus in id coniectum fuerit, habenæ capitibus inter ſe aduerſis vtrinque ductis in altitudinem cruris, & in ſuperiori parte membri inter ſe deuinctis: fideliter contineri crus exiſtimant, quoniam ceruical, vbi homo ex vno lecto ad alterum transfertur, cruri vicem gloſſocomi præſtat. Adiecerūt non nulli ad imam eius partem lignum rectum lana ſuperdata, vt pes extremus moram habeat: ne homo videlicet crus vel ad ſuperiora attrahat, vel ad inferiora demittat. ad ſuperiora enim ferri, vinculum non patitur: ad inferiora verò, lignum, quod plantæ adijcitur. Verùm, vt hęc à medicis ſtabilia præparentur, non tamen prohibetur motio articulorum, quùm languens poſſit articulum tali ac genu paulatim dimouere. De coxæ enim articulo nihil attinet dicere, quùm nec à vinculo nec à gloſſocomo comprehendatur. canalis verò in cæteris gloſſocomo ſimilis eſt, ſed figura ipſa differt, quùm ab exteriori parte teres ſit, ab interiori cauus, ad exemplum fictilis canalis, vndè nomen traxit. Videtur autem hic ad propoſitum vſum maximè idoneus, namque vniuerſum crus in orbem complectitur, magis quàm gloſſocomum, in quo non nulla loca inania re- F
linquuntur, poſtquàm demiſſum crus fuerit. Quidam verò medici plures canales paratos habēt, vt ad ſingula membra eo vtantur, qui idoneus ſit, id lignum conquirentes, ex quo cauare eos poſſint firmos, albos, & molles. Apud nos autem quidam medicus eiuſmodi canales complures habebat ex tilia confectos, ſic, vt ad ſingula crura eos adhiberet, qui magnitudini membri reſponderent, non ſine vinculis, quæ (vt recenſui) à quibuſdam ceruicalibus ſuperdantur. Sed vincula in ceruicalibus laxantur, & compoſitum crus corrumpunt: canales verò, dum homo ex vno lecto ad alterum transfertur, ob ligni mollitudinem, ſine vlla compreſſione id continent.

Ad continendum autem firmiter, Gloſſocomum inſtrumentum à iunioribus medicis inuentum eſt, ſeu femur, ſeu crus fractum ſit, cuius ſtructuram vſum'que ſubijciam. id autem non ab re mihi videtur fuiſſe excogitatum: & tam ſi femur, quàm ſi crus comminutum ſit, vbi callus circundatur, commodiſſimè adhibetur. Habeat ab ima parte axem, ad quem extremi laquei in diuerſa extendentes deligantur. inijciantur laquei extremis partibus oſſis, quod curatur, fiant q; ex duabus habenis, ſic, vt quatuor vterque capita habeat, bina à dextra parte, totidem à ſiniſtra. Ex ijs capitibus, quę inferioris laquei ſunt, per foramina facta in inferiori parte gloſſocomi ad axem duci debent, quæ ſuperioris, primò procedere ad ſuperiora: deinde ipſa quoq; per latera gloſſoco- G
mi perforata traijci, quibus foraminibus trochleæ incluſæ ſint: vtrinque autem ab exteriori parte gloſſocomi ſuperioris laquei capita ferenda ſunt ad axem. His enim ita cōſtitutis vna axis conuerſio pariter ambos laqueos extendit, deorſum verſus illum, qui ad inferiora fracti oſſis alligatur, ſurſum alterum, ſic, vt, vbi crus iacet, liceat in poſterum cotidie hanc laqueorum in diuerſas partes intentionem corrigere, valentius vel lenius extendendo. Laqueum igitur, qui in inferiori parte eſt, directa ductione axis extendit: eum, qui in ſuperiori parte, intercedente alio motu, græci διὰ τῆς μεταληπτικῆς τάσεως dicunt.

GLOSSOCOMIVM

A Axis ad quem laquei alligantur.
65 B Laqueus ſuperior.
C Laqueus inferior.
D Inferior pars gloſſocomij.
E Trochleæ.
F Superioris laquei capita ab exteriori parte gloſſocomij.

Cauendum eſt, ne ferulæ è regione talorū, uel eius chordæ, quæ à crure ad pedem tendit, imponantur. Conferent autē oſſa cruris quadraginta diebus, ſi rectè curentur: ſed, vbi ſuſpicio ſit, ne quid oſſis dirigi debeat né ue aliqua interim facta fuerit exulceratio, infra hoc tēpus ſoluere oportet, tum dirigere, & rurſus alligare. At ſi alterum os abrumpatur, lenius intendēdum eſt, ſed non propterea omittenda intētio eſt, aut negligenda. Potiſſimum aūt, vel cùm fractura primò deligatur, vel certè quàm celerrimè, extendenda ſemper oſſa ſunt, dum in ſuum locum reuertantur. Quodcunq; autē membrum oſſibus non rectè compoſitis ſub vinculo adſtringitur, magis indoleſcit. Reliqua curatio eadem eſt. Ex oſſibus cruris interius, quod conſpicitur in priori parte cruris, quam græci ἀντικνήμιον dicunt, curationem ægrius admittit, & intentionem poſtulat ualentiorem: H

neque

A *neque latere potest, vbi non rectè ossa concurrant, totum enim se ostendit, & sine carne est: multo que tardius homo ingreditur, vbi hoc fractum est. Quòd si exterius os abrumpatur, casus longè tolerabilior est, neque id ita facilè deprehenditur, quum minus rectè componitur, quoniam carnosum est: maturius item æger pedibus consistit. Maximam enim oneris partem sustinet os, quod ab interiori parte situ est, tum quia magis laborat, & ob ipsum crus, & ob pondus, quod è regione est, femoris enim caput superius corpus fert, id autem ab interiori cruris parte situm est, at non ab exteriori, sed è regione prioris partis tibiæ: tum quia altera pars totius corporis è regione huc propius accedit, quàm ad exterius os. Adde, quòd os interius plenius est, quàm exterius, non secus, atque in brachio, cuius os, quod è regione minimum digitum spectat, tenuius est, & longius.*

Extantes ossium partes, cuiusmodi sunt tibiæ suræ que extrema, ferulas non patiuntur: cautio igitur esse debet, ne his locis circundetur. /imponantur/ dixit ἐνέδρας quasi ἕδρας, adiecta præpositione ἐν, vt clarius rem ipsam exprimeret. Hæc itaque ossa, quùm extent, & carne minimè tegantur, impositis ferulis premuntur. Magis autem premi dicantur, non ipsa, sed musculi illis superiniecti, tum quidam musculorum fines & cutis. hæc enim collocata inter duo corpora dura, nempè inter ferulas ab exteriori parte, & os ab interiori, premuntur, atteruntur que, & sæpius ita læduntur, vt exulcerentur. Calci verò à posteriori parte versus priorem innectitur chorda, quæ ab vno diducitur ex musculis, qui continentur in parte cruris posteriori, quę carnosa prominet. B hæc, quùm carnis maximè expers sit, potissimum in homine gracili, superimpositam ferulam non sustinet: sed, quùm acerrimi sensus sit, si comprimatur, inflammatione vrgetur. ea verò, quę tibię surę que tuberculis superiniecta sunt ob duritiem eorum, quibus (vt dictum est) excipiuntur, compressa eatenus læduntur, vt exulcerentur. summæ autem cutis exulcerationes sub comprimentibus ortæ, ἐκθλίματα ab Hippocrate vocantur.

66 *Verùm longioris ossis structura in inferiori articulo dissimilis est. Non enim similiter flectitur cubitus, & poples. Ob has igitur euidentissimas causas si os, quod ab exteriori parte est, perfringatur, maturè homo ingreditur: si, quod ab interiori, tardè.*

Quùm ipse in prioribus dixerit, surę os longius, quẽadmodum & in brachio os cubiti: vtrũq; autem è regione minimum digitum spectare, & tenuius esse, quàm id, cum quo iungitur: deinceps addidit, qua ratione inter se distent. Explicauimus autem in commentario de ossibus, pręter alia, quomodo se habeat vtriusque commissura: atque insuper radium in brachio cum interiori tuberculo humeri cõmitti, ac circa ipsum moueri in exteriorem vel interiorem brachij partem conuersum: C sed in crure, tibiam solam cum femore committi, quia sura nullum motum præstat. Nam neque hic articulus in latera vllo modo mouetur, sicut articulus cubiti, sed curuatur duntaxat, id que non eadem ratione, qua articulus cubiti, vbi humeri ambitus trochleam referẽs in cauo cubiti recipitur: at in genu duo processus femoris in sinus tibiæ se inserunt. Adde, ꝙ ex cubiti processibus rostrum referentibus, posterior in posteriori sinu humeri recipitur, vbi maximè articulus extenditur: prior in priori, vbi maximè curuatur. quorum neutrum tibiæ accidit, quùm nullum penitus processum habeat rostro similem, non enim similiter flectitur cubitus ac poples. Cubiti verò eminentiam clarum est vocasse ἀγκῶνα, quo nomine vsus est etiam in superioribus, de cubito agens, quùm dixit /est autem idem cum illo eminentia cubiti, cui pręcipuè innitimur/. Eandem eminentiam & ὠλέκρανον dicunt, & κύβιτον. sed nunc ait /non enim similiter flectitur cubitus & poples/, idem significans, ac si dixisset, illa commissura, quæ iuxta cubiti eminentiam est, & illa, quæ iuxta poplitem, dissimiliter curuantur: cuius rei exemplum infra habet, quà de luxatis, vbi asserit, quæ in cubiti articulo sunt, molestiora esse. Illud autem multis in locis meminisse oportet, exquisitam nominum rationem, ne ab vno quidem ex vetustis gręcis seruari, quùm quibusdam abutantur, quædam à proprijs rebus ad alias transferant. Atqui D poplitis nomen tale est, quale ipsa ala, quæ locum significat sub humeri capite: at poples id appellatur, quod à posteriori parte ipsi genu opponitur: genu autem notant, priorem partem huius articuli vniuersam. Quare, si cui hac parte cutis exulceretur, eum hominem inquiunt teneri vlcere in genu: quòd si chorda, quæ sub cute os cingit, secetur, genu accepisse vulnus dicunt: non secus, etiam si patella vitietur, quam græci & μύλλω, & ἐπιγονατίδα vocant. Ad hæc, qui latera corporis exprimunt, modò ab interiori parte genu, modò à posteriori, vlcus ortum aiunt. vniuersum enim hunc locum à lateribus, genu vocabulo appellant: eadem ratione, & poplitem, & alam, & humeri caput: sic etiam cubitum, & talos, & primam palmæ partem ad totum locum significandum vsurpant: sępe etiam adijciunt, articulum capitis humeri, aut cubiti, genu, coxæ, vel talorum. Constat igitur Hippocratem variè nominibus vti, aliorum maiorum exemplo (vt retuli) contempta quam iuniores excolunt, curiosa verborum ratione: quæ ab ijs, qui in ea versantur, exquisita diligentia dicitur.

De Femore

67 *At si femoris os fractum est, valenter omnino extendi debet, ne minus quàm res postulat, id fiat: siquidem plus*

iusto intentum non læditur. Nam ossa hæc, quæ per vim diducta sunt, si sic recedentia inter se vinciantur, non sanè poterūt, ita diducta, vinculis contineri, quin celerrimè concurrant, quùm primū, qui extēdunt, ex opere se receperint. E

Quia maximi sunt musculi, qui femur circundant, non immeritò veretur, ne (quod sæpe contingit) nō satis membrum extendatur. Ergo, vt audacter extendamus, intentio (ait) iusto valentior nō lædit: fieri enim in hac parte potest, quod suspectum esset in alijs. At quid hoc est? vt deuinciatur os fractum, dum ipsius partes, quę pertractantur, inter se recedunt: quas non secus, atq; vbi membrum naturaliter se habet, coire oportebat nullo relicto inani spacio, in quo ex cōtracta sanie periculum sit, ne os corrumpatur. Si quando enim fracti ossis partes, quùm vehementius intentæ fuerint, diductæ vinciantur, non poterunt post iniectum vinculum, vt in cæteris locis contineri, in quibus circumactę fascię musculos immobiles seruant. quod in femore monet pertimescendum non esse ob magnitudinem musculorum, quùm hos vinculum non superet, sed cedat. quam rem propterea dixit, quòd proprietas est, vinculi quidem femur tueri, quomodo deligatum accepit: musculi verò ad suum initium concurrere. Quùm contraria igitur sit proprietas vtriusq;, si vinculum superet, naturalis musculorum motus cedet, quùm fracti ossis partes diductæ contineantur: sed, si musculorum motus vinculo validior fuerit, ipsi ad initium contrahētur, F atque vnà trahent, & ad superiora adducent comminuti ossis partem inferiorem.

68 *Crassa enim ac robusta caro vinculum superabit, at non superabitur. Id ergo, quo de agitur, extēdi valenter oportet, sic que, vt in neutram partem conuertatur, ne ue minor vis, quàm ipsum exigat, adhibeatur: quùm turpe magnopere sit, atq; incommodum, femur breuius reddere. Brachium namq;, si breuius fiat, celari poterit, neq; noxa magna erit: crus si breuius reddatur, hominem claudum demonstrabit: ab integro enim, quod longius erit prodetur, adeo, vt illi, qui malè curandus sit, satius fuerit vtrūque crus frangi, quàm alterum, æquè enim in vtrāque partem inclinaretur. Vbi verò extentum sit abundè, prominentioribus palmarum partibus, eodem modo, quo supra positum est, dirigatur, ac deligetur: fasciæ q; caput injciatur, vt antè indicauimus, ipsa que sursum versus porrigatur: tum itidem respondeat, vt in superioribus: præterea, & magis vrgeatur, & laxius vinculum sentiat ijs partibus, quæ suprà positæ sunt: ad hæc similiter resoluatur, ac rursus deligetur: ferulæ que eodem modo superaccommodentur. Conferuet autem femur quinquaginta diebus.*

Hippocrates vsitato vocabulo carnē appellauit, quos in superioribus musculos diximus. nam quæcunq; caro sentit, musculi pars est, atq; hæc in medijs musculis potissimum se ostēdit, quùm G in extremitatibus musculi neruosi magis quodammodo sint, minus q; carnis habeant.

69 *Illud etiam scire licet, quòd femur ab exteriori parte gibbum est magis quàm ab interiori, & à priori magis quàm à posteriori. In has igitur partes conuertitur, vbi non rectè curatur. Quin & in his partibus minus carnosum est, quàm in alijs: vt quando peruertitur, latere minimè possit. Ergo, si quid eiusmodi suspectum sit, tale quidpiam moliri oportet, quale traditum est ad humerum peruersum.*

Gibbum dixit, γαῦσος. at quòd hæc vox gibbum significet, res ipsa declarat, siquidem femur non omnino rectum est, sed à priori atq; exteriori parte gibbum, sicut à cōtrarijs simum. Vtrum verò vox γαῦσος, postrema syllaba acui, an penultima circumflecti debeat, incertum est, nō enim frequenti in vsu est apud græcos id verbi. quidam à similitudine ducti penultimam circunflecti volunt, quemadmodum καῦσος, μαῦρος, γαῦρος: quibusdam verò magis placet vltimam syllabam acutam esse, quoniam omnia nomina duarum syllabarum, quæ affectum significant, acuto sunt accentu in vltima, χωλὸς, λορδὸς, στρεβλὸς, κυρτὸς, βλαισὸς, ῥαιβὸς: nec solum, quę duabus syllabis constant, sed ferè quæcunq; affectum notant, ἀρθριτικὸς, πλευριτικὸς, ἡπατικὸς. Concedito igitur, vtro quis velit modo pronūciare. At γαυσὸς, efferenti tibi vltima acuta (eos enim, qui li H brum legunt ire in hanc sententiam tantùm comperi) si quispiā aduersetur, existimans debere penultimam circūflecti, tu quoq;, vtcunq; illi placet, pronunciato. Quòd si alium rursus nactus fueris, qui malit vltimam acui, tu itidem facito, nomina, atq; accentus paruipendens, vtpotè, quæ nihil ad philosophiam conferant, & multò minus ad geometriam, arithmeticen, musicen, astronomiam. Quare, si nulli arti ad suum finem importuna contemnenda que nominum inquisitione opus est, non modò horum hominum nō probare studiū conuenit, sed quàm maximè deridere.

70 *Circundare autem aliquot lintea oportet, ea que in orbem circa coxam & ilia: vt inguina etiam, & quod inter anum & naturale est (πληχάδα græci vocant) inuoluantur. Quod & ob aliam causam vtile est, & ne extremæ ferulæ nudam partem offendant.*

Coxa, id est os illud, in quod se inserit femoris caput, ἰσχίον græcè nuncupatur, sicut & ipsius cauum κοτύλη. vtroque nomine vtitur poeta in hoc carmine:

Ενθά τε μηρὸς
Ισχίῳ ἐνστρέφεται κοτύλην δέ τε μιν καλέουσι.

A Ilia dixit ἰξύας, quæ non nulli accipiunt pro ilium ossibus, non nulli pro parte, quæ super ipsa est, quæ λαπάρα propriè vocatur: quod verbum apud poetam reperitur in eo carmine,

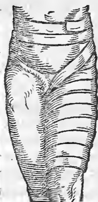
-οὔτα κατὰ λαπάρην.

Equidem de vocabulo λαπάρας dicere possem, adductus experimento, & Hippocratis ac poetæ vsu, tum ipso morbo, eam significare partem, quæ inter ossa pectoris, & quæ propriè appellantur ossa ilium, est interiecta: de quo suo loco agemus. Quæ autem partes ἰξύες nominentur, nō est quod multis agam: ob id enim, quod poeta numero singulari ἰξύαν scripsit in illo carmine,

-περὶ ζώνην

βάλλετ' ἰξύην ἑκατὸν θυσάνοις ἀραρυῖαν.

tum ob id, quod credibilius est zonam dari inter ilia & thoracis ossa, existimet aliquis hanc ipsam partem corporis ἰξύαν appellari. Contrà verò ex eo, quod Hippocrates multitudinis numero ἰξύας dixit, quod'que ad ilium ossa voluit vinculum pertinere, iure arbitrabitur aliquis ἰξύας hęc ipsa nuncupari.

Deligatio circa femur, inguina, coxam, iliorum os, & ilia.

B Quod ad hunc locū attinet, quando superior femoris pars comminuitur, fascia non solùm vsq; ad inguina ferri debet, sed vltrà aliquam ex superioribus partibus comprehendere. tales sunt, primum coxa, deinde ossa ilium, postremò ea pars quæ sine osse est (λαπάραν vocāt) quam, vbi vis, complecti licet, dum ilium ossa etiam deuinxeris: quibus omissis, fasciā protinus ad hāc sedem, porrigendā esse minimè puto, quùm Hippocrates maximi fecerit, nullum relinqui locū nudum, sed æquè perpetua, donec ex integra parte cōprehensum aliquid esse videatur, omnia fasciis alligari. Πληχάδα quidam per χ scribūt: quidam per γ, πληγάδα. eo vocabulo significatur, quod inter vtrunq; crus spacium est. vnde Hippocrates diuaricari vocat ἐκπεπλῆσθαι καὶ διαπεπλῆσθαι. Nā & poeta τοὶδ' ἐκπλήσσοντο πόδεσ, dixit, significare volens /diuaricabant pedibus/.

71 C *A qua semper vtrinque satis recedere debent. Semper autem cautio sit, ne imponantur super ossa in articulis naturaliter prominentia, neque in articulorum vicinia super neruum.*

Solet Hippocrates, vbi de vna specie pertractat, complura docere ex iis, quæ communia sunt ac generalia, monens ea non esse propria vnius speciei, sed ad omnes, vel multas, vel aliquot pertinere. Adiicit autem orationi modò particulam /semper/ vt in propositis verbis: modò, quod intellexisse pertinet ad multa loca, /interdum/. Hoc ad omnia vtile est/: est enim re uera, quod nunc ab ipso proponitur, semper commodissimum, non in femore duntaxat, sed in vniuersum in omnibus fracturis, quæ ferulas postulant. breuiores enim sint oportet, quàm vt ad eam sedem perueniant, quæ fascia non excipitur: quod potissimum obseruandum ait, vbi ferularum extremitates proximæ sunt ossium tuberculis.

72 *Tumores verò iuxta poplitem vel pedem, aut alibi, sub constringentibus vinculis assurgentes, multa lana succida curentur, benè carpta, & vino & oleo respersa: tum cerato inuncti deligentur: atque, vbi ferulæ vrgeant, citiùs laxentur. Extenuarentur autem tumores, si sursum versus ad ferulas tenues fasciæ vincirentur, quæ ab imis partibus orsæ ad superiores intenderent.*

D Tumores (inquit) sub constringentibus vinculis assurgentes (quos ἐξαειρευμένους dixit) propterea, quod succi expressi magno impetu ferantur, curari debent alligando multum lanæ succidæ benè carptæ, item vino atque oleo respersæ: cutem verò, cui hæc superimponūtur, iubet cerato inungi, atq; ad eandem rationem vinculum adhiberi à tumoribus sursum procedens. Fasciādi rationē ipse aperuit, docens à qua parte quis inceperit deuincire, ab eadem trāsmitti materiā, atq; depelli. At de facultate medicamentorū, quibus vtitur, abundè dictum est in operibus, quæ de illis sunt: dicentur & nunc capita eorū, quæ in illis fuerunt ostensa. Ergo oleum dolorē leuat, & discutiendi vim habet. Vinum siccare potest, repellere, & concoquere, itē mollire & digerere. Constat autem lanam succidam (quam non nulli οἰσυπηρὰν vocant) & ceratum præter leniēdi vim, digerendo quoq; esse & repellendo. Non sine ratione igitur ab eiusmodi medicamentis præsidiū petiit. quoniam verò tumor fit iusto maior ab iis, quæ sub vinculis eò exprimuntur, curatio primùm dirigi debet ad id exhauriendum, quod in tumida parte pręter naturam subsistit. At, quùm multa sint, quæ hoc efficiunt, quibus'nam vtemur? digerentibus, repellentibus, lenientibus: digerentibus quidem ac reprimentibus, quoniam aperte exhauriunt: at lenientibus eo nomine, quod prohibent, ne materia præ dolore ad vitiatam sedem concitetur: atque ob hanc causam lenius digerentia, ac reprimentia ad inflammatam partem admouemus, nam, quæ horū vtrunq; fortiter

præstant,

præstant, dolorem irritant. His ratiocinationibus ductus Hippocrates, lana succida vsus, hoc est, E œsypo redundante, curationi adiicit oleum, vinum ac ceratum, lanam q; ipsam bene carptam esse vult, quo lenior sit, & dolorē leuet. quæ elota quidem est, carpta facilè mollitur: at succida ob sordem non facilè tractatur, carpitur q; eo'que fit, vt negligenter carpta, dura dolenti parti inhæreat. quod Hippocrates, quùm aliquando neglectum animaduerteret, addidit /benè carpta/. Iam verò copiosè ipsam adhibet, vt vino atq; oleo madens cōseruetur, quùm facilè siccescat, quæ exigua imponitur. Ad primum etiam consilium pertinet ratio vinciendi tumoris, quæ ex tumidis partibus (vt dictum est) ad superiora succos expellit.

73 *Hac siquidem via tumor celerrimè extenuaretur.*

Diceret extenuari membrum, non tumorē, qui propriè loqueretur. danda siquidem opera est, vt tumor ex toto euanescat. maiores tamen complura sic loquuntur, præsertim, qui eloquētissimi sunt, contempta, quam iuniores excolunt, curiosa nominum inquisitione, non exquisita diligentia, vt ipsi nuncupāt, qui in ea versantur. Sed digni vtiq; essent, quos laudaremus, si hac vel exquisita, vel propria (vtcunq; ipsi nominent) verborum inquisitione, rem clariùs aperirent, q̃ Hippocrates: sin obscura atq; humilis est eorum oratio, præstat maiorum æmulari negligentiam. F

74 *Et ad priorem iuncturam superferretur. Ad quem deligandi modum veniendum non est, nisi tumor aut pustulis, aut nigritie periclitetur. Sed nihil tale sequitur, nisi quis fracturam vehementer adstrinxerit, aut siuerit dependere, aut manu scalpserit, aut aliquid cutem attigerit, quod ipsam irritauerit.*

Vna quidem hæc scriptura est /& ad priorem iuncturam superferretur/. putant tamen expresso tumore alij materiam depelli super iuncturam, alij ad loca, quæ iuxta sunt: quorum controuersiam diiudicare facile est, si antè uinciēdi ratio constituat. Vbi enim ferulis relaxatis, tumida pars (vt suprà ostensum est) alligetur, aliquid sanguinis ad loca, quæ iuxta iuncturā sunt, depelletur: sed, si ferulis summotis, atq; omni uinculo penitus resoluto, de integro uinciamus, simul & eam iuncturam adhibentes, quæ fracturis accommodatur, & eā, quæ à tumore incipit, succus hac uia expressus ultra partem priùs deligatam ad superiora transferetur.

75 *Si quis femori canalem subiiciat breuiorem, quàm vt vltra poplitem pertineat, noxam magis quàm opem afferet: quandoquidem prohibere nō poterit, quin corpore aut crure moto, femur quoque moueatur. Popliti item infestissimus erit, ubi adhibeatur, coget'que id fieri, quod minimè est opus: minimè namque opus est curuari genu, omnia enim deuincti cruris ac femoris vincula necessariò mouerentur, si quis genu curuaret: neque fieri posset, quin musculi alio atq; alio modo figurarentur, comminuta'que ossa dimouerentur. In primis igitur danda opera est, ut extendatur poples. Videtur autem femur in eum canalem utiliter coniici, qui à coxa ad pedem est.* G

A tumoribus ad canalem aggressus est, quem euidenter exposuit. mox autem adscribet canalem uel διαμπερῆ, hoc est, qui totum crus excipiat, uel nullo modo subiiciendum esse. Glossocomum verò machinamentum diximus rectè fuisse à iunioribus repertum.

76 *Detur item fascia lenta iuxta poplitem cū canali, quo modo & infantes inuoluuntur in cunis: sic enim, ubi femur in superiorem partem, siue in latus uertatur, cum canali alligatum meliùs continebitur. Canalis igitur, uel totum excipere crus debet, uel nullo modo adhiberi.*

Quod inquit /cum canali/ duobus modis exponitur. non nulli existimant canalem extrinsecus fascia circundandum, ita, ut hęc sit Hippocratis sententia: Fasciam dare laxam conuenit, quæ utrunq; complectatur, & hominis poplitem, & canalem qui ipsum excipit, id est, ut ipse poples non seorsum, sed unà cum canali comprehendatur. Alij circumligandum esse poplitem intelligunt, ut crus immobile cum canali contineatur, hoc est, subiecto etiamnum canali: quùm neque uinculum per se possit satis fideliter continere, neque canalis, sed ambo simul. H

77 *Item maximè uidendum est, ut in fractura tam femoris, quàm cruris, quantum potest, imus calx optimè contineatur: nam, si dependente pede crus reliquum fulciatur, necesse est ossa gibba in priori parte cruris conspici: sin calx iusto sublimior collocetur, reliquo crure leniter suspenso, os in priori parte cruris iusto magis simum necessariò se ostendet, id'que adeò, si calx hominis naturaliter est grandior. Ad hæc omnia ossa tardiùs conferuent, ubi non figurantur naturaliter, neque in eodem habitu detinentur: præterea callus infirmior circumdatur.*

In superioribus, ubi de cubito mitella suspendendo pertractauit, diximus à quibusdam scribi /brachium suspensum/ dempta particula /non/: à quibusdam ea adiecta /brachium non suspensum/: & illos quidem intelligere suspensum brachium, quod nō inhæret, neq; subiectæ alicui rei insidet: hos uero id, quod fideliter sustinetur. De crure autē, quod fulcitur, ἠρματισμένης dixit, ducto vocabulo à fulcris, quæ dicuntur græcè ἕρματα, quorum meminit poeta in eo carmine. ὑποδ' ἑίρεων ἕρματα νηῶν. Sic igitur accipitur uocabulum ἠρματισμένης.

Galeni

GALENI IN HIPPOCRATEM DE FRACTVRIS COMMENTARIVS TERTIVS

Vido Vidio Florentino interprete.

ARGVMENTVM LIBRI

Curationem earum Fracturarum, in quibus ossa denudata sunt, aut partes exulceratæ, noxarumque gibbi cubiti & genu, absoluit.

1 *Nteruenient hæc, quibus os quidē fractum est, at non excidit, nec alioquin vulnus accessit.*

B Hactenus simplices fracturas proposuit, in quibus neq; os cute excidit, sic, vt nudum se ostendat, neq; vllo modo vulnus accessit. Constat autē ossa nec excidere, nec nudari, nisi cutis & superiecti musculi secentur: fieri tamē vlcus potest, etiam si nihil ex comminutis ossibus detegatur. Transit ergo iam atque aggreditur ad fracturas, quibus carnis quoque vulnus accessit, siue id solum sit, siue præter id, os etiam nudetur.

2 *Quibus sine fragmentis ossa simplici modo comminuta, eodem die vel certè posteriori reposita sunt, atque in suam sedem restituta, nec testæ alicuius expectatio est, quæ ab osse abscedat: aut quibus vulnus quidem est, sed abrupta ossa non excidunt, neque fractura talis est, vt metuendum sit, ne testa quæpiam ab osse abscedat: his omnibus aptissima deligandi ratio est, quæ simplici fracturæ accommodatur.*

Fracturæ, vbi vulnus quoq; adiicitur, duplicem curationem docet, alteram quatenus aliquid fracti ossis nudatur, vel testa vrget, quæ à contrito osse diducta est: alterā, quùm nihil tale est, sed extra fracturam, quæ rectè composita est, vno vulnere solicitamur. Nam, si nudum os cute excidit, quod protinus benè compositum fuerit & restitutum, mutandum esse superius genus curationis non censet. C Verùm alia requiritur curatio, vbi vulneri adiecta fractura os excedens restitutum est, neque suspicio est, ne aliqua testa à perfracto osse resoluatur: alia, vbi os tegitur cute, sed expectatur testa, quæ resoluta procedente tempore à natura per vulnus expellatur. In priori casu vtitur iunctura, quam posuit conuenire, vbi os integra cute perrumpitur: in altero variam curationem adscribit, vt mox euidenter ostendet: satiùs enim est ipsum audire.

3 A.lib.4.f.5.t.2. c.9.fo.485.a *Non nulli (atque hi non admodum proficiunt, aut obsunt) vlceribus imponunt aliquod ex purgantibus medicamentis, vt ceratum, quod picem habet: vel quodpiam ex iis, quæ cruentis vulneribus iniiciuntur: vel quoduis aliud, quod componere soleant. Illos autem laudo, qui pannos superdantes uino madefactos, aut lanam succidam uel eius generis aliquid deuinciunt: ubi uerò ulcera pura sunt, & iam glutinantur, tunc lintea complura adhibent, & per ferulas dirigunt. Hæc ratio curandi aliquid confert, neque multum lædit: ossa tamen in suum locum nō similiter reponuntur, sed hac via fiunt aliquanto tumidiora, quàm par sit.*

Retuli ad eas fracturas, quibus carnis quoque vulnus adiicitur, curationem duplicem ab Hippocrate admoueri. Nunc orsus ab ea, quam primo loco posui, eos primùm reprehendit, qui malè vlceri illi medentur, in quo, quùm fractum os benè compositum est, nihil aliud, quàm ipsum restat, neq; vlla suspicio est, ne fragmentum ab osse resoluatur. D Quidam (inquit) medici eos, qui sic affecti sunt, inter initia curant, perinde, ac si vlcere solo detinerentur: vbi hoc moderate habet, tūc ea vinciendi ratione vtuntur, quæ ad fracturas pertinet. Caput igitur propositorum verborum huiusmodi est. multus autem est in eorum curatione narranda, qua non nulli vtuntur, eo quòd singula persequatur. Equidem scripsi eos ita curare, sicut, si citra fracturam vulneri mederentur: at ipse, quibus etiam medicamentis vterentur, exposuit, facta mentione cerati, quod picem accipit; tum medicamentorum, & quæ protinus cruentis vulneribus iniiciuntur, & quæ purgandi vim habent, item panni vino madentis. Rectè autē medicamenta, quæ cruentis vulneribus iniiciuntur, ἔναιμα vocat. namq; etiam nunc apud medicos id vocabuli est vsitatum, quo ea medicamenta nuncupare solent, quæ vulneribus superdantur, vt primùm illata sunt, & non dū ex toto sicca, sed adhuc cruenta, hoc est, cùm cruor (grǫcè αἷμα dicitur) ex cute ipsa vulnerata, seu etiā ex carne, in roris speciē destillat. purgans verò medicamentum est, quod modicè siccat (quā rem demonstratū est caput esse in vlcerum curatione) ac detergendi facultatē habet, qua vlcera pura reddit. Huius generis sunt mixturǫ, quǫ ex ǫrugine ǫris & squama cōponuntur, quarū duplex ratio est, siquidem ǫrugo ab aliis coquitur, ab aliis adiicitur cruda: quǫ crudā accipiunt, virides dicunt:

quæ

quæ coctam ruffæ, à colore, qui in vtrisq; se ostendit. Igitur hæc medicamenta purgare vlcera pos- E sunt, quùm mediocrē habeant detergendi facultatē. huiuscemodi esse, quę sordē ab vlceribus detrahunt, sicut contrà, quæ cruentis vulneribus protinus iniiciūtur, carere detergēdi facultate, indicauimus. variè autē miscentur sicuti priora. At, quēadmodum in illis exempli gratia, æris æruginē attuli & squamā, potui & alia similia eadem ratione proponere. nunc autē abundè sit illud indicasse, quod ἔναιμα vocata, quibus abest detergēdi facultas, sunt, quæ ex bitumine cōponunť. Horū exempli gratia mentionem faciā, quùm omnia quæ id prę̄stant, in opere de medicamentis fuerint explanata. Ceratum autē, quod picem habet, inter oēs ferè conuenit, lenire dolorē, & pus mouere. tunc verò confert, quùm vlcus iā inflammatione tenetur: alioquin ipsum nemo imponeret, quùm neq; detergere sordem possit, neq; vlcus glutinare, aut ad cicatricem perducere. At panni vino madentes ob vinū ipsum repellunt. dantur enim ad continendū ab iis, qui hoc modo medentur, qui adhibere volunt vlceris causa eas fascias, quibus antè iniectis aliæ superdanť. Quę autē scire oporteat eū, qui rectè vlcera curaturus sit, posita à nobis sunt, quo ordine singula requirebant, in tertio & quarto libro de ratione curandi, atq; etiā abundè in expositione libri de vlceribus. quod ad hunc locum pertinet, satis est hæc retulisse, nā de curatione propositorū affectuum rursus tractandū nobis erit, quùm Hippocrates illā exequetur: nūc meminit aliorū medicorum, F quos ait, nō similiter grauē noxam afferre, atq; illos, quorū mentionē facit. Quid igitur est, quod errant? siquidē, quùm primū id cognitum fuerit, constabit etiā iure ab Hippocrate scribi illos nō admodū proficere, aut obesse, qui vlceri non malè prouident, sed fracturā initio negligūt, idoneū vinculum posteà superdantes, quod proditū est ab initio conuenire: quamobrē (inquit) ossa fiūt tumidiora. Satius igitur est per omne tēpus curationis cōprimi hæc, atq; adstringi, quod præsidij ad non paucos dies initio prætermittunt: asserit enim, vbi iā futurū est, vt vlcera glutinentur, tūc, qui sic medentur, incipere deligare eo modo, quo fracturæ conuenit. Constat autē vlcera suppurare, deinde purgari, prius q̄ glutinanda sunt, quod triduo fieri nequit, aut quatriduo.

4 *Quibus tam cruris, quàm brachij vtraque ossa fuerint comminuta, breuiora etiam fiunt.*

Breuitatis Hippocratis proprium est id, quod in proposito sermone desideratur, apertè ex eo, quod subiicitur, indicare: quā rem nunc fecisse perspicuū est: præfatus enim eorū, qui superiori ratione curantur, ossa reddi tumidiora, non definiuit, omniū'ne, an aliquorum: at nunc ex propositis verbis euidenter colligitur, non omniū, sed eorū duntaxat, quibus alterum fractum est, quùm partes, quæ iuxta fracturā sunt, minimè ipsum contineant, vt, quæ per omne tempus curationis, G nec adstrictæ fuerint, nec coarctatæ. Membrū tamen breuius non redditur, quandoquidē alterū os integrū manet, quo naturalis longitudo seruatur. Sed, vbi vtrunq; comminuitur, musculi (vt antè exposuimus) cōtracti, ad superiores partes vitiata quoq; ossa cōtrahunt. quāobrem extendi ea iubet, antequā componatur. Sed, quia sine cōuenienti iunctura cōposita ossa nequeunt cōtineri, ea de causa, donec increscat callus, curiosè deligat. Quā rem qui negligunt, & vlceris curationi insistunt, non solùm tumidū magis q̄ naturaliter cōueniat, mēbrū reddūt, sed breuius ēt efficiūt.

5 *Rursus alij reperiuntur, qui lintea in eiusmodi casibus à principio protinus circundantes vtrinque deuinciunt: vlcus verò ipsum relinquunt, & nudum esse patiuntur: deinde super ipsum imponunt aliquod ex purgantibus medicamentis: tum pannis ex vino madentibus ac lana succida medentur. Hæc quidem curatio aliena est: qua qui & in his fracturis, & in aliis vtuntur, longè aberrare verisimile est. Maximè enim ad rem pertinet nosse, quo pacto iniici primò linteum debeat, & quà valentissimè coarctari: item quid conferat, qua potissimùm parte conuenit, cùm fasciæ caput superdare, tum adstringere: quidúe sequatur incommodi, si alia parte, atque opus est, orsa fascia fuerit, nec quà maximè expedit, sed hinc vel hinc fuerit arctata. Vtriusque vinculi effectum in superioribus demonstrauimus, cuius testimonium est ipsa medicina. Illi enim, qui sic deligatus fuerit, necesse est vlcus in tumorem assurgere.* H

Eorum nunc meminit, qui summopere lædunt, & quæ ab his admoueantur, planè docet: tum errores ipsorum apertè redarguit, sic, vt meæ expositionis non egeant, qui in iis, quæ ab ipso afferuntur, laborare non recusent.

6 *Nam, si carnosa pars, quæ sana est, hinc atque hinc vinciatur, media non comprehensa, ea pars, quæ relicta sine vinculo fuerit, maximè turgebit, minus que erit sui coloris. Quo pacto igitur vlcus hæc effugiet?*

Hippocrates quamlibet carnosam partem appellat χρῶτα, vt suprà quoq; indicauimus. Nūc illud animaduertendum est, q̄ qui rationalem medicinam profitetur, vbi præsidium idoneū esse comperit, non expectat longum vsum. putant autem, vbi vlcus sine vinculo dimittentes, vtrinq; fasciam circumagunt, excitari inflammationem, & vlcus malè affici ex mala conditione affectus, at non ex ea, quam adhibent, curatione: cuius primus auctor se ipsum falsa ratione decepit: successores verò vsitatam hanc curationem edocti seruarunt, eò quòd mutare non auderent. ex quo magnum malum sequitur. Id illis meritò euenit, qui artes vsu sine ratione pertractant:

vna

A vna enim ratio eſt,qua fretus aliquis, rei natura demonſtrante mutare tentat, quæ malè fuerant
longo vſu recepta. Qua ergò ratione motus Hippocrates ipſorum curationem mutauit? nõ her-
cle probabili aſſumptione,aut aliena,ſed quæ ſcientiam faceret,ac neceſſaria eſſet. Quòd ſi corpo-
ribus benè valentibus,ſub ea vinciendi ratione materia vtrinq; in medium ſpacium inter partes
deuinctas expreſſa,inflammationem excitat,quî non longè magis id faciet ægrotantibus?

7 *Igitur neceſſe eſt,decoloretur vlcus,& materia ad ipſum exprimatur,tum lachrymet, ac minimè ſuppuret: oſſa
vero,& quæ abſceſſura non eſſent,abſcedant.*

Quæ accidant,vbi malè vlcus deuincitur,hoc loco declarauit. Cuncta autem ab inflammatio-
nis magnitudine proficiſcuntur: quandoquidẽ ob hanc vlceris labra in exteriora vertuntur, per-
inde atq; ea,quæ propriè oris labra nominantur, vbi inflammatione vexentur. Totus autẽ locus
mali coloris non iniuria conſpicitur,quod & ipſum conſtat ex immodica inflammatione proue-
nire. Deſtillat verò ab vlcere tenuis,& cruda ſanies, ſimiliter ac lachrymæ ab oculis inflammatis:
inde tranſlatione vſus,dixit lachrymare vlcus,vbi ſic afficitur. Præterea ſucci,qui inflammationẽ
B excitarunt,crudi permanent, dum ea vinculi ratio admouetur. Sed & oſſa neceſſe eſt procedente
tempore vitiari. his enim crudorum ſuccorum abundantia madefactis mirum non eſt, ſi qua par-
ticula abſcedat,vbi qui ſic medetur,ab alieno vinculo non deſiſtat. Singula, quæ in vniuerſo ſer-
mone reſtant,euidentiſſima fient,ſi quis (vt diximus) animũ adiungat: tum in memoria habeat,
quæ ſuprà oſtenſa ſunt,eò enim hæc omnia pertinent,& (quemadmodum ipſe Hippocrates ad-
monet) his illa confirmantur.

8 *Vlcus item pulſu affligetur,atque igneum erit,tumor item coget cataplaſmata ſuperdari: quod incommodum ſimi-
liter afferunt,qui vtrinque deligant, quùm præter alium pulſum, inutile quoque onus adiiciant. Faſcias tandem ſol-
uunt,vbi vlcus recrudeſcere conſpiciunt,& reliquo tempore ſine iũctura medentur. Nec ſecus curãt quoq;,ſi aliud
vulnus nacti ſint. ſiquidem hæc euenire minimè cenſent,eò quòd hinc atque hinc deligauerint,& nudum vulnus re-
liquerint,ſed aliquod aliud infortunium cauſantur. Quòd ſi hanc deligandi uiam,penitus alienam eſſe,frequentari ve-
rò à compluribus,tum maximè ad rem pertinere eam dediſcere,apertè non cognouiſſem, non tam multa ſcripſiſſem.
Adde,quod hæc teſtantur,quæ ſuprà expoſita ſunt,maximè ne an minimè adſtringendum ſit, rectè fuiſſe tradita.
Oportet autẽ (vt ſummatim dicam) vbi nullum expectatur os,quod receſſurum ſit,ſimiliter curare,atque ubi ſine
C vlcere fractura eſt. extendenda enim æquè oſſa ſunt,ac dirigenda,& eodem modo vincienda. Ad hæc vlcus cerato,
quod picem habeat,inungendum,tenui ue panno duplici contegendum,proximæ que partes albo cerato illinendæ. fa-
ſciæ verò,cætera que ſcindenda paulo latiora, quàm ſi vlcus non eſſet: & qua parte primùm dantur, latiora multo
danda,quàm vlcus,quùm,quæ anguſtiora ſunt,inſtar zonæ ipſum cingant,quod minimè expedit. primus enim cir-
cuitus totum vlcus complecti debet.*

Indicauit paulo ſuprà ſub hac vinciendi ratione,tumorem exprimi ad ipſa vlcera. tumorem ve-
rò οἶδος nũcupat,ſic,vt ſermo talis ſit. Sanguis,qui ſub aliena vinciẽdi ratione vtrinq; ad ipſum
vlcus exprimitur,tumorem facit præter naturã,hunc q; & οἶδος & οἴδημα ſolitus eſt appellare.
Tumori autem,quùm pulſus accedit atq; ardor,inflammationẽ perficit, quæ propriè φλεγμονὴ
ſuperiùs appellata eſt: quod vocabulum nõ ſic accipiebatur apud veteres,eo ſiquidem notabant
omnem ardorem,quemadmodum ſæpenumerò declarauimus: ab Eraſiſtrati vero ſęculo cõſue-
uit vſurpari ad illos tumores ſignificandos,quibus non modò ardor accedit,ſed renixus etiam &
pulſus,neceſſario q; rubẽt. ruborem efficit ingens ardor: renixus & pulſus à multitudine oritur.
Poterat Hippocrates igneum vlcus dicere πυρετῶδες, quaſi febricitans: dixit autem πυρῶδες,
D ſumpto vocabulo ab igne,quem græci πῦρ vocant,quo ardorem (vt mea fert opinio) nobis re-
duceret in memoriam: quoniam & febris,quæ πυρετὸς græcè nuncupatur, ab eodem vocabulo
ducitur,quùm nihil aliud ſit febris natura,quàm igneus calor.

9 *Feratur item faſcia præter vlcus ad partes etiam, quæ ſuprà ſunt, atque infrà.*

Veteres quùm ſuperiorem atq; inferiorem partem ſignificare volunt,raró ἔνθεν καὶ ἔνθεν ſcri-
bunt. his enim uocabulis plerunq; exprimunt partes vtrinq; à lateribus ſitas: Hippocrates tamẽ
hic antiquam exponendi figuram uſurpauit.

10 *Ergo caput faſciæ iniiciatur è regione vlceris,& laxiùs paulo attrahatur, quàm ſi fractura eſſet citra vlcus. Cir-
cumagatur autem eo modo,quo ſuprà poſitum eſt: ſint que faſciæ molliores ſemper, quàm ſi integra cute os eſſet abru-
ptũ: neq; pauciores,quàm priùs diximus,ſed aliquanto plures: homini uerò,quùm inuolutus fuerit,uideatur aptiſſimè
inhærentes,nõ tamen adſtrictæ,aſſerat que ſuper plagam maximè inhærere: tum eodem tempore, quo ſuprà indica-
uimus,ipſas & benè inſidentes,& laxiores ſentiat: deinde tertio quoque die ſoluatur,& rurſus alligentur. In cæteris
ſimiliter agẽdum,ut in ſuperioribus: hic tantùm latiùs,quàm ibi coarctetur. Quòd ſi fiat,quæ rõni conſentanea ſunt,*

locus

locus in quo plaga est, & reliqua etiã sub vinculo comprehensa, semper graciliora se ostendent: iam verò & pus ocyùs orietur, quàm si alia curat o admoueatur. Caruncule præterea, quæ in vlcere nigrescunt & emoriuntur, celeriùs sub curatione hac resoluentur & recedent, quàm sub alia: atque vlcus celeriùs cicatricem recipiet, si hac via, quàm si alio modo curetur. Cuncta hæc propterea fient, quòd & locus exulceratus, & quæ iuxta sunt, extenuentur. E

Γ'ξιν semper intelligit Hippocrates /è regione/ modò in longitudinem corporis, modò in latitudinem: veluti nunc, quùm voluit primæ fasciæ caput dari super dextram vel sinistram vlceris partem, dein super ipsum vlcus inuolui, sic, vt vniuersum complectatur, neque vllam partem nudam relinquat.

11 *Reliqua curatio esse debet, perinde ac si ossa citra plagam perfringantur, nisi quòd ferulæ nõ sint imponendæ. Quã obrem pluribus fasciis hîc opus est, quàm alibi, quùm & minùs adstringendum sit, & ferulæ tardiùs circundandæ.*

Interdicit, ne ferulæ imponantur, vbi fracto ossi vulnus accessit, veritus ne comprimant: atq; ob eam rem præcipit, ne arctiùs super has fasciæ deligetur, sed vtráque de causa plures imponantur. Memento autem ipsum imperasse, vt plures iniicerẽtur, propterea, quod & minùs coarctantur, & ad ferulas tardiùs venitur. F

12 *Tamen, si ferulæ superaccommodentur, è regione ulceris minimè circumponãtur: detur que opera, ut laxiores sint, ne vehementer adstrictæ premant, quam rem in superioribus quoque proposuimus. Tenuiori autem cibo diutiùs contenti sint, quibus à principio carnis quoque vulnus accessit, uel ossa cute exciderunt, & (vt una complexione complectar) grauißimæ fracturæ rationem uictus tenuiorem amant, & diuturniorem.*

E' regione nunc intelligit in longitudinem, in hanc siquidem ferulę imponũtur. Suprà loquutus est, vt, qui ferulas summouebat: nunc, vt is, qui non nunquam ipsas accipit. Inquit /tamẽ, si ferulæ superaccommodentur/. Quid ipse in eiusmodi casibus facere consueuerit, & in ipso crure etiam, non est, quod contendam, quùm rem minimè definiuerit. Exponam tamen id, quod facio. in illis fracturis, quibus in longitudinẽ membri, carnis quoq; vulnus accedit, ferulas vtrinq; à lateribus vulneris adhibeo: sed si hoc transuersum fuerit, non patitur ferulas superdari, præsertim, vbi grandius sit.

13 *Eandem verò curationem requirunt vlcera, quæ non à principio fracturæ, sed, vel ob lintea nimium arctata, vel ob impositas ferulas, aliáue de causa, sub curatione posteà oriũtur. Cognóscitur autem, ubi vlcus subest, ex dolore, & pulsu: item ex tumore, qui tunc extremis partibus indurescit: & si digito presseris, exprimitur, ac rursus citò reuertitur. Igitur, si quid tale suspectum sit, soluere oportet: atque vbi, uel ea pars, cui superdantur illæ fasciæ, quæ primæ iniiciuntur, vel altera, quæ deuincta fuerit, pruriat, in uicem alterius cerati inungenda est eo, quod picem habeat.* G

De vlceribus nũc agit, quæ procedente tempore fracto ossi ob circumpositas ferulas superueniunt. Docet ergò, quibus de causis fiant, quibus q; indicijs cognoscantur, vbi iam orta sunt: post hæc præcipit, ne per consuetum tempus alligatas esse fascias sinamus, sed celeriùs subtrahentes, idoneam curationem quam ipse euidenter exposuit, admoueamus.

14 *At si nihil eiusmodi sit, sed ipsum vlcus iritatum, nigrum valdè, aut sordidum reperiatur: tum caro purulenta: futurum que etiam sit, vt nerui excidant: hos non conuenit ex toto nudare, neque suppurata hæc timere, sed in cæteris eadem ratione mederi, atque vbi initio vulnus adiectum est.*

Nudare dixit ἀναψύχειν, hoc est, vinculum detrahere fracturæ idoneum, vt vlcus nutriatur. H non enim vult nulla re imposita, nudum prorsus ipsum relinqui, sed adiiciens /non conuenit ex toto nudare/ mediam curationem indicat. esset autem media huiusmodi quæpiam. Si in vulnere aliquod ex propositis signis apparet, imperat, vt quàm primùm soluatur iunctura fractis ossibus accommodata: & vno atq; altero die curatio, quam vlcera postulant, adhibeatur: membrum'que rursus deligetur, quemadmodum subiecta verba demonstrant.

15 *Tantum fasciæ laxæ admodum ordiantur à tumore, qui in extremitatibus est, deinde semper sursum uersus circũagantur, neque ullo modo coarctentur: insideant item ulceri commodißimè, alibi uerò laxiùs uinciantur. Sint autem hæc prima lintea munda, non angusta: & eorum, quæ circumdari solent, ubi ferulæ imponuntur, uel numerum æquẽt, uel non multo pauciora sint.*

Imperat hoc loci, vt vinculum orsum à tumore, qui in extremis membris assurgit, inde ita feratur, vt nihil nudũ relinquat, donec ad ipsam fracturã, qua parte exulceratio est, porrigatur: ita, vt in vnũ committatur vinculũ, quod tumorẽ curat, & quod fracturã deuincit: vna q; sit vtriusq; intentio, quæ paucis circuitibus absoluatur. Iubet autẽ fasciam commodissimè vlceri insidere, hoc

est

A est laxam esse eatenus, vt nullo modo adstringatur: super cęteras verò partes, atq; adeò iuxta fra- cturam magis edicit, vt minimè coarctetur: perpetuum enim esse voluit arctiùs eam partem vin ciri, vnde sanguis exprimi debet. monet autem, vt in extremitatibus, quæ tumidæ sunt, fascia la- xiùs alligetur, ad id consilium dirigens, vt vinculum in vnum committatur. At nõ propterea ca- put totius curationis illi committit, nõ enim id est, quod in hoc casu remedio sit fractis partibus, vbi nigrę sunt, atq; emoriũtur, sed tumori, de quo ad verbum scripsit /tumor extremis partibus indurescit, & si digito presseris, exprimit, ac rursus citò reuertitur/. Hæc tumoribus superueniũt. iure igitur non æquè eos negligit, atque vbi molles sunt, nec ad eosdem dirigit præcipuum to- tius curationis consilium.

16 *Vlceri abundè est pannum inducere albo cerato inunctum, siue caro, siue neruus cadere debeat: his enim acria su- perdare non expedit, sed mitia, nõ secus atque adustis. Insuper tertio quoque die soluere conuenit, ac rursus deuincire: tum ferulas vitare, & magis quàm antè conquiescere, atque abstinere. Scire etiam oportet, vbi futurum sit, vt vel ca ro, vel neruus excidat, hac ratione vitium minùs serpere, & celeriùs multò excidere, ac proximas partes fieri longè graciliores, quàm si vlcus linteis resolutis, quopiam ex medicamentis purgantibus nutriatur. Iam verò, vbi excidat, quod purulentũ est, citiùs caro increscet, & cicatrix maturiùs inducetur hoc pacto, quàm si alio succurramus. Hæc*
B *omnia igitur eò pertinent, vt sciamus rectè & cum moderatione deligare. Eò etiam confert idoneus habitus, reliqua victus ratio, & fascia quàm aptissima.*

Declarauit ipse adustorum exemplo, cur acriũ medicamẽtorum vsus eiusmodi vulneribus no ceat: siquidem orta sunt ex calidorum atq; acriũ succorum mixtura. Cum quo simul etiã ostendi- tur, albo cerato acrius esse id, quod picem habet: pix enim eo est acrior cera, quo calidior.

17 *At si quis deceptus recenti vulnere nullo modo existimans fore, vt os recedat, quod recessurum sit, eam vinciendi rationem adhibeat, quam simplices fracturæ postulant, eiusmodi medicinam non debet pertimescere: quandoquidem nullum ingens malum apportabit, dum possit modò rectè & citra noxam manu deuincire.*

Timere, inquit, non oportet modum alligandi fracturę idoneum, quamuis recessuri ossis indi cia se ostendant. quæ nam illa sint, proximis verbis addisces.

18 *Denunciat autem futurum esse, vt sub curatione hac ossa recedant, quod pus ex vlcere ampliùs profluit, & vide- tur ad exitum festinare.*

C Vbi copiosiùs, q̃ pro vlceris modo, pus feratur, verendum est, ne subiectũ os vitiatum sit: sed, si præter id videtur ad exitum festinare, quod ὀργᾶν dixit, hoc est, si festinanter à vitiata parte ex- pellatur, iam certa res est. At vndè cognoscemus membrum festinare ad expellendum? primùm ex oris plagę, quę inter se non cõmittuntur, sed dehiscunt, & in interiora vertũtur: deinde ex ho- minis sensu, qui exiguum quẽdam motum sentire sibi in altioribus partibus videtur, vbi cęteras non sensu non animo aduertens, hanc vnam obseruet, cui hæc superueniunt.

19 *Resoluere igitur ac deligare frequentiùs oportet ob humoris abundantiã: cùm alioquin febres excitentur, & ulcus cum his, quæ proxima sunt, si nimium vinculis coarctentur, emacrescant.*

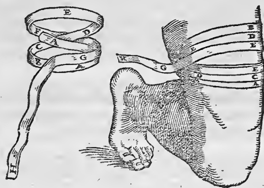
Humoris abundantiam (vt solitus est) appellat πλάδον, seu tenui habitu sit, seu crasso, quale nunc est pus, quod, quando pars quæpiam ab osse recessura est, dixit copiosiùs euadere.

20 *Ergo, vbi expectatio est tenuium partium, quæ ab osse recedant, haud multum expedit variare: fascia tantùm la- xior circumligetur, ne pus retineatur, sed exitum facilè habeat: &, dum os recedat, sæpiùs soluatur, ac deligetur: feru- læ que omni modo vitentur.*

D In quibusdam exemplis simpliciter legitur /variare/ non adiecta particula /multum/, sed veri similius sit illam adiici debere. nam, quùm ratio fracturæ alligandæ tribus modis varia sit mute- tur q;, non diceret simpliciter /haud expedit variare/ quandoquidem addita etiam particula /mul tum/ dicet aliquis Hippocratem falsa prędicasse, propterea q̃ imperet nunc, vt fascia laxior inuol uatur, vt sępius resoluatur, ac deligetur, vt ferulæ non imponantur, & quarto (id quod in vniuer- sum ab ipso præcipitur) vt fasciarum numerus augeatur, vbi vel laxiùs deligãtur, vel ferulæ omit tuntur. sed, quod seruatur, est modus ille vinciendi, qui pertinet ad fracturas, cuius habita ratione dixit in curatione /haud multum expedit variare/. Fasciis enim vtendum, quæ primò iniiciũtur, quarum vna à vitiata parte orsa, vbi ter fuerit super ipsam voluta, desinat in superiori parte, eo q; modo feratur, quo antè proposuit: altera item, quæ super priorem fertur, ab eadem parte incipiat, tum deorsum ducta ad superiora reuertatur, minus que arctetur. Panni quoque extrinsecus indu cendi ad eundem modum, quo in prioribus declarauit, & super hos fasciæ dandæ: quæ omnia do cuit, vbi vinculum fracturæ idoneum indicauit. At, si suspicio est, ne grandior ossis testa recedat, non ampliùs ad quem modum fracturæ postulãt, deuincit, vt proximis verbis subiiciet. Iure igit hîc scripsit /haud multum expedit variare/. Quòd si detracta particula /multum/ legamus, au- diemus

diemus ipsum asserentem, non mutandam esse rationem deligandi, quæ ad fracturas posita est. E
nihil enim mouet, quùm similiter atq; in ea fascijs illis vtatur, quæ primò iniiciuntur, & deligare
incipiat, ac primò circumagat, posteá que adducat, item pannos ęquè iniiciat, & alliget: quod ni-
hil aliud est, quàm eandem rationem seruare.

21 *At quibus grandius fragmentum expectas ab osse recessurum, siue initio præsenseris, siue posteà cognoueris, non
ampliùs eadem medicina opus est, sed quod ad intendendum membrum ac dirigendum pertinet, idem fieri debet. Pan
ni verò duplices sint, non angustiores, quàm vt dodrantis dimidium æquent, qua in re contemplari quoq; vulnus cu
iusmodi sit, oportet: tum, quod ad longitudinem, paulo breuiores, quàm vt bis fractum membrū complectantur, mul
tò autem longiores, quàm ut semel: tot que numero sint, quot res postulat. Tincti autem in vino "nigro austero primū A.lib.4.f.5.t.2,
medij superdentur, perinde ac fasciæ, quæ à medijs orsæ in vtramq; partem attrahuntur: post hæc ad figuram asciæ c.6. fol.484.d
dextrum caput ad sinisteriorem partem, sinistrum ad dexteriorem, procedat.

Ascia syncera inæqualis.

In libro de officina medici, de circuitu fascię inqt
/simplex orbicularis ascia./ Est ascia breuis ille circui
tus, qui rectus incipiens ad latus attrahitur, nō dum
tū est obliquus: desinit q; ad similitudinē ascię, qua fa F
bri vtuntur, namq; à recta linea paulum recedēs cur-
uatur, vnde nomen ascię traxit. In hanc igitur figurā
pręcipit, vt panni super fractū membrū imponātur:
eorum q; capita ducantur, non secus atq; vbi fascię à
medijs orsæ vinciuntur: hoc est, vt panni sup mem-
brum medij primùm dentur, deinde eorū capita per
vitiatū locum ferantur, non in orbem, sed paululum
inclinati sic, vt à cōtraria parte, atq; inceperint, ad X
literæ similitudinē inter se committantur. quod non
fieret, si circūagerentur in orbem. Nam, quæ ita pro-
cedunt, planè inter se coeunt. Pannorū longitudinem indicauit, quùm inquit /paulo breuiores,
quàm vt bis fractū membrum cōplectantur, multò autem longiores, quàm vt semel/. pręcipit enim mem
brū ab his sępius excipi, sic, vt singuli semel ipsum amplectantur. At non continerent firmiter, si
qua parte cōmittuntur, eadem finirentur, neq; vltrà procederent, aliam q; membri particulā com
plecterentur. Ferè autē totius membri dimidiū secundò pannis inuoluendū esse intelligit, quùm G
inquit /paulo breuiores, quàm vt bis fractū membrum complectantur, multo autē longiores, quàm vt se
mel/. quod sanè continget, vbi hi dimidiū membri ambitū amplexi desināt. Quare si panni peda
lis vtputa longitudinis totū membrum semel inuoluant, duplo longiores esse conueniet ad hoc,
vt bis præstare idē possint: sed, si secundò vltra dimidiū non ferātur, eo longiores sint, quàm vt semel
totum membrū excipiant, quo breuiores sunt, quàm vt idem bis efficiāt. erunt autē sic sesquipedales.
Diligenter igitur contemplari membri crassitudinem oportet, & de ipsa pannorū longitudinē
coniectare, eos q; tantos admouere, vt primo circuitu totū, secundo dimidium duntaxat, comple
ctantur. Vbi minùs tuę coniecturę cōfidas, si eos super integrū membrum inducas, ad vnguem
longitudinem reperies. Dubium autē non est, quin panni ita cohęrere inter se debeant, vt nullū
inter ipsos inane spaciū relinquatur. Hos docet ex vino madefieri, quod colore nigrū sit, gustu au
sterum, habitu verò, quale illiusmodi vinū est, plenum videlicet. nā ex cunctis vini generibus ad
hęc vitia, id optimum est, quod nigrū & austerum est. communis enim illi gratia est, ob quam in
vlcerum vinculis ingeritur, pręterquam, quod minùs mordet, quàm aliud vinū ex adstringentibus:
quod permagni in eiusmodi curatione refert, ostensum enim est sub dolore inflammationē se cō
cipere. quare potius est, quod modicè, quàm quod vehementer austerum est, quandoquidem hoc do H
lorem mouet, quùm carnem vltra debitū cogat, comprimat'q;. Quamobrem, nec id vtiliter adhi
betur, quod tenuium partiū, quale albū est, aut flauum, aut ruffum, quùm ad altiores partes exul-
ceratę carnis penetret, dolori q; sit, eam comprimens, atq; adstringens: at plenum, cuiusmodi ni-
grum est, ad carnem altiùs non descendit, sed illā refrigerando & contrahendo, qualitatem dunta
xat impertit. repellit itaq; succos, qui iam recepti sunt, & eos, qui influūt, coercet. Ratio igitur eli
gi vinum hortatur, quod nigrum sit & austerum. quàobrem, vbi velis etiam experimento com-
probare, periculum faciens eius facultatis in maximis grauissimis'que vulneribus, verum dixisse
me cognosces. Dictum autem est etiam in superioribus, oportere vlcus ex eo continenter made-
re. quandoquidem, vbi superiniecta lintea paulatim siccentur, atque incalescant, vlcus inflamma
ri necesse est, potissimùm æstate. Quo tempore, quùm pontifices Pergami apud nos semper gla-
diatores darent, eos, qui grauissimè vulnerati fuerant, curaui, multiplicem pannum vulneribus
inducens, istiusmodi vino madentem: extrinsecus verò superimponens spongiam mollem: de-
inde totum ferè diem noctem'que perfundens. Vulnerato autem membro pellem subieci leni-
ter à pedibus sinuatam, per quam procederet infusum vinum, & quasi per canalem efflueret,
atque

A atque inani pelui receptum, regestum'que rursus infunderetur. Extra alios vsus, quos vinum hoc præstat, ferè nullum odorem mouet, id, quod inter cętera commodissimũ est: cùm ex aliis quod odoratum est, maximè caput tentet: nigrum & austerũ, neq; etiam eo nomine officit, sed si vllum excitat odorem, ille exiguus est, cùm natura frigidum sit. Ostendimus autem in libro de simplicium medicamentorum facultate, vinum austerum natura frigidum esse ac terrestre. Tale igitur, quùm ex mistura constet frigida terrestri'que, calidos vapores ad superiora minimè transmittit. At, quùm plęrisque eorum, qui icti sunt, huius pręsidij vtendi copia non sit, quo nos ad gladiatores vsi sumus, diximus inter initia protinus horum commentariorum inungendum esse liquidũ ceratum, quo simplices fracturæ illinuntur: quod vino longè imbecillius est, satis tamen efficere potest id, quod res exigit.

22 *Imponantur autem hi super ipsum vlcus, & hinc atque hinc, neque vllo modo adstringantur, sed eatenus insidant, vt vlcus fulciant.*

Nunc rursus, hinc atq; hinc/ ἔνθεν καὶ ἔνθεν/ dixit, vt longitudinem membri, non vt latitudinem indicet: seruat autem commune præceptum, vt vincula non parùm super integrã partem B ferantur: vbi ingens vitium est, vt cum maximè.

23 *Ad vlcera verò admoueatur ceratum, quod picem habeat: vel aliquod ex iis medicamentis, quæ cruentis vulneribus iniiciuntur: uel aliud ex iis, quæ idonea sunt, quæ perfundantur.*

Summa curationis in perfusione sita est primis diebus, quibus & exprimere ab vlcerata parte conuenit, quidquid humoris in ea iam contractum fuerit, & id prohibere, quod à superiori parte concurrit. A tertio die ceratum, quod picem accipit, expeditius est, quo maturãtur, quæ in vlcere collecta sunt. At Hippocrates cerato initio cum vini proprietate vtitur, ꝙ vlceratas partes attingi nolit à vino puro, sed medium aliquid interiici, ne qua illis iniuria propter adstringentem vini facultatem accedat: non enim medetur vulneribus ensis ictu simpliciter illatis, sed quibus iuxtà omnis caro plus minus'ue quodammodo necesse est, atteratur: siquidẽ sub quo ictu frangitur os, caro etiam atteritur. Meritò igitur super ipsa vlcera imponi quoq; voluit aliquod medicamentũ ex iis, quæ statim cruentis vulneribus iniiciuntur, vt attrita curet, ac mitiora efficiat: præcipit autem, vt idonea legantur, quæ id, quod extrinsecus infunditur, admittant: idoneum autem hoc lo- C co σύντροφον dixit.

24 *Si æstas fuerit, panni subinde vino madefiant. Superdetur hyeme multa lana succida vino atque oleo respersa.*

Quia vitia hęc, vbi vehementer frigefiunt, interdum neruorum distentione periclitantur, & vinum tum habitu tum natura frigidum infunditur, propterea veritus, ne quid hyeme grauius accidat, quùm frigidę medicinę temporis quoq; frigus accedat, occurrit immodico frigori lanam multam inducens, tinctam vino, cui olei paulum adiectũ sit: imperat q; , vt ea succida sit, quo per œsypum aliquid calefaciat, & modicè refrigeret.

25 *Subiiciatur que pellis sic figurata, vt humor per ipsam facilè descendat: & quod effunditur, recipiatur.*

Pellem ἰξάλην vocauit: quo nomine caprina'ne tantùm significetur, an alia quęuis, quærere in arte hac superuacuum est, quùm non verborum expositio, sed vitiorum curatio, proposita sit: in qua nosse id sufficit, quòd subiicere pellem oportet raram non densam, per quam feratur quasi per canalem, non modò id, quo perfunditur membrum, sed etiam sanies, quæ abluitur: eam'que D à pedibus, vt suprà posuimus, figurare.

26 *Meminisse etiam debemus exulcerari eiusmodi partes, si diu in eodem habitu perseuerent, & ægerrimè ad sanitatem posteà perduci.*

Quę cingunt os sacrum (quod & latum appellant) calefacta atq; exesa in torporem incidunt, & vltra cutem exulcerantur: ea'que exulceratio difficulter curatur, quùm sub cute sint cartilaginosæ ossium extremitates, quę nudatæ cicatricem vix recipiunt.

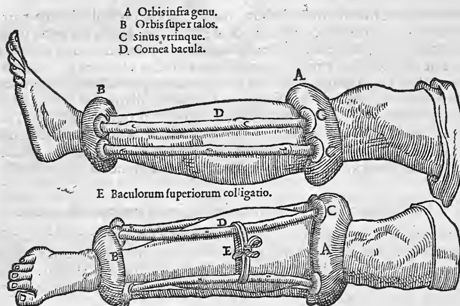
27 *In iis, qui aliquo ex superioribus modis, vel ex iis, qui posteà subiicientur, sub vinculis nequeunt ad sanitatem perduci, eò potissimum incumbendum est, vt pars comminuta rectè contineatur, atque è regione corporis, ea obseruatione, vt ad superiora magis spectet, quàm ad inferiora.*

Præcipit, vt crus omnino è regione corporis contineatur, sed extrema parte paulo sublimiùs. De his enim superiùs iam posui, ex humiliori habitu ad crus plurimum materiæ cõcurrere, ex sublimiori dolorem excitari. Hac igitur de causa vbiq; cauendus est humilior membri habitus, superior verò hactenus accipiendus, quatenus cruri dolorem non dum affert.

28 *Quod si benè expedite quę rem agere quis velit, necesse est machinationibus vtatur, vt fracti ossis intentio iusta* E
sit, ac minimè violenta: præcipuè autem ad crura machinationibus opus est. Quidam sanè reperiuntur, qui quoties crus abruptum est, & alligatum, extremum pedem ad lectum deuinciunt, aut ad aliud lignum, quod iuxta lectum defigunt. Hi ergò omnia mala efficiunt, nec quicquam boni, eo quòd nihil ad extendendum conferat vinculum pedis, quoniam nihilo minùs reliquum corpus ad pedes fertur, atque ea de causa non ampliùs extēditur: neque etiam ad continendum è regione aliquid conducat, sed potiùs peruertat: reliquo enim corpore in hanc, vel illam partem conuerso, vinculum non prohibebit, quo minùs pes, atque ossa quibus continetur, reliquum corpus sequātur: quòd si nullo modo vinciatur, minùs vtique peruertetur, minùs enim relinquetur, vbi reliquum corpus moueatur.

Intentione, quæ per organa adhibetur, quam in his latiùs & iã exposuit, & nũc exponit, ęquè totum membrum extendi, neq; vllam sini particulam peruerti, superiùs ostendimus. Quæ verò scribit de iis, qui pedem vinciunt, plana sunt: pergamus ergò iam ad sermonem de orbibus.

29 *Si quis è corio Aegyptio binos orbes suat, qualibus vtuntur, qui diu in magnis compedibus detinentur, sint que orbes hi vndique tunicis inuoluti, altioribus quidem à fractura, ab articulo humilioribus, tumidi prætereà, & molles: accommodentur autem vnus quidem super talos, infra genu alter: à lateribus verò vtrinque habeant ex simplici uel* F
duplici loro exiguos quasi sinus, alios vtrinque à talis, alios à genu: sinus que superioris orbis, è regione illis respondeāt, qui in inferiori. Deinde cornea bacula eiusdem magnitudinis prehendat, scilicet digiti craßitudine, & ea longitudine, vt quùm flectuntur, diducere ossa poßint, sic, vt non inhæreant.

Sermo de orbibus, quos Hippocrates excogitauit, mihi ita clarus videt̃, vt mea explanatione minimè opus sit. Sed, quoniã non nulli sępiùs dixerunt nescire se, quo- G
modo se habeāt, quæ ab Hippocrate tradũtur, incertũ est quid agã: iis enim, qui negarunt intelligere se Hippocratem, orbes ipsos monstraui: ac librum legens, sermonem planum feci, singula eius verba accommodans ad eam orbis partem, quam monstrabam, de qua ipse tractauerat. In libro autem non licet orbes demōstrare, sic, vt nesciam, qua via hanc orationē aperiam: si quis enim Hippocratis verba, quę plana sunt, comprehendere nequeat, nec mea etiam comprehēdet. Ea igitur sępiùs legat, ac diligenter consideret: certũ enim scio, eum, qui hoc sępiùs fecerit, si antè non intellexit, omnino intellecturũ: equidem quicquid lucis addere potero, nō omittam. Orbes igitur non debemus tales intelligere, quales sunt pilæ, quibus pueri ludunt: illæ enim verè orbes H
sunt, sed quos Hippocrates parari iubet à compedibus (vt ipse retulit) non abhorrent, quorũ afferre similitudinē licet: eos enim cōcipito anguibus similes vel farcimini. Ergo, quemadmodum coqui intestinorum sinus similagine infercientes, vel carne concisa, vel alio eius generis quopiã, farcimen parant: sic tu quoq; corium suito, quod inane intestinum representet, & molli aliqua re impleto. Pręcipit autem, vt corium sit Ægyptium, id est validum & molle: ꝙ si in Italia, vel Thracia, aut vbiuis gentiũ eiusmodi corium habeas, Ægyptium ne quęrito. Sit autē assutũ corium ita longũ, vt compedum modo talos complecti in orbem possit. Alter pretereà orbis ad regionem, quę sub genu est, similiter detur: his enim binis opus est ad singula membra, quę curantur: quorum item multa paria disparis magnitudinis habeantur, vt prout vnicuiq; conueniunt, huic quidem maiores, illi verò minores iniiciātur. Hę aũt tunicę, quas σφαίρας, id est orbes uocauit, ex toto esse in orbē non debēt, neq; paris latitudinis, aut altitudinis, sed quà cuti hęrent paulatim patescentes quodãmodo: qua uerò attolluntur, rotũdę: neq; etiã exquisitę tales, sed ab interiori parte magis in altitudinem attollantur, inde in orbis speciem desidant, dum ad cutem perueniant à parte exteriori: ea pars, quę desidit, in inferiori orbe ad pedem propiùs accedat, in superiori ad genu.

A Orbibus igitur (vt dictum est) constitutis, quædam appendices innectantur, quas in vtroq; vult duas esse, binas in inferiori orbe, quarum sinus sursum spectent ad genu, binas in superiori, quarũ sinus contrà deorsum conuertantur: hæ autem à lateribus assuantur ab ea nimirum parte, quę maximè attollitur, hinc vna, atque inde altera: in quas coniici vult quatuor bacula extrema, quæ, vbi coniecta fuerint, eodem penè momento paulatim curuentur, vt, dum ad naturalẽ rectum habitũ redeunt, orbes compellant, superiorem ad summum membrum, inferiorem ad imum: hoc enim facto fracturæ partes in diuersa extentæ rectè componuntur, seruātur'que. Imperat autem, vt ob firmitatem ligni bacula è corno accipiantur, constat q; ad hunc vsum ex eo vtiliùs adhiberi. Glossocomum verò machinamentum membris in contrarias partes diducendis aptissimũ esse, in superiori commentario indicaui, vbi exequutus sum eius structuram.

30 *Magna cura, ne imæ fustium partes cuti insidant, sed extremis orbibus. Parentur autem baculorum paria tria, vel plura: sint'que alia alijs aliquanto longiora breuiora'ue, vt, vbi magis extendere volumus, commodè possimus: demittantur'que hinc atque hinc à talis.*

Insidere dixit ἐγκέλσαι, quasi inhęrere significans: edicit enim, ne bacula, quæ ad orbes data, ipsos, alterum ad superiora, alterum ad inferiora compellunt, cutem tangãt, sed, sublimiora ipsis orbium sinibus inhęreant. Cornea verò accipi iussit ob firmitatem, vt, quùm induntur, vehementer inflexa rursus dirigantur, & ad pristinum habitum reducantur: neq; dubium est, & sursum, & deorsum, orbes per hæc eatenus compelli, quatenus extenta in longitudinem procedent.

B

31 *Hæc, si rectè parentur, iustè intendent, tum pariter è regione, nec fractura aliquod tormentũ sentiet: nam, si quid exprimatur, partim ad pedem, partim ad femur transmittetur. Commodiùs autem bacula collocantur à talis hinc atq; hinc, ne situm cruris impediant, & vt fractura benè oculis subiiciatur & facilè curetur.*

Δικαίως id est iustè, dixi ab Hippocrate poni pro ἴσως id est æqualiter: sed idẽ significare videbitur ὁμαλῶς id est æqualiter, & ἴσως id est pariter, quod proximè subiicitur. Verùm ἴσως in partibus vnius rei accipitur, sed ὁμαλῶς minimùm in duabus rebus. Nunc autem, quod inquit /iustè intendet/ intelligendum est de intentione, quę per duos orbes in contrarias partes adhibetur, & de corneis baculis in eos demissis: quod verò subdit /pariter/ de ea intentione, quã singula præstant, puta orbis, qui à talis est, si per se æstimetur, dein is, qui iuxta genu, post hæc ea pars, quę à dextro baculo, dein, quę à sinistro.

C

32 *Nihil autem prohibet, si quis velit vel duo bacula superiora inter se iungere, vel aliquid etiam superiniicere, sic tamen, vt, quod superiniicitur, à fractura attollatur. Si orbes igitur leues, firmi, molles, ac noui suantur, & bacula rectè extendantur (vt iam proposuimus) machinatio maximè idonea est: sed, si quid horum non rectè habeat, oberit magis, quàm proficiet. Perpetuum autem est, alias etiam machinationes, vel rectè, vel nullo modo, adhibendas esse: turpe enim est, & ab artificio plurimum abhorret, machinationibus vtentem ipsa machinatione destitui.*

Quatuor erant bacula, ab vtraque parte cruris duo, vnum superiùs, alterum inferius. duo (inquit) quæ à superiori parte sunt, alligari inter se possunt, vt maneant recta, ne, dum magna vi curuantur inter se aduersa, ad proxima loca conuertantur.

33 *Plærique tamen medicorum, fracturæ, seu integra cutis sit, seu vulnus etiam accesserit, primis diebus lana succida medentur, neque id videtur ab arte alienum. Quicunque sanè recentioribus fracturis protinus, vbi lintea non sunt, coguntur lanam imponere, maximè venia digni sunt: siquidem linteis exceptis nihil est, quod multò cõmodiùs, quàm lana super vitia hæc alligetur: ea verò copiosè danda est, tum benè carpta, non aspera: pauca enim & mala, parùm quoque proficit. Sed, qui vno die, aut altero vinciendam lanam censent: tertio autem, & quarto lintea iniicientes, tunc maximè adstringunt, atque extendunt: medicinalis artis sunt ignari, atque admodum imprudentes. In vniuersum enim omnia vulnera tertio & quarto die minimè vexanda sunt, omnis q; opera specilli fugienda est his diebus, & quibuscunque alijs vulnera recrudescunt. In summa enim vulnera plæraque tertio aut quarto die recrudescunt, tum quæ inflammatione, tum quæ sordibus, grauiter excipiũtur: aut febrem inferunt: quo præcepto nullum aliud tradi potest vtilius. Nam quæ sunt in medendi arte grauissima, quibus id non sit commune? non enim pertinet ad vlcera tantùm, sed ad alios quoque morbos complures.*

D

Propositum auctoris est prauam emendare consuetudinem medicorũ, qui satiùs existimabãt, non protinus à principio fractum membrum extendere, sed primùm duobus aut tribus diebus lenientes, tertio aut quarto die à principio vim adhibere. Hippocrates verò curandi rationẽ docet huic maximè contrariam, nempè initio membrum extendendum esse, tertio & quarto die leniendum. Quod si, quæ hîc scribuntur, singula consideres, plana erunt, apertè enim loquitur.

34 *Nisi si quis dicat, alios quoque morbos esse vlcera, quod quodammodo verisimile est.*

Verisimile dixit ἐπιεικὲς, quasi probabile: id autem propterea posuit, quia nō nulla à ratione prorsus abhorrent. Quo igitur argumento mouebit, qui alios morbos vlcera esse affirmet? Morbi sanè, qui dolorem afferūt, probabiliter admodū annumerari vlceribus possunt: indicaui enim dolorem inde oriri, & quòd continuum soluatur, vbi secatur, extenditur, aut cōtunditur: & quòd immoderatum incidat temperamentum. Atqui solutionem cōtinui ad vlcus spectare, cuiuis manifestum est: sed immoderato temperamento, vbi subita mutatio accidat, aliquam fieri continui solutionem, in opere de simplicium medicamentorum facultate demonstrauimus. Calorem quidem constat penetrare, & quasi exedere, quod continuum est: frigus item, quod vehemens est, cū subitò cogit, quæ soluta sunt, aliquam creare solutionem, in eodem opere ostensum est. Iuxta hoc igitur non solùm probabile, sed verum quoque erit, dolorem omnem ad vlcerum genus pertinere: at non æquè verè, atque id, quod propositum est, non tamen absurdè, morbi omnes poterunt vlceris nomine appellari: quandoquidem, cum plerisque morbis dolor coniungitur, à quibus sermo transferetur ad omnes, quùm ratione quis contendet totum corpus omnino, vel immoderato affici temperamento, vel contundi, extendi, aut euidenter secari: deinde conficiet à quolibet immoderato temperamento continuum aliquid solui: id, quod, quanquam euidenter sensui nō subiicitur, rationali tamen contemplatione verum esse comprobatur. hoc adeò magis accidit in F iis, quæ extenduntur, contunduntur, & comprimuntur: hæc siquidem proximè accedunt ad ea, quæ diuelluntur, quæ res continui solutio est.

35 *Sæpenumerò alij aliis germani sunt.*

Quos consueuimus similes dicere, coniunctos, aut cognatos, Hippocrates solet appellare germanos: quo vocabulo summam rerum coniunctionem consortiumq; significat: nam, cùm multi inter se cognati sint, nulli magis propriè cognati dicuntur, quàm germani. Eos igitur, qui maximè coniuncti sunt, quasi eandem coniunctionem habeant, quam germani, eo verbo nūcupat.

36 *Quicunque verò existimant lana vtendum esse, donec ad septimum diem ventum fuerit, dein extendendum, dirigendum, & fasciis vinciendum, non ita videntur imprudentes: tunc enim inflammationis impetus conquieuit: atq; ossa ab his diebus laxantur, & facilè tractari possunt. Hac tamen curatione longè melior est, quæ à principio vinculum adhibet, sub qua septimus dies membrum exhibet ex toto alligandis ferulis idoneum: quod sub hac multò posterius contingit.*

Illis in superiori sermone reprehensis, qui tertio, aut quarto die adhiberent vinculum fracturæ G accommodatum, ad eos nunc transit, qui post septimum diem ad id veniunt: quos minùs errare indicat, vt qui partes extendant non ita inflammatas: sed, qui tertio aut quarto die id efficiūt, quo tempore inflammatio, quùm maximè vigeat, lenientibus eget, eos in non mediocri errore versari ostendit.

37 *Alia etiamnum affert incommoda, quæ omnia persequi longum esset.*

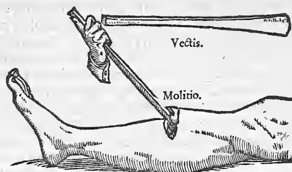
Longitudinis temporis accusauit eam curationem, quæ non nisi post septimum diem vinculo vtitur fracturis accommodato: nunc subdit in alia quoque compellere incommoda, quæ, ne multus sit, omittit. Nos satiùs ducimus ea subiicere, moti ab iis, quæ in superioribus demōstrauimus. Vbi fractura mediocris sit, partes sub hac vinciēdi ratione tumidiores fiunt, vt suprà etiam ostendimus: quod si os asperius & grauius perfringatur, periculum quoq; est in eo casu, ne corrumpatur, si vinculum, quod ad fracturas pertinet, dum trāseat septimus dies, differatur. hoc enim iubet à primo adhiberi, quoniam in vtramque partem à fractura exprimit superātem sanguinem, qui, si diutiùs ibi subsistat, non nunquā efficit, vt ossa vitiosa saniè plurimùm irrigata corrumpantur.

38 *Quibus ossa fracta & cute excedentia restitui nequeunt, hoc modò in suam sedem collocantur.* H

Solent græci, qui Asiam incolunt, vsurpare verbum καταστῆσαι, vt significent in suam sedem collocare: vnde mihi videtur Hippocrates ducere nomen καταστάσεως per σ tertiam syllabā scribens, sic, vt idem significet, quod καθίδρυσις, quod vocabulū nihil aliud sibi vult, quàm aliquid in suam sedem collocare, quam rem κατάστασιν dixit. Malè igitur scribunt non nulli κατάτασιν absq; σ, non enim per intentionem, quam κατάτασις notat, sed & per impulsum, nudata ossa in suum locum reconduntur.

39 *Ferramenta facere oportet ad similitudinem vectium, quibus in lapidicinis vtuntur, latiora ex vna parte, angustiora ex altera: quæ terna habeantur, aut etiam plura, vt semper adiici aptissima possint: quibus demissis ossa eodem penè momento, quo intenduntur, impellenda sunt. Innitantur autem ab imo, inferiori ossi, à summo, superiori: atque (vt vno verbo dicam) non aliter, quàm si vectis ad lapidem vel lignum fortiter impellendum admoueatur. sint autem ferramenta quantum fieri potest firmissima, ne flectantur. Hæc itaque curatio maximum momentum habet, si ferramenta idonea sint, & impulsus conueniens adhibeatur.*

Constat

A

Constat fabricanda esse ferramēta ad figuram vectium, quibus in lapidicinis vtuntur, non tamen æquè magna, cùm, quæ ad impellenda ossa adhibentur, ab iis non abhorreāt, quæ ad vrgendos dentes comparantur. Verùm ad ossa impellenda parari multa debēt, quorum alia aliis pleniora, vel tenuiora sint, vel minora, ab extrema parte, qua maximè suum effectum præstant: sed qua via vti eisdem ferramentis cōueniat, Hippocrates ipse euidēter declarat. Si quis eius verba nō intelligit, alia expositione, aut interpretatione non indiget, sed oculorum sensu: quędam enim res natura tales sunt, vt aliqui nec discere, nec doceri eas possint, nisi in conspectum adducantur.

40 B *Ex vniuersis enim machinationibus, quæ ab hominibus excogitatæ sunt, hæ tres sunt omniū valentissimæ, axis versatio, impulsus per vectem, & cuneus adactus: namq; homines sine aliquo vno, vel sine omnibus, nullum opus, quod maximam vim postulet, perficiunt: quare non paruifaciendus est impulsus hic: siquidem ossa, vel hac via, vel nulla alia, reconduntur. Sed si id os, quod super alterum excedit, vecti idoneum locum non præstet: sit que ita acutū, vt vectis effugiat: scalpro excauandum, donec vecti locus fiat, cui firmiter hæreat. Impellere autem oportet, atque extendere eodem die, vel postridie, sed non tertio: quarto verò, vel quinto minimè: nam, si his diebus lacessita ossa nequeant in suam sedem reuerti, inflammatio superueniet, ac nihilo minus etiam, vbi restituantur.*

Axes nuncupantur ab Hippocrate vocabulo ὄνε & ὀνίσκε. Horum itaq; versationē ait validissimam esse, sicut & vectis impulsum, & cunei admotionem, quam vocat σφήνωσιν, quę lignorū per cuneos diductionem, diuisionem q; significat.

41 *Atqui multò magis neruorum distentio excitabitur, si" os restituatur, quàm si restitui nequeat: quod quidem ignorare non oportet: nam, si condito osse neruorum distentio superueniat, in angusto spes est: præstat autem iterum expellere, si potest citra molestiam fieri.*

A.lib.4.f.5.t.2.-e.3.fo.483.g

Causam, quamobrem his omnibus vitiis inflammatio accedat, vbi ossa condantur, ipse deinceps omnem persequitur, semel ipsam explicasse contentus, non secus atq; alia multa, quæ in medicina maximum pondus habent, vt, qui transferendum nobis sermonem censeat ad cætera eiusdem naturæ omnia. Ecce tibi adscribam eius verba, quibus vniuersum hoc, quod ad multa singularia pertinet, exponit.

C

42 *Neque enim iis, quæ iusto laxiora sunt, neruorum distentio aut rigor supernascitur, sed iis, quæ vltra debitum intenduntur. Quod ad hunc locum attinet, propositis diebus iritare non conuenit, sed operam dare, vt vlcus quàm minimè inflammatione tentetur, & quàm maximè suppuret: atque vbi septem dies, vel paulo plures transierint, si febris non sit, atque vlcus inflammatione vacet, tunc minus prohibemur eniti ad reponēdum, vbi voti compotes fieri posse non desperemus, quoniam sine effectus spe non conuenit & sibi & alteri molestiam afferre. Ergò, si ossa in suam sedem collocentur, quæ curatio admouenda sit, iam declaratum est, siue abscessura credamus, siue non. Quòd si abscessura esse videantur (vt dixi) fasciæ in omnibus his ordiri à mediis debent, plærunque, quemadmodum illæ, quæ primæ circundantur, in vtramque partem attractæ.*

Ostensum est in libro de motu musculorum singulos musculos suo munere fungi, vbi versus suum initium contrahuntur: quæ res, quando inuitis nobis accidit ob inflammationis magnitu-
D dinem, nerui distenduntur. Cur igitur, si reponantur ossa, quæ fracta aut luxata inter se cesserunt, musculorum distentio sequitur? Quæstio ex eo præsertim diluitur, quod membrū redditur breuius, quùm fractum vel luxatum os cute excedit: sed postquam in suum locū reposita sunt, quæ nudata erant, suam longitudinē recipiunt: in quo casu coguntur musculi, quos inflammatio exercet, vnà cum toto membro distendi. Duobus igitur modis distēduntur, & sub inflammatione, & nunc, quùm ad pristinam longitudinem reuertunt.

43 *Attendenda insuper est figura vlceris, ne sub vinculo hiet, ac diuaricetur.*

Translatione vsus duo hæc verba vsurpat, hiare scilicet, quod σήρεσθαι dixit, ducto quidē verbo à labiis oris: & diuaricari, quod ἐκπλήκτεσθαι, à cruribus plurimùm inter se diductis: diducta enim crura diuaricata dicimus: labia verò, quùm sine motu maxillæ inter se distant, hiantia: namque, vbi os sic aperitur, vt labia non coeant, dentes verò inter se committantur, hiare dicitur. Cauet autem, ne oræ vulneris diductæ vinciantur: vult enim eas contrahi cutis partibus suum situm recipientibus: quandoquidem subiectum musculorum vlcus hac via minimè cōprimetur, & maximè tegetur. scire enim licet, quæcunq; cute conteguntur, hac eadem delectari, nihil q; nu

dari innocenter. At quid mirum est, si ea, quibus cutis proprium, atq; innatum velamentum est, E
semper velamento gaudent innato, cæteris q; omnibus læduntur? Equidem, quum nihil ex cu-
te præciderem, sed eam ab vlterioribus partibus super locum inducerem, à quo detracta erat, ag-
glutinatam vidi, & (quod magis admiratione dignum est) quum locus iã nigritie occuparetur.
Illud item longè admirabilius, q non modò adolescentibus, sed senibus nõ paucis, cutem ita de-
tractam protinus, vbi in plaga nigresceret, sæpè agglutinaui. At nuda caro, si sine cute relinqua-
tur, ægrè ad cicatricem perducitur, præterquàm q morsum omnino sentit, & sordida redditur:
medicamenta enim, quæ inflammationem coercent ac leniũt, cuiusmodi est, quod πάρυγρον, &
quod τετραφάρμακον nuncupatur, affectam partem ab inflammatione tuentur, sed vlcus sordi-
dum efficiunt: quæ verò vlcus purgant, ob detergendi facultatem mordent. Sed, vbi pars, à qua
detracta cutis est, eádem contegatur, nulli eiusmodi noxæ patet: quod simile est, atq; vbi pustulæ
sub varijs causis ortæ in tumorem assurgunt, & interdum grauem afferunt dolorem: acuta enim
acu (vt nosti) eas aperio, vt exitum habeant, collecto q; ibi humore leuiter expresso, superiectam
cutem relinquo. Hæ deinde iterum implentur præcluso foramine, impletæ' que eodẽ modo ape-
riuntur: humore expresso cutis ad carnẽ compellitur, seruatur q;, dũ quod sub ea exulceratũ est,
ad cicatricem perueniat. Hæc dixisse volui, vt apertè ostenderem vlcus quodlibet innata cute con F
tegendum esse. hîc autem nõ quodcunq; tractatur, sed quod altè penitus insedit, quum caro tota
ab ossibus discussa sit: non enim cute excederent, nisi priùs vniuersam carnem incidissent. Hanc
igitur melius est proxima cute velari: namq;, vbi nuda sit, contactu medicamentorũ, quibus nu-
tritur, si oleum accipiant, & vlcus mitius reddant, sordida euadit: sin purgẽt sordem, & detergen-
di vim habeant, morsum sentit. At, vbi iniecta medicamẽta, per cutem, suã facultatem carni exul
ceratæ impartiant, nulla ipsorum particula penetrante, proderũt quidem, sed nullum afferent ex
superioribus incõmodis. Iure igitur Hippocrates magni momẽti existimat oras huiusmodi vlce-
rum contrahi, id, quod benè vtique cedet, si diligenter figura vlceris animaduertatur: si vna enim
ora in alterum latus inclinetur, fascia inde orsa ad contrarium cõuertenda est: si pariter in vtrũq;,
media primò iniici debet, atq; oræ vulneris inter se committi.

44 *Fascia commodè quibusdam à dextra parte attrahitur, quibusdam à sinistra, alijs in vtramque partem ducitur. Quæcunq; autem ossa reuerti in suam sedem non potuerunt, hæc scire licet abscessura esse, non secus etiam ea, quæ ex toto carne sunt nudata: nudatur autẽ quibusdam pars superior, plærisque verò emoritur caro, quæ circa fracturã est.*

Συντρόφως dixit, vt commodè significaret, inutili translatione vsus: quod mihi libuit notasse, G
quandoquidẽ eloquentissimus quisque translationẽ vsurpat, vt rem apertiùs declarans exponat.

45 *Ossa quædam sub fractura diuturna alijs putrescunt, aliis minimè: & quibusdam grauiùs, quibusdam leuiùs: tum modò grandia, modò exigua ossa infestantur. Ob hæc igitur, quæ posita sunt, non licet vno verbo explicare, quo tempore abscessura sint: non nulla enim, & quòd exigua sunt, & quòd in summo continentur, celeriùs excidunt: non nulla non excidunt, sed arefacta & putria squamam remittunt: præter hæc multum curatio alia ab alia differt. Ferè tamen ossa illis celerrimè abscedunt, in quibus celerrimè pus apparet, & celerrimè etiam atque optimè caro increscit: caro enim, quæ in vitiata parte succrescit, plærunque os attollit. Ambitus ergo totius ossis, si quadraginta diebus abscedit, optimè abscedet, quum non nulla vsque ad sexagesimum perueniant. Rariora quidem ossa maturiùs abscedũt, firmiora seriùs, alia, quæ minora sunt intra tempus multò breuius, atque alia aliter.*

Ossa, quæ putrescunt σεσάπρισαι dixit, verbo ducto à nomine σαπρῦ: nominant autẽ quæ-
cunque corrupta sunt, σαπρὰ, id' que non rectè: quæcunque enim & vetusta, & diuturna sunt,
ab ipso dicuntur σαπρὰ.

46 *His autem de causis os præcidẽdum est. Si restitui nequit, & parùm quid excedere uideatur, abscindere hoc licet: si noxium sit, & carnem aliqua ex parte vulneret, ac molestiam afferat, nudatum' que sit, hoc quoque abscindendum est.* H *Reliqua verò non multum refert, præcidantur nec' ne: scire enim certum licet ossa, quæ carne nudata sunt ex toto, & arida, omnia penitus abscessura: ea verò præcidi non oportet, à quibus squama resoluenda est: ex propositis autem indiciis, coniiciendum est, quæ penitus abscessura sint. Ad horum curationem pannis vtendum est, ac vini perfusione, sicut antè indicauimus in ossibus, quæ abscessura sunt: cauendũ' que ne frigida aliqua re à principio perfundantur: nam periculum est, ne cum febre grauis horror sequatur, ne' ue neruorum distentio superueniat: nam frigida semper neruorum distentionem afferunt, præsertim vlceribus. Illud item ignorare non oportet, quòd membra, in quibus vtraque ossa comminuta sunt, dum inter se cedentia curantur: & ea quibus fragmentum à toto ossis ambitu recedit: necesse est breuiora fiant.*

Causas appellauit προφάσεις, patet autem ab eo hîc quoq; sic vocari, non falsas, sed veras cau-
sas. vniuersus autem sermo de ossibus putribus planus est, quum imperat, vt id ex ipsis præcida-
tur, quod in causa est, cur non condantur, vt quod proximam carnem pungit, atque (vt ipse ait)
molestiam affert, hoc est, cum perturbatione, atq; tormento reponitur. Addit insuper futurũ pror
sus, vt ea ossa abscedant, quæ nudata protinus restituta non fuerunt: ad hæc, quæ inaruerunt.

47 A *Quibus femoris vel humeri os excessit, ferè non euadunt, sunt enim ossa hæc grandia, & medullosa: adde, quòd multa ac magna simul lacerentur, nerui scilicet, musculi, ac venæ. Quòd si reponantur, solet neruorum distentio superuenire: si non reponantur, acutæ, biliosæque febres cum singultu, ac nigritie. Non minus euadunt, quibus nec reponimus, nec reponere tentamus: magis adhuc euadunt, quibus inferior pars ossis, quàm quibus superior excessit. Euadere etiam possunt, quibus reponuntur, rarò tamen: multum enim curatio, multumque natura corporis, alia ab alia distat, quod ad facilè ferendum attinet. multum quoque refert, an ab exteriori humeri femorisue parte ossa excesserint: multæ enim & grandes venæ per interiorem partem feruntur, quarum nonnullæ vulneratæ hominem iugulant: per exteriorem vero pauciores intendunt. In eiusmodi igitur casibus, periculi meminisse oportet, quod propriè circunstat, idque in tempore prædicere. Quòd si restituere cogaris, speresque te id assequuturum, neque ossa nimium inter se cesserint, neque musculi contracti sint (consueuerunt enim ad suum initium recurrere) hæc quoque per vectem impellendo, extendendoque, in suam sedem reponito.*

Constat, quibus ossa hæc nudantur, nõ tam ossium, quàm musculorum, neruorum, arteriarũ, ac venarum magnitudine periclitari: ad hæc, quoniam propiora sunt neruorum musculorumq; initiis. diximus autẽ in opere de musculis, vbi ossa inter se cesserint, eos facilè in se ipsos contrahi, B id quod sæpius adduximus. Cętera, si animum adiungas, in aperto sunt.

48 A.lib.4.f.5.t.2. c.2. fol. 483.c *Vbi restituantur, "veratrum molle potui dandum est eodem die, si eodem die restituuntur, alioquin ne tentare quidem oportet: vlcus verò curandum est, non aliter, quàm caluariæ ossa, vbi comminuuntur. nihil frigidum imponendum, à cibo penitus abstinendum.*

Incertum est, quid sibi velit /molle/. patet autem, vel qualitatem potionis, vel modum, significare: nemo autem de modo exiguo, molle, propriè dictum existimaret: nec qua ratione Hippocrates præparari ipsum velit, facilè intelligitur. Nos sanè radiculam ex oxymelle interdum dedimus, in quam veratri radicum surculi duntaxat per totum diem ac noctem fuissent infixi. Huiusmodi autem purgatio per veratrum leuior est. Ipsa autem res cõprehendi sanè non potest, quùm nõ adiecerit, quo pacto dari debeat: scimus enim & veteres medicos, & iuniores, & qui inter hos sunt, sumendi veratri varias rationes prodidisse.

49 *Si homo naturaliter amara bile redundat, sustineri debet potione aquæ, cui oxyglycis odorati paulum aspersum fuerit: sed, si amara bile non redundet, contentus sit aquæ potu. Si quidem continenti febre laboret, non minus quatuorde-* C *cim diebus hoc victu vtatur: sin febre vacet, septem.*

Contrariam huic scripturam habet Artemidorus, qui Capito cognominatus est, volens, vbi amara bilis non superet, dandum oxyglyces: vbi superet, aquam. Scripsit autem hoc modo: Si homo naturaliter amara bile non redundet, sustineri debet potione aquæ, cui oxyglycis odorati paulum aspersum fuerit: sed, si amara bile redundet, contentus sit aquæ potu. Quidam alij cũ Artemidoro scripturam hanc superiori præpositam habent: quanquam in libro de ratione victus in morbis acutis Artemidorus ipse eum locum, vbi Hippocrates agit de potione aquæ, ita scribit: Alioquin, nec sitim tollit, sed amara efficitur: biliosis enim naturaliter bilem facit, & præcordijs aliena est: infestissima verò est, potissimumque bilem facit, & vires conuellit, cùm inani corpore assumitur. Qui locus, quùm à quibusdam ita scribatur /bilem enim naturaliter facit, & præcordijs aliena est/ Artemidorus ipse priori scripturę potiùs subscripsit, in qua adiicitur /biliosis/, atq; ita legit /biliosis enim naturaliter bilem facit/ volens aquam non simpliciter cuilibet, sed biliosis dũtaxat, bilem facere. Quo pacto igitur nunc dat aquam bibere, quibus amara bilis abundat, nisi fortè si existimat amara bile redundantes, quos Hippocrates vocat πικροχόλους, alios esse, atq; bi- D liosos: sed nemo est, qui nesciat illos vocari πικροχόλους, in quibus amara bilis redundat: namque altera bilis, quæ nigra conspicitur, acida est: quæ verò pallida, & flaua, amara. Patet autẽ ob vitia, quibus languens detinetur, vinum remoueri: si quis autẽ amara bile naturaliter redundet, quùm ab aquæ potione plurimùm lædatur, quemadmodum dictũ est in opere de ratione victus in morbis acutis, huic tantùm permittit dari paululum omnino oxyglycis, quam misturam nominant etiam ἀπόμελι. Eligit autem id, quod dulce est, ne tentet partes neruosas: nam, quod magis acidum est, magis nocet, ac præsertim, vbi ex melle constat & aceto, non ex fauis, vt suprà indicauimus: quo modo in Hellade quidem, atque Eli potissimum componitur. Nos in aliis regionibus ex fauis conficimus, acetum melli adiicientes, post hæc incoquentes, donec eorũ qualitates in vnitatem coierint, atque aceti vis frangatur. Sect.3.t.40.72. 131.a

50 *Deinde paulatim pro ratione ad quemlibet victum reuertatur. Quibus item recondita ossa non fuerint, eadem purgatio conuenit: eodem modo vulnus nutriendum, & eadem abstinentia seruanda: pars item corporis, quæ tumida est, extendi non debet, sed contrahi potiùs, vt spacium in vlcere laxius sit. Ossa autem longiori tempore abscedunt, quemadmodum suprà dictum est. Cauere autem hæc oportet, præsertim, si bella cautio est: siquidem spes in angusto est, &*

pericula multa circunstant: atque vbi ossa non reponantur, medicus videtur arte destitui: vbi reponantur, homo ad interitum magis præcipitatur, quàm liberetur. E

Anteà quoque diximus quamlibet victus rationem, quæ exquisitæ contraria est, ab Hippocrate φαύλην nuncupari.

51 *Vbi ossa genu vel toto loco mota sunt, vel paulum excesserunt, casus multo mitior est, quàm vbi ea, quæ in cubito sunt, vel toto loco mouentur, vel paulum excedunt.*

Quùm ossa toto loco mouentur ὀλιστήματα dicit, quùm paulum excidunt διακινήματα. mitiorem verò casum εὐηθέστερον appellauit, iuxta propriam significationē verbi εὐήθους, quo significatur bonos habens mores. nam, si stolidus græcè vocatur εὐήθης, similiter dicitur, atq; γλυκεία & καλλεία. γλυκείαν quidē vocant suem, vbi diis immolatur, vt blandè rem appellent: καλλείαν verò simiam: nam ab hoc quoque vocabulo cauent, quod testatur Callimachus quùm ait, A vocabulo feræ per horam caueto.

52 *Nam pro magnitudine tenuior est articulus femoris, quàm humeri.* F

Commissura genu duobus ossibus continetur inter se commissis, femoris scilicet, ac tibię. sed, sicut in cæteris commissuris necesse est quoddam cauum esse, in quod se inserat caput ossis, quod recipitur, atque ipsum caput rotundum esse, vt promptè faciléque in cauum coniiciatur: ita etiā in commissura genu, extremum quidem femur insinuatur, tibiæ verò caput recipit. nam, quùm hæc femori subiecta sit, duo eius tubercula, duobus cauis admittit respōdentibus, quæ media aptè distinguuntur cartilagine quadam neruosa. Meritò igitur Hippocrates ex ossibus, quæ inter se committuntur, articulum vocat, non id, quod proximum processum accipit, sed, quod in cauo recipitur. nunc autem inquit /tenuior est articulus femoris, quàm humeri/, quoniam, vbi articulus hic, id est imum femoris caput, cum tibia committitur, tenuior est, hoc est, minùs tumet: non tamen simpliciter est minor humero, quà cum cubito coniungitur, sed si prò portione æstimetur. nam, si imum femoris caput magnitudini femoris respōderet, longè maius esset: sed res aliter habet, multò enim maius est femoris os, quàm humeri: imum verò femur paulò maius est, quàm imus humerus.

53 *Atque hic vnus iustam naturam habet, eam que rotundam.* G

Femoris articulus, qui in genu est solus, inquit, iustam naturam habet. Constat autem (vt sępe numerò indicauimus) iustum ab ipso intelligi, quod æquale est. Si scrutemur itaque diligenter, qua ratione dicat hunc vnum naturam ęqualem habere, inueniemus nullas in eo partes excedere, quùm omnes inter se similes sint, quum'que vnam tantùm commissuram habeāt. Igitur, quia femur ea parte in duos rotundos processus finitur æqualis magnitudinis ac figuræ, qui in duos tibiæ sinus æquales coniiciuntur: & quia vtrunque extremum, femoris scilicet ac tibiæ, situm est è regione totius ossis: ea de causa iure quis dicet articulum hunc iustam naturam habere. superius enim femoris caput, quod cum coxa committitur, neque è regione femoris est, siquidem videtur in interiorem partem proiectum: neque magnitudini eius respondet, cùm multo plenius sit femur, quàm humerus, ac nihilo minus summum caput humeri longè minus sit, quàm femoris: at neque ipsum humeri caput è regione humeri situm est. Quòd si cæteras spectes cōmissuras, nullam inuenies habere omnem æqualitatem, quam in genu proposuimus. Ac, non longè abieris, extrema tibia, quæ suræ iuncta, cum talo committitur; neque appendices, neque sinus habet ossibus respondentes: necesse enim fuit, si ita se habere debuit, quēadmodum tibia longè crassior est, H quàm sura, sic eius appendicem & ab interiori parte commissuræ, qua caua est, & ab exteriori, qua gibba, maiorem esse. sed res aliter habet. quin & ipse talus non simplicem figurā reprę̄sentat, quà committitur, sed variam, partas'que habet plurimum inter se differentes. Inuenies autem ab his non abhorrere commissurā cubiti, & radij cum manu. Quòd si omnia persequi velim, cogar longiùs labi, & multò magis, si cęterorum articulorum omnium naturam exponam, vt maxillæ vertebrarum, & ossis quod latum appellatur. satiùs igitur duxi rem summatim, breui'que sermone complectens ad alia transire. is sermo sic habet. De natura omnium ossium scriptus est à nobis liber vnus, vbi vniuscuiusque magnitudinem, figuram, commissuram'que explicauimus: quem, si quis præ manibus habeat, inueniet verè hoc loco propositum esse, inter cōmissuras omnes, solam, quæ in genu est, ad vnguem iustam esse.

54 *Humeri autem articulus magnus est, & plures recessus habet.*

Quùm propositum ipsi fuerit genu & cubiti commissuram inter se conferre: quum'que ostē derit casus genu mitiores esse, quàm cubiti: hanc rem conficere volens, dixit /nam pro ma-

gnitudine

A gnitudine tenuior est articulus femoris, quàm humeri/, & insuper adiecit /atq; hic iustam naturam habet/. Quod abundè fuisset, si genu cum cubiti commissura duntaxat comparasset: sed quoniam orationi adijcit /vnus/, quùm inquit /atq; hic vnus iustam naturam habet/, cogitur articulorum omnium naturam referre: quam nullus simplicem habet, sed tum figuræ ac magnitudinis inæqualis, tum partium dissimilium. Nunc igitur, quùm ad cubiti commissuram veniat, ostendat q; partes eius dissimiles esse & inæquales, nos quoque verba eius sequuti, quæ proponuntur, singula explicabimus. Magnum ergo esse inquit humeri caput in cubiti commissura, id'que non immeritò: latescit enim hac parte, plura q; habet capita inæqualia, quæ κονδύλους græcè dicunt. at nullum eorum cauo recipitur, quemadmodum euenit in genu, nisi gibbum quoddam, quod inter ea medium est, & trochleæ imaginem repræsentat: quùm ex magnis tuberculis humeri, quod interius est, cum nullo osse coniungatur: quod ab exteriori parte est, committatur cum radio, in summum eius sinum coniectum. Hactenus humerum videmus excipi cubito ac radio. sed alio rursus modo humerus cubiti processus excipit, cùm ab vtraque parte quantum satis est, sinuetur, minus quidem à priori, magis à posteriori, quùm & cubiti processus, quos à rostri similitudine græci, & fœminino genere κορώνας, & neutro κόρωνα vocant, non sint æquè magni, qui'que à posteriori parte est, maior sit. Quocirca cubiti commissura varia & inæqualis est, ac dissimilium partium: atque ob hanc causam rectè ait Hippocrates iustum esse articulum in genu, in cubito non item. Sed cur dixit /& plures recessus habet/? an eo quia voluit cubitum cum genu conferre? sunt enim in genu duo recessus tibiæ duntaxat, sicut et duo femoris tubercula: sed in cubiti commissura vnus est magnus cubiti recessus, qui duobus processibus terminatur, vno quidem breuiori à priori parte, à posteriori altero magis oblongo. ipse autem humerus duobus recessibus excauatur quasi foueis quibusdam, in quos cōijci diximus cubiti processus: exculptus item est alio recessu, qui medius trochleam repræsentat.

55 *Ad hæc ossium cruris longitudo similis est, sed quod ab exteriori parte est, paululum excedit, id q; non est animaduersione dignum, nihil q; magni momenti prohibet: ab hoc oritur exterior chorda, quæ iuxta poplitem sita est.*

Paulo maius esse ait exterius os, quod περόνην id est suram dicunt: quod & in superioribus iam posuit, cùm simplicis fracturæ cruris curationem tradidit. nos autem, quod eo loco diximus, nunc etiam repetimus, ima parte suram tibia longiorem esse, à genu autem magis dicẽdum est tibiam esse longiorem. non enim coniungitur femur cum sura, verum (vt paulò antè diximus) caput suræ, quod ab exteriori parte est in cauo tibiæ, ab eadem parte recipitur. Sed qua de causa dixerit à sura nihil, quod magni momenti sit, prohiberi, manifestum est ijs, qui librum de vsu partium legerint: vbi ostendimus in omnium articulorum fabricatione duplex fuisse cōsilium, nempè, vt permittat membrum sine impedimento suos vsus præstare, prohibeat q; (quod Hippocrates dixit κώλυμα) ne suo loco ossa moueantur. vt permittat quidem membrum suos vsus præstare, efficiunt & caua in summo existẽtia, & ligamenta laxa: stabilem commissuram reddunt caua admodum sinuata, altiores q; oras habentia, tum firmioris naturæ ligamenta breuiora q;, ad hæc robustæ chordæ valentes q; cingentes commissuram à parte exteriori. Sura igitur ad firmitatem commissuræ genu nihil confert, nisi paululum quid: id quod expressit his verbis /ab hoc oritur chorda, quæ iuxta poplitem sita est/. Ad eius autem exquisitam cognitionem non debes expectare, dum corpus incidatur, cùm in omnibus gracilibus euidenter quoq; se ostendat ante corporis sectionem. At quamobrem chordas, id est, extremos musculos, cùm in neruos degenerant, τένοντας vocet, sæpenumerò declarauimus. Chorda hæc ab exteriori parte poplitis sita, ab eadem commissuram quoque adstringendo ad huius partis firmitatem conducit, prohibet'que, ne femur in eam prorumpat.

56 *Sed brachij ossa inæqualia sunt, quod q; breuius est, multo plenius est: quod tenuius, plurimum vltra articulum fertur, atque excedit.*

Inæqualia dixit brachij ossa, non quod cū crure hæc conferat, quasi crus inæqualia ossa non habeat, quippe quùm in eo posuerit longius esse, quod ab exteriori parte situm est: sed, quod exterius os tibiam excedat, minimum tamen, cubitus verò plurimum. nam, si diligenter summa pars cruris inspiciatur, sura videtur paulo minor ꝙ tibia, eadem q; in imo crure apertè longior conspicitur. Ergo, quia sura in summa parte paulo minor est, præ vt in ima excedit, cubitus autem tota sua eminentia radium excedit, idcircò dixit vltra articulum ferri, articulum nominans vel commissuram vniuersam, vel extremum humeri, quod cauo cubiti C literam referenti inseritur.

57 *Neruis item illigatur, qua parte ossa inter se coniunguntur.*

Ligamenta nunc neruos appellat, vbiq; autem eos ita vocat: lata verò ligamenta, & quasi mẽbranas circa commissuram, nominari neruos patebit ex ijs, quæ proximè subijcit: sed et absq; illis

euidentissimum

euidentissimum est, nullum ex ijs, qui propriè nerui nominantur, ad os pertinere: hoc siquidem E
proprium est ligamentorum, ac propterea chordarum, quùm hæ naturam habeant mixtam ex
neruis ac ligamentis. Hęc autem omnia absolutè tradita sunt à nobis in libro de motu musculo-
rum. Sed nunc ad id veniendum est, quod in propositis verbis exequitur. Illigatur (inquit) id cu
biti, quod excedit, id est, eminentia cubiti, ligamentis commissuram comprehendentibus, qua
parte ossa inter se iunguntur, cubitus scilicet & radius. quod idcirco protulit, quia vltra hunc lo-
cum, totum id, quod in posteriorem proiectum est, carnis est expers, neque ligamentis commis-
suræ aliquo modo comprehenditur: ipsi enim innectitur latescens chorda musculi illius, qui cu-
biti commissuram extendit.

58 *Pluribus autem neruis ad humerum alligatur id os, quod tenuius est, quàm quod crassius. Natura igitur horum articulorum, atque ossium talis est.*

Ex his verbis colligi diximus totius commissuræ ligamenta νεῦρα, id est neruos, ab Hippo-
crate nominari, quæ quidem ab imo humero orta, summo cubito ac radio ea parte innectuntur.
euenit enim in omni commissura, vt lata ligamenta, quæ ipsam comprehendunt, ita communia
sint ossium, quæ inter se committuntur, vt crassæ membranæ videantur. hæc autem capiti radij F
etiam iunguntur, sed magna ex parte cubito. atq; ea de causa dixit / pluribus autem neruis ad hu-
merum alligatur id os, quod tenue est, quàm quod crassius / hoc est cubitus, quàm radius: siqui-
dem ambo ad humerum alligantur per ligamenta innexa, quæ nunc retuli νεῦρα, id est neruos,
ab Hippocrate appellari, sed pluribus alligatur cubitus.

59 *Ob cuius naturæ modum ossa, quæ in genu articulo sunt, sæpius excidunt, & facilius reconduntur.*

Ossium enim, quibus vtraq; commissura continetur, structura arctior est in cubito, laxior in
genu. Huc accedit, quod multi processus multiq; sinus inter se commissi, vndequaque cubiti com-
missuram adstringunt: at in genu femoris tubercula in exiguos ac resupinatos tibiæ sinus conij-
ciuntur. Iure igitur articulus hic magis prolabitur, & celerrimè reuertitur.

60 *Inflammatio verò non magna supernascitur, neque articuli vinculum.*

Oritur inflammatio vi, qua ossa expelluntur, quaq; in suam sedem collocantur. Sed in genu,
quùm vtrunq; facilè & sine magna vi incidat, inflammatio non oritur: quæ quùm absit, articuli G
vinculum non sequitur. sub quo cùm neq; facilè extendatur, neq; facilè curuetur, ęgrè post cura-
tionem mouetur. Fit autem huiusmodi vinculum ea de causa, quia articulus inflectitur ob ner-
uos ac ligamenta, quibus continetur, quę sub immodica inflammatione extenduntur. Quocirca
articulus ob quasdam inflammationis reliquias ita ægrè mobilis redditur, vt alligatus esse videa-
tur. Nam, quùm chordę ac ligamenta, quæ ipsum illigant, comprehendunt'que, & extendi &
in omnibus promptè sequi musculos articulum mouentes non possint, sed propter duritiem in
cõtrariam partem attrahant, affectus vinculo similis proficiscitur. Verùm in cubiti commissura,
quùm tenues extremitates processuum cubiti interdum confringantur, & vbi excidunt, & vbi
conduntur: quumq; multorũ cõcursus sit, vinculum articuli grauius oritur, & curatu difficilius.

61 *Plerunque autem in interiorem partem mouetur, interdum in exteriorem, non nunquam in poplitem: quæ mutationes vniuersæ difficiles non sunt. Sed si in exteriorem vel interiorem partem erumpat, super sedile aliquod humile collocare hominem oportet, crure sublimiori quidem, sed non multo.*

Qua parte articulus magis adstringitur, ea minus elabitur. perfectè igitur à priori parte adstrin H
gitur, qua patella est, quam non nulli medici, cùm toti genu opposita sit, ἐπιγουνατίδα gręcè me
ritò appellant. hanc ab exteriori parte continet lata quædam chorda, cuius initium est à ligamen
tis, quæ à priori parte femoris sunt. ea verò per totam patellam fertur, ac tibiæ capiti innectitur.
Priorem igitur partem commissuræ genu, & patella, & chorda, quæ (vt dictum est) ad tibiæ ca-
put pertinet, optimè tuentur: sed posteriorem exquisitè rotundam adstringit caput eius muscu-
li, quo curuatur crus. est quidem hic musculus exiguus, atque ob eam causam ipsa commissura
absconditus latet eos, qui corpora incidunt. maximè autem crassum caput habet, quod validis-
simis ligamentis annumeratur. Supersunt duæ partes in commissura genu, exterior & interior,
quæ nulla tali re sepiuntur, quali prior & posterior: atque idcirco femur in eas prolabitur: magis
autem in interiorem, vt quæ minus septa sit.

62 *Ferè satis est modicè extendere, crus scilicet ab inferiori parte, femur à contraria.*

Quùm extendendi apertè mentionem fecisset, de reponendo nihil meminit, vt de re que pla-
na sit, quòd optimè nouerimus perpetuum esse in articulis omnibus reponendis ad contrariam

partem

A partem eius, in quam venit, prolapsum articulum repellere. At, vbi reponimus, si quædam eminentia ossis non longa extat, os quod reponendum est, dirigere conuenit. quod etiam docet non secus, ac fecerit in cubiti commissura. Nihil autem de genu articulo meminit, quùm in poplitem prolabitur, quoniam eadem ratione conditur, atq; vbi in exteriorem vel interiorem partem mouetur. membro enim in diuersa diducto, articulus, qui excidit, in priorem partem adurgẽdus est.

63 *Molestiora sunt, quæ in cubiti, quàm, quæ in genu articulo incidũt, & maiori negocio restituuntur, id q́ue ob inflammationem, & ob naturam ipsam, nisi protinus restituantur. Excidunt quidem hæc minus quàm illa, sed ægrius in suum locum collocantur diriguntur q́; magis q́; inflammatione prehenduntur, & callo circundantur: hæc item ferè paululum excedũt: id q́; modò ad pectus, modò in exteriorem partem: articulus autem non toto loco mouetur, sed aliquid ex cubiti processu, quà excedit, in humeri cauo manet. Hæc igitur, vbi in hanc vel illam partem procidunt, facilè reuertuntur. Satis autem est è regione humeri recta extendere, sic, vt vnus brachium à prima palmæ parte extendat: alter prehendat hominem sub ala: alius item vna manu ad os, quod extat, admota, prominentiori eius palmæ parte ipsum propellat, altera verò prope articulum data cogat in contrariam partem. Atque hæc quidem luxata non ægrè in suam sedem reponuntur, si priusquam inflammatio superueniat, recondantur. Plerunq; igitur in exteriorem*
B *partem veniunt, veniunt & in interiorem: figura autem ipsa exprimuntur, sæpius q́ue hæc licet absq; valida intentione restituere. Necesse est, vbi in interiorem partem erumpant, articulum ad naturalem sedem repellere: brachium verò magis in pronum habitum conuersum circunducere. Cubitus ergo plerunq; in has partes excidit, sed, si humeri articulus in hanc vel illam partem moueatur vltra cubiti processum, qui in cauo eius recipitur, quod raro accidit: sed, si accidat, ad hæc luxata non amplius accommodatur directa extendendi ratio, namq; vbi sic extendimus, id cubiti, quod excedit, prohibet, quo minus sequi humerus posit. Quæ igitur sic luxantur, eo modo extendenda sunt, qui antè traditus est ad extendendum humerum fractum, quùm alligandus est: ab ala enim conuenit sursum versus extendere, à cubito deorsum cogere. Humerus enim hac ratione diductus è regione sui recessus collocabitur, sic, vt non hæreat: hoc, vbi accidet, facile restituemus prominentioribus palmarum partibus partim id humeri, quod extat, impulsum reponentes: partim id cubiti, quod iuxta humeri articulum est, à contraria parte coactum in suam sedem collocantes, eodem modo in vtroq; casu: hæc autem intentio ad huiusmodi luxata iustissima est: restitui etiam possent, si recta intentio adhiberetur, minus tamen, quàm si hoc modo intendantur. At humero vt in priorem partem erumpat rarò admodum accidit. Sed, quid subita vis non expellit? multa enim suo loco excidunt, licet magnum sit, quo prohibentur. In hoc autem casu grande est, quod super os crassius excedit, plurimum q́; nerui tenduntur: quibusdam tamen excidit: cuius rei id signum est, quod neq; minimum quid curuare cubitum possunt, quod etiam articulum contingẽti patet. Nisi ergo subito reponatur, graues vehementes q́; inflammationes cum febre oriuntur: sed, si statim*
C *occurratur, non magno negocio conditur. Expedit autem linteum durum, implicitum, non magnum, qua parte cubitus curuatur, transuersum inijcere, tum repentè cubitum flectere, & quantum maximè potest, manum ad humeri caput porrigere: hæc enim reponendi ratio, ijs, quæ sic luxata sunt, abundè est.*

A Linteum conuolutum in flexuram cubiti coniectum.
B Cubitus repente conflexus.

D

Potest item directus intendendi modus ad hanc reponendi rationem aptari. Debet autem, qui restituit, prominẽtioribus palmarum partibus id humeri, quod, quà cubitus curuatur, præter naturam extat, retrò cogere: alter ab interori parte cubiti eminentiam adurgere, sic, vt ad cubitum ipsum è regione spectet. Valet autem ad huiusmodi luxata ille extẽdendi modus, quẽ supra narrauimus pertinere ad extendendum humeri ossa comminuta, quùm vincienda sunt. Intẽtione adhibita prominentiores palmarum partes admouendæ sunt, quemadmodum in prioribus demonstrauimus. Verùm, vbi humerus in posteriorem partem erumpat (id quod rarò accidit) maximè omnium dolorem mouet, & febrem, ea q́ue sub pura bile continuatur, mortifera est, & paucis diebus hominem præcipitat: homo autem extendere brachium nequit. Quòd si à principio protinus adhibearis, coge cubitum extendi, ac per se restituetur: si iam febris anteuerterit, non amplius reponendus est, adhibita enim vi dolor hominem interimeret. Atque (vt vno verbo dicam) nullum articulum, dum febris est, compellere in suam sedem conuenit, sed minime omnium cubitum. Obnoxia item est cubiti iunctura alijs grauibus noxis: hoc enim os crassius est, quum q́; ab altero diducitur, ea neq; curuari, neque extẽdi similiter potest: id patebit, si quis priorem iuncturæ partem tangat, quà diuiditur vena, quæ à superiori parte lacerti procedit: quæ

res vbi

res vbi accidit, non facilè restituitur. Neque enim alia ossa, quæ bina inter se iunguntur, vbi dehiscunt, facilè in pristinum locum reuertuntur: sed necesse est oßibus sic diductis partem reddi tumidam: rationem verò, qua deligare cōuenit, posuimus, vbi vinculum eius commissuræ, quæ ad talos est, ostendimus. Est etiam, quùm perrumpitur interdum os cubiti, quod humero subiectum est: interdum eius cartilago, à qua nascitur chorda, quæ sita est in humeri parte posteriori. id, quùm accidit, febrem concitat, & malis vitijs annumeratur: articulus tamen suo loco remanet, basis enim eius tota hac parte excedit. At, quùm ea pars comminuitur, quæ subiecta est humeri capiti, articulus huc atque illuc mouetur, si transuersa penitus frāgitur. Sed (vt summatim rem exponam) leuiora vitia sunt, sub quibus os frangitur, quàm sub quibus hoc inuiolato venæ ac nerui grandiores ibi conteruntur: hæc enim hominem magis ad interitum præcipitāt, quàm illa, si continua febris accedat: sed huiusmodi fractura rarò accidit. Est etiam interdum, quùm imum humeri caput frangitur, quà prominet: id autem multo grauius videtur vitijs, quæ cubito incidunt, sed aliquanto leuius est. Qua ergo via restitui potißimum, curari q; luxata singula debeant, diximus: atq; id etiam, articulum protinus reponendum esse, quòd nerui celerrimè inflammatione prehendantur: nam si, vbi excidant, statim recondantur, nerui tamen contrahi solent, & aliquandiu consuetam porrectionem contractionem q; non præstare. Curare autem hæc omnia similiter conuenit, & quæ comminuuntur, & quæ dehiscunt, & quæ procidunt: omnia enim pluribus fascijs pannis que & cerato nutrienda sunt, non secus ac cætera, quæ franguntur. Figuranda autem est in his omnibus cubiti commissura, sicut quando humerus & cubitus fractus deligabatur: huiusmodi enim habitus maximè communis est omnium, quæ excidunt, dehiscunt, aut franguntur: maximè item communis mutationis, quæ postea sequitur, siue curuari illa, siue extendi debeat, ab eo enim habitu mota, æquè & curuari & extendi potest. Præterea membrum ita figuratum citra molestiam ægrotantis continetur atq; suspenditur. Ad hæc, si extento brachio callus obduceretur, contineret q;, satius esset nullo modo increuisse, multum enim esset impedimento, & parum proficeret: expeditius autem esset callo curuatum brachium firmari: multo autem melius est callum circundari, brachio medio inter hos habitu collocato. Hactenus de figurando. Deligare autem conuenit fasciæ capite super vitiatam partem iniecto, seu fracta sit, seu prolapsa, seu diducta: ea q; primos circuitus dare, ac maximè adstringere, sed hinc atq; hinc leuius: vinculo que & humerum & brachium comprehendi, & vtrunque magis, quàm plerique soleant, vt à vitiata sede tumor quàm longißimè ad partes, quæ hinc sunt atq; hinc, depellatur. Inijciatur aūt vinculū eminētiæ cubiti, si ea parte vitium sit, ne tumor ibi excitetur. Cauendū insuper est, quantū potest, ne in vinciēdo plurimum vinculum colligatur, quà cubitus flectitur: adstringenda verò est quàm maximè pars vitiata: reliqua eadē sequantur, quod ad vinculū spectat, arctius ac laxius: atq; eodem tēpore singula, quo superius scripsimus in curatione fracturæ: tum tertio quoque die fasciæ soluantur, ac rursus alligentur, sentiantur que tertio die laxæ, sicut in fracturis. Ferulæ quoque debito tempore circundētur, nihil enim alienæ sunt, tam si fractura sit, quàm si non sit, nisi homo febricitet: laxißimæ autem imponantur, ac tum ad humerum, tum ad brachium dentur, neque crassæ sint: adhiberi item debent inæquales inter se sic, vt vna alteram excedat, quantum conferre ad flexum conijciemus. Quin & panni superinijciendi sunt eadem ratione, qua ferulas diximus, sed quà vitium est, paulo pleniores. Temporis verò coniecturam facere oportet & ex inflammatione, & ex ijs, quæ supra scripsimus.

Galeni

GALENI IN HIPPOCRATEM DE ARTICVLIS COMMENTARIORVM LIBRI QVATVOR

Vido Vidio Florentino interprete.

ARGVMENTVM PRIMI LIBRI

Vt in libro de Fracturis multa dicta sunt, quæ ad Luxationes attinent, ita hoc quoque de Articulis multa de Fracturis tractantur. In cuius prima parte de Humeri articulo restituendo, de Summo humero, ac de Iugulo, pertractat.

Librum hunc illi proximè subiectum esse, qui de fracturis est, in commentarijs in eum iam diximus, quod nunc paucis etiam dicemus. Eam rem ante omnia planè demonstrat principium vtriusque libri. in illo enim ita orditur: Medicum oportet, quę suo loco mota sunt &
C fracta, recto admodum habitu intendere. vbi apertè de fractis ac luxatis tractaturum se indicat. Sed in hoc rursus, ab initio protinus /δὲ/ coniunctionem, quam /autem/ vertimus, adiungit: quæ ibi adijci solet, vbi aliquid agitur, cuius antè mentio facta fuerit, nunquam tamen in principio sermonis adscribitur: quanquam non nulli ad id sapientiæ deuenerunt, vt Xenophōtis librum, qui œconomicus dicitur, adducant, inde putantes fidem facere, veteres solitos esse /δὲ/ coniunctionem in principio sermonis vsurpare: ac propterea Xenophontis libri tale esse initium asserunt, ἤκουσα δέ ποτε αὐτοῦ, καὶ περὶ οἰκονομίας τοιάδέ μοι διαλεγομένου, non intelligentes eum librum postremum esse inter eos, quos de Socratis dictis ac factis memorabilibus scripsit. Ad hæc ipsa rerum doctrina testatur librum hunc ei, qui de fracturis est, proximè subijci. ibi enim pollicitus de fractis luxatis'que tractare, quęcunque ibi explicanda reliquit, hîc exequitur, sic, vt nihil in opere desideretur: atque ea de causa dixi Hippocratem iuxta quorundam sententiā vniuersum hoc opus in duos libros non secasse, sed vno colligasse, eum'que inscripsisse de officina medici, qui prę magnitudine postea ab altero distinctus fuit in duos. Nullum autem fracturę aut luxati genus fuisse ab Hippocrate pręD termissum, exceptis, quæ ad caput pertinent, cùm alio libro ab ipso tradantur, euidētissimum est, si in memoriam reuocentur, & quæ in libro de fracturis prodidit, & quæ in hoc ipso ostensurus est. In libro itaq; de fracturis scripsit de brachio, cubito, crure, ac femore comminuto: tum de ijs, quæ pedi incidunt & manui: postea de illis fracturis, quibus vlcus accedit, & ossa nudantur: postremò de omnibus vitijs genu & cubiti. Restabant adhuc ex luxatis humeri caput, quod cum lato scapularum osse committitur: & femoris caput, quod coxa recipitur, maxilla, & spina: ex fractis, costæ, maxilla, nasus, auriculæ, quæ in hoc libro persequitur. Sed & de ossibus, quæ dehiscūt, ac de ijs, quæ circa articulos conteruntur, in vtroque libro tractat: & si quid in eo, qui de fracturis est præterijt, in hoc adiecit, ita, vt nullum supersit genus fracti, prolapsi, aut diducti ossis. Scripsit etiam de musculis, venis, ac neruis collisis, & de alijs, quæ (vt retuli) satis testantur hunc librum illi, qui de fracturis est, subijciendum esse. Huc accedit, quòd in hoc ipso exponit vniuersam structuram machinamenti illius, quod in eo voluit paratum haberi medicis, qui in magna ciuitate medicinam faciunt: simul'q; in memoriam reducit, illius se antè mentionem fecisse. Id machinamentum à medicis, qui post ipsum fuerunt, scamnum Hippocratis appellatur. sed satis hactenus ostēdimus librum hunc proximè sequi eum, qui de fracturis est. Ad expositionem igitur

eius veniamus, adhuc illud præfati, quod in enodatione libri de fracturis proposuimus, nẽpe sermonem Hippocratis planum esse, minima q́ꝫ expositione indigere apud eum, qui primis disciplinis institutus sit, quiq́ꝫ fuerit in Hippocratis sermone versatus. si quis enim ita paratus ossiũ hoīs, vel certè simiȩ, cõmissuras inspexerit, facilius adhuc cõprehẽdet, quȩ in hoc opere tradunt. si quis aũt incidẽdis musculis operã dederit, & prudens alioquin natura fuerit, huic (certum scio) superuacua videbunt cõplura eorum, quæ in ijs cõmentarijs posuimus, qñquidem verba Hippocratis prius tenebit, q̃ à me exponantur. sed qm̃ non his commentaria scribimus, satius arbitror & aliorum habita ratione, si quid vel parum videatur obscurum, id nullo modo prȩterire. E

1 *Articulum autem lati scapularum oßis noui vno modo excidere, nempe in alam.*

Ostensum iam est in superiori libro Hippocratem solitum esse mutuari nomen ἄρθρυ (quem articulum interpretamur) ad significandum ossium, quæ inter se committuntur, nõ cauum, quo proximi ossis caput recipitur, sed ipsum caput. nũc verò meminisse etiam oportet humeri caput, quod grande est, inseri in extremitatem ceruicis lati scapularum ossis, quȩ leniter caua est: tum cõsuesse Hippocratem interdum eiusmodi res ita exprimere, vt nunc, quùm inquit /articulum autem lati scapularum ossis/: interdum non ità, sed ac si diceret, Articulum, qui cum lato scapularum osse committitur: quemadmodum in libro de fracturis, vbi sæpenumero scribit /articulus, qui ad genu/. /Vno modo/ inquit, hoc est, in vnam partem scire se hũc articulum excidere, quod an verè sic habeat, in ijs, quæ sequuntur, considerabimus. F

2 *In superiorem verò locum, aut in exteriorem, nunquam.*

Cauum id, quod (vt retuli) in extrema ceruice lati scapularũ ossis situm est, in priorem partem spectat. quare vbi humerus in superiorẽ partem porrigitur, illius caput eo cauo prorsus toto recipitur. At, quùm cõmissuræ vniuersæ sex sint partes circunstãtes, superior & inferior, prior & posterior, exterior & interior, pars huius cõmissuræ exquisitæ superior tegitur carnosa parte illius musculi, qui, quùm literã Δ repræsentet, δελτοειδὴς à quibusdam noīatur: quà verò ad collũ inclinat, superiectum habet dorsum lati scapularũ ossis, quà id summum cũ iugulo coniungit. ab interiori parte obijcitur processus lati scapularum ossis, quẽ non nulli ab anchoræ similitudine vocãt ἀγκυρωειδῆ, alij à rostri figura κορακοειδῆ. Hic itaq́ꝫ prohibet, quo minus in eam partem articulus elabatur: in posteriorem quis nostrũ poterit concipere, quùm ibi latum scapularum os sit? Restãt quatuor loca non septa, in quȩ putare licet articulum erumpere, quorum oīum meminit: inferioris quidẽ initio libri, quùm inquit /articulum aũt lati scapularum ossis noui vno modo excidere, nempe in alam/: reliquorum verò trium nominatim, primò superioris, deinde exterioris, tertiò prioris. Consideremus igitur, quid de duobus modis dicat, quos aggressus est proximis verbis. G

3 *Non est tamen, quod contendere cupiam, excidat'ne an non, & si de eo non desit, quod dicam: sed in priorem partem elapsum, nec vidi vnquam, nec elabi posse existimo: censent tamen quidam medici in priorem partem plurimum excidere: decipiuntur autem maximè ijs, quorum caro circa articulum & humerum tabe consumpta est: siquidem in his humeri caput in priori parte prominens se ostendit. Ego quùm in eam partem procidisse articulum negarem, propterea & à medicis, & à vulgo, malè audiui: vnus enim habitus sum ignarus, cæteri que omnes periti, vix que persuadere illis potui rem ita habere.*

Exequutus duas partes, in quas excidit, superiorem scilicet, & exteriorem, testatus q́ꝫ ex vtrisq́ꝫ in neutram se vidisse articulum luxatum, quasi de vtráque pertractans adscripta nunc verba proposuit. Quod aũt postea ponit, cùm inquit /& si de eo non desit, quod dicam/ apertè videtur ad alteram propositarum partium referri: nam, si referri ad vtramque voluisset, non loquutus esset singulari numero /de eo/. An de solo exteriori loco intelligit, siquidem verba hæc ab eo loco proximè subijciuntur /& si de eo non desit, quod dicam/? Potest etiam (vt non nulli accipiunt) de vtroque loco id scripsisse, vsus antiqua loquendi figura, quasi ita scripserit /& si non desit de ea re, quod dicam/. Aiunt non nulli dari posse, scripturam hanc corruptam esse, cùm à primo librario non rectè fuerit descripta: &, quùm nemo deinde ausus fuerit ipsam corrigere, hactenus corruptam perseuerare. Nos autem in quodam exemplo ita scriptum inuenimus /& si non desit de ijs, quod dicam/ quùm aliquis non dubitarit aliter scribere, quàm alibi reperiretur. sed, siue de vtroque loco, siue de altero tantùm dicat (non est, quod contendere cupiam), operȩprecium nobis est vtrunq́ꝫ contemplari, quod attinet ad eius verba illo duntaxat adiecto, quòd verbo ἰχυρείω significauit contendere cupio: id enim nihil aliud notat, quemadmodum & verbum ὀψείω videre cupio: vnde Homerus deduxit vocabulum ὀψείοντες, significans cupientes videre, quùm inquit, τῷ ῥ' οἵγ' ὀψείοντες αὐτῆς ἐ πολέμοιο. Consideremus igitur causam, quamobrem ait nolle se aliquid dicere, & si non desit, quod dicat, primò intelligentes, quæ'nam sint, quæ dicere posset. Constat autem, si quid dicendum omnino sibi statuisset, ex partium natura inueniendum fuisse. partium autem naturam demonstrauimus ad vnguem in libro de ossibus, H

in eo,

A in eo,q eſt de muſculis incidendis,& in eo,qui de rõne incidẽdi corporis. natura.n.arteriarum venarũ neruorũ nihil ad hunc locum facit,quia caſus oẽs,vbi articuli excidunt,fiunt ac prohibentur & ob oſſium cõmiſſurã,& ob muſculos quibus illa comprehẽditur: ad quã rem nihil conferunt, aut prohibẽt venæ,nerui,& arteriæ. Ac ne longius à propoſito diſcedamus lati ſcapularũ oſſis articulus inter cæteros oẽs facillimè prolabitur,qm̃ vnius formę eſt,et ſimplex,non duplex,quemadmodũ qui in genu eſt: neq; varius,& nullo modo ſimplex, quemadmodũ qui in cubito: et qm̃ humeri caput grande eſt et ſine oblonga ceruice in ſinum parũ deſidẽtem conijcitur: femur verò caput paruum habet,et ceruicem oblongã,id verò cauum,quo recipitur,valde ſinuatum eſt,& altis labris cingitur. adde ꝙ in ſummo capite per validiſſimum ligamentũ ad ſuum cauum,quà maximè altum eſt,diſtinetur. Iure itaq; femur raro procidit,ſæpe humerus,vt qui neq; ligamentum habeat,neq; in altiori cauo ſe inſinuet. Neceſſe aũt eſt,cùm prolabitur,principio in eam partẽ moueri,in quam compellitur vi illius habitus,quo figuratur: vbi manere neceſſariò non poteſt,& ꝙ ſuopte nutu deorſum feratur,& ꝙ interdum prohibeatur anguſtia loci,ſiue ob oſſium proceſſus, ſiue ob muſculorum vires. Igitur lati ſcapularũ oſſis cõmiſſura ſuperiectum habet à ſuperiori parte ſummum lati ſcapularum oſſis,quà cum iugulo coniungitur.& ideo,quãuis in eam aliqñ arti-
B culus moueat,quùm ab oſſibus,quę ibi ſunt,non admittatur,ſtatim põdere inclinatum deorſum feretur: ab exteriori verò magis muſculis cõtinetur,preterquam ꝙ articulus deorſum naturaliter inclinatur. Interdum tñ violentus habitus,qui muſculos poſſit inter ſe diducere,poteſt in ſpaciũ, quod inter eos eſt,articulum compellere,quo deinde adſtrictus muſculis contineatur. atq; hac de cauſa dixit Hippocrates nolle ſe contendere,excidat'ne articulus humeri,an non. quatenus enim deorſum fertur,manere in priori parte nõ poteſt: diductis aũt muſculis (vt dictum eſt) nihil alienum videtur adſtrictum ibi contineri. Hęc adducere potuit de humeri capite luxato in alium locum,q̃ in alam: ſed,cùm id nunquam viderit,commẽtitias cauſas ſcribẽdas eſſe minimè credidit, vbiq; magis fide dignũ exiſtimãs, quod euidenter apparet,q̃ꝫ quod à ratione ducitur. Sic & quęcunq; ipſe ad curationem excogitauit,priuſquã nos doceat,experimẽto cõprobat: non ſicut nonnulli ex iunioribus medicis,q in ſcriptis de ratione medẽdi,nobis ea imperarũt, quæ ipſi nunquã antè ſunt experti. Sed & ipſe Hippocrates in hoc libro,quùm tractaſſet de ijs,quę ſpinę incidũt, Sect.3.t.50. ſubdidiſſet q; poſſe experimento redargui, quę ipſe excogitaſſet,inquit, Pulchra.n.hmõi monumẽta ſunt eorũ,q̃,cùm experti ſumus,ſine effectu inuenimus,et cauſarũ,pp quas parũ ꝓceſſerint. 274.g

4 C *Siquis carnem detraxerit ab ea parte,quæ ſuperiecta cõmiſſuræ humeri cum lato ſcapularum oſſe ad ceruicem intendit,& ab ea,qua ſitus eſt muſculus,qui verſus ſuperiorem partem extendit, & à chorda iuxta alam,& à iugulo ad pectus,humeri caput,quamuis prolapſum non ſit,in priori parte admodum ſe oſtendet. Naturaliter enim humeri caput in priorem partem prominet: reliquum verò oſsis humeri in exteriorem conuertitur.*

Βραχίων,quem humerum vertimus,dicitur ea totius brachij pars,quæ inter duos articulos ſita eſt (duos aũt articulos intelligi volo,& eum,qui ad latũ ſcapularum os,& eũ,qui ad cubitum eſt) ἐπωμὶς verò illa,quæ ſuperiecta cõmiſſuræ humeri cũ lato ſcapularum oſſe ad ceruices intendit, ὦμος enim grecè noĩatur ex tota cõmiſſura id, quod oculis ſubijcitur. nã quod lati ſcapularũ oſſis minimè ſe oſtẽdit, à poſteriori parte ſitũ eſt: ab inferiori oẽ id, quod apparet, quùm totũ brachiũ ſurſum porrigit̃. ala μασχάλη grecè nuncupatur. Pręfatus igitur Hippocrates, vbi in carne, q̃ humeri cõmiſſuram contegit,macies ſumma orit̃,caput humeri ita extans cõſpici,vt quibuſdã excidiſſe videat̃,docet vniuerſam eius naturã ex arte corporis incidẽdi,præcipiẽs,vt ſi quis aperte intueri ipſam velit,ab ea parte, q̃ ſuperiecta cõmiſſuræ humeri cum lato ſcapularum oſſe ad ceruicẽ intendit,carnẽ detrahat,hoc eſt,ſcalpello circũcidat,donec,quæ in cõmiſſura ſunt,oſſa nudentur: detrahat ſimiliter ab ea chorda,quæ iuxta alã eſt: terni.n.hic muſculi ſunt,primus à lato ſcapularũ
D oſſe ac iugulo orit̃,quẽ à ſimilitudine literę Δ vocãt δελτοειδῆ. Huius muſculi, quod carnoſum eſt,tegit vniuerſam cõmiſſurã: chorda in lõgitudinem tendit per os humeri,cui illigat̃ altera chorda grãdioris muſculi,qui à pectore incipiens cũ ſuperiori connectit̃,quà ſita vena eſt, quæ ſub ala ad cubitum procedit. Meminit ẽt huius ipſius,quùm inquit /& à chorda iuxta alam/: ſed,quùm ait /& ab ea qua ſitus eſt muſculus, q verſus ſuperiorẽ partẽ extẽdit/ potuit loqui de muſculo,qui Δ literã repręſentat,cuius,quod carnoſum eſt,operit vniuerſam cõmiſſurã. potuit ẽt muſculũ illũ intelligere,qui fertur ad priorẽ partẽ humeri,& à duobus capitibus ligamẽta valida hẽt,quorũ alterũ à lati ſcapularũ oſſis ꝓceſſu ãchorę ſili,alterũ à ſublimiori labro ceruicis eiuſdẽ oſſis,depẽdet.

5 *Verſatur humerus in cauo lati ſcapularum oſsis à latere, vbi brachium iuxta latus extenditur: at vbi totum in priorem partem porrigitur,humeri caput è regione caui lati ſcapularum oſsis collocatur, neq; amplius videtur in priorem partem excedere. Ergo,quod propoſitum eſt,nunquam vidi humeri caput in priorem partem promoueri: non tamen contendere velim, eò nec'ne promoueatur. Quùm humerus igitur in alam excidat, complures reſtituendi peritiam habent,quippe quùm multis excidat: callere autem omnes modos,quibus medici luxatum reponant, & qua ratione ipſis vtendum ſit,eruditi eſt. Tunc autem adhibere modum validiſsimum debes, cùm maxima vi opus eſſe intelligis: validiſsimus autem eſt, qui omnium poſtremus adſcribitur.*

Versari dixit ὁμιλεῖν, quod vocabulum grecè ferè mutuantur antiqui, non ad significandum, E colloqui, quemadmodum nunc pleriq; sed hac voce intelligunt inter se conuenire, & quasi vnà versari, quod ὁμοῦ εἰλεῖσθαι dicebant. quin & Homerus eodem modo id vsurpat in ijs, quæ scribit in clipeo appicta fuisse à vulcano, cùm inquit, ὡμίλεον δ᾽ ὥστε ζωοὶ βροτοί. Humerum itaq; à latere ait versari in cauo lati scapularũ ossis, vbi brachiũ iuxta latus extenditur, ὁμιλεῖν dicens versari, vt eo verbo significaret, simul esse, & ipsum contingere. At vbi (inquit) brachium totum in priorem partem porrigitur, humeri caput è regione sinus lati scapularum ossis collocatur, neq; cùm erectum maneat, videtur amplius in priorem partem excedere.

6 *Quibus humeri caput sæpenumero excidit, ipsi per se restituere possunt.*

In commentarijs quoque de fracturis ostendi articulos duabus de causis "frequenter vel leui occasione erumpere, aut enim ob ipsos sinus parum desidentes, atque ipsis labris resupinatos: aut ob humorem earum partium, quæ commissuram comprehendunt, ob quem laxantur, & facilè extenduntur. Adieci etiam articulos ijsdem de causis promptè restitui. quamobrem ab egrotantibus per se citra operam medici, reponuntur. A.l.4.f.5.t.1.c 1.477.g

7 *In alam enim conijcientes tubercula digitorum alterius manus, articulum ad superiorem partem adurgent: cubitum verò ad pectus adducunt.* F

Primus restituendi modus hic est, quùm seu æger ipse, seu medicus aliquis, humeri capiti digitorum tubercula subijcit, non quouis modo, sed à parte interiori, vt primò ad priorem partem caput humeri compellat, dein ad superiorem, ipsum'que è regione collocet sui caui. vbi (vt arbitror) musculi, qui commissuram complectuntur, ipsi subseruient, & efficiendi socij erunt. ipse enim ait in opere de fracturis, quod & nos in libro de motu musculorum, id proprium esse atque innatum musculis, vt in se ipsos contrahantur. non enim à se ipsis, sed quiescentes atq; ociosi, ab ijs, qui in contraria parte siti sunt, tendũtur. Hic musculorum motus humeri caput in alam luxatum non patitur in eodem loco manere, sed ipsum attrahit ad latus, dum expellatur, subijciatur'que ceruici lati scapularum ossis. Quocirca tria in restituendo sunt agenda, primò quidem in priorem partem impellendum est, deinde in superiorem, postremò in posteriorem: hoc siquidem necesse est quocunque modo quis reponere id tentauerit. Igitur, vbi partes, quæ commissuram comprehendunt, naturaliter madent, & laxæ sunt, humeri caput, vel leuiter intento brachio in priorem partem adducitur: at, vbi validę sint, valentius intendi debet. Quamobrem plures inuenti sunt restituendi modi, quorum omnium caput vnum est, quod ego retuli. spectat autem ad ea tria, quæ proposui agenda. inueniuntur hæc ex eo, quod maximè commune est & generale, positum quidem ab Hippocrate, demonstratum verò à nobis in libris de ratione curãdi: quod & nunc etiam docebimus, quantum poterit breuissimè, nempe ex ijs, quæ naturaliter habent, nihil esse corrigendum, siquidem ea nobis consilium est non tollere, sed tueri: quæ verò præter naturam sunt, propositũ est in naturalem statum restituere. necesse autem est id quod in antiquã sedem, vndè excessit, reuersurũ est, rursus idem iter facere, quod perinde est, ac si dicas, contrarium iter facere: nam ijs, qui Athenis Eleusinem proficiscuntur, iter contrarium non aliud appellari potest, quàm Eleusine Athenas, quanquam primum iter, quod fecerunt Athenis abeuntes, postremum est, vbi redeunt. Considerato igitur in singulis luxatis, vndè cœperit articulus expelli, quà processerit, & vbi constiterit. oportebit enim excidendi finem, principium esse reuertendi, atque inde rursus ad excidendi principiũ procedere. Ac ne longius discedamus in proposito casu, cùm humeri caput suo loco motum in priorem partem venit, ob pondus deorsum fertur, deinde in posteriorem partem ad latus vi musculorum ad se recurrentium contrahitur. cùm ergo reuerti ad suam sedem debet, inchoari à posteriori regione necesse est, tuncq; primò in priorem H partem impelli, postea sursum adduci: deinde, cùm situm est è regione sui caui, duorum alterum faciendum est, vel res tota musculis committenda, vel vnà cum ipsis attrahentibus adurgendum est. at, vbi rem musculis commiseris, inferiorem locum sine fultura ne relinquito: sustineri enim hîc re aliqua humerum oportet, ne, cùm musculi nõ dum sic confirmati sint, vt ipsum attrahant, deorsum feratur, priusquam ab illis in suam sedem adducatur. Ergo, cùm tria hæc itinera sint, optimum est, vnumquodque ad rectam lineam fieri, primò quidem in priorem partem, deinde in superiorem, tertiò in posteriorem. sæpe autem non sic, sed circa ceruicem lati scapularum ossis circunducentes humeri caput restituimus: cuius sanè generis est primus reponendi modus per digitos, vel ipsius hominis, vel medici. Eum modum appellat ‖ Hippocrates κατὰ περίσφαλσιν, qui citra noxam proficit in commissura humeri cum lato scapularum osse, quippe quæ nullum oblongum processum habeat, neque in capite humeri, ex toto enim rotundum est, neq; in labris illius caui, quo recipitur. Quibus itaque sæpe promouetur, necesse est commissuram esse laxam, & cauum exiguis labris contineri: atq; ea de causa ipsi per se ipsos articulum restituunt, quibus ita habet, integrę manus digitorũ tubercula in alã cõijciẽtes, sic, vt inter latus et humeri caput

Infra tex. 10. 253.g.

demittantur:

A demittantur: in quo caſu digiti vicem vectis præſtant, cùm tubercula in acutum deſinant ad effigiem ſummi cunei. hac igitur ſummitate facilè inter humeri caput, & latus inſeruntur. quòd ſi ibi ſemel admittantur, cùm facilè reſtitui poſſit ob humorem partium, quæ commiſſuram comprehendunt, digiti quidem ea parte protinus admiſſi articulum à latere in priorem partem reducunt. at cubitus, quùm ad pectus adducitur, humerum attollit: cúmque digiti ſimul interim impellant, & circunducant iuxta inferiorem & priorem partem commiſſuræ, humeri caput ad ſui caui oram aſcendit. quòd ſi ſemel eò fuerit compulſum, leui momento in ipſum cauum reuertitur: hic autem reſtituendi finis fuit.

A Digiti ſub alam coniecti.
B Caput ad ſummum humerum obiectum.
C Genua ad gibbum cubiti appulſa.

8 B *Eundem reſtituẽdi modum adhibere medicus poterit, ſi ſub ala ab interiori parte articuli prolapſi digitos demittẽs, à latere ipſum reducat: ſuum verò caput ad renitendum obijciat, quà iugulum cum lato ſcapularum oſſe cõmittitur: genibus iuxta cubiti iuncturam ad humerũ datis ad latus repellat. Expedit autem eum, qui reſtituet, manu ſtrenua eſſe: vel ipſe manibus & capite, quod dictum eſt, præſtet, alter cubitũ ad pectus adducat.*

A Digiti demiſſi ſub ala ab interiori parte articuli prolapſi.
B Caput obiectum, quà iugulum cum lato ſcapularum oſſe committitur.
C Alter cubitum ad pectus adducens.

C

D

Medici in reſtituẽdis luxatis quædam agũt, idiotis quoq; communia, id quod nunc faciunt in propoſito reſtituẽdi modo: quædam propriè adijciunt ijs, quæ communia ſunt. commune eſt medicorum pariter & idiotarum per digitos impellere, & humerũ attollere: ſed propriũ medicorum, caput obijcere homini, quà iugulum cum lato ſcapularum oſſe committitur, & humerum adurgere genibus ad imum eius datis. Obijcitur autem caput, ne homo ſequatur, quùm humerus digitorum impulſu in priorem partẽ adducitur: quæ primò fieri debent: tum tertiò genibus adurgendum, quod in eo tẽpore totius curationis, quæ per manum admouet̃, opportuniſſimè fit, quùm humeri caput à latere penitus reductũ, non protinus occurit ceruici lati ſcapularum oſſis, tunc enim neq; oportet articulum in priorem partem adducere, ſed in ſuperiorem compellere: quod optimè contingit, ſi quis imum humerum ad latus trudat, quatenus enim in interiorem atq; inferiorem partẽ fertur, eatenus, quod ipſi opponitur, in contrarias partes ducitur. At, vbi humeri caput in priorẽ ſimul & ſuperiorem venit, facilè reconditur. Sed, ſi nolit medicus genibus imum humerum adurgere, imperet alteri, vt ipſum ad pectus adducat. hoc ſupra oſtenſum eſt fieri ab idiota, quòd ſæpe articulus excidat, edocto qua ratione agendum ſit: ſed cui nunc primum excidit, non licet id efficere, niſi ſi generoſus eſt, atque aduerſis rebus non perturbatur: hic ſiquidem iuſſus à medico per ſe humerum excitabit.

9 *Reponitur item humeri caput, quùm brachium retrodatur ad dorſum: tum altera manu eminentia cubiti ſurſum compellitur, altera à poſteriori parte vrgetur articulus.*

A Cubitus ad spinam dorsi reductus.
B Manus gibbum cubiti sursum retorquens.
C Manus à posteriore parte ad articulum innixa.

Hoc restituendi modo magis circunducimus, ꝙ superiori, sed sub ipso etiam necesse est in tres partes articulũ agi, quæ tamen singulæ proprijs finibus non circumscribuntur: neque angulum efficit, quùm ex vna parte ad aliam transfertur, sed in orbem flectitur, perinde ac si anguli à quadrato retundantur. Quid autem accidat, quùm articulus in orbem agitur, circunduciturq; planè intelliges ex descriptione huius figuræ. E

Concipito caput humeri, quem articulũ lati scapularum ossis vocat, quùm primò agitur, ferri à latere ad partem priorem per lineam C D, inde sursum per lineã D B, postea in suum cauũ conijci, vbi A. ꝙ si ita feratur, non circunducitur: sed, si anguli D B quasi infringantur, non amplius per tres lineas rectas feretur, sed per vnam curuam. Sic itaq; circumactus humerus ad orã adducitur sui caui. ad quam vbi venit, modico impulsu in suam sedẽ reuertitur. Atq; hoc commune est omnium, quæ circunducendo reponuntur. id quod etiam euenit ei restituendi modo, quem nunc exprimit, siquidem brachio in posteriorem partem ducto ad spinam, quùm necessariò humerus sequatur, caput huius in priorem ac superiorem partem translatum circunducetur, primò circa inferiorem partem commissuræ, deinde circa priorem, donec ascendat ad oram sui caui: in quod, vbi coniectum fuerit, continebitur, tuncq; restituendi finis est. Quemadmodum autẽ in superiori modo restituendi, ne homo sequens in priorem partem conuerteretur, præcepit medico, vt capite obiecto summum lati scapularum ossis, qua cum iugulo committitur, retrò repelleret: ita nunc, ne in posteriorem partem conuertatur, contrarium imperat, vt scilicet manu obiecta à posteriori parte totius commissuræ, hominem in priorem repellat. F G

10 *Hic reponendi modus, atque is qui superius positus est, secundum naturam non sunt: circumagentes tamen in suam sedem articulum cogunt.*

Dixit non secundum naturam esse, eo quòd articulus ad rectam lineam non feratur, sed in orbem magis, vt ostensum est. qua in re periculum est, ne abscindantur processus aliqui. Propterea autem adiecit /cogunt/ vt vim eorum indicaret.

11 *Sed, qui per calcem reponere nituntur, propè secundum naturam cogunt.* H

Qua de causa hunc reponendi modum asserat propè secundum naturam esse, apertè intelliges, quùm ipsum vniuersum cognoueris: quod fiet, vbi, quæ subijciuntur, animaduertas.

12 *Hominem oportet humi resupinare, medicum verò ab ea parte, à qua articulus eruperit humi sedere, deinde suis manibus hominis brachium affectum prehendere, ac deorsum versus extendere, & calce in alam demisso, dextro quidem in dextram, sinistro in sinistram, in contrariam partem vrgere. Necesse autem est in sinum alæ rotundum aliquid demittere, quod ibi aptetur. maximè idoneæ sunt pilæ paruæ admodum ac duræ, quæ è corio ferè suuntur: nam, nisi tale aliquid indatur, non potest calx ad humeri caput peruenire: brachio enim ab inferiori parte extento, sinuatur ala, quoniam chordæ ab vtraque parte alam constringunt inter se aduersæ. Oportet autem aliquem ab altera parte eius, qui extenditur, sedentem, continere hominem ab integri humeri cum lato scapularum osse commissura, ne corpus ducatur affecto brachio ab altera parte extento: post, loro molli abundè lato pilam in alam conte-ctam excipere, cuius lori vtrunque caput alter extendat, qui à capite hominis sedeat, pede que eam partem repellat, vbi iugulum cum summitate lati scapularum ossis coniungitur. Pila verò, quantum maximè potest, intus conijciatur, atque ad latus, & à capite humeri recedat.*

Si quis

A Medicus ſuis manibus brachium affectum prehendens, ac deorſum verſus extendens.
B Eiuſdem calx in alam demiſſus, in contrariam partem vrgens.
C Aliquis ab altera parte ſedens, continens hominem ab integri humeri commiſſura cum lato ſcapularum oſſe.
D Lorum molle, quod pilam excipit in alam coniectam.
E Alter extenaēs vtrūq; lori caput, & pede repellens eam partē, quà iugulū cū ſūmitate lati ſcapularū oſsis cōmittit.

Si quis, quę ſic tradunt, non intelligat, huic opus eſt nō verbo exponere, ſed agēdo rē monſtrare. atq; idcirco mihi placet, quemadmodū ſupra retuli, librum ipſum Hippocratis ſæpius legi, verbis diligēter conſideratis, atq; adhibito omni ſtudio, vt quod proponit, intelligatur. Equidē tibi, vt quæ ab Hippocrate ſcripta ſunt tenēti, cauſam adijciā, quāobrem hunc reponēdi modum propè ſm naturam eſſe affirmet, quos'que ſuperius poſuit, tanquam non ſecundum naturam reprehendat. Primò quidem hic reponendi modus humerū extendit, quod neuter ex ſuperioribus præſtitit, quāobrem à quouis meritò laudetur. nos enim ad quem vſum intentio adhiberetur, extendendum'q; perpetuò eſſe, antequam reſtituere aut componere tentemus, in opere quoq; de fracturis oſtendimus. Deinde, in hac curatione calce homo retrò repellitur, ne ſequatur, quùm brachium attrahitur. Hæc itaque duo agētes in diuerſa contendimus: loro quidem circa alam iniecto hominem in poſteriorem partem ducimus, pede in priorem repellimus. patet autem eundem eſſe, qui vtrunque efficiens in diuerſa contendit. Hæc in propoſito reponendi modo ſecundum naturam adhibentur. ſed, quùm impulſus abſit, à conuenienti modo recedit, eò ꝙ nequeat exigua pila inter latus & humeri caput penetrare, ac multò minus etiam calx. At, vbi eò nihil indatur, quomodo impellemus? vbi non impellamus, neque reponere ſecundum naturam poterimus.

13 A.l.4.f.5.t.1.c.2.479.a *Eſt" et alius reponēdi modus, quo ſuper ſummū humerū alterius hominē collocāt: Maior āūt eſſe neceſſariò is debet, ſuper quē collocatur: hic āūt apprehenſo brachio laborantis ſummū humerum ſuum excitatum alæ hominis ſubijciat.*

A Homo collocatus ſuper ſummum humerum alterius.
B Maior, ſuper quem collocatur.
C Leuis puer à poſteriori parte appenſus.

Primus reponendi modus, quē poſuit, per digitos fuit, ſiue ægrotantis, ſiue medici: alter per calcem: tertius eſt, quem vocāt διὰ τȣ̃ κατωμισμȣ̃, eo ꝙ Hippocrates dixit, ὥ κατωμίζουσϊν ἐς ἄνθρωπον, quùm ſignificare voluit eum modū, quo ſuper ſummum humerum alterius hoīem collocant. Quomodo autem hoc fiat, ipſe apertè docuit, quùm præcepit, vt qui ſuper ſummū humerum collocaturus hominem eſſet, ſuis manibus prolapſum ipſius brachium prehēderet, atq; ita ſummum humerum ſuum attollens in hominis alam conijceret, vt cauum, quod in ea eſt, eiuſmodi eminentiæ locum præſtaret.

14 *Poſtea conuertatur, quaſi ſedili velit inſidere, eò ſpectans, vt ſummo ſuo humero æger ala ſuſpendatur: ipſe verò ſe ipſum ab eo humero magis excitet, quàm ab altero, ſuſpēſi'q; humerum ad ſuum pectus quàm celerrimè adducat. Ita verò figuratus concutiatur, quùm hominē ſuſpenderit, vt reliquum corpus in contrariam partem inclinetur, atq; humerus contentus. Quòd ſi homo leuis admodum fuerit, appēdatur ei à poſteriori parte leuis aliquis puer. Hi reſtituendi modi omnes ad palæſtram ſunt aptiſſimi, quoniam luxata ibi, vt reſtituantur, nullū aliud machinamentum deſiderant, quibus alibi vti ēt conueniet.*

Υποςρέφαι dixit verbum /conuertatur/ ſignificare volens, ſummum humerum, ſuper quem

homo collocatur, conuerti, sicut quando ad sedile accedimus, vt illi insidamus. Ægrotantem verò, quùm ab humero pendebit, constat à tergo eius, super quem collocatur, suspendendum esse. hac siquidem via in contrariam partem ducetur, atq; brachium, quod à fronte trahitur. Quòd si leuis fuerit, qui suspenditur, appendi leuem puerum præcipit, vt grauius reddat pondus, quod tendit in partẽ contrariam. vult etiam concuti articulũ humeri ipsius ęgrotãtis ab eo, super quem collocatur, vt è regione suę sedis constituatur. sæpius enim diximus vbi articulus ita collocetur, facilè recondi: quùm nobis etiam nihil impellẽtibus, musculi, quod expedit, efficiant. E

A Pistillum molli fascia inuolutum sub alam intrusum.
B Brachium ad pistillum porrectum ac detractum.
C Alter manibus ceruici circumiectis deorsum compellens.

15 *Sed & qui super pistillũ cogunt, propè secundum naturam restituunt. Inuoluatur autem pistillũ molli aliqua fascia, minus enim elabitur: atq; inter latus & humeri caput demittatur. Quòd si pistillũ breuius fuerit, homo alicubi sedeat, sic, ut uix nÿcere humerũ super pistillum possit. Ferè aũt pistillum adhiberi lõgius conuenit, sic, ut homo stãs penè ex eo pendeat. Deinceps humerus et brachiũ iuxta pistillũ extendatur, corpus verò alter in alterã partẽ adurgeat, manibus ad collũ datis iuxta iugulũ.* F

Atq; hi etiam, quatenus in diuersa contendunt, ẽm naturam reponũt: quatenus verò humeri caput (vt in sequentibus ostẽdit) pistillo circunducitur, à reponendo ẽm naturam absunt. quę aũt hic scribit, singula in aperto sunt.

16 *Hic reponendi modus moderatè secundum naturam est: ac restituere articulum potest, si rectè adhibeatur.*

Hunc modum ẽm naturã esse affirmat moderatè, quod significauit verbo ἐπιεικέως, quẽadmodũ et homo moderatus ἐπιεικὴς grecè dicit. putarũt non nulli verbũ ἐπιεικῶς vsurpari ꝓ maximè, atq; idcirco (vt opinor) ĩ principio G huius orationis remouerunt dictionẽ /propè/ ita scribẽtes /sed & q super pistillũ cogunt, ẽm naturã restituũt/. Debuerunt aũt, ẽt si Hippocrates id non monuisset, ꝑ se intelligere, cuius rei hunc reponẽdi modum in sequẽtibus accusset. accusat enim, quùm inquit /licet. n. pistillo humeri articulus inhęreat, periculũ est, ne corpus in hãc vel illam partem labat/: ac proptereà ait eũ modum, q per scalã adhibet, meliorẽ esse. Modus igit, qui pistillo vtit, ad summũ perfectiõis nõ accedit. quare neq; verbo ἐπιεικῶς /maximè/ significat: magis. n. eum probat, qui ꝑ scalã est: magis itẽ eũ, qui per spatham habẽtẽ in summo capitulũ rotundũ ac leniter cauũ. H

A Rotundum quoddã scalæ gradui alligatum.

17 *Quin & alius quidam modus est per scalam adhuc melior: quandoquidem tutius suspensum corpus nõ magis in hãc, quàm in illam partẽ, inclinabitur. Licet enim pistillo humeri articulus inhæreat, periculum est, ne corpus in hanc vel illam partem labatur.* A.I. 4. f. 5. t. 1. c. 2. 479. c

Quintus hic est reponẽdi modus. ob quam verò causam vtilior sit, quàm qui positus est quarto loco, apertè ipse exposuit.

18 *Alligandum autem est super gradum rotundum aliquid, quod alæ sinui conueniat, vt humeri caput in suam sedem compellatur.*

Ex eo ipso ligno, ex quo gradus conficit, tale quidpiã extat initio protinus, quùm scale machinamẽtũ paratur, quo nos ẽt frequẽter vtimur.

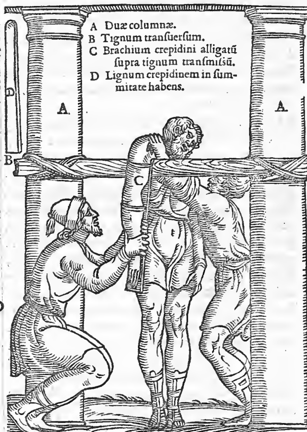
A simile autem est ligno, quod proximè subdet, quod summum habet capitulum rotũdum ac leniter cauum, vndè apud recentiores medicos ferè omnes grecè ἄμβης nomen inuenit. cõsueuit autem illis organis adijci, quæ erecta collocantur: cuiusmodi est organum tum Andreę tum Fabri. Neutrius autem structurã adscribere nunc oportet, posita enim est à sexcentis architectis iunioribus, quà de organis scribunt. nobis autem institutum est Hippocratem explanare, qui ad omnia validissimè in contrarias partes, seu extendenda, seu impellenda, eo machinamento vtitur, quod scamnum appellatur.

19 *Inter omnes reponendi modos hic præstantissimus est. Lignum accipitur ad summum quinos vel certè quaternos digitos latum: crassum verò binos, aut etiam minus: longum cubitos duos, vel paulo breuius: quod ab altero extremo rotundum sit, angustissimum ac maximè tenue: in summo capitulum rotũdum ac leniter cauum habeat, parumq́; extet ab vna parte, non quidem versus latus, sed versus humeri caput, vt huic subiectum, alæ iuxta latus accommodetur. Summo item ligno, vel linteum, vel mollis habena agglutinatur, vt mitius sit: deinde caput ligni in alã demittitur intrò quantum potest inter latus & humeri caput: brachium totum super lignum extenditur, alligaturq́ue paulum infra humeri caput supra cubitum, & supra manum, vt quàm maximè immobile sit. Est autem maximi momenti extremum lignum vltra humeri caput in alam intimè indere.*

B Sextum reponendi modum, quem potissimum laudauit, hic docere ingreditur, apertè exponens structuram ligni, cuius extremo superimpositum est capitulum rotũdum ac leniter cauum. Hoc quia simile est labro, quod græci vocant ἄμβωνα, medici totum lignum ἄμβην appellant. tale siquidem labrum est, quale videmus in ollis conuersum in interiorem partem, versus cauum. vndè quidam comicus, vt per iocum morderet, dixit quendam ollarum ἄμβωνας delingere. Attici igitur masculino genere ἄμβωνας, Iones fœminino ἄμβας, huiusmodi labrorum figuras appellant. Commodissimè autem capitulum hoc demittitur inter latus atque humeri caput, vtilissimumq́ʒ est ad impellendum, quùm firmiter, quod gibbum est ex humeri capite, excipiat. In vniuersum autem singula ipsius verba plana sunt.

20 *Post hæc tignum transuersum inter duas columnas bene alligandum est, superq́ue id brachium cum ligno imponendum, ita, vt ab vna parte brachium sit, corpus ab altera, sed tignum iuxta alam: dein ab altera parte circa tignum attrahendum brachium cum ligno, ab altera reliquum corpus. Vinciatur autem transuersum lignum sublime, vt reliquum corpus suspensum imis pedibus sit. Modus hic reponendi capitis humeri præstantissimus est: iustissimè enim impellit, modò lignum retrò magis, quàm humeri caput, demittatur: iustissimè item in contrarias partes inclinat, osq́ue humeri tutum seruat. Vbi casus quidem recens sit, articulus citius opinione reconditur, prius item, quàm extentus videatur.*

C

Columnas constat ab ipso στύλους appellari. tignum verò transuersum, quod ab vna columna ad alteram peruenit στρωτῆρα.

21 D *Sed & quæ iam diu exciderunt, hoc tantùm modo reponi possunt, nisi tempore caro in cauum venerit, atque humeri caput locum sibi tritum fecerit, in quem veniat. Vbi autem luxato humero malum ita inueterauerit, hac via arbitror posse restitui: nam quid non moueat iustus impulsus. manere tamen suo loco non puto, sed prolabi, vt consueuit. Idem efficies, si super gradum vim adhibeas, hac reponendi ratione vsus.*

Locum tritum & callosum nominauit τρίβον, quem efficit humeri caput, quod adstrictum diu continetur in ea parte carnis, quæ iuxta cõmissuram est, in quam fortè à principio erumpens constitit. κοτύλην dixit cauum cõmissurę, quod (vt dictum est) super insidet extremæ ceruici lati scapularum ossis. Plerunq́ʒ aũt tam ipse, quàm alij medici, κοτύλας appellant alta caua ac magnis oris septa: sed nunc iure suo mutuatus est hoc vocabulum ad significandum cauum, in quod proxima caro cõijcitur, quùm articulus luxatur: & locum occupat, in quo humeri caput antè recipiebatur.

Igitur & propterea, quòd ipse sinus capitis humeri obstructus est: & propterea, quòd locus, in E quem venit, occallescens, sinus vicem præstat: fit, vt, si quando reponatur, contineri non possit: cùm caro, quæ iuxta erat, sinum præter naturam occupet, & ea, quæ ossi locum facit, occallescens commissuræ sinum referat.

A Sedile thessalicum.
B Ægrotus in latus collocatus in sedili.

22

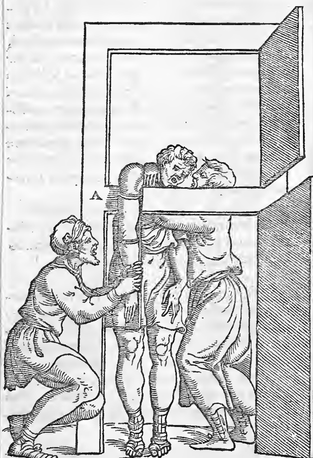

Satis que omnino fuerit, si recens adhuc vitium sit, super magnum sedile Thessalum vim adhibere. Sed parari lignum conuenit, quemadmodum dictum est, atq; hominem in latus conuersum sedili insidere, brachio cũ ligno super eam partem sedilis iniecto, cui sedentes dorso inhærent: atq; ab vna parte corpus attrahere, ab altera humerum cũ ligno. Idem quoq; facere licet super fores bipartitas. His aũt vtendum est, prout præsto sunt.

Sedilis quondam hæc figura fuit potissimũ F in Thessalia, vt ad rectam lineam attolleretur ea parte, cui sedentes dorso inhærẽt, super quã adhiberi voluit vim in diuersa extendẽdi, quẽadmodum antè super tignũ docuit. Verùm, quomodo collocare languentem super sedile oporteat, ipse apertè explicauit.† Idem efficiẽt fores bipartitę, si super eas vis adhibeatur. Inueniuntur aũt huiusmodi fores, in quarũ medio interiectum est lignum firmũ, quale paulo antè dixit tignum inter duas columnas. ex his foribus altera ab inferiori parte aperitur, à superiori altera, atq; hac de causa bipartitas fores vocauit, quasi duplicem quandam duas in se continentẽ paruas. Docet igitur prolapsum G humerum super lignum inter duas fores sitũ imponi, vt intentio in diuersa admoueatur.

† 23 textus in ãtea impressis.

A Ianua biformis.

De Humero iis modis prolapso, quos Hippocrates non vidit

Testatur quidem Hippocrates humeri caput prolapsum in alam dũtaxat se vidisse: quidam verò ex recentioribus medicis scribunt, in alias quoq; partes excidere, vt in quas etiam prolabi possit: nos autem quinquies hactenus eiusmodi casum nacti sumus, semel in Asia, Romæ quater, nec sæpius arbitror Romæ accidisse, quoniam medici omnes, vt me consulerent, quæ præter opinionem euenirent, mi- H hi ostendebant. Quater igitur procidit, ac semper in priorem partem. erat autem discrimen, eo, quòd nunc magis ad commissuram accedebat, nunc ab ipsa magis diducebatur in longitudinem, vel latitudinem membri. Mirabar autem quodãmodo, qui fieret, vt Hippocrates hoc nunquam viderit: ex recentioribus verò vnus dicat semel se vidisse, alter bis: nemo autem ità sæpe, sicut nos hactenus conspeximus, & fortè rursus etiam conspiciemus. Existimamus autem nõ casu, sed ratione, id nobis accidisse, vt deinceps ostendemus. In Asia nostra primùm inspeximus humerum ita prolapsum, quùm Smyrnæ adhuc à præceptoribus erudiremur (est autem hæc vrbs multo maior illa, cuius vbique meminit Hippocrates) vt qui ibi plurimum essemus. Post trigesimum & secundum

A annum Romę degimus: quam vrbem tot homines habitant, vt Polemo rhetor eam celebrans dixerit terræ habitatæ compendium. Quod autem quater hactenus eiusmodi casus euenerit, patere planè potest, eo ꝙ omnes medici (vt posui) mecum cōmunicarent, quæcunq; præter opinionem nacti essent. ac non modò Romę nihil me latere huiusmodi potuit, sed neq; in portu, atq; in proxima vrbe, quam Hostiam nominant, quùm omnibus amicis vterer, quicunq; illis locis medicinam exercerent, quę & ipsa frequētissima sunt. At vrbes, quarum meminit Hippocrates, vbi diutius egit, non plures incolunt, q̃ Romæ vicum vnum. nihil ergo mirum, si in frequentissima vrbe plures incidunt in idem malum. Illud præterea experientia discens, ductus sum ad causam inueniendam. non nullis enim palęstra, non nullis medicorum opera, visus est articulus eo modo excidere. nam duo quidem ex ijs, quos vidi, articulum in alam venisse mihi retulerunt: medicis autem imperitè vrgētibus, musculorum complexu arctè contentum fuisse secus ac principio apparuisset. Quocirca, si Romæ has duas causas præter hominum frequentiam adijcias, requires, non quidem cur tot nactus sim, quibus humeri articulus ita prociderit, sed cur non plures. Hippocratis enim sęculo medici optimè artis præcepta discebant, atq; ea pręsertim, quæ ad huiusmodi manus operam pertinent: ea nunc à medicis, vel nullo modo addiscuntur, vel certè exiguo tē-
B poris spacio: deinde palęstræ vsus mirum in modum increuit, vbi eius magistri mēbra varijs modis contorquent, atq; peruertunt. Requires igitur (vt dixi) non cur tot, sed cur in tot hominum millibus non plures viderim, quos magistrorū numerus in palęstra, & inscitia medicorum, in huiusmodi noxam compulerit. Restituuntur autem luxata hæc ijsdem consilijs scilicet extēdendo, impellendo, & collocando. Non conuenit autem ita impellere in hoc casu, sicut quando in alam articulus eruperat. ibi enim opus erat articulum primò in priorem partem, deinde sursum, adducere, dum collocaretur è regione sui caui: nunc autem, quùm penitus in priori parte commissurę sit, siue in interiorem, siue in exteriorem partem adstrictus à musculis inclinetur, impellere ipsum oportet ad contrariam regionem. in quo faciendo periculum est, ne ipse deorsum lapsus à musculis in alam trahatur. quam rem in diuersa extendētes pręcipuè vitamus. Nō est autem ab re, dum in diuersa contenditur, locum sæpire, qui sub ala est, quod nos Smyrnæ fecimus, ad articulum in priorē partem elapsum. Accidit autem in palęstra, quùm brachium cuidam à luctante duplicaretur, sub quo modo potissimum articulus in priorem partem prorumpit. nos verò homine resupinato intentionem in contrarias partes adhibuimus similem illi, quæ per calcem fit, quodam à posteriori parte sedente, ac loro lato sub ala iniecto, sinu aliqua re prius cōpleto. Nos (vt diximus) ar-
C ticulum è musculis, quibus adstringebatur, expellentes, dein remissa intētione siuimus attractū à musculis in se ipsos recurrentibus in suum locum reponi. Hic igitur promptè restitutus est, in palęstra enim protinus curationem aggressi sumus, satis q́; fuit affectum brachium à nobis ipsis extendi, non secus, atq; in eo reponendi modo, vbi calce vtimur, interdum etiam extendendi causa laqueum inijcimus. fit autem laqueus ex ijs, qui facultatem habent extendendi æqualiter, qualis est duplex Carchesius, qui ex duabus habenis cōficitur. Sed, vbi iam diu procidit, opus fuit scamno Hippocratis, quod ipse in sequentibus tradet. Hæc de articulo prolapso. pergamus iam ad ea, quæ tractat de corporum varietate, quibus magis aut minus humeri caput elabitur.

24 *Illud" autem ignorare non oportet, quòd in luxatis facilè restituendis, naturæ à naturis plurimum differūt, & multùm cauum à cauo distat: nam hoc quidem facilius, illud verò minus facilè superatur: multum etiam discriminis est inter eos, quibus neruorum coniunctio laxa est, & quibus tenta.*

A. li. 4. f. 5. t. 1. c. 1. fol. 477. g

Cùm sermonem de restituendo absoluerit, causam docere incipit, quamobrem non nullis facilè quiuis articulus excidit, ac sine magno negocio reponitur, non nullis contrà rarò excidit, sed magno negocio restituitur. qua in re nos suprà & ossium commissuras causati sumus, &
D superiniectos musculos valentes, aut laxos.

25 *Quibusdā. n. hoībus humor in articulis est propter adiūctos neruos, si natura laxi fuerint, et extēdi facilè patiātur. Cōplures aūt uidere licet ita humidos, vt ubi velint, sine dolore articulos sua sede moueāt, atq; itē sine dolore restituāt.*

Commutasse mihi sermonem videtur, quùm neruosa corpora laxiora fiant ob humorem hominis naturalem: at non propterea ꝙ laxiora sint, idcirco humor sit in articulis: cuius oppositum indicant Hippocratis verba. Videtur autem mihi voluisse neruosa corpora propter humorē hominis facilè plurimùm extendi, non tamen hoc sua oratione assequitur, sed particula /propter/ abusus lectorem adducit ad intelligendam causam.

26 *Differunt etiam inter se corporis habitus. Quibus enim membrum boni habitus est & carnosum, articulus minus excidit, & ægrius reponitur: quibus quàm soleat tenuius est & minus carnosum, magis elabitur, & facilius restituitur: cuius rei indicio sunt boues, quibus femur suo cauo magis erumpit tunc, quùm ipsi emacrescunt: emacrescunt autem boues maximè vltima hyeme. Tunc igitur maximè his articuli luxantur, modò quid tale in medicina scribere conueniat, sed certè conuenit.*

Naturæ atq; articulorum differẽtiæ, ſub quibus ipſi, ſeu promptè, ſeu vix procidunt, & reuertuntur, duæ ſunt: quas ſępius receſui, cùm in ſuperioribus habeãtur. Illis non nunquam tertia accedit, quam nunc exequitur, à craſſitudine vel macie corporis orta, quam σχέσιν id eſt habitũ, dicunt. hoībus enim, quo habitiores efficiũtur, eo articuli ægrius excidunt, ac reponuntur, q̃m carnis copia vndiq; conſtringuntur: contrà ijs, qui emacreſcunt, relaxat̃ cutis eius carnis, quæ cõmiſſuram cõplectitur, parum q; prohibet, quo minus articulus excidat, & reuertat̃: nec quidquam deterius agitur cum his, qui natura graciliores ſunt, ꝙ cum his qui pleniores, oſtẽdimus.n.in libro de temperamentis graciliorem eſſe naturæ ſicciοris, pleniorẽ magis madere. Quocirca muſculi, quùm gracilibus robuſtiores ſint, cõmiſſuram coarctant: plenioribus caro, quatenus magis abundat, adſtringit id, quod articulũ ambit: quatenus aũt mollis eſt, facilè peruertitur, quùm rotundorum oſſium, quę ſua ſede mouent̃, capita admittat, ſic, vt vtriq;, quod ad articulos excidentes attinet, ęquales ſint. Si quis tñ habitior aliq̃n emacreſcit, facilius huic articuli elabunt̃, ac rurſus reconduntur, tunc, ꝙ anteà: non ſecus etiam, ſi quis natura gracilis, carne impleatur, ei vix procidit, atque ægrè reuertitur. Quam rem comprobat per ea, quæ in bobus apparent, ita apertè loquutus, vt nulla explanatione opus ſit, niſi alicubi in vno, vel altero vocabulo, quæ à me notabuntur. E

27 *Rectè enim ſcripſit Homerus ex omni pecore boues tempore hoc maximè pati, atque inter boues, qui arant, quùm hyeme laborent: his igitur maximè articulus excidit, quoniam maximè extenuantur. Namque aliud pecus paſcere exiguas herbas poteſt: bos non item, priuſquam grandiores fiant. Aliud enim pecus tenuem habet labrorum prominentiam, tenues item malas: bobus contrà labrorum prominentia craſſa eſt, malæ item hebetes & craſſæ, atq; idcirco exiguis herbis non poſſunt eas ſubijcere.* F

Pecus πρόβατα nunc dixit, ſignificare volens vniuerſum pecus, quemadmodum & in libro de morbo comitiali, vbi ad verbum legitur Ουκ ἔςιν ἄλλο πρόβατον ὐδὲ ἢ βόες καὶ αἶγες. Simile quid apud poetam legitur, vbi ait,

-Πολλά τε οἱ πρόβατά ἔςι. Vult enim ſignificare gregem pecudum armentum q;, quam vocem è maioribus multi ſimiliter vſurparunt.

28 *Verùm animalia, quæ ſolidi pedis ſunt, vt potè quæ vtrinque ſint dentata, vellere poſſunt, & exiguis herbis dentes ſubijcere, gaudent que eiuſmodi herba magis, quàm grandiori. Omnino enim melior eſt ac firmior exigua herba, quàm quæ grandis eſt, antequam ad maturitatem veniat: ac propterea ſcripſit,*

Sicut quando redit gratum ver bobus, in orbem

Crura quibus vertuntur- quoniam grandior herba iucundiſſima illis videtur. Sed & bos natura hunc articulũ laxiorem reliquis habet, atq; ea de cauſa pedẽ circũuoluit magis quàm cætera animalia, præſertim ubi macie ſenio q; confectus ſit: quas ob res oẽs boui maximè prolabitur. Plurima de ipſo ſcripta ſunt, quoniã hæc fidem faciunt eorũ omniũ, quæ propoſita ſunt. Sed, ut eò reuertatur oratio, unde digreſſa eſt, gracilibus magis prolabitur articulus ac citius reponitur, q; ijs, qui bono habitu ſunt: minus q; inflãmatione tentantur madẽtes ac graciles, q; ſicci et carnoſi. G

Vellere Hippocrates σαρκάζειν dixit, quo vocabulo nõ nulli ſignificari volũt, labra vehementer inter ſe coniungere, ſic, vt herbæ partem auellant: alij inferioribus dentibus cũ ſuperiori labro idem efficere, nam qui derident (σαρκάζοντες gręcè dicuntur) dentibus labrum mordẽt. Verùm illi quidem ſuperioribus dentibus mordent labrum inferius: animalia verò, quæ ruminant, cùm inferiorem tantùm dentium ordinẽ habeant, eo ad mordendum vtuntur. ac propterea accipiũt alij vocabulum σαρκάζειν in illis, quę dentes inter ſe committunt, q̃m, quæ carnem vorant (σαρκοφαγοῦντα vocantur) tam ſuperioribus ꝙ inferioribus dentibus vtuntur. atq; his videntur fauere verba Hippocratis, quùm σαρκάζειν dixerit, non de ijs, quæ ruminant, ſed de ijs, quæ vtrinq; dentes habent, quę ἀμφώδοντα gręcè nuncupant̃. Hęc quidem paſcere exiguas herbas poſſunt, cuiuſmodi ſunt equi, aſini, muli: at ex ijs, quæ ab vna parte tantùm ſunt dẽtata, illa duntaxat, quibus labri prominentia tenuis eſt. atq; idcirco inter animalia, quę herbis veſcuntur, ſoli boues hyeme paſtu indigent, q̃m nequeunt exiguam herbam aut σαρκάζειν, id eſt dentibus abſcindere, aut labris præhendere: boues.n.non habent labra ita tenuia, vt exiguam herbã circũplicare atq; comprehendere poſſint, quemadmodum & capræ & oues. Hęc tria animalium genera multifidos pedes habent: ſed ſolidi pedis ſunt, quæ vtrinq; ſunt dentata. appellantur autem græcè μώνυχα contracto vocabulo, vt aſſerunt, qui nominum interpretationem excolũt, à dictione μονώνυχα, eo ꝙ vnum vnguẽ habeant, gręci μόνον ὄνυχα dicunt: ſolidipedum.n.pedes extremi vnguibus hominis reſpondent. /Minus q; inflãmatione tentantur/. quùm facilius articulus excidat, ſequitur, vt ſimiliter recondatur: quo fit, vt nulla vel certè ꝙ minima inflammatio ſuperueniat. namque, vbi magna vi procidat, ac reuertatur, muſculi dolore vexantur, quem ſubſequitur inflammatio. H

29 *Minus q; in poſterum articulus alligatur. Atqui, ſi citra inflammationẽ mucci iuſto plures fuerint, idcirco etiam facilè procidet. Ferè autem circa articulos mucci redundant magis in gracili, quàm in pleno.*

Quod inquit /in poſterum/ referri poteſt ad duo tempora, & ad id, quod repoſito articulo pro

ximum

A ximum est, cùm inflammatæ partes curantur, & ad id, quod deinceps citra molestiam insequitur. eo quidem tempore, quod reposito articulo proximum est, vbi inflammatio sit, articulus ab ipsa cõstringitur, quod ipse etiam narrauit: post curationem à validis eiusmodi hominum musculis, et à quadã duritie, quã musculis ingens inflãmatio relinquit, articulus quasi vinculo coarctatur.

30 *Sed & caro quoque gracilium, qui arte non fuerint rectè extenuati, muccosa magis est quàm eorũ, qui pleni sunt. Vbicunque autem mucci cum inflammatione sunt, inflammatio articulum illigat: ac propterea non admodum elabitur, vbi mucci redundant: qui lapsurus vtique fuisset, nisi locum vel ampliùs, vel minus, inflammatio occupasset. Qui reposito articulo, partibus, quæ iuxta sunt, nulla inflammatione affectis protinus humero vti sine dolore possunt, hi nulla cura sibi opus esse arbitrantur: sed medici officium est præsagire contra eorum opinionem, siquidem his rursus prolabitur, magis quàm quibus nerui inflammatione tentantur. Hoc in omnibus articulis ita habet, & præcipuè in commissura humeri cum lato scapularum osse, ac in genu, namq; hi præcipuè luxantur. At quibus nerui inflammatione vexantur, humero vti non possunt, dolore enim prohibentur, atque inflammatione extendente. His itaque mederi oportet cerato pannisque, & multas fascias circumdare: tum lanam mollem ac mundam in alam subiicere, donec id cauum compleatur, vt vinculum fulciat, & articulum sustineat. Continere autem humerum oportet, plærunque in su*B *periorem partem conuersum: sic enim fiet, vt humeri caput longè collocetur à loco, in quem proruperat. Conuenit autem humeri articulo deligato humerum ipsum ad latus deuincire, fascia in orbem circa corpus porrecta.*

Quicunq; seu fame, seu obsidione, seu luctu, seu mœrore, siue etiam cibi fastidio, alimenti nõ satis sumentes extenuati sunt, caro non statim siccescit, sicut illis, qui arte rectè sunt extenuati: sed ferè in omnibus propositis casibus madentior efficitur, quibusdam tũc ob inopiam liquatis. Magis adhuc tabescunt, qui in mœrore sunt, quem græci poetæ μελεδῶνα idcirco dicũt, quasi membra edat, deuoret q;. sub hoc itaq; adeps omnis tabescit, & quęcũq; caro mollis ac recens cõcreuit. Sed, vbi medicus de industria corpus aliquod extenuat, p ea, quę excogitauit, moliri id cõtendit: deinceps frictione vtitur, quo tpe opus est, si quid liquatur, exhaurire vel per sudorem, qui sensui subiicitur, vel per expiratione͂, quæ non sensu sed ratione percipit̃. Ad hęc par est ipsum esculenta & poculenta nõ temerè dare, sed conari per hęc, vt quęcunq; educe͂da sunt, benè exitũ habeãt, non modò quæ per deiectiones, sed & quæ per vrinã. eo enim pacto, si quis in corpore humor liquaretur, vndiq; extra corpus efflueret, nam, vbi in corpore maneat, tpe muccosas carnes efficit. Quodcunq; igitur tenue omnino ac seri naturã habens liquatur, effertur: & per expiratione͂, quę sensu non cõprehenditur, magis q̃ alio modo, discutitur: tantum autem subsistit id, quod aliqua- C tenus crassum est, quod tempore glutinosum efficitur, & à muccis non abhorret.

31 *Necesse est insuper humeri commissuram sensim molliter q́ue perfricare. Opus autem medico est multarum rerum & frictionis etiam experiente: siquidem ab eo, quod eodem nomine appellatur, non idem effectus oritur: potest enim frictio laxiorem articulum illigare, & iusto duriorem soluere. Verùm de frictione alibi pertractabimus. Ergo hanc humeri commissuram conuenit mollibus manibus perfricare, tum leniter, quod alioquin vtile est.*

Efficit frictio sensim molliter q; adhibita, ne quę remaneãt inflammationis reliquiæ. variè autem procedat, oportet, modò manus à superiori parte deorsum, modò ab inferiori sursum ferant̃: deinde obliquę non solùm ab inferiori parte sursum, sed à superiori deorsum: post hæc in orbem, & quasi transuersę à dextra in sinistram, & rursus à sinistra in dextram, vt musculorum fibræ oẽs molliantur. Maiores enim gręci ad frictionem significãdam mutuati sunt vocabulũ ἀνατρίψεως pro τρίψεως. at nolim tibi persuadeas (quemadmodũ non nulli existimarunt) Hippocrate͂ velle manus in perfricanda humeri commissura ferri ab inferiori parte sursum, ꝙ τρίψις frictionem, D ἀνὰ sursum significet: nam verbum ἀνατρίβειν vniuersum frictionis genus exprimit, non eã duntaxat, quę ab inferiori parte sursum procedit. quod & ipse indicauit, quùm inquit, /sed de frictione alibi pertractabimus/ vbi frictionem ἀνάτριψιν vocauit. non enim pollicetur se de vna specie tractaturum cęteris omnibus omissis. Sed in libro etiam de ‖officina medici omnes exposuit, genus vniuersum ἀνάτριψιν appellans, quùm inquit, Frictio ad resoluendum valet, & adstringendum, pręter hęc ad implendum ac minuendum. & quę sequuntur, quę tum in commentariis in eum librum persequuti sumus, tum in opere de tuenda sanitate latissimè narrauimus. Sect. 3. t. 25. 7ª. 218. d

32 *Articulus non violenter dimouendus est, sed quatenus citra dolorem moueatur. Confirmantur autem omnes, alij quidem longiori tempore, alij breuiori.*

Inflammatione remissa nihil expeditius est, q̃ eiusmodi motus, soluit enim illius reliquias oẽs: quibus neglectis articuli contracti atq; illigati redduntur, vtrisq; enim vocabulis appellantur.

33 *His autem indiciis exciderit'ne humerus, intelligendum est.*

In libro de ‖fracturis antè ad eos, qui errant, aggreditur, quod nunc quoque facit. nam postquã Sect. 1. t. 5. 7ª. 225. a

errantes

errantes redarguit, reponendi rationem subiicit, quæ non solùm sequitur, quod propositũ erat, E sed eius etiam fidem facit. Eam ergo primùm exequutus, nunc deinceps indicia subiicit humeri capitis luxati, quæ in exercenda arte necessariò præcedunt, in tradenda non item necessariò. eorũ verò, quæ præcedunt, aut sequuntur, illud tibi indicio sit, ꝙ non rectè effici potest opus, quod sequitur, aut percipi quod præceptum est, antequam intelligatur quod præcedit. Ratio quidem luxati restituendi, antequam intelligatur in quam partem articulus eruperit, apertè demonstrari nequit: sed nihil eam addisci prohibet, priusquam notæ enarrentur. Principio itaque orationis, si id vnum edocti simus, humerum in alam prolabi, & ipsi inuenire modum reponendi possumus, & ab altero etiam doceri: non tamen comprehendere modũ reponendi, nisi antè sciuerimus humerum in alam procidere: sicut neq; quo pacto in alam procidit, nisi priùs nouerimus naturam vniuersæ commissuræ. Si quis igitur restituendi modum præfatus, deinceps adiiciat, in quam partẽ articulum luxatum restitui docuerit, necessarium ordinem perturbat. id quod accidit etiam ei, qui primò incipit ostendere, in quas partes articulus erumpat, dein transit ad commissuræ naturã exponendam. nam, si quis penitus nosset, quomodo articulus in alam excideret, superuacuum esset commissuræ naturam hunc docere: sed, si quis primò audiat, percipiat q; quó nam modo hæc habeat, deinde in quam partem articulus venerit, huic nihil opus est ad hoc, vt restituendi modum F doceatur. Eodem etiam modo nunc nihil nos prohibuit signorum inscitia, quo minùs reponendi rationem intelligeremus. quæ res communiter euenit in omni curatione tradẽda: potest enim doceri quis, qua ratione curetur inflammatio iocinoris, seu ventriculi, seu renũ, siue intestini crassioris, antequam ipsorum affectus teneat: non tñ curare potest, priusquã eos intelligat: sicut neq; ratione curationem inuenire, aut doceri ab altero, priusq̃ naturam calleat partis, quæ curatur.

34 *Partim quidem, quùm homines "iustum habeant corpus, & brachia, & crura, ad exemplum integri extimare vitiatum oportet, & ad exemplum vitiati integrum, neque spectare alterius hominis articulos.*

A.li.4. f.5. t.1. c.10.478.h

Quod ab vtraq; parte tam dextra quàm sinistra æquale est ad vnguem, iustum appellauit. Sed quoniam membrorum forma in hominibus varia est, imperat, vt affectum membrum cum pari ipsius affecti hominis mẽbro cõferat: atq; inde quatenus à naturali statu recesserit, cõiectura fiat.

35 *Aliis enim magis extant, aliis minùs, sed ipsius laborantis, an integer vitiato dissimilis sit.*

Eos, quibus articuli naturaliter extant. prominent'que ἐξάρθρους appellauit.

36 *Quæ res rectè quidem ostendetur, omnino autem magna eius inscitia est. Hac de causa non satis est ratione artem hanc scire, sed vsu experiri ipsam oportet.* G

Inscitiam dixit παρασύνεσιν, non omnem simpliciter intelligens, sed eam, quæ coniuncta est ac proxima scientiæ. indicabit autem ipse in sequentibus, quî fiat, vt interdũ decipiantur, qui protinus cum vitiato integrum conferunt.

37 *Multis enim articuli præ dolore vel alia de causa, vt non exciderint, nequeunt tamen eo modo, quo in sanis corporibus figurari. Intelligere igitur, ac scire huiusmodi habitum oportet: nam multò "magis in ala sentitur caput humeri prolapsi, quàm eius, qui naturaliter habet: ad hæc locus, qui à superiori parte super commissuram est, cauus apparet: item latũ os scapularum summũ, quà cum iugulo committitur, extare videtur, cùm articulus inferiori loco recipiatur.*

A.li.4. f.5. t.1. c.10.478.h

Inscitiam, quam ipse παρασύνεσιν dixit, nunc vnam ponit, quæ in figurãdo accidit. Interdum enim nequeunt affecta membra aliquo modo figurari, quamuis hoc ægris nõ accidat, propterea ꝙ articulus eruperit, sed vel dolore, vel musculorũ intentione. Deinceps inscitiam alterã subiicit.

38 *In quo etiam accidit inscitia, de qua in sequentibus agemus: est enim memoratu digna.* H

In eo quòd locus, qui humeri commissuræ superiectus est, cauus conspicitur, quendam incidere errorem ait, quem in sequentibus dicturum se pollicetur. id autem interdum euenit, vbi iugulum à lato scapularum osse diducitur.

39 *Partim etiam à latere cubiti eminentia recedere magis videtur ab eo humero, qui prolapsus est, quàm ab altero: si quis tamen cogat, adducitur quidem, sed cum dolore.*

Indicium quoque hoc fallax est, nisi sub ala humeri caput cõtingas, quod in eam venit. quo fit, vt brachium adduci ad latus sine dolore non possit.

40 *Adde "quòd cubito extento brachium iuxta eiusdem partis aurem non ita porrigi potest, quemadmodum & integrum, neque in latera similiter. Hæc itaq; indicia sunt humeri capitis luxati: restituendi verò modi hi, qui scripti sunt, & curationes eædem.*

A. ibidem. 479.a

Hoc quoq; signum ex illis est, in quibus esse inscitiam proposuit. quod euidentissimum est ex iis, quæ prodidit, cùm inquit / multis enim articuli præ dolore, vel alia de causa, vt nõ exciderint,

nequeunt

A nequeunt eo modo, quo in sanis corporibus figurari/. Si quis (vt ipse ait) promptè brachium possit ad latera porrigere, id certum indicium est articulum naturaliter habere: ꝙ si aliqua ex parte prohibeatur, potest huius rei causa esse dolor, vel musculorum intentio.

41 *Maxima autem animaduersione dignum præceptum est, qua ratione curare eos conueniat, quibus sæpè humeri caput elabitur, cum multi ob calamitatem hanc, quanquam alioquin idonei, certare prohibeantur: multi etiam ea de causa redditi sint inutiles ad bellum, ac perierint. Ob id etiam animaduersione dignum est, quòd neminem nouerim, qui rectè curaret, sed alios quidem manus homini non inicere, alios contrarium ei, quod expediret, excogitare moliri que. Adusserunt iam complures medici, vbi humeri articulus excideret, eum locum, qui à superiori parte commissuræ est: & eum, qui à priori, qua prominet humeri caput: & à posteriori parte paulo infra superiorem sedem commissuræ. Profectò huiusmodi vstiones commodæ fuissent, si humeri caput in superiorem, priorem, aut posteriorem partem venisset: nunc, cùm in inferiorem erumpat, expellunt magis quàm cohibent: excludunt enim humeri caput à spacio superiori. Sic autem adurere hos conuenit: cutis sub ala prehendenda digitis est, atque attrahenda è regione potissimum eius partis, in quam humeri caput elabitur.*

B In hac etiam oratione pleraque plana sunt. quare à me prætermittentur, nisi si qua videantur obscura.

42 *Tum, cute sic attracta, ita admouendum candens ferramentum est, vt traiiciatur.*

Imperat, vt ex cute extenta nihil relinquatur, quod non vratur, sed candens ferramentum traiiciatur à dextra parte alæ in sinistram, atque ab hac ad dextram.

43 *Ferramentis autem adurere oportet, non crassis, neque nimium rotundis, sed oblongis: celeriùs enim manu impulsa traiiciuntur.*

Ferramenta extremitate rotunda appellauit φαλακρὰ, cuiusmodi sunt capitulata illa, quibus ad alas vtuntur (πυρίνες vel διαπύρινα nuncupantur) atq; item spathę capitulatæ: quæ verò, his contraria, oblonga sunt, προμήκη dixit, quorum extremitas non est rotũda, sed acuta, illis aliquo modo similis, quę ad perforandum accommodantur.

44 *Sint que candentia, vt traiici quàm celerrimè possint: quæcunque enim plena sunt, tardiùs traiiciuntur, & crustæ inde latiores resoluuntur, periculum que est, ne vlcera abrumpantur: quod & si nihilo deterius esset, turpius tamẽ*
C *atque expers artis penitus haberetur. Vbi ergo candens ferramentum traieceris, ferè abundè erit in inferiori parte duntaxat adussisse.*

Candentia esse voluit ferramenta, quæ ad alam admouẽtur, quod expressit vocabulo διαφανῆ.

45 *At si nullum instare periculum videatur, ne vlcera abrumpantur, sed magnum spacium in medio integrum relinquatur, instrumentum, quo ad illinendum vtimur, tenue traiiciendum est, ab vna vstionis parte ad alteram, cute adhuc extenta, non enim posset aliter traiici: quo facto remittenda cutis est: posteà inter vtranque plagam alia media facienda est, admoto tenui ferramento cãdenti, donec ad priùs demissum instrumentũ pertineat. Quatenus verò prehendere cutẽ sub ala cõueniat, hinc coniicere poteris, quòd glandulæ sub ala sitæ sunt, atq; in multis aliis corporis partibus.*

Vlcera vocauit ὠτειλὰς, quemadmodum & poeta, qui de recenti vulnere inquit,
Ὄφρα οἱ αἷμ' ἔτι θερμὸν ἀνήνοθεν ἐξ ὠτειλῆς. Vbi extentam cutem (vt ait) transuersam ferramento traieceris à dextra in sinistram, præcipit, vt iterum aduras, demisso candenti ferramento, non ampliùs transuerso ab vna parte ad alteram, sed prorsus in altitudinem. Oportet autem inter
D vtramq; plagam, quam candens ferramentum fecit, non exiguum spacium interiicere, nanq; vbi exiguum sit, periculum est, ne vlcera abrumpantur, atque vna magna exulceratio fiat. quamobrẽ & si nihil deterius accidat, siquidem adurimus, vt partem exiccemus, atque adstringamus, non tamen necesse est magna inducta cicatrice locum deformem reddere, quũm per exigua foramina liceat æquè succurrere.

46 *Sed alibi glandularum vniuersam naturam persequemur, quid sint, quid que & in quibus indicent, aut possint. Glandulas itaq; prehendere non conuenit, nec quæcunq; glandulis interiora sunt, id siquidem valdè periculosum est.*

Glandularum vniuersam naturam appellauit ἐλομελίην, quam pollicitus est alibi docere. non tamen extat hic liber Hippocratis de vniuersa glandularum natura. Sed quidã ex medicis iunioribus, qui Hippocratem sequuntur, paruum libellum confecit, quem inscripsit, Hippocratis de vniuersa glandularum natura. qui tam loquutionibus, quàm sententiis, longè superatur à germanis libris Hippocratis. adde ꝙ neq; vllus veterum medicorum eius libri meminit, neq; ab iis, qui indicem scripserunt, commemoratur.

47 *Proximæ enim sunt neruis, qui magnam vim habent. Extra glandulas plurimum prehendendum est, nam id fit innocenter.* E

Subiectos esse ait glandulis in ala neruos magnam vim habentes, quos nuncupauit τόνους. Ridiculè igitur quidam ex recentioribus medicis existimant neruos illos duntaxat ab ipso appellari τόνους, qui coniugati à cerebro oriuntur, quoniam in secundo de ‖ morbis vulgaribus, cùm dixit /duo enim nerui à cerebro iuxta os magnæ vertebræ/ & quæ sequuntur, neruos appellauit τόνους. nerui enim, qui ad brachia intendunt (vt in confesso est apud omnes, qui incidendi corporis peritiam habent) à spinæ medulla in ceruicibus dependent, qua parte ad thoracẽ accedit: quos constat ab ipso nominari τόνους, tum in propositis verbis, ac deinceps bis in iis, quæ subiiciũtur: tum infrà rursus, vbi de spina agens, neruos appellat τόνους.

Sect. 4. circa medium.

48 *Illud etiam ignorare non oportet, quòd vbi humerum valdè in superiorem partem porrexeris, nihil prehendere ex cute sub ala poteris, quod extẽdere operæprecium sit: nam, vbi in superiorem partem porrigatur, cutis, quæ sub ala est, absumitur. Ad hæc nerui etiam nulla ratione violandi sunt: hi siquidem in eiusmodi habitu prominent, atque extenduntur. Sed, si humerus paulum excitetur, multum cutis apprehendi poterit: & nerui, quos cauere oportet, intrò magis recedent, longiús que aberunt ab eo, quod apprehenditur.* F

Absumi in ala cutem ait, vbi totum brachium sursum porrigatur. antè siquidem laxa erat, ita, vt superesse videretur. brachio autẽ sic figurato extenditur circa partes, quas contegit, ita, vt quod priùs superesse videbatur, pereat, & quasi absumatur, quùm brachium sursum porrigitur.

49 *At non' ne in vniuersa arte in primis danda opera est, vt quo pacto singula iustè figurentur, inueniamus?*

Iustè intellexit quasi æqualiter. hoc autem fit, vbi seruatur, quod vnicuiq; rei conuenit, & proprium est. Id nunc, quo de agitur, vstio cutis in ala est, quam admouere oportet, humero conuenienter figurato. nam, si ita demittatur, vt latus attingat, nimis parùm excitabitur, neque poterit altitudo alæ se ostendere, neque cutis sanè digitis extendi atque aduri: sed, si humerus plurimùm attollatur, digitis extendi nihil ferè cutis poterit, sub hoc enim habitu circa subiectas partes extenditur: adde, quòd nerui prominent. Eatenus igitur attollere humerum conuenit, atque ab ala reducere, vt locus in conspectum veniat: sit' que, quà subiicere digitos facilè possimus, & cutem extendere, atque adurere. Quæ, quùm primùm excitato brachio fieri possunt, admouenda manus G est membro ita figurato, neque vlterius attollendum. non enim alia de causa humerus attollitur, nisi vt possit cutis sub ala digitis extendi hactenus, vt candens ferramentum admoueatur, prout ipse indicauit, ita, vt si hæc præstare potuissemus humero demisso, eiusmodi habitu nihil antiquius fuisset, quùm laxiorem cutem efficiat. sic enim plurimùm attrahitur, ac manus sine vllo periculo penitus admouetur.

50 *Hæc circa alam: satis que est sic prehendere, modò quà conuenit, candentia ferramenta demittantur.*

Prehendere dixit de cute.

51 *Extra alam duæ tantùm sedes sunt, quùm aduruntur morbo auxiliantes.*

Dictionem /extra/ dixit ἔκτοσθεν, quam posuit non vt loci differentiam notaret, sed quemadmodum apud Demosthenem, atque alios rhetores vsurpatur, qui cùm ἔξωθέν τι τοῦ πράγματος dicunt, præter rem significare volunt. Id igitur, quod Hippocrates asserit, tale est. Præter vstionẽ alæ, duæ aliæ sedes sunt morbo auxiliantes, quùm aduruntur. vsus autẽ est vocabulo τιμωρέουσαι, quo constat ipsum non aliud significasse, quàm auxiliantes. quod fecit etiam Euripides, cùm Orestem induxit hæc loquẽtem, ἀνόσια μὲν δρᾶν, ἀλλὰ τιμωρεῖν τῷ πατρί. Differunt autem inter se τιμωρῶν, & τιμωρούμενος, quod vocabulum cũ accusandi casu iungitur, hoc siquidẽ significat crucians. eadem ratione & Menandri fabula inscribitur ἑαυτὸν τιμωρούμενος. H

52 *Vna quidem est à priori parte inter caput humeri, & chordam, quæ ad alam est.*

Nos quoque vidimus articulum contineri in hoc loco, qui pars totius prioris regionis est. nã, quùm ea lata sit, vna quidem eius in medio ad vnguem est, duæ autem vtrinque: vna ab interiori parte, cuius nunc meminit, altera ab exteriori, de qua paulo infrà loquitur. Est autem admiratione dignus, qui, quùm nunquam viderit humeri caput in aliam partem excidere, quàm in alam, non contentus fuerit ipsam tantùm adurere, sed adiungens duas alias regiones, illas coniecerit, in quibus nos vidimus caput humeri fixum: ex his in eam, qua vena sita est, per summum humerũ procedens, vbi duo musculi cõcurrunt, & magnus ille, qui à pectore oritur, & qui à literæ Δ similitudine Δελτοειδὲς nuncupatur, quater vidimus humeri caput prorupisse: in exteriorem verò partem mediæ regionis semel, de qua tractabit in sequentibus.

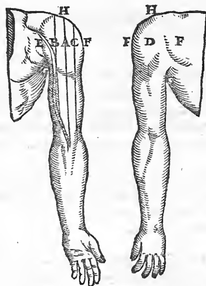
Quà

53 A *Quà demittere candens ferramentum conuenit, ut cutem traiiciat, non tamẽ nimis altè: proxima enim est crassa vena, ac neruus, quorum neutrum calefaciendum est.*

Crassam venam intelligit nunc eam, quæ per summum humerum fertur ad cubitum (ὠμιαία grecè vocatur) quasi latam vel grandem, cui innectitur coniunctio duorum musculorum propositorum. cuique adiũgitur neruus, qui distribuitur in partes cutis, quæ iuxta venam est. Cauendũ autem esse, ne in adurendo neruus aut vena attingatur, apertè declarauit, non tamen ostendit, à priori'ne an ab interiori parte venæ, vel prorsus super ipsam, adurendũ sit. Fieri enim hoc potest, in primis cutem attrahendo, quo modo in ala diximus, dein transuersam adurendo, post hæc instrumentum, quo ad illinendum vtimur, traiiciendo, atq; in orbem iterum adurendo. Quemadmodum autem in ala, quamuis subsint nerui maximi, & cum ipsis arteria ac vena latissima, tamẽ aduri cutem voluit, securitatem subiectarum partium comparans eo instrumẽto, quo illinimus, demisso, sic in proposita nunc vstione nihil mirum, si cutem venæ superiectam aduri iubeat. illos autem neruos dixit ἐπικαιροτάτους, quod vocabulum mutuari solet ad ea, quæ magnam vim habent, quemadmodum illi, q̃ non longè distent à spinæ medulla, & maximè pleni sint. Sed circa B venam, quę ab interiori parte tendit ad cubitũ, neruum simpliciter dixit, non adiiciens ἐπίκαιρον: multum enim distat à medulla spinæ, atque exiguus est.

54 *Rursus alio loco licet adurere ab exteriori parte multo supra chordam, quæ ad alam est, paulo infra humeri caput. Traiiciatur autem cutis candenti ferramento, sed non nimis altè, ignis enim neruis est inimicus.*

Venit ad tractandum reliquum ex iis locis, in quibus recipitur humeri caput prolapsum. hic autem est in exteriori parte prioris regionis, in quam semel etiam cõspexi humeri caput venisse. non rectè autem in plerisque exemplaribus legitur /rursus alius locus quem licet adurere à posteriori parte est/, hic enim locus non à posteriori, sed ab exteriori parte commissuræ est. Si quis igitur exquisitè definire loca velit, quæ iuxta humeri commissuram sunt latitudinem habentia, hic profectò omnia intuitus in priori regione mediam dicet esse quandam lineam, sine latitudine conceptam in medio ad vnguem, quæ supernè in humeri longitudinem tendat: & vtrinque in latitudinem terminari priorem regionem, ab interiori quidem parte ea vena, quę ad interiorem cubiti sedem pertinet, ab exteriori verò alia quadam linea, quæ distet à linea media, sine latitudine con- C cepta, quantum ipsa vena recedit. Hi sunt ergo termini prioris regionis. duo autem alij vtrinque sunt, quà feruntur chordæ ad alam: vnus interiorem regionem, alter exteriorem finit. eam verò intelligito interiorem commissuræ regionem, quæ est inter venam, & chordam, quæ ab interiori parte alam terminat: sed exteriorem, eam, quæ incipiens à linea, quæ tantum distabat à media linea sine latitudine concepta, quantum ipsa vena tendit ad chordam, quæ ab exteriori parte alam finit. Quare iuxta diuisionem hanc quidquid erit superius chorda, quæ ab exteriori parte alæ sita est, non dicetur vtique à posteriori regione commissurę, sed ab exteriori. siquidem regio posterior in commissura est, quà latum scapularũ os simum est: inferior in ala continetur: superior verò inter lati scapularum ossis summitatem atque humeri caput.

A Linea latitudine carens.
B Humeralis vena.
C Alterum tantum interuallum.
D Posterior pars.
E Interior.
F Exterior.
G Inferior.
H Superior.

55 D *Porrò mederi in tota curatione vlceribus debemus, videntes, ne multum attollatur humerus, sed modicè, quatenus vlcerum curatio postulat, quoniam frigus eò minùs adspirabit. Adusta enim omnia tegenda sunt, non secùs etiam moderatè curanda: nam sic minùs hiant, minùs sanguis erumpit, minùs neruorum distentio sequitur.*

Causas ipse exposuit, cur edicat, ne multum humerus vnquam attollatur, primùm, quòd vsta omnia tegere expedit, sic tamen, vt curari possint, & non frigeant, quùm alioquin (vt ipse testatur) frigus vlcera mordeat, cutem induret, pus fieri in dolore non patiatur, ac multo magis in iis, quæ calor excitauit, sicuti nunc ignis /minus (inquit) hiant/ hoc est diducuntur vlceris oræ. ob id enim frigore

magis

magis excipiuntur, & tardiùs sanescunt, grandiorem'que cicatricem recipiũt. Quod autem subdit /minùs sanguis erumpit/ communiter ad omnia vlcera refertur, non propriè ad ea, quæ proposita nunc sunt. nam si quis sic cutem vrat, quemadmodum præcepit, periculum nullum sanguinis eruptionis sequetur. fortasse autem nerui tantùm distentione periclitabuntur ob frigus, quod cute nudati contraxerunt: cuius rei in fine orationis meminit. E

56 *Vbi vlcera pura sint, & ad cicatricem intendant, tunc sanè oportet humerum diu noctu'que semper ad latus deligatum continere.*

Ὠτειλὰς nunc propriè de cicatricibus dixit, non de vlceribus, quemadmodum antè. monet autem maximè dandam operã esse, ne humerus, nisi paululum duntaxat, à latere diducatur, id q;, quùm vlcera curantur, quoniam pura vlcera opportunissima sunt illis omnibus casibus, quos in oratione proximè præcedente narrauit, atque iis præsertim, qui ab exterioribus causis oriuntur. anteà siquidem sordida erant, atque inflammata, sordem'que & humorem præter naturam superantem pro velamento ac tegmento quodam habebãt, quin & inflammationis calor extrinseco frigori obsistebat: at, vbi inflammatio conquieuit, & pura reddita sunt, ac sine superãte humore, magis quàm ante sentiunt ea, quibus læduntur. Ob hæc igitur omnia facilè sub exterioribus causis ac præcipuè frigidis dolent, & refrigerantur, propter sensum verò acriorem vehementiori dolore cruciantur, cui accedunt ea mala, quæ sequi dolorem solent. F

57 *At vbi vlcera conualuerunt, humerus diu debet ad latus similter deligari: namque hac via cicatrix maximè confirmabitur, atque id spacium, in quod maximè humerus procidit, contrahetur.*

Hic etiam indicauit, quo consilio hæc præceperit, quùm inquit /namq; hac via cicatrix maximè confirmabitur, atque id spacium, in quod maximè humerus procidit, contrahetur/ quasi ita dixerit, quo minor cicatrix inducetur, eo magis alæ cutis contrahetur: quod maximum momentum habet in prohibendo, ne in hanc partem humerus elabatur.

58 *Quibus recondi humeri caput non potuit, si adhuc crescunt, humerus non æquè augetur atque is, qui integer est: sed quamuis aliquid augeatur, altero tamen breuior redditur.*

Ea nunc persequitur, quæ necessariò iis accidunt, quibus humeri caput suo loco non est. Pri- G mùm ac maximè commune, cui reliqua omnia superueniunt, est, quòd minus alitur: quam rem, si membrum iam perfectè increuit, gracilitas sequitur: si adhuc augeatur, exiguitas. Non alitur autem membrum ob musculorum & venarum, quas continet, deprauationem. eius quoq; rei causa est totus articulus immobilis, nam & integra mẽbra, vbi diutiùs omnino immobilia maneant, apertè graciliora conspiciuntur.

59 *Iam verò, "qui à primo natali die humeros breuiores habent (γαλιάγκωνες græcè appellantur) ob duplicem noxam id mali experiuntur, vel quod dum in vtero sunt, humeri luxentur: vel aliam ob noxam, de qua postea aliquando scribemus.* A.li.4.f.5.t.1. c.9.478.h

Dicti'ne sint γαλιάγκωνες à similitudine felis (γάλη græcè dicitur), an ab alio quopiam, relinquenda quæstio est iis, qui in huiusmodi studia incumbunt. medicum verò scire conuenit nasci quosdam vtriusq; humeri articulo luxato, dextro & sinistro, sic'que humeros breuiores esse: neq; ignorare alteram huius vitij causam, de qua tractaturum se pollicetur. Difficile autem est alteram inuenire, præter illam, quam ipse deinceps ait illis accidere, qui teneri sunt. Inquit ergo. H

60 *Sed, quibus "tenera adhuc ætate iuxta humeri caput in intimis partibus alte'que suppurationes oriuntur, omnibus sanè humeri breuiores fiunt: ac siue secentur, siue vrantur, siue per se pus aperiatur, scire licet hæc ita se habere. Maximè verò brachio vti queunt, quibus à primo natali die humeri breuiores sunt: neque ipsi tamen sursum ad aurem porrigere brachium possunt, cubito extento, nisi multò minùs, quàm ab integra parte.* A.ibidem.

Potest hoc etiam, dum in vtero sunt, accidere: aliam verò noxam, quæ iis, qui in vtero gerũtur, causa sit, vt articulus elabatur, difficile est inuenire. sed has ambas accidere nihil prohibet: potest enim, dũ infans in vtero est, à natura suppuratio fieri, aperiri, & ad cicatricẽ vlcus perduci: quod magis adhuc euenit, vbi humeri caput elabitur ob humorem infantis naturalem, & quia cauum commissuræ ipsius humeri tale est, vt facilè articulum expelli patiatur.

61 *Quibus verò ætate iam robusta humeri caput erupit, neq; restitutũ est, pars, quæ super commissurã est, tenuatur, et gracilioris habitus fit. vbi dolore liberatur nõ æquè præstare possunt opera omnia, quæcũq; requirũt, ut cubitus à pe*

ctore

A *ctore diductus in latera attollatur. Ad ea autẽ valent quæcunque efficienda sunt humero vel in priorem partem, vel in posteriorem ad pectus adducto: nam terebra, serra, secure, ac rastris vtuntur, dummodo cubitum non admodum attollere necesse sit, atque ad alia omnia idonei sunt, quæ brachia postulant ita figurata.*

His, qui hoc vitio tenentur, pars, quæ super humeri commissuram est, protinus etiam inter initia tenuior apparet, & gracilior, quum humeri caput lati scapularũ ossis cauum reliquerit: sed et istiusmodi in posterũ adhuc amplius conspicitur, eo quod procedente tempore emacrescant partes musculi, Δ literã referentis, quod redditus sit imbecillis, quum sequens humeri caput, vi deorsum feratur ad alam: & quod immobilis maneat, neque suo munere fungatur, quod erat humerum attollere: quare frigidior & imbecillior redditur, atque emacrescit: quandoquidem labor firmat, ignauia tabidum reddit.

De Summitate lati Scapularum Ossis, qua cum Iugulo coniungitur

62 B *Quibus lati scapularum ossis summitas diducitur, extare videtur os, quod recedit: est autem hæc ligamentum iuguli cum lato scapularum osse. Diuersa autem est hac parte natura hominis à cæteris animalibus. Medici itaq; in hoc casu maximè decipiuntur: excitato enim osse, quod recedit, humeri commissuræ pars superior apparet depressa, & caua, ita, vt quasi prociderit humeri caput, prouideant. Noui ergo complures medicos alioquin non ignobiles, qui summopere læderent, dum niterentur huiusmodi humeros restituere, vt qui luxatos esse extimarent: nec priùs desisteret, quàm vel rem desperarent, vel indicarent per se non posse humeri articulum restituere. His" eadem curatio conuenit, quæ cæteris eius generis, nempè ceratum, panni, fasciæ, atque eadem vinciendi ratio: veruntamen deorsum cogendũ est id, quod excedit, tum ea parte plurimi panni iniiciendi, maxime que adstringendum, humerus que ad latus continendus est, suspensus à parte superiori. Hac enim ratione id, quod recessit, proximè adducetur: quam rem scire optimè licet, atque prædicere, omni periculo vacare, si alioquin tibi videatur: ex hoc enim casu, nec paruum nec magnũ in humeri commissura oritur detrimentum, sed aliquid decoris eo loco amittitur: nunquam enim huiusmodi os in naturalem & antiquam sedem reuertitur, sed necessariò, siue amplius, siue minùs, à superiori parte prominet: neq; enim aliud os vllum in pristinam sedem reuertitur, quod recesserit ab aliquo osse, cum quo naturaliter iungeretur. Paucis autem diebus à dolore liberatur latum scapularum os summum, si commodè vinciatur.*

A. ibi. c. 14. fol. 479. d

Indicat lati scapularum ossis summitatem esse coniunctionem. dicit etiam ipsam esse os, quo C alligantur proposita ossa ambo. constat autem summitatem lati scapularum ossis esse chartilaginosum os, quod situm est, quà iugulum cum lato scapularum osse committitur, à quo depẽdent membranæ, quibus extrema ossium colligantur. Hoc, vbi recedat, iugulum etiam sequi consueuit, & idcirco restituitur iugulo deorsum compulso, sic, vt ea parte in orbem quodammodo inclinetur: quo fit, vt in iuuenibus faciliùs cogatur, nam, quo magis ętas procedit, eo magis corpora nostra siccantur. Ergo; quemadmodum sicca ligna minimè idonea sunt, quę curuentur, madentia autem & viridia facilè id patiuntur: eodem modò & ossa eorum, qui adhuc increscunt, coacta curuari possunt, ac multò magis, vbi rara sint, & cauis plena, quale est iugulum. Equidem experimento sensi iugulum in me ipso curuari: nam, quùm vinculi vi vehementer compelleretur, altè vrgebat. quod ego pertuli quadraginta dies, quibus iugulum ad humeri caput ita adductum est, vt iis, qui nunc aspiciunt, nunquam recessisse videatur: qui que tunc quùm recessit, diductum interuallo trium digitorũ viderunt, rem admirentur. Inde tamen factũ est, vt humerus id temporis minimè nutriretur, ita, vt penitus emacresceret, cùmq; eo brachiũ etiam nutriri desineret. Sed his omnibus, vno vinculi præsidio succurrens, non multo tempore à soluto vinculo totũ membrum refeci. In adolescẽte autem, ac multo magis in puero, os faciliùs vinculo cogitur: ego verò, quùm D id mihi accidit in palęstra, annũ agebam trigesimumquintum. nullum tamen alium ex iis, qui firmissima ætate essent, æquè licuit ad sanitatem perducere, eo ꝙ vinculi vim minimè ferrent. Ipse igitur locũ sensi frigidum prorsus, sic, vt totum diẽ ac noctem perfundere calidum oleũ cogerer, pelle toto corpori subiecta, super qua nudus iacebã, quùm caniculæ æstus vigeret. A pedibus igitur inani pelue subiecta pellis ita figurata erat, vt oleum per eam commodè funderetur. quidquid autem in pelui coactum erat, in ollam coniiciebatur iuxta ignem, vt calefieret, eo q; inde accepto totus affectus locus perfundebatur. at quùm, vel modicum quid aliquando intermittebatur, sentiebam continuò musculos iuxta ceruices distendi, sic, vt apertè cõstaret sequuturam esse neruorum distentionem, si ignaui fuissent, qui perfundebant. Mihi etiam aliud euenit, quod nõ parùm in causa fuit, vt musculi malè afficerentur, atq; id quoq; enarrasse operæprecium erit, ne quis existimet malè affici musculos, propterea ꝙ iugulum duntaxat deorsum fuerit coactum. In palestra enim lati scapularum ossis summitate diducta magister intuitus partem superpositam humeri cõmissuræ, depressam, existimans humeri caput in alam excidisse, intentionem tentat, atque impulsum: quæ quidem artificiosè agit. at quùm sine vllo profectu operã perderet, arbitror peccati aliquid in impellendo: quamobrẽ alios adhiberi iubeo, qui cum ipso humerũ, & ab inferiori parte,

& à contraria extendant: atque ipse integræ manus digitos, quantum possum, intrò demitto ad humerum, qui excidisse videbatur, vt inditi inter latus & humeri caput, ipsum impellerent: nihil autem inueniens in ala præter naturam, iubeo, vt extendere cessent, qui cum magistro simul vim adhibebant, eo quòd humeri caput non procidisset. hi verò existimantes me fracti animi ob dolorem esse, hortantur, vt sibi me ipsum committam, nec ab extendendo desistunt, ita, vt musculum auulsissent (quæ res aliis iam accidit) nisi fortè alter aduenisset, qui optimè nouerat me nullo modo ob mollitiem extendentes prohibere. hic eos remouet, ac me rogat, quid mali sit, quid'que faciendum censeam. respondeo summitatem humeri diductam esse, opus autem mihi esse oleo, linteis, lana. eo igitur ad balneum, multo'que oleo perfusus maneo in labro, quoad possum, dũ, quæ ad curationẽ facerent, afferrentur. Quare musculis assidua perfusio necessaria fuit, quùm malè affecti ea ratione fuissent. multi autem vinculum non sustinent, etiam si id non accidat, sed malunt in posterum, quę ex eo malo molestia sequitur, ferre, quàm id quadraginta diebus sustinere: neq; enim breuiori spacio consequi eos posse existimo, vt iugulũ ita exquisitè curuetur. Reliqua Hippocratis verba plana sunt. E

De Ivgvlo fracto F

63 *Iugulum comminutum, si ex toto fractum sit, faciliùs curatur: si in longitudinem, ægriùs: hæc autem contraria sunt, atque aliquis existimet. Id igitur, quod ex toto fractum est, magis vtiq; in suam sedem compelli potest: ac, si summa cura prouideatur, quod sublimius est, magis deorsum cogetur idoneo habitu, ac debito vinculo: quamuis autem ex toto in suam sedem non collocetur, tamen ea pars, quæ excedit, non valdè acuta apparebit. At quibus in longitudinem frangitur, simile vitium est, atque vbi ossa diducuntur, de quibus suprà tractauimus: non ita enim in suam sedem restituitur, extans'que ossis extremitas aspicitur admodum acuta. In vniuersum autem scire conuenit, nihil humeri cõmissuram aliam'ue partem lædi, quùm iugulum frangitur, nisi (quod raro accidit) corrumpatur.*

Ex toto frangi dicit, quod nulla parte hęret: cuius contrarium est, quod non ex toto abrumpitur. Id vno modo fieri expressit, quùm inquit /si in longitudinem, ægriùs/: simul q; demõstrauit, quod ex toto abrumpitur, transuersum abrumpi: quod non ex toto, in longitudinem. ergo, vbi ex toto comminuitur, partes cedere inter se plærunque solent, atque vna sursum ferri, altera deorsum, tum altera in interiora, in exteriora altera. qua de causa videtur fractura grauis, & ægrè sanabilis. Verùm altero modo, quùm fractura in longitudinem est, leuior quidem apparet, ægriùs tamen curationem admittit: nequit enim iugulum fascia excipi in orbẽ, sicut membra: qua via duntaxat propelli, atque adduci posset, quod in longitudinem fissum est. Quòd si hęc, quæ nunc ostẽdimus, in memoria habeantur, nihil obscurum videbitur ex iis, quæ ab Hippocrate in sequentibus ponentur. G

64 *Iuguli fractura deformitatem affert: deformitas autem principio maxima est, deinde minor.*

Satiùs fuisset dicere /minùs apparet/. principio enim rei nouitate deforme vitiũ videtur: procedente tempore, sicut alia omnia, quibus assuescimus, ita deformitatem paruifacimus.

65 *Sanescit autem citò iugulum, atque alia ossa, quæcunque rara sunt, quoniam callo hæc maturiùs obducuntur. Igitur, vbi casus recens est, ægri solliciti sunt, putantes malum grauius esse, quàm sit, medici autem sedulos in probè curando se exhibent: procedente tempore laborantes, vt qui non doleant, neque ingressu, neque cibo prohibeantur, rem contemnunt, at medici, vt qui locum reddere decorum non possunt, se subducunt, neque offensorum negligentiam iniquo animo ferunt: interim callus festinat increscere. Deligandi autem ratio ea conuenit, quæ plærisque, cerato, pannis, fasciis mollibus, adhibitis. Hæc autem prouidisse oportet, atque item nouisse in hac præsertim curatione, plurimos pannos, quà os extat, obiiciendos esse, ac fascias plurimas, ibi'que maximè premendum. Non nulli existimarunt plumbi aliquid alligandum, quod oneri esset, vt deorsum cogeret, quod extaret. Fortasse autem nec illi sapiunt, qui simpliciter vinciunt, quandoquidem neque propositus modus fracto iugulo conuenit: nihil enim ferè cogere potest, quod excedit. Sunt & alij, qui cognoscentes vincula ipsa aliena esse, neque in naturalem locum adducere, quod extat, deligant quidem eiusmodi ægrotantes pannis fasciis'que superdatis, perinde atque alij: sed hominem fascia aliqua cingunt, qua parte commodissimè cingitur: vbi pannos obiecerint, quà fractura extat, sic, vt ea parte in tumorem assurgant, caput fasciæ ad cingulum à priori parte deuinciunt, fasciam'que è regione iuguli porrigunt ad partem posteriorem, & in cingulum demissam ad priorem adducunt, atque inde rursus ad posteriorem. Alij fasciam in cingulum non demittũt, sed inter anum & naturale: tum iuxta anum ipsum, dein circa spinam ducentes, sic fracturam comprimunt. Hæc, quùm ab eo audiuntur, qui vsum non habet, propè videntur secundum naturam esse: at, vbi quis ea experiatur, inutilia comperiet, neq; enim aliquod tẽpus immobiles manent, etiã si homo cubet, quanquã hoc modo proxima essent: tamen si cubans crus flectat, aut ipse curuetur, oẽs fasciæ mouebuntur: præterquam quod hæc vinciendi ratio alioqui in fœda est.* H

Causam ipse adiungit, quamobrem hæc celeriter sanescant: sed cur callus maturè increscat,

causam

A cauſam non expreſſit,vt quæ ex natura oſſium,de quibus tractatur, percipi poſſit, quoniã in iis,
quæ rara ſunt,multum humoris contrahitur. In prioribus autem demõſtrauimus, recepto humo
re ob affecti oſſis vim ſpiſſato,in oris fracturę callũ increſcere,qui,vbi ſatis increuit, fracturæ oras
illigat,atq; adſtringit.neq; enim os altioribus partibus ſolidatur,quẽadmodum caro,ſed(vt dictũ
eſt) in ſummo,quaſi vinculo adſtringit. Quæ ſequũtur,ſi diligenter cõſiderentur,oĩa plana ſunt.

66 *Siquidem anus comprehenditur,faſciæ q; in hac loci anguſtia colliguntur. Quod verò ad eas faſcias pertinet, quæ in zonam induntur,non ita arctè hæc cingitur,quin ſurſum ferri cogatur:quod vbi accidit, neceſſe eſt totum vinculũ relaxari. Proximè autem moliri quis ſibi videbitur,quamuis nihil magnum efficiat, ſi faſcias non nullas in cingulum demittat,ſed plæraſque ad primum vinculum adhibeat:hac enim ratione maximè ſtabiles erunt,& alteri circuitui alter auxiliabitur. Plurima quidem dicta ſunt ex iis,quæ ad iuguli fracturam attinent. Scire autem licet, iugulum plærunque ita frangi,vt ea pars,quæ à pectore eſt,ſurſum feratur: quæ à ſummitate lati ſcapularum oſſis,deorſum: cuius cauſa eſt pectus,quod neque admodum ſurſum,neque admodum deorſum mouetur.*

Loci anguſtiam dixit στενυγροχωρίην. quod nomen (vt quibuſdam placet) nõ componitur ex
vocabulis ὑγρῦ, στενῦ, & χώρας, quæ ſignificarent humidum,anguſtum,locum , ſed deducitur à
B voce στενυγρὸν, quę nihil amplius ſibi vult,quàm στενὸν, quod ſignificat anguſtum. vnde quadam
additione (quam figuram παραγωγὴν dicunt) deducitur στενυγροχωρίη, quę nihil aliud ſibi vult,
quàm anguſtiã.quod ex iis euidenter colligitur,quæ Simonides ſic ſcribit ἔπω τὶς ὄυτω δασκίοις
ἐν ὄρεσιν ἀνὴρ λέγεται λὶν, ὀυδ' ἐπάρδαλιν μοῦνος στενυγρῷ συντυχὼν ἐν ἀτραπῷ. effertur autẽ ſecun-
da ſyllaba tenui ſpiritu.

67 *Exiguus enim eſt motus articuli, à parte oſſis pectoris.*

Exiguum motũ vocauit κιγκλισμὸν. At ſiue vocabulum ſumatur à motacilla aue, quę grece κίγκλος dicitur,eo ꝙ aſſiduè caudam moueat,ſiue à quouis alio, non pertinet propriè ad hunc locum: ſed magis perſequi cauſam oportet, cur commiſſura iuguli cum pectore,quamuis ſicut alię non nullæ referri inter minimas non debeat, tamen nihil ferè moueatur. ſed quã huius rei cauſam Hippocrates tradat,audiamus de verbis ipſius. Os pectoris στῆθος appellat, quo nomine ſignificaſſe nunc videtur,non omne id,quod eſt à priori parte thoracis,ſed medium os , in quod ſe inſerunt coſtæ,quod græcè à iunioribus medicis στέρνον vocatur,de quo rectè dixit,

68 C *Ipſum enim os pectoris ſibi continuatur,& ſpinæ.*

Os pectoris ſibi ipſi cõtinuari manifeſtiſſimũ eſt,ſed & ſpinę etiam. liquidò conſtabit,ſi qñ in cadauere detracta carne coſtas videris à poſteriori parte,ſpinę:à priori,oſſi pectoris,inhærere.

69 *Sed & iugulum prope humeri articulum ſupernatat. Cogitur autem moueri ſæpiſſimè, eo quòd cũ ſummitate lati ſcapularum oſſis iungatur. Maximè autem,vbi perrumpitur,pars,quæ ab oſſe pectoris eſt,ſurſum fertur, neque facilè ſolet deorſum repelli,quoniam natura leuis eſt,ſpacium que ipſi latius patet à ſuperiori parte,quàm ab inferiori: latum verò ſcapularum os,humerus,& quæ his inhæreſcunt à coſtis & oſſe pectoris,optimè ſoluuntur: quamobrem poſſunt plurimùm attolli,atq; demitti. Itaq; vbi iugulum frangitur,ea pars,quæ eſt à lato ſcapularũ oſſe, deorſum cõuertitur: faciliùs enim deorſum fertur vnà cum humero ac lato ſcapularum oſſe, quàm ſurſum. Quando igitur ſic ſe res habet, decipiuntur,qui cenſent poſſe,quod ſuper excedit os,deorſum compelli: namq; in aperto eſt inferiorem partem ad ſuperiorem adducendam eſſe, ea ſiquidem mouetur,ea à naturali ſede recedit: cõſtat autem hanc aliter nullo modo propelli poſſe,vincula enim nihil magis adducũt,quàm repellant. Si quis autẽ humerum,ad latus,quantum poteſt, adductum ſurſum attollat,vt humeri cõmiſſura maximè acutam ſe oſtendat,hoc pacto concurret cũ oſſe pectoris, à quo receſſit.*

Solet Hippocrates quaſdam figuras ac linguarum proprietates vſurpare,quamuis conſuetam
D locutionem ſequatur. Simile quid apud Xenophontem legitur. ipſe enim,ſi quiſquam eſt,qui vſi
tata locutione vtatur,in his nomen profitetur ſuũ. ſępiùs tamen inſerit vocabula linguę propria,
ac tranſlata: quod rariùs apud hunc, frequentiùs apud Hippòcratem reperitur: quemadmodum
in pręcedentibus verbis,vbi κιγκλισμὸν dixit paruum motum,nunc verò, πλαδώδης ἐστὶ, quod ſu
pernatat.id autem quaſi ſine fulcro ſignificat: cuius rei teſtimonium facit,quod ſubiicit,quùm in
quit /cogitur autem moueri ſępiſſimè, eo ꝙ cum ſummitate lati ſcapularum oſſis coniungatur/.
at ſummitas lati ſcapularum oſſis rurſus ob humeri articulum ſępiſſimè mouetur, quùm ipſe im
becillis ſit,& maximi motus. Initio verò ſermonis /propè/ dixit. dubium aũt eſt ad locũ ne,an ad
rem debeat referri: vel enim accipiemus,prope articulũ,frequẽter iugulum moueri,quã ſententiã
magis probo: vel (vt quibuſdam placet) /propè/ referemus ad frequentẽ motũ,ita, vt mens eius
ſit,Iugulũ maximè propè accedit ad ea,quę frequẽter mouẽtur,quùm humeri articulo iungatur.

70 *Si quis igitur legitimum vinculum adhibeat,vt celeriter glutinetur,cætera verò omnia extra huiuſmodi habitum ſuperuacua exiſtimet,rectè vtique ſentiet,celeriter que hominem ad optimam ualetudinem perducet: quem iacere maximè ad rem pertinet,ſatis que ſunt quatuordecim dies,ſi quieſcat,ſummum viginti.*

Legitimum vinculum appellat, quod omnibus in consuetudine est, ac iam est veluti lex quædam non scripta. sic enim & in vita fit, vt quos mores, omnes student, legibus similes sint. Vinculum igitur quod ad fracturas pertinet, huc non admodum accommodatur, atq; idcirco fusiùs de ipso scripsit in primo de fracturis: hîc autem nullum vitium exponitur, ad quod eiusmodi vinculum adhibeatur. Ostendimus enim in commentarijs in eos libros, & nunc etiam in memoriã redigemus, morbos omnes, quibus accõmodatur id vinculum, quod ad fracturas pertinet, traditos fuisse ab Hippocrate in eo volumine: in hoc autem omnes, qui alteram vinciendi rationem postulant. Porrò autem in eo vinculo, quod ad fracturas pertinet, fascia super affectũ membrum in orbem circundatur, sed in altera vinciendi ratione fertur ad alias partes, ac plurimum ad eas, quæ vitiatæ sedi contrariæ sunt: quod in libro de officina medici testatur, cùm inquit, Consentit autẽ cum capite humeri fascia ad alteram alam demissa. E

71 *Si in iuguli fractura (quod rarò accidit) contrarium eueniat, vt scilicet id ossis, quod à pectore est, subiiciatur id, quod à summitate lati scapularum ossis sublimiùs feratur, ac super alterum excedat, nullo magno præsidio opus est: demisso enim lato scapularum osse, cum humero, rectè ossa inter se concurrent: ac quæuis ratio vinciendi satis erit, & callus paucis diebus increscet.* F

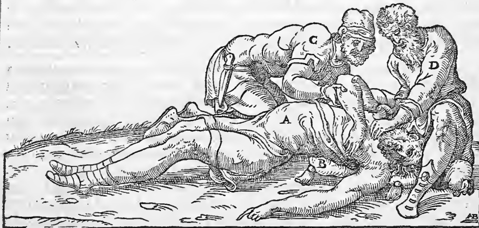
In superioribus quidem demonstrauit, vbi totum iugulum transuersum abrũpatur, ferè quod à pectore est, sursum conuerti: quod à summitate lati scapularũ ossis, deorsum. nunc eum modũ persequitur, qui rariùs accidit, sub quo ea pars iuguli, quę est à summitate lati scapularũ ossis, sursum fertur, quę à pectore demittitur: atq; hic (vt ait) faciliùs sanescit. nam demissa summitate lati scapularum ossis, simul etiam demittitur ea iuguli pars, quæ ipsi continuatur, sic que alteri ęquata illigatur, curatur que.

72 *Quòd si non comminuatur hoc pacto, sed ab hac vel illa parte in latere erumpat, in suum locum collocandum erit, lato scapularum osse vnà cum humero excitato, quemadmodum & in superioribus explicauimus: vbi restitutum fuerit in pristinum statum, reliqua curatio celerrimè perficietur. Plærunque igitur, cùm partes inter se cesserunt, ipso humero sursum coacto restituitur.*

Quod ab ipso nunc proponitur, accipere debemus in osse, quod in interiorem vel exteriorem partem prolabitur, intellige nunc, quam dico interiorem partem, eam, quæ altè sita est in corpore: exteriorem, quæ in superficie ad cutem.

73 *Vbicunq; autẽ, quod à superiori parte est, in latus vel in inferiorẽ partem veniat, cõmodè restituitur, si homo resupinetur subiecta aliqua re inter scapulas, quæ attollat sic, vt pectus quam maximè recuruetur: aliquis item humerum iuxta latus extentũ sursum adducat: medicus verò altera manu ad humeri caput data prominentiori palmæ parte repellat, altera quod diductum est, componat: sic enim maximè in naturalem sedem restituet. Sed (sicut iam diximus) superius os deorsum ferri maximè solet. Plærisque, vbi alligati sunt, conuenit ita figurari, vt cubitus iuxta latus contineatur, sic que humeri caput excitetur.* G

A Æget supinus collocatus.
B Puluinus inter scapulas subiectus.
C Alter brachium à costis diductum attollens.
D Medicus fracta ossa componens.

Vbi ea pars iuguli, quæ cum pectoris osse cõmittitur, vel in latus, vel in inferiorẽ partẽ prorumpat, tunc ait cõmodè restitui, si homo resupinetẽ, subiecto iter scapulas iuxta spinam puluino, seu ceruicali, siue tali quopiam, vt hac via thorax totus recuruetẽ. hoc autẽ expressit vocabulo περιῤῥηδὲς, quod poeta ẽt vsurpauit, quũm inqt, H

Περιῤῥηδὴς δὲ τραπέζῃ κάππεσε. Homine igitur ita figurato, pręcipit, vt medicus altera manu humeri ad latus adducti caput in exteriorem partem repellat, sic enim diductę iuguli partes plurimum inter se recedent, recuruato pectoris habitu multum ad eam rem cõferente: altera manu componat, atque in vnum adducat diductas iuguli partes. humerum verò iuxta latus sursum compelli interdum satiùs esse in sequentibus adscribit.

Sed

74 A *Sed quibusdam (vt narrauimus) debet humeri caput sursum vrgeri: cubitus autem ad pectus adduci: manus verò ad summitatem lati scapularum ossis ab integra parte porrigenda est. Quòd si homo cubare non recuset, aliquid imponere conuenit, quo fulciatur, sic, vt humeri caput maximè sublime sit: at si inambulet, fundam à ceruicibus suspendere ex fascia oportet, quæ cubiti eminentiam complectatur.*

Hæc figurandi ratio efficit, vt humeri caput in exteriorem partem compellatur, cum quo adducitur & iuguli pars, quæ summitati lati scapularum ossis adiuncta est. Sed eiusmodi habitu inquit ferè opus non esse, quòd superiori satis restituatur, sub quo humerus iuxta latus extentus adducebatur, cubito ibidem collocato, non quemadmodum nunc pectori superimposito. Abstinere igitur debemus ab imponendo cubito super pectus, non quò hic habitus priori sit deterior, sed quò per illum duntaxat, pleraque præstari possint, quæ ad reponendum idonea posita sunt. Quo modo, si res non succedat, ad habitum transibimus secundo loco ostensum.

GALENI IN HIPPOCRATEM DE ARTICVLIS COMMENTARIVS SECVNDVS

Vido Vidio Florentino interprete.

ARGVMENTVM LIBRI

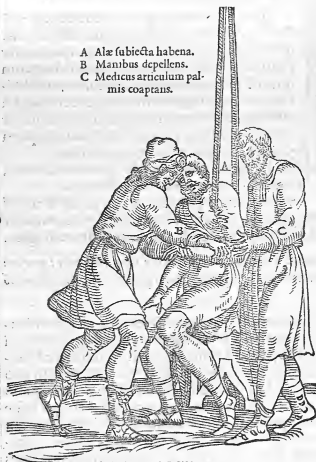
Agit de reliquis Manus articulis: de Faciei malis, ac maxillis: de Naribus & Auribus curandis: cum luxata vel fracta fuerint.

De Cubito

Vbiti articulus, vbi paulum dimotus suo loco excesserit, vel ad pectus, vel in partem exteriorem, maneat'q; pars eius acuta in cauo humeri, rectà extendere oportet, & quod extat repellere, atque ad latus vrgere. At vbi toto loco motus fuerit in hanc vel illam partem, idē extendendi modus aptatur, qui fracto humero, cùm deligandus est: sic enim curua pars cubiti non impediet: maximè verò versus costas erumpit. Restituitur autem plurimum reductus, ne humeri caput attingat cubiti processum: ita autem collocatus vt non hæreat, C *circumagitur ac circumflectitur, non rectà cogitur: eodem que tempore vtrinq; in contraria compulsus in suam sedem restituitur. Expedit & cubitum nunc pronum, nunc supinū conuertere. In curatione ita figurare brachium oportet, vt manus paulo sublimior cubito habeatur, humerus verò ad latus: sic autem & suspensum & collocatū naturæ & vsui cōmodum erit, modò callus non malè increscat: increscit autem celeriter. Lintea verò adhibenda eo modo sunt, quo articulorum ratio postulat, vt pars quoque acuta adligetur. Malum autem luxato cubito maximè recrudescit febre, dolore, vomitu puræ bilis: præcipuè cū in posteriorem partem exciderit; quòd cartilaginosa sit: deinde cùm in priorem: sed curatio eadem est. Vbi in posteriorem partem prolapsus reponitur, rectà extendere oportet: signum autem sic prolapsi est, quòd homo extendere brachium nequit, nam vbi in priorem venit, flectere non potest: tunc autem durum aliquid implicitum cō-* D *uenit iniicere, & cubitum porrectum plurimum repentè circa ipsum flectere. Diducta autem ossa intelliges, vbi eam partem tangas, qua vena in humero diuiditur: sed hæc celeriter callo circundantur. Ossa autem à primo natali die breuiora fiunt, præsertim quæ proxima sunt cubito, deinde quæ manui, tum quæ digitus. Humerus autem & scapula propter motum ualidiora euadūt: sed & alterum brachium propter opera validius est.*

Minuitur caro vbi in exteriorem partem venit ab interiori, alioquin à contraria illi, in quam venit. At vbi cubitus in interiorem vel exteriorem partē prolabitur, distentio ita adhibenda est, vt cubitus ad rectum angulum cum humero collocetur. Attollere autem alam oportet fascia subiecta, & cubitum super rem aliquam collo-

A Alæ subiecta habena.
B Manibus depellens.
C Medicus articulum palmis coaptans.

care, ac iuxta articulum graue aliquid appendere, aut manibus deorsum vrgere. Suspenso autē articulo necesse est prominentioribus palmarum partibus adurgere, quemadmodum in manibus. Hæc figura conuenit dum deligatur, dum suspenditur, dum collocatur: vbi in posteriorem partem subito extendere oportet, & prominentioribus palmarū partibus in suam sedem compellere, quod similiter seruandum est in aliis reponendis: vbi in priorē imposito linteo in pilæ speciem inuoluto flectere simul, & reponere necesse est: quòd si in alteram partem vergat, cùm reponitur, vtrumque fieri debet. Figura autem, quæ communiter aptatur, cùm reponitur, & cùm deligatur, idonea esse etiam potest, cùm distenditur, ita, vt in omnibus communiter requiratur. Quòd spectat ad modos reponendi, reponuntur alij suspendendo, alij distendendo, alij circumducendo: quæ celeriter fiunt, vbi figuræ in hanc vel illam partem excedant. E

De Manu

2 *Manus autem articulus in interiorem, vel exteriorem partem promouetur: sed maxima ex parte in interiorem. Manifestū indicium, vbi in interiorem, quòd curuari: vbi in exteriorē, quòd porrigi digiti non possunt. In restituendo collocentur digiti super scamnū, & in diuersas partes distendantur: quod extat ex osse vel prominentiori palmæ parte, vel calce simul repellatur, & in anteriorē & inferiorem partem vrgeatur: sed ab inferiori iuxta alterum os, pila aliqua mollis subiiciatur, manui pronæ, vbi à superiori est: supinæ, vbi ab inferiori. Curatur autē linteis. Prolabitur tota manus vel in interiorē, vel in exteriorem partem, vel in hoc aut illud latus, maximè autem in interiorem. Promouetur aliquando & appendix: aliquando & alterū os diducitur, tunc autem vehementer extendere conuenit, &* F *quod extat repellere: reliquum verò à contraria parte adurgere, duobus modis retrò, & ad latus, vel manibus super scamnū, vel calce. Maximè autē recrudescunt & deformitatē afferunt, tēpore tamen confirmantur, ita vt vsui sint. Curatio autē lintea postulat, quæ ad manū & cubitum pertineant: tum ferulas, quæ vsque ad digitos accōmodentur. Alligata autē ferulis sæpius resoluere oportet quàm fracturas, & vberius inungere. Verū à primo natali die breuior fit manus, & minuitur maximè caro à parte contraria illi, in quam os venit: ei verò qui iā adultus est, ossa manent.*

A Extendentes in diuersa.
B Medicus palmis os eminens retrudens.
C Inuolucrum molle alteri ossi subiectum.

De Digitis

3 *Digiti articulus, vbi excidit, in aperto est. Restituitur rectā distendendo, tum quod extat repellendo, & in contrariam partē adurgendo. Curatio fascias & lintea postulat. Nisi restituatur, callo extrinsecus circundatur.*

Luxata autē ossa uel à primo natali die, vel ei qui adolescit, ab inferiori parte breuiora euadūt, et caro minuitur, à contrario illi in quā prolapsa sunt, sed iā adulto manēt. G

4 *Maxilla paucis hactenus toto loco mota est.*

Sect. 1. t. 1. 251. e

Qui operā dant corporibus incidendis γνάθον dicunt eam partē, quæ genis subiecta est: genas verò, quę μῆλα vocant, eas, quæ leniter rotundæ in facie prominēt. Quemadmodum igitur Hippocrates dixit, articulum autē latiscapularum ossis, pro articulo, qui cum lato scapularum osse committitur, sic nunc maxillæ articulum intellexit, quùm maxillam ait, quam γνάθον appellat. Sic etiam poeta dixit,

A. li. 4. f. 5. t. 1. c. 2. 478. d

Κόπτων ἀμφοτέρῃσι χαμαὶ δ᾽ ἅπαντας ὀδόντας,
Γνάθων ἐξελάσαιμι συὸς ὡς ληϊβοτήρην.

vbi videtur appellasse γνάθους, malas & maxillam, quas ipse etiā Hippocrates in sequentibus γνάθους nominat. Atque hęc de vocabulo. cur H autē scripserit paucis maxillam toto loco moueri, ipse deinceps docebit. animum igitur adiūgito.

5 *Os enim, quod à malis procedit, cum eo coniugatur, quod ab aure, hoc autem maxillæ capita excludit: quorum vnum à superiori parte situm est, alterum subiectum. Item ex maxillæ capitibus vnum quidem ob longitudinem nō facilè expellitur, quod rostro simile, iugale os excedit.*

Anteà quoq; diximus in expositione libri de fracturis, & in primo cōmentario, si quis nō intelligit, quę ita clarè ab Hippocrate exponunt̄, huic opus esse monstratione ossiū, pręcipuè hominis, vel certè simię. satius autē est nō tūc, cùm liber legitur, sed prius per ociū ossa inspicere. Diximus itē scriptum fuisse à nobis librū de ossibus ad eos, qui primas institutiones addiscunt, in quo antè exerceri melius est eū, qui percepturus est, quę ab Hippocrate scribūtur. Atqui, vt in superioribus scripsi, sic etiā nunc faciā mediam quandam doctrinā, inter eam, quę conuenit iis, qui inspexerint, & eā, quę iis, qui non inspexerint. Hoc enim pacto, qui inspexerint molestè sermonis longitudinē non ferent: qui nō inspexerint quasi descriptionē quandam habebunt exquisitę cognitionis, quę haberi nō potest, nisi ossa ipsa inspiciant. Intelligito igitur ex partibus oris, quę dētes

continent,

A continent,eam, quæ mouetur,esse maxillam: quę immobilis est,malas: in vtroq; item osse dentes
contineri,tam magnitudine, q̃ numero, inter se æquales. Procedit autem à malis os tenue conti-
nuatum illi ossi,quo cõtinetur angulus oculi temporibus propior. cum hoc alterum os nectitur,
in quo situm est foramen auris.quà verò coeunt hæc inter se, commissura fit suturæ similis. Hoc
igitur os,quod malas capiti annectit,ab iis,qui incidendis corporibus operam dederũt, iugale os
appellatur: quandoquidem & ipse Hippocrates/coniugatur/ inquiens,ostendit duo ossa inter se
coniungi,quasi iugo subiecta.huic autem iugo cauum subiectum est nõ mediocre,in quod se in-
serit alterum maxillæ caput, quod rostrum refert. hoc & fœminino genere κορώνην, & neutro
κόρωνον, græci appellant.Iuxta hunc processum maxilla quoq; alterum exigit,per quem cum capi
te prope aurem committitur.Sed hic breuior est,alter multo longior. vterque distinguitur iugali
osse,quod medium inter vtrunq; situm est,longiori humiliùs,breuiori subimiùs.vtrosq; maxil-
læ processus Hippocrates nominauit capita, quùm inquit /hoc autem maxillæ capita excludit/
hoc est,diducit,separat q; inter se,alterum ab inferiori parte,à superiori alterũ. Constat igitur pro
cidere maxillam non posse,nisi processus rostro similis iugali osse humilior demittatur. at nõ pro
pterea simpliciter luxabitur,vbi illud accidat,aperto enim ore in suum locum reuertetur. Ad hoc
B igitur,vt luxetur,necesse est reditum prohiberi,eo q̃ ipsa in latus conuertatur. Rectè igitur in se-
quentibus inquit /luxari autẽ non potest, nisi ore vehementer aperto in latera conuertatur/ neq;
enim ferri potest ipse processus infra os iugale,priusq̃ maxilla à malis plurimum diducatur,quod
accidit,vbi homo maximè hiat: neq; reditu in suam sedem prohibetur, nisi in latus conuertatur.
Ægrè igitur prolabitur & ob hęc,& ob musculorũ robur, quibus ad superiores partes alligatur,
de quibus agit proximis verbis.

6 *Iam verò ab vtraque harum summitatum neruosæ oriuntur chordæ,quibus musculi illigantur,qui* κροταφῖται, *&* μασσητῆρες *dicuntur.*

Quæ ante κεφαλὰς id est capita maxillæ vocauit, nunc ἄκρεα id est summitates appellat, ab
vtrisq; inquiens neruosas chordas oriri,quas τένοντας vocat. solet autem sic appellare eas muscu
lorum extremitates,quæ græcè ab iis,qui versantur in corporibus incidendis ἀπονευρώσεις nun-
cupantur.Semper autem magis neruosæ sunt,q̃ medius musculus: verùm inter se differunt,eo q̃
aliæ naturam magis neruosam habeant, aliæ minùs. vbi carnosa natura plurimum abundat,mu-
sculi extremitatem carnosam vocant,contra vbi neruosa superat, neruosam. nunc quia neruosæ
C magis sunt,q̃ carnosæ,iure dixit ab vtroq; horum capitum neruosas chordas oriri: innecti enim
inquit summitatibus maxillæ musculos,qui κροταφῖται & μασσητῆρες nuncupantur.Sed incer-
tum est,num eosdem musculos his vocabulis appellet,an alios esse velit κροταφῖτας, alios μασση
τῆρας, quoniam,qui post Hippocratem versati sunt in corporibus incidendis κροταφῖτας vocãt
eos,qui à temporum ossibus oriuntur,quos vbi intenduntur,claudere & contrahere os apertè vi
demus: eos verò,qui maxillæ,quà latescit,illigãtur, vtrinq; scilicet vnus, μασσητῆρας nominãt,
eo q̃ in mandendo maxillam circũagant: quod efficere non ampliùs possunt,qui à superiori par
te oriuntur,hi enim sursum solummodò ipsam adducunt,non tamen in latera mouent. Quocir-
ca ipsis opus est in contrahendo ore,non secus etiam, vbi prioribus dentibus aliquid mordentes
abscindimus,vel vbi comminuere aliquid caninis volumus.Sed,vbi cibum,vt contundamus, cõ
teramus q;, super maxillares imponimus (quæ actio μάσσησις græcè dicitur) musculi tunc suo
munere funguntur,qui maxillam,cui illigantur,quà latescit,in latera mouẽt. Probabile igitur est
hos musculos appellari μασσητῆρας: eos verò κροταφῖτας, qui à musculis iuxta ossa temporum
(quæ græci κροτάφους dicunt) oriuntur,qui & neruosas chordas continent,maxillæ summitatem
rostro similem circumagentes. Atqui conditum est in ore par aliud musculorum, qui supernè ab
D osse,quod ab alarum similitudine πτερυγοειδὲς vocatur,& à toto sinu iuxtà posito oriuntur. iun
guntur autem maxillæ,ea potissimum parte, vndè processus ad commissuram fertur. perueniũt
autem hi musculi ad eos,qui μασσητῆρες dicuntur, qui'que (vt dixi) maxillæ inhærent ab exte-
riori parte,quà latescit,quùm ab ĩteriori parte duo,qui propositi sunt,vtrinq; vnus, maxillã,quà
latescit,comprehendant.Ergo,quùm Hippocrates ait /iam verò ab vtraq; harum summitatũ ner
uosæ oriuntur chordæ,quibus musculi illigantur, qui κροταφῖται, & qui μασσητῆρες dicuntur/
constat nullo modo loqui de musculis,qui ab exteriori parte maxillæ superiniiciunt, sed duo mu
sculorum paria indicasse,eos scilicet, qui euidenter ab extrema fronte oriuntur, & eos, qui iuxta
sinum ossis πτερυγοειδοῦς: hi enim alterum processum attrahũt, quem inseri in commissuræ cauũ
diximus: sed alterum musculorum par,quod (vt retuli) maxillæ extremitatem rostro similem in
orbem amplectitur,rursus ipsos maxillæ processus sursum ad caput adducit.

7 *Et propterea vocantur,ac propterea mouentur,quòd inde illigantur.*

Quùm propositos musculos dixerit nominari μασσητῆρας, causam reddidit,cur ita appellent.

inde enim illigantur, hoc est, maxillæ summitatibus: propterea mouentur, quùm mandimus, & E
μασσητῆρες vocantur.

8 *Nam, quùm edimus, loquimur, aut aliter ore vtimur.*

Maxilla solummodò mouetur, quùm à malis ipsam reducant priores duo ceruicum musculi,
cumq; μασσητῆρες illam adducant. Iure igitur euidenter mouentur, quùm ei ossi, quod maximè
mouetur, illigentur. Dicti autem sunt ob huiusmodi motum μασσητῆρες, à mandendo, quæ ma
xillæ actio valentissima est, leuiter enim mouetur, dum loquimur.

9 *Malæ quidem quiescunt: innectuntur enim capiti, sed non insinuantur vt articuli: at maxilla mouetur, vt quæ ar
ticulorum modo cum malis & capite committatur.*

Verbum /innectuntur/ συνήρτηνται dixit. non nulli scribunt συνήρθρωται, id est iungũtur, pro-
pterea ꝙ Hippocrates ait συνάρθρωσιν esse iuncturam ossium, interdum eorum, quæ vix, inter-
dum eorum, quæ nullo modo moueri videntur: sicut διάρθρωσιν naturalem cõmissuram ossiũ,
quæ apertè mouetur. In propositis autem verbis commissuram articulorum ἀπάρθρωσιν vocat,
quod idem notat ac διάρθρωσις siquidem & ἀπηρθρῶσθαι διηρθρῶσθαι significat. F

10 *At quamobrem neruorum distentionis, rigoris que, hic articulus primus indicio sit, vbi contrahitur: & quam ob
rem plagæ in temporum musculis graues sint, & stuporem inferant: alibi explicabimus.*

Paucis persequi rem potuit. quoniam hic articulus ad neruorum initium propius accedit, pri-
mus neruorum distentionem concitat, plagas que habet stuporem inducẽtes. nescio autem quo
pacto reseruauerit. fortasse voluit in scribendo demonstratione vti, mentionem faciens neruorũ,
qui à cerebro ad hos musculos perueniunt, quod necessarium nõ fuit, in proposita doctrina, atq;
dcirco in alium locum, perfectum sermonem distulit.

11 *Atque hæ causæ sunt, cur non admodum prolabitur.*

Sed quæ nam sunt? nempè non aliæ, q̃ quæ dictæ sunt, quarum duplex est caput, natura ossiũ
(vt narraui) & robur musculorum.

12 *Illud etiam in causa est, quòd nulla ferè in edendo necessitas est, quæ cogat hominem aperire os, vltra quàm possit:
luxari aũt aliter maxilla non potest, quõcunq; figuretur, quàm cùm ore vehemẽter aperto in alterã partẽ conuertitur.* G

Preter duas superiores causas, quę efficiunt, vt maxilla raro luxetur, tertiã adscribit, scilicet nisi
plurimum os aperiatur, luxari minimè posse. Verùm non sępè fit, vt nobis opus sit ore plurimũ
aperto: quandoquidem eiusmodi actio duplici vsui accommodatur, vel vbi volumus ore magnæ
molis quidpiam apprehendere, vel vbi quàm maximè hiamus: quorum illud raro accidit, hoc de
lirantibus duntaxat. Quod & aliquando accidisse vidimus Plusio Placino, cùm quãtum poterat,
os aperiret, deinde maxillam in latus deduceret. cõsueuerat autem sic subinde figurari, ac tanquã
egregium factum, vltro semper hiare amplius conabatur.

13 *Veruntamen illud etiam efficit, vt maxilla excidat, quòd ex omnibus neruis ac musculis, qui iuxta articulos sunt,
vel non longè ab articulis, quibus illigantur, quicunque in vsu frequenter dimouentur, dum extenduntur, maximè ido
nei sunt, qui extenti sequantur, perinde atque coria, quæ, quùm optimè mollita sunt, plurimum extendi possunt.*

Quod ad propositas causas attinet, necesse est maxillã vel nullo modo, vel raro admodum, lu-
xari. Videtur tamen res aliter habere. excidit enim raro, at nõ adeo, vt permulti nostrum eiusmo-
di casum non viderint, quod in iis euenit, quæ sunt rarissima. eo enim ꝙ eiusmodi commissura
multum mouetur, musculi nerui que ipsius tenduntur, & opportuniores sunt, qui extendantur, H
q̃ quibus raro motis opus est: quemadmodum (ait) & coria εὐδεψητότατα, hoc est, optimè mol
lita, plurimum extendi possunt: quoniam poeta verbum δέψειν mutuatur ad significãdum mol-
lire, quùm inquit κηρὸν δεψήσας μελιηδέα.

14 *Ergo (quod propositum erat) maxilla raro excidit, mutatur tamen subitò sæpè, quùm homo hiat, vt compluribus
aliis musculorum, neruorum que motionibus accidit.*

Mutatur subitò dixit σχᾶται, quod verbum quid significet, intelligemus, si ea, cum quibus in
oratione coniungitur, animaduertamus. inquit enim /vt compluribus aliis musculorum, neruo-
rum q; motionibus accidit/. quare σχᾶσθαι vitiũ est neruorũ ac musculorũ articulo non erũpen
te. Quid nã hoc vitij sit, aperit, quùm inquit /motionibus/. voluit enim ex naturali situ in alterũ
mutari, id q; subitò. idem & paulò pòst indicat significari verbo σχάσαι, quùm ait /dein subitò
mutare ad tres habitus simul consilio directo/, vbi mutare dixit σχάσαι, hoc est, subitò mouere
priorẽ habitum. adde, quod nunc etiã in Co, ac ferè in omnibus Gręcie ciuitatibus, σχαστηρίαν di
cunt id, super quod pedẽ imponentes, protinus efficiunt, vt id in carceribus cadat, cui adstãt, qui

cursuri

A cursuri sunt. In palęstra item verbum σχάσαι significat brachium à priori situ celeriter retrahere. Vbi ergo dixeris maxillam σχάσαι, ad musculorum vitium referendum est, repentè mutatium alias partes, sic, vt musculi antiquam sedem minimè retineant, sed aliqua ex parte deprauentur, aliqua etiam extendantur.

15 *Hinc autem "euidentissimũ est, cùm excidit: maxilla enim in priorem partẽ proiicitur, conuertitur q; in cõtrariã, atq; vndè luxata est, summitas q; ossis rostrũ referens magis extat iuxta malas, maxilla q; cũ malis ægrè cõmittitur.*

A.li.4. f.5. t.1. c.7.478.e

Diximus etiam in superioribus os, quod iugale appellatur, ita situm esse, vt superiniiciatur maxillæ summitati rostrum referenti: ac nisi in alterã partem prolabatur, maxillam ad suũ locum reuersuram. Necesse igitur est, si quando maxilla excidat, propositã summitatẽ extra iugale os ferri, nullus enim alius locus est, in quẽ impellatur. Quare meritò extat iuxta malas, quà sitũ est iugale os: sed quà potissimum situm sit, facilè percipies in homine gracili, musculum temporis, genã q; intuitus, inter vtrunq; enim situm est iugale os. In memoria itaq; habens eius situm, vbi aliquem videris, qui os claudere nequeat, maxilla in priorem partem proiecta, atq; in alteram inclinata, conari debes, exquisitè oculis, digitis q; summitatem comprehẽdere, quæ iuxta genam & iugale os B extat. At vbi sic habere comperies, optimum indicium erit maxillam excidisse.

16 *His qua ratione "apertè reponi debeat, in aperto est. Oportet enim aliquo laborantis caput continente, alterum digitis maxillam ad mentum comprehendere, tam ab exteriori parte, quàm ab interiori, homine hiante quantum modicè potest: ac primò quidem aliquandiu maxillam manu in hanc, atque illam partem adductam dimouere: imperare que, vt ipse homo maxillam relaxet, simul que cum medico ipsam adducat, & adducenti quàm maximè pareat.*

A.ibidem.

Ratio reponendi euidentissima est iis, qui in corporibus incidendis, partium, quas narrat, cõpositionẽ diligenter inspexerint: ad quos respectũ habens, hæc scripsit. Quę deinceps adiũgit de restituendo, omnia plana sunt, nisi sicubi vnũ vel alterum verbũ occurrat, quod à nobis notabitũ.

17 *Dein subitò "mutare ad tres habitus simul consilio directo: siquidem ab ea sede, in quam peruersa est, ad naturalem adducenda, præterea in posteriorem partem adurgenda est: tum æger obsequens eam debet cum malis committere, ac minimè hiare. Ratio quidem reponendi huiusmodi est, neque reponi maxilla potest, si aliter figuretur: lenis que medicina abundè est, nempè panni cum cerato, laxiori fascia alligati. Tutius autem est admouere manũ homine resupinato, capiti subiecto scorteo puluino, maximè farcto, vt quàm minimè cedat.*

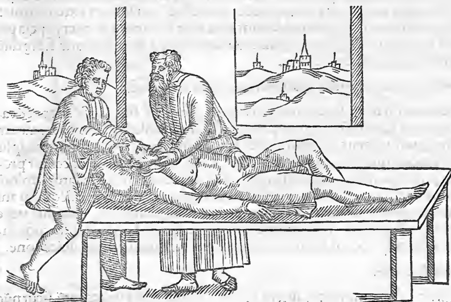
A.ibidem. c.f

C

Vbi, priùs neruis & musculis agitatis atq; emollitis maxillam deorsum traxerimus, & quantũ potest à malis reduxerimus, debemus agere, quod ab Hippocrate iubemur, quùm inquit /dein subitò mutare/, quod σχάσαι dixit, id est repentè ac simul articulum collocare è regione suæ sedis: tum ita collocatum rursus in posteriorem partem momento impellere, homini imperantes, vt os claudat. Anteà quidem præcipiebat, vt homo hiaret, laxam maxillam præbens, id est nullũ musculum intendens: id enim maximè confert ad neruos musculos q; agitandos, repẽte q; ad naturalem sedem adducendum maxillam deprauatam, atq; ad compellendum in posteriorẽ partẽ. Nunc iã, vbi vtraq; maxillæ summitas sita est è regione suæ sedis, permittit musculos, qui κροταφῖται dicuntur, agentes, eam totam ad se ipsos attrahere: agunt enim, vbi ęger comprimere, claudere que os velit.

18

D

Aliquis autem caput offensi contineat.

Dum maxilla agitatũ, ac modicè deorsum demittitur, pręcipit, vt caput contineatur, ne sequatur maxillam. quod perpetuum est in omnibus, quæ in diuersa duci debent. Offensum appellauit τετρωμένον, Iones enĩ quamlibet offensam τρῶμα dicunt.

19 *Quòd si maxilla vtraq; parte elabatur, curatio eadem est: sed homo minùs comprimere os potest. tunc enim mentũ magis prominet, sed in neutram partem inclinatur: intelliges autem in neutram partem inclinari, præcipuè ex dentiũ finibus, vbi inferiores è regione superioribus respondeant.* E

Maxilla ab vtraq; parte, dixit, γνάθοι ἀμφότεραι/. videbit̃ autẽ γνάθυς appellasse nõ maxillã totam, sed vtrãq; eius partẽ, quà latescit: mentũ quoq; cùm γένυας dixerit, videri poterit intellexisse maxillę imum, quà nudũ os est sine carne, quùm inquit /tunc enim mentũ magis prominet/, sed paulò pòst maxillã totã nũcupauit γνάθον, quùm ait /sed si maxilla, quà ad mentũ iungit̃, diducat̃: sola autẽ hęc iũctura est in maxilla, in malis multę/. Quare apud Hippocratẽ significationes verbi γνάθυ & γένυος cõfundunt̃. quod tñ ait in propositis verbis huiusmodi est: Quòd si maxilla luxetur ab vtraq; cõmissura, magis quidem in priorem partem propellitur, q̃ vbi excidit altera parte duntaxat, magis q́; à malis recedit: non tamen deprauatur, aut peruertitur, sed naturalem sedem sine inclinatione tuetur. id autem indicant dentes, qui è regione respõdent, hoc est, inferiores superioribus, qui secant secantibus, canini caninis, maxillaribus maxillares.

20 *His quàm celerrimè "restituenda est: qua autem ratione, suprà explicauimus.* A.li 4.f.5.t.1. c.7.478.c

Celerrimè quidem reponenda est, priusq̃ musculi distenti ob consortium cerebrum afficiant. F modus autem reponendi, quem docuit, vbi altera parte prolabitur, mihi nõ videtur ex toto idem nunc accommodari: tunc enim paulatim maxilla in alteram partem conuertitur, nunc pariter in vtramque. quare satis est concutere, mentum'que adducere deorsum, vt processus extremitas rostro similis, iugali osse inferiùs collocetur, sic'que in interiorem partem vtrinq; totam maxillam compellere, simul q́; præcipere homini, vt os claudat.

21 *Si reuerti "nequeat, mortis periculũ ĩstat propter febres cõtinẽtes, atq; marcorẽ, et ĩexpugnabilẽ dormiẽdi necessitatẽ.* A.ibidem.

Periculo quidẽ non vacat maxilla, etiã si altera parte luxet̃: sed, si vtráq;, ęgriùs restituit̃, quùm musculos oẽs, quibus maxilla continet̃, intẽdat. sunt autẽ quatuor (vt dictũ est) duo scilicet, qui à tẽporibus incipiunt: duo, qui à finibus iuxta os, quod πτερυγοειδὲς nominat̃. Habent autem hi musculi neruos ab ipso cerebro, ac propè ipsum cõtingũt: quo fit, vt celerrimè afficiatur. Hi ergo quatuor musculi, vbi maxilla prorũpit, maximè affliguntur, quùm inter oẽs pręcipui sint, vt qui neruos ex cerebro habeãt à tertia cõiugatione, quę non longè ab ipso principio sita est. Atqui fit etiã, vt musculi, qui maxillã extrinsecus cõprehendunt, orti ab vtraq; parte eius, pręter naturã extendantur, vbi maxilla luxet̃: quanq̃ non ita pręcipui sint, sicut quatuor prędicti, magis enim à cerebro recedũt, neruus q́;, qui in hos distribuit̃, longiùs oritur, & nõ ab ea cõiugatione, vndè nerui ad quatuor musculos ferũtur, qui & ipsi nõ parũ vsui sunt, perinde atq; alij vniuersi corporis musculi, & si nõ ęquè pręcipui sint, atq; hi. Ob hęc igitur oĩa, periculũ mortis impendet, quùm præter naturã musculi intẽdantur, ac propterea doleant, & idcirco inflãmatione premantur, ac simili vitio cerebrũ afficiant, quo affecto acutę febres sequuntur, simul q́; lęduntur oẽs animi actiones. non enim solet, vbi cerebrũ inexpugnabili dormiẽdi necessitate prematur, eius vitio sensus duntaxat lędi & motus, sed ratiocinatio, memoria, sensus & motus voluntarius corrumpi. G

22 *Huiusmodi enim musculi inexpugnabilẽ dormiẽdi necessitatẽ inducũt, quũ alienãtur, et præter naturã extẽduntur.*

Potest vtrunque ex propositis inexpugnabilem dormiendi necessitatem inferre, & alienatio musculorum, & distentio, quùm vterque affectus ob consensum ad cerebrum pertineat. Distentio inde proficiscitur, q fibrę, quæ priùs laxę erant, nunc omnes ad rectam lineam extendantur: alienatio, vbi vltra modum calefiant, frigescant, madescant, siccentur, inflammentur, erysipela prehendantur, vel putrescant, in quibus omnibus eorũ natura alienatur: sed in distentione fibrę duntaxat extenduntur citra naturæ ipsius alienationem. H

23 *His solet "aluus bilem puram, atque exiguam reddere, ac si euomant, vomitus purus est.* A.ibidem.

In febribus admodũ acutis nihil mirũ, si pura bilis in corpore producit̃, siquidẽ & adeps & caro tenera ac paulò antè concreta, sub hmõi febribus tabescit, & sanguis adurit̃. concurrere autem hęc ad aluum, atq; intestina, quùm tabent, propriũ est, vbi tantũ neruosæ partes laborant: cũ ipsis enim vitiat̃ lęditur q́; os vẽtriculi, quod maximè neruosum est. Rectè autẽ ab ipso docemur proximas, cõmunes q́; partes primũ potissimum q́; affici: pręterea, vbi ventriculi os lędatur, dolorẽ ne leuẽ quidẽ posse sustinere: sequitur enim animę defectio, vbi ipsum malè affligat̃, & quùm animus deficit, oĩa, quę supersunt, tenuia ad ventrẽ concurrunt. quin etiã, si hoc nõ accidat, sub vehementi dolore, atq; mœrore, quę superãt in corpore huius generis, vident̃ ad ventriculum atq; intestina decurrere: quæ in ventriculo coeunt, vomitu excernuntur: quæ in intestinis, deiectione.

24 *Decedunt "autem hi maximè decimo die.* A.ibidem.

Verbum /maximè/ μάλιστα dixit. inuenitur autem, & apud alios veteres ita acceptũ, sicut nũc

ab

A ab Hippocrate accipitur, vt coniecturam numeri eius rei, quę proponitur, proximè ostẽdat, quasi ita dixerit: Hi ergo decedunt plerunque circiter decimum diem. ita vt, quamuis nono vel vndecimo intereant, vera oratio sit. Testantur autem exempla vocabulum /μάλιςα/ ita vsurpari. « Thucidides quidem in primo libro inquit, Hæ omnes græcorum, & inter se, & contra barba- « rum res gestæ fuerunt maximè quinquaginta annis. atque ibidem, Distat sexaginta stadia maximè. Andocides item de mysteriјs inquit, Homines maximè trecentos. vbi maximè μάλιςα dicunt, in quam significationem huiusmodi vox à græcis sæpenumero accipitur.

25 *Sed, si maxilla comminuatur, vbi non frangitur omnino transuersa, sed aliqua parte icta ossa inter se cohærent, in suam sedem compellenda sunt, digitis vtrinque prementibus, tum ab ore lingua in latus adducta, tum à cute, vt conueniet repellendo. Quòd si peruertantur dentes ad fracturam moti, vbi ossa in suam sedem collocata sunt, non solum bini, sed etiam plures, inter se ligandi sunt auro potissimum, vel certè lino, donec ossa confirmentur. Quo facto vincire oportet paucis pannis cerato que iniectis, paucis que fascijs, non valde astrictis, sed laxioribus.*

Vbi comminuto osse nihil integrum relinquitur, partibus inter se recedentibus, ita, vt nullo pacto cohæreant, huiusmodi fracturæ speciem recentiores medici græcè καυλιδὸν à fracti cau- B lis similitudine apellant, eo quod Hippocrates illud /vbi non frangitur omnino transuersa/ dixerit /Εὰν μὴ ἀποκαυλισθῇ παντάπασι/. Reliqua omnia tam in hac oratione, quàm in sequentibus, plana sunt. sed, si parum quid offendemus, id quoque explicabimus.

26 *Scire autem conuenit maxillam fractam fascijs parum iuuari, si rectè iniјciantur: vbi minus rectè, multum lædi.*

Cõmune est omnibus fracturis summopere lędi à vinculo, quod non rectè superdetur: at non admodum iuuari maxillæ fracturam vinculo rectè iniecto non pertinet cõmuniter ad omnia ossa, sed ad ea duntaxat, quæ fascia comprehendi in orbem nequeunt, quà vitiatum os quo modo à medico compositum exceptum fuerit, seruetur. Adde quòd in maxilla vinculum præcipuè infestum est, quùm semper solita sit nuda esse, ac sine velamento.

27 *Subinde autem circa linguam altè inquirere oportet, ac diutius digitis vtrinque reprimere, dirigere que id ossis, quod inclinatum est: optimum autem esset, si semper id fieri posset, sed non potest. Quòd si os transuersum omnino abrumpatur, quod quidem rarò incidit, collocare eo modo, quo dictum est, os in suam sedem oportet. Quo facto deligare dentes inter se conuenit, veluti supra ostendimus: hoc siquidem maxillam valdè immobilem præstat, si quis capita rectè, vt oportet, sutura insuper coniunxerit. Vniuersam verò manus curationem ad vnguem scribere non facile est: sed ex iјs, quæ scripta sunt, exprimenda est.* C

Μάττεσθαι significat inquirere, sed ἐσμάττεσθαι altè inquirere, sicut nunc, vbi altè inquirere ἐσμάττεσθαι dixit. pręcipit enim Hippocrates digito in os demisso considerari, num fracti ossis partium altera super alteram excedat: atq; ita digito adurgeri, quò expedire videatur, id quod in interiorem partem conuersum est, in exteriorem repellendo. In aperto autem esse existimo Hippocratem imperare, nõ vt medicus assidue, sed vt æger hoc efficiat.

A Habena inferiori parti maximè agglutinata.
B Habena superior.

28 *Dein, si is, quem fractura malè habet, puer sit, satis erit corij Carthaginensis, exterioris partis id, quod durius est & magis densum, admouere: sed, si robustior fuerit, ipsum corium. Incidẽda autem habena est, quæ trium digitorum latitudinem æquet, vel quanta conuenit, tum maxilla gummi inungenda. maxillæ enim, quà transuersa fracta est, firmius hæret extrema habena agglutinata interposito digiti spacio, vel paulo longiori, id que ab inferiori parte: incidatur que habena hæc media in longitudinem, vt vtrinque mentum complectatur. altera item habena æqualis, vel paulo latior superiori parti maxillæ agglutinetur, distet que à fractura quantum prior. scindatur autem, quatenus possit aurem comprehendere.* D

Molle accipi voluit corium, cuiusmodi tunc fortasse fuit Carthagini. huius enim exempli causa nominatim meminit, quemadmodum Ægyptij corij anteà in opere ‖ de fracturis. constat autẽ in eo corio partis, quæ maximè summa est, id quod durius est ac magis densum, nunc λιπὸν ab ipso nuncupari. At quomodo illud adhibeat, vt maxillæ fractæ partes in diuersa extendat, ipse nobis euidentissimè aperiet, si quorsum de his agat intelligamus: vult siquidem fracti ossis alteram partem deorsum à mento extendi, alteram à capite sursum. Sect. 3, t. 29. 7². 245. c

29 *Acuantur autem habenæ, quà coniungi alligari que inter se debent.* E

Præcipit hîc, vt habenæ quodammodo angustiores sint, paulatim latitudine imminuta, quo iunctura firmior reddatur. capita enim, quæ lata sunt, quamuis summa cura vinciantur, non tamen fideliter continentur.

30 *In glutinando corij caro cutem contingat, sic enim magis inhærescit.*

Corium fit ex pelle animalis duplicem naturã habente. id enim ex ipsa, quod exterius est, cùm ambienti aeri obiectum sit, magis densum euadit, & neruosum est: quod interius, mollius & rarius, atq; ex hoc ipso minus id, quod ad exteriorem partẽ magis accedit: quod ad interiorem, quà id tangit quod cuti subijcitur, rarius est & carnosum, quod sanè corij carnem nominauit, à quà parte glutinari voluit: nam, quùm rarius et mollius sit, ad eiusmodi vsum magis accommodatur.

31 *Deinceps extendenda est huiusmodi habena, magis autem, quæ à mento sita est, vt potissimum cautio sit, ne maxilla in acutam figuram ducatur: in vertice autem iungendæ sunt vtræq; habenæ, dein circa frontem fascia alligãdæ.* F

Vtreque habenarum extremitates dari debent ad caput laborantis, atque in vertice deligari. magis autem extendi voluit inferiorem, ne maxilla (vt ipse dixit) ἀποσμιλαίνει, id est in acutam figuram ducatur.

32 *Aliquid etiam super omnia extrinsecus inijci debet, vt fieri solet, quo vincula immobilia reddantur. Cubet autem homo in maxillam integram, non tamen huic, sed capiti innixus. Corpus verò extenuandum est, vsque decimum diem, postea reficiendum est non tardè: nam, vbi primis diebus inflammatio non oritur, maxilla viginti diebus conferuet: celeriter enim callus increscit, sicut in alijs ossibus, quæ rara sunt, nisi corrumpantur: sed restat alius sermo longus de cunctis ossibus, quæ corrumpuntur. Intentio autem, quæ per gluten adhibetur, firmiter manet, intendi & minui potest, & ad multa dirigẽda sæpenumero proficit. Medicorum verò, quicũq; incogitantes sunt, & in alijs casibus, & in maxillæ fractura promptè manus admouent: comminutam enim maxillam uariè, et benè, et malè deuinciunt.*

Quod super omnia extrinsecus inijcitur κατάβλημα appellauit, siue panniculus sit, siue aliud eius generis. vocat autem panniculum πάραρμα, sicut etiam nunc dici solent παράρματα, quæ G ex vestimentis præciduntur ab ijs, qui ea suunt. hæc siquidem ad propositum vsum propter mollitiem commodissima sunt, quæ vbi non sint, licebit aliquid simile admouere.

33 *Omne enim vinculum maxillæ ita abruptæ ad fracturam ossa inclinat, magis quàm secundum naturam.*

Maxillæ inquit ita abruptæ, hoc est, quæ transuersa fracta sit, vinculum ad fracturam magis ossa conuertit, quàm dirigat, propterea, quòd fasciæ in orbem circundari nequeant circa sedem affectam, sed ab exteriori parte duntaxat imponi.

34 *Sed, si maxilla, quà ad mentum iungitur, diducatur (sola autem iunctura est hæc in maxilla, in malis multæ, sed à proposito sermone discedere consilium non est, in alijs enim morborum generibus de ijs dicendum est) si iunctura inquam, quæ in mento est, diducatur, componi à quouis potest: nam quod extat, intus repellendum est digitis superdatis: quod in interiorem partem conuertitur, in exteriorem adducendum digitis adurgendo: hæc autem facienda sunt ossibus in diuersa diductis.*

H

Maxilla quidem ex duobus ossibus constat, quæ in imo mento ad vnguem inter se iunguntur: Malæ verò, ex multis, quæ iuncturam habent omni motu carentem, κατὰ συνάρθρωσιν dicunt. sed curiosum hoc huiusmodi vocabulorum studium apud veteres nõ fuit, atq; idcirco Hippocrates iuncturam ossium malarum sub συμφύσεως genere posuit, id tantùm in ipsis indicium spectans, quòd in eiusmodi ossium iuncturis nullus sit motus, qui sensui subijciatur.

35 *Ossa enim sic facilius in suum locum reuertentur, quàm si quis tentet altero sub altero condito compellere.*

In omni eiusmodi commentario scire licet consueuisse Hippocratem in ijs præceptis, quæ singulis communia sunt, cùm semel vnius mentionem facit, exponere vim rei communem esse omnium similium: quemadmodum & nunc volens maxillam prius extentam ita componi, subijcit /ossa enim sic facilius in suum locum reuertentur, quàm si quis tentet altero sub altero condito compellere/. Hoc autem, quod nunc proponitur, attinere ad ossa omnia, quæ componuntur, propositis verbis indicauit.

36 A *Composita maxilla alligare inter se dentes conuenit, qui sunt hinc atque hinc, sicut antea quoque dictum est, mederi que cerato, ac pannis paucis fascijs que. Vinculum autem exiguum varium que maximè huic loco accommodatur: propè enim sine inclinatione est, quanquàm non ex toto sine inclinatione sit.*

Pars exquisitè sine inclinatione est, vbi simillimam cylindro figuram repręsentat. voco autem cylindrum, non quo pueri ludunt, sed qui columnæ imaginem refert: hęc autem ex toto in nullo osse reperitur, magis tamen in femore atque humero, quàm in alijs ossibus, conspicitur. In maxilla autem constat non esse huiusmodi figuram: quocirca eam inclinatione vacare non protulit, propè tamen sine inclinatione esse, eò quòd sinistra eius pars dextrę ex toto similis sit & ęqualis, atque idcirco, quod ex vtráque componitur sine inclinatione est, & in neutram partem inclinatur. admittit autem maxilla varia vincula, sicut in fasciando, quæ exercitatio omniũ prima est, didicistis.

37 *Attrahi autem fascia debet, si maxilla à dextro latere extat, à parte dextra, tunc autem à dextra parte esse indicatur, cum dextra manus fasciam ducit: sed si ab altero latere maxilla excedat, alio sanè modo attrahenda fascia est. Vbi autem rectè componatur, atque, vt oportet, immobilis seruetur, cito sanescit, dentes que integri remanent: sin* B *secus, longiori tempore confirmatur, tum peruertitur, dentes autem vitiantur, atque inutiles redduntur.*

Anteà quoque dictum est in vlceribus, quibus oræ excedunt, caput fascię secundum oram excedentem inijciendum esse: atque ita fasciam voluendam, vt ad alteram oram vlceris, ipsam adducat. est autem hoc perpetuum in omnibus, quæ restitui ad pristinam naturam debent, quod commune etiam nunc seruandum est, quo excedens pars repellatur, cogatur que. id autem continget, si ea fascijs ad alteram adducatur. adducetur autem, si dextra parte, vt puta, excedente, fascia inde orsa porrigatur ad sinistram: si sinistra læsa sit, ab hac incipiens ad dextram feratur. Hippocrates igitur, vbi à dextra parte incipiens ad alteram fascias adducit, huiusmodi vinculum à dextra parte nuncupat, attendens non quò ferantur fasciæ, sed vtra præcipuè manu attrahãtur. namque, vbi intuearis medicum è regione eius, qui deligatur, collocatum, fascia, quæ à dextro latere maxillæ ad sinistrum procedet, à dextra manu attrahetur: contraria, à sinistra.

De Naso

38 C *Quod si nasus perfringatur, fracturæ modus non est vnus.*

Ipse deinceps modos adscribet. aut enim pars eius abrumpitur, ipse tamen seruatur perpetuus, sic, vt neque deorsum inclinetur, nec in alteram partem conuertatur: aut horum alterum fit, id que aut in parte eius, quæ cartilaginosa prominet, aut in reliqua, quæ ossibus continetur.

39 *Sed, qui præstantia vincula amant sine mente, complura alia lædunt, atque adeò nasum.*

Præstantia καλὰ dixit irridens, non quò verè significauerit præstantia, quorum consilium est affectam partem ad suam naturam restituere, sed pulchra & aspectu iocunda. qualia hæc sint, in sequentibus ostendet.

40 A.li.4. f.5.t.3. c.3.fol.488.c *Inter omnia enim vincula hoc maximè varium est ac plurimis locis asciæ imaginem refert, & aliquod spacium cutis nudum, ac sine fascia intermittit, quo rhombi variè admodum repræsentantur. Igitur (vt dictum est) qui sine mente huiusmodi vinculis student, comminutum nasum libenter deligant: sed vinculo iniecto, vno, vel altero die medicus lætus est, lætus item & qui deligatur, deinceps ægrum cito satietas capit, inuentio enim noxia est: abunde que* D *medico est, ostendisse peritiam, quam habet, nasum variè deligandi. Efficit autem hæc vinciendi ratio omnia contrà, atque oporteat, tum quòd, qui ob fracturam simi fiunt, si à superiori parte adstringantur, magis adhuc simi euadent: tum, quòd quibus in hanc, vel illam partem, seu quà cartilago est, seu suprà nasus conuertitur, nihil superposito vinculo iuuandos, sed magis lædendos esse manifestum sit.*

Asciam appellat, vbi fascia à transuerso circuitu recedens paululum inclinatur, vt supra ostensum est. spacium verò, quod fascia intermittit, dixit διαῤῥωγάς: rhombi verò figuram, eam, quæ æqua latera habet, sed angulos non rectos, nam & Euclides ita rhombum finit. nosti autem ex fascijs primam ferè nominari rhombum, quùm eam figuram potissimum repræsentet.

41 *Sic autem panni à latere nasi haud benè aptantur: quanquàm neque hoc faciunt, qui alligant.*

Nihil conferre ait vinculum ad nasum sub fractura in latus conuersum, cùm id præstare non possit, quod vtile esse videtur. videtur autẽ vtile esse per pannos nasum fulcire ab ea parte, in qua iacet, sed neque ad hanc rem inquit id prorsus accommodari.

42 *Proximè autem vinculum mihi videtur occurrere, si in medio naso, quà acutus est, caro iuxta os conteratur, vel* E
paululum etiam os ipsum lædatur, non tamen multum: his siquidem nasus callo obducitur, & aliquanto asperior fit:
neque tamen vinculo egent magni negocij, si sanè alligandi sunt.

Commune vinculum nasi proximè ad salubre accedere videtur, vbi in medio cutis cõtusa fue
rit, vel os parumper vitiatum. sequitur autem, vt promineat, quà callo circundatur. Vinculum
itaque in huiusmodi casibus coercens, repellens'que affectum locum, prodesse aliquid videbi-
tur. sed neque his vllo modo necessarium est, conari enim debemus, quæ contusa sunt, maximè
ab inflammatione defendere: atque vbi inflammentur, celerrimè inflammationem tollere. quin
& callus, quum paruus increscit, nihil profectò huiusmodi vinculis eget.

43 *Satis est ad contusum, pannum admouere cerato inunctum, dein semel fasciam circundare, quæ in vtranque par-*
tem ducatur.

Media fascia medio naso inijcienda est: cuius vtraque capita ad posteriorem capitis partem nõ
magna vi adducenda sunt, atque inde fronti circundata inter se vincienda.

F

44 *Optimum tamen præsidium est illinere hæc farina tritici huius anni, lota, glutinosa, respersa, pauca.*

Qui optimè videntur verba Hippocratis enodare, asserunt σηταvιον triticum ab ipso appella-
ri, id quod satum est σῆτες, quod attici vtráque syllaba per τ prolata τῆτες dicunt: quo verbo si-
significari volunt /hoc anno/ id est quod vere satum est, quod & duorum mensium, & quadra-
ginta dierum, appellatur. Equidem in Co, & in tota Græcia Asię, vidi tritici genus σηταvιον ap-
pellatũ, sed parum furfurum habet, & eius farina ex aqua subacta plurimum glutinosa est. quam
rem nunc Hippocrates maximè exigit, quẽadmodum ipse deinceps narrabit: qui vbi farina hæc
non sit, imperat, vt puluis qui ex concusso thure habetur, vel gummi admisceatur. seritur autem
eiusmodi triticum vere ineunte, vt duorum mensium sit: rectè q; sic dicitur, quoniam summum
ad id temporis perducitur, cuius farina ex aqua subacta maximè glutinosa redditur, vbi molito
tritico furfures ex toto detrahantur, id quod fit & cribris tenuibus, & tritico antè eloto. Nam idẽ
tritico euenit, atq; hordeo: ex hoc enim, vbi ptissana pręparanda est, cortex magis remittitur, si an
teà madefactum fuerit. Quo pacto igitur dixit /lota/ quùm non idem sit madefieri, & lauari? in
quolibet enim pistrino madefit triticum, priusquàm molatur: non tamen lauatur in quolibet, sed G
in cõpluribus Asiæ ciuitatibus: vbi calathos habent magnos intextos ex tenuibus iuncis exigua
spacia intermittentibus, per quę excerni puluis possit & arena, sed triticum retineatur. Id ergo tri
ticum, quod molendum est, primò in calathos conijciunt, atq; excutiunt: deinde calathos in aquã
demittunt, sic, vt triticum lauetur, ac modicè madefiat. calatho ex aqua recepto humoris plurimũ
effluit: tantum autem in tritico remanet, quãtum idoneum est, vt moli possit. nam nisi madefiat,
cortex circumpositus, qui tanquam innata cutis est, sub mola in tenues partes dissipatur, atq; ita,
cum farina per cribrum excernitur, educitur aliquid etiam ex furfuribus in tenues partes diuisis:
sed tritico prius madefacto, furfures, grandiorum partium quùm sint, manent, & cum farina nõ
excernuntur. atque idcirco tritico prius madefacto farina magis purgatur, & quod ab interiori
parte est tritici huius anni, lotum (vt ait) & glutinosum, quod scilicet post cutem est, veluti caro
ipsius, in farinam, vt proposui, redactum, valde glutinosum redditur. Puto itaque ab ipso lotam
farinam appellari, vbi ex tritico fit, sic purgato, & prius madefacto. nam, nisi ita accipiatur, restat,
vt intelligamus farinam, vbi ex aqua madefacta variè agitatur, deinde sinitur cõsistere, tum super
innatans aqua excipitur, ac decoquitur, quod in farre etiam fit: sed huic repugnat, quòd respergi
farinam iubet, decoqui enim dixisset, non enim respergitur huiusmodi humor, sed coquitur dun H
taxat. Ex verbo igitur /respersa/ quid sibi voluerit, magis demonstratur.

45 *Vti autem conuenit ad omnia hæc huiusmodi farina, si ex optimo tritico fuerit, facile que duci possit: sed, si nõ om*
nino benè ducatur, modicum pulueris illius, qui ex thure concusso habetur, in tenuissimum pollinem redacti, & aqua
diluti, farinæ adijcere, vel paulum omnino gummi similiter admiscere. Quibus igitur fractus nasus in inferiorem par
tem demittitur, simus que efficitur, si ab inferiori parte, qua cartilago est, desidat, potest in nares indi aliquid, quod
dirigat: quod vbi non fiat, omnia hæc excitanda sunt digitis, si fieri potest, in nares coniectis.

Optimum triticum dixit ἀγαθῦς ϖύρες: maiores enim soliti sunt ἀγαθοῦ vocabulo vti, ad
notandum id omne, quod in suo genere primum est: nunc autem omnes, qui in panificijs ver-
santur, asserunt optimum triticum esse, quod densum est: nam quod rarum, multis furfuribus cõ
tinetur, farina'que eius ex aqua subacta non æquè efficitur glutinosa, atque illius, quod densum
est. glutinosum autem expressit, cùm ait /facilè ducitur/ ea loquutione sumpta ab eo, quod ipsi
accidit, quandoquidem à nobis in diuersa attractum, seruatur perpetuum, neq; dissipatur: contrà
quod

A quod minimè glutinosum est, quùm ita tractatur, diuellitur: sed si diuellatur, quo pacto sequi dicetur, cum manu trahitur? ac si non sequitur, qui nam dicetur facilè duci? id verò quod non dissipatur, sed perpetuum est, iure quis dicet facilè sequi, quemadmodum & viscum, hoc siquidẽ manibus nostris prehensum in cõtrarias partes plurimum attrahitur. Quare ex his cõstat velle Hippocratem farinam ex aqua subactam glutinosam esse, atq; vbi huiusmodi non sit, gummi vel puluerem ex concusso thure collectum (quem μάνναν appellat) adijci iubet: vbi eius pulueris copia nõ sit, contundere thus ipsum ea de causa oportet, atq; ex eodẽ id, quod maximè pingue est. Ego interdum, quùm nec thuris, nec gummi copia esset, resina liquida vsus sum, hanc fortè nactus: at vbi, neq; hæc sit, melle vti poteris, sed vtilius pulu is ex concusso thure vel gummi adijcitur. nam mel & resina quodãmodo calefaciunt, sed talia ab initio aliena sunt: procedente verò tempore remanẽtibus inflammationis reliquijs, vt si quid aliud commodissima. Quemadmodum igitur in superioribus gratia exempli meminit prius corij Ægiptij, ac rursus Carthaginẽsis, sic etiam nunc tritici huius anni: quasi ita dixerit, Farina vti debemus, quæ ex aqua subacta glutinosa sit, qualis efficitur ex tritico huius anni, quod σητάνιον appellauit, fortasse eiusmodi vocabulo significare volens triticum omne, quod densum est, & farinam reddit glutinosam, ita, vt nomen ab eo, quod B ipsi accidit magis, non ab aliqua singulari specie, sumptum fuerit.

46 *Vel certè "eo instrumento, quo ad illinendum utimur, pleniori digitis compulso, non in priorem partem, sed quà desidet: extrinsecus autem digitis utrinq; cõpressis impellere simul conuenit, & excitare. Sed, si fractura omnino in inferiori parte fuerit, licet aliquid in nares inserere, sicut iam diximus, vel linamentum, vel aliud linteolo ci nctum, vel magis Carthaginensi pellicula, circũsutum q; & ita figuratum, vt idoneum sit, quod in hunc locum demittatur. At, vbi fractura fuerit superior, nihil demitti intus potest: nam, si in inferiori parte id præsidium alienum est, quî non in superiori? Primò itaq;, & ab interiori parte dirigere nasum oportet, & ab exteriori vtrinq; compellere, atq; in pristinam sedem restituere: cõmodissimè enim restituitur nasus fractus, præcipuè eodem die, vel certè paulò post. Sed torpẽt medici, & primò mollius rem pertractant, quàm opus sit: vtrinq; enim digitos, qui naso accommodentur, demittere oportet, quantum fieri potest in imum, & ipsum ab inferiori parte sursum compellere, atque excitare, simul q; ab interiori parte dirigere: ad quã rem nullus alius medicus magis idoneus est, si homo id dare operam velit, audeat q;, q; ipsius digiti indices, hi enim maximè secundum naturã sunt. Admouere aũt vtrũq; digitum conuenit, vt toti naso inhæreat, atq; ita quiescere, potissimum, si fieri posset assiduè, donec glutinaretur, vel certè plurimum tempus, vt dictũ est: aut si non ipse ægrotans, saltem puer, vel mulier aliqua digitos demittat: mollibus siquidem manibus opus est, vt C optimè nasus curetur. Verùm, ubi nõ reddatur simus, sed deorsum spectans, in neutram partem inclinetur. Equidem nullum vnquam nasum vidi ita fractum, qui non posset protinus componi, si priusquàm callus increscerct, compelleretur, modò quis rectè mederi vellet. Atqui deformitatem homines maximè oderunt: curationẽ uerò partim ignorant, partim non sustinent, nisi dolore premantur, aut mortem pertimescant: quanquàm in naribus callus citò increscit, nam decem diebus sanescit, nisi corrumpatur. Quibus os à latere abrumpitur, curatio eadem est: dirigere nimirum oportet, non æquè ab vtraque parte, sed eam, quæ inclinat, ad naturalem situm adurgere ab exteriori parte compellendo: in naribus item altè conquirere, quod in interiorem partem conuersum est, dirigendo assiduè, dum restituatur, cum eo, vt sciamus nasum, nisi protinus dirigatur, dirigi postea non posse, sed peruerti. Quo ad naturalem sedem compulso, ad eum locum admouendi sunt digiti, vel vnus, vel plures, seu ipsius hominis, seu alterius, vt quà excedit, repellatur, dum fractura sanescat: sed & minimus digitus in nasum subinde conijciendus est, quo componantur, quæ declinant. Vbi his inflammatio superueniat, farina vti conuenit ex aqua subacta: digitos q; similiter dare, eiusmodi etiam farina inducta. Verùm, si quà cartilago est, nasus à latere perfringatur, necesse est extremum peruerti: itaque oportet ad extremum nasum aliquid ex ijs, quæ dicta sunt, adhibere, quod ipsum componat, uel aliquid tale demittere: multa enim inueniri possunt accommodata, quæ odorem non mouẽt, & alioquin mollia sunt. Ego interdum frustum pulmonis ouilli conieci, id enim fortè nactus sum: nam si spongiæ indantur, humorem combibunt.*

A.l.4.f.5.t.5. c.3.488.a.b.c

D

Si nequeant (inquit) digiti in nares demitti, adhibendum est id instrumentum, quod nunc sicut in superioribus etiam, ὑπάλειπτρον appellat. quo verbo intelligitur omne id, quo ad illinendum vtimur, qualia sunt specillum, spathæ, id'que instrumentum, quod διπυρήνιον dicitur, quę omnia in summo capitulum habent rotundum. sed quemadmodum in superioribus ad alæ vstionem opus fuit tenuissimis, ita nunc plenioribus, quãdoquidem & digitos, vbi licet, admouemus, & in nares conijcimus, eos nempè, qui aptantur, & qui fractam nasi partem componant. Qua ratione autem vti conueniat hoc instrumẽto, ipse apertè exposuit, imperans, vt indatur in cauum, non in inferiorem partem nasi, sed qua potissimum fracta pars in eius cauum decidit: ea siquidem est, quæ impulsu eget, vt excitata possit in suam sedem reuerti. nihil enim aliud est componere quamlibet partem, quàm vnamquamque eius particulam in suum locum compellere. Quę subijciuntur, per magnam partem orationis plana sunt.

47 *Ad hæc ex parte exteriori corij Carthaginensis incidenda habena est, quæ vel pollicem lata sit, vel quantum conuenit: & extrinsecus naso, quà declinatur, agglutinanda: post hæc intendenda est, quantum expedit, paulo autem ma*

gis quam vt nasus dirigatur, intendi debet: tum sub aure (longa enim esse habena debet) sursum circa caput adducenda. Licet autem fronti extremam agglutinare: licet & vlterius ferre, & circa caput uolutam uincire: hæc siquidem iustè nasum dirigit, & intendi & remitti potest, atq; vbi velis, nasum in contrariam partem, ac iacet, magis aut minus repellere. Nam & quibus à latere nasus abrumpitur, in cæteris eadem curatio conuenit, quæ proposita est: plerisque autem opus est naso extremam habenam agglutinare, vt in contrariam partem repellatur, atque inclinet. Quòd si fracturæ vlcus accedit, nihil sollicitare nos debet, sed nutriendum est cerato, quod picem habeat, vel aliquo ex ijs medicamentis, quæ protinus cruentis vulneribus inijciuntur, hæc siquidem facile curationē admittunt. Aequè etiam, vbi ossa recessura sint, primò dirigere assiduè conuenit, nulla re prætermissa, & in posterum digitis compellere laxius superdatis, superdatis tamen: nasus enim ex omnibus corporis partibus facillimè componitur. Atqui habena agglutinata, & impulsu in contrariam partem, atque, nasus declinatur, nihil vti omnino prohibet, neque si vlcus sit, neque si inflammatio, innocenter enim eiusmodi præsidia adhibentur. E

A Habena nari inclinatę, & fronti, agglutinata.

Appendatur, dixit ἀπαρτῆ: quo verbo significauit vniuersam rationem extendendi & quasi dirigēdi nasum peruersum, per ea, quæ agglutinantur. quod autem nunc præcipit, experimento imbecillum comperi: nā, si habena vehementius intendatur, gluten discutitur, resoluitur q;: si modicè, nihil ferè proficitur. F

De Avre

48 *In fractura auris quodlibet uinculum inimicum est, neq; enim ita laxum circundabitur: quòd si magis adstringatur, plurimum officiet, quandoquidem integra auris sub vinculo adstricta dolet, pulsu vexatur atque inflammatione.*

Vbi continuum soluitur græcè in carne ἕλκος appellatur, in osse κάταγμα: in cartilagine nō habet proprium vocabulum, sed eam fracturam Hippocrates abusus κατάγματος nomine nuncupauit.

49 *Sed & cataplasmata, quæ maximi oneris sunt, penitus aliena sunt: pleraque etiam noxia sunt, atque abscessum concitant, & muccos plurimos, suppurationem que infestam reddunt: quibus minimè opus est auri comminutæ.* G

Omnia sigillatim ijs consentanea sunt, quę ostendimus in libro de ratione curandi. nāque Hippocrates etiam nunc lędi aurem asserit cataplasmate, quod experimēto conspicitur. abundè enim siccari eam voluit, quùm natura siccissima sit, eo ꝙ ex cute constet & cartilagine. Ostensum autem est vnamquamque partem, quatenus siccior est, eatenus sicciorem curationem requirere.

50 *Proxima quidem est (modò quid superimponi conueniat) farina glutinosa. Hæc autem necessariò grauis ne sit, ac minimum contingat: interdum enim optima medicina est, medicinam non facere, & ad aurem, & ad alia multa. Cauere insuper homo debet, ne in eam partem dormiat. Extenuare autem corpus expedit, illi potissimum, qui auris suppuratione periclitatur, & aluum mollire.*

Proximum inquit esse ei, quod non obest, cataplasma ex farina glutinosa: constat enim hoc magis siccare, quàm alia. diximus autem paulo antè, vbi de illinendo naso tractauit, qualem appellet farinam glutinosam. huic simillimum cataplasma conficiunt experimento edocti, qui in palestra versantur, ex farre in aceto madefacto, dum maceretur, atque ita temperato. H

51 *Sed, si homo facilè vomat, vomere debet, vt modicè exhauriatur.*

Veteres appellabant συρμαισμὸς, quùm modicè homo exhauriebatur, seu vomitu, seu deiectione. tale quid nunc fieri iubet eodē vocabulo vsus. Multa autem sunt medicamenta, quæ hoc præstant. nam & mel copiose assumptum, & mulsa minus diluta, vel cremor ptissanę ex aqua decoctus, seu per se, seu cum melle: magis adhuc vomitum citat radicula, & bulbus narcissi. His efficacior est, non dum tamen valens radicula, in qua surculos radicum veratri albi defixeris, data postridie siue per se siue ex oxymelle.

52 *Sed, si ad suppurationem veniat, non est celeriter aperienda: multa enim ex ijs, quæ videntur suppurare, interdum absorbentur, etiam si nullum cataplasma inducatur.*

Cauendū est, ne auris incidatur ob cartilaginē cuti subiectā. nam, nisi, vbi incisa est, consolidet & glutinetur,

A & glutinetur, periculũ est, ne cartilago obesa reddatur. /Absorberi/ (quod ἀναπίνεσθαι dixit) hoc est, discuti ac digeri pus ibi collectũ, nõ nũquam ꝑ ea q̃ superimponunt simplicia medicamẽta, ac leuia, sine morsu siccãdi vim habẽtia, cuiusmodi est muccus cochleę adiecto thure: ac, si valẽtius siccare opus sit, vel aloe, vel myrrha, vel vtrisq;. Eodẽ modo siccare potest mel atticũ inunctũ insperso quouis ex propositis medicamentis, benè contrito. voco aũt sine morsu thus, aloen, et myrrhã.

53 *At, vbi incidere coactus sis, celerrimè sanescit, si candens ferramentum ab vna parte ad alteram demittatur. Scire autem certum licet aurem curtam reddi & mancam magis quàm altera, si candens ferramentum traijciatur.*

Curta necessariò fit, & manca, cùm non exigua pars & cartilaginis, & cutis ipsam comprehendentis, vstione absumatur. Ad quod præsidium monet, vt confugiamus, non nunquam veritus, ne cartilago ægrè sanescat. namque vbi nudatur, cicatricem non recipit, præsertim si res aliquot dies protrahatur, neque cutis à sectione protinus coeat & glutinetur.

54 *Sed si candenti ferramento non traijciatur, incidere conuenit, quod magis excedit, sectione non admodum exigua.*

Nequid supersit puris, quo cartilago lædatur, incidi non parum iubet.

55 B *Quandoquidem pus altius inuenitur, quàm quis existimet.*

Decipiuntur, qui secant, in cognoscendo pure, quod subiectum est, ita, vt existimẽt id in summo contineri, & cutem extenuatam esse. Quo pacto autem in hunc errorem incidant, ipse Hippocrates proximè demonstrabit.

56 *Verùm (vt summatim dicam) cætera quoq; omnia, quæ muccosa sunt, & muccos producunt, vt potè glutinosa, vbi tangantur cito in hanc vel illam partem digitis elabuntur: quamobrẽ altiora hæc medici reperiunt, q̃ existimẽt.*

In dignoscendo loco suppurãte, vbi in affecta parte, quùm tangenti moderatè cedit, sectione adhibita contentũ pus inuenitur, medici postquam eundẽ cedendi modum in quauis alia parte comprehenderint, putantes eam similiter suppurare, vt illæ, quas prius intuiti fuerint, venientes ad sectionem errãt: is q; error interdum duplex est, & ꝙ nullo modo ibi pus inueniat, quùm hæc multo crassiora sint q̃ opinentur: & ꝙ medicis ea suppurare videantur, quæ muccosum humorẽ in se continent. id, quod euenit, quũ huiusmodi humor (vt ipse ait) vbi tangatur, citò elabitur. contrahi autem solet in cartilagine, chordis, neruis, ac ligamentis, vt deinceps ostendet.

57 C *Quandoquidem & ea tubercula, quæ ganglia dicuntur, cùm humida sunt, & muccosa carne continentur, à multis aperiuntur, inde fluxurum humorem putantibus. Medicum itaq; in sectione animus fallit: sed ei, qui sectus est, nullum affertur detrimentum. Quæ autem loca aquosa sint, uel muccorum plena, quibus'ue partibus singula, quæ aperiuntur, hominem interimant, vel alterius noxæ causa sint, alibi exponentur.*

Hæc enim ganglia circa cartilaginosas partes, & circa neruos, ex horum alimento increscunt, oriuntur q; ex humore glutinoso ac muccoso: hoc enim est proprium neruorum alimentum.

58 *Vbi quis igitur aurem secuerit, abstinere ab omni cataplasmate, atq; omni linamento debet, mederi q; vel medicamentis, quæ protinus cruentis vulneribus inijciuntur: vel alio, quod neq; onere lædat, neque molestiam afferat.*

Auris quia sicca est, idcirco siccantia medicamenta requirit. non tamen plus iusto siccanda est, vbi à sectione protinus medicamenta inducuntur, distendunt enim, cùm nihil habeant, quod leniat. Sed neq; onerari auris debet mole eorum, quæ superimponuntur, dolet enim & infestatur. Optimum est igitur à sectione medicamentis vti, quę modicè siccent, cuiusmodi sunt, quæ cruentis vulneribus protinus inijciuntur. Cataplasmata leniunt quidem, sed resoluunt, atque effœminant: superantem verò humorem non discutiunt, præsertim cùm glutinosus sit & crassus. D

59 *Namq;, vbi chartilago nudari incipiat, coitum q; habeat purulentum ac muccosum, res infestissima est.*

Adijcere orationi oportet /humorum/ sicut non nulli adscribunt, vt vniuersa sit huiusmod /namque, vbi cartilago nudari incipiat, coitum'que humorum habeat/. Vocat autem ὑποςάσεις coitum humorum, qui intus cõtinentur, & excerni debent, puris videlicet & mucci. res (inquit) infestissima est, hoc est, dolorem affert, quod patet, quùm cartilago vitiatur.

60 *Fiunt autem & hæc ob illas curationes. In omnibus autem, quæ recrudescunt, maximè abundè est candens ferramentum traijcere.*

Quam curationem damnat? eam'ne, quam paulo supra indicauit, præcipiens vt cataplasma, linamentum, quod onerat, quod dolorem excitat, vitemus?

GALENI IN HIPPOCRATEM DE ARTICVLIS COMMENTARIVS TERTIVS

Vido Vidio Florentino interprete.

ARGVMENTVM LIBRI

Luxationes ac reliquas noxas, quæ manu curantur, absoluit, cum Spina, Costæ, aut Femur patitur.

De Spinae Vertebris

1 *Pinæ autem vertebræ.*

Adiecit /spinæ/ non quod in alijs corporis partibus vertebræ reperiantur, omnium.n.vertebrarum cōpositio vocatur spina: sed quasi ita dixerit, vertebræ, quarum situs est in spina. Quibusdam tamen ex iunioribus placet spinā nominari, non vniuersam vertebrarum cōpositionem, sed earum tantùm, quę ad thoracē sunt, & lumbos. iuxta quos Hippocrates nunc de vertebris agere videt, quę in lumbis tantùm & dorso sitæ sunt, nō de ijs, quæ in ceruicibus. vertebrarum verò compositionē vniuersam in libro de ossibus ad eos, qui primas institutiones addiscunt, ad vnguē narrauimus, in quo exerceri illū volumus, qui percepturus est hæc cōmētaria, intuitum exquisitè qualia sint singula ossa in cadauere arefacto hominis, vel certè simiæ. F

2 *Quibus ob morbos trahuntur, vt gibbum efficiant.*

Gibbum dixit κῦφον. vocatur aūt spina gibba, quùm in posteriorem partē conuertitur, quod vitium ὀπισθοκύφωσις grecè nominatur: sicut curua, quæ in priorem partem, dicitur aūt hoc græcè λόρδωσις: sed σκολίωσις, cùm depratur à latere. Non nulli aūt existimant spinam in posteriorem partē peruerti (quod vitium κύρτωσιν quoq; græci nominant) vbi in ea fuerint cruda tubercula magna, dura, ac diuturna, quorum onere vertebræ in posteriorem partē compellantur. neq; intelligūt, si supinus homo iaceat, non posse subiectas vertebras tuberculis onerari, neq; ēt si stet, aut sedeat, ac neq; si in latus conuersus cubet. Ad hæc absurdum est, existimare tubercula ad tantum pondus ac duritiem peruenire, vt ossibus grauiora fiāt, & duriora: sed, & à crudis tuberculis spinam in priorē partem cōuerti Hippocrates ipse paulo post docebit. Illud item animaduertendum est, nō solum eos, qui librū hunc exponunt, sed Hippocratem in propositis nūc verbis dixisse /trahunt, vt gibbum efficiant/ quùm dicere potuisset /impellunt/, quemadmodum his placet. Absurdum verò videbitur asserere vertebras, quę in posteriorem partē erumpunt, trahi à morbo in priorem: hoc siquidem magis propriū est illius vitij, sub quo spina in interiorem partē conuertitur. Quo nam igitur pacto res vera sit, quid q; Hippocrates sentiat, conabor exponere. Vertebrarum quidem ossa per se, neq; peruertuntur à tuberculis, neq; trahuntur, sed primū vitium est in ijs corporibus, quibus vertebrę alligantur. Igit, vbi ad vertebras tuberculum oriatur, cùm in tumorem assurgit atq; augetur, ab interiori siue priori parte, vtroq;.n.vocabulo appellatur, necesse est, vt tuberculum sequatur ligamenta, atq; hæc rursus vertebræ. Itaq;, si in vna parte duntaxat tuberculum oriatur, vbi hęc in interiorem trahatur, spina in priorem partem conuertetur: sed, si in duabus, vbi aliqua interiecta sit inuiolata, gibba euadet. vtroq; enim tuberculo adiunctam vertebram trahēte, quæ in medio sunt, à posteriori parte gibbæ fiūt. quod euidenter intueri licet oībus eueníre, quæ curuari modicè possunt, cuiusmodi sunt virides rami, & ex scriptorijs calamis pleriq;, quos si quis dextrę digitis ab vna parte, sinistrę ab altera, præhendens ad se traxerit, mediū in contrariā partem attractū gibbum q; cōspiciet. Atqui neq; alia de causa spina ad latus cōuertitur, quàm ob crudum tuberculū, quod à latere eius sit. Hæc aūt tria vitia in spina incidūt, cùm vertebræ lòco mouent. nam vel κύφωσις fit, vel λόρδωσις, vel σκολίωσις: cùm in posteriorē quidē partem cōuertitur, κύφωσις: quùm in priorē, λόρδωσις: quùm in latus inclinat, σκολίωσις. Extra hęc quartū vitiū in spina incidit, quod σεῖσις vocatur, vbi vertebrę loco manēt, sed earū cōpago dimouetur. G H

A.l.3.f.22.t.1. c.12.399.g

3 *Plerunque solui nequeunt, præcipuè, vbi spina supra septi transuersi coniunctionem gibba fiat.*

Nō nulla (inquit) quę in spina incidunt, egrè soluūtur, præcipue q; vbi supra eam regionem, qua cū septo trāsuerso coniungit, gibba fiat, hoc est, in vertebris thoracis. dixit aūt ποτὶ, significare volēns /pręcipuè/ queādmodum etiā in principio huius libri, quùm inquit /omnino enim melior est ac firmior exigua herba quàm grandior, præcipuè antequam ad maturitatem veniat/, vbi verbum pręcipuè dixit ποτὶ. Sed qua ratione ægrè tubercula soluantur, proximis verbis intelliges.

Infra

4 A *Infra verò quædam soluuntur, cum varices in cruribus fiunt: illi autem magis gibbam spinam soluunt, qui in vena poplitis oriuntur: fiunt etiam & in venis inguinum.*

Quædam (ait) vitia infra thoracem, nempè ad lumbos, à varicibus vel torminibus soluuntur, cùm succi, qui ea faciunt, primò ferantur in venam maximam ipsius spinæ, deinde in eas, quæ ab eádem diductę ad crura intendunt. huiusmodi autem in thorace nulla vena est, quæ possit vitiatos succos recipere, qñquidem vtrinq; octo costis vna alimentum subministrat: sed superioribus, duæ alię tenues, scilicet ab vtroq; latere vna: quę omnes per thoracẽ distribuuntur, dissipantur q;. Idcirco, si succus aliquis ad ipsas ex tuberculis transferatur, excerni nõ potest, præterquàm ꝙ ęgrè etiam admittitur. succi enim, qui cruda & dura tubercula faciunt, glutinosi sunt, & crassi, quare non facile per tenues venas feruntur: sed vena, quæ ad lumbos est, latissima est, & sanguinem ad venas omnes transmittit. Ergo, cùm hos crassos ac glutinosos succos receperit, si affectę partes viribus adeo valeant, vt quod superat, expellant, ad venas hîc sitas transmittit. quo fit, vt latescant, & in varices assurgant. vbi quidem succi crassiores fuerint, id accidit in inguine protinus, sin mediocriter crassi, in poplite. nãq;, vbi primùm, eo ꝙ crassi sint & glutinosi, conferti subsistunt, ibi B venam distendunt, dilatant q;. Etenim, quibus citra causam hanc varices in cruribus oriuntur, videre licet venas pro portione succorum crassitudinis latescentes, vbi crassissimi sint, latissimas, cuiusmodi venæ sunt in inguine: vbi minus crassi, minus latas, quales in poplite. Interdum enim, quùm maiores venas obstruunt, hunc affectum excitãt: interdum ad inferiores concurrunt, quæ angustiores sunt. in vniuersum autem in varicibus crassus sanguis continetur, nam id vitium plerunque à succo melancholico, interdum etiam ab alijs crudis crassis'que concitatur.

5 *Solutum quoque iam id vitium est à torminibus diuturnis.*

A.l.3.f.22.t.1. c.12.499.g

Vbi succi, qui pręter naturam in corpore sunt, ad intestina transferuntur, tormina fiunt, quùm abradantur intestina ob succos acres, qui ad ipsa confluunt, nempè, vbi tubercula suppurant, neque enim aliter ob suam crassitudinem confluere ad intestina potuissent. sed in suppurationibus crassi succi extenuantur, & naturam affectæ partis ad expellendum excitant id, quod in ea contentum iam molestum est.

6 *Quibus verò adhuc pueris spina gibba fit, antequam corpus perfectè increscat, his corpus ad spinam, non augetur: sed crura & brachia duntaxat perficiuntur, quæ sunt ad spinam, non complentur.*

C Nihil mirum est, si in his morbis spina nõ increscat, quemadmodum supra in luxatis tradidit, cùm inquit /quibus recondi non potuit/. Nam & propter venas peruersas, & propterea, quòd ægriùs membrum moueatur, natura'que in eiusmodi affectibus langueat, læsæ partes necessariò deterius, quàm antè nutriuntur. Quo fit, vt quæ iam perfectè increuerunt, emacrescant: quæ adhuc increscunt, incremento iuxta spinam prohibeantur. Sed, quæ à vitiatis partibus longius absunt, vt brachia & crura, sine noxa omnino seruantur: ea enim, quæ sic vitiata sunt, non totum corpus, sed solummodò proximas partes afficiunt.

7 *Quibus item supra septum transuersum gibba spina fit, costæ in latitudinem augeri non solent, sed in partem priorem: pectus verò latum non fit, sed acutum: spiritus difficulter mouetur, & cum sono, quùm cauum, quo spiritus recipitur atque emittitur, angustius reddatur.*

A.l.3.f.22.t.1. c.12.499.h

De ijs agens, quæ adhuc increscunt, dixit, quę iuxta spinam sunt, his augeri non consuesse. Ergo, vbi spina gibba fiat in vertebris thoracis, hæ maximè increscere in longitudinem prohibẽtur. Hac igitur de causa, & illa etiam, ꝙ vertebræ, cùm spina gibba fit, in posteriorem partem conuertantur, necesse est thoracem angustum reddi, atq; acutum: & idcirco interiora caua, quæ spiritui D accommodãtur, minora effici, sic, vt, vbi spiritum attrahunt, corpus minori modo ipsius fruatur. Diximus autem & in libro de difficultate spiritus, vbi is minus attrahatur, quàm opus sit, necesse esse breuiori temporis interuallo proximè rursus attrahi, quàm si prius secundũ naturam attrahi cœpisset. spiritus autem, qui breuiori interuallo attrahitur, creber redditur, in quo consistit id genus spiritus difficultatis, sub quo & exiguus, & creber cooritur. sonus autẽ adijcitur, ob angustiam iuxta fauces, & asperam arteriam. auget angustiam hanc id, quod proximè subijcit.

8 *Atqui coguntur etiam ceruices iuxta magnam vertebram in priorem partem conuertere, ne caput in eãdem proijciatur, hoc autem fauces reddit admodum angustas: nam ijs etiam, qui natura recti sunt, id ossis, si in interiorem partem inclinetur, spiritus difficultatem affert, dum repellatur. Ob id igitur, quòd ita figurentur, guttur his hominibus magis extare videtur, quàm benè valentibus.*

Cùm vertebræ, quæ ad pectus sunt, vbi gibba spina fit, in posteriorem partem spectent, necesse est collum in priorem conuerti, quare & ipsum caput, illi enim è regione superimpositum est.

Accidet igitur iis, qui gibbi sunt, ambulare ita figuratis, sicut ceteris omnibus, cùm totum collum spinamq; inclinant, & vtrunque curuantes à posteriori parte gibbi terram spectant. quod vt euitent, qui gibbi sunt, coguntur collum in posteriorem partem recuruare, eius vertebris, vt quæ minimum mouentur, ad hoc parum cōferentibus: sed, quà potissimum moueri aliquid possunt, valdè recuruatur: possunt autem quà duæ primæ vertebræ inter se & cum capite committuntur. Quemadmodum igitur figurantur iuxta capitis commissuram illi, qui benè valentes caput in posteriorem partem compellunt, ita gibbi, cùm erecti sunt. præterea, vt iis, qui naturaliter habent, guttur extat, vbi caput in posteriorem partem recuruatur, sic gibbis, cùm rectum continetur. Vocauit autem ἐξεχεβρόγχους eos, quibus in priorem partem extat βρόγχος, quo vocabulo verisimile est vel asperam arteriam totam, vel guttur dũtaxat appellasse. hinc autem maximè fit, vt spiritus cum sono reddatur, q̃quidem maximè etiam stertunt, qui sic figurati dormiũt: quamobrẽ scribit /nã & iis, qui natura recti sunt, id ossis, si in interiorem partem inclinetur, spiritus difficultatem affert/. dicit aũt id ossis, ad illud referẽs, quod principio orationis proposuerat, cùm inquit /atqui coguntur etiam ceruices iuxta magnam vertebram in priorem partem conuertere/. vndè posset quis conijcere magnam vertebram appellari secundam, quæ magis potest in priorem partem vrgeri, atq; inde rursus repelli. Constat autem eandem regionem, & priorem, & interiorem, ab ipso vocari: priorem quidem, quùm vertebræ à posteriori parte in eam erumpãt: interiorem, quùm sit in profunditate corporis, si spectetur summa pars siue prior, siue posterior.

9 *His tubercula plerunque circa pulmonem sunt, ea quę dura & cruda: plerisque enim eiusmodi tumores sunt causa gibbi, & distentionis, quibus proximi nerui afficiuntur.*

Quibus spina supra septum transuersum gibba est, his plerunque ait tubercula fieri circa pulmonem: constat autem, & quibus ad lumbos gibba fit, his ea parte tubercula versari. Dixit /plerunq;/ propterea ꝙ & casu & ictu spina gibba redditur, & tum in priorem partem tum in latus conuertitur. At cùm inquit /plerunq; enim eiusmodi tumores causa gibbi sunt, & distentionis/ eandem sententiam tradit, quam à principio, cùm ait /spinæ vertebrę, quibus ob morbos trahuntur, vt gibbum efficiant/. Quod autem nunc scribit /quibus proximi nerui afficiuntur/ ad neruos dorsi refertur, ac vertebrarum. nos verò anteà causati sumus vertebrarum ligamẽta attrahentia, quibus cum & ipsæ vertebræ trahuntur. non enim arbitramur neruos, qui à spinæ medulla oriuntur, attrahere secum vertebras posse, cùm & propter exiguitatem & propter mollitiem longè imbecilliores sint, quàm vt præstare id possint. quippe, qui ab ossibus non dependent, quemadmodum ligamenta, quæ firmiora sunt & neruis coniuncta: ac, si tuberculis afficiantur, secum trahere vertebras possunt.

10 *Verùm ex his quibus sub septo transuerso gibba spina est, non nullis renum & vesicæ vitia superueniũt: sed & abscessus ad ilia & inguina, qui diu manent, & ægrè sanantur: quorum neutrum gibbum soluit.*

Ob consensum sanè propositi affectus superueniunt. consensu autem afficiuntur, & quæ sunt eiusdem generis, & quæ vicina, quæ supra significauit, quùm proximos dixit: sed quæ communia primò sunt, maximè lęduntur. Tormina igitur, & varices, quorum causa erat succorum tubercula excitantium transfusio, gibbum curant: sed ex iis malis, quæ consensus causa oriũtur, nullum est, quod priorem morbum depellat.

11 *His autem coxæ extenuantur, magis quàm quibus spina suprà gibba est.*

Quibus spina ad lumbos gibba est, his coxæ graciliores sunt, quàm quibus ad pectus. hinc autem manifestum est coxas, quibus spina ad pectus gibba est, graciles modicè reddi propter consensum, quem habent cum spina.

12 *Tota autem spina longior his est, quàm quibus à superiori parte gibba est.*

His qui ætate non dum robusta sunt, præterquàm quòd communis est macies, accedit quòd affectæ partes non augentur, quemadmodum & anteà dictum est: Nunc discrimen aliud adiungit, non ab ætate, sed à locis affectis: nam spina, quo magis versus suum initium vitiatur, eo minus augetur, cum habeat & originem & incrementum supernè.

13 *Pubes autem & barba serius increscit, & minus completur, minus item fœcundi fiunt, quàm quibus gibba est pars superior.*

Ad communem rationem consensus accedit differentia ex natura locorum. Communis igitur ratio est, vt quę vitiatis locis proxima sunt, consensu afficiant: propria autem, vt vbi hę partes læduntur, quæ spiritui accommodantur, sequatur, vt spiritus ægrè, & cum sono moueatur: vbi, quæ infra septum transuersum, pubes serius increscat, lædaturq; etiam barba.

Sed

14 A *Sed quibus corpore iam robusto gibba spina fit, his euidenter soluit morbum tunc existentem: tempore tamen eius aliquid se ostendit, sicut & ijs, qui iuniores sunt, aut plus aut minus: plerunq; autem, hi affectus minus maligni sunt.*

Euidenter ἀπαντικρὺ nunc dixit, quod non nulli alij ex veteribus dixerunt ἄντικρυς. Apertè igitur, & (vt dixerit quis) quasi res manu teneatur, gibba spina admittit ea, quę quùm morbus iudicatur, id est soluitur, expelluntur, videtur q; ex toto morbus summotus: supersunt tamen reliquiæ paruę, quę iritant, si quid vel in ratione victus peccetur, vel noxium extrinsecus occurrat.

15 *Multi quidem gibbi, facilè, & non secus, quàm benè valentes, iam vsque ad senectutem id mali sustinuerunt, præsertim quibus corpus carnis plenum & pingue effectum est: pauci tamen ex ijs ad sexagesimum annum peruenerunt, plerique enim citius moriuntur.*

Ob validas vires, ob morbum leuem, iam'que ob vniuersam victus rationem, qua viuunt, nō nulli gibbi quasi sani ad senectutem vsque vitam degunt.

16 *Non nullis etiam vertebræ ab hac vel illa parte in latus mouentur. Hæc tamen vel omnia, vel complura incidūt, eo quòd spina ab interiori parte deprauetur.*

B Anteà iam diximus spinam ad latus conuerti orto ab eius latere tuberculo, quod ad se traheret ligamenta. hoc Hippocrates fieri dixit διὰ τοὺς τόνους, id est, per neruos,

17 *Quosdam etiam in id vitium compellit, vnà cum morbo habitus ille, quo iacere consueuerunt.*

Concurrit ad spinam gibbam efficiendam, & quòd materia magis confluat ad id, quod humilius est: & quòd pars, in quam quis cubat, magis comprimatur. Prima autem & præcipua causa, & tuberculi, & cuiuslibet vitij, est partium natura morbo opportunior. demonstrauimus enim ad eiusmodi partes concurrere ea, quæ superant.

18 *Verùm de his agemus, quà de diutinis affectibus pulmonis: ibi enim de his futurorum pulcherrimæ prognosticationes traduntur.*

Multa quoq; alia in hoc libro scripturum se pollicetur, quæ nunc non extant. Ea fortasse vel non scripsit, vel interierunt, quemadmodum & multa alia antiquorum volumina, quæ nunc nō extant, de quorum interitu complures scripserunt. De diutinis igitur affectibus pulmonis multa habentur & in maiori libro de morbis, cuius initium est, ‖ Si pulmonis arteria exulceretur. atque etiam in primo libro de morbis, qui non rectè ita inscribitur, cuius initium est, Qui vtiq; interrogare de curatione rectè velit, rogatus'que respondere. Sed in neutro horū plenè exequitur, quæ hîc pollicetur.

C — In initio libri de Internis affectibus.

19 *Quibuscunque cadentibus gibba spina fit, paucis ita conualescit, vt dirigatur.*

Adhuc scripsit de spina citra exteriorem causam deprauata. quę deinceps adscribit, omnia sunt de vertebris, quæ ob casum vel ictum aliquem læduntur. Pleraque autem plana sunt, nisi sicubi opus sit omissam causam adijcere, quemadmodum & nunc, cum asserit rarò luxatam spinam restitui. cuius rei causam, & si nunc afferre potuisset, in sequentibus demonstrat, cum scribit vertebras cardinis modo instructas, ita, vt, vbi vna aliqua quouis modo exciderit, in suam sedem magno negocio reuertatur, cum in singulis multi processus sint, multi sinus. hoc autem & aspectu ipso in ossibus didicistis.

20 *Iam verò intentio, quæ super scalam adhibetur, nullum, quod sciam, restituit. Ea potissimum vtuntur medici, qui*
D *apud vulgus videri volunt magnum aliquid moliri. Apud hoc enim admirandum est suspensum hominem intueri, vel proiectum, vel tale quidpiam: semper que hæc ab ipso laudantur, cui nec vltra curæ est, qui'nam effectus sequatur ex huiusmodi præsidio, bonus'ne an malus: medici uerò, qui hæc student, rudes sunt, quos quidem noui. Inuentio quidem vetusta est: atque ego sanè primum auctorem laudo, non solum huius, sed cuiusque machinamenti secundum naturam excogitati, minimè enim diffido non nulla restitui posse, si quis rectè præparans concutiat: sed turpe existimaui eiusmodi morbis ita mederi, quùm eiusmodi machinationes magis sint impostorum.*

Quoniam (vt ostendimus) in omnibus articulis restituendis, præcedere debet in diuersas partes extentio, eandem quoque ad spinæ ossa necesse est adhibere. qua verò ratione intendere in diuersa conueniat, in sequentibus docebit. nunc de ea intentione loquitur, quę minus rectè adhibetur, quod facere consueuit, sicut in prioribus iam monstratum est. Primò enim reijcienda sunt, quęcunq; malè à quibusdam medicis fiunt, deinceps tradenda sunt salubriora. Igitur, quùm medici complures luxatam spinam per scalam extendant, asserit in primis eiusmodi inuentionem nihil proficere: si quis tamen ea vti velit, docet, quomodo facere id optimè possit. Ergo in intēdenda spina propositum est superiorem partem intendere per vincula prope affectum locum inie

cta: inferiorem, per corporis pondus. Ad hoc itaq; spectans, quæ ab ipso subijciuntur, percipies, E maxima enim ex parte clara sunt.

21 *Quibus prope ceruices spina gibba fit, par est minus succurri intentione adhibita per caput deorsum demissum, parum enim ponderis habent caput, & vtrinque lati scapularum ossis summitas, cum deorsum spectant: sed hos verisimile est in pedes deorsum concussos magis restitui, in eam enim partem demissi maius pondus habent. At quibus infra gibba fit, hos concutere magis conuenit capite deorsum spectantes. Si quis igitur concutere velit, rem sic rectè molietur. Scalam sternere scorteis puluinis transuersis debet, vel ex lana benè alligatis, ac paulo plus & longitudinis & latitudinis scalæ tenentibus, quàm occupet hominis corpus.*

Quùm spina vel prope initium lædatur, vel prope finem, vel in medio spacio, primò agit de noxa ipsius prope ceruices. Ergo in hoc casu, si quis super scalam à pedibus hominem suspēdat, sicut non nulli medici Hippocratis seculo consueuerunt, nulla ferè intentio fiet ab inferiori parte, quùm parum ponderis sit in capite, & ceruicibus: sed, si in ima vitium sit prope os sacrum, maximè sperare quis poterit huiusmodi vim ab inferiori parte abūdè futuram. subdit deinceps, qua ratione id optimè fiat.

22 *Post hæc homo super scalam resupinetur, dein pedibus nō diuaricatis iuxta talos ad scalam alligetur vinculo, quod quidem firmiter ac sine compressu teneat, sed molle sit: vinciatur item, & ab inferiori, & à superiori parte circa vtrunque genu, & tum circa coxas, circa ilia insuper & pectus, habena ita lata, vt concuti non prohibeatur: sed brachia iuxta latera extenta ad ipsum corpus, non ad scalam religentur.* F

Exprimit omnia euidenter. vinculum, quod firmiter ac sine compressu teneat, ἔνοχον dicit.

23 *Scala ita præparata attrahenda est ad turrim altam, vel ad culmen domus.*

Turrim dixit τύρσιν: culmen verò domus, id est altissimam partem ipsius, ἀέτωμα, ita enim appellant eam tecti partem, quæ attollitur in speciem trianguli. Si quis enim solarium faciat, pro tegulis tectum struet planum, quod calorem non prohibeat: sed, si tegulæ imponantur, propositum est, vt pluuialis aqua possit effluere. Hac igitur de causa medium tectum in longitudinem à priori & posteriori parte attollitur, vtrinque autem à parietibus humile est. Maiores igitur ad exemplum alarum demissarum hanc partem domus ab aquila videntur ἀετὸν appellasse, quo vocabulo tectum appellat & Pindarus in pleiadibus, vbi ait,

Χρύσεα δ' ὀξύπτερα αἰετῷ ἄεισδον κηληδόνες. & Euripides in Hysipyle, cùm inquit, G

Ἰδοὺ πρὸς αἰθέρα ἐξαμιλλῆσαι κόραι γράπτους ὅισι πρόσβλεπτον τύπους. Quòd τύρσις turrim significet, idoneus testis est Diocles Charistius, qui iuxta verba (παράφρασιν grçci dicunt) locum hunc exponit in libro de fascijs. Inquit igitur /attrahenda scala est ad turrim altam, vel ad culmen domus/, vbi turrim, quam Hippocrates τύρσιν, πύργον dixit.

24 *Locus autem super quem concuti homo debet, renitatur: qui verò sursum attrahunt, non ignari sint, ut æqualiter, rectè, et in neutram partem inclinantes repente que demittant, ne scala in alteram partem inclinata ad terram perueniat, né ue ipsi in priorem partem conuertantur.*

Summam scalam à sublimiori loco suspēsam, quę (vt dictum est) alligatum hominem habeat, in pauimentum subito demittit, vt cadente hac, atque concussa recondantur spinæ vertebræ suo loco motę. Meritò autem ad hunc vsum duro & renitenti pauimento opus est: nam, si ita molle sit, vt cedat, spinæ concussus remittetur, ac sine vllo effectu res erit.

25 *Vbi verò à turri demittas, vel à malo, qui carchesium habeat annexum, commodius adhuc rem parabis, si à trochlea vel ab axe funes demittas, sed molestum est in his longius immorari. Per has tamen machinationes cōcuti quis maximè poterit. Quòd si spina in parte admodum superiori gibba fuerit, atq; omnino concuti hominem oporteat, expedit in pedes concuti, vt iam dictum est: hoc siquidem pacto magis in inferiorem partem compelletur.* H

Quùm scala ex sublimiori aliquo loco suspensa in terram demittenda sit, repentè, æqualiter, & in neutram partē inclinata, satius est, inquit, vincula ipsa circa trochleas volui, sic enim facilè, ęqualiter, & sine inclinatione ducentur. Antea turris tantùm & cacuminis domus, mentionem fecit, nunc malum adiungit, quem ἱστὸν appellat, significans maximum atque erectum tignum, cui summo superpositum est aliud lignum transuersum, à quo supenditur velum, quod ἱστίον græcè nuncupatur. Differunt enim inter se ἱστίον trium syllabarum, & ἱστὸς duarum: hoc siquidem vocabulo malus significatur, qui (vt retuli) tignum est; quod in naui erectum affigitur: sed illo linteum, quod à ventis inflatur. funes verò in summo malo, carchesij nominantur. Ergo vbicunq; ad suspendendam scalam malo vtendum est, id efficiendum est per trochleas, & carchesios. nihil etiam deterius esse affirmat ad hæc vti axiculis, quos appellat ὀνίσκους.

26 A *Fulcire autem pectus debes ad ſcalam fortiter alligans, atque item ceruices habena valde laxa, quatenus, quod exceſsit in ſuum locum reuertatur: atque inſuper caput à fronte ad ſcalam deuincire, ac brachia extenta ad corpus non ad ſcalam: reliquum tamen corpus ſolutum ſit, niſi quòd pluribus locis habena laxa circundetur, quatenus, quod exceſsit, in ſuum locum reuertatur.*

In ſuperioribus quoque oſtendimus ἕρματα dici ab Hippocrate fulcimenta, & ἐρμάσαι fulcire: atque hoc eſſe, quod à poeta ſcribitur, Ὑποδείρεον ἕρματα νηῶν.

27 *Sed videndum eſt, ne huiuſmodi vincula concuti hominem non ſinant. Crura verò non ad ſcalam, ſed inter ſe uincienda, ut è regione ſpinæ dependeant: hæc ſiquidem ita admouere conuenit, ſi homo ſuper ſcalam omnino cõcutiendus ſit. Turpe autem eſt in omni arte, nec minus etiam in medicina ſine vllo profectu magnam adhibere turbam, magnum ſpectaculũ polliceri, & multa verba facere.*

B Quòd ſi homo, qui concutitur, nullis corporis partibus, exceptis ſuperioribus, ad ſcalam vinciatur, facilè in latera deuoluitur: at rurſus ſi fortiter alligetur, vt immobilis ſit, concuſſu nihil leuatur. Ambo hæc igitur ſpectantes ita hominem vinciemus, vt neque immobilis ſit, quùm concutitur ſub vinculis firmiter adſtrictus: neq; ita laxè ſuper ſcalam contineatur, vt in latera deuoluatur. Hippocrates autem huiuſmodi extendendi rationem contemnens, quo tamen modo optimè adhiberi poſſet, adſcripſit: quandoquidem vidit, qui ea C vtuntur neſcire ipſam optimè adhibere. huc accedit quod ſuperius dixit/minimè enim diffido nõ nulla reſtitui poſſe, ſi quis rectè præparans extendat/.

28 *In primis quidem cognoſcendum eſt, quæ ſit natura ſpinæ: ad multos enim morbos ea opus eſt.*

Notare ſemel alicubi volumus, atq; in memoriã reducere, quę à nobis dicta ſunt à principio in primo libro de rõne corporũ incidẽdorum Hippocratis, in quo empiricorum impudẽtiã cognoſces, qui audent Hippocratem appellare empiricũ. Fuit enim oĩum, qui medicinam exercuerũt, maximè experiens, maximeq; experimen torum ſpectator: iiſq; oĩa comprobauit, quę multis fretus rationalibus argumentis inuenit. potiſſimumq; rationi corporũ incidẽdorum operam dedit, vt quę mirum in modum ad artem conferat: quod nunc apertè docet, cùm ſpinę naturam intelligi velit, quam empirici non ſecus quàm cæterarum partium omnium, eſſe inutilem dicunt.

29 D *Vertebræ igitur ab interiori parte, quà ad ventrem ſpectant, inter ſe ſunt æquales.*

Vertebrę à poſteriori parte proceſſum exigunt acutum, extrema parte cartilaginoſum, qui ſpina nuncupatur: à contratria verò, priori ſcilicet, ſiue interiori (vtroq; enim vocabulo nũcupatur) ęquè cartilaginem ſuperiectam habent, quà rotundæ ſunt & leues, nullumq; acutum proceſſum exigunt, neq; prorſus eminentiam aliquam vel breuiſſimam, quemadmodum et à poſteriori parte, & à latere. Quales igitur ſingularum vertebrarum proceſſus ſint, ex cadauere arido intelliges: ex quo planum etiam fiet id, quod ait, vertebras ab interiori parte eſſe æquales, hoc eſt, æquari ſingulas, quà inter ſe iunguntur. Quoniam igitur ea parte nullum proceſſum habent, aptiſſimeq; inter ſe conueniunt, æquales eſſe inter ſe dixit, hoc eſt æquari, ea parte, qua cohærent.

30 *Alligantur autem inter ſe mucoſo ac neruoſo ligamento, quod à cartilagine orſum vſque ad ſpinæ medullam progreditur.*

Naturam cõmiſſurę vertebrarum ad vnguem indicat. non. n. altè admodum in vnitatẽ coeunt à parte interiori, ſicut nõ nulli exiſtimarunt: nam ſic vbi in poſteriorem partẽ plurimum curuanda ſpina eſſet, vel ex toto reniterentur, vel diuellerentur. nunc autem res aliter habet, quùm non

coeant in vnitatem, sed veluti vinculo alligentur mucoso neruoso q̃з, atqз idcirco leniter aliquid E hac parte mouetur, qua nullo modo motę fuissent, si continuarętur. At neqз vinculum earum ad spinæ medullam vsqз pertinet, sed interiecta aspera membrana in orbem medullam ipsam complectitur, quę nō secus, ac cerebrum, tenui mēbrana primò velatur, postea crassiori. sed præter ea quę in cerebro sunt spinæ medulla septa est, hoc tegmento, quod vim habet prohibēdi ne doleat, quùm vertebrarum ossibus offenditur, vbi spina mouetur. Circa ipsas autem vertebras innatum est vinculũ mucosum, hoc est glutinosum, & quasi pituitæ plenum, vt vertebrę promptius moueantur, ipsum q̃з vinculũ minus lędatur. In vehementi enim motu abrumpũtur, quæ sicca sunt, & sine humore, atqз idcirco qui loris ad vehicula et iumenta vtuntur, ipsa inungunt. quanquàm eiusmodi mucosus humor in omnibus articulis ob eandem causam inuenitur.

31 *Quædam alia etiam ligamenta neruosa, perpetua adnascuntur, & hinc atque hinc à lateribus ipsarum intendunt.*

Perpetua ligamenta intellexit, quæ à superiori parte deorsum feruntur plurimum longa. nihil tñ habeo, quod scribam, quamobrē ligamenta, quæ iuxta intēdunt, neruosa dixerit: dicendum.n. fuit, non neruosa, sed nerui, nisi si valida appellauit neruosa. nerui autē euidenter per vniuersum thoracē iuxta vnamquanqз vertebram intēdunt, quorũ superiorem originem in corporibus inci F dēdis demōstrauimus. ad ceruices aũt & lũbos super vertebras musculi sunt, p̱ quos feruntᷣ nerui.

32 *De venis autem & arterijs huc pertinentibus alibi tractabimus, quot & quales sint, vnde inchoentur, quid que in quibus possint.*

Has quoqз didicistis in corporibus incidēdis: sed et in libris, quos de venis & arterijs, de neruis item incidendis habetis: quę oĩa diligētius tradidimus in libro de ratione incidēdi corporis. quare pluribus hîc de illis agere op̱ęprecium nō est, quùm neqз ipse Hippocrates p̱sequi in hoc opere vniuersam earum naturam velit, sed eā sicut alia multa in alium locum differat. licet, quę de venis & arterijs scripta nunc pollicetur, non extent. de neruis autem iuxta vertebras tendentibus in secundo libro de morbis vulgaribus, non plenè quidem, sed in cōmentarij modum tractauit, tanquam de alijs, quę nos ostendimus in eo libro cōmentarij modo & non plenè ab Hippocrate scripta: solũmodò enim primum & tertium librum de morbis vulgaribus absoluit, ita, vt edi posset.

33 *Tum de medulla spinæ, quibus tegmentis tegatur, vndè originem ducentibus, qua parte finitis, quibus' cum coniunctis, quid que valentibus.*

G

Tegmenta ac velamenta alicuius rei veteres appellāt ἔλυτρα, atqз idcirco Hippocrates nunc medullæ spinæ tegmenta ἔλυτρα nuncupauit, quæ nos paulo antè narrauimus. duo quidem intrinsecus omnino sunt: extrinsecus verò communia omnium vertebrarum ligamenta. Oriuntur autem membranæ à membranis, quæ cerebrum tegunt: sed tertium velamentum, quod extrinsecus eas complectitur, originem habet à caluaria, quà cum prima vertebra cōmittitur. Huiusmodi autem ligamenta non secus, atque ipsa medulla, ad imam spinam finiũtur. /Finitis/ Hippocrates dixit κραίνουσι, sicut poeta quùm inquit,

Εἴπερ δὴ κρανέω γε καὶ εἰ τετελεσμένον ἔσται. quid verò possint, exquisitè iam ostēdimus in opere de ratione corporum incidendorum, atqз etiam in proprijs libris, inter quos præcipuus est, qui de vsu partium inscribitur. nunc autem scripsisse abundè est membranas, quę cingunt spinæ medullam, eũdem præstare vsum, atqз in cerebro, quod crassa membrana defenditur, ne à circumpositis ossibus lædatur. Est & aliud cerebri velamentũ, & quasi cutis innata, quo hæc nectuntur, nempè tenuis membrana. de tribus aũt his tunicis in medulla spinę paulo suprà pertractauimus.

34 *In vlteriore autem parte, vertebræ cardinis modo commissuras habent.*

H

Quùm explicare spinę naturam instituerit, orsus ab interioribus partibus ipsius, quà vertebrę aptè inter se cohærentes ad ventrē spectant, & inter se sunt æquales, iure nunc subdit /in vlteriore autem parte vertebræ cardinis modo cōmissurā habent/. vlterior enim pars ijs, quæ propositę sunt, erit posterior, qua inquit vertebras cardinis modo inter se committi. Nō debes autem intelligere posteriorem partem eam, quæ sita est contra ligamentum propositum, quod scilicet à iunctura vertebrarum procedit, is enim locus medius exquisite posterior est, vbi spina tātùm est, sed eam, quæ vtrinque est à commissuris ipsarum vertebrarum: quæ, si ad spinam referatur, erit à lateribus spinæ: si ad priorem partem, in qua dixit vertebras inter se colligari, posterior. Scripsit autem eas commissuras cardinis modo esse, quoniam quatuor exigunt processus, quibus committuntur: duobus quidem admittunt eminentias proximè vertebræ, duobus se in alteram insinuant. efficitur autem quodammodo structura cardinum similis.

35 *Nerui omnium communes, & ad exteriorem partem, & ad interiorem procedunt.*

Pars vertebrarum, quæ ei opponitur, qua illigantur, posterior & exterior appellari potest: sicuti

A sicuti ea ipsa, qua illigantur, interior, & prior. verùm à posteriori parte non reperiunt̃ nerui, quos nunc τόνυς dixit, si nerui intelligantur, qui motum voluntarium præstant. quà enim vertebræ inter se committuntur, foramen est, per quod vnusquisq; neruus à spinæ medulla traiectus, protinus distribuitur, cuius aliæ partes ad priorem regionem intendunt, aliæ ad posteriorem, atque in musculos dissipantur, qui, quùm spinæ superiecti sint, ῥαχῖται græcè nominantur.

36 *Singulæ autem uertebræ, tam maiores, quàm minores, in exteriorem partem singulos processus exigunt: his autem processibus adiecta est cartilago, atque ab ea germen oritur ligamentorum, quæ neruis exterioribus germana sunt.*

Singularũ vertebrarũ processus per mediũ dorsum intẽdunt, atq; vniuersam spinã cõponunt: extremo aũt processui cartilago innexa est, à qua oritur germẽ ligamentorũ, quæ (vt ipse ait) neruis germana sunt: quo significat, vel simillima, vel inter se coeũtia, immixta q;, vtrũq;. n. verũ est.

37 *Adiunctæ autem costæ sunt capitibus in interiorem partem spectantibus magis, quàm in exteriorem, quæ sigillatim cum vnaquaque vertebra committuntur.*

Costę, id est thoracis ossa, q̃ à spina intendunt trãsuersa ac modicè obliqua ad pectus, gręcè nõ B modò ab Hippocrate, sed ab oĩbus iunioribus medicis, noĩatæ sunt πλευραί. Has inq̃t cũ vertebris cõmitti, qd̃ προσηρθρῶσθαι dixit, quasi dicat διηρθρῶσθαι, quod vocabulũ apud iuniores medicos magis in vsu est: eo. n. significant ossiũ cõmissuras quibus talis inest motus, vt sensu aliquatenus percipi possit. Costarũ capita vocauit extrema, p̃ quæ cũ vertebris coniungunt̃, in radices processuum à lateribus se insinuantes. Exquisitè aũt dixit ipsas magis in interiorem partem spectare, nostis enim rem ita se habere: ipsarum verò cõmissuram quodammodo duplicẽ conspeximus: quam rem Hippocrates prętermisit, vel q̃ nõ ex toto vniuersam naturam cõmissuræ fuerit intuitus, vel q̃ tam diligentem eius inquisitionem ad propositum pertinere non existimauerit.

38 *Maximè autem flexæ sunt hominis costæ, & modo eorum, quæ curua sunt.*

Inter oĩa aĩalia homo costas habet maximè curuas, q̃m & pectus oĩum latissimũ: ex cęteris verò aĩalibus, alia magis, alia minus, acuto pectore sunt. latissimi aũt pectoris est homo, dein simia, quę pectus habet angustius hoĩe, latius q̃ cætera aĩalia. Cõmune est aũt oĩum aĩalium, quæ thoracem habent, costis esse ab exteriori parte, quà tangimus, gibbis: à contraria, intrinsecus scilicet, simis. Id. n. necessarium hoĩbus fuit, vt thoracis spaciũ latum redderetur, q̃m iuxta os pectoris dirigi C costas oportuit: reliquas earũ partes, quùm deberẽt ad spinę vertebras peruenire, opus fuit plurimum curuari. Res igitur, quã proponit, ex eo apertè intelligitur, quod ipse ait costas maximè curuas esse, quod q; earum figura talẽ euidenter se ostendit. Restat quęstio, quę ad rẽ non p̃tinet, sicut prior, sed ad vocẽ, quùm Hippocrates explanationis vel exẽpli causa vsus fuerit verbo ῥοιβοειδέα, qd̃ maiorẽ affert obscuritatẽ, q̃ res ipsa, cuius gr̃a id exẽplũ affert. tunc fortasse vox erat vsitata, alioq̃n verba hæc (mõ eorũ, q̃ curua sunt) nõ dixisset ῥοιβοειδέα τρόπον: deĩde vsu explosa, obscura effecta est. Vox q̃dẽ ῥοικοειδέα p̃ κ apud Theocritũ curuũ sig̃nat ĩ eo carmine, vbi inq̃t,

Ῥοικόν δέ κεν ἀγριελαίας δεξιτερᾷ κορύναν.

Idem quoq; significat apud Archilocum, quùm scribit,

Ἀλλά μικρός τις εἴη, καὶ περὶ κνήμας ἰδεῖν.
Ῥοικὸς ἀσφαλέως βεβηκὼς ποσὶ καρδίης πλέως. Apud Nicandrum similiter.
Ἄλλοι δὲ ῥοικοῖσιν ἰσήρεες αὖ τὰ παγέροις, γυῖα βαρύνονται.

Per β autem scriptum ῥοιβὸν nescio quid sibi velit. Quanquàm in non nullis exemplaribus per β scribatur, sed in magis probatis, per κ.

39 D *Quod autem inter costas est, quod que inter processus ossium vertebrarum, vtrinque complent musculi, qui à ceruicibus orsi vsque ad nexum intendunt.*

Quod in corporibus incidẽdis apparet, nõ admodũ cõsentit cum verborũ sententia, nam quod apparet hmõi est. A costarũ capitibus, quà cũ vertebris cõmittunt̃, musculi sunt à posteriori parte, qui ῥαχῖται nuncupãtur, alij in lõgitudinem spinę tendunt vsq; ad initium crurũ: à priori parte in longitudinẽ musculi non procedũt, sed trãsuersi inter costas, quos μεσοπλευρίους appellãt. Deinde ad aliquot costas p̃tinent musculi, qui stomacho subiecti sunt, à quibus totũ collũ in priorem partẽ attrahitur, & paululum ẽt annuit, vbi capitis cõmissura non moueat̃: ipsa. n. per se maximũ habet motũ in annuẽdo, et abnuẽdo, si quis eã cum vertebris cõferat, quę post primas sunt: aliarum. n. inter se cõmissuræ paululum mouent̃. Sed et à regione iuxta lumbos p̃cedunt ad extremas thoracis costas eorum musculorũ summitates, qui ψόαι dicuntur: in medio autẽ thoracis ad costas musculi nõ pertinẽt, qui siti sunt ad vertebrarum processus à lateribus positos, quà cõmitti costas posui. Sunt & alij duo musculi angusti, atq; exigui, qui ab exteriori parte p̃ vniuersum thoracẽ iuxta musculos, qui ῥαχῖται dicũtur, intẽdunt à priori parte, nõ à posteriori versus spinam. Hæc igit̃ est positio, ac natura musculorũ circa vertebras, quæ ex corporibus incidẽdis inuenitur.

Videamus deinceps de qbus'nam Hippocrates meminerit. ac de ijs qdē,q inter coſtas ſunt,patet E
ipſum minimè egiſſe,quùm ait/muſculi, q à ceruicibus orſi/. ſupereſt igit̄,vt eos intellexerit,vel
qui ῥαχῖται dicunt̄,vel q iuxta hos ſiti ſunt. ſed neutri rectè dicent̄,quod inter coſtas eſt,quod q̄3
inter pceſſus oſſium vertebrarum,cōplere. Ῥαχῖται qdem muſculi vniuerſis propoſitorū oſſium
cōmiſſuris in toto thorace ſupiniecti ſunt à poſteriori parte,nihil relinquētes,quod nō cōtegant,
ſed oēs coſtarum radices, & vertebrarum proceſſus, qui à lateribus ſunt, ad hæc quod inter ipſas
radices eſt,complectunt̄: Anguſti aūt muſculi,qui iuxta hos verſus priorē partem ſiti ſunt,proti-
nus poſt cōmiſſuram ſunt,ad extremitates eorū proceſſuum , quos vertebræ à lateribus exigunt.
quin ēt,quod in fine propoſitorum verborū adiungit/vſq3 ad nexum/ ſi de anguſtis muſculis in
telligatur,neceſſe eſt ad ſepti tranſuerſi nexum referamus: ſin de ijs,q ῥαχῖται vocant̄,ad crurum
nexum,quem πρόσφυσιν dixit,crurum fortaſſe iuncturā intelligēs. Equidem verba hæc nequeo
accōmodare ad id, quod ſenſui apparet, arbitror q̄3 initio protinus erraſſe primū librariū, ſicut in
alijs multis veterum ſcripturis. Sed,quùm ita habeāt,quę in corporibus apparēt,quæſtio idoneæ
expoſitionis cōmuniter oībus proponatur.quod aūt diſtinctum,& aliquatenus probabile videt̄,
hmōi eſt. Coſtas accipiemus pro ipſarū coſtarum capitibus: proceſſus oſſium vertebrarum , pro
oſſibus,quę ſpinā conſtituunt: ſed muſculos cōplentes vtrinq3 eam regionē,quę interiecta eſt, ῥα F
χίτας intelligemus: nexū,ſepti trāſuerſi. Pelops autē pręceptor noſter coſtas,nūc ab Hippocrate
voluit noīari oēs vertebrarum proceſſus, q à lateribus ſunt: ſed nexū retulit ad ſeptū trāſuerſum.

40 *Ipſa autem ſpina in longitudinem rectè obliqua eſt.*

Obliquā dixit σκολίαν, eam ſic appellare ſolitus, quæ in latus inclinata eſt: nunc autem non in
latus,ſed in poſteriorem et priorem partē ſignificare vult, ſpina enim in longitudinem recta pau
lulum in poſteriorem & priorem partem inclinatur,vt ipſe deinceps docebit.

41 *Ab oſſe ſacro vſque ad magnam vertebram, quà inhæret crurum nexus , ſpina caua eſt. quoniam veſica , partes naturales,& id inteſtinum,quod laxum eſt ſupra anum,hac parte continetur.*

Crurum nexus multis modis intelligi poteſt,maximè quidem propriè fortaſſe is,qui à coxarū
cōmiſſura eſt,quùm ſcilicet femoris caput coxarum oſſi per lata ligamenta illigatur,& p id,quod
rotundum eſt,quo altiſſimis partibus caui ipſius coxæ innectit̄: tum per muſculos, qui cōmiſſu-
ram femoris mouēt, meritò vtiq3 dici poteſt crus necti ſuperioribus partibus: deinde per neruos,
poſtea per arterias,& venas. Videtur autē hic Hippocrates nexum p neruos exponere,quùm ab G
extrema lumborū vertebra,quæ cōmittitur cum oſſe,quod & latum & ſacrum nuncupat̄, orian-
tur nerui,qui tendunt ad crura. cōprobatur autem,vel ex eo, quod in corporibus incidēdis appa
ret,veſicā,& partes naturales, & id inteſtinum quod laxum ſupra anum eſt, hac parte contineri,
quamobrem ab exteriori parte gibba ſtructa eſt.Naturales partes quas γονὰς dixit,intellexit eas,
q̄ generationi accōmodant̄,vterum in fœminis: q̄ ſemini aptant̄ in maribus, σπερματικὰ nūcupan-
tur. id aūt,quod laxū eſt: ſupra anum dixit χαλαρὸν ἀρχὸν, id ſiquidē ſacro oſſi ſuperimpoſitū eſt,
& re uera laxum eſt,quùm nō habeat muſculos, qui extremum inteſtinum rectum adſtringunt.

42 *Ab hac ad ſepti tranſuerſi nexum, recta in interiorem partem recuruatur.*

Hac parte nihil tale ſpinæ inſidet , quales in inferiori vterus & veſica. Quare non neceſſe fuit
ab interiori parte ſimam eſſe, atque idcirco, neq3 ab exteriori parte gibbam, ſed hac parte ſpinam
paululum intus ſpectare, fulciri enim ab ipſa magnam arteriam, ac venam oportebat.

43 *Atque hic locus ſolus ab interiori parte adiunctos habet muſculos, quos ψόας appellant.*

Ex his potiſſimū verbis cōijcere quis poſſet,Hippocratē ſpinę nō annumeraſſe vertebras cer- H
uicum. quaſi.n.ſpina vniuerſa lato oſſe & vertebris,q̄ ad lumbos, & quę ad thoracē ſunt, cōtinea
tur, dixit/atque hic locus ſolus ab interiori parte adiunctos habet muſculos/. Nā, ſi ſpinę ceruicū
quoq3 vertebras annumeret, falſum vtiq3 erit hūc locū duntaxat habere adiūctos muſculos, cùm
& in ceruicibus ab interiori parte grandes muſculi contineantur: quos,quùm grandes ſint, non
latuiſſe Hippocratē nemo ignorat,quādo ēt,ſi exigui fuiſſent,nullo mō ipſum latuiſſent.horū tñ
muſculorū,qui ψόαι noīantur,particulā vſq3 ad eā regionē pertinere,quà ſeptū trāſuerſum inne
ctitur,propoſitis verbis non notauit,vt qui operęprecium eſſe tā exquiſitè docere nō exiſtimarit.

44 *Ab hoc item ad magnam vertebram,quæ ſita eſt ſublimior commiſſura humeri cum lato ſcapularum oſſe,recta in gibbum vertitur, ſed magis adhuc videtur, q̄3 ſit: habet enim ſpina in medio oſſium proceſſus altiſſimos, ab vtraque autem parte humiliores.*

Vertebrę, quæ ad coſtas ſunt, ab interiori parte ſimæ paululum videntur , à poſteriori gibbæ
multum propter ſpinæ proceſſus. vertebram autem, quam magnam dicit ſitam ſuper commiſ-
ſuram humeri cum lato ſcapularum oſſe, nouiſtis , & reminiſcendi cauſa habetis in commenta-
rio,

A rio, quem de ossibus scripsi. His autem, quæ proponuntur, accommodanda illa sunt: neque opus
est me vlterius explanante, nisi si quod verbum alicubi occurrat, quod expositionem requirat, cu
ius causa huiusmodi commentaria scribuntur: quemadmodum euenit in hoc ipso loco.

45 *Ipsa verò ceruicum commissura in interiorem partem spectat. Quibus igitur vertebræ gibbæ fiunt, magna vi con
iunctione abrupta expellitur vel vna vertebra, vel plures: quæ res non accidit multis, sed paucis, non enim facilè inci-
dunt huiusmodi casus, nam nec facilè in exteriorem partem veniunt vertebræ, nisi à priori per ventrem vehementi
ictu trudantur, sic autem homo interiret: aut nisi quis ex superiori loco decidēs, in coxas vel scapulas cadat, sed & sic
quoque expiraret. A posteriori autem parte non facilè expellitur vertebra in interiorem, nisi aliquid graue admodum
super ipsam incidat: ossa enim, quæ ab exteriori parte procedunt, singula talia sunt, vt potius frangi possint, quàm co-
actis ligamentis, valdè in interiorem partem erumpere.*

Spectat in priorem partem, dixit λορδὸν, ita enim conspicitur. Duæ autē sunt primę vertebrę,
quibus ceruicum commissura efficitur: post quas relinquuntur tres, quarum non meminit, quo-
modo collocatæ sint inter secundam & sextam, nempè tertia quarta & quinta, quæ maximè vi-
dentur rectum positum habere. hæ autem vertebræ longè minores sunt duabus, & præcipuè ter
B tia, quarta enim hac maior est, sicut his rursus quinta, sexta verò non his duntaxat maior est, sed se
ptima etiam. Ab hac autem vsq; ad extremam spinam pro ratione altera maior altera est, si hæc in
homine perpendantur, vel in ea simia, quæ hominis faciem magis repręsentat, & magis quàm cęterę,
recta inambulat, namq; hæc, & in aliis, & in ossibus homini simillima est. vnum autem in spina
habet aliarum quoq; quadrupedum commune, quod in homine non reperitur, nempè lumbos
pro magnitudine reliquarum partium corporis longiores, quàm homo, cui ad lumbos quinq; dun-
taxat vertebræ sunt, in simiis autem sicut in aliis quadrupedibus sex. Illud autem animaduertere
in propositis verbis oportet, quòd Hippocrates, quùm de spinæ figura tractare constituisset, or-
sus hoc modo /ipsa autem spina in longitudinem recta obliqua est/ in extrema oratione adiecit Supra t. 40.
/ipsa verò ceruicum commissura in interiorem partem spectat/, videbitur enim hîc rursus cerui-
ces spinæ partem posuisse.

46 *Et articulis, qui alios recipiunt, & in alios coniiciuntur. Medulla item spinæ laboraret, si parumper loco mota in-
clinaretur, vertebra hoc modo expulsa. Luxata insuper vertebra medullam comprimeret, si non laceraret: hæc autem
compressa detenta que, multis locis grandibus & præcipuis torporem afferret, ita, vt medico non ampliùs curæ esset,
C qua ratione dirigere vertebram deberet, circumstantibus multis aliis malis violentis: sed manifestum quoque est resti
tui non posse, neque concutiendo, neque alia via.*

Vertebrarum articulos dicit in processibus à lateribus sitis, quorum alter alterum excipit. eos
autem ait recipere, & in alios coniici, eo quòd vtraque vertebra duobus processibus sublimiori-
bus cum superiori vertebra committatur: duobus humilioribus cū inferiori, sic, vt aliis proximæ
vertebræ processus admittat, aliis in alterius processus coniiciatur. quæ omnia perfectè exequuti
sumus in libro de ossibus.

47 *Nisi hominem seces, deinde manu altè in ventrem indita ab interiori parte in exteriorem compellas: quod quidem
mortuo fieri licet, viuente, nullo pacto. Quorsum igitur hæc scribimus? quoniam non nulli sibi persuadent se sanasse
eos, quibus vertebræ articulis ex toto excedentes in interiorem partem venerunt. Quanquàm non nulli facillimum
existimēt vertebris eo modo luxatis euadere, nihil que opus esse restituere, sed eas per se restitui. Multi sanè ignari sunt,
& ob imperitiam lucrum faciunt, vulgo enim suadent. Hoc itaque pacto decipiuntur. Spinam, quæ in dorso extat, pu
tant esse ipsas vertebras, nam singula tactu ibi rotunda sentiuntur: neque intelligunt hæc ossa à vertebris procedere
(de quibus paulò suprà tractauimus) ipsas verò vertebras multo magis in priorem partem sitas esse: siquidem ex om
D nibus animalibus homo pro magnitudine ventrem habet angustissimum à posteriori parte in priorem, præcipuè ad
thoracem. Ergo, vbi aliquod ex iis ossibus, quæ valde excedunt, comminuatur, siue unum, siue plura, is locus humilior
fit, quàm qui hinc est, atque hinc: ac propterea errant, putantes vertebras in interiorem partem procidisse. Quos item
fallit habitus eorum, qui icti sunt: nam, si curuari velint, dolent, cùm qua parte percussi sunt, cutis tendatur, sic que os
sis fragmenta carnem magis vulnerent: sin ita figurari, vt spina à posteriori parte caua sit, leuantur, cutis enim, quà
fractura est, laxior efficitur, & ossa minùs vulnerant: quin si ea parte tangantur, cedunt, spinam in priorem partem
cōpellentes, is que locus inanis & mollis tangenti apparet. Hæc omnia, quæ dicta sunt, medicos fallūt: citò aūt, ac sine
aliquo detrimento, huiusmodi homines per se sanescūt, hæc enim ossa omnia, quæ rara sunt, callo celeriter glutinātur.*

Manum altè indere in ventrem, causa conquirendi, quæ ibi sunt, dixit ἐσμάσασθαι.

48 *Iam verò iis, qui sani sunt, obliqua spina fit pluribus modis: namque & natura, & vsu sic habet, sed & ob seniū,
& sub dolore, hæc siquidem colligandi vim habent. Gibba autem plerunque fit, quùm homo vel in coxas vel in sca-
pulas cadit: necesse enim est in spina gibba unam aliquam vertebram reliquarum omnium conspici maximè subli-
mem: eas autem, quæ hinc atq; hinc sunt, minùs. Nec plurimū huiusmodi vertebra ab aliis recedit, sed parum, quando*

singulæ subitò plurimum cedunt. Hac igitur de causa, et spinæ medulla facilè fert, quùm ita peruertitur, quùm fiat gibba in orbem, non ad angulum. E

Vbi spina gibba fit, hoc est, in posteriorem partem cõuertitur, κύφωσιν appellat: λόρδωσιν, vbi curua, spectat q; in priorem: vbi oliqua & in latera, σκολίωσιν, quo verbo vtitur alio modo & ad omnem spinæ deprauationem significandam, indicans verbum generale magis esse quàm alia. in qua significatione nunc quoq; ait spinã σκολιαίνεσθαι, quasi dicat quouis modo peruerti: atq; in superioribus etiam dixit /ipsa autem spina in longitudinem rectè obliqua est/, obliquam vocans σκολίην, vbi eam inclinare in priorem & posteriorem partem indicauit.

49 *Oportet autem restituendi rationem huiusmodi præparare. Commodè quidem lignum firmũ ac latum, quod in longitudinem incisum sit, foditur: commodè etiam pro ligno paries in longitudinem excauatur, quod cauum à pauimento, vel cubitum, vel quantum res exigit, attollatur. Dein veluti quadrata columna querna transuersa adhibetur, quæ à pariete eatenus recedat, vt aliquis inter vtrunque vbi opus sit, transire queat: sternitur columna hæc vel tunicis, vel quapiam re, quæ mollis sit, & non admodum cedat. Homo fouetur, & si sustinet, multa aqua calida lauatur: dein de in ventrem iacet extentus, brachiis secundum naturam porrectis, atq; ad corpus alligatis. Lorum item molle la-* F *tum que abundè, & longum, quod constet duabus habenis, medium medio pectori iniectum bis circundatur, quãtum potest iuxta alas: postea, quod ex loris superest, circa alas humeri capiti obuoluitur, capita que ad aliquod lignum cuiusmodi pistillum est, alligantur, eorum enim longitudo aptatur longitudini eius ligni, quod subiectum est, vt hoc pistillo extendenti mora sit. Huiusmodi etiam aliud vinculũ super genua, & super calces datur, capita q; eius ad aliquod tale lignũ vinciuntur. Aliud insuper lorum latum molle ac valens habenæ modo conuenienter longũ ac latũ coxis in orbem firmiter deuincitur, quàm maximè potest prope coxas: deinde lori, quod superest, utrũq; caput simul ad lignum, quod ad pedes sit, alligatur. Homine ita figurato intentio in diuersa adhibetur, sine vlla inclinatione simul, & recta: nullũ* G *enim magnum detrimentum inferre eiusmodi intentio potest, si rectè præparetur, nisi quis de industria id agat. Medicus verò vel alius quiuis modò præualens sit, & non imperitus, sublimiori vnius palmæ parte, qua spina gibba est, data, atque alterius palmæ sublimiori parte superiniecta, cõprimit, intuitus num rectà deorsum uersus caput, uel uersus coxas debeat, com-* H *primere. Adhibetur autẽ hoc modo vis maximè innocenter: innocẽter etiã, si quis super eam partem, quà spina gibba ẽ, sedeat: simul que, vbi homo extenditur, se attollens concutiat. Sed & pedibus consistere super spinam, quà gibba est, sustineri que & leniter concutere, nihil prohibet, ad quam rem satis idoneus est quilibet palæstræ assuetus.*

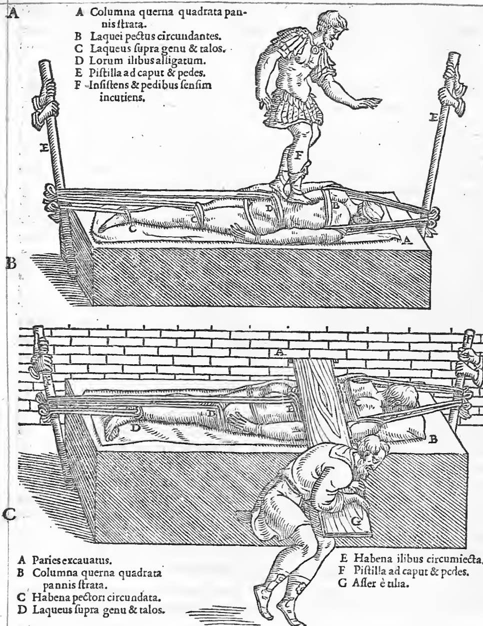

A Columna querna quadrata pannis strata.
B Laquei pectus circundantes qui feruntur ad superius pistillum.
C Laqueus supra genu & talos.
D Lorum ilibus alligatum.
E Pistilla ad caput & pedes.
F Manibus comprimens.

A Columna querna quadrata pannis strata.
B Laquei pectus circundantes, qui feruntur ad superius pistillum.
C Laqueus supra genu & talos.
D Lorum ilibus alligatum.
E Pistilla ad caput & pedes.
F Insidens & se attollendo concutiens.

A

A Columna querna quadrata pannis strata.
B Laquei pectus circundantes.
C Laqueus supra genu & talos.
D Lorum ilibus alligatum.
E Pistilla ad caput & pedes.
F Insistens & pedibus sensim incutiens.

A Paries excauatus.
B Columna querna quadrata pannis strata.
C Habena pectori circundata.
D Laqueus supra genu & talos.
E Habena ilibus circumiecta.
F Pistilla ad caput & pedes.
G Asser è tilia.

Aptissimè autem cogitur, si paries, qui excauatur, vel lignum, quod foditur, quatenus conuenire videbitur, infra hominis spinam incidatur: asser verò è tilia, vel ex altero ligno non tenuis secetur: tum super spinam, quà gibba est, vel multiplex panniculus, vel paruus aliquis puluinus scorteus, imponatur: sed quantum minimè potest, conuenit hæc subiicere, videndum est solummodò, ne asser præ duritie frustra dolori sit: ea autem pars spinæ, quæ gibba est, sit maximè è regione eius partis, quà paries excisus est, vt asser, quà maximè spina extat, superimpositus, maximè premat: adhibitus verò asser, à ministro vno uel altero si opus fuerit, cogatur, alij (ut suprà ostensum est) hinc atque hinc in longitudinem corpus intendant. Licet & per axes extẽdere uel iuxta lignum defossos, vel cõtentos in quibusdã lignis in ipsum defixis, quæ erigantur, siue vtrinq; à lateribus paululum extantia, siue in vtraq; eius extremitate. Accommodatur autem vis, quæ per hæc adhibetur, & vbi vehementiore, & vbi leniore opus est: tantum enim roboris habet, vt si quis non in medicina, sed ad torquendos homines eam adhibeat, præstanter ad id valeat, ita, vt, siue tantùm extendamus in longitudinẽ, hinc atq; hinc nihil vltrà cogentes, siue citra intentionẽ asserem duntaxat admoueamus, abundè sit. Optimum autem est vti eiusmodi via, quam in ipso vsu, & intendendo, & remittendo moderari potes, quæ ue secundum naturã est. Quæcunq; igitur extant, compressa, in suum locum redeunt: quæ præter naturam coierunt, intẽta, secundum naturam compelluntur. Equidem cogendi alium modum meliorem aut iustiorem habeo nullum.

D Quæ subiicit, plane omnia explicat. quare si quis non percipit, quæ proponuntur, huic nõ explanatione opus est, sed monstratione. quin & commentaria ad eos scribuntur, qui eiusmodi curationes iam inspexerint. Monui etiam in superioribus, vt, si quis prima lectione non intelligat, quæ ita clarè ab Hippocrate scribuntur, iterum, & tertiò, & sępiùs, diligenti animaduersione relegat. quòd, si hoc faciat, quæ planè ab ipso traduntur, omnino intelliget.

Nam quùm è regione ipsius spinæ intentio adhibetur, ab inferiori parte, & iuxta os, quod sacrum appellatur, non est locus, qui prehendi possit: à superiori iuxta ceruices & caput, est quidẽ, sed aspectu indecorus, præterquàm, quòd, si corpus ab hac parte valentius extendatur, alia quoq; noxa afferetur. Expertus aliquando sum vtrem non inflatũ, quem resupinato homine spinæ, quà gibba erat, subieci, dein fistula ænea demissa inflaui, sed parum processit: cedebat enim vter, quùm homo benè extendebatur, neque spiritus impellere quidquam poterat, sed alioquin vter promptè labebatur, quùm se compellerent & gibbus spinæ locus & repleti vtris tumor: at contrà, quùm non valdè homo extẽdebatur, vter ob spiritum in tumorem assurgebat, sed homo magis quàm expediret, in priorem partem conuertebatur. De industria autem hæc scripsi, pulchra enim huiusmodi monumenta sunt eorum, quæ, quùm experti sumus, sine effectu inuenimus: & causarum, cur parum processerint.

Locũ, qui prehendi possit ἐπιλαβὴν, quasi ἀντιλαβὴν, & ἀντίληψιν dixit, eo quod obex & mora

sit iniectis laqueis, sic, vt hęreāt, quà eminet, & minimè decidāt. Ab osse sacro nullus talis locus ē: E
à superiori parte, quamuis ceruices sint, & caput, homo tamen strangulari videbitur, si hac parte prehendatur: atque idcirco ea intendendi ratio indecora habebitur, sed & noxā inferet, si laqueus ad guttur delabatur.

51 *Quibuscunque autem vertebræ in interiorem partem conuertuntur, vel quòd homo ceciderit, vel quòd graue aliquid super ipsum inciderit, plærunq; nulla vertebra valdè ab alijs recedit: vbi non valdè recedat, siue una, siue plures, hominem non præcipitat, sicut anteà dictum est, cùm spina in orbem, nō ad angulum peruertatur. His quidem vrina, & aluus magis supprimitur, quàm quibus vertebræ in exteriorem partem conuertuntur, pedes que & crura tota magis frigescunt: atq; hæc magis mortifera sunt, quàm quæ posita sunt: quibus, si euadunt, vrina sine volūtate magis prorumpit, crura que magis resoluuntur, & torpent. Quòd si superior spina in priorem partem conuertatur, vniuersum corpus resoluitur ac torpet. Machinationem autem nullam habeo, qua spina restitui possit, vbi sic luxatur. Quòd si nihil proficiat concutiendi modus, qui per scalam admouetur: vel alia similis curatio, seu extendendi via, qualis paulò antè dicta est: nullum noui impellendi simul & extendendi modum, qui id præstare possit, quod asser, vbi spina gibba erat: nam, quî fieri poterit, vt à priori parte per ventrem impellatur? Ergo, neq; hoc licet, neq; tussis aut sternutamentum vim aliquam habet, qua ad extentionem conferat. Nihil etiam proficies, si spiritum in ventrem indas. Quin, & qui magnas cucurbitulas defigunt, vt sursum attrahant vertebras, quæ in interiorem partem exciderunt, summopere aberrant: expellunt enim magis, quàm attrahant, quam rem ignorant, qui eas defigunt: nam quo maior cucurbitula est, eo magis spina caua fit, quùm à superiori cute vrgeatur. Aliôs item concutiendi modos præter iam positos adducere possem, quos existimet quis ad vitium magis pertinere, sed eos (vt potè quibus parum confidam) omitto. Illud autē in vniuersum, vt summatim dicamus, intelligere oportet, quòd, vbi spina in interiorem partem conuertitur, ad interitum ægrotantem præcipitat, & infestissima est: vbi in exteriorem, vacat mortis periculo, vrinam non supprimit, & plærunque torporem non infert.* F

De vertebris agens in interiorem partem luxatis, inquit casum asperiorem esse, q̄ si in exteriorem ferantur. causam esse in aperto dicit. nerui enim omnes, qui à spinæ medulla oriuntur, in interiorem partem procedunt. Premuntur ergo magis, vbi spina in hanc partem conuertitur, q̄ vbi in exteriorem, cum q; iis vrgentur, quæcunq; partes spinæ superinsident. quo fit, vt interdum superior quoq; pars vesicæ comprimatur: & quæ cum his consortium habēt, omnia inflammatione occupentur. Quamobrem neq; vesica vrinam, neq; aluus deiectionē reddit: expellentis enim facultatis, quę vna ex naturalibus est, vitium est vrinam atq; aluum supprimi: torporis autē membrorum causa est, neruorum affectus: sed vesica & intestinis affectis, periculum est, ne homo interim decedat, dum tollitur inflammatio, quę efficit, vt nec aluus, nec vrina respondeat. Quēadmodum autē musculus, qui vesicam adstringit, cùm nimium suo munere fungitur, nō patitur vrinā euadere, ita verisimile fit affici musculum ani, quē græci ab adstringendo σφιγκτῆρα nominarūt. G

52 *Quùm nec alui itinera distendat, nec prohibeat, quo minùs facilem exitum habeant, spina, quùm in exteriorē partem conuertitur: sed quùm in interiorem, vtrumque hoc efficiat, accedant que alia complura.*

Quùm proximè proposuerit his vrinam & aluum magis supprimi, quàm quibus vertebrę in exteriorem partem conuertuntur, nunc causam adiecit his verbis /quùm nec alui itinera distendat/ id est exitum eorum, quæ per vesicam & per anum expelluntur. Distendi autem partes, per quas hæc feruntur, & à compressione vertebrarum, & à consortio, quod cum neruis habent, à ratione minimè abhorret.

53 *Multo autem pluribus crura, & brachia resoluuntur, corpus torpet, vrina supprimitur, quibus vertebræ nec in exteriorem partem, nec in interiorem exciderint, sed concussæ vehementer fuerint, manentes è regione spinæ: quibus spina deprauatur, minùs hæc patiuntur.*

Vt deprauationem exprimat, mutuatur ὕβωμα vocabulum tanquam generale, agens de vertebris, quomodocūq; suo loco motis. Vniuersa autem oratio clara est, venit enim ad quartum genus vitiorum spinæ, quod græci à concutiendo σεῖσιν appellant. Id autem est, quùm vertebrarū spinæ compago vniuersa dimouetur, periculum'que est, ne conuellatur atteratur q; spina vehementer concussa: quod malum ipse testatur multo deterius esse, quàm, si spina nō concussa vertebræ peruertantur. In sequentibus ad costas pergit, quibus abruptis huiusmodi quidpiam accidit. H

De Fractvra Costarvm

54 *Multa quoque alia in medicinali arte quis inspiciet, quorum, quæ uehementia sunt, quùm morbi momentum omne in se contineant, non nocent: quæ leuiorem offensam afferunt, mala concitant diuturna, & reliquum corpus plurimùm afficiunt.*

Locutus de vitio, sub quo spina concutitur, vertebris nullo modo sua sede excedentibus, subiicit multa in medicina leuiora esse rè vera, quanquàm grauiora videntur: multa enim, quæ minùs afficiunt partes cum vitiato loco consortium habentes, vt, quæ nullam ex præcipuis partibus lædant, sed in se morbi momentum habeant, minùs molesta sunt, quamuis grauiora videantur.

A In sequentibus gratia exempli de costarum affectibus meminit, indicans eorum alios graues apparere, alios esse.

55 *Quin & costis abruptis tale quidpiã accidit. Quibus enim costa vna, vel plures abrumpuntur, sicut permultis abrumpi videmus, si comminuta ossa, neque in interiorem partem compellantur, neque in superiorem, pauci adhuc febricitarunt: sed neque multi etiam sanguinem spuerunt, nec multis item contractum est pus in thorace, aut linamentis opus fuit, aut vitiatum os est: victus autem quiuis idoneus est.*

Ex proposita oratione, quæ longa est, non parum intelligi potest orationis modum ad facilitatem conducere. Nos priorem partem suprà attigimus, quam Hippocrates longiùs labens obscuram fecit, paucis autem ita loqui potuit: Vbi costa abrumpitur, si fractura simplex et sola sit, casus quidem asperior videtur, licet leuior sit, q̃ vbi atteritur, celerrimè enim curatur & sine periculo: sed absq; fractura, vbi caro circa costas atteratur, in maximo interdum periculo reuoluuntur, qui sic affecti sunt. Caput quidem orationis huiusmodi est, singula autem deinceps videamus. Si primam partem huius orationis paucis Hippocrates explicasset, quẽadmodum ego, quùm dixi, vbi sola & simplex costarũ fractura sit, apertiùs scripsisset. verùm ipse, quasi exponens ait /si ossa abB rupta, neq; in interiorem partem compellantur/. vocauit autem interiorem partem interius spacium thoracis, in quod erumpere os abruptum, per se non potest, nisi nudetur à tota carne superiecta: nisi item scindatur membrana, quæ costas cingit. per hæc igitur simplicem fracturam indicauit. Deinceps notauit casus leuitatem, quùm ait, paucos febricitasse, raros item sanguinẽ expuisse, aut pus in interiori thoracis regione contraxisse, raro q; opus fuisse linamentis, vel costarum os vitiatum fuisse, & idcirco abundè esse victus rationem quamuis. hanc ipse (vt didicisti) vbique φαύλην nominat, eam, quæ exquisitæ contraria est, significans. Propositæ igitur partis orationis vniuersus sensus huiusmodi est: ad reliqua igitur pergamus.

56 *Quin, & vbi continens febris non inuadat, deterior est inedia, quàm cibus: & dolorem, febrem, ac tussim magis concitat, venter enim modicè repletus costas dirigit, quas media suspendit: at vbi suspendantur, dolorem inferunt.*

Tumor ventris costas fulcit: quare, vbi hæ rumpuntur, qui magis ventricosi sunt, minùs dolent: quibus gracilis venter est & contractus, dolore magis vexantur, quùm costas sentiant sine fulcro suspensas. Quòd si continens febris hominem occupet, inedia vti debet (quod ipse significauit verbo κενεαγγεῖν) C quoniam magis læditur à cibo, q̃ à costis non fulctis. At si nulla febris sit, expedit eatenus cibum sumere, vt venter in eum tumorẽ assurgat, vt costis sedes sit ac fulcimentum citra offensæ partis compressionem.

57 *Ab exteriori parte vincire rursus quouis modo satis est: tantùm cerato, pannis, fasciis que leniter adstrictis debemus æquale vinculum reddere, aut etiam lanæ aliquid superiniicere. Conseruet autem costa viginti diebus: in huiusmodi enim ossibus citò callus increscit.*

Vinciendi modum quemuis φαῦλον vocat, quemadmodum & victum: qui contrarius est ei, qui summa diligentia adhibetur.

58 *At carne circa costas detrita, quòd homo percutiatur, cadat, re aliqua vrgeatur, aut alio tali modo, multi iam sanguinem expuerunt.*

In memoria habendus est hic sermo propter eos, qui existimant in lateris dolore necessarium esse, aliqua ex fibris pulmonis afficiatur. nam, quùm proximus sit lateri inflammato, asserunt aliquid ad eum trãsmitti ex tenui sanguine, qui in inflammatione subsistit. Pulmone ergo nihil vioD lato, sed costa affecta, quosdam ait sanguinem expuere. quo pacto autem hoc fiat, licet per ocium requirere. Nos sanè quæstionem hanc perpendimus in iis, quæ scripsimus in librum Erasistrati de sanguinis sputo: nunc illud duntaxat intellexisse abundè est, quosdam sine vitio pulmonis sanguinem spuere, propterea, q morbus circa costas versetur. Vidistis sępè, & in aliis inuiolata cute, quæ fracturam tegit, effundi cruorem, sic, vt fascias impleat, quamuis cutis membrorum densior multo sit, q̃ membrana, quæ costas amplectitur. Quare nihil mirum est, si sanguis per hanc ab affecta costa in interiorem regionem ducatur: dein protinus in ipsa expiratione in asperam arteriã, quæ in pulmonem distributa est, transferatur: quemadmodum in iis videmus, quibus membrana hæc vulneratur, quicquid enim per vulnus in thoracem instillaueris, per os cõtinuò reddetur. quam rem, quùm Erasistratus ignorasset, absurda scripsit in libro de sanguinis sputo. sed qua in re decipiatur, eius scripta de me audientes sępe numerò didicistis.

59 *Venæ enim & arteriæ, quæ per id, quod est inter costas, intendunt, & nerui, ex iis, quæ in corpore præstantissima sunt, oriuntur. Multi igitur sæpè tussi, tuberculis, pure in thorace collecto oppressi sunt, & ad id venerunt, vt linamentis egerent, costa que vitiaretur: sed & quibus nihil tale superuenit, carne circa costas attrita, tardiùs dolore liberantur,*

rantur, quàm quibus perfracta costa est, atque in eiusmodi casu dolor sæpiùs locum repetit. Verùm non nulli longè magis hæc mala contemnunt, quàm si abrupta costa esset. E

Arterias & venas ὀχετὺς vocauit: quod autem est inter ossa singularum costarum λαπαρὸν dixit, qua parte musculi sunt, qui, quùm mediis costis interiecti sint, μεσοπλεύριοι græcè nominantur: neruos verò appellauit τόνυς. Oriri autem ait hæc omnia ab iis, quæ præstātissima sunt, quoniam initium harum venarum, perinde atq; arteriarū, est in vicinia cordis: neruorum autem ad spinæ medullam, quæ ad thoracem est, quibus aliquid cognationis est cum alio pari neruorum, qui à cerebro proficiscuntur. Quæ deinde adscribit, euidentissima sunt iis, qui meminerint, quæ prodita sunt in prioribus commentariis.

60 *Sed & curatione egent magis exquisita, si sapiant: conuenit enim inedia extenuari, corpore quàm maximè conquiescere, abstinere à Venere.*

Exquisitiorem vbique appellat σκεθροτέραν, cui contraria est simplex & quæuis, quam φαύλην nominat.

61 *Itē ab esculentis pinguibus, & fauces exasperātibus, ac tussim mouētibus, & ab iis, quæ ualētissimæ sunt materiæ.* F

Esculenta, quæ fauces exasperando tussim mouent, κερχνώδη nuncupat: huiusmodi autē sunt pinguia, acuta, atq; acria. valentissimæ materiæ intelligit, quæ ęgrè concoquuntur. In exemplaribus autem magis idoneis, verbi κερχνωδέων secunda syllaba scribitur per ν, ducto vocabulo à milio, quod Iones κέρχνον appellant. id accidit, vbi in faucibus aspera quædā milij modo exigua sentiuntur. Quod autem in superioribus dixit, de iis, quibus circa pulmonem tubercula sunt diuturna, quæ ægrè ad maturitatem perueniunt, & spiritus redditur cum sono, κερχώδεις absq; ν scribitur. ducitur autem à verbo κέρχειν, quod sonum notat, qui vel angustia loci, quo spiritus redditur, vel humoris multitudine accidit, plęrunq; tamen vtroque concurrente, quem spiritum non nulli δασέα, id est asperum vocant. Sed qua de causa abstinere hominem velit ab esculētis tussim mouentibus manifestum est, quùm affectæ partes omnes quietem postulent, atq; idcirco silentium rursus imperat: manifestum item est, cur caueri voluerit ea, quæ vehementer dimouent vniuersum corpus, quandoquidem cum toto pars etiam dimouetur.

62 *Ad hæc venam secare in cubito conuenit: & quàm maximè silentium habere: inducereq́ue super sedem attritam pannos non multiplices, sed complures, & multo latiores quàm sit attritus locus, cerati inūctione adhibita: linteisq́ue latis, ac fasciis item latis, & mollibus alligare, modiceq́ue adstringere, ita, vt qui deligatus est, dicat sentire se vinculū non valde adstrictum, neque item laxum: inde autem ordiri debet, vbi locus est attritus, ibiq́ue maximè insidere.* G

Meminisse huius loci oportet aduersus eos, qui existimant venam solummodo secandam esse, vbi ea concurrunt, quæ multitudinem denunciant. E quorum numero est Menodotus Empiricus. Ostendimus autem in opere de venæ sectione, & in eo, quod de multitudine scripsimus, falsam esse eiusmodi opinionem, quæ præter alia multa, vel ex eo reiicitur, quòd, vbi quædam partes eiusmodi plagas acceperint, medici ad venæ sectionem confugiunt, quāquàm, qui icti sunt, multitudine non tentantur, eo quòd, nisi iis sanguis detrahatur, maximæ inflammationes oriuntur: quod cùm euenit, alia insequuntur, quæ morbo accidere solent.

63 *Iniiciendum verò vinculum medium est, & in vtrāq; partem attrahendum, ne cutis circa costas in alterutrā partem inclinet, sed sine inclinatione seruetur. Deligandum autem, vel singulis diebus, vel tertio quoq; die. Satiùs item est aluum mollire leui aliquo medicamēto, quod deiectionē citet, ac decē diebus inedia vti, dein corpus reficere et implere.* H

Cutis superiecta costis plęrisq; laxa est, præsertim, si quo tempore homo plagam acceperit, plenior non fuerit. his ergo ait magis q̄ aliis opus esse fasciis, quæ mediæ primùm iniiciantur, nam cutis peruertitur, si ab vno capite fascia ordiatur. ꝙ si, vt cautior sis, crassos quoq; ita alliges, nihil lædes, præcipuè vbi regio prope alam atteratur, ibi enim cutis semper laxa est.

64 *Ad hæc dum offensus inedia vtitur, arctiùs alligandus est: vbi pleniore victu, laxiùs. Quòd si ab initio sanguinem expuat, quadraginta diebus habenda cura, alligandumq́ue est: si sanguinem nō expuat, ferè viginti abundè sunt. Coniicere autem tempus ex vi casus oportet.*

Commune hoc est omnibus fracturis: quod vnà cum multis aliis, quæ hîc ab ipso traduntur, antè etiam exposui, quùm librum de fracturis explanarem. Ea igitur magis sunt vobis in memoriam reuocanda, quàm sępiùs à me repetenda.

65 *Quicunque autem rem parui fecerint ob huiusmodi ictum, sub quo atteruntur quæ circa costas sunt, quamuis in aliud malū deterius non incidant, carnē tamen magis mucosam habēt in loco attrito, quàm priùs. At, vbi talis relinquitur,*

A *quitur, nec curatione ad bonum habitum restituitur, res peior est, si mucosa circa os ipsum relinquatur, quùm caro non ampliùs similiter os attingat, & ipsum os morbis opportunius reddatur. Ob eiusmodi autem causas ossa multis vitiantur, quod malum diutius extrahitur.*

Mucosum humorem appellare consueuit glutinosum & album, qui colligitur in partibus exanguibus, vt in osse, & cartilagine, vbi ipsorum natura rectè concoquere alimentum non possit. relinquit enim quasi quoddam semicoctum, quemadmodum relinquunt infirmę oculorũ membranæ pituitam crassiorem, quæ λήμη græcè nominatur. Vis autem imbecillior redditur, vel ob suam temperationem immoderatam, vel ob multitudinem concurrentis humoris, quod etiã euenit in tumoribus præter naturam. Cætera omnia orationis huius clara sunt.

66 *Quòd si non, quæ iuxta os sunt, sed ipsa caro mucosa fiat, nihilominus subinde morbus & dolor reuertit, si quis corpore laborauerit: quo circa dare vinculum expedit, & bonum, & valdè accommodatum, donec siccetur discutiatur que sanguis in attrito loco suffusus, & caro integra ibi augeatur, augetur autem ossis caro.*

Caro, & quælibet pars sanguinem habens, non per se mucosa fit: id enim, quod propriè in ipsis superat, tale est, quale in fluxu, atque in defectionibus ob iocinoris imbecillitatem cõspicitur.
B Quocirca, vbi ossa, cartilago, membranæ læduntur, mucosus humor sæpe contrahitur: carne affecta rarò, id que vel propter consortium, quod hæc habet cũ eiusmodi partibus: vel propter humorem copiosè defluentem, vbi mucosus succus, aut pituita in ea contrahitur. constat autẽ eiusmodi succum maximo negocio excerni, eo ꝙ nec perfusione, cataplasmate, aut medicamẽtis, euocari digeri ꝗ possit, neq; vllo alio præsidio educi, nisi ex toto anteà tenuetur, atq; in vapores resoluatur. Ergo, quia succus glutinosus in vapores soluendus est, idcirco ægrè mouetur. vbi verò tale aliquid superans relinquitur, leui de causa pars affligitur, cùm ob infirmitatem quidquid in reliquo corpore qualitate vel modo superans collectum fuerit, promptè recipiat.

67 *Quibus autem neglectus morbus inueterauerit, & locum dolor exerceat, caro que mucosa sit, his ferramentum candens medicina optima est: quòd si caro ipsa mucosa sit, adurere conuenit usq; ad os, ea obseruatione, ne hoc ipsum calefiat: vbi inter costas hæc fuerit, neque sic, in summo conuenit adurere: cauendum tamen est, ne candens ferramentum penetret vsque ad partem interiorem. Vbi sedes iuxta os attrita esse videatur, sed recens casus sit, neque os adhuc vitiatum fuerit, si exiguum vitium sit, ita vrere conuenit, sicut dictum est: sin oblongum sit, quod in osse attollitur,*
C *pluribus in locis adurere expedit. De costis autem vitiatis dicemus, simulatque de iis tractabimus, ad quorum curationem linamentis est opus.*

Mucus glutinosus cùm dissipari per medicamenta nõ potest, reliqua curatio est adurere, quæ quo pacto admouenda sit, apertè declarauit.

De Femore ex Coxa prolapso

68 *Quòd si femoris articulus è coxa prorumpat: prorumpit autem in quatuor partes, sæpissimæ in interiorem, deinde in exteriorem: in priorem & posteriorem excidit quidem, sed rarò.*

Qui coxæ cauum inspexerit, non est, quod desideret causam à me doceri, quamobrem in interiorem partem sępissimè moueatur, deinde in exteriorẽ, quùm imum caui, non sit omnibus partibus æquale: & articulus, qua parte ora humilior est, faciliùs elabatur.

69 *Vbi ergo in interiorem partem venit, crus longius est, si cũ altero conferatur, id q; iure duplici de causa. Ossi enim, quod à coxa sursum procedit ad pectinem, femoris caput inhæret, ceruix que articuli cauo sustinetur: rursus ab exteriori parte clunis cauus apparet, vtpotè quùm femoris caput in interiorem partem exciderit.*
D Orationem hanc ferè vniuersam initio orsus ipse ita euidenter adscripsit, vt nemo loqui possit euidentiùs: sed & eorum, quæ tradit, causas etiã adiecit. Quare quod sępius dicere consueuimus, nunc etiam adducemus, Si quis consideret, quæ proponuntur, ea, si non vbi primò, saltem vbi secundò, vel certè tertiò legerit, percipiet.

70 *Extremum rursus femur iuxta genu spectare cogitur in partem exteriorem, similiter crus & pes. Ergo, quùm pes in exteriorem partem conuertitur, imperitus medicus cum hoc alterum confert, non hunc cum sano, atque idcirco crus læsum multo longius videtur, quàm integrum.*

Hoc etiam communiter pertinere ad omnia ossa luxata antea quoq; demonstrauimus, quùm altera extremitas spectet semper in contrariam partem, atque ea, quæ prolapsa est. Nunc igitur femoris capite in interiorem partem prolapso, altera extremitas, quæ ad genu est, meritò in exteriorem conuertitur.

71 *Multis que aliis modis error in his accidit.*

Errorem

Errorem παρασύνεσιν dixit: quo vocabulo consuesse Hippocratem appellare non quemlibet E
errorem, sed eum, qui vero proximus est, & ea de causa probabilis, suprà quoque indicauimus.
Errant ergo nunc, quatenus in conferendo affectam partem cum integra in naturali habitu deci
piuntur: debuerunt enim integrum cruri recto statu extēto, quod vitiatum est comparare, sed cō
trarium faciunt, integrum enim æstimant ad exemplum vitiati.

72 *Quin, nec ad inguen flectere crus possunt similiter, atq; ab integra parte. Adde, quòd femoris caput, si cōtingatur,
inter anum & naturale prominens sentitur. Ex his itaq; indiciis colligitur in interiorem partem femur venisse.*

Flectunt quidem, sed cum dolore, ac minus perfectè: cuius rei causa sunt posterioris partis mu
sculi illis, qui femur inflectunt, oppositi, quòd donec ex toto femur curuetur, sine dolore non se-
quantur: quoniam, vbi sic femur exciderit in maximo flexu maiorem distentionem ferūt, quàm
secundum naturam conueniat.

73 *Quibus ergo articulus prolapsus fuerit, neq; repositus sit, sed reponi non potuerit, neglectus que sit, dum ingrediun
tur, crus circumagunt, perinde ac boues, plurimum que integro pede nituntur.* F

Quùm vitiatum crus longius reddatur femore ita prolapso, necesse est hominem bouis modo
ingredi. ille siquidem coxæ articulum laxiorem habet, sicut ipse suprà in principio huius operis
testatur. Fortasse autem non oportuit laxiorem duntaxat articulum causari, sed mouētium quoq;
musculorum imbecillitatem. nam, si validi fuissent, facilè vtique commissuram curuassent, quo fa
cto non necesse esset crus in exteriorem partem circumagere. ambulamus enim vtrumq; crus in
vicem sistentes, mouentes que: vbi enim sinistrum sistimus, tunc dextrum ex posteriori parte in
priorem agimus: quod vbi in priori parte stabiliuimus, alterum rursus à posteriori parte in prio-
rem transferimus: sic que rursus hoc in priori parte sistentes ad dextrum mouēdum reuertimur,
altero crure recto humi innixo, altero, quod mouetur, excitato. Quòd si crura nec ad inguen nec
ad genu curuarentur, cogeremur prorsus vtrumque transferre ligni modo, aliquantisper altiùs
excitantes, & circumagentes: at quùm possint ad vtramq; commissuram curuari modis inter se
contrariis, qui tamen cruri toti aptissimi sunt, ambulamus hęc neque circumagentes, neque tan-
quam ligna excitantes: quoniam commissura, quæ ad inguen est, attollit femur in partem priorē:
quæ ad genu id, quod inter ipsos & talum est, in posteriorem. Quare crus, quod transfertur, si lon G
gius esset, quàm quod humi insistit, nihil oporteret in exteriorem partem circumagere, modò ha
beret idoneos musculos, qui celeriter flectere vtramque commissuram possent: sed, quùm ob im-
becillitatem flectere promptè nequeant, & ob dolorem recusent, superest, vt in orbē circumagāt,
quùm infirmi ac dolentes musculi nihil excitare sublime possint, quod ligni exēplo nequeat cur
uari. Hac igitur de causa, magis quàm quòd crus longius redditum sit, circumagi in orbem, dum
homo ingreditur, euidenter intelliges, de exemplo, quod ipse Hippocrates adiicit. in sequētibus
enim ait /quandoquidem quicunque vlcus habent in pede, aut crure, nō ita possunt crure vti ad
ambulandum, & pueri quoque ita inambulant/: his enim licet crus longius non reddatur, acci-
dit, vt ita ambulent ob superuenientem dolorem, vbi commissuras flectāt, præcipuè circa inguen
& circa genu, ac tertiò eam, quæ ad talos est, cùm necesse sit iuxta commissuram hanc, extremum
crus simum in ingressu euadere, & sublimem ferre pedem vniuersum: nā, nisi hoc fiat, offendet,
ac potissimum in solo inæquali.

74 *Coguntur que regionem iuxta eius partis ilia, & iuxta articulum prolapsum, cauam ostendere & obliquam.*

H

Necesse habent ita figurari, non vbi crus integrum sistentes moueant quod luxatum est, & in
orbem transferunt: sed, vbi vitiato innixi, quod integrum est, transferunt: nam, quod vitiatū est,
superpositi corporis fulcrum esse non potest, erectum sicut quando naturaliter se habebat, ad re-
ctam lineam solo hærens, sed obliquum, ita, vt ab inguine in exteriorem partem conuertatur, in
quam etiam inclinant id corporis, quod è regione est affecti cruris, quùm periculum sit, ne in cō-
trariam cadant. quo fit, vt corpus circa ilia prehendant. ilia autem vocat κενεῶνα, eam regionē in-
telligens, quæ est inter ossa coxarum, & costas nothas, quæ omnino sine osse est. Sed, quùm neq;
sic vitiatum crus ferre corpus possit, & propter imbecillitatē, & propter habitum, ope indiget:
quam afferunt non nulli ægrotantes, qui re ipsa docti affectum crus manu fulciunt, quà maximè
opus est, ab exteriori parte femoris insidente. quæ res, quùm eos cogat spectare in regionem cru-
ris affecti, eius partis ilia obliqua magis reddit, quæ si crure etiam in exteriorem partem non con-
uerso, ita figurentur, caua videbuntur.

75 *Clunem verò integri lateris necesse est ab exteriori parte rotundum esse: si quis enim ambularet pede integri*

cruris

A *cruris in exteriorem partem conuerso, reliquum corpus à vitiato crure ferri vtiq; cogeret, à quo sustineri minimè posset: nam quo pacto? necesse igitur est hominem ambulare integri cruris pede in interiorem partem conuerso, non in exteriorem: sic enim integrum crus, & partem suam, & eam, quæ ad vitiatum pertinet, maximè feret.*

Explicandi ordine permutato paulo obscurior fit: conuenientem verò ordinem seruasset, si ita scripsisset, sicut ego nunc: Clunem verò integri lateris necesse est ab exteriori parte rotundũ esse, eo ꝙ homo inambulet crure hoc in interiorem partem spectãte. nam, si in exteriorem spectaret, reliquum corpus vitiato crure ferri vtique cogeret: quod fieri minimè potest, siquidem hoc modo integrum crus (vt dictum est) maximè corpus fert, scilicet quando homo ambulat integro pede in interiorem partem conuerso: sic enim corpus totum ita sustineri ab ipso poterit, vt nequeat facilè peruerti.

76 *At quùm regio iuxta ilia eius partis & iuxta articulum sinuetur, parui apparent, & à latere coguntur ligno inniti ab integro crure: ea enim parte indigent aliqua re, quæ obiecta resistat, in hanc enim clunes conuertuntur, & ab eadem onus corporis sustinetur.*

B Quia vitiatum crus corporis partem sibi superiectam ferre nequit, propterea integro toto maximè in interiorem partem compulso nituntur, & in id spectãt corpore vniuerso. Euenit igitur, vt in alteram partem inclinati in periculo sint, ne cadant in eam partem, quæ vitiatæ cõtraria est. Quemadmodum igitur, cùm vitiato cruri innixi sanum trãsferunt ad priorem partem, vitiatum manu fulciunt: ita, quùm periculum sit, ne conuersi in integrum grauiter in terram cadant, ad baculi præsidium confugiunt.

77 *Coguntur item inclinari: necesse enim habent manu, quæ è regione affecti cruris est, à latere femur fulcire, quoniã, vbi transferenda crura sunt, non potest, quod vitiatum est ferre corpus, nisi contineatur, deorsum que vrgeatur.*

Rursus hic etiam obscurus fuit, quùm non præfatus sit pergere se ad alteram partem ambulationis. hactenus enim de ea parte tractauit, in qua crus, quod naturaliter habet, humi consistit, affectum in priorem partem fertur: nunc agit de altera, in qua affecto cruri innixus, sanum transfert, de qua parte ambulationis paulo suprà tractatum est.

78 *His itaque modis figurari necesse est eos, quibus articulus in interiorem partẽ elapsus, reconditus non fuerit, homi-* C *ne nullum consilium capiente quomodo aptissimè figuretur, sed calamitate ipsa edocto, ex his figurandi modis, qui dantur, eum eligere, qui sit commodissimus: quandoquidem quicunque vlcus habent in pede, aut crure, non ita vti crure possunt ad ambulandum: & pueri quoq; ita ambulant, ingrediuntur enim affecto crure in exteriorẽ partẽ conuerso.*

Quùm non vno tantùm, sed duplici statu, in ingressu vtantur, qui sic affecti sunt, meritò dixit /his itaq; modis figurari/. vnus quidem status est, cùm femur manu fulciunt: alter, quùm integro cruri innixi in id toti inclinantur, atque idcirco baculo egent, quo fit, vt in cõtrarias partes corpus inclinent, modò in dextram, vbi dextro pede insistunt, modò in alteram, vbi altero. hi quoq; magis indecorè ambulant, quàm quibus femur coxa excidens in exteriorem partem prorupit, quos in sequentibus persequetur.

79 *Duo autem lucrantur, duobus enim indigent: nam corpus in ingressu non æquè fertur eo crure, quod in exteriorem partem conuertitur, atque eo, quod in interiorem, quùm onus non sit è regione illius, sed multo magis huius, è cuius regione in ambulando & cruribus transferendis onus collocatur. Præterea, si ita figurentur, vt affectum crus spectet in partem exteriorem: quod integrum est, in interiorem: integrum vice alterius quàm citissimè subibit. Quod ad pro-* D *positum attinet, magni momenti est inuenire statum corpori commodissimum.*

Vbi læsum crus in exteriorem partem circumagunt, & integro spectante in interiorem nituntur, duplex sibi lucrum comparant: siquidem quod læsum est, nec toto corpore superiori oneratur, nec diu subseruit, cùm quod integrum est paulum interualli moueatur. Nam, si diligenter intueri tempus volueris, quo crus vtrumq; subseruit, non modò duplum, sed & triplum reperies: per breuissimum enim spacium celeriter'que rectà duntaxat integrum crus fertur: per multũ tarde'que, quod affectum est: siquidem conspicuum est, quanto longior sit ambulatio in orbem, ꝙ quæ recta est, quamuis vtraque ijsdem finibus terminetur.

80 *His autem, qui non dum perfectè increuerunt, si excidens non recondatur, breuius redditur femur, crus, & pes: neq; enim ossa, similiter in longitudinem augentur, sed breuiora fiunt, femur præsertim.*

Minus ait reddi crus totum, quibus nõ dum auctis femur luxatum relinquitur. quod (vt in superioribus ostendimus) omnium quoque articulorum commune est. Communis autem rei nũc

causam assignat, quemadmodum solitus est. semel enim, vbi aliquod singulariũ tractat, eius meminit, quod commune est. hac igitur de causa inquit crus his non augeri, neque ali, partim quòd articulus loco motus sit: partim, quòd nequeat suo munere fungi. Ego autem in superioribus retuli ocium causam esse, cur partes neque augeantur, neque alantur, quæ ambo eueniunt articulo luxatò. quare non video quo pacto Hippocrates luxatum articulum causatus, ocium subiiciat: luxata enim non possunt primò prohibere, quo minùs partes alantur, sed intercedente venarum et arteriarum deprauatione, atque ocio. E

81 *Crus item vniuersum sine carne & sine musculis efficitur, ad hæc effœminatum tenuius que, partim quòd articulus loco motus sit: partim quòd nequeat suo munere fungi, quùm naturalem statum non retineat.*

Partes, quibus musculorum natura continetur, caro sunt, vt in musculis incidendis sępè vidistis, quùm duo esse eorum principia demonstrarem, quæ sensu comprehenduntur, nempè fibras neruosas, & carnem super ipsas spissatam. Ergo, vbi quis exercitatione & frictione robustior euadat, fibræ meliùs aluntur, caro gracilior fit, sed firmior. ignauis contrarium ferè accidit, graciles enim fibræ sunt: at caro admodum quidem abundat, sed ob humorem mollis est. eiusmodi enim carne caseus, qui adhuc concrescit, repręsentatur: sed carne eorũ, qui exercentur, ille, qui iam spissatus est. quocirca his musculi duri, neruosi, & propriis finibus circũscripti, cõspiciuntur: inexercitatis verò molles & carnosi apparent, ac vel nullo modo vel vix circũscripti. quibus propterea sine carne crus reddi Hippocrates asserit. Sed quùm hoc quoq; fieri ex multa exercitatione intelligeret, vbi dixit /sine carne/ proximè subiecit /sine musculis/ quasi musculis non circunscriptis à finibus, qui sensu comprehendantur. nullus siquidem ex ipsis musculis ex toto corrũpitur, sed, sicut corpus sine venis dicimus, vbi venæ non apparent, ita sine musculis, cùm musculorum fines penitus delitescunt. Ad hæc, quùm clariùs ostendere vellet, in his cuiusmodi forma cruris sequatur, adiecit effœminatum, hoc est madens, molle, non adstrictum, sed laxum, quales sunt fœminę, de quarum carne conuenienter hæc omnia dici possent: à quibus translatione vsus mutuatur verbum /effœminatum/. Adiungit autem in extrema oratione /tenuius/ indicãs partes eius omnes extenuari, quam rem in principio dixerat his verbis /breuius redditur/. nam quòd ait /sine carne/ ad solam carnis carentiam refertur: quòd verò dicit breuius reddi crus, ad partes omnes, quæ breuiores redduntur. F

82 *Namque vsus aliquis id, quod valdè effœminatum est, confirmat: soluit etiam aliquid ex eo, quod augeri membrũ in longitudinem prohibebat. Potissimum autem læduntur, quibuscunque, dum in vtero sunt, hic articulus elabitur: deinde quibus id accidit, dum in ætate sunt admodum tenera: minimè, quùm iam robusti sunt. Qua ratione autem ingrediantur, qui robusti sunt, iam ostendimus.* G

Verbum /aliquis/ μετεξέτερος dixit, quod apud Iones nihil ampliùs sibi velle, quàm quod nobis dicitur ἕτερος, id est alter, licet ex Herodoto colligere. vtitur enim eo frequenter, sicut & verbo μετεξέτεροι, quo significat id, quod nos vocabulo τινὲς, id est aliqui: sed & nunc quoq; μετεξέτερος tale quidpiam sonat. pręfatus enim ob ignauiam crus ipsis minui, ne quis fortasse rem minus benè accipiens existimet quemlibet partium motum efficere, vt alantur, asserit non omnem, sed quendam hoc præstare, nempè moderatũ, sicut cętera omnia in vniuerso victu salubri: quod ipse & alibi, & in vno capite in sexto de morbis vulgaribus testatur, cùm inquit, ‖Labor, cibus, potus, somnus, venus, omnia moderata/.

Sect. 6. à principio.

83 *Quos tenera ætate calamitas hæc inuasit, plærique in dirigendo corpore negligentes sunt, male que super integrum crus circumuoluuntur, manu, quæ è regione eius est, deorsum vrgentes. Negligentes item non nulli sunt in rectè ambulando, quibus, postquàm ætas induruit, hoc vitium accidit. Sed, qui tenera ætate huiusmodi calamitatem experiuntur, si rectè educentur, integro crure rectè inambulant, baculum tamen alæ, quæ integro cruri respondet, subiciunt: non nulli baculum ad vtrumque brachium admouent, vitiatum verò crus suspensum habent.* H

Quùm homo ætate iam robusta eiusmodi calamitatem experitur, crure vti potest, quanquàm claudicante: paruulis pueris (qui, quamuis crura naturaliter haberent, quo nam iis pacto vti possent?) superuenit ignauia quædam circa membri actiones: atq; ea de causa καταβλακεύουσιν ὀρθοῦσθαι, id est, in dirigendo corpore negligentes sunt, atque ignaui. At quid mirum, si ambulantes pueri rectè claudicare non student, quando ij, qui iam robusti sunt, non sustinent interdum claudicare, sed (vt ipse dixit) super integrum crus circumuoluuntur? manifestè autẽ aperuit modum motionis ipsorum verbo /circumuoluuntur/.

84 *Eo autem faciliùs agunt, quo affectum crus breuius habent.*

Faciliùs agentes appellat eos, qui promptiùs ingrediuntur, quod contingit, vbi vitiatum crus

breuius

A breuius habent. non enim coguntur id circumagere, queadmodum, qui ætate firma sunt, quùm luxatus articulus non reponitur, quibus crus ob prolapsum articulũ longius efficitur, coguntur'que (vt ipse anteà indicauit) ipsum, dum ambulant, in orbem circumferre.

85 *Atque integro crure nihilo minus valent, quàm si vtrunque integrum esset.*

Meritò hoc adiungit, iure siquidem integro crure vtuntur æquè, ac si vtrumque integrum esset, vt quod eundem vsum præstet: atque vbi vtrumque integrum erat, similiter nutriatur, & robustum sit.

86 *Iam verò his omnibus caro cruris effœminatur, plærunq; autem magis ab exteriori parte, quàm ab interiori. Nonnulli autem ferunt Amazonas suis maribus protinus infantibus articulos sua sede expellere, alias ad coxas, ad genu alias, vt claudi fiant, ne scilicet mares fœminis insidientur, sed operarum loco sint, & sutoriam, fabrilem, alias'ue sedentarias artes exerceant: Quæ vera nec'ne sint, ignoro: sed hæc sequi certò scio, si, dũ infantes sunt, articuli expellantur.*

Omnibus ait effœminari carnem ab exteriori parte magis, quàm ab interiori, vbi in interiorẽ partem prorumpat, quandoquidem ea pars magis in ocio est: nam femoris caput ab interiori par
B te, licet præter naturam moueatur, mouetur tamen aliquantum, vbi femoris caput interiori parte continetur.

87 *In coxis quidem multum refert, in interiorem'ne partem articulus excidat, an in exteriorem: in genu refert quidem, sed minùs. Suus verò claudicãdi modus vtriusque est: nam quibus in exteriorem procidit, vari magis fiunt: minùs autem recti stant, quibus in interiorem partem luxatur. Similiter, ubi circa talos articulus prorumpat, si quidem in exteriorem partem, vari fiunt, sed stare queunt: si in interiorem, valgi, & stare minùs possunt.*

Varos dixit κυλλὸς, quo nomine quidam significari volunt deprauationem quamlibet, generale ipsum existimantes: alij, eam solummodò, sub qua membrum in exteriorem partem conuertitur, in quo casu necesse est extremum eius, pedem scilicet, in interiorem partẽ spectare: quæ res non mediocriter ad id confert, vt pes firmiter insistat, ita, vt ij, qui naturaliter curuis sunt cruribus (ῥαιβοὶ aut ῥοικοὶ græcè nominantur) firmiùs pedibus insidant, & maiori negocio subuertantur, quàm ij, qui recta penitus habent crura. id vel ex Archilocho patet, quùm inquit/imperatorem magnum non probo cruribus diuaricantibus, sed paruum cruribus curuis, pedibus firmiter
C insistentẽ, & animi audacis/. Verùm curiosa inquisitio significationis verbi κυλλοῦ, nihil ad præsentem locum confert: ex ipsa enim oratione ita planum fit, vt Hippocrates nullo modo obscurus esse videatur. Ergo quibus in exteriorẽ partem articulus procidit, stare magis posse affirmat, quàm quibus in interiorem venit. nam quibus coxæ articulus in exteriorem partem excidit, pes è regione totius corporis collocatur: recedit autẽ à situ, qui è regione est, vbi articulus in interiorem partem conuertitur. constat autem omnes homines, qui naturaliter valgi sunt, deteriùs stare, neque posse celeriter currere, tum paruo momento ac leui de causa cadere. Hoc igitur rerum discrimen in coxa maximum est, deinde in genu, tertiò ad talos, commissuræ enim magnitudinem noxæ quoq; magnitudo cõsequitur. hinc ergo manifestum est eos meliùs stare, atq; ingredi, quibus femoris caput in exteriorem partem prolapsum est, de quo paulo inferiùs tractabit.

88 *Ratio autem incremẽti ossium hæc est. Quibus ad talos crus exciderit, his pedis ossa minimùm increscũt, hæc enim vitio finitima sunt. In crure augentur, neque multo minùs, caro tamẽ minuitur. Sed quibus articulus, qui ad talos est, suo loco manet, ille qui ad genu, elabitur, his cruris ossa non æquè increscunt, sed breuissima fiunt, vt quæ vitio proxima sint. At in pede minuuntur quidem, sed non similiter, quemadmodum paulò antè dictum est, quoniã articulus, qui*
D *ad pedem est, inuiolatus seruatur: quod si vti pede liceret, sicut cùm varus est, minùs adhuc his minuerentur pedis ossa. Quibus verò coxæ articulus promouetur, his femoris os non pariter increscit, proximè siquidem vitium attingit, sed integro breuius euadit: his tamen ossa cruris & pedis etiam, non æquè increscere prohibentur: id autem euenit propterea, quòd & femoris articulus, qui cum crure committitur, & cruris, qui cum pede, suo loco manet: crus tamen vniuersum his gracilius redditur. Quòd si crure vti possent, ossa magis adhuc augerentur, sicut anteà quoque dictum est, femore excepto: & minùs caro minueretur, multo tamẽ magis quàm in sano crure. Huius autẽ rei indicio sunt illi, quibus humeri luxati, vel à primo natali die, vel dum increscunt, priusquã robusti sunt, breuiores redduntur: hi humeri os breuius, brachium verò & manum sanis paulo minora habent ob causas superius dictas, quia humerus læso articulo propior est, idcirco breuior redditur: brachium verò eiusmodi noxæ non similiter cedit, quoniã humeri articulus, qui cum brachio committitur, in pristina sede manet: manus item longiùs distat à vitio, quàm brachium. Ob propositas igitur causas, quæcunque ossa vitium attingunt, incremento prohibentur: quæ non attingunt, non prohibentur. Multum autem facit ad bonum habitum totius brachij labor manus, nam qui humerum iam luxatum breuiorem habent, plæraque ex manuum operibus non minùs præstare possunt, manu eius partis, quàm integræ: neque enim, quemadmodum cruribus, ita manibus ferendum corpus est, sed earum opera leuia sunt: propter vsum vero iis, qui luxatum iam humerum breuiorem habent, caro manus ac brachij non minuitur, sed & humerus inde aliqua parte impletur.*

Vbi verò in interiorem partem coxæ articulus excedit, vel in vtero matris, vel adhuc infantibus, caro magis minuitur, quàm in brachio, ea de causa, quia crure vti non possunt. E

Sermo hic, qui sequitur, vniuersus perspicuus est, doctrinæ autem capita duo habet. Quæ ad prolapsos articulos propiùs accedunt, magis incremento prohibentur, emacrescũt'que: minùs, quæ longiùs absunt. femore autem luxato multo magis membrum incremento prohibetur, atq; emacrescit, si in interiorem partem, quàm si in exteriorem prorumpat, siquidem deteriùs mouentur, & claudicant magis. Meminit autem eorum, quos γαλιάγκωνας vocat, quo vocabulo retuli apud ipsum significari eos, qui ob humeri caput in alam prolapsum, dum adhuc increscũt, humerum breuiorem habent. his ait minùs lædi brachium totum, quàm crus totũ illis, quibus luxatur articulus, qui in coxam inseritur, quoniam in multis vitæ operibus satis laborant: at non similiter vti crure possunt, quibus femoris articulus in interiorem partem promouetur.

89 *Hæc ita habere id testabitur, quod paulo infrà subiiciemus.*

Quæ'nam sunt, quorum testimonium adducturum se pollicetur? hæc sanè, quòd ex iis, quæ præter naturam habent, quæ minùs mouentur, magis alimento, incremento'que prohibentur: F quæ vero magis vicina sunt partibus habentibus actionem secundum naturã, minus effeminantur, minus'que priuantur alimento atque augmento. Pollicetur ergo ipse Hippocrates ostensurũ se in iis, quæ paulo infrà subdet, eorum testimonium. ego, quùm ad locum veniam, vbi eam rem agit, hanc ipsam orationem in memoriam reuocabo.

De Capite Femoris in exteriorem partem luxato

90 *Quibus in exteriorem partem femoris caput elabitur, crus, si cum altero extendatur, breuius est, id'que non immeritò, quùm femoris caput non feratur super os, sicut quando in interiorem partem procidebat: sed iuxta os, quod nõ prominet, sed natura residet, in carnem humidam cedentem'que infigatur: hac itaque de causa breuius apparet. Interior autem regio, qua crura diducuntur, caua magis conspicitur, & gracilior fit: exterior verò gibba, vt in quam venerit femoris caput. Sed & clunis apparet superior, quùm, quæ ibi caro est, cedat capiti femoris: femoris item extremitas, quæ ad genu est, intrò spectat, non secus etiam crus & pes.*

G

Agit nunc de coxæ articulo in alteram partem luxato, narrat'que mala, quæ ibi apparẽt, & causas adiicit, quemadmodum in omnibus fecit: nihil'que pręterit ex ea doctrina, quę in experimento aut ratione consistit. quæ oratio vniuersa similiter in aperto est.

91 *Sed neque curuare crus possunt, perinde ac sanum. Hæ sunt ergo notæ femoris in exteriorem partem excidentis.*

Hoc verò accidit ob musculos posteriores, qui flexui pugnãt, quoniam ita figurati plurimùm extendi non sustinent.

92 *Quibus ergo ætate iam robusta prolapsus articulus non reuertitur, totum crus breuius fit: calx ingressu terram nõ contingit, sed planta ima, extremi'que digiti parum in interiorem partem spectant: melius'que id crus superius corpus fert, quàm quibus in interiorem partem excessit, partim quia femoris caput, & articuli ceruix, quùm natura à latere contineatur, magna ex parte coxæ subiicitur: partim quia extremus pes non cogitur in exteriorem partem inclinari, sed propè è regione corporis est, & aliquantum magis in interiorem partem conuertitur.*

Imam plantam dixit στῆθος, quam πέδιον appellant, qui corporibus incidendis versantur. ea est ad radices digitorum: nam pedis medium naturaliter cauum est, quod calce extremo à posteriori parte terminatur, à priori plantæ principio, sic, vt pes humi insidat calce, ima planta, & ea carne quæ extremis digitis subiecta est: reliquis partibus omnibus, quæ propositis interiectæ sunt, attollatur, excepta pedis parte exteriori, qua humi totus insidet. Habent autem non nulli pedum structuram prauam, vt quibus medius pes ab interiori parte non sit cauus, quos à pedibus planis græci nominant λειόποδας. sed hos, vt qui similem valgis pedum structuram habeant, in hoc sermone præterijt. Quę sequuntur igitur animaduertens in iis, qui naturaliter figurati sunt, perpende. namq; hi, quùm moderatè progrediuntur, toto calce, ima planta, ac digitorum parte carnosa humi hęrent. quòd si enitantur maximè progredi, principio calci insidunt: deinde, quùm iam transferunt in priorẽ partem alterum crus, tunc imę quoq; plantę innituntur: postremò, vbi plurimũ similiter altero pede progressi sunt, calce terrã contingere incipiunt, tunc'q; pedis antè consistentis calcẽ quidem attollunt, extremos verò digitos in solo collocant. Eorum igitur, qui naturaliter habent, ambulatio huiusmodi est. sed, vt quibusdam ex vitio aliquo crus longius sit, aut breuius, vtrumque duplici de causa accidit. longitudinis causa est humor multus neruorum, vel articulus luxatus, quo modo suprà diximus: breuitatis siccitas, & articulus luxatus in eam partem, quam H

nunc

A nunc proposuit. priores quidem ingrediuntur ad eum modum, quem paulo suprà indicauit: reliqui sicut nunc docet, primò ostendens femoris caput carnoso loco excipi, & nō osse, vt in primo casu femoris erumpentis, quem proposuit. Cedit igitur in hac parte caro, singulisq; musculis ad suum initium attractis fit, vt totum quoq; femur sursum trahatur. Meritò itaq; crus breuius altero se ostendit, neq; terram contingere similiter potest, atq; vbi naturaliter habuit. Hi ergo, quùm ingredi necesse habent, contrario modo pedem figurāt, atq; ii, qui antè propositi sunt, quibus affectum crus integro longius reddebatur: illi enim iuxta talum pedem simum figurabant digitos excitantes: contrà hi pedem inclinant, inflectuntq;, & terram cōtingere extremis digitis cupiūt: atq; hac de causa ab affecta coxa se demittunt, vt humi innitantur non solùm extremis digitis, sed magna ex parte ima planta, quā retuli ab iis, qui in corporibus incidēdis versantur, vocari πεδίον: Hippocrates autem eam dixit στῆθος. quòd si velint calce terram contingere, demitti multum ab affecta coxa cogentur, periculumque erit, ne inclinati in alteram partē cadant. qua de causa neq; vti calce eiusmodi homines tentant.

93 *Vbi caro, in quam articulus excessit, iam trita est, & glutinosa euasit, dolor tempore conquiescit: quo cessante, ingredi absque baculo possunt, si alioquin velint, potestque affecto crure ferri corpus. His ergo, cùm crure vtantur, caro*
B *minùs effœminatur, quàm paulò antè propositis, effœminatur autem vel magis, vel minus: ferè autem magis ab interiori parte, quàm ab exteriori. Alij uerò ex iis nequeūt calciamenta se induere, propterea quòd crus non curuetur, alijs id licet. Quibus autem seu in vtero matris, seu vi dum adhuc increscunt, huiusmodi articulus iam exciderit, neque repositus fuerit: quibus item morbo elapsus fuerit expulsusque, complura enim talia eueniunt: vbi aliquibus horum femur corrumpatur, suppurationes habent diuturnas, & linamentis indigent: atque ossa non nullis nudantur, & femoris os, tam vbi corrumpitur, quàm vbi non corrumpitur, multo breuius redditur, neq; ad sani exemplum augetur: præterea ossa huius cruris breuiora fiunt, quàm alterius, parum tamen ob easdem causas, quæ antè expositæ sunt.*

Locum tritum dixit translatione vsus à locis ambulatione tritis. est autem eius oratio talis: Femoris caput suo loco motum in exteriorem partem figitur in carnē: iis verò, qui sic affecti sunt, à principio dolet caro, quam premit femoris caput: procedente tempore occallescit, perinde quasi fossorum manus. vbi id accidit, sedes fit commissuræ similis, quùm femur trito loco vtatur, nō secus atq; anteà cauo coxæ: nam præter cætera quidā ea parte humor colligitur, qui principio quidem copiosè ob inflammationem coit, dein tenuiori sui parte & aquosa magis à superiectis medicamentis dissipata, reliqua remanet, quæ glutinosa est & mucosa: hæc ad motionem capitis fe-
C moris maximè confert. ob quem humorem trito hoc loco, tanquam articuli sinu vtuntur: magis autem inclinātur in exteriorem partem, quàm in interiorem. Dictum autem est in superioribus quoq; partes contrarias iis, quæ luxatum articulum recipiunt, graciliores fieri, & molliores, quatenus magis in ocio sunt: eas verò in quas prolapsus articulus figitur, quamuis præter naturā, aliquantum tamen mouentur: illæ, vnde recessit, per se quidem non mouentur, sed paululum per alias, quæ primò motæ sunt, quùm partes in quibus articulus erat, effœminentur. atque hoc est id testimonium, quod allaturū se pollicitus est. In sequentibus de partibus, quæ plus minusue ema crescunt, extenuanturque.

94 *Ingredique huiusmodi homines possunt, non nulli quidem eo modo, quo illi, quibus ætate iam firma articulus excidit, neque repositus est: non nulli verò toto pede insistentes, coguntur que ob cruris breuitatem in ingressu à recto habitu, & qui sine inclinatione est, in affectam partem inclinari: & ab inclinatione, quæ in affectam partem est, rursus attolli, atque erigi. Hæc itaque sic eueniunt, vbi, & quod ad figurandi rationem attinet, & quod ad cætera, quæ conueniunt, fuerint diligenter à pueris instituti, priusquàm ita confirmentur, vt inambulare possint: diligenter item ac rectè, postquàm confirmati fuerint. Summam vero curam postulant, quibus ætate maximè tenera hoc infortunium ac-*
D *cidit: nam, si negligantur, quùm teneri sint, crus vniuersum inutile efficitur, & minimè increscit: caro item totius cruris magis minuitur, quàm in sano, multo tamen minùs iis, quàm quibus in interiorem partem excessit, idque vsus ac laboris causa, quùm statim vti crure possint, quēadmodum suprà de iis diximus, quibus ob humeri caput iam in alam prolapsum humerus breuior redditur. Inueniuntur autē non nulli, quibus in vtero penitus, alij, quibus sub morbo, vtriusque cruris articulus in exteriorem partem prolabitur. His ergo ossa eiusmodi vitio vexantur, sed caro minimè effœminatur, crura autem habitiora fiunt, nisi si ab interiori parte parum emacrescant: ea verò de causa habitiora sunt, quia hi vtroque pariter vtuntur.*

A recto habitu, & qui sine inclinatione est, in affectam partem inclinari, & rursus ab inclinatione attolli atq; erigi, διαῤῥέπειν dixit: quod quid sibi velit, & in superioribus ostēdimus, & hîc quoq; ostēdemus. Namq; vbi femur in exteriorem partem promouetur, à musculis, qui ibi sunt, sursum attractum (quemadmodum antè dictum est) innexum crus totum sublimius reddit, atq; ea de causa vix terram contingit. quamobrem coguntur ima tantum planta humi insidere, dum ambulant vniuerso corpore in affectum crus conuerso, quùm huic innituntur. necessariò itaq; vbi sano inniti debent, cùm quod læsum est in priorem partem transferunt, in sanum rursus conuertuntur femore erecto, ita, vt semper in ingressu duos habitus inuicem mutēt, varientq;. nam,

quo tempore integro crure insistunt, erecto corpore attolluntur simul & ambulāt: quo rursus lę- E
so humiliore nituntur, demittunt se, atq; in id inclinantur. Mutare igitur corpus modò à recto
habitu & sine inclinatione, in affectam partem inclinando, & ab inclinatione, quæ in affectā par
tem est, rursus attollendo atque erigendo, διαῤῥέπειν dixit, vno verbo propositam habitus mu-
tationem exprimens.

95 *Similiter enim ab vtraq; parte in ingressu agitantur, clunibus que apparent admodum in exteriorem partem pro-
minentibus, propterea quòd articuli excesserint.*

Quibus vtriq; crurum articuli in exteriorem partem exciderūt, mutatio totius corporis, dum
ingrediuntur, in vtroque crure similis est habitui, qui accidit, quùm altero duntaxat luxato æger
ipso innititur, atq; ad ilia curuatur deprimitur'que. altero enim tantùm luxato, quùm homo affe
cto cruri insistit, eo modo, quem nunc diximus figuratur: sed cōtrario, cùm alteri nititur, corpus
enim attollit erigit q;, & ilia recta continet. Cōstat ergo eum tunc dissimiliter figurari, sed in hoc
casu ægri eodem statu ab vtraq; parte tam dextra quàm sinistra cōtinentur. Agitantur autem hîc
nihilo minus, dum inuicem vtrique cruri innituntur, quod ipse dixit /σαλεύεσιν ἐν τῇ ὁδοιπορίῃ,
id est, in ingressu agitant/. agitari expressit vocabulo σαλεύειν, quod idē significat, ac διαῤῥέπειν. F
Accidit igitur hic, vt similiter vtręq; corporis partes figurentur, quùm vtrunq; crus inuicem ter-
ræ innitatur: quod (vt ostensum est) ipsis antè non eueniebat.

96 *Sed, nisi his ossa vitientur, neque gibbi supra coxas fiant (non nulli enim huiusmodi vitijs prehenduntur) nisi in-
quam tale quid eueniat, in cæteris satis sani degunt.*

Non nulli ex iis, quibus crura sic luxantur propter communitatem gibbi fiunt: nempè, quùm
inflammatio in vertebrarum ligamentis primò oriatur, tum duræ quædam reliquiæ remaneant.
id siquidem & extrinsecus accidere videmus popliti, cubito, & digitis non rarò, quùm articulus
contrahitur, ἀγκύλην greci dicunt: patet q; in eiusmodi iuncturis articulum præ tumoris duritie
contrahi, cùm chorda musculos, qui eam partem tendunt, minimè sequatur: sicuti, cùm ob durū
tumorem flectentes non sequitur, commissura, quæ sic affecta est, tenditur, quod malum greci no
minant ὀρθόκωλον. Potest igitur ob talē quendam durum tumorē spina deprauari: potest & pro
pter consortium sub crudo duro q; tuberculo idem vitium experiri. Sed quo pacto eiusmodi affe-
ctibus spinæ peruersio superueniat, suprà posuimus, vbi de ipsa propriè tractauimus.

97 *Minùs tamen toto corpore increscunt capite excepto.* G

Quibus coxæ articulus in exteriorem partem prolabitur, meliùs ingrediuntur, quàm quibus
in interiorem, vbi inflammationis periculum effugerint, & præcipuarum partium, cui opportu-
niores sunt, q̄ illi. Articulus enim, cùm in interiorē partem luxatur super os fertur, quod nō pre
mitur, cùm durum sit, neq; huic malo patet: at exterior femoris regio, cum maximis musculis cō-
prehendatur, ingenti dolore torquetur: premūtur enim articulo in eam prolapso, teruntur q;, &
extenduntur tumore pręter naturam, nempè femoris capite: & sentiunt omne id, quo vexantur,
ac propterea dolent. Ergo propter musculos, qui articulum admittentes teruntur, premuntur q;,
atq; idcirco inflammantur, & cęteræ partes adiunctę, & quæ circa spinam sunt, afficiuntur: quæ
si quando afficiantur, & æger adhuc increscat, non secus ac femur incremento prohibetur, & mi
nores fiūt, atq; omnino deteriores. Illius autem meminisse oportet, quod iam sępiùs dictum est,
& eorum testimonium est, quæ paulò antè proposita sunt, Vbi, qui adhuc augētur, sic lęduntur,
partes minùs increscunt: quibus verò ętate firma id accidit, minùs aluntur, & molliores euadūt.
spina minùs aucta, sequitur, vt reliquū corpus huiusmodi hominibus minus reddat: infrà enim
crura afficiuntur: super crura vsq; ad caput spina sita est: Itaq;, vbi hæc minor fit, minus item crus H
totum, meritò dicit his hominibus vniuersum corpus minùs increscere excepto capite.

De Femoris Capite in Posteriorem partem lvxato

98 *At vbi in posteriorem partem femoris caput prolabitur (prolabitur autem raro) extēdi non potest crus, neque ad
articulum luxatum, neque admodum ad poplitem: sed ex omnibus partibus, in quas hic articulus excidit, vbi in poste
riorem excidat, commissura, quæ ad inguen, & quæ ad poplitem, minimè extenditur.*

Femoris caput ob causam, quam suprà declarauimus, in propositam nunc partem paucis exci
dit, quoniā scilicet caui altitudo inęqualis est. quo circa quà minor est, magis procidit, atque ea de
causa magis in interiorem partem: quà maior, paucis, & ob id in posteriorē rarò procidit, in quā
vbi mouetur, crus ad inguen nullo modo extenditur, ad genu non ex toto. vtriusq; causa est mu-
sculorū situs, quorum naturam perfectè indicauimus in opere de musculis incidēdis, & in secun
do libro de ratione corporū incidendorum. Vt autē in memoria habeatis, quę sæpiùs intuiti estis

A incisa simia (hoc enim animal structuram habet maxima ex parte homini similem) primùm meminisse debetis musculi, qui à lumbis ortus ad paruum femoris tuberculum pertinet: deinde alterius, qui ab osse, quod pubi subest ad idem tuberculum intendens, cum superiori coniungitur. hi ergo vehementer extenduntur, quùm femoris caput in posteriorem partem elabitur, ibi implicati, & circa coxæ cauum in orbem voluti. atque, vbi is, quem hoc vitium exercet, extendere articulum tentet, oportebit vniuersum femur in posteriorem partem circumuolui: in quo casu propositi duo musculi potissimùm lædentur, vt qui plurimùm trahantur, extendantur'que: nam, quùm longiores, quàm antè facti sint, vlterius extendi citra dolorem nequeũt: cum'que longiores fieri non possint, commissuram extendi non patiũtur. Hac igitur de causa, qui sic affecti sunt, extendere crus ad inguen non possunt, neque etiam ad genu, propterea, quòd femoris caput suo cauo prolapsum continetur in posteriori parte illius ossis, à quo recipi solet. quòd si futurum esset, vt femoris caput extentum ad genu, inguine penitus curuato multum attolleretur, necesse esset, vt femoris caput à coxa plurimùm in posteriorem partem excederet: quod fieri non potest, nisi conuellatur musculus, quo exceptus est, quùm ex naturali sede procidit. In commissura ergo, quæ ad inguen est, neutrum fieri potest ex iis, quæ fiebant, priusquam articulus procidisset, nam B neque perfectè extendi, neque perfectè curuari potest. Quid ergo Hippocrates alterum duntaxat adscripsit? An quia, postquàm luxatus articulus est, crus curuatum protinus apparet? vt potè quùm imum femur ad genu eatenus in priorem partem excedat, quatenus summum in posteriorem, & quatenus ad inguen crus curuatur: quo fit, vt posteriores musculi, qui ad poplitem sunt, superioribus capitibus extendantur, quùm femur sic retrò prolapsus est: his autem supernè extentis, extenditur vnà reliquum eorum corpus vsque ad chordas, quę perueniunt ad crus: quibus extentis poples curuatur. quo circa quibus sic articuli luxantur, curuatæ meritò vtræque commissuræ conspiciuntur. Igitur quia extendere ipsas nequeunt, præcipuè eam, quæ ad inguen est, idcirco non dixit solummodò has commissuras non posse extendi: sed in ea, quæ ad coxam est, id simpliciter protulit, in ea, quæ ad genu, adiecit κάρτα, hoc est admodum, vt potè quæ extẽdi possit, non admodum tamen, nam si id posset, nihil à naturali statu recederet. superuenit autem hæc noxa ob eandem causam, ob quam ab articulo luxato protinus poples curuatur. Illud enim scire licet commune omnium deprauatiouum, quòd, vbi partes aliquæ extendantur, quæ cum his continuantur, sequentes ad ipsas conuertuntur. nulla enim ex iis, quæ sic suo vitio conuersæ sunt, naturalem sedem relinquit, sed ab ea, cum qua continuatur, attrahitur: hęc autem attrahit communi C vna ratione quòd tendatur: sed tenditur, non vna de causa, siquidem intendi solet, vbi vltra debitum humore impleatur, siccescat inflammatione, vel duro tumore teneatur, vel locũ mutet. quare cuncta hæc Hippocrates in sequentibus latiùs adscripsit, cuius nos sermonem sequuti verba omnia enodabimus.

99 *Illud etiam ignorare non oportet, vtilißimum enim & maximi momenti est, ac plærosque latet, quòd nec qui benè valent, extendere poplitis commissuram possunt, nisi simul extendant eam, quæ ad inguen, præterquam, vbi pedem admodum attollunt, sic enim possent. Hi ergo poplitis articulum curuare, non similiter possunt, sed multo ægriùs, nisi inguinis quoque articulum curuent.*

Coniunctionem, quam posuit in partibus, quæ moueri aliquo modo prohibentur, non suo vitio, sed earum, cum quibus consortium habent, nunc docere incipit in musculis, qui naturaliter habent, quorum nullus initium sumit à femore, quanquam multi sunt. non nulli enim ab osse, quod ad ilia pertinet, oriuntur: non nulli à coxa: vnus tantùm ab osse, quod pubi subest. Hac igitur de causa commissuras moueri simul necesse est, sicut nunc in pede & poplite ostensum est, in D quibus apparet etiam consortium, quod cum inguine habent. nam (sicut demonstratum est) quẽadmodum musculi, qui posteriorem ipsorum partem mouent (vt dixi) in imo femore ad radices tuberculorum incipiunt, ita, qui per priorem cruris partem feruntur, ex eodem imo femore dependent. quare necesse est intendi posteriores quidem, quùm poples extenditur: priores, quùm curuatur. vbi ergo tendantur magis, quàm eorum naturæ conueniat, oppositi renituntur, & minimè sequuntur. voco autem oppositos eos, qui extendũt, iis, qui curuant, id est priores posterioribus. Duobus autem musculis gratia exempli cõtentus ero ad huius loci explanationem, quùm qui in corporibus incidendis omnes cruris musculos intuiti sunt, ex his possint de reliquis facere coniecturam: aliis verò, qui nullo modo intuiti sunt, neque sermo de duobus clarus erit. Hi ergo orsi ab eo osse, quod ad ilia pertinet, procedunt, primò quidem per femoris commissuram, quę ad inguen est: dein, vbi per femur totum ad alteram eius commissuram, quę ad genu est, intenderũt, alter, qui angustior est, fertur iuxta interius femoris tuberculum, quod humilius est, tum spectãs in priorem tibiæ partem, cruri ex interiori parte innectitur: alter, qui magnus est, latescit degenerans in valentissimam chordam, quæ miscetur cum altera chorda dependente à maximo ex musculis prioris partis, qui à clune inchoatur. patellæ autẽ primùm superiniicit, dein fertur ad crus.

Itaque si crus ad inguen flectatur, ea parte musculi breuiores reddentur: si extendatur, longiores. E commissura verò genu ac poplitis, vbi extendatur, qui super patellam fertur, breuior fit: qui ab interiori parte, longior. quare cogetur maximè extendi, qui à priori parte est, si extendentes commissuram, quæ ad inguen est, conemur poplitem curuare: qui à posteriori, si poplite extento inguen curuetur, ex sublimiori enim loco per priorem partem femoris descendens flectitur, inde conuertitur obliquus, & ad priorem tibiæ partem porrigitur. Meritò igitur ipse longior euadens primas partes cruris ac femoris longiores reddit, vbi excitantur. ostendimus enim in libris de motu musculorum summam contractionem, summam'que extentionem, dolori esse: & musculos quidem contrahi, dum agunt, extendi verò, dum ab oppositis attrahuntur. si quando autē, quùm musculi in se ipsos contracti agunt, oppositi non dolent, simul extenduntur naturaliter quidem in commissuris, quæ propositum consortium habeant: præter naturam verò in illis, quę deinceps adscribentur. complures autem medici decipiuntur, putant'que eos musculos affectos esse, quorū prohiberi actionem viderint, quod magis adhuc perspicuum est in sequentibus.

100 *Multa quoque alia in corpore inueniuntur, quæ similiter germana sunt: de neruorum item extensione & musculorum habitu multa etiam sunt, & magis scitu digna, quàm quis existimet: præterea de intestinis ac ventre vniuerso, de vtero, qui huc atque illuc fertur, contrahitur'que. Sed alibi de his uerba faciemus germana his, quæ nunc traduntur: quod ad hunc locum attinet, & extendi crus non potest (sicut iam dictum est) & breuius apparet duplici de causa, tum quòd non extendatur, tum quòd articulus in carnem clunis eruperit.* F

Anteà quoque diximus consuesse Hippocratem eas partes nominare germanas, quæ inter se consortium & cognationem habent, quarum id caput est, quod vna parte vitiata alterius actio, situs, habitus, vel magnitudo læditur. communis horum omnium causa est in contrariam regionem extensio. In situ exempli causa (vt ab euidentissimis ordiamur) multos vidimus, qui mederi aggrediuntur, quod non ritè didicerunt: & protinus, vbi aliqua pars contraheretur, & breuior fieret, pristinum'que situm penitus non seruaret, ad eam ipsam remedia adhiberent, quamuis nullo vexaretur affectu, qui curatione indigeret. Itaque, vbi musculi ab altera maxillæ parte resoluantur, fit, vt altera breuior appareat, & quasi contracta, sed, quæ læsa est, eam sequuta, extendi videatur. nam, cùm musculi omnes vnam propriam habeant actionem, qua scilicet ad sua initia contrahuntur, quando illi, qui à sinistra parte maxillæ siti sunt, agendi potestate priuantur, qui à dextra sunt robusti, ac naturaliter habentes agunt, dextram maxillam vniuersam, & labra ad se con- G trahentes: atque ita conspicitur sinistrum labrum extentum, & longius redditum: dextrum breuius, & contractum. ergo in hoc casu breuius fit, quod integrum est, attrahens ad se ipsum maxillæ partem, quæ resoluta est. Alibi verò ab eo, quod affectū est, attrahitur, conuellitur'que id, quod sanum, sicut vbi musculus vel chorda, cùm induruit, nequit simul cum oppositis, dum agunt, extendi. Multa quoque similia, euenire constat, id digitis manus, cubito, poplite, cùm contrahūtur propter vitia musculorum & chordarum interiorum, sed, vbi extenduntur græci ὀρθοκώλεις dicunt, ita enim appellare medici solent articulos, qui extenti sunt, & curuari non possunt. Huiusmodi quid accidit cicatricibus magnis ac duris, quæ, quùm ab interiori parte sunt, articulum contrahunt, cùm ab exteriori (vt dixi) sic extendunt, vt curuari non possit, quod ob siccitatem, & ob ingentem humorum vel spiritus inflantis cōcursum euenire etiam solet. nam, quùm partes, quę sic affectæ sunt, in se ipsas contrahuntur, sequitur, vt oppositi musculi agere nequeant, quùm, qui contrahuntur, partes in cōtrarium auellant. Sic neruorum distentiones fiunt, quùm ipsi musculi primò ac præcipuè se ipsos, deinde partes, ad quas perueniunt, ad suum initium contrahunt. Sic & vterus interdum sursum fertur, non nunquam in latus conuertitur: non quòd ipse sua actione naturalem sedem relinquat, sed quòd ab alio trahatur. multa verò sunt, quæ attrahunt, nam & ea, H quibus appenditur, & nerui, & arteriæ, & venæ, quæ cum eo iunguntur, efficere id possunt, vbi in tumorem assurgentes eatenus breuiores fiunt, quatenus in latitudinem augentur: namq; hoc commune est corporum omnium, quæ extenduntur, contrahuntur'que, non modò animalium, sed eorum, quæ inanima sunt, cuiusmodi sunt vtres, sacculi, calathi. Vterus igitur hac de causa sursum, ac deorsum fertur: & quædam intestina, musculi'que complures, ac propterea membra, & maxilla. Simile quid suprà ostensum est in spina, vbi gibba, caua, vel obliqua redditur.

101 *Est enim hæc natura ossis coxæ, vbi & caput, & ceruix femoris recipitur, quòd, quùm hoc luxatum in exteriorem partem natium decliue fertur, curuare quidem homo crus potest, si dolore non prohibeatur.*

Tenuis est natura ossis coxæ, in quo cauum continetur. patet autem, quùm femoris caput in posteriorem partem prorumpit, ab ea parte, quæ post cauum est, sustineri, vt inter cauum & femoris caput id os sit, quòd à posteriori parte cauum complectitur: hoc quidem est pars coxæ, cuius nunc meminit, quùm ait /in exteriorem partem natium decliue fertur/. Manifestum est autē iis,

qui

A qui viderint eiusmodi locorum sectionem, femoris caput vi cum tota ceruice expelli in magnum musculum natium, qui commissuram hanc extendit: à quo musculo chorda oritur, quæ à membrana non abhorret, coniungiturq; cum ea chorda, quam paulo suprà diximus, quæ ex duobus musculis orsa à priori parte femoris vltra patellam tendens cum tibiæ capite connectitur. Ergo hic musculus prolapsum femoris caput admittens omnium maximè torquetur, quùm sub ipso prematur, distendaturq;. quare necesse est inflammatione ipsum prehendi, sursumq; ad se trahere chordam, quam paulo antè commemorauimus à membrana non abhorrentem: quod quùm accidit, consequens est, vt homo doleat, vbi poplitem flectit, quatenus enim hic flectitur, hactenus chorda extenditur, atteriturque à patella: hæc autem extenta musculum extendit, à quo dependet, nempè magnũ illum, quo (vt retuli) recipitur femoris caput. Procedente tempore, quùm musculus hic ab inflammatione soluitur, contrahitq; humorem quẽdam glutinosum, pars eius, quæ articulum contingit, occallescit, & poples citra dolorem extenditur: ad quam rem faciunt & alia, quæ prius posita sunt de cruris musculis.

102 *Tum crus & pes modicè recta se ostendunt, neq; multum in hanc vel illam partem inclinata.*

B Hippocrates modicè ἐπιεικέως dixit, quo verbo significari, neque perfectè, aut omnino vehementer, neq; ex toto, sed mediocriter, ex ipsius verbis colligitur: ipse enim subiungens /neq; multum in hanc vel illã partẽ inclinata/ apertè demõstrat, quùm adscripserit /multum/ id cruri accidere, vt non multum, sed vt parum peruertatur, deprauetur q;: atq; ob eam rem dixit /tum crus & pes modicè recta se ostendunt/, quasi dixerit has partes apparere mediocriter rectas.

103 *Præterea in inguine caro mollior sentitur, præsertim si tangatur, vt potè quùm articulus in alteram partem exciderit: sed in natibus, si tangatur femoris caput, videtur magis prominere. His ergo notis indicatur femoris caput in posteriorem partem procidisse. Cui autem ætate iam robusta prolapsum, restitutum nõ fuerit, ambulare quidem potest, quùm tempus processit, & dolor cessauit, atque articulus volui in carne consueuit: cogitur tamen, dum ambulat, vehementer ad inguina curuari, idque duplici de causa, quia ob ea, quæ proposita sunt, crus multo breuius redditur, & multum calx abest, vt terram contingat: nam si vel paulum tentet eo pede sustineri, nulli alteri rei innixus, cadet vtique in partem posteriorem: coxæ enim, quùm magis in posteriorem partem, quàm pedum basis, excedant, in eam plurimum inclinabunt, & spina item in coxas, vix que ima planta consistet: neque hoc accidet, nisi ad inguina se curuet, & alterius cruris poplitem flectat, quandoquidem necesse est, vt manu, quæ à parte affecti cruris est, in quolibet C passu super femore hæreat: quæ res cogit ipsum flecti aliquid ad inguina, nam quùm in ingressu crura permutentur, nequit corpus affecto crure sustineri, nisi id crus manu deorsum ad terram compellatur, quoniam articulus corpori non subijcitur, sed in posteriorem partem ad coxam prominet: ambulare tamen offensus sine baculo potest, si alioquin assueuerit, propterea, quòd basis pedis è regione pristina spectat, neque in exteriorem partem conuertitur. Idcirco igitur nihil egent baculo, quod renitatur, quicunque velint femur non amplius comprehendere, sed in vicem baculo inniti, quod alæ ab affecto latere subijciatur: quòd si longius baculum admoueant, magis erecti ambulant, pes tamen terræ non innititur: si inniti velint, breuius admoueant, cogentur autem ad inguina curuari. Emacrescit etiam ijs caro pro ratione, quemadmodum anteà diximus: nam quibus suspenditur crus, minimeque laborat, maximè extenuatur: sed, quùm in ingressu vsui admodum est, minimè gracile fit: integrum tamen crus non iuuatur, sed potius deformius redditur, si vitiato vtantur terræ innixi, nam dum sanum vitiato subseruit, coxam & poplitem curuari necesse est: quòd si vitiatum crus terram non contingat, sed suspensum sit, & homo baculo innitatur, hoc pacto integrum robustius reddetur, quùm naturaliter habeat, et exercitatione magis firmetur. At dicet quis hæc præter medicinam esse, nam quid vltra scire nobis conuenit de ijs, quæ curationem non admittunt? conuenit tamen summopere, intelligenda enim hæc sunt ab eodem professore, quùm tanquam aliena seiungi nequeant: siquidem tractare debemus, quæ curationem recipiunt, ne insanabilia euadant, intelligentes qua potissimum ratione occurramus, quo minus insanabilia D efficiantur: illa verò in quibus medicinæ locus non est, dignoscenda sunt, ne maximè noxia reddantur. Præclara autem & ardua prædictio in eo consistit, vt intelligamus, quo, qualiter, & quando singula terminentur: ac siue in ea mala vertantur, in quibus remedio futurus locus sit, siue euadere in insanabilia debeãt. Cæterùm quibus vel à primo natali die, vel alioquin, dum increscunt, articulus similiter in posteriorem partem excidit, neque reconditus fuit, seu vi, seu morbo exciderit (multis propter morbos sic articuli luxantur, cuiusmodi verò sint hi morbi posthac indicabimus) si prolapsus (inquam) reuersus non est, femoris os breue efficitur: vitiatur item crus vniuersum, minusq; increscit, & gracilius redditur, quùm nulli vsui sit.*

Præsertim ποτὶ dixit, quam vocem in superioribus etiam retuli ab Hippocrate vsurpari, vbi intendere velit, quod proponitur. est autem eius oratio talis: In inguine caro mollior sentitur, si aspiciatur, & multo magis si locus tangatur. Quæ sequuntur omnia patent ijs, qui in memoria habeant, quæ antè posita sunt.

104 *Vitiatur enim his & articulus, qui ad poplitem est, quoniam nerui ob propositas causas intenduntur. Quare, quibus sic coxa exciderit, extendere poplitem non possunt: nam (vt summatim dicam) quæcunque in corpore ad ali-*

quem

quem vsum fabricata sunt, si quis moderatè vtatur, exerceat que in eo laboris genere, cui singula assueuerint, eo pacto benè valent, augentur, & ad longam senectutem perducuntur: si in vsu non sint, sed ociosa degant, morbis patēt, non augētur, & maturè senescunt: id præcipuè accidit neruis, atq; articulis, nisi quis illis vtatur. His igitur de causis vitiantur magis, quùm hoc modo articulus luxatur, quàm cum alijs: totum enim crus incremento prohibetur, & quod ad carnem, & quod ad ossa pertinet. Huiusmodi ergo homines, quùm ætate iam robusta sunt, suspensum curuatum que crus tenent, sed altero feruntur baculo innixi vno, vel etiam altero. E

Euidentissimum est Hippocratem dixisse coxam excidere, pro coxæ articulo. sæpè enim narrauimus maiores nostros nō dum tenuisse exquisitam tenuem q; nominum rationem, in qua posteriores exercent, sed sat existimasse in ijs, quę explicabant, eò tantum incumbere, vt quę dicerēt, ab auditore intelligerentur. quod inquit igitur, huiusmodi est: Quibus femur in posteriorem partem prorupit, vitiatur non solum articulus luxatus, sed & qui ad poplitem est. proptereà /&/ coniunctionem adiunxit, neq; simpliciter dixit /vitiatur articulus, qui ad poplitem est/. quo autem vitio occupetur, ipse apertè exposuit, cùm ait /nerui intenduntur/: sed neruos'ne intellexerit eos, qui propriè nerui sunt, qui q; à spinę medulla oriuntur, vel in quas musculi degenerant chordas, quæ ad crus pertinēt, in hoc loco nihil interest, cùm vtraq; fidem facere possint rectè à nobis exposita fuisse, quæ ab Hippocrate dicta sunt, vbi asserit non posse poplitem extendi, quibus hoc modo femur promouetur. Quandam prętereà communem rationem adiecit, nempè partes aliquas variè lędi, quod ad habitum pertinet, magnitudinē, positionē, ac motum, quamuis ipsæ nullo proprio morbo lædantur, sed à quibusdam alijs afficiantur, quibus'cum consortium habent. Intentionem verò in huiusmodi affectibus præcipuè causatur, quam persequutus tribus modis indicat, vnò, quùm musculus aliquis resoluitur, tunc enim, qui integer est, contrahi videtur: altero, quùm oppositus tęditur: tertiò, vbi quod integrum est, trahitur ab aliquo eorum, cum quibus coniungitur, sicut accidit, quùm vterus mouetur. Nūc ergo, quùm posteriores nerui, musculi, & chordæ tendantur, curuatus poples extendentibus musculis non paret. Cęterum de chordarum, musculorum q; extensione anteà dictum est: nunc de neruis, qui à medulla spinę orti ad crura intendunt. quorū initia tria sunt, vnum à priori parte iuxta magnū foramen ossis, quod pubi subiectum est: alterum ad inguina: vbi neruus fertur, & cum magna vena, & absque ipsa à priori parte femoris, atque hæc parua sunt: maximum autem neruorum initium à posteriori parte fertur ad vniuersum crus, primum q; procedit ab ea regione, quę est inter os latum, & id, quod ad anum terminatur, κόκκυξ græcè dicitur. hoc igitur initium, vbi articulus in posteriorem partem elabatur, premitur, tenditur'que: atque idcirco diximus Hippocratem hoc loco posse intelligere eos tendi, qui propriè nerui vocantur. F G

De Femoris Capite in Priorem partem luxato

105 *At quùm femoris caput in priorem partem erumpit (quod quidem raro accidit) perfectè extendi crus potest, sed ad inguen minimè curuari, laborat enim homo, etiam si flectere poplitem cogatur: ad calcem verò, & in vniuersum crus, æquè longum conspicitur.*

Propter cauum, quod non æquè vndiq; altum est, articulum in aliam partem rarò, in aliam frequenter luxari, anteà sępenumero demōstrauit: nunc autem de femore differens in priorē elapso, contrario modo affici ait eos, quibus in hāc luxatur, atq; eos, quibus in posteriorem. illi enim extendere crus non poterāt: hi, cùm in ipso flexu nūc sit femoris caput ac ceruix, curuare ad inguen non possunt nec ad pop litem propter musculū priorem, qui oritur ab osse, quod ad ilia pertinet: ille enim cōprimitur, tēsus q; attollitur à femoris capite, cum q; extendi amplius nō possit, renititur, si quis flectere poplitem conetur, apparet aūt cruris longitudo cōsimilis. In superioribus autem de femore luxato in partem interiorem sic ad verbum scripsit /os enim, quod à coxa sursum procedit ad pectinem, femoris capiti inhæret, ceruix q; articuli cauo sustinetur/, à quo prius non sustinebatur ex toto, sed magna ex parte in eius caui altioribus partibus insidebat: in casu autem, quem nunc ponit, in inguine prominet, atq; is locus intentus apparet, cùm femur nunc à suo cauo recedens in priorem partem & paulo inferius venerit. quo fit, vt vitiatum crus sani longitudinem æquet: id, quod pręsertim ipsis accidit ad calcem, extremum enim crus minus demitti in terram potest: cuius rei causa in superioribus explicata nunc rursus summatim etiam enarrabitur. H

106 *Sed pes extremus spectare minus potest in partem anteriorem: crus verò totum rectam positionem naturaliter seruat, nec in hanc aut illam partem inclinatur.*

Potest, dixit ἐθέλει, vbi verbū ἐθέλειν, id est velle, pro'posse vsurpauit, quemadmodum etiā Homerus, cum ait, Οὐδ᾽ ἔθελε προρρέειν. vbi ponit, οὐδ᾽ ἔθελε, id est noluit, pro nō potuit. Extremum pedem appellauit eam partem pedis, quę à planta ad digitos est, & vn gues. accidit enim (quemadmodum supra ostensum est) vt extento poplite non benè articulus tali in priorem partem

A tem inclinetur. Hæc itaque nunc exponere volens ait /sed pes extremus minus spectare vult in partem anteriorem/ indicans digitos, quibus continetur extremus pes, non facilè extendi posse, aut deorsum conuerti, & terram contingere.

107 *Ferè autem his dolor protinus accedit, & vrina supprimitur, magis q; quàm si articulus in aliam partẽ luxetur.*

Quamobrem hæc sequantur, ipse causam adiungit.

108 *Venit enim femoris caput maximè prope neruos magnam vim habentes, & in inguine prominet, atque is locus extentus apparet, in clunibus rugæ conspiciuntur & summa gracilitas. Quas quidem diximus, notæ sunt femoris in priorem partem prolapsi.*

Neruos appellauit τόνους, eos intelligens, qui cum vena & arteria per inguen feruntur. /magnam vim habentes/ vocauit ἐπικαιροτάτους, sicut in superioribus etiam didicimus. habent autẽ hi magnam vim, quùm medullæ spinæ proximi sint, atq; inde oriãtur, vndè initium sumunt ner-

B ui, qui ad vesicam feruntur. quo fit, vt femoris capite in hanc partem luxato, vesica quoq; afficiatur, inflammetur'que, & reddere vrinam nequeat. Fortasse etiam aliquando ob inflammationis magnitudinem, qua vesicę ceruix affligitur, vbi musculus est, qui eam adstringit, vrina supprimitur, eo quòd inflammatis partibus excæcatum iter claudatur.

109 *Quibus verò ætate iam robusta articulus in hanc partem elapsus, minimè restituitur, hi quùm dolor finitur, & articulus assuescit in eo loco conuerti, in quem procidit, recti protinus ingredi possunt sine baculo, ac recti ex toto, quùm vitiatum crus neque ad inguen, neque ad poplitem, facile complicetur. Ergo, quùm ad inguen non flectatur, crure in ingressu magis recto vtuntur, quàm quùm integrum erat.*

Quo tempore articulus excidit, dolorem dixit protinus accedere, & vrinam supprimi: procedente verò tempore, vbi hæc cessant, ingredi hominẽ posse: at qua de causa hæc finiantur, quanquàm femoris caput maneat, comprimat q́; & similiter neruos extendat, docuit, quùm orationi adiecit /& articulus assuescit in eo loco conuerti, in quem procidit/. Videtur enim in ea re consuetudinem causari, quoniam, quæ ab aliquo premuntur, quùm tempore occallescant, id facilius fe-

C runt: & ea, quæ tunc tendebantur, quùm huic molestiæ assueuerint, dolere cessant. Cur verò sine baculo recti ingrediantur, ipse subiecit. caput autem orationis id est, quod crus erectum seruatur, & neutra commissura, nec quæ ad inguen, nec quæ ad poplitem est, flectitur.

110 *Non nunquam etiam pedem per terram trahunt, vt qui superiores commissuras non facilè flectant, quanquàm pede toto inambulant: namque hi minus calci, quàm priori parti pedis, in ingressu nituntur.*

Superiores commissuras nominat, eam, quæ ad inguen est, & eam, quæ ad poplitem. quatuor autem cõmissurę ingressui accommodantur, quæ ad inguen est, quæ ad poplitem, quę ad talum, & quæ ad digitos. postremam quãuis multiplex sit, vt vnam tantùm annumero, quùm vsum atque actionem communem præstet. hæc non admodum confert, dum per ęquale solum ingredimur: ea verò, quæ ad talum, ad progrediendum, atq; ad crura transferenda nihil proficit, maximè tamen efficit, vt pes humi hæreat, ad quam rem parum faciunt digitorum commissuræ. Vniuersa autem cruris actio, dum ingredimur, & multo magis dum currimus, à commissura, quæ ad inguen est, & ab ea, quæ ad poplitem, proficiscitur, his enim curuatis crus à terra attollitur ac facilè

D transfertur: at nunc, quùm neutra flectatur, iure per terram trahi pedem ait. Adiecit /non nunquam/ propter soli differẽtiam, & vim noxę. illi enim, qui per æqualia & decliuia loca ingrediuntur, si vel parum quid crus ad superiores commissuras inflectãt, pedem haud trahunt: sed, qui per inęqualia ambulant, & accliuia, minime q́; eas curuant, tantùm ab eo absunt, vt pedem non trahant, vt etiam offendant in ea, quę in solo eminent. /Qui q́; pede toto inambulent/ inambulãt pede toto, qui calce, planta, & extremis digitis terram contingunt. illi enim, quibus in posteriorem partem femoris caput elabitur, de quibus ante hos tractauit, cum breuius crus redderetur, nõ vtebantur calce in ingressu, sed terrã contingebant ima planta duntaxat, quę (vt diximus) ab ijs, qui in corporibus incidendis versantur, πεδίον dicitur: verùm, quibus in priorem partem coxæ articulus promouetur, calce primùm in terra considente, quùm ea parte pedis, quæ ad digitos est, ingredi nequeant: quà postea vtuntur, quùm iam affecto cruri insistentes transferre alterum incipiunt.

111 *Verùm, si valdè progredi possent, calce admodum ingrederentur: nam & qui benè valent, quanto maximè procedunt, tanto maximè calce ingrediuntur, quùm vni pedi insistunt, & alterum attollunt.*

Eos,

Eos, qui valde procedunt, calce terram contingere, supra ostendimus, quod euidentissimè apparet. non minus etiam in aperto est, non posse omnino valdè procedere, qui superiores commissuras curuare ob quamnis causam nequeunt. id autem ipsis accidit, propterea ꝙ molestiam non ferant, qua, dum transferunt extremum crus, vexantur, nihil enim aliud prohibet, ne maximè procedant. quod si sano cruri insistentes id facere vellent, possent quidem, sed non sine labore. quamobrem satius fortasse fuit hanc orationem, ita explicare: Quibus coxę articulus in priorem partē erupit, his nihilo minus q̄ ima planta et digitis, ad ambulandum vti calce licet: ac si sustineat longius affecto crure procedere, & calce omnino ingredientur: verùm non sustinent, quoniam, vbi extentum crus cum difficultate transferunt, dolore torquentur. E

112 *Prætereà, quibus sic procidit, magis adhuc calci inhærent, quàm priori parti pedis.*

Inhærere dixit ἐγχρίπτειν, quod vocabulum mutuari solet ad ea significanda, quorum alteri alterum inhæret, iuxta quam significationem eo vtitur, quùm in fracturis componēdis imperat, vt fracta ossa prius intenta inter se diducantur: sic enim ait facilius componi, q̄ si ἐγχρίπτοντα, id est, quùm alterum alteri inhæret, propellantur. Quod igitur paulo antè proposuerat, clare in hac oratione demonstrauit. namque hi nihilo minus calce ingrediuntur, quàm priori parte pedis. quod clarius adhuc & melius dixisset hoc modo /non enim minus hi calce ingrediuntur, ꝙ priori parte pedis, sed magis etiam/, non tamen adiecit in superiori oratione /sed magis etiam/. F

113 *Pedis enim anterior pars, quùm reliquum crus extentum est, non æquè potest in priorem partem curuari; atq; vbi flexum est: neque item simus pes redditur, vbi crus inflexum est, sicut vbi extentum. Crus igitur natura, quùm benè valet, sic se habet, vt diximus. Vbi verò articulus luxatus restitutus non fuerit, homo ob propositas causas inambulat, sicut ostensum est, crus tamen altero gracilius redditur, & à clune, & à carnosa parte, quæ in posteriori crure prominet, & è regione posterioris partis. Quibus itaque tenera ætate articulus elapsus minimè restituitur, vel à primo natali die id mali incidit, femoris os magis minuitur, quàm tibiæ, aut pedis.*

Pars pedis, quæ ad plantam & digitos est (quàm priorem appellat) extētō poplite contingere terram non potest. vocauit autem huiusmodi pedis habitum καμπύλον, id est curuum: nam commissura, quę ad talum est, neq; extenta dici solet, neq; flexa, sicut ea, quæ ad poplitem, & ea, quę ad inguen. Ergo, vbi priores musculi eam partem pedis, quæ inter talos & plantam est, attollunt, dici solet aliquo modo pes σιμοῦσθαι, id est, simus fieri: vbi verò posteriores calcem ad se trahunt vnà cum ea parte, quæ inter talos & digitorum radices est, nullum est nomen vsitatum, quo istiusmodi habitus nominetur. quare Hippocrates (vt ostēdimus) eum appellauit καμπύλον, vocem inueniens rei, quam exprimit, accommodatam. neq; enim potest pes simus fieri, attolli q; à prioribus musculis, quod non aliud est, ꝙ simum fieri, quùm crus inflexum est, sicut quando erat extentum: quemadmodum nec curuus fieri, nisi crus flectatur: potest autem vtroq; modo figurari, sub vtroq; cruris proposito habitu, sed paulū & violenter, multum & sine vi, non potest. Ergo, cùm musculi (vt diximus) orti à posteriori parte cruris, quę carnosa prominet, nō ab anteriori, calcem & vniuersum pedem trahunt ad partem posteriorem, eiusmodi habitum pedis, græcè non nulli κάμπτλω, non nulli ἔκτασιν nuncupant: quemadmodum, vbi pes in contrariam partem à prioribus musculis mouetur, alij ἔκτασιν, alij κάμπτλω nominant, in quo casu (vt retuli) dici solet pes σιμοῦσθαι, id est simus fieri: in contrario nullū est nomen, de quo inter omnes conueniat, sed nihilo deterius habet rerum peritia propter vocabulorum dissensionem. Equidem absq; vocabulis, de quibus non conueniat inter omnes, oratione vtrunque mihi clarè videor explanasse. G

114 *Minimùm autem femur minuitur, quùm in hanc partem promouetur: minuitur tamen caro vbique, à posteriori parte præsertim, sicut in superioribus quoq; dictum est. Ergo quicunq; rectè educati fuerint, vti crure possunt, cùm increscunt, quanquàm aliquanto breuius altero est, baculo tamen fulciuntur à parte cruris vitiati: nequeūt enim absque calce ima planta consistere, quod quibusdam alia de causa claudicantibus licet: quamobrem nequeant, paulo supra declarauimus: idcirco igitur baculo egent. Iis verò, qui negligenter habiti fuerint, neque crure terram contingant, sed id suspensum habeant, ossa magis minuuntur, quàm alijs, qui crure vtuntur: circa articulos autem crus, quod ad rectum habitum pertinet, magis deprauatur, quàm quibus articulus alio modo luxatur.* H

Quidam ex ijs, qui huiusmodi dictiones exponunt, tantam videntur earum habere peritiam, vt /minimum/ arbitrentur /nullo modo/ significare: /non minimum/ /maximè/. hi ergo Hippocratem dixisse existimarent his, qui sic affecti sunt, femur nullo modo minui. At minui ipsum constat, non ęquè tamē, atq; vbi in alias partes prolabitur: causæ enim, ob quas minuitur, leuiores sunt in hoc casu, quàm in illis. Duas autem causas reddidimus, instrumētorum deprauationem, & actionum noxam, ob quam parum crure vtuntur. sed, quùm in hanc partem femoris caput erumpit, pręterquàm quod instrumenta non admodum deprauantur, actio ipsa cruris non multum læditur.

GALENI IN HIPPOCRATEM DE ARTICVLIS COMMENTARIVS QVARTVS

Vido Vidio Florentino interprete.

ARGVMENTVM LIBRI

De Differentijs ac de Curatione Luxationum tractat, quæ in Cruribus, & Manibus, horum q; partibus contingunt. Ratio item interponitur Excidendorum ossium, & Structuræ illius machinamenti, quod Scamnum Hippocratis appellatur.

1 B

T summatim igitur dicamus articuli, qui excidunt, & elabuntur, non eodem modo semper excidũt & elabũtur: modò enim multo plus, modò multo minus. Vbi quidem multo plus & elabuntur & excidunt, in vniuersum maiori negocio restituũtur: ac nisi reuertantur, ossa, caro, atq; habitus, & magis & apertius deprauãtur, vitiantur q;. At, quùm minus excidunt & elabuntur, ossa hæc facilius conduntur: & vbi vel negligantur, vel reponi ne queant, minus debilitantur, & cum leuiore detrimento in hoc casu, quàm in eo, quem proximè posuimus. In reliquis ergo articulis multum interest, magis ne an minus sua sede excedant: sed vtrunq; caput tam femoris quàm humeri semper omnino æque prolabitur: quoniam absq; vllo excessu simpliciter rotundum est, & cauo recipitur, quod in orbem est, & optimè sibi aptatur: quocirca euenire non potest, vt in his articuli dimidium procidat: nam, cùm rotundus sit, vel totus erumpet, uel intro reuertetur. Id ergo, quo de agitur, ex toto sua sede mouetur, alioquin non excideret: interdum tamen magis, interdum minus, à naturali sede recedit, quod magis femori euenit, quàm humero.

Non modò huius orationis, sed & omnium, quæ sequuntur, caput vnum est, luxata non mediocriter inter se differre, quatenus magis aut minus à naturali sede recedunt. non nulla enim multum, non nulla parum absunt, vtrunque autem magis aut minus patiuntur. In alijs quidem articulis res clara est, vt in cubito, manu, crure, pede, digitis: sed humeri & femoris caput indicat non posse paulum suo loco excedere (quod vitium græci παράρθρημα dicunt) quùm rotundum sit, et in cauum inseratur, quod oras in orbem habet, in quibus consistere caput nequeat, necessario enim, vel protinus reconderetur, vel ex toto excideret. vtrunq; tamen caput ait interdum longè, interdum paululum, à naturali sede recedere. vbi verò & plurimum & minimum datur, non paucas, quod ad plus & minus attinet, differentias intercedere manifestum est.

C

2 *Quandoquidem non nulla ex ijs, quæ à primo natali die sua sede mouentur, si parum excesserint, restitui possunt, præsertim q; ad pedis articulos.*

Quod ait/primo natali die/ non nulli ad eos referunt, qui in vtero sunt: alij ad eos, qui nõ multo antè nati sunt. horum sententiam comprobant, quę sequuntur: sed illi proculdubio errant, qui accipiunt in ijs tantùm, qui in vtero sunt. satius enim est ad vtrosq; orationem referre. Prætereà, quæ sequuntur cum alijs facere paulo post demonstrabimus, vbi eum locum aperiemus.

3 D *Quibus à primo natali die crus varum est.*

Crus varum, id est in exteriorem partem conuersum: supra etiam nuncupauit κυλλὸν, vbi spectare intro pedem ait. dixit autem pedis articulos, quoniam plures numero sunt, omnes iuxta tali cõmissuram siti, cum quo non vnum os tantùm cõmittitur. sura enim ab exteriori parte, ab interiori tibia, vtraq; magno processu complectitur talum, cuius pars prior, quę rotunda est, & quasi caput habet rotundum ceruici superimpositum, à cauo excipitur illius ossis, quod scaphæ similitudinem refert, qua parte commissuræ pes potissimum & sursum extenditur, quùm simus efficitur, & in posteriorẽ partem ducitur: sed & ab inferiori parte talus cum calce cõmittitur, quomodo in libro de ossibus explanauimus, in quo exerceri iussimus eũ, q debeat in his expositionibus versari. Verùm pes tũc potissimum varus redditur, cùm tibia in exteriorem partem creuit, sic, vt inferior surę processus, quo talum ab exteriori parte complectitur, sine vlla fulctura suspendatur.

4 *Pleriq; sanabiles sunt, nisi ita magnus excessus sit, aut pueris iam adultioribus res incidat. Commodissimum itaq; his est celerrimè subuenire, antequàm & pedis ossium, & carnis in crure magna admodum defectio sequatur.*

Adultiores

Adultiores vocat eos, qui plurimum increuerunt, quorum ossa non æquè tractari & componi possunt, atque infantium propter mollitiem. Hinc itaq; colligitur Hippocratem de ijs agere, qui nati iam sunt: at loquatur'ne de illis, qui in vtero sunt, non similiter manifestum est, sed in superioribus sæpius retulit in vtero matris articulos luxari. E

5 *Modus ergo eius vitij, sub quo pes varus fit, non simplex est, sed multiplex. Plerunque autem varus redditur, non quòd articulus ex toto luxatus fuerit, sed quòd pes consueuerit re aliqua exceptus figurari.*

Modum τρόπον dixit, quod verbum plerunq; mutuari solet, quùm de vnoquoq; eorũ loquimur, quæ inter se differunt singula: sed nunc agere potest, qua ratione pes varus fiat, quod multis modis accidit. namq; id, quod subijcitur, vtramq; sententiam comprobat, quùm ait /plerunq; autem varus efficitur, nõ quòd articulus ex toto luxatus fuerit, sed ꝙ pes consueuerit re aliqua exceptus figurari/. Nam, quùm inquit /non ꝙ articulus ex toto luxatus fuerit/ vnum quendam vitij modum expressit: quùm verò dixit /sed ꝙ pes consueuerit re aliqua exceptus figurari/ vndè is fiat, ostẽdit. Neq; alienum est deprauari tenera & veluti cerea infantium ossa, prauè à nutricibus figurata, cùm in cunis collocantur quodammodo contorta, vel pluribus velamentis inuoluta, vel sic, vt à quibusdam etiam vrgeantur, à quibus omnibus deprauationes fiunt. F

6 *Hæc autem in curatione animaduertenda sunt. Os cruris, quod ad talos extat, ab exteriori parte in interiorem propellendum, dirigendum que est: calx contrà è regione eius in exteriorem repellendus, vt ossa, quæ excesserunt, inter se concurrant, & in medio, & à latere pedis: digiti que omnes vnà cum pollice repente in interiorem partem inclinandi, atque ita cogendi sunt.*

Sect. 2.t.34.7ª. 236.e

Scribit ipse in libro de fracturis, ‖Crus binis ossibus cõtinetur, quorum alterum altero tenuius est, ab vna parte multo, paulo ab altera. solent autem recentiores hoc os, quod ab exteriori parte situm est, græcè nominare περόνην. Iubet igitur, vt illud in interiorem partem cogatur, simul q; calx repellatur in exteriorem, id q; præsertim ex calce, quod è regione est, cruris videlicet, quod super ipsum naturaliter situm est. De hac autem restituendi ratione anteà sæpius mentionem fecit, quæ omnium communis est: siquidem necesse est, quod naturali sede excessit, in pristinum locum propellere: & quod subiectum est, in contrariam partem adducere, vt ossa inter se concurrant. Quæ subijcit de ipsis dirigendis euidentissima sunt ijs, qui in memoria habeant, quæ superius diximus in expositione huius libri, & antè, eius, qui de fracturis est. siquid autem occurrat, quod obscurius videatur, illud duntaxat enodabimus. G

7 *Deligare item conuenit adhibito cerato, quod resinam copiose acceperit, & fascijs mollibus, non paruis, neque admodum arctatis.*

Partibus compositis aptatur ceratum, quod resinam acceperit, quoniam fasciæ cuti melius inhærent, & partes corporis magis siccantur. ex eo quòd faciæ inhærent, sequitur, vt partes, quæ curantur, immobiles, vt compositæ sunt, seruentur: ex eo quòd partes siccantur, vt spissentur, & confirmentur, quæ res etiam composita fideliter tuetur. Porrò autem fascias molles adhibet ob corporum mollitiem, quæ infantium corporibus propter ætatem inest, quas leniter adstringit, cauens, ne vehementer arctatę comprimant, præcipuè cum corpora mollia sint. sed quia minus adstringit, idcirco imperat, vt plures fasciæ inijciantur: scripsit enim vinculi firmitatem vel pressu comparari, vel numero fasciarum.

8 *Non secus autem circumagenda fascia est, quàm si pes manibus dirigendus sit, vt paulo magis valgus appareat.*

Hoc item præceptum communiter ad luxata fracta q; omnia pertinet, quod sæpius ab ipso memoriæ proditur. non enim vult in dirigendo, quæ composita sunt in naturalem sedem exquisitè H restituta, ita relinqui, sed paulo vltra compelli, vt ad cõtrarium eius loci, in quem diù peruersa spectarunt, à nobis impulsa, consistãt in medio, quod prorsus secundum naturam fuit: nam si collocata in hoc dimitterentur, ad diuturnam deprauationẽ redirent. Constat autem præceptum hoc ad id consilium pertinere, quod in curando maximè cõmune est, in quo contraria contrariorũ esse pręsidia docuit: quùm nec refrigerata, moderate calefaciamus: nec calefacta, moderatè refrigeremus: sed eatenus à medio in cõtrariam partem recedamus, quatenus in alterã morbus recessit. Nunc quia pes varus est, cui vitio contrarium id est, sub quo valgus efficitur, idcirco Hippocrates iubet, dum componitur, vt in valgum conuertatur, scilicet vltra sedem prorsus naturalem.

9 *Solea item conficienda est, aut ex pelle non multum dura, aut ex plumbo.*

Hoc etiam ad stabiliendam iũcturam molitur: quamobrem iubet ipsum postremum omnium super iuncturam deuinciri, vt eam totam contineat, & carnem ipsam non comprimat, id quod in sequentibus expressit, inquit enim,

Alligandaq;

10 A *Alliganda quę non ut cuti insidat, sed cùm postrema lintea circundantur. Vbi iam alligaueris, caput unius ex fascijs, quibus uincitur, è regione minimi digiti assuendum est illis fascijs, quæ sub pede sunt, ut dum moderatè se habere uideatur, fascia sursum ducta circa posteriorem cruris partem, quæ carnosa prominet, uoluatur, atque ita firmiter maneat. Sed (ut uno uerbo dicam) quasi ceram fingamus, debemus & manibus in naturalem sedem compellere, & uinculo similiter non magna ui, sed leniter, adducere.*

E regione minimi digiti, hoc est, ab exteriori parte pedis fasciã appẽdit, quam attrahit ad posteriorem partem cruris, quę carnosa prominet, qñquidem pedi varo medetᷣ: ꝙ si valgum curaret, ab altera parte fascię caput assueret, qm̃ inclinare pedem oportet in contrariã partem atq; conuertiᷣ, sic, vt, quæ extra spectant, compellantur intro: quæ intrò, similiter in contrariã regionẽ cogãtur.

11 *Assuendæ autem fasciæ sunt, ut quomodo opus est, suspendantur: alia enim deprauatio aliam suspendendi uiam postulat.*

Quod ego nuper posui, ipse nunc declarat, alijs deprauationibus alias suspẽdendi rationes accõmodari. constat autem, vbi pes in interiorem partem spectet, ita suspendẽdum esse, vt extremũ B crus in interorem partem compellatur, pes in exteriorem: vbi pes in exteriorem inclinatur, ita, vt crus in exteriorem, pes in interiorem vrgeatur: vbi in vtramuis partem paulum excesserit, appensa fascia moderatè in contrariã partem cogi debet: qui longè à naturali situ recessit, validius repellendus est. Ideo deprauationẽ (quam χώλωμα dixit) cõmune nomẽ oĩum prauitatum accipito.

12 *Calcei uerò è plumbo instruantur, qui super iuncturam obligentur, ad eam formam, quam Chiæ crepidæ habebant: quibus opus non est, si quis manibus rectè componat, rectè item fascijs alliget, rectè suspendat. Curatio igitur hæc, neque sectionem, neque ustionem, neque aliam uarietatem requirit: celerius enim opinione huiusmodi uitia curationi cedunt, tempore tamen superanda sunt, dum corpus iusto habitu increscat.*

Quę nam fuerit chiæ crepidæ forma, non satis patet, quoniam neque Hippocratis sęculo in vsu erat: atq; idcirco inquit /ad eam formam quam Chiæ crepidæ habebant/ quùm potuisset dicere /habent/. Constat autem infantibus, cùm diriguntur, id calciamenti genus maximè idoneũ esse, quod ad vnguem pedem excipit, & carnem non cõprimit: ad quã rem spectãtes, parare nũc idoneum calciamentum poterimus, quamuis cuiusmodi chiæ crepidæ fuerunt, nõ requiramus.

13 C *Vbi autem ad calceos ueniatur, aptissimi sunt, qui per loca luto plena gestari solent, πηλοπατίδες nancupãtur.*

Veniunt ad calceos pueri, qui curantur, quùm pars, quæ dirigiᷣ, confirmata fuerit, & aliquid increuerit, atq; ossa ipsa non amplius mollia sint. nam nec permittendum est, vt prius inãbulent, ne pars ad priorem deprauationem iterum reuertatur: at vbi tuto ingredi possunt, calceis vtantur licet, quos Hippocrates ἀρβύλας appellat. est autem calciamẽti genus cauum, quod arctè pedem vniuersum exquisitè vsq; ad talos complectitur. Manifestum est autem eiusmodi esse, ex eo, quod Hippocrates subijcit, quùm inquit /πηλοπατίδες nuncupantur/, hoc enim nomen inuentum est: quod si per π scribaᷣ, πηλοπατίδες, ductum erit à luto, quod πηλὸς gręcè dicitur, quùm ab ipsis lutum calcetur, calcari enim πατεῖν dicunt: si per β, πηλοβατίδες, à luto similiter, & à verbo ambulare, quod βαίνειν dicunt, quùm, qui ijs vtantur, tutò in luto ambulent.

14 *Namq; hoc calciamenti genus à pede minimè coercetur, sed magis ipsum coercet.*

Et natura, & vsu, alius homo alio modo inambulat, alius enim pede prorsus recto, alius in interiorem partẽ inclinato, alius in exteriorem: atq; insuper alius plãta im, aalius calce magis ingre- D ditur, alius ęquè toti pedi insidit: quin & calcei videntur semper in ambulandi modo similes reddi, vbi neq; alti sint, neq; exquisitè pedem cõprehendant: quorum calceorum si quem intuearis, conijcere licet, quomodo ingrediatur, qui illis vtitur, calceus enim rectus & in neutrã partem inclinans, sed talis permanẽs, qualis structus est à sutore, hoĩem recto pede ingredi denunciat: sed, si vel intro, vel extra spectet, inambulantis pedem conuerti in eam partem demonstrat. Idẽ euenit, vbi calceus vel in posteriorem, vel in priorẽ partem vergit. Non secus etiã claui, vbi attriti magis sint vel ad calcẽ, vel ad plantam, vel ad exteriorem partẽ, vel ad interiorem, indicio sunt ambulãtis pedem in eas partes conuerti. Hunc igitur calceum Hippocrates coerceri ait à pede, hoc est superari: sicut à contrario, qui rectus seruatur, & in neutrã partẽ declinat, coerceri pedem, cogi q; rectum, ac sine inclinatione terrę insidere. caput autem huius structurę id est, vt calceus vniuersum pedem arctè contineat, & abundè altus sit: arctè aũt complecti pedẽ non potest, nisi multis locis findatur. Quãobrem venatores hmõi calceis induuntur, cùm per inęqualia loca, & saltare, & currere necesse habeãt, in qbus obtorquenᷣ conuelluntᷣ q; iuxta talos, nisi calcei ex toto cuti hęreant.

15 *Idonea item est ratio calciamenti Cretensis.*

In Asia nostra, & non minus in Creta nunc calciamenta in vsu sunt, quę ad medium vsq; crus pertinent, in quibus fissa pellis est multis locis, & ab vtraque parte dextra scilicet & sinistra æqualiter extenta: extremis partibus foramina habet, per quę traiectum lorum partes pellis incisas inter se contrahat. In aperto autem est huiusmodi calceis pedem cum vniuersa commissura, quæ ad talos est contineri, atque adstringi. his autem vtuntur apud nos venatores potissimum, quùm feras sectantur: quandoquidem in asperis, atque inæqualibus locis non solum currere, sed saltare etiam cogũtur. Eadem causa Cretenses ad talium calceorum vsum impulit ob vastos insulę montes, atque asperitatem. E

De Ossibvs, qvae Excidvnt simvl et Nvdantvr

16 *Vbicunque cruris ossibus luxatis accedente vulnere articuli, qui ad pedem sunt, siue in interiorem, siue in exteriorem partem, penitus excedant, reponendi non sunt, sed sinendum est, vt cui placet medico, eos reponat: scire enim conuenit, vbi repositi seruentur hominem decedere, paucis que diebus vitam trahere: nam pauci septimum diem excedunt, cùm neruorum distentione absumantur.* F

Ossa κνήμης, id est cruris, suram intelligit ac tibiam, quæ κνήμη græcè dicitur, & cognominis est cum eo toto, quod inter genu & pedem est. nudantur autem hæc & cute excedunt, ad vtranq; cruris commissuram, cum pede scilicet & cum femore. Antè igitur tractat de commissura cruris cum pede, imperans, vt, vbi tibiæ os luxatum nudetur, à reponendo caueamus, propterea, quòd neruorum distentio superueniat: quod vbi incidat, dictum est in opere de fracturis musculos alios cõuelli, alios contineri, & continuatos seruari. Vbi ergo ad suum initium contrahãtur, vniuersum membrum breuius redditur, sequitur enim, quùm à musculis attrahitur. quare si quis extendens os extans reponat, musculi & ipsa intentione non mediocriter lædentur, & longitudine membri simul distenti dolorem sentient intolerabilem. atque idcirco, quùm musculi grandes sint, neruorum distentionem sequi necesse erit: nam & vbi exigui essent, quemadmodum in digitis, neq; sic res periculo vacaret. Multi tamen ex his ob summam in curatione diligentiam seruantur. Hactenus, quod curationi vtile erat. superest quęstio quædam ad locutionẽ spectans, quę curationi non prodest, aut officit: vt si requirant aliqui, cur Hippocrates de cruris ossibus ἐξαρθρεῖν id est luxari dixerit, quùm id vitium esse eorum ossium affirmet, quæ in cauis se insinuant, nõ eorum, quæ processus accipiunt, hos enim vocat ἄρθρα id est articulos, vt antè sæpius ostendimus. non debuit igitur (inquiunt) dicere ἐξαρθρεῖν de crure, sed de talo. Ijs, qui hæc requirũt, respondendum est id, quod in prioribus sæpenumero diximus, Hippocratem eò tantùm intendere, vt propositam rem exprimat, quod ipse Plato & pręcipit, & primus exequitur. Alibi autem demonstrauimus veteres non aliò quàm huc spectasse: solus enim Prodicus studuisse videtur tenui huic nominum inquisitioni, quam qui Prodicum sequuntur, solent exquisitam diligentiam nuncupare. Hippocratem verò nihil obscurius rem expressisse, ex verbis eius aperte conspicitur, quùm inquit /vbicunque cruris ossibus luxatis articuli, qui ad pedem sunt, penitus excedunt/. nam, si omnino dempseris verbum luxatis, apertum est quod proponitur. sed Hippocrates hoc adiecit nihil respiciens ad tenuem huiusmodi nominum inquisitionem, cui qui student, plerunque non sunt eloquentes: nam, qui dicendi facultatem habent, ad vim enunciationis respicientes, verba singula non attendunt, sed græcorum more illis vtuntur, quorum copiam habent: quomodo videtur nunc Hippocrates loqui volens ossa cruris à commissura recedentia cute excedere. si quis enim id, quod extat, & extra commissuram valdè prominet, luxatum dicat, clarius rem exponet, auditorem'que imagine rei docebit. G H

17 *Pedem insuper & crus gangræna prehendit: quæ sic futura esse certum scire conuenit.*

Gangrænam quoque his superuenire ait, ob inflammationis scilicet magnitudinem, vbi excedentia ossa recondita fuerint. Inflammatæ ergo partes, cùm rubor inflammationis recedit, liuidæ euadunt, minui'que dolor videtur, eo quòd sensus torpeat: sed, vbi, quæ sic affectæ sunt, ex toto sentiendi facultate carent, græcè id vitium non amplius gangræna, sed sphacelus vocatur. Inter hunc autem & magnam inflammationem media gangræna est, quæ tanto grauior eiusmodi inflammatione est, quanto leuior sphacelo: sub hoc enim natura membri vniuersa corrumpitur: idem'que, vbi iam hæret, curationem non admittit, sed solum à principio, cùm non dum sphacelus est, sed magna gangræna sphacelo vicina. Verum abutimur interdum vicinorum affectuum nominibus ad eos significandos, qui ad hos accedunt, quanquam non dum ex toto ipsorum speciem & naturam habent. sic igitur & ingentem inflammationem, cùm non amplius

A.li.4. f.3.t.1. c.15.fol.454.b

suum

A suum colorem tuetur, dolori'que est, interdum nominare gangrenam consueuimus, quę quamuis gangręna non dum penitus sit, futura tamen est paulo post, si negligatur.

18 *Nec mihi etiam videtur idoneum esse veratrum eodem die datum & rursus epotum, sed vt quoduis tale ad idoneum proximè accedere, cui tamen confido. Quòd si neque ab initio reponantur, neque tentet aliquis ea reponere, plerosque se explicare manifestum est.*

Tractauimus de vsu veratri ad eiusmodi vitia in commentarijs in librum de fracturis.

19 *Fulcire autem crus & pedem oportet eo modo, quo ipse velit.*

Fulcire crus & pedem ἠρμόσθαι dixit, hoc est, stabiliter collocare: quò spectans imperat, vt membrum figuremus, quemadmodum maximè cubantem iuuat. nam, quod ait /eo modo quo ipse æger velit/ huc euadit.

20 *Tantum ne dependeant, ne'ue moueantur.*

Eius quod nunc ait /ne'ue moueantur/ vim antè proposuit, cùm fulcire præcepit, quod significauit verbo ἠρμόσθαι. Neque enim aliud est fulcire membrum, quàm ab omni parte stabiliter collocare, sic, vt nullo pacto moueri possit. Rectè autem adiecit /ne dependeāt/. præfatus enim continendum à nobis membrum, quemadmodum cubantem iuuat, non ignorans contineri membrum posse etiam dependens, edicit, vt eiusmodi habitum vitemus, cùm ad affectum locum materiam concitet, quæ causa inflammationis est. Meministis quidem eius, quod narrauit in superiori opere de crure figurando, vbi extentum pedem collocari voluit, paulo sublimiorem, quàm vt exquisitè rectus seruaretur: nunc verò permittere ægris videtur, vt ipsum rectum habeant. nam cum tribus modis figurari possit, dependens, rectus, ac tertiò in superiorem partem spectans, permittit ęgrotanti, vt quo pacto velit, crus figuret, modò non dependeat: sed antea pręceperat, vt sublimiorem duntaxat contineret. Perspicuum itaque est Hippocratem in huiusmodi affectibus, eò potissimū incumbere, vt dolor vitetur, veritus ne sequatur neruorum distentio, quam in neruosis partibus dolor maximè infert. quamobrem, si quæ hoc modo vitiata sunt, neque refrigerentur, neque dolore tententur, neruorum distentione prehendi, minimè possunt.

A.li. 3. f.2.c.5. fol.215.e

21 *Mederi q; cerato, quod picem habeat, paucis pannis ex vino madentibus non valdè frigidis, quandoquidem frigus in his neruorum distentionem concitat.*

C De his quoq; iam loquuti sumus. nam ceratum, quod picem habeat, vlceribus accommodatur: vinum, præsertim q; (vt ipse docuit) nigrum & austerum affectas partes inflammari non patitur. Quod autem inquit fugiēdum esse frigus cùm neruorum distentionem efficiat, in carnosis partibus fortè aliqua expositione indiget, in neruis euidentissimum est, quibus vtrunque inest: nam & facile refrigerantur, vt qui natura frigidi sint, atque exangues: &, cùm læduntur, in distentionem incidunt. cùm neq; in alia parte distentio incidere possit, nisi nerui afficiantur. commissuras verò inter alias partes maximè neruosas esse manifestum est, in quibus musculi posita carne, quam alijs suis partibus habebant, in chordas degenerant. Quare magis inquirendum est, cur vtatur modicè frigido, quùm non mediocriter frigidum, sed calidum adhibēdum videatur: cuius ratio sic habet. In curandis partibus exulceratis propositum est, vt ab inflammatione defendātur: defendentur autem, si nullus humor ad eas concurret, quam rem eas refrigerando consequemur. nam, si admoueantur, quæ calidum & humidum corpus efficiunt statim rubicūdius, paulò post tumidius ipsum exhibebunt, & in alium affectum inflammationi similem compellent. contraria omnia præstant, quę refrigerant, cùm non modò nihil humoris à superioribus partibus ad refrigeratum locum concitent, sed quod in eo subsistit, exprimant, & ad proximas partes depellant.

D Est autem refrigerantium duplex genus, quædam aduentitia qualitate tactu frigida sentiuntur: quędam innatam refrigerandi facultatem habent. adstringentia quidem frigida sunt, sicut in opere de simplicium medicamentorum facultate demonstrauimus, vbi reliquum genus refrigerantium ab his diducitur: ad hoc spectat papaueris lachryma, mandragoræ succus, cicuta, & cætera, quæ madefaciunt simul & refrigerant. nanq; austera omnia terrenam naturam habent cum facultate refrigerandi. De vsu autē horum medicamentorum non pauca scripsimus in eo volumine, quod est de ratione curandi, nec non in commentarijs in librum Hippocratis de vlceribus. Sed quod ad hunc locum pertinet, id nouisse abundè est, quod madefacientium & refrigerātium medicamentorum vis penetrat omnino ad altiores partes eorum corporum, quibus admouetur, cito'que ipsas vltra debitum refrigerat, torporem'que affert potentiæ corpora administranti. Quæ verò cum refrigerandi vi terrenam naturam habēt (vt ostensum est in libris, quos cōmemoraui) ad confluentes succos depellendos maximè aptantur, atq; hac de causa illis vtimur. sed quia calor ad se humores concitat, ideò aduētitia qualitate frigida admouemus, neq; illa calefacimus. Nunc verò quod spectat ad exulceratarum partium affectum, Hippocrates frigidis vteretur, quemad-

modum & in alijs vulneribus: sed quatenus neruorum distentionem timet, quã afferre frigus solet, veretur ex toto frigida imponere, atq; idcirco adijcit, cũ de his loquitur /non valdè frigidis/. E

22 *Rectè etiam folia betæ, vel tussillaginis, vel cuiuspiam alterius talis, in vino nigro austero semicocta, vlceri atque adiectis partibus imponuntur.*

Tussillago herba quædam est proposito affectui salutaris, quùm modicè siccet, id quod in omnibus vlceribus requiri demonstrauimus. De vino autem nigro atq; austero loquuti sumus in cõmẽtarijs in librum de fracturis. hoc repellendi facultatem habet, similiter vt alia vina, & cùm crassiorum partium sit, quàm ipsa, exulceratas partes non mordet: ea de causa præstantius est.

23 *Tepido item cerato vlcus inungitur.*

Admouet nunc ceratum, non ut vlceri medeaẽ, ostendimus enim in expositione libri de vlceribus, vitari ab Hippocrate huiusmodi medicamenta, quæ vlcerum glutinationem prohibẽt: sed quoniam nunc vlceri quatenus vlcus est, non succurrit, quùm neq; id glutinare propositum sit, sicut alia recentia vulnera. Primum autem curationis consilium eò spectat, ne homo neruorum distentione prehendatur. quocirca neque reponendum articulum censet, sed magis permittendum, vt crus ex vlcere turpiter claudicet. Non tamen simpliciter adhibet lenia medicamenta, quę vocat in libro de vlceribus μαλθακώδη, quamuis possint inflammatas partes lenire. primò enim eò incumbit, ut inflãmatio minimè oriatur, atque idcirco repellentibus vtitur: neque his rursus per se, quemadmodum in alijs casibus, timet enim neruorum distentionem: sed compositam curationis rationem indicat, per medicamenta contrariæ facultatis iusto modo inter se mixta, quò maximè tendere in sequentibus videtur. ad quæ iam animum adiungito. F

24 *Quòd si hybernum tempus fuerit, lana quoque succida madens ex vino atq; oleo tepido imponenda est. Et perfusione insuper vtendum.*

Neq; medicamẽta tepida adhiberet, neq; oleum prorsus adijceret, si loco subueniret, quasi simpliciter vlcerato, sed (quod suprà retuli) veretur neruorum distentionem: atq; ob eam rem oleum admiscet, & tepida cuncta superimponit, nec, vt qui tantùm pugnet contra neruorum distentionem, vlceris curationem relinquit: sed neque ad vlcus spectat duntaxat, mixti enim morbi mixta quoq; pręsidia exigunt. quocirca pręcipit, vt lana succida inducatur, quam οἰσυπηρὰν dicunt, propterea φ œsypum habeat. quandoquidem (vt in libro de simplicium medicamentorum facultate ostendimus) huius medicinę proprietas simplex non est, sed mixta ex cõtrarijs qualitatibus ac viribus, adstringendi scilicet & modicè calefaciendi. Perfundi autem uoluit hos affectus, nõ hyeme tantum, sed ęstate etiam: hoc siquidem, quod in fine subdit, commune est totius propositę curationis, quoniam huiusmodi affectus non hyeme duntaxat assiduam perfusionem requirunt, quùm æstate quoque magis eam postulent φ̃ hyeme, quò tunc his lana imposita magis siccescat. imperat igitur, ut hæc omnia assiduè perfundãtur: id uerò quo perfundimus tale esse debet, quale in principio protinus curationis admoueri iussit, nempè uinum ~~æstate per se, hyeme cum~~ oleo. Caloris autem modum conijcies ex tẽperamento aeris, in quo uiuimus, ubi enim ualdè frigidum fuerit, humoris, qui perfunditur, calorem augebis: ubi calidum, remittes. ad calidi enim usum nunquam uenit, quocirca caloris modum augens atq; remittens, pro ambientis cœli temperamẽto uariabis. in quibus omnibus meminisse debes eorũ, quæ in uniuersum dixit, nec omnia ubiq; uelle percipere. At quę nam hęc sunt? nimirum ea, quæ in cõmentarijs in eas sententias Hippocratis, quę aphorismi inscribuntur, & in alijs compluribus, recẽsenda duximus: quorum, ubi unũ aliquid positum fuerit, omnium, quę eandem uim habent, meminisse oportet, existimare q; sermonem in omnibus accipiendum esse, quasi omnium communis sit. Sic igitur & nunc Hippocrates hyberni temporis meminit: tu uerò regionem, ætatẽ, usum, corporis naturam, reuocare in memoriam debes, nempè regionem frgidam, ętatem senilem, usum eorum, quę corpus refrigerant, corporis naturam frigidiorem. siquidem hęc omnia idem hortatur, ac tempus, cuius Hippocrates meminit. Sed quemadmodum hyeme curationem calidiorem adhibet, sic ęstate contrà tu frigidiorem admouebis: & sicut in ęstiuo tempore, ita in ętate, regione, consuetudine, & natura corporis calida. quòd si omnia calefaciendum esse denunciẽt, calidioribus pręsidijs uteris, si refrigerandum, frigidioribus: sin alia ad calefaciendũ, alia ad refrigerãdum hortetur, ipsorum numerũ ac uim spectabis. sic enim maximè conuenientem calefaciendi & refrigerandi modum conijcies. G H

25 *Neque vlla re quidpiam deuncies, neque aliquid impones. Scire enim licet huiusmodi vitijs, omnibus modis alienum esse pressum & onus.*

Subtrahit in hoc casu non modò eas fascias, quę primę inijciunẽ, quas ubiq; ad cõminuta & ad

luxata

A luxata ossa adhibuit,sed & eas, quæ super lanam voluuntur. cuius rei causam ipse reddit,cùm in-
quit /huiusmodi vitijs omnibus modis alienum esse pressum & onus/. sufficit autē ipsis solum-
modò lanam imponere,quæ cum mollis sit,& leuis, oneri esse non potest. hoc autem timet, non
vt qui vlceri medeatur, sed vt qui nudatis attritisque chordis ac neruis caueat,ne distendantur.

26 *Ad hæc autem pertinent non nulla ex ijs medicamentis,quæ cruentis vulneribus injciuntur, ea scilicet, quæ ido-
nea sunt, quibus imposita lana vino perfusa, longiorem moram trahat.*

Medicamenta,quæ vulneribus statim iniiciūtur,& in his libris, & in eo, qui de ‖ vlceribus est, Non longe à principio.
ἔναιμα appellat. inter hæc,quæ longiori tempore resoluuntur,& interim,dum soluantur,perfun
di possunt,admoueri potissimum debent:siquidem cōstituit, quemadmodum in tota reliqua cu
ratione,eò spectandum esse,vt leniēdi vim habeat. hac enim de causa neq; vinculum imponit,ne
que frequenter soluit. Ex medicamentis autem,quę cruentis vulneribus protinus iniiciuntur,ea
longiori temporis interuallo soluere licet, quæ validiorem siccandi facultatem habent, ea tamen
cautione,ne ob vehemētem vim contrahendo lædant. Duo autem medicamēta, quæ nota vobis
sunt,gratia exempli commemorabo, leguntur enim in omnibus libris de medicamētorum cōpo
B sitione,quales sunt duo Andromachi,& vnus Heræ, & aliorum permulti. cōponuntur medica-
mēta hæc ex bitumine:alterum Barbarum, Cyzicenum alterum nominatur.hoc cùm magis sic-
cet,quàm opus sit medicamentis,quæ cruentis vulneribus iniiciuntur,obest magis quàm prosit,
cùm membra contrahat,& dolorem afferat:alterum verò medicamentum idoneum est, si mode
rata mixtura fuerit, ex ijs siquidem nō nulla plus iusto exiccant,& dura sunt. verum de huiusmo
di medicamētorum discrimine in opere de compositione ipsorum fusius tractauimus. Quę post
hæc ab Hippocrate scribuntur,magna ex parte plana sunt,si quæ suprà,& in commentarijs in li-
brum hunc de articulis, & antè in eum,qui de fracturis est, prodidimus, in memoria habeātur.

27 *Quæcunq; autem ex ijs medicamētis,quæ cruentis vulneribus protinus iniiciuntur, paucorum dierum sunt, vel pi
cem accipiunt, non æquè atq; illa proficiunt, quādoquidem vlcerum purgatio porrigitur in longius tēpus, diutius enim
madent: horum tamen non nulla vtiliter deligantur. Scire autem aperte conuenit necesse esse hominē turpiter claudica
re, quùm versus partem superiorem pes trahatur, & ossa luxata ab exteriori parte promineāt. Fere enim nullū ex ijs
ossibus nudatur nisi paululum quid, neq; recedit, sed cicatrix inducitur tenuis: atq; infirma, ea q; nō nisi multum tem
poris cōquiescant: alioquin periculum est, ne remaneat vlcusculum, quod curationem non admittat. Sed, quod ad pro
C positum malum attinet, si hac ratione curentur, seruantur: si articulus reponatur, maneatq;, in exitium præcipitātur.*

Quænam ex ijs medicamentis,quæ cruentis vulneribus protinus iniiciuntur,paucorum die-
rum vocet, non magno negocio inuenies, si in memoria habeas, quæ in explanatione proximè
positæ orationis tradidimus. patet enim eum sic appellare, quæ ex paucorum dierum interuallo
soluuntur. ex interuallo autem paucorum dierum soluere conuenit, quæcunq; ex propositis in-
firmiora sunt: patiuntur enim in vlceribus multum colligi saniei,eo quòd non satis exiccēt. Hæc
à non nullis ex veteribus resina extrinsecus excipiebantur,quorsum nescio. multa enim dici pos-
sent: sed,quùm Hippocrates ab omnibus his medicamentis abstineat, lōgius labi operæprecium
non est: in opere enim de medicamentis,quæ de his scire conuenit,omnia exequuti sumus, nunc
autem,quod attinet ad proposita, satis hæc sint. Quæ sequuntur omnia præteribimus,quùm ma
nifesta sint ijs, qui eorum meminerint, quæ antè explanauimus.

28 *Eadem ratio est, si brachij ossa ad manum adiecto vlcere, siue in interiorem partem, siue in exteriorem excedant:
certum enim scire conuenit, hominem paucis diebus interiturum tali genere mortis, quale suprà posuimus, si reposita
D ossa fuerint, contineanturque: sed, si nemo hæc vel reposuerit, vel reponere tentarit, longè sæpius liberatur. Cui malo
mederi eadem ratione expedit, qua suprà diximus: deprauationem verò deformem reddi, ac digitos manus infirmos
atque inutiles fieri, necesse est.*

Quemadmodum in crure totum id,quod inter talum & genu est,duobus ossibus contentum
κνήμην appellant: sic brachium, quod inter manum & cubitum est, πῆχυν, quod similiter non
ex vno osse,sed ex binis constat,quorum alterum κερκὶς, id est radius,alterum grecè πῆχυς pro-
prie nominatur, id est cubitus: quod similiter euenit ἐπὶ τῆς κνήμης, hoc est, in crure. commis
sura igitur, quæ ad manum est, commissuræ tali respondet: quæ ad cubitum, illi, quæ ad genu.
Maiorum tamen partium mala, seu fractæ, seu prolapsæ sint, semper grauiora sunt. quam rem si
animaduertas, exigua expositione ad sequentia indigebis.

29 *Nam digiti, vbi ossa in interiorem partem luxentur, curuari non possunt: vbi in exteriorem, extendi.*

Cur luxari dicat in superioribus ostendimus, vbi cruris ossa adiecto vlcere dixit ad pedem lu-
xari: nunc reddere causam volo, quamobrem, cùm brachium accedente vlcere in interiorem par

tem prorumpit, digiti curuari nequeant. in hoc casu sanè accidit, vt brachij ossa ab interiori regio E ne ossibus, quæ in prima palmæ parte sunt, superinsidant, ab exteriori subijciantur, quùm prima palmæ pars tendatur à chordis, quæ ab exteriori parte ad ipsam perueniunt, sursum q; ad humerum tendunt. quod, quùm euenit, necesse est digitos versus exteriorem regionem trahi, quo fit, vt extendantur. idcirco neque flecti ex toto possunt, cùm exteriores musculi, & chordæ flectentibus renitantur. sæpius enim diximus perfici actionem non posse, nisi oppositi musculi ijs pareant, qui agere nituntur. Hinc etiam fit, vt digiti minimè extendantur, cùm brachij ossa in exteriorem partem mouentur. interiores enim musculi, & chordæ vehementer intenduntur, atq; idcirco cùm cedere exterioribus nequeant, necesse est exteriorum actio intereat. Sed & ipsorum ossium positus, cùm brachium in interiorem partem elapsum primæ palmæ parti insidet, prohibere flexum potest: cùm in exteriorem promouetur, porrectionem.

30 *Vbicunque autem cruris os ad genu cute siue in interiorē, siue in exteriorem partem excedit, quibus recōditur, maturius intereunt, quàm alij, quamuis illis quoq; vitæ periculum instet: sed, si curationem adhibeas reponere minimum tentans, hac via tantùm spes salutis superest: hæc autem ossa eo magis periculosa sunt quàm cætera, quo superiora sunt & robustiora, & à robustioribus prolabuntur. Quòd si femoris os ad genu luxetur, vbi ponatur, maneat que, maiori vi, & citius adhuc homo absumitur, quàm superioribus casibus: si non reponatur, res longè periculosior est, quàm in superioribus: hæc vna tamen salutis spes superest.* F

Hoc etiam, & id quod proximè subdit, non parum comprobat, quæ paulo suprà indicauimus de ossibus, & ad talum, & ad manum cute excedentibus. neque enim talus in commissura cruris, quæ ad pedem est, nudatur, neque prima palmæ pars in commissura cubiti cum manu, sed in crure ossa cruris, & in brachio similiter ossa brachij. iure igitur excedere hæc, & luxari dixit, vt, quæ extra commissuram excedant. Nunc itaque crus interdum excidere inquit ad tali commissuram, ac modò ab exteriori parte, modò ab interiori: quanquàm subdit, nō crus, sed femur luxari, id q; non immeritò, nam in commissura genu modò crus modò femur excidit, ad pedem verò crus duntaxat, sicut ad manum brachium. Cętera, quæ in hac oratione sunt, ijs patent, qui in memoria teneant, quæ superius dicta sunt.

31 *Eadem ratio est articulorum, qui ad cubiti cōmissuram sunt, nempè cubiti & humeri. Quicunq; enim ex his cùm luxantur, cute excedunt, si restituantur, omnes mortiferi sunt: sin minus, res non omnino desperationem habet, sed ijs, qui liberantur membrum remanet deprauatum: magis autem mortiferi sunt, si recondatur, articuli superiores, sed* G *& ijdem, si non recondantur, alijs similiter sunt periculosiores. Si cui ergo superiores articuli luxati, cum vlcere cute excedant, vbi restituantur, celerrimè in exitium præcipitant: vbi non restituantur, cæteris periculosiores sunt: curatio autem, quæ mihi commodissima videtur, iam exposita est. At quibus digitorum pedis, vel manus, articuli luxati adiecto vlcere cute excesserunt, osse quidem non fracto, sed ab ipsa commissura recedente, si repositi maneant, neruorum distentionis periculum impendet, nisi rectè attendantur: expedit tamen, vbi prædixeris summa cura & diligētia opus esse, eos reponere. Facillimè autem & maximè promptè, magno q; cū artificio reponuntur, si adigatur paxillus, quemadmodum suprà diximus in ossibus fractis, luxatis q;: quo facto quiescere homo debet, cubare que, & modico cibo vti: satius que est leui aliquo medicamento, quod vomitum citet, ipsum purgare.*

Meritò hìc articulos dixit multitudinis numero, quemadmodum in genu: vbi verò de cōmissura, quę ad talum, & de ea, quę ad manum loquitur, non posuit articulos multitudinis numero. propositam verò nunc partem nō vno tantùm articulo contineri in tertio cōmentario in librum de fracturis ostendimus. eandem inquit rationem esse huius commissurę, & eius, quę ad genu, de qua prius tractauit: nam quemadmodum ibi modò tibiam, modò femur, excidere dictum est, ita nunc modò cubitus, modò humerus, in idē malum compellitur. Quæ sequuntur, oīa plana sunt. H

32 *Auxilium autem aduersus vlcera in medicamentis est, quæ cruentis vulneribus protinus inijciuntur: in illis scilicet, quæ perfusioni accommodantur, aut in buphthalmo herba, aut in ijs, quæ fractis caluariæ ossibus succurrunt: nihil autem induci debet ualdè frigidū. Ac primi quidem articuli minimè periculosi sunt: superiores magis periculosè læduntur. Eodem autem die restituendi sunt, vel certè posteriori, tertio aut quarto minimè, si quidem quarto die malum recrudescere maximè videmus: vbi ergo non protinus recondātur, his diebus supersedendum est, contineri enim solet, quod intra decem dies conditur. Quòd si reposito articulo neruorum distentio supernascatur, cito expelli debet, & subinde calido humore perfundi.*

Quę nam ex medicamentis, quę cruentis vulneribus protinus inijciūtur, idonea sint, quę perfundantur, anteà declarauimus. pręcipit autem, vt herbæ buphthalmi (quam πολυόφθαλμον appellat) non secus atque antè tussillaginis, quæ eandem vim habet, folia imponantur. huius quoque herbæ meminit Diocles in libro de oleribus. Totius autem curationis caput ait id esse debere, quod in libro de vulneribus capitis demonstrauit, in quo ostensum à nobis est curationem requiri	 sicciorem, quàm quæ in vulneribus circa articulos præsertim.

33 A *Conuenit item vniuersum corpus magis curuatum esse, quàm extentum: expectandum tamen est fore, vt repositi digitorum articuli abscedant, plerunque enim ita accidit, si quæuis inflammatio superueniat. Quare, nisi vereretur medicus, ne vulgo imperitus haberetur, nihil reponere prorsus deberet. Ossa igitur, quæ ad commissuras sunt, si cute excedant, vbi recondantur (sicut ostensum est) periculosa sunt.*

Extētum esse non idem significat, atq; extēdi, sicut neq; curuari, & curuatum esse. si quis.n. mēbrum extentum dicat, vnũ tãtùm exprimit eius habitum, rectum videlicet, qui neq; plus, neq; minus admittit: si curuatum omnes eius habitus, qui post extensionem sunt, notat vsq; ad vltimum flexum, qui quatenus maiores minoresq; sunt, inter se differunt. si quis extendi & curuari dicat, motum, qui accidit, vbi mutatur habitus mēbrorum, significabit, nempè, quùm extendi ait, eũ, qui euenit in mutatione, quæ fit à summo flexu ad summam extensionem: quùm curuari, eum, qui à summa extensione rursus ad summum flexum. Nunc ergo Hippocrates curuatũ, inquit, corpus esse magis conuenit, quàm extētum, verbo /extentum/ rectum habitum notans, quem solum vitandum cēset: sed, cùm ait curuatum, habitus medios inter hunc & extremum flexum significat, inter quos ille eligendus est, qui maximè accōmodatur, modò qui parum, modò qui longius ab

B extremo flexu abest. quo tempore, vterque accipiendus sit, licebit, & ex superioribus coniicere.

De Ossibus Praecidendis

34 *Quæcunque circa digitorum articulos ex toto abscinduntur, plerunq; detrimentum non afferunt, nisi, dum secantur, homo animi defectione lædatur.*

Nunc tractare incipit de ossibus præcidendis. apertè autem, sic omnia narrat, vt mea explanatione opus non sit. illud duntaxat me præfari abundè est, quòd ferè quæcunque ab ipso traduntur, intelliges, si id spectes, quod ostensum est in articulis cute excedentibus (iuniores medici ἐκβυρσώματα dicunt) dimetiendum, scilicet esse periculi magnitudinem pro magnitudine articulorum. quod sicut in illis euenit, sic & nunc in ossibus, quæ præcidũtur, euenire solet. adiiciemus tamen eorum, quæ obscura videbuntur, expositionem.

35 *His autem vlceribus, quæuis curatio idonea est. Sed & quæcunq; ossa, non ad articulos, verùm ad aliquàm aliam regionem præciduntur, similiter sine noxa sunt, & aliis promptius adhuc curationem recipiunt: similiter quæcunq; ossa fracta in digitis cute excedunt, non ad articulos, hæc quoq; innocenter reponuntur. Ex toto autem ossa, ad articu-*

C *los, in manu, in pede, & in crure non nullis ad talum, atque in brachio non nullis ad primam palmæ partem, plerunque citra noxam præciduntur, nisi protinus anima deficiat, vel quarto die continens febris superueniat. Caro tamen corrupta, & in vulneribus sanguinem fundentibus, & in iis, quæ valētius adstringūtur, tũ in ossium fracturis plus iusto compressis, in iis item, quæcunq; vinculis violenter comprehensa fuerint, compluribus decidit, quorum plerique liberãtur. Liberãtur & illi, quibus in femore pars aliqua carnis et ossis decidat, & quibus in humero: sed citius adhuc & facilius ad sanitatem perducũtur, quibus aliquid in brachio & crure decidat. Quibus verò fractis ossibus aliquid protinus alienatur, & nigrescit, his cito abrumpitur: & quibus casurum est, cito cadit, quùm ossa iam cesserint: at quibus osse inuiolato nigrities accidit, his celeriter caro emoritur, os verò tardè abscedit, & quà nigrities terminatur, & quà nudatum os est.*

Curationem quamuis φαύλην dicit: quo vocabulo iam sæpius ostēdimus Hippocratem nuncupare eam, quæ exquisitæ contraria est.

36 *Cæterùm partes, quæ citra finem nigritiei fuerint, vbi iam prorsus emoriantur, & dolorem non sentiant, iuxta articulos excidendæ sunt ea animaduersione, ne quid violetur: nam, vbi qui secatur, dolet, quùm non dum quà seca-*

D *tur, emortuum corpus fuerit, maximũ periculum est, ne sub dolore anima deficiat: eiusmodi autem animæ defectio plurimos repente iam sustulit. At femoris os hoc modo nudatum vidi octogesimo die abscedere: crus tamen huic homini ad genu vigesimo excisum est: mihi verò propius etiã videbatur, cùm non eodem tempore, sed antè prouidendum existimarem. Cruris verò ossa, quæcunq; nudata fuerunt, circa medium omnino ex huiusmodi nigritie sexagesimo die deciderunt: curatio enim a curatione distat, quãtum ad id pertinet, vt nudata ossa maturius vel serius decidant: pressus item à pressu distat, quatenus vnus altero validior est, aut imbecillior, ad efficiendum, vt nerui caro venæ citius aut tardius emoriantur: nam, quæ emoriuntur, quamuis non fuerint adstricta, non omnia ex altis ossium partibus decidunt, sed quædam ex summis. Quocirca tēpus, intra quod singula hæc soluuntur, certum definire non licet.*

Quùm dixerit necessarium esse, vbi nigrescat & corrumpatur caro, quę sita est circa ossa, vt ossibus tempore idem eueniat: atque ea de causa imperauerit, vt præciderentur: nunc præcipit, vt excidantur, ea cautione, ne integræ partes violenẽ, ne præ dolore anima admodum deficiente homo ægerrimè reficiatur. Ad articulum autem, si fieri potest, præcidi membrum voluit ad celeritatem spectans: namque, vbi medium præcidatur, multum temporis absumitur, quùm ossa secantur, sed iuxta articulum affecta membri pars intacto osse abscinditur.

37 *Accipiendæ prorsus eiusmodi sanationes sunt, magis enim terrent, dum accipiuntur, quàm dum adhibentur: at-* E
que hæc omnia lenem medicinam requirunt, ipsa enim per se ipsa soluuntur. Est autem victus expeditissimus ille, qui febri aduersatur.

Hippocrates consilium dirigit, non solum ad ægrotantes, sed etiam ad medicos, vt apud ægrotantes à culpa semper vacui sint, & laudem plerunque inueniant. quamobrem mala, quæ grauia videntur, monstrat, discernit'q; ab iis, quæ verè talia sunt. in iis enim, quæ verè grauia sunt, non tamen talia se ostendunt, monet, vt medicus se subducat: illis manum iniiciat; quæ grauia videntur, quemadmodum & hæc, quę nunc proponuntur. Vbi enim pars aliqua ex toto emortua sit, non amplius grauiter afficit, quæ vicina sunt. hanc si præcidas, cauens ne, dum manus curatio adhibetur, animæ defectio sequatur, malum aliud non afferes vllum.

38 *Ad hæc iusto habitu figurare corpus oportet. Iustus habitus est, vbi nihil suspensum est, nihil deorsum spectat, sed sursum magis, præcipuè donec ex toto resolutum fuerit, periculum enim est, ne interim sanguis erumpat. Quamobrem vulnera inclinari in inferiorem partem non debent, sed superiora haberi.*

Ostendimus iam sæpe /iustum/ apud Hippocratem vocari id, quod potentia æquale est: hoc F
autem illud est, quod vnicuique conuenit, quandoquidem & iustitiam huiusmodi quid esse manifestum est. Quod quidem ad musculos attinet, ille iustus habitus est, sub quo tam qui membrum flectunt, quàm qui extendunt, in neutram partem trahuntur: quod verò ad collocandum membrum in inferiorem, vel superiorem partem spectans, iustus habitus videri poterit, qui medius erit inter eum, qui sursum, & eum, qui deorsum spectat, hoc est qui ad rectam lineam prorsus extentus est. hic autem, vbi nullum periculum sit, ne sanguis erumpat, & facillimè ab ægrotante feratur, eligendus est. de quo etiam paulo supra tractauimus, vbi ossa cute excedentia persequuti sumus. At nunc in ossibus abscindendis, sicut dum manus adhibetur, vnum periculum est, ne præ dolore intolerabili anima deficiat: ita postquam adhibita est, vnum aliud circunstat, ne videlicet sanguis erumpat, id quod euenire solet, vbi putrescentes corporis partes resoluũtur. Constat autem habitum, sub quo membrum dependet, eruptioni sanguinis esse opportunissimum. Quantum ergo spectat ad sanguinis eruptionis periculum penitus tuto q; euitandum, præcisum membrum superius omnino habendum esset, sed quia status hic dolori est, idcirco moderatè in superiorem partẽ conuertitur. Manifestum item est, quùm in iisdem verbis augere vellet, quod proponitur, adiecisse vocabulum /pręcipue/ quod ποτὶ dixit, quasi ita scripserit, Vbi nihil suspẽ G
sum est, nihil deorsum spectat, sed sursum magis, potissimum, vbi putria ex toto resoluta fuerint, periculum est, ne interim sanguis erumpat.

39 *Namque, vbi tempus processerit, & vlcera iam pura sint, non amplius accommodatur huiusmodi status: sed ille, qui rectus est, & interdum ille, qui versus inferiorem partem inclinatur: tempore enim non nullis ossa abscedunt, & illæ fasciæ necessariæ sunt, quæ primæ iniiciuntur.*

Non secus, atque vbi sanguinis eruptionem cauebat, rectum membri statum, quamuis medius & iustus esset, eatenus in eum, qui sursum spectaret, conuertebat, quatenus membrum sine dolore excitabatur, nunc quoque præcipit, vt membrum moderatè in inferiorem partem inclinetur, vt sanies effluat. quandoquidem, vbi nullum periculum est, ne vel sanguis erumpat, vel propter consortium aliqua pars afficiatur, vel inflammatio superueniat, atq; vlcera iam pura tantummodò ad cicatricem perducenda sunt, danda in primis opera est, vt nec pus, nec sanies aliqua tenuis tunc subsidat, sed omnia exitum habeant. At si qua ibi pars sinuetur, hoc enim accidit sub sanie, quæ illas partes erodit, dum nos cauentes ne sanguis erumperet, membrum sublime habuimus, ad fascias veniendum erit, quæ primæ iniiciuntur, quibus sinus coerceatur. Vinciẽdi autem H
ratio in eo casu contraria est illis omnibus, quæ suprà dictæ sunt, in quibus fasciæ ab inferiori parte orsę in superiori terminantur: sed in propositis affectibus, vbi eò consilium tendit, vt pus excernatur, à superiori parte incipiũt, et deorsum versus intendẽtes paulo supra os ipsius sinus finiunt, vt quicquid in imo sinu residet, sub hac vinciẽdi ratione exprimat, & ore aperto protinus euadat.

40 *In his autem procedente tempore expectandæ sunt deiectiones cruentæ, cùm plerisque & ex nigritie, & ex sanguine ab vlceribus fuso, cruentæ deiectiones superueniant. Fiunt autem plerunque, vbi nigrities & sanguinis eruptiones solutæ sunt.*

Cruentam deiectionem Hippocrates δυσεντερίην vocauit: quo nomine vsus videtur, non vt exulcerationem intestinorum, queadmodum pleriq; medici, sed vt cruẽtas intestinorũ deiectiones significaret, sic, vt, vbi propter iocinoris imbecillitatẽ cruentum descendat, id quoque vitium δυσεντερίην appelletur, quod à medicis vsurpari ac dici nouimus. sæpius q; hoĩes ita affectos medentium inscitia periisse vos non latet: interdum enim, quùm propter deiectiones acres, principio quidem pinguedo, processu temporis quędam strigmenta, quę ab intestinis deraduntur, vnà

excernantur,

A excernantur, plerique medici neglecto iocinore, vlceri duntaxat inteſtinorum medentur, atque idcirco ęgrotantes pręcipitant. Eſt ergo morbus & iocinoris imbecillitas, & vlcus inteſtinorum: cruenta verò aluus communiter ſuperuenit non propriè cauſis propoſitis, quùm inteſtinorum venis præ ſanguinis copia adapertis, cruentum deijciatur, ſic, vt ſimilis affectus ſit, atq; vbi ora venarum nõ in ano, ſed in inteſtinorum anfractibus, aut ad initium recti inteſtini longè ab ano aperiuntur. Permultos autem videmus experiri hoc malum, quibus mẽbrum exciſum fuerit: qui've repentè vehementes exercitationes omiſerint, quibus antè aſſueuerant, quùm non nulli certarent, alij foderent, vel quid huiuſmodi laborioſum vitę genus ſequerentur. nam, niſi, quemadmodum exercitationi, ita aliquid dempſerint, cibi aut potionis abundãtiæ, qua vtebantur, dum exercerentur, non nullos celeriter inuadunt ea mala, quę à multitudine fiunt: alijs, qui minus aduerſa fortuna vtũtur, aluus cruenta deijcit, quam rem Hippocrates propoſuit, δυσεντερίας vocabulum vſurpans, quo (vt retuli) cruentam deiectionem ſignificat. Quoſdam ego iam vidi, quos ſanguinis per nares eruptio liberauit: alios, quos tentauit cholera: his autem omnibus æquali ferè temporis circuitu ſanguis effunditur. languentes enim repentè exhauſti, refrigerati'que, in poſterum victus ratione curioſa non vtuntur, ſed rurſus inordinatè viuunt, rurſus multitudinem colligunt

B priori æqualẽ & ęquali tp̃e. Horum ergo affectuum cõem cauſam in multitudinẽ referemus, quę adapertis venis, vel in naribus, vel in ano, aut inteſtinis eijcitur. colligitur aũt multitudo in illis, q̃ liberaliter, vt ſoliti erant, cibũ ſumunt, ſed ſanguinem, quem ex aſſumpto alimento cõtraxerunt, minimè abſumunt. Ad cõmunem horum affectuum rationem ſpectat, quod ab Hippocrate proponitur: quibus enim aliquod membrum abſciſſum fuerit, alimẽtum, quod antè transferri ad ipſum ſolebat, in venis coit, & ſanguinis multitudinem producit. Hos itaque omnes monere oportet, vt minus cibi capiant, quàm ante, is'que infirmior ſit: ſubinde aluum ducant, et quantum poſſunt, exerceant: multam frictionem adhibeant: à cibo non lauentur, ſed antè ſæpius: rectè autem conſulent, ſi digerente aqua vtantur, vbi eius copia fuerit. Hæc præter propoſitam rem adieci, quùm tamen ab re non ſint. Cur autem non nullis, quibus copioſe ſanguis effunditur, aliquo interpoſito tempore cruẽta deiectio ſuperueniat, adijcere ſermoni oportet. Fit ergo in his, vt ob vehementem ſanguinis profuſionem corpus refrigeretur, atque idcirco minus quàm antè per cutem exhauriatur, quod verò non exinanitur in corpore ſubſiſtẽs ſanguinis multitudinem auget: quæ (vt ſupra oſtenſum eſt) efficit, vt, vel cholera ſuperueniat, vel ſanguis per nares erumpat, vel αἱματώδης δυσεντερία ſequatur (ita enim appello clarioris doctrinæ gratia) hoc eſt, cruen-

C tum deijciatur. Proficiſcitur autem huiuſmodi deiectio ex multitudine ſanguinis, quem natura tentat magis ob virium robur, quàm ob infirmitatem, expellere: quæ res contrario modo ſe habet, quàm in iocinoris affectibus, in quibus ſanguis per inteſtina ob viſceris imbecillitatem deſcendit. Quòd ſi per ora venarum, quæ ad anum, inteſtina, aut nares pertinent, natura, quod ſuperat exinaniret, benè ageretur cum eo, cui hac via multitudo detraheretur: vbi multitudo non recipitur his locis, ſed ad thoracem vel pulmonẽ confluit, malum iam graue eſt: alterutrum enim, vel pulmonis inflammationem, & lateris dolorem, vel ſanguinis ſputum, ſuperuenire neceſſe eſt.

41 *Magno autem impetu concitantur, ſed nec diuturnæ ſunt, nec mortiferæ: nam neque homo valdè propter cibi faſtidium abſtinet, neque alioquin exhauriendus eſt.*

Adiungit hæc Hippocrates, non vt hiſtoriam conſcribat eorum, quæ ſic affectis euenerunt, quemadmodum Thucidides, vbi peſtilentiam illam recenſet, ſed vt cruentas has deiectiones diſtinguat à torminibus, quæ alijs de cauſis accidunt. Quare hęc, quamuis ad propoſitũ opus propriè non pertineant, exponere tamen alienum non fuerit, quùm medici complures morbos, ſub

D quibus ſanguis deijcitur, diſcernere: non poſſint: non nulli enim exiſtimãt vbiq; cruentam deiectionem ex inteſtinorum vlcere prouenire, quos magnopere animus fallit. Sanguis itaq;, quùm ab ore venarum, quæ in ano ſunt, funditur, neque laborantes ipſos latet: ſed vbi cruenta deiectio à ſuperiori parte ad anum feratur, quædam protinus à principio deſcendit, quædam præcedente aliquo tali. Quòd ſi repente cruor multus deijciatur, ſcire conuenit, adapertum eſſe os venæ natura id, quod pondere moleſtum eſt, depellente, cuius generis eſt, quam nunc Hippocrates proponit, cruenta deiectio, quæ magno impetu concitatur, & cito quieſcit, preterquàm quòd homo ob cibi faſtidium non admodum abſtinet, ſicut quando ob iocinoris imbecillitatem aluus cruenta eſt. quanquam raro initio, quùm iecur afficitur, huiuſmodi aluus ſe oſtendit: plerunque enim à principio tenuis ſanies cruenta deijcitur aquæ ſimilis, in qua lota caro ſit: interdum tamen incipit iocinoris affectus cum ſubita ſanguinis deiectione, vbi videlicet viſceris imbecillitati ſanguinis multitudo acceſſerit: poſt principium verò vtrouis modo res acceſſerit, & æger maximè cibũ faſtidit, & ſanguis modò purus & non multus, modò flauę bili immixtus ſimul, cum deraſa inteſtinorum pinguedine deijcitur, poſteà quaſi fęx ſanguinis deſcẽdit, vbi iecur iam peſſimè habet. Sub huiuſmodi ergo deiectionibus, præſertim vbi aliquid bilis admixtum fuerit, quædam ipſius

intestini partes excernuntur, quæ, quùm deradantur, ξύσματα vocant. nam, quæ per intestina descendunt, eo quòd acria sint, summam ipsorum partem eradunt. in quo casu quanta maximè potest, abstinentia imperanda est: sed ijs, qui superantem sanguinem deijciunt, conuenienti modo cibus dari debet, quùm iecur valeat, & possit ipsum conficere. E

Qua ratione Femur in Coxae cavum reponatur

42 *Vbi femur à coxa elabatur, si in interiorem partem venerit, hac via restituendum est.*

Reprehendunt Hippocratem, quòd ponere tentet femur à coxa prolapsum, quùm iterum protinus elabatur, primò quidem Ctesias Gnidius eius cognatus, nam ipse quoque ex familia fuit Asclepiadarum: post Ctesiam verò alij nõ nulli. Sed, quùm hæc omnia duplici via iudicentur, altera, cùm ipsis oculis comprehenditur, quod requiritur: altera, cùm non expectato longo vsu aliquid demonstramus, iudicio ex ipsius natura sumpto: nos quoque vtráque via iudicabimus. F Natura igitur rei sic habet. In hac ipsa commissura ligamentum rotundum validissimum inclusum est, quo summum femoris caput altissimis atque intimis caui partibus innectitur, ita, vt quis, licet ligamẽtum ipsum nõ viderit, possit ex hac narratione intelligere id breue esse. nam, cùm femur semper conuertatur, quod Poeta retulit, cùm ait, in coxa conuertitur: nec vnquam caui oris excedat: necesse est ligamentum breuissimum esse. Hoc ipsum igitur, dum naturaliter habet, excidere femur non patitur. Potest autem non abrumpi solum, sed & ob humoris copiam in cauo collectam præter naturam adeò extẽdi, vt sinat femur sua sede moueri: quod vbi accidat, quamuis statim positum fuerit, non poterit suo loco manere: nam, quùm cauum deuexum sit, onus verò totius cruris, quod appenditur graue, leui momento rursus suo loco excedet, si quis in ingressu tentet paulo celerius moueri, vel aliquid transgredi, quod ob pedes sit, ita, vt si quis æquali solo paulum moueatur, hoc modo fortasse tueri naturalem positum assiduè poterit. sed videtur id fieri minimè posse, nam si non ad alium vsum, certè quùm lauatur, cogetur homo pedẽ magis attollere, vt ingredi in labrum possit. Hoc igitur pacto rei natura monemur, vbi ligamentum abrumpatur, femur repositum in sua sede contineri non posse. Sed & illud verè adijceretur, quod commissura genu ab exteriori parte neruosis quibusdam ligamentis continetur: femur verò hoc vno, neque vllum aliud habet tale, quo cõmissura ab exteriori parte illigetur, sed nec musculos etiam, qui non parum quoque conferunt ad continendos articulos, ne procidant, præsertim vbi boni habitus fuerint ac validi. G Quamobrem athletis, quamuis in palæstra vehementiores ictus patiantur, cadant, distendantur, contorqueantur'q; ad articulos, nihilo minus membra non luxantur, eo quòd validis & grãdioribus musculis vndique circundentur. Scripsit etiam Hippocrates ‖ inter initia huius libri, bobus potissimũ coxæ articulũ luxari, vbi senes sunt, & graciles. Femur igitur abrupto ligamẽto, quo continebatur, etiam, si in suam sedem collocetur, manere non potest, ijs præsertim, qui graciliores fuerint. Spectemus deinceps, si ligamẽtum humoris copia relaxatum excidere femur sinat, id'que reponatur, quid futurum esse credibile sit. mihi quidem, & in hoc casu res manifestissima videtur. namque, vbi idem humor maneat, similiter erumpet: sed, si inarescat, ad naturalem firmitatem reducetur. femur verò ob humorem excidere, & ipse Hippocrates docet, qui in sententijs illis, quæ Aphorismi inscribuntur, sic inquit, ‖ Quoscunque coxæ dolor exercet, his si coxæ articulus excidat, & rursus recondatur, mucci superueniunt. muccis autem in commissura collectis, hoc est, glutinoso humore, madefit ligamentum ac relaxatur. Nihil autem interest, seu ligamentum, seu neruus illigans vocetur: quæcunque enim ligamenta neruorum exemplo rotunda sunt, ab ijs, qui in incidendis corporibus versantur, vocari solent nerui illigantes. H Sed & nos quoque femur hac de causa luxatum bis iam restituimus, neque amplius posteà procidit. diu autem oportet siccantibus medicamentis commissuram circundare, dum neruus illigans abunde siccetur, ne amplius ita extendatur, vt femur oris caui possit excidere, sed intus in naturali situ ipsum contineat. Manere autem interdum femur, vbi repositum fuerit, idoneus testis est Heraclides Tarentinus, homo, qui nec, vt sectam comprobet, mentitur, sicut soliti sunt rationalium plerique, nec medicinæ vsus est expers, sed optimè, vt quiuis alius in medendo exercitatus. Audiamus ergo, quæ ab ipso traduntur in quarto libro de ratione curandi ea, quæ sunt extrinsecus. sic autem ad verbum habent: Errãt, qui censent femur repositũ non manere, quòd abruptus sit neruus, qui ad coxã ipsum alligabat, cùm in vniuersum rem negent. neq; enim Hippocrates, Diocles, Philotimus, Euenor, Nileus, Molpis, Nimphodorus, & alij non nulli de restituendi ratione tractassent. Sed & nos quoque id consequuti sumus, vt duos pueros sanaremus, quibus sæpius, et magis quàm ijs, qui ætate iam robusta sunt, excidere articulus solet. Rem igitur ratione iudicare non oportet: sed, quùm interdum

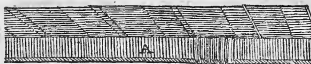
Se.1.t.27.256.f.

6.Aph.59. Ex. ord.53.f

maneat,

« A maneat, existimare non semper neruum abrumpi, sed relaxari, & iterum contrahi: quoniam expe- « dit hoc requirere, quanquàm non omnino commune est/. Adiecit hoc Tarentinus in fine orationis, vt quam profitebatur Empiricorum sectam tueretur, quorum ea sententia est, vt in iis, quæ ita manifestè apparent, vt inde proferre vtilitatem ad artem iam possimus, inutile sit causam quęrere. Sed & post Heraclidem multi alij ex iunioribus restitutum à se femur perpetuò seruatum esse in sua sede testantur.

43 *Hæc quidem restituendi ratio bona, iusta, & secundum naturam est, per quam subito ferè ad finem peruenitur; si quis ostentationi studeat. Homo per pedes ab eo ligno grandiori, quod transuersum ab vno pariete domus ad alterum peruenit, vinculo suspendatur, firmo, molli, lato que: pedes autem habeat quatuor digitos, aut minùs etiam inter se distantes: vinciatur item super genua loro lato ac molli, quod ad propositum lignum adducatur.*

A Lignum grandius.
B Homo à ligno, vinculo suspensus.
C Homo rectus assistens corpori suspenso se appendens.

Qui cum ostentatione aliquid efficiũt, ab atticis κομψεύεσθαι, dicuntur, quemadmodũ nunc ab Hippocrate, qui ostentationem exprimere volens vsus est verbo κομψευόμενος. nam & anteà, ‖vbi hominem super scalam resupinauit, ad id præsidium eos venire dixit, qui vulgo videri volunt magnũ aliquid moliri. id tamen scripsit, quia viderat multos sui sæculi medicos, qui eo minùs rectè vterētur. ita etiam nunc ostendere voluit, qua via crure per scalam optimè extento femur reponatur, qua vti fortasse non erit ab re, vbi non sit scamnum, de quo posteà tractabit. Præcipit igitur, vt scala, super qua homo loris alligatus fuerit, suspendatur à ligno grandiori, quod transuersum ab vno pariete domus ad alterum pertinet, μεσόδμην vocat. id videre licet in magnis diuersoriis, vbi iumenta habentur, & ruri similiter in ædibus rusticorũ. Vult ergo pedes ad tignum sursum spectare, caput verò deorsum versus non multum recedere à terra, ita, vt ille, qui articulum reponit, stans ad reponēdum, suis vti manibus possit, quomodo in sequentibus docebit. Sect.3.t.27. 271.a

44 *Sed affectum crus duobus digitis magis quàm alterum extendatur, caput verò recedat duos cubitos à terra, vel paulo plùs, aut minùs: brachia deligata sint ad latera molli aliqua re: quæ omnia parãda sunt homine resupinato, vt quàm minimo tẽpore suspensus maneat.*

Partibus, quas commemorauit, quomodo iniicienda vincula sint, apertè exposuit. Illa igitur, quibus affectum crus appenditur, robustiora esse voluit & mollia, id que nõ iniuria, cùm tota intentio ad ipsius curationem adhibeatur, ea ratione, quæ communiter requiritur in luxatis omni-
D bus reponendis. Igitur femoris caput, quùm cauo excidens in interiorem partem eruperit, à musculis, qui ibi sunt, attractum primò in inferiorem partem attrahēdum est, vnà scilicet cum femore: deinde in exteriorem impellendum: cum que è regione sui caui collocatum fuerit, tunc vel solis musculis committendum est, vel simul etiam adurgendum. Sępiùs autem diximus, musculos naturalem vim habere, qua ad sua principia contrahuntur. Attrahũt igitur simul & femur, quod attractum suo capite in cauum coxæ coniicietur.

45 *Homine iam suspenso peritus aliquis, & non imbecillus traiicere manum debet inter femora eius, qui curatur, collocare que brachium inter caput femoris luxati, & eam regionem, quæ inter anum & naturale media est: tum traiectam manum altera prehendere, & rectus assistens repentè corpori suspenso appendi, ita, vt sublimis maximè æqualiter suspendatur. In hac reponendi ratione omnia secundum naturam sunt: nam corpus ipsum suspensum suo pondere deorsum versus extenditur: is, qui appenditur in inferiorem partem extendit, & femoris caput excitari cogit è regione sui caui, simul que osse brachij ipsum vrget, trudit que, sic, vt in pristinam sedem reuertatur. Necesse autem est aptissimè vincula iniicere, ea animaduersione, vt is, qui appenditur, validissimus sit.*

Solet Hippocrates eam regionem, quæ est inter inguen vtriusq; cruris nuncupare πλιχάδα, cuius

cuius mediũ περίναιον vocat, quæ ab initio naturalis ad anum pertinet, quà ceruix vesicæ sita est. E
Inter hanc itaque regionem, quam πληχάδα nominat, in medio eius in longitudinem, & caput femoris, iubet, vt, qui trahit femoris caput, manum demittat, cum qua alteram cõiungat, sicut ipse apertè declarauit, atq; ita suspendatur. quo fiet, vt femoris caput, nõ solùm trahatur, sed in exteriorem commissuræ partem impellatur, vt è regione caui, quod in coxa est, collocetur.

46 *At (quemadmodum suprà narrauimus) homines plurimum natura inter se differunt, quantum ad articulos attinet facilè vel vix restituendos. Quamobrem plurimum differãt, diximus, quà de humeri capite: nam femur quibusdam absque vlla præparatione reuertitur, siquidem leui adhibita intentione, & exiguo motu, manibus in suam sedem compellitur.*

Antè κιγκλισμὸν masculino genere dixit, nunc fœminino κίγκλισιν, quod vocabulum διακίνησιν, id est exiguum motum significat: quoniam verbũ διακινῆσαι mutuatur ad id significandum, quod leuiter dimouet̃, cuius meminit, cùm tradidit qua ratione luxata maxilla reponeret̃.

47 *Compluribus etiam, quùm crus ad commissuram hanc flecterent, circumactus iam articulus reuersus est: sed plerunque non paret cuiuis præparationi: quamobrem, quæ ad singula efficacissima sunt, in vnaquaque arte scire conuenit, & ea vbique adhibere, quæ accommodata videbuntur. Suprà extendendi modos diximus, vt quilibet eo vtatur, cuius copia sit: oportet enim præstanter ab vna parte crus extendere, ab altera corpus: nam, si benè extendamus, femoris caput è regione sui caui excitabitur, quod, vbi sic excitatum fuerit, non facilè prohiberi poterit, quo minùs in suam sedem reuertatur, ita, vt iam quouis modo impellere ac dirigere abundè sit. Sed minùs extendunt, quàm par sit, idcirco maiori negocio reponunt.* F

Vbi crus ad inguen curuatur, femur vniuersum suspenditur: in qua actione prolapsum femoris caput dimouetur, circumactum'que restitui non nunquam solet. Quid sit circumagere, quod accidit, vbi prolapsus articulus, vel qui in latum scapularum os inseritur, vel qui in coxam restituitur, ipse in superioribus declarauit, vbi docuit non posse articulum in his cõmissuris suo loco paululum excedere, vt ad cubitum, ad manum, ad genu, ad talos. nam, cùm & femoris caput rotundum sit, & oræ caui in quo recipitur in orbem, nullo pacto fieri potest, vt caput partim in cauo sit, partim extrà, vel oræ caui hæreat, quoniam vbi primùm voluetur, vel intrò reuertetur, vel excidet. Igitur quia paruo momento in vtramuis partem caput compellitur, hoc quod fit circumagendo fieri asserit. G

48 *Non solùm autem pedibus iniicienda vincula sunt, sed etiam supra genu, ne hoc magis quàm coxæ articulus vinculo intendatur: sic itaque extendere à pedibus conuenit. Verùm, vbi altera parte vis adhibetur, non solùm circa pectus & alam iniecto laqueo in contrariam partem attrahere debemus, sed lorum longum, duplex, validum, molle, inter anum & naturale demittere, à posteriori parte ad spinam, à priori iuxta iugulum adducere, & re ligare, atque ita in diuersa contendere, aliis ab vna parte, aliis ab altera ducentibus. Animaduertendum autem, ne lorum, quod inter anum & naturale demittitur, super femoris caput extendatur, sed inter femoris caput, & eam regionem, quæ inter anum & naturale media est. Dum intentio adhibetur, femoris caput in exteriorem partem propellendum, pugno ipsi inhærente: vbi, qui extendit, suspenditur, vna manu traiecta, & alteri iuncta, simul & extendere debet, & in exteriorem partem vrgere: sed alius ad genu femur in interiorem partem leuiter dirigat.*

Vbi homo per pedes appendatur, capite deorsum spectante, omnes articuli extenduntur. At propositum est eum solùm extendere, qui ad inguen est. Iure igitur super genu vinculum iniicit, quod femur sursum extendat. nam, si permittamus attrahi crus solùm à vinculis, quæ infra genu sunt, fiet vt genu, non minùs, imò magis quàm coxæ articulus extendatur, quùm propiùs sit vinculis sub se extendentibus. H

49 *Suprà etiam diximus expeditissimum esse iis, qui in frequenti ciuitate medentur, lignum habere quadratum, sex cubitorum, aut paulo longius, latum cubitos duos: cuius crassitudo si dodrantem impleat, abundè est.*

Sect.2. t.49.7ª. 238.b

In opere de ‖fracturis huius machinamenti meminit, ita, vt huic quoque testimonio innitantur, qui aiunt compositum fuisse principio ab Hippocrate librum vnum, inscriptum'que /de officina medici/, deinde in duos diuisum ob magnitudinem, eius'que priorem partem inscriptam /de fracturis/, alteram verò /de articulis/. Quale autem strui velit machinamẽtum hoc, manifestum est iis, qui id viderint, quod scamnum Hippocratis nuncupatur, sic enim ex multo iam tempore à medicis appellari consueuit. Plærique autem formulas paruas habent, ad eius exemplum fabricatas. Sæpissimè verò adhibetur, articulis'que restituendis per se abundè est. si quis autem velit aliis quoque vti, est πολύσπαστον, ita appellatum, quòd multis orbiculorum circuitibus, facilitatem præstet, quod iterum facientibus maximè idoneum est. refertur autem ad Archimedem auctorem. In vrbibus verò nõ alienum est Fabri vel Andreæ organum, vbi erecto

opus

A opus est: vbi plano, scamnum hoc Hippocratis præcipuè aptatur, quod à non nullis ex recentioribus medicis variè iam struitur, sicut machinatio spathæ, quæ in summo capitulum habet rotundum ac leniter cauum. Deinceps igitur ad organi structuram, quæ ab ipso traditur, animum aduertite, ea, quæ Hippocrates scribit, iis, quæ in scamno inspexistis accōmodantes: hæc enim, sicut anteà quoq; dictum est, sola monstratione aperiuntur. Equidem iis, qui apud me librum legunt, rem facilè demōstro, organo iuxtà collocato, sæpè ipso magno, sæpè paruo aliquo, ad magni exēplum fabricato, cuiusmodi ad hunc tantùm vsum paramus, vt ostendere legentibus possimus, quùm per tales formulas nequeant articuli in suam sedem vrgeri. nunc autem monstrari hæc minimè possunt: sed exponere licet, si quid ex verbis Hippocratis obscurum sit: quod & in superioribus feci, & nunc etiam faciam.

50 *Excauetur præterea hinc atque hinc in longitudinem, ne machinamentum iusto sublimius sit.*

Hinc atq; hinc/ dixit ἔνθεν καὶ ἔνθεν, quod accipit pro à dextra parte, & sinistra. id vel eo patet, quod adiicit /in longitudinem/ quod idem significat, atq; longum. nam, si excauari voluisset suprà à capite, vel infrà à pedibus, transuersum potiùs dixisset, non in longitudinem. Mens autē B totius orationis huiusmodi est, quam non ab re est perspicuitatis causa nō longè à verbis recedentem exponere. Excauetur præterea hinc atq; hinc in longitudinem ligni: id q; cauum eam altitudinem habeat, quæ ad impellendum accommodatur, ne machinatio iusto sublimior sit. Verbum /iusto/ ipse scribit τοῦ καιροῦ, græci enim ita dicunt, & interdum etiam τοῦ προσήκοντος, quod /debito/ significat. Ergo altitudo caui tanta esse debet, vt vectis, qui ad impellendum aptatur, illis inhærere, atque obiici possit.

51 *Postes item ab vtraque parte adiiciantur, breues, robusti, qui axes contineant.*

Nominat axes ὀνίσκους: postes verò, quæ sunt ligna, quibus axis sustinetur, φλιάς. hæc magno ligno adiici voluit, ab vtraq; parte, à superiori scilicet & inferiori. Religantur autem ad axes extrema laqueorum, qui quo tempore conuenit in diuersa diducere, laboranti iniiciuntur.

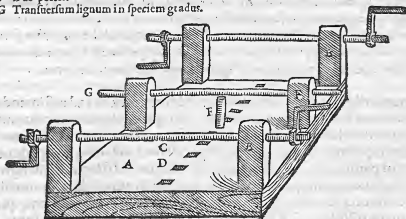
52 *Satis autem est in dimidio ligno, nihil etiā prohibet in toto, paruas quasi fossas quinque aut sex excauare, quæ palmum inter se distent, & trium digitorum latitudinem atque altitudinem æquent.*

Fossas dixit καπέτους, quod verbum non pauci ex veteribus græcis in eandem significationē C acceperunt. id mutuatur nunc Hippocrates translatione vsus, ad ea caua significāda, quę in scamno ea de causa fiunt, vt illis obiici vectes possint: quæ caua præcipit, vt in altera ligni parte magis, hoc est in inferiori, exculpant. nihil ēt (inqt) prohibet, quin in superiori quoq; parte sint. quanq̄ non necesse est, hoc siquidē machinamentū, quod nunc exponimus, non solùm ad coxæ articulū pertinet, sed & ad vertebras quocūq; modo luxatas, & ad humeri caput reponendū. Cōplura aūt sint caua hæc oportet, quādoquidē, qui curant, ætate, magnitudine, & vniuerso corporis habitu, inter se differunt. q̄ magna esse debeant, & quantum inter se distare, ipse euidenter exposuit.

53 *Medium insuper lignum altè in quadratam figuram trium digitorum excauetur, in quod cauum, vbi opus esse videatur, defigatur lignum, quod cauo conueniat, & superiùs teres sit. Figatur autem, quùm ad rem pertinere uidebitur, medium inter femoris caput & eam regionem, quæ inter anum & naturale media est: quod lignum extans corpus sequi non permittit, quùm à pedibus trahitur: interdum enim hoc sufficit, absque intentione, quæ, vt membrum in diuersa diducatur, à superiori quoque parte adhibetur. Interdum autē, vbi crus ab vtraque parte extendatur, lignum hoc versus hanc uel illam partē laxū demittitur, vt femoris caput in exteriorem partē impellat: hac enim de causa & caua exculpta sunt, vt cuneus, vel vectis ligneus, in quod expeditiùs sit demissus, aut iuxta articulorū capita, aut ipsis prorsus inhærēs, eodē momento impellat, quo intētio adhibetur, seu in exteriorē partē, seu in interiorem impellere opus sit.*

A Lignum sex cubitos longum, latum duos, crassitudinis nouem digitorum.
B Quatuor ligna, pedem longa, extremis partibus rotunda.
C Axes habentes in medio clauos, & in extantibus capitibus manubriola ductaria.
D D Fossæ, quarum altitudo tres digitos æquat.
E Priapiscus superiùs teres, demissus in medium lignū altè in quadratam figuram excauatum.
F Duo postes.
G Transuersum lignum in speciem gradus.

Scānum Hippocratis.

Excidi

Excidi voluit in scamno quoddam cauum, quo recipi id lignum possit; quod erectũ collocan- E
dum est, inter prolapsi femoris caput, & eam regionem, quæ est inter anum & naturale. Cur autẽ
lignum hoc, dum extendimus, adhibendũ sit, sicut cætera omnia, quæ deinceps subdit, ipse aper-
tè indicauit: ob eos tamen, qui hebetioris sunt ingenij, verba hæc aperire aliquantulum non gra-
uabor. Hoc igitur lignum, quod erectum collocatur inter caput femoris prolapsi, & eam regio-
nem, quæ media est inter anum, & naturale, renixus causa obiicitur, quùm ab inferiori parte crus
extenditur. sæpiùs enim ostendimus, vbi membrum extenditur, nisi à contraria parte tendatur, se
quente ægro intẽtionem resolui. Tenditur autem & per laqueos superioribus partibus iniectos,
sed firmitatis causa lignum hoc adhibet, quo non nunquam minùs firmiter hærente ad impel-
lendum vtitur.

54 *Ac seu teres vectis esse debeat, seu latus, alius enim alij articulo conuenit, huiusmodi impulsus, si intentio quoque accedat, ad omnes crurum articulos reponẽdos efficacissimus est: proposito autem articulo vectis teres accõmodatur. Quòd si per hoc machinamentum vis adhibeatur, fieri non posse existimo, vt aliquis sit articulus, qui non reponatur. Reperiet quis & alios reponendi huius articuli modos.*

Ipse deinceps ostendet tereti vecte tunc vtendum esse, quùm femur in interiorem partem im- F
pellitur, quod nunc instituit, quùm femoris caput in interiorem partem prolapsum reponat: nã,
si in exteriorem luxatum sit, latum vectem admoueri iubet. Nunc quidem præcipit, vt medium
inter caput femoris prolapsi, & eam regionem, quæ est inter anum & naturale, inseramus, cone-
mur'que sublimiùs paulo, quàm femoris caput demittere: sed, quùm in exteriorem regionem ar-
ticulus veniet, vbi satis spacij est, latus vectis firmiùs obiicietur, quod ipse paulo infrà ostendet,
vbi aget de ipso separatim.

55 *Nam, si magnum hoc lignum medium duos postes habeat pedales, eius altitudinis, quæ idonea videatur, ab vtroq; latere vnum: tum super hos duos postes transuersum lignum in speciem gradus statuatur: deinde integrum crus inter postes traiiciatur: quod læsum est, super gradum commodè collocatur, super que aptatur, quà articulus excessit. Gradũ verò iusto sublimiorem stabilire oportet: & multiplicem vestem, prout conuenire videbitur, corpori subiicere.*

Postes nominari ab Hippocrate, non ea ligna tantùm, quibus axis sustinetur, apertè ex hac ora
tione colligitur. in media enim regione longitudinis totius scamni situm est lignũ transuersum,
quasi gradus, quod à dextra parte ad sinistram pertinet, super quod crus, quod luxatum est, exten G
ditur, non simpliciter, sed cum altero ligno alligato, quod in longitudinem à superiori parte cru-
ris ad inferiorem porrigitur, ita, vt super gradum crus cum eo ligno cogatur. Constat autem inte
grum hominis crus super gradum habendum esse inter φλιάς, sic enim vocauit postes, ligna in-
telligens, quæ gradum sustinent, quorum vtrinq; vnum struit in ipso scamno. Hippocratẽ verò
vsum translatione à portarum postibus ita nominare ligna, quæ in scamno sunt, perspicuum est.

56 *Post hæc lignum, quod conuenientem latitudinẽ habeat, & longitudine vsque ad talum perueniat, cruri subiiciendum, sic, vt vltra caput femoris, quantum potest, feratur: cruri que alligandum, quot locis opus esse videbitur.*

Lignum alligandum esse ad totum crus, suprà etiam ostendimus, sed nunc superiorẽ ligni ex-
tremitatem, superiorem capite femoris collocandam existimat, adiiciens orationi /quantum po-
test/ siquidem, quod nunc fieri iubet, difficillimum est, nisi ea pars longi huius ligni, quę inguini
hęret, humilior struatur: quę spectat in exteriorem partem, sublimior: nam, si ęquale sit, parem q;
altitudinem habeat, difficile admodum fuerit ipsius summitatem simul in inguine stabilire, & su
periorem femoris capite demittere. H

57 *Quo facto, dum crus intenditur, vel per lignum, quale pistillum est, vel per aliud ex iis, quæ idonea ad extendendũ sunt, simul oportet crus cum alligato ligno super gradum deorsum compellere, & ad coxam ab aliquo hominem contineri: hac enim via femoris caput intentionis vi e regione sui caui superiùs collocabitur, & simul ob impulsum in suam sedem trudetur. Quæ cogendi rationes validæ sunt: & si rectè admoueantur, vitium superant: sed (quemadmodum antè dictum est) articulus hic, imbecilliori vi, & plærunque quauis præparatione in suum locum reuertitur.*

Femore super gradum extento prolapsus articulus humilior redditur: quæ res ad restituendũ
aptissima est, nam sic ora caui humilior femoris capite cõtinetur. Sed, quùm elapsus articulus, nisi
caui ora superior sit, reponi nequeat, vbi sublimior fuerit, optimum erit humiliorem collocare,
atq; ita extendere. Cęterum laquei, quibus crus extenditur, religandi sunt, vel ad lignũ, quale pi-
stillũ est, cuius ima pars firmiter in pauimento oppositæ moræ obiiciatur: vel si huiusmodi ligno
vti ad intendendum nolis, lori capita ad axem, qui in scamno à pedibus est, vinciẽda. id enim sibi
voluit, quùm ait /vel per aliud ex iis, quæ idonea ad extendendum sunt/, /ex iis/ intelligens, quæ
proposita sunt diuersa à ligno, quale pistillum est. Quæ subiicit in hac oratione manifesta sunt.

At vbi

58 A *At vbi in exteriorem partem femoris caput exciderit, ab vtraque parte, quomodo antè diximus, extẽdendum est: sed impellendum per latum vectem, simul que dum intentio adhibetur, ab exteriori parte in interiorem vrgendum, ue cte ad clunem ac paulo suprà accommodato, & ,ne corpus cedat, aliquo integræ partis clunem repellente, uel manibus, vel alio huiusmodi vecte superimposito, qui cauo illi, quod magis in rem erit, obiiciatur: femoris item luxati, quod ad genu est, ab interiori parte leuiter in exteriorem cogendum. Suspendere tamen, vbi articulus in hanc partem erupat, alienum est, quandoquidem cubitus illius, qui appenditur, articulum à suo cauo reduceret: impulsus autem per subiectum lignum videbitur alicui ad hoc genus luxati pertinere: in quo casu ab exteriori parte accomodandum est. Quid plura? si commodè rectè que extendamus, rectè item impellamus, quis articulus ita luxatus non reuertetur?*

Si crus valenter extendatur, non necesse erit per lignum impellere: manibus enim prehendentes femoris caput totum iuxta clunem cogere ab exteriori parte in interiorem poterimus, donec è regione sui caui collocetur. Patet autẽ teretem vectem ad huiusmodi impulsum inutilem esse, quum & latus etiam non sufficiat, nisi, quà clunem attingit, talis struatur, quale strui voluit capitulum rotundum ac leniter cauum super eam spatham, quæ ad reponendum humeri caput aptatur, ἄμβη dicitur. Ipse autem ad verbum scripsit /vrgendum vecte ad clunem ac paulo suprà ac-
B commodato/. resimum autem hunc esse necesse est, quà clunem complectitur, nõ ex toto rectũ. Quæ sequuntur in hac oratione omnia clara sunt.

59 *At si in posteriorem partem femur exciderit, extendere oportet, & in diuersa diducere, eo modo, quo diximus: imponere que super lignũ, vestem multiplicem, vt molle admodum sit, & homine prono extendere. Eodem autẽ momento, quo extenditur, per asserem cogendum, non secus atque, vbi spina gibba est, ita, vt asser è regione clunis, seu suprà seu infra coxã magis collocetur. Cauum in pariete è regione asseris non sit, sed magis deorsum spectet ad pedes. Hæc reponendi ratio articulo in posteriorem partem luxato maximè secundum naturam est, ac simul etiam valentissima. Satis fortasse fuerit aliquem pro assere insidere, vel manibus vrgere, vel pedibus repẽte consistere attolli que, quo tempore intentio adhibetur. Nulla autem alia restituendi ratio femori ita luxato secundum naturam est.*

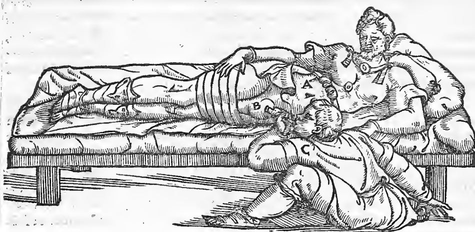
Hæc etiam, quæ de femore sic luxato tradit, iis, qui eorum, quæ proposita sunt, meminerint, in aperto omnia sunt. edicit enim, ne hos vt priores resupinemus, sed in ventrem conuertamus, hic siquidem est habitus pronus. Valenti ergo intentione adhibita à posteriori parte in priorem cõpellere articulum oportet. nam, cùm homo ita iacet, vt præcepit, posterior pars sublimior collocatur, prior subiicitur. quocirca necesse est, vt qui restituit, femoris caput deorsum compellat, quod
C commodissimè præstat impulsus, qui per asserem adhibetur. idem efficeret, qui quà prominet femoris caput insidens, magna vi cogeret: sed, nisi clunis eminẽtia luxato capiti hæreat, nihil hominem iuuabit. Hæc igitur curatio virum summæ diligentiæ ac prudentiæ postulat.

60 *Si in priorem partem venerit, idem conuenit extendendi modus: sed aliquis manu admodum strenua, & maximè peritus, sublimiori vnius palmæ parte inguen adurgeat, eandem que manum altera comprehendat, simul que quod excessit, in inferiorem partem trudat, & versus priorem genu subigat. Hic extendendi modus, ubi femur sic luxatur, maximè naturæ conuenit: sed & ille, qui hominem suspendit, propè etiam naturæ aptatur, in quo necesse est, vt is, qui appenditur, non ignarus sit, nè brachio articulum impellat: sed inter partes naturales & anum, iuxta os, quod sacrum dicitur, appendatur.*

Ad quartum genus luxati femoris aggressus est: de quo euidẽtissimè omnia prodidit, iis præsertim, qui in memoria habeant, quæ anteà dicta sunt: quare nihil est quòd nugas hic agamus.

61 *Inuenias etiam laudem, si sine vtre articulum hunc restituas: sed quosdam noui, qui eum præ inscitia, & vbi in exteriorem & vbi in posteriorem partem erumperet, reponere per vtrem tentarent, neque intelligerent hac via ex-
D pelli magis, quàm in suãm sedem restitui: primum verò auctorem constat vtrem adhibuisse, vbi articulus in interiorẽ partem elaberetur, scire tamen licet alia multa ex vsu magis esse, quàm vtrem. Datur ergo inter femora vter non inflatus, sic, vt quantum maximè potest, sublimis inter anum & naturale collocetur: tum femora inter se vinciuntur habena, quæ à patella ordiatur, & vsque ad dimidiam femorum partem intendat: post hæc inflatur vter, distenditur que demissa ænea fistula in vnũ ex pedibus, qui solutus sit, & æger in latus cubat vitiato crure sursum spectante. Præparatio igitur huiusmodi est, sed plærique hanc adhibent deteriorem, quàm ego dixerim, cùm non alligent bonam femoris partem (vt proposui) sed genua duntaxat: adde quòd intentionem, quæ maximè necessaria est, omittũt. Non nulli tamen luxatum iam restituerunt, vt qui rem facilem nacti fuerint, sed huiusmodi impulsus non magnopere tolerabilis est: siquidem inflatus vter, quà maximè tumet, eam regionem non attingit, in qua prolapsum femoris caput iacet, quà potissimum impellendum est, sed infra illud, vt qui in medio femorum vel interius etiam cõtineatur: ad hæc femora naturaliter sunt curua, à superiori enim parte carnosa sunt, & propè inter se iunguntur, ab inferiori tenuãtur: quare & femorum natura vtrem expellit ab ea parte, qua præcipuè admouendus esset, ita, vt si paruus vter inferatur, cum vim exiguam habeat, nullo modo vrgere articulum possit. Oportet ergo, si vtendum vtre sit, femora ad magnam partem inter se deuincire, & vtrem inflare, eodem momento, quo corpus extenditur, crura que extrema parte inter se colligare, vbi hac ratione articulus reponitur.*

Docet

A Homo in latus cubans.
B Vter inter femora iniectus.
C Alter ænea fistula vtrem inflans.

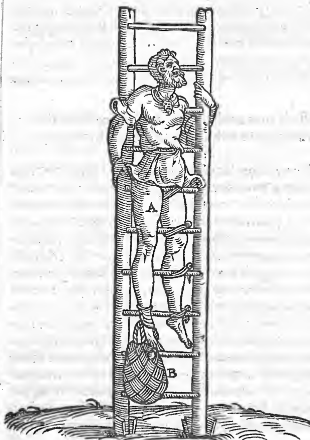
Docet, qua ratione quis vtat̃ modo restituẽdi per vtrẽ, quamuis eum non probet. cuncta autẽ planè explicat. E

62 *In tota arte medicinali id inprimis dare operam oportet, ut quod malè habet, ad sanitatẽ perducatur: quod, ubi cõtingere possit pluribus modis, ille eligendus est, qui omnium minimo negocio comparatur: hoc si* F *quidem magis officiũ est probi viri, & plus habet artificij, nisi quis in popularem auram incumbat. Sed, quod ad hunc locum attinet, quidam modi extendendi corporis per ea, quæ domi habentur, parari possunt, sic, vt ex iis, quæ præsentia sunt, inuenire liceat, per quæ promptè curatio adhibeatur.*

Oratio hęc postrema est, in qua iubet, vt in iis exerceamur, quæ promptè ad curationem accõmodantur, ita, vt quamuis nec scamni copia sit, neque alterius, ex iis, quæ proposita sunt, excogitare per te aliquid simile possis. sed de his euidentissimè in sequentibus tractauit, vt neque breuissima expositione opus sit. omnia enim perspicua sunt iis, qui meminerint quæ proposita sunt: explicabo tamen, si quid mihi obscurius esse videatur.

63 *Quòd si vincula ex loris non sint mollibus, & quæ facilè tractentur, sed tantùm vel catenæ, vel rudentes, vel funes, necesse est antè fasciis vel panniculis è lana eam partem inuoluere, qua potissimum iniici vinculum debet, & vlteriorem quoque, posteà deuincire.*

G

A Homo scalæ defossæ insidens.
B Calathus lapidibus plenus vitiato cruri appensus.

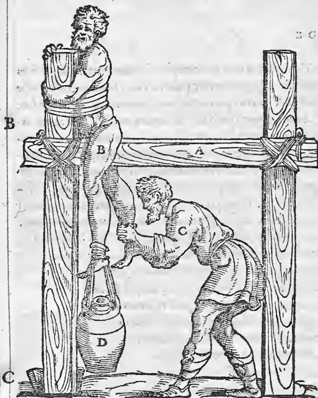
Nauium rudentes græci vocant ὅπλα, quod Poeta indicat in eo carmine,
Κεῖτο δ' ὑπ' αἰθούσῃ ὅπλον νεὸς ἀμφιελίσσης.
Constat etiam Hippocratem, quùm rudentes ὅπλα dixit, eos funes intellexisse, qui in nauibus habentur: nam eos, qui in vrbibus, & qui in agro, communi funium vocabulo appellauit σχοινία.

64 *Ad hæc super lectum, qui ex iis, quorum copia est, firmissimus sit, & maximus, rectè homo extendatur: lecti autem pedes, vel qui à capite vel qui à pedibus sunt, vel ab exteriori vel ab interiori parte fulciantur, ita, vt fulcra limini firmiter hæreant: sed ad alios pedes collocetur lignum quadratum transuersum, quod perueniat ab vno pede ad* H *alterũ: ac si tenue sit, ad pedes lecti deligetur, si crassum, sine vinculo relinquatur: post hæc vinculorũ capita tam eorum, quæ versus caput procedunt, quàm eorum, quæ versus pedes, vtraque ad pistillum vel ad aliud tale lignum vinciantur: vincula autem vel recta iuxta corpus porrigantur, vel paulo etiam superiora, conuenienter que à pistillis intendantur, quæ erecta sint, sic, vt vnum limini obiiciatur, alterum ligno, quod adiectum est. Sic igitur per pistilla ad se attracta adhibere vim oportet: satis autem esset loco liminis & ligni appositi scala, quæ gradus firmos haberet, lecto subiecta, vt pistillis hinc & inde admotis, vincula extenderetur.*

A *Reponitur item hoc modo femoris articulus, siue in interiorem, siue in priorem partem eruperit. Scala defoditur, cui homo insidet integro crure, leniter extento, & quà commodè poterit alligato: vitiato cruri vas fictile appenditur aquæ plenum, vel calathus in quem coniecti lapides fuerint. Est & alter reponendi modus ad eos, quibus femoris caput in interiorem partem luxatur. Transuersum lignum inter duas columnas deuincitur, quantum res postulat sublime, & ab vna parte extra columnam cubitum porrigitur: deinde homo vestimentis pectore obuoluto super eam partem transuersi ligni, quæ extat, collocatur, ac pectus per latam habenam ad columnam deuincitur: integrum crus ab aliquo tenetur, ne subuertatur: sed affecto appenditur res aliqua, quæ grauitatem habeat conuenientem, vt suprà quoque dictum est. Ante omnia igitur scire licet omnium ossium commissuras plærunq; sinu & capite contineri: & in aliis sinum cauum esse & oblongum, in aliis parum desidentem. Semper autē restituere conuenit omnes articulos, qui exciderūt, protinus, quùm adhuc calidi sunt, vel certè quàm celerrime: nā, qui reponit, facilius & citius reponit: & æger minorem molestiam sentit, vbi priusquam locus intumuerit, articulus restituatur. Perpetuò item, vbi reponendus articulus est, emolliri antè debet, & dimoueri, sic enim promptius reuerti consueuit. Vbicunq; autem reponitur, imperanda abstinentia est maxima, vbi maximus fuerit, & difficillimus ad reponēdum: minima, vbi exiguus, & facilè recondatur.*

A Canterius inter duas columnas deligatus.
B Homo canterio insidens pectore ad columnam alligato.
C Alter crus sanum detinens.
D Vas testaceum aqua plenum cruri læso appensum.

B

C

De Digitis Lvxatis

Quòd si digiti articulus excidat, seu primus, qui ad manum pertinet, seu secundus, seu tertius, eadem est & æqualis reponendi ratio. maximi quidem articuli semper ægriùs restituuntur. Excidunt autem in quatuor partes, vel sursum, vel deorsum, vel vtrinque ad latera, sed maximè in superiorem partem, minimè in latera, quod accidit, ubi vehementer moueantur. Quòd si à latere prorumpant, ab ea parte, in quam veniunt, quasi capitulum rotundum conspicitur, & leniter cauum: si in superiorem vel inferiorem partem prolabantur, quùm hic locus leuior sit, quàm qui à lateribus, simul que procidentium articulorum excessus paruus, faciliùs reconduntur. Reponendi ratio sic habet. Summus digitus fascia vel aliqua tali re inuoluitur, sic, ne dum intenditur, extrema parte prehensus elabatur: quò inuoluto vnus eam regionem, quæ super primam palmæ partem est, alius inuolutam partem, ad se vterque valenter attrahat, simul que excedens articulus in suam sedem compellatur. Si à latere excedat, ratio extendendi eadem est: namque, vbi videbitur loco excessisse, simul dum intentio adhibetur, protinus in suam sedem cogendus est: sed interim alius ab altera parte debet digitum repellere, cauens, ne in eam rursus prolabatur. Commodè quoque restituuntur per digitorum tegmenta ex palmis intexta, quæ à lacertis σαῦραι græcè nuncupantur. vbi in diuersa digitum extenderis, prehendens altera manu primam palmæ partem, altera tegmentum, posito articulo, debes quàm citissimè deuincire fascia tenuissima, inuncta cerato, quod nec nimis molle sit, nec nimis durum, sed moderatè: cùm quod durum est, à digito recedat, quod liquidum &
D *molle, digiti calore tabescat & resoluatur. Soluendus autem est digiti articulus tertio aut quarto quoque die. atque in vniuersum, si inflammatio locum occupauerit, frequentiùs soluendus est, sin minùs, rariùs: quod communiter de omnibus articulis intelligi volo. Confirmatur autem digiti articulus decimoquarto die. Eadem verò curatio est digitorum manus ac pedis. Quicunque articulus recondatur, debet homo inedia ac tenui victu vsque ad septimum diem vti: ac, si inflammatio sit, frequentiùs resolui, alioquin rariùs. Semper autem quiescere vitiatum articulum conuenit, & quàm optimè figurari.*

De Genv Lvxato

Facilius restituitur articulus genu, quàm cubiti, propter iustam & facilem naturam, quamobrem facilius quoque excidit. Excidit autem plerunque in interiorem partem, quanquam & in exteriorem, & in posteriorem. Reponitur verò vel flectendo, vel calcitrando vehementer, vel vbi fascia in globum conuoluta & ad poplitem admota repente crus curuetur. Sed si in posteriorem partem prolabatur, potest per distentionem in suam sedem collocari, quemadmodum articulus cubiti. Si in latera excidat, flectendo & calcitrando restituitur, quāquam mediocris distentio communiter pertinet ad quoduis reponendum. Quòd si genu in suam sedem non reuertatur, curuari non potest iis, quibus in

posteriorem

posteriorem partem venit, neque omnino aliis. Vnde femoris & cruris prior pars extenuatur. Quibus excidit in interiorem, valgi magis fiunt, sed extenuatur pars exterior. Si moueatur in exteriorem, magis vari fiunt, sed non ita claudicant, & crassiori osse nituntur, sed extenuatur pars interna. Quod si à primo natali die, vel in incremento, id accidat, succedit res quomodo ante ostensum est. E

De Talo Lvxato

Quæ ad talum pertinent valenter distendere oportet, vel manibus, vel aliis quibusdam, & simul dirigere quod commune est omnium.

De Pede

Quæ in pede perinde atque ea quæ in manu, restituuntur. Tum eorum quæ in crure siue à primo natali die, siue in incremento, luxentur, eadem est ratio, atque eorum quæ in brachio. Quicunque ex superiori loco saltantes calci vehementer insistunt, ita vt ossa diducantur, venæ sanguinem effundant, nerui qui iuxta sunt, contundantur, atque hæc grauissima accidant, periculum est, ne calx corrumpatur, & æuum negocia facessat: ossa enim molesta sunt nerui inter se communicant. quandoquidem & quibus ob fracturam in crure aut tibia, aut ob neruos qui cum calce communicant attritos, aut quòd homo, dum iacet negligenter habitus sit, nigrescit calx, & malum recrudescit, & corruptioni ossis febres acutæ accedunt, cum singultu, cum mentis alienatione, quæ celerrimè hominem interimunt: accedit & venarum sanguinem fundentium liuor. Ex eo autem intelliges, futurum'ne sit, vt malum recrudescat, si sanguis è venis fusus, si nigrities, & quæ iuxta sunt, subdura sint, & subrubicunda. Tum, si cum duritie liuida sint, periculum est ne nigrescant. quod si sanguis suffusus, nigrities, proximæ partes subuirides sint & molles, talia in his omnibus bona. F

Remedium est veratrum si febris absit: sed si adsit, & res postulet, bibatur ὀξυγλυκὲς. Ratio vinciendi eadem conuenit, quæ articulis. maxime autem vbique ad collisa pluribus linteis mollioribus, & minus astrictis vtendum est: fasciam vero oportet maxima ex parte circa calcem obuoluere, & ita circundare, vt ipsum non exprimat, & à ferulis abstinere. Quibus autem pes, aut per se, aut cum appendice, elabitur, elabitur autẽ magis in interiorem partem, si nõ restituatur, extenuatur tẽpore coxa, femur, crus è regione partis luxatæ. Reponendi ratio eadem est, atque in prima palmæ parte. distentio validior conuenit, & curatio eadem quæ articulis. Minus autem recrudescit malum quàm in prima palmæ parte si homo quiescat: in quo casu tenuiori victu opus est. Eorum autem, quæ à primo natali die, vel in incremento, eadem ratio est, quam supra ostendimus. G

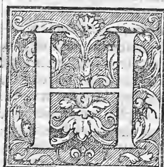

GALENVS DE FASCIIS

Vido Vidio Florentino interprete.

VIDIVS LECTORI

Postremi libri de Fasciis, de Laqueis, de Machinamentis non reperiuntur (quod sciam) nisi in eo codice, cuius mentionem fecimus in epistola ad Regem, in quo sunt tres auctores de fasciis, Galenus, Soranus, & Heliodorus: è quibus ego latinũ feci Galenũ duntaxat, nam qui hunc norit, reliquos plane norit. Sed an eiusmodi liber germanus sit Galeni, dubitare nemo debet, nã vel ipso proœmio conuincitur: atq; hic est ille liber, quem ipse pollicitus est in secundo cõmentario de officina medici. Verum desiderantur in Galeno quędam, quæ placuit accepta à Sorano & Heliodoro in hunc librũ inserere, ne qua supersit humáni corporis pars, cuius vinculum in hoc opere non reperias. Quæ suppleuimus, putamus vel ab auctore omissa, vel (quod magis probabile est) intercidisse: neque enim verisimile est Galenum tam Sorano quàm Heliodoro posteriorem, qui ab vtroque multa alia de fasciis mutuatur, quæ nunc desiderantur, omisisse, nec singulis partibus (vt pollicetur) suam vinciendi rationem assignasse. Huc accedit, ꝙ descriptio Asciæ vinculi, quam posuit Heliodorus ad vinciendum femur, in libro Galeni non legitur, licet eius meminerit sæpe numero: quia tamen necessaria fuit, prætereunda fuisse nõ videtur. Vbicunq; autem aliunde quidquã petemus, auctoris nomen maiusculis literis notabimus hoc pacto, EX SORANO, EX HELIODORO. cum'que ad Galenum reuertemur, Nunc GALENVS.

Ippocrates ille auctor vetustissimus mundiciem spectans, quam exigunt aliæ artes in agendo, mihi videtur non inconsiderate protulisse, Nobis sanè placet in arte vniuersa animi intentionẽ adhiberi: in qua-
C cunque enim opera decore agere recte'que possumus, decore ac recte agere conuenit: quæcunque mundiciem celeritatem'que admittunt, celeriter munde q̃ʒ conficiẽda sunt: atq; vbi euitari dolor possit, quàm maxime iocunde: tum reliqua huius generis omnia præclarius agere debemus, quàm alij eiusdẽ artis professores. Siquidem (vt in nõ nullis, quæ efficiuntur, videre licet) artifices vsum habentes non alia re præstant ignaris & expertibus, quàm celeritate atq; elegantia. Medicum ergo eo magis quàm alium artificem fungi decet suo munere, quo sibi nobilior est subiecta materies: & idcirco, siue secet, siue adurat, siue alliget, siue quid aliud manu moliatur, non modo vtilitati studere debet, sed mundiciei & elegantiæ, quemadmodũ ipse alibi ‖ rursus testatur, quum inquit, Vinculi ratio duplex, altera illius quod iniicitur, altera illius, quod iniectũ est: quod iniicitur, vt celeriter, iocunde, prompte, eleganter: celeriter quidem, vt opus expediatur: iocunde, vt facile præstetur: prompte, vt vbique sit in promptu: eleganter, vt oculos delectet. Mala enim in non nullas corporis partes incumbentia, idoneam vinciendi rationem postulant, eam'que per se homo sæpissime decoram expetit. Quare tam solius ægrotantis gratia, quàm omnium quibus sui
D videndi copiam faciet, scire oportet, quæ vincula, & simplicia, & varia, singulis partibus accommodentur: nec ignorandum est non nullis vtraq; conuenire, non nullis alterutra, nempe varia, licet alij secus existiment, de qua controuersia primo diiudicare operæprecium est. Expellunt nõ nulli varia vincula, non modo tanquam nihil proficientia, sed veluti vsum præstantia maxime alienum. id quod nulla stabili ratione firmant: sed testimonio maiorum nituntur, primum Hippocratis, cum inquit, Sed qui præstantia vincula amant sine mente, complura alia lædunt. præstantia id est varia: deinde Mantiæ, referentis cuidam oculos procidisse, cui pharmacopola caput & faciem vario vinculo deligauerat: id q̃ʒ iure putant euenisse, quòd fasciæ ob varietatem inequales vrgeant, & idcirco mouere inflammationes possint, atq; abscessus. Sed satius fuit eos dignoscere, non vinculorum varietate accidere, quod adducunt, sed inscitia alligantium, qui valenter adstringunt. oportuit enim ita deligare, vt Hippocrates docuit, ‖ cum ait, In his autem maxime ad vinculum pertinet, vt arctetur quidem sic, vt quæ iniecta sunt, neque recedant, neq; comprimãt, sed fulciantur, non tamen cogantur. æquum autem fuit, vbi Hippocratem citarunt, illud adiungere, quod in Hippocratis oratione restabat: non enim simpliciter scripsit /sed, qui præstantia vincula amant, complura alia lædunt/, verum subiecit /sine mente/. Intelligant autem ex ijs quæ mox persequar, vinculum varium nullo modo ab Hippocrate submoueri. ipse igitur in libro de

In lib. de iis q̃ in med. f. sect. 2. t. 1. 7^{a}. 205. a

In lib. de iis q̃ in med. f. sect. 2. t. 6. 7^{a}. 207. a

Sect.2.t.27ª. 205.d officina medici || fasciandi rationem agens, vbi narrauit quid vincula requirant dum iniiciuntur, E
quid postquam iniecta sunt, subdit /quod iniectum est, vt recte, vt decore / recte intelligit iniectum, quod confert: decore, quod elegans est. vt autem exponat quid sibi velit decore, addit /decore quidem, vt simpliciter, vt distincte/. adiungit autem verbum simpliciter, non quo ex toto declaret decore, sed ex parte, quasi dicat vinculum simplex sit & distinctum, quod euidentius colligitur ex iis, quæ subiecit: Aut similibus & æqualibus, equaliter & similiter, aut inequalibus & dissimilibus, inequaliter & dissimiliter. Species autem simplex orbicularis, ascia, sima, oculus, rhombus, dimidiatus. aptetur vero species speciei, ac morbo illius, qui deuincitur. Ergo vinculi speciem, quæ simplex est, orbicularẽ esse necesse est, sed ascia omnino sima est, atq; ita quod prorsus æquale est, erit sibi simile, quod inæquale dissimile. Num igitur deterrentur iam de sententia, qui varia vincula repudiari ab Hippocrate voluerunt, fatentes asciam, oculum, rhombum, dimidiatum, variis assignari? an præter hæc, illis commemorem eundem Hippocratem in libro de articulis, ad fractum iugulum, vinculum admouere, quod à gruis similitudine γερανίδα nominauit, id'que varium esse? Sciant autem quibusdam partibus, cuiusmodi femur est, vbi repositũ est, atq; humerus & cubitus alia q; plura, nullum aptari vinculum posse nisi variũ. Hactenus de his. perganus iam ad fasciarum vinciendi q; rationem: scrutemur'que in primis, vt fasciæ inter se distent, materia, habitu, longitudine, latitudine, structura. Materia igitur inter se dissident, qm̃ non F
nullæ lineæ sunt, non nullæ ex lana, aliæ ex membranulis: quarum vsus, cum neq; vnus sit, neq; similis, sed dispar, vbi opus erit, eas accipere conabimur, quæ morbo maxime congruant. quæcunque ergo adstringenda erunt, linteis alligabimus: at vbi adstringere non oporteat, propterea q; hoc inflammationi sit inimicũ, sed abunde sit continere vel tegere, ex lana: ex membrana vero

In li. de Artic. sect. 2. t.27. & 46. 7ª. 265. d & 267.d secuti Hippocratem, || vbi nasus vel maxilla comminuitur, extremitatem membranulæ parti quę vinculum postulat, agglutinantes: Habitu, cum aliæ glomeratæ aliæ scissæ sint, assutæ aliæ: glomeratæ sunt, quæ ex habena in longitudinem fiunt, quibus nihil assuitur, tales sunt quibus perfracta membra vinciuntur: scissæ, quæ ex vno linteo extremis partibus vel alibi scisso conficiuntur, quales sunt, quę ad capitis vulnera dantur (cancri dicuntur) siue in quatuor partes scindatur, siue in sex, siue in octo: assutę ex pluribus habenis varia figura inter se iunctis componuntur, quales sunt, quæ suspendunt, quæ cingunt, quæ mammas deuinciunt, quæ mammis & loco præterea, qui iuxta anum est, accommodatur: Longitudine, cum quędam breuiores, quędam longiores sint: Latitudinis eadẽ ratio est, siquidem tam hęc, quàm illa, debet vinciendis partibus respondere: Structura, nam alię texuntur, alię constant ex materia per se coacta, vel certo ordine implicata, quę simplici textura fiunt: non nullæ hac de causa texuntur, non nullę conficiuntur ex tela, G
quę ad alium vsum texta scinditur in fascias: his plerunq; vulnera obligamus, illis vtuntur venatores ad crura defendẽda: eędem primę palmę parti circũdantur, quę ex implicata materia fiunt, ab aurigis ad latera continenda adhibentur. Est autem perpetuum, vt qui vinciunt fasciis abundent: & quas habent, sciant quàm optime adhibere: atque vbi deligandi locus est, tales accipiant,

In lib. de Offi. med. sect. 2. t. 26. 7ª.211.f quales docuit Hippocrates || quũ inquit, Iam vero fascię parentur, leues, tenues, molles, mundę, latę, sine suturis, sine eminentiis, ita valentes, ne extentæ rumpantur. & paulo amplius, Mundas quidem esse conuenit, quoniam sordidę pręter quàm quod indecorę sunt, liquore aliquo respersę, non madescunt, deterius q; id reddunt, quo perfunduntur. esse itẽ sui coloris debent, ne si purpura inficiantur, vel alia huiusmodi re, eandem noxam afferant, aut coloris similitudine currentẽ sanguinem repręsentent: tenues insuper, ne ambitus in tumorem nimium assurgant: molles, ne ob duritiẽ vrgeant: leues, ne onere infestẽt: sint pręterea sine suturis inęqualibus, ob quas futurũ esset, vt comprimerent: tum sine eminentiis, hoc est non sint orę à lateribus ipsa textura cõfectę, vel alioquin versę atque consutę, nec quędam extantia, quasi fibrę: cum quę eminent, vinculum reddant inęquale, quæ extant, non patiantur fasciam facile circuire. Quod si fascię ex inciso linteo H
fiant, incidatur non per transuersum, sed in longitudinem, sicut intextum est, sectione ad stamen directa, sic enim lintea facile scinduntur, quod secus habet, si quà subtegmen procedit, hoc tentetur. adde, quod quę in longitudinem scinduntur fascię, quod vinctum est, firmius continent. At vinciendi ratio quędam (vt superius dixi) simplex est, & quędam varia: atque hęc modo nomen inuenit à sede, cui adhibetur, modo ab euentis, non nunq̃ translato vocabulo à similitudine animaliũ. à sede, quę vincitur, nomẽ trahit, oculus, nasus, inguen, cętera q; huius generis: ab animalibus, cancer, accipiter, aries, lepus, testudo: sed ab euentis, vallum seu coniunctũ, seu disiunctum, operculum, habena, & quę his similia sunt. Pręterea ex huiusmodi vinculis quędam sunt vincula tantũ, vt tholus, regium, scapha, discrimen: quędam vincula simul & laquei, cuiusmodi est lepus auritus, pastoralis, cęteri q; cõsimiles. Vinculum insuper aliud ab altero fasciarum capite incipit: aliud à mediis fasciis: aliud vtroq; modo. Quoddam item certis sedibus idoneũ est, reliquis alienum cum sit: quoddam aliis quoq; aptatur. Super hęc aliud à priori parte cõspicitur, q; priorem hominis partem duntaxat alligatam ostendat: aliud à posteriori: aliud ab vtraq; similiter & priorem & posteriorem partem ęque vinctam demonstrans. atque hęc nunc consimili, nunc dispari ratione veniunt in conspectũ, quæ omnia plana fient, cũ ad singula ventum erit. Sed consideran-

dum

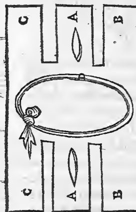
A dum est, inquirendum q; an quomodolibet ordiri fascias oporteat: maiores enim oēs statuerunt certas corporis sedes, à quibus fasciæ ordiri deberent. Exempli causa in capite, ob quācunque causam vinciatur, fasciæ caput in occipitio collocant, inde ipsam circūagentes, iuncturam conficiūt: nec quidquam intuentur, quod agunt, morbo'ne, cuius causa vinculum adhibent, secundum sit, an aduersum: in aliis item partibus inscitia vel ignoratione (vt credibile est) decepti, locos præscripserunt. necesse enim est recte vincientem auctore Hippocrate eò incumbere, vt non solum deligandæ parti, sed affectui quoq; vinculum conueniat. Nos igitur non vndecūq;, sed quà maxime expedit, ordimur, extremam q; fasciam imponimus, quà docuit Hippocrates, ‖cum inquit, Quæ movuentur, vt articuli, quà curuantur, minimis, & maxime collectis, veluti poples: quà extenduntur, simplicibus & latis, veluti patella, obuolui debent. quæ autē adiiciuntur ad cōtinendum quidem, quæ circa hæc sunt: ad suspendendum vero fasciam omnem, quà corpus quiescit, & quà magis cauum est, superimponenda, vt supra vel infra genu. Consentit autē cum capite humeri fascia ad alteram alam demissa: cum inguine, ad alterum ilium: cum crure, super partē huius posteriorem, quæ carnosa prominet. quibus autem sursum labitur, ab inferiori parte suspendenda est: quibus deorsum, à superiori. vbi nihil tale est, quemadmodum in capite, qua maxime æquale est, con B tineri fascia debet, & duci quàm minime obliqua, vt postremo obuoluta, quà valētissime hæreat, vagos circuitus contineat. Oportet præterea deligātem ad ea respicere, quæ in vinculo requiruntur, cuius Hippocrates ‖duas esse species testatur, vnam eius, quod iniicitur, alteram eius, quod iniectum est. vtrobique autem summa cura enitendum est, dum vinculum iniicitur, vt celeriter, iocunde, prompte, eleganter. celeriter quidē, vt opus expediatur: iocunde, vt facile præstetur: prompte, vt vbique sit in promptu: eleganter, vt oculos delectet. cum iniectum est, vt recte, vt decore habeat, nihil q; absit ex iis, quæ supra opus esse retulimus. De vsu autem vinculorū scire licet quædam ea de causa adhiberi, vt continendo curantibus præsidiis subseruiant: alia non propter hoc, sed vt ipsa per se agant, quibus curatio committitur. in his maxime attendendum à qua parte fascia ordiatur, qua circūeat, qua desinat: quæ singula exquisitius conscribi non possunt, docere tamen viam licet per quam medicus facile iudicare de singularibus poterit, naturam singulariū partium perspiciens, q; facile alligentur, suspendantur, collocentur: atque insuper quid vinculum valeat: efficit enim, vt quæ abscesserunt propellantur, hiantia coniungantur, peruersa dirigātur, atq; omnium cōtraria præstentur. Oportet autem, si quid abscessit, ita deuincire, vt quæ sublimia sunt, sedem contingant, hoc est locum, vnde recesserunt, at non premant: incipiendum vero à parte sa C na, & qua vlcus est, finiendum, vt quod subest effundatur, & aliud vltra non coeat. Sed quæ abscedere volumus, contrario modo penitus alliganda sunt, atq; vbi in vnum adducere conuenit. verum vbi, quæ hiant, hoc est, quæ in exteriorem partem conuersa sunt, longe initio accepto cōiungenda sunt. in cæteris eodem modo vinciendum, tantum ab vlterioribus aliquid adducendū erit, paulatim'que comprimendum, primo minimum, deinde magis, maximæ compressionis terminus sit, vbi se contingunt, aptantur'que, sed non vrgent. verum in diducendis, quæ cōtracta sunt, si inflammatio est, supersedendum est: si ea non est, præparatione eadem vtendum, sed vinculo cōtrario. digerere item vbi peruersa oporteat, cætera fieri eadem debent: tum quæ recesserunt adducenda sunt, contraria autem contra. Hæc omnia medicum quasi leges tenentem obseruantem q; expedit id eligere, quod singulis vitiis idoneum est, minime'que ad certos locos consilium dirigere. Nos, quanquam in vno quoque casu, quà primum ordiri vinculum oporteat, perfecte explicare difficile est: dum tamen fasciarum rationem indicabimus, vt res euidentior sit, locos statuemus, à quibus ordiri potissimum conueniat: medicus vero in agendo vbiq; illum eliget, qui maxime in rem erit.

In lib. de iis q̃ ĩ med. f. sect. 2. t. 14. 7ª. 208. h

In lib. de iis q̃ ĩ med. f. sect. 2. t. 1. 7ª. 205. a

D *Linteum scissum ad summum caput, & ei proximam regionem.* 1.

Linteum iustæ magnitudinis scinditur in partes sex, & medium qua verticem complectitur, integrum relinquitur: ex partibus vero pendentibus mediæ findantur è regione aurium, ac sub mentum demissæ nodo inter se vinciantur. quo facto altera fasciola angusta media occipitio iniicitur, extrema q; ad frontem adducuntur, & à latere capitis nodum accipiunt: quatuor vero partiū, quas pendere sinebamus, hæc ratio est, posteriores prope nodum angustioris fasciolæ, priores supra occipitium inter se colligātur. licet item absque nodo, aliis subiectis, aliis superdatis, postremæ fibulam imponere.

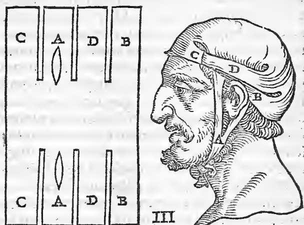
I

Linteum ſciſſum ad frontem, & partes, quæ iuxta ſunt. II. E

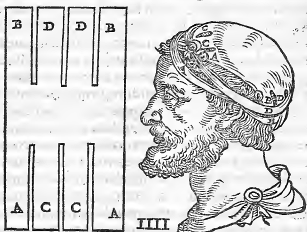
In quatuor partes ſcindere linteum oportet, medio intacto quà fronti circundetur: prioresq́ue partes ſuper poſteriores, quæ dependeant, ad occipitium dare, ibiq́ue inter ſe deuincire: poſt hæc reliquas duas conuerſas, in ſummo capite colligare, quæ ſub mentum etiamnum demitti poſſunt, & ibi nodum accipere. Hoc vinculo ad occipitium quoque vtimur partibus à latere capitis nodo inter ſe deligatis.

Linteum ſciſſum ad totum caput. III. F

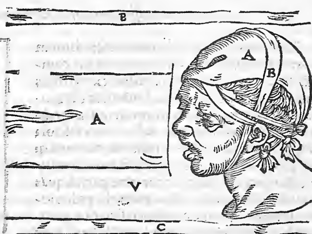
Linteum ſciſſum in partes octo, ita, vt medium integrum ſit, donec tegere caput poſſit, toti capiti obuoluatur: tum ex pendentibus partibus, duæ iuxta aures fiſſæ ſub mento inter ſe deligentur: è reliquis vero, binis à priori parte, quaternis à poſteriori, duæ à poſteriori extremę ſuper alias ducantur ad frontem, altera alteri ſubiecta, vt à ſuperiori contineatur: deinde priores duæ ferantur ad occipitiũ, ſic, vt æque alteri altera inſidat, his comprehenduntur quę prius fuerant circundatę: reliquæ duæ poſteriores ad frontem attrahantur, altera ſimiliter alteri ſubiecta, extremæq; à latere fibula iniiciatur. Hęc vinciendi ratio efficit, vt caput ſine nodis inuolutum defendatur à tædio, quod hic comprimẽdo afferre plurimum ſolent.

Cancer, ſiue Vinculum capitis ſiue Operculum ſciſſum in partes octo, ad caput. IIII. G

Mediũ amplecti debet vniuerſum caput, ſic, vt quatuor partes à frõte recte dependeãt, ab occipitio totidẽ: ex illis exteriores, ad occipitium porrectę inter ſe alligentur: ex his exteriores ſimiliter fronti circundatæ, à latere deligentur. tum ex reliquis, quæ in fronte ſciſſæ partes ſunt, ad occipitiũ, quæ in occipitio, ad frontem attrahantur.

Operculum ex faſcia lata trium capitum (σκεπάςρα dicitur) & ex altera, quæ hanc continet (κάτοχος vocatur) & tertia, quæ prohibet, ne totum vinculum diducatur, καθολκεὺς nominatur. V. H

Pertinet ad obuoluendum vniuerſum caput, dicitur autem παρασκεπάςρα. eſt quidẽ κάτοχος faſcia longior, quæ in orbem faciei & capiti circundatur, vt operculum comprehendat: ſed καθολκεὺς ex faſcia fit oblonga, adhibetur q; eo nomine, vt diduci vinculum non ſinat. quarum hæc ratio eſt. Linteum adhibetur ſic latum, vt caput vniuerſum cõplectatur, longius quàm vt duplicatum, hoc efficiat, cuius alterum caput occipitio datur, alterum à fronte dependet: tum anguſtior faſcia ſub mentum media iniicitur, & in vtranq; partem

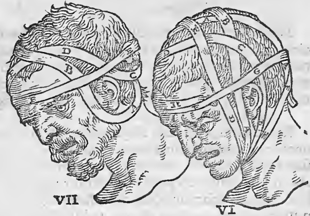
per

A per malas attrahitur inter frontem & verticem, inde sub mentum rursus demittitur: post hæc alterius angustioris fasciæ medium fronti iniicitur, capita q; in orbem ad occipitium porrecta, ibi & inter se, & cum alterius angustioris fasciæ capitibus alligantur: at quod à facie pendebat in longitudinem, vsq; dum ad supercilia ventum fuerit, diuiditur in duas partes, quæ in frõte altera super alterã insidente ad similitudinẽ literæ X in orbem ad occipitium ducuntur, atq; ibi deligantur. Potest autẽ vna fascia dũtaxat longior, & operculum cõtinere, & prohibere, ne tota iunctura diducat͂, ad hunc modũ, si media inter frontẽ & verticẽ ordiat͂, capita vero recta per malas sub mentum demissa, ibi q; altero sup alterũ excedẽte in similitudinẽ literæ X, sub imas aures ad occipitiũ dentur, vbi rursus in speciẽ literæ X inter se aduersa ad frontẽ ducãtur, & nodo à latere deligent͂.

Hactenus de simplicibus vinculis. Sequitur, vt de variis dicamus, si id antea ostẽderimus, ꝙ fasciæ circuituum alius dicitur rectus, alius transuersus, obliquus alius: quid autem hi sibi velint, nomina declarãt: tũ alius ςεφανιαῖος, μετωπιαῖος alius, παρειὰς alius, alius γενειὰς: præter hęc aliud vinculum orbiculare, aliud in orbẽ serpens nuncupatur, aliud postremo ascia. Est aũt ςεφανιαῖος, qui coronarum modo inter frontẽ & verticem tendit: μετωπιαῖος, qui frontem ambit: γενειὰς, qui sub mẽto circũagitur: παρειὰς similiter à malis ꝑ quas ducitur, nomẽ habet: illa demũ vocat͂
B ascia, quæ lunata figura ab vna parte sima est, ab altera gibba. Circuituum igitur istæc nõia sunt.

Rhombus alter simplex, alter Hippocratis, de quo nunc. V I.

Aptissimum est vinculum hoc (vt quidam senserunt) ad suturas, vbi dehiscunt: vel (vt aliis placet) ad partium, quas vulnus diduxit, glutinationem, atque ad emittendum humorem, eo, quòd comprimendi vulneris vim habeat, sic autẽ circuire debet. Fascia à latere capitis orsa, obliqua ducenda est ad verticẽ atq; alterum tempus: deinde malis vtrinque circundanda, & obliquę parti prius obuolutæ aduersa in modum literæ X ad occipitium demittẽda: inde obliqua, sic, vt à priori circuitu distet, per malas porrigenda est ad alteras malas: ac rursus obliqua sursum danda, vt bis X
C literã repræsentet, quod q; in medio est rhombi figuram accipiat. quo facto ad occipitiũ ferenda est, & fronti in orbẽ iniicienda, eatenus autẽ circumagenda, vt quę nuda sunt, includantur.

Semirhombus vel Lepus sine auribus. V I I.

Huic, & illi, cui nomen est Tholus, in omnibus eadem vis est. ratio adhibẽdi huiusmodi est. Fascię caput occipitio iniicimus, eam q; sub infimã auriculã obliquę inter frontẽ & verticẽ ad occipitiũ ducimus: tum inter frõtem & verticem priori parti aduersam, ac sub infimã auriculam ad occipitiũ attrahimus. post hæc fronti circũagimus sic, vt quod mediũ est, semirhombi effigiẽ feragt. extrema vero fascia, non modo in hoc, sed in aliis quoq; capitis vinculis, fibula à latere vincienda est. Possumus etiã, si ex vsu sit, fasciã circũducere, non ab inferiori parte sursum, sed contra.

Vinculum ad caluariam, vel Scapha, vel Tholus, seu Dioclis, seu Glaucij. V I I I.

Maxime idoneum est, vbi summũ caput, & quod inter ipsum & frontem est, vincire cõuenit. hoc autem modo ipsum iniicies. Orsus ab occipitio fasciam recte per verticem du
D ces ad frõtem: ibi q; sinistrę manus digito indice continebis, & iuxta priorem partem rursus ad occipitiũ demittes: ab eóque tertio ad frontem porriges iuxta partem priorem, vbi ipsam obuolues per eum sinum, qui à digito tenebatur: postremo fronti circumages.

Thais Perigenis, quam alij ad Molpi eam auctorem referunt. IX.

Adhibetur eadem causa, qua Tholus, sed quandam præter vsum elegãtiam habet. Vbi Tholus vinculum superdatum fuerit, angustioris fasciolæ caput, sub eius ambitum indatur, ea q; porrigatur obliqua ad summum caput, & inter ipsum & frontem, tum in fronte sub prioris fascię sinum agatur, inde obliqua ad verticem, per id, quod inter ipsum & frontem est, ducatur, post hæc ad occipitium: dein sub infima auricula dextra inter frontem & verticem, sub infima auricula sinistra rursus ad occipitium reuertatur. Nos vero, vt fidelius contineatur, alium quoq; ambitũ per frontem adiicimus.

Thais alia sine auctore. X. E

Tholo obuoluto, fasciola, quæ digiti latitudinem æquet, vel etiamnũ angustior sit, orsa ab occipitio recta ad summũ caput, et ad frontem, per id, quod inter ipsam & verticem est, adduci debet: ibiq; duplicata rursus ad occipitiũ porrecta conuerti: atque inde per dexteram capitis partem ad verticẽ, & inter ipsum & frontẽ procedere: deinde ad sinistrum tempus demitti, quà duplicanda est, & per partẽ prius obuolutam, ad dextrã capitis attrahenda: inde similiter duplicata ad tempus: quod tertio fiat, vt tres sinus duplicatæ fasciç cincinnorum imaginem referant: sed postquam tertio ad dextram occipitij partem ventum fuerit, fasciola ad sinistram partem conuertenda, vt æque in altero tempore conspiciatur: postremo, F vt bene priores ambitus teneat, fronti circumagenda.

X

XI

Discrimen. X I.

Ad eosdem pertinet ad quos Glaucij Tholus, iniicitur q; hoc modo. Fasciæ quod satis est, à facie dependeat, & reliqua eius pars ad summum caput, per id quod inter ipsum & frontem est, feratur: inde ad occipitium, ibiq; tradatur ministro cõtinenda: post hæc cõuersa circa frontem detur: quo facto caput à facie pendens, per partem primo iniectam, recte ad verticem, per id, quod inter ipsum & frontem est, procedat: inde ad occipitium, ibiq; finiatur.

Scapha, seu Tholus Diocleus. X II.

Recte datur, vbicunq; cõiungere diducta necesse est, vel quòd ob diutinũ materiæ cursum ad oculos incisa cutis fuerit, vel q̃ frons G alioquin vulnus acceperit. obuoluitur autẽ hoc modo. Fasciam ab occipitio orsam trahimus sub infima auricula dextra, vel sinistra, prout ab hac vel illa prius ducendam æstimabimus: inde ad tempus adiũctum, ab eoq́ue transuersam inter frontem & verticem, porrigimus ad alterũ tempus: inde sub infima auricula ad occipitium, quà caput prius superiniectum adstringimus: dein super aurẽ fronti circundamus, sic, vt ambitus hic illi subiiciatur, qui inter frontem & verticẽ procedit, ac vterq; è regione alterius, ab interiori parte sit resimus, tum quoties opus est, eodẽ modo circumagimus. Iniicitur & aliter per duos fasciæ ambitus, circa eam futuram, quæ ad aures per verticẽ tendit, sic, vt alter ambitus super futuram sit, alter infra, & vterq; ab interiori parte sit resimus: inferior autem sursum procedere debet, superior vero deorsum.

XII

XII

Thais sub incerto auctore. XIII.

Illis idonea est, quibus quod inter frontem & verticem est ac proximas partes, conuenit H deuincire. eam sic admoueto. Vbi semirhombum inieceris, sic tamen, vt fascia frontem nõ complectatur, ipsam ab occipitio obliquam, ad verticem & frontem porrigito: ibiq́ue cõuertito, facitoq́ue, vt circa frontem Lunæ figurã imitetur, & cornua sursum spectet, ima parte sita inter supercilia: post hæc ab altera parte verticis ad occipitium ducito, sicq; circa frontem attrahito. huiusmodi vinculum præter eam, quam semirhombus affert vtilitatem, est etiam aliquo modo speciosius.

XIII

XIIII

Glaucij vinculum superimpositum, vel additum. XIIII.

Ad eosdem confert, ad quos vinculũ ad caluariã, sed huic magis fidendum. Igitur, vbi vinculũ ad caluariã adhibitum est, aliud superiniicito, cui nomen est Lepus sine auribus, ne longũ faciam,

A *Regium.* XV.

Idem efficit, quod Thais ſub incerto auctore, nimirum, quod inter frontem & verticem eſt, ac proximas partes, deuincit. cuius hæc ratio eſt. Faſciæ quãtum ſatis eſt dependere à facie ſinimus, quod q; ex ea reſtat, inter frõtem & verticem recta ad occipitium trahimus: inde conuerſam ſub ima aure inter frontem & verticẽ oblique ad occipitiũ: ab hoc oblique item ad id contrariæ partis, quod inter verticem & frontem eſt: tum per tempus, ac ſub ima aure ad occipitiũ ducimus: deinde caput, quod à facie pendebat, ad frontẽ attrahimus, ter q; ibi replicamus, ſic, vt ſinus ad ſimilitudi-
B nem graduum, ſe excedãt: quos poſtremo cõprehendimus faſcia circa frontem obuoluta.

XV

XVI

XVI

XVII

Capiſtrum, quod dimidiatum, vel ad alteram partem, dicunt. XVI.

Expeditiſſimum eſt, vbi maxillam ſeu vulneratam, ſeu prolapſam, ſeu ob diſtentionem oris alium'ue morbũ oportet ab altera parte vinciri. Faſcia ab occipitio orſa, obliqua per verticem, & inter ipſum & frontem per tempus ferri debet ad malas: idẽ ſub mẽto et ima aure alterius partis ad occipitium: deinde ſub imis auribus ac mento attracta eodem reuerti, atq; ad eandem rationem, quoties opus eſt, circuire. Tunc vero cõmodum ita circundatur, cum à ſuperiori parte deorſum deligan-
C dum eſt. Sin ab ĩferiori parte ſurſum, faſcia ab occipitio incipiat, & ſub infimam auriculam, mentum q; procedat: tum per malas ducatur: & obliqua inter frontẽ & verticem ad occipitium, dein ſub mentum circumagatur: poſtremo frontem ambiat.

Capiſtrum ad vtramque partem. XVII.

Ad eos pertinet, quibus maxilla vel vtrinq; ſuo loco mota eſt, vel alio quopiam tenetur, ex iis, quæ dicta ſunt in capiſtro ad alteram partem. Faſcia occipitio primum iniecta, oblique per verticem & inter ipſum & frontem ad malas porrigitur, demiſſa q; ſub mentum maxillam & malas ab altera parte amplectitur: inde inter frontem & ſummum caput per partem prius iniectam in ſpeciem literæ X ad occipitium reuertitur: & ſub imis auribus ac mento rurſus ac occipitium data, nouiſſime frontem complectitur.

Idem ab inferiori parte ſurſum. XVIII.

Ab occipitio ordiatur, & ſub infimam au-
D riculam ac ſub mentum detur ad malas: inde oblique p̃ ſummũ caput ad occipitiũ tendat, ab eo q; ſub infima auricula alterius partis, & ſub mẽto demittatur: tum ad malas: poſt hæc oblique inter frontem & verticem ad occipitium ducatur, & fronti poſtea circundetur.

Idem in vtramque partem ductum à ſuperiori parte deorſum. XIX.

XVIII

XIX

Media faſcia complecti occipitium oportet, capita'que eius per verticem obliqua inter ipſum & frontem porrigere, ſic, vt X literam repræſentent: deinde per malas ſub mentum, & ſub imas aures ad occipitium reuerti: poſt hæc circa frontem obuolui, & ad occipitiũ adducta ſub mentum demitti: poſtremo ad occipitium per frontem circuire.

Idem aliter. XX.

Media fascia super frontē detur, capitaq; eius ducantur ad occipitium, ibiq; figuram accipiant literæ X: post hæc sub imas aures ac mentum ad malas, inde inter frontem & verticem obliqua ad occipitium demittantur, tum sub mentum, nouissime per frontem circundentur.

E

Aliter. XXI.

Fascia media ab occipitio orsa, capita sub imas aures mentumq; attrahenda sunt, tum per malas: quod superest eodem modo obuoluendum, quemadmodum in ea, quæ proxime posita est.

F

Capistrum obliquum ad alteram partem, quo vinciuntur quæ iuxta aurem sunt & maxillæ processum. XXII.

Ab occipitio initium sumat, & sub infimā auriculam ad tempus, atque inter frontem & verticem oblique ad occipitium, & circa frontem procedat, sæpiusq; ad eandem rationem circumeat: quo modo procedere debet, cum ab inferiori parte sursum attrahitur. Sin expeditius sit à superiori parte deorsum, ita porrigatur: Incipiat ab occipitio, et oblique p verticem, & inter ipsum & frontem ad tempus procedat, ab eoq; sub imam aurem ad occipitium reuertatur, deinde frontem ambiat.

G

Quod alij Leporem sine auribus, alij Semirhombum vel Nauiculam dicunt, ad vtranq; partem commodissime ad frontem, & ex parte etiam ad id quod inter ipsam & verticem est, adhibetur. XXIII.

Occipitio primum fasciam iniicimus, ab eoq; sub infimam auriculam ad tempus, & inter frontem & verticem adducimus, & obliquam ad occipitium demittimus: inde circa frontem iuxta angulum oculi tempori propiorem, & inter frontem & verticem oblique ad occipitium: inde oblique inter verticem & frontē, parti prius iniectæ aduersam sic, vt ibi X literam repræsentet: post hæc sub infimam auriculam ad occipitium, postremo circa frontem.

H

Idem in vtranque partem ductum à superiori parte deorsum. XXIIII.

Media fascia occipitium amplectitor, capitaq; eius per verticem inter ipsum & frontē adducito, sic, vt ibi X literam repræsentent: inde sub imas aures ad occipitium, post hæc circa frontem attrahito.

Idem ab inferiori parte sursum. XXV.

Fascia media ab occipitio orsa sub infimis auriculis in vtranq; partem ducitur ad angulos oculorum temporibus propiores, ab his inter frontem &verticē ad occipitium reuertitur, deinde frontem comprehendit. Quibusdam placet hanc sub mentū quoq; circūagi.

Vinculum

A *Vinculum à ſuperiori parte iunctum.*
XXVI.

Capiſtrum rectum ad vtrãq; partem adhibemus, faſciam q; nõ amplius ſub mentũ, ſicut in illo, ſed per medium naſum agimus ad occipitium, et ſuper eam ſuturam attrahimus, quæ ad aures per verticem tendit.

Vinculum Glaucij valde iunctum.
XXVII.

Eadem ratione obuoluitur, atq; id, quod à ſuperiori parte iunctum inſcribitur, niſi quòd fertur etiam ſub mentum.

XXVI

XXVII

Perigenis Galea gladiatoria. *XXVIII.*

Aptiſſima eſt, vbi caput ac malæ pluribus locis vulnus acceperũt. Capiſtrum obliquum ad vtrãq; partẽ inijcitur: dein Glaucij ſcapha, poſt hęc rurſum capiſtrũ ad vtrãque partem. non nulli vt vinculum hoc elegantius reddãt, id capitis ornamentũ, quod κεφαλὸν appellant, parantes aſſuunt. Adhibetur item & alio modo ſine obliquo capiſtro, & faſcia per malas minime porrecta.

B

Galea aliter ad eoſdem. *XXIX.*

Faſciæ quod ſatis eſt à fronte dependeat, reliqua ad occipitium recta ducatur, & eatenus obuoluatur, vt rectum capiſtrum efficiẽs totas genas & caput complectatur. quo facto caput quod à fronte pendet, ſurſum conuertendum eſt, & recta per verticem ad occipitium attrahendum: ac, ſi placeat, ſub imas quoque aures adducendum.

XXVIII

XIXX

C *Lepus auritus.* *XXX.*

Sic appellãt ſemirhombum, vbi laqueus ille accedit, quem auriculas nuncupant, qui vel gladiatoribus decoris cauſa datur, vel vt caput contineat, vbi propter aliquem faciei affectum pertractare id oporteat. ſi decoris cauſa, auriculę breues ſint, & in medio frontis, nam ſic animalis imaginem referũt: ſin vt contineãt, in medio ſimiliter, & magnæ, vt digiti in earum ſinus coniecti, continere caput queant.

Alius ad tempora. *XXXI.*

Hac ratione obuoluitur. ex altera parte faſciæ laqueus fit paſtoralis, vel qui duos habens ſinus nominatur (quos ſępius in libro
D de laqueis breuiter declarauimus) & fronti inijcitur: ſuper quẽ deinde ſemirhombus, vel nauicula circumligatur.

XXX.

XXXI.

Simplex Oculus, vel Tenue vinculum ocularium. *XXXII.*

Faſciam ab occipitio orſam ducimus per verticem inter ipſum & frontem, inter ſupercilia ad oculum, ſic, vt ipſum contegat: inde ſub infimam auriculam ad occipitium, poſtremo circa frontem.

Idem ab inferiori parte ſurſum. *XXXIII.*

Ab occipitio initium ſumit, & per ſummum caput inter ipſum et frontem, inter ſupercilia ad oculũ: tum ſub infimam auriculam ad oculũ, inter frontẽ & verticem agitur: poſt hęc ad occipitium, & circa frõtem.

XXXII.

XXXIII.

Duplex oculus à superiori parte ductus.
XXXIIII.

Orditur ab occipitio, & per summum caput, atque id, quod inter ipsum & frontem est inter supercilia fertur ad oculũ: tum sub infimam auriculam alterius partis, ad alterum oculum, inter supercilia inter frontem & verticem ad occipitium: postea circa frontem.

Potest etiam, si ad rem magis pertineat, initio conuerti, & ab inferiori parte sursum circundari.

E

XXXIIII

XXXIIII

Duplex in vtranque partem ductus à superiori parte deorsum. XXXV.

Media fascia ab occipitio orsa, ducere capita oportet inter frontem et verticem, atq; inter supercilia, sic, vt ibi X literæ figuram accipiant: tum ad oculos, atq; inde sub imas aures ad occipitium & circa frontem.

Aliter. XXXVI.

Media fascia ordiatur à fronte, capita ad occipitium dẽtur: inde ad modum literæ X similiter, atq; in superiori vinculo, ꝓcedãt.

F

XXXV

XXXVI

Oculus rectus ad alteram partem.
XXXVII.

Orsi ab occipitio, fasciã per summum caput, & inter ipsum & frontẽ directà ad oculum ducimus: inde per eã partẽ, qua maxillã cum malis cõmittitur, sub mentũ, et sub infimã auriculã ad occipitium et circa frontẽ.

Duplex ex eodem ductus. XXXVIII.

Priusquam frontem comprehendat, ab occipitio ad alterum oculum trahi debet: tum recta, quà maxilla cum malis committitur, sub mentum, ab eo q; sub infimam auriculam ad occipitium & circa frontem.

G

XXXVII

XXXVIII

Idem ab inferiori parte. XXXIX.

Fasciam ab occipitio orsam ducito sub infimam auriculam: ab ea q; sub mẽtum, & quà maxilla cum malis cõmittitur, ad oculum: inde inter frontem & verticem ad occipitium: post hęc sub infimam auriculam, sub mentum, quà maxilla cum malis ex altera parte committitur, ad oculum attrahito: tum inter supercilia super partem prius iniectam, ad modum literæ X inter frõtem & verticem ad occipitium porrigito: & circa frontem nouissime circundato.

Idem in vtranque partem ductus. XL.

Fascia media nõ secus ac in ea, q̃ obliqua oculũ vinciebat, occipitio iniiciat, capita q; à superiori

H

XXXIX

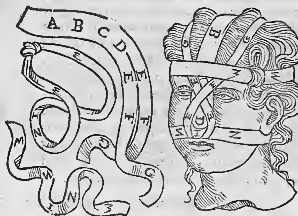
XL

A à superiori parte, vel inferiori attrahantur. potest etiamnum media fascia sub mento incipere.

Linteum scissum ad nasum. XLI.

Fascia eatenus lata esse debet, vt nasum complectatur: longa vero, vt duplicata à naribus ad occipitium perueniat. Orsam igitur ab occipitio rectà, per verticem & inter ipsum & frontem ad medium nasum adducimus, & quod ex ipsa superest à facie sinimus depẽdere: quod rectum in duas partes scindimus, vsq; dum ventum sit ad superius labrum. quo facto alteram fasciolam mediã, ab imo naso orsam super eam, quæ scissa pendet à facie, in vtranque partem, sub imas aures ad occipitium ducimus, super partem primo iniectam, sic, vt ibi X literam repræsentet, ministro'que tradimus: deinde partes scissas à facie conuertimus ab vtraque parte nasi inter supercilia, vt ibi literæ X similitudinem accipiant, ac per summum caput obliquas ad occipitium porrigimus, & cum priori capite iungimus: super quas deinde capita ministro contenta circa frontem attrahimus, sic, vt à latere nodo vel fibula inter se vinciantur.

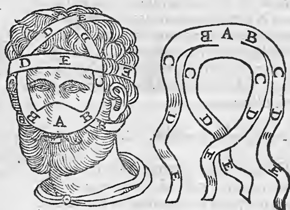
B

Funda ad nasum ex quatuor capitibus. XLII.

Scindẽdum linteũ est in partes quatuor, medium q; integrum relinquendum, quà vincire debet imum nasum. ex capitibus vero, quæ superiora sunt, pendere deorsum oportet: inferora per genas primum ad angulos oculorum tẽporibus propiores procedere, inde inter frontem & verticem ad similitudinem X literæ inter se commissa à ministro cõtineri: reliqua duo sub imas aures ad occipitium demitti, ibi'que literę X similitudine accepta, circa frontem agi, & à latere inter se deligari, tum quæ à ministro tenebantur, in occipitio desinere.

C

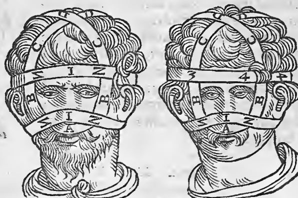
Eadem ex tribus fasciolis. XLIII.

Vna media iniicitur sub imo naso, capita q; eius per oculorum angulos temporibus propiores inter frõtem & verticem ducuntur, ibi q; aduersa ad imaginem literę X à ministro continentur: altera media datur super imum nasum, & in vtranque partem ducitur ad occipitium, ibi'que accipit nodum cum capitibus à ministro contẽtis: tertia orditur à fronte, & capiti circundata à latere deligatur.

D

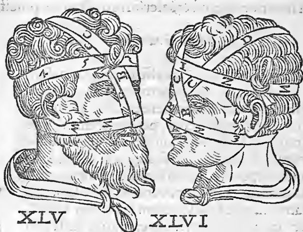
Eadem ex duabus. XLIIII.

Vna sub imo naso dari media debet, capita'que eius per angulos oculorum temporibus propiores inter frontem & verticem porrigi, atque inter se aduersa in speciem literæ X ministro similiter tradi: altera media iniici super imum nasum, & capita eius ferri sub imas aures ad occipitium, & ibi X literæ similitudine accepta per frontem circumagi, & à latere deuinciri.

Nasus ex binis fasciolis. XLV.

Vna super nasum in lõgitudinem detur, dimidiaq; pars à fronte dependeat, reliqua per verticem recta ad occipitium porrigatur: sed alterius medium dandum est sub imum nasum, capita vero sub infimas auriculas ad occipitium ferenda, vbi debent literæ X similitudinem accipere. post hæc prioris fasciæ quod à fronte pendet, sursum conuertẽdum, & super partem primo volutam recta per verticem ad occipitium demittendum. quo facto, capita quę ibi literæ X figuram acceperant, id complexa, postquam fronti circundata fuerint, finienda sunt.

XLV XLVI

Accipiter ad nasum ex tribus fasciolis. XLVI.

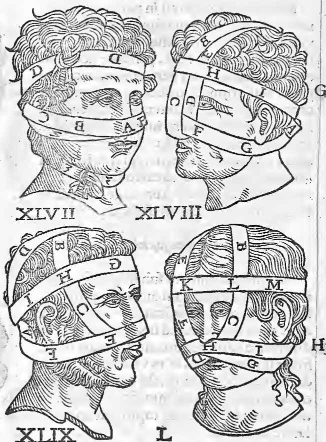
Vna sub imo naso media incipit, cuius capita vtrinq; iuxta nares inter supercilia ducuntur ad imaginem literę X, inde ad summum caput atq; occipitium dantur, ibiq; continentur: altera media super imum nasum obuoluitur, capitaq; eius sub infimas auriculas ad occipitium demittuntur, & ibi inter se, & cum capitibus, quę continebantur, vinciuntur: tertia media à fronte orditur, & in vtranque partem circumacta à latere capitis finitur.

Idem ex binis fasciolis. XLVII.

Prior fascia perinde atque altera circumagenda est, sed capita huius in occipitio ad literę X similitudinem inter se aduersa vbi frontem complexa sunt, finiuntur: illius vero sub his comprehenduntur, vel ipsa quoque in occipitio in speciem literę X inter se aduersa sub mentum adducuntur, ibiq; inter se alligantur.

Fascia glomerata ad idem. XLVIII.

Fascię pendere tantum à facie sinito, quãtum à naribus possit ad occipitium peruenire, reliquam eius partẽ recta per nasum, inter supercilia ad frontem & verticem trahito: inde per medium caput ad occipitium demittito, ibiq; conuersam sub infima auricula ad imum nasum attrahito super partem pendẽtem: inde sub infima auricula alterius partis ad occipitium ducito, ibique contineto. post hęc caput, quod à facie pendebat, recta super partem priorem volutã, ac occipitium dato, sic, vt à reliqua fascia cõprehendatur: quam postremo circa frõtem adducito, & ad occipitium reuersam à latere capitis deuincito.

XLVII XLVIII XLIX L

Funda. XLIX.

Orsa ab occipitio obliqua per verticem & inter ipsum & frontem tendit ad angulum oculi tempori propiorem: inde per genam ad imum nasum, ab eoque ad genam similiter alterius partis, oculi angulum tempori propiorem, inter frontem & verticem, ad summum caput fertur priori parti aduersa. post hęc ad occipitium demittitur, et sub infimis auriculis porrecta ad occipitium reuertitur, nouissimeque fronti obuoluitur.

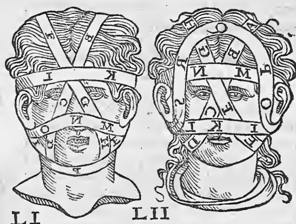
Eadem aliter. L.

Fasciam occipitio primum inijcimus, deinde obliquam per verticem ad tempus atq; angulum oculi

A oculi tempori propiorem adducimus, ab eo q; ſub imum naſum, atq; infimam auriculam rurſus ad occipitium demittimus, ibi'que conuertimus, & priori parti aduerſam obliquam ducimus ad tempus, ac ſub imum naſum ad infimam auriculam contrariæ partis, poſt hæc ad occipitium, deinde ſub infimam auriculam, ſub imum naſum, ac ſub imam auriculam alterius partis ad occipitiũ, poſtremo circa frontem obuoluimus.

Amintæ Vallum. L I.

Orſi ab occipitio, faſciam oblique per verticem ducimus, atq; inter ipſum & frontem inter ſupercilia: inde à latere iuxta angulum oculi, naribus propiorem, recta ad proximam narem: inde quà maxilla cum malis cõmittitur, attrahimus: tum ſub mentum demittimus, & ſub infimam auriculã ad occipitium damus: ab eo'que per verti-
B cem oblique inter ipſum & frontem, atque inter ſupercilia porrigimus, priori parti aduerſam in ſpeciem literæ X: poſt hæc à latere naſi, ex contraria parte, & qua maxilla cum malis committitur, ſub mentum atq; infimam auriculam alterius partis ad occipitium: inde fronti circundamus: poſt hæc ſub infimam auriculam, per medium naſum, ad alteram infimam auriculam atq; occipitium. præter hæc non nulli quoq; mentum complectuntur. Adhibetur autem commodiſſime, vbi vel inter ſupercilia, vel medium naſum deligare opus eſt.

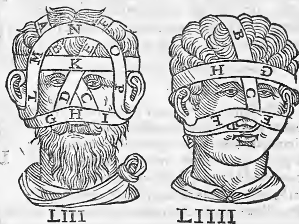

LI LII

Phaleræ, ſeu Vallum. L I I.

Ab occipitio inchoatur, & oblique per ſummum caput atque inter ipſum & frontem procedit inter ſupercilia: inde iuxta angulum oculi naſo propiorem per genam ſub imam aurem ad oc-
C cipitium: ab eo'que per contrariam partem, ſic, vt inter ſupercilia literæ X figuram accipiat: tum oblique inter frontem & verticem, per verticem ipſum ad occipitium demittitur: deinde ſub infimam auriculam, per medium naſum atq; alteram infimam auriculam, item ad occipitium reuertitur: poſt hæc circa frontem agitur. Quidam, vt ſpecioſius vinculum efficerent, per eam quoq; ſuturam, quæ ad aures per verticem tendit, circuire voluerunt. Poteſt etiam, ſi res poſtulat, faſcia duci in vtramque partem. Huic & ſuperiori eadem vis eſt.

Menecratis Accipiter. L I I I.

Faſcia primum occipitio detur, & recta per verticem inter ſupercilia tendat iuxta angulum oculi naſo propiorem: & ab altera nare ſuper imum naſum feratur iuxta alterum angulum naſo propiorem, & inter ſupercilia, vt ibi ſimilitudo literæ X fiat: poſt hæc recta iuxta partem prius volutam
D ad occipitium reuertatur: ibi'que conuerſa ſub infimam auriculam, & ſuper imum naſum, ac ſub infimam auriculam alterius partis, itidem ad occipitium adducatur, & fronti nouiſſime circũdetur: quam agere etiam licet ſuper eam ſuturam, quæ ad aures per verticem tendit. Non nulli, vt elegantius vinculum reddant, adijciunt ſemirhombum, cuius rationem ſupra indicauimus.

LIII LIIII

Amintæ Vallum ad naſum in alteram partem declinatum. L I I I I.

Faſciam ab occipitio orſam recta ad ſummum caput adducito: deinde inter ipſum & frontem, atque inter ſupercilia ab altera nare ſub imum naſum attrahito: inde ſub imam auriculam alterius partis, & ſuper imum naſum, ab eo'que ſub imam aurem ad occipitium obuoluito: inde circa frontem.

Hippocratis vinculum adducens. L V.

E

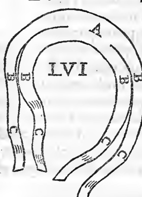
Idem præstat, quod proximè positum. sic autem obuoluitur. membranula palmæ longior accipitur, cuius vnum caput glutine vel gummi illitum naso agglutinatur ab ea parte, in qua iacet: alterum sub imam aurem ad occipitium adducitur, ab eo'que ad frontem, quà similiter agglutinatur.

Ad aures linteum scissum in quatuor partes. L V I.

Medium auriculam complectatur: ex partibus vero scissis, quæ super auriculam sunt, vbi X literæ figurã acceperint, vna per frontem, altera per summũ caput, ad occipitium porrigantur: tum quæ per frontem procedebat, quà X literæ similitudo est, attrahatur, quæ per verticem ad frontem ducatur, & à latere capitis ambæ inter se vinciantur: sed partes subiectæ aduersæ inter se procedant, & altera per posteriorem partem, altera sub mentum detur ad occipitium, ibi'q; nodum accipiant.

F

Auris ex fascia glomerata. L V I I.

Fascia post læsam aurem prope occipitium orsa, per ipsam ferri debet, vt ex parte eandem includat: inde inter frontem & verticem attrahi non longe à fronte: tum per priorem partem prope alteram aurem ac sub mentum ad aurem affectam, deinde inter verticem & frontem ad posteriorem partem integræ auris, & sub mentum, atq; infimam auriculam ad occipitium, inde circa frontem, ac rursus ad occipitium. G

Aliter. L V I I I.

Occipitio primum iniicitur, & sub infimam aurem sanam inter frontem & verticem ad priorem partem affectæ auris porrigitur, atq; inde sub mentum & sub infimam aurem ad occipitium, deinde oblique super aurem, post hæc circa frontem.

Linteum scissum in partes sex ad regionem iuxta aurem. L I X.

Medium super locum vinciendum iniicimus: ex partibus vero aliis à ceruice dependentibus, aliis super caput collocatis, eas, quę à priori parte sunt, inter frontem & verticem nodo inter se deuincimus: medias vero in summo capite & inter se, & cum prioribus alligamus: posteriores ad occipitium adductas, vt X literam referant, circa frontem agimus sic, vt à latere capitis finiantur.

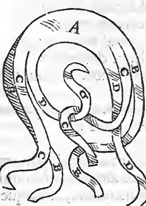

H

Iunctura ad malas ex tribus fasciis. L X.

Vna media inter frontem & verticem iniiciatur, capita'que eius per malas sub mentum demittant, ab eo'q; per malas iuxta priores partes inter frontem & verticem procedant, ibi'q; inter se colligentur: quòd si oculos quoq;

A los quoq; deuincire volueris, ducantur non iuxta priorem partem, sed per oculos, tum inter frontem & verticem data in speciem literæ X ad occipitium adducantur: altera fascia media inter frontem & verticem orsa in vtranque partem attrahatur iuxta oculorum angulos temporibus propiores, ad mentum, atque ibi nodum accipiat: tertia media medium nasum amplectatur, capita'que eius sub infimis auriculis ad occipitium adducantur, ibi'que X literæ similitudine accepta per frontem circumeant, & nodo à latere capitis vinciantur.

Longa ad frontem & regionem, quæ inter supercilia est ex fascia glomerata. LXI.

Dari primo super occipitium debet, post hæc recta duci ad frontem & inter supercilia, deinde ad occipitium reuerti, & postremo per frontem circumagi.

Funda ad labrum inferius scissa in partes quatuor. LXII.

Medium, quod integrum est, iniicito B super labrũ inferius: superiores vero partes ad mentum adducito, atq; inde ad occipitium, ibi'que in speciem literæ X altera super alteram excedente, ad summum caput, & inter ipsum & frontem attrahito, ministro'que tradito. reliquas vero binas partes sub infimis auriculis ad occipitium porrigito, atq; ad formam literæ X ad frontem attrahito, & has, & quæ à ministro continebantur, inter se deuincito.

Eadem ad labrum superius. LXIII.

Media superius labrum complectitor: inferiores partes iuxta angulos oculorum C tẽporibus propiores adducito inter frontem & verticem, vt ibi X literæ figuram accipiãt, inde ad occipitium demittito: reliquas duas partes sub ĩfimas auriculas ad occipitiũ attrahito, ibi q; inter se aduersas circa frontem agito, & inter se deuincito.

Fascia glomerata ad labrum inferius. LXIIII.

Orditur ab occipitio, & sub infima auricula fertur ad labrum inferius, ac sub infima auricula reuertitur ad occipitium.

Eadem in vtramque partem ducta. LXV.

D Media labrum complectitur, capita q; eius sub imas aures ad occipitium attrahuntur, & fronti circundantur.

Alia. LXVI.

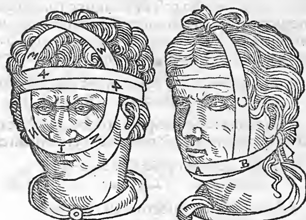
Incipimus ab occipitio, et sub infimam auriculam ad labrum fasciam ducimus, ab eo q; sub infimam auriculam ex altera parte ad occipitium, inde per verticem obliquam, & inter ipsum & frõtem ad tempus porrigimus, ab eo'que per malas sub mentum ad malas ex altera parte, deinde inter frontem & verticem in speciem literæ X inde ad occipitium, postremo circa frontem.

Ad labrum superius. LXVII.

Ab occipitio ordiatur, & obliqua detur inter verticem & frontem iuxta oculi angulum temporibus propiorem ad labrum superius, ab eo'que ad alterum tempus, atque oculi angulum ipsi propiorem, tum inter frontem & verticem super partem prius iniectam ad imaginem literæ X, inde ad occipitium & circa frontem.

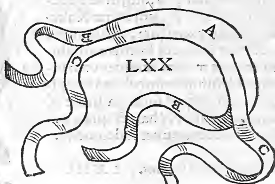
Eadem à medio orsa. LXVIII. E

Media superius labrum complectere, capita q; iuxta tempora oculorum'que angulos temporibus propiores porrige, inde inter frontem & verticem, vt ibi X literam referant, tum ad occipitium, post hęc per frontem, rursus ad occipitium.

Funda scissa in partes quatuor ad occipitium LXIX.

Media occipitium comprehendit: ex partibus vero, quæ subiectæ sunt, per malas atque angulos oculorum temporibus propiores inter frontem & verticem feruntur, ibi'que inter se deligantur: reliquæ sub infimas auriculas ad occipitium ducuntur, vbi ad modum literæ X altera super alteram excedit. quòd si breuiores fuerint, in occipitio cum prioribus aptantur, si longiores, ad frontem adducuntur. * F

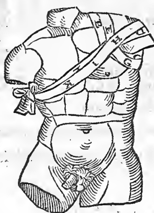
Cum de vinculis tam simplicibus, quàm compositis, quæ faciei & capiti cõueniunt, abunde dixerimus, proximum est, vt ad reliqua pergamus.

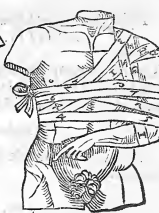
Iunctura ad mentum EX SORANO. LXX.

Fasciam ab vtroque capite scindẽtes, sic, vt medium, quo mentum comprehenditur, intactum relinquatur, inferiores quidem partes, recta per malas inter frontem & verticem porrigimus: superiores per mentum transuersas ad occipitium attrahimus, nodo q; inter se alligamus: prodest autẽ quibus deuincire mentum conuenit. G

Spica Glaucij. Nunc GALENVS LXXI.

Nomen inuenit à spica, quam suo ambitu imitatur. maxime autem proficit, vbi iugulum fractum est, aut humerus excidit. eius ratio est: Hapsus lanæ mollis ab ea parte, quæ vincienda est, alæ subijcitur, donec id cauum compleat: post hæc fascia glomerata, quæ longitudinem & latitudinem habeat pro portione eius, quod alligatur, ab altera ala incipiens obliqua per dorsum tendit, quà iugulum cum lato scapularum osse committitur: inde sub ala affecti humeri ad eam partem reuertitur, quà iugulũ cum lato scapularum osse cõmittitur, ita, vt ibi X literã repræsentet: deinceps obliqua per pectus procedit ad alam integræ partis: inde per dorsum obliqua ad iugulum, ita, vt parti prius obuolutæ aliquantulum insidat: ab eo'que sub ala iterum datur ad iugulum, sic, vt secundo similitudo X literæ fiat: postremo ad alam integræ partis, atque ad eandem rationem, circumagitur. H

LXXI

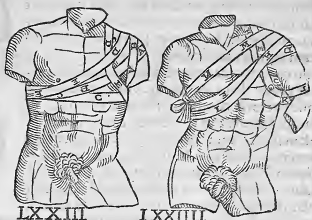

LXXII

Eadem media primum iniecta. LXXII.

Adhibita spica brachium figurandum est ad angulum rectum, atque altera fascia media inuoluendum, cuius capita recta ducenda sunt, quà iugulum cum lato scapularum osse committitur, atque ibi in speciem literæ X aduersa inter se ad alam integræ partis attrahenda: post hæc per latera atque affectum humerum circundanda eatenus, vt omnia includantur, & sub ala sanæ partis finienda.

A *Eadem in vtramque partem ducta.*
L X X I I I.

Media alam affecti humeri complectitur, & in vtramque partem ducta, qua iugulum cum lato ſcapularum oſſe committitur, X literę figuram accipit: inde oblique pars vna per dorſum, altera per pectus procedit ad alteram alam, atque ad hunc modum, quoties opus fuerit voluta, finitur.

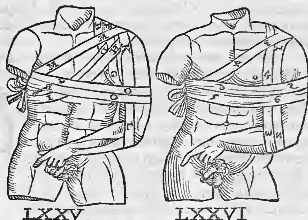
LXXIII   LXXIIII

Geranis (ita enim appellatur à gruis ſimilitudine) Hippocratis, ſiue (vt alijs placet) Perigenis. L X X I I I I.

B Iiſdem conuenit, quibus ſpica. in hunc autem modum obuoluitur. Vbi ſpicam iniecerimus, ſemel circa humerũ dari faſcia debet: inde ad iugulum procedere: tum oblique ad alteram alam, atque ibi deſinere.

Funda humerum complectens, quæ idem præſtat atq; Geranis. L X X V.

Spicam adhiberi prius conuenit: tum ab ea parte quà iugulum cũ lato ſcapularum oſſe cõmittitur, faſciam ſemel recta ferri ad brachium, quod ad angulum rectum figuratum ſit: atq; inde rurſus ad eã partem, qua iugulũ cum lato ſcapularum oſſe cõmittitur, deinde ad alam integrę partis: poſt hęc humero & lateribus circũdari, & ſub ala nodum accipere.
C

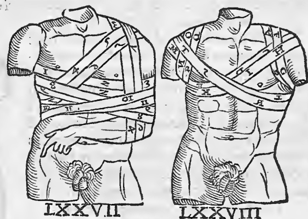
LXXV   LXXVI

Eadem aliter. L X X V I.

Media vitiati humeri caput amplectatur, capita q; eius recta ducantur ad brachium in vicinia cubiti: et rurſus iuxta partes prius iniectas, quà iugulum cum lato ſcapularum oſſe coniungitur: inde ad alam integræ partis, poſt hęc in orbem.

Aliter. L X X V I I.

Media circundanda eſt alę integræ partis, capita q; eius in orbẽ ad latera atq; humerum attrahenda: tum ſub ala integrę partis iterum
D demittẽda: inde obliqua ducẽda ſunt ad eum vitiatæ partis locum, vbi iugulum cum lato ſcapularum oſſe cõmittitur: deinde recta per humerum ad cubitum: ab eoq; rurſus ad eam partem, qua iugulum cum lato ſcapularum oſſe cõmittitur: inde ad alam integræ partis, poſtremo in orbem circa humerum.

LXXVII   LXXVIII

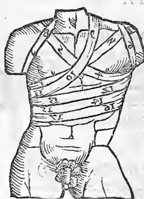
Spica duplex, quam alij Quadrigam dicunt.
L X X V I I I.

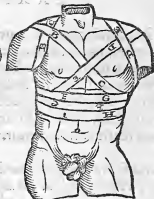
Commodiſſime inijcitur, cum vtrumque humeri caput male habet. eius ratio hæc eſt. Vbi ſpica ſimplex data fuerit, faſciam ſub alam vincti humeri demittentes obliquam ducimus ad alterum humerum, atq; ad eam partem, qua iugulum cum lato ſcapularum oſſe committitur, ſic, vt ibi X literam referat: deinde ad alteram alam, atque ad eandem rationem circumagimus.

E

Cataphracta. L X X I X.

Nomen habuit à similitudine thoracis Romani, quem cataphractam dicunt. Prodest autem quibus deligare iuxta iugulum conuenit latum os scapularum, pectus, dorsum aut latera. quod vinculi aliqua ex parte duplicem spicam repręsentat. sic autem obuoluitur. Alę primo circundatur, tum obliquè per pectus ducitur prope illam regionem, vbi iugulum cum osse pectoris cõmittitur: inde per ceruices ad latum scapularum os humeri contrarij atq; ad alam subiectam, ab ea q; ad ceruices super partem prius iniectam, ita, vt prope ceruices similitudo X literæ fiat: post hæc obliqua datur ad latum scapularum os ex altera parte, atque ad alam: ab ala ad ceruices, vt in vertebra colli X literę figuram accipiat: deinceps sub ala & oblique prope eam regionẽ, vbi iugulum cum osse pectoris committitur, sic, vt hic quoque similitudo X literæ fiat, & iuxta ceruices, & super latum scapularum os, & sub ala, vt quater X literam repræsentet, nimirum semel à priore parte, semel à posteriori, bis prope iugulum. Ad eandem autem rationem quoties opus est, circuit: deinde in orbem attrahitur circa pectus & latera sic, vt tota iunctura thoracem referat.

LXXIX

LXXX

F

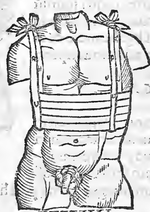
Eadem in vtramque partem ducta. L X X X.

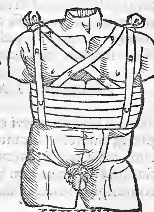
Sub ala dari mediam fasciam oportet, & in vtramq; partem ferri ad proximum iugulum, sic, vt prope ceruices X literam referat: deinde oblique porrigi ad contrariam alam, ab ea q; ad proximum iugulum, vt ibi prope ceruices fiat similitudo literæ X: inde ad alteram alam oblique, postremo in orbem circa pectus.

Sostrati Vinculum rectum ad alam & pectus. L X X X I.

Maxime conuenit, vbi medium pectus, vel dorsum, aut latera, seu thoracem volumus deuincire. Duas igitur fasciolas iustæ longitudinis humerorum capitibus inijcimus, earum q; capita recta sinimus depẽdere: deinceps fascia glomerata thoracem totum obuoluimus & latera, vt contegantur, extremam q; fasciam nodo alligamus: capita vero, quæ & à priori & à posteriori parte pendebant, fasciæ circuitibus assuimus, ac, si longiora fuerint, sursum cõuersa, qua iugulum cum lato scapularum osse cõmittitur, inter se colligamus.

G

LXXXI

LXXXII

Vinculum in speciem literæ X ad alam & pectus. L X X X I I.

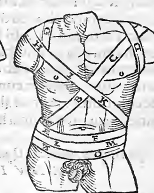
Quas proxime posui fasciolæ, non rectæ, sed obliquę dependeant, ita, vt tam à pectore, quàm à dorso similitudo X literæ fiat. cætera eadem fieri debent, quæ, vbi rectæ adhibentur.

Amintæ Thorax. L X X X I I I.

Huic & vinculo, quod ad alam posui, eadẽ vis est. sic autem fasciatur. Imposita cataphracta ad vtramque partẽ ducta, vbi fascia eatenus circuierit, vt vsq; ad vmbilicum complexa omnia fuerit, capita inter se vinciri debent, sic, vt lupus laqueus fiat: quod q; ex his vltra laqueũ relinquitur, ad ilia vtrinq; adductũ prioribus circuitibus inseritur, sic, vt extremum pẽdeat, quod quatuor digitorũ longitudinem ęquet: quo fit, vt thoracis fimbrias repræsentet.

H

LXXXIII

LXXXIIII

Thorax ad idem X literam repræsentans. L X X X I I I I.

Fasciam ilibus primum à dextra parte inijcito, & oblique per latus & medium pectus trahito ad humeri caput: ab eo q; ad alam atq; iterum ad humeri caput super partem priorem ad effigiem X literæ: post oblique per dorsum ad ilia super caput primo iniectum, deinceps per ventrem ad ilia sinistræ partis in orbem circunducito:

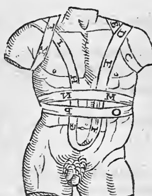
A circunducito: deinde per dorsum priori parti aduersam, sic, vt ibi eiusdem literæ similitudinem habeat, ad caput humeri dextrum: post hæc sub alam demittito, & rursus ad caput humeri circũagito, sic, vt ibi similitudo X literæ fiat: post hæc per medium pectus ac latus oblique ad ilia sinistræ partis, nouissime in orbem circundato, atq; ad eandem rationem voluito, dum quæ liganda sunt, omnia includantur.

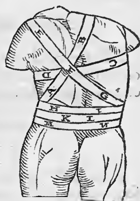
Stella. LXXXV.

Adhibito vinculo, cui nomen est thorax X literam repræsentans, debet angustior fasciola dari in orbem semel aut iterum circa pectus & dorsum, & extremo capite fibula deuinciri.

Geranis in speciem fiscellæ. LXXXVI.

Idem potest, quod cataphracta. eius autem ratio est. A dorso incipit, & oblique per scapulas ad eam partem procedit, vbi iugulum cum lato scapularum osse cõmittitur: inde sub ala demissa eodem reuertitur, vt similitudinem B X literę super eandem commissuram accipiat: post hæc obliqua per mãmam ad vmbilicum, ibi q; conuersa oblique trahitur ad alteram mãmam, atq; ad eam partem, vbi iugulum cum lato scapularum osse cõmittitur, vt ibi literæ X figuram accipiat: deinde per dorsum demittitur, & in orbem datur circa latera, atq; ad eandem rationem circuit.

LXXXVI

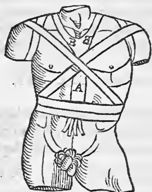

LXXXVII

Stella à posteriori parte se ostendens. LXXXVII.

Vtiliter adhibetur, quibus deuincire dorsum oportet. sic autem circundatur. Ab ilibus orsa puta sinistræ partis, per dorsum tendat ad caput humeri dextri: inde ad alam, ab eaq; per latum scapularum os sinistrę partis ad alam atq; humeri caput: dehinc oblique per dorsum feratur priori parti aduersa: post hæc semel aut iterum in orbem circa ilia detur, eo'que ambitu extrema pars contineatur. Eandem quoque sic circumagere licet, vt à priori parte oculis exponatur: id quod fit, C vbi non à priori parte, sed à posteriori æque circumeat.

Vinculum, quod à fulmine Κεραύνιος appellatur. LXXXVIII.

Idem efficit, atq; illud, quod proxime positum est. Fasciam iustę lõgitudinis atq; latitudinis mediam in longitudinem scindimus, dum recipere caput possit: ex capitibus vero vnum à ventre, alterum à dorso, patimur dependere: post hęc imponimus id vinculi, cui nomen est Thorax X literã rẽpsentãs, ima q; capita prioris fascię scissa in plures partes pẽdere sinimus.

LXXXVIII

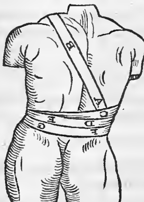
Simplex vinculum ad ceruicem. LXXXIX.

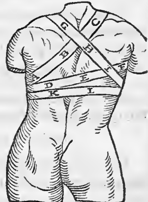
D

Commodissimum est, vbi res poscit alterã ceruicum partem alligari. Incipit autem à medio latere, & per dorsum fertur ad ceruicem & pectus, & post hæc ad latus super caput primo iniectum, deinde per thoracem in orbem.

Duplex. XC.

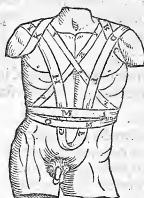
Fascia primum alæ circundari debet, tum oblique per dorsum ad ceruicem procedere: inde ad pectus, et alam, atq; alteram alam: post hæc oblique per pectus ad ceruicem ita, vt ibi X literam repręsentet: deinde oblique per dorsum ad alam: ac postremo in orbem circũagi, atq; ad eandem rationem circuire.

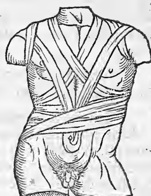

LXXXIX

XC

Cuspis, siue Hamus. X C I. E

Binæ fasciolæ, quæ & longitudinem conuenientem habeant, & duorum digitorum latitudinem non excedant, mediæ humerorum capita complexæ dependent, & tam à dorso, quàm ab vmbilico X literæ figuram accipiunt: post hęc fibula inter se iunguntur: quo facto obuoluitur geranis in speciem fiscellæ.

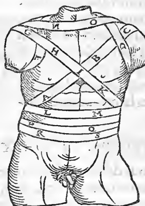

XCI

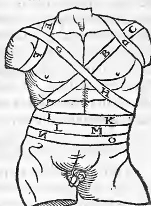

XCII

Rhombus simplex. X C I I.

Iisdem prodest, quibus proxime adscripta. conficitur autem ex duplici vinculo ad ceruices, & ex geranide, ante dictis. F

Rhombus duplex ad idem. X C I I I.

XCIII

XCIX

Fascia ab ilibus orsa obliqua per iugulum fertur ad latum scapularum os: inde ad alam, ab ea q; ad iugulum, ita, vt quà iugulum cum lato scapularum osse committitur, referat similitudinem literæ X: post hęc trãsuersa per collum ad alterum iugulum: tum sub ala demittitur, atque ad idem iugulum reuertitur, vt ibi quoque similitudo X literę fiat: inde obliqua per mammam porrigitur ad ilia cõtrariæ partis, sic, vt in pectore eandem literã referat: postea in orbem circa ilia fertur, & obliqua per dorsum tẽdit, quà iugulum cum lato scapularum osse committitur: inde ad alam demissa eodem reuertitur: tum transuersa per priorem partem, quà iugulum cum osse pectoris, & quà cum lato scapularum osse committitur, & obliqua per dorsum ad ilia, postremo in orbem. Cum hoc etiam imponitur, vel duplex geranis, vel simplex vinculum ad ceruicem, vel etiam duplex. G

Sostrati Κεραύνιος. X C I I I I.

Proficit vbi medium pectus & dorsum deligandum est. sic autem obuoluitur. Duo iniici vincula oportet, & quod cuspis, & quod stella nuncupatur: tantummodo capita, quæ in stella per fibulam inter se iungebantur, ad ilia adducta dependent.

Apollonij iunioris Ἡμικεραύνιος. X C V.

Fasciolas, quas in cuspide adhibuimus, ad humerorum capita damus, tum duplex vinculum ad ceruices iniicimus, deinde geranida in speciem fiscellæ.

Sostrati parua Ara. X C V I. H

Speciosa est, siquidem obuoluta paruæ aræ angulos reprę sentat. Primum deligetur vinculum ad ceruices, deinde geranis in speciem fiscellæ, quo facto adiicitur vinculum Sostrati ad pectus, cum fasciolis suspendentibus.

Eiusdem paruum Templum. X C V I I.

Hoc etiam & decorum est, & idem proficit. Recto vinculo Sostrati imposito illud iniiciẽdum est, quod quadriga nominatur.

Apollonij Thirij paruum Templum. X C V I I I.

Binæ fasciolæ super dorsum dantur, quemadmodum in vinculo recto Sostrati ad pectus, postea simplex rhombus circumagitur.

Geranis in speciem fiscellæ in priori parte se ostendens. X C I X.

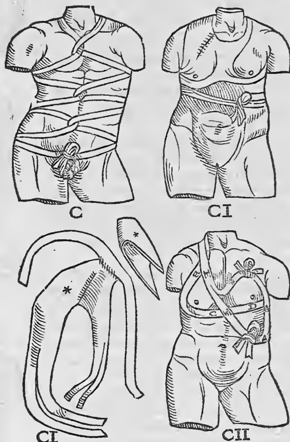
A latere orsa obliqua per pectus eò ducenda est, vbi iugulum cum lato scapularum osse committitur,

A mittitur,inde ſub alam: ab hac eodem reuerſa per collum tranſuerſa ducenda eſt ad commiſſuram iuguli alterius partis cum lato ſcapularum oſſe : deinde ſub ala à priori parte verſus poſteriorem ad eandem commiſſuram porrigenda: inde obliqua per pectus, & poſtremo in orbem circa ilia. Idem quoque vinculum à poſteriori parte ſe oſtendet, ſi circuitus, qui à priori parte fuerant, in poſteriori collocemus, & eos qui à poſteriori, in priori.

Auriga. C.

Valet ad latera deliganda, atq; ad hunc modum iniicitur. Media faſcia collum comprehendimus, capita'que obliqua per pectus attrahimus : ibi'que inter ſe implicata ſub alas adducimus ad dorſum, vbi rurſus implicamus:
B atq; ita, donec totum thoracem deligauerint, modo à poſteriori, modo à priori parte iplicamus, extrema q; inter ſe deuincimus. quo vinculo vtuntur aurigæ ad latera continenda.

Expoſitis faſcijs, quæ thoraci accommodãtur, proximum eſt, vt ad reliquas pergamus.

EX HELIODORO

Aſſuta faſcia ad mammam. C I.

C Faſciam, cuius lõgitudo ac latitudo ſit proportione hominis, duplicamus : tum initio facto à medio eius partis, quæ duplicatur, ſuimus deorſum oblique tẽdentes: deinceps omne id, quod ſuper ſuturam eſt, excidimus, vt pilei modo ſinus fiat, qui mammam, & quod ſuper iniectum eſt, capiat. vtrunq; huius faſciæ caput in duos ſcindimus: deinde ab altera parte ſinus, quæ contra ſuturam eſt, & veluti labrum lintei, faſciolam latam circiter digitos duos à latere ſuimus ſic, vt alterum caput longius ſit, breuius alterum: quæ faſciola cingulus dicitur. vinciendi ratio eſt. Sinus datur ad mãmam, vt ipſam comprehendat: longius vero cinguli caput per dorſum attrahitur ad integram mammam, & cum breuiori nodum accipit. ex capitibus ſciſſis priora duo ſurſum ferũtur ad ceruices, ita, vt dexteriori ſiniſtrum, ſiniſteriori dextrum procedat, pendere'que ſinatur, quibus'cum reliqua duo capita colligantur.

D

Glomerata faſcia ad mammam. C I I.

Longioris faſciæ, quæ tantum latitudinis habeat, quantum vſus requirit, caput in duas partes ſciſſum detur iuxta integram mammam: faſcia vero per dorſum oblique ad vitiatam mammam procedat, ab ea q; ad alteram, poſt hęc ſuper dorſum: inde ad affectam mammam à ſuperiori parte deorſum porrigatur, vt inter vtrãq; mammam X literæ figuram accipiat: ſępius q; ad eandem rationem circumeat, dum quæ nuda ſunt, omnia contegantur. extrema vero faſcia ſcindatur, tum ſciſſæ partes inter ſe vinciantur altero nodo ſub integra mamma, altero ſupra collocato.

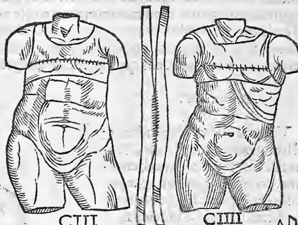
EX SORANO

Duplex in vtranque partem ducta, à ſuperiori parte deorſum. C I I I.

Mediæ faſciæ, quæ pectori tranſuerſa circundetur, altera aſſuitur, donec vtranque mammillam pertranſierit: hęc capitibus ſuis recta ad collum datis ex eo ſuſpenditur, illa per dorſum procedit: vtriuſque capita inter ſe vinciuntur, vt deligandis mammis accommodentur.

Vinculum Suspendens sex habens capita. E
CIIII.

Suspendenti vinculo quatuor capitum circa mediam suturam, alia fascia trāsuersa assuitur, cuius capita, vbi (vt dictum est deligauerimus, in dorso inter se vinciūtur, ne aut resolui vinculum possit, aut rugosum fieri. Habet autem eundem vsum, quem proxime traditum.

CIII CIIII

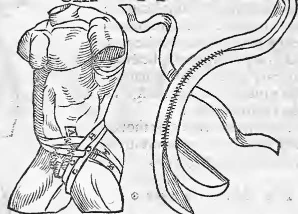
Nunc GALENVS

Iunctura Ad alterum Inguen. CV.

Expeditissima est, vbi alligare inguen oportet. inijcitur autem hoc modo. Fascia ab ilibus orsa oblique per clunes ferri debet à parte inguinis vitiati inter anum & naturale, post hęc sursum procedere ad inguen: tum in orbē per coxam ad ilia super partem prius iniectam, & ab inferiori parte sursum adduci. F

Ad Vtrunque Inguen. CVI.

Abdomini fascię caput inijcito, eam q; oblique per coxam inter anum & naturale attrahito ad inguē ab inferiori parte sursum: deinde iuxta caput primo iniectum ad coxam, atque inter anum & naturale ad alterum inguen ab inferiori parte sursum: post hæc infra vmbilicum: sic q; circumagito, dum inguen vtrunq; includatur.

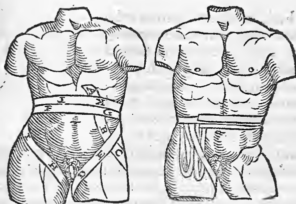

CV CIIII

Eadem in vtranq; partem ducta. CVII.

Media fascia incipit ab inguine, capitáque eius ad coxā data literæ X figuram accipiunt, & vnum ad inguen, alterum ab exteriori parte procedit: deinde ambo in vnum adducuntur, atq; ad eandem rationem circumeunt. G

Aliter ad Alterum Inguen. CVIII.

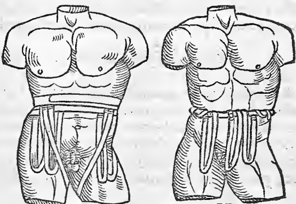
Vnū fascię caput, quod breuius sit, nec duorum vel trium cubitorum longitudinem excedat, ab inguine dependeat: alterū vero glomeratum, per ilia ad coxam detur atq; abdomen: inde oblique ad coxam & inguen circūagatur ab inferiori parte sursum, tum ad ilia & coxā, ac per ilia cōtrariæ partis ad abdomen: tunc q; caput dependens ad inguen sursum conuertatur sic, vt ibi sinus fiat, qui altero capite, quod glomeratum est, comprehēdatur. post hæc rursus quod glomeratū est, per inguen & coxam ducatur ad abdomē: rursus q; primū caput duplicetur à superiori parte deorsum, & eo, quod glomeratum est, comprehendatur: ac dum fascia desinat, alterum quidem duplicetur, alterū superdetur: nouissime fibula imponatur.

CVI CVIII

H

Aliter ad Vtrumque. CIX.

Fasciola media lumbos complectimur, capita q; eius ab inguine non secus q̄ in iūctura ad alterum inguē sinimus dependere: tum alteram fasciam à ventre orsam, queādmodum in iunctura, ad vtrunq; inguen circundamus, capita vero, quæ pendebant, quemadmodum in simplici dictum est, duplicamus.

CIX CX

Pecten seu Vinculum Suspendens ad Colem. CX.

Fasciola media lumbis inijcienda est, capita q; eius super ventrem adducta nodo inter se vincienda: tum alterius fasciæ glomeratæ caput zonæ inserendum: reliqua pars ad colem data in zo-

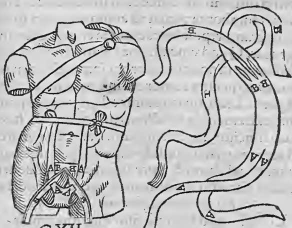
A nam rurſus à ſuperiori parte deorſum coniĳcienda, poſt hęc ſub colem & ad zonam: poſtremo te-
ſticulos complexa, in zonam demittenda eſt.

Aliter. C X I.

Iniecta zona faſciæ caput ſuper colem im-
ponatur, ea'q; circa ipſum in orbem detur, do
nec totũ includat: deinceps ad zonã feratur,
ab ea'q; ad colẽ, atq; inde rurſus ad zonam: no
uiſſime teſticulos amplexa, in zonã demittatꝰ.

Idem ex faſcia ſciſſa ac zona. C X I I.

Linteũ iuſtæ magnitudinis ſcindito in par
tes quatuor ſic, vt medium integrũ relinqua-
tur, quo colem excipito: tum ab altero capite
ſciſſas partes in vicinia colis findito: in quę fiſ
ſa coniĳcito partes alterius capitis, cingulo'q;
inſerito, & nodo alligato.

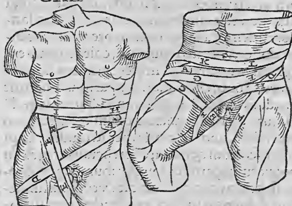

CXII

B EX HELIODORO.

Vinculum ad alterum inguen, quod non nulli dixerunt Cancrũ pro inguine. C X I I I.

Faſcia ab ilibus contrariæ partis incipiens
obliqua fertur ad lumbos, deinde ad inguen,
quod vinciri debet, ab eo'q; ad ſummam coxã
porrigitur. poſt hæc ad idem inguen reuerſa
datur ad regionem, quæ ſub vmbilico eſt, vt
X literæ figuram accipiat, ab ea'q; ad ilia alte-
rius partis: ſic'q; circũagitur, donec, quę nuda
ſunt, omnia cõplectatur: tunc'q; vtiliter ſemel
in orbẽ ambit circa lũbos, et infra vmbilicum.
Prodeſt aũt, quibus deuincire inguẽ oportet.

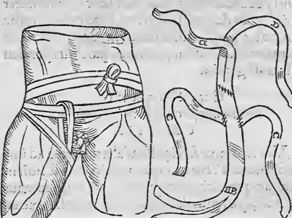
CXIII CXIIII

Ad vtrunque inguen. C X I I I I.

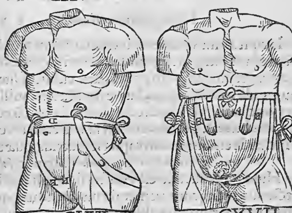
Vbi vinculum adhibuerimus ad alterum
C inguen, omiſſo circuitu in orbem, in vinculo
ad vtrunq; inguen, faſciam à lumbis attrahi-
mus ad alterum inguẽ: deinceps ad ſummam
coxam, ab ea'q; ad idem inguẽ, vt in altero ſi-
militudo X literæ fiat: deinde ad lumbos ad-
ducimus: poſt hæc eatenus hac ratione obuol
uimus, vt quæ nuda ſunt, includamus. Valet
ad vtraq; inguina deliganda. neq; ab re eſt vl-
tra propoſitos circuitus, in orbem quoque fa-
ſciam circumagere.

Iunctura ad inguen tuendum. C X V.

Faſcię glomeratę, à capite duodecim inter-
poſitis digitis faſciolam aſſuere duorum cubi
torum oportet, eo'q; capite ſuper ilia contra-
riæ partis iniecto, faſciolam rectam à poſte-
D riori parte per lumbos & clunes demittere in
ter anũ & naturale, obuolutam'q; inguini vi
tiato ſurſum porrigere: deinde glomeratã fa-
ſciam bis, ter'ue circumagere, per quem ambi
tum faſciola attrahitur quaſi per nodum. vbi
vero huiuſmodi circuitibus in orbem inguen
adſtrictum eſt, faſciola ad ſummam coxã por-
rigitur, ab ea'q; ad idem inguen, et ad eã regio
nem, quę ſub vmbilico eſt. quo facto ex faſcia
glomerata vinculum fit ad alterum inguen,
nodum'q; accipit ſub vmbilico. Pertinet autẽ
hoc vinculum ad eos, quibus propter varices,
qui inguẽ implent, manus curatio admouetꝰ.

CXV CXVI

CXVI CXVII

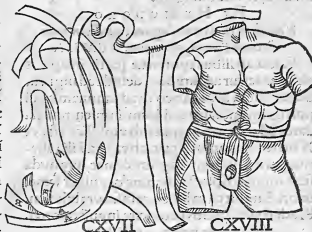
Aſſuta iunctura ad anum. C X V I.

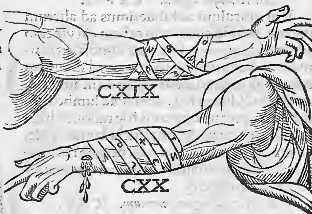
Faſcia ſumi debet eatenus longa, ac lata, vt huic iuncturæ ſufficiat: cui ab vno capite altera va-
lentior faſcia, lata circiter digitos tres, trãſuerſa aſſuenda eſt, hęc zonæ nomen inuenit: tum eidem

fasciæ interuallo puta nouem digitorum alia fascia trãsuersa, perinde lata vt zona, similiter assuen E
da est, cuius partes vtrinque adiuncta crura nuncupantur: alterum vero caput rectæ fasciæ, quod contra futuram est, scindẽdum in duo crura. Homo igitur explicata zona cingatur, recta vero fascia per lumbos procedat ad anum atq; inter ipsum & naturale, eius'q; crura ad inguina ducta zonæ inserantur: post hæc adiuncta crura arctata in zonam demittantur atque ibi cum cruribus alligentur. Quod vinculũ sine adiunctis cruribus nõ nulli ad caculosos, vbi calculus euulsus esset, adhibuere: id nos ob nodorum inæqualitatem reijcimus, ne pars vmbilico subiecta vrgeatur, vesica.n. inęqualiter compressa inflammationi obnoxia est. Deligamus aũt, quibus calculus euulsus est, parua fascia, quã proxime ad inguen proposuimus: sed nunc breuiorem rectam fasciolã assuimus, extremam q; scindimus in duas partes. hæc aũt iunctura illis longe cõmodior est, q̃ quę ani causa inijcitur, siquidem glomerata fascia in orbem voluta lũbos & omne id, quod sub vmbilico est, tegit, extrema que sub vmbilico prioribus circuitibus assuitur. ex recta vero fascia quod integrum est, ad anum & inter ipsum & naturale demittitur, partes vero scissæ ad inguina attractæ in priores circuitus immittuntur: quæ vinciendi ratio, calculosis, vbi secti sunt, aptissima est.

Scissum vinculum ad scrotum. CXVII.

Linteum pro hac ipsa iunctura longum latum'ue, ab vtroq; capite in quatuor parteis diuiditur, sic, vt ab vno breuiores sint, ab altero longiores: deinde à medio versus breuiores exciditur, donec, vbi vsus requiritur, coles eo cauo excipiatur. zonam ergo inijcere primum homini oportet, tũc q; ex breuioribus partibus lintei medias duas in zonã demissas, inter se deuincire, & reliquas duas in eandem zonam coniectas pati dependere. quo facto coles per id cauum excipi debet, scrotum q; totum cõprehendi integro linteo: ex cuius partibus longioribus, duę exteriores scroto inuoluendæ sunt, ita, vt dextra sinisteriori, dexteriori sinistra ꝓcedat: deinceps in zonam demissæ eo modo, quo priores permittẽdę sunt pẽdere. reliquæ duæ mediæ scroto similiter iniectæ, vt dextra sinisteriori, dexteriori sinistra procedat, per summas coxas in eandem zonam demittendæ, & cum prioribus partibus pendentibus alligandæ. F

CXVII CXVIII

CXIX G
CXX

Ex Sorano

Iunctura ad scrotum ex tribus capitibus.

CXVIII.

Vni extremæ fascię assuat altera media ad imaginẽ literæ T. harum, quæ transuersa est, hoĩem cingat: quę recta, feratur ad scrotũ, ibiq; eatenus incidat, quatenus coles suo cauo recipiat, extrema q; ad zonã alliget, vt scroti vitijs accõmodetur.

Ex Heliodoro

Fascia glomerata ad cubitum. CXIX. H

Incipit ab imo humero in vicinia cubiti, atq; in orbem circũagitur: post hæc obliqua ducit per priorem cubiti partem, qua secari venę solent: tum brachio in orbem obuoluta obliqua ad humerum reuertitur, sic, vt in priori parte cubiti X literã repręsentet: sic autem circuit, donec tegantur, quę nuda sunt, & vbiq; à latere nodũ accipiat. Illud aũt cõmune est humeri brachij alterius'ue mẽbri vinciendi, q fasciæ in orbẽ ferri debent, cũ eo vt interdum ẽt obliquę procedant, quo vinculũ firmius hæreat. Huius vero fasciæ extremitas vel inferioribus assuenda est, vel angustiori fasciola vincienda est: aut in duo capita scindenda, quæ ab altera membri parte nodo inter se alligentur.

Iunctura in orbem: quidam adijciunt, sub auctore Hippocrate. CXX.

Huius vinculi ratio est vt fascia super aliquod membrum pluribus circuitibus in orbẽ ambiat. rectè autem inijcitur, vt membrum contineat, quod in suum locum restituitur: magis vero pertinet ad corporum, quæ abscesserunt glutinationẽ, his seruatis, quæ ad artificiosam fasciandi rationem pertinẽt. Abscedentium enim ore in inferiori parte sito fascia à superiori parte deorsum procedit, vt humores excernantur, & eorum, quæ abscesserunt alterum alteri insidat, vt glutinentur: sed si vlcus superius sit, vt materia ab inferiori parte sursum sub vinculo excernatur. vbi vero abscedentia corpora transuersa sint, fascia ab ipsis circundetur versus os, vt humor emittatur.

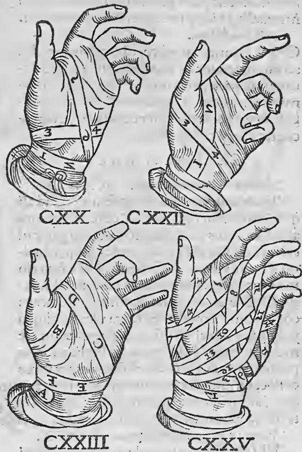
Menecriti

A *Menecriti vinculum ad partes extremas.* CXXI.

Ab extremo brachio prope manum orsi, vbi fasciam semel in orbem duxerimus, obliquam attrahimus per primã palmæ partem: deinde per palmam ipsam circumagimus priori parti aduersam, ita, vt ad primam palmæ partem reuertatur, prope ipsam prius X literæ similitudine accepta: atque ad eandem rationem obuoluimus, dum quæ nuda sunt, contegantur. Adhibentur autem vtilissime, vbi & primam palmæ partẽ, & palmam alligari necesse sit.

B *Cancer.* CXXII.

Angustioris fasciolæ, cuius latitudo exempli causa digitum æquet, capite super primam palmæ partem imposito, ipsa per palmam attrahenda est, & ab interiori parte versus exteriorem oblique ad pollicem adducenda: tum circa ipsum ab exteriori parte oblique porrigenda ad primam palmæ partem aduersa parti prius iniectæ, sic, vt super exteriora pollicis X literam referat: atque ad eandem rationem eatenus voluẽda, C vt omnia complectatur: nouissime que circa primam palmæ partem data, finienda est. Commodissime autem obuoluitur ad vinciendum pollicem, quẽ ἀντίχειρα vocant.

Ex Sorano

Iunctura ad primam palmæ partem.

CXXIII.

Orsa à prima parte palmæ obliqua versus palmam ducatur, deinde per palmam ipsam transuersa, postremo in orbem circa primam palmæ partem, vt quibus hanc ipsam vincire volumus, accommodetur.

D *Vinculum oppositum.* CXXIIII.

A prima palmæ parte incipiens, post ipsam oblique circa pollicem obuoluitur: tum oblique à priori parte manus ad primam palmæ partem porrigitur, ibi que in orbem attrahitur, vt vinciendo pollici aptetur.

Vinculum, vt in palæstra ductum. CXXV.

Adhibito vinculo opposito fasciam insuper oblique prope primam palmæ partem versus digitos circundamus, deinde in orbem circa indicem: post hæc oblique aduersam parti prius iniectæ, prope primam palmæ partem attrahimus: idem q; facimus circa reliquos digitos, vt illis idoneum sit, quibus tam quod prope primam palmæ partem versus digitos est, quàm quod post digitorum articulos, vinciri debet.

Rhombus ad medium membrum. CXXVI.

Fasciæ caput membro iniicimus, eam q; super id obliquam ducimus, post hæc in orbem, deinde aduersam parti prius obuolutæ, atque ab altera parte in orbem, vt ad eas fracturas conferat, quibus carnis quoque vulnus accessit.

Rhombus

 E

Rhombus multiplex ad vnicum membrum.
CXXVII.

Super extremã vnius membri partẽ fascia imponit,& per ipsum æquis interuallis quasi in cochlea serpit vsq; ad alterã extremitatem: quã in orbẽ cõplexa, oblique circuit, & in orbẽ dat aduersa parti prius iniectæ, certa seruãs interualla, vt iis, quæ cõprehẽdit, accõmodet.

Palma habena. CXXVIII.

Orsa à summo membro, obliqua per mediũ ad imum feratur, & in orbem circa ipsum detur: post parti prius iniectæ aduersa ad summum reuertatur, & iuxta eosdẽ circuitus ambiat, vt eas partes fideliter contineat, quæ recenti callo glutinatæ sunt.

F

Ex Heliodoro

Rhombus æqualium crurum. CXXIX.

Tradita iũctura hæc est ad femur, vbi id aliqua parte vulneratum sit, & adiunctæ partes abscedãt. cuius ratio est. Ab inferiori parte vlceris fascia in orbẽ circuit, inde obliqua ducitur à latere vlceris: & rursus in orbẽ à superiori parte vlceris attrahitur: tũ obliqua ad imaginẽ literæ X deorsum demittitur: deinceps cõuenienti interuallo bis iuxta vlcus obliqua porrigitur semel ab inferiori parte sursum, semel à superiori deorsum, ita, vt bis litera X repræsentetur, & in medio rhõbus super vlcus collocetur, quo per medium interuallum nudatum humores excernantur. Circuit autem ad eandem rationẽ, donec quæ nuda sunt excipiat, eo q; fit, vt quæ abscesserunt, sub vinculo, quasi sponte sua ad glutinationem veniant, nudato q; vlcere, quidquid humoris collectum est, effundatur. G

Rhombus inæqualium crurum. CXXX.

Vbi proximum vinculum inieceris, requirit quod nũc proponitur, vt fascia per vulnus feratur, etiã obliqua. Eo vsi sunt, quibus operiendi quoque vulneris consilium fuit.

Ascia. CXXXI.

Scribũt, qui huiusmodi iuncturã adhibuerunt, ipsam vtiliter inici, quibus vulnerato femore proximæ partes diducunt. sic autẽ iniici debet. Voluẽda sub vulnere fascia est in speciem asciæ sic, vt pars gibba deorsum, sima sursum spectet: deinde super vlcus iterum in speciem asciæ priori aduersæ circũagẽda est, atq; ad eandem rationem attrahẽda, dum quæ nuda sunt contegat, ab inferiori parte sursum, & à superiori deorsum procedẽs, interdum etiã per vlcus, vt ipsum operiat.

H

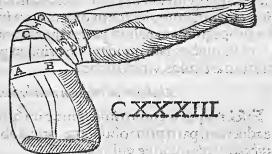

Vinculum à latere X literam repræsentans. CXXXII.

Fascia imo femori in orbẽ ꝓpe genu circũagimus: tũ oblique ducimus, et rursus parti prius iniectæ aduersam attrahimus sic, vt à latere genu literæ X similitudinem referat, eodem q; modo circũducimus. Potissimum autem pertinet ad eos, quibus genu in alteram partem lapsum reconditum est. repræsentanda vero X litera est ab ea parte, in quã excidit.

Testudo. CXXXIII.

Super genu fasciam tendere in orbẽ oportet,

A tet: inde obliquam à superiori parte deorsum per patellam demitti ad poplitē: ibi'q; sub genu in orbem iterum circumagi, & parti prius iniectæ aduersam super patellam procedere in speciem literæ X. post hæc per poplitem & patellam in orbem circuire, atque ad eandem rationem obuolui. Conuenit autem patellæ, quomodocunque sua sede proruperit.

Ad Calcem. CXXXIIII.

Circumagenda fascia est circa talos in orbem, inde à posteriori parte ex vno latere nerui lati oblique ducenda ad alterum latus: tum circa calcē voluenda, ab eo'que porrigenda, atq; ad eandem rationem circūdanda. Valet autem ad calcem alligandum.

B *Ad Talos.* CXXXV.

Fascia super talos datur, inde obliqua ad superiora pedis porrigit: post hæc sub plantam demittitur sic, vt ad superiorem partem reuersa, X literæ similitudinem referat: alligata vero planta circumducitur in orbem. Valet, vbi vinciri talos oportet.

Spica ad Plantam. CXXXVI.

Fasciam in orbem, magnum digitum complectatur, ab eo'q; per plantam procedat circa talos: inde obli- C qua reuertatur ad plantam sic, vt non longe à minimo digito similitudo literæ X fiat: post hæc ad superiorem partem pedis intendat, & ad eandem rationem circumeat. Maiores vinculum hoc ad magnum digitum deligandum memoriæ prodiderunt: nobis vero superuacaneum videtur digitum alligare ad plantā atque ad talos: abunde enim existimamus, si cum digito & planta pars pedis superior vinciatur, quemadmodum propositum est in digitis manus.

Ex Sorano

Calceus. CXXXVII.

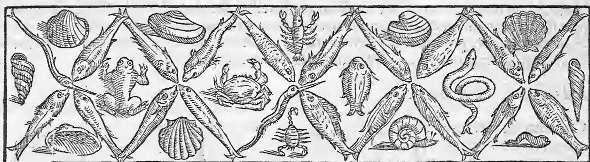
Fasciam primo talis iniicimus, tum per ipsos obliquam ducimus ad plantam: ab ea'que ad alte D ram partem talorum obliquam attrahimus: postremo circa crus in orbem porrigimus, vt illis accommodetur, quibus deuincire talos conuenit.

Ad Calcem. CXXXVIII.

Fascię caput sub talis iniicito, eam'q; circa ipsos oblique ad plantā demittito: tum oblique circa calcem, & in orbem iuxta talos adducito, vt illis aptetur, quibus obligare calcem volumus.

Finis Galeni de Fasciis.

ORIBASIVS

ORIBASIVS DE LAQVEIS EX HERACLE

Vido Vidio Florentino interprete.

VIDIVS LECTORI

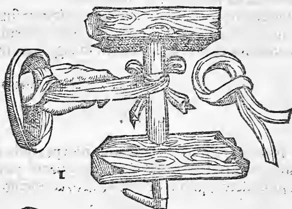
Laudatur liber de Laqueis à Galeno in libro de Fasciis, quãuis alibi quoq; mentionem faciat laqueorũ, qui hoc opere cõtinentur: refertur tamen hic liber in græco exemplo ad Oribasium auctorẽ. Quicquid est, opus vtilissimũ est, siue quo multa sunt, quæ in medicinali arte nec cõprehendi, nec præstari possunt: pertinent enim laquei non modo ad fasciandũ, sed etiã ad extendendum ossa fracta, vel suo loco mota, seu æqualiter, seu inæqualiter adhibere vim oporteat: tum ad curanda atq; alliganda mẽbra, dũ manus adhibetur.

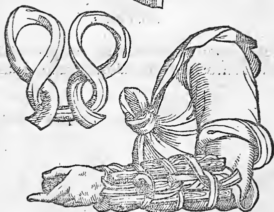
Quæ ratio sit Laquei Attollentis.

AD attollentem habena adhibetur duplicata, cuius vtrunque caput sinistra manu continetur, sinus vero dextra prehenditur, & capitibus superiniicitur, sic, vt capita sita sint in medio sinu. quo fit, vt ex vna parte, laquei nexus feratur, capita ex altera. Habet autem hic laqueus facultatem extendendi æqualiter, pertinet' que non modo ad extendendum membra, sed etiam ad cõtinendum, cum in suam sedem compelluntur: & ad figurãdum corpora, vbi quid manu fieri oportet. Recte quidem eas partes intendit, quæ binis ossibus continentur, quandocunque enim alterum vitiosum sit, sinus super ipsum, capita super integrum imponuntur: nam sinus corpori inhærentes affectam partem vehementer distendunt: at capita, cum recedant à corpore, eam partem, quæ bene valet, vel nihil omnino intendunt, vel certe quàm minimum. G

Membris quoque cum reponuntur, aptissimus est, sicuti cubito, cum in aliquam trium partium excidit, in quas vbi prolapsus est, brachium curuum est, neque extenditur, id est in posteriorẽ, interiorem, atq; exteriorem. in quo casu laqueus ossibus brachij iuxta primam palmæ partẽ iniicitur, capita' que eius sublimiora feruntur, &, vt retinacula sint, ad aliquid immobile deligantur. Ad figuranda insuper corpora, vbi manu medemur, adhibetur commodissime. in iis enim, quę iuxta anum vitia infestant, vbi tractantur, brachia poplitibus subiiciuntur, & huiusmodi habenæ attollẽtes ab brachia dantur in vicinia manus, eorum' que capita ad ceruices hominis adducta, inter se vinciuntur: quoniam attollens laqueus non solum iniicitur implicitus, sed super membrum quoq; circumponitur: suspẽsa enim fascia sinus membro subiicitur, capita' que eius per medium sinum traiiciuntur, ea' que ratione circumpositus conficitur.

2

Quo modo laqueus Nauticus debeat adhiberi. II.

Ex medio sinu duplicatæ habenæ duos item sinus facere oportet, eos q; inter se permutatos

ita

A ita collocare, vt interior extrinsecus, exterior ab interiori parte situs sit. hac enim via nexus laquei ab vna parte, capita ab altera procedunt. Est autem idoneus iis, quæ extendi inæqualiter debent. valet item ad continendas ferulas, quæ fracturis accommodantur. Iunctura nanque adhibita vnum habenæ caput sinistra manu teneatur, alterum vero per affectam partem voluatur, sic, vt vnus & alter sinus fiat, per quos reliquum habenæ caput traiiciatur, vt ab ea parte, quæ in nos spectat, versus contrariam porrectum sinistra rursus contineatur. quo iniecto ferulæ in sinus demissæ ad vitiosum membrum dentur, capita'que attrahantur, & inter se alligentur, vt ferulas teneant. Valet item ad cubitum sustinendum, non secus atque ad intentionem, aut ad ferulas continendas: imponitur enim, implicatur'que ad cubitum suspendendum, vbi lata fascia non est. in quo casu sinus ita inter se diducendi sunt, vt alter prope cubitum sit, iuxta manum alter: capita vero ad ceruicem adducenda sunt, ibi'que nodo inter se deliganda.

Laqueus Χιαστὸς quo modo implicetur. III.

B

Ad χιαστὸν habena duplicanda est, cuius vtrumque caput sinistra manu continendum: sinus vero dextra prehensus conuertendus est, sic, vt capita ad similitudinem literæ X aduersa inter se sint, inde enim nomen habuit χιαστὸς. quo facto sinus capitibus X literam referentibus superiniiciendus, quodq; ex his subiectum est, per medium sinum attrahendum. Eo'que fit, vt medius laquei nexus appareat:
C à lateribus vero, hinc sinus vnus, inde duo capita se ostendant. Valet autem, vbi oportet inæqualiter distendere.

Pastoralis laqueus, qui & Sandalius dicitur, quo modo iniiciatur. IIII.

Pastoralis, dictus à quibusdam Sandalius, cum eo implicatur, quem χιαστὸν nominauimus, hic siquidem primo est adhibendus, vt Sandalius fiat: quo iniecto si-
D nus eius dependens attrahi debet ab inferiori parte sursum, per medium eius sinus, qui contra capita situs est: sic enim ab vna parte laquei nexus, ab altera capita collocantur. in nexu vero terni sinus, duo scilicet à lateribus, tertius in medio conspiciuntur. Adhibetur autem commodissime ad talum prolapsum, vbi reponitur. vnus enim sinus à posteriori parte tali super latum neruum datur, à priori alter ad partẽ pedis superiorem, medius, hoc est tertius, plantæ subiicitur. quo facto capita ad id vinciũtur, quo extendendi causa vtimur. Neque talo duntaxat conuenit, sed maxillæ, quæ excidit, vbi in suam sedem compellitur. vnus enim sinus ad frontem hominis, alter ad occipitium datur, medius per os procedit vtrinque sub malis: capita vero per tempora ad ægri caput ferũtur, ac siue vt retinacula sint, siue vt à superiori parte extendant, ibi inter se vinciuntur.

Draco laqueus, qua via iniciatur. V.

E

Ad laqueum draconẽ media habena à posteriori parte tali, incipiat iuxta latum neruum: capita vero versus priorem ferantur ad superiorẽ partem pedis, vbi X literæ similitudine accepta, ad plantam porrigantur, & rursus inter se aduersa eandem literam repræsentent: post hæc circa talum, vel ab inferiori parte sursum, vel à superiori deorsum circundentur: tum deligentur ad id, cuius opera ad extendendum vtimur. Facit autem hic laqueus ad talum suo loco motum, vbi reconditur.

Qua ratione is laqueus adhibeatur, quem Simplicem nodum dixerunt. VI.

F

Laqueus, cui nomẽ est simplex nodus, à quibusdã Perineos appellat. Quocunq; autẽ vocetur, eius rõ est. Habena simplicẽ nodũ accipiat, eiusdẽ q; sinus attrahat, capita vero depẽdeant: deinde membrũ, quod reponere opus est, inter superiores sinus collocãdũ: tũ alter sinus in alterum insitus, ad capita ducẽdus, cõi q; nodo cũ capitibus ad id vinciẽdus, qđ ad intẽdendum adhibemus. Habet aũt inequalẽ extẽdendi facultatẽ.

Lupus laqueus quo modo nectatur. VII.

Duæ habenæ iustę longitudinis duplicentur sic, vt capita ab eadẽ parte collocẽtur: sinus inter se aduersi sint: tũ capita, quę ab iferiori parte, sursum, quę à superiori, deorsum vellant, sic, vt medius laquei nexus, vtrinque vero bina capita se ostẽdant. Habet autẽ vim extẽdendi æqualiter: pertinet q; nõ modo ad ossiũ, quæ restituuntur, intentionẽ, sed in herniæ curatione ad mẽbranã abdominis adstringẽdam: item ad vincienda venarũ capita sanguinẽ fundentia. Nos autẽ in sinus coniicere linea simplicia cõsueuimus, quæ cõi medicorum vocabulo, q relaxẽt, σχαστήρια dicuntur. neq; hæc ipsa temere adiiciuntur, sed vt, vbi quæ arctata sunt, remittere volumus, per lina id præstemus, & non per capita.

G

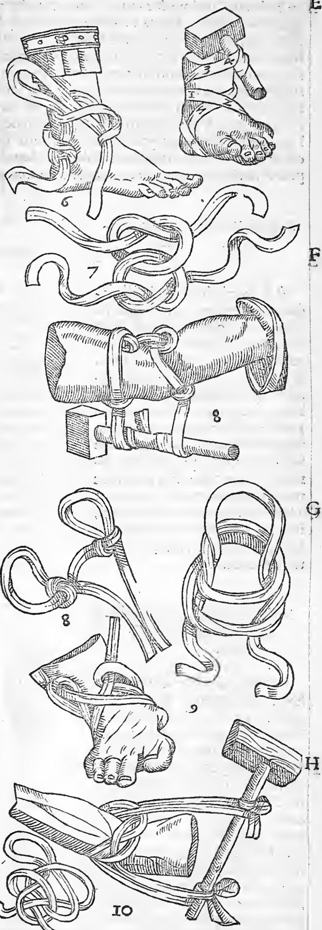
Nodi Herculei ratio. VIII.

Ad nodum Herculeũ, habenã adhibere oportet, quæ duos nodos accipiat inter se distantes, quo fit, vt Herculeus nodus vtrinq; se ostendat, hinc autem sinus, inde vero sint capita duo. Valet, vbi ęqualiter intendere consilium est. Quod si sinus, qui contra capita est, medius incidatur, à lupo laqueo non differet.

H

Simplex Charchesius qua via implicetur. IX.

Ad simplicẽ charchesiũ, q vim habet extẽdendi æqualiter, duplicari habena debet, capitaque eius sinistra manu contineri: sinus vero dextra sursum cõuersus supimponi capitibus, quę media opus est aduersa inter se collocare in speciem X literæ. eo facto sinus capitibus iniectus à superiori parte deorsum attrahatur, per mediũ eius partis, qua X literæ fuit accepta similitudo: sic enim laquei nexus medius apparet, ab vno latere sinus vnus, ab altero duo capita.

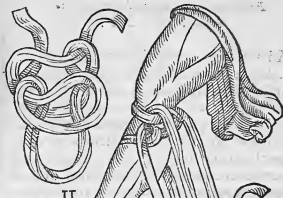
Duplex Charchesius quo modo implicetur. X.

Duplex charchesius æqualiter distẽdit, ac simplici longe est efficacior. eius autẽ ratio est. Habenam prehẽdimus duplicatam, capita q; leua cõtinentes, sinũ patimur dependere. tũ ex capitibus, quæ cõtra sinũ sunt, alterũ duplicamus, sic, vt paruus sinus fiat, quẽ in sinistra manu ponimus, al-

A terum per sinum traiicimus: deinde nexum per sinus conuertimus, et in sinistra collocamus. quo facto, ex capite, quod cōtra sinum est, rursus alterum sinum efficimus, quem nexui adiungimus. postremo pendentem sinum per medium nexum trahimus, ab inferiori parte sursum. quo fit, vt ab vno latere sint duo capita, ab altero vnus sinus, quibus laquei nexus medius interiicitur.

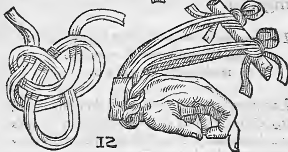
Duplex Charchesius, quo ex simplici fiat. XI.

Cum duplex charchesius varie consueuerit implicari, siquidem per se interdum, interdū fit ex simplici, non nunquā conficitur circūponendo, supra demōstratū est, quo modo per se initiatur: nunc qua ratione ex simplici fiat, exponemus. Adhibere igitur primo simplicem charchesium oportet, sinus q; alterum ab altero diducere: deinde eum, qui subiectus est, in superiorem coniicere, & similiter vtrunque diducere, ac per spacium, quod ipsis medium interiicitur, B sinum qui cōtra capita est, ab inferiori parte sursum attrahere. sic enim rursus laquei nexus medium se se ostendit, hinc vnus sinus, inde bina capita conspiciuntur.

Duplex Charchesius, quo modo implicetur circumponendo. XII.

Quoniā vehementi validorum corporū intentione, laquei capita, ex vna parte sepius rumpuntur, ante perfectā intentionē, ne cogamur intendentis adhuc laquei capita relaxare, charchesium circumponimus. Tenentes igitur sinistra manu caput, circa membrum restituendum tres sinus efficimus inter se distantes ita, vt ex his quod satis est, dependeat: post hec primum sinum in postremum demittimus, & semel aut C iterum eos conuertimus, per quos medium sinum rursus attrahimus. quo fit, vt circa membrum laquei nexus, ab vno latere vnus sinus, ab altero duo capita se ostendant.

Plinthij, quod alioquin Quadruplex circulus dicitur, quæ ratio sit. XIII.

Ad Plinthiū laqueū, adhibet habena circulū representans. i. sine capitibus. Hæc ab interiori parte manus, pollicibus minimis q; digitis circūdat, nec nō vtriq; indici, vt sinus in vtraq; manu terni sint, vnus circa minimū digitum, circa indicē alter, tertius sup pollicē. post hec, sinus, in quos insiti pollices sunt, ad proximos minimis trāsferunt, tū ad indices, qui minimis iniecti fuerūt, deinde sinus, in quos indices demissi postre D mo erant: medij à pollice à superiori parte deorsum vellunt, sic q; ab vno latere duo sinus, totidem ab altero, mediū inter hos laquei nexus ad rhōbi similitudinē conspectui subiiciunt. Habet aūt æqualē intēdendi facultatē, & nō solum ad intētionē, sed vr ad menti quoq; fracti cōpositionē pertinere. nam mentū ipsum sub fractura aliqn̄ peruersum, in laquei complexū, rhombum referentē inseritur ab exteriori parte: sinus vero p malas, parteis q; superiores, ad summum caput feruntur, atq; ibi inter se deligantur.

Laqueus Epangylotus (ita enim appellatur, quoniā sinus super sinū inicitur) qua via inseri possit. XIIII.

Ad Epangylotum, vnū habenæ caput, inte. sinistræ manus pollicem & indicē collocamur eā q; extrinsecus vltra primā palmæ partē adducimus: inde per palmā ipsam, datā inter pollicem

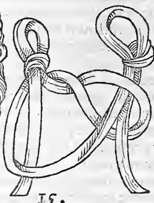
& indicē

& indicem vtriusq; manus attrahimus, post hæc inter minimum & proximum digitum demittimus. eo facto habenæ caput dextra manu sursum vellimus, extremã q; partem inter minimum ac proximũ digitum tenemus. quo fit, vt duo sinus efficiantur, inter quos attractus nodus apparet. Facit autem ad corpora figuranda, vbi manu curatio adhibetur: inter sinus enim vtraque manu hominis coniecta, reliquis habenæ partibus totum corpus firmiter continetur. E

Ratio eius laquei, quem Auriculas nuncupant. XV.

Ad auriculas, epangylotus primo iniiciendus. danda autem opera est, vt alter sinus amplior sit, quem implicare oportet ad modum laquei chiasti, sic, vt duo sinus oculis exponantur: inter quos, quod ex habena dependet, duplicatum se ostendat. Recte autem adhibetur, vbi prolapsa maxilla reponitur, tum ad processus capitis recondendos. Sinus enim dantur ad tempora ægrotantis, quod q; inter eos duplicatum conspicitur, ad frontem: deinde vinculum illud iniicitur, quod lepore auritum appellant: postremo auriculæ, vel vt contineant, vel vt à superiori parte extendant, super caput offensi porriguntur. F

15.

Laqueus duos habens sinus (quem non nulli minus proprie Strangulantem dixerunt) quo modo iniiciatur. XVI.

Laqueus, quem duos sinus habentem appellant, ex binis constat chiastis, quorum alter ab altero diducitur. Est autem aptissimus ad corpora figuranda, vbi vitia iuxta anum curantur: siquidem brachia subiecta poplitibus, eiusmodi laqueis adstringuntur: at pars, quæ media inter sinus duplicata depẽdet, ad ceruicem hominis fertur, atq; hac via corpus figuratur. G

16.

.┴. Ratio laquei, quem Strangulantem proprie nuncupant. XVII.

Laqueus, qui proprie strangulans nuncupatur, ex simplici fit charchesio, hic enim primo iniicitur sic, vt alter sinus ab altero distet. Confert autem ad quos proxime expositus. Brachia nanque rursus coniecta in sinus coarctantur, & ea pars habenæ, quæ duplicata est, media similiter collocatur, in eam q; ceruices inseruntur. H

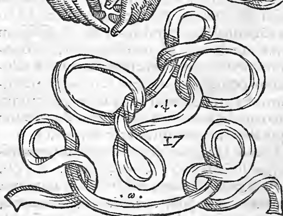

16

.ω. Quo modo adhibeatur laqueus Ὑπέρβατος, id enim nomen traxit ex eo quòd supra feratur. XVIII.

Hyperbatus fit ex laqueo Nautico, siquidem in hunc primo implicitum brachia inseri debent, sinus que inter se diduci, & capita ad ceruices deligari.

Laquei igitur, quorum expeditissima comprehensio est, huiusmodi sunt.

.┴.

17

.ω.

Finis Oribasii de Laqueis.

ORIBASIVS EX HELIODORO
DE MACHINAMENTIS

Vido Vidio Florentino interprete.

VIDIVS LECTORI

Machinamentis non ſolum vtuntur architecti, ſed medici etiam, cum his robuſtiora membra vtiliter, & quantum fieri poteſt, ſine dolore extẽdant, vbi luxatis vel fractis medentur. Hæc ab Oribaſio collecta ſunt ex Hippocrate, Galeno, atq; aliis auctoribus, vt patet; vbi ſingulorum vſus & ſtructura exponitur: ſed præter vtilitatem, quã in curatione exhibent, multos aperiunt in medicina locos, qui ſine his omnino ſunt incomprehenſibiles. Quanquam in hoc libro machinamenta aliqua deſunt, quæ auctor inter initia commemorauit, vbi vniuerſam machinamentorum rationem recenſet: ſed optime nobiſcum agitur, quando non omnia interierunt.

Quibus modis Luxata reſtituantur. I.

LVxata in ſuam ſedem tribus generalibus modis collocantur, quibus alij ferè omnes continentur. Vnus vocatur Palæſtricus, ad quem ferè ſolas manus admouemus: atq; hic, vtpote imbecillis, aptatur ad mollia corpora, muliebria nimirum & puerilia, tum ad maſcula, quæ illis
C robuſtiora ſunt, modo recẽs vitium fuerit. Alter Methodicus dicitur, ad quem inſtrumenta adhibemus, quorum vſus in communi vita eſt: hic omnibus idoneus eſt, pueris, fœminis, maſculis iã robuſtioribus, & corpori iuuenili, atque iis luxatis, quæ iam vetuſta ſunt. Tertius reponendi modus, qui per organa eſt, maius momentum habet: valet enim ad prolapſa, vbi malum diutius trahitur: valet ad corpora athletarum: prӕterea quæcunque prolapſa curationem recipiunt, & ſub methodico curari nequeunt, omnia organorum opera reponuntur.

De Organorum Differentiis. II.

ORganorum medicinalium differentiæ in vniuerſum, & quaſi generales, ſummum (vt alij ſentiunt) ternæ habent, alia enim tractoria ſunt, alia machinamẽta, alia quæ erecta collocantur: nobis autem placet nõ nulla tractoria eſſe, non nulla machinamenta, non nulla quæ erecta, non nulla quæ plana collocantur. Tractoria ſunt, quæ, cum parua breuiq; ſint ſtructura, extẽdendi duntaxat facultatem habent. hæc vt ſuo munere fungantur, aduentitia quædam poſtulant, vt ſcamnum, lectũ, ſcalam, eo ꝙ per ſe vſui eſſe minime poſſint: quocirca & alligata, & in plano ſita
D nuncupantur. nam, vbi in agro, aut ſolitudine quapiam, quæ ſuo loco mota ſunt, reponimus, ac neq; ſcamni, neq; lecti, neq; ſcalæ copia eſt, aliquid in ſolum defigimus, ad quod tractorium organum alligemus. Machinamenta ſunt organa tractoriis ampliora, minora tamen aliis, quæ nõ modo intentionem, ſed impulſum quoq; pollicentur: ac præcipue quorundam membrorum gratia comparantur. Erecta organa ſublimiorem ſtructuram habent, & non ſolum ad extẽdendum valent, ſed etiam ad impellendum. Porrò autem plana organa ſunt, quorum humilis ſtructura eſt. ex his conſtant, quæ & extendendi & impellendi vim habent, ita, vt homine illis inſidente, recondi, quod elapſum eſt, poſſit. reperiuntur etiam in his quædam propria ſtructuræ diſcrimina.

Ex qua Materia ſtruantur Organa. III.

BAſis, crura, latera, tranſuerſaria, cubiti, teſtudines, adiuncta crura, hæc omnia, quæ in organis ampliora expediuntur, ex robuſtiori materia conficienda ſunt, vt puta ilignea, vel fraxinea, quæ ſecundas obtinet. Oportet autem ea de cauſa validiſſimam eſſe organorum materiam, vt vim queant in condendis articulis ſuſtinere, quod in iis potiſſimum organis requiritur, quæ erecta collocantur. Vertebræ, radices, claui, vnci, catenulæ, vectes, omnia quӕcunq; exigua ſunt, quæq; plus efficiunt, ærea vel ferrea comparentur, vt quod ſtructurӕ exiguitas detrahit, materiæ firmitas reſtituat. Aliquando autem quæſitum eſt, ferrea'ne, an ænea ſumi debeant. inquiunt, qui

ferro æs præferunt, hoc leuius esse & facilius tractari, minus q; rubiginem trahere quàm ferrum: E
contra, qui æri ferrum anteponunt, validiorem huius materiam laudant, ære enim efficacius robustius q; ferrum est. atqui de ferro conuenit firmius esse, sed superuacuum est eximium robur, vbi eius nullus est vsus, cum liceat hæc ex ære fabricare, quod mollius est, & satis roboris habet. licet tamen & ex ferro. Quòd si ex ære fiant, sumatur id, quod ducitur, nam, quod conflatur, facilius rumpitur, comminuitur q;, ita, vt præstet ex ferro hæc parare, quàm ex fuso ęre. Sed quoniam ferrum cito rubigine obducitur, idcirco aliquot interpositis diebus subinde pingui aliquo inungendum: ac, ne rubiginem sentiat, manu perfricandum. At dicet quis, si ferrum neglectum rubigine corrumpatur, id culpa domini ipsius organi fieri.

Ex quibus Partibus Organa constent, & quis sit earum Vsus. IIII.

COntinetur omne organum non omnibus, sed quibusdam ex iis, quæ numerabo, nempe basi, cruribus, transuersariis, cubitis, axibus, regulis, testudinibus, cochleis, tympanis, clauis, manubriolis ductariis, vectibus, baculis versantibus, obicibus, cuneis, item lunatis lignis, orbiculis, trochleis, fossis, operculis, vertebris, fibulis, radicibus, vncis catenis, forficibus, sedilibus, priapiscis, ad hæc cochlea fœmina, quæ græce περικόχλιον appellatur, cuneolis, chiniscis, columbarijs, ergata. hæc ferè sunt, quibus organa componuntur, quorum vsus sigillatim iam nunc exponendus nobis est. Basis ad id potissimum struitur, vt super eam erecta organa statuantur. Crura in organis & latera dicuntur, in iis, quæ erecta collocantur, proprie crura, minus proprie latera: sed in tractoriis proprie latera dicũtur, minus proprie crura. hæc ferè in organis statuuntur, vt ipsorum machinationes contineant: proprie autem in organis erectis crura recte commodéque dimensa ad illam pertinent condendi rationem, quæ excitãdo præstatur. Transuersaria, quę διαπήγματα dicuntur, vt gręcum nomen indicat, ad crurum laterum q; compaginem fiunt, ad quẽ vsum primo præcipue q; destinantur: huc accedit, quòd machinationes quoq; sustinent, vt puta trochleas, cubitos, atq; alia quędam. Cubiti ad eum vsum in organis cõparantur, vt per ipsos, quę suo loco mota sunt, à superiori parte extenta reponantur, quemadmodum videre licet in organis Fabri atq; Andreę: in quibus cubiti per superius transuersarium demissi in testudinem figuntur, vt hac elata, quæ prolapsa sunt à superiori parte intenta recondantur. latæ cubitorum summitates alæ ab architectis dicuntur, imæ vero partes quadratę, calces. hi ergo proprie cubiti nominantur, sed quidam vocabulo abutuntur. Spathæ impellendo sunt idoneæ: ea autem spatha, quæ in Fabri atq; Andreę machinamento est, vtimur, vbi extrahendo impellimus ad femur in posteriorem partem erumpens. sunt & alię spathæ in quibusdam organis, ad alios impellendi modos G
fabricatæ. Radices & fibulæ complures vsus in organis præstant: primo enim radix & fibula in organo Fabri spatham distinent ad testudinem. est quidem in testudine radix, spatha vero, qua parte quadrata est, medium habet cauum, in quod radix eadem inditur: deinde fibula continendi causa, in spatham ac radicem pertusam inseritur. proprie radices ad id fiunt, vt recipere vncos possint, & alios effectus præstare: sed fibulæ item gratia est, quòd machinationes immobiles seruat, vt puta axes. Catenæ eò pertinent, vt fibulæ ex ipsis suspendantur, quo seruentur in organis, neq; decidant. Vnci adiiciuntur, ne mobiles machinationes moueãtur, veluti axes: quóue in radices coniecti quædam organorum machinamenta sistant. Per vertebras (quas græci στροφώματα dicunt) ferè id efficimus, vt quædam organa immobilia moueantur, sicuti crura organi Andreæ. crura enim in organo transuersa secta, vertebris fibulis q; continentur, vt organo modo erecto, modo per vertebras inclinato, circumducendo impellamus. ad exemplum huius structuræ organi Andreæ Plinthij crura prope basim secta sunt, rursus q; vertebris continentur, vt organũ modo erigatur modo per vertebras motum, adiunctis cruribus innitatur, vsum q; illius organi pręstet, quod planum collocatur. hi sunt effectus vertebrarum in organis. Axes ad corporũ ductionem, hoc est intentionem spectant: quorum quidam ab vna parte ad alteram penetrant, ac per se H
mouentur: quidam latent, & per alias machinationes conuertuntur. penetrat axis in Plinthio Nilei, & in scamno Hippocratis: latet in Apellidis organo, quod, quia per tres funes circumuoluitur, trispastum appellatur, & in Nymphodori glossocomo. penetrantes igitur axes per se manibus conuertuntur, latentes aũt per alias quasdam machinationes, exempli causa in Nymphodori glossocomo per tympanũ & cochleã ad lentis imaginẽ fabricatã, in trispasto per funes alligatos. Ad clauos, qui in axibus infiguntur, funes alligant, vel habenę, atq; huiusmodi alia ad extendendum pertinẽtia. Manubriola ductaria, bacula versantia, & vectes, oẽs hę machinationes ad axiũ cochlearum q; versationes statuunt. primas occupant manubriola ductaria, secũdas vectes, quibus minus efficacia sunt bacula versantia: pleraq; enim ex ipsis exigua cũ sint, vna manu conuertunt. Chinisci, cuiusmodi sunt in lyra, excogitati sunt ad axes cõtinẽdos. vbi enĩ fibulę nõ sint, qd poterit aliud vtilius inueniri: quod enim ad vim ptinet, vsum habẽt fibularũ: decoris aũt causa, insculpta habent anserina capita lignea. Statuunt in organis Phliæ, vt ab vno latere ad alterũ penetrantes axes cõtineant, cuiusmodi sunt in scãno Hippocratis, & in nostro. Est & alia media phlia in organo Hippocratis ad similitudinẽ literę Π, eo nomine fabricata, vt ad eã impellendi rõnem, quæ extrahendo fit, vbi femur excidit, accõmodetur. Trochleæ in organis collocantur, vt funes

libere

A libere duci possint, veluti in organo Fabri, quod duplicem cochleam, qua testudo mouetur, in superiori transuersario cōtinet. in nostro quoq; organo rursus trochleæ sunt, quę per inditos funes, axes attollūt. Verū trochleæ ferè ad id fiunt, vt axes & habenæ celeriter ducātur, simul q; vt ad intentionem, quæ alio intercedente motu fit, accommodentur. Orbiculi struuntur ad trochlearum motionem, quæ per se sunt immobiles: collocantur aūt in medio earum, quemadmodum in Demosthenis ἀστράβῃ, & ad funes continēdos, vt in trispasto Apellidis. Cuneus præsertim paratur ad humeri caput in alā prolapsum, ac deinceps ad alios quoq; vsus. At lunatū lignū prodest, vbi humeri caput in priorē aut posteriorem partē excidit. Est aūt Polus lignum infixū superioribus crurū extremitatibus in organo Philistionis. luxato enim humeri capite brachiū extēdit, polus q; obiicit ad hominis ceruices. Epipoma vero, quod & Epipigma dicit, est Π figura in ligno insculpta, in quā coniicitur Π inuersum: qualis conspicitur in eo organo, quod Hermes dicitur. fit aūt hoc, ne ab Hermis vultu corpora terātur, vt in organi cōpactione ostendemus. Καλάθιον vero et Σκιθάλιον cōiter parata sunt, vt epipigma ferāt. Est quidē Σκιθάλιον lignū sex digitorū in medio hebes. Καλάθιον vero lignū sex digitorū rotundū, quod angustiori basi nititur, et quassillo simile est. Sunt & in organis quædā colūbaria insculpta ad similitudinē columbarum, quæ ornādi cau-
B sa facta sunt, atq; ad id ēt, vt aliud ferant epipigma. Tympanis hæc gratia est, quod quædā organorum machinationes, quæ maximū vsum præstant, per ipsa paulatim mouent, vt axes & cochleæ. est aūt Tympanum rotunda machinatio dentata. At Delphines dentibus inclusi, machinationes motu prohibēt, ꝗ vnci quoq; efficiūt. Testudines in organis ad id collocatæ sunt, vt corpora, quę restituunt, paulatim, & minime cōcussa extēdantur. quēadmodū enim testudines animalia lento gradu procedūt, ita machinationes, qbus illa referunt. Porrò aūt ex testudinibus nō nullæ trāsuersariis similes sunt, alię oblōgę, aliæ cubi speciē repręsentant. transuersariis similes sunt, in organo Andreę, Fabri ue: oblōgę in quadrata colūna, q̄ appellat Hermes: cubū referūt in rotūda colūna Eraclidæ Ephesij. Pręterea testudinū aliæ cubitos & spathā attollūt, aliæ cuneatā & lunatā appendicē, q̄dā nihil attollūt, sed solū sunt ad extēdendū inuētæ. cubitos attollit testudo, q̄ sursum fert, in organo Andreę: cubitos & spathā testudo, q̄ est in organo Fabri: cuneata et lunata appēdix ea testudine excitat, quæ in Herme est: nihil attollit, sed solūmodo extēdendo est, ea testudo, q̄ in rotunda columna Eraclidæ Ephesij collocat, similiter & quę deorsum fert in organo Andreæ. Alę aūt & dracones fibulæ q; infixę clauorū vsum præstant: proprie aūt dracones, quod ad materiam pertinet, in vicem manubrioli ductarij fabricantur. Qm̄ vero testudines plerunq; à cochleis mo-
C uentur, proximū est, vt cochlearū structurā, atq; vsum exponā. comparantur ergo cochleæ in organis, ad alias machinationes impellendas, puta tympana & testudines, quo paulatim & nulla ratione cōcutiendo extēdant. Cochlearū, quædam quadratæ sunt, quædam ad imaginē lentis: quæ figuræ nomen inuenerunt, relatæ ad capreolos, at non ad structurā scapi, quælibet enim cochlea rotūda est ad tornū rotundata. Differunt cochleæ capreolis, ꝗ aliæ quadratæ, aliæ ad lentis imaginem dicūtur. quadrata cochlea est, quæ capreolos habet quadratos, atq; ex iis non solū quod prominet, sed ēt quod cauum est, cuiusmodi cochleas videmus in organo Andreæ: quæ in lentis speciē sunt, id capreoli, quod cauū est alte angustū habent, latū vero in summo, cōtra quod prominet à basi latū vertice ipso tenuat. similis aūt est huiusmodi capreolus lēticulæ dimidiatæ, à qua figura cochlea hæc ad imaginē lentis dicta est. Cochleæ igit tam quadratę, q̄ ad imaginē lentis, ad motionem diuersarū machinationū statuunt. quadratæ enim testudines cōpellūt: quæ sunt ad imaginē lentis primo quidem tympana, interdum etiā testudines in iis, quæ pericochlia nuncupantur.

Qua ratione Quadrata Cochlea testudinem moueat. V.

DEmus testudines esse ita fabricatas, quēadmodū in organo Andreæ, quarū singulæ pertusæ sint, atq; in id cauū cochleæ demissæ: ab interiori aūt parte caui ferrea vel ęnea lamina testu-
D dini infixa sit, quæ quidē lamina dens nūcupatur. hic igit dens testudinis, in cochleæ capreolo includitur. quo fit, vt in quadā cochleæ cōuersione, lamina, quæ dens nūcupat, testudini infixa, atq; in cauo capreoli contenta testudinē moueat. Præterea ex iis ipsis cochleis quadratis alia simplex est alia duplex: simplex, cochlea est, quæ vno duntaxat capreolo est excauata, vnam q; testudinem impellit: in duplici, bini secti sunt capreoli, hæc & binas testudines mouet, qualis cochlea reperit in magno Andreæ organo, quod Plinthium nūcupatur. excauatum enim lignum est à medio ad transuersaria capreolis inter se aduersis, ita, vt quadam cochleæ conuersione orsæ testudines, vel à medio versus transuersaria, vel à transuersariis versus medium impellantur. est & alia cochlea duplex in eo, quod κηρύκιον appellatur, excauata à summo principio vsq; ad extremum aduersis capreolis, quæ rursus duas testudines mouet, quēadmodū in ipsa organi structura videmus. At cochlea ad imaginē lentis tympanum mouet, siquidē capreoli cochleæ, tympani dentibus insiti, machinationē conuertunt: quēadmodū cochlea, quæ baculo versante, vel manubriolo ductario conuertit in tympani dentes cōueniēs machinationē mouet: mouet interdū eadē cochlea testudinē, sed nō amplius ꝑ dentē, quemadmodū quadrata, verū in fœmina cochlea cōtenta, quæ in ipsa testudine struitur: qm̄ testudinis cauum, in quod cochlea demittitur, excisos habet capreolos aduersos iis, qui sunt in cochlea lentis formam referente, sic, vt id, quod prominet ex capreolis cochleæ

lentē referētis, in cauo capreoli fœminę cochleę recipiatꝰ: quod q; cauũ est in capreolis cochleę, id, E
quod extat ex capreolo, cochleæ fœminæ capreolis admittat. Accidit aũt in cochleæ cõuersione, vt testudo modo sursum moueatꝰ, modo deorsum, cũ cochlea in ipsius capreolis voluatur. Huiusmodi structurę plurimę adhibenꝰ ad organa, quæ plana collocanꝰ: ad id enim fabricanꝰ, vt hoies, qbus luxata restituunꝰ, inclinatis organis insidãt: organa enĩ quę plana collocanꝰ: ita parata sunt, vt ęgris sup ipsa, vel sedētibus, vel cubãtibus, luxata reponanꝰ. Priapiscus, q & stiliscus & scalmus nuncupatur, in quolibet organo, quod planũ collocetꝰ, statuitur. fit aũt ea de causa, vt ei parti, quæ inter anum & naturale est, obex sit, vbi, quę prolapsa sunt, restituuntur. est igitur Priapiscus lignũ octo digitorũ, magna ex parte rotundũ, ab eo, quod superest quadratũ, sic vt quadrata ipsius pars cõiiciatꝰ in cauũ, ad literę Π similitudinē quadratũ, ĩ organo, qđ planũ collocatꝰ: reliqua vero pars, quę extat, inter anũ & naturale obiiciatꝰ. Cõfigitꝰ aũt in trãsuersariũ Π ferreũ, vt firmiter priapiscũ contineat. sed in nostro organo videre licet magnũ Π ferreũ ad aliũ vsum cõparatũ, nẽpe ad gibbã spinã per pressum impellendã. Opercula in organis parãtur, vt machinationes sub ipsis occultenꝰ, ne, si absq; operculo fuerint, idiotis pateant. Anuli adhibẽtur ad organa tractoria, vt alligari possint: ad alia vero, vt machinationes cõtineãt, quẽadmodũ in Menecriti Bucranio, vbi axis cõtinetꝰ, atq; eadē de causa in aliis organis. Forfices in organis arcte trãsuersaria cũ cruribus iungũt, F
ad hũc enim vsum infixas forfices ęneas inuenimus. Adiũcta crura id efficiũt, vt organa, q̃ erecta collocãtur, illis innixa inclinata q; eundē vsum p̃stent, ac si plana statuerenꝰ. Pręfatus, ex qbus oĩa organa parenꝰ, & quorsum singulę ipsorũ machinatiões spectẽt, declarabo in sequẽtibus, quę nã ex organis immota, suo munere funganꝰ, & quę mota: tũ ex iis, quæ mouenꝰ, quę nã suo loco maneant, q̃ locũ mutẽt, dũ mouẽtur: rursus ex iis, quę immobilia sunt, quæ ꝑpetuo & vbiq; ĩmobilia maneãt, quę eximi possint, ad alios quoq; vsus idonea. Hæc itaq; immobilia sunt ĩ organis, basis, crura, latera, trãsuersaria, cuneata & lunata appendix, sedile, priapisci, atq; alia cõplura. Vsui sunt, cũ mouenꝰ, vertebrę, vnci, axes, tympana, cubiti, cochleæ, testudines, atq; huius generis plurima. Mouẽtur in eodē loco manẽtia, vertebrę, vnci, tympana, cochleę, pleriq; axes. Locũ mutãt testudines, cubiti. Eorũ, quæ in organis immobilia sunt, quædã semꝑ & vbiq; immobilia sunt, quædã & eximi, & inseri possunt: semper quidē immobilia manent, basis, crura, latera, transuersaria, radices, sedilia, lunata appēdix: extrahi possunt in quibusdam organis, quamuis immobilia sint, tum cunei, tum priapisci, qui ad alios quoq; vsus facti extrahuntur, & immittuntur.

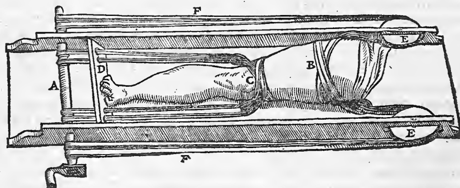
Ex Galeno de Machinamentis. *VI.*

ARticulis reponẽdis Hippocratis scãnũ ꝑ se abũde est. si qs aũt velit aliis quoq; vti, est polyspaston, ita appellatũ, q̃m multis orbiculorũ circuitionibus facilitatē p̃stet: quod iter facientibus maxime idoneũ est. refertur aũt ad Archimedē auctorē. In vrbibus vero nõ alienũ est Fabri vel Andreæ organum, cum erecto opus est: vbi plano, scamnum Hippocratis præcipue aptatur. G

De Glossocomo machinamento. *VII.*

NOn ab re quidē mihi glossocomũ vr̃ à iunioribus medicis inuentum, qđ seu femur, seu crus cõminutũ sit, vbi callus circundatꝰ, cõmodissime admouetꝰ. Habet autē ab ima parte axē, ad quē extremi laquei in diuersa extēdentes deliganꝰ. Iniicianꝰ laquei extremis partibus ossis, quod curatꝰ, fiant q; ex duabus habenis, sic, vt quatuor vterq; capita habeat, bina à dextra, totidem à sinistra. ex iis capitibus, quę inferioris laquei sunt, per foramina facta in inferiori parte glossocomi ad axem duci debẽt: quæ superioris, primo procedere ad superiora, deinceps ipsa quoq; ꝑ latera glossocomi perforata traiici, quibus foraminibus trochleæ includantur. Vtrinq; ergo ab exteriori parte glossocomi, superioris laquei capita ferenda sunt ad axē. his enim ita cõstitutis, vna axis conuersio pariter ambos laqueos extẽdit deorsũ versus, illũ q ad ĩferiora fracti ossis alligatꝰ, sursũ: alterũ sic, vt cõposita fractura in posterũ liceat quotidie hãc laqueorũ ĩ diuersas partes intentionē corrigere, valentius, vel lenius extẽdẽdo. Laqueũ igitꝰ, q in inferiori parte est, directa ductiõe axis extẽdit: eũ, q in superiori parte, ĩtercedẽte alio motu, gręci διὰ τῆς μεταληπτικῆς τάσεως dñt. H

Capsula Machinaria.
A Axis ad quem laqueorum capita circumiiciuntur.
B Laqueus superior.
C Laqueus inferior.
D Inferior caput capsulæ.
E Trochleæ.
F Superioris laquei capita ab exteriori parte capsulæ.

A *Nilei Plinthium.* VIII.

FActum est Plinthium Nilei ad eorũ organorum exemplum, quæ vocantur tractoria quadrata oblonga: duo enim habet latera, longa palmos quatuor, digiti crassitudine, quæ extremis partibus transuersarijs inter se compacta sunt. Est autem trãsuersariorum crassitudo & latitudo, quanta laterum, sed longitudo palmũ implet. Merito igitur, cum talis cõpactio sit, vt latera quatuor palmos longa sint, trãsuersaria vnum, totius organi quadrati structura oblonga cõfecta est. Licebit autem, si quis voluerit latera breuiora, quàm dictum est, efficere, quãdoquidem organum, per vnicum axem, effectum præ-

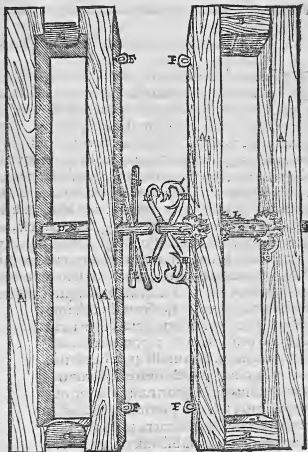
B stat. Media itaque latera pertusa sunt rotundis ac peruiis foraminibus, per quæ axis traiicitur, qui media parte clauum infixũ habet: capitibus vero, quibus latera excedit, vectes æneos vel ferreos decem digitorum magnitudine. Sunt itẽ in organo quatuor anuli lateribus affixi, bini ab inferiori parte, totidẽ à superiori. Antiqua huius organi structura auctore Nileo talis est. Herodotus quidam architectus transuersariorum priores partes medias excauauit ad figuram literæ ◡ ne habenæ, quæ à corporibus, quibus vis adhibetur, ad axis clauum feruntur, extantibus angulis atterantur, sed recta procedant. Hactenus Herodotus. nos vero quam accepimus,

C historiam referemus. Ferũt Pasicratem architectum Sidoni organum hoc vidisse, quod à statua continebatur, aliter tamen fabricatũ. nam cum eadem compactio esset, conspiciebantur in eo organo ab extantibus axis capitibus, æneorum draconum complexus, quorum capita è regione ad caudas spectabant. sed quò pertinebant hi dracones? non aliò nisi vt in vicem vectium axes conuerterent. tum in organo, quod Sidoni erat, media trãsuersaria pertusa erant rotundis foraminibus, quæ clauo axis responderent. constat autem foraminum eundem esse vsum, qui in organo Herodoti, nimirũ vt habenæ, quibus corpora extenduntur, ad clauum rectæ per ea fo-

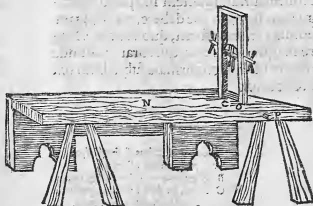
D ramina porrigantur. Retulit insuper Pasicrates axem inclusa habuisse in vicinia laterum tympana quatuor ex ære dentata, duo ab interiori parte, totidem ab exteriori: atq; itẽ in lateribus foramina fuisse dentium ordini respondentia, vt postquam abũde extenta corpora fuissent, fibulæ inter dentes eò demisse, vbi in luxatis restituendis opus esset, axem sisterent. Sed recẽtiores tympanis omissis priori parte latera pertuderunt. pertuderũt item in orbem aliquo intermisso spacio, & ipsa axium capita, quò ad vsum dictum fibulæ inditę axem mobilem tuerentur. Ego autem, cũ fibulæ decidãt, ad eum, quẽ dixi vsum, vncos lateribus infixi: axis vero capita foraui sic, vt huius foramina illis cõuenirẽt, quæ erant in orbẽ in lateribus aliquo spacio interiecto, quò, vbi vellem in luxatis cõdendis axem immobilẽ reddere, vncum includerẽ in foramen, quod esset accõmodatum. Cõmunis Plinthij tractorij fabricatio huiusmodi est: verũ ego aliter Plinthiũ struxi. Salua enim eádem laterum mẽsura inferius trãsuersarium sursum trans

A Duo latera.
B Transuersaria.
C Rotunda, ac peruia foramina.
D Axis, qui media parte clauum infixum habet.
E Vectes ænei.
F Anuli.
G Transuersarij priores partes excauatæ ad figuram literæ. ◡
H Aeneorum draconum complexus.
I Foramina rotunda.
K Tympana ænea dentata.
L Fibula indita.
M Vncus.

Nilei Plinthium.

N Scamnum quale in ludo videmus.
O Caua quadrata.
P Fibula.

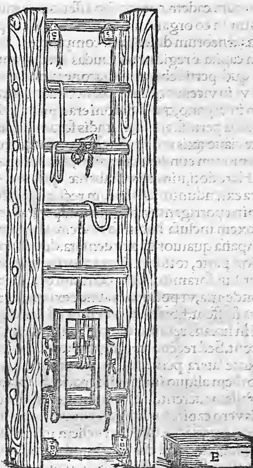
tuli,quatuor digitis infra transuersarium extrema crura relinquens, axem vero collocaui in me- E dio transuersariorum,cui parti græce φωτὶ nomen est: & scamnum quoddam,quale in ludo vidimus,ab vna extremitate excidi cauis quadratis atq; oblongis, vt propositorum crurum extrema in eiusmodi caua conuenirent: ipsa item latera extremis partibus transuersa pertudi,foraminibus ab vno latera ad aliud penetrantibus, vt fibula in foramina coniecta Plinthium contineret. Hæc de organi structura, nunc ad ipsius motionem aggrediar.

De motu Organi Tractorij. IX.

QVoniam tractoria organa imperfecta sunt, nec præstare quidquam per se possunt, sed alterius operam requirunt,puta scalæ,lecti,scamni,quæ vbi non sunt,eorum vicem exhibet pauimentum,terra q; ad prolapsa restituenda,mihi operæpretium videtur, quasi docea in ludo,gratia eorum,quæ nunc tractantur,super scalam præparatam,organi motum enarrare.

Scala præparata ad Humerum restituendum in alam prolapsum. X.

PAratur scala vna ex iis,quæ in communi vsu sunt, non lata, quæ oblique collocatos gradus F habeat,siquidem talis luxatis reponendis est aliena,sed æque crassa sit, quadratis q; gradibus constet,leuatis angulis,ne corpora conterant,atq; in rotundam figuram redactis.huiusmodi scalæ vbi copia non sit,quo mollius corpora insidant,gradus lana inuoluantur. Ordiar autem ab humeri capite in alam excidente.Oportet igitur,vbi id restituitur, cuneum funibus suspensum collocare super gradum idoneum,cui brachium (vt ostendi) superimponatur, & per funes ad eum alligare.est autem ille gradus reponendo idoneus,quem retuli. brachio superiniecto intẽtione q; adhibita suspendendus homo est sic,vt duos palmos à pauimento recedat: & cuneus ad gradum firmiter alligandus non temere,sed eo obseruato,vt ex partibus, quæ cum cauo quodam capitulata est,ad humerum detur: quæ gibba iuxta est, ad latus. A cuneo vero deorsum versus alterius siue tertij gradus interuallo, organum ad scalam vinciendum est per eos quos habet anulos,& funes, aut habenas, aut alia quæpiam traiecta. ipsa item scala in pauimentum fortiter adigenda est,ne in extendendo moueatur, sed stabilis maneat, ac sine vlla inclinatione. quatuor præterea trochleæ,siue solidæ,siue ex duobus lignis curiosius factæ,alligentur, quarum duæ à summo gradu suspensæ deorsum spectent,duæ ab imo G sursum. qua fabricatione parata cuneus ad id, quod prolapsum est reponendum, admoueatur,tenui lana molli'que obuolutus, tum vt lignum quod durum est, circundata lana minus tactu lędat: tum vt sudor,qui proprie oriri solet ala plurimum calefacta, magis'que ægrotantis metu ac labore, lana cuneo imposita combibatur. Hæc autem scala vel contineatur stabiliter ab assistentibus,vel extremis partibus in pauimentum defigatur, cuneis'que (vt propositum est) confirmetur. Illud autem in aperto est scalam bene longam esse debere,vt postquam demissa in terram fuerit, quod extat, vbiq; H pro magnitudine eius, qui curatur,abunde longum sit.scala confirmata subsellium iuxta collocetur.

A Cuneus funibus suspensus, ac super gradum alligatus.
B Organum ad scalam alligatum.
C Trochleæ duæ à summo gradu suspensæ deorsum spectantes.
D Trochleæ duæ ab imo gradu suspensæ,sursum spectantes.
E Subsellium.

A *De Humeri Capite in alam prolapso.* XI.

SVper subsellium homo ascendens, brachium super gradum traiiciat, ita, vt cuneus apte in alam demittatur: post hæc duplicata habena media inter cuneum & humerum detur, capita q; eius extrinsecus pendeant: deinde charchesius laqueus, vel alius æqualiter extendens, humero iniiciatur, non circa medium, ne lacertum vrgeat, sed citra lacerti tumorem vel vltra: sic enim cubiti inæqualitas laqueum deorsum labi non patietur, præterquam quod hoc modo vtilius imponetur. sequuntur enim facilius ea corpora, quæ ampliori interiecto spacio adducūtur: quæ exiguo, difficilius. Circundato laqueo capita eius recta deorsum ducta ad clauum axis religentur, & axis vel per vectes, vel solis manibus conuertatur, vt eius conuersio directa ductione ab inferiori parte intendat. eodem autem tempore, cum aucta iam intentio est, subsellium subtrahatur, vt homo à scala pendeat, atque ita excitando reponi luxatum possit. Suspenso homine, minister assistens à posteriori parte vtramq; manum simul iunctam ad ceruicem eius adducat, collum q; in cōtrariam partem cogat, id q; fiat, quo tempore intēdimus, atq; excitamus, cum laquei ægro iniecti postea laxentur. Neruis abunde diductis, debet qui reponit assistens, habenæ capita prehendere, cubitum q; ad scalam repellens, humeri caput per habenam extrahere. quo facto remittenda in-
B tentio est, & ipse articulus sursum compellendus, vt in regionem pristinam reuertatur. Ratio directę ductionis ita habet. Sed vt tuto reponamus, optimum fuerit prius, quàm nerui extendātur, habenis & crura hominis inter se & integrum brachium ad latus deuincire, ne ob tormentum, quod in condendo articulo sentiet, vel super scalam ascendat, vel manu laquei capita cōtineat. Licebit etiamnum alio intercedente motu ab inferiori parte extēdere: id qua ratione fiat, subiiciam. Iisdem omnibus factis, quæ pręcepimus, cum ab inferiori parte extēdentes directa ductione vtebamur, laquei capita per inferiores trochleas traiiciūtur ab inferiori parte extra, atq; ad axis clauū religantur: vel ducta ab exteriori parte versus interiorem ad axis vectes vinciuntur, vt axe versato alio intercedente motu ab inferiori parte extēdamus. Nihil item prohibet, quo minus eadem fabricatione parata duplici motu contrario intercedente ab inferiori parte adducamus: quod ad quem modum fiat, indicabimus. Laquei capita ad inferiores trochleas ducta, ibi'que traiecta, ad superiores referuntur, tum deorsum attracta', ad axis vectes alligantur, vt eius conuersio duplici motu contrario intercedente ab inferiori parte extendat. postquam abunde extenderimus, proximum est, vt impellamus eo, quo ostendimus, modo, vbi de directa ductione loqueremur. Hi sunt modi, quibus ab inferiori parte intendimus. Postquā reconditus articulus fuerit, subsellium
C ad scalam referendum est, vt æger super id statuatur, tam à scala, quàm à cuneo remotus, collocato humero vt antea dixi. Verum, cum maiores nostri idem organum idoneum à superiore parte attrahendo tradiderint, sequitur, vt nos quoq; à superiori parte extendendi ratiōe vobis aperiamus. Ergo (sicut dixi) placuit maioribus luxati restituendi modum, & à superiori parte adducendo, & in diuersa trahendo explicare. potissimum autem à superiori parte intenderunt, vbi humerus non solum elapsus esset, sed etiā perfractus. spectemus igitur, quibus modis voluerint luxata restituere, à superiori parte intendentes. Scala igitur in cæteris eodem modo præparata, cuneum non amplius ex funibus suspensum, ad gradum alligant, sed solum superimponunt: funium vero capi-
D ta admodum longa per superiores trochleas ab interiori parte extra traiiciūt: post hęc deorsum demissa vectibus, qui pro clauis sint, circumligant. His ita constitutis subsellium ad scalam ponunt, super quod homo ascendens, brachium superiniiciat, vt cuneus rursum in alam indatur: deinceps carchesium laqueum, vel alterum æqualiter extendentem humero iniiciunt, capita q; eius deorsum ducta, vt contineantur, ad aliquem scalæ gradū deuinciūt. quibus ita contentis axis conuertitur, per quā conuersionem cunei funis alio intercedente motu attractus à superiori parte intēdit. Neruis, quantum res postulat, intentis impulsus adhibetur, & per duplicem habenā extrahendo, & manibus sursum compellendo. Equidē

huic reponendi modo non subscribo ea de causa, quam adiungam. cuneus elatus circumagitur, E
qui cum sub ala non manet, articulus ex toto non reponitur, ac potissimum, vbi quis velit suspenso homine excitando illum reponere. Ea vero extendendi ratio, quę ab inferiori parte adducit, stabilis est cuneo super gradum collocato, & per funes alligato, vt antea diximus. At quo pacto nos à superiori parte adducentes firmiter restituamus, paulo post intelligetis, vbi condendi luxati rationem recensebimus. Ratio autem, quæ in diuersa diducit, sic habet: Cæteris omnibus ordinatis laquei capita non amplius ad gradum vinciũtur, sed ad axis clauum dantur: per se dantur, vel alio motu intercedente, vt prius scilicet per inferiores trochleas traiiciant, tunc q; ad axem deligẽtur. Eadem nunc culpari possunt in hac in diuersa extendendi ratione, quæ paulo ante dicta sunt in illa, quæ à superiori parte extendit. vbiq; enim probo, cum is, cuius articulus reponitur, rectus collocatur, solam ab inferiori parte extendendi rationem adhiberi. Nunc proximum est, cũ de humero in alam prolapso dixerimus, vt de eodem quoq; in priorem partem excidente pertractemus.

De Humeri Capite in priorem vel posteriorem partem excidente. XII.

AD humeri caput in priorem vel posteriorem partem elapsum scala eádem ratione modo q; præparata vel figurata, organo q; & trochleis (vt antea dictum est) alligatis, rursus, vbi restituere volumus, subsellium iuxta ponimus, lana q; vel linteis cõtegimus gradum idoneum, super F
quem restituamus: cui (sicut ostẽsum est) inuoluto ala insidat: tum carchesium laqueum, vel aliũ æqualiter extendendi vim habentem humero (vt propositum est) circũdamus, cuius capita deorsum attracta ad organi axem religamus, quemadmodum ad humerum in alam prolapsum tradidimus, vt conuersus axis directa ductione ab inferiori parte intendat. eodem momento, quo intendimus, aliquis rursus à posteriori parte assistẽs, vtraq; manu ad ceruices hominis data, corpus in contrariam partem repellat. Licebit autem in hoc casu magis & extendere & ducere ad inferiora. Subsellio itaq; subtracto, homo suspendit, vt simul & articulus excitetur, & quæ illi superiecta sunt, laxentur. vbi quantum reponendus articulus postulat, intenderimus, circũducendo impellimus: si quidem in priorem partem, humeri caput exciderit, ab ea sede, in quam venit, ad eam, vbi esse naturaliter debet, prominentiori palmæ parte vrgemus, atq; altera manu cubitum à posteriori parte in priorem adducimus, quo facto minister assistẽs manum apertam lato scapularum ossi opponat, atq; id repellat, ne vis operæ resoluatur: verum, si in posteriorem partem prorũpat, contrarium fieri debet, humeri quidem caput prominentiori parte palmæ vrgendum est, vt à lato scapularũ osse in suam sedem reuertatur, atq; altera manu cubitus ad posteriorẽ partem prorsus adducendus. Hac igit ratione humeri caput restituendũ ducimus, vbi in priorẽ vel posteriorẽ partẽ G
eruperit. Sed alij ĩ vtroq; casu eã reponendi rationẽ probarũt, quæ à superiori parte extẽdit. hoc, quo pacto agat, videamus. Scala eodẽ modo parata duplicatæ habenæ vel funis medium lana vel linteo inuolutũ alæ subiiciunt, capita q; eius per superiores trochleas traducta deorsum ad axis vectes tanq̃ ad clauos alligant: deinde humero carchesium laqueũ, vel alium, qui ęqualiter extẽdere valeat, circũdant, cuius capita deorsum demissa, vt contineant ad aliquẽ scalæ gradum deuinciũt. qbus ita cõstitutis axis conuertit, quo cõuerso & continẽt, & à superiori parte intendũt: ac postq̃ abũde extenderunt adducẽdo impellũt. At cũ in diuersa contẽdunt, capita laquei vel directa ductione vel alio intercedente motu, funis vero per aliũ motum interiectũ, ad axis clauũ alligant, vt conuerso axe in diuersa diducãt: postq̃ satis intenderunt, adducẽdo impellunt. Intentiones quidẽ succedunt, sed impulsus fallax est, siquidem hoĩe excitato, & suspensione distracto, ægre articulus restituit. atq; ob hãc causam nũc placuit extẽdendi rõnẽ tam à superiori parte, q̃ ab vtraq; p̃terire. Humeri ergo caput, in quãcũq; partẽ venerit, conuenit ab inferiori parte extẽdendo reponere, cũ erectus homo collocat. Qua via humeri caput restituat, exposuimus. Pergamus igitur ad cubitũ.

De Cubito. XIII.

AEque duo brachij ossa in quatuor partes erumpunt, in interiorem, exteriorem, priorem, & H
posteriorem: atq; vbi in tres partes venerint, exteriorem scilicet interiorem & posteriorem, brachium curuatur, & extendi non potest. Commune est horum trium casuum, in quibus curuũ brachium minime extenditur, scalam cum organo (vt dictum est) ad restituẽdum parare: postea hominem iuxta scalam collocare, vt super subsellium ascendens brachium super conuenientẽ scalæ gradum iniiciat: tum ea iunctura, quę palma nuncupatur, humerum continere, & laqueum inæqualiter extendentem, vt attollentem chiastum aut nauticum, brachio in vicinia manus circundare, eius q; capita ad vnũ scalæ gradũ, vt retinacula sint, deuincire, vt vbi vis adhibetur, recti anguli figura fideliter conseruetur: eo q; facto mediũ duplicatæ habenæ, brachio prope cubitũ iniicere, capita vero deorsum ducere ad axem, ibi q; vel directa ductione ad axis clauum alligare, vel alio intercedente motu, non secus ac vbi humeri caput reponitur, vt similiter axis cõuersio ab inferiori parte intendat. Traditur etiam ad cubitum ille reponendi modus, qui à superiori parte extendit, cuius ratio est hæc. Cæteris omnibus (vt propositum est) constitutis, humerus non amplius, vt contineatur, deuincitur, sed laqueus carchesius, aut alius ex iis, qui æqualiter extendunt, ipsi circumligatur, cuius capita ad superiores trochleas adducta ab interiori parte in exteriorem attracta deorsum feruntur, & ad axium vectes quasi ad clauum alligantur: duplicatę vero habenę

capita

A capita deorsum adducta, vt retinacula sint ad aliquid immobile dantur. conuerso igitur axe & cõtinemus, & alio intercedente motu à superiori parte extendimus. At modus, qui in diuersa extendit, hinc manifestus est: vbi enim in diuersa extendimus, laquei capita per se ad clauum axis vel alio intercedente motu ad eiusdem vectes deligantur, vt eadẽ conuersio in diuersa extendat. Neruis, quantum res postulat, extentis conuenienter impellere oportet, adducendo, si luxata in duas partes venerint, in interiorem scilicet & exteriorem: extrahendo, si in posteriorem: quas impellendi rationes in opere de articulis exposui. Hęc igitur fieri debent, quando cubitus in propositas partes erumpit. Verum, si in priorem, in quo casu diximus extentum brachium non curuari, iterum eadem scala atq; organum comparatur, æger scalæ assistens brachium super cõmodum eius gradum imponit, humerus ad scalam per eandem iuncturam vincitur, laqueus æqualiter extendens ad brachium datur in vicinia manus, cuius capita deorsum feruntur ad organum, vt ab inferiori parte attrahantur. si quis autem velit agere hoc tum continendo, tum à superiori parte adducendo, humerum non amplius ad scalam deuinciat, sed vtriq; membro laqueũ inijciat, qui æqualiter intendat, vnum scilicet humero, alterum brachio: et superioris quidem laquei capita sursum ferat vltra caput, alterius vero deorsum, vt (quemadmodum in alijs reponendi rationibus decla-
B rauimus extendat. quod vbi abunde fecerit, nunc reponendi causa duo modi impellendi potissimum aptantur, qui premit, & qui circunducit. sed ante quidem premere conuenit, dum intentio adhuc manet, dehinc circunducere: quos impellendi modos multo ante exposui in opere de articulis. Oportet autem eo, quod luxatum est, restituto, brachium curuare atq; extendere, pronum q; & supinum collocare, vt ex toto restitutũ esse intelligas: tum ad angulum rectum in sequentem curationem figurare. Vtraque igitur brachij ossa, vbi loco suo non sunt, per superiores modos reponuntur. verum quoniam vtrunq; per se proprie vitiatur, cum suo loco mouetur, post hac necesse est
C scribamus, quo nam modo cubitus erumpens, radius que diductus ab inferiori parte extenti reuertantur.

A Cuneus sub ala per funes suspensus.
B Organum ad scalam alligatum.
C Trochleę à summo gradu suspensę.
D Trochleæ ab imo gradu suspensę.
E Subsellium.
F Iunctura, quæ palma nuncupatur.
G Laqueus attollens in vicinia manus.
H Capita laquei, vt retinacula sint, ad scalæ gradum deuincta.
I Medium duplicatę habenę prope cubitum iniectum.
K Capita ad axis clauum directa ductione alligata.

D

De Cubito & Radio. XIIII.

MOuetur per se cubitus interdum loco, & rursus per se radius diducitur, ijs modis, quos in opere de articulis declarauimus. Ad hæc igitur ossa restituenda, scala similiter paratur, humerus q; ad gradum vincitur ea iunctura, quæ palma dicitur: ad ipsum vero brachium vtiliter datur laqueus aliquis ex ijs, qui inęqualiter extendunt, cuius laquei sinus à parte, quæ restituitur: capita à contraria, hoc est ab integra collocent. proprie enim laquei, qui inæqualiter extendunt, eas partes magis cogunt, quibus sinus hærent: minus vero, quibus capita. siquidem consilium est, vbi superius os excidit, ab inferiori parte attrahere: ad id, quod suo loco est, vim minime adhibere. Huius igitur laquei capita ad axis clauum dari debet, vel directa ductione, vel alio motu intercedente, vt conuersio axis ab inferiori parte extendat. sed vbi, quantum restituendum os poscit, extenderimus, idoneis impellendi modis vti conuenit, cubito quidem in interiorem partem

excidente, radio'q; in exteriorem adducto, vtriusque manus digitos inter se iunctos eminentiæ cubiti subijcimus, prominentiores'q; palmarum partes vtrinque ponimus, atque his summopere vrgentibus adducimus: sed, si in posteriorem partem prorumpant, cubitus præsertim, ea reponendi ratio efficacissima est, quæ extrahendo impellit. sin radius in priorem partem conuertatur, expedit premẽdo & circundúcendo impellere, quemadmodum ostendimus, vbi vtrunque os in priorem partem elapsum ponebamus. exquisitos autem reponendi modos in opere de articulis exposuimus. Repositi autem ossis indicium erit, in cubito libera brachij cõtractio atque porrectio: in radio, in pronum vel supinum habitum conuersio. Quo modo igitur per scalã homine erecto restituere luxatum conueniat, demõstrauimus. verũ quia iusta aliqua de causa, aut ob imbecillitatem, aut ob femur, seu crus simul comminutum, æger stare nequit, dum luxatum restituitur, necesse est in sequentibus aperire, quæ ratio sit restituendi, homine super planam scalam iacente. E

F

B Organum ad scalam alligatum.
C Trochleæ superiores.
D Trochleæ inferiores.
E Subsellium.
F Iunctura, quę palma nuncupatur.
G Laqueus inæqualiter extendens.
H Capita laquei duplici intercedente motu ad axem data.

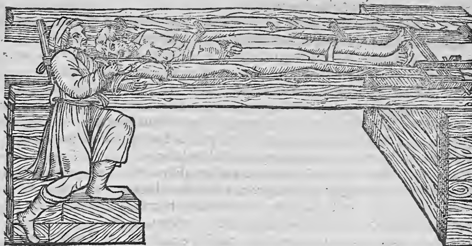
G

Quo pacto iacente homine restituatur Humerus in alam prolapsus. XV.

SCalam collocare planam oportet, & vt à pauimento attollatur, extremitatibus lapides vel ligna ab vtraq; parte subijcere, atque ęquandi gradus causa linteum superimponere: huiusmodi enim lectus, quod pertinet ad ægrum iacentem, dum restituitur, scamni munus pręstabit. organum vero ad scalam alligandum ab inferiori crurum extremitate, rursus'q; trochleę (quemadmodum dictum est) binæ à superiori scalæ parte, totidem ab inferiori vinciendæ. satius autem est ad luxata restituenda pro scala adhibere scamnum, quod ab altero extremo quadratis fossis excauatum sit, vbi organum firmiter insistat. quæ pręparatio esse debeat, dictum est: modos autem, quibus humeri caput restituitur, exequemur. Prolapso igitur humeri capite collocare hominem cõuenit, sic vt iaceat super scalam, organo ad pedes constituto, supinus, vbi in alam vel priorem partem excidit: in ventrem, vbi in posteriorem. Igitur, vbi in alam conuertitur, funis capita super caput à priori vel posteriori parte adducenda, medium'q; habenæ duplicatæ dandum est ad humerum sic, vt inter ipsum & cuneum demittatur, capita q; eius ab exteriori parte ferantur, atque ita pendeant: post hęc laqueus charchesius, vel alius ex ijs, qui æqualiter extendunt, humero (vt supra ostensum est) inijciendus, cuius capita deorsum ad organum adducenda. cum capita ergo ad pedes ferantur, agemus vel continentes, & ab inferiori parte extendentes, vel in diuersa trahentes, siue directis ductionibus vtamur, siue alius motus intercedat, vt antea indicauimus. cum satis extenderimus, condere humerum debemus, idoneam impellendi rationem adhibentes: præcipue autem duplex impellendi ratio idonea est, & quæ articulum extrahit, & quæ sursum compellit. manente intentione duplicatæ habenæ capita tenentes vi humeri caput extrahimus, eodemq; momento cubitum in interiorem partem ad latus repellimus: eo enim fit, vt humeri caput facile prompte q; in exteriorem partem ducatur, moueatur q;. quo facto remissa intentione, protinus sursum compellimus: post hæc humerum prehendentes attollimus, vt in suum locum collocemus. Hæc sunt quæ fieri oportet, vbi humeri caput in alam excidit. H

A Cuneus

A A Cuneus alligatus ad funem, cuius capita dantur ad gradum supra caput.
B Organum ad scalā alligatum.
C Trochleę à summo gradu suspēsæ deorsum spectantes.
D Trochleæ ab imo gradu.
E Habena media demissa inter cuneum & humerum, cuius capita spectent in partem exteriorem.
F Charchesius ad humerum datus.

B

De Humeri Capite in priorem vel posteriorem partem excidente. XVI.

SEd si humeri caput in priorem vel posteriorem partem conuertatur, homine (vt dictum est) figurato, nempe supino, si in priorem partem venit, in ventrē: si in posteriorem, funis aut habenæ, mediū lana siue linteo obuolutum, alæ subijcitur, capitaq; supra caput feruntur, non quidem è regione vitiati humeri, sed obliqua versus partem cōtrariam ad rē aliquā immobilem vinciuntur, qua retineant. Ambigitur vero, quāobrem capita non recta ferant, sed versus cōtrariam partem obliqua. Pasicrates quidem atq; alij non nulli hoc ea de causa fieri aiunt, ne à medio funis humeri capite sursum attracto prohibeamur, quo minus ab inferiori parte extendamus: sed decipiuntur similitudine femoris, cum res aliter habeat, siquidem femur ad Γ literæ similitudinē declinat, at humeri caput dimidium orbiculatū est, neq; potest femoris modo à medio fune sursum adduci. quorsum igitur id fit? ne sub medio fune, quę sub ala sunt compressa, alæ regionem compleant, completo.n.recessu, humeri caput locū non habebit in quē recondat. Nos ēt non secus atque ij, qui non multo ante nos vixerunt, ob propositam causam, habenā vel funem similiter collocamus. Consueuimus interdum & aliter cōtinere, duos.n.laqueos ex ijs, qui inęqualiter exten-
C dunt, implicātes, thoraci dorsoq; sub alijs circūponimus, eorumq; capita continēdi causa ad gradum, qui cōtra situs est, alligamus: qua continendi ratione adhibita laqueū ęqualiter extendentē humero circūponimus, queadmodum tradidimus, quà de humeri capite in alam prolapso: cuius deinde laquei capita ab inferiori parte ad organū demittimus, & ad axē deuincimus, vt eo cōuerso cōtineamus, & ab inferiori parte pariter extēdamus. Vi, quantū res exigit, adhibita, vt articulū restituamus, premēdo impellimus. ꝓminentiori.n.vnius manus palma vi humeri caput cōprimimus, altera vero cubitū huc atq; illuc agitamus. Indicium aūt repositi ossis in superioribus explanauimus. Fit etiam interdum, vt ad humeri caput luxatum, medij quoq; humeri fractura accedat, cogaturq; medicus eodē tempore vtriq; vitio subuenire. Docēdi autem gratia sermoni insistam, qui eum casum explicet, vbi & caput humeri in alam excidit, & medius humerus comminuitur.

De Humero fracto simul & prolapso. XVII.

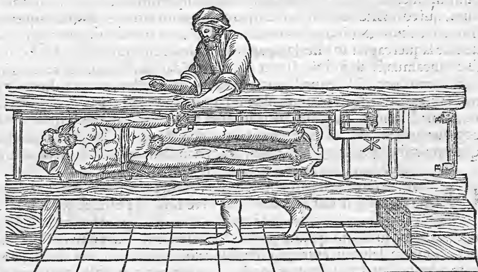
QVæsitum est à maioribus nostris, qua via hęc restituant. Pasicrates quidem os suo loco motum primo restituit, ꝙ maiorē vim in restituēdo postulet, ꝙ̄ fractura. At si quis sub fractura laqueum inijciens eodē momento velit tā quod fractum est, ꝙ̄ quod excidit, restituere, dum vis ad luxatum, quantū postulat, adhibetur, fractura plus iusto intenta partes fracturæ su-
D periectæ vltra debitum extentæ lædentur, resoluentur nerui aut abrumpentur, & fortasse corpora tota, priusꝙ̄ articulus laxetur. atq; hac de causa censuit ipse laquem super fracturam imponendum, & ante quod luxatum, dein quod fractum est, restituendū. Voluit Aristion eodem tpe, & luxatum & fractum humerum restituere, ne si luxatum prius reponaē, dum fractura componiē, prę vi positum humeri caput erumpat. Quę dicuntur in vtroq; casu sequi detrimenta, vere sic habent, quapropter nobis placet, ante articulum reponi, ꝓximeq; fracturam curari, ea cautione, ne dum quod fractum est, ab inferiori parte extendiē, articulus elabaē. Ad luxatū igitur restituendū cuneus à funibus dependens in alam conijcitur, rursusq; capita funis sursum adducuntur super caput: humero super fracturam Charchesius laqueus imponitur, vel alius, qui æqualiter extēdat, eiusq; capita, deorsum demissa, vt retineātur ad aliꝙ̄ moram, vinciuntur, atq; à superiori parte attrahendo articulus reponitur. quo facto cuneus in ala relinquitur, vt humeri articulus maneat, laquei vero capita inferiori parte resoluuntur, & super caput adducta tanꝙ̄ retinacula vinciuntur, vt vtriusq; præsidio cunei scilicet & laquei, articulus suo loco seruetur. post hæc Charchesius laqueus, vel alius æqualiter extendens humero inijcitur, cuius capita deorsum demissa ad axem, vt ab inferiori parte intendant, religātur. quo fit, vt fractura ab inferiori parte intenta componatur, superiori articulo non excidente. Hactenus de humeri capite, nunc de cubito.

De Cubito luxato. XVIII. E

CVbito in illas treis parteis conuerso, in quas vbi procidit, brachium curuum est, neq; extenditur, homo resupinandus est super asserem scalæ insidētem: alligatis trochleis organo'que ab inferiore parte, laqueus inęqualiter extendens brachio prope manum inijciendus, cuius capita super caput adducta ad oppositam moram alligētur: tum duplicatę habenę medium iuxta cubitum dandum, capita'q; eius deorsum adducenda. Dantes igitur capita, laquei quidem humero iniecti, supra caput, duplicatæ vero habenæ, deorsum, continebimus simul & ab inferiori parte extendemus, vt ostensum fuit in superioribus. neruis abunde intentis eo modo impellemus, quē paulo supra diximus, cum de erecta scala pertractauimus. At si in priorem partē elabatur, in quo casu brachium extenditur, resupinato itidem homine, laqueus æqualiter extendens humero inijciatur, capita'q; eius super hominis caput attrahātur: tū alter laqueus ęqualiter extendēs ad extremum brachium alligetur, eius'q; capita deorsum ducantur. intentionem vero à pedibus adhibendam esse antea exposui. Eodem autem modo, vbi articulum restituimus, impellere oportet, premendo scilicet & circunducendo, eadem'q; ratione, quę in opere de luxatis dicta est. verum, si alterum os pręter naturam habeat, siue cubitus excidat, siue radius diducatur, laqueo rursus ęqualiter extendēte ad humerum dato, capitibus'q; eius sursum super caput adductis, vt retinacula sint, F brachio laqueus inijcitur, qui inęqualiter extendat, quemadmodum explicauimus: capita'q; eius deorsum ad organum, adducuntur, & ijdem impellendi modi accommodantur. Absoluimus iam sermonem vniuersum de cubito atque humeri capite, restat, vt ad manum accedamus.

De Manu. XIX.

MAnus in quatuor partes mouetur, interiorem, exteriorem, priorem, & posteriorem. Restitui autem debet, vel super scamnum, vel super scalam, quæ plana collocetur. Homine itaq; iuxta scalā vel scānum sedēte, figuretr manus, supina, si in interiorem partem erupit: prona, si in reliquas tres. deinceps circa sinum manus, ferramentū, quo adurimus transuersum vel transuersus axis detur, atque ad ipsam palmam vinciatur: tum extremitatibus, propositi vectis seu ferramenti, sinus laquei inęqualiter intendentis vel mediæ habenę inijciātur, capita'q; à priori parte ad organum ferantur. Brachio autem in vicinia manus circumligetur laqueus æqualiter extendēs, cuius capita ferātur à posteriori parte: rursus'q; intentio adhibeatur, quę paulo ante exposita est: vel continendo, & seu ab inferiori seu superiori parte extendendo, vel in diuersa adducendo, postq; abūde intēderimus, G impellere debemus, quēadmodum in libro de luxatis exposuimus: pmēdo, vbi in interiorē vel exteriorem partē venit: vbi in priorem et posteriorē, adducendo. Sed venio ad spinā.

A Organum ad scalam alligatum.
B Trochleæ.
C Ferramentum datum ad sinus manus.
D Sinus laquei dati ad ferramenti extremitatē.
E Laqueus æqualiter extendens brachio iniectus in vicinia manus.

H

De Spina. XX.

SPina gibba ex recenti ictu restituitur. Oportet in restituendo hominem pronum collocare, vel super scalam, cuius gradibus asser iniectus sit, vel super scamnum, trochleas'q; (vt dictum est) adhibere: post hæc ad spinam dare binos laqueos æqualiter extendētes, vnum à superiori parte gibbi, alterum ab inferiori: vel quaternos ex ijs, qui inæqualiter extendunt, inter se oppositos, binos à superiori parte, totidem ab inferiori: et superiorum quidem capita sursum, inferiorum vero deorsum adducere, siue vt retinacula sint, & vel ab inferiori vel à superiori parte intendant, siue vt in diuersa diducant, verum, vbi in diuersa diducimus, trochleis vtimur alio intercedēte motu agentes. Postquam abunde intēderimus, eo modo impellimus, quem in libro de articulis enarrauimus. Sequitur autem, vt de modis reponendi femoris pertractemus.

De Femore. XXI.

FEmur in quatuor partes prorūpit, interiorē, exteriorem, priorē, & posteriorē: atq; vbi in tres partes conuertitur, crus extentū est, & curuari minime potest: q si in posteriorem partē prolabatur,

A labatur, curuatur, sed non extenditur. Igitur, si in illas tres partes venit, vbi extentum crus minime implicatur, resupinandus homo est super scalam vel scamnum, & duplicatæ habenæ vel funis medium lana seu linteo circundatum inter anum & naturale iniiciendum, capita q; eius super caput adducenda. Sin in exteriorem quidem & priorem partem femur eruperit, media habena variè quacunque parte inter anum & naturale dari potest: sed, si in interiorem partẽ exciderit, inter femur integrum adhibenda est, & articulum, qui restitui debet, ne si femoris capiti subiecta fuerit, membrum ab inferiori parte attrahi non sinat. quo facto Charchesius laqueus vel alius ęqualiter extendens femori extremo circumponendus est, capita q; deorsum ad organũ ferenda, & ad axis clauum alliganda, vt adhibitis retinaculis conuerso axe contineamus, & ab inferiori parte extendamus. Nihil item prohibet, quo minus à superiori intẽdamus, quemadmodum dictum est, quà de humeri capite. Neruis, quantum satis est, diductis, iisdem vtendum est impellendi modis, quos in opere de articulis indicauimus. At, si femur in posteriorem partem prolabatur, vbi complicari crus diximus, sed nullo modo extẽdi, organo ab inferiori parte alligato æger sedeat: magis tamẽ in supinum habitum conuersus, in alteram coxam inclinetur. post hęc contineatur, sicut in opere de articulis ostendimus. tunc Charchesius laqueus, vel alius æqualiter extendens, femori circundetur, eius q; capita deorsum demissa, vt ab inferiori parte extendant, ad axem religentur. neruis,
B quantum res postulat, intentis, oportet eadem ratione in restituendo impellere, quæ in opere de articulis exposita est, spatha premendo idonea extrahere, & femoris caput in exteriorem partem adurgere: sic q; crure deorsum extẽto, atq; homine resupinato articulus reponitur. Crus autem restitutum testatur eius flexus, atq; porrectio: in quamcunq; enim partem venerit, vbi restitutum est, liberam eius actionem spectamus, flexum scilicet & porrectionem.

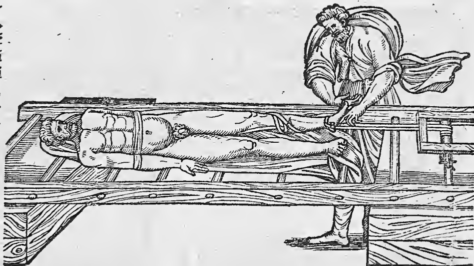
De Genu. XXII.

GEnu in tres partes erumpit, interiorem, exteriorem, & posteriorem: vbique autem crus extentum est. Si in interiorem & exteriorem partem veniat, hominem resupinare conuenit: si in posteriorem, pronum collocare, tunc que laqueos æqualiter extendentes membris iniicere, vnum quidem femori prope genu, alterum cruri super eam regionem, quæ carnosa à posteriori parte prominet: rursus q; organo ad inferiora deligato, easdẽ adhibere intendendi rationes, quæ in aliis luxatis sunt ostensæ, impulsum q; in opere de articulis declaratum.

De Talo. XXIII.

TAlus modo in interiorem, modo in exteriorem partem prolabitur, non nunquam etiam in
C posteriorem. Rursus itaq; oportet hominem sedere, extẽto q; cruri laqueum imponere, qui æqualiter extendat, eius q; capita ad posteriorem partem porrigere: ad talum vero sandalium, vel draconem laqueum dare, capita q; à priori parte ad axem adducere, cõtinendo q; ab inferiori parte extendere, & iisdẽ vti modis impellẽdi, quos in opere de luxatis explicauimus. Restituendi rationẽ præterimus, quoniã de hac præcipue agimus, vbi organorũ, quę plana collocantur, præsertim q; nostri machinamenti, motum declaramus.

D

A Laqueus iniectus cruri ęqualiter extẽdẽs.
B Sãdalius laqueus ad talum datus.

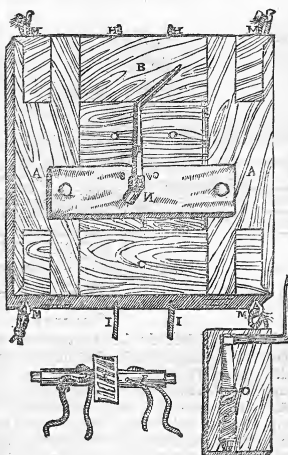
Glossocomum Nymphodori. XXIIII.

GLossocomũ Nymphodori tractoriũ, organũ est quadratũ. hẽt aũt duo latera, q̃ extremis partibus p duo transuersaria inter se iungunt. laterũ vero & trãsuersariorũ eadẽ est magnitudo, sunt. n. lõga lata q; duos palmos, crassa digitos totidẽ. quare, quũ ęqualis sit eorũ modus, iure glossocomum ex eorũ numero est, q̃ proprie quadrata appellant. Media igit latera exculpta, cauata q; sunt cauis nõ nimis alte penetrãtibus, qbus includit axis hñs i medio tympanũ, cui ab vtraq; parte ferrei vnci sunt, duo in vniuersum, vel foramina, in q̃ possint conici funes. quorũ hęc ratio est. Funes duo vncis mediis circũligãtur, & ab vtraq; parte ppe foramina nodũ accipiunt: quorũ capita, quũ quatuor sint, duo traiciunt p trãsuersariũ prius, ab interiori parte extra: reliqua duo p id, qđ

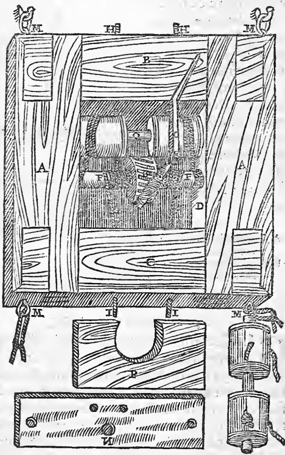
posterius est. Secundum tympanum cochlea speciem lentis referens recta collocatur, hęc composito vocabulo græce κωχλιάξων dicitur. eius extremitas demittitur in cauum nō penetrans prioris transuersarij: pars vero, quę cochleæ modo striata est, iuxta tympanum collocat: quod superest ex eius longitudine per foramen transit, extrema q; parte baculum versans habet, quo torquetur, vt cochlea per id versata tympanum moueat, cōuerso hoc axis versetur, quo moto funium capita, quæ extra procedunt, ad intendendum ducūtur. Sunt item in glossocomo opercula, vt quę in eo sunt machinationes occultentur: tum quatuor anuli ad latera fixi, bini ab inferiori parte, totidem à superiori, ea de causa, vt alligari organum possit. Huius fabricationis auctor est Aristion filius Pasicratis, siquidem aliter structum fuit à Nymphodoro. in vetusta.n. structura extat cochlea nō per transuersarium, sed, quà opercula sita sunt, traiecta. duas enim forfices ferreas ad latera affixas habet ad medium pertusas, quarum vna axi subijcitur, altera superponitur, vtraq; à latere tympani collocatur, inferior angustius foramen habet, superior latius. Cochlea igitur ab ea parte, qua opercula sita sunt, traiecta, atque à forficibus contenta, alterum operculū sine impedimento clauditur: alterum claudi non patitur pars cochleæ, quam penetrare diximus, cui q; baculum versans affigitur. hoc itaq; operculum medium transuersum in duas partes secatur, quarum altera manet immobilis, altera clauditur: atque hæc media in longitudinem lunata figura exciditur, vt, quum operculum clauditur, lunatum eius cauum propositam cochleæ partem excipiat. Hanc Nymphodori structuram non accepit Aristion, sed adiecit organo axem habentem tympana foramina q;, vt axis, qui in medio est, motus, vbi velis, consistat, & vi minime voluatur: transtulit item anulos iuxta prius trāsuersarium, ne organum à parte operculi, sed à parte prioris transuersarij alligetur. traiecit preterea funium capita per opercula, hæc quidem à superiori parte, illa vero ab inferiori. quod quidem pertinet ad anulorum situm, vnà nobiscum sentit: sed axem, quem adiunxit, tanquam superuacaneum reijcimus, siquidem vnus axis ex robusta materia præparatus, quod opus est, abunde efficit. Sed cum glossocomi fabricationem absoluerimus, sequitur, vt ad eius motum veniamus.

A Latera.
B Transuersarium prius.
C Transuersarium posterius.
D Cauum non penetrans.
E Axis habens tympanum in medio.
F Foramina in quæ funes conijci possint.
G Funes duo.
H Capita funiū traiecta per prius transuersariū.
I Capita funium per posterius transuersarium traiecta.
K Cochlea speciem lentis referens.
L Manubriolum.
M Quatuor annuli in transuersarijs.
N Ferrea forfex.
O Pars operculi, quæ manet immobilis.
P Pars operculi in lunatam figuram excisa.
Q Axis habens tympana foramina que.

Nymphodori Glossocomū clausum.

Nymphodori Glossocomū apertum.

A *De motu Organi.* XXV.

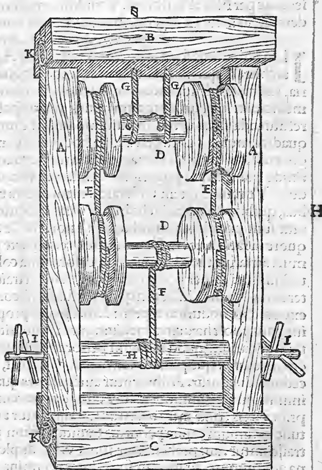
VBi humeri caput suo loco mouetur, præcipue q; si in alam veniat, ad scalã eodem modo paratam, quo in Nilei Plinthio explicauimus, nunc pro Plinthio Glossocomum alligetur, nõ ab operculis, ne sub cochlea habenæ abrũpantur, sed à priori trãsuersario, anulis prope ipsum affixis. Aperiantur item opercula, capita q; funium ad axem alligata excipiantur, hæc quidẽ à superiori parte, illa vero ab inferiori: ac deinceps, vbi restituere volumus, subsellium prope scalam ponatur, super quod homo ascendens brachiũ sic traijciat, vt indatur cuneus in alã: circũligetur insuper humero Charchesius laqueus, vel alius æqualiter extendens, eius q; capita ducãtur ad superiora funium capita, vt machinationum motu aut directis ductionibus ab inferiori parte intendamus, aut alio intercedente motu, aut per duos contrarios motus interiectos, hoc modo: Laquei capita per inferiores trochleas traijciantur, et cum funium capitibus colligentur, quo rursus fit, vt machinationes motæ, alio intercedente motu ab inferiori parte extendant: verum, si per superiores laquei capita traijciantur, deinceps per inferiores demissa ad funium capita vinciantur, rursus machinationum motus per duos contrarios motus interiectos ab inferiori parte extẽdit. Impulsus vero, quos deinde res postulat, fiunt, quemadmodum dictũ est, vbi humerus in alam prolabi-
B tur, & per duplicem habenã extrahendo, & intentione remissa per manus sursum compellendo.
" Retulerunt alij organum hoc, vbi à superiori parte extendere volumus, idoneum esse, trãsferunt
" enim ipsum ad superiorem partẽ supra caput, cuneum q; ad gradum adhærentem, solutum tñ, in
" alam conijciunt: deinde capita funium cunei, ad inferiora capita funium organi religant, et Char
" chesium laqueum humero inijciũt, cuius capita deorsum adducta ad imum scale gradũ immobi-
" lem deuinciunt, vt per hæc retinaculis adhibitis directis ductionibus à superiori parte intendãt.
" Licet etiam organo ab inferiori parte alligato à superiori extẽdere alio intercedente motu: alliga-
" tis enim laquei capitibus, vt (quẽadmodum dictũ est) retinacula sint, cunei funium capita per trochleas traiecta cum superioribus capitibus funium organi vinciunt, vt machinationibus motis alio intercedente motu à superiori parte extendant: aut laquei capitibus non amplius retinaculi vicem exhibentibus, sed ad funium organi capita alligatis, vel ad superiora directis ductionibus, vel alio intercedente motu ad inferiora idem prẹstent: cum q; abunde extenderunt, eosdem adhibẽt impulsus, quos paulo ante proposuimus. Quæ relata sunt, adscripsimus. probamus autem & in hoc, quod de Nilei Plinthio diximus, vbi scala erecta collocetur, intentionem ab inferiori parte adhiberi, cuneo ad scalam alligato: eam vero, quæ vel à superiori parte trahit, vel in diuersa de-
C ducit, ex toto prætermitti, eiusmodi siquidem imbecilles sunt. Quòd si homo iaceat, sic interdum censui luxatum reponi. contentus sum propositis reponendi rationibus exempli causa propter organi motum huc allatis: omnia enim luxata per hoc quoq; instrumẽtum reponi possunt, non secus ac per Nilei Plinthium. Vtriusque machinationes sunt diuersæ, sed reponendi rationes eædem, sic, vt liceat ex superioribus vniuersum huius organi motum intelligere.

Trispastum Apellidis, seu Archimedis. XXVI.

ILlud in primis scire conuenit, quod neque Apellides, neque Archimedes medici fuerunt, sed architecti, qui machinamentum hoc excogitarunt (quemadmodum nos accepimus de historia,) ad naues deducendas funibus non per manus, sed per ergatam attractis: illius autem seculi medici eius structuræ modum minuentes trispastum organum medicinale ad luxata fracta que restituenda fabricarunt in hunc modum. Totum organum ex eorum genere est, quæ oblonga quadrata nuncupantur. est autem hoc modo compactum. Duo latera longa palmos quatuor digiti crassitudine inter se coagmentantur per transuersaria longa palmos duos, crassa digitum: latitudo potissimum posterioris transuersarij sex digitos æquat: prioris propter opercula palmos duos. Vt retulit autem Pasicrates, media latera excauata sunt, cauis non nimis alte penetranti-
D bus, quibus duo axes includuntur rotas habentes in vicinia laterum. vtriusque axis rotæ perforatæ sunt peruijs foraminibus, quæ non alia de causa facta sunt, nisi vt in ea funes immittantur, quorum ratio hæc est. Funes duo extrema parte nodum accipientes, coniecti in prioris axis foramina attrahuntur ita, vt nodi super foramina collocentur: tum funes circa suas vterque rotas inuoluuntur: & per posterioris axis foramina traiecti nodum accipiunt. Posterior axis medius inter rotas foramen habet, in quod rursus funis conijci debet. sumitur funis longus, qui ab vtraque extremitate nodum acceperit: deinceps per propositum foramen traijcitur sic, vt nodus foramini iungatur: post hæc circa medium axem inuoluitur: quo facto altera eius extremitas per posterius transuersarium, quod medium perforatum sit, traijcitur. at quid nunc fit fune traiecto? manu tractus euolutus que posteriorem axem conuertit, quo conuerso alia capita funium, qui extra procedunt, ducuntur. Adhibentur autem funes quatuor, duo, & item duo, atque ad hunc modum immittuntur. Sumuntur funes duo, qui extrema parte nodum acceperint, & per duo foramina prioris axis, quæ inter rotas sunt, traijciuntur attrahuntur q;, sic, vt nodi foramina contingant. tunc q; funium capita per prius transuersarium perforatum ab interiori parte versus exteriorem traijciuntur. aut prehenditur funis vnus duplex, cuius capita coniecta in prioris axis foramina attrahuntur, vt medius funis inter foramina statuatur: postea eiusdem funis capita traijciuntur

tur per foramina transuersarij prioris. Duo item alij funes sumuntur nodo extrema parte deuin- E
cti: hi per foramina inter rotas posterioris axis facta, et à medio foramine recedētia, attrahuntur: qui deinde, vbi eorum nodi ad foramina peruenerint, tunc ducūtur, traijciunturq́; per posterius transuersarium perforatum, sic, vt quinq; nunc sint funium, quæ extra feruntur, capita, duo per prius trāsuersarium, tria per posterius. his posterioribus manu attractis, inclusisq́; funibus (vt dictum est) inuolutis atq; euolutis, capita eorum, qui exterius ferebantur, ducuntur, extenduntq́; capita habenarum, quibus distenditur corpus. Huiusmodi organi structurā Pasicrates exponens reprehendit tanquam minime efficacem. vniuersum enim organi opus consistit in ductione funis posterioris, qui manu attrahitur, at nequit manus in restituēdis luxatis vim tantam sustinere, præsertim, vbi magni articuli sunt, & corpora robusta. quamobrem organi structuram immutauit, duosq́ue axes, qui inclusi erant, ita struxit, vt penetrarent, & priorem minorem exiguis capitibus extantem, posteriorem maiorem & longiora capita habentem, & ad prioris quidem axis extantia capita clauos confixit: posteriori vero vectes adiecit, demissis axibus duobus digitis machinamentum in restituendo sic mouit. Habenas extendendis corporibus iniectas ad extantia prioris axis capita deligauit, vt posteriori axe conuerso prior moueretur, & euolutis inuolutisq́; funibus nerui extenderentur. Sed Aristion Pasicratis filius patri aduersatur. vt vetustam organi F
structuram ignoranti. In vetusta enim (inquit) organi structura, axes non mouebantur in laterū »
cauis, sed circa ferreos chodaces affixos lateribus in capreoli formam excauatis: quod videre licet »
in organis ad aquam hauriendam comparatis, quæ ob fabricationis rationem facile conuertūtur, »
neq; tamen rotę in se continent armillam, sed chodacem. quoniam igitur axes per armillas mo- »
uentur circa chodaces, & rotę per chodaces circa armillas, axes prompte admodum versabuntur, »
atque idcirco sine impedimento erunt, etiam si funis manu ducatur. Ob id autem ipsum trispa- »
stum organum appellatum est, quoniam tres funes agunt, vnus quidem extra ductus, duo inclu- »
si. Hactenus ipse probabiliter scripsit, sed vera sunt, quæ à Pasicrate adducuntur, nō enim potest manus funem ducens bene restituere, sed fortasse monstrationis causa in ludo organum mouere, vis autem, quæ in restituendo requiritur, per manum minime poterit adhiberi. atque ea de causa ijsdem omnibus factis, quæ in vetusta scriptura sunt ostensa, tertium axem organo adijciendum iudicauimus, cuius capita traiecta per latera essent, vt posterior axis nunc medius fiat, medius autem perforetur: in extantibus capitibus vectes demittantur, vel manubriola, aut bacula ductaria: medius vero funis posterior, vbi circa axem est inuolutus, traijcitur per foramen axis penetratis, suoq́ue ibi capite alligatur. His ita constitutis conuersus posterior axis, ille inquam cuius capita G
extāt, funem circa se inuoluit: quo fit, vt medius axis moueatur, quo moto prior quoque axis mouetur. Tribus axibus cōuersis, funiū, qui extra ducuntur, capita tēduntur, cum quibus vinciuntur habenæ, quæ corpora extendunt. Habet item organum opercula, veluti glossocomum, ne machinationes oculis exponātur: atq; item anulos ad latera affixos, quibus alligetur. Hæc est vniuersi trispasti fabricatio. Restituēdi autem modi aptantur ijdē, quos posuimus in glossocomo, distat enim solum, quibus mouetur, machinationibus: preterea funium eadē est ductio, habenis ad eos alligatis. Sed iam trispasti fabricationem explicatam habemus. H

Trispastum Apellidis seu Archimedis.

- A Duo latera.
- B Prius transuersarium.
- C Posterius transuersarium.
- D Duo axes habentes rotas in vicinia laterum.
- E Funes circa rotas inuoluti.
- F Funis contectus in foramen medium inter rotas posterioris axis.
- G Funis duplex, cuius capita traiecta per foramina prioris axis, per prioris transuersarij foramina traiiciuntur.
- H Tertius axis, cuius capita traiecta sint per latera.
- I Vectes in extantibus capitibus demissi.
- K Anuli ad latera affixi.

Fabri

A *Fabri Organum.* XXV.

FAbri organum ad hunc modum fit. Super basim, quæ κρηπὶς nominatur, pro organo dimensam statuuntur crura duo, quorum longitudo duos cubitos & semissem æquat, aut etiam excedit: latitudo implet digitos quatuor: crassitudo tres. crura hæc per duo transuersaria inter se coagmentantur, altero ab inferiori parte, quod quinq; palmos à basi recedat, altero à superiori, qua crura finiuntur. inferiori trãsuersario subiicitur asser transuersus, qui & cum lateribus organi, & cum transuersario committitur. hunc asserem sedile consuerunt omnes appellare, cuius medium ad transuersarium exciditur ad effigiem ⊔ inuersi, qua parte trãsuersario infigitur æneum ⊔. Accommodatur tam cauum, quàm ⊔ demittendo priapisco octo digitos longo. Inter transuersaria ab interiori parte crurum canaliculi excauantur, in quibus, dum luxata reponuntur, moueatur quadrata testudo, spatham & cubitos mouens. quandoquidem prior pars testudinis (frontem dicunt) peruio foramine pertunditur, in quod radix coniicitur, cuius extremum, quà extenuatur, ad posteriorem testudinis partem per crassitudinem traiicitur. Proposita pars radicis peruio foramine pertunditur, per quod fibula demittitur, ne radix euellatur, sed manens in foramine tor- B queatur. Fibula autem in extrema radice scutulo superposito includitur. Radix eò pertinet, vt spatham in organo sustineat, habet enim organum spatham capitulo leniter cauo assurgentem, ita longam, vt à testudine ad superius transuersarium, quod caput nominatur, pertineat, & cuneati axis modo excedat. Huius spathæ extremitas, quę contra capitulum est, media in quadratam figuram exciditur, atq; in id cauum includitur radicis extremitas lata, quæ perforatur. perforatur item spatha ab vno latere ad alterum, in quod foramen fibula demittitur, vt spatham detineat ad radicem. Ipsa vero testudo iuxta medium pertunditur foraminibus quatuor, vel ordine dispositis, vel duobus à priori parte, totidem à posteriori constitutis: quæ non alia de causa fiunt, nisi vt funes in ea indantur, vt in sequentibus ostendam. Medium caput, hoc est superius transuersarium in quadratam figuram excauatur: in quod cauum duplex trochlea inditur, quæ circa axiculum versatur. habet item superius transuersarium duo alia caua quadrata peruia, nempe ab vtroque trochleæ latere vnum, in quæ coniiciũtur quadratæ cubitorum partes: duo enim cubiti per superius transuersarium demittuntur deorsum, & testudini inhærent, quæ quadrata caua in summo habet. Imas cubitorum partes quadratas tenues'que architecti calces nuncuparunt: superiores latas ac rotundas dixerunt alas. In alas ergo cubitorum, quæ superius transuersarium ex- C cedunt, & peruiis foraminibus pertusæ sunt, axis coniicitur: cuius capita vtrinque excedunt, medium cuneatum est, in extremis capitibus vectes sunt, vel manubriola ductaria, quibus conuertatur. Alarum partes priores iuxta foramina & axis capita rursus forantur, vt, siquando opus sit, in foramina fibulæ demissæ seruent axem immobilem. Organo præterea iuxta crurum extremitates alia duo sunt adiuncta crura, vt, si quando sedilis vicem exhibeat, super basim atque adiuncta crura iaceat. Verum, quia testudo per funem elata, & cubitos & spatham attollit, in sequentibus qua ratione funis indatur, adiiciam. Sumitur funis duplex, cuius capita per duo foramina, quæ vel iuxta cubitos sunt, vel à priori parte, vel à posteriori, vel in medio, traiiciuntur, vel ab inferiori parte sursum adducuntur sic, vt medius funis inter foramina collocetur: deinde capita sursum feruntur, & circa duplicem trochleam prioris transuersarij inuoluuntur, atq; (vt dictum est) permutata deorsum procedunt, & ad clauos penetrantis axis religantur: continetur enim organo Fabri alius axis coniectus in crura, quæ super transuersarium inferius digitis quinq; interpositis perforata sunt. In axis medio duo claui sunt infixi, in extantibus capitibus vectes vel manubriola ductaria, quibus conuertitur axis, cuius conuersio per funes testudinem attollit: atq; vnà cum spatha simul cubiti & axis, qui alis continetur, sursum feruntur ad luxata, quæ à superiori parte ex- D tenta in suam sedem collocantur. Huiusmodi est antiqua structura organi, quod ad Fabrum refertur auctorem.

Septima Classis. SSSSSSS A Basis

A Basis.

B Crura duo.

C Transuersarium superius.

D Transuersarium inferius.

E Asser transuersus subiectus inferiori transuersario.

F Medium asseris excisi ad formam II inuersi.

G Priapiscus.

H Canaliculi excauati ab interiori parte crurum.

I Quadrata testudo.

K Spata.

L Cubiti.

M Prior pars testudinis peruio foramine pertusa.

N Radix.

O Fibula demissa per radicem.

P Capitulum spathę cuneati axis modo.

Q Extremitas spathę in quadratam figuram perforata.

R Foramina quatuor testudinis.

S Duplex trochlea indita in cauum superioris transuersarij.

T Caua duo quadrata superioris trāsuersarij, in quæ demittuntur cubiti.

V Imæ partes cubitorum quadratæ.

X Superiores cubitorum partes rotundę, quę alæ dicuntur.

Y Axis in alas cubitorum demissus.

Z Fibulæ demissę in alas perforatas, quæ axem immobilem seruent.

a Alia duo crura adiuncta.

b Funis duplex.

c Alius axis, qui in cruribus continetur.

d Vectes, quibus conuertitur axis.

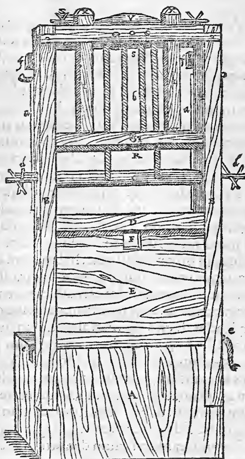
e Binæ trochleę ad basim.

f Binæ trochleæ ad summa crura.

g Cuneus.

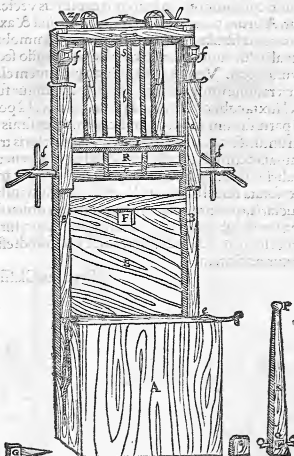
De Motu

FABRI ORGANVM E

F

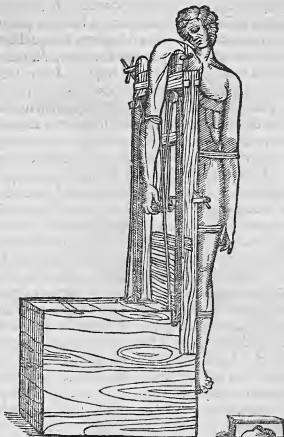
FABRI ORGANVM G

H

A *De Motu Organi.* XXVIII.

CVm erecta organa comparētur ad reponendum humeri caput excitando, & alijs quoq; modis idonea sint, de humeri capite restituendo tractare constitui. ordiar aūt ab eo casu, sub quo in alā prolabitur. Verum, vt organi motum perfectū habeamus, quaternæ trochleæ organo adijcietur, binæ ab inferiori parte, qua basis sursum spectat, totidem à superiori ad summa crura: Vbi ergo luxatū restituere volumus, cuneata pars axis primū lana vel linteo circūdetur, subsellium q; iuxta organum ponatur, super quod homo ascendat: deinceps vinciantur crura quidem habena inter se, sed integrum brachium extentum, ad latus: in foramina autem alarum indantur fibulæ, vt axis seruetur immobilis, vsq; dum eo moto opus erit. His ita constitutis brachium super axem imponatur: atq; vbi cuneata pars axis in alam coniecta sit, laqueus Charchesius, vel alius æqualiter extendens, humero inijciatur, eius q; capita deorsum adducta, ad clauum eius axis, qui cruribus annectitur, alligentur: fune non amplius indito, quemadmodum in organi fabricatione retulimus, axis conuersio directa ductione ab inferiori parte extendet. id quod etiam, alio intercedente motu, ad hunc modum fit. Laquei capita primo per inferiores trochleas traducuntur: inde sursum data ad clauos axis alligantur, vt hic versatus propositam intentionem moliatur. Idem
B quoq; efficitur duplici contrario motu interiecto. laquei enim capita per inferiores trochleas traiecta ad superiores feruntur: inde ad axis clauos vinciuntur, vt duplici contrario motu interiecto ab inferiori parte extendant. Tales sunt modi, quibus ab inferiori parte intendimus. Si quis autē à superiori intendere voluerit, fune in testudinem coniecto, veluti in organi structura posuimus, laquei capita deorsum adducat, & tanquam retinacula ad aliquid immobile deuinciat: post hæc axem conuertat: quo conuerso testudo alio motu intercedente, per funem elata, à superiori parte intēdet. Ex his quoque ille modus comprehenditur, qui in diuersa extendit. hic non amplius requirit, vt capita retinacula sint, sed ab inferiori parte ad axis clauos vinciant, vel per se vel alio motu intercedēte, vt per vnum machinationis motū, propositus extendendi modus adhibeatur. Seruetur autem in intendendo axis immobilis, quēadmodum declarauimus. Postq̄ abunde intenderimus, fibulę, quę
C moueri illū non patiebantur, recipiendę sunt, atq; ipse per vectes vel manubriola ductaria conuertendus, vt cuneo aliqua ex parte inclinato, extrahendo impellamus, sicut in alijs organis ostendimus: post hæc dum restituimus humero deorsum intento, minister à posteriori parte assistens manus det ad ceruices hominis, vt corpus versus pedum regionem cogat in contrariā partem. Verum, vbi restituimus, ministro id præstante, quod ostendimus, subsellium pedibus hominis subiectum subtrahatur, vt ipse suspendatur ab organo: tum (vt alibi dictum est) eodem momento, quo ab inferiori parte extendimus, atq; excitamus, per cuneum extrahendo impellemus: deinde inten
D tione remissa sursum cogemus, vtraque manu membro comprehenso, &, vt in suum locum recondatur, elato. Hac igitur ratione humeri caput in alam prolapsum restituitur.

Verum si in priorem partem aut posteriorem veniat, vertere sic axem oportet, vt quod ex eo cuneatum est, deorsum spectet: sursum, quod ęquum est: hoc siquidem nunc aptatur ad reponendum humeri caput, quod in ꝓpositas partes eruperit. Eo facto homo super subselliū, quod iuxta sit, ascendens brachiū superponat, sic, vt axi insidat: deinde humero inijciatur laqueus æqualiter extendens, cuius capita deorsum ad axem alligentur: eędem q; intendendi rationes adhibeantur, quæ traditæ sunt, vbi in alam excidit. Neruis abunde diductis impulsus conuenit, quem in aliorum organorum motione monstrauimus.

Sed si neq; cubiti sint, neq; axis in alas coniectus, humeri caput in alā prolapsum ita restituitur. Agitatur spatha sic, vt capitulū eius, perinde atq; cuneata pars axis superius trāsuersariū excedat: tū duplex habena media inter spathā & trāsuersariū datur, cuius capita ab exteriori parte pendēt. In restituēdo aūt, ęger ad organū assistēs, brachiū super transuersariū imponit sic, vt spatha in alā indat: post hæc Charchesius laqueus, vel alius æqualiter extendēs, humero inijcitur, cuius capita

deorsum demissa ad trāsuersarium vt retinacula deligantur: fune ad testudinem dato axis conuersus testudinē, cum q; ea sphatham attollens, à superiori parte extendit. Aptatur itē ille extēdendi modus, qui in diuersa ducit. laquei capita mutata ad axem alligantur, tunc siquidē conuersus axis in diuersa diducet. postquam satis extenderimus, duplicis habenæ capita continenda sunt, & per hanc ipsa spatha, vt per spatham extrahendo impellamus. quo facto intentio remittenda est, membrum q; sursum adducendum, vt quàm celerrime in suum locum articulus collocetur. At si organum non spatham habeat, non cubitos, non axem illis contentum, humeri caput in alam veniens per cuneum sic reponi debet. cuneus, in quem funes coniecti sint, superiori transuersario insidat, & per funes ad ipsum vinciatur: deinceps æger brachium superimponat, cuneus q; in alā coniiciatur: quo cōiecto laqueus Charchesius humero circūligetur, eius q; capita deorsum demissa dentur ad axem, qui cruribus continetur, vt axis versatio ab inferiori parte extendat. at vbi satis intenderit, impellere oportet, velut in aliis organis demonstrauimus, aut extrahendo, aut sursum compellendo: qui modi, cum ab inferiori parte extendimus, potissimum ad rem pertinent. Placuit aliis per testudinem ita reponere. funē primo resoluunt, ipsum' q; duplicant: cuius duplicati capita per duo testudinis foramina traiiciunt, à superiori parte deorsum, & ad inferioris axis clauos alligant. attollunt itaq; testudinem prope superius transuersarium, tunc q; restituendum brachium superiniiciunt, cuneum q; in alam demittūt: post hæc brachium per palmam iuncturā ad testudinē vinciunt. his ita constitutis inferior axis conuertitur, testudo q; à subiecto fune deorsum versus attracta ab inferiori parte ducit: quo pacto intentio quidem ab inferiori parte adhibetur, sed humero ad testudinem alligato prohibetur conueniens impulsus. E F

Cubito in illas tres partes elapso vbi brachium curuatur, interiorem inquā, exteriorem, & posteriorem, iuxta organum ab omni parte præparatum stare æger super subsellium debet, atq; axis conuerti sic, vt pars eius, quę cuneata est, deorsum spectet: sursum, quæ ęqua: dehinc brachium dare super axē. quo facto humerus ad axē per palmam iuncturam deligandus est: brachio vero in vicinia manus iniiciendus est laqueus inæqualiter extendens, eius q; capita sursum adducēda, & ad alam, vel ad extans caput axis è regione alligāda. brachio sic ad rectum angulum figurato habenæ vel latæ fasciæ medium ad eā regionē detur, quæ proxime sub cubito est, cuius capita deorsum ad axem porrigantur. Quod ad extendendū pertinet, iidem modi conueniunt, quos, vbi humeri caput restituitur, ostēdimus, nunc siquidem licebit vel continendo, & à superiori parte extendēdo, vel in diuersa ducēdo vim adhibere: qua abunde adhibita eadē impellendi ratio accommodatur, quæ tradita est, vbi de aliorum organorum motu pertractauimus. At si cubitus in priorem partē moueatur, in quo casu brachium extēditur, membro superimposito humerus ad axem deligetur: tunc Charchesius laqueus, vel alius æqualiter extēdens brachio iniiciatur, eius q; capita deorsum ferantur, eadem intendendi ratio adhibeatur: post idem impellēdi modus expeditissimus, quē in tractandis organis demonstrauimus. Proprie aūt spatha plurimum videtur ad cubitum restituendum pertinere. Videamus aūt, quo modo, vbi neq; cubiti in organo sint, neq; axis in alis cōtineatur, opus hoc efficiendū sit. Funis igitur resoluitur, duplicatur' q;, & eius capita per duo foramina testudinis à superiori parte deorsum traiecta, ad axis clauos alligantur. testudo autem cum spatha prope superius transuersarium attollitur: dein spatha torquetur, & brachium super transuersariū, cui lana circundata sit, imponitur, humerus' q; ad transuersarium per palmā iuncturam alligatur, brachium vero ad spatham toto membro curuato. conuertitur igitur axis cruribus contentus, testudo' q; deorsum versus à fune coacta spatham similiter deorsum adducit, sic' q; ab inferiori parte intendimus. At, vbi satis extenderimus, aptaī impulsus, quem paulo supra posuimus, si in exteriorem vel interiorem partem cubitus elabatur, adducendo: si in posteriorem, extrahendo. Porrò ab inferiori parte extendere possumus, impulsu autem, eo ꝙ brachium deuinctum sit ad spatham extrinsecus, prohibemur, nisi, cum radix euelli ex foramine possit, extrahendo impellamus. Magis autem accommodatur spatha, vbi cubitus in priorem erupit, quem si restituere velimus, funem demittere similiter oportet, sinere q;, vt spatha dependeat: deinde membro superiniecto, humerum ad trāsuersarium deuincire, brachium vero ad spatham: post hæc ab inferiori parte extendere, vi, quantum res postulat, adhibita impellere, ante quidem premendo, tum circunducendo, spatha cum brachio torta curuata' q; premendi causa. Hactenus de cubito luxato. G H

Ex Ruffo Scamnum Hippocratis. XXIX.

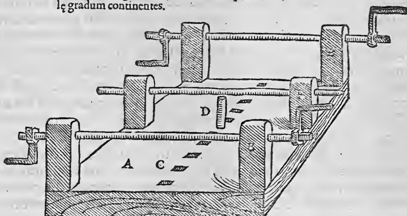
Lib. d Art. sect. 4. t. 49. 7ª. 289. h Et lib. d Fract. sect. 2. t. 49. 7ª. 239. b. Lib. de Art. sect. 4. t. 51. & 55. 7ª. 290. b c. f

Hippocrates maxime admiratione dignus multis in locis suū organum ‖ ξύλον appellauit, in quibusdam ēt χεδίαν: recentiores id βάθρον, id est scānum, dixerūt, eo' q; affixis cruribus & pro organo & pro scāno vsi sunt. struitur aūt sic. Paratur lignū sex cubitos longū, latū duos, nouē digitorum crassitudine, resupinatur' q;: et quatuor alia ligna pedē longa extremis partibus rotunda, duo scilicet & duo cum eius extremis iuguntur. huiusmodi ligna, quæ φλιαὶ ab Hippocrate vocantur, in latitudine peruiis foraminibus pertunduntur, quibus continentur penetrantes axes in medio clauos habentes, & in extantibus capitibus manubriola ductaria ad conuertendum. totum lignum in medio vsque ad alteram partem quatuor digitorum spacio iniecto caua habet, quorum altitudo pariter & latitudo treis digitos æquet. caua hęc Hippocrates καπέτους nuncupauit.

A pauit. Medium præterea lignum alte in quadratam figurã excauatur, quo ſcalmus demittitur, qui priapiſcus vocatur. Alias item habet φλιὰς, in medio ad ſimilitudinem literę Π, nõ inutiliter adiectas. Structura igit̃ Paſicrate auctore huiuſmodi eſt, cui deinceps ſubdam, qua ratiõe moueatur ſcamnum Hippocra-
B tis: quod vbi vetuſtã ſtructurã habeat, homine iacente, ad luxata omnia reſtituenda idoneum eſt, vt dum ſingula exequar, declarabo.

Scamnum Hippocratis.

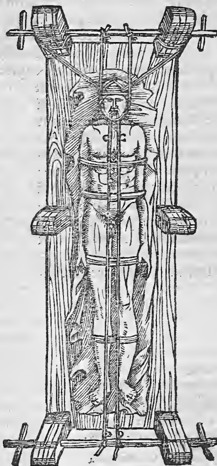
- A Lignum quadrangulum ſex cubitorum, latitudine bicubitali, craſsitudine dodrantali.
- B Poſtes breues axes habentes.
- C Foſſulę.
- D Lignum teres in medio cauo infixum.
- E Poſtes pedales lignum tranſuerſum tanquam ſcalę gradum continentes.

De Maxilla reſtituenda. X X X.

MAxilla excidente, ſiue ab altera parte, ſiue ab vtraque, homo reſupinatur ſic, vt caput iuxta axem, qui ab eius parte eſt, collocet̃, brachijs ad pectus atq; abdomen alligatis, cruribusq; inter ſe, & omnibus ad ſcamnum organum deuinctis. tum capiti ea iunctura imponitur, quæ lepus auritus dicitur, eiusq; ſinus ad ea ligna, quę proximum axem ſuſtinent, vt retinacula ſint, deligantur: media habena in os inditur, quantum poteſt intima, iuxta eam regionẽ, qua maxilla cum malis committitur, inter dentes maxillares, eiusq; capita deorſum demiſ-
C ſa ad axem, q̃ à pedibus eſt, alligãtur: aliaq; habena media mentum complectitur, & in vtranq; partem vltra caput adducta ad axẽ, qui ſuper ipſum eſt, diducendi cauſa deuincitur. his ita cõſtitutis, inferior axis torquetur, vt continendo, & ab inferiori parte extendendo, vis adhibeatur. Poſtq̃ intenderis, quantum res poſtulat, ad eos impellendi modos venies, quos in opere de articulis expoſuimus. Si maxilla quidem ab vna parte exciderit, tria efficies, adduces, premes, & ſurſum compelles: ſin ab vtraque, extrema mota fuerint, premere conueniet, et ſurſum compellere. Hæc de maxilla, nunc venio ad humeri caput.

D

- A Iunctura lepus auritus.
- B Sinus leporis deligati ad ea ligna, quę ſuſtinent axem proximum, vt retinacula ſint.
- C Habena, quę media in os inditur.
- D Capita habenę alligata ad axem, qui à pedibus eſt.
- E Alia habena, quę media mentum complectitur.
- F Habenæ alterius capita diducendi cauſa ad axem deuincta.

De Humeri Capite in alam prolapſo. X X X I.

VBicunque humeri caput reſtituimus, ſi in alam vel in priorem partem venerit, reſupinare hominem debemus: ſi in poſteriorem, pronum collocare. Vbi ergo in alam prolapſum reſtituimus, cuneus eò immittendus eſt, ſic, vt qua capitulum aſſurgit rotundum ac leniter cauum,

in priorem partem ſpectet: quà ęquus eſt, in poſteriorem. expedit autem cuneum vt mollior ſit, E linteo vel lana inuoluere: omne enim lignum (auctore Hippocrate) durũ eſt & tactu lædit, atq; hac de cauſa potiſſimum lana circundatur. adde, ꝙ hæc ſudorem abſorbet, qui in ala oritur & ob curationis metum, & ob calorem eius partis naturalem, qui ad diducendum confert: & ꝙ cuneũ labi non patitur. Deinde funium capita, hæc quidem à priori parte, illa verò à poſteriori ſuper caput ad axem adducenda: media item habena ſub ala inter cuneum & humerum danda eſt, vel (vt aliјs placuit) inter cuneum & latera, eius q; capita ab exteriori parte attrahenda. Ipſi autem humero Charcheſius laqueus, vel alius ęqualiter extendens, inijciendus non quà laceratus eſt, ne cum neruoſus ſit, ſi adſtringatur, doleat, ſed ſupra vel infra. pleriq; ſuperiorem regionem anteponunt tanquam magis idoneam, quòd proxime ad articulum accedat, ſed locus hic ad curationẽ minus accommodatur, prohibet enim rectum impulſum. Sub muſculo igitur deligandum cenſemus, & ob hanc cauſam, & propterea ꝙ locus, qui iuxta adſtringitur, ægre laxatur, quæ vero mediocri interiecto ſpacio attrahuntur, facile ſequuntur. Expedit autem, vt laqueus mollius inſidat, humerum lana obuoluere, deinde laqueum inijcere: tubercula enim cubito ſubiecta prohibent, quo minus laqueus ſub extendentium vi deorſum labatur. His ita conſtitutis laquei capita deorſum demiſſa è regione ad axis clauum alliganda ſunt, vel circa ipſum obuoluta, vel nodo inter ſe deuincta. magis autem ad rem pertinent, vbi inter ſe alligata clauo circumponuntur, tunc ſiquidẽ opus ſuum firmius præſtāt. neceſſe autem eſt, vel continere, & ſeu ab inferiori ſeu à ſuperiori parte extendere, vel per organi axes in diuerſa contendere. Abunde vi adhibita, primum conuenit impellere, per duplicem habenam extrahendo: & eodem, quo extrahimus, momento cubitum altera manu ab exteriori parte in interiorem agere, intẽtione adhuc manente: tum hac remiſſa laxata q; manibus ſurſum compellere. At ſi caput humeri in priorem partem moueatur, hominem ſupinum collocamus: pronum, ſi in poſteriorem. cuneo q; omiſſo, medium duplicatæ habenæ lana inuolutum ſub alam demittimus, capita'que eius ſupra caput adducimus, non è regione humeri vitiati, ſed verſus contrariam partem, homine reſupinato, ſi in priorem partem articulus exciderit. Quæſita autem cauſa eſt, quamobrem id fiat. Paſicrates quidem id propterea fieri dixit, ne humerus detineatur habena è regione ſurſum verſus attracta: recẽtiores non ea de cauſa, capita oblique ducenda eſſe dixerunt, ſed, ne corpora, quibus ala continetur, compreſſa lati ſcapularum oſſis ſinum impleant: nobis vero cum omnibus conuenit, capita oblique danda eſſe ad contrariæ partis ligna, quibus axis continetur. Rurſus autem humero Charcheſius laqueus inijciatur, vel alius, qui ęqualiter extendat, eius'que capita deorſum ad axem, qui à pedibus eſt, demittantur, vt G vel retinaculis adhibitis ab inferiori parte intendamus, vel (ſi placeat) in diuerſa contendamus. Conuenit autem impulſus, quemadmodum ſupra declarauimus manibus præcipue adducendo, comprimendo'que. Similiter autem vbi humeri caput in poſteriorẽ partem moueatur, homine prono eadem moliri conuenit, quę, vbi in priorem venit, tradita ſunt. At vbi ſatis extenderimus, manibus premere, & adducere, & ſurſum compellere neceſſarium eſt.

H

A Cuneus.
B Funium capita ad axem ſupra caput adducta.
C Habena media inter cuneum & humerum data.
D Charcheſius laqueus humero iniectus.
E Laquei capita ad axem, qui à pedibus eſt, alligata.

De Humero

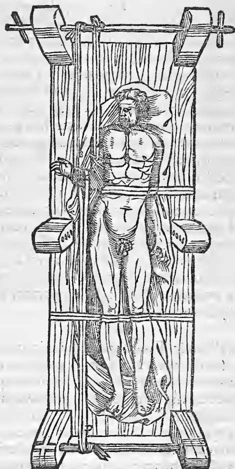
A *De Humero luxato comminuto que.* XXXII.

NOn nunquam accidit, vt prolapso humero fractura quoq; adiiciatur membro medio comminuto, in quo casu recondere articulum oportet, & fracturam componere. Quod ad reponendum pertinet, retinaculo vti expedit, & à superiori parte extendere: quod ad fracturam, similiter vti retinaculo, & ab inferiori parte attrahere. sed ante restituere, quod prolapsum est, oportet: deinde, quod fractum. Ergo, vbi volumus, quod prolapsum est condere, cuneum in alam indimus, capita q; funium super caput attrahimus, ac mediam habenam inter cuneum & humerũ demittimus, cuius capita ab exteriori parte procedant. tum infra cuneum ac super fracturã charchesium laqueum iniicimus: eius q; capita deorsum ad ligna, quæ axem sustinent, ad retinẽdum, alligamus: sed funium capita ad axem, qui super caput est, vincimus, vt eo conuerso & contineamus, & à superiori parte extendamus. Neruis abunde intentis per conuenientem impulsum articulum restituimus. quo facto laquei capita super caput data, retinacula fiunt: & alter laqueus æqualiter extendens, cuiusmodi charchesius est, humero iniicitur, cuius capita demissa ad axem, qui à pedibus est, vinciuntur, vt & retinendo, & à superiori parte extendendo vis adhibeatur. neq; nunc est, quod timeamus, ne fractura ab inferiori parte attracta repositus articulus excidat,
B siquidem, cum à superiori parte tam à cuneo, quàm à superiori laqueo retineatur. Vi satis adhibita fracturam manibus componimus, quemadmodum sæpius indicauimus. Quòd si humeri caput in priorem vel posteriorem partem venerit, vbi restituitur, easdem animaduersiones desiderat. Hactenus de humeri capite.

De Cubito. XXXIII.

CVbito in illas tres partes elapso, in quas vbi venit, brachium curuum est, neque extenditur, interiorem exteriorem & posteriorem, homo super organum resupinetur: quo commode figurato charchesius laqueus, vel alius æqualiter intendens, humero circundetur, cuius capita, vt retinacula sint, sursum super caput vinciãtur: brachio autem in vicinia manus laqueus iniiciatur, qui inæqualiter extendat, puta Attollens, Chiastus, aut Nauticus, cuius capita sursum adducta ad ligna, quibus axis continetur, religentur, vtrunque scilicet ad id, ad quod spectat è regione, sic, vt cubitus cum humero ad rectum angulum figuretur. tum duplicatæ habenæ, seu latæ fasciæ medium ad brachium detur iuxta cubiti iuncturam, cuius capita ad axem, qui à pedibus est, vinciantur. Datis igitur capitibus, laquei ad superiora, duplicatæ habenæ ad inferiora, binis'que axibus vno super caput, altero iuxta pedes collocato, vim adhibebimus vel continendo, & à superiori
C vel inferiori parte attrahendo, vel in diuersa ducendo: ea'que ratione impellemus, quæ reponẽdo articulo idonea sit. vbi in interiorem vel exteriorem partem conuertatur, adducemus: vbi in posteriorem, extrahemus. Quòd si in priorem partem articulus elabatur, in quo casu curuari extentum brachium nequit, homo supinus iaceat in vitiatam partẽ inclinatus: brachio super scamnũ extento charchesius laqueus humero iniiciatur, cuius capita super caput procedãt: extremo item brachio in vicinia manus alius detur laqueus, qui ęqualiter extendat, cuius capita deorsum attrahantur: item eadem vis adhibeatur, nempe retinaculis, & intentione à parte inferiori. Equidem satius duco in diuersa contendere, nam hoc ad articulum reponendum efficacius est, quàm si ab inferiori parte solũmodo extendamus. oportet autẽ, cum abunde extẽderimus, ad cõmode impellendum transire, premendo nimirũ & circũducendo, premendo quidẽ intentione adhuc manente, circũducendo, postquã remissa fuerit. Condito articulo, vt eius restituti certa indicia habeantur, experiri oportet naturales brachij actiones, flexum inquam & porrectionẽ, præterea sitũ in pronum habitum ac supinum, quoniam, vbi huiusmodi actiones liberæ sint, perfecte restituti articuli fidem faciunt. possumus & conferẽtes cum altero cubito, num ex toto luxatum restituerimus, colligere. quo perfecte restituto brachium commode ad rectum angulum curuetur, contineatur q;
D in sequentẽ curationem. Duo igitur brachij ossa, vbi suo loco mota sunt, his modis reuertuntur. sed potest seorsum vtrũq; etiam offendi, cum cubitus erũpat, radius diducatur, quod nunc quoq; explicabo. Læditur per se cubitus radio inuiolato: dehiscit seorsum radius, cubito in sua sede manente. vtrũlibet horum ossium lædatur, vbi per hoc organũ restituitur, humerus iniecto laqueo ad ligna, quæ axem super caput continẽt, alligatur, extremo q; brachio rursus laqueus circumdatur, qui inæqualiter extendat, sicut Attollens, aut Nauticus, cuius capita deorsum demissa intendendi causa ad axis clauos vinciuntur. In circumdando laqueo, qui inæqualiter extendit, id obseruatur, vt sinus super eam partem, quæ reponitur, capita super contrariam collocentur, siquidem laquei inæqualiter extendentes proprie illas partes magis cogunt, quibus eorum capita insident, minus vero contrarias. Ergo, cum brachium duobus ossibus contineatur, vbi alterum suo loco motum reponitur, cogere id potissimum expedit: & alterum, si fieri potest, non vrgere. Intentione abunde adhibita, illi conueniunt impellendi modi, quos luxati genus postulat, siquidem cubitus in interiorem partem venerit, vtriusque manus digiti inter se iuncti ab exteriori parte radij eminentiam cubiti cõplectuntur, prominẽtiores q; palmarũ partes à latere dantur, vt his impellentibus quasi adducendo, os in suam sedẽ collocetur. At si cubitus ad posteriora radij proruperit, brachio aliquãtisper curuato, eodẽ momẽto, quo ab inferiori parte extẽdimus, prominẽtiori palmæ

mæ parte premere debemus, vt os in suam sedem reponatur. hæc enim premendi ratio ad restituẽdum proprie aptatur. At vbi radius in priorem partem recedat, extento brachio perinde agere conuenit, quasi vtrunq; in eandem partem excesserit. adhibenda itaque vis est & continendo, & ab inferiori parte extendendo. quo abunde facto duplex impulsus accommodatur, & qui premit, & qui circumducit: qui premit, intẽtione manente: hac remissa, qui circumducit, vt ostensum iam est. Commune est vtriusque, vbi restituta fuerint, spectare, an brachium suo munere sine impedimento fungatur, curuetur nimirum, & extendatur, & supinum pronum'que figuretur: quæ actiones, si liberæ sint, ex toto restitutũ esse testantur. quo facto brachium, in sequentem curationem ad rectum angulum collocetur.

A Chatchesius laqueus humero iniectus, cuius capita sursum, vt retinacula sint, adducũtur.
B Attollens laqueus in vicinia manus, cuius capita ad ligna, quibus continetur axis, religãtur.
C Medium duplicatę habenę ad brachium datę.
D Capita duplicatæ habenæ religata ad axem, qui à pedibus est.

De Manu. XXXIIII.

MAnus in quatuor partes prolabitur, in interiorem, exteriorem, priorem, & posteriorem. Oportet, si in interiorem partem veniat, supinam collocare, super scamnum homine similiter resupinato, pronam, si in reliquas tres partes elabatur: deinde Charchesiũ laqueum vel aliũ æqualiter extendentem brachio iniicere, & super sinum manus dare vectem transuersum: vel ferramentum, quo adurimus, ad palmam ipsam deligare eo vinculo, quod, Ad extremas partes, inscribitur: tum vectis vel ferramenti extremitatibus iniicere vel medias habenas duplicatas, vel laqueorum inæqualiter extendentium sinus, deorsum q; demittere: atq; alterum laqueum æqualiter extendentem brachio circumponere, eius q; capita super caput adducta, vt retinacula sint, deuincire: quæ vero deorsum ferebantur capita extendendi causa ad axem, qui à pedibus est, religare, vt eius conuersione & contineamus, & ab inferiori parte extẽdamus. quam rem vbi satis pręstitimus, conuenienter impellimus. Nunc autem maxime ad manum restituendam pertinet adhibito retinaculo, ab inferiori parte extendere: licebit præterea & sursum adducere, & in diuersa cõtendere. neruis abunde diductis impulsus necessarij sunt, qui eam compellere in suum locũ possint. Quòd si in interiorẽ vel exteriorem partem exciderit, prominentiori parte palmę, aut etiam calce superdato pressa ossa coguntur, deinceps manus iuxta digitos huc atque illuc agitur: sin in priorem vel posteriorem partem eruperit, vtiliter adducendo impellimus.

De Spina luxata. XXXV.

HIppocratis organum luxatis omnibus restituendis accõmodatur, sed præcipue spinæ: quæ, vbi gibba facta est, tunc maxime curari posse censetur, cum recens ex ictu vitium est. Collocatur igitur homo pronus super scamnum, vt laquei capita è regione ad axem ferantur: circumdantur spinæ laquei duo æqualiter extendentes, vnus supra gibbum locum, alter infra: aut quaterni ex iis, qui inæqualiter extendunt, bini à superiori parte, totidem ab inferiori, inter se aduersi iniiciuntur, vt in opere de luxatis explicauimus. Vis neruis adhibetur potissimum in diuersa deducendo, interdũ tamen continendo, & vel ab inferiori, vel à superiori parte extendendo. Intentione abunde adhibita, ille impulsus, quo premimus, accommodatur. Hippocrates varios tradidit impellendi modos, & per prominentiorem palmæ partem, & per spatham premendo idoneam. Impulsus per huiusmodi spatham illis restituendi modis annumeratur, qui facile cõparantur: extremitas enim spathæ in fossam aliquam demittitur, vel in lignũ excauatũ. Nos, vt spathæ obex opponeretur, Hippocratis scamno Π ferreũ adiecimus, quod & extrahi & infigi posset, & spathę rñderet, pertusum q; pluribus foraminibus esset, & in foramina crurũ organi demitterẽt,

A vt Π pro gibbi magnitudine accommodaretur, ſpatha'que extrema in Π coniecta, eius partem premẽdo accommodatam ſuper gibbum dantes premẽdo impulimus. Alij duplicatæ habenæ mediũ organo ſubiicientes eandem ſpatham ſuper locũ iniectam premunt. Premendi modũ in opere de articulis exquiſitius indicauimus.

A Laqueus æqualiter extendens ſupra gibbum, cuius capita recta ad axem feruntur.
B Laqueus æqualiter extendens infra gibbum, cuius capita recta ad axem feruntur.
C Spatha.
D Π ferreum.

B

C

De Femore. XXXVI.

FEmur in quatuor partes promouetur, in interiorem, exteriorem, priorem, & poſteriorem. Si in tres partes prolapſum eſt interiorem, exteriorem & priorem, crus extenſum eſt, implicari'que non poteſt: ſi in poſteriorem, curuum eſt, neque extenditur. Ergo, ſi in illas treis partes erumpat, in quas vbi venit, crus extenſum eſt, reſupinato homine medium duplicatæ habenæ lana inuolutum inter anum & naturale demittendum eſt, capita'que eius ſuper caput adducenda. Vbi in alias partes venerit, nullo interpoſito diſcrimine inter anum & naturale dari habena debet, ſed ea animaduerſione, ſi in interiorem partem exciderit, vt ad integrum femur magis ſpectet, ne femoris caput, cum extenditur, habena media detineatur: cuius capita vel ad axem alligentur, vbi in diuerſa contendimus, vel ad ligna, quibus axis, qui à capite eſt, continetur: vbi & retinemus, & ab inferiori parte extendimus. Extremo autem femori prope genu Charcheſius laqueus iniiciatur, eius'que capita deorſum demiſſa ad axis clauum vinciantur, vt eo conuer-
D ſo & contineamus, & ab inferiori parte adducamus. Neruis, quantum res exigit, intentis veniendum eſt ad impulſum.

De Femore in interiorem partem prolapſo. XXXVII.

PRoprie autem ad femur in interiorem partem prolapſum excogitata ſunt ligna ad ſimilitudinem Π à lignis, quibus axis continetur, non abhorrentia. Vbi ergo femur in interiorem partem erumpens reſtituitur, æger in integrum latus verſus iaceat, euulſo'que priapiſco integrũ crus propoſito ligno ſubiiciatur, alligetur q; ad ſcamnum ita, vt immobile perſeueret, eadem'que ratione & brachia & reliquum corpus: crus autem vitiatum detur ſuper tranſuerſarium lignorum, quæ Π literam repræſentant, ita, vt tranſuerſarium inter anum & naturale collocetur: ſed extremo femori iuxta genu iniiciatur laqueus, vel Charcheſius, vel alius, qui æqualiter extendat, eius'que capita ad inferiorem axem demittantur: ſuper ipſum vero lignum Π literam repręſentans ſub crure, quod reſtituitur, detur ſpatha, quæ præmendo aptatur, vel lignum habens in ſummo capitulũ rotundũ ac leniter cauum, ab interiori parte à ſummo crure ad imum pertinens. Quo facto, vbi reſtituere volumus, axis conuertitur, cuius conuerſio ab inferiori parte extendit.

postquam

postquam nerui abunde extenti fuerint spatha vel eo ligno, quod in summo capitulum habet, super id lignum, quod Π literam refert, cum crure magna vi deorsum adducto, impulsus extrahendo adhibetur: post quem alius idoneus est, qui sursum versus compellit, quemadmodũ diximus de humero in alam prolapso. E

A Postes Π literam repræsentantes.
B Transuersarium.
C Charchesius laqueus.
D Lignum à superiori parte cruris ad imum pertinens.

F

De Femore in posteriorem partem prolapso. *XXXVIII.*

VErum, si femur in posteriorem partem elabatur, neque pronum neq; supinum hominem collocamus, sed sedentem, magis autem in integram coxam inclinatum. Homine ita figurato, duas prehendere habenas oportet, earum q́; vnam simplicem extendere, atque alteram duplicem demittere in mediam simplicem: & simplici quidem hominem cingere, duplicem à superiori parte deorsum demittere, ab ea regione, quæ vmbilico proxime subiicitur, ad eam, quę inter anum & naturale est, & per anum sursum adducere, vt quatuor habenæ capita à posteriori parte ad retinendum vinciantur. Retinaculis datis lata pars spathæ, quæ premendo accommodatur, coxæ supponatur, imóque femori iuxta genu laqueus iniiciatur, qui æqualiter extendat, cuius capita ad inferiorem axem demittantur, vt eo conuerso & contineamus, & ab inferiori parte intendamus. Intentione satis adhibita, dum adhuc intendimus, caput femoris per spatham in exteriora propellatur, apertáque manu æger resupinetur, per hanc enim vim femur in suum locum cōpelletur. Repositi autem indicium erit, comparatio cum altero crure, & liberæ ipsius actiones: nam, si citra impedimentum complicari & extendi potest, ex toto intus esse coniiciendum est. G

De Genu. *XXXIX.*

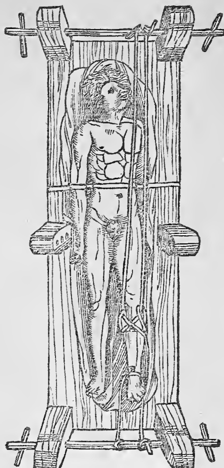
H

GEnu in tres partes prolabitur, interiorem, exteriorem, & posteriorem. In omnibus his casibus, crus extensum est, & minime complicatur. Oportet, si in exteriorem partem prociderit, hominem extento crure super scamnum collocare: tum duos laqueos æqualiter extendentes, cruri iniicere, alterum à superiori parte super femur, alterum infra genu: dein capita superioris super caput adducere, inferioris ad axem: neruosque intendere, quemadmodum in reliquis articulis dictum est, siue retinaculis vsi ab inferiori vel superiori parte intendamus, siue in diuersa diducamus. Neruis abũde diductis, si in latus ab inferiori vel exteriori parte motum fuerit, ille impellendi modus conuenit, qui adducit: si in posteriorem, & ille qui premit, & ille qui circunducit. qui impellendi modi, cum similes illis sint, qui ad cubitũ traduntur, commode in hunc locum transferuntur.

De Talo. *XL.*

TAlus modo in interiorem partem procidit, interdum in posteriorem quoque conuertitur: in quas partes vbi venerit, æque resupinare hominē conuenit crure extento: ac cruri Charchesium

A chesium laqueum æqualiter extendentem circumponere, eius'que capita à posteriori parte ad axem, qui supra caput est, adducere: talo autem draconem vel sandalium laqueum iniicere, eius'que capita ad inferiorem axem alligare, tunc'que membrum vel in diuersa diducere, vel continere, & ab inferiori parte extendere: Neruis, quantum res postulat, diductis conuenienter impellere, vbi in interiorem vel exteriorem partē eruperit, retro cogendo: vbi in posteriorem, extrahēdo, nunc siquidem ob eum habitum impulsus extrahendo aptatur. De modis autem impellendi diligentius tractabimus in opere de luxatis.

A Charchesius laqueus.
B Sandalius laqueus.

SEPTIMAE CLASSIS

FINIS

aaaaaaa bbbbbbb ccccccc ddddddd eeeeeee fffffff ggggggg hhhhhhh iiiiiii kkkkkkk lllllll mmmmmmm nnnnnnn ooooooo ppppppp qqqqqqq rrrrrrr sssssss ttttttt vvvvvvv xxxxxxx yyyyyyy zzzzzzz AAAAAAA BBBBBBB CCCCCCC DDDDDDD EEEEEEE FFFFFFF GGGGGGG HHHHHHH IIIIIII KKKKKKK LLLLLLL MMMMMMM NNNNNNN OOOOOOO PPPPPPP QQQQQQQ RRRRRRR SSSSSSS

Omnes sunt quaterniones, præter yyyyyyy zzzzzzz quinterniones, et AAAAAAA BBBBBBB SSSSSSS terniones.

VENETIIS APVD HAEREDES
LVCAE ANTONII IVNTAE.